IHS

Veterum grammaticorum
latini sermonis libelli, et
Sancti Isidori opuscula
varia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 2ª
Estante 7 6
Plúteo 8. 7

33,4

Auctores Latinae Linguae in unum redacti Corpus.

Cum notis Dionysii Gothofredi. I.C.

S. Gervasii.
Apud Heredes Eustathii Vignon.
Genf. 1590 y 1602.

Universidad de Deusto
Biblioteca

M. TERENTIVS VARRO
DE LINGVA LATINA.

SVMMA EORVM QVAE LIBRIS De lingua Latina M. Terentij Varronis continentur, distributio.

OMNES operis de lingua Latina tres feci partes. Prima, quemadmodum vocabula imposita essent rebus: secunda, quemadmodum ea in casus declinantur: tertia, quemadmodum coniungerentur, *sumptum ex ipso Varrone libro 6. de ling. in fine, & libro 7. in princ.* ¶Idem *libro 6. sub finem,* Institutis sex libris, quemadmodum rebus Latina nomina essent imposita ad vsum nostrum, è queis tres scripsi P. Septimio, qui mihi fuit quæstor: tres, tibi (Ciceronem alloquitur) quorum hic est tertius. Priores, de disciplina originis verborum: posteriores, de verborum originibus. ¶Hoc libro vt & secundo & tertio tractauit Varro De disciplina quam vocant ἐτυμολογικὴν, & quidem in hoc volumine primo explicauit, quæ contra eam dicerentur: quæ pro ea secundo: quæ de ea (id est eius forma) tertio, *ex Varrone 4. de ling. in pr.* Idem *libro 6. in fine.* In primo volumine est, quæ dicantur, cur etymologicè neque fit, neque ea vtilis sit.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD P. Septimium libri primi Fragmenta.

Aggulus, aggens, aggilla, iggarunt, in eiusmodi Græci, & Actius noster binam G scribunt: alij N & G, quod in hoc videri veritatem facile non est, similiter ageeps, & igcora, *ex Prisciano libro* 1. nec K. nec Q. nec H. in numero literarum, ibid.* In quo L. Ælius noster literis ornatissimus memoria nostra errauit aliquoties. Nam aliquot verborum antiquorum Græcorum, perinde atque essent propria nostra, reddidit causas falsas. Non enim *leporem* dicimus, vt ait quod est leuipes, sed quòd est vocabulum antiquum Græcum. Multa enim vetera illorum ignorantur, quòd pro iis, aliis nunc vocabulis vtantur, & illum esse plerique ignorent Græcum quem nunc nominant λαγὼν, *puteum* esse quod vocant φρέαρ, leporem quod λαγὼς dicunt. In quo non modò L. Ælij ingenium non reprehendo, sed industriam laudo. successum enim fortuna, experientiam laus sequitur *ex 1. Gellij 17. iuxta fidem veterum librorum.*

* * *

Idem Varro dicit *furem* ex eo dictum, quòd veteres Romani furuum atrum appellauerint: & fures per noctem, quæ atra sit, facilius furantur. *Ex 1. Gell. 17. iuxta fidem veterum librorum.*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD P. Septimium libro II. Fragmenta.

Hoc volumine Varro explicauit quæ pro disciplina quam vocant ἐτυμολογικὴν, dicantur, *ex Varronis 4. de lingua in pr.* Idem *libro 6. in fine.* In secundo volumine est quæ sit Etymologice, & cur ea sit, & in illis sit.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD P. Septimium lib. IIII. Fragmenta.

Hoc volumine explicauit Varro quæ de disciplina Etymologica [id est eius forma] dicerentur. *ex Varr. 4. de ling. in pr.* Idē *lib. 6. in fi* In tertio volumine est quæ forma Etymologiæ. *Fenerator* à fenore cognominatus: *fenus* autem dictum à fetu, & quasi fetura quadam pecuniæ parientis, atque increscentis, & idcirco & M. Cato & cæteri ætatis eius feneratorem sine A litera pronuntiauerunt, sicuti fetus ipse, & fecunditas, appellata. *ex 16. Gell. 12. ex Nonio Marcello in Fenus.*

* * *

Sicut vocetur Panthera & Lea *Iunior Phylargirus ad Eclogam 21. Virgil.* Leam *Varro ad Ciceronem dicit lib. 3.*

Vtrunque mulieres & Epicrocum viri quoque habitarunt. *Ex Nonio in Habitare.*

EPITOME LIBRI QVARTI.

In quo de vocabuleis locorum, & quæ in loco: eorumq; origine ex auctoribus qui soluta oratione scripserunt.

¶ *Præfatio* 1.

¶ *De vocabuleis locorum in genere* 2. *Cælestium* 3. *Terræ* 4. *Aquæ* 5. *Mundi partium* 6. *Montium vrbis Romæ* 7. *Quatuor regionum vrbis Romæ* 8. *Tribuum vrbis Romæ* 9.

¶ *De vocabuleis eorum qui in loco. Decorum* 10. *Aduium* 11. *Pistiū & conchyliorum* 12. *Amphybiorū* 13. *Magistratuum Romanorum* 14. *Sacerdotum* 15. *Militarium personarum* 16. *Diuitum, pauperum* 17. *Artificum* 18. *Pecorum* 19. *Ferarum* 20. *Stirpium herbarum, arborum, fructuum* 21. *Manufactorum, ad victum* 22. *ad Vestitum* 23. *ad Instrumenta militaria* 24. *Mensæ escaria* 25. *Mensæ vinariæ rotundæ & quadratæ* 26. *Mensæ vrnariæ* 27. *Sedium ac sedilium* 28. *Mundi muliebris* 29. *Indutus & amictus* 30. *Instrumentorum rusticorum, quæ ad serendum, colendum, & importandos fructus pertinent* 31. *Ædificiorum publicorum* 32. *Ædificiorum priuatorum* 33. *Portarum vrbis Romæ ac palatij* 34. *Eorum quæ ad lectos pertinent* 35. *Assis & eorum quæ ab asse* 36.

¶ *Conclusio* 37.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD M. TVLLIVM CICERONEM LIBER QVARTVS.

QVEMADMODVM vocabula essent imposita rebus in lingua Latina, sex libreis exponere instituí. De heis treis ante hunc feci, quos Septimio misi: in quibus est de disciplina quam vocant τυμολογικὴν. Quæ contra eam dicerentur, volumine primo: quæ pro ea, secundo: quæ de ea, tertio. In heis ad te scribam, à quibus rebus vocabula imposita sint in lingua Latina: & ea quæ sunt in consuetudine apud poetas. ¶ Quum vniuscuiusq; verbi naturæ sint duæ: à qua re & in qua re vocabulum sit impositum: itaque à qua re dit *Pertinacia*, cum quæritur: ostenditur esse à pertendendo: in qua re sit impositum, dicitur; cum demonstratur, in quo non debet pertendi, & pertendit: Pertinaciam esse: quòd in quo oporteat manere, si in eo perstet, *Perseuerantia* sit. Priorem illam partem, vbi, cur & vnde sint verba, scrutantur Græci: vocant, ἐτυμολογίαν: illam alteram περὶ σημαινομένων: de quibus duabus rebus in heis libreis promiscue dicam, sed exilius de posteriore. ¶ Quæ ideo sunt obscura, quòd neq; omnis impositio verborum extat: quòd vetustas quasdam deleuit: nec quæ extat, sine mendo omnis imposita: nec quæ rectè est imposita, cuncta manet: multa enim verba littereis commutateis sunt interpolata: neque omnis origo est nostræ linguæ è vernaculeis verbeis: & multa verba aliud nunc ostendunt, aliud ante significabant, *vt Hostis*. nam tum eo verbo dicebant peregrinum, qui sueis legibus vteretur: nunc dicunt eum quem eum dicebant perduellem. ¶ In quo genere verborum, vt casu erit illustrius, vnde videri possit origo, inde repetam. Ita fieri oportere apparet; quòd recto casu quom dicimus *Impos*, obscurius est esse à potentia, quàm quum dicimus impotem: & eo obscurius fit, si dicas *pos*, quàm impos. videtur enim pos significare potius pontem, quàm potentem. Vetustas non pauca deprauat, multa tollit. Quem puerum vidisti formosum, nunc vides deformem in senecta. Tertium sæculum non videt eum hominem, quem vidit primum. Quare illa quæ iam maioribus nostreis ademit obliuio fugitiua, secuta sedulitas Mucij & Bruti retrahere nequit. Non si non potuero indagare, eo ero tardior; sed velocior ideo, si quiuero. Non mediocreis enim tenebræ in silua, vbi hæc captanda: neque eò quò peruenire volumus, semitæ tritæ: neque non in tramitibus quædam obiecta quæ euntem retinere possint. Quoniam verborum nouorum & veterum discordia omnis in consuetudine communi: quot modeis litterarum commutatio sit facta; qui animaduerterit, scrutari facilius origines patietur verborum. Reperiet enim esse commutata, vt in superioribus libreis ostendi, maxime propter bis quaternas causas. Litterarum enim fit demptione, aut additione; & propter earum artationem, aut cõmutationem, item syllabarũ productionem. Quę quoniam in superioribus libreis, cuiusmodi essent, exempleis satis demonstraui, heic commorandum esse modò non putaui. ¶ Nunc singulorum verborum origines expediam. quorum quatuor explicandi gradus. Primus, in quo populus etiam venit. Quis enim non videt, vnde *arifodina* & *viocurrus*? Secundus, quò grammatica descendit antiqua, quæ ostendit quemadmodum quodque poeta verbum confinxerit, quod declinarit. Hinc Pacuuius, *rudentisibilus*, hinc *incuruicerui-cum* pecus, hinc chlamyde *clupeat* brachium. Tertius gradus, à quo philosophia ascendens peruenit: atque ea quæ in consuetudine communi essent, aperire cœpit, vt à quo dictum esset *oppidũ*, *vicus*, *via*. Quartus, vbi est aditus, & initia regis: quo si non peruenias, scientiam ad opinionem aucupabor. quod etiam nonnunquam in salute nostra facit, cum ægrotamus, medicus. Quòd si summum gradum non attigero; tamen secundum non præteribo. Quod non solum ad Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleanthis lucubraui. Nolui præterea eos qui poetarũ modò verba, vt sint ficta, expediunt. Non enim videbatur consentaneum quærere me eo in verbo, quod finxisset Ennius, causſam: negligere quod ante rex Latinus finxisset: cum poeticeis multeis verbeis magis delecter, quàm vtar, antiqueis magis vtar quàm delecter. Annon potius mea verba illa quæ hæreditate à Romulo rege venerunt, quàm quæ à poeta Liuio relicta? Igitur quoniam hæc sunt tripartita *verba*, quæ sunt aut *nostra* aut *aliena* aut *obliuia*: de nostreis dicã cur sint: de alienis, vnde sint: de obliuieis relinquam, quorum partem cùm ita inuenerim, vt opinor, scribam. In hoc libro dicam de vocabuleis locorum, & quæ in heis sunt. In secundo, de temporum, & quæ in heis siunt. In tertio, de vtraque re à poetis comprehensa. ¶ Pythagoras Samius ait, omnium rerum initia esse bina: vt finitum & infinitum, bonum & malum. vitam & mortem, diem & noctem. Quare item duo: status, & motus: quod stat aut agitatur, corpus: vbi agitatur, locus: dum agitatur, tempus: quod est in agitatu, actio. Quadripatitio magis sic apparebit: corpus est, vt cursor: locus, stadium, quà curritur: tẽpus, hora quà curritur: actio, cursio. Quare fit vt omnia ferè sint quadripartita, & ea æterna. quòd neque vnquam tempus, quin fuerit motus (eius enim interuallum tempus) neque motus vbi non locus & corpus: (quòd alterum est quod mouetur: alterum vbi) neque vbi sit agitatus non actio ibi. Igitur initiorum quadrigæ, locus, & corpus, tempus & actio. Quare quatuor genera prima rerum, totidem, verborum: [horum enim] De heis loceis, & heis rebus quæ in heis videntur, in hoc libro summatim ponam. Sed quæ cognatio eius erit verbi, quas radices egerit extra fines suas persequemur. Sæpe enim ad limitem arboris radices sub vicini prodierunt segetes. Quare non cum de loceis dicam, si ab agro ad *agrosum* hominem & agricolam peruenero, aberraro. Multa sõcietas verborum: nec *vinalia* sine vino expediri, nec *curia calabra* sine calatione potest aperiri.

2 ¶ INCIPIAM de loceis subipsius loci origine. *Locus* est, vbi quid locatum esse potest: vt nunc dicunt, conlocatum veteres id dicere solitos apparet apud Plautum, Filiam habeo grandem, cassam dote, atque inlocabilẽ, neque eam queo locare cuiquam. Apud Ennium, O terra trita, vbi Liberi fanum in cuius muro locaui. Vbi quidquam consistit, locus. Ab eo præco dicitur *Locare*, quoad vsque id emitur, quod in aliquo consistit pretium. Inde *Lotarium*, quod datur in stabulo, & taberna, vbi consistant. Sic *loci muliebres*, vbi nascendi initia consistunt.

3 ¶ Loca natura, secundum antiquam diuisionem, prima duo, cælum & terra deinde particulatim vtriusque multa. *Cæli* dicuntur locæ supera, & ea deorum: *terræ*, loca infera, & ea hominum. Vt asia, sic cælum dicitur modeis duobus. Nam & Asia, quæ non Europa, in qua est Syria: & Asia dicitur prioris pars Asiæ, in qua est Ionia, & prouincia nostra Cilicia. Sic *cælum* dicitur duobus modeis: & pãrs eius summum, vbi stellæ: & id quod Pacuuius demonstrat, cùm dicit, Hoc vide circum supráque quod complexu continet terram. Cui subiungit. Id quod nostri cælum memorant. Aqua bipartita diuisione. Lucretius suorum vnius & viginti librorum initium fecit hoc. Ætheris & terræ genitabile quærere tempus. *Cælum* dictum scribit Ælius Gallus, quod est cælatum: aut à contrario nomine, quod apertum est: non malè quòd posterior Ælius, multo potius cælare à cælo, quàm cælum à cælando. Sed non minus illud alterum de cælando, ab eo potuit dici quòd interdiu cælatur, quàm quod noctu non cælatur omnino. Ego magis puto à chao *cauum*: & hinc cælum: quoniam vt dixi, Hoc circum supráque, quod complexu continet terram, cauum cælum. Itaque dicit Andromacha, Noctique caua cæli signitenentibus conficis bigeis. Et agamemnon, In altisono cæli clypeo. Cauum enim clypeum. Et Ennius item ad cauationem, Cæli ingentes fornices. Quare vt à cauo *cauea*, & *cauile* & *conuallis*, cauata vallis, & cauere cautione: vt *cauum* sit ortum, vnde omnia apud Hesiodum, à chao cauum cælum.

4 ¶ TERRA dicta ab eo, vt Ælius scribit, quòd teritur. Itaque tera in augurum libreis scripta cum R vno. Ab vno coloneis locus cõmunis, qui prope oppidum relinquitur *Territorium*, quod maxime teritur. Hinc linteum, quod teritur corpore, *Tergimentarium*: hinc in messe *Tritura*, quòd tum frumentum teritur: & *Tribolum*, quo teritur. Hinc fines agrorum, *Terminus*, quòd hæ partes propter limitare iter maximè teruntur. Itaque terminus cùm in Latio aliquot loceis dicitur, vt apud Actium, nõ terminus, sed Termen. hoc Græci τέρμα. Euander enim qui venit in Palatium è Græcia, Arcasfuit. *Via* quidem *Iter*, quod ea vehendo teritur: *Actus* iter in agreis, quòd agendo teritur: etiam *Ambitus iter*, quòd circumeundo teritur. nam ambitus circumitus: ab eóque duodecim tabularũ interpretes, *ambitum parietis*, circumitum esse describunt. Igitur tera *terra*. & ab eo poetæ appellarunt summa terræ, quæ sola teri possunt, *Sola terræ*. Terra, vt putant, eadem & *Humus*. ideo Ennius, In terram cadenteis, dicit, cubiteis pinsibant humum. Et quod terra sit humus, ideo *Humatus*, mortuus, qui terra sit obrutus: ab eo qui Romanus combustus est, aut insepulchrũ eius abiecta gleba non est: aut si os exceptum est mortui ad familiam expurgandam; donec in purgando, humo non est opertus, vt pontifices dicunt, quoad inhumatus sit, familiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

funeſta manet, & dicitur humilior. ¶Quæ ad humum ſunt, aut à re, vt Sabini, & Lucani: aut declinata ab hominibus, vt Appulia & Latium: vtrunque, vt Etruria, & Tuſcia. Qua regnũ fuit Latini, vniuerſus ager dictus *Latium* particulatim oppideis cognominatus: vt à Præneſte *Prænestinus*, ab Aricia *Aricinus*. Vt noſtri augures publicè dixerunt: agrorum ſunt genera quinque: *Romanus*, *Gabinus*, *Peregrinus*, *Hoſticus*, *Incertus*. *Romanus* dictus, vnde Roma, ab Romulo. *Gabinus*, ab oppido Gabiis. *Peregrinus*, ager pacatus, qui extra Romanum & Gabinum: quòd vno modo in heis feruntur auſpicia. dictus *peregrinus* à pergendo, id eſt progrediendo. eò enim ex agro Romano primùm progrediebatur. quocirca Gabinus, ſiue peregrinus, ſecundum hos auſpicia habent ſingularia. Ab reliquo diſcretus. *Hoſticus*, dictus ab hoſtibus. *Incertus* is ager, qui de heis quatuor qui ſit ignoratur. ¶*Ager* dictus eſt, in quam terram quid agebant, & vnde quid agebant fructus cauſſa. id Græci dicunt ἀγεῖν. Vt ager, quod agi poterat, ſic qua agi, *Actus*. Eius finis minimus conſtitutus in latitudinem pedes quatuor, fortaſſe ab eo quatuor, quòd ea quadrupes agitur: in longitudinem pedes centum & viginti. in quadratum actus, & in latum, & longum, vt eſſet centum & viginti. Multa antiqui duodenario numero finiebant: vt duodecim decuriis actum. *Iugerum* dictum iunctis duobus actibus quadrateis. *Centuria* primò à centum iugeribus dicta: poſt duplicata retinuit nomen: vt tribus multiplicatæ idem tenent nomen: Vt quò agebant, *Actus*: ſic qua vehebant *Via* dictæ: quò fructus conuehebant *Villæ*. quæ ibant, ab itu *Iter* appellarunt: qua anguſte, *Semita*: vt ſemi iter dictum. *Ager cultus* ab eo quòd ibi cum terra ſemina coaleſcebant: ab eo inconſitus, *incultus*. Quod primum ex agro plano fructus capiebant, *Campus* dictus. poſtea quàm proxima ſuperiora loca colere cœperunt, à colendo *Colles* appellarunt. Quos agros non colebant propter ſiluas, aut id genus, vbi pecus poſſit paſci, & poſſidebant: ab vſu ſuo *Saltus* nominarunt. Hæc etiam Græci τὰ ἄλσεα ἢ νεμάς, noſtri *Nemora*. Ager, quòd videbatur pecudum ac pecuniæ eſſe fundamentum. *Fundus* dictus: aut quòd fundat quotquot anneis multa. *Vineta* ac *Vineæ* à vite multa. *Vitis* à vino, idque [*vina*] à vi. hinc *Vindemia*, quòd eſt vini demia, vitis demia. *Seges* ab ſatu, id eſt ſemine. *Semen*, quod non planè id quod inde. hinc *ſeminaria*, *ſementes* item alia quæ *ſegetes* ferunt. *Fruges* à fruendo, fructúſque ab ſpe *Spica*, vti & *Culmi*, quod in ſummo campo naſcuntur, ſummum culmen. Vbi frumenta ſecta terantur, & areſcant. *Area*. Propter horum ſimilitudinem loca in vrbe pura, *area*, à quo poteſt etiam *Ara* deũm eſſe, quòd pura. Niſi potius ab ardore, ad quem vt ſit, fit ara. à quo ipſa *area* non abeſt; quòd, qui arefacit, ardor eſt ſolis. *Ager Reſtibilis*. qui reſtituitur ac reſeritur quotquot anneis: contrà qui intermittitur, à nouando *Nouale ager*. *Aruum* & *arationes* ab arando: & ab eo quod aratri vomer ſuſtollit. *Sulcus*: quòd ea terrà iacta, id eſt proiecta. *Porca*, *Prata* dicta ab eo quòd ſine opere parata. Quod in agreis quotquot anneis rurſum facienda eadem, vt rurſus capias fructus: appellata *Rura*. (Diuidit in eos agros, cum ſcribit Sulpicius, Plebi rura largitur ad aream.) *Prædia* dicta item vt *prædes*, à præſtando: quòd ea pignori data publicè mancupes fidem præſtent.

* * *

5 ¶Vbi nunc eſt Roma, ſeptem montium demiſſior infimus locus. Infimus, *humillimus* quòd in mundo infima humus. *Humor* hinc itaque. Ideo Lucilius, Terra abiit in nimbos, himbreſque. Pacuuius, Terra exhalat auram, atque auroram humidam humectam. Hinc ager *Vliginoſus*, humidiſſimus: hinc *Vdus*, *vuidus*. Hinc *ſudor* quiuis deorſum in terra himber. Vnde ſumi poteſt. *Puteus*. niſi potius quod Æoles dicebant τὸ πύθειν ἢ ποτιμόν. Sic *Potura* à potu, non vt nunc à πόσει. A puteis oppidum *Puteoli*, quòd ſint circa eum locum aquæ frigidæ & calidæ multæ. Niſi à pútore potius: quòd putidus ſit odoribus ſæpe ex ſulfure & alumine. Extra oppida à puteis *Puticulæ*: quòd ibi in puteeis obruebantur homines. Niſi potius, vt Ælius ſcribit, puticulæ, quòd puteſcebant ibi cadauera proiecta: qui locus publicus vltra Eſquilias. itaque eum Afranius Puticulos in togata adpellat, quòd inde ſuſpiciunt perpetuo lumen. *Lacus*, lacuna magna, vbi aqua contineri poteſt. *Palus*, paululum aquæ in altitudinem, & palam latius diffuſæ. *Stagnum*, quod Græcè στάσις, quod nomen habet primum. Hinc ad villas rotunda ſtagna: quòd rotundum facile continet: [nec] anguli maximè laborant. *Fluuius*, quod fluit, item *flumen*: à quo lege prædiorum vrbanorum ſcribitur: *Stillicidia fluminaque, vt ita fluant, cadantq;*. Inter hæc hoc intereſt, quòd *ſtillicidium*, eo quòd ſtillatim cadat: *flumen*, quòd fluit continuè. *Amnis*, id flumen eſt quod circuit aliquid: nam ambitu amnis. Ab hoc qui circum Aternum habitant amnem, *Amiternini* appellati. Ab eo qui populum candidatus circumit *ambit*: qui aliter facit, *ex ambitu cauſſam dicit*. Itaque *Tiberis amnis*, qui ambit Martium campum, & vrbem. Oppidum *Inter amna* dictum, quòd inter amneis eſt conſtitutum, item *Antemna*, quòd ante amnem qui influit in Tiberim: quod in bello malè acceptum conſenuit. ¶*Tiberis*, quòd caput extra Latium ſi inde nomen quoque effluit in linguam noſtram, nihil Latium: vt quod oritur e Samnio Volturnus, nihil ad Latinam linguam. at quod proximum oppidum ab eo ſecundum mare *Volturnum*,

Volturnum, ad nos iam Latinum vocabulum, vt *Tiberinus*: nam & colonia noſtra *Volturnum*, & *Deus Tiberinus*. Sed de *Tiberis* nomine anceps eſt hiſtoria. nam & ſuum Etruria & Latium eſſe credit. Fuerunt qui à vicino regulo Veientum Dehebri dixerint appellatum primò Dehebrim. ſunt qui Tiberis priſcum nomen Latinum Albulam vocatum littereis tradunt: poſterius propter Tiberinum regem Latinorum mutatum, quòd ibi interierit: nam hoc eius, vt tradunt, ſepulchrum.

6 ¶Vt omnis natura in cælum & terram diuiſa eſt, ſic cælum in regiones, terra in Aſiam & Europam. Aſia enim iacet ad meridiem, & auſtrum: Europa ad ſeptentrionem, & Aquilonem. *Aſia* dicta ab nympha, ex qua & Iapeto trahitur Prometheus. *Europa* ab Europa Agenoris filia, quam ex Phœnicia Manlius ſcribit taurum exportaſſe: quorum egregiam imaginem ex ære Pythagoras Tarenti fecit. Europæ loca multæ incolunt nationes, ea ferè nominata aut tranſlatitio nomine, aut ab hominibus.

7 ¶Svnt & nomina ab tot montibus, quos poſtea vrbs mureis comprehendit: è queis *Capitolium* dictum, quòd heic, cùm fundamenta foderentur ædis Iouis, caput humanum inuentum dicitur. Hic *mons* antè *Tarpeius* dictus, à Virgine Veſtali Tarpeia, quæ ibi ab Sabineis necata armeis, & ſepulta: eius nominis monimentum relictum, quod etiam nunc eius rupes *Tarpeium* appellatur *ſaxum*. Hunc antea *montem Saturnium* appellatum prodiderunt, & ab eo late *Saturniam terram*, vt etiam Ennius appellat. Antiquum *oppidum* in hoc fuiſſe *Saturniam* ſcribitur. Eius veſtigia etiam nunc manent tria: quòd *Saturni fanum* in faucibus: quòd *Saturnia porta*, quam Iunius ſcribit, quam nunc vocat Pandanam: quòd poſt ædem Saturni, in ædificiorum legibus parietes poſtici muri ſunt ſcripti. ¶*Auentinum* aliquot de cauſſeis dicunt. Næuius ab auibus, quòd eò ſe ab Tiberi ferrent aues: alij ab rege Auentino Albano, quòd ibi ſit ſepultus: alij ab aduentu hominum, quòd commune Latinorum ibi Dianæ templum ſit conſtitutum. Ego maximè puto ab aduectu: nam olim paludibus mons erat ab reliqueis diſcluſus. Itaque eò ex vrbe qui aduehebantur ratibus, quadrantem ſoluebant. cuius veſtigia, quòd ea, qua tum itur, velabrum: & vnde aſcendebant ad rumam noua via lucus eſt, & ſacellum larum. *Velabrum* dicitur à vehendo. *Velaturam facere* etiam nunc dicuntur qui id mercede faciunt. *Merces* dicitur à merendo & ære. Hinc vecturæ, quas ſoluebant hi qui ratibus tranſibant, *Quadrans*. ab eo Lucilius ſcripſit *quadrantio ratis*.

8 ¶Reliqva vrbis loca olim diſcreta (vt Argeorum ſacraria in ſeptem & viginti partẽis vrbis ſunt diſpoſita. *Argeos* dictos putant à principibus qui cum Hercule Argiuo venerunt Romam, & in Saturnia ſubſederunt) è queis prima eſt ſcripta *regio Suburana*: ſecunda, *Eſquilina*: tertia, *Collina*: quarta, *Palatina*. ¶In Suburanæ regionis parte princeps eſt *Cœlius mons*. à Cœlio Vibennio Tuſco, duce nobili, qui cũ ſua manu dicitur Romulo veniſſe auxilio contra Sabinum regem. Hi, poſt Cœlij obitum, quòd nimis munita loca tenerent, neque ſine ſuſpicione eſſent, deducti dicuntur in planum. Ab eis dictus *vicus Tuſcus*: & ideo ibi Vortumnum ſtare, quòd is deus Etruriæ. Principes de Cœlianeis, qui à ſuſpicione liberi erant, traductos volunt in eum locum qui vocatur *Cœliolus*. Cum Cœlio coniunctæ *Carinæ*: ſed inter eas quem locum *Cerolienſem* appellatum apparet, quòd primæ regionis quartum ſacrarium ſcriptum ſic eſt, *Cerolienſis quarticeps circa Mineruium: quæ in Cœlium montem itur, in tabernola eſt*. Cerolienſis à Carinarum iunctu dictus *Carinæ*: poſtea *Ceroniæ*, quòd hinc oritur caput ſacræ viæ ab Streniæ ſacello, quæ pertinet in arcem, qua ſacra quotquot menſibus feruntur in arcem, & per quam augures ex arce profecti ſolent inaugurare. Huius ſacræ viæ pars hæc ſola volgo nota quæ eſt à foro eunti proximo cliuo. Eidem regioni attributa *Subura*, quòd ſub muro terreo Carinarum: in ea eſt Argeorum ſacellum ſextum. Subura, Iunius ſcribit ab eo quòd fuerit ſub antiqua vrbe. cui teſtimonium poteſt eſſe, quòd ſubeſt ei loco qui terreus murus vocatur. Sed ego à pago potius Sucuſano dictam puto *Sucuſam*. Nunc ſcribitur litera B, non C. *Pagus Sucuſanus*, quòd ſuccurrit Carineis. ¶Secundæ regionis *Eſquilinæ* ab Eſquileiis: alij has ſcripſerunt ab excubiis regis dictas: alij ab eo quòd excultæ à rege Tullio eſſent. Huic origini magis concinunt luci vicini: quòd ibi lucus fagutalis & lucus Mephitis, & Lucus Iunonis Lucinæ: quorum anguſti fines: non mirum. iamdiu enim late auaritia vna eſt. Item lucus Larum, Querquetulanum ſacellum. Eſquiliæ duo montes habiti, quòd pars *Ciſpius mons* ſuo antiquo nomine etiam nunc in ſacreis appellatur. In ſacreis Argeorum ſcriptum eſt ſic, *Oppius mõs princeps lucum Eſquilinum, lucum fagutalem ſiniſtra, quæ ſub mœrum eſt. Oppius mons bicepſos ſimplex. Oppius mons tericepſos lucum. Eſquilinum, dexterior via in tabernola eſt. Oppius mons quadricepſos lucum Eſquilinum, via dexterior in figlineis eſt. Septimius mons quinticepſos lucum Pœtilium. Eſquilinus ſexticepſos. Ciſpius mons ſepticepſos apud ædem Iunonis Lucinæ, vbi adſumus habere ſolet.* ¶Tertiæ regionis colles ab quinque deorum faneis appellati: e queis nobiles duo colles. *Viminalis* à Ioue Viminio, quòd ibi aræ ſunt eius, aut quòd ibi vimineta fuerunt. *Collis Quirinalis*, vbi Quirini fanum: qui à Curetibus, qui cum T. Tatio Curibus venerunt Romam, quòd ibi habuerunt caſtra. quod vocabulum coniunctarum regionum nomina obliterauit:

Dictos enim colles plureis apparet ex Argeorum sacrificijs: in quibus sic scriptum est, *Collis Salutaris quarticepsos adem Quirino: collis Salutaris quarticepsos aduersum est pila Naris, adem Salutis: collis Mutialis quinticepsos apud adem Dii fidij in delubro, ibi aditumus habere solet: collis Latiaris sexticepsos in vico Mustellario summo apud Turacinium aedificium solum est.* Horum deorũ arã à quibus cognomina habent, in eius regionis partibus sunt. ¶Quartæ regionis *Palatium*, quòd Palantes cum Euandro venerunt: aut quòd Palatini, qui & Aborigines, ex agro Reatino, qui appellatur Palatium, ibi consederunt. Sed hoc alij à Palatia vxore Latini putarunt. Eundem hunc locum à pecore dictum putant quidam. itaque Næuius Balantium appellat. Huic Germalum & Velias coniunxerunt & in hac regione sacriportus est, & in ea sic scriptũ, *Germalensis quinticepsos apud adẽ Romuli. Viltensis sexticepsos in Velia apud adem deũm penatium. Germalum* à germaneis Romulo & Remo, quòd ad ficum ruminalem & hi inuenti, quò aqua hiberna Tiberis eos detulerat in alueoleo expositos. *Velia* vnde essent, plures accepi causas: in queis, quòd ibi pastores Palatini ex ouibus ante tonsuram inuentam vellere lanam sint soliti: ex quo *Vellere* dicitur.

9 ¶Ager Romanus primum diuisus in parteis treis, à quo tribus appellatæ Tatiensium, Ramnium, Lucerum. nominatæ, vt ait Ennius, *Tatienses* à Tatio, *Ramnenses* à Romulo: *Luceres*, vt ait Iunius, à Lucumone. Sed omnia hæc vocabula Tusca, vt Volumnius, qui tragœdias Tuscas scripsit, dicebat. Ab hoc quoque quatuor parteis vrbis tribus dictæ: & ab luceis *Suburana, Esquilina, Collina, Palatina.* Quinta, quòd sub Roma *Romilia.* Sic reliquæ tribus ab ijs rebus, de quibus in tribuum libreis scripsi.

10 ¶Quod ad loca, quæque ijs adiuncta fuerunt, diximus: nunc de ijs quæ in loceis esse solent. Immortalia & mortalia expediam, ita vt prius quod ad deos pertinet, dicam. *Principes Dei, cælum & terra*: hi dei ijdem qui in Ægypto *Serapis* & *Isis*, & ille Harpocrates digito significat. qui sunt *Taautes* & *Astarte* apud Phœnicas, vt idem principes in Latio *Saturnus* & *Ops.* Terra enim & cælum, vt Samothracum initia docent, sunt *Dei magni*, & hi, quos dixi multeis nominibus. Nam neque, quas Ambracia ante portas statuit duas virileis species aheneas, dei magni: neque, vt volgus putat, hi *Samothraces dij* qui Castor & Pollux: sed hi mas & fœmina: & hi quos augurum libri scriptos habent sic, *Diui potes*: & sunt pro illeis qui in Samothrace *Dei Saui*. Hæc duo, cælum & terra: quod anima, & corpus: humidum & frigidum. Oua parire solet genus penneis condecoratum: non animas, vt ait Ennius. & post: Inde venit diuinitus pulleis insinuans se ipsa anima, siue, vt Zenon Citieus, animalium semen ignis, qui anima & mẽs: qui calor è cælo, quod heic innumerabiles & immortales ignes. Itaque Epicharmus Enni de mẽte humana dicit. Iltic est de sole sumptus ignis. Idẽ solem adserit, Isque actus mentis est, vt humores frigidæ sunt humi, vt supra ostẽdi, quibus iuncti cælũ & terra omnia ex se genuerunt: quòd per hos natura frigori immisceret calorẽ atq; humori aritudinem. Rectè igitur Pacuuius ait, Animam æther adiungat. Et Ennius, Esse igitur corpus terram, quæ deperit ipsam, Et capit, & neque iam dispendei conficit hilum. Animæ & corporis discessus, quòd nateis sit exitus, inde *Exitium*, vt cum in vnum ineunt, *Initia*. Inde omne corpus, vbi nimius ardor aut humor viget, aut interit, aut manet sterile. cui testis æstas hiems: quòd in altero aer ardet, & spica aret: & in altero natura ad nascendum cum himbre & frigore victitare non volt, & potius ver expectat. Igitur caussa nascendi duplex, ignis & aqua. Ideo ea in nuptijs in limine adhibentur, quod coniungat hic. & mas ignis, quòd ibi semen, aqua femina, quòd fetus ab eius humore, & eorum iunctione sumit *Venus.* Hinc comicus, *Victrix Venus* videsne hæc? non quòd vincere velit Venus, sed quòd vincire, & vinciri ipsa. *Victoria* ab eo quòd superati vinciuntur. Vtrique testis poesis, quòd & Victoria & Venus dicitur cæligena. Tellus enim, quòd prima vincta cælo, *Victoria* ex eo. & ideo hæc cum corona, & palma, quòd corona vinculum capitis, & ipsa à vinctura dicitur. *Viere*, *Vincire*: à quo est in Astoto Ennij, Ibant malam viere Veneriam corollam. *Palmam* dicunt quòd ex vtraque parte natura vincta habeat paria folia. Poetæ de cælo semen igneum cecidisse dicunt in mare, ac natam è spumeis Venerem coniunctione ignis & humoris, quam haberet vim significantes. à qua vi nateis dicta *Vita*, vt illud à Lucilio, Vis est vita vides, quæ nos facere omnia cogit. Quare quòd cælum principium, ab satu est dictus *Saturnus.* quod ignis Saturnalibus, hoc est cerei superioribus mittuntur. Terra, *Ops*, quod heic omne opus, & hac opus ad viuendum: & ideo dicitur Ops mater, quòd terra nutriat. Hæc enim terreis genteis omneis peperit, & resumit denuo. quæ dat cibaria, vt ait Ennius: quæ quòd gerit fruges, *Ceres.* Antiqueis enim, quod nunc & hi dei cælum & terra, Iuppiter & Iuno. quòd, vt ait Ennius, Istic est is Iuppiter, quem dico, quem Græci vocant aëra: qui ventus est, & nubes, himber postea, atque ex himbre frigus: ventus post fit, aer denuo. Hæc propter *Iuppiter* sunt ista, quæ dico tibi: qui mortaleis atque vrbeis belluásque omneis iuuat. quòd hic omneis & sub hoc. Eundémque appellans dicit Ennius, Diuúmque hominúmque pater rex. *Pater*, quòd patefaciat omnia, & ipsum semen: nam tum est conceptum, & inde cum exit, quod oritur. Hoc idem

idem magis ostendit antiquum Iouis nomen. Nam olim *Diouis* & *Diespiter* dictus, hoc est aer, & dies pater. à quo *diei* dicti, qui inde: & *dies*, & *dius*, & *diuus.* Vnde *Sub Dio*, & *Dius Fidius.* Itaque inde eius perforatum tectum, vt videatur *diuum*, id est cælum. Quidam negant sub tecto per hunc deierare oportere. Ælius Gallus *Diuus Fidius* dicebat Diouis filius, vt Græci Διόσκορον Castorem: & putabant hunc esse Sanctum ab Sabina lingua, & Herculem ab Græca. Idem hic *Diespiter* dicitur, infimus aer, qui est coniunctus terræ, vbi omnia oriuntur, vbi aboriuntur: quorum quòd finis ortus, *Orcus* dictus. Quòd Iouis Iuno coniux, & hic cælum, hæc terra, quæ eadem tellus: & ea dicta: quòd vna cum Ioue iuuat *Iuno*: & *regina*, quòd hæc omnia terrestria, regit. *Sol*, vel quòd ita Sabini, vel quòd solum ita lucet vt ex eo dies fit. *Luna*, quòd sola lucet noctu. itaque ea dicta *Noctiluca* in Palatio: nam ibi noctu lucet templum. hanc, vt Solem Apollinem, quidam Dianam vocant Apollinis: vocabulum Græcum alterum, Latinum alterum. & hinc quòd in altitudinem & latitudinem simul, *Diuiana* appellata. Hinc Epicharmus Enni Proserpinam quoque appellat, quòd solet esse sub terreis. *Proserpina* dicta, quòd hæc vt serpens modò in dextram, modò in sinistram partem laté mouetur. Serpere & Proserpere idem dicebant: vt Plautus, qui scribit, Quasi proserpens bestia. Quæ ideo videtur à Latineis *Iuno Lucina* dicta, vel quòd terra: (vt physici dicunt) iuuat & lucet, vel quòd ab luce eius, qua quis conceptus est, vná iuuat, donec mensibus actis produxit in lucem. Facta igitur à iuuando & luce *Iuno Lucina*: à quo parientes eam inuocant. Luna enim, nascentium dux, quòd menses huius. Hoc vidisse antiquos apparet, quòd mulieres potissimum supercilia sua attribuerunt ei deæ. Heic enim maximè debuit collocari Iuno Lucina, vbi ab dieis lux datur oculeis. *Ignis* à nascendo, quòd hic nascitur: & omne quod nascitur, ignis scindit. Ideo calet, vt qui denascitur, ignem amittit ac frigescit. Ab ignis iam maiore vi, ac violentia *Volcanus* dictus. Ab eo quòd ignis per splendorem fulget, *Fulgor*, *Fulmenque* & *Fulgus*: quòd fulmine ictus Phaethon contrariis diis. Ab aquæ lapsu lubrico Lympha, *Nympha Iuturna*, quæ iuuaret. Itaque multi ægroti propter id nomen hinc aquam petere solent. A fontibus, & fluminibus, ac cetereis aqueis, dei: vt *Tiberinus* à Tiberi: & ab lacu Velino, *Velinia*: & *nymphæ Commotiæ* ad lacum Cutilienſem, à commotu: quòd ibi insula in aqua commouetur. *Neptunus*, quòd mare terras obnubit, vt nubes cælum: à nuptu, id est, opertione, vt antiqui. à quo *Nuptiæ*, *Nuptíſque* dictus. *Salacia* Neptuni ab sale. *Venilia* à veniendo, ac vento illo quem Plautus dicit, Quod ille dixit qui secundo vento vectus est tranquillo mari, *Venerem gaudeo.* *Bellona* à bello nũc, quæ *Duellona* à duello. *Mars* ab eo quòd maribus in bello præest: aut quòd Sabineis acceptus, ibi Mamers. *Quirinus* à Quiritibus. *Virtus*, vt viri vis, à viril tate. *Honos* ab honesto honore. Itaque *Honestus* dicitur, quòd honoratus: & dictum *Honus* est honos, qui sustinet rempublicam. *Castoris* nomen Græcum, & *Pollucis* à Græceis in Latineis littereis veteribus nomen, quod est, inscribitur, vt Πολυδεύκης, Polluces, non, vt nunc, Pollux. *Concordia* à corde congruente. *Feronia*, *Minerua*, *Nouensiles* à Sabineis: paulò aliter ab eisdem dicimus *Laram*, *Vestam*, *Salutem*, *Fortem*, *Fortunam*, *Fidem.* Ea re Sabinorum linguam olent, quæ Tatij regis voto sunt Romæ dedicatæ. Nam vt annales dicunt, vouit Opi, Floræque: Dioui, Saturnóque: Soli, Lunæque: Volcano, Summanóque: itemque, Larundæ, Termino, Quirino, Vortumno, Laribus, Dianæ, Cloacinæque. E queis nonuulla nomina in vtraque lingua habent radices: vt arbores quæ in confinio natæ, in vtroque agro serpunt. Potest enim esse Saturnus heic alia de caussa dictus atque in Sabineis, & sic Diana, de quibus suprà.

11 ¶Dictvm est quo ad immortaleis attinet: deinceps quod ad mortaleis attinet, videamus. & de his animalia in tribus loceis, quòd sunt in aere, in aqua, in terra: à summa parte ad infimam descendam. ¶Primum nominem *Alites* ab aleis: *Volucres* alij à volatu. deinde generatim. De heis pleræque à sueis vocibus, vt hæ: *Vpupa, Cuculus, Cornix, Hirundo, Vlula, Bubo:* item hæ, *Pauo Anser, Gallina, Columba* Sunt quæ alieis de causseis appellatæ: vt *Noctua*, quòd noctu canit ac vigilat: *Luscinola*, quod luctuose canere existimatur, atque esse ex Attica Progne in luctu facta auis. Sic *Galerus*, & *Meracilla*: alter quod in capite habet plumam elatam: altera, quod semper mouet caudam. *Merula*, quod mera, id est sola, volitat: contra ab eo *Graculi* quod gregatim: vt quidam Græci τὰ γρύλλους. *Fredulæ*, & *Miliariæ* à cibo: quod alteræ fico, alteræ milio fiant pingues.

12 ¶Aquatilium vocabula animalium partim sunt vernacula, partim peregrina. ¶Foris, *Murena* quod μύραινα: *Cybium Thynnus*, cuius itẽ partes Græceis vocabuleis omnes, vt *Melandria*, atque *Vrãon.* ¶Vocabula piscium, pleraque translata à terrestribus: ex aliqua parte similib. rebus: vt *Anguilla, Lingulaca, Sudis*, alia à coloribus, vt hæc: *Asellus, Vmbra, Turdus*: alia à vi quadam, vt hæc: *Lupus, Cuniculus, Torpedo.* ¶Item in conchyleis aliqua ex Græceis: vt *Peloris*, *Ostrea*, *Echinus.* Vernacula, ad similitudinem: vt *Surena*, *Rotunculi, Vngues.*

13 ¶Svnt etiam animalia, in aqua quæ inter-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum in terram exeunt: alia Græceis vocabuleis. vt *Polypus, Hippopotamus, Crocodilus* : alia Latineis, vt *Rana, Anas, Mergus*, à quo Græci ea quæ in aqua & terra possunt viuere, vocant ἀμφίβια. E queis *Rana* ab sua dicta voce: *Anas*, à nando: *Mergus*, quòd mergendo in aquam capret escam. Item aliæ in hoc genere à Græceis: vt *Querquedula, Certeris, Halcedo*, quòd ea Halcyon. Latina, vt *Testudo*, quòd testa tectum hoc animal: *Loligo*, quòd subuolat, littera commutata, primò Viligo. Vt Ægypti in flumine quadrupes, sic in Latio nominati *Lytra* & *Fiber. Lytra*, quòd succidere dicitur arborum radices in ripa, atque eas dissoluere, vnde Lytra. *Fiber*, ab extrema ora fluminis dextra & sinistra maximè quòd solet videri: & antiqui *Fibrum* dicebant extremum, vnde in sageis extrema *Fimbriæ*, & in iecore extremum *Fibra*. hinc *Fiber* dictus.

14 ¶ Qvæ sunt hominum propria primùm, deinde de pecore, tertiò de ferijs scribam: incipiam ab honore publico. *Consul* nominatus, quòd consulere populum & senatum debet. nisi illinc potius vnde Actius ait in Bruto. Qui recte consulat, consul fiat. *Prætor* dictus, qui præiret iure & exercitu. A quo Lucilius, Ergo prætorũ est ante præire. *Censor*, ad cuius censionem, id est arbitrium, censeretur populus. *Ædilu*, qui ædes sacras & priuatas procuraret. *Quæstores*, à quærendo, qui conquirerent publicas pecunias, & maleficia, quæ triumuiri capitales nunc conquirunt: ab heis postea qui quęstionum iudicia exercẽt, *quæstores* dicti. *Tribuni militũ*, quòd terni tribus tribubus Ramnium, Lucerũ, Tatiensium olim ad exercitum mittebantur. *Tribuni plebei*, qui ex tribuneis militũ primùm tribuni plebei facti, qui plebem defenderent in secessione Crustumerina. *Dictator*, quòd à consule dicebatur, cui dicto audientes omnes essent. *Magister equitum*, quòd summa potestas huius in equites, & adcẽsos: vt est summa populi Romani dictator, à quo is quoque *magister populi* appellatus. Reliqui, quòd minores quàm hi magistri, dicti Magistratus: vt ab albo *Albatus*.

15 ¶ Sacerdotes vniuersi à sacreis dicti. *Pontifices* (vt Q. Scęuola Põtifex Maximus dicebat) à posse & facere. pontifices ego à ponte artror. nam ab ijs subl:cius est factus primùm, & restitutus sæpe, cum ideo sacra & vls & cis Tiberim non mediocri ritu fiant. *Curiones* dicti à curieis: qui fiunt vt in heis sacra faciant. *Flamines*, quòd in Latio capite velato erant semper, ac caput cinctum habebant filo, Flamines dicti. Horum singuli cognomina habent ab eo deo cui sacra faciũt: sed partim sunt aperta, partim obscura. Aperta, vt *Martialis, Volcanalis*: obscura *Dialis*, & *Furinalis*: cum *Dialis* à Ioue sit, qui Dionis est: *Furinalis* à Furina, cuius etiam in festeis Furinales feriæ sunt. Sic *Flamen Falacer* à diuo patre Falacre. *Salij* à saltando, quod facere in comitio in sacreis quotanneis & solent & debent. *Luperci*, quòd lupercalibus in lupercali sacra faciunt. *Fratres Aruales* dicti sunt qui sacra publica faciunt propterea vt fruges ferant arua: à ferendo & arueis *fratres aruales* dicti sunt, quia fratria dixerunt. *Fratria* est Gręcum vocabulum partis hominum: vt Apollini etiam nũc. *Sodales Titij* dicti ab Titijs auibus, quas in augurijs certeis obseruare solent. *Feciales*, quòd fidei publicæ inter populos præerant: nam per hos fiebat vt iustum conciperetur bellum, (& inde desitum,) & vt fœdere fides pacis constitueretur. Ex heis mittebant, antequam conciperetur, qui res repeterent: & per hos etiã nunc fit *fœdus*, quod fidus scribit Ennius dictum.

16 ¶ In re militari *Prætor* dictus, qui præiret exercitui. *Imperator* ab imperio populi, qui eos qui id adtentassent, oppressit hosteis. *Legati*, qui lecti publicè, quorum opera consilióque vteretur peregre magistratus: quive nuntij senatus aut populi essent. *Exercitus*, quòd exercitando fit melior. *Legio*, quòd leguntur milites in delectu. *Cohors*, quòd vt in villa ex pluribus tecteis coniungitur, ac quiddam fit vnum: sic hæc ex manipuleis copulatur cohors: quæ in villa dicta, quòd circa eum locum pecus coerceretur. Tametsi cohortem in villa Isicrates dicit esse Græce κοῦρδιν apud poetas dictam. *Manipulos exercitus* minimas manus, quæ vnum sequuntur signum. *Centuriæ*, quæ sub vno Centurione sunt, quorum centenarius iustus numerus. *Milites*, quòd trium millium primò legio fiebat, ac singulæ tribus, Tatiensium, Ramnium, Lucerum, millia singula militum mittebant. *Hastati* dicti qui primi hasteis pugnabant: *Pilani*, qui pileis: *Principes*, qui à principio gladijs, & post commutata re militari minus illustres sumuntur. Pilani, *Triarij* quoque dicti, quod in acie tertio ordine extremeis subsidio deponebãtur. Quod hi subsidebant, ab eo *Subsidium* dictum, à quo Plautus, Agite nunc, subsidite omnes, quasi solent triarij. *Auxilium* appellatur ab auctu, cùm accesserant, qui adiumento essent, alienigenæ. *Præsidium* est dictum, quia extra castra præsidebant in loco aliquo, quo tutior regio esset. *Obsidium* dictum ab obsidendo, quo minus hostis egredi posset inde. item ab abscidendo: cùm id ideo facerent quo facilius diminuerent hosteis. *Duplicarij* dicti, quibus ob virtutem duplicia cibaria vt darentur, institutum. *Turma* terma est: E in V abiit: quòd terdeni equites ex tribus tribubus, Tatiensium, Ramnium, & Lucerum, fiebant. Itaque primi singularum decuriarum, *Decuriones* dicti. qui ab eo singuleis turmeis sunt etiam nunc terni. Quos hi primo administros ipsi sibi adoptabant. *Optiones* vocari cœpti, quos nunc propter ambitionem tribuni faciunt. *Tubicines* à tuba & canendo, similiter *Liticines*, & *Classicos* à classe: qui item cornu canunt, vt tum

tum cùm classes, comitiis ad comitatum vocant.

17 ¶ Qvæ à fortuna vocabula, in heis quædam minus aperta: vt pauper, diues, miser, beatus: sic alia. *Pauper* à paulola re. *Miser*, à minus, cui cùm opus est, minus nullo est. *Diues*, à diuo, qui, vt deus, nihil indigere videtur. *Beatus* qui multa bona possidet: & is *Opulentus* ab ope, cui eæ opimæ. Ab eadem *Inops*, qui eius indiget. Ab eodem fonte *Copia*, & *Copiosus*. *Pecuniosus*, à pecunia magna: *Pecunia* à pecu. à pastoribus enim horum vocabulorum origo.

18 ¶ Artificibvs maxima caussa ab arte. i. ab arte medicina vt sit *Medicus*, à sutrina *Sutor*: non à medendo, ac suendo, quæ omnino vltima. Huic rei earum radices, vt in proximo libro aperietur. Quare, quòd ab arte *Artifex* dicitur, nec multa in eo obscura, relinquã. Similis causla, quæ ab scientia vocantur aliqua, vt *præstigiator, monitor, nomenclator*. Sic etiam à spatio quodam dicuntur, *cursor, natator, pugil.* & in hoc genere, quæ sunt vocabula, pleraque aperta, vt *Legulus*, & *Vindemiator*: alter ab oleis, alter ab vueis. Hęc etsi minus aperta, vindemiator, vt *vestigator*, & *venator*: tamen id est quod *Vindemiator*, vel quòd vinum legere dicitur, vel quòd de vite id demit: *Vestigator* à vestigiis ferarum, quas indagatur: *Venator* à venatu. [Quod sequitur verbum aduentum & inuentum.] Hæc de hominibus.

19 ¶ Hinc quod sequitur, de pecore. *Pecus* ab eo quòd perpascat, à quo pecora vniuersa: quòd in pecore pecunia tum consistebat pastoribus: & standi fundamentum. *Pes* (à quo dicitur in ædificiis area *pes magnus*: & qui fundamentum instituit, *pedem ponit*.) A pede *Pecudes* appellarunt, vt ab eodem *Pedicam*, *Pedissequam*, & *Peculatoria oues*, aliúdve quid. id enim *peculium primum*. Hinc *Peculatum* publicum, primo vt cum pecore diceretur multa, & id esset coactum in publicum, si erat auersum, ex qua fructus maior. Hinc est quod Græceis *Bos*, βῶς, & *Taurus*, ταῦρος, item ἀρ, οὐις. ita enim antiqui dicebant, non vt nunc, πρόβατον. Possunt in Latio quoque vt in Græcia, à sueis vocibus hæc eadem ficta. *Armenta*, quòd boues ideo maximè parabantur vt inde eligerent ad arandum: inde Aramenta dicta, postea tertia littera extrita. *Vitulus* quòd Græce antiquitus, ἰτάλος, aut quòd plerique vegeteis, vegitulus. *Iuuẽcus*, iuuare qui iam ad agrum colendum posset. *Capra*, carpa, à quo scriptum omnicarpæ capræ. *Hircus* quòd Sabini fircus: & quòd illeic fedus in Latio rure *hedus*: quod in vrbe, vt in multeis, A addito hædus. *Porcus*, quod Sabini dicunt de aprino porco poridus inde porcus. nisi à Græceis, quòd Atheneis in libreis sacrorum scriptum est, κάπρῳ ἢ πόρκᾳ. *Aries*, quòd eum dicebant ares veteres, nostri *aruiga*: hinc *Arurgnus*. Hæ sunt quarum in sacrificiis exta in olla, non in veru coquuntur. quas & Actius scribit, & in pontificalibus libreis videmus in hostiis eam aruigem, quæ cornua habet. quoniam is cui oui mari testiculi dempti: & ideo vt natura versa *Veruex* declinatus. Pecori ouilo quòd agnatus, *Agnus*. *Catulus* à sagaci sensu, & acuto. Hinc *Canis*: nisi quòd tuba, & cornu, signum cum dant, canere dicuntur, quod hic item, & nocticulus in custodia, & venando signum voce dat, canis dictus.

20 ¶ Ferarvm vocabula item partim peregrina, vt *Panthera, Leo*: vtraque Græca. à quo etiam & rete quoddam *Panther*, & *Leæna*, & muliercula *Pantheris*. *Tigris*, qui est vt leo varius, qui viuus capi adhuc non potuit: vocabulum è lingua Armenia. nam ibi & sagitta & quod vehementissimum flumen, dicitur Tigris. *Vrsi* Lucana origo, vel vnde illi, nostri ab ipsius voce. *Camelus* suo nomine Syriaco in Latium venit: vt Alexandria *Camelopardalus* nuper adducta, quòd erat figura vt camelus, maculeis vt panthera. *Apri* ab eo quòd in loceis aspereis. nisi à Græcis, quòd hi κάπρος. *Caprea* à similitudine quadam capræ. *Cerui*, quòd magna cornua gerunt, mutato G in C, vt in multeis: quasi gerui. *Lepus*, quòd è Siculeis quidam Græcei dicunt λέπορα. à Roma quòd orti Siculi, vt annales nostri veteres dicunt, fortasse hinc illud tulerunt, & heic reliquerunt id nomen. *Vulpes*, vt Ælius dicebat, quòd volat pedibus.

21 ¶ Proxima animalibus sunt ea quæ viuere dicuntur, neque habere animam, vt virgulta. *Virgultum* dicitur à viridi, idque à vi quadam humoris: quæ si exaruit, moritur. *Vitis*, quòd ea vini origo. *Malum*, quod Æoles dicunt μᾶλον. *Pinus iuglans*: quòd hęc nux antequam purgetur, similis glandi. Hæc glans optima & maxima, ab Ioue & glande iuglans est appellata. Eadem, *Nux*, quod vt nox aërem, ita huius succus facit corpus atrum. ¶ Quæ in orteis nascuntur, alia peregrineis vocabuleis, vt Græceis *Ocymum, Menta, Ruta*, quam nunc πήγανον appellant. Item *Caulis. Lapatium. Radix*. Sic enim antiqui Græci quam nunc *Raphanum*. Item ex Græceis vocabuleis, ἔρπυλλον, ῥόδον, addita & commutata vna littera, *Serpillum, Rosa*. Item Græca, κερίανδρα, μαλάχη, κύμινον. Item Latina, *Lilium* ἀπὸ λειρίου, & *Malua* à μαλάχη. & *Sisimbrium* ἀπὸ σισυμβρίου. Vernacula *Lactuca* à lacte, quòd olus id habet lac. *Brassica*, vt præseca: quòd ex huius scapo minutatim pręsecatur. *Asparagi*, quod ex aspereis virgulteis nascuntur, & ipsi scapi asperi sunt, non leues. Nisi Græcum: illic enim quoque dicitur ἀσπάραγος. *Cucumeres* dicuntur à curuore, vt curui meres dicti. *Fructus* à ferendo res: & hæ, quas fundus: & hæ quæ in fundo feruntur, vt fruamur. Hinc declinatæ *Fruges*, & *Frumentum*. Sed hæ è terra, etiam Frumentum, quòd exta loco quo solent addi ex mola, id est ex sale, & farre molito. *Vua* ab vuore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

22 ¶Qvæ manu facta sunt dicam, de victu, de vestitu, de instrumento: & si quid aliud videbitur heis aptum. ¶De victu, antiquissima *Puls:* appellata, vel quòd ita Græci, vel ab eo (vt scribit Apollodorus) quòd ita sonet, cũ aqua feruenti insipitur. *Panis*, quòd primò figuras faciebant mulieres in panificio Panis: posteáque figuras facere instituerent alias. A pane & faciendo *Panificium* cœptum dici. Hinc *Panarium*, vbi id seruabant: sicut *Granarium*, vbi granum frumenti condebant, vnde id dictum. Nisi ab eo quod Græci κέγχρον à quo Græceis quoque granum dictum. & in quo eadem conduntur, *Horreum* ab horrendo. *Triticum*, quod tritum est spiceis. *Far*, à faciendo, quod in pistrino fit. *Milium* à Græco. nam id prius μίλιν, post μίδιν. *Libum*, quòd libaretur priusquam esset, vt erat coctum. *Testuatium*, quòd in testu caldo coquebatur: vt etiam nunc Matralibus id faciunt matronæ. *Circuli*, quòd mixta farina caseo & aqua circuitum æquabiliter fundebant. Hoc quidã, qui magis incondite faciebant, vocabant *Lixulas* & *Semilixulas*, vocabulo Sabino: idque frequentius Sabini à globo farinæ dilatato. Item in oleo cocti, dicti à globo *Globuli*. *Crustulum* à crusta pultis, quoius ea quæ vt corium exuritur, *Crusta* dicta. Cetera fere opera à vocabuleis Græceis sumpta, vt δρύλιον & πέμφιξ, & *placenta*, quòd edebant cum pulte. Ab eo *Pulmentum*, vt Plautus: hinc *Pulmentarium* dictum. Hoc primum debuit pastoribus. *Caseus:* à coacto lacte, vt coaxeus dictus. Dein posteaquam desierunt esse contenti heis quæ suapte natura ferebat sine igne: in quo erant poma, quę nimis cruda esse poterant, decoquebant in olla. Ab olla *Olera* dicta: quorum à genere cruda olera, è queis ad coquendum, quod rueret e rure, Ruapa: vnde *Rapa*. *Olea* ab elea: olea grandis, *Orchitis:* quòd ea antiquus *Orchemora*.

¶Hinc ad pecudis carnem peruentum est. *Suilla* sic ab illeis generibus cognominata. Hanc primò assam secundò elixam: tertiò è iure vti cœpisse natura docet. Dictum *Assum*, quod ab igne assudescit. *Vuidum* est quod humidum, & ideo vbi id non est, siccus abest: & ideo sudando assum distillat calore: vt crudum nimium habet humoris: sic excoctum parum habet succi. *Elixum*, est è liquore aquæ deductum: & ex iure, quod iucundum magis conditione est. *Succidia*, ab suibus concidendis: nam id pecus primum occidere cœperunt domini, & vt seruarent, salere. *Tergus* suis, ab eo, quòd eo tegitur *Perna* à pede suis à nomine eius. *Offula* dicta, vt ossa minima in sue. *Insicia*, ab eo quòd insecta caro, vt in carmine Saliorum est: quod in exteis dicitur nunc *Profectum*. *Murtatum* à myrto, quod eo large fartum intestinum crassum. *Lucianum* dicunt, quòd milites à Lucaneis didicerũt, qui & Falerijs *Falisium ventrem*. *Fundinum*, à fundo: quòd non vt reliquæ partes, sed ex vna parte sola apertum. ab hoc Græcos puto πυελὸν ἔντερον appellasse. Ab eadem fartura *Farcimina* in exteis appellata: à quo, quod in eo tenuissimum intestinum fartum, *Hila*, ab hilo dicta, id est minimo: quod ait Ennius, Neque dispendei facit hilum. Quod in hoc farcimine summo quiddam eminet: ab eo quòd vt in capite aper, *Apexabo* dicta. Tertium fartum est. *Longabo*, quod longius quàm duo hila. *Agumentum*, quod ex immolata hostia defectum in iecore imponendo agendei causa. *Magmentum*, à magis: quod ad religionem magis pertinet. Itaque propter hoc montana fana constituta loceis certeis, quòd id imponeretur matæ: ob quod Græci μάγμα & μάσσω. Item Græci figillatim, vt ouum, bulbum.

23 ¶Lana Græcum, vt Polybius & Callimachus scribunt. *Purpura*, à purpuræ maritimæ colore. *Pœnicum*, quod à Pœneis primùm dicitur adlatum. *Stamen*. à stando, quòd eo stat omne in tela velamentum. *Subtemen*, quod subit stamini. *Trama*, quòd tranat frigus id genus vestimenti. *Densam* à dentibus pectinis, quibus feritur. *Filum* quod minimum est hilum. id enim minimum est in vestimento. *Pannus*, Græcum: *Pannulum* dictum à panno, & voluendo filo. *Tunica*, ab tuendo corpore: tunica vt induca. *Toga* à tegendo. *Cinctus* & *Cingulum*, à cingendo: alterum vireis, alterum mulieribus attributum.

24 ¶Arma, ab arcendo, quòd heis arcemus hostem. *Parma*, quòd è medio in omneis parteis par. *Conum*, quod cogitur in cacumen versus. *Hasta*, quod stans solet ferri. *Iaculum*, quod vt iaciatur, fit. *Tragula* à trahendo. *Scutum* à sectura, vt secutum: quòd minute consectũ sit tabelleis. *Vmbones*, aut à Græco, vel quod ambones. *Gladius* C in G commutato, à clade. quod fit ad hostium cladem gladius. similiter ab omine *Pilum*, quòd hostis feriret, vt perilum. *Lorica*, à loreis: quòd de corio crudo pectoralia faciebant: póstea succuderunt Galli è ferro sub id vocabulum ex anuleis ferream tunicam. *Balteum*, quòd singulum è corio habebant bullatum, balteum dictum. *Ocrea*, quòd opponebatur ob crus. *Galea* ab galero, quo multi vsi antiqui. *Tuba* à tubeis, quos etiam nunc ita appellant tubicines sacrorum. *Cornua*, quòd ea quæ nunc sunt ex ære, tunc fiebant ex bubulo cornu. *Vallum*, vel quod ea varicare nemo possit: vel quòd singula ibi extrema bacilla furcillata habent figuram liceræ V. *Cerui* à similitudine cornuum cerui. Item reliqua fere ab similitudine, vt *vinea*, *testudo*, *aries*.

25 ¶Mensam escariam *tibillam* appellabant; ea erat quadrata, vt etiã nũc in castreis est. A cibo *Cibilla* dicta: postea rotunda facta. & quòd à nobis media, à Græcis μέσα, *Mensa* dici potest. nisi etiã quòd ponebant pleraq; in cibo mensa. *Trulla* à similitudine truæ; quæ quòd magna, & hæc pusilla, vt truula. Hinc Græci πυξίδιον, nos trullam. *Trua*, quæ à culina in lauatrinã aquam fundunt. Trua, quòd trauolat ea aqua, ab eodem est appellatum *Trulleum*, simile enim figura, nisi quòd latius concipit aquã, & quòd manubrium cauũ non est, nisi vinaria trulla accessit. *Matellio* à matula dictus, & dictus posteaquam longius à figura matulæ discessit, & ab aqua *Aquatio* dictus. Vas aquariũ vocãt *Futum*, quo in triclinio allatam aquam infundebant: quo postea accessit μάγειρος cum Græco nomine: & cũ Latino nomine Græca figura *barbatus*. *Peluis*, à pedũ lauatione, vt pedeluis. *Canlelabrum* à cãdela. ex heis enim funiculi ardẽtes figebãtur. *Lucerna* pòst inuẽta, quæ dicta à luce, aut quod id vocãt Græci λύχνον. Vasa in mensa escaria, vbi putẽ aut iurulenti quid ponebat: à capiẽdo *Catinum* nominauerũt. nisi quòd Siculi dicũt κάτνον, vbi assa ponebãt. *Magidã* aut *Lãgulã*, alterũ à magnitudine, alterum ab latitudine finxerunt. *Patinas* à patulo dixerũt, vt pusillas, quod heis libarent cænas *patellas*. *Tryblia*, & *Canistra*, quæ putãt esse Latina, sunt Græca. τρυβλίον & κάνεον; Græca sunt. Reliqua, quòd aperta sint, vndę sint, relinquo.

26 ¶Mensam vinariam rotundã nominabant *Cylibathum*, vt etiam nunc in castreis, id videtur declinatum à Græco, ἀπὸ τοῦ κύλικος. qui illa capit, & minores. *Capula* à capiendo; quod ansatæ, vt heis sacreis ligneas & fictiles antiquas etiã nunc videmus. Præterea in poculeis erant *Pateræ*, eo quòd pateant, Latinè ita dictæ. Heisce etiã nũc in publico cõuiuio, antiquitatis retinẽdæ causã, cũ magistri fiunt, potio circumfertur: & in sacrificãdo deeis, hoc poculo magistratus dat deo vinum. *Pocula* à potione: vnde *Potatio*; & etiam *Poma*, quod hæc poscũt potũ. ἀπὸ τοῦ πότου Græca origo potionis. *Aqua* quod æqua summa. *Fons*, vnde funditur è terra aqua viua, *vt fistula aqua*, fusus aquæ. Vas vinarium grandius, *Sinum*, ab sinu; quòd sinũ maioré cauatiõnẽ quàm pocula habebat. Item dicta *Deposita* etiam nunc in diesbus sacreis, Sabineis vasa vinaria in mẽsa deorũ sunt posita. Apud antiquos scriptores Græcos inueni appellari poculi genus δεπάνας. Quare vel inde radices in agrum Sabinũ Romanũ sunt profectæ. Quo vinum dabãt, vt minutatim funderent, à gutteis *Guttum* appellarunt: & quo sumebant minutatim; à sumẽdo *Simpulum* nominauere. In huiusce locum in conuiuiis è Græcia successit *Epichysis*, & *Cyathus*; in sacrificiis remanfit guttum & simpulum. ¶Altera vinaria mensa erat lapidea quadrata oblonga vna columella; vocabatur *Cartibulum*. Hæc in ædibus ad compluuium apud multos me puero ponebatur; & in ea, & cum ea ænea vasa gerendo *Gestibulum*, vnde cartibulum pòst dictum.

27 ¶Præterea erat tertium genus mensæ, & quadratæ vasorũ: vocatúrque *Vrnarium* quòd vrnas cum aqua positas ibi potissimum habebant in culina. Ab eo etiam nunc ante balineum locus vbi poni solebant vrnæ, *Vrnarium* vocatur. *Vrna* dictæ quòd vrinant in aqua hauriendã, vt *Vrinator*. *Vrinare* est mergi in aquam. *Imburum* fictum ab vrbo, quòd ita flexum vt redeat sursum versus: vt in aratro, quod est vrbum. *Calix* à calido: quod in eo calda puls apponebatur: & calidum eo bibebant. Vas, vbi cibum coquebant, ab eo *Cacabum* appellarunt. *Verres* à verrendo.

28 ¶Ab sedendo appellantur *Sedes*, *Sedile*, *Sedum*, *Sella*, *Seliquastrum*. Deinde ab heis *Subsellium*. vt *Subsipere*, quod non plane sapit: sic quod non plane erat sella, *subsellium* dictum. vbi in eiusmodi duo, *Bisellium* dictum. *Arca*, quòd arcentur fures ab ea clausa. *Armarium* & *Armamentarium* ab eadem origine, sed declinata aliter.

29 ¶Mvndvs muliebris dictus à munditia. *Ornatus*, quasi ab ore natus. hinc enim maximè sumitur quod eam deceat. Itaque ob id paratur speculũ. *Calamistri*, quòd heis calefacteis in cinere capillus ornatur. Qui ea ministrabat, à cinere *Cinerarius* est appellatus. *Discerniculũ*, quo discernitur capillus. *Pecten*, quòd per eum explicatur capillus. *Speculum*, à speciẽdo, quòd ibi spectant. *Vestis* à veleis: vel ab eo quod vellus lana tonsa vniuersa ouis. id dictum quod vellebant lanam: ex lana facta vestis. Et quod capillum contineret, dictum à rete *Reticulum*. *Rete* ab ratitudine. Item *Texta*, fasciola qua capillum in capite colligarent. Dictum *Capital* à capite, quod sacerdotulæ in capite etiam nunc solent habere. Sic *Rita* à ritu: quòd Romano ritu sacrificium feminæ cùm faciunt, capita velant. *Mitra*, & reliqua fere in capite, postea addita cum vocabuleis Græceis.

30 ¶Privs de indutu aut amictu quæ sunt, tangã. *Capitium* ab eo quòd capit pectus, id est, vt antiqui dicebant, indutu comprehendit: alterum quod subtus, à quo *Subucula*: alterum quod supra; à quo *Supparus*. nisi quod id dicunt Osce. Alterius generis item duo: vnum quod foris, ac palam, *Palla*: alterũ quod intus, à quo *Intusium*. id quod Plautus dicit, Intusiatam, patagiatam caltulam, ac crocotulam. Multa post luxuria adtulit: quorum vocabula apparent esse Græca: vt ἀσβηστον. Amictus est dictum *Amictum*, id est circumiectum: à quo etiam quod vestes se inuoluunt, *Circumiectum* appellant: & quòd amictui habent purpuram circum, vocant *Circumtextum*. Antiquissimi amictui *Ricinium*, id quod eo vtebãtur duplici, ab eo quòd dimidiam partem retrorsum iaciebant, ab reiiciendo Recinium dictum. Hinc quòd facta duo simplicia paria, *Parilia* primo dicta: *reclusum* propter leuitatem ἁβροπλοκία, χλανὶς: si c multa Græca. *Lana*, quòd de lana multa: duarum enim togarum instar. vt antiquissimum mulierum, recinium: sic hoc duplex, virorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

31 ¶ INSTRVMENTA ruſtica quæ ſerendi aut colẽdi fructus cauſſa facta. *Sarculũ* à ſerẽdo ac ſarriẽdo. *Ligo*, quòd eo, propter latitudinem, quod ſub terra facilius legitur. *Pala* à pangendo, G in L mutatum quod fuit. *Ruitrum* vt ruitum, à ruendo. *Aratrum*, quòd arauit terram. Eius ferrũ *Vomer*, quòd vomit eo plus terram. *Dens*, quòd eo mordetur terra. Supra id regula quæ ſtat, *Stiua*, à ſtando: & in ea tranſuerſa regula, *Manicula*, quòd manu bubulci tenetur: qui quaſi eſt temo inter boues. *Bura* à bubus. alij hoc à curuo *Curuum* appellant. Sub iugo medio *Couum*, quod bura extrema addita appellatur, vocatur couũ à cauo. *Iugum* & Iumentum à iunctu. *Irpices*, regula cum pluribus dentibus, quam item vt plauſtrum boues trahunt, vt eruant quę in terra ſunt. *Sirpices* poſtea, S. detrita à quibuſdam dicti. *Raſtelli*, vt Irpices, ferræ leues: itaque homo in prateis per fenicecia eo feſtucas abradit: quo ab raſu Raſtelli dicti. *Raſtri*, quibus dentalibus penitus eradunt terram atq; eruunt, à quo & *Rutabri* dicti. ¶ *Falces* à farre, littera commutata. Hę in Campania *Seculæ*, à ſecando à quadam ſimilitudine harum, aliæ: & quod apertum, vnde *falces Fenariæ*, & *Adoreæ*: & quod non apertum, vnde *Lumariæ falces*, & *ſirpiculæ*. *Lumariæ* ſunt, quibus ſecant lumecta, cum in agreis ſerpũt ſpinæ. quas quòd à terra agricolæ ſoluunt, id eſt luunt, *Lumecta*. *Sirpiculæ* vocatæ à ſirpando, id eſt ab alligando. ſic *Sirpata dolia* quaſſa cùm alligata dicta. heis vtuntur in vinea alligando faſces, inciſos fuſtes, faculas. has *phancillas* Cherſoneciſe dicunt faſces. *Pilum*, quòd eo far pinſunt. id vbi fit: *Piſtrinum*. L & S inter ſe ſæpe commutant. Inde poſt in vrbe Lucili *piſtrina*, & *piſtrix*. *Trapetes* molę olearię vocantur. Trapetes à terendo, niſi Græcum. *Mola* à Molendo: harum enim motu eo coniecta moliuntur. *Vallum* à volatu, quod cùm id iactant, volant inde leuia. *Ventilabrum*, quo ventilatur in ære frumentũ. ¶ Quibus conportantur fructus ac neceſſariæ res, de ijs *Fiſcina* à ferendo dicta. *Corbes* ab eo quòd ſpicas aliudve quid conruebant. Hinc minores *corbulæ* dictæ. ¶ De heis quæ iumenta ducũt. *Tragula* ab eo quòd trahitur per terram. *Sirpea*, quæ virgeis ſirpatur, id eſt colligando implicatur, in qua ſtercus aliúdve quid euehitur. *Vehiculum* in quo faba aliúdve quid vehitur, quo ex viminibus vterentur, & quod eo vehitur, breuis veha Vehiculum dictum eſt. Ab alijs etiam dictum *Arcuca*, quæ etiam in XII. tabuleis appellatur, quòd ex tabuleis vehiculum erat factum vt area, Arcera dictum. *Plauſtrum* ab eo quòd non, vt in heis quæ ſupra dixi, ſed ex omni parte palã eſt, quæ in eo vehuntur, quod perlucent, lapides, aſſeres tignum.

32 ¶ ÆDIFICIA nominata à parte, vt multa, ab ædibus, & faciendo. Maximum ædificium eſt *Oppidum* ab ope dictum: quòd munitur opis cauſſa, vbi ſint: & quod opus eſt ad vitam gerendam, vbi habitent tutò: vel oppida, quòd opere munibant mœnia, quo munitius eſſent. Quòd exaggerabant, *Aggeres* dicti, & quòd aggerem contineret murus, quod muniendi cauſſa manu parabatur, quo cepiebant oppidum: è quo munere *Murus*. Eius ſumma, *Pinna*, ab heis quas inſigniti milites habere in galeis ſolent, & in gladiatoribus Samnites. *Turres* à torueis, quòd hæ proſpiciunt ante alios. Qua viam relinquebant in muro, quæ in oppidum portarent, *Portas*. Oppida condebant in Latio, Etruſco ritu multa: id eſt iuncteis bubus tauro, & vacca interiore aratro circum agebant ſulcum. Hoc faciebant religionis cauſſa die auſpicato, vt foſſa, & muro eſſent munita. Terram vnde excalpſerant, *Foſſam* vocabant: & introrſum factum murum. Poſtea quòd fiebat orbis, *Vrbs*. Principium quod erat poſt murum, *Pomerium* dictum: eiuſque ambitu auſpicia vrbana finiũtur. Cippi pomerij ſtant, & circum Ardolam Ardeam, & circum Romam. Quare & oppidã quæ prius erant circumducta aratro, ab orbe & vrbo *Vrbes*: & ideo coloniæ noſtræ omnes in littereis antiqueis ſcribuntur vrbes: quod item conditæ, vt Roma: & ideo colonię, vt vrbes condũtur quòd intra pomerium ponuntur. ¶ Oppidũ quod primũ conditũ in Latio ſtirpis Romanę *Laurium*, nam ibi dies penates noſtri. Hoc à Latini filia: quæ coniuncta Æneæ, Lauinia appellata. Hinc poſt triginta annos oppidum alterum conditur *Alba*, id ab ſue alba cognominatum. Hæc è naui Æneæ cum fugiſſet Lauinium, triginta parit porcos. Ex hoc prodigio pòſt Lauinium conditum anneis triginta, hæc vrbs facta: propter colorem ſuis, & loci naturam, *Alba Longa* dicta. Hinc mater Romuli *Rhea*, ex hac *Romulus*, hinc *Roma*. ¶ In oppido *viti* à via, quòd ex vtraq; parte viæ ſunt ædificia. *Fundula* à fundo, quòd exitum non habet, ac peruiũ non eſt iter, *Angiportum*, & id anguſtum, ab angendo, & portu. Quò conferrent ſuas cõtrouerſias & quę vendere vellent, & quo quæque ferrent, *Forum* appellarunt. Vbi quid generatim additum, ab eo cognomen, vt *boarium forum*, *forum olitorium*. hoc erat *antiquum Macellum*, vbi olerum copia. ea loca etiam nunc Lacedæmonij vocãt μακελλάρια: ſed Iones oſtia ortorum & caſtelli μακέλλας. Secundum Tiberim ad Iunium *forum piſcarium* vocant. Ideo ait Plautus, Apud piſcarium, vbi variæ res. Ad corneta *forum cupedinis*, à Cupedio: quòd multi forum cupidinis, à cupiditate. Hæc omnia poſtquam contracta in vnum locum, quæ ad victum pertinebant, & ædificatus locus, appellatum *Macellum*, vt quidam ſcribũt, quod ibi fuerit ortus: alij, quod ibi domus fuerit cui cognomen fuit Macellus, quæ ibi publicè diruta: e qua ædificatum hoc, quod vocatur ab eo macellum. In foro *lacum Curtium* à Curtio dictum conſtat. de eo triceps hiſtoria. nam & Porcio

& Procilius non idem prodidit quod Piſo: nec quod is, C. Ælius Stilo ſecutus. A Procilio relatum in eo loco dehiſſe terram, & ex ſenatuſconſulto ad haruſpices relatum, eſſe reſpõſum *deum Manium Poſtulionem* poſtulare, id eſt, ciuem fortiſſimum eodem mitti. tum quendam Curtium, virum fortem, armatum aſcendiſſe in equũ, & à Concordiæ verſum, cum equo in eum præcipitatum. eo facto, locum coiſſe, atque eius corpus diuinitus humaſſe, & reliquiſſe gẽti ſuæ monumentum. ¶ L. Calpurnius Piſo in annalibus ſcribit, Sabino bello, quod fuit Romulo & Tatio, virum fortiſſimum Metium Curtium Sabinum, cùm Romulus cum ſueis ex ſuperiore parte impreſſionem feciſſet, Curtium in locum paluſtrem, qui tum fuit in foro, ante quam cloacæ ſint factæ, ſeceſſiſſe, atque ſuos in Capitolium recepiſſe. Ab eo lacum inueniſſe nomen. ¶ C. Ælius & Q. Lutatius ſcribunt eum locum eſſe fulguratum, & ex ſenatuſconſulto ſeptum eſſe: idque factum eſſe à Curtio conſule, cui Marcus Genucius fuit collega, Curtium appellatum.

¶ *Arx* ab arcendo, quòd is locus munitiſſimus vrbis; à quo facilimè poſſit hoſtis prohiberi. *Carcer* à coercendo, quòd exire prohibentur. In hoc pars quę ſub terra, *Tullianum*: ideo quòd additum à Tullio rege: quòd Syracuſeis, vbi ſimili de cauſſa cuſtodiuntur, vocantur *Latomiæ*, & de latonia tranſlatum, quod heic quoque lapid cinæ fuerunt. Inde *Lautetum*, ab eo quòd ibi ſepultus eſt T. Tatius rex, qui à Laurentibus interfectus eſt. ab ſilua laurea, quòd ea ibi exciſa, & ædificatus vicus. vt inter ſacram viam & macellum editum. *Corneta* à corneis, quæ abieciſſe loco reliquerunt nomen. vt *Eſculetum* ab eſculo dictum, & *Fagutal* à fago: vnde etiam quod ibi ſacellum, *Iouis Fagutalis Armilaſtrum*, ab ambitu luſtri locus. item *Circus maximus* dictus, quòd circum ſpectaculeis ædificatus, vbi ludi fiunt; & quòd ibi circum metas fertur pompa, & equi currunt. Itaque dictũ in Cornicula millies aduentu, quem circumeunt ludentes, Quid ceſſamus ludos facere? Circus noſter ecce adeſt. In circo primo, vnde mittuntur equi, nunc dicuntur *carceres*. Næuius *Oppidum* appellat. *Carceres* dicti quòd coercentur equi neinde exeant ante quàm magiſtratus miſit: *Oppidum*, quod à muri parte pinneis turribúſque carceres olim fuerunt. Scripſit poeta, Dictator vbi currum inſidit, peruehitur vſque ad oppidum. Intimus *circus ad Murtium* vocatus, vt Procilius aiebat, ab vrceeis, quòd is locus eſſet inter figulos. alij eſſe dicunt à murteto declinatum, quòd ibi id fuerit. cuius veſtigium manet, quòd ibi ſacellum etiam nunc Murtiæ Veneris. Item ſimili de cauſſa *circus Flaminius* dicitur, qui ædificatus eſt circum Flaminium campum, & quòd ibi quoque Iudeis Tauriceis circum metas currunt. *Comitiũ* ab eo, quòd coibant eò comitiis curiateis, & litium cauſſa. ¶ *Curiæ* duorum generum. nam & vbi curarent ſacerdotes res diuinas, vt *curia veteres*: & vbi ſenatus humanas: *vt curia Hoſtilia*, quòd primus ædificauit Hoſtilius rex. Ante hãc *Roſtra*, cuius id vocabulum ex hoſtibus capta fixa ſunt roſtra. Sub dextra huius à comitio locus ſubſtructus, vbi nationum ſubſiſterent legati, qui ad ſenatum eſſent miſſi. Is *Græcoſtaſis* aplatur à parte, vt multa. *Senatum* ſupra Græcoſtaſin, vbi ædes Concordiæ & baſilica Opimia. Senaculum vocatum vbi ſenatus, aut vbi ſeniores conſiſterent, dictum vt γερουσία apud Græcos. *Lautolæ* à lauando, quod ibi ad Ianum Geminum aquæ calidæ fuerunt. Ab heis palus fuit in minore Velabro, à quo, quòd ibi vehebantur lintribus, *Velabrum*, vt illud maius, de quo ſuprà dictum eſt. *Aequimelium*, quòd æquata Melij domus publicè, quòd regnum occupare voluit is. Locus *ad buſta Gallica*, quòd Roma recuperata, Gallorum oſſa, qui poſſederunt vrbem, ibi coaceruata ac conſita. Et locus qui vocatur *Doliola* ad cloacam maximam, vbi non licet deſpuere, à dolioleis ſub terra. Eorum duæ traditæ hiſtoriæ: quòd alij eſſe aiunt oſſa cadauerum: alij Numæ Pompilij religioſa quædam poſt mortem eius infoſſa. *Argiletum* ſunt qui ſcripſerunt ab Argo, ſeu quòd is huc venit, ibique ſepultus ſit: alij ab argilla, quòd ibi id genus terræ. *Cluuius Publicius*, ab ædilibus plebei Publicieis, qui eum publicè ædificarunt. Simili de cauſſa *Publius vicus*, & *Coſconius vicus*, quòd ab heis vireis dicuntur ædificati. Cluius proximus ad florales vſus verſus. *Capitolium vetus*, quod ibi ſacellum Iouis, Iunonis, Mineruæ: & id antiquius quàm Ædis quæ in capitolio facta. Eſquilijs *vicus Aſiticus*, quòd ibi obſides ex Africa bello Punico dicuntur eſſe cuſtoditi. *Vicus Cyprius* à cypro: quòd ibi Sabini ciues additi conſederunt, qui à bono omine id appellarunt. Nam *ciprum* Sabinè bonum. Prope hunc *vicus Sceleratus* dictus à Tullia Tarquinij Superbi vxore, quod, ibi cum iaceret pater occiſus, ſupra eum vt mitteret carpentum mulio, iuſſit.

33 ¶ Et quoniam vicus conſtat ex domibus, nunc earum vocabula videamus. *Domus* Græcum eſt. & ideo in ædibus ſacreis ante cællam, vbi ſedes dei ſunt, Græci dicunt πρόδομον: quòd poſt, ὀπισθόδομον. *Aedeis* ab aditu, quòd plano pede adibant. Itaque ex ædibus efferri indictiuo funere præco etiam eos dicit, qui è taberneis eferuntur, & omneis in cenſu villas inde dicimus Ædes. *Cauum ædium* dictum, qui locus tectus intra parietes relinquebatur patulus, qui eſſet ad communem omnium vſum. In hoc locus ſi nullus relictus erat, ſub diuo qui eſſet, dicebatur *Teſtudo* à teſtudinis ſimilitudine, vt eſt in prætorio in caſtreis. Si relictum erat in medio, vt lucem caperet: deorſum, quò impluebat, *Impluuium* dictum: & ſurſum, qua compluebat, *Compluuium*, vtrumque à pluuia. *Tuſcanicum* dictum à Tuſcis, poſtea quã illorũ cauum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ædium simulare cœperunt. *Atrium* appellatum ab Atriatibus Tusceis. illinc enim exemplum sumptum. Circum cauum ædium erant vniuscuiusque rei vtilitatis causa parietibus dissepta: vbi quid conditum esse volebant; à cælando *Cellam* appellarunt, *Penariam*, vbi penus. Vbi cubabant, *Cubiculum*: vbi cænabant *Cœnaculum* vocitabant: vt etiam nunc Lanuuij apud ædem Iunonis, & in cetero Latio ac Falerijs, & Cordubæ dicuntur. Posteaquam in superiore parte cænitare cœperunt, superioris domus vniuersa, Cænacula dicta. Posteaquam ibi cœnabant, plura facere cœperunt, vt in castreis ab hieme hiberna, *hibernum* domus vocarunt: contra *æstiuum*.

* *Desunt pagina tres.* *

34 ¶ religionem Porcius designat, cùm de Ennio scribens dicit eum coluisse Tutilinæ loca. Sequitur *porta Nœuia*, quòd in nemoribus Nœuijs. Nœuius enim loca vbi ea sic dicta, coluit. Deinde *porta Rauduscula*, quòd ærata fuit. æs *Raudus* dictum: ex eo in veteribus mancupijs scriptum, *Rauduscolo libram ferito*. Hinc *porta Lauernalis* ab ara Lauernæ, quòd ibi ara eius deæ. Præterea intra muros video portas dici: in Palatio, *Mucionis*, à mugitu, quòd ea pecus in Bucitarum antiquum oppidum exigebant: alteram, *Romanulam*, quæ est dicta ab Roma, quæ habet gradus in naualia ad Volupię sacellum. Tertia est *Ianualis* dicta ab Iano. & ideò ibi positum Iani signum, & ius institutum à Numa Pompilio, vt scribit in annalibus L. Piso, vt sit clausa semper, nisi cùm bellum sit. Nusquam traditum est memoriæ Pompilio rege fuisse apertam: & post T. Manlio consule, bello Carthaginensi primo confecto, & eodem anno apertam.

* *Desunt quadam.* *

35 ¶ Syper lectuleis origines, quas aduerti, hæ. *Lectica*, quòd legebant, vnde eam facerent, stramenta atque herbas, vt etiam nunc fit in castreis. lectos, ne essent in terra sublimes in heis ponebant. Nisi ab eo quòd Græci antiqui dicebant λίκτον, lectum potius, quam lecticam quòd inuoluebant. quòd ferè stramenta erant è segete, *Segestriam* appellant, vt etiam nunc in castreis. Nisi à Græceis. nam φέρετρον, vbi lectus mortui fertur, dicebant. *feretrum* nostri, Græci φέρετρον ἢ φέρετρον. Posteaquam transierunt ad culcitas, quòd in ea sagum, aut tomentum, aliúdve quid calcabant, ab inculcando *Culcita* dictaque quicquid insternebant, à sternendo *Stragulum* appellabãt. *Puluinar* vel à plumeis vel à pelluleis declinarunt. Quibus operiebantur, *Operimenta*, & *pallia*, *Opertula* dixerunt. In heis multa peregrina, vt *Sagum*, *Reno* Galli quid gaunacumma eius sagum, & *Amphimalon*, Græca: contra Latinum *Torale*, quod ante torum & *Torus* à toruo, quòd is in promptu. ab hac similitudine *Toruinus* in mulieris capite ornatus. Quia simplici scansione scandebant in lectum non altum, *Scabellum*: in altiorem, *Scamnum*. Duplicata scansio, *Gradus* dicitur, quòd genitur ab inferiore in superiorem. Græca sunt, *Peristromata* & *Peripetismata*. sic aliud aliquid item conuiuij causa ibi.

36 ¶ Multa pecuniæ signatæ vocabula sunt æris & argenti hæc. *As* ab ære. *Dupondius* à duobus ponderibus, quòd vnum pondus *Assipondium* dicebatur: id ideò quòd As erat libræ pondus. deinde ab numero reliquum dictum vsque ad *Centussis*, vt as singulari numero. Ab tribus assibus *Tressis*, & sic proportione *Nonussis*. In denario numero hoc mutat: quod primum est, ab decem assibus *Decussis*: secundum à duobus decussibus *Bicessis*, quod dixi solum à duobus decussibus *bicessis*. Reliqua conueniunt, vt *Tricessis* à tribus, sic proportione vsque ad *Centussis*: quo maius æris vocabulum non est. nam ducenti in proportione cum dicuntur, non magis asses, quàm denarij aliæve res significantur. Æris minima pars, *Sextula*, quòd sexta pars vnciæ. *Semuncia*, quòd dimidia pars vnciæ. *Se* valet dimidium, vt in *Selibra* & *Semodio*, *Vncia* ab vno. *Sextans* ab eo quòd sexta pars assis: sicut *Quadrans*, quòd quarta: & *Trians*, tertia pars. *Semissis*, quòd semi æs, id est, dimidium assis, vt suprà dictum est. *Septunx* à septem & vncia conclusum: Reliqua obscuriora, quòd à diminutione: & ea quæ diminuuntur, ita sunt vt extremas syllabas habeant. vt à duodecima vna dempta vncia, *Deunx*. *Dextans* dempto sextante: *Dodrans*, dempto quadrante. *Bes*, vt olim des, dempto triente. In argento nummi id à Siculeis. *Denarij*, quòd denos æris valebant. *Quinarij*, quod quinos. *Sestertius*, quòd semis tertius. Dupondius enim & semis antiquus sestertius est: & veteris consuetudinis vt retro æra dicerentur, ita vt semis tertius, semis quartus pronuntiarent. Sestertius igitur ab semis tertius dictus. Nummi denarij decuma *libella*, quod libram pondo as valebat, & erat ex argento parua. *Sembella*, quòd sit libellæ dimidium, quòd semis assis. *Teruncius* à tribus vnciis, sembellæ quòd valet dimidium: & est quarta pars, sic vt quadrans assis. Eadem pecunia vocabulum mutat. nam potest idem dici dos, *arrhabo*, *merces*, *corollarium*. *Dos* erit pecunia, si nuptiarum causa data: hæc Græce δωτίνη, ita enim hoc Siculi: ab eodem *Donum*. Nam Græcè vt ipsi δῶρον, vt alij δόσις, & vt Attici δόσις. *Arrabo* sic dicta, vt reliquum reddatur. hoc verbum à Græco ἀρραβὼν. Reliquum, ex eo quòd debitum reliquit. *Damnum* à demptione, cùm minus re factum quàm quanti constat.

Lucrum

Lucrum, ab luendo, si amplius, quàm exoluerit quanti esset ceptum. *Detrimẽtum*, à detritu, quòd ea quæ trita, minoris pretij. Ab eadem *Interimẽtum*, ab eo quòd duo, quæ inter se trita & deminuta, à quo etiam *Intrigo* dicta, & *Interitrigo*. *Multa*, à pecunia, quæ à magistratu dicta, vt exigi possit ob peccatum, quod singulæ dicuntur appellatæ esse multæ, quòd olim vnum dicebant *multa*. Itaque cum in dolium aut culeum vinum addunt rustici, prima vrna addita, dicunt etiam nunc *Multa*. *Pœna*, à puniendo, vel à pœnitendo, quod post peccatum sequitur. *Pretium*, quod æstimationis, emptionisve causa cõstituitur dictum à peritis, quòd hi solum possunt facere rectè id. Si quid datum pro opera aut opere, *Merces*, à merendo. Quod manu factum erat, & datum pro eo, *Manupretium*, à manibus & pretio. *Corollarium*, si additum præter quàm quod debitum eius. vocabulum fictum à corolleis: quòd hæ, cùm placuerant actores, in scena dari solitę. *Præda* est ab hostibus capta, quòd manu partà, vt parida præda. *Præmium* à præda, quòd ob recte quid factum concessum. Si datur quod reddatur, *Mutuum*, quod Siculi μάταν. Ita scribit Sophron. ματάλαμμον, & *Munus*, quod mutuo animo qui sunt, dant officij causa. Alterum munus, quod muniendei causa imperatum, à quo etiam *Municipes*, qui vnà munus fungi debent, dicti. Ea pecunia quæ in iudicium venit in litibus, *Sacramentum* à sacro. Qui petebat, & qui inficiabatur de aliis rebus, vterque quingentos æris ad pontem deponebant: de aliis rebus item certo alio legitimo numero assium. Qui iudicio vicerat, suum sacramentum à sacro auferebat, victi ad ærarium redibat. *Tributum* dictum à tribubus, quòd ea pecunia quæ à populo imperata erat, tributim à singuleis pro portione census exigebatur. Ab hoc ea quæ assignata erat, *Ad tributum* dictum. Ab eo quoque quibus adtributa erat pecunia, vt militi reddant, *Tribuni ærarij* dicti. Id quod adtributum erat, *æs militare*, hoc est quod ait Plautus, Cedit miles, æs petit. Et hinc dicuntur *milites ærarij*, ab ære, quòd stipendia facerent. Hoc ipsum *Stipendium* ab stipe dictum, quòd æs quoque Stipem dicebant. Nam quòd asses libræ pondo erant; qui acceperant maiorem numerum, non in arca ponebant, sed in aliqua cælla stipabant, id est, componebant, quo minus loci occuparet: à stipando *Stipem* dicere cœperunt. *Stipare* ab στείβειν fortasse, Græco vocabulo. Id apparet, quòd vt alias, tum institutum etiam nunc, diis cum thesaureis asses dant, stipem dicunt: & qui pecuniam alligat, *Stipulari & Restipulari*. *Milites stipendarij* ideo quòd eam stipem pẽdebant. Ab eo Ennius scribit, Pœni stipendia pendunt. Ab eodem ære impendendo, *Dispensatores*, & in tabuleis scribimus *Expensum*. & inde *prima Pensio*, & sic aut secunda, aut quæ alia. Et *Dispendium*, ideo quòd in dispendendo solet minus fieri: *Compendium*, quòd cùm compenditur, vna sit. A quo vsura, quòd in sortem accedebat, *Impendium* appellatum: quæ cùm accederet ad sortem, ex vsu *Vsura* dicta, vt *Sors* quod suum sit sorte. Per *trutinam* solui solitum, vestigium etiam nunc manet in æde Saturni, quòd ea etiam nunc propter pensuram, Trutinam habet positam. Ab ære *Aerarium* appellatum.

17 ¶ Ad vocabula quæ pertinere sumus rati, ea quæ & loca, & ea quæ in loceis, sunt satis arbitror dicta: quòd neque parum multa sunt aperta: neque si amplius velimus, volumen patietur. Quare in proximo (vt in primo libro dixi) quod sequitur de temporibus dicam.

EPITOME LIBRI QVINTI.

In quo de vocabuleis temporis, & quæ in tempore, eorúmque origine ex auctoribus qui soluta oratione scripserunt. Præfatio 1.

¶ De vocabuleis temporum in genere 2. *De vocabulis temporum in specie dierum qui instituti deorum causa.* ¶ *Quorum alij fasti: alij annales* 3. *Dierum qui instituti hominum causa: vbi inter cætera de mensibus* 4.

¶ De vocabuleis eorum quæ in tempore eorum obscuritate ac multitudine 5. *Eorum autem alia pertinent ad ea quæ debemus cogitare* 6. *Dicere* 7. *Facere: vbi inter cætera agitur de his quæ adviſum, auditum, olfactum, gustum, tactum* 8.

¶ De iudicio ex censerijs tabuleis 9.

¶ De quibusdam vocabulis quæ Latini à Græcis mutuati 10. *¶ Conclusio* 11.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER QVINTVS

AD M. TVLLIVM CICERONEM.

ORIGINES verborum, quæ sunt locorum, & quę in heis in priore loco scripsi: in hoc dicam de vocabuleis temporum, & earum rerum quæ in agendo fiunt aut dicuntur cum tempore aliquo; vt sedetur, ambulatur, loquitur. Atque siqua erunt ex diuerso genere adiuncta, potius cognationi verborum quàm auditori calumnianti geremus morem. Huius rei auctor satis mihi Chrysippus, & Antipater, & illi in quibus etsi non tantum acuminis, aut plus litterarum; in quo est Aristophanes, & Apollodorus, qui omnes verba ex verbeis ita declinari scribunt vt verba literas alia adsumant, alia amittant, alia commutent

vt fit in *turdo*, in *tardario*, in *turdelice*. Sic declinantes Græci nostra nomina, dicũt Lucianũ Ἀσκάλωνα & Quintium, Κόϊντον. Ἀριστοφάνην illi, nos Aristarchum, & Διώνα, Dionem. sic inquam consuetudo nostra multa declinauit, vt à vetere *vetustũ*, ab solo *solũ*, ab libero *liberũ*, ab lasso *lares*. quæ obruta vetustate, vt potero eruere conabor.

2 ¶ Dicemvs primo de temporibus, & quæ per ea fiunt. Sed ita vt ante de natura eorum. ea enim dux fuit ad vocabula imponenda homini. 01

¶ Tempus esse dicunt interuallum mundi, & motus. Id diuisum in parteis aliquot maximè ab solis & lunę cursu. Itaque ab eorum tenore temperato *Tempus* dictum: vnde *Tempestiua*: & à motu eorum, qui toto cælo coniunctus mundus deo, motus casu venit. à quo tempus id ab hoc deo *dies* appellantur. *Meridies* ab eo quòd medius dies. D antiqui non R in hoc loco dicebant, vt Præneste incisum in solario vidi, quod Cornelius in basilica Æmilia & Fuluia inumbrauit. Diei principium *Mane*, quòd tum manat dies ab Oriente. Nisi potius quòd bonum antiqui dicebant Manum. ad cuiusmodi religionem Græci quoque, cùm lumen adfertur, solent dicere φῶς ἀγαθόν. *Suprema*, summum diei, id à superrimo. hoc tempus duodecim tabulæ dicunt *Occasum* esse *solis*: sed postea Lex Prætoria id quoque *tempus* iubet esse *supremum*, quo prætor in comitio supremam pronuntiauit populo. Secundum hoc dicitur *Crepusculum*, à crepero. id vocabulum sumpserunt à Sabineis: vnde veniunt *Crepusci* nominati Amiterno, quòd eo tempore erant nati, *vt Lutij* prima luce in creatione. *Crepusculum* significat dubium: ab eo res dubiæ dictæ *Crepera*, quòd crepusculum, dies etiamnum sit, an iam nox, multeis dubium. *Nox* (vt Catulus ait) quòd omnia, nisi interueniat sol, pruina obriguerint. quòd nocet, nox, nisi quod Græce νύξ, nox. Cùm stella prima exorta Græci vocant ἕσπερος nostri *Vesperuginẽ*. vt Plautus, Neque vesperugo, neque vergiliæ occidunt. Exortæ stellæ tempus dictum à Græceis ἑωθινὸν Latine *Vesper*: vt ante solem ortum, quòd eadem stella vocabatur *Iubar*, quod iubata. Pacuuius dicit, Pastor exorto iubare, noctis decurso itinere. Ennius, Aiax lumen iubárve in cælo cernoꝰ Inter vesperuginem & iubar dicta nox. *Intempesta nox*, vt in Bruto Cassius, quod dicebat Lucretia, Nocte intempesta nostram deuenit domum. Intempestam Ælius dicebat, cùm tempus agendi est nullum: quod alij *concubium* appellarunt, quòd ferè omnes tunc cubarent: alij, ab eo quòd sileretur, *Silentium* noctis. Quod idẽ Plautus tẽpus *Conticinium*. scribit enim, Videbimus. factum volo: i, redito conticinio. ¶ Alter motus solis est, alter cæli, quod mouetur à bruma ad solstitium. Dicta *Bruma*, quòd breuissimus dies est: *Solstitium*, quod sol eo die sistere videatur, aut quòd sol ad nos versum, proximum est solstitium. Cùm venit in medium spatium inter brumam & solstitium, quòd dies æquus sit ac nox, *Aequinoctium* dictum. Tempus à bruma ad brumam dum sol redit, vocatur *Annus*: quòd vt paruuli circuli annulli, sic magni dicebantur circites anni: vnde Annus. huius temporis pars *Hiemps*, quod tum multi himbres. hinc *Hibernacula*, *Hibernum*: vel quòd tum anima, quæ flatur, omnium apparet, ab hiatu *hiemps*. ¶ Tempus secundum, *Ver*: quòd tum virere incipiunt virgulta, ac vertere se tempus anni. nisi quòd Iones dicunt ἔαρ. ¶ Tertium, ab æstu, *Aestas*. hinc *Aestiuum*. Nisi fortè à Græco θέρος. ¶ Quartum, *Autumnus*.

* *Multa desunt.* *

ab sole: sic *mensis* à lunæ motu dictus, dum ab sole profecta, rursus redit ad eum luna, quòd Græcè olim dicta μήνη: vnde illorum μῆνες. ab eo nostri. A mensibus *Intermestris* dictus: quòd putabant inter prioris mensis senescentis extremos dies, & nouam lunam esse diem, quem diligentius Attici νέαν καὶ νέαν appellarunt: ab eo quod ea die potest videri extrema & prima luna. *Lustrum* nominatum tempus quinquennale à luendo, hoc est soluendo: quod quinto quoque anno vectigalia & vltro tributa per censores persoluebantur. *Seculum*, spatium annorum centum vocarunt: dictum à sene, quòd longissimum spatiũ senescendorum hominum id putarunt. *Aeuum* ab ætate omnium annorum: hinc *Aeuiternum*, quod factum est *Aeternum*. Id ait Chrysippus esse αἰῶνα. Ab eo Plautus, non omnis ætas ad perdiscendum est satis. hinc poetæ *Aeterna templa cæli*.

3 ¶ A cæli naturali discrimine ciuilia vocabula dies accesserunt. Dicam prius, qui deorum causa, tum qui hominum, sint instituti. *Dies Agonales*, per quos rex in regia arietem immolat, dicti ab agone: eo quòd interrogatur à principe ciuitatis. & princeps gregis immolatur. *Carmentalia* nominantur quòd sacratum & feriæ Carmentis. *Lupercalia* dicta quod in Lupercali Luperci sacra faciunt. Rex cùm ferias menstruas Noneis Februarieis edicit, hunc *diem Februatum* appellat. *Februum* Sabini purgamentum, & id in sacreis nostreis verbum. Nam & Lupercalia Februario, vt in antiquitatũ libreis demonstrauit *Quirinalia* à Quirino, quòd ei deo feriæ, & eorum hominum qui fornacalibus sueis non fuerunt feriati. *Feralia* ab inferijs, & ferendo, quod ferunt tum epulas ad sepulchrum, quibus ius ibi parentare. *Terminalia*, quòd is dies anni extremus constitutus. Duodecimus enim mensis fuit Februarius, & cùm intercalatur, inferiores quinque dies duodecimo demuntur mense. *Equiria*, ab equorum cursu. Eo n. die currunt equi in campo Martio. *Liberalia* dicta quòd per totum oppidum eo die sedent sacerdotes liberi, hedera coronatæ anus cũ libeis & foculo pro emptore sacrificantes. In libreis Saliorum, quorum cognomen Agonensium, forsitan hic dies ideo appellatur potius Agonia. *Quinquatrus*: hic dies vnus à nominis errore obseruatur proinde vt sint quinque, dictus vt ab Tusculaneis: post diem sextum Eidus similiter vocatur *Sexatrus*, & post diem septimum, *Septimatrus*: sic hic quòd erat post diem quintum Eidus, *Quinquatrus*. *Tubilustrium* appellatur, quòd eo die in atrio Sutorio sacrorum tubæ lustrantur. *Megalesia* dicta à Græceis, quod ex libris Sibyllineis accersita ab Attalo rege Pergami prope murum Megalesion, vbi templum eius deæ, vnde aduecta Romam. *Fordicidia* à fordeis bubus. *bos Forda*, quæ fert in ventre, quòd ea die publicè immolantur boues prægnantes in curiis complureis. A fordeis cædendeis *Fordicidia* dicta. *Palilia* dicta à Pale, quòd & ferię ei deæ fiunt, vt *Cerealia* à Cerere, *Vinalia* à vino. Hic dies Iouis, non Veneris. Huius rei cura non leuis in Latio. nam aliquot loceis vindemiæ primùm à sacerdotibus publicè fiebant, vt Romæ etiam nunc. nam flamen Dialis auspicatur vindemiam: & vt iussit vinum legere, agna Ioui facit: inter cuius exta cæsa & porrecta flamen *prorsus vinum* legit. In Tusculaneis sacreis est, Vinum nouum ne vehatur in vrbem ante quàm vinalia kalentur. *Robigalia* dicta à Robigo. secundum segetes huic deo sacrificatur, ne rubigo occupet segetes. *Dies Vestalia*, vt virgines Vestales Vestæ sacrificent. *Quinquatrus Minusculæ* dictæ Iuniæ Eidus ab similitudine Maiorum, quòd tibicines tum feriati per vrbem vagantur, & conueniunt ad ædem Mineruæ. *Dies Fortis Fortunæ* appellatus ab Seruio Tullio rege, quod is fanum Fortis Fortunæ secundum Tiberim extra vrbem Romam dedicauit Iunio mense. *Dies populi Fugia* videtur nominatus, quòd eo die repente tumultu fugerit populus. non multo enim post hic dies quàm decessus Gallorum ex vrbe: & qui tum sub vrbe populi, vt Ficuleates ac Fidenates; & finitimi alij, contra nos coniurarunt. Aliquot huius diei vestigia fugæ in sacreis apparent. de quibus rebus antiquitatum libri plura referunt. *Nona Caprotina*, quòd eo die in Latio Iunoni Caprotinæ mulieres sacrificant, & sub sacrificio faciunt, & e caprifico adhibent virgam. Ob hoc toga prætexta data eis.

* * *

Apollinaribus ludeis docui populum.

* * *

Neptunalia à Neptuno. eius enim dei feriæ. *Furinalia* à Furina, quod ei deæ feriæ publicæ dies is, cuius deæ honos apud antiquos. Nam ei sacra instituta annua, & flamen adtributus: nunc vix nomen notum pauceis. *Portunalia* dicta à Portunno, cui eo die ædes in portu Tiberino facta, & feriæ institutæ. *Vinalia Rustica* dicuntur ante diem duodecimum kalendas Septembris, quod tum Veneri dedicata ædis, & orti eius tutelæ adsignantur, ac tum sunt feriati olitores. *Consualia* dicta à Conso, quod tum feriæ publicæ ei deo, & in circo ad aram eius ab sacerdotibus fiunt ludi illi, quibus virgines Sabinæ raptæ. *Volcanalia* à Volcano, quod ei tum feriæ, & quòd eo die populus pro se in ignem animalia mittit. *Opeconsiua* dies ab dea Opeconsiua, cuius in regia sacrarium, quod ideo actum *vt eo prater virgines Vestales, & sacerdotem publicum, intreat nemo: Is cum eat, fusfibulum haud habeat*: scriptum id dicitur, vt à suffiendo subligaculum. *Vortumnalia* à Vortumno, cuius feriæ Octobri mense. *Meditrinalia* dies dictus à medendo, quod, vt Flaccus flamen Martialis dicebat, hoc die sol tum vinum nouum & vetus libari & degustari medicamenti causa. Quod facere solent etiam nunc multi, cùm dicant, *Nouum vetus vinum bibo: nouo veteri morbo medeor*. *Fontinalia* à fonte, quod is dies feriæ eius. ab eo autem tum, & in fontes coronas iaciunt, & puteos coronant. *Armilustrium*, ab eo quod in armilustrio armati sacra faciunt. Nisi locus potius dictus ab heis. sed quod de heis prius. Id ab luendo aut lustro, id est, quod circumibant ludentes ancilibus armati. *Saturnalia* dicta à Saturno, quòd eo die feriæ eius. vt post diem tertium *Opalia*, Opis. *Angeronalia* ab Angerona, cui sacrificium fit in curia. *Accalia* feriæ publicæ Laurentinæ is dies, quem quidam inscribendo *Laurentalia* appellant, ab Acca Laurentia nominatus, cui sacerdotes nostri publicè parentant sexto die, qui atra dicitur, & dicunt hunc diem Tarentini *Accas Tarentinas*. Hoc sacrificium fit in Velabro, qua in nouam viam exitur, vt aiunt quidam, ad sepulcrum Accæ: vt quod ibi prope faciunt diis manibus seruilibus sacerdotes. qui vterque locus extra vrbem antiquam fuit, non longè à porta Romanula, de qua in priori libro dixi. *Dies Septimontium* nominatus, ab heis septem montibus in queis sita vrbs est. Feriæ non populi, sed montanorum modo, vt *Paganalibus* qui sunt alicuius pagi. ¶ De statutis diebus dixi, nunc de annalibus dicam. *Compitalia*, dies adtributus laribus, vt alibi: ideo vbi viæ competunt, tum in compitcis sacrificatur; quotanneis is dies concipitur. Similiter *Latina feria* dies conceptiuus dictus à Latineis populeis, quibus ex Albano monte ex sacreis carnem petere fuit ius cum Romaneis: à quibus Latineis Latinæ dictæ *Sementina feria*, dies is qui à pontificibus dictus, appellatus à semente, quod sationis causa susceptæ. *Paganica*, eiusdem agriculturæ causa susceptæ, vt haberet in agreis omnis pagus: vnde paganicæ dictæ sunt. Præterea *feria Conceptiua*, quæ non sunt annales, vt hæ quæ dicuntur sine proprio vo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cabulo,aut cum perſpicuo, *vt Nouendialis.*

¶ ¶De heis diebus nunc iam,qui hominum cauſſa conſtituti,videamus.Primi dies menſium nominati *kalendæ*, ab eo quòd heis diebus kalentur eius menſis Nonæ à pontificibus quintanæne an ſeptimanæ ſint futuræ, in Capitolio in curia kalabra ſic dictæ, *Quinque kalo Iuno Nouella. Septem kalo Iuno Nouella. Nonæ* appellatæ, aut quòd ante diem nonum Eidus ſemper, aut quòd vt nonus annus kalendæ Ianuariæ ab nono ſole appellatæ,nouus menſis,noua luna Noneis.Eodem die enim in vrbem ab agreis ad regem conueniebat populus. Harum rerum veſtigia apparent in ſacreis Nonalibus in arce; quòd tunc ferias primas menſtruas,quas futuræ ſint eo menſe, rex prædicit populo. *Eidus* ab eo quod Tuſci Itus, vel potius quod Sabini Eidus dicunt. *Dies* poſtridie kalendas, Nonas, Eidus appellati *atri*, quòd per eos dies noui incipe- rent. *Dies Faſti*, per quos prætoribus omnia verba ſine piaculo licet fari. *Comitiales* dicti, quòd tum eſſet populus conſtitutus ad ſuffragium ferendum, niſi ſi quæ feriæ conceptæ eſſent,propter quas non liceret: vt Compitalia, & Latinæ. Contrarij horum vocantur *dies Nefaſti*, per quos dies nefas fari prætorem: *Do,dico,addico.* Itaque non poteſt agi. Neceſſe eſt aliquo eorum vti verbo,cum lege quid peragitur. Quòd ſi tum imprudens id verbum emiſit, aut quem manumiſit, ille nihilominus eſt liber,ſed vitio: vt magiſtratus vitio creatus, nihilo ſecius magiſtratus. Prætor qui tum fatus eſt, ſi imprudens fecit, piaculari hoſtia facta piatur: ſi prudens dixit, Quintus Mucius abnegabat eum expiari, & vt impium non poſſe dicebat. *Interciſi dies* ſunt, per quos mane & veſperi eſt nefas, medio tempore inter hoſtium cæſam & exta porrecta fas: à quo quod fas tum intercedit,interciſi dies,aut quòd tum interciſum, nefas. *Dies* qui vocatur ſic, *Quando rex comitiauit fas*: dictus ab eo quòd eo die rex ſacrificulus dicat ad comitium, Ad quod tempus eſt nefas, ab eo fas. Itaque poſt id tempus lege actum ſæpe. *Dies* qui vocatur, *Quando ſtercus delatum fas*: ab eo appellatus, quòd eo die ex æde Meſtæ ſtercus euerritur, & per Capitolinum cliuum in locum defertur certum. *Alliensis dies* ab Allia fluuio dictus. nam ibi exercitu noſtro fugato, Galli obſederunt Romam.Quod à ſingulorum dierum vocabula pertineat dixi. ¶Menſium nomina ſunt aperta ferè, ſi à Martio, vt antiqui inſtituerunt, numeres. Nam primus [*id eſt Martius*] à Marte. Secundus [*id eſt Aprilis*] (vt Fuluius Flaccus ſcribit, & Iunius Gracchus) à Venere, quòd ea ſit Ἀφροδίτη. cuius nomen ego, antiqueis littereis quòd nuſquam inueni, magis puto dictum, quòd ver omnia aperit, Aprilem. Tertius, à maioribus, *Maius*. Quartus, à iunioribus, *Iunius*. Dehinc quintus *Quintilis*, & ſic deinceps vſque ad Decembrem à numero. Ad hos qui additi, prior à principe Iano *Ianuarius* appellatus. Poſterior, vt iidem dicunt ſcriptores, ab diis] infereis *Februarius* appellatus, quòd tum heis parentetur. Ego magis arbitror Februarium à die februato,quòd tum Februatur populus, id eſt,ſuperceis nudeis luſtratur antiquum oppidum Palatium,gregibus cinctum.

5 ¶Qvod ad temporum vocabula Latina attinet, hactenus ſit ſatis dictum. Nunc quod ad eas res attinet, quę in tempore aliquo fieri animaduerterim, dicam. & hæc ſunt, Legiſti currens, ludens. De queis duo prædicere volo, quanta ſit *multitudo* eorum, & quæ ſint *obſcuriora* quàm alia. ¶Cum verborum declinantium genera ſint quattuor: vnum,quod tempora adſignificat,neque habet caſus,vt ab lego,legis: alterum quod caſus habet, neque tempora adſignificat,vt ab lego,lectio,& lector:tertium, quod habet vtrumque,& tempora & caſus, vt ab lego, legens, lecturus: quartum,quod neutrum habet, vt ab lego, lecte,lectiſſime:horum verborum ſi primigenia ſunt ad mille (vt Coſconius ſcribit) ex eorum declinationibus verborum diſcrimina quingenta millia eſſe poſſunt: ideò quia ſinguleis verbeis primigeniis circiter quingentæ ſpecies declinationibus fiunt. *Primigenia* dicuntur verba, vt lego, ſcribo,ſto,ſedeo, & cetera, quæ non ſunt ab aliquo verbo, ſed ſuas habent radices. Contra, *verba declinata* ſunt,quæ ab aliquo oriuntur,vt ab lego, legis, legit, legam, & ſic itidem hinc permulta. Quare ſiquis primigeniorum verborum origines oſtenderit, ſi ea mille ſunt, quingentûm millium ſimplicium verborum cauſſas aperuit vna. In nulleis tamen, qui ab heis reliqua orta oſtenderit, ſatis dixerit de origine verborum, cùm vnde nata ſint principio erant pauca, quæ inde nata ſunt,innumerabilia. A quibus iiſdem principiis, antepoſiteis præuerbiis pauceis, immanis verborum accedit numerus, quòd præuerbiis additeis, atque commutateis aliud atque aliud fit. Vt enim ceſſit atque receſſit, ſic acceſſit & abſceſſit: item inceſſit & exceſſit, ſic ſucceſſit, & deceſſit, & conceſſit, & præceſſit. Quòd ſi hæc decem ſolùm præuerbia eſſent, quoniam ab vno verbo declinatione quingenta diſcrimina fierent, heis decemplicateis coniuncto præuerbio, ex vno quinque millia numero efficerent: ex mille ad quinquagies centum millia diſcrimina fieri poſſunt. Democritus, ſecuti & item alij, qui infinita principia dixerunt. quæ vnde ſint,non dicunt, ſed cuiuſmodi ſint. faciunt tamen magnum quod quæ heis conſtant in mundo, oſtendunt. Quare ſi etymologia principia verborum poſtulet mille, de quibus ratio ab ſe non poſcatur, & reliqua oſtendat, quod non poſtulat: tamen immanem verbo-

verborum expediet numerum. ¶De multitudine quoniam, quòd ſatis eſſet,admonui: *de obſcuritate* pauca dicam. Verborum quæ tempora adſignificant; ideo locus difficillimus eſt *primus*, quòd neque heis ferè ſocietas cum Græca lingua, neque vernacula ea, quorum repertum memoria adfuerit noſtra.de quibus,vt dixi,quę poterimus, incipiam hinc. Primum quod dicitur *Ago*, *Actio* ab agitatu facta. Hinc dicimus, *Agit geſtum* tragœdus, & *Agitamur* quadrigæ. Hinc *Agitur pecus* paſtum, quà vix agi poteſt. Hinc *Angiportum*, quia nihil in eo poteſt agi. Hinc *Angulus*, quod in eo locus anguſtiſſimus, cuius loci is angulus.

6 ¶Actionvm trium, primus agitatus mentis; quod primùm ea quæ ſumus acturi, *cogitare* debemus; deinde tum *dicere*: ac poſtremò *facere*. De heis tribus minime putat volgus eſſe actionem cogitationem: tertium, in quo quid facimus, id maximum. Sed & cùm hoc agitamus, quid & in eam rem cogitamus, in mente agimus: & cùm pronuntiamus, agimus. Itaque ab eo orator dicitur *agere cauſſam*: & augures *agere augurium* dicuntur, cùm in eo plura dicant quàm faciant. ¶ *Cogitare* à cogendo dictum. mens plura in vnum cogit, vnde deligere poſſit. Sic è lacte coacto *Caſeus* nominatus. ſic ex hominibus *Concio* dicta. ſic *Coactio*, ſic *Compitum* nominatum. A cogitatione *Concilium*: vnde *Concilium*: quod vt veſtimentum apud fullonem cùm cogitur, *Conciliari* dicitur. ¶Sic *Reminiſci*, cùm ea quæ tenuit mens ac memoria, cogitantur, & cogitando repetuntur. Hinc etiam *Comminiſci* dictum, à con & mente:cùm finguntur in mente quæ non ſunt: & ab hoc illud quod dicitur *Reminiſcor*, cum commentum pronuntiatur. Ab eadem mente *Meminiſſe* dictum: & *Amens*, quod à mente ſua diſcedit. Hinc etiam, *Meruo*, mentem quodammodo motam amoueo. ſic quod frigidus timor eſt, *Tremuiſti*, id eſt, timuiſti. *Tremor* dictum à ſimilitudine vocis, quæ tunc cum valde timetur, apparet. tum etiam in corpore pili, vt ariſta in ſpica hordei *Horrent*. ¶*Curare*, à cura dictum. *Cura*, quòd cor vrat. *Curioſus*, qui hac præter modum vritur. *Recordari*,rurſus in cor reuocare. *Curia* vbi ſenatus rempublicam curat: illa etiam Curia dicitur vbi cura ſacrorum publica: ab heis *Curiones*. ¶*Volo* à voluntate dictum, & à volatu, quòd animus ita eſt vt puncto temporis peruolet quò vult. ¶*Libere* à labendo dictum, quòd vt lubrica mens prolabitur,vt dicebant olim. A libendo *Libido*, *Libidinoſus*: ſic alia,vt *Libentina*. ¶*Metuere* à quodam motu animi, cùm id quod malum caſurum putat, refugit mens. Cùm vehementius in mouendo, vt ab ſe abeat, & foras fertur, *Formido*. Cùm pauet, ab eo *Pauor*. ¶*Meminiſſe*, à memoria, cùm id quod remanſit in mente, in id rurſus mouetur quæ à manando, vt *Manimoria* poteſt eſſe dicta. Itaque Salij, qui cantant *Mamurium Veturium*, ſignificant veterem memoriam. *Monere* ab eadem, quòd is qui monet, proinde ſit ac memoria ſic *Monimenta* quæ in ſepulcreis. Et ideo ſecundùm viam, quo prætereunteis admoneant & ſe fuiſſe, & illos eſſe mortaleis. Ab eo cetera quæ ſcripta ac facta memoriæ cauſſa, Monimenta dicta. ¶ *Marcere* à marcere, quòd mærore corpus marceſcere videatur. hinc etiam *Macri* dicti. ¶ *Lætari* ab eo quòd latius gaudium propter magni boni opinionem diffuſum.Itaque Terentius ait,Gaudia ſua ſi omnes homines cofuerant vnum in locum, tamen mea exſuperet lætitia. Sic cùm ſe habent læta.

7 ¶Narro cùm alterum facio narrum: à quo *Narratio*, per quam cognoſcimus rem geſtam,quæ pars agendi eſt.

* *Deſunt quædam.* *

Adijciéda & hæc, quæ aut coniuncta cum temporibus, aut ab heis. eorum hoc genus videntur etyma. ¶ *Fatur* is qui primum homo ſignificabilem ore emittit vocem. Ab eo, ante quam ita faciant pueri dicuntur *Infantes*, cum id faciunt, iam fari:cum hoc vocabulum à ſimilitudine vocis pueri, ac *Fatuus* fari id dictum. Ab hoc tempore quod tum puereis conſtituant Parcæ fando, dictum *Fatum*, & res *Fatales*. Ad hæc eandem vocem qui facile fantur, *Facundi* dicti: qui futura prædiuinando ſolent fari, *Fatidici* dicti. iidem *Vaticinari*, quod veſana mente faciunt. Sed de hoc poſtea erit vſurpandum,cum de poeteis dicimus. Hinc *Faſti* dies, quibus certa verba legitima ſine piaculo prætoribus licet fari. Ab hoc *Nefaſti*, quibus diebus ea fari ius non eſt: &,ſi fati ſunt,piaculum faciunt. Hinc *Effata* dicuntur, quòd augures finem auſpiciorum cæleſtium extra vrbem agreis ſunt eſſati. hinc *effari templa* dicuntur ab auguribus: *adfatus*, qui in heis fines ſunt. Hinc *Fana* nominata, quod pontifices in ſacrando fati ſunt finem. hinc *Profanum* eſt, quod ante fanum,id eſt coniunctum fano: hinc *Profanatum*, quod in ſacrario pollutum. Atque inde Herculi decuma data ab eo eſt, quod ſacrificio quodam *Fanatur*, id eſt, vt fani lege ſit,id dicitur. *Pollutum*, quòd à porriciendo eſt fictum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta ſunt Herculi in ara, tum pollutum eſt: vt cum *Profanum* dicitur, id eſt proinde vt ſit fani factum. Itaque vbi olim fano conſumebatur omne quod profanum erat, vt etiam fit: quod prætor vrbanus quotanneis facit, cum Herculi immolat publice iuuencam. Ab eodem verbo fati, *Fabulæ*, vt tragœdiæ & comœdiæ, dictæ. Hinc *Faſſi* & *Confeſſi*, qui fati id quod ab heis quæſitum. Hinc *Profeſſi*, hinc *Fama*, & *Famoſi*. Ab eodem *Fallo*, *Falſum*, & *Talacia*: quæ propterea quod fando quem decipit.

ac contra quàm dixit, faciat. Itaque si quis re fallit, in hoc non proprio nomine fallacia, sed translatione. vt à pede nostro pes lecti, ac pes betæ. Hinc etiam *Famiger*, *Affabile*, & sic composita alia item, vt declinata multa, in quo & *Fatuus*, & *Fatuè*. ¶ *Loqui* ab loco dictum: quòd qui primò dicitur fari & vocabula & reliqua verba dicit, antequam suo quisque loco ea dicere potest. Hinc Chrysippus negat loqui, sed *vt loqui*: quare vt imago hominis non sit homo: sic in corueis, cornicibus, puereis primitus incipientibus fari, verba non esse verba, quòd non loquantur. Igitur is loquitur qui suo loco quodque verbum sciens ponit: & istum *Prolocutum* dicimus, cùm animo quod habuit, extulit loquendo. Hinc etiam amplius dicuntur *Eloqui* ac *Reloqui* in faneis Sabineis è cælla dei, qui eloquuntur. hinc dictus *Loquax*, qui nimium loquitur: hinc *Eloquens*, qui copiosè loquitur, hinc *Colloquium*, cùm conueniunt in vnum locum loquendi causa. Hinc *Adlocutum* mulieres ire aiunt, cùm eunt, ad aliquam locutum consulendi causa. hinc quidam *Loquelam* dixerunt, verbum quod in loquendo efferimus. *Concinnè loqui* dictum à concione, vbi inter se conueniunt partes, & inter se respondent aliud alij. ¶ *Pronuntiare* dictum & *Nuntiare*. Pro idem valet quod ante, vt in hoc Proludit. Ideo *actores pronuntiare dicuntur*, quod proscenio pronuntiant poeta cogitare: quod maxime tum dicitur proprié, nouam fabulam cùm agunt. *Nuntius* est enim ab eis rebus nominatus, quòd à Græco verbo νίσσ videri potest declinatum: ab ea quidem Græca voce *Neapolis*, νέα πόλις, ab antiqueis nostreis vocitata: à quo etiam extremum *Nouissimum* quoque dici cœptum volgo, quod mea memoria, vt Ælius Gallus, sic senes aliquot, nimium nouum verbum quòd esset, vitabant. Cuius origo, vt à vetere vetustius, ac veterrimum, sic à nouo declinatum *nouius* & *nouissimum*: quod extremum. Sic ab eadem origine *Nouitas*, *Nouitius*, & *Nouale*, & *sub noueis*, dicta pars in foro ædificiorum. quod vocabulum eius peruetustum, vt nouæ viæ, quæ via iamdiu vetus. Ab eo quoque potest dictum *nominare*, quòd res nouæ in vsum quomodo additæ erant: quibus ea nouissent, nomina ponebant. Ab eo *nuncupare*, & *nuncupatæ res*, quòd tum in ciuitate vota noua suscipiuntur. Nuncupare, nominare valere, apparet in legibus, vbi *nuncupata pecunia* sunt scriptæ. Item in choro in quo est, Æneas quis est qui meum nomen nuncupat? Item in Medea, Quis tu es mulier quæ me insueto nuncupasti nomine? ¶ *Dico*, originem habet Græcam, quod Græci δείκνυω. Hinc Ennius, Dico qui hunc dicare cupit. hinc *Iudicare*, quòd tunc ius dicatur: hinc *Iudex*, quòd ius dicat accepta potestate, id est, quibusdam verbeis dicendo sinit. Sic enim *ædis* sacra à magistratu pontifice præeunte dicendo dedicatur. Hinc ab indicando *Iudicium*: hinc illa, *Iudicit bellum*, *indixit funus*: *Prodixit diem*: *Addixit iudicium*. Hinc appellatum *Dictum* in mimo, ac *Dictiosus*. hinc in manipuleis castrensibus *Dicta* ducibus. Hinc *Dictata* in ludo: hinc *Dictator* magister populi, quod is à consule debet dici: hinc antiqua illa, *Dicis immo*, & *Dicis caussa*, & *Addictus* (si dico quid scienti quod det; quod ignorauit trado) Hinc *Doceo* declinatum: vel quòd cùm docemus, dicimus: vel quòd qui docentur, inducantur in id quod docentur: ab eo quod sit ducere, qui est *Dux*, aut *Doctor*, qui ita inducit, vt doceat. Ab docere *Disciplina*, & *Discere*, littereis commutateis paueeis. Ab eodem principio *Documenta*, quæ exempla docendi caussa, dicuntur. ¶ *Disputatio*, & *computatio*, cum præpositione, à Putando, quod valet purum facere. Ideo antiqui purum *Putum* appellarunt. Ideo *Putator*, quòd arbores puras facit. Ideo *Ratio putari* dicitur, in qua summa fit pura. Sic is sermo, in quo pura disponuntur verba, ne sit confusus, atque vt diluceat; dicitur *Disputare*. ¶ Quod dicimus, *Differit parteis*, item *areas*, translatitio æque ex agreis verbo vtimur. Nam vt olitor differit in areas sui cuiusque generis res, sic in oratione qui facit, *Disertus*. *Sermo*, opinor, est à serie: vnde *Serta*, & in vestimento *Sartum*, quòd comprehensum. Sermo enim non potest in vno homine esse solo, sed vbi oratio cum altero coniuncta. Sic *Conserere* manum dicimur cum hoste: sic *ex iure manu consertum* vocare. Hinc *Adserere manu* in libertatem, cùm prehendimus. Sic augures dicunt; Si mihi auctor es verbi.

* * *

nam *manu adserere* dicit. Hinc etiam ipsi *Consortes*, ad quos eadem sors hinc *Sortes*, quòd in heis iuncta tempora cum hominibus ac rebus. Ab heis *Sortilegi*. Ad hoc pecunia quæ in fenore, *Sors est*, impendium quod inter se iungat.

¶ *Legere* dictum quòd legantur ab oculeis litteræ. Ideo etiam *Legati* quòd vt publicè mittantur, leguntur. Item à legendo *Leguli*, qui oleam aut vuas legunt. Hinc *Legumina* in frugibus variis: *Leges* etiam, quæ lectæ, & ad populum latè, quas obseruet. Hinc *Legitima*, & *Collegæ*, qui vnà lecti. & qui in eorum locum suppositi, *Subiecti*, addicti, *Adlecti*, & *Collecta*, quæ ex pluribus locis in vnum lecta. Ab legendo *Ligna* quoque, quòd ea caduca legebantur in agro, quibus in focum vterentur. Itidem ab legendo *Legio*, & *Diligens*, & *Dilectus*.

¶ *Murmuratur*, dictum à similitudine sonitus. Qui murmurat: ita leuiter loquitur, quòd magis id sono facere, quã vt intelligatur, videatur. Hinc etiam poetæ *murmurantia littora*. Similiter. *Fremere*, *Gemere*, *Clamare*, *Crepare*, *ab* vocis

simi-

similitudine & sonitus dicta. Hinc illa, arma *Sonant*, *Fremor* oritur: nil me *increpitando* commoues. Vicináque horum, *Quiritare*, *Iubilare*. *Quiritare* dicitur is qui Quiritium fidem clamans implorat. Quirites à Curensibus, & ab iis qui cum Tatio rege in societatem venerunt, & donati ciuitate. Vt Quiritare, vrbanorum, sic *Iubilare*, rusticorum. Itaque hos imitatus Aprissius ait in Bacche, Quis me iubilat? Vicinus tuus antiquitus. Sic *Triumphare* appellatum, quòd cum imperatore milites redeuntes clamitant per vrbem in Capitolium eunti, *Io triumphe*, *io*. Idq; à θριάμβω Græco Liberi patris cognomento potest dictum esse. ¶ *Spondere* est dicere, *Spondeo*, à *sponte*. nam id valet, & à voluntate. Ideo Lucilius scribit de Cretea, Cùm ad se cubitum venerit sua voluntate, sponte ipsam suapte adductam, vt tunicã & cetera reiiceret. Eandem voluntatem Terentius significat, cum ait, Satius esse sua sponte recte facere, quàm alieno metu. Ab eadem sponte, à qua dictum spondere, declinatum spondet, & *Respondet*, *Despondet*, & *sponsa*, item sic alia. *Spondet* enim, qui dicit sua sponte, spondeo. spondet etiam *sponsor*, qui idem vt faciat obligatur. hinc *Sponsus*, *Consponsus*. hoc Næuius significat cùm ait, *Consponsi*. Spondebatur pecunia', aut filia nuptiarum caussa: appellabatur & pecunia, & quæ desponsa erat, *Sponsa*. quæ pecunia inter se contra sponsum rogata erat, dicta *Sponsio*. cui desponsa quòd erat, *Sponsus*. quo die sponsum erat, *Sponsalis*. qui spoponderat filiam, *Despondisse* dicebatur: quòd de sponte eius, id est voluntate, exierat. Non enim si volebat, dabat, quòd sponsu erat alligatus. Nam in comœdiis vides dici, Spondén' tuam gnatam filio vxorem meo? quòd tum & prætorium ius, ad legem, & censorium iudicium ad æquum æstimabatur. Sic *Despondisse* animum quoque dicitur, vt despondisse filiam; quòd suæ sponsis statuerat finem. à qua, *Sponte dicere*, cùm spondere quoque dixerunt, cùm à sponte responderetur, id est, ad voluntatem rogantis. Itaque qui ad id, quod rogatur, non dicit, non respondet: vt non respondet ille statim, qui dixit spondeo, si iocandi caussa dixit, neque *agi* potest cum eo *ex sponsu*. Ita quisquis dicit in tragœdia, Meministine te despondere mihi gnaram tuam? quod sine sponte sua dixit, cum eo agi non potest *ex sponsu*. Etiam *Spes* à sponte potest esse declinata, quòd tum *sperat*, tum quod vult, sic fieri putat. nam quod non vult, si putat; metuit, non sperat. Itaque hic quoque qui dicit in Astraba Plauti, Sequere, adsequere Polyba, discè: meam spem cupio consequi. Sequor Hercule quidem. nam libenter mea *sperata* consequor. Et quod sine sponte dicunt: verè neque ille sperat qui dicit adolescens, neque illa *sperata* est. *Sponsor*, & pres, & vas: neque idem, neque res à quibus ij, sed dissimiles. Itaque *Pras*, qui à magistratu interrogatus in publicum vt præstet: à quo & cùm respondet, dicitur Præs. *Vas* appellatus, qui pro altero vadimonium promittebat. Consuetudo erat, cùm reus parum esset idoneus, incepteis rebus, vt pro se alterum daret: à quo caueri postea lege cœptum est, ab heis, qui prædia venderent, *vades ne darent*. Ab eo scribi cœptum in lege mancipiorum: *vadem ne posceret, nec dabitur*. ¶ *Canere*, & *canis*, & *Succinit*, & *Cantus*, & *Cantio*, ex camena, permutato N. ab eo quod semel canit; si sæpius, cantat. hinc *Cantitat*, item alia, nec sine canendo *tibicines* dicti. Omnium enim horum quid à canere. etiam *Buccinator* à vocis similitudine & cantu dictus. ¶ *Oro* ab ore, & *Perorat*, & *Exorat*, & *Oratio*, & *Orator*, & *Osculum* dictum. Inde *Omen*, & *Ornamentum*. alterum quod ex ore primum elatum est, Osmen dictum; alterum cum præpositione dicitur nunc ornamentum, olim osnamenta: vt scenici pleriq; dicunt. Hinc *Oscines* dicuntur apud augures, quòd ore faciunt auspicium.

8 ¶ Tertivm gradum agendi dicunt, vbi quid faciunt: in eo propter similitudinem *agendi*, & *faciendi*, & *gerendi*. quidam error heis qui putant esse vnum. Potest enim aliquid facere, & non agere: vt *poeta facit fabulam*, & non agit: contrà *actor agit*, & non facit, & sic *à poeta fabula fit*, & non agitur; *ab actore agitur*, & non fit. Contrà *imperator qui dicitur res gerere*: in eo neque agit, neque facit, sed gerit, id est sustinet, translatum ab heis qui honera gerunt, quòd sustinent. Proprio nomine dicitur *Facere* à facie, quòd rei, quam facit, imponit faciem. vt *fictor* cùm dicit Fingo, figuram imponit: cùm dicit *Informo*, formam: sic cùm dicit *Facio*, faciem imponit: à qua facie discernitur, vt dici possit aliud esse vestimentum, aliud vas. Sic enim quæ fiunt apud fabros, fictores, item apud alios alia. Qui quid administrat, cuius opus non extat, quod sub sensum veniat, ab agitatu, vt dixi, magis *agere* quàm facere putatur. sed quòd heis magis promiscue quàm diligenter consuetudo est vtã, translatitius vtimur verbeis. Nam & quidem *Fatere verba* dicimus, & qui aliquid agit, non esse insitientem. ¶ Qui *adlucet*, dicitur Lucere, ab luere: & luce dissoluuntur tenebræ, ab luce *Noctiluca*. *Lucere* item à luce, quòd propter lucem cultus institutus. *Adquirere* est ab ad & quærere: ipsum *Quærere*, ab eo quòd, quæ res vt recuperaretur, datur opera: à quærendo *Quæstio*: ab heis *Conquæstor*. ¶ *Video*, à visu: quinque enim sensuum maximus est in oculeis. Nam cum sensus est nullus, quod abest mille passus, sentire possit oculorum sensus visúsque ad stellas peruenit. Hinc *Visenda*, *Vigilant*, *Pernigilium*, & *Inuident*. & Actiacum illud Obliuio lauet, quod incidit inui

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum. à quo etiam *Violauit* virginem, pro vitiauit, dicebant. Æquè eadem modestia potius Cum muliere fuisse, quàm Concubuisse, dicebant *Cerno*, idem valet. Itaque pro video, vt ait Ennius, Lumen, iubarve in cælo cerno? C. Annius, Sensumque inesse & motum in membreis cerno. Dictum *Cerno*, à creo, id est à creando: ab eo quod, cum quid creatum est, tunc denique videtur. Hinc *fines capillorum descripti*, quòd finis videtur discrimen, & in testamento, id est, facito videant te esse hæredem. Itaq; in cretione adhibere iubent testes. Ab eodem est quod ait Medea, Ter sub armeis malim *vitam cernere*, quàm semel modo parere. Quod vt decernunt de vita eo tempore multorum, videatur vitæ finis. *Spectare* dictum ab Specio antiquo; quo etiam Ennius vsus, Vos epulo postquam spexit. Et quod in auspiciis distributum est: qui habeant *Spectionem*, qui non habeant, & quod in auguriis augures dicunt, *auem spectare*. Consuetudo autem communis, quæ cum præuerbiis coniuncta sunt, etiam nunc seruat: vt *Aspicio*, *Conspicio*, *Respicio*, *Suspicio*, *Dispicio*: sic alia. In quo etiam *Exspecto*, quod spectare volo. Hinc *Specula*: hinc *Speculum*: quod in eo specimus imaginem, *Specula*, de qua prospicimus. *Speculator*, quem mittimus ante, vt respiciat quæ volumus. Hinc, quo oculos inungimus, quibus specimus, *Specillum*. ¶ Ab auribus videntur dicta verba, *Audio*, & *Auscultо*, *audio*, ab aueo, quòd auribus auemus discere semper. quod Ennius videtur etymon ostendere velle in Alexandro, cùm ait, Iamdudum ab ludeis animus atque aures auent, auidè expectantes nuntium. Propter hanc aurium auiditatem theatra replentur. Ab audiendo etiam *Auscultare* declinamus; quòd hi auscultare dicuntur qui auditeis parent, à quo dictum poetæ, audio, aut auscultо. ¶ Litteræ commutatione dicitur *Odor*, olor, hinc *Olet*, & *Odorari*, & *odoratur*, & *Odorares*. ¶ Sic ab ore, edo, sorbeo, bibo, poto. *Edo* à Græco ἔδω. Hinc *Esculentum*, & *Esca*, *Edulia*: & quod Græcè χύσις, Latinè *Gusto*, *Sorbere*, item *Bibere*, à vocis sono: vt *Feruere aquam* ab eius rei simili sonitu. Ab eadem lingua πῶμα, vnde *Potio*, vnde *Poculum*: *Potatio*, *Repotatio*: itidem *Puteus*, quòd sit Græcum antiquum non vt nunc φρέαρ dictum.

¶ A manu *Manupretium*: *Mancipium*, quod manu capitur. Cùm iungit plures manus, *Manipulus*. vnde *Manipularis miles*, vnde *Manica*, *Manubrium*, quòd manu teneatur. *Mantelium* quasi manuterium, vbi manus terguntur.

9 ¶ Nvnc primùm ponam de censoriis tabuleis. Vbi noctu in templum censura auspicatur, atque de cælo nuntium erit: præconi sic imperato, vt viros vocet, *Quod bonum fortunatum, fœlix, salutare, sies populo Romano Quiritium, reiq; publicæ populi Romani Quiritium, mihiq;, collegæq; meo, fidei, magistratuique nostro, Omnes Quirites, pedites, armatos, priuatosq;, curatores omnium tribuum, si quis pro se sine altero dare rationem volet, voca inlicium huc ad me.* Præco in templo primùm vocat, postea de mœreis item vocat. Vbi lucet, censor, scribæ, magistratus murrha, vnguenteis vnguntur. Vbi prætores, tribunique plebei, quique in consilium vocati sunt, venerunt: censores inter se sortiuntur, vter lustrum faciat, vbi templum factum est. Post autem conuentionem habet qui lustrum conditurus est. In commentariis consularibus scriptum sic inueni, Qui exercitum imperaturus erit, accenso dicit hoc, *Calpurni voca inlicium omneis Quirites huc ad me.* Accensus dicit sic, *Omnes Quirites inlicium visite huc ad iudices.* C. Calphurnius dicit, *Voca ad conuentionem omneis Quirites huc ad me.* Accensus dicit sic, *Omnes Quirites ite ad conuentionem huc ad iudices.* Deinde consul loquitur ad exercitum, *Impero qua conuenit ad comitia centuriata*. Quare hic accenso, illic præconi dicit, *hoc est caussa*, in aliquot rebus idem vt præco, *accensus* accipiebat. à quo Accensus quoque dictus. Accensum solitum ciere Bœotia ostendit: quam comœdiam alij esse dicunt: hoc versu, Vbi primùm accensus clamari meridiem. Hoc idem Cosconius in actionibus scribit, prætorem accensum solitum tum esse iubere, vbi ei videbatur horam esse tertiam, *inclamare horam esse tertiam, item meridiem, & horam nonam.* Circum aras mitti solitum, quom inliceret populum in eum locum vnde vocare posset ad conuentionem vocantis, non solùm ad consulis & censoris sed etiam quæstoris, vt commentarium indicat vetus inquisitionis M. Sergij Mani filij quæstoris, qui capitis accusauit Trogum, in qua sic est, *Auspicio orando sede in templo auspicij, dum aut ad prætorem aut ad consulem mittat auspicium petitum commeatum. prætores vocet ad te, & eum de mœreis vocet: præconi id imperare oportet, cornicinem ad priuati ianuam, & in arcem mittas, vbi canat collegas T. Trogi, & comitia edicat è rostreis. argentarij tabernas occludant: patres censeant, exquiras & adesse iubeas. magistratus censeant ex ara consules, prætores, tribunosque plebei collegasq; suos, & in templo iubeas adesse homineis, ac, cùm mittas concionem aduoces.* In eodem commentario acquisitionis ad extremum scriptum caput edicti hoc est. *Item quod attingat, qui de censoribus classicum ad comitia centuriata redemptum habent, vti curent eo die, quo die comitia erunt, in arce classicus canat tum circumq; mœres, & ante priuati huiusce T. Quinctij Trogi sceleroſi hominis hosticum canat, & vt in campo cùm prima luce adsit.* Et inter id cùm circum mœros mittitur, & cùm concio aduocatur, interesse tempus, apparet ex heis quæ interea

interea fieri inlicium scriptum est. Sed ad comitia tum vocatur populus: ideò quòd alia de caussa hic magistratus non potest exercitum vrbanum conuocare: censor, consul, dictator, interrex potest. quòd censor exercitu centuriato constituit quinquennalem cùm lustraret, & in vrbem *ad vexillum* ducere debet. dictator & consul in singulos annos: quòd hic exercitui imperare potest quò eat, id quod propter centuriata comitia imperare solent. Quare non est dubium cùm hoc inlicium sit, cùm circum muros itur, vt populus inliciatur ad magistratus conspectum, quòd consul vocare potest in eum locum, vnde vox ad conuentionem vocantis exaudiri possit. Quare vna origine *Inlicio* & *Inlicius*, quòd in choro Proserpinæ est: & *Pellexit* quòd in Hermiona est, cùm ait Pacuuius, Regni alieni cupiditas pellexit. Sic *Elicij* Iouis ara in Auentino, ab eliciendo. Hoc nunc aliter fit atque olim, quòd augur consuli adest tum cùm exercitus imperatur, ac præit quid eum oporteat dicere. Consul auguri imperare solet vt inlicium vocet, non accenso, aut præconi. Id inceptum credo, cùm abesset accensus, & nihil interesset cui imperaret; & *dicis caussa* fiebant quædam, neque item facta, neque item dicta semper. Hoc ipsum Inlicium scriptum inueni in M. Iunij commentariis: quod tamen ibidem est quod illicite illexit, Quæ cum E, & C, cum G, magnam habent communitatem.

20 ¶ Sed quoniam in hoc de pauceis rebus verba feci multa: de pluribus rebus verba faciam pauca, & potissimum, quæ in Græca lingua putant Latina. vt Scalpere, σκαλεύειν: Sternere, στορνύειν: Lingere, λείχειν. Ferre, φέρειν: Prouidere, προϊδεῖν: Errare, ἐρᾶν. quæ omnia Græca sunt. Item ab γίγνομαι, Gigno, & ab eo quod dicunt στραγγαλίζειν, Strangulare: Tingere, βάπτειν. Præterea ab eo quod nos Malaxare, illi μαλακίζειν, Potare, ποτίζειν, Domare δαμᾶν, Mulgere ab ἀμέλγειν. vt Runcinare à runcina, cuius origo Græca ῥύγχος.

11 ¶ Quod ad originem verborum huius libri pertinet, quoniam satis multas arbitror positas huius generis, desistam. Et quoniam de hisce rebus treis libros ad te mittere institui: de oratione soluta duos, de poetica vnum: & ex soluta oratione ad te missi duos, priorem de loceis, & quæ in loceis sunt, hunc de temporibus, & quæ cum heis sunt coniuncta. deinceps in proximo de poeticeis verborum originibus scribere instituí.

EPITOME LIBRI SEXTI.

In quo de vocabuleis locorum, Temporum & quæ in loco aut tempore: eorumq; origine ex Poetis.
¶ Præfatio 1. De loceis 2. De his qui in loco 3. De Temporibus 4. De his quæ tempus adsignificant, seu de verbis, aduerbiis, & verbalibus 5. Prisca quædam vocabula ex Poetis 6. Conclusio 7.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER SEXTVS,

AD M. TVLLIVM CICERONEM.

Temporvm vocabula, & eorum quæ coniuncta sunt, aut in agendo fiunt, aut cum tempore aliquo enuntiantur, priore libro dixi. In hoc dicam de poeticeis vocabuleis, & eorum originibus. In queis multa difficilia. nam verbum, quòd conditum est, & quibus littereis oportet scribi, aperiam. Inde si post aliqua dempta sit, obscurior sit voluntas, in posteriores non reprehendenda. Igitur in illeis qui in scrutando verbo litteras adiiciunt aut demunt, facilius quid sub ea voce subsit, videre possint. Etenim facilius obscuram operam Myrmecidis ex ebore oculi videant, si extrinsecus admoneant nigras setas. cùm hæc adminicula addas ad eruendam voluntatem impositoris: tamen latent multa. Quòd si poetice in carminibus seruaret multa prisca, quæ essent: sic etiam cur essent, posuisset: fecundus poemata ferrent fructum. Sed vt in soluta oratione, si in poemateis verba omnia quę habent ἴνυμα, possunt dici, nec multa ab eo quòd non erunt in lucubratione litteræ prosecutæ: licèt multum legerent C. Ælij hominis in primo in littereis Latineis exercitati interpretationē carminum saliorum: videbis & exili littera expeditā: & præterita obscura multa. Nec mirum, cùm non modò Epimenides post annos quinquaginta expeditus à multeis non cognoscatur, sed etiam Teucer Liuij post annos duodecim ab sueis qui sit ignoratur. Ad hoc quid ad verborum poeticorum ætatem? quorum si Pompilij regnum fons in carminibus saliorum, neque ea à superioribus accepta: tamen habent septingentos annos. Quare, cur scriptoris industriam reprehendas, qui herois tritauum atauumq; non

potuerit reperire, cum ipse tui tritaui matrem non possis dicere? Quod interuallum multo tanto propius nobis, quam hinc ad initium Saliorum, quo Romanorum prima verba poetica dicuntur Latina. Igitur de originibus verborum qui multa dixerit commode, potius boni consulendum, quàm qui aliquid nequiuerit, reprehendendū. præsertim cùm dicat etymologice, non omnium verborū posse dici causas: vt quia quare ad medendum medicina. neque si non norim radices arboris, non possem dicere pirum esse ex ramo, ramum ex arbore, eam ex radicibus quas non video. Quare qui ostendit equitatum esse ab equitibus; equites ab equite, equitem ab equo: neque equus vnde sit dicit: tamen hic docet plura, & satisfacit grate. Quem imitari possumus, vt ipse liber erit indicio.

2 ¶ Dicam isto libro de verbeis quæ à poeteis sunt posita. Primùm de loceis: deinde de iis quæ in loceis sunt: tertio de temporibus: tum quæ cum temporibus sunt coniuncta, vtque cum heis sunt coniuncta, adiungam, & siquid excidit ex hac quadripartitione, tamen in ea vt comprehendam, incipiam hinc. Vnus erit quem tu tolles in cærula cæli templa. *Templum* tribus modeis dicitur, ab natura: ab auspicio, ab similitudine. Natura in cælo ab auspiciis, in terra: ab similitudine, sub terra. *In cælo templum dicitur*: vt in Hecuba, O magna templa cæli tum commixta stelleis splendideis. *In terra*, vt in Peribœa, Scrupea saxa Bacchi templa prope adgreditur. *Sub terra*, vt in Andromacha, Acherusia templa alta Orci saluete infera. quam quia initium erat oculi, à tuendo primò *templum* dictum, quocirca cælum qua tuimur, dictum templum. Sic, Contremuit templum magnum Iouis altitonantis. id est (vt ait Næuius in Hermisphorio) vbi terra cærulo septum stat. Eius *templi partes quatuor*: sinistra ab oriente, dextra ab occasu: antica ad meridiem, postica ad septentrionem. *In terreis* dictum *templum* locus augurij aut auspicij causa quibusdam concepteis verbeis finitus. Concipitur verbeis non iisdem vsquequaque. In arce ita, *Testaq; meta sunto, quoad ego eas relinquam, nuncupauero. Olla ver arbor, quicquid est, quam me sentio dixisse, templum tectumq; ferto in sinistrum. Olla ver arbor, quicquid est quod me sentio dixisse, templum tectumq; ferto in dextrum. Interea concretione, conspicione, cortumione, vtique ea rectissime sensi.* In hoc templo faciundo arbores constitui fines apparet, & intra eas regiones qua oculi conspicient, id est tuimur: à quo *templum* dictum, & *Contemplare*. vt apud Ennium in Medea, Contempla, & templum Cæreris ad læuam aspice. Contemplare & *Conspicare* idem esse apparet. ideo dicere cum templum faciant augures, *Conspicione*, qua oculorum conspectum finiant: quòd cùm dicunt conspicionem, addunt *Cortumionem*, quæ dicitur à cordis visu. Cor enim, cortumionis origo. Quod addit templa vt sint dextra: aiunt sancta esse, qui glossas scripserunt. Id est falsum. nam curia Hostilia templum est, & sanctum non est, sed hoc vt putarent ædem sacram esse templum & sanctum esse: quòd in vrbe Roma pleræque ædes sacræ sunt templa, eadem sancta. ¶ Et quòd loca quædam agrestia, quòd alicuius dei sunt, dicuntur *Tesca*. Nam apud Actium in Philoctete, Lemnia quis tu es mortalis, qui in diserta & tesca te apportes loca: Loca enim, quæ sunt, designat cum dicit Lemnia. Præstolare, & celsa Cabirum delubra tenes, mysteriáque pristina casteis concepta sacreis. Deinde Volcania templa sub ipseis collibus: in quos delatus locos dicitur, alto ab limine cæli. Et Næuius, Expirante vapore vides vnde ignes cluet mortalibus diueis. Quare heic qui tesca, dixit, non errauit. neque ideo quòd sancta: sed quòd ibi mysteria fiunt, ac tuentur, Tuesca dicta, post tesca. *Tueri* duo significat, vnum ab aspectu, vt dixi: vnde est illud, *Tuor te* senex proh Iuppiter? Et, Quis pater aut cognatus volet nos contra tueri? Alterum à curando ac tutela: vt cùm dicimus, *Bellum tueor*, & *tueri villam*. à quo etiam quidam dicunt illum qui curat ædes sacras, *Ædituum*, non Æditumum. Sed tamen hoc ipsum ab eadem profectum est origine, quòd quem volumus domum curare, dicimus. Tu domi videbis vt Plautus, cum ait, Intus para, cura, vide quod opus fiat. Sic dicta *Vestispica*, quæ vestem spiceret, id est, videret vestem ac tueretur. Quare à tuendo & *templa* & *tesca* dicta, cum discrimine eo quod dixi. Etiam inde idem, illud enim extemplo acceptum me negato & filium. *Extemplo*, est continuò: quòd omne templum debet circum septum, nec plus quam vnum introitum habere. ¶ Quod est apud Actium Peruade polum, splendida mundi sidera bigeis continueis secepit spoliis. *Polus*, Græcum: id significat circuitum cæli. Quare quod est *Peruade polum*, vade per polum. *Signa* dicuntur eadem & sidera. Signa, quòd aliquid significent, vt libra, æquinoctium. *Sidera*, quæ insidunt: atque ita significant aliquid in terreis perurendo, aliúdue. Quare & signum candens in Hectore. Quod est terrarum amfracta reuisam. *Amfractum* est ab origine flexum duplici, dictum ab ambitu, & frangendo ab eo leges iubent in directo pedum octo esse, in amfracto sexdecim: id est, in flexu. ¶ Ennius, Vt tibi Titanis Triuia dederit stirpem liberûm. Titanis Triuia Diana est, ab eo dicta *Triuia* quòd in triuio ponitur ferè in oppideis Græceis. vel quòd luna dicitur esse, quæ in cælo tribus viis mouetur, in altitudinem & latitudinem & longitudinem. *Titanis* dicta quòd eam genuit Titani filia Latona, vt scribit Manilius, Creta Titano. vt idem scribit, Latona parit casto complexu Iouis Deli deos geminos, id est, Apollinem & Dianam. ¶ Idem de eodem, O sancte Appollo, qui vmbilicum certum terrarum obtines. *Vmbilicum* dictum aiunt ab vmbilico nostro: quòd is medius locus sit terrarum, vt vmbilicus in nobis. Quod vtrunque est falsum. neque hic locus est terrarum medius: neque noster vmbilicus, est hominis medius. Itaque pingitur qui vocatur ἰχθὺν à Pythagora: vt media cæli ac terræ linea ducatur infra vmbilicum, per id quo discernitur homo, mas an femina sit: vbi ortus humanus similis vt in mundo. Vbi enim omnia nascuntur in medio, quòd terra mundi media. Præterea si quod medium, id est vmbilicus vt pila terræ: non Delphis medium, & terræ & medium non hoc: sed quod vocant Delphis in æde foramen, adlatum est quiddam, vt thesauri speciem, quod Græci ὀμφαλὸν, vmbilicum dixerunt.

¶ Pacuuius, *Calydonia* altrix *terra* exuberantium virum. Vt ager Tusculanus, sic Calydonius, ager est, non terra, sed lege poëtica, quòd terra Ætolia, in qua Calydon, à parte totam accipi Ætoliam voluit. ¶ Actius, *Mystica* ad dextram per vada vecti, Mystica à mysterijs, quæ ibi in propinqueis locis nobilia sunt. ¶ Ennius, *Areopagita* quid dedere aliud quàm pedam? Areopagitæ ab Areopago, is locus Athenis. ¶ Musæ quæ pedibus magnum pulsatis *olympum*, Cælum dicunt Græci olympum, mortem eum in Macedonia omnes: à quo potius puto dictas musas *Olympiadas*. Ita enim ab terrestribus loceis cognominatæ *Libethrides, Pipleides, Pimpliades, Thespiades, Heliconiades*. ¶ Quasi Hellespontum, & *clausit*: quòd Xerxes quondam eum locum clausit. Nam, vt ait Ennius, Isque Hellespontō pontem contendit in alto. Nisi ab eo quod Asiam & Europam ibi concludit mare, & inter angustias facit Propontidis fauces. ¶ Pacuuius, Liqui in Ægeo freto. Dictum *Fretum* à similitudine feruentis aquæ: quòd in fretum sæpe concurrat æstus, atque efferuescat: *Aegeum* dictum ab insuleis, quòd in eo mari sic scopuli vocantur, à similitudine caprarum. αἴγες. ¶ Pacuuius. (Æges) ferme aderant æquore in alto ratibus repentibus. *Aequor* mare appellatum, quòd æquatum, com motum vento non est, *Ratis* nauis longa dicitur: vt Ennius, cùm ait, Conferre aut ratem æratam qui perit, & qui dum mare sudantes eunt, atque sedentes. Ratis dicta nauis longa propterremos, quòd hi cùm per aquam sublati sunt dextra & sinistra, duas parteis efficere videntur. rati enim, vnde hoc translatum, illic vbi plures mali aut asseres.

* *Deest pagina.* *

3 Agrestis ab agro. *Insulas* dictas apparet in hosteis, quòd velamenta è Iana quæ addūtur, Insulæ, intra hostiarium cornua velamenta erant. itaque cum ad sepulcrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanas, sed velatas frondenteis comas. *Cornuatam* vmbram iaci. Dicere apparet cornuatum à cornibus. *Cornua* à curuore dicta, quòd pleraque curuamus. ¶ At quas memorat nosse vos esse *Casmenas*. Casmenarum priscum vocabulum, ita natum atque scriptum est: alibi Carmenæ, ab eadem origine sunt declinatæ: vt in multeis verbeis, in quo antiqui dicebant S, postea dicunt R, vt in carmine saliorum sunt hæc, Cosaui, Dolosi, Eso. Omnia verò adpatula coemisse. Iam Cusiatij, Muses, Ruse, dúmque Ianus venet: post Melios, Melior: Fœdesum, Fœderum: Plusima, Plurima: Asena, Arena: Ianitos, Ianitor. Quare Casmena, Carmena: inde *carmina*. R postea extrito camena factum. Ab eadem voce canite, pro quo in saliari carmine scriptum est *Cante*, hoc versu, *Diuum exta cante, diuum dio supplice cante*. In carmine priami apud Actium, quod est, Veteres casmenas *casces* res volo profari. Et primùm *Castum* significat vetus. eius origo Sabina, quæ vsque radices in Oscam linguam egit Casum, vetus esse significat Ennius, cùm ait, Quam primum casci populi genuere Latini. Eo magis Manilius quod ait, Casium duxisse caseam non mirabile est, quoniam canoras conficiebant nuptias. Item ostendit Papinij epigrammation, quod in adolescentem fecerat Casam,

Rid culum est tùm te Casam tua dicit amica
Casca Philotonis, ipsa senex puerum.
Dic tu illam pusam: sic fies mutua muli.
Nam verè pusus tu, tua amica senex.

Item ostendit quod *oppidum* vocatur *Cassinum*: Hoc enim à Sabineis orti Samnites tenuerunt, & nunc nostri: vnde & *Cassinum forum* vetus. Item significant in Atellaneis aliquot pupum senem, quod Osci *Casnar* appellāt. ¶ Apud Lucilium, Quid tibi ego *ambages* Ambiui scribere coner? Profectum à verbo Ambe, quod est in *ambitu* & *ambitioso*. Apud Valeriū, Soranum, Vetus *adagio* est, ô P. Scipio. Quod verbum vsque eò euanuit, vt Græcum παροιμία pro eo positum, magit sit apertum. nam idem quod vocant Græci παροιμίαν vt, Auribus lupum teneo. Canis canin am non est. Adagio, & littera commutata Abagio, dicta ab eo quòd ambit orationem: neque in aliqua vna re consistit sola. *Ambagio* dicta vt Ambustum, quod circum vstum est. vt *Ambiegna* bos apud augures, quam circum aliæ hostiæ constituuntur. ¶ Cùm tria sint coniuncta in origine verborum, quæ sint animaduertenda, à quo sit impositum, & in quo, & quid: sæpe non minus de tertio quam de primo dubitatur, vt in

hoc: vtrum primùm *vna Canis* an *Canes* sit appellata. dicta enim apud veteres *vna canes*. Itaque Ennius scribit, Tantidem quasi fera canes sine dentibus latrat. Lucilius, Nequam & magnus homo, laniorum immanis canes vt. Impositio vnius debuit esse canis, plurium canes. Sed neque Ennius consuetudinem illam sequens, est reprehendendus: neque is qui nunc dicit, Canis caninam non est. *Canes*, quòd latratu signa dant, vt signa canant, canes appellatæ: & quòd ea voce indicant quæ noctu latent, *Latratus* appellatus. Sic dictum à quibusdam vt vna canes, vna trabes remis rostrata per altum. ¶Ennius, Vtinam ne in nemore Pelio securibus Cæsa abeidissetabiegna ad terram *trabes*. Cuius verbi singularis casus rectè correptus, ac facta trabs. ¶In Medo Ennius, Cælitum *Camilla* expectata aduenis, salue hospita Camilla: qui glossemata interpretati, dixerunt administram; addi oportet, in heis quæ occultiora. Igitur dicitur in nuptijs *Casmillus*, qui cum merum fert, in quo quid sit in ministerio plerique extrinsecus nectunt. hinc *Casmillus* nominatur in Samothraces mysterijs Dius quidam administer dijs magneis. Verbum Græcum arbitror, quod apud Callimachum in poemateis eius inueni. ¶Apud Ennium *Subulo* finitimas propter astabat aquas: Subulo dictus, quòd ita dicunt tibicines Tuscii quocirca radices eius in Etruria non Latio quærendum est. Versus quos olim *Fauni* vatésque canebant. Fauni, dei Latinorum, ita vt Faunus & Fauna sint in versibus quos vocant Saturnios: in siluestribus loceis traditum est solitos fari. à quo fando Faunos dictos. Antiquos poetas *Vates* appellabant à versibus viendeis, vt in poemateis cùm scribam, ostendam. Corpore *Tartarino* prognata paluda virago. Tartarino, à Tartaro dictum. Plato in quarto de fluminibus, apud inferos quæ sint, in heis vnum Tartarum appellat: quare *Tartari* origo Græca. *Paluda* à paludamentis. Sunt hæc insignia & ornamenta militaria. Ideo ad bellum cùm exit imperator, ac lictores mutant vestem, & signa incinuerunt: *Paludatus* dicitur profisciscisci: quæ, propterea quòd conspiciuntur qui ea habent, ac sunt palàm, *Paludamenta* dicta. ¶Plautus, *Epeum fumicum* cocum: ab Epeo illo qui dicitur ad Troiam fecisse equum Troianum Argiueis, & apte cibum curasse. ideo ait Epeum fumificum qui legioni nostræ habet coctum cibum. ¶Apud Ennium, Atque prius pariet locusta *lucam bouem*. Luca bos; elephas. cur ita sit dicta duobus modeis inueni scriptum. Nam & in C. Ælij commentario erat, à Libyceis Lucas: & in Verginij commentario, ab Lucaneis Lucas: ab eo quòd nostri cùm maximam quadrupedem, quam ipsi haberent, vocarent bouem: & in Lucaneis Pyrrhi bello primum vidissent apud hosteis elephantos, id est quadrupedes cornutas (nã quos dentes multi dicunt, sunt cornua) lucam bouem appellasse. Si à Libya dictæ essent lucæ; pantheræ & leones, non Africanæ bestiæ dicerentur, sed lucæ. Si ab Lucaneis dictæ: vt si cur potius Lucani quam Luci dicti? Quare ego arbitror potius Lucas ab luce, quòd longe relucebant propter inauratos regios clypeos, quibus eorum tum ornatæ erant turres. Ennius, *Orator* sine pace redit, regique refert rem. Orator ab oratione dictus. qui enim verba haberet orationum publicè aduersùs eum quo legebatur ab oratione Orator dictus: cùm res maiore ratione legebantur potissimum, qui causam commodissimè orare poterant. Itaque Ennius ait, Oratores doctiloqui. Apud Ennium *Olli* respondet suauis sonus Egeriai. Olli valet dictum illi, ab olla, & ollus. quod alterum comitijs cum recitatur, à præcone dicitur olla centuria; non illa: alterum apparet in funeribus indictiueis, quum dicitur *Ollus leto datus est*. quod Græcus dicit λυθρ, id est obliuioni. Apud Ennium, Mensàs constituit, idémque *ancilia*. Ancilia dicta ab ancisu, quòd ea arma ab vtraque parte, vt peltæ Thracum, incisa. ¶Saturnio in carmine, *Libáque*, fictores, Argeos, & tutulatos. Liba quòd libàdi causa fiunt: *Fictores* dicti à fingendeis libeis: *Argei* ab Argis Argei fiunte scirpeeis virgulteis, simulacra sunt hominum triginta: ea quotanneis à ponte sublicio à sacerdotibus publicè iaci solent in Tiberim. *Tutulati* dicti hi qui in sacreis in capitibus habere solent, vt metam. id Tutulus appellatur, ab eo quòd matres familias crines conuolutos ad verticem capitis, quos habent vti velatos, dicunt Tutulos: siue ab eo quòd tuendi causa capilli fiebant: siue ab eo quòd altissimum in vrbe quòd est, ea res tutissima, Tutulus vocatur. Eundem Pompilium Numam ait fecisse *flamines*, qui cùm omnes sint à singuleis deeis cognominati in quibusdam apparent etyma. vt cur sit *Martialis*, *Quirinalis*. Sunt in quibus flaminum cognominibus latent origines: vt qui sunt in versibus plerique, *Volturnalis*, *Palatualis*, *Furinalis*, *Floralis*, *Falacer*, *Pomonalis*: obscura est eorum origo. Volturnus, Palatua, Furina, Flora, Falacer, Pomona pomorum patrona. Apud Ennium, Iam *cata* signa ferè sonitum dare voce parabant. Cata, acuta. hoc enim verbo Sabini dicunt: quare Catus Ælius Sextus, non (vt aiunt) sapiens, sed acutus, & quod est, tunc cœpit memorari. *Simul cata* dicta, accipienda acuta dicta. Apud Lucilium, *Thynno* capto *cornum* excludunt foras: occidúntque *lupos* aperdite, & iura *siluri*. Sumerete atq; amiam. Piscium nomina sunt, eorúmque in Græcia origo. ¶Apud Ennium, Quæque cæruleo freto orta nare cœpta.

* *Desunt quædam.*

Caua *cortina* dicta, quòd est inter terram & cælum ad

lum ad similitudinem cortinæ Apollinis: ea à corde, quòd inde sortes primùm æstimatæ.

¶ Apud Ennium, Qui inde inuicteis sumpserunt *perduellibus*. Perduelles sunt hostes. vt perficit, sic *perduellum*, *Duellum*: id postea bellum. Ab eadem causa facta *Duellona*, *Bellona*. ¶Apud Plautum, Neque iugula, neque vesperugo, neque vergiliæ occidunt. *Iugula* signum est quod Actius appellat Oriona, cùm ait, Citius Orion patefit. huius signi caput dicitur è stelleis quatuor quas infra duæ claræ, quas appellant humeros. inter quas quod videtur iugulum: vnde Iugula dicta. *Vesperugo*, stella quæ vespere oritur, & quo etiam Opilius scribit vesperum. itaque dicitur, Alter vesper adest, quem dicunt Græci δίομες. ¶Næuius patrem suum optimum, appellat supremum. *Supremum* à supperrimo dictum. itaque in duodecim tabuleis. *Solu occasu diei suprema tempestas esto*. Libri augurum pro tempore *Tempestatem* dicunt, id est, supremum augurij tempus. ¶In Cornicula, Qui *regi latrocinatus* decem annos Demetrio. *Latrones* dicti à latere, qui circum latera habebant ferrum: quos postea à stipatione *Stipatores* appellarunt, & qui conducebantur mercede. Ea enim merces dicitur Græcè λάξις ἀπὸ σίτου. Ab eo veteres poetæ nonnunquam milites appellant *latrones*, quod item vti milites cum ferro, aut quòd latent ad insidias faciendas. ¶Apud Næuium, Risi egomet cassabundum ire ebrium. *Cassabundum*, à cadendo. Item, *Diabathra*, in pedibus habebat, & erat amictus epicroco. Vtrumque vocabulum Græcum. ¶In Menæchmeis Plauti, Inter ancillas sedere iubeas, lanam *carere*. Idem est hoc verbum in Cosmotria Næuij. Carere à carendo, quòd eam tum purgant ac deducunt, vt careat spurcitia. Ex quo *Carminari* dicitur tum lana, cùm caret eo quod in ea est nequam. Est *lana quam* in Romulo *Næuius appellat Oscam*, ab Osceis. In Persa, Iam pol ille hic aderit credo congerro meus. *Congerro* à gerra, & Græcum est, & in Latina crassis. In Menæchmeis, Idem istuc alieis adscriptiueis fieri ad legionem soler. *Adscriptiui* dicti, quòd olim adscribebantur inermes, qui succederent armateis militibus: id est, si quis eorum deperisset. In Trinummo, Nam illum tibi *ferentarium*. à ferendo, id est inanem, ac sine fructu: aut quod Ferentarij equites his dicti, qui ea modò habebant arma quæ ferrentur, vt iaculum, Huiuscemodi equites pictos vidi in Æsculapij æde vetere, & ferentarios adscriptos. In Friuolaria, Vbi rorarij estis? en sunt. vbi sunt accensi? ecce *Rorarij* dicti à rore: qui bellum cõmittebant ante. ideo quòd ante rorat quàm pluit. *Accensos*, ministratores Cato esse scribit: potest id ab arbitrio: nam inde ad arbitrium eius, cuius minister. (Pacuuius deum triportenta in Mercatore ponit.) ¶Idem in Mercatore, Non tibi istuc magis diuidia est quàm mihi hodie fuit. hæc eadem in Corollaria Næuij. Diuidia à diuidendo dicta, quòd Diuisio distractio est doloris. Itaque in Curculione ait, Sed quid tibi est? lienes necant, renes dolent, pulmones distrahuntur. In Phagone, Honos *cynterastο* perit. Syncerastum est omne edulium antiquo vocabulo Græco. In Parasito pigro, Domum ire cœpi *tramite* dextra via. Trames à transuerso dictus. In Fugitiueis, Age, euge, specta, vide *vibices* quantas. Iam inspexi quid essent. Vibices, alij excitatum verberibus corpus. In Cistellaria, non quasi vt hæ sunt heic, *limaces* liuidæ. Limax à limo, quod ibi viuit. *Diobolares*, scæniculæ, miraculæ. Diobolares, à bineis oboleis: *Scænicula*, ab scæno nugario vnguento. *Miracula*, à mireis, id est monstreis. à quo Actius ait, Personas distortas oribus deformeis, *miriones* ¶Ibidem, Scrantiæ, scrupedæ, stritabillæ, Tantalæ. Ab screando *Scrantia* si adsignificat. *Scrupedam* Aurelius scribit Auscaripedam. Iuuentius comicus dicebat à vermiculo pilosо, qui solet esse in fronde cum multeis pedibus. Valerius, à pede ac scrupea. Ex eo ab Actio rositum, Incuriosa itaque es Menalippe? Reijcis abs te religionẽ? scrupeã imponas. *Stritabilias*, à stritilando. *Stritare* ab eo qui sistit ægrè. In Astraba. *Actiosa* annonam è vili concinna vireis. Ideo in Sitelitergo idem ait, Mulieres vxorculauit: ego noui, scio actiosas. quas sic Claudius scribit actiosas demonstrari suspicatrices, ab agendo, actiosas. Vt ab vna faciendo, *Factiosæ*: sic ab vna agendo, Actiosæ dictæ. In Cestione, *Cerastibola*, vt de lumbo obscænabis. Cerastibola Opilius scribit circũ coxendices sunt nobis: id Græcum est ab huius loci versura. In Neruolaria, *Scobinam* ego illam actutum adrasi. Scobinam, à scobe. lima enim materia fabrilis est. In Pœnulo, Vinceretis cerruum cursu, vel *grallatorem* gradu. Grallator à gradu magno dictus. In Truculento, Sine virtute argutum ciuẽ mihi habeam pro *præfica*. Præfica, vt Aurelius scribit, mulier ab luctu, quæ conduceretur, quæ ante domum mortui laudes eius caneret. Hoc factitatum Aristoteles scribit in libro qui inscribitur, Nomina Barbarica, quibus testimonium est quod fretum est Nęuij, Hæc quidem hercle opinor præfica est. nam mortuos conlaudat. Claudius scribit, dicta, quæ præficeretur ancilleis, quemadmodum lamentarentur, præfica est dicta. Vtrunque ostendit à præfatione Præficam dictã. ¶Apud Ennium, Decem *coclites*, quos montibus summeis ripeis sedere. Ab oculo Cocles quasi ocles dictus, qui vnum haberet oculum. quocirca in Curculione est, De coclitum prosapia te esse arbitror. nam hi sunt vnoculi.

4 Nvnc de temporibus dicam. Quod est apud Cassium, Nocte *intempesta* nostram deuenit domum: Intempesta nox dicta ab tempestate.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tempestas ab tempore: *intempesta nox*; quo tempore nil agitur. Quid noctis videtur? in altissimo cæli clypeo temo superat stellas sublime cogens etiam atque etiam noctis iter. Hic multam noctem ostendere vult à temonis motu. Sed *temo* vnde & cur dicatur latet. Arbitror antiquos rusticos primùm notasse quædam in cælo signa, quæ præter alia erant insignia, atque ad aliquem vsum culturæ tempus designandum conuenire aduertebantur. E queis signa sunt, quod has septem stellas Græci, vt Homerus vocat ἅμαξαν & propinquum eius signum βοώτην; nostri eas septem stellas, boues, & triones, & prope eas axem. *Triones* enim, boues appellantur à bubulceis etiam nunc, maximè cùm arant terram: è queis vt dicti valentes, *Glebarij*, qui facilè proscindunt glebas: sic omnes qui terram arabant, à terra *Teriones*. vnde Triones, vt dicerentur à detritu. *Temo* dictus à tenendo: is enim continet iugum, & plaustrum appellatum, à parte totum, vt multa. Possunt *triones* dici septem, quòd ita sitæ stellæ vt terna trigona faciant. Aliquod lumen iubarve in cælo cerno? *Iubar* dicitur stella lucifer, quæ in summo habet diffusum lumen, vt leo in capite iubam. Huius ortus significat circiter esse extremam noctem. Itaque ait Pacuuius, Exorto iubare, noctis decurso itinere. Apud Plautum in Parasito Pigro, Inde hic bene potus primo crepusculo. *Crepusculum* dictum à Sabineis, & id dubium tempus, noctis an diei sit. Itaque in Condalio est, Tam crepusculo ferè vt ament lampadas accendere. Ideo dubiæ res Creperæ dictæ. In Trinummo, *Concubium* sit noctis prius, quam ad postremum peruenerís. Concubium à concubitu, dormiendi caussa dictum. In Asinaria, Videbitur, factum volo. at redito conticinio. *Conticinium* puto à conticescendo dictum, siue (vt Opilius scribit) ab eo quòd conticuerunt homines.

5 ¶ Nvnc de heis rebus quæ adsignificant aliquod tempus, cùm dicuntur aut fiunt, dicam. ¶ Apud Actium, *Reciproca* tendens neruo equino concita tela. Reciproca est, cùm vnde quid profectum, redit eo: quod ab recipere *Reciprocare* fictum: aut quod poscere *Procare* dictum. ¶ Apud Plautum. Vt *transuersus* non prouersus cedit, quasi cancer solet. Dicitur ab eo qui in id quod est versus. & ideo qui exit in vestibulum, quod est ante domum, *Prodire*, & *Procedere* dicitur. quod cùm leno non faceret, sed secundum parietem transuersus iret dixit: Vt transuersus cedit, quasi cancer, non prouersus, vt homo. ¶ Apud Ennium, *Andromacha* nomen qui indidit, rectè indidit. Item, Quapropter Parim pastores nunc Alexandrum vocant. Imitari dum voluit Euripidem, & ponere etymon, est lapsus. Nam Euripides quòd Græca posuit, etyma sunt aperta. Ille ait ideo nomen additum Andromachæ quòd ἀνδρὶ μάχηται. hoc Ennij quis potest intelligere in versu significare, Andromachæ nomen qui indidit, rectè indidit? An Alexandrum ab eo appellatum in Græcia, qui Paris fuisset? A quo Herculem quoque cognominatum ἀλεξίκακον, ab eo quòd defensor esset hominum. ¶ Apud Actium, Iámque *auroram* rutilare procul cerno. Aurora dicitur ante solis ortum, ab eo quòd ab igne solis tum aureo aer aurescit. Quod addit *Rutilare* est ab eodem colore. Aurei enim *Rutili*; & inde etiam mulieres valde rufæ *Rutilæ* dictæ. ¶ Apud Terentium, Scortatur, potat, olet vnguentum de meo. *Scortari*, est sæpius meretriculam ducere: quæ dicta à pelle. Id enim non solùm antiqui dicebant Scortum, sed etiam nunc dicimus *Scorteus* ea quæ ex corio & pellibus sunt facta. Inde aliquot sacreis ac sacelleis scriptum habemus, *Nequid scorteum adhibeatur*, ideo ne morticinium quid adsit. In Atellaneis licet animaduertere rusticos dicere se adduxisse pro scorto pelliculam. ¶ Apud Actium, Multeis nomen vestrum *numéque* ciendo. Numen dicunt esse imperium dictum ab nutu, omnia sunt eius, cuius imperium maximum esse videatur. Itaque in Ioue hoc, & Homerus, & aliquotiens Liuius. ¶ Apud Plautum, Si vnum *epityrum* edam apud illum esuriens insanè bene. Epityrum vocabulum est cibi, quo frequentius Sicilia quàm Italia vsa. Idem vehementer cùm vellet dicere, dicit *Insanè*: quod insani faciunt omnia vehementer. ¶ Apud Pacuuium, Flexanima tanquam *limphata*. Dicitur à lympha Nympha: vt apud Græcos Thetis. Apud Ennium, Ea Thetis illi mater. In Græcia commota mente, quos νυμφολήπτους appellant: ab eo Lymphatos dixerunt nostri. *Bacchus* Liber, cuius comites Bacchæ: & vinum in Hispania Baccha. origo in heis omnibus Græca. ¶ Apud Pacuuium. *Halcyonis* ritu littus peruolgans furor. Hæc enim auis nunc Græcè dicitur ἀλκυών, à nostreis Halcedo: hæc hieme quòd pullos dicitur tranquillo mari facere, eos *dies Halcyonios* appellant. Quod est in versu, Halcyonis *ritu* id est, eius instituto. vt cùm Haruspex præcipit, *vt suo quisque ritu sacrificium faciat*: & nos dicimus duodecim viros Græco ritu sacra, non Romano, facere. Quod enim fit *rite*, id ratum ac rectum: ab eo Actius rectè perfecteis sacreis vult accipi. ¶ Apud Ennium, Si voles aduortere animum, *comiter* monstrabitur. Comiter hilarè ac lubenter: cuius origo Græce κῶμος: inde Latina *comissatio* dicta, & à Græceis (vt quidam dicunt) *Comœdia*. Apud Atilium: Cape, cæde Lyde, come, conde. *Cape*, vnde Accipe. sed hoc in proximo libro retractandum. ¶ Apud Pacuuium, Nulla res neque *cicurare*, neque mederi potis est, neque reficere. *Cicurare*, mansuefacere. quod enim à fero discretum,

tum id dicitur *Cicur*: & ideo dictum, *Cicur ingenium* obtineo, mansuetum. à quo Veturij quoque nobiles cognominati *Cicurini*. Id natum à cico. *Cicum* dicebant membranam tenuem quæ est in malo Punico discrimen. à quo etiam Plautus dicit, Quod volet densum cicum non interduo. ¶ Apud Næuium, Eccum venire video *ferme* iniuria. *Ferme* dicitur quod nunc fere. vtrunque dictum à ferendo, quòd id quod fertur, est in motu, atque aduentat. ¶ Apud Plautum, *Euax Iurgio* vxorem tandem abeg ab ianua. *Euax* verbum nihil significat, sed effutitium naturaliter est, vt apud Ennium, *Hebe* ipse clypeus cecidit. Apud Næuium, *Eheu* mea puella spe quidem is succensit tibi. Apud Pompilium, *Heu* qua me caussa fortuna infesta premis? Quod ait *Iurgio*, id est litibus. Itaque quibus res erat in controuersia, ea vocabatur *Lis*: ideo in actionibus videmus dici, *Quam rem siue litem* dicere oportet. Ex quo licet videre *Iurgare* ab iure dictum: cùm quis iure litigaret. à quo *Obiurgat* is qui id facit iniustè. ¶ Apud Lucretium, Atque aliquos ibi ab rebus *clepsere* foro. Qui clepsere dixit, vnde etiam alij *Clepere*: id est corripere: quorum origo à clam, vt sit dictum *clapere*, & ex E, A commutato, vt multa, est factum clepere. Potest & à Græco dictum, κλέπτειν. ¶ Apud Matium, Corpora Graiorum mærebar *mandier* igni. Dictum *Mandier* à mandendo, vnde manducari. à quo in Atellaneis obsonium vocant *Manducum*. Apud Matium, *Obscani* interpres, funestique omnis auctor. *Obscænum* dictum ab scæna. ea vt Græci, vt Actius scribit, scena. In pluribus verbeis A ante E alij ponunt, alij non. vt quod partim dicunt *Sceptrum*, partim dicunt *Sceptrum*: alij *Fanus*, alij *Fenus*: sic *Fanificia*, & *Fenificia*. à quo rustici pappum *Masum*, non *mesum*. A quo Lucilius scribit, Cæcilius ne rusticus fiat. Quare turpe, id *obscænum*: quòd nisi in scæna palam dici non debet. Potest vel ab eo quod puereis turpicula res in collo quædam suspenditur, nequid obsit bonæ scæuæ caussa. inde *Scæuola* appellatus. Ea dicta ab scæua, id est sinistra: quod quæ sinistra sunt, bona auspicia existimantur. A quo dicuntur comitia, aliúdve quid sit, dici aue sinistra, quæ nunc est. id à Græco est, quod hi sinistram vocant σκαίαν. quare quod dixi scæuum, bonum omen est: obscænum verò, turpe. quod inde dicitur obscæne, quod exotericum. ¶ Apud Plautum, Quia ego ante hac te amaui: & mihi amicam esse *creui*. valet, constitui. Itaque heres, cùm constituit se heredem esse, dicitur *Cernere*, cùm id fecit, creuisse. Apud eundem, Quo de sinu *frequentem* operam dedistis. valet adsiduam. Itaque qui adest, *adsiduus*: ferre quem quæ oportet, is *frequens*. opponi solet itaque. Illud quæ eædem mulierculæ dicunt, Polistoc quidem nos pretio *tanti est frequentare*: ita in prandio nos lepidè ac nitide accepisti. Apparet dicere facile est, curare vt adsimus, cùm tam bene nos accipias. ¶ Apud Ennium, Decretum est *fossare* corpora teleis. hoc verbum Ennij, dictum à fodiendo. à quo *Fossa*. Apud Ennium, Vocibus concidefac fiet obrutus.

Desunt quædam.

Mussare dictum, quòd muti non amplius quàm μῦ dicunt. àquo idem dicit, Quod minimum est, neque vt aiunt, μῦ facere audet.

¶ Apud Pacuuium, Dij monerint meliora, atque amentiam *auerruncassint*. A vertendo *Auerruncare*: vt deus, qui ijs rebus præest, *Auerruncus*. Itaque ab eo precari solent vt pericula auertat. ¶ In Aulularia, *Pipulo* te differam ante ædeis. id est conuicio, declinatum à pipatu pullorum. Multa ab animalium vocibus translata in homines: partim quę sunt aperta, partim obscura. Perspicua, vt Ennij, Animus cum pectore *latrat*. Plauti, *Gannit* odiosus omni totæ familiæ Cæcilij, Tantam rem *dibulare*, vt pro nihilo habuerit. Lucilij, Hęc inquam, *rudet* ex rostreis, atque *hinnilitabat*. Eiusdem, Quantum *hinnitum* atque equitatum. Hæc minus aperta: Porcij ab lupo, volutare *vlulantis*. Ennij à vitulo, Tibicina maximo labore *mugit*. Eiusdem à boue, Clamore *bouantes*. Eiusdem ab leone, Pausam fecere *fremendi*. Eiusdem ab hœdo, Clamor ad cælum voluendus per æthera *vagit*. E à frendice, Frunde *frutim* suauiter. M. Actius in Casina à fringuilla, Quid *fringutis*? quid istuc tam cupide cupis? sues auoluerat. Ita trude neque in re, neque in iudicium Æsopi, nec theatrales. ¶ In Colace, *Nexum*. Manilius scribit, omne quod per libram & æs geritur, in quo sint mancipi: Mucius Scæuola, quæ per æs & libram fiant, vt obligentur, præterquam quæ mancipio dentur. Hoc verius esse, ipsum verbum ostendit, de quo quæritur. Nam idem quod obligatur per libram, neque suum sit, inde Nexum dictum. Liber, qui suas operas in seruitute pro pecunia, quam debeat, dum solueret, *Nexus* vocatur, vt ab ære *Oberatus*. Hoc C. Popilio rogante Sylla dictatore sublatum ne fieret, & omneis qui bonam copiam iurarent, ne essent nexi, dissoluti. ¶ In Casina, Sine amet, sine, quòd lubet, id faciat: quàdo tibi nil domi *deliquium* est. Deliquium dictum ab eo quòd deliquatur: vt turbida quæ sunt, deliquantur, vt liquida fiant. Aurelius scribit deliquium esse à liquido: Claudius ab eliquato. Si quis alterutrum sequi malit, habebit auctorem Cæcilium, Per lætitiam liquitur animus. Aliquando liquitur fictum.

6 ¶ Mvlta apud poëtas reliqua esse verba, quorum origines possunt dici, non dubito. vt apud Næuium in Esiona. Enimuero *gladij lingula* à lingua. In Clastidio, *Vitulantes* à vitula. in Duloreste, *Caperata fronte*, à capræ

fronte. In Demetrio, *Persibus* aperite. Itaque sub hoc glossema callidè subscribunt. In Lampadione, *Protinam* à protinus continuitatem significans. In Agidone, *Candacus*, suauis: tametsi à magistreis accepimus mansuetum. In Romylo, *Sponsus*, contrà sponsum rogatus. In Stigmatia, *Præbia* à præbendo, vt sit tutum: quod sint remedia in collo puereis. In Therimo, *Confictant*, à conficto conuenire dictum. ¶In Tarentilla Pacuuij, Ab luce *Inlustre*: In Tunicularia, *Exbolas quassant*, eiiciunt, à Græco verbo ἐκβολὰς dictum. In bello Punico, Nec satis *reserire*, ab serra dictum, id est aperire. Hinc etiam *Sera*, quibus remoteis fores panduntur.

7 ¶Sed vereor ne plures sint futuri qui de hoc genere me quòd nimium multa scripserim, reprehendant: quàm quòd reliquerim quædam, accusent. ideo potius reprimendum quàm producendum puto esse volumen. Nemo reprehensus qui è segete ad spicilegium reliquit stipulam. Quare instituteis sex libreis, quemadmodum rebus Latina nomina essent impositа ad vsum nostrum, è queis treis scripsi P. Septimio, qui mihi fuit quæstor: treis tibi, quorum hic est tertius: priores de disciplina originis verborum: posteriores de verborum originibus: in illeis qui ante sunt, in primo volumine est, quæ dicantur, cur etymologicè neque sit neque ea vtilis sit: in secundo, quæ sit, & cur ea sit, & in illeis sit: in tertio, quæ forma etymologiæ. In secundeis tribus quos ad te misi, item generatim discreteis: primum, in quo sunt origines verborum locorum, & earum rerum quæ in locis esse solent: secundum, quibus vocabuleis tempora sint notata, & hæ res quæ in temporibus fiunt. Tertius hic, in quo à poëteis item sumpta vtilia, quæ dixi in duobus libreis soluta oratione. Quocirca, quoniam omnis operis de lingua Latina treis feci partes: prima, quemadmodum vocabula impositа essent rebus: secunda, quemadmodum in ea casus declinantur; tertia, quemadmodum coniungerentur: prima parte perpetrata, vt secundam ordiri possimus, huic libro faciam finem.

EPITOME LIBRI SEPTIMI.

Pro anomalia, dissimilitudine, ac consuetudine vulgari loquendi, aduersus Analogiam, similitudinem & formam certa ratione loquendi.

¶Præfatio 1. ¶Declinationum ex quibus anomalia descendit, vtilitas necessaria 2. ¶Declinationum subiectum 3. ¶Declinationes partibus orationis ineſſe 4. Nominibus 5. Casibus 6. Comparatiuis & superlatiuis 7. Verbis 8. ¶Declinationum species 9. ¶Pro anomalia aduersus analogiam 10. Anomalia aperta & breuis 11. Æque significat ac analogia 12. Anomalia in vestitu 13. Ædificiis 14. Supellectile 15. Elegans 16. Necessaria 17.18.19.20.21.22. Analogia vsquam est in nominibus 23. (Siue spectemus ipsarum vocum formas ac terminationes 24. Numero 25. Casus 26.) Articulis seu pronuncabulis 27. Pronominibus 28. Nominatiuis 29. (Siue deducta sint à vocabulo 30. Nomine 31. Verbo 32.) Compositis verbis 33. Casibus 34. (Propterea quod si esset Analogia omnes nominatiui & articuli haberent æqualiter totidem casus non alij plus, alij minus 35. Littera declinarentur 36. Nullus casus duobus modis efferretur 37. A similibus verbis & nominatiuis similiter declinatis, ijdem casus obliqui fierent 38.) Superlatiuis 39. Deminutiuis 40. Nominibus infinitis 41.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER SEPTIMVS.

QVOM oratio natura tripartita esset, vt superioribus libreis ostendi, cuius prima pars, quemadmodum vocabula rebus essent impositа: secunda, quo pacto de heis declinata in discrimina ierum: tertia, vt ea inter se ratione coniuncta sententiam efferant: prima parte expositа, de secunda incipiam hinc. Vt propago omnis natura secunda: quod prius illud rectum, vnde ea sit declinata. Ita declinatur in verbeis rectũ Homo: obliquum *Hominis*, quod declinatum à recto. De hoc ipso multiplici natura discriminũ oræ sunt hæ: cur, & in quo, & quemadmodum in loquendo declinata sunt verba. De quibus duo prima duabus causseis percurram breuiter: quòd & tum cùm de copia verborum scribam, erit retractandum: & quòd de tribus tertium quod est, habet suas permultas ac magnas parteis.

2 ¶Declinatio inducta in sermones non solùm Latinos, sed omnium hominum, vtili & necessaria de causſa. Nisi enim ita esset factum, neque dicere tantum numerum verborum possemus. infinitæ enim sunt naturæ, in quas ea declinantur: neque quę didicissemus ex heis, quæ inter se rerum cognatio esset, apparet. At nunc ideo videmus, quod simile est, quod propagatum. *legi*, vt declinatum est à lego: duo simul apparent quodammodo: eadem dici, & non eodem tempore factum. Vt si verbi grátia

gratia alterum horum diceretur Priamus, alterum Hecuba: nullam vnitatem adsignificaret, quæ apparet in Lego & legi, & in Priamus Priami. Vt in hominibus quædam sunt cognationes, & gentilitates: sic in verbeis. Vt enim ab Aimilio homines orti *Aimilij*, ac gentiles, sic ab Aimilij nomine declinatæ voces in gentilitate nominali. Ab eo enim quod est impositum recto casu Aimilius, orta, *Aimilij*, *Aimilium*, *Aimilios*, *Aimiliorum*; & sic reliqua, eiusdem quæ sunt stirpis. Duo igitur omnino verborum principia, imposititiorum & declinatorum: alterum, vt fons, alterum vt riuus. Imposititia nomina esse voluerunt quampaucissima, quo citius ediscere possent: declinata quamplurima, quæ istoc opere facilius omnes, quibus opus essent, discerent. Ad illud genus quod prius, historia opus est. nisi descendendo enim, aliter id non peruenit ad nos: ad reliquum genus, quod posterius, ars: ad quam opus est pauceis præcepteis, quæ sunt breuia. Quæ enim rectè in vno vocabulo declinare didiceris: in infinito numero nominum vti possis. Itaque noueis nominibus adlateis in consuetudinem, sine dubitatione eorum declinatus statim omnis dicit populus. etiam nouitij serui empti in magna familia, citò omnium conseruorum nomina recto casu accepto in reliquos obliquos declinant. Qui si nonnumquam offendunt, non est mirum: etenim illi qui primi nomina imposuerunt rebus forsitan in quibusdam sunt lapsi. Voluisse enim putant singulareis res notare, vt ex iis in multitudine declinarentur, vt est ab Homine *Homines*, sic mares liberos voluisse notari, vt ex heis feminæ declinarentur: vt est à Terétio *Terentia*: sic in recto casu, quas imponerent voces, vt illinc essent futuræ quæ declinarentur: sed hæc in omnibus tenere nequisse, quòd & vna dicuntur *scopæ*, & mas & femina *aquila*: & recto & obliquo vocabulo *vis*. Cur hæc non tam sint in culpa, quàm putant plerique, soluere non difficile, sed nunc non necesse. non enim quod non potuerunt adsequi, sed quod voluerunt, ad hoc quod propositum refert. Quod nihilo minus declinari potest ab eo quod imposuerũt *scopæ*, scopa; quam si imposuissent scopa, ab eo scopæ. sic alia.

3 ¶Cavssam quare ab impositeis nominibus declinarint, ostendi. Sequitur, in queis voluerint declinare aut noluerint: generatim ac summatim, item in formeis. *Duo* enim *genera verborum*: Vnum *secundum* quod declinando multas ex se parit dispareis formas, vt est lego, legis, legam, sic alia: alterum genus *sterile*, quod ex se parit nihil. vt etiam, vix, magis, cras, cur. Quarum rerum vsus erat simplex: ubi etiam vocabuli declinatus. vt in qua domo vnus seruus, vni seruolo post nomen: in qua multi, pluribus. Igitur & in heis rebus, quorũ sunt nomina, quod discrimina vocis plura propagines plures. In heis reb. quę copulæ sunt, at heis iunguntur verba, quòd non opus fuit declinari in plura, ferè singula sunt. Vno enim loro colligare possis vel hominem, vel equum, vel aliud quod, quicquid est quod cum altero potest colligari Sic quod dicimus in loquendo, Consul fuit Tullius & Antonius: eodem illo & omneis binos consules colligare possumus. Vel dicam amplius, omnia nomina, atq; ideo etiam omnia verba: (cùm fiunt tunc ex vna syllaba, illud & maneat vnũ.) Quare duce natura, si quę imposita essẽt vocabula rebus:

Multa desunt.

Ne ab omnibus heis declinatus putarent: quorum generum declinationes oriuntur.

4 ¶Partes orationis sunt duæ, si item vt Dion, in treis diuiserimus partes res quæ verbeis ad significantur, vna quæ adsignificat casus: altera, quę tempora: tertia, quæ neutrũ. De heis Aristoteles duas partes orationis esse dicit: vocabula & verba: vt homo & equus, & legit & currit. Vtriusque generis & vocabuli & verbi, quædam priora. quædam posteriora. priora, vt homo scribit: posteriora, vt doctus & doctè. dicitur enim Homo doctus, & Scribit doctè. Hæc sequitur & locus & tẽpus: quòd neq; homo, neque scribit, potest sine loco & tempore esse: ita vt magis sit locus homini coniunctus, tempus scriptioni, cùm de heis nomẽ sit primũ. Prius enim nomen est quam verbum temporale: & reliqua posterius quam nomen & verbum. Prima igitur nomina. Quare de eorum declinatione quam de verborum ante dicam.

5 ¶Nomina declinantur, aut in earum rerum discrimina quarum nomina sunt, vt à Terentius, *Terentij*: aut in eas res extrinsecus, quarum ea nomina non sunt: vt ab equo, *Equito*. In sua discrimina declinantur, aut propter ipsius rei naturam de quo dicuntur, aut propter illius qui dicit. Propter ipsius rei discrimina, aut à toto, aut à parte. A toto, vt ab homine *Homunculus*, à capite *Capitulum*: propter multitudinem, vt ab homine *Homines*: ab eo quod alij dicunt Ceruices, & id Hortensibus in poemateis ceruix. Quæ à parte declinata, aut à corpore, vt à mamma *Mammosa*, à manu *Manubiæ*: alia ab animo, vt à prudentia *Prudens*, ab ingenio *Ingeniosus*. hæc sine agitationibus: aut vbi motus maiores. Item ab animo, vt ab strenuitate & nobilitate, *Strenui* & *Nobiles*. Sic à pugnando, & currendo, *Pugiles* & *Cursores*. Vt aliæ declinationes ab animo, aliæ à corpore: sic aliæ quæ extra hominem: vt *Pecuniosi*, *Agrarij*, quòd foris pecunia & ager propter eorum, quam dicuntur.

6 ¶Svnt declinati casus, vt qui de altero diceret, distinguere posset cùm vocaret, cùm daret, cùm accusaret: sic alia quidem d-

scrimina, quæ nos & Græcos ad declinandum duxerunt. Sine controuersia sunt hi quinque. Quis, vocetur vt Hercules: Quemadmodum vocetur, vt Hercules: Quò vocetur, vt ad Herculem: Cui vocetur, vt Herculi: Cuius vocetur, vt Herculis.

7 Propter ea verba, quæ erant proinde ac cognominata, vt prudens, candidus, strenuus: quod in heis præterea sunt discrimina propter incrementum, quod maius vel minus in heis esse potest: adcessit declinationum genus, vt à candido, *candidus*, *candidissimum*: sic à longo, diuite, id genus alijs vt fieret. Quæ in ea res quæ extrinsecus declinantur, sunt ab equo *Equile*, ab ouibus *Ouile*: sic alia. hæc contraria illeis quæ suprà dicta, vt à pecunia *Pecuniosus*, ab vrbe *Vrbanus*, ab atro *Atratus*. vt nonnunquam ab homine locus, ab eo loco homo: vt à Romulo Roma, à Roma, Romanus. Aliquot modeis declinata ea quæ foris. nam aliter qui à maioribus sueis *Latonius* & *Priamides*: aliter quæ à facto, vt à prædando *Præda*, à merendo *Merces*. Sic alia sunt quæ cicumire non difficile: sed genus iam videtur, & alia vrgent: omitto.

8 ¶In verborum genere, quæ tempora adsignificant, quòd ea erant tria, præteritum, præsens, futurum: declinatio facienda fuit triplex, vt saluto, salutabam, salutabo. Cùm item personarum natura triplex esset, qui loqueretur, de quo, ad quem, hæc ab eodem verbo declinata, quæ in copia verborum explicabuntur.

9 ¶Quoniam dictum de duabus declinationibus, cur & in qua sit forma: tertium quod relinquitur, quemadmodum, nunc dicetur. *Declinationum genera* sunt *duo*. Voluntarium, & Naturale: *voluntarium* est, quo, vt cuiusque tulit voluntas, declinauit. Sic tres cum emerunt Ephesi singulos seruos: nonnunquam alius declinat nomen ab eo qui vendit: Artemidorus, atque Artenam appellat: alius aut ab regione, quòd ibi emit, ab Ionia, Ionam: aut ab vrbe Epheso Ephesium: sic alius ab aliqua alia re, vt visum est. Contra *naturalem declinationem* dico, quod non à singulorum oritur voluntate, sed à communi consensu. Itaque omnes impositeis nominibus, eorum item declinant casus: atque eodem modo dicunt huius Artemidori, & huius Ionæ, & huius Ephesij: sic in alijs casibus. Cùm vtrumque nonnunquam accidat: & vt in voluntaria declinatione animaduertatur natura, & in naturali voluntas: quæ cuiusmodi sint, aperietur infra. Quod vtraque declinatione alia fiunt similia, alia dissimilia, de eo Græci Latinique libros fecerunt multos: partim cùm alij putarent in loquendo ea verba sequi oportere quæ à similibus similiter essent declinata, quas appellarunt ἀναλογίας: alij cùm id negligendum putarent, ac potius sequendam συνήθειαν, dissimilitudinémque quæ in consuetudine est: quam etiam vocant ἀνωμαλίαν: cùm, vt ego arbitror, vtrumque sit nobis sequendum. quod in declinatione voluntaria sit ἀνωμαλία: in naturali magis analogia. De quibus vtriusque generis declinationibus libros faciam bis ternos: prioreis treis de earum declinationum disciplina: posterioreis, ex eius disciplinæ propaginibus. De prioribus primus erit hic: quæ contra similitudinem declinationum dicantur. Secundus quæ contra dissimilitudinem. Tertius de similitudinum forma. De quibus quæ experiero, singuleis tribus: tum de altereis totidem scribere ac diuidere incipimus.

10 ¶Incipiam, quod huiusce libri est, dicere contra eos qui in similitudinem sequuntur: quæ est, vt in ætate puer ad senem, puella ad anum: in vrbeis, vt est scribo, scribam: dico, dicam. prius contra vniuersam analogiam: tum de singuleis partibus à natura sermonis incipiam.

11 ¶Omnis oratio cùm debeat dirigi ad vtilitatem: ad quam tum denique peruenit, si est *aperta* & *breuis*: quæ petimus, quòd obscurus & longus orator est odio: & cùm efficiat *aperta*, vt intelligatur: *breuis*: vt cito intelligatur: & apertam consuetudo, breuem temperantia loquentis: & vtrumque fieri possit sine analogia. nihil ea opus est. Neque enim vtrum Herculi an Herculis clauam dici oporteat, si doceas analogia, cùm vtrumque sit in consuetudine, non negligendum, quod æquè sunt & breuia & aperta.

12 ¶Præterea quòd in vtilitatis causa quæque res sit inuenta: si ex ea quis id sit consecutus, amplius eam scrutari non debet, cùm sit nimium otiosi. & cum vtilitatis causa verbi ideo sint imposita rebus, *vt eas significent*; si id consequimur vna consuetudine, nihil prodest analogia.

13 ¶Accedit, quòd quæcunque vsus causa ad vitam sint adsumpta, in heis vtilitatem quærere, non similitudinem. itaque *in vestitu*, cùm dissimilima sit virilis toga tunicæ muliebri, stola pallio: tamen inæqualitatem hanc sequimur nihilominus.

14 In *ædificiis*, quòd non videmus habere atrium ὁμοιόπτωτον, similitudinem, & cubiculum ad æquale; cùm tamen propter vtilitatem in heis dissimilitudines potius quàm similitudines sequamur. itaque & hiberna triclinia & æstiua, non item valuata & fenestrata facimus.

15 Quare cum in vestitu ædificiis, sic in *supellectile*, cibo, cætereis omnibus quę vtu ad vitam sunt adsumpta, dominetur inæqualitas: in sermone quoque, qui est vsus causa constitutus, ea non repudianda.

16 ¶Quod

16 ¶Quod si quid duplicem putat esse summam, ad quas metas naturæ sit perueniendum in vsu, vtilitatis & *elegantiæ*: quòd non solùm vestiti esse volumus, vt vitemus frigus, sed etiam vt videamur vestiti esse honestè: non domum habere, vt simus in tecto & tuto solùm, quod necessitas contruserit, sed etiam vbi voluptas retineri possit: non solùm vasa ad victum habilia, sed & figura bella, atque ab artifice: quòd aliud homini, aliud humanitati satis est. Quoduis sitienti poculum homini idoneum; humanitati nisi bellum, parum, sed cùm discessum est ab vtilitate ad voluptatem, tamen in eo ex dissimilitudine plus voluptatis quàm ex similitudine sæpe capitur. quo nomine & gemina conclauia dissimiliter pollent, & lectos non omneis pareis magnitudine ac figura faciunt. Quòd si esset analogia petenda in supellectile, omnes lectos haberemus domi ad vnam formam, & aut cum fulcro aut sine eo, nec tum ad tricliniarem gradum, non item ad cubicularem: neque potius delectaremur supellectile, distincta quæ esset ex ebore, aliisque rebus disparibúsque figureis, quàm grabateis analogeis, cùm ad similem formam plerunque eadem materia fiunt. Quare aut negandum nobis disparia esse iucunda: aut quoniam esse necesse est confiteri, dicendum, verborum dissimilitudinem, quæ sit in consuetudine, non esse vitandam.

17 ¶Quod si analogia nobis sequenda est: aut ea nobis obseruanda est quæ est in consuetudine: aut quæ non est. si ea quæ est, sequenda est: præcepteis nihil opus est: quòd cùm consuetudinem sequemur, ea nos sequetur. si, quę non est in consuetudine, sequemur: vt quisque duo verba in quatuor formeis finxerunt similiter, quamuis hæc nollemus, tamen erunt sequenda: vt, Iupiter, Marspiter, quas si quis seruet analogias, pro insano sit reprehendendus. non ergo ea est sequenda.

17 ¶Quod si oportet vt à similibus similiter omnia declinentur verba, sequitur vt ab heis similibus similia debeant fingi. quod non fit: nam & à similibus alia fiunt similia, alia dissimilia: & à dissimilibus partim similia, partim dissimilia. ¶A similibus similia, vt à bono ac malo, bonum, malum. ¶A similibus dissimilia, vt à lupus, lepus: lupo, lepori. ¶Contrà à dissimilibus dissimilia, vt Priamus Paris, Priamo Pari. ¶A dissimilibus similia, vt Iupiter Iouis, & Iouis Iouis. Eo etiam magis ἀνάλογα dissimilia finguntur, sed etiam ab iisdem vocabuleis dissimilia: neque à dissimilibus similia, sed etiam eadem. Ab iisdem vocabuleis dissimilia fingi apparet, quòd cùm duę sint Albæ, ab vna dicuntur *Albani*, ab altera *Albenses*: cùm ternæ fuerint Athenæ, ab vna dicti *Athenæi*, ab altera *Athenienses*, à tertia *Athenæopolitæ*. Si ex diuerseis verbeis multa facta, in declinando inueniuntur eadem: vt cùm dico à luo, luam, & abluo, abluam. Omnia ferè nostra liberalia & muliebria multitudinis cum recto casu fiunt dissimilia, cum dandei casu, similia, vt mares Terentij, feminæ Terentiæ: eadem in dandei, vireis Terentiis, & mulieribus Terentiis. Dissimilia, Plautus & Plautius: & communia, huius Plauti, & huius Plautij.

19 ¶Denique si est analogia, quòd in multeis verbeis est similitudo verborum: sequitur quod in pluribus est dissimilitudo: vt non sit in sermone sequenda analogia.

20 ¶Postremo, si est in oratione, aut in omnibus eius partibus est, aut in aliqua: & in omnibus non est: in aliqua esse parum est: vt album esse Æthiopem, non satis est quòd habet candidos dentes, non est ergo analogia.

21 ¶Cvm à similibus verbeis quæ declinantur, similia fore pollicentur qui analogias esse dicunt, & cùm simile tum denique dicentes se ostendere ex verboverbum, quod ex eodem fit genere, eadem figura transitum de casu in casum similiter ostendi possit. Qui hæc dicunt, vtrumque ignorant, & in quo loco similitudo debeat esse, & quemadmodum spectari soleat, simile sit necne. quæ cùm ignorant, sequitur, vt cùm analogiam dicere non possint, sequi debeamus [ἀνωμαλίαν.] Quæro enim, *verbum* vtrum dicant vocem quæ ex syllabeis est ficta, eam quam audimus, an quod eam significat quam intellegimus; an vtrumque. si vox voci esse debet similis, nihil refert, quod significat, mas an femina sit: & vtrum nomen, ac vocabulum sit. quod illi interesse dicunt. Sin illud quod significatur, debet esse simile, Diona & Theona, quos dicunt esse ipsi pene geminos, inueniuntur esse dissimiles: si alter erit puer, alter senex, aut vnus albus, alter Æthiops: item aliqua re alia dissimiles. Sin ex vtraque parte debeat verbum esse simile: non citò inuenietur quin in alterutra re claudicet. nec Perperna & Alphena erit simile: quod alterum nomen virum, alterum mulierem significat. Quare quoniam vbi similitudo esse debeat, neque vult ostendere: impudentes sunt qui dicunt analogias.

22 ¶Alterum illud, quod dixi, quemadmodum simile expectari oporteret, ignorare apparet ex eorum præcepto, quod dicunt, cùm transierit e nominandei casibus in eos quos appellant vocandei, tum denique posse dici rectos esse simileis aut dissimileis. esset enim, vt siquis Menæchmos geminos cùm videat, dicat se non posse iudicare dissimilesne sint, nisi qui ex eis sint nati, considerarit: nunc discrepant inter se. nisi inquam quo magis minúsve sit simile, quod conferas cum altero, ad iudicandum extrinsecus oportet sumi. Quare

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm ignorent quemadmodum similitudo debeat sumi, de analogia dicere non possunt. Hæc apertiùs dixissem, nisi breuius eo nunc mallem: quæ infrà sunt, planius vsurpanda. Quare quod ad vniuersam verborum naturam attinet, hæc attigisse modo satis est.

23 ¶ Quod ad parteis singulas orationis, deinceps dicam, quarum vis, quoniam sunt diuisiones plures, nunc ponam potissimum in quæ diuiditur. *Oratio* secanda, vt natura, *in quatuor parteis: vnam*, quæ habet casus: *alteram*, quæ habet tempora: & *tertiam*, quæ habet neutrum: & *quartam*, in qua est vtrumque. Has vocant quidam, appellandei, dicendei, adminiculandei, iungendei. *Appellandei*, dicitur, vt homo, & Nestor: *dicendei*, vt scribo, & lego: *iungendei*, vt hic, quæ: *adminiculandei*, vt docte, & commodè. *Appellandei partes* sunt *quattuor*: e queis dicta à quibusdam *prouocabula*, quę sunt, vt quisque: *vocabula*, vt scutum, gladius: *nomina*, Romulus, Remus: *pronomina*, vt hic, hæc. Duo media dicuntur *nomina*: prima & extrema, *articuli*. Primum genus est *infinitum*: secundum, vt *infinitum*: tertium, vt *effinitum*: quartum *finitum*. Hæc sigillatim triplicia esse debent; quod sexum, multitudinem, casum. *Sexum* vtrum virile, an muliebre, an neutrum sit: vt doctus, docta, doctum. *Multitudinem*, vnum, an plura significet: vt hic, hi, hæ. *Casum*, vtrum, recto sit, vt Marcus; an obliquo, vt Marco; an communi, vt Iouis.

24 ¶Heis dicteis partibus singulas prospice, quo facilius nusquam esse analogias, quas sequi debeamus, videas. Nempe esse oportebat vocis formas ternas, vt in hoc, humanus, humana, humanum, sed habent quædam binas, vt vt ceruus, cerua: quædam singulas, vt aper, & sic multa. non ergo est in huiusce modi generibus analogia.

25 ¶Et in multitudine, vt vnum significat pater, plures patres: sic omnia debuerunt esse bina. Sed & singularia solum sunt multa, vt cicer, siler (nemo enim dicit cicera, silera) & multitudinis, vt salinæ. non enim ab heis singulari specie dicitur salina, & balnea. Neque ab eo quod dicunt balneum, habet multitudinem consuetudo. nam quòd est, vt prædium, balneum debuerunt esse plura, vt prædia, balnea: quod non est. non est ergo in heis quoque analogia.

26 ¶Alia casus habent, & rectos & obliquos: alia rectos solùm: alia modò obliquos. Habent vtrosque, vt Iuno, Iunonis: rectos modò, vt Iupiter, Marspiter: obliquos solùm, vt Iouis, Iouem. non ergo in heis est analogia.

27 ¶ Nvnc videamus in illa quadripartita. Primùm si esset analogia, vt in heis tribus articuleis, vt est quis; quem, cuius: sic diceretur, quæ, quam, cuius. Et vt est quis, cui, sic diceretur qua, quæ: nam est proportione simile. vt deæ bonæ, quæ sit: dea bona, quæ est & vt est quem, quis: sic quos, *ques*. Quare quod nunc dicitur, qui homines, dici oportuit ques.

28 ¶Præterea, vt est ab is, ei, sic ab ea, eæ diceretur, quod nunc dicitur ei: & pronuntiaretur, vt in ieis, vireis, sic eeis, mulieribus. & vt est in recteis, is, ea: debuit esse ibus, eeis: sed id est in obliqueis ieis, nunc non modò in virili, sicut in muliebri, dicitur eius: sed etiam in neutreis articuleis, vt, eius viri, eius mulieris, eius pabuli: cùm discriminentur in recteis casibus, is, ea, id. De hoc genere parcius tetigi, quòd librarios hæc spinosiora indulgentius laturos putaui.

29 ¶De nominatiueis, quę accidunt proxime ad finitam naturam articulorum, atque appellantur vocabula, vt homo & equus: eorum declinationum genera sunt quatuor. vnum, *nominandei*, vt ab equo, equile: alterum, *casuale*, vt ab equo, equum: tertium, *augendei*, vt ab albo albius: quartum, *minuendei*, vt à cista cistula. Primum genus (vt dixi) id est, cum aliqua parte orationis declinata sunt recto casu vocabula: vt à balneis balneator. hoc fere triplices habet radices: quod & *à vocabulo* oritur, vt à venatore venabulum: & *à nomine*, vt à Tibure Tiburs: & *à verbo*, vt à currendo cursor. In nullo horum analogiam seruare videbis.

30 Primvm cùm dicatur, vt à boue & à sue, Ouile & Suile, sic à boue dicitur Bubile, non *bouile*. Et cùm simile sit auis, & ouis: neque dicitur, vt ab aue Auiarium, ab oue ouile, ab aue *auile* non est, neque ab oue *ouiarium*. Et cùm debuerit esse, vt à cubatione Cubiculum, sic à sessione *sediculum* non est. Quoniam taberna, vbi venit vinum, à vino Vinaria, à creta Cretaria, ab vnguento Vnguentaria dicitur: αἰσχρολογία si essent vocabula, vbi caro venit, *carnaria*: vbi pelles, *pellaria*: vbi calcei, *calcearia* dicerentur: non laniena, pellesuina, sutrina. Et sic, vt est ab vno Vni, à tribus Trini, à quatuor Quatrini, sic à duobus *duini*, non Bini dicerentur. nec non vt quadrigæ, trigæ, sic potius *duigæ* quàm Bigæ. Permulta huiusce generis: quæ, quoniam admonitus perspicere poteſt, omitto.

31 ¶Vocabvla quæ *à nominibus* oriuntur à similibus nominibus similia esse debent dicemus, quoniam gemina sunt, Parma, Alba, Roma, Parmenses: aut quoniam similis est Roma, Nola, Parma, dicemus: vt Romani, Nolani, sic *Parmani*. & à Pergamo, ab Ilio similiter, vt Pergameneis, sic *Ilienus*. aut vt Ilius mas & Ilia femina, sic *Pergamus* & *Pergama*. Et quoniam similia nomina sunt Asia, Lybia, dicemus vt Asiaticos, sic *Libyaticos* homines.

32 ¶ Qvæ vocabula dicuntur *à verbeis* fiunt, vt à scribendo Scriptor, à legendo Lector: hæc quoque, non seruare similitudinem licet videre ex heis, cùm similiter dicatur, vt ab amando Amator, à salutando Salutator, à cantando Cantator: & cùm dicatur: Lassus sum metendo, ferendo: ex heis vocabula non reddunt proportionem: quòd non fit, vt Messor, *Fertor*. Multa sunt item in hac specie, in quibus potius consuetudinem sequimur quàm rationem verborum. Præterea, cum sint ab eadem origine verborum vocabula dissimilia superiorum, quòd simul habeant casus & tempora, quæ vocantur participia: & multa sint contraria, vt amor amo, feror fero: ab amo & huiusmodi omnibus verbeis oriuntur præsens & futurum, vt amans & amaturus: & ab heis verbeis tertium, quod debet fingi præteriti, in lingua Latina reperiri, non potest. non ergo est analogia. Sic amabor, legor & huiusmodi verbi, est vocabulum eius generis præteriti temporis, fit, vt amatus eram, sum, ero: neque præsentis & futuri ab heis fit. non est ergo analogia: præsertim cùm tantus numerus vocabulorum in eo genere interierit, quòd dicimus in heis verbeis, & in ieis verbeis quæ contraria non habent, loquor, venor: tamen dicimus loquens, venans: locuturus, venaturus. quod secundùm analogias non est. quoniam dicimus loquor & venor. Vnde illa quæ erant superiora, minus seruantur. quòd cum heis, quæ contraria verba habent alia efficiunt terna, vt ea quæ dixi: alia bina, vt ea quæ dicam, currens, ambulans: cursurus, ambulaturus. tertia enim præteriti non sunt: vt *cursus sum*, *ambulatus sum*. Neque in heis quidem quæ sæpius quid fieri ostendunt, seruant analogiam: vt est à cantando cantitans, ab amando *amitans* non est, & sic multa vt in heis singularibus, sic in multitudinis: sicut enim cantitantes, *seditantes* non dicuntur.

33 ¶ Qvoniam est vocabulorum genus quod appellant *compositum*, & negant conferri id oportere cum simplicibus, de quibus adhuc dixi; de compositeis separatim dicam. Cum à tibiis & canendo tibicen dicitur; quærant, si analogias sequi oporteat, cur non à cithara & psalterio, & pandura, dicamus *citharicen*, & sic alia. Si ab æde & tuendo Ædituus est, cur ab atrio & tuendo non *atrituus* sit potius quàm Atriensis? Si ab auibus capiendeis Auceps dicatur, debuisse aiunt ex piscibus capiendis *piscipeps*, vt aucupem. sic *piscicupem* dici, & vbi lauentur æs, *erarius*, non Ærelauinas nominari: & vbi fodiatur argentum, Argentifodinas dici: neque vbi fodiatur ferrum, *Ferrifodinas*. Qui lapides cædùt, lapicidas: qui ligna, *lignicidas* non dici. neque vt aurificem, sic *argentificem*. non doctum dici indoctum, non fallsum insulsum. Sic & ab hoc quoque fonte quæ profluant, animaduertere est facile.

34 ¶Relinqvitvr de casibus, in quo Aristarchei suos intendunt neruos.

35 ¶Primvm si in heis esset analogia, dicunt debuisse omneis nominatiuos & articulos habere totidem casus: nunc alios habere vnum solum, vt *litteras* singulas omnes: alios treis, vt prædium, prædij, prædio: alios, quattuor, vt mel, mellis, melli, melle: alios, quinq; vt quintus, quinti, quinto, quintum, quinte: alios, sex, vt vnus, vnius, vni, vnum, vne, vno. Non esse ergo in casibus analogias.

36 ¶Secvndo, quod Crates dicebat, cur quæ singulos habent casus, vt litteræ Græcæ, non dicantur alpha, alphatos? Si idem mihi respondebitur quod Crateti, non esse vocabula nostra, sed penitus barbara: quæram cur iidem nostra nomina, & Persarum & ceterorum quos vocant barbaros, cum casibus dicant. quare, si esset analogia, aut, vt Pœnicorum & Ægyptiorum vocabula, singuleis casibus dicerentur: aut pluribus, vt Gallorum & ceterorum. Nam dicunt ab alaco *alacus*, & sic alias. In quod scribent, dicent, quod Pœnicum sit, singuleis casibus: ideò eas litteras Græcas nominari: sic Græci nostra seneis casibus non quineis dicere debebant. quòd cùm non faciunt, non est analogia.

37 ¶ Qvæ si esset, negant vllum casum duobus modeis debuisse dici: quod fit contra. Nam sine reprehensione vulgò alij dicunt in singulari, hac oui & aui: alij, hac oue, & aue. In multitudinis, hæ puppeis, resteis, & hæ puppes, restes. ¶ Item, quod in patrico casu hoc genus dispariliter dicatur ciuitatum, parentium: ciuitatum parentium: in accusandei hos monteis, fonteis, hos montes, fontes.

38 ¶ Item cùm si sit analogia, debent à similibus verbeis similiter declinateis similia fieri, & id non fieri ostendi possit: despiciendam esse eam rationem. Atqui ostenditur. nam quid potest similius esse quàm mens, dens, gens? cùm horum casus patricus, & accusandei, in multitudine sint dispariles. nam à primo fit gentium, & genteis, vtrobique vt sit I: à secundo mentium, & mentes, vt in priore solo sit I: à tertio & dentum, dentes, vt in neutro sit I. ¶ Sic item, quoniam simile est recto casu surus, lupus, lepus, rogant cur non dicant proportione item sùro, lupo, *lepo*. Si respondent similia non esse, quod ea vocemus dissimiliter, sure, lupe lepus: sic enim respondere voluit Aristarchus Crateti. nam cùm scripsisset, similia esse, Philomedes, Heraclides, Melicertes, dicit non esse similia. in vocando enim cum E Breui dici *Phi omede*, cum E longo *Heraclide*, & cum E breui *Melicerte*. In hoc dicunt Aristarchum non intellexisse quòd quereretur, cùm sic solueris. Sic enim, vt quidquid in obliqueis casibus discrepant, dicere po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuit, propterea rectos casus non esse similes: cùm quæratur duo inter se similia sint necne, non debere extrinsecus adsumi, cur similia sunt. Item, si esset analogia, similiter aues, oues, sues dicerent: item vt ouium, auium sic *suium*. ¶Si analogia est, inquit, cur populus dicit dij Penates, *dij* Consentes? cùm sit, vt hic reus, ferus, deus: sic hi rei, feri, *dei*? ¶Item quærunt, si sit anologia, cur appellant omnes ædem *deum Consentum*, & non *deorum Consentium*? Item cur dicatur *mille denarium*, non mille denariorum? est enim hoc vocabulum ea figura, vt Varinius, Manlius, denarius. debet igitur dici, vt Vatiniorum, Manliorum, sic denariorum. & non equum publicum *mille assarium* esse, sed mille assariorum. ab eo enim assario multi assarij. ab eo assariorum. ¶Item secundùm illorum rationem debemus secundeis syllabeis longeis dicere Hectorem, Nestorem. est enim vt quæstor, prætor, Nestor, Hector. Et non debuit dici, quibus das, sed *quus* das. est enim vt eeis, heis, queis. At si est quibuscum, non ibus & *hibuscum* dicatur? Da *patri familias*, dicere non debuerunt, si analogias sequi vellent: quod est vt Atiniæ, Scatiniæ, familiæ: sic vna Atinia, Scatinia, familia. Item plures patres familias dicere non debuerunt, sed, vt Sisenna scribit, *patresfamiliarum*. Neque oportebat consuetudinem notare: a-l os dicere boum greges, alio *skouerum*: vt struum sic *louum* & *leus-um*: cùm esset vt Iouis bouis, struis, Iouem, bouem, struem, Ioui, boui, strui. Nec cùm hæc conuenirent in obliqueis casibus, dubitare debuerunt in rectis propinquioribus: nunc in consuetudine aliter dicere pro Iouis, Iuppiter: pro bouis & bus, bos: pro struis, strues.

39 ¶Deinceps dicam de altero genere vocabulorum, in quo contentiones sunt: vt album, albius, albissimum. in quo eam analogiam non seruari apparet. nam cùm sit simile, falsum: caldum: & dicatur ab eis, falsius, falsissimum, *caldius*, *caldissimum*, debuit dici, quoniam simile est bonum, malum: ab heis *bonius* & *malius*, *bonissimum*, & *malissimum*: nónne dicimus, bonum, melius, optimum? malum, peius, pessimum? In alijs verbeis nihil deest: vt dulcis, dulcior, dulcissimus. in alijs primum, vt pessimus, pessimum: in alijs medium, vt cęsius, cæsissimus: in alijs bina sunt quæ sint ab eadem voce declinata: & ea ita vt aliàs desint secundum & tertium, vt in hoc, mane, *manius manissimè*: aliàs vt duo prima absint, vt optimum: aliàs, vt primum & tertium desit, vt melius.

¶Præterea si dicerent similiter declinari, cùm similia essent macer, sacer, tener: & macerrimus, sacerrimus, tenerrimus: nõ discreparent in heis, macrior, & magis sacer, & tenerior: neque alia trisyllaba herent &, si in eis dominaretur similitudo, diceremus, vt candidissimus, candidissima, pauperrimus, pauperrima, vt candidus, candida, pauper, *paupera*, & vt dicimus doctus, docta, doctissimus, doctissima: sic diceremus, frugalissimus, frugalissima, *frugus* & *fruga*. Ea si proportione essent verba, vt vno vocabulo dicimus virum & mulierem sapientem, & diligentem: & sapientiorem, & diligentiorem: sic diceremus item cùm peruenieremus ad summum. quod facimus aliter: nam virum dicimus sapientissimum & diligentissimum. feminam, sapientissimam & diligentissimam. ¶Quod ad vocabulorum huius generis exempla pertinet, multa sunt reliqua. sed eadem quę dicta ad iudicandum satis sunt, quòd analogia in collatione verborum sequi non debemus.

40 ¶Magnitvdinis vocabula cùm possint esse terna, vt cista, cistula, cistella: inmedijs non sunt: vt in heis, macer, macricolus, macellus: niger, nigricolus, nigellus. Itẽ minima in quibusdam non sunt, vt auis auicula, auicella: caput, capitulum, capitellum. In hoc genere vocabulorum, quòd multa desunt, dicendum est non esse in eo, sed potius sequendam consuetudinem quàm rationem. Quod ad vocabulorum genera quatuor pertinet, vt in potius consuetudinem quàm analogiam dominari facile animaduerti possit, dictum est.

41 ¶Sequitvr de nominibus, quæ differunt à vocabuleis, ideò quòd sunt *infinita* ac res communeis designent. vt vir, mulier: cùm nomina sint finita, ac significent res proprias vt Paris, Helena, è quibus sunt alia nomina à nominibus, vt Ilium, ab Ilo, & Ilia, ab Ilio: alia à vocabulo, vt ab albo, albius, & ab atro, atrius: in neutreis seruata est analogia. Nam & cùm sit à Romulo Roma, proportione non est, quòd debuit esse Perperni filia, non Perpernæ. Perperna mulieris nomen esse debuit, & nata à Perperno: quod est, vt Arbernus, Perpernus: Arberna, Perperna. Quod si Marcus Perperna virile est nomen, & analogia sequenda: Lucius Ælia, & Quinctus Mucia, virilia nomina esse debebunt. Item quæ habent ab Rhodo, Andro, Cyzico, Rhodius, Andrius Cyzicenus: similiter Cyzicius ciuis diceretur vnusquisque. Nam vt ab Athenæis Athenæus dicitur rhetor nomine, etsi non sit Athenienſis: in hoc ipso analogia non est: quòd alij nomina habent ab oppideis, alij aut non habent, aut non, vt debent, habent. habent plerique libertini à municipio manumissi. in quo, vt societatum & fauorum serui, non seruarunt proportionem, & rationem, & Romanorum liberti debuerunt dici, vt à Fauentia Fauentius, à Reate Reatinus: sic à Roma Romanus. vt nominantur à libertineis orti publici serui, Romani, qui manumissi antequàm sub magistratus nomina, qui eos liberarunt, succedere cœperunt. hinc quoque illa nomina Lesas, Vfenas, Carinas, Mæcenas: quę cum essent à loco, vt Vrbinas, & tamen Vrbinus, ab heis debuerunt dici, ad nostrorum nominum similitudinem.

* *Deest pagina.* *

EPITOME LIBRI OCTAVI.

Pro Analogia, similitudine ac ratione loquendi, aduersùs Anomaliam, dissimilitudinem, & nudam ac solam consuetudinem loquendi.

¶*Præfatio* 1.

¶ *Pro vniuersa Analogia: seu causse vniuersales cur similitudo in oratione sit & obseruari debeat, & quem ad finem* 2. *Analogiam autem seu rationem in loquendo seruandam esse & ea constare indicio est, quòd qui eam reprehendunt, cum ratione nituntur eam reprehendere: qua in re satis demonstrant rationem, vt in omni re, ita quoque in loquendo seruari oportere.* 3. *Spectari Analogiam in Triclinijs.* 4. *Membris humanis* 5. *Pictura* 6. *Re militari* 7. *Republica* 8. *Scholis* 9. *ad quam paulatim* 10. *& lectione poetarum, præsertim comicorum pedeundum est* 11. *ex eaq; prauam consuetudinem loquendi corrigendam* 12. *ad Analogiam omnia reuocari in pictura* 13. *Vestimentis, ædificijs, supellectili* 14. *Legibus* 15. *Vasis* 16. *Nominum impositione* 17. *Cœlo* 18. *Mari* 19. *Terra* 20. *Aere* 21. *Brutis* 22. *Homine* 23. *Gratis* 24. *Omni oratione* 25. *Mundo* 26. *In voluntarijs & naturalibus declinationibus* 27.

¶*De Analogia speciales quæstiones* 28. *A voce non à significatione verbi sumendam esse similitudinem* 29. *Cur diuersa nationis hominum vocabula plerunq; sint eiusdem terminationis* 30. *Similitudines vocabulorum posse ostendi ex vocandi casibus* 31. *An similitudo sit in maiori parte orationis* 32. *An vt in suppellectile, ita in oratione dissimilitudinem sequi oporteat* 33. *Cur non vt persedit & persidit, dicimus percubuit & percubiuit* 34. *Cur à Romulo, Roma dicta est potius quàm Romula* 35. *Cur literarum vocabula non declinantur* 36. *An sit verum quædam vocabula declinari quorum partes non declinentur* 37.

¶*De Generibus & cur in quibusdam vocabuleis, ternæ figuræ, generum ac terminationum* 38.

¶*De numeris cur alia vocabula singularia solum, alia pluralia tantum habent, nec omnia plurale & singulare æqualiter habent* 39. *Cur non vt vitia & vnguenta dicimus, non dicimus aceta, gara, olea, plumba, argenta* 40. *Cur dicimus publica balinea, non balinea* 41.

¶ *De casibus & cur omnes voces non habent rectos & obliquos casus* 42.

¶ *De comparatiuis & cur non omnium vna declinatio* 43.

¶ *De superlatiuis & cur non omnium vna declinatio* 44.

¶ *De Diminutiuis & cur non omnium vna declinatio* 45.

¶ *Responsio ad nonnulla quæ pro Anomalia dicta sunt, cur quædam nomina rectos casus habent, obliquos non habent* 46. *Cur dicatur hæc strues. hic Hercules, hic homo: non hæc struis, hic Hercul, hic homon* 47. *An in plurali recto dici possit Cupressus & Cupressei, ficus, ficei: Platanus platanei* 48. *De Asse, Decusse, Tresse, Centussi, Dupondio, mille denarium, Triumuirum, Decemuirum* 49. *Cur eadem vel res diuersas nomen & verbum interdum significat* 50. *Cur cùm Sapphus & Sappho: Alcæus & Alcæa dicatur, non dicimus Sapphonis. Alcaonis, vt à Geryo Geryonis dicimus* 51. *Cur Melicertes facit in vocandi casu Melicerta: Philomedes facit Philomede. Cur in eodem vocandi casu lepus facit lepus; lupus facit lupe: Cur in genitiuo macer facis macri, socer facit soceri: Lepus facit lepores in plurali: Nemus facit nemora* 52.

¶*Num Analogiam seruari oporteat in tempore* 53. 54. 55. 56. 57. *In personis* 8. *In generibus* 59. *In diuisionibus* 60 & 61. (*& cur Colo facit colui. Dolo facis dolaui. Meo facit meaui. Neo facit Nesi. Veho facit vehui* 62.) *In participijs* 63.

¶*Quædam de Analogia* 64.

¶*Conclusio* 65.

Universidad de Deusto
Biblioteca

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER OCTAVVS.

* *Desunt quædam.* *

ram nesciunt docere quàm dicere quæ ignorãt. in quo fuit Crates nobilis grammaticus, qui fretus Chrysippo homine acutissimo, qui reliquit sex libros περὶ τ ἀνομαλίας: heis libreis contra analogiam atq; Aristarchum est nixus: sed ita vt scripta indicant eius, vt nutritius videatur peruidisse voluntatem. quod & Chrysippus, de inæqualitate cùm scribit sermones, propositum habet ostẽdere similes res dissimilibus verbeis, & similibus dissimiles esse vocabuleis notatis. id quidem est verum: & cùm Aristarchus de æqualitate conscribit, & de verborum similitudine, quorundam inclinationes sequi iubet, quoad patiatur consuetudo. Sed hi qui in loquendo partim sequi iubent nos consuetudinem, partim rationem, nõ tam discrepant: quòd consuetudo & analogia coniunctiores sunt inter se quàm hi credunt. quòd est nata ex quadam consuetudine analogia: & ex hac consuetudo ex dissimilibus & similibus verbeis eorum, quod declinationibus constat. neque anomalia neque analogia est repudianda, nisi si non est homo ex anima, quòd est homo ex corpore & anima. Sed ea quæ dicam, quo facilius prouideri possint, prius de trineis copuleis differendum, nam confusim ex vtraque parte plerique dicuntur, quorum alia ad aliam referri debent summam. Primùm *de copuleis naturæ* & sueis. hæc enim duo sunt quæ exigunt diuersa: quòd aliud est, dicere verborum analogias, aliud dicere vti oportere analogiis. Secundum *de copuleis multitudinis, ac finis*: vtrumque omnium verborum dicatur esse analogia, an vsus, an maioris partis. Tertium, *de copuleis personarum*, qui eis debent vti, quæ sunt plures. Alia enim populi vniuersi, alia singulorum: & de heis non eadem oratores & poetæ: quòd eorum non idem ius. Itaque populus vniuersus debet in omnib. verbeis vti analogia: &, si perperam est consuetus corrigere se ipse; cùm orator non debeat in omnibus vti: quod sine offensione non potest facere, cùm poetæ transilire lineas impune possint. Populus enim in sua potestate, singuli in illius. Itaque vt suam quisque consuetudinem, si mala est, corrigere debeat; sic populus suam. Ego populi consuetudinis non sum, vt dominus: at ille meæ est. Vt rationi obtemperare debet gubernator, gubernatori vn usquisque in nauí: sic populus rationi, nos singuli populo. Quare ad quamcunque summam in dicendo referam, si animaduertes, intelliges vtrum dicatur analogia esse, an, vti oportet, redigere, dici id in populum aliter, ac inde omnibus dici in eum qui sit in populo.

2 ¶Nvnc iam primùm dicam pro vniuersã analogia, cur non modò videatur esse reprehendenda, sed etiam cur in vsu quodammodo sequenda. Secundò, de singuleis criminibus, quibus rebus possint quæ dicta sunt contra, solui. dicam ita vt generatim comprehendam & ea quæ in priori libro sunt dicta, & ea quę possunt dici, atque illic præterij.

3 ¶Primvm quod aiunt, qui bene loqui velit, consuetudinem non rationem similitudinum sequi oportere: quòd alterum si neglegat, sine offensione facere non possit, alterum si sequatur, quòd sine reprehensione non sit futurum; errant: quòd qui in loquendo consuetudinem, qua oportet vti, sequitur, non sine ea ratione.

4 ¶Nam vocabula ac verba quæ declinamus, similiter ea in consuetudine esse videmus, & ad eam referimus: & si quid est erratum, non sine ea corrigimus. Nam vt qui *triclinium* constrarunt, si quem lectum de tribus vnum imparem posuerunt, vt de paribus nimium, aut parum produxerunt, vna corrigimus, & ad consuetudinem communem, & ad aliorum triclinium analogias. Sic si quis in oratione in pronuntiando ita declinat verba vt dicat: dispária, quod peccat, redigere debemus ad certorum similium verborum rationem.

5 ¶Cvm duo peccati genera sint declinationum, quod in consuetudinem perperam receptum est, alterum, quod nondum est, & perperam dicitur: vnum dant, non oportere dici quod sit in consuetudine: alterum non conceditur, quin ita dicatur, vt sit simile. cùm id faciat, ac si quis puerorum per delicias *pedes* malè ponere, atque imitari vacias cœperit, hos corrigi oportere, si concedant: contrà si quis in consuetudine ambulandi iam factus sit vacia, aut compernis, si eum corrigi non concedant. non sequitur vt stultè faciant qui pueris, in geniculeis alligent serperastra, vt eorum deprauata corrigant crura. cum culpandus non sit medicus qui e longinqua mala consuetudine ægrum in meliorem traducit: quare reprehendendus sit, qui orationem minus valentem propter malam consuetudinem traducit in meliorem.

6 ¶Pictores, Apelles, Protogenes, sic alij artifices egregij non reprehendendi, quòd consuetudinem Myconis, Dioris, Arimnæ & aliorum

aliorum superiorum non sunt secuti: Aristophanes improbandus, qui potius in quibusdam veritatem quàm consuetudinem secutus?

7 ¶Qvid si viri sapientissimi, & *in re militari* & in aliis rebus multeis contra veterem consuetudinem cùm essent vsi, laudati; despiciendi sunt qui potiorem dicunt oportere esse consuetudinem ratione?

8 ¶An cùm quis perperam consueuerit quid facere *in ciuitate*, nõ modò non patiemur, sed etiam pœna adficiemus? Item si quis perperam consueuerit dicere verbum, non corrigemus, cùm id fiat sine pœna?

9 ¶Et hi qui pueros *in ludum mittunt* vt discant quæ nesciunt verba, quemadmodum scribant: itidem barbaros, qui ignorabant verba quemadmodum oportuit dici, non docebimus, vt sciant qua ratione conueniat dici.

20 ¶Sed vt nutrix pueros à lacte non subitò euellit à consuetudine, cùm à cibo pristino in meliorem traducit: sic in maioribus loquendo à minus commodeis verbeis ad ea quæ sunt cum ratione, modice traducere oportet, cùm sint in consuetudine contra rationem alia verba, ita vt ea facilè tolli possint: alia vt videantur esse fixa, quæ leuiter hærent ac sine offensione commutari possint. Si enim ad rationem corrigi oportet quę non ad rationem sunt, ita vt in præsentia corrigere nequeas: quin ita dicas his oportet, si possis, non vti. sic enim obsolescent, ac postea iam obliterata facilius corrigi poterunt.

11 ¶Qvas nouas verbi declinationes ratione introductas respuet forum, iis boni poëtæ, maxime scenici, consuetudine subigere aureis populi debent, quod poetæ multum possint in hoc propter eos quædam verba in declinatione melius, quædam deterius dicuntur. Consuetudo loquendi est in motu. itaque solet fieri ex meliore deterior, meliora verba perperam dicta apud antiquos aliquos, propter poetas non modò nunc dicuntur rectè, sed etiam quæ ratione dicta sunt tum, nunc perperam dicuntur.

12 ¶Qvare qui ad consuetudinem nos vocant, si *ad rectam*, sequamur: in eo enim quoque est analogia, si ad eam inuitent quæ est deprauata, nihilo magis sequemur. nisi cùm erit necesse, sequar in cetereis rebus mala exempla, nam ea quoque, cùm aliqua vis vrget, inuiti sequimur.

13 ¶Neqve enim *Lysippus* artificum priorum potius est vitiosa sequutus, quàm artem: sic populus facere debet, etiam singuli sine offensione quod fiat populi, qui amissa modò querant, sed etiam quod iudicium dent: iidem ex sermone si quid deperiit, non modò nihil impendunt vt requirãt, sed etiam contra indices repugnant, ne restituatur verbum nouum & ratione introductum, quominus vt recipiamus vitare non debemus.

14 ¶Nam ad vsum *in vestimenteis, ædificiis, supellectili*, nouitati non impedit vetus consuetudo. Quem enim amor adsuetudinis potius in panneis possessorem retinet, quàm ad noua vestimenta traducit?

15 ¶Annon sæpe *veteres leges* abrogatæ noueis cedunt?

16 ¶Nonne inusitateis formeis *vasorum* recentibus à Græcia adlatis obliteratæ antiquæ consuetudinis sinorum & capidarum species? Heis formeis vocabulorum contaminati vti nollent, quæ docuerit ratio propter consuetudinem veterem. ¶Et tantum inter duos sensus interesse volunt, vt oculeis semper aliquas figuras supellectilis nouas conquirant, contrà aureis expertes velint esse?

17 ¶Qvotvs quisque iam *seruos* habet priscis nominibus quæ mulier suum instrumentum atque vasa auri, veteribus vocabuleis appellat? Inducteis non tam irascendum, quàm huiusce prauitatis patroneis. Si enim vsquequaque non esset analogia, tùm sequebatur vt in verbeis quoque non esset: non cùm esset vsquequaque (vt est) non esse in verbeis.

18 ¶Qvæ enim est *pars mundi* quæ non innumerabiles habeat analogias? *Cælum*, an mare, an terra, an aer, & cætera quæ sunt in heis? nónne in cælo, vt ab æquinoctiali circulo ad solstitialem, & hinc ad septentrionalem diuisum? sic contra paribus partibus item à bruma versum contraria parte? non, quantum polo superior, abest inferior ab eo quem ἀντάρκτικὸν vocant astrologi, & is ad brumalem? non quemadmodum quodq; signum exortum hoc anno, quotquot anneis eodem modo exoritur? Num aliter sola bruma venit ad æquinoctium? an contra cùm ad solstitium, venit ad æquinoctiale circulum, & inde ad brumam? Nonne luna, vt à sole discedit ad aquilonem, & inde redit in eandẽ viam, sic inde fertur ad austrum & regreditur inde? Sed quid plura de astreis, vbi difficilius reperitur quid fit, aut fiat in motibus dissimiliter?

19 ¶At *in mari*, credo, motus non habent dissimilitudines geminas, qui in vigintiquatuor horeis lunaribus cottidie quater se mutant? At cùm sex horeis æstus creuerunt, totidem decreuerunt rursùm iidem. Item ab heis, an hanc analogiam ad diem seruant, ad mensem non item ad alios motus? Sic item cùm habeant alios inter se conuenientes, de quibus in libro, quem de æstuariis feci, scripsi.

20 ¶Non *in terra* in sationibus seruata analogia? nec cuiusmodi in præterito tempore fructuum genera reddidit, similia in præsenti reddat: & cuiusmodi à tritico iacto reddit segetes, sic ordeo fato proportione reddit pareis? Nónne vt Europa habet flumina, lacus, monteis, campos sic habet Asia?

21 ¶Non *in volucribus* generatim seruatur analogia? non ex aquileis aquilæ, atque ex

turdeis;qui procreantur, turdi: sic ex reliqueis sui cuiusque generis?

22 ¶An aliter hoc fit quàm in aëre, in aqua?non hic conchæ inter se generatim innumerabili numero similes? non pisces? sanè muræna fit lupus,aut merula? Non bos ad bovem conlatus, similis? & qui in heis progenerantur inter se vituli?etiam vbi dissimilis terus, vt ex equa & asino mulus: tamen ibi analogia. quòd ex quocunque asino & equa nascitur item mulus, aut mula, vt ex equo& asina hinnuli.

23 ¶Non sic ex vino & muliere omni similis partus?quid pueri & puellæ? non horum ita inter se,non omnia similia membra, vt separatim in suo vtroq; genere similitudines sint pariles? Non homines omneis cùm sint ex anima & corpore, partes quoque horum proportione similes? Quid ergo cùm omnes animæ hominum sint diuisæ in octonas parteis, inter se non proportione similes? quinque quibus sentimus:sexta,qua cogitamus: septima, qua progeneramus:octaua,qua voces mittimus?Igitur, quoniam qua loquimur voce orationem, hanc quoque necesse est natura habere anologias, itaque habet,annon.

24 ¶Vides vt Græci habeant eam quadripartitam?vnam,in qua sit casus;alteram,in qua tempora:tertiam,in qua neutrum: quartam,in qua vtrunque: sic nos habere? Et quid verba nescis,vt apud illos sint alia finita,alia non: sic vtraque esse apud nos equidem non dubito. Qui animaduerterunt item in eam innumerabilem similitudinem numerum: vt trium temporum verba,vt trium personarum.

25 ¶Qvis enim potest non animaduertisse in omni oratione esse,vt legebam, lego, legam: sic lego,legis,legit:cùm hæc eadem dicantur alias vt singula, alias vt plura significent? Quis est enim tam tardus qui illas quoque non animaduertit similitudines, quibus vtimur imperando, quibus in optando, quibus in interrogando,quibus in infecteis rebus, quibus in perfecteis,sic in aliis discriminibus?

26 ¶Qvare qui negat esse rationem analogiæ:non videt naturam non solùm orationis, sed etiam mundi: qui autem vident & sequi negant oportere, pugnant contra naturam, non contra analogiam: & pugnant volselleis, non gladio: cùm pauca excepta verba ex pelago sermonis puri, minus trita efferant: cùm dicant propterea analogias non esse similiter vt si quis viderit mutilum bouem,aut luscum hominem, claudicantem equum, neget in cornibus boum, hominum & equorum, naturam similitudinis proportione constare.

27 ¶Qvi autem, cùm *duo genera* esse dicunt *analogiæ*, vnum *naturale*, quòd, vt ex lentibus nateis nascuntur lentes, sic ex lupineis lupinum: alterum *voluntarium*, vt in fabrica, cùm vident scænam, vt dexteriore parte sint ostia, sic esse in sinisteriore simili ratione facta: de heis duobus generibus *naturalem* esse analogiam: vt fit in motibus cæli: *voluntariam* verò esse, quòd vt cuique fabro libitum sit, possit facere partem scænæ:sic in hominum partibus esse analogias: quòd eas natura fecit: in verbeis non esse,quòd & homines ad suam quisque voluntatem fingunt. itaque de eisdem rebus alia verba habere Græcos, alia Syros, alia Latinos. Ego declinatus verborum & voluntarios & naturales esse puto. *voluntarios*, quibus homines vocabula imposuerint rebus quædam,vt à Romulo Roma, à Tibure Tiburtes: *naturales*, vt ab impositeis vocabuleis, quæ inclinantur in tempora aut in casus: vt ab Romulus, Romuli, Romulo,Romulum,& à Dico, dicebam, dixeram. Itaque in voluntariis declinationibus inconstantia est, in naturalibus constantia: quas vtrasque, quoniam id non debeant negare esse in oratione quod in mundi partibus omnibus sit,& declinationes verborum innumerabiles, dicendum est esse in iis analogiam Neque ideò statim ea in omnibus verbeis est sequenda. nam siqua perperam declinauit verba consuetudo, vt ea aliter afferri non possint sine offensione multorum, hinc orationem verborum non prætermittendam ostendit loquendi ratio.

28 ¶Qvod ad vniuersalem pertinet caussam, cur similitudo & sit in oratione & debeat obseruari, & quam ad finem quoque, satis dictum. ¶Quare,quod sequitur, *de partibus singuleis deinceps expediemus*, ac singula crimina quæ dicunt in analogias, soluemus. In quo animaduerto,naturam *quadruplicem esse formam ad quam in declinando accommodari debeant verba*:quòd debeat subesse res quæ designetur:& vt sit ea res in vsu:& vt vocis natura ea sit quæ significauit,vt declinari possit, & similitudo. Figura verbi, vt sit ea quæ ex se declinata genus prodere certum possunt. quo neque à terra *terrus* vt diceretur, postulandum est,quòd natura non subest.vt in hoc alterum maris,alterum feminæ debeat esset. Sic neque propter vsum, vt Terentius significat vnum,plures Terentij,postulandum est vt sic dicamus faba & fabæ, non enim in similibus vtrumque. neque vt dicimus Terentius Terentium,sic postulandum vt inclinemus *A* & *B*:quòd non omnis vox natura habet declinatus.neque enim forma conlata quærendum solùm quid habeat in figura simile, sed etiam nonnunquam in eo, quem habeat effectum.Sic.n.Iana Gallica & Appula videtur imperito similis propter speciem,cùm peritus Appulam emat pluris,quod in vsu firmior sit. Hæc nunc strictim dicta, apertiora fient infrà. incipiam hinc.

29 ¶Qvod rogant ex qua parte oporteat simile esse verbum, ab voce an à significatione: respondeamus à voce.sed tamen nonnunquam quærimus, genere similiane sint, quæ significantur;ac nomen virile cum virili conferimus, feminæ cum muliebri. non quòd id, quod significat voces,commoueat:sed quòd nonnunquam in re dissimilis figuræ,formas vocum indissimiles ponunt dispariles. vt calcei, muliebres sint an viriles, dicimus ad similitudinem figuræ: cùm tamen sciamus nonnunquam & mulierem habere calceos viriles, & virum muliebreis. Sic dici virum Perpernam, & M. Læcam muliebri forma, & contrà: parietem, vt abietem, esse forma similem: cùm alterum vocabulum dicatur virile, alterum muliebre: & vtrunque natura neutrum. Sic itaque ea virilia dicimus, non quæ virum significant, sed quibus proponimus hic & hi. & sic muliebria, in quibus dicere possumus hæc & hæ.

30 Qvare nihil est quod dicunt Theona & Diona non esse similes: si alter est Æthiops,alter Gallus:si analogia rerum dissimilitudines adsumat & ad discernendum vocis verbeis figuras.

31 ¶Qvod dicunt simile sit necne,nomen nomini, imprudenter Aristarchum præcipere, oportere spectare non solũ ex recto, sed etiam ex eorum vocandei casu: esset enim ridiculum, si similes inter se parentes sint,de filijs iudicare.Qui errant, quòd non ab obliqueis casibus sit,vt rectissimili facie ostendantur.sed propter eos facilius prospici similitudo potest eorum, quam vim habeat. vt lucerna in tenebris adlata non facit, quæ ibi sunt posita, similia sint: sed vt videantur quæ sint quæve desint. Quid similius videtur quàm in heis est extrema littera *crux*,*frux*? quas qui audit voces, auribus discernere potest nemo: cùm easdem non esse similes ex aliis verbeis intelligamus.quòd cùm sint cruces,& fruges.& de heis extremeis syllabeis exemptum sit C ex altero: sic, vt ex C & S crux,ex G & S frux. quod item apparet cùm est demptum S. nam fit vnum, cruci,alterum, frugi.

32 ¶Qvod aiunt: cùm in maiore parte orationis non sit similitudo,non esse analogiam: dupliciter stulte dicunt, quòd & in maiore parte est, & in minore parte est.&, si in minore non sit, tamen sit in maiore. Nisi etiam nos calceos negabunt habere,quòd in maiore parte corporis calceos non habeamus.

33 ¶Qvod dicunt, nos sequi dissimilitudinem: itaq; in vestitu, in supellectile delectari varietate: non paribus subuculeis vxoris: respondeo,si varietas est iucunda, magis varium esse,in quo alia sunt similia, alia non sunt. Itaque sic, vt abacum argento ornari videmus,vt alia paria sint, alia disparia: sic in oratione. Rogãt si similitudo sit sequenda, cur malimus habere lectos alios ex ebore: alios ex testudine, sic item genere aliquo alio ad quæ dico non dissimilitudines quoque sequi. sæpe itaque ex eadem supellectili licet videre. nam nemo facit triclinii lectos, nisi pareis & materia, & altitudine, & figura. Quis facit mappas triclinarias non simileis inter se? quis puluinos? quis denique cetera quæ vnius generis sint plura? ¶Cum (inquit) vtilitatis caussa introducta sit oratio, sequendum non quæ habebit similitudinem, sed quæ vtilitatem. Ego quidem vtilitatis caussa orationem factam esse concedo,sed vt vestimenta;quare vt hic similitudines sequemur:vt virilis tunica sit virili similis, item toga togæ: sic mulierum stola stolæ,proportione,& pallium pallio simile: si cùm sint nomina vtilitatis caussa, tamen virilia inter se similia: item muliebria inter se sequi debemus.

34 ¶Qvod aiunt, vt persedit, & perstitit, sic percubuit,& percubiuit: quoniam non sit, non esse analogiam,& in hoc errant: quòd duo posteriora ex prioribus declinata sint: cùm analogia pollliceatur ex duobus similibus similiter declinateis similia fore.

35 Qvi dicunt, quòd sit à Romulo Roma,& non Romula: neque vt ab oue Ouilia, sic à boue Bouilia,esse analogias: errant,quod nemo pollicetur è vocabulo vocabulum declinari recto casu singulari in rectum singularem: sed ex duobus vocabuleis similibus casus similiter declinatos similes fieri.

36 ¶Qvod dicunt, quòd vocabula litterarum Latinarum non declinentur in casus, non esse analogias: hi ea quæ natura declinari non possunt, eorum declinatus requirunt. proinde vt non ea dicatur esse analogia, quæ à similibus verbeis similiter declinateis similia declinat. Quare non solùm in vocabuleis litterarum non hæc requirenda analogia, sed ne in syllaba quidem vlla, quod dicimus hoc ab, huius ab:sic alia. Quòd si quis in hoc quoque velit dicere esse analogias rerum; tenere potest: vt enim dicũt ipsi alia nomina,quòd quinque habent figuras,habere quinque casus, alia quattuor, sic minus alia: dicere poterunt esse litteras ac syllabas in voce, quæ singulos habent casus.In rebus plurimeis,quemadmodum inter se conferrent ea, quæ, quaternos habebunt vocabuleis casus; item ea inter se quaternos:sic, quæ singulos habebunt, vt conferant inter se:dicentes,vt sit hoc A,huius A.esse hoc E,huius E huic E.

37 Qvod dicunt, esse quædam verba quæ habeant declinatus,vt caput: quorum pars reperiri quòd non possit, non esse analogias: respondendum sine dubio, si, quod est singulare verbum, id non habere analogias: minimum duo esse verba debent, in quibus sit similitudo. quare in hoc tollunt esse analogias? sed initio vocabulum recto casu apparet in

hoc, Quod dedit ita caput, nec dispendi facit hilum, Quod valet, neque dispendij facit quidquam. Idem hoc obliquo apud Plautum. Video enim te nihili pendere præ Philolache omnes homines. Quod ex ne & hili: quare dictus est *Nihili*, qui non hili. habet casus tum cùm commutatur, de quo dicitur. De homine, dicimus enim, hic homo nihili est, & huius hominis nihili, & hunc hominem nihili. Si in illo commutaremus: diceremus; vt hoc linum, & limum, sic nihilum, non hic nihili, & huic lino & limo: sic nihilo, non huic nihili. Potest dici patricus casus, vt ei præponuntur pronomina plura: vt hic casus Terentij, hunc casum Terentij: hic miles legionis, huius militis legionis, hunc militem legionis.

38 ¶Negant, cùm omneis natura sit aut mas, aut femina, aut neutrum: debuisse ex singuleis vocibus ternas figuras vocabulorũ fieri vt albus, alba, album: nunc fieri in multeis rebus binas, vt Metellus, Metella: nonnulla singula, vt tragœdia, comœdia. sic esse Marcum, Numerium: at Marcam, & Numeriam non: dici coruum, turdum, nõ dici coruam turdam. contrà dici pantheram, merulam, non dici pãtherũ, merulũ. Nullius nostrum filium filiam non aptè discerni marè ac feminã: vt Terentium & Terentiam. contrà deorum liberos, & seruorum non itidem: vt Iouis filiũ & filiam, non Iouem & Iouam. item magnum numerum vocabulorum in hoc genere non seruare analogias. Ad hæc dicimus, omnis orationis, quamuis res natura subsit, tamen si ea in vsum non peruenerit, eo non peruenire verba: ideo equus dicitur & equa, in vsu enim horum discrimina: coruus & *corua* non. quòd sine vsu id, quod dissimilis natura. Itaque quædã aliter olim, & nunc: tum omnes mares & feminæ dicebantur columbæ, quòd non erant in eo vsu domestico quo nunc. contra propter domesticos vsus quòd internouimus, appellatur mas, columbus: femina, columba. Nã cùm in tria genera transit, & idem est in vsu discriminare, totúmque denique apparet, vt in doctus, docta, doctum. doctrina enim per hæc tria transire potest, & vsus docuit discriminare doctas res ab hominibus, & in heis marem ac feminam in mare, & femina, & neutro. Neque natura mas transit, neque femina, neque neutra: & ideo non dicitur *femi-nus, femina, feminum*: sic reliqua. Itaque singularib. & secreteis vocabuleis appellati sunt: quare in quibus rebus non subest similis natura, aut vsus, in heis vocabuleis huiuscemodi ratio quæri non debet. Ergo dicitur, vt surdus vir, surda mulier, sic surdum theatrum: quòd omnes tres ad auditum sunt comparatæ. Contrà nemo dicit cubiculum surdũ, ad silentium, non ad auditum. at si fenestrã non habet, dicitur cęcũ, vt cæcus & cæca, quod omnia habẽt lumẽ, habere debent mas ac femina. Habent inter se natura quandam societatem neutra cum heis, quòd sunt diuersa non inter se: quódque de heis perpauca sunt, quæ habeant quãdam communitatem. dei & serui nomina, quod non item vt libera nostra transeunt, eadem ex causa, quod ad vsum attinet, institui opus fuit de liberis, de reliqueis nihil attinuit: quòd in seruеis gentilitia natura non subest in vsu: in nostreis nominibus, qui sumus in Latio, & liberi, necessaria. Itaque ibi apparet analogia: ac dicitur Terentius vir, Terentia femina, Terentium genus: in prenominibus ideo non fit item, quòd hæc instituta ad vsum singularia, quibus discernerentur nomina gentilitia: vt à numero Prima, Secunda, Tertia, Quarta. In vireis, vt Quintus, Sextus, Decimus. sic ab alijs rebus, cùm essent duo Terentij, aut plures, discernendei causa, vt aliquid singulare haberent, notabant. forsitan ab eo qui mane natus diceretur, vt is *Manius* esse: qui luci, *Lucius*: qui post patris mortem, *Postumus*. E quibus, quæ cùm item accedisset femineis, proportione appellata. declarant prænomina mulierum antiqua, Mania, Lucia, Postuma. Videmus enim *Maniam*, matrem larum, & *Luciam* Volumniam, saliorum carminibus appellari. *Postumam* à multeis post patris mortem etiam nunc appellari. Quare quocunque progressa est natura, cum vsu vocabuli similis, proportione propagata est analogia. Cùm in quibus declinationibus voluntarijs maris, & feminæ, & neutri, quæ voluntaria sunt, non debent similiter declinari: sed in quibus naturales sint declinatus, hi qui esse reperiuntur. Quocirca in tribus generibus nominum inique rollunt analogias.

39 ¶Qvi autem eas reprehendunt quòd alia vocabula singularia sunt solùm, vt cicer: alia multitudinis solùm, vt scalæ: cùm debuerint esse omnia duplicia, vt equus equei: analogiæ fundamentum esse obliuiscuntur naturam. nam & vsu singulare est quod natura vnum significati, vt equus: aut quod coniuncta quodammodo ad vnum vsum, vt bigæ. itaque dicimus vna musa, sic dicimus vnæ bigæ. Multitudinis vocabula sunt vnum, infinitum, vt musæ: alterum, finitum, vt duo, tres, quatuor: dicimus enim, vt hæ musæ, sic vnæ bigæ. & binæ, & trinæ bigæ: sic deinceps. Quare tam vnei & vnæ & vna quodammodo singularia sunt, quàm vnus, & vna, & vnum hoc modo mutat, quòd altera in singularibus altera in coniũcteis rebus, & vt duo, triã, sunt multitudinis, sic bina, trina. Est tertium quoq; genus singulare, vt in multitudine, vter: in quo multitudinis, vt vter, vtrei: vter poeta singularis, vtrei poetæ multitudinis est. Qua explicata natura, apparet non debere omnia vocabula multitudinis habere par singulare. omnes enim numeri à duobus sursum versus multitudinis sunt: neque eo-

que eorum quisquam habere potest singulare compar. Iniuria igitur postulat, siqua sint singularia, oportere habere multitudineis.

40 ¶Item qui reprehendunt quòd non dicatur, vt vnguentum vnguenta, vinum vina: sic acetum *aceta*, garum *gara*: faciunt imperitè, qui ibi desiderant multitudinis vocabulum, quæ sub mensuram ac pondera potius quàm sub numerum succedant. nam in plumbo, oleo, argento, cùm incrementum accessit dicimus, multum oleum, multum plumbum, argentum: non multa *olea*, *plumba*, *argenta*: cùm quæ ex hisce fiant, dicamus plumbea & argentea. aliud enim cùm ex argento: nam id tum cùm iam vas argenteum, aut pocillum, aut quid item: quòd pocilla argentea multa, non quòd argentum multum. ea natura in quibus est mensura, non numerus, si genera in se habent plura, & in vsum venerunt, & genere multo. sic vina, vnguenta dicta. alius enim generis vinum, quod Chio, alius quod Lesbo. Sic ex regionibus, quæ ipsa dicuntur, nunc melius vnguenta, cui nunc genera aliquot. Si item discrimina magna essent olei & aceti; & sic ceterarum rerum huiuscemodi in vsu communi, dicerentur sic olea vt vina. Quare in vtraque denique re, scindere conatur analogiam: & cùm in dissimili vsu similia vocabula quærunt: & cum item ea quæ metimur, atque ea quæ numeramus, dici putant oportere.

42 ¶Item reprehendunt analogias, quòd dicantur multitudinis nomine *publicæ balineæ* non *balineæ*. contrà quòd priuati dicunt vnum balineum. quòd plura balineas dicant. Quibus responderi potest, non esse reprehendendum quòd scalæ, & aquæ calidæ, pleraque, quæ cùm multitudinis vocabuleis sint appellata, neque eorum singularia in vsum venerint. Idémque, item contra primum balineum nouum, & Græcum introijt in vrbem, publicè ibi consedit vbi bina essent coniuncta ædificia lauandei causa: vnum vbi viri, alterum vbi mulieres lauarentur: ab eadem ratione domi suæ quisque vbi lauatur, balineum, dixerit. & quòd non erant duo, balinea dicere non consueuerunt: cùm hoc antiqui non balineum, sed Lauatrinam appellare consueuissent. Sed aquæ calidæ à loco, & quæ vbi scaterent, cùm vt colerentur, & venissent in vsum nostreis, cùm aliæ ad alium morbum idoneæ essent. Hæ cùm plures essent, vt Puteoleis, & in Tusceis, quibus vtebantur, multitudinis potius quàm singulari vocabulo appellarunt. Sic scalas, quod à scandendo dicantur, & singulos gradus scanderent: magis erat quærendum si appellassent singulari vocabulo scalam, cùm origo nominatus ostenderet contra.

42 ¶Item reprehendunt de casibus, quòd quidam nominatus habent rectos, quidam obliquos; quòd dicunt vtrosque in vocibus oportere. Quibus idem responderi potest: in quibus vsus & natura non subsit, ibi non esse analogiam, sed ne in heis vocabuleis quæ declinantur, si transeunt è recto casu in rectum casum: quæ tenent ferè non discedunt à ratione iusta causa. vt hi qui gladiatores dicunt *Faustinios*. nam quod plerique dicuntur, vt treis extremas syllabas, habeant easdem, Casceliani, Aquiliani, Cæciliani: animaduertant vnde oriuntur nomina dissimilia: Cascelius, Cæcilius, Aquilius, Faustius: rectè dicerent *Faustianos* potius quàm Faustinios. sic à Scipione quidam malè dicunt *Scipionios*. nam contra est *Scipionarios*. Sed, vt dixi, quòd ab huiuscemodi cognominibus rarò declinantur cognomina, neque in vsum etiam perducta notant quædam.

43 ¶Item dicunt, cùm sit simile stultus, luscus: & dicatur, stultus, stultior, stultissimus: non dici, luscus, *luscior*, luscissimus, sic in hoc genere multa. Ad quæ dico ideo fieri, quòd natura nemo luscо magis sit luscus: cùm stultitior fieri videatur.

44 Qvod rogant, cur non dicamus mane, *manius*, *maniſsime*: item de vespertino tempore: verè magis & minus esse non potest: ante & post potest. itaque prius est hora prima quàm secunda, non magis hora, sed magis mane surgere tam dicitur qui primo mane surgit, quàm qui non prior. Vt enim dies non potest esse magis quàm mane: itaque ipsum hoc quod dicitur magis sibi non constat: quòd magis mane significat primum mane, magis vespere, nouissimum vesper.

45 ¶Item ab huiuscemodi similitudinibus analogia, quòd cùm sit anus, cadus simile: & sit ab anu *Anicula*, *Anicella*, à cado duo reliqua. quòd non sint propagata: sic non dicatur à piscina *piscinula*, *piscinella*. ad huiuscemodi vocabula analogias esse, vt dixi, vbi magnitudo animaduertenda sit in vnoquoque gradu, & quæ sit in vsu communi, vt est cista, *cistula*, *cistella*, & canis, *catulus*, *catellus*: quod in pecoris vsu non est. Itaque consuetudo frequentius res in binas diuidit parteis, vt maius & minus: vt lectus, & *lectulus*, arca & *arcula*, sic alia.

46 ¶Qvod dicunt, casus alia non habere rectos, alia obliquos, & ideo nõ esse analogias, falsum est. Negant habere rectos, in hoc, frugis, frugem itẽ roris, rorem: obliquos nõ habere, vt in hoc Diespер, Marspiter. Ad hoc respondeo, & priora habere nominãdei, & posteriora obliquos. Nam & *frugi* rectus est natura *frux*: ac si secundum consuetudinem dicimus, vt hæc auis, hæc ouis, sic hæc frugis. Sic secundum naturam nominandei est casus roris, secundum consuetudinem ros: cùm vtrumque

Universidad de Deusto
Biblioteca

conueniat ad analogiam; quod & id quod in consuetudine non est cuiusmodi debeat esse apparet: & quod est in consuetudine nunc in recto casu, eadem est analogia ad pleraque, quæ ex multitudine cùm transeunt in singulare, difficulter efferuntur ore. sic cùm transiretur ex eo quod dicebant hæ oues, vna non est dicta oues, sed additum I, ac factum ambiguum verbum nominandei an patrici sit casus, vt ouis, & auis. Sic in obliqueis casibus cur negant esse *Marspipitris Diespitris*, non video: nisi quòd minus est tritum in consuetudine quàm Diespiter: quod in nihil argumentum est. nam tam casus, qui non tritus est, quàm qui est. Sed in casuum serie alia vocabula non habent nominandei, alia de obliqueis aliquem. Nihil enim video quo minus si ratio percellere poterat hoc crimen. Nam vt signa quæ non habent caput, aut aliquam aliam partem, nihilominus in reliqueis membreis eorum esse possunt analogiæ, sic in vocabuleis casuum. Possunt item fieri, ac reponi quod aberit, vbi patietur natura & consuetudo: quod nonnunquam apud poetas inueniemus factum. vt in hoc apud Næuium in Clastidio, Vita insepulta lætus in patriam reduxit.

47 ¶ Item reprehendunt quòd dicatur hæc strues, hic Hercules, hic homo: debuissent enim dici (si esset analogia) hic *Hercul* hæc *strus*, hic *homon*. hæc ostendunt non analogiam non esse, sed obliquos casus non habere caput ex sua analogia. nam vt in Alexandri statua si imposueris caput Philippi, membra conueniunt ad rationem: sic & ad Alexandri membrorum simulacrum caput, quod respondeat, ita fit. Nam si quis tunicam in vsu ita consuit, vt altera plagula sit angusteis claueis, altera lateis: vtraque pars in suo genere caret analogia.

48 ¶ Item negant esse analogias, quòd alij dicunt cupressus, alij cupressei. item de ficeis, plataneis, & plerisque arboribus: de quibus alij extremum vs, alii ei faciunt. Id est falsum. nam debent dici hei & hæ ficei: quòd est vt nummei, ficei, vt nummorum, ficorum, si essent plures ficus, vt manus, diceremus vt manibus, sic ficibus: & vt manuum, sic ficuum. neque has ficos diceremus, sed ficus, vt non manos, sed manus. Sed neque consuetudo diceret singulareis obliquos casus huius fici, neque ab hac fico: vt non dicit huius mani, sed huius manus. & ab hac mano, sed manu.

49 Et illud putant esse causæ cur non sit analogia, quòd Lucilius scribit, Decuis, siue decussis est, qui errant: quòd Lucilius nō debuit dubitare, quod vtrumque: nam in ære vsq; ab asse ad centussis numerus æs adsignificat, & eius numeri finito casus omnes à dupondio sunt quod dicitur à multeis duobus modeis, hic dupondius, & hoc dupondium: vt hoc gladium, & hic gladius. à tressibus virilia multitudinis hei tresses & heis tressibus: cum sit singulare hoc tressis ab eo, sic deinceps ad centussis. Deinde numerus æs non significat. numeri qui æs non significant, vsque à quatuor ad centum, tripliceis habent formas; quòd dicuntur hei quattuor, hæ quattuor, hæc quattuor: cùm peruentum est ad mille quartum adsumit singulare neutrum: quod dicitur hoc mille denarium, à quo multitudinis sit millia denaria. Quare quom ad analogias quod pertineat, non est vt omnia similia dicantur, sed vt in suo quæque genere similiter declinentur: stultè quærunt cur æs & dupondius & tressis non dicantur proportione: cùm as sit simplex, dupondius fictus, quòd duo asses pendebat, tressis ex tribus æris, quòd sic pro assibus nonnunquam æs dicebant antiqui. à quo dicimus assem tenentes, *Hoc ab ære, aneáque libra*: & mille æris legasse. quare, quòd à tressis vsque ad centussis numeri eiusmodi sunt compositi, eiusmodi habent similitudinem: dupondius, quòd dissimilis est, vt debuit, dissimilem habet rationem. Sic as, quoniam simplex est ac principium, & vnum significat, & multitudinis habet suum infinitum. dicimus enim asses: quos cùm finimus, dicimus dupondius & tressis, & sic porro, Videtur mihi, quoniam finitum & infinitum habeat, similitudinem non habere, vtrunque item dici: eo magis quòd in ipseis vocabuleis vbi additur certus numerus, aliter atque in reliqueis dicitur. Nam sic loquuntur, hoc mille denarium, non hoc mille denarii: &, hæc duo millia denarium, non duo millia denarii. Si esset denarii in recto casu, atque infinitam multitudinem significaret, tunc in patrico denariorum dici oportebat. & non solùm in denariis, victoriateis, drachmeis, nummeis, sed etiam in vireis idem seruari oportere, cùm dicimus iudicium fuisse triumuirum, decemuirum, non triumuirorum, decemuirorum. Numeri antiqui habent analogias, quòd omnibus est vna nouenaria regula, duo actus, tres gradus, sex decuriæ; quæ omnia similiter inter se respondent. regulæ est numerus nouenarius, quod ab vno nouem cùm peruenimus, rursus redimus ad vnum, & hinc vnum & nongenta ab vna sunt natura nouenaria. sic ab octonaria & deorsum versus ad singularia perueniunt. Actus primus est ab vno ad nonaginta: secundus, à mille ad nonaginta millia: quod idem valebat vnum, & mille: vtrunque singulari numero appellant. Nam vt dicitur hoc vnum, hæc duo millia, & sic deinceps multitudineis: in duobus actibus reliqui omnes item numeri. Gradus singularis est in vtroque actu

ab vno ad nouem: denarius gradus ad decem ad nonaginta: centenarius ad nongenta: ita tribus gradibus sex decuriæ fiunt, tres milliariæ, & tres minores. antiqui heis numereis fuerunt contenti. Ad hos tertium & quartum actum à deciens minora imposuerunt vocabula, neque ratione: sed tamen non contra est eam de qua scribimus analogiam. Nam vt deciens cùm dicatur, hoc deciens, vt hoc mille, huius mille, vt sit vtrumque sine casibus vocis, dicemus, vt hoc mille, huius mille, sic hoc deciens, huius deciens: nec eo minus in altero, quod est mille, præponemus heis mille, horum mille.

50 ¶ Qvoniam in eo est nomen commune, quam vocant ὁμωνυμίαν obliqui casus, ab eodem capite, vbi erit ὁμωνυμία, quo minus dissimiles fiant, analogia non prohibet. Itaque dicimus hic Argus, cùm hominem dicimus; cùm oppidum, Græcanice hoc Argos, Latine hei Argei, item faciemus. eadem vox nomen & verbum significabit, vt in casibus & in tempora dispariliter declinetur, vt faciamus à Meto, quod nomen est, Metonis, Metonem: quod verbum est, meto, metis, metam, metebam.

51 ¶ Reprehendvnt, cùm ab eadem voce plura sunt vocabula declinata, & sunt quas ὁμωνυμίας appellant, vt Sappho, & Alcæus, & Alcæo, sic Geryon, & Geriones, & Geryonas: in hoc genere, quòd casus peream permutant quidam: non reprehendunt analogiam, sed qui eis vtitur imperite quod quisque caput pertenderit, sequi debet eius consequentias casus in declinando: ac non facere, cùm dixerit recto casu Alcæus in obliqueis dicere Alcæoni & Alcæonem: quòd si instituerit, & non secutus erit analogias.

52 ¶ Reprehendvnt Aristarchum, quòd hæc nomina *Meticertes* & *Philomedes* similia neget esse, quòd vocandei casus habet alter *Meticerta*, alter *Philomede*. Sic qui dicat, *lepus* & *lupus*, non esse simile, quòd alterius vocandei casus sit *lupe*, alterius, *lepus*. Sic *soce*, *mater*. quòd in transitu fiat ab altero trisyllabum *soceri*, ab altero bisyllabum *matri*. De hoc etsi supra responsum est cùm dixi de lana, heic quoque amplius adiiciam: similia non solùm à facie dici, sed etiam ab aliqua coniuncta vi & potestate, quæ & oculeis & auribus latere soleat. Itaque læpe gemina facie mala negamus esse similia, si sapore sunt alio. Sic equos eadem facie nonnullos negamus esse simileis in nationes ex procreante dissimileis. Itaque in hominibus emendeis, si natione alter est melior, emimus pluris. atque in heisce omnibus similitudines non sumimus tantum à figura, sed etiam aliunde, vt in equeis ætas, vt in heis eiusmodi faciant pullos: vt in pomeis, quo sint succo. si igitur idem sequitur in similitudine verborum, quis reprehendendus non est. quare dissimilitudinum discernendarum caussa nonnunquam vt pronomen adsumitur, sic casum aliquem adsumi, vt in heis nemus, lepus, hic lepus, hoc nemus. Itaque differunt, ac dicuntur hei lepores, hæc nemora, sic aliud siquid adsumptum erit extrinsecus, quo similitudo penitus perspici possit. non enim erit remotum à natura. neque enim magnetes lapides duo inter se similes sint necne, perspicere possis, nisi minutum extrinsecus prope apposueris ferrum: quòd similes lapides similiter ducunt, dissimiliter dissimiles. Quod ad nominationum analogiam pertinet, ita declinatum arbitror vt omnia quæ dicuntur contra, ad respondendum ab heis sumi fontibus possit.

53 ¶ Qvod ad verborum rationem attinet, cùm partes sint quatuor, temporum, personarum, generum, diuisionum: ex omni parte quoniam reprehendunt ad singula respondebo.

54 ¶ Primvm quod aiunt analogias non seruari *in temporibus*, cùm dicant, lego, legi, legam, & sic mille alia: nam quæ sunt vt legi, perfectum significare, duo reliqua, legam & lego, inchoatum: iniuria reprehendunt. Nam ex eodem genere & diuisione idem verbum, quod sumptum est, per tempora traduci potest: vt discebam, disco, discam: & eadem perfecti, sic, didiceram, didici, didicero: ex quo licet scire verborum rationem constare. Sed eos qui trium temporum verba pronuntiare velint, scienter id facere scire licet.

55 ¶ Item illos qui reprehendunt, quòd dicimus, amor, amabor, amatus sum. non enim debuisse in vna serie vnum verbum esse duplex, cùm duo simplicia essent. Neque ex diuisione vniusmodi pæne verba discrepant inter se. nam infecta omnia simplicia similia sunt & perfecta duplicia inter se paria in omnibus verbeis: vt heic, amabar, amor, amabor, amatus ero. quare item male dicunt, ferio, feriam, percussi: quòd est ordo, feriam, ferio, feriebam: & item percussi, percutio, percutiam, sic deinceps in reliqueis temporibus reprehendenti responderi potest.

56 ¶ Similiter erant qui dicunt ex vtraq; parte verba omnia commutare syllabas oportere, vt in heis, pungo, pungam, pupugi: tundo, tundam, tutudi. d similia enim conferunt, verba infecta cum perfecteis. Quod si infecta modò conferrent, omnia verbi principia incommutabilia viderentur: vt in heis, pūgebam, pungo, pungam. Et contrà ex vtraque parte commutabilia si perfecta ponerent, vt pupugeram, pupugi, pupugero.

57 ¶ Item malè conferunt, fui, sum, ero quòd fui est perfectum: cuius series sibi, vt debet, in omnibus personeis & formeis constat:

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod est, fueram, fui, fuero, de infecteis. sum, quodnunc dicitur, dicebatur, esum: & in omnibus personeis constabat, quòd dicebatur, esum, es, est: eram, eras, erat: ero, eris, erit. sic huiusmodi cætere seruare analogiam videbis.

58 ¶Etiam hoc reprehendunt, quod quædam verba neque personas habent ternas, neque tempora terna. Id imperitè reprehendunt, vt si quis reprehendat naturam quòd non vniusmodi finxerit animaleis omneis. Si enim natura non omnes formæ verborum terna habeant tempora, ternas personas: non habent totidem verborum diuisiones: quare cùm imperamus naturæ, quòd infecta solum habet: cùm & presenti & absenti imperamus, fiunt terna, vt lege, legito, legat. perfectum enim imperat nemo. contrà quæ sunt fatendei, vt, lego. legis, legit, nouena fiunt verba infecti, nouena perfecti.

59 ¶ Quocirca non si genus cum genere discrepat, sed in suo quisque genere, si quid deest, requirendum. ad hæc addita si erũt ea quæ de nominatiueis supra sunt dicta, facilius omnia soluentur. Nam vt illeic extremum caput rectos casus, sic heic in forma est persona eius qui loquitur, & tempus præsens: vt scribo, lego quare vt illeic fit, sic heic item acciderit in formula, vt aut caput non sit, aut ex alieno genere sint proportione eademque illeic dicimus. cur nihilominus seruetur analogia: item sicut illeic caput suum habebit, & in obliqueis casibus transitio erit in aliquam formulam, qua adsumpta, reliqua facilius possunt videri verba vnde sint declinata. Fit enim vt rectus nonnunquam sit ambiguus: vt in hoc verbo *Volo*, quòd id duo significat: vnum à voluntate, alterum à volando. Itaque à Volo intelligimus & volare & velle.

60 Quidam reprehendunt quòd *Pluit* & *Luit* dicamus in præterito & præsenti tempore, cùm analogiæ sui cuiusque temporis verba debeant discriminare. Falluntur: nam est, ac putant, aliter: quòd in præteriteis V dicimus longumluit, pluit: in presenti breue, luit, pluit. Ideóque in venditionis lege fundi *rura casa* ita dicimus vt V producamus.

61 ¶ Item reprehendunt quidam quòd putant idem esse *sacrifico*, & *sacrificor*, & *lauat*, & *lauatur*. quod sit annon, nihil commouet analogiam: dum sacrificat, qui dicat, seruet sacrificabo, & sic per totam formam. nec dicat, sacrificandus, aut sacrificatus sum. hæc enim inter se non conueniunt. Apud Plautum cùm dicit, Piscis ego credo, qui vsque dum viuunt, adlauant, diu minus lauari quàm hæc lauat Phronesium. Adlauant lauari non conuenit: vt T sit postremũ, sed R, vt lauantur. analogia adlauari reddit, quod Plauti aut librarij mendum fuit. si est, non ideo analogia, sed qui scripsit, est reprehendendus. omnino & lauant & lauantur dicitur separatim rectè in rebus certeis: quòd puerum nutrix lauat, puer à nutrice lauatur: nos in balineis & lauamus & lauamur. Sed consuetudo alterutrum cùm satis haberet, in toto corpore potius vtimur *Lauamur*, in partibus, *Lauamus*. quòd dicimus lauo manus, sic pedes, & cetera. Quare in balineis non rectè dicunt *Laui*, laui manus rectè. sed quoniam in balineis lauor, *lauatus sum*, sequitur. vt contrà, quoniam est soleo, oportet dici *Solui*, vt Cato & Ennius scribunt, non, vt dicit volgus, *Solitus sum*, debere dici. neque propter hæc, quòd hæc quoque discrepant in sermone pauca, minus est analogia, vt supra dictum est.

62 ¶Item cur non sit analogia, adferunt, quod à similibus similia non declinãtur, vt ab *dolo*, & *colo*. ab altero enim dicitur *dolaui*, ab altero *colui*. In quibus adsumi solet aliquid, quo facilius reliqua dicantur, vt Myrmecidis operibus minuteis solet fieri. Igitur in verbeis temporalibus quom similitudo sæpe sit confusa, vt discerni nequeat nisi trãsieris in aliã personam aut in tẽpus, quæ proposita sunt, nosse, similia intelleguntur, cùm transitũ est in aliam personam: quod alterum est, dolas, alterũ colis. Itaque in reliqua forma verborũ suam vterque sequitur formam, vtrum in secunda forma verborum temporale habeat in extrema syllaba as, acsi discernendas dissimilitudines interest: quocirca quare ibi potius index analogiæ, quàm in prima? quod ibi abstrusa est dissimilitudo, vt apparet in heis, *meo*, *neo*, *veho*. ab heis enim dissimilia fiunt transitu. quod sic dicuntur, *meas*, *nes*, *vehis*: quorum vnumquodque suas conseruat similitudinis formas.

63 ¶Analogiam item de heis quæ appellantur participia, reprehẽdunt multa iniuria. Nam nõ debent duci terna à singuleis verbeis, amaturus, amans, amatus: quòd est ab amo, amans, & amaturus: ab amor amatus. Illud analogia quod præstare debet, in suo quidque genere habet casus, vt amatus, amato, amati: & sic in mulieribus, amata, amatę: item amaturus eiusmodi habet declinationes. amans paulo aliter, quòd hoc genus omnia sunt in suo genere similia proportione. sic virilia & muliebria sunt eadem.

64 De eo quod in priore libro extremum est, ideo non est analogia: quòd qui de ea scripserint, aut inter se non cõueniant aut in quibus conueniant, ea cũ consuetudinis discrepãt verbeis vtcunque. Sic enim omneis repudiandum est arteis: quòd in medicina & in musica & in alijs multeis discrepant scriptores. itẽ in quibus conueniunt, vt scripteis, sic etiã re repudiant. nam quod ita dicitur, non sit ars, sed artifex reprehendendus, qui debet in scribendo non vidisse verum: non ideo non posse scribi verum. qui dicit hoc monti, & hoc fonti, cùm alij dicant hoc monte & hoc fonte: sic aliæ quæ

alia quæ duobus modeis dicuntur, cùm alterum sit verum, alterum falsum: non vter peccat, tollit analogias: sed vter rectè dicit, confirmat: & quemadmodum is qui cùm peccat in heis verbeis, vbi duobus modeis dicuntur, non tollit rationem cùm sequitur falsum: sic etiam in heis quæ non duobus dicuntur, siquis aliter putat dici oportere atque oportet, non scientiam tollit orationis, sed suam insciticm nudat.

63 ¶Quibvs rebus solui arbitraremur posse quæ dicta sunt priore libro contra analogiam, vt potui, breui percurri. Ex quibus si id confecissent, quod volunt, vt in lingua Latina esset anomalia: tamen nihil egissent: ideo quòd in omnibus partibus mundi vtraque natura inest: quòd alia inter se, alia sunt sicut in animalibus dissimilia: vt equus, bos, ouis, homo: item alia in vnoquoque horum genere inter se similia innumerabilia. Item in piscibus dissimilia, muræna lupo, heis soleæ, hæ murænæ, & mustellæ, sic aliis. vt maior ille numerus sit similitudinum earum quę sunt separatim in muræneis, separatim in aselleis, sic in generibus aliis. Quare cùm in inclinationibus verborum numerus sit magnus à dissimilibus verbeis ortus, quòd etiam vel maior est in quibus similitudines reperiuntur, confitendum est esse analogias. Itémque cùm ea non multò minus quàm in omnibus verbeis patiatur vti consuetudo communis: fatendum illud, quodammodo analogiam sequi nos debere vniuersos, singulos autem, præterquam in quibus verbeis offensura sit consuetudo communis. quòd, vt dixi, aliud debet præstare populus, aliud è populo singuli homines. Neque id mirum est, cùm singuli quoque non sint eodem iure. nam liberius potest poeta quàm orator sequi analogias.

¶ Quare, cum hic liber id quod pollicitus est demonstraturum absoluerit, faciam finem. proximo deinceps de declinatorum verborum forma scribam.

EPITOME LIBRI NONI.

De quatuor rebus quæ continentur declinationibus verborum. De simili ac dissimili 1. *Quid ratio quam appellant λόγον.* 2. *Quid Proportio quod dicunt ἀνάλογον.* 3. *Quid consuetudo & vsus.* 4. *In quibus non sit seruanda Analogia.* 5. *In quibus sit seruanda Analogia.* 6.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER NONVS.

IN verborvm declinationibus disciplina loquendi dissimilitudinem an similitudinem sequi deberet multi quærunt. Cùm ab heis ratio quæ à similitudine oriretur, vocaretur *analogia*, reliqua pars appellaretur *anomalia*: de qua re primo libro, quæ dicerentur, cur dissimilitudinem ducem habere oporteret, dixi. Secundo contra quæ dicerentur, cur potius similitudinem conueniret præponi. quarum rerum quòd nec fundamenta, vt debuit, posita ab vllo, neq; ordo ac natura, vt res postulat, explicata, ipse eius rei formam exponam. ¶ Dicam de quattuor rebus quæ continentur declinationibus verborum: quid sit *simile* ac *dissimile*, quid *ratio* quam appellant λόγον, quid *proportio*, quod dicunt ἀνάλογον, quid *consuetudo*. quæ explicatæ declarabunt analogiam & anomaliam, vnde sit, quid sit, cuiusmodi sit.

2 ¶De similitudine & dissimilitudine ideo primum dicendum, quòd ea res est fundamentum omnium declinationum, ac continet rationes verborum. ¶ *Simile* est, quod res pleraſq; videtur habere easdem: quas illud cuiusque simile. ¶ *Dissimile* est quod videtur esse contrarium. huius minimum ex duobus constat omne simile, item dissimile, quòd nihil potest esse simile quin alicuius simile: item nihil dicitur dissimile quin addatur quoius id sit dissimile. Sic dicitur similis homo homini, equus equo: & dissimilis homo equo: nam similis est homo homini, ideo quòd easdem figuras membrorum habent, quæ eos diuidunt ab reliquorum animalium specie: in ipseis hominibus simili de causa vir viro similior quam vir mulieri, quòd plures habent easdem partes: & sic senior seni similior quàm puero. Eo porro similiores sunt qui facie quoque pæne eadem, habitu corporis simili. Itaque qui plura habent eadem dicuntur similiores: qui proxime accedunt ad id vt omnia habeant eadem, vocantur gemini, similimi. ¶Sunt qui treis naturas rerum putent esse, *simile*, *dissimile*, *neutrum* quod aliàs vocetur non simile, aliàs non dissimile. Sed quamuis tria sint, simile, dissimile, neutrum, tamen potest diuid

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam in duas parteis: sic, quodcumque conferas, aut simile esse, aut non esse. *simile* esse & *dissimile*, si videatur esse, vt dixi: *neutrum*, si in neutram partem præponderet: vt si duæ res quæ conferuntur, vicenas habent parteis, & in heis denas habeant easdem, denas alias ad similitudinem & dissimilitudinem æquè animaduertendas. hanc naturam plerique subijciunt sub dissimilitudinis nomen. Quare quoniam sit vt potius de vocabulo quam de re controuersia esse videatur: illud est potius aduertendum, cùm *simile* esse dicitur quid, cui parti simile dicatur esse. in hoc enim solet esse error, quòd potest fieri vt homo homini simile sit, & non sit, vt multas partes habeat simileis; & ideo dici possit similèis habere oculos, manus, pedes, sic alias res sepatatim, & vnà plures. Itaque, quod diligenter videndum est in verbeis, quas parteis & quot modeis oporteat vt simileis dicantur, vt infrà apparebit: is locus maximè lubricus est. Quid enim similius potest videri indiligenti, quàm duo verba hæc, *suis* & *suis?* quæ non sunt: quòd alterum significat suere, alterum suem. Itaque similia esse vocibus ac syllabeis confitemur, dissimilia esse partibus orationis videmus: quod alterum habet tempora, alterum casus. quæ duæ res vel maximè discernunt analogias. Item propinquiora genere inter se verba similem sæpe pariunt errorem, vt in hoc, quòd *nemus* & *lepus* videntur esse simile, quod vtrumque habuerit eundem casum rectum: sed non est simile, quòd eis certæ similitudines, opus sunt, in quo est, vt in genere nominum sint eodem. quod in heis non est: nam in virili genere est lepus, & neutro nemus: dicitur enim hic lepus, & hoc nemus. Si eiusdem generis essent, vtrique præponeretur idem, ac diceretur aut hic lepus aut nemus, hic aut hoc lepus, & hoc nemus. quare, quæ & cuiusmodi sint genera similitudinũ ad hanc rem, perspiciendum ei qui declinationes verborum proportione sintne, quæret. Locum hunc, quod est difficilis, qui de heis rebus scripserunt, aut vitauerunt. aut inceperunt, neque adsequi potuerunt. itaque in eo dissensio, neque ea vniusmodi, apparet. nam alij de omnibus vniuerseis discriminibus posuerunt numerum: vt Dionysius Sidonius, qui scripsit eas esse septuaginta vnum: alij, partes eius, quæ habent casus: cuius eadem hic cum dicat esse discrimina quadraginta septem, Aristoteles retulit in litteras quatuordecim, Nestocles Parmenisius in litteras octo: sic alij pauciora, aut plura. quarum similitudinum si esset origo rectè capta, & inde orta ratio, minus erraret in declinationibus verborum, quarum ego *principia* prima *duorum generum* sola arbitror esse, *ad quæ similitudines exegi oporteat*: è queis vnum positum in *verborum materia*, alterum vt *in materia figura*, quæ ex declinatione fit. Nam debet esse vnum, vt verbum verbo, vnde declinetur, sit simile: alterum, vt è verbo in verbum declinatio, ad quam conferatur, eiusdem modi sit. aliàs enim à similibus verbeis similiter declinantur, vt ab herus, ferus: hero, fero: aliàs dissimiliter herus ferus, heri ferum. Cùm vtrumque & verbum verbo erit simile, & declinatio declinationi; tum denique dicam esse similem, ac duplicem & perfectam similitudinem habere, id quod postulat analogia. Sed ne astutius videar poluisse *duo genera* esse *similitudinum sola*, cùm vtriusque inferiores species sint plures: si de heis reticuero, vt mihi relinquam latebras, repetam ab origine, quæ similitudineis conferendeis verbeis & inclinandeis sequendæ aut vitandæ sunt. ¶Prima diuisio in oratione, quòd *alia verba nusquam declinantur*, vt hæc, vix, mox: *alia declinantur*, vt à limo, limabo: à fero, ferebam: & cùm *nisi in heis verbeis quæ declinantur, non possit esse analogia*, qui dicit simile esse *mox* & *nox*, errat: quod non est eiusdem generis vtrumque verbum, cum nox succedere debeat sub casuum ratione. nox neque debeat neque possit. ¶Secunda diuisio est *de heis verbis quæ declinari possunt*: quòd alia sunt à voluntate, alia à natura. *Voluntatem* appello cum vnusquisque à nomine alio imponit nomen, vt Romulus, Roma. *Naturam* dico, cum vniuersi acceptum nomen ab eo qui imponit non requirimus quemadmodum id velit declinari, sed ipsi declinamus, vt huius Romæ, hanc Romam. De heis duabus partibus, *voluntaria declinatio refertur ad consuetudinem, naturalis ad rationem* Quare proinde ac simile, conferri non oportet, ac dicere, vt fit à Roma Romanus, sic ex Capua dici oportere Capuanus. quod in consuetudine vehementer nutat: quòd declinantes imperite rebus nomina imponunt, à quibus cùm accepit consuetudo, turbulenta necesse est dicere. itaque neque Aristarchus neque alij in analogijs defendendam eius susceperunt causam. Sed, vt dixi, hoc genere declinatio in communi consuetudine verborum ægrotat & languescit: quòd oritur è populi multiplici imperio. itaque in hoc genere in loquendo magis anomalia quàm analogia.

¶Tertia diuisio est, quæ verba declinat à natura. ea diuiditur in parteis quatuor. in vnam *primam*, videlicet, quæ habet casus, neque tempora habent: vt docilis, facilis: in *alteram*, quæ tempora habent, neque casus: vt docet: facit: in *tertiam*, quæ vtraque habet, vt docens, faciens: in *quartam*, quæ neutrum: vt docte. Ex hac diuisione singuleis partibus tres reliquere dissimiles. Quare nisi in sua parte inter se collata erunt verba, si non conueniunt, non erit ita simile vt debeat facere idem.

¶ In

¶In articuleis vix adumbrata est analogia & magis vocum quàm rerum: in nominibus magis expressa: ac plus etiam in vocibus ac similitudinibus, quàm in rebus, suam obtinet rationem. Etiam illud accedit, in articuleis, habere analogias, ostendere sit difficile, quòd singula sint verba: heic contra facile, quòd magna sit copia similium nominum. Quare non tam hanc partem ab illa diuidèdum quam illud videndum, vt satis sit verecundi, etiam illam in eandem harenam vocare pugnatum. ¶Vt in articuleis duæ partes, finitæ & infinitæ: sic in vocabuleis duæ, vocabulum & nomen: non enim idem, oppidum, & Roma: cùm oppidum, sit *vocabulum*, Roma *nomen*. quorum discrimen in heis reddendeis rationibus alii discernunt, alii non: nos sicubi opus fuerit, quid sit, & cur, adscribimus vniuscuiusque partes. quoniam species plures, de singulis dicam. Prima pars casualis diuiditur in parteis duas, in *nominatiuum* scilicet: quod finitum & infinitum est, vt hic & quis. de heis generibus duobus vtrum sumpseris, cum reliquo non conferendum, quòd inter se dissimiles habeant analogias nominatus.

¶Vt similis sit nominatus, habere debet vt sit eodem genere, specie eadem, sic casu, exitu. *Genere*, vt si nomen est, quod conferas sit nomen. *Specie simile*, vt non solum sed vtrunque sit virile. *Casu simile*, vt si alterum sit dandei, item alterum sit dandei, quocum conferas. *Exitu*, vt quas vnum habeat extremas litteras, easdem alterum habeat. ¶Ad hunc quadruplicem fontem ordines diriguntur bini: vni, transuersi; alteri, directi: vt in tabula solet in qua latrunculeis ludunt. *Transuersi* sunt qui à recto casu obliqui declinantur, vt albus, albi, albo: *directi* sunt, qui à recto casu in rectos declinantur, vt albus, alba, album. vtrique sunt partibus seneis. Transuersorum ordinum partes appellantur *casus*: directorum, *genera*: vtreisque inter se implicateis, *forma*. Dicam prius de transuersèis. ¶Casuum vocabula alius alio modo appellauit. nos dicemus, qui nominandei causa dicitur, *nominandei* vel *nominatiuum*.

* *Desunt paginæ* *

& scopæ dicitur vna scopa. aliter enim natura, quòd priora simplicibus, posteriora coniunctèis rebus vocabula ponuntur. sic bigæ, sic quadrigæ, à coniunctu dictæ. itaque non dicitur, vt hæc vna, lata, & alba: sic vna biga, sed vnæ bigæ: neque vt dicitur, vt hæ duæ, latæ, albæ, sic hæ duæ bigæ, & quadrigæ. Item *figura verbi* qualis sit refert, quòd in figura vocis alias commutatio sit in vno verbo in medio: vt curso, cursito: alias in extremo, vt doceo, docui: aliàs communis, vt lego legi. Refert igitur, ex quibus littereis quodq; verbum constet, maximè extrema, quòd ea in plereisque commutantur. quare in heis quoque partibus similitudines ab aliis malè, ab aliis bene. quod solent sumi in casibus conferendeis, rectè an perperam videndum. sed vbicunque commouentur litteræ, non solùm hæ sunt animaduertendæ, sed etiam quæ proximæ sunt, neque mouentur. hæc enim vicinitas aliquantum potest in verborum declinationibus. In queis figureis non ea similia dicemus quæ simileis res significant: sed quæ ex forma sint vt eiusmodi res similia ex instituto significare plerunque soleant. vt tunicam virilem & muliebrem, dicimus non eam quam habet vir aut mulier, sed quam habere ex instituto deber. potest enim muliebrem vir, virilem mulier habere (vt in scæna ab actoribus haberi videmus) sed eam dicimus muliebrem, quæ de eo genere est, quo indutu mulieres, vt vterentur, est institutum. vt actor stolam muliebrem, sic Perperna, & Cæcina, & Purpurina figura muliebria dicuntur habere nomina, non mulierum. ¶*Flexura* quoque *similitudo* videnda, ideo quòd alia verba quam vim habeant ex heis verbeis vnde declinantur, apparet, vt quemadmodum oporteat, vt à prætor, consul; prætori, consuli. Alia ex transitu intelliguntur, vt, socer, macer: quòd alterum sit socerum, alterum macrum: quorum vtrumque in reliqueis à transitu suam viam sequitur & in singularibus, & in multitudinis declinationibus. hoc fit ideo quòd naturarum genera sunt duo. quæ inter se conferri possunt. vnum, quod per se videri potest, vt homo & equus: alterum sine adsumpta aliqua re extrinsecus perspici non possit, vt Eques, & Equito. vtrunque enim dicitur ab equo: quare hominem homini similem esse, aut non esse, si conferis ex heis ipseis homini animaduerseis scies. Ac duo inter se similitérne sint longiores quam sint eorum fratres, dicere non possis, si illeis breuiores, cum quibus conferuntur, quàm longi sint ignorentur. sic latiorum atque altiorum. item cetera eiusdem generis, sine adsumpto extrinsecus aliquo perspici similitudines non possunt. Sic igitur quidam casus, quòd ex hoc genere sunt, non facilè est dicere similes esse, si eorum singulorum solùm animaduertas voces: nisi adsumpseris alterum, quo flectitur in transeundo vox. ¶Quod ad nominatuum similitudines animaduertendas arbitratus sum satis esse augere, hæc sunt. ¶Relinquitur de articuleis. in quibus quædam eadem, quædam alia. De quinque enim generibus duo prima habent eadem, quòd sunt & virilia & muliebria, & neutra; & quòd alia sunt, vt significèt vnum, alia vt plura; & de casibus, quos habent quinos. nã vocãdei voce notatus nõ est. Proprium illud habent, quòd *partim* sint *finita*, vt hic & hæc: partim *infinita*, vt quis & quæ; quorum

quod adumbrata & tenuis analogia: in hoc libro plura dicere non neceſſe eſt. ¶Secundũ genus,quæ verba tempora habent,neq; caſus,ſed habent perſonas,eorũ, declinatuũ ſpecies ſunt ſex. Vna, quæ dicitur *tẽporalis*,vt legebam, gemebam:lego,gemo. Altera,*perſonarum*,vt ſero, meto;ſeris,metis. Tertia,*rogandei*, vt ſcribóne, legóne: ſcribíſne,legíſne?Quarta,*reſpondendei*, vt fingo,pingo;fingis, pingis. Quinta *optandei*, vt diceré, facerẽ; dicã,faciã. Sexta,*imperandei*, vt cape, rape;capito,rapito, Item ſunt declinatuum ſpecies quattuor, quæ *tempora* habent ſine perſoneis, in rogando: vt foditurne? ſeritúrne? &, fodietúrne? ſeretúrne? Ab *reſpondendei ſpecie* eædem figurę fiũt extremeis ſyllabeis dempteis. *Optandei ſpecies*,vt viuatur,ametur: viueretur,amaretũr. *Imperandei declinatus* ſítne,habet dubitationem: & earum ſítne hæc ratio, paretur, pugnetur: parari, & pugnari. Accedunt ad has ſpecies à copuleis diuiſionum quadrineis, *ab infecti* & *perfecti*, emo,edo: emi, edi: *à ſemel* & *ſæpius*, vt lego,ſcribo: lectitaui,ſcriptitaui: *faciẽdei* & *patiẽndei*, vt vro, vngo, vror, vngor: *A ſingulari* & *multitudinis*, vt laudo, culpo: laudamus, culpamus, Huius generis verborum,cuius ſpecies expoſiui quàm latè quidque pateat, & cuiuſmodi efficiat figuras, in libreis qui de formuleis verborum erunt diligentius expedietur. ¶Tertii generis quæ declinantur cum temporibus & caſibus, ac vocantur à multeis ideo *participalia*, hoc eſt,*gerundi*.

* *Deſunt pagina tres.* *

2 ¶quẽadmodũ declinamus, quærimus caſus eius,etiamſi is qui finxit poeta aliquot vocabulum, & ab eo caſu ipſe aliquẽ perperã declinauit,potius eum reprehendimus quàm ſequimur. Igitur ratio quam dico,vtrobique eſt & in heis verbeis quæ imponuntur, & in heis quæ declinãtur: neque non etiã tertia illa quæ ex vtroque miſcetur genere. Quarum vnaquęque ratio conlata cum altera, aut ſimilis, aut diſſimilis, aut ſæpe verba alia,ratio eadem: & nonnunquam ratio alia,verba eadem. Quæ ratio in amor amori,eadem in dolor dolori: neque eadem in Dolor dolorem: & cum eadem ratio quæ eſt in amor & amoris, ſit in amores & amorum tamen, ea, quòd non in ea quæ oportet confertur materia, per ſe ſolùm efficere non poteſt analogias, propter diſparilitatem vocis figurarum. quòd verbum copulatum ſingulare cum multitudine, ita cum eſt proportione, vt eandem habeat rationem:tum denique ea ratio conficit id quod poſtulat analogia:de qua deinceps dicam.

3 ¶Sequitvr tertius locus,quæ ſit ratio & proportio, quæ à Græcis vocatur ἀναλογία: hinc dicta analogia. Ex eodem genere quæ res inter ſe aliqua parte diſſimiles ratione habent aliquam, ſi ad eas duas alteræ res duæ conlatæ ſunt,quæ rationem habeant eandem: quòd ea verba bina habeant eandem λόγον, dicitur vtrumque ſeparatim analagon: ſimul conlata quattuor, analoga. Nam vt in geminei, cùm ſimile dicimus eſſe Menæchmum Menæchmo, de vno dicimus, cùm ſimilitudinem eſſe in heis, de vtroque videatur: ſic cùm dicimus eandem rationem habere aſſem ad ſemiſſem, quam habet in argento libella ad ſembellam, quid ſit analogon, oſtendimus: cùm vtrobique dicimus & in ære & argento eſſe eandem rationem: cùm dicimus de analogia, vt ſodalis & ſodalitas, ciuis & ciuitas, non eſt idem: ſed vtrunque ab eodem ac coniunctum. ſic analagon & analogia idem non eſt, ſed item eſt congeneratum. Quare ſi homines ſubſtuleris, ſodales ſubſtuleris: ſi ſodales, ſodalitatẽ. Sic item ſi ſubſtuleris λόγον ſubſtuleris analogon: ſi id, analogiám. quæ cùm inter ſe tanta ſint cognatione, debebit ſubtilius audiri quàm dici expectare. id eſt, cùm dixero quid de vtroque, & erit commune, expectes dum ego in ſcribendo transferã in reliquum. Sed vt potius tu perſequare animo, hæc fiunt in diſſimilibus rebus. vt in numereis, ſi conferis cum vno duo, ſi cum decem viginti. Nam quum rationem duo ad vnum habent, eandem habent viginti ad decem. In nummeis in ſimilibus, ſic eſt ad vnum victoriatum denarius. ſicut ad alterum victoriatum alter denarius. Sic item in aliis rebus omnibus proportione dicuntur, in quo eſt: ſic quadruplex natura, vt in progenie, vt eſt filius ad patrem, ſic eſt filia ad matrem: & vt eſt in temporibus meridies ad diem, ſic media nox ad noctem. Hoc poetæ genere in ſimilitudinibus vtuntur. multum hoc acutiſſimè geometræ, hoc in oratione diligentius quàm alii ab Ariſtarcho grammatici: vt cùm dicũt proportione ſimilia eſſe,amorem amori, dolorem dolori. Cùm item diſſimile eſſe videãt amorem dolori,quòd eſt alio caſu; item doloré dolori. ſed dicũt quod à ſimilibus nonnunquam rationes habent implicatas duas, vt ſit vna directa, altera tranſuerſa. Quod dico,apertius ſic fiet. Eſto ſic expoſitos eſſe numeros, vt in primo verſu ſit vnum, duo,quattuor: in ſecundo, decem, viginti, quadraginta:in tertio,centum,ducenta,quadringenta. In hac formula numerorum duo inerunt quos dixi λόγους, qui diuerſas faciunt analogias, vnus duplex, qui eſt in obliqueis verſibus, quod eſt vnus ad duo,ſic duo ad quattuor:alter,decemplex, in directis ordinibus: quod eſt vnus ad decem, ſic decem ad centum. Similiter in verborum declinationibus eſt biuium, quod ab recto caſu in recto: ita vt formulam ſimiliter efficiant: quod ſi primo verſu hic albus,huic albo,huius albi. ſecundo, hæc alba, huic albæ,huius albæ. tertio, hoc album, huic albo;huius albi. Itaque fiunt per obliquas declinationes ex heis analogiæ hoc genus.

* *Deſunt quadam.* *

albius,atrius:albio,atrio: per directas declinationes, albius,atrius:albia,atria:quæ ſcilicet erit particula ex illa ducenaria tria, quæ ſcilicet centenaria formula analogiarum, de qua ſuprà dixi. ¶Analogia quæ dicitur, eius genera ſunt duo. Vnum *diiunctum* ſic eſt,vt vnum ad duo,ſic decem ad viginti:alterum *coniunctũ*, ſicut eſt vnũ ad duo,ſic duo ad quattuor: in hoc quòd duo bis dicuntur: & tũ conferimus ad vnũ, & tũ cũ quattuor. Hoc quoque, natura dicitur quadruplex. ſic à ſeptem chordeis citharæ, tamen duo dicuntur habere tetrachorda. quòd quemadmodum crepat prima ad quartã chordã,ſic quarta ad ſeptimã reſpõdet: media eſt alterius prima,alterius extrema. ¶Medici, in ægroteis ſeptimos dies qui obſeruant quarto die,ideò diligentius ſigna morbi aduertunt, quòd quam rationem habuit primus dies ad quartum, eandem præſagit habiturum qui eſt futurus,ab eo quartus, & qui eſt ſeptimus à primo. *Quadruplices deiuncta ſunt in caſibus vocabulorũ*,vt rex regi: *coniuncta ſunt triplices in verborum tribus temporibus*,vt legebam,lego,legam. quòd quam rationem habet legebam ad lego, hanc habet lego ad legam. In hoc ferè omnes homines peccant, quod perperam tribus temporibus hęc adiiciunt,cùm proportione volunt pronuntiari. Nam cùm ſint verba alia infecta,vt lego & legiſtalia: perfecta,vt legi & legiſti: & debeant ſui cuiuſque generis in coniungendo copulari: & cùm recte ſit ideò lego ad legebam,nõ recte eſt lego ad legi:quòd legi ſignificat quid perfectũ,vt hoc,tutudi, pupugi:tundo,pungo:tũdam,pungam. item necatus ſum,verberatus ſum:necabor, verberabor. Iniuria reprehendunt, quòd infecti inter ſe ſimilia ſunt, & perfecti inter ſe, vt tundebam,tundo,tundam: & tutuderam, tutudi tutudero. Sic amabar, amor,amabor: & amatus eram, amatus ſum, amatus ero. Itaque reprehendunt qui contra analogias dicunt cur diſpariliter in tribus temporibus dicantur quædam verba natura, cùm quadruplex ſit natura analogia. Id nonnunquam, vt dixi, pauciores videtur habere partes, ſic etiam alias plureis:vt cùm eſt,quemadmodum ad tria vnum & duo, ſic ad ſex duo & quattuor. quæ tamen quadripartita comprehenditurforma quòd bina ad ſingula conferuntur. quod in oratione quoque nonnunquã reperietur. Sicut Diomedes confertur Diomedibus, ſic dicitur ab Hercules Herculibus. & vt hæ heic ab vno capite à recto caſu in duos obliquos deſcendunt caſus: ſic contrà multa à duobus capitibus recti caſuum confluunt in obliquum vnum. Nam vt ab eis recteis, hei Bœbiei, hæ Bœbiæ, ſit heis Bœbieis: ſic eſt ab heis, hei Cœliei, hæ Cœliæ, heis Cœlieis. A duobus ſimilibus ſimiliter declinatur:vt ſit in heis,nemus,olus: nemora, olera. Alia à diſſimilibus ſimiliter declinantur: vt in articuleis ab hic, iſte:hunc, iſtum. *Analogia fundamenta habet*, aut *à voluntate* hominum, aut *à natura verborum*, aut *re vtraque*. *Voluntatẽ* dico, impoſitionẽ vocabulorum *naturam*, declinationẽ vocabulorum, quò decurritur ſine doctrina. Qui impoſitionem ſequetur, dicet: ſi ſimile in recto caſu dolus & malus: fore in obliquo,dolo & malo: ſi naturam ſequetur, ſi ſit ſimile in obliqueis Marco, Quincto, fore vt ſit Marcum, Quinctum. Qui vtrũque ſequetur dicet, ſi ſit ſimilis tranſitus, vt eſt in ſeruus ſerue, fore vt ſit item in ceruus cerue. Commune omnium eſt, vt quattuor figuras vocis habeat proportione declinatus. *Primum* genus eſt ortum ab ſimilitudine in recteis caſibus: *ſecundum* ab ſimilitudine quæ eſt in obliqueis: *tertium* à ſimilitudine quæ eſt in tranſitibus de caſu in caſum. Primo genere ab impoſito ad naturam proficiſcuntur:in ſecundo,contra:in tertio,ab vtroq. Quo circa etiã hoc tertiũ poteſt bifariam diuiſum eſſe: tertium & quartum dici, quod in eo vt prolàs,& rolàs poteſt dici, qui initia faciet analogiæ, impoſitiones ab heis obliquas figuras declinare habebit: qui naturam, cõtra. qui ab vtraque, reliquas declinationes ab huiuſmodi tranſitibus. Impoſitio eſt in noſtro dominatu, nos in natura. quemadmodum enim quiſque vult,imponit nomen,at declinat quẽadmodum vult natura. Sed quoniam *duobus modeis imponitur vocabulum* aut re ſingulari, aut multitudine:ſingulari,vt cicer, multitudinis,vt ſcalæ. Nec dubium eſt quin ordo declinatuũ, in quo res ſingulares declinantur, ſolæ ab ſingulari aliquo caſu proficantur, vt cicer,ciceri,ciceris. item contra in eo ordine qui multitudinis erit ſolùm quin à multitudinis, aliquo caſu ordiri conueniat, vt ſcalæ, ſcaleis, ſcalas. Aliud videndum eſt, cùm duplex natura copulata ad declinatuum bini fiant ordines,vt eſt Mars,Martis. Vnde autẽ ratio analogię debuit ordiri,vtrum ab ſingulari re in multitudinem, an contra? neque enim ſi natura ab vno ad duo peruenit: idcirco non poteſt amplius eſſe in docendo poſſe ius, vt vnde incipias vt quod ſit prius oſtendas. Itaque illi qui de omni natura diſputant, atquẽ ideò vocantur phyſici, tamen ex heis ab vniuerſa natura profecti, retróque eſſe principia mundi oſtendunt. Oratio cùm ex litteris conſtat tamẽ eã grammatici litteris oſtenderunt. quare in demonſtrando,quoniã potius profeciſſe oportet ab eo quod apertius eſt, quam ab eo quod prius eſt & potius ab incorrupto principio,ab natura rerum,quàm ab libidine hominum. Et hæc tria quæ ſequenda magis ſunt, minus ſunt in ſingularibus quàm in multitudine,

commodius potest ordiri, quòd in heis principiis minus orationis verbeis fingendis, verborum forma, facilius singularia videri possè quam ex singularibus multitudinis: hæc ostendunt, trabes, trabs: duces, dux. Videmus enim ex heis verbeis, trabes, duces, de extrema syllaba E literam exclusam, & ideo in singulari factum esse trabs, dux. Contra ex singularibus non tam videmus quemadmodum facta sint ex B & S trabs, ex C & S dux. Si similitudinis rectus casus fortè figura corrupta erit (id quod accidit raro) prius id corrigemus quàm inde ordiemur. obliqueis adsumere oportere figuras eas quæ non erunt ambiguæ, siue singulares, siue multitudinis, ex quibus id cuiusmodi debent esse, perspici possint. Nam nunquam alterum ex altero videtur: vt Chrysippus scribit, quemadmodum pater ex filio, & filius ex parte, neque minus in fornicibus propter sinistram dextra stat, quàm propter dextram sinistra. Quapropter, vt ex rectеis casibus obliqui, & ex obliqueis recti, & ex singularibus multitudines, & ex multitudinis singulares nonnunquam recuperari possunt: principium id potissimum sequi debemus, vt in eo fundamentum sit in natura, quòd in declinationibus ibi facilior ratio. Facilè enim est animaduertere peccatum magis cadere posse in impositiones eas quæ fiunt plerunque in rectеis casibus singularibus: quòd homines imperiti & dispersi vocabula rebus imponunt, quocunque eos libido inuitauit. natura incorrupta est plerumque suapte sponte, nisi qui eam vsu inscio deprauauit. Quare siquis principium analogiæ potius posuerit in naturalibus casibus quàm in impositiueis, non multa in consuetudine occurrent, & vt à natura libido humana corrigitur, non ab libidine natura, quòd, qui impositionem sequi voluerint, facient contrà. sin à singulari quis potius profisci volet, id illum facere oportebit ab sexto casu, qui est proprius. Latineis enim non est casus alius. Heis litterarum discriminibus facilius reliquorum varietatem discere poterit, quòd ii habent exitus aut in A, vt ab hac terra: aut in E, vt ab hac lance: aut in I, vt ab hoc leui: aut in O, vt ab hoc cælo: aut in V, vt ab hoc versu. Igitur ad demonstrandas declinationes biceps vna hæc. ¶Sed quoniam *vbi analogia, tria*: vnum, quod *in rebus*: alterum, quod *in vocibus*: tertium, quod *in vtroque*: duo priora simplicia, tertium duplex: animaduertendum hæc quam inter se habeant rationem. *Primùm ea* quæ sunt discrimina in rebus, partim sunt quæ ad orationem non attineant, partim quæ pertineant. Non pertinent, vt ea quæ obtenuant in ædificiis & signeis faciendeis ceterique rebus artifices: e queis vocantur aliæ, harmonicæ: sic item aliæ nominibus aliis: sed nulla harum fit loquēdo pars ad orationē. Quę pertinent res, eæ sunt quæ verbeis dicuntur proportione, neque à similitudine quoque vocum declinatus habent. vt Iuppiter, Marspiter: Ioui, Marti. Hæc enim genera nominum & numero & casibus similia sunt, proportione. similia inter se, quòd vtraque nomina sunt, & virilia sunt, & singularia, & casu nominandei & dandei. *Alterum* genus vocale est, in quo voces modò sunt proportione similes, non res: vt biga bigæ, nuptia nuptiæ, Neque enim in heis res singularis subest vna, cùm dicitur biga, quadriga. neque ab heis vocibus quę declinata sunt, multitudinis significant quidquam. Ideò quòd omnia multitudinis quæ declinantur ab vno: vt à merula, merulæ, sunt eiusmodi vt singulari subiungantur: sic merulæ duæ, caculæ tres, faculæ quattuor. Quare cùm idem non possit subiungi: cùm dicimus vnæ bigæ, quadrigæ duæ, nuptiæ tres, sed pro eo vnæ bigæ, binæ quadrigæ, trinæ nuptiæ: apparet non esse biga, & quadriga, & bigæ, & quadrigæ: sed vt est huius ordinis vna, duæ, tres principium vna: sic in ordine altero, vnæ, binæ, trinæ, principium vna: sic in hoc ordine altero, vnæ, binæ, trinæ, principium est vnæ. *Tertium* genus, est illud duplex quod dixi, id quo & res & voces similiter proportione dicuntur: vt bonus, malus: boni, mali. de quorum analogia & Aristophanes & alii scripserunt. Etenim hæc denique perfecta, vt in oratione illæ duæ simplices inchoatę analogię, de quibus tamen separatim dicam, quòd heic quoque vtimur in loquendo. Sed prius de perfecta in qua & res & voces quadam similitudine continentur. cuius genera sunt tria: vnum, *vernaculum* ac domi natum: alterum, *aduentitium*: tertium, *ne hum*, ex peregrino heic natum. *Vernaculum* est, vt sutor, & pistor: sutori, & pistori. *Aduentitium* est, vt Hectores, Nestores, Hectoras, Nestoras. Tertium illud *nothū*, vt Achilles, & Poleus, de genere multi vtuntur, non modò poetę, sed etiam plerique. hæc primò omnes qui soluta oratione loquuntur, dicebāt, vt quęstorem, prętorem, sic Hectorē, Nestorem. Itaque Ennius ait, Hectoris natum de muro Troiano iactari. Actius hoc in tragœdiis largius à prisca consuetudine mouere cœpit, & ad formas Græcas verborum magis reuocare. & à quo Valerius ait, Actius Hectorem nollet facere, Hectora mallet. quòd aduentia pleraque habemus Græca, secutum, vt de notheis Græcanicos quoque nominatos plurimum haberemus. Itaque vt heis alia Græca, alia Græcanica, sic analogię, è quibus quę sic nothę fiunt declinationes, de heis aliæ sunt priscę, vt Bacchides, Chrysides: alię, minores, vt Chrysideis, Bacchideis: alię, recentes, vt Chysidas, Bacchidas: cùm heis omnibus tribus vtātur nostri. maximè qui sequūtur media in loquēdo, ostendunt minimū quod prima parū similia videt esse Greęceis, vnde sint translata: tertia parum similia nostreis

4 OMNIS analogiæ fundamentum similitudo quædam, vt dixi, quæ solet esse in rebus, in vocibus, & in vtroque in qua harum parte cumque sit in ferendo, & cuiusmodi, videndum. Nam, vt dixi, neque rerum, neque vocis similitudo ad has dupliceis, quæ in loquendo quærimus, seperatim satis est, quod vtraque parte opus est simili, analogias verborum exprimendas: quas ad loquendum vt perducas, accedere debet *vsus*. Alia enim ratio qua facias vestimentum, alia, quemadmodum vtare vestimento. *Vsus species* videntur esse *tres*: vna, *consuetudinis veteru*; altera *consuetudinis huius*, *tertia autem neutra. Veteris*, vt casus furus, casci furi. *Huius consuetudinis*, vt albus, caldus: albo, caldo. *Neutra*, vt scala, falera, scalam, faleram. Ad quas accedere potest *quarta*, quæ est *mixta*, vt amicitia, inimicitia: amicitiam, inimicitiam. *Prima* est, qua vsi antiqui, & nos reliquimus: *secunda*, qua nunc vtimur: *tertia*, qua vtuntur poetæ. ¶Analogia non item ea definienda *quæ dirigitur ad naturam* verborum, atque illa *qua ad vsum loquendi*. Nam *prior* definienda sic, Analogia est verborum similium declinatio similis. *Posterior* sic, Analogia est verborum similium declinatio similis, non repugnante consuetudine communi. Ad quam harum duarum ad extremum additum erit hoc: ex quadam parte: *postica analogia* erit definita. harum *primam* sequi debet populus, *secundam* omnes singuli e populo: *tertiam* poetæ. ¶Hæc diligentius quàm apertius dicta esse arbitror. sed non obscurius quàm de re simili definitiones grammaticorum sunt, vt Arusini, Aristodemi, Aristoclis, item aliorum. quorum obscuritates eo minus reprehendendæ, quòd pleræque definitione re incognita propter summam breuitatem, non facilè perspiciuntur, nisi articulatim sit explicata. Quare magis apparebit si erit aperte de singuleis partibus: quid dicatur *verbum*, quid *similitudo verbi*, quid *declinatio*, quid *similitudo declinationis. non repugnante consuetudine communi*, quid *ex quadam parte*. ¶*Verbum* dico, orationis vocalis partem, quæ sit indiuisa & minima, si declinationem naturalem habeat. Similem, verbum verbo, tum quom & res, qua significatur, & in figura transitum declinationis parilem. *Declinatio* est cum ex verbo in verbum, aut ex verbi discrimine, vt transeat mens, vocis commutatio sit aliqua. ¶*Similitudo declinationis*, cùm item ex aliqua figura in figuram transit vt id transit cum quo confertur. ¶Adiectum est, *non repugnante consuetudine communi*: quòd quædam verba contra vsum veterem declinata patietur, vt passa Hortensium dicere pro has ceruices, ceruix: quædam non, vt si dicas pro fauces, faux. Vbi additur, *ex quadam parte*, significat non esse in consuetudine in heis verbeis omneis partеis: vt declinatum amo, iuuo: amor, iuuor.

5 ¶QVID videretur analogia in oratione, & quas haberet species, & quæ de heis sequenda viderentur, vt breui potui, informaui. ¶Nunc in quibus non debeat esse, ac proinde ac debeat, soleat quæri, dicam. Ea ferè sunt quattuor genera: *Primùm* in id genus verbeis quæ non declinantur, analogia non debet quæri, vt in heis, nequam mox, vix. De heis magis in alio quàm in alio eratur verbo. dicunt enim non habere casus mox & vix, nequam habere: quòd dicamus, hic nequam, huius nequam, huic nequam: cùm intelligimus, aut hominis eius quem volumus ostendere esse nequam, dicimus casus, & ei proponimus non, cuius putamus nequitiam. Quod vocabulum factum, vt ex non & volo, Nolo: sic ex ne & quidquam, item media extrita syllaba, coactum est Nequam. Itaque vt eum quem putamus esse non hili dicimus Nihili, sic in quo putamus esse nequidquam, dicimus nequam. ¶*Secundò*, si vnum solum habent casum in voce, quod non declinentur, vt litteræ omnes. ¶*Tertiò*, si singularis, est vocabuli series, neque habet cum qua comparari possit, vt esse putant caput, capitis, capite ¶*Quartum*, si ea vocabula quæ conferuntur inter se, rationem habent quam oportet, vt socer, socrus, soccrum, socrum.

6 CONTRA in quibus debeat quæri analogia, ferè totidem gradus debent esse coniuncti. *Primum*, vt sint res: *secundum*, vt earum sit vsus: *tertium*, vti hæ res vocabula habeant: *quartum*, vt habeant declinatus naturaleis. *De primo gradu* quod natura subest & multitudinis & singularis, dicimus hei asses, hosce asses, hicas, hunc assem: contra quòd in numeris finiteis multitudinis natura singularis non est, dicimus hei duo, & hei tres: heis duobus, heis tribus. ¶*Secundo gradu* si est natura, neque est vsus id genus vt sit discriminandum, vt sit in faba, & id genus. Non enim opus fuit, quæ vt in seruеis, item ex parte & vniuersa nominamus.

* *Desunt quædam.* *

LIBER X.

*

LIBER XI.

Rure ordinatum arbustum. *Ex Sosipatr. lib.* I.

Horum poematorum, his poematis, *Ex eodem libro.*

Catinuli. *Ex eodem libro.*

GIT. per omnes casus. *Ex eodem libro.*

LIBER XII.

*

LIBER XIII.

Olino & Osso. *Ex Sosipatro lib.* I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LIBER XIV.

*

LIBER XV.

*

LIBER XVI.

*

LIBER XVII.

*

LIBER XVIII.

Quibus nos in hoc libro proinde, vt nihil interlit, vtemur indiscriminatim. *Ex Nonio Marcello Indiscriminatim.*

LIBER XIX.

*

LIBER XX.

*

LIBER XXI.

*

LIBER XXII.

Rure veni. *Ex Sosipatro libro I.*

LIBER XXIII.

Ingluuies, sunt tori circa gulam, qui propter pinguedinem fiunt, & interiectas habent rugas. *Iun. Phylarg. in 3 Georg. Virg.*

LIBER XXIV.

Proloquium est sententia, in qua nihil desideratur. *Ex 16. Gellij 8.*

Quom inde haurierint. *Ex Prosciano lib. 10. Haurici vel haurii.*

Incerti libri.

Quare in huiusmodi locis poni oportet, notam in transuersum inter syllabas frequentius ad extremum versum senarium, & similes, si pro longa, breuem habebunt, vt in hoc:

Amicus summus meus & popularis Geta, *Ex Rufino de metris Terentij.*

*

Caput quod ab eo capiunt initium sensus ac nerui. *Ex Lactantio de opificio Dei. v. 5.*

*

In priore verbo graues prosodiæ quæ fuerunt manent: reliquæ mutant. *Ex Lactantio 18. v. 12. ex 2. ad M. Marcellum.*

*

Semel minúsve, an bis minus sit, non scio.

An vtrumque horum, vt quondam audiui dicier.

Ioui ipsi regi noluit concedere. *Ex 12. Gell. 6.*

*

Id præsente legatis omnibus, exercitu pronunciat. *Ex Donato est. 4. scena 3. Eunuchi.*

*

Fixum. *Ex Diomede lib. 1. c. 4.*

*

Varro ait, Alia ex Græco sumpta ex masculino in femininum transire) & A litera finiri: ὁ κοχλοίας, hæc cochlea. ὁ χάρτης, hæc charta, ὁ γαυσάπις, hæc gausapa. *Priscianus lib. 7.*

*

Varro in libris ad Ciceronem ait iuuenior & senior comparatiui sunt per diminutionem: senior non satis senex: iunior non satis iuuenis vel intra iuuenem: sicut pauperior, intra pauperem. *Ex Seruio in 5. & 6. Æneid.*

*

Varro ait quatuor foraminum fuisse libras apud antiquos, & se vidisse libras quatuor foraminum. *Ex Atrone in artem poetitam Horatij.*

M. Varro in libro secundo ad Marcellum de Latino sermone, ædilimum dici oportere cēset, magis quàm edituum: quòd alterum sit recenti nouitate fictum, alterum antiquæ origine incorruptum. *Ex 12. Gellij 10.*

Ala, culmus, fabæ. *Seruius.*

M. VERRII

M. VERRII FLACCI
QVÆ EXTANT,

DE M. VERRIO FLACCO.

VERRIVS *Flaccus libertinus docendi genere maximè inclaruit. namq; ad exercitanda discentium ingenia æqualeis inter se committere solebat, proposita non solum materia, quam scriberent, sed & præmio, quod victor auferret: id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior. Quare ab Augusto quoque nepotibus eius præceptor electus transit in Palatium cum tota schola. verum vt neq; amplius posthac discipulum reciperet. Docuit q; in atrio Catilinæ domus, quæ pars Palatij tunc erat: sistertiũ centena in annum accepit. Decessit ætatis exactæ sub Tiberio. Statuam habet Prænestæ in inferiore fori parte contra hemicyclum, in quo fastos à se ordinatos, & marmoreo parieti incisos publicarat.* Ex Suetonio de Grammaticis.

Scribonius Aphrodisius Orbilij seruus, atque discipulus mox à Scribonia Libonis filia, quæ prior Augusti vxor fuerat, redemptus, & manumissus docuit, quo Verrius, tempore. cuius etiam libros de Orthographia rescripsit non sine insectatione studiorum, morumq; eius. Ex eodem.

Marcum quidem Antonium, vt insanum increpat Augustus, quasi ea scribentem, quæ mirentur potius homines, quam intelligant &c. Tuq; dubitas, inquit, Cymberne, Annius, an Verrius Flaccus imitandi sint tibi: ita vt verbis, quæ Crispus Sallustius excerpsit ex originibus Catonis, vtaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda. Ex eod. in Aug. c. 86.

Ante obitum Augusti anno quarto Athenodorus Tarsensis Stoicus, philosophus & M. Verrius Flaccus grammaticus, insignes habentur. Ex Euseb. in Chron.

M. VERRII FLACCI RERVM
MEMORIA DIGNARVM
LIB. I.

VERRIVS hoc libro refert, cur dicatur versus ille ex Hesiodo, Malum consilium consultori pessimum est. Statua Romæ in comitio posita Horatij Coclitis fortissimi viri de cælo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum aruspices ex Etruria acciti inimico atque hostili in populum Romanum animo instituerant eam rem contrariis religionibus procurare. Atque illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi. quem sol oppositu circum vndique aliarum ædium nunquam illustraret. quod cum ita fieri persuasissent, delati ad populum proditique sunt. & cum de perfidia confessi essent, necati sunt. constititque eam statuam perinde, vt veræ rationes post compertæ monebant, in locum editum subducendam, atque ita in area Volcani sublimiori loco statuendam. Ex qua re bene & prospere reipub. cessit. Tunc igitur quod in Etruscos aruspices male consulentes animaduersum, vindicatumque fuerat versus hic senarius scite factus, cantatúsque esse pueris vrbe tota fertur. *Ex Gell. lib. 5. cap. 28.*

INCERTI LIBRI.

PLVRIMAS prodidit Verrius mortes repentinas. *Ex Plin. lib. 12. c. 71.*

Roma plurimos elephantos vidit anno quingentesimo secundo, victoria L. Metelli Pontificis in Sicilia de Pœnis captos CXLII. fuere transuecti ratibus, quas doliorum confertis ordinibus imposuerant. Verrius eos pugnasse in circo, interfectosque iaculis tradit, penuria consilij: quoniam neque ali placuisset neque donari regibus. *Ex eod. lib. 13 c. 6.*

Tenuissimum murænis tergus, contra anguillis crassius, eoque verberari solitos tradit Verrius prætextatos, & ob id multam his dicit non institutam *Ex eod. 9. c. 3.*

Populum Romanum farre tantum e frumento trecentis annis vsum Verrius tradidit. *Ex eod. lib. 18 c. 7.*

Verrius Flaccus auctores ponit, quibus cre-

dat in oppugnationibus antè omnia solitum à Romanis sacerdotibus euocari deum, cuius in tutela id oppidum esset, promittique illi eundem aut ampliorem locum apud Romanos, cultumve. *Ex eod. lib. 28. c. 2.*

Tunica aurea triumphasse Tarquinium Priscum Verrius tradit. *Ex eod. lib. 23. c. 3.*

Enumerat auctores Verrius, quibus credere sit necesse: Iouis ipsius simulacri faciem diebus festis minio illini solitam, triúphantumque corpora. Sic Camillum triumphasse. Hac religione etiam nunc addi in vnguenta cænæ triumphalis: & à Censoribus in primis Iouem mirandum locari. *Ex eod. lib. co. 7.*

Verrius Flaccus ait, cum populus Ro. pestilentia laboraret, essetque responsum id accidere, quod dii despicerentur: anxiam vrbem fuisse, quia non intelligeretur oraculum: euenisseque, vt Circensium die puer de cænaculo pompam superne despiceret, & patri referret, quo ordine secreta sacrorum in arca pilenti composita vidisset. Qui cum rem gestam senatui nunciasset: placuisse velari loca ea, qua pompa veheretur: atque ita peste sedata puerum, qui antiquitatem sortis absoluerat, togæ prætextæ vsum minus impetrauisse. *Ex Macrob. lib. 1.*

M VERRII FLACCI
Satvrnvs.

Satvrnaliorvm dies apud Græcos quoque festi habentur. *Ex Macrobio libro 1. Saturn.*

Dilucide me de constitutione Saturnaliorum scripsisse arbitror. *Ex eod. lib.*

Cur autem Saturnus ipse in compedibus visatur, Verrius Flaccus causam se ignorare dicit. *Ex eod lib.*

XII. Kal. Ian. feriæ sunt Diuæ Angeroniæ, cui Pontifices in sacello Volupiæ sacrum faciunt: quam Verrius Flaccus Angeroniam dici ait, quod angoret, ac animorum sollicitudines propitiata depellat. *Ex eod. lib.*

M. VERRII FLACCI
De obscvris catonis.

Lib. I.

LIB. II.

In eo libro scriptum inuentum est, receptitium seruum dici nequam, & nulli pretij, qui, cum venum esset datus, redhibitus ob aliquod vitium, receptusque sit. Propterea, inquit, seruus eiusmodi sectari maritum, & flagitare pecuniam iubebatur. vt eo ipso dolor maior, & contumelia grauior viro fieret, quod cum seruus nihili petendæ pecuniæ causa compellaret. Cum pace autem, cunque venia istorum, si qui sunt, qui Verrii Flacci auctoritate capiuntur, dictum hoc sit. receptitius enim seruus in ea re, quam dicit Cato, aliud omnino est, quam Verrius scripsit. *Ex Gellio libro 17. c. 6.*

M. VERRII FLACCI
De verborvm significatione.

LIB. I.
LIB. II.
LIB. III.
LIB. IIII.

Verrivs hoc libro dies, qui sunt postridie kalendas Nonas, Idus, quod vulgus imperite nefastos dicit: propter hanc causam dictos, habitosque atros esse scribit. Vrbe, inquit, à Gallis Senonibus recuperata L. Atilius in senatu verba fecit, Q. Sulpitium Tr. Mil. ad Alliam aduersus Gallos pugnaturum, rem diuinam dimicandi gratia postridie Idus fecisse: tum exercitum populi Romani occidione occisum. & post diem tertium eius diei vrbem præter Capitolium captam esse. Complureſque alii senatores recordari sese dixerunt, quotiens belli gerendi gratia res diuina postridie kalendas, Nonas, Idus à magistratu populi Rom. facta esset: & eius belli proximo deinceps prælio reipublicæ malam gestam esse. Tum Senatus eam rem ad Pontificeis reiecit, vt ipsi, quod videretur, statuerent. Pontifices decreuerunt nullum iis diebus sacrificium recte futurum. *Ex Gell lib. 5. c. 17.*

Historiam ab annalibus quidam differre eo putant, quod cum vtrumque sit rerum gestarum narratio, earum tamen proprie rerum sit historia, quibus rebus gerendis interfuerit is, qui narret, eamque esse opinionē quorumdam, Verrius refert. Ac se quidem dubitare super ea re dicit. Posse autem videri putat non nihil esse rationis in ea opinione. quod historia Græce significat rerum cognitionem præsentium. Sed nos audire soliti sumus, annales omnino id esse, quod historiæ sint: historias non omnino esse id, quod annales sint. *Ex Gell. libro 5 c. 18.*

LIB. V.

Salva *res est dum saltat senex*, quare parasiti Appolinis in scæna dicite at, causam Verrius in libro quinto, quorum prima est p literā, reddidit. Quod C. Sulpicio. C. Fuluio Cōsulibus &c. At in hoc libro refert Sinnii Capitonis verba &c. Quam inconstantiam Verrii nostri non sine rubore retuli. *Ex Festo verbo salua res est.*

LIB. VI.

INCERTI LIBRI EX FESTO VEL PAVLO.

Bellitvdinem sicut magnitudinem Verrius (alias Varus) dixit.

Impetum, industrium, indulgentem perinde composita ait Verrius, atque impunis, & immunis, mihi non satis persuadet.

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, vt ait Verrius, in clibano ante, quam percoquatur, decidit in carbones, cinerémque, &c.

Mater, Matura, manes, mane, matrimonium, materfamiliæ, matertera, matrices, materiæ dictæ videntur, vt ait Verrius, quia sint bona, &c.

Matronæ à magistratibus non summouebantur &c. quam ob causam ait Verrius. . . . nec viri earum sedentes cum vxoribus in vehiculo, descendere cogebantur.

Mendicum dici Verrius putat à mente eius, quem fefellerit fortuna: vel quod precetur quemque, vt vitæ suæ medeatur cibo.

Metaphoram quam Græci vocant, nos trālationem, id est domo mutuatum verbum, quo vtimur, inquit Verrius, &c.

Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis, &c. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iuglandum vocat, medium, velut dissepimentum, &c.

Occare, & occatorem Verrius putat dictum ab occædendo, quod cædat grandis globos terræ, cum Cicero venustissime dicat ab occæcando fruges fatas.

Orcum quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum vragum &c. sed nihil affert exemplorum, &c.

Oscos, quos dicimus, ait Verrius Opscos antea dictos teste Ennio, cum dicat: De muris res gerit Opscus. Adiicit etiam, quòd stuprum inconcessæ libidinis obscena dicantur ab eius gentis consuetudine inducta. Quod verum esse non satis adducor, &c.

Pedum est, quidem baculum incuruum, &c. Sed in versu, qui est in Iphigenia Ennij, Procede. gradum proferre pedum, nitere, cessas? id ipsum iaculum significat, cum ait Verrius: mirari satis non possum, &c.

Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico vsu, &c. ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per O solere scribi. Mihi id falsum videtur, &c.

Piari eos, veluti proprio verbo ait Verrius, qui parum sint animati, &c.

Pictor Zeusis risu mortuus, dum ridet effuse pictam à se anum γραῶ. Cur hoc loco relatum sit à Verrio, cum de significatu verborum scribere propositum habuerit, equidem non video, &c.

Prædia rursus Verrius vocari ait ea remedia, quæ data Cæciliæ &c. ea vocari ait, quod mala prohibeant.

Prærogatiuæ centuriæ dicuntur, &c. Verrius probabilius iudicat esse, & cum essent designati à prærogatiuis, in sermonem res veniret, &c.

Profanum, quod non est fanum &c. vt Verrius &c. cuius opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime necesse est. Cuius propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, & sepulta verba, atque ipso sæpe confitente nullius vsus, atque auctoritatis præterire: & reliqua quam breuissime redigere in libros admodum paucos. Ea autem, de quibus dissentio, & aperte, & breuiter, vt sciero, scripta in his libris meis inuenientur, inscribuntur: Priscorvm verborvm cvm exemplis.

Quatere suspensum, & vicinum rei alicuius motum significat: non vt Verrius putat, ferirem, &c.

Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. esse enim rectum Rei fert, &c. sed esse iam vsu possessum.

Repagula sunt, vt Verrius ait, quæ patefaciundi gratia ita figuntur, vt ex contrario quæ oppangantur, &c.

Repastinari ager is dicitur, vt Verrius existimat, cuius natura mutatur fodiendo &c.

Repudium Verrius ait dictum, quod sit ob rem pudendam, &c.

Rhegium appellare oportere ait Verrius id municipium, quod in freto e regione Siciliæ est &c.

Romuliam tribum &c. . . . nisse ait Verrius . . . &c.

Ruscum est, vt ait Verrius, amplius paullo herba, & exilius virgultis &c.

Sacram viam quidam appellatam esse existimant, &c. nec appellari debere ait Verrius, sed disiuncte vt ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam: vt ne nouam viam quidem, &c.

Salicem Verrius virgulti genus non arboris dicit. & ridiculè interpretatur. dictum, quod ea celeritate crescat, vt salire videatur.

Salinum in mensa pro aquali solitum esse poni ait cum patella: quia nihil aliud sit sal, quam aqua.

Sas Verrius putat significare eas, auctore Ennio, &c. cum suas magis videatur significare, &c.

Satis verbum Verrio melius fuit præterire, vt mihi videtur, quam tam absurdas opiniones suas de eo recitare, quas sciens præterij, tam Hercules, quam de scabro, quod proximum sequebatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scraptæ dicebantur nugatoriæ, ac despiciendæ mulieres, vt ait Verrius, ab ijs, quæ crea iidem appellabant etc.

Scurræ vocabulum Verrius ineptissime aut ex Græco tractum ait, quod est σκυραλίζειν, aut à sequendo, cui magis adsentitur etc.

Senonas Gallos Verrius ait existimare appellari, quia noui venerint etc.

Scrilla Verrius appellari putat nauigia Istrica. etc. cum ἀπεφθεγμένως, & ficto vocabulo vsus sit etc.

Sertorem quidam putant dictum à prendendo etc. quod totum Verrius ἀπαθῶς introduxit.

Silicernium Verrius existimat etc.

Solea, vt ait Verrius, est non solum ea, quæ solo pedis subiicitur: sed etiam pro materia robusta etc.

Solida sella etc..... bant inquit Verrius quod..... absurde, vt mihi videtur, etc.

Solla appellantur sedilia etc. quæ, vt ait Verrius, omnia dicta sunt à solo etc.

Spondere Verrius putat dictum, quod sponte sua, id est voluntate, promittatur. Deinde oblitus inferiore capite sponsum & sponsam ex Græco dictam ait etc.

Stellionem g..... Verrius dic.... etc.

Stipatores ait dictos à stipe etc.

Suburam Verrius alio libro à pago Succusano dictam ait: hoc vero maxime probat eorum auctoritate etc.

Superuacaneum u..... cludit Verrius ab u ... etc.

Tænias Græcam vocem sic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum esse laneum capitis honorati etc.

Talionis mentionem fieri in duodecim air Verrius etc. neque id, quid significet, indicat: puto quia notum. etc.

Taminia, vua siluestris generis videtur Verrio dicta. quæ tam mira sit, quam minium.

Tarquitias scalas etc. appellatas esse ait vulgo existimari Verrius.

Tartarino cum dixit Ennius, horrendo, & terribili Verrius vult accipi. à Tartaro, qui locus apud inferos.

Tentipellium Artorius putat esse calciamentum etc. Titinium ait Verrius existimare id medicamentum esse etc. cum ille ὑπνωτὴν dixerit.

Tonsillam esse Verrius ait palum dolatũ etc.

Tumultũ dici ait Verrius, qui ab alijs oriatur, quam ab Italicis, & Gallicis hostibus etc.

Turrhenos Etruscos appellari solitos ait Verrius, à Turrheno duce Lydorum etc.

Vacerram Verrius, & alii complures vocari dicunt, stipitem, ad quem equos solebant religare.

Vineæ, vt Verrius præcipit, quod vini feraces sint. etc.

M. VERRII FLACCI EPISTVLÆ.

NAM crebro in antiquis lectionibus inuenitur, sicut in epistulis probat Verrius Flaccus exemplis, auctoritate, ratione dicens in aduerbiis pro V, O plerunque maiores ponere consuetos. & sic pro Huc Hoc, veteres dicere solebant, sicut pro illuc, illo dicimus. *Ex Seruio lib. 8. Æn.*

M. VERRII FLACCI CARMINA.

BLANDITVSQ. labor molli curabitur arte. *Ex Prisc. lib. 8.*

INCERTA VERRII FLACCI.

SÆVITIAQ. eorum abominaretur ab hominibus. *Ex Prisc. lib. 8.*

Festinat à fando dicitur: quoniam isti ignauiores, qui nihil perficere possunt, plus verborum, quam operæ habent. Sed id nimis coactum, atque absurdum videtur, inquit Gellius. *Ex Gell. lib. 16. ca. 14.*

Caper ostendit de dubiis generibus. Verrium Flaccum posuisse, alecem hanc dicens. *Ex Prisc. lib. 6.*

Alicam sine aspiratione dictam Verrius tradit, & sic multi dixerunt. *Ex Charis. lib. 1.*

Helenius Acron Verrium dicit errare, qui putat hos ambo dici debere. *Ex eod lib.*

Amœna loca Varro dicta ait, eo quod solum amorem præstent, & ad se amanda alliciant. Verrius Flaccus, quod sine munere sint, nec quidquam his officiat: quasi amunia, hoc est sine fructu, vnde nullus fructus exsoluitur. inde etiam nihil præstantes immunes vocantur. *Ex Isid. lib. 14. cap. 7. etym.*

Non negat Verrius Flaccus kal. Apr. postea constitutum, vt matronæ Veneri sacrum facerent. *Ex Macrob. lib. 1. Saturn.*

Nonnulli etiam ex participiis putauerunt talia figurari. vt Verrius Flaccus, qui ab eo, quod est audens, audenter. *Ex Charis. lib. 11.*

Camara dicuntur, vt Verrius Flaccus adfirmat, non camera per E. Sed Lucretius cameræque caminis ex cratibus: etiam cameram dici posse ostendit. *Ex eod. lib. 1.*

Inchoaui ab inchoo dicendum putat Iulius Modestus: quia sit compositum à caho initio rerum, quod Verrius (&) Flaccus in postrema syllaba aspirandum probauerunt. Cohum enim apud veteres mundum significat. *Ex Dione lib. 1.*

Clunes Verrius Flaccus masculino genere dici probat, quoniam in IS syllaba terminata omnia carentia nominatiuo singulari masculina sunt, vt panis, cinis, crinis, & similia. *Ex Charis. lib. 1.*

Diligenter

Diligente. Verrius Flaccus, inquit Plinius eorum nominum, quæ NS finiuntur casu nominatiuo, ablatiuus in E dirigendus est. *Ex eodem lib.*

Distert fatigatus à fesso, vt Verrius ait, quod fatigatus, cum quis per alium laborare compellitur: fessus vero, cum quis labore deficit, vt lassus. *Ex dirmede 1.*

Nec hanc solum Romani meretricem colunt, sed Faulam quoque, quam Herculis scortum fuisse Verrius scribit. *Ex Lact. lib. 1. c. xx.*

Verrius Flaccus sic distinxit: modica esse labrà, labia immodica, & inde Labiones dici. *Ex Charis. lib. 1.*

Verrius lacte pro lac dicit. *Ex eod. lib.*

Nonnulli synalephas quoque circa obseruandam scriptionem existimauerant. sicut Verrius Flaccus. vt vbicumque prima vox M littera finiretur, sequens à vocali inciperet; M non tota, sed pars illius prior tantum scriberetur, vt appareret exprimi non debere. *Ex Velio longo Orthogr.*

Manibias per duo I dicendum, quia sunt à manibus, vt putat Verrius. sed & manubiæ per V dici possunt. *Ex Charis. lib. 1.*

Nomenclator siue V dicitur, vt Verrius ait, velut nominis calator. *Ex eodem.*

Panis genitiuo plurali panum Verrius dixit. *Ex eodem.*

Polenta dici debet per O, cuius rei Verrius Flaccus rationem *** vsus omnium poliatur. *Ex eodem.*

Cum autem quid hoc est hominis quæritur, inquit, de alicuius quæro hominis qualitate* qui necesse * sit in masculine dicendus est, vt Verrius ait. quoniam neutra in I & in VS non exeunt. *Ex eodem.*

Sal neutro genere Verrio etiam placuit. *Ex eodem.*

Porphirio ex Verrio & Festo, inauguralibus, inquit, libris ita est, SANE SANCTEQVE. *Ex eodem* lib. 2

Verrij Flacci scripta ad hoc genus quæstionis pertinentia hæc fuerunt: *Senatum* dici & pro loco, & pro hominibus: *ciuitatem* & pro loco, & oppido: & pro iure quoque hominum. & pro hominum multitudine. *tribus* quoque & *decurias* dici & pro loco, & pro iure, & pro hominibus. *concionem* autem tria significare, locum, suggestúmque vnde verba fierent: item significare cœtum populi adsistentis: item orationem ipsam, quæ ad populum diceretur. *Ex Gell. lib. xvij cap. 7.*

Verrio Flacco videtur eandem esse apud nos V litteram, quæ apud Græcos Y. namque his exemplis argumentatur quod illi dicunt κύμινον, nos cuminum. quam illi κυπάρισσον, nos cupressum. illi κυβερνήτην, nos gubernatorem: nec non ex eiusmodi Theseus, Menœceus, Peleus, & similibus adfirmat *Ex Velio Longo de Orthogr.*

X, & Z Verrio Flacco placet mutas esse: quoniam à mutis incipiant, vna à C, altera à D* quod si quos mouet, quod in semiuocalem desinant: sciant, inquit, Z litteram sic scribi ab iis, qui putant illam ex C & D* constare, vt sine dubio muta finiatur. *Ex eodem.*

Ex Verrio Flacco Plinij lib. III. VII. VII. XIV. XV. XVIII. XXVIII. XXIX. XXXIII. XXXIV. XXXV. *Ex Plin. lib. 1. de nat. hist.*

SEXTI POMPEII FESTI
DE VERBORVM SIGNIFICATIONE
FRAGMENTVM.

Ex vetustissimo exemplari Bibliothecæ Farnesianæ descriptum.

SCHEDÆ QVÆ FESTI FRAGMENTO DETRACTÆ APVD POMPONIVM LÆTVM EXTABANT.

Ex Bibliotheca Eutuÿ Virsini.

In Sextum Pompeium Festum eiúsque fragmentum admonitio ad Lectorem.

MVltis Flaccus; cuius quæ extabant fragmenta paulò ante exhibuimus, de significatu verborum scripserat. *Festus in Pictor Zeuxis* libros complureis ex tanto librorũ eius numero Sex. Pompeius Festus intermortua iam & sepulta verba atque, ipso sæpe confitente Verrio, nullius vsus, aut auctoritatis, præterire voluit: reliqua verò, quàm breuissime redigere in libros admodum paucos, cum hac inscriptione, Priscorum verborum cum exemplis, *Festus in Prosanum.* Is liber Festi integer adhuc extabat Caroli magni temporibus, cum Paulus quidam

Diaconus iusta lege Talionis, Festi librum in Epitomen redegit: eo indigno successu, vt præ eo Festus negligeretur. Vnus tamen adhuc Festi liber extabat totius quasi cladis superstes, & is quidē, pro tēporis iniuria, media parte mutilus (huius enim ante M literam nihil extat: & ab ea ad finem vix dimidium eius quod antea) ex Illyrico aduectus, cuius aliquot pagellas Pomponius Lætus: maiorem partem, Manilius Rallus (ab his Angelus Politianus librum accepit, agnouit, & exscripsit, & ab eo exemplo Petrus Victorius aliquot locis, vulgaret Festi libros emendare cœpit:) reliquiæ verò ad Aldum Manutium peruenere, qui conatus est cum Pauli Epitome eas coniungere ac quasi vnum corpus ex duplicibus membris conficere. Simili ratione ex vtroque libro cōfectus alter liber extabat, apud Achillem Maseum, Aldino locupletior, reapsē tamen imperfectus. Ea res mouit Antonium Augustinum accepto veteri monumento Festi à Rainutio Farnesio Cardinale (cui id Michaelis Siluij Cardinalis testamento relictum erat) ad vtrumque auctorem Festum & Paulum ordine literarum paulò aptiore coniungendum: lectore, quà licuit, admonito eorum quæ Festi, quæque Pauli essent, neglecta quoque praua librorum Festi diuisione quam Aldus confecerat. Sed cum antiquitati sua ac peculiaris sit maiestas & forma, Fuluius Vrsinus idem vetus monumentum Festi, ex Farnesiorum bibliotheca, vti erat planè mutilum ac lacerum, iisdem pagellis iisdem lineis repræsentauit, nisi quòd charactere Italico de suo ingenio ac per coniecturam partim exesas, partim fugientes sententias Festi primum suppleuit: iis autem quæ plenè extabant ac legi poterant, coniecturas margini adiecit. Festo ita mutilo schedas quæ apud Pomponium Festum fuissent, idem Vrsinus, vti eæ erant subiecit. Hunc alij insecuti, spreto tantæ vetustatis monumento atq. exemplari, Antonij Augustini editioni, Vrsinianam confudere. Nos contrà, vtrasque enim separatim edidimus priore quidem loco post Verrium Flaccum, hoc est Festi fragmentum vti purum ac simplex fuit cum schedis, Pomponij Læti: secundo, compositum ex Paulo Diacono & Festo ab Antonio Augustino corpus. Nam & simplicia natura priora; & hæc quoque ratione magnis viris laus sua ac priora redditur: sed & vetustatis venerandæ species curiosis conseruatur: & reliquis post Vrsinum, diuinandi occasio maior patet: vt nihil dicam, hac etiam editione magnum in eo lectioni adiumentum, quòd primores dictiones, de quarum interpretatione agitur, hac nota peculiari ¶ à cæteris distinctæ atq. separatæ sunt, vt primo obtutu in lectoris oculos incurrant, quæ alioqui abscedentes ac reliquis commixtæ, propter eundem tenorem literarum, Lectori fastidium adferebant. Hoc te volui Lector.

***

M I

¶ murum dicimus: aut quod nullius fiant vocis, cùm in eas litteras incidant. ¶ Metaphoram, quam Græci vocant, nos tralationem, id est, domo mutuatum verbum: quo vtimur inquit Verrius, *in oronne*, sæpius quidē honesti ac- *significantis verbi defectu*, vt speciosiora, 1 atq. *eodem etiam* significan- *tiore*, quam proprio vo- *cabulo* -rem indicemus. redit ad sua . . . . . tralatum manebit quo peruenit . . . . . as alieno perinde ac suo ab . . . . . ¶ Metaplasticos dē apud p- *oetas vsurpari id*, - quòd propter necessitatem metri - *mutare consueuerunt*, - quod item barbaris- *mus dicitur in solu-* ta oratione conscrib- *enda* . . . . . ¶ Meta . . . ca à cariore . . . , ... peruentura . . . . quod . . . dicare ait Ennius. . . . id est . . . . . ¶ Meta- . . . abus vt . . accip- . . gratia . . . . . necessitate. ¶ Metonymia est tropos, cùm ab eo, quod continet, significatur id, quod continetur, aut superior inferiore, & inferior superiore. Quæ continet, quod continetur; vt Ennius, cum ait. Africa terribili tremis, 2 horrida terra tumultu. ab eo quod continetur id quod continet; vt cum dicitur, epota amphora vini. à superiore inferior, vt Ennius: Cum magno, strepitu Volcanum ventus vegetat, ab inferiore superior, vt persuasit animo vinum deus, qui multo est maximus. ¶ Masculina & feminina vocabula dici melius est secundum Græcorum quoq. consuetudinem, qui non *ἀνδρικὰ* & *γυναικεῖα* ea,

1 *speciosiore.* 2 *tremit.*

sed *ἀ'συντάκτως* dicunt & *σκληρῶς*.

¶ Matroni *s aurum fuisse redditum Sinnius Capito* ait: quod *videtur hoc significare: matronis* fuisse re- *stitutum aurum, ex quo P.R. crateram fecerat*, & eam A- *pollini Delphos miserat: vt est testimonio* in- *dex tabella: quod quidem aurum dederant matronæ* orna- *tui demptum suo, vt votum solueretur* Apollini. qui- *dam dicunt de eo potius esse intelligendum*, quod contule- *runt olim matronæ ad Capitolium* à Gallis Senoni- *b. liberandum. id eis postea redditum* est à pop- *ulo Ro.* ¶ *Magistrare pro regere*, & temperare dic- *ebant antiqui. Sed alias magistrare* quidam *ponunt pro* . . . . . ¶ Mutæ . . . . . isi voce . . . . . multo . . . . .

intelle . . . . . rem . . as dici . . . vt cui potius con . . . . ¶ M- *ille* singulariter di- *cebant autiqui*, *quod nunc* non aliter dicimuscū *mille nūmū proferimus*. ¶ *Municas* it. 1 ē, communicas, dicit *Verrius a muniis id ē operibus.* ē . . aut potius co. ¶ *Mancipatus, ita adoptantis* vt patri 2 sui heres e- *rat*, *adoptiuus. n. eius qui adoptet*, tam heres est, quā *si ex eo natus esset sui patris, quasi* in potestate alie- *na non esset*, *ita est legitimus* & suus heres, vt p- *aret manifesto ex eo, quod ait Ser.* Sulpicius in ea oratio- *ne*, *quam scripsit & habuit* pro Aufidia. ¶ *Multi facere antiqui dicebant sicut* magnifice- *re*, *item & parui facere, testis est M. Cato* in ea, quam *scripsit contra Q. Minucium Thermum de* x hominib. *Neque fidem*, *neque iusiurandum* neq. pud- *icitiam multi facit* . *quod quidem merito ab*

[1 *id.* 2. *patru.*]

Pag. 3.

vsu recessit, *quia non æstimatur nouo qua-* ntitas, *nec desiderat multitudinem*, *nec conti-* netur nu- *mero.* ¶ *Magistri dicunt in omnib.* rebus, qui ma- *gis ceteris possunt*, *vt Magistri e-* quitum, & ¶ *Magistri populi*, *item ludorum Apo-* llinis dixe- *runt antiqui: quæ nunc aliter di-* cuntur, velit 2 *ostendit Cato in oratione quam dixit* contra ora- *tionem* . . . . . ¶ Maledi- *ctores dicebant antiqui*, *quos nos* appellamus *maledicos. Cato cum proficisceretur, in* Hispani. 3 re *mouendi maledictores* . ¶ Mihipte pro mihi *ipse*, *Cato posuit*, *cum dixit*, decuit talenta . . . . . versia, atque . . . . . entia item a . . ¶ *Mansues, pro, mansuetus dixit* Cato in epistola *ad* . . . . . mansues ad . . . . . ¶ Meritauere, sæpe meruere *dixit Cato in* . . . *Po-* enorum, 1111 Suffetes *euocauerunt statim om-* nis cohortes, omnis *etiam*, *qui stipendia merit-* auerunt. ¶ Magnificus, *pro magnificentius vsurp* ait Cato, in ea quam *scripsit* . . . . . gna, quis homo . . . . . aut pulchrius purgat *ab magnificius: nunc magnificē-* tius dicimus, cum mag- *nifice eius positivus sit.* at nepos eius, in ea *quam scripsit* . . . . Tamen ait, cum Ædilis Curulis *esset*, *Magna Ma-* tris ludos magnificentius, *quam alij, fecit.* ¶ Magnificior 4 quoque *idem deduxisse videtur* a munifice, cum dicamus *nunc munificentior*, *quam-* uis munificus non sit *apud nos in vsu. Cato.* in ea, quam scripsit, id . . . . . *nemo* munificior . . . . . ¶ Mediocriculo

[1 *qualitas.* 2. *velat.* 3. *Hispaniam.* 4. *Munificior.*]

pag. 4.

vsus est in ea quam dixit Cato in consulatu: Ridibundum magistratū genere 1 pauculos homines, mediocriculum exercitum obuium duci. ¶ Mutini Titini sacellum fuit in Velliis, 2 aduersum mutū Mustellinū in angi- *portu* de quo aris sublatis balnearia sunt. *f-* acta domus. CN. D- *omiti*. Caluini, cum man-

sisset ab vrbe condita *ad pri-* ncipatum Augusti *Cæsaris inuiolatum: religioseque* & sancte cultum *fuisset*, *vt ex Pontificum libris* manifestum est, *nunc habet aediculam ad miliarium ab vrbe s-* extum & vicensimum, dextra v- *ia iuxta diuer-* ticulum *via*, vbi & colitur, & *mulieres sacrificant* in e- *a togis prætextis* vela- *te*, ¶ *Matronæ à magistra-* tibus non summoue- *bantur*, *ne pulsari ne contre-* ctari ve viderentur, neue gra- *vida concuterentur*, *ob* quam *etiam ea* usam ait Verrius, *neque earum vires* sedentes cum vxorib. de essequo 4 ascen- *dere coac-* tos à magistratibus quod communi vehiculo vehitur vir & vxor. ¶ Minuitur populo luctus ædis dedicatione: cum Censores lustrum condiderunt: cū votum publice susceptum soluitur: priuatis aūt, cum liberi nati sunt: cum honos in familia venit, cum parens aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum redit. cum desponsa est: cum propiore quis cognatione quam his, 5 qui lugetur, natus est: cum in casto Cereris ē, omnio. gratulationi. 6 ¶ Maximę dignationis Flamen Dialis est inter quindecim Flamines, & cum cetera 7 differimina maiestatis suæ habeant. minimæ habetur Pomonalis, quòd Pomona leuissimo fructui agrorum præsidet pomis. ¶ Mundus, vt ait Capito Ateius in L. VII. Pontificali, ter in anno patere solet, diebus his: postridie Volcanali, & ante diem VI. Id. Nou. qui, quid ita dicatur sic re-

[1 *genere.* 2. *velijs.* 3. *velatæ.* 4: *essedo.* 5. *u.* 6. *tione.* 7. *certa.*]

pag. 5.

fert. Cato in commentarijs iuris ciuilis. Mundo nomen impositū est ab eo mundo, qui supra nos est: forma enim eius est, vt ex his qui intrauere cognoscere potuit, 1 adsimilis illæ 2 eius inferioré parté veluti consecratam Dis Manib. clausam omni tempore, nisi his dieb. qui supra scripti sunt maiores c- *onsuerunt*: quos dies etiam religiosos iudicauerunt ea de causa, quòd quo tēpore, ea quæ occulte, & abdita ea 3 religionis Deorū Manium essent. veluti in lucē quandā abducerentur, & patefierent, nihil eo tempore in rep. geri voluerūt. itaq. per eos dies nō cū hoste manus conferebant: non exercitus scribebatur: non comitia habeb- *antur*: nō aliud quidquā in rep. nisi quod vltima necessitas admonebat, administrabatur.

¶ Mos est *institutum pa-* triū, id est, memoria veterum pertinens maxime ad religiones, *terem-* oniasque antiquorum. ¶ Milium quidam putant cepisse nomen à maximā nummorum summa, quę est mille, quod ali 4 Græca stirpis iudicant esse, cum id illi *κίγχρον* vocent; tam hercules, quam panicum, *μελίνη*. ¶ Municipalia sacra vocantur, quę ab initio habuerunt ante ciuitatem Romanam acceptam; quæ obseruare eos voluerunt Pontifices, & eo more facere, quo adsuissent 5 antiquitus. ¶ Minora templa fiunt ab Auguribus cum loca aliqua tabulis aut linteis sæpiuntur, ne vno amplius ostio pateant, certis verbis definita, itaque templum est locus ita cestatus, aut ita septus, vt ea vna parte pateat, angulus quod adfixus 6 habeat ad terrā. ¶ Manalis fons appellatur ab Augurib. puteus perennis, neque tamen spiciendus 7 videtur, quia flumen id spiciatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod sua sponte in amnem influat. ¶Manes Di ab Augurib. inuocantur, quod per omnia ætheri
[1 petui 2 illi 3 occultæ & abditæ 4. alij 5. adsuescent 6. angulosque adfixos 7. spiciendus.]

pag. 6.

terrenæque 1 manare credantur ¶ Idem, Dij superi atque inferi dicebantur: quos ideo inuocabant Augures, quod hi existimabantur fauere vitæ hominum. ¶ Munus, ait Verrius, dicitur administratio reip. (publi-ca,) item magistratus, aut præfecturæ, imperi, prouincie: cum multitudinis vniuersæ consensu, atque legitimis in vnum conuenientis populi comi-tiis alicui mandatur per suffragia, vt capere eam possit iussu populi demandatam: certo ve ex tempore ex fide sua: & certum vsque at 1 tempus admi-nistrare. ¶ Monstra dicuntur naturæ modum e-gredientia: vt serpens cum pedibus auis cum quat-tuor alis: homo cum duob. capitibus: iecur cum dist abest in coquendo. ¶ Mutæ exta dicuntur, quibus ni-hil diuinationis, aut responsi elicitur. vt contra, dicuntur adiutoria, quæ certum aliquid euenturum indicant; aut ab in-cendio vt caueamus, aut à veneno taliq. re certum aliquid, man festumq; instare periculum portendunt, aut indicant finium diminution-em. ¶ Minora, itemq; maiora auspicia, quæ d-icantur, docet Messala; nam maiora Consulum, Pr-atorum, Censorumq; dici ait, reliquorum minora: cum illi maiores: hi autem minores magistratus dic-i consueuerint. ¶ Mensæ in ædibus sacris arar-um vicem obtinent, quia legib. earum omnium s-acrare quoq; mensa sunt: vt velut in ararum, vel in puluinaris loco sint. priuati quoque in primis 3 ipsis locis habere solent, vbi sacras 4 habituri sint, cuius modi est parentatio, non sacrific-ium . . . .
magno cr . . . . . .
. . tenebat aram . . . . .
[1 terrenaque 2 ad 3 priuis 4 sacra.]

pag. 7.

¶ Mille vrbium populu-s stetit pro regno dixisse ait . . . Veranius in libro quem inscripsit priscarum vo-cum, quod ei summæ videatur originem dedisse, ac causam Græcus sermo, χρίας & χρείδει. eo autem non omnes vti. ¶ Mutas literas & sem-iuocales solebant antiqui duplicare scribendo, aut legendo, & ita ait Ennium scripsisse, in eo quem de . . . a quo muta duplicata sit primum. ¶ Manumitti dicebatur ser. sacrorum causa, cum dominus eius tenens m-odo caput, modo membrum aliud eiusdem serui, ita edicite 1 hunc hominem liberum esse volo: ac pro eo auri x x puri, probi profani mei soluo, vt pri- usquam digrediar, efficiatur iuris sui dum 2 his seruum verbis è manu homi-nem liberum mittebat 3. ¶ Mosculis Cato pro paruis (qui) moribus dixit in e- quam scripsit . . . ¶ Migrare mensa quod legib. eius sacra esset, di-isque templi posita, inauspicatum apud antiquos habe-tur, cum sequitur sua

migrantem pœna. ¶ Mensas aiunt q-uidam fuisse in triuiis poni solitas, quæ sint triu- iales appellatæ. ¶ Mente captus dicitur, cum mens ex hominis potestate abijt: & idem appellatur de-mens, quam (quod) de sua mente decesserit, & à mente (mente) abierit.
¶ Manare solem tunc so-litos esse antiquos dicere ait Verrius, cum solis orientis radij splendorem iacere cœp-issent, atque ideo primum diei tempus, mane dictum: quam-uis magis addicitur quod manu bonũ dicebãt à ma-ne, idẽ à maturè; quod id bonum est, quod maturum est, vnde & ¶ Matura dicta quoque videtur Mater. ¶ Mamertini appellati sunt hac de causa, cum de toto Samnio
[1 edicit. Ego 2 tum 3 emittebat 4 id dicitur.]

pag. 8.

grauis incidisset pestilentia, Sthennius Mettius eius gentis princeps, conuocata ciurum suorum contione, exposuit se vidisse in quiete præcipientem Apollinem, vt si vellent eo malo liberari, Ver sacrum vouerent id est, quæcunque vere proximo nata essent, immolaturos sibi. quo facto leuatis, post annum vicensimum deinde eiusdẽ generis incessit pestilentia. rursum itaque consultus Apollo respondit, non esse pertolutum ab his votum, quod homines immolati non essent: quos si expulissent, certe fore, vt ea clade liberarentur. itaque 1 iussi patria decedere, cum in parte ea Sicilia consedissent, quæ, nunc Tauricana 1 dicitur, forte labo rantib. bello no-u-o Messanensib. auxilio venerunt vltro, eosque ab eo liber-a unis prouinciales quod ob me-ritũ eorũ, vt gratiam referrent; & in suum corpus, communionemq; agrorũ inuitarunt eos, & nomen acceperunt vnum, vt dicerẽtur Mamertini, quod coniectis in sortem duodecim deorum nominibus, Mamers forte exierat: qui lingua Oscorum Mars significatur. cuius historiæ auctor est Alsius libro primo belli Carthaginensis.
¶ Murrata portione vios antiquos indicio est, quod etiam nunc Ædiles per supplicationes diis adduntur ad puluinaria, & quod XII. tabulis cauetur, ne mortuo indatur, vt ait Varro in antiquitatum L. I.
¶ Muger dici solet à Castrensium hominib. quasi mucosus his, 3 qui talis male ludit. ¶ Muri 4 est quemadmodum Veranius docet, ea quæ fit ex tali sordido, in pila pistato, & in ollam fictilem coniecto, ibique operto, gypsato. & in furno percocto, cui Virgines Vestales serra ferreo secto, & in seriam coniecto, quæ est intus in ædi-
[1. Tauromitana. 2. Castrensib. 3. in 4. Muries.]

pag. 9.

Vestæ in penu exteriore, aquam iugem, vel quãlibet præterquam quæ per fistulas venit, addent, atq. eadem demum in sacrificiis vtuntur. ¶ Mortuæ pecudis corio calceos, aut soleas fieri Flaminicis nefas habetur. sed aut occisæ alioqui, aut immolatæ; quoniã sua morte extincta omnia funesta sunt. ¶ Mea pro mihi dicebant antiqui, vt Ennius cum, ait L. II. si quid me fuerit humanitus, vt teneatis. & Lucilius, Nunc ad te redeo, vt quæ res me impendeto agatur. ¶ Minorũ Pontificũ maximus dicitur, qui primus

mus in id collegium venit: item minimus, qui nouissimus. ¶ Maleuoli Mercurii signũ erat proxime Ianum; qui item erat in Turdellis M. Ios, maleuoli etiam cognomine appellabatur: Maleuoli autem, quod in nullius tabernam spectabat. ¶ Malluuium latum 2 in commentarium 3 sacrorum, significat manus 4 lauet à quo malluuiæ dicũtur, quibus manus sunt lauæ perinde, vt qui-b. pedes, pelluuiæ. ¶ Maximum Prætorem dici putant alii eum qui maximi imperi sit; alii, quia 5 ætatis maximę. pro collegio quidẽ Augurũ decretũ est, quod in Salutis augurio Prætores maiores & minores appellantur: non ad ætatem, sed ad vim imperii pertinere. ¶ Mortis causa stipulatio existimatur fieri, vt ait Antistius Labeo, quæ ita fit, vt morte promissoris confirmetur, aut, vt quidam dixerunt, cuius stipulationis mors fuit causa. ¶ Marspedis, siue sine r. littera maspedi-imprecaticie solita vallium 6 quid significet, ne Messala quidem augur in explanatione augurium reperire se potuisse ait. ¶ Maiorem consulem L. Cæsar putat dici, vel eum, penes quem fasces sint, vel eum, qui prior factus sit. Prætorem autem maiorem, Vrbanum: minores ce-
[1 addunt. 2 datum v. c. 3. Commentario. 4 quia. 5 qui. 6 in precatione soli tauriliũm]

pag. 10.

teros. ¶ Mend-icum dici Verrius putat à mente eius quam fes-ellit fortuna, vel quod precetur quemque vt vitæ su-æ medeatur cibo. ¶ Mater Matuta manis mane, matrimonium, mater familiæ, matertera, matrices, materia dicta videntur, vt ait De-rrius. quia sint bona: qualia scilicet sint. quæ sunt matura. vel potius à matre, quæ est ori-ginis Græcæ, μάτηρ. ¶ Modo quodam id est ratione, dicuntur ista omnia, à modo fit commodi-tas, commodus, commodat, accommodat, modi-ce, modestia, moderatio, modificatio.

N

¶ Nænia est carmen, quod in funere laudandi gratia can-tatur ad tibiam. quod vocabulum Afranius in Ma-terteris posuit. Naniam autem inter exequias canti-tabant. sunt qui eo verbo fidem significari cred-iderunt. Plautus in . . . . . .
abi ergo . . . . . .
Idem Trucul. Huic nom-ini. amanti mea hera dixit domi, & ap-ud nos de bonis naniam esto. 2 Quosdam dicunt velle ideo dici nania quod & 3 voci sim-ilior querimonia flentium fit. quidam aiunt næ-nia ductum nomen ab exremi intestini voca-bulo, ad quod probandum testimonio vtitur 4 Plautus 5 in Bacchidibus, si tibi est machæone, ad 6 nob-is veruina est domi, qua quidem ego te reddam, v-bi me irritaueris. confossorem soricina nania. siue quod extremam flendo efferi-mus eam vocem, querendoque. nam Græci ἔσχατον extremum dicunt, siue quod chordarum vltima ἐσχάτη dicitur, appellarunt extremam cantionis vocem, naniam: Nania dea sacellum vltra portam Viminalem fuerat
[1. Hemini. 2. mosco. 3. ei. 4. vtuntur Plauti. 5. chæra. 6. at.]

pag. 11.

dedicatum nunc habet tantum ædiculam.
¶ Nauali corona donatur, qui pri-mus in hostium nauem armatus transilierit: cuiusve opera, manuve nauis hostium capta fuerit, adeptus est eam M. Terentius Varro, bello Piratico, donante CN. Pompeio Magno. Item alij, inter quos A. Atillus 1 bello quod gestum est contra Nabin, vt scrip-tum est in carmine Saturnio, quod quidem duces ipsi sunt co-nsueti in tabellis publice ponere, in quo no-minabantur qui nauali corona donati erant. ¶ Neũq; ponitur pro nulla tenus, pro non ita: & non, etiam significat, vt, nec ¶ Nefrendes dictos asserit Q. Muci-us Scævola arietes, quod dentibus frendere non po-ssint. Ateius Capito, infantes esse nondum fre-ndentes, id est, frangentes, Liuius in Odyssea veteri. Quem ego nefrendem alui lacteam immulgen-s opem. &
. . . . . pro nefrendib.
autem, vt antiqui dicebant, rienes nunc dicit vsus recens. sunt qui nefrendes dici putent testiculos, quos Lanuuini appellant nebrundines: Græci νεφρούς, Prænestini nefrones. ¶ Necerim, nec eum, ¶ Nemora, significat sylua-s amœnas: valet enim idem. eius autem vocabuli auctor Homerus, qui dixit in Iliade, ἐν νέμεϊ σκιερῷ ὅθι τε τέτι ἕρκεα πάσσον. dubium non est, quin eum designet locum, qui campos & pascua habeat: νέμος à Græcis ἀπὸ τῦ νέμειν ἤτοι ἐκ καλῦ, appellatum. ¶ Ne-mur, nisi etiam vel nempe: vsus est Cato de potestate Tribunici, 2 cum ait
. . . . . ærumnas. ¶ Neminis genitiuo casu vsus e Cato, cũ dixit & quis diceret cum sit nominis. Idem de magistratib. vitio creatis, neminisque
. . . . . Ennius in Erechtheo lapideo sunt
[1 Atilius 2 Tribunicia.]

pag. 12.

corde multi. quos non miseret neminis. ¶ Nemo cõpositum videtur ex ne, & homo: quod confirmatur magis, quia in persona semper ponitur, nec pluraliter formari solet, quia intelligitur pro nullo. ¶ Necidatus proprie dicitur, qui sine volnere interfectus est vt veneno, aut fame. ¶ Necessarium ait esse Opillus 1 Aurelius, in quo non sit cessandum, aut sine quo viui non possit: aut sine quo non bene viuatur: aut quòd nõ possit prohiberi quin fiat. ¶ Necessarij sunt vt Gallus Ælius ait, qui aut cognati, aut adfines sunt, in quos necessaria officia conferuntur præter ceteros. ¶ Neclegens dictus est, non legens, neque dilectum habens, quid facere debeat, omissa ratione officij sui. ¶ Nec coniunctionem Grammatici fere dicunt esse disiunctiuam, vt nec legit, nec scribit cum si diligentius inspiciatur, vt fecit Sinnius Capito, intelligi possit, eam positam esse ab antiquis pro non, vt & in XII. est. aut ei custos nec esceit. item, si adorat furto, quod nec manifestum erit. & apud Plautum in Fasinate. nec recte si illi dixeris. & Turpilium in Demetrio. nec recte dici mihi, quod iamdudum audio. Nec vnquam, necunquam, quemquam. ¶ Nequalia, detrimenta. ¶ Nequinont, pro nequeunt, vt solinunt & ferunt,

pro solent, & feriunt dicebant antiqui. Liuius in Odissia. partim errant, neq; nunc 1 Græciam redire. ¶Nequitũ & nequitur pro nõ posse dicebãt, vt Pacuuius, cũ ait. Sed cũ contendi nequitũ, vt 2 clam tendenda est plaga. Plautus in Satyrione. retrahi nequitur, quoquo progressa est semel. & Cato Originum L. I. Fana in eo loco complura fuere: ea exaugurauit, præterquam quod Termino fanum fuit, id nequitum exaugurari. ¶Nequicquam significare

[1. *Opilius.* 2 *Nequinont.* 3 *tum.*]

νιτόλουσον στοίμα, afferunt ex Apollonio. ¶ *Nephasti dies* not-*abantur N. littera, quod iis nephas est Prætori* apud 1 quem *lege agitur, fari tria verba, do, dico, addico.* ¶Nep. *nota designari solent qui nephasti priores sunt, q-uorum pars anterior fas: hi serui liberati sunt, delectus habentur, exercitus scribuntur,* & in prouin-*cias ire licet, sacra quoque instituta fiunt, & vota nuncupata soluũtur* & ædes sacrari, so-*lent.* ¶*Nepa Aforum lingua* sid°, quòd dicitur à nostris c-*ancer, vel vt quidã volũt,* scorpios. Plautus in *Casina, Recessim dabo me* ad parietem imita-*bor nepam.* ¶*Neptes, non puras.* ¶Nesi pro sine positum *est in lege dedicationis aræ* Dianæ Auentinen-*sis.* ¶*Nauteam ait Opilius* Aurelius herb-*a genus esse granis nigris,* qua coriarij vtuntur, *cuius videri à nausea diutum* nomen, quia nausea fa-*cit, permutatione T. & S. litterarum interme-dia antiquis consueta.*

Plautus in Artemone. *Vnguentum quod naribus molionum* nauteam feciſſet . . . . . .

1 *apud.*

pag. 13.

idem pro frustra, plurimis auctorũ exẽplis manifestum est. ¶Nectere, ligare significat, & est apud plurimos auctores frequẽs, quin etiam in commentario sacrorum vsurpatur hoc modo. Pontifex minor ex stramentis naturas 1 nectito, id est, funiculos facito, quib. sues adnectantur. ¶Nectar Græcè significat deorum potionem. Vnde Vergilius ait. Stipant & dulci distendunt nectare cellas; item Lucretius L. II. Et nardi florem, nectar de florib. 2 halet. ¶Nõ pride, mæque, & recte, & frequenter dicitur, ac iãpridẽ, quampridem. ¶Nequam aurũ est, auris quod vis vehementius ambit. hoc versũ Lucilli significari ait Sinnius Capito, nequã esse aurũ quod auris lædat: vel pondere inaurium, cum mollissima pars auris inciditur: vel ex auro intelligi pecuniam, cuius respectu, & nimia cupiditate homines ad peccandum adduci. ¶Nec mulieri, nec gremio credi oportere: prouerbiũ est, quod & illa incerti & leui animi est, & plerumq. in gremio posita, cùm in oblitionem venerunt pro 3 ex surgentiũ, procidunt. ¶Nexũ est, vt ait Gall° Ælius, quodcunq. per ęs & libram geritur. idq. necti dc. quo in genere sunt hæc, testamenti factio, nexi dãdo 4 nexi liberaro 5. ¶Neruum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes impediuntur. quamquam Plautus eo etiam ceruices vinciri ait. perfidiosè captus eo epol 6 nemo ceruices probat. ¶Nexum æs, apud antiquos dicebatur pecunia, quæ per nexũ obligatur. ¶Negumate in carmine c n. Marciuatis, significat, negate: cnm ait. quamuis mouentium. duonum negumate. ¶Negritu in augurriis significat ægritudo. ¶Nebulo dictus est, vt ait Ælius Stilo, qui nõ pluris est, quàm nebula aut qui nõ facile perspici possit, qualis sit, nequam-, nugator,

[1 *natura.* 2 *narib.* 3. *propere.* 4. *datio.* 5. *liberatio.* 6. *ædepol.*]

pag. 14.

¶Negibundum a-*ntiqui pro negantem dixerunt. Cato in* ea qua scripsit . . . . . negibundus. . . . . ¶Neutiquam *pro nullo modo dici, testis est* . . . . cum ait. Sed *mihi neutiquam cor consentit, cum* ocu-lor. aspect-*u. Cice. Indissolubiles quidem essa non potestis,* neutiquam *tamen dissoluemini.* ¶*Nepos luxuriosus à* Tuscis dicitur: *nam nepotes sunt luxuriosa vita* homines *appellati, quod non magis his res* sua famil-*iaris cura est, quam iis, quibus pater auusque* viuunt. qu-*od nomen ductum ab eo, quod natus post patri* fit. quam fil-*ius. Quidam inter quos Aristarchus* inter-*pres Homeri, Græcum esse volunt, ad quos nisi* truriam, Samnites, Lucanos inter se natinari, negotiationes esse. ¶Naccae appellantur vulgo fullones, vt ait Curiatius, quod nauci non sint, id q. est nullius pretii. Idem sentit & Cincius. quidam aiunt, quod omnia fere opera ex lana, nacae dicantur à Græcis. ¶Naucum 1 ait Ateius Philologus poni pro nugis. Cincius, q. in oleæ nucis, q. intus sit. Ælius Stilo omnium rerum putamen. Glossematorũ autem scriptores, fabæ grani q. hæreat in fabulo 2. Quidam ex Græco *παὶ ἡ οὐχί*, leuem hominem significari. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iugulandam 3 vocat, medium velut dissepimentum. Plautus in parasito pigro, Ambo magna laude lauti, postremo ambo sumus non nauci. item in Mostellaria. Quod id esse dicam verbum nauci. nescio. & in Truculento: Amas hominem non nauci. & Næuius (&) in Tunicularia. Eius noctem nauco ducere. Sed Ennius, illuc 4 est nugator nihili non nauci homo. ¶Nares appellari putant, q. per ea nasi foramina odoris cuiusque nari flamus. 5 ¶Narica est genus piscis minuti. Plautus. Muriaticam autem video in vasis stagneis naricam bonam & canutam & taguma quinas factas conchas piscinarias. ¶Nancitor in XII. nactus erit, pno 6 erit. Item in fœdere Latino: pecuniam quis 7 nancitor habeto: & si quid pignoris nanciscitur, 8 sibi habeto. ¶Nare à nare ductum Cornificius ait, quod aqua feratur natans, vt auis, 9 Ennius L. VII. alter nare cupit, alter pugnare paratust. Plautus in Aulularia. Qui si pueri, qui nare discunt, scirpea induitur ratis. natare igitur est, sæpius nare, vt dictitare, factitare. ¶Nauus, celer, ac strenuus, a nauium velocitate videtur dictus. En-

[*Nauci* 2 *fabæ hilo* 3 *iuglandam* 4 *illic* 5 *flamus.* 5 *prædatus.* 7 *qui* 8 *nancitor* 9 *nauis*]

pag. 17.

nius L. VI. Nauus repertus hõ Graio patre Graius homo rex. & L. XVI. Nauorum imperium seruare est insuperantum. Plautus in Friuolaria. Naue agere oportet, quod agas non ductarier. ¶Naualis scriba, qui in naue apparebat, inter aliud genus scribarum minimæ dignitatis habebatur, q. periculis quoque eius mimsteriũ eẽ 1 obiectũ. Plautus. nõ ego te noui naualis scriba columbari impudens. siue quod columbaria in naue appellantur ea, quibus rem gemi-nent 2 siue quod columbariorum quæstus temerarius incertúsque. ¶Nassiterna est genus vasis aquari ansati, & patentis, quale est quo equi perfundi solẽt. Plautus in Bacchidib hæc quis 3 euocat cũ nassiterna, & cum aqua istum impurissimum? & in Neruolatia. Equis huc effert nassiternam cum aqua sine suffragio? & Cato in ea oratione, quam composuit in Q. Sulpicium. Quoties vidi truilos nassiternas perfusos 4 aqualis matellas sine ansis. ¶Nassa est piscatoria 5 vasi 6 genus, quo cũ intrant pisces, exire non potest. Plautus. Numquam hercule ex ista nassa hodie ego escam petam.

¶Napturas nectito, cum dixit Pontifex, funiculi ex stramentis fiunt. ¶Nausibulum vocabant antiqui vas aluei simile vide 7 a nauis similitudine. ¶Nauia est vno ligno exculpto, vt nauis,

quo vtuntur alueo in vindemia. ficus quoque in comitio appellatur Nauia ab Attio Nauio augure. Nam cum Tarquinius Priscus institutas trib. à Romulo mutare vellet, deterrereturq. ab Attio per augurium, vt eluderet eius prudentiam, interrogauit eum, an fieri posset id, quod animo proposuisset suo; cum illo 8 permitente augurio cum respondisset effici posse; iussit Rex eorem, ac

[1 *esset* 2 *remicant* 3 *Equis* 4 *pertusos* 5 *piscatorij* 6 *vasis* 7 *videlicet* 8 *ille*]

pag. 18.

nouaculam pro-*ferri quia prolata, interrogatus augur* an cos illa *posset præcidi, respondisseq. posse: nouacu*-lam subito *præcidit. quo facto statim Naurium* ex eo, Tarqui-*nio nihil ausc contra amplius fa*-cere, noua-*culam illam ac eotem sub locum con*-secratum, defo-*di iussisse: & ficum ab eo satam ibi* esse intra i-*d spatium loci, qui contentus sine* sacro sit: e-*amq. si quando arescere contigisset,* subseri, sum-*iq ex ea surculos iussisse. quo facto,* tantos i-*ntra temporis tractus, eum alia in eo* loco complu-*res ficus enatæ essent, atque ea* euulsæ de-*inde de sacro illo loco radicitus re*-moueren-*tur: omnes quæ mihi tunc temporis* erant, ficum *præter vnam illam, iectas fu*-isse, adm *onitu fatali, ac iussu in primis aruspi*-cum, & diuin-*is etiam responsis promittentib. quãdiu ea* viueret, lib-*ertatem populi R. incolumen man*-suram, ideoq. *coli & subseri ex illo tempore cœptam.*

¶Nauscit cum gran-*um fabæ se apperit nascendi* grã, quod non diss-*imile nauis formæ.* ¶Nauitas secundum incorr-*uptam consuetudinem dic*-tos, quos nunc n-*os nautas dicimus, testis est* Cato in ea, quam scr-*ipsit cum in Hispaniam proficisce*-retur, cum ait; nauitæ *quod secum portauerant* vinũ atq. oleum, v-*sus tantum eo fuit.* ¶*Nauiam syluã* vocitatam extra *vrbem ad miliarium quar*-tum, quod Næuij. cu *iusdam ibi domus fuerit, a quo* nemora Næuia ap-*pellata etiam fuisse, Verrius* ait: quam opprobrii loco *obiici ab antiquis solere,* quod in ea morari ad-*suescant perditi ac nequam homines,* testis est M Ca-*to in ea, quam scripsit in* M. Cæ'ium si se appella-*uisset. Orjus iter eram* à porta Næuia atq. ex-*inde in nemora Nauia*

pag. 19.

a domo procul Nauia. Vnde dicu-nt prouerbi-*um natum esse, à domo Nauia,* quod refertur a Ver-*rio.* ¶*Nudius tertius videtur compositum* ex nunc *& die tertio* . N . . . *dicuntur* in agro *quos* . . . *alio nomine appell*-ant, a par-*te totum significantes; quasi inde appell*-ati sint . . . . . dicantur pa-. . . . . *dici*-tur eęlũ ca-*uum* . . . . . *d*icatur dam-. . ¶*Nuptã nouam, sponsam (vt eẽ mu*-lieres quib. *in nuptiis vtuntur, pronubæ ab* eadem causa *hoc est a nubendo dicuntur) ali*-quĩ appellatam *esse volunt: nec defuerunt*-tamen qui dice-*rent, sic appellatam, ab eo quod sui ὑμεναῖος* Græci nouam nuptam vocent. *alij quod ap*-pellat vxo-

rem vŏ Homerus, loquendo quadam consuetudine, quæ est antiqua Græcorum, cum ait ἐξάπινης γάρ νύ μ' ἀνδρῶν αἰχμητάων. ¶Numere & numero dicitur, sed numere sunt, videtur esse præsentis temporis, & prorsus aliis-num numero fuerunt, quòd de præterito vsurpat, siue eo ordine vsurparunt antiqui quadam consu- etudine loquendi qua solebant proferre verba eiusmodi: siue certa sine extremarum vocal-ium, quemadmodum videtur in suis scriptis vsus Pompeius Sextus, apud quem reperitur extre-ma syllaba vocatiui casus producta, & eiusdem casus eadem corrupta, terminataq; in c, temporis præsentis, Numero autem dixisse antiquos, nimiúmque significare, ait Sinnius capito: esse enim ita locutum . . . . ſi: vos estis minime . . . . nisi num ero perbiterint, nisi citro . . . id est ni-mium si illo, qui ex eam nume-

[1 cito.]

pag. 20.

ro estis mortui, hoc exemplo, vt pingeretis, id est, cur cito mortui estis? Item in Nelei. Nunquam numero matri faciemus volui. 1 Idē 2 est. nunquā nimium faciemus. Apud Næuium Neminem vidi, qui numero sciret. quiq. scit, id est opus, id est, nimium sciret. An panurgus Antonius hæc ait numero nimirum cito? celeriter nimium: vt Plautus in Casina. Ere mi? quid vis mea ancilla? nimium sæpius numero dicis nimium cito. Attius in Oenomao. Ego vt essem adfinis tibi, non vt te extinguerem, tuam peti gnatam, numero te expurgat timor. Afranius in Suspecta per falsum, & abste creditum numero nimis. celeriter. Cæcilius in Æthine. 3 Ei peri, quid ita? numero. venit fuce 4 domum. Afranius in Simulante. e 5 misera numero, ac ne quicquam egi grans. ¶Numera Senatum ait cuiuis Senator consuli, cum impedimento vult esse quo minus faciat. S. C. postulatque. vt aut res, quæ adferuntur, 6 diuidantur: aut singuli consulantur. aut si tot non sint Senatores, quo numero liceat præscribi 7 S.C. ¶Nupta verba dicebantur ab antiquis, quæ virginem dicere non licebat, vt Plautus in Discolo. Virgo sum, nondum didici nupta verba dicere. ¶Nuptias dictas esse ait Santra ab eo, quòd nymphæa dixerunt Græci antiqui, νύμφαι, inde nouam nuptam νύν νύμφην. Cornificius, quod noua petātur coniugia. Curiatius, quòd noua ratio 8 fiat. Ælius & Cincius, quia flammeo caput nubentis obuoluatur, quod antiqui obnuere vocarint 9 ob quam causam legē quoq. Parentem 10 iubere caput eius obnubere, qui parentem necauisset, quòd est obuoluere. ¶Numerius prænomen nunquam ante fuisse in patricio familia dicitur, quāuis 11 Fabius qui

[1 volup. 2 id 3 Æthrione. 4 fuge. 5 Ei 6 referantur 7 proscribi 8 pallia. 9 vocarunt. 10 funestam 11 quamus.]

pag. 21.

vnus post sex & trecentos ab Eutriscis interfectos superfuit, inductis 1 magnitudine diuitiarum, vxorem duxit Oracili Maleuentani, vt tum dicebantur, filiā, ea cōdicione, vt qui prim⁹ natus eēt, prēnomine aui materni, Numerius appellaretur. ¶Non omnibus dor mio: prouerbium natum à Cipio quodam, qui Pa rarenchon dictus est, quod simularet dormientem. quo impunitius vxor eius mœcharetur, eius meminit Lucilius. ¶Nuncupata 2 pecunia est, vt ait Cincius in L. II. de officio iurisconsulti, nomina, 3 certa, nominib. propriis pronunciata. cum nexum faciet, mancipiumq. vti lingua nuncupasset, * ita ius esto: ita 5 vti nominarit: locutusve erit, ita ius esto. vota nuncupata dicuntur quæ Consules, Prætores cum in prouinciam proficiscuntur, faciunt, ea in tabulas præsentibus multis referuntur. At Santra L. I I. de verborum antiquitate, satis multis nuncupata conligit non de recto nominata significare, sed promissa, & quasi testificata, circumscripta, receptaque. 6 etiam in votis nuncupandis esse conuenientius. ¶Nusciosum Ateius Philologus ait appellari solitum, qui propter oculorum vitium parum videret. At Popilius 7 Aurelius nusciliones esse cæcitudines nocturnas. Ælius Stilo, qui plus videret vesperi, quam meridie, nec cognosceret, nisi quòd vsq; ad oculos adnouisset. ¶Nonas quidam à noua Luna, quòd in eas concurreret principium Lunæ: alij quòd semper ante diem Iduum nonum esset, scribit. ideo debere primam appellationis eius syllabam adiecta u littera. ¶Nundinas feriarum diem esse voluerunt antiqui, vt rustici conuenirent mercandi, vendendique causa, eumq. nefastum, ne si liceret cum populo agi, interpellarentur nundinatores. ¶Nundina-

[1 inductus. 2 Nuncupata 3 nominata 4 nuncupauit 5 id est 6 quod 7 Opilius.]

pag. 22.

lem cocum Plau-tus in Aulularia. Cocus nundin ille est, 1 in nonum diem solet ire coctum cocum, qui nouendial-is alias appellatur, manifesto significat, quem dixit nundinalē, quod in nonū diem coqueret. ¶Nucu-las, Præneſtinos antiqui appellabant, quod inclusi a Pœnis Casilini, famem nucib. sustentauerunt: vel quòd in eorum regione plurima nux minuta pascitur. 2 ¶Nummum ex Græco vocabulo νόμμος existimant d-ictum, & tantundem apud nos, & apud illos valere, quia pleraq; nomina à Græcis accepimus, quorum hoc propriū est. ¶Nuntius & persona dicitur, & res ipsa. in persona dicitur, vt nuntius aduenit. in re, vt nuntius allatus est: qu- am differentiam. C. Cæsar in Commentariis fec-isse videtur. ¶Nuper, quasi nouiper, tanquam dica-mus nouissime. ostiq; præteriti temporis, id autem . . . . . sa erant, qui ni . . . . ¶Numen quasi nutus dei ac pote-stas dicitur. ¶Numella genus vinculi quo quadrupe-des alligantur. solent autem ea fieri ne uo, aut co-rio crudo bouis vt plurimum. ¶Numidas dicimus quos Gr-æci Νομάδας. siue quod id genus hominum pecorib. n-egotiatur, siue quod herbis, vt pecora aluntur. ¶Nuces flagitantur nuptis, & iactuntur pueris, vt nouæ nupta intranti domum noui mariti auspi-cium fiebat secundum & solistimum.

¶Numam Pompilium Ianicul-um montem habitauisse ferunt, in quo arcam eius in-uentam, cum libris Numa nominis; à Terentio quodam scriba repastinante agrum. ¶Nonuncium quod vulgo Magistri ludi appellant, signif-icat nouem uncias: at terūciū, quod singula sex-uncia dimidium vnciarum trium sit. ¶Nomen siue ex Græco ὄνομα dictum est,

[1 cocus ille nundinalis est. 2 nascitur.]

pag. 23.

quasi nocumen, quod nocitum faciat. si-ue familiæ est. vt Terentius ponitur ēt pro debito: vt ex-actum dicimus fuisse nomen, cum à debitore exacta pecunia sit. ¶Noctua videtur dicta a noctis tem-pore, eo quo canere solet, aut volare. ab ea γλαυκῶπις Minerua a Græcis, quia noctua oculis est cæsis. 1 . . ¶Noneola, votantur papillæ quæ ex faucib. ca-prarū suppendent. ¶Noctilucam cum dixit Lucilius L. I I. obscenum significat. . . noctiluca . . . . medica. ¶Nouerca dicitur, quam quis liberis subla-tis, nouam vxorem ducit, arcendæ familiæ gratia, id est coercendæ, prima autem memoratur apud veterannia, quæ nupsit . . ¶Nauibus regnante Ser. Tullio. ꝙ in Auentinū montē paludib. discussum a-scenderetur ab aduectu sic dictū aiunt, vel ꝙ Auen-tinus in Aduentino rex Albanus sit sepultus. ¶Nouales a-grum Ælius Gallus, Opilius item Aurelius eum aiunt esse quem Græci νεῶν dicunt. ad quod Ho-mero quoque testē vtuntur, qui dixit, ν-εκτὸς βεβῶσ πίσσαν ἰκάδες. Sed C-incius eum esse, vbi glaba prostissa ad nouam sementem sic relicta. ¶Nauti consulatu, & T. Sicini, Volsci populi, cum atrox proelium inissent aduersus Romanos: Trib. Mil. in Cir-co combusti feruntur & sepulti in crepidi-ne, quæ est proxime Circum, qui locus postea fuit la pide albo constratus, qui pro rep. in eo prælio occubuere, Opiter Verginius Tricostus . . Valerius Læuinus. Posthumus Cominius Auruncus. Ma-llius Tolerinus. P. Veturius Geminius. A. Sempr-onius Atratinus. Verginius Tricostus. Mu-tius Scæuola, Sex. Fusius Medullinus. ¶Noxa-vt Ser. Sulpicius Rufus ait, damnum significat. apud poetas autem &

[1 cassis. 2. veteres Annia. 3 τὴν σύν.]

pag. 24.

oratores ponitur pro culpa. ad 1 noxa peccatum, aut pro peccato pœnā, 2, vt Accius in Melanippa. 3 Tete esse huic noxæ obnoxium. Item, cum lex iubet noxæ dedere, pro peccato dedi iubet. Cæcilius in Hypobolimæo chereſtato. 4 Nam ista quidem noxa muliebrem, & 5 magis quam viri. ¶Nouæ curiæ proximæ 6 compitū Fabriciū ædificatæ sunt, quod parum amplæ erant veteres à Romulo factæ, vbe 7 is populum, & sacra in partis triginta distribuerat, vt in iis ea sacra curarent, quæ cum ex veterib. in nouas euocarentur, septem 8 curiarum per religiones euocari non potuerunt. itaque Forensis, Raptæ, Vellensis 9 Velitiæ res diuinæ fiunt in veteribus curis 10. ¶Nothum Græci natum ex vxore non legitima vocant, qui apud nos spurio patre nat⁹ dr, quod Ser. Tullius qui Romę regnauit, natus est ex concubina Spurius 11. Tulli tributis 12 nisi forte malumus cedere. 13 Oelisiam corniculam captiua eum susceptum matre seruientem. 15 ¶Nota alias significat signum, vt in pecoribus, tabulis, libris litteræ singulæ, aut binæ, alias, ignominiam. ¶Nobilem antiqui pro noto ponebant. & quidem per c. litterā, 16 vt Plautus in Pseudolo: Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis 17. & oculis meis obuiam ignobilis 18 obiicitur. Accius in Diomede. Ergo me Argos referam, nam hic fū nobilis 19 Liuius in Virgo. 20 ornamētū incēdūt nobili 21 ignobiles, ¶Noegeum quidam amiculi gen⁹ prætextū purpura: quidam candidū ac perlucidum, quasi à nauo, quod putamen quorundam pomorum est tenuissimum non sine candore, vt Liuius ait in Odyssia. Simul ac lacrimas de ore noegeo detersit, id est candido. ¶Nixi di appellantur tria

[1 at 2 poena. 3 Menalippo. 4 Charestrato. 5 muliebris est. 6 proximo. 7 vbi 8 I I I I 9 Velienses. 10 Curias. 11 sp. Tulli. 12 Tr. 13 credere. 14 Occlisia carniculana captiua. 15 seruiente. 16 per G litteram. 17 gnobilis. 18 gnobilis. 19 suam gnobilis. 20 Virgine. 21 ornatu incendunt gnobili.

pag. 25.

signa in Capitolio ante cellam Mineruæ genibus nixa, velut præsidentes parientium nixib. quæ sua 1 sunt qui memoriæ prodiderint, Antiocho rege Syriæ superato, M. Accillum 2 subtracta a populoR. adportasse, atque vbi sunt, posuisse. etiam qui 3 capta Corintho aduecta huc, quæ ibi subiecta fuerint mensæ. ¶Nictare & oculorū, & aliorum membrorum nisu sæpe aliquid conari, dictum est ab antiquis, vt Lucretius in L. I I I. Hic vbi nexari 4 nequeunt insistereque alis. Cæcilius in Hymnide. gartulis medentes iactent sine nictentur perticis. Nonius in Macchoco pone. 5 acturū scribere. 6 cum in neruo nectabere 7 vnde quidā nictationē: quidam nictum, vt Cæcilius in pugilē 8: tum inter laudandum hunc timidum tremulis palpebris percutere nictum: hic gaudere & mirarier, Nictit canis in odorandis ferarum vestigiis leuiter ganniens, vt Ennius in L. X. veluti siquando vinclis venatica venenox, apta solet, si forte ex nare fagaci sensit, voce sua nictus 10 vlulatque ibi acuta & 11 vnde & ipla gannitio. ¶Niquis sciuit centuria est, quæ dicitur à Seruio Tullio rege constituta, in qua liceret ei suffragium ferre, qui non tulisset in sua, nequis ciuis suffragii iure priuaretur, nam scisicito 13 significat sententiam dicito, 14 ac suffragium ferto 15, vnde scita plebis. sed in ea centuria, neque censetur quicquam, 16 neq; centurio præficitur, neque centurialis potest esse, quia nemo certus est eius centuriæ. est autem nequis 17 sciuit, nisi quis ciuit. ¶Ningulus, nullus, vt Enuius L. I I. qui ferro minitere, atque inte 18 ninculus 19 mederi queat. ¶Niger lapis in Comitio locum funestum significat, vt ali 20, Romuli morte destinatum.

[1 signa. 2 M. Acilium. 3 etiamque. 4 nitari. 5 Macchone. 6 scribes. 7 nictabere 7. 8 pugile. 9 venox 10 nitit. 11 est. 12 inde. 13 scisco. 14 dico. 15 fero. 16 quisquam. 17 niquis. 18 nitte. 19 ningulus 20 aly.]

pag. 26.

Sed non vsu obu-enit. vt ibi sepelirentur: sed Faustulum nutri-tium eius ibi sepultum fuisse. & Quintilium aurum ti. . . qui Romu[illegible] tarites sequebant

cuius familia *dicta Quintilia, iuxta appella-*
ionem eius. ¶*Nanum Graci vas aquarium dicunt*
humilem 1 & *concauum, quod vulgo vocant situlum*
barbarum v- *de nani pumiliones appellantur.*
¶Necem suspica- *tur Verrius à Graco duci: nam illi*
necyn, mor- *tuum dicunt. Inde nos dicimus neci*
da. ¶ Nuem *Verrius interpretatur nouum ex*
Græco, qui id ne- *on dicunt.* N . . . *signi-*
ficat da . . . . ¶*Nequinates dicti sunt*
Narnensis 2 *qui e Nequino oppido eiecti*s colo-
nis veteri- *bus ibi habitarunt. Cato in ea ad-*
uersus 3 x *hominib.* . . . . . .
¶Negotium quod n- *on sit otium.* ¶*Nauos a nauis celeri-*
tate, quæ ve- *losissima est, dicimus.* ¶*Numidæ di-*
cuntur Noma- *des, qui diutius viuere dicuntur,*
vnde Cato in . . . , *Numidas viuaces quod*
multam viuunt *etatem, dixit.* ¶ *Nuces mitti*
Cerialib. Capito. *Sinnius solitum esse dici*
ait, cum vellimus 4 sig- *nificare, missilia Ceria-*
lib. in Circo mitti, *quod cum mitti nuces mos es-*
set, plane volumus *a parte totum designare*
quia adeo diligantur *supra omnia alia missilia*
præ flamma cum sint v- *sta, quæ sparguntur nuces.*
¶Nouendiales feriæ *dicuntur institutæ a Tullo*
Hostillo 5 rege, ex m- *onitu procurandis prodigi-*
is nono 1 die in feri- *is Latinis: siue quod in*
more 6 Albano lapi- *dib. pluisset: siue quod vox esset*
exaudita, vt Albani *sub ritu facerent, quæ omise-*
rant sacra. nam ab his *illa sunt tunc renouata,*
quæ missa crate 7 à pœ- *ne funditus deleta*

[1 *humile.* 2 *Narnienses.* 3 *A Thermunde.* 4 *velimus.* 5 *Hostitio.* 6 *monte.* 7 *amissa ciuitatat. ac.*]

pag. 27.

*negligere tempo-ribus sequen-*tibus cœpissent: *N . . dicuntur inuenta à Marce-*lo cos. operæ *quibus admotis Syracusæ facilius-* expugnari pos-sunt. ¶*Nauale* porta, *item nauale* regio, vide-*tur vtraque ab naualium vicinia, it-*a appella-*ta fuisse.* ¶*Nonarum postridie,* Id uum Kalen-*darum dies alieni habentur. item no-*uæ nuptæ *a.d.* IIII. *Kalend. nonas* Idus *diem at-*rum inlucescere, *quoniam decreto Pont ſi um atri hi dies* esse iudica-*ti sunt, quod quotie cunque Romani du-*ces belli ge-*rendi gratia his dieb. supplicauere,* male remp. gessere.

O

¶*SEX. POMPEI. FESTI. DE VER-BOR. SIGNIFICAT. LIB. 16. INCIPIT. FELICITER*
¶*OE PRÆPOSITIO ALIAS PONITVR pro circum, vt cum dicimus vrbem* obsideri, ob-*signari, obuallari. alias ponitur* in vicem præpo-*sitionis, qua est propter, vt ob merita,* ob superatos *hostes. Vt obsides, q. d. obsides qui ob fidē pa-*triæ præstā dā *dātur. alias pro ad ponit, vt Ennius:* Ob Romam noc *tu legiones ducere cœpit. & alibi* ob Troiam duxit. ¶*Oculissimū, carissimum. Plau. oculissi-*mū ostiū amicę: *Idem id Curculione, oculissi-*me dixit, signifi-*cat, atq; qui clare aspicit. Idē in Pseu* dolo. ¶oculatū 1 prō-*senti posuit, cum dixit. Emito* de cæca Hercule *clinū, id vendito oculata die.* Idem alibi oculatum Ar-*gū dixit, q. d. totū corpus oculos hēt,* Idem pluris ē ocu-

latus testis vnus quam auriti decē, i.e. qui se vidisse di-*cat, ductam aūt ait Verrius hanc* formam ob oculi ap-*pellatione.* ¶*Oculi*⁹ *dicitur, vt fun-*ditus. penitus. signifi-*catque tam earum esse, quam ocu-*lum, vel initar *oculi esse.* ¶*Odefacit dicebant* antiqui ab odore, *pro olefacit, vetere quadam* consuetudine im-*mutandi litteras, quæ sunt, vt* sæpe alias, tum in

[1. *osculatum. antea male.*]

pag. 28.

hoc quoque libro contetæ. quæ vox vt quibusdā vr, ex Græca ὀσμὴ, tracta est. ¶Octauiæ porticus duæ appellantur, quarum alteram, theatro Marcelli propiore, Octauia soror Augusti fecit, alteram theatro Pōp. proximā CN. Octauius CN. filius, qui tuit Æd. cur. PR. cos. decemurum 1 sacris faciendis, triumphauitq. de rege Perse nauali triumpho: quam combustam reficiendam curauit Cæsar Augustus. ¶Ogygia mœnia Accius in Diomede appellans significat Thebas, quia eā vrbem Ogygus condidisse traditur. ¶Occasio, oportunitas temporis casu quodā prouenientis est, Occasus, interitus vel Solis, cum decidit à superis infra terras, quo vocabulo Ennius pro occasione, est vsus lib. ii. hic occasus datus est, at Oratius inclutus falcu. item in L. V. inicit inritatus, tenet, occasus iuuat res. Item in L. VIII. aut occasus vbi, tempusue audere repressit. ¶Occisum à necato distingui quidā, quod alterum à cadendo, atque ictu fieri dicunt, alterum sine ictu. itaque in Numæ Pompilii regis legibus scriptum est, si hominem fulminious 3 occisit, ne supra genua tollito. Et alibi. si fulmine occisus est, ei iusta nulla fieri oportet. ¶October equus appellatur, inqui cāpo Martio mense Oct. immolatur quod annis 4 Marti, bigarum victricium dexterior. de cuius capite non leuis contentio solebat esse inter Suburanenses, & Sacrauienses, vt hi in regiæ pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent, eiusdemque coda tanta celeritate perfertur in regiam, vt ex ea sanguis destilleret in focum, participandæ rei diuinæ gratia, quem hostiæ loco quidam Marti bellico deo sacrari dicunt, non vt vulgus putat, quia velut supplicium

[1 *xvir.* 2 *Ogyges.* 3 *fulminius.* 4 *quotannis.*]

pag. 29.

de eo sumatur, quod Romani Ilio sunt oriūdi, & Troiani ita effigie in equi sint capti. Multis autem gentibus equum hostiarū numero haberi testimonio sunt Lacedæmonii qui in monte Taygeto equum ventis immolant, ibidemque adolent vt eorum flatu cinis eius per finis quam latissime differatur. & Sallentini, apud quos Menzanæ Ioui dicatus viuos 1 conicitur in ignē, & Rhodi, qui quod annis, quadrigas soli consecratas in mare iaciunt, quod is tali curriculo fertur circumuehi mundum. ¶Occidamus Plautus ponit pro contra cedamus. cū plurimæ aliæ propositiones familiariores huic verbo sint. ¶Occentassint antiqui dicebant, quod nunc conuicium fecerit, dicimus, quod id clare, & cū quodā canore fit, vt procul exaudiri possit. quod turpe habetur, quia nō sine causa fieri putatur. inde cātilenam dici, quia illam

illam non cantus iucunditatem puto. ¶Ocrem antiqui, vt Ateius Philologus in libro Glossematorum refert, montem confragosum vocabant, vt apud Liuium. Sed qui sunt hi, qui ascendunt altum ocrim? & celsosque ocris, aruaq. putria, 3 & mare magnum. Namq. Tænari celsos ocris. &, haut vt quem Chiro in Pelio docuit ocri. vnde fortasse etiam ocriæ, 4 sint dictæ inæqualiter tuberatæ. ¶Occare, & occatorem Verrius putat dictum ab occædendo, quod cædat grandis globos terræ: cum Cicero venustissime dicat ab occæcando fruges satas. ¶Ocius secundæ collationis & deinde tertiæ occissime frequentata sunt. Alij dictas nostras tracta 5 ex Græco, id est ὠκίως, cuius prima significatio, ex qua procedere in comparationem debet, apud nos non est tertiæ verò consolationis, 6 cuius maiora exempla sunt, auctor est Plautus in Neruolaria. occissimè nos li-

[1 *viuus.* 2 *quotannis.* 3 *patria.* 4 *ocreæ* 5 *Alij non dicta.* 5 *nostro, sed tracta* 6 *collationis.*]

pag. 30.

beri possimus fieri *i* . . . . . .
quicquam occisi . . . . *Cœ-*
lius historiarum *libro* . . . *conci-*
tantur occissime . . . *Ælius*
Lamia apud . . . . . .
Lamiam oport . . . . . .
¶Ocimum, Græcum, *& à celeritate nascendi est dictum*
¶Occupaticius *ager dicebatur ab antiquis, qui desitus*
à cultoribus fre- *quentari proprijs ab alijs est occupa-*
ri cœptus. quod in *agro Campano factum est.*
Nàm cum Hanni- *bal, Capuanos, qui de Punica rep.*
bene meri- *ti fuerant, remunerare vellet,*
atque eorum agr- *os, qui essent occupati, dauastatiq;*
tanquam ex ho- *ste receptos, restituere: nomi-*
nandos pub- *lice edixit. sed eum querelam au-*
diret commu- *nem eorum, quorum ager occupatus*
est à priuatis, *iussit dare agros, non quos illi*
accepissent, *sed occupaticios.* ¶ *Orchitin Accius*¹
Philologus in *collectaneis ait esse genus olea*
ductum ex Græco *ὄρχεις, quod testiculorum sit magni-*
tudinis, itaque v- *ocari ex eo orchitin.* . . . .
to grandiore: ¶ *Orchestra, locus in scæna, quo*
antea, qui nunc pla- *nipedes appellantur,*
non admittebantur *histriones. nisi tantum inte-*
rim dum fabulæ ex- *plicarentur, quæ sine ipsis*
explicari non potera- *nt. Ricinia autem por-*
tabant, quo æquiore *habitu prodirent, atq; vt inde*
nomen ducerent. ¶*Orca genus marinæ beluæ*
maximum dicitur, a- *d cuius similitudinem*
vasa quoque ficar- *ia, orca dicuntur. sunt enim te-*
nuia, atque infor- *mi specie* . . . .
malæ & ante . . . . .
quantæ ne . . . . .

[*Ateius.*]

pag 31.

¶*Oriri, nasci, vel surgere.* ¶O- rba apud poe-*tas significat priuatam, aliqua* persona cara. apud *oratores, quæ patrem amisit, aut* matr. ¹ vt Ser. *Sulpitius ait, quæ liberos quasi oc-*ulos orba est . . . . . tris est ante

. . . . . *Gal*lus Ælius
. . . . . O-
. . . . . stantior
. . . . . in eo libro
. . . . . pontificatu
. . . . . *pu-*ella sine
. . . . . sacræ
. . . . . nupa
. . . . . *ali-*cui fuisset
. . . . . Cornificius in
. . . . . on Vginus
. . . . . interserunt
. . . . . nactos
. . . . . sse. ¶Orty-*gia dicta est insula, quæ voci-* tatur nunc Delos. ¶*Orbius cliuus videtur appella-* tus esse ab orbibus *per cuius flexuosos orbes Tullia* filia Ser. *Tullij regis, & L. Tarqui-*nnius Superbus ge-*ner, interfecto rege propera-*uerat 2 tende-*ntes vna in regie domus po-*sessionem. cœ-*ptus est autem is cliuus appellari Orbius.* quod pro-*nus cū esset per orbes in exquilinarū colle-*m ducere: 3 vnde *Orbius ab ipsis orbibus sic* appellatus est. ¶*Oratores ex Graco ὀητῆρες* dictos exi-*stimant, quod ad reges & gentes, qui missi erant pro republica no-*stra à populo R. *ij conceptis verbis solerent deos* θεοὺς δοκεῖν *id est testari* . . qui . . cit

[1 *matrem.* 2 *properauerant* 3 *duceret.*]

pag. 32.

eos nostri alij 1 pro legatis appellant, vt Cato in ea quam scripsit de suis virtutibus contra Thermum. M. Fuluio consuli legatus fum in Ætoliam, propterea quod ex Ætolia complures venerant Ætolos pacem velle: de ea re oratores Romam profectos. & in originum L. 1. propter 2 id bellum cœpit Cœlius P R. Albanus. oratores misit Romam cum . . . alias pro decretoribus, 3 vt Terentius. orator venio, facite exorator sim. Item & Afranius in Emancipato si . . . tum si quod oritur. . . . alias pro disertis & eloquentibus ab eo quod antiqui orare, dicebant pro agere. -ob quam causam, orationes quoque eorum vocantur. ¶Orata genus pisces appellatur à colore auri, quod rustici orum, dicebant, vt auriculas, oriculas. itaque Sergium quoq. quēdam prædiuitem, quod & duob. anulis aureis, & grandibus vteretur, Oratam dicunt esse appellatum. ¶*Orx* extremæ partes terrarum, id est, maritimæ dicuntur, vnde & vestimentorum extremæ partes, quæ quidem & primæ dici possunt. Cæcilius in Æthrione vsus est pro initio rei, cum ait: oram reperire nullam quam 4 expediam, queo. ¶Oreæ, freni quod ori inseruntur. Titinius in Setina. & si tacebit, tamen gaudebit sibi promitti oreæ 5 & Næuius in Hariolo. Deprandi autem Leonis 6 obdas oreas. Cato originum L. III. equos respondit: oreas mihi inde, tibi cape flagellum. Cœlius pro se apud populum. equusq. 7 mihi sub feminibus occisus erat, oreas detraho inspectante Lucio Stertinio. ¶Oreos

Universidad de Deusto
Biblioteca

Liber pater, & Oreades Nymphæ appellantur, quod in montibus frequenter apparent. ¶Ordinarium hominem Oppius ait dici solitum scurram *

† [1 alias 2 propterea 3 deprecatoribus, 4 qua me 5 permittiõreas 6 Leonisi 7 equo qui * Quod hic desideratur habes in Schedis pag.172.ver.23.vsque ad pag.187. ver.29.]

pag. 33.

est,cum ait,cum magistratus nihil audent imperare, ne quid consul auspici peremat.

P

¶Perihodos dicitur & in carmine lyrico pars quædam,& in soluta oratione verbis circum scripta sententia,&[in gymnicis certaminibus perihodon vicisse dicitur,qui Pythia,Isthmia,Nemea, Olympia vicit à circumitu eorum spectaculorum. Perempta & interempta pro imperfectis [1] poni solet à poëtis. Lucretius. cum corpus simul,atq; animi natura perempta. ¶Perpetem,pro perpetuo dixerunt poëtæ. ¶Pacuuius Iliona. fac,vt cœpisti, hanc operam mihi des perpetem. oculis traxerim. ¶ Persillum vocant sacerdotes ridiculum picatum, quo vnguine Flamen Portunalis 2 arma Quirini vnguet. ¶Persicum portum, Plautus cum ait, mare Euboicum videtur significare, quod in eo classis Persarum dicitur stetisse, non procul. à Thebis. ¶Personata fabula quædam Næuij inscribitur, quam putant quidam primum; à personatis histrionibus. sed cum post multos annos comœdi, & tragœdi personis vti cœperunt, verisimilius est eam fabulam propter inopiam comœdorum actam nouam per Atellanos, qui proprie vocantur personati, quia ius est is 4 non cogi in scæna ponere personam, quod ceteris histrionibus pati necesse est. ¶Persicus peracutum significare videtur, vt Plautus. nihil de conciliare sibus, 5 nisi qui persibus 6 sapis. Næuius. & qui fuerit persicus carpenti ad stratio. 7 ¶Perpetrat peragit, perficit. Pacuuius in Teucro. neque perpetrare precibus, imperia qui detinui patris 8 Spartam reponare [9] instat, id si perpetrat. quo etiam sine præpositione vsi sunt, quod conuer-

[1 interfectu 2 Quirinalu 3 actam 4 ius 5 sibi 6 persicus 7 adest ratio 8 nec pretio quit. & in Niptru 9 repedare.]

pag 34.

sum iam *in consuetudinem est. perpulit, persuasit,* impulit . . . . . *dicendo* me per-*pulit* . . . . . *scilicet* c-*ompulit* . . . ¶ *Pertisum, pro,pertesum* di-*xerunt antiqui* . . . . . qui paul. . . . *Persuasit,impulit.* ¶ Puteum *antiqui dixerunt vnde sumi potest:* inde ¶*Puticulos, antiquissimum genus sepultura* appellatos *quod ibi in puteis sepelirentur homines: qualis* fuerit *locus, quo nunc cadauera proiici solent* extra p-*artem Exquilinam: qua ibi putescerent* inde p-*otius appellatos existimat puticulos* Æli-*us Gallus: qui ait antiqui moris fuisse, vt patres familias in locum publicum extra opidum mancipia villa proicer-ent, atque ita protecta, quod ibi ea p. cresce-rent, nomen esse factum* Puticuli. ¶*Putum* antiquos *pro puro dixisse nit. inde putatas vites, quibus*

decisum [1] est id, *quod impedimento erat, dici Cor*nifici 2 ait neque *aliter accepit Ennius . cum dixit* in Alexandro . . . . . amidio. 3 purus put-*us. & Plautus. purus putus hic* sycophanta est . . . . . quo certior se . . . *aurum quoq;* putatum dici so-*let, quod est expurgatũ, & ratio putata* id est pura facta, *vt* . . . . *heredib.* retulit. ¶*Putitium Plautus dixit stultũ putitio stultior* est barbaro. *Id autem ex hac causa.* ¶*Potitius cum* ad 4 Hercule rit-*um sacrificandi accepisset, eum* milibus aëris gra-*uis quinquaginta edocuisse dicitur* seruos publicus 5 P.R. *quo facto Potitij intra diem* xxx.cum eius fami-*liæ xij. fuissent, omnes interierunt.* ¶Pubes adolescens, *qui iam generare potest, vocatur*, cui contrarium *est impubes.* ¶*Pubes etiam &*

[1 decisum 2 Cornificius 3 dimidio 4 ab 5 publicos.]

pag. 35.

plurium numerus eiusdem ætatis dici solet. ¶*Puteolos quidem dictos aiunt ab aquæ ca*ldæ pu*tore. quidam à multitudine puteorum ear-* undem *aquarum gratia factorum.* . . . . ver-. . . . . cum autem . . . . . is vio-. . . . . illius *tra* . . . ¶*Pugnus a punc-*tione *id est percussione dictus.* ¶*Pegasum equum* alatum *fuisse tradunt poetæ: cuius quidem vngu-*lam *suscitasse fontem, qui Hyppocrene dictus est.* traditur. sed . . . . . ersus alia . . . . . Lucina Iuno *fa* . . . . . formon-. . . . . ¶*Prospera quædam nomina vsurpabant antiqui in*, e, declinata *vt prosicine, extrema produ*cta syllaba, *videlicet vt occurrerent fascino, vt* ait L. Cincius: *quod etiam fieri consueuit in fa-*miliæ purganda *sacro.* ¶*Porca præ-*cidanea dicitur, *qua ante immolari solet.* quòd genus hostiæ quòd *ante nouam frugẽ præcideretur,pre-*cidariũ appellabant. ¶ *Placenta libi quoddam genus vo-*catur ex tribus *pultibus factum: alij dicunt genus pulti* is,cum tribus libamentis. ¶ *porriciam, pro porro ia-*ciam, maximè *de extis dicebant antiqui. Plaut.in P-*seudolo.atque in *manibus exta teneam, vt porriciam interea* 1 loci *porricitur autem foculo ar-*isque quod consecrandum *est deo, dicendumque* contra it 2 consumitur *in sacro, quod est profanatum* vt Verrius eo*dem libro de significatione verbo-*rum. sint dicta libere, *si qua contra dixero: iam* arbitratur ob eam causam *porrici exta aris & fo-*culo, quia profana 3 ea

[1 interea 2 id 3 profanata.]

pag. 36.

quoq. id est deo dicta consume 1 est necesse, cuius opinionem,neque in hoc,neque in aliis compluribus refutare minime necesse est, cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, & sepulta verba, atque ipso sæpe confitente nullius vsus, aut auctoritatis præterire, & reliqua quam breuissime redigere in libros admo-

dum paucos.ea autem, de quibus dissentio, & aperte & breuiter, vt sciero, scribta in his libris meis inuenientur. inscribuntur priscorum verborum cum exemplis. ¶Porigam dixisse antiqui videntur,pro porrigam, propter morem non ingeminandarum litterarum, ducto verbo à porro regam.aut si id friuolum videtur, cum aperte e ciuo regit 2. tractum sit.sed antiqui etiam porgam dixerũt, pro porrigam. ¶Porcæ appellantur rari sulci,qui dicuntur 3 aquæ deriuandæ gratia.Dicti quòd porcant, id est prohibent 5 aquam frumẽtis nocere:nam crebriores sulci,limi 6 vocantur. ¶Postliminium 7 receptum, Gallus Ælius in libro primo significationum,quæ ad ius pertinent,ait esse eum, qui liber ex qua ciuitate in aliam ciuitatem abierat, in eandẽ ciuitatem redit eo iure,quod constitutum est de postliminis, itemq; seruos 8 à nobis in hostium potestatem peruenit postea ad nos,redit in eius potestatem,cuius antea fuit iure post limini. equi, & muli & nauis eadem ratio est postliminium receptum is[9]quæ serui.quæ genera rerum ab hostibus ad nos postliminium 10 redeunt, eadem genera rerum à nobis ad hostis redire possunt.cum populis liberis, & confœderatis, & cum regibus postliminium nobis est ita, vti cum hostibus quæ nationes in opinione 11 nostra sunt, cum his

[1 consumere. 2 riuo regam. 3 ducuntur. 4 porcent. 5 prohibeant. 6 lire, 7 postliminio. 8 qui seruus, 9 ius. 10 postliminio. 11 dicione.]

pag. 37.

procul sint. ¶Prouorsum fulgur appellatur, quòd ignoratur noctu, an interdiu sit factum. itaque Ioui fulguri 1 & Summano fit,quòd diurna,Iouis,nocturna Summani fulgura habentur. Propatulum late patens, atq.apertum, & patuli boues, quorum cornua in diuersum super 2 modum patent. ¶ Propriassit, proprium fecerit. ¶Properus antiquos dixisse, pro celer, testimonio est qualitatis aduerbium, quod est propere.¶Prophetas in Adrasto Iulius nominat antistites fanorum,oraculorumq.interpretes.cum capita viridi lauro velare imperant prophetæ, sancta ita caste qui putant 3 sacra.¶Propter viam fit sacrificiũ, quod est proficiscendi gratia Herculi, aut Sanco, 4 qui scilicet idem est deus. ¶Prodigia quod prædicũt futura, permutatione g. litteræ: nam quæ nunc c, appellatur, ab antiquis g.vocabatur. ¶Produit,porro dederit.vt est in lege Censoria.porticum sartam, tectámque habeto, prodito.alias prodiderit. ¶Prodegeris, consumpseris, prodideris, vt Cæcilius in hymnis 5prodigere est,cum nihil habeas,te inridier. & Plautus in Neruolaria: productæ prodigium 6 esse in 7 amatorem addecet. ¶Prodinunt,prodeunt. vt Ennius Annali. L.III. prodinunt famuli tum candida lumina lucent. ¶Probrum stuprum,flagitium, vt Accius in Hellenibus: qui nisi probrum, omnia alia indelicta æstimant. Cæcilius in Dauo. eatum compressa parit huic puerum, sibi probr. ¶Probrium 8 velut, prohibi, qui se [9] delinquendo prohibent. ¶Prodigiatores haruspices, prodigiorum interpretes. ¶Prodita, 10 memoriæ porro dat, & fallit, item: ex interiore loco procedit. item perdit, vt Ennius L.XVI. non in sperando cu-

pide 11 rẽ prodere summã. ¶Punicũ quod appellatur

[1 Fulgura tori. 2 supra. 3 parant. 4 Sango. 5 Hymnide.6 producte prodigum.7 me.8 Probi.9 à.10 prodit 11 cupidi.]

pag.38.

genus *libi translatum a Pœnis. idem appellatum fuit probum, ceteris libis suauissimum* quia *videtur . . Punicum dicitur etiam vestis* no-*men . . .* ¶*Pro, significat, in, vt pro re*str-*is, 1 pro ade, pro tribunali.* ¶*Progenerum* app-*ellat auus neptis suæ virũ.* ¶*Profanũ q̃ non ẽ fanum* app-*ellat. Plaut. sacrum, an profanũ habeas paruipẽdit.* Liu-*ius in* . . . . . *publici* . . . . *Pacuuius in Peribœa* . . . *inde profanationem dici ait Verrius.* ¶*Pro, ponitur pro amplifi-cando, ac palam faciendo: vt prodi, prouoca*, prop-*elle . ponitur alias pro priuandi facultate, vt in propudio,prohibendo, quia vtrunq. abnuit in his esse pudorem, potestatemq. alias aliud alio 2,vt pro pecunia, pro prædio 3, pro consule*, 4. alias pro a-*dmiratione, vt pro Iuppiter, Accius* in Melani-*ppo 5 pro Iuppiter* . . . . manu omnium 6 . . . . . Plautus in Condalio . , *alias pro ante, vt* pro hostio. alias pro *in,vt dicimus promittere barbam* & capillum. ¶*Profundum dicitur id quod est* altum ac fundum *longe habet . Pacuuius* in Medo neq.*profundum* . . . . ¶ Professi dies di-*cti, quod sint procul à religione nõinis* diuini. Cæcilius in . *quod facinus professo, fecisti* tantundem. *festiuo die . item Afranius* in Priuigno. æ-*que professo, contra cum celebras.* ¶Profusus super mo-*dum sumptuosus dicebatur.* Terentius in Ade-*lphis, profundat, perdat, pereat*, nihil ad me . *alias obiectus*, iacens . . . & Pacuuius in Teuc-*tro. profusus gemitu murmuro*,occistians 7 ru-*at* . . . .

[1 rostris. 2 apud ob ab. 3 prade. 4 consilio. 5 Menalippo. 6 omnium 7 oscitans.]

pag. 39.

. . . . . cant
. . . . . rta
¶ *Plauti appellantur canes, quorum aures lang* uida *sunt, ac flaccida. vt latius videa*ntur *patere* . . . . . quæ . . . . . e . . . . . vni- . . . . . vi- . . . . . cis
¶ *Planta appellantur semina olerum, quod plana* sunt, *vt appellantur plantæ nostrorum pedum ex* causa *simili.* ¶*Planca dicebantur tabulæ planæ, ob* quam *causam &* ¶*Planci appellantur qui supra modum pe* dibus *planis sunt.* ¶*Plaustrum perculi antiqui di*cebant *ab eo, qui pede onusta plaustra perculit, id est* euertit: *quod postea abiit in prouerbium* id; quod *à Plauto in Epidico Comœdia relatum est. E-*pidicus *mihi magister fuit, persi: pene plaustr-*um perculi. ¶ *Plebeium magistratum nemi-* nem licet ca-

*pere, nisi qui ex plebe est: cuius ge-*neris est *omnis magistratus, qui appellaturi i-*lle nomine. ¶*Plutei dicuntur crates corio cru-*do intentæ 1, *quæ solebant opponi militibus* opus facientib. *& appellabantur militares.* nunc etiam tabulæ, *quib. quid prætenditur, eodem* nomine dicuntur. *Plebei Ædiles non minus populi-*q; plebeiscito, *quo de eo magistratu creando* suffragium tulit, *vt sacris adibus præssent*, sunt constituti: *quos Tribu pl. ministros fuisse dic-*unt qui vna cum *Plebeis Ædilib. sunt creati, dissid-*ente plebe, à *Patrib. ij tabernas fecerunt, q-*uas nouas vocant. nos *autem quinque dicimus e-*as esse & septem ferun*tur & plebeios quidem appella-*mus à genere ma-

[1 *Intecta.*]

pag. 40.

gistratus. eas enim faciendas curauerunt M. Iunius Brutus. Q. Oppius Ædiles pl. Plexa colligata significat ex Græco, cui eos etiam præpositionem adicimus, cum dicimus perplexa. Plentur antiqui etiam sine præpositionibus dicebant. ¶Plera dixisse antiquos testis est Pacuuius, cum ait. plera pars pessumdatur. ¶Ploximum appellari ait Catullus, capsam in cisio, capsaue 1. cum dixit, gingiuas verò ploximi habet veteris. ¶Plorare, flere, inclamare nunc significat, & cum præpositione implorare, id est inuocare: & apud antiquos plane inclamare, in regis Romuli, & Tatii legibus. si nurus sacra diuis parentum estod. in Ser. Tulli, hæc est. si parentum puer verberit, astolle ploraſſit, (pareri.) puer diuis parentum sacer esto 2. id est, clamarit dix . . . ¶Pedulla quæ dicimus nea 3 . . Græcos appellare manifestum est. ¶Pacem à pactione condicionum putat dictam Sinnius Capito, quæ vtriq. inter se populo fit obseruanda. ¶Penem, antiqui eodam vocabant . a qua antiquitate etiam nunc offa porcina cum cauda in cenis puris offa penita vocatur . & peniculi, quis calciamenta terguntur, quod e codis extremis faciebant antiqui, qui, tergent 4 ea. dictum est forsitan à pendendo. Næuius in Tunicularia. 5 Theodotum compellas, qui aras compitalibus sedens in cella circumtectuas tegetibus Lares ludentis peni pinxit bubulo. significat peniculo grandi, id est coda. ¶ Proprius sobrino mihi est consobrini mei filius, & consobrinæ meæ filia 6 & patris mei consobrinus, & matris

[1 *capsamve.* 2 *estod* 3 *nos, ea πέδιλα.* 4 *tergerent.* 5 *Cuniculatia.* 6 *filius.*]

pag. 41.

meæ consobrinus. ¶Possessio est, vt definit Gallus Ælius, vsus quidam agri, aut ædifici, non ipse fundus, aut ager. non enim possessio est a rebus quæ tangi possunt . qui dicit, se possidere, his 2 vere potest dicere. itaque in legitimis actionibus nemo ex his qui possessionem suam vocare audet, sed ad interdictum venit, vt Prætor his verbis vtatur. Vti nunc possidetis, eum fundum Q.D.A. quod nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero possidetis

ita possideatis, aduersus ea vim fieri, veto ¶Præfecturæ eæ appellabantur in Italia, in quibus & ius dicebatur, & nundinæ agebantur, & erat quædam earum R P. neque tamen magistratus suos habebant. in qua 3 his legibus præfecti mittebantur quotannis qui ius dicerent. quarum genera fuerunt duo: alterum, in quas solebant ire præfecti quattuor viginti sex virum 4. pro populi suffragio creati erant, in hæc oppida: Capuam, Cumas, Casilinum, Volturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Suessulam, Atellam, Calatium: 5 alterum, in quas ibant, quos Prætor vrbanus quod annis 6 in quæq. loca miserat legibus, vt Fundos, Formias, Cære, Venareum, 7 Allieas 8 Priuernum, Anagniam, Frusinonem, Reate Saturniam, Nursiam, Arpinum, aliaque complura. ¶Parret, quod est in formulis, debuit & producta priore syllaba pronuntiari, & non gemino r. scribi, vt fieret paret, quod est inueniatur. vt comparet, apparet. ¶Portum ixxij pro domo positum omnes fere consentiunt. cui testimonium defuerit, his 9 tertiis diebus ob portum obuagulatum ito. ¶Patrocinia appellari cœpta sunt, cum plebs distributa est inter patres, vt eorum opibus tuta esset. ¶Posticam lineam in agris diuidendis Ser. Sulpicius appellauit ab

[1 *de.* 2 *u.* 3 *quas.* 4 *numero qui.* 5 *Calatiam.* 6 *quotannis.* 7 *Venafrum.* 8 *Allifas.* 9 *u.*]

pag. 42.

exori- *ente sole ad occidentem, qua spectabat*
qua . . . . . .
tur . . . . . .
riq. . . . . .
abd . . . . . .
tab . . . . . .
frum . . . . . .
danto . . . ¶ *Pontina tribus à Pon-*tia vr-*be dicta, a qua & palus quoque Pontina appellata est iuxta Terracenam.* ¶*Papiria tribus a Papirio appellata est, vel a no-*mi 1 ag-*ri, qui circa Tusculum est. Huic Papinia trib. ita* coniu-*ncta fuit, vt de finib. aliquando susceperit bellum,* quod in d-*ictum per fetiales cum esset, duce . . inferturbellum itaque initura, cum vtraq; tribus instructos exerc-itus haberent ad dimicandū, quia alterius dux* discesserat *iam ab armis, caduceatoribus antequam* signum conf-*errent, vtrinq; ad exercitus missis,* rem *in* ipsorum ar-*bitrio futuram denuntiarunt, ac po-*testate, (ac pote-*state) ita sine vlla dimicatione vtriusq;* exercitus suffrag-*io pax facta.* ¶ *Pupinia Tribus* ab agri nomine *dicta, qui Pupinus appellatur circa* Tusculum vrbem . . . . *me-*minit inuictum . . . .
ē. ¶ Popillia tri-*bus vna quinque & triginta tri-*buum, tot enim fue-*runt: à Popillia femina fe-*lici nomine ap-*pellata, quomodo tribus quoque* ¶ Pinaria à sororis *Pinarij dicta, siue ab eius no-*mine. Populi com-*mune est in legibus ferendis* cum plebe suffragium. *nam* ¶*Comitia centuriata* ex patribus, & plebe *constant in centurias diuisis. at* cum plebes sine patr-*ibus tributis comitijs conuenit,* quod plebes sciuit, plebi-*scitum id ea de causa*

appellatur. Patrum com-*mune cum populo suffra-*[1 *ne.*]

pag. 43.

gium: quibus suffragantibus fit populi scitum. ¶*Pror-*si *limites appellantur in agrorum mensuris, qui di-*recti *sunt ad orientem.* ¶*Pugio dictus vi-*detur *eo quod punctim pugnat.* 1 ¶*Propilia* 2 *tribus à no-*mine *progenetricis traxit vocabulum. nam con-*suerunt. *nam solum à viris, sed à femi-*nis *q-*uoq. *tribus nominare.* ¶*Prabia dicuntur curan-*di ma-*li remedia, videlicet, qua curationi-*s cau*sa prabeantur.* ¶*Parare inter se m-*unus *dicebatur, cum sortitio fiebat à magistrati-*b. P.R. *uter magistratus, veram rem* --acere 3 *deberet: aut inter se comparabant der-*eb. le*ge mandatis. Itaque in senatu, & in comiti-*o quoque *sortiri, aut inter se parare solebant, vt-*rum ex*tre, vtrum domi manere oporteret. nam Con-*sulib. æ*que ac Pratoribus nouis in prouinciam ire,* atq. ex ea *rem gerere: contra abire, anni prioris* magistra*tib. opus erat. lege etiam cauebatur, vt certos* intra dies *designati magistratus prouinc-*ias inter se pa*rarent.* ¶*Peregrinos iter Pr.d-.q alr* Inter ciuis alr in *& peregrinos ius dicebat à Praetore.* 2 *q.* lege primū fus-4 *cum vnus tantum fuisse, postea duo id-*circo sunt creati *Prætores.* ¶*Prametium dicitur, quod* ante metitur qua *si premessū, prælibationis causa.* ¶*Prote-*lare dr lōge pro *pellere, ex Graco videlicet, quod* est The, 5 & signi*ficat longe.* ¶*Priuato sumptu* se alebant mili*tes Romani antequam stipendia* mererentur, quod in *consuetudine fuit pene ad id* tempus, quod fuit pau*lo, antequam Romana ciuitas* capta est à Gallis, *à quo tempore sine publico stipendio m-*ilites non fiebant, ¶*Porci effigies inter militari-*a signa quintum locum *obtinebat, quia confecto bel-*lo, inter quos populos *pax fiebat, ea cæsa porca fœd-*ere firmari solet. ¶*Polimenta, ait Verrius antiqui* dicebant testiculos

[1. *pugat.* 2. *Popillia.* 3. *agere.* 4 *fetuns.* 5. *πάλε,*]

pag. 44.

porcorum, cum eos castrabant à politione segetum, aut vestimentorum, quod similiter atq. illa, curētur. ¶Pater patrimus dicebatur apud antiquos, qui cū iā ipse pater esset, habebat etiam tum patrem. ¶Portisculus est, vt scribit Ælius Stilo, qui in portu modum dat classi. id autem est malleus. cuius meminit Cato in dissuasione de rege Attalo, & vectigalibus Asiae. C. Licinio Pr. remiges scripti ciues Romani sub portisculum sub flagrum conscribi veniere passim. ¶Pro scapulis cum dicit Cato, significat pro iniuria verberum. nam complures leges erant in ciues rogatæ, quibus sanciebatur pœna verberum. his significabat prohib. se 1 multos suos ciuis in ea oratione, quæ est contra Mar. Cælium. si em percussi, sępe incolumis abii, præterea pro rep. pro scapulis atq. ærario multum R. P. profuit. ¶Primanus Tribunus apud Catonē, in ea, quæ est contra Thermum de suis virtutib. Aliud est properare, aliud festinare. qui vnum quodq. mature transigit is, properat: qui multa simul incipit, neque perficit, is festinat. ¶Prorsus porro versus,

nisi forte ex Græco πρός 2 Cato de fenerātione legis Iuniæ. Camerni 3 ciues nostri oppidum pulchrum habuere, agrum optimum, atque pulcherrimum, rem fortunatissimam. cum Romam veniebant, prorsus deuertebantur pro hospitibus ad amicos suos. ¶Prohibere comitia, dicitur vitiare diem morbo, qui vulgo quidem maior, ceterum ob id ipsum comitialis appellatur. Cato in ea oratione, quam scripsit de sacrilegio commisso. domi cum auspiciamus, honorem medium 4 immortalium velim habuisse. serui, ancillæ, si quis eorum sub centone crepuit, quod ego non sensi, nullum mihi vitium facit. si cui ibidem seruo, vt ancillæ

[1. *prohibuisse* 2 *πρὸς* 3 *Camerini* 4 *Deum.*]

pag. 45.

dormiēti euenit, quod comitia prohibere solet, ne is quidem mihi vitiū facit. ¶Penatores qui penus gestant. Cato aduersus M. Acilium quarta. postquam natiuitatis 1 ex nauib. eduxi, non ex militib. atq nautis piscatores penatores fisci sedarum 2 dedi. ¶Pilares lapidis genus, cuius M. Cato originum L. v. lapis candidior quam pelastes. 3 ¶Peregrina sacra appellantur, quæ aut euocatis dis in oppugnandis vrbibus Romam sunt conata, 4 aut quæ ob quasdā religiones per pacem sunt petita, vt ex Phrygia Matris Magnæ: ex Græcia Cereris: Epidauro Æsculapi: quia coluntur eorum more, à quib. sunt accepta. ¶Peculatus furtum publicū dici cœptus est à pecore, quia ab eo initiū eius fraudis esse cœpit. si quidem ante æs, aut argentum signatum ob delicta pœna grauissima erat duarum ouium, & x x x. bouum. ea lege 5 sanxerunt T. Menenius Lanatus, & P, Sestius Capitolinus cōs. quæ pecudes, postquam ære signato vti cœpit. P.R. Tarpeia lege cautum est, vt bos centusib. ouis decusib. æstimaretur. ¶Portitum, & Pinarium Hercules, cū ad aram, quæ hodieque maxima appellatur, decima bouum, quos à Geryone abductos abigebat Argos in Patriam profanasset, genus sacrificii edocuit quæ familia, & posteri eius non defuerunt decumantibus vsq. ad Ap. Claudium censorem, qui quinquaginta millia æris grauis his dedit, vt seruos publicos edocerent ritum sacrificandi: quo facto Potiti, cum essent ex familia 6 numero duodecim, omnes interierant 7 intra diem x x x. Pinarius, quod non adfuit sacrificio postea cautum est, ne quis Pinariorum ex eo sacrificio vesceretur. ¶Plebeiæ pudicitiæ sacellū in vico lōgo est, quod cū Verginia patrici generis fœmina, conuiuio 8 facto inter patres & ple-

[1. *Nauitas* 2. *feci. sed cibum* 3. *pilatet* 4. *coacta* 5. *eam legem* 6. *ea familia* 7. *interierunt* 8. *conuicio.*]

pag. 46.

bem, n-*am patricia plebeio homini L. Volumnio con-*sul-*i nupserat* . . . . .
qui . . . . . .
bit . . . . . .
sere . . . . . .
eo iu-*re* . . . . . .
¶Porto-*rium dictum est vectigal, quod soluitur*
porti-*toribus, qui conduxerint* . . . . *dimi-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

diato . . . . . .
in ve-*ctigalibus autem portoria fruenda locan-*
tur dua-*bus* . . . . .
liusq. . . . . & *Ti.*
Corun-*canius Ti.F.consores* . . .
intra *temporis spatium certum* . . .
quid æ . . . . *censoria ma-*
iestate spr *eta* . . . . .
dam probi 1 & . . . . .
sunt. ¶Primi-*genius sulcus dicitur, qui in noua vrbe*
condenda ta-*uro & vacca imprimitur, quod genus*
iumenti velut ex-*ercitum adhibebatur* . .
vtrinq.media p . . . . .
lari iudicio qui & i-*pse* . . . ¶*Parilib.vr-*
bem condidit Rom-*ulus, quem diem festum præcipue*
habebant iuni-*ores.* ¶*Prætexta pulla nulli*
alii licebat vti, q-*uum ei qui funus faciebat. Idem*
ius magistratus h-*abebat, qui in aliquo*
locos publicos lud-*os faciebat. nam is prætexta*
vtitur, & scribam ha-*bere solet propter eos,*
quos facit, ludos, *prætexta ius datum est item Consu-*
lib. & Prætorib. vota *nuncupantibus ob igno-*
rantiam sacra nouorum 2 *ascitorum. Isdem da-*
tum est vti emit 3 votum *aliquod soluentibus*
quod item Valerius vica-*nus cum ueteretur pu-*
ra ex senatu, improbar-*i cœptus est.* ¶*Pila*
[1.*prædib.* 2.*sacrorum nouorum.* 3.*item.*]

pag. 47.

& viriles & muliebres effigies in compitis
suspendebantur Compitalibus ex lana, quod esse deorum
inferorum hunc diem festum, quos vocant La-
res, putarent, quib. eo die tot pila quot
*capita seruorum: tot effigies, quot esse-*nt li-
*beri, ponebantur: vt vtriusque sic enim inu-*ocantur
*patrerent, & essent his pilis, & simulachris con-*tenti.
¶*Punicæ fortunæ adē voluisse dicitur Cornelius Sc-*ipio
tum Carthaginem obsideret: ne aduersa ea Fortu-
*na uteretur. Idem quoq. uouit eadem Ven-*eris,
*quæ cognomentum habuisse dicitur. G-*enit
ricis quam dedicauit, ubi primum æmu-
lam Romanæ ciuitatis Carthaginensem vrbem
expugnauit: quamuis alij dicant, aliquot post annis
dedicauisse . . . . *cos* quum Pu-
*nicæ Fortunæ adem, quam ex vo-*to debebat
primam dedicare, locandam non curasset. ¶Pueri, in-
puberes dicuntur, in quo significatu vtitur Atta-
in . . . *plurib.* versib. docet.
. . *Pueri inuberis aneum* signum ad salinas
olim a . . *.positum fuit,* quod signum allatum
. . . . . *fuisse ferunt,* quod sunt cona-
*ti quidam auferre, sed auelle-*re nemo vnquam
potuit. Alij dicunt aiulsam basim præter ipsum signum
a quibusdam fuisse quæq.abstulerint, sub 1 signo abierūt.
*basi sola potiti. Alij tamen trad-*unt simul, vt
signum ipsū abstulerint, in agro Tiburti erexere ad qui-
ntum ab vrbe milliarium. ¶ Plena sue Tellu-
ri Matri sacrificabatur, q pecudis id gen⁹ cum feretur 2
satis inimicum, quia rostro semen fodiendo corrum-
peret. ¶*Ploti appellati sunt* Vmbri, pedib. planis
*qđ essent. vn soleas dimidiatas qui-*b.vtūtur in venādo

*quo planius pedem ponerent, vo-*cant semiplotia, &
*ab eadem causa M. Acci-*us poeta, quia Vmber
[1.*sine* 2.*censeretur.*]

pag. 48.

Sarfinas erat, à pedum planicie initio Plo-
tus, postea Plautus cœptus est dici. ¶Postumus co-
gnominatur post patris mortem natus. Pla-
utus in Aulularia. Post mediam ætatem qui mediam
ducit vxorem domum si eam senex anum prægnan-
tem fortuito fecerit; quid dubitas, quin sit paratum
his nomen pueris Postumi? ¶Porcas, quæ inter
duci 1 sulcos fiunt, ait Varro dici, quod porrigant
frumentum. ¶Parmulis pugnare milites
soliti sunt. quarum vsum sustulit C. Mari-
us datis in vicem earum Bruttianis. ¶Porcam
auream & argenteam dici ait Capito Ateius,
quæ & si numero hostiarum non sint, nomen
tamen earum habere, alteram ex auro, alteram
ex argento factam adhiberi sacrificio Ceri-
ali. ¶Pulcher bos appellatur ad eximiam pin-
guitudinem perductus. ¶Propudi ait 2 porcus dic-
tus est, vt ait Capito Ateius, qui in sacrificio gentis
Claudiæ velut piamentum, & exsolutio omnis
contractæ religionis est. ¶Parum cauisse 3
videri pronuntiat magistratus, cum de consi-
lii sententia, capitis quem condemnaturus
est. ¶Piscatorii ludi vocantur qui quod annis 4 men-
se Iunio trans Tiberim fieri solent à P R,
Vrbano pro piscatorib. Tiberinis, quorum quæstus
non in Macellum peruenit. sed fere in aream Vol-
cani quod id genus piscium viuorum datur ei
Deo pro animis humanis. ¶Publicius cluius appel-
latur quem duo fratres L.M Publici Malteoli 5 Æ-
diles. Cur. pecuariis condemnatis ex pecu-
nia, quam cœperant, 6 munierunt, vt in Quentinum
vehiculi, 7 Vel 8 venire possit 9. ¶Prædia 10 rursus
Verrius vocari ait ea remedia, quæ data 11
Cæcilia vxor Tarquini Prisci inuenisse ex-
[1.*duos.* 2. *Propudianus.* 3.*Patrauisse.* 4 *quotannis.* 5.*Ma-*
leolli. 6.*ceperant.* 7.*vehiculo.* 8.*Velia* 9.*possint.* 10.*Prædia*
vel *præbia.* 11.*Cæcilia*]

pag. 49.

istimatur, & immiscuisse on 1 suæ, qua præcincta sta-
tua eius est in æde sanctus qui deus, dius fidius vo-
catur. ex qua zona periclitantes ramenta sumunt. ea
vocari ait prædia, 3 quodmala prohibeat. ¶Prisç la-
tinæ coloniæ appellatæ sunt, vt distinguerent à no-
uis quæ postea à populo dabantur. ¶Prætor ad por-
tam nūc salutatur his, 4 qui in prouincia Pro prætо-
re, aut Pro cōsule exit: cuius rei morē ait fuisse Cin-
cius in lib. de consulū potestate talē. Albanus 5 rerū
potitos vsque ad Tullum regem: Alba deinde diruta
vsque at poectum 6 Murem eos populos latinos ad
capud oetentinæ, 7 quod est sub monte Albano con-
sulere solitos, & imperium communi consilio ad-
ministrare. itaque quo anno Romanos imperatores
ad exercitum mittere oporteret iussu nomi-
nis Latini, complures nostros in Capitolio à sole o-
riente auspiciis operam dare solitos, vbi aues ad-
dixissent, militem illū qui à communi Latio 8 missus
esset (illum quem ruos addixerunt) Prætoré salu-
re so-

re solitum, qui eam prouinciam optineret Præto-
ris nomine. ¶Patricios, Cincius ait in libro de co-
mitiis, eos appellari solitos, qui nunc ingenui vo-
centur. ¶Possessiones appellantur agri late patentes,
publici priuatique. quia non mancipatione, sed vsu
tenebantur, & vt quisque occupauerat, collide-
bat. ⁹ ¶Potestur, Scipio Africanus in ea, quæ est
de imperio D. Bruti. & ¶poteratur, C. Gracchus
in ea qua vocis 10 est cum circum conciliabula iret.
¶Probrum virginis Vestalis, vt capite puniretur: 10
vir qui eam incestauisset, verberibus necaretur; lex
fixa in atrio Libertatis cum multis aliis legibus
incendio consumpta est, vt ait M. Cato in ea
oratione, quæ de Auguribus inscribitur. adicit
quoque virgines Vestales sacerdotio exaugu-
[1 *Zonas.* 2 *Sancti* 3 *præbia.* vel *præbia* 4 *is.* 5 *Albanos.* 6 *ad*
*P.Decium.*7 *caput Ferentinæ.*8 *Latij.*9 *colebat.*10 *visus.*]

pag. 50.

rat-*as quæ incesti damnata, viua defossæ sunt, quod sa-*
cra *Vestæ matrus pollu*issent, *nec tamen, licet nocentes* 20
ex-*tra vrbem obruebantur, sed in campo proximè por-*
ta-*m Collinam, qui Sceleratus appellatur.* ¶*Prtuilegium*
sunt *qui dicat esse priuatam legem. Cicero in orōe quam*
scri-*psit pro domo sua ad Pontifices.*
viri . . . . . .
cons. . . . . .
in eo . . . . . .
licto-*res* . . . . . .
istim-*ate* . . . . . *ex-*
cons. . . . . .
os aut-*em* . . . . . *u* 30
nemo . . . . . .
dicant *Senatores, Equites, Trib. Ærarij, condemnanti*
trib.xxx-*v. quo iur, quo more, quo exēpio noīatim legem*
de capite ci-*uis indemnati tulisti? vetant leges sacratæ,*
vetāt XII. *tabularū leges priuatis hominib. irrogari Ve-*
neficos quinq. *& triginta trib. omnino non condem-*
nāt, quia ipsi in-*dicta, causa occidun:tur.* ¶*Punici dicun-*
tur non Pœni, quamuis, *vt ait Verrius, a Phœnicib.ori-*
antur: & Punicū bel-*lū, non Pœnicū quāq.* Pœni appel- 40
lantur, nā quæ sole-*bāt antiqui efferre per Pu syllabam*
lōgā: Ennius in P-*œ, extulit, Panos dicēs sed est culpa li*
brariorū, qui ea *q* fe-*minino genere dicūt. scribūt masculo*
lino. et ipsi Gra-*eci ita loquuntur, qui solent philolo-*gos
philargyros, *feminas dicere.* ¶*Pœnos, putās viros libra-*
rius appellari, mut-*auit q per adiectionē ab Ennio ea*
vox explanata non *fuerit, cum tamen eiusmodi fere*
nomina etiā in vi-*rili, nō tātū in femineo sexu proferat.*
dicimus, tā hic lapis 2 q-*uā hæc lup⁹, quin et ea q parti-*
cipia appellantur, quæ *vt plurimum aliquem or-* 50
dinē rerum significant, e-*t qua casus, numeros, species,*
tempora, personas, recipi-*unt, vtroq. genere enunciatur.*
[1 *longam.* 2 *lupus.*]

pag. 51.

. . . . . ¶*Por-*
tumnus qui & Palamon alio nomine dicitur, inter de-
os, *quæ præsunt mari à Romanis colebantur.* ¶*Pœ-*
nas pendere in eo proprie dicebant, qui pecuniam ob
delictum soluit; quia penso ære olim vtebantur.
¶*Pullariam, manum dextram dixisse videtur* Pla- 60

utus in . . . . ¶*Proce-*
dere interdum succedere, interdum ponere cedere, ¶*Pertu-*
sum dolium cū dicimus, venenū significamus. ¶P-es dr
. . . . . *pe-*de ruit
. . . . . *Ennius lib.*1. An-
nalium . . . . . .
. . ¶*Polit.pro pila ludit* . . . dicit
. . . . . ¶*Petre-*
*ia vocabatur, qua pompam præcedens in coloni-*is, aut
municipijs, imitabatur anum ebriam. ab agri vitio,
scilicet petreia appellata. ¶*Procilli si-*ue ¶præcilli C
ato dixit in . . . *con-*uertar ad illam
. . . . . impuentior
. . . . . ntur legationes
. . . . . teſt. ¶Pelliculatio-
*nē, pro inductionem à pellicien-*do, quod est inducen-
*do, dixit Cato in ea oration-*e, quam scripsit de
. . r, loco-s, Cato sæpe dicit, vt
*Contra, s, robosem & arbo-*ses, loco, r, dicebant
antiqui . . . . proprie mari opus est.
¶*Præmiosā p Pecuniosā dixit Cato* in orōe, quā scrib-
sit . . . . . impudentiam præmio-
sā. ¶*Pascales oues pro pascuales, insci-*enter dixit in ea
quam scripsit . . . . pascalis ouis vetuit.
Idem. ¶*pellitam ouem Tarētin-*am appellat in ea ora-
tione, quam scripsit . . . pretio Tarenti plus. C.
*sestertiis pellitam ouem, qu-*am ignaro ¹ Tarentino
q pasceret, Tarentinā dicūt. Periculatus sū, Cato ait in
[1 *in agro.*]

pag. 52.

ea oratione, quam scripsit ad litis 1 Censorias
¶Parci non peperci, ait Cato in eadē oratione. Scio
fortunas secundas negligentiam prendere solere:
quod vti prohibitū itē, *q* in me esset, meo labori non
parsi. ¶Prædonulos Cato hypocoristicos dixit in e-
pistularū: quia sæpe vtiles vidēr prædonuli. ¶*Precēz*
singulariter ideni in ea, quæ est de coniuratione.
¶*Pulchralib⁹* atq. cupidus 3 idē in ea, quæ est de fun-
do oleario. ¶*punctariolas*, leuis pugnas appel-
lat Cato in ea quā dixit de re Histrię militari. ¶*pro*
ædificatū dr *q* ex priuato loco processit in publicū
solū. ¶*percunctatū* patris familiæ, nomen nequis ser-
uum mitteret, lege sanctum fuisse ait in ea,
qua legē Orchiā diffuadet. ¶*prodidisse* nō solū in il-
lis dr, qui patriā hostib⁹ prodiderūt, sed ēt tēp⁹ lon-
gius feciſſe. vt Cato. Te C. Cæcili diē prodisse 4 mili-
tibus legionis III. cū proditionē non haberent. ¶*pa-*
uimenta Pœnica marmore Numidicio constrata
significat Cato, cùm ait in ea, quam habuit neque
cos. bis fieret. dicere possum, quib⁹ villæ atque re*s*
redificatæ, atque expolitæ maximo opere, citro,
atque ebore, atq. pauimentis pœnicis stent. ¶pro-
lato ære astitit, Ennius Achillæ in Aristarchi 5
cùm ait, significat clypeo ante se protento. ¶*pœni-*
tā 6 offam Nævius appellat absegnī carnis cū coda:
antiqui autem offam vocabant abscisum globi forma
vt manu glomeratam pultem. ¶*priuatæ* feriæ
vocātur sacrorū, propriorum, velut dies natales, ope-
rationes, denecales. ¶*pronubæ* adhibentur nuptiis
quæ semel nupserunt, vt matrimonia pauperta-

tem 7 auſpicantes. ¶Pudicitiæ ſignum in foro Boario eſt, vbi familiana ædiſſet 8 Herculis. eam quidam Fortunæ eſſe exiſtimant. Item via Latina ad miliarium illi 9 Fortunæ Muliebris, nefas

[1 *notat.* 2 *precem.* 3 *cupidu.* 4 *prodidiſſe* 5 *in Achille Ariſtarchi.* 6 *penitam.* 7 *matrimonij perpetuitatem.* 8 *adis eſt.* 9 *illi.*]

pag. 53.

eſt attigi, niſi ab ea, quæ ſemel nupſit. ¶Patrimi & matrimi pueri prætextati tres nubentem deducunt; vnus, qui facem præfert ex ſpina alba, quia noctu nubebant; duo, qui tenent nubentē. ¶Pilētis & carpētis per vrbē vehi matronis conceſſū eſt, quod cum aurū nō reperiretur, ex voto, quòd Camillus vouerat Appollini Delphico, contulerunt. ¶Prima aut ſecunda hora ducant 1 ſponſalib. omnis cauſa, vt optima ac ſecundiſſima eueniant. ¶Prætextū 2 ſermonem quidā putāt dici, quod prætextatis nefas ſit obſceno verbo vti. ali 3 quod nubentib. depoſitis prætextis à multitudine puerorum obſcena clamentur. ¶Palatualis Flamen conſtitutus eſt, quod in tutela eius deæ Palatium eſt. ¶Portenta exiſtimarunt quidam grauia eſſe, oſtenta bona. alii portenta quædam bona, oſtenta quædam triſtia appellari. portenta, quæ quid porro tendeatur, indicent; oſtenta, quæ tantummodo oſtendant monſtra: præcipiant quoque remedia. ¶Poſtulatia fulgura, quæ votorum vt 4 ſacrificiorum ſpretam religionem deſiderant 5 ¶Peſtifera, quæ mortem, aut exilium oſtendunt. ¶Peremptalia, quæ ſuperiora fulgura, vt 6 portenta peremunt. id eſt olunt 7 ¶Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter cādorem, quod eius natis fulmine icta erat. antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum eius dicebant. ¶Peregrinus ager eſt, qui neque Romanus, neque hoſtilis habetur. ¶Publica ſacra, quæ publico ſumptu, pro populo fiunt, quæq. pro montibus, pagis, curiis, ſacellis. ad 8 priuata, quæ pro ſingulis hominibus, familiis, gentibus fiunt. ¶Perenne dicitur auſpicari, qui amnē, aut aquā, quę ex ſacro oritur, auſpicato tranſit. ¶Puls potiſſimum datur pullis in auſpiciis, quia ex ea ne-

[1. *dicata* 2 *pratextatum.* 3. *alij* 4. *aut* 5. *deſignant.* 6. *aut* 7 *tollunt.* 8. *at.*]

pag. 54.

ceſ-*ſe decidere in terram aliquid quod tripudium faceret*, id eſt *terripauium* (*pauire enim ferire eſt*) *ex quo notionem caperent futuri. nam ſi pulli per quos auſpicabātur, non edidiſſent, periculum imminere arbitrabantur. ac* qui p-*auiſſent, bonum augurium eſſe putabant, ſi* tum *ex ore eis edentibus aliquid decidiſſet.* ¶*Portenta re-rum fieri dicuntur, cum ſolida corpora raro* ſe oſt-*endunt; vt cometa turbines, barathra,* tonitr-*ua ſereno cælo facta.* ¶*Peditria auſpicia arbitrabantur à vulpe, lupo, ſerpente, equo, ceteriſque animalibus quadrupedibus. Propteruia* ap-*pellabantur auſpicia, quæ ſeſe propter viam* oſtent-*abant* . . . . . infirm- . . . ¶*Piacularia* ap-*ellabant auſpicia, id eſt ſacrificia, antiqua lo-*

quendi co-*nſuetudine, cum aut hoſtia ab ara effugit, aut percuſſa mugitum dedit, aut in aliam quam* oportuit p-*artem corporis decidit.* ¶*Peſtifera auſpicia* ſunt, cum cor *in extis, aut caput non fuiſſet* in iocinore. ¶Pul-*larium à pullis appellatum* quidam putant, quia non-*aliud, ſed hoc ei peculiare* eſt, auem auſpican-*do obſeruare.* ¶*Præpetes* aues dicuntur, quæ ſe *ante auſpicantem ferunt.* nam antiqui præpetere *dicebant pro anteire.* ¶Pecunia ſacrificium *fieri dicebant, cum frugum, fructumque* 4 cauſa móla pu-*ra offerebatur in ſacrificio*, quia omnis res fam-*iliaris quam nunc pecuniam* dicimus, ex his rebus con-*ſtabat.* ¶*Proiecta ſacra* appellantur, quæ fulgu-*rante cælo fiunt; tunc. n. proiecta* depellendorū ma-*lorū fulgurū, vel procurandorum* bonorum cauſa fiunt. ¶P-*arilia feſta ſibi obſeruanda* iudicant pri-*uatim ipſe quoque puer*peræ adminiſtrantis 2 v-*ti pariendo ab eis quaſi* ſtabillantur 3 Parilia feſta

[1 *fructumque.* 2 *domi inſtratis.* 3 *ſtabiliantur.*]

pag. 55.

. . . . . pa-
rilia . . . . . um in
. . . . . ¶Pu-
blici. Augures eodem iure cum ceteris Au-guribus *non erant: nam cum eſſent Augures numero plures, publici maieſtate ceteros anteibant. ori*-go *vetuſta, ideoque obſcura: illud manifeſtum ductu ſo*-rtis *deligi ſolitos, qui Augures populi P. R. Quiri*-tium *in Auguralibus diterentur. Captabant auſpic*-ia *templo cæli regionib. deſignato, quod lituo, qui* Quirinal *appellatur, deſignabant, in pomerio* extra vr-*bem.* . . . . . es faci-
. . . . . feciſti
¶*Picus rex pico aue vtebatur, vt Verrius* ait ob *augurium, a quo ſic dictus, is regem Fat*-uum, Faunum *alij quem vocant, & Fatuam procrea*-uit; & ex *eis Latinus ortus, Troianes ſummo honore* adfecit: vt *etiam eorum regem fugientem Ar*-giuos *Æneam hoſpitio ſuſcepit, dedit* ciuitatem, iunxit *natam connubio.* ¶*Polubrum eſſe exi*-ſtimant quam *non peluim vocamus, cuius eadem* formula, quæ eſt *polubri, teneturque manu ſin*-iſtra, vt eius ſignifica*tio docet.* ¶*Patres appe*-llantur, ex quibus Senatus *conſtat, quos initio vrbis* conditæ Romulus C. *delegit. & ſic appellauit*, quorum conſilio, atque *prudentia reſpublica ad*-miniſtraretur, atque *gubernaretur; quique* agrorum pars ad*tribuerent tenuioribus* perinde ac liberis, *ac pecunias diuiderent. etenim* ſolebant iam inde à Ro*mulo nummis auri atq.* argenti ſignati vſ*tramarinis vti: id quod* publicæ, & priuatæ *rationes commentariorum doce*-nt. ¶Publica ponderā *quibus populus Rom. vti ſolet*, ex ea cauſa Iunius in
. . . . *dicta ſit ai*-t, quod duo Silli 1 P. & M.

[1 *Silij.*]

pag. 56.

Trib. pleb rogarint his verbis. Ex ponderibus publicis, quib. hac tēpeſtate populus oetier (qui) ſolet, vti coæquetur ſedulum, vt hi 1 quadrantal vini octoginta

ginta pondo fiet. congius vini decemp. is 2 ſex ſextari congius fiet in 3 duo de quinquaginta ſextari quadrantal fiet vini. Sextarius æqus æquo 4 cū librario 5 fiet. ſex de quiq. 6 libræ in medio ſient. ſi quis magiſtratus aduerſus hac. 7. d. m. pondera, medioſq., vaſaq. publica, modica, minora, maiorave faxit, iuſſit vere fieri, dolumve adduit quod ea fiāt, eum quis volet magiſtratus multaretur, & dū minore patri 9 familias taxat, liceto; ſiue quis in 10 ſacrum iudicare voluerit, licето. ¶Pecū, cū dixit M. Cato per caſum genitiuum, à ſingulari caſus recti formauit, quo vtebantur antiqui, id eſt pecu, ac teſtu, tonitru, genu, veru, quorum omnium genitiuus pluraliter gemina v litterā, non quia dicimus pecus, vt pect⁹, eā quę in vſu eſt, formam in declinationib. ſequimur. ¶Preteriti ſenatores quondam in opprobrio non erant, quod vt reges ſibi legebant, ſublegebantque, quos in conſilio publico haberent: ita poſt exactos eos, Conſules quoque & Tribunos 11 Militum conſulari poteſtate coniunctiſſimos ſibi quoque 12 patriciorum, & deinde plebeiorum legebant; donec Quinia Tribunicia interuenit, qua ſanctum eſt, vt Cenſores ex omni ordine optimum quemque curiati 13 in ſenatu legerent. quo factum eſt, vt qui preteriti eſſent, & loco moti, laberentur ignominioſi. ¶Pro cenſu claſſis iuniorum Ser. Tullius cum dixit in deſcriptione centuriarum, accipi debet in cenſu, vt ait M. Varro in L. vi. rerum humanarum. ſicuti. pro x- de Caſtoris, pro Tribunali, pro teſtimonio.

[1. *vti* 2. *ſiet* 3. *vini* 4. *atque* 5. *vinario* 6 *ſexdecimque* 7. *hac* 8. *multare, vti* 9 *parte* 10. *im* 11. *Tribuni* 12. *quiſque* 13. *curiatim.*]

pag. 57.

¶Procum (patriciū) in deſcriptione ceaſſiū quā 1 fecit Ser. Tullius, ſignificat procerū. ii enim sūt principes. nam proci dicūtur qui poſcunt aliquā in matrimonium, Græce μνᾶσθαι. eſt enim procare, poſcere. vt cū dicitur in iudice conlocando, ſi aliū procas, nineſcium procas, hoc eſt poſcis. vnde etiam meretrices procaces. ¶Prærogatiuæ centuriæ dicuntur. vt docet Varro rerum humanarum l. vi. quæ rus. 2 Romani, qui ignorarent petitores, facilius eos animaduertere poſſent. Verrius probabilius iudicat eſſe, vt cum eſſent deſignati à prærogatiuis, in ſermonem res veniret. populi de dignis, indigniſue, & fierent ceteri diligentiores ad ſuffragia de his ferenda. ¶Peculium ſeruorum à pecore item dictum eſt, vt ex 3 pecunia patrum familiæ. ¶Puelli per diminutionem à pueris dicti ſunt. itaque & Ennius ait. Pœni ſoliti ſuos ſacrificare puellos. & Lucilius cumque hic tam formoſus homo, ac te dignus puellus. Et Plautus. olim huic puello ſe- ſe venum ducier. ¶Præclamitatores 4 dicuntur qui Flaminib. Diali, Quirinali, Martiali antecedent⁹ exclamant feriis publicis, vt homines abſtineant ſe opere, quia his opus facientem videre religioſum eſt. ¶Pedum eſt quidem baculū incurtium, quo paſtores vtuntur ad comprehendendas

oues aut capras, à pedibus. cuius. m. 6 etiam Vergilius in Bucolicis, cum ait: At tu ſume pedum. ſed in eo verſu, qui eſt in Iphigenia. Enni. procede gradum, proferre pedum, nitere ceſſas? Id ipſum iaculum 7 ſignificari, cum ait Verrius, mirari ſatis non poſſum. cum ſit ordo talis, & per eum ſignificatio aperta, gradum proferre pedum ceſſas? nitere. ¶Pone graui ſono antiqui vtebantur prologi ſignificatione, Sed præcientes vocabu-

[1 *claſſiuna quam* 2. *quo ruſtici* 3. *&* 4. *praclamitatores* 5. *antecedentes.* 6 *meminit* 7. *baculum* 8. *loci.*]

pag. 58.

li . . . . . .
. . . . . .
. . . . . ¶Pe
r-imit, adimit, tollit. Vnde & peremptus, interfectus. ¶*P-ure lautum antiqui dicebant, aquā pura* la-*uatum* . . . . . .
iti . . . . . ¶*Pura veſtim-enta ſacerdotes populi Romani, cum ſacrific-abant, habere ſoliti erant, id eſt, non obſita, non fulgurata, non funeſta, non mutilata,* ex h-*ac cauſa* . . . . . .
voca . . . . . .
tiata . . . . ¶*Proculato, prouocato, & procitato etiam vſurpari ſolet.* ¶*Præfericulum vas* æneum ſ-*ine anſa appellatur, patens ſummum, velut* peluis. *quo ad ſacrificia vtebantur in ſacrario Opis C-onſiuæ.* ¶*Patellæ, vaſula parua picata,* item ſacris fa-*ciendis apta: quæ erant forma* velut capidul-*a quædam. Pantices dicebant* frus ventris . . . . . *eſ-*
pellata quo . . . . . .
lus. ¶Procincta claſ-*ſis dicebatur exercitus ad* prœlium inſtructus, & pa-*ratus: quē Diali Flamini videre non licet: an-tiqui enim procinctum militem* dixerunt vt nunc quoq., *cum exercitus inſtructus eſt.* procincta autem *ideo, quod togis incinctis* ad pugnam ire ſolit-*i fuerunt. Vnde & teſtamenta* i procīctu fieri *dicta, quæ fac ūt ad pugnā ituri.* ¶*Proſtimu-rſum* eſſe ait Antiſtius *in commentario iuris pontificalis*, pomœrium, id eſt l-*ocum proximum muro.* Cato olim quidem omn-*es auſpicabantur extra Auentinum*, nunc etiam intra æ-*dificia. dicti ait pomœrium* quaſi promœrium. ſolet au-*tem ijs potiſſimum dare* rus 1 pomœri proferendi, *qui populum Romanum*

[1 *ius.*]

pag. 59.

agro de hoſtibus capto auxerunt. Antiquiſſimum Romuli pomœrium Palatini montis radicibus terminabatur. protulit id Ser. Tullius rex. item L. Cornelius Sulla Dictator imitatus vt videtur, Tullium regem, proferre tentauit: ſed pomœrium cum locus ſit, qui finem vrbani auſpicii ſaciat intra agrum effatum certis regionibus terminatus, ad capiendas auſpicia, quem liceat proferre, nemo tamē Auentinum, cum pomœrium protulit, intra mœnia incluſit cuius rei cauſa illa probatur, quod Remus *in ea auſpicauerit, auesq. irritas habuerit*; in ſe-

quenti autem ætate inclusum aiunt. Pomœrium si tactum a priuatis fuisset, pœna statuta erat. ¶*Po*-ntificale pomœrium appellabant locum illum, agrumque pone murum, in quo Pontifices su-a constituerent auspicia. cum aût pomeorum profer-retur, tum *Augures publicos P. R. hac verba præire* solitos: *Di tutelares vrbu pomœrium hoc ne* minus maiusue *faxitis: sed ijs quib. terminatum ĕ region* ibus effereatis. *dictum autem videtur pomœrium*, veluti post moeros *id est, quod esset retro &* intro muros vrbis. ¶*Prŏptum pro eo q quis ære para* uit suo, videri ait positum . . . . . de cuius ære tute- . . . . *promp*-tum triticum in commentario tuo retuliſti. *at* quidam prolatum significare aiunt idem quod pro mptum: sed proprium [1]ait *id dici promptum, quod in fu* turum factum sit, cui *significationi penus contrarium* est, cum præsertim *penus, aliud promptuarium* pantoleium 2 appelletur, *vt est apud Plautum in Trinu*-mo. ¶Potitus seruitute *ab antiquis dicebatur*, qui vt ait Labeo, seruitutem seruit. *tales consuetu*-dines proxime Græci noris 3 *sunt. eodem modo* dicebatur ab antiquis *potitus hostium.* ¶*Penus v*-ocatur locus intimus in æ-

[1 *proprie* 2 *panis olei vini* 3 *moris.*]

pag. 60.

de Veste segetib. sæpi[e], 1 qui certis dieb. circa Vestalia aperitur. ii dies religiosi habẽtur. ¶Planta oliaginæa est virga foliata ex olea deplantata. ¶Pomonal est in agro Solonio, via ostiensi ad duodecimum lapidem deuerticulum 2 à miliario octauo. ¶Pubes & 3 qui pubem generare potest his 4 incipit esse à quatuordecim annis: femina à duodecim viri potens, siue patiens, vt quidam putant. ¶Prandicula antiqui dicebant, quæ nunc ientacula. ¶Prodiguæ hostiæ vocantur, ait Veranius, quæ consumuntur, vnde homines quoq. luxuriosi, prodigi. ¶Petronia amnis est in Tiberim perfluens, quã magistratus auspicato trãseunt, cum in cãpo quid agere volũt. quod genus auspici peremne vocatur. amnẽ autem feminine antiqui enuntiabant. ¶Penetrale sacrificiũ dicitur, quod interiore parte sacrati cõficitur. vnde & penetralia cuiusque dicuntur, & ¶penes nos, quod in potestate nostra est. ¶Puri, probi, profani, sui auri dr in manumissione sacrorũ causa. ex quib. puri significat, quod in vsũ porco 5 nõ fuerit. probi quod recte excoctũ pugnatũq. sit. profani, quod sacrũ non sit, & quod omni religione solutum sit. sui, quod alienũ nõ sit. ¶Pacionẽ antiqui dicebãt, quam nunc pactionem dicimus. vnde & pacisci adhuc, & paceo in vsu remanet. ¶Presan. 6 . . porca dicitur, vt ait Veranius, quæ familiæ purgandæ causa Cereri immolatur, quod pars quædam eius sacrificii fit in conspectu mortui eius, cuius funus instituitur. ¶Pateram perplouere, in sacris cum dicitur, significat pertusam esse. ¶Pastillum est in sacris libi genus rutundi. ¶Puilia saxa esse ad portum, qui sit secũdum Tiberim, ait Fabius Pictor, quem locum putat Labeo dici, vbi fuerit Ficana, via Ostiensi ad lapidem vndecimum. ¶Pane-

[1. *saptus* 2. *diuerticulo* 3. *etiam.* 4. *in* 5. *spurco.* 6. *presentanea* 7. *perpluere.*]

pag. 61.

ri frumẽta dicebãt antiqui, quæ de vagina non bene exibant. ¶Paludati in libris auguralibus significat, vt ait Veranius, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta, paludamenta dici. ¶Purimestrio esse dicuntur, qui sacrorum causa toto mense in cærimoniis sunt, id est puri sint certis diebus carendo. ¶Prox bona vox, velut quidam præsignificare 1 videtur, vt ait Labeo de iure pontificio L. xi. ¶Penatis singulariter Labeo Antistius posse dici putat, quia pluraliter Penates dicantur, cum patiatur proportio etiam Penas dici, vt optimas, primas, Antias. ¶Proculiunt, promittunt ait significare Antistius de iure pontificali L. vi iii. ¶Popularia sacra sunt, vt ait Labeo, quæ omnes ciues faciunt, nec certis familiis adtributa sunt. Fornacalia, Parilia, Larãlia, porca præcidania. Pollucere merces . . . liceat sunt far, polenta, vinum, panis fermentalis, 2 ficus passa, sulla, bubula, agnina, caseii, ouilla, alica, sesama, & oleũ, pisces, quib. est squama, præter squarũ 3 Herculi autem omnia esculenta, poculenta. ¶Profestum est facere, tamquam profanum facere, id est quod eo die, qui dies feriarum non est, facere. vel, vt quidam dixerunt, pro eo facere velut feriæ non sint, aut id facere, quod feriis fieri non liceat. Itaque diem profestum, diem sine feriis esse. ¶Profanum est, quod fani religione non tenetur. ¶Procubitores dicuntur feri vetites, 4 qui noctu custodiæ causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt, vt M. Cato in eo, quem de re militari scripsit. ¶Properam, pro celeri, ac strenua dixisse antiquos testimonio est Cato, cum ait in libro de re militari. tertia e fastris, eductio celeris profperaq. 6 est. ¶Pro . . . sta dolia ait dici Labeo

[1 *putant significare* 2. *fermentatus* 3. *scarum* 4 *fere velitos* 5. *castris* 6. *properaque.*]

pag. 62.

quod . . . . . ,
r . . . . . ,
tur . . . . . ,
do . . . ¶*Priueras muliere*-,
pr-*inatas dicebant* . . . . ,
tur pro . . . ¶*Pube pre*-
sent-*e*, *est populo presente*, συνεδρεύοντα,
ab *ijs*, *qui puberes sunt*, *omnem populum signifi*-
can-*t* . . . . . ,
qua . . . . . ,
susc . . . . . ,
dem . . . . . ,
deci-*dit* . . . . . ,
conc . . . . . ,
agor . . . . . ,
eadem . . . . . ce-
tera loc-*a* . . . . . ,
fulgura *f-acra* . r . ¶*Pecunia*
quæ erogatur *in ludos & spectacula appellatur lu*-
carie, 1 dicta quod *e lucu capiatur* . . . ,
in eodem libro . . . . ,
dixi 2 existimat, *cuius opinionis est & Valerius Mes-*
sala

sala in exemplana-*tione XII.* ¶*Pipulum dicebatur* ploratus. ¶Promel-*lere*, *Verrius ait* significari lituum prouere. 3 *Purime tetinero, positum est pro purissime tenue-ro.* ¶*Publicus ager dictus, quia Augurum* publicos est. *vt Oseus in Veienti: is enim vsu*, & iure Augurum est. ¶*Prodicere diem est, prodere*: prodictio nãq. prod-*itio est, qua vt ait Verrius, in præ*sens valet. ¶Patr-*onus ab antiquis cur dictus* sit, manifestum: quia *vt patres filiorum, sic hi* numerari inter do-*minos clientem consueuerunt.* ¶P riſtina, velut prist-*ina* 5 : *sic prior, & alia* eius modi dictita-*bant, ab eo quod est prius*

[1 *lucar, inde.* 2 *dici.* 3 *significare litem promouere.* 4 *publicor.* 5 *priustina.*]

pag. 63.

. . . . . .
. . . . . e
. . . . . s
. . . . . nte
. . . . . rũ
. . . . . qui
. . . . ¶*Præsagitio dicta est quod*
præsagire est acute sentire, vnde & saga anus dicta
quæ multa sciant, & sagaces canes, quod ferarum cubilia p
sentiant.

¶*LIBER XVI. SEX. POMPEI FESTI INCIPIT LIBER XVII. FELICI*-TER.

Q

¶ *Quirinus ex hac causa Romulus est appel*-latus, *quod curi, id est hasta vteretur, a qua Roma*-ni eo nomine *Romulum appellauerunt.* ¶ Quirinalis porta, *eadem qua & Collina dicebatur*, vt legimus *apud antiquos scriptores. posi*-tum autem *vnius nomen pro alterius nomine reperit. q ini*-tio ita cõcepta *fuerunt, vt vnam tantum fuisse qu*-asi id suffragetur. *quam ideo nominari ait Collina*-m Santra proxime *eam quod collis Quirinalis* est. portam *rursum Quirinalem ideo appell*-ant, siue quod *ea in collem Quirinalem itur: siue q* proxime eam sacellum *est Quirini. vnde, vt videtur,* vsurpatio facta, *& duplex nomen vni eidemq; rei im*-positum est. Quirites, *dicti & Sabini a Curi dea, cui* aqua & vino *sacra facere soliti erant. quos* tamen quidam [1] curis, *dictos volunt, in quibus ab* his ei sacra fiant; *cui opinioni Verrius aduer*-satur. ab eiusdem autem *deæ nomine videntur ite*-m Curres 2 Sabinæ *hastæ appellatæ quibus ea gen*-s armis erat potens. *nunc & Sabini & Romani popu*-li singulare vsurpatur *nomen, vt indicio ĕ*-preco, qui in funeris 3 *indictiuis ita pronuntiare solet*, illius 4 Quirisleto dat[o],

[1 *quidam.* 2. *Cures.* 3 *funerib.* 4 *ollus.*]

pag. 64.

Quirites autem dicti post fœdus à Romulo, & Tatio percussum, communionẽ, & societatẽ populi factam indicant. ¶Quirinalia mense Februario dies, quo Quirini fiunt sacra. idem stultorum feriæ appellantur (antequam in eum commigrarent fere Sabini Curib. venientes post fœdus inter Romulum & Tatium) quod quide 1 suorũ fornacaliũ sacrorum cognominant, 2 eo potissimum 3 A rem diuinam fa-

ciunt. ¶Quirinalis collis, qui nunc dicitur, olim egonus 4 appellabantur antequam in eum commigrarent (fere) Sabinis 5 Curib. venientes post fœdus inter Romulum & Tatium ictum. à quo hanc appellationem sortitus est; quamuis existiment quidam quòd in eo factũ sit tẽplũ Quirino, ita dictũ, Quirina Tribus à Curensibus Sabinis appellationem videtur traxisse. ¶Quiritum fossæ dicuntur, quibus Ancus Martius circumdedit vrbem, quam secundùm ostium Tiberis posuit, ex quo etiam Ostiam. & quia populi opera eas fecerat, appellauit Quiritium. ¶Quincentum & producta prima syllaba, & per c. litteram vsurpabant 6 antiqui, quod postea leuius visum est, ita vt nunc dicimus pronuntiari. ¶Qui patres, qui conscripti vocati sunt in Curiam. qui tempore regibus vrbe expulsis, P. Valerius Cons. propter inopiam patriciorum ex plebe adlegit in numerum senatorum c. & lx & iiii. vt expleret numerum senatorum trecentorum, & duo genera appellaret esse. 7 ¶Quispiam quin significet aliquis: & quepiam aliquæ 8 similiter qui [9] alia eiusdem generis, vt dubium non est, ita (vt) vnde sequens pars eius cœperit, inueniri non potest. ¶Quinquatrus appellari quidam putant à numero dierum, qui fere his 10 celebrantur. qui scilicet errant tam hercule, quam quatriduo Saturnalia, & totidem

[1 *quidam.* 2 *cum ignorant.* 3 *A die.* 4 *Agonus.* 5 *Sabini.* 6 *vsurpabant.* 7 *appellata sunt.* 8 *aliqua.* 9 *que.* 10 *feriis.*]

pag. 65.

dieb. Compitalia. nam omnibus his singulis diebus fiunt sacra forma autem vocabuli eius, exemplo multorum populorum Italicorum enuntiata est, quòd post diem quintum iduum est is 1 dies festus, vt apud Tusculanos Triatrus, & Sextatrus, & Septematrus, & Falisco Decimatrus. Mineruę autem dicatum eum diem existimant, quòd eo die ædis eius in Auentino consecrata est. ¶ Quinquertium vocabant antiqui, quem Græci πένταθλον, vt indicat versus hic. omnis æqualis vincebat quinquertrio. Liuius quoque ipsos athletas sic nominat. quinquertiones preco in medium vocat. ¶Quisquiliæ dici putantur, quidquid ex arboribus minutis furculorum, foliorumue cadit. velut quidquid cadiæ. 2 Cæcilius. quisquilias volantis venti spolia memoranti modo. & Nonius in Togularia. abi de turba te saxo, homo non quisquiliæ. quid est. ¶Quin tipor seruile nomen frequens apud antiquos erat, à prænomine domini ductum, vt Marcipor, gripor 3 puamuis sint, qui à numero natorum ex ancilla quinto loco dictum putent. ¶Quippe significare quid ni, testimonio est Ennius L. xi. 4 quippe solent reges omnes in rebus secundis. idem L. xvi. quippe vetusta virum non est satis bella moueri. item alii complures. ¶Quianam pro quare, & cur positum & 5 apud antiquos, vt Nœuium in carmine Punici belli. Summe deum regnator quianam genus isti. & in satyra, (quianã genus isti. & in satyra.) quianam Saturnium populum pepulisti. & Ennium in L. vii. quianam dictis nostris sententia flexa est. ¶Quid

nisi vsurpariſſe 6 antiquos teſtis eſt Afranius in epiſtola. Me auctore mater abſtinebis quid niſi? ¶Quietalis 7 ab antiquis dicebatur orcus.

[1 is. 2 cadit. 3 Caipar, 4 xi. 5 tit. 6 vſurpauiſſe 7 Quietalus.]

Pag. 66.

¶Qui-*ntia prata dicta ſunt à Quintio Cincinnato, qui* fili-*i damnato filio, venditis omnibus quatuor iugerum* agr-*um trans Tiberim parauerat. quem agrum colentem* Sen-*atum Dictatorem, per viatorem, ſalutauit* Cin-*cinnatum, qui de re bene geſta acto triumpho, ad p*riu-*ata negotia confeſtim redit, depoſita Dictatura* pec-*uariamq; rem & agrariam exercens Romanis ip*ſis *amulationi: uit* . . . . . uos . . . . . quod eo. . . . . ¶*Quinctiliani Luperci* appel-*lati videntur à Quinctilio, qui præpoſitus* eſt Lu-*percis: vt à Fabio Fabiani dicti ſunt. item* Luperci, *quibus is præpoſitus fuerit. fuiſſe autem* Romuli *temporibus inſtitutos vtroſque. & Fabianos* & Quinctili-*anos, multi ſunt qui exiſtiment* quorum num-*erum poſtea ſæpe auctum fuiſſe: quia ho*noris gratia *multi lupercis adſcribebantur.* ¶*Quin*tanam claſſem *ait Verrius dictam. quod in ea Ser. Tullius* rex diſtribuit *à capite cenſorum multitudine, quinque.* fecit cum eas ord-*inauit. hanc autem offerri cau*ſam de capite *cenſorum nomine. quod ij quo cenſerentur,* nihil præter ſe h-*aberent, ſuumque caput. Lu*cilius ſic meminit, quod . . . . adeptus. ¶Querque-*ram febrem, grauem & magnam.* nam quidam querc-*um dictam volunt, quod id genus* arboris, cum gra-*ue ſit ac durum. tum etiam in* ingentem euada-*t altitudinem. Aurelius autem* Opilius frigidam a-*it dici, & cum horrore trementem.* Santra eam ex G-*raco deducit, qui tremorem eiuſmodi τὴν τρεγν dicunt. Vade dici* etiam carcerem. Plau-*tus in Friuolaria. Is mihi* erat bilis querque-*ra tuſſis. Lucilius libro* . . iactans me vt feb-*ris querquera. ter*ret-alibi querque-*ra conſequitur febris, capitiſq;*

pag. 67.

dolores . . . . . ius
. . . . . quæ
. . . . *quarum ex legib. quadrupli erat* a-ctio
. . . . . ibus
. . . . . ata
. . . . . oé
. . . . . abant
. . . . . ab eo
. . . . . in
. . . . . tis
. . . . . q. licto-
. . . . . populo
. . . . . *curia* Calabra . . . . . m i legum
. . . . . in populi do*minatu.* . . . . . ¶*Quando rex com*-itia ſic 2 *fas: ſic notatum eſſe diem in feſtis i*-n honorem *regis ſacrorum, aiunt qui de ferijs* menſtruis ſcrip*erunt. quæ nonis februarij in Curia a* Rege dicuntur: 3

ea vero a multis ſcriptori-bus traditæ ſunt *nam quo die rex in Comitium venit, eius* pars ant*rior nefas habetur . . contra autem* poſteri*fas: quia ſacrificio peracto inde abit, quòd* ſiquis ali*pro Re*ea die in Comitiis fecerit, puta Pon*-tifex, tum his 4 die* totus eſt faſtus. ¶*Quando ſtr*-ens delatum, fas. *dem modo in faſtis notatur di*-es, qui talis eſt, *adis veſtæ 5 eo die purgetur, ſtercuſq; in aluum 6 Ca*pitolinum *ex ade Veſta deferatur.* cum id factum *tunc prætori liceat fari tria verb*-a. Quæſtore*dicebantur, quòd quærerent de rebus* capitalib. vn*qui talia quærunt,* ¶*Quæſtores pari*-cidi appellantur *¶Quando cum graui voce pro*-nuntiatu, ſignific*quod, quoniam, & eſt coniuncti, vt* Plautus in Me*nachmis. Ideo quia* menſam, quando ed

[1 comitia. 2 ſit. 3 edicuntur, 4 it. 5 ades Veſta. 6 luum.]

pag. 68.

detergeo: & in Pſeudolo. Dabo, quando erit. de*cito, quando habebis. & Ennius l. xvj. Nox quar*do mediis ſignis præcincta volabit. in xij. qu*dem cum c 1 littera vltima ſcribitur, idemque ſig*nificat. ¶Quadrata Roma in Palatio ant templum Apollinis dicitur, vbi repoſita ſunt, qua ſolent boni ominis gratia in vrbe condend adhiberi, quia ſaxo munitus eſt initio in ſpeciem quadratam. eius loci Ennius. m 2 cum ait, & quis e erat 3 Romæ regnare quadratæ. ¶Quedru*bem Athenas Accius appellauit, quod ſcilicet ex 11 ii* vrbibus in vnam domicilia contulerunt, Bl uione Eleuſine, Pireæo, Sunio. ¶Quæſo, vt ſignificat idem, quod rogo, ita quæſere ponitur ab antiqui pro quærere. vt eſt apud Ennium. l. ij. Oſtra mu*nita eſt idem loca nauibus pulchris mundo* facit. nautiſque mari quæſentibus vitam. & i Chreſponte. 5 ducit me vxorem liberorum ſib quæſendum gratia. & in Andromeda liberum quæ*ſendum cauſa familiæ matrem tuæ. ¶Quadran*tal vocabant antiqui, quam ex Græco amphoram dicunt, quod vas pedis quadrati octo & xl. ca*pit ſextarios. Plautus in Curculione. Auus hæc ſi*tit, quantillum ſitit? modica eſt, capit quæ*drantal. & Cato contra Oppium. Vinum redimi*ti, prædia pro vini quadrantalibus ſexaginta in pu*li 6 dediſti, vinum non dediſti. ¶Quaxare 7 ran*dicuntur, cum vocem mittunt. Quartarios ap*pellabant antiqui muliones mercennarios* quod quartam partem quæſtuus capiebant. Lucili*us. Porro homines nequam malus vt quarta*rius cippos colligere omnes. Quatenus ſignifi*cat, qua fine, vt hactenus, hac fine. At quatinus, quoniam. ſed antiqui quatenoc 8 dicebant, vt Sci*

[1 E. 2 meminit. 3 extiterat. 4 Munda. 5 Creſphontes. 6 publicum 7 Quoaxare 8 quatenos.]

pag. 69.

pio Africanus in ea oratione, quã ſcripſit poſt quam ex Africa rediit vti negotium narum erat, quater noc 1 caſtra noſtra ita munita erant, vt poſſet partem exercitus abducere. ¶Quan de pro quam vſos eſſe antiquos, cum multi veteres teſtimonio ſunt

tunt, tamen huius 2 in primo. Iuppiter, vt muro fretus magis quam de manus impe 3 . . ſedo. quande tuas omnes legiones, ac populatis. & Lucretius. clarus ob obſcuram linguam, magis inter ianes. quan de grauis tergaios, 4 qui vera requirunt, ¶Quam mox, ſignificat quam cito. ſed ſi per ſe ponas mox, ſignificabit paullo poſt, vel poſtea. ¶Quatere, ſuſpenſum, & vicinum rei alicuius motum ſignificat, non vt Verrius putat, ferire, cum id ipſum verbum concutere ex præpoſitione, quæ eſt con, & quatere ſit compoſitum. quaſare autem eſt ſæpe quatere. ¶Querquetulanæ vt re 5 putantur ſignificari nymphæ præſidentes querqueto vireſcenti quod genus ſyluæ indicant fuiſſe intra portam, quæ ab eo dicta ſit Querquetularia, ſed feminas antiqui quas ſciens 6 dicimus, viras appellabant. vnde adhuc permanent virgines & viragines. ¶Ques antiqui dixerunt, inde declinatum remanet da*an* . . . . . *er* . . . . . *pti* . . . . . *uti* . . . . . *ia* . . . . . *urbat* . . . . . *ent* . . . . . *ncia* . . . . . *Ilnn-ius Capito* . . . . . *t perh-ibent* . . . . . *ificæ virtutis* . . . . . Be*mnibus* . . . . . *illæ* . . . . . an*mnis vn* . . . . . *ne part* . . . . . *ula, ſed v* . . . . . re*altius fixa* . . . . . *erendum qui* . . . . . .

[1 quatenos 2 tum Ennius vel tum & Liuius 3 manu ſui Idem. 4 inter Graios. 5 vira 6 ſagas nos 7 quis 8 quod.]

pag. 70.

¶Quoniã ſignificat *nõ ſolum id quod quia, vt ait Verrius* apud antiquos, *ſed etiam id quod poſtquam, hac ſci*licet de cauſa, quod *Gracum inei*, 1 *vtriuſ*q. ſignification-*em optinet.* ¶*Quod ſignificat* etiam aliquid præ-*terquam quod in vſu fere ẽ. & Graci* dicunt *ti.* ¶Quin-*quennales Cenſores appella*bãtur, qui luſtrũ cõ*derent quinto quoq; anno à quo nõi*ari cœptos. ¶Quin-*que genera ſignorum obſeruabant* Augures publici, *ex cœlo, ex auibus, ex tripudijs,*

ex quadrupedib. ex *diris. vt eſt in Auguralibus*

R

Rufuli Tribuni mil-*itum appellabantur, quos* Conſul faciebat, n-*on populus: de quorum iure, quod* Rutilius Rufus leg-*em tulerat, quæ eis cauebatur multis* modis (ſic enim eleua-*uerant eorum ius, ac tunc* eleuabant, qui populi ſuffra-*gio creabantur.* ¶*Rufuli à* cognomine Rutili, a-*c poſt Rutili appellati ſunt,* [õn.]

pag. 71.

. . . . . nas
. . . . . Næui*us* . . . . . uit
. . . . . ad
. . . . . eſcen*non ructari. dicendum ait Verrius.* Ru-ctare vt pro
. . . . . os igi*tur* . . . . . ſcrib*Valerius Fl*-accus
. . . . . *Videres alios Ructa* re, ac *reſpuere pulcherrima ſuperbia.* M. Cicero *tamen in libro II. Philippicarum*, ructa*retur dixit.* ¶*Reſperſum, vinum ſi*-gnificat *apud antiquos: quia in ſacris no*-uendia*lib. vino mortui ſepulchrum. ſ*-pargebatur. . . . . ¶Romani *videntur ab initio nulla vſi eſſe* artificum *opera, ſed vbi primùm ludos facere c*-æperunt *tunc aſciti artifices ab Etruſcis ci* uitatibus *fuerunt: ſero autem ludi* omnes, qui nunc *à Romanis celebrari ſolent,* ſunt inſtitu*ti. Quidam primos ponunt Rom*-anos. Alij aiunt *Megalenſes, id eſt Matris* Magnæ ac po*pulares Cereris. Alij aiunt* in conferendis *equis Troianis luſitaſſe pueros* Romanos. Alij *inſtitutum, vt luderent e*-quitando, iactu, *ſaltu, curſu feſtis Pa*-lilibus: parib. q. etiam *vt ludicræ certationes a* ludentibus fierent. ¶*Rubidus panu appell*-*et*-ur parum coctus, cum *rubeo colore rubefactus.* Plautus in Caſina. *In furnum condit*-o, atque ibi torreto *pro pane rubido. It*-em. ¶Scortæ ampullæ

pag. 72.

vetuſtate rugoſæ, & coloris eiuſdem, rubidæ dici ſolent. ¶Romanam portam vulgus appellat, vbi ex epiſtylio defluit aqua. qui locus ab antiquis appellari ſolitus eſt ſtatuæ Cinciæ, quod in eo fuit ſepulcrum eius famliæ. ſed porta Romana inſtituta eſt à Romulo infimo 1 cliuo Victoriæ, qui locus gradibus in quadram formatus eſt. appellata autem Romana à Sabinis præcipue quod ea proximus aditus erat Rom-. ¶Rutabulum eſt, quo ruſtici in proruendo igne, panis conquendi gratia. Λ Nonius in Pico quid ego facerem, otioſi, 2 rodebam rutabulum. Nauius obſcenam viri partem deſcribens. vel quæ ſpe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rat se nupturam viri 5 adolescentulos, 6 ea licet senile tractet retritum rutabulum. ¶ Ruta caesa dicuntur quae venditor possessionis, sui vsus gratia concidit, ruendoque contraxit. 7 ¶ Rutilium 8 rufum significat, cuius coloris studiosae etiam antiquae mulieres fuerunt, vnde traxerunt cognomina rutilias, 9 vt indicat frequenter Ascanius ¶ Rutrum tenentis iuuenis est effigies in Capitolio ephebi, more Grecorum harenam ruentis, exercitationis gratia. quòd signum Pompeius Bithynicus ex Bithynia suppellectilis regiae Romam deportauit. ¶ Rutundam eadem Vestae Numa Pompilius rex Romanorum consecrasse videtur, quod eandem esse terram, qua vita hominum sustentarentur, crediderit: eamque pilae forma esse, vt sui simili templo dea coleretur. ¶ Ruscum est, vt ait Verrius, amplius paullo herba, & exiruis 10 virgultis, fructibusque 11 non dissimile iunco, cuius coloris rebus vti mulieres solitae, 12 commemorat Cato origi-

[1 *in imo* 2 *A vtuntur* 3 *otiosius?* 4 *Nauius* 5 *viro* 6 *adolescentulo.* 7 *extraxit* 8 *Rutilius vel Rutilus* 9 *Rutila* 10 *exilius* 11 *fruticibus q.* 12 *solitus.*]

pag. 73.

num l. vij. Mulieres opertae auro, purpuraque arst inhaeret diadema, coronas aureas rusea facile, 2 galbeos, 3 lineas, pelles, redimicula. ¶ Rupitias in xij. significat damnum dederit. 4 ¶ Rodus, vel raudus significat rem rudem, & imperfectam. nam saxum quoque raudus appellant poetae vt Accius in Menalippo. 5 Constituit 6 cognouit, sensit 7 conlocat sese in locum celsum. hinc manibus repete raudus saxeum grandem & grauem. & in Chrysippo. Neque quisquam à telis vacuus, sed vti cuique obuiam 8 fuerat, ferrum saxio rudem. 9 Vulgus quidem in vsu habuit, non modo pro ære imperfecto, vt Lucilius, cum ait. plumbi paxillum 10 rodus liniq. matexam: 11 sed etiam pro signato, quia in mancipando, cum dicitur, ruduscolo libram ferito, asse tangitur libra. Cincius de verbis priscis sic ait. Quemadmodum omnis fere materia non deformata, rudis appellatur. sicut vestimentum rude, nos perpolitum: sic as infectum ruduscolum apud aedem Apollinis as conflatum iacuit, id adrudus appellabant. . . in aestimatione Censoria as infectum rudus appellatur. ¶ Rudiarij ab eodem dicuntur, qui saga noua polliunt. Hominem imperitum rudem dicimus. Rudentes restes nauticae, & asini, cum voces mittunt. ¶ Ruspari est quaerere cribro, 12 vt hoc versu indicatur, & ego ibo, vt latebras ruspans rimarem optimas. ¶ Rustica vinalia appellantur mense Augusto xiiij. kal. Sept. Iouis dies festus, quia latini bellum gerentes aduersus Mezentium, omnis vini libationem ei Deo dedicauerunt, eodem autem die Veneri templa sunt consecrata, alterum ad Circum Maximum, alterum in luci libitia densi, 13 quia impius 14 Deae tutela sunt orti. ¶ Rustum ex rubus

[1 *auri* 2 *facie.* 3 *galbeos* 4 *dederit.* 5 *Menalippo* 6 *constitit* 7 *sensim* 8 *obuium* 9 *saxum rudum* 10 *paxillum* 11 *matexam* 12 *crebro* 13 *Luco Libitinensi* 14 *in ipsius.*]

pag. 74.

pag. 75.

pag. 76.

vbi incubare possit auspicij repetendi causa. ¶ Rogatio est, cum populus consulitur de vno pluribus ve hominibus quod non ad omnis pertineat, & de vna, pluribus de rebus de quibus non omibus sanciatur. nam, quod in omnes homines, resve populus sciuit, lex appellatur. Itaq; Gallus Aelius ait, inter legem & rogationem hoc interest. rogatio est genus legis, quae lex non continuo ea rogatio est. A 1 non potest non esse lex, si modo iustis comitiis rogata est. ¶ Romulum quidam ficu ruminali, alij quod lupae ruma nutritus est, appellatum esse ineptissime dixerunt. quem credibile est à virium magnitudine, item fratrem eius appellatos. Romam appellatam esse Cephalon Gergithius (qui de aduentu Aeneae in Italiam videtur conscribsisse) ait ab homine quodam comite Aeneae eum enim occupato monte, qui nunc Palatius 2 dicitur, vrbem condidisse. atq. eam Rhom nominasse. Apollodorus in Exenide ait, Aenea, & Lauinia natos Mayllem, Mulem, Rhomumque atque ab Rhomo vrbi tractum nomen Alcimus ait Tyrrhenia Aeneae natum filium Romulum fuisse, atq; eo ortam Albam Aeneae neptem, cuius filius nomine Rhodius 3 condiderit vrbem Romam. Antigonus Italicae historiae scribtor ait, Rhomum quendam nomine, Ioue conceptum, vrbem condidisse in Palatio Romae, eique dedisse nomen Historiae Cumanae compositor Athenis quosdam profectos Sicyonem Thespiadasque 4 ex quibus porro ciuitatib. ob inopiam domiciliorum complurisprofectos in exteras regiones, delatos in Italiam, eosque multo errore nominatos Aborigines, quorum subiecti qui fuerint Caeximparum viri, vnicarumque virium imperio montem Palatium, in quo frequentissimi consederint, appellauisse à viribus regentis Valentiam: quod no-

[1 A *rogatio* 2 *Palatinus, vel palatium* 3 *Rhomus* 4 *Thespiasque.*]

pag. 77.

men aduentu Euandri, Aeneaq; in Italiã cum magna Graece loquẽtiũ copia inter spatiũ, dici cœptũ Rhomẽ. Agathocles Cyzicenarum rerum conscribtor, ait, vaticinio Heleni impulsum Aeneã, Italiam petiuisse portantem suam secum neptem Ascani filiam nomine Rhom, eamque vt Italia sint Phryges potiti, & his regionibus maximè, quae nunc sunt vicinae vrbi, prima omnium consecrasse in Palatio Fidei templum, in quo monte postea cum conderetur vrbs, vsitam

esse iustam vocabuli Romae nominis causam, eã quae priore, vnde ea locum dedicauisset Fidei. Ait quidem Agathocles complures esse auctores, qui dicant Aenean sepultum in vrbe Berecynthia proxime flumẽ Nolon, atq; ex eius progenie quendam nomine Rhomum venisse in Italiam, & vrbem Romam nominatam condidisse: Caltinus 3 Agathoclis Siculi qui res gestas conscribsit arbitratur é manu Troianorum fugentium Ilio capto, cuidam fuisse nomen Latino, eumq. habuisse coniugem Rhomam, à quo vt Italia sit potitus, vrbem condiderit, quam Rhomam appellauisse. Lembus, qui appellatur Heraclides, existimat, reuertentibus ab Ilio Achiuis, quendam 4 tempestate deiectos in Italiae regiones secutos Tiberis decursum peruenisse, vbi nunc sit Roma, ibique propter taedium nauigationis, impulsas captiuas auctoritate virginis cuiusdam tempestiuae nomine Rhomes, incendisse classem, atque ab ea necessitate ibi manendi vrbem conditam ab his, & potissimum eius nomine eam appellatam, à cuius consilio eas sedes sibi firmauissent. Galitas scribit, cum post obitum Aeneae imperium Italiae peruenisset ad Latinum Telemachi Circesq. filium, hisque ex Rome suscepisset filios, Romum, Romulumq. vrbi conditae in Palatio causam fuisse appellandae potissimum Rho-

[1 *in ys* 2 *primam* 3 *Call.us quosdam* 5 *isque.*]

pag. 78.

mae. *Diocles Peparethius ait Iliam Numitoris A-lbani regis filiam, gemellos edidisse, quos in i-ma Tiberis ripa à Faustulo, regio ministro, exp-ositos iuxta ficum appellatam postea à Rom-ulo Ruminalem, sic iacentes lupam lac-tasse. & picum Martium nutrisse. post repertos Accam Larentiam Faustuli vxorem, educasse, pler-isque tamen, conscio, & alimenta praebente Numito-re, nutritos aiunt, quod Iliae ex Mart- se pepe-risse eos asseuerebat, ac secreto litteris, omnibus deni-que liberali disciplina Gabiis institutos atque excultos fuisse. atque ita in musicis primam p-ueritiam traduxisse, cum inter aequales omne pr-aestarent corporis proceritate, & forma, nomin-atos, alterũ Romulum, Remum alterum. Eos vbi ex compressu Iliae natos se cognouerint, & quod expositos in ripa Tiberis lupa lactauerit praebens ruman, monte vicino desitẽs, & quod reperti à Faustulo sunt educa-ti, Romulusque & Remus à Ruma nominati poti-ssimum: praeterea quo patre essent procreati intellexerint, Numitori auo primum restituisse reg-num. deinde de vrbe condenda per auguria decre-uisse, vter eam conderet, nominaretq. ac Deorum manifesta approbatione, Romulum vrbem con-didisse, eamque nominasse Romam potius, quam Romu-lam de suo nomine, vt amplire vocabuli signifi-catione prosperiora patriae suae ominaretur. Romam antea Romulam appellatam Terentius quidem Varro fuisse ait ab Romulo deinde detortam voca-lem, detritaque l. as fuisse credibile. ceterum cau-sam eius appellationis inuenisse ait Verrius vetitam esse publicari Romam portam ante-a Romulam voci-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatam ferunt, quæ fuerit *ab Roma appellata*

pag. 79.

¶Romuliam Tribum appellatam ait Dio-nysius ab Romulo, quod in agro ab eo capto de Veientibus populis, ea Tribus cen- cse*batur. Terentius Varro dictam ait, quod pro-*xima *Roma esset* . . . . . quæ . . . . . *c-*uidam . . . . . ep . . . . . *ruma, id est,* mamma . . . . . Capi- . . . . . *tolio* . . . . . nium . . . . . de . . . . . que . . . . . requisi- . . . . . *ap-*pellatam . . . . . est quæ . . . . . ¶Rumex *genus teli simile spari Galliti, cuius* mꝰ. Lucili-*us. Tum spara, tum rumices portant* tragula *porro. Rumitant, significat rumigera-*nt, vt Næ*nius. Simul alius aliunde rum-*itant inter *se* [1] *¶Ruminalem ficum appel-*latam, ait Varro *prope Curiam sub Veter-*ibus, quod sub ea ar*bore lupa rumam dederit* Remo & Romulo *id est, mammam. Mamm-*a autem rumis di*citur. unde rustici hœdos lactent-*es subrumios vo*cant, qui adhuc sub mammis habentur.* alibi autem sunt *qui putent. quod sub ea pecus* ruminari solitum *esset. ¶Rumen est pars colli,* qua esca deuoratur, *unde rumare dicebat* quod nunc ruminare. *¶Rumentum in Augur-*alibus significare vi*detur interruptio, abrupti* one dum verba anci*lib. mouendis prait, si intrim* vis 3 canerit, *tum æque atque auspi-*o augurio rumentum *esset. ¶Rhegium signifi-*care oportere, ait

[1 *sese* 2 *alij* 3 *auu.*]

pag. 80.

Verrius id municipium, quòd in freto regno, Siciliæ est: quꝰ id dictum est á rumpendo, quòd est Græce ῥαγὰς 2, eo quidem magis, quia in Gallia Cisalpina vbi forum Lepidi fuerat, Regium vocatur. ¶Rhonde ficadionque 3 cum dixit Lucillius quo nomina ripa-rum 4 potuit, tam infestum sibi corpus, & valitudinẽ referens, quam leuis, sed 5 saluti nauigantium. ¶Rhinocerotem quidam esse aiunt bouẽ Ægyptium. Redemptores proprie, atque antiqua consuetudine dicebantur, qui cum quid publice faciendum, vt 6 præbendum condixerant, 7 effeceranꝰ, tum demum pecunias accipiebant. nam antiquitus emere pro accipere ponebatur, at hi nunc dicuntur redemptores, qui quid conduxerunt præbendum, vtendumqꝫ. Redibitur tunc 8id proprie dicitur, quòd redditum est, improbatumq. & [9] qui dedit, idemque rursus coactus est habere id, quod ante habuit. ¶Rediuiam quidam, alij reluuium appellant, tum circa vnguis cutis se resoluit, quia ruere 10 est, soluere. Titinnius in setina, lassitudo conserunm rediuiæ., & flagri & Liui. Scabra in legendo, reduuiosaue offendens. ¶Redhos-

tire referre, gratiam. Nauius 11 in Lupo: Ve iens regem salutant iubẽ 12 Albanum mulium mitem senem sapientem contra redhostis Mu lus. & Accius in Amphitryone. cedo ecqui redhostium 14 cum ea sem obiectet 15 fac nã & hostire, pro æquare posuerunt. Ennius in C sphonte. Audis, atque auditis hostimentum ag gito. & in Hectoris lytris. quæ mea cominus chaëra, atque hasta hospitus 16 manu & Pac in Teucro. Nisi coerceo proteruitates, atq; hos rociam. ¶Redãtruare 17 dicitur in Saliorũ exu nibus cũ prẽsul ampiruauit, 18 quod est, motus e ei 19 referuntur inuicem iidẽ motus. Lucilius,

[1 *regione* 2 ῥᾳγὰς 3 *Rhondon, Icadionque* 4 *cognomi tarum* 5 *illa essent* 6 *aut* 7 *conduxerant* 8 *Redibitum* 9 *luere* 11 *Nonius* 12 *salue re iubet* 13 *Anulium* 14 *vel* 15 *cum in ea se obiectet* 16 *hostiru* 17 *Redamptruare.* 18 *am uit.* 19 &.]

pag. 81.

vt ampiruet, inde vulgus redamplauit Pacuuius. Proætrenda [2] gratia. Simul cũ videã G nihil mediocriter redamptruare, 3 opibusque mis persequi. ¶Rediuiuum est ex vetusto reno Cicero l. 1. 4 in Verrẽ. Vtrum existimatis minus ris esse vanam columnam efficere ab integro n nullo lapide rediuiuo. ¶Redarguisse 5 p litteram Scipio Africanus Pauli filius dicitur a asse, vt idem etiam pertisum. cuiusm Lucilius ait, Quo facetior videare, & scire plusquam e pertisum hominem, non pertæsum dicere ferun nam genus. ¶Redimiculum vocant mulieres c lam, qua maxime vtuntur ornatus causa ¶ nunc dicitur, qui causam dicit: & item qui, qui misit sponditve, ac debet. at Gallus Ælius li. II ficationum verborum, quæ ad ius pertinẽt, ait. est, qui cum altero litem cõtestatam habet, siue egit, siue cum eo actum est. ¶Reus stipulãdo est qui stipulator dicitur, quippe suo nomine ab quibus populatus 8 est, non his [9] qui alteri ad tus est. ¶Reus promittẽdo est, qui suo nomine ri quod promisit, qui 10 pro altero quid promisit. Capito Actus 11 in eadem quidem opinione exẽplo adiuuat interpretationẽ. Numa 12 in sec tabula, secũda lege, in qua scriptum est, quid fuit vnum 13 iudici arbitrove, reove, eo die diff 14 esto. nunc vterque actorum rei quæ 15 in iu me 16 vocatur, itemque accusator de vi accit more vetere, & consuetudine antiqua. ¶Riuus appellatur tenuis fluor aquæ, non spe consilio factus, verum naturali suo impetu. sed hi [17] ri cuntur, qui Manu facti sunt, siue super terram siue supẽ 20 specu, cuius vocabuli origo ex Gr pendet. ¶Repanda 21 locantur. Pompina 22

[1 *Redantruauit* 2 *Promerenda* 3 *redamptruare* 4 *iij* 5 *P gueſſe* 6 *ferant* 7 *ii* 8 *qui stipulatus* 9 *ii* 10 *quive* 11 *Attius* 13 *vitium* 14 *dies diffinsus* 15 *alter, reusque* 16 *rei* 17 *de via specu inciliove* 19 *ij* 20 *subter* 21 *Retanda* 22 *Pomptina.*]

pag. 82.

n-a, id est, purganda: reta enim vocantur arbores

a-ut ex ripis fluminum eminent, aut in alueis extant.
¶Rit-us est mos, vel consuetudo. *¶Rite autem be*ne *a-c recte significat.* . . . . . istic. *Plautus in Menachmis. Certe has mulier can-*terino *ritu astans somniat.* . . . . homi . . . . . ina . . . . . telo . . . . . alio . . . . . *facit men-*tionem . . . . . *te-*lorum . . . . . *so-*litum est . . . . . remo . . . *¶Retractare est rursus tracta-*re. *¶Ra-bidus a rabie dictus, qui morbus caninus est.* Catullus *de Berecynthia, & Atti. Abit in quiet-e mol-*li rabidus *furor animi.* *¶Raui coloris, rauisselli* appellant *a Plauto, qui sunt inter flauos & cæsios,* rauo sub con-[1] . . . . . quod genus hominum *pessimum est. Idem in Epidico:* Sed quis hæc est *muliercula, & ille rauisellus, qui* venit. *¶Rates votantur tigna inter se colligata,* quæ per aquam agan-*tur, quo quidem vocabulo* interdum etiam na-*ues ipsa significantur* Afranius in epistula . . . *Vento per-*culsam ratem it-*em eodem nomine signi-*ficarint 2 etiam re-*mos. Attius in Neopto-*lemo. Atque ego rep-*ercutio ratibus mare.* & alio loco. Sed iam *propellunt caruleum ra-*tes salum. *¶Radere g-enas vetitum est in* lege xij. id est, vnguibus *scindere.* *¶Rabula* dicitur in multis intus 3 neg-*otijs, paratus ad ra-*dendum, quid, auferendumque. *vel est ita dictus,* quia acrior sit in neg-*otiis agendis, & quasi* rabiosus. . . . . .

[1 *celere.* 2 *significarunt.* 3 *intentus.*]

pag. 83.

. . . . . .
¶ Roduſculana porta videtur appellata, qu-od rudis & impolita sit relicta; vel quia a-re vincta fuit: nam as, vt Varro ait in libro antiqui tatum, *raudus dicebatur: atque ex ea dici in man-*cipando, *Ruduſculo libram ferito.* *¶ Runa genus* teli. *Ennius: runata recidit, id est, pilata est* genus etiam . . . . . enim . . . . . m, atque . . . . . *quod* vene-*no tingebant* . . . . . us. M. . . . . *Va-*erio . . . *¶Rasores antiqui fidicines appel-*labant, *qui vt ait Verrius, ita appellati vid-*entur, quia radere ictu chordas videantur artifi-cio quodam. *¶Ratitam quadrantem Ta-*quitius *in libro quem inscripsit de* . . . & Oppius [1] *Aurelius, dictum putant, quod* in eo, & tri-*ente, ratis fuerit effigies,* vt nauis in as-*se, a qua quidem re appellatum* quoque ratitum *dicunt. Meminit trientis* ratiti Antonius, *a qua ratites ex hac causa dici* trientes putat, *quod ratis appellatio tertia parti-*s assis sit, quin-

ta autem, aut alius partis, in illa sic, 2 sed se-*cundum numerum, vt sex-*tans. nec hac re ra-*tem dici solere, nisi de terna:* ac legionum vnam 3. *vnam ratem trient-e sig-*nificat. quòd hi pe*nderentur trientes, cum ra-*tio cum his putaretur, *quibus soluendæ res ess-*ent. *¶* Rauim anti-*qui pro raucitate dicebant.* Plautus. Vbi si quid pos-*camus, ad rauim poscamus.* Item experiuraui 4 her-*cle omnia ad rautam rau-*im. & in Artemone. & . . . . . *Cæcilius in* Hypobolimæo. Prius *ad rauim poscaris, qua placen-*tam feceris. *¶*Ratus sum,

[1 *Opilius* 2 *nulla sit* 3 *legib. Numæ.* 4 *exp ergabo.*]

pag 84.

significat putaui, sed alioqui, pro firmo, certo ponitur ratus, & ratum Ennius. Occidunt, vbi potitur ratus Romulus prædam. & Accius in Menalippo. Neq; ratum est, quòd dicas, neque quæ agitas, dicendi est locus R. duobus in cõplurib. orationib. cum de actis differti cuius etiã perferibi soler, id est rationum relatarum quòd his 2 tabulis docentur iudices, quæ publice data, atq. accepta sint. *¶*Rauilæ á rauis oculis, quemadmodum á cæsis cæsillæ. *¶*Ratumena porta á nomine eius appellata est, qui ludicro certamine quadrigis victor, clarusci 4 generis iuuenis vehis 5 consternatis equis excussus Romæ periit, qui equi feruntur, non ante constitisse, quam peruenirent in Capitolium, conspectumque fictilium quadrigarum quæ erant in fastigio Iouis templi quas faciendas locauerant Romani vegenti 6 cuidam artis figulinæ prudenti. quæ bello sunt reciperatæ: quia in fornace adeo creauerant, vt eximi nequirent. idque prodigium portendere videbatur, in qua ciuitate eæ fuissent. omnium eam futuram potentissimam. *¶*Reciperatio est (vt ait Gallus Ælius) cum inter populum, & reges, nationésque & ciuitates peregrinas lex conuenit, quomodo per reciperatores reddantur res, reciperentur que, resque priuatas inter se persequantur. *¶*Reciprocare pro vltro, citroque poscere vsi sunt antiqui quia procare est poscere.
Pacuuius in Teucro. Rapido reciproco, percito, augusto, citare, rectem, reciprocare. vnde eq. gremis subiectare, adfigere. Plautus in Astraba. Quasi tollenono, 7 aut pilum Græcum reciproceis plana via. *¶*Recellere, reclinare, & excellere, in altum extollere. *¶*Recinium omne vestimentum quadratum. hi qui. xij interpretati sunt, esse dixerunt vir togã [9] mulieres vtebantur, prætextum 10 clauo purpureo.

[1 *differitur cuiusmodi* 2 *in* 3 *Raulle* 4 *Etrusci* 5 *Veis* 6 *Veienti* 7 *tollenonem* 8 *ij* 9 *virilem togam, qua* 10 *prætextam.*]

pag. 85.

vnde reciniati mimi planipedes. quam rem diligenter exsequitur Santra l. ij. de antiquitate verborum. *¶*Reconductæ 1 fecerit 2 & condere vrbem, facere, ædificare, vt Cincius testatur in libro de verbis priscis. *¶*Ricæ, & riculæ vocantur parua ricinia, vt palliola ad vsum capitis facta. grane 3 quidem ait esse muliebre cingulum capitis, quo pro vita Flaminica redimiatur. *¶* Rectæ appellantur vestimenta virilia, quæ patres liberis

suis conficienda curant ominis causa. ita vsurpata. q.a stantibus & in altitudinem texuntur. ¶Remancipatam Gallus Ælius esse ait, quæ mancipata sit ab eo, cui in manum conuenerit. ¶Renes (quos nunc vocamus) antiqui nefrundines appellabant. quia Græci νεφρὸς eos vocant. Plautus in Satyrione. Male tibi euenisse video, glaber erat tanquam rien. ¶Relium fabra 4 dicitur, vin 5 ait Cincius quoq. quæ ad sacrificium referri solet domum ex segete auspicij causa, quasi reuocant 6 fruges, vt domum datantes teuirtico 7 ad rem diuinam faciẽdam. Ælius dubitat, an ea sit, quæ prolata in segetem domum referatur, an quę refrigatur, quod est torreatur. sed opinionem Cinci adiuuat, quod in sacrificiis publicis, cum puls fabata dis datur, nominatur refriua. ¶Remeare, redire: vt commeare, vltro, citro 8 ire. vnde commeatus dari dicitur, id est, tempus, quo ire, redire cũ 9 possit. Afranius (vt in ea mancipato. 10 Vetuit me sine mercede prolum paucius 11 remeare in ludum. ¶Remeligens, 12 & remoræ memorando 13 dictæ sunt in 14 Plauto in Patina, Nã quid illæ nunc tam diuinitus 15 remorantur remeligines. ab Afranio in Prodito, remeligo à Laribus missa sum hanc, 16 quæ cursum

[1 *Reconderit* 2 *refecerit* 3 *Granius* 4 *faba* 5 *vt* 6 *reuocent* 7 *è tritico* 8 *citro*, 9 *reditũ*, 10 *in Emancipato* 11 *Paccius vel Paucius.* 12 *Remeligines* 13 *à morando* 14 *a* 15 *tamdiu intus* 16 *hæc.*]

pag. 86.

cohib*eam nauis*. ¶*Remora alias tarditas* 30
simam-*tur*, 1 *ab eo quod mo am facit*. *Plautus* Trinnno 2. *Quæ in rebus multis obstant, odiosæq. su-nt, remoramque faciunt rei priuatæ, & public-æ. Lucilius. Quantum vox ex te resonans* meo gr-*adu remorari facit*. ¶*Remurinus ager* dictus, *quia possessus est à Remo, & habitatio Remi* Remu-*ria item in Auentino dicta. namq; Auentinum, in quo habitare eligisse Remum dicit. Vnde vocitatam aiunt Remuriam, locum in summo Auentino, vbi* de vrb-*e condenda fuerat auspicatus. alias Remo-* 40
rum 3 qu-*endam tum locum appellatum fuisse* . . .
testis est. . . . . ¶*Remores*
item in vsp*icio aues dicuntur, quæ acturum aliquid*
remora-*ri compellunt* . . . ¶*Rima*
ri, quære-*re valde vt in rimis quoq;* . . . .
qui te rima-*tur* . . . . .
Ennius li. xi. . . . .
viriq. ¶*Re-millum dicitur, quasi repandum* . .
Lucilius Suda . . . .
remilium & Afra-*nius in* . . *co-* 50
xendice pergam . . . , ¶*Re-*
morbescat En-*nius posuisse videtur, pro in morbum* recidat. ¶*Re-fugere significat redargu-*re. Pacuuius in Hem-*iona* 4 . . .
quas gloria & . . . . .
rictas humanum . . *compositum a fando, versa a* litera in u. *vt item in cludo factum est, a quo* recludere. ¶*Re-nanciscitur, Verrius quidem sig-*nificare ait rep-*rehendi. Vnde adhuc nos* dicimus nanciscitur; *& nactus, id est adiptus. Repr,* 60

existimo, & quæc-*unque ab eo declinantur*, quorum passiua aucto-*ritas est*. *Remul-*
[1 *nominatur* 2 *Trinummo* 3 *Remorium vel Remoninm* 4 *Hermiena.*]

pag. 87.

co est, cum scaphæ remis nauis magn-a tra-
hitur. ¶*Rigidum & prater modum frigidum si-*gnificat, *& durum* . . . . ugido
. . . . . rigido
. . . . . *rigi-*do ferro
. . ¶*Regifugium diei notatur in Fastis* VI. kalen. *Martius, vt ait Verrius, ita dictus, quia eo die rex Tarquinius Roma fugerit*; quod falsum *esse arguit Cincius in libro Fastorum*, & Tullius 2 *de feriis qui Saliares virgines, & Salios adesse dicunt Regi sacrorum, cum facit sacri-*ficium in *Comitio, quo facto statim fugit quod verum cog-*nouerit *esse, qui legerit in Fastis dies tales, qua-*les notantur *sic.* Q. REX. C. F. *id est* quando Rex *comitiauit, Fas*; *id est ad comitium it-*at his *enim tantum ferijs Regi sacrorum in Comitium*, nec in *alijs ire licet. qui mos videtur ascitus ex E* truria. *Regifugium item dies notatur in Fastis*, kalen. Iunijs, *qui dies, quia totus nefastus non est*, legi debet cum nota N. *non N. quod ille dies sit* e nefasto fastus. ¶*Regia dicta, vel q sacrorũ causa tã-*quã in fanũ à Pontifice conuocati, *in eam conuenirent*: aut quod in ea, *sacra a Rege sacrificulo erant so-*lita vsurpari. ¶*Regia feria dicta videntur*, quæ fiunt fori, *conuentus, & nundinarum causa in* ciuitate aliquem *per sacerdotem, qui sit regia mai-*estate. sed non *semper ob hanc vnã causam tant-*um, qui 3 homini talis *maiestatis cura datur etiam, cũ expiatio* ictus fulguris fit, *aut in procurando portento simi-*li quo regiæ feria *fieri etiam solita sunt.* ¶ R-egleseit, cum dixit Plautus, *significat crescit, ho-*c versũ: vix superest *dolori, qui in dies va-*e misero mihi ac *perditi, regleseit magis, magisq;* inde etiam glires
[1 *nigido* 2 *Iulius* 3 *quia.*]

pag. 88.

dicti videntur, quibus corpus pinguedine adere- scit. Reapse est reipsa. Pacuuius in Armorum iudicio Si non est ingratum reapse quod feci bene. ¶Regimen pro regimento vsurpant poetæ. Ennius l. xvj. Primus senex bradyn (in) regimen belliq. peritus. ¶Religati dicuntur proprie, quib. ignominiæ, aut pœnæ causa necesse est ab vrbe Roma, alioue quo loco abesse lege, Senatuique consulto, aut edicto magistratus, vt etiam Ælius Gallus indicat. Religiosus est non modo deorum sanctitatem magni æstimans, sed etiam officiosus aduersus homines dies autem religiosi, quibnisi quod necesse est, nefas habetur facere: quales sunt sex & triginta atri, qui appellantur, & alii senes,[1] atq. hi[2], quib. mũdus pater. A 3 esse Gallus Ælius, quod homini ita facere non liceat, vt si id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere. quo in genere sunt hæc; in aedem Bonæ deæ

virum introire; aduersus mysticæ 4 legem ad populum ferre: dic ne fasto apud Prætorem lege agere. Inter sacrum autem, & sanctum: & religiosum differentias bellissime refert. ¶Sacrum ædificium, consecratum deo. ¶Sanctum murum, qui sit circum oppidum religiosum sepulcrum, vbi mortuus sepultus, aut humatus sit, satis constare ait. sed ita portione quadam, & temporibus eadem videri posse, siquidem quod sacrum est, idem lege, aut instituto maiorum sanctum esse putant, 5 violari id sine pœna non possit. idem religiosum quoque esse, qui non iam 6 sit aliquid, quod ibi homini facere non liceat: quod si faciat, aduersus deorum voluntatem videatur facere. similiter de muro & sepulchro debere obseruari, vt eadem
[1 *& Alliensis*; 2 *ij.* 3 A *Religiosum* 4 *auspicia.* 5 *putat, vt.* 6 *quoniam.*]

pag. 89.

& sacra, & sancta, & religiosa fiant, sed quo 1 modo, quod 2 supra expositum est, cum de sacro diximus. ¶Repotia postridie nuptias apud nouum maritum cenatur, quia quasi reficitur potatio. Pacuuius in Ilio na. Ab eo depulsum mamma pædagogandum accipit appot. . . talis 3 libet. ¶Repagula sunt, vt Verrius ait, quæ patefaciundi gratia (qua) ita figuntur, vt ex contrario quæ oppanguntur. Cicero in Verrem l. iiij. Postea conuolsis repagulis, effractisque valuis demoliri signum, ac vectibus labefactare conantur. quæ poetæ interdum repages appellant. ¶Repudium Verrius ait dictum, quod fit ob rem pudendam. Accius, Repudio electa ab Argis iam dudum exsulo. ¶Repedare, recedere. Pacuuius. Paulum recede 4 gnate à vestibulo gradum. ¶Repastinari ager is dicitur, vt Verrius existimat, cuius natum 5 mutatur fodiendo, cum aut siluester ex quo dicatur 6, aut lapis mollitur frangendo, vt fiat pascui 7, vel pecoribus herba, vel hominibus satione. Cato in ea, quam scribit de suis virtutibus contra Thermum. Ego iam à principio in parsimonia, atque in duritia, atque industria omnem adolescentiam meam abstinui, 8 agro colendo, saxis Sabinis, silicibus repastinandis, atque conferendis. Afranius in Repudiato. Repastina serati senex 9 fugis. ¶Reluere, resoluere, repignerare. Cæcilius in Carine, Vt aurum, & vestem, quod matris fuit, reluat, quod viua ipsi 10 opposuit pignori. ¶Resignare, antiqui pro rescribere ponebant, vt adhuc subsignare dicimus pro subscribere: Cato de spoliis, ne figerentur, nisi quæ de
[1 *eo.* 2 *quo.* 3 *repetialu...* 4 *repeda.* 5 *natura.* 6 *excodieatur.* 7 *pascuum.* 8 *obstinui*, 9 *Repastinare sero tu senex.* 10 *ipsa.*]

pag 90.

ho-*stibus capta essent. sed tum vbi indutisi sunt*
reu-*erantur resignatis vectigalibus* . . .
nar . . . . . .
requi . . . . . .
alia a . . . . . .
quod n 60

reb . . . . . .
indi . . . . . .
tertium . . . . .
ranorum . . . . . .
positi . . . . . .
nisi a . . . . . .
vocabu . . . . . .
cretum . . . . . ¶Re-
sulta-*re sæpe resilire*. ¶*Resilibilis ager*
dicitur qui bie-*nnio continuo seritur farreo* sico, id est ari-*sto, quod nesiat, solent qui prædia locant* excip-*ere.* ¶*Reses, & residuus dicitur ignauus, quia* resident Accius *in* . . . . . *Odi*
residuos sũn-*o ded tos, atque inertes. Afranius in*
Rosa prætere-*a resides multi* . . . . .
Pacuuius in arm *orum iudicio* . . .
Tuq. te reside-*re mauis residem, at contra*
nos hic esse in *labore* . . . . .
¶Resecrare, reso *luere religione. vtique cum*
reus populum co-*mitiis oraueret per deos,*
vt eo periculo li-*beraretur . iubebat magi-*
stratus eum resec-*rare. Rursus, autem, idem*
vti se liberarent inse*stebat, & quod insons*
innocensque esset cau-*sabatur: & quod caput*
est, ne eidem iter-*um dies diceretur, neve iterum*
animaduerti sta-*tuerent in eum, deprecabatur,*
cumque comitia esse-*nt dimittenda.*

pag. 91.

. . . . . aut
. . . . . iure
. . . . . ut
. . . . . ica
. *Plautus. Resecroq; mater quod dud-*um ob
secraueram . . . *reser* or
. . . . . ¶*Re-* es con-
*perendinata dicitur, vt Verrius ait, iud-*icium
in diem tertium constitutum. ¶*Rauam* vocem
significare ait Verrius raucam, & Parum
*liquidam, proxime canum latratum sona-*ntem:
*Vnde etiam causidicus pugnacite-*r loquens, *rabula appellabatur, vt est apud Lu-*cilium
. . . . . *trauilla* . . . . . *rauiss-*elli nisi
*a rauis potius dictos velimus, vt est apud Plau-*tum, qui
ait in Aululatia. Vbi si quid poscamus (quod)
*ad rauim poscamus prius. Et ali-*bi. Expurgabo *hercle omnia ad raucam* rauim.
¶*Rosea in agro Reatino campus appellatur*
*quod in arua rore humi-*da semper serent.
¶*Rediculi fanum extra portam* Capenam Cornificius *ait fuisse. qui Rediculus pro-*pterea appellatus *est, quia accedens ad vr-*bem Hannibal, *ex eo loco redierit quibus-*dam visis perterritus.
¶*Re'erari Verrius ait* dici ab eo quæ, de *meta sera a ian-*uæ cardine pereficiant
fores: inde, quæ patefacta, & declusa sint, re*serata dici. sera* neque dicantur 2 fustes; *qui opponuntur clausis* foribus, Pacuuius in *Armorum iudicio. Nunc* pandite valuas,

remouete ſerat, vt complectar. ¶Remanant, 1 reptent. 2 Ennius l. j. deſunt 3 riuos camposque remant. 4. ¶Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. eſſe enim rectum rei fert, datiuo ſcilicet, non ablatiuo caſu. ſed eſſe loin vſu poſſeſſum. ¶Ridiculus proprie dicitur, qui in rebus turpib. ridetur. ¶LIBER XVII. SEXTI POMPEI FESTI LIBER XVIII.]

[1 *quod.* 2 *namque dicuntur.*]

pag. 92.

¶RIDEO, INQVIT GALBA CANterio, prouerbium eſt, quod Sinnius Capito ita interpretatur, niſi 3, qui principio rei alicuius inchoatæ deficiunt animo. Sulpicius Galba, cum in prouinciam exiens, ad portam ipſam canterium ſuum animaduertiſſet cecidiſſe, rideo (inquit) canteri re iam laſſum eſſe, cum tam longum iter iturus, vix id ſis ingreſſus. ¶Retricibus cum ait Cato in ea, quam ſcribſit, cum ediſſertauit Fului Nobilioris Cenſuram, ſignificata aquam eo nomine, quæ eſt ſupra viam Ardeantinam inter lapidem ſecundum, & tertium, qua inrigantur horti infra viam ardeatinam, & Aſinariam vſque ad Latinam. ¶Recepticium ſeruum, Cato in ſuaſione legis Voconiæ cum ait, ſignificat, qui ob vitium redhibitus ſit. vbi irata facta eſt, ſeruum receptitium ſectari, atque flagitare virum iubet. ¶Rogat, id eſt, conſulit populum vel petit ab eo, vt id ſciſcat, quod ferat. vnde nos quoque in conſuetudine habemus pro petere, & orare. Cato in diſſuaſione, ne lex Bæbia derogaretur, ait hoc potius agam, quod hic rogat. ¶Reſtat

[1 *Reuitant.* 2 *repetant.* 3 *deſerunt.* 4 *renitant.* 5 *de iis.*]

pag 93.

pro diſtat ait Enniusi ponere, cum his 2 dicat. Impetu aut 3 longe mediis regionibus reſtat. ¶Ruri eſſe, non rure dicendum, teſtis eſt Terentius in Phormione, cum ait. ruri ſe continebat, ibi agrum de noſtro patre, ¶Religioni eſt quibuſdam porta Carmentali egredi, & in æde Iani, quæ extra eam, Senatum haberi 4: quod ea egreſſi ſex & trecenti Fabii apud Cremeram omnes interfecti ſunt, cum in æde Iani S. C. factum eſſet, vti proficiſcerentur. ¶Retiario pugnanti aduerſus murmillonem cantatur. Non te peto, piſcem peto. quid fugis Galle? quia murmillonicum, genus armaturæ Gallicum eſt, ipſiq; murmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piſcis effigies inerat. Hoc autem genus pugnæ inſtitutum videtur à Pittaco, vno ex ſeptem ſapientibus, qui aduerſus Phrynonem dimicaturus propter controuerſias finium, quæ erant inter Atticos, & Mytilenaeos, rete occulte lato impediuit Phrynonem. ¶Reſignatum æs dicitur militi cum ob delictum aliquod in ſtipendium R. M. l. eum, & in tabulas refertur. ¶Reſignare etiam antiqui pro ſcribere interdum ponebant. ¶Rituales nominantur Etruſcorum libri, in quibus præſcriptum eſt, quo ritu condantur vrbes, aræ, ædes ſacrentur, qua ſanctitate muri, quo iuræ portæ, quomodo tribus, curiæ, centuriæ diſtribuentur, exercitus conſtituantur, ordinentur: ceteraque eiuſmodi ad bellum, ac pacem pertinentia. ¶Rutilæ canes, id eſt, non procul à rubro colore immolantur, vt ait Ateius Capito canario ſacrificio pro frugibus deprecandæ ſæuitiæ cauſa ſideris caniculæ. ¶Religionis præcipuæ ha-

[1 *Ennium.* 2 *iu.* 3 *haud.* 4 *habere.* 5 *a ne ſtipendium ei detur.*]

pag. 94.

betur Cenſo-*ria maieſtas, cuius in libris de vita P. R.* Varro exe-*mpla hac profert. M Fuluius Nobilior*, cum M. *Æmilio Lepido Cenſor factus, cum* ei admodum i-*nimicus antea extitiſſet, ſæpeq; in*dicio cum e-*o ſibi fuiſſent, publicæ rei cauſa*, quæ in pri-*mis ſpectatur, ſtatim eo delato mune*re, homini *inimicus remiſit. quod eius animi* iudicium fu-*it omnibus gratum & probatum. A. Poſtumius Q. F. -uluius Cenſores facti, quia Fuluius duos filios* amiſerat *in Illirico militantes, & propter grauem mor*bum oculo-*rum, cenſuram gerere non poterat, vt* libri Sibyl-*lini adirentur, auctor fuit, & vt pu*blice ſupp-*licaretur pro valetudine collegæ*, Tit. Sempron-*ius, cum à Rutilio Tr. pl. Cenſoria* fides labe-*factaretur qui ob parietem diutum iratus* cum eſſet *æ-dis priuatæ, die dicta collegam Claudium* condemna-*uerat fecit vt eadem illa, eodem quæ in le*co erant, con-*demnatum abſoluerent centuria*. L. Amili Paulus 1 *& Q. Philippi religioſa cenſura* fuit. Laborauit *Paulus morbo graui, & pau* amiſſione capitis *in eo honore. Religioſa item* & P. Corneli S-*cipionis Naſicæ, cui collega M. P.* Opilius, poſt conſ-*ulem qui fratrem vidit, cenſura* fuit. vadatus *enim cum eſſet, . ſ. P. R. liberatum* conſtat. M. Val-*erius Meſſa'a. C. Caſſius Long*inus Cenſores, *quorum in magiſtratu ſubuerſa pudicitia* fuerat, famoſi *exiterunt: nam palmam, qua* in Capitolio in ara *ipſa Iouis optimi maximi, bello Perſico* nata fuerat, *tunc proſtratam ferunt, & ibi ena*tam ficum, infames quæ *rurſus fecit, qui ſine* vllo pudicitiæ reſp-*ectu fuerant Cenſores* L. Corneli Lentuli C. *Cenſorini ſequitur cenſura*: Lentulus iudicio pu-*blico repetundarum damnatus* fuerat. *plurimi itaque cenſuram adepto damna-*

[1 *Pauli.*]

pag. 95.

tionis pœnam remiſerunt P. Africani, L. Mummi *Cenſura inſignis: ſed in qua ſegniti-æ* in agendo notetur *Mummius. Is Aſellum nulla* ſoluta poena *ex ararijs exemit, Africani irriſa* ſeueritate *qui illum fecerat ararium. Sed &* Q. Fului Nobiliori*s, & eius collega T. Anni Luſci* fuit no*biliſſima Cenſura: nobilitati* tribus notis *inuſtis ſeueriſſimis, Q. Pompei & Q. Cæcili* Metelli *Macedonici Cenſura lectus ſe*natus, ad ſum*mum ſenatores ameti ſunt* tres, & eo lu*mine, qui aliorum effunderent* claritatem.

¶*Redinunt*

¶*Redinunt, ſignificat, redeunt.* Ennius . . . . redinunt in *patriam* . . . eum feri . . . , ¶*R*-egium eſt, *quod eſt, aut fuit Regia*, vt ſeruus *regius & domus regia, qualis eſt* Numæ Pompili. ¶*At regale facinus, quod eſt di*gnum rege. ¶*Romanos in lib. xi. Græco*-s appellat Enni*us, cum ait. Contendunt Græ*-cos, Graios me*morare ſolent ſos, quod Græca lin*-gua longos per *temporis tractus gentibus H*-iſpani. 1 Non Ro*manos ait Græce locutos*, cum Romulus vr*bis conditor verbis lingua Lati*-næ locutus ſit: *ſed quod olim lingua Græcia* gentis fuerit *eadem cum Latina, paruum prola*-tione mutata. *hoc autem verum eſſe ind*-icat origo eius *quæ videtur quaſi Græca v*-ſurpatio. ¶Rigido *tum cærula ſuro, cum ait* Enuius, locatus 2 videtur *ſuper etymo verbi cæru*-li. eſt enim à matris 3 no*mine. eodem verbo de eadem* re vſus eſt. & L. II. *Fert ſe ſe per lata camp*-i cærula prata cæ*rula, mare ipſum dixit* & alibi. Inde parum *per cærula nubibus amb*-ulabant. 4 Parum inſulam

[1 *Heſperia.* 2 *iocatus* 3 *maris* 4 *ambullabant.*]

pag. 96.

refert. Item. Vnum ſurum ſurus ferre, tamen defendere poſſunt. 1 ſuri autem ſunt ruſtes,² & hypocoriſticos ſurculi. ¶Reque eapſe Scipio Africanus, Paulli filius, cum pro æde Caſtoris dixit, hac compoſitione vſus eſt. quib. de hominib. ego ſæpe, atq. in multis locis opera, factis, conſiliis, reque eapſe (ſæpe) benemeritus ſpem, 3 id eſt & re ipſa. ¶Reſp. multarum ciuitatum pluraliter dixit C Gracchus in ea, quam conſcripſit de lege. p. Enni 4 & peregrinis, cum ait. eæ notiones, cum aliis rebus per anaritiam atq. ſtultitiam, res publicas ſuas amiſerunt. ¶Recto fronte ceteros ſequi ſi norit. Cato in diſſertatione conſulatus. antiquæ id conſuetudinis fuit, vt cum ait Ennius quoq. à ſtirpe ſupremo, & Ilia dia nepos. & lupus fœta. 5 & nulla metus. etiam in commentariis ſacrorum pontificalium frequenter eſt hic ouis, & hæc agnus, ac 6 porcus. quæ non vt vitia, ſed vt antiquam conſuetudinem teſtantia, debemus accipere. ¶Recipe apud Catonem, pro recipiam, vt alia eiuſmodi complura. ¶Redemptitauere item, vt clamitauere Cato (idem) in ea, qua egit de ſignis & tabulis. honorem temptauere 7 ait, l. efecta 8 benefactis non redemptitauere. ¶Repulſior ſecunda conlatione dixit Cato in ea, quæ eſt contra Cornelium apud populum, hæc 9 quis inciltior, religioſior, deſertior, publicis negotiis repulſior. ¶Ratiſſima quoq. ab his, 10 quæ rata dicimus. vnde etiam rationes dictæ. Cato in quam 11 Thermum Erga remp. multa beneficia ratiſſima atq. gratiſſima. ¶Regillis, tunicis albis, reticulis luteis vtriſque. . ctis, 12 textis ſutum ver-

[1 *poſſint.* 2 *ſutiles.* 3 *ſicut.* 4 *Penni.* 5 *femina.* 6 *hæc.* 7 *emo-* *ticauere.* 8 *malefacta.* 9 *ei.* 10 *eis.* 11 *Q. Mi. Minuciam.* 12 *re ſtis.*]

pag. 97.

ſum à ſtantib. pridie nuptiarium diem virginis 1 indutæ cubitum ibant ominis cauſa, vt etiam in totis virilibus dandis obſeruari ſolet. ¶Rapi ſimulatur virgo ex gremio matris: aut, ſi ea non eſt, ex proxima neceſſitudine, cum ad virum traditur, 2 quod videlicet ea res feliciter Romulo ceſſit. Rapi ſolet fax, qua prælucente noua nupta deducta eſt ab vtriſq. 3 amicis, ne aut vxor eam ſub lecto viri ea nocte ponat. aut vir in ſepulcro comburendam curet, quo vtroq. mors propinqua alterius vtrius 4 captari putatur. ¶Ritus eſt mos comprobatus in adminiſtrandis ſacrificiis. ¶Receptus mos eſt, quem ſua ſponte ciuitas alienum adſciuit. ¶Religioſi dicuntur, qui faciendarum, prætermittendarumq. rerum diuinarum ſecundum morem ciuitatis delectum habent, nec ſe ſuperſtitionibus implicant. ¶Renouatiuum fulgur vocatur, cum ex aliquo fulgure functio fieri cœpit, ſi factum eſt ſimile fulgur, quod idem ſignificet. ¶Referri diem prodictam, id eſt anteferri, religioſum eſt, vt ait Veranius in eo, qui eſt auſpiciorum de comitiis, idque exemplo comprobat L. Iuli & P. Licini Cenſorum, qui id fecerunt ſine vllo decreto Augurum, & ob id, luſtrum parum felix, fuerit. ¶Regalia exta appellantur, quæ potentibus inſperatum honorem pollicentur: priuatis & humilioribus, hereditates: filio familiæ, dominationem. ¶Reſpicere autem & 5 in auſpicando, vnde quis auem proſpexit, cum eodem reuertitur. ¶Religioſum ac ſacrum eſt, vt templa omnia, atq. ædes, quæ etiam ſacratæ dicuntur. ad 6 quod per ſe religioſum

[1 *virgines.* 2 *traducitur, vel trahitur.* 3 *vtriuſque.* 4 *alterutrum* 5 *auem, eſt.* 6 *at.*]

pag. 98.

eſt, non vtique *ſacrum eſt, vt ſepulcra* quod ea non *ſacra, ſed religioſa ſunt.* ¶Reus cum pro *v-troque ponatur, vt ait Sinnius* in eo, qu-*em de reo inſcribit, & cum di*cit pro ſe, a-*ut tum contra te agit, iuramento* tuo vti p-*oteſt.* ¶*Roſcij vulgo appella*ri ſolent, in *omni arte ita perfecti, vt Roſcius* comœdus in *arte ſua perfectus fuerit*, cui nihil deeſſet *ad perfectionem, vt libro j.* de oratore ai-*t Cicero.* ¶*Ruſtica Vinalia* menſe Aug *uſto, vt eſt in Faſtis, Veneri fiebant*, quod eodem illo *die ædis ei dea conſecrata* eſt, iumenta-*que, & olitores ab opere ceſſant, quia* omnes horti *in tutela Veneris eſſe dicuntur.* ¶Raucos appella-*tos eſſe ait Verrius videri* ab ariditate, *ſiue à ſimilitudine quadam ſpi*carum ariſtæ. in ſp-*icis namque flaua fru*menta rana appe-*llari idem Verrius* docet. Rica eſt *veſtimentum quadratum*

fimbriatum, pur-*pureum, quo Flaminica pro* palliolo mitra ve *vtebantur, vt Verrius* existimat. Titi-*nius. Rica ex lana* sucida, alba vesti-*tus. Alij dicunt, pallium esse* triplex, quod conf-*iciant virgines inge-*nuæ; patrimæ, m-*atrimæ, quod caruleo colore infec-*tum lauetur aqua p-*ura. Alij quod Flaminica cingat pi-*leum. ¶Respici auis, *tunc dicebatur cum peracto sacri-*ficio, quasi finis imp-*etratus esset, & quasi forent* comitia perfecta, sum-*i tunc reum iubebant sacer-*dotes suo more, alii-*sq. peractis iuxta consuetudi-*nem luci, in quo sacra fa-*ciebant reo à ca-*latorib. ingeniculato, *atque ita inclinato* vinum in caput infun-*debant solenni cum pre-*catione. ¶Remisso *exercitu simul etiam*

pag. 99.

*Augur, quo consul in bello v-*sus est in *auspicando, discedere vna* iubetur, quod *tunc illo discedente cer-*tum est, exer-*citum etiam esse remissum,* vt cum opus sit, *tunc si velit, discede-*re possit. nam *Consules, & censores non* in perpetuum *Auguribus præsentibus vtu-*ntur, vt ait *Ap. Pulcher, sed tantum in auspi-*cio, quas 1 po-*stea dimittat is, à quo lege s-*cures habitæ *sunt prius, quem & priorem* esse ait Antisi-*tius Labeo quiq. eadem qu-*oq. lege signi-*ficari, vt prior sit in auspi-*cando dicitur, vt *ait idem Labeo in libro de* officio Augu-*ris. Potest autem Augur id &* in consilio fa-*cere, vel in alio, quo se-*det loco; pullis-*que putem edenditus solistim-*um facit auspi-*cium. potest etiam si ve-*lit, intra pomoe-*rium. sin autem in tem-*plo consistit. ¶Re-*pertum dicitur idem quod* amissum recipe-*re, quasi repartum & re-*paratum. ¶Rictus, *rixa, rixosæ, tingitur* dici videntur quia *in diuersum rumpantur,* contrariaq. sint *recto quod vocabulum a* regendo, vt commo-*dius deductum videatur,* dictum videri po-*test.*

S

¶*Sesopia in Augurali & Salia-*ri carmine ap-*pellantur, quæ alias eso-*pia pro sedilib. di-*cere habemus nunc ad-*huc in consuetudi-*ne. ¶Susq. deq. fie-*quens est, pro plus minusve. *significat autem id* quod antiqui vsque dice-*re soliti erant.* ¶*Soni-*uio significat in car-*mine Saliari & Au-*gurali, sonanti. ¶*Sine sacris hereditas* in prouerbio dici solet, *cum aliquid ebuenerit* sine vlla incommodi a-

[1 *quos.*]

pag. 100.

ppendice: quod olim sacra non solum publica curiosissime administrabant, sed etiam priuata. relictusq. heres sic 1 pecuniæ, etiam sacrorum erat; vt ea diligentissime administrare esset necessarium. ¶Suppum antiqui dicebant quem nunc supinum dicimus ex Græ-

co, videlicet pro adspiratione ponentes litteram, vt cum idem hylas dicunt, & nos siluas. item ἓξ sex, & ἑπτὰ, septem. eius vocabuli meminit etiam Lucilius. Si verò das, quod rogat, & si suggeri 2 suppus. ¶Sempronia horrea, qui locus dicitur, in eo fuerunt lege Gracchi, ad custodiam frumenti publici. ¶Statua est Iudi 3 eius, qui quondam fulmine ictus in Circo, sepultus est in Ianiculo. cuius ossa postea ex prodigiis, oraculorumque responsis Senatus decreto intra vrbem relata in Volcanali, quod est supra Comitium, obruta sunt. superq. ea columna, cum ipsius effigie, posita est. ¶Serullius lacus appellabatur A 4 eo, qui eum faciendum curauerat in principio vici Iugari continens basilicæ Iuliæ, in quo loco fuit effigies hydræ posita à M. Agrippa. ¶Sonticum morbum in xij. significare ait Ælius Stilo certum cum iusta causa, quem non nulli putant esse, qui noceat, quod sontes significat nocentes. Næuius ait. Sonticam esse oportet causam, quam ob rem perdas mulierem. ¶Sacram viam, quidam appellatam esse existimant, quod in ea fœdus ictum sit inter Romulum, ac Tatium. quidam, quod eo itinere vtantur sacerdotes idulium sacrorum conficiendorum causa. itaque ne eatenus

[1 *sicut* 2 *suggerit* 3 *ludionis* 4. A *ab.*]

pag. 101.

quidem, vt vulgus opinatur, sacra appellanda est à regia ad domum Regis sacrificuli, sed etiam à regis domo ad sacellum Streniæ, & Rursus à regia vsq. in arcem. nec 1 appellari debere ait Verrius, sed disiunctè, vt ceteras vias Flaminiam, Appium, Latinam. vt ne Nouamuiam quidem, sed Nouam viam. ¶Scita plebei appellantur ea, quæ plebs suo suffragio sine patribus iussit, plebeio magistratu rogante. ¶Solitaurilia hostiarum trium diuersi generis immolationem significant, tauri, arietis, verris, quod omnes eæ solidi, integriq; sint corporis: contra aci 2 . . verbices 3 mariales 4 qui 5 quia sollum Oscè totum, & solidum significat. vnde tela quædam soluferrea 6 vocantur tota ferrea, & homo bonarum artium sollers & quæ nulla parte laxata cauaque sunt, solida nominantur. atque harum hostiarium omnium inuiolati sunt tauri, quæ pars scilicet creditur 7 in castratione, sunt quidem qui portent, 8 extrib. hostiis præcipue nomen inclusum cum solido tauri, quodampliſſima sit earum, quidam dixerunt omnium trium vocabula confixa 9 suis, ouis, tauri ad effecisse id, quod vno modo appellarentur vniuersæ. quod si 10 i sollo, & tauris earum hostiarum dictum est nomen, antiquæ consuetudinis 11 per vnum 1 enuntiari non est mirum, quia nulla tunc gemina-

minabatur littera in scribendo. quam consuetudinem Ennius mutauisse fertur vtpote Græcus Græco more vsus, quod illi æque scribentes ac legentes suplicabant

[1 *sic ita.* 2 *contrari.* 3 *verueces. mariales q.* 5 *solliferrea* 6 *cadditur.* 7 *putent.* 8 *confusa.* 9 *sc. i. scilicet* 10. *antiqua consuetudine.*]

pag. 120.

mutas semi-*uocales, & liquidas.* ¶*Secordiam* quidam *pro ignauia posuerunt.* M. Cato pro *stultitia posuit, Originum lib.* vij. cum ait . . . *ob im-*mensam ti-*miditatem, ac secordiam causa erat,* nequid neg-*otij publici, vel priuati gere-*retur. compos-*itum autem videtur ex se,* quod est sine *& corde.*

¶Semis semodi-*us,* 1 *semuncia: qua ra-*tione ex Græ-*co trahuntur alia, quæ* s, litteram pro *aspiratione eorum* habent, vt *ἑπτὰ septem, ὕλη* siluæ, sic *ista ab eo, quod illi ὕμε-νον dicunt, declinata videntur.*

¶Sublicium pon-*tem quidam putant* appellatum esse *à sublicibus,* peculiari vocabulo Volsco-*rum, quæ sunt tigna* in latitudinem *extensa, qua non ali-*ter Formiani *vocent, quam à nomine* librorum: *& quæ ab aliis auctoribus* sublices voca-*ntur, quod sub eis* aqua liquens *laberetur, dicta.* in qua opinio-*ne fuit . . . qui* & meminit Sub-*lici pontis: & Nauius,* qui ait in belli *Ponnici libro . . .* quam liquidum *Sublicio tranat ponte* amnem, & alii 1 tab-*ulis qui adhuc no-*men retinet . . . . Sallustius libro qua-*rto historiarum, . . .* ne inrumendi p-*ontis Sublici . . .* sublicibus cauata . . . . esset.

¶Superuacaneum, *vt videtur, se-*cludit Verrius ab v-*acuo, quod*

[1 *ab.*]

pag. 103.

*vacuum quidem dicatur id t-*antummodo, *quod sufficiat, satis-q.* sit fami-*lia: quod autem superest, super-*uacaneum *id dicitur.*

¶*Strufertarios* appellabant antiqui *vt ait . . . h-*omines con-*ductos mercede, qui ad* arbores ful-*guritas piacularium com-*missarum *caussa sacrificia quædam* struæ 1 & *ferto sollemnibus verbis* faciant PRECOR TE IVPPI-TER VTI MIHI VOLENS PROPITIVS SIES, *quod* & nullo etiã *fiebat adhibito stru-*fertario.

¶*Suberies, arboris genus,* ex qua cortex *natatorius detrahitur* Lucilius . . . . ti hibernaculi

¶*Silicernium dicitur cana fu-*nebris, quam

*alio nomine, exequium scriptores v-*ocant sed . . . . . & *V-*errius existi-*mant silicernium dici,* quod nos farci-*men dicimus, quo* fletum 1 familia *purgabatur: quia cuius* nomine ea res *instituebatur, i-*s iam silentium *cernerit Cæcilius* Obolostate. Cre-*didi silicernium eius* messe esurum.

¶*Sudum Verrius ait* significare sub *vdum sed auct-*orum omnium fere *exempla volunt, vt sudu-*s signum significet. *sudum enim quasi seudum, id* est, sine vdo, vt se-*curus, sine cura d ctum est*

¶*Sulesta antiqui* dicebant infir-*ma, & tenuia.* Plautus in Perſa. Ad

[1 *strue* 2. *sieu.*]

pag. 104.

paupertatem si immigrant infamiæ, grauior paupertas fit fides sublesti-or, id est, infirmior. Idem in Neruolaria. vinum ait sublestissimum, quia infirmos faciat vel corpore, vel animo.

¶Statur, & vir, & caro non habent. ¶Supellectilis recto casu, & senis ratione dicebantur, quæ nunc contrariis videntur esse finitioni portionis 1: quia omnia vocabula, X. littera finita, per declinationes obliquorum casuum syllabam accipiunt. hæc autem duo desciuerunt ab ea, vt alia [compium 2, quæ non ideo inf-mare debent præceptum.

¶Scurræ vocabulum Verrius ineptissime aut ex Græco tractum ait, quod est schypoazain, aut à sequendo, cui magis adsentitur. quod & tenuiores fortunæ homines, & ceteri alioqui, qui honoris gratia prosequerentur quempiam, non antecedere, sed sequi sint soliti, quia videlicet dicat Lucilius. Cornelius P. noster Scipiadas dicto, tempusq. intorquet in ipsum oti, & deliciis, luci effictæ, atq. cinædo. & sectatori adeo ipsi suo, quo rectius dicas. Ibat forte domum, sequimur multi, atque frequentes. cum secutos videri vèlit, ob eorum iurgia, non ob adsuetum officium.

[1 *proportionis.* 2 *alia complura.*]

pag. 105.

¶Sec⁹, Valgi⁹ putat ex Græco quod est, ἱερὰ dictũ. absurde scilicet. significat enim aperte aliter, exemplis omnium fere, quiſeã vocẽ vſurpant. Stipẽ eſſe nummum ſignatum, teſtimonio eſt & de eo quæ 1 dat⁹ ſtipendiũ militi, & cũ ſponſetur pecunia, quod ſtipulari dicitur. ¶Sobrinus eſt, vt ait Gallus Ælius patris mei conſobrini filius, & matris meæ conſobrinæ filius. femina iiſdem de cauſis appellat fratrem, & fratrem patruelem, & conſobricum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& propius consobrino. 2 & sobrina. iidem gradus in sobrina quoq. sunt. ¶Sororium tigillum appellatur hac de causa. ex conuentione Tulli Hostili regis, & Metti Fusitii 3 ducis Albanorum, Trigemini Horatii, & Curatii 4 cum dimicassent, vt victores sequeretur imperium, & Horatius noster exuperasset, victorq. domum reuerteretur, obuia soror, cognita morte sponsi, sui fratris manu occisi, auersata est eius osculum, quo nomine Horatius interfecit eam, & quamquam à patre absolutus sceleri 5 erat accusatus tamen parricidi apud Duumuiros, damnatusq. prouocauit ad populum cuius iudicio victor, duo tigilla tertio superiecto, quæ pater eius constituerat, velut sub iugum missus subit, consecratisq. ibi aris Iunoni Sororiæ, & Iano Curiatio, liberatus omni noxia sceleris est auguriis adprobantibus. ex quo sororium id tigillum est appellatum. ¶Sororiæ 6 mammæ dicuntur puellarum, cum primum tumescunt, vt fraterculare puerorum. Plautus in

[1 *id quod.* 2 *sobrino.* 3 *Metij Suffetij.* 4 *Curiatij.* 5 *sceleris.* 6 *Sororiare.*]

pag. 106.

Fribolaria. *tunc sororiabant* papillæ pri-*mulum*, *sed illud* volui dicere, *fraterculabant. quid* opus est verb-*is mulcis.* ¶*Surregit* & sortus an-*tiqui ponebant pro surrexit*, & eius parti-*cipio*, *quasi sit surrectus*, *quibus* L. Liuill-*us frequenter vsus* est. ¶Sors & *patrimonium* significat, vnde con-*sortes dicimus*, & Deis[1] respon-*sum*, & *quod* cuiq. accidit in so-*rtiendo.* ¶*Soracum dicitur*, quo ornamen-*ta portantur* scenicorum. Plau-*tus in Persa. librorum* incillum *plenum soratum habeo.* ¶Sobrium vicum *dictum putant Cloatius* & Ælius, quod *in eo nullus taberna* locus, neq. caup-*ona fuerit.* alii, quod in eo M-*ercurio non lacte*: *sed* vino solitum *sit supplicari.* ¶Sonium tripu-*dium*, *vt ait Appius* Pulcher, quod *sonet*, *cum pullo* excidit plus 2 quad-*rupedue ex ore.* ¶*Sons* nocens, vt ex c-*ontrario insons*, innocens. ¶Sodalis *quidam dictos putant*, quod vna s-*ederent*, *essentq.* alii quod ex suo *dapib. vesci soliti sint.* alii, quod inter *se inuicem suadorent*, quod vtile es-*set*, *eosdem*, *quod coeant* crebo, congre 3 voca-*ri à Græco* vocabulo, quod est γίμπλα. ¶Sodes, si audes, vti sis, *pro si vis. & illico* pro in loco. Terentius *in Andria. Dic*

sodes, quis heri Chry-*sidem habuit.* ¶Surum dicebant, ex quo *per demi-*

[1 *Dei.* 2 *puli.* 3 *congeras.*]

pag. 107.

nutionem surculas fac-tum est ¶*Plautus in . . . surum* non est tibi. *surum dicebant pal*-um item: nam quia *sapiebatur Cir*-cus surculis, *longum deligebant su*-rum, tum poliebant *ascia . . .* aut asulæ *. . . Ennius. vnus su*-rus surum *ferre, tamen defende*-re possent. ¶*Suremit, sumpsit, neq.* manum *suremit hastam. Idem* surempsit, *vsurpauit, pro p*-uerum sustulerit. ¶*Su*-rum . . cum dixit *qui ita appellatus* est, quod cum *in Academia & Ly*-cio nobilissimos *inter excelleret*, atq. ob eam *causam*, *præstant*-issimus semper *habitus fuisset*: i-nstituit, cum *disputaretur*, *vt pri*-mus sumeretur *is*, *qui esset* ipso dignior. *vnde . . .* οὐθενὸς ἧττον σεαυτὸν *illum nominaui*-t. quod si monitus *esset*, *d spuan*-tem non numquam *refelleret.* Socratem quas *. . . . coniece*-rat in librum *à se scriptum*, *quem* inscripserat Scyrium, *ob eum*, *cuius* gratia id appellauerat *opus.* ¶*Summu*ssi dicebantur *murmuratores.* Næuius, odi, inquit *Summussos*, *pro* inde aperte dice *quid sit*, *quod times.* Ennius in sexto *Annalium.* Qui-ntus in occulto mussabat: *& Accius* in Andromacha. dice *iam mater no*-n est: nam 1 mussare sine. *Cæliu*-s in Agnorizomene.

[1 *iam.* 2 *Anagorizomene.*]

pag 108.

quod potes, sile, cela, occulta, tege, tace, mussa, mane. ¶Sum, pro eum vsus est Ennius li. i. At tu non vt sum summa 1 seruare decet rem. & li. ij. At se se sum quæ dederat in luminis oras. ¶Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius. suasa 2 quoq. omnino dormit non sollo 3 dupondi; id est non tota. Idem Luuius. ¶Sollicuria, in omni re curiosa. 4 & solliferreum genus teli, totum ferreum. ¶Sollers etiam in omni re prudens; & solemne, quod omnibus annis præstari debet. ¶Solla 5 appellantur sedilia, in quibus non plures singulis possunt sedere, ideoq. soliat sternere dicuntur. qui ¶ sollisternium habent, & solaria vocantur Babylonicæ, quibus eadem sternuntur. quæ, vt ait Ver-

it Verrius, omnia ducta sunt solo. 6 aluei quoq. cauandi 7 gratia instituti, quo singuli descendunt, solla dicuntur. quæ ascendendo 8 potius dicta videntur, quam à solo 9 ¶Sollistimum. Ap. Pulcher in Auguralis disciplinæ. l. i. ait esse tripudium, quod aut 10 excidit ex eo, quod illa ferr. saxum-ve solidum, aut arbos viuiradix ruit, quæ nec præ vitio, humani 11 cædentur ve, iaciantur ve, pellantur ve. Solum, terram. Ennius l. iij. Tarquinio dedit imperium

[1 *summam.* 2 *vasa.* 3 *solla.* 4 *curiosa.* 5. *Solia.* 1. *à sollo.* 7. *lauandi.* 8. *à sedendo* 9. *sollo.* 10. *anis* 61. *humana ve vi.*]

pag. 109.

simul & sola regni. & aliubi. 1 Sed sola terrarum postquam permensa parumper. ¶Solea, vt ait Verrius, est non solum ea, quæ solo pedis subicitur, sed etiam pro materia robustæ, 2 super quam paries cratitius extruitur. ¶Solox, lana crassa, & pecus, quod passim pascitur non tectum. Titinius in Barrato. 3 Ego ab lana soloci ad purpuram data. & Lucilius. Pastali 4 pecore, ac montano, hirto, atq. soloce. ¶Sos pro eos antiqui dicebant, vt Ennius lib 1. Constitit inde loci propter sos dea diarum. l. iii. Circum sosque sunt magnæ gentes opulentæ. l. vij. Dum centent terrere minis, hortanturve sos. l. xi. Contendunt Graios Græcos memorare solent sos. interdum pro suos ponebantur, vt cum per datiuum casum idem, Ennius effert. Postquam lumina sis oculis bonus Ancus reliquit. ¶Sultis, si voltis. Plautus in Friuolaria. Sequimini me hac sultis legiones omnes lauernæ. & in Rudente. Curatæ hæc sultis magna diligentia. M. Cato pro L. Cæcetio. Audite sultis milites, si quis vestrum in bello superfuerit, si quis non inuenerit pecuniam, egebit. ¶Solari sine præpositione dixisse antiquos testis est Pacuuius, cum ait. ¶Solatur, auxiliatur, hortaturq. me. ¶Solatum genus morbi maxime a rusticantibus dicitur, cuius meminit

[1. *alibi.* 2. *robusta.* 3. *Barbato.* 4. *Pascali.*]

pag. 110.

etiam Afrani-*us in* . . arquato med-*eri*, *cuius nomen ab auigine.* 1 ¶Spolip-*unga genus bestiolæ* maleficæ, q-*uod acrius*, *conciatiúsque* fit feruore so-*lis*, *à quo nomen* traxit. ¶Sos-*pes significat apud* omnes ferre à au-*tores salutem*;

Afranius in ep-*istola*, *Di te sospitem* seruent tuis. *Vergil. l. viij. Æneid.* Maxime Teu-*crorum ductor*, *quo sospite* nunquam. En-*nius in . . . .* parentem & pa-*triæ di seruate* sospitem ac-*tuis in . . . .* se rite ad patri-*am sospes peruenisset* Ennius vi-*detur seruatorem* significare, cum dix-*it.* Quo sospite liber. cæterum s-*ospitare*, *Verrius* ait esse bona spe *afficere*, *aut bonam* spem non falle-*re.* ¶*Succrotilla* tenuis diceba-*tur*, *& alta vox.* Titinius in . . *Feminea* fabullare succro-*tilla vocula. Afranius* in epistolario-*la. loquebatur* succrotilla voce serio, *Plautus in* describendis mulie-*rum cruribus* gracilibus in Syr-*o. Cum extortis* talis, cum sedellis 3 cr-*usculis. bel*-le, quæ non pedibu-*s irent.* ¶*Sucula* est machinæ *genus teretis* materiæ, & foratæ, *ac crassæ*, quam vt vber scrofæ *porci circumstant* sic, vertant-*esque ductario* sune volunt. 4 eodem no-*mine* stellas ruint que 5 *dicunt*, *quas aliter*

[1. *aurigine* 2. *fere* 3. *todellis* 4. *volunt* 5. *quinque.*]

pag. 111.

appellarunt à pluui-a hyadas. Græci *vocant. nostri*, *exi*-stimantes à subus *dici*, *modo Latine* loquenti, dixerint 1 *eas* ¶*Suculas.* ¶*Suc*-cingulum ap*pellabant antiqui ba*.-teum. Plautus, *Ab Hippolyta succingul*-um Herculis 2 *aque magno neu*-tiquam abstulit *periculo.* ¶*Succer*-dæ stercus sui-*llum dicebatur . . .* us. fimus *succeda. Titinius.* Quid habes, nisi *vnam arcam sine cla*-ui, eo condis *succerdas. alio nomi*-ne succerda *dicitur opicerda . . .* homo opicerda *. . . homi*-nem, quem Sol *in opicerdia aspici*-t. ¶Suburanam *tribum antea* succisanam 3 *per c. appellaba*-nt ex nomine *regionis*; *nam parte*-m imam illam quoq. *trahunt fuisse suc*-cusanam. dictam. *Verrius autem ait se mi*-ratum esse, *cur non à nomine* pagi. ¶Succusani, *in quo milites* exercerentur. ¶*Succidanea hostia* appellatur quæ *secundo loco cadeba*-tur, quod quasi *succideretur*, *dicta.* quidam à succedendo, *non à succi*-dendo dictum *putant.* ¶*Sugillatum* dici existimant *ex Græco vocabulo*, quod ea pars quæ *est sub collo*, κάλον ab iis dicitur. ¶*Sycophantas quæ*-dam ex hac causa *dictos putant.* Atticos quondam 4 *iuuenes solito*-s aiunt in hortos

quorundam *i*-rrumpere : fiſcoſq. *deligere*, *qu*-am ob cauſam lege factum
[1 *loquendi dixerunt* 2. *Hercules.* 3 *Succuſanam* 4 *quoſdam* 5 *ceausum.*]

pag. 112.

qui id feciſſet, capite 1 eſſet ei. quampœnam qui perſequerentur ob paruola detrimenta, ſycophantas appellatos. ¶Sulci appellantur, qua aratrum ducitur, vel ſationis faciendæ cauſa, vel vrbis condendæ. vel foſſura rectis lateribus, vbi arbores ferantur. fulmen quoq., qua eius veſtigium, ſimiliter appellatur. quod vocabulum quidam ex Græco fictum, quia illi dicant ὀλκὸν. ¶Suaſum, colos appellatur, qui fit ex ſtillicidio fumuſo in veſtimento albo. Plautus. Quia tibi ſuaſo infeciſti pro pudioſa pallulam. quidam autem legunt in ſuaſo. nec deſunt, qui dicant, omnem colorem, qui fiat inficiendo, ſuaſum vocari, quod quaſi perſuadetur 2 in alium ex albo tranſire.

¶Saltum Gallus Ælius l. ij. ſignificationum, quæ ad ius pertinent. ita definit. ¶Saltus eſt, vbi ſiluæ & paſtiones ſunt, quarum cauſa caſæ quoq. ſi qua particula in eo ſaltu paſtorum, aut cuſtodum cauſa aratur ea res non peremit nomen ſaltui, non magis, quam fundi, qui eſt in agro culto, & eius cauſa habet ædificium, ſi qua particula in eo habet ſiluam, ¶Supereſcit, ſignificat ſupererit. Ennius. Dum quidem vnus homo Romanus 3 toga ſupereſcit. & Acer 4 in Chryſippo. Quin hinc 5 ſupereſcit, Spartam atq.
[1 *capital* 2 *perſuadeatur* 3 *Romæ* 4. *Accius* 5 *ſi.*]

pag. 113.

Amyclas trado. ſed per ſe ¶Super ſignificat quidem ſupra, vt cum dicimus, ſuper illum cedit. 1 verum ponitur etiam pro de, Græca conſuetudine, vt illi dicunt, ὑπέρ. Plautus in Milite glorioſo. Mea opera ſuper hac vicina, quam ego nunc concilio tibi. Id Phaſmate. Ehe , . , tandem percipio, ſuper rebus noſtris loqui te. Pacuuius in Medo. qua ſuper re interfectum eſſe Hippotem dixiſti? Cato contra Annium. Nemo antea fecit ſuper tali re cum hoc magiſtratu vtiq. rem. Afranius in Virgine. Alis 2 de rebus in qua cœpiſti ſuper A 3 ¶Supercilium dicitur, quod ſupra cilium ſit, id eſt integimentum oculi ſuperius. ¶Sub iugum mitti dicuntur hoſtes victi, ereptis omnibus armis, teliſque, cum haſtis defixis duabus

in terra; tertiaq. ad ſummum earum deligatum, ſpeciei am 4 iubentur ſubeuntes tranſire. ¶Subices Ennius in Achille pro ſubiectis poſuit. cum dixit. Nubes per ego deum ſubices humidas, inde 1 oritur imber ſonitu ſæuo ſpiritu. Superſtites A 6, teſtes præſentes ſignificat. cuius rei teſtimonium eſt, quod ſuperſtitibus præſentibus, ii, inter quos controuerſia eſt, vindicias ſumere iubentur. Plautus in Artemone. Nunc mihi licet quid vis loqui, nemo hic adeſt ſuperſtes volgari quidem conſue-
[1 *ſedit* 2. *Alius* 3. *A re* 4. *ipſi eam* 5. *vnde* 6. *A præſentes.*]

pag. 114.

tudinem, poni-*tur pro iis, qui ſatis* ſuperq. ſint *ſuperſtitis etiam* liberi parentib-*us dicuntur* . . quamobrem *progredi cuperem vlterius viuenuendo.* quanquam o-*mnes ſuperſtites mihi* velim. ¶Su-*peruaganea auis* vocatur ab Au-*guribus, quæ ex* ſummo cacumin-*e vocem emiſit, quia* quaſi in altiſ-*ſimis, ſuperq. omnia* vagatur, ap-*pellata.* ¶*Supercilia in* Iunonis tu-*tela putabant, in qua* dicuntur mulieres *etiam quod iis* protegantur oculi, per q-*uos luce fruimur,* quam tribuat I-*uno. Vnde ipſa dea* lucina quoq. *dicta videtur.* ¶*Supp*ernati dicu-*ntur, quibus femina* ſunt ſucciſa *in modum* ſuillarum pernarum. *Ennius in Annalib.* is 2 pernas ſucci-*dit iniqua ſuperbia* Pœni, & Catu-*lus ad Coloniam* 3 *in* foſſa Ligari ia-*cet ſuppernata* ſecuri. ¶Supp-*remum modo ſignificat* ſummum. vt *cum dicit* . . *pater* ſuppreme bel-*li, & armorum Mauors* potens. Plautus. *Me certe ſuppremum* habuiſti ſom-*per in rebus* tuis. alias extre-*mum ſignificat, vt* in legib. xij. Solis *occaſus ſuppremo* tempeſtas eſto . . . *ſuppremo* crimine nec*te* tuo. *Vnde dicimus* ab illo ſepeliri die ſu-*ppremo* . . . & quaſi ſupremo l-*ugentes* tempora voltu. Cato d-*e* . . *dolentis* nunquam cui*q reo apud Prato-*
[1 *conſuetudine.* 2. *His.*]

pag. 115.

rem denegaſſe ſupp-remam aduoca-*tionem, alias pro* maximo, cum duas *oues, & triginta bou*-es ſuppremam multam *dicerent.* ¶*Sub*-ſidium dicebatur *quando mi*-lites ſubſidebant *in extrema acie lab*-entique aciei *ſuccurrebant. quod* genus militum *conſtabat ex iis, qui* emeruerant

ſtipendia, locum t-amen retinebant *in exercitu* quæ erat tertia *acies Triariorum*, vt Plautus *in Friuolaria.* agite nunc, ſubſidite *omnes, quaſi ſolent*-triario ſimili *modo dicti præ*-ſidiarii ante eos *collocati qui er* ant, aut in ali-*o loco præpoſ*-iti. ¶Subſolaneæ *quæ ſunt ſolo re*-s appellantur, *nec ad vnius nomen*-rei ſolum conferunt *ſubſolanei enim dicuntur qu*-i infimum *ſolum colunt: vt qu*-i in terram ſuperſolanei. *dicitur inde ſoli*-dum, imum *ſolum, rurſum quo planta pedis* innititur. ¶*Subſilles ſunt, quas aliter ipſiles* 2 vocant *lamellæ neceſſariæ ſacri*-s, quæ ad rem *diuinam conferre dicuntur* maxime *ſpecie virum & muli*-erum. ¶Subſtillum *antiqui appellaba*-nt tempus ante *pluuiam, iam p*-æne vuidum, (dum) *& poſt pluui*-am, non per ſiccum, quod *iam ſtillaret*, aut nondum deſiſet. 3 ¶*Subſcudes ap*-pellantur cuneratæ 4 *rabellæ. quib.* tabulæ inter ſe con*figuntur, qui* a quo eæ immittuntur, *ſuccuditur. Pac*-uuius in Niptris. Nec
[1 *triarij* 2 *ipſulices.* 3 *deſiſſet.* 4 *cunctatæ.*]

pag. 116.

vlla ſubſcus cohibet compagem aluei. Plautus in Aſtraba. Terebratus multum ſit, & ſubſcudes additæ. ¶Sub corona venire dicuntur, quia captiui coronati ſolent venire, vt ait Cato in eo, qui eſt de re militari. vt populus ſuus ſua opera potius ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatum eat, quam re male geſta coronatus veniat. 1 id autem ſignum eſt mihi præſtari à populo. 2 quod etiam Plautus ſignificat in Hortulo. Præco ibi adſit cum corona, cuiq. liceat veniat. 3 ¶Sublimen eſt in altitudinem elatum, vt Ennius in Thyeſte. Aſpice hoc ſublime candens, quem vocant omnes Iouem. Vergilius en Georgicis l. i. Hic vertex nobis ſemper ſub 4 ¶Sublimauit dixit A 5 id eſt in altum extulit. Originum l. ij. In maximum decus atq. in excelſiſſimam claritudinem ſublimauit. Id autem dicitur à limine ſuperiore, quia ſupra nos eſt. ¶Subcenturiare eſt explendæ centuriæ gratia ſupplere, ſubicere. Plautus in Saturione. ¶Subcenturia centum, require, qui te delectet domi. & Cæcilius in Triumpho. nunc meæ militiæ 6 aſtutia opus eſt ſubcenturia 7 Subru-

mari dicuntur hædi, cum, ad mammam admouentur, quia ea
[1 *veneat* 2 *ab vllo.* 3. *veneat.* 4 *ſublimis.* 5 A *Cato* 6 *malitiæ* 7 *ſubcenturiata.*]

pag. 117.

his vocabantur, 1 vel quia rumina trahunt lacte ſugentes. ¶Subulo Tuſce tibicen dicitur. itaq. Ennius Subulo quondam marinas propter adſtrabat 2 plagas. ¶Suburam Verrius alio libro à pago Succuſano dictam ait: Hoc vero maxime probat eorum auctoritate, qui aiunt, ita appellatum, & regionem vrbis, & tributum à ſtatiuo præſidio, quod ſolitum ſit ſuccurrere Exquiliis, infeſtantibus eam partem vrbis Gauinis. incidioq. eſſe, quod adhuc ea tribus per c. litteram non b. ſcribatur. ¶Subuerbuſtam, veribus vſtam 3 ſignificat Plautus cum ait. vlceroſam, compeditam, ſubuerbuſtam, ſordidam. ¶Suboles tab oleſcendo, id eſt creſcendo, vt adoleſcentes quoq. & adultæ, 4 & indoles dicitur. ¶Lucretius l. v. Siue virum ſuboles, ſiue eſt muliebris origo. Vergilius. Cara deum ſuboles, magnum Iouis incrementum. ¶Subuculam Ælius Stilo, & Cloatius iiſdem fere verbis demonſtrant vocari, quod diis detur ex ablica 5 & oleo, & melle. nam de tunicæ genere notum eſt omnibus. ¶Sub vos placo, in precibus fere cum dicitur, ſignificat id, quod ſupplicio 6. vt in legibus. tranq. dato, edendo que 7 plorato. ¶Suffiſcus dicebatur folliculus teſticulorum arietinorum,
[1 *ramis vocabatur.* 2 *adiſtabat.* 3 *verberibus.* 4 *adulti.* 5 *balica.* 6 *ſupplico.* 7 *endoq.*]

pag. 118.

qui celebris v-*ſus erat pro* ſnarſupio, forſitan *dictus ſuſpicus* à fiſci ſimilitu-*dine.* ¶*Subactis* molliti. alia-*s compulſi, & coacti.* vt cum dicim-*us pecus ſub arbore* ſubactum. *alias victi.* ¶*Supplicium* à ſupp-*licio differt, vt vſus* arguit. quod *in vſu ſit, vt dicimus* hæc deorum. *illud hominum: cum ſu*matur ſupp-*licium de aliquo,* id eſt pœ-*na agatur eius, qui iubetur* cædi. ¶*Suppli-cia ſunt, quæ caduceatores portent. ea* ſumebantur *ex* verbena falic-*i arbore, nec enim ex* alia ſupplicia *fas erat quam de* verbonis 2 ſumi. 3 *in-nixus Capito ait, cum ei* iis necaretur 2 *inſtitutum fuiſſe, vt*

Universidad de Deusto Biblioteca

Semoniæ tes ſ-acra fierent verne-
ce bidente, vt eo ſacrificio pœ-
na ſalutis 3 c-inibus, caput ipſum dam-
nati, patrim-oniumq. cui delibatum eſſet
id fieret ſa-crum deo: indeq. fuiſſe
ſolitum vt quia tunc in forum ſuppli-
candi cauſa prodiret Rex Sacro-
rum, vt id vo-caretur ſupplicium, hoc ve-
ro ſemper ela-tum 4 à multis. quo exem-
plo docet ſuppli-cia dici ſupplicamenta. 1 0
nunc fere ſupp-licia, pro pœnis dicun-
cuntur. ¶Sufes dic-tus Pœnorum ma-
giſtratus, vt Oſcor-um Mediaſtuticus.
Calidius in oration-e in Q. Cæci-
lium. Non ne vobis I-udices ignem
& fumus proſequi & flamma
videtur Sinatus 5 cen-ſuit referentib.
ſufetis. ¶Sub vitem h-aſtas iacere
[1 felici 2 verbene. 3 ſolutis. 4 ſæpe relatum 5 Senatus.]

pag. 119.

dicitur veles, cum eas ſub manu
ſurſum mitti-t. Lucilius. Vt
veles bonus ſub vite-m qui ſubſit 1 haſ-
tas. ¶Sub vitem prælia-ri. dicuntur
milites, cum ſub vinea militari pug-
nant. Lucilius. Æ-q. prodite
in altum, præliari, pro cul ſub vite.
¶Sub vineam iacere dicun-tur milites
cum adſtantibus centuri-onibus, ia- 3 0
cere coguntur ſudes. ¶Supparus
dicebatur puellare veſtimen-
tum lineum, quod & ſ-ubucula ap-
pellabatur, Pomponius i-n Fullonia
. . velum omne quod
ex lino eſt, dicitur ſup-parum: puni-
ceum veſtimentum ita vo-cat Neui 2 de
bello Puni-co in Nautis,
vocat Neptuno v-eſtem conſec-
ratam, ſupparum. at nunc ſupparos 40
appellamus vela li-na iam 3 crucem
expanſa. Mulier vi-detur pue la
ſupparo induta, vt Afren-ius ait. Puella
non ſum, ſupparo ſi in-duta ſum. Supa 4
ſignificat iacit. vnde diſſip-at, dificit
& obſipat, obicit. & inſipat, inſipit.
. . . incit far in olam 5
¶Sutelæ. doloſæ aſtutiæ, à ſimili-
tudine ſuentium di-ctæ ſunt. ¶Suſ-
pectus. eſt diuerſa ſignificationis 50
à ſuſpicor enim, & ſuſpicio parti-
m venit. ita-q. non mirum, ſi
non vna ſignificati-o dari poteſt. ¶Sutri-
um quaſi eant, vt-iq. in prouerbium
abij ex hac cauſa. Gallico tu-
multu quon-dam edictum eſt le-
[1 ſubmiſit. 2 Nauius 3 linea in. 4 Si par. 5 ollam.]

pag. 120.

giones Sutrij vt præſto eſſent 60

cum cibo ſuo. quod vſurpari cœp-
tum eſt in iis, qui ſuis rebus, opi-
buſq. officii id præſtarent, quib.
deberent. Plautus. Sed facito dum
merula per 1 verſus. quod 2 ſcantat co-
las cum ſuo cuiq. 3 facito veniant,
quaſi eant Sutrium. ¶Suopte, a ip-
ſius. vt meopte, meo ipſius, tuopte,
tuo ipſius. ¶Suillum genus inui-
ſum Veneri prodiderunt poetæ
ob interfectum ab apro Adonim,
quem diligebat Dea. quidam autem,
quod inmundiſſimi ſint ſues ex
omni manſueto pecore, & arden-
tiſſimæ libidinis. ita, vt opprobrium
mulieribus inde tractum ſit, cum
ſubare, & ſubire dicuntur. ¶Sus
Minetuam in prouerbio eſt, vbi
quis id docet alterum, cuius ipſe
inſcius eſt. quam rem in medio,
quod aiunt poſitam Varro &
Euhemerus ineptis mythis in-
uoluere maluerunt, quam ſim-
pliciter referre. ¶Strues gene-
ra librorum ſunt, digitorum coniunc-
torum non diſſimilia, qui ſuper-
iecta panicula in tranſuerſum
continentur. ¶Struices antiqui
dicebant extructiones omnium
rerum. Plautus. Cerialis cænas dat.
ita menſas extruit, tantas ſtrui-
ces concinnat patinarias. Et
Liuius quo Caſtalia, per ſtruices ſa-
xeas lapſu accedit. ¶Struere, an-
[1 memineris. 2 quos. 3 colax, cum cibo tum quoq. eos. 5 A ſuo.]

pag. 121.

tique dicebant pro adicere, augere,
vnde induſtrios quoque M. Cato iu-
re, lege, libertate, Rep. communiter
vti oportet gloria atq. honore, quo-
modo ſibi quiſq. ſtruxit. aut 1 in xij.
quod eſt. ſi caluitur, pedem ve ſtruit:
manum endo iacito. Alii putant
ſignificare retrorſus ire: alii in
aliam partem: alii fure: 2 alii gradum
augere; alii minuere: ac vix pedem
pedi præferat, otioſe it, remoratur.
¶Scopus eſt, vt Adeius 3 Philologus
exiſtimat, quod Græce σκέμμα 4
vocatur. & quod ſacerdotes pro in-
ſigni habent in capite quidam
coronam eſſe dicunt, aut quod
pro corona inſigne in caput impo-
natur, quale ſit ſtrophium. itaq.
apud Faliſcos idem 5 feſtum eſſe, qui
vocetur ¶Struppearia, quia corona
ti ambulent. & à Tuſculanis, quod
in puluinari imponatur Caſtoris,
ſtruprum vocari. ¶Strutheum:
in mi-

in mimis præcipue vocant ob-
ſcenam partem virilem. s. à ſalaci-
tate videlicet paſſeris, qui Græce
ſtruthos dicitur. ¶Strenam voca-
mus, quæ datur die religioſo, omi-
nis boni gratia à numero, quo ſignifica-
tur alterum, initiumq. 6 venturum ſimilis
commodi veluti trenam, præpoſita ſ. littera, vt
in loco, & lite ſolebant antiqui.
¶Strebula Vmbrico nomine Plau-
tus appellat coxendices hoſtia-
[1 at 2 fugere, 3 Atsius 4 τρέφειν 5 diem 6 tertiumq.]

pag. 122.

rum, quas G-raci μηρία dicunt, quæ
in altaria im-poni ſolebant, vt Plau-
tus ait in Fri-uolaria. ¶Strebula
agnina tene . . .
bulis ¶Stlat-a genus erat nauigij
latum mag-is, quam altum, ſic
appellatum à latitudine, ſed ea
conſuetudin-e, qua ſtlocum pro locum, & ſtli-
tem antiqui pro litem dicebant. ¶Stlembus.
grauis, tar-dus, ſicut Lucilius . . . .
Apulidæ pe-dibus ſtlembum dixit,
cum refer-t equum pigrum & tardum.
Stelionem 1 g-enus aiunt lacertæ quod
Verrius dic-tum ait, quia virus
ſtillet cibo, p-otius, quam quod ali-
bi 2 à ſtellarum ſimilitudine, quia
varium eſt. ¶Stipem dicebant pe-
cuniam ſigna-tam quod ſtiparetur:
ideo ſtipular-i dicitur is, qui in-
terrogatus, ſpondet ſtipem, id eſt
æs. ¶Sti-pem in maſculino gene-
re antiqui vſurparunt pro eo quod eſt, fe-
mina, met-aphorice dicentes, poeta
quæ nunc in fœmineo proferunt gene-
re. Liuius. t-radunt familias quo-
rundam Rom-anorum, Troiano ſtirpe ante
conditam Rom-am procreatas. Idem Li-
uius. Oſtrymon quendam memorant
Graio ſtirpe ex-titiſſe. Ennius Annal.
nomine Pyrrh-us vti memorant,
à ſtirpe ſupremo . . .
eſt reuoca fratre-m eodem ſtirpe prognatum,
plaudite. quam Gall-us Ælius ſic de-
finit. ¶Stirpeſt 3 gent-is propagatio vt
qui 4 à quoq. eſt progna-tus. ſtirpes autem
[1 Stellionem 2 alij 3 ſtirps eſt 4 quis.]

pag. 123

per translationem
ab ſtirpibus ijs, quæ ſu-b imis arbori-
bus naſcuntur. ¶Stip-atores appel-
labantur corporis cu-ſtodes, quos
antiqui latrones dice-bant ſi. mer-
cenarios qui cu-m ferro, ve-
lut circunda-nt. Regum cor-
pora. ¶Stipes fuſtis terra defixus: Afra-

nius in . . Porro honeſte
quam fecerit, qui ſtip-ite hoſtium
impulit, voſtram impi-oro fidem, qui
adeſtis . . . eam ſiluam, &
. . . us in . . hoſtili in me ia-
ctu 2 percuſſit la-tus, vt reuulſo
ſtipite miles, ſi-qui iactu vali-
do percuſſit parmam. niſi ſi
ſtipitem ponere voluit pro
telo, vel haſta. Accius in Bacchis: Ec-
quem ſtipitem abi-egum, 3 aut al-
neum . . . us. Ennius
. . . . . ſtipi-tes abiegno 4
. . . . . eſt ſtipitem
. . . . . interi-mit eum, qua
. . . . . ſtipitem a-rripit. ¶Strit-
tauum antiqui dicel-ant pro tri-
taua, qui eſt pater ata-ui & atauiæ,
vt ſtlitem, pro lite. ¶Strigores in Ne-
lei carmine pro Stri-goſis poſitum
inuenitur, id eſt, denſa-tum virium ha-
minibus. 5 alias. ſtrigo-res, exerciti. ¶Stri-
gæ appellabantur ordines rerum
inter ſe continu-atæ 6 colocata-
rum, à ſtrigen-do dictæ. Stri-
gas (vt ait Nerri-us Græci ſyrnia ap-
pellant, quod maleficis mulieribus
[1 oſtium 2 iactu 3 abiegnum 4 abiegnes 5 he-
minibus. 6 continuate.]

pag. 124

nomen inditum eſt, quas volaticas
etiam vocant. Itaq. ſolent his ver-
bis eas veluti auertere Græci
ΣΤΡΕΠΤΑ ΠΟΜΠΕΙΕΝ ΝΥΚΤΙΚΟ ΜΑΝ
ΣΤΡΙΝΤΑΙΟΛΑΟΝ ΟΡΝΙΝ ΑΝΩ ΝΤΜΙΟΝ
ΩΚΥΡΟΡΟΥΣ ΕΡΙ ΝΗΑΣ ¶Statuliber eſt,
qui teſtamento certa conditione
propoſita iubetur eſſe liber. &
ſi per heredem eſt, 1 quo minus Sta-
tuliber præſtare poſſit, quod
præſtare debet nihilominus liber
eſſe videtur. ¶Status dies vocatur
qui iudicij cauſa eſt conſtitutus cum
peregrino 2 eius enim generis ab anti-
quis hoſtes 3 appellabantur, quod
erant pari iure cum populo R. atq.
hoſtire ponebatur pro æquare.
Plautus in Curculione. Si ſtatus con-
dictus cum hoſte intercedit dies,
tamen eſt eundem, quo imperant
ingratis. ¶Stagnum quidam dici
putant, quod in eo aqua perpetuo
ſtet. alij, quod is locus à Græcis στε-
νὸς 4 dicitur, quia bene contineat
aquam. ¶Satura, & cibi genus ex
varijs rebus conditum eſt, & lex
tis alis 5 legibus conferta. itaque in
ſanctione legum adſcribitur.
neue per Saturam abrogato, aut de-
rogato. T. Ennius Luſcus in ea, (quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam dixit aduersas Ti. Gracchum, Imperium quod plebes per Saturam dederat, id abrogatum est, & C. Lælius in ea, quam pro se dixit. Dein postero die quasi per Saturam sententijs exquisitis in deditionem accipitur. ¶Statæ Matris simulacrum in Foro colebatur, postquam id collastrauit, 1 ne lapides igne corrumperentur, qui plurimus ibi fiebat nocturno tempore, magna pars populi in suos quiq. vicos retulerunt eius deæ cultum: ¶Stalagmium genus inaurium videtur significare Cæcilius in Carine, cum ait. Tum ex aure eius stalagmium domi habeo. ¶Stolidus stultus. Ennius l.i. Nam vi depugnare sues stolidi solidi 2 sunt. & in Alexandro. Hominem appellat, quia lasciui stolide non intellegit. & Cæcilius in Hypobolimæo. Abi hinc tu stolide, illi 3 vt tibi sit pater? & in Andronico 4 sed ego stolidus, gratulatum me oporteat 5 prius. ¶Stuprum pro turpitudine antiquos dixisse apparet in Nelei carmine. fœde, stupreque castigor cotidie. & in Appi sententijs. qui animi . . compotem esse, nequid fraudis, stupriq. ferocia pariat. Næuius, Seseq. l. ij perire mauolunt ibidem, quam cum stupro redire ad suos popularis. item. Sin illos deserant fortissimos viros, magnum stuprum populo fieri pergentis. 6 ¶Stuppam linum impolitum appellant Græci Dorij. ¶Stura flumen in agro Laurenti est, quod quidam

[1 *collustrauit* 2 *solii* 3 *illic* 4 *Androgyno*, 5 *oportuit* 6 *pergetis*.].

pag. 126

Asturam vo-*cant*. *Suber arbor* ac suberies, q-*ua natabant in* thermi 1 Ste-*rilem mulierem appellabant*, quam G-*raci*, στεῖραν *dicunt*: quæ non cipi-*t* 2 *semen genitale*. ¶Seplasia, aut Se-*phasium*, *vbi vnguentum* memoraba-*tur pretiosum*. *Pomponius* in Adelph-*io*. *Di te*, *perdant inferi* Anti-*pho*, *quia vnde hoc vnguentum* sit, q-*uaris*; *atqui lepidum* vnde vng-*uentum*, *nisi ex Seplasia* est; ¶Stulto-*rum feria appellabantur* Quirina-*lia*, *qui erat dies festus* Qui primi, 3 qu-*od eo die Quirino sacrificant* id *qui solemni die aut*

non potuer-*unt rem diuinam facere*, aut ign-*orauerunt suorum* fornacaliu-*m sacrorum diem*, commissumq. *piaculum expiabant*, meræ a-*tq*. *quod suis non fecerant*, quib. p-*ermittebatur ferijs*, *sacrum faciebant*. ¶Sanctum *ait dici Opilius Aurelius*, quod *nec sacrum est*, *nec religiosum*. At Ælius *Stilo*: *quod vtrumq*. *esse* videatur, *& sacrum scilicet*, *& religiosum*. pleriq. autem, *quod ei*, *qui id violauit*, pœna sit, multa-*ue sancita*; se ponetur 4 pro *sacro tantum*. *Vnde* & sanctio dict-*a legum*; *sanctio item* & rogatio: qui 5 c-*ontionem rogauit*; *Tr. pl.* ¶Sanqualis auis ap-*pellatur*, *quæ in commentarijs* augura-*libus ossifraga* dicitur, quia in *Sangi dei* tutela est. ¶Saccom-*orum genus est*

[1 *thermis* 2 *concipit* 3 *Quirim*. 4 *sed ponitur* 5 *quinque*.]

pag. 127

arboris, *quam dicta*-m Pomponius *ait ex fico*, *& m*-or 2 quod ficus ea *sit & mortus*: *vnde* nomen per m *eron & syton de*-ductum est. ¶Lolem 1 *dici ait*, *q solus sit*. *Eund*-em modo Solem, *modo Apollinem vocari*. tu es Appollo, *vt est in carmine Saculari*. ¶Sacrem *porcum dici ait Verri*-us, vbi nam *à partu habetur purus*, *à qu*-a re appellatum *esse sacrem dici*-t. ita id adijcit, *quod parum opus est*; omisit vocabuli *etymon*. *Plautus*. *Ado*-lescens qui *bus hic pretijs porci* veniunt sacres, *sinceri*? nummum vnum *en à me accipe iube te* plari 3 de mea *pecunia*. *& in Rudent*-e. Sunt domi *agni & porci sacres*. C-ato aduersus. *Q. Minucium The*-rmum, post . . . . *sac*-crem in sinu *mactauit*. *ponitur ali*-quando pro hostia. *Ennius*. *fuso sangui*-ne sacrem ¶*Sacrificium quod pro vuis pr*-imis fiat, *appellabatur ab antiquis sa*-crima: est *autem*, *vt Ælius Stilo & Clo*-atius dicunt, *mustum indi*-tum in amphoram *Liberalibus sacri*-ficij causa, pro *vuis & vino*, quæ quasi sacra *sunt*, *cum lib*-ero fit, vt præmetium, *cum* Cereri. ¶Sacrificulus *Rex appellatur*, quin ea sacra, quæ *facere Reges* sueuerant, facit. *primus memorat*-ur post reges exactos *Sisinnius Bell*-utus. ¶Sacella dicuntur *loca* Dijs sacra sine rec-

[1 al. *moro*. 2 *solem*, anteà 3 *piari*.]

pag. 128.

to. ¶Sacrosanctum dicitur, quo iure

iure iurando interposita est institutum si quis id violasset, vt morte pœnas penderet. cuius generis sunt TR. PL. Ædilesq. eiusdem ordinis, quod affirmat M. Cato in ea, quam scripsit, Ædilis plebis sacro sanctos esse. ¶Sacratæ leges sunt, quibus sanctum est, qui quid aduersus eas fecerit, sacer alicui deorum sicut familia, pecuniaque. sunt qui esse dicant sacratas, quas plebes iurata in monte Sacro sciuerit. ¶Seclusa sacra dicebantur, quæ Græci mysteria appellant. ¶Scæna ab alijs: à quibusdam sacena appellatur, dolabra pontificalis. ¶Sarissa est hastæ Macedonicæ genus. ¶Sacer mons appellatur trans Anienem, paulo vltra tertium miliarium: quod eum plebes, cum secessisset à patribus, creatis TR. plebis, qui sibi essent auxilio discedentes Ioui consecrauerunt. At homo sacer is est, quem populus iudicauit ob maleficium, neq. fas. est eum immolari: sed, qui occidit, parricidii non damnatur; nam lege tribunicia prima cauetur, si quis eum, qui eo plebei scito sacer sit, occiderit: parricida ne sit. ex quo quiuis homo malus, atq. improbus sacer appellari solet. Gal-

[1 *sit cum*.]

pag. 129.

lus Ælius ait sacrum esse quocunque modo atq. instituto ciuitatis consecratum sit. siue ædis, siue ara, siue signum, siue locum 1 siue pecunia, siue quid aliud quod dis dedicatum, atq. consecratum sit: quod autem priuati, suæ religionis causa, aliquid earum rerum Deo dedicent, id Pontifices Romanos non existimare sacrum. at si qua sacra priuata suscepta 2 sunt, quæ ex instituto Pontificum statо die, aut certo loco facienda sint, ea sacra appellari, tanquam sacrificium. ille locus, vbi ea sacra priuata facienda sunt, vix videtur sacer esse. ¶Sacrani appellati sunt Reate orti, qui ex Septimontio. Ligures Siculsoq. exegerunt, nam vere sacro nati erant. ¶Sagmina vocantur verbenæ, id est herbæ puræ, quia ex loco sancto arcebantur à Consule. Prætoreue, leatis proficiscentibus ad fœdus

faciendum, bellumq. indciendum. vel à sanciendo, id est confirmando. Næuius. A 3 ius sacratum Iouis iurandum sanguine. ¶Sagaces appellantur multi ac sollertis acuminis Afranius in Brundisina. Quis tam sagaci corde, atq. ingenio vnico. Lucretius lf. j. Nec minus hæc animum

[1 *locus* 2 *suscepta* 3 A *Scapos*, *atque verbenas sagmina scripserunt*.]

pag. 130.

cognoscere *posse sagacem*. ¶*Sagacem* etiam canem *dixit* . . iunctus ca-*nis*, *sagax*, *validis* viribus fretus. ¶*Saga quoque dicitur* mulier peri-*ta sacrorum*, *& vir* sapiens pro-*ducta prima syllaba*, forsitan prop-*ter ambiguitatem* euitandam. ¶*Sanates* quasi *sanati* appella-*ti*, *id est sanata mentis*. Sulpicius *autem Rufus*, *Sanates* & Opillus 1 *Aurelius existimant* dici inferio-*ris loci gentes*. vt Tiburte-*s*, *& alias*, *qui cum* populo Tibur-*te habitarunt in agro* Tiburti id e-*st peregrinos*, *inferiorisq. loci gentes*. *itaque scriptum est* in xij. Nex-o, *solutoque*, forti, sanati-*q*. *idem ius esto*, id est, bonor-*um*, *quod & peregrino*, qui & infe-*rorum coloniarum* quæ sunt *deducta in Priscos Latinos*, *quas Priscus rex* inegerit secundum *mare*, *supra & infra Romam*, in c-*ivitates Latinorum* eosq. sanat-*is*, *propterea quod* præter opinio-*nem eos paruisset* sanauisse-*tq*. *& cum eis* pacisci potuisset no-*minauit*, *vt ait* Cincius l. ij. de *officio iurisconsulti*. ne Valerius *quidem Messala* in xij. explanatio-*ne id omisit*. *qui tamen* in eo libro qu-*em de dictu* inuolute inscribi. 2 for-*tis & sanatis* duas gentes finitimas *esse ait*,

[1 *Opilius* 2 *inscribit*.]

pag. 131.

de quibus lē-gem hanc scriptam *esse qua cautu*-m, vt id ius manifesto, *quod populu*-s R. haberent. *neque alios*, *quam for*-tos, & sanates *eam legem sig*-nificare existimat, *hoc intellec*-tu. multi sunt, *quib*. *quod alias pla*-cuit, displiceat *postea*: *ideoq*; *ai*-t. sant forcti, *significare sa*-nati insani. ¶*Sarpta vinea putata*, *i*-d est pura

Universidad de Deusto
Biblioteca

*facta. virgulæ enim re-*liętæ impedimento vitibus *sole-*nt esse, quæ ideo *abscindantur.* inde etiam *sarmenta scrip-*tores dici putant *sarpere enim a-*ntiqui pro purgare dicebant. ¶*Sar-*te in Augustalibus *pro integro* ponitur. *sane. sartequ-*e audire videreq. . *ob quam causam* opera publica, *quæ locantur, vt i-*ntegra præstentur, *sarta tecta vo-*cantur. etenim *sarcere est integrum* facere.

¶*Sarra dicebatur, q-*uę nunc Epiros dicitur. ¶*Sardare,* intelligere *significat. Nævius* belli Punici libro . . *Qu-*uod bruti nec satis *sardare* queunt. ¶Sardi venales *alius alio nequ-*ior: ex hoc natum *prouerbium vi-*detur, quod ludis *Capitolinis, qui* fiunt *à* vicinis 2 *prætextatis au-*ctio Velentium, *fieri solet* in qua nouissimus *quisq. dete-*rrimus producitur *à præcone* senex cum toga pa-

[1 *sanati sacti*, 2 *vicanis* 3 *Veientium.*]

pag. 132.

retexta 1 bullaque aurea, quo cultu reges soliti sunt esse E . . eorum 2, qui Sardi appellantur. quia Etrusca gens est orta Sardibus ex Lydia. Tyrrhenus enim inde profectus cum magna manu eorum, occupauit eam partem Italiæ, quæ nunc vocatur Etruria. At Sinnius Capito ait Ti. Gracchum Consulem collegam P. Valeri Falconis Sardiniam, Corsicamq. subegisse, nec prædę quicquam aliud, quam mancipia captum, quorum vilissima multitudo fuerit. ¶Sarcito in xij. Ser Sulpicius ait significare damnum soluito, præstato.

¶Sardanapalus rex Assyriorum fuit vnicæ luxuriæ, inter mulieres, epulasq. versatur semper atq. omni tempore. ¶Sargus, piscis genus, qui in Ægyptio mari fere nascitur. Lucilius. Quem præclarus Helops, quem Ægypto sargus mouebit. ¶Saturnia Italia, & mons, qui nunc est Capitolinus, Saturnius appellabatur, quod in tutela Saturni esse existimantur. Saturnij, quoq. dicebantur qui castrum in imo cliuo Capitolino incolebant, vbi ara dicata ei deo ante bellum Troianum videtur, quia apud eam supplicant apertis capitibus. nam Italici auctore Ænea velant ca-

[1 *prætexta* 2 *Etruscorum.*]

pag. 133.

pita, quod is, cum rem diuinam faceret in litore Laurentis agri Veneri matri ne ab Vlyxe cognitus interrumperet sacrificium, caput adoperuit. atq. ita conspectum hostis euitauerit. ¶Saturno dies festus celebratur mense Decembri, quod eo ædis est dedicata: & is culturæ agrorum præsidere videtur, quo etiam 1 falx est ei insigne. versus quoq. antiquissimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur. Saturnij appellantur. quibus & à Nævio bellum Punicum scriptum est a & multis aliis plura composita sunt qui deus in sastaribus Saturnus 2 nominatur, videlicet à sationibus. ¶Sas Verrius putat significare eas, teste Ennio qui dicat in l. j. Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas. cum suas magis videtur significare. sicuti eiusdem l. iiij. tatendum est eam significari, cum ait. Nec 3 quisquam philosophiam quæ doctrina 4 latina lingua non habet, sapientia quæ perhibetur (in somnis vidit prius, quam sam dicere cœpit. idem cum ait saspam pro ipsa, nec alia potuit in l. xiij. Quo res sapsa loco se se ostentatque, iubetque. & Pacuuius in Teucro. Nam Teucrum regi sapsa res restibiliet. 5

¶Scæuam, volgus quidem & in bona, & in mala re vocat: cum aiunt

[1 *quoniam.* 2 *Satirnus.* 3 *Neque.* 4 *philosophia quam doctrinam.* 5 *Teucro regnum sapsa res stabiliet.*]

pag. 134.

bonam, & malam *scæuam. at scriptores* in mala pone-*re consuetuerunt, vt* apud Græcos *inuenitur positum* pro sinistro scæ-*uum vsurpauit* Hostius in belli Hi-*stirici libro o . . .* sentit scæu-*um . . . . . .* abit penitus . . . . ¶ *Saperda* genus pessimi p-*iscis sapientem* etiam significat, c-*am ait Varro. Belli festini* sperdæ, cu-*m simus omnes.*

¶Sanderacam *ait esse genus coloris,* quod Græci *s-anditem appellant.* Nævius, meru-*la sanderucino colore.* ¶Sabini quod *volunt somniant, vetus* prouerbium e-*sse, & inde manesse ait,* Sonnius Capit-*o, quid quotiscunq. sacrificium* prote-*stiam fieret, hominem* Sabinum 1 at *illud adhibere solebant:* nam his 2 pro-*mittebat se pro-*ei somniaturum. idemq. *postquam euigilasset sacra* facientibus *narrabat omnes quidquid* in quie-

in quiete vi-*disset, quod quidem esset ex sacrifici* religione, *Vnde venisse videtur* in prouerbium *Sabinos solitos quod* vellent somn-*iare. sed quia, propter auiditatem* bibendi *q-uadam anus mulieres* id somnium cap-*tabant, vulgatum est* illud quoq. . anus *quod volt somniat.* fere enim quo-*d vigilantes animo* volumus, *id dormientib. apparere* solet. ¶Sam-*buca organi dicitur* genus, à quo Samby-*cistria quoq.* dicuntur. per similitu-*dinem etiam* eam machinam appella-*runt, qua*

[*ad z h.*]

pag. 135.

*vrbes ex expugna-*nt; nam vt in *organo chordæ, sic in m-*achina funes *intenduntur.* ¶*Sa-*mnitibus nomen *factum ab hasti-*s, propter genus *hastæ, quod cauni-*a appellent *Graci. alij aiunt* sabinis vere *sacro voto, hoc genus* hominum *extra fines eiectum* Comio Castronio *duce occupasse c-*ollem, cui nomen *Samnio, à quo Samnites.* ¶*Salar-*iam viam *insipere ait à port-*a, quæ nunc Collina *à colle Quirina-*li dicitur. *Salaria autem propterea a-*pellabatur, *quod imperatum fuer-*it, vt ea liceret *à mari in Sabinos sa-*lem portari. ¶*Salacia dicta est quod* salum ciet: *antiquos autem ait eo* vocabulo poetas *pro aqua ipsa vsos esse.* Pacuuius *in . . . Hinc sauti-*am Salaciæ *fugimus, latiq. munere* vescimur *Cereris: post condor thalamo,* nemo vt me *tunc inde queat abducere mortali-*um septem *circum mecro.* ¶*Salutari-*s porta *appellata est ab ede Sa-*lutis, quod ei *proxima fuit. alij ob sa-*lutationes. Vocantur *Megalesia qui n-*unc ludi, scænicos *olim dicebant quo-*s primum fecisse C. . . . . lium M. Pompilium M. F. *Curules Æ-*diles, memoriæ *prodiderunt* historici. solebant *his prodire mimi* in orchestra, dum *intus actus fab-*ulæ componerentur *cum versib. eb-*scenis. ¶Salua res *est dum cantat* senex, quare parasiti

pag. 136.

Apollinis in scæna dictitent, causam Verrius in l. v. quorum prima est P. littera, reddidit. quod C.[1] Sulpicio. C.[2] Fuluio Cos. M. Calpurnio Pisone Pr. Vrb. ficiente ludos, subito ad arma exierint, nunciatio aduentus [3] hostium, victoresq. in theatrum redierint

solliciti. ne intermissi religionem adferrent, instaurati qui [4] essent, inuentum esse ibi C. Pompinium [5] libertinum mimum magno natu, qui ad tibicinem saltaret, itaq, gaudio non interruptæ religionis editam vocem nunc quoq. celebrari. at in hoc libro refert Sinnii Capitonis verba quibus eos ludos Appollinares Claudio, & Fuluio cos. factos dicit ex libris Sibyllinis, & vaticinio M. [6] vatis institutos, nec nominatur vllus Pomponius, ridiculeq. de ip. [7] appellatione parasitorum Apollinis hic causam reddit cum in eo præteriisset. ait enim ita appellari, quod C. Volumnius, qui ad tibicinem saltarit, secundarum partium fuerit, qui fere omnibus mimis parasitus inducatur. quam inconstantiam Verrii nostri non sine rubore retulit. ¶Salios à sallendo [8] & saltando dictos esse quamuis dubitari non debeat,

[1 *P.* 2 *C.N.* 3 *nuntiato aduentu* 4 *instaurandiq.* 5 *Pomponium* 6 *Martij* 7 *ipso* 8 *saliendo.*]

pag. 137.

men Polemon ait Arcada quendam fuisse, nomine Salium, quem Æneas à Mantinea in Italiam deduxerit, qui iunenes Italicos ἐνόπλιον saltationem docuerit. At Critolatus Saonem ex Samothrace cum Ænea deos Penates qui Lauinium transtulerit, saliare genus saltandi instituisse. à quo appellatos Salios, quib. per omnis dies, vbicunq. manent, quia amplæ ponuntur cænæ, siquæ aliæ magnæ dum[1], saliares appellantur. ¶Salmacis nomine nympha Cæli, & Terræ filia fertur causa fontis Halicarnassi aquæ appellandæ fuisse Salmacidis, quam qui bibisset, vitio impudicitiæ mollesceret. ob eam rem, quod eius aditus angustatus parietibus, occasionem largitur iuuenibus petulantibus antecedentium 2 puerorum, puellarumque violandarum, quia non patet refugium. Ennius Salmacida spolia sine sanguine, & sudore. ¶Salias virgines Cincius ait esse conducticias, quæ ad Salios adhibeantur cum apicib. paludatas, quas Ælius Stilo scripsit sacrificium facere in Regia cum Pontifice paludatas cum apicib. in modum Saliorum. ¶Sponde Verrius putat dictum, quod sponte sua, id est voluntate, promittatur. deinde oblitus inferiore capite sponsum & sponsam ex Græco dictam ait, quod ii σπονδὰς interpositis rebus diuinis faciant. ¶Salicem idem virgulti genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate crescat vt salire videatur. ¶Salinum in mensa pro aquali solitum esse poni ait cum patella, quia ni-

hil aliud sit sal quam aqua. ¶Salentinos à filo dictos, Cretas, & Illyrios, qui cum Locrensibus nauigantes societatem fecerint, eius re-

[1 sunt, 2 accedentium.]

pag.138.

gionis Italiæ, quam *dicunt ab eis.* ¶*Saculares ludi* Tarquinij superbi regis *in agro, sunt primum facti, quem* Martij consecrauit P. *Valerius Poplicola* Cos. quod populus R. in l-*oco illo antea repertam* aram quoque Diti, ac *Proserpinæ consecrauerat*, *in* extremo Mart-*io Campo*, *quod Terentum* appellatur demissam *infrà terram pedes fere* vigenti, in qua *pro malis auertendis populus* R. facere sacr-*a solitus erat*. *Ludos postea saculares* & nonagensi-*mo quoque anno facere ibi cœpit* Popilio Lenate *Duumviro sacrorum: in quibus hostiis furulis est operatus tribus diebus, totidemque noctibus* ac de-*inde institutum esse*, centum post annos, vt *fierent. Vnde videntur saculares* appella-*ti, quod centum annorum spatium* sæculi habetur. ¶Scuti-*lum tenue & macrum dicitur, ex* Græco, vt cum dici-*mus scutilum hominem, exilem* aliquem demo-*nstramus in quo pellicula tantũ. In* pompa aliud di-*cimus scutilum, vt videatur scutilum* de scrutil-*o derivatum detrita r. littera. sitque is,* qui virtute po-*test scrutari. sed ex Graco nomen factum* scutilo, cum co-*riarium significamus.* ¶*Squalidum incultum* & sord-*idum ait Verrius significare*, *sic dictum*, quod proxime *ad similitudinem squamæ pi*scium accedit, *vtiq; eorum qui in profunditatibus ab*diti paludum, squ-*allent maxime. Vnde Ennius* in Telepho. Quam ve-*stitus squalida saptus* stola. ¶Squarrosos *ab eadem squamarum piscium* similitudine ait dic-*tos, quorum cutis exsurgat* ob assiduam in-*luuiem. Lucilius. Varo*num ac rupicum squar-*rosa, in condita* rostra. Schœniculas app-*ellare videtur mere*triculas. Plautus propter vsum vn-*guenti scœni*, quod est pessimi generis. itaque *dixit. Diabola-*

pag. 139.

res schœniculæ, mi-raculæ. cum extritis *vnguis cum todellis crusculis.* Idem. Prosedas pistorum *amicas, reliquias halicarnas* miseras schœno dili*gentes: seruilico as, sordid-as.* ¶Scorta appellantur *meretrices ex consuetudine* rusticorum *qui, vt est apud Atellanos anti*-quos, solebant dicere, *se attulisse pro sorte* delicularum. omniaque *ex pellibus facta. sortes* appellantur.

¶*Scortes id est pelles testium arie*-tenorum ab iisdem *scortcis pellibus idem Verrius dictas esse ait.* ¶Scandu*laca genus herbæ frugibus i*-nimicæ, quod eas *velut hedera implicando ne*-cat. ¶Scaptensula locus *vbi argentum effoditur* in Macedonia, *ita dictus à fodiendo*, quod est Græce *σκάπτειν*. Lucretius. Qua-les expiret Scaptensula *subter odores.* ¶*Spara* paruissimi *generis iacula, ab eo quod spargantur*, dicta. *Lucilius Sagittarum l.* . . Tum Spara, tum mu*rices, 2 portamus tragula pra*-to. ¶Scitum populi

dicebatur, quod sine plebe cunc-tus patricius *ordo, rogante patricio, suis suf*-fragiis iussit *quod autem aliquo interrogante* ex patribus & *plebe suffragante scitum esset, id* iam leges scribta *dicebantur. Sed illud plebiscit*-tum est quòd TR. *PL. sine patricijs plebem ro*-gauit, id est, consuluit, *plebesq; scruit.* ¶Plebes autem est *omnis populus prater senatores*, & præter patricios. ¶*Scita facie, pro* bona facie, alias, bonis *pro scitis, à po*-etis vsurpantur. Te*rentius in Phormione.* satis, inquit, scita. & *in Heautontimoru*-meno, ac si scias, quam scite *in mentem veneri.* L.Ennius in libro vj. lumen . . . scitus agaso. ¶Scenam genus *fuisse culturi* manifestum est, sed futurum 3 se-

[1 pelliculam. 2 muricos. 3 vtrum.]

pag.140.

curis, an dolabra sit, ambigitur. quam Cincius in libro qui est ei de verbis priscis, dolabram ait esse pontificiam. Liuius in Lydio. Corruit quasi ictus scena, haud multo secus. SEX. POMPEI FESTI DE VERBORVM SIGNIFICAT. LIB. XVI. I. INCIPIT LIB. XVIIII.

¶Scirpus 2 est id, quòd in palustribus locis nascitur lene & procerum, vnde teges fiunt. Inde prouerbium est in eas natum res, quæ nullius impedimenti sunt, in scirpo nodum quærere. Ennius. Quærunt in scirpo, soliti quod dicere, nodum. & Plautus in Aulularia. Quasi pueri, qui nare discunt, scirpo inducetur ratis. Nouius in Phœnissis. Sume arma .i. ante 3 occidam clana scirpia. ¶Spira dicitur, & basis columnæ vnius tori, aut duorum, & genus operis pistorij. & funis nauticus in orbem conuolutus, ab eadem omnes similitudine. Pacuuius. Quid cessatis socii eicere spiras sparteas? Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait. Spiras legionibus nexunt. ¶Spectu, sine præpositione Pacuuius in Duloreste vsus est, cum ait. Amplus, rubicundo colore, & spectu propteruo 4 ferox. ¶Spetile 5 vocatur infra vmbilicum suis quod est carnis, proprii cuiusdam habitus, exos, qua etiam antiqui per le vtebantur. Plautus enumerandis villis 6 obsoniis in Carbonaria sic. m. Ego pernam, sumen, sueres, spectile, galium, 7 glandia. ¶Spicit quoq. sine præpositione dixerunt antiqui. Plautus. Flagitium, si nihil mittetur, quæ surpercilio 8 spicit & spexit Ennius. l. vj. Quos vbi rex. . ulo spexit de contib. 9 cellis. ¶Spirillum vocari ait Opilius Aurelius captæ barbam. ¶Spintyrnix est auis genus turpis

[1 rr 1. secundus. 2 Scriptum antea malè scirpus 3 ita re 4 proteruo. 5 Spetile 6 suilla 7 callum. 8 supercilio. 9 montib.

pag. 141.

figuræ. occursatrix artificum, perdita spinturnix ea Græce dicitur (vt ait Santra) ΣΠΙΝΘΑΡΙΣ. ¶Spicum masculine antiqui dicebant, vt hunc stirpem & hanc amnem. versus est antiquus. Quasi messor per messim vnumquemq. spicum collegit. Speres antiqui pluraliter dicebant, vt Ennius l. ij. Et

simul effugit speres ita funditus nostras. & l. xvi. ¶Spero, si speres quicquam prodesse potis sunt, ¶Spectio in auguralibus ponitur pro aspectione, & nuntiatio quia 1 omne ius sacrorum habent Auguribus spectio duntaxat, quorum consilio rem gererent magistratus, non vt possent impedire nuntiando, quæ cum vidissent satis. spectio sine nuntiatione data est, vt ipsi auspicio rem gererent, non vt alios impedirent nuntiando. ¶Scripturarius ager publicus appellatur, in quo vt pecora pascantur, certum æs est. quia publicanus scribendo conficit rationem cum pastore. ¶Scribas proprio nomine antiqui, & librarios, & poetas vocabant. at nunc dicuntur scribæ quidem librarij, qui rationes publicas scribunt in tabulis. itaque cum Liuius Andronicus bello Punico secundo scribsisset carmen, quòd à virginibus est cantatum, quia prosperius resp. populi R. geri cœpta est, publice attributa est & 2 in Auentino ædis Mineruæ in qua liceret scribis, histrionibus q. consistere, ac dona ponere in honorem Liuij quia his, &3 scribebat fabulas, & agebat. ¶Scraptæ dicebantur nugatoriæ, ac despiciendæ mulieres, vt ait vnus, 4 ab his 5 quæ screa idem appellabant, id est quæ quis excreare solet, quatenus id faciendo, se purgaret. Titinnius in Prilla. Rectus mecastor. Piculetæ Postumæ lectum hodie stra-

[1 iij, qui 2 ei 3 is 4 Verrius 5 in.]

pag 142.

tum vidi scratiæ mulieris. ¶*Scrutillus appel*labatur venter sullus co-*ndito farre expletus* Plautus. venter sullus, 1 *dicam suo nomine* scrinillum. 2 ego me hodie . *si quid esset, quòd com*esa farre biberem . . . ¶Spinther vocabatur *armilla genus, quod mulie*res antiquæ gere-*re solebant brachio summo* sinistro. Plautus. Iu-*benaque spinter nouam* reconcinnarier. ¶*Scrupi dicuntur aspera* saxa, & difficili-*a petra. etiam attrectari* assuetæ, aut *naufragiorum polluta sce*lere. Ennius in An-*dromacha. Scrupea inuestita* saxa atque hos-*treis, 3 quam excaprent.* Vnde scrupulosam *rem dicimus qua aliquid habet* in se asperi. Corne-*lius Sisennæ histor. libro* iiij. his tum iniect *us est leuis scrupulus,* & quædam dubitatio. ¶*Scorteũ ab eadẽ causa, qua scor*tum vocabatur *pellicium, in quo sagitta* reconduntur, ab eo *quod ex pellibus factum est* quia pellibus nomen *à co-ũnt quod Graccpellus. Vnde* scyticæ & scuta, *quia non sine pellibus sunt.*

¶Sceleratus campus ap *pellatur prope portam Col*linam, in quo virgin-*es Vestales, quæ in estum* fecerunt, defossæ sunt v-*inus. Stribonianum ap*pellatur antea 4 atria *puteal, quod fecit Scri*bonius, cui negotium da-*tum a Senatu fuerat, vt* conquirerer 5 sacella att-*acta. ipsq; illud pro*curauit, quia in eo loco *attactum fulgure* sacellum fuit. quod igu-*raretur autem, vbi esset* (vt quidam) fulgur conditum, *quod cum scitur, ne-*

fas est integi, semper forami-*ne ibi aper*to cælum patet. ¶Sceleratus vi-*cus appellatur,* quod cum Tarquinius Superbus interfici-*endi curasset* Ser. Tullium regem soce-*rum suum, corpus*

[1 suillus 2 scrutillum 3 saxo atque vtreis 4 ante 5 coinqueret.]

pag.143.

eius iacens filia carp-ento superuecta est, pro*perans in possessionem* domus parernæ. ¶Sceler*ata porta eodem appe*-llatur à quibusdam, *qua & Carmentalis* dicitur, quod ei proximum Car*mentæ sacellum fuit.* Sceler*ata autem, quod per eam sexcenti Fabij cum* clientium millibus *quinque egressi aduersus E*-truscos, ad amnem *Cremeram omnes sunt inter* fecti. qua ex causa *factum est, vt ea porta int*-rare, egredive *omen habeatur.* ¶*Schedia* genus nauigij *incondili, trabibus tantum inter* se connexis fac*ti. quo mercimonia circum* ferunt post amissam *nauem. Vnde schedia vs*-us quoque poemata *dicis & versus, non sa*-tis perfectis 1 qui essent. *appellauit schedium. . t* cum dixit. Qui schedium fa*cit inconditum, & inelaboratum.* ¶Sexagenarios *de ponte olim deiiciebant*, cuius causam Manilius *hanc refert. quod Romam*, qui incoluerint *primi Aborigines, h*-ominem sexaginta *annorum qui esset, immolare* Diti Patri quotannis *soliti fuerint.* quot facere eos desitisse *aduersus Her*-culis. sed religio*ne postea veteris moris sa*-cirpeas hominum ef*figies de ponte in Tiberim vetere* modo mittere *institutisse. Alij dicun*-t, morante in Italia *Hercule, quod quidam ei*-us comitum habitaue*rint secundum rip*-am haberi, 2 atque Arga*eos se ab Argiuis voca*-uerint arui, 3 quorum pro*ditam memori*-am redintegrari eo ge*nere missum ab Grac*-a legatum quendam Arga*eum diu cum* iis Romæ moratum esse. is vt *obieri*-t institutum esse. à sacerdotibus *effigies sa*-cirpea ex omnibus, eum quæ publicæ *erant rei nu*ntiauisset, per flumen, ac mare

[1 perfecti 2 Tiberis, 3 aruis.]

pag.144.

in patriam remitteretur. sunt qui dicant, post vrbem à Gallis liberatam, ob inopiam cibatus cœptos sexaginta annorum homines iaci in Tiberim, ex quo numero vnus, filij pietate occultatus, sæpe profuerit patriæ consilio, sub persona filij. id vt sit cognitum, ei iuueni esse ignotum, & sexagenariis vita concessa. latebras autem eius 1 quibus arguerit, 2 semen id est cohibuerit, & celauerit, sanctitate dignas esse visas, ideoq. arcæa 3 appellata, sed exploratissimum illud est cautæ. quo tempore primum per pontem cœperunt comitiis suffragium ferre, iuniores conclamauerunt, vt de ponte deicerentur sexagenarii qui iam nullo publico munere fungerentur, vt ipsi potius sibi quam illi dil gerent imperatorem; cuius sententiæ est etiam Sinnius Capito. vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmauit

Afranius in Repudiato. ¶Secus alter significat sexu, natura, habituq. ex Græco, quam illi vocant ἕξιν, Afranius in Priuigino. Sic agit 5 orbus virili sexu adoptauit sibi.
Pacuuius in Atalanta. Triplicem virili sexu partum procreat. ¶Simpludiarea funera sunt, quibus adhibentur D T. 6 ludi, corbitorestque quidem ea dixerunt esse, quibus neutrum genus interesset ludorum. nam indictiua sunt, quibus adhibentur non ludi modo, sed etiam desultores, quæ sunt amplissima. ¶Sex suffragia appellantur in equitum centuriis, quæ sunt adfectæ 7 ei numero centuriarum quas Priscus Tarquinius rex constituit.
¶Sestertius dicitur quarta pars denarii, quo tempore his 8 decussis valebat, id est dupundius, S.
[1 eas 2 arcuerit 3 Argæa 4 Sextus 5 ait 6 duntaxat 7 adjectæ 8 is.]

pag. 145.

¶Sinistræ aues, sinistrumque est sinistimum, auspicium, 1 i. quod sinat fieri. Varro l.v. epistolicarum quæstionum ait. A deorum, sede cum in meridiem spectes, ad sinistra sunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes; factum arbitror, vt sinistra meliora auspicia, quam dextera esse existimentur. idem fere sentiunt Sinnius Capito, & Cincius ¶Sentinare, satagere, dictũ à sentina, quam multæ aquæ 2 nauis cum recipit, periclitatur. Cæcilius in Æthrione. Cum Mercurio capit consilium, post quam sentinat satis. ¶Senatores à senectute dicti satis constat, quos initio Romulus elegit centũ, quorum consilio Remp. administraret. itaque etiam Patres appellati sunt, & nunc cum senatores adesse iubentur, quibusque in senatu sententiã dicere licet. quia hi, 3 qui post lustrum conditum ex iunioribus magistratũ ceperunt, & in senatu sententiam dicunt, & non vocantur Senatores ante, quam in senioribus sunt censi. ¶Senatus decretũ à consulto Ælius Gallus sic distinguit, vt id dicat particulam quãdam esse senatus consulti, vt cum prouincia alicui decernitur, quod tamen ipsum senatus consulti est. ¶Senis crinib. nubentes ornantur, quod his 4 ornatus vetustissimus fuit. quidam quod eo Vestales virgines ornentur, quarum castitatem viris suis sponce 5 . . . à ceteris. ¶Sentes, cum constet esse spinas, & Afranius in Abducta dixerit. Quam sentico sa verba pertorquet turba 6 pro spinosis accipi debet. ¶Senium à senili acerbitate, & vitiis dictum. posuit Cæcilius in Hymnide. Sine suam senectutem ducat vtique ad senium sorbitio. ¶Senonas, Gallos (Verrius ait) existimari appellari, quia noui venerint ex
[1 auspiciorum 2 quia multum aquæ 3 ij 4 is 5 spondeant 6 lupa.]

pag. 146.

transalpina regione, *ac primum appellatos* ξένους postea Seno-*nas*. ¶ *Septentriones* septem stellæ appell-*antur à septem bobus* iunctis, quos trio-*nes à terra rustici* appellent, quod iun-*cta simul terram arent* quasi terriones. *quidam à septem stellis* quod id astrum Græ-*ci* ἑπτάξους *dicant, quia habet* partem quand-*am temonis specie. Vnde* ait Ennius Superat *temo stellas.* Sed & physici eum situm *septem stellarum* conten . . templati. 1 sep-*tentriones* dicti aiunt, quod ita sunt *sita septem stellæ*, vt ternæ proximæ *specie efficiant* velut trigona. ¶Scensas *antiqui dicebant*, quam nunc cænas. quæ autem *nunc prandia*, *pro cœnis* habebant, & pro *cænis vespernas appellabant*. ¶Signa, vt rerum, ita *quoque res ipsa dicuntur*, aut lapides, aut *fictile*. *aut si qua eiusmodi* adhuc aliqua, & *signa dicuntur quæ* scalpantur etiam. Sed po-*cula etiam in quibus* sunt simulacra ad effigi-*es sigillata*. ¶*Sequester* is dicitur, qui inter aliquos, *qui certant, medius*, vt inter eos conuenerit, *depositum ita tenet* aliquid, vt ei reddat. qui 2 id *deberi iure sibi* constiterit. Cato in ea ora-*tione*, *quam habuit* de Indigitibus. Sinunt m-*iseros perire* vt bona rapiant; aut *si superstites* petant, vi seques prodent 3 & Pla-*utus Mercato-*. *Immo* sic sequestro mihi data *est* . . ¶Sepulchrum est, vt ait Gallus *Ælius*, *in quo* mortuus sepultus est, quod anti-*qui bustum appellabant* hisque 4 cippis, aut ali-*qua alia re*, mortui causa designatus est, intra *quos* sepultura est facta. ¶Segnitia *dicitur, quod sine*
[1 contemplati 2 qui 3 sequestro dant 4 isque.]

pag. 147.

nitendo quid vile, aut honestum, Terentius. *Enimuero Daue, nihil loci est* segnitiæ, neque socordiæ. ¶ *Signa* re dicitur signis notare, *velut in pecoribus fit.* sed antiqui eo pro scribere *vtebantur, vnde & subsigna*-re, & consignare, *inuenitur positum, pro subscrib*-ere, & conscribere. ¶*Septimontium dies ap*-pellatur mense *Decembri, qui dicitur in* Fastis Agonalia *quod eo die septem m*-ontibus fiunt sacrificia *Palatio, Velia, F*-agutali, Subura, *Cermalo, Cœlio, Opio*, Cispio. ¶*Situs vsurpatum est pro tu*-bis ipsis, id quod Græce *dicitur αὐτοῦ in le*-ge riualicia sic est *quæ lata fuit rogant*-e populum Ser. Sulpicio *Ser. F. Rufo. Mon*-tani, paganiue, *si*-*phonibus aquam diuiduntο*: donec eam inter se *diuiserint*: *Prætori*-s iudicatio esto. ¶*Siparium, quo in scenis mimi* vtuntur dictum ait *Verrius a vela*-mento, quod vocetur *alias aulæum*. ¶*Supparum ap*-pellant dolonem, *quod est velum minus in naui, vt* acation, maius. *supparum autem dictum ait Sinnius* Capito velut *separatum quod sit, disiunctumque a dolo*-ne interioris *mali.* ¶*Sepultum* morte, moróque: cum ait . . . . d-e L: Terentio. Tusci vici *magistro significat* viuum de saxo Tarpeio *elatum, cum eo ve*-nisset commissatum, quod *mero, id est vino es*-set coactus. ¶Seplasia *forum Capuæ in* quo plurimi vnguenta-*rij*

rij erant. in Piso-em. Cicero. Seplasia m-*ehercule, vt dici* audiebam, te vt primum aspe-*xit Campanum* consulem repudiauit. ¶Sati-*cula oppidum* in Samnio captum est: quo *postea coloni*-am deduxerunt Triumuiri. M.
[1 meroq.]

pag. 148.

Valerius Coruus, Iunius Scæua, P. Fluuius 1 Longus ex S. C. Kal. Ianuariis P. Papiro Cursore, C. Iunio. ij. Cos. Segesta, quæ nunc appellatur, oppidum in Sicilia est, quod videtur Æneas condidisse præposito ibi Egesto, qui eam Egestam nominauit. sed præposita est ei S. littera, ne obsceno nomine appellaretur, vt factum est in Maluento. quod Beneuentum dictum est. & in Epidamno, quod vsurpatur Dyrrachium. ¶Seliquastra sedilia antiqui generis appellantur D. littera in L. conuersa, vt etiam in sella factum est, & subsellio, & solio, quæ non minus à sedendo dicta sunt. ¶Silus appellatur naso s. rusus versus repando. vnde galeæ quoque à similitudine, silæ dicebantur. ¶Siluij sunt appellati Albani reges, à Lauiniæ filio, quem post exsecsum Æneæ grauida relicta, timens periculum, & suæ vitæ, & eius, quem vtero gerebat, in siluis latens, enixa est. qui restitutus in regnum est post mortem Ascanij, prælatus Iulio 3 fratris filio, cum inter eos de regno ambigeretur. ¶Sertorem quidam putant dictum à prendendo, quia cum cuipiam adferat 4 manum educendi eius gratia ex seruitute in libertatem, vocetur adsertor. cum verisimilius sit dictum, qui sereret quid, ac potius adsertorem à serendo cepisse nomen, cum aliquem serat petendo in libertatem eandem, qua ipse sit, id est iungat, quia fruges cum seruntur, terræ iungit, quod totum Verrius ἀπὸ συνόρου introduxit. ¶Seges dicitur ea pars agri, quæ arata, & consita est. à serendo videlicet. ¶Serilla Verrius appellari putat nauigia Histricia, 5 ac
[1 Fuluius 2 sursum 3 Iulo 4 asserat 5 Histrica.]

pag. 149.

Liburnica, quæ lino ac sparto condensantur, à conserendo & contexendo dicta. quia dicat Pacuuius in Niptris. Nec vlla subcus 1 cohibet compagem aluei: sed suta lino, & sparteis serillibus cum σπαρτοραπτῶν, & ficto vocabulo, vsus sit pro funiculis, qui sparto conseruntur. ¶Seruorum dies festus vulgo existimatur Idus 2 Aug. quod eo die Ser. Tullius, natus seruus 3 ædem Dianæ dedicauerit in Auentino, cuius tutelæ sint cerui, à quo 4 celeritate fugitiuos vocent seruos. ¶Sero sapiunt Phryges, prouerbium est natum à Troianis, qui decimo denique anno velle cœperant Helenam, quæque cum ea erant rapta, reddere Achiuis. ¶Sispitem Iunonem, quam vulgo sospitem appellant, antiqui vsurpabant, cum ea vox ex Græco videatur sumpta, quod est σώζειν. ¶Sul-

tis. si voltis significat, composito vocabulo. ita, vt alia sunt, A si audes; sis, si vis, plicet A 6 in loco; scis licet, 7 scias licet; 8 equidem (equo) ego quidem. Ennius. Pandite sulci genas, & corde relinquite somnum. ¶Setius 9 à sero videtur dictum. Accius in Amphitryone. Si forte paulo, quam tu veniam setius. 10 ¶Sedum, alii sadum appellant herbam, quam Opilius Aurelius sesuuium vocari ait, eamq. in reguli seri, nec quamobrem id fiat, indicat. ¶Specus feminino genere pronuntiabant antiqui. vt metus & nepos, tam hercules, quam masculino stirpis, vt 10 frons, 11 vt Ennius. Tum causa 12 sub monte alte 13 specus in ius 14 patebat. 15 & Pacuuius in Chryse: Est ibi sub eo saxo penitus strata harena ingens specus.
¶Spondere antea ponebatur pro dicere, vn-
[1 subscus 2. Idib. 3. serua 4 quorum 5. sodes 6. ilicet, ire licet. 7. illico. 8 scilicet, 9. Serius 10. serius 11. stirps aut 12 casse 13. alta 14. intus 15. patebant.]

pag. 150.

de & respondere adh-*uc manet*, *sed postea* vsurpari cœptum est *etiam in promissione* alterius. ¶Subdit-*us dicitur is*, *qui in demortui*, (in demortuis) iu-*dicis locum index* datur his, 1 qui eum h-*abuerant iudicem damnatus* in eandem rem, *vt litem*. ¶*Saturno* sacrificium fit capi-*te aperto*. *Eius autem sacro* Metellus Pont. *Max. cum Claudium Augurem iussisset* adesse vt eum *tunc adhiberet Ser. Sulpici* Ser. F. inaug-*uratione*: *ille autem excusaret* se sacra sibi sam-*iliaria obstare, quib. supplicandum* esset capite *operto*: *Saturno autem* esset futurum, vt cum ap-*erto capite res sacra* facienda esset: Pont-*ifex illum multauit*: Claudius prouocauit. *sed cum reconciliatus Pontifici* esset Claudius fa-*milia sacris peractis* Saturno sacra fecit rel-*igione solutus*. ¶*Saxum* Tarpeium appel-*latam aiunt partem montis*, qui ob sepultam Ta-*rpeiam ibi virginem*, *quæ* eum montem Sabinis *prodere pacta erat*, *ita* nominatus est. vel *ab eo*, *quad quidam nomine* L. Tarpeius Romulo *regi cum propter raptas* virgines aduersã-*retur*, *in ea parte*, *qua saxum* est, de noxio pœna *sumpta*, *Tarpeium dictum*, noluere funestum locum *cum altera parte* Capitoli coniugi. ¶*Saptia tribus à nomine* Vrbis Sceptiæ *appellata*, *quam Pedani* incolebant. ¶Stellati *na tribus dicta*, *non à campo* eo, qui in Cãpania ẽ, sed eo qui *parum abest vrbe Capena*, ex quo Tusci profecti, St *ellatinum eum campum* appellauerunt. ¶Sabati-*na à lacu Sabate*. ¶Sabini dicti, vt ait Varro *Terentius*, quod ea genus ππ 2 præcipue colat de-*os sive θεοὺς* σέβεσθαι. ¶Sanqualis porta *appellata est*
[1 is 2. Penates.]

pag. 151.

ab aui sanquali. *id*-eoq. eodem est nomine *quo auis ipsa appellatur*. ¶Silere, tangere *significat*, *ficto verbo* a ϕ littera, quæ ni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ium eius vocis est. ¶ Sellæ Curulis locus
¹n circo datus est Valerio Dicta-tori, posteriusq. 2
eius honoris causa, vt pro-xime sacellum Mur-
cia spectarent, vnde assi-ciebant specta-
cula magistratus. ¶ Sontica causa dicitur à morbo
sontico, propter quem, quod est ge-rendum agere
desistimus. M. Porciu-s lato de re, 3 A. Atili
quid dicam causa exiti-sse, timidus ne
sis, an impedimento i-bi causam sonticam
fuisse? ¶ Stiricidium qu-asi stillicidium, cum stel-
le, concretæ frigore, ca-dunt. Cato pro C.
. . . n-ihilominus voluit semper
de stiricidio in re præsenti cognosce-
re. atque etiam flatu-ere. ¶ Sacramento dicitur quod
iuris iurandi sacrati-one interposita actum
est. Vnde quis sacramen-to dicitur interrogari, quia
iusiurandum interponitur. Cato in Q. Thermum de x.
hominib. Tunc vero ibi ad-erunt, ne mala
facinora, bona fide, aut scelera nefaria fie-
rent, qui dicerent sacrame-nto, traderentur, lege æst-
imarētur. ¶ Siremp-s ponitur pro eadem, vel, pro inde
quasi simile res ipsa. Cato in dissuadendo le-
gem, qua poste are-licta est. Et præterea rogas
vt quemquam aduersus ea, si populus condemna-
uerit, Sremps lex fiet, quasi aduersus le-
gem fecisset. ¶ Spiciunt, antiquos di-
xisse sine præposi-tione testis est Cato in ea, quam
habuit in Q. Thermum de septem hominib. Vt solent
euitare son-iuios, nisi qui sempiterni sunt, quos
dum occur rant. ne spiciunt, neq. ratos,
esse volunt. ¶ Spa-tiatorem, erratorem Cato in An. 5

[1. tacere 2. posterisque. 3. Cato de re Floria. 4. sillas 5. M.]

pag. 152.

Cælium si se appellauisset. In coloniam me hercu-
les scribere nolim, si trium virum 1 sim. spatiatorem
atq. fescennium. ¶ Stata sacrificia sunt, quæ
certis dieb. fieri debent, Cato in ea, quam scrib-
sit de L. Veturio, de sacrificio 2 commisso, cum ei
equum ademit. Quod tu, quod in te fuit, sacra, sta-
ta solemnia, capite sancta deseruisti. ¶ Sol-
emnia sacra dicuntur, quæ certis temporib. an
nisq fieri solent. ¶ Serra prœliari dicitur cum assi-
due acceditur, recediturq., neq. vllo consistitur
tempore. Cato de re militari Sine 3 forte opus
sit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut tur-
rib. aut serra, vti adoriare. ¶ Stercus ex æde
Vestæ 17. Kal. Iul. defertur in angiportum
medium fere cliui Capitolini, qui locus clauditur
porta stercoraria. tantæ sanctitatis maiores
nostri esse iudicauere. ¶ Summissiorem aliis ædem
Honoris, & Virtutis C. Marius fecit, ne si
forte officeret auspiciis publicis, Augures
eam demoliri cogerent. ¶ Sex Vestæ sacerdo-
tes constitutæ sunt, vt populus pro sua quaq.
parte haberet ministram sacrorum, quia ciuitas
Romana in sex est distributa partis. in pri-
mos secundosq. Titiense-s, Ramnes, Luceres. ¶ Sa-
linum cum sale in mensa ponere figulis teli-
gioni habetur, quod quondam in Esquilina regio-
ne figulo, cum fornax plena vasorum coqueretur,

atq. ille proxime eam conuiuatus, super modum
potus, somno esset oppressus cum conuiuis suis,
præteriens quidam petulans, ostio patente ex
mensa salinum conieeit in fornacem: atq. ita,
incendio excitato, figulus cum suis concre-
matus est. ¶ Sacramentum, æs significat, quod pœ-
næ nomine penditur, siue eo quis interrogatur.

[1. Triumuir 1 sacrilegio 3. Siue.]

pag. 153.

siue contenditur. id in aliis reb. quinquaginta assium
ē, in aliis reb. quingentorum inter eos, qui iudicio in-
ter se contenderent. qua de re lege L. Papirii
Tr. pl. 1. sanctū ē his verbis. Quicunq. Prætor post
hoc 2 factus erit, qui inter ciues ius dicet, tres viros
Capitales populum rogato, hique 3 tres viri A 4. . .
quicūq. A 5. . cti erūt sacramenta ex A 6... iudicato-
q. eodemq. iure sunto, vti ex legib., plebeiq.
scitis exigere, iudicareq. (esse), esseq. oportet.
sacramenti autem nomine id æs dici cœptum est
quod & propter ærarii inopiā, & sacrorū publicorū
multitudinem, consumebatur id in reb. diuinis.
¶ Sextantarii asses in vsu esse cœperunt ex eo tem-
pore, quod 7 propter bellū Punicū secundū, quod cū
Hannibale gestum est, decreuerunt patres, vt ex as-
sib. qui tum erant librarii, fierent sextantarii (per
quos cum solui cœptū esset) & 8 populus ære alie-
no liberaretur, & priuati quib. debitum publice sol-
ui oportebat, non magno detrimento adficerentur.
Septuennio quoq. (anno) A 9 vsus est, vt prior
numero 10 sed id non permansit in vsu, nec ampli-
us processit in maiorem. ¶ Senacula tria fuisse
Romæ. in quib. senatus haberi solitus sit, memo-
riæ redidit. 11 Nicostratus in libro, qui inscribitur
de Senatu habendo. vnum, vbi nunc est ædis Cōcor-
diæ inter Capitolium & Forum in quo solebāt ma-
gistratus D. T. 12 cum seniorib. deliberare. alte-
rum, ad portam Capenam. tertium, citra ædem Bel-
lonæ, in quo exterarum nationum legatis, quos
in vrbem admittere nolebant, senatus dabatur.
¶ Scholæ dictæ sunt, non ab otio ac vacatione
omni, sed quod, ceteris rebus omissis, vacare libe-
ralib. studiis pueri debent, vt etiam ludi ap-
pellantur, in quibus minime luditur, ne tristi

[1. Militum 2. H. L. R. 3 iique 4 A Capitales 5. A ex h. l. fa
6. A iguntо 7 quo 8. vt 9. A quadeo 10 nummo 11 prodidit
12. duntaxat.]

pag. 154.

aliquo nomine fug-iant puri sue fungi mu-
nere. ¶ Subici ar-tes dicitur qui agitur, vt cadatur,
quod fit (vt ait Cincius in libro de officio intr-
consulti) exemplo At-henien sium, apud quos
expiandi gratia aries inigitur ab eo, qui se-
lus admisit, pœnæ p-endenda loco. ¶ Speciem,
quam nos dicimus, εἶδος Græci dixerunt. Pla-
to quidem idean. nobis species pro eadem po-
nitur. Sesterti no-a apud antiquos fuit
depondi, & semissis. vnde sestertius dictus quod semi-
tertius. Sed auctos 1 est bello Punico secundo.
apud antiquos autem & quinquessis in vsu e-
rant, & valebant de-narius denos asses, quadrig-
ti bi-

ri, bigati. quinquesi-s quinos. sed vterque. nullus
est, numerum æris perduct-um ² esse aiunt lege Fla-
minia minus soluendi, c-um ære alieno premere-
tur P. R. ¶ Solida sella, ait Verrius sedere tum quis
iubetur, cum mane surg-ens auspicandi gratia exigi
lauit, quod antiqui expresse, nihilq. ab inte-
riore parte excauata-s, aut laxatas fa-
ciebant sedes. quas s-edes, solidas ideo, quod
in his nihil erat con-cauum, maxime appella-
bant, inquit Verrius, quod scilicet essent tota
absurde, vt mihi videtur, cum omne id quod
sit totum, ait dictum solidum. ¶ Silatum antiqui
pro eo quod nunc ientaculum dicim-us appellabant,
quia ieiuni vinum soli 3 condi-tum ante meridiem
obsorbebant. ¶ Suffragato-res dicebantur apud
maiores, hi vulgo in vsu erant cādidatis. nam vt meli-
us apparent, iuncta suffra-gia suffragator,
quem quisq. fieri vellet, notabat a-ppesito pune
to, scribtis candidatorum hominum nominib.
Varro in L. vij. rerum humanarum hoc trad t.
¶ Struppi vocantur in puluinarib. fasciculi

[1 auctus 2 productum 3 sili]

pag. 155.

de verbenis facti, qui pro deorum capitibus ponuntur.
S . . apud vrb-em Calo Antistius
Labeo dici ait ma-gistratum publicum
. . ¶ Secespitam esse Antisti-
us Labeo ait, cultrum fe-rreum, oblongum, mani-
brio eburneo, rotund-o, solido, vincto ad ca-
pulum auro argenioq., fixum clauis æneis. æ-
re Cypro, quo Flami-nes, Flaminicæ Virgi-
nes Pontificesq. ad sa-crificia vtuntur. Ea-
dem alias dicitur, qua in sacrario vtuntur
sacraria namq. in templis rediculo 1 æneo olim
sapiebantur, in quo tubæ relictæ sunt,
per quas manib. sacr-a tangere licet. est
hoc in templo, Bona dea: sed & in aliis locis: &
sunt velut repagula quædam. ita secespitæ di-
cuntur duob. modis. Secius est, quod secespita secatur
libum, seu placenta, qu-æ soleat necessariis sa-
crificiis adhiberi. ¶ Suffimenta sunt, quæ
faciebant ex faba milio-q. molito, mullo, spar-
so, ea dijs dabantur eo tempo-re, quo vuæ calcatæ
proelo. ¶ Serpsit, vsi sunt antiqui pro serpserit,
vnde videntur serp-ulæ dictæ, quas nunc ser-
pentes dicimus ex Græ-co, quia illi ἕρπειν, nos
pro aspiratione eorum, S, litera posita, vt
ἓξ sex. septem. ¶ Suffibibulum est vestimentum al-
bū, præextum qua-drangulum, oblongum. quod in ca-
pite Virgines Vest-ales cum sacrificant semper
habere solent, idq. fibula comprehenditur.
¶ Silentio surgere ait dici, vbi qui post mediam
noctem auspi-candi causa ex lectulo suo si
lentio suri-exit. & liberatus à lecto, in solido
se posuit, se-detq; ne quid eo tempore deiciat,
rursusq. se in lectum reposuit: hoc enim est
proprie si-lentium, omnis vitii in auspiciis va-

[1 veticulo.]

pag. 156

cuitas Veranius ait non vtiq. ex lecto, sed

ex cubili, ne ¹ rursus se in lectum reponere
necesse esset. ¶ Sarpiuntur vineæ, id est putantur,
vt in xj. Quandoq. sarpta, donec demp-
ta erunt, Sammanalia, liba farinacea in
modum rotæ finctæ. ² Suffuerat, sub eo-
dem tecto fuerat. Scribtum lapidem esse
ait, & ita vocari Antistius Labeo in agro
Manullino 3 A diuinam rem faceret 4 Se quamq.
seorsum quamq. ¶ Sanates dicti sunt, qui
supra, infraq. Romam habitauerunt. quod nomen
his fuit, quia cum defecissent à Romanis, breui
post redierunt in amicitiam, quasi sanata
mente: itaq. in xij. cautum est, vt idem iuris
esset Sanatib. quod Forctib. id est bonis, & qui nun-
quam defecerunt à P. R. ¶ Sublucare arbores
est ramos earum supputare, & veluti suptus
lucem mittere; conlucare autem, succisis
arboribi. locum impere luce. ¶ Spurcum
vinum est, quod sacris adhiberi non licet, ve
ait Labeo Antistius. l. x. commentarij iu-
ris pontificii, cui aqua admixta est, de
fructum ve 5, aut igne tactum est, mustum ve
ante, quam deferuescat. ¶ Septimontio,
vt ait Antistius Labeo hisce montib. fe-
riæ. Palatio, cui sacrificium, quod fit, Palatuar
dicitur. vilæ 6 cui item sacrificium. Faguali 7, Subu-
ræ, Cermalo, 8 Oppio, Cœlio monti, Cispio
monti. Oppius autem appellatus est, vt ait
Varro rerum humanarum l. viij. ab Opita ⁹
Oppio Tusculano, qui cum præsidio Tuscula-
norum missus ad Romam tuendam, dum Tullius
Hostilius Veios oppugnaret, confederat
in Carinis, & ibi castra habuerat. similiter

[1 nec 2 scilla, vel facila 3 A vbi scribæ 4 facerent 5 defutum
ue 6 Velix 7 Fagutali 8 Germalo 9 Opitro.]

pag. 157.

Cisiti ¹ à Lęuo Cispio Anagn no, quod eiusdē rei cau-
sa eam partem Esquiliarum, quæ iacet ad vicum Pa-
tricium versus, in qua regione est ædis Mestis,
tuitus est. ¶ Sistere sana cum in vrbe condenda
dicitur, significat loca in oppido futurorum fanorum
constituere. quam 2 Antistius Labeo ait in com-
mentario xv. iuris pontificii, fana sistere esse
lectisternia certis locis & diis habere. ¶ Sub-
gere 3 arietem in eodem libro Antistius esse ait
dare arietem, qui pro ie agatur, cædatur. Bene spon-
sis, beneq. volueris in precatione augurali
Messala augur ait significare spopondē-
ris, volueris. ¶ Serpula serpserit, ait idem
Messala, serpens irrepserit. Soleno idem
ait esse consulo. Suad ted idem ait esse, sic te.
¶ Stellam significare ait Ateius Capito lætum, &
prosperum, auctoritatem secutus P. Seruili augu-
ris, (stellam) quæ extamella 4 ærea adsimilis
stellæ locis inauguratis infigatur. ¶ Sinistrum
in auspicando significare ait Ateius Capito
lætum & prosperum auspicium, aut 5 silentium du-
bi 6 duntaxat vacat vitio. igitur silentio surge-
re cum dicitur, significat non interpellari, quo minus
rem gerat. ad 7 sinistrum hortari quoq. au-pi-

cia ad agendum, quod animo quis proposuerit. ¶Satis verbum Varro melius fuit præterire, vt mihi videtur, quam tuam absuri qui 8 opinio suas de eo restare⁹: quia sciens præterij, tam hercules, quam de scabro, quod proximum sequebatur. ¶Stiparores ait dictos à stipa, quam mercedis nomine accipiant custodes cuiusque corporis. vnde & stipam, quam 10 amphoræ cum extruuntur, firmari solent; etiam stipites, qui ob eandem causam destituatur. ¶ Sollicitare

[1 *Crispius.* 2 ℔ 3 *Subiecere.* 4 *lamella.* 5 *at.* 6 *vbi.* 7 *at.* 8 *absurdas.* 9 *recitare.* 10 *qua.*]

pag. 158.

quidam dictum putant, vel *vt citare ex solo, quod est* ex suo loco ac sententia *mouere. sollum autem* quin significet locum, quis *dubitet? cum exsules* quoque dicantur loco p*atria sua pulsi.*

T

¶Tappete [1] ex Græco sum-*psit, tappetæ.* Ennius cum ait. t-*appetem et iam dixit Turpilius* in Demetrio Le . . *tappetem* veterem. sic tappet-*s neutro genere. Terentium* in campo Martio locum *Verrius ait ab eo,* dicendum fuisse, quod t-*erra ibi per ludos* Secularis Ditis patris *ita leuiter tera-*tur ab equis quadrigari-*is, vt eorum leuis mo-*tilitas 2 æquiparet mo-*tus rapidos velocis Lu-*næ. quod quam aniliter re-*latum sit, cui-*us manifestum est. ¶ *Taurij ludi in-*stituti dis Inferis ex *hac causa videntur.* Tarquinio regnante, cum *magna incidisset* pestilentia in mulieres *grauidas, earum* fetu si facti 3 sunt ex car-*ne diuendita populo* taurorum immolatorum. ob *hoc ludi Taurij* appellati sunt, & siunt *in circo Flaminio, ne* intro muros euocentur dij *Inferi. Sed Taurios* ludos Varro ait vocari, quod *eis ludis discipu-*lus pendens à doctore in cr-*udo certo tauri* solitus sit impelli, atque vs-*que eo inibi cogi* docere, quoad consisteret, *& sola virtu-*te talorum constaret pedu-*m firmitas.* ¶*Tala*ssionem in nuptiis Varro ait- *sinum esse lanifici* ταλασ-, id est quasillum, *i-ta enim so-*litum appellari Talassionem. *at quidam* historiarum scriptor, Talassium ait *nomine* virum, rapta virgine vnicæ p-*ulchritu-*dinis, quod ei id coniugium fuerit fe-*lix, boni* hominis 4 gratia nunc redintegrari. *tribuni*

[1 *tapeta.* 2 *mobilitas.* 3 *fetus infecti.* 4 *ominis.*]

pag 159.

cia rogatione l-ex Curiata fertur, quo Hanni-*bal anno in conspectu* Romæ cum esset, nec ex præsidi-*is discedere liceret*, Q. Fabius Maximus Verru-*cosus, id per TR. PL. & Ma*-rcellus cos. facere in-*stituerunt*, *vt nota*-uit Ælius in xij. signi-*ficationum verborum.* ¶*T*-risulcum fulgur fuit *ab antiquis dictum q*-uia id, aut incendit, a-*ut afflat*, *aut re*-rebrat. ¶ Togatarum *duplex genus: prætextarum, h*-ominum fastigio: quæ *sic appellantur*, quod togis prætextis rem

p. administren-t, tabernariarum, quia *hominibus ex*-cellentibus etiam humiles *permixti, vt sunt p*-lagiarij, serui denique & *caupona ex tab*-ernis honeste prodeant *persæpe*. ¶ *Ta*-uras, vaccas steriles ap*pellabant, ait Verrius*, quæ non magis pariant, *quam tauri, sed vero*-similius sit ex Græco dic*tas, quia Græci vaccas, ταύρας* appellant. ¶Todi sunt *aues paruæ, & toti*-lli, quarum. m. Plautus in Sy*ro, cum ait Cum extri*-tis talis, cum todillis cru*sculis.* ¶ *Tubilustria* quibus diebus adscribi tum in *Fastis est, cum in atr* io Sutorio agna tubæ *lustrantur. ab is* tubos appellant, quod genus *lustrationis ex* Arcadia Pallanteo 1 trans*latum esse dicunt.* ¶T-uditantes, tundentes, *negotium tund*-entes significare ait Cincius, *id est agentes. E*-nnius l. 2. Hæc inter se totum 2 *ui tuditan*-tes. & Lucretius item libro 2. Nec *tuditantia* rem cessant extrinsecus vllam. ¶*Tudites mall*-eos appellant antiqui à tunden*do., quamu*-is ali 3 cruribus 4 tudites. Inde Ateius *Philolog*-us existimat Tuditano cognomen *inditum*, quod caput malleoli simile habuerit. *Tullios al*-ij dixerunt esse silanos, alij riuos, alij

[1 *Arcadiæ Pallanteo, vel Arcadia Pallante* 2 *tota* 3 *alij* 4 *indib.*]

pag. 160.

vehementes proiectiones sanguinis 1 arcuatim fluentis, quales sunt Tiburi in Aniene. Ennius in Aiace. Aiax misso sanguine tepido tulij efflantes volant. ¶ Topper significare ait Artorius cito, fortasse, celeriter, temere. 2 cito, sic in Nelei carmine. Topper fortunæ commutantur hominibus (citius) sic C. Næuius. Capesset flammam Volcani cito. 3 sic in eodem. Namque nullum peius macerat 4 humanum, 5 quam de mare sæuum. Viret 6 cui sunt magnæ topper confringent. importunæ vnde 7 (fortasse) sic Coelius l. vij. Ita vti se quisque vobis studeat æmulari in statu fortunæ reip. (eadem re gesta.) topper nihilo minore negotio acto, gratia minor esset. fortasse, sic Accius in Io. Topper, vt sit patris tenicititas. 8 (Ennius vero sic.) Topper, fortasse valet in Enni & Pacuui scriptis. apud Ennium est, Topper quam nemo melius scit. Pacuuius. Topper tecum sit potestas faxsit, si mecum velit. ad 9 in antiquissimis scriptis celeriter, ac mature. in Odyssia vetere Topper facit homines vtrius fuerint. Topper citi ad ædis venimus Circæ, 10 simul duona eorum portant ad nauis millia. alia in iisdem 11 & inferinuntur. Tibicines etiam hi appellantur, qui sacerdotes viri specioši publice sacra faciunt, turbarum lustrandarum gratia.

¶ Torrens participaliter pro exurens ponitur, vt est apud Pacuuium in Antiopa. Flammeo vapore torrens terræ fetum exusserit. significat etiam fluuium subitis imbribus concitatum, qui alioqui siccitatibus exaresit. quius 12 aquam ipsam quæ fluit, flumen recte dici ait Ælius Gallus l. 2. quæ ad ius pertinent. ceterum volgi consuetudine vtrumq. iam dici flumen, & perennem

[1 *amnis.* 2 *mature.* 3 *topper.* 4 *macit.* 5 *humonm.* 6 *virei.* 7 *vnda.* 8 *pater istam eiecit foras.* 9 *at.* 10 *Circes.* 11 *indidem.* 12 *Tubictnes.* 13. *quamuis.*]

pag. 161.

fluuium & torrentem. ¶Torũ, vt significet torridũ, aridum per vnum quidem, R, antiqua consuetudine scribitur. ied quasi per duo R, scribatur pronuntiari oportet, nam antiqui nec mutas, nec semiuocales literas geminabant, vt sit in Ennio, Arrio, Annio. ¶Turmam equitum dictam esse ait Curiatius quasi terimam: quod terdeni equites ex tribus tribubus Titiensium, Ramnium, Lucerum fiebant. itaque primi singularum decuriarum decuriones dicti, qui ex eo in singulis turmis sunt, etiam nunc terni. ¶Torreri à torro, i deductum proprie significat siccare, atque arefacere. sed vsurpatum est iam pro eo, quod sit igne vrere. Plautus (in) vna edet 2 opera in furnum calidum condito, atque ibi torreto. ¶Turannos, 3 Etruscos appellari solitos ait Verrius à Turrheno duce Lydorum, à cuius gentis præcipua crudelitate etiam tyrannos dictos. Tyria maria in prouerbium deductum est: quod Tyro oriundi Poeni adeo potentes maris fuerunt, vt omnibus mortalibus nauigatio esset periculosa. Afranius in Epistola. Hunc terrium autem maria tyria conciet. ¶Toruitas 4 ferocia taurorum dicta est. Pacuuius in Armorum iudicio. Feroci ingenio toruus præ gradu. &. Cum recordor eius ferocem, & torpam confidentiam. Turbelas 4 dixisse antiquos, quas nunc turbas appellamus, testis est Plautus in Pseudolo. Quo alto 5 & quantas soleam turbelas dare. ¶Turulum vocari aiunt Flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinibus, & extructum in altitudinem. quidam pileum lanatum forma metali figuratum, quo Flamines, ac Pontifices vtuntur, eodem nomine vocari. Ennius li-

[1 *Torrere à torreo.* 2 *vna adepol.* 3 *Turrheno.* 4 *turbellas* 5 *Quales.*]

pag. 162.

paq. fictores argæos, & *tutulatos. ¶Tuor* video; Tueor, defendo *in vsu olim fuit.* sed iam promiscue vtuntur, *& ponitur tueor* pro video; & contueor, *pro defendo.* ¶*Tuguria* à tecto appellantur *domicilia rusticorum* sordida. Afranius in V-*irgine. Sordidum* tugurium est, turpe *Cæcilius in Hypo*sumæo. Habitab-*at in tugurio sine c*-perculo. quo nomine *Valerius in explana*tione xij. ait etiam . . . *significa*ri. ¶Tuscum vicum ce-*teri omnes quidem scrip*tores dictum aiunt ab *eo, quod Porsena rege* discendente 1 ab obsi-*dione, remanserint* Romæ, locoq. his dato, *ibi habitauerint Vei*entes fratres Celes & Vibena, *vnde post electi, quod* Tarquinium Romam secum max-*me reducere cupie*rint. M. Varro, quod ex Cœ-*lio in eum locum deducti* sint. ¶Toxicum dicitur cerua-*rum venenum, quo* quidam perungere sagit-*tas soliti sunt.*

Cæcilius in Gamo. Vt hom-*inem miserum* toxico transegerit. Afra-*nius in* . . vxorium istud toxicum mit-*tite.* ¶*Tuscos* quidam dictos aiunt à Tusco *rege Hercu*lis filio. Alii quod vnici studii fi-*nt sacrificiorum,* ex Græco, velut θυσκοὶ ¶ *Vnde* ¶*Tusculum* ab eadem causa sacrificiorum, v-*el quod aditum dif*ficilem habeat, id est, δυσκολον. ¶ *Tumulum Stilo* Ælius sic definit; Tumulus est *cumulus are*næ editus secundum mare fluctib. in *altum ele*uatus. vnde similiter & manufac-*tus, & na*turalis proprie dici potest. ¶Tumult-*uarij* milites, dicuntur lecti ob subitum ti-*morem, vn*de etiam tumultum dici ait Verrius, quia *non aliunde* is ornatur 2 quam ab Italicis & Gallicis h-*ominib.*

[1 *discedente.* 2 *oriatur.*]

pag. 163.

qui immin ent Italiæ. itaq. nullum *tumultum, præter* quam Gallicum, aut domesticum *nominabant.* ¶ *Homices Græco* nomine appellantur *canabi impoliti*, & sparto leuiter tortæ *restes, ex quibus funes* fiunt. Lucilius Vidimus *vinctum thomice can*-abina. Opillus 1, Aure*lius ait moll*-em puluillum, quem in *collo habent, restis ne l*-ædat, thomicem vocari. ¶ *Tongere Ælius Sti*-lo ait noscere esse, *quod Prænestini tong*-itionem dicant. pro no*tionem figu ficat & la*-tius dominari. Ennius. *Alij rhetorica* tongent, & vincere *etiam quandeq.* videtur significare. ¶ *Tesca Verrius ai*-t loca augurio defig*nata, quo term*-ino finis in terra auguri. Opilius *Aurelius* loca consecrata ad *augurandum scrib*-sit. sed sancta loca vndiq. *sepia doce* nt Pontificis libri, in quibus *scriptum est.* ¶*Templum*-q. sedemq. testumq. *siue deo, siue dea* dedicauerit, vbi eos accipiat *volentes*, propitioq. Hostius belli *Histrici l. i.* per gentes alte ætherias, atque *aua tesca, per*- que violabis 2 templa antiqua *deum. Cicero v*-ero aspera difficilius aditu *dixit, cum ait Lo*-ca aspera, saxa tesca tuor. *Accius in Philo*-cteta. Quis tu es mortalis, *qui in deser*-a, & tesqua te adportas loca. ¶*Consillam ait* esse Verrius palum dolatum *in acumen, &* cuspide præferratum, vt existimat, *qu*-em configi 3 in littore nauis religanda causa. Pacuuius in Medio. 4 Accessi *ad*-eam, & tosillam 5 pegi læto in litore. *Accius* Phinidis. Tacete, & tonsillas litore *la*-edo 6 edite. ¶Tonsam Ennius signifi-

[1 *Opilius* 2 *volabilis* 3 *configi* 4 *Medo* 5 *tonsillam* 6 *late.*]

pag. 164.

cat remum, quod quasi tondeatur ferro cum ait Ivij. Poste recumbite, vestraq. pectora pellite tonsis. item. Pone petunt, exin referunt ad pectora tonsas. & in Aiora. Alius in mari vult magno tenere tonsam. ¶ Thymbræum Apollinem Vergilius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

à monte Thymbraco appellauit.qui eſt in agro Troiano. ¶Tolenno 1 eſt genus machinæ,quo trahitur aqua alteram partem prægrauante pondere. dictus à tollendo. ¶Tolerare, patienter ferre. Accius in Neoptolemo. Aut 2 quiſquam potis eſt tolerare acritudinem. Ennius l. ij. Ferro ſe cæde, 3 quam dittis his toleraret. ¶ Toles tumor in faucibus quæ per diminutionem tonſillæ dicuntur. ¶ Tullianum, quod dicitur pars quædam carceris Ser. Tullium regem ædificaſſe aiunt. ¶Taxat verbum ponitur in his, 4 quæ finiuntur, quoad tangi liceat. in. litibus quoque, arbitrove 5 cum proſcribitur quoad ei iuſſit 6 ſtatuendi. ¶Taxatio dicitur, quæ fit certæ ſummæ. a tangendo autem dici etiam ſcænici teſtimonio ſunt, xatores dicuntur.quod alter alterius maledicit git. ¶Tabernacula dicuntur à ſimilitudine narum, quæ ipſæ, quod ex tabulis olim fiebactæ ſunt, non vt quidam putant, quod tabu dantur. ¶Tagit.Pacuuius in Teucro.Vt ego quam me tagit.& tagam. Idem in Hermiona non cernam, niſi tagam. ſine dubio consuetudine vſurpauit. nam nunc præpoſitionibus non dicuntur, vt contigit, ¶ Tablinum proxime Atrium locus dicitur, antiqui magiſtratus in ſuo imperio

[1. *Tollenno* 2. *Haud* 3. *eadé*, 4. *ijs*. 5 *arbitrius ſit*.]

SCHE

SCHEDAE QVAE FESTI
FRAGMENTO DETRACTÆ
APVD POMPONIVM LÆTVM
EXTABANT.

Ex bibliotheca Fuluij Vrſini.

pag. 167.

¶Manubiæ Iouis tres creduntur eſſe, quarum vnæ ſint minimæ, quæ moneant placataeq. ſint. Alteræ quæ maiores ſunt, ac veniant cum fragore, diſcutiantque aut diuellant quæ à Ioue ſint, & conſilio deorum mitti exiſtimentur. Tertiæ his ampliores, quæ cum igne veniant: & quanquam nullum ſine igne fulgur ſit, hæ propriam differentiam habeant,quæ aut adurant,aut fuligine deforment, aut accendant, quæ ſtatum mutent deorum conſilio ſuperiorum. ¶Manias Ælius Stilo dicit ficta quæ 1 ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alij maniolas appellent. Manias autem, quas nutrices minitentur paruulis pueris eſſe laruas, id eſt manes deos deaſque, qui aut ab inferis ad ſuperos manant, aut Mania eſt eorum auia materna. ſunt enim vtriuſque opinionis auctores. ¶Mamercus prænomen Oſcum eſt, ab eo quod hi Martem Mamertem appellant. ¶Mamiliorum familia progenita ſit 2 à Mamilia Telegoni filia, quam Tuſculi procreauit, quando id oppidum ipſe condidiſſet. ¶ Mantare, ſæpe manere. Cæcilius in Epiſtola. Iam ne 3 adeo manta, iam hoc vide, cæcus animum . . . . . aduentus angit. ¶ Manticularum vſus pauperibus in nummis recondendis,etiam noſtro ſæculo fuit. Vnde manticulari dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrectabant. Inde poetæ pro doloſe quid agendo vſi ſunt eo verbo. Pacuuius. Ad manticulandum aſtu aggreditur. ſcit enim quid promeruerit. modici manticulatur, . . Ita me facti oppreſſi iugo. Item deinde. Aggrediar aſtu regem manticulan-

[1 *quadam* 2 *fuit* 3 *al.ore.*]

pag. 168.

dum eſt mihi. et. Machinam ordiris nouam manticula 1 & tactu,an ſanctiora dicis iuraiuranda. Plautus hoc ſignificare videtur, quibus quotidie paruæ noxæ extergeantur. frequens enim antiquis ad manus tergendas vſus fuit mantelorum. ¶Moeſon persona comica appellatur,aut coci, aut nautæ, aut eius generis. dici ab inuentore eius Mœſone comœdo (vt)ait Ariſtophanes Grammaticus.

¶Mæniana appellata ſunt à Mænio cenſore qui primus in Foro vltra columnas tigna proiecit, quo ampliarentur ſuperiora ſpectacula. ¶Maior Græcia dicta eſt Italia,quod eam Siculi quondam obtinuerũt: vel quod multę magnęq; ciuitates in ea fuerũt ex Græcia profectæ. ¶Maius menſis ex compluribus ciuitatibus Latinis ante vrbem conditam fuiſſe videtur. qua ex cauſa vtrum à maioribus, vt Iunius à iunioribus dictus ſit: an à Maia, quòd Mercurio filio eius res diuinæ fiant ſolemnes: an quòd ipſi deæ in multis Latinis ciuitatibus ſacrificia fiebant . . . 2 Λ ¶Monſtrum vt Ælius Stilo interpretatur, à monendo dictum eſt, velut moneſtrum. Item Sinnius Capito, quòd monſtret futurum, & moneat voluntatem deorum. quod etiam ¶prodigium, velut prædictum 3 & quaſi prædictum,quòd prædicat eadem, & ¶portentum quòd portendat: & ſignificet. inde dici apparet id quartum, quod mihi viſum eſt ad ciendum, præſertim cum ex eadem ſignificatione pendeat, & in promptu ſit omnibus id eſt ¶oſtentum: quod, item ab oſtendendo dictum eſt apud auctores: qui monent hiſtriones in ſcæna, ſed etiam vbi adiciuntur commentarij. ¶Monile dictum eſt ornatus mulieris: qualem habuiſſe Eri-

[1 *manticula* 2 Λ *ipſe menſa* 3 *prædicium.*]

pag. 169.

phylam fabulæ ferunt.ex eo etiam equis præpendens à collo ornamentum, monile appellant. ¶Molucrum non ſolùm quo molæ teruntur 1 dicitur, id quod Græci μολικὸν appellant,ſed etiam tumor ventris, qui etiam virginibus incidere ſolet, cuius meminit Afranius in Virgine. Ferme virgini, tanquam grauidæ mulieri vterus, molucrum vocatur, tranſit ſine doloribus. Cloatius etiam 2 Λ in libris ſacrorum, molucrum eſſe aiunt ligneum quoddam quadratum,vbi immolatur. Idem Ælius in explanatione carminum Saliarium eodem nomine appellari ait, quod ſub mola ſupponatur.Aurelius Opilius appellat vbi molatur. ¶ Mola etiam vocatur far toſtum, & ſale ſparſum: quòd eo molito, hoſtiæ aſpergantur.molas auias inepte quidam dictas putant. ¶Mundus etiam mulieris

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest. Accius. Cum virginali mundo clam patre. Ennius. Idem loco nauibus celsis munda facie, atque etiam ære Cereris. Qui 3 mundus appellatur, qui ter in anno solet patere, 3. kal. Sep. & 4. Non. Octob. & 3. id. Nouemb. Qui (vel omni dictus est, quod terra mouetur. ¶ Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, vt ait Verrius, in clibano antequam percoquatur, decidit in carbones, cineremque, cuius meminit Lucilius. Pistricem valida 5 si nummi suppeditabunt, addas empleuron, mamphulas quæ sciat omnis. ¶ Municeps est, vt ait Ælius Gallus, qui in municipio liber natus est. Item qui ex alio genere hominum munus functus est. Item qui in municipio ex seruitute sei liberauit à municipe. Item municipes erant, qui ex aliis ciuitatibus Romam venissent, quibus non licebat magistratum capere, sed

[1 *al. verruntur. al. vertuntur,* 2 Λ *& Ælius* 3 *Quin* 4 *id omne* 5 *validam.*]

pag. 170.

tantum muneris partem. At Seruilius 1 aiebat initio fuisse, qui ea conditione ciues Ro. fuissent, vt semper remp. separatim à populo Rom. haberent, Cumanos, Acerranos, Atellanos, qui æque ciues Ro. erant & in legione merebant, sed dignitates non capiebant.

¶ Mutas, quasi 2 è literis appellatas quidam putant, quod positæ in vltimis partibus orationis obmutescere cogant loquent.m. quidam quòd paruæ, exiguæque sint vocis, vt quando mutum oratorem, aut tragœdum dicimus. Multam Osce dici putant pœnam quidam. M. Varro ait pœnam esse, sed pecuniariam, de qua subtiliter in l. 1. quæstionum Epist. refert. ¶ Mulleos genus calceorum aiunt esse, quibus reges Albanorum primi, deinde patricij sunt vsi. M. Cato originum li. VII. Qui magistratum Curulem cepisset (calceos) mulleos allutaciniatos 3 ceteri perones. Item Titinius in Seriana 4 Iam cum mulleis te ostendisti, quos tibiatis in calceos. quos putant à mullando dictos. i. suendo. ¶ Multifariam dixerunt antiqui, videlicet, quod in multis locis fari poterat. ¶ Manius Egeri 5 . . . Nemorensem Dianæ consecrauit, à quo multi, & clari viri orti sunt, & per multos annos fuerunt. vnde & prouerbium. Multi Mani Ariciæ. Sinnius Capito longe aliter sentit. ait enim turpes & deformes, significari, quia ¶ Maniæ dicuntur deformes personæ. & Ariciæ genus panni 6 fieri, quod manici 7 appelletur. ¶ Mœne singulariter dixit Ennius. Apud Emporium in campo hostium pro 8 mœne. ¶ Mutire, loqui. Ennius in Telepho. Palã mutire plebeio piaculũ est. ¶ Mœnia, muri, & cetera muniendæ vrbis gratia

[1 *al. Ser. filius* 2 *quasdam* 3 *alutaciniatos, vel lunatos* 4 *Setina* 5 *Ægerinus agrum* 6 *panis* 7 *Manij* 8 *al. per.*]

pag. 171.

facta: vt Accius in Hellenibus. Signa extemplo canere, ac tela ob mœnia offerre imperat. Significat etiam officia. Plautus in Neruolaria. 1 Prohibentque mœnia alia, vnde ego fungor 2 mea, Murrinam genus. . . . . ¶ Manuos in carminibus sæcular. Ælius Stilo significare ait bonos: & Inferi-

di. ¶ Manes pro boni dicuntur à supplicitet nerantibus propter metum mortis, vt immanes que pro valde Λ3 . . . . dicuntur. cerdas prima syllaba producta dicebant antiq cus murum. ¶ Mepalia casæ Pœnicæ appellat quibus quia nihil est secreti, solet solute bus obici id vocabulum. Cato Originum quarto. ¶ Mapalia vocantur vbi habitant cohortes rotundæ sunt. ¶ Metalli 4 dicuntur militari quasi mercenarij. Accius Annali. X Calones, famulique metalliq. 5 caculæq. id nere hominum Cæciliæ familiæ cognomen dictum. Quod est. . . . . ¶ Manum & mentum, prouerbium est ex ductum, quod est, πολλὰ μεταξὺ πλὴ κύλικος, μ μι. Calchantem vitis ferentem quidam aug nus præteriens dixit errare: non enim ei fas uum. vinum . . . ¶ Minusculæ quinquartus ap tur Idus Iun. quod is dies festus est tubicinu colunt Mineruam. cuius deæ proprie festus Quinquartus mense Martio. Muli Mariani lent à C. Mario instituti, cuius milites in sur posita 6 tabella varicosius onera sua portare uerant.

[1 *Stichæ* 2 *al. fungar* 3 Λ *non bonũ* 4 *metelli* 5 *metalla perposita.*]

pag. 172.

SEX. POMPEI FEST

LIBER XIII. INCIPIT.

¶ Mulus Λ1 . . . . ea ste quam mulus. vel quod vt mulus non suo p sed equis ortus, sic ea Solis, non suo fulgore ¶ Murtiæ deæ sacellum . . . ¶ Martius mensis initium anni fuit & in Latio Romam conditam, quod eo 2 genus erat bo fissima, cuius rei testimonium est, quod po res menses, qui annum finiunt, à numero ap ti vltimum habent Decembrem. ¶ Malo cruc culino genere eum dixit Gracchus in oration est in P. Popilium posteriorem 3 tam rep tauit antiquam consuetudinem, quam hun tem atq. hunc stirpem idem antiqui dixerunt rursus hanc lupum, hanc metum. Item cum in Pompilium & matronas 4 ait. Eo extemplo tuto, dignus fuit qui malo cruce periret . . . . . &c bum, qui assidue in litibus moraretur: ob e causam in ordine staret adeuntium Præt At Ælius Stilo, qui minime ordine viueret. . . . in ea oratione, quam scribit de suis v tibus contra Thermum. Quid mihi fieret, non ego stipendia (in ordine) omnia ordi meruissem semper? sunt quidam etiam, qui pularem, quia infimi sit ordinis, appellatur dant ordinarium. ¶ Ornatus dicitur & bonis

instructus; & honores adeptus à populo: etiam

[1 Λ *vehicu'o luna adhibetur quòd eam* 2 *ea* 3 *posteriore* 4 *Papillium & Mathonem* 5 Hæc cum fine pag. 32. coniungenda unt 6 Λ *M. Cato.*

pag. 173.

bene aptus, vt miles, aut gladiator, & acturus fabulas. Atq; & ornatus dicitur cultus ipsè, quo quisornatur vt cum dicimus aliquem tragico vel comico ornatu prodire. . . . . ¶ Oreστiades nymphæ, montium cultrices . . ¶ Ordo sacerdotum æstimatur deorum Λ1 . . . maximus quisque Maximus videtur Rex, dein Dialis, post hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto Pontifex maximus. Itaque in solus 2 Rex supra omnis accubat. Licet 3 Dialis supra Martialem, & Quirinalem Martialis supra proximum. Omnes idem 4 supra Pontificem. Rex, quia potentissimus. Dialis, quia vniuersi mundi sacerdos qui appellatur Dium. Martialia, quod Mars conditoris vrbis parens. Quirinalis, socio imperij Romani Curibus ascito Quirino. Pontifex maximus, quod iudex atq; arbiter habetur rerum diuinarum, humanarumque. ¶ Ordiri est rei principium facere, vnde & togæ vocantur exordiæ 5. ¶ Opaca vocantur vmbrosa. ¶ Opalia dies festi, quibus supplicatur Opi, appellantur, quorum alter . . . . ¶ Optutu, quasi optuitu, à verbo, quod est tuor, & significat video. ¶ Optatam hostiam, alii optimam appellant eam, quam Ædilis tribus constitutis hostiis optat, quam immolari velit. ¶ Optima spolia dicuntur originem quidem trahentia ab ope Saturni vxore, quod ipse agrorum cultor habetur, nominatus à satu, tenensque falcem effingitur, quæ est insigne agricolæ. Itaque illa quoque cognomina-

[1 *maiestate. vt* 2 al. *in comuniis solus,* 3 *scilicet* 4 *item* 5 al. *exordita.*]

pag. 174.

tur Consiua, & esse existimatur terra. Ideoque in Regia colitur à P. R. quia omnes opes humano generi terra tribuat, ergo & opulenti diuitis terre-stribus rebus copiosi, & hostiæ opimæ præcipue pingues, & opima magnifica & ampla. Vnde spolia quoque quæ dux P.R. duci hostium detraxit, quorum tanta raritas est, vt intra annos paulo . . . . . trina contigerint nomini Romano. vna, quæ Romulus de Acrone, altera, quæ Consul Cossus Cornelius de Tolumnio, tertia quæ M. Marcellus Ioui Feretrio de viridomato 1 fixerunt. M. Varro ait opima spolia esse, etiam si manipulari miles detraxerit, dummodo duci hostium . . . . . non sint. Ad ædem Iouis Feretri poni testimonio esse libros Pontificum, in quibus sit. Pro primis spoliis bouem 2 pro secundis solitaurilibus pro tertiis agro publice fieri debere, esse etiam compelli reges 3

legem opimorum spoliorum talem. Cuius auspicio classe procincta opima spolia capiuntur, Ioui Feretrio darier oporteat, & bouem cædito, qui cepit æris. cc. secunda spolia in Martis aram in campo, solitaurilia vtra voluerit, cædito. tertia spolia Ianui 4 Quirino agnum marem cædito, c. qui ceperit ex ære dato, cuius auspicio capta dis biaculum dato. huius ædis lex nulla extat, neque templum habeat neque 5 scitur. Vt qui optima lege fuerint 6 adici solet, cum quidam magistratus creantur . . . . . ¶ Obscum duas diuersas & contrarias significationes habet. Nam Cloatius putat eo vocabulo si-

[1 *Virdumaro.* 2 *boue.* 3 *Pompilio regis* 4 *Iano* 5 *necte* 6 *fruant.*]

pag. 175.

gnificari sacrum, quo etiam leges sacræ obscatæ 1 dicuntur; & in omnibus fere antiquis commentariis scribitur Opicum pro Obsco, vt in Titini fabula quinta. Qui obsce & Volsce fabulantur, nam latine nesciunt. 1 quo etiam verba impudentia, & elata appellantur obscena, quia frequentissimus fuit vsus Oscis libidinum spurcatum. Sed eodem etiam nomine appellatur locus in agro Veienti, quo fruiti soliti produntur Augures 2 Λ Romani. ¶ Obigitat antiqui dicebant, pro ante agitat, vt obambulare.

¶ Obinunt, Obeunt. ¶ Obiurat antiqui pro aditu ponebant, vt est in . . . . . Pentesilea. Formidabant obiurare . . . . . ¶ Ob vos sacro, in quibusdam precationibus est, pro vos obsecro, vt sub vos placo, pro supplico. ¶ Opportune dicitur ab eo quod nauigantibus maxime vtiles, optatique sunt portus. ¶ Obherbescere, herbam increscere.

¶ Oboritur, nascitur. nam præpositionem ob, pro ad, solitam ponis, testis hic versus. Tantum gaudium obortiri ex tumultu maximo. & Ennius. Ob Romam noctu legiones ducere cœpit. ¶ Obnectere, obligare, maxime in nuptiis frequens est. ¶ Obseruasse dicitur, qui obseruat quid cuiusque causa facere debet. Itaque bis obseruat, coluisse aliquem dicitur. ¶ Ommentans, Liuius in odyssea, quom ait, In Fylum aduenies, aut ibi ommentans, significat obmanens, sed ea significatione, qua sæpe fieri dicitur. id enim est mantare. ¶ Ops antiqui dicebant quem nunc opulentum, vt testimonio est, non solum ei contrarium inops . . . . . .

[1 al. *sacratæ obscæ* al. *obscitæ.* 2 Λ *publici populi.* 3 *is qui.*]

pag. 176.

concedit. ego egens exortus sum. ¶ Obsidionalis corona est, quæ datur imperatori ei, qui obsidione liberauit ab hostibus obsessos. ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto, in erant incluſi. herbam autem victoriæ signum fuisse apud antiquos alij quod 1 exemplis docuimus. Quæ corona magnæ auctoritatis fuit. nam & P. Decio datæ duæ sunt, vna ab exercitu vniuerso, altera, ab his qui fuerunt in præsidio obsessi, & L. Sergio 2 Dentato, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Achilles Romæ existimatus est : ac fertur centies.& vicies pro rep. depugnasse. coronis donatus. xxvi. in his aureis VIII. ciuicis XIIII. muralibus tribus.obsidionali vna.Inter obsidionalem, & ciuicam hoc interesse, altera singularis salutis signum est, altera diuersorum 3 ciuium seruatorum. ¶Obstitum Cloatius, & Ælius Stilo esse aiunt violatum attactumque de cælo.Cincius quom,4 qui deo deæque 5 obstiterit,id est qui viderit quod videri 6 nefas esset. ¶Obstinato,obfirmato,perseuerãti, vt tenere possit, vt Pacuuius. obstinati exortus vt Accius in Amphitryone.Vt tam obstinato animo confisus tuo.Cato in O.Termum de. X. hominibus. Rumorem, famã floccisecit capitas 7 stupris, obstinatus insignibus flagitiis.Næuius in Lycurgo.Vos qui astatis obstinati.¶Obstrudant,obsaturent,ab auide truendo8cyngiIam, 9 non sumendo cibum. Vnde & obstrudulentum . . . . . dixit Titinius. Obstrudulenti aliquid, quod pectam sedens: aut luculentaster, 10 aut formaster frigidus. ¶Obsidiam,tanquã præsidium,subsidium, recte dicitur.cuius etiam auctor. C.Lælius pro se apud populum. Vt in 11 nobis terra marique simul obsidium

[1 *aliquot* 2 *Sicinio* 3 *vniuersorum* 4 *cum* 5 *qui deo,qui deæ* 6 al.*videre* 7 al.*cupitus* 8 al.*trudendo* 9 *gingiuam* 10 al.*hic lataster,* 11 *vti.*]

pag. 177.

facerent. Et Sallustius historiarũ.I.Magnis operibus 1 perfectis 2 obsidium cœpit per L. Catilinam legatum. ¶Obstitum, obliquum. Ennius LXVI. Montibus obstitis,obstantibus, vnde oritur nox.& in LVIII. Amplius exaugere obstipolumve 3 solis. Cæcilius in imbros. Resupina obstito capitulo sibi ventum facere cunicula 4.Lucretius. Omnia mendose fieri,atq.obstita necesse est. ¶Obsalutare,offerre salutandi gratia dicebant antiqui, vt consalutare, persalutare. ¶Obuaricator dicebatur, qui cuipiam occurrebat,quo minus rectum iter conficeret. ¶Oufentinæ tribus initio causa fuit nomen fluminis Oufens, quod est in agro Priuernate mare intra 6 & Taracinam. Lucretius 7 Priuerno Oufentina venit, fluuioque Oufente postea deinde à Censoribus alij quoq. diuersarum ciuitatum eidem tribui sunt adscripti. ¶Oscillum Santra dici ait, quod oscillent,id est inclinent,præcipitésq. afferantur. 8 Oscillantes, ait Cornificius, ab eo quod eos cælare sint soliti personis propter verecundiam,qui eo genere lusus vtebantur.Causa auté eius iactationis proditur Latinus rex,qui prælio quod eis 9 fuit aduersus Mezentium Cæritum regem nusquam apparuerit, iudicatusque sit Iupiter factus Latiaris. Itaque (scit eius 10 dies feriatos liberos,seruosque requirere eum non solum in terris, sed etiam qua videretur cælum posse adiri per oscillationem, velut imaginem quandam vitæ humanæ, in qua altissima ad infimum interdum,infima ad summum efferuntur. atque ideo memoriam quoque redintegrari initio acceptæ vitæ per motus cunarum, lactisque alimentum, quia per eos dies feriarum, & oscillis moueantur, & lactata potione

[1 al.*opiq-* 2 al.*profecta* 3 *obstipo lumine.* 4 al.*C.Lscipius Im-*

brex 5 *tunicula* 6 al.*inter mare,&* 7 al.*Lucilius* 8 *efferuntur* 9 al. *ei* 10 *per sex eos f. scilicet eos.*]

pag. 178.

vtantur. nec desunt qui exemplum Græcorum secutos putent Italos,quod illi quoque iniuria interfectæ Icaro, Erigone filia eius dolore impulsa suspendio periisset, per simulationem . . . . ¶Ostentum non solum pro portento poni solere,sed etiam principaliter . . . testimonio est Pacuuius in Medo. Atque eccum ipso tempore ostentum senem. & Accius in Bacchis. Præsens præsto irrideris nobis stirpe . . . . vltro ostentum obtulit. ¶Obscinum tripudium est quod oris cantu significat quid portendi;cum cecinit cornu,cornix, noctua, parra picus. ¶Obstinet dicebant antiqui,quod nunc ostendit;vt in veteribus carminibus. Sed iam se cælo cedens 1 aurora obstinet suum patrem. ¶ Oscines aues Ap. Claudianus ait, quæ ore canentes faciant auspicium, vt cornix, noctua, aut 3 quæ alis ac volatu, vt buteo, sinqualis, aquila, immistulus, vulturius . picam 4 Martius, Feroniusque,& parra,& in oscinibus & in alitibus habentur. ¶Ostiam vrbem ad exitum Tiberis in mare fluentis Ancus Martius rex condisse, & feminino appellasse vocabulo fertur. Quæ siue ad vrbem, siue ad coloniam, quæ postea condita est,refertur, Quod neutrum certe plura . . . . . ferri non debet. ¶Osculana pugna in prouerbio,quo significabatur victos vincere, quæ in eadem & Valerius Læuinus impetator Ro. à Pyrrho erat victus, & breui eundem regem deuicerat Sulpicius. . . . . item Imperator noster. eius rei meminit Titinius hoc modo Hæc quidem quasi Osculana pugna est . . . secus,quia in fugere polsi hinc spolia colligant.

[1 al.*caydens* 2 al.*Claudius* 3 *alites* 4 *Picus ant.*]

pag. 179.

ficatur etiam osculo lauium, vt Plautus in Nerui ria.¶Osculum sat est mihi . . . qui ambo 1 mi pater:quod inter cognatos, propinquosq. institutum ab antiquis est, maxime fe nas . . . . . ¶Optima lex 2 A . . . in Magistro populi ciẽdo qui vulgo Dictator appellatur, quam plenissimum posset ius eius esse significabatur, vt fuit Valerij. M. F. Volusuinæ gentis 3 qui primus Magister à populo 4 creatus est propter 5 quam vero nouocatio ab eo magistratu ad populum dicta 6 quæ ante non erat, desitum est adici; vt optima vtpote imminuto iure priorum Magistrorum. ¶Originum libros quod inscripsit Cato,non satis placet titulum propositi sui videtur amplexus,quando grauant ea, quæ sunt rerum gestarum P.R. ¶Optio qui nunc dicitur antea appellabatur accensus, adiutor dabatur centurioni à Trib. Militum, qui eo tempore, quem velint;centurionibus permittitur est optare. etiam nomen ex facto sortitus est. Postetus in Asinaria. Qua me, qua vxorem,qua rem seruare potes,circumduce,auser,promitto tibi

obfuturum si id effeceris tibi, optionem sumito Leonidam. ¶Obsidionem potius dicendum esse, quam obsidium, adiuuat nos testimonio suo Ennius in Telamone quom ait. Scibas natum ingenuum Aiacem, cui tu obsidionem paras. Item alio loco.Hector,qui haud cessat obsidionem obducere. ¶Orare antiquos dixisse pro agere; testimonio sunt,quòd & oratores, & hi qui nunc quidem legati, tunc vero oratores reip. mandatas partis agebant. Ennius quoque quom dixit in libro 1. Annalium. Facere vero.

[1 *ambo* 2 A *cum dicebatur* 3 *Volusi* N 4 *populi* 5 *post* al. *data* 6 *is.*]

pag. 180.

quod tecum precibus pater orat. ¶Oscos quos dicimus ait Verrius Opscos antea dictos. teste Ennio, quom dicat,De muris rẽ gerit Opscus.Adicit etiam, quòd stuprũ inconcessæ libidinis obscena dicãtur,ab eius gentis cõsuetudine inducta quòd verũ esse non satis adducor, quom apud antiquos omnes fere obscena dicta sint,quæ mali ominis habebantur. vt illa Virgilij testimonio sunt, vt superiorum auctorum exempla referre non sit necesse,quom ait. Harpyias obscenas volucres. & Obscenamque famem. ¶Ob præpositione antiquos vsos esse pro ad, testis est Ennius,quom ait.LXIIII. Omnes occisi, obcensique in nocte serena,id est,accensi. 1 & in Iphigenia, Acherontem adibo 2 vbi mortis thesauri adiacent.3 Eiusdem autem generis esse ait obferre, obtulit, obcurrit, oblatus, obiectus: mihi non satis persuadet. ¶Ostentum,quo nunc vtimur interdum prodigij vice,quin participaliter quoque dici solitum sit, non dubium facit etiam C. Gracchus de legibus à se promulgatis, quom ait. Quod vnum nobis in ostentum, ipsis in vsum adportatur. ¶Occisitantur,sæp' occiduntur. sic C.Gracchus pro rostris in P. Popilium. Homines liberi nunc in oppido occisitantur. ¶Osi sunt, ab odio declinasse antiquos testis est C. Gracchus in ea, quæ est de lege Minucia, quom ait. Mirum si quid his iniuriæ fit, semper eos osi sunt. quod nunc quoque cum præpositione elatum frequens est, quom dicimus,semper perosi. ¶Ostende, ostendam: vt permultis aliis exemplis eius generis manifestum est.¶Optionatus,vt Decurionatus Pontificatus dicitur, vt Cato in ea, quam habuit apud equites. Maiores seorsum, atque diuersum pretium

[1 al.*lucenti* 2 al.*ebibo* 3 *obiacent.*]

pag. 181.

parare bonis,atque strenuis, decurionatus, optionatus: hastas donaticas, aliosque honores. ¶Ob os,ad os significat . . . . Item vt superioribus quoq. exemplis testatus 1 est. ¶Obsonitauere, sæpe obsonauere. Cato in suasione (de lege orchia derogaretur. 2 Qui antea obsonitauere:postea centenis obsonitauere. Significat autem conuiuari. ¶Ostentas,sæpe ostendis gloriandi causa. Sed & participialiter:id & dici debet,& dictum est feminino genere. ¶Ouibus duabus multabantur apud antiquos in minoribus delictis,vt in maioribus amb. 3 nec hunc vltra numerũ excedebat multatio:quæ posteaquã ærario signato vti ciuitas cœpit,pecoraq.multaticia incu-

ria corrũpebãtur,vnde etiã peculatus crimẽ vsurpari cœptum est,facta æstimatio pecoralis multæ, & boues cẽtenis assibus,oues denis æstimatæ. Inde suprema multa, id est maxima appellatur tria milla æris. Item vincesis 4 minoribus delictis. ¶ Oliuitam antiqui dicebant,quõ olea cogebatur : 5 vt messem cum frumenta:aut vindemiam, quom vuas.quod vocabulum potius frequentari debebat,quam nullum 6 eius significationis causa 7 haberemus, quamuis quidam obliuitatem meam 8 dicant. Oppidorum originem optime refert Cato. Cicero lib.1. de gloria, eamque appellationem vsurpationem appellatam esse existimat, quod opem darent adiciens, vt imitetur inertias 9 Stoicorum. ¶Orcum,quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictumVragum 10,quod & v,litteræ sonum per o, efferebant: per c, litteræ formam nihilominus, g, vsurpabant. Sed nihil affert exemplorum, vt ita esse credamus : nisi quod his 11 deus maxime nos vrgeat. ¶Obmoueto. pro admoueto dice-

[1 *testatum* 2 *ne legi Orchiæ derogaretur* 3 *xxx bob.* 4 *vicesis* 5 al. *colligebatur* 6 al.*nullam* 7 al.*causam* 8. al.*oliuitatem eam* 9 al. *ineptias* 10 *Vrgum* 11 *is.*]

pag. 182.

batur apud antiquos, vt alia:quæ relata sunt. ¶Ostendices ait esse Titius nodos, quibus apex retineatur, & remittatur. At Veranius coriola existimat, quæ sint in loris apicis,quibus apex retineatur, & remittatur,quæ ab offendendo dicantur, nam quom ad mentum peruentũ sit,offendit mentũ. ¶Oluatũ,Antistius Labeo ait esse mensuræ genus. ¶Occultum,offerre,significat sub terram fere ponere. ¶Obiacuisse antea iacuisse. ¶Præceptat,in saliari carmine est,sese præcipit. ¶Pa pro parte;& ¶po,pro potissimum 2 positum est in saliari carmine. ¶Promeneruat item, pro monet.¶Prædotiont,præoptant.¶Prospices, pro spice. ¶Pesnis 3 ,pennis 4,vt Casmenas dicebant,pro Camænis: & Cæsnas pro cænis. ¶Polteo,pro vteriore.¶Polet:pollet:quia nõdum geminabant antiqui consonantis. ¶Plisima 5,plurima. ¶Pretet tremonti prętemuntpe. ¶Per fines, perfringas. 6 ¶Pro metion 7 præcipuum,præter cæteros meritum. aut pro medium 8 hoc est participat,aut 9 pro indiuiso dicimus.Priuiclio es, 10 priuis,id est singulis. ¶Petilam suram: ficcam, & substrictam vulgo interpretatur. Scæuola ait vngulam albam equi ita dici.¶Pilumnoe poploe in carmine saliari,Romani,velut pilis vti assueti:vel quia præcipue pellant hostis. ¶Præpetes aues quidam dici aiunt, quia secundum auspicium faciant præteruolantes.alij quod aut ea,quæ præpetamus indicent. aut quod præteruolent. aut ex Græco tractum putãt,quod ante conspectum volent nostrũ. inepte.s.ex præpositione Latina cõponentes & Græco vocabulo.1 ceterum poetæ promiscue omnes aues ita appellant. Pilare compilare. sunt qui Græcæ originis. . . . . .

[1 al.*Oluatium* 2 al.*populo* 3 al.*Pœsnis* 4 al. *Pœnis* 5 al. *Plusima* 6 al.*perfringat* 7 al.*promorion* 8 al.*medio* 9 al *vt vt* 10 *priuiclver.*]

pag. 183.

¶Picati appellantur quidam, quorum pedes formatæ

sunt in speciem sphingum: quod eas Dorificas vocăt. ¶Petulances, & petulci etiam appellătur qui proteruo impetu,& crebro petunt lædendi alterius gratia. Ver.in IV.Geor.Neq.oues, hodieq. petulci floribus insultent,&, Cornigeras norunt matres. . . . . agnique petulci. Et Afranius in Ida. Nostrum in cõuentum, aut conseſſum ludum, lapsumq. petulcum. Interdum pro veloce vsi videntur antiqui,vthoc versu intelligi potest. Exiluit quasi petulcus quidam, pedibus conuibrauit. ¶Petrarum genera sunt duo, quorum alterum naturale saxum prominens in mare, cuius Ennius meminit L.XI. Alte delata,ceteriſque 2 ingentibus tecta.& Leuius 3 in Centauris. Vbi ego sæpe petris.alterum manufactum,vt docet Ælius Gallus. petra est, qui locus 4 dextra ac sinistra fornicem expleturusq; 5 ad libramentum summi fornicis. ¶Petillere antiqui pro petere dicebant:ea quidem forma verbi,qua sunt lacessere, & incessere. sed vt mihi videtur, quom significabant sæpius petere, vt petessant,sæpius petant. ¶Petrones rustici fere dicuntur propter vetustatem, & quod deterrima quæque ac præruptus.. iã agri petræ vocantur,vt rupices idé à rupicis.6¶Petauristas Lucilius à petauro appellatos existimare videtur,quom ait.Sicuti mechanici, cũ altσ exiluere petauro. At Ælius Stilo quòd in aere volent,cum ait Petauristа proprie Græce,ideo quod his,σοῖς ἄξεσι πίπτ. ¶Petoritũ,& Gallicũ vehiculũ esse &nomẽ eius dictũ esse existimant à numero iiij rotarum.alij Osce,quòd hi quoq; petora quatuor vocent alij Græce, sed ἀφλάστως dictum. ¶Petiminia in his 8 iumentorum vlcera,& vulgo appellant, & Lucilius

[1 al.*pedicus*. 2 *petrisq*. 3 *Lenius* 4 al.*quæ Iouis* 5 al.*expletura est* 6 *à rupibus*. 7 *u* 8 al.*humeris*.]

pag. 184.

meminit quom ait.Vt petimen naso,aut lumbos cruricibus tangat. eo nomine autem, & inter duos armos suis quod est,aut nectos 1 solitũ appellari testatur.Næuius in descriptione Sullæ 2, quom ait. Petimine piscino qui meruerat. ¶Penuas antiquos fertur appellasse peenas ex Græco, quod illi πτῶνα ea, quæ sunt volucriora 3 dicant.Item easdem pesnas,vt crescat. ¶Pictor Zeuxis risui 4 mortuus, dum ridet effuse pictam à se anum γεγῶ. cur hoc loco relatum sit à Verrio, cùm de significatu verborum scribere propositum habuerit,equidem non video, cum versiculos quoque(adhæreret tulerit & ineptos pati,sed nullius prætoris 5 prætexto nomine: qui tamen sunt hi. Nam quid modi facturus risũ denique? nisi pictor fieri vult, qui risu mortuus. ¶Picta quæ nunc toga dicitur, purpurea ante vocitata est,eaque erat sine pictura. eius rei argumentum est pictura in æde Vertumni,& Consi,quarum in altera M.Fuluius Flaccus,in altera T.6 Papirius Cursor triumphantes ita picti sunt. ¶Tunica autem palmata à latitudine clauorũ dicebatur,quæ nunc à genere picturæ appellatur. ¶Impetum,industrium, indulgentem perinde compositа esse ait Verrius,atq; impune, & immunis, mihi non satis persuadet.

¶Pietati ædem consecratam ab Acillo 7 aiunt eo loco, quo quondam mulier habitauerit, quæ patrem

suum inclusum carcere mammis suis clam aluerit,ob hoc factum, impunitus 8 ei concessus est.¶Pieum auem quidam dictum putant à Pico rege Aborigino, quo dissolutus sit 9 Λ . . . .

. . . . . .

¶Piscatorium æs vetusto more appellatur, quod in

[1 al.*pectus* 2 al.*suillæ* 3 a l.*volucria* 4 *risu* 5 *ea de re vetulerit,& ineptos satu,& nullius pretij* 6 f *L.* 7 *Acilio* 8 *impunitus* 9 V *quod a solitus eo vti*.]

pag. 185.

monte Albano datur pro piscibus. ¶Pedã vestigium humani præcipuè pedis appellasse aut quos in commentariis quibusdam inueniri solet. ¶Pescia in saliari carmine Ælius Stilo dici ait, capitia ex pellibus agninis facta quod Græci pelles vocent pesce neutro genere pluraliter. ¶Pestiferum fulgur dicitur, quo mors,exiliumve significari solet. ¶Pilàlitem appellant Nævius Pantaleontem,id est Pisis oriundum tyrannum, cum alioqui inde profecti nunc Pisani dicantur. ¶Pedibus obsitum, id est pediculis,Titinius pedicosum appellat hoc modo. Rus detrudetur pedicosus, squalidus. Pedes autem pro pediculis. Plautus refert in Curculione. Item genus Λ 1 inter homines meo quidem animo,vt muscæ,culices,cimices,pedesqi, pulicesq. & Liuius in gladiolo. Pulices ne, an cimices an pedes, respondе mihi. & Lucilius Vbi me vidit, caput scabit,pedes legit. ¶Pesestas inter alia quæ (si) inter precationem dicuntur, 2 cum fundus lustratur,significare videtur pestilentiam, vt intelligi ex ceteris possunt, quom dicitur, Auertat morbum, mortem, labem, nebulam, impetiginem. ¶Pedum baculi genus incuruum, vt Virg. in Bucquom ait.At tu sume pedum, quod me cum sepe regaret.¶Pedem struit in xij.significat fugit,vt ait Sulpicius. ¶Pistum pisendo perpolitum, antiqui frequentius vsurpabant, quam nunc nos dicimus.

¶Pedarium Senatorem significat Lucilius quo ait. Agipes vocem mittere cœpit. qui ita appellatur, quia tacitus transeundo ad eum, cùm sententiam probat,quid sentiat, indicat. ¶Piscatorij ludi vocantur,qui mense Iunio trans Tiberim fieri solent pro quæstu piscantium. Piscinæ publicæ

[1 Λ al*lenonem* 2 *al. interpretatores dicunt imprecatores* 3 *a piscendo propolitum*.]

pag. 186.

dieq; nomen manet,ipsa non extat ad quam & natum, & exercitationis alioqui causa veniebat populus. Vnde Lucilius ait Pro obtuso ore pugil, piscinensis reses. ¶Pectenatum tectum dicitur à similitudine pectinis in duas partes diuisum,vt testudinatum in quatuor.¶Piari eos velut proprio verbo, ait Verrius, qui parum sint animati, cum mentis suæ non sunt,per quædam verba liberantur incommodo. ¶Pignosa,pignora eo modo,quo Valesij, Auselij, nosi,palisi, dicebantur.

¶Pectusсum Palati dicta est ea regio Vrbis, quam Romulus obuersam posuit,ea parte,in quapluribus erat agri Romani ad mare versus, & quia 2 mollime adibatur vrbs: cum Etruscorum agrum à Romano Tiberis discluderet ceteræ vicinæ ciuitates coa

aliquos haberent oppositos. ¶Peculatus est nunc quidem qualecunq; publicum furtum, sed inductum est à pecore, vt pecunia quoque ipsa. Iam 4 etiam noxij 5 pecore multabantur, quia neque æris adhuc, neque argenti erat copia.Itaque suprema multa etiam nunc appellatur. ¶Piatrix dicebatur sacerdos, quæ expiare erat solita, quam quidem simulatricem,alij sagam,alij expiatricem vocãt; & piamenta,quibus vtitur expiando,alij purgamenta. ¶Piacularis porta appellatur propter aliqua piacula, quæ ibidem fiebant, vel, vt ait Cloatius,cum ex sacro 6 per aliquem piaculo soluitur,vt aliqua piandi propitiandique causa immolatur. ¶Pigere interdum pro tardari, interdum pro pœnitere poni solet. ¶Pangere,figere.vnde plantæ pangi dicuntur,cum in terram demittuntur. . . . ¶Permutatur id proprie dici videtur, quod ex alio loco

[1 *Pinasii, Papisii*. 2 *qua* 3 *aliquot* 4 *Nam* 5 *noxia* 6. *cum facto*.

pag. 187.

in alium transfertur.at commutatur,quom aliud pro alio substituitur. Sed ea iam confuse in vsu sunt. ¶Pierides Musæ propter amœnitatẽ, ac solitudinem Pierij montis dictæ videntur,quo 1 esse 2 secretis locis propter studia liberalia delectentur. ¶Percontatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico vsu,quia conto pertentant, cognoscuntque nauigantes aquæ altitudinem. ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per o. solere scribi. mihi id falsum videtur: nam est illa percunctatio, quod is,qui curiose quid interrogat,percunctari sit3,vt recte per v. literam scribatur. ¶Perfugam Gallus Ælius ait, qui liber, aut seruus, aut hostis sui 4 voluntate,ad hostes transierit. qui idem dicitur transfuga, quanquam sunt, qui credant perfugam esse, non tam qui alios fugiat, quam qui ob spem commodorum ad quempiam perfugiat: ¶Perfacul antiqui, & per se facul dicebant, quod nunc facile dicimus,inde permansit in consuetudine facultas. ¶Peremptalia fulgura Graccus 5 ait vocari, quæ superiora fulgura, vt 6 portenta vi sua peremant duob. modis, prioribus tollendis: aut maiore manubia, vt tertia secundæ, secunda primæ cedat. nam vt omnia 7 superentur fulgure, sic ictum fulgur manubiis vinci. ¶Perediam & bibesiam Plautus finxit sua consuetudine, cum intelligi voluit cupiditatem edendi & bibendi. ¶Peremere Cincius in libr. de verbis priscis ait significare idem, quod prohibere. at Cato in li. qui est de re militari pro viciare vsus est.

. . . . . .

¶Tabem eam, quæ faceret tabescere apud antiquos

[1 *quod* 2 al.*eae* 3 *per enunciativa res it*, 4 *sua* 5 *Granius* 6 *aut* 7 *omina*.

pag. 188.

vsurpatum. Sallustius quoque frequenter, vt in Catilina, cùm ait. Vti tabes plerosque ciuium animos inuaserat.& in li.iv. historiarum. Qui quidem mos, vt tabes in Vrbem coierit 1 & Coruinius 2 pro Liburnia,Propter hanc tabem, atque perniciem do-

mus totius. ¶Tabellis pro chartis vtebantur antiqui, quibus vltro citro 3 siue priuatim,siue publicè opus erat, certiores absentes faciebant. vnde adhuc tabellarij dicuntur. & tabellæ missæ ab imperatoribus. ¶Tagax furunculus à tangendo 4 cuius vocabuli Lucilius meminit. Et mutonis manum perscribere posse tagem. 6 ¶Tages nomine Genij filius,nepos Iouis, puer dicitur disciplinam dedisse aruspicij duodecim populis Etruriæ. ¶Taminia vuæ siluestris genus. videtur Verrio dicta, quod tam mira sit quàm minium. ¶Talus in Sabinorum nominibus prænominis loco videtur fuisse. ¶Talentorum non vnum genus Atticum est sex millium denarium. Rhodium & 7 Cistophorum quatuor millium, & quingentorum denarium. Alexandrinum xij. 8 denarium Neapolitanum sex 9 denarium. Syracusanum trium 10 denarium.Rheginum victoriati. ¶Tãne,eo vsque,vt Ælius Stilo & Opillus 11 Aurelius interpretantur.Itaque Afranius.Tamne ardua tua plena est aranearum. ¶Thaleæ 12 nomen dictum 13 alij ab ætatis flore aiunt, alij quòd carmina semper floreant ¶ Talipedare antiqui dicebant pro vacillare pedibus lassitudine, quasi qui trahit pedes,vt talis videatur insistere,aut identidem tollere pedes.

¶Tam significationem habet, cum ponimus præpositiuam quandam,cui subiungimus quam,vt cum dicimus, tam egregium opus tam paruo pretio venisse.

[1 *al.coniectius*. 2 *Cornificius*. 3 *citroque* 4 *tagendo* 5 *manu perscabere* 6 *tagacem* 7 *septem.m*. 8 IIX.*m*. 9 VI.*m*. 10 III.*m*. 11 *Opilius* 12 *Thaliæ* 15 *esse*.]

pag. 189.

id est sic.vt apud Græcos quoque ὥσπερ ἀμαθῆ. Item ex contrario ei dicimus, quàm malus Homerus, tam bonus Cherylus 1 poeta est. At antiqui tam etiam pro tamen vsi sunt,vt Næuius.Quid 2 si taceat,dum videat,tam etiam sciat,quid scriptum sit.Ennius. Illæ meæ tam potis pacis potiri. Titinnius. Bene cum facimus, tam male subimus, vt quidem perhibent viri. Item. Quanquam 3 estis nihili,tam escator 4 simul vobis consului. ¶Tandem quom significat aliquando,interdum tamen ex superuacuo ponitur. vt apud Ter.in Phormione, quom ait. Ita ne tandem vxorem duxit Antipho iniussu meo? non enim hic tempus vllum significat. At Cicero etiam duplicat temporalem significationem, cùm ait. Tandem aliquando. ¶Tauri,verbenæque in commentario sacrorum significat ficta farinacea. ¶Tama dicitur,cum labore viæ sanguis in crura descendit, & tumorem facit.Lucilius. 5 Inguenne existat, papulæ, tama, ne boa noxit. ¶Tænias,Græcam vocem sic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum esse laneum capitis honorari, vt sit apud Cæcilium in Androgyno. Sepulchrum plenum tæniarum, ita vt solet, & alias. Dum tæniam qui 6 volnus vinciret. Ennius in Alexandro. Volans de cælo cum corona, & tæniis. Accius in Neoptolemo. Decorare est satius,quã vrbem exeneis. 7 ¶Tædulum antiqui interdum pro fastidioso:interdum,quod omnibus tædio esset,ponere soliti sunt. ¶ Tatium occisum ait Laniuij 8 ab amicis eorum legatorum, quos interfecerant Timinius l-

trones, sed sepultum in Auentinien si laureto. Quod ad significationem verborum non magis pertinet, quam plurima alia, & præterita iam, & deinceps

[1 *Choetilus* 2 al. *Qui* 3 *Quam* 4 *ea me cassor* 5 al. *Lucretius.* 6 *qua* 7 al. *è taenia* 8 al. *Lauinij* 9 al. *Tatiani.*]

pag. 190.

quæ referuntur. ¶Taurorum specie simulacra fluminium, id est cum cornibus formantur, quòd sunt atrocia, vt tauri. ¶Talionis mentionem fieri in xij, ait Verrius hoc modo. Si membrum rapit, 1 ni cum eo pacit, talio esto. neq; id, quid significat indicat, puto quia notum est. permittit enim lex parem vindictam. ¶Tarquitias scalas, quas rex Tarquinius Superbus fecerit, abominandi eius nominis gratia ita appellatas esse ait volgo existimari. ¶Tarpeiæ esse 2 effigiem ita appellari putant quidam in æde Iouis Metellina, eius videlicet in memoriam virginis quæ pacta à Sabinis hostibus ea, quæ in sinistris manibus haberent vt sibi darent, intromiserit eos cum rege Tatio, qui postea in pace facienda cauerit à Romulo, vt ea Sabinis semper pateret. ¶Tam perit, quam extrema faba, in prouerbio est, quòd ea plerumque aut proteritur, aut decerpitur à prætereuntibus. ¶ Tapulam legem conuiualem ficto nomine conscripsit iocoso carmine Valerius Valentinus, cuius. m. Lucilius hoc modo. Tappulam rident legem concere 3 opimi. ¶Termonem Ennius Græca consuetudine dixit, quem nos nunc terminum hoc modo. Ingenti vadit cursu, qua redditus termo est. &, Hortatore bono prius, quam finibus termo. ¶ Trientem tertium pondo coronam auream dedisse se Ioui donum scripsit. T. Quintius Dict. . . . quom per nouem dies totidem vrbes, & decimam 4 Prænestе cepisset. id significare ait Cincius in Mystagogicon. ii. duas libras pondo, & trientem, qua consuetudine hodieq. vtimur, quom lignum bes alterum dicimus, id est pedem, & bessem latitudinis habens. & sestertium, id est duos asses, & semissem tertium. item si

[1 *rapsit*, al. *rapit*, 2 al. *etiam* 3 *congera* 4 *deditione.*]

pag. 191.

tres asses sunt & Λ 1 quadrans quartus 2 . . . .
¶Tersum diem pro sereno dictum ab antiquis, nec se habere rei auctorem ait. ¶ Teretinatibus à flumine . . . . . ¶Tripudium . . . . . ciis. in exultatione tripudiat . . . . a terra pauienda, nam pauire, est ferire, a quo & pauimenta id ex Græco, quod illi παίειν, quod nos ferire . . . . mum intactus vsur . . . . .
¶Teminare, violare . . . . . & contaminare, dictum videlicet . . . ilintare.
¶Teres est in longitudine rotundatũ. quales asseres natura ministrat. ¶ Temetum, vinum. Plautus in Aulularia. Cererin' Strobile has facturi nuptias? qui? quia temeti nihil allatum video. Pomponius in Decima, Non multi temeti, sed plurimi. Nouius in duobus Dossenis. Sequimini perminate, sequere temeti timor. idem in Funere. Agite, exite, temulentum 3 tollite: & in Surdo. Filias habeo temulen-

tas, sed eccas video incedere. Afranius in Consobrinis. Pol magis istius temulentæ, futilis. ¶Tintinnare est 4 apud Næuium hoc modo. Tantum ibi molæ crepitum faciebant, tintinnabant compedes & apud Afranium. Oftiarij impedimenta tintinnire audio. ¶Tributorum conlationem, quom sit alis in capite, illud 5 ex censu, dicitur etiam quoddam temerarium vt post Vrbem & Gallis captam conlatum est, quia proximus xv. annis census alius 6 non erat. Item bello Punico secundo, M. Valerio Læuino, M. Claudio Marcello cos. quom & Senatus, & populus in ærarium, quod habuit 7 detulit.
¶ Tentipellium Artorius putat esse calciamentum ferrãtum, quo pelles extenduntur, indeque Afranius

[1 Λ *quadrans.* 2 Λ *dicitur*, al. *temulentiamq,* 4 al. *Tinnire* 5 al. *aliud* 6 *populus* 7 al. *potuit.*]

pag. 192.

dixisse in Promo 1. Pro manibus credo habere eos illos tentipellium. Titinium ait Verrius existimare, id medicamentum esse, quo rugæ extendantur, quom dicat. Tentipellium inducitur, rugæ in eo extenduntur. quum ille Τεινᾶς dixerit. ¶ Tignum non solum in ædificiis, quo vtuntur, appellatur, sed etiam in vineis, vt est in XII. Tignum iunctum ædibus, vineave, & concapit 2 ne soluito. Tela proprie dici videntur ea, quæ missilia sunt. ex Græco vocem delicet translato eorum nomine, quoniam illi τὰ λόγχην missa dicunt, quæ nos eminus. sicut arma ea quæ ab humeris dependentia retinentur manibus, quoniam quidem non minus in nobis eam partem corporis armum vocari existimandum est, quam . . . . ¶Tigillum, Sororium. Vici appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas non habent, vt Marsi aut Peligni. sed ex vicis partim habent remp. & ius dicitur, partim nihil eorum, & tamen ibi nundinæ aguntur 3 negotij gerendi causã, & magistri vici, item magistri paci quotannis fiunt. alterum, cum id genus ædificiorum definitur, quæ continentia sunt his oppidis, quæ itineribus, regionibúsque distributa inter se distant, nominibúsq; dissimilibus discrimini causa sunt dispartita. tertium, cum id genus ædificiorum definitur, quæ in oppido priuo, id est, in suo quisque loco proprio ædificat, vt in eo ædificio peruium sit, quo itineri habitatores ad suam quisque habitationem habeat accessum, qui non dicuntur vicani sicut hi, qui aut in oppidi vicis, aut hi, qui in agris fiunt, vicani appellantur.
¶Viget dictum videtur a vi agendo, sed non vi

[1 al. *Primo.* 2 *capula* 3 *habentur.*]

pag. 193.

agendis, hostilibusque rebus, verum his, quæ celer 1 . . . concitato animo ad bonam frugem ten. . . . . .
¶Voicram auem, quę se vellit. Augures hanc eandem fucillantem 3 appellant. . . . .
¶Vigintiquinq; pœnas in XII. significat vigintiquinque asses. ¶Victimam Ælius Stilo ait esse vitulum ob eius vigorem. alij autem, quæ vincta ducatur ad

altare: aut quæ ad 4 hosteis victos immoletur. ¶Vectigal, æs appellatur, quod ob tributum, & stipendium, & equestre, & ordinatum populo debetur.
¶Viæ sunt & publicæ, per Λ 5 . . . . e omnibus eorum, quorum sunt priuatæ . . . . . vias licet. priuatæ. quibus vetitum vti.. . . . præter muniunto. dionisa m lapides sunt, qua volet, iumenta agito. ¶ Viatores appellantur, qui magistratib. apparent. eo quia initio omnium tribuum, cum agri in propinquo erant vrbis, atque assidue homines rusticabant, crebrior opera eorum erat in via, quam vrbe, quod ex agris plerunque homines vocabantur à magistratib. ¶Verticulas, cum ait Lucilius, ita appellauit vertebras. ¶Vernæ, qui in villis vere nati, quod tempus duce natura feturæ est: & tunc rem diuinam instituerit Marti Numa Pompilius, pacis concordiæque obtinendæ gratia: inter Sabinos, Romanosque vt vernæ viuerent, ne vincerent. Romanos enim vernas appellabant, id est ibidem natos, quos vincere, pernicioſum arbitrium Sabinis, qui coniuncti erant cum P. R. Vergiliæ dictæ, quòd eorum orta ver finitur, æstas incipit. ¶ Vastu pro magnum. ponitur tamen & pro inani. Accius. Iam hanc vrbem ferro vastam faciet Peleus. & Pacuuius.

[1 *celerter* 2 *tendunt.* 3 al. *felicitatem.* 4 *ob* 5 Λ *quat ir.*]

pag. 194.

Quales, scabres quod, inculta vastitudine. 1 ¶Ve victis, in prouerbium venisse existimatur, cum Roma capta à Senonibus Gallis aurum ex cõuentione, & pacto adpenderetur, vt recederent, quod iniquis ponderibus exigi à barbaris querente Λ P. Claudio, Brennus rex Gallorum ad pondera adiecit gladium, & dixit, ve victis. quem postea persecutus Furius Camillus, cum insidiis circumuentum concideret, & quereretur contra fœdus fieri, eadem voce remunerasse dicitur. ¶ Vegrande significare alij aiunt male grande: vt vecors, vesanus, mali cordis, maleque sanus. alij, paruum, minutum, vt quom dicimus, vegrande frumentum. & Plautus in cistellaria. Qui nisi itures nimium is vegrandi gradu. ¶Vecors est turbati, & mali cordis. Pacuuius in Iliona. Qui veloci superstitione cum vecordi coniuge. & Nonius in . . . Coactus tristimoniam ex animo deturbat & Vecordiam. ¶Vapula Papiria, in prouerbio fuit antiquis, de quo Sinnius Capito sic refert, tum dici solitum esse, cum vellent minantibus ibi 2 significare se eos negligere, & non curare, fretos iure libertatis. Plautus in Feneratrice, Heus tu in barbaria quod feciſſe dicitur libertus suæ patronæ, ideo dico . . . liberta salue. Vapula Papiria in barbaria est, in Italia. Ælius hoc loco, vapula positum esse ait pro dole. Varro, pro peri. teste Terentio in Phormione. Nam tu . . resipis verbero. & Plauto in Curculione. Reddin', an non mulierem prius, quam te huic meæ machæræ obicio mastigia? Vapula ergo res vehementer iubeo, ne me territes. ¶Vacerram Ælius & alij complures vocari aiunt stipitem, ad quem equos solent religare. Ateius ve-

[1 *squale scabre atq.* 2 *sibi* 3 *Vapulare ego.*]

pag. 195.

ro Philologus hoc nomine significari maledictum magnæ acerbitatis, vt sit vecors & vesanus teste Liuio, qui dicit. Vecorde, & malefica vecordia. ¶Vagerem pro vagitu. Ennius li. XVI. Qui clamor oppugnãtis vigore volãti. Lucretius li. II. Et superãtur, itẽ miscetur funere vigor. ¶Valuoli fabæ folliculi appellati sunt, quasi valliuoli, quia valuo facti2 excutiãtur. ¶Vagulato in L. XII. significat quæstio cum cõuicio. Cui testimoniũ defuerit, is tertius diebus ob portum obuagulatum ito. ¶Valgos Opillus Aurelius, aliique cõplures aiunt dici, qui diuersas suras habeant. Plautus in Milite glorioso. Qui talos vitiosos maiorem partem videas vagi salis & in Silitergo: Sin ea mihi insignitos pueros pariat postea, aut varum, aut valgum, aut compernem, aut pætum, aut boechum filium. ¶Viere, alligare significat, vt hic versus demonstrat. Ibant malaci viere Veneriam corollam, vnde vimina, & vasa viminea, quæ vinciũtur ligata. ¶Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu quasi à vermibus scindantur. hic dolor Græce ῥῆξαι dicitur. ¶Veruta, pila dicuntur, quòd Λ 3 habeant præfixa. Ennius L. X. . . . . cursus quingẽtos sæpe veruti. ¶Vruat, Ennius in Andromeda significat, circundat, ab eo sulco, qui fit in vrbe condenda vruo aratri, quæ sit forma simillima vncini à curatione orutis & dentis, cui præfigitur vomer. ait autem. Circum sese vruat ad pedes à terra quadringentos caput. ¶ Vngulus Oscorum lingua anulus, vt . . . . . si quid monumentũ nacta est, qui eorum acquireret, est vngulus quem eã detraxit ebrio. Pacuuius in Iliona. Repugnanti ego porro hunc vi detraxi vngulum, & in Atalanta Su-

[1 *malefice, vacerra* 2 *fyalli* 3 *al. verua.*]

pag. 196.

spensum læuo brachio ostendo vngulum. ¶Vnciariæ lex appellari cœpta est, quam L. Sulla, & Pompeius Rufus tulerunt, qua sanctum est, vt debitores decimam partem . . . . . dicebant antiqui, cuius color inficiendo mutatur, vt Ennius cum ait. Cum illud, quo iam semel est imbuta veneno. ¶Ventabant dixisse antiquo verisimile est, cum & præpositione adiecta . . . . . aduentabant. V. nt uptum est, vel . . . . quod Græci ὕειν dicunt. ¶Venditiones dicebãtur olim Censorũ locationes: quòd velut fructus publicorũ locorũ venibãt. ¶Viminalis & porta & collis appellãtur, quòd ibi viminũ fuisse videt silua, vbi est & ara Ioui Viminio cõsecrata. ¶Vindex, ab eo quòd vindicat, quominus is, qui prẽsus est, ab alio teneat. ¶Vineę, vt Verrius præcipit, quod vino feraces sint, etiam militares quædam machinationes à similitudine appellãtur. ¶Viuatus & viuidus & poetis dicuntur à vi magna. ¶Vindiciæ appellantur res eæ, de quibus controuersia: (quod potius dicitur ius, quia fit inter eos, qui contendũt. 1 Catò in ea, quam scribit. L. Furio du aqua . . . . . s. Prætores secundum populum vindicias dicunt. . . Lucilius. Nemo hic vindicias, neque sacra. ne-

Universidad de Deusto
Biblioteca

q. numen veretur. de quo verbo Cincius sic ait. Vindiciæ olim dicebantur illæ, quæ ex fundo sumptæ in ius adlatæ erant. at Ser. Sulpitius . . . . . iam singulariter formato vindiciam esse ait, qua de re controuersia est, ab eo quod vindicatur . . . .

. . . . . & in XII. 5. vindiciam falsam tulit, (si velit is, 2 . . tor arbitros tres dato, aut arbitrio . . fructus duplione damnum decidito.

[1 *aut potius dicuntur vindicia inter eos, qui contendunt 2 re sine litis.*

SEX.

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORVM SIGNIFICATIONE,
LIBRI XX.

VNA CVM PAVLI DIACONI AB ANTONIO AVGVSTINO EPITOME, CONIVNCTI.

Epistola Pauli ad Carolum Regem.

DIVINAE largitatis munere, sapientia potentiáque præfulgido Domino Regi Carolo Regum sublimissimo Paulus vltimus seruulus. Cupiens aliquid vestris bibliothecis addere, quia ex proprio perparum valeo, necessariò ex alieno mutuaui. Festus denique Pompeius Romanis studiis affatim eruditus, tam sermonum abditorum, quàm etiam quarundam caussarum origines aperiens, opus suum ad viginti vsque prolixa voluminæ extendit. ex qua ego prolixitate superflua quæque, & minus necessaria prætergrediens, & quædam abstrusa penitus stilo proprio enucleans, nonnulla ita vt erant posita relinquens, hoc vestræ celsitudini legendum compendium obtuli. In cuius serie, si tamen lectum ire non dedignabimini, quædam secundum artem, quædam iuxta etymologiam posita non inconuenienter inuenietis, & præcipuè ciuitatis vestræ Romuleæ, viarum, portarum, montium, locorum, tribuumque vocabula diserta, reperietis, ritus præterea gentilium, & consuetudines, varias dictiones quoque poetis, & historiographis familiares, quas in suis opusculis frequentius posuere. quòd exiguitatis meæ munusculum si sagax, & subtilissimum vestrum ingenium non vsquequaque reppulerit, tenuitatem meam, vita comite ad potiora excitabit. Vale.

ABACTI magistratus dicebantur, quia coacti deposuerant imperium.
Abalienatus dicitur quem quis à se remouerit.
Ambulantes, abscedentes.
Abarcet, prohibet.
Abauus dicitur, quia abest ab auo, & est auus aui.
Abditiui, abortiui.
Abemito significat demito, vel auferto. *emere* enim antiqui dicebant pro accipere.
Abgregare, est ab grege ducere: *adgregare*, ad gregem ducere: *segregare*, ex pluribus gregibus partes seducere. vnde & *egregius* dicitur é grege lectus. quorum verborum frequens vsus non mirum si ex pecoribus pendet: cum apud antiquos opes, & patrimonia ex his præcipue constiterint. vt adhuc etiam *pecunias* & *peculia* dicimus.
Abietaria negotia dicebantur, quã materiã nũc dicimus. videlicet ab abietibus coemendis.
Abijsse, pro adijsse dicebant.
Abitionem antiqui dicebant mortem.
Abnutare sæpe abnuere.
Aboloes dicebant, pro ab illis. antiqui enim litteram non geminabant.
Aborigenes appellati sunt, quod errantes conuenerint in agrum, qui nunc est populi Romani. fuit enim gens antiquissima Italiæ.
Abortum grauidæ mulieris dicitur, quod non sit tempestiue ortum.
Abrogare, infirmare.
Abs præpositio à Græco deducitur ἀπό. significat autem retractionem in partem posteriorem.
Aceratum lutum, cum paleis mixtum.
Acerra, ara, quæ ante mortuum poni solebat, in qua odores incendebantur. alij dicunt arculam esse thurariam, scilicet vbi thus reponebant.
Acetare dicebant, quod nunc dicimus agitare.
Aciere, securis ærea, qua in sacrificijs vtebantur sacerdotes.
Acies, Acumen, Acus, & Acuere dicuntur ab ἀκὶς quam Latine dicimus cotem.
Aclassis tunica, ab humeris non consuta.
Acrumacruma, vtensilia ampliora.
Actus, modo significat in comœdijs, & tragœdijs certa spatia canticorum: modo iter inter vicinos quatuor pedum latum: modo in geometria minorem partem iugeri, id est centum viginti pedum: modo motum corporis, vt histrionum & saltatorum, qui etiam ex hoc ipso actuosi dicuntur.
Acupedius dicebatur, cui præcipuum erat in currendo acumen pedum.
Acus palea est. Varro rerum rusticarum tertio: acus subtruendum parturientibus. acus in area excutitur. Idem in eodem primo argillam mixtam acere.

Acus dicitur, qua sarcinatrix, vel etiam ornatrix vtitur. paleæ etiam quædam de frumento acus dicuntur. exercitus quoque instructio: quod ea pars militum vehementissima est ad hostem vulnerandum acumine telorum. totum autem ex Græco sermone trahitur: cum sarcire apud illos ἀκέσασθαι dicitur.
Ad aut proprie personam significat: vt Eo, ad Pompeium: aut locũ, vt Abijt ad theatrum.
Adagia, ad agendum apta.
Adasia, ouis vetulæ recens partus.
Adaxint, adegerint.
Adcensi dicebantur, qui in locum mortuorum militum subito subrogabantur: dicti ita, quia ad censum adijciebantur.
Addicere est proprie idem dicere, & approbare dicendo: alias addicere damnare est.
Addubanum, Danubium.
Ad dues, addideris.
Adeo duas habet significationes. nam cum prima acuta effertur: idem significat, quod accedo. vt cum dicimus Adeo prætorem: cum autẽ secunda, id est, quod vsque eo, non quidem secundum rationem, quia *ad* præpositio accusatiuis accommodata est: sed vetusta quadam loquendi consuetudine.
Ad exitam ætatem, ad vltimam ætatem.
Adfabrum, fabrefactum.
Adfatim dictum à copia fandi siue abundanter. Liuius: Adfatim edi, bibi, lusi. Terentius adfatim dixit pro eo, quod est, adlassitudinem.
Adficiare est pronum animum ad faciendum habere.
Adfines, in agris vicini, siue consanguinitate coniuncti.
Adgrettus, apud Ennium adgrettus fari, proeo quod est adgressus ponitur. quod verbum venit à Græco ἄγειν.
Adigas, dare cogas.
Aditiculum, paruum aditum.
Adlecti dicebantur apud Romanos, qui propter inopiam ex equestri ordine in senatorum sunt numero adsumpti. nam *patres* dicuntur, qui sunt patricij generis: *conscripti*, qui in senatu sunt scriptis adnotati.
Adlicit est, perducit aliquem in rem. dictum à verbo lacit, id est decipit. Hinc descendit inlicere, & oblectare, id est frustrantem inducere.
Adlineſcit, liuere incipit, hoc est liuidum fieri.
Admissiua aues dicebantur ab auguribus, quæ consulentem iuberent.
Adnictat, sæpe, & leuiter oculo annuit. Næuius in Tarentilla: alij adnutat, alii adnictat, alium amat, alium tenet.
Adoleſcit à Græco ἀδολεσχῶ, id est adcrescо, venit vnde fiunt *adultus*, *adolescens*, *altare*: eo quod in illo ignis excrescit. & *exoletus*, qui excessit olescendi, id est crescendi modum. & *inoleuit*, id est creuit.

Adoptatitius

Adoptatitius ex adoptato filio natus.
Ador farris genus, o dor quondam appellatum, ab edẽdo; vel quod aduratur, vt fiat tostum. vnde in sacrificio mola salsa efficitur.
Adorare apud antiquos significabat agere. vnde & legati oratores dicuntur: quia mandata populi agunt.
Adoream laudem, siue gloriam dicebant: quia gloriosum eum putabant esse, qui farris copia abundaret.
Adpromissor est, qui quod suo nomine promisit, idem pro altero quoque promittit.
Adrumauit, rumorem fecit, siue commurmuratus est. quod verbum quidam à rumine, id est parte gutturis putant deduci.
Adscisce est adiungere vel adsumere.
Adscripti dicebantur, qui in colonias nomina dedissent, vt essent coloni.
Adscriptitij, veluti quidam scripti dicebantur: qui supplendis legionibus adscribebantur. hos & adcensos dicebant: quod ad legionum censum essent adscripti. quidam velatos, quod vestiti inermes sequerentur exercitum, nonnulli ferentarios, quod fundis lapidibusque præliaturi ea modo ferrent, quæ in hostes iacerent. alij rorarios, quod id genus hominum ante, quam acies coirent in modum rorantis tempestatis dimicaret.
Adsectata femina vel in bonam partem dicitur, velut honorata: vel in malam; quasi ad extremum periculum adducta.
Adserere manu est admouere. quod ea quoque quæ in terram dimittuntur, seri dicuntur. vnde etiam seræ appellantur, quia foribus admotæ opponũtur defixæ postibus: quemadmodum ea, quæ terræ inseruntur.
Adsidela, mensæ vocantur, ad quas sedentes flamines sacra faciunt.
Adsiduus dicitur qui in ea re, quam frequenter agit, quasi consedisse videatur. alij adsiduum locupletem: quasi multorum assium dictum putarunt. alij eum, qui sumptu proprio militabat: ab asse dando vocatum existimarunt.
Adsipere, & præsipere dicebãt antiqui à sapiendo. sicut nos quoque modo dicimus ab æquo iniquum: à quærendo inquirere.
Adtegrare est, vinum in sacrificijs augere. integrare enim, & adtegrare minus factum est in statutum redigere.
Adstassent, statuerunt.
Adtestata dicebantur fulgura, quæ iterato fiebant, videlicet significationem priorum adtestantia.
Adtritum, & tritum ex Græco descendit: quia illi vestem tritam τετριμμένον appellant.
Adtubernalis, habitator continuæ tabernæ.
quod genus domicilij antiquissimum Romanis fuisse testimonio sunt exteræ gen-

tes, quæ adhuc tabulatis habitant ædificijs. vnde etiam tecta castrensia, quãuis pellibus contegantur, tabernacula tamen dicuntur.
Aduelitatio iactatio quædam verborum figurata ab hastis velitaribus. velites dicuntur expediti milites, quasi volites, id est volantes.
Aduersus aut contrarium significat: aut idem quod erga.
Adulari est compositum ex accedendo, & adludendo.
Adulter, & adultera dicuntur: quia & ille ad alteram, & hęc ad alterum se conferunt.
Adulterina signa dicuntur alienis anulis facta.
Aduocitat sæpe aduocat.
Aduosem aduersarium hostem.
Æ syllabam antiqui Græca consuetudine per AI scribebant. vt aulai, pictai, musai.
Ædilis initio dictus est magistratus, qui ædium non tantum sacrarum, sed etiam priuatarum curam gerebat. postea hoc nomen & ad magistratus translatum est. Dictus est autem Ædilis, quod facilis ad eum plebi aditus esset. sed & Ædilatus dicebatur eadem dignitas, sicut pontificatus, magistratus.
Ædis, domicilium in edito positum, simplex, atque vnius aditus. siue ideo ædis dicitur, quod in ea æuum degatur, quod Græce αἰὼν vocatur. itaque ædificare, cum sit proprie ædem facere, ponitur tamen pro omni genere constructionis κατὰ χρησιν.
Ædilimus, ædis intimus.
Ædituus, sacræ ædis tuitor. id est curam agens.
Ægeum mare appellatur, quòd crebræ in eo sint insulæ: vt procul aspicientibus species caprarũ videãtur. siue quod in eo Ægæa Amazonum regina perierit. siue quòd in eo Ægeus pater Thesei se præcipitauerit.
Ægrum ex Græco ἀπὸ τῆς ἀγρίας appellatur. à quibusdam putatur à voce doloris appellari: quod est αἰ αἰ.
Ægyptinos, Æthiopas.
Æmidum, tumidum.
Æmilium gentem appellatã dicunt à Mamerco Pythagoræ philosophi filio: cui propter vnicam humanitatem cognomen fuerit Æmilios. alij, quod ab Ascanio descendat, qui duos habuit filios Iulum, & Æmilon.
Ænariam appellauere locum, vbi Æneas classem à Troia veniens appulit.
Ænateres cornicines dicuntur, id est cornu canentes.
Æneolum, quod ex ære fit dicimus.
Ænisi dicti sunt comites Æneæ.
Ænulum, vas ex ære paruum.
Æquidiale apud antiquos dictũ est, quod nunc dicimus æquinoctiale. quia nox diei potius quam dies nocti adnumerari debet. Græci quoque in hoc consentiunt ἰσημερίαν, id est æquidiale, dicentes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aequilauium, significat ex toto dimidium dictum à lauatione lanæ, quæ dicitur æquilauio redire, cum dimidium decidit sordibus.

Aerarij Tribuni à tribuendo aere sunt appellati. Aerarium sane populus Romanus in æde Saturni habuit.

Aeribus pluraliter ab ære, id est æramento dicit Cato.

Aerosam appellauerunt antiqui insulam Cyprum; quod in ea plurimum æris nascatur.

Aerumnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas sarcinas viatores gerebant. quarum vsum quia C. Marius rettulit, *muli Mariani* postea appellabantur. itaque aerumnae, labores honerosos significant, siue à Græco sermone deducuntur. nam αἴρειν Græce, Latine tollere dicitur.

Aeruscare, aera vndique, id est pecunias, colligere.

Aestimenta pœna ab antiquis ab aere dicta est. qui eam æstimauerunt ære: ouem decussi, bouem centussi, hoc est decem & centum assibus.

Aestimias, æstimationes.

Aestuaria sunt omnia, qua mare vicissim tum accedit, tum recedit.

Agasones equos agentes, id est minantes.

Ægea via in naui dicta, quod in ea maxima quaeque res agi solet.

Agedum significat age modo. est enim adhortantis sermo.

Agere modo significat ante se pellere, id est minare. Vergilius: & potum pastas age Tyrire. modo significat iurgari; cum dicimus, agit cum eo furti. modo rependere: vt cum dicimus, gratias ago. modo verbis indicare: vt cum dicimus causam ago. quin etiam si accessit gestus, & vulgus quidam decor: vt cum scænici agere dicuntur.

Agina est, quà inseritur scapus trutinæ, id est in quo foramine trutina se vertit. vnde *aginnatores* dicuntur.

Agnus dicitur à Græco ἁγνὸς, quo significat castum. eo quod sit hostia pura, & immolationi apta. Agnus ex Græco ἀμνὸς deducitur. quod nomen apud maiores communis erat generis, sicut & lupus, quod venit ex Græco λύκος.

Agolum, pastorale baculum, quo pecudes aguntur.

Agonias hostias putabant ab agendo dictas.

Agonium dies appellabatur, quo rex hostiam immolabat. hostiam enim antiqui *agontam* vocabant. ¶ *Agonium* etiam putabant deum dici præsidentem rebus agendis: *Agonalia* eius festiuitatem. siue qua agones dicebant montes: *Agonia sacrificia*, quæ fiebant in monte. hinc Romæ mons Quirinalis Ægonis, & collina porta Ægonesis. ¶ *Agonium* id est Iudum. ob hoc dictum, quia locus in quo ludi initio facti sunt, fuerit sine angulo, cuius festa *Agonalia* dicebantur.

Albegmina partes extorum, quæ dijs immolabant.

Albesia scuta dicebantur, quibus albenses, qui sunt Marsi generis, vsi sunt, hæc eadem *decumana* vocabantur, quo essent amplissima, vt *decumani fluctus*.

Albiona ager trans Tiberim dicitur, à luco Albionarum: quod loco bos alba sacrificabatur.

Albogalerus, à galea nominatus. est enim pileum capitis quo Diales flamines, id est sacerdotes Iouis vtebantur. fiebat enim ex hostia alba Ioui cæsa: cui adfigebatur apex virgula oleagina.

Albula Tiberis fluuius dictus albo aquæ colore. *Tiberis* autem à Tiberio Siluio rege Albanorum: quod is in eo extinctus est.

Album, quod nos dicimus, à Græco, quod est ἄλφον, est appellatum. Sabini tamen *alpum* dixerunt. vnde credi potest nomen *Alpium* à Candore niuium vocitatum.

Alcedo dicebatur antiquis pro halcyone. vt pro Ganymede *Catamitus*: pro Nilo *Melo*,

Alebria, bene alentia.

Alconem aleatorem. Næuius: pessimorum pessime, audax, ganeo, lucro, aleo.

Alcuda, corporis pinguedo.

Alga, herba, quam mare ad littus proijcit. Vergilius in Bucolicis: Proiecta vilior alga.

Algeo ex Græco ἀλγῶ dicitur, id est doleo. vt sit frigus, dolor quidam membrorum, rigore coniectus.

Alica dicitur quod alit corpus.

Alicariæ meretrices appellabantur in campania solitæ ante pristina alicariorum versari quæstus gratia. sicut hæ, quæ ante stabula sedebant, dicebantur *prostibulæ*.

Alienatus, qui alienus est factus.

Alimodi pro aliusmodi.

Alsorum, & *illorsum*, sicut *introrsum* dixit Cato.

Alsi rei dixit Plautus pro eo: quod est aliæ rei.

Alites volatu auspicia facientes istæ putabantur buteo, sanqualis: immusculus, aquila, vulturius.

Aliuta antiqui dicebant pro aliter Græco ἄλλως vel ἄλλως transferentes. Hinc est illud in legibus Numæ pompilij: SI QVIS ALIVTA FAXIT IPSOS IOVI SACER ESTO.

Allex, pollex scandens proximum digitum quod Græce dicitur ἀπὸ τοῦ ἅπτειν.

Allienſis dies dicebatur apud Romanos obscœnissimi omnis. ab Allia fluuio scilicet, vbi Romanus fusus à Gallis exercitus est.

Alma, sancta, siue pulchra, vel alens: ab alendo scilicet.

Almities habitus almarum rerum.

Altaria sunt, in quibus ignis adoletur. Altaria ab altitudine dicta sunt. quod antiqui dijs superis in ædificijs à terra exaltatis sacra faciebant: dijs terrestribus in terra: dijs infernalibus in effossa terra.

Altellus Romulus dicebatur, quasi altus in tellure: vel quod tellurem suam aleret: siue quod aleretur telis: vel quod à Tatio Sabinorum rege postulatus sit in colloquio pacis: & alternis vicibus audierit, locutúsque fuerit. sicut enim fit diminutiue à macro macellus, à vafro vafellus: ita ab alterno altellus.

Alter, & pro non bono ponitur: vt in augurijs altera cum appellatur auis, quæ vtique prospera non est. sic alter nonnumquam pro aduerso dicitur, & malo.

Alteras ponebant pro eo, quod est aduerbium alias.

Altercatio, iurgatio.

Alternatio, per vices successio.

Alterplicem, duplicem.

Alterta, alterutra.

Alterum Sinnius ait idem significare, quod apud Græcos ἕτερον. Quidam vero ex vtroque esse compositum ἄλλο & ἕτερος.

Altum proprie mare profundum.

Altus ab alendo dictus: alias ab altitudine.

Alucinatio, erratio.

Alueolum, tabula aleatoria.

Alumento pro Laumedonte à veteribus Romanis nec dum adsuetis Græcę linguę dictũ est: sic Melo pro Nilo, Catamitus pro Ganymede: Alphius pro Alpheo dicebatur.

Aluus venter feminæ, ab alendo dicta est.

Am præpositio loquelaris significat circum. vnde supra *seruus ambactus*, id est circum actus dicitur.

Amasso, amauero.

Amatio ab amore denominatum.

Ambactus apud Ennium lingua gallica actus dicitur.

Ambaruales hostiæ appellabantur, quæ pro aruis à duobus fratribus sacrificabantur. Ambarualis hostia est, quæ rei diuinæ sacra circum arua ducitur ab ijs qui pro frugibus faciunt.

Ambaxioqui, circum euntes cateruatim.

Ambegni bos, & veruex appellabatur, cum ad eorum vtraque: latera agui in sacrificium ducebantur.

Ambest ita tertiæ personæ verbum est, vt nullam aliam habeat declinationem.

Ambidens. siue bidens ouis appellabatur, quæ superioribus, & inferioribus est dentibus.

Ambiguum est, quod in ambas agi partes animo potest. huiusmodi apud Græcos ἀμφίλογον dicitur.

Ambitio est ipsa actio ambientis.

Ambitus proprie dicitur inter vicinorum ædificia locus duorum pedum, & semipedis ad circum eundi facultatem relictus. ex quo etiam honoris ambitus dici cœptus est à circum eundo, supplicandóque. Ambitus proprie dicitur, circuitus ædificiorum patens in latitudinem pedes duos, & semissem: in longitudinem idem, quod ædificium. sed & eodem vocabulo crimen auaritiæ, vel adfectati honoris appellatur.

Ambo ex Græco dictum videtur, quod illi ἄμφω dicunt.

Ambrices regulæ, quæ transuersæ asseribus, & regulis interponuntur.

Ambrones fuerunt gens quædam Gallica, qui subita inundatione maris, cum amississent sedes suas, rapinis, & prædationibus se suosque alere coeperunt. eos, & Cimbros, Teutonosque C. Marius deleuit. ex quo tractum est, vt turpis vitæ homines Ambrones dicerentur.

Ambulacra, ambulationes.

Amburbiales hostiæ dicebantur, quæ circum terminos vrbis Romæ ducebantur.

Ambustus, circum vstus.

Amenta, quibus, vt mitti possint, vinciuntur iacula, siue solearum lora. ex Græco, quod est ἄμμασθαι, sic appellata. vel quia aptantes ea ad mentum trahunt.

Ameria vrbs in Vmbria ab Amiro sic appellata.

Amia genus piscis.

Amicinum vtris pediculum, ex quo vinum diffunditur.

Amicitiæ vocabulum ab amore deducitur: quamuis interdum vituperandus sit amor. ab antiquis autem ameci, & amecæ per E litteram efferebantur.

Amiculum genus est vestimenti à circumiectu dictum.

Aminula vrbs paruarum opum fuit in Apulia.

Amita patris mei soror, quia similiter tertia à me sit, atque auia, videri potest dicta: ex eo, quod ab antiquioribus auita sit vocitata. siue amita dicta est, quia à patre meo amata est. nam plus sorores à fratrib. quam fratres diligi solent. videlicet propter dissimilitudinẽ personarum, quæ ideo minus habent dissensionis, quo minus æmulationis.

Amites perticæ aucupales.

Amnenses appellabantur vrbes sitæ prope amnem, vt à mari maritimæ. vnde *Interamnæ*, & *Antemnæ*, dictæ sunt, quod inter amnes sunt positæ, vel ante se habeant amnes.

Amnis propriè dicitur à circũnando, quoniam AM ex Græca præpositione sumptum, quæ est ἀμφὶ, significat circum, & nare fluere.

Amœbæum carmen est, quotiens aliqui ex æquali numero versuum canunt: & ita se habet ipsa responsio, vt aut malum, aut contrarium aliquid dicat.

Amœna dicta sunt loca, quæ ad se amanda alliciant, id est trahant.

Amosio, annuo.

Ampedices dicebãtur, ab antiquis, quod circum penderent quos nũc appẽdices appellamus.

Amputata, id est circumputata, dicitur ab eo, quod antiqui *putum* pro puro dicebant. vnde deducuntur *pudor* & *pudicus*.

Amsegetes dicuntur, quorum ager viam tangit.

Antermini, qui circa terminos prouinciæ manent. Vnde amiciri, amburbium, ambarualia, amplexus dicta sunt.

Amussim, regulariter, tractũ à regula, ad quam aliquid exæquatur, quæ amussis dicitur. quidam amussim esse dicunt non tacite: quod mutire interdum dicitur loqui.

Anatem morbum annuum dicebant, id est vetularum: sicut *senium* morbum senum.

Ancæa dicta sunt ab antiquis vasa, quæ cælata appellamus: quod circum cædendo talia fiant. ipsum quoque cælare verbũ ab eadem causa est dictum, D littera cum L permutata.

Anceps significare videtur id, quod ex vtraque parte caput habeat, vt securis, bipennis. sed magis à capiendo, quod ex vtraque parte æque captatur, appellatum est.

Ancillæ dictæ ab Anco Marcio: quod is bello magnum feminarum numerum ceperit. siue ideo sic appellantur, quod antiqui *anculare* dicebant, pro ministrare. ex quo dij quoque, ac deæ feruntur coli, quibus nomina sunt Anculi, & Anculæ.

Anclabris mensa ministerijs diuinis apta. vasa quoque ænea, quibus sacerdotes vtuntur, anclabria appellantur.

Antlare haurire. à Græco ἀντλῶ descendit. Liuius. florem antlabant liberi ex carchesijs.

Ancumulentæ feminæ menstruo tempore appellantur. vnde trahitur inquinamentum.

Ancus appellatur, qui aduncum brachium habet, vt exporrigi non possit.

Andron locus domicilij appellatur angustior longitudine, in quo viri plurimi morabantur, vt gynæceum à mulieribus.

Andruare, id est recurrere à Græco verbo ἀνδρῶ, id est inuenire. hinc *druas* vocata est.

Angeronæ deæ sacra à Romanis instituta sunt, cum angina omne genus animalium consumeretur cuius festa Angeronalia dicebantur.

Anginam vinariam habere dicuntur, qui vino suffocantur.

Angiportus iter cõpendiariũ in oppido: eo quod

sit angustus portus, id est aditus in portum.

Angor est animi, vel corporis cruciatus, proprie à Græco σωμάγχη, id est strangulatione dictus. vnde & faucium dolor *angina* vocatur. Plautus: vellem me in anginam verti, quo huic aniculæ fauces præoccuparem.

Angulus à Græco ἀγκύλος, siue ab eo quod est ἴλγὺς, id est prope: quod aduncatur, quod ex diuerso coacta faciunt anguli formam.

Annaria lex dicebatur ab antiquis ea, quæ finiuntur anni magistratus capiendi.

Annus ex Græco venit quem illi ἔνιαυτὸν dicunt: & quod nos triennium, illi dicunt τριετηρὶς.

Anquirere est, circum quærere.

Antarium bellum, quod ante vrbem geritur.

Ante Terentius pro antea ponit.

Antefixa, quæ ex opere figulino tectis adfiguntur sub stillicidio.

Antes sunt extremi ordines vinearũ. vnde etiã nomen trahũt ante, quæ sunt latera ostiorũ.

Anteurbana, prædia, vrbi propinqua.

Antiæ muliebres capilli demissi in frontem appellati ex Græco videntur. quod enim nos contra, illi ἀντὶ dicunt.

Anticum veteres etiam pro ianua posuere.

Antigerio antiqui pro valde dixerunt.

Antios, id est excruciatos.

Antipagmenta valuarum ornamenta: quæ antis adpanguntur, id est adfiguntur.

Antiquare est in morem pristinum reducere.

Antrus, conualles, vel arborum interualla.

Antroare, gratias referre *truãt*, monẽt, *truã* quoque vocant, quo permouẽt coquentes exta.

Anus dicta est ab annorum multitudine: quoniam antiqui nõ geminabant cõsonantes, vel quod iã sit sine sensu, qui Græce dicitur νῆις.

Anxur vocabatur, quæ nunc Tarracina dicitur Volscæ gentis. sicut ait Ennius: Vulsculus perdidit Anxur.

Ape apud antiquos dicebat, prohibe, cõpesce.

Apellinem antiqui dicebant pro Appollinem.

Aperta idem Apollo vocabatur. quia patente cortina responsa ab eo dentur.

Apex, qui est sacerdotum insigne, dictus est ab eo, quod comprehendere antiqui vinculo, aperte dicebant. vnde aptus is, qui conuenienter alicui iunctus est.

Apica dicitur ouis, quæ ventrem glabrũ habet.

Apiculũ filũ, quo flamines velatũ apicẽ gerunt.

Apluda est genus minutissimæ paleæ frumenti, siue panici. de qua Næuius. Non hercle apluda est hodie, quam tu nequior. sunt qui apludam sorbitionis liquidissimũ putent genus: quod flatu deijciat, & quasi adplodatur.

Aplustria nauium ornamenta: quæ quia erant amplius, quam essent necessaria vsu, etiam aplustria dicebantur.

Apollinares ludos, hoc est in laudem Apollinis, populus laureatus spectabat stipe data pro cuiusque copia.

Apor

Apor apud

Appellitauisse, appellasse.

Appia via, & aqua ab Appio Claudio est appellata.

Apricum locum à sole apertum à Græco vocabulo ἀφρικὸς appellatur, quasi ἀφεικὸς, id est sine horrore, videlicet frigoris vnde etiam putatur Africa appellati.

Aptus cum propria significatione intelligatur, poni tamen solet pro adepto: sicut *apici* pro adipisci.

Apua, genus minimi pisciculi.

Apud mutuam loci, & personæ coniunctionem significat: vt cum dicimus cæno apud amicum. Apud, & *Penes* in hoc differunt: quod alterum personam cum loco significat: alterum personam, & dominium, ac potestatem, quod trahitur à penitus.

Aqua dicitur, à qua iuuamur. Aqua & ignis interdici solet. quam accipiunt nuptæ: videlicet, quia hæ duæ res humanam vitam maxime continent. Itaque funus prosecuti redeuntes ignem supergrediebantur aqua dispersi, quod purgationis genus vocabant suffitionem.

Aquæductium dicitur, cum aqua pluuialis remedijs quibusdam elicitur: vt quondam, si creditur, manali lapide in vrbem ducto.

Aquagium quasi aquæ agium, id est aquæ ductus, appellatur.

Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum sordidi *adsecla*.

Aquilus color est fuscus, & subniger à quo *aquila*, dicta esse videtur. quamuis eam ab acute volando dictam volunt. Aquilius autem color ab aqua est nominatus. nam cum antiqui omnino naturales nossent, id est album & nigrum: interuenerit autem is quoque qui ita neutri simili. est, vt tamen ab vtroque proprietatem trahat: potissimum ab aqua eum denominarunt, cuius incertus est color.

Aquilius prænomen ab aquilo colore, id est nigro, est dictum.

Aquilo ventus à vehementissimo volatu ad instar aquilæ appellatur.

Aquipenser genus piscis.

Arabice olet, id est ex odoribus Arabicis.

Arbilla aruina, id est pingendo corporis.

Arbiter dicitur iudex, quod totius rei habeat arbitrium, & facultatem.

Arbitrarium: cum adhuc res apud arbitrum geritur.

Arbitrium dicitur sententia, quæ ab arbitro statuitur.

Arbosem pro arbore antiqui dicebant, & *robosum* pro robore.

Arbutus genus arboris frondibus ratis. Vergilius: & quæ vos rara viridis tegit arbutus umbra.

Arca deminutiuum facit arculam, & arcellam: vt à porco porculum & porcellum: à manma, mammulam, & mammillam.

Arcani sermonis significatio trahitur siue ab arce, quæ tutissima pars est vrbis, siue à genere, sacrificij, quod in arce fit ab augu ribus, adeo remotum à notitia vulgari, vt ne litteris quidem mandetur: sed per memoriam successorum celebretur. siue *ab arca*, in qua, quæ clausa sunt, tuta manent. cuius ipsius origo ab arcendo pendet.

Arcere est continere. vnde & *arcus* in ædificijs dictu est: quia se ipsum continet. Alij dicunt *arcum* dictum esse ab opere arrigendo in altitudinem. Arcere prohibere est. similiter *abarcet* prohibet. *percet* quoque dictum ab antiquis, quasi porro arcet, & pro eo quod est continet, ponitur. vnde & *coercere* continere dicimus. trahitur autem hoc verbum à Grecorum magistratu, quem illi ἀρχοντα vocant: in cuius potestate est cogere, vel prohibere.

Arcubiæ qui excubabant in arce.

Arcularia dicebatur auis, quæ in auspicijs vetabat aliquid fieri.

Arculæ dicebantur circuli, qui ex farina in sacrificijs fiebant.

Arculum appellabant circulum, quem capiti imponebant ad sustinenda commodius vasa, quæ ad sacra publica capite portabant.

Arcuius putabatur etiam deus, qui tutelam gereret arcarum.

Arcuma genus plaustri est modici, quo homo gestari possit.

Area proprie dicitur locus vacuus, quasi exaruerit, & non possit quidquam generare.

Arferia aqua, quæ inferis libabatur. dicta à ferendo, siue vas vini, quod sacris adhibebatur.

Argea loca Romea appellantur: quod in his sepulti essent quidam Argiuorum illustres viri.

Argennon argentum percandidum.

Argeos vocabant scirpeas effigies, quæ per virgines Vestales annis singulis iaciebantur in Tiberim.

Argus, oculeus. Argus nomen est hominis, qui fuisse fingitur oculis plenus.

Argutum iri, in discrimen vocari.

Aridum proprie est, quod naturalem humorem amisit. dicitur autem per contrariam significationem, quod irrigari desierit. nam Græco irrigare est ἀρδειν.

Arilator, qui etiam cocio appellatur. dictus videtur à voce Græca, quæ est ἀρὰ, id est tollere. quia sequitur merces, ex quibus quid cadens lucelli possit tollere. *lucellum* deminutiuum est à lucro.

Arimimum à nomine fluminis propinqui est dictum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aristophorum vas, in quo prandium fertur, vt discus.

Arma proprie dicuntur ab armis, id est humeris, dependentia: vt scutũ, gladius, pugio, fica. & ea, quib. prope præliatur: sicut *tela*, quibus procul.

Armata dicebatur virgo sacrificans, cui lacinia togæ in humerum erat reiecta. Legibus etiam Laurentium sancitum est, ne pomũ ex alieno legatur *in armum*, id est, quod humeri onus sit.

Armentum id genus pecoris appellatur, quod est idoneum ad opus armorum. Inuenies tamen feminine *armentas* apud Enniũ positum.

Armillas ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod antiqui humeros cum brachijs armos vocabant. vnde *arma* ab his dependentia sunt vocata.

Armillum vas vinarium in sacris dictum, quod *armo*, id est humero deportetur.

Armilustrium festum erat apud Romanos, quo res diuinas armati faciebant, ac dum sacrificarent, tubis canebant.

Arna caput, agni caput.

Arquites, arcu præliantes, qui nunc dicuntur sagittarij.

Arse verse, auerte ignem significat. Tuscorum enim lingua *arse*, auerte: *verse* ignem constat appellari. vnde Afranius ait: Inscribat aliquis in ostio ARSE VERSE.

Arsineum, ornamentum capitis muliebris.

Artifices dicti, quod scientiam suam per artus exercent: siue quod apte opera inter se artent: qua ex causa etiam *artes* appellatæ sunt.

Artitus, bonis instructus artibus.

Artus ex Græco appellantur, quos illi ἄρθρα dicunt. siue artus dicti, quod membra membris artentur.

Aruum dicimus agrum necdum satum.

Arytenam, siue artenam, vas ab hauriendo sic appellabant.

Asparagus herba dicta, quod in aspero virgulto nascatur.

Assa dicebatur cantus tibiarum.

Asseres dicti quod assideãt parieti, trabibusque.

Assiratum apud antiquos dicebatur genus quoddã potionis ex vino & sanguine temperatum: quod Latini prisci sanguinem *assir* vocarent.

Ast significat at, sed, vel autem.

Astis apud poetas astutiam significat. cuius origo ex Græco ab oppido ἄστυ deducitur: in quo qui conuersetur adsidue sint cauti, atq; acuti esse videantur.

Astutus, arte tutus.

At differentiam rerum significat. vt cum dicimus, Scipio est bellator, at M. Cato orator.

Ajanuium est poculi fictilis genus, quo in sacrificijs Romani vtebantur sacerdotes Potitij.

Atauus: quia *tata* est aui, id est pater: vt pueri vsurpare solent.

Atra bilis ab atro, id est, animi vitio dicta. est enim atrũ nigrũ, id est, à cãdore remotum.

Atratas atri coloris.

Atriplexum herba, quæ nunc atriplex dicitur.

Atrium proprie est genus ædificij ante ædem continens mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluuia descendit. dictum autem atrium, vel quia id genus ædificij Atriæ primum in Etruria sit institutum: vel quia à terra oriatur quasi *aterreum*.

Atroces appellantur ex Græco, quia illi atrocia appellant, quæ cruda sunt. siue atrox dicitur ab eo, quod nihil timeat. τρέσω enim Græci dicunt timere.

Atta appellantur, qui propter vitium crurum, aut pedum plantis insistunt: & attingunt magis terram, quam ambulant. quòd cognomen Quintio poetæ adhæsit.

Attam pro reuerentia seni cuilibet dicimus: quasi eum aui nomine appellemus.

Atticissat, Attice loquitur. Plautus: non Atticissat, sed Sicilissat, id est Sicule loquitur.

Attinge pro attingam posuere.

Aucta sæpe aucta.

Auctuarium dicebant antiqui, quod supra mensuram, vel pondus iustum adijciebatur, vt cumulus vocatur in modio.

Auctor communis generis apud antiquos.

Auctum vocabatur spatium circi, quod supra definitum modum victoriæ adiungitur.

Audacia ab auide, i. cupide agendo dicta est.

Audacias pluraliter Cato dixit.

Audax deminutiuum facit audaculus.

Audiuitaui. sæpe audiui.

Auentinus mons intra vrbem dictus est: quod ibi rex Albanorum Auentinus bello fuerit extinctus: atque sepultus.

Auere nihil aliud est, quam cupere, argumento est *auidum & auiditatem*. ex quibus præcipua cupiditas intelligitur, cum significet & gaudere.

Aues ab aduentu earum dicuntur, quod inde veniant, vnde quis non suspicetur.

Augur ab auibus, gerendóque dictus: quia per eum auium gestus educitur: siue ab auium garritu: vnde & *augurium*.

Auguraculum appellabant antiqui, quam nos arcem dicimus: quod ibi augures publice auspicarentur.

Augustus locus sanctus, ab auium gestu: id est quia ab auibus significatus est, sic dictus: siue ab auium gustatu: quia aues pastæ id ratum fecere.

Auidus à non videndo, propter nimiam cupiditatem appellatur. sicut *amens*, qui mentem suam non habet.

Auillas agnas recentis partus.

Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus ollas: quia nullam literam geminabant. Itaque *aulicoqua* exta, quæ in aulis coquebantur, dicebant, id est elixa.

Auolant, euolant.

Aureas dicebant frenos, quibus equorum aures religantur.

Aureax auriga, *aureas* enim dicebatur frenum, quod ad aures equorum religabatur. *orias* quo ora coercebantur.

Aureliam familiam ex Sabinis oriundam à Sole dictam putant: quod ei publice à populo Romano datus sit locus, in quo sacra facerent Soli. qui ex hoc Auselij dicebantur, vt Valesij, Papisij: pro eo, quod est Valerij, Papirij.

Auricalchum, vel oricalchum quidam putant compositum ex aere, & auro: siue quod colorem habeat aureum. *oricalchum* sanè dicitur, quod in montuosis locis inuenitur. mons etenim Græce ὄρος appellatur.

Auritus à magnis auribus dicitur, vt sunt asinorum & leporũ, alias ab audiendi facultate.

Aurum dictum, quia præcipuè custoditur. Græce enim ἀρέειν, custodire dicitur. vnde & thesaurum Hippocrates medicus de nomine inuentoris id dictum putat. quem vocitatum ait Aurum. quidam à similitudine auroræ coloris nomen traxisse existimant. nonnulli quia mentes hominum auertat. alij à Sabinis translatum putant: quod illi ausum dicebant.

Auscultari dicebant antiqui pro *osculari*, quod est os cum ore conferre.

Ausis, audeas.

Ausoniam appellauit Auson Vlyssis, & Calypsus filius eam primam partem Italiæ, in qua sunt vrbes Beneuentum, & Cales. deinde paulatim tota quoque Italia, quæ Apennino finitur. dicta est Ausonia ab eodem duce à quo etiam conditã fuisse Aruncam vrbem ferunt.

Auspicium ab aue spicienda. nam quod nos cum præpositione dicimus aspicio: apud veteres sine A præpositione spicio dicebatur.

Autumnum quidam dictum existimant, quod tunc maxime augeantur hominum opes coactis agrorum fructibus.

Auunculus matris meæ frater, traxit appellationem ab eo, quod neque tertius à me, vt auus est: sed non eiusdem iuris. ideoque vocabuli facta deminutio est, siue auunculus appellatur, quod aui locum obtineat, & proximitate tueatur sororis filium.

Auus patris, matrisq. pater. dictus à Græco vocabulo, quod est apud eos πάππος, mutatis quibusdã literis. Alij volunt, quod ex ea voce appelletur, quod apud eosdẽ Græcos πάππα appellatur. significatq. magnum. cum veluti magnus pater sit auus. Alij putant auum dictum esse, quia ad duos attineat, quasi ad duum: vel quia ad patrem sit additus.

Auxiliares dicuntur in bello socij Romanorum exterarum nationum: dicti ex Græco vocabulo αὔξησις, quod nos dicimus rerum crescentium auctionem.

Auxilla, olla paruula.

Axamenta dicebantur carmina saliaria, quæ à Saliis sacerdotibus componebantur in vniuersos homines (composita.) Nam in deos singulos versus facti, à nominibus eorum appellabantur. vt Ianualij, Iunonij, Mineruij.

Axare, nominare.

Axe adglomerati, vniuersi stantes, id est cohortibus, aut legionibus.

Axis, quem Græci ἄξονα dicunt, plures habet significationes. Nam & pars cæli septentrionalis, & stipes teres, circa quem rota vertitur: & tabula sectilis axis appellatur.

Axitiosi factiosi dicebantur: cum plures vna quid agerent, facerentque. *Axit* autem antiquos dixisse, pro egerit, manifestum est. vnde *axies* mulieres, siue dij dicebantur vna agentes.

B

BAcar vas vinarium simile bacrioni.

Bacchanalia dicebantur Bacchi festa.

Bacrionem dicebant genus vasis longioris manubrij. hoc alij *trullam* appellant.

Baiulos dicebant antiqui, quos nunc dicimus operarios. vnde adhuc *baiulare* dicitur.

Balana nomen à Græco descendit. hanc illi φαλαναν dicunt antiqua consuetudine, qua πύξον *burrum*, πύξον *buxum* dicebant. Balænam belluam marinam, ipsam dicunt esse pistricem, ipsam esse cetum.

Bajatrones, & blateas bullas luti ex itineribus: aut quod de calceamentorum soleis eraditur, appellabant.

Barathrum Græci appellant locum præcipitem, vnde emergi non possit. dictum ab eo, quod est βαθύ.

Barbari dicebantur antiquitus omnes gentes exceptis Græcis. vnde Plautus Næuium poetam Latinum, barbarum dixit. & de se cum transfert fabulam ex Græco dixit. M. Attius vortit barbare (Fortasse & hinc noster apostolus Græcis, ac barbaris se debitorem esse fatetur.)

Barbaricum appellatur clamor exercitus: videlicet quod eo genere barbari vtantur.

Bardus stultus à tarditate ingenij appellatur. Cæcilius: nimis audacem, nimisque bardum, barbarum. trahitur autem à Græco, quod illi βραδὺς dicunt. *Bardus* Gallicè cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit, à gente Bardorum, de quibus Lucanus. Plurima securi fudistis carmina Bardi.

Barium vrbem Italiæ appellauerunt conditores eius expulsi ex insula Bara, quæ non

longè est à Brundisio.

Barrire elephanti dicuntur, sicut oues dicimus *balare*, vtique à sono ipso vocis.

Basilica ἀπὸ τῦ βασιλέως, hoc est rege dicta.

Basilicum, regale.

Basiliscus appellatur genus serpentis. vel quod in capite habeat album instar diadematis: vel quod reliqua serpentum genera vim eius fugiant.

Batus genus herbæ.

Bellarium, & *bellaria* res aptas bellis appellabant.

Bellicrepam saltationem dicebant, quando cum armis saltabant. quod à Romulo institutum est: ne simile pateretur, quod fecerat ipse, cum à ludis Sabinorum virgines rapuit.

Bellitudinem sicut magnitudinem Verrius dixit.

Bellona dicebatur dea bellorum, ante cuius templum erat columella, quæ bellica vocabatur, supra quam iaciebant, cum bellum indicebatur.

Bellule, apud Plautũ. deminutiuum aduerbium est à bene, quod facit belle, & bellule.

Bellum à belluis dicitur: quia belluarum sit pernicioſa dissensio.

Bellutus bestiæ similis.

Beneficiarij dicebantur milites, qui vacabant muneris beneficio. è contrario *munifices* vocabantur qui non vacabant, sed munus reipublicæ faciebant.

Beneuentum colonia cum deduceretur, appellari cœptum est melioris ominis causa. namq; eam vrbem antea Græci incolentes ῥοδόπολιν appellarunt.

Benignus proprie dicitur is, qui bonis, & dignis largitur. est autem compositum ex bono, & gignendo.

Benna, lingua Gallica, genus vehiculi appellatur. vnde vocantur conbennones in eadem benna sedentes.

Bes appellatum est, quod bis triens sit, quamuis dura compositio fiat bessis ex triente. bessis vnciæ octo sunt, triens quatuor.

Bibliotheca & apud Græcos, & apud Latinos, tam librorum magnusper se numerus, quam locus ipse, in quo libri collocati sunt, appellantur.

Bidental dicebant quoddam templum, quod in eo bidentibus hostiis sacrificaretur. *Bidentes* autem sunt oues duos dentes longiores ceteris habentes.

Bigenera dicuntur animalia ex diuerso genere nata, vt leopardus ex leone & pantherа; circursus ex apro & scropha domestica, mulus ex equa & asino.

Bigæ geminæ dicuntur, quia bis vna die natæ sunt.

Bilbit factum à similitudine sonitus, qui fit in vase. Nęuius. Bilbit amphora, inquit.

Bilinges Brutates, Eunius dixit, quod Brutij & Osce, & Græce loqui soliti sunt, sunt autem Italiæ populi vicini Lucanis.

Billis apud Afros appellatur semen humanum humi profusum.

Binomius, cui geminum est nomen, vt Numa Pompilius, Tullus Hostilius.

Bisetæ porca dicitur, cuius à ceruice setæ bifariam diuiduntur, cum iam esse incipit maior sex mensium.

Bitienses dicuntur, qui peregrinant assidue.

Blandicella verba blanda per deminutionem sunt dicta.

Blaterare est stulte, & percupide loqui, quod à Græco βλαξ originem ducit. sed & camelos, cum voces edunt, blaterare dicimus.

Blennos stultos esse Plautus indicat, qui ait: Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.

Blitum genus oleris à saporis stupore appellatum esse ex Græco putatur. quod ab his βλαξ dicatur stupidus.

Boa serpens est aquatilis, quem Græci ὕδρον vocant, à qua icti obturgescunt. crurum quoq; tumor viæ labore collectus boa appellatur.

Boare, id est clamare, à Græco descendit βοᾶν.

Boarium forum Romę dicebatur, quod ibi venderentur boues.

Bocas genus piscis à boando, id est vocem emittendo appellatur.

Boia, id est genus vinculorum, tam ligneæ, quam ferreæ dicuntur.

Boiorum ager dicitur, qui fuit Boiorũ Gallorum. is autem est in Gallia citra Alpes, quæ togata dicitur, in qua sunt Mediolanenses.

Bombitatio est sonus apum. ab ipso sonitu dictus, sicut *mugitus* boum, *hinnitus* equorum.

Bona, id est substantia rerum. dicta sunt quod digna sint bonis.

Botulus genus farciminis propter connexionem à bolis sic appellatur.

Bouem bidentem à dentium numero dicunt appellari.

Boumatur, conuiciatur.

Brachium nos, Græci βραχίων dicunt, quod deducitur à βραχύ, id est breue: eo quod ab humeris ad manus breuiores sint, quam à coxis plantæ.

Brassica à præsecando est dicta.

Breue à Græco descendit, quod est βραχύ.

Bruma à breuitate dierum dicta.

Brundisium quidam poetæ breuitatis causa Brendam dixerunt.

Brutianæ parmæ dicebantur scuta, quibus Brutiani sunt vsi.

Brutiani dicebantur, qui officia seruilia magistratibus præstabant: eo quod hi primum se Hannibali tradiderant, & cũ eo perseuerauerunt, vsque dum recederet de Italia.

Brutum antiqui grauem dicebant.

Bubinare est menstruo mulierum sanguine in-

ne inquinati. Lucilius: Hæc, inquit, te imbubinat, & contra te iubulbitat. *Imbulbitare* est puerili stercore inquinari, dictum ex fimo, quod Græci appellant βόλιτον.

Bubleum est genus quoddam vini.

Buccina quam nos appellamus, Græci buchianon à similitudine soni dicunt.

Bucephalus vocatus est equus Alexandri regis, propter quandam bubuli capitis similitudinem.

Bucerum pecus de bubus dicimus.

Bulgas Galli sacculos scorteos appellant.

Bulimam Græci magnam famem dicunt, adsueti magnis & amplis rebus præponere βν, à magnitudine scilicet bouis. hinc est, quod grandes pueros *bupadas* appellant, & marisca ficum, *busycon*.

Bulla aurea insigne erat puerorum prætextatorum, quæ dependebat eis à pectore, vt significaretur eam ætatem alterius regendam consilio. dicta autem est à Græco sermone βυλλά, quod consilium dicitur Latine. vel quia eam partem corporis bulla contingat, id est pectus, in quo naturale manet consilium.

Burranica potio appellatur, lacte commixtum sapa. à rufo colore, quem *burrum* vocant.

Burranicum, genus vasis.

Burrum dicebant antiqui, quod nunc dicimus rufum. vnde rustici burram appellant *buculam*, quare rostrum habet rufum. pari modo rubens cibo ac potione ex prandio burrus appellatur.

Bustum propriè dicitur locus, in quo mortuus est combustus & sepultus. diciturque bustum quasi bene vstum. vbi vero combustus quis tantummodo, alibi vero est sepultus, is locus ab vrendo *vstrina* vocatur. sed modo bustum, eo, quod sepelitur, *sepulchra* vocamus.

Buteo genus auis, quæ ex eo se alit, quod accipitri eripuit: vastitatisque est causa his locis, quæ intrauerit, vt bubo: à quo etiam appellatur buteo.

Buttubata, Nęuius pro nugatoriis posuit, hoc est nullius dignationis.

C

Acula seruus militis. Plautus. Video caculam militarem. dicitur autem à Græco κάλον, quod fustibus clauisque ligneis ad tutelam dominorum armari soliti sint.

Caculatum, seruitium.

Cadmea terra, quæ in æs conijcitur, vt fiat oricalcum.

Caduca auspicia dicunt, cum aliquid in templo excidit, veluti virga è manu.

Caduceatores legati pacem petentes. Cato Caduceatori, inquit, nemo homo nocet.

Caculant, cæcis proximi sunt oculorum acie obtusa. Plautus: Num nam mihi oculi cæ-

cultant, est ne hic noster Hermio?

Caculare est cæcos imitari.

Caculus condidit, Prænestę. Vnde putant Cæcilios ortos, quorum erat nobilis familia apud Romanos. Alij appellatos eos dicunt à Cæcade Troiano Æneæ comite.

Cactũ vallum dicitur, in quo præacuti pali terræ adfixi, herbis vel frondib. occuluntur.

Cadem putant ex Græco dici, quod apud illos κτείνειν significat interficere.

Cadere à cędendo dictum.

Caditia tabernæ in via Appia à domini nomine sunt vocatæ.

Calassis, cælaueris.

Caelestia auguria vocant, cum fulminat, aut tonat.

Calibem dictum existimant, quod dignam cælo vitam agat.

Calla, quod ea cælentur, quę volumus esse occulta.

Cana apud antiquos dicebatur, quod nunc est prandium. *Vesperna*, quam nunc cęnam appellamus.

Canacula dicitur, ad quæ sualis ascenditur.

Carimoniarum causam alij ab oppido Cære dictã existimãt: alij à caritate dictam iudicant.

Cæsar, quod est cognomen Iuliorum, à cæsarie dictus est, quia scilicet cum cæsarie natus est.

Casariati, comati.

Cæsones appellantur ex vtero matris exsecti.

Cæstus vocantur & ij, quibus pugiles dimicant. & genus quoddam muliebris ornatus.

Calasis tunicæ genus quod Græcei κεκλίσεις dicunt. Alij dicunt nodum esse tunicæ muliebris, quo connexę circa ceruicem tunica submittitur.

Calathos Græci, nos dicimus quasillos.

Calathores dicebant serui ἀπὸ τῦ καλεῖν, quod est vocare: quia semper vocari possent ob necessitatem seruitutis.

Calbeos armillas dicebant, quibus triumphantes vtebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur.

Calces ampullæ plumbeæ.

Calicata ædificia calce polita. Calicatis calce politis.

Calim antiqui dicebant pro clam: vt *nis* pro nobis: *sam* pro suam, *im* pro eum.

Caliptra genus vestimenti, quo capita operiebant.

Calix, quod in eo calidum bibitur: vel à Græco κάλυξ.

Calones calcei ex ligno facti. Calones militum serui, dicti, quia ligneas clauas gerebant, quæ Græci κῶλα vocant. Is quoque qui huiusmodi telo vtitur, *clauator* appellatur.

Calpar vinum nouum: quod ex dolio demitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacrificij causa ante, quam gustetur. Iouia. prius sua vina libabant, quæ appellabant *festa vinalia*. ¶ Calpar genus vasis fictilis.

Calpurnij à Calpo Numæ regis filio sunt oriundi.

Camara, & *camuri boues* à curuatione, ex Græco κάμαρα dicuntur.

Camelis virginibus supplicare nupturæ solitæ erant.

Camenæ musæ à carminibus sunt dictæ: vel quod canunt antiquorum laudes: vel quod sint castæ mentis præsides.

Camillus proprie appellatur puer ingenuus.

Cana dicunt Græci, nos canistra, & per deminutionem canistellam.

Canalicolæ forenses, homines pauperes dicti, quod circa canales fori consisterent.

Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per deminutionem *cancelli*, ex quo genere sunt *calces*, qui per deminutionem appellantur calculi.

Candelabrum dictum, quod in eo candelæ figantur.

Canentes capitis ornamenta.

Canephora mulier appellatur, quæ fert canum, id est qualum; quod est cistæ genus.

Canicæ furfures de farre, à cibo canum vocatæ.

Canitudinem pro canitie. Plautus: Stultus est aduersus ætatem, & capitis canitudinem.

Cannensem cursorem Titinius pro pistore dixit.

Canta pro cantata ponebant.

Cantherius hoc distat ab equo, quod maialis à verre, capus à gallo, verux ab ariete. est. n. cantherius equus, cui testiculi amputantur.

Canturnus nomen loci.

Caperatum rugosum, à cornuum caprinorum similitudine dicitur.

Capidulum genus vestimenti, quo caput tegebatur.

Capillatam vel capillarem arborem dicebant, in qua capillum tonsum suspendebant.

Capis poculi genus dictum à capiendo.

Capta deorum appellabantur fasciculi facti de verbenis.

Capital facinus, quod capitis pœna luitur. Capital linteum quoddam, quo in sacrificiis vtebantur.

Capitalis lucus, vbi si quid violatum est, caput violatoris expiatur.

Capitarium æs, quod capi potest.

Cappas marinos equos Græci à flexione posteriorum partium appellant.

Capræ dictæ, quod omne virgultum carpant, siue à crepitu crurum. Vnde & *crepas* eas prisci dixerunt.

Capreoli vitium cincinni intorti, quia ad locum capiendum tendunt appellati.

Caprilia appellatur ager, qui vulgo ad Capræ paludes dici solet.

Caprona equorum iubæ in frontem deuexæ dictæ quasi à capite pronæ.

Caprunculum vas fictile.

Capsæ à Græco appellantur. Has illi κάμπτρας dicunt.

Capsit, prehenderit.

Captus locus dicitur ad sacrificandum legitime constitutus.

Capuam in Campania quidam à Capy appellatam ferunt, quem à pede introrsus curuato nominatum antiqui, nostri *Falconem* vocant: alij à planicie regionis.

Capulum & manubrium gladij vocatur: & id quo mortui efferuntur: vtrunque à capiendo dictum, sane à capulo fit capularis.

Caput ex Græco, dictum quod illi interdum κάρη dicunt.

Carinantes, probra obiectantes, à carina dicti, quæ est infima pars nauis: sic illi sortis infimæ.

Carissam apud Lucilium vafram significat.

Carnificis loco habebatur is, qui se vulneraßet, vt moreretur.

Casa à cauatione dicta.

Casaria, quæ custodit casam.

Cascum, antiquum.

Caseus à coeundo dictus.

Casinam fabulam Plautus inscripsit ab ancillæ nomine Casina, quam amari à sene introduxit.

Casnar, senex Oscorum lingua.

Cassabundus crebro cadens.

Cassia via à Cassio strata.

Cassiculum, reticulum, à cassibus per deminutionem dictum.

Cassidam antiqui pro casside ponebant.

Casta mola genus sacrificij, quod Vestales virgines faciebant.

Castrensi corona donabatur, qui primus hostium castra pugnando introisset. cui insigne erat ex auro vallum.

Casus dicimus non modo ea, quæ fortuito hominibus accidunt, sed etiam vocabulorum formas, quia in aliam, atque aliam cadunt effigiem.

Catachresin tropum nos abusionem dicimus, cum alienis abutimur perinde, ac propriis cum propria deficiunt.

Catamitum pro Ganymede dixerunt, qui fuit Iouis concubitus.

Catampo genus est lusus.

Catax, claudus.

Catifons, ex quo aqua Petronia in Tiberim fluit; dictus, quod in agro cuiusdam fuerit Cati.

Catillatio graue opprobrium hominibus generosis obiiciebatur, siqui prouincias amicas populi Romani expoliassent.

Catillones appellabant antiqui gulosos.

Catones appellantur portus in mari interiores

res arte & manu facti.

Catularia porta Romæ dicta est, quia non longe ab ea ad placandum caniculæ sidus frugibus inimicum rufæ canes immolabantur, vt fruges flauescentes ad maturitatem perducerentur.

Catulinam carnem esitauisse, hoc est comedisse Romanos Plautus in Saturione refert.

Catulos genus quoddam vinculi, qui interdum *canis* appellatur.

Caudeca cistellæ ex iunco, à similitudine equinæ caudæ factæ.

Caudicariæ naues ex tabulis crassioribus factæ.

Caulares hostiæ dicebantur, quod cauiæ, id est pars hostiæ cauda tenus diceretur, & ponebatur in sacrificio pro collegio pontificum quinto quoque anno.

Cauillatio est iocosa calumniatio.

Cauillum, cauillatio, id est irrisio.

Cautionem dicebant, quam modo dicimus cautionem.

Caula, à cauo dictæ. antiquitus enim ante vsum tectorum oues in ancris claudebantur.

Cauum à chao dictum, & eius inanitate.

Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus, à Celere interfectore Remi qui initio à Romulo iis præpositus fuit qui primitus electi fuerunt ex singulis curiis deni, ideoque omnino trecenti fuere.

Celibari hasta caput nubentis comebatur, quæ in corpore gladiatoris stetisset abiecti, occisique, vt quemadmodum illa coniuncta fuerit cum corpore gladiatoris, sic ipsa cum viro sit. vel quia matronæ Iunonis Curitis in tutela sint, quæ ita appellabatur à ferenda hasta. quæ lingua Sabinorum *curis* dicitur. vel quod fortes viros genituras ominetur. vel quod nuptiali iure imperio viri subiicitur nubens: quia hasta summa armorum, & imperij est. quam ob causam viri fortes ea donantur, captiui sub eadem veneunt, quos Græci δορυαλώτους & δορυκτήτους vocant.

Celsus, ex Græco κέλης eques dictus.

Cenina vrbs, quæ fuit vicina Romæ, à Cenite conditore appellata.

Censere nunc significat putare, nunc suadere, nunc decernere.

Censio æstimatio. vnde *censores*. *Censio hastaria* dicebatur, cum militi multæ nomine ob delictum militare indicebatur, quod hastas daret. *Censionem facere* dicebatur censor, cum multam equiti inrogabat.

Censores dicti, quod rem suam quisque tanti æstimare iubitus sit, quantum illi censuerint.

Censui censendo agri proprie appellantur, qui & emi, & venire iure ciuili possunt.

Centaurion medicamentum à Chirone centauro inuentum.

Centenariæ cænæ dicebantur, in quas lege Licinia non plus centussibus, præter terra nata impendebatur: id est, centum assibus (qui erant breues nummi ex ære.)

Centenas pondo dicebant antiqui referentes ad libras.

Centumuiralia iudicia à centum viris sunt dicta. Nam, cum essent Romæ triginta & quinque tribus, (quæ & curiæ dictæ sunt) terni ex singulis tribubus sunt electi ad iudicandum, qui centumuiri appellati sunt, & licet quinque amplius, quam centum fuerint, tamen quo facilius nominarentur, centumuiri sunt dicti. Centumuiralia iudicia, quæ centumuiri iudicabant.

Centuria in agris significat ducenta iugera: in re militari centum homines.

Centuriata comitia, (item curiata) dicebantur, quia populus Romanus (per centenas turmas diuisus erat.)

Centuriatus ager in ducenta iugera definitus. quia Romulus centenis ciuibus ducenta iugera tribuit.

Centurionus antea, qui nunc Centurio, & *curionus* & *decurionus* dicebantur.

Cercolopis genus simiæ, quæ vltimam partem caudæ villosam habet.

Cercopa Græci appellant lucrari vndique cupientem. quasi κέρδος, quem nos quoque *lucrionem* vocamus.

Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus: quia candelis pauperes, locupletes cereis vtebantur.

Cermalus locus in vrbe sic nominatus.

Cernuus calciamenti genus.

Cerritus furiosus.

Cerrones leues & inepti à cratibus dicti: quod Siculi aduersus Athenienses cratibus pro scutis sunt vsi, quas Græci γέρρας appellant.

Ceruaria ouis, quæ pro cerua immolabatur.

Cerum, quod κέρατα, id est cornua gerat, dictus.

Cespes est terra in modum lateris cæsa, cum herba, siue frutex recisus & truncatus est.

Cesticillus appellatur circulus, quem superponit capiti, qui aliquid est laturus in capite.

Chalcidonicum genus ædificij, ab vrbe Chalcida dictum.

Chaos appellat Hesiodus confusam quandam ab initio vnitatem hiantem, patentemq. in profundum, ex eo & χάσκειν Græci, & nos *hiare* dicimus. Vnde *Ianus* detracta aspiratione nominatur ideo, quod fuerit omnium primus, cui primo supplicabant velut parenti, & à quo rerum omnium factum putabant initium.

Chilo dicitur cognomento à magnitudine labrorum. *Cilo* sine aspiratione, cui frons est eminentior, ac dextra, sinistraque velut recisa videtur.

Chœnica, mensuræ genus.

Choragium, instrumentum scenarum.

Cibus appellatur ex Græco, quòd illi *peram*, in qua cibum recondunt, κιβώτου appellant.

Cicatricare, cicatricem inducere.

Ciccum membrana tenuis malorum punicorum.

Cicendela genus muscarum, quod noctu lucet, videlicet à candore. Vnde etiam *candelabra* putantur appellata.

Circuma auis noctua.

Ciere nominare.

Cilium est folliculus, quo oculus tegitur. vnde fit *supercilium*.

Cillibæ, mensæ rotundæ.

Cimbri lingua Gallica latrones dicuntur.

Cimmerij dicuntur homines qui frigoribus occupatas terras incolunt. quales fuerunt inter Baias & Cumas in ea regione, in qua conuallis satis eminenti iugo circundata est, quæ neque matutino, neque vespertino tempore sole contegitur.

Cincia locus Romæ, vbi Cinciorum monumentum fuit.

Cincta flaminica veste velata.

Cingula noua nupta præcingebatur, quod vir in lecto soluebat, factum ex lana ouis: vt sicut illa in glomos sublata coniuncta inter se sit; sic vir suus secum cinctus, vinctúsq; esset. Hunc Herculaneo nodo vinctum vir soluit omnis gratia: vt sic ipse felix sit in suscipiendis liberis, vt fuit Hercules, qui LXX. liberos reliquit.

Cingulos appellabant homines, qui in his locis, vbi cingi solet, satis sunt tenues.

Cinxia Iunonis nomen sanctum habebatur in nuptiis, quod initio coniugij solutio erat cinguli, quo noua nupta erat cincta.

Circanea dicitur auis, quæ volans circuitum facit.

Circites, circuli ex ære facti.

Circumlud'um ius prædiorum.

Cispius mons in vrbe Esquilinæ regionis denomine cuiusdam hominis dictus.

Cisterna dicta est, quod cis in est infra terram.

Citeria appellabatur effigies quædam arguta, & loquax, ridiculi gratia, quæ in pompa vehi solita sit. Cato in M. Cæcilium. Quid ego cum illo disertem amplius, quem ego deniq; credo in pompa vectitatum ire ludis pro citeria, atque cum spectatoribus sermocinaturum?

Citimus, extremus. Vls enim facit vltra, vltimus cis, citra, citimus.

Citior comparatiuum à cito. Plautus. Nullam ego rem citiorem apud homines esse, quam famam reor.

Citrosa vestis appellata est à similitudine citri.

Ciuicam coronam ciuis salutis suæ causa seruatus in prælio dabat, quæ erat ilignea frondem habens perennem.

Clacendix, genus conchæ.

Clam à claubis dictum, quod his, quæ cælare volumus, claudimus.

Claritudinem claritatem.

Classes clypeatas antiqui dixerunt, quos nunc exercitus vocamus.

Classici testes dicebantur, qui signandis testamentis adhibebantur.

Classis procincta, exercitus instructus.

Claua teli genus, qua Hercules vtebatur.

Clauata dicuntur aut vestimenta clauis intertexta, aut calciamenta clauis confixa.

Claudere & clauis ex Græco descendit. cuius rei tutelam penes Portumnum esse putabant, qui clauim manu tenere fingebatur, & deus putabatur esse portarum.

Claudiana tonitrua appellabantur, quia Claudius Pulcher instituit, vt ludis post scenam collectus lapidum ita fieret, vt veri tonitrus similitudinem imitaretur. nam antea leues admodum, & parui sonitus fiebant, cum clauis & lapides in labrum æneum coniicerentur.

Clauum consuetudo erat mulieribus donare ob significandam partus facilitatem.

Clausula, quam Græci κατάληξιν vocant, à breui conclusione est appellata.

Clauus annalis appellabatur qui figebatur in parietibus sacrarum ædium per annos singulos, vt per eos numerus colligeretur annorum.

Clientam pro cliente Plautus dixit.

Clingere cingere à Græco κλείειν dici manifestum est.

Clitellæ dicuntur non tantum eæ, quibus farcinæ conligatæ mulis portantur, sed etiam locus Romæ propter similitudinem. & in via Flaminia loca quædam deuexa subinde & accliua. est etiam tormenti genus eodem nomine appellatum.

Cliuia auspicia dicebant, quæ aliquid fieri prohibebant. omnia enim difficilia cliuia vocabant. vnde & *cliui* loca ardua.

Cloacæ à conluendo dictæ.

Cloacale flumen dixit Cato pro cloacarum omnium conluuie.

Cloacare, inquinare, vnde & cloacæ dictæ.

Clœlia familia à Clœlio Æneæ comite est appellata.

Clœliæ fossæ à Clœlio duce Albanorum dictæ.

Clucidatum dulce, & suaue dicebatur.

Cluma folliçula ordei.

Clunaclum cultrum sanguinarium dictum vel quia clunes hostiarum diuidit: vel quia ad clunes dependet.

Clunas simias à clunibus tritis dictas existimant.

Clunes masculini. Plautus: Quasi lupus ab armis valeo, clunes infractos fero.

Clutum Græci κλυτὸν dicunt. Vnde accepta præpositione fit *inclutus*. In enim sæpe augendi causa adiicimus, vt inuocauit, inclamauit.

Clypeum antiqui ob rotunditatem etiam corium bouis appellarunt, in quo fœdus Gabiorum cum Romanis fuerat adscriptum.

Cnasonas, acus, quibus mulieres scalpunt caput.

Cnephosum antiqui dicebant tenebricosum. Græci enim κνέφας appellant obscurum.

Cocetum genus edulij ex melle & papauere factum.

Coclacæ dicuntur lapides ex flumine rotundi ad coclearum similitudinem.

Coctiones dicti videntur à cunctatione, quod in emendis, vendendisque mercibus tardè perueniant ad iusti pretij finem. Itaque apud antiquos prima syllaba per V literam scribebatur.

Coctum à cogendo dicitur, quia coquendo coartetur, vt ad vtilitatem vescendi perducat.

Cocula vasa ænea coctionibus apta. alij cocula dicunt ligna minuta, quibus facile decoquantur obsonia.

Codeta ager, in quo frutices existunt in modum codarum equinarum. Codeta appellatur ager trans Tiberim, quod in eo virgulta nascuntur ad caudarum equinarum similitudinem.

Cœlius mons dictus est à Cœle quodam ex Etruria, qui Romulo auxilium aduersus Sabinos præbuit: eo quod in eo domicilium habuit.

Cœpiam futurum tempus ab eo, quod est cœpi. Cato: Cœpiam seditiosa verba loqui. Inuenitur quoque apud maiores & infinitiui modi *cœpere*.

Cogitatim aduerbialiter, pro cogitare.

Cogitatio dicta velut coagitatio, id est longa eiusdem rei agitatio in eadem mora consilij explicandi.

Cognitor est qui litem alterius suscipit coram eo, cui datus est. *procurator* autem absentis nomine auctor fit.

Cognitu facilia eadem ratione dicitur, qua dictu facilia & perfectu, & factu facilia.

Cognomines dicuntur, qui eiusde sunt nominis.

Cohum lorum, quo remo buris cum iugo conligatur, à cohibendo dictum. Cohum poetæ cælum dixerunt à chaos; ex quo putabant cælum esse formatum.

Coinquire, deputare.

Collus quoque masculine dixerunt: est enim genus tormenti è corio.

Colluuiaris porcus dicitur, qui cibo permixto & colluuione nutritur.

Colophon dixerunt, cum aliquid finitum significaretur.

Colossus à Caleto artifice, à quo formatus est, dictus. Fuit enim apud Rhodum insulam statua solis alta pedes centum & quinque.

Columnæ dictæ, quod culmina sustineant.

Columa hastilia ex corno arbore facta.

Comedum bona sua consumentem antiqui dixerunt. Comedo comedonis, qui, vt supra, bona sua consumit.

Comissatio à vicis, quos Græci κώμας dicunt, appellatur. in his enim habitabant prius, quam oppida conderentur. quibus in locis alij alios conuictus causa inuitabant.

Comitiales dies appellabant, cum in comitio conueniebant. qui locus à coeundo, id est simul veniendo dictus est.

Commentacula virgæ, quas flamines portant pergentes ad sacrificium, vt à se homines amoueant.

Commentaculum genus virgulæ, quæ in sacrificiis vtebantur.

Committere proprie est insimul mittere. Nunc eo vtimur & pro facere, aut pro relinquere, aut pro incipere.

Commugento, conuocanto.

Comœdias constat appellari ex eo, quod initio in vicis iuuenes cantare soliti essent conuenientes.

Comœdite figuratum à comœdo. Plautus: Euge heus adstitisti & dulce. & comœdice.

Comparsit Terentius pro compescuit posuit.

Compascuus ager, relictus ad pascendum communiter vicinis.

Comperce pro compesce dixerunt antiqui.

Compernes nominantur homines genibus plus iusto coniunctis.

Compescere est velut in eodem pascuo continere.

Compescere lucum, est lucum suis finibus cohibere.

Compilare est cogere, & in vnum condere.

Compitalia festa, quæ in compitis peragebant.

Compluriens à compluribus significat sæpe. Cato: Contumelias mihi dixisti compluriens.

Comparedes eiusdem rei populo sponsores.

Compsus, id est ornatus, à Græco descendit, apud quos κομψὸν dicitur comere. & κόσμος, quod apud nos comis. & comæ dicuntur capilli cum aliqua cura compositi.

Conauditum, coauditum: sicut coangustatum dicitur.

Conceptiua feriæ festa dicebantur, quæ in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

certis diebus seruabantur, quotannis, vt *sementina, compitalicia.*

Concilabulum dicitur locus, vbi in concilium conuenitur.

Conciliatrix, dicitur, quæ viris conciliat vxores, & vxoribus viros.

Concilium dicitur à populi consensu: siue concilium dicitur à *concalando*, id est vocando.

Concinnare est ante componere. *Concinere* enim conuenire est.

Concio conuentus dicta, quasi conuocatio. Concio significat conuentum, non tamen alium, quam eum, qui à magistratu, vel à sacerdote publico per præconem conuocatur. Concionem antiqui masculino genere posuere.

Concipilauisti dictum à Næuio pro corripuisti, & inuolasti.

Conclauata dicebantur, quæ sub eadem erant claue.

Conclauia dicuntur loca quæ vna claue clauduntur.

Condere, componere. Condere proprie est in vnum, & interiorem locum dare ad custodiam faciliorem. quod verbum nunc significat conscribere: nunc facere: nunc componere, & instruere.

Condicere est dicendo denuntiare.

Condictio in diem certum eius rei, quæ agitur, denuntiatio.

Condictum est, quod in communi est dictum.

Condulus anulus. *Condalium* similiter anuli genus.

Confecerunt, vna fecerunt.

Confecta sus dicebatur, quæ cum omni fetu adhibebatur ad sacrificium.

Conflages loca dicuntur, in quæ vndique confluunt venti.

Confœdusti fœdere coniuncti.

Confugedam antiqui, confugium dicebant.

Congruere dictum est à gruibus, quæ non se segregant, siue cum volant, siue cum pascunt.

Coniector, interpres somniorum.

Conium genus libaminis, quod farina conspersa faciebant. Comitum Afranius pro ornatu & excultu posuit.

Coniuola occulta.

Conlatia oppidum fuit prope Romã, eo quod ibi opes aliarum ciuitatum fuerint conlatæ: à qua *porta* Romæ *Conlatina* dicta est.

Conlatiuum sacrificium dicitur, quod ex conlatione offertur.

Conlatiuum ventrem magnum, & turgidum dixit Plautus, quia in eum omnia edulia conferuntur.

Conlutare dicebant, cum profanæ siluæ rami deciderentur officientes lumini.

Conquirere, coercere.

Conregione, è regione.

Conruspari, conquirere. Plautus: Conruspare tua consilia in pectore.

Conscripti dicebantur, qui ex equestri ordine patribus adscribebantur, vt numerus Senatorum expleretur.

Consentia sacra, quæ ex multorum consensu sunt statuta.

Considerare à contemplatione siderum videtur appellari.

Consilium vel à consulendo dicitur, vel quod in vnam sententiam plurium mentes consiliant & conueniant. sed à silentio credibilius factum putatur quo maxime innenitur.

Considere Ennius pro conticuere posuit.

Consiluere apud Ennium pro conseptum reperitur. Consiptum clauis præfixum.

Consponsor, coniurator.

Consponsos antiqui dicebant fide mutua conligatos.

Consternatio, quæ est concitatio quædam subita ex aliquo metu: à sternutamento deducta est: quod eo toto concutimur corpore.

Constitutus hominum à consistentium multitudine appellatur.

Consualia ludi dicebantur, quos in honorem Consi faciebant: quem deum consilij putabant.

Consuetionem Plautus pro consuetudine dixit.

Consulas antiqui ponebant, non tantum pro consilium petas, & perconteris: sed etiam pro iudices, & statuas.

Contagionem esse dicendum, non contagium.

Contemplari dictum est à *templo*: id est loco, qui ab omni parte aspici, vel ex quo omnis pars videri potest, quem antiqui templum nominabant.

Contestari est, cum vterque reus dicit, Testes estote. Cõtestari item dicuntur duo, aut plures aduersarij, quod ordinato iudicio vtraque pars dicere solet Testes estote.

Contignum frustum carnis cum septem costis demptum.

Contrarium æs, graue æs.

Contubernales dicuntur à tabernis, quæ fiebant ex tabulis. vnde & *tabernacula* dicta sunt, licet ex tentoriis, & ex pellibus fiant.

Contubernium dicitur contubernalium habitatio.

Contuoli oculi sunt in angustum coacti conniuentibus palpebris.

Conuallis est planities ex omni parte comprehensa montibus, collibúsve. *Vallis* duobus lateribus inclusa planities. Vallis deminutiuum vallicula facit.

Conuenta conditio dicebatur, cum primus sermo de nuptiis, & earum conditione habebatur.

Conuentus quattuor modis intelligitur. Vno cum

cum quemlibet hominem ab aliquo conuentum esse dicimus: Altero, cum significatur multitudo ex compluribus generibus hominum contracta in vnum locum: Tertio, cum à magistratibus iudicij causa populus congregatur: Quarto, cum aliquem in locum frequentia hominum supplicationis, aut gratulationis causa colligitur.

Conuexum est ex omni parte declinatum, qualis est natura cæli, quod ex omni parte ad terram versus declinatum est.

Conuicium à vicis in quibus prius habitatum est, videtur dictum: vel immutata littera quasi conuocium.

Conuori, iisdem votis obligati.

Copena taberna copiis dicta.

Coquitare pro coctitare, id est frequenter coquere, Plautus posuit.

Coquum & pistorem apud antiquos eundem fuisse accepimus. Næuius, Coquus inquit, edit Neptunum, Venerem, Cererem; significat per Cererem panem, per Neptunum pisces, per Venerem holera.

Corbita dicuntur naues onerariæ: quod in malo earum summo pro signo corbes solerent suspendi.

Corculum à corde dicebant antiqui solertem, & acutum. Plautus in Casina: Ego sum liber Meum corculum melliculum, verculum.

Corda frumenta, quæ sero matureſcunt, vt *serum cordum.*

Corgo apud antiquos pro aduerbio, quod est profecto ponebatur.

Corinthienses ex eo dici cœperunt, ex quo coloni Corinthum sunt deducti, qui antea Corinthij sunt dicti. quam consuetudinem seruamus etiam cum Romanenses, & Hispanienses, & Siculienses negotiatores dicimus, qui in alienis ciuitatibus negotiantur.

Corius apud antiquos masculino genere dicebatur. Plautus: Iam tibi tuis meritis crassus corius redditus est. Pari modo diuerso genere dicebant, hæc ludus, hæc metus, hæc amnis, hic frons.

Cornificarum diuarum locus erat trans Tiberim cornicibus dicatus, quod in Iunonis tutela esse putabantur.

Cornua Liberis patris simulachro adijciuntur, quem inuentorem vini dicunt: eo quod homines nimio vino truces fiunt.

Corolla deminutiuum est à corona. corollam noua nupta de florib. verbenis, herbísque à se lectis sub amiculo ferebat.

Corona, cum videatur à choro dici, caret tamen aspiratione: siue coronæ dicuntur, quod cohonorent eos, quibus imponuntur.

Corpulentis Ennius pro magnis dixit. nos corpulentum dicimus, corporis obesi hominem.

Cossi ab antiquis dicebantur natura rugosi corporis homines, à similitudine vermium ligno editorum, qui cossi appellantur.

Colstia lacus appellatur, quod in eo est insula Cotila nominata à Græcis.

Coturnium vas, quo in sacrificijs vinum fundebatur.

Coturnix appellatur à sono vocis.

Cracentes graciles. Ennius: Succincti gladijs media regione cracentes.

Craticulum à Græco κρατὶς deducitur.

Crebristuro apud Ennium significat vallum crebris suris, id est palis, munitum.

Creduas, credas', Plautus: Ipsus nec amat, nec tu creduas.

Creperum, dubium. vnde *increpitare* dicimus, quia male dicta fere incerta, & dubia sunt.

Crepidines, saxa prominentia.

Crepitulum ornamentum capitis. id enim in capitis motu crepitum facit.

Crepus Romani lupercos dicebant à crepitu pellicularum, quem faciunt verberantes. Mos enim erat Romanis in lupercalibus nudos discurrere, & pellibus obuias quasque feminas ferire.

Creterre vocabulum trahitur à cratere, quod vas est vini.

Creui modo significat hereditatem adij: modo maior ætate, vel censu sum: modo iudicaui: modo diuisi. quæ omnia à duobus verbis cresco, & cerno veniunt: cuius vnius origo ex Græco trahitur, quod illi κρίνειν dicunt perficere.

Crines à discretione dicti, quam Græci κρίσιν appellant. nam iidem eos κρινίσαι vocant.

Crocatio, coruorum vocis appellatio.

Crocotilum valde exile. Plautus: Extortis talis cum crocotilis crusculis.

Crocotinum genus operis pistorij.

Crucium, quod cruciat. Vnde Lucilius vinum insuaue crucium dixit.

Crumina sacculi genus. Plautus: Dij bene vortant, tene, tene, crumina minuerint triginta minæ.

Crusculum deminutiuum à crure.

Crustoria tabernæ à vasis potorijs crustatis dictæ.

Crustumina tribus à Tuscorum vrbe Crustumena dicta.

Cubam Sabini vocant eam, quam militares lecticam. vnde videtur deriuatum esse *cubiculum.*

Cubans auspicatur, qui in lecto quærit augurium.

Culcita, quod tomento inculcatur, appellata.

Culigna vas potorium. Cato, Culignã inquit, in fæno Græco ponito, vt bene oleat. Culigna vas vinarium à Græco dicta, quam illi dicunt ὠλίγκα.

Culina vocatur locus, in quo epulæ in fune-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re combuntur.

Culiola cortices nucum viridium, dicta à similitudine culeorum, quibus vinum siue oleum continetur.

Culticula fusticulus quidem ligneus in sacris dicebatur.

Cumalter significat cum altero, dictum ab antiquis ita breuitatis causa, *vt sodes* pro si audes, *scilicet* pro scias licet, *sis* pro si vis.

Cumeram vocabant antiqui vas quoddã, quod opertum in nuptiis ferebant, in quo erant nubentis vtensilia, quod & camillum dicebant, eo quod sacrorum ministrum κάμιλλον appellabant.

Cumerum vas nuptiale à similitudine cumerarum, quæ fiunt palmeæ vel sparteæ ad vsum popularem, sic appellatum.

Cum imperio esse dicebatur apud antiquos, cui nominatim à populo dabatur imperium.

Cum populo agere, hoc est populum ad concilium, aut comitia vocare.

Cum potestate esse dicebatur de eo, qui à populo alicui negotio præficiebatur.

Cuncti significat quidem omnes, sed coniuncti & congregati: at vero *omnes* etiam si diuersis locis sint.

Cuniculum, id est foramen sub terra occultum, aut ab animali, quod simile est lepori, appellatur, quod subterfossa terra est latere solitum, aut à cuneorum similitudine, qui omnem materiam intrant findentes.

Cunire est stercus facere. vnde & inquinare.

Cupes, & cupedia antiqui lautiores cibos nominabant. inde macellum forum cupedinis appellabant. Cupedia autem à cupiditate sunt dicta. vel, sicut Varro vult, quod ibi fuerit Cupedinis equitis domus, qui fuerat ob latrocinium damnatus.

Cupressi mortuorum domibus ponebantur ideo, quia huius generis arbor excisa non renascitur: sicut ex mortuo nihil iam est sperandum, quam ob causam in tutela Ditis patris esse putabatur.

Cura dicta est, quasi cor edat: vel quia cor vrat.

Curatores dicuntur, qui pupillis loco tutorum dantur. siue illi qui rei frumentariæ, agrisve diuidundis præpositi sunt.

Curia, locus est, vbi publicas curas gerebant. *Calabra* curia dicebatur, vbi tantum ratio sacrorũ gerebatur. Curiæ etiã nominantur in quibus vniuicuiusque partis populi Romani quid geritur. quales sunt eæ, in quas Romulus populum distribuit numero triginta. (quibus postea additæ sunt quinque) vt in sua quisque curia sacra publica faceret, feriasque obseruaret. huisque curiis singulis nomina Curiarum virginum imposita esse dicuntur, quas virgines quondam Romani de Sabinis rapuerunt.

Curiales eiuidem curiæ, vt tribules, & municipes. *Curiales flamines* curiarum sacerdotes. *Curiales mensæ*, in quibus immolabatur Iunoni, quæ Curis est appellata.

Curiata comitia à curiis appellata.

Curij fana à Curio dicta. quia eo loco domum habuerat.

Curionem agnum Plautus pro macro dixit, quasi cura macruisset.

Curionia sacra, quæ in curiis fiebant.

Curionium as dicebatur, quod dabatur curioni ob sacerdotium curionatus.

Curis est Sabine hasta. Vnde Romulus Quirinus, quia eam ferebat, est dictus: & Romani à Quirino *Quirites* dicuntur. Quidam eum dictum putant à Curibus, quæ fuit vrbs opulentissima Sabinorum.

Curium Iunonem appellabant, quia eandem ferre hastam putabant.

Curriculo pro cursim ponebant. Plautus, Licet, inquit, vos abire curriculo.

Curriculus deminutiuum est à curru.

Curtij locus appellatur à Curtio, qui eo loco in profundissimum se ob salutem populi Romani proiecit hiatum.

Curules equi quadrigales. Curules magistratus appellati sunt, quia curru vehebantur.

Cussi irem pro ignauo dicebant antiqui.

Custodiam dicebant antiqui, quam nunc dicimus custodiam.

Custoditio est opera ad custodiendũ quid sũpta.

Cutis Græcam habet originem. hanc enim illi κόπτειν dicunt.

Cybele mater, quam dicebant magnam, ita appellabatur, quod ageret homines in furorem, quod Græci κυβίζειν dicunt. Cybele vero eadem dicta à loco, qui est in Phrygia.

Cybium dictum, quia eius medium æque paret in omnes partes, quod genus à geometris κῦβος dicitur. Vnde etiam tessellæ quadratæ κύβοι. Hinc & κυβεῖται genus piscis, quia piscãtes id genus piscium velut aleã ludant.

Cyllenius Mercurius dictus, quod omnem rem sermone sine manibus conficiat, quibus partibus corporis qui carent, κωλοὶ vocantur: ideoque quadratum eum fingunt. Alij volunt sic appellatum, quod in Cyllenia via sit nutritus. Alij quod in monte Arcadiæ Cyllene. Alii quod à Cyllene sit nympha educatus.

Cymbam Græci appellabant κυμβίον.

Cymbium poculi genus à similitudine nauis quæ dicitur cymba, appellatum,

Cynthius Apollo à Cyntho Deli mõte vocatus.

Cyparissæ appellantur acies quædam igneæ, quæ noctu apparere solent ad similitudinem cupressi.

Cyparissia dicuntur ignes prodigiosi à similitudine cypressorum.

Cypria Venus, quod ei primum in Cypro insula templum sit constitutum, vel quia parientibus

tibus præsideat, quod Græco οἴειν parere sit.

Cyprio boui merendam, Ennius sotadico versu cum dixit, significat id, quod solet fieri in insula Cypro, in qua boues humano stercore pascuntur. Idem cum dicit. Propter stagna, vbi lanigerum genus piscibus pascitur: esse paludem demonstrat, in qua nascuntur pisces similes ranunculis, quas oues consectatæ edunt.

Cytherea, Venus ab vrbe Cithera, in quam primum deuecta esse dicitur concha, cum in mari esset concepta.

D

Dacrimas pro lacrimas Liuius sæpe posuit nimirum, quod Græci appellant δάκρυα. Item *dauia*, quæ lautia dicimus, & dantur legatis hospitii gratia.

Dædalam à varietate rerum, artificiorumq. dictam esse apud Lucretium terram, apud Ennium Mineruam, apud Virgilium Circem facile est intelligere: cum Græce δαίδαλον, significet variare.

Dagnades sunt auium genus, quas Ægyptii inter potandum cum coronis demincere soliti sunt, quæ vellicando, mordicandoque & canturiendo assidue non patiuntur dormire potantes.

Dalmaticum lupinum ait esse Aurelius, Ælius stultum. Oscorum quoque lingua significat insanum. Santra vero dicit putat ipsum quem Græci δαίμονα, id est propter cuius fatuitatem quis miserari debeat.

Damium sacrificium, quod fiebat in operto in honorem Bonæ deæ, dictum à contrarietate, quod minime esset δημόσιον, id est publica. dea quoque ipsa δαμία, & sacerdos eius δαμιάς, appellabatur.

Danistæ, feneratores.

Danunt, dant.

Daps apud antiquos dicebatur res diuina, quæ fiebat aut hiberna sementa, aut verna. quod vocabulum ex Græco deducitur, apud quos id genus epularum δαὶς dicitur. Itaque & *dapticæ* se acceptos antiqui dicebant, significantes magnifice, & *dapticum negotium* amplum, ac magnificum.

Dasi, dari.

Daunia Appulia appellatur à Dauno Illyrico gentis claro viro, qui eam propter domesticã seditionem excedens patria occupauit.

Deactio, peractio.

Deblaterare est stulte loqui. Nam Græci βλάκας stultos appellant.

Decalicatum calce litum.

Decermina dicuntur: quæ decerpuntur purgandi causa.

Decima quæque veteres diis suis offerebant.

Decotes togæ detritæ.

Decrepitus est desperatus crepera iam vita vt *crepusculum* extremum diei tempus. Siue decrepitus dictus, quia propter senectutem nec mouere se, nec vllum facere potest crepitum.

Decultarunt, valde occultarunt.

Decumana oua dicuntur, & *decumani fluctus*, quia sunt magna. nam & ouum decimum maius nascitur, & fluctus decimus fieri maximus dicitur.

Decumanus appellatur *limes*, qui sit ab ortu solis ad occasum. Alter extransuersò currens appellatur *cardo*.

Decures, decuriones.

Decuriones appellantur, qui denis equitibus præsunt.

Dedita intelligitur valde data.

Defomitatum à fomitibus succisum, quibus confoueri erat solitum.

Defrensam detritam atque detonsam.

Defrui dicebant antiqui, vt deamare, deperire: significantes omnem fructum percipere.

Degere antiqui posuerunt pro expectare.

Degunere degustare.

Deinceps qui deinde cepit: vt *princeps*, qui primum cepit.

Deincipem antiqui dicebant proxime quenque captum, vt principem primum captum.

Deinde compositum est ex præpositione, & loci significatione: vt exinde, perinde, proinde, subinde: quæ item tempus significant.

Delapidata, lapide strata.

Deliberare à libella, qua quid perpenditur, dictum.

Delibrare aquam sulco deriuare.

Delicare ponebant pro dedicare.

Delicata dicebant diis consecrata, quas nunc delicata. Vnde adhuc manet *delicatus*, quasi lusui dicatus. *Dedicare* autem proprie est dicendo deferre.

Delicia est tignum quod à culmine ad regulas angulares infimas versus fastigatum collocatur, vnde *ædium delicia tum*, & *regulæ delicia res*.

Delinquere est prætermittere, quod non oportet præteriri. Hinc deliquia & delicta.

Delicium solis à deliquendo dictum, quod deliquat in cursu suo.

Deliquium apud Plautum significat minus.

Delubrum dicebant fustem delibratum, hoc est decorticatum, quem venerabantur pro deo.

Deluit, soluit. à Græco δλύειν

Demagis pro minus antiqui dicebant.

Deminutus capite appellatur, qui ciuitate mutatus est: & ex alia familia in aliam adoptatus: & qui liber alteri mancipio datus est: & qui in hostium potestate ve-

nit: & cui aqua, ignique interdictum est.
Demœ apud Atticos sunt, vt apud nos pagi.
Demum quod significat post, apud Liuium *demus* legitur. Alij demum pro duntaxat posuerunt.
Denariæ cæremoniæ dicebantur, & *tricenariæ*, quibus sacra adituris decem continuis diebus vel triginta certis quibusdam rebus carendum erat.
Denicales feriæ colebantur, cum hominis mortui causa familia purgabatur. Græci enim νέκυν mortuum dicunt.
Deorata, perorata.
Depeculatus à pecore dicitur, qui enim populum fraudat, peculatus pœna tenetur.
Deperire significat valde perire.
Depolitum perfectum, quia omnes profectiones antiqui politiones appellabant.
Depontani senes appellabantur, qui sexagenarij de ponte deiiciebantur.
Deprehensa dicitur genus militaris animaduersionis castigatione maior, ignominia minor.
Depubem porcum lactantem, qui prohibitus sit pubes fieri.
Depuuere, cædere, Lucilius: palmisque misellam Depuuit me, id est, verberauit me. quod ipsum ex Græco est πατέω.
Δίφθερα Græci appellant pelles nauticas, quas nos vocamus *segestria*.
Derogare proprie est, cum quod ex lege vetere, quo minus fiat, sancitur lege noua. derogare ergo detrahere est.
Desiderare & considerare à sideribus dici certum est.
Desinare desinere.
Despretus valde spretus.
Deteria porcæ, id est macilentæ.
Detractare est male tractare.
Detudes esse detunsos deminutos.
Deuersus dicebant deorsum versus.
Deuitare valde vitare.
Deus dictus est, quod ei nihil desit vel quia omnia commoda hominibus dat: siue à Græco δέος quod significat metum; eo quòd hominibus metus sit. sed magis constat id vocabulum ex Græco θεὸς esse dictum aspiratione dempta, qui mos antiquis nostris frequens erat.
Dextans dicitur, quia assi deest sextans, quemadmodum duodeuiginti & deunx.
Dextimum & finistimum antiqui dixerunt.
Dextra auspicia, prospera.
Dextrarum tibiarum genus est, quæ dextra tenentur.
Diabathra genus solearum Græcanicarum.
Dianius locus Dianæ sacratus.
Dicassit, dixerit.
Dice pro dic antiqui posuere.
Dicegrilia vocabatur, quæ nunc Puteoli:

quod ea ciuitas quondam iustissime regebatur.
Dici mos erat Romanis in omnibus sacrificijs, precibusque, POPVLO ROMANO, QVIRITIBVSQ. quod est Curensibus quæ ciuitas Sabinorum potentissima fuit.
Dictynna Diana, quam esse lunam putabant, dicta quod fulgore suo noctu omnia ostendit.
Dierectum dicebant per antiphrasin, volentes significare malum diem.
Dies dictus, quod diuini sit operis, siue ab Ioue eius, vt putabant, rectore, qui Græce Δία appellatur: siue quod aër diurnus dehiscat in candorem.
Diffarreatio genus erat sacrificij, quod inter virum & mulierem fiebat dissolutio. dicta diffarreatio, quia fiebat farreo libo adhibito.
Dignorant signa imponunt, vt fieri solet in pecoribus.
Dilaniare est discindere, & quasi lanam trahere, vnde *lacinia* & *lanius* dicitur, qui pecus discindit.
Dilectus militum, & is, qui significatur amatus, à legendo dicti sunt.
Diobolares meretrices dicuntur, quæ duobus obolis ducuntur.
Diomedea insula in qua Diomedes sepultus est excedens Italia.
Diomedis campi in Appulia appellantur, qui ei in diuisione regni, quam cum Dauno fecit, cesserunt.
Diox genus piscis frequens in ponto.
Dirigere apud Plautum inuenitur pro discedere.
Dirunciunt, depurgant.
Dirus, dei ira natus.
Dirutum are militem dicebant antiqui, cui stipendium ignominiæ causa non erat datum, quod æs dirruebant in fiscum, non in militis sacculum.
Disertim pro diserte dixerunt antiqui.
Dissertiones, diuisiones patrimoniorum inter consortes.
Dissertus à differendo dictus.
Dispensatores dicti, qui æs pensantes expendebant, non adnumerabant. hinc deducuntur expensa, siue dispensata, vel compensatitem compendium, dispendium, assipondium, dupondium.
Dispescere est proprie pecus à pastione deducere, vt compescere vna pascere, & in vno loco continere.
Dissulcus porcus dicitur, cum in ceruice seras diuidit.
Distisum, & pertisum dicebat, quod nunc distesum, & pertesum.
Dnidiam, dilcordiam.
Dinidicula antiqui dicebant, quæ nunc sunt castella,

castella, ex quibus à riuo communi aquam quisque in suum fundum ducit.
Dium antiqui ex Græco appellabant, vt à deo ortum, diurnum sub cælo lumen ἀπὸ τοῦ Διός. Vnde adhuc *sub* dio fieri dicimus, quod non fit sub tecto: & *interdiu*, cui contrarium est noctu. *Dium*, quod sub cælo est extra tectum, ab Ioue dicebatur, & *Dialis flamen*, & *Dius* heroum aliquis ab Ioue genus ducens. *Dium fulgur* appellabant diurnum, quod putabant Iouis, vt nocturnum Summani.
Doli vocabulo nunc tantum in malis vtimur: apud antiquos autem etiam in bonis rebus vtebantur. vnde adhuc dicimus *Sine dolo malo*: nimirum, quia solebat dici & bonus.
Doliola, locus in vrbe sic vocatus, quia inuadentibus Gallis Senonibus vrbem, sacra in eodem loco doliolis repositafuerunt. qua de causa eodem loco ne despuere quidem alicui licebat.
Domus à Græco venit δῶμος.
Donatica coronæ dictæ, quod his victores in ludis donabantur, quæ postea magnificentiæ causa institutæ sunt super modum aptarum capitibus, quali amplitudine fiunt cum lares ornantur.
Donum ex Græco quod illi vocant δῶρον.
Dorsum dictum, quòd pars ea corporis deuexa sit deorsum.
Dotem manifestum est ex Græco esse. nam δίδοται dicitur apud eos dare.
Dracones dicti ἀπὸ τοῦ δρακεῖν, quod est videre. clarissimam enim dicuntur habere oculorum aciem. qua ex causa incubantes eos thesauris custodiæ causa finxerunt antiqui. Ideoque Æsculapio adtribuuntur: quod vigilantissimi generis putantur. quæ res medicinæ maxime necessaria est.
Dubenus apud antiquos dicebatur, qui nunc dominus.
Dubiat, Dubitat.
Duco, cum pro puto ponimus, ex Græco deducitur, quod illi dicunt δοκῶ.
Duellum, bellum videlicet quod duabus partibus de victoria contendentibus dimicatur. Inde & *perduellis*, qui pertinaciter retinet bellum.
Duicensus dicebatur cum altero, id est cum filio, census.
Duidens hostia bibens.
Duis duas habet significationes. nam & pro dis ponebantur, & pro dederis.
Dumeta antiqui, quasi dumiceta appellabant, quæ nos dumeta.
Dumosa. frondosa.
Duodeuiginti dicendi cõsuetudinẽ à Græcis traxisse videmus, qui sic enunciant δυοκαίεικοσι.
Duonum bonum.
Duplatis, duplicabis.
Duplionem antiqui dicebant, quod nos duplum.

venit autem à Græco διπλόω.
Dumoso in loco apud Liuium significat dumosum locum. antiqui enim inscribebant S litteram, & dicebant cosmittere pro committere, & casmenæ pro camenæ.

E

Eamus ex Græco ἴωμεν.
Eapse, eaipsa.
Eccere iusiurandum est, ac si dicatur per Cererem, vt aceastor, ædepol. alij eccere pro ecce positum accipiunt.
Edeatra, qui præsunt regijs epulis, dicti ἀπὸ τοῦ ἐδεσματίου.
Edecimata, electa.
Ederam flamini diali neque tangere, neque nominare fas erat: pro eo quod edera vincit ad quodcunque se applicat. Sed ne anulum quidem gerere ei licebat solidum, aut aliquem in se habere nodum.
Effascinatum exertum, quod scilicet omnes exerto brachio sint exfilati, id est extra vestimentum filo contextum.
Effari, & effata à fando, quod ipsum ex Græco φάσθαι.
Effata, elocuta.
Egens velut exgens, cui ne gens quidem sit reliqua.
Egeriæ nymphæ sacrificabant prægnantes, quod eam putabant facile conceptam aluum egerere.
Egretus & adgretus ex Græco sunt ducta, à surgendo, & proficiscendo. Vnde & Nycte gresia, quasi noctisurgium.
Eiuratio significat id, quod desideretur, non posse præstari. Plautus: eiurauit militiam.
Elacatena genus salsamenti, quod appellatur vulgo malandrea.
Elaudare plus quam nominare.
Electebræ argentariæ meretrices, ab eliciendo argento dictæ.
Electabo, eliciam.
Elices sulci aquarij, per quos aqua collecta educitur eliris.
Elinguem sine lingua.
Elixa à liquore dicta.
Elucum significat languidum, & semisomnum: vel, vt alij volunt, allucinatorem, & nugarum amatorem siue halonem, id est hesterno vino languentem, quem ἐῶλον vocitant Græci.
Elumbem, euulso lumbo.
Em pro eum ab eo, quod est is.
Emancipati duobus modis intelliguntur, aut ij qui ex patris iure exierunt, aut ij, qui aliorum fiunt dominij. quorum vtrunque fit mancipatione.
Emem eundem.
Emere quod nunc est mercari, antiqui accipiebant pro sumere.
Empanda, paganorum dea.

Emptium militem mercenarium.
Emussitata, ad amussim facta.
Endoitium, initium.
Endoploratо implorato, quod est cum quæstione inclamare. *Implorare* namque est cũ fletu rogare, quod est proprie vapulantis.
Endoprocinctu, in procinctu. significat autem cum ex castris in prælium exitum est. *procinctos* quasi præcinctos, atque expeditos. nam apud antiquos togis incinctu pugnasse dicuntur.
Ennam etiam ne.
Ennbro inhibenti.
Enunquam ecquando.
Epeus nomen cuiusdam fabri, qui equum Dureum fecit.
Epicrocum genus amiculi croco tinctum, tenue & perlucidum.
Epilimma genus viliſſimi vnguenti.
Epistylium trabs, quæ super columnas ponitur.
Epolones dicebant antiqui, quos nunc epulones dicimus. Datum autem est his nomen, quod epulas indicendi Ioui, ceteriſque dijs potestatem haberent.
Epulam antiqui etiam singulariter posuere.
Equlares appellabantur, qui in quibusdam ludis nocte epulabantur.
Equestre as, quod equiti dabatur.
Equiria ludi, quos Romulus Marti instituit per equorum cursum, qui in campo Martio exercebantur.
Equirine, iusiurandum per Quirinum.
Equo vehi flamini diali non licebat, ne si longius digrederetur, sacra neglegerentur.
Equitare antiqui dicebant equum publicum merere.
Equus Marti immolabatur, quod per eius effigiem Troiani capti sint: vel quod eo genere animalis Mars delectari putaretur.
Erctum cirúmque fit inter consortes, vt in libris legum Romanorum legitur. *Erctum* à cœrcendo dictum, vnde & ercisçundæ & ercisci. *Citum* autem est vocatum à ciendo.
Erebum Vergilius interdum obscuritate quandam esse describit apud inferos, cum ait. Imas Erebi descendit ad vmbras. Interdum flumen eiusdem loci, dicens. Et magnos Erebi transnauimus amnes. Varro vero Erebo natam noctem ait. Vnde est & illud: Erebo creata fuscis crinibus nox te inuoco.
Ergo correptum, significat idem, quod apud Græcos οὖν, producte, idem quod χάριν, hoc est gratia: cum scilicet gratia intelligitur pro causa. Sed illud superius etiam sine exemplis notum est: hoc inferius, sic formatur: cum dicimus de aliquo, statua donatus est honoris, virtutisque ergo, id est honoris, virtutisque causa.
Eritudo seruitudo.

Erugere semel factum significat, quod *eructare* sæpius. illud enim perfectæ formæ est, hoc frequentatiuæ.
Eruum & eruilia à Græco sunt dicta, quia illi eruum ὄροβον, eruilia ὀροβῖνον appellant.
Escariæ mensæ quadratæ vocantur, in quibus homines epulantur. *Anelabris* ea quæ in sacrificando dijs *anclatur*, quod est hauritur, ministraturque.
Escit erit.
Euboicum talentum nummo Græco septem millium, & quingentorum ciſtophorum est, nostro quattuor milium denariorum.
Eudiacon lineum filum, quod medici extremo in clysterio relinquunt, per quod climos emittitur.
Euelatum, euentilatum. Vnde *velabra*, quibus frumenta ventilantur.
Euerriator vocatur, qui accepta iure hereditate iusta facere defuncto debet. quæ si non fecerit, seu quid in ea re turbauerit, suo capite luat. id nomen ductum à verrendo. Nam *exuerræ* sunt purgatio quædam domus, ex qua mortuus ad sepulturam ferendus est, quæ fit per euerriatorem certo genere scoparum adhibito, ab extra verrendo dictarum.
Eum antiqui dicebant pro eorum.
Europam tertiam orbis partem ab Europa Agenoris filia certum est appellari. Sed alij de amore Iouis in taurum versi narrant. Alij eam à prædonibus raptam. & nauem, quæ Iouis tutelam effigiem tauri habuerit, in eam regionem esse delatam. Quidam ob pulchritudinem regionis per simulationem raptæ filiæ occupatam eam terram ab Agenore, & Phœnicibus ferunt.
Exagogen, euectionem.
Examen est & æquamentum & iudicij inuestigatio, & apum congregatio, vel locustarum.
Examussim, regulariter. *amussis* enim regula fabrorum est. vel, vt alij volunt ferramentum, quo in poliendo vtuntur.
Exantlare, exhaurire.
Exbuetes exinteratas; siue exbuæ, quæ ebiberunt, quasi epotæ.
Excadere, egredi.
Excidionem vrbis à cædendo dictam manifestum est.
Exbiet, excutiet.
Excipuum, quod excipitur, vt *præcipuum*, quod ante capitur.
Excudere, pro cudere, & incus ipsa à cudendo dicta sunt.
Exdorsua, dorsum consringet alij eximе.
Exedua, exuuiæ.

Exemplum

Exemplum est, quod sequamur, aut vitemus: *exemplar*, ex quo simile faciamus. Illud animo æstimatur, istud oculis conspicitur.
Exercirent, sarcirent.
Exercitionem exerciti dicebant antiqui: exercitationem exercitati. Item exercitiorem, exercitissimum: sicut ab exercitato, exercitatiorem, exercitatissimum.
Exercitus & militum copia dicitur: & homo multis negotijs exercitus. sed superius quarti ordinis, hoc secundi est.
Exesto extra esto: sic enim lictor in quibusdam sacris clamitabat: *hostis, vinctus, mulier, virgo exesto*, scilicet interesse prohibebatur.
Exfit purgamẽtum, vndeadhuc manet suffitio.
Exfutt, exfusi: vt mertat pro mersat.
Exgregia, egregiæ: id est egregie lectæ.
Exhauflant, efferunt.
Exiles & ilia à tenuitate viarum, quas Græci in chartis ita appellant, videntur esse dicta.
Exilica causa, quæ aduersus exulem agitur.
Eximium inde dici cœptum, quod in sacrificijs oprimum pecus è grege eximebatur: vel quod primum erat natum.
Exin metri causa dicitur pro exinde.
Exinfulabat exerebat. infulasenim sacerdotum, filamenta vocabant.
Existimare dictum est ab æstimatione.
Exitium antiqui ponebant pro exitu. nunc exitium pessimum exitum dicimus.
Exodium exitum.
Exomides sunt comici vestitus exertis humeris.
Exoletus qui adolescere, id est crescere desiit.
Exoriri surgere.
Expapillato brachio exerto: quod cum fit, papilla nudatur.
Expatare, in locum patentem se dare, siue in spatium se conferre.
Expectorat, ex pectore eiicit.
Expergitus, ab alio excitatus: quem solemus dicere expergefactum.
Experites imperitos.
Experrectus, à corrigendo se vocatus; quod fere facimus recentes à somno. Experrectus est, qui per se vigilare cœpit.
Explenunt, explent.
Explorare antiquos pro exclamare vsos: sed postea prospicere, & certum cognoscere cœpit significare. itaque speculator ab explorare hoc distat, quod *speculator* hostilia silentio perspicit, *explorator* pacata clamore cognoscit.
Exporgere porro agere, exporrigere.
Expreta antiqui dicebant, quasi expertia habita.
Exrogare est, ex lege vetere aliquid eximere per nouam legem.
Exta dicta, quod ea dijs prosecentur, quæ maxime extant, eminentque.
Externus est alienæ terræ.

Exterraneus ex alia terra. Exterraneus quoque dicitur, & qui ante tempus natus, vel potius eiectus est. dictus autem exterraneus quod eum mater exterita aluo eiecit.
Extimum extremum significat, vt ita intimo sit contrarium.
Extrarium ab extraneo sic distinguitur. *extrarius* est, qui extra focum, sacramentum, iusque sit. *extraneus* ex altera terra, quasi exterraneus.
Exugentes, exprimentes.
Exuuiæ ab exuendo dictæ.

F

Fabam nec tangere nec nominare Diali flamini licet, quod ea putatur ad mortuos pertinere. Nam & lemuralibus iacitur faruis, & parentalibus adhibetur sacrificijs. & in flore eius luctus litteræ apparere videntur.
Fabiani, & Quintiliani appellabantur luperci à Fabio & Quintilio præpositis suis.
Facem in nuptijs in honorem Cereris præferebant, aquaque spargebatur noua nupta: siue vt casta, puraque ad virum veniret: siue vt ignem, atque aquam cum viro communicaret.
Faces antiqui dicebant, vt fides.
Facessere significat interdum facere, vt est, Iussa facessunt. interdum verò pro abire ponitur. Pacuuius: Facessite omnes hinc, id est abite.
Factio & factiosus, initio honesta vocabula erant. vnde adhuc factiones histrionum, & quadrigariorum dicuntur. Modo autem nomine factionis seditio, & arma vocantur.
Facul antiqui dicebant. & faculter pro facile. vnde faculras & difficultas videntur dicta. sed postea facilitas morum, facta est, facultas rerum.
Fagutal sacellum Iouis, in quo fuit fagus arbor quæ Ioui sacra habebatur.
Fala dictæ ab altitudine à falando, quod apud Etruscos significat cælum.
Falarica, genus teli missile, quo vtuntur ex falis, id est ex locis extructis dimicantes.
Falcones dicuntur, quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curuati, à similitudine falcis.
Faleri oppidum à fale dictum.
Falsius & *falsior* cum rationabiliter dici possint, non tamen sunt in consuetudine.
Fama à fando dicta. sic apud Græcos φήμη ἀπὸ τοῦ φάναι.
Famelicosam terrã, terram palustrem vocabãt.
Famella deminutiuum à fama.
Familia antea in liberis hominibus dicebatur, quorum dux & princeps generis vocabatur pater, & mater familiæ. Vnde familiæ nobilium Pompiliorum, Valeriorum, Corneliorum. & *familiares* ex eadem

familia. postea hoc nomine etiam *famuli* appellari cœperunt permutata I cum V littera.

Familiaris Romanus, priuatus Romanus.

Famino, dicito.

Famuletium dicebatur, quod nunc seruitium.

Famuli Origo ab Oscis dependet, apud quos seruus famel nominabatur. vnde & familia vocata.

Fama, quod fando consecrantur.

Fanatica dicitur arbor fulmine icta.

Fanum à fano dictum; siue à fando; quod dum pontifex dedicat, certa verba fatur.

Farfenum virgulti genus.

Farrago appellatur id, quod ex pluribus satis pabuli causa datur iumentis.

Farreum genus libi ex farre factum.

Fartores, nomenclatores qui clam velut infarcirent nomina salutatorum in aurem candidati.

Fascinum, & fas, à fando nominantur.

Fastigium ædificij summum.

Fastis diebus iucunda fari licebat; nefastis quædam non fari licebat.

Fastorum libri appellantur, in quibus totius anni fit descriptio. Fasti enim dies fasti sunt.

Fatantur, multa fantur.

Fauentia bonam ominationem significat. Nam præcones clamantes, populum sacrificijs *fauete* iubebant. *Fauete* enim est bona fari. at veteres pœtæ pro silere vsi sunt fauere.

Faui, à fauendo.

Fauissæ locum sic appellabant, in quo erat à qua inclusa circa templa. Sunt autem, qui putant fauissas esse in Capitolio cællis cisterniisque similes: vbi reponi erant solita ea, quæ in templo vetustate erant facta inutilia.

Faustulum porcellum, feturam porcorum.

Februarius mensis dictus, quod tum, id est extremo mense anni, populus *februaretur*, id est lustraretur, ac purgaretur: vel à *Iunone Februata*, quam alij *febralem*. Romani *februlim* vocant: quod ipsi eo mense sacra fiebant, eiusque feriæ erant lupercalia, quo die mulieres februabantur à lupercis amiculo Iunonis, id est pelle caprina: quam ob causam is quoque *dies februatus* appellabatur. Quæcunque denique purgamenti causa in quibusque sacrificijs adhibentur, *februa* appellantur. Id vero, quod purgatur, dicitur *februatum*.

Fedum antiqui dicebant pro hedo, solus pro holere, fostim pro hoste, fostiam pro hostia.

Felices, arbores Cato dixit, quæ fructum ferunt, infelices quæ non ferunt.

Femur, femoris, & femen feminis, fenero, & feneror dici potest.

Fenus appellatur naturalis terræ fetus; ob quam causam & nummorum fetus fenus est vocatum, & de ea re leges fenebres. Fenus, & feneratores, & lex de credita pecunia *Fenebris*, à fetu dicta, quod crediti nummi alios pariant, vt apud Græcos eadem res τόκος dicitur. *fenum* quoque pratorum ab hac causa est appellatum, quando id ipsum manens quotannis nouum parit. Vnde etiam *festuca* vocata est.

Feralia, dijs manibus sacrata festa, à ferendis epulis, vel à feriendis pecudibus appellata.

Ferctum genus libi dictum, quod crebrius ad sacra ferebatur, nec sine strue, altero genere libi. quæ qui adferebant, *struferctarij* appellabantur.

Ferentarij auxiliares, in bello, à ferendo auxilio dicti. vel quia fundis, & lapidibus pugnabant: quæ tela feruntur, non tenentur ita appellati. Ferentarij leuis armaturæ pugnatores.

Ferentinus Iuppiter dictus à ferēdo, quod pacem ferre putaretur, ex cuius templo sumebant sceptrum, per quod iuraret, & lapidem silicem, quo fœdus ferirent.

Feria à feriendis victimis appellata.

Feriæ statæ appellabantur, quod certo statutóque die obseruarentur.

Ferias antiqui festas vocabant. & aliæ erant sine die festo, vt nundinæ: aliæ cum festo, vt Saturnalia, quibus adiungebantur epulationes ex prouentu fetus pecorum frugumque.

Ferire dictum, quod ferientes feruntur.

Ferocit, apud Catonem, Ferociter agit. *Figere* idem pro figere.

Ferus ager incultus.

Fescenini versus, qui canebantur in nuptijs, ex vrbe Fescenina dicuntur allati: siue ideo dicti, quia fascinum putabantur arcere.

Fesnæ vocabantur, qui depellere fascinum credebantur.

Festram antiqui dicebant, quam nos fenestram.

Fetiales à feriendo dicti. apud hos enim belli, pacisque faciendæ ius est.

Fiber genus bestiæ quadrupes. Plautus: Sic me subes cotidie, qua fiber salicem. quo nomine extremæ fluminis oræ appellantur. Vnde & *fibras* iocinorum, & *fimbrias* vestimentorum dicimus.

Ficolea palus ficulneus.

Fides genus citharæ dicta: quod tantum inter se chordæ eius, quantum inter homines fides, concordent. cuius deminutiuum *fiducula* est.

Fidusia à fide denominata, ea, quæ maxime fidei erant.

Filicata patera dicta, quod ad filicis herbæ speciem sit cælata.

Filetones mali & nullius vsus, à filice dicti.

Firmum ἀπὸ τῆς ἕρμης, dictum videtur.

Fiscellus casei mollis appetitor, vt *catillones* catillorum liguritores.

Fixulas, fibulas.

Flagratores dicebantur genus hominum, quod mercede flagris cædebantur.

Flamearij infectores flamei coloris: *violarij* violatii coloris dicuntur.

Flamen Dialis dictus, quod filo assidue velatur. indeque appellatur flamen, quasi filamen. Dialis autem appellatur à Dio, à quo vita dari putabatur hominibus.

Flameo amicitur nubens ominis boni causa, quod eo assidue vtebatur *Flaminica*, id est Flaminis vxor, cui non licebat facere diuortium. Flameo vestimento Flaminica vtebatur, id est Dialis vxor, & Iouis sacerdos, cui telum fulminis eodem erat colore.

Flaminia dicebatur sacerdotula, quæ *Flaminica* Diali præministrabat, eaque *patrimes* & *matrimes* erat, id est patrem matremque adhuc viuos habebat.

Flaminiæ ædes domus flaminis Dialis.

Flaminius camillus puer dicebatur ingenuus patrimes, & matrimes, qui Flamini Diali ad sacrificia præministrabat, antiqui enim ministros *camillos* dicebant. Alii dicunt omnes pueros ab antiquis camillos appellatos, sicut habetur in antiquo carmine, cum pater filio de agricultura præciperet: Hiberno puluere, verno luto, grandia Farra Camille metes.

Flaminius circus, & via Flaminia à Flaminio consule dicta sunt, qui ab Annibale interfectus est ad lacum Trasimenum.

Flaminius lictor est, qui Flamini Diali sacrorum causa præsto est.

Flator, tibicen.

Flemina dicuntur, cum ex labore viæ sanguis defluit circa talos.

Florifertum dictum, quod eo die spicæ feruntur ad sacrarium.

Flumentana porta Romæ appellata, quod Tiberis partem ea fluxisse affirmant.

Fluoniam Iunonem mulieres colebant, quod eam sanguinis florem in conceptu retinere putant.

Flustra dicuntur, cum in mari fluctus non mouentur, quam Græci μαλακίας vocant.

Focus, fomenta, focillationes, foculi, à fouendo, id est calefaciendo, dicta sunt.

Fodare, fodere.

Fœdus appellatum ab eo, quod in paciscendo (fœdere hostia necaretur. Vergilius: & cæsa iungebant fœdera porca. vel quia in fœdere interponatur fides.

Folium à Græco venit, quod illi dicunt φύλλον, sed ideo per vnum L; quia antiqui non geminabant consonantes.

Folliculare appellatur pars remi, quæ folliculo est lecta, à quo vita follicularis.

Fomites sunt assulæ ex arboribus, dum cæduntur excussæ, dictæ, quod in eo opere occupati, cibis, potuque consouentur. At Opilius adustas iam vires vocari existimat fomites. alii vocari putant scintillas, quæ ex ferro candenti malleis excutiuntur. dictæ autem ita, quia igni sunt confotæ. pari modo *assulæ*, quæ sunt securibus excussæ.

Fons à fundendo dicitur.

Fontinalia fontium sacra. vnde & Romæ fontinalis porta.

Forago filum, quo textrices diurnum opus distingunt, à furando dictum.

Forbeam antiqui omne genus cibi appellabant, quam Græci φορβὰν vocant.

Forcipes dicuntur, quod his forma, id est calida capiuntur.

Fordicidijs boues fordæ, id est grauidæ, immolabantur, dictæ à fetu.

Forma significat modo faciem cuiusque rei; modo calidam, vt cum exta, quæ dantur, *deforma* appellantur. Ex Cato ait de quodam ædificio æstate frigido, hieme formido. Item forma appellatur puls miliacia ex melle.

Formiæ oppidum appellatur ex Græco, vel vt hormiæ, quod circa in crebræ stationes, tutæque erant, vnde profiscebantur nauigaturi.

Formucales forcipes dictæ, quod forma capiant, id est feruentia.

Formatalia feriæ institutæ sunt faris torrendi gratia, quod ad fornacem, quæ in pistrinis erat, sacrificium fieri solebat. Fornacalia sacra erant, cum far in fornaculis torrebant.

Forus frugi & bonus, siue validus.

Forum sex modis intelligitur. ¶Primo negotiationis locus, vt forum *Flaminium*, forum Iulium, ab eorum nominibus qui ea fora constituenda curarunt, quod etiam locis priuatis, & in viis, & in agris fieri solet. ¶Alio, in quo iudicia fieri, cum populo agi, conciones haberi solent. ¶Tertio, cum is, qui prouinciæ præest, forum agere dicitur, cum ciuitates vocat, & de controuersiis eorum cognoscit. ¶Quarto, cum id forum antiqui appellabant quod nunc vestibulum sepulchri dici solet. ¶Quinto locus in naui, sed tum masculini generis est, & plurale. ¶Sexto, fori significant Circensia spectacula, ex quibus etiam minores forulos dicimus. Inde & *forare*, & *foras dare*, & *fores*, & *foras*, & *forecula*, id est ostiola dicuntur.

Fouij, qui nunc Fabii dicuntur, dicti, quod

princeps gentis eius ex ea natus sit, cum qua Hercules in fouea concubuit. Alii putant cum primum ostendisse quemadmodum vrsi & lupi foueis caperentur.

Fragebunt displicebunt.

Frater à Græco dictus est φάτωρ, vel quod sit fere alter.

Fratilli, villi sordidi in tapetis.

Fratrare puerorum mammæ dicuntur, cum primum tumescunt, quod velut fratres pares oriuntur. quod etiam in frumento spica facere dicitur.

Fratria, vxor fratris,

Frausus erit, fraudem comiserit.

Fraxare, virgiliam circumire.

Fregellæ locus in vrbe, in quo ciuitatis Felii hospites habitauere.

Fremitum dictum velut ferimentum.

Frendere est frangere. vnde est *faba fressa*: vnde & dentibus dicimus frendere.

Frequentarium, frequentem.

Frigire & frictum à Græco venit φρυκτόν.

Fringilla auis dicta, quod frigore cantet, & vigeat. vnde & *frigutire*.

Fruuola sunt proprie vasa fictidia quassa. Vnde dicta *verba fruuola*, quæ minus sunt fide subnixa.

Frontem antiqui masculino genere dixere.

Frugamenta à frugibus appellata.

Frunisco & frunitum dixit Cato, nosque, cum adhuc dicimus *infrunitum*, certum est antiquos dixisse frunitum.

Frutinal templum Veneris fruti.

Frux frugis dixerunt antiqui fructã & fructum.

Futiles falsa, dicta autem quasi fucata.

Fulgere prisci pro ferire dicebant. Vnde *fulgur* dictum est.

Fulguritum id, quod est fulmine ictum. qui locus statim fieri putabatur religiosus, quod eum Deus sibi dicasse videretur.

Fulmen dictum à fluore flammæ.

Fundus dicitur ager, quod planus sit ad similitudinem fundi vasorum. ¶Fundus quoque dicitur populus esse rei, quam alienat, hoc est auctor.

Funebres tibiæ dicuntur, cum quibus in funere canitur, quas Flamini audire putabant illicitum.

Furcilles, sunt furcilla, quibus homines suspendebant.

Furnalia sacra Furinæ, quam deam dicebant.

Furum genitiuus pluralis à fure.

Furuum nigrum, vel atrum. hinc dicta *furnus furia, funus, fuligo, fulgus, fumus. Furuum bouem* id est nigrum, immolabant Auerno.

Futare, augere est. vnde & *confutare*. Sed Cato hoc pro sæpius fuisse posuit.

Futiles dicuntur, qui filere tacenda nequeunt, sed ea effundunt. sic & *vasa futilia* à fundendo vocata.

G

Gaia Cæcilia appellata est, vt Romam venit, quæ antea Tanaquil vocitata erat vxor Tarquinii Prisci regis Romanorum. quæ tantæ probitatis fuit, vt id nomen ominis boni causa frequentent nubentes, quam summam afferuerant lanificam fuisse.

Galbeum, ornamenti genus.

Gallam bibere, ac rugas conducere ventri, cum ait Lucilius; præmonet parsimoniæ esse vtendum, neque gulæ indulgendum, ventremque coartandum.

Galli qui vocantur Matris Magnæ comites dicti sunt à flumine, cui nomen est Gallo. quia qui ex eo biberint, in hoc furere incipiant, vt se priuent virilitatis parte. Alii putant ideo eos sibi genitalia incidere, quia voluerint nomen patris, matrisve, ne possint ipsi fieri parentes.

Ganeum antiqui locum abditum, ac velut subterra dixerunt. Terentius: Vbi illum quæram? credo abductum in ganeum.

Gannitio, canum querula murmuratio.

Galearia à galearum similitudine dicta.

Gaudium ἀπὸ τῆ γαυρίᾶ dictum.

Gaulus genus nauigii pæne rotundum.

Gemursa sub minimo digito pedis tuberculum, quod gemere faciat eum qui id gerat.

Genas Ennius palpebras putat, cum dicit hoc versu: Pandite sulti genas, & corde relinquite somnum. Alii eas partes putant genas dici, quæ sunt sub oculis. Pacuuius genas putat esse, qua barba primum oritur, hoc versu: Nunc primum opacat flore lanugo genas.

Genitales deos dixerunt aquam, terram, ignem, aërem. ea enim sunt semina rerum, quæ Græcorum alii στοιχεῖα, alii κέιρματα vocant. Duodecim quoque signa, lunam, & solem inter deos computabant. Genitales autem dicti à gerendo. quia plurimum posse putabantur, quos postea gerulos appellarunt.

Genialis lectus, qui nuptiis sternitur in honorem genii, vnde & appellatur.

Genium appellabant deum, qui vim obtineret rerum omnium gerendarum. Aufustius, genitus, inquit, est deorum filius, & parens hominum, ex quo homines gignuntur. & propterea *genius* meus nominatur, quia me genuit. Alii genium esse putarunt vniuscuiusque loci deum.

Gens Ælia appellatur, quæ ex multis familiis conficitur.

Gentilis dicitur & ex eodem genere ortus, & is qui simili nomine appellatur. vt ait Cincius: *gentiles* mihi sunt, qui meo nomine appellantur.

Genuini

Genuini dentes, quod à genis dependent.

Genus dictum putatur à terræ Græco vocabulo, quam γῆν dicunt.

Germen est, quod ex arborum surculis nascitur, vnde & germani, quasi eadem stirpe geniti.

Gerræ, crates vimineæ. Athenienses cum Syracusas obsiderent, & crebo gerras poscerent, irridentes Siculi, gerras clamitabant. Vnde factum est, vt gerræ pro nugis, & contemptu dicantur.

Gerusia curia ab ætatis vocabulo dicta.

Gestit, qui subita felicitate exhilaratus, nimio corporis motu præter consuetudinem exultat.

Gestus, quo indicatur, quid geratur, præter participium quod à gerendo deducitur.

Gesum graue iactum.

Gigeria ex multis obsoniis decerpta.

Gingeriator tibicen.

Gingrire anserum vocis proprium est. Vnde genus quoddam tibiarum exiguarum *gingrinæ*.

Glisscere crescere est, & *glisceræ mensæ* glisscentes, id est, crescentes per institutionem epularum scilicet.

Glittis subactis, leuibus, teneris.

Glocire & *glocidare* gallinarum proprium est, cum ouis incubituræ sunt.

Glomus in sacris crustulum cybii figura & oleo coctum appellatur.

Gloria à Græca voce dicta. hanc enim illi κλέος vocant.

Gles, viri soror, à Græco γλάνις.

Glucidatum, suaue, & iucundum. Græci enim γλυκὺ dulcem dicunt.

Gluma hordei tunicula: dictum, quod glubatur, id granum. vnde & *pecus glubi* dicitur, cuius pellis detrahitur.

Gnaeus & corporis insigne, & prænomen, à generando dicta esse, & ea ipsa ex Græco γίγνεσθαι apparet.

Gnarigauit significat, apud Liuium, narrauit.

Gnaruisse, narrasse.

Gnarus cum significet id, quod scius, peritus, tamen inueniemus *prognare* significare aperte.

Gnipheum, obscurum: videlicet ex Græco, quod est κνίφος,

Gnitus, & *gnixus* à generibus prisci dixerunt.

Gnotu cognitu.

Gracchuris vrbs Iberæ regionis, dicta à Gracchо Sempronio, quæ antea Illurcis nominabatur.

Gracchuli à sono oris vocati. siue à gerendo dicti quod iacta segetum semina plurimum gerant. vel quod ex oliuetis cubitum se recipientes duas pedibus baccas, terriam ore ferant.

Gradiuus Mars appellatus est à gradiendo in bella vltro citroque: siue à vibratione hastæ, quod Græci dicunt κραδάσμον: vel vt alii dicunt, quia gramine sit ortus. quod interpretantur, quia corona graminea in re militari maximæ est honorationis.

Graca sacra, festa Cereris ex Græcia translata, quæ ob inuentionem Proserpinæ matronæ colebant. quæ sacra dum non essent matronæ, quæ facerent propter cladem Cannensem, & frequentium lugentium, institutum est, ne amplius centum diebus lugeretur.

Grallatores appellabantur pantomini, qui vt in saltatione imitarentur ægipanas, adiectis perticis furculas habentibus atque in his superstantes ad similitudinem crurum eius generis gradiebantur, vtique propter difficultatem consistendis. Plautus: Vincerетis cursu ceruas, & grallatorem gradu.

Gramia oculorum sunt vitia, quas alii *glamas* vocant.

Grando guttæ aquæ concretæ solito grandiores.

Grassari antiqui ponebant pro adulari. *grassarij* autem dicuntur latrones vias obsidentes. *gradi* siquidem ambulare est. vnde tractum grassari, videlicet ab impetu gradiendi.

Grauastellus, senior. Plautus: qui est grauastellus, qui aduenit? vt puto grauastellus à grauitate dictus.

Graue as dictum à pondere, quia deni asses, singuli pondo libras, efficiebant denarium ab hoc ipso numero dictum. Sed bello Punico populus Romanus pressus ære alieno, ex singulis assibus librariis senos fecit, qui tantumdem valerent. Item *nummi quadrigati*, & *bigati* à figura cælaturæ dicti.

Grauida est, quæ iam grauatur conceptu: *pregnans* velut occupata in generando, quod conceperit *incipiens* propinqua partui, quod incitatus sit fetus eius.

Greges ex Græco dici, quos illi ἀγέλας solent appellare.

Gricinea funis crassus.

Groma appellatur genus machinulæ cuiusdam, quo regiones agri cuiusque cognosci possunt, quod genus Græci dicunt γνώμονα.

Gruere dicuntur grues, vt sues *grunnire*. vnde tractum est *congruere*, hoc est conuenire, quia id genus volucrum minime soliuagum est.

Grumus, terræ collectio minor tumulo.

Gulliceæ nucum iuglandium summa, & viridia putamina.

Gurgustium genus habitationis angustum à gurgulione dictum.

Gutturnium eas, ex quo aqua in manus da-

tur: ab eo quod propter oris augustiam gurtatim fluat.

H

Habitior, pinguior.
Habitudo, habitus corporum.
Halapanta significat omnia mentientem. ab eo quod *halet* omnia. ἅλλω enim Græci τὸ πάλλω, id est fallentem appellant.
Hallus, pollex pedis scandens, super proximũ, dictus à saliendo nam ἅλλομαι Græce, Latine significat salio.
Hamo cognominatus, quia in arena putatur inuctus. quæ Græce hoc nomine ἀμφὼ appellatur. cui cornua adfiguntur arietis, à genere pecoris inter quod inuentus est.
Hamotrahones alii piscatores, alii qui vnco cadauera trahunt.
Hanula parua delubra quasi fanula.
Haruiga dicebatur hostia, cuius adhærentia inspiciebantur exta.
Hasta subiiciebantur, ea quæ publice venundabant: quia signum præcipuum est hasta. Nam & Carthaginenses cum bellum vellent, Romam hastam miserunt: & Romani fortes viros sæpe hasta donarunt.
Hebes, retusi acuminis.
Hecate, Diana eadem putabatur & luna, & Proserpina.
Hedera dicta, quod hæreat: siue quod edita petat, vel quia, id cui adhæserit, edat. quæ in tutela Liberi putabatur esse, quia vt ille, iuuenis semper, ita hæc viret, vel quia ita omnia sicut ille mentes dominum illigat.
Helliconides musæ à monte Helicone vocatæ.
Heluacea genus ornamenti Lydii, dictum à colore boum, qui est inter rufum & album, appellaturque *heluus*.
Heluus ab hiatu & oscitatione dictus.
Heluela, holera minuta.
Heluo dictus est immoderate bona sua consumens, ab eluendo. Cui aspiratur, vt auiditas magis exprobretur. fit enim vox incitatior.
Helus & *heluſa* antiqui dicebant, quod nunc holus, & holera.
Hemina ex Græco ἥμισυ, quod est dimidia pars sextarii.
Hemona humana, & *hemonem hominem* dicebant.
Herbam do, cum ait Plautus, significat victum me fateor: quod est antiquæ, & pastoralis vitæ indicium. nam qui in prato cursu, aut viribus contendebant, cùm superati erant, ex eo solo, in quo certamen erat, decerptam herbam aduersario tradebant.
Herbilis anser, herba pastus, qui gracilior est, quam frumento altus.
Hercæus Iuppiter intra conseptum domus cuiusque colebatur, quem etiam deum penetralem appellabant.

Hercules astrologus dictus, quod eo die se flammis iniecit, quo futura erat obscuratio solis.
Here, id est aduerbium temporis heri, dictum à Græco, ἐχθές.
Heredium prædium paruulum.
Heremarteam antiqui accepta hereditate colebant. quæ à nomine appellabatur *heredum*, & esse vna ex Martis comitibus putabatur.
Heres apud antiquos pro domino ponebatur.
Herma à Græcis ponitur pro firmamento. Vnde etiam Mercurii nomen inuentoris, vt putabant, firmæ orationis dictum. Interdum etiam saburram significat.
Hernici dicti à saxis, quæ Marsi *herna* dicunt.
Hetta res minimi pretii, quasi *hieta*, id est hiatus hominis, atque oscitatio. Alii pusillam dixerunt esse, quæ in coquendo pane solet adsurgere. à qua accipimus rem nullius pretii cum dicimus, *non hette te facio*.
Heus aduerbium vocandi à Græco εἰ venit.
Hilarodos, lasciui & delicati carminis cantor.
Hilum putant esse, quod grano fabæ adhæret. ex quo *nihil*, & *nihilum*.
Hippacare est celeriter animam ducere. ab equi halitu, qui est supra modum acutus.
Hippagines naues, quibus equi vehuntur, quas Græci ἱππαγωγοὺς dicunt.
Hippius, id est equester, Neptunus dictus est, vel quod Pegasus ex eo, & Pegaside natus sit: vel quod equuleus, vt putant, loco eius suppositus Saturno fuerit, quem pro Neptuno deuoraret: vel quod tridentis ictu terra equum excierit. cui ob hoc in Illyrico, quaternos equos iaciebant nono quoque anno in mare.
Hippocoum vinum insula Coo, dictum ab agro generoso, cui nomen est Hippo.
Hira, quæ diminutiue dicitur *hilla*, quam Græci dicunt ἴρην, intestinum est, quod ieiunum vocant.
Hircipili duorum pilorum homines.
Hirquitalli pueri primum ad virilitatem accedentes. à libidine scilicet hircorum dicti.
Hirrire, garrire, quod genus vocis est canis rabiosæ.
Histriones dicti, quod primum ex Histria venerint.
Hoditocos latro, atque obsessor viarum.
Homelium pilei genus.
Honorarios ludos, quos & liberalia dicebant.
Horilum & *forctum*, pro bono dicebant.
Horda pragnans. vnde dies, quo grauidæ hostiæ

hostiæ immolabantur, *hordicidia*.
Hordiarium æs, quod pro hordeo equiti Romano dabatur.
Horreum antiqui dicebant *farreum*, à farre.
Hortus apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi, qui arma capere possent, orirentur.
Hostia dicta est ab eo, quod est *hostire*, ferire.
Hosticapax, hostium captor.
Hostilius laribus immolabant, quod ab his hostes arceri putabant.
Hostimentum, beneficij pensatio.
Hostis apud antiquos peregrinus dicebatur, & qui nunc hostis perduellis.
Humanum sacrificium dicebant, quod mortui causa fiebat.
Hyperborei supra aquilonis flatum habitantes dicti, quod humanæ vitæ modum excedant viuendo vltra centesimum annum, id est ὑπερβαίνοντες ὅρους sæculi humani.
Hyperionem alij patrem solis, alij ipsum, quod erat super terras, ita appellatum putabant.

I

Iambi vocabantur, qui singuli ex proscenio loquebantur: *triambi*, qui terni.
Ianeus, ianitor.
Ianiculum dictum, quod per eum populus Romanus primitus transierit in agrũ Etruscum.
Ianual, libi genus, quod Iano tantum modo libatur.
Ibi dicitur, cum locus semel demonstratur, ibidem cum sæpius.
Icadion, nomen sæuissimi piratæ.
Icit, percussit.
Idulo ouis dicebatur, quæ omnibus idibus Ioui mactabatur.
Iecunanum victimarium.
Igitur nunc quidem pro completionis significatione valet, quæ est ergo: sed apud antiquos ponebatur pro inde, & postea, & tum.
Ignem ex domo Flaminia efferri non licebat, nisi diuinæ rei gratia.
Ignia vitia vasorum fictilium.
Ignis Vestæ siquando interstinctus esset, virgines verberibus afficiebantur à Pontifice. quibus mos erat tabulam felicis materiæ tamdiu terebrare, quousq; exceptum ignem cribro æneo virgo in ædem ferret.
Ignitabulum, ignis receptaculum.
Ilia dicta ab ima, quæ pars chartæ est tenuissima.
Ilicet, sine dubio.
Im ponebant pro eum, à nominatiuo is.
Imago ab imitatione dicta.
Imbarbescere, barbarum fieri.
Imbellitam, belli inscientiam.
Imbrex, nomen cuiusdam comici.

Imbrica tempestate pluuiam videtur significare.
Imbutum est, quod cuiuspiam rei succum bibit. vnde infantibus, an velint bibere, dicentes *bu* contenti sumus.
Immanis, ferus, siue magnus.
Immolare est mola, id est farre molito, & sale hostiam perspersam sacrare.
Immunis, vacans munere. aliquotiens pro improbo ponitur, vt apud Plautum: Immune est facinus.
Immasculus auis genus, quam alij regulum, alij ossifragam dicunt.
Immustulus ales ex genere aquilarum est, sed minorum virium, quam aquilæ. quæ volucris raro, & non fere, præterquam vere apparet, quia æstum, algoremque metuit, appellatur autem ita, quod subito & inexpectata se immittat.
Impages dicuntur, quæ à fabris in tabulis figuntur, quo firmius cohæreant. à *pangendo*, id est figere. vnde poetæ *pangere versus* dicuntur, & agricolæ *pangere plantas*, id est infigere.
Imparem numerum antiqui prosperiorem hominibus esse crediderunt.
Impares tibiæ numero foraminum discretæ.
Imparentem, non parentem, hoc est obedientem.
Impelimenta, impedimenta dicebant.
Impenetrale, cuius vltimum penetrale intrare non licet.
Impensam, stipem, æs sacrum, quod nondum erat pensum.
Impercito, parcito, futurum ab imperatiuo.
Impescere, in lætam segetem pascendi gratia immittere.
Impetix, impetigo.
Impetritum, impetratum.
Impetum, industrium, indulgentem perinde composita ait Verrius, atque *impunis* & *immunis*, mihi non satis persuadet.
Impiatus, sceleratus.
Impite, impetum facite.
Implexum, implicatum, quod Græci ἐμπλεγὲς dicunt.
Implorare, inclamare, ad auxilium inuocare.
Impluuium, quo aqua impluit collecta de tecto. *Compluuium*, quo de diuersis tectis aqua pluualis confluit in eundem locum.
Impolitas Censores facere dicebantur, cum equiti æs abnegabant ob equum male curatum.
Impomenta, quasi imponimenta, quæ post cænam mensis imponebant.
Imporcitor, qui porcas in agro facit arando. *Porca* autem est inter duos sulcos terra eminens.
Importunum in quo nullum est auxilium, velut esse solet portus naufragantibus.
Impos est, qui animi sui potens non est, qui

animum ſuum in poteſtate non habet.
Improlus, vel improlis, qui nondum eſt adſcriptus in ciuitate.
Impudicatus, ſtupratus, impudicus factus.
Imputatum, nondum purgatum. *putum* enim eſt purum. vnde *putare* vites dicimus, hoc eſt detrahere, quæ impedimento ſunt ad fructum.
In non ſemper abnuitionem ſignificat, ſed interdum etiam pro adnuendo ponitur, vt inuolando, inclamando, inuocando. *In* præpoſitio ſignificat modo, quod non, vt Inimicus: modo auctionem, vt inclamauit: modo vbi, quo tendatur, vt Incurrit: modo vbi qui ſit: vt inambulat.
Inarculum virgulta erat ex malo punico incuruata, quam regina ſacrificans in capite geſtabat.
Incalanto, inuocanto.
Incalationes, inuocationes.
Incalatiue, vocatiue.
Incauillatio, per deſpectum irriſio.
Incenſit, incenderit: ſicut *incepſit*, inceperit.
Inceps, deinceps.
Inceſſere, immittere, ac iactu, vel verbis petere.
Inceſtus à Græco trahitur. nam illi facinus dicunt ἀνόσιον.
Inchoare videtur ex Græco originem trahere, quod Heſiodus omnium rerum initium eſſe dixerit chaos.
Incicorem, inmanſuetum, & ferum. Pacuuius: Reprime incicorem iracundiam. Interdum *cicur* pro ſapiente ponitur, vt idem Pacuuius: *conſilium cicur*.
Incilla foſſæ, quæ in viis fiunt ad deducendam aquam, ſiue deriuationes de riuo communi factæ.
Incita, incitata.
Incitega machinula, in qua conſtituebatur in conuiuio vini amphora, de qua ſubinde deferrentur vina.
Inclamare, conuiciis, & maledictis inſectari,
Inclutus, nobilis, clarus.
Incocta dicebantur mulieres plus æquo calamiſtris vſæ.
Incomitem, ſine comite.
Incomitiare ſignificat tale conuicium facere, pro quo neceſſe ſit in comitium, hoc eſt in conuentum venire. Plautus: Quæſo, ne me incomites.
Inconciliaſti, comparaſti, commendaſti, vel, vt antiqui, per dolum decepiſti.
Inconditum, non ordinate compoſitum.
Inconſpretum, non improbatum.
In conuentione, in concione.
Increpitare, arguere, conuiciari. Increpitare, clamare, male dicere.
Increpitato, ferito.
Increta, indiuiſa.

Incuria, negligentia.
Indepiſci, adſequi, adipiſci.
Indeptare, conſequi.
Inductiuum funus, ad quod per præconem euocabatur.
Indiges, indigetis facit. hoc nomine Æneas ab Aſcanio appellatus eſt, cum pugnans cum Mezentio nuſquam apparuiſſet: in cuius nomine etiam templum conſtruxit.
Indigitamenta, incantamenta, vel indicia.
Indigitanto, imprecanto.
Indigetes dij, quorum nomina vulgari non licet.
Indoles, incrementum, induſtria.
Induſtrium, antiqui dicebant *indoſtruum*, quaſi qui quicquid ageret, intro ſtrueret, & ſtudederet domi.
Inebra aues, quæ in auguriis aliquid fieri prohibent. & prorſus omnia *inebra* appellantur, quæ tardant, vel morantur agentem.
Ineopte, eo ipſo.
Inermat, armis ſpoliat.
Iners, ignauus, vel ſine arte.
Infectores, qui alienum colorem in lanam conijciunt. *effectores*, qui proprio colori nouum efficiunt.
Inferiæ ſacrificia, quæ diis manibus inferebant.
Inferium vinum, id quod in ſacrificando infra pateræ labrum ponebatur.
Infibulati ſacrificabant flamines propter vſum æris antiquiſſimum æreis fibulis.
Infindere, intercipere, interponere.
Infit, incipit. ſed diuerſæ ſignificationis eſt ab eo quod eſt fit, nam infit, agentis: fit autem patientis eſt.
Infiteri, non fateri.
Infitiari, creditum fraudare.
Infra claſſem ſignificatur, qui minore ſumma, quam centum & viginti milliũ æris cenſi ſunt.
Infrequens appellabatur miles, qui abeſt, abfuitve à ſignis.
Infulæ ſunt filamenta lanea, quibus ſacerdotes, & hoſtiæ, templaque velabantur.
Ingens dicitur augendi conſuetudine, vt inclamare, inuocare. quia enim *gens* populi eſt magnitudo, ingentem per compoſitionem dicimus, quod ſignificat valde magnum.
Inglunies à gula dicta. hinc & *ingluuioſus*, & *gluto*, *gulo*, *gumia*, *guttur*, *guttus*, *gutturioſus*, & *turculio*.
Inhibere iungere, ſed melius cohibere.
Inigere pecus, agere, id eſt minare.
Iniit ponitur interdum pro concubuit. Interdum pro inuenit, vt Iniit rationem. Interdum pro introit, vt Plautus: Init te vnquam febris.
In inſula Æſculapio facta ædes fuit, quod ægroti

ægroti à medicis aqua maxime ſuſtententur. eiuſdem eſſe tutelæ draconem, quod vigilantiſſimum ſit animal, quæ res ad tuendam valetudinem ægroti maxime apta eſt. canes adhibentur eius templo quod is veribus canis ſit nutritus. bacillum habet nodoſum, quod difficultatem ſignificat artis. laurea coronatur, quod ea arbor plurimorum ſit remediorum. huic gallinæ immolabantur.
Initium eſt principium: ſed alias quo quid incipiat, vt viæ Appiæ porta Capena: alias ex quo quid conſtet, vt aqua, terra, aer.
Iniuges boues, qui ſub iugo non fuerint.
Iniurium, periurium.
Inlaqueatum alij pro vincto vtuntur, alij pro ſoluto.
Inlex producta ſequenti ſyllaba ſignificat, qui legi non paret. *Inlex* correpta ſequenti ſyllaba ſignificat inductorem ab inliciendo. Plautus: Eſca eſt meretrix. lectus inlex.
Inlices canales, in quos aqua confluit in viis lapide ſtratis, ab eliciendo dicti.
Inlicitator emptor.
Inlicium dicitur, cum populus ad concionem elicitur, id eſt vocatur. vnde *collicia* tegulæ, per quas aqua in vas defluere poteſt.
Inlicium vocare antiqui dicebant ad concionem vocare.
Inlitterata pax eſt quæ litteris comprehenſa non eſt.
In mundo dicebant antiqui, cum aliquid in promptu eſſe volebant intelligi.
Inori minores.
In pelle lanata noua nupta conſidere ſolet, vel propter morem vetuſtum, quia antiquitus homines pellibus erant induti, vel quod teſtetur lanificij officium ſe præſtaturam viro.
In procinctu factum teſtamentum dicitur, quod miles pugnaturus nuncupat præſentibus commilitonibus.
Inquilinus, qui eundem colit focum, vel eiuſdem loci cultor.
Inſanum, pro valde magnum vſus eſt Plautus.
Inſcitia, ſtultitia.
Inſecta, non ſecta, ſed & aliquotiens ſignificat ſecta.
Inſeptum non ſeptum. ponitur tamen & pro non ædificatum.
Inſeque apud Ennium, dic, *Inſexit*, vixit.
Inceſſores latrones, qui circa vias inſidientur ſedentes.
Inſignes appellantur boues, qui in femine, & in pede album habent, quaſi inſigniti.
Inſignis tam ad laudem, quam ad vituperationem inflecti poteſt.
Inſimulare, crimen in aliquem confingere.
Inſipare iniicere. vnde fit *diſſipare*.

Inſipere farinulam iacere pultis. vnde *diſſipare*, *obſipare*. vt cum ruſtici dicunt, obſipa pullis eſcam.
Inſitum ab inſerendo tractum. ſed aliquotiens ſignificat impoſitum.
Inſons, extra culpam. à qua dici *morbus* quoque exiſtimatur *ſonticus*, quia perpetuo noceat.
Inſtaurari ab inſtar dictum eſt, cum aliquid ad priſtinam ſimilitudinem, & comparationem reficitur.
Inſtigare, incitare.
Inſuaſum appellabant colorem ſimilem luteo qui fiebat ex fumoſo ſtillicidio.
Inſulæ dictæ proprie, quæ non iunguntur communibus parietibus cum vicinis, circuituque publico, aut priuato cinguntur, à ſimilitudine videlicet earum terrarum quæ fluminibus, ac mari eminent, ſuntque in ſalo poſitæ.
Intempeſtam noctẽ dicimus pro incertiore tempore, quia non tam facile noctis horæ, quam diei poſſunt intelligi. ¶ *Tempeſtatem* enim antiqui pro tempore poſuere.
Intercapedo, tempus interceptum, cum ſcilicet mora eſt ad capiendum.
Inter cutem flagitatos dicebant antiqui mares qui ſtuprum paſſi aliquando eſſent.
Intercutitus, vehementer *cutitus*, id eſt valde ſtupratus.
Interduatim, & *interatim* dicebant antiqui, quod nunc interdum, & interim.
Intergerini parietes dicuntur | qui inter confines ſtruuntur, & quaſi intergeruntur.
Interneciuum teſtamentum eſt, propter quod dominus eius necatus eſt.
Internectio, vitę priuatio appellatur interfectio, à nece denominato vocabulo.
Interregnum appellatur ſpatium temporis, quouſque in loco mortui alius ordinetur.
Intrahere eſt contumeliam intorquere.
Inuolutus vermiculi genus, qui ſe inuoluit pampino.
Iouiſta compoſitum à Ioue, & iuſtæ.
Ipſipe, ipſi neque alij.
Ipſullices bracteæ in virilem, muliebremque ſpeciem expreſſæ.
Iracundia dicta, quod iram incendat.
Ircei, genus farciminis in ſacrificiis.
Irceus, genus farciminis.
Irnella, vaſis genus in ſacris.
Irpices genus raſtrorum ferreorum, quod plures habent dentes ad extirpandas herbas in agris.
Irpini appellati nomine lupi, quem *irpum* dicunt Samnites. eum enim ducem ſecuti agros occupauere.
Irquitallus puer, qui primo virilitatem ſuam experitur.

Ita castor, ita mehercules, vt subaudiatur iuuet.

Italia dicta, quod magnos Italos, hoc est bones habeat. vituli etenim *Itali* sunt dicti. Italia ab Italo rege, eadem ab Attelido . . . appellata.

Itonida, Minerua à loco sic appellata.

Iubar stella, quam Græci appellant φωσφόρον, ἑωσφόρον, hoc est lucifer, quod splendor eius diffunditur in modum subæ leonis.

Iubere ponebatur pro dicere, quod valet interdum pro decernere: vt, Populus iussit.

Iubilare est rustica voce inclamare.

Iugarius vicus dicitur Romæ, quia ibi fuerat ara Iunonis Iugę, quam putabant matrimonia iungere.

Iuge auspicium est, cum iunctum iumentum stercus fecit.

Iugere milui dicuntur, cum vocem emittunt.

Iuges, eiusdem iugi, pares. vnde & *coniuges*, & *seiuges*.

Iugula stella orion, quod amplior sit ceteris, quasi non iuglandis.

Iugum, sub quo victi transibant, hoc modo fiebat: fixis duobus hastis super eas ligabatur tertia. sub iis victos descinctos transire cogebant.

Iunium mensem dictum putant à Iunone. iidem ipsum dicebant *Iunonium* & *Iunonialem*. *Iulium* quod eo mense dicitur Iulius natus.

Iurare Flamini Diali fas non erat.

Iurgatio, iuris actio.

Iussa iura.

Iusti dies dicebantur triginta, cum exercitus esset imperatus, & vexillum in arce positum.

Iustum vadem, idoneum sponsorem.

Iuuenalia fingebantur Dianæ simulachra, quia ea ætas fortis est ad tolerandam viam. Diana enim viarum putabatur dea.

Iuuentutis sacra pro iuuenibus sunt instituta.

L

Labes macula in vestimento dicitur, & deinde μεταφορικῶς transfertur in homines vituperatione dignos.

Literare, diuidere, comminuere est. ex quo dictus est *lanius*, qui discindendo lacerat pecora. *Lacinia*, quod pars vestimenti est. *Laterna*, quod minus capitio est. *Lacer*, quod auribus curtatis est. *Lacerum*, quodcumque est in corpore imminutum.

Lacit, decipiendo inducit. *Lax* etenim fraus est. *Lacit*, in fraudem inducit. inde est *allicere*, & *lacessere*. inde *lactat*, *illactat*, *delectat*, *oblectat*.

Lacobriga nomen compositum (à lacu & briga Hispaniæ oppido.

Lactaria columna in foro olitorio dicta, quod

ibi infantes lacte alendos deferebant.

Lacuna, aquæ collectio, à lacu deriuatur, quam alij *lamam*, alij *lustrum* dicunt.

Lacus Lucrinus inuectigalibus publicis primus locatur eruendus, ominis boni gratia, vt in dilectu, censuue primi nominantur Valerius, Saluius, Statorius.

Lana vestimenti genus habitus duplicis. quidam appellatam existimant Tusce, quidam Græce, quam χλαῖνα dicunt.

Læua, sinistra, quam Græci ἀριστερὰν. vnde tractum cognomen *Scæuola* à læua *lauum*, sinistrum: & *lauorsum*, sinistrorsum.

Lamberat, scindit, ac laniat.

Lance & *licio* dicebatur apud antiquos: quia qui furtum ibat quærere in domo aliena, licio cinctus intrabat: lancemque ante oculos tenebat propter matrum familiæ, aut virginum præsentiam.

Lantea à Græco dicta, quam illi λόγχην vocant.

Lanea effigies compitalibus noctu dabantur in compita: quòd lares, quorum is erat dies festus, animæ putabantur esse hominum, redactæ in numerum deorum.

Lanerum vestimenti genus ex lana succida confectum.

Lanoculus, qui lana tegit oculi vitium.

Lapidem silicem tenebant iuraturi per Iouem hęc verba dicentes, *Si sciens fallo, tum me Dispiter salua vrbe, arceq; bonis eyciat, vti ego hunc lapidem.*

Lapidicinæ, vbi excinduntur lapides.

Lapit, dolore afficit.

Larentalia coniugis Faustuli nutricis Remi, & Romuli Laurentiæ festa.

Laruati, furiosi, & mente moti, quasi laruis exterriti.

Latex à lapsu, profluens aqua dicitur. vtimur tamen vocabulo & in vino.

Latine loqui à Latio dictum est, quæ locutio adeo est versa, vt vix vlla pars eius maneat in notitia.

Latitauerunt Cato posuit pro sæpe tulerunt.

Latrare Ennius pro poscere posuit.

Latrones eos antiqui dicebant, qui conducti militabant, ἀπὸ τῆς λατρείας. at nunc viarum obsessores dicuntur, quod à latere adoriuntur, vel quod latenter insidiantur.

Latumias ex Græco, & maxime à Syracusanis, qui latomias & appellant, & habent ad instar carceris, ex quibus locis excisi sunt lapides ad extruendam vrbem.

Laudare ponebatur apud antiquos pro nominare.

Lauermiones fures antiqui dicebant, quod sub tutela *deæ Lauernæ* essent, in cuius luco obscuro, abditoque soliti furta, prædamque inter se luere. hinc & *lauernalis porta* vocata est.

Laurea,

Laureati milites sequebantur currum triumphantis, vt quasi purgati à cæde humana intrarent vrbem. Itaque eandem laurum omnibus suffitionibus adhiberi solitum erat: vel quod omni tempore viret, vt similiter resp. vireat.

Lauta epularum magnificentia, alii à lauatione dicta putant quia apud antiquos hæ elegantiæ, quæ nunc sunt, non erant, & raro aliquis lauabat.

Lautitia farina appellabatur ex tritico aqua conspersa.

Lautula locus extra vrbem, quo loco quia aqua fluebat, lauandi vsum exercebant.

Lectosia insula dicta à consobrina Æneæ ibidem sepulta.

Lectus dictus, vel à collectis foliis ad cubitandum: vel quod fatigatos ad se alliciat: à Græco λέχεσθαι.

Legimus aut scriptum, aut oleam, glandemve, & alia quædam, & addita præpositione dicimus, colligimus, deligimus.

Legio Samnitum linteata appellata est, quod Samnites intrantes singuli ad aram, velis linteis circumdatam, non cessuros se Romano militi iurauerunt.

Lemniscí, id est, fasciolæ coloris dependentes ex coronis, propterea dicuntur, quod antiquissimarum genus coronarum lanearum.

Lemonia tribus à pago Lemonio appellata est. qui est à porta Capena via Latina.

Lenones ab alliciendo adolescentulos appellati.

Leparenses, Liparitani ciues, id est, Liparenses.

Lepista, genus vasis aquarii.

Leria ornamenta tunicarum aurea.

Lesbium, genus vasis cælati à Lesbis inuentum.

Letum ab obliuione, quam Græci λήθην vocant, dictum.

Leuir est vxoris meæ frater.

Libella diminutiuum est à libra.

Liber repertor vini; ideo sic appellatur, quod vino nimio vsi omnia libere loquantur.

Liberales dicuntur non solum benigni, sed etiam ingenuæ formæ homines.

Liberalia Liberi festa, quæ apud Græcos dicuntur διώνυσα. Næuius: libera lingua loquemur ludis Liberalibus.

Liberata ponebant pro *effata*, id est, locuta.

Libertatis templũ in Auentino fuerat cõstructum.

Libile, scapus librę.

Librilla appellantur instrumenta bellica, saxa scilicet ad brachii crassitudinem in modum flagellorum loris reuincta.

Libycus campus in agro Argeo appellatus, quod in eo primum fruges ex Libya allatæ sunt. quam ob causam etiam Ceres ab Argeis Libyssa vocata est.

Licitati in mercando, siue pugnãdo cõtẽdẽtes.

Lictores dicuntur, quod fasces virgarum ligatos ferunt. hi parentes magistratibus, delinquentibus plagas ingerunt.

Limaces cochleæ à limo appellatæ.

Limitatus ager est in centurias dimensus.

Limites in agris, nunc termini, nunc viæ transuersæ.

Limus, obliquus, id est, transuersus, vnde & limina.

Lingua non solum pars corporis dicitur, sed etiam differentia sermonum promontorii quoque genus non excellentis, sed molliter in planum deuexi.

Lingula per deminutionem linguæ dicta. alias à similitudine linguæ exertæ, vt in calceis: alias insertæ, id est infra dentes coercitæ, vt in tibiis.

Lingulaca, genus piscis, vel mulier auguratrix.

Liquitur, labitur, fluit.

Litatum alii solitum, deditum deo, quasi luitatum: alii ex Græco à precibus, quas illi λιτὰς dicunt.

Liui cecidisse dicitur, qui eius rei, de qua agebat, causam amisit.

Lituus appellatus est, quod litis sit testis. est enim genus buccinæ incurvæ, quo qui cecinerit, dicitur liticen. Ennius. Inde loci lituus sonitus effundit acutos.

Lixa bundus, iter libere, ac prolixe faciens.

Lixæ, qui exercitum sequuntur quæstus gratia. dicti, quod extra ordinem sint militiæ eisque liceat, quod libuerit. alii eos à Licha appellatos dicunt. quod & ille Herculem sit secutus. quidam à liguriendo quæsitum.

Locatum, positum.

Locupletes, locorum multorum domini.

Læbesum & læbertatem antiqui dicebant liberum & libertatem. ita Græci λαιβέρα, & λαιβέρα.

Longitrorsus sic dicitur, sicut dextrorsus, sinistrorsus.

Lotos, arboris genus, ex cuius materia frequenter tibiæ fiebant, cuius baccis pasti quondam Lotophagi dicti.

Lucani appellati dicuntur, quod eorum regio sita est ad partem stellæ luciferæ, vel quod loca cretosa sunt, id est multæ lucis. vel à Lucilio duce. vel quod primitus in luco consederunt.

Lucar appellatur æs, quod ex Lucis captatur.

Lucaria festa in luco colebant Romani, qui permagnus inter viam Salariam, & Tiberim sunt: pro eo, quod victi à Gallis fugientes e prælio ibi se occultauerunt.

Lucaris pecunia, quæ in luco erat data.

Lucem facere dicuntur Saturno significantes, id est capita detegere.

Lucerenses, & Lucertes, quæ pars tertia populi Romani est distributa à Tatio, & Romulo, appellati sunt à Lucero Ardeæ rege, qui

auxilio fuit Romulo aduersus Tatium bellanti.

Lucetium Iouem appellabant, quod eum lucis esse causam credebant.

Lucius, prænomen est eius, qui primum fuit, quia oriente luce natus est.

Lucomedi à duce suo Lucomo dicti, qui postea *Lucerenses* appellati sunt.

Lucomones quidam homines ob insaniam dicti, quod loca ad quæ venissent, infesta facerent.

Lucretilis mons in Sabinis.

Luctus, & lugere à Græco trahuntur λυπεῖν, vel λύσσειν.

Luculentus à luce appellatus.

Lucuntere genus operis pistorii.

Lues est diluens vlque ad nihil, tractum à Græco λύειν. hinc, dictum *lucum* terra humore soluta, & *lustratio*, qua quid soluitur, ac liberatur. hinc & λύτρα ὅτι ἐ λύουσι id est, solutione auri: λύτρα enim libra est.

Luma genus herbæ, vel potius spinæ.

Lumbago vitium, & debilitas lumborum.

Lura os culei, vel etiam vtris. vnde *lurcones* capacis gulæ homines, & bonorum suorum consumptores.

Luridi, supra modum pallidi.

Luscitio, vitium oculorum, quod clarius vesperi quam meridie cernit.

Lustra significat lacunas lutosas, quæ sunt in siluis, aprorum cubilia. à qua similitudine ii, qui in locis abditis, & sordidis ventri, & desidiæ operam dant, dicuntur in lustris vitam agere. & cum eiusdem vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus quinquenale, nunc populi lustrationem.

Lustrici dies infantium appellantur, puellarum octauus, puerorum nonus. quia his lustrantur, atque eis nomina imponuntur.

Luxa membra è suis locis mota, & soluta: à quo *luxuriosus* in re familiari solutus.

Luxantur à luxu dictum, id est luxuriantur.

Lycij Apollinis oraculum in Lycia maximæ claritatis fuit ob luporum interfectionem. λύκος enim lupus est.

Lycophos Græci dicunt, quod nos primum tempus lucis. dictum autem lycophos, quasi λύκου φῶς, id est lumen candidum.

Lympha dictæ sunt à nymphis. vulgo autem memoriæ proditum est, quicunque speciem quandam è fonte, id est effigiem nymphæ viderint, furendi non fecisse finem, quos Græci νυμφολήπτους vocant, Latini *lympha tos* appellant.

Lyrnissiades, ab oppido Phrygiæ Lyrnesso dicti.

M

Macellum dictum à Macello quodam, qui exercebat in vrbe latrocinia. quo damnato Censores Æmilius, & Fuluius statuerunt, vt in domo eius obsonia venderentur.

Macilenti macie tenuati. (PAVL.

Mactus magis auctus.

Madusa ebrius, à Græco μαδᾶν deductum, vel quia madidus sit vino.

Maandrum, genus picturæ, dictum est à similitudine flexus amnis, qui appellatur Meandrus.

Macia tribus à quodam castro sic appellatur.

Maniana ædificia à Mænio sunt appellata: is enim primus vltra columnas extendit tigna, quo ampliarentur superiora.

Mussus lingua Osca, mensis Maius. *Osci* enim à regione Campaniæ, quæ est Oscos, vocati sunt.

Magis à Græco μᾶλλον venit.

. . . . temperare di . . erare quida . . . FEST.

Magisterare regere, & temperare est. *Magistrare* moderari. vnde *magistri* non solum doctores artium: sed etiã pagorum, societatum, vicorum, collegiorum, equitum dicuntur: quia omnes hi magis ceteris possunt. vnde & *magistratus*, qui per imperia potentiores sunt, quam priuati. Quæ vox duabus significationibus notatur. nam aut personã ipsam demonstrat, vt cum dicimus, magistratus iussit: aut honorem: vt cum dicimus Titio magistratus datus est. PAVL.

Magisteria dicuntur in omnib. rebus, quæ magis ceteris possunt, vt magisterium equitum. . . rebus, qui ma . . . . quitum. et . . . Illinis dixe . . untur velit . . contra ora. . FEST.

Magmentum, magis augmentatum. PAVL.

Magnificissima, dicebant antiqui pro magnificentissima. re enim vera magnificens dici non potest. vnde magnificentissima videtur deduci.

Magnificius idem Cato pro magnificentius dixit, & non frustra: nam positiuus eius magnifice est.

Magni . . . .

. . . . auit Cato in ea, quam. . . .

. . . . gna quis homo . . . .

. . . . pulchrius purgat . . . .

. . . . Ateius, dicimus, cum mag. . .

. . . . at nepos eius in ea . . .

. . . . men ait, cum Ædilis . . .

. . . . istria ludos magni . FEST.

Magnificior quoque . . . .

Magnum annum dicunt mathematici, quo septem sidera errantia expletis propriis cursibus sibimet concordant. PAVL.

Magnum socerũ appellat vir vxoris suæ auum.

Magnam socrum vir vxoris suæ auiam appellat.

Magnos ludos, Romanos ludos appellabant, quos in honorem Iouis, quem principem deorum putabant, faciebant.

Maiestas à magnitudine dicta.

Maijs Idibus mercatorũ dies festus erat. quod eo die Mercurij ædes esset dedicata.

Ma ma

Maius mensis in compluribus ciuitatibus Latinis ante vrbem conditam fuisse videtur. qua ex causa vtrum à maioribus, vt *Iunius* à iunioribus dictus sit: an à Maia, quòd Mercurio filio eius res diuinæ . . . fiant solemnes; an quod ipsi deæ in multis Latinis ciuitatibus sacrificia fiebant (ipso mense.) . . . . .

Maior patruus, aui & auiæ patruus.

Maior amita, aui & auiæ amita.

Maior auunculus, aui & auiæ auunculus.

Maior Græcia dicta est Italia, quod eam Siculi quondam obtinuerunt. vel quod in ea multæ, magnæque ciuitates fuerunt ex Græcia profectæ.

Maior magistratus consul dicitur.

Maior socer vxoris meæ proauus.

Maior socrus vxoris meæ prouia.

. . . iora auspicia quæ d. .

. . . maiora Consulum, Pr. . .

. . . liquorum minora cum ill . .

. . . res magistratus dicu . .

Maiorem Consulem L. Cæsar putat dici, vel eum, penes quem fasces sint: vel eum, qui prior factus sit: *Prætorem* autem *maiorem* Vrbanum, minores ceteros. FEST.

Maior Consul dicitur vel is, penes quem fasces sunt: vel is, qui prior factus est: Prætor autẽ maior vrbanus, minores ceteri. PAVL.

Maiores Flamines appellabantur patricij generis, minores plebei.

Maledicti dicebantur ab antiquis qui nunc maledici.

Maledic . . . . . .

. . nos appellamus : . .

. . Hispania re . . . FEST.

Maleuoli Mercurij signum erat proxime Ianum, qui item erat in Turdellis Me . .

. . . . . .

. . . appella . . . .

maleuoli autem, quod in nullius tabernam spectabat.

Maleuoli Mercurij signum, id est statuam, appellabant, ideo quod in nullius tabernam spectabat. PAVL.

Malleoli vocantur non solum parui mallei, sed etiam ij, qui ad incendium faciendum aptantur: videlicet ad similitudinem priorem dicti.

Mallunium dicitur, quo manus lauantur. *Malluuiæ*, quibus manus sunt lautæ: *malluuia*, quibus pedes.

Malluuium lauum in commentarium sacrorum significat, manus qui lauet. à quo malluuiæ dicuntur, quibus manus sunt lautæ, perinde vt quibus pedes pelluuiæ. FEST.

Maltha dicitur à Græcis pix cum cera mixta.

Mamercus prænomen est Oscum, eo quod

hi Martem Mamertem appellant. PAVL.

Mamers Mamertis facit, id est lingua Osca Mars Martis. vnde & *Mamertini* in Sicilia dicti, qui Messanæ habitant.

Mamertini appel . . . . . .

. . . c de causa cum de toto Samnio grauius incidisset pestilentia, Sthenius Mettius eius gentis princeps conuocata ciuium suorum concione, expositi se vidisse in quiete præcipientem Apollinem, vt si vellent eo malo liberari, vel sacrum vouerent, id est quæcunq. vere proximo nata essent, immolaturos sibi. Quo facto leuatis post annum vicesimum, deinde eiusdem generis incessit pestilentia. rursum itaque cõsultus Apollo, respondit non esse persolutum ab iis votum, quod homines immolati non essent: quos si expulissent, certe fore, vt ea clade liberarentur. Itaque ii iussi patria decedere, cum in parte ea . . . consedissent. quæ Tauricana dicitur, forte parantibus bello . . . Messanensibus auxilio venerunt vltro, eosque . . liber . . . prouincial . . . quod ob . . citum eorum, vt gratiam referrent, & in suum corpus, communionemque agrorum inuitarunt eos, & nomen acceperunt vnum, vt dicerentur *Mamertini*, quod coniectis in sortem duodecim deorum nominibus *Mamers* sorte exierat, qui lingua Oscorum Mars significatur. cuius historiæ auctor est Alfius libro primo belli Carthaginensis. FEST.

Mamilia turris intra Saburæ regionem, à Mamilio nomen accepit.

Mamiliorum familia (progenita fuit à) Mamilia Telegoni filia, quam Tusculi procreuerat, (quando id oppidum ipse condidisset.)

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, vt ait Verrius, in clibano ante, quam percoquatur, decidit in carbones, cineremque. cuius meminit Lucilius: Pistricem valida si nummi suppeditabunt, Addas empleuron, mamphulas quæ sciat omnes.

Mamphur appellatur loro circumuolutum mediocris longitudinis lignum rotundum, quod circumagunt fabri in operibus tornandis.

Marmurij Veturij nomen frequenter in cantibus Romani frequentabant, hac de causa Numa Pompilio regnante cælo cecidisse fertur ancile, id est scutum breue: quod ideo sic est appellatum, quia ex vtroque latere erat recisum: vt summum, infimumque eius latius medio pateret. vnaque edita vox, omnium potentissimam fore ciuitatem, quamdiu id in ea manisset.

Itaque facta sunt eiusdem generis plura, quibus id misceretur, ne internosci cæleste posset. probatum opus est maxime Mamurii: qui præmii loco petiit, vt suum nomen inter carmina Salii canerent.

Manalem fontem dici pro eo, quod aqua ex eo semper manet.

Manalis fons appellatur ab auguribus puteus perennis. neque tamen spiciendius videtur, quia flumen: id spiciatur, quod sua sponte in amnem influat.

Manalem lapidem putabant esse ostium Orci, per quod animæ inferorum ad superos manarent, qui dicunt manes. ¶Manalem etiam lapidem vocabant petram quandam, quæ erat extra portam Capenam iuxta ædem Martis: quam, cum propter nimiam siccitatem in vrbem protraherent, insequebatur pluuia statim. eumque quod aquas manaret, manalem lapidem dixere.

Manare dicitur, cum humor ex integro, sed non solido nimis per minimas suas partes erumpit. quod ex Græco trahitur: quia illi non satis solidum ῥανὸν dicunt.

Manare solem antiqui dicebant, cum solis orientis radii splendorem iacere cœpissent, à quo & dictum putabant *mane*. alii dictum *mane* putant ab eo, quod *manum* bonum dicebant.

. . olitos esse antiquos, ...
. . cum solis orientis radii . . .
. . flent atque ideo primum . . .
. . uis magis addicitur . . . .
. . ne id est à mature. quod id . .
. . unde Matuta di . . . . .

Mane à diis manibus dixerunt. nam *mana* bona dicitur. vnde & *Mater Matuta*, & *poma matura*.

Manceps dicitur, quod manu capiatur. Manceps dicitur, qui quid à populo emit, conducitve, quia manu sublata significat se auctorem emptionis esse. qui idem præs dicitur: quia tam debet præstare populo quod promisit: quam is, qui pro eo præs factus est.

Mancini fana appellantur, quod Mancinus habuit insignem domum, quæ publicata est eo interfecto.

Manducus effigies in pompa antiquorum inter ceteras ridiculas, formidolosaque ire solebat magnis malis, ac late dehiscens, & ingentem dentibus sonitum faciens, de qua Plautus ait in Rudente: Quid si aliquo ad Iudos me pro manduco locem? Qua propter clare crepito dentibus.

Manes dii ab auguribus inuocantur: quod hi per omnia ætherea, terræque ma . .
. . . . . .
. . . peri; atque inferi . . .
. . augures quod L.I. . . .

. . minis.

Manes dii ab auguribus vocabantur, quod eos per omnia manere credebant: eosque deos superos, atque inferos dicebant.

Manuos in carminibus saliaribus Ælius Stilo significare ait bonos. (& inferi *dij manes* pro bonis dicuntur à suppliciter eos venerantibus propter metum mortis: vt immanes quoque pro vade non bonis dicuntur.

Maniæ turpes, deformesque personæ. Manias (Ælius Stilo dici ait ficta quædam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alii *manolas* appellant.) Manias autem, quas nutrices minitantur pueris paruulis esse, laruas, id est manes, quos deos, deasque putabant, quosque ab inferis ad superos emanare credebant. (vt Mania est eorum auia materve.) Sunt enim vtriusque opinionis auctores.

Manius, agrum Nemorensem Dianæ consecrauit, à quo multi, & clari viri orti sunt, & per multos annos fuerunt. vnde prouerbium: Multi manii Ariciæ. Afinius Capito longe aliter sentit. ait enim turpes, & deformes significari: quia maniæ dicuntur deformes personæ; & Ariciæ genus panis fieri, quod manici . . . appellentur. *Manius* prænomen dictum est ab eo, quod mane quis initio natus sit: vt *Lucilius*, qui luce.

Manliæ gentis patriciæ decreto nemo ex ea Marcus appellatur: quod M. Manlius, qui Capitolium à Gallis defenderat, cum regnum affectasset, damnatus, necatusque est.

Mansuetum edacem à mandendo scilicet.

Mansues pro mansuetus.

. . M. Cato in epistula . . .
. . mansues ad . . . .

Mansuetum ad manum venire suetum. alii aiunt mansus tum dictum, neque ex misericordia mæstum, neque ex crudelitate sæuum, sed modestia temperatum.

Mantare sæpe manere. Cæcilius in epistula: Iam ore adeo manta. Iam hoc vide cæcus . . . animum aduentus angit.

Manticularia dicuntur ea, quæ frequenter in vsu habentur & quasi manu tractantur. frequens enim antiquis ad manus tergendas vsus fuit mantiliorum: vnde hæc trahitur similitudo.

Manticularum vsus pauperibus in nummis recondendis, etiam nostro sæculo fuit. vnde *manticulari* dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrectabant. Vnde poeta pro dolose quid agendo vsi sunt eo verbo. Pacuuius: Ad manticulandum astu aggreditur. scit enim quid promeruerit. . .
medici menticulatur . . . ita me facti op-

facti oppressi iugo. Item deinde: Aggreditur astu regem. manticulandum est hic mihi. Et: Machinam ordiris nouam manticula tactu, an sanctiora dicis iureiuranda. Plautus hoc significare videtur, quibus cotidie paruæ noxæ extergeantur.

Mantisa additamentum dicitur lingua Tusca, quod ponderi adiicitur: sed deterius, & quod sine vllo vsu est. Lucilius: Mantisa obsonia vincit.

Manubiæ Iouis tres dicuntur esse, quarum vnæ sunt minimæ, quæ moneant, placidæque sint. ¶Alteræ quæ maiores sunt, ac veniant cum fragore, discutiantq. aut diuellant, quæ à Ioue sint, & consilio deorum mitti existimentur. ¶Tertiæ his ampliores, quæ cum igne veniant: & quanquam nullum sine igne fulgur est, hæ propriam differentiam habeant, quod aut adurant, aut suligine deforment, aut accendant, quæ statum mutent deorum consilio superiorum.

Manum, & *mentum*, prouerbium est ex Græco ductum, quod est πολλὰ μεταξὺ πυέλε κύλικος, καὶ χείλεος ἁμαρτεῖν. Chalcantem vites serentem quidam augur vicinus præteriens, dixit errare: non enim ei fas esse nouum vinum . . . . . .

Manumitti seruus dicebatur, cum dominus eius, aut caput eiusdem serui, aut aliud membrum tenens dicebat; *Hunc hominem liberum esse volo:* & emittebat eum e manu
. . . odo caput . . . . . .
. . . edicito, hunc . . . . .
. . . pro eo aurix . . . . .
. . . usquam digre . . . . .
. . . sui dum his . . . . .
. . . nem liberum mit . . . .

Mapalia casæ Pœnicæ appellantur: in quibus quia nihil est secreti: solet id vocabulum soluere viuentibus . . ici. Cato libro quarto Originum: Map . . a vocantur vbi habitant. ea quasi cohortes rotundæ sunt.

Marculus deminutiuum à Marco.

Marspedis, siue sine R littera Maspedis imprecaticie, sesita vallium, quid significet ne Messala quidem augur in explanatione augurium reperire se potuisse ait.

Martialis campus in Cœlio monte dicitur, quod in eo Equiria solebant fieri, siquando aquæ Tiberis campum Martium occupassent.

Martias kalendas matronæ celebrabant: quòd eo die Iunonis Luciniæ ædes coli cæpta sit.

Martius mensis initium anni fuit & in Latio & post Romam conditam, eo quod gens erat bellicosissima. cuius rei testimonium est, quod posteriores menses, qui annum finiunt à numero appellati vltimum habent Decembré.

Mas deminutiue facit masculus.

Masculina: & feminina vocabula dici melius

est secundum Græcorum quoque consuetudinem, qui non ἀνδρίνας & γυναικεῖα ea, sed ἄρ. FEST.

Masculino genere *parentem* appellabant antiqui qui etiam matrem. *Malo cruce* masculino genere cum dixit Gracchus in oratione quæ est in F. Popullium posteriorem, tam repræsentauit antiquam consuetudinem, quam *hunc frontem*, atque *hunc stirpem* iidem antiqui dixerunt: & rursus *hanc lupum*, & *hanc metum*. Item cum idem in Popillium & matronas ait, eo exemplo institutum. Dignus fuit qui *malo cruce* periret. PAVL.

Matellio, diminutiuum à matula.

Materfamiliæ non ante dicebatur, quam vir eius paterfamiliæ dictus esset. nec possunt hoc nomine plures in vna familia præter vnam appellari. sed nec vidua hoc nomine: nec quæ sine filiis est, appellari potest.

Mater Matuta, *manes*, *mane*, *matrimonium*, *materfamiliæ*, *matertera*, *matrices*, *materiæ* dictæ videntur, vt ait Verrius, quia sint bona: quæ Iia scilicet sint, quę sunt matura, vel potius à matre, quæ est originis Græcæ. FEST.

. . . manis . . . . . .
. . .matertera, ...
. . .vt ait Ve . . . . . .
. . .sint, quæ
. . .quæ est ori . . . . .

Matrem Matutam antiqui ob bonitatem appellabant: & *maturum* idoneum vsui: & mane principium diei, & inferi dij manes, vt suppliciter appellati boni essent: & in carmine Saliari *Cerusmanus*, intelligitur creator bonus. PAVL.

Matertera, matris soror, quasi mater altera. Matertera patris & matris, mihi magna mater est.

Matralia, Matris Matutæ festa.

Matrici cognominantur homines malarum magnarum, atque oribus late patentibus.

Matrimes, ac *patrimes* dicuntur, quibus matres & patres adhuc viuunt.

Matronæ à magistratibus non submouebantur, ne pulsari, contrectarive viderentur: neue grauidæ concuterentur. Sed nec viri earum sedentes cum vxoribus in vehiculo descendere cogebantur.

. .atibus non summoue . .
. .tat. .ntrectari. . . .
. .ntur: neue . .tur. quam . .
. .usam ait Verrius . . . .
. .eteri . . . . . .
. .uxoribus deesse quo descen . . .
. .ros à magistratibus. quod commu . .
. .uehic. .itur vir, & uxor . . . . .

Matronas appellabant eas fere, quibus stolas habendi ius erat. PAVL.

Matronis aurum redditum cum legitur, hoc significare videtur: quia matronæ contule-

rint ornatus sui aurum ad Capitolium à Gallis Senonibus liberandum: quibus postea est redditum à populo Romano.

FEST. *Matroni*, . . to ait, quod. . . .
. . . fuisse re . . . . . .
. . . & eam a . . . . .
. . . monio in . . . . .
. . . tronæ orna . . . .
. . . Apollini, quod . . . .
. . . quod contuler . . .
. . . a Gallis Senon . . . .
. . . tum . . . . . .
. . . est a pop . . . . .

PAVL. *Matula*, vas vrinæ.
Mauortem poetæ dicunt Martem.

FEST. *Maximæ* dignationis Flamen Dialis est inter quindecim Flamines, & cum ceteri discrimina maiestatis suæ habeant, minimi habeatur *Pomonalis*, quod Pomona leuissimo fructui agrorum præsidet pomis.

PAVL. *Maximam* hostiam ouilli pecoris appellabant, non ab amplitudine corporis: sed ab animo placidiore.
Maximi annales appellabantur, non magnitudine: sed quod eos Pontifex maximus consecrasset.

FEST. *Maximum* Prætorem dici putant alij eum, qui maximi imperij sit: alij, quia ætatis maximæ pro collegio quidem augurum decretum est: quod in salutis augurio Prætores maiores, & minores appellentur; non ad ætatem, sed ad vim imperij pertinere.

PAVL. *Maximus* Curio, cuius auctoritate curiæ omnesque curiones reguntur.
Maximus Pontifex dicitur, quod maximus rerum, quæ ad sacra, & religiones pertinent, iudex sit, vindexque contumaciæ priuatorum, magistratuumque.

FEST. *Me* pro mihi dicebant antiqui.
Me pro mihi dicebant antiqui, vt Ennius cum ait libro secundo: Si quid me fuerit humanitus, vt teneatis. & Lucilius: Nunc ad te redeo, vt quæ res me impendet agatur.

PAVL. *Meatus* à meando dictus.
Mecastor, & *mehercules* iusiurandum erat: quasi diceretur, *ita me Castor, ita me Hercules*, vt subaudiatur iuuet.
Meddix apud Oscos nomen magistratus est. Ennius: Summus ibi capitur meddix, occiditur alter.
Mediatem appellabant hostiam atram, quam meridie immolabant.
Medibile, medicabile.

FEST. *Mediocriculo* vsus est in ea, quam dixit Cato in Consulatu: Ridibundum magistratum genere pauculos homines, mediocriculum exercitum obuiam duci.

PAVL. *Mediocriculus* idem Cato ponit, cum ait Ridibundum magistratum paucos homines mediocriculum exercitum obuiam duci.

Medioxumum, mediocre.
Mediterreum melius, quam mediterraneum, Sisenna dici putat.
Meditrinalia dicta hac de causa. Mos erat Latinis populis, quo die quis primum gustaret mustum, diceret ominis gratia: *Vetus nouum vinum bibo, veteri nouo morbo medeor.* A quibus verbis, etiam Meditrinæ deæ nomen ceptum, eiusque sacra Meditrinalia dicta sunt.
Meditullium dicitur, non medium terræ, sed procul à mari, quasi meditellium: ab eo quod est tellus.
Mediusfidius compositum videtur, & significare Iouis filium, id est, Herculem: quod Iouem Græci Δία, & nos Iouem: ac *fidium* pro filio, quod sæpe antea pro L litera D vtebantur. quidam existimant iusiurandum esse per diui fidem: quidam, per diurni temporis, id est, diei, fidem.
Medullitus, ex intimis medullis.
Mefancilum teli missilis genus.
Megalesia ludos Matris Magnæ appellabant.
Melancoryphi, genus aurum, quæ Latine vocantur atricapillæ, eo quod summa eorum capita nigra sint.
Melibœa purpura à nomine insulæ, in qua tingitur, est dicta.
Melica gallinæ, quod in Media id genus auium corporis ampliſſimi fiat: L littera pro D substituta.
Melus hasta à ligno mali dicta.
Melo nomine alio Nilus vocatur.
Melos insula dicta est à Melo, qui ex Phœnice ad eandem fuerat profectus.
Meltom meliorem dicebant.
Membrum abscindi mortuo dicebatur, cum digitus eius decidebatur, ad quod seruatum in sta fierent reliquo corpore combusto.
Memorare significat, nunc dicere nunc memoriæ mandare.
Memoriosus, memoriosior, & memoriosius, (et) *memoriosissime* facit.
Mendicũ dici putãt vel ũ, quod in prora ponitur.
Mendicũ dici Verrius putat à mẽre eius, quem fefellerit fortuna. vel quod precetur quemque vt vitæ suæ medeatur cibo.
Mend . . . . .
eius quam fe . . . .
vt vitæ su . . . .
Mensa, frugibusque iurato, significat per mensam & fruges.
Mẽsa in ædib. sacris ararum vicem obtinebant,
. . sæ in ædibus sacris ara . . .
. . legibus earum omnium s . . .
. . vt velut in aram, vel in . .
. . uati quoque in primis i . . .
. . vbi sacras habituri . . .
. . parentatio, non sacrific . . .
Mensarij, nummularij.

Mentecaptus

Mentecaptus dicitur, cum mens ex hominis potestate abiit, & idem *demens*, qui de sua mente decesserit; & *amens*, qui à mente abierit.

FEST. . . hominis potestate . . .
. . mens, qui de sua . . .

PAVL. . . a mente abierit . . .
Mentum dicebant, quod nos commentum.
Mercedicius mercenarius, quod mercede se tueatur.

FEST.

PAVL. *Mercedonias* dixerunt à mercede soluenda.
Merturius à mercibus est dictus. Hunc etenim negotiorum omnium existimabant esse deum.
Merendam antiqui dicebant pro prandio; quod scilicet medio die caperetur.
Mergæ furculæ, quibus acerui frugum fiunt, dictæ à volucribus mergis, quia vt illi se in aquam mergunt, dum pisces persequuntur, sic messores eas in fruges demergunt, vel eleuare possint manipulos.

FEST. *Meritauere* (idem) Cato ait. pro meruere.
. . ere, sæpe merue . . .
. . enorum IIII. . Suf
. . uis cohortes omnis . . .
. . tauerunt

PAVL. *Mertat* pro mersat dicebant.
Metum antiqui dicebant solum vnde & auis *merula* nomen accepit; quod soliuaga est, & solitaria pascitur. at nunc *merum*, purum appellamus.

FEST. *Meson* persona comica appellatur, aut coci, aut nautæ, aut eius generis. dici ab inuentore eius Mesone, comœdo ait Aristophanes Grammaticus.

PAVL. *Messapia Appulia* à Messapo rege appellata.
Metaphoram quam Græci vocant, nos tralationem, id est, domo mutuatum verbum, quo vtimur, inquit Verrius ali . . nec sæpius quidem honesti, ac q. . . .
. . enas vt speciosiora at . .
. . ere significante . . .
. . no, quam proprio uo . .
. . em indicemus . . .
. . leret, redit ad sua . . .
. . tralatum manebit . . .
. . quo peruenit . . .
. . as . alieno perinde ac suo ab . .
Meta. . stices dicitur aput p. . .
. . quod propter necessitatem metri
. . t. quod idem barbaris . .
. . ta oration. , scrib . .
Meta . ,ca . a . cariore . .
. . peruentura. . . .
. . dicare ait Ennius . . .
. . id est. . .
. . abus vt . . . .
. . accip.

PAVL. *Metari* castra dicuntur, quod metis dirigun-

Metelli dicuntur in re militari quasi mercenarij. Attius annalium vigesimo septimo, colones, famulique, metellique, caculæque à quo genere hominum Cæciliæ familiæ cognomen putatur dictum.

Metonymia est tropos, cum ab eo, quod continet, significatur id quod continetur: aut superior inferiore, & inferior superiore. quæ continet, quod continetur: vt Ennius cum ait: Africa terribili tremit horrida terra tumultu. ab eo, quod continetur, id quod continet: vt cum dicitur epota amphora vini. a superiore inferior. vt Ennius: cum magno strepitu Volcanum ventus vegetat. ab inferiore superior: vt Persuasit animo vinum deus, qui multo est maximus. FEST.

Metus feminino genere dicebant. Ennius. Viuam, an moriar, nulla in me est metus. PAVL.

Migrare mens a . . . . FEST.
. . sq. templi posita . . .
. . tur, cum sequitur sua . . .
. . uidam fuisse in tri . . .
. . uales appellatæ.
Mihipte pro mihi . . decuit talen . .
. . . uersia, atque . . PAVL.
. . entia item a . .
Mihipte Cato pro mihi ipsi posuit.
Militem Ælius mollitia κατ' ἀντίφρασιν dictum putat. eo quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat. sic *ludum* dicimus, in quo minime luditur.
Milium quidam putant cepisse nomen maxime à nummorum summa, quæ est mille. quod alii Græcæ stirpis iudicant esse, cum ad illi κέγχρον vocant, tam Hercules quam panicum μελίνη. FEST.
Millus collare canum venaticorum, factum ex corio, confixúmque clauis ferreis eminentibus aduersus impetum luporum. Scipio Æmilianus ad populum: Vobis inquit, reique publicæ præsidio eritis quasi millus cani. PAVL.
Milulina genus tibiæ acutissimi soni.
Mina singulariter d.
pluraliter dicimus cu . . . . FEST.
item M. Cato in s . . .
mina cog. . . . .
Minam Æliam vocitatam ait mammam alteram lacte deficientem, quasi minorem factam. PAVL.
Minerrimus pro minimo dixerunt.
Minerua dicta, quod bene moneat. hanc enim pagani pro sapientia ponebant. Cornificius vero, quod fingatur, pingatúrque minitans armis, eandem dictam putat.
Minime gentium dicebant, pro eo quod est omnium gentium iudicio minime esse faciendum.
Miniscitur pro reminiscitur antiquitus dicebatur.

FEST. *Minora* templa fiunt ab auguribus cum loca aliqua tabulis, aut linteis sepiuntur, ne vno amplius ostio pateant. Itaque *templum* est locus ita affatus, aut ita septus, vt ea vna parte pateat, angulusque adfixus habeat ad terram.

PAVL. *Minorem* Delum Puteolos esse dixerunt, quod Delos aliquando maximum emporium fuerit totius orbis terrarum, cui successit postea Puteolanum, quod municipium Græcum. antea *Dicearchia* vocatum est. vnde Lucilius. Inde Dicearchum populos, Delúmque minorem.

Minores & maiores inter cognomia feminorum poni solebant.

FEST. *Minorum Pontificum* maximus dicitur, qui primus in id collegium venit. Item minimus, qui nouissimus.

PAVL. *Minotauri* effigies inter signa militaria est: quod non minus occulta esse debent consilia ducum, quam fuit domicilium eius Labyrinthus. Minotaurus putatur esse genitus, cum Pasiphae Minois regis vxor dicitur concubuisse cum tauro. sed affirmant alij Taurum fuisse nomen adulteri.

Minucia porca appellata est, eo quod proxima est sacello Minuci. Minucia porta Romæ est dicta ab ara Minuti, quem deum putabant.

Minuebatur populo luctus ædis dedicatione: cum à Censoribus lustrum condebatur; cum votum publicè susceptum soluebatur. ¶ Priuatis autem, cum liberi nascerentur, cum honos in familiam veniret: cum pater aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum rediret: cum puella desponsaretur: cum propiore quis cognatione, quam is qui lugeretur natus esset: cum in Casto Cereris constitissent.

FEST. *Minuitur* populo luctus ædis dedicatione: cum Censores lustrum condiderunt: cum votum publice susceptum soluitur. priuatis autem, cum liberi nati sunt: cum honos in familia venit: cum parens, aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum redit: cum desponsa est, cum propiore quis cognatione, quam is, qui lugetur, natus est, cum in Casto Cereris est, omnique gratulationi.

PAVL. *Minutriciones* appellantur auium minorum cantus.

FEST. *Minusculæ Quinquatrus* appellabantur Idus Iuniæ, quod is dies Festus erat tibicinum qui Mineruam colebant. *Quinquatrus* proprie dies festus erat Mineruæ, Martio mense.

PAVL. *Minutum* & minuere ex Græco μειοῦν dictum videri potest.

Minyæ dicti Argonautæ, quod plerique eorum ex filiis Minyae fuerant orti.

Mirachidion primæ adolescentiæ.

Miracula, quæ nunc digna admiratione dicimus, antiqui in rebus turpibus vtebantur.

Mirior dicebant comparatiuum a miro. Titinius. Mirior inquam tibi videor.

Miscelliones appellantur, qui non certæ sunt sententiæ, sed variorum, mixtorumque iudiciorum sunt.

Miscenum promontorium à Miseno tubicine Æneæ ibi sepulto est appellatum.

Miseratur is, qui conqueritur aliena incommodà: *miseretur is*, qui miserum subleuat.

Miseret me eadem forma dicitur, qua piget, pœnitet, tædet.

Modo cum per correptum O dicitur, significat tempus, vt modo veni. & ponitur pro tantum, vt Tace modo. quod si producta posteriore syllaba enuntietur, datiuus vel ablatiuus est casus, ab eo, quod est modus.

Modo quodam, id est ratione. dicuntur omnia ista à modo: commoditas, commodus, commodat, accommodat, modice, modestia, moderatio, modificatio. . . . .

. . . . quondam id . . .

. . . . fit commodi . . .

. . . . dat, modi . . .

. . . . ficatio.

Mœne singulariter dixit Ennius. Apud Emporium in campo hostium per mœne.

Mœnia muri, & alia muniendæ vrbis gratia facta, vt Attius in Helenibus: Signo ex templo canere, ac tela ob mœnias offerri imperat. Significat etiam officia. Plautus in Neruolaria: prohibentq. mœnia alia, vnde ego fungar mea.

Mola vocatur eam far tostum, & sale sparsum, quod eo molito hostiæ aspergantur.

Moles pro magnitudine fere poni solet. moliti & molitiones à molendo certum est dici.

Molleſtras dicebant pelles ouiles, quibus galeas extergebant.

Molucrum, non solum quo molæ vertuntur dicitur, id quod Græci μύλικρον appellant, sed etiam tumor ventris, qui etiam virginibus solet euenire. cuius meminit Afranius in Virgine: Ferme virgini, tanquam grauidæ mulieri crescit vterus, molucrum vocatur, transit sine doloribus. Cloatius etiam in libris sacrorum. Molucrum aiunt esse lignum quoddam quadratum, vbi immolatur. Idem Ælius in explanatione carminum Saliarum eodem nomine appellari ait, quod sub mola supponatur. Aurelius Opilius appellat, vbi molatur.

Momar, Siculi stultum vocant.

Momen, momentum. Lucretius: Momine si paruo possunt impulsa moueri.

Monile dictum est ornatus muliebris, qualem habuisse Eriphylem fabulæ ferunt. ex eo etiam equis præpendens à collo ornamentum monile appellatur.

Monimentum est, quod mortui causa ædificatum est: & quidquid ob memoriam alicuius factum est, vt fana, porticus, scripta, & carmina. Sed monimentum quamuis mortui causa sit factum, non tamen significat ibi sepultum.

Monitores dicuntur & qui in scena monent histriones, & libri commentarij.

Monodos appellatus est Prusiæ filius, qui vnum os habuit dentium loco. similiter habuit & Pyrrhus rex Epirotarum.

Monstrum, vt Ælius Stilo interpretatur, à monendo dictum est, velut monestrum. Item Sinnius Capito, quod monstret futurum, & moneat voluntatem deorum. quod etiam *prodigium*, velut prædictum & quasi prædictum, quod prædicat eadem, & *portentum*, quod portendat, & significet. inde dici apparet id quartum, quod mihi visum est adiiciendum. præsertim cum ex eadem significatione pendeat, & in promptu sit omnibus, id est *ostentum*, quod item ab ostendendo dictum est. *Monstra* dicuntur naturæ modum egredientia, vt serpens cum pedibus, auis cum quattuor alis, homo duobus capitibus, iecur cum distabuit in coquendo.

FEST. . turæ modum e. . . . . .

. auis eum quatt . . . . .

. iecur cum dist . . . . .

PAVL. *Moracias nuces*, Titinius duras esse ait. vnde fit deminutiuum moracillum.

Morbosum hominem, morbo aliquo affectum.

Mortem obijsse, ea consuetudine dicitur, qua dixerunt antiqui *ob* Romam legiones ductas, & *ob* Troiam duxit exercitum, pro ad: similiterque, *vadimonium obijsse*, id est ad vadimonium iisse, & *obuiam*, ad viam.

FEST. *Mortis causa* stipulatio existimatur fieri, vt ait Antistius Labeo, quæ ita fit, vt morte promissoris confirmetur, aut vt quidam dixerunt, cuius stipulationis non fuit causa.

Mortua pecudis corio calceos, aut soleas fieri Flaminicis nefas habetur: sed aut occisæ alioqui, aut immolatæ: quoniam sua morte extincta omnia funesta sunt.

PAVL. *Mortua pecudis* corio calceos fieri Flaminicis nefas habebatur, quoniam sua morte extincta omnia funesta æstimabantur.

Mortuus ab emerita vita dictus.

Mos est institutum patrium pertinens maxime ad religiones, cæremoniasque deorum antiquorum.

Mos est . . trium defunctorum veterum pertinens maxime ad religiones c . . . oniasque antiquorum. FEST.

Mosculis Cato pro paruis moribus dixit . . FEST.

. . uis qui moribus dixit . . . . .

Mox, paulo post.

Mucia prata trans Tiberim dicta à Mucio, cui à populo data fuerant, pro eo quod Porsenam Etruscorum regem sua constantia ab vrbe dimouit. PAVL. FEST. PAVL.

Muger, muccosus.

Muger dici solet à castrensium hominibus quasi muccosus is, qui talis malè ludit.

Muginari est nugari, & quasi tarde conari.

Mugionia porta Romæ dicta est à Mugio quodam, qui eidem tuendæ præfuit.

Mulciber Vulcanus à molliendo scilicet ferro dictus est. *mulcere* enim mollire, siue lenire est. Pacuuius: Quid me obtutu terres? mulces laudibus? FEST. PAVL.

Muli Mariani dici solebant à C. Mario instituti, cuius milites in furca interposita tabella varicosius onera sua portare adsueuerant.

Mulia celebrantur ludi in circo maximo Consualibus. quia id genus quadrupedum primum putatur cœptum currui, vehiculoque adiungi.

Mulus vehiculo lunæ adhibetur: quod tam sterilis ea sit, quam mulus. vel quod vt mulus non suo genere, sed equi creetur: sic ea soli, non suo fulgore luceat.

Mulleos genus calceorum aiunt esse. quibus reges Albanorum primi, deinde patricij vsi sunt. M. Cato Originum libro septimo: Qui magistratum curulem cepisset, calceos mulleos allucinatos. ceteri perones. Item Titinius in Satina: Iam cum muleis te ostendisti, quos tibiatis in calceos. quos putant à mullando, id est suendo dictos. FEST.

Multam Osce dici putant pœnam quandam. M. Varro ait pœnam esse, sed pecuniariam, de qua subtiliter in libro primo quæstionum epistolarum refert. *Maximam multam* dixerunt trium millium & viginti assium. quia non licebat quondam pluribus triginta bobus, & duobus ouibus quenquam multari. æstimabaturque bos centussibus, ouis decussibus.

Multifacere dicitur, sicut *magnificere*, & *parui-facere*. Cato. Neque fidem, neque iusiurandum, neque pudicitiam multifacit. Quod merito ab vsu recessit; quia quantitas numero non æstimatur, nec desiderat multitudinem, PAVL.

Multifa . . *magnificere*, & *par* . . .

. . tiam de pudicitia.

M . . . . . .

. . . ntitas . . . . FEST.

. . . nctur nu. . . . .

Universidad de Deusto
Biblioteca

PAVL. *Multifariam* dixerunt antiqui, quod videlicet in multis locis fari poterat, id est dici.

Mummiana aedificia à Mummio dicta.

Mundus appellatur cælum, terra, mare, & aer. mundus etiam dicitur ornatus muliebris. quia non alius est, quam quod moueri potest. mundus quoque appellatur lautus, & purus. Ateius: Cum virginali mundo clam pater . . . Ennius: idem loco nauibus celsis, munda facie, atque etiam aere.

FEST. *Mundus*, vt ait Capito Ateius in libro sexto pontificali, ter in anno patere solet, diebus his: postridie Volcanalia, & ante diem sextum Id. Nouemb. Qui quid ita dicatur, sic refert Cato in Commentariis iuris ciuilis: *Mundo* nomen impositum est ab eo mundo, qui supra nos est. Forma enim eius est ex iis, qui intrauere, cognoscere potuit, adsimilis ille eius inferiorem partem, veluti consecratam diis manibus clausam omni tempore, nisi iis diebus, qui supra scripti sunt, maiores c . . quos dies etiam religiosos iudicauerunt, ea de causa, quod quo tempore ea, quæ occulte, & abdita ea religionis deorum manium essent, veluti in lucem quandam adducerentur, & patefierent: nihil eo tempore in republica geri voluerunt. Itaque per eos dies non cum hoste manus conserebant: non exercitus scribebatur: non comitia habeba . . . aliud quicquam in re . . . nisi quod vltima necce . . . admonebat administrabatur.

PAVL. *Mundum* gentiles ter in anno patere putabant diebus his: postridie Volcanalia, & ante diem tertium Nonas Octobris, & ante diem sextum Idus Nouembris. inferiorem enim eius partem consecratam diis manibus arbitrantes clausam omni tempore, præter hos dies, qui supra scripti sunt. quos dies etiam religiosos iudicauerunt ea de causa, quod his diebus ea, quæ occulta, & abdita religionis deorum manium essent, in lucem adducerentur, nihil eo tempore in rep. geri voluerunt. Itaque per hos dies non cum hoste manus conserebatur, non exercitus scribebatur, non comitia habebantur, non aliud quidquam in rep. nisi quod vltima necessitas exegisset, administrabatur.

Munem significare certum est officiosum, vnde è contrario *immunis* dicitur, qui nullo fungitur officio.

Muneralis lex vocata est, qua Cincius cauit, necui liceret munus accipere. Plautus: Neque muneralem legem, neque lenoniam roga: fuerit, necne, flocci æstimo.

Municas pro communicas dicebant.

. . . communicas dicit . . . FEST.
. . . aut vt potius co . . .

Municeps est, vt ait Ælius Gallus, qui in municipio liber natus est. Item qui ex alio genere hominum munus functus est. Item qui in municipio à seruitute se liberauit à municipe. Item municipes erant, qui ex aliis ciuitatibus Romam venissent, quibus non licebat magistratum capere, sed tantum muneris partem. At Ser. filius aiebat initio fuisse, qui ea conditione ciues Ro. fuissent, vt semper remp. separatim à populo Ro. haberent, Cumanos videlicet, Acerranos, Atellanos, qui æque ciues Ro. erant, & in legione merebant, sed dignitates non capiebant.

Mancipalia sacra vocabantur, quæ ante vrbem conditam colebantur.

Municipalia sacra vocabantur, quæ ab initio FEST. habuerunt ante ciuitatem Romanam acceptam; quæ obseruare eos voluerunt Pontifices, & ex eo more facere, quod adfuissent . . antiquitus.

Municipium id genus hominum dicitur, qui PAVL. cum Romam venissent, neque ciues Ro. essent; participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum vna cum Romanis ciuibus, præterquam de suffragio ferendo, aut magistratu capiendo; sicut fuerũt Fundani, Formiani, Cumani, Acerrani, Lanuuini, Tusculani, qui post aliquot annos ciues Ro. effecti sunt. Alio modo, cum id genus hominum definitur, quorum ciuitas vniuersa in ciuitatem Romanam venit; vt Aricini, Cærites, Anagnini. Tertio, cum id genus hominum definitur, qui ad ciuitatem Romanam ita venerunt, vti municipia essent sua cuiusque ciuitatis, & coloniæ, vt Tiburtes, Prænestini, Pisani, Arpinates, Nolani, Bononienses, Placentini, Nepesini, Sutrini, Lucenses.

Munificior à munifico identidem Cato dixit. cum nunc *munificentior* dicamus, quamuis munificens non sit in vsu.

. . . munifico cum dicamus . . .
. . . . vis munificens non sit . . . FEST.
. . . . esim scripsit . . munifi . .

Munitio morsicatio ciborum.

Munus significat officium, cum dicitur quis PAVL. munere fungi. Item donum, quod officii causa datur.

Murtia deæ sacellum erat sub monte Auentino, qui antea Murcus vocabatur.

Murgisonem dixerunt à mora, & decisione.

Muries dicebatur sal in pila tunsum, & in ollam fictilem coniectum, & in furno percoctum, quo dehinc in aquam misso Vestales virgines vtebantur in sacrificiis.

Muries est, quemadmodum Veranius docet, FEST. ea quæ sit ex sale sordido in pila pinsato, & in

& in ollam fritilem coniecto, ibique operto, gypsatoque, & in furno percocto, cui virgines Vestales serra ferrea secto, & in seriam coniecto, quæ est intus in æde Vestæ in penu exteriore, aquam iugem, vel quamlibet, præterquam quæ per fistulas venit, addent, atque ea demum in sacrificiis vtuntur.

Murrata potione vsos antiquos indicio est quod etiam nunc Ædiles per supplicationes diis addunt ad puluinaria, & quod XII. tabulis cauetur, ne mortuo indatur, vt ait Varro in antiquitatum libro primo.

PAVL. *Murrata potione* vsi sunt antiqui: sed postea adfuerunt murram diis suis libare. ideoq; duodecim tabulis est cautum, ne mortuo inderetur.

Murricidium ignauum, stultum. Plautus. Murricide homo, gnaue, iners.

Murrina genus potionis, quæ græce dicitur *nectar*. hanc mulieres vocabant *murriolam*, quidam *murratum vinum*. quidam id dici putant ex *rua* genere *murrina* nomine.

Muscerdas prima syllaba producta stercus murum appellant.

Mussare, murmurare. Ennius. In occulto mussabant. vulgo vero pro tacere dicitur, vt idem Ennius: Non decet mussare bonos.

Mustricola est machinula ex regulis, in qua calceus nouus suitur. Afranius, Mustricolam in dentes impingam tibi.

FEST. Muta.
. . .isi vocem . . .
. . .multo. . . . .
. . .intelle . . . . .
cem . . as dici . . . .
vt cui potius con . . . .

PAVL. *Muta* exta appellabant, ex quibus nihil diuinationis animaduertebant.

FEST.
. . dicuntur, quibus ni . . . .
. . respon . . . .
. . iutoria quæ . . . .
. . cant, aut ab in . . .
. . a veneno taliq. . . .
. . mistare periculum . . .
. . finium deminution . . .

PAVL. *Mutæ* dicuntur literæ, quod positæ in vltimis partibus orationis obmutescere cogant loquentes, vel quod paruæ, exiguæque sint vocis. vt cum mutum oratorem, aut tragedum dicimus.

FEST. . . . . mutum dicimus: aut quod nullius fiant vocis, cum in eas litteras incidant.
. . iuocales . . . .
. . ubendo, aut . . .
. . sisse, in eo . . . .
. . uplicata sit. . . .
. . ser. sacrorum . . .

Mutini. Titini sacellum fuit in Velis aduer-

sum Murum Mustellinum in angi . . .
de quo aris sublatis balnearia sunt . .
acta dom. . . . caluini, cum mansisset ab vrbe condita . . ncipatum Augusti . . . . . & sancte cultum
. manifestum est . . . . extum &
vicensimum dextra u . . . iculum .
. . colitur et . . ine . .
. . . ula . . . . .

Mutini Titini sacellum fuit Romæ, cui mu- PAVL.
lieres velatæ togis prætextatis solebant sacrificare.

Mutire, loqui. Ennius in Telepho: Palam mutire plebeo piaculum est.

Myoparo genus nauigii ex duobus dissimilibus formatum. Nam & midion, & paron per se sunt.

Mymilonica scuta dicebant, cum quibus de muro pugnabant. erant siquidem ad hoc ipsum apta.

Myrtea corona Papirius vsus est. quod Sardos in campis myrteis superasset,
. . vt patri sui heres e . . .
. .tet tam heres est, quam . . FEST.
. in potestate alie . . . .
. & suus heres vt p . . .
. Sulpitius in ea oratio . . .
. pro Aufidia . . . .
rep. publi . . . . .
ræ imperi . . . . .
sæ consensu . . . . .
populi comit . . . .
vt capere eam . . . . .
certoue ex . . . . .
ad tempus admi . . . .
. lebatarum . . . . .
. s stetit pro regno . . .
. Veranius in libro . . .
. cum quod ei summæ . . .
. causam Græ . . .
. eo autem non . . .

N

Nacea appellantur vulgo fullones, vt ait FEST.
Curiatius, quod *nauci* non sint, id est nullius pretii. Idem sentit & Cincius. quidam aiunt, quod omnia fere opera ex lana *naca* dicantur à Græcis.

Naccea appellantur fullones, quod nauci non PAVL.
sint, id est nullius pretii omnia fere opera ex lana nacæ dicuntur à Græcis.

Nænia est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam. Sunt qui eo verbo finem significari putant. Quidam volunt næniam ideo dici, quod voci similior querimonia fluentium sit. Quidam aiunt næniæ ductum nomen ab extremi intestini vocabulo; Græci enim νῆνον extremum dicunt. Siue quod chordarum vltima νήνη dicitur, extremam cautionis vocem næniam appellarunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nania est
. . .gratia cau.
. . .nius in ma .p.
. . .quia se anti
. . .nificari credi
. . .abi ergo
. . .idem huic nom
. . .dixit domi, & ap
. . .niam esto quosda
. . .quod & voci sim
. . .fit. quidam aiunt ne
. . .mi intestini voca
. . .nio vtitur Plautus
. . .chædem ad vol
. . te reddamu
. . .rem son
. . .do efferim
. . .Græci *ναίτας* dicunt

PAVL. FEST. *Nænia dea sacellum* extra portam Viminalem fuerat dedicatum.
. .sacellum vltra portam
. .ædiculam.

PAVL. *Næuia* silua dicta iuxta vrbem, quod Næuij cuiusdam fuerit.
. . vocitatam extra
FEST. . . .rum quod natui cu
. . .nemora Næuia ap
. . .ait quam ob probri loc.
. . .quod in ea morari ads
. . .mines. testis est M
. . .in Cœlium si se appella
. . .a porta Næuia atque ea.
. . .unt prouerbi
. . .refertur a Ver

Nancitor in XII. nactus erit, prædatus erit. Item in fœdere Latino, *Pecuniam Quis nancitor, habeto. & siquid Pignoris nancitur, sibi habeto.*

PAVL. *Nancitor*, nactus erit.

Nanum Græci vas aquarium dicunt humile, & concauum, quod vulgo vocant *situlum barbatum*: vnde *nani* pomiliones appellantur.

FEST. . .tionem eius
. .humilem er.
. .barbatum

Napuras nectito cum dixit Pontifex, funiculi ex stramentis fiunt.

PAVL. *Napuræ*, feniculi.

Nare à naue dictum quod aqua feratur natans, vt nauis. *Natare* est sæpius nare, vt dictitare, factitare.

FEST. *Nare* à naue ductum Cornificius ait, quòd aqua feratur natans vt nauis. Ennius libro septimo; Alter nare cupit, alter pugnare paratus. Plautus in Aulularia: Qua si pueri, qui nare discunt, scirpea induitur ratis. *Natare* igitur est sæpius nare, vt dictitare, factitare.

Nares appellari putant, quòd per ea nasi foramina odoris cuiusque nari flamus.

Narica est genus piscis minuti. Plautus. Muraticam autem video in vasis stagneis naricam bonam & canutam, & taguma quinas fartas conchas piscinarias.

Narica, genus piscis minuti. PAVL.

Nassa est piscatorij vasis genus, quo cum intrauit piscis exire non potest. Plautus: Nunquam hercule ex ista nassa hodie ego escam petam. FEST.

Nassiterna est genus vasis aquarij ansati, & patentis. quale est quo equi perfundi solent. Plautus in Bacchidibus. Ecquis euocat cum nassiterna, & cum aqua istum impurissimum? & in Neruolaria: Ecquis huc effert nassiternam cum aqua sine suffragio? & Cato in ea oratione, quam composuit in Q. Sulpicium. Quotiens vidi trullos nassiternas, perfusos aqualis matellas sine ansis.

Nassiterna genus vasis aquarij ansati, & patentis. PAVL.

Natinatio dicebatur negotiatio, & *Natinatores* ex eo seditiosi.

Nati . . .iatio, & natinatores . . . FEST.
. . . .gerente M. Cato in
. . . .ultu Macedoniæ, Etruriam Samnites, Lucanos inter se *natinari*, atque factiones esse.

Natio genus hominum, qui non aliunde venerunt, sed ibi nati sunt, in pecoribus quoque bonus prouentus feturæ, *bona natio* dicitur. PAVL. FEST.

. . .natum, Cin
. . . nt, sed ibi
. . .ationem ait
. . .nibus se te
. . .us seiuncti
. . .to omnia se
. . .cius Sabinos
. . .bus quoque bonus.

Nauali corona solet donari, qui primus in hostium nauem armatus transilierit. PAVL.

. . .us in hostium
. .opera ma
. .est eam M
. .CN. Pomp.
. .tillus bel.
. . .um est in car
. . .nsueti.
. . .minabantur
. . .pro nulla
. . .vt nec

Naualis porta à vicinia naualium dicta. FEST. PAVL.
. .a regio vide
. .a appella

Naualis scriba, qui in naue apparebat, inter aliud genus scribarum minimæ dignitatis habebatur, quod pericula quoque eius ministe-

rium esset obiectum. Plautus: Non ego te noui naualis scriba columbari impudens. siue quod columbaria in naue appellantur ea, quibus remigent, siue quod columbariorum quæstus temerarius, incertusque.

Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis. Cincius quod in oleæ nucis, quod intus sit. Ælius Stilo omnium rerum putamen. Glossematorum autem scriptores fabæ grani quod hæreat in fabulo. Quidam ex Græco, *ναὶ κ' οὐχί*, leuem hominem significari. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iuglandam vocat, medium velut dissepimentum. Plautus in Parasito pigro: Ambo magna laude lauti, postremo ambo sumus non nauci. Item in Mostellaria: Quod id esse dicam verbum nauci nescio. & in Truculento: Amas hominem non nauci. & Næuius (&) Tunicularia: eius noctem nauco ducere. Sed Ennius. Illic est nugator nihili, non nauci homo.

PAVL. *Naucus* pro nugis ponitur. alias pro oleæ, aut nucis nucleo, alij omnium rerum putamen ita appellari volunt. quidam ex Græco, quòd sic *ναὶ κ' οὐχί*, leuem hominem significari volentes. quidam volunt sic appellari membranulam, quæ in nucis iuglandis est medio.

Nauia lignum cauatum vt nauis, quo in vindemiis vti solent.

FEST. *Nauia* est vno ligno exculpto, vt nauis, quo vtuntur alueo in vindemia. ficus quoque in comitio appellatur Nauia, ab Attio Nauio augure. Nam cum Tarquinius Priscus institutas tribus à Romulo mutare vellet, deterreturque ab Attio per Augurium, vt eluderet eius prudentiam, interrogauit eum, an fieri posset, id quod animo proposuisset suo; cui ille permittente augurio cum respondisset effici posse, iussit rex cotem, ac nouaculam pro
. . an cos illa
. . culam subito
. . ex eo Tarq.
. . cere noua
. . cratum de
. . esse intra
. . sacro sit e
. . subseriſiu
. . to tanto s
. . loco complu
. . euulsæ de
. . moueren
. . erant ficu.
. . isse. adm.
. . cum & diuin.
. . uiueret lib
. . suram ideo quod
. . tas secundum in cor

. . tos quos nunc n
. . Cato in ea, quam sci
. . retur, cum ait natutæ
. . vinum atque oleum u
Nausceit cum gran.
. . . gratia quod sit non dissi
Nausceit cum granum fabæ se nascendi gratia aperit, quod sit non dissimile nauis formæ. PAVL.

Naustibulum, alueum ad nauis similitudinem, factum.

Naustibulum vocabant antiqui vas aluei simile, videtur à nauis similitudine. FEST.

Nautea herba granis nigris, qua coriarij vtuntur, à naue ductum nomen, quia nauseam facit permutatione T in S. PAVL.
. . lius Aurelius herb.
. . quo coriarij vtuntur
. . tum nomen, quia nauseam fa.
. . s literarum inter me
. . Plautus in Artemone
. . lionum nauteam fecisset
. . . . . FEST.
. . lem atq. aro
. . nguentum o
. . o scorto sup
. . in Commen
. . dum quidam
. . colorant

Nautiorum familia à Troianis dicitur oriunda. PAVL.

Nautiorum fa FEST.
. . eorum princeps
. . æneum Mi
. . ucare soliti
. . abatur de cau
. . conductiq. ab
. . anam appugna
. . missus L. Cæcilius
. . fectus esset. missi
. . um de fœdere viola
. us P. Veturius, qui
. refectionem corpo
. nsedissent Bruti
. Romanis erat bello
. aut inde à principe
. appellata est.

Nauus, celer, ac strenuus: à nauium velocitate videtur dictus. Ennius libro sexto: Nauus repertus homo Graio patre Graius homo rex. & libro sextodecimo: Nauorum imperium seruare est insuperantum. Plautus in triuolaria: *Naue agere* oportet, quod agas, non ductarier.

Nauus, celer, ac strenuus: à nauium velocitate dictus. PAVL.

Nebulo dictus est, vt ait Ælius Stilo, qui non pluris est, quam nebula, aut qui non facile perspici possit, qualis sit, nequam, nugator. FEST.

Neo coniunctionem grammatici fere dicunt

esse disiunctiuam, vt Nec legit, nec scribit: cum si diligentius inspiciatur, vt fecit Sinnius Capito, intelligi possit eam positam esse ab antiquis pro non. vt in XII. est, *Ast ei custos necesit. Item: Si adorat furto, quod nec manifestum erit.* & apud Plautum in Phasmete: Nec recte si illi dixeris. & Turpilium in Demetrio: nec recte dici mihi quod iamdudum audio.

PAVL. *Nec* coniunctio disiunctiua est, vt Nec legit, nec scribit. ponitur etiam pro non. Turpilius: Nec recte dici mihi iamdudum audio.

FEST. *Nec mulieri*, nec gremio credi oportere. proverbium est, quod & illa incerti, & leuis animi est: & plerunque in gremio posita, cum in obliuionem venerunt exlurgentium procidunt.

Necem suspic . . . .
. . *νεκυω* mor . . .
PAVL. . . . da . . .

Necem à Græco dici certum est. *νεκυω* enim mortuum dicunt Græci.

FEST. *Neci datus* proprie dicitur, qui sine vulnere interfectus est, vt veneno, aut fame.

PAVL. *Necerim*, nec eum.
FEST. . . erim, nec eum.

Necessarium ait esse Opillus Aurelius, in quo non sit cessandum, aut sine quo viui non possit. aut sine quo non bene viuatur; aut quod non possit prohiberi, quin fiat.

PAVL. *Necessarium*, in quo non sit cessandum.
FEST. *Necessarij* dicuntur cognati, aut affines, in quos necessaria officia conferuntur.

Necessarij sunt, vt Gallus Ælius ait, qui aut cognati, aut adfines sunt, in quos necessaria officia conferuntur præter ceteros.

Nectar Græce significat deorum potionem. vnde Vergilius ait; Stipant, & dulci distendunt nectare cællas. Item Lucretius libro 2. Et nardi florem, nectar qui floribus habet.

Nectar Græce significat deorum potionem.

PAVL. *Nectere*, ligare.
FEST. *Nectere*, ligare significat, & est apud plurimos auctores frequens: quin etiam in commentario sacrorum vsurpatur hoc modo. *Pontifex minor ex stramentis napturas nectito.* id est funiculos facito, quibus sues adnectantur.

PAVL. *Necunquom*, nec vnquam quenquam.
FEST. *Nefasti dies* N littera notantur.
. . . ti dies nom . . .
. . aput quem . . . .
. . addico nep . . .
. . riores sunt q. . . .
. . liberati sunt . . .
. . unt. & in prouin . . .
. . inst tuta fiunt, & ædes sacrari
. . . so.
PAVL. *Nefrendes* arietes dixerunt, quod dentibus

frendere non possint. Alij dicunt nefrendes infantes esse nondum frendentes, id est frangentes. Liuius: Quem ego nefrendem alui, lacteam immulgens opem. Sunt qui nefrendes testiculos dici putent, quos Lanuuini appellant *nebrundines*, Græci *νεφρους*, Prænestini *nefrones*.

. . us Scæuola . . . FEST.
. . sint. Ateius . . . .
. . ndentes, id est . . .
. . vt quem ego non . . .
. . us opem. et . . .
. . pro nefrendibus . . .
. . vsus recens . . .
. . s, quos Lanu . . .
. . Græci *νεφρους* . . . .

Negibundum a . . . .
. . ea, quam scrip . .
. . negibundus . . . PAVL.

Negibundum pro negante dixerunt.

Neglegens non legens, neque electum habens, quid debeat facere. FEST.

Neclegens dictus est non legens, neque dilectum habens, quid facere debeat omissa ratione officii sui.

Negotium quod . . . .
. . . tate quæ . . .

Negotium, quod non sit otium. PAVL.

Negritu in auguriis significat ægritudo. FEST.

Negumate in carmine C N. Marci vatis significat negate, cum ait Quamuis mouentium duonum negumate.

Negumate, negate. PAVL.

Neminis genitiuo casu Cato vsus est. cum dixit, Sunt multi corde, quos non non miseret neminis.

Neminis . . & quis dicere cum sit . . FEST.
. . . vitio creatis, neminisque . .
. . . in Erectheo: lapideo sunt corde multi, quos non miseret neminis.

Nemo compositum videtur ex *ne*, & homo; quod confirmatur magis, quia in persona semper ponitur, nec pluraliter formari solet, quia intelligitur pro nullo. PAVL.

Nemo, nec homo.

Nemora significant siluas amœnas. FEST.
. . as amœnas ua . . .
. . buli auctor bo . . .
. . *εν νεμει σκιη* . . . .
. . *δων* dubium non . . .
. . qui campos & pascua . . .
. . *ομφ τῳ αω* . . . .

Nemut, nisi etiam, vel nempe. PAVL. FEST.
. mut, nisi etiam, vel . . .
. . ibunici cum ait. nemut . .
. . rumnas.

Nepa Afronum lingua fidus, quod cancer appellatur. vel, quidam volunt scorpius. Plautus: Dabo me ad parietem; imitabor nepam. PAVL.

FEST. . . sidus, quod dicitur nostra si . . .
. . scorpios. Plautus in . . .
. . ad parietem imita . . .

PAVL. *Nepotes* luxuriosæ vitę homines appellati, quod non magisi his rei suæ familiaris cura est, quam iis, quibus pater, auusque viuunt. *Nepos* compositum ab eo, quod natus post sit patri, quam filius.

FEST. . . Tuscis dicitur . . .
. . homines . . .
. . sua famil . . .
. . uiuunt. qui . . .
. . sit, quam fil . . .
. . chus inter . . . .
. . *πιστορη* . . . .

PAVL. *Nepus*, non purus.
FEST. *Nequalia*, detrimenta.

Nequam aurum est, auris quod vis vehementius ambit hoc versu Lucilij significare ait Sinnius Capito nequam esse aurum, quod auris lædat: vel pondere inaurium cum mollissima pars auris inciditur; vel ex auro intelligi pecuniam; cuius respectu & nimia cupiditate homines ad peccandum adduci.

PAVL. *Nequam aurum* est, auris quoduis vehementius ambit. Hoc versu Lucilius significare videtur, nequam esse aurum, quod aures lædat, pondere inaurium cum auris inciditur, vel etiam cupiditatem pecuniæ voluit significare.

Niquam, qui ne tanti quidem est, quam quod habetur minimi.

Nequeunt, non eunt.

PAVL. *Nequinates*, Narnienses.
FEST. . . Narnienſis . . .
. . nis veteri . . .
. . versus x . . .

Nequinont pro nequeunt, vt *solinunt*, *ferinunt* pro solent, & feriunt dicebant antiqui. Liuius in Odyssia: Partim errant, neque nunc Græciam redire (nequinont)

PAVL. *Nequinont*, nequeunt.
Nequiquam, frustra.
FEST. *Nequiquam* significari idem, quod frustra, plurimis auctorum exemplis manifestum est.

PAVL. *Nequitum*, & *nequitur* pro non posse dixerunt.

FEST. *Nequitum*, & *nequitur*, pro non posse dicebant, vt Pacuuius cum ait: Sed cum contendi nequitum, vt clam tendenda est plaga. Plautus in Satyrione: Retrahi nequitur, quoquo progressa est semel. & Cato Originum libro primo: Fana in eo loco compluria fuere, ea exaugurauit, præterquam quod termino fanum fuit, id nequitum exaugurari.

Neruum appellamus etiam ferreum vinculum

quo pedes impediuntur, quanquam Plautus eo etiam ceruices vinciri ait: Perfidiosę captus, eo ædepol neruo ceruices probat.

Neruum appellamus etiam ferreum vinculum quo pedes, vel etiam ceruices impediuntur. PAVL.

Nisi pro sine positum.
. . . Dianae Auentinen . . .

Neutiquam . . . . . FEST.
. . cum ait sec . . . . .
. . lorum aspect. . . .
. . neutiquam . . .

Neutiquam pro nullo modo.

Nexum est, vt ait Gallus Ælius, quodcunque per æs & libram geritur, idque necti dicitur. quo in genere sunt hæc: testamenti factio, nexi danto, nexi liberanto. *Nexum as* apud antiquos dicebatur pecunia, quæ per nexum obligatur. PAVL. FEST.

Nictare & oculorum, & aliorum membrorum nisu sæpe aliquid conari, dictum est ab antiquis, vt Lucretius in libro quarto; Hic vbi *nexari* nequeunt, insistereque alis. Cæcilius in Hymnide: garrulis medentes iactent sine *nictentur* perticis. Nouius in Macchoco, pone actutum scribit, cum in neruo nictabere: vnde quidam *nictationem*, quidam nictum, vt Cæcilius in pugilem: tum inter laudandum hunc timidum tremulis palpebris Percutere nictu. hic gaudere, & mirarier. *Nictit* canis in odorandis ferarum vestigiis leuiter ganniens, vt Ennius in libro x. veluti siquando vinculis venatica venenox apta solet si forte ex nare sagaci sensit voce sua nictit. vlulatque ibi, acuta est vnde ipsa *gannitio*.

Nictare est oculorum, & aliorum membrorum nisi sæpe aliquid conari. dicimus enim *Nictationem* & *nictum*, Cæcilius. Hunc tremulis palpebris Percutere nictu, Nictit canis in odorandis ferarum vestigiis leniter ganniens. Ennius: Nare sagaci sensit, voce sua nictit, vlulatque. vnde & gannitio. PAVL.

Niger lapis in comitio locum funestum significat, vt alij, Romuli morti destinatum, sed non vsu obu . . . .
stultum nutr . . .
. . tilium auum Ti . . . FEST.
cuius famili . . . .

Nihili, qui nec hili quidem est.

Ningulus, nullus. Marcius vates: Ne ningulus mederi queat.

Ningulus nullus, vt Ennius libro secundo: Qui ferro minitere. atque in te ningulus mederi queat. PAVL.

Niquis seruit centuria est, quæ dicitur à Seruio Tullio rege constituta, in qua liceret FEST.

ei suffragium ferre, qui non tulisset in sua. nequis ciuis suffragij iure priuaretur. nam *scisciro* significat sententiam dicito, ac suffragium ferto: vnde *scita plebis*. Sed in ea centuria, neque censetur quicquam. neque centurio præficitur, neque centurialis potest esse, nemo quia certus est eius centuriæ. est autem Niqui sciuit, nisi quis sciuit.

Niuem . . Græco qui id . . . . . nificat da . . . . .

PAVL. *Niuem* interpretatur nouum ex Græco, quod illi dicunt νίον.

FEST. *Nixi dij* appellabantur, quos putabant præsidere parientium nixibus.

Nixi dij appellantur tria signa in Capitolio ante cellam Mineruæ genibus nixa, velut præsidentes parientium nixibus. quæ signa sunt qui memoriæ prodiderint. Antiocho rege Syriæ superato M. Acilium subtracta à populo Rom. adportasse, atque vbi sunt, posuisse. etiam quæ capta Corintho aduecta huc, quæ ibi subiecta fuerint mensæ.

Nobilem antiqui pro notho ponebant, & quidem per G. literam, vt Plautus in Pseudolo: Peregrina facies videtur hominis atq; gnobilis. & oculis meis obuiam gnobilis obiicitur. Attius in Diomede: Ergo me Argos referam, nam hic sum. l. gnobilis. Liuius in Virgo ornamenta incendunt gnobili ignobiles.

Nobilem antiqui pro noto ponebant. Plautus Peregrina facies, atque ignobilis.

Nec lucam Lucilius cum dixit: obscænum significat.

. . . . . lib. ij. obscæ . . . . . .

FEST. . . . . medica . . . .

PAVL. *Noctua* à tempore noctis dicta, quo canit, vel volat.

. . ore, eo quo . . . . .

. . appellatur . . . .

FEST. *Nægeum* quidam amiculi genus prætextum purpura, quidam candidumve perlucidum, quasi à *nauco*, quod putamen quorundam pomorum est tenuissimum non sine candore, vt Liuius ait in Odyssia: Simulac lacrymas de ore nægeo Detersit. i candido.

Nægeum amiculi genus. Nægeum candidum. Liuius: Lacrimas de ore nægeo Detersit. id est candido.

FEST. *Nomen* dictum quasi nouimen, quod notitiam facit.

Nomen siue ex Græc . . . . .

. ue familiæ est . . . . .

. actum dicimus . . . . .

. ecunia sit . . . . . .

Nonarum. Iduum, Kalendarum posteri dies nuptiis alieni habentur, quoniam hi dies decreto Pontificum atri iudicati sunt: quod quotiescunque Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicauerunt, male rempublicam gessere.

. .III. kalen. . . .

. .væ nuptæ. . . . FEST.

. .trum inluciſce . . .

. .es esse iudica . . .

. .uces belli ge . . . .

. .e remp. ges . . .

Nonas quidem à noua luna, quod in eas concurreret principium lunæ. alii quod semper ante diem Iduum nonum esset, scribique ideo debere primam appellationis eius syllabam adiecta V littera.

Nonciæ vocantur papillæ, quæ ex faucibus caprarum dependent.

. .as est cæsis . . .

. .parum sup . . . .

Non omnibus dormio prouerbium videtur natum à cipio quodam qui Pararhenchon dictus est, quod simularet dormientem, quo impunitius vxor eius mœcharetur. eius meminit Lucilius.

Non pridem, æque, & recte, & frequenter dicitur, ac iampridem, quam pridem.

Nonuncium . . . .

. .ludi appellant signi . . .

. .runcium, quod singuli sex . .

. .um sit . . . .

Nonuncium, & teruncium dicitur, quod nouem vnciarum sit, siue trium. PAVL.

Nota nunc significat signum, vt in pecoribus nunc litteras singulas, aut binas; nunc ignominiam. FEST.

Nota nunc significat signum, vt in pecoribus tabulis, libro, litteræ singulæ, aut binæ: alias ignominiam.

Nothum Græci natum ex vxore non legitima vocant, qui apud nos spurio patre natus dicitur, quod Ser. Tullius, qui Romæ regnauit, natus est ex concubina Spurius Tulli tributis nisi forte maluimus credere Oclisia Corniculana captiua, eum susceptum matre seruiente. PAVL.

Nothis Græci natum ex vxore non legitima dicunt, qui apud nos spurio patre natus est.

Nouæ curiæ, proximæ compitum Fabricium ædificatæ sunt. quod parum amplæ erant veteres à Romulo factæ, vbi is populum & sacra in parteis triginta distribuerat, vt in iis ea sacra curarent, quæ, cum ex veteribus in nouas euocarentur: septem curiarum per religiones euocari non potuerunt. itaque Forienſis, Raptæ, Vellensis. Velitiæ res diuinæ fiunt in veteribus curiis. FEST.

Noualis ager nouæ relictus sementi. PAVL. FEST.

. ucius eum esse vbi . . .

. sementem fit relic . . .

. .T. Sicini Volsci . . .

. inissent aduersus . . .

. combusti feruntur . . .

aeque

. . neque est proxime cir . . .

. . pide albo constratus . .

. . Opiter Verginius . . .

. . Læuinus Poſtumus Co . . .

. . llius Tolerimus, P. Ve . . .

. . onius Atratinus, Ver. . . .

. . ius Scæuola. Sex. Fusi . . .

Nouendiales feriæ . . .

. . Hostilio rege extin . .

. . is nono die inferi . . .

. . more Albano lapi . . .

. . exaudita, vt Alban . . .

. . rant sacra. nam ab his . .

. . quæ missa crate à poet. .

. . tibus cœpissent . . .

. . lo Cos. operæ . . .

. . pugnari pos . . .

PAVL. *Nouendiales* feriæ à numero dierum sunt dictæ.

Nouerca dicitur; quam quis sublatis liberis nouam vxorem ducit, augendæ familiæ gratia

FEST. . .tis nouam . . .

. .gratia, id est coer . . .

. ercterrannia . . . . .

. .Ser. Tullio . . . .

. .scenderetur . . .

. .tinus in Auen . . .

. .rum Ælius . . .

. .aiunt esse . . . .

. .mero quoque . . . 30

. . ἐπὶ βασιλέως τε . . .

PAVL. *Noxa* ponitur pro peccato, aut pro peccati pœna, cum lex iubet noxæ dedere pro peccato.

Noxia apud antiquos damnum significat, sed à poetis ponitur pro culpa.

. . vt Ser. Sulpicius.

. .apud poetas autem, & oratores ponitur pro culpa. at noxa peccatum, aut pro peccato poenam, vt Attius in Melanippo. te te esse huic noxæ obnoxium. Item cum lex iubet *noxæ dedere*, pro peccato dedi iubet. Cæcilius in Hypobolymæo chereſtato. Nam ista quidem noxa mulieris est magis quam viri.

Nuces . . . . . .

. untur pueris, vt nonæ. . .

. noui mariti auspicium . .

. listimum: . . . .

PAVL. *Nuces* flagitantur nuptiis, & iaciuntur pueris, vt nouæ nuptæ intranti domum noui mariti secundum fiat auspicium.

Nuculas Prænestinos appellabant: quod incluſi à Pœnis Casilini famem nucibus sustentarunt: vel quod in eorum regione. plurima nux minuta nascitur. FEST.

Nucu . . . . . .

. quod incluſi. . . .

. uerunt: vel quod in . .

. ta pascitur.

Nudius tertius cõpositum ex nunc, & die tertio PAVL.

. .situm ex nunc . . . FEST.

. .in agro . . . . .

. .anta pa . . . .

. .ati sint . . . .

. .dicantur pa . . .

. .tur cælum cau . . .

. .icatur dam . . .

Numam Pompilium Ianicul.

. .ferunt, in quo arcam eius in

. .nominis à Terentio

. .te agrum . . .

Numæ Pompilii in ianiculo est sepulchrum.

PAVLVS.

Numella genus vinculi, quo quadrupedes deligantur. FEST.

. .quod quadruped . .

. .ri neruo, aut co . .

Numen, quasi nutus dei, ac potestas dicitur.

. .nutus dei ac pote. FEST.

Numera senatum ait qui iis senator consuli, cum impedimento vult esse, quo minus faciat senatusconsultum, postulatque, vt aut res, quæ adferuntur, diuidantur: aut singuli cõsulantur: aut si tot nõ sint senatores quo numero liceat præscribi senatusconsultum.

Numerius prænomen nunquam ante fuisse in patricia familia dicitur, quamuis Fabius, qui vnus post sex & trecentos ab Etruscis interfectos superfuit, inductus magnitudine diuitiarum vxorem dixit Otacilii Maleuentani, vt tum dicebantur, filiam, ea conditione, vt qui primus natus esset, prænomine aui materni Num erius appellaretur.

Numerius prænomen est tractũ ab auo. PAVL.

Numero dicebant pro nimium.

Nu . . nt videtur esse . . FEST.

. . num numero fu . .

. . eo ordine vsũr . .

. . etudine loquen . .

. . eiusmodi, siue . .

. . ium quemadmodum . .

. . vsus Pompeius Sex . .

. . ma syllaba voca . .

. . u casus eadem co . .

. . e temporis præsentis . .

. . antiquos nimium . .

. , Sinnius Capito esse enim .

. . um vos estis minime . .

. . ero perbiterint, nisi cito . .

. . mium si isto, qui exeam, numero estis mortui, hoc exemplo, vt pingeretis, id est, cur cito mortui estis? Item in Nelei Nunquam numero matri faciemus volui. Idem est. Nunquam nimium faciemus. Apud Næuium: Neminem vidi, qui numero sciret, quique scit, id est opus. id est nimium scirer. An panurgus Antonius hæc ait numero nimium cito? celeriter nimium. vt Plautus, in Casina: Ere mi quid

vis mea ancilla? nimium sæpius numero dicis nimium cito. Attius in Oenomao: Ego vt essem adfinis tibi, non vt te extinguerem, Tuam peti gnatam, numero te expurgat timor. Afranius in suspecta: Per falsum, & abs te creditum numero nimis Celeriter. Cæcilius in Æthrio: Ei perii. quid ita? numero. venit fuce, domum. Afranius in Simulante: Ei misera numero, ac nequiquam egi gratias.

PAVL. *Numidas* dicimus, quos Græci Nomadas: siue quod id genus hominum pecoribus negotiatur: siue quod herbis vt pecora alantur.

FEST . .das dicimus,quos Gr . .
. .hominum pecoribus . .
. .cora aluntur . . .

PAVL. *Nummus* ex Græco numismate nascitur.

FEST. . .istimantur d . . .
. .ualere, quia . . .
. .hoc proprium est . . .

Nuncupata pecunia est, vt ait Cincius in libro secundo de officio iurisconsulti, nomina certa nominibus propriis pronuntiata. *Cum nexum faciet, mancipiumque vti lingua nuncupasset ita ius esto*: ita,vti nominarit,locutusue erit,ita ius esto. Vota nuncupata dicuntur, quæ consules, Prætores, cum in prouinciam proficiscuntur, faciunt: ea in tabulas præsentibus multis referuntur. At Santra libro secundo de verborum antiquitate satis multis nuncupata contigit non derecto nominata significare, sed promissa, & quasi testificata, circumscripta, receptaque etiam in votis nuncupandis esse conuenientius.

Nundinalem cocum Pla- . . .
. .dinale est in . . .
. .nouendial . . . .
. .nificat qu . . . .
. .ret.

Nundinas feriarum diem esse voluerunt antiqui, vt rustici conuenirent mercandi, vendendique causa, eumque nefastum, ne fi liceret cum populo agi,interpellarētur nundinatores.

PAVL. *Nundinas* feriarum diem esse voluerunt antiqui: quo mercandi gratia vrbē rustici conuenirent.

FEST. *Nuncius* & res ipsa,& persona dicitur.
. .in persona dicitur . . .
. .allatus est,quod . . .
. .mentaris fec . . .

PAVL. *Nuper* quasi nouiter, tanquam dicamus nouissime.

FEST. . . .tanquam dici e . . .
. . .ris id autem . . .
. . .sa erant,qui nu . . .

Nupta verba dicebantur ab antiquis, quæ virginem dicere non licebat, vt Plautus in Discolo. Virgo sum, nondum didici nupta verba dicere.

Nuptam à Græco dictum, illi enim nuptam appellant νύμφην. FEST.

. .lieres quibus . . .
. .eadem causa . . .
. .qui appellatam . . .
. .tamen qui dice . . .
. .νύμφην . . . .
. .appellat νχο . . . .
. .consuetudi . . .
. .ait ἐξαπ . . . .
. .σιων . . . . .

Nuptias dictas esse ait Santra ab eo, quod nymphea dixerunt Græci, antiqui γάμους. inde nouam nuptam νέαν νύμφην. Cornificius, quod noua petantur coniugia. Curiatius, quod noua ratio fiat. Ælius,& Cincius, quia flameo caput nubentis obuoluatur, quod antiqui *obnubere* vocarunt. ob quam causam legem quoque Parenstam iubere caput eius obnubere, qui parentem necauisset,quod est obuoluere.

Nusticiosum Ætius Philologus ait appellari solitum, qui propter oculorum vitium parum videret.at Popilius Aurelius, nusticiones esse cæcitudines nocturnas. Ælius Stilo, qui plus videret vesperi, quam meridie, nec cognosceret, nisi quod vsque ad oculos admonuisset.

Nusticiosus, qui parū videt propter vitiū oculorum, quiq; plus videt vesperi, quā meridie. PAVL. FEST.

. . . cuntur noma . .
. . . vnde Cato in . . .
. . multam viuunt . . .
. . cerialibus Capito Si . .
. . . ait cum velimus sig . .
. . . libus in Circo mitti . . .
. . . set plane volumus . . .
. . . quia adeo diligantur s . .
. . . præ flamma cum sunt u . .

O

OB præpositio alias ponitur pro circum, vt cum dicimus vrbem *obsideri*, *obsignari*, *obuallari*. alias in vicem præpositionis, quæ est propter, vt *Ob* merita, vt superatos hostes: vnde *obsides*, pro obsides, qui ob fidem patriæ præstandam dantur. alias pro ad. vt Ennius: *Ob* Romam noctu legiones ducere cœpit. PAVL. FEST.

. onitur. . . .
. obsideri ob . . .
. in vicem præpo . . .
. superatos , . .
. riæ præstandam . . .
. ob Romam noc . . .
. ob Troiam duxit . . .

Ob præpositione antiquos vsos esse pro ad, testis est Ennius, cum ait libro quartodecimo; Omnes occisi, *obcensique* in nocte serena, id est

id est, accensi. * & in Iphigenia: Acherontem obibo, vbi mortis thesauri *obiacent*. eiusdem autem generis esse ait, *obferre*, *obculit*, *obcurrit*, *oblatus*, *obiectus*, mihi non satis persuadet.

PAVL. *Ob os* significat ad os.

FEST. *Ob os* ad os significat . . item vt superioribus quoque exemplis testatus est.

PAVL. *Obacorare*, obloqui, atque alterius sermonem molestè impedire. quod sumptum videtur à paleis, quas Græci ἄχυρα vocant. Itaque & frumentum, & panis non sine paleis *acerosus* dicitur. item *tutum aceratum* paleis mixtum.

Obacerbat, exacerbat.

Obambulare, aduersum alios ambulare, & quasi ambulanti sese opponere.

Obdere, opponere, vel opperire.

Obedire, obaudire.

Obesset, oberit vel aderit.

Obesus, pinguis, quasi ob edendum factus.

Obherbescat, herbam increscere.

Obiacuisse, antea iacuisse.

Obices, pessuli, seræ.

FEST. *Obigitat*, anteagitat, vt obambulat.

Obigitat antiqui dicebant, pro ante agitat, vt obambulare.

PAVL. *Obiunt*, obeunt.

Obitu dicebant pro aditu.

FEST. *Obiurare*, iureiurando obstr ngere.

Obiurare, iureiurādo obstringere, vt est in Pantasilea, formidabant obiurare.

PAVL. *Obiurgatio* post turpe factum castigatio. *Monitio* vero est ante commissum.

Oblitteratum, alii ab obliuione, alii à littore, quod ibi notata fluctibus æquari, & tolli solent.

Oblucinasse dicebant antiqui mente errasse, quasi in luco deorum alicui occurrisse.

FEST. *Obmanens* pro diu manens, vt permanens.

Obmouere pro admouere dicebatur apud antiquos, vt alia quæ supra relata sunt.

PAVL. *Obnectere*, obligare, maxime in nuptiis frequens est.

Obnectere, oblegare.

Obnoxius, pœnæ obligatus ob delictum.

Obnubit, caput operit. vnde & *nuptiæ* dictæ à capitis operitione.

FEST. *Oboritur*, adnascitur.

Oboritur, adnascitur. nam præpositionem ob pro ad solitam poni, testis hic versus: Tantum gaudium oboriri ex tumultu maximo. & Ennius: ob Romam noctu legiones ducere cepit.

PAVL. *Obprobare* probrum obiicere.

Obpuniat, verberat, à *pauiendo*, id est feriendo, vnde pueri quod puniendo coercentur, id est, plagis vnde & *pauimenta*.

Obrogare est legis prioris infirmandæ causa legem aliam ferre.

Obrutuit, obstupuit à bruto, quod antiqui pro graui interdum pro stupido dixerunt Afranius: Non possum verbum facere, obrutui.

Obsalutare, salutandi gratia offerre.

Obsalutare, offerre salutandi gratia dicebant antiqui, vt consalutare, persalutare. FEST. PAVL.

Obsecrare est opem à sacris petere.

Obsequela, obsequium.

Obseruasse dicitur qui obseruat, quid, cuiusq. causa facere debuat. itaque is qui obseruat, coluisse aliquem dicitur. FEST.

Obsidionalis corona est, quæ datur imperatori ei, qui obsidione liberauit ab hostibus obsessos: ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi. herbam autem victoriæ signum fuisse apud antiquos, aliisque exemplis docuimus. quæ corona magnæ auctoritatis fuit. Nam & P. Decio datæ duæ sunt: vna ab exercitu vniuerso: altera ab iis, qui fuerunt in præsidio obsessi. & L. Sicinio Dentato, qui Achilles Romæ existimatus est, ac fertur centies, & vicies pro Rep. depugnasse. Coronis donatus viginti sex. In iis aureis octo, ciuicis quatuordecim, *muralibus* tribus, obsidionali vna. Inter *obsidionalem*, & *ciuicam* hoc interest, quod altera singularis signum salutis est, altera diuersorum ciuium seruatorum.

Obsidionalis corona dicebatur, quæ ei, qui obsessos liberasset ab hostibus, dabatur. ea fiebat ex gramine viridi ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi. quæ corona magnæ auctoritatis erat. Ciuica corona singularis salutis signum erat; obsidionalis vniuersorum ciuium seruatorum. PAVL. FEST.

Obsidionem potius dicendum esse, quam obsidium, adiuuat nos testimonio suo Ennius in Telamone, cum ait: Scibas natum ingenuum Aiacem, cui tu obsidionem paras. Item alio loco: Hector quid haud cessat obsidionem obducere?

Obsidium, tamquam præsidium, subsidium, recte dicitur. Cuius etiam auctor C. Lælius pro se apud populum, vt in nobis terra, marique simul obsidium facerent. & Sallustius historiarum primo: Magnis opibus profectis obsidium cepit per L. Catilinam legatum.

Obsonitauere sæpe obsonauere. Cato in suasione (de lege Orchia derogaretur) qui antea obsonitauere, postea centenis obsonitauere. significat autem conuiuari.

Obsonitauere, sæpe obsonauere. significat autem conuiuari. PAVL.

Obstinat, obfirmat.

Obstinato, obfirmato, perseueranti, vt tenere possit. Pacuuius obstinat; exorsus. vt Attius FEST.

in Amphitryone: aut tam obstinato animo consilius tuo. Cato in Q. Thermum de decem hominib. rumorem, famam flocci fecit captus cupris. obstinatus insignibus flagitiis. Nævius in Lycurgo: vos qui astatis obstinati.

Obstinet dicebant antiqui, quod nunc ostendit, vt in veteribus carminibus: Sed iam se cælo candens aurora obstinet suum patrem.

Obstinet, pro ostendit.

PAVL. *Obstitum*, violatum.

FEST. *Obstitum* Cloatius, & Aelius Stilo esse aiunt violatum attactumque de cælo. Cincius eum, qui deo, deæque obstiterit; id est qui viderit, quod videri nefas esset.

PAVL. *Obstitum*, obliquum.

FEST. *Obstitum*, obliquum. Ennius lib. XVIII. Montibus obstitis, obstantibus, vnde oritur nox. & libro octauo: amplius ex augure obstito polumve solis. C. Licinius Imbrex: resupina obstito capiculo sibi ventum facere cunicula. Lucretius: Omnia mendose fieri atque obstita necesse est.

Obstrudant, obsatulient, ab auide trudendo gulam: non sumendo cibum. vnde & *obstrudulentum* dixit Titinius. obstrudulenti aliquid, quod pectam sedens. Aut hic lætaster, aut formaster frigidus.

PAVL. *Obstrundant*, auide trudant.

Obtestatio est, cum deus testis in meliorem partem vocatur; *detestatio* cum in deteriorem.

Obtrectat, contra sententiam tractat.

Obtrectator est, qui facit quid contra tractantem.

Obturare ex Græco trahitur: ab eo quod illi ostia dicunt θύρας.

Obtuitu, quasi obtuitu, à verbo tueor, quod significat video.

Obuiaricator dicebatur, qui cuipiam occurrebat, quo minus id rectum iter conficeret.

Ob vos sacro, pro vobis obsecro: vt *sub vos placo*, pro supplico.

Ob vos sacro, in quibusdam precationibus est, ob vos obsecro, vt & sub vos placo pro supplico.

Occare, & occatorem Verrius putat dictum ab occædendo, quod cædat grandis globos terræ; cum Cicero venustissime dicat ab occædendo fruges satas.

PAVL. *Occare*, & occator ab occidendo dictum, quod grandis terræ cædat globos.

FEST. *Occasio* opportunitas temporis casu quondam prouenientis est.

PAVL. *Occasio*, opportunitas temporis casu prouenientis.

FEST. *Occasus*, interitus, vel Solis, cum decidit à superis infra terras. quo vocabulo Ennius pro occasione est vsus in libro secundo; hic occasus datus est, at Horatius inclutus

saltu. Item in libro quinto: iniicit intitatus, tenet, occasus iuuat res. Item in libro octauo: aut occasus vbi, tempusve audere repressit.

Occasus, interitus, vel Solis in Oceano mersio.

Occentare dicebant pro conuicium facere, cum id clare, & cum quodã canore fieret, vt procul exaudiri potuisset: quod turpe habebatur; quia non sine casu fieri putatur. inde cantilenam dici, qui illam non cantus iucunditatem puto.

Occentassint antiqui dicebant, quod nunc conuicium fecerint, dicimus: quod id clare, & cum quodam canore fit, vt procul exaudiri possit. quod turpe habetur, quia non sine causa fieri putatur. inde cantilenam dici, quia illam non cantus iucunditatem puto.

Occidamus Plautus ponit pro contra cedamus. cum plurimæ aliæ præpositiones familiariores huic verbo sint.

Occidamus Plautus posuit pro contra cedamus.

Occisitantur, sæpe occiduntur.

Occisitantur, sæpe occiduntur. sic C. Gracchus pro rostris in P. Pompilium: Homines liberi nunc in oppido occisitantur.

Occisus à necato distinguitur. nam *occisus* ab cædendo dictus, *necatus* sine ictu.

Occisum à necato distinguit quidam, quod alterum à cædendo, atque ictu fieri dicunt, alterum sine ictu. Itaque in Numæ Pompilii Regis legibus scriptum esse, *Si hominem fulminibus occisit, ne supra ianua tollito.* & alibi, *Homo si fulmine occisus est si iusta nulla fieri oportet.*

Occultum offerre, significat sub terram fere ponere.

Occupaticius ager dicitur, quod defertur à cultoribus propriis, ac aliis occupatur.

Occupaticius
. . à cultoribus fr
. . ri cœptus, quo in
. . nam cum Hann
. . bene meri
. . atque eorum a
. . tanquam ex l
. . nandos pu
. . diret commu
. . est à priuatis
. . accepissent.

Ocimum Græcum.

Ocimum Græcum, (& à celeritate nascendi est dictum.)

Ocius & ocissime positiuum Latinum non habent, sed ab eo veniunt, quod est in Græco ὠκὺς.

Ocius secundæ collationis, & deinde tertiæ ocissime frequentata sunt: alii dicta à nostris, &

nostri, & tracta ex Græco id est ὠκίων, cuius prima significatio, ex qua procedere in comparationem debet, apud nos non est. tertiæ vero collationis, cuius maiora exempla sunt, auctor est Plautus in Neruolaria: Ocissime nos liberi possimus fiet.

. . quicquam occisa
. . lius hostiarum
. . tantur ocissim
. . lamia apud
. . laniam opor

Ocrem antiqui, vt Ateius Philologus in libro Glossematorum refert, montem confragosum vocabant, vt apud Liuium: Sed qui sunt hi, qui ascendunt altum ocrim? Et, celsosque octis, aruaque patria, & mare magnum. Namque Tænari celsos ocris. Et, haud vt quem Chiro in Pelio docuit ocr. vnde fortasse etiam *ocrea* sint dictæ inæqualiter tuberatæ.

PAVL. *Ocrem* montem confragosum dicebant antiqui. hinc *ocrea* dictæ. inæqualiter tuberatæ.

FEST. *Octauia* porticus duæ appellantur, quarum alteram theatro Marcelli propiorem Octauia soror Augusti fecit: alterã theatro Pompei proximam CN. Octauius CN. filius, qui fuit Ædilis Curilis, Prætor, Consul, Decemuir sacris faciendis, triumphauitque de rege Perse nauali triumpho. quam combustam reficiendam curauit Cæsar Augustus.

October equus appellatur, qui in campo Martio mense Octobri immolatur quotannis Marti, bigarum victricum dexterior: de cuius capite non leuis contentio solebat esse inter Suburanenses, & Sacrauienses, vt hi in regiæ pariete, illi ad Turrim Mamiliam id figerent: eiusdemque cauda tanta celeritate perfertur in regiam, vt ex ea sanguis destillet in focum, participandæ rei diuinæ gratia. quem hostiæ loco quidam Marti bellico deo sacrari dicunt, non vt vulgus putat, quia velut supplicium de eo sumatur, quod Romani Ilio sunt oriendi, & Troiani ita effigie in equi sint capti. Multis autem gentibus equum hostiarum numero haberi, testimonio sunt Lacedæmonii, qui in monte Taygeto equum ventis immolant, ibidémque adolẽt, vt eorum flatu cinis eius per finis quam latissime deferatur, & Sallentini, apud quos Menzanæ Ioui dicatus viuus coniicitur in ignem, & Rhodii, qui quotannis quadrigas soli consecratas in mare iaciunt, quod is tali curriculo fertur circumuehi mundum.

October equus appellabatur, qui in campo Martio mense Octobri Marti immolabatur. de cuius capite maxima erat contentio inter Suburanos, & Sacrauienses, vt hi

in regiæ pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent. Cuius cauda, vt ex ea sanguis in focum distillaret, magna celeritate perferebatur in regiam.

Oculatum pro præsenti posuit Plautus cum dixit: oculata die. Item ipse: pluris est oculatus testis vnus, quam auriti Decem, id est qui se vidisse dicat. FEST.

. . dolo osculatum pro præ
. . odiæ cæca hercule
. . tem alibi oculatum ar.
. . idem pluris est ocul
. . id est qui se vidisse di
. . formam ab oculi ap

Oculissimum, carissimum. Plautus Oculissimum ostium amicæ. PAVL. FEST.

. . . imum ostium amicæ
. . . me dixit signifi.

Oculitus quoque dicitur, vt funditus, penitus. quo significatur tam carum esse, quam oculum. PAVL.

. . . unditus, penitus signifi
. . . alum vel instare . r

FEST.

Odefacit dicebant, pro olfacit: quæ vox à Græco ὀσμᾶται tracta est. PAVL.

. . . antiqui ab odore
. . . consuetudine in

FEST.

vt sæpe alias, tum in hoc quoque libro contentæ. quæ vox, vt quibusdam videtur, ex Græca ὀσμὴ tracta est.

Oenigenas, vino genitos.

Oestrum, furor Græco vocabulo. PAVL.

Offectores, colorum infectores.

Offendices dicebantur ligaturæ nodos, quibus apex retinebatur. id cũ peruenisset ad mentum, dicebant *offendimentum*. FEST.

Offendices ait esse Titius nodos, quibus apex retineatur, & remittatur. at Veranius Choriola existimat, quæ sint in loris apicis, quibus apex retineatur, & remittatur, quæ ab offendendo dicuntur. nam cum ad mentum peruentum est, offendit mentum.

Offerumenta dicebant, quæ offerebant.

Officiosus ab efficiendo dictus.

Offringi terra dicitur, cum iterum transuerso sulco aratur.

Offucare, aquam in fauces ad sorbendum dare. PAVL.

Offudas fallacias.

Ogygia mœnia Thebana ab Ogygo conditore dicta.

Ogygia mœnia Artius in Diomede appellans, significat Thebas, quia eam vrbem Ogygus condidisse traditur. FEST.

Oleagineis coronis ministri triumphantium vtebantur, quod Minerua dea belli esse putabatur. PAVL.

Olentica mali odoris loca.

Oletum, stercus humanum. Veranius: Sacerdotula in sacrario Martiali fecit oletum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oliuetum dicebãt ab oleis, vt à vino vindemiã.
FEST. *Oliuetam* antiqui dicebant, cum olea colligebatur: vt messem, cum frumenta: vindemiam, cum vuas. quod vocabulum potius frequentari debebat quam nullam eius significationis causam haberemus, quamuis quidam oliuitatem eam dicant.
PAVL. *Ollic*, illic: vt olli, illi:
FEST. *Oluatium* Antistius Labeo ait esse mensuræ genus.
PAVL. *Omen* velut oremen quod fit ore. augurium, quod auibus alioue modo fit.
FEST. *Ommentans*. . . in Odysse cum ait: in Pylum aduenies, aut ibi ommentans. significat obmanens. Sed ea significatione qua sæpe fieri dicitur. id enim est mantare.
Opaca vocantur vmbrosa.
Opaca, vmbrosa.
Opalia dicebantur dies festi, quibus Opi supplicabant.
Opalia dies festi, quibus supplicatur Opi appellantur, quorum alter . . .
Opertat, sæpe operit.
PAVL. *Opigenam* Iunonem matronæ colebant, quod ferre eam opem in partu laborantibus credebant.
Opilio genus auis.
FEST. *Opima* spolia dicuntur originem quidam trahentia ab Ope Saturni vxore. quod ipse agrorum cultor habetur, nominatus à satu tenensque falcem effingitur. quæ est insigne agricolæ. Itaque illa quoq. cognominatur *Consiua*, & esse existimatur terra. Ideoque in regia colitur à populo Romano, quia omnes opes humano generi terra tribuat. Ergo & *opulenti* dicuntur, terrestribus rebus copiosi: & *hostia opima* præcipuæ pingues: & opima magnifica, & ampla. vnde spolia quoque, quæ dux populi Romani duci hostium detraxit, opima dicuntur. quorum tanta raritas est, vt intra annos paulo . . . . trina contigerint nomini Romano. vna, quę Romulus de Acrone: altera, quæ Cossus Cornelius de Tolumnio: tertia, quæ M. Marcellus Ioui Feretrio de Viridomaro fixerunt. M. Varro ait opima spolia etiam esse, si manipularis miles detraxerit dummodo duci hostium . . . non sit. Ad ædem Iouis Fererii poni, testimonio esse libros pontificum, in quibus sit pro primis spoliis bouem, pro secundis solitaurilibus, pro tertiis agno publice sacra fieri debere. esse etiam compelli reges legem opimorum spoliorum talem: *Cuius auspicio classe protincta opima spolia capiuntur, Ioui Feretrio darier oporteat. & bouem cadito, qui capit aris ducenta secunda spolia. in matris aram in campo, solitaurilia vtra voluerit cadito. tertia spolia Iano Quirino agnum*

marem cadito centum qui ceperit ex are dato huic edis. ex nulla extat, neque templum habeat, neque scitur. Vt qui opima lege fuerint, adiici solet, cum quidam magistratus, creatur.
PAVL. *Opiparum* magnarum opum apparatum.
Opis dicta est coniux Saturni, per quam voluerunt terram significare: quia omnes opes humano generi terra tribuit. Vnde & opulenti terrestribus rebus copiosi, & hostiæ opimæ præcipue pingues: & opima, magnifica & ampla spolia.
Opiter est, cuius pater auo viuo murtuus est, ducto vocabulo, aut quod obitu patris genitus sit, aut quod auum ob patrem habeat, id est pro patre.
Opitulus Iuppiter, & *opitulator* dictus est, quasi opis lator.
Oportune dicitur ab eo, quod nauigantibus maxime vtiles, optatique sunt portus.
Opperiri, expectare.
Oppido, valde multum. ortum est autem hoc verbum ex sermone inter se confabulãtium, quantum quisque frugum faceret. vtque multitudo significaretur, sæpe respondebatur, quantum vel oppido satis esset hinc in consuetudinem venit, vt diceretur oppido, pro valde multum. Itaque si qui in aliis rebus eo vtuntur, vt puta si qui dicant oppido didici, spectaui, ambulaui, errant: quia nulli eorum subiici potest, vel quod satis est.
Oppidorum originem optime refert Cicero libro primo de gloria, eamque appellationem vsurpatione appellatum esse existimat, quod opem darent, adiiciens, vt imitetur ineptias Stoicorum.
Oppidum dictum est. quod opem præbeat. Oppidum dictum. quod ibi homines opes suas conferunt oppidum. dicitur & locus in circo, vnde quadrigæ emittuntur.
FEST.
Ops antiqui dicebant opulentum. vnde è contrario *inops*.
Ops antiqui dicebant qui nunc opulentum dicimus, vt testimonio est, non solum ei contrarius inops . . . . concedit, ego egens exortus sum.
Optatam hostiam, alii optimam appellant eam, quam Ædilis trib. constitutis hostiis optat. quam immolari velit.
Optima lex . . in Magistro populi faciendo, qui vulgo Dictator appellatur, quam plenissimum posset ius esse, significabatur. vt fuit Manii Valerii, M Fabii, Volusianæ gentis, qui primus Magister à populo creatus est propter quam vero prouocatio ab eo magistratu ad populum data est, quæ antea non erat. desitum est dici, vt optima lege, vtpote imminuto iure priorum magistratuum.

Optio, qui nunc dicitur, antea appellabatur accensus. Is adiutor dabatur centurioni à Tribuno militum, qui ex eo tempore, quem velint, centurioribus permissum est optare, & nomen ex facto soritus est. Plautus in Asinaria: qua me, qua vxorem, qua tu Sauream seruum potes, circumduce, aufer, promitto tibi, non obsuturum, si id effeceris, tibi optionem sumito Laonidam.
PAVL. *Optio* est optatio, sed in re militari optio appellatur is, quem decurio, aut centurio, opcat sibi rerum priuatarum ministrum, quo facilius obeat publica officia.
Optionatus vt Decurionatus, siue Pontificatus dicitur.
FEST. *Optionatus*, vt Pontificatus, Decurionatus dicit, vt Cato in ea, quã habuit apud equites. maiores seorsum, atque diuersum paruere bonis, atque strenuis, decurionatus, optionatus, hastas donaticas; aliosque honores.
PAVL. *Opunculo*, quod opilionis genus cantus imitatur.
FEST. *Oræ* extremæ partes terrarum, id est maritimæ dicuntur. vnde & vestimentorum extremæ partes; quæ quidem & dici possunt. Cæcilius in Aschrione vsus est pro initio rei, cum ait: Oram reperire nullam, quam expediam, queo.
PAVL. *Orare* antiqui dixerunt pro agere. vnde & *oratores* causarum actores, & oratores, qui nunc legati. quod reip. mandata peragerent.
FEST. *Orare* antiquos dixisse pro agere. testimonio sunt, quod & oratores, & is, qui nunc quidem legati tunc vero oratores, quod reip. mandatas partes agebant. Ennius, quoque cum dixit libro primo annalium. face vero, quod te cum precibus pater orat.
Orata genus piscis appellatur à colore auri, quod rustici orum dicebant, vt auriculas, *oriculas*. itaque Sergium quoque quendam prædiuitem, quod & duobus anulis aureis, & grandibus vteretur. *Oratam* dicunt esse appellatum.
PAVL. *Orata* genus piscis à colore auri dicta, quod rustici orum dicebant, vt auriculas, oriculas.
Oratores ex Græco ἀ ἐρατῆρος dicti, quod missi ad reges, nationesque deos solent ἐρᾶσθαι, id est testari. hi modo appellantur legati.
FEST. . . es dictos ex . . . . gentes qui missi . . . . strum populo Ro . . . . ἀ ἐρᾶσθαι . . . . acte. eos nostri alii pro legatis appellant, vt Cato in ea, quam scripsit de suis virtutibus contra Thermum: M. Fulvio Consuli legatus fuit in Ætoliam, propterea quod ex Ætolia complures venerant Ætolos pacem velle: de ea re oratores Romam profectos, & in Originum libro primo: Propter id bellum cœpit Cælius PR. Albanus, oratores misit Romam eum . . . pro decretoribus, vt Terentius: orator venio, facite oxorator sim. Item & Afranius in Emancipato. si . . . tum si quid oritur . . as . . . sertis & loci veteribus. ab eo quod antiqui orare dicebant pro agere. ob quam causam . . . quoq. eorum vocantur.

Orbæ significat apud poetas priuatam aliqua persona cara.
Orba est, quæ patrem, aut matrem, aut filios, quasi lumen amisit. PAVL.
. . rba apud poe . . . FEST.
. . persona chara. apud . . .
. . mat. vt sca . . .
. . ncos. orba est . . .
. . tris est ante . . .
. . vlus Ælius . . .
. . in eo libro . . .
. . pontificatu . . .
. . ella sine . . . .
. . sacræ . . . .
. . nupta . . . .
. . fuisse . . . .
. . nificius in . . . .
. . onigiarum . . . .
. . inter se . . . .
. . runt . . . .
. . ros . . . .
. . isse . . . .
Orca genus marinæ belluæ maximum ad cuius similitudinem vasa ficaria *orcæ* dicuntur. sunt enim teretes, atq. vniuersi specie. PAVL. FEST.
. . nomen duceret . . .
. . maximum . . .
. . vasa quoque in f. . . .
. . retes atque u . . .
. . malæ & antæ. . . .
Orchestra locus in scæna. PAVL.
. . . antea, qui nunc pla . . FEST.
. . non admittebantur . . .
. . rim fabulæ dum ex . . .
. . explicari non potera. . .
. . tabant quo equiori . . .
Orchitis genus oleæ ex Græco dictum, quod magnitudine sit instar testiculorum. PAVL.
. . Philologus in . . . FEST.
. . ductum ex Græco . . .
. . tudinis, itaque u . . .
. . to grandior ore
Orcus ab vrgendo mortem dictus. Cenim pro G frequenter ponebant antiqui. PAVL.
Orcum, quem dicimus ait Verrius ab antiquis dictum Vragum, quod & V litteræ sonum pro O efferebant, & per c litteræ formam, nihilominus g vsurpabant. sed FEST.

nihil affert exemplorum, vt ita esse credamus, nisi quod is deus nos maxime vrgueat.

Ordinarium hominem Oppius ait dici solitum scurram, & improbum, qui assidue in litibus moraretur, ob eamque causam in ordine staret adeuntium prætorem. at Ælius Stilo qui minime ordine viueret. . . . in ea oratione, quam scribit de suis virtutibus contra Thermum. Quid mihi fieret, si non ego stipendia in ordine, omnia ordinarius meruissem semper? Sunt quidam etiam, qui manipularem eum, qui infimi ordinis sit, appellatum credant ordinarium.

PAVL. *Ordinarius* homo scurra, & improbus, qui assidue in litibus moratur, ob eamque causam in ordine stat Prætorem adeuntium, siue dictus per contrarietatem, quia minime ordine viuit.

Ordiri est rei principium facere.

FEST. *Ordiri* est rei principium facere. vnde togæ vocantur exorditæ.

Ordo sacerdotum æstimatur deorum. . . . . maximus quisque. Maximus videtur Rex, deinde Dialis, post hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto Pontifex maximus. itaque in conuiuiis solus Rex supra omnes accubat: sed Dialis supra Martialem & Quirinalem; Martialis supra proximum, omnes dein supra Pontificem. Rex, quia potentissimus. Dialis, quia vniuersi mundi sacerdos, qui appellatur Dium. Martialis, quod Mars conditoris vrbis parens. Quirinalis socio imperii Romani Curibus ascito Quirino. Pontifex Maximus, quod iudex, atque arbiter habetur rerum diuinarum, humanarumque.

FEST. *Oreæ freni*, quod ori inseruntur. Titinius in Setina. & si tacebit, tamen gaudebit sibi permitti oreæ. & Næuius in Hariolo: Deprandi autem leonis obdas oreas. Cato Originum libro tertio. equos respondit: oreas mihi inde, tibi cape flagellum. Coelius pro se apud populum: equusque mihi sub feminibus occisus erat, oreas detraho inspectante Stertinio.

PAVL. *Oreæ freni*, quod orii inserantur, dicti.

Oreus Liber pater, & Oreades nymphæ à montibus appellantur.

FEST. *Oreos* liber pater, & Orcades nymphæ appellantur, quod in montibus frequenter apparent.

PAVL. *Oriri*, nasci, vel surgere.

FEST. *Originum* libros quod inscripsit Cato: non satis plenum titulum propositi sui videtur amplexus: quando prægrauant ea, quæ sunt rerum gestarum populi Romani.

O . . . quantæ . . . . . .

Ornatus dicitur, & bonis artibus instructus, & honores adeptus à populo, & bene aptus, vt miles aut gladiator, & acturus fabulas. atque etiam ornatus dicitur cultus ipse, quo quis ornatur, vt cum dicimus aliquem tragico, vel comico ornatu prodire.

Ornatus dicitur, & bonis artibus instructus, & honores adeptus. Appellaturque ornatus, cultus ipse, quo quis ornatur. PAVL.

Ortygia Delos insula. FEST.

Orty . . . ita non Delos . .
. . . . tus esse ab ordibus . .
. . . . filia. Ser . . .
. . . . nius Superbus ge . .
. . . . orarat tende . . .
. . . . flessionem coe . .
. . . . s quod pro . . .
. . . . ducere vnde . .
. . . . tus est . . .

Ostilla festa in honorem Bacchi; in quibus homines se per funes iactant. alii putant Erigones, & Icari festa. PAVL. FEST.

Oscillum Santra dici ait, quod oscillent, id est, inclinent, præcipitesque in os ferantur. *Oscillantes* ait Cornificius ab eo quod (os cælare sint soliti personis propter verecundiam, qui eo genere lusus vtebantur. Causa autem eius iactationis proditur. Latinus rex, quod prælio, quod ei fuit aduersus Mezentium Cæritum regem, nusquam apparuerit, iudicatusque sit Iupiter factus Latiaris. Itaque per sex eos dies, feriatos liberos, seruosque requirere eum, non solum in terris, sed etiam qua videretur cælum posse adiri per oscillationem, velut imaginem quandam vitæ humanæ, in qua altissima ad infimum, interdum infima ad summam efferuntur. atque ideo memoriam quoq. redintegrari initio acceptæ vitæ per motus cunarum, lactisque alimentum, quia per eos dies feriarum, & oscillis moueantur, & lactata potione vtantur. Nec desunt, qui exemplum Græcorum secutos putent Italicos, quod illi quoque iniuria interfecto Icaro, Erigone filia eius dolore impulsa suspendio perisset, per simulationem . . .

. . . . . .

Oscines aues Appius Claudius esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, vt coruus, cornix, noctua; aut quæ alis, ac volatu, vt buteo, sanqualis, aquila, immissulus, vulturius, pica aut Martius, Feroniusque, & parra, & in oscinibus, & in alitibus habentur. PAVL.

Oscines aues auspicium ore facientes.

Oscinum augurium à cantu auium.

Oscinum tripudium est, quod oris cantu significat quid portendi, cum cecinit coruus, cornix, noctua, parra, picus. FEST.

Oscum

PAVL. *Oscum* dicitur significare sacrum. vnde leges *oscitæ*, id est, sacratæ. *Opicum* quoque inuenimus pro osco. Oscis enim frequentissimus fuit vsus libidinum spurcarum. vnde & verba impudentia appellantur *obscena*. Titinius: Osce, & Volsce fabulantur, nam Latinè nesciunt.

FEST. *Oscum* duas diuersas, & contrarias significationes habet. Nam Cloatius putat eo vocabulo significari sacrum, quo etiam leges sacratæ *osca* dicuntur. & in omnibus ferè antiquis commentariis scribitur *opicum*, pro osco, vt in Titinij fabula Quinta: Qui Osce, & Volsce fabulantur: nam Latinè nesciunt, à quo etiam verba impudentia, & elata appellantur *obscena*, quia frequentissimus fuit vsus Oscis libidinum spurcarum. Sed eodem etiam nomine appellatur locus in agro Veienti, quo frui soliti produntur augures Romani. Oscos, quos dicimus, ait Vertius, *Opscos* antea dictos, teste Ennio, cùm dicat: De muris res gerit Opscus. Adiicit etiam, quod stupra inconcessæ libidinis *obscena* dicantur ab eius gentis consuetudine inducta. Quod verum esse non satis adducor, cùm apud antiquos omnes ferè *obscena* dicta sint, quæ mali ominis habebantur: vt illa Vergilij testimonio sint, vt superiorum auctorum exempla referre non sit necesse, cum ait Harpias, obscenas volucres: &, obscenámque famem.

Osculana pugna in prouerbio, quo significabatur, victos vincere. quia in eadem & Valerius Læuinus Imperator Romanus à Pyrrho erat victus, & breui eundem regem deuicerat. Sulpicius. . . . .

Item Imperator noster. eius meminit Titinius hoc modo: hæc quidem quasi osculana pugna est . . . . secus, quia hinc fugere impulsi spolia colligunt. significat etiam *osculum*, suauium. vt Plautus in Neruolaria: osculum sat est osculi mihi. qui, ambo mi pater? quod inter cognatos propinquosque institutum ab antiquis est, maximéque fœminas.

Osi sunt, ab odio declinasse antiquos testis est C. Gracchus in ea, quæ est de lege Minucia, cum ait: Mirum si quid iis iniuriæ fit? semper eos osi sunt, quod nunc quoque cum præpositione elatum frequens est, cum dicimus, perosi.

PAVL. *Osi sunt*, vt perosi sunt, dicebatur.

Osorem dixerunt, qui aliquem odisset.

FEST. *Ostentas*, sæpe ostendis gloriandi causa.

PAVL. *Ostentas*, sæpe ostendis gloriandi causa. sed & participialiter id etiam dici debet, & dictum est fœminino genere.

FEST. *Ostentum*, ostentatum.

Ostentum, non solùm pro portento poni solere, sed etiam participialiter . . te-

stimonio est Pacuuius in Medo . . . atque eccum in ipso tempore ostentum scenem. & Attius in Bacchis: præsens præsto irridetis nobis. . . . stipe vltro ostentum obtulit. Ostentum quo nunc vtimur interdum prodigij vice, quin participialiter quoque dici solitum sit, non dubium. facit etiam C. Gracchus de legibus à se promulgatis, cum ait: quod vnum nobis in ostentum, ipsis in vsum asportatur.

Ostiam vrbem ad exitū Tiberis in mare fluentis Ancus Marcius rex condidisse, & fœminino appellasse vocabulo fertur. quod siue ad vrbem, siue ad coloniam, quæ postea condita est, refertur.

Ostia, vrbs ab exitu Tiberis appellata.

Oualis, corona est myrtea, quam habebant, qui ouantes introibant, cum bella non erant indicta, aut sine sanguine confecta. PAVL.

Ouantes, lætantes, ab eo clamore, quem faciūt redeuntes ex pugna victores milites geminata O litera.

Ouem masculino genere dixerunt, vt ouibus duobus, non duabus.

Oufentina, tribus ab Oufente fluuio dicta.

Oufentina, tribus initio causa fuit nomen fluminis Oufens, quod est in agro Priuernate inter mare, & Terracinam. Lucretius: Priuerno Oufentina venit, fluuióque oufente. postea deinde à Cenforibus alij quoque diuersarum ciuitatum eidem tribui sunt adscripti. FEST.

Ouibus duabus multabantur apud antiquos in minoribus criminibus, in maioribus autem bubus. nec vltra hunc numerum excedebat multatio, quæ posteaquam ære signato vti ciuitas cœpit, pecoráque multaticia incuria corrumpebantur. vnde etiam *peculatus* crimen vsurpari cœptum est, facta est æstimatio pecoralis multæ, & boues centenis assibus, oues denis æstimatæ. Inde *suprema multa*, id est, maxima appellatur tria millia æris. Item vicesis minoribus delictis.

Oxime, ociſſime. PAVL.

P

PA, pro parte, & po, pro populo positum est in saliari carmine. FEST.

Pacem à pactione conditionum putat dictam Sinnius Capito, quæ vtrique inter se populo sit obseruanda.

Pax dicta est à pactione. PAVL.

Pacionem antiqui dicebant, quam nunc pactionem dicimus. vnde & *pacisci* adhuc, & paceo in vsu remanet. FEST.

Paana Apollinem vocauerunt, quod sagittarum ictu eum nocere putabant. est enim πάειν ferire. Alij quod remedium morbis PAVL.

finem faceret talis grauitatis.

Padidos, sordidos significat, atque obsoletos, tractum vocabulum à Græco: quia παιδες, id est, pueri, talis sint ætatis, vt à sordibus nesciant abstinere.

Pagani, à pagis dicti.

Pagi, dicti à fontibus: quod eadem aqua vterentur. aquæ enim lingua Dorica παγαι appellantur.

Pagina dictæ quòd in libris suam quæque obtineat regionem, vt pagi: vel à pangendo, quòd in illis versus pangantur, id est, figuntur.

Palatium, mons Romæ appellatus est, quod ibi pascens pecus balare cõsueuerit: vel palare, id est, errare, ibi pecudes solerent. alij quòd ibi Hyperboræi filia Palanto habitauerit, quæ ex Hercule Latinum peperit. alij eundem, quod Pallas ibi sepultus sit, existimant appellari.

Palatualis, Flamen ad sacrificandum ei deæ constitutus erat, in cuius tutela Palatium esse putabant.

FEST. *Palatuales*, Flamen constitutus est, quod in tutela eius deæ Palatium est

PAVL. *Pales* dicebatur dea pastorum, cuius festa *palilia* dicebantur. vel, vt alij volunt, dicta *palilia*, quoniam pro partu pecoris eidem sacra fiebant.

Pallas, Minerua dicta est quòd Pallantem gigantem interfecerit: vel, sicut putabãt, quod in Pallante palude nata est.

Palmites, vitium sarmenta appellantur, quod in modum palmarum humanarum virgulas, quasi digitos edunt.

Palmula, appellantur remi à similitudine manus humanæ.

Palpari, blanditi.

Paludati, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta *paludamenta* dicebant.

FEST. *Paludati* in libris auguralibus significat, vt ait Veranius, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta *paludamenta* dici.

Pancarpia dicuntur coronæ ex vario genere florum factæ.

PAVL. *Pandana* porta dicta est Romæ, quod semper pateret.

Pandiculari dicuntur, qui toto corpore oscitantes extenduntur: eo quod pandi fiunt.

Pandicularis dicebatur dies, idem & communicarius, in quo omnibus diis communiter significabatur.

FEST. *Pangere*, figere. vnde *planta pangi* dicuntur, cum in terram demittũtur. inde etiam *versus pangi*, vel figi in cera dicuntur.

Pangere significat figere. vnde *planta pangi* dicuntur, cum in terram demittuntur . .

. . . . . .

PAVL. *Panibus* redimebant caput equi immolati Idibus Octobribus in campo Martio, quia

sacrificium fiebat ob frugum euentum: & equus potius, quam bos immolabatur, quod hic bos frugibus parandis est aptus.

Pantices frus ventris.

. . . frus ventris . .

. . . mi ag . . .

Panus facit deminutiuum panicula. PAVL.

Papillæ capitula mammarum dictæ, quod papularum sunt similes. PAVL.

Papiria tribus à Papirio vocata. FEST.

. diria . . . .

. . . coniu . . .

. . . quod ind . .

. . . tur bellum . .

. . . tos ex er . .

. . . discessera . .

. . . . signum con . .

. . . . rem in ipsorum ar . .

. . . testate, ac pote . .

. . . exercitus suffrag . . PAVL.

Pappi, carduorum flores. Lucretius: Vestem, nec plumas auium, pappósque volantis. FEST.

. . . o quoque . .

. . . rum ex . .

. . . sulibus ae . .

. . . tq. ex ea . .

. . . s magistra . .

. . . intra dies . .

. . . ncias inter se pa . .

. . . uit ciuis aliter inter

. . . lege primum factus

. . . circo sunt creati . .

Pararium, æs appellabatur id, quod equitibus PAVL.
duplex pro binis equis dabatur.

Parasangæ, apud Persas viarum mensuræ.

Parens, vulgo pater, aut mater appellatur. sed iuris prudentes auos, & proauos, atuas, & proauias parentum nomine appellari dicunt.

Parere, obedire.

Paribus equis, id est, duobus, Romani vtebantur in prælio, vt sudante altero transirent in siccum.

Parci quæstores appellabantur, qui solebant creari causa rerum capitalium quærendarum. Nam paricida non vtique is, qui parentem occidisset, dicebatur, sed qualemcumque hominem. Id autem fuisse indicat lex Numæ Pompilij Regis his composita verbis: *Si quis hominem liberum dolo sciens morte dait paricida esto.*

Parilibus Romulus vrbem condidit, quem diem festum præcipuè habebant iuniores. FEST.

. . . vrbem condidit Rom. .

. . . habebant iunio.

Parmulis pugnate milites soliti sunt, quarum vsum sustulit C. Marius datis in vicem eatum Brutianis.

PAVL. *Parones*, nauium genus, ad cuius similitudinem myoparo vocatur.

Parret, significat apparebit.

FEST. *Parret*, quod est in formulis, debuit, & producta priori syllaba pronuntiari, & non gemino r scribi, vt fieret paret, quod est inueniatur. vt comparet, apparet.

Parsi, non *peperci*, ait Cato in eadem oratione. Scio fortunas secundas negligentiam prendere solere: quod vti prohibitũ irem, quod in me esset, meo labori non parsi.

PAVL. *Parsi* (idem) Cato dixit pro peperci.

PAVL. *Partus*, & pro nascendo ponitur, & pro parato. Næuius: Malè parta, malè dilabuntur.

FEST.

PAVL. *Parum cauisse* videri pronuntiat magistratus, cum de consilij sententia capitis quem condemnaturus est.

Parumper, significat paulisper, quasi perparum, hoc est valde parum. refertur, aiunt, ad tempus.

FEST. *Pascales oues*, Cato posuit pro pascuales.

. . . cienter Cato dixit in ea . .

. . . calis ouis vetuit . . .

. . . appellat in ora . . .

. . . cio Tarenti plus. c. .

. . . nam ignaro Terentino .

PAVL. *Pascito linguam* in sacrificiis dicebatur, id est, coërceto, contineto, taceto.

Passales & oues, & gallinæ appellantur, quod passim pascuntur.

FESTVS. *Passer marinus*, quem vocat vulgus strutomellum.

PAVL. *Pastillum* est in sacris libi genus rotundi.

Pastillus, forma panis parui, vtique: diminutiuum est à pane.

Patagium est, quod ad summam tunicam assui solet quę & *patagiata* dicitur, & *patagiarij*, qui ciusmodi opera faciunt.

Patagus, morbi genus.

Patacem bouem Plautus appellat cuius cornua diuersa sunt, ac latè pateant.

FESTVS. *Patellæ*, vasa picata parua sacrificiis faciendis apta.

. . item sacris fa

. . velut capidul . . . .

Pateram perplouere in sacris cum dicitur, significat pertusam esse.

PAVLVS. *Pateram perplouere* cum dicerent, significabãt pertusam esse.

FEST. *Pater patrimus* dicebatur apud antiquos, qui cum iam ipse pater esset, habebat etiã tum patrem.

Patr . . . .

. . fit manifestum, quia,

. . numerari inter do . .

PAVL. *Patres*, senatores ideo appellati sunt, quia agrorum partes attribuebant tenuioribus, ac liberis propriis.

. . lantur ex quibus Senatus . . FEST.

. . conditæ Romulus C. . .

. . quorum consilio, atq. .

. . ministraretur, atq. .

. . agrorum partes at . .

. . perinde ac liberis . .

. . solebant iam inde à Ro . .

. . argenti signati vl . .

. . publicæ, & priuatæ. .

. . nt. .

Patrum comu . . . .

. . . . . .

Patricios, Cincius ait in libro de Comitiis, eos appellari solitos, qui nunc ingenui vocentur. PAVL.

Patricius vicus Romæ dictus, eo quod ibi patricij habitauerunt iubente Seruio Tullio, vt si quid molirentur aduersus ipsum, ex locis superioribus opprimerentur.

Patrimi & matrimi pueri tres adhibebãtur in nuptiis: vnus, qui facem præferret ex spina alba, quia noctu nubebant duo, qui nubentem tenebant. FEST.

Patrimi, & matrimi pueri prætextati tres nubentem deducunt: vnus qui facem præfert ex spina alba, quia noctu nubebant: duo, qui tenent nubentem.

Patrocinia appellari cœpta sunt, cum plebs distributa est inter patres, vt eorum opibus tuta esset.

Pauciens dicebant pro raro. Titinius: Vxorem pauciens videbo.

Paueri, frumenta dicebant antiqui, quæ de vagina non bene exibant. PAVL.

Pauimenta Pœnica, marmore Numidico constrata significat Cato, cum ait in ea, quam habuit, *ne quis consul bis fieret*: Dicere possum quibus villæ, atque ædes ædificatæ, atque expolitæ maximo opere, citro, atque ebore, atque pauimentis Pœnicis sient. FEST.

Pauimenta Pœnica, hoc est, marmore Numidico strata. PAVL.

Pauperies, damnum dicitur, quod quadrupes facit.

Pectenatum, tectum dicitur à similitudine pectinis in duas partes deuexum, vt *testudinatum* in quatuor.

Pectuscum, palati dicta est ea regio vrbis, quã Romulus obuersam posuit, ea parte, in qua plurimum erat agri Romani ad mare versus, & quia mollissime adibatur vrbs cum Etruscorum agrum à Romano Tiberis discluderet, cęteræ vicinæ ciuitates colles aliquos haberent oppositos. FEST.

Peculatus est nunc quidem, qualecunque publicum furtum, sed inductum est à pecore, vt pecunia quoque ipsa. Iametiam noxij

pecore multabantur, quod neque æris adhuc, neque argenti erat copia. itaque *suprema multa* etiam nunc appellatur.

PAVLVS. *Peculatus*, furtum publicum à pecore dictum sicut & *pecunia*. eo quod antiqui Romani nihil præter pecora habebant.

Peculatus, id est furtum publicum, dici cœpit à pecore tunc, cum Romani præter pecudes nihil haberent.

FESTVS. *Peculatus*, furtum publicum dici cœptus est à pecore, quia ab eo initium eius fraudis esse cœpit. siquidem ante æs, aut argentum signatum ob delicta pœna grauissima erat duarum ouium, & triginta bouum. ea lege sanxerunt T. Menenius Lanatus, & Sextius Capitolinus Consules. quæ pecudes, postquam ære signato vti cœpit populus Rom. Tarpeia lege cautum est, vt bos centussibus ouis decussibus, æstimaretur.

Peculium seruorum à pecore item dictum est, vt pecunia patrum familiæ.

PAVLVS. *Peculium* seruorum à pecore dictum, sicut & pecunia nobilium.

Pecunia, sacrificium fieri dicebatur, cum fruges, fructúsque offerebantur: quia ex his rebus constat, quam nunc pecuniam dicimus.

FESTVS. *Pecunia*, sacrificium. . . .
. . tumque causa mola pu . . .
. . cio. quia omnis res fam . . .
. . dicimus, ex his rebus con . .
. . appellantur quæ fulg . . .
. . iecta depellendorum n . . .
. . borum causa fiunt.

PAVLVS. *Pecuum*, cum dixit M. Cato per casum genitiuum, à singulari casus recti formauit, quo vtebantur antiqui, id est, pecu, ac testu, tonitru, genu, veru quorum omnium genitiuus pluraliter geminat V litteram. nunc quia dicimus vt pectus, eam, quæ in vsu est, formam in declinationibus sequimur.

PAVL. *Pecuum*, Cato dixit genitiuum pluralem ab eo quod est pecu.

Pedam, vestigium humanum appellabant.

FESTVS. *Pedam*, vestigium humani præcipuè pedis appellasse antiquos in commentariis quibusdam inueniri solet.

Pedarium, senatorem significat Lucilius, cum ait: agipes vocem mittere cœpit. qui ita appellatur, quia tacitus transeundo ad eum cuius sententiam probat, quid sentiat, indicat.

Pedem struit, in XII. significat, fugit, vt ait Ser. Sulpicius.

PAVLVS. *Pedem struit*, dicebant pro eo, quod est, fugit.

Pedestria, auspicia nominabantur, quæ dabantur à vulpe, lupo, serpente, equo, ceteriique

animalibus quadrupedibus. . . .
. . picia . . . . .
. . terisque . . . . .

Pedibus obsitum, id est pediculis. Titinius *pedicosum* appellat hoc modo: Rus detrudetur pedicosus, squalidus. Pedes autem pro pediculis sic Plautus refert in Curculione: Item genus inter homines meo quidem animo, vt muscæ, culices, cimices, pedesque, puliceque. & Liuius in gladiolo: pulicesne, an, cimices, an pedes: respondemihi. & Lucilius: vbi me videt, caput scabit, pedes legit. FESTVS.

Pedes, dicuntur, quos deminutiuè dicimus pediculos. ab his *pedicosi* appellantur. vt est illud pedicosus, squalidus, vbi me videt, caput scabit, pedes legit. PAVLVS.

Pedulla, quæ dicimus, ΠΕΔ . . Græcos appellare manifestum est. FESTVS.

Pedum, est quidem baculum incuruum, quo pastores vtuntur ad comprehendendas oues, aut capras, à pedibus. cuius meminit etiam Vergilius in Bucolicis, cum ait: At tu sume pedum. Sed in eo versu, qui est in Iphigenia Ennij: Procede. gradum profer re pedum, nitere, cessas? id ipsum iaculum significari cum ait Verrius, mirari satis non possum cum sit ordo talis, & per eum significatio aperta. gradum proferre pedum cessas? nitere.

Pedum, baculi genus incuruum. Vergilius: At tu sume pedum. Pedum pastorale baculum incuruum dictum, quia illo oues à pedibus comprehenduntur.

Pegasides, musæ dictæ sunt à fonte, quem Pegasus ictu vngulæ fingitur aperuisse. ob quam causam & Græcè appellatæ sunt hyppocrenæ.

Pelamys, genus piscis dictum, quod in luto moretur. quod Græcè dicitur πηλός.

Peligni ex Illirico orti. inde enim profecti ductu Volsini regis, cui cognomen fuit Lucullo partem Italiæ occuparunt. Huius fuerunt nepotes Pacinus, à quo *Pacinates*, & Pelicus, à quo Peligni.

Pellem habere, Hercules fingitur, vt homines cultus antiqui admoneantur. Iugentes quoque diebus luctus in pellibus sunt.

Pellexit, in fraudem induxit.

Pellicator, qui pellicit ad fraudem.

Pellices, nunc quidem appellantur alienis succumbentes, non solum feminæ, sed etiam mares. antiqui eam propriè pellicem nominabant, quæ vxorem habens nubebat. cui generi mulierem etiam pœna constituta est à Numa Pompilio hac lege: *Pellex aram Iunonis ne tangito. Si tanget, Iunoni crinibus demissis agnum feminam cædito.*

Pellisula

Pelliculationem Cato à pelliciendo dixit.

FEST. *Pellisculatio* . . . . .
. . . ndo, quod inducen. . .
PAVL. . . . quam scripsit de . . .

Pellicum galerum, quia fiebat ex pelle.

Pelluuiae, quibus pedes lauãtur, vt malluuiae, quibus, manus.

Pelta, genus scuti.

Penates alij volunt, vt habeat nominatiuum singularem penas. alij penatis.

FEST. *Penatis* singulariter Labeo Antistius posse dici putat, quia pluraliter penates dicantur, cum patiaturproportioetiam *penas* dici, vt *optimas, primas, Antias*.

Penatores qui penus gestant. Cato aduersus M. Acilium quarta: Postquam nautas ex nauibus eduxi, non ex militibus, atque nautis piscatores penatores fici sedarum dedi.

PAVL. *Pendere poenas*, soluere significat, ab eo quod aere graui cum vterentur Romani, penso eo, non numerato, debitum soluebant. vnde etiam *pensiones* dictae. *Poenas pendere* proprie dicitur, qui ob delictum pecuniam soluit, quia penso aere vtebantur.

FEST. . . oe . . . . .
. . . ob . . . . .
. . . ntur . . . . .

Penem antiqui eodem vocabant. a qua antiquitate etiamnum offa porcina cum cauda in cenis puris *offa penita* vocatur. & *penicili*, queis calciamenta tergentur, quod e codis extremis faciebant antiqui, qui tergerent ea. dictum est forsitan à pendendo. Naeuius in Tunicularia. Theodotum compellas, qui aras compitalibus Sedens in caella circumtectuas tegetibus Lares ludentes *peni* pinxit *bubulo*. significat peniculo grandi, id est, coda.

PAVL. *Penem* caudam vocabant. vnde & offam porcinam cum cauda. *offam penitam* dicebant. hinc & *peniculos* dicimus, quibus calciamenta terguntur, qui de caudarum extremitate fiunt. *Penis* denique a pendendo vocata est.

FEST. *Penetrale* sacrificium dicitur, quod interiore parte sacrarij conficitur. vnde & *penetralia* cuiusque dicuntur, & *penes nos*, quod in potestate nostra est.

PAVL. *Penetralia* sunt penatium deorum sacraria.

Penetrare, penitus intrare.

Peniculi spongiae longae propter similitudinem caudarum appellatae. Penes enim vocabantur caudae.

FEST. *Penitam offam* Naeuius appellat absegmen carnis cum coda. antiqui autem *offam* vocabant abscissum globi forma, vt manu glomeratam pultem.

Pennas antiquos ferunt ex Graeco, quod illi πτηνὰ ea, quae sunt volucria dicant. Item

easdem pesnas, & coesnas.

Pennas, impennataque agnas, in saliari carmine; spicas significat cum aristis, & alias sine aristis aguas nouas volunt intelligi. PAVL.

Penora dicuntur res necessariae ad victum cotidianum. & locus eorum *penarius*.

Pentathlum antiqui quinquartium dixerunt. id autẽ genus exercitationis ex his quinq. artibus constat, iactu, disci, cursu, saltu, iaculatione, luctatione.

Penuria est id, quod paene minus sit, quam necesse est.

Penus vocabatur locus in aede Vestae intimus. FEST.
. . ocatur locus intimus in aede Vestae
fegetibus . Saepius qui certis diebus
circa Vestalia aperitur. ij dies religiosi habentur.

Perbitere Plautus pro perire posuit. PAVL.

Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico vsu, quia conto pertentant, cognoscuntque nauigantes aquae altitudinem. ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per O solere scribi. mihi id falsum videtur. nam est illa percunctatio, quod is, qui curiose quid interrogat, per cuncta visit, vt recte per V litteram scribatur. FEST.

Percõtatio videtur dicta ex vsu nautico, quia aquae altitudinem conto portentant. Alij volunt percunctationem dici, quod scilicet is, qui curiosus est, per cuncta interrogat, PAVL.

Percunctatum patris familiae nomen nequis seruum mitteret, lege sanctum fuisse ait Cato in ea, qua legem Orchiam dissuadet. FEST.

Perditum est, quod interit, ac recuperari non potest. PAVL.

Perediam, & *bibesiam* Plautus cum dixit, intelligi voluit cupiditatẽ edendi, & bibendi.

Perediam, & *bibesiam* Plautus finxit sua consuetudine, cum intellegi voluit cupiditatem edendi, & bibendi. FESTVS.

Peregere dicebant expergefacere. PAVL.

Peregrina sacra sunt dicta, quae ab alijs vrbibus religionis gratia sunt aduecta.

Peregrina sacra appellantur, quae aut euocatis diis in oppugnandis vrbibus Romam sunt conlata, aut quae ob quasdam religiones per pacem sunt petita, vt ex Phrygia Matris Magnae, ex Graecia Cereris, Epidauro Aesculapij, quae colũtur eorum more, a quibus sunt accepta. FESTVS.

Peregrinus ager est, qui neque Romanus, neque hostilis habetur.

Peremere alij posuere pro prohibere, alij pro vitiare. FAVLVS.

Peremere Cincius in libro de verbis priscis ait significare idem, quod prohibere. at Cato in libro qui est de re militari, pro vitia- FEST.

re vsus est, cum ait: cum magistratus nihil audet imperare, nequid Consul auspicij peremat.

. . est, cum ait: Cum magistratus nihil audet imperare, nequid Consul auspicij peremat.

Peremne dicitur auspicati, qui amnem, aut aquam, quae ex sacro oritur, auspicato transit.

Perempta, & interempta pro imperfectis poni solet a poetis. Lucretius: Cum corpus simul, atque animi natura perempta.

Peremptalia fulgura Gracchus ait vocari, quae superiora fulgura, vt portenta, vi sua perimant duobus modis, priorib̃s tollendis, aut maiore manubia, vt tertia secundae, secunda primae cedat. Nam vt omnia superantur fulgore, sic ictum fulgur manubiis vinci.

PAVL. *Perfacul*, & per se facul antiqui dicebant, quod nunc facile. & perfacile dicimus. inde permansit in consuetudine facultas.

FEST. *Perfines*, perstringas.

Perfugam, Gallus Aelius ait, qui liber, aut seruus, aut hostis sui voluntate adhostes transierit, qui idem dicitur transfuga. quãquam sint, qui credant perfugam esse, non tam qui alios fugiat, quàm qui ob spem commodorum ad quempiam perfugiat.

PAVL. *Perfuga*, & *transfuga* dicitur. quod ad hostes perfugiat, & transfugiat.

Pergite, agite. Vergilius: Pergite Pierides.

Pergraecari est epulis, & potationibus inseruire. Tytinius: Homiaem improbum, Nunc ruri pergraecatur.

Periculatus sum Cato est vsus in dicendo.

FEST. . . . ulatus sum Cato ait in ea oratione, quam scripsit ad litis Censorias.

Perihodos dicitur & in carmine lyrico pars quaedam, & in soluta oratione verbis circumscripta sententia. & in gymnicis certaminibus *perihodon* vicisse dicitur, qui Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicit: a circumitu eorum spectaculorum.

PAVL. *Perimit*, adimit, tollit: vnde & peremptus, interfectus.

FEST. P . pellat. a quo etiam . . sus.

PAVL. *Permissus* appellatur aries: qui annis complurib̃s tonsus non est.

FEST. *Permitatur*, id proprie dici videtur, quod ex alio loquio in alium transfertur. at *commutatur*, cum aliud pro alio subrogatur. sed ea iam confuse in vsu sunt.

Perpetem pro perpetuo dixerunt poetae. Pacuuius in Iliona: fac, vt cœpisti hanc operam mihi des perpetem. Oculis traxerim.

Perpetem pro perpetuo dixerunt poetae.

PAVL. *Perpetrat*, peragit, perficit.

FEST. *Perpetrat* peragit, perficit. Pacuuius in Tenc

cro: neque perpetrare precibus imperia qui dicimus patris spartam deponere. instat, id si perpetrat, quomodo etiam sine praepositione vsi sunt, quod conuersum iam . . . .

Perpulit, persuasit, impulit. PAVL.

. . . impulit. . . . FEST.

Perſicum portum Plautus cum ait, mare Euboycum videtur significare, quod in eo classis Persarum dicitur stetisse non procul a Thebis.

Perſicum portum, mare Euboicum: quod in eo PAVL.
steterit classis Persarum.

Perſicum Plautus dixit peracutum.

Perſicus peracutum significare videtur, vt FEST.
Plautus: nihil de consiliare sibi, nisi qui persicus sapis. Naeuius: & qui fuerit persicus carpenti est ratio.

Perſillum vocant sacerdotes tudiculum picatum, quo vnguine flamen Portunalis arma Quiriti vnguet.

Perſillum dicebant vas quoddam picatum, in PAVL.
quo erat vnguentum, vnde arma Quirini vngebantur.

Perſonata fabula quaedam Naeuij inscribitur, quam putant quidam primum a personatis histrionibus. sed cum post multos annos comoedi, & tragoedi personis vti coeperunt, verisimilius est eam fabulam propter inopiam comoedorum actam notam per *atellanos*, qui proprie vocãtur personati, quia ius est iis non cogi in scena ponere personam, quod ceteris histrionibus pati necesse est. PAVL.

Pertisum pro pertesum dixerunt antiqui. FESTVS

. . . do me . . . .

. . . licet . . . .

. . . sum di . . . .

. . . qui paul . . . .

Pertusum dolium, dicitur cum ventrem sig- PAVL.
nificat.

Pertu . . . t dicitur . . .

. . . derunt . . . . FESTVS

. . . L I. An . . . .

Pescia in Saliari carmine, Aelius Stilo dicit, capitia ex pellibus agninis facta, quod Graeci vocent pelles πῆσσα neutro genere pluraliter.

Pesestas inter alia, quae interpretatores dicũt, cum fundus lustrantur, significare pestilentiam, vt intelligi ex ceteris possint, cum dicitur: Auertas morbum mortem, labem, nebulam, impetiginem.

Pesestas dicebatur pestilentia, FABIVS

Pestifera auspicia esse dicebant, cum cor in extis, aut caput in iecinore non fuisset.

. . . sunt, cum cor in . . . FESTVS

. . . in iecinore.

Pestiferum fulgur dicitur, quo mors, exilium- PAVL.
ve significari solent.

Petauri-

Petauriſtas, Licilius a Petauro appellatos existimare videtur, cum ait: Sicuti mechanici, cum alto exiluere petauro. ait Aelius Stilo, quod in aere volent, cum ait: petauriſta proprie Graece, quod ij ἀεροβατοῦντες.

Petilamſuram, significat vngulam equi albã. PAVL.

Petilamſũram, siccam, & substrictam vulgo interpretatur. Scaeuola ait vngulam equi albam ita dici.

FEST. *Petimina*, in humeris iumentorum vlcera, & vulgus appellat, & Lucilius meminit, cum ait: Vt petimen naso, aut lumbos ceruicibus tangat. eo nomine autem & inter duos armos suis quod est, aut pectus, appellari solitum testatur. Naeuius in descriptione suillae, cum ait: petimine piscino qui meruerat.

PAVL. *Petimina*, in humeris iumentorum vlcera.

Petissere, petere.

FEST. *Petissere*, antiqui pro petere dicebant, ea quidem forma verbi, qua sunt *lacessere*, & *incessere*. sed, vt mihi videtur, tum significabant saepius petere, vt *Petissant*, saepius petant.

Petoritum, & Gallicum vehiculum esse, & nomen eius dictũ existimant a numero quatuor rotarum. alij Osce, quod ij quoque petora quatuor vocent. alij Graece, sed ἀφ' ἁρμάτων dictum.

PAVL. *Peteritum*, vehiculum Gallicum. alij Osce putant dictum, quod hi petora quatuor appellant: quatuor enim habet rotas.

FEST. *Petrarum*, genera sunt duo, quorum alterum naturale saxum promines in mare, cuius Ennius meminit li. xi. alte delata, ceterisque ingentibus tecta. & Liuius in Centauris: vbi ego saepe petris. alterum manufactum, vt docet Aelius Gallus. petra est, quae Iouis dextra, ac finistra fornicem explectura est ad libramentum summi fornicis.

PAVL. *Petreia*, vocabatur, quae pompam praecedens in coloniis, aut municipiis imitabatur anum ebriam ab agri vitio, scilicet petris, appellata.

FEST. *Petre* . . . . . s, aut

. . agri vitio . .

. . ue praecilli c . .

uertar illam . . . .

impudentior . nter legationes

. . . test .

Petronia, amnis est in Tiberim profluens quã magistratus auspicato transeunt, cum in campo quid agere volunt, quod genus auspicij perenne vocatur, amnem autem feminine antiqui enuntiabant.

PAVL. *Petronia*, nomen amnis in Tiberim defluẽtis.

Petrones, rustici a petrarum asperitate, & duritia dicti.

FEST. *Petrones*, rustici fere dicuntur propter vetusta-

tem, & quod deterrima quaeque ac praerupta . . iam agri petrae vocantur, vt *rupices* iidem.

Petulantes & *petulci*, etiam appellantur, qui proteruo impetu, & crebro petunt laedendi alterius gratia. Virgilius quarto Georgicorum: neque oues, hediq; petulci Floribus insultent. & Cornigeras norunt matres . . agnique petulci. & Afranius in Ida: nostrum in conuentum, aut consessum ludum, lapsumque petulcum, interdũ pro veloci visi videntur antiqui, vt hoc versu intelligi potest: exiliuit, quasi petulcus quidam pedicus conuibrauit.

Phaſcola, appellant Graeci, quas vulgus pernas vocat. PAVLVS.

Piacularia, auspicia appellabant, quae sacrificantibus tristia portendebant; cum aut hostia ab ara profugisset, aut percussa mugitũ dedisset, aut in aliam partem corporis, quã oporteret, decidisset,

. . ria app . . .

quendi c . fugit aut .

. . . oportuit pa .

Piacularis, Romae porta appellatur propter FESTVS.
aliqua piacula, quae ibidem fiebant: vel, vt ait Cloatius cum ex sacro per aliquem piaculo soluitur, vt aliqua piandi, propitiandique causa immolatur.

Piacularis porta, Romae dicta propter aliqua PAVL.
piacula, quae ibidem fiebant.

Piari eos, veluti proprio verbo, ait Verrius, FEST.
qui parum sint animati, cum mentis suae non sint, & per quaedam verba liberantur incommodo.

Piatrix, dicebatur sacerdos, quae expiare erat solita, quam quidam *simulatricem*, alij *sagam*, alij *expiatricem* vocant. & *piamenta* etiam dicebantur, quibus in expiando vtitur.

Piatrix, dicebatur sacerdos, quae expiare erat PAVL.
solita, quam alij sagam vocabant. Piamenta quoque dicebantur, quibus vtebantur in expiando.

Picati, appellantur quidam, quorum pedes formati sunt in speciem sphingum, quod eas Dorij phicas vocant.

Picena regio, in qua est Asculum, dicta, quod FEST.
Sabini, cum Asculum proficiscerentur, in vexillo eorum picus consederit.

Picta, quae nunc toga dicitur, antea vocabatur PAVL.
purpurea, eaque erat sine pictura.

Picta, quae nunc toga dicitur, purpurea antea vocitata est, eaque erat sine pictura. eius rei argumentum est . pictura in FESTVS.
aede Vertumini, & Consi, quarum in altera M. Fuluius Flaccus, in altera C. Papirius Cursor triumphantes ita picti sunt. *Tunicae* autem *palmata* alatitudine clauorũ dicebatur, quae nunc a genere pictura appellatur.

Pictor, Zeusis risu mortuus, dum ridet effuse pictam a se anum γραῦν. cur hoc loco relatum sit à Verrio, cum de significatu verborum scribere propositum habuerit, equidem non video, cum versiculos quoque addere . . tulerit, & ineptos pati, sed nullius Prætoris prætexto nomine, qui tamen sint ij. Nam quid modi facturus risu denique? Nisi pictor fieri volt, qui risu mortuus est.

Picum, auem quidam dictum putant a Pico rege Aboriginum, quo dissolutus sit.

PAVLVS. *Pierides musae*, propter amoenitatem, ac solitudinem Pierij montis dictæ videntur, quo eæ secretis locis propter studia liberalia delectentur.

FESTVS. *Pierides musæ*, a Pierio monte dictæ sunt.

Pietatem, vt deos ceteros colebant Romani.

Pietati, ædem ab Acilio consecratam aiunt, eo loco, quo quondam mulier habitauerit, quę patrem suum inclusum carcere mammis suis clam aluerit, ob hoc factum impunitas ei concessa sit.

Pigere, interdum pro tardari, interdum pro poenitere poni solet.

PAVLVS. *Pignosa*, pignora eo modo, quo *Valesij*, & *Auselij Pinosi*, *pileſi* dicebantur.

FESTVS. *Pila*, quæ parietem sustentat, ab opponendo dicta est.

PAVL. *Pilae*, & effigies viriles, & muliebres ex lana compitalibus suspendebatur in compitis, quod (hunc diem festum) esse deorum inferorum, quos vocant lares, putarent, quibus tot pilae, quot capita seruorum, tot effigies, quot essent liberi, ponebantur, vt vinus parcerent, & essent his pilis, & simulachris contenti.

FEST. . . compitis . . .
. . deorum . la . .
. . quot . vt li . .
. . ocantur . enti . .
. . ipio . fortu . .
. . cris . nit . .
. . emu . urbem . .
. . annis . quum pu . .
. . n debebat . . .

PAVLVS. *Pilani*, pilis pugnantes.

Pilare, & *compilare*, a Græco trahitur. Græci enim plures piletas dicunt.

FEST. *Pilare* & *compilare*, sunt, qui Græce originis . . Græci enim plures piletas . . .

PAVL. *Pilat*, pilos habere incipit. alias pro detrahit pilos, a quo depilati.

Pilates, genus lapidis. Cato. Lapis candidior, quam pilates.

FEST. *Pilates*, lapidis genus, cuius meminit Cato originum libro quinto, Lapis candidior, quam pilates.

PAVL. *Pilea*, Castori, & Polluci dederunt antiqui, quia Lacones fuerunt, quibus pileatis pu-

mare mos est.

Pilentum, vehiculi genus, quo matronæ ferebantur.

Pilentis, & carpentis per vrbem vehi matronis concessum est, quod cum aurum non reperiretur, ex voto, quod Camillus vouerat Apollini Delphico, contulerunt. FESTVS.

Pilumnæ poplæ, in carmine Saliari, Romani, velut pilis vti assueti: vel quia præcipue pellant hostes.

Pimpleides musæ, a fonte Macedoniæ dictæ, propter liquoris eius vnicam subtilitatem. PAVLVS.

Pipatio, clamor plorantis lingua Oscorum.

Pilpit, Osce quidquid.

Pisatilem, Nævius dixit e Pisis oriundum.

Pisatilem, appellat Nævius Pantaleontem e Pisis oriundum tyrannum: cuius alioqui inde profecti nunc *Pisani* dicantur. FEST.

Piscatorij ludi, vocantur, qui mense Iunio fieri solent pro quæstu piscantiũ trans Tiberim. PAVL.

Piscatorij ludi, vocantur, qui quotannis mense Iunio trans Tiberim fieri solent à Prætore Vrbano pro piscatoribus Tiberinis, quorũ quæstus non in macellum peruenit, sed fere in aream Volcani, quod id genus pisciculorum viuorum datur ei deo pro animis humanis. FEST.

Piscatorij ludi, dicebantur, qui fiebant pro quæstu piscantium. PAVL.

Piscatorium as, vetusto more appellatur, quod in monte Albano datur pro piscibus. FEST.

Piscina, publicae hodieque nomen manet, ipsa non extat, ad quam & natatum, & exercitationis alioqui causa veniebat populus, vnde Lucilius ait: pro obtuso ore pugil, piscinensis res est.

Pistum, a pinsendo pro politũ antiqui frequẽtius vsurpabant, quam nunc nos dicimus.

Plancæ, tabulæ planæ, ob quam causam *Planci* appellantur, qui supra modum pedibus plani sunt. PAVL.

. . quam . cebant . . FEST.
. . dibus . colebant . .
. . euer . . .
. . id quod . pidicus .
. . um perculi . . .

Planta, oliaginea est virga foliata ex olea deplantata.

Plantae, semina olerum, quod plana sunt. & appellantur etiam ex simili plantæ nostrorum pedum. PAVL.

. . . vni . .
. ur . . cis . . FESTVS.
. esunt . . . causa

Plaudi, appellantur canes, quorum aures languidæ sunt, ac flaccidae, & latius videntur parere. PAVLVS.

. . ant . . . .
. rta . in . . FESTVS.
. ntur

. . ntur : : uæ :
. . e . . . .

Plebeiae, Pudicitiæ sacellum in vico Longo est, quod cum Verginia patricij generis femina conuiuio facto inter patres, & plebẽ.
. sul . . .
. qu . . bit .
. sere . eo iu .

PAVL. *Plebeiae*, Pudicitiæ sacellum Romæ, vt sacra cetera, colebatur.

Plebeij, Ædiles dissidente plebe a patribus sunt creati.

FEST. . . q. plebei scito . . .
. suffragium tu . . .
sunt constitu . . .
unt, qui vna cum . . .
ente plebe a pa . . .
uas vocant, nos . . .
. as esse, & septem ferunt . .
. mus a genere magistratus. eas enim faciendas curauerunt. M. Iunius Brutus, Q. Oppius Ædiles Plebis.

PAVL. *Plebeium*, magistratum neminem capere licet, nisi qui ex plebe est.

FEST. . nem licet ca . . .
. eneris est . . .
. sto nomine . . .

Plena, sine tellu . . . .
id genus cum secretu . . .
in fodiendo corum . .

Plentur, antiqui etiam sine præpositionibus dicebant.

Plera, dixisse antiquos, testis est Pacuuius, cum ait: plera pars pessumdatur.

Plexa, colligata significat, ex Graeco, cui nos etiam praepositionem adiicimus, cum dicimus perplexa.

PAVL. *Plexa*, colligata. inde & perplexa.

Plisima, plurima.

FEST. *Plorare*, flere, inclamare, nũc significat, & cum praepositione implorare, id est inuocare. at apud antiquos plane inclamare. in Regis Romuli, & Latij legibus: *Si murus sacra Diuus parentum esto*, & in Seruij Tullij haec est: *Si parentem puer verberit, aũt olle plorassit parentes, puer diuus parentum sacer esto*, id est clamarit, dixit.

PAVL. *Ploti*, appellantur, qui sunt planis pedibus. vnde & poëta Attius, quia Vmber Sarcinas erat, a pedum planicie initio Plotus, postea Plautus est dictus soleas quoque dimidiatas, quibus vtebantur in venando, quo planius pedẽ ponerent, semiplotia appellabãt.

FEST. . . Vmbri pedibus planis .
. bus vtuntur in venando . .
. bant semiplotia, et . .
us poëta, quia Vmber Sarcinas erat, à pedum planitia initio Plotus, postea Plautus coeptus est dici.

Ploxinum, appellari ait Catullus, capsum inci-

sio, capsa vé cum ait. gingiuas vero ploxini habet veteris.

Ploxinum, capsam dixerunt. PAVL.

Plutei, crates corio crudo intentae, quae solebant opponi militibus opus facientibus, & appellabantur militares. nunc etiam tabulae, quibus quid praesepitur, eodem nomine dicuntur.

. . do intentae . . .
. opus facientibus . .
nunc etiam tabu . . .
nomine dicun . . .

Poesmus, Poenis, vt *casmenas*, dicebant pro camenis & *caesnas* pro caenis.

Polet, pollet. quia nondum geminabant antiqui consonanteis.

Polimenta, testiculi porcorum dicuntur, cum castrantur. a politione vestimẽtorum: quod similiter, vt illa curantur. PAVL.

. . dicebant testiculos porcorum, cum eos castrabant a politione segetum, aut vestimentorum: quod similiter, atque illa, curentur. FEST.

Pollit, pila ludit. PAVL.

. . . in V. . . FEST.
. . . dixit . .

Pollubrũ, *polluuiũ*. vas, q̃ nos peluim vocam⁹. PAVL.

Pollucere, merces . . liceat sunt far, polenta, vinum, panis fermentatus, ficus, passa, suilla, babula, agnina, casei, ouilla, alica, sesama, & oleum, pisces, quibus est squama, praeter squarum. Herculi autem omnia esculenta, poculenta. FEST.

Polteio, pro vlteriore.

Pomonal, est in agro Solonio via Ostensi ad duodecimum lapidem diuerticulo a miliario octauo.

Pone, graui sono antiqui vtebantur pro loci significatione. sed praeicientes vocabu . PAVL.

. . . . . .

Pone, graui sono ponitur pro loci significatione.

Pontina, tribus a Pontia vrbe est dicta.

. . tia vr . . . FEST.
. . tina . . .

Popillia, tr . : buum. tot enim
fue . . lici nomine a
. . Pinaria a sorori .
. . mine . . .

Popillia, trib. a progenetrice traxit vocabulũ. PAVL.

Popularia, sacra sunt, vt ait Labeo. quae omnes ciues faciunt, nec certis familiis attributa sunt. *fornacalia*, *parilia*, *laralia*, *porca praecidania*. FEST.

Populi com . . cum plebe
suffragium . . ex patribus
& plebe . . cum plebes
sine patri . . quod plebes
sciuit, pleb . . appellatur.

Porcae, appellantur rari sulci, qui dicuntur a-

quae deriuandae gratia dicti, quod *porcant*, id est prohibent aquam frumentis nocere. nam crebriores sulci, limi vocantur.

PAVLVS. *Porcat*, in agris sunt dictae, quod *porcant*, id est prohibeant aquam frumentis nocere. nam crebriores sulci lumi solent vocari.

FESTVS. *Porcam*, auream, & argenteam dici ait Capito Ateius, quae & si numero hostiarum non sint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam adhiberi sacrificio Ceriali.

Porcas, quae inter duos sulcos fiunt, ait Varro, dici, quod porrigant frumentum.

PAVLVS. *Porcus*, quae in agris fiunt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum.

Porci, effigies inter militaria signa quintum locum obtinebat. quia confecto bello, inter quos pax fieret, caesa porca foedus firmari solebat.

FESTVS. . . . a signa quintum locum
. . lo inter quos populos .
. . ere firmari solet.

Porrigam, dixisse antiqui videntur, pro porrigam, propter morem non geminandarum litterarum. ducto verbo a porro regam. aut si id friuolum videtur. cum aperte e riuo regam tractum sit. sed antiqui etiam porgam dixerunt pro porrigam.

PAVL. *Porriciam*, porro iaciam.

FEST. . . iaciam, maxime .

Portenta, existimarunt quidam grauia esse, *ostenta* bona, alij *portenta*, quaedam bona, *ostenta* quaedam tristia appellari. *portenta*, quae quid porro tendatur, incident, *ostenta* quae tantummodo ostendant monstra, praecipiant quoque remedia.

PAVLVS. *Portenta*, rerum fieri dicuntur, cum solita corpora raro se ostendunt, vt cometae, turbines, barathra, sereno caelo facta tonitrua.

Portisculus est, qui in portu modum dat classi. est autem malleus.

FEST. *Portisculus*, est, vt scribit Aelius Stilo, qui in portu modum dat classi. id autem est malleus. cuius meminit Cato in dissuasione de rege Attalo & vectigalibus Asiae. C. Licinio Praetore, remiges scripti ciues Romani sub portisculum sub flagrum conscripti veniere passim.

Portum, in duodecim pro domo positu omnes fere consentiunt: *Cui testimoniu defuerit, ijs tertiu diebus ob portum obuagulatum ito.*

PAVL. *Portu*, frequenter maiores, p domo posuerunt.

Portumnus, qui & Palaemon, a Romanis inter deos colebatur.

FEST. *Por* . . te .

Possessio, est, vt definit Gallus Aelius, vsus quidam agri, aut aedificij, non ipse fundus, aut ager. non enim possessio est . . de rebus, quae tangi possunt .
. qui dicit, se possidere, is vere potest di-

cere. Itaque in legitimis actionibus nemo ex his qui possessionem suam vocare audet, sed ad interdictum venit. vt praetor his verbis vtatur. *Vti nunc possidetis, cum fundum Q.D.A. quod nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero possidetis, ita possideatis, aduersus ea vim fieri veto.*

Possessio, est vsus quidam agri, aut aedificij, PAVL. non ipse fundus, aut ager.

Possessiones, appellantur agri late patentes pu- FEST. blici, priuatique, quia non mancipatione, sed vsu tenebantur, & vt quisque occupauerat, collibebat.

Posticam, lineam in agris diuidendis Seruius Sulpicius appellauit ab exori . .
. . qua . . .
. tur . . riq . .
. abd . . tab . .
. frum . . danti . .

Postica, linea in agris diuidendis ab oriente PAVL. ad occasum spectat.

Posticum, ostiu dicitur in posteriore parte aedium. ceterum antiqui etiam vicinu habitantem ad posteriore partem aediu sic appellarunt. denique, & quae ante nos sunt, antica: & quae post nos sunt, postica dicuntur. & dextram anticam, sinistram posticam dicimus. sic etiam ea caeli pars, quae sole illustratur ad meridiem, antica vtique nominatur: quae ad septentrionem est, postica. rursumque diuiduntur in duas partes, orientem, atque occidentem.

Postliminium, receptus dicitur is, qui extra limina, hoc est terminos prouinciae captus fuerat, rursus ad propria reuertitur.

Postliminium, receptu, Gallus Aelius in libro FEST. primo significatum, quae ad ius pertinent, ait esse eum qui liber, ex qua ciuitate in aliam ciuitatem abierat, in eandem ciuitate redit eo iure, quod constitutu est de postliminiis. Ite qui seruus a nobis in hostiu potestate peruenit, postea ad nos, redit in eius potestate, cuius antea fuit iure postliminij. equi, & muli, & nauis eade ratio est postliminiu receptum is quae serui. quae genera rerum ab hostibus ad nos postliminio redeunt, eade genera rerum a nobis ad hostes redire possunt. cu populis liberis; & cu foederatis, & cum regibus postliminium nobis est ita, vti cum hostibus, quae nationes in opinione nostra sunt, cum his.

Postularia fulgura, quae votorum, aut sacrificiorum spretam religionem designant, *pestifera*, quae mortem, aut exilium ostendu. *peremptalia*, quae superiora fulgura, aut portenta peremunt, id est tollunt.

Postumus, cognominatur post patris morte natus. Plautus in Aulul. Post media aetate qui media dicit vxore domum: Si eam senex anu praegnate fortuito fecerit: Quid dubitat quin

quin sit paratu his nomen pueris Postumi?

Potestur. Scipio Africanus in ea, quae est de imperio D. Bruti: & poteratur. C. Gracchus, in ea, quae vsus est, cum circum conciliabula iret.

Potitium, & Pinarium Hercules, cum ad aram, quae hodieque maxima appellatur, decimam boum, quos a Geryone abductos abigebat Argos in patriam profanasset, genus sacrificij edocuit. quae familia, & posteri eius non defuerunt decumantibus vsque ad Appium Claudium Censorem, qui quadraginta millia aeris grauis hic dedit, vt seruos publicos edocerent ritum sacrificandi; quo facto Potitij, cum essent (ex familia numero duodecim omnes intetierut intra diem trigesimum. Pinarius quod non adfuit sacrificio, postea cautum est, nequis Pinariorum ex eo sacrificio vesceretur.

Potitus, seruitu . . . qui, vt
ait Labeo, seruitu . . .
nes proxime Graecino .
PAVL. diecbatur ab antiquis .
Praebia, remedia.
FEST. . . cau . . .
. . iuis . . .
. . bus P.R. . .
. . cere . . .
PAVL. . . ebus le . . .
Praeceptat, saepe praecipit.
FEST. *Praeceptat*, in Saliari carmine est, saepe praecipit.

Praeciamitatores, dicuntur qui Flaminibus Diali, Quirinali, Martiali antecedent. exclamant feriis publicis, *vt homines abstineant se opere*: quia his opus facientem videre religiosum est.

PAVL. *Praeclamitatores*, dicebantur, qui Flamini Diali, id est sacerdoti Iouis, antecedebant clamantes, vt homines se ab opere abstinerent; quia hunc opus facientem videre in religiosum erat.

Praecias, dicebant qui a Flaminibus praemittebantur, vt denunciarent opificibus manus abstinere ab opere; ae, si vidisset sacerdos facientem opus sacra polluerentur.

Praecidania agna, vocabatur, quae ante alias caedebatur. item *porca*, quae Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, id est glebam non obiecisset: quod mos erat eis facere prius, quam nouas fruges gustarent.

Praecidaneum porcam dicebant, quam immolare erant soliti ante, quam nouam frugem praeciderent.

FEST. *Praecidanea* dicitur . . .
. . genus hostiae, quod .
. . arium appellabat . .
aut ex tribus pu . . .
. . is cum tribus liba .

Praecidere, antecedere, id est, ante immolare. PAVL.

Praedia, rursus Verrius vocari ait ea remedia FEST. quae data Caecilia vxor Tarquinij Prisci inuenisse existimatur, & immiscuisse onus suae, qua praecincta statua eius est in aede sanctus, qui deus Dius Fidius vocatur: ex qua zona periclitantesramenta sumunt. ea vocari ait praedia, quod mala prohibeant.

Paedonulos, Cato παιδονλεγικῶς dixit in Epistularum. Quia saepe vtiles videntur praedonuli.

Praedonulus, παιδονλεγικῶς, id est deminutiue i- PAVL. dem Cato posuit pro praedonibus.

Praedotiunt, praeoptant. FEST.

Praefecturae, eae appellabantur in Italia, in quibus & ius dicebatur, & nundinae agebantur, & erat quaedam earum resp. neque tamen magistratus suos habebant. in quas legibus praefecti mittebantur quotannis, qui ius dicerent. quarum genera fuerunt duo: alterum, in quas solebant ire praefecti quatuor (sex virum pro populi suffragio creati erant in haec oppida Capuam, Cumas, Casilinum, Vulturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Suessulam, Atellum, Calatiam, alterum in quas ibant quos Praetor vrbanus quotannis in quaeque loca miserat legibus, vt Fundos, Formias, Caere, Venafrum, Allifas, Priuernum, Auagniam, Frusionem, Reate, Saturnia, Nursiam, Arpinum, aliaque complura.

Praefericulum, vas aeneum sine ansa patens PAVL. summum, velut peluis, quo ad sacrificia vtebantur.

. . aeneum si . . FEST.
. . lut peluis. . rio Opis PAVL.
Co . . . .

Praeficae, dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductae, quae dant ceteris modum plangendi, quasi in hoc ipsum praefectae. Naevius. Haec quidem mehercle opinor, praefica est, quae sic mortuum collaudat.

Praeiurationes, facere dicuntur ij, qui ante alios conceptis verbis iurant, post quos in eadem verba iurantes tantummodo dicunt. Idem in me.

Praeliares, dies appellantur, quibus fas est hostem bello lacessere. erant enim quaedam feriae publicae, quibus nefas fuit id facere.

Praemetium, quod praelibationis causa ante
praemetitur . . .
ante metitur, qua . . .
. . . . FEST.

Praemiosa, pecuniosa.

. . . Cato saepe dicit, vt PAVL.
. . boses locor. dicebant FEST.
. . properi e mari opus est .
. . in orationem, quam scrib .

. impudentiam praemio . .

FEST. *Praeneste*, dicta est, quia is locus, quo condita est montibus praestet.

Prænominibus, feminas esse appellatas testimonio sunt Cæcilia, & Tarratia, quæ ambę Caiæ solitæ sint appellari. pati modo Lucia, & Titia.

Præpetes, aues dicuntur, quæ se ante auspicantem, ferunt. nam præpetere dicebant pro anteire.

PAVL. *Prap.* . . . quidam putant, quia vo . . re est auem auspica . . aues dicuntur, quae s . . . nan antiqui præpetere . .

Præpetes, aues quidam dici aiunt, quia secundum aspicium faciant præteruolantes, alij quod antea, quam petamus, indicent. aut quod præteruolent. aut ex Græco tractum putant, quod ante conspectum volent nostrum. inepte scilicet ex præpositione Latina componentes, & Græco vocabulo. caeterum poetae promiscue omnes ita appellant.

FEST. *Prærogatiuae*, centuriæ dicuntur, vt docet Varro rerum humanarum libro sexto, quae rus . . Romani qui ignorarent petitores, facilius eos, animaduertere possent. Verrius probabilius iudicat esse, vt cum essent designati prærogatiuis in sermonem res veniret populi de dignis, indignisve, & fierent ceteri diligentiores ad suffragia de his ferenda.

PAVL. *Praes*, est is, qui populo se obligat, interrogatusque a magistratu, si praes sit, ille respondet, Praes.

Præsagire, est prædiuinare, præsipere, *sagax* enim est acutus & solers.

Præsagitio, dicta, quod *præsagire* est acutè sentire. vnde *sagæ* dictæ anus, quæ multa sciunt. & sagaces canes, qui ferarum cubilia præsentiunt.

FEST. . . tio . . quod . . dictae . . prae . . . .

PAVL. *Præsiderare*, dicitur, cum maturius hiberna tempestas mouetur, quasi ante sideris tempus.

Præsidium, est, quod pro vtilitate & salute alicuius auxilij gratia præponitur. *subsidium*, quod postpositum est ad subueniendum laborantibus.

Praestinare, apud Plautum emere est, id est emendo tenere.

Praestitem, in eadem significatione dicebant antiqui, qua nunc dicimus *antistitem*.

Praestolari, dicitur is, qui ante stando ibi, quo venturum excipere vult, moratur.

FEST. *Praeteriti*, senatores quondam in opprobrio non erant, quod vt reges sibi legebant,

sublegebantque quos in consilio publico haberent, ita post exactos eos, Consules quoque & Tribunos Militum Consulari potestate coniunctissimos sibi quosque patriciorum, & deinde plebeiorum legebant; donec Omnia Tribunicia interuenit, qua sanctum est, vt Censores ex omni ordine optimum quemque curiatim in senatu legerent, quo factum est, vt qui praeteriti essent, & loco moti, haberentur ignominiosi.

Praetexta, pulla nulli alij licebat vti, quam ei PAVL. qui funus faciebat.

. . alij licebat vti, qu . FEST.
. . ius magistratus h .
. . loco publico lud. .
. . uritur, & scribam hab .
quos facit ludos . .
libus, & Praetoribus vota .
rantiam sacra nouorum .
tum est vti emit votum .
quod item Valerius vica .
ra ex sanatu improba . .

Praetexte, appellantur, quæ res gestas Roma- PAVL. norum continent scriptas.

Praetextatis, nefas erat obsceno verbo vti. ideoque prætextatum appellabant sermonem, qui nihil obscenitatis haberet.

Praetextum, sermonem quidam putant dici, FEST. quod praetextatis nefas sit obsceno verbo vti. alij quod nubentibus depositis prætextis a multitudine puerorum obscenu clamentur.

Prætor, ad portam nunc salutatur is, qui in prouinciam. Proprætore aut Proconsule exit. cuius rei mortem ait fuisse Cincius in libro de Consulum potestate talem. Albanos iterum potitos vsque ad Tullum regem. Alba deinde diruta vsque ad P. Decium Murem Cos. populos Latinos ad caput Oetentinae, quod est sub monte Albano consulere solitos, & imperium communi consilio administrare. Itaque quo anno Romanos imperatores ad exercitum mittere oporteret, iussu nominis Latini complures nostros in Capitolio à sole oriente auspiciis operam dare solitos. Vbi aues addixissent, militem illum, quia communi Latio missus esset, illum, quem aues addixerant, Prætorem salutare solitum, qui eam prouinciam optineret Prætoris nomine. PAVL.

Prætoria, cohors est dicta, quæ a Prætore non discedebant. Scipio enim Africanus primus fortissimum quemque delegit, qui ab eo in bello non discederent, & cetero munere militiae vacarent, & sesquiplex stipendium acciperent.

Prætoria, porta in castris appellatus, qua exercitus in praelium educitur, quae initio

Prætores erant, qui nunc Consules, & ij bella administrabant: quorum tabernaculum quoque dicebatur *praetorium*.

Prauaricatores, à prætergrediendo sunt vocati.

Prandicula, ientacula.

FESTVS. *Prandicula*, antiqui dicebant, quæ nunc ientacula.

PAVLVS. *Prandium*, ex Græcoi . . . est dictum, nam meridianum cibum cœnam vocabant.

Precem, singulariter Cato dixit.

FESTVS. *Precem*, singulariter idem (Cato) in ea, quæ est de coniuratione.

Presan. . . porca dicitur, vt ait Veranius, quæ familiæ purgandæ causa Cereri immolatur. quod pars quædam eius sacrificij fit in conspectu mortui eius, cuius funus instituitur.

Prima, aut secunda hora ducant sponsalibus: ominis causa, vt optima, ac secundissima eueniant. PAVL.

Prima, aut secunda à diei hora causa ominis sponsis tribuebatur. FEST.

Primanus, Tribunus erat, qui primæ legioni tributum scribebat.

Primanus, Tribunus apud Catonẽ, in ea quæ est contra Thermum de suis virtutibus. .

Prim . . condenda ta . . . iumenti, velut exe . . vtrimq. media . .

PAVL. . lari iudicio, qui & ip. .

Primigenius, sulcus dicitur, qui in condenda noua vrbe, tauro, & vacca designationis causa imprimitur.

Primneßus, palus, ad quem funis nauticus religatur, quem alij tonsillam dicunt.

Primordia, principia.

Principalis, castrorum porta nominatur, quod in eo loco est, in quo principes ordines tendunt. FEST.

Prisca, Latinæ coloniæ appellatæ sunt, vt distinguerent à nouis, quæ postea à populo dabantur. PAVL.

Prisci, Latini proprie appellati sunt ij, qui prius quam conderetur Roma fuerunt.

Priscus, Tarquinius est dictus, quia prius fuit, quam Superbus Tarquinius. FEST.

Pristina, velut priustina. dictum est.

Pristina, velut pris . . . eiusdem dictita . .

PAVL. *Pristinum*, ab eo venit, quod est prius. pari modo & prior.

Priuata, vocabantur feriæ sacrorum propriorum, velut dies natales. FEST.

Priuata, feriæ vocantur sacrorum propriorum, velut dies natales, operationis, denecales. PAVL.

Priuato, sumptu se alebant milites Romani pene ad id tempus, quo Roma est capta à Gallis. FEST.

. . . se alebant mili . .

. . . mererentur. quod in . . . . tempus, quod fuit pau . . . . capta est à Gallis . . . . ilites non fiebant . . .

Pineras, mulieres priuatas. . PAVL.

. . . priu . . . FEST.
. . . tur de . . .

Priuignus, dictus, quod ante, quam mater secundo nuberet, est progenitus. pri enim antiqui pro præ dixerunt. PAVL.

Priuiuio, es prius singulis. FEST.

Priuos, priuasque antiqui dicebant pro singulis. ob quam causam & *priuata* dicuntur, quæ vniuscuiusque sint. hinc & *priuilegiũ*, & *priuatus*, dicimus tamen & priuatum, cui quid est ademptum. PAVL.

Pro, significat in, vt pro rostris, pro æde, pro tribunali. ¶ Pro ponitur etiam pro amplificando, ac palam faciendo, vt prodi, prouoca, protrahe, propelle. ¶ Alias pro priuãdi facultate, vt in propudio, prohibendo: quia vtrunque abnuit in his esse pudorem, potestatemque. ¶ Alias aliud alio, vt pro pecunia, pro prædio, Proconsule. ¶ Alias pro admiratione, vt pro Iuppiter. ¶ Alias pro ante, vt pro ostio. ¶ Alias pro in, vt promittere barbam, & capillum.

. . . tione. . . . FEST.
plisi. . . . ea, pro . .
. . . tate. . . nuit. .
. . . ud alio . . alias pro
. . . in Melan . . .
. . . mani ouiu . . .
Piautus in cond. . . pro ostio, alia . . . bam, & capillum.

Pro censu classis Iuniorum Ser. Tullius cum dixit in descriptione centuriarum, accipi debet in censu, vt ait M. Varro in libro sexto rerum humanarum. sicuti pro æde Castoris, pro tribunali. pro testimonio.

Pro scapulis cum dicit Cato, significat pro iniuria verborum. nam complures leges erant in ciues rogatæ quibus sanciebatur pœna verberum. his significat prohibuisse multos suos ciuis in ea oratione, quæ est contra M. Cœlium: Siem percussi, sæpe incolumis abij. præterea pro republica, pro scapulis, atque ærario multum Reip. profuit.

Pro scapulis cum dixit Cato, significauit pro PAVL. iniuria verberum.

Pro sententia. ac si dicatur in sententia, vt pro rostris, id est, in rostris.

Proadificatum dicitur, quod ex priuato loco FEST. processit in publicum solum.

Probi, velut prohibi, qui se à delinquendo prohibent.

Probrum, stuprum, flagitium. vt Attius in Helenibus: qui, nisi probrum, omnia alia indelicta æstimant. Cæcilius in Dauo: Ea

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum compressa parit huic puerum, sibi probrum.

PAVLVS. *Probrum*, stuprum, flagitium.

FESTVS. *Probrum* virginis Vestalis, vt capite puniretur vir, qui eam incestauisset. verberib. necaretur: lex fixa in atrio Libertatis cũ multis aliis legibus incendio consumpta est, vt ait M. Cato in ea oratione, quæ de auguribus inscribitur. Adiicit quoque virgines Vestales sacerdotio exauctorat. . cta. .
. . .ex. . .
. . .tar. .

PAVLVS. *Procalare*, prouocare, ex Græco καλεῖν, id est, vocare. vnde *Kalendæ, calumnia, calones, cacula, & calatores.*

Procalato, prouocato.
. . .uoca. . .

FESTVS. tiat . . . procita . .

PAVLVS. *Procapis*, progenies, quæ ab vno capite procedit.

Procari, poscere. vnde *procaces*, meretrices, ab assiduè poscendo: & *proci* vxorem poscentes in matrimonium. *procari*, poscere est. vnde & proci, & meretrices procaces, & verbum *procas*, id est, poscis.

Procat dicebant, pro poscit.

Procedere dicebant interdum pro succedere, interdum pro porro cedere.

FESTVS. . . . ce . . .

PAVL. *Procellunt*, procumbunt.

Procera, prolixa, & in longum producta, quasi ex cera ob eius facilitatem.

Proceſtria dicuntur, quo proceditur in muro, Aelius proceſtria ædificia dixit esse extra portam. Attorius proceſtria, quæ sunt ante castra, etiam qui non habent castra, propugnacula, quibus pro castris vtuntur, ædificant.

Procincta classis dicebatur, cum exercitus cinctus erat Gabino cinctu confestim pugnaturus. Vetustius enim fuit multitudinem hominum, quam nauium, classem appellari.

Procinctam classem, id est, paratam ad bellum militum multitudinem. Diali Flamini videre non licuit.

FESTVS. *Procinctam* class . . . .
. . . prælium instructus, & par . .
. . . dere non licet. anti . .
dixerunt, vt nunc quoque . . .
tus est, procincta aut . . .
ad pugnam ire solit . . .
ta in procinctu fieri . . .

Procitant, pro vocitant. *citare* enim vocitare

PAVLVS. est. vnde *procet*, & *prociet*.

Procitare, sæpe prolicere, id est, producere.

Procium, testamentum dicebatur, veluti procatum, prouocatum, id est, irritum, ac ruptum. ¶ Procitum, cum prima syllaba corripitur significat peritum. Liuius: Matrem

procitum plurimi venerunt.

FESTVS. *Procubitores* dicũtur, qui noctu custodiæ causa ante castra excubant: cum castra hostiũ in propinquo sunt.

Procubitores dicuntur fere velites, qui noctu custodiæ causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt. vt M. Cato in eo, quem de re militari scripsit.

Proculinant, promittunt ait significare Antistius de iure pontificali libro nono.

PAVLVS. *Proculiunt*, promittunt.

Proculum inter cognomina eum dicunt, qui natus est patre peregrinãte à patria procul. *Proculos* sunt, qui credant ideo dictos, quia patribus senibus, quasi procul progressis ætate, nati sunt.

FEST. *Procum*, patricium in descriptione, ceas si vnquam fecit Ser. Tullius, significat procerũ. ij enim sunt principes. nam *proci* dicuntur, qui poscunt aliquam in matrimoniũ, Græcè μνᾶσθαι. est enim procare, poscere, vt cum dicitur, in iucice conlocando, *si alium procas, nive eum procas*, hoc est poscis. vnde meretrices *procaces*.

Prodegeris, consumpseris, prodideris, vt Cæcilius in Hymni. prodigere est, cum nihil habeas, te inridiet. & Plautus in Neruolaria: productæ prodigium esse in amatorem addecet.

PAVL. *Prodigere*, est consumere, vnde & prodigus fit.

Prodidisse, tempus longius feciſſe.

FEST. *Prodidisse* non solùm in illis dicitur, qui patriã hostibus prodiderunt, sed etiã tempus longum feciſſe. vt Cato: Te C. Cæcili diem prodidisse militibus legionis tertiæ, cùm proditionem non haberent.

Prodigia, quod prædicunt futura: permutatione G literæ: nam quæ nunc C appellatur, ab antiquis G vocabatur.

Prodigiatores, haruspices prodigiorum interpretes.

PAVL. *Prodigiatores*, prodigiorum interpretes.

FEST. *Prodiguæ*, hostiæ vocabantur, quæ consumuntur. vnde homines quoq; luxurioſi, prodigi.

Prodiguæ hostiæ vocantur, vt ait Veranius, quæ consumuntur: vnde homines quoque luxurioſi, prodigi.

Prodinunt, prodeunt, vt Ennius annalium lib. tertio: Prodinunt famuli, tum candida lumina lucent.

PAVL. *Prodit*, non solùm in apertum exit, significat, sed etiam porro it.

FEST. *Prodit*, memoriæ porro dat, & fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, vt Ennius: Non in sperando cupidi rem prodere summam.

FEST. *Prodita*, memoriæ porro dat, & fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, vt Ennius libr. 16. Non in sperando cupidi me rem prodere summam.

Producit

Producit, porro dederit. vt est in lege censoria *porticam sartam, tectámque habeto, prodibo*, alias prodiderit.

PAVL. *Profanum* est, quod fani religione nõ tenetur.

Profanum, quod non est fanum. Plautus: Sacrum, an profanum habeas, paruipenditur.

FEST. . . . seudolo: Atque in . .
. . . interea laci . .
. . . isque quod consecran . .
. . . ntra it consumi . .
vt Verrius co . . rum sint
dicta libe . . arbitratur ob
eau cau . . culo, quia prophaca ea quoque, id est deo dicta, consume est necesse. Cuius opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minimè necesse est, cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, & sepulta verba, atque ipso sæpe confitente nullius vsus, aut auctoritatis præterire, & reliqua quàm breuissimè redigere in libros admodum paucos. ea autem, de quibus dissentio & aperte, & breuiter: vt sciero, scripta in his libris meis inuenientur, inscribuntur: *Priscorum verborum cum exemplis.*

Profesti dies di . . .
diuini Cæcilius . . .
sti tantumdem . . .
in Priuigno æd. . .

PAVL. *Profesti* dies procul à religione numinis diuini.

FEST. *Profestum* diem dicebant, qui festus non erat.

Profestum est facere, tanquam profanum facere, id est, quod eo die, qui dies feriarum nõ est facere. vel, vt quidam dixerunt, pro eo facere, velut feriæ non sint: aut id fecere, quod feriis non liceat. Itaque diem profestum, diem sine feriis esse.

PAVL. *Profundam*, quod longè habet fundum.

FEST. . . altum est, ac fund. .
. . . in Medo. neq. .

Profusus, superni . . .
Terentius in Ade . . .
at nihil ad me . . .
et Pacuuius in Teu . . .
ro occistians rua . . .

PAVL. *Profusus*, supra modum sumptuosus. Terent. Profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet, alias abiectus, iacens. Pacuuius: Profusus gemitu murmuro.

FEST. *Progenerum*, appellat auus neptis suæ virum.
. . . ap. . . .
. . . pell . . .
. . . Liui . . .
. . . bea . . .

Prohibere comitia dicitur vitiare diem morbo, qui vulgo quidem maior, ceterum ob id ipsum comitialis appellatur, Cato in oratione, quam scripsit de sacrilegio com-

missso: Domi cum auspicamus, honorem medium immortaliũ velim habuisse, serui, ancillæ, si quis eorum sub centone crepuit, quod ego non sensi, nullum mihi vitium facit. Sicut ibidem seruo, aut ancillæ dormienti euenit, quod comitia prohibere solet, ne is quidem mihi vitium facit.

Prolato aëre astitit. Enn. in Achille Aristarchi, cum ait, significat clypeo ante se protento. PAVL.

Prolato aëre apud Ennium, significat scuto ante se protento.

Proletarium, capite censum dictum, quod ex his ciuitas constet, quasi proles progenie. Idem & *proletanei*.

Prologium, principium, *proloquium*. Pacuuius Qu'd est? nãme examinasti prologio tuo.

Prolugere dicuntur, qui solito diutius lugent.

Promellere, litem promouere.

Prome . . . . . FEST.
ri lituum promere . . .

Promeneruat item pro monet (in Saliari carmine.)

Promerion, præcipuum, præter cæteros meritum. aut pro medium hoc est participat, vt pro indiuiso dicimus.

Promiscam, dicebant promiscue.

Promissus, capillus dicitur longus, item *barba promissa*, velut porro missa. PAVL.

Promonstra, prodigia.

Promulco agi dicitur nauis, cum scaphæ ducitur fune.

Promulgari leges dicuntur, cum primum in vulgus eduntur, quasi prouulgari.

Pronubæ adhibebantur nuptiis, quæ semel nupserunt, causa auspicij, vt singulare perseueret matrimonium. FEST.

Pronubæ adhibentur nuptis, quæ semel nupserunt, vt matrimonia paupertatem auspicantes.

Pronurus, nepotis vxor.

PAVL. *Prop.* . . ita dolia ait dici Labeo, quod

FEST. . . . . .

PAVL. *Propages*, propagines à propagando, vt faciunt rustici cum vitem vetulam supprimunt, vt ex ea vna plures faciant.

Propatulum, latè patens, atque apertum, & *patuli boues*, quorum cornua in diuersum supra modum patent. FEST.

Properam pro celeri, ac strenua dixisse antiquos testimonio est Cato, cum ait in libro de re militari: Tertia è castris eductio celeris, properaque est.

Properam, celerem strenuámque significat.

PAVL. *Properare* aliud est, aliud festinare. qui vnum quodque maturè transigit, is properat, qui multa simul incipit neq. perficit, is *festinat*. FEST.

Properus antiquos dixisse pro celer, testimonio est qualitatis aduerbium, quod est propere.

PAVL. *Properus*, celer. vnde aduerbium propere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propetrare, mandare, quod perficiatur. nam impetrare est exorare, & perpetrare, perficere.

Prophetas, dicebant veteres antistites fanorum oraculorumque interpretes.

Prophetas, in Adrasto Iulius nominat antistites fanorum, oraculorumque interpretes. cum capita viridi lauro velare imperant prophetæ sancta ita caste qui putant sacra.

Propius, sobrino mihi est consobrini mihi filius, & consobrinæ meæ filia, & patris mei consobrinus, & matris meæ consobrinus.

PAVL. *Propius*, sobrino mihi est consobrini mei filius, & patris mei consobrinus.

FEST. *Propriassit*, proprium fecerit.

Propter viam fit sacrificium, quod est proficiscendi gratia, Herculi aut Sanco, qui scilicet idem est deus.

PAVL. *Profecturi*, viam Herculi aut Sanco sacrificabant.

FEST. *Propudianus*, porcus dictus est, vt ait Capito Ateius qui in sacrificio gentis Claudiæ velut piamentum, & exsolutio omnis contractæ religionis est.

PAVL. *Propudium* dicebant, cum maledicto nudare turpitudinem volebant, quasi porro pudendum. quidam propudium putant dici à quo pudor, & pudicitia procul sint . . procul sint . .

FEST. PAVL. *Prorsi* limites appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt.

FEST. *Prorsi* . . . . . rec . detur .

PAVL. *Prorsum*, ponebant pro recto.

Prorsus, porro versus.

FEST. *Prorsus*, porro vorsus, nisi forte ex Græco ὀρθός. Cato de generatione legis Iuniæ: Camerini ciues nostri oppidum pulchrum habuere, agrum optimum atque pulcherrimum, rem fortunissimã. cum Romam veniebant, prorsus deuertebantur pro hospitibus ad amicos suos.

PAVL. *Prosapia*, progenies, id est, pro sparsis, & quasi iactis liberis: quia *sipare* significat iacere, & disiicere.

Prosedas, meretrices Plautus appellat: quod ante stabula sedeant. eædem & *prostibulæ*.

Prosedium, à prosequendo: obsequium ab obsequendo dicuntur.

Prosicium, quod prosecatum proiicitur.

Prosimurium, pontificale, pomerium, vbi pontifices auspicabantur. dictum autem *pomerium*, quasi promurum, id est proximum muro.

FEST. . : rium ait esse Antistiu . . . ficalis pomerium, id est . . Cato . olim quidem omn . . tinum, nunc etiam intra æd

. . quasi promocrium solet . . rus pomerij proferendi . . . . . e . . . ui . . sed . . . ciat . . . ad . . . ne . . . moe . . . omus . . . in se . . . si tac . . . ntisi . . . agrumque . . . aconui . . . retur tum . . . e solitos . . . inus, maiusve . . . ibus effereatis . . . veluti post moe . . tro muris vrbis

Prosita, proposita. PAVL. FEST.

Prospera. . . . . ne declina . . . cta syllaba . . vt ait L. Cinc . . familiæ pur . .

Prospices, prospice. PAVL.

Prosumia, genus nauigij speculatorium parum.

Protelare, longe propellere: ex Græco videlicet τῆλε, quod significat longe. FEST.

. . lare dicitur longe pro . . est τῆλε & signi . PAVL.

Protinam, protinus. Terentius: Protinam conicicam me in pedes.

Prouincia appellantur, quod populus Romanus eas prouicit, id est ante vicit. FEST.

Prouorsum, fulgur appellatur, quod ignoratur noctu, an interdiu sit factum, itaque Ioui Fulguri, & Summano fit, quod diurna Iouis, Nocturna Summani fulgura habentur.

Prox, bona vox, velut quidam putant, significare videtur, vt ait Labeo de iure pontificio libro vndecimo. PAVL.

Prox, bona vox, vt existimo, quasi proba vox.

Prugnum, pro priuignum.

Pruina, dicta, quod fruges, ac virgulta perurat.

Pube præsente est populo præsente σωματοχημῶς ab iis, qui puberes sunt, omnem populum significans. FEST.

. . se . . . . . ab . . . . . can . . . . PAVL.

Pubes, adulescens, quinetiam plurium numerus eiusdem ætatis.

Pubes, adulescens . . . . . catur

. . catur. cui contrarium . . . . . dici solet. . . . .

Pubes &, qui pubem generare potest. is incipit esse a quattuordecim annis, femina a duodecim *viripotens*, siue pariens, vt quidam putant. PAVL.

Pubes puer, qui iam generare potest. is incipit esse ab annis quatuordecim, femina viripotens a duodecim. FEST.

Publica pondera . . . . . ex ea causa. Iunius in . . . t, quod duo Silli P. & M. Tribuni PL. rogarint his verbis: *Ex ponderibus publicis, quibus hac tempestate populus oetier. qui solet, vti coaequatur sedulum, vt hi quadrantal vini octoginta pondo fiet. congius vini decem P. IS. Sex Sextarij congius fiet vini. duodequinquaginta sextarij quadrãtal fiet vini. Sextarius aequus aequo cũ librario fiet. sex de quinque librae in modio sient. si quis magistratus aduersus hac D. M. põdera, modiósque, vasaq; publica, modica, minora maiora ve faxit, iusiive re fieri, doliũve adduir, quod ea fiant, eum quis volet magistratus multatetur, dum minore patris familias taxat, liceto, siue quis in sacrum indicare voluerit, liceto.*

PAVL. *Publica sacra*, quae publico sumptu pro populo fiunt, quaeque pro montibus, pagis, curiis, sacellis. ac priuata, quae pro singulis hominibus, familiis, gentibus fiunt. FEST.

Publica sacra, quae pro populo fiebant: priuata quae pro singulis hominibus, & familis apellabant.

Publicius cliuus apellatur, quem duo fratres L.M. Publicij Malleoli Aediles Curules pecuariis condemnatis ex pecunia, quam ceperant munierunt, vt in Auentinum vehiculi Velia venire possit.

Pudicitiae signum in foro boario est, vbi familia naaedisset Herculis. eam quidam Fortunae esse existimant. Item via Latina ad milliarium illi fortunae muliebris, nefas est attingi nisi ab ea quae semel nupsit.

PAVL. *Pudicitiae* signum Romae colebatur, quod nefas erat attingi, nisi ab ea, quae semel nupsisset.

Puelli, pueri per deminutionem. Ennius: Poeni soliti suos sacrificare puellos.

FEST. *Puelli* per deminutionem a pueris dicti sunt. itaque & Ennius ait: Poeni soliti suos sacrificare puellos. & Lucilius: cumque hic tã formosus homo, ac te dignus puellus. & Plautus: Olim huic puello sese venum ducier.

Pueri im . . . . . itur Atta . . . . . uersibus docet . . . . . signum ad Salinas . . . . . signum allatum . . quod sunt cona . . .

nemo vnquam . . praeter ipsum signum . . sub signo ubierunt . . dunt simul ut . . cie rexerunt ad qui . . . .

Pugio dictus est, quod eo punctim pugnatur. PAVL.

. . no . . . FEST. . . sue . . . . . oque . . . . . ma . . .

Pugnus a pũctione, id est percussione dicitur. PAVL.

. . . tione . . . FEST. . . . . .

Puilia saxa esse ad portum, qui sit secundum Tiberim, ait Fabius picto; quem locum putat Labeo dici, vbi fuerit Ficana via Ostiensi ad lapidem vndecimum.

Pulcher bosappellatur ad eximiam pinguitudinem perductus.

Pulchralibus atque cupidiis idem in ea, quae est de fundo oleario.

Pulchralibus pro pulchris. PAVL.

Pullariam Plantus dixit manum dextram.

Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quod eius natis fulmine icta erat. Antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum eius dicebant. FEST.

Puer, qui obscene ab aliquo amabatur, eius, a quo amatus esset, *pullus* vocabatur. vnde Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat candorẽ, quod eius natis fulmine icta esset, pullus Iouis appellatus est. PAVL.

Puls potissimum dabatur pullis in auspiciis, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod *tripudium* faceret, idest terripauium. *pauire* enim ferire est. bonum enim augurium esse putabant, si pulli, per quos auspicabantur, comedissent, praesertim, si eis edentibus aliquid ab ore decidisset. sinautem omnino non edissent, arbitrabantur periculum imminere.

Puls potissimum datur pullis in auspiciis, FESTVS.

quia ex e . . . . . esse . . . . . id est t . . nem . . . non . . . . qui pa . . . tum ex . . .

Punctariolas leuis pugnas apellat Cato in ea quam dixit de re Histriae militari. PAVLVS.

Punctariolas leues pugnas identinem ipse dixit.

Punici dicuntur non Poeni, quamuis a Phoenice sint oriundi.

. . . tur, non Poeni. quamuis . . . antur, & Punicum bell . . lantur. nam quae soleb . . . logam Ennius in Prae . . brariorum, qui eaq; fe . .

Universidad de Deusto
Biblioteca

lino etiam ipſi Gr
gos philargyros
rius apellari mu
vox explanata non
nomina etiam in vi
dicimus tam hic lapis, qu
cipia appellantur, quae
nem rerum ſignificant
tempora perſonas recipi

Punicum quod appellatur genus
latum
quia i no
ſto

PAVLVS. *Punicum* genus libi tranſlatũ a Poenis. id etiam appellabant probum, quia erat ceteris ſuaviſſimum.

Pupinia tribus ab agro Pupinio.
abagti nomin

FEST. Tuſculum vrbem
minit inuictum
eſt.

PAVL. FEST. *Pura veſtimẽta* ſacerdotes ad ſacrificium habebant, id eſt non obſita, non fulgurita, non funeſta, non maculam habentia.
fici
ſit a
ex h

PAVL. FESTVS. *Pure lautum*, aqua pura lauatum.
lau
ite
in

Puri, probi, profani, ſui auri dicitur in manuiſſione ſacrorum cauſa. ex quibus *puri* ſignificat, quod in vſu ſpurco non fuerit *probi*, quod recte excoctum, purgatumq; ſit *profani*, quod ſacrum nõ ſit, & quod omni religione ſoluta ſit *ſui*, quod alienum nõ ſit.

Purime tetinero, puriſſime tenuero.

PAVL. FEST. tiſſime tenuer
publicus eſt. vt
et iure augurum
prodictio namq; prod
ſens valet.

Puri menſtrio eſſe dicuntur, qui ſacrorũ cauſa toto menſe in caerimoniis ſunt, id eſt puri ſint certis rebus carendo.

Puteolos dictos putant ab aquae calidae putore quidam a multitudine puterum earundem aquarum gratia factorum.

PAVL. FEST. aldae pu
ndem
uer
cum autem
nio
illus

Puteum
inde

PAVL. *Puticuli* ſunt appellati, quod vetuſtiſſimum genus ſepulturae in puteis fuerit. & dicti

puticuli, quia ibi cadauera putefcerent. FEST.
pellatos
is fuerit
extra p
inde p
los Aelici
familias
vilia proiici
ea putefc.

Putitum Plautus dixit pro ſtulto.
tior eſt barbaro PAVL.
at Hercule rit FEST.
millibus aeris gr
ſeruos publicus PR
xxx. cum eius famil.

Putus antiqui dicebãt pro puto. vnde *putatae vites*, & *arbores*, quod deciſis impedimentis remanerent putae. *aurum* quoque *putatũ* dici ſolet id eſt expurgatũ. & *ratio putata*, id eſt pura facta. PAVL. FESTVS
antiquos
decilum eſt
nifici ait ne
in Alexandr
amidio purus p
ſycophanta eſt
quo certior ſc
putarum dici ſc
ta, id eſt pura fact
dibus retulit.
aatum
ulam ſit
ditur ſed
erſus alia
cina Iuno
formon
tare
ſe oſte
tonit
picia
teriſque
uanda iudicant pri
perae adminiſtratis v
ſtabiliantur Parilia fe
pa
um in
t ſuo videri ait po
de cuius aere tute
um triticum in commen
quidam prolatum ſignifi
optum, ſed proprium ait
tutum factum ſit, cui
re, cum praeſertim aliud
pantoleium appelletur
no.
ſtimant, quam
formulaque eſt
iſtra vt eius ſignifica
curibus
plu
gouc

go uẽ
rtis
tium in
atae
rinalis
ra ur
es faci
eciſti
ait ob
uum Faunum
uit, & ex
adfecit ut
giuos Aeneam
ciuitatem iunxit.

P qu
ſuſc
dem
deci
con.
ager.
eadem.
tera loc
fulgura.
quae erogatur
cari edicta que
in eodem libro
dixi exiſtimat
falla in explana
ploratus.
ſimp.
ſcri
uiri
con.
in eo
dicto
iſtim
conſu
os au
nemo
dicant
tribus xxx
de capite ct
uerant XII
neficos quinq.
nant, quia ipſi ind

PAVL. Q

Quadrantal vocabant antiqui, quam ex Graeco ἀμφορέα dicunt, quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit ſextarios. Plautus in Curculione: Anus haec ſitit quantillum ſitit: modica eſt, capit Quadrantal. & Cato contra Oppium: Vinum redemiſti, praedia pro vini quadrantalibus ſexaginta in publicum dediſti, vinum non dediſti.

Quadrata Roma in Palatio ante templum Apollinis dicitur, vbi poſita ſunt, quae ſolent boni ominis gratia in vrbe condenda adhiberi: quia ſaxo munitus eſt initio in ſpeciem quadratam. eius loci Ennius memi-

nit, cum ait: Et quis extiterat Romae regnare quadratae.

Quadruplatores dicebantur, qui eo quaeſtu ſe tuebantur, vt eas reſperſequerentur, quarum ex legibus quadrupli erat actio. PAVL.
populo FEST.
ia ca.
in legum
populi
do

Quadrurbem Athenas Attius appellauit, quod ſcilicet ex quattuor vrbibus in vnam domicilia contulerunt, Braurone, Eleuſine, Pireaeo, Sunio.

Quaeſo, vt ſignificat idẽ quod rogo, ita quaeſere ponitur ab antiquis pro quaerere, vt eſt apud Ennium libro ſecundo. Oſtia munita eſt, idem loca nauibus pulchris Munda facit, nautiſque mari quaeſentibus vitam. & in Creſphonte: ducit me vxorem liberorum ſibi quaeſendum gratia. & in Andromeda: liberum quaeſendum cauſa familiae matrem tuae.

Quaeſo ſignificat id, quod rogo, *Quaeſere* tamen Ennius pro quaerere poſuit. PAVL.

Quaeſtores PAVL.
capitalibus vnde
cidi appellantur.

Quamde pro quam vſos eſſe antiquos, cum multi veteres teſtimonio ſunt, tum eſt Liuius in primo: Iuppiter, vt muro fretus magis quam de manus impe ſecundo. Quam de tuas omnis legiones, ac popularis & Lucretius: Clarus ob obſcuram linguam magis inter inanes Quamde grauis tergaios qui vera requirunt. FEST.

Quamde pro quam dicebant antiqui. PAVL.

Quam mox ſignificat, quam cito, ſed ſi per ſe ponas mox, ſignificabit paullo poſt, vel poſtea. FEST.

Quando cum graui voce pronuntiatur, ſignificat quod quoniam, & eſt coniunctio. quando acuto accentu, eſt temporis aduerbium. PAVL.
nuntiatur, ſignifícat FEST.
vt Plautus in Maenſam, quando edo, detergeo. & in Pſeudolo: Dabo quando erit. Ducito, quando habebis & Ennius libro ſextodecimo: Nox quando mediis ſignis praecincta volabit. In duodecimo quidem cum C littera vltima ſcribitur, idemque ſignificat.

Quãdo rex comitiauit fas, infaſtis notari ſolet, & hoc videtur ſignificare, quãdo rex ſacrificulus diuinis reb. perfectis in comitiũ venit. PAVL.
itia ſic
i honorem
enſtrui ſcrip
Rege dicuntur
traditae ſunt
pars ante FEST.

Universidad de Deusto
Biblioteca

. . posterior . . .
. . si quis alius pro Rege . .
. . tifex tum his dies . .

PAVL. *Quando stercus delatum fas*, eodem modo in fastis notatur dies, quo stercus purgatur ab aede Vestae.

FEST. . . reus delatum fas, eo . .
. . es, qui talis est, vt . .
. . stercusque in aluum ca .
. . cum id factum sit . .
. . a.

Quartarios, appellabant antiqui muliones mercenarios, quod quartam partem quaestus capiebant. Lucilius: porro homines nequam malus vt quartarius cippos colligere omnes.

PAVL. *Quartarios*, appellabant muliones mercenarios, quod quartam partem capiebat quaestus.

Quatenus, significat qua fine: vt hactenus, hac fine. quatinus vero, quoniam, sed antiqui *quatenos* dicebant.

FEST. *Quatenus* significat quia fine, vt hactenus, hac fine. At quatinus, quoniam. Sed antiqui *quatenos* dicebant, vt Scipio Africanus in ea oratione, quam scripsit, postquam ex Africa rediit. Vti negotium natum erat; quatenos castra nostra ita munita erant, vt posses partem exercitus abducere.

Quatere, suspensum, & vicinum rei alicuius motum significat, non vt Verrius putat, ferire: cum id ipsum verbum *concutere* ex praepositione, quae est con, & quatere, sit compositum. *quassare* autem est saepe quatere.

PAVL. *Quatere*, suspensum, & vicinum rei alicuius motum significat, & interdum concutere. quin & id ipsum verbum *concutere* ex quatere sit compositum. *quassate* autem est saepe quatere.

FEST. *Quaxare*, ranae dicuntur cum voce mittunt.

PAVLVS. *Quercus* dicitur, quod id genus arboris graue sit, ac durum, tum etiam in ingentem euadat amplitudinem, *querqueram* etiam grauem, & magnam quidam putant dici.

FEST. *Querq*. . . . .
nam quidam quere . . .
arboris cum gra . . .
ingentem euadat . . .
Opilius frigidam a . . .
tem. Santra eam ex G . . .
rem eiusmodi « . . .
etiam carcerem Plau . . .
erat bilis querque . . .
iactans me vt feb . . .
ret alibi querque . . .

PAVL. *Querqueram*, frigidam cum tremore à Graeco καῦμα certum est dici vnde & carcer. Lucilius: Iactans me, vt febris querquera. & alibi. Querquera consequitur (febris) capitisque dolore. Item Plautus: Is mihi erat *bilis querqueratus*.

Querquetulanae, dicebantur nymphae querqueto virescenti praesidentes.

FEST. *Querquetulanae*, vtrae putantur significari nymphae praesidentes querqueto virescenti, quod genus siluae indicant fuisse intra portam, quae ab eo dicta sit. *Querquetularia*. Sed seminas antiqui quas sciens dicimus, *viras* appellabant. vnde adhuc permanent *virgines & viragines*.

PAVL. *Querquetularia porta* Romae dicta, quod querquetum intra muros vrbis iuxta se habuerit.

FEST. *Ques* antiqui dixerunt: inde declinatum remanet datiuo casu, *quibus*; nã Qui adhuc. item Queis facit, vt isti istis, illi illis.

Quianam pro quare, & cur positum, & apud antiquos, vt Naeuium in carmine Punici belli: Summe deum regnator quainam genus isti. & in satyra: Quianam Saturnium populum pepulisti. & Ennius in libro septimo: Quianam dictis nostris sententia flexa est.

PAVL. *Quianam* pro quare, & cur ponitur. Ennius: Quinam dictis nostris sententia flexa est.

FEST. *Quid nisi* vsurpauisse antiquos testis est Afranius in Epistula: me auctore mater abstinebit: quid nisi?

Quietalis, ab antiquis dicebatur Orcus.

Qui hoc censetis, illuc transite, qui alia omnia in hanc partem his verbis praeit ominis videlicet causa, ne dicat, qui non censetis.

Quincentum & producta prima syllaba, & per Clittem vsurpant antiqui, quod postea leuius visum est, ita vt nunc dicimus pronunciari.

Quinquatrus, appellari quidam putant a numero dierum, qui fere his celebrantur: qui scilicet errant, tam Hercule, quam qui triduo Saturnalia, totidem diebus Compitalia. nam omnibus his singulis diebus fiunt sacra. forma autem vocabuli eius, exemplo multorum populorum Italicorum, enuntiata est, quod post diem quintum Iduum est is dies festus, vt apud Tusculanos *Triatrus*, & *Sexatrus*, & *Septenatrus*, & Faliscos *Decimatrus*. Minervae autem dicatum eum diem existimant, quod eo die aedis eius in Auentino consecrata est.

PAVL. *Quinquatrus*, festiuus dies dictus, quod post diē quintā Iduum celebraretur, vt *triatrus*, & *sexatrus*, & *septimatrus*, & *decimatrus*.

Quinque genera signorum obseruant augures, ex caelo, ex auibus, ex tripudiis, ex quadrupedibus, ex diris.

Quinq. . . . .
augure pui, c. . . . .

FEST. ex qua-

ex quadrupedibus, ex d . .
Quinquertium vocabant antiqui, quem Graeci πένταθλον, vt indicat versus hic: Omnis aequalis vincebat quinquertio. Liuius quoque ipsos athletas sic nominat. Quinquertiones praeco in medium vocat.

FEST. *Quinq*. . . . .
bantur, qui lustrum con . .
. . ari caeptos.

PAVLVS. *Quinquertium* Graeci vocant πένταθλον, quo die quinque genera artium ludo exercebantur. ipsos quoque athletas Liuius quinquertiones appellat.

Quintana appellabatur porta in castris post praetorium, vbi rerum vtensilium forum fuit.

FEST. . . tanam classem . . .
. Rex distributa . . .
. fecit, cum eas or . .
. sam de capite . .
. nihil praeter se h . .
. cilius sic meminit. quod .
. adeptus.

PAVL. *Quintia* prata trans Tiberim a Quintio Cincinnato, cuius fuerant, dicta sunt.

FEST. *Qui* . . fil .
. ag . sen .
. cin . . riu .
. pec . . sis .
. uos . quod eo .
. appel . est li .
. luperci . . .
Romuli . . . .
& Quincti . . . .
quorum nu . . . .
uoris gratia . . .

Quintipor seruile nomen frequens apud antiquos erat, a praenomine domini ductum, vt *Marcipor*, *Gripor*. quamuis sint, qui a numero natorum ex ancilla quinto loco dictum putent.

PAVLVS. *Quintipor* seruile nomen frequens apud antiquos, a praenomine domini dictum, vt *Marcipor*, scilicet a Quinto, & Marco.

FEST. *Qui patres, qui conscripti* vocati sunt in curiã. quo tempore Regibus vrbe expulsis, P. Valerius Consul propter inopiam patriciorum ex plebe adlegit in numerum senatorum centum & sexaginta & quattuor, vt expleret numerum senatorum trecentorum. & duo genera appellaret esse.

Quippe significare quidni, testimonio est Enuius libro XL. Quippe solent reges omnes in rebus secundis. Idem libro XVI. Quippe vetusta virum non est satis bella moueri. Item alij complures.

PAVL. FEST. *Quippe* significat quidni.

Quirina tribus à Curensibus Sabinis appellationem videtur traxisse.

Quirinalia mense Februario dies, quo *Quirini* fiunt sacra. idem stultorum feriae appellantur. (ante quam in eum commigrat ea fere Sabini Curibus venientes post fœdus inter Romulum, & Tatium) quod quidem suorum fornacalium sacrorum cognominant, eo potissimum rem diuinam faciunt.

Quirinalia dies, quo Quirino fiebant sacra. eadem & stultorum feriae sunt appellata. PAVL.

Quirinalis collis dictus est, quia in eum commigrauerunt Sabini Curibus venientes. quamuis alij a templo Quirini dictum putent.

Quirinalis collis, qui nunc dicitur, olim Agonus appellabatur ante, quam in eum commigrarent (fere) Sabini Curibus venientes post fœdus inter Romulum, & Catium ictum, a quo hanc appellationem sortitus est: quamuis existiment quidam, quod in eo factum sit templum Quirino ita dictum. FEST.

Quirinalis porta dicta, siue quod ea in collem Quirinalem itur, siue quod proxime eam est Quirini sacellum. PAVL.

. . . . illa FEST.
. . . . ua eo
. . . . Quiri
. . . . aut le
. . . . itum autem
. . . tio ita con
. . . ia, si id suffra
. . . . in Santra pro
. . . . llis est, porta
. . . . ellant, siue quod
. . quod proxime eam sacel
. . . . vsurpatio facta
. . . . positum est, qui
. . . dere fertur.
Qui . . . . .
. aqua & vino . . .
. tamen quid in curiis .
. his ei sacra fiant . .
. atur. ab eiusdem autem .
. n Curres Sabinae . .
. armis erat potens . .
. uli singulare vsur. .
. o est praeco, qui in funeris .

illius *Quiris leto datus*. Quirites autem dicti post foedus a Romulo & Tatio percussum, communionem, & societatem populi factam indicant.

Quiritium fossae dicuntur, quibus ancus Marcius circumdedit vrbem, quam secundum ostium Tiberis posuit, ex quo etiam *Ostiam*. & quia populi opera eas fecerat, appellauit Quiritium.

Quiritium fossae dictae, quod eas Ancus Marcius, cum vrbem circumdedit. Quiritium opera fecit. PAVLVS.

Quispiam significat aliquem. sed vnde sequens pars eius vsurpari coeperit, inue-

niri non potest.

FESTVS. *Quisquiam* quin significet aliquis, & quaepiã, aliquae: simul. terque alia eiusdem generis, vt, ubium non est, ita vnde sequens pars eius coeperit, inueniri non potest.

Quisquiliae dici putantur, quidquid ex arboribus minutis surculorum, foliorum ve cadit, velut quidquid cadit. Caecilius: Quisquilias volantis venti spolia memoranti modo. & Nouius in Togularia: abi deturbate saxo, homo non quisquiliae, quid est:

PAVL. *Quisquiliae* putantur dici quidquid ex arboribus minutis surculorum, foliorumque cadit, velut quidquid cadit.

Quod significat etiam aliquid, praeterquam quod in vsu fere est, & Graeci dicunt τί.

FEST. . etiam aliquid, praeter . . .
. dicunt τί.

Quoniam significat . . .
apud antiquos . . .
cet de causaq . . .
gui significationem . . .

PAVL. *Quoniam* significat non solum id, quod quia, sed etiam id, quod postquam. hac de causa, quod Graecum ἐπεὶ vtriusque significationem obtinet.

FEST. *Quot serui, tot hostes,* in prouerbio est. de quo Sinnius Capito existimant errorem hominibus intetuenisse praepostere plurimis enuntiãtibus. vero enim similius esse dictum initio, Quot hostes, tot serui. tot captiui fere ad seruitutem adducebantur. vnde etiam
mancipia. nec san . . .
ser . . . .
epti . . . .
ruti . . . .
gia . . . .
turbat . . . .
rent . . . .
uncia . . . .
Sinni . . . .
vt peri . . .
nifica . . .
omnibus . . .
cillae . . .
. omnis vn . . .
. me part . . .
. gula fid u . . .
. saltius fixa . . .
. ferendum qui . .

R

PAVL. R *Pro S.* littera saepe antiqui posuerunt, vt *maiosibus, meliosibus, lasiosus, sesie*, pro maioribus, melioribus, lanibus, feriis.

FEST. R duobus in compluribus orationibus, cum de actis disseritur etiam perscribi solet, id est rationum relatarum, quod iis tabulis docentur iudices, quae publicae data, atque accepta sint.

Rabidus a rabie, qui morbus caninus est. PAVL.

R . . . .
Catullu . . . . FEST.
li rabidu . . . .

Rabula dicitur in multis intentus negotiis, paratusque ad radendum quid, auferendumque. vel quia est in negotiis agendis acrior, quasi rabiosus, PAVLVS.
. dicitur in multis intus ne . . FEST.
. dendum quid, auferund . .
. quia acrior sit in nego . .
. . . . .

Rădere g . . . .
lege XII id est vnguib. . .

Rapi simulatur virgo ex gremio matris, aut si ea non est, ex proxima necessitudine, cum ad virum trahitur, quod videlicet ea res feliciter Romulo cesserit.

Rapi solet fax, qua praelucente noua nupta deducta est: ab vtrisque amicis, ne aut vxor eam sub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in sepulchro comburendam curet, quo vtroque mors propinqua alterius vtrius captari putatur.

Rasores fidicines dicti, quia videntur chordas ictu tradere. PAVL. FEST.
. abant . .
. . dentur, quia . .
. . artifi . . .

Rates vocant tigna colligata, quae per aquam aguntur, quo vocabulo interdum etiam noues significantur. PAVL.

Rate . . . . FEST.
. quae per aquam agan . .
. interdum etiam na . .
. Affanius in Epistula . .
. culsam ratem. ite . . .
. ficarint etiam re . . .
. Iemo. atque ego reper . . .
. & alio loco. Sed iam pro . .
. tes salum.

Ratissima quoque ab iis, quae rata dicimus. vnde etiam rationes dictae. Cato in Q. Thermum. erga rempublicam multa beneficia ratissima, atque gratissima. PAVL.

Ratissima quoque ab iis, quae dicimus rata. vnde etiam rationes dictae.

Ratitum quadrantem dictum putant, quod in eo, & triente ratis fuerit effigies, vt nauis in asse. FEST.
. Tarqui . . .
. et Oppius . . .
. in eo & tri . . .
. t nauis in as . . .
. quoque ratitum . . .
ratiti Antonius . . .
trientes putat . . .
is assis fit. quin . . .
nulla sic, sed se . . .
tans. nec hac re ra . . .

. na. ac legionum vnam . .
. gnificat, quod hi pe . .
. ratio cum his putaretur .
. ssent.

Ratumena porta a nomine eius appellata est, qui ludicro certamine quadrigis victor Etrusci generis. iuuenis Veiis consternatis quis excussus Romae periit: qui equi feruntur non ante constitisse, quam peruenirent in Capitolium, conspectamque fictilium quadrigarum, quae erant in fastigio Iouis templi, quas faciendas locauerant Romani Veienti cuidam artis figulinae prudenti, quae bello sunt reciperatae: quia in formae adeo creuerant, vt eximi nequirent. idque prodigium portendere videbatur, in qua ciuitate eae fuissent, omnium ea futuram potentissimam.

PAVL. *Ratumena porta* a nomine cuiusdam aurigae sic appellata.

FEST. *Ratus sum*; significat putaui, item ratus, certus, & firmus.

Ratus sum, significat putaui, sed alioqui pro firmo, certo ponitur ratus. & ratũ Ennius: Occiduntur, vbi potitur ratus Romulus praedam. & Attius in Menalippo: neque ratum est, quod dicas, neque quae agitas, dicendi est locus.

PAVL. *Raua* vox rauca, & parum liquida, proxime canum latratum sonans. vnde etiam causidicus pugnaciter loquens *rabula*.

FEST. . uocem . . .
. parum . . .
. autem . . .
. loquen . . .
. Lucilium . . .
. traui . . .
. elli, nisi . . .
. la. tum, qui . . .
. poscamus quod . .
. bi ex pu. ga . . .
. rauium . . .

PAVL. *Raui colorus* appellantur, qui sunt inter flauos & caesios, quos Plautus appellat *rauistellos*, Quis inquit, haec mulier, & ille rauistellus, qui venit?

FEST. . appellant . . .
. rauo sub con . .
. quod genus homin . .
. sed quis haec est . .
. uenit . . .

Rauillae à rauis oculis. quemadmodum a caesiis *caesulae*.

Rauim anti . . .
. Plautus. Vbi si quid pos . .
. am item experturaui her . .
. em & in Artemone, & . .
. in Hypobolimeao. Prius . .

PAVL. . n tam feceris.

Rauim dicebant pro raucitate. vnde & ver-

bum rauio, rauis. FEST.

Raucos appella . . . .
ab ariditate . . . .
earum aristae in sp . . .
menta raua appell . . .
docet.

Reapse est re ipsa. Paeuuius in Armorum iudicio: Si non est ingratum reapse, quid feci bene.

Recellere, reclinare, & excellere, in altum extollere.

Receptícium seruum, Cato in suasione legis Voconiae cum ait, significat, qui ob vitium redhibitus sit. Vbi irrita facta est, seruum receptitium sectari, atque flagitare virum iubet.

Receptitius seruus est, qui ob vitium redhibitus est. PAVL.

Receptus mos est, quem sua sponte ciuitas alienum adiciuit. FEST.

Recinium, omne vestimentum quadratum. ij. qui XII. interpretati sunt, esse dixerunt virilem togam qua mulieres vtebantur, praetextã clauo purpureo. vnde *reciniati* mimi planipedes quam rem diligentes exsequitur Santra libro secundo de antiquitate verborum.

Recinium, omne vestimentum quadratum PAVLVS. vnde *reciniati* mimi.

Reciperatio est, cum inter ciuitates peregrinas lex conuenit, vt res priuatae reddantur singulis, recuperenturque.

Reciperatio est, vt ait Gallus Aelius, cum inter FEST. populum, & reges, nationesque, & ciuitates peregrinas lex conuenit: quomodo per reciperatores reddantur res, reciperenturque, resque priuatas inter se persequantur.

Recipie apud Catonem pro recipiam, vt alia eiusmodi complura.

Recipie, recipiam. PAVL.

Reciprocare pro vltro, citroque poscere. vnde eque gremiis sublectare, ac figere.

Reciprocare pro vltro, citroque poscere vsi FEST. sunt antiqui, quia *procare* est poscere. Pacuuius in Teucro: Rapido, reciproco, perci o, angusto, citare, rectem, reciprocare. vnde eque gremiis subiectare, adfigere. Plautus in Astraba. quasi tollenono, aut pilum graecum reciproces plana via.

Reconductae fecerit, & condere vrbem, facere, aedificare, vt Cincius testatur in libro de verbis priscis.

Rectae appellantur vestimenta virilia, quae PAVL. patres liberis suis conficienda curant omnis causa ita vsurpata, quod astantibus & in altitudine texuntur.

Rectae appellantur vestimenta virilia, quae astantibus, & in altitudinem texuntur.

Recto fronte ceteros sequi si nolit. Cato FEST.

in dissertatione consulatus. antiquae id cõsuetudine fuit, vt cum ait Ennius quoque, *a stirpe supremo. & ilia dia nepos. & lupus fera & nulla metus.* & iam in commentariis sacrorum pontificalium frequenter est *hic ouis, & haec agnus*, ac *porcus.* quae non vt vitia, sed vt antiquam cõsuetudinem testantia debemus accipere.

R dantruare dicitur i Saliorum exultationibus, cum p ae ul *ampiruuit*, quod est motus edidit. ei eferuntur inuicem iidem motus Lucilius: praeiul vt ampiruet, inde volgus redamplauit. At Pacuuius, prometenda gratia Simul, cum videam Graios nihil mediocriter Redantruare opibusque summis persequi.

Redarguisse per B litteram Scipio Africanus Paul filius dicitur enũtiasse, vt idem etiam *pertisum*, cuius meminit Lucilius, cum ait: quo facetior videare, & scire plusquam ceteri. pertisum hominem, non pertaesum dicere ferunt, nam genus.

Redemptitauere item, vt clamitauere, Carosidem in ea, qua egit de signis, & tabulis honorem temptauere ait, malefacta benefactis non redemptitauere.

PAVL. *Redemptitauere*, vt domitauere.

FESTVS. *Redemptores* proprie, atque antiqua consuetudine dicebantur, qui cum quid publice faciendum, aut praebendum conduxerant effecerantque: tum demum pecunias accipiebant. nam antiquitus *emere* pro accipere ponebatur. Alij nunc dicuntur redemptores, qui quid conduxerunt praebendum vtendumque.

Redhostire, referre gratiam. Naeuius in Lupo: vel Veiens regem salutat iube Albanum milium comitem senem sapientem contra redhostis Menalus & Attius in Amphitryone: Cedo ecquid re redhost tum, cum meassem obiecter facilius. Nam & *hostire* pro aequare posuerunt. Ennius in Cresphonte: audis, atque auditus *hostimentum* adiungito. & in Hectoris lytris. Quae mea cominus machaera, atque hasta hospius manu. & Pacuuius in Teucro: nisi coerceo proteruitates, atque hostio ferociam.

PAVL. *Redhostire* est gratiam referre. nam & *hostire* pro aequare posuerunt.

FEST. *Redibitur* tum id proprie dicitur quod redditum est, improbarumque, & qui dedit. idemque rursus coactus est habere id, quod ante habuit.

PAVL. *Rediculi* finum extra portam Capenam fuit, quia accedens ad vrbem Hannibal ex eo loco redierit quibusdam perterritus visis.

FEST. . Capenam Cornifi . .
. propterea apel . .

. vrbem Hannibal . .
. dam visis perterritus.

Redimiculum vocant mulieres catellam, qua maximè vtuntur ornatus causa.

Redinunt, r deunt. PAVL. FESTVS.
. Ennius . . .
. inunt in . .
. eunt feri . .

Rediuiam quidam, alij *reluuium* appellant, cum circa vnguis cutis se resoluit, quia *luere* est soluere. Titinius in Setina: lassitudo conseruum rediuiae, flagri: & Liuius: scabra in regendo, rediuiosaue offendens.

Rediuia siue *reluuium* dicitur, cum circa vngues cutis se soluit, quia luere est soluere. PAVL.

Rediuiuum est ex vetusto renouatum.

Rediuinum est ex vetusto renouatum. Cicero libro primo in Verrem: vtrum existimatis minus operis esse vnam columnam efficere ab integra nouam nullo lapide rediuiuo. FEST.

Referri diem prodictam, id est anteferri religionum est, vt ait Veranius in eo, qui est auspiciorum de cumitiis, idque exemplo comprobat L. Iulij, & P. Licinij Censorum qui id fecerunt sine vllo decreto augurum, & ob id lustrum parum felix fuerit.

Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius, esse enim rectum rei ferri: datiuo scilicet, non ablatiuo casu. sed esse iam vsu possessum.

Refriua fabа dicitur, vt ait Cincius quoque quae ad sacrificium referri solet donum ex segete auspicij causa, quasi renouent fruges, vt domum datantes reuirtico ad rem diuinam faciendam. Atlius dubitat, an ea sit, quae prolata in segetem, domum referatur, an quae refrigatur, quod est torrentur: sed opinionem Cincij adiuuat, quod in sacrificiis publicis, cum puls fabata diis datur, nominatur refriua.

Refriua dicebant, quae ex segete causa auspicij domum ad sacrificium referebant. PAVL.

Refutare, redarguere, compositum a fando, versa A littera in V.

R. . re Pacuuius in Hemi . FEST.
. . quas gloria et .
. . rietas humanu .
. . littera in V tam .
. . recludere . PAVL.

Regale est dignum rege. FESTVS.
. . gnum Rege. .

Regalia extra appellantur, quae potentibus insperatum honorem pollicentur, priuatis & humilioribus hereditates, filiofamiliae dominationem.

Regia, domus, vbi Rex habitat.
. alioqui regiae fe . PAVL. FESTVS.

60 *Regiescit*

Regiescit cum dixit . . .
. uersu vix super . .
. e misero mihi, ac . .
. de etiam glires dicti videntur, quibus corpus pinguitudine adcrescit.

PAVL. *Regiescit* apud Plautum significat crescit.

Regisugium sacrum dicebant, quo die Rex Tarquinius fugerit e Roma.

FEST. . . VI kal .
. . us, quia . 10
. . quod fal. .
. . et Tul .
. . t Salios .
. . ficium in .
. . ouerit .
. . ales no. .
. . ando Rex. .
. . at his .
. . nec in .
. . truria . 20
. . kal Iuniis .
. . legi debet cum .
. . ne fasto fastus .
. . quod in fanum a Pon .
. . ant, quod in ea sa.
. . ita vsurpari .
. . uae fiunt fori co .
. . ciuitate aliquem .
. . iestate, sed non .
. . um, qui homini tales . 30
. . pri s fulguris fit.

Regillis, tunicis albis, & reticulis luteis vtrisque . ctis textis susum versum a stantibus pridie nuptiarum diem virginis indutae cubitum ibant omnis causa, vt etiam in togis virilibus dandis obseruari solet.

Regimen pro regimento vsurpant poetae. Ennius libro sextodecimo: Primus senex Bradyn (in) regimen, bellique peritus.

Regium est 40
. ut seruus . .
. Numae Pompilij .
. gnum Rege . .
. appellat Enni .
. os Graij memo .
. ngua longos per .
. Hispani, non Rõ .
. cum Romulus ut .
. inae locutus sit .
. gentis fuerit . . 50
. none mutata.
. icat origo eius . .
. surpatio.

PAVL. FEST. *Regium* est, quod aut est, aut fuit regis.

Relegati dicuntur proprie, quibus ignominiae; aut poenae causa necesse est ab vrbe Roma, aliove quo loco abesse lege, Senatusque consulto, aut edicto magistratus, vt etiam Aelius Gallus indicat.

Religioni est quibusdam porta Carmentali e- 60

gredi, & in aede Iani, quae est extra eam, senatum habere: quod ea egressi sex & trecenti Fabij apud Cremeram omnes interfecti sunt, cum in aede Iani Senatus consultum factum esset, vti proficiscerentur.

Religionis praecipue habetur Censo.
. Varro exc. . .
. or cum M . .
. admodum . .
. dicia cum . .
. quae in pr . .
. re homin . .
. iudicium fu . .
. mius Q. F. . .
. a miserat . .
. bum ocul . .
. libri Sibyll . .
. blicae supp . .
. TI. Sempron . .
. fideles labefa . .
. cum esset Aed .
. condemnat . . .
. coerant conde . . .
. L. Aemili Paulli e .
. fuit, laborauit . .
. amissione capi . .
. et P. Corneli Sc . .
. opilius post cons .
. fuit, vadatus . .
. constat M. Val .
. ginus Censores . .
. tia fuerat famosi . .
. in capitolio in ara .
. fico nata fuerat . .
. tam sicum, infamesq; .
. ullo pudicitiae resp. .
. L. Corneli Lentuli, C .
. Lentulus iudicio pu . .
. fuerat. plurimi itaq; . .
. . Mammi . .
. . ae in agen . .
. . soluta poe .
. . ueritate . .
. . & Q. Fului No .
. . ci fuit no . .
. . tributis notis .
. . cili Metelli . .
. . natus ad sum .
. . tres, & eo lu . .
. . claritatem . .

Religiosi dicuntur, qui faciendarum, praetermittendarumque rerum diuinarum secundum morem ciuitatis dilectum habent, nec se superstitionibus implicant.

Religiosum, ac sacrum est, vt templa omnia, atque aedes, quae etiam sacratae dicuntur, ad quod per se religiosum est, non vti
. . quod ea non . .
. . . . .

Religiosus est non modo deorũ sanctitatẽ ma-

gni aestimans, sed etiam officiosus aduersus homines. *Dies* autem *religiosi*, quibus, nisi quod necesse est, nefas habetur facere. quales sunt sex & triginta atri, qui appellantur, & Allienſis atque ij quibus mundus patet. Esse, Gallus Alius, quod homini ita facere non liceat, vt si id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere. quo in genere sunt haec: in aedem Bonae deae virum introire: aduersus mystica legem ad populum ferre: die nefasto apud Praetorem lege agere. Inter sacrum autem, & sanctum, & religiosum differentias bellissime refert. *Sacrum aedificium*, consecratum deo. *Sanctum murum*, qui sit circum oppidum. *Religiosum sepulcrum*, vbi mortuus sepultus, aut humatus sit, satis constare ait. Sed ita portione quadam, & temporibus eadem videri posse. Siquidem quod *sacrum est*, idem lege, aut, instituto maiorum sanctum esse putant, violari id sine poena non possit. Idem *religiosum* quoque esse, (qui non iam sit aliquid, quod ibi homini facere non liceat: quod si faciat aduersus deorum voluntate n videatur facere. Similiter de muto, & sepulchro debere obseruari, vt eadem, & sacra & sancta, & religiosa fiant, sed quo modo, quod supra expositum est, cum de sacro diximus.

Reluere, resoluere, repignerare. Caecil us in Carine: vt aurum, & vestē, quod matris fuit. Reluat, quod viua ipsi opposuit pignori. PAVL.

Reluere, soluere, repignerare. FESTVS.

Remancipatā Gallus Aelius esse ait, quae mancipata sit ab eo, cui in manum conuenerit.

Remant, re etant. Ennius libro primo: desunt riuos, camposque remant. PAVL.

Remant, repetant. Ennius, Riuos, camposque remant.

Remeare, redire: vt comeare, vltro, citroque, ire vnde *commeatus dari* dicitur, id est tempus, quo ire, & redire commode possit. FEST.

Remeare, redire: vt commeare, vltro, citro ire. vnde commeatus dari dicitur, id est, tempus, quo ire, redireque possit. Afranius (vt ia emancipato vetuit me sine mercede prosum paucius remeare in ludum.

Remiligines, & remora ea morando dictae sunt a Plauto in patina. Nam quid illae nunc tam diu initus remorantur remeligines? Ab Afranio in Prodito. Remeligo a latibus missa sum, hanc, quae cursum cohi.

. . non ma .
. . in no . .
. . aeq; su .
. . publi . .
. . in eo, quod .

Remeligenes, & *remorae* a morando dictae Plautus: Quid illae nunc tam diu initus remorantur remeligenes? & Lucilius: Quaenam vox ex te resonans meo gradu remoram facit? PAVL.

Remillum dicitur, quasi repandum. FESTVS.

Re . . .
Lucilius suda . .
remelium & Afra . .
xendice pergam . .

Remissio . . vsus est in
. . . iubetur, quod
. . . tum est exer-
. . . ut cum opus sit
. . . in perpetuum
. . . untur, vt ait
. . . cio, quas po
. . . cures habitae
. . . esse ait Antis-
. . . oque lege signi-
. . . ando dicitur, vt
. . . officio augu-
. . . in consilio sa-
. . . ler loco pullis
. . . um facit auspi-
. . . elit intra prome-
. . . plo consistit.

Remorbescat, in morbum recidat. PAVL.
morbescat. En . . FESTVS.
bum recidat.

Remores aues in auspicio dicuntur, quae actum aliquid remorari compellunt. PAVL.
. . item inu . FESTVS.
. . remor .

Remulco est, cum scaphae remis nauis magna trahitur. PAVL.
. . atra . FEST.
. . ficat .

Remurinus ager dictus, quia possessus est a Remo. & habitatio Remi *Remona*. sed & locus in summo Auentino *Remoria* dicitur, vbi Remus de vrbe condenda fuerat auspicatus. PAVL.
. dictus . FEST.
. remu . .
. num ei , .
. tatam a . .
. de vrb . .
. rum quu . .
. testis e . .

Renanciscitur significat reprehendit. vnde adhuc nos dicimus *nanciscitur*, & *nactus*, id est, adeptus. PAVLVS.

Rena . . . FEST.
nificare ait rep . .
dicimus nanciscitur .

Renouatiuum fulgur vocatur, cum ex aliquo fulgure functio fieri coepit, si factum est simile fulgur, quod idem significet.
. . existimo, & quaecu .
. . quorum passiua aucto .

Reor,

PAVLVS. *Reor*, existimo, & quaecunque ab eo declinantur.

Repagula sunt, vt Verrius ait, quat patefaciundi gratia ita figuntur, vt ex contrario quae oppanguntur. Cicero in Verrem libro quarto: postea conuolsis repagulis, effractisque valuis demoliri signum, ac vectibus labefactari conantur. quae poetae interdum repages appellant.

Repagula sunt, quae patefaciendi gratia ita figuntur, vt e contratio oppanguntur. haec & *repages* dicuntur.

FEST. *Repanda* locantur Pompina flumin .
. . ap .
. . .

Repastinari ager is dicitur, vt Verrius existimat, cuius natura mutatur fodiendo cum aut siluester excodicatur, aut lapis mollitur frangendo, vt fiat pascui, vel pecoribus herba, vel hominibus satione. Cato in ea, quam scripsit de suis virtutibus contra Thermum: ego iam à principio in parsimonia, atque in duritia, atq; industria omnem aduleſcentiam meam abstinui, agro colendo, saxis Saxinis, silicibus repastinandis atque conserendis. Afranius in repudiato: Repastina serati senex fugis.

PAVL. *Repastinari* ager is dicitur, cuius natura fodiendo mutatur.

FEST. *Repedare*, recedere. Pacuuius; Paulum repedaguare a vestibulo gradum.

PAVLVS. *Repertum* dicitur, quasi repartum, & reparatum.

FEST. *Re* . . . . .
. quod amissum recipe . .
. reparatum . .

Repotia postridie nuptias apud nouum maritum cenatur, quia quasi reficitur potatio. Pacuuius in Iliona: abeo depulsum mamma pedagogandum accipit appotalis liber.

PAVL. *Repotia* postridie nuptias apud nouum maritum cenatur, quia quasi reficitur potatio.

Repudium, quod fit ob rem pudendam, appellatum.

FEST. *Repudium* Verrius ait dictum, quod fit ob rem pudendam. Attius; Repudio electa ab Argis iamdudum exsulo.

Repurſior secunda conlatione dixit Cato in ea quae est contra Cornelium apud populum: Nec quis inculior, religiosior, desertior, publicis negotris repulsior.

PAVL. *Repulsior* Cato dixit comparatiue a repulso.

FEST. *Reque eapse*, re ipsa.

Reque eapse. Scipio Africanus Pauli filius, cum pro aede Castoris dixit, hac compositione vsui est. quibus de hominibus ego saepe, atque in multis locis opera, factis, consiliis, reque eapse (saepe) bene meritus spem,

id est re ipsa.

Res comperendinata significat iudicium in diem tertium constitutum. PAVL.
. . ut . . FEST.
. . iure . .
. . ut . .
. . ica . .
. . um ob . .
. . ror . .
. . is con .
. . dicium .

Resecrare, res c .
rans populum co .
ut eo periculo .
stratus eum resecr .
se liberarent insi .
innocensque esset cau .
est, ne eidem iterum .
animaduertisti .
cumque comitia esse .

Resecrare, soluere religione. vtique cum reus populum comitiis orauerat per deos, vt eo periculo liberaretur, iubebat magistratus eum resecrare. Plautus: Resecroque mater, quod dudum obsecraueram. PAVL.

Reseruari a sera dictum est. FEST.
. dici ab eo, quae de .
. ine patefiant .
. & declusa sunt re .
. neque dicantur fustes .
. foribus. Pacuuius in .
. pandite valuas .
. complectar.

Reses, ignauus, quia resident. PAVLVS.
. resident. Atti . FEST.
. residuos summ .
. in rosa. praeterea .
. pacuius in arm .
. tuque te desider .
. nos hic esse in .

Residiare, saepe resilire. PAVL.
. . sulta. FEST.

Resignare antiqui pro rescribere ponebant. vt adhuc *subsignare* dicimus pro subscribere. Cato de spoliis, ne figerentur, nisi quae deho . . .
. . re . .
. . nar .
. . requi .
. . alia a .
. . quod m .
. . reb .
. . in di .
. . tertium .
. . ranorum .
. . positi .
. . uisi a .
. . uocaba .
. . cretum .

Resignare antiqui dicebant pro rescribere. vt PAVL.

FEST. I adhuc *subsignare* dicimus pro subscribere.
Resignatum aes dicitur militi, cum ob delictum aliquod tribuni militum, (ne stipendium ei detur,) in tabulas refertur. *resignare* enim antiqui pro scribere interdum ponebant.
PAVL. *Resparsum* vinum dixerunt, quia vino sepulcrum spargebatur.
FEST. . . . gnificat .
. . . ouendia .
. . . spargebatur .
. . o . .
Respicere autem & in auspicando, vnde quis auem, prospexit, cum eodem reuertitur.
Respici auis . . .
ficio quasi finis impe . .
comitia perfecta sumi . .
dotes suo more, aliscq. . . .
adm luci, in quo sacra fa . .
latoribus ingeniculato . .
vinum in caput infu . .
catione.
Respublicas multarum ciuitatum pluraliter dixit C. Gracchus in ea, quam conscripsit de lege P. Ennij, & peregrinis, cum ait: eae nationes, cum aliis rebus, per auaritiam atque stultitiam. respublicas suas amiserunt.
Restat pro distat ait Ennius: ponere, cum is dicat, impetus, aut longe mediis regionibus restat.
PAVL. *Restat* Ennius posuit pro distat.
Restibilis ager fit, qui biennio continuo seritur farreo spico, id est aristato. quod ne fiat, solent, qui praedia locant, excipere.
FESTVS. . . dicitur qui bie.
. . co, id est arist
. . cant excipe
Retiario pugnanti aduersus mirmillonem cantatur: *Non te peto, piscem peto. quid me fugis Galle?* quia mirmillonicum genus armaturae Gallicum est, ipsique mirmillones ante *Galli* appellabantur, in quorum galeis piscis effigies inerat. Hoc autem genus pugnae institutum videtur à Pittaco vno ex septem sapientibus, qui aduersus Pirynonen dimicaturus propter controuersias finium, quae erant inter Atticos. & Mytilenaeos rete occulto lato impediuit Phrynonen.
PAVL. *Retractare* est, rursus tractare.
FEST. . . . . .
Retricibus cum ait Cato in ea, quam scripsit, cum ediserrauit Fluuij Nobilioris Censuram, significat aquam eo nomine, quae est supra viam Ardeatinam inter lapidem secundum, & tertium. qua irrigantur horti infra viam Ardeatinam. & Asinariam, vsque ad Latinam.
PAVL. *Retricibus* cum ait Cato, aquam eo nomine

significat qua horti irrigantur.
Reus dictus est a re, quam promisit, ac debet.
Reus stipulando est, qui stipulatur. *Reus promittendo* est, qui suo nomine alteri quid pro altero promisit.
Reus nunc dicitur, qui causam dicit: & item FEST. qui quid promisit, spopondit ve, ac debet. at Gallus Aelius libro secundo significationem verborum, quae ad ius pertinent, ait: *Reus* est, qui cum altero litem contestatam habet, siue is egit, siue cum eo actū est. *Reus stipulando* est idem qui astipulator dicitur. quippe suo nomine ab altero (qui stipulatus est. non is qui alteri adstipulatus est. *Reus promittendo* est, qui suo nomine alteri quid promisit, quive pro altero quid promisit. at Capito Ateius in eadem quidem opinione est; sed exemplo adiuuat interpretationem. Numa in secunda tabula secunda lege, in qua scriptum est: *Quid horum fuit vnum iudici arbitrove, reove, eo die defensus esto.* nunc vterque actor, reusque in iudicio me vocatur. itemque accusator de vi accitur more vetere, & consuetudine antiqua.
Reus cum pro u . . .
nius in eo q . . .
cit pro se a . . .
to tuo vti . . .
Rhegium appellatur id municipium, quod in PAVLVS. freto Siciliae est, quoniam id a rumpendo dictum est.
. are oportere, ait Verrius, id municipium, quod in freto e regione Siciliae est, FEST. quoniam id dictum est a rumpendo, quod est Graece ῥαγῆναι eo quidem magis, quia in Gallia Cisalpina, vbi fotum Lepidi fuerat, Regium vocatur.
Rhinocerotem quidam esse aiunt bouem Aegyptium.
Rhonde. Sicadionque, cum dixit Lucilius. quo nomina riparum posuit, tam infestum sibi corpus, & valetudinem referens, quam leuis, sed saluti nauigantium.
Rica est u . . .
fimbriatum, purp . . .
palliolo, mitrave . . .
existimat. Titi . . .
fucida alba vestit . . .
triplex, quod con . . .
nuae patrimae m . . .
tum lauetur aqua pe . . .
leum.
Rica est vestimentum quadratum fimbriatum purpureum, quo Flaminicae pro palliolo vtebantur. Alij dicunt, quo G ex lana fiat succida alba, quod conficiunt virgines ingenuae patrimae, matrimae ciues, & inficiatur ceruleo colore.
Ricae, & riculae vocantur parua ricinia, vt pallio-

palliola ad vsum capitis facta.
FESTVS. *Ricae*, & riculae vocantur parua ricinia, vt palliola ad vsum capitis facta. Granius quidem ait esse muliebre cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica redimiatur.
Rictus . . . .
dici videntur, quia . . .
contrariaque sunt . . .
regendo, vt commo . . .
dictum videri po . . .
PAVLVS. *Rictus, rixae, rixiosae, ringitur*, dici videntur, quia in diuersum rumpantur. contrariaque sunt recto. quod vocabulum dictum videtur a regendo.
FESTVS. *Rideo*, inquit Galba Canterio, prouerbiū est, quod Sinnius Capito ita interpretatur, nisi qui principio rei alicuius inchoatae desiciunt animo. Sulpicius Galba, cum in prouinciam exiens, ad portam ipsam canterium suum animaduertisset cecidisse, rideo, inquit; canteri re iam lassum esse, cum tam longum iter iturus, vix id sis ingressus.
Ridiculus, proprie dicitur, qui in rebus turpibus ridetur.
PAVLVS. *Ridiculus*, qui in rebus turpibus ridetur.
Rienes, antiqui vocabant *nefrundines*, quia Graeci eos νεφροὺς dicunt. Plautus: Glaber erat, tanquam rien.
FEST. *Rienes*, quos nunc vocamus, antiqui nefrundines appellabant. quia Graeci νεφροὺς eos vocant. Plautus in Satyrione: male tibi euenisse video, glaber erat tanquam rien.
Rigido . . . .
Ennius locatus videtur . . .
. u. est enim amanis no . .
. re vsus est & lib. ij. . .
. I caerula prata. Ce . .
. & alibi inde parum . .
nlabant Patum insulam refert. item vnum vsurū surus ferre tamen defendere possunt
PAVL. furi autē sunt rustes. & ὑπὸ γῆν furculi.
Rigidum, & praeter modum frigidum significat, & durum.
FEST. . . . ugido u,
. . . rigido
. . o ferto
PAVL. *Rimari*, est valde quaerere, vt in rimis quoq;
FEST. . . ri, quaer . .
. . qui te rima . .
. . Ennius lib. xi. .
. . utrique.
Rituales, nominantur Etruscorū libri. in quibus perscriptum est, quo ritu condātur vrbes, arae, aedes sacrētur, qua sanctitate muri, quo iure portae, quo modo tribus, curiae, centuriae distribuantur, exercitus cōstituantur, ordinentur, ceteraque eiusmodi ad bellum, ac pacem pertinentia.
Rītus, est mos comprobatus in administrandis sacrificiis.

Ritus, est mos, vel consuetudo. rite autem si- PAVLVS. gnificat bene, ac recte.
Rit . . . . .
. . ne . . FESTVS.
. . istic . .
. . teri . .
. . hon . .
. . iua . .
. . telo . .
. . alio . .
. . tionem . .
. . lorum . .
. . litum est . .
. . remo . .
Riuus, vulgo appellatur tenuis fluor aquae, non spe, consilioue factus, verum naturali suo impetu. Sed ij ritui dicūtur, q manu facti sūt, siue super terrā fossa, siue super specu cuius vocabuli origo ex Graeco pēdet.
Robigalia, dies festus septimo Kalēdas Maias, PAVL. quo Robigo deo suo, quem putabant rubiginem auertere, sacrificabant.
Robum, rubro colore, & quasi rufo significari, vt bouē quoque rustici appellant, manifestum est vnde materia; quae plurimas venas eius coloris habet, dicta est *robur*. hinc & homines valentes, & boni coloris, *robusti*, *robus* quoque in carcere dicitur is locus, quo praecipitatur maleficorum genus, quod ante arcis robusteis includebatur.
Rodus, vel raudus cum dicitur, res rudis, & imperfecta significatur. Hominem quoque imperitum rudem vocamus. *Rudentes* restes nauticae, & asini, cum vocem mittunt.
Rodus, vel *raudus* significat rem rudem, & im- FEST. perfectam. nam saxum quoque *raudus* appellant poētae, vt Attius in Menalippo, Constitutt, cognouit, sensit, conlocat sese in locum Celsum, hinc manibus rapera raudus saxeum grandem, & grauem. & in Chrysippo. Neque quisquam a telis vacuus. Sed vti cuique obuiam fuerat, ferrum, alius saxum rodum. vulgus quidem in vsu habuit, non modo pro aere imperfecto, vt Lucilius, cum ait: plumbi paxillum rodus linique matexam. sed etiam pro signato, quia in mancipando cum dicitur, *rudusculo libram ferito*: asse tangitur libra. Cincius de verbis priscis sic ait: Quemadmodum omnis fere *materia* non deformata *rudis* appellatur, sicut *vestimentum rude*, non perpolitum: sic aes infectum *rudusculum* apud eadem Apollinis aes conflatum iacuit, id *adrudus* appellabant. in aestimatione censoria aes infectum *rudus* appellatur. *Rudiarij* ab eodem dicuntur, qui saga noua poliunt. Hominem imperitum rudem dicimus. *Rudentes* restes nauticae, & asini, cum voce mittunt.
Roduscula porta appellata, q rudis & impo- PAVL.

lita sit relicta, vel raudo, id est aere vincta.

. . quod . .
FEST. . . aere . .
. . tatum . .
. . ncipa . .
. . eli . .
. . genus . .
. . enim. . .
. . uatq . .
. . uene . .
. . us.M. .
. . crio . .

PAVL. *Rogat*, est consulit populum, vel petit ab eo, vt id sciscat, quod ferat. vnde nos quoque in cõsuetudine habemus pro petere, & orare. Cato in dissuasione, ne lex Baebia derogaretur, ait: hoc potius agã, quod hic rogat.

Rogat, est consulit populum, vel petit ab eo, vt id sciscat, quod ferat.

Rogatio est, cũ populus consulitur de vno, pluribusve hominib. quòd nõ ad omnes pertineat; & de vna pluribusve rebus de quibus, nõ de omnib. sanciatur, nã q̃ in omnes homines, resve populus sciuit, lex appellatur.

FEST. *Rogatio* est, cum populus consulitur de vno, pluribusve hominibus quod non ad omnis pertineat; & de vna pluribusve rebus, de quibus, non omnib. sanciatur. nam quod in omnes homines, resve populus sciuit, *lex* appellatur. Itaque Gallus Aelius ait, inter legem, & rogationem hoc interesse, *rogatio* est genus legis, quae *lex* non continuo ea rogatio est (rogatio) non potest non esse lex, si modo iustis comitiis rogata est.

Romam appellatam esse Cephalon Gergithius, qui de aduentu Aeneae in Italiam videtur conscripsisse, ait ab homine quodam comitae Aeneae, cum enim occupato monte, qui nunc Palatinus dicitur, vrbem condidisse, atque eam Romam nominasse. ¶ Apollodorus in Euxenide ait Aenae, & Lauinia natos Mayllem. Mulum, Romumque atque ab Romo vrbi tractum nomen. ¶ Alcimus ait Tyrrhenia Aeneae natum filium Romulum fuisse, atque eo ortam Albam Aeneae neptem, cuius filius nomine Romus condiderit vrbem Romam. ¶ Antigonus Italicae historiae scriptor ait, Romum quendam nomine, Ioue conceptum vrbem condidisse in Palatio Romae, eique dedisse nomen. ¶ Historiae Cumanae compositor Athenis quosdam profectos Sicyonem, Thespiasque ex quibus porro ciuitatibus, ob inopiam domiciliorum, compluris profectos in exteras regiones, delatos in Italiam, eosque multo errore nominatos Aborigenes, quorum subiecti qui fuerint. Caeximparum viri, vnicarumque virium impetio montem Palatium, in quo frequentissimi consederint, appellauisse a viribus regentis *Valentiam*, quod nomen aduentu Euandri, Aeneaeque in Italiam cum magna Graece loquentium copia interpretatum, dici coeptum *Romam*. ¶ Agathocles Cyzicenarum rerum conscriptor ait, vaticinio Heleni impulsum Aeneam Italiam petiuisse portantem suam secum neptem, Ascanij filiam nomine Rhomam, eamque vt Italia sint Phryges potiti, & iis regionibus maximae, quae nunc sunt vicinae vrbi, primùm omnium consecrasse in Palatio fidei templum. in quo monte postea cum conderetur vrbs, visam esse iustam vocabuli Romae nominis causam, eamque priore, vnde ea locum dedicauisset fidei. ¶ Ait quidem Agathocles complures esse auctores, qui dicant Aeneam sepultum in vrbe Berecyntia proxime flumen Nolon, atque ex eius progenie quendam nomine Romum venisse in Italiam, & vrbem Romam nominatim condidisse. ¶ Callias Agathoclis Siculi qui res gestas conscripsit, arbitratur è manu Troianorum fugientium Ilio capto cuidam fuisse nomen Latino, eumque habuisse coniugem Romam, a quo vt Italia sit potitus, vrbem condiderit, quam Romam appellauisse. ¶ Lembus, qui appellatur, Heraclides, existimat reuertentibus ab Ilio Achiuis quosdam tempestate deiectos in Italiae regiones securos Tiberis decursum peruenisse, vbi nunc sit Roma. vbique propter taedium nauigationis impulsas captiuas auctoritate virginis cuiusdam tempestiuae nomine Romes, incendisse classem, atque ab ea necessitate ibi manendi vrbem conditam ab his, & potissimum eius nomine eam appellatam, a cuius consilio eas sedes sibi firmauissent.

¶ Galatas scribit, cum post obitum Aenae imperium Italiae peruenisset ad Latinum Telemachi, Circesque filium ex Romae suscepisset filios, Remum Romulumque, vrbisque conditae in Palatio causam fuisse appellandae potissimum.

Rom . . . . .
. is . .
. ini . .
. ex . .
. Rom . .
, lac . .
. tos . .
. pler . .
. mito . .
. pepe . .
. . deni.

. deni . . .
. atque . . .
. mam . . .
. omnes p . . .
. nomin . . .
. compressu. . . .
. positos in . . .
. mam mont . .
. sunt edue . .
. minari pot . . 10
. essent procreati . .
. rest: tuisse reg . .
. per auguria decre . .
. naretque ac deorum . .
. mulum vrbem cond. . .
. potius quam Romu . .
. re vocabuli signi . .
. suae ominaretur . .

PAVLVS. *Romam* Romulus de suo nomine appellauit; sed ideo Romam, non Romulam, vt ampliore vocabuli significatu prosperiora patriae suae ominaretur.

FEST. *Romanam* portam vulgus appellat, vbi ex epistylio defluit aqua. qui locus ab antiquis appellari solitus est *statuae Cinciae*, quod in eo fuit sepulcrum eius familiae. sed porta Romana instituta est a Romulo . . in fimo cliuo Victoriae qui locus gradibus in quadram formatus est. appellata autem Romana a Sabinis praecipue, quod ea proximus aditus erat Romam.

PAVL. *Romana* porta apud Romam à Sabinis appellata est, quod per eam proximus eis aditus esset.

FEST. *Romanam* portam ante . .
tatam ferunt, quae fuerit . .
. . . .
Romani. . . .
artificium . . .
coeperunt . . .
is ciuitatibus . . .
omnes, qui nunc . .
sunt institu . . .
manos, alij aiunt . .
magnae ac po . .
in conferendis . .
ros Romanos alij . .
es equitando iactu . .
paribus, paribusque etiam . 50
ludentibus fierent.

PAVLVS. *Romuliae* tribus dicta, quod ex eo agro censebatur, quem Romulus ceperat ex Veientibus.

FEST. . latam Terentius quidem .
. deinde detortam voc .
. credibile, ceterum caus .
. nisse ait Verrius .

Romulum quidam a ficu ruminali, alij quod lupa ruma nutritus est, appellatum esse i- 60

neptissime dixerunt. quem credibile est a virium magnitudine, item fratrem eius appellatos.

Romulus, & Remus a virtute, hoc est a robore PAVLVS. appellati sunt.

Rorarios milites vocabant, qui leui armatura primi praelium committebant; quod, vt ante imbrem fere *rorare* solet, sic illi, ante grauem armaturam quod prodibant, rorarij dicti.

Rorarium vinum, quod rorariis dabatur.

. . . vbi incubare posset FESTVS. auspicij repetendi causa.

Roscij appellabantur in omnibus profecti ar- PAVL. tibus, quod Roscius quidam perfectus vnus in arte sua, id est, comedia iudicatus sit.

. ri solent in . . FEST.
. comoedus in . .
. nihil deesset . .
. de oratore . .
. mense Aug . . .
. quod eodem ill . .
. est. iumenta . .
. omnes horti in . .

Rosea in campo Reatino campus appellatur, PAVL. quod in eo arua rore humida semper seruntur.

. . us appellatur . . FESTVS.
. . ida semper serent. . .

Rotundam aedem Vestae Numa Pompilius Rex Romanorum consecrasse videtur, quod eandem esse terram, qua vita hominum sustentaretur, crediderit, eamque pileae forma esse: vt sui simili templo dea coleretur.

Rotundam faciebant aedem Vestae ad pilae PAVL. similitudinem, quod eandem credebant terram esse.

Rubidus apud Plautum panis vocabatur pa- rum coctus. item scortae ampullae rugosae rubidae dici solent.

. turparum coctus cum . . FESTVS.
. Plautus in Catina . .
. o atque ibi torreto . .
. em scortae ampullae vetustate rugosae, & coloris eiusdem rubidae dici solent.

Ructare, non ructari dicendum est. Flaccus: PAVL. Videres alios ructare, ac respuere pulcherrima superbia. Cicero tamen ructaretur dixit.

. ctare . . . FEST.
. ur pro . . .
. os igi . . .
. scrib . . .
. ceus . . .
. re, ac . . .
. M. Cice . . .
. ructa . . .

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rufuli, Tribuni mili . . .
Consul faciebat . . .
Rutilius Rufus leg.
modic sic enim eleua
bant, qui populo suffr
cognomine Rutili a . . .

PAVL. *Rufuli*, appellabantur Tribuni militū a Consule facti, non a populo, de quorum iure, quod Rutilius Rufus legem tulerat, Rufuli, ac post Rutuli sunt appellati.

Rumen, est pars colli, qua esca deuoratur. vnde *rumare* dicebatur, quod nunc *ruminare*.

FEST. . . qua esca deuoratur .
. . quod nunc ruminare .

PAVL. *Rumentum*, abruptio.

FEST. . . alibus significare vi .
. . oue, dum Anci. .
. . crimen vis canerit .
. . o augurio rumentum .

PAVL. *Rumex*, genus teli simile spari Gallici.

FEST. *Rumex* . . . .
meminit Lucili . . .
tragula . . .

Ruminalis, dicta est ficus, quod sub ea arbore luppa mammam dedit Ramo, & Romulo. mamma autem rumis dicitur. vnde & rustici appellant hedos subrumos, qui adhuc sub mammis habentur.

FEST. . . latum ait Varro .
. . bus, quod sub ea ar .
. . Remo, & Romulo .
. . ma autem rumis di .
. . es sub rimios uo . .
. . alibi autem sunt . .
. . ruminari solitum .

PAVL. *Rumitant*, rumigerantur. Naeuius: Simus alius aliunde rumitant inter se.

FEST. . ntur. vt Nae . . .
. itant inter . . .

PAVL. *Runa*, genus teli significat. Ennius: runata recidit, id est, pilata.

FEST. . nas . . . .
. ae . . .
. Naeui . . .
. uit . . .
. ad . . .
. escen . . .

Rupitias, in XII. significat, damnum dederis.

PAVL. *Rupitia*, damnum dederit significat.

FEST. *Ruri* esse, non aure dicendum. Testis est Terentius in Phormione, cum ait: ruri se continebat, ibi agrum de nostro patre.

Ruscum est, vt ait Verrius, amplius paullo herba, & exilius virgultis, fructibusque nō dissimile iunco, cuius coloris rebus vti mulieres solitae, commemorat Cato Originum libro septimo: Mulieres opertae auro, purpuraque, ars inhaeret diadema coronas aureas russea facie, galbeas lineas, pelles, redimicula.

Ruspari, est quaerere crebro, vt hoc versu indicatur, & ego ibo, vt latebras ruspans timer amaptimas.

PAVL.

Ruspari est cerebro quaerere.

Rustica, vinalia quatuordecimo kalendas Septembris celebrabantur, quo die primum vinum in vrbem deferebant.

Rustica, vinalia appellantur, mensae Augusto

FEST. quartodecimo kalendas Septembris Iouis dies festus, quia Latini bellum gerentes aduersus Mezentium, omnis vini libationem ei deo dedicauerunt. eodem autem die Veneri templa sunt consecrata, alterum ad Circum maximum alterum in luco Libitinensi, quia in ipsius deae tute sunt horti.

Rustum, ex rubus . . .
. . . . .

Ruta, caesa dicuntur, quae venditor possessionis, sui vsus gratia, concidit, tuendoque con raxit.

Rutabulum est, quod rustici in proruendo igne pa is coquendi gratia (vtuntur.) Nonius in Pico: quid ego facerem, otiosi rodebam rutabulum. Naeuius obscenam viri partem describens: vel quae sperat se nuptu am iri adulescentulo, ea licet senile tractet retritum rutabulum.

Rutabulum, a proruendo igne vocatum, quo PAVL panes coquuntur. inuenitur tamen positum & pro vitili membro.

Rutilae, canes, id est, non procul a rubro colo- FEST. re immolantur, vt ait Ate us Capito canario sacrificio pro frugibus deprecandae saeuitiae causa sideris caniculae.

Rutilium, rufum significat, cuius coloris studiosae etiam antiquae mulieres fuerunt, vnde traxerunt cognomine Rutilias, vt indicat frequenter Afranius.

Rutilium, rufum significat, cuius coloris stu- PAVL diosae etiam antiquae mulieres fuerunt. vnde & rutilae dictae sunt.

Rutrum, dictum, quod eo harena eruitur. FESTVS

Rutrum, tenentis iuuenis est effigies in Capitolio Ephebi more Graecorum harenam ruentis exercitationis gratia. quod signum Pompeius Bithynicus ex Bithynia supellectilis regiae Romam deportauit.

S

Sabatina, a lacu Sabate dicta. PAVL

Sabatina . . . . FEST.

Sabini dicti, vt ait Var .
quod ea gens PP. praecipue colat de
σαβάζιος.

Sabini, a cultura deorum dicti, id est ἀπὸ τῶν σέβειν. PAVL FESTVS

Sabini, quod . . . . .
. prouerbium e . .
. Sinnius Capito . .
. ficium propte . . .
. Sabinum at . .
. nam

. nam bis pr . . .
. rumidem .
. facientibus . . .
. in quiete vi . .
. fici religione . .
. in prouerbium . .
. uellent somn . .
. tatem bibendi q . .
. id somnium cap . .
. illud quoque anus . .
. niat, ferè enim quo . .
. animo voluimus . .
. parere solet.

Sator . . . . . .
. m Pomponius . .
. or, quod sicus ea . .
. nomen per M . .
. ductum est Io . .
. leuem modo So .
. tu est Apollo . .

Sacella di . . . .
. . a dijs sacrata sine tecto.

PAVL. *Sacella* dicuntur loca diis sacrata sine tecto.

Sacer mons trans Anienem fluuium vltra tertium miliarium appellatur, qui Ioui fuerat consecratus.

FEST. *Sacer mons* appellatur trans Anienem paullo vltra tertium miliarium, quod eum plebes, cum succellisset a patribus creatis Tribunis plebis, qui sibi essent auxilio, discedentes Ioui consecrauerunt. ¶ *Is homo sacer* est, quem populus iudicauit ob maleficium, neque fas est eum immolari: sed qui occidit, parricidi non damnatur: nā lege tribunic a prima cauetur: *Si quis eum qui ea plebeiscito sacer sit, occiderit: parricida ne sit.* ex quo quiuis homo malus, atque improbus sacer appellari solet. ¶ Gallus Aelius ait *sacrum* esse quocunque modo atque instituto ciuitatis consecratum sit, siue aedis, siue ara, siue signum, siue locus, siue pecunia, siue quid aliud, quod diis dedicatum atque consecratum sit. Quod autem priuati suae religionis causa aliquid earum rerum dedicent: id Pontifices Romanos non existimare sacrum. at si qua sacra priuata suscepta sunt, quae ex instituto Pontificum stato die, aut certo loco facienda sunt: ea sacra appellari, tanquam sacrificium. Ille locus, vbi ea sacra priuata facienda sunt, vix videtur sacer esse.

PAVL. *Sacram viam* quidam appellatam esse existimant, quod in ea foedus ictum sit inter Romulum, ac Tatium, quidam, quod eo itinere vtantur sacerdotes idulium sacrorum conficiendorum causa. Itaque ne eatenus quidem, vt volgus opinatur, sacra appellanda est a regia ad domū regis sacrificuli, sed etiam a regis domo ad lacellum Sireniae & rursus a regia vsque in arcem.

nec appellari debere ait Verrius, sed disiuncte, vt ceteras vias Flaminiā, Appiam, Latinam, vt ne Nouamuiam quidem, sed Nouam viam.

Sacra via in vrbe appellatur, quod in ea foe- PAVL. dus ictum sit inter Romulum & Tatium.

Sacramenta dicitur, quod . . FESTVS.
. ae interposita, ac tum . .
. to dicitur interrogari quia .
. in Q Thermum dex . .
. aerant, ne mala . . .
. scelera nefaria fie . .
. nto traderetur lege est . .

Sacramentum dicitur, quod iusiurandi sacra- PAVL. tione interposita geritur.

Sacramentum aes significat, quod poenae nomen penditur.

Sacramentum aes significat, quod poenae no- FESTVS. mine penditur, siue eo quis interrogatur, siue contenditur. id in aliis rebus quinquaginta assium est, in aliis rebus quingentorum inter eos, qui iudicio inter se contenderent. qua de re lege L. Papinij Tribuni plebis sanctum est his verbis: *Quicunque Praetor post hoc factus erit, qui inter ciues ius dicet, tres viros (capitales) populum rogato, iique tres viri . . quicunque . sa* PAVLVS. *cti erunt sacramenta ex . iudicantoque, eo-* FESTVS. *demque iure sunto, vti ex legibus plebeique scitis exigere, iudicare esseque oportet.* ¶ *Sacramēti* autem nomine id aes dici coeptum est, quod propter aerarij inopiam, & sacrorum publicorum multitudinem consumebatur id in rebus diuinis.

Sacrani appellati sunt Reate orti, qui ex Septimontio Ligures. Siculósque exegerunt. nam vere sacro nati erant.

Sacratae leges sunt, quibus sanctum est, qui quid aduersus eas fecerit, sacer alicui deorum sicut fam.lia, pecuniaque. Sunt qui esse dicant sacratas, quas plebes iurata in monte sacro sciuerit.

Sacratae leges dicebantur, quibus sanctum e- PAVL. rat, vt si quis aduersus eas fecisset, sacer alicui deorum esset cum similia, pecuniaque.

Sacrem . . . . . FEST.
. us vbi iam . .
. ire appel . . .
. ita id adi . . .
. um sit voca . . .
. lescens qui . .
. eneunt ia . . .
. nummum . .
. plari de mea . .
. e. sunt domi . . .
. to aduer . . .
. mum post . . .
. rem in sin . . .
. uando pro . .
. me sacrem . . .

Sacrificulus . . . .
. . qui ea sacra, quae . . .
. . s sueuerant, facit . . .
. . ur post Reges ex . . .
. . utus.

PAVL. *Sacrificulus* Rex appellatus est, qui ea sacra quae Reges facere assueuerant, fecisset.

Sacrima appellabant mustum, quod Libero sacrificabant pro vineis, & vasis, & ipso vino conseruandis. sicut *praemissum* de spicis, quas primum messuissent, sacrificabant Ceteri.

FEST. . . primis fiet . . .
. . crima est . . .
. . at us dicun . . .
. . tum in amphoram . .
. . ifici causa pro . . .
. . quae quasi sacra- . .
. . ero fit, vt prae . . .

Sacrosanctum dicitur, quod iureiurando interposito est institutum, siquis id violasset, vt morte poenas penderet. cuius generis sunt Tribuni plebis, Aedilesque eiusdem ordinis quod affirmat M. Cato in ea, quam scripsit, Aedilis plebis sacrosanctos esse.

PAVL. *Sacrosanctum* dicebatur, quod iureiurando interposito erat institutum, vt qui violasset, morte poenas penderet.

Saeculares ludi apud Romanos post centum annos fiebant, *quia saeculum* in centum annos extendi existimant.

FEST. . . Tarquinij Superbi Regis . .
. . Marti consecraui . .
. . . Cos. quod populus
Romanus in . . .
aram quoque Diti a . . .
extremo Mart . . .
pellatur demissa . . .
vigenti, in qua . . .
R. f. cere fac . . .
& nonagensi . . .
Popillio Laenate . . .
stis furulis est . . .
quod noctibus, ac de
rum post annos u . . .
culares appell . . .
saeculi habetur. . . .

Sagaces appellantur multi, ac sollertis acuminis. Afranius in Brundisina: Qui s tam sagaci corde, atque ingenio vnico. Lucretius lib. II. Nec minus haec animum.
cognoscere . .
etiam canem . . .
inuictus ca . . .
ribus fretus . . .
mulier per . . .
sapiens pro . . .
forsitan prop . . .
cuitandam . . .

Sagaces appellantur sollertis acuminis, vnde etiam canes indagatores sagaces sunt appellati. *Saga* quoque dicitur mulier peritа sacrorum, & vir sapiens, producta prima syllaba propter ambiguitatem cuitandam. PAVL.

Sagmina dicebant herbas verbenas, quia ex loco sancto arcebantur legatis proficiscentibus ad foedus faciendum, bellumque indicendum, vel a sanciendo, id est confirmando. Naeuius: Scabos, atque verbenas sagmina sumpserunt.

Sagmina vocatur verbenae, id est herbae purae, quia ex loco sancto arcebantur a Consule, Praetoreve legatis proficiscentibus ad foedus faciendum, bellumque indicendum. vel a sanciendo, id est confirmando. Naeuius: Ius sacratum Iouis iurandum sanguine. FEST.

Salaciam dicebant deam aquae, quam putabant *salum* ciere, hoc est mare mouere (vnde Ouidius: Nymphaeque salaces.) quo vocabulo poetae pro aqua vsi sunt. Pacuuius: Hinc saeuitiam Salaciae Fugimus. PAVL.
. . . salum ciet, an . . . FEST.
. . . uocabulo poe . . .
. . . Pacuuius . . .
. . . am Salaciae . . .
. . . ueſcimur . . .
. . . . mo vt me . . .
. . . . um ſreptam . . .

Salaria via Romae est appellata, quia per eam Sabini sal a mari deferebant. PAVL.
. . . . iam viam . . . FESTO
. . . a, quae nunc Col . . .
. . . li dicitur . . .
. . . appellabatur . . .
. . . ut ea liceret . . .
. . . lem portari . . .

Salentinos a salo dictos, Cretas, & Illyrios, qui cum Locrensibus nauigantes societatem fecerint eius regionis Italiae quam o . . . .

Salentini a salo sunt appellati. FAVLO

Salias virgines Cincius ait esse conducticias, quae ad Salios adhibebantur cum apicibus paludatae, quas Aelius Stilo scripsit sacrificium facere in Regia Pontifice paludatas cum apicibus in modum Saliorum. FEST.

Salicem idem virgultum genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate crescat, vt salire videatur.

Salinum in mensa pro aquali salinum esse poni ait cum patella: quia nihil aliud sit sal quam aqua. Salinum cum sale in mensa ponere figulis religioni habetur, quod quondam in Esquilina regione figulo, cum fornax plena vasorum coqueretur, atque ille proxime eam conuiatus, supermodum potus somno esset oppressus cum

cum conuiuis suis, praeteriēs quidam petulans ostio patente ex mensa salinum cōiecit in fornacem, atque ita incendio excitato figulus cum suis conciematus est.

Salios saliendo, & saltando dictos esse, quanuis dubitari non debeat, tamen Polemon ait Areada quendam fuisse nomine Salium, quem Aeneas a Mrntinea in Italiam deduxerit, qui iuuenes Italicos ἐνόπλιον saltationem docuerit. At Critolaus Saonem ex Samothrace cum Aenea deos penates, qui Lauinium transtulerit. Saliare genus saltandi instituisse: a quo appellatos Salios, quibus per omnis dies, vbicunque manent, quia amplae ponuntur caenae, si quae aliae magnae sunt, Saliares appellantur.

Salmacis nomine nympha Caeli, & Terrae filia fertur causa fontis Halicarnassi aquae pellandae fuisse Salmacidis, quam qui bibisset, vitio impudicitiae mollesceret, ob eam rem, quod eius aditus angustatus parietibus occasionem largitur iuuenibus petulantibus antecedentium puerorum, puellarumque violandarum, quia non patet refugium. Ennius: Salmaci da spolia sine sanguine, & sudore.

Saltum Gallus Aelius libro secundo significationum, quae ad ius pertinent, ita definit: Saltus est, vbi siluae, & pastiones sunt, quarum causa eae sint quoque. Siqua particula in eo saltu pastorum, aut custodum causa aratur, ea res non peremit nomen saluti, non magis, quam fundi, qui est in agro culto, & eius causa habet aedificium siqua particula in eo habet siluam.

Salua res
. . enex, quare parasiti Apollinis in scaena dicitent, causam Verrius in libro quinto, quorum prima est P littera reddidit. quod C. Sulpicio, C. Fuluio consulibus M. Calpurno Pisone Praetore Vibis faciente ludos subito ad arma exierint, nuntiato aduentu hostium, victoresque in theatrum redierint, soliciti, ne intermissi religionem adferrent, instaurati qui essent, inuentum esse ibi C. Pompinium libertinum mimum magno natu, qui ad tibicinem saltaret. Itaque gaudio non interruptae religionis editam vocem nunc quoque celebrari. At in hoc libro refert Sinnij Capitonis verba, quibus eos ludos Apollinares Claudio, & Fuluio Consulibus factos dicit ex libris Sybyllinis, & vaticinio Marcij vatis institutos, nec nominatur vllus Pomponius, ridiculeque de appellatione parasitorum Apollinis hic causam reddit, cum in eo praeteriisset. Ait enim ita appellari, quod C. Volumnius, qui ad tibicinem saltarit, secundarum partium fue

rit, qui fere omnibus mimis parasitus induceatur. Quam inconstantiam Verrij nostri non sine rubore retuli. PAVL.

Salutaris porta appellata est ab aeda Salutis, quae ei proxima fuit. FESTVS.
. . S porta ap . . .
. , lutis, quod ei . . .
. . utationes uo . . .
. . unc ludi scenicos . . .
. . s primum fecisse C . . .
. . lium M. Popillium. . . .
. . Aediles memoriae . . .
. . historici solebant . . .
. . ino. . hestra dum . . .
. . bulae componeren . . .
. . scaenis. PAVL.

Sambuca organi genus, a quo *sambucistriae* dicuntur. machina quoque, qua vrbs expugnatur, similiter vocatur. Nam, vt in organo chordae, sic in machina intenduntur funes.

Sam . . . . . FESTVS.
genus. a quo Sambi . . . .
dicuntur. per similitu . . . .
eam machinam appella . . .
. . . nt. nam vt in . .
. . . machina funes . .

Samnites ab hastis appellati sunt, quas Graeci σαύνια appellant, has enim ferre assueti erant. siue a colle Samnio, vbi ex Sabinis aduentantes consederunt. PAVLVS.
. militibus nomen . . .
. . s propter genus . . .
. . appellent . . .
. . r Sabinis vere . . .
. . hominum . . . .
. . comio castronio . . .
. . collem, cui nomen . . .
. . . . . .

anates dicti sunt qui supra, infraque Romam habitauerunt, quod nomen his fuit, quia, cum defecissent a Romanis, breui post redierunt in amicitiam, quasi sanata mente. Itaque in XII cautum est. *Vt idem iuris esset Sanatibus, quod fortibus*, id est bonis, & qui nunquam defecerant a populo Romano. FEST.
. ti appella . . . .
. Sulpicius . . . .
. et Opiliu . . . .
. dici inferio . . .
. vt Tiburtes . . .
. populo Tibur . . .
. Tiburti ide . . .
. riorisque loc . . .
. in XII nex . . .
. forti sanati . . .
. id est bonor . . .
. qui & inf . . .
. que sunt . . .

Universidad de Deusto
Biblioteca

. . cos latinos . .
. . egerit secundum .
. . fra Romam in c .
. . eos quae sanati .
. . praeter opinio .
. . set sana uisset q.
. . cisci potuisset no
. . Cincius libro 11.d
. . sulti.ne Valerius
. . in xii.explanati
. . men in eo libro,quem
. . volute inscribi forc
. . duas gentis finitima
. . gem hanc inscrip
. . n vti dius man
. . P.R.haberent
. . ctos, & sana
. . nificare exis
. . tumulti sunt
. . cuit displi
. . sanct forti
. . anati insani

Sanctum
lius quod
at Aelius
videatur e.
plerique autem q.
poena sit multa
se ponetur pro
et sanctio dict
et rogatio qui con

Sanderacam
quod Graeci sa
Naeuius Meru

PAVL. *Sandaraca*,genus coloris. Naeuius: Merula tandaracino ore.

Sanqualis auis, quae offifraga dicitur.

FEST. *Sanqualis auis* a
mentariis augura
ga dicitur,quia in
tutela est.

Sanqualis porta
eoque eodem est nomine

PAVL. *Sanqualis porta* appellatur proxima aedibus Anci.

FEST. *Saperda*,genus pessimi pi cis.
genus pessimi pi
significat C
saperdae cu

Sarcito in XII. Seruius Sulpicius ait significare damnum soluito,praestato.

PAVL. *Sarcito*,damnum soluito.

FEST. *Sardanapalus* rex Assyriorum fuit vnicae luxuriae; inter mulieres, epulasque versatus semper,atque omni tempore.

PAVL. *Sardare* intelligere. Naeuius. Quod bruti nec satis sardare queunt.

FESTVS. intelligere
uius belli Pu

d bruti nec satis

Sardi venales
ior ex hoc natum
detur,quod ludis
fiunt a vicinis
ctio valentium
in qua nouissimus
rimus producitur
senex cum toga praetexta, bullaque aurea, quo cultu Reges soliti sunt esse E corum, qui Sardi appellantur.quia Etrusca genus orta est Sardibus ex Lydia. Tyrrenus enim inde profectus cum magna manu eorum occupauit eam partem Italiae,quae nunc vocatur Etruria. At Sinnius Capito ait Ti.Gracchum Consulem collegam P. Valerij Faltonis Sardiniam, Corsicamque subegisse, nec praedae quidquam aliud, quam mancipia captum, quorum vilissima multitudo fuerit.

Sargus piscis genus, qui in Aegyptio mari fere nascitur. Lucilius: quem praeclarus helops,quem Aegypto sargus mouebit.

Sargus piscis genus in mari Aegyptio. PAVL.

Sarissa,, hasta Macedonica. FESTVS

Sarissa est hastae Macedonicae genus. PAVLVS

Sarpta vineta putata,id est pura iacta: vnde & virgulae abscisae *sarmenta*. *Sarpere* enim antiqui pro purgare dicebant.
dest pura
d ctae in pe
ent esse,quae
inde etiam
res dici pu
ntiqui pro pur

Sarpuntur vineae, id est putantur, vt in XII. *quandoque sarpta donec dempta erunt.*

Sarra, Tyros in ula. PAVL.
uae nunc Epiros. FEST.

Sarte ponebant pro integre, ob quam causam opera publica, quae locantur, vt integra praestentur, *sarta tecta* vocantur. etenim *sarcire* est integrum facere. PAVL.
re in augu
gro ponitur
audire ui
opera pu
ntegra praes
cantur,et.
facere

Sas Verrius putat significare eas teste Ennio, qui dicat in libro primo: Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas cum suas magis videatur significare. sicuti eiusdem libro septimo,fatendum est eam significari, cum ait: nec quisquam philosophia (quam doctrinam Latina lingua non habet sapientia

sapientia,quae peribetur) In somniis vidit prius,quam sam discere coepit. Idem cum ait *sapsam* pro ipsa, nec alia ponit in libro 16. Quo res sapsa loco sese ostentatque iubetque & Pacuuius in Teucro: Nam Teucrum regi sapsa res restibiliet.

PAVL. *Sas*,suas. Ennius: Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas.Sam, eam. Idem Ennius: Neque quisquam philosophiam In somnis vidit prius,quam sam discere coepit Sapsa,ipsa.Idem Ennius: Quo res sapsa loco sese ostentat.

FEST. *Sati*
um in Samnio captum est,quo
eam deduxerunt Triumuiri M. Valerius Coruus,Iunius Scaeua;P. Fuluius Longus ex S.C kal.Ianuariis P.Papirio Cursore,C. Iunio II.Cos.

Satis verbum Verrio melius fuit praeterire,vt mihi videtur,quam tam absurdas opiniones suas de eo recitare; quas sciens praeterij.tam Hercules,quam de Scabro, quod proximum sequebatur.

PAVL. *Satur*,& vir,& caro non habent.

Satura,& cibi genus ex variis rebus conditum est,& lex multis aliis legibus conferta. Itaque in sectione legum adscribitur: *neue per saturam abrogato,aut derogato.* T. Annius Luscus in ea, quam dixit aduersus Ti.Gracchum: Imperium quod plebes *per saturam* dederat. id abrogatum est. & C. Laelius in ea,quam pro se dixit:dein postero die,quasi *per saturam* sententiis exquisitis,in deditionem accipitur.

FEST.

Satura, & cibi genus dicitur ex variis rebus conditum:& lex multis aliis conferta legibus:& genus carminis,vbi de multis rebus disputatur.

Saturnia Italia,& mons, qui nunc est Capitolinus,Saturnius appellabatur, quod in tutela Saturni esse existimantur. Saturnij quoque dicebantur, qui castrum in imo cliuo Capitolino incolebant,vbi ara dicata ei deo ante bellum Troianum videtur, quia apud eam supplicant apertis capitibus. Nam Italici auctore Aenea velant capita;quod is, cum rem diuinam faceret in littore Laurentis agri Veneri matri, ne ab Vlysse cognitus interrumperet sacrificium, caput adoperuit,atque ita conspectum hostis euitauit.

Saturno dies festus celebratur mense Decembr;quod eo aedis est dedicata & is culturae agrorum praesidere videtur, quod etiam falx est ei insigne. versus quoque antiquissimi,quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur, Saturnij appellantur, quibus & a Naeuio bellum Punicum scriptum est & a multis aliis plura composita sunt.qui deus in Saliaribus Saturnus no-

minatur,videlicet a Sationibus.
. . . sacrificium fit cap
. . . Metellus Pont.
. . . set adesset,vt eum
. . . pici Ser.F.inaug
. . . ret se sacra sibi sam
. . . plicandum esse capite
. . . esset futurum.vt cum ap
. . . facienda esset.Pont
. . . Claudius prouocauit
. . . tifici esset,Claudius f
. . . Saturno sacra fecit re
. . xum Tarpeium appel
. . tis,qui ob sepultam Ta
. . eum montem Sabinis
. . nominatus est vel
. . L.Tarpeius Romulo
. . tas virgines aduers
. . xum est denoxi poenae
. . noluerunt funestum locum
. . Capitolij coniungi.

Scaeuam volgus quidem & in bona,& in mala reuocat:cum aiunt bonam & malam.
. . . in mala pone
. . . apud Graecos c
. . . pro sinistro sca
. . . tius in belli Hi
. . . sentit scaeui
. . obit penitus

Scaeua res dicitur,mala:quasi siniſtra. σκαῖον enim Graece siniſtrum dicitur. PAVL.

Scandulaca genus herbae frugibus inimicae, quod eas velut hedera implicando necat.

Scandu . . . . FESTVS.
. . inimicae,quod eas
. . necat

Scaptensulae locus vbi argentum effoditur in Macedonia dictus a fodiendo.namq;Graece σκάπτειν effodere dicitur. Lucretius: Quales exspiret scaptensula subter odores. PAVL.

Scapten . . . . FEST.
. . . in Macedoni
. . quod est Graece σκάπτ.
. . lis expiret Scap.

Scaptia tribus a nomine vrbis Scaptiae appellatur. PAVLVS.

S.
mine vrbis Scaptiae . . . FEST.
iucolebant.

Scelerata porta,quae & Carmentalis dicitur, vocata, quod per eam sex & trecenti Fabij cum clientium millibus quinque egressi aduersus Etruscos ad amnem Cremeram omnes sunt interfecti.

Scele . . . . . FEST.
ellatur a quibusdam
orant,quod ei proximum Car
rata autem, quod per eam

Universidad de Deusto
Biblioteca

clientium millibus . . .
truscos ad amnem . .
fecti. qua ex cau . . .
trare, egredive . . .
Sceleratus campus app . . .
linam, in quo virgin . . .
fecerunt, defossae sunt . .
. . appellatur antea attria . .
. . bonius, cui negotium da . .
. . conquireter sacella. at . .
. . curauit. quia in eo loco . .
. . sacellum fuit. quod ignora .
. . vt quidam fulgur conditum . .
. . fas est integi. semper forami .
. . to caelum patet.

PAVL. *Sceleratus* campus appellatur proxime portam Collinam, in quo virgines Vestales, quae incestum fecerunt, viuae defossae sunt.

Sceleratus vicus Romae appellabatur, quod cum Tarquinius Superbus interficiendum curasset Seruium Regem socerum suum, corpus eius iacens filia carpento superuecta sit properans in possessionem domus paternae.

FEST. *Sceleratus* vi . . . . .
quod cum Tarquinius Superbus interficie . . .se: Ser. Tullium Regem soce . . . . .
. . , nto superuecta est pro . .
. . , domus paternae.

Scena ab aliis, a quibusdam scena appellatur dolabra pontificialis.

PAVLVS. *Scina*, siue sacena, dolabra Pontificalis.

FEST. *Scenam* genus . . . . .
manifestum est, sed futurum securis an dolabra sit ambigitur quam Cincius in libro, qui est ei de verbis priscis, dolabram ait esse Pontificiam. Liuius in Lydio : corruit, quasi ictus scena. haud multo secus.

Scensas . . . . .
nunc cenas, quae auiem . .
habebant & pro ceni . . .

PAVLVS. *Scensas* Sabini cenas dicebant. quae autem nunc prandia sunt, cenas habebant, & pro cenis *vespernas* appellabant.

Sthedia genus nauigij inconditum, id est, trabibus tantum inter se nexis factum. vnde mala poemata schedia appellantur.

FEST. . . a genus nauigij . . .
. . se connexis fac . . .
. . ferunt. post amissam . .
. . us quoq; poemata . .
. . is perfectis, qui essent . .
. . um dixit, qui schedium fa . .

Schoeniculas app . . .
trices Plautus propter vsum vng . .
quod est pessimi generis, itaq. . .
. . . iraculae cum extritis . .
. . . idem. pro sedas, pistorum .
. . . miseras schoeno dili . .

. . . . as . .

Schoeniculae appellantur meretrices, propter vsum vnguenti schoeni, quod est pessimi generis. PAVL.

Scholae dictae sunt ex Graeco σχολάζω, a vacatione, quod ceteris rebus omissis vacare liberalibus studiis pueri debent. FEST.

Scholae dictae sunt non ab otio, ac vacatione omni, sed quod ceteris rebus omissis, vacare liberalibus studiis pueri debent. vt etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne tristi aliquo nomine fug . .
nerae . . . . .

Scirpus est id, quod in palustribus locis nascitur leue, & procerum, vnde tegetes fiunt. inde prouerbium est in eas natum res, quae nullius impedimēti sunt. in scirpo nodum quaerere. Ennius: Quaerunt in scirpo, soliti quod dicere, nodum. & Plautus in Aulularia: quasi pueri, qui nare discunt, scirpo induetur ratis Nonius in Phoenissis: sume arma, id est an occidam claua scirpa. PAVL. FEST.

Scisco, sententiam dico.

Scitu plebei appellantur ea, quae plebs suo suffragio sine patribus iussit plebeio magistratu rogante.

Scitum populi . . . . .
. . tus patricius . . .
. . fragiis iussit . . .
. . ex patribus, et . .
. . am leges scrib . .
. . tum est, quod TR. . .
. . gauit, id est consu . .
. . plebes autem est . .
. . praete: patricios . .
. . bona facie. alias bonis .
. . poetis vsurpantur. Te .
. . latis, inquit, scita, et .
. . menon. At scias, quam scite .
. . vt Ennius in libro sexto: Lumen .
. . scitus agaso . . .

Scorta appel . . . .
etudine rusticorum . . .
quos solebant di . . .
delicularum omnia . . .
appellantur . . . .
tenorum ab iisdem . . .
esse ait.

Scorta appellantur meretrices, quia, vt pelliculae, subigantur omnia namque ex pellibus facta *scortea* appellantur. *Scortes*, id est pelles testium arietinorum ab eisdem pellibus dictae. PAVLVS.

Scorteum pelliceum, in quo sagittae reconduntur, appellatum ab eadem causa, qua scortum. σκύτος enim Graece pellis dicitur. vnde *scuticae*, & *scuta*, quia non sine pellibus sunt.

. . . tum vocabatur . . . FEST.

. . recunduntur ab ea. . .
. . quia pellibus nomen a. . .
. . Scyticae, & scuta . . .
. . . . . .

raptae dicebantur nugatoriae, ac despiciendae mulieres, vt ait Verrius ab iis, quae *screa* idem appellabant, id est quae quis excreare solet, quatenus id faciendo se purgaret. Titinius in Prilla: rectius mecastō, Piculetae Postumae Lectum hodie stratum vidi scraptiae muli.

PAVL. *Scraptae* nugatoriae, ac despiciendae mulieres.

FESTVS. *Scribas* proprio nomine antiqui, & librarios, & poetas vocabant. at nunc dicuntur scribae qui idem librarij, qui rationes publicas scribunt in tabulis itaque, cum Liuius Andronicus bello Punico secundo scripsisset carmen, quod a virginibus est cātatū. quia prosperius respublica populi Romani geri coepta est, publ. adtributa est (&) in Auentino aedis Mineruae, in qua liceret scribis, histrionibusque consistere, ac dona ponere in honorem Liuij, quia is, & scribebat fabulas, & agebat.

Scriptum lapidem esse ait, & ita vocari, Antistius Labeo in agro Menullino, vbi druidam rem facerent.

Scripturarius ager publicus appellatur, in quo vt pecora pascantur, certum aes est. qua publicanus ser bendo conficit rationem cum pastore.

PAVL. *Scrupi* dicuntur aspera saxa, & difficilia attrectatu, vnde *scrupulosam* rem dicimus, quae aliquid in se habet asperi.

FESTVS. . . saxa, & difficil . . .
. . ri insuetae, aut . . .
. . lere: Ennius in Ar . . .
. . tra saxa, atque hos . .
. . vnde scrupulosam . .
. . in se a pera. Corne . .
. . tiii. Hic tum iniectus . .
. . et quaedam dubitatio . .

Scurrae vocabulū Verrius ineptissime aut ex Graeco tractū ait, quod est σκοπεῖν; aut a sequendo: cui magis adsentitur, quod & temnioris fortunae homines, & ceteri alioqui, qui honoris gratia prosequerētur quēpiam, non antecedere, sed sequi sint soliti. quia videlicet dicat Lucilius; Cornelius Publius noster Scipiadas dicto, tempusque intorquet in ipsum. Ori, & deliciis, lucrefictae, atque cinaedo. Et sectatori adeo ipsi suo quo rectius dicas. Ibat forte domum, sequimur multi, atque frequentes. Cum secutos videri velit, eo eorum iurga, non ob assuetum officium.

PAVL. *Scutilum tenue*, & macrum, & in quo tantum ex lis pellicula cernitur.

FEST. *Scus* . . . . .
Graeco. vt cum dicim . . .

lem aliquem dem . . .
pompa aliud d . . .
tilum de seruti . . .
qui virtute p . . .
scuti locum eo . . .

Sed pro sine inueniuntur posuisse antiqui. PAVL.

Secespita cultrum ferreum oblongum manubrio eburneo, rotūdo, solido, vincto ad capulum auro, argēto que, fixo clauis aeneis, aere Cyprio, quo Flamines, Flaminicae virgines, Pōtificesque ad sacrificia vtebantur. dicta autem est *secespita* a secando.

Secespitam esse Antisti . . . FESTVS.
. . ferreum oblongum mani . .
. . o solido vincto ad ca . .
. . fixum clauis aeneis ae . .
. . nes Flaminicae virgi . .
. . crificia vtuntur, ea . .
. . a in sacrario vtuntur . .
. . rediculo aeneo olim . .
. . nubae relictae sunt . .
. . tangere licet est . . .
. . sed & aliis in locis, et . .
. . quaedam ita secespitae di . .

Secespitam alij securim, alij dolabram aeneam alij cultellum putant. PAVLVS.

Secessiones, narrationes.

Sectum libum est, quod secespita secabatur. FEST.
. . . est, quod secespita secatur: . .
. . . ae sole at necessariis sa . .
. . . . . .

Seclusa sacra dicebantur, quae Graeci mysteria appellant.

Secordiam quidam pro ignauia posuerūt. Caro pro stultitia posuit. compositum autem videtur ex se, quod est sine, & corde. PAVL.
. . am quidam . . .
. . M. Cato pro . . . FESTVS.
. . VII. cum ait . . .
. . mensam t . . .
. . ne quid neg . . .
. . retur compos . . .
. . quod est sine . . .

Sectarius verui x. qui gregem agnorum praecedens ducit. PAVL.

Sectio, persecutio iuris.

Sectores, & qui secant dicuntur: & qui empta sua persequuntur.

Secunda res non a numero dicuntur, sed quia vt velimus, sequantur.

Secus, aliter, haud secus, non aliter.

Secus Valgius putat ex Graeco quod est ἐκάς dictum: absurde scilicet. significat enim aperte aliter exemplis omnium fere, qui eam vocem vsurpant. FESTVS.

Sedeculum, sedile. PAVL.

Sedum, alij *sadū*, appellat herbā, quā Opillius Aurelius seruum vocari ait, eāque in tegulis seri. nec quamobrem id fiat, indicat. FEST.

Seges dicitur ea pars agri, quae arata: & con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sita est a serendo videlicet.

Segesta, quae nunc appellatur oppidum in Sicilia est, quod videtur Aeneas condidisse præpositio ibi Egesto, quia eum Egestam nominauit. Sed præposita ei S. littera, ne obsceno nomine appellaretur, vt factum est in *Maleuento*, quod Beneuētum dictum est, & in *Epidamno*, quod vsurparunt Dyrrachium.

Segnitia . . . . .
. .honestum. Terentius . .
. .segnitiae, neque socor . .

PAVLVS. *Segnitia* dicitur, quod sine nitendo quid vtile, aut honestum. Terentius: Enimuero Daue nihil loci est segnitiae, neque socordiae.

Seliquastra, genus sedillum.

FEST. *Seliquastra* sedilia antiqui generis appellātur D. littera in L. conuersa, vt etiam in sella factum est, & subsellio, & solio, quæ non minus a sedendo dicta sunt.

Sellae curulis locus . . . .
. .ictori posteriusque. . .
xime sacellum Mer . . .
ciebant specta . . . .

PAVL. *Sementinae feriae* fuerunt institutae, quasi ex iis fruges grandescere possint.

Semis, semodius, semuncia ex Graeco trahūtur sicut & alia nonnulla, quæ S. litteram pro aspiratione eorum habent, vt ἑπτά septem, ὕλη silua, sic ista ab eo, quod illi dicunt ψῆμυ, declinata sunt.

FEST. *Semis*, semodi. . . . .
. . .tione ex Grae , . .
. . .litteram pro . . .
. . .habent, vt . . .
. . .siluae. sic . . .
. . .ου dicunt . . .

Sempronia horrea, qui locus dicitur, in eo fuerunt lege Gracchi, ad custodiam frumenti publici.

Senacula tria fuisse Romae, in quibus Senatus haberi solitus sit, memoriae prodidit Nicostratus in libro, qui inscribitur de Senatu habendo. vnum, vbi nunc est aedis Concordiae inter Capitolium & forum, in quo solebant magistratus D. T. cum senioribus deliberare. alterum ad portam Capenam. Tertium citra aedem Bellonae in quo exterarum nationum legatis, quos in vrbem admittere nolebant, senatus dabatur.

PAVL. *Senaculum* locus Senatorum.

FEST. *Senatores* a senectute dici satis constat, quos initio Romulus elegit centum, quorum consilio Rempublicam administraret. Itaque etiam patres appellari sunt, & nunc cum senatores adesse iubentur, quibusque in senatu sententiam dicere licet. quia ij qui post lustrum conditum ex iunioribus magistratum ceperunt, & in senatu sententiam dicunt, & non vocantur senatores ante, quam in senioribus sunt censi.

Senatus decretum a consulto Aelius Gallus sic distinguit, vt id dicat particulam quandam esse senatusconsulti, vt cum prouincia alicui decernitur, quod tamen ipsum senatusconsulti est.

Senis crinibus nubentes ornantur, quod is ornatus vetustissimus fuit. quidam quod eo Vestales virgines ornentur, quarum castitatem viris suis spondoe . . . a ceteris.

Senium a senili acerbitate, & vitiis dictum. posuit Caecilius in Hymnide: Sine suam senectutem ducat vtique ad senium sorbitio.

Senonas, Gallos, Verrius ait, existimari appellari, quia noui venerint ex transalpina regione . . . ξένους postea Seno . .

Sentes, cum constet esse spinas, & Afranius in Abducta dixerit: quam sentícosa verba pertorquet turba, pro spinosis accipi debet.

Sētinare, satagere, dictum a sentina, quia multam aquam nauis cum recipit, periclitatur. Caecilius in Aethrione: cum Mercurio capit consilium, postquam sentinat satis.

Sētinare, satagere, dictum a sentina nauis, quā quis vt aqua liberet, euacuare contendit. Itaque sentinare, subtiliter periculum vitare. Caecilius Capit consilium, postquam sentinat satis.

Seplasia . . . . .
. .uo plurimi vnguenta . .
. .cuius meminit Cicero. Seplasiam.
. .audiebam te, vt primum aspe . .
. . Consulem repudiauit . .
. . .septem stellae appel . .
. . .bus iunctis, quos trio . .
. . .appellent, quod tunc . .
. . .quasi tertiones . .
. . .quod id astrum Grae . .
. . .parrem quandam . . .
. . .Ennius. supera . . .
. . .et physici eum sum . .
. . .conten..tem . . .
. . .aiunt quod ita sunt . .
. . .ut ternae proxim . . .
. . .trigona.

Septimontio, vt ait Antistius Labeo hisce mōtibus feriae. Palatio, cui sacrificium, quod sit, *Palatuar* dicitur. Vellae, cui item sacrificium. Faguali, Suburae, Cermalo, Oppio, Coelio monti, Cispio monti. Oppius autem appellatus est, vt ait Varro Rerum humanarum libro octauo, ab Opita Oppio Tusculano, qui cū praesidio Tusculanorum missus ad Romam tuendam, dum Tullus Hostilius Velos oppugnaret, consederat in carinis, & ibi castra habuerat. similiter Cispius a Laeuo Cispio

Cispio Anagnino, qui eiusdem rei causa eā partem Esquiliarum, quae iacet ad vicum patricium versus, in qua regione est aedis Mefitis, tuitus est.

PAVL. *Sacrificium*, quod fiebat Romae in monte Palatino, Palatuar dicebatur.

Septimonium appellabant diem festum, quod in septem locis faciebant sacrificium, Palatio, Velia, Fagutali, Subura, Cermalo, Coelio, Oppio, & Cispio.

FESTVS. . . .pellatur mense . . .
. . .astis agonalia . . .
. . .ntibus fiunt sa . . .
. . .Fagutali, Subura . . .
. . .Cispio . . .
. . .chrum est, vt ait Gallus Ael . .
. . .mortuus sepultus est. quod ant. .
. .labant his quę cippis aut alip. .
. .tui causa designatus est intra . .
. .pultura est facta.

Se quamque, seorsum quanque.
. .is dicitur, qui inter aliquos . .
. .inter eos conuenerit . .
. .quid vt ei reddat, qui id . .
. .stiterit. Cato in ea ora . .
. .de indigitibus. sinunt . .
. .vt bona rapiant, aut . .
. .sequestro dent & Pla . .
. .sie sequestro mihi data.

Serilla Verrius appellari putat nauigia Istrica. ac Liburnica, quae lino, ac sparto condensantur, a conserendo, & contexendo dicta quia dicat Pacuuius in Niptris: nec vlla subeus cohibet compagem aluei: Sed suta lino, & sparteis serillibus. cum ἀπεφραγικῶς, ficto vocabulo vsus sit pro funiculis, qui sparto conseruntur.

PAVL. *Serilla* nauigia Istrica, quae lino, ac sparto condensantur. a conserendo, & contexendo dicta.

Serius Attius a sero comparauit. ait enim: Ne, si forte paulo, quam tu, veniam serius.

FESTVS. *Serius* a sero videtur dictum. Attius in Amphitryone: Ne, si forte paulo, quam tu, veniam serius.

Seró sapiunt Phryges, prouerbium est natum a Troianis, qui decimo denique anno velle coeperant Helenam, quaeque cum ea erant rapta, reddere Achiuis.

PAVL. *Serpsit* antiqui pro serpserit vsi sunt. vnde *serpulae* dictae, quas nunc serpentes dicimus, ex Graeco, quod illi ἕρπετα, nos pro aspiratione eorum S littera posita, vt ἕξ, sex, ἑπτά, septem.

FEST. . . .antiqui pro serpserit . .
. . .ulae dictae, quas nunc ser . .
. . .e eo, quia illi ἕρπετα, nos . .
. . .S. littera posita, vt .

Serpula serpserit, ait (idem) Messalla, serpens intepserit.

Serra praeliari dicitur, cum assidue acceditur, recediturque, neque vllo consistitur tempore Cato de re militari: siue forte opus sit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turribus, aut serra, vti adoriare.

Serra praeliari dicitur, cum assidue acceditur, recediturque, neque vllo tempore consistitur. PAVL.

Sertorem quidam putant dictum a prendendo, quia cum cuipiam afferat manum educendi eius gratia ex seruitute in libertatē, vocetur *adsertor*, cū verisimilius sit dictū, qui fereret quid, ac potius adsertorem a serendo cepisse nomen, cum aliquem serat petendo in libertatem eandem, qua ipse sit, id est iungat: quia fruges cum seruatur, terrae iungit. quod totum Verrius ἀπὸ τύχης introduxit. FESTVS.

Seruilius lacus appellabatur, eo, qui eū faciendum curauerat in principio vici iugari cōtinens basilicae Iuliae, in quo loco fuit effigies hydrae posita a M. Agrippa. FESTVS.

Seruilius lacus Romae a conditore vocatus.

Seruorum dies festus erat Idibus Augusti: quia eo die Rex Tullius filius ancillae (natus est.) PAVLVS.

Seruorum dies festus vulgo existimatur Idibus Augusti, quod eo die Ser. Tullius natus serua aedem Dianae dedicauerit in Auentino, cuius tutelae sint serui, a quorum celeritate fugitiuos vocent *seruos*. FEST.

. . . .in carmine app-
. . .elopia pro sedilibus di-
. . . dhuc in consueru-
. . .

Sestertius dicitur quarta pars denarij. quo tēpore is decussis valebat, id est dupondius.

. . . .

Sestertius dicitur quarta pars denarij, quo tempore is decussis valebat, id est dupondius & semis. PAVL.

Sestertij no . . . . . FESTVS.
. .dupondij, & semissis . .
. .tertius, sed auctos esse . .
. .apud antiquos autem . .
. .rant & valebant . .
. .ti, bigati, quinquessis . .
. .est numerum aeris perduct. .
. .minia minus soluendi . .
. .tur P.R.

Sex millium, & ducentorum hominum primus C. Marius conscripsit legionem, cum antea quattuor milliū fuisset, vnde etiam appellabatur quadrata. PAVL.

Sex suffragia appellantur in equitum centuriis quae sunt adiectae ei numero cēturiarū quas Priscus Tarquinius Rex cōstituit. FEST.

Sex Vestae sacerdotes constitutae sunt, vt populus pro sua quaque parte haberet ministram sacrorum. quia ciuitas Romana in-

sex est distributa partis in primos, secundosque Titienses, Rammes, Luceres.

Sexagenarios . . . .
. . cuius causam Mani . .
. . qui incoluerint . . .
. . hominem sexaginta . .
editi patri, quot . . .
. . q facere eos de . . .
. . ulis, sed religio . . .
. . cirpeas hominum es. . .
. . modo mittere . . .
. . t, morante in Italia . .
. . ius comitum habitaue . .
. . am haberi, atque Arga . .
. . querint atui quorum pro . .
. . am redintegrari eo ge . .
. . a legatum quendam Arga . .
. . is Romae moratum esse his, vt. .
. . t. institutum a sacerdotibus, vt . .
. . scirpea ex omnibus, cumque publicae
. . ntiauisset, per flumen, ac mare in patriam remitteretur. Sunt, qui dicant, post vrbem a Gallis liberatam ob inopiam cibatus coeptos sexaginta annorum homines iacii in Tiberim; ex quo numero vnus filij pietate occultatus saepe profuerit patriae consilio sub persona filij. id vt sit cognitum, ei iuueni esse ignotum. & sexagenariis vita concessa. latebras autē eius quibus arguerit senem, id est cohibuerit, & caelauerit, sanctitate dignas esse visas. ideoque, *Arcae* appellata. Sed exploratissimum illud est causae, quo tempore primum per pontem coeperunt comitiis suffragium ferre iuniores, conclamauerunt, *vt de ponte deijcerentur sexagenarij*, qui iam nullo publico munere fungerentur, vt ipsi potius sibi, quam illi deligerent imperatorem. Cuius sententiae est etiam Sinnius Capito. Vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmauit Afranius in Repudiato.

Sextantarij asses in vsu esse coeperunt ex eo tempore, quod propter bellum Punicum secundum, quod cum Hannibale gestum est, decreuerunt patres, vt ex assibus, qui tū erant *librarij*, fierent sextantarij, per quos cum solui coeptum esset, & populus aere alieno liberaretur, & priuati, quibus debitum publice solui oportebat, non magno detrimento adficerentur. Septuennio quoque (anno) vius est, vt priore numero, sed id non permansit in vsu, nec amplius processit in maiorem.

Sexus aliter significat sexu, natura, habituque ex Graeco, quam illi vocant σχῆμα. Afranius in Priuigno sic agit: orbus virili sexu adoptauit sibi. Pacuuius in Atalanta: Triplicē virili sexu patrum procreat.

PAVLVS. *Sexus* natura, vel habitus, ex Graeco σχῆμα vo

catur.

Sibinam appellant Illyrici telum venabuli simile. Ennius: Illyrici restant sicis, sibinisque fodentes.

Sibus, callidus, vel acutus.

Sic versantu . . . . FEST.
fune voluit eodem non . . .
. . . pellant Dolonem . .
. . . cation maius . . .
. . . Capito velut se . . .
. . . lone iuteriotis . . .
. . . orte moroque cum ait . .
. . . L. Terentio Tusciui . .
. . . iuum de saxo Tarpeio . .
. . . uenisset commissatum, quod . .
. . . er coactus . . .

Sicilicos hastarum spicula lata. Ennius: Incedit veles vulgo sicilibus latis. PAVL.

Sicilicum dictum, quod semunciam secet.

Sicyonia genus calciamenti. Lucilius: Et pedibus laeua sicyonia demit honesta.

Si fus . . . . . FEST.
. . .is ipsis id quod Graece .
. . .geriualicia sic est .
. . .c populum. Ser. Sulpi. .
. . .tani, paganiue si .
. . .donec eam inter se .
. . .s iudicatio esto .

Signa, vt rerum, ita . .
. . .aut lapides, aut f . .
. . .adhuc aliqua, et . .
. . .panrur etiam, sed po . .
. . .simulacra ad effi . .

Signare significat modo scribere, modo anulo signa imprimere, modo pecora signis notare. PAVL.
. . .ri dicitur signis notare . FEST.
. . .sed antiqui eo pro scribe .
. . .re, & consignare .
. . .ere, & consecri .

Silatum antiqui pro eo, quod nunc ientaculū dicimus, appellabant, quia ieiuni vinum sili conditum ante meridiem obsorbebant. PAVL.
. . .pro eo quod nunc ientaculum dicimus . . quia ieiuni vinum solicon. FEST.
. . obsorbebant.

Silere tacere significat ficto verbo ad S. litteram, quae nota silentij est. PAVL.

Silere, tangere. FEST.
. . .a S. littera, quae ini .
. . .dici, vbi qui post mediam .
. .candi causa ex lectulo suo si .
. .er liberatus a lecto in solido .
. .letque ne quid eo tempore deiciat.
. .le in lectum reposuit, hoc enim est.
. .entium, omnis vitij in auspiciis vacui
. .tas. Veranius ait, non vtique ex lecto, sed ex cubili, ne rursus se in lectum reponere necesse esse.

Silicernium

PAVLVS. *Silicernium* erat genus farciminis, quo fetu familia purgabatur. dictum autem silicernium, quia, cuius nomine ea res instituebatur, is iam silicem cerneret. Caecilius. credidi silicernium eius me esse esurum.
FEST. . . nebris quam . .
. . ocant, sed . .
. . errius existi . .
. . uod nos farci . .
. . letum familia , .
. . omine ea res . .
. . s iam silentium . .
. . olostate Cre . .
. me esse esurum .

Siluij sunt appellati Albani Reges, a Lauiniae filio, quem post excessum Aeneae grauida relicta timens periculum, & suae vitae, & eius, quem vtero gerebat, in siluis latens enixa est. qui restitutus in regnum est post mortem Ascanij praelatus Iulo fratris filio, cum inter eos de regno ambigeretur.

Silus appellatur naso sursum versus repando. vnde galeae quoque a similitudine sileae dicebantur.

Simpludiarea funera sunt, quibus adhibentur D. T. ludi, corbitoresque quidam ea dixerunt esse, quibus neutrum genus interesset ludorū. dam indictiua sunt, quibus adhibentur non ludi modo, sed etiam desultores, quae sunt amplissima.
PAVL. *Simpludiarea* funera, quibus ludos adhibebāt.

Simpulum vas paruum, non dissimile cyatho, quo vinum in sacrificiis libabatur. vnde & mulieres rebus diuinis deditae *simpulatrices* dicuntur.

Simultas, id est, odium, dicta ex cōtrario, quia minime sint simuul. potest & a simulatione dicta existimari, quia simulare loquuntur ad inuicem.
FEST.

Sinciniam, santionem solitariam.
. . . in prouerbio dici solet
. . . sine vlla incommoda appendice; quod olim sacra non solum publica curiosissime administrabant, sed etiam priuata. relictusque heres sic pecuniae etiam sacrorum erat; vt ea diligentissime administrare esset necessarium.

Sinistrae aues, sinistrumque est sinistrinum auspicium, id est, quod sinat fieri. Varro libro quinto Epistulicarum quaestionum, ait; a deorum sede cum in meridiem spectes, ad sinistram sunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes: factum arbitror, vt sinistra meliora auspicia, quam dextra esse existimentur. idem fere sentiunt Sinnius Capito, & Cincius.

Sinistrum in auspicando significare ait Ateius Capito, laetum & prosperum auspicium, at silentium dubij duntaxat vacat

vitio: igitur silentio surgere cum dicitur, significat non interpellari, quo minus rem gerat, ad sinistrum hortari quoque auspicia ad agēdum quod animo quis proposuerit.

Siparium genus veli mimicum.

Si . . . . PAVL.
utuntur, dictum ait . . . FEST.
mento quod vocetur . . .

Siremps dicitur, quasi similis res ipsa. habetur hoc in libris Catonis. PAVL.
. . ponitur pro eadem, vel proinde . FEST.
. . Cato in dissuadendo le . .
. . licta est, & praeterea rogas .
. . ea si populus condemnaue .
. . fiet, quasi aduersus le . .

Sisitem Iunonem, quam vulgo *Sospitem* appellant, antiqui vsurpabant, cum ea vox ex Graeco videatur sumpta, quod est σώζειν.

Sistere fana cum in vrbe condenda dicitur, significat loca in oppido futurorū fanorum constituere, quod Antistius Labeo ait, in commentario quintodecimo Iuris Pontificij, fana sistere esse lecti sisternia certis locis & diis habere.

Sistere fana cum dicerent, significabatur lectisternia certis in fano locis componere. PAVL.

Sobrinus est patris mei consobrini filius, & matris consobrinae filius.

Sobrinus est, vt ait Gallus Aelius, patris mei consobrini filius, & matris meae consobrinae filius, semina iisdem de causis appellat fratrem & fratrē patruelem, & consobrinum, & propius consobrino, & sobrina. iidem gradus in sobrina quoque sunt. FEST.

Sobrium vicum . . .
er Aelius quod . . .
locus, neque caut . . .
aliquod in eo n . . .
vino solitum . . .

Sobrium vicum Romae dictum putant, vel quod in eo taberna nulla fuerit; vel quod in eo Mercurio lacte, non vino supplicabatur. PAVL.

Sodales dicti, quod vna sederent, & essent: vel quod ex suo dapibus vesci soliti sint: vel quod inter se inuicem suaderent, quod vtile esset.

Sodalis . . . . .
tant, quod vna . . . FESTVS.
. . alij, quod ex suo .
. . alij quod inter se .
rent, quod vtile es .
. . crebro congre vocan .
. . vocabulo, quod est .

Sodes, si audes, vti si . . .
pro in loco. Terentius . . .
sodes, quis heri Chry . . .

Sodes, si audes; vti *sis*, pro si vis; & *illico* pro in loco. Terentius in Andria: Dic, sodes, quis heri Chrysidem habuit. PAVL.

Universidad de Deusto
Biblioteca

FEST. *Solari* sine praepositione dixisse antiquos, testis est Pacuuius, cum ait: solatur, auxiliatur, hortaturque me.

Solatum genus morbi, maxime a rusticantibus dicitur, cuius meminit etiam Afran
. . arquato Medo . .
. . tigine . . .

PAVLVS. *Solatum* genus morbi.

Solea, vel ea dicitur, quae solo pedis subiicitur, vel genus piscis, vel materia robusta, super quam paries craticius extruitur.

Solea, vt ait Verrius, est non solum ea, quae solo pedis subiicitur, sed etiam pro materia robusta, super quam paries craticius extruitur.

FESTVS. *Solicitare* quidam dictum putant vel . .
. . ex suo loco, ac sententia .
. . quin significet locum, quis .
. . quoque dicantur loca pa .

PAVL. *Solicitare* est solo citare, id est, ex suo loco mouere. *solum* autem quin significet locum, quis dubitet? cum *exules* quoque dicantur loco patriae suae pulsi.

FEST. *Solida* sella at . . . .
iubetur, cum mane sur . . .
lauit quod antiqui expresse .
riore parte excauat . .
ciebant sedes, quas s . .
in his nihil erat con . .
bant, inquit Verrius, quod .
absurde, vt mihi videtur .
sit totum ait dictum solidum. . .

Solino idem ait esse consulo.

Solino intelligitur consulo.

Solipunga genus bestiolae maleficae, quod acrius, concitatiusque sit feruore solis. vnde etiam nomen traxit.

PAVL. *Soli* . . . .
maleficiae qu . . .
fit feruore s . .
traxit.

FEST. *Solitaurilia* hostiarum trium diuersi generis immolationem significant, tauri, arietis, verris, quod omnes eae solidi, integrique sunt corporis. contra Aci . . . veru eces maiales. qui quia *sollum*, Osce totum, & solidum significat. vnde tela quaedam *solliferrea* vocantur tota ferrea, & homo bonarum artium *sollers*, & quae nulla parte laxata, cauaque sunt, *solida* nominantur. atque harum hostiarum omnium inuiolati sunt tauri, quae pars scilicet caeditur in castratione. sunt quidem qui putent, ex tribus hostibus praecipue nomen inclusum cum solido tauri, quod amplissima sit earum. quidam dixerunt omnium trium vocabula confusa suis, ouis, tauri adfecisse id, quod vno modo appellarentur vniuersae. quod sit a sollo, & tauris earum hostiarum ductum (est) nomen antiquae consuetudinis. per vnum L. enuntiari non est mirum, quia nulla tunc geminabatur littera in scribendo. quam consuetudinem Ennius mutauisse fertur, vtpote Graecus Graeco more vtus, quod illi aeque scribentes, ac legentes duplicabant mutas
Sem . . . . .

PAVL. *Solitaurilia* hostiarum trium diuersi generis immolationem significant tauri, arietis, verris, quod omnes hi solidi, integrique sint corporis. *Sollum* enim lingua Oscorum significat totum, & solidum. vnde tela quaedam *solliferrea* vocantur. tota ferrea: & homo bonarum artium *sollers*: & quae nulla parte laxata, cauaque, solida nominantur.

FEST. *Solla* appellantur sedilia, in quibus non plures singulis possint sedere, ideoque solla sternere dicuntur, qui sollisternium habent, & solaria vocantur Babylonica, quibus eadem sternuntur. qûae, vt ait Verrius, omnia ducta sunt solo aluei quoque lauādi gratia instituti, quo singuli descendunt, sola dicuntur, quae a sedendo potius dicta videntur, quam a sollo.

PAVL. *Solla* sedilia, in quibus singuli tantum possunt sedere. ideoque solia sternere dicuntur. qui *sollisternium* habent. & solaria vocantur Babylonica, quibus eadem sternuntur.

FEST. *Solemnia* sacra dicuntur, quae certis temporibus fiunt.

Solemnia sacra dicuntur, quae certis temporibus, annisque fieri solent.

Sollistimum App. Pulcher in Auguralis disciplinae libro primo ait esse tripudiū, quod aui excidit ex eo, quod illa fert. saxumve solidum, aut arbos viuiradix ruit, quae nec prae vitio, humani caedantur ve, iaciantur ve, pellanturve.

Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius: suasa quoque omnino diximit non solla dupondi. id est non tota. Item Liuius *Sollicuria* in omne re curiora. & *solliferreum*, genus teli totum ferreum. *sollers* etiam in omni re prudens; & solemne, quod omnibus annis praestari debet.

PAVL. *Sollo* Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Liuius: *Solliferreum* genus teli, id est, totum ferreum. *Sollers* etiā in omni re prudens: & *solemne*, quod in omnibus annis praestari debet.

Sollox, lana crassa, vel pecus lana contectum. Titinius: Lana soloci ad purpuram data. & Lucilius: Pascali pecore, & montano hirco, atque soloce.

FEST. *Solox*, lana crassa, & pecus, quod passim pascitur non tectum. Titinius in Barathro: ego ab lana soloci ad purpuram data. & Lucilius: Pascali pecore, ac montano, hirco, atque

atque soloce.

Solum, terram. Ennius libro tertio: Tarquinio dedit imperium, simul & sola regni. & aliubi: sed sola terrarum postquam permensa parumper.

PAVL. *Solum*, terram.

Soniuio, sonanti.

FEST. . niuio significat in car . .
. augurali sonanti . .
. uium tripu . .

PAVLVS. . Pulcher, quod . .

FESTVS. . dit plus quadr. . .

Sons, nocens: In sons, innocens.
. nocens, vt ex . .
. nocens.

Sonticum morbum in xij. significare ait Aelius Stilo certum cum iusta causa. quem nonnulli putant esse, qui nocent, quod sontes significet nocentes. Naeuius ait: sonticam esse oportet causam, quamobrem perdas mulierem.

PAVL. *Sonticum*, iustum. Naeuius: Sonticam esse oportet causam, quamobrem perdas mulierem.

FEST. . ausa dicitur a morbo .
. erendum agere . .
. lato de re A. Atili . .
. tisse, timidus ne . .
. vbi causam sonticam .
. . . .

PAVL. *Soracū* est, quo ornamēta portātur scenicorū.

FEST. . quo orname . .
. corum Pla . .
. rum icillum . .

Sororiare mammae dicuntur puellarum, cum primum tumescunt, vt *fraterculare* puerorum. Plautus in Fribolaria . .
. papillae pr . .
. uolui dicere . .
. opus est verb . .

PAVL. *Sororiare* mammae dicuntur puellarum, cum primum tumescunt.

Sororium tigillum appellabatur locus sacer in honorem Iunonis, quem Horatius quidam statuerat causa fororis a se interfectae ob suam expiationem.

FEST. *Sororium* tigillum appellatur hac de causa ex conuentione Tullij Hostilij Regis & Metij Suffetij ducis Albanorum, Trigemini Horatij, & Curiatij cum dimicassent, vt victores sequeretur imperium, & Horatius noster exsuperasset, victorque domum reuerteretur, obuia soror cognita morte spōsi, sui fratris manu occisi, auersata est eius osculum, quo nomine Horatius interfecit eam. & quanquam a patre absolutus sceleris erat, accusatus tamen parricidij apud Duumuiros, damnatusque, prouocauit ad populum, cuius iudicio victor duo tigilla tertio superiecto, quae pater eius constituerat, velut sub iugum missus subit, consecratisque ibi aris Iunoni Sororiae, & Iano Curiatio, liberatus omni noxia sceleris est auguriis adprobantibus. ex quo sororium id tigillum est appellatum.

Sors & patrimonium significat. vnde *consortes* dicimus: & dei responsum: & quod cuique accidit in sortiendo. PAVL.

Sors et . . . . FEST.
car, vnde con . . .
& deis resp . . .
accidit in so . . .

Sortutillus venter suillus condito farre expletus. PAVL.
. labatur venter suillus co .
. Plautus venter sullus di .
. in illum ego me hodie .
. esa farte biberem . .

Sos, pro eos antiqui dicebant, vt Ennius libro primo: Constitit inde loci propter sos dea dearum. & libro tertio: Circum sos. q. sunt magnae gentes opulentae. Libro septimo: Dum censent terrere minis, hortanturve sos. Libro vndecimo: contendunt Graios Graecos memorare solent. sos interdum pro suos ponebant, vt cum per datiuum casum, idem Ennius effert. Postquam lumina sis oculis bonus Ancus reliquit. FEST.

Sos pro eos antiqui dicebant, vt Ennius: Constitit inde loci propter sos dea dearum. Sos interdum pro suos ponebant. per datiuum casum idem Ennius effert: Postquam lumina sis oculis, pro suis. PAVL.

Sospes saluus. Ennius tamen sospitem pro seruatore posuit.

Sos . . . . FEST.
omnis ferre au . . .
Afranius in Ep . . .
seruent tuis . . .
maxime Teu . . .
nunquam. En . . .
parentem, & p . . .
sospitem. Att . . . .
rite ad patr . . . .
set. Ennius vid . . .

Sospitare est bona spe afficere, aut bonam spem non fallere. PAVL.
. . ficare cum dix . . FEST.
. . liber ceterum . .
. . ait esse bona spe . .
. . spem non falle . .

Spara minimi generis iacula a spargendo dicta. Lucilius. Tum spara, tum murices portantur tragula porro . . . PAVL.
. . . ba . paruissimi . FEST.
. . pargantur dicta . .
. . tum spara, tum mu . .
. . orro.
. tiatorem, erratorem. Cato in M. Coelium, si se appellauisset: In coloniam me

Universidad de Deusto
Biblioteca

hercules scribere noli[illegible]sti Triumuirum
sim, spatiatorem, atque [illegible]ceninum.
PAVLVS. *Spatiatorem* pro erratorem Cato posuit.
FEST. . . . quam nos dicimus, ἀδω. .
. . . ton quidem ideam, n. .
. . . n.tur.
Spectio in angularibus ponitur pro aspectione, & nuntiato. quia omne ius sacrorum habet, auguribus spectio dumtaxat, quorum consilio rem gererent magistratus, non vt possent impedire nuntiando, quae cum vidissent satis, spectio sine nuntiatione data est, vt ipsi auspicio rem gererent, non vt alios impedirent nuntiando.
Spectu sine præpositione Pacuuius in Dulorestе vsus est, cum ait: amplus, rubicundo colore, & spectu proteruo ferox.
PAVL. *Spectu* sine præpositione Pacuuius posuit.
FEST. *Specus* feminino genere pronuntiabant antiqui, vt metus, & nepos. tam Hercules, quã masculino stirps, aut frons. vt Ennius. Tũ casu sub monte altae specus intus patebãt. & Pacuuius in Chryse: Est ibi sub eo saxo penitus strata harena ingens specus.
Speres antiqui pluraliter dicebant, vt Ennius libro secũdo: Et semel effugit speres ita funditus nostras. & libro sextodecimo: Spero, si speres quicquam prodesse potis sunt.
Spetile vocatur infra vmbilicum suis quod est carnis, proprij cuiusdam habitus, exos, qua etiam antiqui per se vtebantur. Plautus enumerãdis vilibus obsoniis in Carbonaria sic meminit: Ego pernam, sumen, sueres, spetile, callum, glandia.
PAVL. *Spetile* caro quaedam proprij cuiusdam habitus infra vmbilicum suis.
FEST. *Spicit* quoque sine præpositione dixerunt antiqui. Plautus: flagitium est si nihil mittetur, quae supercilio spicit. & spexit. Ennius libro sextodecimo quod vbi rex paulo spexit de contibus celsis.
Spiciunt antiquos di . . .
. .tione testis est Cato in ea, quam . .
. .septem hominibus, vt solent . .
. .iuios nisi qui sempiterni sunt, quos
. .cant, ne spiciunt, neque ratos . .
Spicum masculine antiqui dicebant, vt *hunc stirpem & hanc amnem*. versus est antiquus: quasi messim per missim vnumquenque spicum collegit.
Spinther vocabatur . . .
tes antiquae ger . . .
si nistro. Plautus . . .
reconcinnarier . . .
PAVL. *Spinther* armillae genus, quo mulieres vtebãtur brachio summo sinistro.
Spyntyrnix, genus auis turpis figurae ea Graece ἀσυνδ'ωξις dicitur.
FEST. *Spintyrnix* est auis genus turpis figurae. óccur. artrix artificum, perdita spinturnix. ea

Graece dicitur, vt ait Santra ἀσυνδ'ωξις.
Spira dicitur, & basis colũnae vnius tori, aut duorum, & genus operis pistorij; & funis nauticus in orbem conuolutus; ab eadem omnes similitudine. Pacuuius: Quid cessatis socij eiicere spiras sparteas? Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait: Spiras legionibus nexunt.
Spirillum vocari ait Opillius Aurelius caprae barbam.
PAVL.
Spirillum barba caprae appellatur.
Spondere putatur dictum, quod sponte sua, id est voluntate promittatur.
FEST.
Spondere Verrius putat dictum quod sponte sua, id est voluntate, promittatur. deinde oblitus inferiore capite sponsum, & sponsam ex Graeco dictam ait, quod ij σπονδὰς interpositis rebus diuinis faciant. Spondere antea ponebatur pro dicere. vnde & respondere adh . . .
vsurpari coeptum est . . .
ne alterius.
PAVL. *Spondere* ponebatur pro dicere. vnde & respõdere adhuc manet, sed postea vsurpari coeptum est in promisso.
FEST. *Sponsis* bene, beneque volueris, in precatione augurali Messala augur ait significare sponderis, volueris.
PAVL. *Spurcum* vinum dicebant, cum aqua admixta, aut igne tactum erat, mustumve antequam deferuescat.
FEST. *Spurcum* vinum est, quod sacris adhiberi non licet, vt ait Labeo Antistius libro decimo commentarij iuris pontificij, cui aqua admixta est, defrutum ve, aut igne tactum est, mustum ve ante, quam deferuescat.
PAVL. *Squalidum* incultum & sordidum, quod proxime similitudinem habeat squamę pisciũm. sic appellatum . .
. .cultum, & sord . .
. .tum quod proxime . .
. .scium accedit, it . .
. .diti paludum squ . .
. .in Telepho. Quam ve . .
. .stola . . .
FEST. *Squarrosos* . . . .
similitudine ait dic . . .
gat ob assiduam inlu . . .
num, ac rupicum squar . .
rostra.
PAVL. *Squarrosi* ab eadem squamarum similitudine dicti, quorum cutis exsurgit ob assiduam illuuiem. Lucilius: Varronum ac rupicum squarrosa incondita rostra.
FEST. *Stagnum* quidã dici putant, quod in eo aqua perpetuo est alii, quod is locus a Graecis ὑγρὸς dicitur, quia bene contineat aquam.
Stalagmeum genus inaurium videtur significare Caecilius in Karine, cum ait: tium ex aure eius stalagmium Domi habeo.

Stalagmium

PAVL. *Stalagmium* genus inaurium. Caecilius: Ex aure eius stalagmium Domi habeo.
FEST. *Staca* sacrificia sunt, quae certis diebus fieri debent. Cato in ea, quam scribit de L. Veturio, de sacrificio comisso. cum ei equum ademit. quod tu, quod in te fuit, sacra stata sollemnia, capite sancta deseruisti.
PAVLVS. *Stata* dicebantur sacrificia, quae certis diebus fiebant. Cato: Sacra, stata, sollemnia, sancta deseruisti.
Statae Matris simulacrum in foro colebatur.
FESTVS. *Statae* Matris simulacrum in foro colebatur. postquam id collustrauit, ne lapides igne corrumperentur, qui plurimis ibi fiebat nocturno tempore, magna pars populi in suos quisque vicos retulerunt eius deae cultum.
Statua est ludij eius, qui quondam fulmine ictus in circo sepultus est in Ianiculo. cuius ossa postea ea prodigiis, oraculumque responsis senatus decreto intra vrbem relata in Volcanali, quod est supra comitium, obruta sunt, superque ea columna cum ipsius effigie posita est.
Statuliber est, qui testamento certa conditione proposita iubetur esse liber, & si per heredem est, quo minus statuliber praestare possit, quod praestare debet: nihilominus liber esse videtur.
PAVL. FEST. *Status* dies vocatur, qui iudicij causa est constituturus cum *peregrino*. eius enim generis ab antiquis *hostes* appellabantur, quod erant pari iure cum populo Romano, atque *hostire* ponebatur pro aequare. Plautus in Curculione. Si status condictus cum hoste intercedit dies, tamen est eundum, quo imperant ingratis.
PAVL. FEST. *Status* dies vocatur, iudicij causa constitutus
Stellam significare ait Ateius Capito laetum, & prosperum, auctoritatem secutus P. Seruilij auguris, quae ex lamella aerea adfimilis stellae locis inauguratis infigatur.
Stellati
. . eo, qui in Campania est, sed eo, qui
. . . pena ex Tusci profecti su . .
. . . campum appellauerunt.
Stellionem g
Verrius dic . . .
stillet cibo p . . .
bi a stellarum . . .
uatium est . . . .
Stercus ex aede Vestae XVII. kalendas Iulias defertur in angiportum medium fere clui Capitolini, qui locus clauditur *porta stercoraria*, tantae sanctitatis maiores nostri esse iudicauerunt.
PAVL. FEST. *Sterilam*, sterilem.
Ste.
bant quam g . . .
que non cip . . .

lasi, aut s . . .
memorab . . .
in Adelph . . .
feri Anti . . .
tum sit . . .
vnde vtig . . .
est.
Stipatores ait dictos à stipe. quam mercedis nomine accipiant custodes cuiusque corporis. vnde & *stipam* qua amphorae cum extruuntur, firmari solent, etiam *stipites*, qui ob eandem causam destituantur.
Stipatores, id est custodes cuiusque corporis, dicti sunt a stipe, quam accipiebant mercedis nomine. PAVL.
Stipatores corporis custodes, quos antiqui latrones vocabant: stipati enim ferro circunstant corpora regum.
. . atores appel . . FEST.
. . ustodes, quos . .
. . . bant, id est mer . .
. . . m ferroue . . .
. . . t regum cor . .
Stipem esse nummum signatum, testimonio est (& id quod datur stipendium militi. & cum spondetur pecunia, quod stipulari dicitur.
. . . cuniam signat . .
. . . ideo stipular . .
. . . terrogat . . .
. . . aes . . . PAVL.
Stipes fustis tetrae defixus. FEST.
. . defixus. Afra . .
. . orio honeste . .
. . ite hestium . .
. . pro fidem qui . .
. . am siluam & . .
. . stili in mela . .
. . tus vt reuolso . .
. . qui iactu vali . .
. . parmam, nisi si . .
. . uoluit pro . .
. . in Bacchi sec . .
. . egum aut al . .
. . us Ennius . .
. . ites abiegno . .
. . e stipitem . .
. . mit dum, qua . .
. . rripit.
Stl . . . .
re antiqu . . .
mina met . . .
quae nunc in . . .
re Liuius tr . . .
rundam Rom. . . .
conditam Romam . . .
uius Ostrymon . . .
Graio stirpe ex . . .
Nomine Pyrrh . . .
a stirpe supremo . . .

est reuocà fratre
plaudite, quam Gallu
finit stirp est geni
quia quoque est progr
dicuntur
abimis arbori

PAVL. *Stiricidium*, quasi *stillicidium*, cum stillae concretae frigore cadunt. *Striria* enim principale est, stilla deminutiuum.
asi stillicidium. cum stel
adunt. Cato pro C
FEST. nihilominus volui semper
re praesenti cognosce
e

PAVL. *Stlata*, genus, nauigij latum magis, quam altum, & latitudine sic appellatum, sed ea consuetudine, qua *stlocum* pro locum, & *stlitem* pro lite dicebant.

FEST. *Stla*
latum mag
appellatum
consuetudin
tem antiq

PAVL. *Stlembus*, grauis, tardus, sicut Lucilius pedibus stlembum dixit, equum pigrum, & tardum.

FEST. grauis. tar
Apulidae pe
cum refert

Stolidus, stultus. Ennius libro primo: Nam vidi pugnare sues, stolidi soliti sunt. & in Alexandro; Hominem appellat, qui a lasciui stolide non intelligit. & Caecilius in Hypobolimaeo: Abi hinc tu stolide, illi vt tibi fit pater? & in Andronico? Sed ego stolidus, gratulatum me oportuit prius.

PAVLVS. *Stolidus*, stultus.

Strebula lingua Vmbrorum appellabant partes carnium sacrificatarum.

FEST. *Strebula*. Vmbrico nomine Plautus appellat coxendices hostiarum, quas G
in altaria in
tus ait in Fri
agnina tene
bulis.

Strenam vocamus, quae datur de religioso, ominis boni gratia a numero, quae significatur, alterum, tertiumque ventorum similis commodi, veluti *trenam*, praeposita S. littera, vt in loco, & lite solebant antiqui.

PAVLVS. *Striges* appellabantur ordines rerum inter se coniuncte collocatarum, a stringendo dictae.

FEST. *Stri*
ordines rerum
utae conlocata
ndo dictae

Stri
ius Gracci capite ap

maleficis mulieribus nomen inditum est. quas volaticas etiam vocant. Itaque solent his verbis ea; veluti auertere Graeci σύβηντα πέμπειν τυπτικόμβρ σροχα τόλαον ὄρνιν ἀναυδίαιν ἀκυπόρις ὅπ νῆας.

Strigores in ne
rigosis positum
rum virium ha
ores exerciti.

PAVL. *Strigores* densarum virium homines.

FEST. *Stritauum* antiqui dicebant pro tritauo.

Strit
ant pro trita
aui, & atauiae

Stroppus est, vt Ateius Philologus existimat. quod Graece στόφιον vocatur, & quod sacerdotes pro insigni habent in capite. quidam coronam esse dicunt, aut quod pro corona insigne in caput imponatur, quale sit strophium. Itaque apud Falisios diem festum esse, qui vocatur *Struppearia*, quia coronati ambulent, & a Tusculanis, quod in puluinari imponatur Castoris, struppum vocari.

PAVL. *Stroppus* quod Graece dicitur στόφιον, pro insigni ponebatur in capitibus sacerdotum, alij id coronam esse dixerunt.

Struere antiqui dicebant pro augere, vnde instruere.

FEST. *Struere* antiqui dicebant pro adiicere, augere vnde industrios quoque M. Cato, iure, lege, libertate, Republica communiter vti oporteat: gloria, atque honore quomodo sibi quisque struxit. aut in XII. quod est. *caluitur, pedem uestruit: manum endoiacito.* alij putat significare retrorsus ire, alij in aliam partem, alij furere, alij gradum augere; alij minuere: ac vix quidem pedi praefert, otiose it, remoratur.

Strues genera liborum sunt, digitorum coniunctorum non dissimilia, qui superiecta panicula in transuersum continentur.

PAVL. *Strufertarios* dicebant, qui quaedam sacrificia ad arbores fulguritas faciebant, a ferro scilicet quodam sacrificij genere.
antiqui
minent con
arbores ful
missarum
struae, &
aciunt
et vti mihi
ullo etiam
fertario
ex qua cortex
Lucilius
ti hibernacul

Struices antiqui dicebant extructiones omnium rerum. Plautus Cerialis cenas dat. ita men-

ita mensas extruit, Tantas struices concinnat patinarias. & Luius quo Castalia, per struices saxeas lapsu accidit.

PAVL. *Struices* dicebãt omnium rerũ instructiones.

Struppi vocabantur in puluinaribus fasciculi de verbenis facti, qui pro deorum capitibus ponebantur.

FESTVS. *Struppi* vocantur in puluinaribus
rum capitibus ponuntur,
bem calo Antistius
gistratum publicum

Strutheum in mimis praecipue vocant obscenam partem virilem, a salacitate videlicet passeris, qui Graece στρυθὸς dicitur.

PAVL. *Stultorum* feriae appellabantur Quirinalia, quod eo die sacrificabant ij, qui solenni die, aut non potuerunt rem diuinam facere, aut ignorauerunt.

FEST. *Stult*
tut Quirina
Qui priniqu
sacrificaut ij
non potuer
re, aut ign
fornacalia
commissum
more, at
quibus p

Stuppam linum impolitum appellant Graeci Dorij.

Stuprum pro turpitudine antiquos dixisse apparet in Nelei carmine: foede, stupreque castigor cotidie. & in Appi sententiis: qui animi
compotem esse, nequid fraudis, stuprique ferocia pariat. Naeuius: Sesequeii perire mauolunt ibidem; quam cum stupro redire ad suos popularis: item, sin illos deserant fortissimos viros, magnũ stuprum populo fieri pergetis.

PAVL. *Stuprum*, pro turpitudine antiqui dixerunt. vnde est in carmine: Foede, stupreque castigor cotidie.

FEST. *Stura* flumen in agro Laurenti est.

Stura flumen in agro Laurenti est, quod quidam Asturam vo
ac suberiesque
Thermi.

Suadted, idem ait esse, sic te.

Suasum, colos appellatur, qui fit ex stillicidio fumoso in vestimento albo. Plautus: quia tibi suaso infecisti propudiosa pallulam. Quidam autem legunt insuaso, nec desunt, qui dicant omnem colorem, qui fiat inficiendo, suasum vocari, quod quasi persuadetur in alium ex albo transire.

Sub corona venire dicuntur, quia captiui coronati solebant venire, vt ait Cato in eo. qui est de re militari: vt populus suus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicatum eat, quam re male gesta co-

ronatus veneat. Id autem signum est nihil praestari a populo. quod etiam Plautus significat in Hortulo. praeco ibi adsit cum corona, cuique liceat, veneat.

Sub iugum mitti dicuntur hostes victi, ereptis omnibus armis, telisque, cum hastis defixis duabus in terra, tertiaque ad summum earum deligata, ipsi eam iubentur subeuntes transire.

Sub iugum mitti dicuntur hostes, cum duabus PAVL. hastis in terra defixis, tertiaque superligata, inermes sub eas coguntur transire.

Sub vineam iacere dicuntur milites, cum astantib. centurionib. iacere coguntur sudes,
tur milites
ionibus ia

Sub vitem hastas iacere dicitur veles, cum eas PAVLVS sub manu sursum mittit. Lucilius: vt veles bonus sub vitem, qui submisit hastas. Veles autem velitis facit. FEST.

Sub vitem ha
manu
t Lucilius. vt
m qui subit has

Sub vitem praeliari dicuntur milites, cum sub vinea militari pugnant. Lucilius: Neque prodire in altum, praeliari procul sub vitæ.
ri dicuntur PAVL.
militari pug
q prodire
ul sub vite.

Sub vos placo, in precibus fere cum dicitur, significat id, quod supplicio vt in legibus: *Transque dato, edendoque plorato.*

Sub vos placo, supplico. FEST.

Subactus modo significat mollitus: modo victus, modo cõpulsus. vt cum dicimus, pecus sub arbore subactum. modo coactus.
molliti PAVL.
vt cum dicim
subactum

Subditus dicitur iudex, qui loco mortui datur FEST. iis, qui eum habuerant iudicem in aliqua re, vel lite.

Subdit
tui in demortuis iu
datur his, qui cum hab
xat in eandem rem.

Subices Ennius in Achille pro subiectis posuit, cum dixit. Nubes per ego deum subices humidas, Vnde oritur imber sonitus aerio spiritu.

Subices Ennius pro subiectis posuit. PAVL.

Sublici ar FEST.
quod fit, ait Cincius
consulti exemplo, at
coplandi gratia aries int
lus admisit poene p

Subigere arietem in eodem libro Antistius esse ait dare arietem, qui pro se agatur, caedatur.
. in dicebant insir .
. Plautus in Persa: Ad paupertatem si immigrant infamiae, Grauior paupertas sit, *fides sublestior*. id est infirmior. Idem, in Neruolaria, *vinum* ait *sublectissimum*, quia infirmos faciat, vel corpore, vel animo.

PAVL. *Sublesta*, infirma, & tenuia. Plautus: Grauior paupertas sit, fides sublestior. id est, infirmior. Idem ait vinum sublestissimum, quia infirmos faciat, vel corpore vel animo.

FEST. *Sublicium* po
appellatum a
cabulo Volsc
in latitudinem
licet Formian
librorum qu
sublimes vocan
aqua liquens
in qua opinio
& meminit
qui ait in belli
quam liquidum
amnem, & alij tab
men retinet
Sallustius libro qu
ne intumiendi p
sublicibus cauata
sent

Sublimauit dixit, id est, in altum extulit, Origium libro secundo: In maximum decus, atque in excelsissimam claritudinem sublimauit. id autem dicitur a limine superiore, quia supra nos est.

Sublimen est in altitudinem elatum. vt Ennius in Thyeste: Aspice hoc sublime candens, quem vocant omnes Iouem. Vergilius in Georgicis libro primo: Hic vertex nobis semper sublimis.

PAVL. *Sublimen* est in altitudinē elatum. id autē dicitur a limine superiore, quia supra nos est.

FEST. *Subducare* arbores est ramos earum supputare, & veluti sputus lucem mittere; *conlucare* autem succisis arboribus locum implere luce.

Suboles ab olescendo, id est, crescendo, vt *adolescentes* quoque & *adultae*, & *indoles* dicitur. Lucretius libro quinto: Siue virum suboles, siue est muliebris origo. Vergilius: Cara duum suboles, magnum Iouis incrementum.

Subrumari dicuntur haedi, cum ad mammam admouentur: quia ea (his vocabantur; vel quia rumine trahūt lacte sugentes.

PAVL. *Subrumari* dicuntur haedi, cum ad mammam admouentur: quia ea rumis vocatur; vel quia rumine trahunt lac sugentes.

Subscudes appellantur tabellae, quibus tabulae inter se configuntur, quia quo immittuntur succiditur. Pacuuius: Nec vlla subscus cohibet compagem.
. . ellantur cunetae ta . FEST.
. tabulae inter se con
. a quo eae immittantur
. uius in Niptris: Nec vlla subscus cohibet compagem aluei. Plautus in Astraba: Terebratus multum sit, & subscudes addite.
. . bsidium dice
. lites subside
l entiq; aciei
. genus militum
, emeruerant
. amen retine
. quae erat ter
. m, vt Plautus
. gite nunc subs
. t triario si
. fidiari ante eos
. rant aut in alio
. nti . PAVL.

Subsilles dicebantur quaedam lamellae sacrificiis necessariae.
. . li ipsij les uo . FEST.
. s, quae ad rem
. ur maxime
. rum
Subsolanae
. sappellantur
. rei solum conferunt
. ui infimum
. in terram super
. lum imum
. sinnititur.

Substillum
. it tempus ante
paene vuidum dum
. m non persiccum, quod aut non dum desisset.

Substillum tempus ante pluuiam iam paene vuidum, & post pluuiam non persiccum, quod iam stillaret, aut non dum desisset. PAVL.

Subucula genus libi dicitur, ex halica, & olao, & melle, & genus vestimenti.

Subuculam Aelius Stilo, & Cloatius iisdem fere verbis demonstrant vocari, quod diis detur ex halica, & oleo, & melle. Nam de tunicae genere notum est omnibus. FEST.

Subuerbustam, veribus vstam significat Plautus cum ait: Vlceros am, compeditam, subuerbustam, sordidam.

Subuerbustam, veribus vstam significat. PAVL.

Subulo Tusce tibicen dicitur.

Subulo Tusce tibicen dicitur. Itaque Ennius: Subulo quondam marinas propter adstabat plagas. FEST.

Suburam Verrius alio libro a pago Succusano di-

no dictam ait: hoc vero maxime probat eorum auctoritate, qui aiunt ita appellatam & regionem vrbis, & tribum a statiuo praesidio, quod solitum sit succurrere Esquiliis infestantibus eam partem vrbis Gabinis. indicioque esse, quod adhuc ea tribus per C litteram non B scribatur.

PAVLVS. *Subura* regio Romae a pago Succusano vocabulum traxit, quod ei vicinum fuit.

FEST. *Suburanam*
.. Succisanam
.. nt ex nomine
. umam illam quoque
. cusanam dictam
. iratum esse
. pagi succusa
. xercentur.

Succenturire est explendae centuriae gratia supplere, subiicere. Plautus in Saturione: Succenturia centum, require, qui te delectet domi. & Caecilius in Triumpho: nunc meae militiae astutia opus est succenturia.

PAVLVS. *Succenturire* est explendae centuriae gratiae supplere. Caecilius: Nunc meae malitiae astutia opus est succenturia.

Succerda stercus suillum. Titinius: Quid habes nisi vnam arcam sine claue: eo condis succerdas.

FEST.
. est stercus su.
. us Simus
. uid habes, nisi
. ui, eo condis
. e succerda
. homo opicer
. nem, quem sol
. it.

PAVL. *Succidanea hostia* dicebatur, quae secundo loco caedebatur. sic appellata est a succedendo.

FEST.
. ppellatur, quae
. ur, quod quasi
. quidam a sue
. dendo dictam.

PAVLVS. *Succingulum*, balteum
FEST.
. ingulum ap
. lteum Plautus
. um Herculis
. ri, quam abstu

PAVL. *Succrotilla*, vox tenuis, & alta Titinius: Femi-
FEST. nea fabula succrotilla vocula.
. tenuis diceba
. Titinius n
. fabulare succr
. nius in Epistul
. tilla voce serio
. scribendis muli
. gracilibus in Syr
. talis cum sodellis cr
. le quae non pedibus

. ; cula est machinae
. materiae & foratae
. quam vt uber scrofe
stant:
. stellas ruitque
. a hyadas Grae
. stimantes a subus
. uenti dixerint.

Sudiculum genus flagelli dictum, quod vapulantes, sudantes facit. PAVLVS.

Sudum, siccum, quasi seudum, id est sine vdo.

Securus, sine cura.
. significare sub . FEST.
. um omnium fere
. us siccum significet
. est sine vdo, vt se

Sufes dic
gistratus, vt oscor
Calidius in Oration
lium. Nonne vobis l
et fumus prosequi
videtur. Senatus cens
Sufetis.

Sufes Consul lingua Poenorum, Calidius: Senatus inquit, censuit referentibus sufetis. PAVL.

Suffibulum vestimentum album praetextum, quadrangulum, oblongum, quod in capite Vestales virgines sacrificantes habebant, idque fibula comprehendebatur.

Suffibulum est vestimentum al. . FEST.
. drangulum oblongum, quod in ca
. est ales cum sacrificant, semper
. quae fibula comprehenditur.

Suffimenta sunt, quae
. molito mulso spar
. re, quae vuae calcatae

Suffimenta dicebant, quae faciebant ex faba, milioque mellito, mulso sparso. ea diis eo tempore dabantur: quo vuae calcatae praelo premebantur. PAVL.

Suffiscus folliculus testium arietinorum, quo vrebantur pro marsupio, a fisci similitudine dictus. FEST.

Suffiscus dicebantur folliculus testium arietinorum, qui celebris u.
. pio forsitan d
. fisci similitu

Suffragat maiores hi,
qui vulgo in vsu . us apparerent
iuncta suffrag . quem qui q.
fieri vellet notabat . to scriptis
candidatorum hominu . Varro in lib. VII.
Rerum humanarum

Suffuerat, sub eodem tecto fuerat. PAVL.

Sugillatum dicitur ex Graeco, quod ea pars, quae est sub collo, ὑπὸ λαιμὸν ab eis dicitur. FESTVS.
. dici existimant
. quod ea pars, quae
. ὑπὸ λαιμὸν ab iis dicitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Suillum gens inuisum Veneri prodiderunt poetae, ob interfectum ab apro Adonium, quem diligebat dea. quidam autem, quod immundissimi sint sues ex omni mansueto pecore, & ardentissimae libidinis. ita, vt opprobrium mulieribus inde tractum sit, cum subure, & subire dicuntur.

Sulci appellantur, qua aratrum ducitur, vel sationis faciendae causa, vel vrbis condendae, vel fossura rectis lateribus, vbi arbores ferantur. fulmen quoque, qua eius vestigium, similiter appellatur. quod vocabulum quidam ex Graeco fictum, quia illi dicant ὀλκούς.

PAVLVS. *Sulcus* dictus a Graeco, qui ab illis ὁλκὸς appellatur.

Sultis, pro si vultis. Plautus: Sequimini me hac sultis. & Cato: Audite, sultis, milites.

FEST. *Sultus*, si voltis. Plautus in Friuolaria: Sequimini me hac, sultis, legiones omnes lauernae. & in Rudente. Curatae haec, sultis, magna diligentia. M. Cato pro L. Caesetio. audite, sultis, milites. si quis vestrum in bello superfuerit, si quis non inuenerit pecuniam, egebit.

Sultis, si voltis significat compositio vocabulo, ita vt alia sunt, sodes, sis si vis, vlicet in loco, scis licet scias licet, equidem ego quidem. Ennius: pandite sulti genas, & corde relinquite somnum.

PAVLVS. *Sultis*, si vultis. Ennius: Pandite sulti genas: & corde relinquite somnum.

Sum pro eum vsus est Ennius.

FEST. *Sum* pro cum vsus est Ennius libro primo: At tu non vt sum summam seruare decet rem. & libro secundo: At sese sum quae dederat in luminis oras.

Summanalia liba farinacea in modum rotae ficta.

Summissiorem aliis aedem Honoris, & Virtutis C. Marius fecit, ne si forte officeret auspiciis publicis, augures eam demoliri cogerent.

FEST. *Summussi*, murmuratores. Naeuius: Odi, inquit, summussos, proinde aperte dice, quid sit. Terentius mussare pro tacere posuit, cum ait: Sile, caela, occulta, tege, tace mussa:

PAVL. . . . si dicebantur .
. . . Naeuius: Odi, inquit .
. . . inde aperte dice, .
. . . times Ennius in sexto .
. . . ntus in occulto mussa .
. . . in Andromacha di .
. . . mest, nam mussare si .
. . . s in Agnorizomene: Quod potes sile, caela, occulta, tege, tace, mussa, mane.

Suopte (suo) ipsius: vt meopte, meo ipsius: tuopte, tuo ipsius.

Supa .

. . . dissicit .
. . . in . insipit .
. . . iniicit farinolam.

Supat, iacit, vnde dissipat, dissiicit: & obsipat, obiicit: & insipat, hoc est iniicit. PAVL.

Supellectilis recto casu, & senis ratione dicebantur, quae nunc contraria videntur esse finitioni proportionis, quia omnia vocabula x littera, finita, per declinationes obliquorum casuum syllabam accipiunt. Haec autem duo desciuerunt ab ea, vt alia complura, quae non ideo infirmare debent praeceptum. FEST.

Supereila in Iunonis tutela esse putabãt, quod iis protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam tribuere putabant Iunoni. vnde & *Lucina* dicta est. PAVL.

. . . Iunonis tu .
. . . tur muliere .
. . . tur oculi, per q .
. . . quam tribuat .
. . . Lucina quoque .

Supercilium dicitur, quod supra cilium sit, id est integimentum oculi superius.

Supersit significat superest. Ennius: dũ quidem vnus homo Romae toga supersit. & Attius in Chrysippo: Quin hinc supersit, Spartam, atque Amyclas trado. Sed per se super significat quidem supra, vt cum dicimus super illum sedit, verum ponitur etiam pro De, Graeca consuetudine vt illi dicunt, ὑπέρ. Plautus in Milite glorioso: Mea opera super hac vicina, quam ego nũc concilio tibi. in Phasmate: Ehe . tandem percipio, super rebus nostris loqui te. Pacuuius in Medo: Qua super re interfectum esse Hippotem dixisti? Cato contra Annium: Nemo antea fecit super tali re cum hoc magistratu vtique rem. Afranius in Virgine: Aliis de rebus in qua coepisti super re.

Supersit, supererit. Ennius: Dum quidem vnus homo Romae supersit. PAVL.

Superstites antiquitus appellati sunt testes.

Superstites testes praesentes significat. cuius rei testimoniũ est, quod superstitibus praesentibus, ij, inter quos cõtrouersia est, vindicias sumere iubentur. Plautus in Artemone: Nunc mihi licet quiduis loqui, nemo hic adest superstes. Volgari quidem consuetudine poni. FEST.

. . . superque sint .
. . . liberi parentib .
. . . quamobrem .
. . . do quanquam o .
. . . velim .

Superuacaneum n
cludit Verrius ab u
. . . antum modo .
. . . sit fami .

. . . uacaneum .

PAVL. *Superuacaneum*, superuacuum.

Superuacanea dicebatur ab auguribus auis, quae ex summo cacumine vocem emisisset. dicta ita, quia super omnia vagatur, aut canit.

FEST. *Su* .
. . . catur ab au .
. . . mo cacumin .
. . . quasi in altis .
. . . uagatur a .

Supparus .
. . . uestimen .
. . . ubucula ap .
. . . n Fullonia .
. . . omne quod .
. . . parum Puni .
. . . cat Neui de .
. . . o. & in Nautis .
. . . estem consec .
. . . nunc supparos .
. . . na iam crucem .
. . . detur puella .
. . . ius ait. Puella .
. . . duta sum .

PAVL. *Supparus* vestimentum puellarum lineum, quod & subucula (id est camisia) dicitur. Afranius: Puella non sum, supparo si induta sum.

Suppernati dicuntur, quibus femina sunt succisa in modum suillarum pernarum. Ennius: His pernas succidit iniqua superbia Poeni.

FEST. pernati dicu .
. . . na sunt succisa .
. . . rum pernatu .
. . . is pernas suc .
. . . Poeni. & Catu .
. . . fossa ligari ia .
. . . curi .

PAVL. *Supplicia* veteres quaedam sacrificia a supplicando vocabant.

FEST. *Supplic* .
. . . res portent .
. . . uerbena falic .
. . . alia supplicia .
. . . bonis sumi. fin .
. . . is necaretur .
. . . Sermoniae re .
. . . ce bidente .
. . . na salutis .
. . . nati patrim .
. . . id fieret sa .
. . . solitum vt .
. . . candi causa .
. . . rum vt id vo .
. . . ro semper ela .
. . . plo docet supol .
. . . nunc fere suppl .

. . . tur .
. . . cium a supp .
. . . guit, quod .
. . . hae deorum .
. . . matur supp .
. . . id est dep .
. . . caedi .

Suppremum modo significat summum, modo extremum, modo maximum. PAVL.

Supp . FEST.
. . . summum vt .
. . . supreme bel .
. . . potens. Plautus .
. . . mum habuisti se .
. . . tuis. alias extre .
. . . in legibus XII. Solis .
. . . ma tempestas esto .
. . . crimine necte tuo .
. . . ab illo sepeliri die .
. . . & quasi supremo l .
. . . tempora voltu. Cato d .
. . . lentis nunquam cuiq. .
. . . premam aduoca .
. . . maximo cum duas .
. . . s supremam mul .

Suppum antiqui dicebant, quem nunc supinum dicimus ex Graeco, videlicet pro adspiratione ponentes litteram, vt cum iidem ὕλας dicunt, & nos siluas. item ἕξ, sex & ἑπτά, septem. eius vocabuli meminit etiam Lucilius. Si vero das, quod rogat, & si suggeri suppus.

Suppum antiqui dicebant, quem nunc supinum dicimus. PAVL.

Surregit, & *sortus* pro surrexit, & quasi possit fieri surrectus frequenter posuit Liuius

. . . & sortus an. FEST.
. . . & eius part .
. . . bus L. Liuil .
. . . est .

Surremit, sumpsit. inque manu surremit hastam PAVL.
. . . manum su . FEST.
Surremsit, sustulerit. PAVL.
. . . Suremsit . FEST.
. . . pue . sustule .
. . . cum dixit .
. . . est, quod cum .
. . . nio nobilissi .
. . . atque ob eam .
. . . issimus semper .
. . . nstituit, cum .
. . . imus sumere .
. . . ipso dignior .
. . . ἡγεμόνι σὺ .
. . . t, quod si mon .
. . . tem nonum .
. . . Socratem quae .
. . . rat in librum .
. . . inscripserat Scy .

. gratia id appel
Surum dicebant, ex qu
. est Plau
. on est tibi
. um item nam qui
. cus surculis
. m. tum soli
. aut asulae
. rus surum
. repossent.

PAVL. *Surum* dicebant, ex quo per deminutionem fit *surculus*. Eunius: Vnus surus surum ferret, tamen defendere possent.

FESTVS. *Sus Mineruam*, in prouerbio est, vbi quis id docet alterum, cuius ipse inscius est. quam rem in medio, quod aiunt, positam, Varro & Euhemerus ineptis mythis inuoluere maluerunt, quam simpliciter referre.

PAVL. *Suspectus* a suspicor venit & a suspicio.

FEST. *Sus*
. significationis
. et suspicio parti
. e. non mirum si
. o dari potest.

PAVL. *Susque*, deque, significat plus minusve.

FEST. ens est pro plus minusve.
uod antiquis vsque dice.

PAVL. *Sutelae* dolosae astutiae, a similitudine suentium dictae.

FEST. stutiae a simili
dictae
Su
tiq; in prouerbium
causa Gallico tu
dam edictum est legiones Sutrij, vt praesto essent cum cibo suo. quod vsurpari coeptum est in iis, qui suis rebus, opibusque officij id praestarent, quibus deberent. Plautus: Sed facito dum, merula per versus, quod cantat colas, cum suo cuique facito veniant, quasi eant Sutrium.

PAVL. *Sycophantas* appellatos hac de causa dicunt. Atticos quosdam iuueres solitos aiunt in hortos irrumpere, ficosque deligere: quam ob causam lege est constitutum, vt qui id fecisset, capite truncaretur: quam poenam qui persequerentur ob paruula detrimenta, sycophantas appellatos.

FEST. idem ex hac causa
Atticos quondam
s aiunt in hortos
irrumpere, ficosque.
b causam lege factam, qui id fecisset, capite esset ei. quam poenam qui persequerentur ob paruola detrimenta, sycophantas appellatos.

T.

T*Abellis* pro chartis vtebantur antiqui, quibus vltro, citroue, siue priuatim

siue publice opus erat, certiores absentes faciebant. vnde adhuc *tabellarij* dicuntur. & tabellae missae ab imperatoribus.

Tabem eam, quae faceret tabescere apud antiquos vsurpatum. Sallustius quoque frequenter, vt in Catilina, cum ait: vbi tabes plerosque ciuium animos inuaserat. & in libro quarto historiarum: qui quidem mos, vt tabes in vrbem coniectus. & Coruinus pro Liburnia: propter hanc tabem, atque perniciem domus totius.

Tabernacula dicuntur a similitudine tabernarum, quae ipsae, quod ex tabulis olim fiebant, dictae sunt, non, vt quidam putant, quod tabulis claudantur.

Tablinum proxime atriū locus dicitur; quod antiqui magistratus in suo imperio tabulis.

Tablinum proxime atrium locus dicitur, quod antiqui magistratus, in suo imperio tabulas rationum ibi habebant publicarum rationum causa factum locum.

Tablinum, locus proximus atrio, a tabulis appellatus. PAVL.

Taciturnus, qui facile tacet. tacitus, argutus & iam, qui potest aliquando tacere.

Taedulum, fastidiosum, siue quod est omnibus taedio.

Taedulum antiqui interdum pro fastidioso; interdum, quod omnibus taedio esset, ponere soliti sunt.

Taenias Graecam vocē sic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum esse laneum capitis honorati, vt sic apud Caecilium in Androgyno: sepulchrum plenum taeniarum, ita vt soler. & alias: Dum taeniam, qui vultus vincirer, petit. Eunius in Alexandro: volans de caelo cum corona, & taeniis. Attius in Neoptolemo: Decorare est satius, quam vrbem taeniis.

Taepocon appellarunt Graeci genus scribendi deorsum versus, vt nunc dextrorsum scribimus. PAVL.

Taepocon soliti sunt appellare Graeci genus scribendi deorsum versus, vt nunc dextrorsum scribimus. FEST.

Tagax furunculus a rangendo dictus. cuius vocabuli Lucilius meminit: Et mutonis manum perscribere posse tagacem. PAVL.

Tages nomine Genij filius, nepos Iouis, puer dicitur disciplinam aruspicij dedisse duodecim populis Etruriae. FEST.

Tagit Pacuuius in Teucro: Vt ego, si quisquam me tagit & tagam. Idem in Hermiona: Aut non cernam, nisi tagam. sine dubio antiqua consuetudine vsurpauit. nam nunc ea sine praepositionibus non dicuntur, vt contigit, attigit.

Tagit simpliciter dicitur. quod attigit, contigit fa- PAVL.

cit facit compositum.

Talassionem in nuptiis Varro ait signum esse lanificij. *Talassionem* enim vocabant quasillum, qui alio modo appellatur calathus, vas vtique lanificiis aptum.

FEST. sionem in nuptiis Varro ait
fici ταλαεργοῦ, id est quasillum
litum appellari talassionem. at
historiarum scriptor Talassium
uirum rapta virgine vnicae pu
dinis, quod ei id coniugium fuerit se
omnis gratia nunc redintegrari

Talentorum non vnum genus. *Atticum* est sex millium denarium. *Rhodium*, &, *cistophorum* quatuor millium quingentorum denarium. *Alexandrinum*, duodecim milliū denariū. *Neapolitanum*, sex denariū. *Syracusanum* trium denariū. *Rheginum* victoriati.

Taliam Cornificius posuit, vnde & Talassus.

Taliam alij folliculum cepe. PAVL.

Talia, folliculum cepe. FEST.

Talionis mentionem fieri in XII. ait Verrius, hoc modo, *si membrum rapserit, ni cum eo pacit, talio esto.* neque id, quid significet, indicat. puto quia notum est. permittit enim lex parem vindictam.

Talipedare antiqui dicebant pro vacillare pedibus lassitudine, quasi trahat pedes, vt talis videatur insistere, aut identidē tollere pedes. PAVL.

Talepedare est vacillare pedibus, & quasi talis insistere.

Talus praenomen erat Sabinorum. FEST.

Talus in Sabinorum nominibus praenominis loco videtur fuisse.

Tam significationem habet, cū ponimus praepositiuam quandā, cui subiungimus quam: vt cum dicimus, tam egregium opus tam paruo pretio veniisse, id est, sic. ita vt apud Graecos quoque ὅτως ἀγαθόν, item ex contrario ei dicimus, quam bonus Homerus, tam malus Cherylus poeta est. At antiqui tam etiam pro tamen vsi sunt. vt Nonius. Qui, si taceat, dum videat, tam etiam sciat, quid scriptum sit. Ennius: illae meae tam potis pacis potiri. Titionius: Bene cum facimus, tam male subimus, vt quidam perhibent viri. Item: Quanquam estis nihili, tam escator simul vocis consului.

Tam significationem habet praepositiuam, cui subiungimus quam. vt tam malus Cherylus, quam bonus Homerus, tam etiam pro tamen vsi sunt. PAVL.

Tam modo antiqui dicebant pro modo.

Tam modo antiqui ponebant pro modo. vt Attius: Tam modo, inquit, Praenestinus. FEST.

Tam perit, quam extrema faba, in prouerbio est, quod ea plerunque aut proteritur, aut decerpitur a praetereuntibus.

Tama dicitur, cum labore viae sanguis in cru-

ra descendit, & tumorem facit. Lucilius: Inguenne existat, papulae, tama, neboa noxit.

Tama in carmine positum est pro tam. PAVL.

Taminia vua siluestris dicta, quod tam mira sit, quam minium. FESTVS.

Taminia vua siluestris generis videtur Verrio dicta, quae tam mira sit, quam minium. PAVL.

Tamne, eousque vt Aelius Stilo, & Opilius Aurelius interpretantur. itaque Afranius: Tamne arcula tua plena est aranearum? FESTVS.

Tamne, eousque. Afranius: Tamne arcula tua plena est aranearum? PAVL.

Tandem cum significet aliquando, interdum tamen ex superuacuo ponitur, vt apud Terentium in Phormione, cum ait: Itane tandem vxorem duxit Antipho iniussu meo? non enim hic tempus vllum significat. at Cicero etiam duplicat temporalem significationem, cum ait, tandem aliquando.

Tappete ex Graeco sum
tae. Ennius cum ait. T
lius in Demetrio. Le
veterem dic tappet FESTVS.

Tapulla dicta est lex quaedam de conuiuiis. PAVLVS.

Tapullam legem conuiualem ficto nomine conscripsit io coso carmine Valerius Valentinus. cuius meminit Lucilius hoc modo: Tapullam rident legem contere opimi. FESTVS.

Tarmes genus vermiculi carnem exedens. PAVLVS.

Tarpeiae etiam effigiem ita appellari putant quidam in aede Iouis Metellina. eius videlicet in memoriam virginis, quae pacta a Sabinis hostibus, quae in sinistris manibus haberent, vt sibi darent, intromiserit eos cum Rege Tatio, qui postea in pace faciunda cauerit a Romulo, vt ea Sabinis semper pateret. FEST.

Tarquitias scalas, quas rex Tarquinius Superbus fecerit, abominandi eius nominis gratia ita appellatas esse ait vulgo existimari Verrius.

Tartarino cum dixit Eunius, horrendo, & terribili Verrius vult accipi a Tartaro, qui locus apud inferos.

Tartarino, horrendo & terribili, PAVLVS

Tatium occisum ait Lauinij, ab amicis eorum legatorum quos interfecerant Tatiani latrones, sed sepultum in Auentino laureto. quod ad significationem verborum non magis pertinet, quam multa alia praeterita deinceps, quae referantur. FEST.

Tauras, vaccas steriles dici existimabant hac de causa, quod non magis, quam tauri, pariant. PAVL.

uras vaccas steriles ap
quae non magis rapiant
similius sit ex Graeco dic
ας appellant. FEST.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PAVL. *Tauri*, verbenaeque in commentatio sacrorum significat ficta farinacea.

Taurij appellabantur ludi in honorem deorum inferorum facti. Instituti autem videntur hac de causa: Regnante Superbo Tarquinio cum magna incidisset pestilentia in mulieres grauidas, quae fuerat facta ex carne diuendita populo taurorum, ob hoc diis inferis institutiludi, & Taurij vocati sunt.

FEST. *Tau* . . . .
stituti diis inferis ex l. .
Tarquinio regnante cum .
pestilentia in mulieres .
fetu si facti sunt ex carn. .
taurorum immolatorum. ob .
appellari sunt, & fiunt .
intra muros euocentur di .
ludos Verro ait vocari, quod. e
lus pendens a doctore iner .
solitus sit impelli, atque vsque .
docere, quoad consisteret .
te talorum constaret pedu .

Taurium aes dicunt quod in ludos tauricos consumitur.

Taurorum specie simulacra fluminum, id est, cum coronibus, quod sunt atrocia, vt tauri.

Taxat verbum ponitur in iis, quae siniuntur quoad tangi liceat, in litibus quoque arbitrove cum proscribitur, quoad eius sit statuendi. *Taxatio* dicitur, quae fit certae summae. a tangendo autem dici, etiam scaenici testimonio sunt, qui *taxatores* dicuntur, quod alter alterum maledictis tangit.

PAVL. *Taxat & taxatio* a verbo tango dicuntur. vnde & taxatores a scaenicis dicuntur, qui ad alterutrum maledictis tangunt.

Tegillum cuculliunculum ex scirpo factum. Plautus: Tegillum mihi aret, id si vis, dabo.

FEST. *Tela* proprie dici videntur ea, quae missilia sunt: ex Graeco videlicet eorum nomine, quia illi βάλλειν missa dicunt, quae nos eminus sicut arma ea, quae ab humeris dependentia retinentur manibus, quandoquidem non minus in nobis eam partem corporis armum vocari existimandum est.

PAVL. *Temerare*, violare sacra, & contaminare dictum videlicet a temeritate.

Temetum, vinum. vnde *temulentus*, & *temulentia*.

FEST. *Temetum* vinum. Plautus in Aulularia. Qui? quia temeti nihil allatum. Pomponius in Decima: Non multi temeti, sed plurimi. Nonius in duobus dossenis: Sequimini praeminate, sequere temeti timor. Idem in Funere: Agite, exite, temulentiamque tollite. & in Surdo: Filias habeo temulentas. sed ecce eas video incedere. Afranius in Cõsobrinis: Pol magis istius temulẽtae futilis.

Tempesta, tempestiua. PAVL.

Tempestatem pro tempore frequenter dixerunt antiqui.

Templum significat, & aedificium deo sacratum, & tignum, quod in aedificio transuersum ponitur.

Tenite, credebantur esse sortium deae, dictae quod tenendi haberent potestatem.

Tensa vehiculum argenteum, quo exuuiae deorum ludis Circensibus in circum ad puluinar vehebantur.

Tensam ait vocari Sinnius Capito vehiculum FEST. quo exuuiae deorum ludicris Circensibus in circum ad puluinar vehuntur. fuit & ex ebore, vt apud Titinium in Barbato, & ex argento.

Tentipellium, genus calciamenti ferratum, PAVL. quo pelles extenduntur.

Tentipellium Attorius putat esse calciamentũ FEST. ferratum, quo pelles extendũtur. idem Afranium dixisse in Promo. Pro manibus credo habere ego illos tentipellium. Titinium ait Verrius existimare, id medicamentum esse, quo rugae extenduntur, cum dicat. Tentipellium laducis, rugae in ore extenduntur cum ille ἐκπιεῖν dixerit.

Tenus significat finem: vt cum dicimus, hactenus. PAVL.

Terentum locus in campo Martio dictus, quod eo loco ara Ditis patris in terra occultaretur.

. in campo Martio loc . FEST.
. dicendum fuisse, quod Te .
. saecularis Ditis patris .
. tur ab equis quadrigari .
. tilitas aequiperet mo .
. nae, quod quam aniliter relat .
. uis manifestum est.

Teres, rotundus in longitudine.

Teres in longitudine rotundatum. quales as- PAVL. setes natura ministrat. FEST.

Teretinatibus, qui a flumine Terede dicti existimantur, & syllaba eius tertia mutata, & pro Terede Teram scribi debuisse.

Termentum pro eo, quod nunc dicitur detrimentum, vtitur Plautus in Bacchidibus.

Tormentum apud Plautum detrimentum. PAVL.

Termes ramus direptus ex arbore, nec foliis repletus, nec nimis glaber.

Termino sacrificabant, quod in eius tutela fines agrorum esse putabant. denique Numa Pompilius statuit *eum, qui terminum exarasset, & ipsum, & boues sacros esse.*

Terminus, quo loco colebatur, super eum foramen patebat in tecto, quod nefas esse putarent terminum intra tectum consistere.

Termonem Ennius terminum dixit.

Termone Ennius Graeca consuetudine dixit: quem

quem nos nunc terminum, hoc modo. Ingenti vadit cursu, qua redditus termo est. & idem: Hortatore bono prius, quam iam finibus termo est.

Tersum diem pro sereno dictum ab antiquis; nec se habere rei auctorem ait.

PAVLVS. *Tersum* diem, serenum.

FEST. *Tertium*, quartum differre ait a tertio, quarto, quintus: quod, quid factum sit, significat.

PAVLVS. *Tesca*. loca augurio designata. Cicero aspera ait esse, & difficilia.

FEST. . t loca augurio desig .
. no finis in terra auguri op .
. us loca consecrata ad .
. sit, sed sancta loca vndiq .
. nt Pontificis libri, in quibus .
. que sedemque tescumque .
. dedicauerit, vbi eos ac .
. s, propitioque. Hostius belli .
. pergentis alter aethertas, atque .
. uiolabis templa antiqua .
. uere aspera, difficilia aditu .
. ca aspera saxa tesca tuor .
. ocleta. Quis tu es mortalis .
. a, & tesqua te adportas loca .

PAVL. *Testiculari* est iumentis maribus feminas, vel mares feminis admouere. licet alij dicant *testilari*.

FEST. *Tetini* pro tenui.

Thalae nomen dictum, alij ab aetatis flore aiunt, alij quod carmina semper floreant.

PAVL. *Themin* deam putabant esse, quae praeciperet hominibus id petere, quod fas esset. eamque id esse existimabant, quod & fas est.

Thiasitas, sodalitas.

Thomices Graeco nomine appellantur canabi impolito, & sparto leuiter tortae restes, ex quibus funes fiunt pulvilli quoque quos in collo habent, ne a restibus laedantur, thomices vocantur.

FEST. . nomine appellantur .
. et sparto leuiter tortae .
. fiunt. Lucilius. Vidimus .
. abina, Opillius Aure .
. puluillum, quem in .
. acdat tonicem vo .

PAVLVS. *Thraeces* gladiatores a similitudine palmularum Thraciarum.

Throcum genus sellae habetur apud Plautum.

Thymbraeus Apollo a monte Tymbraeo dictus, qui est in agro Troiano.

FEST. *Thymbraeum* Apollinem Vergilius a monte Thymbraeo appellauit, qui est in agro Troiano.

PAVL. *Tiberi* fluuius dictus a Tiberino Rege Albanorum, quod in eo cecidisset vel Tiberis a Tiberi Rege Tuscorum.

Tibicines in aedificiis dici existimantur a si-

militudine tibiis canentium, qui vt canentes sustineant, ita illi aedificia.

Tisata ilicera. Romae autem Tisata curia. Tifata etiam locus iuxta Capuam.

Tigillum sororium. FESTVS.

Tignum non solum in aedificiis, quo vruntur, appellatur, sed etiam in vineis, vt est in xij. *tignum iunctum aedibus, vineaeque, & concapu, ne soluito.*

Tinia, vasa vinaria. PAVL.

Tippula bestiolae genus sex pedes habentis, sed tantae leuitatis, vt super aquam currens non desidat. Plautus: Neque tippulae leuius pondus est, quam fides lenonia.

Titiensis tribus a praenomine Tatij Regis appellata videtur. Titia quoque curia ab eodem Rege est dicta.

Titinnire, & titinnabunt Naeuius dixit pro FESTVS. sonitu tintinnabuli.

Titinnire est apud Naeuium hoc modo: Tantum vbi molle crepitum faciebant, titinnabant compedes. & apud Afranium: Ostiarij impedimenta titinnire audio.

Titiuillitium nullius significationis est, vt a- PAVL. pud Graecos ῥλίτυρι &, σπιδαλίδε. Plautus: non ego istud verbum empsitem titiuillitio.

Tituli milites appellantur, quasi tutuli, quod patriam tuerentur. vnde & Titi praenomen ortum est.

Todi genus auium paruarum. Plautus: Cum extortis talis, cum todillis crusculis.

Todi sunt . . . . FESTVS.
quarum meminit Plautus in Sy .
tis talis, cum todillis crus. . .

Togatarum . . . .
minum fastigi, quae . . .
quod togis praetextis rem . .
tabernariarum, quia . .
cellentibus etiam humiles . .
. lagiari serui denique et . .
. ernis honeste prodeant . .

Tolerare, patienter ferre. Attius in Neoptolemo: Aut quisquam potis est tolerare acritudinem. Ennius libro secundo: Ferro secedere, quam dictis his toleraret.

Toles, tumor in faucibus, quae per deminutionem *tonsillae* dicuntur.

Tollenno est genus machinae, quo trahitur aqua, alteram partem praegrauante pondere, dictus a tollendo.

Tongere nosse est: nam Praenestini *tongitionem* dicunt notionem. Ennius: Alij rhetorica tongent. PAVL.

. . . lo ait noscere esse . FESTVS.
. . tionem dicant pro no .
. . tius dominari Ennius .
. . tongent & vincere .
. . videtur significare. .

Tonsam Ennius significat remum, quod qua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

si tondeatur ferro, cum ait libro septimoi Poste recumbite, vestraque pectora pellite tonsis. item: Pone petunt, exin referunt ad pectora tonsas. & in Asoto: Alius in mari vult magno tenere tonsam.

PAVL. *Tonsa*, remus: quod quasi tondeatur ferro. Ennius: Pone petunt, exin referunt ad pectora tonsas.

Tonsilla palus delatus in acumen, & cuspide praeferratus, qui nauis religandae causa in littore figitur. Attius: Tacete, & tonsillas littore in laeda edite.

FEST. . . esse Verrius palum dolatum
. cuspide praeferratum, vt existi .
. m cum figi in littore nauis re
. causa. Pacuuius in medio: Acces
. eam, & tonsillam pegi laeto in littore
. in Phinidis: Tacete, & tonsillas littolaeda edite.

Topper significat ait Artorius cito, fortasse, celeriter, temere, cito, sic in Nelei carmine: Topper fortunae commutantur hominibus citius, sic C. Naeuius: Capesset flammã Volcani topper. sic in eodem, Namque nullum peius macerat humanũ, quam de mare saeuum viret cui sunt magnae topper confringeat importunae vnde. fortasse, sic Coelius libro septimo: ita vti sese quisque vobis studeat aemulari in statu fortunae reipublicae, eadem regesta, topper nihilo minore negotio acto, gratia minor esset. fortasse, sic Attius in Io. Topper, vt fit, patris tunc eicit iras. (Ennius vero sic.) topper fortasse valet in Ennij & Pacuuij scriptis apud Ennium est; Topper, quam nemo melius scit. Pacuuius: Topper tecum sit potestas faxit si mecum velit. At in antiquissimis scriptis celeriter, ac mature. in Odyssia vetere: Topper facit homines vtrius fuerint. Topper citi ad aedis venimus Circae, simul duona eorum portant, ad nauis millia. alia in iisdem inueniuntur.

PAVL. *Topper*, cito: vt illud Nelei: Topper fortunae commutantur hominibus.

Torrens est participium, & nomen est.

FEST. *Torrens* participialiter pro exurens ponitur. vt est apud Pacuuium in Antiopa. flammeo vapore torrens terrae fetum exusserit. significat etiam fluuium subitis imbribus concitatum, qui alioqui siccitatibus exaresc. quamuis aquam ipsam, quae fluit, flumen recte dici ait Aelius Gallus libro secundo, quae ad ius pertinent. Ceterum volgi consuetudine vtrunque iam dici flumen, & perennem fluuium, & torrentem.

Torrere a torreo deductum, proprie significat siccare, atque arefacere, sed vsurpatum est iam pro eo, quod sit igne vrere. Plautus: (in) vna eadem opera in furnum calidum condito, Atque ibi torreto.

Torrere a torreo deductum proprie significat siccare, atque arefacere. sed vsurpatum est etiam pro eo quod sit igniscere. PAVL.

Toruitas a ferocia taurorum, quasi tauri acerbitas est vocata.

Toruitas a ferocia taurorum dicta est. Pacuuius in Armorum iudicio: feroci, ingenio toruus, praegrandi gradu. &: cum recordor eius ferocem & toruam confidentiam. FEST.

Torum vt significet torridum, aridum, per vnum quidem R antiqua consuetudine scribitur. Sed quasi per duo R scribatur, pronuntiari oportet. nam antiqui nec muras, nec semiuocales literas geminabant, vt fit in Ennio, Arrio, Annio.

Torum, torridum, aridum. PAVL.

Toxicum dicitur ceruar. FEST.

. quidam perunguere sagitta .
. Caecilius in Gamo vt hom .
. toxico transegerit. Afra .
. vxorium istud toxicum mitt . PAVL.

Trabica nauis, quod sit trabibus confixa. Pacuuius: labitur trabica in alueos.

Trabs proprie dicitur duo ligna compacta.

Trachali appellantur muricum ac purpurae superiores partes. vnde Ariminenses marimi homines cognomen traxerunt Trachali.

Tragula genus teli, dicta, quod scuto infixa trahatur.

Tragus, genus conchae mali saporis.

Transtra, & tabulae nauium dicuntur, & tigna, quae pro pariete in parietem porriguntur.

Trepit, vertit. vnde trepido, & trepidatio: quia turbatione mens vertitur. FEST.

Tributorum conlationem cum sit alia in capite, alia ex censu, dicitur etiam quoddam temerarium, vt post vrbem a Gallis captam conlatum est, quia proximis quindecim annis census alius non erat. Item bello Punico secundo M. Valerio Laeuino, M. Claudio Marcello coss. cum & senatus, & populus in aerarium, quod habuit, detulit.

Tributum dictum, quia ex priuato in publicum tribuitur. PAVL.

Trientem tertium pondo coronam aureã dedisse Ioui donum scripsit T. Quinctius Dictator, cum per nouem dies totidem vrbes, & decimam Praeneste cepisset. id significare ait Cincius Mystagogicon libro secundo, duas libras pondo & trientem. qua consuetudine hodieque vtimur, cum lignum bes alterum dicimus, id est pedem, & bessem latitudinis habens. & sestertium, id est duos asses, & semissem tertium. item si tres asses sunt, & quartus quadrans. FEST.

Trifax telum longitudinis trium cubitorum, quod catapulta mittitur. Ennius: aut permaceret paries percussus trifaci. PAVL.

Trisulcum

FEST. *Trisculum* fulgur fu .
. a. id aut incendit. a .
. rebrat.

PAVL. *Tritonia* Minerua a ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus sit visa.

Triumphales coronae sunt, quae imperatori victori aureae praeferuntur, quae temporibus antiquis propter paupertatem laureae fuerunt.

Troia, & Regio Priami, & lusus puerorum equestris dicitur, & locus in agro Laurente, quo primum in Italia Aeneas cum suis constitit.

Tromentina tribus a campo Tromento dicta.

Trossuli equites dicti, quod oppidum Tuscorum Trossulum fine opera peditum ceperint.

Truo auis onocoralus. Caecilius irridens magnitudinem nisi: Pro di immortales, vnde pro repsit truo.

Tryga antiqui vinum appellabant. vnde *trygetus* adhuc dicitur.

FEST. *Tubicines* etiam ij appellantur, qui sacerdotes viri speciosi publice sacra faciunt tubarum lustrandarum gratia.

PAVL. FEST. *Tubilustria* dies appellabant, in quibus agna tubas lustrabant.

. quibus diebus adscriptum in .
. rio sutorio agna tubae .
. is tubos appellant, quod genus .
. Arcadia Pallanteo trans . .
. . . . .

Tuditantes, tundentes . . .
. entes significare ait Cinnius .
. nius libro secundo. Haec inter se totum
. ntes, & Lucretius item lib. ij. nec .
. rem cessam extrinsecus vllam .

PAVL. *Tuditantes* significat negotium tundentes, id est agentes. Lucretius: Nec tuditantia rem cessant extrinsecus vllam.

Tudites mallei a tundendo dicti. inde & cuidam cognomen Tuditano fuit, quod caput malleo simile habuerit. FEST.

. alleos appellant antiqui a tunden-
. is, alij cruribus tudites. inde Ateius
. is, existimat Tuditano cognomen
. caput malleoli simile habuerit.

Tuor, video: tueor, defendo.
. video, tueor, defendo. PAVLVS.
. . sed iam promiscue vtuntur PAVLVS.
. . or prouideo, & contueo.
. . ria tecto appellantur .
. sordida. Afranius in V .
. tugurium est turpe .
. bolimaeo Habitab .
. perculo, quo nomin .
. tione XII. ait etia .
. cari.

Tullianum quod dicitur, pars quaedam carce-

ris, Ser. Tullium Regem aedificasse aiunt.
. . lij dixerunt esse silanos, alij ri-
uos, alij vehementes proiectiones sanguinis arcuatim fluentis, quales sunt Tiburi in Anione. Ennius in Aiace. Aiax, misso sanguine tepido tullij effiantes volant.

Tumu . . . .
milites dicuntur lecti ob subitum ti .
de etiam tumultum dici ait Verrius, qui
is ornatur, quam ab Italicis. & Gallicis h .
. t Italiae, itaque nullum .
. quam Gallicum, aut domesti .
. . . . . .
. Aelius sic definit tumultus es.
. nae editus secundum mare fluctibus u
. uatas. vnde similiter & manu fac .
. turalis proprie dici potest.

Turbellas dixisse antiquos, quas nunc turbas appellamus, testis est Plautus in Pseudolo: quales quantas soleam turbellas dare. PAVL. FEST.

Turbellas apud Plautum turbas significat.

Turmam equitum dictam esse ait Curiatius, quasi terimam: quod terdeni equites ex tribus tribubus Titiensium, Ramnium, Lucerum, fiebant. itaque primi singularum decuriarum decuriones dicti, qui ex eo in singulis turmis sunt etiam nunc terni.

Turrhenos Etruscos appellari solitos ait Verrius, a Turrheno duce Lydorum, a cuius gentis praecipua crudelitate etiam tyrannos dictos.

Tusci a Tusco rege filio Herculis sunt dicti, vel a sacrificando studiose ex Graeco θυσίοι: velut Tusculum dictum, quod aditum difficilem habet, id est δύσοδον. PAVL.

. quidam dictos aiunt a Tusco . FEST.
. lis filio, alij quod vnici studiosi ita .
. ex Graeco velut θυσίοι. Tu .
. ab eadem causa sacrificiorum, u .
. ficilem habeat, id est δύσοδον.

Tuscum vicum co . .
tores dictum aiunt a . .
descendente ab obs . . .
Romae locoque his dato . .
entes fratres Coeles, & Vibenn .
Tarquinium Romam secum ma .
rint. M. Varro quod ex Coe . .
sint.

Tuscus vicus Romae est dictus, quod ibi habitauerunt Tusci, qui recedente ab obsidione Porsena remanserunt. PAVL.

Tutulum dicebant Flaminicarum capitis ornamentum vitta purpurea innexa crinibus, & in altitudinem extractum. Ennius: Fictores, Argeos, & tutulatos.

Tutulum vocari aiunt Flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinib. & extructum in altitudinem quidam pileum lanarum forma e tali fi- FEST.

guratum, quo Flamines, ac Pontifices vtantur, eodem nomine vocari. Ennius: Libaque, fictores, Argaeos.

Tiuum frequenter dicitur maxime. Varro in Europa: Tutum sub sede fuissent.

Tyria maria in prouerbium deductum est: quod Tyro oriundi Poeni adeo potentes maris fuerunt, vt omnibus mortalibus nauigatio esset periculosa. Afranius in Epistula: Hunc ferrum autem maria Tyria conciet.

. . . . . .
. x curiata fertur, quo Hanni .
. Romae cum esset, nec ex praesidi .
. Q Fabius maximus Verru .
. arcellus Cos facere in . .
. uit Aelius in XII. sig . .

V

PAVL. *Vacerram* dicũt stipitem, ad quem equos soleant religare. alij dicunt maledictum hoc nomine significare magnae acerbitatis, vt sit vecors, & vesanus.

FEST. *Vacerram* Verrius, & alij complures vocari dicunt stipitem, ad quem equos solebant religare. Ateius vero Philologus maledictum hoc nomine significari magnae acerbitatis, vt sit vecors, & vesanus teste Liuio, qui dicat: vecorde, & malefica vecordia.

PAVL. *Vadem*, sponsorem significat datum in re capitali.

Vagorem pro vagitu Ennius posuit.

FEST. *Vagorem* pro vagitu Ennius libro sextodecimo: Qui clamor oppugnantis vagore volanti. Lucretius libro secundo. Et superantur, item miscetur funere vagor.

Vagulatio in lege XII. tabularum significat quaestionem cum conuicio. *Cui testimonium defuerit, is tertiis diebus ob portum obuagulatum ito.*

Valges Opilius Aurelius, aliique complures aiunt dici, qui diuersas suras habeant. Plautus in Milite gloriosо, qui talos vitiosos habeat. Maiorem partem videas valgis talis, & in (Sitelitergo.) Sic ea mihi insignitos pueros pariat postea, Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut paetũ, aut brochum (filium.) e contrario vari dicuntur incurua crura habentes.

PAVL. *Valges* Aurelius intelligi voluit, qui diuersas suras habent: sicut e contrario vari dicuntur incurua crura habentes.

Vallescit, perierit, a vallo militari, quod fit circa castra, quod qui eo eiiciuntur, pro perditis habentur.

FESTVS. *Valuoli*, folliculi fabae.

Valuoli folliculi fabae appellati sunt, quasi

valliuoli, quia vallo facti excutiantur.

Vapula Papiria, in prouerbio antiquis fuit, de quo Sinnius Capito sic refert, tum dici solitum esse, cum vellent minantibus significare se eos negligere, & non curare, fretos iure libertatis. Plautus in Feneratrice: Heus tu in barbaria quod dixisse dicitur liberte suae patronae, ideo dico, liberta salue, vapula Papiria. *In barbaria* est in Italia. Aelius hoc loco *vapula* positum esse ait pro dole. Varro pro peri, teste Terentio in Phormione. Non tu . . .
& Plauto in Curculione: Reddin, an non mulierem prius, quam te huic meae machaerae obiicio magistia? vapula ergo tũ vehementer iubeo ne me territes. PAVL.

Vastum pro magnum, ponitur tamen & pro inani, Attius: Iam hanc vrbem ferro vastam faciet Peleus. Pacuuius: Quales, scabres, quod inculta vastitudine: vnde vastitas, & vastitudo. FEST.

Vastum pro magnum. ponitur tamen & pro inani. Attius: Hanc vrbem ferro vastam faciet. vnde vastitas, & vastitudo. PAVL.

Vaticanus collis appellatus est, quod eo potitus sit populus Romanus vatum responso expulsis Etruscis.

Ve victis, in prouerbium veniisse existimatur, cum Roma capta a Senonibus Gallis aurum ex conuentione, & pacto adpenderetur, vt recederent, quod iniquis ponderibus exigi a barbaris querente Ap. Claudio, Brennus Rex Gallorum ad pondera adiecit gladium, & dixit, *Ve victis*. quem postea persecutus Furius Camillus cum insidiis circumuentum consideret, & quereretur contra foedus fieri, eadem voce remuneratse dicitur. FEST.

Ve vobis dicebatur ab antiquis, & ve nobis. PAVL.

Vecors est turbati ac mali cordis.

Vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt furandi gratia. Cato: vecticulariam vitam viuere, repente largiter habere, repente nihil.

Vectigal, aes dicitur, quod ob tributum, & stipendium, & equestre, & ordinarium populo debetur. FESTVS.

Vegrande significari alij aiunt male grande, vt *vecors, vesanus, malicordis, maleque sanus*, alij paruum, siue minutum, vt cum dicimus, vegrande frumentum & Plautus in Cistellaria: qui nisi iteres nimium is vegrandi gradu.

Vegrande significat malegrande. vt vecors, vesanus, malicordis, male sanus. alij paruum, siue minutum intelligunt, vt vegrande frumentum. PAVL.

Vegere, portare vel trahere. FEST.

Veia apud Oscos dicebatur plaustrum. vnde veiarij, PAVLVS.

veiarij stipites in plaustro, & vectura veitura.

Vel, conligatio quidem est disiunctiua, scilicet earum rerum, quae natura disiuncta sunt, in quibus aut coniunctione rectius vtimur, vt, Aut dies, aut nox. sed earum, quae non sunt contrariae, quae eligatur, nihil interest, vt Ennius: vel tu Dictator, vel equorum, equitumque Magister Esto, vel Consul.

Velati appellabantur vestiti, & inermes, qui exercitum sequebantur, quique in mortuorum militum loco substituebantur. ipsi sunt *& ferentarij*, qui fundis ac lapidibus pugnabant quae tela feruntur, non tenentur. Cato eos ferentarios dixit, qui tela, ac potiones militibus pugnantibus ministrabant.

Velitatio dicta est vltro, citroque probrorum obiectio, ab exemplo velitatis pugnae. Plautus: Nescio. qui velitati estis inter vos. FEST.

Venditiones olim dicebantur Censorum locationes, quod velut fructus publicorum locorum venibant. PAVL.

Venerari verbum compositum ex venia, & orando.

Ventabant dicebant antiqui. vnde praepositione adiecta fit aduentabant. FEST.

Ventabant antiqui dicebant sine praepositione, pro aduentabant. PAVL.

Versorum vouendi mos fuit Italis. magnis enim periculis adducti vouebant, quaecunque proximo vere nata essent apud se animalia, immolaturos. Sed cum crudele videretur pueros, ac puellas interficere, perductos in adultam aetatem velabant, atque ita extra fines suos exigebant.

Verberitare idem Cato frequentatiue ab eo, quod est verbero, dixit. FEST.

Veredi antiqui dixerunt, quod vehergnt rhedas: id est ducerent.

Vergilae dictae, quia earum ortu ver finitur, & aestas incipit. PAVL.

Vergilae dictae, quod earum ortu ver finem facit.

Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu, quasi a vermibus scindatur. hic dolor Graece σκῶληξ dicitur.

Vernae appellantur ex ancillis ciuium Romanorum vere nati, quod tempus anni maxime naturale feturae est. FEST.

Vernae, qui in villis vere nati, quod tempus, duce natura feturae est: & tunc rem diuinam instituerit Marti Numa Pompilius, pacis, concordiaeve obtinendae gratia inter Sabinos, Romanosque, vt vernae vincerent, Romanos enim vernas appellabant,

id est, ibidem natos. quo vincere perniciosum arbitrium Sabinis, qui coniuncti erant cum populo Romano.

Vernisera mensalia auguria. PAVLVS.

Versuram facere, mutuam pecuniam sumere, ex eo dictum est, quod initio, qui mutuabantur ab aliis, non vt domum ferent, sed vt aliis soluerent, velut verterent creditorem.

Versuti dicuntur, quorum mentes crebro ad malitiam vertuntur.

Verticulas cum dixit Lucilius, articulos intelligi voluit.

Verancent, vertant. Pacuuius: Dij monuerint meliora, atque amentiam auerruncassent tuam, id est auertissent.

Verata pila dicuntur, quod veluti verua habent praefixa.

Vescor, pascor.

Vesculi, male curati, & glaciles homines. *vt* enim syllabam rei paruae praeponebant. vnde Vesouem, paruum Iouem, & vegrandem fabam, minutam dicebant.

Vescus, fastidiosus: ve enim pro pusillo vtebãtur. Lucretius vescum dixit edacem, cum ait: Nec mare quae impendent vesco sale saxa peresa.

Vespae, & *vespiliones* dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non a minutis illis volucribus. sed quia vespertino tempore eos offerunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt. hi etiam vespilones vocantur. (Martialis: Qui fuerat medicus, nunc est Vespilo Diaulus.)

Vesperna apud Plautum cena intelligitur.

Vesperugo, vesper stella. Plautus: Nec vesperugo, nec vergiliae occidunt.

Vespices fruteta densa dicta a similitudine vestis.

Vesticeps puer, qui iam vestitus est pubertate econtra *inuestis*, qui necdum pubertate vestitus est.

Vestis generaliter dicitur, vt stragula, forensis, muliebris. *vestimentum* pars aliqua, vt pallium, tunica, penula.

Veteratores callidi dicti a multa rerum gerendarum vetustate. Cannius: mulieri non astute facile veterator persuasit.

Veterinam bestiam iumentum Cato appellauit a vehendo. Opilius veterinam dici putat, quasi venterinam, vel vterinam, quod ad ventrem onus religatum gerat.

Veternosus dicitur, qui graui premitur somno. Cato veternosum hydropicum intelligi voluit, cum ait: Veternosus quam plurimum bibit, tam maxime sitit.

Vexillum deminutiuum est a velo.

Viatores appellabantur, qui magistratibus pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tebant, eo quod plerumque ex agris homines euocabantur à magistratibus, & frequens erat eorum ab agris ad vrbem via.

FEST. *Vintores* appellantur, qui magistratibus apparent, eo quia initio omnium tribuum cum agris in propinquo erant vrbis, atque assidue homines rusticabantur, crebrior opera eorum erat in via, quam vrbe, quod ex agris plerumque homines vocabantur a magistratibus. & frequens eorum erat ab agris ad vrbem via.

FAVL. *Vibices* plagae verberum in corpore humano dictae, quod vi fiunt.

Vibrissae pili in naribus hominum, dicti, quod his euulsis caput vibratur.

Vibrisse est vocem in cantando crispare. Titinius: Si erit tibi cantandum, facito, vsque exuibrisses.

FEST. *Vici* appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas non habent vt Marsi, aut Peligni. Sed ex vicis partim habent rempublicam, & ius dicitur, partim nihil eorum, & tamen ibi nundinae aguntur negotij gerendi causa, & magistri vici, item magistri, paucique. . . . annis fuerit. Altero cum id genus aedificij, quae continentia sunt, iis, oppidisque itineribus, regionibusque distributa distant, nominibusq. dissimilibus discriminis causa sunt dispartita. Tertio cum id genus aedificiorum definitur, quae in oppido priuc in suo quisque loco proprie ita aedificat, vt in eo aedificio peruium sit, quo itinere habitatores ad suam quisque habitationem habeat accessum, qui non dicuntur *vicarij*, sicut ij qui aut in oppido vias, aut hi, qui in agris sunt, vicarij appellantur.

Vicinia, vicinorum conuersatio.

FEST. *Victimam* Aelius Stilo ait esse vitulum ob eius vigorem. alij autem quae victa adducatur ad altare: aut quae ad hostis victos immoletur.

FAVL. *Viduertas* calamitas dicta, quod viduet bonis.

Viere, alligare, vnde *vimina*, & vasa *viminea*.

Vietus languidus, sine vi, & naturalibus priuatus viribus.

Viget dictum a vi agendo, sed in agendis hostilibus rebus: verum iis, qui concitato animo ad bonum tendunt.

FEST. *Vigét* dictum videtur a vi agendo, sed non in agendis hostilibus rebus, verum his quae celerrimo, concitatoque animo ad bonam tendunt frugem.

Viginti quinque poenae significat viginti quinque asses.

Viminalis porta, & collis appellabantur, quod

ibi viminum silua fuisse videtur, vbi est & ara Ioui Viminio consecrata.

Viminalis porta & collis appellabantur, quod FAVL. ibi viminum fuisse silua videtur.

Vinalia diem festum habebant, quo die vinum nouum Ioui libabant.

Vinciam dicebant continentem.

Vindex, ab eo quod vindicat, quo minus is, FEST. qui prensus est, ab aliquo teneatur.

Vindiciae appellantur res eae de quibus controuersia est, quod potius dicitur ius, quia fit inter eos, qui contendunt. M. Cato in ea, quam scripsit L. Furio: De aqua . . . Praetores secundum populum vindicias dicunt. & Lucilius: Nemo hic vindicias, neque sacra, neque numen veretur: De quo verbo Cincius sic ait: *Vindiciae* olim dicebantur illae, quae ex fundo sumptae in ius adlatae erant. At Ser. Sulpicius . . . am singulariter formato vindiciam esse ait . . qua de re controuersia est, ab eo quod vindicatur. & in XII. *Si vindiciam falsam tulit . . si velit is, arbitror tres dato, eorum arbitrij fructus duplione damnum decidito.*

Vinae, vt Verrius praecipit, quod vini feraces sint. etiam militares quaedam machinationes a similitudine appellantur.

Vinulus dicitur molliter se gerens, & minime FAVL. quid viriliter faciens (Plautus: Oratione vinula, ac venustula.)

Viritanus ager dicitur, qui viritim populo distribuitur.

Viritim dicitur dari, quod datur per singulos viros. Cato: praeda, quae capta est, viritim diuisa.

Vitiligo in corpore hominis macula alba, quã Graeci λεύκην vocant, a quo nos album siue a vitio dicta, etiam si non laedit. siue a vitulo, propter eius membranae candorem. quae nascitur inuolutus. Lucilius: Haec odiosa mihi vitiligo est, non dolet inquit.

Vitulans, laetans gaudio, vt prato vitulus. Ennius, Habet is coronam vitulans victoria.

Vinatus, & viuidus a vi magna dicuntur.

Viuatus & viuidus a poetis dicuntur, a vi ma- FEST. gna.

Viuissimus superlatiuus a viuido. FAVL.

Vls Cato pro vltra posuit.

Vmbrae vocabantur Neptunalibus casae frondeae pro tabernaculis.

Vnciaria lex dici coepta est, quam L. Sulla, & FEST. Q. Pompeius tulerunt, qua sanctum est, vt debitores decimam partem.

Vngulatos vngues magnos, atque asperos Cato appellauit.

Vngulum Oscorum lingua significat anulum. FAVL.

Vugulus

FAVLVS. *Vngulus* Oscorum lingua anulus, vt siquid monimenti nacta est, qui eorum requireret, est vngulus, quem ei detraxit e Lirio, Pacuuius in Iliona: Repugnanti ego porro hunc vi detraxi vngulum, & in Atalanta Suspensum in laeuo brachio ostendo vngulum.

FAVLVS. *Vngustus* fustis vncus.

Voisgram auem, quae se velit, augures hanc eandem felicitatem appellant.

Vola, vestigium medij pedis concauum. sed & palma manus vola dicitur.

Volones dicti sunt milites qui post Cannensem cladem vsque ad octo millia, cum essent serui, voluntarie se ad militiam obtulerunt.

Volturnalia Volturno deo sua sacra faciebant, cuius sacerdotem Volturnalem vocabant.

Vopte pro vos ipsi Cato posuit.

Vrbanas tribus appellabant, in quas vrbs erat dispartita à Ser. Tullio rege, id est Suburrana, Palatina, Esquilina, Collina.

Vruat Ennius in Andromeda significat cir- FEST. cundat, ab eo sulco, qui fit in vrbe condenda vruo aratri, quae sit forma simillima vinci curuatione buris & dentis, qui praefigitur vomer. ait autem: circum sese vruat ad pedesterra oc . . . caput.

Vxorium pependisse dicitur, qui, quod vxorem FAVL. non habuerit, aes populo dedit.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

NONIVS MARCELLVS
DE PROPRIETATE SERMONVM.

Summa capitum quæ in Nonio.

De compendiosa dictrina ad filium. Cap. 1.
De honestis & nouè veterum dictis. Cap. 2.
De indiscretis generibus. Cap. 3.
De varia significatione sermonum. Cap. 4.
Differentiæ nonnullarum dictionum in significato. Cap. 5.
De impropriis. Cap. 6.
De contrariis generibus verborum. Cap. 7.
De mutata declinatione. Cap. 8.
De numeris & casibus. Cap. 9.
De mutatis coniugationibus. Cap. 10.
De indiscretis aduerbiis. Cap. 11.
De doctorum indagine. Cap. 12.
De genere nauigiorum. Cap. 13.
De genere vestimentorum. Cap. 14.
De generibus vasorum & poculorum. Cap. 15.
De genere & colore vestimentorum. Cap. 16.
De genere ciborũ & potuum. Cap. 17.
De genere armorum. Cap. 18.
De propinquitate. Cap. 19.

NONII MARCELLI PERIPATETICI TIBVRIENSIS DE COMPENDIOSA DOCTRINA PER litteras ad filium.

Cap. I.

SENIVM est tædium, & odium, dictum à senectute, quòd senes omnibus odio sint, & tædio. Cęcil. Ephęstione: Tum etiam in senectute hoc deputo miserrimum, sentire ea ætate, esse odiosum se alteri. ¶ Nam *ætatem malam*, senectutem veteres dixerunt. Plaut. Menæch. Consitus sum senectute, onustum gero corpus, vires reliquere, vt ætas mala est ergo merx. Accius Amphitryone: An mala ætate mauis malè multari exemplis omnibus? Turpilius Philopatro: Miserum puto, si etiám istuc ad malam ætatem accessit mali. Pacuuius Peribæa: Parum est, quod te ætas malè habet, ni etiam hìc ad malam ętatem adiungas cruciatum reticenti. Afranius Vopisco:

Si possent homines delinimentis capi,
Omnes haberent nunc amatores anus.
Ætas & corpus tenerum & morigeratio.
Hæc sunt venena formosarum mulierum.
Mala ætas nulla delinimenta inuenit.

¶ *Bonam ætatem* quoque dicimus adolescentiam, vel iuuentutem. Marcus Tullius de senectute: Quod si ipsis voluptatibus bona ætas fruitur, lubentius primum paruulis

Universidad de Deusto
Biblioteca

fruitur rebus. ¶ Nam prudentissimè noster Maro diei partes primas, quasi eius ætatem puberem, *meliorem* dixit nono libro. Nunc adeo melior, quoniam pars acta diei est. ¶ Senium ipsum positum [*pro malo*] Sic Tirinnius Veliterna: Quot pestes, senia & iurgia sesemet diebus emigrarunt. Nonius Gallinaria: Opere, quæ actor, cantor, cursor, senium sonticum. Accius, ἐπὶ κακοῖ μάχῃ: Mors amici subigit, quod mihi est senium multo acerrimum. Pomponius Præcone posteriore; Calue apportas nuntium nobis dispărem, diuisum, huic seni senium, & metum. Lucillius, Satyrarum lib. xv. In numero quorum nunc primus Trebellius multo Obmarcescebat febris, senium, vomitus, pus. Turpilius Demiurgo: Quia enim odio, ac senio mihi hæ sunt nuptiæ. Pacuuius Peribœa': Metus, egestas, mœror, senium, exsiliúmque & senectus.

2 ¶ *Velitatio* dicitur leuis contentio, dicta ex congressione velitum. Plautus Asinar. Verbis velitationem fieri compendio volo. Idem Menæch. Nescio quid vos velitati estis inter vos duo. Turpilius Lindia: Comperee verbis velitari, ad rem redi. Afranius Priuigno: Interea verba iactare, & labris inter se velitari, velificarier. Cæcilius Pausimacho: velitari te res tamen.

3 ¶ *Toga*, dicta est à tegendo, & est toga (ficut in consuetudine habetur) vestimentum, quo in foro amicimur, cuius & Cicero meminit in Catilinam: Velis amictos, non togis. Titinnius Fullonibus: Quæ inter decem annos nequisti vnam togam deterere. ¶ Dicitur & rectum. Titinn. Gemina: Syrus cum scorto constituit ire, claues illic ò abstrudi iubeo, rusticæ togæ ne sit copia, id est tecti.

4 ¶ *Tollere, occidi.* Luc. lib. xxvj. Audiui quem febris vna, atque vna ἀνάγκη, vini inquam hiatus vnus potuit tollere. ¶ Tollere *mittere.* Virg. Æneid. lib. ij. Clamores simul horrendos ad sidera tollit. ¶ Tollere, *transferre* Vergilius Æneid. lib. j. Vnius in miseri exitum conuersa tulere. ¶ Tollere, *inferre.* Virg. Georg. lib. iij. Tollentémque minas, & sibila colla tumentem Deiice. ¶ Tollere est *eleuare.* Idem in xi. Tollit se ad rectum quadrupes. Idem lib. i. Et mulcere dedit fluctus & tollere vento. Marcus Tul. Philippicarum lib. xi. Vel in cælum vos, si fieri potuerit, humeris nostris tollemus. Lucilius lib. xxviij. Et fœdera tollent. Marcus Tul. Hortensio: Nihil tamen esse, in quo se animus excellens tollat. ¶ Tollere, *ostendere, erigere.* Virgil. Æneid. libro primo: Cui mater media sese tulit obuia sylua. Idem libro vij. laborum Prima tulit finem. ¶ Tollere, *occidere.* Var. Sexagesi: Num quis patrem decem annorum natus non modo aufert, sed tollit, nisi veneno? ¶ Tollere est & *differre.* Plautus Pœnulo: Omnes extollo ex hoc die in alium diem. ¶ Tollere, *pati, sustinere.* Virgilius Æneid. lib. iij. Iuuenémque superbum Seruitio enixae tulimus. & idem lib. xij. Non tulit instantem Phegeus, animisque frementem. Terentius Phormione: Ego te complures aduorsum ingenium meum meuses tuli. Marcus Tull. in Verrem, Diuinatione: Tuli graniter, & acerbè iudices. Idem de offic. lib. ij. Nisi enim multorum impunitates scelerum tulissem.

5 ¶ *Tenacia* est *perseuerantia & duritia.* Ennius Hectoris lytris: Ducet quadrupedum iugo inuitum doma in frena, & iugo valida, quorum tenacia infrenari nimis. ¶ Tenacia, *parsimonia.* Afranius Priuigno: Vixisti durus, difficilis, tenax.

6 ¶ *Tempestas* est *turbo ventorum.* Virgilius Georg. libr. i. Quid tempestates autumni, & sidera dicam? ¶ Tempestas, *tempus.* Sallustius Iugur. Ea tempestate in exercitu nostro fuere complures noui, atque ignobiles. Lucillius libr. xxvij. Iam qua tempestate viuo certo fine ad me recipio. Pacuuius Teucro: Quam te post multis tueor tempestatibus. Marcus Tul. de senectute: Curius est certus ætatis, & vna via naturae, eáque simplex, sua cuique parti ætatis *temperatura* est data. Varro Eudæmionibus: Dum sermone cœnulam variamus, Interea tonuit bene tempestate serena.

7 ¶ *Trepidare, metuere.* Virgilius libr. ix. Dum trepidant, it hasta Tago per tempus vtrunque. Idem lib. x. ix. Trepident immisso lumine manes. Lucillius lib. xxx. Sed quid ego hæc animo trepidanti dicta profundo? ¶ Trepidare, *festinare.* Virgil. libr. xx. Ne trepidate meas Teucri defendere naeis. & Georg. lib. iiij. Tum trepidae inter se coeunt, pennisque coruscant.

8 ¶ *Tangere, ferire, commouere.* Virgilius libro nono: Nec solos tangit Atridas iste dolor. Idem lib. xij. Miseri te si qua parentis Tangere cura potest, oro. M. Tullius Fragmentatia Vetrinarum: Nunquam tua me commenta, tuarúm ve fortunarum cogitatio tangeret, & Lucret. Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira. ¶ Tangere est *contingere.* Lucretius lib. i. Tangere enim & tangi, nisi corpus, nulla potest res. Terent. Adelph. Nunquam dum ego adero, hic te tanget. ¶ Tangere, *inspicere.* Luc. xxvj. Neque prius, quàm venas hominis tetigit, ac præcordia. ¶ Tangere est *circumuenire.* Turpil. Demetrio: At etiam ineptus meus mihi est iratus pater, quia se talento argenti terigi, veteri exemplo amatrix. Item Leucadia: Hoc quæro ignoscere si stic forte quam si alias res vini cauo. Lucil. lib. xxx. Et Musconis manu perscribere posset Aiace. Pomponius Aleonibus: At ego rusticatim tangam, vrbanatim nescio. Tangere, *contingere.* M. Tull. in Verrem actione ij. Verres simul ac tetigit prouinciam. Virg. lib. ix. Sat fatis, Veneríque datum, tetigere quod arua Feftilis Ausoniæ Troes.

9 ¶ *Triste, crudele, immite.* Virgil. Æneid. lib. ij. Illi mea tristia fata. Degenerémque Neoptolemum narrare memento. Lucillius lib. xxx. Idque tuis sæuis factis & tristibus dictis. ¶ Triste est *mœstum*, aut *infestum.* Virgil. in Bucol. Tristis at ille tamen, cantabitis Arcades, inquit. Idem Georg. lib. Aut vnde nigerrimus auster Nascitur, & pluuio contristat puluere cœlum.

10 ¶ *Phrygia*, vestis picta est. eius artifices *phrygiones* appellantur. hoc Virgil. probat lib. ix. Vobis picta croco, & fulgenti murice vestis. Item eodem: O verè Phrygiæ, neque enim Phryges. Titin. Barbato: Phrygio fui primo, benéque id opus sciui, reliqui acus, aciásque hero, atque heræ nostræ. Plaut. Menæch. Pallam ad phrygionem fert confecto prandio. Varro Cosmotoryne, πρὸς φθορᾶς κόσμου. Phrygio qui puluinar poterat pingere soliardè vigebat.

11 ¶ *Hostimentum*, est æquamentum, vnde & *hostes* dicti sunt, qui ex æqua causa pugnam ineunt. Plautus Asin. Par pari datum hostimentum est opera pro pecunia. vnde & *hostire* dicitur. Idem in eadem, Quin promitto inquam hostire contra, vt merueris. id est, æqua reddere.

12 ¶ *Tolutim*, dicitur quasi volutim, vel volubiliter. Plaut. Asin. Demam hercle iam de ordeo, tolutim ni badizas. Nonius Gallinaria: O pestifera, Pontica, fera, trux *tolutiloquentia*, id est, volubilis locutio. Idem Macco exsule: Edixi iturum hominem in Thuscos tolutim. Item Lucil. Satyr. lib. viij. Si omne iter euadit, stadiúmque accliue tolutim. Idem, Velle tolutim: hic semper incepturus videtur. Var. Triodite triphylio, σεῖ πρήσσει. Sed vt equus, qui ad vehendum est natus, tamen hic traditur magistro, vt equiso doceat tolutim. Pomp. Decuma fullonis: Et vbi insilui in cocleatum equuleum, ibi tolutim tortor. Var. Agathone: Hæc postquam dixit, cedit citus Celsus tolutim.

13 ¶ *Capulum*, dicitur quidquam aliquam rem intra se capit. nam *sarcophagum*, id est, sepulchrum capulum veteres dici volunt, quòd corpora capiat. Plaut. Asin. dicens de sene: Perij misera, vt osculatur carnufex, capuli decus. Idem milite: Quid ais tu? Irá ne tibi ego videor oppido Acherontius, *capularis*? Idem: Capulo proximus. Nonius Papo, Præterito, dum istos inuitaueris suffragatores, pater, Prius in capulo, quam in curuli sella susp endit nates. Lucil. Satyr. lib. ij. Quem cùm vidissent Hortensius Posthumúsque, Ceteri item in capulo hunc non esse, aliúmque cubare. Varro Cosmotoryne, πρὸς φθορᾶς κόσμου. Propter cunam capulum positum nutrix tradit pollinctori.

14 ¶ *Temulenta*, dicta est ebriosa, dicta à *temeto*, quod est vinum, quod attentet mentem. Plautus Aulularia: Quia temeti nihil allatum intelligo. Idem Truculento: Siue adeò caret temeto, tamen ab ingenio est improbus. M. Tull. de Republ. lib. iiij. Ita maguam habet vim disciplina verecundię, carent temeto omnes mulieres. Varro, Eum modus matulæ, πρὸς μέθην. Quis in omni vita helio ποιοπε olfacet temetum? Idem Modio: Tremodiam, amphorámque eandem temeti ac farris modium.

15 ¶ *Cinædi*, dicti sunt apud veteres saltatores, vel pantomimi, ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὸ σῶμα. Plaut. Aulularia: Ita fustibus sum mollior magis, quàm vllus cinædus. Idem Milite: Tum ad salandum non cinædus magis vsque saltat, quàm ego. Idem Sticho: Lepidam, & suauem *cantionem* aliquam occipito *cinædicam*, id est, quæ ad saltandum mouere possit. Lucillius Satyr. lib. ij. Stultè saltatum te interuenisse cinædos. Varro, ἐν Θρύλλοις. Meritò vt quietus, ac demissior probandus, ἄξιος ἦν ἡσυχίου, ἠρεμαίου κίνησιν ἔχειν.

16 ¶ *Exercitum*, dicitur fatigatum, dictum ab exercitio. Sallust. Iugurthino bello: Nabdalsa exercito corpore. Plautus Bacch. Quæ sodalem, atque me exercitos habet. Lucretius libro secundo: Conciliis, & dissidiis exercita crebris. Afranius Suspecta: Ita, vt huic, ero adolescenti, cui suspirium tradidit, qui me est animi exercitus. Virg. lib. iij. Nate Iliacis exercite fatis.

17 ¶ *Tenus*, est laqueus dictus à tendicula. Plaut. Bac. Nunc ab transenna his turdus lumbricum petit, Pendebit hodie pulcrè, ita intendi tenus.

18 ¶ *Illicire*, est propriè illaqueare. Næuius Lycurgo: Alis sublime alios saltus illicite, vbi Bipedes volucres lino linquant lumina.

19 ¶ *Pellices*, à Graeco vocabulo significantiam sapientes inflexam putant, quasi pellex, hoc est, παλλακή, quod si hoc non est, vana compositio hominis videri potest.

20 ¶ *Caluitur*, dictum est frustratur, tractum à caluis mimis, quod sint omnibus frustratui. Plaut. Casina: Nam vbi domi sola sum, sopor manus caluitur. Pacuuius Medo: Sentio, Pater, te vocis calui similitudine, Sed quid conspicio? num me lactans caluitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ætas ? Accius Euryface: Sed memet caluor, vos istum, vt iussi, ocyus Abstrahite. Lucil. Satyr. lib. xvij. Si non it, capito, inquit, eum & si caluitur ergo Fur dominum. Pacuius Duloreste: Me caluitur suspicio, hoc est illud, quod fore occultè Aiax prædixit. Sallustius historiarum libro iij. Contrà ille caluiratus.

21 ¶ *Frigore*, est & *frigutire*, & *fritinnire*, subsilire cum sono, vel erigi, & excitari: quod quæcunque friguntur, vel frigent nimio calore, vel frigore, cum sono susum subsiliunt. Plautus Casina: Nam quid friguttis? quid istuc tam cupidè cupis? Var. Virgula diuina: Et pullos peperit fritinnientis. Idem ὀνου κύρας: Sæpe totius theatri tibiis crebrò flectèdo, commutare mentes, *frigi* animos eorum.

22 ¶ *Defloccare*, est atterere, tractum à vestibus sine flacco. Plautus Casina: Perij, flacco habebit iam illic homo lumbos meos.

23 ¶ *Depexum*, dictum est laceratum. Terent. Heaut. Næ (si viuo) adeò exornatum dabo. Adeò depexum, vsque dum viuat, meminerit semper mei.

24 ¶ *Sartores* dici non solùm à sarciendo, verùm etiam à sarriendo. Plautus Captiuis: Sartor, satórque scelerum, & messor maxume. Et in subsequentibus aperuit: Non ocatorem priùs debebas vicere. Nam semper oceant priùs, quàm sarriunt rustici. Varro Vinalibus, ἀεὶ ἀφροδισίων: Etenim sic videvtrum mercedem accipit is, qui meas vonit segetes vt sartiat, an ego ab illo. Sic ego centussim sartor, si tu plus laboras, quàm ego do.

25 ¶ *Nautea*, est aqua de coriis, vel, quod est verius, aqua de sentina, dicta à nautis. Plautus Curculione: Nam omnium vnguentûm odor præ tuo nautea est. Idem Asinaria: Nauteam bibere malim, si necesse sit, quàm illam oscularier.

26 ¶ *Trica* sunt impedimenta, & implicationes: (& *intricare*, impedire, morari) dictæ quasi tericæ, quòd pullos gallinaceos involuant, & impediant capilli pedibus implicari. Plaut. Curculione: Quod argentum tu mihi quas tricas narras? Idem Epidico: Aliqua ope exsoluam, *extricabor* aliquâ, id est, ex impedimentis liberabor. Lucilius Satyr. lib. xi. Nec mihi amatore hoc opus, nec *tricone* vadato. Turpil. Demiurgo: Iudicia, liteis, turbas, tricas, conciones maxumas. Afranius Epist. Ita intricauit huius hanc rem temeritas. Varro γεγλιδιασμῷ: Putas eos non citius tricas Atellanas, quàm id extricaturos?

27 ¶ *Caperare*, est rugis frontem contrahere, & asperare, tractum à caprorum frontibus crispis. Plautus Epidico: Quid illud est, quod illi caperat frons scueritudine? Varro Eumenidibus: Quin mihi caperatam tuam frontem Strobile omittis?

28 ¶ *Examussim*, dicitur examinatè ad regulam, vel coagmentum. est enim *amussis* regula fabrorum, quam architecti, cùm opus probant, rubrica illinunt. Plautus Amphit. Si vera hæc loquitur, examussim est optima. Idem Milite: Inest in hoc emussitata sua sibi ingenua indoles, id est, examinata. Idem Mænæchmis: Vt hanc rem vobis examussim disputem. Varro, Τὸ παιδὸς πρὸ παιδίου, ἀδόκιμος ἀνθρωπίνης: Quare si diu gens est, *ad amussim*, per me licet assumas, teneo. Idem, εἰκόνων: Idem Quæstionum Plaut. lib. ii. *Amussis* est æquamentum leuigatum, & est apud fabros tabula quædam, qua vtuntur ad saxa coæquanda.

29 ¶ *Mutus*, onomatopœa est incertæ vocis, quasi mugitus. Nam mutus sonus est propriè, qui intellectum non habet. Næuius Lycurg. Ducite eò cum argutis linguis mutas quadrupedes. Accius Ἕλλ. γαμοῦ μάχη: Item ad mœstitiam mutam infantium quadrupedum.

30 ¶ *Dispennere*, est expandere, tractum à pennis, & volatu auium. Plautus Milite: Vbi lubet dispennite hominem diuersum, & distendite.

31 ¶ *Fœcula*, dicta sunt nutrimenta, vnde & *foculare* dicitur, vt fouere. Plautus Persa: Aredes. nam iam intus ventris fumant fœcula.

32 ¶ *Bardum*, est vi præpostera, & ingenio tardum. Nam Græci βραδεῖς tardos dicebant. Homerus Iliados xxiij. βαΐδιον μὲν γὰρ σε ἐόντ' ἐνάριζε χερείονα. ἴσως δὲ καὶ αὐτὸς ἐνὶ στήθεσσι νόῳ σὺ μὲν ἔνδοθεν ἐσσί. Plautus Persa: Nimis tandem me quidem pro barda, & pro rustica reor habitam esse abs te.

33 ¶ *Illex*, & *exlex* est, qui sine lege viuit. Plautus Persa: Impune, inhoneste, iniurie. Illex, labes populi. Lucil. Satyr. ij. Non dico, vitet licet & vagus exulet, erret Exlex. Varro Σκυμνίᾳ, ἀεὶ τύφει: Postremò quæro, parebis legibus an non? Anne exlex solus viues? Lucillius lib. xxx. Accipiunt leges populos, quibus legibus exlex. Cæcilius Ἀπαλαιστῇ: Quid narras Barbare cum indomitis moribus illiterate? illex es. Sisenna lib. iiij. Armis, equis, commeatibus nos magis iuuerunt exleges, & minus honore dignos putaritis? Marcus Tull. pro Cluentio, Non quo illi, aut exlegem vllam, aut causam pecuniæ publicæ contemptam, atque obiectam putarunt.

34 ¶ *Lurcones* dicti sunt à lurcando. Lucare est cum auiditate cibum sumere. Lucillius Satyr. lib. ij. Nam quid Mœtino, subcretióque huic opus signo, Vt lurcaretur lardum, & carnaria furtim. Parum conficeret Pomponius Syris: Lupatium nullum vescebatur, lardum lurcabat lubens. Plautus Persa. Perenniserue, lurco, edax, furax, fugax. Lucilius Satyrar. libr. v. Viuite lurcones, comedones, viuite ventres. Varro Eumenidibus: Contra cum psaltria & cum Flora lureare, adstrepis.

35 ¶ *Toral*, & *Torialum*, stragulum est. Var. de vita pop. Rom. libr. i. Quod frontem lecticæ struebant, ex ea herba torta torum appellatum, hoc quod iniicitur, etiamnum toral dicitur: lecticam quæ inuoluebant, segestria appellabant.

36 ¶ *Concenturiare*, est colligere, dictum à centuriis, quæ ad suffragia conueniebant. Plautus Pseudolo: Concenturio cor de sycophantias. Terent. Phorm. Ego in insidus hic ero *succenturiatus*, si quid deficies.

37 ¶ *Finitores* dicebantur, quos nunc agrimensores dicimus, dicti quòd fines diuiderent. Plautus Pœnul. Eius nunc regiones limites: confinia determinabo: eius rei ego sum factus finitor.

38 ¶ *Passum*, est propriè rugosum, vel siccum. Plautus Sticho: In portu vento secundo, velo passo peruenit. id est, laxo & rugoso. vnde & *vua passa* dicta est, quòd sit rugis implicata. Plautus Pœnul. Si qui de æstu mecum futurus pro vua passa pensili. Lucil. Sat. libr. 9. Rugosi *passique senes* eadem omnia quærunt.

39 ¶ *Exspes*, dicitur sine spe. Accius Euryface: Ille orbus, exspes liberûm. Idem Medea: Exsul, inter hosteis exspes, expers, desertus, vagus.

40 ¶ *Exsules*, dicuntur extra solum. Virgil. Georg. libr. iij. Longéque ignotis exulat oris, & in consequentibus: Et stabula adspectans regis excessit auitis.

41 ¶ *Vestispici*, appellabantur vestium custodes serui, quod frequenti diligentia vestes inspiciant. Plaut. Trinum. Nox datur, ducitur familia tota, vestispici, vnctor, auri custos. Afran. Vopisco: Noui non inscituram ancillulam vespere, & vestispicam. Varro Pappo, aut indigitamentis: *Nasturtium* nónne videsab eo dici, quod nasum torqueat: *vestispicam*, quòd vestem spiciat.

42 ¶ *Suppilare*, est inuolare, vel rapere, à pilorum raptu, vnde & furtum passi *compilati* dicuntur. Plautus Trocul. Hæc cùm video fieri, suffuror, suppilo. de præda prædam capio. Cæcil. Nauc. Suppilatum esse eum, atque ornamenta omnia. Pomp. Sarcularia: Alteram apportat, prodigit, patrem suppilat semper.

43 ¶ *Haustra*, propriè dicuntur rotarum cadi, ab hauriendo, sicuti Græcè ἀντλίαι. Lucretius libr. v. Vt fluuios versare rotas, atque haustra videmus.

44 ¶ *Veterina*, animalia dicuntur omnia, quæ vehere quid possunt. Lucretius libr. v. Et genus omne quod est veterino semine partum. Idem: Torto homine veterino semine equorum.

45 ¶ *Crepera*, res propriè dicitur dubia, vnde & *crepusculum* dicitur lex dubia, & senes *decrepiti* dicti in dubio vitæ constituti. *Creperum bellum*, anceps, & dubium. Lucret. libr. v. Exæquatáque sunt creperi certamina belli. Accius Phœnis. Quæ ego cuncta esse fluxa, in mea *re crepera* comperi. Idem Telepho: Nunc tu in re crepera tua quid capias consilij vide. Lucil. Satyrar. libr. v. Sanute foli mihi in magno mœrore, tristitia in summa, *crepera inuentus* salutis. Pacuuius Duloreste: Non vetet animum ægritudine in re crepera confici. Plautus Asinaria: Qui quidem cum filio potet vnà, atque vnà amicam ductitet *decrepitus* senex. Varro Mysteriis: Prisca horrida silent *oracla*, *crepera* in uemoribus.

46 ¶ *Auernus*, lacus iccirco appellatus est, quia est odor eius auibus infestissimus. huius rei manifestator est Lucretius libro vj. Principio quidem *auerna* vocantur: nomen id à re impositum est: quia sunt auibus contraria cunctis. Vnde & Virgilius lib. vj. Inde vbi venere ad fauces graue olentis Auerni, Tollunt se celeres. Et postea in eo libro: Quam super haud vllæ poterant impunè volantes Tendere iter pennis, talis sese halitus atris Faucibus effundens supera ad conuexa ferebat.

47 ¶ *Vitulantes*, veteres gaudentes dixerunt, dictum à bonæ vitæ commodo: sicuti qui nunc est in summa lætitia, viuere eum dicimus. Næu. Lycurg. Vt in venatu vitulantes ex suis locis nos mittant (pœnis) decoratos feris.

48 ¶ *Extorris*, dicitur extra terram, vel extra terminos. Accius Euryf. Nunc per terras vagus, extorris regno, exturbatus mari. Turp. Lemn. Neque durare possunt, ita huius insciti, atque dementia extorrem facit. Sallust. Iugurthino bello: Sicuti videtis extorrem patria, domo inopem, & coopertum miseriis effecit. Virgilius Æneidos libro iiij. Finibus extorris, complexus auulsus Iüli.

49 ¶ *Enoda*, significat explana, & quæ sit proprietas, manifestum est, hoc est, nodis exolue. Accius Euryface: Tu autem quod quæro abs te, enoda, & qui sis explica. Idem Alphes. Quid hi tam obscurum dicunt esse, tâm ve *inenodabile*? Enn. Telepho: Verùm quorum liberi leto dati sunt in bello, non lubenter hæc enodari audiunt. Turp. Demetr. Ab initio vt res sit gesta, enoda mihi. Pacuuius Periboea: Gnato ordinem omnem vt dederit, enodat patri. Marc. Tull.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de finibus bonorum & malorum libr. v. Hæc igitur nobis explicanda sunt, sed si *enodatius*, vos ignoscetis eius ætati. Varro de vita populi Romani libr. i. Neque vt ita in singulis rebus diu ius moremur, vt dixi, atque enodare subtilius velimus.

50 ¶ *Grumus*, dicitur agger, à congerie dictus. Accius Oenomao: Quencunque institeram grumum, aut præcisum iugum.

51 ¶ *Torris*, dicitur fax, vnde & *torridare* dicimus comburere. Acc. Menal. Regina erit tempus, cùm hic torris, quem amburi vides. Idem Meleag. Eum suum vitæ finem, ac fati internecionem fore Meleagro, vbi torris esset interfectus flammeus.

52 ¶ *Exspectorare*, est extra pectus eiicere. Accius Phœnissis: Incusant vltrò, à fortuna opibúsque omnibus Desertum, abiectum, afflictum ex animo expectorant. Idem Epigr. Eloquere properè, ac pauorem hunc meum expectora. Cicer. de Oratore libr. iij. Tum pauor sapientiam omnem mihi ex animo expectorat.

53 ¶ *Extispices*, propriè haruspices dicti sunt, quòd extra spiciant. Accius Medea: Principio extispicum ex prodigiis congruens ars te arguit. Varro Serr. ἀπὸ ἀγχιστοῶν: Ait consulem mihi pilum cedere, subsilio, & hostias extispici disputanti relinquo.

54 ¶ *Lactare*, est inducere, vel mulcere, vellere, decipere. Accius Medea: Nisi vt astu ingenium, linguæ laudem, & dictis lactem lenibus. Pacu. Iliona: Ne porrò te error, qui nunc lactat, maceret. Cæcilius Hypobolimæo Rastraria: Quod proluuium, quæ voluptas, quæ te lactat largitas? Acc. Alcmæone: Tanta vt frustrando lactans, vanans protrahis. Varro ἀνθρωπίας: Quibus suam delectet ipse amasiam, Et auiditatem speribus lactet suis. Cicero Tusc. libr. iiij. Maleuolentia lactans malo alieno, delectatio, iactatio, & similia.

55 ¶ *Succussare*, est sursum frequenter excutere. Accius Philocteta: Agite, ac vulnus ne succusset gressus, cautè ingredimini. Lucilius Satyrarum libro quarto, *Succussatorii* tetri, tardíque caballi. Idem libro quarto, Campanus sonipes *succussor* nullus sequetur.

56 ¶ *Strena*, dicta est à strenuitate. Pompon. Pistoribus: Asside, siqua ventura est alia strena strenæ.

57 ¶ *Adulatio*, est blandimentum propriè canum, quod & ad homines tractum consuetudine est. M. Tullius libr. de natura Deorum ij. Canum verò tam fida custodia, támque amans dominorum adulatio. Idem de offic. lib. i. Cauendum est, ne assentationibus patefaciamus aureis, néue adulari nos sinamus. Lucret. Gannitu vocis adulat. Acc. Prometh. Sublime aduolens Pennata cauda, nostrum adulat sanguinem.

58 ¶ *Manducones*, qui & *manduci* dicti sunt, & *mandones*, edaces. Pompon. Pistoribus: Magnus Camillus manducus, canterius. Lucil. Atque omnes mandonum gulæ. Varro Bimargo: Magna vt tremiscat Roma, & magnæ mandonum gulæ.

59 ¶ *Senica*, significat senes. Pompon. Pistoribus: Pappus hic medio habitat senica, non sescuncia. Idem Præcone posteriore: Sed me exercet senica nequam, neque illo quid faciam scio.

60 ¶ *Gradarius*, est molli gradu, & sine succussatura nitens. Lucil. Satyrar. libr. xiij. Ipse equus non so mosus, gradarius, optimus, victor. Varro Modio: An qui gradu tolutim te melius, quàm tute molliter vectus, citò relinquat?

61 *Exdorsuare*, dorso nudare. Plaut. Aulularia: Tu Machærio congrum, murenam exdorsua quantum potes.

62 ¶ *Delirare*, est de recto recedere. *Lira* autem est fossa recta, quæ contra agros tuendos ducitur, & in quam vligo terræ decurrat. Pomponius Prostibulo: Iámne abierunt? iámne obtundunt? iámne ego sum in tuto satis? num quis hic resistit, qui nondum labeas *liraris* mihi? id est, confoderit. Lucil. libr. xxvj. Quapropter deliro, & cupidè officium fungor ruderum. Plaut. Amphit. Delirat vxor.

63 ¶ *Centuriatim*, dictum est abundanter & copiosè à centuriis, quæ suffragium in comitiis ferebant. Pomponius Prostibulo: Continuò ad te centuriatim current, qui panem petent.

64 ¶ *Rumen*, dicitur locus in ventre, quo cibus sumitur, & vnde redditur: vnde & *ruminare* dicitur. Pomponius Prostibulo: Ego rumorem paruifacio, dum fit rumen qui impleam.

65 ¶ *Rudus*, stercus, quod raditur. Lucil. Satyr. lib. xj. Viam struendum, & iaciendum huc aggerent, & id genus rudus.

66 ¶ *Rutrum*, dictum est à radendo. Pompon. Pannuc. Sarculum hinc illò profectus, illum redisti rutrum. Lucillius Satyrar. lib. ix. Frumentarius est, modium sic secum atque rutullum Vnum affert. Varro Margop. ἀπὸ ἀρχῆς: Cui Celer die nos lemnatos logos Antipatri Stoici filius rutro caput diplanat.

67 ¶ *Nebulones & tenebriones* dicti sunt quia mendaciis, & astutiis suis nebulam quandam, & tenebras obiiciant: aut quibus ad fugam fugitiuis, & furta hæc erant accommodata, & vtilia. Pomponius Pann. Quid dedi

nebuloni, quem pertesum pauperem? Lucillius Satyrarum libro xiiij. Publius Paulus mihi Turditanus quæstor, Hibera in terra fuit lucifugus nebulo, id genus sanè. Idem lib. xx. Nugator quidam, ac nebulo sit maximus multò. Afranius in Epistola: Huc venit fugiens tenebriorem Tyrium. Varro Papiapapæ, ἀεὶ ἐγκαμίων. Si & accusator, & rei erunt tenebriones, vterque vtrunque vituperato. Quod Homerus confirmat Ιλιάδ. η. Εὖτ' ἔρεβος νυκτὶ πολίχνην ἀμφιχυθὲν ἦλθε, Πλειάσιν ὕστατον φίλιον, κλέπτῃ δ' ἐπὶ νυκτὸς ἐοικώς. Varro γέγονε διδασκάλῳ. Manius Curius consul in capitolio cùm delectum haberet, nec citatus in tribu ciuis respondisset, vendidit tenebrionem.

68 ¶ *Trudus*, veteres à terendo, quam nos diminutiuo *trullam* dicimus, appellati voluerunt. Pomponius, Pannuceatis: Mulier vbi aspexit tam mirificè trutulatam truam. Titin. Setina: Sapientia gubernator torquet nauem, haud valentia, Cocus magnum ahenum quando feruit, paulla confutat trua.

69 ¶ *Euannetur*, dictum est ventiletur, vel moueatur à vanno, in qua legumina ventilantur. Pomponius Pannuceatis: Dixi ego illud futurum, in prima valua etiam vix hæret misera, euannetur, & mea ocyus opera, vt fiat fecero. Lucillius Satyrarum libro vij. Hunc molere, illam autem vt frumentum *vannere* cunnis. Idem libr. xi. Crissauit, vt frumentum clunibus *vannat*. Varr. de re rustica lib. i. Vt quod leuissimum est in eo, atque appellatur acus ac palea, euannatur foras extra aream.

70 ¶ *Vafrum*, est callidum, & quasi valde astum, & vrbanum. Pomp. Præcone posteriore: Tergum varium, linguam vafram. Marcus Tullius de Republica libro iij. Non sunt in disputando vafri, non veteratores, non malitiosi. Afranius Diuortio: Qui coner noctu clanculum brusire dorem, ne remittat vafer honestè vt latites, & nos laudas diutius.

71 ¶ *Particulones*, dicti sunt cohæredes, quòd partes patrimonij sumant. Pomponius Præcone posteriore: Age modò stagari, particulones producam tibi.

72 ¶ *Clepere*, est furari, tractum à κλέπτω, verbo Græco. Accius Epigram. Eáque hac causa, vt nequis nostra auribus verba cleperet. Plautus Pseud. Rape, clepe, harpaga. Marc. Tullius de Republica libro iiij. Non modò, vt Spartæ rapere, vbi pueri & clepere discunt. Idem de natura deorum libro iiij. Agnum inter pecudes aurea clarum coma. Quendam Thyestem clepere ausum esse è regia. Pacuuius Hermiona: Sermonem hic nostrum ex occulto clepit, quantum intelligo. Var. Octogesi: Si quæ opificio non probiter clepere.

73 ¶ *Corporare*, est interficere, & quasi corpus solum sine anima relinquere. Enn. Andr. Corpus contemplatur, vnde corporaret vulnere. Accius σατισπᾷς, vel Trophæo libro primo, Corporare abs tergo es ausus.

74 ¶ *Circus*, dicitur omnis ambitus, vel gyrus, cuius diminutiuum est *circulus*. Acc. Andromeda: Quot luna circulos annuos instituit.

75 ¶ *Medicinam*, dicimus & venenum, tractum à Græcis, qui venenum φάρμακον appellant. Accius Phœnissis: Sterilem esse illius opera medicinam autumans.

76 ¶ *Cernuus*, dicitur propriè inclinatus, quasi quòd terram cernat. Lucil. Satyr. libro tertio, Cernuus extemplò plantas conuestit honestas. Virgilius libro x. Eiectóque incumbit cernuus armo. Lucil. Satyrarum libro xxvij. Modò sursum, modò deorsum, tanquam collus cernui. Varro de vita populi Romani libro primo: Etiam pelles bubulas oleo perfusas percurrebant, ibíque *cernuabant*. A quo ille versus vetus est in carmine, Sibi pastores ludos faciunt cernui Consualia.

77 ¶ *Strictura* dicuntur propriè scintillæ, quæ de ferro feruenti exeunt, quòd aut strictè emittantur, id est, celeriter, aut oculos sui fulgore præstringant. Virgilius libro viij. Strictura chalybum, & fornacibus ignis anhelat. Lucillius Satyrarum lib. iij Crebræ vt scintillæ in strictura, quod genus olim feruenti ferro.

78 ¶ *Quiritare*, est clamare, tractum ab iis, qui Quirites inuocant. Lucill. Satyr. lib. vi. Hic, inquam, rudet è rostris, atque eiulitabit, Concursans veluti arenarius, claréque quiritans. Nigid. Commento grammatices: Clamat quiritatum.

79 ¶ *Caries*, est vetustas, vel putrilago. vnde *cariceum* veteres dixerunt. Lucil. Satyr. libro vii. Ne auriculam obsidat caries, ne vermiculíque. Turp. Leueadia: Ciperi viden' vt osculatur cariem? num illum illæcpudet? Afran. Priuigno: Nemo illa viuit carie cariosior?

80 ¶ *Virosæ*, mulieres dicuntur virorum appetentes, vel luxuriosæ. Lucil. Satyr. lib. vii. Dixi ad principium venio, vetulam, atque virosam Vxorem cædam potius, quàm castrem egomet me. Afranius Diuortio: Vigilans, ac sollers, sicca, sana, sobria: Vinosa non sum: & si sum, non desunt mihi Qui vltro dent: ætas integra est, formæ satis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

81 ¶ *Caprona*, dicuntur comæ, quæ ante frontem sunt, quasi à capite pronæ. Lucillius Satyrar. libr. vij. Aptari caput, atque comas fluitare capronas Alras frontibus immissas, vt mos fuit illis.

82 ¶ *Cerebrosi*, dicuntur ad insaniam faciles, quibus frequenter cerebrum moueatur. Lucilius Satyrarum libro xv. Te primum cum istis insanum hominem & cerebrosum.

83 ¶ *Gliscit*, est congelascit, & colligitur vel crescit, vel ignescit. Turp. Phil. Cum te saluum video, vt volui, glisco gaudio. Acc. Æneadis: Diuum ma tibi perduellum est quorum, aut quibus se à partibus gliscunt. Pacuuius Peribœa: Sed nescio quidnam est: animus horrescit, gliscit gaudium. Sallustius Historiarum libro iij. Neque iam sustineri poterat immensum aucto mari, & vento gliscente. Virg. lib. xij. Haud secus accenso gliscit violentia Turno. M. Tullius Hortensio: Ad iuuenilem libidinem copia voluptatum gliscit illa, vt ignis oleo. Plautus Asinaria: Tempus est subducere hinc me, pulcrè hoc gliscit prælium.

84 ¶ *Postomis*, dicitur ferrum, quod ad cohibendum equorum tenaciam naribus, vel morsui imponitur, Græcè κατὰ τῶν ῥισμάτων. Lucillius Satyr. lib. xv. Trulleus postomis huic ingens de naribus pendet.

85 ¶ *Tricones*, morosi, & ad reddendum duri, Lucillius Satyrarum libro xv. Lucius Cotta senex Crassi pater huius Panæti Magnus trico fuit numarius, soluere nulli. *Lentus*, id est, facilis.

86 ¶ *Saga* mulieres, dicuntur fœminæ, ad libidinem virorum indagatrices. vnde & *sagaces* canes dicuntur ferarum, vel animalium quæsitores. Lucillius Satyrarum libro vij. Ætatem & faciem, vt saga, & bona conciliatrix. Turpil. Boethuntibus: Non ago hoc per sagam pretio conductam, vt vulgo solent.

87 ¶ *Lapit*, significat obdurefacit, & lapidem facit. Pacuuius Peribœa: Lapit cor cura, ærumna corpus conficit.

88 ¶ *Munes*, apud veteres dicebantur non à largitione, quæ ignota erat, sed consentientes ad ea, quæ amici velint. Pacuu. Doluresse: Animum quæ tum largitio multis ignota erat, munificus nemo putabatur, nisi pariter volens. Lucillius libro xxvi. Munifici, comésque amicis nostris videamur viri.

89 ¶ *Petulantia*, dicta est à petendo. M. Tull de Repub. lib. iiij. Itaque à petendo petulantia, à procando, id est, poscendo *procacitas* nominata est.

90 ¶ *Calendarum*, vocabulum proprium Varro complexus est de vita populi Romani libro primo: Itaque *calabantur*, id est, vocabantur, & ab eo Calendæ appellatæ, quod est tractum à Græcis, qui καλεῖν vocare dixerunt.

91 ¶ *Consulum*, & prætorum proprietas, quòd consulunt, & præeant populis auctoritate. Var. ostenditur de vita populi Rom. lib. ij. Quòd idem dicebantur consules & *prætores*: quòd præirent populo prætores: quòd consulerent senatui consules.

92 ¶ *Procacitas*, *à procando*, id est poscendo, dicitur: vnde & *præci* dicti sunt matrimoniorum petitores. M. Tull. de Republ. libro iiij. A procando, id est poscendo, procacitas nominata est. Terentius Hecyra: Maligna multo, & magis *procax* facta ilico est. Li. Ægistho: Quin, quod parere vos maiestas mea *procat*, Toleratis, extemplóque illam deducitis.

93 ¶ *Ignominia*, est nominis notâ. Marc. Tul. de Repub. lib. iiij. Censoris iudicium nihil ferre damnato [offerrent] nisi ruborem. Itaque vt omnis ea iudicatio versatur tantummodò in nomine, animaduersio illa ignominia dicta est. Lucill. Satyr. lib. xxix. Apollo 'st nomen, qui te antiquis non sinet Deliciis maculam, atque ignominiam imponere.

94 ¶ *Fidei* proprietatem exemplo manifestauit M. Tul. de Repub. lib iiij. Fides enim nomen ipsum mihi videtur habere, cùm fit, quod dicitur.

65 ¶ *Portitores*, dicuntur telonarij, qui portum obsidentes omnia suscitarentur, vt ex eo vectigal accipiant. M. Tull. de Republ. lib. iiij. Nolo enim eundem populum imperatorem, & portitorem esse terrarum. Optimum aurem & in priuatis familiis, & in Republica vectigal duco esse parsimoniam. Plautus Menæchmis: Portitorem domum duxit. Ita mihi necesse est eloqui, quidquid egi, atque ago. M. Tullius de officiis: Primum improbantur ii quæstus, qui in odia hominum incurrunt, vt portitorum, vt fœneratorum. Terent. Phormione: Sed epistolam ab eo allatam esse audiui modò, & ad portitorem esse delatam. Plaut. Asin. Ego pol istum portitorem priuabo portorio. Virgil. libr. vj. Portitor ille Charon. Var. Mysteriis: Æs defraudasse cauponem, bonam luto oblenisse tum portitores æra induxere.

96 ¶ *Seditionis*, proprietas à M. Tul. manifesta est lib. de Repub. vj. Itaque dissensione ciuium, quòd seorsum eunt alii ad alios, seditio dicitur.

97 ¶ *Hamiotæ*, piscatores, ab hamis Varro Bimargo voluit appellari: Cohortes cocorum, atque hamiatarum, aucupúmque.

98 ¶ *Val-*

98 ¶ *Valgum*, est propriè intortum. Nou. Militibus Pometinensibus: Valgus, veternosus, genibus magnis, talis turgidis.

99 ¶ *Vatrax & vatricosus*, pedibus vitiosis. Lucil lib. xxviij. Vt si progeniem antiquam, qua est Maximus Quinctus. Qua vatricosus, vatrax.

100 ¶ *Catax* dicitur, quem nunc *coxonem* vocant. Lucil. Satyrarum lib. 2. Hostilibus contra Pestem, perniciémq; catax, quam & Manlius nobis.

101 ¶ *Silones*, supercilliis prominentibus dicti significatione manifesta. Var. γναθίσκους. Nónne non vnum scribunt esse grandibus supercilliis silonem quadratum, quòd Silenus hirsutis supercilliis fingeretur?

102 ¶ *Bronci*, sunt producto ore, & dentibus prominentibus. Lucil. Satyr. lib 3. Broncus nouit lanius, dente aduerso eminulo, hic est Rhinoceros.

103 ¶ *Compernos*, dicuntur longis pedib. Lucil. Satyr. lib. 3. Nunc censes καλλιπόδ' καμον, καλλιμαχωγόν, illam. Non licitum esse veterum, atque etiam inguina tãgere mammis Compernem, aut varam fuisse Amphitryonis ἄκοιτιν Alcmenam, atque alias. Ledam ipsam denique nolo Dicere, tute vide, atque dissyllabon elige quoduis, Τυρὼ δισσυλλάβειαν aliquam xem infiguem habuisse Verucam, næuum pictum, dentem eminulum vnum.

104 ¶ *Vari*, dicuntur obtortis plantis. Lucil. Satyr. lib 17. Compernem aut Varam fuisse Amphitryonis ἄκοιτιν. Nam & *varices* inde dicuntur venæ in suris inflexæ, vel obtortæ. Var. epist. ad Varron. Nam si tuam rhedam non habuissem, haberem varices.

105 ¶ *Lingulaca*, dicuntur verbosi. Var. Papiapapæ, παῖε ἐγκωμίων. Quare residentlingulacæ, obtrectatores cui iam nunc murmurantes dicunt: μορμύττουσι μᾶλλον ἢ μιμοῦνται. Plautus Casina: Lingulaca est, nam nunquam tacet.

106 ¶ *Rabula*, litigiosi, à rabie dicti. Var. Papiapapæ, παῖε ἐγκωμίων: Ille ales gallus, qui suscitabat Atticarum musarum scriptores, an hic quia gregem rabularum?

107 ¶ *Ebullire*, est efferuescere, dictum à bullis. Cic. Tusculan. libr. 3. Qui si virtutes ebullire volent, & sapientias, nihil aliud dicent, nisi eam vim, qua fiant vestræ voluptates, quas suprà dixi.

108 ¶ *Rapones*, à rapiendo dicti. Var. Papiapapæ, παῖε ἐγκωμίων. Prætor noster eripuit mihi pecuniam, de ea quæstum ad annum veniam ad nouum magistratum, cùm hic rapo vmbram quoque spei deuorasset.

109 ¶ *Strabones* sunt, quos *strabos* nunc dicimus. Var. Flextabul. παῖε ἐπαιχίων: Multi enim, qui limina intrarunt, integris oculis strabones sunt facti. habet quiddã enim γναθ- prouincialis formosula vxor. Lucil. lib. 27. Nulli me inuidere, non strabonem fieri sæpius delitiis me istorum.

110 ¶ *Exterminatum*, est extra terminos missum. Lucil. lib. 29. Non rediret ad se, atq; illam exterminaret miseram. M. Tul. de offic. libr. 3. Atque hoc omne genus pestiferum, atque impium ex hominum communitate exterminandum est.

111 ¶ *Exodium*, est finis, à Græco tractum, quasi ἔξω τῆς ὁδοῦ, id est, extra viam. Varro ἀναλήμψεις, παῖε ἐξοδίων. Socrates cùm in vinculis publicis esset, & iam bibisset κώνειον in exodio vitæ. Idem ἐκ παντὸς παῖε ἐξοδίων. Vitæ cursum vt cognoscere possem, & quæ seruitutis, & libertatis ab origine ad exodium adductæ. Idem τυφῷ ἐξοδίοισιν, Quod cœperas modò in via narrare, vt ad exodium ducas.

112 ¶ *Putus*, dictus est à putando. Plaut. Pseudolo: Purus putus est ipsus. Varro ἐκατόμβη, παῖε ἐξοδίων. Mea igitur hecatombe pura ac puta. Idem Prometheo: Chrysosandalos vocat sibi amiculam de lacte, & cetam tarentinam, quam apes Milesiæ coëgerint ex omnibus floribus libantes sine osse, & neruis, sine pelle, sine pilis, puram, putam, proceram, candidam, teneram, formosam. Nam & *rationes* ea caussa *putari* dictæ sunt, quoties ex his fraudis, aut falsi, aut mendacij, aut iniqui aliud separatur, & ipsum nanque dubitantes cum dicimus, *puto*, significamus nos in rebus incertis, & obscuris falsis opinionibus fieri ambiguos.

113 ¶ *Compedes*, non à pedibus dictæ, sed ab impedimento. Varr. Prometheo libro 1. Ego infelix non queam vim propulsare, atque inimicum Orco immittere? nequicquam sæpe æratas manus compedes conor reuellere. Idem Flextabul. παῖε ἐπαιχίων, Domo exeo, intro, & pedes corrigiis compedio. Idem Parmenone: Lepusculi timentes, hoc quadrangulum. Dedit Diana rete nexile, ἄγνας, Viscum, sagenam, lineámque compedem. Idem Sesquiulysse: Quò cùm ire vellemus, obuius flare vbi corpori crinas compedes impositas video.

114 ¶ *Fulgura*, dicuntur coruscationes, à fulgore. Varro παῖε κεραυνοῦ: Cognitio enim tonitrum fulget, & tonitrum fulguris à flumine orta.

115 ¶ *Coagulum*, à coagendo, quod est colligendo. Varro: est modus matulæ, παῖε μέθης. Cui nihil iucundius quisquam bibit. Hoc ægritudinem ad medendam inuenerunt: Hoc hilaritatis dulce seminarium: Hoc continet coagulum conuiuia.

116 ¶ *Mulierosi*, dicti sunt mulierum appetentes. Afranius Vopisco: Homo mulierosi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sus confert me ilico aliò.

117 ¶ *Flagriones*, dicti sunt serui, quod flagris subiecti sunt: vt *verberones* à verberibus. Afranius Vopisco: Tu flagrionibus priuigno: Iucũditatis plus inest in te mihi, quàm commercatis conquisitè edulibus.

118 ¶ *Merenda*, dicitur cibus, qui post meridiem datur. Afranius Fratriis: Interim Merendam, occurro cautè, cum veni iuuat.

119 ¶ *Pedetentim*, & *pedepressim*, dictũ est cautè, quasi lenta, & tarda itione. Mar. Tul. de officiis libr. 1. Siu minus sensim erit, pedetentimque faciendum. Idem Verrinis actione 2. Quæ tamen à me pedetentim, cautéque dicentur. Lucil. libr. 27. Ille contra omnia inter plures sensim, & pedetentim foris, ne quem lędat. Quadrigarius Annalibus: Exercitu instructo, pedetentim milites ducere cœpit. Cæcilius Annalibus: Ipse cum cætera copia pedetentim sequitur.

120 ¶ *Calces* à calcando, quod est, nitendo, dictæ sunt, non à calcitrando. Nam & de omnibus pedibus, & de hominum, & vniuersorum animantium dici potest. Nam sunt calces extrema pars pedum terræ proxima. Virgil. libro 5. Ecce volans, calcémque retit iam calce Diores. Idem libro 6. Tollit se ad rectum quadrupedes, & calcibus auras Verberat.

121 ¶ *Subligaculum* est, quod pudendæ partes corporis teguntur, dictum quod subtus ligetur. M. Tull. de offic. libr. 1. Scænicorum quidem mos tantam habet vetere disciplina verecundiam, vt in scænam sine subligaculo prodeat nemo.

122 ¶ *Mediocritas* medium dici voluit Mar. Tul. de offi. libro 1. Eadem ratio est habenda vestibus, in quo, sicut in pleriſque rebus, mediocritas optima est. Lucil. libro 27. Paullò hoc melius, quam mediocre, hoc minus malum, vt quàm pessimum. Terent. Andr. Et tamen omnia hæc mediocriter. Cicero Tusc. libro 3. Athæ mihi afferentur mediocritates, quæ si naturales sunt, quid opus est consolatione?

123 ¶ *Modestiam*, à modo dictam M. Tullius auctor est de offic. lib. 1. Nam hanc, quam interpretamur modestiam, quo in verbo modus est.

124 ¶ *Antes*, sunt quadraturæ, vnde & *ante* dictæ sunt quadræ columnæ. Virgil. Georg. libr. 2. Iam canit effœtos extremus vinitor antes.

125 ¶ *Immune* dicitur sine officio, sine munere. Virgil. Georg. libro 4. Immunisque sedens aliena ad pabula fucus. Marc. Tull. Philippic. libro primo. Nam immunitates datæ?

126 ¶ *Camerum*, obtortum, vnde & *camera* tecta in curuitatem formata. Virg. Geor. libro tertio. Et cameris hirtæ sub cornibus aures.

127 ¶ *Dirum*, est triste, infestum, & quasi Deorum ira immissum. Virgil. Georg. lib. 4. Prius, quàm Dira per incautum serpant contagia vulgus. Et Æneid. libro 4. Vltricésque sedet in limine diræ. Marc. Tull. de senectute: Intelligi potest ex his fratribus, qui in Adelphis sunt, quanta in altero diritas, in altero comitas.

128 ¶ *Exordium*, est initium, vnde & vestes *ordiri* dicitur, cum instituitur detexenda. Virgil. Æneid. lib. 4. Quoniam reginam amobire furentem. Audeat affatu, quæ prima exordia sumat? Marc. Tull. Hortensio: Perge quæso: nec enim imperitè exorsus es. Lucilius libr. 29. Vtrum tristis, contorto aliquo ex Pacuuiano exordio Cicer. Timæo dicit: Facillimum autem est in omni inquisitione rationis exordium. Varr. ὀνος λύρας. Qui fabularum collocant exordia.

129 ¶ *Inops* dicitur sine ope, & auxilio: Virgil. libro octauo. Res inopes Euandrus habebat. Et Georg. libro primo. Atque inopi metuens formica senectæ. Terent. Adelphis: Fetet misero, atque innocenti auxilium subuenite inopi. Marc. Tull. de offic. libro 2. Nimirum enim inops ille, etsi bonus est vir, etiam si referre gratiam non potest, habere certè potest.

130 ¶ *Defrudare* significat fructum minuere, vel per fraudem aliquid exquirere. Terent. Phorm. Suum defrudans Genium compersit miser. Plautus Alioaria: Ten' ego defrudem, cui ipsi nihil est in manu, Nisi quid tu porrò vxorem defrudaueris?

131 ¶ *Sudum*, dicitur quasi semiudum, vt est aër post pluuias serenus & liquidus. Virg. 7. Arma inter nubes cœli regione serena, Per sudum rutilare vident. Plautus Milite: Quàm Solis olim cum sudum est solent. & Lucil. Nec ventorum flamina flando suda secundent.

132 ¶ *Irritare*, dictum est propriè prouocare tractum à canibus, qui cum prouocantur, irruunt, Lucillius Satyrarum libro primo. Irritata cane, quàm homo, quam planius dicit. Terent. Phor. Irritor. Virgil. lib. 10. Irritáque virum telis, & voce lacessit. Sallust. Historiarum libro 1. Tunc verò & posci, cum ęternari eiusdem causſa & ducem senatus rati, maximo gaudio bellum irritare. Lucillius lib. 28. Lucilli si in amore irritarit suo. Plaut. Amphitryone. Irritabis crabrones. Varro Sesquiulyſse: Omnes irritans ventos, omneisque procellas.

133 ¶ *Ablegare*, est propriè aliò mittere, dictum à legatis qui cum legationibus mittuntur, Terent. Hecyra: Aliquò mihi est hinc abigendus, dum parit Philumena.

134 ¶ *Arcanum*, dicitur secretum, vel absconditum, quòd quæ in arcis sunt celata sunt, & absconditа. Virgil. Æneid. lib. 4. Solam nam præsidus ille Te colere, arcanos etiam tibi credere sensus. Et Æneid. lib. 1. Longius & voluens fatorum arcana mouebo.

135 ¶ *Tormines*, genus morbi dicti quod dolore torqueant. Cicero Tusc. lib. 2. Quãuis idem forticulum se in torminibus, & in stranguria sua præbeat. Et 4. Itaque dicimus grauidinosos quosdam, quosdam torminosos.

136 ¶ *Monimenti*, proprietatem à monendo M. Tul. exprimendam putauit, ad Cæsarem epistola 2. Sed ergo quæ monimenti ratio sit, nom ne ipso admoneor, ad memoriam magis spectare debet posteritatis, quàm ad præsentis temporis gratiam. Virgilius libro sexto: Quem candida Dido Esse sui dederat monimentum, & pignus amoris.

137 ¶ *Riuales*, dicti sunt quasi in vnum [*riuum*] amorem deriuantes. Terentius Eunucho: Miles Thraso Phædriæ riualis.

138 ¶ *Gestire*, significat lætum esse, dictum à gesticulis facilioribus. Teren. Eunuc. Chærea quid est quod sic gestis au. quid hic sibi vestitus quærit? Virg. Georg libro 1. Et studio incassum videas gestire lauandi.

139 ¶ *Triuolare*, est truere, insilire, aut à volatu, aut à vola, id est media manu dictum. Ter. Eunu. Vt ego vngibus facile illi in oculos inuolem venefico. Lucil. lib. xxx. Inde canino ritu, oculi que inuolem.

140 ¶ *Propinare*, à Græco tractum est, προπίνειν, post potum tradere. Ter. Eunucho: hunc vobis comedendum, & bibendum, & deridendum propino. Ennius Satyrarum libro tertio. Ennii poeta salue, qui mortalibus Versus propinas flammeos medullitus.

141 ¶ *Insulsum*, propriè fatuum; quasi sine sale. M. T. ad Cæsarem iuniorem epistola 2. Sed ita locutus insulsè est, vt mirum Senatus conuitium exceperit. & de Oratore lib. 2. Vt nihil aliud eorũ, quàm ipsa *insulsitas* rideatur.

142 ¶ *Ignauum*, & segne, torpidum, effeminatum, & sine igni. Virgil. Georg libro 4. Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Et Georg. lib. 4. En age segneis rumpe moras. M. Tull. ad Cæsarem iuniorem lib. 2. In quo tua me prouocauit oratio, mea consecuta est segnis. Et de senectute: Quæ vitia sunt, non senectutis, sed certè ignauiæ, & somniculosæ senectutis.

143 ¶ *Calamitosum*, dicitur malis, & calamitatibus prægrauatum. M Tul. Verrinarum diuinatione: Et honoris amplissimi puto esse, & accusare improbos, & miseros, calamitosque defendere.

144 ¶ *Serium*, triste, & quasi sine risu. M. Afranius Priuigno: Non ego te noui tristem, seruum serium? Plautus Amphitryone: Nunc quidem Præter nos nemo est, dic mihi verum serió.

145 ¶ *Interpolare*, est immittere, & interponere, & nouam formam è vetere fingere. M. Tul. Verr. actione 2. Aliquid demendo, mutando, interpolando. & est tractum ab arte fullonia, qui poliendo diligenter vetera quæque quasi in nouam speciem mutant. Plautus Amphitryone: Illic homo me interpolabit, meũque os finget denuo.

146 ¶ *Euerriculum*, genus est retis piscatorij, à verrendo dictum, vel quod trahatur, vel quod si quid fuerit piscium nactum euerrat. Ad hoc M. Tull. Verrinarum libr. vi. de signis: Quod vnquam, Iudices, huiusce modi euerriculum vllà in prouincia fuit?

147 ¶ *Diuaricari*, dictum est distendi, dictum ab his, qui vitio naturæ ita sunt pedib. discretis, vt eos in diuersum habeant separatos. M. T. de signis: Sopatrum hominem summo magistratu præditum, deuaricari ac deligari iubet.

148 ¶ *Vacillare*, est trepidare, vel cum lassitudine niti, à sensibus, qui sint æuo defessi, atque ad sustinendam lassitudinem baculo tarditatem leuent. M. Tul. Philip. lib. 3. In Galliam mutilatum ducit exercitum cum vna legione, & ea vacillante.

149 ¶ *Præstringere*, dictum est valde stringere, & claudere. Plaut. Milite glorioso: Præstringat oculorum aciem in acie hostibus Lucil. lib. xxx. Præstringátque oculorum aciem splendore micanti. M. Tull. de senectute: Voluptas rationi inimica est, mentis (vt ita dicam) præstringit oculos, nec habet vllum cum virtute commercium. Varro Andabatis: Non mirum si cæcutis, aurum enim Non minus perstringit oculos, quàm τὸ σοφὸν κράτος. Cic. de fato, & de finibus bonorum & malorum libr. 2. Aciem animorum nostrorum virtutis splẽdore præstringitis.

150 ¶ *Angina*, genus morbi eo quòd angat, & Græce συνάγχη appellatur. Lucillius lib. xxx. Insperato abiit, quem vna angina abstulit hora.

151 ¶ *Arquatus*, morbus dictus qui regius dicitur, quod arquus sit concolor de virore, vel quod ita stringat corpora, vt in arcum ducat. Lucillius, Nos esse arquatos, surgamus, eamus, agamus. Varro Eumenidibus: Nam vt arquaris, & veternosis, quæ lutea non sunt, æquè vt lutea videntur, sic insanis sani, & furiosis videntur esse insani.

152 ¶ *Priuum*, est proprium vniuscuiusque vnde & res priuata. Lucil. lib. xxx. Culciculæ accedunt priuę centonibus binis. Idem: Abdomina Tunni priua dabo.

153 ¶ *Nugator*, nugis turbator. Lucill. libr.

xxx. Quàm me hoc tempore nugator cognoscere non vis.

154 ¶ *Foramina*, quasi diminutiuè à foribus dicta. Cic. Tuscal. lib. 1. Nam nunc quidem, quanquam foramina illa, quæ patent ad animos à corpore, callidissimo artificio natura fabricata est.

155 ¶ *Discerniculum*, acus, quæ capillos mulierum ante frontem diuidit, dictum à discernendo. Lucillius libr. xxx. Euphocamo digitis, discerniculúmque capillo.

156 ¶ *Fratrum*, proprietatem Nigidius acutissimè dixit: Frater est, inquit, dictus quasi ferè alter.

157 ¶ *Supplantare*, dictum est quasi pedem supponere. Lucil. lib. xxix. Supplantare aiunt, Græci ὑποπατάζειν dicunt. M. Tul. de offic. libr. 3. Contendere debet, quàm maximè potest, vt vincat, supplantare eum, qui cum certet: at manu pellere nullo modo debet.

158 ¶ *Coniungere*, copulare, dictum est à iugo. Lucillius libr. xxix. Qui mihi quantum est inter humanum genus rerum, quod inter se coniungat, communicat.

159 ¶ *Fenestræ*, à Græco vocabulo conuersum est in Latinum, ἀπὸ τῆς φήνης. Cicero Tusc. libr. 1. Non eas parteis, quæ quasi fenestræ sunt animi.

160 ¶ *Emungi*, ex manifesta significatione manat. Lucil. lib. xxix. In mellis spem esse omnem quouis possem emungi volo. Terent. Phormione: Emunxi argento senem.

161 ¶ *Agglomerare*, est implicare, coniungere, dictum est à glomere. Virg. Æneid. lib. 2. Et lateri agglomerant nostro.

162 ¶ *Collare*, est vinculi genus, quo collum adstringitur. Lucil. lib. xxix. Cum manicis, catulo, collariq; vt fugitiuum Deportem.

163 ¶ *Depilati*, dictum ra fefacti. Lucil. 29. Nato quid actum est, depilati omnes sumus.

164 ¶ *Excuriari*, curia excludi. Varr. ἀκεφαλίαν. Apollonium ideo excuriant, quia nihil habebat.

165 ¶ *Pensum*, significat exæquatum, quòd sine inclinatione sunt, quæ penduntur. Lucil. libr. 28. Nihil parui ac pensi, vti littera doceas lutum.

166 ¶ *Aqua* intercus, hydropum morbus, quasi aqua inter cutem. Lucillius lib. 28. Aquam te in animo habere intercutem. Mar. Tull. de offic. lib. 3. Si quis medicamentum cuipiam dederit, ad aquam intercutem.

167 ¶ *Maltas*, veteres molles a, pellari voluerunt à Græco, quasi μαλακούς. Lucil. lib. 27. Insanum vocant, quem maltam, ac feminam dici videt.

168 ¶ *Monogrammi*, dicti sunt homines macie pertenues, ac decolores: tractum à pictura, quæ prius, quàm coloribus corporatur, vmbra singitur. Lucillius libr. 2. Vix viuo homini, ac monogrammo. Et 27. Quæ pietas? monogrammi quinque adducti pietatem vocant.

169 ¶ *Portorium*, dicitur merces, quæ portitoribus datur. Lucil. libr. 27. Facit idem quod illi, qui inscriptum è portu exportant clanculum, ne portorium dent.

170 ¶ *Impertire*, est participare, & partem dare. Lucil. libr. 27. Quibus potest impertit. Nouius Decuma: Si ignotis impertit, fleuit facilius. Mar. Tul. de Repub. lib. v. Quod molest s senectutis suæ vestris familiis impertire posset. Et ad Hircium libr. v. Et quoniam, vt hoc tempus est, nihil habeo patriæ quod impertiam.

171 ¶ *Sedulò*, significat sine dolo. Lucil. libr. 27. Salutem fictis versibus Lucillius, quibus potest, impertit, totúmque hoc studiosè & sedulò. M Tul. de finibus bonorum & malorum 3. Sedulò, inquam, faciam, sed fortuna fortis: quare conare quæso.

172 ¶ *Scripturarios*, quos nunc tabularios dicimus, dici volunt veteres, quòd scripturis, & commentariis omnia, vel vrbium, vel prouinciarum complecterentur. Lucillius lib. 26. Publicarum rerum assuefiam, vt scripturarius.

173 ¶ *Versipelles*, dicti sunt quolibet genere se commutantes. Lucil. libr. 26. At Libertinus Tricorius Syrus ipse ad mastigias, quicum versipellis fio, & quicum commuto omnia. Plaut. Amphitr. Versipellem se facit, quando lubet.

174 ¶ *Combibones*, compotores, à combibendo dicti. Lucillius lib. 26. Quandoquidem reperi magnis combibonum ex copiis.

175 ¶ *Capital*, dictum est capitis periculum. Plaut. Menęchm. Nunquam hercule effugiet, tametsi capital fecerit. Lucillius lib. 26. Facilè deridemur, scimus capital esse irascier.

176 ¶ *Clandestino*, est absconditè. Lucil. libr. 26. At enim dicis clandestinò tibi quod commissum foret, neu mutires, neu mysteria eeferres foras.

177 ¶ *Idiotas*, à Græco tractum ἰδιώτας inutiles, quasi sibi tantùm non plurimis vtiles. Lucillius libr. 26. Quidni & tu idem illiteratum me, atque idiotam diceres?

178 ¶ *Exspirare*, dictum est, vel ab spiritu effuso, vel à spiraminibus. Lucil. libro tertio: Ex pirans animam pulmonibus ęger agebat. Idem libro 26. Vt si illuuiem facere per ventrem velis curare omnibus distento corpore expiret vis.

179 *Eliminare*, extra limen eiicere. Pacuuius Duloreste: Vbi illic est? me miseram quónam clam vos eliminat? Pompon. Cantabit. Istic manet, eliminabo extra ædis coniugem. Ennius Medea exsule: Antiqua, heroilis fida custos corporis. Quid

Quid sic extra ædes examinata eliminor? Accius Meleagro: Tum vt eliminor clamore, simul ac nota vox ad aures accidit.

180 ¶ *Incoxare*, in coxam sidere. Pomponius Pannuceatis: Neque interim cacandi causa vnquam incoxaui nates.

181 ¶ *Condepsere*, commiscere, à Græco tractum δέψω. Homerus Odysseæ μ. συνεψήσας φάρμακα πολλά. Pomponius Nuptiis: Partem insipui, concluſi, condepsui.

182 ¶ *Vituperare*, dictum est vitio dare tanquam culpæ, vel displicentiæ. Terent. Andria: Nunc quam rem vitio dent quæso animaduertite. Et in sequentibus: Id isti vituperant factum. Lectum est autem & vitium dare, hoc est, vnicuique rei culpam ampliare. sed hoc incertæ auctoritatis scriptoribus inuenitur.

183 ¶ *Ordiri*, est ponere, incipere. Accius Amph. Non paruam rem ordibor, ne retice, obsecro. Afranius Suspecta: Tamen animo ordiri me oportet paulla paullulum.

184 ¶ *Pilare*, dictum est, vt *plumare*, pilis vestiri. Afranius Compitalibus: Præterea corpus meum nunc pilare primum cœpit. Nouius Exodio: Pati dum poterunt antè, quàm pugnæ pilant.

185 ¶ *Populare*, significat populi amorem conciliare. vnde *populares* dicti de vno populo amici. Pacuuius Chryse: Atque, vt promeruit pater, mihi patriam populauit meam. Teren. Phorm. Amicus summus meus, & popularis Geta.

186 ¶ *Rabere*, dictum est à rabie. Vatro, Idem Attij quod Titij. Quid est? quid blateras? quid rabis? quid vis tibi? Cæcilius Hypobolimæo. Rastraria: Rabere se ait.

187 ¶ *Supersedere*, manere, perseuerare, quasi in voluntate, & consilio sidere. Turpil. Pedio: Vt ille hac sese abstineret, ego supersederem nuptiis. Plaut. Epidico: Supersede istis rebus: item tu ipse vbi lubet finem face. Sisenna histor. libr. 4. De virtute eorum accusanda proloqui supersederunt.

188 ¶ *Tintinnire*, dicitur sonare, vnde & *tintinnabula* sunt appellata. Afr. Vopisco: Tintinnire ianitoris impedimenta audio. Nigidius lib. 18. Itaque ex ære in saliaribus Alanus tintinnat: id est, sonat.

189 ¶ *Verminari*, positum torqueri à vermibus, quod facilè se torqueant. Pomponius hirnea, Pappi decimus mensis est, cum factum est: ita fit: ita semper solet: decumo mense demum turgens verminatur, parturit.

190 ¶ *Canatim*, *suatim*, *bouatim*, canum, & suum, & boum genere. Nigidius commento grammatico: sunt etiam assimilantes dicta hæc, canatim, suatim, bouatim, quæ ab animalibus sumuntur.

191 ¶ *Cossim*, dictum quasi coxim. Pomp. Porcaria: Sciunt hoc omnes, quantum est, qui cossim cacat.

192 ¶ *Insabrè*, fœdè, vt est *assabrè*, pulcrè. Pacu. Nyptris: Barbaricam pestem nauibus nostris obtulit Noua figura factam, commissam insabrè.

193 ¶ *Sepiunt*, significat tenent, impediũt, dictum à sepibus, quæ obiectæ iter claudunt: vnde & *circunseptum* dicitur. Afranius Materteris: Perij, lacrymæ linguam sepiunt.

194 ¶ *Stigmatias*, veteres punctos in notis dici voluerunt. M. Tull. de offic. lib. 2. O miserum, qui fideliorem, & barbarum, & stigmatiam putaret.

195 ¶ *Reserare*, aperire, à sera dictum, qua remota valuæ patefiunt. Marc. Tull. de offic. libro secundo: Nec ita claudenda est res familiaris, vt eam benignitas aperire non possit: nec ita reseranda, vt pateat omnibus. Virgilius libro octauo. Non secus, ac si qua penitus vi terra dehiscens Infernas reseret sedes.

196 ¶ *Abundare*, supra modum aliquid esse. Virgilius libro quarto: Ergo apibus fœtis idem, atque examine multo Primus abundare. tractum ex amnibus, qui quoties augentur imbribus maioribus, & crebris vndis eriguntur. Virgil. Georgic. libro primo: Præsertim incertis si mensibus amnis abundans Exit.

197 ¶ *Tergiuersari*, fallere, & dicta mutare, & est quasi tergum vertere, vt ait Plaut. Amphit. Versipellem se facit, quando lubet. Marc. Tull. de offic. lib. 3. Tribus generibus, quomodo possunt, non incallidè tergiuersantur. Varro: Itaque illa tergiuersari non desinent, secúmque rapient.

198 ¶ *Prudentiam*, à prouidendo dictam, diluciḍè ostendit Marc. Tullius Hortensio: Id enim est sapienis prouidere, ex quo sapientia est appellata prudentia. Idem de senectute: Quid multa? sic mihi persuasi, sic sentio, cùm tanta celeritas animorum sit, tanta memoria præteritorum, futurorúmque prudentia. Et de republic. libro sexto: Totam igitur exspectas prudentiam huius rectoris, quæ ipsum nomen hoc nacta est, ex prouidendo.

199 ¶ *Appendix*, dicitur quod alij est adiunctum, quasi ex alio pendeat. Marc. Tull. Hortensio: Vidit enim quod videndum fuit, appendicem animi esse corpus, nihilque esse in eo magnum.

200 ¶ *Conuiuij* proprietatem M. Tul. de senectute demonstrat: Bene enim maiores accubationem epularem amicorum, quia vitę coniunctionem haberet, conuiuium nominauerunt.

201 ¶ *Occationem*, ab obcæcatis seminibus, qua id efficitur, dici M. Tul. voluit de se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nectute: Sparsum semen, cohibet primum id obcæcatum: ex quo occatio, quæ hoc efficit, nominata est.

202 ¶ *Coagmenta*, dictæ sunt coniunctiones arctæ, & compares, à cogendo, id est, stringendo: vnde & *coagulum* dicitur. Marc. Tullius de senectute: Viuendi est finis optimus, cum integra mente, certísque censibus opus ipsa suum eadem, quæ coagmentauit, natura dissoluit.

203 ¶ *Vernaliter*, pro adulatoriè, à vernis, quibus hæc viuendi ars est. Cæcilius Venatore: Credo, nimis tandem hoc fit vernaliter.

204 ¶ *Pecunioſorum & locupletum* proprietatem aperuit M. Tul. de repub. lib. 2. à pecore *pecunioſos*, & à possessionibus locorum *locupletes* appellatos esse asserens, multáque ditione ouium, & boum. quòd nunc erat res in pecore, & locorum possessionibus, ex quo pecunioſi & locupletes vocabantur.

205 ¶ *Viritim*, dictum est separatim, & per singulos viros. M. Tul. de repub. lib. 2. Ac primus agros, quos bello Romulus ceperat, diuisit viritim ciuibus. Plaut. Aulul. aliter, sub hac tamen significantia, diuidere argenti dixit nummos in viros. Varro de vita populi Rom. lib. 1. Extra vrbem in regiones 26. agros viritim liberis attribuit.

206 ¶ *Vernas*, veteres appellabant, qui vere sacro fuerant nati: & habebatur nomen hoc pro vitabili, & maledicto. Plaut. Amph. Hic, qui verna natus est, quæritur. Lucil. Verna acer cupit hæc. Plaut. Amph. Cum cruciatu tuo istæc hodie verna verba funditas.

207 ¶ *Concinnare*, est facere, vt Plautus Amph. Lacrymantem ex habitu concinnas tu tuam vxorem. Sed proprietas verbi hæc est, quòd apud veteres *cinnius* potionis genus ex multis liquoribus confectum dici solet. ¶ Rectè autem concinnare & consentire intelligi potest, & quasi concinere, vt multis diuersè canentibus vnus efficitur modus. Plaut. Asinar. Auceps, quando concinnauit aream, offundit cibum. M. Tul. de finibus bonorum & malorum. lib. 4. Cum iis, cum quibus re concinnabatur, verbis discrepare. Idem Academicis lib. 2. Quæ cum similitudine verbi concinnare maximè sibi videretur.

208 ¶ *Paupertas*, dicta est à pecunia parua. Varro de vita pop. Rom lib. 1. Pecunia quę erat parua ab ea paupertas dicta, cuius paupertatis magnum testimonium est.

209 ¶ *Pandere*, Varro existimat ea causa dici, quòd, qui ope indigerent, & ad asylum Cereris confugissent, panis daretur. Pandere ergo quasi panem dare, quòd nunquam fanum talibus clauderetur. Idem de vita pop. Rom. lib. 1 Hanc deam melius putat esse Cererem, sed quod in asylum, qui confugissent, panis daretur, esse nomen fictum, à pane dando pandere, hoc est aperire.

210 ¶ *Blatis & blateras* confingit, aut inconditè, & inaniter loqueris. Plaut. Amphit. Quî, malum, intelligere, quisquam potis est, ita nugas blatis. Idem Aulul. Vbi tu es, quæ *deblateraſti* iam vicinis omnibus?

211 ¶ *Percontari*, diligenter inquirere. Plaut. Amph. Qui istuc in mente est tibi, ex me, mi vir, percontarier? Et est proprietas verbi ab eo tracta, qp vada in fluminib. contis exquirunt.

212 ¶ *Prodigia*, dicta sunt porrò adigenda. Plaut. Amph. Sed mulier, Postquam exporrecta es, prodigiali Ioui aut mola salsa hodie, aut thure comprecatam oportuit.

213 ¶ *Ceriti & laruati*, malè sani, aut Cereris ira, aut laruarum incursatione animo vexati. Plaut. Amphit. Laruatus ædepol hominem miserum medicum quæritat. Idem qui suprà: Quasi adueniente morbo medicati iuuenem, tu certè aut laruatus es, aut ceritus.

214 ¶ *Calcitrones*, qui infestant calcibus. Plaut. Asinar. Clamat, procul si quem videt ire ad se calcitronem. Varro Sesquiulyss. Itaque tum equum mordacem calcitronem horridum miles, ac vir non vitabat.

215 ¶ *Votitum*, veteres religione aliqua prohibitum vel interdictum dici voluerunt. Plaut. Asinar. Nolo illam habere caussam, & votitam dicere.

216 ¶ *Verberare*, non solùm à verberibus dictum, sed & à verbis. Plaut Aulul. Nam cur me miseram verberas?

217 ¶ *Cassum*, veteres inane posuerunt, & arbitrandum est eius verbi proprietatem magis ab aranearum cassibus dictam, quòd sint leuis, ac nullius ponderis; non, vt quibusdam videtur, quasi quassum. Plaut. Aul. Virginem habeo grandem, dote cassam, atq; illocabilem.

218 ¶ *Crocitum*, propriam coruorum vocem veteres voluerunt. Plaut. Aul. Simul rapiebat pedibus terram, & voce crocibat sua.

219 ¶ *Subleuit*, significat illusit, & pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur. Plaut. Aul. Fidei censebam maximam multò fidem Esse, ea subleuit os mihi penissumè.

220 ¶ *Inuestes*, dicuntur impuberes, quibus propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat. Hoc & Æneid. li. 5. videtur sensisse Virg. Aurea cæsaries ollis, atque aurea vestis. Sed melius intelligi potest inuestes appellatos, quasi in *Vesta*, id est, in pudicitia, & in castitate.

221 ¶ *Inferum*, ab imo dictum, vnde *inferi*, quibus inferius nihil. vnde inferum rectè potest dici, quicquid desuper mittatur. Var. Marcipore: Nubes aquali frigido velo leues, Cœli cauernas aureas subduxerant, Aquam vomentes inferam mortalibus.

222 ¶ *Syrus*, à Græco magis tractum est

σὺν τῷ σύρειν. Has nos scopas, rustici eo nomine vros vocant. Var. Marcipore: Ventíque frigido se ab axe eruperant Phrenetici septentrionum filij, Secum ferentes regulas, ramos, syros.

223 ¶ *Euirare*, dicitur virilitatem amittere, & effeminari. Var. Marcipore: Spatulae euirauit omnes Veneriuaga pueros.

224 ¶ *Ludibria*, proprietatem trahunt à leui ac fine pondere, & contemnendo: aut, quod magis verum est à ludicro. Virgil. lib. vi: Foliis tantum ne nomina manda, Nec turba volent rapidis ludibria ventis.

225 ¶ *Febris*, proprietatem habet à feritate morbi, vel mali, vt à calendo *calorem*, vel *candorem*. Var. Andabatis: Aperiendam putat, idque alterum appellamus à calendo *calorem*, alterum à feruore *febrim*.

226 ¶ *Vulpinari*, dictum est fraudibus, & mendaciis vera peruertere, vel effingere, dictum ab inrecto, seu intorto vulpium cursu. Var. Mysteriis: Vulpinare modò & concursa quâ libet, erras.

227 ¶ *Sufflatum*, dicitur propriè tumidum & rectum, & quasi vento quodam elatius factum. Var. Agathone: Neque auro, aut genere, aut multiplici scientia, Sufflatus quærit Socratis vestigia.

228 ¶ *Vespertilio*, animal volucre biforme, dictum quòd vespere se ad volatum præparat noctis. Var. Agathone: Quid multa? factus sum vespertilio, neque In muribus planè, neque in volucribus sum.

229 ¶ *Exporrectum*, extentum: *porrectum* est enim tentum, id est porrò iactum. Var. Eudæmion. Quæ res in somnum recidetis, &c. ἀπὸ εὐδαίμονος, eris iterum exporrectus.

230 ¶ *Iugatum*, coniunctum, à iugo dictum. Cic. Tusculanarum lib. 3. Hoc quidem est commune virtutum. omnes enim inter se iugatæ sunt.

231 ¶ *Prodius*, dictum est interius longius, à prodeundo, quasi porrò eundo. Var. Virg. diuina: Primum venit in vrbem, atque intra muros, deinde accedit prodius, atque introit domum, id est, intra priuatos muros.

232 ¶ *Granaria*, loca in horreis seruandis seminum granis. Var. γεγυλοδιδασκάλῳ: Vel decem. Mensis, vbi vna sepiant granaria.

233 ¶ *Torculum*, quod vsu torcular dicitur, quod intortum latiorem vitis, vel oleae exprimat. Var. γεγυλοδιδασκάλῳ: Vineis ibi ampla cella torculum reponant.

234 ¶ *Cingulum*, à cingendo, quod *incingulum* plerumque dicitur. Var. γεγυλοδιδασκάλῳ: Nouus maritus taciturus taximusos is soluebat cingulum.

235 ¶ *Silicernium*, perissimè intelligentes, ita posuisse Terent. putant, quòd incuruitate silices cernat senex. *silicernium* est propriè conuiuium funebre, quod senibus exhiberetur. Var. Meleagris: Funus exequiati laude ad sepulcrum antiquo more silicernium confecimus. Idem πάλι μέθυε. Non quo pransi discedentes dicimus alius alij, vale.

236 ¶ *Suffundatum*, dictum est subiectum, dictum à fundamentis. Var. ταφῇ μῆπιπτν: vt antiqui nostri in domibus lateritiis paullulum modò lapidibus suffundatis, vt humorem effugerent, habitabant.

237 ¶ *Edones, & phagones* ab edacitate, vnum Latinum, alterum Graecum. Varro, ταφῇ μῆπιπτν, ἀ ἀπαυλισ'ις: Edones Romam vt turba, intendat annona: sed propter phagones ficedulam pinguem, aut turdum nisi volantem non video.

238 ¶ *Elixum*, quicquid ex aqua mollitur, vel decoquitur. nam *lixam* aquam veteres esse dixerunt. vnde & *lixa* dicti. qui militibus aquam ad castra, vel ad tentoria solent ferre. Var. ταφῇ μῆπιπτν: In pauimento non audes facere lacunam: at in humu calceos facis elixos.

239 ¶ *Parochos*, à Græco tractum est nomen, quòd vehiculo præbeat. hoc schemate enim Græcè, Latinè vehicula appellantur: & est officij genus, quod administrantibus paret. Var. Sesquiulysse: Hic enim omnia erat: idem sacerdos, prætor, *parochos*, denique idem senatus, idem populi caput.

240 ¶ *Trossuli*, dicti sunt torosuli. Var. Sesquiulysse: Nunc emunt trossuli nardo nitidi vulgò Attico talento equum.

241 ¶ *Proboscis*, Græcum nomen est, dictum, quòd antè depascat; & est porrecta corporis pars inhærens naribus, quæ excepto homine in aliis animalibus inuenitur. Var. Sexagesi: Inuenisse se, cùm dormire cepisset tam glaber, quàm Socrates, caluum esse factum ericium è pilis albis cum proboscide.

242 ¶ *Tutanus*, deus à tutando. Varrò ἡρακλῆς: Tuam fidem, Noctu Annibalis cùm fugaui exercitum, Tutanus, hoc Tutanus Romæ nuncupor. Hac propter omnes, qui laborant, inuocant.

243 ¶ *Tutillina*, dea est à tuendo dicta. Varro ἡρακλῆς: Tuam fieri non Tutilinam, quam ego ipse inuoco, quòd meæ aures abs te obsidentur.

244 ¶ *Cetarij* genus est piscatorum, quòd maiores pisces capit. dictum ab eo, quòd cete in mari maiora sunt piscium genera: quod Virg. Immania cete. Var. γνῶτι σεαυτόν. Non animaduertis cetarios, cùm videre volunt in mari thunnos, adscendere in malum altè, vt penitus per aquam perspiciant pisces?

245 ¶ *Tonimus*, positum sonamus cum modo, à tono. Var. Eumenidibus. Tibi tympana non inani sonitu matris deum tonimus.

246 ¶ *Tibinos*, à tibiis modos. Var. Eu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

menidibus: Apage in directum à domo nostra istam insanitatem.

247 ¶ *Præsepia*, non tantùm, quibus aut cantheria, aut iumenta cætera, aut vetera animalia pabulantur, sed & omnia loca clausa, & tuta, dicta præsepia. Virg. Ænead. lib. 1. aut agmine facto Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Var. ἐνθ' αὖ κύρας; Si quis Melodinis tonos lyras præsentibus se retineat forensibus.

248 ¶ *Subrigere*, significat sursum erigere, quo verbo rustici vtuntur, cùm tritæ fruges ad ventilandum in areis eriguntur. Virg. Æneæ. lib. 3. Tot linguæ, totidem ora sonant, tot surrigit aureis.

249 ¶ *Lingulaca*, locuteleię, à procacitate linguę, & loquendi proprietatē trahunt. Plaut. Casina: Lingulaca est, nam nunquam tacet.

250 ¶ *Fures*, significantiam habent à *furuo*, quod Romani veteres atrum appellauerunt: eò quòd per obscuras atque atras noctes oportuna sit eius mali affectio, eos dictos fures. Var. rerum diuinarum lib. 14. Furem ex eo dictum, quod *furuum*, atrum appellauerint: & fures per obscuras noctes, atque atras faciliùs furentur. Homerus: κλεπτὴ δ' ἐστὶ νυκτὸς ἀμείνων.

251 ¶ *Ventorum* proprietates & vocabulorum significationes in tractatibus nobilium philosophorum quæsitas, has apertissimas potuimus inuenire. ¶ *Eurum* dictum ἀπὸ τῆς ἕω ἡοῦς, quòd flatus eius ab oriente sit hyemali. ¶ *Austrum*, qui Græcè νότος, dictum ab humore & nebula, quod τοῖς Græcè, humor Latina interpretatione dicatur, ac sit is ventus sudoris effector, vt est Homer. ἀλλ' ὅτε νότος ἰσόν ἰδρώς. ¶ *Circium* à turbine, ac vertigine. ¶ *Borream*, hoc est, aquilonem ἀπὸ τῆς βοῆς, quòd sonorus sit & procellosus. Homer. Καὶ βορέης ἀἠρ ηγερέτης μέγα κῦμα κυλίνδων. in alio loco: οὔτε θαλάσσης κῦμα τόσον βοᾶς παρεχίχησαν. Πίνδῳ ὀρεσίμορον ποίῃ βορέω ἀλεγεινά.

252 ¶ *Pietatem*, docti veteres hanc esse voluerūt, quòd quæ in ea sunt, quasi penitus & in penetralibus recondantur. hoc & in antiquis libris, & philosophorum tractatibus inuenitur.

253 ¶ *Læuum*, significari veteres putant, quasi à leuando. Virg. quoque sub hac ostensione posuisse voluerunt, Georg. lib. 4. si quem Numina læua sinunt, auditque vocatus Apollo. Ennius Annalium lib. 3. Olim de cœlo læuum dedit inclytus signum.

254 ¶ *Rudentes*, ea caussa sapientissimi dictos volunt, quòd funes, cùm vento verberentur, rudere existimentur, atque hunc sonum proprium funium, non asinorum putāt.

255 ¶ *Infesti* proprietatem hanc esse Nig. voluit, quasi nimium festinantis ad scelus, vel ad fraudem.

256 ¶ *Maturare*, non vti consuetudo est, properare dicendum est, sed cum modo studium adhibere festinum: à maturitate dictum, quæ ratione naturæ modificatione quadam, nec præcipitatur, nec præcox quid fiat, neque differtur, ne senio dissoluatur. Virgil. Georg. 4. Frigidus agricolam si quando continet imber, Multa forent, quæ mox cœlo properanda sereno Maturare datur.

257 ¶ *Lictoris* proprietatem à ligando dictam vetustas putat. ita enim carnificis officium antiquitus fungebatur. Marc. Tull. pro Rabirio: Lictor, inquit, colliga manus.

258 ¶ *Sororis* appellationem veteres eleganti interpretatione posuerunt: itaque maximi iuris scriptores exprimendam putauerunt. Antist. Labeo: Soror, inquit, appellata est, quòd quasi seorsum nascitur, separatúrque ab ea domo, in qua nata est.

259 ¶ *Lues*, à rebus soluendis proposita. Licin. Macer. Annalib. lib. 2. Nequaquam sit lauandi reluant armalue.

260 ¶ *Humanitatem* non solùm, vt nunc consuetudine persuasum est, de benuolentia dexteritatéque & comitate, veteres dicendum putauere, & quam Græci φιλανθρωπίαν vocant: sed honestorum studiorum & artium appetitum, quod nulli animantium generi, præterquam hominibus concessa sit. Var. Rerum humanarum libr. 1. Praxiteles, qui propter artificium egregium, nemini est paullum modò humaniori ignotus.

261 ¶ *Ador*, frumenti genus, quod epulis, & immolationibus sacris pium putarur. vnde & *adorare*, propitiare religiones, potest dictum videri. Var. de re rustica lib. 1. In loco humidiore *far adoreum* potius seruat, quàm triticum. Virg. lib. 7. Et adorea liba per herbam subiiciunt epulis.

262 ¶ *Faciem* totius corporis formam, σχῆμα τοῦ παντὸς, id est, os posuit antiquitas prudens, vt ab aspectu *species*, & à fingendo *figura*; ita à factura corporis *facies*. Plaut. Pœnulo: Sed earum nutrix qua sit facie mihi expedi: Statura non magna, corpore aquilo ipsa est. Pacuuius Nyptris: Ætate integra, Feroci ingenio, facie procera virum. Sallust. Historiar. libr. 2. Sardinia in Africo mari facie vestigii humani [prominet] in occidentem, quàm in orientem latior.

263 ¶ *Vestibula*, quidam putant sub ea proprietate distincta, quod in primis ingressibus, & in spatiis domorum *Veste*, hoc est aræ, ac foci soleant haberi. Sed siue sic intelligi debeant, non abhorret à vocabuli proprio. ¶ Inuenitur etiam apud veteres doctos vestibula ob eam significantiam dicta, quòd in his locis, ad salutandos dominos domorum qui cunque venissent, stare soleant, cùm introeundi daretur copia: atque ob hanc cognitionem,

gnitionem, & quasi stabulationem primos ingressus domorum vestibula nominatos. Cicero Oratore: Vestibula nimirum honesta, aditúsque ad causam faciet illustres.

264 ¶ *Bidentes*, qui æstimant ob eam causam oues à Virgil. dictas, quòd duos dentes habeat, pessimè ac vitiosè intelligunt. Nam nec duos dentes habent, & hoc quidem & genus monstri est, & melius intelligi potest, si biennis dixerit auctoritate Pompon. Attellana: Mars tibi voueo facturum, si vnquam redierit, videnti verre. Lab. Paupert. Visus hac nocte bidentes propter viam facere. Et Nig. Figulus dicit *bidental* vocari, quòd bimæ pecudes immolentur.

265 ¶ *Iugeri*, proprietatem Varro designat de re rustica libr. 1. Apud nos in agro Rom. ac Latino metiuntur iugeris, iugū vocant, quod iuncti boues vno die exarare possunt.

266 ¶ *Fenus*, ab eo dictum est, quòd pecuniam pariat increscenti tempore, quasi fetus, aut fetura. Nam & Græcè τόκος dicitur ἀπὸ τῆς τίκτειν, quod est parere. Varro libr. iij. de Latino serm. Fenus autem dictum à fetu, & quasi fetura quadam pecuniæ. Nam & Catonem, & cæteros antiquiores sine o litera fenus pronuntiasse contendit, vt fetus, & fecunditas.

267 ¶ *Receptitium*, seruum quidam ab ea proprietate dictum volunt, vt si nequam, & nihili sit, qui venundatus ob aliquod vitium aut malefactum ab aliquo districtiore recipiatur. Sed vera est hæc eius nominis interpretatio, quem in data dote, aut donatione quis exceperit, quod est propriè receperit. Plautus Trinummo: Posticulum hoc recepit cum ædes vendidit. Cato: Mulier & magnam dotem dat, & magnam pecuniam retinet. ex ea igitur re familiari, ex qua sibi dote data retinuit pecuniam, à viro forte irata repetere instituit. Apponit ei flagitatorem receptitium hoc est, proprium seruum, quos reliqua pecunia receperat, nec dederat dotis, & exceperat. Cicero de Oratore libr. 2. Sed dicis te cùm ædeis venderes, ne in rutis quidem & cœlis solum tibi paternum recepisse.

268 ¶ *Siticines*, vt *liticines* à lituo: vt *tubicines* à tuba, ita *siticines*, qui apud funeratos [vel vita functos] & sepultos, hoc est, iam sitos canere soliti erant, honoris caussa, cantus lamentabiles. hoc in libris Coniectaneis Attei Capitonis inuenitur, & Cato id vocabulum indubitanter apposuit.

269 ¶ *Iumentum*, à iungendo veteres dictum putant, g litera in eo nomine attrita. Nam & vectabulum dicunt, quod nunc vehiculum dicitur.

270 ¶ *Arcera*, plaustrum est rusticum tectum vndique quasi arca. Hoc vocabulum & apud Varronem, & M. Tullium inuenitur. Hoc autem vehiculi genere senes, & ægroti vectari solent. Varro γεροντοδιδασκάλῳ: Vehebatur cum vxore vehiculo semel aut bis anno cum arcera: si non vellet, non sterneret.

271 ¶ *Tropæi* significantiā propriam Var. Bimargo ostendit: Ideo fuga hostium Græcè vocatur ἐντροπή. hinc spolia capta, fixa in stipitibus appellantur tropœa.

272 ¶ *Luxum*, id est, vulsum, & loco motum, quod nunc *luxari* ignari Latinè dicimus. Inde *luxuria*, quia à recta viuendi via sit exclusa, & eiecta.

273 ¶ *Culinam* veteres coquinam dixerunt, non vt nunc vulgus putat. Varro Modio: At hoc interest inter Epicurum, & ganeones nostros, quibus modulus est vitę colina. Plau. Mustellaria: Exi è colina, sis, foras, mastigia, Qui mihi inter patinas exhibes argutias. Varro de vita populi Romani libro primo: Quâ finis it, antica, & postica. in postica parte erat *culina*, dicta ab eo, quòd ibi colebant ignem: locupletiorum domus quàm fuerint angustiis paupertinis coactæ, ipsa nomina declarant.

274 ¶ *Modestum*, à modico, hoc est, moderato positum. Varro Modio: Non eos optumè vixisse, qui diutissimè vixerint, sed qui modestissimè, id est, modicè.

275 ¶ *Infans*, à non fando dictus est. Cic. de Oratore: Nam & infantes actionis sæpe fructum tulerunt. Et est, quod aut dici non debeat, aut fari non possit. Nam & infantes vsque eò appellandi sunt, donec cœperint fari. Curius libr. xix. Vt pueri infantes faciunt mulierculam honestam. & xv. Vt pueri infantes credunt signa omnia aëna Viuere, & esse homines. Virgil. Æneid. libr. secundo. Infandum regina iubes renouare dolorem. Varro ἐνθ' αὖ κύρας: Vôces Amphionem tragœdum, iubeas Amphionis agere partes infantiorem, quàm meus est mulio. Acc. Athemante: Prius quàm infans esses, facinus oculi vescuntur tui. Varr. Eumenid. Posttremo nemo ægrotus quicquam somniat Tam infandum, quod non aliquis dicat Philosophus. Cicero de Oratore libr. iij. Modo hoc constet, neque infantiam eius, qui rem nouerit: sed eam explicare dicendo non queat: neque scientiam illius, cui res non suppetit, ac verba non desint, esse laudandam.

276 ¶ *Sarcinatricis*, non (vt quidam volunt) sarcitricis, quasi à sarciendo: sed magis à sarcinis, quod plurimum vestium sumant. Varro ἐνθ' αὖ κύρας: Homines rusticos in vindemia incondita cantare, farcinatricis in machinis.

277 ¶ *Petauristæ* à veteribus dicebantur, qui saltibus, vel schœnis leuioribus mouerentur: & hæc proprietas à Græca nomina-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione descendit, ἀπὸ τοῦ πτάσθαι. Varro epist. ad Cæsarem: Connocat Ptolemæum cinædon, Laconicon petauristem, Dionæ ὠδικόν. Idem de vita populi Romani libro ij. Nec minus alio in genere iunt ludi velitis Galli, Germani petauristæ.

278 ¶ *Curiam*, à cura dictam. Varro designat, de vita populi libro secundo. Itaque propter curam locus quoque, quo suam quisque Senator confert, curiam appellat.

279 ¶ *Legionem*, proprietatem à delectu militum Varro de vita populi Romani libro iij. dictam interpretatur: Tum appellatus est delectus, & ab electione legio, ab hac superuacaneorum consuetudine adscribuntur.

280 ¶ *Assas*, nutrices difficilis multi existimant intellectus. At verò acri intentione potuimus indagare ob eam proprietatem officij eo nomine nuncupari, quòd assint iis, quos nutriant, nec vel exiguo diuellantur. vnde *assectas* ab eo, quòd assint, & omnibus iussis dominorum præstò sint, esse vocitatos.

281 ¶ *Enixæ*, dicuntur feminæ nitendi, hoc est, conandi, & dolendi labore perfunctæ, nixis quæ religionum genera parientibus præsunt: sed elegantior intellectus, vt ex hoc dictæ esse credantur enixæ, quod vinculis quibusdam periculi, quibus implicarentur, fuerint exsolutæ. *Nexum* enim dicimus arctum & colligatum. Plaut. Amphit. id probat dicens: Vno vt labore exsoluerer ærumnas duas.

282 ¶ *Remulcare*, dictum est quasi molli & leni tractu ad progressum mulcere. Sisenna Histor. lib. ij. Si quæ celeriter solui poterat, in altum remulcare trahit.

283 ¶ *Congenulare*, est genu replicato cadere. Sisenna Historiarum lib. iiij. Multi plagis aduersis [icti] & congenulati, Romanis præcipitatis ipsis supra voluit in caput.

284 ¶ *Agilem*, celerem ab agendo. Sisenna Hist. li. ij. Agilem dari facilémque victoriam, neque fossas, aut bellum remoratum.

285 ¶ *Expediti & impediti*, ex vna proprietate habent vocabuli caussam, aut ex solutis pedibus, aut illigatis. Sisen. Hist. lib. iiij. Inermos amant, impeditos expediti sine vllo suorum vulnere cunctos interficiunt.

286 ¶ *Testudines*, sunt loca in ædificiis camerata ad similitudinem aquatilium testudinum, quæ duris tergoribus sunt, & incuruis. Virgil. Æneid. lib. i. in foribus Diuæ media testudine templi. Sisen. Histor. lib. iij. C. Titinnius quidam, cui minus proprietas metus ab natura tradita videretur, primò ante testudinem constitit: deinde apud consulem caussam, atque excusationem præferre cœpit.

267 ¶ *Insinuari*, est immitti, quasi sinuatim ipsi. Sisen. Hist. lib. iiij. Agmen perturbatum pedites insinuant, ac loco commouent.

288 ¶ *Adolere*, verbum propriè sacrare dentium, quod significat votis, ac supplicationibus numen auctius facere, vt est in isdem, macte esto & intelligi debet ab eo, quod est *adoleuit*, id est, creuit, & *adultum*, quod est auctum, & aucta ætate, vt aliqua caussa maius solito factum, ducere proprietatem. Virgil Æneid lib. i. Cura penum struere, & flammis adolere Penates. Idem lib. vij. Adolétque altaria tedis. Et in Bucolicis: Vt benè quæ adole pingues, & mascula thura. quòd est, adde, cumula. Et Georg. lib. iiij. Panchæis adolescunt ignibus aræ.

289 ¶ *Accensi*, genus militiæ est administrantibus proximum. Var. Rhetoricorum lib. xx. Vt consules, ac prætores, qui sequuntur in castra, accensi dicti, quòd ad necessarias res sæpius acciantur, veluti accensiti.

290 ¶ *Nefarij*, proprietatem lib. i. de vita populi Romani Var. patefecit, à farre, quod adoreum est, quo scelerati vti non debeant, non triticum, sed far: hoc quoque idem adfinificat, quòd qui indigni sunt qui viuant, nefarij vocantur.

291 ¶ *Adoreum*, quoque dictum ab eo putat, quòd cibi ora, id est, principium sit far.

292 ¶ *Propitium*, dicitur prorsus pium, aute propriè pium, vt apud Terentium Adelph. Quàm ea quę parentes propitij: aut certè porrò pium, quod est vehementer, & valde. Apud eundem in prologo Andriæ: Dehinc vt quiescant porrò moneo, vt desinant Maledicere, malefacta ne noscant sua.

293 ¶ *Impanerare*, est invadere, verbum à Græco tractum, quasi πάνυ ἐρίως consumere. Var. Ecclesiam in regiam aream impanerarunt.

294 ¶ *Mansuetum*, dictum est, quasi manu assuetum, quod omnia quæ sunt natura feramanuum permulsione mitescant. Vnde Virgilius Georgic. lib. iij. Et plausæ sonitum cervicis amare. Et Æneid. lib. vij. Ille manum patiens. Quoniam supra dixerat: Pectebátque ferum, puróque in fonte lauabat.

295 ¶ *Cinnus*, est commistio plurimorum, vnde & *concinnare* dicitur. Cicero Oratore: Est autem quidam interiectus inter hos medius, & quasi temperatus, nec acumine posteriorum, nec flumine vtens superiorum, vt cinnus amborum neutro excellens, vtriusque particeps, vel vtriusque, si verum quærimus potius expers.

296 ¶ *Enucleate*, dicitur purgatè, exquisitè, & sine asperitate, aut duritia, ab eo quòd nucibus separatis, id est, testis, nucleorum vtilis vsus habeatur. Cicero Oratore: Modò id eleganter, enucleatéque faciat, eum soluim Atticè dicere. Idem Tusc. lib. iiij. Habes eam, quæ de perturbationibus enucleatè disputat.

297 ¶ *Rotundum*, à rota dictum, vel rota à rotundo, & est rotundum collectum, & per omnem circuitum sine offensione asperi, aut anguli leue: quam significantiam Cic. Oratore, etiam ad humani ingenij transtulit formam: Theodectes autem præfractior, nec satis (vt ita dicam) rotundus, primus instituit dilatare verbis.

298 ¶ *Rabula*, à rabie dictus est, quem nunc aduocatum, vel causarum patronum dicimus. Cic. Oratore: Non enim declamatorem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, sed doctissimum, & perfectissimum quærimus. Inde & Sallust. canina (vt ait Appius) facundia exercebatur.

299 ¶ *Meridies*, manifestè medius dies. Cic. Oratore: Ipsum meridiem, cur non mediem?

300 ¶ *Inepti* proprietatem. Cic. de Oratore lib. ij. patefecit: Quem enim nos ineptum vocamus, is mihi videtur ab hoc nomen habere ductum, quod non sit aptus.

301 ¶ *Diuersoria*, dicta sunt hospitia à diuertendo. Cic. de Oratore lib. ij. Quiescam in Cæsaris sermone, quasi in aliquo opportuno diuersorio.

302 ¶ *Sanniones* dicuntur à sanniis, qui sunt in dictis fatui, & in motibus, & in scænis, quos μωροὺς, vocant Græci. Ter. Eunucho: Solus Sannio seruat domi. Cicero de Oratore lib. ij. Quid porrò tam ridiculum, quàm Sannio est? qui ore, vultu imitandis moribus voce, denique corpore ridetur ipso.

303 ¶ *Haredy*, proprietatem indicat Varro de re rustica lib. i. Bina iugera, quòd à Romulo primum diuisa dicebantur viritim, quæ quòd hæredem sequerentur, hæredium appellarunt.

304 ¶ *Legumina*, Varro de re rustica lib. j. dicta existimat, non quòd secentur, sed quod vellantur à terra, quæ quòd ita leguntur legumina dicta.

305 ¶ *Porcæ*, in agris quam dicamus significantiam Varro designat de re rustica. lib. j. Quà aratrum vomere lacunam istriam fecit, *sulcus* vocatur: quod inter duos sulcos elata terra dicitur *porcæ*, quòd ea seges frumentum porrigit. Accius Patergorum lib. j. Bene proscissas cossigerare ordine porcas, bidenti ferro, tectas deruere. Porcæ sunt signa sulcorum, quæ vltra se iaci semina prohibeant. *porcere* enim prohibere sæpius legimus.

306 ¶ *Occationis* proprietas his indiciis aperitur. Varro de re rustica lib. i. Et postea occare, id est comminuere ne sit gleba, quod ita occidunt occare dicunt. Serenus: Occatio occæcatio est.

307 ¶ *Pemorum* à Varrone proprietas explanata est de re rust. lib. i. Aquam addi quotidie vesperi, à quo quòd indigent potu, poma dicta esse possunt.

308 ¶ *Fracescere*, tanquam friari, & putrefieri vetustate. Var. de re rust. lib. i. Hæc, de qua fit oleum, congeri solet aceruatim per dies singulos in tabularia, vti ibi mediocriter fracescat.

309 ¶ *Lixarum* proprietas hæc est, quod officium sustineant militibus aquæ vehendæ, *lixam* nanque aquam veteres vocauerunt. Vnde *elixum* dicimus aqua coctum. *Lix* etiam cinis dicitur, vel humor cineri mistus. Nam etiam nunc id genus *lixiuium* vocatur. Varro de vita populi Romani, lib. i. Proinde & elixum panem ex farre, & aqua frigida fingebant.

310 ¶ *Calonum* quoque proprietas hæc habetur, quod ligna militibus subministrent. κάλα enim Græci ligna dicunt, vt Homerus, παλλάπτι ξύλ' ἐπίδησε.

311 ¶ *Confluges*, loca in quæ riui diuersi confluant. Liuius Andromeda: Confluges vbi conuentum campum totum inhumigant.

312 ¶ *Consedo*, à consedendo, vt *assedo*, vel *assessor*. C. Hemina Annal. lib. iiij. Nemo vicinus consedo.

313 ¶ *Conticinium*, noctis primum tempus, quo omnia quiescendi gratia conticescunt. Auctores multi sunt miri, sed auctoritate deficiunt.

314 ¶ *Delibratum*, decorticatum; vt *dearuatum* per artus discissum. Vir. Georg. lib. ij. Vdóque docent inolescere libro.

315 ¶ *Exterebrare*, est vi aliquid extorquere, & scrutari, aut curiosius quærere. Plautus Astraba: Cum incuriosum locaretur, terebrátum quidem pertundis.

316 ¶ *Gruma*, sunt loca media, in quæ directæ quatuor congregantur, & conueniunt viæ. ¶ Est autem gruma mensura quædam qua flexæ viæ ad lineam diriguntur, vt est agrimensorum, & talium. Ennius lib. xviij. Grumam dirigere dixit, *degrumari ferrum*. Lucillius lib. iij. Viámque Vis degrumati, vt castris mensor facit olim.

317 ¶ *Luculentum*, pulchrum, & bonum, & perspicuum, dictum à luce. Licinius Macer Annal. lib. j. Auspicia pulchra, & luculenta commemorat. Plant. Cornicu. Pulcrum & luculentum hodie euenit prælium.

318 ¶ *Logi*, à Græco λόγοι sermones, vel dicta ridicula, & contemnenda. Cicero pro Gallio: Ego te certè scio omnes logos, qui ludis dicti sunt, animaduertisse. Turpil. Canephoro: Testamentum ergo celabis, logi.

319 ¶ *Fulguratores*, vt *extispicis*, & *haruspicis*, ita hi fulgurum inspectores. Cato de moribus Claudij Neronis: Haruspicem fulguratorem si quis adducat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

320 ¶ *Moletrina* à molendo, quòd pistrinum dicimus: vt *ferratrina*, vt *fetutina*. Cato in Thermum. Neruo, carcere, molettina.

321 ¶ *Pastus*, proprietatem à pascendo putant veteres existimandam. Varro de vita populi Romani lib. 1. Pastillos, & panes, hæc vocabula pastus, quod esset pascere, dicebant.

322 ¶ *Mustulentum*, & vinolentum, vt feculentum. Plaut. Cistella. Nam ita mustulentus æstus nares attigit, Vt sit odor musti, aut musto oblitus ac madens.

323 ¶ *Conuitium* dictum est, quasi è vitiis locum, qui secundum ignobilitatem loci maledictis, & dictis turpibus cauilletur.

324 ¶ *Prolubium*, est patêre amicitiam & fidem. Accius Andromeda: Muliebre ingenium, prolubium, occasio. Nouius Colace: Et volo, & vereor, & facere in prolubio est. Laberius Compitalibus: Quò quid si me à matronali pudore prolubium meretricis progredi coegit? Varro de lingua Latina lib. v. Prolubiem, & prolubidinem dici ab eo quod lubeat. Vnde etiam lucus Veneri Lubentinæ dicatur.

325 ¶ *Pædato*, positum pro repetitu, vel accessu quasi per pedem, sicuti nunc vulgò dicitur tertio pedato. Cato Originum lib. 1. Igitur tertio pedato bellum nobis facere. Idem, Dissuasione de fœneratione. Tertio autem pedato, item ex fœnore discordia excrescebat.

326 ¶ *Præclauium*, pars vestis, quæ ante clauum texitur. Afranius Homine: Tertium diem præclauium vnum texere. Idem Fratriis: Mea nutrix surge, si vis, profer purpuram, Præclauium, contextus.

327 ¶ *Propages*, est series, & affixio continua, vel longè ducta. *pages* enim compactio, vnde *compages*, & *propagare*, id est, genus iugelongè mittere. Pacuuius Antiopa: Saluete gemini mea propages sanguinis. Ennius Nouis: Vnde florent fructus, vitæque propagiuem.

328 ¶ *Prægradat*, prægreditur, anteuenit, dictum à gradu, Pacu. Atalanta: Extremum intra canterem ipsum prægradat Parthenorem.

329 ¶ *Promicare*, extendere, & porrò iacere. Vnde *emicare*. Næuius: Siquidem loqui vis, non perdocere, multa longè promicanda oratio est.

330 ¶ *Præuius*, dictus est antecedens. Cicero: Alcion genuit claris delapsus ab astris. Præuius auroræ Solis, noctisque satelles.

331 ¶ *Digladiari*, dictum est dissentire, & dissidere dictum à gladiis. Cicero Academicorum lib. 1. Quid autem stomachatur Musæus? quid Antipater digladietur cum Carneade tot voluminibus? Idem iij. Digladiari autem semper & depugnare cum ferocibus, & audacibus, quis non cùm miserrimum, tum etiam stultissimum dixerit?

332 ¶ *Æquor*, ab æquo, & plano. Cicero Academicorum lib. II. vocabulum accepisse confirmat. Quid tam planum videtur, quàm mare? ex quo etiam æquor illud poëtæ vocant. Lucret. lib. III. Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.

333 ¶ *Meniana* ab inuentore eorum Menio dicta sunt. Vnde & *columna Meniana*. Cicero Academicorum lib. IIII. Interim ille cùm æstuaret, veterum vt Menianorum, sic Academicorum viam secutus est.

334 ¶ *Natrices*, dicuntur angues natantes. Cicero Academicorum lib. IIII. Sic enim vultis, tantam vim natricum, viperarúmque fecerit? Lucillius Satyratum lib. II. Natibus natricem impressit crassam, & capitatam.

335 ¶ *Exsultare*, dictum est exsilire. Cicero Academicorum lib. III. Et vt nos nunc sedemus ad Lucrinum, piscículósque exsultantes videmus. Virg. Æneid. lib. III. Exsultántque vada, atque æstu miscentur arenæ.

336 ¶ *Excordes*, *concordésque*, ex corde significantiam ducunt. Cic. Tusc. lib. I. Aut vnde magna dissensio est. Aliis cor ipsum animus videtur, ex quo excordes, vecordes, concordésque dicuntur.

337 ¶ *Manum* dicitur clarum: vnde etiam *manè* post tenebras noctis dici pars primaria de *Matúta*, quę Græcè λευκοθέα. Nam inde volunt etiam *Deos Manes* appellari, id est bonos, ac prosperos, quòd melior mors sapientioribus, quàm vita proberur. Cic. Tusc. li. I. Quid Ino Cadmi filia? nónne λευκοθέα nominata à Græcis, Matuta habetur à nostris? Inde *immanes* non boni, vt sæpe.

338 ¶ *Fodicare*, est fodere, à fodiendo dictum. Cicero Tusc. lib. III. Non est enim in nostra potestate, fodicantibus ea rebus, quas malas opinemur, dissimulatio, vel obliuio.

339 ¶ *Politiones*, agrorum cultus diligentes, vt polita omnia dicimus excultaq; & ad nitorem deducta. Ennius Satyrarum libro III. Testes sunt lati campi, quos gerit Africa terra politos. Idem Annalium libro VIII. Rastros dente fabres capsit caussa politendi Agri. Varro: Quid mirum [si] ex agris depositionibus eiiciuntur, hìc in cœnaculo polito recipiuntur.

340 ¶ *Præfica*, dicebantur apud veteres, quæ adhiberi solent funeri mercede conductæ, vt & fierent fortia facta laudatorum. Plaut. Friuola. Superabóque omnes argutando præficas. Idem Trinu. Argutũ ciuem mihi habeam pro præfica. Quæ alios collaudat, ea se vero

re vero non potest. Lucillius xxij. Mercede quæ Conductæ flent alieno in funere præficæ. Multo; & capillos scindunt, & clamant magis. Varro de vita pop. Rom. Deinde næniam cantari solitam ad tibias & fides, eorúmque ludistricas cursitassent. Hæc mulier vocitata olim præfica vsque ad Punicum bellum.

341 ¶ *Parectati*, hi, qui de pueritia veniunt ad pubertatem, à Græco vocabulum sumptum. Lucilius lib. viij. Inde parectato chlamydes, ac barbula prima. Idem lib. xx. Tum ephebum quendam, quem vocant parectaton. Varro de compositione Satyrarum: Parectatæ adsunt, muliérque mulier Venus caput.

342 ¶ *Proletarij*, dicti sunt plebei, qui nihil reipubl. exhibeant, sed tantum prolem sufficiant. Cato de tribunis militum: Expedito pauperem plebeium, atque proletarium. Cassius Hemina Annali lib. ij. Tunc Marcus præco primum proletarios armauit. Varro de vita populi Rom. lib. I. Quibus erant pecuniæ satis locupletes, assiduos, contrarios, proletarios. Idem: Assiduo neminem, vindecim voluerunt locupleti.

343 ¶ *Prosapies*, generis longitudo: dicta à prosupando, aut proferendo. Cato originum lib. j. Veteres prosapias, & multa alia apud multos.

344 ¶ *Optiones*, in cohortibus, qui sunt honesti gradus, vt eptatos, quod est electos: & *adoptatos*, quod adscitos. Var. de vita populi Rom. lib. iij. existimat appellatos. Referentibus centurionibus adoptati, in cohortes subibant, vt semper plenæ essent legiones: à quo optiones in turmis decurionum, & in cohortibus centurionum appellati.

NONIVS MARCELLVS DE HONESTIS ET NOVE VETERVM DICTIS PER LITERAS.

CAPVT II.

APVD iuxta. Siseu. Historiarum libro iiij. Dum pristinum vitium apud ignem per sudorem corpore exhauserunt. M. Tul. de offi. Cuius focum mirari solitus Cato, apud quem ille sedens Samnitum quondam hostium, iam clientium suorum munerate pudiauerat. Et de Orat. lib. ij. Cùm etiam tum in lecto Crassus esset, & apud eum Sulpitius sederet.

2 ¶ *Apisci*, inuenire. Sisenna Hist. lib. iiij. Itaque postero deligato signium redeuntis apiscitur.

3 ¶ *Abstemius*, qui vino abstinet. Apul. In te fuisti quondam Athenis parcus, atque abstemius. In lib. Ludicrorum. Abstemius est, imò scit quo rete leporem tenebat, lupum non tenere. Lucil. Satyr. lib. vj. Thaunomeno inquit, valua sororem Lanificam dici siccam, atque abstemiã vbi audit. Varro de vita pop. Rom. lib. j. Quantopere abstemias mulieres voluerint Esse, vel ex vno exemplo potest videri.

4 ¶ *Adipatum*, veteres honestè pro pingui & succulento & opimo soluerunt. Cicero de Orat. Adsciuerũt suis artibus opimum quoddam, & tanquam adipatæ dictionis genus.

5 ¶ *Adhamare*, obligare, ab hamo tractum. Cicero Academic. libr. ij. Qui enim seriùs honores *adhamauerunt*, vix admittuntur ad eos, nec satis commendati multitudini possunt esse.

6 ¶ *Adstipulari*, positum est prò assentiri. Cic. Academic. lib. iiij. Falsum esse Stoici dicunt & eorum adstipulator Antiochus.

7 ¶ *Addictum*, est quasi deuotum, vel obnoxium. Cicero Tusc. lib. ij. Qui certis quibusdam, destinatísque sententiis quasi addicti, & consecrati sunt.

8 ¶ *Aquilex*, aquam colligens. Varro Quinquatribus: An hoc præstat hero filius Diogenis, quòd ille è ventre aquam mittit? an hoc te iactas? at hoc pacto vtilior te Tuscus aquilex.

9 ¶ *Æquimentum*, positum est non æquamentum, quasi patem vicem; sed *merces pro eo quod dicitur admissum*. Var. Sexage. An si equam emisses quadrupedem, vt meo asino Reatino admitteres, quantum popposcissem, dedisses æquimenti?

10 ¶ *Ærificium*, dictum, quod fit ex ære, Varro γνῶθι σαυτὸν: Nihil sum Musæ positis, quasi ærificiæ dixi.

11 ¶ *Apludas*, frumenti furfures dicunt rustici veteres. hoc in antiquis inuenitur, quorum in dubio est auctoritas: quanquam & Plaut. in Astraba fabula ita dixerit; cuius incertum est, an sit eius comœdia: atque ideo versus eosdem ponere supersedimus.

12 ¶ *Adulterionem*, pro adultero. Laberius in primo. quem si quis legere voluerit, ibi inueniet, & fidem nostram sua diligentia adiuuabit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

13 ¶ *Anticipare*, posuerunt veteres præuenire, hoc est antè capere. Varro Bimargopoli: Sensistis dicite labdea: & viuos contemnite viui. Anticipate, atque addite calcar, stultos contemnite docti.

14 ¶ *Aurigatur*, honestè positum pro moderatur, ac regit. Varro Modio. Ad se vnum esse pulmentarium secundas, quo natura aurigatur, non necessitudo.

15 ¶ *Architectari, componere.* Cicero de Finibus bonorum & malorum libro 2. Cur tandem sapientia tantopere laudatur? An quòd ita callida est, vt optimè possit architectari voluptates.

16 ¶ *Aiat*, quod est dicat. Cic. de finibus bonorum & malorum. Et Marcus: Quasi ego id curem, quòd ille aiat, aut neget.

17 ¶ *Anellus.* M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. 5. Nec tamen Epicurum licet obliuisci, si cupam: cuius imaginem non solùm in tabulis nostrì familiares, sed etiam in poculis, & in anellis habebant.

18 ¶ *Amatio*, Plautus Rudente: Nimis penè inepta, atque odiosa eius amatio est.

19 ¶ *Adesum*, consumptum. Sisenna Histor. lib. 3. Iisdem temporibus Æsernini duplici fossa, vallóque circundati, frumento adeso, quod ex arcis in oppidum portatum est.

20 ¶ *Attendere*, pro intendere, cogitare. Cic. Orat. Nihilne vobis in mentem venit, quod præterea à Crasso requiratis? Idem Hercules ipsum, inquit, attendo.

21 ¶ *Accommodat*, adiungit, applicat. Cicero de Orat. lib. 2. Africano illi superiori coronam sibi in conuiuio ad caput accommodanti. Virg. Æneid. lib. 2. Lateríque Argiuum accommodat ensem.

22 ¶ *Autumnitas*, pro autumno. Var. Serrano: ἀεὶ ἀχειμωνία: Retiner viatorem meridie prætereuntem fontem: quod autumnitas inani terra ordo mensem prætérierat. Idem Quinquatribus: Capehanc caducam Liberi molem, dependefrondem Bromij autumnitatis. vbi olim neutro. Varro Ephemeride: Nauali Etesię diutius, & vberius flauerant, & autumnum ventosum fuerat.

23 ¶ *Aritudinem*, pro ariditate. Varro Prometheo lib. j. Humanam quandam gentem stirpis, inquit frigus, calore, atque humore aritudinem miscet.

24 ¶ *Aberiatur*, pro aboriat. Varro pro Callio, vel Fundanio de admirandis rebus: Vinum quod ibi natum sit in quodam loco si prægnans biberit, fieri vt aboriatur.

25 ¶ *Adolescentiaris*, pro luxuriaris, Varro, ἐπὶ τῆ φαυῆ μὲν, ἀεὶ δὲ τρυφᾶς: Tum quidem vt faciat censeo, quoniam tu quoque adhuc adolescentiaris.

26 ¶ *Ancillantur*, pro seruiunt. Titinnius Prælia: Verum enim dotibus deliniri, vltrò etiam vxoribus ancillantur. Accius Meleagro: Quam innita ancillans, dicto obediens viri.

27 ¶ *Absonum*, sine sono. Cicero Oratore: Sed sunt quidam, aut ita lingua hæsitantes, aut ita voce absoni.

28 ¶ *Algu*, pro algore. Accius Andromeda: Misera abualla saxo, senio, pædore, algúque, & fame. Varro, ἔχω σὲ, ἂ σοὶ τύχης: Leges ruina ne iacentem subdealbet algu danti frigore. Lucillius. Nam tam algu, atque nigrore maius. Lucretius lib. iij. Morbis, algóque, faméque.

29 ¶ *Ætatem*, positum pro sæpe, ac diu. Plaut. Asin. Adeo vt ætatem ambo ambobus nobis sint obnoxij. Idem eadem: Ætatem velim seruire, Libanum vt conueniam modo.

30 ¶ *Altile*, non solùm pingue ab alendo, verùm etiam opulentum. Plautus Cistellaria: Prohibet diuitiis maximis, dote altili, atque opima.

31 ¶ *Assulatim*, vt minutatim. Plaut. Captiuis: Priusquam pulsando assulatim foribus exitium dabo. Nævius Pullis escam: Hic iure inops paullò da adsimile, simul assulatim viscaias, sumit cibum. Plaut. Menæch. Nisi dedolabo assulatim viscera.

32 ¶ *Anxitudo.* Accius Eurysace: Persuasit mœror, anxitudo, error, dolor. Idem Armorum iudicio: Vbi cura est, ibi anxitudo: acerba. ibi cuncta consiliorum ratio, & fortunæ. Sic M. Tul. de repub. lib. ij. Quartáque anxitudo prona ad luctum, & mœrens, semperque ipsa se solicitans. Pacuuius Hermiona: Tristitia, atque animi intoleranda anxitudine.

33 ¶ *Albitudinem*, pro albore. Plaut. Trinummo: Vbi habitet & item alterum ad istanc capitis albitudinem.

34 ¶ *Adhæsum*, à cohærendo dixit Lucret. lib. iij. Nam neque pulueris interdum sentimus adhæsum. Item lib. iiij. Tenue locis, quia non potis est affigere adhæsum.

35 ¶ *Amolimini*, est recedite, vel tollite. Terent. Andria: Proinde hinc vos amolimini, Nam mihi impedimẽto estis. Pacuuius Hermio. Non tute hinc è conspectu amolire? Idem Antiopa: Nónne hinc vos propere stabulis amolimini? Sisenna Histor. lib. iiij. Impedimentum omne de cunctis itineribus amoliuntur.

36 ¶ *Acrimonia*, est animi viuacitas. Nęuius Lycurgo: Ne ille mei feri ingenij, atque animi acrem acrimoniam. Accius Neoptolemo: Vim, ferociam, animum, atrocitatem, iram, acrimoniam.

37 ¶ *Abiugat*, separat, alienat. Pacuuius Medo: Quę res te ab stabulis abiugat, certum est loqui.

38 ¶ *Angustitatem.* Accius Oenomao: Saxum id facit angustitatem, & sub eo sacro exuberans,

berans scatebra fluuia eradit rupem. Aug ustitatem dictum pro angustia. Accius Alphesibœa. Sed angustitatem inclusam, ac saxis squalidam.

39 ¶ *Adsestrix*, femininum est ab eo, quod est assessor. Afranius Fratriis: Dimtttit adsestricem, me ad sese vocat.

40 ¶ *Atri*, dies dicuntur, quos nunc nefastos, vel posteros vocant. Afranius Fratriis: Septembris heri Kalendæ, hodie atri dies.

41 ¶ *Aiutamini*, pro aiutate. Pacuuius Chryse: Aiutamini, & defendite.

42 ¶ *Æra*, numeri nota. Lucil. lib. xxix. Hæc est ratio peruersa aera summa, & subducta improbè.

43 ¶ *Appetones*, ab appetendo dicti. Laberius Virgine, Alienum appetonibus viæ perditæ diuerticula sequi.

44 ¶ *Aduocasse*, prouocasse. Lucil. lib. xxix. Amicos hodie eum improbo illo audiuimus Lucilio aduocasse.

45 ¶ *Armillum.* Lucil. lib. xxviij. Hinc ad me, hinc licet auus rursum ad armillum.

46 ¶ *Adolescenturire.* Laberius: Incipio adolescenturire, & nescio quid nugarum facere.

47 ¶ *Auxiliatum*, vt *suppetiatum.* Lucret. lib. v. Alituum porrò genus alis omne videmus Fidere, & à pennis tremulum petere auxiliatum.

48 ¶ *Ardum*, pro aridum. Lucil. lib. xxvij. Ardum misertimum, atque infelix lignum lambucum vocant.

49 ¶ *Aduerruncare*, auertere. Lucil. lib. 26. Dij malueriut meliora, atque amentiã auerruncassint tuam. Pacuuius Modo: Possum ego istam capite eladem *auerruncasse* M. Tull. de finibus bonorum & malorum: Dij malueriut meliora, atque amentiam auerruncasint meam.

50 ¶ *Apisci*, adipisci. Lucil. lib. xxvj. Vt ego effutiam, quod ego te in primis cupere apisci intelligo.

51 ¶ *Accepso*, accipio. Pacuuius Teucro: Haud sinam Quicquam profari, prius quàm accepso, quod peto.

52 ¶ *Adauctauit*, auxit. Accius Ænadis: Quibus rem summam, & patriam nostram quondam adauctauit pater.

53 ¶ *Adaxint*, adigant Plautus Aulularia: Vtinam me diui adaxint ad suspendium.

54 ¶ *Affectare*, afficere. Plaut. Bacch. Tua flagitia, aut damna, aut dispoliabula, quibus patrem, & me, téque, amicósque omneis affectas tuos.

55 ¶ *Adiugare*, adiungere. Pacuuius Chryse: Mater est terra, ea parit corpus, anima mater adiugat. Idem Iliona: Blandam hortatricem adiugat voluntatem.

56 ¶ *Ædituer*, id est, ædem tueor. Pomponius Ædito: Qui postquàm tibi appareo, atque ædituor in templo tuo nec mortalibus, nec mortalium vllum in terra miserius est.

57 ¶ *Æternare.* Varro rerum humanarum lib. ij. Litterísque, ac laudibus æternare.

58 ¶ *Albitatur*, candidatur, exalbescit. Varro, Caue canem: Vbi riuus præcipitatur, in nemore, deorsum rapitur, atque offensus aliquo à scopulo lapidoso albicatur.

59 ¶ *Abscondit*, pro abscondidit. Cæcil. Exsule: nam hic in tenebris intus sese abscondidit, Pomponius Maccis gemiuis: Perij 'non puellula est, nunquid abscondidisti inter nates?

60 ¶ *Attigit*, contigit. Turpil. Leucadia: Ne me attigas, atque aufer manum. eia quàm ferocula est. Accius Erigonis: Age age amolire, amitte, caue vestem attigas. Plaut. Bacchidibus: Ne attigas puerum ista causa, quando fecit strenuè.

61 ¶ *Augificat*, auget. Ennius Andromach. Quid fit seditio, tabesne, an numeros augificat suos.

62 ¶ *Atrox*, crudum. Nævius Belli Pœnic. lib. iii. Simul atrocia porricerent exta ministratores.

63 ¶ *Adquo*, pro inquantum. Afranius Promo: Vt scire possis adquo te expediat loqui. Idem Priuigno: Ni tantùm amarem talem tammeritò patrem, Miratus essem adquo licere.

64 ¶ *Alternatim*, per vices. Quadrig. Annal. lib. 3. Item gaudium, atque ægritudinem alternatim sequi.

95 ¶ *Apricari*, in aprico esse. Var. Mysteriis: licet videre multos quotidie hyeme in sole apricari.

66 ¶ *Absente*, nobis, & *præsente nobis* pro præsentibus, & absentibus nobis. Plaut. Amphit. Nec nobis præsente aliquis quisquam nisi seruus. Afran, Auctione. Ades, Si hãc absente nobis venerit puer.

67 ¶ *Antiquari*, obsolescieri, & è memoria tolli. M. Tul. de offic. li. 11. Perniciosè enim Philippus in tribunatu, cùm legem agrariam ferret, quam tamen antiquari facilè passus est, in eo vehementer se moderatum præbuit.

68 ¶ *Allectat*, illicit, delectat. M. Tull. de senect. Ad quem fruendum non modò non retardat, verum etiam inuitat, atque allectat senectus.

69 ¶ *Abusa*, vtendo, vel in vsum consumpta. Plaut. Asin. Vbi illa, quæ dedi apte? abusa sunt. nam si ea durarent mihi mulier mitteretur ad te, nec te quisquam poscerem.

70 ¶ *Assa*, voce sola, linguæ tantummodo, aut vocis humanæ, non admistis aliis vocibus esse voluerunt. Varro de vita pop.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Romani libro ij. In conuiuiis pueri modesti, vt canerent carmina antiqua, in quibus laudes erant maiorum, & assa voce, & cum tibicine. Idem Cato, vel de liberis educandis: Melos alterum in cantibus est bipartitum, vnum, quod est in assa voce, alterum quod vocant organicon. ¶ Assum autem existimandum est, vt in obsoniis sine pigmento saporis alieni, quemadmodum merum dicitur solum.

71 ¶ *Arci.* Varro de vita pop. Rom. lib. 4. Róque pecuniam magnam consumpsisset, quod arci, quos summopere iecerat, fessi, ponderediu facti, celeriter corruissent.

72 ¶ *Adminiculaui*, positum pro adiuui. Varro Cato, vel de liberis educandis: Quod petisti, vt eius educationis fierem tibi socius, quoad potui adminiculaui tuam voluntatem scribendo.

B

73 ¶ *Betere*, est ire. Varr. Assanos multos, quòd parere ea non poterat mulier foras betere iussit. Pacuuius Nyptris: Vos betite defensum patriam in pugnam. Idem Hedo: Bibite si resto, pergitur, iam si ire conor, prohibet betere.

74 ¶ *Cellioris*, est melioris. Varro Testamento, περὶ διαθήκων. Venio nunc ad alterum genus testamenti, quod dicitur physicon, in quo Græci belliores, quàm Romani nostri.

75 ¶ *Brutum*, dicitur hebes, & obtusum. Lucr. lib. iij. An contracta suis è partibus obbrutescat. Pac. Hermon: Ea obnoxium esse, aut brutum, aut elinguem putes.

76 ¶ *Bulga*, est folliculis omnis, quam & crumenam veteres appellarũt: & est saeculus ad brachium pendens. Lucil. Satyr. lib. vj. Cui neque iumentum est, nec seruus, nec comes vllus, Bulgam, & quicquid habet nummorum, secum habet ipse. Cum bulga cenat, dormit, lauit: omnis in vna Spes hominis bulga, hac deuincta est cætera vita. Var. Ostogesi περὶ νομισμάτων. In quo nobilius est philippeum, quod accipimus, quàm quod bibimus, cùm alterum addamus in bulgam, alterum in vesicam. Luc. lib. xxvj. Ita vt quisque nostrum è bulga matris est in lucem editus.

77 ¶ *Bacillum*, M. Tull. de suppliciis: Denique proximus lictori Sertius, de quo sæpe iam dixi, conuersio baccillo oculos misero tundere vehementissimè cœpit. Afran. Homine. Bacillam deligatum corneolum poscit. Cic. de Finib. bonor. & malor. lib. ij. Vt bacillum aliud est inflexum, & incuruatum, aliud ita natum.

78 ¶ *Bacchari*, veteres non solùm Bacchi numine fuere dici voluerunt, verùm etiam loca, in quibus fit debacchatum, *bacchata* dixerunt. Virg. Georg. libro ij. O vbi campi, Sperchiúsque, & virginibus bacchata Laceni Taygeta? Nam & quicquid vehementius cõmouetur, bacchari voluerunt. Santra Nunnij Bacchis: ita obsoletum sono furenter, ab omni parte bacchatur nemus.

79 ¶ *Blaterare*, est confingere per mendacia. Afran. Augure: Quid est istuc te blaterare, atque obloqui. Idem Incend. Illud memento, nequid in primis blateres. Cæcilius Hymnide: Sine blaterare, nihil agit in amore inermus.

80 ¶ *Bount*, dictum à boum mugitibus, Pacu. Medea: Clamore & sonitu colles resonantes bount. Virg. Georg. lib. iij. Reboant siluæque, & magnus olympus. Var. Parmen. Exeunt citi, strepunt, bount.

81 ¶ *Baiulare*, ferre. Plaut. Asinaria: Ego baiulabo, tu, vt decet dominum, ante me ito inanis.

82 ¶ *Bipennis*, manifestum est id dici, quod ex vtraque parte sit acutum. Nam nonnulli gubernaculorum partes tenuiores ad hanc similitudinem pinnas vocant eleganter. Var. Marcipore: Delime bipennis, vt leuis passerculus. Idem eodem: Annos caduci naufragij it Cicero: Nec quarum bipennis plumas vapor Perursit altè mœsti in terram cecidimus. Idem Parmenone: Ferens ferream humero bipennem securim.

83 ¶ *Biuiras*, quas vsus viduas appellas. Var. Lege Menia: Ad biuiram venio, cum vellem ostendere quid vellem, Metamelos inconstantiæ filius me reprehendit.

84 ¶ *Bouinatores*, quos nunc malitiosos & tergiuersatores dicimus. Lucilius lib. xj. Hic strigosus, bouinatórque, ore improbus duro.

85 ¶ *Bubulcitare*, Varro Manio: Vinicius meus, quòd apud Plocium rhetorem bubulcitaret, alteri in dolore non defuit.

86 ¶ *Bases*. Varro ὄντως ὑπάρχας. Primùm eam esse physicen, quid si item phyton, vt ipsa vox basis eius.

87 ¶ *Badius*. Varr. ὄντως ὑπάρχας. Equi colore dispares, ita dati: hic badius, iste gilaus, ille murinus.

88 ¶ *Binum*, millium numero, pro binis millibus. Sisen. Histor. lib. iij. Ad binũm millium numero sauciis vtrinque factis.

89 ¶ *Balbe*, obscurè. Varr. Rerum humanarum lib. xx. Præterquam duobus in primis est scriptũ balbè spectare velit potius, quàm voluntatem debeam non datum dicere magistratum.

90 ¶ *Baiulum*. Cic. de Oratore lib. iij. Remigem aliquem, aut baiulum nobis oratorem descripseris.

91 ¶ *Balbutire*, est cum quadam linguæ hæsitatione, & confusione trepidare. Cic. Academicorum libro iiij. Planè vt supra dictus

dictus Stoicus perpauca balbutiens. Et Tusc. lib. 5. Me quidem auctore etiam Peripatetici, veteréque Academici balbutire aliquando desinant.

92 ¶ *Bura*, dicitur pars aratri posterior decuruata. Virg. Georg. lib. 1. Continuò in siluis magna vi inflexa domatur In burim. Varr. de re rust. lib. 1. Et sæpe fracta bura relinquunt vomerem in aruo. Hanc Virg. burim vocauit.

93 ¶ *Blitea*, inutilis, à blito herba nullius vsus. Plaut. Truc. Blitea & lutea est meretrix. Laber. Tusco: Bipedem, bliteam, belluam.

94 ¶ *Bucerias*, boum greges. Lucret. lib. 2. Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles, Buceræque greges.

95 ¶ *Baubare*, latrare, à canum voce. Lucr. lib. 5. Et cùm diserti baubantur in ædibus.

96 ¶ *Bellosum*, bellicosum Cælius: Tantum bellum suscitare conari aduersarios contra bellosum genus.

97 ¶ *Buas*, potionem positam paruulorum. Var. Cato, vel de liberis educandis. Cùm cibũ, ac potionem buas, ac papas docẽt, & matrem mammam, patrem tatam. Lucil. lib. 8. Cùm vinulentas diceret, vini buas designauit.

C

98 ¶ *Comest*, pro comedit. Varr. Margopoli, περὶ ἀρχῆς. Natura humanis omnia sunt paria: Qui te plus vrget, pisceis vt sæpe minutos Magnus comest, vt aueis enecat accipiter. Tinnius Gemina: Libram aiebant satis Esse ambobus farris nutrire. plus comest Sola vxor. Idem Fullonibus: Ego me mandatam meo viro malè arbitror, Qui rem disperdit, & meam dotem comest. Afranius Æqualibus: Iste, vt tu rem narras, comest hic quotidie. Plautus Mistellaria: Sine modò venire saluum, quem absentem comest. Idem Trinummo: Quod & bibit, quod comest, quod facit sumpti. Pompon. Pistore: Decipit Vicinos quod molendum conduxit, comest Nonius fullonibus feriatis: Vortit se in omneis bestias, comest quicquid tetigit tãtum. Idem Agric. Æpol. paternam qui comest pecuniam. Lucilius Satyratum libro 3. Commanducatur, totum complexa comẽstque. Ex 30. Conficit ipse, comẽstque. Marc. Tullius Hortensio: Se ad extremum pollicetur prolaturum, qui se ipse comest, quod efficit dialecticorum ratio.

99 ¶ *Cuia*, pro cuius. Lucil. lib. 30. Cuia opera troginus calix per castra cluebat.

100 ¶ *Contollere*, contra tollere. Plaut. Aulul. Contollam gradum.

101 ¶ *Claritudo*, pro claritas. Sallust. Iugurt. Cum præsertim tam mulæ variæque sunt artes animi, quibus summa claritudo paratur. Sisen. Histor. lib. 3. Quod fortasse an ex voluntate sua summa cum claritudine celeriter confecisset.

102 ¶ *Colluuio*, labes ex immunditia. Mare. Tull. de senect. Cúmque ex hac turba & colluuione discedam.

103 ¶ *Commalaxare*, est exercere, ac maturè facere. Varr. Flexta, περὶ ἐπαχθῶν: Nec dolorem adiaphoron esse, quod philosophia commalaxarem ea patrem, neque irato mihi habenas dedi vnquam, neque cupiditas mihi imposuit frenos.

104 ¶ *Cetra*, [obstaculum, scutum] Varro: Væ victis, περὶ φιλονεικίας. Quis rotundam facere cetram nequeat?

105 ¶ *Ceracem*, nouè positum pro coruo. Cicer. de Orat. lib. 3. Quare coracem istum vestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere?

106 ¶ *Canitudinem*, pro canicie. Varr. Aborig. περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Sed neque vetulus cæterius quàm nouellus melior, nec canitudini comes virtus.

107 ¶ *Condocefacere*, Cicer. Tusculanar. libro 5. Nemo est enim, qui eorum bonorum animum putet esse iudicem, cúmque condocefaciat, vt ea, quæ bona, malúve videantur, possit contemnere.

108 ¶ *Conscribillaui*, pro conscripsi. Varr. Columna Herculis, περὶ δέξεως. Itaque eas in cera conscribillauit Herculis ad litem. Idem Marcip. Astrologi non sunt, qui conscribillarunt pingentes cælum.

109 ¶ *Commictilis*, [compositi] Pomponius Præcone posteriore: Si sciam quid velis, quasi serui comici commictilis.

110 ¶ *Contente*, parcè, & continenter. Plaut. Asina. Quanquam illum mater arctè contentéque habet.

111 ¶ *Caries*, est vetustas. Varr. Cosmotoryna, περὶ στορεσκίσεως. Singulos lectos stratos vbi habuimus, amisimus propter cariem, & tineam. Lucil. lib. 30. Planta vna est pedibus cariosis mensulibano.

112 ¶ *Cortes*, sunt villarum intra maceriam spatia. Var. Papiapap. περὶ γεωμίων. Dum vixi, promiscaris meis in cortibus pauit. Idem de re rustica libro 1. Nec minus & à pabulo cum redierint anseres, sues, porci, in corte exteriore. Idem de vita populi Rom. libr. 1. Ad focum hyeme, ac frigoribus cænitabant: æstiuo tempore in propatulo; rure in corte; in vrbe, in tabulino, quod Mœnianum possumus intelligere tabulis fabricatum.

113 ¶ *Cupas*. Var. Est modus matulæ, περὶ μέτρων: Cupas vinarias sirpare noli, adde cyathum vini in vxorculæ opicilium. Idem Sesquiulysse. Alteram viam deformasse Carneadem virtutis se cupis acris aceti.

114 ¶ *Comedim*, pro comedam. Plautus Bacchidibus: Quod dem scortis, quódque in lustris comedim, congreget parer. Cicero ad Varr. epistola periisset: Cura si me amas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt valeas, ne ego te iacente bona tua comedim. Statui enim tibi ne ægroto quidem parcere. Pompon. Prostibulo: Ego quæro quod edim; has quærere quod cacent, contra ius est.

115 ¶ *Commemoramentum*. Cæcil. Plocio. Pudebat, credo, commemoramentum stupri.

116 ¶*Conspicilium* vnde codspicere possis. Plautus. Medio: In conspicilio adseruabam, pallium obseruabam.

117 ¶*Colustra*, lac nouum in mammis. Lucil. libro 8. Hiberam insulam fomento omni colore colustra. Laberius Virgine: Siquidem mea colustra fretus terris studere fecisset sumere aquam ex fonte.

118 ¶*Conquinisсere*, & *oequinisсere* inclinari significat. Plautus Cistel. Faciundum est puerile officium, conquiniscam ad cistulam. Idem: & dolosi, idem conquinisce, sis, istic cenero simul.

119 ¶*Copi*, pro copioso. Plautus Pseudolo: Atque ego nunc me vt glotiosum faciam, & copi pectore. Turpil. Epiclero: Te quidem omnium iam pater copem caussa rem facit. Pacu. Peribœa: O multimodis variè dubium, & prosperum copem diem.

120 ¶*Collutulet*, significat dedecoret. Plautus Trinummo: Hęc famigeratio te honestet, me collutulet, etsi sine dote duxerit.

121 ¶*Congenerat*, est adiungit, associat. Accus Fidicinis: Quam vehat grato tibi congenerat gentium, aut generum affinitas.

122 ¶ *Cette*, significat dicite, vel date, ab eo quod cedo. Nævius Lycurgo: Pro industria ne te regem prognatum patrem Lycurgum cette. Ennius Medea: Saluete optima corpora, cette manus vestras, meásque acipite Accius Menalippo: Æneum aliquis cette in conspectum, aut nos vbi est ducite ad eum. Pacu. Atalenta: Is vestrorum vter sit, cui signum datum est cette.

123 ¶ *Cuppedia*, cupiditas. Cic. Tusc. lib. 3. Ambitio, mulierositas, peruicacia, legurritio, vinolentia, cuppedia.

124 ¶*Castitudinem*, pro castitate. Acc. Phœniss. Ibi fas, ibi cunctam antiquam castitudinem.

125 ¶*Comitasset*, pro cubuisset. Acc. Erigona: Tum autem Ægisthus si me esse eodem lecto comitasset patri.

126 ¶ *Cituma*, sunt proxima cælo millia. Marc. Tullius de Repub. libro 6. Ex quibus erat ea minima, quæ vltima cælo, cituma terris luce lucebat aliena. Et libro 1. Quare si placet, deduc orationem tuam de eo loco ad hæc cituma.

127 ¶*Claret*, clara est, vel clareat. Turp. Pedio: Cuius aduentu insula hodie claret Cypros Enn. Tela. Nam ita mihi Telamonis patris, atque facies proaui Iouis gratia ea est, atque hoc lumen candidum claret mihi.

128 ¶*Casteria*, locus, vbi cùm nauigatio cõquiescit, remi, & gubernacula conquiescunt: Plaut. Asinar. Quin pol si reposui remum, sola ego in casteria: vbi quiesco, omnis familiæ caussa consistit tibi.

129 ¶*Coquinatum*, ad coquendum. Plautus Aululania: Neque ego vnquam, nisi hodie, ad Bacchas veni in bacchanal coquinatum.

130 ¶*Curio*, curiosus. Plaut. Aulul. Volo scire ego ex te, qui sit agnus curio.

131 ¶ *Culcita*, Var. Quinquatrib. Quàm in testudineo lecto, culcita plumea, in die dormire. Idem de vita pop. Rom. libr. 1. Qui primus vxorem ducebat duabus culcitis, ac duobus toris plagulis cum strasset.

132 ¶*Citrus*, Var. γεγυποδιδασκάλῳ. In quibus Lybia citrus fasce cingit fores.

133 ¶*Cacutiunt*. Var. γεγυποδιδασκάλῳ. Verum oculi mihi cæcutiunt, an ego vidi seruos in armis contra dominos?

134 ¶ *Caballus*. Lucil. lib. 2. Succussatoris tetri, tardíque caballi. Var. Parmeno: Alius caballum arbori ramo in humili alligatum relinquit. Idem Sesquiulysse. In castris permansi, inde caballum reduxi ad censorem.

135 ¶*Coda*. Var. παρὰ μέρος. Sed vt canis sine coda.

136 ¶*Carnales*, sedules Varr. Sexagesi: Vix & fatus erat, cum more maiorum vltro carnales arripiunt, de ponte in Tiberim deturbant.

137 ¶ *Crassum*, positum pro hebeti, & stulto. Var. Sexag. Senibus crassis humili non vidimus quid fiat.

138 ¶ *Canum*, vetus, antiquum. Virg. libr. 1. Cana fides, & Vesta. Var. Eumenidib. Et ecce de improuiso ad nos accedit cana veritas Articæ philosophiæ alumna.

139 ¶*Cisium*, vehiculi biroti genus. M. Tull. Philipp. lib. 2. Delituit in quadam caupona, atque ibi se occultans perportauit ad vesperum: inde cisio celeriter ad vrbem adductus domum venit.

140 ¶ *Celeratim*, celeriter. Sisen. Histor. lib. 5. Quo magis celeratim poterant, in insidiis suos disponit.

141 ¶ *Copiantur*, à copia honestè positum, vt lignantur, & pabulantur, & aquantur. Cælius lib. 1. Armis & magno commeatu prædáque ingenti copiantur. Virgil. Georg. lib. 4. Sub mœnibus vrbis aquantur.

142 ¶ *Confutare*, est confundere, vel committere. Var. Manio: Harum ædium summa attria confutabant architecti omnes. Titinius Setina, Cocus magnum alienum quando feruit, paulla confutat trua.

143 ¶*Compluries*, frequenter. Cato Suasione in legem populi: Quod compluries vsu venit, omni tẽpore anteuẽtum est, rẽp. reddidimus. Idem Orig. lib. 4. Compluries eorum milites mercenarij inter se multi alteri alteros castris occidere. Plaut. Persa: Quid metuis? metuo hercle verò, sensi ego compluries.

144 ¶ *Cognomen*, est eiusdem nominis. Afranius Diuort. Lerium genus cognominationis morborum cognominis.

145 ¶ *Clypeat*. Pacu. Hermiona: Currum liquit, chlamide contra astu clypeat brachiũ. ita & galeare. Cynna Epigrammatis: Miseras audet galeare puellas.

146 ¶ *Conuasare*, dicitur furto omnia colligere. Terentius Phormione: Aliquid conuasassem, atque hinc me ego coniicerem protinus in pedes.

147 ¶ *Cluet*, nominatur. Lucil. libro xxx. Cuia opera Troginus calix per castra cluebat, Enn. Ambrach. Per gentes esse cluebat omniũ miserrimus. Pacu. Iliona: Sed hæc cluentur hospitum infidelissimi. Var. δυσκλέᾶς: Paeuuius discipulis dicor porrò is fuit Ennius, Musarum Pompilius clueor.

148 ¶ *Cibicidas*. Lucil. lib. 27. Viginti domi, an triginta: vel centum cibicidas alas.

149 ¶*Contenturum*. Lucil. lib. 27. Tu Lucillium credis contenturum, cùm me ruperint, summa omnia fecerim? Var. Cato, vel de liberis educandis: Vel maximè illic dicici & sitienti videri aquam mulsum, esurienti panem cibarium siligineum, & exercitato somnum suauem.

150 ¶ *Canicas*, veteres furfures esse voluerunt. Luc. lib. 27. Quanti vellet, quàm canicas à pulte, & maconis manu.

151 ¶*Concorditas*, pro concordia. Pacu. Hermiona: Concorditatem hospitio adiunctam perperem probitatem conseruetis.

152 ¶*Commentum*, pro communitum. Plau. Amphitryon. Faciam Amphitryonem aduenientem ab ędibus, vt abeat quouis pacto, fac commentus scies.

153 ¶*Cribrum*. Lucil. libro 36. Cribrum, incerniculum, lucernam in laterem, in telam licium.

154 ¶*Contemnificium*. Luc. libro 37. Ego enim contemnificus fieri & fastidire Agamemnonis.

155 ¶ *Cordi est*, honestè dictum animo sedet Lucilius lib. 26. Et quod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet. Idem: Si tibi porrò istæc res iccirco est cordi, quòd rere vtilem.

156 ¶*Congenuclare*, est flecti genibus. Cælius Annal. lib. 6. Ipse regis eminus equo ferit pectus auorsum congenuclat, percussus deiecit dominum.

157 ¶ *Causari*, causam dicere, vel defendere. Accius Medea: Qui potis est repelli quisquam, vbi nullus est causandi locus? Afran. Emancip. Vide vt facundè contra causetis patrem. Pacuu. Armorum iudicio: Qui fese ad finem esse, ad causandam volunt, de virtute is ego cernundi do potestatem omnibus.

158 ¶ *Celebrescat*, celebris fiat. Acc. Diomede: Et qualis fuerit fama celebrescat tua.

159 ¶ *Cœptre*, incipere. Cæcil. Peribœa, rastraria: Ære obscuro, hercle desinam, manè cœpiam. Plat. Mænechmis: neque ego insanio, neque pugnas, nec lites cœpio. Idẽ Truculento: Dum abeam quõdam, & vbi nihil cœpiam.

160 ¶ *Certissant*, certa fiant. Pacuu. Chryse: Æquæ eccos vnde certissent.

161 ¶ *Celebre*, non solùm frequens, sed etiam velox. Accius Ægistho: Celebri gradu gressum acceleraße decet.

162 *Callisсerunt*, pro occaluerunt. Cato de bello Carthaginensi: Aures nobis callisсerunt ad iniurias.

163 ¶*Commetare*, commeare. Nonius Bubulco cerdone: Cum ad lupam Nostram tã multi crebrò commetant lupi. Afran. Virgin. Quò tu commeatas? vbi confixus desides?

164 ¶*Concalluit*. M. Tul. lib. 4. ad Atticum: Locus ille animi nostri, stomachus vbi habitat, olim concalluit. Et de Deorum natura lib. 4. Quorum tanquam manus opere, sic animus vsu concalluit.

165 ¶ *Conciere*, cum perturbatione commouere. Accius Medea: Nisi quas terrestres pontus stragesconciet: Afranius Deposito: Dij sunt irati tibi, Qui conciere cogites tantum mali. Ennius Duloreste: Extemplo egisti fidem nuncupantes conciebant populum.

166 ¶ *Conglomerare*, inuoluere, superaddere Enn. Thyeste. Heu mea fortuna, vt omnia in me conglomeras mala.

167 ¶*Congermanescere*, coalescere, coniungi vel consociari. Quadrigarius Annal. Facite exempla eorum, vt vos cum illis congermanescere sciatur. Var. Rerum humanarum li. 3. Posteà cum his vna remp. coniuncti, & congerminati tenuere.

168 ¶*Collabella*, adiunge lãbra. Laber. Annalium Peranna, collabella oscŭlum.

169 *Cymbalissare*, cymbala quatere. Cassius Hemina lib. 3. Mulier cantabat tibiis Phrygiis, & altera cymbalissabat.

170 ¶ *Concinnare*, conficere, vel colligere. Nęu. belli Pœnici li. 4. Transit Melitam Rom. exercitus, insulam integram vrit, populatur, vastat, rem hostium concinnat.

171 ¶ *Catullire*, esurire, vel libidinari. Laber. Lacu. Auerno: Sciude vnam exolero impatienti catullientem lupam.

172 ¶ *Caduciter* præcipitanter. Var. Et ratione: At frigidos nimbros aqua ista caduciter ruentes. Pertimuerint aquatiles querquedulae natantes.

173 ¶ *Cupienter*, cupidissimè. Acc. Philo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cteta: Cui potestas detur, tua Cupiente malis membra discrepat suis. Ennius Phœnice: Stultu, est, qui cupida cupiens cupienter cupit.

174 ¶ *Commemorare*, commonefacere, in memoriam reducere M. T. de senectu. Pythagoreúmq. more, exercendæ memoriæ gratia quid quo die dixerim, audiuerim, egerim, cõmemoro vesperi. Idem de finibus bonorum, & malorum lib. 1. Sed à te opportunè mentio facta est. Sed etenim me vis audire Cicero, quænam sit istius veteris, quam commemoras Academicorum de finibus bonorum, Peripateticorúmque sententia.

175 ¶ *Coniectarium*, efficax, perfectum. M. Tul. de finib. bonorum & malorum lib. 4. Illud verò minimè coniectarium, sed in primis hebes illorum. *Concubia* nocte primi somni. Sisen. Hist. li. 4. Ipsi legati concubia nocte oppido digressi iam supra hostium munitionem succedunt.

176 ¶ *Cistæ*. Sisen. Histor. lib. 4. Cistæque, quæ erat legum ferendarum gratia paratæ, defecerant.

177 ¶ *Centones*, & cilicia. Sisen. Hist. lib. 4. Puppes aceto madefactis centonibus integuntur, quos suprà perpetua classi suspensa cilicia obtenduntur.

178 ¶ *Crebritudinem*, pro crebritate. Sisenna Historiarum lib 4. Nam clandestina celeriter transigit apud notos cogitata dici decet, non explanari.

179 ¶ *Cæmenta*, lapides non magni modi, quibus ædificia consurgunt, Sisen Hist lib. 4. Formidine oppressus, quòd humilem cæmentis instructum oppidi murum sciebat. Var. Bimargo: Non te pudet, Mani, cum domi tuæ vides commilitonum tuorum cohortes seruis tuis ministrare cæmenta?

180 ¶ *Cis*, positum pro vltra. Sallust. Cis Rhenum, atque inter mare nostrum, & Oceanum, nisi quà fuit paludibus inuia, per domita. Var. Rhetoricorum lib. xx. Eo die cis Tiberim redeundum est, quòd de cœlo auspicari ius nemini sit præter magistratum.

181 ¶ *Quadrifariam*. Varr. Rhetoric. libr. xx. Et ea, quæ ad mortales pertinent, quadrifariam dispertierim in homines, in loca, in tempora, in res.

182 ¶ *Concalfacere*, exercitare, vel incendere, vel hortari. Cic. de natura deorum lib. 3. Et ait idem, cùm brachium concalfecerit, tum se solere pugnare. Idem ad Pausam libr. 3. Nos Ventidianis rumoribus concalfecimus.

183 ¶ *Cauillantur*, vt iocantur. Cic. de Oratore lib. 3. Cauillantur, aut aliquid de pratoris arte paucis præcipiunt libellis.

184 ¶ *Catus*, pro sæpiente. Cic. Tusculan. lib. 2. Sed homo catus nunquam terminat, nec magnitudinis, nec diuturnitatis modum.

185 ¶ *Contrahi*, dictum est honestè quadam tristitia liberari, & solicitudine, aut mœrore. Cic. Tusculan. lib. 3. Hoc detracto, quod totum est voluntarium, ægritudo erit sublata illa mœrens, morsus, tamen & cõtractiuncula quædam animi relinquentur. Et libro 4. Itaque hæc prima definitio est, vt ægritudo sit animi aduersante ratione contractio.

186 ¶ *Ciceres*, Cic. Tusc. libro 5. Partim soliuagas, partim congregatas, immanes alias, qualdam autem cicures, nonnullas abditas, terráque rectas.

187 ¶ *Cuias*, vnde. Cicero Tusc. libro 5. Socrates quidem, cùm rogaretur cuiatem se esse diceret, mundanum inquit.

188 ¶ *Cibarium*, quod nunc aut de pane sordido, aut de alio indigno dicatur. Varro Modio: In cubiculo dormire mallem, scilicet potius vinum meum cibarium, quàm ego dominus cubarem, Idem ὄνῳ λύρας. Tuus autem ipse frater cibarius fuit Aristoxenus. Cicero Tusc. lib. 5. Cui cùm peregrinanti Ægyptum comitibus non consecutis, cibarius in casa panis datus esset, nihil visum illo pane iucundius.

189 ¶ *Comedones*, ab edendo. Varr. Modio: Putat fore hoc, quod hic comedonibus conuenit vsu, quibus nota voluntate comedunt duntaxat gula gaudet.

190 ¶ *Caulem*, vitis robur Varro de re rust. lib. 1. Quem dicimus caulem, vt Virg. li. 12. Puberibus caulem foliis. Varro: Ex sarmento caules qui nati sunt de iis plurimum valent primum, ac secundum, nonnunquam etiam tertium relinquere, reliquos decerpere.

191 ¶ *Continuare*, conuenire, concurrere. Sisenna historia lib. 6. Marius ostio Liris euehitur, atque Ænariam suos continuare.

192 ¶ *Cinefactum*, in cinerem dissolutum: figuratio, vt tepefactũ & labefactum. Luer. li. 3. At nos honorifico cinefactum te prope busto.

193 ¶ *Coxendicas*, coxas. Lucil. Caput collo sustentatur, truncus sustinetur à coxendicibus. Varro de re rustica lib. 1. Lata fronte, naribus simis, lato pectore, crassi coxendicibus.

194 ¶ *Conditaneum*, quod condi vel condiri potest, rectè dici. Varro de re rustica libro 1. In agro crasso, & calido oleam conditaneam, radium maiorem, Salentinam orchitem, pausiam Serginam, colmineam albicerem.

195 ¶ *Cenatus*, vt pransus, vt potus, vt lotus, id est confecta cena: Varro de vita populi Roman. lib. 3. Vt eius conuiuium, qui triumpharet in capitolio, videtur esse proprium, vt ipse potius domum reduceretur cenatus à conuiuio.

196 ¶ *Cirros*, capitis crines. Var. Cato, vel de liberis educandis: Itaque Ambraciæ primum capillum puerilem demptum, item Cirros ad Apollinem solere solent.

197 ¶ *Catellos*,

197 ¶ *Catellos*, Var. Cato, vel de liberis educandis: Quare meliusculæ [curæ] consuetudines pueriles illorum, qui suis catellis ministrant, quod edent.

D

198 ¶ *Dextima*, pro dextra. Varro σφὶς δεξιωτέρω. Porrò inde ab vno quoque compito ternæ viæ oriuntur, è quibus singulæ extumæ extum ad cœlos habent proprium: A primo compito dextimam viam munit Epicurus.

199 ¶ *Desueui* illum pro deluefeci illum, id est, consuetudinem ei abstuli. Titinnius Gemina: Parasitos amoui, lenonem ædibus absterrui, Desueui, ne quò ad cœnam exiret extra consilium meum.

200 ¶ *Dapalis cœna*, est amplis dapibus plena. Titinnius, Varro: Toro sit in foco de ligni mihi dapalis cœna.

201 ¶ *Diuitant*, pro diuites faciunt. Accius Astyanacte: Nihil credo auguribus, qui aures verbis diuitant Alienas, suas vt auro locupletent domos. Turpilius Thrasyleonte: Dij me diuitant.

202 ¶ *Desquamat*, squamis exspoliat. Plau. Aulul. Dromo desquama pisceis. tu Machærio Gongrum, murænam exdorsua quantum potes. Lucillius Satyrarum lib. 7. Sador, subellor, desquamor, punicor, ornor, Expilor, pingor.

203 ¶ *Deartuare*, est quasi per artus concidere Plautus Captiuis: Tum igitur ego deunctus, deartuatus sum miser. Idem eadem: Dilaceratus sti, deartuasti, atque opes confecisti.

204 ¶ *Demoliri*, diruere. Sallustius Historiarum libro quarto: Plureos rescindit, ac munitiones demolitur, locóque summo potitur.

205 ¶ *Diuidos*, separatos, Accius Andromeda: Nó que vt seorsum diuidos leto offerres.

206 ¶ *Dispulnerare*, est dissolnere. Næu. Gymnastico: Saxa, siluas, lapides, montes dissicis, dispulueras.

207 ¶ *Differitas*, pro differentia. Lucret. lib. 4. Tantaque in his rebus distantia, differitásque est.

208 ¶ *Debilo*, debilis. Ennius lib. 8. debilo homo.

209 ¶ *Domutionem*, Pacuuius Hermiona: Nam solus Danaus hic domutionem dedit. Lucillius lib. 26. Domutionis cupidi, imperium regis penè imminuimus.

210 ¶ *Designare*, cum nota, & ignominia aliquid facere. Terentius Adelph. Illa, quæ ante facta sunt, Omitto. modo quid designauit?

211 ¶ *Deblaterare*, est obloqui, confingere. Lucillius lib. 30. Deblaterat, plenus bonus rusticus concinit vnà.

212 ¶ *Deletile*, non quod deleatur, sed quod deleat. Varro Modio: Si displicebit, tam tibi latum mare Partis, quantum spongiam deletilem.

213 ¶ *Datatim*, id est, inuicem dando. Plau. Curculione: Tum isti, qui ludunt serui scurrarum datatim in via. Afranius Homine: Datatim vxorem vt ludas. Pomponius Adelph. Quod ille dicit cùm datatim in lecto tecum lusi. Nonius Exodio: In molis non ludunt raptim pila datatim morso.

214 ¶ *Diuidia* est tædium. Acci. Armorum iudicio: Huius me diuidia cogit plus, quàm est par, loqui. Turpilius Epiclero: Sperabam consilia mea diuidiæ tibi, cùm ætas accesset, non fore.

215 ¶ *Dulcitas*, dulcitudo, pro dulcedo, Accius Tereo: O suauem linguæ sonitum, & dulcitas conspirantis animæ. Cæcil. Syracus. Tanta huic inuasit in corda indulcitas. Cicero de deorum natura lib. 3. Quin etiam gustatus qui est sensus ex omnibus maximè voluptarius, quinque dulcedine præter cæteros sensus commouetur.

216 ¶ *Discorditas* pro discordia. Pacu. Hermiona: Quantámque ex disco: ditate cladem importem familiæ.

217 ¶ *Deletio*. Lucil. lib. 29. Deletionem nostri ad vnum exercitus.

218 ¶ *Depeculassere*, ac deargentassere, & decalanticare Lucil. lib. 26. Depeculassere aliqua sperans me, ac deargentassere, decalanticare eburneo speculo depeculassere.

219 ¶ *Difflare*, est flatu disturbare. Plautus: Cuius tu legiones difflauisti spiritu. Lucil. lib. 26. Pars difflatur vento, pars autem obrigescit frigore.

220 ¶ *Danunt*, dant. Pacuuius Iliona: Dij me, & si perdunt, tamen esse ad vitam expetunt. Quod priusquàm intereo, spatium vlciscendi danunt. Plautus Pseudolo: Cui seruitutem dij danunt lenoniam. Nævius Belli Pœnici li. 4. Eam carnem victoribus danunt. Cæcilius Plocio: Patiere quod datur, quando optata non danunt.

221 ¶ *Deamare*, vehementiùs amare. Afranius Vopisco: Voluptatem capio maximam, cruciari tua te culpa, qui det. & de illa pessuma, quam deamas, prometere.

222 ¶ *Decollare*, collo deponere. Cæcilius, Notonicasioni habes vide, tibi tradidi, in tuo collo est, decolles caue.

223 ¶ *Degulasse*, est gulæ dedisse. Afranius Brundisinis: Imò iamdudum occubuisse, degulasse oportuit.

224 ¶ *Delectare*, illicere, attrahere. Enn. Thyeste: Et me Apollo ipse delectat, ductat Delphicus. Quadrigarius Annalium libro quarto: Fabius de nocte cœpit hostibus castra simul oppugnare, eum hostem delectare, dum collega id caperet, quod captabat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

225 ¶ *Delica*, explana, indica. Accius Achille: Quare alia, ex crimine inimicorum, effugere possis, delica Cæcil. Obolostate: Immo verò hæc antè solitus sum, res delicat. Titinnius libro quinto: Quid istuc est? aut istic sibi vult sermo? mater delica.

226 ¶ *Deuorare*, absumere, eripere. Accius Æneadis: Patrio exemplo, & me dicabo, atque animam deuorabo hostibus.

227 ¶ *Dignet*, dignos putet. Pacu. Iliona: Quis deos infernos, quibus cœlesteis, dignet decorare hosteis?

228 ¶ *Debiliter*, debilitatè. Pacuuius. Miseret me, lacrymis lingua debiliter stupet.

229 ¶ *Demagis*, valdè magis. Lucillius lib. 16. Rex Corus ille duos hos ventos, Austrum, atque Aquilonem nouissimè alebat, solos demagis istos ex nimbo austellos, nec nos senices putare.

230 ¶ *Diu*, pro die, vnde & interdiu dicitur. Titinnius Fullonibus: Nec noctu, nec diu licet fullonibus, quiescant. Plaut. Casina. Noctúque, & diu vt viro subdola sies. Idem Aulul. Nec noctu, nec diu quietus vnquam eam, nunc dormiam.

231 ¶ *Dubitatim*, dubitanter. Cælius Annalium libro tertio: Imperator conclamat de medio, vt velites è sinistro cornu remoueantur, & Gallis non dubitatim immittantur. Sisenna Hist. lib. 4. Quod hostem non dubitatim cum pluteis, ac scalis iter facere cernebat.

232 ¶ *Discedere*, hiari, diuidi, distendi. Mar. Tull. de officiis lib. 3. Hinc ille Gyges inducitur à Platone, qui cum terra discessisset magnis quibusdam imbribus. Sisen. Hist. libro 4. Armata dextera ducti, magísque in latitudinem discedunt.

233 ¶ *Delegare*, veteres dispescere posuerunt, vel dispertire. Plaut. Amphit. Si cui fautores delegatos viderint.

234 ¶ *Depsere* à Græco magis significantiam, & originem trahit. Homerus Odysseæ, μ κηρὸν δ' ἐλίφησε μυρία νήεια. Varr. Myst. Sed tibi fortasse alius molit, & depsit.

235 ¶ *Dolitum*, quod dolatum vsu dicitur, quod est percæsum, vel abrasum, vel effossum. Varr. Agathone: Num nam cælatus in manu dextera scyphus cælo dolitus artem ostentat Mentoris? Cicero, dolatum. Academicorum lib. 4. Non enim est ex saxo scalptus, aut è robore dolatus.

236 ¶ *Descobinatis*, sauciis, & abrasis, ac desectis. Varro Meleagris: Sin autem delectationis causa venamini, quanto satius est saluis cruribus in circo exspectare, quàm his descobinatis in silua currere?

237 ¶ *Dentarpagas*, quas Græci δ' ὀντάγρας vocant, Latinè voluit appellari. Varro Quinquatribus: Hic bipensiles forcipes, dentarpagæ.

238 ¶ *Desubulare*, perfodere: Var. Sesquilysse: Vnam veniam esse non amouisse duce virtute, hanc esse nobilem, alteram Carneadem desubulasse, bona corporis secutum.

239 ¶ *Dormitio*. Var. Sexagesi, O stulta nostri pectoris dormitio vigilabis. Et alio loco idem: Quid mihi cum somno, si dormitio tollitur?

240 ¶ *Dissentaneum*, discors, & dissentiens, vt contentaneum contra. Nigidius: Eum locum facit dissentaneum.

241 ¶ *Decidua*, quæ cadant, vt occidua quæ occidant. Laberius: In altum finalium non ibi caput à foliis decidua folia pandit.

242 ¶ *Duodeuicesimo*, ita vt duodecimo. Varro Humanarum rerum libro 16. Mortuus est anno duodeuicesimo, rex fuit 21. Cato quarto Originum: Deinde duodeuicesimo anno post dimissum bellum, quod IIII. & XX. annos fuit, Carthaginensis sextum de fœdere decernere.

243 ¶ *Diurnare*, honestum verbum pro diu viuere, & apud vererem prudentem auctoritatis incognitæ: Neque optimum quenque inter nos sinunt diurnare.

244 ¶ *Duritudo*, pro duritia. Cato in Veterum: Qui illius, inquit, impudentiam notat, & duritudinem.

245 ¶ *Delicia*, numero singulari, quod aut rarum est, aut singulare. Plautus. Mea voluptas, mea delicia.

246 ¶ *Diritas*. M. Tul. de senectute: Quanta in altero diritas?

247 ¶ *Dirissimum*. seuerum. Varro Bimarco: Scæna quem senem Latina vidit dirissimum.

248 ¶ *Diis*, diutinis, ac iugibus. Varr. ἔτεσι δυσὶ μακροῖς. Quem nobilem diuinum lyras sol heros moge quadam gubernans motibus diis viget.

249 ¶ *Dicteria*, quasi dicta non seria. Varro ἐν Θυέστῃ. Quàm mobile, Neque orto psalterium attulit psalterium, Quibus sonant in Græcia dicteria.

250 ¶ *Dispalare*, est separare. Sisenna Hist. lib. 3. Dispalati ab signis digressi omnes, ac dissipati. Idem: Tanto plures passim dispalantur.

251 ¶ *Doloricare*, dictum est scindere. Cic. de Orat. lib. 2. Qui in causa peroranda non dubitauit excitare reum consularem, & eius dilo-
ricare tunicam, & iudicibus cicatricem adue-
sam senis imperatoris ostendere.

252 ¶ *Diuitior*. Cic. de Oratore lib. 3. Inde ille licentior, & diuitior fluxit dithyrambus.

253 ¶ *Deturbare*, deiicere, demouere. Sallust. lib. 2. Mœnibus deturbat. Virgil. lib 5. Puppi deturbat ab alta. Et lib. 6. Inde alias animas quæ per iuga longa sedebant, Deturbat.

254 ¶ *Diuidia*, vt dissensiones. Accius Phœnissis: ne horum diuidiæ, & discordiæ dissipent, & disturbent tantas etiam optumas ciuium diuitias.

255 ¶ *Deintegrare*, diminuere. Cæcilius: Nomen virginis, nisi mirum est, deintegrauit.

256 ¶ *Deiugare*, deiungere, separare, dissociare. Pacuuius Chryse: Perque nostram egregiam vnanimitatè, quam memoria deiugat.

257 ¶ *Denasci*, decrescere. Cassi. Hemina 10 Annalium libro 2. Quæ nata sunt, ea omnia denasci aiunt.

E

258 ¶ *Euiresçat*. Varro Prometheo lib. xv. Atque exsanguibus dolore eniresçat colos.

259 ¶ *Euallare*, dictum excludam, & quasi extra vallum mittam. Titinnius Prælia: Qua ego hodie extorrem hanc domo faciam pilatricem pallia euallauit: ô pulcre. Varro, ὀνηλάτοις ἔξω βοεῖ ἐξαλλαύειν. Donec foras non intus euallauerunt.

260 ¶ *Excantare*, significat excludere. Plaut. Bacch. Nam credo cuiuis excantare cor potest. Lucillius Satyra lib. 2. Quæ ego nunc æmilio, præcanto, atque exigo, atque excanto. Varro Eumenid. Vbi vident se cantando ex ara excantare non posse, deripere incipiunt.

261 ¶ *Extundere*, est extorquere, vel inuenire. Afranius Epistola: Atque adeo extundo, ex officio datur mihi custodiendus. Vir. Geor. lib. 1 Vt varias vsus meditando extunderet artes Paullatim.

262 ¶ *Exculpere*, est extorquere. Plaut. Cistellaria: In quæstione vix expulsi, vt diceret. Lucillius Satyrarum lib. 2. Nunc nomen, iámque ex testibus ipse rogando Exsculpo, hæc dicam. Idem: Vt esurienti leoni ex ore exsculpere prædam.

263 ¶ *E regione*, positum est ex aduerso. Cic. Academ. libro 4. Nec ego, non ita vos etiam dicitis esse è regione nobis in contraria parte terræ, qui auersis vestigiis stent nostra contra vestigia?

264 ¶ *Exsorbebo*, pro exsorbeam. Plaut. Epidico: Iam ego me conuortam in hirudines, atque horum exsorbebo sanguinem. Turpilius Leucadia: Iam ego istam tibi tristitiam exsorbebo.

265 ¶ *Egurgitem*, exhauriam significat. Plautus Epidico: Arq. egurgitem domo prorsum.

266 ¶ *Expapillato*, brachio, quasi vsque ad papillam renudato. Plautus Milite glorioso: Id connexum in humero, læuo expapillato brachio.

267 ¶ *Exos*, dicitur sine osse. Lucret. lib. 3. Exos & exanguis timidos perfluctuat artus.

268 ¶ *Extrarium*, quasi alienum. Afranius Suspecta: Vt me esse in hac re ducat abs te extrarium.

269 ¶ *Errabundus*, pro errans. Virgilius: Si qua fortè ferant oculis sese obuia nostris Errabunda bouis vestigia.

270 ¶ *Excandescentia*, iracundia, feruentia. Cicero Tuscul. lib. 4. libidini ira, excandescentia, odium, inimicitię, discordia. Idem eodem. Excandescentia autem est ira nascens, & sine modo existens.

271 ¶ *Emungere*, sine labore tollere. Terentius Phorm. Emunxi argento senem.

272 ¶ *Effutire*, cum mendacio dicere. Terent. Phorm. Ne vos fortè imprudentes foris effutiretis. Cicero Tusc. libro 5. Nec hæc sic agit, vt ex tempore quasi effutire videatur. Lucretius: Mata licèt simili ratione effutiat ore.

273 ¶ *Eleuit*, maculauit. Lucil. li. 6. Si hic vestimenta eleuit luto, ab eo risum magnum ad cachinnum imprudens subiicit.

274 ¶ *Eluuiem*, purgationem. Lucil. libro 26. Vt eluuiem facere per ventum velis.

275 ¶ *Exponere*, pro exempla boni ostendere. Cic. Academ. lib. 2. Frangere auaritiam, scelera ponere, vitam suam exponere ad imitandum iuuentuti.

276 ¶ *Expetunt*, pro volunt. Pacuuius Iliona: Dij me, etsi perdunt, tamen esse aditam expetunt, Quòd priùs quàm intereo, spatium vlciscendi dabunt.

277 ¶ *Expalpare*, elicere. Plaut. Pœnulo: Quid faciam? exora, blandire, expalpa. Pompo. Collegio: Siquid expalpare possim ab illo. Plautus Vidul. Nunc seruus argentum à patre expalpabitur.

278 ¶ *Expergo*, pro expergefacio. Acci. Antigona: Heus vigiles properate, expergite pectora tarda Sopore, exurgite. Santra Nuntiis Bacchis: exemplo exite vadit qua genitrix, & omnis vocis expergit sono.

279 ¶ *Extrahunt*, pro exibuut, Afran. Actione: Simul limen intrabo, illi extrabunt illico.

280 ¶ *Efflictim*, vehementer. Plaurus Pœnulo: Earum hic adolescens alteram efflictim perit. Pompon. Dotata: Scio pol te illam amare efflictim. Laberius Beloni stria: Domina nostra priuignum suum amat efflictim.

281 ¶ *Expulsim*, dictum à frequenti pulsu. Varro sera parecte: Purgatum scito, quoniam videbis Romæ in foro ante ianuas pueros pila expulsim ludere. Nigidius Commen. lib. 20. Cuiusmodi genus aduerbiorum aduerbij motu, qua euenit in, pulsim, cursim.

282 ¶ *Eluuio*, corruptus, & morbiferis operis tractus. M. Tul. de offic. lib 2. Qui collecti cæteris caussis eluuionis, pestilentiæ, vastitatis.

283 ¶ *Exhiberi*, inferri. M. Tul. de offi. libr. 3. Quod cum audiuisset adolescens, filius negotium exhiberi patri.

284 ¶ *Equuleos*, diminutiuum ab equis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

M. Tull. Hortensio dici voluit: Vt igitur domitores equorum non verbera solum adhibent ad domandum, sed cibum etiam sæpe subtrahunt, vt fame debilitetur equuleorum nimis effrenata vis. Varro Eumenidib. Neque furentem equuleum Damacrinum insanus equiso exhibebis morbi fluctibus educat vnquam. Pomponius Decuma fullonis? Vbi insului in cocleatum equuleum, ibi tolutim tortor.

285 ¶ *Emancipatum*, subnixum, deditum. M. Tul. de senectute: Ita senectus nimis honesta est, si seipsa defendit, si ius suum retinet, si nemini emancipata est, si vsque ad vltimum spiritum dominatur.

286 ¶ *Exiurare*, & deiurare, id est valde iurare, vt deamare. Plaut. Amphitryone: Exiurasti te mihi dixisse per iocum.

287 ¶ *Exornare*, ornare: vt exstruere, instruere. Plautus Aulul. Repudium rebus paratis, exornatis nuptiis. Vir. Æneid. lib. 4. Pulcrámque vxorius vrbem Exstruis. Cicero Tuscu. lib. 2. Modo est aliqua patientia, si nulla est, quid exornatur philosophia?

288 ¶ *Equiso*, pro equite. Varro Triodite Triphylio: ἀεὶ ἀφ' ἵππου κυίσκω. Nam vt equus qui ad vehendum est natus, tamen hic traditur magistro, vt equiso doceat tolutim: Idem Marcipore: Quam nautici equisones, perviam qua ducerent loca. Idem Eumenidibus: Neque ferentem equuleum Damacrinum insanus equiso exhibebis morbi fluctibus educat vnquam.

289 ¶ *Eunuchare*, Varro Lege Mænia: si qui patriam maiorem parentem extinguit, in eo est culpa, quod facit pro sua parte is, qui se eunuchat, aut aliqua liberos producit.

290 ¶ *Equilam equam*. Varro Lege Mænia: Nemo est tam negligens, quin summa diligentia eligat asinum, qui suam saliat equilam.

291 ¶ *Esurigo*, fames. Varro, ταφὴ μέρμηκος: Vbi luber, ire licet accubitum, accedo strennè, subsilimus, quòd esurigo findebat costas.

292 ¶ *Ericium*, Varro Sexagesi: Se circunspexisse, atque inuenisse, cùm dormire cœpisset, iam glaber quàm Socrates, gallum esse factum circium pilis albis, cum proboscide.

293 ¶ *Elucifacere*, dictum à luce. Laberius: Sic citò fulgentis splendore pecuniæ volo Eluci facere exitum ætatis meæ.

294 ¶ *Exigor*, pro à me exigitur. Cæcilius Æschino: Ego illud minus nihilo exigor portorium.

295 ¶ *Edulcare*, pro dulcius facere. Matius: Quipropter edulcare conuenit vitam, Curasque acerbas sensibus gubernare.

296 ¶ *Equitum*, pro equo. Virg. Georg. lib. 3. Atque equitem docuere sub armis Insultare solo, & gressus glomerare superbos. Ennius Anna. libro 7. At non quadrupes equites.

297 ¶ *Equitare*, quoque Lucillius equum dicit, cum sit hominis equũ insidentis: Queis hunc currere equum nos, atque equitare videmus, His equitat, curritque: oculis equitare videmus.

298 ¶ *Exsequiantur*, ab exequiis, vt conuiuantur & epulantur. Varro Bimargo: Ipsum propter vix liberti semiatrati exequiantur.

299 ¶ *Exedra*, M. Tul. de offi. & de finibus bonorum & malorum 5. Sunt in ipsis locis indicia summorum virorum, tamen ego illa moueor exedra. Et de orãtore lib. 3. Tunc dedita opera quiescentibus aliis in eam tam exedram venisse, in qua Crassus posito lectulo recubuisset.

300 ¶ *Ergo*, positum pro ea causa. Virgilius lib. 6. Illius ergo Venimus, & magnos Erebi transnauimus amnes. Sisenna Hist. lib. 4. Milites, vt lex Calpurnia concesserat, virtutis ergo ciuitate donati.

301 ¶ *Enixim*, pro Enixè. Sisenna Hist. lib. 4. Ergo illos malos, & audaces semper enixim contra fortunas, atque honores huius ordinis omnia feciſse, ac dixisse sentio.

302 ¶ *Exinanita*, euacuata. Sisenn. Hist. li. 4. Denique exinanitas castris Romani, qui claus so se loco potuerant expedire.

303 ¶ *Exanclare*, est perpeti, vel superare. Cicero Academicorum li. 4. Credóque Clitomacho ita scribenti, vt Herculis quendam laborem exanclatum. Et Tusc. lib. 1. Quòd cum exanclauisset omnes labores, tum incideret in mortis malum sempiternum.

304 ¶ *Eugium*, media pars inter naturalia muliebria. Lucil. Epodis Hymnis: Sine eugio ac destina. Laberius Centenario, Quare tam arduum ascendis, an concupisti eugium scindere?

305 ¶ *Exoticum*, aduentitium à Græco. Plaut. Must. Non omnes possunt olere vnguenta exotica.

306 ¶ *Ebriulare*, ebrium facere, & ebriacus ebrius. Lab. Cithera, Ebriulati mentem hilarem artipiunt. Idem Aululatia, Homo ebriacus somno sanari solet.

307 ¶ *Exfundere*, à fundo auertere. Cælius Antipater lib. 7. Resp. omissa exfundato pulcerrimo oppido.

308 ¶ *Externauit*, vt consternauit: id est demẽtem fecit. Catul. Ah misera assiduis quàm luctibus externauit Spinosas Erycina ferens in pectore curas.

309 ¶ *Excissatum*, laniatum, vulneratum. Plautus Cistellaria: Capillo scisse, atque excissatis auribus.

310 ¶ *Edusam*, & Potinam deas præsides vult haberi puerorum. Varro Cato, vel de liberis educandis: Cùm pro cibo, & potione initia-

rentur pueros, sacrificabantur ab edulibus Edusæ, & à potione Potinæ nutrici.

311. ¶ *Esculentum*, & escarium ab escis, & ab edendo dictum. Varro Cato: vel de liberis educandis: Fortunasse illos non natura præstare, si quid his datum sit esculentum. Plaut. Menæchmis: Ea enim ferè lenta vincula sunt escaria.

312. ¶ *Ephippium*, tegmen equi ad mollem vecturam paratum. Varro Cato, vel de liberis educandis: Mihi puero modica vna fuit tunica, & toga sine fasceis calceamenti, equus sine ephippio, balneum non quotidianum, alueus rarus.

F

313. ¶ *Famulantur*, pro seruiunt. M. Tullius de Repub. lib. iij. Est enim genus iniustæ seruitutis, cùm hi sint alterius, qui possunt esse, cùm autem hi famulantur. Et de offic. lib. iij. Quàm hi seruitutis famulatus, & seruientis voluntati.

314. ¶ *Firmitudo*, pro firmitas. Plaut. Asinaria: Si istam firmitudinem animi obtines, salui sumus. M. Tullius de Republ. libro j. Habent æqualitatem quandam, quia carere diutius vix possunt liberi, deinde firmitudinem.

315. ¶ *Fortunare*, est prosperare, & omnibus bonis augere. Plaut. Trinummo: Dij fortunabunt nostra consilia. M. Tullius ad Cutionem: Tibi patrimonium dij fortunent. Afranius Emancipato: Deos ego omneis, vt fortunassint, precor.

316. ¶ *Fallam*, pro fallaciam. Nonius Decumis: Me non vocauit, ob eam rem hanc feci fallam.

317. ¶ *Ficitatem* dictum, vt oliuitatem, id est, fructus fici. Nouius: Ficitores omnes capiunt ficitatem, iners sine molestia.

318. ¶ *Fimbriæ*, sunt omnis extremitas. Næuius Lycurgo: Vt videam Vulcani opera hæc flaminis fieri flora.

319. ¶ *Famulitas*, est seruitus. Accius Andromeda: Nam postquam paruos vos oppressit famulitas; Vis atque egestas, fama, formido, pudor. Pacuuius Atalanta: Quæ famulitas.

320. ¶ *Fidelitatem*, id est, fidem. Acc. Myrmidonibus: Nolo equidem, sed tu huic quem sis quali in te fiet Fidelitate, ob fidam naturam viri Ignoscе. Afran. Vopisco: I intro acturum, petit opera, nimirum meæ Fidelitatis.

321. ¶ *Falsum* habuit, pro fefellit. Sallust. Iugurth. Neque ea res me falsum habuit.

322. ¶ *Famul*, famulus. Ennius lib. viij. Mortalem summum Fortuna repentè Reddidit, vt summo regno, famul optimus esset.

323. ¶ *Flaccet*, languet, deficit. Lucilius lib. viij. Hic est Macedo si agron longius flaccet. Accius Achille: An sceptra iam flaccent, ferat. Afran. Diuort. Disperij perturbata sunt, iam flaccet fortitudo. Ennius Thyeste: Inflaccebunt conditiones, repudiato & reddito.

324. ¶ *Fulguriuit*, fulgorem fecit, vel fulmine afflauit. Nouius: Sanè à suo sonitu claro fulguriuit Iupiter. Lucil. lib. xxvj. Luporum exauctorem maluanum, & fulguritatem arborum.

325. ¶ *Friget*, frigidum est. Virgil lib. vj. Corpúsque lauant frigentis, & vngunt. Terentius Phorm. Abi, tange, si non totus friget, me eneca.

326. ¶ *Fauitorem*, fautorem: Lucill. libro xxix. Fauitorem me tibi, amicum, amatorem putes.

327. ¶ *Folliculum*, Lucillius posuit pro corpore, libro xxvj. Ego, si quis sum, & quo folliculo sum indutus, non queo.

328. ¶ *Fligi*, affligi. Liuius Ægistho: Ipse se in terram saucius fligit cadens. Accius ὑπὸ ναυτικῇ μάχῃ: Nec perdoluscit fligi socios morte, campos cotegi. Idem Ægistho: Heu ciuitatis stirpem funditus fligi studet.

329. ¶ *Frageſcere*, frangi. Acc. Ægistho: Neque fera hominum pectora frageſcunt, donec vim persenserint imperij. Idem Euryface: Nũquam erit immanis, cùm mea opera extinctum sciat, qui frageſcat.

330. ¶ *Fuam*, sim vel fiam. Pacuuius Duloreste: Responsa explanat, mandat ne matri fiat Cognoscendi vnquam, aut contuendi copia. Titinnius Fullonia: Perij hercle verò Tiberi, nunc tecum obsecro, Vt mihi subuenias, ego ne maialis fuam. Liuius Herm. Obsecro te Anticile, matri ne quid tuæ aduorsus fuas. Afranius Promo: Caue ne pendeas, si fuas in quæstione. Ennius Hectoris Lytris: At ego omnipotens te exposco, vt hoc consilium Achiuis auxilij fuat.

331. ¶ *Facul*, pro faciliter. Huic contrarium est difficul. Lucil. lib. vj. Peccare impunè rati sunt Posse, & nobilitate facul propellere iniquos. Pacu. Teucro: Nos illum interea perficiendo propitiaturos facul remur. Afranius Auctione: Haud facul (vt ait Pacuuius) femina inuenietur bona. Accius Melagro: Erat vtile, istuc ferre aduorsum fortunam facul. Varro Bimargo: Quod vtrum sit magnum an paruum facul, an difficul.

332. ¶ *Famulanter*, pro suppliciter. Acc. Tereo: Deuincat mone natum Semela assute, & famulanter pete.

333. ¶ *Fluctuatim*, iactanter & solutè. Afranius Pompa: Tene tu, in medio nemo est, magnificè volo fluctuatim ire ad illum, accipe hoc tegmen tu & sustine.

334. ¶ *Fortunatim*, prosperè. Ennius Annalibus: Mi reliquę fidei, regno vobisque Quirites Se fortunatim feliciter, ac bene vortat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

335 ¶ *Fruſtratim*, & fruſtillatim per fruſta, vt minutatim. Pompon. Verre: Ægroto, Verùm illi valent, qui luctantur cum leonibus, Vt te obiectes fruſtatim paſſerinum prandiũ ſaturarum, non fruſtillatim, nec minutatim dari.

336 ¶ *Faſtidiliter*, faſtidioſè. Var. Cras credo, hodie nihil: Quibus inſtabilis animus ardens mutabiliter non habere faſtidiliter inconſtanti pectore.

337 ¶ *Fugere*, dictum eſt deterius fieri. M. Tull. Officior. lib. ii j. Si quis vinum fugiens vendat ſciens.

338 ¶ *Fatigare*, poſitum pro fatigari. Virgil. lib. viij. Olli remigio noctémque diémque fatigant.

339 ¶ *Fraudſus*, pro fraudatus, id eſt, ad fraudis fructum venerit. Plautus Aſinaria: Non placet. Metuo in commune ne quam fraudem frauſus ſiet.

340 ¶ *Fax*, pro face. Var. γεγεννεθιδασκάλω; Conſluit mulierum tota Roma, quæ noctu fieri initia ſolita, etiam nunc pinea fax indicat. Idem Sexageſi: Adeſt fax inuoluta incendjo. Idem de vita populi Romani lib. ij. Cùm à noua nupta ignis in face afferretur, foco eius ſumptus fax ex pinu ablata eſſet, vt eam puer ingenuus afferret.

341 ¶ *Flauiſſas*, eas dici Varr. exiſtimat, quos Græci theſauros vocant, in epiſtola, quam aduerſus Seruium Sulpitium dedit: Quintum Valerium Soranum ſolitum dicere, quos theſauros Græco nomine appellaremus, priſcos Latinè flauiſſas dixiſſe, quòd in eas non rude es, argentúmque, ſed flata, ſignatáque pecunia conderetur.

342 ¶ *Formidoloſum*, & quod ipſum formidet, & quod ſit formidabile. Salluſtius in Catilina: Non armatus hoſtis formidoloſus.

343 ¶ *Fruiſci*, pro frui. Lucil. libr. xviij. Æquè fruiſcor ego, actu. Calius libr. i. Domus ſuas quenque ire iubet, & ſua omnia fruiſci. Nonius Partu: Quod magnoperè quæſierunt, id fruiſci non queunt.

344 ¶ *Fellare*, exſugere. Var. Manio: Tum eum, ad quem veniunt in hoſpitium, lac humanum fellaſſe.

345 ¶ *Fallíloquentia*. M. Tullius de Finibus bonorum & malorum libr. iiij. Quæ diligentiſſimè contra Ariſtonem dicuntur à Chryſippo, ex ea difficultate illæ fallaciloquentiæ.

346 ¶ *Fabella*. M. Tullius de finibus bonorum & malorum lib. v. Libentérque ſe cum his congregant, dántque ſe ad ludendum, fabularúmque auditione ducuntur.

347 ¶ *Ferabite*, poſitum pro agreſti. Siſen. Hiſt. lib. iiij. Et partim ferabite, partim lauto & arbuſto, ac multa pinu, ac myrtetis abundant.

348 ¶ *Foramen*. Siſenna Hiſt. lib. iiij. Neque porta, neque vllum foramen erat, quâ poſſet eruptio fieri.

349 ¶ *Flexanima*. Cicero de Oratore lib. ij. Tantam vim habet illa, quæ rectè à bono Poëta dicta eſt flexanima, atque omnium regina rerum oratio. Pacuuius Hermiona: O flexanima, Atque omnium regina rerum oratio.

350 ¶ *Frons*, pro fronde. Virgilius Georg. lib. ij. Frons tenera imprudénſque laborum. Varro de re ruſtica lib. j. Quod Cato ait Circum fundum vlmos, & populos, vnde frons ouibus, & bobus ſit.

351 ¶ *Falæ*, turres ſunt ligneæ. Ennius lib. xv. Malos defindunt, fiunt tabulata, falæque. Hæc ſunt & in Circo, quæ apud veteres propter ſpectatores è lignis erigebantur.

352 ¶ *Foria*, ſtercora liquidiora. Pomponius Macco: Conforiſti me Diomedes. Laberius in Panilicis: Foriolus eſſe videris, in coleos cacas.

353 ¶ *Foriolus*, qui foria facilè emittat, ſoluti ſcilicet ventris.

354 ¶ *Floces*, ſex vini. Cæcil. Ad Pol. Ego neque florem, neque floces volo mihi, vinum volo.

355 ¶ *Februare*, poſitum pro purgare, piare facere. Varro de vita populi Romani lib. j. In eorum enim ſacris liba cum ſunt facta, incerni ſolent farris ſemine, aè dicere ſe ea februare, id eſt, pura facere.

G.

356 ¶ *Grunnire*, dicũtur porci, quod eorum proprium vocis eſt. Varro Aboriginibus: ἀδεὶ ἀνθρώπων φώνης: Grunnit tepido lacte ſatur, mola mactatus porcus. Cicero Tuſculanarum lib. v. Aut grunnitus cùm iugulatur ſus. Laberius Sedigito: Grunnicontem adſpexi ſacrofam.

357 ¶ *Grundulei*, lares dicuntur Romæ conſtituti ad honorem Porcæ, quæ triginta pepererat.

358 ¶ *Grandire*, eſt grandem facere. Varro de Rerum diuinarum lib. j. Cùm aut humus ſeminari incipere non poſſit, aut recepta non reddat, aut edita grandire nequeat. Plautus Aulularia: Teſtudinem iſtum tibi ego grandibo gradum. Lucretius lib. iiij. Quæ vix noſtro grandeſcunt aucta labore. Idem lib. j. Quæque ſua de materia grandeſcere, alique. Acc. Meleagro: Fruges prohiber pergrandeſcere. Pacu. Doloreſte. Nec grandiũ frugum fetum poſſe, nec miteſcere.

359 ¶ *Granditatem*, maiorem ætatem. Siſen. Hiſt. lib. iiij. Neque ætatis granditatem, neque ea merita, neque ordinis honeſtatem,

aut dignitatem ſibi eſſe excuſationi.

360 ¶ *Grauedinoſi*. Cic. Tuſcul. lib. iiij. Itaque dicimus grauedinoſos, quoſdam terminoſos.

361 ¶ *Grallatores*, ſunt collobathrarij. Grallæ enim ſunt fuſtes, quîs innituntur. Varro: Mutuum muli ſcabunt, Græcè ἀεὶ ἀγοραστοῦ. Grallatores, qui gradiuntur grallis, quæ ſunt perticæ ligneæ ab homine iſto, qui in iſta tangitantur, ſicilianimi noſtri ſunt, galeæ crura, ac pedes noſtri eſſiare κιττοί, ſed ab animo mouentur.

362 ¶ *Grandiloqui*. Cic. Orat. Nam & grandiloqui, vt ita dicam, fuerunt cum ampla & ſententiarum grauitate, & maieſtate verborum. Et Tuſcul. lib. v. Quid tandem iſti grandiloqui contra hæc duo, quæ maximè angunt.

363 ¶ *Guttatim*. Plautus Mercatore: Cor guttatim contabeſcit, quaſi in aqua indideris ſalem. Enn. Hecuba: Vide, hinc meæ, inquam, lacrymæ guttatim cadunt.

364 *Gracilitudo*, & gracileus pro gracilis: & gracilentum pro gracili: & gracilium pro gracilitas. Acc. Amphitryone: Tamen iſta tua gracilitudo propemodum & luctus facit, ne dubitem. Ennius lib. vij. Deducunt habiles gladios filo gracilento. Næuius Proteſilao: Demia gracilentis colorem, dum ex hoc gracilis ſit. Turp. Canephoro: Noſti, quàm ſit gracili corpore?

365 ¶ *Grandæuitas*. Acc. Alcmæone: Quia nec vos, nec illi impunè irriderent meã grandæuitatem. Idem Bacchis: Quia neque vetuſtas, neque mors, neque grandæuitas. Pacuuius Hermiona: Quod tamen ipſa orbitas grandæuitáſque Pelei per penuriam ſtirpis ſubaxet.

366 ¶ *Geminitudinem*. Pacuuius Atalanta: Habeo ego iſtam, qui diſtinguam inter vos, geminitudinem.

367 ¶ *Gnaritas*, ſcientia. Salluſtius Hiſt. lib iij. Diuerſa, vti ſolet, rebus perditis capeſſunt. Namque alij, fiducia gnaritatis locorum, occultam fugam ſparſi globis eruptionem tentauere.

368 ¶ *Gallulare*, pubeſcere. Nou. Exod. Puerum mulieri præſtare nemo ſcit, quantò melior ſit, cuius vox gallulaſcit, cuius iam ramus roboraſcit.

369 ¶ *Gratulari*, gratias agere. Enn. Hecu. Iupiter tibi ſumma tandem malè re geſta gratulor. Næu. Belli Pœnici lib. iiij. Is qui ſurſum ad cœlum ſuſtulit ſuas res, Ammulus gratulabatur Diuis. Afran. Ciner. Quòd ſaluus venis, melius eſt, gratulor Diis.

370 ¶ *Garrire*, quaſi ineptè ſtrepere. Cic. de Orat. lib. ij. Nam & ſeclis multis ante gymnaſia inuenta ſunt, quàm in his philoſophi garrire cœperunt.

371 ¶ *Gargaridiare*. Var. epiſt. ad Fuſium Quintiporis clodiant foriæ ac poëmata eius, gargaridanis dices, ô fortuna, ô fors fortuna.

372 ¶ *Gallinas*. Cic. Acad. lib. iij. Qui gallinas alere permultas quæſtus cauſſa ſolerem. Idem lib. ij. Cùm ouum inſpexerat, quæ gallina peperiſſet, dicere ſolebat.

373 ¶ *Gabalum*, crucem dici veteres volunt. Var. ἄμμον μετρεῖς. ἀεὶ φορτικῆς. Nos Barbari, quòd innocentes in gabalum ſuffigimus homines, vos non Barbari noxios abſoluitis.

374 ¶ *Genialis*, hoſpitalis. Santra de Antiquitate verborum lib. iiij. Scis enim Geniales homines ab antiquis appellatos, qui ad inuitandum, & largiùs apparandum cibum promptiores eſſent.

375 ¶ *Gangræna*, eſt cancer. Lucil. lib. i. Serpere vti gangræna malo, ad quem herpeſtica poſſet. Var. ἀεὶ ἐξαγωγῆς. Non vituperamus, cùm ſciamus dictum præcidi oportere, ſi ob eam rem gangræna non ſit ad brachium ventura. Idem de vita populi Rom. libr. iij. Quò faciliùs animaduertatur per omnes articulos populi hanc mali gangrænam ſanguinolentam permeaſſe.

376 ¶ *Genium*, parſimoniam. Terentius Phormione: Suum defraudans Genium comparſit miſer. Lucil. lib. xxvj. Curet ægrotum, ſumptum homini præbeat, Genium ſuum defraudet, alij parcat.

377 ¶ *Genua*, guloſi. Lucil. lib. xxx. Illo quid fiat lamia, & Pitho ἐγκεφάλους. Quod veniunt genuæ illæ vetulæ, improbæ, ineptæ.

378 ¶ *Glumam*. Varro folliculum grani frumentarij dici putat de re ruſtica lib. i. Granum dictum, quod eſt intimum ſolidum: gluma, qui eſt folliculus eius: ariſta, quæ vt acus tenuis longè eminet [è gluma.]

379 ¶ *Gerdius*. Lucil. lib. xxx. Curare domi ſint Gerdius, ancillæ, pueri, zonarius, textor.

380 ¶ *Grauidauit*, impleuit. Cæcil Titthe: Per myſteria hic inhoneſtè grauidauit probro.

381 ¶ *Germanitus*, fideliter, dictum à germanitate. Pomp. Præfecto morum: Vt ſi quis eſt amico amicus, gaudet ſi quid euenit boni, cui amicus eſt germanitus.

382 ¶ *Generoſum*, nobile, vel forte. M. Tul. de offic. lib. iij. Cúmque de imperio certamen eſſet cum rege generoſo, ac potenti.

383 ¶ *Gratioſum*, multæ gratiæ. M. Tul. de offic. lib. iij. Vt argentarius qui eſſet apud omnes ordines gratioſus.

384 ¶ *Gratificari*, gratũ facere. M. Tul. Hort. Quare egredere quæſo, & gratificare reipubl.

385 ¶ *Gerræ*, nugæ, ineptiæ, & ſunt gerræ faſcini, qui ſic in Naxo inſula Veneris ab incolis appellantur. Plaut. Aſin. Gerræ. Qui ſeſe parere apparent huius legibus profectò. Idem: Hic aderis credo congerro meus, vt col-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iusor meus, qui eaſdem exercet nugas. Cælius Portitore: Cur depopulator gerræ?

386 ¶ *Gallare*, vt eſt bacchari. Varro: Cùm illo vento, video Gallorum frequentiam in templo, qui dum eſſena hora, nam ad lateta imponerent ædilis ſignoſiæ, & deam gallantes vario retinebant ſtudio eodem. Nam quæ venuſtas hic adeſt gallantibus.

387 ¶ *Ganeones*, à ganeis dicti, vt popinones, & ſunt loca vinolentiæ, ac libidini apta. Varro Modio: Et hoc intereſt inter Epicurum & ganeones noſtros, quibus modulus eſt vitæ culina. M. Tullius in Catilinam: Quis ganeo? qui adulter? quæ mulier infamis? quis corruptor iuuentutis eſt?

388 ¶ *Glubere*, diſtringere. Varro de re ruſtica lib. i. Durities enim ea, quòd non ſolùm ſtringit baccam, ſed etiam ramos glubit, ac relinquit ad gelicidium retectos.

389 ¶ *Gramia*, pituitæ oculorum. Cæcil. Gramoſis oculis ipſa, atratis dentibus.

390 ¶ *Gigeria*, inteſtina gallinarum cum his, & ita cocta. Lucill. lib. VIII. Gigeria ſunt, ſiue adeò hepatia.

391 ¶ *Glu*, Nominatiuus ab eo, quod ſunt glires. Laberius in aquis caldis: Etiam hìc me optimus ſomnus premit, opprimitur glis. Plautus Genitiuo plurali: Glirium examina.

392 ¶ *Genius* generis [deus] Laberius Imagine: Genius generis noſtri parens.

H

393 ¶ *Habentia*, vt induſtria, ſapientia, concordia. Claud. lib. vij. Animos eorum habentia inflarat, ab eo, quod eſt habere.

394 ¶ *Hora*, iuuentutis Dea. Ennius Annalium lib. i. Te Quirine pater veneror, Horámque Quirini.

395 ¶ *Halec*, genere neutro. Plaut. Aulular. Qui mihi olera cruda ponunt, halec danunt. Horat. lib. ij. Sermon. Ego fecem primus & halec Inueni.

396 ¶ *Halophantam*, aut ſycophantam hominum genus nequam, quod ob ſuenda mendacia miſerrima mercede conducitur. Plaut. Halophantam, an ſycophantam magis eſſe dicam neſcio. Et alius nobilitatis obſcuræ. Halophantam mendacem velit.

397 ¶ *Hippocampi*, equi marini à flexu caudarum, quæ piſcoſæ ſunt, & eſt Græcum. Menander: Vehutos hippocampus in æternæ vſus ſcire nocitur Delphino cinctis vehiculis, hippocampíſque aſperis. Lucillius tranſuerſo ordine poſuit, hippocampi elephanto camillos.

398 ¶ *Hara*, eſt porcorum ſtabulum. Var. Prometh. lib i. In tenebris, ac ſuilli viuunt, niſi non forum hara, atque homines, qui nunc plerique ſues iunt exiſtimandi. Cicero in Piſonem: Ex hara productę, non ſchola.

399 ¶ *Hilaritudinem*, pro hilaritate. Plautus Milite glorioſo: Sine, animo obſequere mecum, atque onera te hilaritudine.

400 ¶ *Hiſcere*, eſt propriè loqui. Acc. Armorum iudicio: Hem vereor plus, quàm fas eſt, captiuum hiſcere.

401 ¶ *Honeſtitudo*, pro honeſtas. Accius Oenom. Horrida honeſtitudo Europæ principium primo ex loco. Idem Myrmidonibus: Tua honeſtitudo Danaos Decipit diu.

402 ¶ *Hilum*, breue quoddam. Lucill. lib. xxx. Quódque tuas laudes culpas, non proficis hilum. Cicero Tuſc. lib. i Num illud quod Siſyphus verſat Saxum, ſudans nitendo, neque proficit hilum?

403 ¶ *Hornum*, ipſius anni. Lucillius lib. xxviii. Vtrum nano an horno te abſtuleris à viro. Varro Eumen. Cùm in eo eſſem occupatus, atque in ſchola curarem, inſcribit Scantius horno per Dionyſia.

404 ¶ *Hilareſco*. Varro Epiſtolar. Latin. libro i. In votum amicorum domus fumat, hilareſco.

405 ¶ *Hoſtire*, eſt comprimere, retundere, dictum ab hoſtia. Pacuuius Teuc. Niſi coerceo proteruitatem, atque hoſtio ferociam. Hoſtire, offendere, cedere. Nunc quod meum admiſſum nocens hoſtit voluntatem tuam.

406 ¶ *Hallucinari*, aberrare & non conſiſtere, atque diſſolui, obſtupefieri, atque tardari honeſtè veteres dixerunt, vt eſt: Et aſſiduò oſcitantem vidit, atque illius quidem delicatiſſimas mentis, & corporis hallucinationes.

407 ¶ *Hilaretur*, iucundetur. M. Tull. de finib. bonorum & malorum lib. ii. Verum hoc loco ſumo verbis his eandem certè vim voluptatis Epicurum noſſe, quàm cæteros. omnes enim iucundum motum, quo ſenſus hilaretur, Græcè ἡδὺ ἀν, Latinè voluptatem vocant.

408 ¶ *Hebes*, poſitum pro obſcuro, aut obtuſo. Cicero Academicorum lib. ii. Quid Lunæ, quę liniamenta ſint, potéſtne dicere, cuius & naſcentis, & ſeneſcentis aliàs hebetiora, aliàs acutiora videntur cornua?

409 ¶ *Hinnos*, vel hinnas, ſub quo ſenſu accipere debeamus, Varro deſignat: ait enim, ex equis & Hinnulis, qui naſcantur, hinnos vocari.

410 ¶ *Hilas*, inteſtina veteres eſſe dixerunt. Vnde Bohilla oppidum in Italia, quòd eò bos inteſtina vulnere trahens aduenerit. Laber. Lambit item hillam eocus, ſi lumbum adurſit flagris pæditur. Idem Catulario: Nèue aliter hunc pædicabis, quomodo video adoleſcenti noſtro cædis hillas.

411 ¶ *Hinnibunde*, pro hinnienter ab eo quod eſt hinno. Claudius Annalium lib. xvj. Equi hinnibunde inter ſe ſpargentes terram calcibus.

I

412 ¶ *Incuruiſcere*. Cicero de Oratore lib. ij. Vt bacarum vbertate incuruiſcere. Ita Tuſcul. lib. i.

413 ¶ *Infinitatem*. Cicero Academic. lib. iiij. At hoc Anaximandro populari & ſodali ſuo non perſuaſit. Is enim infinitatem rerum atque naturæ dixit eſſe, è qua omnia gignerentur.

414 ¶ *Inſanitas*. Cicero Tuſcul. lib. iij. Inſipientia autem quaſi inſanitas quædam, quæ eſſet inſania, eadémque dementia. Var. Eumen. Apage in die rectum à domo noſtra iſtam inſanitatem.

415 ¶ *Infractionem*, torporem. Cicero Tuſc. lib. iij. In quem cadat ægritudo, cadere in eum timorem, & infractionem quidem animi.

416 ¶ *Iuglandes*, agreſtes nuces. Cicero Tuſc. libr. v. Inſtituítque vt candentibus iuglandum puraminibus barbam ſibi, & capillum adurerent.

417 ¶ *Ingeneraretur*, vt innaſceretur. Cicero Academic. lib. iiij. In tanta animalium varietate homini vt ſoli cupiditas ingeneraretur cognitionis, & ſcientiæ.

418 ¶ *Iuuenilitas*, pro iuuentus. Vatro Tithono, ἀφειγήρως: Quam dereliquit multicupida iuuenilitas.

419 ¶ *Itum*, pro inceſſu. Titin. Setina: Itum, geſtum, amictum, qui videbant eius.

420 ¶ *Implicare*, poſitum pro orare. Afran. Brundiſin. In parte inferiore hic implicabatur caput fateor.

421 ¶ *Inanis*, pro inanitate. Plaut. Aulular. Ita inaniis ſunt oppletæ, atque araneis.

422 ¶ *Incitas*, dicitur egeſtas. Plautus Trinummo: Alij exſulatum abierunt, alij emortui, alij ſe ſuſpendere. Hem nunc hic cuius eſt, vt ad incitas redactus eſt? Idem Pœnulo: Profectò ad incitas lenonem rediget, ſi eas abduxerit. Lucillius Satyrar. lib. iij. Illud ad incitas cùm redit, atque internecionem. Idem lib. xv. Villicum Ariſtocratem mediaſtinum, atque bubulcum Commanducatus corrupit, ad incitas adegit.

423 ¶ *Incertat*, incertum facit. Pacuuius Doloreſte: Sed ne incertat dictio, quam rem expedi. Plaut. Epidico: Longa dies meum incertat animum.

424 ¶ *Icit*, ſignificat percutit, ab ictu. Plaut. Truculento: Frendit, icit femur. Idem Aulular. Ibi vt piſcabar, fuſcina ici vidulum. Pacuuius Armorum iudicio: Nam canis Quando eſt percuſſa lapide non tam illum appetit, Qui ſe icit, quàm illum ipſum lapidem, quo icta eſt, petit. Afranius Simulante: Offendit, frangit, rumpit, icit poculo. Cæcilius de mandatis: Si vnquam quiſquam vidit, quem catapulta, aut baliſta iceric. Lucius libr. iij. Eſſe animam cum animo coniunctam, quæ cum animi vi Percuſſa eſt, exinde propellit corpus & icit. Turpilius Demetrio: Nam ſi iceris me poſthac, credas mihi velim, Inquit. tum quid cenſes? dolebit ſcilicet. Naeuius Danaë: Quæ quondam fulmine icit Iupiter.

425 ¶ *Inuncare*, quaſi vnco inuadere, & arripere. Lucil. lib. xv. Aut qui nummos triſtis inuncat.

426 ¶ *Inſolum*, inſolitum. Afranius Crimine: Orbitatem ſenecturi tuæ malam metui, Quod inſolum non venit cœco ac dementi. Idem Virgine: Ne veniret, quod nunc agitur inſolum.

427 ¶ *Inibi*, pro ſic, & mox. Afranius Materteris: Poſtquàm ſe vidit inibi eſſe gignatam, paruulam ſororibus commendat. Cæcilius Plocio: Libérne es? Non ſum, verùm inibi eſt. Pacuuius Iliona: Profectò aut inibi eſt, tam iam potiuntur frugum.

428 ¶ *Ignota*, id eſt, inſciæ. Næuius Lycurgo: Ignotæ iteris ſumus, tute ſcis.

429 ¶ *Iniurie*, dictum pro iniurioſe. Næuius Lycurgo: Oderunt Dij homines. Iniurioſè egóne, an ille iniuriè facimus?

430 ¶ *Incilare*, eſt increpare, vel improbare. Accius Meleagro: Quis erit, qui non me ſpernens, incilans probris, Sermone indecorans, turpi fama differet? Idem Clytemneſtra: Matre meo iure factum incilas, genitorem iniuſtum approbas. Pacuuius Doloreſte: Si quis hac me oratione incilet, quid reſpondeam? Lucil. libr. xxx. Nunc Cai quoniam incilans nos lædis viciſſim.

431 ¶ *Innubere*, poſitum pro tranſire, quòd hæc, quæ nubunt, ad domos maritorum tranſeunt. Lucillius Satyrarum libro ſexto: Suam enim inuadere, atque innubere cenſent.

432 ¶ *Infeſtum* mare haberet, pro, mare latrocinando infeſtaret. Marcus Tullius de republica libr. iij. Nam cùm quæreretur ex eo, quo ſcelere compulſus mare haberet infeſtum vno myoparone, eodem, inquit, quo tu orbem terræ.

433 ¶ *Imbrices*, ac tegulas. Siſenna Hiſtor. lib. iij. Diſſiparis imbricum fragminibus ac teſtis regularum.

434 ¶ *Impigritas*, pro impigritia. Marc. Tullius de republica libr. iij. Nunquam viri fortiſſimi fortitudinis, impigritatis, patientiæ.

435 ¶ *Intolerabilis*, id eſt, qui tolerari non poſſit. Afranius Priuigno: Quod ſi feciſſem paullò ſæpiùs: didiciſſet is ferre, & non eſſe intolerabilis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

436 ¶ *Inconsulti*, quibus consulentibus religio nihil diceret. Virgilius Æneid. lib. vj. inconsulti abeunt, sedémque odere Sibyllæ.

437 ¶ *Illuuies*, sordes. Virgil. Æneidos libr. iij. Respicimus, dira illuuies. Lucillius lib. xx. Illuuies, scabies oculos huic denique petigo Conscendere. Varro Manio: Ac periret squale, scabiéque, illuuie, & vastitudine. Lucillius lib. xxxvj. Hic cruciatur fame, frigore, illuuie, inualnicie, improfundie, incuria.

438 ¶ *Inuidiosum*, quod sit vitabile ad videndum. Lucillius libro xxvj Squalitate, summa scabie, summa in ærumna obrutam. Neque inimicis inuidiosam, neque amico exoptabilem.

439 ¶ *Indulgitate*, pro indulgentia. Sisenna Histor. lib. iij. Bassus assiduitate, indulgitate victus.

440 ¶ *Ientare*. Afranius Buccone adoptato: Ientare nulla inuitat. Plautus Curc. Quid antepones Veneri ientaculi? Afranius Crimine: Hæc ieiuna ientauit. Varro Marcipore: Vt eat, ac rempubl. administret, quod pulli ientent.

441 ¶ *Ignauit*, ignauum fecit. Accius Æne. aut Decio: Fateor, sed sæpe ignauit fortem in spe exspectatio.

442 ¶ *Inaudire*, audire. Mar. Tullius ad Pausam. libr. i. Quorum erupit illa vox, de qua ego ex te primum quiddam inaudieram. Nouius Maleuolo: Vnde hoc tam repentè iucundum inaudiui melum? Pacuuius Armorum iudicio: Quod ego inaudiui, accipite, & quid sit facto opus, decernite. Afranius Diuortio: Nouis dictis, quæso, ne ille inaudiat.

443 ¶ *Infelicitent*, infelicem faciant. Cæcilius Nauclero: Vt te Dij omnes infelicitent cùm malè monita memoria. Plautus Pœnulo: Dij illum infelicitent omnes.

444 ¶ *Iniquat*. Laberius Nuptiis: Æquum animum indignanti iniquat contumelia.

445 ¶ *Integrare*, redintegrare. Virgilius Georg. libr. 4. Ramósque sedens miserabile carmen Integrat. Accius Antenoridis: Nanque huic inuenio, vt mea ope opes togæ integrent. Pacuuius Chryse: Sed cessó inimicitiam integrare. Sisenna Hist. libr. iiij. Vltro citróque integram in oppido cædem.

446 ¶ *Irascere*, pro irasci. Pomponius Aristæ: Noli quæso irascere. More fit, mori suam quisque vxorem vt velit. Nigidius Commento grammatico lib. j. Ita irascere, quid nunc irascitur?

447 ¶ *Iandiu*, pro olim. Turpillius Hetera: Rhodiensis est, sed istuc commigrauit iandiu. Ennius Alcmæone: Factum est iandiu. Cæcilius Ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ: Liber essem iandiu, si habuissem ingenioso coamatores mihi. Liuius Aiace: Mirum videtur quod sit factum iandiu.

448 ¶ *Incursim*, pro celeriter. Cæcilius Fallacia: Nullus sum, nisi meam rem iam omnem propero incursim perdere.

449 ¶ *Indiscriminatim*, indifferenter. Varro de lingua Latina libr. xviij. Quibus nos in hoc libro, proin de vt nihil interfit, vtemur indiscriminatim, & promiscuè.

450 ¶ *Insanum*, pro insanè, vt immanè pro immaniter. Plautus Neruo: Insanum valde vterque deamat. Sallust lib. ij. Immane quantum animi exarsere. Nomen positum pro aduerbio.

451 ¶ *Iuxtim*, pro iuxta. Sisenna ab vrbe condita: Iuxtim Numicium flumen obtruncatur. Liuius Ægistho: In sedes collocat se regias; Clytemnestra iuxtim; tertias natæ occupant.

452 ¶ *Inanima*, sine anima. M. Tull. de offic. libr. ij. Quæ ergo ad vitam hominum tuendam pertinent, partim sunt inanima, vt aurum, argentum. Et Hortensio: Nam cum omnis solertia admiranda est, tum ea quæ efficit, vt inanima quæ sunt, viuere, & spirare videantur.

453 ¶ *Indolentiam* nouè. M. Tul. Quod sine dolore sit, de offic. libr. ij. Vt qui rem expetendam vel voluptate, vel indolentia metiuntur.

454 ¶ *Indicare*, promittere, addicere. M. Tul. de offic. lib. iij. Scæuola Publij filius cùm postulasset, vt sibi fundus, cuius emptor erat, semel indicaretur.

455 ¶ *Ineptitudo*, pro ineptia. Cæcilius ἐφ' ὑβρίζοντι: Qui homo ineptitudinis cumulatus, cultum oblitus est.

456 ¶ *Igitur*, positum pro postea. Plautus Amphit. Sin aliter essent animati, neque dent quæ petat: sese igitur summa vi, vtrilque eorum oppidum expugnassere.

457 ¶ *Inuolare*, irruere, euolare, vel insilire, vel inuadere. Plautus Amphit. Cum clamore inuolant impetu alacri. Cicero de Oratore lib. iij. Ista prudentia, doctrinæque possessio, in quam homines caducam quasi, atque vacuam, abundantes otio nouis occupatis inuolauerunt.

458 ¶ *Iudicatum* atque *iudicium*. Plautus Asinar. Malè cubandum est: iudicatum me vxor duxit domum.

459 ¶ *Impendio*, pro magis. Plautus Aulularia: Atque ille verò minùs, minúsque impendio Curate, minúsque impertire honoribus.

460 ¶ *Indipiscere*, petere, vsurpare. Plaut. Aulular. Nec pattem tibi adeò cui sit indipisces, neque furem excipies.

461 ¶ *Incrustatum*, ornatum, crustis coo-

pertum. Varro παρὰ μιμήσεως λιθόστρωτα, pauimenta, & parietes crustatos.

462 ¶ *Impotens*, valde potens. Cic. Tusc. libr. v. Qui nihil metuant, nihil agant, nihil concupiscant, nulla impotentia efferantur.

463 ¶ *Inauditum*, quod non audiat. in veteribus prudentibus lectum est: Quædam animalium aliud alio [sensu] carent, & à natura gignuntur, aut inodora, aut inaudita.

464 ¶ *Infestum* aliud, aliud infensum. M. Tull. pro Plancio: Dolebam, iudices, & acerbè ferebam, si huius salus ob eam ipsam causam esset infestior, quod is meam salutem atque vitam sua beneuolentia, præsidio, custodiâque texisset.

465 ¶ *Ignarum*, quod nesciat, cur aliquid sit incognitum. Virgilius: Ignarum Laurens habet ora mimanda. Sallustius Iugurthino bello: Amore humanæ cupiditatis iguara visendi.

466 ¶ *Illatebrare*, à latebris honestissimè dictum. Cælius Annal. lib. i. Arma plerique abiiciunt, atque inermes in latebras se illatebrant.

467 ¶ *Inimicitia* numero singulari. Ennius: Eo ego ingenio natus sum, amicitiam atque inimicitiam in frontem promptam gero.

468 ¶ *Impune*, quod est impudens. Lucil. libr. ii. Homo impuratus, & impunè est rapister.

469 ¶ *Infinitio*, quasi sine fine, & indefinitio. Cicero de finibus bonorum & malorum libr. i. Quorum incursionem non solum videamus, sed etiam cogitemus. Infinitio ipsa, quam ἀπειρίαν vocant, tota ab illo est.

470 ¶ *Inpopulum*, pro ad populum Sisen. Hist. lib. iij. Seruulum eius præmio libertatis inductum magno cum tumultu conuentum in populum perduxit armatum.

471 ¶ *Immissum*, pro demissum, promineus & longius pendens. Sisenna Hist. lib. iii. Complures menses barba immissa, & intonso capillo. Virgil Æaeid. libr. iii. Respicimus, dira illuuies immissáque barba.

472 ¶ *Iusso*, pro iussu. Sisenna Histor. lib. iiii. Tamen Tudertibus Senatusconsulto & populi iusso dat ciuitatem.

473 ¶ *Iactuosa*, positum pro iactantes. Cicero Oratore: Cùm sint luminosæ, & quasi iactuosæ partes duæ.

474 ¶ *Incisim* [quasi simul] Cicero Oratore: Hæc quidem duo binis pedibus incisim, deinde membratim dicere solebas.

475 ¶ *Importatum*, pro illatum, quomodo exportatum, ablatum. Cic. Oratore: Publicis rebus, quæ adiumenta per homines eloquentissimos importata. Idem lib. ii. Modò eulim huc ista sunt importata.

476 ¶ *Inficiatores* sunt falsi criminis obiectores. Cicero de Oratore libr. i. Non intelligebat, vt si illi inficiatores probassent iudici, ante petitam esse pecuniam, quam esset cœpta deberi.

477 ¶ *Insignite*, cum iudicio notæ. Cic. de Oratore lib. ii. Nec improbum notari, ac vituperari insignitè posse.

478 ¶ *Inuitius*, ab eo quod est inuitus. Cic. de Oratore lib. ii. Quem ego paullò sciebam vel impudentius, vel inuitius. Nolo enim dicere de tam tuaui homine fastidiosius.

479 ¶ *Inextinguibilis*. Varro Cato, vel de liberis educandis: Malè enim consuetudo diu importata est inextinguibilis.

480 ¶ *Innumera*, pro innumerabili. Lucretius lib. ii. Non est vna, sed numero magis innumera.

L

481 ¶ *Later*. Varro ἐκλείπει, περὶ Συρίων. Ladon fluens sub Sardibus flumen tulit Aureum later, quod conquadrauit religio. Idem Sesquiulysse: Vbi educantur barbari, innumerabiles Lateres aureos habuisse. Idem Manio: Hic vt quadrato latere stipatæ strues.

482 ¶ *Lutaui*, pro lui. Varro ἐκ Λιμναίου περὶ Συρίων. Habes qui, & cuius rei causla fecerim hecatombem, in quo ego (vt puto) quoniam est luere soluere, lutaui.

483 ¶ *Lucuus*. Varro περὶλιτῶν, περὶ φιλοσοφίας. libr. ii. Ac nulla Ambrosia, ac nectar, & non allium, & sardæ. Panis penia, lucuus cibus qui purissimus multò est. Idem σπερμολογίαι περὶ τύφης: Vinum, remna lucuus nihil adiuuat istam. Afranius Fratriis: Pistori nouæ cur non scribitario, vt mittat fratris filio luculentulus.

484 ¶ *Longurio*, id est, longus. Varro Triphalo περὶ ἀνθρώπων. Ego nihil narro, adeò hic ita curat qui ante me est nescio qui longurio.

485 ¶ *Lotiolente*, dictum veluti luculentè, à lotio: Titinnius Varro: Lotiolentè flocci fiet & luculator.

486 ¶ *Lenitudine*, pro lenitate. Turpillius Philopatro: Mira lenitudine ac suauitate abundat. Cic. Tusc. lib. iiij. Lenitudo orationis, mollitudo corporis, ea sibi bona ducens. quid erit in philosophi grauitate? Et in Verrem: Quanta me tua, non mea lenitudo.

487 ¶ *Lætitudinem*, pro lætitia. Accius Alcmæone: Vt me repositum immerentem repentino nuntio alacrem reddidisti, ac me excitasti ex luctu in lætitudinem. Idem Bacch. Quanta in venando affectus est lætitudine?

488 ¶ *Largitas*, pro largitione. Turp. Paraterusa: Eho dic mihi, an oblita obsecro es eius crebras mansiones ad amicam, & sumpti largitatem? M. Tul. de Republica lib. iii. Pyrrhi videt largitas acos, aut Samnitium copia Curio defuerunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

489 ¶ *Luminosum*, positum pro claro. Cicero Oratore: Tum sunt maximè luminosæ, & quasi iactuosæ partes duæ.

490 ¶ *Lusus*, vel lusio, qui ab omnibus ludus dicitur. Var. Marcipore: Vtri magis sunt pueri, hi pusilli nigri, qui spectant nundinam, vt magister dimittat lusus. Idem, Cato vel de liberis educandis: Ab huiuscemodi lusionibus radices crudelitas agere solet.

491 ¶ *Laboriosum*, in quo laboretur. Gallus Poëmatis: Durum rus fugite laboriosum.

492 ¶ *Laxitas*, laxitudo. Sallust. Histor. lib. III. Simul eos, & cunctos iam inclinatos laxitas, & loci plures cohortes, atque omnes, vt in secunda re, pariter acre inuadunt. Marc. Tul. de offic. libr. 1. Et admittenda hominum cuiusque modi multitudo, adhibenda cura est laxitatis.

493 *Lamentas*, pro lamentationes. Pacu. Hermiona: Lamentas fletus facere compendi licet.

494 ¶ *Lætare*, & lætiscere, & lætificare. Liuius Ægistho: Iámne oculos specie lætauisti optabili? Accius Pelopidis: Et te vt triplici lætarem bono. Sisen. lib. IIII. Vtrum ne viri cultu erga se mortalium lætiscant: an superna agentes humana negligant?

495 ¶ *Litterosus*, litteratus. Cassius Hemina Annal. lib. IIII. Homo merè litterosus.

496 ¶ *Latibulet*, & latibuletur pro lateat. Næuius Erotopægnion: Nocte vt opertus amictu latibuletur. Accius Putatoribus: Progredere, & ne quis latibuletur prospice.

497 ¶ *Lupari*, vt scortari, vel prostitui, Turp. Acta: Atque scalis cum merettice è nostro ornatu per vias lupantur. Lucil. libr. v. Et Diuos thure precemur Consilium, fas si placent, rúne impunè superbis.

498 ¶ *Lutescit*, honestè dictum in poëmatis, tametsi auctoritatis sit ignobilis. Sanguine diluitur tellus, caua terra lutescit.

499 ¶ *Libellionem*, vt tabellionem. Varr. Manio: Tum ad me fuerunt, qui libellionem esse sciebant.

500 ¶ *Limum*, obtortum. Varro Manio: Alter alieno sciens, sed limus intra limites culinæ.

501 ¶ *Lacessere*, positum pro prouocare. Cicero Oratore: Et Aristoteles Socratem lacessiuit, & Xenophontis voce Musas quasi locutas ferunt. Et Tusc. lib. v. Impulsi sumus ad philosophiæ scriptionem, verùm etiam lacessiti.

502 ¶ *Lentitudine*, pro lenitate. Cicero libr. Tusc. IIII. Eámque quam lenitatem nos dicimus, vitioso lentitudinis nomine appellant.

503 ¶ *Lea*, pro leænæ. Lucret. lib. v. Irritata leæ aciebant corpora saltu.

504 ¶ *Ligellum*, tuguriolum, domicilium breue. Plautus Aululari. De suo ligello fumus si qua exit foras.

505 *Licitari*, congredi, pugnare. Ennius: Pars ludicrè iactant, saxa inter se licitantur. Cæcilius Hymnide: Quæ narrare inepti est scitras feruentis, quin machæra licitari aduersum cùm cœpisti sciens.

506 ¶ *Longiscere*, longum fieri, vel frangere. Ennius lib. XVII. Neque corpora firma Longiscunt quicquam. Idem: Cùm sola est, eadem faciunt longiscere longè.

507 ¶ *Ligurrire*, degustare, vnde abligurire, multa auidè consumere. Horat. Semesos pisces tepidúmque ligurrierit. Attius Catul. Priapo: De meo ligurrire libido est.

508 ¶ *Latrocinari*, militare mercede. Plautus Cornicularia: Latrocinatus annos decem mercedem. In Tiberio: Qui apud regem in latrocinio fuisti, stipendium accepti tasti. Ennius: Fortunas quas cœpere latrones iterserare.

509 ¶ *Lauerna*, dea, cui supplicant fures. Plautus Cornicularia: Lirauam Lauernam in fures sceleras sit manus. Luc. l xvij. Si messes facis musas, si vendis Lauernæ.

510 ¶ *Luculentitatem*, à luculento. Cæcilius Hymnide: Vide luculentitatem ejus, & magnificentiam. Laberius Tucca: Dominus noster luculentitate captus.

511 ¶ *Lustratus*, luxuriosus, à lustris abditis lucis. Plaut. Cas. Vnde es, nihil vbi lustretur, ibi bibatur.

512 ¶ *Luscioss*, qui ad lucernam non vident, & μείωπες vocantur à Græcis. Varro Disciplinar. libr. 8. Vesperi non videre, quos appellant luscioss. Idem Andabatis: Ædepol idem cœcus non luscioss est.

513 ¶ *Lemures*, laruæ nocturnæ, & terrificationes imaginum, & bestiarum. Varro de vita populi Romani libro primo: Quibus temporibus in sacris fabam iactant noctu, ac dicunt se lemures domo extra ianuam eiicere.

M

514 ¶ *Mollitudinem*, pro mollitie. Varro Papiapapçæi ἐγκαμπίον Sigilla in mento impressa amoris digitulo, vestigio demonstrat mollitudinem. Cicero de Oratore lib. sexto: In ipso factu modum & mollitudinis & lentitatis.

515 ¶ *Mirius*, magis mirum. Varro γναθοτριβίον. Subsilis ac plaudis, & ab aratro posces stiuam, oro nunquid enim hoc mirius?

516 ¶ *Mandare*, positum pro commendare. Sisenna Histor. lib. IIII. Post principia paullatim recedunt, atque inde cum paucis fugæ se mandant. Vnde & procurationem mandare, commendare, vel causam sentire poteris.

517 ¶ *Macritudinem*, pro macie. Plautus Captiuis: Ossa, atque pellis sum miser macritudine.

518 ¶ *Mustum*, non solùm vinum, verùm nouellum quicquid est, rectè dicitur. Næuius Gymnastico: Vtrum est melius, virginémne an viduam vxorem ducere? virginem, si musta est.

519 ¶ *Maximitas*, positum pro magnitudine. Lucret. lib. 2. Ne quædam cogas immani maximitate.

520 ¶ *Multesima*, pars nouè posita quantitas infinita. Lucret. libr. 6. Quàm sit parvula pars, & quàm multesima constet.

521 ¶ *Miseritudine*, pro miseria, vel misericordia. Acc. Astyanacte: Troia est testis. quære ex aliis, qui illius miseritudine Nomen clarum in humili saxo multis memorant vocibus. Idem Alphesibœa: Cùm ipsa sim, & si miseritudo eorum vlla est liberûm.

522 ¶ *Mœstitudo*, pro mœstitia. Accius Telepho: Quem ego vbi adspexi, virum memorabilem intui viderer, ni vestitus teter, mœstitudo, vastitudo prædicarent hominem esse. Plaut. Aululari: Qui tanta mala, mœstitudóque obtigit?

523 ¶ *Magnitate*, pro magnitudine. Accius Bacchis: Neque sat fingi, neque dici potest pro magnitate.

524 ¶ *Marcellum*, dictum pro macilentum. Lucillius probat libro sexto: Si nosti, non magnus homo est, nasutus, macellus.

525 ¶ *Macore*, pro Macie. Pacuu. Peribœa: Corpúsque meum tabe, mœrore, errore, macore senet. Varro Serrano, ἀεὶ αἰχμησιῶν. Noster Atticus riualis homo iturus in curiam cum macescebat.

526 ¶ *Matrescam*, matris similis fiam. Pacuuius Duloreste: Vtinam nunc matrescam ingenio, vt meum patrē vlcisci queam.

527 ¶ *Munia*, officia. Sallust. Hist. lib. 3. Actum maximè (vti solet in extremis rebus) sibi quisque carissimum domi recordari, cunctíque omnium ordinum munia sequi. Plaut. Mercatore: Dicens pro meritis gratum me, & munia fore.

528 ¶ *Metari*, parare, vnde & metatores. Virg. Georg. lib 2. Si pinguis agros metabere campi. Densa fere. Cælius Annalium libr. 3. Omnes simul terram cum classi accedunt nauibus, atque scaphis egrediuntur, castra metati signa statuunt. Vnde hodiéque metatores dicimus.

529 ¶ *Mammeatam*, mammosam. Plautus Pœnulo: Cuius amicam mammeatam.

530 ¶ *Musimones*, asini, muli, aut equi breues. Lucillius libr. 6. Pretium emit, qui vendit equum musimonem. Cato Deletorio: Asinum, aut musimonem, aut arietem.

531 ¶ *Mœstas*, pro mœstificas. Laberius Tusco: Concitatam mobilitate mœstas.

532 ¶ *Mictyris*, paupercula, pulmentaria. Lucil. lib. 20. Pulmentaria vtentibus, aut aliquod genus herbæ, & ius mænarum bene habet se mictyris, hoc est meri.

533 ¶ *Mertaret*, pro merentem faceret. Accius Myrmidonibus: Quod sicut decuit, ista res mecum, aut meus mertaret dolor, iamdiu inflammari, & ardere naues vidisset suas.

534 ¶ *Madore*, infusione. Sallust. Histor. lib. 3. Quasi par in oppido festinatio, & ingens terror erat, ne ex latere noua munimenta madore infirmarentur. Nam mœnia oppidi stagnabant redundantibus cloacis aduerso æstu maris.

535 ¶ *Mercatis*, pro mercantibus. Sallust. Hist. libr. 5. Cæteri negotia sequebantur familiaria legatorum, aut tribunorum, & pars sua commeatibus mercatis.

536 ¶ *Maceries*, est maceratio. Afranius Excepto: Si ille hæc nunc sentit, facere illi satis, Vis quanta illius mors sit, maceries tibi.

537 ¶ *Manubias*, manus exuuiæ. Næuius Danaë: Manubias suppetat pro me.

538 ¶ *Mutuum*, pro mutuò. Lucillius libro 27. Et si maximè, quod spero, mutuum hoc mecum facis.

539 ¶ *Mordicus*. Lucillius lib. 27. Mordicus petere aurum, & flamma expediat. è cœno cibum. Plautus Menæchmis: Iamdudum oportuit nasum ademptum mordicus.

540 ¶ *Monstrificabile*, Lucil. lib. 27. Nunc ignobilitas his mirum, ac monstrificabile.

541 ¶ *Mendicarier*, pro mendicare, & mendicabulum pro mendicatione. Plaut. Vidularia: Malim moriri meos, quàm mendicarier. Boni ministrantur, illum nunc irridentmali. Idem Aululariae: Memorare nolo hominum mendicabula.

542 ¶ *Mertaret*, mergeret. Acc. Antenoridis: Fortasse an sit quod hic non mertet metus? Idem Deiphobo: Vel hic qui in ea parte effrenata impudentia Præsentem præsens dictis mertare instituit.

543 ¶ *Muginari*, murmurare. Lucillius lib. 7. Muginamur, molimur, subducimur. Atta Aquis caldis: Atque ea muginantur hodie, atque ego occlusero fontem.

544 ¶ *Medullitus*, à medullis. Varro, Cras credo, hodie nihil: Atque vt igni feruido medullitus Aquiloniam intus seruat frigedinem. Plautus Truculento: Ostendisse sciam mihi medullitus infidelem nunquam dum viuam fore. Ennus Satyrar. lib. 3. Enni Poëta salue, qui mortalibus Versus propinas flammeos medullitus.

545 ¶ *Meritissimo*. Turpilius Paraterusa: Meritissimo re, magnifacio. Cæcilius Asoto: Meritissimò hic me eiecit ex hac de-

curia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

546 ¶ *Minitabiliter*, pro minaciter. Accius Ænea, Calleci voce canora fremitu peragrant minitabiliter. Pacuuius Antiopa: Minitabilitérque increpare dictis sæuis incipit.

547 ¶ *Morsicatim*, à morsu. Varro: Sicut pulli sic incedunt, & in labellis morsicatim lusitant.

548 ¶ *Mutabiliter*, à mutando. Varro, Cras credo, hodie nihil: Quibus instabilis animus ardens mutabiliter habet habere, & non habere.

549 ¶ *Mordicibus*, & mordicus pro morsu, pro morsibus. Plaut. Aulul. Asini me mordicibus scindant, boues incursent cornibus. Cicero Academ. lib. 3. Perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicamus.

550 ¶ *Mæander*, est picturæ genus, à simili opere labyrinthorum ortum clauiculis illigatum. Varro, ταφῆ μίτου, ἢ παιδιχον τὸν γάμον. Mihi facies Mæandrata, & vermiculata, atque etiam adeò ingens orbem terræ. Virgilius lib. 5. Victori chlamydem auratam, quam plurima circum Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit.

551 ¶ *Mansum*, mandendum, aut mansatum. Varro γνῶθι σεαυτὸν. Dein certè alij fluctu, vt ficum pataret manum, quo venarum sanguine riuos compleret. Lucilius libr. 30. Sperans ætatem eandem hæc proferre posset mansum ex ore daturum.

552 ¶ *Mulierauit*, vt effeminauit. Varro γνῶθι σεαυτὸν. Et rex & misellus ille pauper amat, habétque ignem intus acrem, hic ephebetum mulierauit: hic ad me decà adolescentem cubiculum pudoris primus polluit.

553 ¶ *Momordi*, pepoici, pepugi, spepondi in veteribus lecta sunt. Acc. Honilia: Atrice vrse se memordisse autumat. Lab. Callis: De integro patrimonio mea centum millia nummûm memordi. Ennius: Meum non est, at si me canis memorderit. Cætera in obscuioribus inuenimus.

554 ¶ *Metus* nouè, & eleganter positum. Sallust. Hist. lib. 1. Ad bellum excitabat metus Pompeij victoris, hoc est, quòd de Pompeio metueretur.

555 ¶ *Mendicimonium*, & *methimonium* Laberius in libro, quem Cropium inscripsit, in eò verba hæc inueniet, qui doctrinæ studium putauerit adhibendum. In eo quoque libro *manstus*, quod est, furatus, inueniet.

556 ¶ *Medioximum*, medio actum modo. Var. Modio: Quid aliud est, quod Delphicè canat columna literis suis, ἄχαν μίθων, viduam nos facere ad mortalem modum medioximè, vt quondam patres nostri loquebantur.

557 ¶ *Masculum*, pro forti, ac vehementi. Varro, ἀνὴρ κύριος. Si non plus testiculorum offenderis, quam in castrato pecore in Apulia, vincor non esse masculum adrem.

558 ¶ *Mancum*, debilem. Marc. Tullius de finibus bonorum & malorum libro tertio: Sed & iam alteris tribus, qui mancam fore putauerunt sine aliqua accessione virtutum.

559 ¶ *Minutum*, positum pro breui. Varro Epist. Latina: Si venisses Capuam, quòd & pueros minutos vides libenter, & maiores animaduertere non vis. Marcus Tullius Verrinarum libro 3. Reticulúmque ad nares admouebat, tenuissimo lino, minutis maculis plenum rosæ.

560 ¶ *Maceria*, paries. Sisen. Histor. libr. 3. Post villarum macerias, ac parietinas quinque cohortes in insidiis reliquit.

561 ¶ *Manipulatim*, collecta manu. Sisen. Histor. lib. 3. Requiescendi spatium nacti condensiores manipulatim resistere hostibus instituissent.

562 ¶ *Multifariam*, partibus multis. Sisen. Histor. lib. 3. Quòd loca palustria, quæ erant & altè multifariam confossa.

563 ¶ *Marsupium*, sacculum. Var. Cato, de liberis educandis: Ex quo perspicuum est maiorem curam habere nos marsupij, quàm vitæ nostræ.

564 ¶ *Molimentum*, pro conatu. Sisenna Histor. libro quarto: Contrà magno cum molimento, ac perpetuo sono procedunt.

565 ¶ *Modiperatores*, quasi modum imperantes. Varro Rerum humanarum lib. 20. In conuiuiis qui sunt instituti putandi modiperatores magistri.

566 ¶ *Magniloquentia*. Cicero de Oratore, Quod ille dactylicus numerus hexametrorum magniloquentiæ sit accommodatior.

567 ¶ *Ministratrix*, positum pro ministra Cic. de Orat. Sed omneis comites, ministratricésque esse oratoris diceres.

568 ¶ *Male audiam*. Cic. de Orat. libr. 2. In quo libenter malè audiam: sed, quia causam non libenter remitto, nimium patiens, & lentus existimor.

569 ¶ *Multitudo*, positum pro frequentia aut copia. Cicero de Orat. lib. 3. Sed vt Pontifices veteres propter sacrorum multitudinem tres viros epulones esse voluerunt. Eodem: Hanc etiam, qui familiarior nobis propter scriptorum multitudinem est.

570 ¶ *Mulierositas*, cupiditas feminæ voluptatis. Cicero Tusc. lib. 4. Similitérque cæteri morbi, vt gloriæ cupiditas, vt mulierositas, vt ita appellem eam, quæ Græcè φιλογυνία dicitur.

571 ¶ *Memoriam*, positum pro vetustate. Pacu. Chryse: Pérque nostram egregiam vnanimitatem, quam memoria denigat.

572 ¶ *Murmurillum*, murmuratio. Plaut. Rudente: Nolo ego murmurillum, neque susurrum fieri. Idem: Quid murmurillas tecum, & te discrucias?

573 ¶ *Mediastinos* non solùm balnearum, sed ædium quoque ministros, & curatores legimus. Lucil. 17. Villicum Aristocratem medastinum atque bubulcum. Cato præceptis ad filium: Ille Imperator, tu illi ac cæteris mediastinus.

N

574 ¶ *Nuperum* pro recenti positum ab eo quod est nuper, id est, ante non multum temporis. Plau. Captiu. Quid tu vna nocte postulauisti, & die Recens captum hominem nuperum, nouitium.

575 ¶ *Neminis* positum pro nullius. Plaut. Captiu. Neminis me miseret, nam mei miseret neminem. Lucillius lib. 30. Neminis ingenium tantum considere oportet.

576 ¶ *Noxitudo* pro noxia. Acc. Armorum iudicio: Ocule noxitudo obliteretur Pelopidarum, ac per nos sanctescat genus.

577 ¶ *Nubere* veteres non solùm mulieres, sed etiam viros dicebant, ita vt nunc Itali dicunt. Pompon. Pannuceatis: Sed meus frater maior postquam vidit me inde iectum domo, Nupsit posteriùs dotatæ vetulæ, varicosæ, atræ.

578 ¶ *Nitiditate* pro nitore. Acc. Bacchis: Formæ, figuræ nitiditate hospes regis.

579 ¶ *Numen* pro ornatu. Virg. Æueidos lib. 2. Vadimus immissi Danais haud numine nostro.

580. ¶ *Nenum* pro non. Lucil. libr. 30. Sed tamen hoc dicas, quid est nenu molestum est. Var. Epistola ad Fusium: Si hodie nenu venis, cras quidem si veneris meridiem die natalis fortunæ.

581 ¶ *Neuult* pro non vult. Titin. Setina: Ipsus quidem hercle ducere sanè neuult. Plaut. Trinum. Filiam meam tibi desponsatam esse audio, nisi tu neuis.

582 ¶ *Nigret*, nigra fit. Pacu. Chryse: Solisque exortu capessit candorem, occasu nigret. Acc. Bacchis: Splendet sæpe, ast idem nimbis interdum nigret.

583 ¶ *Nitidant*, abluunt, dictum à nitore. Enn. Cresphon. O pie eam secum aduocant, eunt ad fontem, nitidant corpora. Acc. Thebaide: Quin id Circæo fonte aduenium mundulæ, nitidantur vulgo, pripendantur soni.

584 ¶ *Nixurire*, niti velle. Nigidus Commento grammaticæ xxx. Nixurit qui niti vult, & in conatu sæpius aliqua re perpellitur.

585 ¶ *Notificem*, nota faciam. Pompon. Atreo: Nunc te obsecro stirpē vt euoluas meorúmque genus notifices mihi.

586 ¶ *Numella*, machinæ genus ligneum ad discruciandos noxios paratum, quo & collum & pedes immittunt. Plaut. Asinaria: Neruos, catenas, carcerem, numellas, pedicas, boias.

587 ¶ *Nugiuendos* Plautus dici voluit omnes eos, qui aliquid mulieribus vendāt. Nam omnia, quibus matronæ vtuntur, nugas voluit appellari. Plaut. Aulul. Vbi nugiuendis res soluta est omnibus.

588 ¶ *Nidus* pro ocnilo. Varro Quinquatribus: Quam lymphā melius è lacuna fontium allatam, nidos potili permisceat.

589 ¶ *Nidulatur*. Varro primo Hebdomadon, Dies deinde illos quib. Halcyones hyeme in aqua nidulantur, eos quoque septem esse dixit.

590 ¶ *Nescium* pro incognito. Plaut. Rudente: Quæ in locis nesciis nescia spe sumus.

591 ¶ *Noctescere*, cæcari. Furius Poematis: etsi est auctoritatis incertæ: Omnia noctescunt tenebris calliginis atræ.

592 ¶ *Nepam* quidam cancrum putant ob illud Plauti: Retrouersum cedam, imitabor nepam. Et illud aliud: Aut cum nepa esset dubium in vtroque. Nam verè nepa scorpius dicitur. M. Tull. de finib. bonorum & malorum libr. 5. Serpere anguiculos, natare anaticulas, volare merulas, cornibus vti videamus boues, nepas aculeis, suam denique cuique naturam esse ad viuendum ducem.

593 ¶ *Nex* pro Nece. Sisenna Hist. libro 4. Quoniam neque mea nex, neque interceptio posse videtur illorum dementem reprimere audaciam.

594 ¶ *Nænia*, inditum & inconditum carmen, quod adducta pretio mulier, quæ præfica diceretur, iis quibus propinqui non essent mortuis exhiberet. Var. de vita populi Romani lib. 4. Ibi à muliere, quæ obtutum à voce esset, per quam laudari, deinde næniam cantari solitam ad tibias & fides.

O

595 ¶ *Obscænauit*, quasi scænum, id est malum omen obtulit. Plaut. Asinar. Metuo quod illic obscænauit meæ falsæ fallaciæ.

596 ¶ *Opimitas* ab opimo Plaut. Asin. Maximas opimitates & gaudio effertissimas Idē Capt. Maximas opimitates opiparásque offers mihi.

597 ¶ *Obba* poculi genus, quod nunc vbba dicitur. Varr. Est modus matulæ, ἀφ' οὗ ὄμβος: Dolia atque apothecas tricliniares, melicas, calenas, obbas, & cumanos calices.

598 ¶ *Opulentitas* pro opulentia, Plaut. Mil. glor. Quasi quis eius opulentitatem recreearis. Cæcil. Plotio: Opulentitate nostra sibi iniuriam faciam.

599 ¶ *Orbitudinu* pro orbitate. Acc. Amphitr. Miseret lacrymarum, luctuum, orbitudinis. Turpil. Thrasyleone: Hoc te oro, vt il-

lius commiserescas miserę orbitudinis. Pacu. Dulorestę: Vel cùm illum videas solicitum orbitudine.

600 ¶ *Ocquiniscere*, est proprię inclinare. Pompon. Prostibulo: Vt nullum ciuem prædicaui per dolum, Nisi ipsus oraus vltrò que ocquiniscęret. Idem Pistore: Nisi nunc aliquis subitò obuiam occurrit mihi. Qui ocquiniscat, quo compingam terminum in tutum locum.

601 ¶ *Obliterare*, est obscura facere, & obliuionem ducere. Acc. Agamemnonis: Inimicitias Pelopidarem extinctas iam, atque obliteratas memoria renouare.

602 ¶ *Offendo*, offensio. Afran. Vopisco: Quóque nunc offendo sæpe procul nostra sit mala.

603 ¶ *Olat*, pro oleat. Afran. Fratriis: Non potest Quin illa tacta, longéque & multis olat. Pomponius Aleonibus: Aleo ludam sanè meæ malè olant manus.

604 ¶ *Obsorduit*, obsoleuit. Cæcil. Hypobolim. Rastraria: Obsorduit iam hæc in me ærumna miseria.

605 *Obstringillare*, obstare. Enn. Satyrar. lib. 3. Restitant, occurrunt, obstant, obstringillant, obagitant. Var. Manio: Lex neque innocenti propter simultatem obstringillat, neque nocenti propter amicitiam ignoscit. Idem de re rustica libr. 1. Tu, inquit, inuides tanto scriptori, & obstringillandi caussa figlinas reprehendis, cùm præclara quædam, ne laudes, prætermittas. Idem de vita populi Romani libr. 4. Quod Curio cùm id fecisset, dicebat amicis, vt illi renunciaretur se obstringillaturum, ne triumphus decerneretur, aut ne iterum fieret consul.

606 ¶ *Obuarare*, peruertere, deprauare, dictum à varis. Enn. Achille: Nam consiliis obuarant, quibus tamen concedit hic ordo.

607 ¶ *Obsecundanter*, obsequenter. Nigidius de Diis libr. 1. Cùm autem id quid sit quærimus, obsecundanter naturæ viuerent.

608 ¶ *Oculitus*, vt animitus, medullitus. Plaut. Cornicularia: Qui amant ancillam meam Hedylium oculitus.

609 ¶ *Ossiculatim*, vt simulatim. Cæcil. Fallacia: Ossiculatim Parmenonem de via liceat legam.

610 ¶ *Officere*, obesse. Marc. Tull. de offic. libr. 3. Demoliri ea, quorum altitudo efficeret auspiciis.

611 ¶ *Oliuitatem*, fructus olei. Var. Gloriam ἀπὸ τοῦ ἐλαίου. Denique omnis cum lucerna combusta est in lucubrando, oliuitásque consumta est. Idem de repub. 1. Non modò integra eximi, sed etiam maior, quàm in arbore vnquam pependerit, de oliuitate oleas esui optimè condi scribit Cato.

612 ¶ *Occepso*, cœpero. Plaut. Amphitr. Ni ego illi puteo, si occepso, animam omnem intertraxero.

613 ¶ *Osasum*, pro odi. Plaut. Amphitr. Inimicos semper osasum obtuerier.

614 ¶ *Orbium*, dictum per orbem. Var. γνῶθι σεαυτόν: Vt sidera cœli Diuûm circum terram, atque axem quæ voluuntur motu orbico.

615 ¶ *Opulescere*, ab opulento dictum decorè. Furius Poëmatis: Quo magis in comptis possint opulescere campis.

616 ¶ *Occultè*, occulta. Cic de Orator. lib. 2. Inter iuncta argumentorum plerunque occulas, ne quis ea numerare possit. Virgil. Georg. lib. 2. Quod supereſt, quæcunque premes virgulta per agros. Sparge fimo pingui, & multa memor occule terra.

617 ¶ *Opinabile*. Cic. Academ. lib. 1. Itaque hanc omnem artem rerum opinabilem appellabat.

P

618 ¶ *Penularium*, quasi theca, & vagina penulæ. Nonius Fullonico: Non multò post sonoram accepit, absedet, consequitur penularium, psilotrum petit.

619 ¶ *Pleuitatem*, ignobilitatem. Cato pro Veturio: Propter tenuitatem & pleuitatem. Hemina in Annalibus: Quicunque propter pleuitatem agro publico eiecti sunt.

620 ¶ *Petilum*, tenue, & exile. Lucil. xii. Insignis varis cruribus, & petilis. Plaut. Plotino: Nam coloratam frontem habet, petilis habris. Petilis tenuis dicit, habris mollis dicit.

621 ¶ *Paces*, plurali numero nouè positum. Varro de vita populi Rom. li. 3. Animaduertendum primùm, quibus de caussis, & quemadmodum constituerint paces: secundùm, qua fide, & iustitia eas coluerint.

622 ¶ *Pondo*, mille octingentûm, nouè Varro de vita populi Romani libr. 4. Itaque retuli auri pondo mille octingentûm septuaginta quinque. Græci enim herona mille dixerunt.

623 ¶ *Panus*, tramæ inuolucrum, quem diminutiuè panulam vocamus. Lucil. lib. 12. Foris subtegminis panus est. *Tumor* quoq. inguinum ex similitudine sic vocatur. Afr. Matertera: In quem plenam papulam, panũ tympanum. Nouius Optione: Qui me miserum miseriorem reddidit, quàm panus puerum, quod pueri ægtiùs patiãtur hoc genus morbi.

624 ¶ *Peniculamentum*, à veteribus pars vestis dicitur. Enn. lib. xi. Annalium: Pendent peniculamenta vnum ad quemque pedum. Lucil. libr. xix. Peniculamentum verè reprehendere noli. Cæcil. Fœneratore: Volat sanguis, simul auolat peniculamentum, & pallio datur.

625 ¶ *Prognariter*, strenuè, fortiter, & constanter. Plautus Persa: Ego scio hercle vtrunque velle. Age, indica prognariter. Ennius Annalium libro 6. Diu hoc audite parumper: Vt pro Romano populo prognariter armis Certando, prudens animam de corpore mitto.

626 ¶ *Perperos*, indoctos, stultos, rudeis, & inusos, mendaces. Acc. Pragmatic. Describere in theatro perperos populareis. Idem eodem: Et eo plectuntur Poëtæ, quàm suo vitio sæpius, Ductabilitate nimia vestra aut perperitudine.

627 ¶ *Præcox* & præcona, quod est, immatura. Ennius Annalium libro 8. Præcox pugna est. Lucil. lib. 8. Anicula aspera, atque præcox est fuga. Non. Huic puellæ præcoquis libido inest.

628 ¶ *Populatim*, per populos. Pompon. Magnus Poëta placuit populatim omnibus.

629 ¶ *Præmiatores*, nocturni prædones. Næuius Amnagrennuntius: Nam in scæna nos nocturnos cœpit præmiatores tollere.

630 ¶ *Populacia*, vt nugalia, vel puerilia. Lab. Latè coquentibus hœdum populacia agimus per ludum.

631 ¶ *Possestrix*, à possidendo. Afran. Aliber totius monilis possestricem. Ita tonstrix, ita impulstrix, ita curatrix, ita plaustrix, ita assestrix.

632 ¶ *Perpetuitassit*, sit perpetua, æterna. Enn. Annalium lib. 9. Libertatémque vt perpetuitassint quàm maximè.

633 ¶ *Præcisum* & omasum, partes carnis & viscerum. Næuius Aulularia: Præcisum, omasum, pernam, callum, glires, glandia. Lucil. lib. 20. Illi præciso, atque epulis capiuntur opimis.

634 ¶ *Pisculentum*, positum piscosum, vt puluerulentum. Cato Originum lib. 5. Origine fluuium Naronem magnum, pulcrum, piscolentum. Et libro 8. Fluuium Hiberum, is oritur ex Catinatis magnus, atque pulcer, piscolentus.

635 ¶ *Pasceolus*, ex aluta sacculus. Plauti Rudent. Præterea centum denaria Philippea In pasceolo seorsum. Lucillius libro 13. Adde Syracusis sola, pasceolum, alutam. Cato in Pansam: Pueri in ludo solent pasceolos furari.

636 ¶ *Piem*, colam, custodiam. Plaut. Asinaria: Vbi piem pietatem, si istoc more mora ta tibi postulem placere? Mater mihi quo pacto præcipis?

637 ¶ *Portiscul*us, propriè est hortator remigum, id est, qui eandem perticam tenet, quę portiscul*us* dicitur, qua excursum, & exhortamenta moderatur. Plaut. Asinaria: Et meam partem loquendi, & tuam trado tibi ad loquẽdum, atque ad tacendum tute habeas portisculum. Ennius lib. 8. Annal. Thus ante te-

nentes parerent, obseruarent, portisculus signum cum dare cœpisset. Lab. Cithera: Nec palmarum pulsus, nec portisculi.

638 ¶ *Perplexabile*, figuratum, quòd aliud audiatur, aliud sentiatur. Plaut. Asinaria: Nec vllum verbum faciat perplexabile.

639 ¶ *Præsegmina*, propriè Plautus Aululari. ea dici voluit, quæ vnguibus eminulis præsecantur: Quin ipsi pridem tonsor vngues dempserat, Collegit, omnia abstulit præsegmina.

640 ¶ *Pipulo*, pro conuitio. Plaut. Aularia: Ita me bene amet Lauerna, te iam, nisi reddi, Mihi vasa iubes, pipulo hîc differam ante ædeis.

641 ¶ *Picos*, veteres esse voluerunt, quos Græci πτύπας appellant. Plaut. Aululari*a*: Pici diuitiis, qui aureos montes colunt, ego solus supero.

642 ¶ *Percellere*, euertere, percutere. Varro Parmenone: Alius teneram abietem solus percellit.

643 ¶ *Pinsere*, tundere, vel molere. Var. παρὰ μετάφασιν: Nec pistorem vllum nossent, nisi eum, qui in pistrino pinseret farinam. Idem de vita pop. Rom. lib. 1. Nec pistoris nomen erat, nisi eius, qui ruri far pinsebat, nominati ab eo quod pinsunt.

644 ¶ *Porcas*, Var. παρὰ μεταφασιν. Non vides in publica nocte te tabernas, qua populus ambulando perinde, vt in aratro porcas reddit?

645 ¶ *Putidum*, putre. Var. παρὰ μεταφασιν. Inde putidas vuas acinis electis, & comestis extendit in lectis quondam. Cato Originum lib. 2. Si inde ignauus putidas, atque senticosas commeatu monere volebat. Cæcil. Andria: Conducit nauem putidam. Afran. Auguri bus: Et fallaci aspectu paries pictus, putidus.

646 ¶ *Pœnitudinem*. Pacuu. Teucro: Quę desiderio alumnum pœnitudine Squale, Icapréque inculta vastitudine.

647 ¶ *Præbitio*, à præbendo, id est, exhibendo. Var. Eumenidibus: Quòd ea die mea erat præbitio, in ianuam caue canem inscribi iubeo.

648 ¶ *Pueros*, pro seruis. Var. Eumenid. Vix vulgus confluit, non Furiarum: sed puerorum, atque ancillarum.

649 ¶ *Paxillus*, diminutiuum à palo. Var. Eumenid. Vbi dicatur primus Zenon nouam hæresin nouo paxillo suspendisse. Idem Bimargo: Vt nouum cribrum nouo paxillo pendeat.

650 ¶ *Proximi*, id est, proximo. Cato contra Furium, die proximi hoc dicit, sed ea declinatione à veteribus & crastini & pristini, prę pristini dictum.

651 ¶ *Properatim*, dictum est properanter

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cæcilius Plocio: Properatim in tenebris istuc confectum est opus.

652 ¶ *Pernicies*, periculum, exitium. Lucil. 29. Nunc tu contra venis, vel qui in nuptiis, vel se seneces, nec sine pernicie. Plaut. Asinar. Pelle crebris perniciis.

653 ¶ *Parcuit*, parcit. Næuius Quadrigeminis: Suo labori nullus parcuit.

654 ¶ *Perbitere*, perire. Pacuuius Peribœa: Nam me perbitere, illis opitularier quouis exitio cupio, dum prosim modò. Titinn. Fulconia: Iam pridem egressa vt perbiteris. Liuius Tereo: Ego puerum interea ancillæ subdam lætantem meæ. Ne fame perbiter. Ennius Hecuba: Nunquam scripsistis, qui parentem, aut hospitem nec assat quos quis cruciatur peruiteret.

655 ¶ *Pigrare*, retinere. Acc. Erigonis: Fateor, sed cur propter te pigrem hæc aut huius dubitem parcere capiti? Idem Chrysippo: Melius pigrasse, quàm properasse est nefas.

656 ¶ *Prouidere*, mouere & ferre. Pacu. Teut. Aut me occede, illa hinc sine vsquam prouideam gradum.

657 ¶ *Puellascere*, effeminari, vel reuirescere. Var. Baiis: Quòd non solùm innubæ fiunt communes, sed etiam veteres puellascunt, & multi pueri puellascunt.

658 ¶ *Palæstricos*, quasi ex vsu palæstræ. Afran. Excepto: Etiam depellis mihi manum per palæstricos.

659 ¶ *Populatim*. Cæcil. Obloquitate: Ego perdidi te, qui omnes seruos perdo populatim, quæso ne ad malum hoc addas malum.

660 ¶ *Præsente*, coram, vel præsentibus. Pomp. Syris: Quidam apud forum præsente testibus mihi vendidit. Acc. Mænalippo: Est res aliqua, quæ præsente his priùs maturè institit. Fenestella Annal. lib. 2. Et quædam extrà præsente suis, quædam absente proiecissem. Nou. Mænia. Medicatè volumus dono donare pulcro præsente omnibus.

661 ¶ *Primiter*, pro primè, & primitus pro primo. Pomp. Maccis geminis: Quin bono animo es video, eripis primiter dapes. Lucil. li. 5. Sicuti cùm primiter ficos populare tentis, item pretio ingenti ad primitus paucos.

662 ¶ *Prognariter*, audaciter. Plaut. Persa: Age, indica prognariter.

663 ¶ *Properatim*, & properiter, celeriter, properanter. Quadrigar. Annal. lib. 2. Eò consules properè exercitum reducunt. Pomp. Buccone adoptato: Pergis properatim. Cæcil. Plocio: Properatim in tenebris istuc cõfectum est opus. Pacu. Teuc. Mihi classe impetrat Thessalam. Nostrámque in altum vt properiter deducerem. Acc. Telepho: Remisque nixi properiter nauem in fugam tradunt.

664 ¶ *Præfractum*, durum, inflexibile. Marc. Tull. de offic. lib. 3. Ego etiam cum Catone meo sæpè dissensi. nimis mihi præfractum videbatur, ærarium vectigaliáque defendere: omnia publicanis negare. Et Hortensio: His contrarius Aristotius præfractus, ferreus, nihil bonum, nisi quod rectum atque honestum est.

665 ¶ *Pulcritas*, pro pulcritudo. Cæc. Harpazomene: Dij boni, quid illud est pulcritatis?

666 ¶ *Proletarij*, ciues dicebantur qui in plebe tenuissima erant, & non ampliùs quàm mille, & quingentos æris, in censum deferebant. Enn. Annal. Protelarij, vt publicitùs scutáque ferrique ornatus.

667 ¶ *Prospica*, & despica intenta, & contempla. Næu. Assitogiola: Ac sibi prospica, ac despica. Potest ergo prospicus, ac despic dici.

668 ¶ *Pollentia*, potentia à pollendo dicta. Plaut. Rudente: Ne ineptorum potior sit pollentia. Pollere ergo commune est.

666 ¶ *Propitiabilis*, ad propitiandum. Ennius Capiuncula: Hunc est animus propitiabilis, ita & adolabilis, id est sine dolore.

670 *Pauxillisper*, à pauxillo. Plaut. Truculento: Plus decem pondo amoris pauxillisper perdidit, id est, per particulas.

671 ¶ *Ponderitatem*, à pondere, vt granitatem. Acc. Pragmaticon lib. 2. Et cuncta ferri cætera iubet illi, non quod ponderitatem, grauitatémque hominis.

672 ¶ *Pueritia*, id est, puritas. Varr. Rerum diuin. lib. 1. Quæ pueritia est infrequens polluta.

673 ¶ *Prælumbare*, lumbos perfringere. Nou. Vindemiat. Cœpit vnumquemque prælumbare fustibus.

674 ¶ *Puere*, pro puellæ. Var. Væ victis, περὶ φιλονικίας: Properate viuere pueræ, quas finit ætatula ludere, esse, amare, & Veneris tenere bigas. Idem de vita populi Romani lib. 2. Sic in priuatis domibus pueri liberi, & pueræ ministrabant.

675 ¶ *Pupa*, & *Pupi*. Var. Aboriginibus: περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Itaque breui tempore magna pars in desiderium puparum, & figlorum veniebat. Idem Tithono, περὶ γήρως. Ac mammam lactis sugentem pascere pupum.

676 ¶ *Pipare*, propriè gallinæ dicuntur. Var. Aboriginibus, περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Mugire bos, ouis balat, equi hinniunt, gallina pipat.

677 ¶ *Producere*, dixit prolatare, producere. Varro, τὸ ὅλη τῇ φυκῇ μέσῳ, περὶ διαπράξεως. Legendo autem & scribendo vitam producito. Virgil. Georg. lib. 1. Durum procudit arator Vomeris obtusi dentem.

678 ¶ *Præcox*, id est, præcoqua. Varro Synephebo, περὶ ἡμερῶν. Verere, ne manu non mittar, cùm octo medicarios honestos audiremus dare possis. mittet, quòd si non mittet, ea fugies, si me audies, cùm tempus renocat, ea præcox est fuga.

679 ¶ *Pauperauit*, id est, pauperem fecit. Plautus Milite glorioso: Quæ improba est, Promercis vitio dominum precio pauperat. Idem Acari studio: Quam ego tanta pauperaui per dolum pecunia. Titinnius Priuigno: Nam quid ego feci, & aduorsum, aut patrem meum, quem pauperetis ambo vestris sumptibus. Idem Varro: Æquum est me habere eos pauperem sumptu meo.

680 ¶ *Potus*, à bibendo. Lucil. lib. 30. Secus cum eo medio ac ludo benè potus recessit.

681 ¶ *Paucies*, pro rarò dici, veterum auctoritas docet. Titinn. Gemina: Postquam factus maritus, hanc domum abhorres, tuam etiam vxorem paucis video. Idem eadem: Tu autem, inquit, in vrbem paucies venire soles: Cælius Annalium lib. vj. Consultò non pauciès arcessitum.

682 ¶ *Pollinctores* sunt, qui mortuos curant. Varro: Mutuum muli scabunt, περὶ ἀγοραστοῦ. Itaque plures dies inter medici discessum, & aduentum pollinctoris interfuerunt, & id æstate videas. Varro Cosmotyrine, περὶ θεραπαινῶν. Propter cunam capulum positum nutrix tradit pollinctori. Plautus Asinar. Ecquis currit pollinctorem accersere?

683 ¶ *Putamina* non solùm arborum sunt, verùm omnium rerum purgamenta. Nam quicquid ex quacunque re proiicitur, putamen appellatur. Plaut. Capti. Nucleum amisi, reliqui pigneri putamina.

684 ¶ *Pestilitas*, pestilentia. Lucillius libro vj. Atque ea vis omnis morborum pestilitásque. Lucr. lib. vj. Hæ igitur clades noua pestilitásque.

685 ¶ *Pœniturum*. Accius: περὶ νικωσῶν μόχθων: Quod si procedit, neque te, neque quenquam arbitror tuæ pœniturum laudis: quam vt seruies vide.

686 ¶ *Pausa*, est quies alicuius rei. Accius Epigono: Sed iam Amphilocum huc vadere cerno, & nobis darur bona pausa loquendi. Lucil. Satyr. lib. 1. Hæc vbi dicta dedit, pausam facit ore loquendi.

687 ¶ *Prosferari*, impetrari. Lucillius lib. 26. Nec minimo, & prosferatur pax, quod Cassandram signo deripuit.

688 ¶ *Puellos*, pueros. Varro Testamento, περὶ διαθηκῶν. Sic ille puellus Veneris repentè vado cecidit cruentus olim. Lucil. Satyr. lib. 4. Cúmque hic tam formosus tibi, ac te dignus puellus. Lucret. lib. 4. Et natæ possunt tamen inde puellos Suscipere, & partu possent ditescere dulci. Ennius: Ille suos Diuis meos sacrificare puellos. Varro Marcipore: Peliam me, & permisisse, vt ceu eluuiem degluberet dum madore puellum. Idem Sexagesi: Vltrà intra pectus dormitio vigilabis: quæ mi puellum impuberem cepisti.

689 ¶ *Pecus* non solùm quadrupes animal, verùm omnia animalia pecudes vocantur. Plaut. Rudente: Non vides referre me vuidum rete sine squamoso pecu? Liuius Ægistho. Tum autem lasciuum Nereï simum pecus. Virgil. Georg. lib. 4. de apibus: Et pecudum custodia sollers. Lucret. lib. 2. Præterea genus humanum, mutæque natantes Squamigerum pecudes. Lucil. Stat. lib. 5. Lasciuire pecus iussit, rostríque repandum.

690 ¶ *Percitum*, dictum est percussum. Plaut. Amp. Delirat vxor, atra bili percita est.

691 ¶ *Pecua*, & pecuda, ita vt pecora veteres dixerunt. Næuius Gymnastico: Homines pecua, belluásque. Idem Lycurgo: Sine ferro pecuda manibus vt ad mortem meant. Acc. Astya: In celsis montibus pecua, atque inter colles pascunt Danai in Phrygia, & terminis. Idem Medea: Vagant, pauore pecuda in tumulis deserunt, Quis nos pasceat postea? M. Tul. de repub. lib. 4. Cùm adhibent in pecuda pastores. Accius Diomede: Passim quæ præda pecua balabant agris. Cæcilius vmbris: Et homini, & pecudibus omnibus. Sisenna Hist. libr. 4 Iumenta & pecuda locis trepidare compluribus.

692 ¶ *Putret*, putridum est. Pacuuius Teucro: Quanquam annisque & ætate hoc corpus putret. Accius Erigona: Quanquam exangue est corpus mihi, atque annis putret.

693 ¶ *Protollere*, est differre. Lucil. Sat. li. 1. Si non ampliùs ad lustrũ hoc protolleret vnum.

694 ¶ *Priua*, significat singula. Lucil. Satyra libr. 1. Ad cenam adducam, & primum hisce abdomina thymni Aduenientibus priua dabo. Lucret. lib. 3. Quòd si fortè animas extrinsecus insinuari Vermibus, & priuas in corpora posse venire Credis.

695 ¶ *Prodigitas*, dicta profusio. Lucil. Satyra lib. 6. Nequitia occupat os, petulantia, prodigitásque.

696 ¶ *Pereet*, significat prohibet. Pacu. Atalanta: Magna te, vt verear eloqui, porcet pudor. Accius Erigona: Quibus oculis quisquam nostrum poterit illorum obtui vultus, quòd iam ab armis anni porcẽt? Ennius Telamone: Deum me sentit facere pietas, ciuium porcet pudor. Var. Manio: Hunc Cereris tibi ministra frugibus suis porcet. Lucil. libro 6. Non te porrò procedere porcent.

697 ¶ *Prolixitudinem*, à prolixo. Pacu. Duloreste: Oro mi, ne flectas fandi mi prolixitudinem.

698 ¶ *Perfice*, perfeceris. Luca. lib. 2. Denique ad extremum crescendi perfice finem, Omnia perduxit rerum natura creatrix.

699 ¶ *Pediolus*, à pede diminutiuè. Afran. Excepto: Atq; adeò nolo nudo pediolo es pus.

700 ¶ *Petico*, genus morbi. Lucillius lib. 30. Illuuies, scabies, oculos huic denique petigo Conscendere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

701 ¶ *Porrigo*, morbi genus. Lucillius lib. xxx. Tristem, & corruptum scabie & porriginis plenum.

702 ¶ *Profligare*, Verbum passiuum ad vsum trahi cœptum est. Nam cùm sit profligatum perditum, & ad internecionem adductum, nunc perfectum solùm, tum aut ædificium, aut aliquod vtile inceptum dicendum putant, cùm affectum dici debeat, non profligatum. M. Tull. tamen Tuscul. lib. v. Profligata iam, & penè ad exitum deducta quæstio est. Idem de prouinciis consularibus: Bellum adfectum videmus. & infrà: Nam ipse Cæsar quid est quod in ea prouincia commorari velit, nisi vt ea, quæ per eum adfecta sunt perfecta reipubl. tradat. Et in Oeconomicis: Cum affecta iam prope ætate à sole mitescere tempus est.

703 ¶ *Patritum*, vt auitum. Varro Manio: Funere familiari commoto, auito ac patrito more precabamur. Idem reipub. lib. 20. Secundum leges habitasset patritas. Cicero Tusc. lib. 1. Patritam illam & auitam, vt ait Theophrastus, philosophiam.

704 ¶ *Percedere*, vt decedere. Cicero Orat. Concisum non concessum, & quod quidam percessum eam volunt.

705 ¶ *Popinones*, vel hi, quos nunc dicimus tabernarios à popinis, vel luxuriosos, qui se popinis dedunt. Varro Modio: Quis poculis argenteis in quorum introibit? propino. Lucil. lib. 1. Infamem honestam, turpémque odisse popinam.

706 ¶ *Putidum*, non putrem, sed odoris mali. M. Tul. de finibus bonorum & malorum libr. v. Non inscitè illud dictum videatur in sue, animum illi pecudi datum pro sale, ne putisceret.

707 ¶ *Percursionem*, excursum. Cic. Tusc. lib. 5. Propter animi multarum rerum breui tempore percursiones.

708 ¶ *Præfestinatim*. Sisenna Hist. lib. 4. Idemque perseuerauerunt: vti lex perueniret, ad quæstorem ac iudices, quos vellent instituerent præfestinatim & cupidè.

709 ¶ *Præstolari*, est expectare vel manere. Sisenna Hist. lib. 3. Occultè tacitéque aduenientium cohortium præstolari accipiunt.

710 ¶ *Permittere*, promittere, incitare, vel præcipitare. Sisenna Hist. lib. 3. Et inde equum concitatum princeps ad hostium permittit aciem. Idem lib. 4. Multi præmissis armis ex summo se permitterent.

711 ¶ *Proiicere*, effundere honestè positum. Sisenna Hist. lib. 4. Tum postquam apud Æginos, ac Perusinos eius facti mentionem proiecit.

712 ¶ *Petulantiam*, pro improbitate. Cicero de Orat. lib. 2. Illud assequor, vt si quis mihi fortè maledicat, petulans, aut sanè insanus esse videatur.

713 ¶ *Pressu*, quasi compressione. Cicero de Orat. libro 3. Valerium Soranum leuitate vocis, atque ipso vocis pressu, & sono facilè vincat.

714 ¶ *Paupertates*, nouè positum numero plurali. Varro de vita populi Romani lib. xj. Quid inter hos Ioues interfit, & eos, qui ex marmore, ebore, auro nunc fiunt, potes animo aduertere, & horum temporum diuitias, & illorum paupertates.

715 ¶ *Paupertinum*, pauperem. Varro de vita populi Romani lib. 1. Vt inciter occultúq; sunt consentanea, quod sunt paupertina sine elegantia, ac cum castimonia.

716 ¶ *Plumarium*, [à plumando] Varro Cato, vel de liberis educandis: Etenim nulla, quæ non didicit pingere, potest bene iudicare, quid sit bene pictum à plumario, aut textore in puluinaribus plagis.

717 ¶ *Purpurascit*. Cicero Academicorum lib. 2. Quid mare, nónne cæruleum? aut eius vnda cùm est pulsa ramis, purpurascit? & quidem aqua tinctum quodammodo & infectum.

718 ¶ *Perpendiculi*, & normæ. Cic. Acad. libr. 2. Atqui si id crederemus, non egeremus perpendiculis, non normis, non regulis.

719 ¶ *Pingue*, positum pro impedito & inepto. Cicero Academicorum libro 4. Quod ipsi Antiochio pingue videtur, & sibi ipsi contrarium.

720 *Probatu* difficile. Cic. Tusc. lib. 5. Quod & difficile est probatu propter tam varia & tam multa tormenta fortunæ.

721 ¶ *Palpo*, quasi à palpando. Plaut. Mercatore: Palpo percutit.

722 ¶ *Peminosum* mali odoris, à pedore dictum. Varro de re rustica lib. 1. Solida terra pauita, maximè si est argilla, ne situ peminosa in rimis eius grana oblitescant.

723 ¶ *Pisare*, frangere vel tundere. Varro de re rustica lib. 1. Promendum hyeme, vt in pistrino pisetur, ac torreatur.

724 ¶ *Præcidaneum*, est præcidendum. Var. de vita populi Romani lib. 1. Quod humatus non sit, hæredi porca præcidanea suscipienda Telluri & Cereri. aliter familia pura non est.

725 ¶ *Palanga*, dicuntur fustes teretes, qui nauibus subiiciuntur, cùm attrahuntur ad pelagus, vel cùm ad littora subducuntur: vnde etiam, nunc palangarios dicimus, qui aliquid oneris fustibus transuehunt. Varro de vita populi Rom. lib. 4. Cum Pœnus in fretum obuiam venisset nostris, & quosdam cepisset, crudelissimè pro palangis carnis subiecerat, quo metu debilitaret nostros.

726 ¶ *Pondo*, ducentum nouè. Varro sæpe de vita populi Romani lib. 3. Delphos Apollini munera missa, corona aurea pondo ducentum.

R

727 ¶ *Rotunde*, positum eleganter, concinnè, vel collectè. Cicero de finibus bonorũ & malorum lib. iiij. Ista ipsa, quæ tu breuiter, regem, dictatorem, diuitem solum esse sapientem, à te quidem aptè, ac rotundè, quippe habes à rhetoribus.

728 ¶ *Ruta*, dicuntur diruta. Cicero de Orat. lib. 2. Et dicis te cùm ædeis venderes, ne in rutis quidem & cæsis solum tibi paternum recepisse. Virgilius Georg. lib. ij. Cumulósque ruit malè pinguis arenæ.

726 ¶ *Rauum*, fuluum. Cicero Academ. lib. iiij. Quia nobismetipsis tum cœruleum, tum rauum videtur, quódque nunc [quia] à sole collucet.

730 ¶ *Rauis*, est raucitas. Plaut. Aulularia: Vbi si quid poscamus, ad rauim poscamus priùs. Idem Cistellaria. Expurgabo hercle omnia ad raucam rauim.

731 ¶ *Rurant*, pro rusticantur. Plautus Captiuis: Dum rurant homines, quos ligurriam. Varro Serrano: περὶ ἀγχαριστίας: Dum in agro studiosiùs ruror, aspicio Triptolemum sculponeatum bigas sequi cornutas.

731 ¶ *Rarenter*, pro raré. Cæcilius Plocio: Tu nurum non vis odiosam tibi esse, quam rarenter videas. Pomponius Ergastulo: Longè ab vrbe villicari, quò herus rarenter venit, Non villicarier, sed dominari est mea sententia.

733 ¶ *Ructus*, à ructando dictus. Plautus. Pseudolo: Pergin' ructare in os mihi, suauis ructus mihi est, sic sine modo Lucillius Satyrarum lib. iij. Exhalas tum acidos ex pectore ructus,

734 ¶ *Resupinas*, honestè, id est, ab incepto reuocas, vel peruertis significat. Accius Antigona: Quid agis? perturbas rem omnem, ac resupinas soror.

735 ¶ *Ringitur*, irascitur. Terentius: Dum tibi sit quod placeat, ille ringitur, tu rideas.

736 ¶ *Riscus*, loca in parietibus angusta, Terent. Eunucho: In risco odiosa cessas?

737 ¶ *Reciproca*, Recipe, Reciproca animum inquam odiose. Ennius Andromeda: Riscus prorsus reciprocat, fructus feram.

738 ¶ *Repedare*. Lucillius libro xxvj. Repedisse ac repedasse, vt Roma vitet gladiatoribus. Idémq; Sanctum ego à Metello Romam repedabam munere.

739 ¶ *Redandruare*, redire. Lucillius lib. ix. Vt vulgus redandruet inde. Pacuuius Chryse: Græcos nihil mediocriter redandruare.

740 ¶ *Redhostit*, rediit, Accius Amphitr. Quid hic redhostit viam, cometet obtet facilius: Idem διὰ ασπαλιῶν libro j. Vt dum velint breuitatem consequi verborũm, aliter relatum redhostire sponsum.

741 ¶ *Repuerascere*, in puerum redire. Nouius Agricola: Quid ita? quia enim repuerascis, fugit has personas pater. M. Tullius de Oratore lib. ij. Eósque incredibiliter repuerascere esse solitos, cùm rus ex vrbe tanquam ex vinculis euolauissent. Et de senectute: Et siquis Deus mihi largiatur, vt ex hac ætate repuerascam, & in cunabulis vagiam. Et de Oratore lib. ij. Cum Scipione solitum rusticari, eósque incredibiliter repuerascere esse solitos.

742 ¶ *Rhetorissat*, rhetoricè loquitur. Pomponius Medico: Dolasti vxorem, nunc & propter me cupis concidere, & iam rhetorissas.

743 ¶ *Ramices*, dicuntur pulmones, vel hernia. Plautus Mercatore: Tui causa rupi ramices atrum dum sputo sanguinem. Idem Pœnulo: Neque nos quenquam flagitamus, neque nos quisquam flagitat, Tua causa nemo nostrûm est suos rupturus ramices. Var. Triodite, περὶ ἀφύτου: Priùs quàm in orchestra Pythaules inflet tibias domi suæ ramices rumpit. Lucillius Satyrarum libro nono: Quod deformis senex appetitus ac podagrosus, Quod mancus, miser, exilis, ramice magno. Varro περιστοιδ ασπάλιω: Rapta an nescio quo mulione, rapturis ramicis rumpit.

744 ¶ *Ruspari*, est scrutari. Accius Nyctegresia: Iube nunc attentare, iube nunc animo ruspari Phrygas. Idem Meleagro: Vagent ruspantes syluas sextam tesseras.

745 ¶ *Regredere*, reuocare. Ennius Achille: Quò nunc incerta re, atque ignorata, gradum regredere conare?

746 ¶ *Ruminare*, dictum in memoriam reuocare. Varro Tanaquile: Non modo absens quicquam de re segnius cogitauit, sed etiam ruminabitur humanitatem. Liuius Ægistho: Nemo hæc vester ruminabitur mulieri.

747 ¶ *Rusticatim*, pro rusticè. Pomponius Aleonibus: At ego rusticatim tanquam, vrbanatim nescio.

748 ¶ *Rumiferare*, dictum honestè rumoribus ferre. Plautus Amphytrione: Quamque adeò ciues Thebani verò rumiferant probam.

749 ¶ *Redurare*, aperire, contra id quod dicitur obturare. Varro Agathone: Pueri obscœnis verbis nouæ nuptæ aures redurant.

750 ¶ *Retuba*, perturbatio. Varro Sexagesi: Ergo tum Romæ parcè, putéque pudentis Viuere tum in patriam, nunc sumus in retuba.

751 ¶ *Renocare*, positum per vices mutuò

Universidad de Deusto
Biblioteca

vocare. Varro Sexagesi: Qui nobis ministrarunt pueri diebus festis cicer viride, qui nos prouocare, aduocare cùm audeant, nos illos reuocare timemus.

751 ¶ *Recentari*, honestè positum pro nouari, quod est Græcè ἀναπλάττω. Marius. Iam albicascit Phœbus, & recentatur Commune lumen hominibus voluptásque.

753 ¶ *Rapinatores*, pro raptoribus. Varro Mar. In inuidiam veniant in hoc ipso rapinatores Lucillius li.ij. Homo impudicus impune, est rapinator.

754 ¶ *Rheda*, vehiculum. Varro epist. ad Varronem: Quod si tuam heri rhedam non habuissem, varices haberem.

755 ¶ *Recentiorum*, nouorum M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib.ij. Horum recentiorum nunquam dictum ab vllo, quod sciam.

756 ¶ *Rumam*, veteres mammam dixerunt. Varro Cato, vel de liberis educandis: Hisce Manibus lacte fit, non vino: Cuninæ propter cunas. Rumine propter rumam, id est prisco vocabulo, mammam, à quo subrumi etiam nunc dicuntur agni.

757 ¶ *Reiculas*, oues, aut ætate, aut morbo graues. Varro Cato, vel de liberis educandis: Vt in grege opilio oues minus idoneas remouere solet, quas reiculas appellat. Sæpe enim vnus puer petulans, atque impurus inquinat gregem puerorum.

S

758 ¶ *Saltuatim* [& vellicatim] Sisen. Hist. lib.i. Nos vna æstate in Asia & Græcia gesta litteris ideirco continentia mandauimus, ne vellicatim, aut saltuatim scribendo lectorum animos impediremus.

759 ¶ *Scatum*. Var. Margo: Mihíque diutum stylo nostro papyrino leuij scapos capitio, nouo partu poetico.

760 ¶ *Sutrinas*, è suendo. Varro Hercule Socrat. Qui sutrinas facere inscius, nihil homo agis.

761 ¶ *Scabere*. Var. Mario: Ager derelinqueretur ac periret squale, scabréque, illuuie & vastitudine.

761 ¶ *Strigosus*, apud veteres morbus dicitur iumentorum, qui corpora stringat, aut fame, aut alia vitij causa, quasi stringosus. Mastrius Sabinus li.vij. Censores, inquit Publius Scipio Nasica, & M. Pompilius, cum equitum censum agerent, equum nimis strigosum, & malè habitum, sed equitem eius vberrimum, & habitissimum viderent.

763 ¶ *Suspiciosum*, qui in suspicione sit. Cato, de re Floriana: Sed si qui palàm corpore pecuniam quæreret, aut se lenoni locauisset, & si famosus, & suspiciosus esset, vim in corpus liberum non æquum censuere adferri.

764 ¶ *Subijcies*, nouè positum non à subiiciédo, sed altitudine. Ennius Achille: Per ego Deûm sublimes subiicies humidas. Vnde oritur imber. Virgilius Bucolicis. Quantum vere nouo viridis se subiicit alnus.

765 ¶ *Scraptas*, scrupedas, stritabilas exprobratio vitij, aut deformitatis meretricum. Plaut. Friuolaria: Scraptæ, scrupedæ, stritabilæ: sordidæ.

766 ¶ *Sabulum*. Varro πρὸς φιλιππον: Non vides in magnis peristylis, qui cryptas domi non habent, sabulum iacere à pariete aut cryptis, vbi ambulare possint.

767 ¶ *Suctu*. Varro γηθῷ σιτηρεσίῳ: Vt cremenia corpora fierent maiora paruo vt suctu candida lactis.

768 ¶ *Super*, valde, vehementer. Virgilius Æneid. lib.j. His accensa super iactatos æquore toto Troas. Et libro tertio: O mihi sola mei super Astyanactis imago: Sic oculos, sic ille manus, sic ora gerebat.

769 ¶ *Scapres*, pro scabres. Ennius Andromeda: Scrupeo inuestita saxo, atque ostreis, quam exceperent. Pacuuius Teucro: Quæ desiderio alumnûm, pœnitudine, Squale, scapréque inculta vastitudine.

770 ¶ *Secundare*, prosperare. Virgil. lib.vj. Dij nostra incœpta secundent. Propertius Elegiarum lib.iij. Iam liquidum nautis aura secundat iter.

771 ¶ *Sunat*, deprimit. Lucillius libro vij. Sunauit taxim ad nares, delphinus vt olim.

772 ¶ *Scurrile*, quasi vulgare, à scurris. Cicero de Oratore lib.ij. Virandum est oratori vtrunque, ne aut scurrilis iocus sit, aut inimicus.

773 ¶ *Sordet*, sordidata est. Accius Ægistho: Cùm manus materno sordet spurca sanguine.

774 ¶ *Sublabrare*, cibum intra labra mittere. Næuius Decuma: Iam ego illi subiciens sublibrabo esui illud siquipur.

773 ¶ *Sublimare*, extollere. Ennius Medea: Sol qui candentem in cælo sublimat facem.

776 ¶ *Superstitent*, saluent. Ennius Menalippo: Regnúmque nostrum vt sospitent, superstiténtque.

777 ¶ *Septuosè*, obscurè. Liuius Antiopa: Ita septuosè dictio abs te datur, quod conficutam sapiens ægrè contulit.

778 ¶ *Sempiternè*, semper. Pacuuius Medo: Populóque, vt faustum, sempiternè sospitent.

779 ¶ *Septifariam*, vt multifariam. Santra de verborum antiquitate: In quod volumen vnum nos lectitauimus, & postea inuenimus septifariam diuitum.

780 ¶ *Simulas*, pro similiter. Plaut. Pseud. Exossabo ego illum simulte itidem, vt mutonam cocas.

781 ¶ *Scriptat*, constat esse rarum. M. Tullius Hortensio: Itaque tibi concedo, quod in duodecim scriptis solemus, vt calculum reducas, si te alicuius dari pœnitet.

782 ¶ *Succidiam*, successionem necessariam. M. Tul. de senectute. Iam hortum ipsi agricolæ succidiam alteram vocant. Dicitur & succidia, quod est laridum.

783 ¶ *Signatam*, integram virginem vetustas voluit dicere. Lucillius lib.xxix. Primam Chrysicum negat signatam reddere.

784 ¶ *Superbos*, veteres mortuos dixerunt. Plaut. Amphitryone: Faciam ego hodie te superbum, ni hinc abis: & post auferre, non abibis.

785 ¶ *Sugillare*, obcludere. Varro Geminis: Contrà lex Mænia est in pietate, ne filij patribus luci claro sugillent oculos.

786 ¶ *Satullem*, pro saturem. Varro περὶ αἰσχύνης. Neque in puluere mythico coquam carnes, quibus satullem corpora, ac famem ventris.

787 ¶ *Singulum*, pro singulare. Plautus Cistellaria: Atar, singulum video vestigiũ. Varro περὶ ποιητικοῦ libro primo. Tum verò doces historiam necessarium simul vnum singulum esse. Idem Octogesi, περὶ νομισμάτων. Hoc erat incommodi, quod nesciebamus, semel vnum singulum esse. Apud alium auctoritatis incertæ: Nisi dixerat nummo singulo multabatur.

788 ¶ *Sperem*, veteres spem dixerunt; vnde & prosperè dicitur pro spe. Varro Aboriginibus, ἐλπίδι προπαροξύνουσι. Sublimis speribus iactato notio volitantis altos nitens trudito. Idem ὑπὸ πόδας. Quibus suam delecter ipse amasiam, Auiditatem speribus lacter suis.

789 ¶ *Scalpurire*, scalpere. Plautus Aulularia, Vbi erat hæc defossa, occepit ibi scalpurire vnguibus.

790 ¶ *Somnorinas*, dixit quæ in somnis videantur. Varr. Prometh. lib.i. Liuius mensum cùm somnorinas imagines Affatur, non vmbrantur somno pupulæ.

791 ¶ *Satias*, pro satietas. Accius Astyanacte: Quorum crudelitatem nunquam vlla explet satias sanguinis. Varro Prometheo libro ii. Cùm sumere cœpisset, voluptas retineret. Cùm sat haberet [satias] manum de mensa tollere. Sallustius Hist. libro secundo: Hi satibus occupatis tum externorum agros inuadere, frumentáque ex inopia graui satias facta est. Lucillius lib.xxix. Quid mihi proderit, quem satias iam omnium rerum tenet? Terentius Eunucho: Nam vbi me fortè satias cœpit, commuto locum. Lucretius libro ii. Quam tibi iam nemo fessus satiare videndi.

792 ¶ *Squalam*, pro squalidam: Ennius Telamone: Strata terræ lauêre lacrymis vestem squalam & sordidam.

793 ¶ *Socienno*, pro socio. Plautus Aulularia: Ibo intro, atque illi socienno tuo iam interstringam gulam.

794 ¶ *Scaturix*. Varro: Est modus matulæ, περὶ μέτρων. Manias hic Theobogenes fuit scaturex.

795 ¶ *Somniculosus*, quòd ad somnos vacet. Laber Sororibus: Æcastor multum somniculosum.

796 ¶ *Sæuitudo*, pro sæuitia. Plau. Bacchid. Vincla, virgæ, molle sæuitudo mala fit peior.

797 ¶ *Suauitudo*, suauitas. Plaut. Bacchidib. Cor meum, spes mea, mel meum, suauitudo, cibus, gaudium. Turp. Leucadia: Intercapedine interficior, desiderio differor, Tua, mihi cupiditas: suauitudo, & mei animi exspectatio.

798 ¶ *Seueritudine*, pro seueritate. Plau. Ep. Quid illud est, quod illi caperat frons seueritudine?

799 ¶ *Sorditudine*, pro sorde. Plaut. Pœnulo. Vt mihi absterserunt omnem sorditudinem.

800 ¶ *Sententia*, sensibilitas. Lucret. libro iiii. Internoscere verborum sententia quæ sit. Lucil. Sat. lib.iii. Vertitur œnophoris fundus sententia nobis. Idem libro v. Sitam corpus loco validum, ac regione maneret, Scriptores quàm vera manet sententia cordi.

801 ¶ *Speciem*, specimen, vel exemplar. Lucil. lib.xxx. Sicuti te, qui ea, quæ speciem vitæ putamus esse.

802 ¶ *Sodales*, socij. Cicero de Orat. lib.ij. Quod tamen eum defenderem, qui mihi sodalis esset.

803 ¶ *Solitate*, pro solitudine. Accius Eurysace: Tuam solitatem memoras, formidas tibi.

804 ¶ *Subiti*, dicti pro repentini. Acc. Armorum iudicio: Bene facis: Sed nunc qui subiti mihi febris æstuat mali.

805 ¶ *Sanctitudo*, pro sanctitas. Acc. Tereo: Alia hic sanctitudo est, aliud & nomen, & numen Iouis. Idem Phœnissis: Delubra cælitu maris sanctitudine. Turpilius Leucadia: Miseram terrent me omnia, Maris scopuli, sonitus, solitudo, sanctitudo Apollinis. M. Tul. de republ. lib. iiii. Eosdem terminos hominum curæ, atque vitæ, sic pontificio iure sanctitudo sepulturæ. Afran. Suspecta. Tuam maiestatem, & nominis matronæ sanctitudinem.

806 ¶ *Satu*, positum pro semine. Acc. Pelopidis: Nam me heredem ex tuo esse conceptum satu, vt argumenta redigunt animum & commouent. Idem Telepho: Profecti quanquam est ortus meliori satu.

807 ¶ *Scriptio*, pro scriptum. Var. ἀπὸ τοῦ παθητικοῦ γραπτέος. Vulgóque auarus fœnerator spe lucri rem scriptione duplicarat. Cicero Tuscalanar. lib. v. Impulsi sumus ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

philosophiæ scriptiones.

808 ¶ *Segnitas*, pro segnitia. Acc. Æneadis aut Dec. Eo nunc quòd eorum segnitate ardet focus. Idem Andromeda: Namque vt dicam te metu aut segnitate addubitare, haud meum est. Cic. de Oratore lib. ij. Et quoniam de imprudentia diximus, castigemus etiam segnitatem.

809 ¶ *Sceleroſi*, pro scelerati. Lucil. Satyr. lib. 3. Non tamen ætatem, tempestatem hanc sceleroſi Mirentur. Afran. Diuortio: O diem sceleroſum, & indignum.

810 ¶ *Speratum*, id est, sponsum. Afran. Fratriis: Curre, & nuntia venire, & mecum speratum adduce. Videat puellam, curent, conforment iube. Idem eadem, Speratam non odi tuam.

811 ¶ *Screare*, exspuere: Terent. ἐπτύω, γαμφοῦμαι. Gemitus, screatus, tussis.

812 ¶ *Sereſcit*, positum pro siccatur, quod serenitas sicca sit. Lucret. lib. j. Denique fluctuago suspensæ in littore vestes. Vescunt, eædem dispensæ in sole sereſcunt. Inde Virgil. doctè. Georg. lib. j. Vnde serenas Ventus agat nubes, hoc est, siccas. Idem alio in loco: Atque arida differt Nubila.

813 ¶ *Sucerdæ*. Lucil. lib. xxx. Hic in stercore humi, fabuliſque fimo atque sucerdis.

814 ¶ *Simitu*, simul. Lucill. lib. xxx. Gratia habetur vtrisque, illis quæ sibi quæ simitu. Plaut. Amphitr. Non ego cum vino simitu ebibi imperium tuum. Idem Mercatore: Ita tres simitu res agendæ sunt, quando vnam occœperis.

815 ¶ *Subſiciuum*, secundum, sequens Lucil. lib. xxviij. Præterea hæc subſiciua si quando voles operam. Subſiciuum positum succedens, succidaneum. Cic. de Orat. li. ij. An se hęc nescire, quę ego serò, succedens oneri, vt aiunt.

616 ¶ *Supploſionem*, plausum, vel percussum. Cic. de Orat. libro iij. Et quo vereor, ne nihil sint tui nisi suppositionem pedis imitatus.

817 ¶ *Superbiloquentia*. Cicero Tusculan. lib. iiij. Animique impotentiam, & superbiloquentiam.

818 ¶ *Sarcinator*, sutor. Lucil. lib. xxviij. Sarcinatorem esse summum, fuere centonem optumé.

819 ¶ *Soſpitent*, soluent. Ennius Menalippa: Regnúmque nostrum soſpitent, superstitentque, Pacu. Medo: Populo qui fausſum semp ternè soſpitent.

820 ¶ *Singulatim*, & sigillatim à singulis. Cæc. Hypo. Rastraria: Hos singulatim, sapere vos minus arbitror. Cæl. Annal. lib. i. Primum malo publico gratias singulatim nomina: Lucil. lib. xix. Sic singillatim nostrum vnusquisque mouetur.

821 ¶ *Solennitas*, pro solenniter. Liuius Ægistho: Solennitus à declitali laudet lubens.

822 ¶ *Scenatilis*, vel scenaticus pro scenico. Varro Modio: Sed, ô Petrulle, ne meum taxis librum, Si te pepigat hic modò scenatilis. Idem σκηνικὸς λύρας: Vt comici nitidi, scenatici.

823 ¶ *Saperdae*, quasi sapientes, & elegantes. Varr. Modio: Omnes videmur nobis esse belli, festiui, saperdæ, cùm simus κάπηροι.

824 ¶ *Surditatem*. Cic. Tuscu. lib. v. In surditate verò quidnam est mali; Erat surdaster Marcus Crassus.

825 ¶ *Simplicitus*, simpliciter. Plaut. Mercat. Sed eam simplicitus dicam, si opera est auribus.

826 ¶ *Suſcitabulum*, honestè positum incitamentum. Varr. ὄνος λύρας: Fonicia sunt vocis suſcitabulum. Cantantúmque gallus gallinaceus.

827 ¶ *Similitas*, similitudo. Cæcil. Syracusis: Vide Demea, hominis quid fert morum similitas.

828 ¶ *Salebræ*, à saltu dictæ. M. Tul. de finib. bonor. & malor. Hic si definire, si diu videre potuisset, si loquendi vim, si denique cõsuetudinem verborum teneret, nunquam in tantas salebras incidisset. Idem lib. v. Venit ad extremum, hæret in salebra: cupit enim dicere. Et de Oratore: Alter enim siue vllis salebris, quasi sedatus amnis fluit.

830 ¶ *Subleſum*, est leue, friuolum. Plaut. Nam vbi ad paupertatem accessit infamia, Paupertas grauior fit, fides subleſtior.

831 ¶ *Supellectilis*. Cicero Oratore: Verecundus erit vsus oratori, & quasi supellectilis supellex.

832 ¶ *Scurrile*, à scurris ridiculum cum turpitudine. Cic. Orat. Ridiculo sic vsurum oratorem, vt nec nimis frequenti, ne scurrile sit: nec subobscæno, ne mimicum: nec petulantine improbum.

833 ¶ *Sportas*, aut ab sparto, quasi spartcas, aut ab asportando. Salluſt. Hiſt. lib. v. E muris canes sportis demittebant. Var. de vita populi Romani lib. i. Neque enim obsonium in tota cena cœptum ex variis rebus cùm conjectum in vnam sportam perspicitur.

834 ¶ *Sodes*, non vt apud comicos, sed si audes. Cicero Orat. Libenter etiam copulando verba iungebant, vt sodes, pro, si audes.

835 ¶ *Scopas*. Cicero Orat. Et si humilibus dictum est, scopas (vt ita dicam) mihi videntur dissipare.

836 ¶ *Sciuntur*, pro cognita sunt. Cicero de Orat. li. ij. Ars enim eorum est, quę sciuntur. Oratoris autem omnis actio opinionibus non scientia continetur.

T

837 ¶ *Tetret*, fœdet, polluat. Pacuu. Peribœa: Belluarum, ac feratum aduentus, ne tetret loca.

838 ¶ *Tetinerit*, pro tenuerit. Pacu. *Medo*

Credo quorsum intiner tetinisse aiunt? Accius Clytemnest. Vt quæ tum absentem rebus dubiis cõiugem tetinerit, nunc probat vltorem. Pacuuius Hermiona: Sub iudicio quoque omnes gradus tetinerim.

839 ¶ *Tetulit*, tulit. Accius Andromeda: Donec tu auxilium Perseu tetulisti mihi. Cæcilius Hypobolim. Ærumnam pariter tetulisti meam.

840 ¶ *Taxim*, sensim, vel occultè. Pomponius Buccone adoptato: Clandestino tacitus taxim perspectaui percautum.

841 ¶ *Temarius*. Accius διδασκαλικῶν lib. ij. Seu Euripidis, qui choros temerius in fabulis.

842 ¶ *Teſtatim*, minutim. Pomponius Vere ægroto: Iam istam colaphis comminuissem teſtatim tibi.

843 ¶ *Tractim* vt sensim, id est, diutinè, longo tractu. Plaut. Amphitr. Quid si ego illum tractim tangam, vt dormiat?

844 ¶ *Tudiculare*, commouere. Varr. Marcipo: Hæccine nobis, tibíve tudiculasse?

845 ¶ *Trabs*, Varr. Parmen. Alia trabs pronis in humum accedens proxumè Frangit ramos cadens.

846 ¶ *Tegillum* diminutiuum à tecto. Var. Sesquiulysse: Vigere volitans mulsus aquam e nubibus tortam indicat fore, vt tegillum pastor sibi sumat.

847 ¶ *Terta* pro tersa. Varr. ἴχνια στῦ ἀεὶ τύχης: Atrei terta nitet galea. Idem, Cato, vel de libertis educand. Alij sunt circumtonsi, & terti, atque vncti, vt mangonis esse videantur serui.

848 ¶ *Temperatura* pro temperie. Var. ἄμεινον μὲ πρᾶξεν, ἀεὶ φιλαργυρίας: Quæro ex te vtrum hoc adduxerit cæli temperatura, an terræ bonitas.

847 ¶ *Torto* pro tormento. Pacuuius Dolorese: Nam te in tenebris sæpe lacerabo fame, Clausum & fatigans artus torto distraham.

850 ¶ *Tonſus* pro tonsura. Plaut. Amphit. Sura, pes, statura, tonsus, oculi, nasus, vel labra. Accius Amph. Sed quænam hæc est mulier, funesta veste, tonsu lugubri?

851 ¶ *Tuburcinari* significat raptim manducare. Titin. Prælia: Tuburcinari sine me vultis reliquias. Plaut. Persa: Tuburcinari de suo, si quid domi sit. Turpil. Boëthontibus: Melixa intus cessat, credo hercle, helluo tuburcinatur.

852 ¶ *Tabificabile* vtl tabificum. Acc. Medea: Par neci orbificor liberorum leto, & tabificabili. Cic. Tusculi. lib. iiij. Atque vt hæ tabificæ mentis perturbationes sunt.

853 ¶ *Tuatim*, tuo more. Plaut. Amph. Ecce rem iam tuatim facis.

854 ¶ *Tetritudo*. Act. Philoct. Quod te obsecro, ne hac aspernabilem tetritudo mea in occulto faxit.

855 ¶ *Temnere*, contemnere. Lucil. lib. xxx. Quodque adeo fuerint qui temnere superbum. Virgil. lib. vj. Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos.

856 ¶ *Taxit* pro tetigerit. Varro Modio: Sed, ô Petrulle, ne meum taxis librum.

857 ¶ *Tippula* animal leuissimum, quod aquas non nando, sed gradiendo trancat. Varro Vimarco: Leuis tippula linifici frigidos transit lacus. Plaut. Leuior es quam tippula.

858 ¶ *Toneſcit* pro tonat. Varro Vimarco: Tunc repente cælitum altum tonitribus templum toneſcit.

859 ¶ *Transenna*. non (vt quidam putant) transitus. sed est senestra. Cicero de Orat. lib. j. Nunc pete à Crasso, vt illam copiam ornamentorum suorum, quam constructam vno in loco, quasi per transennam prætereuntes strictim aspeximus. Sallust. Historiarum lib. ij. Transenna demissum Victorię simulacrum cum machinato strepitu coronam capiti imponebat.

860 ¶ *Tironem* positum pro ignaro. Cicero de Oratore libro ij. Frater enim callidum quendam hunc, & nulla in re tironem, ac rudem, nec peregrinum, & hoſpitem concedo esse debere.

861 ¶ *Trutina* [à trutinando] Cicero de Oratore lib. ij. Ad oblectandos animos, ad impellendos, ad ea probanda, quæ non artificis statera, sed populari quadam trutina examinantur. Varro de vita populi Romani libro ij. Aut aliqua ex argentaria trutina, aut lingua pensum præ se omnes ferent.

862 ¶ *Turpari* à turpitudine. Cic. Tuscul. lib. iij. Iouis aram sanguine turpari.

863 ¶ *Teneraſcere*, tenerum esse. Lucretius lib. iij. Scilicet in tenero teneraſcere corpore mentes.

864 ¶ *Trichinum*, tardum, & quasi impeditum, vel siccum, & sine succo; vt sunt capilli, qui Græcè τρίχες dicuntur. Var. Eumen. Quod tunc quæstus trichinus erat, nunc est vber, vt quæstus sit magnus.

865 ¶ *Tetrica* est seuera. Var. τῶ παχὺς παχὺ δίον, ἀεὶ πανδοκεύειας: Etiam si audisset, reddere potuisset mulieri tetricæ, is ducat ad Appiam, moribus bonis. Virg. Æneid. libro septimo: Qui tetricæ horrentis rupes, montémque seuerum.

866 ¶ *Tarditudinem* & tarditiem pro tarditate. Plautus Pœnulo: Quòd estis pigri, cochleas vincitis tarditudine. Accius Alcmæone: Atque eccos segneis somno, & tarditudine. Idem Diomede: Multa amittuntur tarditie, & secordia.

867 ¶ *Temeritudinem* pro temeritate. Pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuius Duloreſte, Egon' tyrannûm noui temeritudinem?

868 ¶ *Tenta* dictum pro extenſa. Lucretius libro ij. Tympana tanta ſonant palmis & cymbala circum. Idem lib. vj. Duráque in ore iacens rictu frons tenta manebat. Lucillius Satyrarum libro ſexto. Tres à Deucalione grabati reſtibus tenti. Idem libro xj. Hic vbi conceſſum, pellé que vt in ordine tentæ. Et lib. xxx. Hic vt muſcipula contenta, vt ſcorpius cauda Sublata.

869 ¶ *Triſtitias* pro triſtitia. Pacuuius Atalanta: Quid iſtuc eſt, vultum alligat quæ triſtitias? Turpilius Leucadia: Ante facta in ignẽ committo triſtitias ante diuortium.

870 ¶ *Torporauit* pro torpefecit. Turpilius Hetæra: Herus ſtupidus adſtat, ita eius adſpectus repens cor torporauit homini amore.

871 ¶ *Titubare*, trepidare. M. Tullius Philippicat. lib. viij. Titubare, hæſitare, quo ſe verteret neſcire. Virgilius Æneid. lib. v. Veſtigia preſſo Haud tenuit titubata ſolo. Terent. : Verùm illa nequid titubet.

872 ¶ *Tortor* pro torqueor. Pompon. Decuma fullonis: Et vbi inſilui in concleatum equuleum, vbi tolutim tortor.

873 ¶ *Tunicare* pro veſtire. Varro . Hæc lanigeras detonderi docuit, tunicatéque homolum.

874 ¶ *Titienem*, fuſtem ardentem. Var de vita populi Romani lib. ij. Contrà nouo marito cum item è foco in titione ex felici arbore, & iam qualis qua allata eſſet.

V

885 ¶ *Vulgauit* honeſtè poſitum vile habuit, & quaſi in vulgus dedit. Plautus Amph. Cuíque me abſente corpus vulgauit ſuũ. Vulgare in vulgus dare & quaſi multis audientibus, ac non tantùm ituris dicere. Virgil. lib. x. Quid me alta ſilentia cogis Rumpere, & obductum verbis vulgare dolorem? Ennius: Quæ ſcis, In vulgum vulgas, artémque expromis inertem.

876 ¶ *Veget* pro vegetat, vel erigit, vel vegetum eſt. Pomponius Maiali: Animos Venus veget voluptatibus: Ennius Ambracia: Æquora ſulcabat veges ingentibus ventis. Varro Manio: Nec natus eſt, nec morietur: viget, veget, vtpote plurimum Idem : Quàm mobile Diuûm lyram ſola toge quædam gubernans motibus Diis veget.

878 ¶ *Verecundum* eſt audax, & confidens. Plautus Amphit. Sic eſt, vera prædico, niſi etiam hoc falſo dici iuſſimulaturus es. nimis verecunda es.

878 ¶ *Venor*, circunuenior. Enn. Nemæa. Teneor conſepta, vndique venor.

879 ¶ *Viciſſatim*, per vices. Næuius belli Pœnici lib. iiij. Viciſſatim volui victoriam.

880 ¶ *Viſceratim*, per viſcera. Ennius Androm. Alia fluctus differt, diſſipat viſceratim membra maria falſa ſpumant ſanguine.

881 ¶ *Vnoſe*, id eſt, ſimul. Pacuuius Iliona. Occidiſti vt multa paucis verba vnoſè obnuntiem.

882 ¶ *Vtraque* pro vtrinque, vel vtroque. Hemina Hiſt. lib. iiij. In Hiſpania pugnatum bis, vtráque noſtri loco mori, cæde vſti, hæc atque hercle, vtraque & cùm ad nos venis, ſuffraginatam vidi.

883 ¶ *Vinum* pro vehementi, vel nouo. Virg. Æneid. lib. j. Paullatim abolere Sichæum incipit, & vino tentat præuertere amore.

884 ¶ *Vegrande* valde grande. Lucillius lib. xxvj. Non iccirco extollitur, nec vitæ vegrandi datur.

885 ¶ *Vanans* dictum pro fallens. Accius Almena: Tanta vt fruſtrando lactans, vanans protrahit.

886 ¶ *Vanitudo* pro vanitate. Plaut. Polego, vt rem video, tu inuentus verò à vanitudine. Pacuuius Duloreſte: Primùm hoc abs te oro, niſi's inexorabilem Faxis, ni turpaſſis vanitudine ætatem tuam.

887 ¶ *Variantia* pro varietas. Lucretius lib. j. Talibus in cauſſis, necdum variantia rerum.

888 ¶ *Viſcus* poſitum pro viſcere. Lucret. lib. i. Viſceribus viſcus gigni, ſanguémque creari. i. Virgil. Georg. lib. j. Tum laqueis captare feras, & fallere viſco Iuuentum, id eſt, tractu viſceris. Lucil. Satyr. lib. xiiij. Id ne ægri eſt magis, an quòd pane & viſcere primo, Quod vitus dederas, tu primùm hæc viſcera largi.

889 ¶ *Vagor* dictum pro vagitus. Lucret. lib. ij. Et ſuperantur, item miſcetur funere vagor.

890 ¶ *Veruſtas*, & antiquitas vel felix, vel ſapiens, vel manſueta eſt habita. Terent. Heccyra: Quis me eſt fortunatior, vetuſtatíque ædeò plenior.

891 ¶ *Vaſtities* & vaſtitudo, & vaſtitas hortor, & deſertio, & contagium. Plaut. Pſeudolo: Diſtractio, diſcidium, vaſtities venit. Accius Eurylace: Sed vt ratuſta & rauéſte, & vaſtitudine tardè formatuis. Idem Meleagr. Quæ vaſtitudo hæc, aut vnde inuaſit mihi? M. Tull. de offic. lib. ij. Qui collectis cæteris cauſſis eluuionis, peſtilentiæ, vaſtitatis. Pacu. Teucro. Quæ deſiderio alumnûm, pœnitudine, qualeſcabres, qua inculta vaſtitudine.

892 ¶ *Vaſtefcant* ſignificat inhorreſcant, vel deſerantur, Acc. Phœniſſis: Iuſſit proficiſci exſilium quouis gentium, Ne ſcelere tuo Thebani vaſteſcant agri. M. Tullius de Oratore libro ij. Quid iam de hominum genere dicam, qui quaſi cultores terræ conſtituti non patiuntur eam, nec immanitate bellarum eſſerati, nec ſtirpium aſpetitate vaſteſcere. Solluſt. Iugurtha: Aberat mons fere millia paſſuum xxx. tractu pari vaſtus, & humano cultu. Var. Manio: Aſperum valde ſcabre atque illuuie, & vaſtitudine.

893 ¶ *Viciſſitatem*, pro viciſſitudine. Acc. Phœniſſis: Viciſſitatémq; imperandi tradidit.

894 ¶ *Vllo*, pro vltus fuero. Acc. Epigone: Qui niſi genitorem vllo, nullum meis dat finem miſeriis.

895 ¶ *Verruncent*, id eſt vertant. Acc. Æneadis, aut Decio: Te ſancte venerans precibus, inuicte inuoco, Portenta vt populo, patriæ verruncant bene. Pacu. Peribœa: Precor veniam, petens vt quæ, egi, ago, axim, verruncent bene. Afran. Diuor. Et puncto auerruncent cur Syriam ſimul.

896 ¶ *Vilitant*, vilem faciunt. Turpil. Lindia: Quin moneam, quin clamem, & querar tua vitia, quæ re vilitant.

897 ¶ *Villicari*, eſt ruſticari, vel villæ præeſſe. Pomp. Ergaſt. Nam longè ab vrbe villicatier, quò herus rarenter venit, Non villicatier, ſed dominari mea eſt ſententia. Afran. Suſpecta: In Arpinos iam, quantum pote, explodam hominem vt villicetur. Turp. Parater. Egonondum etiam hic villicabar Phædria. Idem Hætera: Hic villicor ante vrbem, nunc rus eo.

898 ¶ *Vinnulum*, ſenſilocum, id eſt, illecebrum. Plaut. Aſinaria: Compellando blanditer, Oſculando, oratione vinnula, venuſtula.

899 ¶ *Vitabundus* pro vitans. Salluſt. Hiſtori. Duos quàm maximos vtreis leni tabulæ ſubiecit, quã ſuper omni corpore quietus inuicem tracto pede quaſi gubernator exiſteret, ea in ter molem, atque inſulam, mari, vitabũdus claſſem hoſtium, ad oppidum peruenit.

900 ¶ *Volentia* id eſt, quæ vellent [à voluntate] Salluſt. Hiſt. lib. iiij. Multíſque ſuſpicionibus volentia plebi facturus habebatur.

901 ¶ *Valentia*, fortitudo: Næuius Danaë: Omnes formidant hominis eius valentiam. Titinnius Setina: Sapientia gubernator nauem torquet, non valentia.

902 ¶ *Vomica*, concaua loca, vetuſtate exeſa. Lucil. lib. xxix. Tyrodeo, & non mortifero adiectus vomica, & vulnere.

903 ¶ *Viriatum*, dictum eſt magnarum virium Lucil. lib. xxvi. Contrà flagitium neſcire bello vinci à barbaro viriato Annibale.

904 ¶ *Veſcum*, nimis obſcurum. Lucil. lib. xxvi. Quam faſtidioſum ac veſcum cum faſtidio viuere. Virg. Georg. lib. iiij. Nec veſcas ſalicum frondes Afran. Sororibus: At puer eſt veſcis imbecillus viribus.

905 ¶ *Volup*, pro voluptate. Plau. Aſin. Hic ſenex ſiquid elam vxorẽ ſuã animo fecit volup.

906 ¶ *Virgindemiam*, vti vindemiam, hoc eſt, virgarum apparatum, vel demptionem, vel decerptionem ob verbera. Varro Agathone: Quid triſtiorem video te eſſe, quam angit hęc Lampadion, Quid familiaris filius Amat? Hæc ſpes eſt auxili argentaria. Ideóque ſcapulæ metuunt virgindemiam.

907 ¶ *Viratium*, magnarum virium. Var. Meleag. Si non malit vir viratium vxorem habere Atalantam.

908 ¶ *Vulga* capacitas, vel ſinus, cum laxitate. Lucil. lib. ij. In vulgam penetrare piloſam. Var. Sexageſi: Eo vt viaticum ex arcula adderem in vulgam.

909 ¶ *Verrucam* poſitum pro loco edicto. Cato libris originum. Ceaſco, inquit, ſi rem ſeruare vis, faciundum, vt quadringentos aliquos milites ad verrucam illam ire iubeas, eámque vti occupent imperes.

910 ¶ *Vibices*, plagarum vulnera. Cato de falſis pugnis: Vbi ſocietas? vbi fides? maiorum inſignitas iniurias, plagas, verbera, vibices, vis dolores, atque carnificinas per dedecus, atque maximam contumeliam inſpectantibus.

911 ¶ *Vellicatim*, & ſaltuatim. Siſen. Hiſt. lib. i. Nos vna æſtate in Græcia, & Aſia geſta litteris ideirco continentia mandauimus, ne vellicatim, ac ſaltuatim ſcribendo lectorum animos impediremus.

911 ¶ *Victurus*, victoriam potiturus auctoritas prudentium putauit eſſe. Pyrrhúſne Rex, an Manius Curius prælio victurus eſſet.

912 ¶ *Vireſcit*, maiorum virium fit. Purius Poematis: Excreſcunt animi, vireſcit vulnere virtus.

913 ¶ *Viro* etiam pro virtute naturali. Luc. lib. ii. Concoctáſque ſuo ſeruare & perdere viro.

914 ¶ *Venerata* pro veneranda. Virgilius libro 6. Curſúſque dabit venerata ſacerdos.

915 ¶ *Vter* pro vtero. Cæcilius Vmbris Nunc vter creſcit, non poteſt cælari.

916 ¶ *Vicatim*, per vicos. Siſen. Hiſt. lib. iij. Cùm complures menſes barba immiſſa, & tonſo capillo, lugubri veſtitu populum vicatim flens vnà cùm liberis circumiret.

917 ¶ *Vultuoſum*, triſtem. Cic. Orat. In quo cùm effeceris, ne quid inceptum ſit, aut vultuoſum.

918 ¶ *Vermiculatum* pro minuto atque miniato. Cic. de Oratore lib. iij. Quàm ſæpidè leteis compoſtæ, vt teſſerulæ omnes Artę, pauimento, atque emblemate vermiculato.

919 ¶ *Venalitij*, venditores. Cic. Oratione Corneliana lib. ij. Neque me diuitiæ mouent, quibus omnes Africanos, & Lælios multi venalitij, mercatoréſque ſuperarunt.

920 ¶ *Vocare*, poſitum pro trahere, ducere. Cic. Orat. Si de iure ciuili recum ſeram, vocauit te hominem prudentiſſimum his ipſis rebus, quas abs te didicerit, dicendi arte ſuperauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

921 ¶ *Verecundari*, verecundia teneri. Cic. de Orat. lib. III. Alterum cunctantem, & quasi verecundantem incitabat.

922 ¶ *Versutiloquas*. Cic. de Orat. lib. III. Num non vis huius me versutiloquas malitias? Videtis enim & versutiloquas, & expectorat, ex coniunctione facta esse verba, non nata.

923 ¶ *Vncinatum* ab vnco Cic. Academ. lib. IIII. Nec vt ille, qui asperis, & leuibus, & hamatis, vncinatisque corpusculis concreta hæc esse dicat.

924 ¶ *Venditationem*, veteres pro ostentatione posuerunt. Cicero Tusculanarum lib. II. Quinetiam mihi quidem laudabiliora videntur omnia, quæ sine venditatione, & sine populo rectè fiunt.

925 ¶ *Viere*, vincire, & inflectere. Varr. de re rustica lib. I. Vt habeas vimina, vnde viendo quid facias.

926 ¶ *Vndulatum* nouè positum purum. Var. de vita pop. Rom. lib. I. & à quibusdam dicitur esse virginis Fortunæ simulacrum, ab eo quòd duabus vndularis togis est opertum, proinde vt olim reges nostri vndulatas, & prætextas togas soliti sint habere.

927 ¶ *Veruecem*. Varro de vita pop. Rom. lib. I. Aut bouem, aut ouem, aut veruecem habet signum.

928 ¶ *Zonatim*, per gyrum. Lucillius libro 6. Zonatim circum impluuium cinerarius cludebat.

NONII MARCELLI DE INDISCRETIS GENERIBVS PER ORDINEM LITERARVM.

CAPVT III.

A

*A*Ngiportus generis *masculini*, vt apud multos, *Neutri*; Plautus Cistellaria: Quę quasi carnificis angiporta purgitans. M. Tul. de diuinatione angiporta dixit, Terent. Adelph. Id quidem angiportum non est pernium. Idem Eunucho. In angiportum quoddam deferrum.

2 ¶ *Arbitrium* generis *neutri*, sicut sæpe *Masculini*. Plaut. Asinar. Ni quatriduo abalienarit quod abs te argentum acceperit, tuus *arbitratus* sit, comburas si velis, ne vlla sit cera vbi facere possit litteras.

3 ¶ *Armenta* genere *neutro*, plerumque *Feminino*. Ennius: Ipsius ad armenta eadem ad armentas viuus, Tu pascere curui frontes armentas soles.

4 ¶ *Absynthium* generis est *neutri* Lucret. lib. quarto: Absynthia tetra medentes Cum dare conantur. *Masculini*. Varro Quinquatribus: Quid medico mihi est opus, nempe tuo, absynthium vt bibam grauem, & castoreum, leue eque robur.

5 ¶ *Ærarium neutri* est generis, vt sæpe *Masc.* Var. γεγραπται δεοντως: Hoc est magnum censorem esse, ac non studere multos ærarios facere.

6 ¶ *Admonitio* vsu genere dicitur *feminino*, *Masculino*. M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. v. Vt acrius aliquanto, & attentius de clares locorum admonitu cogitemus.

7 ¶ *Auditus* est gen. *mascul.* *feminini* auditio. M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. v. Lubentèrque se cum his congregant, dántque se ad iudendum, fabellarum que auditione ducuntur.

8 ¶ *Artus masculino* genere appellamus. Virg. Georg. lib. III. Micat auribus, & tremit artus. ¶ *Artua neutro* genere. Plautus Mencechmis: Ita mihi imperas, vt ego cuius membra, atque essa, atque attua.

9 ¶ *Angues masculino* genere dici Virg. testatur: Ecce autem gemini à tenedo tranquilla per alta (Horresco referens) immensis orbibus angues. Et lib. v. Adytis cum lubricus anguis abimis Neuius Lycurgo: Alte iugatos angues in cie gerunt. Lucillius lib. XXVI. Nisi pontem, anguéque volucres ac pinnatos serebitis. Angues *fœminino*; Plautus Amph. Deuolant angues iubatæ in compluuium duo. Varro Acianius: Cuius vt adspexit torta caput angue reuinctum.

10 ¶ *Acherontem masc.* genere dicunt veteres. Virg. lib. sexto: Et tenebrosa palus Acheronte refuso. *Fem.* Plaut. Captiuis: Verum enimuero nulla adæque est Acherons, atque vbi ego fui.

11 ¶ *Amnem masculino* genere appellamus. Virg. Georg. lib. I. Atque alius latum fundo à verberat amnem. *Feminino*, Plaut. Merc. Neq. vlla mihi obstrabit amnis, neque mons, neque adeo mare. Nævius Lycurg. Sed quasi amnis cis rapit, sed tamen inflexa flectitur. Accius epinausimacheumandria: Mundam salso sanctam obtexi sanguine, arque acerbo alta in amni corpore expleui hostico. Idem Epigono: Apud abundantem antiquã amnem, & rapidas vndas Inachi, Varro, ἑπτανομῶ lib. I. In hac ciuitate agros colũt areno'os propter hos fluit amnis, quam olim Albulam dicunt vocitatam.

12 ¶ *Aranea* & *fem.* sunt generis. Titin. Gemina. Euertite ædeis, abstergite araneas, Virg. Georg. lib. 4. Laxos in foribus suspendit aranea casses. Ennius: Buxus araneæ. *Mascul.* Plaut. Sticho. Vt operam omnem araneorum tergam, & texturam improbem, deiiciámque eorum omneis telas. Idem Asinar. Iussin' columois deiici operas araneorum?

13 ¶ *Aetas*, *femin.* est generis. Plaut. Menæchmis: Vt ætas mala est, meix mala est ergo. ætas *mascul.* Plautus Trinũmo: Propter eosdem, quorum causa fui hoc ætate exercitus.

14 ¶ *Accipiter*, generis est *masc.* Virg. lib. II. Quam facile accipiter saxo sacer ales ab alto. *Feminino*: Lucretius lib. 4. Accipitres somno in leni, sic prælia pugnásque, Edere sunt persectantes, visæque volantes.

15 ¶ *Arua neutri* sunt generis. Virg. Arua aliena iugo premere. *Fem.* Nævius Lycurgo li. 2. Quáque incedunt omneis aruas obterunt. Pacuuius: Postquam calamitas plures annos aruas caluitur.

16 ¶ *Anfractum*, *masculino* genere dici putant. *Neutro*: Accius Euryface: Super Oceani stagna alta patris terratum anfracta reuisam. Varro Parmenone: Cauo fonte, vt cùm irrigauit cauata aurum anfracta in syluam voeans.

17 *Æuum*, generis *neutri*, ætas *feminini*. Varro Tithono, ἀθάνατος. Qua voluntatem ætatis extima attigit metam æuitas.

18 ¶ *Æra neutri*. Marc. Tull. Hortensio: Quid tu, inquam, soles, cùm rationem ad dispensatorem accipis, si æra singula probasti, summam, quæ ex his confecta sit, non probare?

19 ¶ *Acina* genere *neutro* frequenter Varr. posuit. ¶ Acinus *mascul.* M. Tull. de senectute: Quæ ex fici tantulo grano, aut ex acini vinaceo: Et alij obscuræ auctoritatis: Pressúsque labris vnus acinus arebat.

20 ¶ *Autumnus*, generis *mascul.* Feminini: Varro Serrano, ἀπὸ τῆς χαρᾶς τοῦ ἔτους: Retinet viatorem meridie prætereuntem fontem, quod autumnitas in anni terrachordo mensium prætierat.

21 ¶ *Aluus* generis *femin.* Virgil. Æneid. lib. 2. In latus, inque feri curuam compagibus aluum Contorsit. *Masc.* Accius Annalibus: Vt quàm frigidissimus aluus, Sed alij auctoritatis obscuræ: Mala nemus retinens grauido concepit in aluo.

22 ¶ *Accubitionem* genere *fœminino*. Marc. Tull. de senectute: Bene enim maiores accubitionem epularem amicorũ, quasi vitæ conuiuium nominarunt.

B

23 ¶ *Bubo* generis *Femin.* Æneid. lib. 4. Seráque culminibus ferali carmine bubo. Genere *masculino*: Agellus Hist. lib. I. Et quod bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est.

24 ¶ *Balnea*, nominis *feminin.* Marc. Tull. pro Sexto Roscio: Occisus est ad balneas palatinas rediens à cena Sex. Roscius. Plaut. Asinaria: Ille in balneas iturus est, inde huc veniet postea. Cæcil. Vmbris: Quid mihi non sunt balneæ? *Neutri*: Marc. Tullius Hortensio: Primus balneola suspendit, inclusit pisces.

25 ¶ *Balteus masc.* generis: Virg. lib. 12. Humero cum apparuit alto Balteus. *Neutro*: Var. rerum diuinarum lib. II. Tragica vincula baltea sunt. Accius διὰ ἀσπαλιεῶν lib. 8. Actoribus manuleos, baltea, machæras. Liuius lib. 9. Auratæ vaginæ, aurata baltea illis erant.

26 ¶ *Buxum*, generis *neutri*: Virgil. Georg. lib 2. Et torno facile buxum, *Feminini*: Ennius: Buxus victa taxis tonsa.

27 ¶ *Blandimentum* generis *neutri*: vt sæpe *femin.* Cic. de republ. lib. 4. In viue excelso, atque homine nobili blanditiam, ostentationem, ambitionem meam esse leuitatis.

C

28 ¶ *Cliuus* generis *mascul.* vt plerunque *Neutri*: apud Memmium inuenimus, cuius auctoritas dubia est: Ille ardua nitens fortunæ scandere cliua. Cato de tribunis militum: Loca arduą, & cliua depressa.

29 ¶ *Cyma neutro*, vt Lucillius Asparagi molles, sed viride cyma. *Fem.* Cornelius Celsus, etsi minoris auctoritatis posuit: Lætam formosámque cymam.

30 ¶ *Consitura* generis *femin.* Marc. Tull. de repub. libro I. Quæ videlicet illo non ex agri consitura, quam cernebat, sed ex doctrinæ indiciis interpretabatur.

31 ¶ *Crux* generis *feminini* sæpe *Mascul.* Ennius Annal. lib. II. Malo cruce fatum vti des Iupiter.

32 ¶ *Culter* & cultellus generis sunt *masc.* Varro γεγραπται δεοντως. Noctu cultro coquinari se tradecit. Nondum enim mihi inuenti erant cultelli empestati è Bithynia.

33 ¶ *Cor* generis est *neutri*, vt dubium non est. *Masculini*: Ennius lib. 13. Annibal audaci dum pectore de me hortatur, Ne bellum faciam: quem credit esse meum cor.

34 ¶ *Cupressus* generis *femin.* vt dubium non est. *Masculini*, Ennius: Capitibus nutantes pinos, rectósque cupressos.

35 ¶ *Carra neutra* generis esse consuetudine persuasum est *Masc.* Sisenna Hist. lib. 4. Impedimenta colloca tomnia, constrúunt *carros*, & sarraca crebra disponunt. Varr. Cæli. lib. 2. Gallica porta carros adcurat vsque politos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

36 ¶*Certamen* generis eſt *neutri. Femin.* Siſenna Hiſt. lib. 4. Accolis celeriter conſumptis, eſt gladios *certationem* reuocauerunt.

37 ¶*Querela* generis *femin.* vt ſæpe. *Maſculino*: Virg. Æneid. lib. 4. Tantos illa ſuo rumpebat pectore queſtus.

38 ¶*Compita* generis *neutri.* Virg. Georg. li. 2. Præmiáque ingentis pagos, & compita circum. *Maſcul.* Varro de ſcenicis originibus lib. 3. Vbi compitus erat aliquis. Cæcilius Titthe: Vbi adiicientem compitum.

39 ¶*Conſortium neutri* generis. ¶Conſortio *femin.* Lucil. lib. 19. Deierat enim ſcripſiſſe, & poſt non ſcripturum redi in conſortionem. Mar. Tull. de offic. libro 3. Diſſoluatur neceſſe eſt omnis humana conſortio. Titus Liuius: Quænam iſta ſuauitas? quænam conſortio eſt?

40 ¶*Chartam* generis *femin. Maſcul.* Lucillius lib. 17. Nec ſic, vbi Græci, vbi nunc Socratici charti, quicquid quæritis petimus.

41 ¶ *Clypeus* generis *maſc.* Virg. Ardenteis clypeos, atque æra micantia cerno. *Neutro* Virgilius: Et clypeum ſuperintonat ingens. Licinius in Marte: Pars magna leuius clypea portant. Laberius Sororibus: Hoc voluit clypeum contra puluem proiici.

42 ¶*Cæmenta neutri.* vt eſt vſus Varro Bimargo: Non te pudet, Mani, cùm domi tuæ vides commilitonum tuorum cohortes ſeruis tuis miniſtrare cæmenta? *Feminini*, Ennius: Labat, labuntur ſaxa, cæmenta cadunt.

43 ¶*Clunes femin.* Horat. Quod puleræ clunes, breue quod caput, ardua ceruix. *maſcul.* Plaut. Abroico: Quaſi lupus, ab armis valeo, clunes deſertos gero.

44 ¶*Calum neutro. Maſcul.* Lucretius: Quis pariter cælos amuis conuerterit omnis Ignibus ætheriis terras ſufferre feraceis? Varro Rerum diuinarum: Vt Deum ſignificas non partem mundi, ſic pater magnus materna his eſt cælus. Ennius: Fortis Romani quanquam cælus profundus. Idem Saturno quem cælus genuit.

45 ¶ *Caſtitas*, & caſtimonia generis *feminini. Maſc.* Varro Rerum diuinarum lib. 1. Noſtro ritu ſunt facienda, quam hos ciuilibus. Græco caſtu. Idem: Et religiones, & caſtus id poſſunt, vt ex periculo eripiant noſtro. Næuius, Carmine Punici belli: Res diuas edicit, prædicit caſtus.

46 ¶ *Callis* generis *maſc.* Virg. Æneid. lib. 4. Prædámque per herbam Conuectant calle anguſto. *femin.* Liuius lib. 12. Niſi pecorum modò fert anguſto ſaltu, per deuias calles. Idem ſic frequenter.

47 ¶ *Culleus*, *maſc.* ſæpe. *Neutro*, Varro de re ruſt. lib. 1. In ſingula iugera, dena cullea vini fiunt.

48 ¶*Corbes*, corbulas. Varr. de re ruſt. libro 1. Cogit aliquot corbulas viarum & frondem iucundiſſimam miniſtrat ouibus. Cæcilius Philumena. Qui panis ſoli corbulam.

49 ¶ *Quiſquis*, & gener *femin.* attribui poſſe veterum auctoritas voluit. Liuius: Mulier quiſquis es, te volumus. Cæcilius. Quæſo igitur quiſquis es mea mulier. Pacuuius. Quiſquis tu es mulier, quæ me inſueto nuncupaſti nomine. Ennius: Et quis illæc eſt, quæ lugubri ſuccincta eſt ſtola?

50 ¶*Canalis*, *maſcul.* Gadullius Gallicanus: Ego vero confiteor certo canali cuncta decurrere. *Feminino*, Lucil. κανικῶς canaliculam dicit.

51 ¶*Cinis*, *maſcul.* Virg. in Bucol. Cinis ipſe bonus ſit. Et Georg. lib. 1. Neue effetos cinerem immundum iactare per agros *Fem.* apud Cæſarem, & Catulum, & Caluum lectum eſt, quorum vacillat auctoritas: Cùm iam fulua cinis fueris.

52 ¶*Colus*, gen. *femin.* Cic. Orat. lib. 2. Quid tu, Decilla mea, quando ad me venis cum ſua colu & lana?

53 ¶ *Capillus*, *maſcul.* eſt generis. Terent. Phor. Capillus paſſus, nudus pes, ipſa horrida. *Neutri*, Plautus Muſtellaria: Vide capillum ſatin' compoſitum ſit commodé.

54 ¶*Curſus*, omnium conſenſu *maſcul.* genere dicitur. Virgil. Hic curſus fuit. Curſura *femin.* Plaut. Aſin. Non me vides ex curſura anhelitum etiam ducere? Idem Ciſtellaria: Pol accubituram mater magis ſum exercitare, quàm à curſura ſum tardiuſcula.

55 ¶*Curriculum neutro* genere. Cicero Timæo: Rare igitur & mente diuina ad originem temporis curris curriculum inuentum eſt Solis, & Lunæ.

56 ¶ *Culeſt*, pro qualis eſt, *neutro*, poſitum pro maſc. Plaut. Amph. Ædepol condignum domum culeſt, qui donum dedit.

57 ¶*Contagio*, *femin.* genere appellatur. Salluſt. Poſt vbi contagio quaſi peſtilentia inuaſit. Contagio *neutro*: Lucretius libro tertio. Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi. Virgil. Nec mala vicini pecoris contagia lædant.

58 *Catella*, diminutiuum eſt catenarum, & dicuntur genere *Femin.* Cæcilius Plocio. Catellæ. *neutrum* à catellis ſimiliter diminutiuum. Plau. Curcu. Delicatum te hodie faciam cum catello, vt accubes ferreo ego dico.

59 ¶*Corium*, *neutri* eſt gen. Corius *maſcul.* Plaut. Pœn. Treis facilè corios contriuiſti bubulos. Varr. Eumenid. Nunc corius vlmum tuus depuuit, pergis hera.

60 ¶*Calx*, eſt generis *fem.* Virg. lib. 12. Ferrata calce fatigat. Calx *maſc.* Plaut. Pœnulo. Quin prius diſperibit faxo, quàm vnum calcem ciuerit. Var. Margopoli, ἀπὸ σφυρῶν. Nemini Fortuna

Fortuna cuttum à carcere intimo miſſum leui, Inoffenſum per æquor candidum ad calcem ſibit.

61 ¶*Cortex* vtriuſque eſt generis. *Maſcul.* Varro Prometheo lib. Tum viſus ſupremus cortex, aut cacumina Morientum in quercu, & arborum altitudine. Idem Tithono, ἀπὸ μέρους: Sic inuitata matura anima corporeum corticem facilè relinquit. Vir. lib. 7. Raptus de ſubere cortex. *Fem.* verò Bucolicis: Tũ Phaetontiades muſco circundat amaræ Corticis. Lucretius lib. 4. Quæ quaſi membrana, vel cortex nominanda eſt.

62 ¶*Calor* generis *maſculini.* Virg. Georg. lib. 2. Si non tanta quies: et frigúſque, caloréque inter, & exciperet cæli indulgentia terras. Plaut. Mercatore: Neque frigus, neque calorem metuo.

63 ¶*Caſeus* generis *maſc.* Virg. Bucolicis: Pinguis & ingratæ premeretur caſeus vrbi, ¶Caſeũ *neutri*: Nouius Macco: Pecunia quid? bonum breue eſt, reſpondi, Sardis veniens caſeum. Plaut. Medico: Paraſito cum virgis caſeum radi poteſt.

64 ¶*Collum neutri* eſſe generis Virgil. docet. Et colla comantia pectunt. ¶ Collus *maſc.* Accius Epigono: Quid ceſſo ire ad eam? hem præſtò eſt, camo collum grauem. Lucilius Satyr. li. 7. Calidiſſima ac bene plena iam ſolorum, atque anſeris collus. Idem libro 27. Modò Surſum modò deorſum tanquam collus ceruui. Cæcilius ἀπαζοντίως. Hinc collum ludo præcidi iube. Idem Synephebis: ad reſtim res redit. immò collus, non res. nam ille argentum habet. Cato Sercia: Accipite, ſi vultis, hoc onus in veſtros collos. Nęnius: Cor vtrũ ſcapulę plus angulus colli habeat neſcio Plautus Amph. Malæ, mentum, barba, collus: Var. Sexageſi: Vt nitens Pa. onis collus nihil extriuſcus humens.

65 ¶ *Caſtræ* generis ſunt *neutri. Femin.* Accius Æneadis aut Decio: Caſtra hæc veſtra eſt, optimè eſſis meritus à nobis.

66 ¶*Copula* generis *fem.* Accius Phœniſſis, Abrorque proram, ac ſupra tortas copulas.

67 ¶ *Cepe* generis *neutri.* Lucil. Satyr. lib. 5. Flebile cepe ſimul lacrymoſæque ordine talpæ. Idem lib. xvi. Hoc aliud lo gè eſt, inquit, qui cepe ſerebat. Varro Bimargo, Aui, & auai noſtri cum allium, ac cepe eorum verba olerent, tamen optimè animati erant. Idem Manio: Dulcem aquam bibat ſalubrem, & flebile eſiter cepe. Cepe *fem.* Lucil. Satyr. li. 5. Lippus edenda, acria aſſiduè ceparius cepa lacryſa. Varro Eumenid. In ſomnis venit, iubet me cepam eſſe, & feſſiminum. Idem Catone vel de liberis educandis: Vt cibo vtatur moderato, & idoneo, vt vitet acria, vt eſt ſinapi, cepa, allium.

68 ¶*Cubitum* maſc generis. *Neutri*, Lucil. Satyr. li. 16. Lyſippi Iupiter iſta Tranſiuit quadraginta cubita, altus Tarento.

69 ¶*Coluber* generis *maſc.* Virg. Æneid. lib. 2. Coluber mala gramina paſſus. ¶ Colubræ *Feminin.* Lucillius Satyr. lib. 20. Iam diſrumperetur medius, iã vt Marſus colubras diſtumpit cantu, venas cùm extenderit omneis. Turpilius Leucadia: Arripuit colubram mordicus. Varro Eumenidibus: Quid dubitatis vtrum nunc ſitis cercopitheci, An colubræ, an beluæ, an dè albũ cibus labus Athenis?

70 ¶*Contemptus* generis *maſc.* ¶Contemptio *fem.* M. Tul. de repub. li. 5. Quę virtus fortitudo vocatur, in qua eſt magnitudo animi mortis, doloríſque magna contemptio. Idem de offi. lib. 3. Fortitudo quæ eſt dolorum, laborum contemptio. Et Hortenſio: Magnitudo animi, patientia laborum, mortis, dolorúmque contemptio, Ita & Tuſc. lib. 1.

71 ¶*Compendium*, compendiaria. Var. πολλὰ μέχρι τούτου: Hoc dico compendiaria ſine vlla ſollicitudine, ac moleſtia dicendi ad eandem voluptatem poſſe peruenirí.

72 ¶ *Crocum* generis *neutri.* Salluſt. lib. 2. Iter vertit ad Corycum vrbem inclytam paſtúſque, nemore in quo crocum gignitur. *Maſc.* Georg. lib. 3. Et glaucas ſalices, caſiámque, crocúmque rubentem.

73 ¶*Conatus maſcul. Neutro*, Accius Atreo: Ego incipio, conata exſequar.

74 ¶ *Candelabrum* generis *neutri*, vt ſæpe. Maſc. Cæcilius Moletrice: Memini ibi candelabrum ligneum ardentem.

75 ¶*Cardo* generis *maſc.* Virgil. Æneid. lib. 2. Et remoti procumbunt cardine poſtes. *feminini*, Graius Peliadibus: Sonat impulſa regia cardo.

76 ¶ *Cenſus* genere *maſcul. Neutro*; Cicero Conſulato ſuo: Quorum luxuries fortunata cenſa peperit.

77 ¶*Crines* genere *maſc.* Virg. Æneid. lib. 4. Et crines flauos. *Fem.* Plaut. Muſt. Gerundum morem cenſeo, & capiundas crines tibi. Atta Epigrammatib. Præterea tu ſis diſſoluta crine capillus.

78 ¶*Cummi* generis *neutri*, vt eſt vſu monoptoton. Tamen fem. Cinna: Alpinàque cummi. vt ſit genitiuus eius, huius cummis, vt puppis, febris, peluis.

D

79 ¶*Dorſum neutri* eſt generis. Virg. lib. 1. Dorſum immane mari ſummo. ¶ Dorſus iterum *maſcul.* Plautus Milite: Timeo quid rerum geſſerim, ita dorſus totus prutit.

80 ¶ *Decorem* generis *maſcul.* Decentiam feminini. M. Tul. de deorum natura libro 2. Colorum etiam & figurarum, tum venuſtatem, atque ordinem, & (vt ita dicam) decentiam oculi iudicant.

81 ¶*Deſpectum* generis *maſc.* ¶ Deſpicien-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia *fem.* M. Tul. de offi. libro 2. Ergo hæc despicientia admirabilitatem magnam facit, Et Tuscul. lib. 4. Omnium rerum humanarum contemptione ac despicientia omni virtute ponamus.

82 ¶ *Dominatio*, gen. *fem.* vt plerumq. *Masc.* M. Tul. de repub. lib. 1. Quid tum, cum es iratus, permittis illi iracundiæ dominatum animi tui? Et de offi. lib. 2. Quorum est leuis fructus, incertus dominatus.

83 ¶ *Debitum* generis est, vt manifestum est, *neutri. Feminin.* M. Tul. pro Plautio: Nam alia est *debitio* pecuniæ, alia gratiæ.

84 ¶ *Diluuium* generis est, vt sæpius habetur, *neutri.* Virg. libro 8. Diluuio ex illo. *Fem.* Lucr. lib. 6. Pars etiam glebarum ad diluuiem reuocatur Imbribus. Horatius carminum lib. 4. Horrendámque cultis Diluuiem minitatur agris.

E

85 ¶ *Euentus*, generis est *mascul. Neutri*, Lucretius lib. 1. Nam quæcunque cluent, aut his coniuncta duabus Rebus, ea inuenies, aut horum euenta videbis. Idem lib. 1. Euentum dici poterit, quodcunque erit actum. Mar. Tul. Hortensio: Tu me & aliàs nonnunquam, & paullò ante adhortatus es, aliorum facta, & euenta conquirerem. Idem consulatus fuit libro 2. Atque animo pendens noctu euenta timebat.

86 ¶ *Error masc.* est generis. Virg. Æneid. lib. 10. Gratúsque parentibus error. *Fem.* Accius Neoptolemo. Satis iam dictum est, neq. ego errantia animi prauè morigerabor. Neutri, M. Tul. ad Hirtium lib. 2. Qua in re si mediocriter lapsus sum, defendes mecum tolerabile erratum.

87 ¶ *Epulum* generis *neutri* est. *Fem.* Lucil. Satyr. lib. 14. Idem epulo cibus, atque epulatio Iouis omnipotentis. qui versus vtrunque designat. Virg. lib. 6. Epulæque ante ora paratæ Regifico luxu.

88 ¶ *Eruum* generis *neutri* est, vt plerunque *Fem.* Varro, Longè fugit, qui suos fugit. Sed vt his erat, hæc legumina arte praua pauca cicer, eruillam, ac paregia alia spitia cæteris.

F

89 ¶ *Frontem fem.* gen. Virg. Et frontem obsecænam rugis arat. *Masc.* Titin. Setina: Quasi Hermaphroditus fimbriarum frötem gestas. *Fem.* Pacu. Voce suppressa, innata fronte, vultu turpido. Cato de re militari. Vna repugnatio est, fronte longo: quadrato exercitu. Cæcilius Subdititio: Nam hi sunt inimici pessimi, fronte hilaro, corde tristi: Quos neque vt apprehendas, neque vitare scias. Plaut. Nam coloratum frontem habet petilis.

90 ¶ *Finem masc.* genere dicimus. Virg. Æneid. lib. 10. Hic finis fandi. solio tum Iuppiter aureo Surgit. *Fem.* Lucretius: Et merito, nã si certam finem esse viderent. Acc. Phœnissis: Neque vlla interea finis curis datur. Virg. Æneid. lib. 4. Quam fessis finem rebus ferat. Cæcilius Annal. lib. 5. In aliquã huic bello finem facere. Cassius Hemina Hist. libro 4. Qua fine omnis res, atque omnes artes, humanitásque aguntur. Var. Meleagris: Currere, vigilare, esurire, quando hæc facere oportet quam ad finem. Sisenna Hist. lib. 4. Et propè mediam ad finem ripæ peruenerant. Varro de vita pop. Rom. libro 4. Ita huius belli horribilis finis facta.

91 ¶ *Funus masc.* est generis *Feminini*, Lucr. lib. 9. Aurea de cælo demisit funis.

92 ¶ *Fretum neutri* tantùm generis esse volumus. Virg. lib. 3. Et crebris legimus freta concita terris. *Masc.* Lucretius lib. 6. Nam fretus ipse anni permiscet frigus ad æstum. Nonius: Dubij fauentem per fretum introcurrimus. Ennius: Crassa puluis oritur, omnem peruolat cæli, fretum Lucillius Serrano: Cæli nomine, & salis fretus. Varro Gallo, aut Fundanio: Inter Italiam & Siciliam, qui est fretus inter Rhegium, & Messanam.

93 ¶ *Fauor* est generis *mascul. Fem.* Accius Oenomao: Auguitam adhibeant Fauentiam more obscæna dictis segregans.

94 ¶ *Fetus masc.* Virg. Georgic. lib. 3. Aut ouium fetus, aut vrenteis culta capellas. Virg. Bucolic. *fem.* At tu, Si *fetura* gregem suppleuerit, aureus esto. Idem Georg. lib. 3. Cætera nec feturæ habilis, nec fortis aratris.

95 ¶ *Frenos mascul.* Virg. libro 3. Et stabulis frenos audire sonantes. *Neutro* Virgil. lib. 9. Frenáque bina eius, quæ nunc habet aurea Pallas, Accius Paride: Frena thesauri equorum accommodant.

96 ¶ *Forum* generis *neutri. Masc.* Lucil. lib. 3. Romanis ludis forus olim ornatus lucernis. Sallust. lib. 1. Illum nautis forum. Pomp. Petitore: Balnea, forus, macellus, fana, portus, porticus.

97 ¶ *Frigus neutri* gen. vt plerunque. *Fem.* Varro, cras credo, hodie nihil: Atque vt igni feruido medullitus aquiloniam intus seruat frigedinem.

98 ¶ *Fulmentum neutro*, vt est in prouerbio veteri, quo Varro vtitur sæpius, fulmentum lectum scanduut. *Femin.* Lucillius libro 28. Fulmentas eis atque eneis subducere. Et lib. 4. Sufficit huic dum fulmentas quatuor addit. Plau. Trinummo: Fulmentas iubeam supponi foco.

99 ¶ *Famulatio*, vt dominatio plerunque generi *femmino. Mascul.* Cic. de amicitia: Aut in fabulis, qui aliquandiu propter ignorationem stirpis & generis in famulatu fuerint, cogniti sunt, & aut Deorum, aut regum filij inuenti sunt.

100 ¶ *Fluuius masculini* generis. *Femin.* vt amnis plerunque. Sisen. Hist. lib. 4. Quod oppidum tumulo in excelso loco, propter mare, paruis mœnibus, inter duas *fluuias*, intra Vesuuium collocatum. Idem eodem: Transgressus *fluuiam*, quæ secundum Herculaneum ad mare pertinebat.

101 ¶ *Flexus*, genere *masculin.* Virg. Georg. lib. 1. Maximus hic flexu sinuoso elabitur anguis. *Femin.* Cic. Orat. Cùm alter alteri obiicit vocis inflexiones. Idem eodem: Ipse se moderans ex virili laterum flexione.

G

102 ¶ *Guttur*, *neutri* est generis. Virg. lib. 6. Ille fame rabida tria guttura pandens. *Masc.* Plaut. Milite glorioso. Nam nimis calebat, adurebat gutturem. Lucil. Et ventrem, & gutturem eundem. Næuius: Ingurgitauit vsque ad imum gutturem. Var. Lege Mænia: Exercebam ambulando, vt siti capacior ad cenam veniret guttur. Plaut. Aulul. Etiámne obturas inferiorem gutturem?

103 ¶ *Genus*, *neutri* est generis. Virg. li. 5. Genua labant, vastos quatit æger anhelitus artus. *Masc.* Lucillius Satyrarum libro 4. Hæret verticulis adfixum in posteriore Parte, atque articulis vt nobis talus, genúsque est.

104 ¶ *Gelu*, *neutro* genere. Titus Liuius: Pisa diacematico foro præstatur virtuti laus gelu, sed multo ocyus vento tabescit. *Mascul.* Afranius Epist. Quis tu es ventoso in loco Soleatus intempesta nocte, sub diuo. Aperto capite, silices cùm findat gelus? Acc. Prometheo: Tum profusus flamine hyberno gelus. Cato Originum lib. 2. Qui aquatum & ligna cum videntur ire, securim atque solum ferunt. gelum crassum excidunt, eum loro colligatum auferunt.

105 ¶ *Grando*, generis *feminini.* Virg. Georg. libro 1. Quàm multa in tectis crepitans salit horrida grando. *Masc.* Var. Triodite, ἀεὶ ἀφιεῖς, ὑφόντας. Nec coruscus imber alto nubilo cadens Multus, grandine implicatus albo.

106 ¶ *Gladius*, *masc. Neutri.* Lucil. Hærebat mucro gladium in pectore totum.

107 ¶ *Ganeum*, *neutrum.* Varr. Sesquiulysse, Qui se in ganeum accensum coniecit amicæ.

108 ¶ *Grues*, genere *femin.* Virg. Georg. lib. 1. Strimoniæq; grues. Lucil. lib. 4. Longior hic, quam grus grue tota cùm volat olim. *Masc.* Laber. Fullonicis: Virum tu hunc, gruem Balearicum, an hominem putas esse?

109 ¶ *Greges*, vt sæpe, generis *mascul.* sunt *Femin.* Lucretius lib. 4. Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles, Buceriæque greges.

H

110 ¶ *Horrea*, genere *neutro*, vt sæpe. *Femin.* Claud. Oratione in Quintium Gallum: Quorum iacent murena vlla horrea, curiáque, & tabulariæ publicæ. Eiusdem generis tabularias, quo & horreas dixit.

I

111 ¶ *Intyba*, generis *neutri.* Virg. Georg. li. 4. Quódque modo potis gauderetur intyba riuis. *Masc.* Lucil. Satyrarum li. 5. Intybus præterea pedibus prætensus equinis. Idem lib. 30. Pulmentaria vt intybus, aut aliqua id genus herba. Pomp. Placenta: Rustici edunt libenter pedibus tristeis acres intybos.

112 ¶ *Interitus*, generis dicitur, *mascul.* M. Tul. Philip. lib. 2. Cn. Domitium, non patris interitus clarissimi viri. *Femin.* M. Tul. Verrinarum in frumentaria: Cùm bis in eadem prouincia magnæ fugitiuorum copiæ versatæ sunt, tum aratorum interito facta nulla est.

113 ¶ *Insomnium*, generis *neutr. Fem.* Cæcil. Phoc. Consequitur comes insomnia, ea portò insaniam affert.

114 ¶ *Intestinum*, generis *neut.* Lucret. lib. 4. Horum intestinum quoduis quale esse putandum est. Masc. Var. Margopoli ἀεὶ ἀχῶς. Sesus poriæ, verro, hydragogiæ, cloaca, intestini.

115 ¶ *Ingressus*, gener. *masc.* vt sæpe. *Fem.* M. Tull. Orat. Perfecta hac video hanc primam ingressionem meam, non ex oratoris disputationibus ductam, sed de media philosophia repetitam.

116 ¶ *Iocus*, genere *masc.* Cic. pro Cęcilio: Ludus, iocus, sermo etiam familiarium deferendus. *Neut.* Neąuius Protesilao: Clàm ineunt, irruunt, cachinnos, ioca, dicta risitant. Sallust. Iugurthæ bello: ioca, atque seria.

L

117 ¶ *Lentem*, consuetudo *femininogenere* dici vult. Virg. Georg. lib. 1. Nec Pelusiacæ curam aspernabere lentis. *Masc.* Titin. Lenti calido duella trapula, romice.

118 ¶ *Lux*, *femin.* est generis. Virg. Bucol. Si mihi non hæc lux toto iam longior anno est. *Masculin.* Plaut. Aulul. Luce claro diripiamus aurum matronis palàm. Varr. Bimargo: Nos ergo nihil egimus, quod legem Lucaniam luce claro latam scutulans. Idem Ephebo, ἀεὶ ἀμενῆς. Hodie si possumus, quod debemus populo in foro medio, luci claro decoquere M. Tul. de officiis lib. 3. Et cùm prior ire luce claro non queo.

119 ¶ *Lucrum*, secundum cõsuetudinem *neutri* generis. *masc.* Plaut. Persa: Nunc ea narrabo, vnde tu pergrandem lucrum facias.

120 ¶ *Labium*, *neutri* generis. Serenus Opusculis. Labiúmq; insigne reuellit. Labia rursum, *femin.* Plautus Sticho: Age tibicen, quãdo bibisti, refer ad labias tibias. Næuius Maccho Exsule: verberatio, populus homini labias pugnis cædere. Idem Præco posteriore: Ergo dedita opera te, pater, solùm foras Seduxi, vt ne quis esset testis tertius. Præter nos, tibi cum tunderem labias lubens. Lucil. Satyrarum lib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

22. Sopirion labias cædit vtrinque secus.

121 ¶ *Lacerti*, generis *masculi*. Neut. Acc. Atreo: Concoquit partem vapore flammam tribuit verubus lacerta in focos.

122 ¶ *Loca*, generis sunt *neutri*. Virg. Æneid. 1. Loca fera furentibus austris. *Masc.* Virg. Æneid. 1. Denenere locos, vbi nunc ingentia cernis Mœnia. Nævius Belli Pœnici lib. 6. Connenit, regnum simul atque locos vt haberent. Cicer. Orat. Ducantur duplices loci, vni rebus ipsis, alteri assumptis.

123 ¶ *Lapides* & *feminino* genere dici possunt, vt apud Ennium: Tanto sublatæ sunt agmine tunc lapides. ad Homeri similitudinem, qui genere femininо lapides posuit.

124 ¶ *Luxuria*, generis *femin. Masculi*. Varr. Manio: Nec sumptibus finem lepidus statues, finémque, modúmque.

125 ¶ *Lusus*, vel ludus genere dicuntur *masc. Femin.* lusiones. M. Tul. de finib. bonorum & malorum lib. 5. Cùm hi verò paullulum processerunt, lusionibus, vel laboriosis delectatur. Idem Orat. Qui pila ludunt, non vtuntur ipsa lusione artificio propriæ palestræ. Varro Cato, vel de liberis educandis. Ab huiusmodi lusionibus radices crudelitas agere solet.

126 ¶ *Labrusca*, generis *fem.* Virg. Bucolicis: Sylvestris raris sparsit labrusca racemis. *Neutro*: Virg. Culice: Densaque virgultis auidè labrusca petuntur.

127 ¶ *Liba*, generis *neutri*. Virgil. Bucol. Sinum lactis, & hæc te liba, Priape, quotannis. *Masc.* Nigid. de Diis: Deinde surgat, faciat libos quatuor, & intra libos duos à dextra, & duos deuexos.

128 ¶ *Lupinum*, *neut.* Var. de re rustica lib. 1. Ibi lacum esse oportet, vbi maceratur lupinum.

129 ¶ *Lympha*, aqua genere *femin.* vt sæpe *Masc.* Lucil. Impermistum lymphorem.

130 ¶ *Licentia*, *fem. Masc.* Lab. In paupertatem eo licentiatus.

131 ¶ *Latrina*, genere *femin.* & est lauatrina, quod nunc balneum dicitur. Lucil. lib. 11. Qui in latrina lacúque. *Neut.* Laber Compitalibus: Sequere in latrinum, vt aliquid gustes ex Cynica hæresi hic latrinum neutri finem locum dixit. Lucil. lib. 6. Hoc tu aptè, credit quanquam latrina petisse.

132 ¶ *Lutum*, genere *neut.* & apud Ciceronem Epistola ad Hirtium lectum est plurali numero. Luta, & limum aggerebant. *Masc.* Claudius Annalium lib. 4. Pluuia, imbri lutus erat multus.

133 ¶ *Lanitium*, genere *neut.* Vir. Georg. li. 3. Si tibi lanitium curæ. *Fem.* Laber. Paupertate: Nihil refert mollem è lanitia Attica, An pecore ex hircorum vestigium geras.

M

134 ¶ *Mercatus*, generis habetur *masc.* Serenus Ruralib. Ad mercatum eo villice. Varro Sexagesi: Sumptum comitia habebant, ibi nùc fit mercatus. Mercatura *femin.* Plau. Trinummo: Mercaturam eam venalis habuit, vbi rem perdidit. Nævius Militibus Pometinensibus: Instant mercaturam spero, rem faciet, frugi est homo. Lucil. Satyrarum lib. 6. Verùm & mercaturæ omnes, & quæsticuli instituti. Turp. Lindia: Consilium hoc cepi, litteras misi ad senem nostrum, prodesse nobis ex sententia mercaturam. M. Tull. de officiis lib. 3. Ad quos, cùm tanquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus.

135 ¶ *Mercimonium*, *neut.* Plaut. Amphit. Vt vos in vostris vultis mercimoniis. Turpil. Thrasyleonte Videre cupio nostrum mercimonium.

136 ¶ *Melos*, genere *neutro*: Næu. Lycurgo: Suaue summũ melos. *Masc.* Acc. Bacchis: Vaci, acri, crepitantes melos. Pacu. Peribœa: Thessiantem, fremitu concidi melum. Varr. Parmen. Paci huius nascuntur pueri rhythmus, & melos. Idem Cato, vel de liberis educandis: Omnes enim qui loquuntur habere debent quosdam melos.

137 ¶ *Medimnum*, generis *neut. Masc.* Lucil. Satyrarum lib. 15. Præterquam in precio primus semisse, secundus Nummo, tertius iam pluris, quàm totus medimnus.

138 *Margaritarum*, generis *neut.* Var. ἐκατόμφαλα, περὶ θυσιῶν. Vbi illa phalera, gemmeaque ephippia, Et arma margarito candicantia? *Femin.* Varro Papiapapæ περὶ ἐγκωμίων. Imperito nonnunquam concha videtur margaritam, vt amisi smaragdos. M. Tullius Verrinis de Signis: Vllam gemmam, aut margaritam. Varr. Marcipore: Altera exorat patrem libra ocellatorum, altera virum semodiũ margaritarum.

139 ¶ *Messem*, generis *sem. Masc.* Lucil. lib. 27. Potius, quàm non magnam messem esse, non probam vindemiam.

140 ¶ *Mendum*, *neutro*. M. Tul. ad Atticum, lib. 2. Castricianum mendum non corrigeres. *Fem.* M. Tul. Verrinis: Quæ mendosa denique litora. Lucil. Nam in quibus mendæ Omnibus in rebus fiunt, fierique potis sunt.

141 ¶ *Metus masc.* Næuius: Magni metus tumultus pectora possidet. *Feminini*: Ennius, Ni metus vlla tenet rite in virtute quiescunt.

142 ¶ *Murmur*, *neutri* est generis. *Masculi*. Varr. Sexagesi: Iactati sumus, vt deportare murmur sit verus.

143 ¶ *Mundus*, muliebris, generis *masculi*. *Neut.* Lucil. libro 17. Legauit quidam vxori mundum omne, penúmque.

144 ¶ *Miseria*, vt sæpe, generis *femin. Neut.* Labirius Carcere: Homo frugi, quod tibi relictum est, miserimonium retines.

N

145 ¶ *Nundinæ*, generis sunt *feminini*. Varr. Marcipore: Maiores sunt pueri, hi pusilluli nigri, qui spectant nundinas, vt magister dimittat suis. *Masc.* Lucil. lib 26. Paucorum atq; hoc pacto si nihil gustat inter nundinum. Var. γεγονὸς ἀσκίλλα. Quoties priscus homo, ac rusticus Romanus inter nundinum barbam radebat. Idem παρὰ μῆνα πεῖν. Romam ipsam in arcosice, non qui in orbe inter nundinum calumniarentur. Idem rerum humanarum libro 20. Decemuiri cùm fuissent arbitrati binos nundinum diuisum habuisse.

146 ¶ *Nasus masc. Neut.* Lucil. 7. Quos oculi non sunt, neque nasum, & qualia sunt. Idem lib. 22. Nasum rectius nunc homini est suræ, nec pedes dici.

147 ¶ *Nepos* dici & *femina* potest, Ennio auctore quæ nunc neptis dicitur. Iliada Nepos quas ærumnas retulisti?

148 ¶ *Nuncius* generis *masculi*. *Neutro* apud antiquos non receptę auctoritatis lectum est, sed doctos.

149 ¶ *Nerui masculini*, sunt generis, sicut plerumque. ¶ Neruia *femin.* apud doctos lectum est sæpe. Verum Varr. ἐν τῷ λύρας: Scientia doceat, quemadmodum in psalterio est, tendamus neruias. Neut. Var. ἐν τῷ λύρας: Et id dicunt suam Brisciden producere, quæ cius neruias tractare solebat.

150 ¶ *Noualia* genere *neut.* Virg. Bucolicis: Impius hæc tam culta noualia miles habebit? *Femin.* Virg. Georg. lib. 2. Alternis tonsas idem cessare nouales.

O

151 ¶ *Obsequium neutro* genereh abetur. Terent. Andria: Obsequiũ amicos, veritas odium parit. Obsequela *femin.* Plaut. Asinaria, Qui mihi auscultabũt, facient obsequelam. Turp. Epicl. Neqiofferre hunc diutius errari, & conqueri necesse suæ obsequelæ. Idem Trasileone: Cùm interea nihil quicquam à me est premij, neque erat tuæ benignitatis, atque obsequelæ. Sallust. Historiarum lib 2. Ibi Fimbriana seditione, qui regi per obsequelam oratoris; & maximè odium Syllæ graues, carique erant: Afran. Priuigno: Quàm mihi sit grata ipsius obsequela.

152 ¶ *Ostrea* generis *femin.* Lucil. Sat. lib. 3. Ostrea nulla fuit, non purpura, nulla Peloris. Turpil. Demetrio: In acta cooperta age in oras ostreas. Var. ὅτι τὰ ὀστρεοβύσια, περὶ δεπάδων: Nec multum numus piscis ex salo captus helops, neque ostrea vlla magna capta quiuit parum fuscitare. Afranius Excepto, Conchas: echinos, ostreas marinas. M. Tul. Hortensio: Solertiáque cani, quæ posset vel in tegulis proseminare ostreas. Var. Sexagesi: Tunc nupti æ videbant ostreas Lucrinas. *Neutri*, Lucil. Satyrarum lib. 9. Quid ergo si cerno ostrea Cognorim fluuium, limum, ac cœnum sapere. Idem lib. 13. His itidem in cœpa, dabis ostrea millibus nummũm Empta. Var. ἐως πότε, περὶ ὀρτύγων: Non posse ostrea se Romæ præbere & echinos.

153 ¶ *Oues* generis *femin.* vt plerũque. *Masc.* Var. Rerum human. lib. 3. Vt etiam putantibus qui oues duos, non duas dicunt, Homer. securos, qui ait σιμὰ ὀΐε. Idem Terentio: Quando citatus neque respondit, neque excitatus est, cum ego vnum ouem multam dico.

154 ¶ *Obsidio fem.* genere. Virgil. Æneid. lib. 3. Cingique vrbem obsidione videret: *Neut.* Ennius: Cum suo obsidio magnus Titanum premebat.

P

155 ¶ *Putei*, sunt generis *masc.* Virg. Georg. lib. 3. Ad puteos, aut alta greges ad stagna iubeto, Currentem ilignis potare canalibus vndam. *Neut.* Varro Gallo vel Fundanio: De miris, secundò de statuis, aquis, vt sunt lacus, & stagna, & putea & maria.

156 ¶ *Piscatio*, generis, vt sæpe, *feminini*. ¶ Piscatus *masc.* Cic. de finib. bonorum & malorum lib. 2. Istius generis asotos iucundè putat viuere mundos, elegantes, optimis cocis, pistoribus, piscatu, aucupio, venatione.

157 ¶ *Puluis*, genere *masculino*, vi sæpe. *Femin.* Ennius li. 8. Annalium: Iámque ferè pulvis ad cælum vasta videtur. Idem lib. 8. Iámque ferè puluis fulua volat.

158 ¶ *Posticam femin.* genere consuetudine appellamus. Lucil. Satyr. libro 3. Non peperit, verum postica parte protundit. Var. παρὰ μῆπαν: Pertexit interiores partes domus posticæ (vt ait Plautus) penitissimè. Titinnius *neutro* in Veliterna dici probat. Atque duo post ea, quæ loco mercede. Idem Fullon. Siquis hodie præter has posticum nostrum pepulerit. Lucil. libro 8. Pistrinum appositum, posticum, sella, culina. Var. Prometheo lib. 2. Retrimenta cibi, quæ exierunt per posticum, vallem fecerunt.

159 ¶ *Partus masculi*, est generis Virgil. Quin idem Veneri partus suus & Paris alter. ¶ Partitudo & partio *femin.* Plaut. Aulularia: Probrum, propinqua partitudo cui appotit. Idem eadem: Nam probrum atque partitudo propè adest. Afran. Vopisco: Non dolorum partionis veniet in mentem tibi, Quos misera pertulisti, vt partum proiiceret pater? Plaut. Truculento: Horresco misera, mentio quò sit partionis.

160 ¶ *Præsepia neutri* sunt generis. Virgil. lib. 11. Qualis vbi abruptis fugit præsepia vinclis. *Femin.* Plaut. Curculione: Quia reciperet se hinc cessum ad *præsepiam* suam. Idem ad meum herum arbitrum vocat me hic intra præsepias meas. Var. de Republ. lib. 1. Contrà hic laudabatur ab illis. Is habebat culinam rustícam vnã præsepiã latam, cellam vinariam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

161 ¶*Panis*, consuetudine *masculino* genere appellauit. *Neut.* Plaut. Curculione: Hæc sunt ventris stabilimenta, pane, & assa bubula.

162 ¶*Pingue est*, pro pinguis est, *neutrum* pro alio genere positum. Nonius Triperdita: Si autem pingue est, malè cubandum est putrem panticas.

163 ¶ *Perdix* & *masculino*, genere dici poteſt. Varro Admirandis: Perdicas Boetios.

164 ¶ *Palpebrum*, genere *neutro* consuetudo dici vult. *Palpebræ femin.* Lucretius lib. 3. Brachia, Palpebræque cadunt, poplitésque cubanti. Var. Papiapapæ, πεὶ ἐγκεφάλων: Quos calliblepharo naturali palpebræ Tinctæ, Vallato mobili septos tenent. M. Tul. de Orat. lib. 2. Munitæque sunt palpebræ, tanquam vallo pilorum.

165 ¶*Pannus*, vsu generis *masc. Neut.* Næu. Tabel. qui habet vxorem sine dote, pannum positum in purpura.

166 ¶*Purpurissum*, genere *neutro*; Afranius Homine: Cedo purpurissum. *Femin.* Næuius Sannionibus; In licio, cretam, cerussam, purpurissum.

167 ¶ *Pernicies*, generis *feminini*. Lucillius Satyr. li. 2. Pestem, perniciémque catax, quam & Manlius Nou. *Neut.* Acc. Menalippo: Paratus sum vbi vis, petere pestem, perniciem.

168 ¶*Palumbi fœmin.* Virg. Bucolicis: Nec tamen interea raucæ tua cura palumbes. *Masculi.* Lucil. li. 14. Macrósque palumbos. Plaut. Bacchidibus: Qui enim intelligo duæ vnum expetitis palumbem. Pompon. de Vite: Quo expalumbem vnum ex ore tollit.

169 ¶ *Pigror*, generis *masculi.* Lucil. Sat. lib. 2. Languor, & oppressit pigror, torpórque quietis.

170 ¶*Pigne*, Ennius lib. 27. Potestate pigne sufferre laborem. Acc. Clytemnestra: Omnes gaudent facere rectè mali pignem. *Femin.* pigritia.

171 ¶*Pali*, genere *femin. Neut.* Var. Flexta-bulis, πεὶ ἱππαρχῶν: Quid tu non vides in vineis, quòd tria pala habeant, tripales dici.

172 ¶*Periculum*, generis *neutri.* Ter. Andr. At istuc periculum fieri in filia graue est. Periclitatio *femin.* M. Tul. de Deorum natura li. 2. Sicut ex quibusdam sturpibus, & herbis quarum vtilitates longinqui temporis vsu & periclitatione percepimus.

173 ¶*Paratus*, generis *masc.* Paratio femin. Afranius Priuigno: Silentio opus est, nulla inest paratio.

174 ¶ *Penus*, generis *femin.* Lucil. Magna penus paruo spatio consumpta peribit. *Masc.* Pomp. Dogali: Vnum penum, quæ omnem; cæterum aliam præberem penum. Næuius: Do facta meum in penum componam satius est. Neutri etiam lectum est apud plurimos, quorum auctoritas non probatur.

175 ¶ *Polypus*, generis *femin.* Lucil. lib. 29. Paulisper cui medentia medem hæc se vt polypus ipsa.

176 ¶ *Paupertas*, generis *femin. Neut.* Cæcilius Plocio: Ibo ad forum, & pauperi tutelam geram.

177 ¶*Papauer neut.* Virg. Spargens humida mæla, soporiferúmque papauer. *Masc.* Varro Admirandis: Infria seni papauerem. Plautus Asinaria: Formicis obiicias papauerem.

178 ¶*Pileus*, generis *masc.* Plaut. Captiuis: Pileum, quem habuit, diripuit, eúmque ad cælum tollit. *Neutri*, Plaut. Cornicul. Te obsecro, Lyde Pileum meum, mi sodalis, mea salubritas.

179 ¶*Profecta*, exta, quæ aris dantur ex fibris pecudum dissecta, sunt generis *neutri.* Licinius Macer Ornithogonia: Vulgari tosta vapore Cum virgis profecta ferunt. *Femin.* Lucil. libro 14. Cenam, inquit, nullam, neque Diuo profectam vllam. Varr. Rerum diuin. lib. 11. Proficiem extorum vel in mensam porrigere.

180 ¶ *Pedis*, quem nos pediculum dicimus, generis *masculini* est. Nouius: Est pedis vnus ingens in naso. *Femin.* Plaut. Vidularia: Vbi quamque pedem videbat, suffurabatur omnis.

181 ¶ *Pluuia*, vt saepe generis *femin.* Virg. Georg. lib. 1. Tunc cornix plena pluuiam vocat improba voce. *Masc.* Laberius: Latè loquente qui pedem ex taberna tulimus, tantus cùm staret pluor.

182 ¶ *Pistillus masc.* Nou. minia medica: Lacrymæ cadent, calet pistillus. Idem Fullonibus: Testes pestinas pistillos mihi cantent. *Neut.* Muntius: Pistillum grande est.

183 ¶ *Propago*, propages, vt sæpe, generis *femin.* Pacuuius Antiopa: Saluete gemini, mea propages sanguinis. *Neut.* Ennius: Boni secunde forent fructus, vt æquè propaginem.

184 ¶*Patibulum*, genere *neut. Masc.* Lucil. Rerum humanarum lib. 21. Deligata ad patibulos, deligantur & circumferuntur, cruci defiguntur. Plautus Carbonaria: Patibulum ferat per vrbem, deinde affigat cruci.

R

185 ¶*Rictus*, generis est *masc.* Titinnius: Caue, exporge frontem habeat semper factos rictus. ¶Ricta *neutri*, Lucr. libro 5. Mollia ricta tremunt duros nudantia dentes. M. Tul. de Signis: Vt rictum mentúmque eius paulò sit attritius.

186 ¶*Rogus masc.* generis, Virg. Æneid. lib. 4. Hoc rogus iste mihi, hoc ignes aræque parabant. *Neut.* Afran. Epistola: Pulcrè hoc incendi togum, ardet, tenetur, hoc sepulcro sepeli licet.

187 ¶*Rudens*, generis est *masculini*, Virg. Æneid. lib. 3. Excussósque iubet laxare rudentes. *Femin.*

Plautus Rud. Dum hanc rudentem complico.

188 ¶ *Reticulum*, genere *masc.* M. Tullius Verrinarum actione vij. Reticulúmque sibi ad nares admouebat, tenuissimo lino, plenum rosæ Fenestella Annal. Fascem pectoralis reticulus. *Neut.* Claud. lib. 1. Prius hisce auctoribus inde reticula galearia.

189 ¶*Ramenta* generis *neutri*, vt sæpe. *Femin.* Plautus: Ramenta fiam plumbea propensior.

190 ¶*Rastros*, genere *masc.* dicimus, vt apud Virgilium & Terentium. *Neutro* apud Cornelium Celsum: Omnes rastra atrollunt, & adigunt.

191 ¶*Raptus* generis *masc. Fem.* Terentius Adelph. Dispersi Ctesiphontem audiui ficium Vnà affuisse in raptione cum Æschino.

192 ¶ *Reditus*, generis *masc.* Virgilius Æneid. libr. iiij. Nostri reditus expectatique triumphi. *Femin.* M. Tul. Philippicorum lib. 1. Exponam vobis breuiter consilium profectionis, & regressionis meæ. Varro Rerum humanarum libro xx. Omneis Tarquinios eiicerent, ne quam reditionis per gentilitatem spem haberent. Idem eodem: Ad milites facit reuersionem.

S

193 ¶ *Sexus*, *masc.* generis esse manifestum est. *Neutr.* Sallustius dixit Historiarum lib. ij. At Metellus in vlteriorẽ Hispaniam post annum regressus, magna gloria concurrentium vndique virile, & muliebre sexus per vias, & tecta omnium visebantur. Sisenna Histor. libr. iij. Tum in muto virile, ac muliebre sexus populi multitudine omni collocata.

194 ¶ *Specus*, genere *masc.* Varro Rerum diuinarum lib. iiij. Ibi cùm amissam captam desiderarunt, animaduertissentque quendam specũ tenebricosum. Ennius Lyrris: Inferûm vastos specus. *Femin.* Ennius Annalium lib. xvij. Concaua sub montis late specus intus patebat. Accius Niptris: Inde aduenio monstrem Oetam, scrupósam specum.

195 ¶ *Strigilim* manifestum est esse generis *femini. Neutri*; Varro Bimargo: κατάχρησις enim est vera, cùm in candelabro pendet strigilis.

196 ¶*Sortes*, genere *femin.* Virgilius lib. x. *Masc.* Virgilius libro iiij. Quæ sortitus non pertulit vllos.

197 ¶ *Salis*, genere *masc.* Terentius Eunucho: Labore alieno magnam partam gloriam, Verbis sæpe in se transmouet, qui habet salem, Quod in te est. Plaut. Mercatore: Quasi in aquam indideris salem; *Neutro*; Varro Commentario veteri Fabij pictoris legimus: Tesfit & sale; quo sale sordidum vstum est, & ollam rudem facilè abiectum est, & postea id sal virgines Vestales serra ferrea secant.

198 ¶ *Socrus*, & *masc.* genere veteres dici posse voluerunt. Næuius Pellico: Define socri tuo, fratri patri meo.

199 ¶ *Salum*, *neutri* generis est vulgari cõsuetudine. *Mascu.* Ennius Hecuba: Vndantem salum.

200 ¶*Sibilũ*, *neutro* genere, vt apud Serenum: Suaue sibilum. *Masc.* Virgilius Bucolicis: Nam neque me tantum venientis sibilus austri Lucillius: Saxa & stridor: vbi atque erunt dum sibilus iustitis.

201 ¶ *Sagum* generis *neutri*, vt plerunque. *Mascul.* Ennius: Tergius igitur sagus pinguis opertat. Varro Virgula diuina: Cùm neque aptam mollis humeris sibulam sagus ferret.

202 ¶ *Spari*, quod est genus teli *masc.* genere, vt est apud Virgilium: Agrestísque manus armat sparus. *Neutro*, Lucillius: Tũ spara, tum rumices.

203 ¶ *Sanguis masc.* gener. in cõsuetudine habetur. Virgilius Æneid. lib. ij. Vos ô quibus integer æui Sanguis ait. *Neutro*; Ennius Hecuba: Heu me miseram Interij, perdunt lauere sanguen sanguine. Lucretius lib. primo: Visceribus viscus gigni sanguénque creari. Accius Amphitryone. Cum patre parvos patrum hostifice sanguine sanguen viscere suo. Idem Æneadis aut Decio: Vim gallicam obduc contra in acie exercitúve Patrum hostili fusum sanguen sanguine. Varro Cosmotoryne, πεὶ ἁρμάτων κόσμου: Africa terribilis contra concurrere ibis, atque Æneæ misceri sanguine sanguen. Cicero de finibus bonorum & malorum, libro quinto: Quotusquisque est, cui mors cùm appropinquet, non fugiat timido sanguen, atque exalbescat metu?

204 ¶ *Subcuboneum* positum pro succuba; Titinnius restis est, in Psaltria: Contemplar ancillas quam arbiter illarum subcuboneum esse.

205 ¶*Simile* est pro similis est. pro *mascul.* positum neutrum. Titinnius Fullonibus: Formicæ pol persimile est rusticus homo. Næuius Gymnastico: Pol haud parasitorum aliorum simile est. Næuius Militibus Pometinesibus: Tu pueri pusilli simile es. quia enim ad os fers, quicquid nactus es.

206 ¶ *Schema femin.* gen. dici veterum vsurpat auctoritas. Plaut. Amph. quod ego huc processi sic, cum seruili schema. Pomponius Prostibulo: Si valebit plus in buccam veret si dicin' schema? *Neutro*; Næuius Lycurgo: Pergite thyrsigeræ Bacchæ modo bacchico cum schemate. Lucil. lib. xxix.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In gymnasio vt schema antico est, peccatores retinerem.

207 ¶ *Scrobes, femin.* genere. *Masc.* Plautus Amph. Ibi scrobes fodito sexagenos in dies. Idem Aulularia: Ego ecfodiebam in die denos scrobes. Varro Rusticarum rerum libro primo, scrobiculũ dicit. Idem Manio: Quod dum administrant in scrobe fodiendo, inueniunt arcam.

208 ¶ *Syngraphas fem.* gen. M. Tul. auctore dicimus: Præ negotiatoribus Achæis syngraphas, quas nostra voluntate conscripsimus. *Mascul.* Plautus Asinaria: Agedum istum ostende: quem conscripsisti, syngraphum.

209 *Silex*, omnium consensu *femin.* appellatur genere. Virgilius Bucolico? Ah silice in nuda. *Masc.* Lucret. lib. 1. Vnde queant validi silices, ferrúmque creari. Idem libro quinto: Non tuere auulsos silices à montibus altis.

230 ¶ *Spica*, generis sunt *feminini*. Varro Sexagesi: Si canis sit è catello, sic è tritico spica. M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. quarto: Non enim quod facit in frugibus victum ad spicam perduxerit. *Masc.* Tul. de senectute: Calamóque erecta geniculato, vaginis iam quasi pubescens includitur, ex quibus cum fundit fruges spici ordine structas. Varro lege Mænia: Neque in bona segete nullum est spicum nequam; neq. in mala nõ aliquod bonum.

231 ¶ *Squalor, mascul.* est generis. *Femin.* Accius Eurysace: Prò dij immortales speciem humanam, inusitatam egregiam, Indignam clade & squalitudine. Idem Telepho: Nam etsi operta squalitate est, luctúque horrificali. Var. Manio: Ager derelinqueretur, ac periret squale, scabie atque illuuie & vastitudine. Lucil. Squalitate summa, scabie summa, erumna obrutam.

232 ¶ *Suasiones* gen. *fem. Neutri*; Accius Clytemnestra: Sciebam hanc mihi supremam lucem, & seruituris finem dari.

233 ¶ *Scutum* generis *neutri. Mascul.* Turpilius Demiurgo: Quia non minus res hominem, quàm scutus tegit.

234 ¶ *Seplasium*, generis *neutri*. Varro ἀνὴρ πάνοπλος, ἀεὶ γλαφυρὸς ἰαπύξ. Dori dato insulam Chium, agrum Cæ. ubum, Seplasia Capuæ, macellum Romuli. Seplasia *fem.* Varro Synephebo, ἀεὶ ἁμαξιτὸς: Hic narium seplasiæ, hic hedycus Neapolis. Pomponius Quinquatribus: Venit, inquit, rogatum nos, quando nostræ essent seplasiæ.

235 ¶ *Stupor*, Seneris mascul. ¶ Stupidatem *fem.* Accius Epigono: Ita impericus stupiditare erumpit se, impos consilij.

236 ¶ *Statura* gen. *fem* Lucillius lib xxviij. Quare pro facie, pro statura, status. *Masc.* M. Tul. de offic. lib. 1. In corporis denique motu & statu cernitur.

337 ¶ *Stirpem* genetis *femin.* Virg. Æneid. lib. viij. Heu stirpem inuisam, & fatis contraria nostris Fata Phrygum. *Masc.* Ennius Annal. lib. v. Omnes Pyrrhus, vti memorant, à stirpe supremo. Pacuuius Atalanta: Dubito quam insistam viam, aut quod primordium Capissam ad stirpem exquirendum. Virgil. Æneid. lib. xij. Nanque diu luctans, lentóque in stirpe moratus.

238 ¶ *Satio*, gener. *femin.* Virg. Geor. lib. j. Vere fabis satio. *Masc.* ramen M. Tul. de senectute: Quid ergo vitium ortus, satus, incrementa commemorem?

T

239 ¶ *Tactus*, generis *masc.* vt sæpe *Femin.* Cicero Tusc. lib. iiij Qualis hęc aurium, tales sunt & oculorum, & tactionum, & odorationum & saporum.

240 ¶ *Tali*, positum pro talis. Titinnius Setina: Accede ad sponsum audaciter, virgo nulla est, tale etiam est.

241 ¶ *Tonitrus* positum pro tonitru. Plautus Amph. Strepitus, crepitus, sonitus, tonitrus.

242 ¶ *Tergum, neutro* genere dici, & consuetudo, & veterum confirmat auctoritas. Plautus Pseudolo: Nunquam ædepol vestrum dorum tergum erit, quàm hoc terginum meum. *Masc.* Plaut. Asinaria: Habeo opinor familiarem tergum, ne quæram foris.

243 ¶ *Textus, masc.* est generis. *Neutri*; Lucret. lib. v. Tres species tam dissimileis, tam talia texta. Idem libro sexto: Propter dissimilem naturam, textáque rerum. Accius Nyctegresia: Scendit hora laterum texta Vulcani vorax.

244 ¶ *Territula*, gener. *femin. Neutri*; Accius: Vbi nunc terricula sua sunt. Idem Telepho: Proinde hæc ista tua auser eadem terricula: atque animum iratum comprime.

245 ¶ *Torquem*, gen. *Masc.* Lucil. Satyr. lib. xi. Cõuentus, pulcer. bracæ, saga, fulgere torques Magni. M. Tull. de offic. lib. iij. Atque hic Titus Manlius is est, qui ad Anienum Galli, quem ab eo prouocatus occiderat, torque detracto cognomen inuenit. *Fem.* Varro: ἔχω στιβεῖ τύχας: Tela dextra vibrant, rutilantemicant, atque insignibus Martis torques aureæ, & scuta celata Hibero argento graui cerebra fulgent. Claudius Quadrigarius de Manlij Torquati pugnam: Vbi eum detraxit, euertit, caput præcidit, torquem detraxit, eamdémque sanguinolentam sibi in collum posuit. Varro de vita populi Rom. lib. 1. Auri pondo duo millia acceperunt ex ædibus sacris, & matronarum ornamentis, à quibus postea id aurum, & torques aureæ multæ relatæ. Romam, atque consecratæ.

246 ¶ Ti-

246 ¶ *Timor*, generis *masc.* [timiditas] *fem.* Pacuuius Peribœa: Et fare quæ cor tuum timiditas territat. M. Tul. de repub. lib. 11. Esse autem angores, si miseria afflictas, atque abiectas timiditate, & ignauia. Idem de Orat. lib. 11. Pudore à dicendo, & timiditate ingenua quadam refugisti. In eodem: Neque illa mihi cautio, & timiditas incauti, propter præstantem prudentiam Crassi negligenda est.

247 ¶ *Tractus* generis *masc.* Varro, mutuum muli scabunt, τριβὴ ἀγοραστοῦ vt venalem tunicam poneret quotidie, vt videret, totum denique etiam suis manibus lanea tracta ministrasset infectori.

249 ¶ *Tribula, fem.* Virg. Georg. lib. 1. Tribulæque, trabeæque, & iniquo pondere rastri. *Neutro.* Varro Rerum rustic. lib. 1. Quod sit apud alios iumentis, hic tribulo fit.

250 ¶ *Torpor* generis *masc.* Lucret. Tantus conduxerat omnia torpor Torpor *fem.* Sallust. Hist. lib. 1. Hæc si placent, si tanta torpedo animos obrepsit.

251 ¶ *Tapete* generis *neutri.* Turpilius, & Cæcilius: Glabrum tapete. *Masc.* Virg. Pulcrósque tapetas.

252 ¶ *Tributum neutro*: sed *masc.* Cato Originum libris: Ne prædia in lubricum dirigerentur, cum tributus exigeretur.

253 ¶ *Testa* genere *femin.* sæpe inuenitur. *Neutro* apud obscuræ auctoritatis, sed summos scriptores legimus.

254 ¶ *Turdi masc.* sunt generis, vt plerunque lectum est. *Fem.* Varro Quinquatribus: Tu Medi contra audes dicere, cum in eborato lecto, ac purpurei operis toro cubare videas ægrorum, & eius prius album, quàm tympen subducere malis?

255 ¶ *Tarditas* generis *fem Masc.* Varro Bimargo: Ne me prædatus versuum tardor, ne prenet tarte cum prytimon certum.

256 ¶ *Tibia* gen. *fem Masc.* Varro Modio: Quare meas libidines, ac tibias bilingos.

257 ¶ *Tartara* genere *neutro.* Virg. lib. vi. At læua malorum Exercet pœnas. & ad impia tartara mittit. *Masc.* Virg. lib. vi. Tum tartarus ipse Bis patet in præceps tantum.

V

258 ¶ *Vterus, masculino* genere dicuntur. *Neutro.* Plautus Aulul. Perij mea nutrix, obsecro, vterum doler. Turpil. Philopatro: Disperij misera, vterum cruciatur mihi. Afranius Vopisco: Sedit vterum, non vt omnino tamen.

259 ¶ *Venatus masc.* est generis. Virg. lib. 8. Venatu assiduo, & totum cognouimus amnẽ. Et Georg. Sed rami atque asper victu venatus alebat. ¶ Venatura *fem.* Plautus Milite gloriose. Viden' tu illam oculos venaturam facere, atque aucupium auribus.

260 ¶ *Vultus, mascul.* genere appellatur. Virg. lib. v. Méne salis placidi vultum, fluctúsque quietos. *Neutro.* Lucret. lib. quarto: Vt patribus patri, sed quod vtriusque figuræ Esse vides iuxtim miscentes, vulta parentum. Ennius: Auersabantur semper viuos, vostráque vulta.

261 ¶ *Vulgus neutro* genere solum dici putat Lucill. Satyr. li. 14. Dilectum video studiosè vulgus habere. *Masc.* Sisenna Hist. li. 3. Imperitum concitat vulgum. Virg. Æneid. lib. 2. Hinc spargere voces in vulgum ambiguas. Accius Eurysace: Diffidam amantem cidere turbet vulgum ambigua. Accius: Euitat mœros disficit. Idem Epigono: E: nónne Argiuos fremere bellum, & velle vi vulgum videt? Varro Erono, πρὸς ταφῆς. Quare Heraclides Ponticus plus sapit qui præcipit, vt comburerent, quàm Democritus; qui vt in melle seruarent. quem si vulgus secutus esset, peream, si centũ denariis calicem mulsi emere possimus. Idem, ὁ Θηλύφρας. Iurgare cœpit dicens, quæ facis, atque in vulgum vulgas.

262 ¶ *Vsus* generis *masc.* Cic. Orat. lib. 2. Adiungetur vsus frequens, qui omnium magistrorum præcepta superaret. *Fem.* Plautus Amphytr. Vsurámque eius corporis cepit sibi. Accius Oenomao: Atque hanc postremam Solis vsuram cape. Varro ταφῆ μφίπαπεν. Diogenem litteras scisse, dum vsioni quod satis esset.

263 ¶ *Vectis* gen. *masc.* Lucillius Satyr. lib. 4. Ne agitarem, manu tu pessulus, hunc vectem possis cuneo ipso. Virg. Centum ærei claudunt vectes.

264 ¶ *Vepres* gen. *masc.* Virg. Sparsi rorabant sanguine vepres. *Fem.* Pomponius portoperipocons, Vepra est veprecula. Lucr lib. 4. Nam sæpe videmus Illorum spoliis vepres volitantibus auctas.

265 ¶ *Vaduum* generis *neutri.* Virg. Æneid. lib. 1. In vada cæca tulit. Sallustius Histor. lib. primo: Et mox stipidius aduenies cum legionibus, postquam tantas spiras haud facilem pugnantibus vadum, cuncta hosti quam suis opportuniora videt.

266 ¶ *Vesperа fem.* Optatum germanus meas vespera oriente clanculum ferri ad speciem delino. *Masc.* Plaut Amph. Hæc illis est pugnata pugna vsque à manè, ad vesperum. Virg. Georg. lib. 3. Cum frigidus aera vesper Temperat. Terent. Heauton. Nunquam tam manè domo egredior, neque tam vesperi reuortor.

267 ¶ *Vires* vsu generis *masc.* tantummodo deputantur. *Neutri.* Lucillius Andronius: Flacci rege vtria.

268 ¶ *Vigilia* generis *fem.* sunt vt plerunque *Neutri.* Varro Endymionibus: Animum mitto speculatum toto orbe, vt quid faciant homines cùm experrecti sint, me fa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceret certiorem, si quis melius operam supe-
ret, vt eius consilio potius vigilium adminicularem nostrum, qui videt alium cuiuantem extremo noctis tempore.

269 ¶ *Victus* pro vita positum genere *masc.* M. Tull. de finib. bonorum & malorum lib. 5. Persecutus Aristoteles animantium omnium ortus, victus, figuras.

DE VARIA SIGNIFICATIONE SERMONVM PER A LITTERAM.

CAPVT IIII.

A

A *Duorsum* significat *contra*. Terentius Adelphis: Neque seruulorum quisquam, qui aduorsum ierant. Plautus Asinaria: Quæ illæc præda est? Ibo aduorsum, atque electabo quicquid est. ¶ Aduorsum rursus, *apud* significat. Titinnius Gemina: Mulier credo aduorsum illum res suas conqueritur. Terent. Andria. Et id gratum fuisse aduorsum te habeo gratiam. Ennius Telepho. Teipsum hoc oportet profiteri, & proloqui Aduorsum illam mihi. Afranius Excepto: De vita, ac morte domini, fabulanere aduorsum fratrem illius, ac dominum suum. Plaut. Aulul. Egóne vt te aduorsum mentiar mater mea? M. Tullius de finibus bonorum & malorum libro iij. Nec verò pietas aduorsum deos, nec quãta iis gratia debeatur, sine explicatione naturæ intelligi potest.

2 ¶ *Anima* est secundum consuetudinem *spiritus, quo viuimus*. Virg. Georg. lib. iiij. Animásque in volnera ponunt. ¶ Anima rursum *halitus oris & odor*. Virg. Georg. lib. ij. Animas & olentia Medi Ora fouent illo, & senibus medicantur anhelis. Titinnius Fullonibus: Interea fœtida anima nasum oppugnat. Plautus Asinaria: An fœtet anima tuæ vxori? Idem Mercatore: Ieiunitatis plenus animam fœtidet. Cæcilius Quæ mihi vbi Domum aduenì, assedi, extemplò suauium Dat ieiuna anima? ¶ Anima, *aqua*. Plaut. Amph. Ni ego illi puteo, si occepso, animam omnem intertexero. ¶ Anima, *sonus*. Vatro Eumenidibus Phrygios per ossa cantus liquida canit anima. ¶ Anima iterum significat *iracundiam*, vel *furiosum*: vnde & *animosi* dicuntur iracundi. Plaut. Amph. Animam comprime. Accius Menalippa: Egóne auxilio motus, temere vt hosti me animato offeram? Idem ἐπὶ τοὺς σοὺς μάχῃ. Vt nunc cum animatus iero, satis armatus sum. Nouius Fullonibus seriatis: Nihil est periculi, dabo tibi virum validum, virum animosum. M. Tull. de Repub. lib. j. Ergo non probares consilio pulso libidines, quæ sunt innumerabiles iracundiæ, quæ tenerent omnia? Ego verò nihil isto animo, nihil ita animato homine miserius ducerem. Idem de repub. lib. j. Tum virtute, labore, industria quæreteretur summi viri indolem, nisi nimis animosè ferox natura illum nescio quo. Virg. Georg. lib. ij. Quos animosi euri assidue frangúntque, ferúntque. Et Æneid. lib. x j. Pone animos & pulsus abi. Lucil. lib. xxx. Atque animosam Thessaliam, indomitam frenis lubigántque domántque Bellando. ¶ *Animæ, ventus*. Virg. lib. viij. Quantum ignes animæque valent. Lucretius libro quinto: Auraí umque leues animæ, calidique vapores. Varro Matgopoli, ἀνεμοχάϊς. Noctilucam tollo, ad focum fero, inflo, anima reuiuiscit. Idem Coctomotoryne, ἀνεμοφθορᾶς κόσμου. Detis habenas animæ leui, dum ventus nos flamine fudo, suauem ad patriam perducit. Accius Myrmidonibus: Lassis trahere in salum, & vela ventorum animæ immittere. Plaut. Aululariæ: Neque quid immittat animæ dormiens.

3 ¶ *Aptam, necessariam*. M. Tul. de Repub. lib. iiij. Eadémque obiectum viuo, atque vmbram, noctémque efficiat, cùm ad numerum dierum aptum ad laborum quietem. ¶ Aptum *eleganter, ac necessariè positum*. Tul. de offic. lib. j. Vt enim pulchritudo corporis, apta compositione membrorum, mouet oculos, & delectat. Idémque: Sed facilè iudicabimus, quid eorum aptè fiat, quid ab officio, naturáque discrepet. M. Tul. de finib. bon. & malor. libro iiij. Itaque natura sumus apti ad cœtus, consilia ciuitatis. ¶ Aptus significat *adeptus*. Accius Menalippo: Obuia mens, idque aduorsum aptus alteri in promptu occupat. Paccuu. Hermiono: Quod ego in acie celebro obiectans vitam, bellando aptus sum. Lucil. lib. xxix. Vt si id quod concupisset, non aptus. ¶ Aptum, *compositum, paratum*. Virg. Æneid. lib. iij. Interea classem velis aptare iubebat Anchises. Idem lib. x. Profecto dum pede læuo Aptat se pugnæ. Pomponius: Heus aptate pueri mundè, atque ampliter conuiuium. ¶ Aptum rursum, *connexerunt & colligarunt*, significat. Virg. Georg. lib. iij. Ipsis è toris quibus aptos Iunge pares. Accius Demetrio: Hinc colemena

colemena lege minus aptum cornibus. Lucil. Satyr. lib. x. Consellas quoque validis in funibus aptas. Idem lib. xvj. Ibat fortè aries, inquit, quod genus quantis Restibus vix vno filio hæc se hærere putares Pellicula extrema exaptum pendere onus ingens. Varro Mutuum muli scabunt, ἀλλήλοις ἀγορασμῦ: Vbi lucus opacus teneris fruticibus aptus. M. Tul. de deorum natura lib. iij. Quis enim hunc hominem dixerit, qui tam certos cæli motus, tam statos astrorum ordines, támque inter se omnia connexa, & apta viderit, neget his vllam inesse rationem? Sallust. Histor. lib. iij. Quod vbi frustra tentatum est, socordius ire miles, obrepere non aptis armis, vt in principio laxiore agmine. Lucillius libr. xxx. Vnus consternit nouis vetus pestibus aptus. M. Tullius Hortensio: Altera est nexa cum superiore, & inde aptéque pendens. Et Tusculan. lib. v. Fulgentem gladium è lacunari seta equina aptum demitti iussit.

4 ¶ *Æquales* sunt *similes, & ex æquo*. Afranius Vopisco: Equidem te nunquã mihi Parasitum, verum amicum, æqualem, atque hospitem Quotidianum, lautum etiam conuiuam domi. ¶ Æquales rursum *æquani*. Virgil. Æneid. lib. x. Necnon Euantem Phrygium, Paridísque Mimanta Æqualem. Lucillius Satyrarum libr. v. Veterum vnum cecidisse tamen scaem Tiresiam æqualem constat. Afranius Priuigno: Noui amicum, atque æqualem meum. Virg. lib. quinto: Ast illum fidi æquales. Terent. Eunucho: Patris cognatum, atque æqualem Archidemidem Nostin? M. Tullius de offic. lib. tertio: P. Scipionem, Marce fili, cum, qui primò Africanus appellatus sit, dicere solitum scripsit Cato, qui fuit ferè eius æqualis. Et de Senectute: Ego verò propter sermonis delectationem tempestiuis quoque conuiuiis delector, nec cum æqualibus solùm, qui pauci admodum restant, sed cum vestra etiam ætate.

5 ¶ *Apertum, purum, serenũ*. Virgilius Aeneid. libro primo: Scindit se nubes, & in æthera purgat apertum. ¶ Apertum dicitur *patefactum*. Virgil. lib. viij Iámque adeo exierat portis equitatus apertis. Terentius Adelph. Abi perstrenuè, ac fores aperi. ¶ Apertum, *nudatum*. Turpil. Demiurgo: Apertæ suræ, brachia autem procera horrorem mihi ex corde exfuscitabant. Sallustius Histor. lib. v. Quibus de causis Syllam in victoria dictatorem, sibi equo descendere, surgere de sella, caput aperire solitum. M. Tullius de offi. lib. ij. Verentur enim ne si quo casu euenerit, vt corporis partes quædam aperiantur, aspiciantur non decoré. Virgilius lib. sexto: Aperit ramum, qui veste latebat. Var. Euminidib. Capite aperto esse iubet, ante lucem suscitat. Siscenna Hist. lib. iiij. Adoriuntur aduersos, vt apertis lateribus. Varro de vita pop. Rom. lib. j. Minores natu capite aperto erant, capillo pexo, vtique innexis crinibus. ¶ Aperit, *mitigat, placat*. Virgilius Æneid. libro primo: Et vastas aperit syrteis, & temperat æquor.

6 ¶ *Aperire, erigere, ostẽdere*. Virg. Æn lib. iij. Quarto terra die primùm se attollere, tandem Visa aperire procul. Idem Æneid. lib. octauo: Patriúmque aperitur vertice sidus. Varro Meleagris: Non modò suris apertis, sed penè natibus apertis ambulans.

7 *Autumare*, est *dicere*. Pacuuius Peribœa: Flexa, non falsa autumare dictio Delphis solet. Idem Hermiona: Quid beneficiam ei, patris cuius opera te esse vltum autumat? Lucilius lib. xxviij. Socraticum quid ante tyranno mississe Aristippum autumant. Plautus Amphitrione: Nisi hocita factum est, proinde vt factum esse autumo. Non caussam dico, verùm qui insimules probri. ¶ Autumare est *sperare*. Paccuius Doloreste: Aut hic est, aut hic adfore actutum autumo.

8 ¶ *Altum* non solùm *aerium*, vel *profundum*, sicuti plerunque. ¶ Altum *ab alendo* dictum. Varro Manio: Habens ante positum alimoniam, sedens altus alieno sumptu.

¶ Altum, *magnũ* vel *gloriosum*. Virgil. Georg. lib. iiij. Te sine nil altum mens inchoat.

¶ Altum, *vetus, antiquum*. Virgilius Georgic. lib. iiij. Altius omnem Expediam prima repetens ab origine famã. Et lib. viij. Quid caussas petis ex alto? Accius Armorum iudicio: Cur vetera tam ex alto appetissis dissidia Agamẽnon? ¶ Altum *pressum, obscurum*. Virgilius lib. xj. Quid me alta silentia cogis Rumpere? Idem eodem: Sin altior istis Sub precibus venia vlla latet?

9 *Aditus interpellatio*. Terentius Andria: Aliquot me adierunt, ex te auditum qui aiebant. Virgilius libro decimo: Regem adit, & regi memorat nomẽque, genenusque. Lucillius lib. xxvij. Cùm pacem peto, cùm placo, cùm adeo, & cum appello meam. ¶ Aditus, *ingressus*. Virgilius lib. ix. Huc turbidus, atque huc, Lustrat equo muros, aditúmque per auia quærit. Tul. de suppliciis: In ipso aditu, atque opere portus. ¶ Aditus rursum *aduentus*. Accius Medea: Tunc Diomedes & cuius aditum adspectant, peruixi vsque adhuc. M. Tullius ad Cæsarem iuniorem lib. 1. Et aut ad consules, aut ad te, aut ad Brutum adissent, his fraudi ne esset, quod cum Antonio fuissent.

10 ¶ *Attendere* est *intendere*. M. Tullius de officiis. libr. iij. Et si cùm animum attenderis, turpitudinem videas adunatam. Accius Diomede. Simul autem attendo, vt qui rem exaudire amplius. Lucilius lib. xxix. Præterea

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt noſtris animos attendere dictis, Atque adhibere velis. Idem lib.xxvij. Rem cognoſcas ſimul, & dictis animum attendas poſtula. Pacuuius Antiopa: Sed cùm animum attendo ad querendum quid ſiet. Pomponius Macco: Quid futurum eſt, ſi pol ego hanc diſcere artem attenderim? ¶ Attendere, *perſeuerare*. Accius Diomede: Si vnquam perpediar gnato, puer, ne attenderis Petere à me id, quod nefas ſit concedi tibi.

11 ¶ *Appellare*, eſt familiariter reſpondere. Lucillius libro xxvij. Cùm mei me adeunt ſeruuli non dominam ego appellem meam? ¶ Appellare, *nominare*. M. Tul. de Offic. l. b. iij. P. Scipionem, Marce fili, qui primus africanus appellatus ſit.

12 ¶ *Appellare*, eſt *applicare*. Afranius Excep. Aditu appellant huc ad molem noſtram nauiculam. Lucillius lib.xxvj. Agere in iaciendo ſi quo eſt in vineis actis opus, primùm id dant operam, vt quamprimum appellant.

13 ¶ *Aemulus*, eſt *inuidus*. Virgilius Æneid. libro v. Æmula necdũ Temporibus geminis canebat ſparſa ſenectus. Et lib. vj. Æmulæus exceptũ Tricon. ¶ Æmulus eſt *jectator*, vel *imitator*. M. Tul. pro M. Marcello: Illo æmulo, atque imitatore ſtudiorum meorum: ac laborum. Salluſt. Hiſtor. lib. iij. Sed Pompeius à prima adolescentia, ſermone fautorum, ſimilem fore ſe credens Alexandro regi, facta, conſultáque eius quidem æmulatus erat. Virgil Æneid. l. b. x. Spémque meam patriæ quæ nunc ſubit æmula laudi. Æmulus ſimilitudinem virtæ, inſtitutrique ſequens. M. Tullius de Repub. lib. j. Qua enim indicatur iſte optimus doctrina, artibus, ſtudiis audio quando.

14 *Argutum* ſignificat *ſonans*. Virgilius Bucol. Forte ſub arguta conſederat ilice Daphnis. & multa huiuſmodi. ¶ Argutum, *audax, malitioſum*. Lucillius lib. xxviij. Agite, agite fures, mendacia, a gutamini. Plaut. Muſtell. Exi è culina, ſis foras maſtigia, Qui mihi inter patinas exhibes argutias. ¶ Argutum, *paruulum*, ac *latum*. Virgilius Geor. lib. iij. Argutúmque caput, breuis aluus, obeſaque terga.

15 ¶ *Accipere, tractare, increpare*. M. Tull. Verrinarum actione ij. Malè accipit verbis Robonium. Et ad Cæſarem Iuniorem libro j. Roga ipſum, quemadmodum eum: ego amicis acceperim. ¶ Accipere, *eſt datum jumere*. Virg. Æneid. lib iij. Accipe, & hæc manuum tibi quæ monimenta mearum Sint puer. ¶ Accipere, *ſentire*. Terentius ἐμπικτ. Clinia aliter tuum amorem, atque eſt, accipis. ¶ Accipere, *videre*. Virgil. lib. viij. Vt te fortiſſime: Teucrûm, accipio, agnoſcóq lubens. Var. de reruſt. lib. i j. Cùm diceret ſe nullam accepiſſe villam, qua magis delectatus eſſet. ¶ Accipere *cõtipere*. Virg. lib. viii. Alijventoſis follibus auras Accipiunt, reddúntque. ¶ Accipere, *audire*. M. Tul. Accipit nunc aliud eius facinus nobile. Lucil. li. xxx. Hoc etiam accipe quod dico: nam pertinet ad rem. Virg. Æneid. lib. 2. Accipe nunc Danaûm inſidias, & crimine ab vno Diſce omneis. ¶ Accipere, *paſcere*. Terent. Eunuch. Accipit hominem nemo meliùs prorſus, neque prolixiùs. ¶ Accipere, *decipere*. Lucil. lib. xxix. Sic inquam veteratorem illum vetulum lupum Annibalem acceptum. ¶ Accipere, *admittere*. Plaut. Aulularia: Optumus tu conditionem hanc accipe.

16 ¶ *Ardere*, eſt *ignoſcere, cõcremari*. Virgil. Æneid. v. Namque volans liquidis in nubibus arſit arundo. Idem lib. 2. Iam proximus ardet Vealegen. ¶ Ardere, *feſtinare*. Virgil Æn. lib. 1. Inſtant ardentes Tirij pars ducere muros. Moliríque arcem, & manibus ſubuoluere ſaxa. Idem lib. xij. Ardet in arma magis. ¶ Ardere, *fulgorem & ſplẽdorem emittere*. Virg. Æneid. lib. iiij. Tyrióque ardebat murice læna. Li. xi. Ardet apex capiti, triſtíque à vertice flamma Funditur. ¶ Ardere, *dolere*, vel *iracſci*. Virgil. lib. x. Proxima quæque metit gladio, latúmque per agmen Ardens limitem agit ferro, te, Turne, ſuperbum Cæde noua q æ ens.

17 ¶ *Acre*, ſignificat *celer, velox*. Virg. Georg. lib. iij. Calidúmque animis, & curſibus acrem. Idem Æneid libro 4. At puer Aſcanius mediis in vallibus acr. Gaudet equo. ¶ Acre, *auſterũ, acerbum, aſperũ*. M. Tullius Hortenſio. Quod alterius ingenium, ſicut actum Æſopium, alterius ſic acrius mel Hymettium decimus. Var. Parmenone: Dimitráſque acreis pectore curas cantu, caſtáque poẽſi Acre, *auſterũ*. M. Tullius de offic. lib. 1 Suum quisque igitur noſcat ingenium, ac émque ſe & bonorum & malorum ſuorum iudicem præbeat. Idem eodem: Vrendum eſt fortaſſe vobis contentione maiore, & verborum grauitate acriore. ¶ Acrem, *fortem*. Virg. Æneid. lib. 7. Aut acrem dubites in prælia poſcere Turnum? Cic. Tuſc. lib v. In rebuſq; gerundis virtutem acrem, & induſtrium, eundem tamen malificũ natura. ¶ Acre, *vehemens, ſauum*. M. Tul. Hort. Aut Philippo breuius, aut Theopompo acrius. Virg. Georg. lib. 3. Acrémque Moloſſum Paſce fero pingui. Idem Æneid. lib. v. Acrior ad pugnam redit, ac vim ſuſcitat ira. M. Tul. Vertin. actione de ſignis. ¶ Acre, *prouidum, diligens*. Virg. Georg. lib. ij Iam tum acer curas venientem extendit in annum Ruſticus.

18 ¶ *Aer*, eſt medium ſpatium, quod inter cælum eſt & terram. Virgil Æneid. lib. v. Aera dimouit tenebroſum. & diſpulit imbras. ¶ Aer, *altitudo*. Virg. Geor. lib. ij. Vbi aera vincere ſummum Arboris haud ille iactu potuere ſagittæ. ¶ Aer, *ſonus*. Var. Andabais: Anima, vt concluſa in veſica quando eſt arctè ligata, ſi perculeris, aera reddet.

19 ¶ *Amarum* dicitur *aſperum*. Virgilius Georg. lib. 2. Et amara Pauſia bacca. Lucret. lib. 4. Interea propter amarum abſinthi laticem. ¶ Amarum, *acerbum*. Virg. Æneid. lib. 4. Iſque autem animi, & rumore accenſus amare.

20 ¶ *Admonere, commonefacere*. M. Tul. in Verrem de ſignis: Rectè admones, Polycletum eſſe dicebant. ¶ Admonere, *percutere*. Virg. lib. x. Lucagus vt pronus pendens in verbera telo Admonuit biiugos.

21 ¶ *Ambire*, ſignificat *circuire*, & *concludere*. Virgil. libro 3. Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis. Idem li. x. Atque oras ambiit auto. ¶ Ambire, *ambitionibus, appetere*. Vir. lib. 7. Ne connubiis ambire Latinum Æneadæ poſſint. Terent. Andria: Niſi vides, niſi ſenis amicos, oras, ambis. ¶ Ambire, *interpellare*. Virg. Æneid. lib. 4. Quonam reginam ambire furentem Audeat affatu?

22 ¶ *Agere*, *gerere*. Varro Bimargo: Non Hercules potes, qui agebas, ſed conopron.

23 ¶ *Audacia* conſuetudine *temeritas* dicitur. Salluſt. Catilinæ bello: Audacia pro munitio habetur. ¶ Audacia, *fiducia*. Virg. lib. v. Quíſque pedum curſu valet, & qui viribus audax.

24 ¶ *Atrum* dicitur *nigrum*. Virg. libro v. Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra. Et Georg. lib. 3. Hic piceis atram Improbus inguluiem. Var. Eumenidib. Vix vulgus conſluit non Furiarum, ſed puerorum, atque ancillarum, qui omnes me bilem atram agitare clamitantes.

25 ¶ *Alumnos* conſuetudo quos *alas*, vel *educes*, vel eos qui aluntur dici vult. Virg. lib. 2. Nec Romula quondam Vllo ſe tantum tellus iactabit alũno. M. Tul. in Verrem de ſupplicijs: Italia autem alũnum ſuum ſeruitutis extremo, ſummóque ſupplicio fixum videret. Var. Seſquiulyſſe: Niſi quòd lupam alumni fefellerunt olim. Idem Eumenidib. Et ecce de improuiſo ad nos accedit cana vetitas Atticæ philoſophiæ alumna. ¶ Alumnum *filium*. Virg. lib. 6. Nec non & Tytion terræ omnipotentis alumnum. Pacu. Teucro: Quæ deſide io alumnûm, pœnitudine, Squale, ſcabrésque, & inculta vaſtitudine? Alumnum, *domi-num*. Virg. lib. xi. Caro datus ibat alumno.

26 ¶ *Agere, leto dare*. Virg. Æneid. li. 1. Tum vulgus in omne Miſcet agens telis. Actum totarum. Virgil Æneid. lib. ix. Ipſe ter adducta circum caput egit habena. ¶ Agere, *loqui*. Teren. Adelp. Sed eſtne ipſus de quo agebam? ¶ Agere, *perſequi*. Virg. Æneid. lib. 4. Quam procul incautam nemora inter Creſſia fixit Paſtor agens telis. Et Æneid. lib. 8. Quos illi bello profugos exegere ſuperbo. ¶ Agere *fugare*. Virg. Georg. lib. 2. Et membris agit atra venena. ¶ Agere, *porrigere*. M. Tul. de offic lib. 2. Vera gloria radices agit, atque etiam propagatur. ¶ Agere, *intendere, inquirere*. Vir. Bucol. Id quidem ago, & tacitus Lynda mecum ipſe voluto. ¶ Agere, *vrgere, impellere*. Tul in Verrem actione 2. Agunt eum præcipitem pœnæ ciuium Romanorum.

27 ¶ *Actum* dicitur *perfectum* Virg. lib. 6. His actis properè exequitur præcepta Sibyllæ. ¶ Actum, *appulſum* Virg. lib 7. Siue errore viæ, ſeu tempeſtatibus acti Varro Lege Mænia: Non hoc Pactolus, aureas vndas agens Eripiet vnquam è miſeriis. ¶ Actum, *infixum*. Virg. lib. ix. Sed viribus enſis adactus Transadigit coſtas. Varr. γνώμ. Non videtis, vnus vt paruulus Amor ardifera lampade aride agat amantis æſtuantis. ¶ Actum *coactum, territum*. Virgilius libro ſexto. Prodigiis acti cæleſtibus oſſa piabunt. ¶ Actum, *mutorum*. Virg. lib. 8. Accelerant acta pariter teſtitudine Volſci. Lucil lib. 26. Aggere in iaciendo ſi quo in vineis actis opus.

28 ¶ *Aſperum* ſignificat *inſuaue*. Terent. ἐμπικτ. Aſperum pater, hoc eſt, aliud lenius. ſodes vide. Virg. Georg lib. 2. Aſper in ore ſapor. ¶ Aſperum, *nocens*. Virg. Æneid. lib 3 Sæuit agris, aſpérque ſiti, atque exterritus æſtu. ¶ Aſperum, *exaſperatum, non leue*. Virg. lib 9. Bina dabo argento perfecta, atque aſpera ſignis pocula.

29 ¶ Æquare eſt *cum æquitate diuidere*. Vir. Æneid. lib. 1. Opetúmque laboren Partibus æquabat iuſtis. Æquare, *continuare*. Virg. Æneid. lib. 8. Felix ſi protinus illum Æquaſſet nocti ludum.

10 ¶ *Accommodatum* dicitur *adiunctum*. Virg. Æneid. lib. 2. Lateríque Argiuum accommodat enſem. M. Tul. in Ver. in frumentaria: Flagitia, libidiníſque accommodat. Accius Bacchis: Tunc ſylueſtres exuuias læuo pictas lateri accommodant. Idem de officiis lib. 1. Qui ſe ad remp. & ad magnas res gerendas accommodauerunt. Et de Repub. libro 1. Expoſitámque ad exemplum noſtræ reip. accommodabo eam, ſi potero, omnem illam orationem, quæ eſt mihi habenda de optimo ciuitatis ſtatu. ¶ Accommodatum, *procliue, propenſum*. M. Tul. in Verrem action. 3. Tunc præterea maxime ſedati, & quieti propè, præter cæteros ad ſummum Græcorum otium, potius quàm ad vllam vim, aut tumultum accommodari. ¶ Accommodare, *adhibere*. Marcus Tullius de officiis libro 3. Tantum dabit amicitiæ, vt veram amici cauſſam eſſe malit, vt orandæ litis tempus, quoad per leges licebit, accommoder. Et de ſenectute

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cæterùm & tempora metendis frugibus, & percipiendis accommodata sunt.

31 ¶ *Aridum* dicitur *siccum*. Virg. Æneid. lib.1. Atque arida circum Nutrimenta dedit. ¶Aridum, *horrificum, acutum*. Virg.Geor.li 1. Et aridus altis Montibus audiri fragor. Lucr. Aridus vnde aures terget sonus. ¶Aridum *purum, lucidum*. Plaut. Rudent Argento arido.

32 ¶ *Anceps* est *dubium*. Virg. Æneid. lib. x. Anceps pugna diu. ¶Anceps, *duplex*. Luci. lib. xxix. Nemo hos ancipites ferro effringat cardines. Virg. Æneid. lib. 111. Agnouit prolem ambiguam, geminósque parentes. Var. de vita populi Romani lib. 1111. Cæsar reuersionem fecit, ne post occipitium in Hispania exercitus qui erant, relinquerent: quò se coniiceret Pompeius, vt ancipiti vrgeretur bello. ¶Anceps, *acutum ex vtraque parte*. Lucil. lib. xxix. Vecte, atque ancipiti ferro effringam cardines.

33 ¶ *Aura* est *ventorum* [*vis*] virg. Georg. li. 1111. At illi Dulcis compositis spirauit crinibus aura. Idem Æneid. lib. vi. Discolor vnde auri per ramos aura refulsit. ¶Aura *adactus*, Var. Eumenidibus: Simul ac languido corpore solis calidior visa est aura.

34 ¶ *Argutari* dicitur *loquaciter proloqui*. Ennius: Quem incertum tu isti credere, atque exercere lingua, vt argutarier possis. Nouius Exodio: Quando ad ludos venit, alij cum tacent, totum diem argutatur, quasi cicada. ¶ Argutari, *subsilire*. Titinnius Fullonibus: Terra hæc est noua, qua vbi tu solitus argutari pedibus, cretam dum compescis, vestimentáque lauas.

35 ¶ *Attollere* significat *erigere, fundere*. Virgil. Æneid. lib. 111. Attollit se diua Lacinia contra. ¶ Attollere, *afferre*. Pacu. Medo: Custodite istum vos, ne eum quis attollat, néve attigat. Idem Armorum iudicio: Pro imperio agendum est. quis verat, quísve attollat. Virg. Æneid. lib. ix. Attulit & nobis aliquando optantibus ætas.

36 ¶ *Auscultare* est *obsequi*. Pacu. Quis se magis audiendum, quàm auscultandum censeo. Ennius Menalippa: Mihi, auscultá nate, Pueros cremari iube. Cæcil. Embono: Audire ignoti quod imperant, soleo, non auscultare. ¶ Auscultare, *audire*. Afran. Simulante: Nec ego illos vel tantus ausculto lubens. Pomponius Asia: Atque auscultare disce, si nescis loqui. ¶Auscultare, *videre, spectare*. Afranius Priuigno: Videt ludos, hinc auscultaui procul.

37 ¶ *Adducere, ducere*. Terent. ἑαυτοντ. Adducimus ad te tuam Bacchidem. ¶ Adduci, *cogi*. M. Tul. de senectute: Nullo imbri, nullo frigore adduci, vt capite operto sit. ¶Adducere, *intorquere, rotare*. Virg lib. ix. Ipse teres adducta circum caput egit habena. ¶Adducere *producere*. Vir. lib. ix. Ocyus adducto torquens hastile lacerto.

38 ¶ *Æquor, campus*. Vir. lib. xii. Illi æquore aperto, Ante notos, Zephyrúmque volant. ¶Æquor, *mare*. Virg. Æneid. lib. i. Et vastas aperit syrtes, & temperat æquor. ¶ Æquor, *fluuius*. Virg. lib. 1111. Viridéque secant placido æquore syluas.

39 ¶ *Aduenire, venire*. Cæcil. Plocio: Ædepol senectus vt si nihil aliud apportes tecum cùm aduenis, vnum id satest. ¶Aduenire, *incipere*. Plaut. Amph. Quæso aduenienti morbo iure medicabis.

40 ¶ *Æstus, solis & æstiui temporis flagrantia*. Virg. Georg. li. 111. Æstibus in mediis vmbrosam exquirere vallem. ¶Æstus, *marini impetus, vel commotiones*. Lucr. lib. 1111. Frigus vt à pluuiis, calor ab sole, æstus ab vndis Æquoris. Plaut. Asin. Quo magis te in altum capessis, æstus te in portum refert. Virg. Fundóque exæstuat imo.

41 ¶ *Acerbum, horrendum, infandum, immite*. Virg. Æneid. lib. 1111. & lib. vi. Et funere mersit acerbo. ¶Acerbum, *incoctum, præcoquũ*, & de pomis frequentiùs dicitur. Varro Agath. Virgo de conuiuio abdicatur ideo, quòd maiores nostri virginis acerbę aureis Veneris vocabulis imbui noluerunt.

42 ¶ *Album*, significatione manifesta est, vt Virg. Georg. li. 1111. Color deterrimus albis, Et giluo. ¶ Album, *mite*, vel *placidum*. Var. Sesquiulysse: Aduersi venti eciderunt. quòd si pergunt diutiùs mare voluere, vereor, ne me quoque, cùm domum ab Ilio cæsus reuertero, præter canem cognoscat nemo.

43 ¶ *Adolere* est *vrere*. Virg. Bucol. Verbenásque adole pingueis, & mascula thura.

44 ¶ *Adolere, augere, honorare, propitiare*, & est verbum sacratum, vt macte magis aucte. Virg. Æneid. lib. i. Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo Cura penum struere, & flammis adolere penateis. Et lib. vii. Præterea castris adolet cum altaria tedis. ¶Adolescere, *crescere* vnde adolescentem dicit Lucret. lib. ii Dumque adolescendi summum tetigere cacumen. Laber. Soror. Laus nomine gloriæ adolescit.

B

45 ¶ *Bellum* est, vt plerunque, *pugna*. ¶Bellum, *elegans, melius, prudens*. Lucil. li. xxix. Æratem istuc tibi laturam, & bellum, si hoc bellum putat. Varro παρ' ῥῆμα. Diogenem litteras scisse dum visioni quod satis esset, nunc quod etiam acta bellorum hominum. Idem eodem: In carteo stadio ἀπροσδιόνυσον lego, à quo qui certasset animo bellus homo magis delectatus Stoicorum Pancratio, quàm athletarum. Idem Sesquiulysse: Quid enim est, quòd homo masculus lubẽtius videre debeat, quã bellã vxorem. Idem Bimargo: Socius es hostibus, socius bellum ita geris, vt bella omnia domum afferas.

C

46 ¶ *Committere, effigiare*. Pacuu. Niptris: Barbaricam pestem Sabinus nostris obtulit, Noua figura factam, cõmissam infabré. ¶Cõmittere, *coniungere, sociare*. Lucil. lib. 28. Quid me fiet, si quidem non vis te improbis committere? Virgil. Æneid. libro 3. Delphinum caudas vtero commissa luporum. ¶Committere, *donare, derelinquere*. M. Tull. in Verrem actione 2. Is calumniatores ex sinu suo opposuit, qui illam hæreditatem Veneri Erycinæ commissam dicerent. ¶ Committere, *facere*. M. Tull. in Verrem actione iii. Ego etiam quæ tu sine Verre commisisti, Verri crimini datum sum. Virgil. Æneid. lib. i. Quid meus Æneas in te committere tantum? Lucil. libro 28. Commouet se nusquam, neque committet, vt pereat sibi. Idem libro 26. At enim dicis clandestino tibi quod commissum foret, ne mutires quicquam, nec mysteria, ecferres foras. ¶ Committere dicitur *initiare*. Virg. Æneid. lib. 5. Et tuba commissos medio canit aggere ludos, Var. Endymionibus, Discumbimus multitudo, minus maturè cenam committis. ¶Cõmittere, *credere, permittere*. Virg. lib. 9. Portam, quæ ducis imperio commissa recludunt. Terent. Eun. Quem commisisti lupo. Lucil. lib. 30. Quòd sua committunt mortali claustra Camœnæ. T. Tull. de offic. lib. 2. Quandiu respub. per eos gerebatur, quibus se ipsa commiserat.

47 ¶ *Confutare, commouere*. Titin. Setina: Cocus magnum alienum, quãdo seruit, paulla confutat trua. ¶Confutare, *opprimere, conuincere*. Terent. Phorm. Confutauit verbis admodum iratum patrem.

48 ¶ *Capere, implicare, impedire*. Virg. Geor. lib 1. Aut oculos capti fodere cubilia talpæ. M. Tull. In Verrem de suppliciis: Non ceperunt, sed adduxerunt onere suo planè captam, atque depressam.

49 ¶ *Condere*, significat *abscondere*. Virgil. Æneid. lib. 2. Scandunt rursus equum, & nota conduntur in aluo. ¶Condere, *constituere*. Sallust. Catilina bello: Vrbem Romam (sicuti ego accipi) condidere, atque habuere initio Troiani. ¶Condere, *consecrare*. Virg. Æneid. lib. 3. Animámque sepulcro condimus. ¶ Condere, *potiri*. Virgil. libro 7. Optato conduntur Thybridis alueo.

50 ¶ *Colere*, est *venerari*. Virg. lib. 9. Summe Deũm sancti custos Soractis Apollo, Quem primi colimus. ¶ Colere, *exercere*, vt rustici. Virg. Georg. lib. 1. Fructúsque feros mollite colendo. ¶ Colere, *inhabitare*. Virg. Æneid. lib. 3. Hic mater cultrix Cybele. Et rursum: Quas dira Celæno, Harpiæque colunt aliæ. Plautus Asin. O catenarum colone. Et Aulul. Hanc demum iam multos annos est vt possideo, & colo. Varr. Endym. Vt Mercurium Arcadum colonum. Idẽ Eumeni. Vt Naiades vindicolę. ¶ Colere, *diligere*. Virgil. Bucolicis: Ille colit terras, illi mea carmina curæ. Idem Æneid. lib. 4. Solam nam perfidus ille Te colere. Teren. ἑαυτοντ. Quippe forma impulsi nostra, nos amatores colunt. Lucil. lib. 26. Quare hoc colere est satius, quàm illam studium omne hîc consumere. ¶Colere, *ornare*. Var. παρ' ῥῆμα. At in segetibus post messem colligebant stramenta, qui domicilia colerent. ¶ Colere, *pati*. Terent. ἑαυτοντ. Dum ille vitam illam colet inopem, carens patria.

51 ¶ *Cedere*, significat secundum consuetudinem abire superatum, & *locum victori dare*. Virg. lib. 10. Conuenit Euãdri victos discedere ad vrbem. Et li. 5. Cede Deo. Lucil. 30. Quãdoque pudor ex pectore cessit. Mars. Tul. de Offic. lib. 2. Cui quidem exercitus nostri, imperatoréque cesserunt. ¶Cedere *succedere*. Virg. li. 12. Cesserit Ausonio si fors victoria Turno. ¶ Cedere, *dare*. Virg. li. 11. Hæc omnis regio, & celsi plaga pinea montis Cedat amicitiæ Teucrorum & lib. 11. Aut abeat victus, cedat Lauinia coniux. ¶Cedere, *recedere*. Luc. lib. 28. Vel si alio opus sit fortè, si hinc aliquò cesseris. ¶Cedere. *obsequi*. Vir. Æn. lib. 3. Cedamus Phœbo, & monitu meliora sequamur. Et lib. 2. Vestrũ hoc augurium, vestróque in numine Troia est. Cedo equidem, nec, nate, tibi comes ire recuso. ¶Cedere, *euitare*. Virg. lib. 5. Celerique elapsus corpore cessit. ¶Cedere, *incedere*. Plaut. Aulul. In hoste absolutus cedis. ¶Cedunt, *petunt*. Var. Parmen. Cedit velocibus iuuenis, membris leuis, nitidus oleo.

52 ¶ *Cursus*, est *pedum velocitas*. Virg. lib. 5. Hic qui fortè velint rapido contendere cursu. ¶Cursus, *volatus*. Virg. li. 5. Este duces ô si qua via est, cursúmque per auras Dirigite in lucos. Et Bucol. Quo cursu deserta petiuit. ¶Cursus, *nauigatio*. Virgil. Ænei. lib. 3. Sed tibi qui cursum venti, quæ fata dedere? M. Tul. de Repub. lib. 3. Quæ cursu frumento onustas petentibus Rhodum viderit.

53 ¶ *Castigare, increpare* vel *reprehendere*. Virg. lib. 5. His grauis Entellum dictis castigat Acestes. Terent. ἑαυτοντ. Senatus, castigas, mones. Cicero de Orat. lib. 1. Et quoniam de imprudentia diximus, castigemus etiam segnitatem. Et Tusc. libro 5. Sed hoc in me ipse castigo, quod ex aliorum, vt ex nostra fortasse mollicia, non ex ipsa virtute de virtutis robore existimo. ¶Castigare, *vindicare, punire*. Virg. lib. 6. Castigárque audítque dolos, subigítque fateri. ¶ Castigare, *expedire*. Virg. Æneid. lib. 4. Castigátque moras, opere omnis semita feruet.

54 ¶ *Carpere, attenuare, aperire*. Virg. Georg. libro 1. Nec nocturna quidem carpentes pen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sa puellæ Nesciuere hiemem. Et lib.4. Eam circum Milesia vellera nymphæ Carpebant hyali saturo fucata colore. ¶ Carpere, *auferre, decerpere.* Virg.Bucol.Insere Daphni piros, carpent tua poma nepotes. Lucret.lib.4.Iuuátque nouos decerpere flores.Vir.lib.3.Carpit enim vires paullatim, vrítque videndo Femina. ¶ Carpere, *celeriter præterire.* Virgilius Georg.lib.3.Et acri Carpere prata fuga. Idem eodem:Carpere mox gyrum incipiat.Lucil.li. 29.Hiemem vnamquanque carpam.¶ Carpere, *pascere.* Virg.Georg. lib.3. Carpamus dum mane nouum,dum gramina canent.

55 ¶*Contari*,est *dubitare, dissipare.*Virg.Æn. lib.3.Contantem amplexu molli fouet. Marc. Tull.ad Cæsar.iuniorem lib.1.Sed citò pœnituit,domúmque rediit,cæteri contabantur. ¶ Contari est *manere.* Virg.Georg.lib.4. Non illis quisquam contantibus altum Ire iter, aut castris audebit vellere signa. Et Æneid. lib.4. Reginam thalamo contantem. ¶ Contari, *curationem differre.* Virg.6.Qui nobis contando restituit rem.

56 ¶*Capi*, *propitiari.* Lucr.li.2.Nec bene pro meritis capitur,nec tangitur ira.

57 ¶ *Capere, facere.* Terent.And. Non,si capiundos mihi scio esse inimicos omneis homines. ¶ Capere, *perpeti.* Terent. *σαυτοντ.* Dum abs te absum omnes mihi labores fuere, quos cepi leues. ¶ Capere est *tollere, tenere.* Virgil. Georgic.lib.3. Cape saxa manu,cape robora pastor.Et lib.4.Hic tibi,nate,prius vinclis capiúdus.Var.Meleagris: Quem idcirco terram non cepit,& cælum recepit. Idem Eumenidibus. Stolam, calceósque muliebreis propter positos capio. ¶ Capere, *eligere.* Terent.Hecyra:Cùm illum generũ cepimus. Virg.Georg. lib.2. Ante locum capies oculis. Marc.Tull. de officiis libro 3. Quòd insit in his aliquid probi,quod capiat ignaros. ¶ Capere, *delectare.* Virg. Georg.libro 4. Carmine quo captæ.Et lib.8. Æneas capitúrque locis.Marc. Tul.Philip.lib.1.Non possum adduci, & suscipere pecuniæ captum. Lucil.lib.26. Nunc itidem populum istum scriptoribus volumus capere animum illorum. ¶ Capere, *sustinere, habere.* Virgil,libro 8. Hæc illum regia cepit. Terent. Heautont.Dij boni quid turbæ est!ædes nostræ vix capient scio. Marc.Tull.de Signis: Tot domos locupletissimas domus istius vna capiet. ¶ Capere, *decipere, circumuenire.* Virgil.Æneid.lib.2.Captíque dolis,lacrymísque coacti.Lucil.lib.27.At metuis porrò aspectu,& forma capiare Altera.Marc.Tul.Hort. Captum me fortasse, inquit, tu puras,& id, quod nollem, confiteri coactum. ¶ Capere, *occupare, detinere.* Virg. Æneid.lib.2. Certántque illudere capto. M.Tull.in Ver.de suppliciis:Nauem quandam piratarum prædam relictam non ceperunt,sed abduxerunt. Varr.Melea.Quid hic venator non cepit? ¶ Capere, *satiare.* Virg.Georg.lib.4. Tanta meæ fit te ceperũt tædia laudis.Capere, *accipere.* Virg.Æn. lib.2. Tu genitor cape sacra manu,patriósque Penateis.Et li.3. Cape dona extrema tortum. Terent. Phor.Nam ex his prædiis talenta argenti bina statim capiebat.Lucil.lib.26.Malis necesse luctu è mensa purè capturus cibum. M.Tul.Hortẽsio:Deinde boni mores,& modestiores, & ad capienda præcepta molliores. Plaut.Aulul. Nam tua gnata peperit decimo mense post;numerum cape. Var. Quinquatrib. Cape hanc caducam Liberi mollem dapem. ¶ Capere, *complecti.* Varr. Marcipore: Propontis vnda quem liquenti cœrulo Natantem perfundit,cape. ¶ Capere, *inuenire.* Terent.Heautont.Rationem cepi, vt neque rugeres,neque vt hæc posses perdere. M. Tul.in Ver.actione 2. Reiecti à Chelidone capiunt consilium necessarium.Et de offi.lib.3. Cùm autem consilium hoc princeps cepisset.

58 ¶ *Corripere, comprehendere.* Virg. Georg. lib.4. Verùm vbi correptum manib. vinclísve tenebris. ¶ Corripere, *contorquere.* Virg.Æn. lib.1.Turbine corripuit:¶ Corripere, *excutere.* Virg.Æn.lib.3.Corripio è stratis corpus.

59 ¶ *Quassum*, est conuulsum, & non integrum.Virg Æn.lib.4.Quassatæque rates.

60 ¶*Quassare*, est moue e.Virg libro 9. Et lampada quassans per Graium populos. Plaut. Milite:Qui suam vndatem chlamydem quassando fecit.

61 ¶ *Certare*, significat *contendere.* Vir.Bucol.Certent & cygnis vlulæ. ¶ Certare, *frustrare.* Virg. Æneid.lib.1. Officio nec te certasse priorem Pæniteat.

62 ¶*Componere, finire.* Virg. Æneid.li.1. Ante diem clauso componet vesper olympo. Et Bucolicis:Non nostrũ inter vos tãtas componere lites. ¶ Componere, *reficere, recreare.* Virg. Georg.lib.4.Vix defessa senem passus componere membra.Idem Æn.lib.1. Nunc placida compostus pace quiescit. ¶ Componere, *lenire.* Virg Æn lib.1. Sed motos præstat componere fluctus. ¶ Componere, *disponere, constituere.* Virgil.Æneid.lib.3 Quam tuta possis vrbem componere terra. M.Tul.de offi.lib.3 Atque, quod communiter compositum fuerat, solus duxit.Sisenna.Hist.libro 4. Exercitum dispartiunt,ad confligendum se comparant. ¶ Componere rursus significat *comparare.* Accius Armorum iudicio:Quid est cur componere ausis mihi te,aut me tibi? Lucillius Satyr.lib.4. Samnis,spurcus homo vita illa dignus,locóque ,Cinni Pacidiano componitur, optimus multò Post homines natos gladiator qui fuit vnus.Sallust Iugur.Vbi Metelli dicta cum factis composuit.Virgil. Georg. libro 4. Non aliter si parua licet componere magnis.

60 ¶ Componere, *ornare.* Virgil. Georg.libro 4. Dulcis

Dulcis compositis spirauit crinibus aura. ¶ Componere, *colligere.* M.Tull.in Verrinis in diuinatione. Si ab isto libro,quem tibi magister ludi, nesc.o qui, ex alienis orationibus compositum dedit. ¶ Componere, *simulare,* vel *fingere.* Acc.Agamemnon. Sic vinctus animus quorum atroci iũctus malitia est,Composita dicta è pectore euoluunt suo, Quæ cum componas, dicta factis discrepant. Sallust. Iugurtha:Non sunt composita mea verba,parui id facio ipsa se virtus satis ostendit. ¶ Componere, *coniungere.* Virg.lib.8. Componens manibúsque manus, atque oribus ora. Lucil.Satyr. libro 8. Cum Plocio eodem obuio amplector, labra libellis compono, hoc est,cum ipso duco pœnias.Idem eodẽ: Tuum latus compone lateri: & cum pectore pectus. Sallust. Hist.lib.4. Suspectúsque fuit,incertum verò, an per negligentiam societatem prædarum cum latronibus composuisse. ¶ Componere pro *redimere.* Sallust.Hist.lib.1. Quin lenones, & vinarij, laniíque, quorum præterea vulgus [in dies] vsum habet pretio compositi.

63 ¶ *Crepare, sonare.* Plautus Menæchmis Dic mihi,an vnquam intestina crepant,quod sentias? Verùm vbi satur sum, nulla crepitant, quando esurio,tunc crepant.Virgilius Georg. lib.1. Atque leuem stipulam crepantibus vrere flammis. Terent.Phorm.Sed ostium concrepuit,nihil ad te. M. Tul.in Verrem de suppliciis:Locum illum litoris percrepare totum mulieribus vocibus, cantúsque symphoniæ. Lucillius libro 26. Percrepa pugnam Pompili factam Corneliane. Varro Eumenid.Propter crepas vocibus volitans aures vulgi. Sisenna Hist.lib.4. Conglobati, & collecti concrepant armis. ¶ Crepare significat rursum *queri,* vel *dolere,* Horatius carminum lib.1. Quis post vina grauem molliciem, aut pauperiem crepat?Lucretius libro 2. Et crepat antiquum genus vt pietate repletum. ¶ Crepare iterum *incantare.* Turpil.Pedio:Age tu Hymenæum increpa.¶ Crepare, *frangi.* Virg.lib.5.Et acuto in murice remi Obnixi crepuere. ¶ Crepare, *ferire.* Enn. Thyeste: Sed sonitus aures meas pedum pulsu increpat: M Tul de offic.libro 3.Itémque vir bonus habeat hanc vim, vt si digitis concrepuerit, possit in locupletum testamenta nomen eius irrepere.

64 ¶ *Comparare* est *sociare, coniungere.* Accius Amphitryone: Qui meum sentum cum dolore tuo coniungam,& comparem. Plautus Asinaria:Prehende auriculas. ¶ Comparare, *adæquare.* M. Tull.ad Cæsarem iuniorem lib.1. Neminem tibi profectò hominem ex omnibus,aut anteposuissem,aut etiam comparassem. Teren. Eunucho:Hau ne comparandus hic quidem ad illum est. ¶ Comparare, *componere, machinari.* Sisenna Hist.lib.4.Eos, qui hoc malum publicum clandestinis consiliis comparauerunt. ¶ Comparare veteres *confirmare,* & *constituere* dixerunt. Terent. Eunucho: An potius ita me comparem, Non perpeti meretricum contumelias? Item Andria: Vt malis gaudeant,atque ex incommodis Alterius sua vt comparent commoda. Tinnius Gemina:Ergo vt sua seruet dona,nobis faciendum est ita, vt cùm ea primũ blanditer comparemus colloquia. Accius Eurysace:Nihil est:si autem ad te retardat socium, in portu est, copiáque subsistat modo, tu te ipse effirma & compara. Idem Tereo: Atque id ego semper mecum sic agito, & comparo Quo pacto magnam molem minuam. Turpilius Lemniis: Nunquam vnius me comparaui seruire elegantiæ. M.Tul.de repub.libro 6. Quamobrem se comparet hic ciuis ita nec est,vt sit contra hęc,quæ statum ciuitatis permouent, semper armatus. Afranius Epistola: Nam proba, & pudica quòd sum,consulo,& parco mihi:quoniam comparatum est.vno vt simus contentæ viro. Cicero de finibus bonorum & malorum libro 5. Omnis auctoritas philosophiæ consistit in beata vita comparanda. ¶ Comparare, *emere.* Terent. Heaut. Argentum dabitur illi, vt vestem,atque alia, quæ opus sunt,comparet. ¶ Comparare iterum *æstimare.* Accius *ἀπ' ἀνυσεὶ μάχης*: Proin tu id cui fiat,non qui facias,compara. ¶ Comparare, *apparare.* M.Tullius in Verrem actione 2. Vt erat inter suos copiosus, conuiuium comparat. ¶ Comparare, *dare.* M.Tul.in Verrem de suppliciis: Ex omni gemitu,ac dolore certa merces comparabatur.

65 ¶ *Calx* est *finis.* Virgilius lib.5. Calcémque terit iam calce Diores.

66 ¶ *Callet* significat *scit,* hoc est calliditate,quæ est vrbana scientia. Accius Ægisthо: Melius quàm viri:callent mulieres. Afranius Abducta: Nescis,nam omnem melius callent rem,quàm volo. Pacuuius Atalanta:Omnes qui tanquam nos sub regno seruiunt, Callent domi cum imperio metuere. Serenus Opusculis:Callet senium arte viuendi. Acc.Æneadis,aut Decio:Quod periti sumus in vita, atque vsu callemus magis. Idem Neoptolemo: Sat in astu, & fallendo callet. Sisenna Hist.libro 4.Lucillium Mammium socerum Gaij Scribonij tribunum plebis, quem Marcellini consiliarium fuisse callebant, & tunc Curionis oratorem. ¶ Callet etiam dictum à *callositate.* Cęcilius Asoto:Tu iam callebis;ille festus desidet.Plautus Perso;Plus calleo,quàm aprugnum callum callet.Idem Pœnulo:Quid opus verbis? callum aprugnum callere æquè non sinam.

67 ¶ *Constituere* est *disponere, definire.* Virgilius Æneidos libr. 1. Hominésne, ferænе Quęrere constituit.¶ Constituere, *retinere fir-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

mare.M.Tul.de offic.lib.1.Ineuntis enim ætatis inscitia senum constituenda, exercendáque est prudentia. ¶ Cõstituere, *instituere*.M.Tullius de senect. Constitutiones nõ modò delectant, sed etiam institutiones. ¶ Constituere, *parare*. M. Tull. in Verrem actione secunda: Quid vbi erat Philodemo nuntiatum: tamen erat ignatus quantum sibi ac liberis suis iam tum mali constitueretur. ¶ Constituere, *erigere*. Virgil.lib.6. Et feraleis ante cupressos Constituunt.

68 ¶ *Contendere, festinare*. Virg. Æneid. lib. 1. Quæ proxima littora cursu contendunt petere. ¶ Contentio est *perseuerantia*, vel *elatio*.M.Tull.de offi.li.1. Ex contentione vocis, & summissione, & cæteris similibus facilè iudicabimus. Sallustius Hist.libro 4. Rursus iumenta nacti, ad oppidũ ire contendunt. ¶ Contendere, *astringere, intorquere*. Virg. Georg.libro 4. Tanto, nate, magis contende tenacia vincla. Sisenna Hist.libro 4. Simul, & tormenta contenduntur. ¶ Contendere, significat *comparare*. Plautus Vidularia: Signum rectè comparabat huius contendi annulum. Lucillius Satyr.lib.1. Vt contendere possem Thestiados Ledæ, atque Ixionas Archilocho. Idem libro 6. Hunccine vnquam Hyacintho hominem cortinipotentis. Delitiis contendi? Cæcilius Titthe. Egon' vitam meam Atticam Contendam cum istac rusticana Syra? Lucinius Macer in epistola ad senatum: Illi suam vitam mecum contendunt, quorum in corpore ita crebra sunt vulnera vitæ nouę, cicatrici vt locus non sit. Næuius Lycurgo: Caue, sis, tuam Contendas iram contrà cum ira Liberi. Accius Tereo: video te mulier more multarum vrier, vt vim contendas tuam ad maiestatem viri. Varro γνῶθι σεαυτόν. Age nunc contende alterum genus philotoreon, nequid ibi viderit melius. ¶ Contendere, *certare*. M.Tul.de offi.lib.1. Miserrima omnino ambitio est, honorúmque contentio. Virgil. Æneid.libro 4. Quis talia demens abnuat, aut tecum malit contendere bello? Sallustius Iugurthino bello: Fretus multitudine militum sperabat armis contendere. Cic.Tusc.lib.2. Vt onera contentis corporibus facilius feruntur, remissis opprimunt. ¶ Contendere, *continuare*. Cic. de Oratore lib.2. Id quod eius scripta declarant, & contentiones vocis, & remissiones continuarentur. Et lib.3. Nihil perniciosius, quam & insula siue intermissione contentio. ¶ Contendere, iterum significat *extorquere*. Cicero Epistola Cassij hoc ait: Ita contendo, vt in eo fortunas meas positas putem. Accius Eurysace: Iam potero incipiam, & sine quid vi contẽdam, vt hinc comportet texum Salaminem habeam. Turpilius Lemniis: Habet potestatem viri, potestatem senis: Pretio contendas, vt redempto Phædria Liceat redire antiquam in consuetudinem. Varro Serrano σὲ αἰχμητὴν πάντων: Et petere imperium populi, & contendere honores. M.Tul.de offi.lib.2. Extremum autem præceptum in beneficiis, operáque danda, ne quid contra æquitatem contendas. ¶ Contendit, *proripuit*, vel *direxit* significat. Virgil.lib.5. Qui tamen aerias telum contendit in auras. Licinius Macer: Quo die magistratum obiit, repentè celeri gradu per forum se in capitolium contendit. Tuppilius Philopatro: Gere meas fortunas mater, hem Qua caussa hoc opere maximo contenditur? Pacuuius Duloreste: Nihil coniectura quiui interpretarier Quorsum flexinice contenderet. M.Tul.de repub.Sed audisse te credo, rum verò Platonem Socrate mortuo, primum in Ægyptum discendi causa, post in Italiam contendisse. Afranius Epistola: Non licet me quo contendisset ita peruenire. Sallustius Iugurthæ bello: Ex prœlio fugit in prouinciam, ac deinde Romam contendere. Varro Quinquatrib. Qui Tarentinum tuum ad Heraclidem Ponticum contenderit. ¶ Contendere, *festinare*. Virgil. Æneid.lib.1. Quæ proxima, litora cursu Contendunt petere. M. Tul. in Verrinis actione 2. Hæc vbi fil o nuntiata sunt, statim examinatus ad ædes contendit, vt & vitæ patris, & pudicitiæ sororis succurreret. ¶ Contendere, *intendere*. M.Tul.Hortensio. Magna etiam animi contentio adhibenda est in explicando Aristotele, si leges.

69 ¶ *Cernere* significat *videre*. Virg. Æneid. li.3. Cernimus adstantes nequicquam lumine toruo. ¶ Cernere rursum *disponere*. Lucil. Satlibro 5. Postquam præsidium castris educere creuit. Idem lib.13. Acribus inter se cum armis confligere cernit. ¶ Cernere, amittere. Varro γεγνῶσθαι κἀπάλην: Non vides apud Ennium esse scriptum, Ter sub armis malim vitam cernere, quàm semel modò parere. ¶ Cernere, *audire*. Accius Chrysip. Quid agam? Vox illius certè est, idem omnes cernimus. ¶ Cernere *iudicare*. Pacuuius Armorum iudicio: Et æquum est & rectum quod postulas, Iurati cernant. Ennius Thyeste: Impetrem facilè ab animo, vt cernat vitalem Bæbium. ¶ Cernere, rursum *dimicare*, vel *contendere*: Accius Τεύκρου πρὸς αἴαντα: Primores procerum reuocarent nomina, nisi esset Quis, qui armis secum vellet cernere. Ennius Medea exule: Nam ter sub armis malim vitam cernere. Pacuuius Armorum iudicio: Qui sese ad finem esse ad caussandum volunt De virtute, & ego potestatem cernundi do omnibus. ¶ Cernere, rursum *cedere*. vnde & *cernere hæreditatem* sibi patribus, id est cedere dicti sunt. Accius Myrmidonibus: Regnum tibi permitti malunt, cernam, tradam exercitum.

70 ¶ *Circunferre* est propriè *lustrare*. Lucil. Satyr.libro 2. Tum farto omnia sunt circumlata, Plaut. Amphit. Quin tu istanc iubes procerita circunferri? Virg.lib.6. Idem ter socios pura circuntulit vnda.

71 ¶ *Confidentia*, est *fiducia*. Virg. Æneid. li. 1. Et afflictis melius confidere rebus. ¶ Confidentia, *duritia, patientia*. Plaut. Asinaria: Scapularum confidentia virtute vlmorum freti. Confidentia rursum, *temeritas, audacia*. Pacuuius Atalanta: Grandem, atque atrocem coerce confidentiam. Idem lib.10. Improbus, cõfidens, nequam, malus videatur. Turpilius Leucadia: Videntur frugis incessum, quam est confidens diis tunc perdunt. Terent. Heaut. Quid illo homine viuit confidentius? Accius Myrmidonibus: Iram in frenis obstes, animis reprimas confidentiam. Afranius Vopisco: Excludat vxor tam confidenter virum? Non faciet. Virg. Georg. lib.4. Nam quis te, iuuenum confidentissime, nostras Iussit abire domos? Terentius Andria: Nescio quis senex modò venit: ellum confidens. Confidentia, *constantia*. M. Tull. de repub. libro 3. Duas sibi res quò minus in vulgus, & in foro diceret, confidentiam, & vocem defuisse. Næuius Danae: Excidit orationis omnis confidentia. Plaut. Amphit. Quæ non deliquit, decet audacem esse confidenter.

72 ¶ *Consternari*, significat *deiici pro se, & proterrè loqui*. Consternati rursum, *erigi*. Pacuuius Periboea: Consternatæ animæ, ex pectore hac, & voluere Consilium subit omnes, quod de nata est modo. Quo pacto inimicis mortem, & huic vitam efferas. Idem Dolore-ste: Vnde exoritur? quo præsidio fretus? auxiliis quibus? quo consilio consternatur? qua vi cuius copiis?

73 ¶ *Curriculus*, vt consuetudo fert, *à curru* diminutio est: dicitur, breuissimum vehiculi epiroti genus. ¶ Curriculus, *tursus*. Varro Epistola Iulij Cæsaris: Quem simul ac Romam venissem, mihi attigit aureis nuntius exemplo eas, in curriculum conuli properè pedes.

74 ¶ *Calumnia*, est *malitiosa, & mendax infamatio*. Calumnia rursum, *calliditas*. M. Tull. de repub. lib.2. Vt Carneadi respondeatis, qui sæpe optimas caussas ingenij calumnia ludificari solet.

75 ¶ *Conuenire*, placere, *constituere*. Sisenna Hist.lib.4. Signum nactis à Papo, quod inter eos tolli conuenerat. ¶ Conuenire, *aptum esse*. M. Tul. Hortensio: Nam quod veteres, ne non cõueniat nostris ætatibus ista oratio, quę spectat ad hortandum. ¶ Conuenire significat *obuium fieri*. Terent. Eunucho: Conueni hodie adueniens quendam met loci, atque ordinis Hominem. ¶ Conuenire, *videre*. M. Tul de senectute. Neque verò eos solùm conuenire habeo, quos ipse cognoui, sed illos etiam de quibus audiui, & legi, & ipse conscripsi. Plautus Asinaria: Ætatem velim seruire, Libanum vt conueniã modò. ¶ Conueniri, *colligi coire*. Virgil Æneid.lib.1. Conueniunt, quibus aut odiũ crudele tyranni. M. Tul. Philippicis lib.4. Cui quidem hodierno die P. C. nũc enim primùm ita conuenimus. Conuenire, *constare*. Terent. Phorm. Conuenit numerus quantum debuit. ¶ Conuenire, *similem esse*. Var. Longè fugit, qui suos fugit. Solus rex, solus rheror, solus formosus, fortis, secus, vel ad ædilicium modius purus, putis, si adhuc charactera Cleophantus conueniet, caue attigeris hominem. ¶ Conuenire, *placere, certum fieri*, Virgil. libro 12. Cesserit Ausonio si fors victoria Turno, Conuenit Euandri victos discedere ad vrbem. M. Tul. de finibus bon. & malorum libro 5. Viuendi cupiditate incensi omnes sumus, atque hoc mihi cum fratre tuo conuenit. ¶ Conuenire, *interpellare*. M. Tul. in Ver. actione 2. Non dubitat, quin ipse, si Verrem conuenisset, æquitate causæ, auctoritate sua commouere hominem possit. Lucillius libro 29. Hæc tui conuentus, tela insidiisque locaui.

76 ¶ *Calidum est feruens*. Virg. Æneid. li. 9. Voluitur ille vomens calidum de pectore flumen. ¶ Calidum, *ferox, & inconsultum*. Mar. Tul. de offi. lib.1. Sic reperias multos, quibus periculosa, & calida consilia. ¶ Calidum, *citatum & velox*. Varro σὲ κἀμοιγε: Cùm dixisset Vitulus, ecce caldis pedibus quidam nauicularius semiiustulatus irrupit se in curiam.

77 ¶ *Cælum*, est *deorum domicilium*. Virgil. Æneid. li.4. Cælum qui vertice fulcit. ¶ Cælum rursus *aer*. Tul. de deorum natura lib.2. Altiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer sit rariis, ac tenuis, quàm illorum, qui vtantur crasso cælo, atque concreto.

78 ¶ *Contentus*, dicitur *cui res etiam parua abundè est*. Virg. Æneid. li.7. Patriis, sed non & filius armis Contentus. Terent. Eunuc. Quia neque tu vno eras contenta, neque solus dedit. Lucil. lib.30. His te versibus interea contẽtus teneto. M. Tull. ad Brutum: Sic igitur facies, & me aut amabis, aut quod contenti sumus, diliges. Idem de offi. li.2. Breuitatis caussa familia contenti erimus vna. ¶ Contentum dicitur *extensum*. Virg. Æneid. lib.5. Tum rapidus iamdudum arcu contenta parato Tela tenens. Lucil. lib.30. Hic vt muscipula contẽta, vt scorpius cauda Sublata. ¶ Contentum, *colligatum, coniunctium*. Virg. Georg. li.3. ¶ Cõtenta ceruice trahũt stridẽtia plaustra. ¶ Contentum, *continuum, perseuerans*. Cicero Tusc. lib.5. Socratem ferunt, cùm vsque ad Piræum contentiùs ambularet, quæsitúmque esset ex eò, cur id faceret.

79 ¶ *Cogere, corradere*. Varro Eumenidibus: Furando tamen, ac morbo stimulatus eodem, Ex sese ipse aliquid quærat, cogátque peculi. ¶ Cogere, *vrgere*. M. Tullius de officiis libro tertio: Diogenes contra nimium

Universidad de Deusto
Biblioteca

temere coëgit, qui ne hortatus quidem est. Terentius Eunucho: Iubésne? iubeo, immo cogo, atque impero. ¶ Cogere, *mollire, subigere.* Var. Virgula diuina: Sed pauca otio coacto Libamenta legens caduca verus. ¶ Cogere, *in vnum colligere.* Sisenna Hist. libro 4. Summoti & intra mœnia rursum coacti. Cicero Tuscu. lib. 1. Cælum hoc, in quo nubes, imbres, ventíque coguntur. Terentius Ἑαυτόν. Quasi talenta ad quindecim coëgi. M. Tull. ad M. Catonum: Coactóque in vnum locum exercitu, castra in Lycaonia apud Iconium faceret. Virgil. Bucolicis: Cogere donec oueis stabulis. Lucil. lib. 26. Rauco concionem sonitu, & curuis cogant cornibus. ¶ Cogere, *mulgere.* Virgilius Bucolicis: Cogite oues pueri: si lac præceperit æstus, Vt nuper, frustra pressabimus vbera palmis. ¶ Cogere, *stringere.* Virgilius Georg. lib. 4. Nam frigore mella, Cogit hyems, eadémque calor liquefacta remittit. ¶ Cogere, est *imprimere, coarctare.* Virgilius lib. 8. Quadrifidam quercum cuneis vt fortè coactis Scindebant.

80 ¶ *Claudere*, significat *includere.* Virgilius Georg. lib. 3. Aut intus clausos satura ad præsepia seruant. ¶ Claudere rursus, *obsistere.* Virg. Æneid. lib. 9. Ecce maris magna claudit nos obice pontus. ¶ Claudere, *circumuenire.* Idem Bucolicis: Claudite Nymphæ, Dictææ Nymphæ nemorum iam claudite saltus. Siquâ fortè ferant oculis sese obuia nostris Errabunda bouis vestigia.

81 ¶ *Citum, celere.* Sallust. Catilinæ bello: Modò citus, modò tardus incessus eius. ¶ Citum, *diuisum*, vel *separatum*: vnde & oscitare dictum est. Virgilius libro 8. At procul inde citæ Metium in diuersa quadrigæ Distulerant.

82 ¶ *Citare* est *vocare.* Marc. Tull. in Verrem: Citat reum, non respondit: Citat accusatorem. ¶ Citare, *incitare, prouocare.* Marc. Tul. de diuinatione: Quorum studium legendi, nõ scribendi studium vehementius indies citant. ¶ Citare, *laudare.* Marc. Tull. de offi. lib. 1. Citetúrque Salamis clarissimæ testis victoriæ, quæ anteponatur consilio Solonis.

83 ¶ *Cadere*, est *ruere.* Virgil. Georg. lib. 1. Illa cadens raucum per læuia murmur Saxa ciet. ¶ Cadere, *occidere.* Virgil. Æneid. libro 2. Cadit & Ripheus, iustissimus vnus. Qui fuit in Teucris. ¶ Cadere, *euenire.* Marc. Tull. de offic. lib. 3. Et vt iidem dicunt, omnes numeros habet, nec præter sapientem cadere in quenquam potest.

84 ¶ *Capessere, perficere.* Virgilius Æneidos libro primo: Mihi iussa capessere fas est. Plautus Aulul. In herum matura, in se sera condecet capessere. ¶ Capessere, *immittere.* Plautus Asinaria: Quo magis te in altum capessis, æstus te in portum refert. ¶ Capessere, *recipere.* Plaut. Amph. Nunc tamen heri imperium persequar, & me domum capessam.

85 ¶ *Commodum*, sicuti plerunque, *vtile commodum, aptum, conueniens.* Virgil libro 12. Accommoda fraudi. ¶ Commodum, *integrum, totum.* Lucillius Busquino octoginta videbis commoda de Capua quinquaginta atque octo. Plautus Asinaria: Viginti argenti commodas minas, eius quas dem matri.

86 ¶ *Candet, ignitum est.* Marc. Tullius de offic. lib. 2. Candente carbone adurebat capillum. ¶ Candet, *candidum est.* Virgilius Æneid. lib. 4. Candentis vaccæ media inter cornua fundit. Varro γυᾶι σωτῆι. Candens corpore taurus triuio lumine lunæ.

87 ¶ *Castrum, sine libidinis & turpitudinis nota.* Virgilius Georg. lib. 2. Casta pudicitiam seruat domus. ¶ Castum, *religiosum.* Virgilius lib. 6. Quíque sacerdotes casti dum vita manerent. Varro μεσηγοδιατακάλω. Ergo tum sacræ, religiosæ, castæque fuerunt res omnes. Idem Eumenidibus: Nam quæ venustas: hic adest gallantibus, Quæ casta vestis? ¶ Castum *à furtis & rapinis abstinens.* Varro Andabatis: Nec manus viscо tenaci tinxerat viri casta. ¶ Castum, *suaue, iucundum.* Varro Parmenone: Demittis acreis pectore luctus cantu, castáque poesi.

88 ¶ *Censere*, significat *existimare, arbitrari.* Accius Euryface: Nam eo oblectat spes ærumnosum hospitem, Dum id quòd miser est, clàm esse censet alteros. Næu. Pœnici Belli libro 6. Censent eò venturum obuiam Pœnum. Cassius Hemina Histor. lib. 2. Censuit sese regem Porsennam occidere. Quadrigarius Annal. lib. 7. Ne nos ad certationem censeas hæc incepisse. ¶ Censere *succensere.* Varr. Captino prœlio, περὶ μάχης. Ne vobis censeam, si ad me referretis.

89 ¶ *Coniicere*, est *iacere.* Virgil. Æneidos libro secundo: Telúmque imbelle sine ictu Coniicit. Afran. Simulante: Vellem interuenissem antè, nam vt signa indicant, Hi coniecere verba inter sese acriùs. ¶ Coniicere, *colligere, certare.* Afran: Simulante: Nolim mater me præsente cum patre coniicere, non si me non vis, vel meum. ¶ Coniicere, *agere.* Afranius Materteris: Caussam coniicere hodie ad te volo, ambo adestis, profuturos arbitror. ¶ Coniicere, *furari, auferre.* Afranius Incendio: Seruus est mihi in casio sceleratus, curiosus, is cum filio ei coniicere ad nescio quicquid de latratiuncula. Lucil. libro 2. Quid dicis? cur est factum, quod coniecta istuc?

90 ¶ *Contingere*, est *tangere.* Virgilius Æneidos libro secundo: Funémque manu contingere gaudent. ¶ Contingere, *euenire.* Marc. Tullius libro 5. Quod non modò singulis hominibus, sed potentissimis populis sæpe contin-

gat. Ennius Thyeste. Quàm mihi maximè hic hodie contigerit malum.

91 ¶ *Conferre* significationem habet manifestam. Marc. Tul. de offic. libro 2. Omnes meas curas, cogitationé que in eum conferebam. ¶ Conferre, *contollere.* Virgilius: Et conferte gradum, & procedere longiùs audent. ¶ Conferre, *conserere.* Virgil. libro 9. Ergo & si conferte manum furor, i aque monstrat. ¶ Conferre *comparare.* M. Tul. de offi. libro 2. Quæ conferri, & comparari cum eorum studiis potest? ¶ Conferre, *transferre.* M. Tul. de offic. lib. 2. Ad hoc potissimum studium nos contulissemus.

92 ¶ *Confectum* dicitur *occisum, exanimatũ.* Virgilius lib. 11. Hactenus Acca soror potuit; nũc vulnus acerbum Conficit. M. Tul. de Suppliciis: Plagis cõfectum dico à lictoribus tuis, pater, ante oculos tuos occidisse. ¶ Cõfectum, *defessum.* Virg. lib. 11. Ducitur infelix auo confectus aletes. Lucil. li. 26. Tum doloribus confectum corpus animo obsistere. M. Tull. de officiis lib. 2. Nec me angoribus dedi, quibus essem confectus.

93 ¶ *Conficere, frangere.* Lucil. libro 28. Malo hercle vestro confectores cardinum. ¶ Conficere, *colligere.* Terent. Phorm. Id vt conficerem, confeci: affero. M. Tull. ad Cæsarem iuniorem libro 1. In singulas regulas impositis sexcentis sexcenties confici posse. Et in Verr. actione 2. Permagnam eum dicere ex illa re pecuniam confici posse. Lucil. libro 26. Non te multitudinem tuorum, quàm in album inclyta dextra confici sibi. ¶ Conficere, *facere.* Ter. Phor. Bonas me absente hic confeciſtis nuptias. M. Tullius Hortensio: Ea facultas maioribus nostris erat, qui confectis senatusconsultis. Et Tusculanarum libro 5. Nihil est enim apud istos, quod non eorum turba conficiat. ¶ Confiecere, *explicare.* M. Tullius de offic. lib. 2. Honestatis pars confecta est, quam tibi cupio esse notissimam. ¶ Conficere, *consumere, finire.* Terent. Phorm. Cùm hic non videant; me credant conficere argentum suum. M. Tullius ad Cæsarem iuniorem lib. 2. Bellum, vt opinio mea ferr, & consensu ciuitatis confectum iam haberemus. Lucil. lib. 30. Conficit ipse, comésque. M. Tullius Hortensio: Quæ est enim confectio valetudinis? quæ deformatio corporis?

94 ¶ *Concedere, dare*, vel *permittere.* M. Tul. in Verrem actione 2. Da mihi hoc, concede quod facile est. Virg. libro 27. Concessit in iras Ipse Deũm antiquam genitor Calydona Dianæ. Terentius Adelphis: Hui metuisti, ne si de tuo iure concessisses paullulum. Lucil. libro 29. Concedat homini, id quod velit deleniat. M. Tul de officiis libro 3. Si negligent omnia turpia per se ipsa, fugienda esse concedant. ¶ Concedere, *credere*, vel *consentire.* Terent. Phorm. Nunquam ne hodie concedes mihi neque intelliges? Lucil. libro 28. Concedere vnum atque in eo dicere, quo separatur manus. ¶ Concedere, *recedere*, vel *cedere.* Terent. Hecyra. Hìc video me inuisam esse meritò. tempus est concedere. Afranius Incendio: Atque etiam incendit hoc, procul concessero. Cæcilius Tithe: Hic dum abit, huc concessero. Cicero Tusculanarum lib. 4. Vt cum magnitudine medicinæ, doloris magnitudo concederet.

95 ¶ *Consequi* significat *sequi.* Virg. libro 5. Quem deinde Cleanthus Consequitur. M. Tul. de offic. libro 3. Ex quo intelligi debet, illum mentis agitatione, inuestigationéque earum rerum, quas cogitando consequebatur, neque otiosum, nec solùm vnquam fuisse. ¶ Consequi, *adipisci.* M. Tul. Epist. ad Cæsarem li. 1. Tunc cum ea, quæ es ab senatu summo cum honore tuo consecutus. Idem in Verrem actione prima: Quod ego meo labore, & vigiliis consecutus sum. ¶ Consequi, *exprimere, definire*, M. Tullius ad Cæsarem: Extrema verò nec quanta, nec qualia sunt, verbis consequi possum.

96 ¶ *Conserere* dictum est *miscere.* Virgilius Æneid. lib 2. Multáque per cæcam congressi prœlia noctem Conserimus. ¶ Conserere, *inserere.* Virg. Georg. lib. 2. Iuuat Ilmara Baccho Conserere.

97 ¶ *Cædere*, est *verberibus dedere.* Terent. And. Verberibus cæsum te in pristinum Daue Dedam. M. Tul. de suppliciis: Cædebatur virgis medio in foro Messianæ. ¶ Cædere, *excidere.* Virg. Georg. lib. 1. Cæditur & ilia ante iugo leuis. Lucil. lib. 27. Lignum cædat, pensum faciat, ædeis verrat, vapulet M. Tul. Hortens. Aut ibi id ipsum peruertendum fuit, quod tu ne attigisti quidem, aut eius partes, quasi membra quædam cædenda. ¶ Cædere, *occidere*, vel *mactare.* Virg. Georg. lib. 2. Non aliam ob culpam Bacchò caper omnibus aris Cæditur. Et Æneid. lib. 2. Cæduntur vigiles. Var. Eumenid. Maximum cædit, ferro, sed cædere Vlyssem, Cum bacca syluam cædit, porcósque trucidat. ¶ Cedere, *immolare.* Plaut. Aulul. Cædendum conduxi ego illum. Virg. Æneid. lib. 4. Cædunt quinas de more bidentes. ¶ Cædere, *frangere.* Virg. Georg. lib. 3. Cæduntque securibus humida vina. M. Tul. in Verrem actione 2. Cædere ianuam saxis instare ferro. Lucil. lib. 29. Cæde ostium, grato vrgere istam perimus. ¶ Cædere, *consumere.* Lucil. lib. 30. Lana opus omne perit, squalor, tineæ omnia cædunt.

98 ¶ *Quatere* significat *percutere.* Virgil. lib. VIII. Quadrupedante putrem sonitu quatit vngula campum. ¶ Quatit, *infestat*, Virg. libro VIII. Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello. ¶ Quatit, *excludit.* Terẽt. Eunucho.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nimirum homo quatietur certè cum dono foras. ¶ Quatit, *mouet*. Virg. lib. 10. At verò ingentem quatiens Mezentius hastam.

99 ¶ *Constat, valet, consistit*. Lucil. li. 28. Trado ergo alias minimo, porrò quod mihi constat carius. Cic. Tusc. lib. 1. Animus, qui si est quatuor horum generum, vnde omnia constare dicuntur. ¶ Constat, *compositum est*. Luci. lib. 26. Principio Physici omnes homines ex anima & corpore constare dicunt. Sisen. Hist. lib. 4. Multitudinem procul hostium constare viderunt. ¶ Constat, *conuenit, manifestum est*. M. Tul. ad Cęsarem Iuniorem lib. 2. Cùm constet Cæsarem Lupercis id vectigal dedisse, qui ante poterat id constare? Et Tusc. lib. 1. Siue quod à grauioribus leuiora natura repellantur, quæ cùm constet.

100 ¶ *Constitit*, dicitur *stetit*. Virg. Æn. lib. 4. Hic primùm paribus nitens Cyllenius alis Constitit. ¶ Constitit, *erectus est*. Plaut. Amph. Fremitu virûm, & spiritu atque anhelitu nebula constat. Virg. lib. 5. Constitit in digitos. Cic. Tusc. lib. 1. Vbi rigida constat crassa caligo inferûm.

101 ¶ *Colligere, in vnum redigere*. Virg. Æn. lib. 6. Colligere arma iubet, validisque incumbere remis. M. Tul. Philippicis lib. 6. Succurrendum est de Bruto, omnes vndique copiæ colligendæ. ¶ Colligere, *reficere*. Cic. in Verrem actione 2. Sed manifesto furto perturbatus. vbi se colligit. ¶ Colligere, *celare, supprimere*. Virg. lib. 12. Subsistit Æneas, & se colligit in arma Poplite subsidens. ¶ Colligere, *auferre*. Lucil. lib. 30. Ruis hæc, & colligis omnia furtim. Plautus Aulularia: Quin ipsi pridem tonsor vngueis dempserat. Collegit, omnia abstulit præsegmina.

102 ¶ *Continens*, est *abstinens, integer*. M. Tul. ad M. Catonem: Vt quæ copiis, & opibus ferre vix possumus, ea mansuetudine, & continentia nostra, sociorum fidelitate tueamur. ¶ Continens, *coniunctum, continuum*. M. Tul. Epist. ad senatum: Itaque cum exercitu per Cappadociæ partem eam, quę cum Cilicia continens est, iter feci. Idem Hortensio: In continentibus quidem terris vestrum nomen dilatari potest.

103 ¶ *Curatum*, est *natum*. ¶ Curatum, post laborum refectum. Virg. Corpora curamus, fessos sopor irrigat artus. ¶ Curatum, *cum delectu apparatum*. Lucil. lib. 30. Et circum volitant ficedulæ, turdi, curatis coci.

104 ¶ *Conducere, emere*. Plaut. Aulul. Cædendum conduxi ego illum. ¶ Conducere est sicuti *vsu*. Lucilius libro 29. Magno, non magna mercede, magno quidem conduxeris. Tull. de offic. libro 2. Vt sæpe in nostra repub. videmus mercede conducti.

¶ Conducere, *colligere, conuocare*. Varr. Manio: Manius manè suscitat nos, tum in rostra adfert: populum in forum conducit. ¶ Conducere, *conuertere*. Lucil. libro 30. Et virtute tua & claris conducere chartis. ¶ Conducere, *vtile esse*: Solus verò soli quid re, quæstu conducat suo. Marc. Tul. de offic. libro 3. Quomodo stultè? etiámne si reipub. conducebat? Potest autem, quod reipub. inutile sit, id cuiquam vtile esse? Idem de repub. lib. 1. Facillimum autem in ea republ. esse posse concordiam, in qua idem conducat omnibus. Sisen. Hist. lib. 4. Quid in rempub. suam maximè conducere videretur.

105 ¶ *Concelebrare* dicitur *commouere*. Lucr. lib. 1. Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentes Concelebras. ¶ Concelebrare, *diu amare*: Dictum à celebritate. Lucil. lib. 30. Multis indoctis sermonibus concelebrarunt.

106 ¶ *Credere*, est *fidem habere dictis vel factis*. Lucil. lib. 27. Hymnis velim te id, quod verum est, credere. Virg. Æneid. libro 2. Ora Dei iussu non vnquam credita Teucris. ¶ Credere, *fidei committere*. lib. 28. Vitam ac fortunas cui crederem meas. ¶ Credere, est *seruandum commendare*. Plaut. Aulul. Vbi is obiit mortem, qui mihi id aurum credidit.

107 ¶ *Commodare*, est *mutuare*. Lucil. li. 27. Certa sunt sine detrimento, quæ inter se commodent. M. Tul. de officiis libro 2. Atque ve dando, & accipiendo, mutandísque facultatibus, & cõmodandis, nulla re egeremus. Commodare, *cum commodo dare*. M. Tul ad filium lib. 2. Cui ego quibuscunque rebus potero, libentissime commodabo.

108 ¶ *Captare, capere*. Lucil. lib. 27. Quòd si paullisper captare, atque obseruare hæc volueris.

109 ¶ *Cognoscere*, est *audire, æstimare*. Lucil. libro 26. Rem cognoscas simul & dictis animum attendas, postulo. Pomp. Pansa Papiolæ: Magis curabo vbi cognorit, omnes vnà assentiant. Terent. Andria: Eo pacto & gnati vitam & consilium meũ cognosces. Vir. Geor. lib. 1. Ni refugis, tenuisque piget cognoscere curas. ¶ Cognoscere, *nosse*, vel *perspicere*. Virg. lib. 9. Venatu assiduo, & totum cognouimus amnem. Idem Georg. lib. 2. Nunc quo quanque modo possis cognoscere, dicam M. Tull. Hortensio, Vnde autem faciliùs, quàm ex animalium monimentis, aut bellicæ res, aut omnis reipub. disciplina cognoscitur? Idem de senectute: Neque verò eos ipse cognoui, sed illos etiam, de quibus & audiui, & legi, & ipse conscripsi. Cognoscere, *agnoscere*. Virg. Bucolicis: Incipe parue puer risu cognoscere matrem. M. Tull. de repub. lib. 1. Cognoscere me hercle inquit, consuetudinem istam, & studium sermonémque. Varr. Sesquiulysse: Vereor, ne me quoque, cùm domum ab Ilio cessim reuertero, præter canem cognoscat nemo.

110 ¶ *Compe-*

110 ¶ *Cõpetere*, significat *honorẽ*, vel *coniugiũ, vel quidnis aliud aduersus alium petere*, vnde, *competitores*, vt sæpe. ¶ Comperere, *par esse*, vel *simile*: inde in æstimitione rerum, hoc illi competit, dicimus. ¶ Competere, *rei cuiusque meminisse*, aut *cõstanter valere*. Sallust. Historiarũ lib. 1. Sic verò quasi formidine attonitus, neque animo, neque auribus, aut lingua competere.

D

111 ¶ *Damnare*, est *damno afficere*, vnde & *condemnare* dictum est. E contrario nullo damno affectum indemnem probamus. ¶ Damnare, est *exheredare*. Lucillius Satyrarum lib. xi. Cassius Caius hic operarius, quem Cephalonem Dicimus sectorem, furiúmque, hunc Tullius quem Index hæredem facit, & damnati alij omnes. ¶ Damnare, *necessitate constringi*. Terẽtius Phorm. Tuus est damnatus gnatus, non tu. ¶ Dãnare, est *morti dare*. Virgilius Æneid. lib. iiij. Non dum illi flauum Proserpina vertice crinem Abstulerat, Stygióque caput damnauerat Orco. Accius Armorum iudicio: Maior erit luctus, cùm me damnatum audiet. M. Tullius in Verrem actione 1. Reus in iudicium adductus est Verres, homo vita, atque factis omnium iam opinione damnatus. ¶ Damnare, & condemnare pro liberare positum est. Titinnius Veliterna: Fortasse notum fuisse, quo die liberi foret: Nunc eius voti condemnatus immolauit hostiam. Virgil. lib. xij. Quem damnet labor, aut quo vergat pondere letum. Turpilius Leucadia: Et amplius illam apparere condecet Quando quidem voti condemnata est. Virgilius Bucolicis: Damnabis tu quoque votis. Sisenna Histor. lib. iiij. Quòd voto damnati ferum omnem dicuntur eius anni statim consecrasse. Cicero Tusc. lib. v. Rerum naturam, quàm erroremnostrũ damnare maluimus.

112 ¶ *Delicere*, est *illicere*. Titinnius lib. v. Quòd ea parasitus habeat, qui illum sciat Delicere, & noctem facere possit de die.

113 ¶ *Defendere, vindicare, depellere*. Virgil. Bucol. Solstitium pecori defendite. ¶ Defendere, *tueri, depellere*. Ennius Achille: Seruate ciues, defende hostes, cùm potes defendere.

114 ¶ *Delica*, est *aperi*, vel *explana*. Titinius libro quinto: Quid istuc est? aut istic sibi vult sermo, mater delica. Idem Præliari Tibíne comœdiam, quam sciam, non delicem? Cæcilius Obolostate: Si linguas decem Habeam, vix habeã te satis qui audẽ ache. Immo verò hic ãtè solitus sum, delicat. Accius Achille: Qua re alia ex crimine inimicorum effugere possis, delica. Lucillius lib. xxx. Nemo istum ventrem pertundet, delicet vti, atque videbis.

115 ¶ *Delinitus*, ad nostram consuetudinem *placatus*. Turpil. Demetrio: Vide mirum ingenium, ac delinificum mulierum. Commorat hominem lacrymis. ¶ Delinitus, *delectatus*. M. Tullius ad Cassium lib. 1. Iam biennium est, cum virtuti nuntium remisisti, delinitus, illecebris voluptatis. Lucil. lib. xxx. Præseruit, labra delicit, delinit amore. ¶ Delinitus est *mente alienatus*. Plautus Amphitr. Delinitus sum profectò, ita vt me qui sim, nesciam. Lucil. lib. xxviij. Condat homini id, quod vult: deliniat, corrumpat prorsus, ac nerũos omnes.

116 ¶ *Delinit, deligat*. Titinnius Prœlia: Verum enim notibus deliniti, vltro etiam vxoribus ancillantur.

117 ¶ *Degere*, est *agere*. Lucretius lib. ij. Degimus hoc æui, quodcunque est. ¶ Degere. etiam est *minuere*. Plautus Aululria: Nunc ego istum soror laborem degam, & diminuam tibi. ¶ Degere, est *detrahere*. Plautus Epidic. Degitur corium de tergo meo.

118 *Dare*, est *exhibere*. M. Tullius de signis: Cn. Pompeius cum filio, qui fuit in Tyndaritano, cenam ipsi isti dabat apud villam. Terentius ἑαυτοντιμωρούμενῳ: Namque ei vnam cenam, atque eius comitibus dedi. ¶ Dare, *facere*. Virgilius & Æneid. lib. j. Tu das epulis accumbere Diuûm. Et lib. iiij. Immotámque coli dedit, & contemnere ventos. ¶ Da, signa ficantiam habet manifestam, id est, dic. Virgilius Æneid. lib iij. Da propriam Tymbræe, domum. ¶ Da, *dic*. Virgilius Bucolicis: Sed tamen iste Deus qui sit, da, Tityre, nobis. Et lib. vj. Túque, ô sanctissima vates Præscia venturi, da, non indebita posco. Terentius ἑαυτοντιμωρούμενῳ: Nunc quamobrem has partes dedicerim, paucis dabo. Lucil. lib. xxx. Si liceat facere, etiam hoc versibus reddere quod do. Et lib xxviij. Persuade, & transi, vel da quamobrem transeas. ¶ Dare, *adscribere*. M. Tul. in Verrem diuinatione. Ego etiam quæ tu sine Verre commisisti. Verri crimini daturus sum. ¶ Dare, *ostendere*. Lucil. lib. xxvj. Animóque ægrotat, vidimus corpore hunc signum dare. ¶ Dare, *petere*. Lucillius libr. v. Sicuti cùm primos ficos propala recenteis Protulit, & pretio ingenti dat primitus paucos.

119 ¶ *Deponere* est *ponere*. Virgilius Bucolicis: De grege non ausim quicquam deponere tecum. M. Tullius de offic. lib. ij. Existimaui honestissimè molestias posse deponi, vbi me ad philosophiam retulissem.

¶ Deponere, est *commendare* Accius Etigona. Hospitem deposita interimes. Afranius Epist. Amare, habere puerum depositum foris. M. Tullius de officiis libro tertio: Ego & promissa nonnunquam faciunda, neque semper deposita reddenda. ¶ Deponere, est

Universidad de Deusto
Biblioteca

alienare. Plautus Aulularia : Vt me deponat vino, eam affectat viam. ¶ Deponere, est *desperare* : vnde C *depositi* desperati dicuntur Lucillius Satyrarum lib. iij. Symmachus præterea iam tum depositus bubulcus Exhalans animam pulmonibus æger agebat. Virgilius lib. xij. Ille vt depositi proferret fata parentis. Accius Tereo : Tereus indomito more, atque animo barbaro Conspexit in eam amore vecors flammeus, & Depositus, facinus pessimum ex dementia Confingit. Idem Alphesib. Ersi est in malis Depositus animus meus, quæ scribi exinde audiret. M. Tullius in Verrem actione 1. Itaque mihi videor, iudices, magnam, & maximè ægram, & propè depositam Reipub. partem suscepisse. Cæcilius Obolostate: Depositus modò sum anima, vita sepultus sum.

120 ¶ *Destitui*, est *desolari*. Destitui, tursum *statui*. Nævius Gymnastico : In alto nauem iubet destitui ancoris. Cæcilius Symbolo : Destituit omnes seruos ad mensam ante se.

121 ¶ *Dedicare*, est *dicere*. Accius Alphesib. Aduereor cùm te esse Alcmæonis fratrem factis dedicat. Cæcilius Annal libro 1. Legati quò missi sunt, veniunt, dedicant mandata.

122 ¶ *Dicere, constituere*. Terentius Andria; Placuit, despondit, hic nuptiis dictus est dies. ¶ Dicere, *denũciare*. Lucillius lib. xxvi j. Minitati aperte capitis dicturum diem. Terentius Andria : Dico tibi ne temere facias. ¶ Dicere, est *indicare*. Virgilius Bucolicis : Die Mihi Damœta cuium pecus? ¶ Dicere, *dicare*. Virgilius lib. vj. Iunoni infernæ dictus sacer.

¶ Dicere, *destinare*. M. Tullius de offic. libro 3. Et is, qui morti addictus esset, paucos sibi dies commendandorum suorum causa postulauisse. ¶ Dicere, est *promittere* Pompon. Pistoribus: Nummos certos dicas. dico quinquaginta millia. Sallustius Historiarum lib. 2. Eodem anno in Macedonia Caius Curio, principio veris cum exercitu profectus in Dardaniam, quibus potuit pecunias dictas coëgit. Afranius Vospisco : Igitur quiescet, quoniam inter nos nuptiæ sunt dictæ, pareas illi's verbis, si placet. Idem Fratr. De rustico nescio cui vicino suo Perpauperi, cui dicat dotis paullulum. Pacuuius Hermiona : Prius data est, quàm tibi dari dicta, aut quàm reditum est Pergamo. Var. Myster. In id virgo, dos à femina vt auferatur, quæ mihi postea quàm ad concordiã dicta est. ¶ Dicere, *dare*. M. Tullius de offic. lib. ij. Commodè autem quicũque dixit pecuniam.

123 ¶ *Dignatus*, significat dignus habitus. Virgilius Æneid. lib. iij. Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo. Accius Neopt. Sed quem mihi iungent, cuique tu illo fuerint, dignabor dari. Idem Atreo : Egóne Argiuûm imperium attingam, aut Pelopis digner domo ? Quò me ostendam ? quò templum adeam? quo more funesto colloquar ? Cicero Orat. Quanquam enim omnis locutio oratio est, quæ tamen consimili laude dignantur.

124 ¶ *Dignari*, dicitur *dignum aliquem deputare*. Virgil. lib. x. Atque idem fugientem haud est dignatus Orodem Sternere.

125 ¶ *Dominus*, dicitur *cui seruitur*. Virgil. Æneid libro primo : Romanos rerum dominos, gentémque togatam. ¶ Dominus tursum appellatur *conuiuij exhibitor* : vnde & *dominia*, conuiuia. Lucillius Satyrarum lib. vj. Qui te bonus Iuppiter inquit, Crasso Mutium cùm cenabat dominum fortem. Idem libro xiij. Primùm dominia, atque sodalitia omnia tolluntur. Turpilius Philopatio. Forte eo die meretricis ad me de leuitate Atticæ, vt cùm venerat, quidam dixerat quæ cenam apud me Thais atque Erotium, Antiphila, Pythias : ego extra cubui dominã. Varro Papiapapæ, ἀεὶ ἐ, κυρίων : Dominum conuiuij, vinum, aliúdve quid mi laudator Sallustius Historiarum libro tertio : Alteri scribam, & cenas in imo medius inter Tarquinium, & dominum Perpennam. M. Tullius in Verrem Frumentaria : Adria argentos dominos vestræ. Var. Endym. Discumbimus, mussati, dominus matura oua ad cenam committit. ¶ Domini, & *mulierum amatores*. ¶ Dominus, *maritus*. Virgilius Æneid. lib. 4. Cõnubia nostra Reppulit, ac dominum Æneam in regna recepit.

126 ¶ *Deliberare*, est *dubitare*. Terentius Phormione. Ego amplius deliberandum censeo.

127 ¶ *Deliberatum, expletum, defunctũ*, vel *definitum*. Turpil. Philop. Certum, atque deliberatum est, me illis obsequi.

128 ¶ *Discrimen, diuisio, separatio*. Cicero de finibus bonorum & malorum lib. 2. Homo acutus, & diligens Chrysippus non contemnit, totúmque discrimen summi boni in eadem rerum comparatione positum putat.

¶ Discrimen est *periculum*. Virgilius Æneid. libro primo : Per tot discrimina rerum, Tendimus in Latium. ¶ Discrimen tursum, *separatio* à discernendo : vnde & *discerniculum* dicitur acus, quæ capillos à media fronte disseparat. Sallustius Historiarum libro 1. Sertorius fortis turba morantibus, nullo, vt in terrore solet, generis, at imperij Discrimine, per calonum corpora ad medium quasi desuper instantium manibus in murum attollitur. Virgil. Æneid. lib. 1. Tros. Tyriúsque mihi nullo discrimine agetur. M. Tullius Philippicis lib. secundo : Hetruriam discriminat Cassius. Lucillius libro xxix. Et amabat omnes.

omnes, nam discrimen non facit, neque signat linea alba. ¶ Discrimen, *certamen*. Virg. lib. 5. Post hos æquo discrimine pistris, Centaurúsque locum tendunt superare priorem.

129 ¶ *Duci, delectari*, vel *aduocari*. M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. v. Dántque sese ad ludendum, fabellarúmque auditione ducuntur.

130 ¶ *Ducere, pati*. Virgil. Æneid. lib. 4. Nate Dea, potes hoc sub casu ducere somnos? ¶ Ducere, *nudare, exerere*. Virg. Æneid lib. 12. Ille tamen clypeo obiecto conuersus in hostem Ibat in auxilium, ducto mucrone petebat. ¶ Ducere, *excitare*. M. Tull. in Ver. a & ionei. Quòd si quem statuæ magnopere delectant : si quis earum honore, aut gloria ducitur. ¶ Ducere consuetudine, quam significantiam habeat, claret, sicut Vir. Æn. lib. xij. Ducitur infelix quo confectus Aletes. & multa talia. ¶ Ducere, *illicere, inducere*. M. Tull. de offic. lib. 2. Postremò pretio, aut mercede ducuntur. Et de senect. Sic adolescentes senum præceptis gaudent, quibus ad virtutum studia ducuntur. ¶ Ducere, *struere, erigere*. Virgil. Æneid. libro 1. Pars ducere muros, Molirique arcem. ¶ Ducere, *existimare, iudicare*. Varr. Sexag. Auidus iudex rerum ducebat esse ἀσκόν, hoc modo. Virg. lib. 10. Tanton' me crimine dignum Duxisti? M. Tull. in Ver. diuinat. Clarissimi viri nostræ ciuitatis temporibus optimis hoc sibi amplissimum, pulcerrimúmque ducebant. Lucil. lib. xxx. Non datur, amittit nemo, nec viuere ducunt, Orco spõdent septimum. M. Tul. de offic. libro 3. A quatuor fontibus honestatis primo libro officia duximus. ¶ Ducere, *voluere pertractare*. Virg. libro sexto : Sic equidem ducebam animo, rebárque futurum. Lucil. libro xxix. Age nunc summam sumptus, ducátque æri simul, atque alieni. ¶ Ducere, *fabricare*. Varro, ἀπὸ τοῦ ἐνεργοῦ. Nihil sunt Musæ policis vestræ quis æsticè duxti. ¶ Ducere, *trahere, differre*. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem. lib. 1. Ne res ducerentur, fecimus vt Hercules Antianus in alium locum transferretur. Idem de offic. lib. 3. Apud prætorem criminatus est Balbum illum ducere. ¶ Ducere propriè pro temporibus *seruare*. Virgil. Bucolicis : Astrum, quo segetes gauderent frugibus, & quo Ducere apricis in collibus vua colorem. ¶ Ducere, *demittere, descendere*. Plautus Aulu. Vbi ille abiit, ego me duco deorsum de arbore. ¶ Ducere, *gerere*. Virgilius libro septimo : Hi bellum assiduè ducunt cum gente Latina.

131 ¶ *Differre*, est *spatium temporis dare* Vir. Æneid. lib. vi. Distulit in seram commissa piacula mortem. ¶ Differre, *diffamare, dimouere*. Lucillius lib. xxx. Gaudes, cùm de me alta foris sermonibus differs. Varro de vita populi Romani libro 4. Si modò ciuili concordia exsequi rationem paret, rumores famam differant licebit, nõsque carpant.

¶ Differre, *diuidere*, vel *scindere*. Virg. Georg. li. 4. Scythiæque hyemes, atque atrida differt Nubila. Terent. Adelphis : Miseram me, differor doloribus. Virg. lib. vii. At procul inde citæ Metium in diuersa quadrigæ Distulerant. Lucillius lib. xxx. Et maledicendo multis sermonibus differs. Plaut. Aululariа : Nisi reddi mihi vasa iubes, pipulo te differam Ante ædeis.

¶ Differre, *in ordinem ponere*. Virg. Georg. lib. 4. Ille etiam seras in versuum distulit vlmos. ¶ Differre, *distare*. M. Tull. in Verrem diuinatione : Ac vide quid differat inter meam opinionem, ac tuam. Lucil. lib. xxvii. Tamen alii verruca, aut cicatrix medius papillę differunt. M. Tull. Hortensio : Quantum inter se homines studentes moribus omni vitæ ratione differant.

132 ¶ *Durum, solidum*. Virg. Æneid. lib. 4. Sed duris genuit te cautibus horrens Caucasus. ¶ Durus, *nocens*. Idem Georg. lib. 4. Aut durum tineæ genus. Lucil. libro xxx. Et sæuo, & duro in bello multo optimus hostis. ¶ Durum, *patiens, & perseuerans*. Virg. Georg. lib. 2. Scipiadas duro bello. Et Æneidos lib. 1. Durate, & vosmet rebus seruate secundis. Terent. Adelph. Non hercle hic quidem durate quisquam, si sic fit, potest. ¶ Durum, *immite*. Virg. Georg. lib. 2. Quid iuuenis, magnum cui versat in ossibus ignem Durus amor? Terent. Heaut. Et quod illum insimulat durum, id non est.

133 ¶ *Decernere*, est *constituere, definire*. M. Tull. de officiis libro 1. Quare expetenda quidem magis est decernendi ratio, quàm decertandi fortitudo. Virg. Æneid. lib. 4. Decreuitque mori. Ter. Andria : Quicquid peperisset, decreuerunt tollere. Plautus Asinaria : Posme decretum est persequi mores patris. Varro Eumenidib. Foreuses decernunt, vt existimatio nomen eum in sanorum numerum referat. ¶ Decernere, est *dicere*. Plautus Amphitryone : Qui nequeas, nostrorum vter sit Amphitryo decernere. ¶ Decernere, *certare*. Virg. Æneid. lib. 11. Ipsum armis, ipsúmque iubet decernere ferro. Idem Georg. lib. 3. Cornibus inter se subigit decernere amantes. M. Tul. Philippicarum lib. 3. Quam ne sequiam animis, armisque decernere.

134 ¶ *Demissum, abiectum*. M. Tul. de offic. lib. 3. Perspicuum est enim ea, quæ timido animo, humili, demisso vnus accipit affert. ¶ Demissum, *humile, miserandum, abiectum*. Virg. Æneid. lib. 3. Deiecit vultum, & demissa voce locuta est. Lucil. lib. 27. Re in secunda tollere animos, & in mala demittere. Cic. Tusc. lib. 5. Non est ausus elatè, & amplè loqui humiliter, demissèque sentire.

Universidad de Deusto
Biblioteca

135 ¶ *Dimittere, permittere, in potestatem dare.* Tul. de Rep. lib. 1. Tum annui consules, tum dimissi populo fasces. ¶ Dimittere, *derelinquere.* M. Tul. ad Cæsarem lib. 3. Quæ si videres non de exercitu retinendo tueri, sed eo traditio, aut dimisso. ¶ Demittere *desuper mittere.* Virgil. Æneid. libro 2. Demissum lapsi per funem. Sallust Hist. lib. 3. Cum machinis strepitu dimissum Victoriæ simulacrum coronam capiti imponebat. Var. Meleagris: Cùm etiam Thais Menandri tunicam dimissam habeat ad talos. ¶ Dimittere, *dare.* Virg. Georg. lib. 3. Dimissæque ab Ioue gentis Nomina. ¶ Dimittere, *mittere.* Idem Æneid. lib. 2. Equidem per litora certos Dimittam.

138 ¶ *Discere, est ignotam rem meditando assequi.* Lucil. lib. 9. Discere labora, ne res te ipsa, ac ratio ipsa refellat. Virg. lib. 12. Disce puer virtutem ex me. Discere, *tentare.* Virgil. libro v. Et fractis discentem currere remis.

137 ¶ *Defunctum* dicimus consuetudine *mortuum.* Virg. lib. v. Defunctáque corpora vita. ¶ Defuncti, *liberati.* Idem lib. VI. O tandem magnis pelagi defuncte periclis.

138 ¶ *Distrahere, est vendere.* Lucil. lib. XXIX. Diuidant, differant, dissipent, distrahant. ¶ Distrahere *separare.* Terent. Phorm. Quòd si eò meæ fortunæ redierunt, Phannium abs te vt distrahat? M. Tul. Philip. lib. 2. Quod primùm hæc natura cohærentia, opinione distraxissent. Var. de vita populi Romani lib. 1. Distractione ciuium elanguescit bonum proprium ciuitatis, atque ægrotare incipit, & consenescit. ¶ Distrahere, *diuidere, diffundere.* Virg. lib. 7. Turbatis distractus equis. Varro de vita populi Romani lib. 1. Metium Sufetium propter perfidiam interemit penè imperiosiùs, quàm humaniùs. Nam equis ad curriculum ex vtraque parte deligatum distraxit.

139 ¶ *Dicare*, dictum est *constituere, consecrare.* Virg. lib v. Vrbe velim posita templis sibi ferre dicatis. ¶ Dicare, *tradere.* M. Tull. Epist. ad Cæsarem lib. 1. Balbum quanti faciam, quámque ei me totum dicauerim, ex ipso scies. Lucil. lib. XXX. Iuratum se vni cui fit data adæque dicata. ¶ Dicare, *indicare, nuntiare.* Lucillius libro XXX. Sic vbi ad aureis Fama tuam pugnam claram allatam dicasset.

140 ¶ *Detrahere, derogare.* M. Tull. de fignis: Et si quæritis, vt ipse de me detraham, illos ego accusatores puto. ¶ Detrahere, *tollere.* Terent. Heaut Assiduo, occurrunt serui, soccos detrahunt. Virg. Georg. lib. 3. Obseruans nido implumeis detraxit. Marc. Tul. Frumentaria in Verrem: Postremò sicui ciuitati sociæ tantùm detraxit, quantum commodum fuit. Idem de offic. lib. 3. Nunquam committit, vt alienum appetat, & id, quod alteri detraxerit, sibi assumat. Et Hortẽsio: Vt ea sibi ratio vera restituat, quæ consuetudo vitiosa detraxerit. ¶ Detrahere, *extrahere.* Lucil. lib. XXIX. Cùm ipsi in locum descendant, cùm alios detrahant.

141 ¶ *Despicere, est pro nihilo habere.* M. Tul. in Verrem actione 2. Quemadmodum tenuissimum quenque contempserit, despexerit, liberum esse nunquam duxerit. Vir. Bucolicis: Despectus tibi sum, nec quis sim quæris. Alexi. M. Tul. de offi. li. 2. Despiciunt autem eos, & condemnant, in quibus nihil virtutis, nihil animi, nihil neruorum putant. ¶ Despicere, *desuper adspicere.* Virgil. Georg lib. 2. Qualem sæpe caua montis conualle solemus Despicere. M. Tul. Hortensio Consolabitur eam magnitudo animi, & humanarum opinionum alta quædam despectio.

142 ¶ *Deijcere, elidere.* M Tul. ad Cæsarem iuniorem libro secundo: Adest alba nescio cuius Clodij, quam cum rest: tui iussissẽt Anconæ cum eo deiectum esset ex senatusconsulto. ¶ Deiicere dicitur *mittere.* Virg. lib. 8. Toto genitor quæ plurima cælo Deiicit in terras. Lucillius li. XXX. Has è fenestris in caput Deiiciunt, qui propè ad ostium adspitauerant. ¶ Deiicere, *præcipitare.* M. Tull. in Verrem actione 2. Si me ædilitate deiecissent. Lucil. lib. XXIX. Detrusus tota vi deiectúsque Italia. ¶ Deiicere, *auertere.* M. Tull. Philippicis: Nec verò vsquam, nec à Repub. deiiciebam oculos.

143 ¶ *Deducere, vocare.* M. Tull. de repub. libro 1. Quare si placet deducere rationem tuam de cælo ad hæc citeriora. ¶ Deducere, *trahere, mouere.* Sisenna Hist. lib. 4. Ab armis te recedere, præsidia de locis deducere. ¶ Deducere, *deprauare, transuertere à vero & à recto.* M. Tull. Hortensio: Habet enim ipsa incertam definitam viam, & ea multis vitiis, & erroribus deprauata deducitur. Virg. Georgic. lib. 1. Riuos deducere nulla Religio vetuit.

144 ¶ *Deductum*, dicitur *molle, suaue.* Virg. Bucol. Pascere oportet oueis, deductum dicere carmen. ¶ Deductum, *delectatione ductum.* Virgilius Bucolicis: Carmina vel cœlo possunt deducere lunam. Lucillius lib. XXVI. Illuc oculi deducunt ipsi, atque animum spes illuc rapit. ¶ Deductum, *diminutum, suppressum.* Lucillius li. XXX. Deductat hunc voce leo, cur tu ipsa venire Non vis huc?

145 ¶ *Differre, abducere.* Virgilius Æneidos libro sexto: Defert in Italiam. ¶ Deferre, est *asserre.* Virg. Æneid. lib. 4. Celeres mandata per auras Detulit. ¶ Deferre, *celatum prodere.* Lucil. lib. XXVIII. Quapropter certum est facere contrà, ac persequi, Et nomen deferre hominis.

146 ¶ *Dest-*

146 ¶ *Destinare*, dicitur *parare.* ¶ Destinare, *emere.* Lucilius lib. XXVIJ. Facio, ad lenonem venio, tribus in libertatem millibus destinet.

147 ¶ *Docere*, significat *disciplinâ vel artem quampiã magisterio dare.* Virg. Æneid. lib. v. Docuit post exitus ingens. ¶ Docere, *dicere.* Lucillius lib. XXIX. At non sunt similes, neque dant: quid si dare vellent, Acceperis ne, doce.

148 ¶ *Diligere*, manifestam habet significationem, vt pleruncque. Diligit, *diuidit.* Plautus Curcul. Clypeatus elephantum ibi machæra diligit. Titinnius Prælia: Pernam totam diligit.

149 ¶ *Dextrum*, dicitur *dextera partis.* Virgil. lib. quinto: Quò tantùm mihi dexter abis? ¶ Dextrum dicitur *felix, propitium.* Virg. lib. VIIJ. Et nos, & tua dexter adi pede sacra secundo.

150 ¶ *Deprecor*, amolior, depello, propulso. Tul. de Repub. lib. VJ. Non modò inuidia pari non erãt, sed etiam Claudij inuidiam Gracchi caritas deprecabatur. Ennius: Eripite ô cui nunc ærumnam, à libertate para quibus seruitutem meam miseram deprecor.

151 ¶ *Diuortium, est rerum omniũ separatio.* Cicero de Oratore lib. iij. Sic è communis sapientiæ iugo sunt doctrinarum facta diuortia. Diuortium, *deflexus de via*, à diuertendo. Virgilius lib. IX. Obiiciunt equites sese ad diuortia nota.

E

152 ¶ *Exigere, vi extorquere.* M. Tullius in diuinatione: Et cùm esset tritici modius sestertiis duobus pro frumento in modios singulos duodenos sestertios exegisse. ¶ Exigere, *inquinare, verum perdiscere.* Virgilius Æneid. lib. primo: Quærere constituit, sociísque exacta referre. ¶ Erigere est *excludere.* Plautus Aululatia: Itaque omneis exigit foras. Terent. Andr. Spectandæ, an exigendæ sint vobis prius. Afranius Fratriis: Retinebitur vir vt voluntate vna probabili prægnãtem quod non exigat. Næuius Danaë: Indignè exigor patria innocens. M. Tull. Philippicis lib. ij. Claues ademit, forásque exegit. Lucil. lib. XXVIJ. Vestimentis frigus, arque horrorem exacturum putet. ¶ Exigere, *debitum repetere.* M. Tull. Epistola ad Cassium: Sed non vrgeo. Longiores enim spectabo, vel potius exigam, quando hercle ego temerè exigam. ¶ Exigere, *facere, cogere.* Virgilius Æneid. lib. ij. Quos impتوba ventris Exegit cæcos rabies. ¶ Exigere, significat *agere.* Plautus Captiuis: Salue Tyndare, & tu cuius caussa hanc ærumnam exigo. Virgil. Æneid. lib. j. Omneis vt tecum meritis pro talibus annos exigat. Terentius Hecyra: Illíque exopto, vt reliquam vitam exigat. Lucillius li. XXVIIJ. Cùm cognoueris vitã sine cura exigas. ¶ Exigere, *definire, constituere.* Virgil. Æneid. lib. 4. Decreuítque mori, tempus secum ipsa, modúmque Exegit.

153 ¶ *Exactum, transcursum, præteritũ.* Virgillius Geor. lib. tertio: At tribus exactis, vbi quarta accesserit æstas. Et eodẽ: Exactis grauidæ cùm mensibus errant.

154 ¶ *Elidere, excludere* significat. Virgilius libro viij. Elisos oculos, & siccum sanguine guttur. Plautus Rudente: Iubeo oculos elidere, idem vt sæpius faciunt coci. Lucillius Satyr. li. ij. Iniuriarum hunc in fauces inuolasse, animámque elisisse illi. ¶ Elidere, *suffocare*, vel *occidere.* Virgilius lib. octauo: Geminó que premens eliserit angues. ¶ Elidere, *collidere.* Virgilius Æneid. lib. iij. Ter spumam elisam, & rorantia vidimus astra. Cicero Tuscul. lib. v. Qui rebus his fractus ægritudine eliditur, potest tamen esse non miser. ¶ Elidere, *deiicere.* M. Tul. de Rep. lib. ij. Vt auriga indoctus è curru trahitur, operitur, elidítur, laniatur.

555 ¶ *Exãclare*, significat *exhaurire.* Plaut. Sticho: Næ iste ædepol vinum poculo pauxillulo Exãclauit. Idem Pœnulo: Sæpe exanclatum merum scitissimé. ¶ Exanclari, *perfici.* Pacuuius Peribœa: Nõ potest, Menalippe, hic sine tua opera exanclari clauos. ¶ Exanclari etiam significat *perpeti.* Ennius Andromacha: Malo torqueris cum ærumnis illum exanclari diem. Accius Diomede: Ferè exanclauimus Tyranni sæuum ingenium, atque exsecrabile. Idem Amph. Pertolerarem vitam, cladésque exanclarem impatibileis. Lucillius libro XXX. Quantáque modo ærumnas, quantósque labores Exanclaris. ¶ Exanclare, *effundere.* Ennius Eumenidibus: Nisi patrem materno sanguine exanclando vlciscerer.

156 ¶ *Eliminare, est exire.* Ennius Manea exsule: Antiqua ædilis filia custos corporis, Quid sic extra ædeis exanimata eliminat? Accius Phœnissis: Egredere, exi, effer te, elimina vrbe. Idem Meleagro: Timidè eliminor clamore, simul agnita vox ad aureis accinit. Varro Serrano, *de ἀκρασίᾳ*: Occipicium arriuodeo ostendo, ex oraculo eliminome. ¶ Eliminare rursum *exludere.* Pacuuius Doloreste: Vbi ille est? me miseram quoniam clamor eliminat. Pomponius: Conclauos istic manet, eliminabo extra ædeis cõiugem.

157 ¶ *Euadere, exire, tendere.* Terentius Phormione: Quid hic cœptat, aut quo euadet hodie? Lucillius lib. XXXj. Euadat saltem aliquid aliquâ, quod conatus sum. Plautus Asinaria: Demiror quid fit, & quò euadat sum in metu. ¶ Euadere, *fieri, produci.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

M. Tullius Philippicarum libro 2. An verebare, ne non putaremus natura te potuisse non improbum euadere? ¶Euadere, est *liberare*. Sallustius Iugurthæ bello: At ni Marius signa inferre, atque euadere oppido properauisset, profectò cuncti, aut magna pars Siccenſium fidem mutauissent. Virgilius lib. nono: Nostrásne euadere demens Speraſti te posse manus? Lucillius lib. xxv. Iccirco omnes euasuros censent ægritudinem. Sisenna Historiarum lib. quarto: Cohors vna post concitata, qua murus erat interruptus, euadit. ¶ Euadere, *adscendere*. Virgilius Æneid. libro ij. Euado ad summi fastigia culminis. ¶ Euadere, *apparere*. Virgilius Æneid. lib. ij. vt tandem ante oculos euasit, & ora parentum.

158 ¶*Excipere*, est *seiungere*, *separare*. Virgilius libro ix. Ij, sum illum clypeum, cristásque rubenteis Excipiam sorti. ¶ Excipere, *excusare*, vel *cæsare*. Plautus Aululatia: Neque partem tibi ab eo, qui qui est, inde posces, neque furem excipias. ¶ Excipere, est *suscipere*. Virgilius Æneid. lib. iij. Heu quis te casus deiectum coniuge tanto Excipit? M. Tul. in Verrem de suppliciis: Filiorum suorum postremum spiritum ore excipere liceret. ¶Excipit, *opprimit*, vel *circumuenit*. Virgilius Æneid. lib. ij. Et scelerum furiis agitatus Orestes Excipit incautum. M. Tullius ad Pompeium lib. iiij. Quod si est, non modò iter meum interclusum, sed meipsum planè exceptum putabat. Et rursum: Admoniti sumus vt cauerémus, ne exciperemur à Cæsare. ¶Excipere, *rursũ extrahere*. M. Tullius de Repub. lib. iiij. Quos insepultos reliquissent eos, quos è mari propter vim tempestatis excipere non potuissent, innocentes necauerint. Virgilius Bucolicis: Non ego te vidi Damonis pessime, captum Excipere insidiis? ¶ Excipere, *mancre*, *habere*. Virg. Geor. lib iiij. Ergo ipsas quamuis angusti terminus æui Excipiat. ¶ Excipere, *captare*. Cicero Orat. l. b. iij. Qædam dari ex hac vita ad perrractandos animos hominum, & ad excipiendas eorum voluntates.

159 ¶*Explorare*, est *intẽtius observare*. Virg. Æneid lib. ix. Necnon & trepidi formidine portas Explorant. M. Tul. de offi. lib. iij. Hac vi non mutatur, nisi exploratum quidem habeat, id omnino neminem vnquam suspicaturum. ¶ Explorare, *verũ inquirere*. Virg. Æneid. l b. i. Exire, locósque Explorare nouos. ¶Explorare, *probare*. M. Tul. in Verrẽ actione ij. Tum in reliquis explorata, atque prouisa. Lucil. lib. xxix. Certum scio esse ita, vt dicis. nam mihi erant de illo explorata omnia M. Tul. de senectute: Quis est tam stultus, quamuis adolescens, cui sit exploratum, se ad vesperum esse victurum? ¶ Explorare, *siccare*. Virg. Georg. lib. j. Et suspensa focis explorat robora fumus.

160 ¶*Exercere*, *fatigare*. Terent. Adelph. I, sanè ego exercebo hodie, vt dignus es, filicernium. ¶Exercere, *Exagitare*. M. Tullius de offic. libr. i. Exercenda etiam est facilitas, & alti tudo animi. Virg. Æneid. lib. v. Nate Iliacis exercite fatis. ¶ Exercere, *insequi*. Virgil. Æneid. lib. iiij. Tum vos, ô Tyrij, stirpem, & genus omne futurum Exercete odiis. ¶ Exercere, *solidare*. Sallust. Iugurthæ bello: Nabdalsa exercito corpore. Cic. Tusc. lib. v. Equidem meos casus, in quibus me fortuna vehementer exercuit. ¶Exercere, *imponere*, *imperare*. Virg. Georg. lib. ij. Tunc denique dura Exercete imperia, & ramos compesce fluenteis. Plaut. Amph. Si in me exerciturus, quæso in patiẽtem prius domes. ¶ Exercere, *in meliorem vsum & fructũ formare*. Vergilius Georg. lib. i. Exercétque frequens tellurem, atque imperat aruis.

161 ¶ *Equites*, cùm cõsuetudine autà magistro equorum, aut sessore appellamus. Virgil. lib. iiij. Interea præmissi equites ex vrbe Latina. Et lib. x. Effusumque equitum super ipse secutus. ¶ Equites. Virg. Georg. li. 3. *equos* dici voluit. Impositi dorso, atque equitẽ docuere sub armis Insultare solo, & gressus glomerare superbos.

162 ¶ *Exterritũ*, *expauefactũ* significat. Virgilius libro v. Plausúmque exterrita pennis Dat tecto ingentem. Varro Eumenidibus: Videmus populum furiis instinctum tribus, Diuersum ferri, exterritum formidine. ¶ Exterritum, *accensum*, *inflammatũ*. Virg. Georg. lib. 3. Sæuit agris, asperque siti, atque exterritus æstu.

163 ¶ *Experiri*, est *pati*, *sentire*. Virgilius lib. primo: Vos & Cyclopea saxa experti. Terentius Hecyra: Nam fuisse ergo me mitto ingenio expertus sum. ¶ Expetiri, *tentare*. Virgil. Æneid. lib. quarto: Nequid inexpertum frustra moritura relinquat. Terentius Eunuch. Omnia prius experiri consilio, quàm armis sapientem decet. Lucillius libro xxx. Summatim tamen expetiar referibere paucis. Plautus Asinaria: Dignos adire, atque experiri certũ est mihi. ¶ Experiri, *scire*. M. Tull. Epistola ad Brutum lib. vij. His contraria, atque parata vt esse soleat, expertus sum. Virg. libro nono: Experto credite quantus In clypeum insurgat.

164 ¶ *Exire*, manifestam habet significationem, vt Terentius Eunucho: Exi foras, scelestе, at etiam restitas Fugitine? ¶ Exire, *euadere*, *liberari*. Lucillius lib. xxviij. Ne hoc faciat, atque ex hac ærumna exeatis. ¶ Exire, *euitare*. Virgil. libro quinto: Corpore telamodò, atque oculis vigilantibus exit. ¶ Exire, *erumpere*. Virgilius Æneid. libro tertio: Non

Non sic aggeribus ruptis cùm spumeus amnis Exit. ¶ Exire, *prohibere*. Virg. Æneid. lib. xi. Sustinet à iugulo dextram, & vim viribus exit.

165 ¶ *Expedire*, *vtile esse*. Terent. Heaut. Expedit bonas esse vobis: nos, quibus cum est res, non sinunt. Lucil. lib. 27. Ego enim à puertitia, vt me amare expediat. Tul. de offic. li. 2. Sæpe enim aut eos lædunt, quos nõ debeant; aut eos, quos non expedit. ¶ Expedire est *definire*. Vir Æneid. lib. 4. Et Ausonio possis considere portu Expediam dictis. Terent. Phorm. Atque id, si potes, verbo expedi vno. ¶Expediri, *liberari*. Virgil. Æneid. lib. 2. Flammam inter & hostеis Expedior. Terent. Hecyr. Teque hoc crimine expedi. Si Enna Hist. lib. 4. Funeis expediunt, claustra foribus imposita periclitantur. ¶Expedire, *proferre*. Virg. Æneid. li. 1. Cererémque canistris Expediunt. M. Tull. in Verrem de supplicиis: Hominem proripi, atque in foro medio nudari, ac deligari, & virgas expediri iubet. ¶Expedire, *colligere*. M. Tull. ad Cæsarem iuniorem lib. 1. Et cæteris autem generibus tunc pecunia expedietur, cum legionibus victricibus erunt, quæ spopondimus, persoluenda.

166 ¶*Enixa* dicitur *partu leuata*. Virg. Æn. lib. 3. Trigrata capitum fœtus enixa iacebit. ¶Enixa, *subiugata*. Virg Æneid. lib. 3. Seruitio enixæ tot mus.

167 ¶ *Efferre*, *subdere*. Lucil. li. xxvi. Depugnabunt pro teipsũ, & morientur, ac se vltrò esse ent. ¶ Efferre significat *proferre*. Vir. li. v. Tunc satus Anchisa cestus pater extulit æquos. Et lib. 2. Méne efferre pedem genitor? Lucil. l. b. 26. Ego voi quem ex præco diis versu effero. Ennius Medea: Vtinam ne vnquam me de cordis cupido corde pedem extulisse. ¶ Efferre, *ostendere*. Virg. lib. 8. Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce Extulit. ¶ Efferre, *elogere*, *leuare*. Virgil. Æneid. lib. v. Ostendit dextram insurgens Entellus, & altè Extulit. Lucil. lib. xxx. Continuò simul ac paullò vehemẽtius aura Inflauit fluctus, et exerit, extulerítque. ¶ Efferre, *edere*, *prouehere*. Virg. Geor. li. 2. Extulit hæc Decios, Marios. Lucillius li. xxxi. Non idcirco extollitur, vel iræ, vel gaudij dator. M. Tull. Hortensio: Præter cæteros nostra extulit ciuitas. ¶Efferre, *extollere*. M. Tul. de fignis: Nimirum forsitam hæc illi mitterentur, atque efferant. Idem de offic. lib. 2. Itaque eos viros suscipiunt, miximísque efferunt laudibus. Lucillius lib. xxx. Omnia alia, in quibus efferimur rebus, ne ego multis loquar.

168 ¶ *Extollere*, *differre*. Cæcilius Plocio: Abi intro, atque ista hæc auser, tamen hodie extollar nuptias.

169 ¶ *Explere*, dicitur *implere*. Luer. lib. 3. Atque explere bonis rebus, satiatéque nunquam. Virgil. Georg. lib. 3. Improbus ingluiem, rapísque loquacibus explet. Explere, *minuere*. Virg. li. 6. Discedam, explebo numerum, reddárque tenebris.

170 ¶*Educere*, *erigere*. Virgil. lib. 6. Aramque sepulcri Congerere arboribus, cælóque educere certant. ¶ Educere dicitur *exuere*. Virgilius libro 10. Hoc dicens, eduxit corpore telum. ¶Educere, *educare*. Terentius Adelphis: Eduxi à paruulo, habui, amaui pro meo.

171 ¶*Excutere*, dicitur *commouere*. Virgil. lib. 12. Gaudétque comanteis Excutiens ceruice toros. M. Tul. de offic. lib. 2. Explica, atque excute intelligentiam tuam. ¶ Excutere, *emittere*. Virg. 9. Excussus Aconteus Fulminis in morem. Excutere, *excludere*, *deijcere*. Virg. Æneid. lib. 4. Excutimur cursu, & cæcis erramus in vndis. Idem lib. 9. Excussi manibus radij, reuolutáque pensa. Lucillius libro 30. Ipso cum domino calce omneis excutiamus. ¶ Excutere, *eligere*. M. Tull. Philip. lib. 12. Iuuentutem omnem ex tota Italia excussimus.

172 ¶ *Exponere*, *extollere*, M. Tul. de signis: Vocat ad cenam deinde ipse prætorem, exponit suas copias omneis. ¶*Exponere*, *deponere*. Virg. li. 11. Socios de puppibus aliis Pontibus exponunt. ¶Exponere, *disserere*. M. Tull. Philippic. lib. 1. Exponã vobis breuiter consilium profectionis, & regressionis meæ. ¶ Exponere, *abiicere*. Terent. Heautont. Erat hic Corinthia anus haud impura ei dedi Exponendam. ¶Expositum *subiectum*, M. Tul. in Verrem actione 2. Cùm tibi exposita esset ad prædandum omnis Pamphylia.

173 ¶*Exornare*, *fœdare*. Terentius Heaut. Egóne? si viuo adeò exornatum dabo, adeò depexum; vt dum viuat, meminerit semper mei. ¶Exornare, *ornare*. M. Tul. in Verrem de signis: Exornat amplè, magnificéq; triclinium. Terent. Eunucho: Ita vitus est dudum, quia varia veste exornatus fuit. Cicero de Orat. lib. 1. Qui omnes eloquentes fuerunt, orationem suam, & Reipublicæ dignitatem exornabant.

174 ¶ *Explicare*, *ostẽdere*, *explanare*. M. Tul. in Verrem de signis: Viram alterius totam explicare. Idem de officiis lib. 3. Vt quædam sibi concedantur, quò facilius, quæ volunt, explicent. ¶Explicare, *emittere*, *extendere*. Virgilius Georg. li. secundo: Sed trudit gemmas, & frondeis explicat omneis. M. Tul. de Repub. lib. 2. Quæ virtus præter cæteras, totam se ad alienas vtilitates porrigit, atque explicat. Var. Sesquiulysse: Vias stelligeras ætheris explicans gte cauo sonitum hic in cothurnis. ¶ Explicare, *exercere*. M. Tul. de offic. lib. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Explica, atque excute intelligentiam tuam, vt videas quæ sit in ea species, forma, & notio viri boni.

175 ¶*Exui* est *exsoluti*. Virg. Æneid. li. 2. Sustulit exutas vinclis ad sidera palmas. ¶Exui, *nudari*. Virg. lib. v. Magna ossa, lacertósque Exuit. ¶Exuere, *deponere*. Virgil. Æneid. libro 4. Et si quis adhuc precibus locus, exue mentem. ¶Exui, *liberari*. Lucil. lib. xxix. Vnde domum vix redeat, vixque hoc exiat se.

176 ¶*Excidere, cedere*. M. Tul. Philip. lib. 2. Excident gladij cruenta arma de manibus. ¶Excidere, *in oblivionem dare*. Virg. Æneid. lib. 1. Nec dum etiam causſæ irarum, sæuíque dolores Exciderant animo.

177 ¶*Iectum, exclusum*. Virg. lib. ix. Nec non Tarquinium iectum Porsena iubebat Accipere. Lucil. lib. xxix. Ibi erat scopios Eiicere iſtum abs te, quamprimùm, & perdere amorem. ¶Iectum, *extensum*. Virg. lib. x. Iectóque incumbit cernuus armo.

178 ¶ *Exsultare, sauire*. M. Tul. de Repub. lib. 2. Quæ sanguine alitur, quæ in omni crudelitate sic exsultat, vt vix hominum acerbis funeribus satietur. ¶ Exsultare est *gestu vel dictu iniuriam facere*. Lucil. lib. xxx. Quin totum purges, debelles me, atque deauras, exsultes, sollicites. Virg. lib. v. Exsultantiáque haurit Corda pauor pulsans. ¶ Exsultare, gloriari cum iactantia. Virg. Æneid. lib. x. Exsultat Amazon. M. Tul. Hort. Imbecillis autem est pudoris magister timor, qui, si quãdo paullulum aberrauit, statim spe impunitatis exsultat. Et de senecture: Et Annibalem iuueniliter exsultantem patientia sua mollichat. ¶ Exsultare, *supra modum exsilire & efferri*. M. Tul. de Republica: Est igitur quiddam turbulentum in hominibus singulis, quod vel exsultat voluptate, vel molestia frangitur.

179 ¶*Eligere*, significationem habet apertam. ¶Eligere, *desatigare*. Lucil. lib. xxix. Corrumpat prorsus, ac neruos omneis eligat.

180 ¶*Excludere, liberare*. Lucil. 27. Primùm qua virtute seruiturem excluserit. ¶Excludere, dicitur *ejicere*. Terent. Eunucho: Exclusit, reuocat, redeam?

181 ¶*Excidere, dissentire*. Lucil. lib. 27. Metuo vt fieri possit, egóne ab Archilocho excido.

182 ¶*Expectare*, dicitur *manere, obseruare*. Terent. And. Exspecto quid velis. ¶Exspectare, *sperare*. M. Tul. de offi. lib. 2. Est enim deterior, qui accipit, atque etiam ad exspectandum semper paratior. Virg. Georg. lib. 1. Sed illos Exspectata seges vanis eluſit aristis. ¶Exspectare, est *à Deo poscere*.

183 ¶*Expetere, accipere*. Plaut. Amphitr. Ergo in seruitute expetunt multa iniqua.

¶ Expetere, *transferre, euadere*. Plaut. Amphit. Suámque vt culpam immortalem expetere vt sinat.

F

184 ¶*Felix*, dicitur *fortunatus, beatus*. Virg. Æneid. lib 3. O felix vna ante alias Priameia virgo. ¶Felix, *propitius*. Virg. Æneid. libro 1. An Phœbi soror, an nympharum sanguinis vna, Sis felix. ¶Felix, *fructuosus, ferax*. Virg. Georg. lib. 2. Exiit ad cælum ramis felicibus arbos. Varro de vita populi Romani lib. 2. Contra nouo marito cùm item è foco in titione ex felici arbore, & inæquali aqua allata esset.

185 ¶*Fastigium, ima altitudo*. Virg. Geor. li. 2. Forsitan, & scrobibus quæ sint fastigia, quæras. Varro de re rustica lib. 1. Fossa ita idonea fiat, vt omnem aquam, quæ de cælo venit, recipere possit, aut fastigium habeat, vt exeat è fundo aggeris.

166 ¶*Ferre, ostentare*. Virg. lib. xi. Captiuo siue vt se ferret in auro Venatrix. ¶ Ferre, consuetudine *portare* dicimus. Virg. lib. v. Vix illam famuli Phegeus. Sabarísque ferebant. ¶Ferre, *habere*. Virg. lib. v. In magno munere Cysseus Ferre sui dederat monimentum, & pignus amoris, cùm filium nomen suum ferre voluisset. ¶Ferre, *pati*. Virg. Æneid lib. 2. Miserere animi non digna ferentis. Lucill. lib. 17. Cærerum quicquid sit, qui non sit ferro æquo animo, ac fortiter prœlio captiuos prædones non posses iam amplius perferre, tamen suadet, vt notat Terent. Heaut. Nam quem ferret, si patentem non refert suum? Cic. in Verrem: De prætura Siciliensi, prout Thermitani hominis facultates ferebant. Et de Orat. lib. 2. Est autem vetustum verbum quod tamen consuetudo ferre possit. ¶ Ferre, *conferre*. Virgil. lib. v. Quibus acer Eryx in prœlia suetus Ferre manum. ¶ Ferre, *disturbare*. Virg. Æneid. lib. 1. Quippe ferant rapidi secum, verrántque per auras. Et lib. 2. Alij rapiunt incensa feruntque Pergama. ¶ Ferre, *dicere, nominare*. Virgil. Æneid. lib. 2. Et scelus expendisse merentem Laocoonta ferunt. Et lib. 3. Quæ nunc Samothracia fertur. ¶Ferre, *dare, exhibere*. Virg. Æneid lib. 3. Sacra Dioneæ matri, diuíque ferebant. ¶Ferre, *afferre*. Virg. lib. xi. Legati responsa ferunt. M. Tul. de suppliciis: Prohibetur suis liberis cibum, vestitúmque ferre. Lucil. libro 29. Colligere auxilium, tametsi est indignum vt feram. ¶ Ferre, *dirigere, ducere*. Virg. lib. 6. Hinc via Tartarei quæ fert Acherontis ad vndam. Lucil. lib. xxx. Quid sibi vult, quare sit, vt intro versus, vt ad te spectent, atque ferant vestigia, sed omnia prorsus? ¶ Ferre, *laudare*. Idem eodem: Et sola ex multis nunc nostra poemata ferri.

187 ¶ *Fluere*, est *decurrere*. Virg. Georgic. lib. 2.

lib. 2. Hæc eadem argenti riuos, æríque metalla Ostendit venis, atque auro plurima fluxit. ¶Fluere, *minui, deficere*. Virg. Æneid. lib. 2. Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri Spes Danaûm. ¶Fluere, *latiùs ac liberiùs excrescere*. Vir. Georg. lib. 2. Tum demique dura Exercere imperia, & ramos compescere fluenteis.

188 ¶*Fatum*, significat *decretum, & voluntatem*. Virg. Æn. lib 8. Heu stirpem inuisam, & fatis contraria nostris Fata Phrygum. Et eodem: Filius huic fato diuum, prolésque virilis Nulla fuit.

189 ¶*Fatigare, percutere*. Virg. libro 5. Versáque iuuencum Terga fatigamus hasta. ¶Fatigare, *excitare*, vel *increpare*, vel *hortari*. Virg. Æn. lib. 4. Sociósque fatigat Præcipites. vigilate viri. ¶Fatigare, *instigare, cogere*. Virgil. lib. 9. Collecta fatigat edendi Ex longo rabies, & siccæ sanguine fauces. ¶Fatigare *ad lassitudinem deducere*. Virg. lib. 5. Velocis iaculo cernos, cutíque fatigat. Et lib. 11. Quos nulla fatigant Prœlia.

190 ¶*Fœdum*, consuetudine est *deforme*. Terent. Eunucho: Nunc tibi videtur fœdus, quia illam non habet. ¶Fœdum, *exsecrandum*. Vir. lib. 7. Auersúsque refugit Fœda ministeria.

191 ¶ *Factio*, dicitur *malorum consensus, & conspiratio*. Sallust. Iugurthino bello: Inter bonos amicitia, inter malos factio. ¶Factio item significat, *opulentiam, abundantiam, & nobilitatem*. Titinn. Sed iam metuo hercle, Cæso, ne nimis stultè fecerim. Qui ex tanta factione atque opibus ea sum ausus adgredi. Plautus Aulul. Istas magnas factiones, dotes depsiles. Idem Trinum. Vostras cùm nostris factiones atque opes. Turpil. Trasileone: Non vtilitate, factione fretus intercedere. Cæcilius Philumena: Lata eorum famam occultabat factio.

192 ¶ *Ferox*, est *sæuus, & indomabilis*, translatum à feritate. Virg. Æneid. li. 4. Ac frena ferox spumantia mandit. M. Tul. de offic. lib. 1. Vt equos propter crebras contentiones prœliorum ferocitate exsultantes domitoribus tradere solent. Terent. Eunucho: Eóne es ferox, quia habes imperium in belluas? ¶*Ferox sum illa re* dicitur, vt illa re sum fretus, vel arrogans. Titinn. Fullonibus: Videram ego te virginem formosissimam esse, sponso esse superbam, forma ferocem. Plaut. Milite: Vt donatum equum, qui forma est ferox. Accius: Neque vi tanta quisquam est, neque tam abundans fortunis ferox. M. Tul. Epist. ad Cæsarem lib. 1. Itaque vereor, ne feroci oratione faciant tutam præclara iudicia telo. ¶*Ferox*, significat *cordatus*, vel *facetus*. Plautus Milite gloriosos: Nam tu, quamuis potis sis facere, vt fluat facetiis, & quia tecum eram, propterea animo eram ferocior.

193 ¶ *Fama*, est *opinio* secundum consuetudinem. Virgilius Æneidos libro tertio: Fama volat, pulsum regnis, cessisse paternis Idomenea ducem. ¶ Fama, *spes* profuturi numinis. Virgilius Æneidos libro quarto: Nos munera templis. Quippe tuis ferimus, famámque fouemus inanem. ¶Fama est rursus *infamia*. Vir. Æneid. libro 4. Neque enim specie, famáve mouetur. ¶Vnde & *famosum* dictum infame. Terent. Adelph. Maledicta, famam, meum amorem & peccatum in se transtulit. Plaut. Asin. Quin etiam me miserum famosum facit flagitiis suis. Lucil. Satyr. li. 11. Quintus Opimius ille Iugurthini pater huius. Et formosus homo fuit, & famosus, vtrunque Primò adolescens, posteriùs directius sese. Turpil. Pedio: Quæso omitte, ac desere hanc meretricem, quæ te semel nacta semper studuit perdere, detegere, despoliare, oppleréque adeò fama, ac flagitiis. M. Tul. de repub. libro 4. Atque etiam, si qua erat famosa ei cognatio, osculum non ferebant. Sallust. Iugurth. Is postquam largitionem famosam, impudentémque. Næu. Danae. Subitò famam tollunt, siquam solam videre in via.

194 ¶*Famosum, infamem*. Cic. de Orat. lib. 2. Non pol, inquit, audeo. Nam me ad famosas vetuit mater accedere.

195 ¶ *Fortis*, est *celer*. Lucil. lib. 3. Aut quidnam tremulis facere artubus hœdi Consimili incursu possint, ac fortis equi vis. Virg. lib. 9. Quid tam egregium, si femina forti Fidis equo. ¶Fortis rursum *formosa*. Plaut. Milite: Et quid fortis visa est? ¶Fortis etiam *dives*, Plaut. Trinummo: Eum sororem despondisse suam in tam fortem familiam, id est, diuitem, & copiosam. Afran. Fratriis: Formosa virgo est, dotis dimidium vocant Isti, qui doteis negligunt vxorias: Præterea fortis. Lucil. libro 30. Omnes formosi fortes, tibi ergo improbus esto. Fortis, *magnarum virium*. Virgil. Æneid. lib. 8. Fortémque Cloanthum.

196 ¶ *Facessere*, est *facere*. Ennius Annal. lib. 1. Hæc effatus, ibíque latrones dicta facessunt. Afran. Imis: Multa atque molesta potiri, vt dicta facessas. Virgil. Æneid. libro 4. Imperio læti parent, ac iussa facessunt. ¶ Facessere significat, *recedere*. Enn. Eumenid. Dico vicisse Orestem, vos ab hoc facessite. Titinn. Gemin. At aliquis vestrorum nuntiet, Geminæ, vt res suas procuret, ædibus facessat. Pacuuius Teucro: Te repudio, nec recipio naturam dico facessi. Item: Facessite hinc omnes, parumper tu mane. Cicero de legibus libro primo: Paullisper facessant rogemus. Afranius Liberto: Nolo hic te videat: dominus est. puer facesse hinc. Plautus Rudente: Siquidem sis pudicus, hinc facessas. Marcus Tull. Hortensio: Facessant igitur omnes, qui docere nihil possunt, quo meliùs, sapientiúsque viuamus.

197 ¶*Fatiscere*, est *aperire*, rursum *deficere*.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Accius ὀπνιωσὶ μάχη. Tamen antè fatiscar, qui tuam implorem fidem. Pacuuius Duloreste: Vt si ita sunt promerita vestra, æquiparare vt queam, Vereor nisi nunquam fatiscar facere quod qui boni.

198 ¶ *Ferus*, significat *seuerus*. Virgilius Æneidos libro 2. Ferus omnia Iuppiter Argos Transtulit. ¶ Ferus significat *equum non solũ fictum, sed etiam verũ*. Idem eodem: Inque feri curuam compagibus aluum Contorsit. Accius Medea: Periteinstabulis frenos immittes feris. ¶ Ferus item significat *ceruum*. Virgilius Æneid. lib. 8. Pectebátque ferum, puróque in fonte lauabat.

199 ¶ *Fuga*, significatur *citus cursus*. Virgil. Æneid. libro 1. Vel qualis equos Threissa fatigat Harpalice, volucrémque fuga præuertitur Hebrum. ¶ Fuga item *volatum* significat. Virgil libro 3. Celeríque fuga sub sidera lapsæ Semesam prædam, & vestigia fœda relinquunt. ¶ Fuga item dicitur *nauigatio*. Accius Thelepho: Remíque nixi properiter nauem in fugam Tradunt. Virgilius Æneidos libro 5. Ipsæ iam matres, ipsæ, quibus aspera quondam Visa maris facies, & non tollerabile numen, Ire volunt, omnémque fugæ perferre laborem. Idem libro 4. Non fugis hinc præceps, dum præcipitate potestas? Idem libro 3. Tendunt vela noti, fugimus spumantibus vndis. Plautus Asinaria: Remigio, velóque, quantum potes, festina, & fuge. ¶ Fuga, *vehemens afflatus*. Virgil. Georgic. libr. 3. Ille volat, simul arua fuga, simul æquora verrens.

200 ¶ *Frigit*, correpta prima syllaba, significat *erigit*. Acc. Meleag. Frigit fricantem corpus aërium occultè abstruso in flumine. Idẽ eodem: Frigit æstas rubore ex oculis fulgens flammeo. ¶ Frigere & *frigutire est cum sono subsilere*. Plautus Casina: Nam quid frigutis? Nam quid istuc tam cupidè petis? Afranius Priuigno. Occasione certa mulier inuolat In collum, plorat, orat, occurrit nepos Poxillus neptis porrò de lecto frigit.

201 ¶ *Fingere*, est *iungere*. Lucillius libro 9. Eodem poculo bibo, eodem amplector, labra labellis fingens compono. ¶ Fingere, *componere*. Virgilius Georgic. libro 2. Persequitur vitem attondens, fingítque putando. Marc. Tullius de finib. bon. & malor. lib. 5. Vt alia in primo ortu perficere? alia progredientæ ætate fingere. Lucill. libro 27. Item populum salute, & fictis verbibus Lucillius, quibus potest, impertit. M. Tul. de offic. lib. 3. Fictam, & commentitiam fabulam prolatam dicunt à Platone. ¶ Fingere. *parare*. Lucillius libro 28. Sed fuga fingitur, timido vadit pede pertus. Va. Cato, vel deliberis educandis. Magnũ est enim, vt Ariston scribit, in primordio pueruli, quemadmodum incipiat fingat id quasi euadat. ¶ Fingere, *effigiare*, vel *formare*, & *facere*. M. Tul. de repub. lib. 4. Ego vero eodem, quo ille Homerum redimitum coronis, & delibutum vnguentis emittit ex ea vrbe, quam sibi ipse fingit. Idem de Deorum natura li. 2. Deinde in ore sita est lingua, finita dentibus: ea vocem immoderatè profusam fingit, & terminat. Virg. Æn. lib. 2. Nec si miserum Fortuna Simeon Finxit, vanum etiam, mendacem que improba finget. M. Tull. de offic. lib. 3. Virum bonum fingimus, de eius deliberatione, & consultatione qui primus. Sallust. Catilinę bello: Quæ natura prona, atque ventri obedientia finxit. Plaut. Asinaria: Nam neque fictum vsquam est, neque pictum, neque scriptum in poëmatis. Var. πλάττειν. Vt hirũdines singulis oblitis luto tegulas fingebãt. ¶ Fingere, *simulare mendaciũ*. Afran. Fratriis: Nunc vide, hoc quo pacto eo aurum in medium proferam. Tu Castalia cogita, tu finge, fabricare vti libet. Virg. Geor. lib. 2. Non hic te carmine ficto, Atque per ambages. Terent. Andria: Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam. Virgilius libro 6. Vel cùm ego pauidum contra mea iurgia fingit Artificis scelus. M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. 5. Talibus exemplis non fictæ solùm fabulæ, sed etiam historiæ refertæ.

202 ¶ *Facinus*, *factum*. Sallustius Catilinæ bello: Qui aliquo negotio intenti præclari facinoris, aut bonæ artis famam quærunt. Terent. Heaut. Non fit sine periculo facinus magnum, & memorabile. M. Tull. de offic. lib. 3. Promissum potiùs nõ faciendum, quàm tam tetrũ facinus admittendum fuit. Et de senect. Nullum denique scelus, nullum malum esse facinus, ad quod suscipiendum nõ lubido voluptatis impelleret. ¶ Facinus, rursum *scelus*. Plaut. Aulu. Hoc est serui facinus. Sallust. Catil. bello: Sed in ea coniuratione fuit Quintus Curtius, natus haud obscuro loco, flagitiis atque facinoribus coopertus. M. Tul. de offi. lib. 3. Ab hoc nulla fraus aberit, nullum facinus.

203 ¶ *Furtum*, est *occulta subreptio*. Vi. Geo. li. 3. Vulcani, Martísque dolos, & dulcia furta. ¶ Furtũ, *insidiæ*. Sallu. li. 1. Illò profectus vivos, castellaq. incendere, & fuga cultorũ deserta ignis vastare, neq; elata, aut securissimus mergentis ad furta belli peridoneæ. Vir. Æn. li. 11. Furta paro belli cõnexo in tramine syluæ, Vt ciuias armato obsidat milite fauces.

204 ¶ *Fures*, etiã serui dicti sunt. Vi. Bucol. Quid dominũ faciant, audent cùm talia fures?

205 ¶ *Fiducia*, *confidentia*. Vir. Æn. li. 9. Cernis quæ Rutulos habeat fiducia rerũ. ¶ Fiducia, est *audacia*. Sallust. li. 2. Ita fiducia, quam argumentis purgatiores dimittunt.

206 *Fatigare*, *cohibere*, *cõprimere*. M. Tul. de offi. li. 3. Qui nõ verbis sunt, & disputationib. philosoph. sed vinculis, & carcere fatigandi.

¶ Fatigare, *cõmouere*, *perturbare*. Vir. Æn. li. 1. Quę mare nunc terrásq. metu, cęlũq. fatigat.

207 ¶ *Frigoris*, quæ sit significatio, manifestum est. Virg. Geor. lib. 1. Frigúsque calorémque Inter. Et Luer. Frigus, vt à fluuiis, calor ab sole, æstus ab vndis Æquoris. ¶ Frigus, *metus*. Virgilius Æneid. li. 1. Extemplo Æneæ soluuntur frigore membra. ¶ Frigus, *aeris natura*. Virg. Geor li. 1. At sceleratum exquirere frigus Difficile est.

208 ¶ *Frigidum*, *venenatum*. Virgil. Bucol. Frigidus in pratis cãtando rumpitur anguis. ¶ Frigidus, *mortuus*. Virgil. Æneid. lib. 9. Volvitur ille vomens calidum de pectore flumen Frigidus. ¶ Frigidum, *segne*, *imbecille*. Virg. lib. 11. Largus opus, & lingua melior, sed frigida bello Dextera.

209 ¶ *Ferire*, vsu significat *percutere*. Virg. Bucol. Cornu ferit ille, caueto. M. Tul. de supplicíis: Feriuntur securi: lætaris tu in omniũ gemitu, & triũphas. ¶ Ferire, *sanire*, *firmare*. Virg. Æneid. lib. 10. Haud mora Tarcon iungit opus, fœdúsque ferit.

210 ¶ *Fauere*, est *nutrire*, *prouehere*. Virgili. Georgic. lib. 3. Hinc nescio qua dulcedine læti, Progeniem, nidósque fouent. Et Æneid. li. 1. Iam tum tendítque, fouétque. Lucil. lib. 29. Ventrem alienum mœstum fouere exmolito ordeo, vti cataplasmo. ¶ Fouere, *adspergere*. Virg. libro 12. Fouit ea vulnus lympha longęuus Iapix. ¶ Fouere, *constituere*. Virg. Geor. li. 3. Sub terra fouere larem. Virg. lib. 1. Et interdum gremio fouet inscia Dido. Insideat quantus miserę Deus. ¶ Fouere: *tueri*. Virg. Æneid. lib. 9. Obuia non ferre arma viros, sed castra fouere.

211 ¶ *Fetum*, significat *plenum*. Virgil. Æn. lib. 1. Loca feta furentibus austris. Et lib 2. Scandit fatalis machina muros Feta armis. Var. γραῦς σίαινον: Nõ videtis vnus vt parvulus Amor ardifera lampade. ¶ Fetũ, *onere leuatũ*. Virg. lib. 9. Fecerat & viridi fetum Mauortis in antro. Et Georg. lib. 3. Nec tibi feræ More patrum niuæ implebunt mulctaria vaccæ. Var. de vita populi Rom. li. 2. Mensæ antreponebantur cum culina ac vino, in quo quæ veniebant ad fetam amicę gratulatum. Dijs mactabant.

212 ¶ *Fasces*, quam habeant significationem, manifestum est. Virg. Geor lib. 2. Illum nõ populi fasces, non purpura regum flexit. ¶ Fascem, *consulem* posuit. Virg. Georg. lib. 2. Iniusto sub fasce viam dum carpit. ¶ Fascem, *onus*. Idem Bucol. Ego te hoc fasce leuabo. Idem Georg. lib. 3. Vltróque animas sub fasce dedere.

213 ¶ *Fundere*, est *liquorem defundere*. Virg. Georg lib. 3. Hic duo rite mero libans Carthesia Baccho Fundit humi. ¶ Fundere, *prosternere*, *iacere*. Vir. Aenei. 1. Quàm septem ingentia victor Corpora fundat humi. Et Aeneid. lib. 2. Fusus sine mente sine vllo subiacerent. M. Tul. Philip. libro 1 Scelerat issimorum hostium exercitum fusum, cæsúmque cognoui. ¶ Fundere. *dare*. Virg. Bucol. Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores. Cic. Tusc. li. 5. Vt aut flores, aut fruges fundant, aut baccas. ¶ Fundere, *dicere*. Virgi. Aeneid. li. 3. Talia fundebat lacrymans. Plautus Asinaria: Næ illæ æstor funerato fundit. ¶ Fundere, *fugare*. Virg. Aeneid. lib. 2. Illi etiam siquos obscura nocte per vmbram fudimus insidiis, totáque agitauimus vrbe, Apparẽt. ¶ Fũdere, *dimittere*. Virg. Georg. lib. 4. Ruúntque effusi carcere currus. Et lib. 10. Crisíque à vertice flamma Funditur.

214 ¶ *Filium*, *oris liniamentum*. Lucil. li. 29. Surge mulier, ducito filum non malum. ¶ Filum dicitur *ducta re quæque ad tenuitatẽ*. Vir. lib. 10. Extremáque Lauso parcæ fila legunt.

215 ¶ *Flagitiũ*, *periculum*. Luci. li. 29. Quiete poscente minus, & præbent rectius multo, & sine flagitio. ¶ Flagitiũ veteres, *vitiũ*, *quod virgini infertur*, dici voluerunt.

216 ¶ *Fides*, quid sit manifestũ est. Vt Vir. Aeneid. lib 1. Cana fides, & Vesta, vt plerunq. fides chordæ appellantur. Tul. Hor. Ponendæ sunt fides, & tibiæ. & Vir. lib. 6. Threicia fretus cithara, fidibúsque canoris.

217 ¶ *Facere*, apertam habet significãtiam. ¶ *Facere rem diuinam*, religionibus exhibere, Plautus Aulularia: Mulsi, congialem plenam faciam tibi fidelham. Virg. Bucol. Cùm faciam vitula pro frugibus, ipse venito.

G

218 *Graue*, *grauidum*. Vir. Aen. li. 1. Donec regina sacerdos Marte grauis. ¶ Graue, *plenum*. Virg. Buc. Non inuieta graueis tentabunt pabula feras. Et Georg. libro 4. Et grauido superant vbere limen. Et Aen. lib. 1. Tunc pietate grauem, ac meritis. ¶ Graue, *fecundum*, *ac frugiferum*. Vir libr. 3 Quid labor aut benefacta iuuant? quid vomere terras Inuertisse grauis? Graue secundum consuetudinem, *ponderosum*. Virg lius Georgic. li. 1. Vomis & inflexi primum graue robur aratri. Terent. Heaut Hui tã graueis hos quæso? M. Tul. de offic. lib. 1. Aut certè omni pondere grauior habenda est. ¶ Graue, *amarum*. Var. Quinquartibus: Absynthium vti bibam grauem, & castoreum, leuéque robur? Virgil. Et graueolentia centaurea. ¶ Graue, *multum valde*, significare veteres probant. Tit in. Psaltria: Grauíque opsonio conuiuas. Nam & grauiter mulrum intelligitur. Cæcil. Plocio: Placere hoc cœpit grauiter, postquam est mortua. Acc. Deiphobo: Aut infando homine gnatula erat, aut arena, si ex sole, qui neque animo amicus vnquam grauis, neque hosti hostis fuit. Sallust histor. libro 3. Nãque

his præter solita vitiosis magistratibus cùm per omnem prouinciam in fecunditate biennij proximi grane pretium fructibus esset. M. Tul. de officiis libro 1. Nec verò audiendi grauiter qui inimicis irascendum putant. Lucret. lib. 1. Humana ante oculos fœdè cum vita iaceret. In terris oppressa graui sub religione. Varro γεγραδιδασκάλη: Vbi graues pascantur, atque alantur pauonum greges.

¶ Graue, *grandæuum*. Virgil. libro 5. Hic grauis Entrellum dictis castigat Acestes. ¶ Graue, *molestum*. M Tullius de senectute: Quod nunquam senectutem tibi grauem esse senserim. In eodem: Facilius in morbos incidunt adolescentes, grauius ægrotant, tristius curantur. Salust. lib. 2. Et continetur grauis. ¶ Graue, *nocens*. Virgil. Geor. lib. 3. Galbaneóque agitare graui. M. Tullius de offic. libro 4. Magnum illud bellum perfuga vnus, & grauem aduersarium imperij sustulisset. ¶ Graue, *triste*. Acc. Erigona: Sed vbi ad finem ventum est, in quo illum fers expectabat loco, ad quem Orestes grauis sacerdos ferro prompto adstiterat. Virg. lib. 12. Grauióre nuntius areis Vulneret. Graue. *forte*. Vir. lib. 12. Ferit ense grauem Tymbræus Osirim. ¶ Graue, *vtile*. M. Tul. de offic. libro 1. Vt iam sint alia grauiora, atque meliora, tamen nos studia nostra naturæ regula metimur. ¶ Graue, *solidum & firmum*. Acc. Athamãte. Veneficiis, & egresia hostium deperisti, & graue. Idem Nyctegresia: Id quod facis, gratum, & graue est. M. Tul. Hortensio: Vnde ad agendũ, aut ad dicendum copia depromi maior grauissimorum exemplorum, quasi incorruptorum testimoniorum potest. ¶ Graue, *sapiens* cum auctoritate. M. Tul. de offic. lib. 1. Quæ grauis, & fortis ciuis, & in repub. dignus principatu, fugiet, atque oderit. Et Hortẽs. Quid enim aut Herodoto dulcius, aut Thucydide grauius? ¶ Graue, *necessariũ* Lucil. lib. 29. Habeásque animo mihi admodum causam grauem fore, quæ me ab vllo commodo abducat tuo.

219 ¶ *Grassari*, dicitur *supramodum sauire*. ¶ Grassari, etiam dicimus *ambulare*. Titinn. Veliterna: Vnde thensam, atque multos, sine eam pedibus grassari, cùm fingere eius superbiam. Nou. Pedio: Certamus si me diploidi à recta grassatur via. Idem Ped. Nunc me res ipsa reprimit, sæpe hæc eadem grassatus via. Sallust. Iugur. Quin vbi ad gloriã virtutis via grassatur. Afranius Excepto: Consimili grassantur via, à quibus hic est omnis cultus.

220 ¶ *Garrula*, dicuntur *aues canoræ, & hilares*. Virgilius Georg. libro 4. Garrula quàm tignis nidum suspendit hirundo. ¶ Garrulus, est rursum *cordatus*. Varro Periplus libro 1. In hac ciuitate tum regnabat Dionysius homo garrulus & acer.

221 ¶ *Gemini*, dicuntur *ex vno vtero, vno die editi*. Virg. lib. 9. Geminos huic vbera circum Ludere pudẽteis pueros. ¶ Geminum, rursum *simile*. Pacuuius Hermiona: Par fortitudo gemina confidentia. ¶ Geminæ, *duæ*. Virg. lib. 6. Sunt Geminæ somni portæ, quorum altera fertur Cornea.

222 ¶ *Gerere, habere*. Virg. Æneid. lib. 2. Et nos aliquod nonénque, decúsque Gessimus. ¶ Gerere, *ferre*. Vir. lib. 7. Bella manu, lectúmque gero. Et idem eodem: Læuáque ancile gerebat. ¶ Gerere, *facere*. Virg. lib. 9. Nec teẽum talia gessi, Magnanimum Æneam, & fata extrema secutus.

223 ¶ Gradus, consuetudine sunt, *per quos ad altiora domorũ, & ædificiorum omniũ scanditur*. Virgil. Æneid. lib. 1. Aerea cui gradibus surgebãt limina. ¶ Gradus, *pedum gradientiũ vicissitudo*. Virg. Geor. li. 4. Gradibúsq; sonare Compositis. ¶ Gradus, *firmitas ſtandi*. M. Tullius de offic. lib. 1. Nec tumultuãtem de gradu deiiciunt.

224 ¶ *Gestire, cupere*. Lucillius libro xxx. Quanto haurire animus Musarum è fontibus gestu. ¶ Gestire, *lætũ esse*. Virg. Geor. libro primo: Et studio incassum videas gestire lauandi.

H

225 ¶ *Herba*, est *viride pecorum pabulum*. Virg. Geor. lib. 1. Et sulcis frumenti quæreret herbam. ¶ Herbã, veteres *palmam*, vel *victoriam* dici volunt. Virg. Georg. lib. 3. Atque immemor herbæ victor equus. Accius Meleagro: Gaudent, currunt, celebrant, herbam cõferunt, donant, tenent pro se quisque, cum corona clarum constat caput. Afranius Excepto: Fit opus luculentum, hoc dici herbam det.

226 ¶*Habere, planum est quid significet, vt Virg. Æneid. lib. 4. Habeat secũ, seruétque sepulchro. Terent. Andria: Quod habui summum pretiũ persolui tibi. *Habere, *satis esse*, Virg. libro 12. Hoc habet, hæc melior magnis data victima diuis. *Habere, *tenere, occupare*. Virgil. Æneid. lib. 2. Hostis habet muros. Lucil. lib. xxix. Hoc tum ille habebat, & ferè omnem Apuliam. Plautus Aulularia: Postremò, hunc iam perscrutaui, nihil habet. Terẽt. Andria: Certè captus est, habet. ¶ Habere, rursus *habitare*, Sallust. Catilinæ bello: Credo falsa existimans ea, quæ de inferis memorantur, diuerso intinere malos à bonis loca terra, inculta, fœda, atque formidolosa habere. Virg. Æneid. lib. 7. Quæ loca, quíve habeant homines. Afranius Excepto: Vbi hic mei sis quæso habet meretrix Neapolitis. Accius Philoctete: Vbi habet vrbem, agrónc. Plaut. Aulularia: Patri auóve huius, qui nunc hic habet. ¶ Habere. Terentius Eunucho: Labore alieno magnam partam gloriam Verbis in se transmouet, qui habet salem, Quod in te est. ¶ Ha-

est. Habere, *facere* sæpe. Varro πῶς ῥιπτεῖν. Saltem infernus tenebrosius κακοδαίμονας tenet, atque habet homines solicitos, quòd eum peius formidant, quàm fullo vlulam. M. Tul. de Repub. lib. tertio: Nam cùm quæreretur ex eo, quo scelere impulsum mare haberet infestum vno myoparone, eodem (inquit) quo tu orbem terræ. ¶ Habere, *audire*. Lucillius libro 29. Habes omnem rem, timeo ne accuset. Terent. Heautont. Habes omnem rem, pergam, quòd cœpi, hoc iter. ¶ Habere, *dirigere*. Lucillius libro 29. Hic aliò cum iter haberet præteriens venit.

227 ¶ *Habitare*, est *inhabitare*. ¶ Habitare, *vti*. Varro sermone Latino libro 3. Vtrunque mulieres, & epicrocum viri quoque habitarunt. Idem rerum diuinarum li. 16. Hoc nomine antiquos secundis reb. Cumas habitasse.

228 ¶ *Hiare*, est *aperire*. Sallust. Hist. lib. 4. Atque hiauit humus multa vasta & profunda. ¶ Hiare, *mirari, ſtupere*. Virg. Georg. lib. 2. Hunc plausus hiantem, Per cuneos geminatus enim plebeísque patrúmque. Et Æneidos libro 6. Incertus clamor frustratur hianteis. Varro Marcipore: Quicunque euidenter circumstant non rident, credo ridere hianteis. Video hianteis, non audio.

229 ¶ *Horrendum*, significat *vitabile*, & *terribile*. Virgilius libro sexto: Horrendas canit ambages, antrôque remugit. ¶ Horrendum, *nouum, & admirandum*. Virgilius Æneidos lib. tertio: Horrendum dictu, video mirabile monstrum. Idem libro 8 Nascenti cui treis animas Feronia mater (Horrendum dictu) dederat. ¶ Horrendum, *ridiculum*. Virg. Georg. lib. 2. Oráque corticibus sumunt horrenda cauatis.

230 ¶ *Haurire*, significat *exhaurire*, vel *implere*. Lucretius libro 4. Iuuat integros accedere fonteis, Atque haurire. Lucillius libro 30. Quantum haurire animus Musarum & fortia gestit. ¶ Haurire, *auarè sumere*. Cicero Tusc. libro 4. Cum inexplebili cupiditate, quò affluentiùs voluptates vndique hauriret, eo grauiùs, ardentiúsque sitientem. Virg. lib. 1. Ille impiger hausit spumantem pateram, & pleno se proluit auro. ¶ Haurire, *defatigare*. Virgil. Georg libro 3. Exultantiáque haurit Corda pauor pulsans. ¶ Haurire, *confodere*. Vir. libro 10. Per tunicam squalentem auro latus hausit apertum. ¶ Haurire, *accipere*, vel *audire*. Virg. lib. 12. Haud mollia fatu Sublatis aperire dolis, simul hæc animo hauri. Et lib. 4. Vorémque his auribus hausi. ¶ Haurire, *tenere*. Virg. Georg. lib. 4. Et medium sol igneus orbem Hauserat.

231 ¶ *Honor*, est *dignitas*. Marc. Tull. Epist. ad Cæsarem lib. 1. Tu cum ea quæ es ab senatu summo cum honore tuo consecutus. ¶ Honor, *gratia*, & *pulchritudo*. Virg. Georg. lib. 2. Frigidis & syluis aquilo decussit honorem. Et Æneid. lib. 1. Luménque iuuentæ Purpureum, & lætos oculis afflarat honores. ¶ Honor, *substantia, delectatio*. Virg. Georg. libro 4. En etiam hunc ipsum vitæ mortalis honorem. ¶ Honor, *cultura, obseruantia*. Vir. Æneid. lib. 8. Semper honore meo, semper celebrabere donis. ¶ Honor, *integritas, pudicitia*. Virg. Æneid. libro 1. Et rapti Ganymedis honores. ¶ Honor, *sacrificium*, litatio, Virgilius libro 8. Forte die soleune illo rex Areas honorem Amphitryoniadæ magno, diuíque ferebat. Plautus Aulularia: Et quidem maiorem filium, Mihi honorem habere, quàm eius habuisset pater. ¶ Honos, *dilectus amor*. Virg. lib. 12. Per siquis Amaræ Tangit honos animum. ¶ Honor, *hostia*. Virgil. Æneid. lib. 3. Meritos aris iactabat honores. ¶ Honor, *præmium*. Virgil. lib. 5. Ipsis præcipuè ductoribus addit honores. Lucillius libro 30. Cuius cum vultu, ac facie, ludo, ac formonibus nostris, Virginis hoc pretium, atque hunc reddamus honorem. ¶ Honor, *sepultura*. Virgilius libro 6. Cernit ibi mœstos, & mortis honore carentes. Lucillius lib. 28. Nullo honore displetu, nullo funere.

I

232 ¶ *Inuitare*, apertam habet significantiam. Virg. lib. 5. Celeri certare sagitta Inuitant, qui forte velint, & præmia ponit. Terentius *Eunuch*. Quam vellem Menedemum inuitatum nobiscum esse amplius. M. Tull. in Verrem actione 2. Rogat Rubrium, vt quos ei commodum sit, inuitet. Lucil. lib. 30. Contra hæc inuitasse, aut instigasse videntur. M. Tul. de senectute: Ad quem fruendum non modò non retardat, verùm etiam inuitat, atque allectat senectus. ¶ Inuitari, est *delectari*. Virg. Georg. lib. 1. Inuitat genialis hyems curásque resoluit. Turpill. Trasileone Onera, mensam, talos, vinum, in hæc huiusmodi quibus rebus vita amat tum inuitari solem. Idem Philopatri: Locus ipse inuitat hercle hic Veneris. M. Tul. Hortensio: Voluptates autem nulla adres necessarias inuitamenta afferunt senibus. Idem de Rep. Idque ipsa natura non inuitaret solùm, sed etiam cogeret. ¶ Inuitare significat *repleri*. Plautus Amphit. Mirum si inuitauit sese in cœna plusculum. Lucil. Pulcrè inuitati, acceptíque benignè. Turpil. Epicler. Non inuitat plusculum hic sese vt soler. Idem Leucadia: Inuitauit plusculum hic sese in prandio. Sallust Hist. lib. 4 Reuersi postero die, multa quæ properantes deseruerant in castris nacti, cùm se ibi cibo vinóque læti inuitarent. Lucillius 30. Citò enim benè longinquum mortalibus morbum In vino esse, vbi qui inuitauit dapsilíus se. Varro Sesquiulysse: Ipsum audi vino inuitari poculis large atque benignè.

Universidad de Deusto
Biblioteca

233 ¶ *Iuxta*, est *proximè*. Vir. Æneid. lib. 3. Humilis volat æquora iuxta. ¶ Iuxta est, *coniunctim*. Varro de vita populi Rom. lib. 1. Cùm interea in lucubrando faceret iuxta ancillas lanam. ¶ Iuxta rursum, *similiter*. Sallust. Iugurthæ bello: Hyemem atque æstatem iuxtà pati. Plautus Trinummo: Iuxtàque eam curo cum mea. Varro Papiapapæ, περὶ γκαμίων. Qui potest laus videri versa cùm motus sæpe furaces essemus atque nequissimus ibis iuxtà, ac P. Africanus. Plautus Aulularia: Dixi tibi mater, iuxta mecum rem tenes.

234 ¶ *Insolens*, *impudens*, & *audax*, dicitur consuetudine. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. 2. Insoleus, arrogans, iactans. Idem de senectute: Nec certè verendum ne vera prædicans de se nimis videatur aut insolens, aut loquax. ¶ Insolens rursum, *non solens*. Terent. Andria: Quid tu Athenas insolens? Pacuuius Atalanta: Quæ ægritudo insolens mentem attentat tuam? Turpilius Demetrio: Timere occœpit interdum oscitarier ineptus. Quid mihi vellem, ex insolentia nescieham. Idem Leucad. Quem olim oderat, sectatur vltrò, ac detinet, Ille insolens autem vt fastidit carnifex? Accius Diomede: Ita è fletu, & tenebris obstinatius. Speciem amissi luminis conspiciunt insolentem. Sallust. Catilina: Quæ tametsi animus aspernabatur insolés malarum artium. Cic. Orat. Sed me hercule istius disputationis insolentia, atque earum rerum, quæ quasi in arte traduntur inscitia.

235 ¶ *Ingenium*, est *naturalis sapientia*. Sallu. Catilinæ bello: Ingenium nemo sine corpore exercebat. ¶ Ingenium veteres dixerunt, & *suæ sponte* vel *naturæ*. Næuius Lycurgo: Vos qui regalis corporis custodiam Agitis, ite actutum in frondiferos lucos, Ingenium arbusta vineta sunt, non obscuritas. Sallust. Hist. li. 3. Castitisque collatis, pugna tamen ingenio loci prohibebatur. Virg. Georg. lib. 2. Nunc locus artorum ingeniis quæ robora cuique, Quis color.

236 ¶ *Immane*, significat *ingens*. Virg. lib. 6. Posuitque immania tẽpla. ¶ Immane, *fœdum*. Accius Andromeda: Immane te habeat templum, obuallatũ ossib ¶ Immane rursum *minimè bonum*, & *nocens*. Accius Medea: Prima ex immani victũ ad mansuetum applicans. Virg. Georg. lib. 4. Immane ante pedes hydrum moritura puella. Accius Philocteta: Phrygiã minorẽ esse immanẽ Graeciã. M. Tul. de sep. lib. 4. Quippe si ita sensit, vt loquitur, est homo impurus: sin aliter, quod malo oratio est tamẽ immanis. Idem de offi. lib. 1. Quo detestabiliora eorum immanitas, qui & lacerauerunt omni scelere patriam. Vir. Æn. lib. 1. Pygmalion scelerę ante alios immanior omneis. Var. Meleagris: Adde hydram Lernæam, & draconem Hesperidum, quòd bestiæ fuerunt immanes.

237 ¶ *Intestatus*, est *qui sine testamento perit*. ¶ Intestatus est rursum, *cuius verbis fides non habetur*. Pomponius Pictoribus. Ipsius cum vno ęruo senex intestato proficiscitur.

238 ¶ *Inuadere*, est *appetenter incipere*. Virgil. li. 12. Aut pugnam, aut aliquid iamdudũ inuadere magnum. Lucillius lib. 30. Vt semel in cęli pugnas te inuadere vidi. ¶ Inuadere rursum, *quòd in vadum ruere*. Acc. Athamãte: Vt profugiens hostem, inimici inuadam manus.

239 ¶ *Iubere*, est cogere, aliquid vt fiat. Vir. lib. 11. Ac Nisum dicere iussit. ¶ Iubere, est *velle*. Lucil. Satyr. lib. 6. Saluere iubere. ¶ Iubere, *salutem mittere amico*. Terent. Andria: Iubeo Chremetem. Virgil. Æn. lib. 3. Sed votis, precibusque iubent exposcere pacem.

240 ¶ *Impurus*, est *aliquo vitio maculatus*. M. Tul. in Verr. actione 2. Quàm multis istũ ingenuis, quàm multis matribus familiâs in illa terra, atque impura legatione vim attulisse existimatis? Lucil. lib. 26. Coniugẽ infidámque, flaciță familiam, impurã domum. ¶ Impurus, *improbus*. M. Tul. de Rep. li. 4. Sed menti vitiq; nostræ minimè audiẽdus. Quippe si ita sensit, vt loquitur, est homo impur⁹. Terẽ. Eun. Mei loci, atq; mei ordinis, hominẽ haud impurum.

241 ¶ *Imbuere*, est *intimare* vel *initiare*. Varro Ephebo περὶ ἐμμενῶν. Quid te facere oportet litteris imbutum solis Mineruæ? M. Tul. de offi. lib. 1. Plerique autem parentum præceptis imbuti, ad eorum consuetudinem, moręque deducimur. Virg. lib. 7. Promissi dea facta potẽs, vbi sanguine bellum imbuit. ¶ Imbuere, est *inficere*, Accius Philoctera. Cùm ex viperino morsu venæ viscerum Veneno imbutæ tetros cruciatus cient: Hoc in doctis intellectibus habemus. Cicero de finibus bonorum & malorum: Accedit mors, quæ quasi saxum Tantalo semper impendet: tum superstitio, qua qui est imbutus, quietus esse nunquã potest.

242 ¶ *Ilico* significat, *statim*, *mox*. Pacuuius Medo; Repudio auspiciũ, regrediundũ est illico. Cæcilius Notonicastione: Ilico ante ostiũ hic erimus. ¶ Ilico, *illò*. Turpilius Leucadia: Sed quam longè est cùm isti iliço, id est, in eũ locum Neuius belli Pœnici lib. 6. Septimumdecimum annum ilico sedent Accius Eurysace: Ilico, inquã, habitat ouis, quam propitius. Cassius Hemina lib. 1. Et quia quò irent, nesciebant, ilico manserunt. Idem: His persuadet, vt ilico manerent pars ilico manent. Cęcilius Notonicastione. Manete ilico.

243 ¶ *Ignoscite*, est *veniã date*. Vir. Geor. li. 4. Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere manes. ¶ Ignoscite rursum *nescite*, vel *dijcite*. Var. Gloriã περὶ θεῶν. Vósque in theatro, qui voluntatem auribus. Huc aucupatum concurristis domo, Adeste, id est, à me, quæ ferã, ignoscite, Domum vt feratis è theatro litteras.

244 ¶ *Iter*, est *via*. Virgil. lib. 6. Hac iter. Elysium nobis. ¶ Iter, *nauigatio*. Terent. Heeyra: Ain'

ra: Ain' tu tibi hoc incõmodum euenisse iter? Non hercle verbis Parmeno dici potest [tantùm,] Quantũ re ipsa nauigare incõmodũ est.

245 ¶ *Innocens*, est *bonum*, *& nulli nocens*. Virgilius Æneidos libro 3. Litúsque rogamus Innocuum. ¶ Innocens, rursus *integer & incorruptus*. Sallust. Iugurtha: Vbi, quę Metellus ægebat, ex nuntiis accepit, simul de innocentia eius certior Roma factus, diffidere suis rebus, ac tum demũ veram deditionem facere conatus est.

246 ¶ *Iudulgere*, *augere*. Lucil. lib. 29. Tu qui iræ indulges nimis, Manus à muliere abstinere melius est. ¶ Indulgere, *veniam dare*, Virg. lib. 10. Tolle fuga Turnum, atque instãtibus eripe fatis. Hactenus indulsisse vacat. ¶ Indulgere, *dare*, *detinere*. Vir. Æneid. li. 4. Indulge hospitio, caussásque innecte morandi. Et eodem: Indulgent vino, & vertunt crateras ahenos. ¶ Indulgere, *spatium maius dare* Vir. Geor. li. 1. Sin tumulis accl ue, solum collésque supini. Indulge ordinibus. ¶ Indulgere, *temperare*, *clementẽ esse*. Virg. Geor. lib. 2. Sin nõ tanta quies iret, frigũ q calorémque Inter, & exciperet cæli indulgentia terras. M. Tullius de officiis lib. 3. Magnus vir in primis, & qui per indulgens in patrem idem acerbè seuerus in filium.

247 ¶ *Inane*, *vacuum sine pondere*. Vir. Geor. lib. 3. Atque illis iam sæpe rotæ ducantur inanes. ¶ Inane, *concauum*. Vir. lib. 5. Galeam ante pedes proiecit inanem. ¶ Inane, *vacuum* siue leue. Vir. Georg. li. 4. Instabileis animos ludo prohibebis inani. Et Æneidos lib. 4. Et inania murmura miscent.

248 ¶ *Iacet*, significantiam habet manifestam. Vt Virg. Bucolicis: Silenum pueri somno videre iacentem. Et, Strata iacent passim sua quęque sub arbore poma. M. Tul. de supplicijs in Verrem: Patrishi, quos videtis, iacebant in limine. ¶ Iacet, *plenum est*, *oneratum*. Virg. Georg. lib. 5. Sed iacet aggeribus niueis informis & alto Terra gelu latè. ¶ Iacet, per *plurimum porrigitur*. Vir. Geor. li. 3. Tantum campi iacet. ¶ Iacet, *sordet*, nec lętus est. Lucil. lib. 30. Et sua perciperet retrò relicta iacere. Lucretius lib. 1. Humana ante oculos fœdè cùm vita iaceret in terris. ¶ Iacere, significat *emittere*. Vnde & iaculum. Vir. li. 5. Sublataq; procul dextra connixa coruscat, Et iacit. M. Tul. in Verrem de signis: In quem scyphum de manu iacere conatus est.

249 ¶ *Iacit* habet, *ponit*. Virg. Georg. lib. 4. Omnis in hanc certam regio iacit arte salutẽ. M. Tull. Philippicarum lib. 1. In quo templo quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis. ¶ Iacit, *facit*. Lucil. li. 26. Aggere in iaciendo, si quo est vineis actis opus.

250 ¶ *Improbum*, sicuti est manifestum, est *minimè probum*. Cicero Epistol. ad Cæsarem libro 1. Debes odisse improbitatem eius, quia impudentissimum nomẽ delegerit. ¶ Improbum, *sæuum*. Virg. lib. 10. Laüit improba teter Ora cruor. Et Geor. li. 3. Tum piscibus atram Improbus ingluuiẽ, ranisque loquacibus explet. Lucilius lib. 30. Improbior multò, quàm de quo diximus antè: Quanto blandior, hoc tantò vehemẽtiùs mordet. ¶ Improbum, *turpe*. Lucillius lib. 30. Omnès formosi, fortes: ergo improbus esto.

251 ¶ *Iactare*, est *dimittere*, *dependere*. Virg. libro 7. Et dextro iactura recumbit in armo. ¶ Iactare, *voluere*. Virg. Æneid. lib. 1. Atque illum taleis, iactantem pectore curas. ¶ Iactare, *plagis sternere*. M. Tul. in Verrem actione 2. Iactatur domi suæ vir primarius, & homo honestissimus, pro se quisque manus affert. ¶ Iactare, *fatigare*. Virg. Æneid. lib. 1. Iactatos æquore toto Troas. Et, Iactetur odiis Iunonis iniquæ. ¶ Iactare, *ambitiosius gloriari*. Virg. libr. 6. Quem iuxta sequitur iactantior Aneus, Nunc quoque iam nimium gaudens popularibus auris. Idem lib. 10. Ecce paro. voces dum iactat inerteis. Lucil. lib. 18. In re iactanda ipsa ridicula id atque adsederet. ¶ Iactare, *iactata mittere*. Virgil. Æneid. lib. 3. Et flammas, ac lumina iactant. ¶ Iactare, *excutere*, *commouere*. Varro Eumenidibus: Tibi nũc semiuiri teretem comam volantem iactant tibi Galli.

252 ¶ *Inuoluere*, significat *volutũ superimponere*. Vir. Geor. li. 1. Scilicet atq. Ossæ frõdosum inuoluere Olympum. ¶ Inuoluere, *tegere*. Vir. Æneid. li. 2. Vertitur interea cælũ, & ruit ὀceano nox Inuoluens vmbra magna terrámque, polúmque. Mirmidonúmque dolos. ¶ Inuoluere, *implicare*. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. 1. Sed quod videret nomine pacis bellum inuolutum fore. ¶ Inuolutum, *occupatum*, *comprehensum*. Varro Sexagesi: Adest fax inuoluta incendij.

253 ¶ *Interpres*, dicitur *obscuri dissertor*. Vir. Æneid. libro 3. Troiugena interpres diuũm, ¶ Interpres, *auctor*. Virgilius Æneid. libro 4. Túque harum interpres curarum, & conscia Iuno.

254 ¶ *Imponere*, significat *suprà ponere*. Virgil. Æneid. libro 4. Vidit Thuricremis cum dena imponeret aris. ¶ Imponere, *dare*. Virgil. Æneidos libro xiii. Finémque imponere curis.

255 ¶ *Intentũ*, *solicitum*, *suspensum*, solicitè, diligenter intuentem. Virgilius lib. 5. Intenti exspectant signum. ¶ Intentum, *extensum*. In eodem: Confidunt transtris, intentáque brachia remis.

256 ¶ *Intendere*, *innectere*, *illigare*. Virgilius Æneidos lib. 2. Et stuppea vincula colli Intendunt. M. Tullius Hortensio: Quæro enim non quibus intendam rebus animum, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

quibus relaxem. Idem de supplicis: Tabernacula carbaseis intenta velis collocabat. Et de senectute: Intentum enim animum tanquam arcum habebat, nec languens succumbebat senectuti.

257 ¶*Imago* dicitur *similitudo*. Virgil. Æneid. lib. 2. Atque ipsius vmbra Creusæ. Visa mihi ante oculos, & nota maior imago. ¶Imago, *vagina*, Vir. 7. Curuam seruans sub imagine falcem.

258 ¶*Increpitat*, & *increpat* paria sunt: & est aut incusare, aut insultare. Virgil. Geor. lib. 4. Ætatem increpitans seram. Et lib. 10. Hostis amare, quid increpitas, mortémque minaris? Et libro nono: Quem Turnus pariter cursu, telóque secutus Increpat his victor. M. Tull. Hortensio: Tum Pseudomenus, & soritam, & totam dialecticam aut illudis, aut increpas. ¶Increpare, *sonare*. Virg. lib. 8. Iterum atque iterum fragor increpat ingens. Et libro nono: At tuba terribilem sonitum procul ære canoro Increpuit.

259 ¶*Inuehi*, dicitur *vehi*. Virgil. lib. 5. Centauro inuehitur magna. ¶Inuehi, *aggredi*, *increpare*. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem libro 3. Itaque in eum palàm vehementer est inuectus.

260 ¶*Immittere*, *dimittere ad prolixitatem*, Lucillius li. 20. Neque barbam immiseris istam. Virg. Æneid. lib. 3. Respicimus, dira illuuies, immissáque barba.

261 ¶*Inducere*, *fingere*, *immittere*. M. Tull. de offi. lib. 3. Hinc ille Gyges inducitur à Platone. ¶Inducere, *persuadere*. Lucil. libro 28. Hymnis ego animum sic induco, quod tu ab insano auferas. ¶Inducere, *instituere*, *confirmare*. Lucillius libro 27. Ad quod animum induxit semel, & vt ille omnino putat. ¶Induci, *delectari*. Lucillius lib. 26. Veterem historiam inductus studio, scribis ad amores tuos. ¶Induci est *aliquibus fallaciis decipi*. Lucil. lib. 30. Quid quærimus acre Inductum cantu, custoditum.

262 ¶*Insultare*, dicitur *insilire*. Virg. Geor. lib. 3. Insultare solo, & gressus glomerare superbos. ¶Insultare, *iniuriosius aliquid dicere*. Lucil. libro 29. Insulta miseram te quoque in me.

263 ¶*Interficere*, *occidere*. Lucillius lib. 29. Priùs non tollas, quàm Tulli animum ex nomine, atque hominem ipsum interfeceris. M. Tull. de offic. libr. 3. Ab iisdémque, quæ nocent, interficiuntur. ¶Interficere, *perdere*, *conexemare*. Virgil. Georg. lib. 4. Fer stabulis inimicum ignem, atque interfice messes. ¶Interficere, *consumere*, *finire*. Lucil. libro 28. Piscium magnam, atque altilium vim interfecisti, vt nego.

264 ¶*Interpellare*, *dicere*, *ducere* Lucil. libr. 28. Verùm tu quid agis? interpella me, vt sciã.

¶Interpellare, *adire*, *commouere*.

265 ¶*Ire*, est *ambulare*. Virg. Georg. lib. 3. It tristis arator. ¶Ire, *incumbere*. Lucil. lib. 28. In medium Chremes, in summum ire addemenetus.

296 ¶*Insigne*, dicitur *magnum*, *vel præstans*. Vi. Æneid. libro 1. Insignem pietate virum. ¶Insigne, *vtile*, *necessarium*. Luc. 27. Cocus non curat caudam insignem esse, illa dum pinguis siet. Sic animum amici quærunt, parasiti autem diuitias.

267 ¶*Impedire*, est *implicare*, *inuoluere*. Virg. li. 5. Haud aliter Teucrûm nati vestigia cursu Impediunt. ¶Impedire, *foràdare*, *ac probrum ducere*. Plautus Amphitryone: Immo hunc ego Thebani ciues, qui domi vxorem meam Impudicitia impediuit.

L

268 ¶*Læuum*, *aduersum*. Virgilius Bucolicis: Sæpe malum hoc nobis, si mens non læua fuisset. ¶Læua, *prospera*. Virg. Georg. lib. 4. Siquem Numina læua sinunt, auditque vocatus Apollo.

269 ¶Lac, *succus maternus*, *quo animalia nutriuntur*. Virgi. Bucolicis: Et lac subducitur agnis.

270 ¶*Lactes* dicuntur *intestina*. Titin. Psaltria: Farticula, cerebellum, lactes aguinas. Plau. Curc. Ita cibi vacuitate venio laxis lactibus. Idem Pseudolo: Vna opera alligem fugitiuum canem agninis lactibus.

271 ¶*Legere*, sicut est in consuetudine, significat, *oculis scripta percurrere*. Virgil. Bucolicis: At simul heroum laudes, & facta parentis Iam legere. ¶Legere, *accedere*. Virgil. Georg. lib. 2. Ades, & primi lege litoris oram. Et Æneid. lib. 11. Implicuere inter se acies, legitque virum vir. ¶Legere, *rursum colligere*. Titin. Veliterna: Hodie hostes fugauit, spolia placidè posteriùs leget. Virg. lib. 10. Extremáque Lauso Parcæ fila legunt. Et Georg. li. 1. Atque omnis nauita ponto Humida vela legit. Cæcilius Fallacia: Officulatim Parmenonem de via liceat legam. Varro Virgula diuina: Sed pancarpineo cibo coacto Libamenta legens caduca victus. ¶Legere, *præterire* Virgilio auctore dicimus Æneidos libro 3. & lib. 5. Litoráque Epeiri legimus. Et, fractóque legunt ingurgite remos. ¶Legere, est *nauigare*, *præstringere*. Vir. Æneid. li. 2. Pars cætera pontum Pone legit. ¶Legere, etiam *eligere* dicitur. Idem Bucolicis: Ipse ego cana legam tenera lanugine mala. Turpil. Epiclero: Quoniam legere te optimum esse atque æquissimum, quã cum ætas vegeta, & iubendum esse tibi. M. T. de offi. libro 3. Cætera autem, quæ secundum naturam esse in vita legere, si ea virtuti non repugnare diligentiùs intendentes inuenimus lege-

Legere, *surripere* significat. Vnde & sacrilegium dicitur, id est, de sacro furtum. Virgil. Bucolicis: Nam quæ sublegit tacitus tibi carmina nuper. Turpil. Boëthũtibus: Qui verba venatur, mea pestis ars cædat, & sermonem hinc sublegam. Lucil. lib. 28. Omnia viscatis manibus leget. Plaut. Aulul. Sed leno egreditur foras. Hinc ex occulto sermone satus sublegã. Legere, *rursum videre*; hoc & aquilegi. Virgil. Æneid. lib. 6. Quin protinus omnem Perlegerent oculis, ni iam præmissus Achates Afforet. Et eodem: Longo ordine possent Aduersos legere.

272 ¶*Lustra*, dicuntur *ferarum habitacula*. Virgil. Georg. lib. 2. Non absunt illic saltus, ac lustra ferarum. Et Æneid. lib. 3. Cùm vitam in syluis inter deserta ferarũ Lustra, domósque traho. ¶Lustra etiam *lupanaria* dicuntur. Plaut. Asinar. Lustris studet. Ilẽ, Apud scortum corruptelæ, & liberis lustris studet. Idem Casina: Vbi in lustra iacuisti? Egóne in lustra? Turpillius Lindia: Quibus te in rebus despoliasti fœdũ, tu lustris latet. Afranius Priuign. Vxorem quærit sternamentum familiæ. Scias abesse ab iis lustris ingenium procul. Cicero Philipicis libro 2. Cùm omnes impuritates, impudica in domo quotidie susceperis, vino lustri que confectus.

273 ¶*Linquere*, est *dimittere*. Virg. Æneid. lib. 3. Linquimus Orthygiæ portus, pelagóque volamus. Et lib. 9. Inque salutatam linquo? Varro παρὰ μέρος: Illæ nobiles quondam canes hinc liquit homines omnes in terra pl. ¶Linquere, *desiuere*, Virg. Georg. lib. 2. Hùc summis linquuntur, rupibus amnes. Idem Æneid. lib. 3. Nam quæ prima solo ruptis radicibus arbos Vellitur, huic atro linquuntur sanguine guttæ

274 ¶*Limare*, *exquirere*, & *delinire*, secundum consuetudinem à lima dictum. Plautus Menæchmis: Ianuam lima proterunt. Idem Bacchidibus: Limaces viri, quòd atterant, & consumant. ¶Limare etiam dicitur *coniungere*. Plautus Bacchidibus: Nec cum quoquam accepetis alio mercedem annuam iussi abesse, nec cum quoquam limares caput. Idem Sceratico: Nam pater tuus nunquam cum illa etiam limabit caput. Liuius Tereo: Credito cum illos soli mea voluntate nunquam limabo, Nec cũ meo gnato post hac limasiis caput. Turpilius Leucadia: Veritus sum, Ne amoris causſam cum illa limassis caput.

275 ¶*Liquidum*, *suaue*, *dulce*. Vatro Eumenidibus: Frigus per ossa cornus liquida cauit anima. ¶Liquidum, est *purum*. Virgilius libro sexto: Liquidámque per aera lapsæ. Vatro Serrano, περὶ ἀχρηστίας: Hunc vocas, sed & liquida vita incuriæ vestræ fecem. ¶Liquidum, *prosperum* Plautus Pseudolo: Ab sinistra auspicio liquido, atque ex sententia Confidentia est inimicos meos non posse perdere. ¶Liquidum, rursum significat *molle & fluxum*. Plautus Milite: Liquidius, cultiúsque, quàm ventus est fauonius. Idem Casina: Quondam prognatis in sortiendo sors delicuerit. Varro Diuinarum rerum libro tertio: Lucius Scipio, cùm aurum factum haberet vt vinea fulmine, ita est ictus, vt ista esset integra, aurum colliquisset. Idem de proprietate scriptorum: Quid est tanti, aut quid aliud eius generis feruefactum colliquisset, & in forma esset infusum? Virgilius Æneid. libr. 1. Aut cùm liquentia mella Stipant. Næuius Lycurgo: Iam solis æstu candor cùm liquesceret. ¶Liquerit significat *reliquerit*. Accius Stasiast. Cùm subidæ delio de loco hoc animo corpus liquerit. Næuius Belli Pœnici lib. 2. Blandè & doctè percontaris, quo pacto Troiam vrbem liquerit.

276 ¶*Laudare*, est *verbis efferre*. Virgilius: Laudato ingentia rura. ¶Laudare etiam significat *nominare*. Virgilius Georgic. libro 2. Aut illaudati nescit Busiridis aras? id est, nec nominãdi. Plaut. Captiuis: Id vt scias, Iouem supremum testem laudo, Hegio.

277 ¶*Lustrare*, *expiare*. Virgilius Bucolicis: Et cùm solennia vota Reddemus nymphis, & cùm lustrabimus agros. Lucillius Satyrarum libro secundo: Lustratus, piatus. ¶Lustrare, *circumspicere*. Virgilius Æneid. lib. tertio: Omnia collustrans, hanc primo ab littore classem Conspexi venientem. Cicero Tusculam. libro quinto: Ego autem omnia collustratem occulis. Est enim ad portas Agragianas. ¶Lustrare, est *circumire*. Virgilius libro 8. Lustrat Auentini montem. Næuius Ægistho: Tum autem lasciuum Nerei simum pecus Ludens ad cantum clausum lustratur. ¶Lustrare, *sequi*. Virgilius Bucolicis: At mecum raucis tua dum vestigia lustro. ¶Lustrare, *patefacere*. Sallustius Catil. libro 1. Si lustrantur, si erumpunt omnia, muta iam istam mentem. Virg. Æneid. libro 4. Posterea Phœbea lustrabat lampade terras. ¶Lustrare dicimus & scortari, *à lustris*. Plautus Pseudolo: Luxantur, lustrantur, comedunt quod habent. Lucillius lib. xxx. Quem sumptum facis in lustris circum oppida lustrans.

¶Lustrare, *perspicere*, *agnoscere*. Virgilius lib. 8. Ille os, oculósque loquentis Iamdudum & tacito lustrabat lumine corpus. M. Tull. de offic. lib. 3. Sed cùm omnia ratione, animóque lustraueris.

278 ¶*Limen*, *locus standi datus*. Virg. lib. 6. Corripiunt spatio audito, limémque relinquunt. ¶Limen, *omnis ingressus*. Virg. Æneid. li. 2. Limen erat, cæcæque fores, & peruius vsus. Varr. Virgula diuina: Ad quos cùm volucris venti, vt eos ysque ad limina nitidabilis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Limen non solùm, quod subpedibus est, dicitur, sed etiã quod *superius est ingressus*. Noui Macco exsule: Limen superũ, quod mihi misero sæpe confregit caput: inferum autem vbi ego omneis digitos defregi meos.

279 ¶ *Lauare, soluere*. Virg. il. Æneid. lib. 2. Atque arcta leuari Vincla iubet Priamus. ¶ Leuare rursum, *reluuare*. Cic. Tusc. lib. 5. Alia nulla potuit inueniri leuatio. Virg. Bucol. Ego hoc te fasce leuabo. M. Tul. Epist. ad Cæsarem: Iam amplitudinem gloriamque tuam magno mihi ornamento fore existimo, quòd me leuas cura. Pacu. Peribœa: Neque tuum te ingenium moderat, neque fraternum ita exsilium leuat. Var. Virg. diu. Quos nos iacta nouo leuata pascat. ¶ Leuare etiam *minuere*. Acc. Meleagr. Caue lassitudo poplitum cursum leuet. Idem Nyctegresia: Illos suapte induxit virtus: tu laudem illorum leuas, Var. ἀφελεῖς ἔξαιρεῖς: Quémnam te esse dicam ferã, qui manu corporis feruidos fontium aperis lacus sanguinis, téque vita leuas ferreo ense? Virg. Geor. lib. 2. Omne leuandum Prodimus. Turp. l. Demet. Nunc me ex aliorum ingeniis iudicat, Intercapedo quorum amicitias leuat. Var. Quinquatr. Absynthium vti bibam graue, & castoreum, leuémque robur.

280 ¶ *Lautum*, significat *lotum*. Terẽtius Phorm. Tene ad symbolum venire vnctum, atque lautũ è balneis? ¶ Lautum, *nudum*. Lucil. lib. 26. Malis necesse est lautum è mensa pure capturus cibum. ¶ Lautũ, *abundãs, competens*. Var. γεγυμνασμένως: Video quòd habeat satis, si vix puranti lautum. ¶ Lautum etiam *inquinatum*, vel *maculatum*. Virg. Geor. lib. 3. Lauit ater vulnera sanguis. Acc. Stasiastis: vel Tropæo: Vulnere terro deformatum suo sibi lautum sanguine tepito. ¶ Lautum, *elegans, suaue*. Terẽt. Eunucho: Facetè, lautè, lepidè, nihil supra. Afran. Vopisco: Equidem te nunquã mihi parasitum, verum amicum, æqualem atque hospitem Quotidianum, & lautum etiam conuiuam domi. M. T. in Verrem actione 2. Romam vt ex Sicilia redii, comites istius, atque amici, homines lauti, & vrbani. Et Horten. Quæ est igitur philosophia? Socrate nec dubito quid, quæcũque sit lautitia, cui ictum elegantem magnificè, neq; minus quàm deceret, colere instituissent

281 ¶ *Lentum*, significat *tardum*. M. Tul. de repub. li. v. Marcellus vt taceret pugnax maximus vt consideratus, vt lentus. Et Horten. Hunc Crassum qui lentius (vt scitis) dicere solebat, ad imitationem quasi nostri generis contendisse. ¶ Lentum, *securum, otiosum*. Virgil. Bucol. Nos patriam fugimus, tu Tityre lentus in vmbra. ¶ Leutum *flexuosum*. Virgil. Bucol. Lenta salix quantum pallẽti cedit oliuæ. Idem Geor. 1. Arq; Ametina parant lentæ retinacula viti. ¶ Leutum, *patiens, placidum*. M. Tul. Hortensio: Qui, cùm plublicas iniurias lentè tulisset, suam non tulit. ¶ Lentum, *facile*. Lucyl. Satyr. li. 11. Cotta senex Crassi pater huius Pauæti Magnus tritico fuit nũmarius soluere nulli Lentus ¶ Lentum, *tenax*. Plautus Menæchmis: Nimis lenta sunt vincula. Virg. Geor. lib. 4. Et visco, & Phrygię seruant pice lentiùs Idæ. ¶ Lentum, *frigidum*. Virg. Geor. lib. 1. Nocte leues melius stipulæ, nocte arida prata Tondẽtur, noctis lentus nõ deficit humor. Cic. Orat. li. 2. Neque enim est facile perficere, vt irascatur ei, cui tu velis, si vel index, vel ipse ferre id lentè videare.

282 ¶ *Locus, decus* significare vult Accius Diomed. Non genus virum ornat, generi vir fortis locõ. ¶ Locus, significationis manifestę est. Vir. Æneid. li. 3. Hæc loca vi quõdam. Et: Hic locus vrbis erit. ¶ Locus *genus, nobilitas, dignitas*. Ac. Eurysace: Atque, vt vides, non tenui de loco Sallustius Catilina: Natus haud obscuro loco.

283 ¶ *Languor*, est *torpor*, & *inertia*. M. Tul. de offi. li. 1. Nihil autem magis cauendum est, quàm ne languori se, desidiæque dederint. Languor, *defectio*, & *dissolutio*. Vir. li. 9. Purpureus veluti cùm flos succisus aratro Languescit moriens Idem lib. x. Qualem virgineo demessum pollice florem, Seu molles violæ, seu languentes hyacinthi.

284 ¶ *Longum*, est *per planũ porrectum*. Vir. Georg. li. 3. Tum longo nullus lateri modus. ¶ Longum, *altum, erectum*. Virg. Æneid. lib. 9. Stant longis innixi hastis, & scuta tenentes. ¶ Longum, *diuturnum perseuerans* Vir. Æneid. libr. 3. Et longum Andromache testatur amorem. ¶ Longum, *sæuum, perniciosum*. Virg. Æneid. lib. 1. Infelix Dido, longúmque bibebat amorem.

285 ¶ Longè etiam *valde*. Virgil. libro v. Ante omnes stupet ipse Dares, lõgéque recusat. M. Tul. in Vertem de prætura Siciliensi. Hic longè primus ciuitatis est Epicrates. Et de offi. lib. 1. In his & nobilissimi philosophi longè principes. Lucil. lib. xxx. Cui vbi decrimintia nec eæ epitegina appedi longè opera ante alia omnia. Sisen. Hist. lib. 4. Egregias & longè præstantes, ac metuendas aduersariorum opes esse. Terentius Adelph. Et errat longè mea quidem sententia. ¶ Longè etiam significat aut *temporis prolixitatem*, vt Virgil. Geor. li. 2 Nec longum tempus, & ingẽs Exiit ac cælũ ramis felicibus arbos. Aut *spatij affectionem*. M. Tul. in Clodium, & Curionem: Credo, postquam tibi speculum allatum est longè, & à pulcris abesse sensisti. Virg lib. 12. Longè illi Dea mater erit, quæ nube fugacem Feminea tegit.

286 ¶ *Luxuria*, est *cõtra pudorẽ, & supra modum profusio*. M. Tul. de offi. li. 1. Intelligimus quàm sit turpe diffluere luxuria, delicatè ac molliter

molliter viuere. ¶ Luxuria *intẽpestiua abundãs*. Vir. Geor. li. 1. Luxuriem segetum tenera depascit in herba. M. Tul. de Orat. lib. 1. Et omnis luxuries stilo depascenda. Vir. Georg. lib. 1. Aut si luxuria foliorum exuberat vmbra. Cic. de Orat. Gemmare vites, sitire agros, lætas segetes, luxuriosa frumenta.

287 *Laxum, liebrum, & remissum*. Vir. Æn. lib. 1. Et premere, & laxas sciret dare iussus habenas. Idem Geor. li. 2. Et cùm se lætus ad auras Palmes agit laxis per purũ immissus habenis. ¶ Laxum, *nõ angustũ, sed spatij maioris*. Virg Geor. li 3. Et primum laxos tenui de vimine circlos Ceruici subnecte. M. Tul. de offic. libr. 1. Et admittenda hominum cuiusque modi multitudo, adhibenda est cura laxitatis.

288 *Locandi*, significatio manifesta est, vt aut operis locandi, aut fundi. M. Tul. Epist. ad Cæsarem lib. 2. Vel quòd locatio ipsa pretiosa. Idem in Ver. Frumentaria: Ac Senonis Meneni nobilissimi hominis vxoris fundus erat colono locatus. ¶ Locare, *constituere*. Vir. Æneid. lib. 1. Hinc alta theatri Fundamenta locant alij. Lucil. libro xxx. Virtutis hæc tuæ artis monimenta locantur. ¶ Locare, *marito dare*. Plaut. Aulul. Virginem habeo grandem dote cassam, atque illocabilem. ¶ Locare, *parare*. Lucilius lib. xxviij Hectamen conuentus, tela, insidiasque locaui.

289 *Lætum, hilarum*, secundum consuetudinem. Virg Geor. lib 1 Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui. ¶ Lætum, *ferax*. Virg. Georg. li. 1 Lætus ager: nullo tantum se Mœsia cultu Iactat. ¶ Lætum *pingue*. Virg Geor. lib. 2. Gla ide sues læti redeunt. ¶ Lætum, *gratia plenum*. Virgil. Æn li. 1 Luméque iuuentæ Purpureũ, & lætos oculis afflarat honores. ¶ Lætum, *plenum. distentum*. Virgil. Georg. li. 3. Lacta magis pressis manabunt vbera mammis.

290 *Lassum*, dicitur *fatigatum*. Lucil. lib. xxx. Leonem ægrotum, ac lassum. ¶ Lassum, *marcens, grauatum*. Virg Georg. ix. Lassóve papauera collo Demisere caput.

M

291 ¶ *Mactare, præcipitare*. Acc. Antenor. Qui aut illorum copias fundam in campo, Aut naucis vram, aut castra mactabo in mare. ¶ Mactare, *honorare*. Acc. θεὸν κτείνειν lib. 1. Sapientiaque inuictæ gratia, atque honos Pacet, honestè rem mactauit aurea. ¶ Mactare est *immolare*. Vir. Geor. li. 4. Et nigram mactabis ouem, luc úmque reuises. Lucil. li. v. Et nigras mactant pecudes, & ignibus Diui. Ac. Erigone: Quod vtinam me suis arcitenens telis mactasset Dea Var. de Vita populi Romani libro 1 Quòd Calendis Iuniis & publicè, & priuatim fatuam pultem Diis mactat. ¶ Mactare, est *magis augere*. Vir. lib. ix. Macte noua virtute puer. Cic. Tusc. li. 1. Macte virtute. Accius Philocteta: Vt dixi, macte his, armísque macte virtutem patris. Luci. Satyr. lib. v. Macte, inquam, virtute, simúlque his versibus esto. Turp. Boëthoutibus: Macte virtute esto. Pac. Dulor este: Macte esto virtute, operáque, oménque approbo. M. Tull. de rep. Ferunt laudibus, mactant honoribus. ¶ Mactare, *malo afficere*, significat Plautus Amphit. Atego certè cruce, & cruciatu mactabo. exi foras, mastigia. Idem Aululár. Do date mactantem malo, & damno viros. Nou. Gallin. Mactato te misce virginis vetbenis mactat villam in fortuito. Pom. p. Præc. posteriore: At te Dij omnes cum consilio, calue, mactassint malo. Acc. Epigono: Maneas adhisante exsilio macte pelopis exterris. Et Enn. Telepho: Qui illum Dij Deæque magno mactassint malo. Afranius Priuigno: A fulica penè peristi. Dij te mactassint malo.

292 ¶ *Modicum*, in cõsuetudine *pauxillũ* volumus significare. ¶ Modicum, veteres *moderatum*, & cum modo ci volunt. Plaut. Bacchid. Quibus ingens in animo vitibile est modicum & sine vetustate. Idem Persa: Modicè & modestè est melius vitam vinere. Et Milit. Modicè, sapis En. Hecuba: Quæ tibi in concubio verecundè & modicè morem gerit. Acc Bacch. Agite modico gradu. Inceat nisus lenis. Turp. Demiur. Ego ædepol docta dico, quæ mulier volet Sibi tutum amicũ esse indulgentem, & diutinum, Modicè, atque parcè eius seruí ad cupidines. M. Tul de repub. lib. 2. Statu esse optumo constitutam remp. quæ ex tribus generibus illis regali, & optumati, & populari confusa modicè, nec puniendo irritet animum immanem, ac ferum, Varro ἀεὶ τύχη: Sapiens & bonum ferre potest modicè, & malum fortiter, ac leuiter. Var. Tichon. ἀεὶ γνώμη: Si multum lusi, modicè ambis, Sallust. Iegurth. bello: Animus belli ingens, domi modicus, libidinis & diuitiarum victor.

293 ¶ *Mitis*, est *tranquillus & leuis*. Vir. li. 8. Mitis vt in molli stagni, placidæque paludis. Lucil lib 30. Et illud quoque mite malũ, blandum atque dolosum. Tul. Hort. Aut Theopompo acrius, aut Theophrasto mitius inueniri potest? ¶ Mitis, est *maturus*. Plaut. Mil. Mitissimè quidem fustibus. Virg. Bucol. Sunt nobis mitia poma. Turp. Lindia: Misero mihi mitigabat sandalio caput. Pac. Dul. Nec grandiri frugum fetum posse, nec mitescere. M. Tul. de Repub. lib. 4. Cùmque autumno terras ad cõcipiendas fruges patefecerit, hyeme ad concipiendas relaxarit, à fistula maturitate alia mitigauerit, alia torruerit. Idem de senect. Facit persæpe ipsa sibi audientiam diserti senis compta & mitis oratio.

294 ¶ *Mater*, est *quæ quoduis animal parit*

Universidad de Deusto
Biblioteca

edit.Virg.Georgic.li.4.Mater Cyrene,mater. ¶Matrem veteres etiam *nutricem* dici volũt. Plau.Menęch.Ita forma simili pueri,vt mater sua Non internosse posset,quę mammam dabat, Neque adeò mater ipsa,quæ illos peperat.Virg.Æneid.lib.7. Et lambere matrem Impauidos.id est,nutricem.

295 ¶*Merum*,est *solum*.Terent.Phor.Nihil habet nisi spem meram. Var. *οὐ παντὸς τὸ πωλεῖν, ἀλλὰ παρθένου*: Ac liberos parare cui necesse sit, non est merum, nec tu ædepol quid simulas tuis? Plaut.Asinar. Aurum atque argentum merum est.Fixus hic apud nos est animus tuus clauo Cupidinis.Varro Sesquiulysse:Diogenem postea pallium solũ habuisse, & habere Vlyssem meram tunicam, pileum ideò non habere. Idem Eumenidib. Tu non insanis, quò tibi vino corpus corrumpis mero. ¶Merum, *syncerum*.Pompon.Piscatoribus, Nescio quid non est hoc merum, quod hic plorat.Var.Marci. Eodem conieciisse mera miracula nescio quæ. Cic.de Orator.lib.2. Ecce tibi exortus est Isocrates magister istorum omnium,cuius è ludo tanquam ex equo Troiano meri principes exierunt.

296 ¶*Meret*,*meretur*.Virg.lib.x. Qualem meruit Pallanta remitto. Et lib.4. si bene quid de te merui.M.Tul.ad Cæsarem iuniorem lib.2. Quem periisse ita de Repub. merentem consulem doleo.Lucil.lib.xxx Pul.lica lege vt mereas, præsto est tibi quæstor.Varro Eumenid Quia plus,inquit,merere debet, in quo est virtus. ¶Mærer rursus *dolet* Virg. Æneid lib.4 Sola domo mæret vacua. ¶Meret,*militat*.Lucil.Satyr.lib.xv.Dum miles hybernas ac meret tertia ex ætate quasi annos. Idem lib.xj. Annos hic errat iam plures miles hybernia.Nobiscum meret.Virg lib. v. Merui quoque, sæpe furores compressi. Var.de vita populi Romani li.3. Qui in exercitu donati essent, & ære publico mererent. ¶Meret, *humillimum & sordidissimum quæstum capit*. Varro Rerum humanarum lib. xx. Qui in ordine erat is æs militare merebat,& ob mercedem, laborem, vel infamiam corporis locat.Lucil lib.1. Et meret ede meret religiones. Varro Agathone Dulopeste: Qui merita hominem, & seruum facit. vnde & *mercenarij*,& *meretrices* dicuntur. Idem Eumenidibus:Primùm iste qui meret sestertios vicenos.

297 ¶*Medicamentum*, est *quo homines,vel animalia cætera curantur*.M.Tull.de offic.li. 3.Si quis medicamentum cuipiam dederit,ad aquam intercutem. ¶Medicamentum tursus *venenum*,vt Græcè φάρμακον:vel producta eius verbi prima syllaba, quòd apud Medos venefici sint plurimi, secundum Virgilium Georg.lib.2. Media fert succos tristeis, tardúmque saporem Felicis mali. Et in sequentibus:Pocula siquando sæuæ infecere nouercæ, Miscuerúntque herbas. Var. *ἀπὸ τῆς ἐξαγωγῆς*: Quærit ibidem ab Annibale, cur biberit medicamentum.quia Romanis,inquit,me Prusiades tradere volebat.

298 ¶*Minutum*,est,vt sæpius,*breue*. ¶Minutum,est *obscurũ*,*& seropulosum*,vt à Græcis dicitur *ἀπηρεμὲς* Cicero de finibus bonorum & malorum li.1. Ecce autem mali, minuti,& angusti,&omnia semper desperantes,aut maleuoli, inuidi, difficiles, lucifugi, maledici, monstruosi.

299 ¶*Malignum* significat consuetudine, *maleuolum*.¶Malignum,*obscurum*.Virg.li.6. Quale per incertam lunam sub luce maligna Est iter in syluis.¶Malignum,*gracile*,*minus ferax*.Virg.Georg.2. Difficiles primùm terræ collesque maligni.

300 ¶*Moliri*,est *facere*.Virg.Æn.lib.1.Molitive moram, & veniendi exposcere causas. Idem: Res dura,& regni nouitas me talia cogunt Moliri M.Tul.Philippicis:Quem nihil aliud agere,nihil moliri, nisi recem ciuium, atque imperium ciuitatis videre. Idem de senectute: Iners non sit,verumetiam fit operosa,& semper agens aliquid,& moliens. ¶Moliri, *retinere*,*morari*,*ac repigrare*. Cæcil. Progamo:Ita quod lætitia me mobilitat,mœror molitur metu.Lucil.li.vij.Mutilamur,molimur,subducimur. ¶Moliri,*exstruere*,dictum à molibus.Virg Æneid.li.1.Molíque agrecm, & manibus,subuoluere saxa.Acc.Philoctete: Vbi horriferæ,& soni stridor gelidas molitur niues. Vnde *demoliri* dictum est destruere. M.Tull.de offic.lib.1. Hanc Scaurus demolitus, accessionem adiunxit ædibus. Cassius Hemina de censoribus lib.2. Et iam aurea in Capitolio signa quæ erant, demoliuntur.M. Tull.de offic.lib.3. Demoliri ea,quorum altitudo officeret auspiciis.

301 ¶*Molle*,est *non durum*. Virgilius libro 8.Mollibus è stratis opera ad fabrilia surgit. Idem Georg.lib 2. Quid nemora Æthiopum molli canentia lana? ¶Molle,*recens*,*nouum*. Vir.Bucolic.Sũt nobis mitia poma,Castaneæ molles. ¶Molle, *opportunum*. Virg.Æneid. lib.4. Sola viri molles aditus,& tempora noras:Idem:& quæ mollissima fandi Tempora. ¶Molle *lene*,*contemnendũ*. Vir.Georg.l.3.Tua Mœcenas haud mollia iussa.M.Tul.de senectute: Quod ferendum est molliter sapienti. ¶Molle,*non arduũ*,*nec erectũ*.Vir.Buc.Quâ se subducere colles Incipiũt,mollíque iugũ demittere clino. ¶Molle,*dulce*,*iucundum*.Virg. Georg.lib 2.Molléque sub arbore somni.M. Tull.de legibus libro 2. In animos teneros, atque molles influere, quàm varios canendi sonos. Idem de senectute: Omneis absterseris senectutis molestias: sed etiam ceteris mollem, ac iucundam senectutem. ¶Molle,

¶Molle,*placidum*. Accius Teleph.Remisque nixi properiter nauem in fugam Tradunt, subter saxa ad læuam, quâ mons mare Mollibat. M. Tullius de senectute: Et Annibalem iuueniliter exsultantem patientia sua molliebat.

302 ¶*Mirari*.significat *nouo aliquo obstupefieri*.Virg.Æneid.libro 1. Artificúmque manus inter se, operúmque laborem Miratur. ¶*Mirari*,*delectari*,*accendi*. Virg.Georg.lib.3. Seu quis Olympiacæ miratus præmia palmæ Pascit equos. ¶Mirati.Virgilius lib.8.Illeoperũm custos, illum admirantur, & omnes Circunstant.

303 ¶*Micare*, est *sortiri digitis*.M.Tul.de offi. lib.3. Dignum esse dicunt, qui cum in tenebris mices. & eos, quas ipse quasi sorte, aut micando victus alteri cedit. Varro Parmenone:Micandum erit cum Græco, vtrum ego illius numerum, an ille meum sequatur. ¶Micare,*per vices sine ordine mouere*.Vir. Georg.lib.3. Micat auribus, & tremit artus. Idem libro decimo: Semianimíque micant digiti, ferúmque retractant. Et Georg.libro quarto: Et linguis micat ore trisulcis. Lucilius lib. xxx. Omnia tumendo mucro videas feruente micare. ¶Micare *fulgere*. Virg. Æneid.libro primo: Micat gaibus æther. Et libro secundo:Ardentes clypeos,atque æra micantia cerno.

304 ¶*Mittere*,manifestam habet significationem. Virgilius libro septimo: Mittitur & magni Venulus Diomedis ad vrbem. Et Georgic. tertio: In saltus vtrunque gregem, atque in pascua mittes. Et: Mitte in Venerem pecuaria primus. ¶*Mittere*,est *excludere*. Virgil. Æneid. l.b. 1. Mæstúmque timorem Mittite. Sisenna Histor.lib.tertio: Mulierem missa fide, ac pietate propter amoris nefarij lubidinem extitisse. ¶ Mittere. Virgilius Bucolicis: Hos illi (quod nec bene verrat) mittimus hœdos. ¶Mittere,*omittere*.Terentius Adelph. Hera lacrymas mitte. Virgil.us lib.11. Mitto ea quæ muris bellando exhausta sub altis.Lucil.lib. 30. Hoc missum face,illomet vtere libenter. M Tullius de offic.lib. tertio: Manlium missum fecit. tantùm temporibus illis iusiurandum valebat. Plaut.Aululatia: Iam scrutari mitto:redde huc.

305 ¶*Mandare*,significationem habet notam:vt Virgi.libro octauo:Multa patri mandata dabat portanda. ¶Mandare,*commendare*.Virg. Æneid. lib.3. Furtim mandarat alendum Threicio regi.M.Tul.de offic.li.2.Dein scriptis nõ ea, quæ nunc, sed actiones nostras mandaremus, vt sæpe fecimus.

306 ¶ *Maturum*,dicitur *celer*.Virgil.Æneid. li.1.Maturate fugam, regique hæc dicite vestro. Acc.Menalippo:Est res aliqua,quæ præsente his priùs maturè instituit. M. Tul.de offic lib.tertio: Venit ipse maturè, scalmum nullum videt.Varro Eudymion. Qui vt vigilarem maturè cepisti,in eo retinueris. ¶Maturum,*graue*,*sapiens*.Virgilius lib. v.Hoc Helymus, hoc æui maturus Acestes. M. Tul.de senectute: Iam constantis ætatis, & senectutis maturitas.¶Maturum,*mite*,*coctum*.Virg. Bucolicis:Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres. Varro Eumenidibus:Discumbimus mussati: dominus matura oua ad cænam committit.

307 ¶ *Metus*,dicitur,sicuti plurimum,*timor*. Virgilius libro sexto: Et metus, & malè suada fames. ¶Metus,*religio*.Virgil.lib.7.Sacra coma, multosq; metu seruata per annos.

308 ¶ *Manere*,est *loco insistere*,Virgilius li. decimo: Manet impertetritus ipse Hostem magnanimum opperiens.M. Tul in Verrem: Qui iudicia manere apud ordinem senatorium volunt. Idem de offic. Cyrsilum quendam suadentem,vt in vrbe manerent. ¶Manere,*imminere*,*deberi*. Virgilius libro septimo: Te, Turne nefas, te triste manebit Supplicium.M.Tul.Philip.lib. 13. Sin autem me aliud fatum manet. ¶ Manere,*expectare*.Terent. Eunucho: Quàm me exirruimus?mane. Omnia prius experiri consilio, quàm armis sapientem decet.¶Manet,*inhæret*,*infixum est*. Virgil. Æneid.lib. 1. Manet alta mente repostum. Plautus Asinaria: Vale,aliquanto amplius valerem,si hic maneres.

309 ¶*Monstrum*,dicitur *horrenda magnitudo*.Virg Æneid lib 2. Monstrum horrendum, informe,ingens.¶Monstrum,*monstrationem*, Virg Æneid.lib 3.Monstra deûm refero.

310 ¶*Maculosum*,*sordidum*,*immundũ*.Lucil.lib.30.Hæc vestimentis maculosis tum aspicit iste. ¶Maculosum,est *varium*. Virgil. Æneid.libro 1. Succinctam pharetra, & maculosæ tegmine lyncis.

311 ¶*Macula*,*turpitudo*. M.Tul.in Verrem actione 2. Cuius vt adolescentiæ maculas, ignominiásque præteream. Lucillius libro 30. Quẽ scis scire tuas omnes maculá q;, notásque. ¶Macula,*in retibus plaga* M.Tul.de suppliciis in Verrem actione 2.Reticulúmque admodum retes sibi admouebat, tenuissimo lino, minutis maculis,plenum rosæ.

312 ¶*Metiri*,est *transmeare*.Lucillius libr. xxx. Vir mare metitur magnum fluctibus tradit. Virg.Georg.li.quarto: Et iuncto bipedum cursu metitur equorum.

313 ¶*Manicæ*,dicuntur *vestium*.Virg.lib.11. Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. ¶Manicæ,*quibus manus vinciũtur* Lucil. li.30.Si laqueis,manicis,pedicis mens irretiti est. Virgil. Æneid lib.2. Manicas atque arcta leuari Vincla iuber Priamus.Plaut. Asin. Vbi manus manicæ complexæ sunt.

314 ¶*Mœstum*,*triste*,*miserabile*. Virg. Æneid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lib.2. Et mæstas expromere voces. Lucilius xxix. Cohibet & domi mæstus se Albinus. ¶Mæstum, *enectum fame*. Lucilius libro xxix Ventrem alienum, mæstum, fouere ex molito ordeo, vti cataplasma.

315 ¶*Mutare, derelinquere*. Lucil. libr. xxvj. Mihi quidem nõ persuadetur, publicè vt mutem meos. ¶Mutare, *transferre*. Lucil. lib. 28. Doctior cæteris isasamitis mutes aliquò tecum sacra facta vitia. ¶Mutare, *aliud pro alio accipere*. Lucil. lib. xxvj. Publicanus verò, vt Asiæ fiam scripturarius pro Lucillio, id ego nolo; & vno hoc non muto omnia.

316 ¶*Mouere*, manifestum est, quam habeat significationem. ¶Mouere, *excludere*. M.T. de offic. libr. 3. Atqui quodam quasi veneno perficiat, vt veros heredes moueat, in eorum locum ipse succedat.

317 ¶*Meditari*, est *discere, perdoceri*. Plaut. Amph. Prius ipse mecum etiam volo hic meditari, si hoc pro hoc loquor. ¶Meditari, *excogitare*. Teren. Andrea: Venit meditatus alicunde ex solo loco.

N

318 ¶*Nobile, ad dignitatem generis refertur*. Sall. Lucius Catilina, nobili genere natus fuit. ¶Nobilis dicitur & *notus*. M. Tul. de offic. lib. 2. Testis est Phalaris, cuius est præter cæteros nobilitata crudelitas. Lucil. Satyr. lib. 7. Phryne nobilis illa vbi amatorem improbius quẽ. Varro περὶ ἀρέσεων: Tum contremula aquilenta apud alta litora Oriris, ac reluces nobilis omnibus. Acc. Diomede: Me Argos referam: nam hic suam nobilis, necui cognoscat noto. Teren. Heauton. Mea est potens, magnifica, sumptuosa, nobilis. Virgilius lib. 3. Est locus Italiæ medio sub montibus altis Nobilis. M. Tul. in Verr. ẽ actione 2. Oppidum est in Hellesponto Lampsacum. id in primis Asiæ provinciæ clarum, & nobile Lucil. l. xxix. Tum illud Epiphoni, quod etiam tum nobile est. Vnde nobilitaret, notificarent dictum est. Titinnius Prælia Magísque famæ obiectarent, ne eam malefactis nobilitarent. Accius Telepho: Nam is demum miser est, cuius nobilitas miserias debilitat. Pacuuius Duloreste: Hiccine is est, quem fame gratia ante omneis nobilitat viros?

319 ¶*Numerum, ordinem*. M. Tul. de Deorum natura lib. 2. Nihil est enim vt oratio-nem numero moueri possit sine consilio, in quo nihil est temerarium. Æneid Virg. lib. 3. Digerit in numerum. ¶Numero, *figuo*. Acc. Oenomao: Numero te expurgasti. Idẽ Antigona: Ne istum numerum amittas subitũ oblatũ. Turpil. Demetrio: Nunquã nimis numero quenquam vidi facere, quàm facto est opus. Idem Lindia: Ego interim in turba foras subduxi cum hac me, Nequis ad numero mihi videbat currere. Varro περὶ ἐξαγωγῆς: Quid puer rogasset, & petasatus capite annuisset: ac discedens numero venire ait adolescentem. Afran. Priuigno: Numero inepti pertimuistis cassam terriculam aduersarij. Plaur. Amphit. Numero mihi in mentem fuit. Var. Cato, vel de liberis educandis: Vt qui contra celeriter erant nati, ferè numerariis præmuniebant: quòd, qui citò facturum quid se ostendere volebat, dicebat numero id fore, quod etiam in partu precabantur numeri, & quam deam solent indigetare etiã pontifices. ¶Numeros modos. Virg. Bucol. Numeros memini, si verba tenerem. Tul. de offic. lib. 3. Perfectum atque absolutum est, &, vt idem dicũ, omnes numeros habet.

320 ¶*Niti*, est *conari sub onere*. Virg. Georg. lib. 3. Post valide nitens sub pondere faginus axis Increpat. Cic. Tusc. li. 1. Num illud, quod Sisyphus versat Saxum, sudans nitendo, neq; proficit hilum? ¶Niti, *fultum esse*. Lucil. libro 26. Summis niti naturæ opibus, at ego contrà, vt dissimilis siem. ¶Niti, est *incũbere*. Virgil. lib. 6. Ille vides pura iuuenis qui nititur hasta. ¶Niti rursum, *ambulare*. Pacuuius Peribœa: Ardua per loca agresti, ac trepidante gradu nititur. Virg. Æneid. li. 2. Pressit humi nitens. Varro Pranso parato: Contrà coactus seruus latratu canum Fertur bisulcis vngulis nitens humu. ¶Niti, *volare*. Virgil Æneid. l. b. 3. Hic primùm paribus nitens Cyllenius alis Constitit.

321 ¶*Nare*, est *natare*. Virg. li. 8. Et fluuium vinclis innaret Cœlia ruptis ¶Nare rursum *volare*. Virg. Georg lib quarto: Hinc vbi iam emissum caueis ad sidera cæli Nare per æstatem liquidam suspexeris agmen. ¶Natare iterum *trepidare*. Virg. Georg. lib. Condíque natantia lumina somnus.

322 ¶*Necessitudo*, pro *necessitas* Sallust. Iugurthæ bello: Etiam iam ante Iugurthæ filia Boccho nupserat, verùm ea necessitudo, quæ etiá timidos fortes facit. Idem eodẽ: Coactus rerum necessitudine, statuit armis certare. Var. Modio: Asse vinum, asse pulmentarium sedeas, quò natura aurigatur, non necessitudo. Sisen. Hist. li. 4. Id me neque metu, neque calamitatis necessitudine inductum facere.

323 Necessitas, *vis quædam quæ alterum cogere inuitum potest*, vt plerunque. ¶Necessitas, *affinitas*, vnde & hoc iure coniuncti necessarij apellantur. C. Cæsar, cùm Plautiam suasit rogationem: Equidem mihi videor, pro nostra necessitate, non labore, non opera, non industria defuisse.

324 ¶*Nomen*, est *proprium vocabulum singulorum*. Virg. lib. 7. Cui nomina mille, Mille nocendi artes. Et: Nomen aui referens Priamus. ¶Nomen, *decus, dignitas*. Virgil. Æneid. lib. 2 Auulsúmq. humeris caput, & sine nomine corpus ¶Nomen etiam, *debitum* dicitur.

325 ¶No-

325 Nota, dicitur *probrum*. Lucil. lib. xxx. Quem scis scire tuas omneis maculásque notasque. ¶Nota, *signum*. Virg. Georg. lib. 3. Cõtinuóque notas, & nomina gentis inurunt. ¶Nota, *distinctio*. Virg. li. quinto: Cęrulea cui terga notæ.

326 ¶*Nudum*, consuetudine, *sine tegmine* dicitur. Virg. lib. v. Nudatósque humero oleo perfusa nitescit. ¶Nudum, *insepultum*. Virg. libro v. Nudus in ignota Palinure iacebis arena.

O

327 ¶*Occupatus, impeditus*. vt Græcè dicitur ἀσχολούμενος, id est, vacuus non est. Plautus Amph. Herus Amphitryo occupatus. Cic. Tusc. lib 1. Ve si occupati profuimus aliquid ciuibus nostris, prosimus etiam, si possumus, otiosi.

328 ¶*Occupare*, est propriè *præuenire*. Cic. Tusc. li. v. Quod idem melioribus etiam verbis Metrodorus occupauit. Titinnius Veliterna: Ergo occupato eas exire, vt præsit linteum. Virg. li. 10 xii. Et venienti Ebiso, plagámque ferenti Occupat os flammis. Accius Eurylace: Quemadmodum impetu occupemus facere vitrò in regem fidem per eos, & nisi clamoris regem, aut ferre ad regina occupo puerum. Turp. Trasileone: Cesso occupare, & me in colloquium conferre horum? Ennius Hectoris Lytris: Hector te summa armatos educit foras, Castrísque castra vltrò iam ferè occupat. Pacuuius Duloreste: Is quis est? qui tunc si tu illum occupas, leto dabis. Varro Ephebo, περὶ ἐμμανῶν: Crede mihi plures domi nos serui comedere, Quàm canes: Quod si Actæon occupasset, & ipse prius suos canes comedisset, & non negasset saltatoribus in theatro fieret. Idem Eumenidibus: Priùs quàm responderem, foris nescio quis occupat res indicare. ¶Occupare, *detinere*. Plaut. Epidico: Atque id non decem occupatum tibi erit argentum dies. Pacu. Atalãta: Super satis agere vt ne in mare animum occupes. M Tul. de officiis libro primo: Et in ea funditus delenda occupati sunt, & fuerunt. Var. Geor. li. iiii. Manicísque iacentem Occupat. Var. Eumenidib. Cùm in eo essem occupatus, atque in schola curaret, vt scribit Scantius homo per Dionisia. ¶Occupare etiam, *inuenire, tenere*, vel *possidere*. Plaut. Trinummo: Familiam optimam occupauit. M. Tul. Hortẽsio: Et Paulum Marcelli occupauisse. Virgil. Æneid. lib. sexto: Occupat Æneas aditum custode sepulto. M. Tul. Philip. xiij. Agri Lucani possessiones occupauit. ¶Occupare, *collocare*. Põp. Pistoribus, Quæ tuleram mecum, nulla deinde victoria tam Greca mercede illico curaui, vt occuparem M. Tul. in Verrem actione 2. Prẽterea pecunias occupauerat apud populos, & syngraphas fecerat.

329 ¶*Opinio*, est *fama*, M. Tullius ad Cæsarem iuniorem lib. 1. Erat opinio bona de Plautio, bona de Lepido. ¶Opinio, *suspicio* Varr. Eumenid. Qui omnes me bimatram agitare clamitantes, opinionem mihi insaniæ meæ confirmant. Accius Eurysace: Opinione factum est, quanto minùs stirpem educabãt, tantò vereremur magis eos esse. Tul. de offic. lib. 3. Qui primùm hæc natura cohærentia, opinione distraxissent. ¶Opinio, *spes opinatio* Tul. ad Cæsarem iuniorem: Post hac quod voles à me fieri scripto, vincam opinionem tuam. Idem de offic. 2. Opinionem afferunt populo, eorum similes fore, quos sibi delegerint ad imitandum. Varro Endymionibus: Sic ad vos citiùs opinione vestra abundè miser cecidi. Sisenna Hist. lib. iiij. Popedius opinione frustrata.

330 ¶*Obscænum*, est *immundum*. Vir. Æneidos lib. iij. Obscænas pelagi ferro fœdare volucres. M. Tul de offi. lib. 1. Alter ne libero quidem, si rerum turpitudini adhibetur verborum obscœnitas. Varro Agathone: Pueri obscænis verbis nouæ nuptulæ aures restaurant. ¶Obscænum, *vitabile* Virg. Æneid lib. iij. Obscænámq; famem, quæ prima pericula, vito. Idem xij. Ne me terrere timentẽ Obscænæ volucres. Accius Astyanacte: Hunc altaisspinem regionem fac, ac desistet exercitum morari, nec me ab domuitione marceretur obscæno homine. Cic. Tusc. lib. ij. Vna & obscænas voluntates, de quibus multo ab illis habetur oratio. ¶Obscænum significat *maledicum*. Oenomao: Vos ite actutum, atque opere magno edicite per vrbem, vt omnes, qui arcana, astrúmque accolunt ciues, omnibus faustis augustam adhibent fauẽtiam, ore obscæna dicta segregent. Lucil. lib. xxix. Deũ rixa vertat verba obscæna.

331 ¶*Obitus*, significat *mors*, vel *occasus*. Virgilius Georgicorum libro primo: Nec frustra signorum obitus speculamur, & ortus. ¶Obitus rursum *aduentus*. Accius Antigona: At, at nisi me fallit in obitum sonitus. Turp. Epiclero: Iequis est, qui interrumpit sermonem meum obitu suo?

332 ¶*Omen* dicitur *auspicium prosperum*. Virgil. Georg. libro iiij. Omne quo firmans animum, sic incipit ipsa. ¶Omen, *significatio aduersa*, Virg. lib. xij. Néve omine tanto Persequere.

333 ¶*Olim*, trinam habet significationem temporum *præteriti*. Virg. Buc. Meos olim si fistula dicat amores. ¶Olim temporis *futuri*. Virg. Æneid. lib. 1. Hunc tu olim cælo spoliis Orientis onustum Accipies secura. Lucil. Satyr. li. xix. Sic tu illos fructus queras aduersa hyeme olim, Queis vti possit, hęc delectare domi ve. Turp. Philop. Deinde cùm ad te redierit res olim post mortem patris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Afranius suspecta: Non amatorem olim defensorem per eum volet.

334 ¶ *Optare*, est *precibus à diis aliquid postulare*. Virg. Æneid. lib. vij. Et reor, &, si quid veri mens augurat, opto. ¶ Optare, *eligere*. Lucil. Satyr. lib. xix. Aurum vis, hominémve habeas hominem: quid ad aurum? Quare (vt dicimus) non video hîc quid magnopere optem Sallust. Hist. li. 3. Atque cùm cupio laudatum accensum, quæ præmiorum spes, quibus cum optauisset, ire iubet. Virg. Æneid. li. 3. Optauíque locum regno. M. Tul. de offi. li. 1. Quęque maiori parti pulcerrima videãtur, ea maximè optant. Terent. Eunuch. Hoc si effeceris, Quoduis præmium donum à me optato. Varro Marcipore: Diogenes, qui amicos, qui ab Alexandro rege iussus optare, quid vellet se facturum.

335 ¶ *Offendere*, est *percutere*. Turpil. Paratrusa: Caput vt offendit ad limen pol. Lucil. lib. xxix. Crus lapide, nihil est, credam si te offenderit. Varro Marcipore: Dein mittit virile veretrum in flumen, offendit buccam bolumnio. ¶ Offendere. *ladere*. M. Tul. de suppliciis lib. ij. Cùm iste cum pallio purpureo, parique tunica versaretur in conuiuiis cum mulieribus, non offendebantur homines in eo, neque molestè ferebant. Lucill. lib. xxvij. Nam hîc quidem reditum [suum] talem portendebant, neque alia in re vlla offendere. ¶ Offendere, *inuenire*, Pacu. Iliona: Quos ego ita, vt volui, offendo incolumis. Afran. Homine: Ea memoriter cum venero confecta vt offendam. Quadrigarius Anual. lib. ij. Inde postquam aliquantum recessit, offendit mõtem loca munita, réque omnes habere, quæ militibus opus sunt, ligna, aquam, pabulum. Et Terent. Eun. Offendi aduentens quendam mei loci, atque ordinis hominem. M. Tul. de signis: Quod nondum perfectum tẽplum offenderant, neque ponere, neque vulgò offendere voluerunt. Lucill. lib. xxi. Si quod verum, inusitatum autem ξητημάτιον offenderam. M. Tul. de repub. lib. ij Sed imitor Achitam illum Tarentinum, qui, cùm ad villam veniſſet, & omnia aliter offendisset, ac ferat. Plaut. Amphit. Eo more expergefactum, aduentens tenebrosum offendi dominum. Varro Sexagsi: Romam regressus, sibi nihil offendi, quod ante annos quinquaginta, cùm primùm dormire cœpi, reliqui.

36 ¶ *Obscurum*, est *sine lumine*. Virg. Georg. li. 1. Si nigrũ obscuro comprẽderit aera cornu. ¶ Obscurum, *ignobile*. M. Tul. de offic. lib. ij. Qui magna sibi proponunt obscuris orti maioribus. ¶ Obscurum, *absconditum, latens*, Vir. nono: Vidimus obscuris, primùm sub vallibus vrbem.

337 ¶ *Obseruare, suspicere, magnificare*. Tul. de offic. li. 1. Sicut aliquo honore aut imperio affectos obseruare, & colere debemus. ¶ Obseruare, *cælare, & intus tegere*. Plaut. Aulul. Vbi is obiit mortem, qui mihi id aurum credidit, Cœpi obseruare. ¶ Obseruare, *cognoscere*. Virg. Æneid. lib. ii. Et vestigia retrò Obseruata sequor per noctem. ¶ Obseruare, *curiosè, & suspiciter circũ aspicere*. Plau. Aulul Oculos ego istos improbe effodiam tibi, Ne me obseruare possis, quid rerum geram. ¶ Obseruare, *captare*. Virg. Georg. lib. 3. Quos durus arator Obseruans nido implumeis detraxit. Lucil. lib. xxvij. Quòd si obseruas hominem qui pro commodo, & regno gaudeat. Ter. And. Perterrefacias Dauum, obserues filium Quid agat.

338 ¶ *Occurere* dicitur *obtutum fieri* Vir. Æn. lib. v. Hicilli occurrit Tydeus. ¶ Occurrere, *subuenire, cõmouere*. M. Tul. de suppliciis: Occurrebat illa ratio.

339 ¶ *Offerre, inuenire*. Lucil. li. xxvi. Homines ipsi hanc sibi molestiam vltrò, atque rerumnam offerunt, ducunt vxores. ¶ Offerre, *asserre*. Lucil. li. xxix. Vt nunc hac re mihi opem, atque auxilium offeras. ¶ Offerre, *ostendere*. Virg. Æneid. libro vi. Strictámque aciem venientibus offert.

340 ¶ *Obducere, aperire*. Luc. lib. xx x. Vos interea lumen afferri, atque aulæa obducite. ¶ Oducere. *tegere*. Vir. Bucol. Obducat pascua iunco.

341 ¶ *Orator*, significatione manifesta est. ¶ Oratores, *legatos*. Virg. Æneï. xi. Centum oratores prima de gente Latina Ire placet.

342 ¶ *Orare*, est *precibus poscere*. M. Tull. Verrinarum in diuinatione: Rogare & orare, ne eos supplices adspernarer. ¶ Orare, *agere*. M. Tul. de offic. li. 3. Vt veram amici causam esse malit, vt orandæ litis tempus, quoad per leges liceat, accommodet.

343 ¶ *Oppido valde*. Plau. Amp. Oppidò interij. obsecro hercle quantus, & quam validus est.

344 ¶ *Oppetere, occumbere mori*. Virg. Æn. li. 1. Quęs ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis Cõtingit oppetere. ¶ Oppetere, *intidere*. Plaut. Asin. Atque illa viua viuus vt pestem oppetas.

345 ¶ *Obesum, prouberi & crasso* sæpius ponitur. Virg. Georg lib. 3. Argutúmque caput, breuis aluus, obesaque terga. ¶ Obesum *gracile, & exile*. Næuius Alceste: Corpore, pectoréque vndique obeso, ac mẽte exsensa, tardigemulo senio oppressum.

P

346 ¶ *Proprium, diuturnum*. Sisenna Hist. libro iij. Tum subitò tacuit: atque metu, & suspicione propriã capere non poterat quietem. ¶ Proprium est suum vniuscuiusque

Virg. libro 7. Hunc mihi da proprium virgo sata nocte laborem. Varro Caprino prælio: Nam virtutem propriam mortalibus fecit: cætera promiscuè voluit communia habere. ¶ Proprium significat rursum *perpetuum*. Sisenna Hist. lib. 4. Victoribus propriè spem, victis aduersæ fortunæ maiorem formidinem obiecit. Plaut. Cistellaria: Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vita. Virgil. lib. 6. Propria hæc si dona fuissent. Idem lib. 3. Da propriam Tymbræe domum. Terentius Andria: Ego deorum vitam propterea sempiternam arbitror, Quòd voluptates eorũ propriæ sunt. Accius Armorum iudicio: Nam nõ facilè sine deũm opera propria humana sunt bona. Idem Medea: Fors dominatur, neque vita vlli propria in vita est. Lucilius Satyr. libro 17. Cætera contemnit, & in vsura omnia ponit Non magna: proprium verò nil nemi- nem habere Marc. Tul. de Repub. li. 4. Et noster Plato, magis etiam quàm Lycurgus, omnia qui prorsus iubet esse communia, nequis ciuis propriam, aut suam rem vllam adiceret. Afranius Vopisco: Dij tibi dent propria quæcunque exoptes bona. Lucil. lib. 27. Cùm sciam nihil in vita proprium mortali datum esse.

347 ¶ *Præuertere, præuenire*. Virg. Æneid. libro 4. Volucrémque fuga præuertitur Hebrum. ¶ Præuertit, *reuocat*. Plaut. Amph. Ibi me inclamat Alcmena, iam ea res horrore afficit, herilis præuertit metus, accurro, vt sciã, quid velit. ¶ Præuertere iterum significat, *anteponere*. Plautus eodem. Illuc redeundum est mihi, ne me vxorem præuertisse dicant præ republica.

348 ¶ *Promittere*, est *polliceri*. Virgil. Æn. li. 2. Promisi vltorem, & verbis odia aspera moui. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem, Promissa tua memoria teneas. ¶ Promittere etiam significat *ad magnitudinem nutrire*. Plau. Rudẽte: Capillum promittam optimum est, iuciplámque hariolari. Virgil. Æneid. lib. 3. Promissáque barba. Var. Modio: Quod tum erant in Græcia coma promissa, rasa barba, pallia trahentes.

349 ¶ *Protelare*, est *percutere, perturbare*. Ter. Phor. Neu te iratus suis sęuis dictis protelet. Sisenna Hist. lib. 3. Romanos impetu suo protelant, prolectos persequuntur. Protelare rursus *adiuuare*. Luc. lib. 6. Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri Ducere protelo validis ceruicibus possẽt. Idem li. 12. Hunc inga multorum protelo ducere centum Non possunt. Cato Originũ lib. 5. Sed protelo trini boues vnum aratrum ducent. Varro Cato, vel de liberis educandis: Remotissimum ad discendũ formido, ac nimius timor, & omnis perturbatio animi: contrà delectatio protelo ad discendum. ¶ Protelare etiam excludere. Turpilius Lemniis: Propter peccatum pauxillum indignissimè Patria protelatum esse sæuitia patris. Sisenna Hist. li. 4. Duæ cohortes de subsidio procedunt, atque equites protelant.

350 ¶ *Prodere*, significat *deferre*. Vir. Æneï. lib. 2. Prodere voce sua quenquam, aut opponere morti. Prodere rursus, *deferre*, vel *excludere*. Virg. Æn. lib. 1. Nos tua progenies, cæli quibus annuis arcem. Nauibus, infandum, amissis, vnius ob iram Prodimur, atque Italis longè disiungimur oris. Luci. Satyr. lib. 5. Possíme elabi an prodenda dies? Teren. Andria: Aliquot saltem nuptiis prodat dies. ¶ Prodere, etiam *protendere*, vel *edere*. Vir. Æneid. libr. 4. Italiam regeret, genus alto à sanguine Teucri Proderet. M. Tul. de suppliciis in Verrem: Ius imaginis ad memoriam, posteritatémque prodendam. Et de senectute: Non accipere modò hæc à maioribus voluerunt, sed etiam posteris prodere.

351 ¶ *Periculum*, est *salutis discrimen*. Vir. Æneid. lib. 3. Obscænámque famem, quæ prima pericula, vito. Lucil. lib. 29. Adde alios omnes meo periculo ex ordine. Periculum, *experimentum*. Sisen. Histor. li. quart. Periclitantur tormenta, actela, multáque genera machinamentorum. M. Tul. de republ. libro 3. Sed vt ipsi seu animum periclitantur, seu vident quid se putent esse facturos: Terent. Eunucho: Fac periculum in litteris. M. Tul. de Deorum natura libro 2. Sicut ex quibusdam stirpibus, & herbis, quorum vtilitates longinqui temporis vsu, & periclitatione percepimus. Lucil. lib. 29. Cuius si in periculo feceris periculum. Plaut. Amph. Verùm periclitatus sum animum tuum. Sallust. Catilinæ bello: Tunc vero periculo, atque negotiis cõpertum est. Periculosum, *maius & vehemens*. M. Tul. de off. lib. 1. Grauioribus autem morbis periculosas curationes, & anticipites adhibere coguntur.

352 ¶ *Pressum, subtile*. Marc. Tul. Hortẽsio: Quis te autẽ est, aut fuit vnquam in partiundis rebus, in definiendis, in explanandis pressio? Pressum, *onustum, grauatum*. Vir. Georg. libro 1. Ceu pressæ cùm iam portum tetigere carinæ Puppibus.

353 ¶ *Premere, defodere*. Vir. li. 10. Sulcúmque sibi premat ipsa carina. Premere: *claudere*. Virg. lib. 10. Pressíve oculos, aut vulnera laui Veste tegens. Premere, *insequi, fugare*. Virg. Æneid. li. 1. Hac fugerent Graij, premeret Troiana iuuentus. Premere, *vrgere*. Virg. Georg. libro 3. Ingentem clamore premes ad retia ceruum. Et lib. 6. Æneid. Fauníque premunt te iussa parentis. Premere, significat *inniti cum pondere*. Virg. Georg. libro quarto: Et spumãtia cogere pressis Mella fauis. Idem Æneidos libro 10. Et læuo pressit pede talia

fatus Exanimen, rapiens immania pondera baltei. ¶Premere rursũ, *refrenare*, vel *cohibere*. Virg. Æneid. lib. 1. Imperio premit, & vinclis, & carcere frenat. Idem: Et premere, & laxas sciret dare iussus habenas. Item libro 9. Sic memorat, vocémque premit. ¶Premere, *regere*. Virgil. libro 9. Caniciem galea premimus. Et libro 11. Quos Simois premat ille viros. Varro Modio: Capitis Coronæ vaccitis lucifacę vt languore flatili viridis Premat. ¶Premere, etiam *remouere*, vel *exscindere*. Vir. Geor. 1. Et ruris opaci Falce premes vmbram. Premere, *occidere*. Virgilius libro 9. Arma gerũmq; Remi premit. Premere, *aduersari*. Vir. libro 10. Numina nulla premunt, mortali vrgemur ab hoste Mortales. Premere, *calcare*. Virgil. Æneid. libro secundo: Veluti qui sentibus anguem Pressit humi nitens. Premere, *deponere*. Virg. Geor. libro secundo: Quod superest, quæcunque premes virgulta per agros.

354 ¶*Pretium*, *pœna exitium*. Liuius Achille: Si malos imitabor, tum pretium pro noxa dabis. Pretiũ dicitur, *quod re empta datur*. Virgil. Æneid. lib. quarto: Vrbem exiguam pretio posuit. Terẽt. Eunuchi. Pretium speraus, ilico producit, ac vendit. M. Tull. Verrinarũ actione 2. Et parenteis pretium pro sepultura liberũm poscęret. Lucil. libro 18. Nec parcat vllo pretio. Pretium, *pro præmio*. Sallu. Iugurthæ bello: Vicit tamen in senatu pars illa, quæ vero pretium aut gratiam anteferebant. Næu. Dauae: Quia vt quisque est meritus præsens prætium pro factis ferat. Terent. And. Quod habui summum pretium persolui tibi. Vi. Æneid li. 5. Et palmæ pretium victoribus. Lucili. 30. Cui vultu, ac facie, ludis, ac sermonibus nostris Virginis hoc pretium, atque hunc reddemus honorem.

355 ¶*Patibulum*, est *crux*. Sallust. Histor. lib. 4. Inquis notissimus quisque aut mala dependens verberabatur, aut immutilato corpore improbi patibulo eminens affigebatur. Patibulum, *sera qua ostia obcluduntur*, quòd hac remota valuæ pateant. Titin. Fullon. Si quisquam hodie prætet hanc Posticum nostrum pepulerit, patibulo hoc Et caput defringam.

356 ¶*Petere*, significat *poscere*. Virg. Æneid. lib. 8. Mittitur & magni Venulus Diomedis ad vrbem, Qui petat auxilum. Lucil. lib. 26. Ferri tantum, si roget me, non dem, quantum auri petit. Petere, *commemorare*. Vi. Æneid. lib. 8. Quid causas petis ex alto? Petere, *percutere*, *ferire*. Virg. Bucol. Iam cornu petit, & pedibus qui spargat arenam. Petere, *appetere*. Virg. li. 8. Notũmque petiuit Conugis infusus gremio per mẽbra soporem. Petere, *sequi*. Virg. lib. 5. Quem petit, & summis anixus virib. vrget. Lucil. 27. Rerũ explicatorẽ mittam, miserum mendicum petam. Petere, *abducere*. Vir. lib. 6. Tartareũ ille manu custodẽ in vincla petiuit. Petere, *inquirere*. Virgi. lib. 8. Euandrum petimus. Petere, *cupere*, *appetere*. Vir. li. 3. Pulcram que petunt per vulnera mortẽ. Lucil. lib. 26. Sin autem hoc vident, bona semper petere sapientem putant. Petere, *eligere*. Virg. Georg. lib. 3. Principio sedes apibus, statióque petenda. ¶Petere, *obtinere*. Vir. Æn. lib. 1. Quæ proxima, litora cursu Contendunt petere. Petere, *manere*, *exspectare*. Virg. lib 8. Troianos hæc monstra petunt. Petere, *tenere*. Vir. Æneid. li. 1. Sũmissi petimus terrã, & vox fertur ad aures.

357 ¶*Propter*, significat *eius caussa*. Virgil. Æn. 4. Tepropter Libycæ gentes, Nomadúmque tyranni Odere. Propter, *alicuius caussa*. Var. Sesquiul. Quod Minerua propter stetit, significare eum propter doctrinam. Propter, *iuxta*. Virg. Georg 3. Et viridi in cãpo templũ de marmore ponã Propter aquam Var. Cato, vel de liberis educãdis: Atestatus est Fortunã propter cuius aram mea hostia erat cæsa, id quod posteá verũ esse. Terẽt. Adelph. Nimiũ istuc abiisti, hic propter hunc assiste. M. Tul. de senectute: Sic adolescenciæ voluptate propter intuẽs magis fortasse lætatur: sed delectatur etiam senectus procul eas adspiciẽs. Idem de repub. lib. 1. Eum quoque vt salutauit, propter Tuberonem insstit adsidere. Var. Sesquiulysse: Quod Minerua propter stetit, significare eum propter doctrinam. Idem Eumenidibus: Propter eam porticum situm erat dolium. Si senn. Histo lib. 3. Partem cohortium propter mare collocat in litore.

358 ¶*Ponere*, est *deponere*. Virg. Æneid. lib. 1. Ponúntque ferocia Pœni Corda volẽte Deo. ¶Ponere, *consumere*, *cõtinere*. M. Tu. de offic. lib. 2. Mirentúrque in ea tantùm me operæ, & temporis ponere. ¶Ponere, *constituere*. Virgil. Georg. 3. Templũ de marmore ponam. ¶Ponere, *obseruare*. Vir. Geor. lib. 3. Aut parco sale contingunt, hiemíque reponunt. Et Æn. lib. 1. Manet alta mente repostũ Iudicium Paridis. ¶Ponere, *desinere*. Virg. lib. 8. Cùm venti posuere, omnísque repens è resedit Flatus.

359 ¶*Pernix*, significat *celer*. Virg. Geor. li. 3. Talis & ipse iubã ceruice effudit equina Cõiugis aduentu permis Saturnus. Lucil. lib. 17. Fuimus pernices, æternum id nobis sperantes fore. ¶Pernix, *perseuerans*. Virg. Geor. lib. 3. Et inter Dura iacet pernix in strato saxa cubili.

360 ¶*Pullum*, est *ætatis nouellæ*. Vir. Geor. 3. Continuò pecoris generosi pullus in aruis. ¶Pullũ, *non album*. Virg. Geor. lib. 3. Reiice, ne maculis infuscet vllera pullis Nascentum. Tit. Liuius: Vestis pulla, pro purè ampla. M. Tul de signis: In hac officina partem dici eum tunica pulla, & pallio solebat sedere. Var. Sesquiulysse: Vbi nitide Phœbi veste pulla candidi modestè amictus pascunt pectore.

361 ¶*Plaga*, sunt *verbera*. Vir. Georg. lib. 3. Plagísque perempto Tonsa per integram soluuntur viscera pellem. M. Tul. de suppliciis: Plagis confectum dico à lictoribus tuis, pater ante oculos tuos concedisse. ¶Plagæ, *vulnera*. Virg. lib. 12. Et venienti Ebiso, plagámque ferenti Occupat os flammis. Idem Georg. lib. 3. Multa gemẽs ignominiam, plagásque superbi victoris. M. Tull. de supplicis: Atque etiam ipsi adolescentes cum Sexto de plaga, & de vno illo ictu loquebantur. ¶Plaga, *spatium immensum*. Virgil Æneid. 3. Aetheria quos laxa plaga Iouis ales aperto Turbabat cælo. Varro lege Mœnia: Admirantes, quòd sereno inde tenuisset oculis cæli rimari plagas. ¶Plagæ, sunt *retia*, *quibus capta implicãtur*. Vir. Æne. lib. 8. Retia rara, plagæ. M. Tul. de offic. lib. 3. Sũtne igitur insidiæ, tendere plagas, etiamsi excitaturus non sis? ¶Plaga, *spatium amplissimum vel cælivel agri*. Virg. Georg. li. 4. In medio ditimit plaga solis iniqui. ¶Plagæ, rursum *maculæ retiales*. Virgilius Æneid. libro 4. Retia rara, plagæ latæ, venabula ferro, Massilique ruunt equites. ¶Plaga, aliquãdo *pars lecti*, aliquando *amnis*. Pacu. Atalanta: Et si mea tuo pietate plaga palam, vt sit plaga, quam nunc dicimus clauum. Varro Prometheo: Burneis lectis, & plagis sigillatis. Afran. Palàm facito Demea, & plagulam de lecto, pellis dimitte ordine.

362 ¶*Putare*, *colligere*, *conferre*. Plautus Aulularia: Cur putatur ratio cum argentario? ¶Putare, dicitur *purgare*, *rarefacere*. Virgilius Geor. lib. 2. Fingitque putãdo. ¶Putare, *aptare*. Titin. Fullon. Date pensam lanam, qui non reddet tempori Putatum rectè, facite vt mulcetur malo. ¶Putare, *animo disputare*. Vir. Æn. lib. 6. Multa putans, sortémque animo misetatus iniquam. Ennius Thyeste: Ibi quid agat, secum cogitat, parat, putat. Cæcil. Exsule: Nõ hæc putas, non hæc in corde versantur tibi? Plautus Amphitryone. Quo id, malùm, pacto potest? nam mecum argumẽtis puta. ¶Putare, *æstimare*. Terentius Andria: Rectè putas. M. Tullius Epistolis ad Cæsarem li. 2. Quod sapientes homines, boni putant. Lucil. lib. xxix. Perge amabo, ac, si potes, face dignã me vt vobis putem.

363 ¶*Piare*, dicitur, *impiare*, *cõtaminare*. Virgilius. lib. vi. Distulit in seram commissa piacula mortem. ¶Piare, *expiare*, *purefacere*. Vir. lib. vi. Duc nigras pecudes. ea prima piacula sunto. ¶Piare, *cõdere*, *consecrare*. Vir. li. 7. Prodigiis acti cælestibus ossa piabunt.

364 ¶Passum, *perpessum*. Virgilius Æneid. lib. 1. O passi grauiora. ¶Passum dicitur *genus liquoris*, *quod ex vua passa cogitur*. Virg. Geor. libro 2. Et passo psithia vtilior. ¶Passum, *dispersum*, *solutum*. Virgilius Æneidos li. 1. Crinibus Illiades passis. Terent. Phorm. Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida. Cælius Synaristosis: Heri verò prospexisse eum se ex tegulis, Hæc nuntiasse, & flammeum expassum domi. ¶Passum, *extensum*, *patẽs*. vnde & *passus* dicimus, quòd greffibus mutuis pedes pateſcunt. Ænn. Annalium lib. x. Aegro corde, comis, passis latè palmis pater, passis palmis ait pro patentibus, & extensis. Neu. Iphigenia: Passo vel hoc vicinum aquilone dortum fer foras.

365 ¶*Parcere*, est *veniam dare*. Virg. lib 6. Parcere subiectis, & debellare superbos. Lucillius lib. xxx. Quanti nos faciant socij cùm parcere possunt. ¶Parcere, *seruare*. Virg. lib. x. Argenti atque auri memoras quæ multa talenta. Natis parce tuis. Luc. lib. xxvij. Parcant illi magis cui possint, cui fidem esse existiment.

366 ¶*Pax*, significantiam habet notam Virgil. vij. Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni. ¶Pax, *venia*. Virg. Æneid. lib. 3. Sed votis, precibúsque iubent exposcere pacem. ¶Pax, *propitiatio*. Virg. Æn. li. 3. Exorat pacem Diuûm.

367 ¶*Præstare*, *facere*. M. Tull. de offic. lib. 3. Emptorem indemnem damno præstari oportere. ¶*Præstare*, dicitur consuetudine *beneficium dare*. ¶Præstare, *exhibere*. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. 2. Tu si meam fidem præstiteris, quod confido te esse facturum. ¶Præstare, *antecellere*. Virg. li. 12. Opræstãs animi iuuenis. Salluſt. Catilinæ bello, Omneis homines, qui studeni sese præstare cæteris animantibus. Terent. Eunucho: Dij immortales, homo homini quid præstat! M. T. in Verrem: Siculienſi, nimirum illi non ingenio solum his patronis, sed fortuna etiam præstiterunt. Lucil. lib. xxvij. Si facies præstat facie, si corpore corpus. M. Tu. de offic. lib. 2. Quid enim est per Deos immortales optabilius sapientia? quid præstabilius? Et Horrenſio: Itaque nec in philosophia cuipiam cessit, & vitæ grauitate præstiti. Varro Quinquatribus: An hoc præstat hero filius Diogines? Præstat, *vtile est*. Virg. Æneid. lib. 3. Præstat Tinacrij metas lustrare Pachyni. Lucilius lib. xxx. Vti pecudem te, asimúmque, vt deniq. nasci præstiterit. M. Tul. de senectute. Nec vos quidem Titi Pontij centurionis vires habetis. num idcirco ille est præstantior vobis?

368 ¶*Pium*, dicitur *religiosum*. Virgi. Dij meliora piis. ¶Pium, *casium*. Virg. lib. 6. Quique pij vates.

369 ¶*Præcipere*, est *iubere*, vel *monere*. Vir. lib. xi. Ipsi numerúmque modúmque carinis præcipiunt. Et libro nono: Námque ita discedens præceperat optimus armis Æneas. Teren. Adelphis: Nam quid tu hic agas, Vbi siquid bene præcipias, nemo obtemperat. Lucil. lib. xxvi. Porrò amici est bene præcipere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tueri, bene prædicare. M. Tull. de offic. libro 3. Nec omnino quicquam de eo genere præcipiendum fuisset. Et Hortēsio: Præcipiunt hęc istis, & facit nemo. Præcipere *præuenire*. Virg. lib. xi. Exultétque animis, & spe iam præcipit hostem. Et libr. sexto: Omnia præcepi, atq. animo mecum ante peregi.

370 ¶ *Pulsatum* significat, *percussum*. Vir. li. vi. Pulsatúsve parens, aut fraus innixa clienti. M. Tu. de suppliciis: Lictores circumsistūt valentissimi, & ad pulsandos, verberandósque homines excitatissimi. ¶ Pulsatum, *violatum*, Virg. lib. 12. Pulsatus referens infecto fœdere diuos.

371 ¶ *Producere*, dicitur *longius ducere*. Virg. Æneid. libro 2. Abnegat excisa vitam producere Troia. Lucillius lib. xxix. Si retinere hunc voles, si longius te producturum, & diutius. M. Tull. de senectute, Conuiuiúmque vicinorum quotidie compleo, quod ad multam noctem, quàm maximè possumus, vario sermone producimus. Varro ὑγιαίνειν: Valete, & me palmulis producite. ¶ Producere, *prosequi*. Virgilius lib. viii. Nec te tua funera mater Produxi. ¶ Producere. *instituere*. Terēt. Adelph. Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus. Lucil. lib. xxvi. Ducunt vxores, producunt quibus hæc faciant liberos. ¶ Producere, *deducere*. Teren. Adelph. O, quin egomet produxi. ¶ Producere. *foras ducere*. Terent. Heaut. Produxi, ac vendidi. M. Tul. in Verrem frumentaria: Quid opus est Lollio? nemo tuorum amicorum, nemo abs te productus, nemo interrogatus. Lucil. lib. xxx. Producunt me ad te, tibi me hæc ostendere coguut.

372 ¶ *Proluuies* & illuuies significantiam habent parem: & est *immunditia*. Vir. Georg. lib. 3. Fœdissima ventris Proluuies. Et: Respicimus, dira illuuies. Terenr. Heauton. Pannis obsita, Neglecta, immunda illuuie.

373 ¶ *Proluuium*, *profusio*. Terēt. Adelph. Quod proluuium? quæ hæc subitò largitas?

374 ¶ *Proiectum*, dicitur *& dimissum & derelictum*. Virg. lib. vi. Proiice tela manu. Idem Bucolicis: Non ego vos posthac viridi proiectus in antro. ¶ Proiectū, *longè iactum*, *extensum*. M. Tu. de fignis: Sed quod erat huiusmodi loco, atque ita proiecta in altum. Vir. Æn. lib. 3. Proiectáque saxa Pachyni Radimus. M. Tul. de repub 2. Iustitia foras expectat, & proiecta tota est, atque eminet. Et Orat. lib 3. Brachium procerius proiectum, quasi quoddam telū orationis. ¶ Proiectum, *subtractum*, M. Tul. Philip. li. 4. Quid hoc, sicut facit clàm te ex vrbe proieceris?

375 ¶ *Præstringere*, *obtenebrare*. Plautus Militē glorioso: Præstringat oculorum aciem in acie hostibus.

376 ¶ *Perstringere*, *attingere*. M. Tul. de signis: Ignoscite, rei magnitudo me breuiter perstringere atrocitatem criminis non sinit. ¶ Perstringere, *radere*. M. Tul. Philipic. lib. 3. Cuius quidem vomere portam Capuæ penè perstrinxisti.

377 ¶ *Poscere*, *accipere*, Varro Parmenone: In argumentis Cæcilius poscit palmam, in thesin Terentius, in sermonibus Plautus. ¶ Poscere, significat *petere*. Virg. lib. xii. Poscit equos, gaudétque tuens ante ora frementis. Plaut. Aul. Vbi siquid poscas, vsque adrauim poscas prius. Varro γνῶθι σεαυτόν. Non sub tiliis ac plaudes, & ararro poscs astrictam coronam. ¶ Poscere, *prouocare*. Virg. lib. 8. Aut aciem dubites in prœlia poscere Turnum. M. Tul. prima & secunda actione in Verrē: Poscunt maioribus poculis. ¶ Poscere, *aduersari*. Vir. lib. v. Equidem sic poscere ventos Iamdum & frustra cerno te tendere contrà.

378 ¶ *Proferre palàm facere*. Luc. li. 2. Proferat ergo Iam vester ordo scelera, quæ in se admiserit. ¶ Proferre, *protendere*. M Tul. de Rep. li. 3. Sapientia iubet proferre opes, amplificat diuitias.

379 ¶ *Penetrare*, *cū vi ingredi*, sicuti plerunque. ¶ Penetrare, *exire*, *proripere*. Plautus Trinummo: Quo illic homo farasse penetrauit ædibus.

382 ¶ *Pariter*, *ex æquo*. Nęuius Decuma: Quid prophanari modo, si tres eis menses in æde, vt pariter dispertiam. Afr. Abducta: Dispartiantur patris bona pariter. Pariter, *conuenienter*. Titin. Prælia: Ne tu istum ædepol inedia extuliſti pariter, vt dignus fuit. Pariter, *similiter*. Afranius Homine, tibi in vtraque parte pollet, & pariter potest. Pacuuius Nyptis: Pariter te esse erga illum video, vt illum te erga scio. Plau. Aulularia: Is ex se hunc reliquit, qui hic habitat, filium Pariter moratum, vtpater, atq; auus eius fuit.

381 ¶ *Posterius*, dicitur *tardius*, vel *secundò*. Posterius, *minus*. Plaut. Asinaria: Posterius istuc dicis: quàm credo tibi.

382 ¶ *Postulare*, intelligitur apertissimè quam habeat significationem, vt est *poscere*. Ter. Andr. Alios mores postulat. Et: Dehinc postulo, & si æquum est, te oro Daue. Postulare, *velle*. Plautus Asin. Vbi piem pietatem, si istoc more morata tibi postulem placere, mater, mihi quo pacto præcipis? Idem Aulul. Nam qui heri ex sententia seruire seruus postulat. Paret, *obsequitur*. Virgil. Æneid. lib. 1. Paret amor dictis caræ genitricis. Paret, *videtur*, *ostenditur*. Virg. li. x. Cui pecudum fibræ, cæli cui sidera parent.

383 ¶ *Portenta*, dicūtur, *qua aliquid portendunt*, vt sæpe. Portenta, *inania quadam & irridenda*. Cic. Tusc. lib. 1. Aut quid negotij est hæc poetarum, & pictorem portenta conuincere?

384 ¶ *Protinus*, vbicunque lectum est, cōtra vsum intellectus cōmunis, quo statim significare creditur, positum inuenitur, vt sit protinus *porrò*, ac *sine intermissione*, *continuò*, quòd iunctum tenus, eius significantiam confirmat aduerbij. Virg. nanque in quocunq; loco posuit protinus, sub hoc sensu intelligendū reliquit. Et quoniam nonnulli veterum pro eo, quod protinus est *protinā*, vel *protinus* conuerterunt, exempla de his necessaria decerpenda sunt. Afra. Epist. commissa: Tum protenis rectà domum digredimur. Plaut. Astraba: Dare pedibus protinam sese ab his regionib. Idem Curcul. præpositione addita. Ostium Vbi prospexi, exinde me ilico protenam Dedi, quasi in longam fugam. Nævius Colace: Vbi vidi exanimabiliter timidis pedibus protinam me dedi, id est longiùs fugi. Varro etiam de lingua Latina lib. 6. Vel protinam, vel protinus continuatione, vel præteritæ, vel futuræ longitudinis dicit: & tamen quoniam (vt mihi videtur) potest eius aduerbij enuntiatio varia significantia eius mutata pro locis, exemplis testibus designanda est. ¶ Protinus, *insequenter*, *deinceps*. Virg. Georg. lib. 4. Protinus aërij mellis cælestia dona Exsequar. Et Æn. Protinus Antæum, & Lucam prima agmina Turni persequitur. Et protinus Orsilochum, & Butem duo Maxima Teucrum Corpora. Et: Protinus aërias Phæacum abscondimus arces. ¶ Protinus, *iugiter* & *continuè*. Sisenna Hist. libro primo: Nocte consumpta postero die per incertas vias Eferiam, inde Romam protinus profugerant. Idem libro quarto: Castra de Paniæ conuertit in montes, vt crebro ferculis protinus procedundo posset inter fines Æculapiarum peruenire. Tubero Hist. lib. primo: Siquid à parentibus acceptum protinus antiquè memoriæ tradiderunt. Virg. lib. 10. Huic frater subit Alcanor, fratrémque ruentem Sustentat dexra traiecto missa lacerto: Protinus hasta fugit, seruátque cruenta tenorem Idem: Mos erat Hesperio in Latio, quem protinus vrbes Albanæ coluere sacrum. Et Æneid. lib. tertio: Hæc loca vi quondam, & vasta conuulsa ruina (Tantum æui longinqua valet mutare vetustas) Defluisse ferunt, cùm protinus vtraque tellus Vna foret. Et libro 8. Felix si protinus illum Æquasset nostri ludum, in lucémque tulisset. ¶ Protinus, *statim*. Virgil. Æneid. lib. quarto: Protinus ad regem cursum detorquet Hiarbam. ¶ Protinus, *longè porrò*. Virg. lib. septimò: Cornúque recuruo Tartaream intendit vocem, qua protinus omne Intonuit nemus, & sylvæ intonuere profundæ. Idem libro octauo: Nam memini Hesione visentem regna sororis Laomedontiadem Priamúm Salamina petentem Protinus Arcadiæ gelidos inuisere fines. ¶ Protinus, *valde* Virg. Bucolicis: En ipsa capellas Protinus æger ago, hanc etiam vix Tityre duco. Vt sit animo & corpore valde æger: aut, si aliud enuntiat, refertur ad illud, vt sit longè, porrò ago. At ipsum, *hactenus* [tenus legendum] licet vt præpositionem acceperit, & vt præpositionem variet, tamen maximè finem, terminúmque designat. Virgil. Georg. lib. 2 Hactenus arvorum cultus, & sidera cæli. Idem lib. 11. Laterum tenus hispida nanti Frons hominem præfert. Idem libro 2. Capulo tenus abdidit ensem. Idem Georg. li. 3. Et currum tenus à mento palearia pendent. Idem Æneid. lib. 3. Et pulchro pectore virgo Puberenus.

385 ¶ *Parumper*, vi sæpe: *interim*, & *paruo tempore*. ¶ Parumper, *cito*, & *velociter*. Virg. li. 6. Pulsúsque parūper Corde dolor, tristi gaudet cognomine terræ. Ennius Annalium lib. 1. Te nunc sanctā precor Venus, & genitrix patris nostri, Vt me de cœlo visas cognata parūper. Idem eodem: Inde tuetur ibi lupus, fœmina conspicit amneis. In campo celeri passu premens parumper, Coniicit in syluam sese.

R

386 ¶ *Restare*, dicitur *superesse*. Terent. Andria: Restat Chremes, qui mihi exorandus est. M. Tull. de senecture: Nec cum æqualibus solùm, qui pauci admodum restant, sed cum vestra etiam ætate. Virg. Æn. lib. 2. Aut quid iam misero mihi denique restat? ¶ Restare, *resistere*. Virg. Æneid. lib. 4. Hospes. Hoc solum nomen, quoniam de coniuge restat. M. Tull. de finibus bonorum, & malorum: Nullam quærentes voluptatem Stoici restant.

387 ¶ *Religio*, est *deorum cultura*. Vir. Æn. li. 7. Religione patrum multos seruata per annos. ¶ Religiosos quoque dies *infames*, vel *infaustos* lib. vndecimo commētariorum grammaticorum Nigidius appellauit. M. Tul. ad Atticum. Non maiores nostri funestiorē diem esse voluerunt Alienſis pugnæ, quàm vibis captæ, quod hoc malum ex illo itaque aliter religiosos etiam nunc dies, aliter in vulgus. ¶ Religio, *metus*, vel *solicitudo*. Varro δεισιδαιμονία, περὶ θεῶν ὑπόνοια: Non sit thesaurus non auro pectus solutum, Non demunt animis curas, ac religiones, Persarum montes, non atria diuitis Crassi. Lucret lib. 1. Humana ante oculos fœdè cum vita iaceret In terris oppressa graui sub religione. Virg. lib. 8. Iam tum religio pauidos terrebat agrestes Dira loci. Terent. Andria: Dignus es cum tua religione hac odio. Nodum in scirpo quærtis. Luci. lib. 28. Anno vertente dies tetri, miseri ac religiosi. M. Tul. de offic. lib. 2. Ita est habendum religioni contrarium, nocentem aliquando & nefarium, impiúmque defendere.

388 ¶ *Rarum*, consuetudine *infrequens* significat. Virg. Æneid. lib. 9. Qua rara est acies interlucétque corona. M. Tul. de offic. lib. 1. Si

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad hoc genus castigãdi rarò, inuitíque veniamus. ¶Rarum, *electum*. Virg. Georg. lib. 4. Hic rarum tamen in dumis olus.

589 ¶ *Ruere*, est *decipi*. M. Tul. de offic. li. 3. Si hoc non est emptorem pati ruere, & per venditorem in maximam fraudem incurrere. ¶Ruere significat *cadere*. Virg. Æneid. lib. 2. Ruit alto à culmine Troia. M. Tul. de supplíciis: Quę cùm accidunt, nemo est, qui intelligat ruere illam Remp. ¶ Ruere, *effundi*. Virgilius libro sexto: Vnde ruunt totidem voces responsa Sybillæ. Idem Georg. lib. 3. Ruit arduus æther. ¶Ruere, *irruere sine cautela*. Virg. lib. 10. Quò moriture ruis, maiorá-que viribus audes? Lucil. lib. 30. Ruis hæc, & colligis omnia furtim. ¶ Ruere, *eruere, leuare*. Virg. lib. 11. Et confusa ruebant Ossa focis. Idem Æneid. li. 1. Totúmque à sedibus imis Vna eurúsque, notúsque ruunt. ¶ Ruere, *diruere, complanare*. Virg. Geor. libro 1. Quid dicam, iacto qui semine comminus arua Insequitur, cumulóque ruit malè pinguis arenæ? Terent. Adelph. Cęteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & prosternerem. ¶ Ruere, *erigere, extollere*. Virg. Geor. lib. 2. Et ruit atrã Ad cęlum picea crassus caligine nubem. Idem Æn. li. 2. Vertitur interea cælum, & ruit oceano nox. ¶Ruere, *diuidere*. Virgilius Æneï. li. 1. Et spumas salis ære ruebant.

590 ¶ *Rigidum, frigidum*. Virg. Georg. lib. 2. Tellurem borea rigidam spirante moueri. ¶ Rigidum, *erectum*. Virg. Bucolicis: Tunc rigidas mutare cacumina quercus. Idem Georg. lib. 1. Et curuæ rigidum falces formantur in ensem. ¶ Rigidum, *durum*. Virg. Georg. lib. 3. Vestésque rigescũt Indutæ, cædúntque securibus humida vina.

591 ¶ *Relatũ*, dicitur *perlatum, dictum*. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. 1. Sed hæc videbimus, cùm legati responsa retulerint. ¶ Relatum, *conuersum*. Vir. lib. 11. Multa dies, variúsque labor mutabilis æui Rettulit in melius.

592 *Reddere, reponere*. Plautus Mustel. Tẽpestas venit, confringit tegulas, imbricésque. ibi dominus indiligens reddere alias neuult: ¶ Reddere, dicitur *acceptum restituere*. Terẽt. Phorm. Si quid quis reddit, magna habenda est gratia. ¶ Reddere, *facere*. Lucill. lib. 29. Pluteos excutit, tectáque & testitudines reddit. ¶ Reddere, aduehi. Virg. Æn. 6. Redditur his primũ terris. Reddere, *exponere*, & *dare*, Plau. Aulul. Tibi ego rationem reddam stimulorum seges?

593 ¶ *Remi*, sunt nauales pedes, sicuti plerunque remus remigis. Virg. 3. Quam deinde Cloanthus Consequitur melior remis, sed pondere pinus Tarda tenet.

594 ¶ *Referre, recensere*. Vir. Bucol. Cogere donec oues stabulis, numerúmq; referre Iussit. ¶ Referre, *adscribere*. Var. Eumen. Forenses decernunt, vt existimatio nomẽ meum in sanorum numerũ referat. ¶ Referre, *perferre, indicare*. Virg. Æn. lib. 2. Referes ergo hæc & nũtius ibis Pelidæ genitori. Lucil. li. 26. Quod is intelligebat posse haud paucos retuli. ¶ Referre, *ostendere*. Lucr. li. 1. Vnde refert nobis victor quid posset oriri, Quid nequeat. ¶ Referre, *reuocare*. Vir. lib. 11. Ille pedẽ referens, & inutilis, inque ligatus Cedebat. M. T. de signis: Cũ iã satis perspexisse videretur, tollere incipiunt, vt referrẽt. Idem de offi. li. 2. Vt eò, vnde digressa est, referat. Plaut. Asin. Quo magis te in altũ capessis, æstus te in portũ refert. ¶ Referre, *reddere*. Vir. 8. O mihi præteritos referat si Iuppiter annos, Qualis eram. Lucil. lib. 29. Quòd te intromisi, gratiam referat mihi.

595 ¶ *Rimari*, dicitur *scrutari, quærere*. Vir. lib 11. Et parteis rimatur apertas. Idem lib. 7. Quod cuiq; repertũ Rimãti telũ ira facit. Pacuu. Aralãta: Cùm incultos perustigãs inimare sinus. Ac. Ilione: Aut stagnorũ humorẽ rimaretur loca. Var. lege Menia: Admirantes quòd sereno lumine tonuisset oculis cæli rimari plagas. ¶ Rimari, *expleri*. Virg. lib. 6. Rimatúrque oculis habitátque sub altoPectore. ¶ Rimari, *inhabitare*. Virg. Geor. lib 1. Dulcibus in stagnis rimantur prata Caystri.

596 *Rumpere*, significantiam habet manifestam. Vir. 7. Rumpimus inuitè tua vincula, vt plerunque. ¶ Rumpere, *defatigare*. Terent. Hecyr. Vt me ambulando rumperet. Afran. Epist. Ego misera risu clandestino rumperer. Luc. l. lib. 30. Quæ quondam populi oris aures pectora rumpit. Idem lib. 27. Contemptũ cùm me ruperim, summa omnia fecerim. Rumpere, *disticere*. Vir. Bu. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Rumpere, *retentè proferre, diu tacita dicere*. Vir. l. 10. Quidmea ta silentia cogis Rumpere? Ter. Eunu. Iam me rumpere hoc mihi licet gaudium. Rumpere, *introire*. Idẽ eadem: Cesso huc intrò rumpere?

597 ¶ *Rogare, poscere*. Luc. lib. 26. Ferri tantum si roget me, non dem, quantum auri petit, si recipit, & si quoque à me, quæ roget non imperret. Plaut. Asin. Spectandum me cui annulum det, neque roget. ¶ Rogare, dicitur *deprecari, poscere*. Tull. Verr. in diuinatione: Rogare & orare de eos supplices aspernaret. Virg. Æneid j. Litúsque rogamus Innocuũ. ¶ Rogare, *quærere, scisciatari*. M. Tul. ad Cæsarẽ iuniorem li. 1. Roga ipsum quemadmodum ego eum Arimini acceperim. Ter. Andr. Accedo ad pedissequas, Quæ sit rogo. ¶ Rogare, *instituere*. M. Tul. Philip. lib. 2. Ego ad eam belli ciuilis causſam attuli, ego leges pernicioſas rogaui? Lucil. lib. 27. Consilium patriæ, legúmque oriundus rogator.

598 ¶ *Remissum, latum*. Mat. Tul. de Orátore. Quis vnquam leges præter hũc tag, cas penè comicè, tristeis remisse? ¶ Remissum, significat *concessum*. Virgilius lib. x. Manibus, & cineri, si qua est ea cura, remitto. ¶ Remissum, *missum*. Lucil. libro xx ix. Cohibet domi mæstus se Albinus: repudium quod filiæ remisit. ¶ Remittere, *delectare*. M. Tul. Hortens. Quæro enim non quibus intendam animum rebus, sed quibus relaxem, ac remittam. Idem de senectute: Sed tamen est senis sermo quietus ac remissus.

599 ¶ *Recipere, promittere, polliceri*. Varro Bimargo: Ebrius est Matce, ὀδύσσεαν enim Homeri ruminari incipis, cùm ἀεὶ δ' ἅπαν scripturum te scio receperis. ¶ Recipere, *existimguere, prosternere*. Virgilius li. 9. Pectore in aduerso totum cui cominus ensem condidit assurgenti, & multa morte recepit. ¶ Recipere, dictum est *datum accipere*. ¶ Recipere, *accipere*. M. Tul. de offic. lib. 3. Cyrsilum quendam suadentem, vt in vibe manerent, Xerxémque recíperent, lapidibus obruerunt. Varro Meleagris: Quem ideirco terra non cepit, & cælum recepit. ¶ Recipere, *reuocare*. Lucil. li. 29. Primùm ex aduerso, si quod est cenaculum, quò recipiat te. Virg. Æneid lib. 2. Sic ore effata recipit Ad sese. M. Tull. de offic. libro 3. Qui cùm ad diem se recepisset, admiratus eorum fidem tyrannus. ¶ Recipere, *exceptum facere*. Plaut. Trinum. Vbi nunc adolescens habet Posticulum. hoc recepit cùm ædeis venderet. Cic. de Orat. lib. 2. Sed dicis te, cùm ædes venderes, nein rutis quidem, & cæsis solum tibi paternum recepisse.

600 ¶ *Redundare, redire*. ¶ Redũdare, *abundare, superesse*. Luci. li. 28. Primò redundat aurum, & thesauri patent. M. Tul. de offic. libr. 3. Nunc fugientes conspectum sceleratorum, quibus omnia redundant. Et Horten. Tum intelligas, quam illud non sit necessarium, quod redundat.

601 ¶ *Redire*, manifestam habet significantiam. Terẽt. Andria: Redeo inde iratus, atque ægrè ferens. ¶ Redire, *referri, reuocari*. Luc. li. 27. Si tamen non ad te hoc rediit, hoc carebis commodo. Virg. Georg. lib. 2. Redit agricolis labor actus in orbem.

602 ¶ *Rursus*, significat *iterum*. Virg. Æneï. li. 2. Rursus in arma feror. ¶ Rursus, *retro*. Virgilius Geor. lib. 3. Rursus cura patrum cadere. Varro Andab. Mortales multi rursus, ac prorsus meant. Ennius Andromeda: Rursus prorsus reciprocat fluctus feram.

603 ¶ *Rumor*, vt plerũque, *opinio est*. Sallust. Histo. lib. 2. Ad hæc rumoribus aduersa in prauitatem, secũda in casum, fortunam in meritatem declinando corrumpebant. ¶ Rumor, *fauor, auxiliatio*. Virg. lib. 8. Et iter inceptum peragunt rumore secundo. id est, prospero fauore, & auxilio fluminis. Fenestella Annal. lib. 22. Itaque vt magistratum tribuni inierunt. C. Cato turbulentus adolescens, & audax, nec imparatus ad dicendum, initionibus assiduis inuideat, & Ptolemæo, qui iam profectus ex vrbe erat, & P. Lentulo consuli parenti iam iter cogitare, secundo quidem populi rumore cœpit. Ennius Annal. lib 7. Legio reditu tumore ruinas Mox auferre domos populi rumore secundo.

S

604 ¶ *Sublatum, susceptum*. Virgil. libr. 9. Troiæque labores Sublatum eruditi. ¶ Sublatum, dicimus *remotum*. Virgil. lib. 11. Sine me hæc aut mollia fatu Sublatis aperiri dolis. M. Tullius Philip. lib. 1. Non modò regno, sed etiam regni timore sublato. Lucil. li. 30. Sublatus pudor omnis, licentia fœnus refertur. M. Tul. de offi. lib. 3 Sustulit quos obstare intelligebat. ¶ Sublatum, *erectum*. Vir. li. v. Sublatáq. procul dextra connixa corusćat Terent. Hecyra: Quia vobis paululum accessit pecuniæ, sublati animi sunt. Luci. li. xxx Hic vt muscipula tenta, atque vt scorpius cauda sublata, M. Tul. Hort. Eloquentiam tueri, quam tu in cælum Hortensi, credo, vt ipse cum ea simul ascenderis, sustulisses.

605 ¶ *Sufficit*, significat consuetudine *satis est*. Virg. Æneid. 12. Idque dudum dum terga dabãt pallãtia Teucri Sufficiat. ¶ Sufficit, *subministrat*. Virg. Æneid. li. 2. Ipse pater Danais animos, virésque secundas Sufficit. ¶ Sufficit, *durat*. Virg. lib. v. Nec nos obniti contra, nec tendere tantùm Sufficimus. Idem 9. Nec sufficit vmbo ictibus. ¶ Sufficere, ab *injiciendo*. M. Tul. Horten. Vt ij, qui conuiuij purpuram tuo sufficiunt, priùs sanè medicamentis quibusdam.

606 ¶ *Suspensum, placidũ, silens*. Teren. Phor. Hæc vbi ego audiui, ad fores Suspenso gradu placidè ire perrexi. ¶ Suspensum, dicitur *altè ligatum*. M. Tul. in Verrem, Caput obnubito, atbori infelici suspẽdito. Virg. lib. 5. Quo tendit ferrum malo suspendit ab alto. ¶ Suspensum, *solicitum*. Vir. Æneid. li. 2. Suspensi Eurypylum scitatũ oracula Phœbi Mittimus. M. Tul. Philip. 7. Aberrat à sententia, suspensus à curis maioribus.

607 ¶ *Species*, dicitur *effigies, facies*. Liu. Ægist. Iam ne oculis specie læta viri optabili. ¶ Species, factum: *spectaculum*. Virg Æn. li. 2. Non tulit hanc speciem furiata mente Coræbus. ¶ Species, *imago*. Cic. de offi. li. 3. Tum scitis quia is bonum iudicet quod honestum, quæ autem huic repugnent specie quadam vtiliratis. ¶ Species, *pulchritudo*. Varr. Eumen. Quæ casta ætas, quæ vestis adolescẽtiũ, Quæ teneris species.

608 ¶ *Segne, tardum*. Vir. Georg. 3. En age segnes Rumpe moras. Et segne dissimile. Vir. Æneid. 3. Haud illo segnior ibat Æneas.

609 ¶ *Saltus*, consuetudine *à saliendo* di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

citur. Virgi. VIII. Tum demum saltu præceps, sese omnibus armis In fluuium dedit. ¶ Saltus *campi spatium*. Virg. Geor. li. 3. Saltibus in vacuis pascunt, & plena secundum Flumina.

410 ¶ *Subijcere*, est *subtus iacere, supponere*. Vir. Geor. l. 3. Et ramea costis Subiiciunt fragmenta. Et li. XI. Caudámque remulcens, Subiecit pauitantem vtero. M. Tull. Philip. lib. 2. Cerui césque suas ei subiecit securi, qui multi minoribus in peccatis occiderunt. ¶ Subiicere, *surſũ iacere, excreſcere*. Vir. Bucolicis: Quãtum vere nouo viridis se subiicit alnus. Idem Geor. l. 4. Ter flamma ad summum tecti subiecta reluxit. Lib. XII. Aut corpora saltu Subiiciunt in equos.

411 ¶ *Seruare liberare*. Virg. Æneid. lib. 3. Seruatum ex vndis Strophadum me littora primum accipiunt. ¶ Seruare, dicitur *custodire, tueri*. Virg. Æneid. lib. 2. Seruate domum, seruate nepotem. Idem libro nono: Sola domum, & tantas seruabit filia sedes. ¶ Seruare, *sollicitè, & suſpiciosè obſeruare*. Lucil. lib. XXX. Quid seruas, quò eam, quid agam? quid id attinet ad te? Plautus Asinar. Tuus sermo seruet, Veneri an eas det, an viro. Virgil. Georg. lib. 1. Hoc metuens cæli menses, & sidera serua. quod est Menãdri. τηρῶ τὸν ἥλιον τά τ' ἄστρα. ¶ Seruare, *inhabitare, possidere*. Virgil. Geor. 4. Centum quæ syluas, centum quæ flumina seruant. Idem: Immanem ante pedes hydrum moritura puella Seruantem ripas. ¶ Seruare, *tenere*. Virg. li. VII. Curuam seruans sub imagine falcem.

412 ¶ *Supremum*, significat *extremum*. Virg. li. XI. Qui supremum comitentur honorem. Supremum. *Sursum*, altum. Virg. Georg. li. 4. Clamore supremos Implerunt montes Terent. Adelph. Proh supreme Iupiter. Plautus Amphit. Vt Iouis supremi vultis hosteis paoem expetam.

413 *Scæuum, iratum*. Virg. Æneid. lib. 1. Et sæuum ambobus Achillem. ¶ Sæuum, dicitur *immite*. Vir. Æneid. lib. 1. Sæuæ memorẽ Iunonis ob iram. Lucillius lib. XXX. Et sæuo ac duro in bello multo optimus hostis. Idem libro XXVI. Quod quæ te in tranquillum ex sæuis transfer tempestatibus. ¶ Sæuum, *forte*. Virgil. 1. Æneid. Sæuus vbi Aeacidæ telo iacet Hector. ¶ Sæuum, *potens*. Idem eodem: Non illi imperium pelagi, sæuúmque tridentem, Sed mihi sorte datum. ¶ Sæuum, *durum*. Vir. lib. V. Cùm sæuo scopulo multa vix arte reuulsus. Luci. lib. XX. Idque tuis factis sæuis, & tristibus dictis.

414. ¶ *Superare*, est *vincere*. Terent. Eunucho: Superat ipsam Thaidem. Virgil. Bucol. Quid si idem certet Phœbum superare canendo? Superare, *abundare*. Virg. Georg. lib. 1. Si superant fetus, pariter frumenta sequentur. ¶ Superare, *viuere, supereſſe*. Virg. Æneid. li. 3. Quid puer Ascanius, superátne, & vescitur aura? Idem 2. Satis vna supérque Vidimus excidia, & captæ superauimus vrbi. ¶ Superare, *supereſſe*. Virg. Georg. 3. Præterea superat gregibus cùm læta iuuentus. ¶ Superare, *ascendere*. Idem eodem: Superant montes, & flumina tranant. Et: Grauido superant vix vbere limen. ¶ Superare, *occidere*. Virg Æneid. 1. Clam ferro incautum superat.

415 *Stratum*, significat *iacens*. Virg. Geor. 4. Sternunt se somno diuerso in litore ephocæ. ¶ Stranum, *deiectum*. Virgil. lib. X. Scernitur infelix Acron. Idem Bucol. Strata iacent passim sua quæque sub arbore poma. ¶ Stratum, *placatum, lenitum*. Vir. Buc. Omne tibi stratũ silet æquor. ¶ Stratum, *tectum*. Virg. Georg. 3. Multorum stipula, filicúmque manipli Sternere subter. Et Æneid. 8 Sternitur omne solum telis. ¶ Stratum, *compoſitum, exſtructum*. Virg. Æn. 1. Minatur portas, strepitumque, & strata viatum.

416 ¶ *Secundũ*, est *numero, aut ordine secundum*. ¶ Secundum, *iuxta*. Virg. Georg. li. 3. Saltibus in vacuis pascunt, & plena secundum Flumina. ¶ Secundum, *proſperum*. Vir. li. X. Et seruare modum rebus sublata secundis. M. Tull. de offic. lib. 1. Sic homines secundus rebus effrenatos. Terent. ἑαυτοντ. Sic mihi secundæ, res de amore meo essent. M. Tull. ad Cæsarem iuniorem libr. 2. Scriptum erat equestre prælium valde secundum, in his potius aduersum. ¶ Secundum, *lene placidum*. Virg. Georg. lib. 3. Mersúsque secundo defluit amni.

417 ¶ *Summiſſũ*, significat *humile*. M. Tul. de officiis libro 1. Neque summissum & abiectum, neque sese efferentem. Virg. Æneid. li. 3. Summissi petimus terram, & vox fertur ad aureis. ¶ Sũmittere, *subdere, supponere*. Lucil. lib. XXVIII. Summittas alios si quos possis cenceas. ¶ Summittere, *demittere*. Virg. Bucol. Pascite vt ante boues pueri, summittite tauros. Idem Georg. l. b. 3. Tu modò quos in spem statuis summittere gentis.

418 ¶ *Seuerum, triſte*. Var. Eumen. Tertia pœnarum Infamia stans nexa in vulgi pectore, fluctuãti intonsa, coma sordido vestitu, ore seuero. ¶ Seuerum, *graue, cæſorium*. Vir. li. 7. Romulidis. Tatióque seni, Curibúsque seueris. ¶ Seuerũ, *asperũ, trucem*. M. Tul. Hortensio: Aliud ex syluis seuerum, & triste. Virg. lib. 7. Qui tetricæ horrentes rupes, montémque seuerum. ¶ Seuerũ, *ſæuum, implacidum, vitabile*. Virgilius Georg. libro 3. Inuidia infelix furias, amnémque seuerum Cocyti metuet. M. Tullius de offic. iis libro 3. Et, qui perindulgens in patrem, idem acerbè seuerus in filium.

419 ¶ *Soluere*, vsu significat *enodare*. Virgil. 7. Soluite crinales vittas, capite orgia mecum.

¶ Soluere,

¶ Soluere, *debitum reddere*. Salluſt. Catil. bello: Argẽtum ære solutum est. M. Tul. in Verrem diuinatione: Pro quo frumento pecunia omnis soluta non est. ¶ Soluere, *dimittere*. Virgilius Georg. 2. Solue mares, mitte in Venerem pecuaria primus. ¶ Soluere, *à curis liberum esse*. Virgilius Georg. 2. Rilúque soluto. Idem Æneid. 1. Soluite corde metum Teucri. ¶ Soluere, *contemnere, deſpicere*. Virgil. Æneid. 4. Soluúque pudorem. ¶ Soluere, *excipere*. Idem lib. X. Nec populos soluo.

420 ¶ *Superbum, arrogans, truculentũ, aſperum*. Virgil. Æneid. lib. 3. Stirpis Achillex, fastus, iuuenémque superbum. Idem lib. X. Te Turne superbum Cæde noua quærens. ¶ Superbum, *vitabile*. Virgilius lib. 7. Foribúsque affixa superbis. Ora virũm tristi pendebant pallida tabo. ¶ Superbum, *elatum, altum*. Virgilius Georg. lib. 3. Et gressus glomerare superbos. Idem 7. Atina potens, Tybúrque superbum. ¶ Superbum, *ornatum*. Vir. Æneid. libr. 2. Barbarico postes auro, spoliísque superbi Procubuere. ¶ Superbum, *opulentum*. Virgil. 9. Simul ense superbum Ramnetem aggreditur, qui forte tapetibus altis Exstructus. ¶ Superbum, *iniquum*. Virgil. li. 9. Quos illi bello profugos egere superbo.

421 ¶ *Stare, conſiſtere* omnium consensu dicitur. Virgilius libro tertio: Stare loco nescit. Plautus Amphit. Ita statim stant ad signa omnes. ¶ *Stare*, iterum *horrere* significat. Titinius Veliterna: Atque illud ante partum comedet, fundi stabunt sentibus. Cæcilius Synacusiis: Hic amet, familiæ fame pereant, ager autem stet sentibus. Virgil. Æneid. libro 12. Iam puluere cælum Stare videt. ¶ Stare, *erigi, preminere*. Lucil. libro XXIX. Hic corpus solidum inuenies, hic stare papillas Pectore marmoreo. ¶ Stare, *fidem habere*. M. Tul. de offi. libro 2. Facere promissa, stare conuentis, reddere deposita. ¶ Stare, *valere, & constare, & fixum esse*. Varr. Flextabulis, στῆναι παρχάν. Atque si addam quanta misericordia mea hęredibus meis stet, quòd miseros subleuauerim. Virgilius libro X. Stat sua cuique dies. Idem libro 2. Stat casus renouare omnes. ¶ Stat etiam *plenum est*. Lucil. Satyrarum lib. V. Interea stat sentibus pectus. Virg. Bucolic. Stant & iuniperi, & castaneæ hirsutæ. Varro Eumenidibus: Denique auarus, Quis sanus? cui sistet terra, & traditus orbis, Furando tamen, ac morbo stimulatus eodem. Ex sese ipse aliquid quærat, cogátque peculi. Sisenna lib. 9. Cælum caligine stat.

422 ¶ *Spiſſum, denſum* dicimus: Virgilius Georgic. 2. Sin in sua posse negabunt Ire lotus, & scrobibus superabit terra repletis Spissus ager. Cicero de Oratore libro 2. Et principia tarda sunt, & exitus tamen spissi, & producti esse debent. ¶ Spissum significat *tardè*. Cæcilius Dardano: Nihil ego spei credo, omneis res spissas facit. Titinnius Gemina: Longus sermo habetur, reuorretur spissa. Afranius Incendio, Itaque spissum videtur fieri: non possunt domi meum Virum expectare, quem mihi studeo iamdudum dari. Idem Matertera: Quòd defessa exspectando domi sedi, quod spissò venire visum est mani mihi. Plautus Pœnulo: Eheu quos ego habui ariolos haruspices, Qui si quid boni promittunt, pro spissò venit: Id quod mali promittunt præsentaneum est. Nævius Gymnast. At enim tu nimis spissè. atque tardè incedis, Turpillius Caneph. Ita est, verùm haud facile est venire illi, vbi spissa est sapientia. Spissum est iter adipisci aut posse, nisi cum magna miseria. Varro Mysteriis: Nascimur enim spissiùs, quàm emorimur, Vix duo homines decem mensibus edolatum vnum reddunt puerum: contrà vna pestilentia, hostica acies puncto temporis immaneis aceruos facit. Et libro tertio: ἀφειλεῖν ἀεὶ φιλοσοφίαν: Et ne erraremus, ectropas esse multas, omnino rutum esse, sed spissum iter. Pacuuius Hermiona: Habet hoc senectus in se, cùm pigra est ipsa, vt spissa omnia videantur confieri.

423 ¶ *Statim, mox* dicitur. Cicero Verrinis: Statim Messanam litteras dedit, vt Telesinus ad se continuò veniret. ¶ Statim producta prima syllaba à stando *perſeuerantur, & qualiter* significat. Terentius Phorm. Bina talenta capiebam statim Plautus Amphitr. Nec recedit loco, quin statim rem gerat. Idem eadem: Ita statim stant signa omnia. Ennius Aiace: Quis est cum Achiuis gesserunt statim. Afranius Augure: Quanquam non istis exercere in locis hic noster delaborat cùm puer statim.

424 ¶ *Superſtites*, dicimus *qui supersunt mortuis*. ¶ Superstites veteres posuerunt *incolumes*. Terentius Andria: Deos quæso vt sit superstes. Plautus Asinario: Sicuti tuum vis vnicum gnatum tuæ supereſſe vitæ sospitem, & superstitem. Virgilius libro X. Liceat superesse nepotem. Accius Alcmęone: Suos deseruit liberos, superstites sunt.

425 ¶ *Spurcum, ſæuum*, vel *ſanguinarium*. Afranius Diuort. Mulier nouerca nomen huc adde impium, Spurca gremio vestigia haud dici potest. Lucillius Satyrarum libro quarto: Eieruinus fuit Flacco ore, vna equidem Samnis Spurco homo, vita illa dignus locóque. Cum Pacidiano componitur, optimus multo Post homines natos gladiator qui fuit vnus. Afranius Fratriis: Commemorabo, ostendam illius facta, & spurca improbi. Idem Diuortio: O dignum facinus adolescentis optimas Bene conuenientes, concordes cum vires Repente viduas faciat, spur-

citia patris. Varro lib. xx. rerum humanarum: Ne quis lectorem spurcum, hominem liberum prehendere iussisse velit. ¶Spurcum, *vehemens & sperum*. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem libro 2. Cùm iter facerem, clàternam tempestate spurcissima. Varro Eumenidib. Nunc de te, inquit, meliusculam spem habeo, qui rem spurcissimam gustare voluerim. ¶Spurcum, significat *obscœnũ, impurum, lutulentum*. Plautus Asinaria, Tot noctes reddat spurcas, quot puras habuerit. Pompon. Prolti. Quæ pedibus nubere poterant, equites petant spurcę. ¶Spurcum, etiam *fœtidum*. Plautus Menæch. Nec isto loco spurcatus nasum odore inlutibili. Lucretius lib. 6. Deinde videre licet, quàm multæ homini res Acriter infestant sensus, spurcæque, grauésque. Idem eodem: At contra nobis cœnum terrima cum sit Spurcities. Lucil. lib. 11. Prætor noster adhuc, quàm spurcus est ore, quod omnis Extra castra, vt stercus, foras eiecit ad vnum. Idem lib. 28. Quæque aspectu sunt spurca & odore.

426 ¶*Siccum*, dicitur *aridũ, & sine humore*. Virgilius libro v. Summa petit scopuli, siccáque in rupe resedit. ¶Siccum, *exercitum*. Lucillius libro 26. Cum stadio in gymnasio in duplici corpus siccassem pila. ¶Siccum dicitur & *sobrium*, inauditum. Plautus Asinar. Siccum, frugi, continentem, amantem vxoris maximè. Idem P. eudolo: Vino modò cupidæ estis: eo vos, vestrósque adeò pantices madefactis, cùm ego sim hic siccus. Cicero Academic. lib. 2. Alius adultis, alius senibus, alius ægris, alius siccis, alius vinolentis. Varr. Cato, vel de liberis educandis: Per sæ propter exercitationes puriles modicas, eam sunt consequuti corporis siccitatem, vt neque spuerent, neque emungerentur, sufflatóve corpore essent. ¶Siccum, *firmum*. M. Tullius de senectute. Nullo imbri, nullo frigore adduci, vt capite operto sit summam esse in eo corporis siccitatem.

427 ¶Seges, est *frumenti fructus*. Virgilius Æneid. 2. In segetem veluti cùm flamma furentibus austris. ¶Segetem, *terram*. M. Tul. Hortensio: Vt enim segetes agricolæ subigunt aratris multo antè, quàm serant. ¶Segetem etiam *ipsam terram* dicimus. Virgilius Georg. 4. Nec pecori opportuna seges, nec commoda Baccho. Idem Æneid lib. 3. Arebant herbæ, & victum seges ægra negabat. Plautus Aulularia: Tibi ego rationem reddam stimulorum seges: id est, in qua stimuli eripi possunt. Accius Oenom. Ferte ante auroram radiorum ardentem iudicem cum somno in segetem agrestis cornuto seient, vt roruleutas terras, ferro fidas proscindant glebas, quæ aruo ex molli excitẽt. Idẽ Androm. Quod beneficium haud sterili in segete rex te obesse intelligis? Lucil. Satyr. lib. 7. Solam auram aduersam segetem immutasse, statúmque. Varro ἄκμον μεν ἐστι, περὶ φιλαργυρίας: Etenim quibus seges præbeat domum, escam potionem, quid desideremus?

428 ¶*Sumere*, est *accipere, tollere*. Virgilius libro v. Sume pater. Sallust. Iugurthæ bello: Epistolam super caput in puluino temerè positam sumit. M. Tul. de signis: Iste vnumquodque vas sumere in manus, laudare, mirari. Lucillius lib. 28. Omnia viscatis manibus leget, omnia sumet, Crede mihi presè quiet omnis. Et Plautus Aulularia: Non equidem ego qua voluptate sumpsi, neque tetigi. ¶Sumere, *suscipere*. Lucil. lib. 26. Hunc laborem sumas, laudem qui tibi, ac fructum ferat. Cicero de finibus bonorum & malorum lib. 2. Verùm hoc loco sumo de verbis his eandem vim voluptatis. ¶Sumere etiam significat *eligere*. Lucil. Satyr. lib. 3. Et spatium curando corpori honestum Sumemus. Plautus Aulular. Syluani locus extra murum est auius, Creber silicis oppletus, ibi sumam locum. Lucillius Satyrarum lib. x. Honorum est Iudicium crassis, vt nos describimus arte: Hoc est, quid sumam, quid non, in quoque locemus. Et lib. xix. Sume diem, qui est vilius tibi pulcerrimus vnus. Sallustius Iugurthæ bello: Scilicet, vt in tanta re ignarus omnium trepider, festinet, sumat aliquem ex populo monitorem officij sui. M. Tullius Hortensio: Quare velim dari mihi Luculle iubeas iudicem tragicorum, vt sumam, qui sortè mihi desunt. ¶Sumere, *conducere*. M. Tul. de offic. lib. 3. Quoad enim peruentum est eò, quò sumpta vis est, non domini nauis, sed naugantium.

429 ¶*Sufferre*, est *sustinere*. Virg. Æneid. lib. 2. Nec claustra, nec ipsi Custodes sufferre valent. Accius Myrmidonibus: Ego me non peccasse planè ostendam, aut pœnas sufferam. ¶Sufferre, significat *dedere*, vel *supponere*. Plautus Casina: Intro ad vxorem meam; sufferamque meum tergum ob iniuriam. Idem Pœnulo: Vt enim, vbi mihi vapulandum sit, tu rogo: Vt enim, vbi mihi vapulandum sit, tu rogo. Accius Nyctegresia: At ego illum eripiam, aut illi pœnam sufferam. Afran. Prodigo: Nam me pudet, vbi meum loquitur Numerius, aliquid suffero, Græcè iubet me ilico.

430 ¶*Surgere, crescere, augere*. Virgil. Georg. lib. 1. Queis sine nec potuere seri, nec surgere messes. Idem Aeneid. lib. 4. Ascanium surgentem, & spes hæredis Iuli Respice. ¶Surgere, *erigi*. Sallustius Histor. lib. v. Sella surgere, caput aperire solitum. Terentius Adelphis: Vt triduo hoc perpetuo prorsum è lecto nequeat surgere. Virgilius libro octauo. Surget & ætherij spectans orientia solis Lumina. ¶Sur-

431 ¶*Sacrum*, est *sacratum* vel *religiosum*. Virg. lib. 6. Ceterique sacrum Polybetem. Et lib. 7. Sceptrúmque, sacé que tiaras. ¶Sacrum etiam *scelesti, & detestabile, ita & consecratum*. Afranius Fratriis: O sacrum scurram & malum. Plautus Pœnulo: Venditque has omneis, & nutricem, & virgines Presenti argento homini, (si leno est homo) Quantum hominum terra sustinet, sacerrimo. Virg. Æneidos libro 3. Auri sacra fames. Lucillius 10 Satyrarum lio. xv. Addeistos sacer illoto colofax tyrosenix. Quid facere est solitus. Turpilius Demetrio: Sed etiámne irrides me pessime, ac sacerrime? Idem Lindia: Abhinc triennium sacerrimum domicilium hoc quidem conrulit leno. Varro Lege Mœnia: Signata sacra esse desierunt, posteaquam homines sunt facti.

432 ¶*Saucij*, dicuntur propriè *vulnerati* non mæsti, sicuti vulgo consuetudo Acc. Phœnissis: Vbi nunc vestra mœnia Omneis saucios conuisit, vt curentur diligentiùs. Turpil. Epicl. ero: Patrocinantem vbi factum audierit saucius. Sallustius Hist. lib. secundo: Auidisque ita, promptisque ducibus, vt Metellus isto tragulæ sauciaretur. Virg. Æneid. lib. 1. Qualis mugitus fugit cùm saucius arã Taurus. Idem libro septimo: Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit. Varro de vita populi Romani libro 4. Itaque multis ciuibus ex vtraque parte sauciis, multis occisis fugatur.

433 ¶*Supplicium*, dicebatur *damnatio*, vel *pœna*. Virg. Æneid. libro quarto: Mediis (si quid pia numina possunt) Supplicia hauriturum scopulis. ¶Supplicũ rursum *supplicatio*. Sal. Catilinæ bello: In suppliciis deorum magnifici. Acc. Epigonis: Nũc peragamus, suppliciis placeans cœlitum aras expleam. Afran. Fratribus: Nullam profectò accessi ad aram, quin deos suppliciis, sumptu varis, donis, precibus, plorans, obsecrans ne quicquam defatigarem.

434 ¶*Samium*, est *vas fictile*. Lucil. Satyr. lib. 14. Et non pauper vti Samio, curtóque catino. M. Tull. de Repub. lib. 6. Læli quàm omnes habemus in manibus, quàm si imperia pontificum diis immortalibus grata fiue samio, quæ vrbis scribit capedines. ¶Samium rursum *acutũ*, vnde & samiare dicimus acuere, quod in Samo hoc genus artis polleat. Lucil. Satyrarum libro 8. Hanc vbi vult male habere, vleisci procellæ eius testam sumit homo samiam. Ibi an vno telo inquit, præcessit caulem testis, quæ vna amputat ambo.

435 ¶*Spernere, fastidire*. Virgilius Æneidos libro 3. Comirémae sororem Spernitisti impriens? Terentius Andria: Quot modis contemptus, spretus, facta, tranlacta omnia.

¶Spernere rursum *segregare*. Ennius Hectoris Lytris: Melius est virtute ius. nam sæpe virtute mali nanciscuntur ius, atque æquum, se à malis sperni procul.

436 ¶*Subducere, supputare*. Teren. Adelph. Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit. Lucil. libro xxix. Eodem vno hi modorationes subducent suas. M. Tul. Hortensio: Nisi etiam sine ea cogitatione incundis, subducendísque rationibus. Iem de finibus bonorum & malorum: Qui autem esse potest, nisi te amore præcepit, quod non subducta vtilitatis ratione effici solet? ¶Subducere est surripere. Turpilius Lindia: Ego interim in turba foras subduxi cum hac me. Virgilius Bucol. Et succus pecori, & lac subducitur agnis. Terentius Eunucho: Vbi primùm potuerit, si illi subducet scio. Lucillius libro xxx. Neu quis te ignoret famulis subducere. M. Tul. Hortensio: An cùm videat me & meos comites, fortitudinem, magnitudinem animi, patientiam, cõstantiam, grauitatem, fidem, ipsa se subducat. ¶Subducere etiã *sursum ducere, leuare*. Turpilius Paratetusa: Cùm antehac videbam stare tristes, turbido vultu, subductis cum superciliis senes. Varro ἐὐρυπλεκτὸ τὸ πῶμα, πλεξιγραμμάτων. Ego vnus scilicet antiquorum hominum subductis superciliis dicam. *cauticon ouilyxon*. Sallustius Iugurthæ bello: Dein cunctos pleno gradu in collem subducit. Virg. Bucolicis: Quàse subducere colles Incipiunt. M. Tul. de officiis libro tertio: Huic ille classi in Lacedæmoniorum, quæ subducta esset ad Cythæum clàm incendi posse. Plaut. Aulul. Vt in puteo eenam coquam: inde coctam sursum subducemus coibulis.

437 ¶*Stupidus*, est *obstupefactus*. Stupidus, *stultus, iniquus*. Varro ἀεὶ ξαγωγὴ: Andromeda iuncta, & proposita citò non debuit patri suo, homini stupidissimo in os exspuere vitam.

438 ¶*Suspicere*, est *sursum adspicere*. Virgilius Æneidos libro 1. Et fastigia suspicit vrbis. Varro Agathone: Et pueri in ædibus sæpius pedibus offensant, dum recentes musteos in carnario, fluitare suspiciunt. ¶Suspicere, est *suspectum habere*. Sallustius Iugurthæ bello: Per idem tempus Bomilcar, cuius impulsu Iugurtha deditionem, quam metu deseruit, inceperat suspectus regi, & eum suspiciens nouas res cupere, & perniciem eius dolo quærere. Virgilius Æneidos libro 2. Suspectáque dona Præcipitare iuber. Et Cic. de orat. quo prudentia hominibus grata est, lingua suspecta.

439 ¶*Subigere, acuere*. Virg. lib. 8. Subigúntque id cote secures. ¶Subigere, *exercere, mollire*. Cicero de Orat. libro 2. Subacto

Universidad de Deusto
Biblioteca

mihi ingenio opus est, vt agro non semel arato, sed nouato, & iterato. ¶Subigere, est *superare, & sub ditione habere.* Vir. Æneid. lib. 1. Terináque transierint Rutulis hiberna subactis. Silenna Hist. lib. 4. Terrore perturbatam multitudinem subigunt. ¶Subigere, *exarare.* M. Tul. de senect. Cùm autem admiraretur Lysander proceritatem arborum, & directos in quincuncem ordines, & humum subactam atque puram. ¶Subigere, *mollire,* vel *exercere.* Virgil. Georg. lib. 2. Aut scrobibus mandet mutata subactis. Lucil. lib. xxx. Anego te acuam, atque animosam Thessalam, vt indomitam frenis subigam antè, dominque? M. Tul. Hortensia: Vt enim segete, agricolæ subigunt aratris multo ante, quàm serant. Idem de senectute: Sed etiam ipsius terræ vis ac natura selectat, quæ cum gremio mollito, & subacto sparsum semen excepit. ¶ Subigere, *cogere.* Virg. Georg. lib. 3. Et sæpe superbos Cornibus inter se subigit decernere amanteis Idem lib 6. Castigátque, audítque dolos, subigítque fateri. Lucillius libro xxx. Túne iugo iungas me antè, & succedere aratro Inuitem, & glebas subigas proscindere ferro? Plaut. Mercatore: Mirum quid me subagitaret.

440 ¶*Summum*, significat *quod omnibus sit altius.* Virg. Æneid. lib. 4. Summóque vlulárunt vertice nymphæ. Idem lib. xij. Apicem tamen incita summum Hasta tulit, summáque excussit vertice cuspis. ¶Summum, *proximum.* Cic. Tusc. lib 1. Summam aquam attingens cruentus siti Tantalus? ¶Summum, *extremũ.* Virg. Æneid. li 2. Venit summa dies, & ineluctabile tempus Dardaniæ. Lucill lib. xxvi. Squalitate, summa scabie, summa in ærumna obrutam. M. Tul. Hortensio: Vixit ad summam senectutem valetudine optima.

¶Summum, *gloriosum, laudabile.* Virg. libro 8. Méne igitur socium summis adiungere rebus Nisi fugis? Ennius Andromacha: Hæc malos annos, multósque, longinque ab domo bellum gerentes summum, summa industria.

441 ¶*Spectare, dirigere.* Lucil. lib. xxx Quid sibi vult, quare sit, vt introrsus, & ad te Spectent, atque ferãt vestigia, & omnia prorsus? M. Tull. de offic. lib 3. Ad extremum si ad perniciem patriæ res spectabit, patriæ salutem anteponet saluti patris. Spectare, est *videre.* Virg. Georg. lib. 1. Heu magnum alterius frustra spectabis aceruum Lucret lib. 2. E terra magnum alterius spectare laborem. Virg. lib. xij. Sedeant spectántque Latini. M. Tull. Hortensio: Cæli signorum admirabilem ordinem, insatiabilémque pulcritudinem magis spectat. ¶Spectare, *inspicere, cauere.* Plaut. Asinar. Spectandum, necui annulum der, neque roget. ¶Spectare, *probare.* Cic. Tusc. libro v. Non igitur ex singulis vocibus philosophi spectandi sunt. Terentius prologo Andriæ. Spectandæne exigendę sint vobis prius. Virg. lib. 8 Sunt nobis fortia bello Pectora, sunt animi, & rebus spectata iuuentus. M. Tull. de offic. lib. 2. Qui simul ac iuuenes esse cęperunt, magna spectare, atque ad ea rectis studiis debent conendere. Varro, *vbi supra:* Qui sint secundùm naturam perfecti homines, vt non modò eos spectemus, sed etiam imitemur.

442 ¶*Stringere, percutere.* Vir. Æneid. lib x. Atque animum patriæ strinxit pietatis imago. ¶Stringere, *nudare,* vel *exercere.* Virg. Æneid. lib xi. Strictum rorat acer Lucagus ensẽ. ¶Stringere, *rarefacere, excindere,* Virg. Bucol. Hic vbi densas Agricolæ stringunt frondes. Et Geor. lib. 2. Tunc stringe comas, tunc brachia tonde. ¶Stringere, *decerpere.* Vir. Geor. lib. 1. Sed tamen & quernas glandes tunc stringere tempus Et lauri baccas. Varro de re rustica lib. 1. Quod non solum celeriter præterire stringere vocant, sed etiam te transglubit. ¶Stringere, *radere.* Virg. lib 8. Ego sum, pleno quem flumine cernis Stringentem ripas. ¶Stringere, *Vulnerare.* Virg. li 8. Hunc primo leuis hasta Camillæ Strinxerat.

443 ¶*Succedere*, dicitur *in alterius locum venire.* Virg lib. x. Interea soror alma monet succedere Lauso Turnum. M. Tul. de offic. lib. 3. Atqui quodam quasi veneno perficiat, vt eros hæredes moueat, vt in eorum locum ipse succedat. ¶Succedere, *ingredi.* Vir. li 8. Et nostris succede penatibus hospes. Afranius Excepto: Audite pueri pauca, vos succedite.

444 ¶*Subit, in memoriam reducitur.* Virg. Æneid. lib. 2. Subiit deserta Creusa. Ascaniúmque, omnísque domus. Subire, significat *ingredi.* Virg. lib. 8. Hæc, inquit, limina victor Alcides subiit. Lucillius lib 28. Puer præterea nostris qui subeant iubet. ¶Subire, *succedere.* Var. Sexagesi. In quarum locum subierunt, inquilinæ impietas, perfidia, impudicitia, impudentia. ¶Subire, *subdere, supponere.* Virg Æneas subiit mucronem, ipsúmque morãdo Sustinuit. ¶Subire, *nasci, succrescere* Virg. Georg. lib. 1. Ne subeant herbæ, neu puluere vitta fatiscat. ¶Subire, *aggredi, succedere* Virg. Phidúmque Hebesúmque subiit. ¶Subire, *resistere, respõdere* M. Tul. in Verrem diuinatione: Poterísne eius orationem subire?

445 ¶*Secare*, dicitur *excidere.* Virg. lib. 8. Qualis Nereia Clotho, Et Galatea secant spumantem pectore pontum. ¶Secare, *sequi.* vnde & sectatores bonorum *sectores* dicti sunt: Virg. lib. x. Quæ cuique est fortuna hodie, quam quisque secat spem.

446 ¶*Squalidum*, sicuti plerunque dicitur, *sordidum.* Virg. Æneid. lib. 2. Squalentem barbam, & concretos sanguine crines. ¶Squalidum, *fulgens.* Virgi. lib. x. Per tunicam squalentem auro latus haurit apertum.

447 ¶*Scitum, elegans.* Terẽtius Andr. Perecastor scitus puer natus est è Pamphilo. M. Tullius in Verrem actione Siciliensium: Vt etiam nos, qui rudes harum rerum sumus, intelligere possumus scitè facta, & venustè.

447 ¶*Sedet*, significationẽ habet claram. Virgilius. Turnus sacrata valle sedebat. ¶Sedet, *placet.* Idẽ v. Idque pio sedet Æneæ, probat auctor Acestes.

448 ¶*Sustulit*, est *sursum tulit, erexit.* Virg, Æneid. lib. 2. Sustulit exutas vinclis ad sidera palmas. ¶Sustulit, *abstulit.* M. Tu. Phili. lib. 2. Eos qui regni nomen sustulerint, deserendos putatis. Virg. Georg. lib. 1. Sustulerit fragileis calamos, Syluámque sonantem.

449 ¶*Spargere*, significat *distillare*, vel *guttatim infundere.* Vir. li. 12. Spargit rapida vngula rores Sanguineos. Idem li. quarto: Spargens humida mella, soporiferúmque papauer. ¶Spargere, *madefacere.* Lucil. lib. 19. Latere pendens, saxa spargens tabo & sanguine atro. Virgil. Spumant ad pergiae cautes. ¶Spargere, *separare.* Virgil. Georg. lib. quarto Discerptum latos iuuenẽ spargere per agros. ¶Spargere, *implere.* Virg. Æneid. lib. 11. Et iam prima nouo spargebat lumine terras.

450 ¶*Signare*, est *designare, ostendere.* Lucil. lib. 29. Si 30. rates in amore, & in adolescentelis meliore paullo facie signat, nihilque amauit. ¶Signare *imprimere.* Virgil. Georg. Et summo vestigia puluere signent. ¶Signare, *discernere, separare.* Luc. li. 19. Nam discrimen non facit, signat linea alba.

451 ¶*Solidi*, significatio manifesta est. Virgilius lib. 6. Solidóque adamante columnæ. ¶Solidum, *continuum, iuge.* Varro Sesquiulysse: Nauibus duodecim domo profectum decem annos solidos errasse.

452 ¶*Subnixum, subditum.* Vir. Æneid. lib. 2. Inuenémque superbum Seruitio innixæ tulimus. ¶Subnixum, *innixum.* Virgil. Æneid. lib. quarto: Meonia mentum mitra, crinémque madẽtem Subnixus rapto potitur. ¶Subnixum, *sublime*, hoc est sursum nixum. Cœlius Annal. lib. 1. Et Tatini subnixo animo, & victoria inerti consilium ineunt.

T

453 ¶*Tandem*, significat *vix*, vt apud Ciceronem: Tandem aliquando Quirites Virgilius Æneidos libro tertio: Ergo insperata tandem tellure potiti. ¶Tandem, significat *tamen.* Titinius Gemina: Symphonia odiosum tandem, vt in moribus placeam vito.

454 ¶*Tamen*, significat *fiatim.* Plaut. Rudente: Vtinam fortuna nunc ego anthracina vterer, Vt postquã exiuissem ex aqua, arerem tamen. Virgilius Bucolicis: Hic hœdos depone, tamen veniemus ad vrbem. ¶Tamen, significat *tandem.* Pacuuius Periboea: Tamen obfirmato animo mitescit metus. Sallustius Histor. libro tertio: Nam qui enare conati fuerant, icti sæpe ferramentis nauium, tamen aut vulnerati à suis, aut afflicti vndarum vi, multato fœdè corpore, postremò periere.

455 ¶*Triste.* Virgilius: Et pluuio contristat frigore cælum. Idem Bucolicis: Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres. Terẽtius Andria: Caue, ne te pater tristem sentiat. M. Tullius Hortensio: Aliud ex syluis seuerum & triste. ¶Triste, *seuerum.* Afranius Priuigno: M. Tullius de offi. lib. 1. In eius familiari Scipione ambitio maior, vita tristior. Terentius: Tristis seueritas inest in vultu, atque in verbis fides. ¶Triste, *amarũ.* Virgilius Georg. lib. 1. Tristíque lupini Sustuleris fragiles calamos. ¶Triste, *minax.* Virgil. Æneid. lib. 2. Isque adytis hæc tristia dicta reportat. ¶Triste, *graue.* Tul. de Rep. lib. 6. Qui numero optimatum, & principum obtulit his vocibus, & grauitatis suæ liquit illum tristem, & plenum dignitatis sonum. ¶Triste *difficile.* M. Tu. de senectute: Facilius in morbos inciduut adolescentes, grauius ægrotant, tristius curantur. ¶Triste, *nigrum.* Virg. Georg. lib. 3. Aut tonsum tristi contingunt corpus amurca. ¶Tristis, *iratus.* Afran. Epistola: Iactauit sese, iactet, mihi erit tristior, id est iratior. Idem eadem: Idem natura tristiori paullulo. ¶Tristis, *doctus.* Varro Thio dite tripylio, *κακὸς ἀρτὴς κακὸς ἀνὴρ.* Illud verò quondam meo, vt ego non metuam fulmen, non haruspicem tristem simul ac dici non quæro: Lucil. lib. 28. Adde eõdem, tristis ac seuerus philosophus.

456 ¶*Trahere, per terram ducere* Virgilius Æneid. lib. 1. Lora tenens tamen: huic cerúixque comæque trahuntur Per terrã. ¶Trahere rursus *leuare.* M. Tul. de deorum natura libro 2. Et recenti fossione terram fumare calentem, atque etiam ex puteis iugibus aquam calidam trahi. Plautus Amphitryone: Ego illi puteo, si occepso, animam omnem intertraxero.

457 ¶*Tardum*, significat *pigrum, lentum.* Virgilius Georg. libro primo: Sæpe oleo tarde costas agitator asselli. Terentius Eunucho: Fatuus est, insulsus, tardus. ¶Tardum, *diuturnum, perseuerantem.* Virgil. Georg. lib. secundo: Media fert tristeis succos, tardúmque saporem.

458 ¶*Tendere, inhabitare tabernacula, & hospitia ponere.* Virgil. Æneid. lib. 2. Hic Dolopum manus, hic sæuus tendebat Achilles. ¶Tendere, *insidiari, decipere*, dictum à tendiculæ. Terent. Phorm. Quia non rete accipitri

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenditur neque miluo. ¶ Tendere est propriè *laxitatem distendere*, & *fine rugis facere*. Virgilius Æneid. lib. 3. Tendunt vela noti. Idem libro sexto: Tendebántque manus ripæ vlterioris amore. ¶ Tendere, est *dirigere*. Virgilius Æneid. lib. 1. Per tot discrimina rerum Tendimus in Latium. Idem lib. secundo: Ad cælum tendens ardentia lumina. Lucretius libro primo: Primùm Graius homo mortalis tendere contra Est oculos ausus.

¶ Tendere, *contendere*. Virgil. Æneid. libro secundo: Ille simul manibus tendit diuellere nodos. Idem lib. quinto: Æquo discrimine Pistris: Centaurúsque locum tendunt superare priorem.

459 ¶*Turpe*, est *indecorum*, *informe*. Virg. Æneid. libro sexto: Et metus, malesuada fames, & turpis egestas. Idem Georg. lib. 3. Scabiémque ferat, turpeísque podagras. ¶ Turpe, *grande*. ¶ Virg. Georg. lib. 3. Optima toruæ Forma bouis, cui turpe caput. Idem Georg. lib. 4. Et turpeis pascit sub gurgite phocas.

460 ¶*Tenerum*, significat *gracile*, *lentum*. Virg. Georg. lib. 3. Et ros in tenera pecori gratissimus herba.

461 ¶*Tenue*, *vehemens*. Virg. Georg. libr. 2. Tenuisque Lageos Tentura pedes olim, vincturaque linguam. ¶ Tenue, *infœcundum*. Virgil. lib. 2. Tenuis vbi argilla, & dumosis calculus aruis. ¶ Tenue, *tenerum*. M. Tul. de suppl. in Verrem: Reticulúmque sibi ad nareis admouebat tenuissimo lino. ¶ Tenue, *frigidum*. Virg. Georg libro primo: Ne tenues pluuiæ, rapidíve potentia solis Acrior. Idem lib. 3. Tum tenues dare rursus aquas. ¶ Tenue, *paruum*, *exiguũ*. M. Tul. Hortésio: Eundem non mediocri pecunia, sed etiam tenui percipere possumus. Virgil. lib. v. Et tenueis Teucrum res eripe leto. Idem Geor. lib. 1. Ni refugis, tenué que piget cognoscere curas.

462 ¶*Tenet*, sicuti est vius, significat comprehendit, detinet. Virgil Æneid lib. quarto: Verum vbi correptum manibus, vinclí que tenebris. M. Tul. in Verrem diuinatione: Non te, sed hunc librum esse responsurum, quem monitor tuus tenet hic. ¶ Tenet, *inhabitat*, *possidet*. Virg. Georg. lib. 4. Quæ gurgitis huius Ima tenes. ¶ Tenet, *prohibet*. Virgi. Georg. lib. 3. Texendæ sepes, etiam pecus omne tenendum. ¶ Tenet, *compescit*, *supprimit*. Virgil. Georg. lib. 4. Tenuitque inhians tria Cerberus ora. ¶ Tenet, *tegit*. Virgilius Georg. lib. 1. Amnis abundans Exit, & obducto late tenet omnia limo. ¶ Tenet, *dirigit*. Virgil Æneidos libro primo: Sed vos qui tandem? quibus aut venistis ab oris? Quóve teneris iter? ¶ Tenet, *intelligit*, dicit Terentius Andria: Id paues, ne dicas illam; tu autem vt ducas. rem tenes.

463 ¶*Tremere*, dicitur *commoueri*, *agitari*. Virgilius lib. 11. Cur ante tubam tremor occupat artus? ¶ Tremere, *timere*. Virgilius Æneid li. 2. Hic aliud maius miseris, multóque tremendum. Plaut. Asinaria: Non placet, pro monstro est, quando sudat qui tremit.

464 ¶*Trahere*, consuetudine manifestam habet significationem. Virgil. Æneid. lib. 2. Altaria ad ipsa trementem Traxit. ¶ Trahere. Virgil. Æneid. lib. 1. Partibus æquabat iustis, aut sorte trahebat.

465 ¶*Tentare*, est *exerceri*. Virgil. Geor. lib. tertio: Et tentat sese, atque irasci in cornua discit Arboris obnixus truncoque. ¶ Tentare, *experiri*. Virgilius libro octauo: His fretus non legatos, neque prima per artem Tentamenta tui pepigi. ¶ Tentare, *aggredi*. Virg. Æneidos lib. 2. Extemplo tentanda fuga, canit æquora Calchas. ¶ Tentare, *petere*, *dare*. Virg. Æneid. libr. 3. Vnde laborem Tentare auxilium iubeat.

466 ¶*Tetrum*, *vitabile*. M. Tul de offic. lib. tertio: Postremò hæ iam in liberis ciuitatibus regnanti existunt cupiditates, quibus nihil tetrius, nihil fœdius excogitari potest. ¶ Tetrũ, dicitur *illuuiosum*, *fœtidũ*. Virgilius Æneid. lib. 3. Tunc vox tetrum dira inter odorem, Idem lib. x. Lauit improba teter Ora cruor. M. Tul. in Verrem actione secunda: Quàm multis istum ingenuis, quàm multis matribus familiàs, in illa tetra, atque impura legatione vim attulisse existimatis? Lucil. lib. xxx. Qui non exspectans spectacula studio, Sed hominis tetri impulsu ingressus.

¶ Tetrum, *amarum*. Lucretius libro quarto: Ac veluti pueris absinthia tetra medentes Cùm dare conantur. ¶ Tetrum, *impium*, *crudele*. M. Tul de offic. lib. 3. Promissum potius non faciundum, quàm tetrum facinus edm ittendum fuit.

467 ¶*Torquere*, significat *inflectere*. Virgil. Georg. libr. 2. Ityreos taxi torquentur in arcus. Terent. Eunuch. Illud vide os vt sibi distorsit carnifex. ¶ Torquere, *gyro celeri rotare*. Virgilius Æneid. libro primo: Ast illam ter fluctus ibidem Torquet agens circum. ¶ Torquere, *iacere*, *mittere*. Virgilius libro quinto: In medios telum torsisti primus Achiuos.

468 ¶*Tueri*, dicitur *seruare*, *custodire*. M. Tul. Epistol. ad Cæsarem li 1. Vt sciret tuenda maiore cura esse, quæ parta sunt. Virgil. libro octauo: Succedunt, variántque vices, quod cuique tuendum est. ¶ Tueri, *videre*. Virgilius libr. 6. Excipiunt plausu pauidos, gaudéntque tuẽtes Dardanidæ. Pac. Teucro: Quàm re pòst multis tuear temp estatibus.

469 ¶*Tergora*, dicũtur *coria*. Virg Æneid. lib. 1. Tergora diripiunt costis. ¶ Terga, *dorsa*. Virg. 7. Hinc raptas fugientibus ingerit hastas In tergum. Lucil. libr. 28. Orationem facere

facere compendi potest, Solui dum saluo in tergo, & tergi nõ licet. ¶ Tergum, *scutum* Vir. lib. 8. Et venit aduersi in tergum Sulmonis. Idem lib. x. Dentibus infrenuens, & tergo decurit hastas.

470 ¶ *Transmitere*, *trahere*, *derelinquere*, Lucil. lib. xxiij. Polemon & amauit mortem & huic trãsmisit suam stolam, quam ducunt.

471 ¶*Temerarium*, sicuti plerunque *à temeritate*. ¶ Temerarium. *metuendum*, & *sollicitũ*. Plaut. Asin. Sed quid [hoc] quòd picus vlmũ tundit? haud temerarium est: Et in sequentibus: Aut mihi In mundo sunt virgę vt attiẽsi Sauriæ.

472 ¶ *Tegetes*, *à tegendo*, Var. de re rustica lib. 1. Sic quæ fiunt de canabino lino, iunco, palma, scirpo, vt funes, restes, tegetes, quæ è fundo sumi non poterunt.

473 ¶*Taleas scissiones lignorum*, vel *præsegmina*. Varro dicit de re rustica lib. 1. Nam etiã nunc rustica voce intertaliare dicitur diuidere, vel excidere ramum ex vtraque parte æquabiliter præcisum, quas alij clabulas, alij taleas appellant.

V

474 ¶*Volare*, est *auium*. Virg. Æneid. lib. 1. Humilis volat æquora iuxta. ¶ Volare, est *celeriter currere*. Teren. Hecyra: Ne frustra illic exspectet, vola. Virg. Æneid. li. v. Ecce Volar, calcémque terit iam calce Diores.

475 ¶*Vastum*, est *magnum*. Vir. Æneid. li. iij. Vastúmque cana trabe currimus æquor. ¶ Vastum *horrens*, & *asperum*. Cicer. de Orat. Ira vultu motúque corporis vasti, & agrestes, vt etiam si ingenijs valeant, atque arte tamen in oratorum numerum venire non possint. ¶ Vastum, *ingens*. Virg. Æneid. lib. 1. Hic vasto rex Æolus antro. ¶ Vastum; *ferox*. Cic. Tusc. Quæ barbaria, Iudia vastior, aut agrestior?

476 ¶ *Ventus*, est *flatus*. Virg. Æneid. lib. 1. Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento. ¶ Ventus etiam significat odorem. Plaut. Cistel. Ita mustulentus ventus nareis obtigit.

477 ¶*Virtus*, est *fortitudo*. Virg lib. v. Tunc pudor incendit vires, & conscia virtus. ¶ Virtus etiam significat *auxilium*. Plaut. Militc: Deum virtute cũtem hospitio accipere apud me est comitas. ¶ Virtus rursum *meritum* est, & *dignitas*. Plaut. Milite: Sicut merci pretium statuit pro virtute, vt veneat Quæ improba est, pro mercis vitio dominum pretio pauperat.

487 ¶*Vesci*, est *edere*. Virg. lib. viij Vescitur Æneas simul & Troiana iuuentus. Acc. Atreo: Ne cum tyranno quisquam epulandi gratia, Accumbat mensam, aut eandem vescatur dapem. ¶ Vesci etiam significat vti. Virgilius Æneidos lib. 1. Quem si fata virum seruant, si vescitur aura Aetherea. Lucret. lib. v. Quóve modo genus humanum, variante loquela Cœperit inter se vesci per nomina rerum. Pacu. Chryse: Fugimus qui arce hac vescimur. Idem Armorum iudicio: Qui viget vescatur armis, vt percipiat præmiũ. Nonius Macco exule. Curisis, tunc vadimonia suum vestimẽtum vesceris. Acc. Armorum iudicio: Cedit Achilli indutus, armis vesci studet, Vt ea cuncta optima Achilli induto, leuia præ illis putet. Idem Phœnissis: Num patiere videor patris vesci præmijs? Tull de finibus bonorum & malorum libro v. Si gerundis negotiis possit orbatus paratissimis vesci voluptatibus. ¶ Vesci iterum *videre*. Acc. Athamante: Prius, quàm infans esses, facinus oculi vescuntur tui.

479 ¶*Valere*, est *operire*: vnde & *reuelare*, nudare dicitur. ¶ Valere rursum *ligare*. Pompon. Pannuc. Nũe rogas, Quid fiat? restis est vilis, veler gulam.

480 ¶*Vola*, est *media pars manus*. Varro βπιδοιον ἢ ὠὸς ἀφεδρων: Pleni libri inquã vbi maneant tapeti eorum, quoniam in sepulcris nec vola, nec vestigium exstat. Idem Varro, παφ' μεσπιλω Hęc Numa Pompilius fieri, si viderit, sciet suorum institutorum nec vólam, nec vestigium apparere. Vola rursum cauum est sub planta.

481 ¶*Vanum*, *leue*, *inane*. Vir. Geor. lib. 1. Sed illos Exspectata seges vanis eluserit aristis. ¶ Vanum est *mendax*. Virg Æneid. 1. Ni frustra augurium vani docuere parẽtes. Sallust. Ingurthę bello: Mauri vanum genus. M. Tul. de offic. li 1. Nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur: nec verò quicquam est turpius vanitate. Idem Tusc. lib 3. Tum ita variis imbuimur erroribus vt vanitati veritas & opinioni confirmatæ natura ipsa cedat. ¶ Vanum, *insidiosum*, *subdolum*. Virg. Æneid. lib. 2. Nec si me miserum fortuna Sinonem Finxit: vanũ etiam, mendacémque improba finget. ¶ Vanum, *obscurum*. Virg Æneid. iiij. Et procul in tenuem ex oculis euanuit auram. M. Tul. de repub lib. v. Vt nostra verò ætas cùm rempublic. sicut picturam accepisset egregiã, sed iam euanescentẽ vetustate.

482 ¶*Vastitas* significat *vastationem*. Acc. Astyanacte: Propter te tot. tantáq; habemus vastitates funerum. ¶ Vastitas, *desertio*. Var. Prometh. li. 1. Mortales nemo exaudit, sed latẽ incolens Barathrum inhospitalis campis vastitas. Virg. lib. viij. Hæc ego vasta dabo, & lato te limite ducam. Cic. de Deorum natura li. ij. Qui quasi cultores terræ constitui non patiuntur eam; nec immanitate beluarũ efferari, nec stirpium asperitate vastari.

483 ¶*Vltimum*, *vsu nouissimum* dicitur. Vir. Æn. viij Vltimus ille dies bello, gentíq; fuisset. Et M. Tull. de senect. Magis delectatur, qui in prima cauea spectat, tamen etiam qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

in vltima. ¶Vltimum, *primum*. Virg. Æneid. lib. 7. Tu sanguinis vltimus auctor. M. Tul. de offic. lib. Efficitúrque id, quod Pythagoras vltimum in amicitia putauit, vt vnus fiat ex pluribus. Idem de finibus bonorum & malorum li. 4. Eorum dico, qui summum bonum, quod vltimum appellant, in animo ponerent.

484 ¶*Vrgere, insistere*. Lucil. lib. 28. Cæde hostium, gnato vrgere reliant, perimus. Quadrigarius Annal. lib. 4. Sed circiter horas duas graui prœlio vrserunt: deinde in fugam sunt coniecti. ¶ Vrgere est *premere, cogere*. Virg. Georg. libro 3. Ima soluuntur latera, atque oculos stupor vrget inertes. Et, Versáque in obnixos vrgentur cornua vasto Cum gemitu. Lucil. lib. xxix. Vrget grauedo sepius culpa tua. Var. Antiquitate rerum humanarum: Quæ murum fieri voluit, vrgemur in vnum. M. Tul. Hortẽsio. Itaque tũc Democriti manus vrgebantur: est enim non magna. ¶Vrgere, est *tegere*. Virg. Georg. 2. Qui saxo super, atque ingenti pondere testæ Vrgerent. ¶Vrgere, *accelarare*. Virg. lib. ix. Tibi quam noctes festina, diésque vrgebam. ¶ Vincere, significat *superare*. Virg. Geor. 2. Vbi aera vincere summum Arboris haud vllæ iactu potuere sagittæ.

481 ¶*Vincere, exprimere*. Virg. Geor. 3. Nec sum animi dubius, verbis ea vincere magnũ Quam sit. ¶ Vincere, *animi compotem fieri*. Virg. Geor. li. 3. Illi victor ego, & Tyrio conspectus in ostro. Idem lib. 7. Iunonem victrix affatur.

486 *Vertere* dicitur *conuertere, contorquere*. Virg. 8. Gorgona desecto vertentem lumina collo. ¶ Vertere, *fallere, decipere*. Virg. Æneid. 2. Seu versare dolos, seu certæ occumbere morti. ¶Vertete, *mutare*. Virgil. Æneid. 1. Quæ te genitor, sententia vertit? ¶Versat, *agitat, commouet, voluit*. Virgilius Georgicorum I bro 3. Quid iuuenis, magnum cui versat in ossibus ignem? Idem Æneidos libro sexto: Nunc me fluctus habet, versántque in litore venti.

487 ¶*Vindicare*, est *malefactum defendere*. M. Tul. de offic. lib 3. Atque iste dolus malus & legibus erat vindicatus. ¶ Vindicare, *trahere, liberare*. Virgil. Æn. 4. Graiúmque ideò bis vindicat armis. Cic. Academ lib. 3. Aliqua potestas si sic, vindicet se in libertatem. Idem de senectute: Et senectus est natura loquacior, ne ad omnibus eam vitiis videar vindicare. Varro Andabat. Et me Iupiter Olympiæ, Minerua Athenis, suis mystagogis vindicassent. Idem Epist. Latinis: Si in libertatem vindicare non potes, feres fortuna: ¶Vindicare, *reuocare*. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. 1. Quasi si me ad id beneficium accerseres, quo per te me vnà cum republica in libertatem vindicassem. ¶ Vindicat, *adcisit, ad se trahit*. M. Tu. Hortẽsio: Deinde imitator, vt sibi quidẽ videtur, naturæ, mos vindicat.

488 ¶*Vsus* dicitur *ab vtendo*. Virg. Geor li. 4. Nam neque erat coriis vsus. ¶ Vsus dicitur *consutudo*. Teren. Heau. Mihi sic est vsus, tibi vt opus facto est face. ¶ Vsus, *opus*. Virgil. libro octauo: Aima acri faciunda viro, nũc viribus vsus, Nunc manibus rapidis.

489 *Vitam*, manifestum est à *viuendo* dictam. Sallust. Catilinę bello: Vitam sicuti peregrinantes trãsire. ¶Vitas, *vmbras*. Virg. lib. vi. Et ni docta comes tenui sine corpore vitas Admoneat volitare.

490 ¶ *Venire*, claram habet significationem. Virg. lib. 6. Venisti tandem. ¶ Venire *imminere* Vir. 7. Se satis ambobus Teucrisque venire Latinisque

491 ¶*Verrere* est *trahere*. Vir. Æneid. lib. 1. Quippe ferant rapidi secum, verrántque per auras. ¶ Verrere *ferire, percutere*. Vir. Æneid. 3. Annixi torquent spumas, & cærula verrunt. Lucil. li. 17. Quam non solùm deuorare se omnia, ac deuerrere. ¶ Verrere, *mundare*. Tibin. Gemina: Euerrite ædes, abstergite aranеas. Lucil. lib. 27. Lignum cædat, ædeis verrat, ac vapulet.

492 ¶*Via*, est *iter*. Virg. Æn. lib. 1. Strepitúmque & strata viarum. ¶ Via, *ratio caussa*. Virg. lib. x. Hæc via sola fuit, qua perdere possis. Teren. Phorm Qua via istuc facies? ¶ Via, *cõsuetudo*. Teren. Heaut. Sed vi, & via peruulgata patrum. Quotidie accusábam.

493 ¶ *Vestigium*, dicitur *pedum impressio*. Virg. Geor. 3. Et gradiens ima verrit vestigia cauda. Vestigium, *extrema pars pedis*. Vir. lib. v. Vestigia primi Alba pedis, frontém que ostentans arduus albam.

494 ¶*Volutari*, dicitur *volui*. Luci. xxx. Quid tu istuc curas, vbi ego oblinar, atque volutet?

495 ¶Volutare, *cogitatione perquirere*. Virg. Bucol. Id quidem ago, & tacitus mecum, Lycida, ipse voluto. Luci. li. xxx. Hęc tume insimulas, nónne antè in corde volutas?

496 ¶*Vis*, est *celer impetus*. Lucil. lib. 27. Romanus populus victus vi, superatus prælliis. ¶Vis, *fortitudo*. Virgil Æneid. lib. 2. Instat vi patria Pyrrhus. Idem: Auxiliióq; leuare viros, vímque addere victis. ¶Vis, *celeritas*. Lucret. lib. 3. Aut quidnam tremulis facere artubus hœdi, Consimili in cursu possint, ac fortis equi vis?

497 ¶*Vix, cum labore*. Virg. Æneid. v. Vix illum famuli Phegeus, Sagarisque ferebant. Idem Georg. li. 2. Vix humiles apibus casias, roremq; ministrat. ¶Vix *statim*. Virg. Ænei. 2. Vix ea fatus eram, gemitu cùm talia reddit. Var. Eumenid. Vix vulgus cõfluit, non per fugarum, sed puerorum, atque ancillarum.

NONNVLLARVM DICTIONVM IN SIGNIFICATO DIFFERENTIÆ.

CAPVT V.

Cupido & *amor* idem significare videntur, & est diuersitas. *Cupido* enim inconsideratæ est necessitatis: *Amor* iudicii. Plaut. Bacchid. Cupido te confidit, ánne amor? Idem Curcul. discreuit, & vim eiusdem diuersitatis expressit dicẽs: Quod Venus, Cupidóque imperat, suadétque amor. Afran. Homine: Amabit sapiens, cupient cæteri.

2 ¶*Cupidinem cum feminino genere* dicimus, cupiditatem significamus. Virg. Æneid. li. 6. Quæ lucis miseris tam dira cupido? *cùm masculino*, deum ipsum. Plaut. Mercat. Cupido, quantus es! Næu. Gymnastico: Ædepol. Cupido, cùm tam pusillus sis, nimis multum vales.

3 ¶Inter *Amare*, & *Diligere* hoc interest: quòd *Amare* vim habet maiorem: *Diligere* autem est leuius amare. Cicero ad Brutum: Sic igitur facies, & me aut amabis, aut quo contentus sum, diliges. Et lib. 1. Clodius tribunus plebis designatus valde me diligit vel (vt ἐμφατικώτερον dicam) valde me amat. Idẽ ad Dolabellam: Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum tamen accessit, vt mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse.

4 ¶*Perire*, & *Interire*, plurimum differentiæ habent, quòd Perire leniorres est, & habet inuentionis spem, & non omnium rerum finem, Plaut. Capt. Qui per virtutem perit, at non interit.

5 ¶ *Alere*, & *Educare*, hoc distant: *Alere*, est victu temporali vitam sustẽtare: *Educare* autem ad satietatem perpetuam educere. Plaut. Menæch. Nam ille homo homines, non aues educat. Acc. Andr. Alui, educaui: id facite gratum vt sit seni.

6 ¶Inter *Tollere*, & *Auferre*, est diuersitas. *Tollere*, est leuare, & erigere: *Auferre*, legatum transferre. Virg. lib. 8. Tollite cuncta, inquit, cœptósque auferte labores. Turpil. Philopatro: Simul circumspectat. vbi præter se neminem Videt esse: tulit, aufert: ego clam consequor. Var. Sexag. Nunc quis patrem decem annorum natus, non modò aufert: sed tollet nisi veneno?

7 ¶*Horrendum*, & *Horridum*, habent plurimam diuersitatem. Est enim *Horrendum*, tetrum, & vitabile. Virg. Æneid. 3. Concilium horrendum. *Horridum*, plerunque exstans & prominens, & incultum. Virgil. Æneid. 4. Et glacie riget horrida barba. Plaut. Pseudolo: Papillarum horridularum oppressiunculę. Acc. Medea: Vt tristeis turbinum tolleret hiemes, mare cùm horret fluctibus. Lucil. Satyr. lib. 16. Hi, quos diuitiæ producunt, & caput vngunt Horridulum. M. Tul. de repub. lib. 1. Sed vt ille, qui nauigat cùm subitò mare cœpit horrescere. Idem de repub. lib. 4. Horum in se veritatem dicitur inhorruisse primùm ciuitas. Varro Epistola ad Cęsarem: Interea propè ad occidentem solem horrescit mare. Sisenna Historiarum lib. 5. Subitò mare subhorrescere, cæcósque fluctus in se prouoluere.

8 Inter *Meretricem*, & *Prostibulam* hoc interest: quòd *Meretrix*, honestioris loci est, & quæstus. nam meretrices à merendo dictæ sunt, quòd copiam sui tãtum modo noctu facerent: *Prostibula*, quòd ante stabulum stet quæstus diurni, & nocturni caussa. Plaut. Cistellaria manifestissimè discreuit: Intro ad bonam meretricem, adstare in via solum, prostibula sanè est.

9 ¶*Genitrix*, à *Matre*, hanc habet distantiã: quòd *Genitrix*, semper quæ genuerit, nũcupatur: *Mater* verò aliquando pro nutrice ponitur. Virg. lib. 8. Geminos huic vbera circum, Ludere pendentes pueros, & lambere matrem. Plaut. Menæc. ita forma similes pueri, vt mater sua Non internosse posset, quæ mammam dabat. Neque adeò mater ipsa, quę illos pepererat.

10 ¶*Pudet*, & *Piget*, hoc distant. *Pudet* enim verecundię est: *Piget*, pœnitentiæ. Plaut. Pseudolo: Nimirum id, quod pudet, facilius fertur quàm illud quod piget. Non dedisse istum pudet me, quia non accepi, piget. Idem Trinummo: Pol pudere, quàm pigere præstat totidem litteris. Accius Neoptol. Do, & pudet quæ grauium me, & verò piget. Idem: An pro me, Dane, quiete adiutẽ inuenio hortari pudet, non prodesse id piget. Turpil. Demetrio: Pudet, pigétq; mei me. Pacu. Duloreste: Quid quondam & mihi piget paternum non en, maternum pudet profari. Sallust. Iugurthæ bello: Nam postea quæ fecerit, incertum habeo pudeátne, an pigeat magis disserere. Var. Parmen. Pudet me tui, & Musarum agnoscere, piget currere, & vnà sequi.

11 ¶ *Osculum*, & *Suauium*, his intellectibus discernũtur: quòd ab ore *Osculum*, *Suauium*, à suauitate dicitur. Varr. de vita populi Romani. Ideóque hoc ab ore dicitur osculum, non à suauitate, vnde suauium, quòd simi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

le sit suauitati.

12 ¶ Inter *Sacrificare*, & *Litare*, hoc interest. *Sacrificare*, est veniam petere: *Litare*, est propitiare, & votum impetrare. Virg. Æneid. 4. Tu modò posce Deos veniam, sacrísque litatis, ideſt, impetratis. Plau. Pœnulo: Si hercle istuc vnquam factum est, tum me Iupiter faciat, vt semper sacrificem, neque vnquam litem.

13 ¶ *Expleri*, & *Satiari*, hanc habent differentiam. *Expleri*, est tantummodo plenũ esse: *Satiari*, supra modum, & abundantiam Lucr. lib. 6. Deinde animi ingrata naturam pascere semper, Atque explere bonis rebus, satiaréq. nunquam. M. Tull. de repub. lib. 6. Graues enim dominę cogitationum libidines, infinita quædam coguntatque imperant: quæ, quia nec expleri, nec satiari vllo modo possunt; ad omne facinus impellunt eos, qui illecebris suis incendutur.

14 *Arcus*, & *Arquus*, hoc distant, *Arcus*, enim suspensus fornix appellatur: *Arquus* nõ nisi qui in cælo appareat, quẽ Irim poetæ dixerunt: vnde & *Arquati* dicuntur, quibus color, & oculi virent quasi in arqui similitudinem Lucrer. lib. 6. Tum color nigris exstabat nubibus arquis.

15 ¶ *Fors*, & *Fortuna*, hoc distant. *Fors* est casus tẽporalis: *Fortuna* déa. Acc. Astyan. Itera in quibus partibus (naque audire volo) si est quem exopto, Et quo captus modo, fortunane an forte repetitur. Idem Andromeda: Multi in quo mulier animo sibi mala auferre in malis, Quibus natura praua magis, quàm fors, aut Fortuna obfuit. Luci. Satyr. li. 11. Cui parilem Fortuna locum, fatúmque tulit fors. Idem eodem: Aut fortè omnino ac Fortuna vincere bello. Si fortè ac temerè omnino, quid cursum ad honorem? Var. Epist. ad Fusium: Dij quæso, fors fortuna quantis commoditatibus hunc diem.

16 ¶ *Ferus*, & *Ferox*, hanc habent distantiã. *Ferus*, est sæuus, *Ferox*, est fortis. Acc. Tereo: Nouus nouo dabunt, aduena animo audaci in medium proripit sese ferox. Sallust. Iugurth. bello: Ille animo feroci negat se toties fusum Numidam pertimescere. Virg. Æneidos lib. 2. Ferus omnia Iupiter Argos Trãstulit. Idem libro 4. Et frena ferox spumantia man lit.

17 *Antiquus*, & *Antiquior*, vt gradu, ita & intellectu distãt. Nã *antiquum*, significat vetus. Virg. Georg. lib. 2. Antiquáque domos auium *Antiquior* melior. Var. rerum humanarum lib. 20. Neque idonei ciues aliquid habent antiquius salute communi. Acc. Phænissis abdracontis: Surpe amata exoratus, genere antiquior. Lucil libro 14. Quin potius vitam degas seditus quieram, Quam tu antiquius facere, quàm vt hoc feciſſe videatis. Marc. Tull. de amicitia: Hoc quidem est proprium amicitiæ, sed antiquior, & pulcrior, & magis à natura profecta. Idem de repub. lib. 1. Sed quoniam plurima beneficia continet patria, & est antiquior parens, quàm si quis (vt aiunt) curauerit: maior ei profectò quàm parenti debetur gratia.

18 ¶ *Faustum*, & *Festum*, his intellectibus discernuntur. etenim *Faustum* quasi ãfauendo dictum, ac per hoc prosperum & propitium. vnde cõtrà infaustum minax, & improspersũ: *Festum*, verò solenniter lætum, & feriatum. Virg. Æneid. libro 9. Festóque dies de nomine hœbi. Terent. O faustum & felicem hunc diem.

19 ¶ *Cuius*, & *Cuiatis*, hæc est differentia. *Cuius* ad personam refertur hominis: *Cuiatis*, vnde significat. Acc. Teleph. Qui neque cuiatis esset, vnquam potuimus multi rogitantes scire.

20 *Animus*, & *Anima*, hoc distant. *Animus* est, quo sapimus: *Anima*, qua viuimus. Acc. Epig. Sapimus animo, fruimur anima. sine animo anima est debilis. Var. Andab. In reliquo corpore ab hoc fonte diffusa est anima. Hinc animus ad intelligentiam tributus.

21 ¶ *Vultus*, & *Facies*, hoc distant. *Vultus*, est voluntas, quæ pro moru animi in facie ostenditur: *Facies* ipsa oris species. Sallust. Cat. Prorsus in facie, vultúq. vecordia inerat. Lucil. Satyr. li. 1. Vultus item vt facies mors citet morbus venenum. Tul. de offic. li. 1. Pulcraque esse æquabilitas in omni vita, & idem sæpe vultus, eadémque frons.

22 *Sebum*, & *Vnguentum*, habent hanc diuersitatẽ. *Sebum*, fit ex adipe ruminantiũ. Lucil. Satyr. li. 4. Tisiphone te pulmonibus adirem, vnguẽtum Excoctum attuli Eumenidibus, sanctissima Erinnys.

23 *Mussare*, & *Murmurare*, ita discernũtur: quòd *Mussare*, hominũ sit occultè, & depressa voce loquentium, quod cæterum vellint. Virgil. 10. Quid fortuna ferat, populi sed dicere mussant. Et alibi: Flent mœsti, mussantque patres. *Murmurare*, autem maioris soni est proximi ad rumultum. Virgil. Georg. 1. Et resonãtia longè Litora miscerí, & nemorum increbrescere murmur.

24 ¶ *Priores*, & *Primores*, hanc habent diuersitatem. ¶ Priores enim comparatiui sũt gradus: *Primores* summæ quæque res. Lucil. Satyr. l. b. 8. Gallinaceus cùm victor se gallus honestè Sustulit in digitos, primorésque erigit vngueis. Turpil. Demet. Scãdalio ianua digitis primoribus. Varr. Armorum iudicio: Vt in litore caneri digitis primoribus stare. Lucil. Satyr. li. 20. Calphurnii læua lege in Pisonis reprehendi. Eduxíque animam in primoribus naribus. Affan. Vopisc. Apogesis cliẽtum animum in naribus primoribus vix pertuli ædepol. Tul. Hort. Qui illum nescio quid, quod in primoribus habeat (vt aiunt) labris. Idem Orat. Quæ isti rhetores ne primoribus quidem labris attigissent.

25 ¶ *Poesis*, & *Poema* hanc habent distantiam. *Poesis* est textus scriptorum: *Poema*, inuentio patua, quæ paucis verbis expeditur. Lucil. Satyr. li. 11. Non hæc quid valeat, quidve hoc intersiet illud Cognoscis primum, hoc quod dicimus esse poema. Pars est parua poema. Idem Epist. Item quæuis non magna pars poema est illa. ¶ *Poesis*, opus totum totáq; illa summa est vna σύσις, vt annales Ennij. At quæstus vnũ. Est maius multo quàm quod dixi ante poema. Quapropter dico, nemo, qui culpat Homerum Perpetuò culpat, neque quod dixi ante poesin Versum vnum culpat verbum entymemate malocum. Var. Patm. *Poema* est σύζυξις ῥημάτων, id est, verba plura modicè in quandam conjecta formam. Itaque etiam distichon epigrammation vocãt poema. ¶ *Poesis*, est perpetuum argumentum, & rhythmis, & Ilias Homeri, & Annales Ennij. *Poetice*, est ars earum rerum.

26 ¶ *Doctum*, & *peritum* cùm simile videatur, à Tullio discretum est, vt sit *peritum* plus quàm quod doctum, de offic. libro 3. Itaque cum sint docti, à peritis desistunt facilè sententia.

27 ¶ Inter *Vrbem*, & *Ciuitatem* hoc interest. *Vrbs* est ædificia. *Ciuitas* incolæ. Vir. Æneid. lib. 1. Vrbs antiqua fuit. Enn. Telepho: Et ciuitatem video Argiuùm incendier. Pacu. Atalanta: Solicita studio, obstupida suspẽso animo ciuitas M. Tull de rebub. lib. 1. Quam cùm locis, manúque sepsissent, eiusmodi coniunctionem rectorum oppidum, vel vrbem appellarunt delubris distinctam, spatiísque communibus. omnis ergo populus, qui est talis cœtus multitudinis, qualem exposui, ciuitas est: omnísque ciuitas est cõstitutio populi. Idem ij Quo auctore, & principe vocitantur ciuitas. Sisen. Histor. lib. 4. Denique cum variis volũtatibus incerta ciuitas trepidare Pompon. Cum vertice superiorem locum inscendo.

28 ¶ Inter *Cogitare*, & *Deliberare* hoc interest. *Cogitare* est dubitare: *Deliberare* confirmare. Turp. Bœothon. Quæso cogita, ac delibera. Idem Philopatio: Certum ac deliberatum est me illis obsequi.

29 ¶ *Scius*, & *conscius* hoc differunt: quòd *Scius* secum: *Conscius* cum alio scius est: licet conscium indifferenter positum legerimus.

30 ¶ *Auspicium*, & *Augurium* his intellectibus discernũtur: quòd sit *Auspicium* auiũ inspectio, & quæ ex volatu auium significentur, & vocibus: *Augurium* autem rerum omnium coniecturas prudenter, ac diligenter amplectitur.

31 ¶ *Monstra*, & *Ostẽta* similiter intelliguntur, quòd imminentia monstrent, ostendant. ¶ *Omen* verò votum est mentis & vocis. vnde sacrificantibus dicitur, bona omnia habere, id est, vt circunstantes & mente rectè velint, & bona oribus proferant. ¶ *Portentum* non solùm quod portendat: sed etiam quod iam apportet, & faciat ex his significationibus, quæ in auspiciis, & auguriis, & extispiciis ostenduntur. ¶ *Prodigium* autem semper pessimum est, dictum quasi porrò adigendum. Virg. Æneid. lib. 3. Sola nouum, dictúque nefas, Harpyia Celæno Prodigium canit, & tristes denunciat iras.

32 ¶ *Iniuria*, à *contumelia* hoc distat. *Iniuria* enim leuior res est. Pacuuius Peribœa: Patior facilè iniuriã, si est vacua à contumelia. Cæcilius Fallacia: Facilè æquum nam ferre possum, si inde abest iniuria, Etiámque iniuriam nisi contrà constant contumeliam.

33 ¶ *Fulmen*, *Fulgur*, & *Fulguritum* his intellectibus secernuntur. Est enim *Fulmen* telum ipsum quod iacitur. Vt Virg. Georg. li. 1. Ipse pater media nimborum in nocte corusca Fulmina molitur dextra. *Fulgur* igitur qui coruscat fulmine. vnde & fulgetra dicuntur, & fulgor. Virg. lib. v. Maculosus & auro Squamam incedebat fulgor. *Fulguritum* dicitur fulgure tactum, vel exustum.

34 ¶ *Iurgium*, & *Lis* hanc habent distantiam: quòd *Iurgium* leuior res est. siquidem inter beneuolos, aut propinquos dissensio vel concertatio iurgium dicitur? Inter inimicos dissentio *Lis* appellatur. M. Tul. de Rep. lib. 4. Admiror nec rerum solùm, sed verborum etiam elegantiam. Si iurgant, inquit, beneuolorum concertatio non lis, in micorum iurgium dicitur. Et in sequẽti: Iurgare igitur lex putat inter se vicinos, non litigare.

35 ¶ *Merx*, & *Mercatura* hoc distant. *Merx* est species: ipsa *Mercatura* actus ipse, vel lucrũ de merce. *Mercatus* autẽ locus, in quo agitur mercatura. M. Tul. de rep. l. b. 3. Phœnices primi mercaturis, & mercibus suis auaritiam & magnificentiam, & inexplebiles cupiditates omnium rerum exportauerunt in Græciam. Var. Sexagesi: Vbi tum comitia habebant, ibi nunc fit mercatus. Serenus opusculis: Ad mercatũ eo villice, ecquid vis inde cuchi aut agi? Cic. li. Tus. quinto: Ita nos quasi in mercatus quandam celebritatem ex vrbe aliqua. Et de offi. lib. 3. Ad quos cùm tanquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus, inanem redire turpissimum est.

36 ¶ *Superstitionis*, & *Religionis* distantiam manifestissimè discernit. M. Tull. de natura deorum lib. 2. Non enim philosophi solùm, verum etiam maiores nostri superstitionem à religione separarunt. Nam qui tota die precabantur, & immolabant, vt sibi sui liberi superstites

Universidad de Deusto
Biblioteca

perstites essent, *superstiosi* sunt appellati, quod nomen patuit postea latiùs. Qui autem omnia, quæ ad cultum deorum pertinerent, diligenter retractarent, & tanquam relegerent, dicti sunt *religiosi*, ex eligendo. ¶ Sed verè *superstitiosi* proprietatem ex hoc habent, quòd præ cultura deorum supersedeant cætera, id est negligant. Itidem & *religiosi*, quasi religiosi ommnium cæterorum sacrificiis deseruiant.

37 ¶ *Peius*, & *Deterius* hic sensibus discernuntur: quod si *Peius* à malo, quod in vsu est, & crebrimè frequentatur: *Deterius* verò à bono, vt minoris sit meriti, quàm id, quod placet. Virgil. Geor. libro 4. Deterior qui visus, eum ne prodigus obsit Dede neci. Idem libro VIII. Deterior donec paullatim ac decolor ætas. Hæc enim melioribus comparata sunt.

38 ¶ Inter *Circum*, & *Globum* hoc interest: quòd *Circus* est planities rotunda, vt circinatus: *Globus* soliditas vndique versum rotunda, vt est sphæra. M. Tullius de natura deorũ libro 2. Cúmque duæ forma præstantissimæ sint ex solidis globis, sic enim sphæram interpretari placet. ex planis autẽ [aut est] circus, aut orbis. Virgilius libr. v. Mediáque in valle theatri Circus erat. Et: Lucẽtémque globum lunæ Titaniáque astra.

39 ¶ *Manubias*, à *Præda* hoc distare veteres æstimarunt, vt si *Præda* corpora ipsa rerum, quę capiũtur: *Manubiæ* verò pecuniæ ex præda venditæ redactę, & sic apud plurimos. nam & Marcum Tullium de lege agraria, ita sensisse voluerunt. Prædam, manubias sectiles castra denique Cn. Pompeij sedente imperatore censores.

40 ¶ *Peruicacia*, & *Pertinacia* hoc distant: *Pernicacia* est interdum bonarum rerum perseuerantia, *Pertinacia* semper malarum. Accius Myrmidonibus: Tu pertinaciam esse Archiloche hanc predicas, Ego peruicaciam aio, & a me vti volo. Nam peruicacem dicis me esse, & vincere Perfacilè patior, pertinacẽ nil moror: Hæc fortreis dicitur, illam indocti possiẽt, Tu addis quod vitio est, demis quod laudi datur.

41 ¶ *Sensus*, & *sensa* hoc separantur: *Sensus* enim sunt, qui sentiunt: *Sensa* quę sentiuntur. Cicero de oratore: & quo I exprimere dicendo sensa possumus, nam primùm manifestum est, & sapere nos, cum incitatio sit, vel sensus.

42 ¶ *Iuuentus* & *Iuuenta* & *Iuuenilitas* hoc differunt. Iuuentus iuuenes: Iuuenta ætas ipsa, Iuuenilitas, quod ἐφηβεῖον, vel πάθος vocant Græci. Virg. Geor. li. 3. Et patiens operis, parúmque assueta iuuentus. Idem eodem: Interea superat gregibus dum læta iuuentus, Solue mares. Sallust. Catilinæ bello: Ibique iuuentutem suam exercuit. Idẽ Catilina: Scio fuisse nonnullos, qui ita existimarent, iuuentutem, quæ domum Catilinæ frequẽtabat: Varro Tithono, σὲ γήρᾳ: Quam dereliquit multicupida iuuenilitas.

43 ¶ *Mora*, *morigera*, & *morosa* hanc habent distantiam: quòd *Morosa* est contrariis, peruersísque moribus. Afranius Vopisco: Dú morigeram, dum morosam præbeo, Deinde aliquid dedita opera controuersiæ Concino, lædo interdum contumeliis. M. Tull. de senectute: Ac sunt morosi, & anxij, & iracundi, & difficiles senes. Plautus Aulu. Dum modo Morata rectè veniat, dotata est satis.

44 ¶ Inter *Vegetum*, & *Vigens* hoc interest: quòd *Vegetum* sit incolume, *Vigens*, forte. Nã vegetum corporis, vigens etiam animi possumus dicere, vt in multis.

45 ¶ *Profesti*, & *Festi* dies discernuntur sic: *Profesti*, sunt è festi tuitate vacui. Afran. Priuigno: Quę festiuo nos facere solemus die, quotidiano opere promiscuè omnia, atque profesto concelebras focum.

46 ¶ *Quærere*, & *requirere* hoc differunt: quoniam *Requirere* est diu quærere: Afranius Fratriis: Proin tutum quæram, ne requiram te vide.

47 ¶ *Specula*, & *speculum* sicut genere, ita significantia differunt. Nam *Specula* despicientiam significat. Virgil. libro decimo: Atque ea specula cùm vidit ab alta Stare procul campis meditantem prœlia taurum. *Speculum*, quod imago redditur. M. Tullius in Clodium, & Curionem. Sed credo postquam tibi speculum allatum est, longè te à puteis abesse sensisti. Varro Eumenidibus: Sed nos simul atque in summam speculam pernenimus, Videmus populum futuris incinctum tribus.

48 ¶ *Confiteri*, & *Profiteri* hoc distãt: quòd *Profiteri* voluntatis est: *Confiteri*, necessitatis, & coactus: quod ita positum sæpiùs legimus. Cicero pro Manlio: His ego non solùm confiteor, verùm etiam profiteor. Honestius profiteri, quàm confiteri.

49 ¶ *Vlcus*, & *vulnus* hoc distant: quòd *Vlcus* tecta, & clausa est malignitas. Virg. Geor. libro 3. Quam si quis ferro potuit rescindere summum Vlceris os, alitur vitium, viuitque tegendo. *Vulnus*, hians, & patens. Idem libro nono: Produxi pressáve oculos, aut vulnera laui Veste tegens.

50 ¶ *Quartùm* & *quartò* prudentes differre dixerunt. Varro Disciplinarum quinto: Aliud est quartò prætorem fieri, aliud quartùm. Et *Quartium* locum significat, & tres antefactos: *Quartò* tempus signat, & ter ante factum. Ennius rectè Quintus pater quartum fit Consul.

51 ¶ *Turpe*, & *fœdum* quam habeant distantiam, manifestum est. Nam *turpe* leuior res est, est: *Fœdum*, vim habet maiorem. M. Tull. de offic. Luxuria verò cum omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est.

52 ¶ *Forma*, & *Figura*, quæ sit differentia, M. Tul. manifestator est. Nam *Formam* integritatem speciei esse voluit: *Figuram* formam nostram. M. Tul. de offic. lib. 1. Principio corporis nostri magnam naturam ipsa videtur habuisse rationem, quæ formam nostram, reliquámque figuram, in qua esset species honesta, eam posuit in promptu.

53 ¶ *Dignitatem*, & *venustatem*, discerni voluit M. Tull. vt *Dignitas* viris: *Venustas* fœminis sit attribuenda, De offic. libro 1. Venustatem muliebrem dicere debemus, dignitatem virilem.

54 ¶ *Monstra*, & *Prodigia*, & *Portenta* hoc distant: quòd sunt *Monstra*, & *ostenta*, monita deorum. Virg. lib. 3. Primúmque parentem Monstra deũm refero. *Prodigia*, deorum minæ, vel iræ. Idem libro tertio: Sola nouum, dictúque nefas Harpya Celæno Prodigium canit. Et libro sexto: Prodigiis acti cælestibus ossa piabunt. *Portenta*, ostenta, quæ aliquid imminere significant. Lucil. lib. 26. Nisi portenta, angue que volucres, ac pinnatos scribitis.

55 ¶ *Celare*, & *Calare*, hanc habent distantiam: quòd *Celare*, est tegere, & abscondere. Terentius: Bene dissimulatum amorem, & celatum indicans. Virg. Æn. lib. 6. Secreti celant calles. *Calare*, iussa pere. Vir. Æn. lib. 1. Cælatáque in auro Fortia facta patrũ. Varro Agathone: Núm nam cælatus in manu dextra scyphus, Cælo dolitus artẽ ostẽtat Mentoris?

56 ¶ *Ignoscere*, & *Concedere*, quemadmodũ inter se distãt, aperit M. Tull. ad Cæsarem iuniorem lib. 1. Quod mihi, & Philippo vacationem das, bis gratum deo. nam & præteritis *ignosces*, & *concedis* futura.

57 *Contemnere*, & *Despicere*, eò distãt: quòd est *despicere* grauius, quàm *contẽnere* M. Tull. in Verrem actione 3. Quémque contempserit, despexerit, liberum esse nunquam duxerit. Idem ad Cæsarem lib. 3. Amici nonnulli te contemni, ac despici, ac pro nihilo haberi senatus voluit. Et de senectute: Contemni se putant, despici, illudi.

58 ¶ *Cupiditas*, & *Cupido*, diuersa sunt. Nam *cupiditas* senior est. Lucill. lib. 23. *Cupiditas* ex homine, *cupido* ex stulto nunquam tollitur: quòd cupiditas pars quædam sit temperatior defluens ex cupidine.

59 ¶ *Æmulatio*, ab *Imitatione*, hoc distat: quòd *Imitatio* simplex est, & liuorem atque inuidiam non admittit: *Æmulatio* autem habet quidem imitandi studiũ. sed cum malitiæ operatione. Virg. lib. 6. Æmulus excepta Triton (si credere dignum est) Inter saxa virum spumosa immersserat vnda. Tull. in Cæsaria. Quasi quodam æmulo, atque imitatore studiorum & laborum meorum, & comite abstracto.

60 ¶ *Probatum*, & *Spectatum*, vis maioris est. Lucil. lib. 26. Tuam probatam mihi, & spectatam maximè adolescentiam.

61 ¶ *Bellum*, & *Prœlium*, hoc differũt: quòd *prœlia* partes sunt belli, hoc est, in bello congressiones. Lucil li. 26. Vt populus Romanus victus, vi, & superatus prœliis sæpe est multis: bello verò nunquam, in quo sunt omnia. Vir. lib. vndecimo: Infantem fugiens media inter prœlia belli.

62 ¶ Inter *Cauere*, & *Vitare*, Lucil. esse distantiam voluit li. 26. & esse plus *vitare*: Quid tibi cauendum censes, quid vitandum maxumé.

63 ¶ *Vetustiscere*, & *Veterascere*, quid interfit Nigidius commentator Grammaticus lib. 10. deplanauit: Dicemus quæ vetustate deteriora fiunt *vetustiscere*: *inueterascere*, quę meliora. M. Tul. ad Hirtium li. 7. Cùm enim nobilitas sit nihil aliud quàm cognita virtus, in eo, quem veterascentem videat ad gloriam, generis antiquitatem desideret?

64 ¶ *Nocens*, à *Nefario*, & *Impio*, distare, vti *Nocens* leuius videri possit, M. Tull. de offic. lib. 2. voluit: Nec tamen vt hoc fugiẽdum est, ita habendum est religioni contrarium, nocentem, aliquando, & nefarium, impiúmque defendere.

65 ¶ *Innuere*, & *Annuere*, hoc distant: quòd *Innuere* est facie significare Terent. Adelphis: Annuere, quin pugnus continuò in mala hæreat. Non innueram, verùm in istam partem potiùs peccaro tamen. *Annuere*, concedere Virg. lib. 10. Annuit his Iuno, & mentem lætata retorsit. M. Tul. Hortensio. Quòd cùm vterque nostrum annuissent, omnéque ad id tempus, quod erat dictum postero die venissemus. Positũ est annuere pro innuere: Plautus Asinaria. Neque illa vlli homini nutet, nictet, annuat.

66 ¶ *Flagrare*, & *Fragrare*, ita discernuntur: quòd *Flagrare* est incendi, & ardere: *Fragrare* verò olere, & in plurimis inuenitur ista discretio.

67 ¶ *Noxa*, & *Noxia*, hanc habent diuersitatem: quòd est *Noxa* peccatum leue. Virg. Æneid. libro primo, Vnius ob noxam, & furias Aiacis Oilei. *Noxia* nocentia. Virg. libro octauo: Iræque & crimina noxia cordi. Marc. Tull. Hortensio: Et cæteras quidẽ res, in quibus peccata non maximè afferunt noxias tamen, ni sciunt, attingunt.

68 ¶ *Pius*, à *Multo*, vetustas voluit discrepare, & potest videri hanc habere distantiam, vt sit *Multum*, à plurimo minus, ac non supra modum. Virg Georg. lib. 1. Multùm adeò rastris glebas qui frangit inertes. *Plus*, sicut in

Universidad de Deusto
Biblioteca

plerisque, quod maioris modi est, quàm necessariũ est: atque ideo M. Tul. maius discreuit Epist. ad Catonem: Nec iccirco mihi desideranda esse dignitatem meam, quòd eam multi impugnarint, sed eo magis recolendam quòd plures desiderarint.

69 ¶Inter *Speratum*, *Dictam*, & *Pactam* & *Sponsam*, hoc interest: quòd virgo prius quàm petatur, *sperata* dicatur. Plaut. Amph. Amphytrio vxorẽ salutat lætus, speratam suam. Dehinc *promissa*, vel *pacta*, vel *sponsa* dici potest. Virgil. AEneid. li. 2. Cui pater & cõiunx quõdam tua dicta relinquor? Et idem alio loco: Et gremiis abducere pactas. Titin. Diuortio: Cui exacta ætate sponsa sit desponsa.

70 ¶*Mutuum*, à *Fœnore*, hoc distat, quod *Mutuum* sine vsuris: *Fœnus* cum vsuris sumitur, & est accepti fœtus. vnde & fœnus dictũ est, vt Græcè τόκος, quasi partus multi sumpti. Plaut. Asin. Nam si mutuò non potero, certũ est, sumam fœnore. Vnde honestius mutuum est, quod sub amico affectu fiat, tamen vsu temporis necessarij fœnore sumere decet.

71 ¶Inter *Notare*, & *Annuere*, & *Nictare*, veteres hoc interesse voluerunt: vt *Nutare* capitis: *Annuere*, vel innuere narium vel labiorum: *Nictare* oculorum significantiam esse decreuerint. Plautus Asinaria. Nec illa vlli homini nutet, nicter, annuat.

72 ¶*Simulare*, & *Dissimulare*, hanc habent distantiã. *Simulare*, est fingere scire, quæ nescias: *Dissimulare*, fingere nescire, quę scias. Sal. Catilinæ bello: Cuius rei libet simulator, ac dissimulator.

73 ¶*Castitas*, & *Pudicitia*, paria deputãtur cùm sit *Pudicitia*, ab iniuria turpiũ libidinũ libera: *Castitas*, & ab his continens, & remota: præterea & religiosa munditia, & puritas. Vir. Georg. lib. 2. Casta pudicitiam seruat domus. Virg. AEn. lib. 6. Quique sacerdotes casti dum vita maneret. Et lib. 7. Præterea castis adolet cùm altaria redis. atque ideo plus est castitas à pudicitia, quòd par sit pudicitia cum alijs cæteris castitas.

74 ¶*Pascere*, & *Alere*, hoc distant auctoritate: vt sit *Alere*, sufficiendi generis curam habere: *Pascere*, natos cibo saginare: Varr. γεγυμνασθαι τῷ σιτίῳ. Vbi prægraues pascũtur pauonum greges.

75 ¶*Ora*, & *Orę*, licet paria esse videantur, tamen vt genere, ita intellectu distant. nam quoties in his *neutrum* genus tãgitur, vultus, vel facies nostra significatur. Virgilius: Os, humerósque deo similis. Et lib. 11. Ora citatorum dextra detorsit equorum. quoties *femininum*, cuius rei libet fines Virg. AEneid. lib. 1. Exire, locósque Explorare nouos, quas vento accesserit oras.

76 ¶Inter *Exstinguere*, & *Opprimere*, interesse. Cicero voluit de amicitia, vt sit maius *Opprimere*, quàm *Exstinguere*. Quamobrem primùm danda opera est, nequa amicorum diffidia fiant: sin tale aliquid euenerit: vt exstinctæ potius amicitiæ, quàm oppressæ videantur. quasi quod exstinguitur possit renouari: quod opprimitur, non queat.

77 ¶*Morbum*, à *Vitio*, prudentia veterum sic voluit separari: vt sit *Morbus*, cùm accessit vtique aut temporis, aut contagij: *Vitiũ* perpetua & insanabilis, atq; irreuocabilis cauła.

78 ¶*Meminisse* & *In memoriam redire*, hoc differre Aristoteles putat, διαφέρει μνημονεύειν τοῦ μεμνῆσθαι, & vult *meminisse* omniũ esse animantium, vt cibi, potionis, somni, voluptatis: *in memoriam reuocare*, quod excideris, non nisi homines posse.

79 ¶*Die quarta*, & *Die quarto*, hoc differre prudentes volunt: quorum tamen auctoritas in obscuro est, vt sit *die Quarto* temporis præteriti: *die Quarta* futuri.

80 ¶*Mentiri*, & *Mendacium dicere*, quemadmodũ distẽt. P. Nigidius studiis bonarum artium præclarissimus manifestissimè separauit. Qui *mentitur*, ipse non falsus alterum fallere conatur: qui *mendacium dicit*, ipse fallitur quantum in se est, vir bonus præstare debet, vt non mentiatur, prudens ne mendacium dicat: alterum iudicat in homine, alterum non.

81 ¶*Festinare*, & *properare*, veteres voluerunt habere distantiam: Cato oratione, quam de suis virtutibus scripsit: Aliud est properare, aliud festinare. qui vnum quid mature transigit, is *properat*: qui multa simul incipit, nec proficit, is *festinat*. ¶Verũ vtrorumq; verborum ratio sub hac significantia proxima est veritati, vt sit sępe animi *properare* studiosè ad res aliquas contendentis *festinare* corpore necessitatibus obsequendi. Virg. lib. 4. Et mediis properas aquilonibus ire per altum. Idem Æneid. lib. 2. Festinare viri, nam quæ tam sera moratur Segnities?

82 ¶*Matrona*, & *Matresfamilias*, dissimilitudinem hoc modo veteres docti separant quidã, vt sit *Matrona* quę peperit semel: *Matersfamilias* quę sępius. sed hæc definitio videtur absurda. Ad hæc fidelius locupletiores *matronam*, quæ in matrimonio sit mariti etiam ante susceptos liberos, dictam: meliore tamen matris futuræ spe M. Tull. nomine nuncupatam: *matrem verò familiãs* quæ in familia mancipróque sit patria, etsi in mariti matrimonio esset.

83 ¶*Auarum*, & *Auidum*, ita discernuntur: *Auarum* enim semper in reprehensione est: *Auidum* autem ab auendo, quod est, etiam honestè cupiendo, & à delectatione intelligi potest, ac per hoc aliquando malis, aliquando bonis adiungitur cauſſis. Vt Virg. Georg. li. 2. Pascuntur oues, auidi equi iuuencę. Salluſt. bell. Catilinę: Laudis auidi, pecunię liberales erat.

84 ¶*Audacia*, & *Audentia* hoc differunt. *Audentia* fortitudinis sit, *Audacia* temeritatis. Vt Salluſtius: Audacia pro muro habetur: & apud veteres sæpe sic. Audentia. Virg. Audentes fortuna iuuat. Et: Audentior ibo in casus omneis. quanquam & audaciã pro fortitudine legimus, vt Virg. lib. 9. Irim de cælo misit Saturnia Iuno Audacem ad Turnum. Et: Aude hospes contemnere opes, quod humanitatis sit potiùs, quàm temeritatis.

85 ¶*Prospicere*, & *Respicere* distant: vt aduorsum videre. *Prospicere* rectè dicatur, *Respicere* quasi retrò aspicere. Varr. Manio: Sedens altus alieno sumptu, neque pòst respiciẽs neque ante prospiciens.

86 ¶*Furor*, ab *Insania* distare Cic. Tusc. li. 3, ostendit: Itaque non est scriptum, si insanus: sed, si furiosus esse incipit. *Insaniã* enim censuerunt incõstantiam, id est, sanitate vacantem, tamen posse tueri mediocritatem officiorum, & vitæ communem cultum, atq. vsitatum. *furorem* autem esse rati sunt mentis ad omnia cæcitatem, quod cùm maius esse videatur, quàm insania, tamen eiusmodi est, vt furor in sapientem cadere possit, insania non possit.

87 ¶*Confidentia*, & *Fidentia* discretionem pandit M. Tul. Tusc. li. 3. Qui fortis est, idem *fidens*, quoniam *confidens* mala consuetudine loquẽdium in vitio ponitur, ductum verbum à confidendo, quod laudis est. Qui autem est enim à timendo *fidens*.

88 ¶*Inuidia*, & *Inuidentia*. Cic. Tusc. lib. 3. Posset etiam in misericordiam, posset in inuidiam. Non dixi in *inuidiam*, quæ tum est, cùm inuidetur. Ab inuidendo autem *inuidẽtia* rectè dici potest, vt fugiamus ambiguum nomen Inuidiæ. Et lib. 3. Vt ægritudini inuidentia. vtendum est enim docendi causa verbo minus vsitato: quoniam inuidentia non in eo, qui inuidet, solùm dicitur, sed etiam in eo, cui inuidetur.

89 ¶*Aegrotatio*, & *Aegritudo*. Cic. Tusc. lib. 3. Sed propriè vt *ægrotatio* in corpore, sic *ægritudo* in animo nomen habet.

90 ¶*Iracundus*, & *Iratus*, ebrius & ebriosus, amator & amans quid interse distent, Cicero discreuit Tusc. li. 4. Aliud iracundum esse, aliud iratum, vt differt anxietas ab angore. neque enim omnes *anxij*, qui anguntur aliquando. ¶Inter ebrietatem, & ebriositatem hoc interest, aliud est amatorem esse, aliud amantem.

91 ¶*Lætari*, & *Gaudere* distant: vt Cicero Tusc. lib. 4. Atque vt confidere decet, timere non decet, sic quidem gaudere decet, lætari non decet: quoniam docendi causa à gaudio lętitiam distinguimus. vt autem innuit idem Cicero, *gaudium* in sapiente, & in rebus

bonis semper est, *lætitia* etiam in malis, & turpibus rebus esse potest.

92 ¶*Pernicitatem*, & *Velocitatem* Cic. discreuit Tusc. li. v. Præstans valetudine, viribus, forma, acerrimísque sensibus: adde etiam, si lubet, pernicitatem. Virgil. Georg. lib. 3. hoc sensit, Dura iacet pernix instrato saxa cubili. vt illud sit celeritatis, hoc patientissimę fortitudinis,

93 ¶*Metum*, *Timorẽ*, *Formidinem*, *Pauorem* Cicero discreuit Tusc. libro quinto: In quem autem metus, in eum formido, timiditas, pauor, ignauia.

94 ¶*Innocens*, & *innocuum* hoc distãt: quòd sit *Innocens* non nocẽs, & *Innocuum* illæsum. Virgilius libro decimo: Et sedere carinæ Omnes innocuæ.

95 ¶*Legere*, & *Eligere* non sub ea significatione intelligi vult Varro de re rustica lib. 1. Aptica prius debet descendere de vite in vindemia diligentis, vua non solùm legitur ad bibendum, sed etiam eligitur ad edendum. vt sit *legitur*, colligitur, vt plerúque eligitur melior quæque de plurimis.

69 ¶*Miserari*, & *Misereri*, cęteri his censibus esse voluerunt: vt sit *Miserari*, flere & lamentari: *Misereri*, miserationem alienis casibus exhibere, & actiuo ad primum affectum: passiuo ad secundum. Acc. Euryface: Heu mihi, vt etiam hæc ærumna mihi luctum addit luctibus. alia persona: Quid miserari id me Euryfacem tuam sodalitatem memoras? formidas tibi? te cõmiserabar magis, quàm miserabar mei. & multis mei & aliquando vexata generibus?

97 ¶*Aceroſum*, & *Aceratum* vtrunque nouè positum: sed distanti proprietate signatum. *Aceroſum* namque panem farre minus purgato, nec sordibus à candido separato dicendum veteres putauerũt. Lucilliusli. xxv. Quę gallam bibere, ac tugis conducere ventris Farre aceroſo, oleo decumano, pane cumano coegit, tunc Græci ὀξύνειν vocant. *Aceratũ* verò est lutum paleis mistum, vt laterarij vsus est. Lucil. lib. 9. Latere qui ducit habet nihil amplius. Nam quam commune lutum à paleis cœnúmque aceroſo.

98 ¶*Multum*, & *Satis* eo distant: quòd *Multum* infinitum est: *Satis* finitum. Auaris illud, hoc parcis se continentibus applicandum est. Lucil. lib. v. Nam si quid satis est homini: id satis esse potisset: Hoc sat erat: nunc cùm hoc non est, qui credimus porrò Diuitias vllas animum mi explere posse? Et libro xviii. Denique vti stulto nil sit satis, omnia cùm sint.

99 ¶*Omne*, atque *Totum*, vt ab omni plus esse *Totum* putent, volunt quidam esse seiunctum, cùm indiscretè inter auctores frequenter positum legimus, & vtrunque cum si-

Universidad de Deusto
Biblioteca

guificantia *vniuersitatis*. Lucret. l. 1. Totum video per inane geri res. Virgilius Bucolicis: Omnia vincit amor. Et idem Georg. lib. 3. Omne adeo genus in terris hominúmq., ferarúmque. Et genus æquoreum, pecudes, pictæque volucres. In furias, ignémque ruunt, amor omnibus idem. Et Æneid. lib. 6. Totámque infusa per artus Mens agitat molem, & magno se corpore miscet. Quid quòd totum, quod plus putatur, nõ *pro cuncto* alicubi accipi potest? Vir. Geor. li. 3. Totas Aduoluere focis vlmos, iguiq. dedere, vt sit totas integras: non omnes, quæ in mundo sunt, vlmos.

100 ¶ *Niti*, & *Obniti* cùm ex vno sint intellectu, acceptis tamen præpositionibus fit diuersum. *Niti* enim potest videri, aut aliquã gratiam, aut honorem, aut vtilitatem ærumnoso tendere sine labore: quanquam in aliquibus grauius audiatur, vt sint enixæ pariẽdi labore defunctæ. *Inniti* autem incumbere manifestũ est. Vir. li. 6. Ille vides pura iuuenis qui nititur hasta. Obniti verò est cõtra aduersa obluctari. Virgil. Sæpe vsque adeò obnixi non cedere. Et alibi: Obnixi torquẽt spumas, cœrula verrunt. Terent. Andria: Pedibus, manibúsque obnixè omnia facturum.

101 ¶ *Illix* & *Illex* hoc discernuntur. ab illicendo, *Illix*, *Illex* verò à quo lex nõ seruetur. Plautus Pœnulo: Qui illi tantæ rei ante fuimus illices. Idem Persa: In iure illex, hoc est, viuens sine lege, sine iure labes populi.

102 ¶ *Ergastulum*, & *Ergastulus* vt genere. ita & intellectibus differunt. Nam *neutro* carceris locus est, *masculino* custos pœnalis loci. Lucil. lib. xv Non ergastulus vnus, & alius iudicem opposuit, vt nemo sententiam liberè, quasi ergastulus possit dicere.

103 ¶ *Fremere*, & *Frendere* hoc disseparantur: quod est *Fremere* magnum sonare. Virg. Georgicorum lib 2 Fluctibus, & fremitu assurgẽs, Benace, marino. *Frendere* alicubi cum gemitu, vel iracũdia miserum, aut minax sonare. Virg. Æneid. lib. 3. Luminis effossi fluuidum lauit inde cruorem Dentibus infrendens gemitu. Pacu. Antiop. Frendere noctes miseras, quas perpessa sum. Plaut. Nec machæram audes dentes frendere. Pacu. Antiopa: Fruges frendo solos, ac sic probo te. Accius Troiadibus: Saxo fruges frendas.

104 ¶ *Fora*, & *Fori*, vt genere, & ita intellectibus discernitur. *neutro* enim loca sunt, quibus ius dicitur, *masculino* spatia in nauib. vt Virg. 6. Inde alias animas, quæ per iuga longa sedebant, Deturbat, laxátque foros, simul accipit alueo Ingeniem Æneam. vel locus apertus, ac patens, vnde & gladiatores foros facere dicuntur, cùm longo circuitu sectantur.

105 ¶ *Educere*, & *Educare* hanc habent distãtiam. *Educere* est extra trahere. *Educare* enutrire, vel prouehere. Var. de liberis educandis: Educit enim obstetrix, educat nutrix, instituit pædagogus, hoc & magister.

106 ¶ *Aborsus*, & *Abortus* varias habẽt significationes. *Aborsus* enim ille dicendus est, qui in primis mensibus. cum conceptu exordium factum est; *Abortus* propè tempus, parciendi: tunc enim moritur quod nascitur. in plurimis hoc reconditum inuenimus.

DE IMPROPRIIS.

CAPVT VI.

Dolare fabrorum est verum verbum cùm materiarum complanatur asperitas. Vsi sunt eo laudandi scriptores vetustatis, etiam ad alias fabricas rerum. Varro Bimarg. Cùm tot comœdias sine vlla fecerimus, ego vnum libellum non edolem, vt ait Ennius.

2 ¶ *Sulcus*, omne quicquid in longitudine aculeatum est, dici potest veterum auctoritate doctorum. Var. Bimarg. Et pater diuũm trisulcum fulmen igni feruido acturum mittat in tholum Marcelli. Virg. Æneid. lib. 1. Et linguis micat ore trisulcis.

3 ¶ *Penulam*, abusiuè omne quicquid tegit. nobilissimi veteres transtulerunt. Varr. Manio: Cùm corrigias disruptas tenet, penula reliquum pedem scortea pertegere.

4 ¶ *Vitreũ*, perenne, & perlucidũ quicquid est, auctoritate veterum dici potest. Varr. Mod. Quàm istorum vitrea ætate os tendas vnicè clauos.

5 ¶ *Tela*, etiam lapides dici posse auctoritas docuit, & omnia quæ iaciũtur. Sisenn. Histor. libro 4. Manualeis lapides dispartit, propterea quòd is ager omnis eiusmodi telis indigebat.

6 ¶ *Silentium*, fieri consuetudine sumptum est. Sisen. Histor. lib. 4 Oriri de contrario silentium.

7 ¶ *Cæcum* non solùm oculis captum, sed & insidiosum, & occultè malum, vel latens, & tacitum quid veteres dicendum existimauerunt. Sisen. Histor. lib. 4. Subitò mare subhorrescere, cæcósque fluctus in se prouoluere leniter occepit. Vit. Æn. 6. Cæca regens filo vestigia.

8 ¶ *Labra*, non hominum solùm, sed & margines, vel fines dici posse autoritas persuadet. nam & labruscam genus erraticæ vitis esse volunt, quæ in sepibus & in labris agrorum, & terminis nascitur, vt Virgil. Bucolicis: Sylvestris raris sparsit labrusca racemis. Sisenna Histor. iiij. Innoxios trementibus artubus repentè extrahit, sistítque in labro summo fluminis, cœlo albente. Virgilius vij. Sicut aquæ tremulum labris vbi lumen ahenis.

9 ¶ *Interfici*, & *occidi*, ad animata veteres vehementi auctoritate posuerunt. Plautus Menæchmis: Occisa est hæc res Lucillius: Durum, molle voras, fragmenta interficis panis: Virgilius Georg. lib. iiij. Ter stabulis inimicum ignem, atque interfice messes Sallustius Histor. lib. 2. Multíque commeatus interierant insidiis latronum. Plaut. Mercatore: Mihi harum ædium interitus interfectus est. Cic. Oeconom. Nullo modo facilius arbitror posse, neque herbas ãtescere, & interfici, neque terram ab sole percoqui. Idem ad Hirtium lib. ix. Dicis quasi istuc intereat, nescio: non tamen erit mihi iucundum, seueriùs nequi casus perimeret superioris. Lucilius: Intereunt, labuntur, euntur omnia versum.

10 ¶ *Gannire*, cùm sit propriè canum, Varro asinos rudere, canes gannire, pullos pipare dixit. Lucretius lib. v. alio pacto: Gannitu vocis adulent. Etiam humanam vocem nonnulli gannitum vocauerunt. Afranius Prosa: Gannire ad aurem nunquam didici. Lucil. lib. vij. Eodem pactolo gannis.

11 ¶ *Dotatum*, non à dote dici, sed ab omni qualibet copia, Cicero de Orat. libr. 1. auctor est: Cuius artem cùm indotatam esse: incomitatam, & incomptam videris, verborum eam dote locupletasti, & ornasti.

12 ¶ *Putidum*, & sensibus, & auribus probati Cicero de Orat. libr. iij. scribit: Quoniam hæc satis spero vobis quidem certè maioribus natu inhonesta, & putida videri.

13 ¶ *Cinnos*, & *Fucum*, quod est aliunde coloris, etiam non talium rerum Tullio auctore discimus de Orat. libro iij. Atque eò citius in oratore, aut poetæ cinnis ac fuco ostenditur.

14 ¶ *Abdicare*, non solùm de patris facto potest dici, quod est familia abiicere: sed rem quamlibet negare. Pacuuius Atalant. Mortem ostentant, regno expellunt, consanguineam esse abdicant.

15 *Equisones*, non equorum tantùm moderatores aut magistros, sed omnes, quibus regimen conceditur, cuiuslibet rei, dici posse veteres probauerunt. Varro Marcipore: Hìc in ambiuio nauem conscendimus palustrem, quam nautici equisones per viam conducerent loco.

16 *Meridiem*, mediam dici diei partem omnes solummodo dicendum putant, cùm & noctis esse eam temporis partem doctorum auctoritas dixerit. Varro Marcipore: Repentè noctis circiter meridiem. Cùm pictus aër feruidis latè ignibus, Cæli oræ anastricæ ostenderent. Nos in epistolis, quæ inscribuntur à doctrinis de peregrinando & vigilia. Igitur aliquando, & morantium cogitationem priùs quàm ætas in meridie & torpedinem pellerer.

17 ¶ *Rhedam*, pro curru Varro Marcipore dixit: Dixe Regi Medeam aduectam per aera in rheda anguibus.

18 *Fasciam*, pro cortice. Varro περὶ τοῦ ἐν τῷ σκάφῃ: In quibus libris sacraturi fasciis cingit forem.

19 ¶ *Librum* pro cortice. Virg. Georg. lib. ij. Vdóque doceat inolescere libro.

20 ¶ *Viscum*, positum pro rete à tenacitate. Varro Parm. Lepusculi timentes hoc quadrangulum Dedit Diana rete nexile, ἄμαξαν, Viscum, sagenam, lineámque compedem.

21 ¶ *Calcar*, pro impetu. Var. Sesqui vlysse: Ventus suo casu vehementiùs sufflare, & calcar admouere.

22 ¶ *Ebrios*, & *Ticinios*, non vinolentos, aut si nociuo, sed expletos qualibet re possumus dicere. Varro Eumenid. Et cæteri scholasticis auribus scholica dape, atque ebriis festicè ἀπεριπλεύστοις consurgia consurgimus ieiunis oculis.

23 ¶ *Torrere*, non solùm ignis, sed etiam frigus potest auctoritate Varronis Eumenid. Capite operto esse iubet, ante lucem suscitat, frigore torret, venatum eiicit ieiunio vilicum. Cuius auctoritatis grauitatem secutus Mato à vero non aberrauit Georg. j. Aut Boreæ penetrabile frigus adurat.

24 ¶ *Gibberum*, pro exstanti, & eminenti. Varro Eumenid. Item tragici prodeunt capite gibbero, cum antiqua lege ad frontem superficias accedebat.

25 *Ædificandi*, manifesta significatio est. ab eo tractum est, vt quæcunque fabricantur, qualibet opera ædificari dicantur. Virg. Æn. ij. Instar montis equum diuina Palladis arte Ædificant.

26 ¶ *Squalere*, non sordidum plenum esse tantummodo, vt nunc consuetudine persuasum est, sed honesta re abundare, & refertum esse veteres honesta auctoritate posuerunt, ducíque hanc significantiam à squamis putant: vt enim est in corporibus sordidum altæ congeries, qua squalere dicuntur, ita quod fuerit qualibet re densatum, one rarum, inculcatúmque, squalere voluerunt. Virgil. xj. Per tunicam squalentem auro. Accius Pelopidis: Eius serpentis squamæ squalido auro, & purpura textæ.

27 ¶ *Transgressus*, à pedum gradu propriè

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicitur, sed auctoritas vetustatis liberiorem vsum loquendi dedit. vt Sallust. Hist.1. & de iis qui nauigassent, & ipsis nauibus, eo verbo vti volant, in quibus gradus non sit defertio: Nactus obscuram noctem, æstu secundo, ac inde transgressos omnes recipit modos præcepturus à Lusitanis. Alibi de scaphis: Earum aliæ paullum nimio progressæ interim sicco onere, cùm pauor corpora agitauerat, deprimebantur. Lucretius: Præterea pauit, vóxque, facitque, Asperiora foras gradiens arteria clamor.

28 ¶ *Bibere*, rectè dici ea omnia, quæ haustus habent, vt animalia, & terræ, vt Virgil. Bucol. Sat prata biberunt. Verùm auctoritate litterata etiam arida, aut sicca, & quibus haustus non fit, bibere positum inuenimus. Virg. xi. Hasta sub exsertam donec perlata papillam Hæsit, virgineúmque altè bibit acta cruorem.

29 ¶ *Libidinem*, & *Appetitum*, vel *Æmulationem* etiam honestæ rei possumus dicere, vt sit libido omne quod liberit. Sallust. Catilinæ bello: Magisque in decoris armis, & militaribus equis, quàm in scortis, atque cõuiuiis libidinem habent.

30 ¶ *Vsus*, ab vtendo, vnde & vsurpare dictum est obtinere. Posuit quoque vetustas vsu perire, hoc est non vtendo aliquid posse. Plaut. Amphit. Est profectò, caue sis, ne tu te vsu perduis.

31 ¶ *Furtum*, etiam non ablatares solùm, sed etiam quicquid occultè geritur, auctoritate veterum dici potest. Virg. Georg. libro 4. Vulcani, Maréque dolos, & dulcia furta. Plautus Amphitr. Manifesto hunc obtorto collo teneo furem flagitij.

32 ¶ *Ingredi*, non solùm vt est manifestius verbi significatio, sed etiam venire, ac se ostendere auctoritate Plauti possumus dicere in Amphit. Nihil te pudet, scelestè, populi in conspectum ingredi?

33 ¶ *Obsequia*, non solùm minores maioribus exhibere, sed etiam minoribus per vicé veterum excellens auctoritas voluit. Plaut. Asin. Ego sanè cupio obsequi gnato meo.

34 ¶ *Versutos*, non solùm ad malitiam, callidos, verùm & rectè peritos intelligi posse, Plautus informat Asinaria: Nec magis versutum, nec quo caueas ægrius. Idem: Homini versuto, si quid rectè curatum velis, mandes.

35 ¶ *Deuorari*, nõ solùm cibus gutture, sed & vox auribus potest. Plaut. Asin. Auscultate, atque operam date, & mea dicta deuorate. Et Aulul. Nimium libenter edi sermonem tuum.

35 ¶ *Bicipitem*, quoque rerũ incorporearum posse dici Varro de vita pop. Rom. lib. 4. aperuit: In spem adducebat, non plus solutures, quàm vellent, iniquus equestri ordini iudicia tradidit, ac bicipitem ciuitatem fecit, discordiarum ciuilium fontem.

37 ¶ *Defæcata*, omnia pura, & inturbata, & sine sordibus possumus dicere, vt vinum sine fæcibus. Plautus Aulular. Nunc defæcato demum animo egredior domo.

38 ¶ *Malitiam*, veteres, vt dolũ medium ponendã esse duxerunt, quasi sit & bona. Plaut. Aulul. Certè ædepol equidẽ te ciuẽ sine mala omni malitia, adeò vt improbum proposuerit malo, quod grauius putatur. In eadem: Quid factis, neque malis, neque improbis.

39 ¶ *Belluam*, indifferenter posuit auctoritas veterum. Plaut. Aululatia: In quo quidẽ Agnoscat scio, magis nusquam curiosam esse villam belluam.

40 ¶ *Crocire*, cùm sit coruorum. Plaut. Aului. cantare eos dixit, Non temerè est, quod corvus cantat nunc mihi ab læua manu.

41 ¶ *Rostrum*, hominis dici non debere consuetudo præsumpsit apud Plautum Menæchmis positum, Apud mentam plenam homini rostrum deliges. Turpilius Pedio: Nec vnquam vidit rostrum tragœdia tantùm vti. Lucillius Satyr. libro quinto, Ne designati rostrum prætoris, pedésque Spectes. Idem libro nono: Arripio & rostrum labe, atque hoc zeferiatim Percutio, dentésque aduersos discutio omneis. Varro περὶ ἑλληνισμοῦ libro secundo περὶ ἀκριβείας, Itaque videas barba rostro illum commentari, & vnumquodque verbum statera auraria pendere. Idem Seruano περὶ ἀχρηστιῶν, Rostrum in protrudendum cesserent.

42 ¶ *Fatum*, sicuti communiter intelligitur, significantiam decreti habet, à doctis carmen indaganter inuenimus positum pro voluntate. Virgilius libro vi. Heu stirpem inuisam, & fatis contraria nostris, Fata Phrygum. Nec enim Iuno, aut quisquam Deorum fatum habet, quod ipsi faciunt. Et eodem, Fidis huic fato diuûm, prolésque virilis Nulla fuit. Et alio, Et si fata Iouis poscunt, hic terminus hæret.

43 ¶ *Ritum*, ferarum dici volunt, cùm Timinius etiam auctor sic hominis dici debere, Caue ex corde frontem labeat semper fæcto rictus. Item Pomponius Prostibula. Quis hic est quamobrem hic prostat, rictum & labeas cum considero? Lucillius Satyr. libro iij. Malas tollimus nos atque vtimur rictu. Varro, πανία πάντα, περὶ ἰχνευμάτων, Antè auris modo ex subolibus paruuli intorti dimittebantur, sed cinciunt oculis supperciliis, nigellis, pupillis, quam hilaritatem significantes animi rictus paruissimus, vo refræna to risa roseo.

44 ¶ *Stuprum*, quod cum viduis committitur hoc solum dici putant, veteres pro adulterio & vitio ponunt, Plaut. Amphit. Stupri, dedecoris à vito argutam meo. Sallustius Histo-

Historiarum libro tertiõ: Ac statim fugitiui contra præceptum ducis rapere ad stuprum virgines, matronásque.

45 ¶ *Thesaurum* etiam pessimæ rei copiam dici posse Plautus voluit Amph. Qui domi vxorem meam impudicita impediuit, teneo thesaurum stupri.

46 ¶ *Compotem*, in bonam partem solum accipi putatur, cùm & in malam positum sit. Plaut. Epidico: Cedo manum, accipe ærumnarum, & miseriarum compotem. Næuius Danaë: Eam nunc esse inuentam opprobriis compotem scis.

47 ¶ *Viua* posse dici ea, quæ neque animo, nec spiritu mouentur. Virgil. auctor est Æneid. lib. 1. Intus aquæ dulces, viuóque sedilia saxo Nympharum domus.

48 ¶ *Indolem*, adolescentium tantùm consuetudo dicit, quasi noua soboles. indoles autem est incrementum, veteres autem senum dixerunt. Plaut. Milite, Si albus capillus hic videtur, neutiquè ibi ingenium senis Est, in hoc emussitata sua sibi ingenua indoles.

49 ¶ *Alacritatem*, in malis habendam Cic. Tusc. ostendit. Vir igitur temperatus, cõstans, sine metu, sine ægritudine, sine alacritate, vita libidine non vexatus.

50 ¶ *Catuli*, non solùm canum diminutiuè, verùm omnium animalium appellantur. Virg. Georg. li. iiij. Temp. Tẽpore non alio catulorum oblita lœæna. Et alio loco de serpentibus: Compositis nouus exuuiis, nitidúsque iuuenta Volvitur, aut catulos tectis, aut ova relinquens. Plaut. Truculento: Iam hercle ego hic te mulier, quasi sus catulos pedibus proteram. Lucret. lib. v. At catuli pantherarũ scyranniique leonum. Lucil. Satyrarum libro quarto: Concursaret agros catulos, fœtúmque ferarum. Idem libr. vij. Rate ad catulos accedere inultum.

51 ¶ *Compressus*, cum virgine admissus dicitur Plaut. Truculento etiam coitum cum meretrice compressum dici vult: Nam ad amicam decimo mense post, Athenas Atticas Viso, quam grauidam hic reliqui meo compressu, quid ea agat.

52 ¶ *Opificem*, non ex ope posse dici Cicero Tusc. lib. v. auctor est: Aduena quidam & ignobilis verborum opifex insinuasse se in antiquam philosophiam videtur.

53 ¶ *Semina* pro virgultis, vel malleolis, vel surculis dici posse, auctoritatem Virgilius dedit Georg. lib. ij. Seminibus positis superest deducere terram Sæpius ad capita, & duros iactare bidentes.

54 ¶ *Sumen*, propriè à sugendo dictum. Nam & mulieris mammam sumen veteres dici voluerunt. Lucil. Satyr. lib. quarto: Quod si nulla potest mulier tam corpore duro Esse tamen tenero mouear succussa lacerto, Et manus vberior lactanti insumine sidat.

55 ¶ *Exuuias*, & *spolia* non solùm hominũ tegmina, aut vestes dici posse Virgilius auctor est, Georg. libro secundo, dicens de serpente. Cùm positis nouus exuuiis nitidúsque iuuenta Voluitur. Accius Bacchis: Tunc pecudum Exuuias Iæuo pictas lateri accõmodant. Lucret. Nam sæpe videmus Illorum spoliis vepres volitantibus auctas.

56 ¶ *Diuortia*, non coniugij distractionem solùm, sed etiam omnium inflexionum, quæ à recto detorquentur. Virgilius auctor vij. Obiiciunt equites sese ad diuortia nota. Huc illuc.

57 ¶ *Virgines*, non solùm fœminæ dicuntur, verùm etiam pueri inuestes, Nam & quicunque ex ephebis excesserant, deuirginari dicebantur, Varro περὶ ὑπαρχῶν: Quam sympatiam lubiat oculos haberet, quid imaginum interesset. puer vtrum esse deuirginatum vsurus, an monuce φάσις purus dum cogito.

58 ¶ *Enixæ*, non in partu solùm possunt hoc dicere, sed etiam omni labore exercitus, auctore Virgil. Æneidos libro tertio: Stirpis Achilleæ fastus, iuuenémque superbum Sectatio enixæ tulimus.

59 ¶ *Prandi*, non solum qui prandereor dicuntur, sed etiam quibus nihil desit. Varro Plextabulis, περὶ ὑπαρχῶν: Quare, ô Marce, prandium, ac paratum esset, hoc minimè oportet.

60 ¶ *Os*, rostrum, vel faciem hominũ tantum dici putant, vt de rostro Virgilius libro nono: Donec Rutuli clamantis in ore Contudit aduersõ, sed de facie. Idem Æneid. lib. 1. Os humerósque deo similis: cum auctoritate veterum, & pecudum, & ferarum dici possit. Virgilius libro xij. Ora citatorum dextra detorsit equorum. Os etiam alicuius totum omne patens accipi potest. Virg. libro tertio: Quàm si quis ferro potuit rescindere summum Vlceris os. Et idem de leone lib. vij. Impauidus frangit telum & fremit ore cruento. Idem lib. ij. Et ingentem lato dedit ore fenestram. M. Tul. de supplicijs in Verrem: Nam in ipso aditu, atque ore portus.

61 ¶ *Dorsa*, & tergora hominum, & aliorum animantium consuetudo putat, cùm & aquarum dici possit. Virg. Georg. libro tertio: Vndique iam tergo ferratos sustinet orbes. Et Æneid. lib. 1. Dorsum immane mari summo.

62 ¶ Omne castum veteres incorruptum, sub *Virginis* vocabulo appellauerunt. Cic Orat. Philosophia casta, verecunda, incorrupta virgo.

63 ¶ *Nidos*, non solum domicilia auium, sed etiam fœtus earum, Virgilio auctore, dicere possumus Georg. lib. iiij. Iamque volantes

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ore ferunt dulce m nidis immitibus escam.

64 *Imbres*, consuetudo agmen celestium aquarum: & pluuiarum induxit solùm dici, cùm auctoritas variet. Virgilius omnium aquarum dixit, Geor. libro quarto: Ipse feraces figat humo planta, & amicos irriget imbr es.

65 ¶ *Pecudes*, non solùm quadrupedes, sed etiam alia animalia dicere Virgilio auctore possumus Georg. libro quarto: Quem mihi vix frugum & pecudum custodia sollers. Et alibi: Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Varro sexageſi: Neque quas agi pennis anates tremipedas, buxeis rostris pecudes, paludibus, nocte nigra, ad lumina lampadis sequens. Lucret. lib. i. Mutæque natantes Squamigerûm pecudes.

66 ¶ *Profundum*, non solùm in imum altum, sed etiam summum dici posse auctoritas vsurpauit. Virg. Æneid. lib. i. Maria, ac terras, cœlúmque profundum.

67 ¶ *Procacitatem*, non animantium solùm à procando, & poscendo dici posse Virgilius auctoritatem dedit Æneid. lib. i. Pentisque procacibus austris. quod est sæuientibus procellosis.

68 ¶ *Putidum* non solùm ab ore fœtido, & graui, quod naribus præbetur, sed & quod auribus triste & insuaue, austerum, rancidum, id putidum dici posse auctoritas vetustatis, admisit. Cicero Orat. Quoniam igitur modo audiretur Mysus, aut Phryx Athenis, cùm etiam Demosthenes agitetur putidus.

69 ¶ *Pacem peti*, & à diis posse Virg. significat Georg. libro quarto: Tu munera supplex Tende pete:s pacem. Et Æneid. lib. iiij. Hic Helenus cæsis primùm de more iuuencis Exorat pacem diuûm Plaut. Amph. Vt Iouis Supremi multis hostiis pacem capetam.

70 ¶ *Deuotum*, ad prosperum tantùm vsus trahit, sed auctoritas & aduersus significare voluit. Virg. Æneidos lib. i. Præcipuè infelix pesti deuota futuræ.

71 ¶ *Reos*, non solùm crimini & culpæ obnoxios, sed etiam honesti, vel voti debitores promissi auctoritas voluit. Virg. lib. v. Constituam ante aras voti reus.

72 ¶ *Dapes*, non solùm opiparos apparatus, aut religiosos, sicuti plerunque significare, sed & vitabiles & infandos cibos, auctore Virgilio possumus dicere. Æneid. lib. iiij. De Cyclope: Nam simul expletus dapibus, vinóque sepultus. Et Bucol. Quas illi Philomena dapes, quæ dona parauit.

73 ¶ *Domum*, consuetudo hominum tantùm habitacula dici putat, cùm auctoritas & templum. & nidos domos vixerit. Virgil. Æneid. lib. vj. Hostia iámque domus patuere ingentia centũ Sponte sua. Et Geor. li. ij. Antiquáſq; domos auiũ cum stirpibus imis Eruit.

74 ¶ *Incestum*, vsu dicitur flagitium in animes admissum, sed & *incestare*, fuscare, polluere auctore Virgilio possumus dicere libro vj. Præterea iacet exanimum tibi corpus amici, Heu nescis: totámque incestat funere classem. Heu nescis totámque incestat funere classem.

75 ¶ *Reuocare*, pedem cum hominum, & aliorũm animantium dici manifestum sit, Virgilius libro nono, etiam fluuiorum dici posse ostendit: Cunctatus & amnis Rauca sonans reuocátque pedem Tiberinus ab alto. Et Plautus remos nauium pedes dixit.

76 ¶ *Muricem*, vetustas etiam saxorum asperitates tela omnia voluit posse dici. Virg. libro v. Et acuto in muricẽ remi Obnixi crepuêre.

77 ¶ *Dentes*, non solùm quibus cibus atteritur sed omne quo aliquid exsecari, vel tenere potest Virgilius dici voluit Georg. lib. ij. de falce: Et curuo Saturni dente relictam Persequitur vitem attondens, fingítque putando. Et Æneid. lib. vj. Tum dente tenaci Ancora fundabat naueis.

78 ¶ *Locupletem*, non magnarum opum tantummodo, sed & ad quamlibet rem firmos, & certos M. Tul. dici voluit, ad Cæsarem iuniorem lib. ij. Nihil omnino certi, nec locupletem ad hoc auctorem habebamus. Et de offic. lib. iij. Accedit eodem testis locuples Posidonius.

79 ¶ *Monimenta* & templa dici posse M. Tul. auctor est in Verr. actio. ij. Ausum esse in æde Castoris celeberrimo, clarissimóque monimento.

80 ¶ *Promeritum*, etiam in mala parte posuit Plaut. Amphit. Quid mali sum hercle tanta exre promeritus?

81 ¶ *Pallorem*, vetustatem, & negligentiam. Lucil. lib. xxx. volait dici posse: Lana opus omne perit, pallor, tinex omnia cædunt.

82 ¶ *Bonus*, & fortis, & pius dici potest. Lucil. lib. xxx. Caluus Palantino quidam vir nobilis bonus bello. Virg. Georg. lib. ij. Et bonus bello Gotonus.

83 ¶ *Multare*, cùm sit condemnare, positum est augere, voti compotem reddere. Næv. Cepit multare: Et asseri laudes ago, cum votis meis multatis meis, Quod præter spem quem vellem audiebam hoc mihi Ennius.

84 ¶ *Disciplinosos* etiam pessima arte peritos dici. Cato de re militari: Quàm gladiatores disciplinosos.

85 ¶ *Propitios*, & placatos homines dici vetustas voluit. Lucil. lib. xxvii. In bonis porrò est viris, si irati, seu cui propitij sunt dii. vt dicutius etiam vnà manebant in sententia. nam ei beneuolentiae solicito propositus. Terent. Adelph. Quàm vt ea, quæ parentes propitij minùm esse grunditum, Cœcilius ex Diomede in vmbris designauit. Cruento in ore grundibat miseri.

sonantibus excitata saxis Sæua sonando cum crepitu clangentes cachinnant.

87 ¶ *Tacere* etiam ea possumus dicere, quæ sine voce, vel sono sunt. Virgilius. Æneid libro quarto: Totúmque pererrat Luminibus tacitis. Et, Cùm tacet omnis ager.

88 ¶ *Affari*, non solùm respondere, vel fabulari, sed etiam rogare positum. Accius Teseo: Deum Cadmo generatum semel affare, & famularent perpetuere. Virg. Æneid. libro quarto: I soror, atque hostem supplex affare superbum.

89 ¶ *Fastigia*, consuetudine summæ altitudines dici putantur, cùm sint & imæ, significant & fineis. Virgilius Georg. lib. ij. Forsitan & scrobibus quæ sint fastigia quæras. M. Tul. de offi. li. iij. Sed quoniam operi inchoato & propè iam absoluto fastigium imponimus.

90 ¶ *Numerum*, & de iis, quæ non numerantur, sed admetiuntur, dici auctoritas voluit. M. Tul. de offi. lib. tertio: Si exempli gratia, vir bonus Alexandria Rhodum magnum frumenti numerum aduexerit.

91 ¶ *Feruor*, cùm ex igni sit, & ex flammis, ex contrario & frigoribus positus inuenitur, vt sit feruere, non solum ex incendio calere, sed ex quibuscunque molestiis perturbari. vnde & ictus marini, & exæstuatio animi sub hac significantia recte positi sentiuntur. Virgilius Georg. lib. i. Omnia tunc pariter vento, nimbísque videbis Feruere.

92 ¶ *Templum*, & sepelchrum dici potest veterum auctoritate. Virgilius Æneid. lib. iiij. Præterea fuit in tectis de marmore templum Coniugis antiqui.

93 ¶ *Vestigia* consuetudine signa impressorum pedum dicimus, lectum meminimus partes extremas pedum dicta vestigia. Virg. lib. v. Vestigia primi Alba pedis, frontémque ostentans arduus albam.

94 ¶ *Parere*, etiam viros dici posse Cæcilius auctor est. Cilchis fac hic vicinus, se autem peperisse. & vobis datum id prudenter & natum ab Hom. ἴσθι δ᾽ αὐτὸς ἀγαθὸς ἐὼν καὶ ἀμείνονα φῶτα φίλοισι τεκέσθαι. Parere etiam dictum ea, quæ non concipiant. Virgil. lib. vndecimo. Ite hinc egregias animas, quæ sanguine nobis. Hãc patriam peperere suã.

95 ¶ *Viros*, etiam de animalibus posse dici Virgilij auctoritas iubet in Bucol. Vir gregis ipse caper deerrauerat, cùm posset marítum dicere, sicut Georg. libr. iij. Quem legere ducem, & pecori dixere maritum.

96 ¶ *Grundire*, cùm sit propriè suum, vt Laberius in sue dicit, Grundientem aspexi scropham. Et Claudius lib. xvj. Agni grundibãt dicte, grumiter pecus suillum. etiam hominem esse grunditum, Cœcilius ex Diomede in vmbris designauit. Cruento in ore grundibat miseri.

97 ¶ *Insaniam* non hominibus solùm, aut animalibus, sed & his, quæ sine anima sunt. Virgil. Bucol. Huc ades, insani feriant sine litore fluctus.

68 ¶ *Elegantes*, non solùm vt consuetudine ab elegantia ingenij, aut cultus electione, & delectus plerũque dici potest, sed à veteribus etiam vitio datur. M. Tul. in Clodium, & Curionem: Tu elegans, tu solus vrbanus, quem decet muliebris ornatus, quem incessus psaltriæ qui leuare vultum, mollire vocem potes. Cato de Moribus: Auaritiam omnia vitia habere putant, sumptuosus, cupidus, elegans, vitiosus.

99 ¶ *Amarum*, non solùm ex sapore triste, sed ex quacunque causa terribile, & impensum Maronis auctoritate dicimus lib. x. Hostis amare quid increpitas? mortémque minaris?

100 ¶ *Multitudo*, cùm sit numeri populorum, vt quidam volunt, Var. pro multo non absurdè adscripsit de vita populi Rom. lib. ij. Nihilo magis propter argenti facti multitudinem miserat furandum, quod propter censoriam seueritatem nihil luxuriosum habere licebat.

101 ¶ *Sanguinolentum*, corporum potest esse. lectũ est & de incorporeis. Varro de vita pop. Rom. lib. iiij. Itaque propter amorẽ imperij magistratus grauatim seditionibus sanguinolentis, aut dominatus quo appellarent.

102 ¶ *Pondus* pro numero. Varro de vita pop. R. li. iiij. E Græcia Asiaticas in villas cõportasse magum pondus omnium artificũ.

103 ¶ *Audiendi* sensum etiam iis rebus Virgilius dedit, quæ nec aures habent, nec sensum, Georgic. lib. i. Et frustra retinacula tendens Fertur equis auriga, neque audit currus habenas

104 ¶ *Carere*, etiam rem bonam dici potest. Turpil. Demetrio: Dolentis persona eos parentes careo.

105 ¶ *Cani* proprietas est sinuosi, & concaui, ac per hoc sine dubitatione corporalis. Virgilius verò etiam de incorporalibus, quæ sunt inania tantùm vel obscura, dici posse testatur libr. vj. Et ni docta comes tenuis sine corpore vitas Admoneat volitare cauã sub imagine formæ. Et lib. x. Tum dea nube cauã tenuem, & sine viribus vmbram.

106 ¶ *Lauare*, cum sit eluere, & sordida quæque purgare, vetustatis etiam auctoritas posuit pro polluere. Virg. Geor. lib. iij. Lauit ater vulnera sanguis. Et libr. x. Lauit improbateter Ora cruor. Plaut. Pseudolo, Eas lacrymis laui. Ennius Hecuba, Heu me miseram, interij, pergunt lauare sanguen sanguine. Varro ἐκ τοῦ μύθου. Pater vt cruore lauaret aratrum ageret. Afran. Suspecta, Vident lauere lachrymis me tyum collum pater.

107 ¶ *Animas*, pro corporibus. Virg. li. xi. Ite, ait, egregias animas, quæ sanguine nobis, Hanc patriam peperere suo, decorate supremis Muneribus. In quo etiam hoc tnum est, quòd patriam posuit pro regione, vel terra, cùm patria sit ciuitas, vel vrbs parentum.

DE CONTRARIIS GENERIBVS VERBORVM.

CAP. VII.

1 ¶ *Aucupani*, actiuum positum pro passiuo. Trinnius Veliterna: Id ego aucupaui plenas aureis affero. Plautus Trucul. Lepidè æ. castor aucupaui, atque è mea sententia. Idem Menæchmis: Vt concedamus ex insidiis aucupa. Enn. Medea: Fructus verborum aures aucupant. Pacuuius Chryse: Incipio saxum tentans scandere vorticem. In summum, dein hominis partes prospectum aucupo. Accius Astyanacte: Nunc in consilio id reges Argiuûm aucupant, Id quærunt. Idem Medea: Ego me extollo in abietem, aliè ex uno prospectans aucupo.

2 ¶ *Vagas*, pro vagatis. Plautus Milite: Te alloquor vitij, probríque plenus, qui circumvicinos vagas. Serenus opuscul is: Rure puella vagat viridi. Accius Tereo: Fama nam nobilitas lata serpe præclarè viget, vagat. Idem Medea: Vagant, pauore pecuda in tumulis deserunt. Idem Bacchis, Deinde omnes stirpe cum inclyta Cadmi deuagant matronæ percitatæ tumultu. Pacuuius Medea, Quid tandem, vbi ea est, quod recepta exul incerta vagat? Turpilius Leucadia, Vecordi vagas insania Enni. Hectoris Lytris, Constitit, credo, Scamander, arbores vento vagant. Pacuuius Peribœa: In triplici pertimefactus mœrore animi, incerte errans vagat. Varro Pseudolo Apolline, πεπλανημένως. Cùm sex pueri, & puellæ pariter item sex, aut septem numero, quæ cum choro pari vagarunt. Idem Hercule, Tuam fidem per maritimas oras quæ vagat fusfragantur. Pomponius Pappo, Præterito populi voluntas hæc est, & vulgo vagas.

3 ¶ *Refragabunt*, pro suffragabunt. Sisenna Histor. lib. 13. Multi populi, plurimæ conciones dictaturam omnibus animis, & studiis refragabunt.

4 ¶ *Meret*, pro meretur. Plautus Menæchm. Item hic vltro sit, vt meret, potissimus nostræ domi vt sit. Idem eodem, Adibo, atque hominem accipiam dictis, quibus meret. Turpil. Philopatro, Vtinam possim tibi referre grates, vt de me meres. Idem Hetera, meres, merito vt diligare.

5 ¶ *Auspicaui*, pro auspicatus sum. Plaut. Rest. Lucro faciendo ego auspicaui. Idem Sticho, Eam ego auspicaui in re capitali mea. Attà Lucubratione, Cùm primò lucet hodie vt exornata sit, atque vt auspicetis crastinum est communis dies. Cæcilius Plotio, Insanum hospitium aliter histrionum est, atque vt magistratus cùm publicè auspicant. Nævius belli Pœnici libro tertio, virum prætor aduenies, auspicat auspicium[prosperum.]

6 ¶ *Eluctaui*, pro eluctatus sum. Plautus Trinummo: Cum hisce ærumnis eluctaui. Idem Vidul. Quid multa verba? plurimùm luctauimus. Terentius Hecyra: Dieíque illis annulum sese, dum luctar, detraxisse.

6 ¶ *Seruto*, Plautus Aulularia: Postremò hunc iam perscrutaui.

7 ¶ *Auguro*. Accius Oenomao. Atque ea coniectura auguro. Idem Ampli. Si satis rectè aut vera ratione augurêt. Bunius Menalippo: Certò hic est nulla quin monstrum siet, Hoc ego tibi dico, & coniectura auguro. Pacuuius Chryse: Propemodum animus coniectura de errore eius augurat. Cicero ad Caluum: Præsentit animus, & augurat quodammodo, quæ futura sit suauitas. Virg. lib. septimo: Et siquid veri mens augurat, opto. M. Tul. de Repub. libro quarto: Cui quidam vtinam vere fideliter abundante auguraverim.

8 ¶ *Assensit*, est & passiuum. Accius Neoptolemo: vbi nihil contra rationem, & quam habuit assensit silens. Idem Erigona: Assentio, age nunc tu tuam progeniem & ordinem Pompon. Sponsa: Papæ pol magis vbi cognorit, omnes vnà assentiant.

9 ¶ *Cunctant*, pro cunctantur. Accius Alphesibœa: Ita territa Membra animo ægroto cunctant sufferre laborem. Ennius Ambracia: Bene moues. Iute ipse cunctato, vide fortem virum. Idem Hectoris Lytris: Qui cupiant dare arma Achilli, vt ipsi cunctent.

10 ¶ *Accinge*, pro accinge: a. Pomponius Maccis geminis: Iam ego mihi adero, dum ego reuortor, age antè accinge ad molas.

11 ¶ *Contempla*. Accius Philocteta: Cõtempla hanc sedem, in qua ego nouem hyemes saxo stratus pertuli. Nævius Dan. & Cõtemplacidè formam, & faciem virginis. Titinnius Fullonia: Adspecta formam, atque os contempla meum. Ennius Medea: Asta atque Athenas

Athenas antiquum opulentum oppidum Cõtempla. Plaut. Asin. Meum caput contemples.

12 ¶ *Altercata est*, passiuum. Pacu. Iliona: Cur illa hic mecum altercata est?

13 ¶ *Arbitrabunt*. Plautus Sticho: Probiores verò arbitrabunt, si probis narraueris.

14 ¶ *Amplexa*, pro amplexare. Acc. Alcmæone: Postremò amplexa, fructum quem dij dant cape.

15 ¶ *Amplexari*, pro amplecti. Cicero de Orat. l. b. iij. Nec voluptatem tuentur, quam amplexari possunt.

16 ¶ *Criminat*. Ennius Satyr: libro tertio, Nam is non bene vult tibi, qui falsò criminat apud te.

17 ¶ *Dignati*, pro dignatus sum, vel dignũ duxi. Accius Meleagro: Remanet gloria apud me exuuias dignati Atalantæ dare. Pacuuius Hermiona: Cùm neque me aspicere æquales dignarent meæ.

18 ¶ *Miserarent*, pro miserarentur. Accius Athamante: Atque ea de illis metui, vt iure hæc nunquam miserarent mala.

19 ¶ *Largi*, pro largire. Lucillius libr. xiiii. Quod vitium dederas tu quidem, hoc est viscera largi. Accius Diomede: Benignè & pro beneficio largito atque ampliter. Cato lege Bæbia: Pecuniam inlargibo tibi.

20 ¶ *Inzni*, & *Contui* pro contueri. Turp. Pedio: Tamen oculis longa inter capedine appetunt cupidè intui. Pomponius Maccis geminis, Incœpi contui, conspicio coleatam cuspidem.

21 ¶ *Proficisceret*, pro proficisceretur. Turpilius Hetæra, Hortatur hominem, quàm primùm proficisceret.

22 ¶ *Sortirent*, pro sortirentur. Varro Rerum humanarum lib. xx. Cùm venerint censores, inter se sortiant.

23 ¶ *Moderant*, pro moderantur. Pacuu. Peribœa: Neque tuum te ingenium moderat, neque fraternum ita exsilium leuat.

24 ¶ *Sortiunt*. Ennius Cresphonte, An inter se sortiunt vrbem, atque agros?

25 ¶ *Polliceres* pro polliceueris. Varro Anaputio πρὸς τὸν ἀπαίδευτον ἰδιώτην. Nam in omnibus legi quid datum est.

26 ¶ *Populat*, & passiuum *populatur*. Virg. Geor. lib. 1. Populáque ingentem farris ecerum Curculio. Cæcilius Asoto, Iamdudum depopulat macellum. Ennius Ambracia, Agros audaces depopulant serui dominorum domini. Quadrigarius: Agrum Nolanum populare cœperunt. Accius Astyanacte, Qui nostra per vim patria populauit bona. Sisen. Hist. libro quarto: Protinus agros populabundus ad Numeriam conuertit.

27 ¶ *Punitur* aliquem, pro punit. M. Tull. de offic. li. 1. Neque ad eius, qui punitur alium, aut verbis fatigati sed ad Reipub. vtilitatem referri. Et Tusc. li 1. Quo multi inimicos etiam mortuos puniuntur.

28 ¶ *Ruminat*. Vir. Bucol. Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas.

29 ¶ *Fabricantur*. M. Tul. de offi. li. 1. Vt enim pictores, & ij, qui signa fabricantur. Plautus Asin. Fabricare, quid vis comminiscere. Cic. de orat. lib. iij. Capitolij fastigium illud, & cæterarum ædium non venustas, sed necessitas ipsa fabricata est.

30 ¶ *Palpatur*, pro palpat. Lucil. lib. xxix. Hic me vbi videt, subblanditur, palpatur, caput scabit.

31 ¶ *Luctant*, pro luctantur. Ennius lib. ix. Viris validis virtous luctant.

32 ¶ *Bellantur*, pro bellant. Virg. lix. Et pectis bellantur Amazones armis.

33 ¶ *Partiret*. pro partiretur. Lucil. li. xxix. Quid quas partiret ipse pro doctrina boni. Plaut. Asinaria, Hanc quidem, quam nactus prædam, cum illis partiam.

34 ¶ *Impertit*. Lucil. lib. xxviij. Sospitat, impertit salutem plurimam, & plenissimam.

35 ¶ *Cohortarent*: Quadrigarius Annal. lib. v. Et dicerent castra facta esse, atque hos cohortarent, vti maturarent.

36 ¶ *Moderant*, pro moderantur. Acc. Epigonis, Viden' vt te impietas stimulat? nec moderat metus? Pacuuius Peribœa, Neque tuum te ingenium moderat, neque fraternum ita exsilium leuat.

37 ¶ *Commiserescimus*. Vir. Æneid. li. ij. Hic lacrymis vix ea damus, & miserescimus vltro. Ennius Hectoris Lytris, Seruos & nostrum imperium, & fidem Myrmidonum vigiles commiserescite.

38 ¶ *Prælinat*. Ennius Achille Aristarchi, Ista mortales inter sese pugnant prælinat.

39 ¶ *Complectite*. Pomponius Fullonibus. Quin ergo, quando conuenit, complectite. Mi frater salue, ô soror salue mea.

40 ¶ *Expergiscerer*, pro expergiscereretur. Pomp. Agamemnone suppositio: Nequis miraretur, cùm tam clatè tonuerit, vt si quis dormiret expergiscereret.

41 ¶ *Labascor*, pro labor. Accius: Nullum est ingenium tantum, neque cor tam ferum, quod non labascatur lingua, mitescat mala. Varro Rerum diuinarum lib. vij. Postquam vidit misericordia labasci meum rem infirmum populi.

42 ¶ *Congredias*. Plau. Epid. Quid si adeam? haud scio an congredias, si hæc ea est.

43 ¶ *Certatur*, pro certat. Pacu. Armorum iudicio, An quis est, qui te esse dignum, qui cum certetur, putet?

44 ¶ *Frustro*, pro frustror. Pomp. Maali, Miseret me eorum, qui sine scutis vel tecta frustrarent suum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

45 ¶ *Exsecrarent.* Afran. Incendio, Experiurabant, exsecrabant, se, ac suos.

46 ¶ *Imitat.* Varro Epistola Latina lib. ij. Tuum opus nemo imitare potest. Liuius Achille, Si malos Imitabo, tum tu pretium pro noxa dabis.

47 ¶ *Progredi*, pro progredere. Nouius Vindemiatoribus, Quid stas, age, move te inanem primus progredi.

48 ¶ *Mutuet*, mutuũ sumat. Cæcil. Æsoto, Ad amicũ curret mutuatũ, mutuet mea causa.

49 ¶ *Suauies.* Pomponius Munda, Ego illam non amplectar, non suauiem? Nouius Quæstione, Mammas teneas, pedes extollas, suauies cum gemit.

50 ¶ *Consolare.* Varro Oedipothyeste, Per idem tempus Oedipus Athenas exsul venire dicebatur, qui consolaret.

51 ¶ *Minitas*, pro minaris. Næuius Danaë, Etiam minitas? mitte ea, quæ tua sunt magis, quàm mea Plautus Amph. Quid minitabis te facturum, si istas pepulissem fores?

52 ¶ *Percontat.* Næuius Maleuolis, Si percontassem, malum hoc me præteriisset. Næuius Belli Punici lib. ij. Blande, & docte percontat Ennius, quo pacto Troiam vrbem reliquisset.

53 ¶ *Ominas.* Pomponius Cretula, Nil petituræ bene eueniat. Ita sit, & tibi bene sit, qui rectè ominas.

54 ¶ *Paciscunt.* Næuius belli Punici libro septimo, Id quoque paciscunt mœnia sint, quę Luctatium reconciliant captiuos plurimos. Idem, Sicilienses pascit, obsides vt reddant.

55 ¶ *Conuiuant*, pro conuiuantur. Pomponius Munda, Si calendis conuiuent, idibus cenant foris. Ennius Satyr. lib. j. Malo hercle suo magno conuiuat, sine modo.

56 ¶ *Mirabis.* Pomponius Patruo, Mirum facies fatuæ si studium mirabis diu.

57 ¶ *Vrinatur.* Cicero Academicis lib. ij. Si quando enim nos demersimus, vt qui vrinantur, aut nihil superum, aut obscurè admodum cernimus.

58 ¶ *Miserete.* Ennius Hecuba, Miserete manus, date ferrum, qui me anima priuem.

59 ¶ *Opino*, pro opinor. Plaut Bacch. Prænestinum opino esse, ita erat gloriosus. Pacu. Chryse. Inueni, opino esse optumum. Orestes vt hæres sit, sed tamen. Enn. Eumenid. Tacete opino esse optumum, & pro viribus sapere, atque fabulari tute noueris. Cæcilius Asoto, Nihil fore opino inter me, atque illum.

60 ¶ *Promeres.* pro promereris. Plaut. Trinummo, Nam retinere nequeo, quin dicam ea, quæ promeres.

61 ¶ *Opitula.* Liuius Equo Troiano, Da mihi hasce opes, quas peto, quas precer, corrige, opitula.

62 ¶ *Fite*, imperatiuo modo. Cato de præda militum diuidenda, Tu diues fite. Crassus hb. xvi. Iliados, O socij nunc fite viri. Liuius Odyssea, fit quoque situm est.

63 ¶ *Pœnitebant.* Pac. Arm. iud. prologo. Nũc pœnitebunt, libant liberi grato ex loco.

64 ¶ *Partiret*, pro partiretur. Afra. Diuortio, Cum testamento patria partissec bona. Lucil. lib. iii. Tu patrem laudis caperes? tu gaudia mecum Partisses. Accius Chrysippo, Æternabilem diuitiam partissent. Ennius Telamone, Eandem me in suspicionem sceleris partiuit pater.

65 ¶ *Recordauit.* Quadrigarius Annali. v. Is, vbi Dacũ cognouit, & patria eum recordauit.

66 ¶ *Poti* pro potiri. Pac. Iliona, Ve si omnere credo adhuc sceptrum patienter poti

67 ¶ *Præstolat*, pro præstolatur. Turpilius Pedio, Ego præstolabo illi, eo citante opicium. Liuius Tereo, Nimis pol imprudenter huic præstolaras.

68 ¶ *Reuortit.* Pomponius Maiali, Cenam quæritat. Si eum nemo vocat, reuortit mœstus ad me, nam miser.

69 ¶ *Rethoricasti*, pro rethoricatus es. Nouius Asinio, Age nunc, quando rethoricasti, responde, quod te rogo.

70 ¶ *Tutant.* Plaut. Mercatore, Inuoco vos Lares diales, vt me tutetis. Næuius Lycurgo, Tuos qui celsos terminos tutant. Pomp. Patruo, Nõ erat, Quod corpus tremulum famula tutaret toga. Pacu. Peribœa, Tu mulier rege te, & tuta templa Liberi.

71 ¶ *Patitar*, pro patere. Plaut. Asi. Paritote et item cùm ego te refetiam.

72 ¶ *Copulantur*, pro copulant, passiuum pro actiuo. Plaut. Aulul. Adeunt, constituũt, copulantur dextras.

73 ¶ *Præsagitur*, pro præsagit. Plaut. Bacch. Occidi, animus iã isto dicto plus præsagitur mali.

74 ¶ *Expalpabitur*, pro expalpabit, quod est extorquebit. Plaut. Vidul. Seruus à patre argentum expalpabitur.

75 ¶ *Reddibo*, pro reddam. Plaut. Casina, Rari reddibo. Idem Menæchmis Saluum tibi ita, vt mihi dedisti, reddibo.

76 ¶ *Ludificata* ero hominem, pro, ludificata lepidè ero, culpam omnẽ in me impeniti

77 ¶ *Osculaui.* Titinnius Ilarubra. Laudor, quòd osculaui priuignæ caput.

78 ¶ *Expedibo*, pro expediam. Plau. Trute. Ego expedibo rem perdidi apud vos. Pacu. Peribœa, Mane, expedibo factum, mihi quòd contrà rogo respondeas.

79 ¶ *Manducatur*, pro manducat. Pompo. Pappo agricola. Nescio qui sellam vrget, quasi asinus vxorem tuam, ita aperte oculis simul manducatur, ac molit. Lucill. Satyr. libro quarto, Assequitur neque opinantem, in caput insilit, ipsum Commanducatur totum complexa, constrictque. Idem libro xxv. Villicum Aristocratem mediastinum, atque bubulcum Com-

quod manducamur in ore. Afranius Fratriis. Facilè manducari qui potest.

80 ¶ *Miseretur*, pro miseret. Turpil. Epiclero: Quam matris, nunc patris me miseretur magis. Pacuuius. At accepisti me isto cũ verbo, miserere tui.

81 ¶ *Muneratur*, pro muneratur. Turpil. Thrasileone: Dat vltrò, ac munerat, quod ab illo abstulit.

82 ¶ *Rixant*, pro rixatur. Varro Armorum iudicio: Ille viros hortari, vt rixarent, præclari philosophi Idem Serrano, Dormit alius, nimirum vigilant, clamant, calent, rixant. Idem de rerum natura lib. j. Ne familiæ rixent cum vicinis.

83 ¶ *Adiuratur*, pro adiurat. Pacu. Dulorestes: Illum quæro qui adiuratur, Afranius Inimicis: Hæc obsecro igitur agite, & me adiuramini. Lucill. lib. xxvij. Nec si paulo minus vsuras, & magna adiuratus diu.

84 ¶ *Pigneratur* pro pigneraret. M. Tull. de Rep. lib. i. Sed vt plurimas, & maximas nostri animi, ingenij, consilij partes ipsa sibi ad vtilitatem suam pignoratur.

85 ¶ *Murmurari*, pro murmurare. Varro ἐφθέγγοντο ἡ πάλαι, ἀεὶ δὲ γογγύζουσιν; Ita vt solitri eramus, Romæ in balneis plodere cœpimus, & murmurari. Quadrigarius Annal. li. viii. In eo loco populus murmurari cœpit, Var. πατρίᾳ γόγγυσον, ἀεὶ ἐν καμίναις; Hoc Græcis remutiato, vt facilè intelligeres, nos ab his amari, commurmurantur. Auctor idem Virgula diuina; Præsertim, cùm ventrem meum coërceam, nec murmurari patiar.

86 ¶ *Excalceatur*, pro excalceat. Varro Pseudolo Apollini, ἀεὶ ἄνευ ὑποδημάτων: Quod in eius Dei templã calceati introeunt. Nam in oppido, quæ est ædes Apollinis, & qui ibi ad Herculis ostreat, nemo se excalceatur.

87 ¶ *Nutritur*, & nutricatur pro nutrit, & nutricat. Varr. Testamento, ἀεὶ διαθήκην, παρὰ γραμματεῖα: Natis quos Menippe hæresis nutricata, & tutores do, Qui rem Romanam, Latiumque adscisceret vultis M. Tul. de Deorum natura lib. ii. Omnium autem rerum, quæ natura administrantur, seminator, & sator, & parens (vt ita dicã) atque educator, atque altor est mundus, omniáque (sicut membra, suas & partes nutricatur, & continet. Afranius Vopisco: Nam nutricatur oliua. Lucil. lib. xxx. Sensu nutricarum sanè, caput opprimit ipse.

88 ¶ *Volam*, pro velim. Lucil. lib. xxvij. Atque dolo attonitos vincere. Epicuri volam. Plaut. Asin. Meo modo loquar quæ volam, quoniam intus non licitum est mihi.

89 ¶ *Commanducatur.* Lucil. Satyr. lib. iiii. Assequitur nec opinantem, in caput insilit, ipsum Commanducatur totum complexa, co-

manducatus corrupit, ad incita adegit.

90 ¶ *Esuribo*, pro esuriam. Pompo. Augure. Immo mane non esuribis diutius, quare roga. Nouius Mortis & vitæ iudicio. Ita vobis otiosus sum: mihi algebo, & mihi esuribo.

91 ¶ *Satisciuntur*, pro satisfit. Accii, ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ μάλιστα: Tamen haud satisfacar quin tuam implorem fidem. Varro Antiquitate humana libro xiiii. Altera ira, altera vulneribus satisfit. Pacuuius Dulorestes. Vereor si vnquam satisfacere quidquam, quod quibo, boni.

92 ¶ *Consecrabor*, pro consecrabo. Plautus Persa: Sed quis hic ansatus ambulat magnificè consecrabor.

93 ¶ *Fruticari*, pro fruticare. Cicero ad Atticum lib. xv. Excisa enim est arbor, non euulsa. itaque quàm fruticetur, vides.

94 ¶ *Exsugebo.* Plautus Epidico: Iam ego me vortam in hirundinem, Atque eorum exsugebo sanguinem.

95 ¶ *Copulantur*, pro cõiungunt. Plaut. Aulul. Adeunt, consistunt, copulantur dextras.

96 ¶ *Inuenibo*, pro inueniã. Pomponius Buccone adoptato: Sæpe annuit, inuenibit sæpe.

97 ¶ *Puniuntur*, pro puniunt. M. Tull. Tusc. lib. i. Tenendum est igitur, nihil curandum esse post mortem, cùm multi inimicos, & mortuos puniuntur.

98 ¶ *Sacrificantur*, pro sacrificant. Varro antiquitatum rerũ diuinarum libro xiiii. Viris nuptis sacrificabantur in cubiculo viduæ. Sacrificari. Varro Manio: Non maledicere, pedem in focum non imponere, non maledicere, sacrificari. Idem Varro de liberis educandis: Cùm primores cibo, & potione initiarent pueros, sacrificabantur ab Idibus Eduæ, & Potinæ.

99 ¶ *Discrepuit*, pro discreptauit. Cicer. de orat. libro tertio. Nihil sanè ad rem pertiner, siqua in re discrepuit ab Antonij diuisione.

100 ¶ *Spolior*, pro spolio. Afranius Crimine. Quos impunè depopulatur, & dispoliatur dedecus. Quadrigarius Annal. Ita per sexẽnium lugatiam polam, atque agrum Campanum, quod his per militem licebat, exspoliabãtur.

101 ¶ *Verecundantur.* Marc. Tull. Hortẽsio, Hi nostri amici verecũdantur capti splendore virtutis.

102 ¶ *Conuertitur*, pro cõuertit. Plaut. Amph. Sed fugam in se tamen nemo conuertitur.

103 ¶ *Ruminatur.* Varro Sexagesi, Erras, inquit, Marce, accusare nos ruminatis antiquitates. Idem Bimargo, Odysseam enim Homeri ruminari incipies.

104 ¶ *Precantur.* Varro Eumenid. Ego medicina Serapi vtor, quotidie precantur intelligo rectè scriptum esse Delphis Theohera.

105 ¶ *Miræ*, pro miratis. Varro Eumenidibus; Hospes quid miras animo curare Seraphim. Quid quasi non curat tantidem Aristo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

teles, Idem eisdem: Aut ambos mira, aut nolli mirate de eodem.

106 ¶ *Nolitote*, pro nolite. Sisen. Hist. lib. iij. Nolitote mirari, quàm desperata voluntate ad vnam belli faciendi viam.

107 ¶ *Gliscitur*, pro gliscit. Sempronius Asellio Hist. lib. iiij. Vt maior inuidia Lepido gliscereretur.

108 ¶ *Ignescitur*, pro ignescit. Laberius Colace: Figura humana inimici ardore igneiscitur.

109 ¶ *Luxuriabat*, pro luxuriabatur. Tubero Hist. lib. iiij. Pars omnis luxuriabat. Virg. lib. ij. Luxuriátque toris animosum pectus.

110 ¶ *Focillatur*, pro fouet. Varro de vita pop. Rom. lib. 2. Propter fecúdas sublato metu, non in communi spectantised suum quisqua diuersi commodum focillantur.

111 ¶ *Emungerentur*. Varro de liberis educandis: Eam sunt consecuti corporis siccitatem, vt neque spuerent, neque emũgerentur.

112 ¶ *Libertatem vti*, pro vti libertate. Titinnius lib. v. Item vti eum oportet libertaté, qui sapit. Nouius Zona: Atque facilicatem video veteris vulgariam. Lucil. Satyr. libro 14. Quem metuss sæpe, interdum quem veare libenter. Sic potior illam tem, pro, illa re potior. Terent. Adelph. Mille potior gaudia. Lucret. lib. 3. Adde Heliconiadum comites, quarum vnus Homerus Sceptra potitus. Nævius Lycurg. Dic quo pacto eum potiti pugnando dolis? Accius Phœnissis: Natus vivente loco patrum potiretur patris. Pacuuius Atalanta: Regi vt memorabis, nunc regnum potitur transmissu patris.

113 ¶ *Opus* est illam rem, pro opus est illa re. Plautus Cistellaria: Malum auferi, bonum mihi opus est. Et Captiuis. Omnes maritimi milites iã opus sunt tibi. Lucretius lib. 2. Scire licet nil principiis opus esse colores. Turpilius Lindia: Me vis potiri? Fac ergo potiar quod volo. Sic & callet illam rem pro illa re Pomponius Pistoribus, Mirum ni hæc Matta est, in colubras callet canticulam. Afran. Epistola: Quanquam isthæc malitiosa non tam calleo, tamen non fefelli.

DE MVTATA DECLINATIONE.

CAPVT VIII.

1 *Apricatio*, pro apricitas. M. Tul. de senectute, Vbi enim potest illa ætas aut calescere apricatione melius, vel igni?

2 ¶ *Itiner*, dictum pro iter. Varro Pranso parato, Luna exspectante Adria se itiner longum sermone leuare. Plaut. Mercatore, Quin tu ergo itiner exsequi meum mesines? Equidem mutata declinatio non est ab eo, quod est iter iteris, sed est ab eo, quod est iter itineris. Lucretius lib. 6. Obuia discutiar gladiis, itinerque sequatur. Accius Oenamao, Coniugium Tisis patet eat te itiner tendere. Idem Meleagro, Labore aut minuat itiner ingressum via. Turpil. Thrasileone. Age, age, egredere, atque vtinã istuc perpetuũ itiner sit tibi.

3 ¶ *Festinem*, pro festinantem. Titinn. lib. 5. Nunc hoc vror, nunc hæc res me facit festinẽ.

4 ¶ *Lacte*, nominatiuo casu, ab eo, quod est lac. Ennius lib. 11. Etsi mulier erubuit, ceu lacte. & purpura mista. Hemina Annalium lib. 4. Ex tiberi lacte haurire. Cæcili. Titthe: Præsertim, quæ non peperit, lacte nõ habet. Varr. Andabatis: Candidum lacte papilla cùm fluit.

5 ¶ *Mansuete, & mansues*, pro mansuetus, vt sit nominatiuus mansues. Plaut. Asin. Reddam ego te ex fera fame mansuetum. Accius Meleagro: Nunc si me matrem mansues misericordia capsit. Varro τὸν ἀγρὸν. Non vidisti simulacrum leonis ad Idam è loco, vbi quondam subitò eum cùm vidissent, quadrupedem galli tympanis adeò ferunt mansuem, vt tractare te manibus?

6 ¶ *Quæsti*, vel *Quæstus*, dictũ pro quæstus, Titinnius Fullonibus: Ni nos texamus, nihil est fullonibus nobis quæsti. Plautus Aulul. Nã hic apud nos nihil est quæsti furibus. Nouius: Per deam sanctam Lauernam, quæ cultris quæstuis sit. Terent. Hecyra: Nunquam animum quæsti gratia ad malas inducam partes. Pomp. Pictore: Nam plus quæsti facerem, quàm quadrinas si haberem molas. Turpilius Demiurgo: Mulier meretrix, quæ me quæsti causſa cognouit sui. Idem Hetæra: Simulauit me à se amari quæsti gratia: Cæcilius Venatore: Satisne huic ordini, & si nihil egi quæsti, quia sunt æmuli? Var. de liberis educãdis: Non in suarum manuum opificio: quibus almo hino quid faciunt aut palma. Nam lib. 2. Quæstuis causſa deridebant suas res pueris.

7 ¶ *Tumultu*, pro tumultus. Plautus Casina: Quid intus tumulti fuit? Ter. Andr. Nihil ornati, nihil tumulti. Pomponius Piscatoribus: Quid hoc est tumulti? Acc. Aeneadis, vel Decio: Nihil neque periculi, neque tumuli est, quod sciam. Idem Nyctegresia: Cuius vos tumulti causſa acie timeo quid parum aduorti.

8 ¶ *Victi*, pro victus. Plautus Captiuis: pro victi quotidiani ventrem ad me asseras.

9 ¶ *Æsti*, pro æstus. Pacuuius Chryse: Æsti fortè ex arido.

10 ¶ *Senatui*, vel *Senatuis*, pro senatus: Plaut. Epidico: Senati qui columẽ cluẽt. Sallu. Cæs. Rex Fesulas, Metel. Creticus in Apuliam, eúmque ea loca missi. Sisen. Hist. lib. 3. Lucius Calpurnius Piso ex senatu cõsulto duas nouas tribus. Idem simul & senatis consulsis clarissimis amplificati. Var. de vita po. Ro. lib. 1. Posteaquam Q. Fabio Maximo dictatore.

11 ¶ *Vas*, pro vades. M. Tull. de offic. libr. 1. Vas factus est alter eius sistendi, vt si ille non reuertisset, moriendum esset ipsi.

12 ¶ *Sumpti*, pro sumptus. Plaut. Trinũmo: Quod ebibi, quod comest, quod facit sumpti. Turpilius Philopatro: Ecce autẽ tuo more, vti soles videre mihi ægrè id pati: quia hos dies cõpluscules intercapedo sumpti faciũdi fuit. Lucil. lib xxx. Quid dare quid sumpti facere, ac præbere posset. Cæcilius Plocio: Quid hoc futurum obsonio, & vbi tantũm sumpti factum? Varro Bimargo: Cùm nouissime mitteret, quantum sumpti fecerit.

13 ¶ *Iteris*, positum pro itineris, & quidem rectè: ab eo, quod est iter iteris, facit iter itineris. Nouius Lycurgo: Ignoris iteris sumus, tute scis. Acc. Oenomao: Prętò etiam adsum, exprome quid fers, nam te longo itere cerno vadere. Idem Telepho. Studiúmque iteris reprime. Varro ὁδοῦ πεσῶν. Tua templa ad alta Phœni properans citus itere.

14 ¶ *Exerciti*, vel *exercituis* pro exercitus. Acc. Armorum iudicio. In quo salutis spes summas sibi habet exerciti. Idem ἀπὸ κοινοῦ. Contrà quantum obfueris, si victus sies, considera, & quò reuoces summam exerciti. Var. de vita pop. Rom. lib. 2. Quibus cùm turpe fecerant fœdus sine publico consilio dederunt hosti quotquot Decius imperator pro exercitu salute se dis manibus deuouit.

15 ¶ *Adspecti*, pro adspectus. Accius Astyanacte: Abducite intro. nam mihi Miseritudine commouit animum excelsa, adspecti dignitas. Idem Alphesibœa. Odiorum hostificúmque diem obuium, turbam, adspecti atque horribilem.

16 ¶ *Scriptio*, pro scriptura. Cicero de Orat. libro secundo. Illud autem est huius institutiscriptionis, ac temporis.

17 ¶ *Lecti*, pro lectus. Accius Pelopidis. Cesso hinc ire & rapere lecti vestem in lecto coniugis. Idem Nyctegresia, tunc quod superest, sociam mittis lecto, an lecti pœnitet.

18 ¶ *Salti*, pro saltus. Acc. Menalippo. Hic Menalippum intercapedo, nemorum in salti faucibus.

19 ¶ *Parti*, & *partuis*, pro partus. Pacu. Atalanta. Vbi me grauidam sentio aggraueiscere Propinquitate partii. Varr. Andabatis. Candidam lacte papilla cùm fluit, signum putant partuis, quod hic sequatur mulierem è partu liquor.

20 ¶ *Frons*, pro fronde, vt Virgil. Georg. ii. 2. Præterea cùm frons tenera, imprudénsque laborum. Varro Parmenone. Crebrius lucos alta frons decidit platanos remis.

21 ¶ *Ibus*, pro iis minus Latinum putat cæ-

sius. Idem simul & senatis consulsis clarissimis amplificati. Var. de vita po. Ro. lib. 1. Posteaquam Q. Fabio Maximo dictatore.

11 ¶ *Vas*, pro vades. M. Tull. de offic. libr. 1. Vas factus est alter eius sistendi, vt si ille non reuertisset, moriendum esset ipsi.

12 ¶ *Sumpti*, pro sumptus. Plaut. Trinũmo: Quod ebibi, quod comest, quod facit sumpti. Turpilius Philopatro: Ecce autẽ tuo more, vti soles videre mihi ægrè id pati: quia hos dies cõpluscules intercapedo sumpti faciũdi fuit. Lucil. lib xxx. Quid dare quid sumpti facere, ac præbere posset. Cæcilius Plocio: Quid hoc futurum obsonio, & vbi tantũm sumpti factum? Varro Bimargo: Cùm nouissime mitteret, quantum sumpti fecerit.

13 ¶ *Iteris*, positum pro itineris, & quidem rectè: ab eo, quod est iter iteris, facit iter itineris. Nouius Lycurgo: Ignoris iteris sumus, tute scis. Acc. Oenomao: Prętò etiam adsum, exprome quid fers, nam te longo itere cerno vadere. Idem Telepho. Studiúmque iteris reprime. Varro ὁδοῦ πεσῶν. Tua templa ad alta Phœni properans citus itere.

14 ¶ *Exerciti*, vel *exercituis* pro exercitus. Acc. Armorum iudicio. In quo salutis spes summas sibi habet exerciti. Idem ἀπὸ κοινοῦ. Contrà quantum obfueris, si victus sies, considera, & quò reuoces summam exerciti. Var. de vita pop. Rom. lib. 2. Quibus cùm turpe fecerant fœdus sine publico consilio dederunt hosti quotquot Decius imperator pro exercitu salute se dis manibus deuouit.

15 ¶ *Adspecti*, pro adspectus. Accius Astyanacte: Abducite intro. nam mihi Miseritudine commouit animum excelsa, adspecti dignitas. Idem Alphesibœa. Odiorum hostificúmque diem obuium, turbam, adspecti atque horribilem.

16 ¶ *Scriptio*, pro scriptura. Cicero de Orat. libro secundo. Illud autem est huius institutiscriptionis, ac temporis.

17 ¶ *Lecti*, pro lectus. Accius Pelopidis. Cesso hinc ire & rapere lecti vestem in lecto coniugis. Idem Nyctegresia, tunc quod superest, sociam mittis lecto, an lecti pœnitet.

18 ¶ *Salti*, pro saltus. Acc. Menalippo. Hic Menalippum intercapedo, nemorum in salti faucibus.

19 ¶ *Parti*, & *partuis*, pro partus. Pacu. Atalanta. Vbi me grauidam sentio aggraueiscere Propinquitate partii. Varr. Andabatis. Candidam lacte papilla cùm fluit, signum putant partuis, quod hic sequatur mulierem è partu liquor.

20 ¶ *Frons*, pro fronde, vt Virgil. Georg. ii. 2. Præterea cùm frons tenera, imprudénsque laborum. Varro Parmenone. Crebrius lucos alta frons decidit platanos remis.

21 ¶ *Ibus*, pro iis minus Latinum putat cæ-

suetudo, cùm veterum auctoritate plurimum valeat. Titinnius Gemina. Euæ Castor si moratæ siis ambæ, ibus, vt pro ego maioribus. Plaut. Milite. Latrones ibus denuinterem stipendium. Pomponius Pappo agricola. Nunc quãdo voluisti facere, fac voluprati sies ibus.

22 ¶ *Excelsitas*. M. Tul. de offi. lib. 2. Etenim magis est secundum naturam excelsitas animi & magnitudo.

23 ¶ *Campani* pro campanũ Plaut. Trinũmo. Credo ego istuc Stasime ita esse, sed campani genus multo Syrorũ iã anteit patientia.

24 ¶ *Pernicei*, pro pernicisci. M. Tul. pro Sexto Roscio. Quorum nihil pernici causa diuino consilio, & vi ipsa ac magnitudine rerum factum putemus. Sisenna Hist. lib. vi. Romanos in re cerne pernici causſa venisse.

25 ¶ *Hærem*, pro hęredem. Nævius Gymnastico. Atque meis bonis omnibus ego te hærem faciam.

26 ¶ *Gelu*, ars monoptoton esse vult, contrà sentit auctoritas. Lucretius lib. v. Assiduisque geli casus mortalibus aufert. Idem lib. 6. Deniq. sæpe geli multus fragor, atque ruina.

27 ¶ *Vapos*, & vapor, & timos, & labos & labor ita sunt, vt color & colos. Lucretius lib. 5. Peruolitans permanat odos frigúsque, vapósque. Nævius Lycurgo. Iam vbi nos duplicant aduenientist imos, vapósque Accius Andromeda. Qui neque terræ est datus, nec cineris causſa vnquam cuasit vapos. Var. Manio. Sternitur iuuencus, quem labos mollem facit.

28 ¶ *Peruico*, pro peruicaci. Accius Astyanacte: Vtinã vnicã mihi antisitam acquitenẽs suã tutetur.

29 ¶ *Antisitam*. Accius Astyanacte: Vtinã vnicã mihi antisitam acquitenẽs suã tutetur.

30 ¶ *Gemiti*. Plautus Aulul. Tantum gemiti mali, mœstitiæque hic dies mihi obtulit.

31 ¶ *Specis* pro specubus. Accius Alcmæone. Quod dij interdum inferam penitus depressum altis clausere specis?

32 ¶ *Gallum*, pro gallorum. Varro Eumenidibus. Peditatem, an pudorem gallũm cœpit mihi videri.

33 ¶ *Generibus*, pro generis. Accius Alcmæone. Qui ducat, cùm te viderit socerum, generibus tantam esse impietatem?

34 ¶ *Argus*, pro Argiuus. Plautus Amph. Amphytrio natus Argus ex Argo patre, Virg. Æneid. libr. 4. Hauriat. hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus.

35 ¶ *Augura*, pro auguria. Accius Telepho. Pro certo arbitrabor sortis oracula adytus augura.

36 ¶ *Humo*, pro humo. Varro Pranso parato. Contrà coactus seruus larrato canum. Fertur bisulcis vngulis, ne se humu videant. Varro παρὰ μικρὸν. In pauimẽto non audes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

facere lacunam, at in humu calceos facis elixos.

37 ¶ *Eluſti* pro fluctus. Accius Telepho. Eluſti cruoris voluerent mihi. Idem Clytemneſtra, Eluſti immiſericordes iacere, & ætra ad ſaxa allidere. Pacuuius Chryſe, Interea loca fluctu flaccíſcunt, ſileſcunt venti, mollitur mare.

38 ¶ *Piſcati*, pro piſcatus. Pomponius Piſcatoribus, Quid habes in ſcirpiculis caluet omne piſcati genus. Turpilius Demetrio, Antehac ſuſtlabat aquilo, aut auſter, inopia tum erat piſcati.

39 ¶ *Poematis*. M. Tul. lib. 3. Quod idem in poematis, in picturis vſu venit.

40 ¶ *Cultio*, pro cultura. M. Tul. de ſenectute, Num igitur horum ſenectus miſerabilis, qui ſe agricultione oblectabantur.

41 ¶ *Vulgariam*, pro, vulgarem. Næuius Zona, Atque facilitatem video vti vulgariam. Turpilius Thraſyleone, Non eſt medio res, neq; vulgaria fallacia hæc. Afranius Priuigno, Dehinc temeritatẽ repudio vulgariã.

42 ¶ *Pannibus*, pro pannis. Pomponius Maccis Geminis. Bono animo es video, eripuiſti primitus de pannibus.

43 ¶ *Indecoris*, pro indecora. Acc. Athamante, Cuius ſit vita indecoris, mortem fugere turpem conuenit. Virgil. lib. xii. Nec genus indecoris.

44 ¶ *Fœtis*, pro fœtibus. Accius Bacchis, Vbi ſanctus Cytheron frondet viridantibus fœtis.

45 ¶ *Sublima*, pro ſublimis. Accius Phœniſſis, Aut ſæpe ex humili ſede ſublima euolat. Salluſt. Hiſt. lib. 3. Nam terna tunc erat, & ſubiima nebula cælum obſcurabat.

46 ¶ Ab eo, quod eſt labos. *Laboſum* facit, non laborioſum. Lucil. Satyr. lib. 3. Præterea omne iter hoc eſt laboſum. Idem, Tantalus laboſas pœnas.

47 ¶ *Nefantia*, pro nefanda. Lucil. Satyr. lib. 3. Tantalus, qui pœnas ob facta nefantia pendit. Idem libro xxix. Diſſociat atque omnia ac nefantia. Varro ὁμιμαχία, ἀφι πίρα, Ego, inquit, eam ſuppetias, quæ tunc mihi nec res, nec ratio eſt diſſociat atque omnia nefantia?

48 ¶ *Gracila* eſt pro gracilis. Lucil. Satyr. lib. viii. Quòd gracila eſt, pernix, quòd pectore puro, Quòd puero ſimilis.

49 ¶ *Bacchanaliorum*, pro bacchanalium, vt vectigaliorum, compitaliorum, & nonaliorum, Vulcanaliorum. Salluſtius, Exaudiíque ſonus Bacchanaliorum. Idem Hiſt. lib. 4. Curio Vulcanaliorum die ibidem moratus.

50 ¶ *Tumulti*, pro tumultus. Ennius Hectoris Lytiis. Quî hoc hîc clamoris? quid tumulti eſt? nomen qui vſurpat meum? Turpilius Pedio, Progrediar foras viſere, quid hinc tumulti ante fores. Salluſt. Catilinæ bello, Ille cohorteis veteranas, quas tumulti cauſſa cõſcripſerat in frontem poſitas, cæterum exercitum in ſubſidio locat. Afranius Vopiſco, Hem quid hoc, perij, pertimui, quid tm ul ti exaudij?

51 ¶ *Progenij*, pro progenici. Pacu. Paulo, Pater ſupremæ noſtræ progenij patris.

52 ¶ *Strepiti*, pro ſtrepitus. Ennius Hectoris Lytris, Quid in caſtris ſtrepiti eſt?

53 ¶ *Mirabilitas*, pro admiratio. Tul. de offic. lib. 2. Ergo & hæc animi deſpicientia admirabilitatem magnam facit.

54 ¶ *Itiner*, pro iter. Enn. Telepho, Deúmque de conſilio hoc itiner credo conatũ modo. Pacuuius Atalanta, Dolet, pigétque magis, magíſque me conatum hoc nequicquam itiner. Idem Duloreſte, Delphos veram pecus ſecundæ abſtabula, ac itiner contuli.

55 ¶ *Ferocia*, pro ferocitate, Pacuuius Teucro, Niſi citia ferocitate, atq. ferocia. M. Tul. de Repub. li. quinto. Qui comperit eius vim, & effrenatam illam ferociam.

56 ¶ *Deliritas*, pro deliratio. Laberius, Quænam mens, quæ deliritas vos ſuppilatores facit, cum cæno eugio velitari?

57 ¶ *Holerorum*, pro holerum. Lucil. Satyr. lib. xv. Tintinnabulum abeſt hinc, ſurpiculique holerorum.

58 ¶ *Miſtura*, pro moderatura. Varro de vita pop. Rom. lib. 1. Sed quod ea & propter talem miſturam immoderatam ex aquis cunctis, quod temperatura moderatur in Romuli vita tripliceis ciuitates.

59 ¶ *Guberna*, pro gubernacula. Lucil. Satyr. lib. xx. Proras deſpoliate, & detundite guberna.

60 ¶ *Singularia*, pro ſingulari. Turpil. Demetrio, Homo vnica eſt natura, & ſingularia.

61 ¶ *Lubidinitas*, pro lubidine. Laberius Sylace, Lubidinitate labitur.

61 ¶ *Fructi*, vel fructois pro fructus. Turpil. Canephoro, Satis fructi reddunt. Idem Hetæra, Hæc ſi impetro abs te, vt faciat, ſatis fructi cepero ex te. Varro de re ruſtica lib. 2. Eius eram ſalinam eſſe fructuis venenum.

63 ¶ *Meoſionem* pro menſura. Cic. de oratore. Aures enim, vel animus aurium nuntio naturalem quandam in te continet omnium vocum menſionem.

64 ¶ *Volucalundus*, pro volutans. M. Tul. de Repub. lib. 2. Cupido autem & experenti, & lubidinoſo, & volutabundo in voluptatibus.

65 ¶ *Porti*, pro portus. Turpilius Demiurgo, Neque nautæ cùm eſſent circumuenti ventis, incerto itinere, porti indigentes.

66 ¶ *Domnis*, pro domus. Varro *μαγ γαλακτ ικα*, Pertexit in interiores partes domnis.

67 ¶ *Soni*, & ſonus pro ſonitus, & ſonus. Pacu.

Pacu. Duloreſte: Quidnam autẽ hoc ſoniti eſt, quod ſtridunt fores? Cæcilius Calcis: Nã quidnam fores facere ſoniti? Siſenna Hiſt. lib. iij. Poſtquàm in ſonu ſignorum prælium magno cum clamore vtrorum commiſſum eſt.

68 ¶ *Glutino*, pro glutine. Lucil. lib. xxvj. Præterito tepido glutinator glutino.

69 ¶ *Cautio*, pro cautela. Cic. de orat. lib. ij. Neque illa mihi cautio, & timiditas in cauſſis, propter præſtantem prudentiam Craſſi negligenda eſt. Terent. Andria: Puerum autem ne reſciſcat mihi eſſe ex illa cautio eſt.

70 ¶ *Gelo*, pro gelu. Varr. Seſquiul. pueri dũ comitéſque tenẽ: cara gelo putri mõtiũ ſaxa.

71 ¶ *Ceſtis*, pro ceſtibus. Varr. Væ victis, *ὀνομαστικῶς*: Pugilis ſpectatoris, qui miſerum putatis vinci quæro à vobis, ſi aduerſarius ſupercilia miceſſis diſcobinarit, nunquis veſtrum ſuam mihi eſt daturus?

72 ¶ *Fructuis*, pro fructus. Varr. Meleagris: Quæro vtrũ fructuis, an delectationis cauſa, fructus vt vẽdatis. Idem *κατ' ἀντίφρασιν*: Aliquot Romæ ſunt, qui cellas vinarias fructuis patant, vt vendant.

73 ¶ *Quæſti*, pro quæſtus. Var. Prometheo, Aemulum illius artis, atque obſtrigilatorem. qui per aliquot annos quæſti nihil fecerit.

74 ¶ *Seneciã*, pro ſenectute. Virg. li. vj. Vires vltra, ſortémq; ſenectæ. Lucil. li. xxviii. Proſpiciendũ ergo in ſenecta, nunc adoleſcẽtia eſt.

75 ¶ *Iaermis*, pro inermibus. Sallu. Iugurthæ bello: Neque quẽquã decere, qui manũ armauerat, ab inermis pedib. auxiliũ petere. Siſen. Hiſt. li. iiij. Pleriq. inermi in caſtra perfugiũt.

76 ¶ *Gallice*, pro Gallice. Salluſt Hiſt. li. iiij. Cum interim lumine etiam tum incerto, duæ Galliæ mulieres conuentum vtrantes ad mẽſtrua ſoluenda montem adſcendunt.

77 ¶ *Effigia*, pro effigies. Afran. Vop. ſco: Cuiꝰ te ſuſcitat imago: cuius effigia cognatus patre?

78 ¶ *Intemperia*, pro intemperantia apud veterem auctoritatis obſeruẽ. Has eius intemperias in maritum.

79 ¶ *Poematorum*, pro poematũ. Afran. Priuigno: Poematorum non bonorum. Plaut. Aſin. Nam neque fictum vnquam eſt, neque pictum, neque ſcriptum in poematis.

80 ¶ *Acritas* Acsius Neoptolemo? Vis veritatis, atque acritas.

81 ¶ *Largitas* pro largitio. Ter. Adelph. Quod proluuium? quæ iſtiuce ſubita eſt largitas?

82 ¶ *Dextrabus*, pro dextris. Liuius Odyſſea: Deque manibus dextrabus.

83 ¶ *Curatura*, & *Curatio*, pro cura. Ter. Eun. Tametſi bona eſt natura: reddũt curatura iũceas. Cic. Tuſc. li. iij. Nã vt medici cauſſa morborum curationem eſſe inuentam putant.

84 ¶ *Imberli*, pro imberbis. Lucil. li. xxx. Maximus ſi argento in verbo androgyni barbati mœcho cinædi. Varro Epiſt. ad Fabium: Quod facis Saturnorum ſimiles ſunt, quod maxima ſunt, idémque imberbi.

85 ¶ *Sexcentum*, pro ſexcentorum. Lucil. lib. xxx. Maximus ſi argenti ſexcentũm, ac mille reliquit. Idem lib. xxx. Quid verò eſt centum, ac ducentum poſſideas ſi Millium?

86 ¶ *Pauperies*, pro paupertate. Enn. Hecuba: Senex ſum, vtinam morrẽ oppetam Priuſquam eueniat, quod in pauperie mea ſenex grauiter gemam.

87 ¶ *Aedis* nominatiuo ſingulari. Varr. de vita pop. Rom. lib. 1. Hæc ædis, quæ nunc eſt, multis annis poſt facta ſit, in qua omnia regis temporibus delubra parua facta.

88 ¶ *Victuis*, pro victus. Varro de vita pop. Rom. l. 1. Primùm de re familiari ab patribus, ſecundò de victuis conſuetudine primigenia, tertiò de diſciplinis priſcis neceſſariis vitæ.

89 ¶ *Graduis*, pro gradus. Varr. de vita pop. Rom. li. ii. Multo prædíti pudore, & pudicitia adoleſcentes, dixerunt cum maiore patre eius graduis, & [ætate] ad te ſtipendia facerent.

90 ¶ *Puerilitas*, pro puerilia. Varro de liberis educandis: Velim me hercules, inquit, ipſe vſu magno puerilitatis formulam audire.

91 ¶ *Anuis*, pro anus. Var. Cato, vel de liberis educandis: Eam nutricem oportet eſſe adoleſcẽtem. Anuis enim vt ſanguis deterior, ſic lac. Lac enim vt quidam dicunt phyſici, ſanguinis ſpuma eſt.

92 ¶ *Præcantrix*. Varr. de liberis educandis: Vt faciunt pleræque vt adhibeant præcantrices, nec medico oſtendunt.

93 ¶ *Rituis* pro rit⁹. Var. Cato, vel de liberis educãdis: Itaq; domi rituis noſtri, qui per Deũ fidíũ iurare vult, prodire ſolet in cõpluuium.

94 ¶ *Pronis*, poſitũ pro prona. Varr. Parmenone: Alia trabs pronis in humum accedens proximè frangit ramos cadens.

95 ¶ *Teneritas*, teneritudo. Cicer. de finib⁹, bonorum & malorum lib. v. In primo enim ortu ineſt teneritas, ac mollitia quædam.

DE NVMERIS, ET CASIBVS

CAPVT IX.

1 ACenſutinus, numeri ſingularis poſitus pro genitiuo plurali. Siſen. Hiſt. lib. quarto: Qui tamen, quibus litibus fœdera maiorum *ſuũm* diſſoluta. Titinnius Velierna: Omnium *vitiũm* expertem, conſilij plenum prohibui. Idem Gemina: Non exſecratis paraſitum, nec virum ſpelit domo Lucretius lib. vi. Flammea tempeſtas *Siculãm*

Universidad de Deusto
Biblioteca

dominata per agros. Plautus Persa: Pol *Deûm* virtutem dicam & maiorum *meûm*. Terent. Heeyra: Propè iam remotum ab iniuria *aduersariûm*. Accius Euryface: Reprime parum per citatum quadrupedem. Nouius Euryface: Millia sex *nummûm* in aream dimisi nummariam. Accius Πεντωτὶ μάχη: Ab classe ad vrbem tendunt, neque quisquam potest Fulgentium *armûm* armatus ardoré obtui. Turpilius Epiclero: In Caliphonis nunc te miseræ *liberûm* Pacuuius Atalanta: Parentum, *incertûm inuestigandûm* gratia. Idem Peribœa: Regnum imperator *eternûm* morum sator. Varro παιὰ ἀδάπτω, πρὸς ἡγεμόνιον O mi optanti ministerio *inuidûm* tabes. Idem de vita populi Romani libro quarto: Hortensius suprà decem millia *cadûm* hæredi reliquit, *medimnûm* vini mille cadum. Sallust. Histor. libro nono: Cuius duas insulas propinquas inter se, & decem *stadiûm* procul à Gadibus satis coastabat suopte ingenio alimenta mortalibus gignere. Afranius Vopisco: Antiquitas perenda in principio est mihi maiores nostri incupidiores *liberûm* fuere. M. Tul. de offic. li. iij. An emat denario, quòd sit mille *denariûm*.

2 ¶ *Accusatiuus*, positus pro datiuo: *Ignoscamus illam rem*, pro illi rei ignoscant. Plautus Amphit. Velatis manibus orant, *ignoscamus peccatum suum*. Terentius Eunucho: An, ne comparandus hic quidem ad illum est.

3 ¶ *Genitiuus* casus positus pro accusatiuo. Titinnius Psaltria: Dicis tu quæso, quò te auortisti? *mei fastidit* meæ delitiæ. Plautus Aulul. Abiit, neque certiorem fecit. *Fastidit mei*, pro, me fastidit. Lucillius Satyr. libro septimo: Tristes difficiles sumus, *fastidimus bonorum*. Turpilius Leucadia: Vide nunc, *fastidit mei*. Lucillius libro xxviij. Cui sæpe mille imposui *plagarum* in diem. Idem: *Si argenti indiges*. Plautus Aulul. Deinde egomet mecum cogitare interdum occœpi. Sic *veretur illam rem*, sicuti & consuetudo, & Terentius Phorm. auctor est dicens: Non simultatem meam vereri saltem. ¶ Veteribus gentium pro accusatiuo poni placet. Afranius Compitalibus: Si non verear, nemo *vereatur tui*. Idem Simulante: *Tui veretur* me ad te misit, oratum peteret. Idem Emancipato: Optandum vxorem, quæ non *vereatur viri*. Pacuuius Hermiona: Tyndareo fieri contumeliam: cuius à te veretur maximè acta gratulatione: Nihilne te *populi veretur*, qui vociferare in via? Varro Sardis Venalibus: Non te tui saltem pudet, si nihil *mei reuereatur*? Accius Alphesibœa: Si *tui veretur* progenitoris, cedo.

4 ¶ *Accusatiuus*, positus pro ablatiuo. Titinnius Gemina: Ædepol hominis ignaui *functus officium*. Plautus Menæchmis: Nam parasitus octo hominum *munia* facilè *fungitur*: Idem Trinummo: Sequere hac me gnáta, *vt munus fungaris tuum*. Lucillius Satyr. libro primo: *Munus*, tamen *fungi*, & muros seruare potissent. Idem libro quinto: Liuius pauperem ait se ingentia *munera fungi*. Turpilius Epiclero: Sed volo, Vt familia nostra *officia fungatur* sua. Idem Pedio: Nuptias abiecti, amicos *vtor primores viros*. Pacuuius Dulore: Nonne *officium fungar* vulgi, atque ægrè madefactum feram?

5 ¶ *Accusatiuus*, vel nominatiuus positus pro ablatiuo. Turpilius Demetrio: Meos *parentes careo*. Marcus Tullius de Repub. libro quinto: Sed tamen vt bono patrifamiliâs, colendi, ædificandi, ratiocinandi quidam *vsus opus est*. Varro κύκνος, σφὶ παφῖι. Denique si *vestimenta* ei *opus sunt* quæ fers? Idem Prometheo lib. primo: Id vt scias, audi hoc, quod falsum dicis esse, nemini *oculos opus esse*, si habet. Sallust. Histor. libro secundo: Ruina quæ pars magna, suismet, aut proximorum telis cæteri vicæ pecorum obtruncabantur. Afranius Vopisco: Tandem vt possimus nostra *fungi munera*. Idem Fratriis: Id autem me condonat litteris. Lucil. li. xxvj. Tu si voles, per aures pectus irrigatur.

6 ¶ *Genitiuus*, positus pro ablatiuo, vel adverbio loci. Plautus Trinummo: Non ego sum *dignus salutis*? Cicero Tusculi. libro quarto: Aliquod malum metuit exanimatus, *pendet animi*. Plautus Amph. Vt salui *potiremur domi*. Pompon. Pappo agricola, Domus hæc fuerit placiti. Accius Epigonis: Locrorum late vitia dia, & frugum vbera. Lucillius Satyr. libro sexto: Hottare illorum si possim capi sortirio. Idem libro octauo: Quarum & *abandemus rerum*, & *quarum indigeamus*. Idem libro nono: Si nihil ad faciem, & si olim lupa prostibulum quæ Numini opus, atque absit. Pacu. Peribœa: Postquàm est *honoratus frugûm*, & *floris* Liberi. Marcus Tullius de Repub. lib. tertio: Nostet autem populus sociis d: fendendis terrarum iam *omnium potitus* est. Afranius Exceptor: Quod vitæ studiûm, aut quod præsidiûm in posterum mihi supponebas, mecûm *primis tuis*. Varro de vita populi Romani libro secundo: Vt noster exercitus ita sit fugatus, vt Galli Romæ *Capitolij sint potiti*, neque inde ante sex mènses gesserint. Significata ad genituum in potestatem venit. Plautus Capr. Ille alter *potitus hostis* est. Sallust. Iugurthæ bello: Vt priusquam legatos conueniret, *Adherbalu potiretur*. Idem eodem: Ager autem aridus, & *frugum vacuus*. Marcus Tullius de officiis libro primo: Hæc sunt opera magni animi, & excellentis, & *prudentia* æquè, *consilióque fidentis*. Idem: Omnium autem rerum, ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agricultura melius: Virgilius Æneidos libro primo: *Implentur veteris Bacchi pinguisque ferinæ*. Marc. Tull. Hortensio: Et qui expectat, pédet animi: quia semper quid futurum sit, incertum est. Varro Eumenidibus: Ego autem qui essem *plenus vini, & veneris*. ¶ Sic *desipiebam mentis*, pro mente. Plaut. Epidico: Desipiebam mentis, cùm illa scripta mitterem. ¶ Sic *mille annorû viuunt*, pro mille annis viuunt. Plautus Militi: Qui mille annorum perpetuò viuunt.

7 *Datiuus*, pro accusatiuo. Titin. Barath. Vbi ambitionem *virtuti* videas *antecedere*, pro virtutem antecedere, Plaut. Truculento: Quia tu vestimento, & cibo *alienis rebus curas*. Acc. Meleag. Cuius exuuias, & coronam huic *numerauit virgini* [legendum munerauit] M. Tul. de repub. lib. 4. Hic verò mulieribus præfectis reponatur, qui apud Græcos creari solet: sed sit cèlor, qui viros doceat *moderari vxoribus*. Sallustius Catilinæ bello: Breui spacio legiones numero hominû expleuerat, cùm initio non amplius *ducibus millibus habuisset*. Lucillius libro vigesimo sexto: *Si miserantur se ipsi*, vide ne illorum causa superiore loco collocauerit. Terent. Facite ita vt *vobis decet*. Terent. Andr. Interea mulier quædam ab hinc triennium. Ex Andro *commigrauit huc vicinia*. Varro de vita populi Romani lib. 4. Tanta porrò *inuasit* cupiditas honorum *plerisque*, vt vel cælum ruere: dummodo magistratum adipiscantur exoptent.

8 ¶ *Accusatiuus*, pro genitiuo. M. Tull. de offi. lib. 2. Dum homines eruenti *hastam illam eruentam meminerint*: & sperabunt. Virg. Buco. *Alternos*, Musæ *meminisse* volebant. Plaut. Cistellaria: *Meminere officium suum*. Et Menæchmis: Propterea illius *nomen memini* facilè. Accius Euryface: Heu me miserum: cùm hæc recordor, cùm *illos reminiscor dies*. Idem [illegible] Eos mortalis fœnis lib. x. Miseror sæpe studitos volo. Et Athamante: Veritus sum arbitror, atque vtinã *mem et* possim *obliuiscier*, Et Nyctegresia: An ego *Viyssem obliuiscar* vnquam, aut quèquam proponi velim? Turpilius Pedio: Iam desine *meminisse* illius *formam*. M. Tul. de Republ. libr. 4. Atque ipsa mens, quæ futura videt, *præterita memi-nit*. Varro væ victis [illegible]: Libet me o-pigrammata facere: & quoniam *nomina non memini*, quod insolum mihi venerit ponam.

9 ¶ *Inuidit illam rem*, pro illa re. Accius Menalippo: Vnde, qui mortalis florem libertatem *inuidit* meûm? *Priuatur illam rem*, pro illa re. Nævius Pedio: Quod res vis hãc priuari puteras, quas vti solet?

10 ¶ *Ablatiuus*, pro genitiuo. Plaut. Pseudolo: *Vino* modo *cupidi* estis. Lucil. Satyr. lib. 1. Retrò quæcunque, & cuicunque, vt diximos antè. Obstiterit primo hoc minuendi: refert res. Idem lib. 6. Et id solum aduersæ fortunæ ac quæ resistit. Turpil. Pedio: Neque virum educta, vt par est, *expers* malitiis. Virg. Georg. lib. 1. Illa ferax oleo est.

11 ¶ *Accusatiuus*, pro nominatiuo. Pomp. Præcone posteriore: Quòd *lætitias insperatas* modò mihi *irrepsere* in sinum. Virgil. Æneid. lib. 1. *Vrbem quam* statuo, *vestra est*.

12 ¶ *Nominatiuus*, pro datiuo. Nonius Agricola: Lernete duo verbis etiam primo, & postremo. Plautus Aulul. Credo ego illum iam inaudiuisse mihi esse thesaurum domi. *Id inhiat*. Cic. Tusc. lib. 1. Multáque secula post reuiguit Pythagoreorum nomen. Varro de re rustica lib. 1. Centum iugeribus vinearum *opus esse quindecim mancipia*.

13 ¶ *Genitiuus*, pro datiuo. Accius Neoptolemo: Quid si ex Græcia omne nomen Ilium par nemo reperiri potest? Turpilius Pedio: Neque mirum educta, vt par est, expers malitiis, *metuens sui*. Virg. Æneid. lib. 1. *Diuesque opum*, studiisque asperrima belli. Plaut. Asin. Volo amori obsecutum illius, volo amet me parré. Idem Pseudolo: Duorum labori ego homine parsissem lubens, Me interrogandi, & tui respondendi mihi. Cic. de orat. libr. 2. *Bonorum virorum plenum forum*. Varro de vita pop. Ro. lib. 4. Ipsa Italiæ oppida sunt vastata, quæ prius fuerunt *hominum referta*.

14 ¶ *Nominatiuus*, pro genitiuo. Turp. Epicl. Ad edim scies *ea*, quæ *fuisti inscius*. Terè. Phorm. Ita plerique ingenio sumus omnes, *nostri* nosmet *pœnitet*. Sic & *potior illam rem*. Pacuu. Peribœa: Regnum potior, coniugem macto inferis.

15 ¶ *Ablatiuus*, pro datiuo. Lucil. Quod sumptum, atque epulas *dictu præpinis* honesto. Virg. libr. vi. Tèque *adspectu*, ne *subtrahe nostro*.

15 ¶ *Genitiuus*, pro nominatiuo. M. Tul. de Repub. lib. v 1. vt quemadmodum scribit ille, quotidiano in forum *mille hominum* cum pallis conchylio tinctis discederent.

17 ¶ *Ablatiuus*, pro accusatiuo. Virg. lib. v. Gratior & pulcro *veniens in corpore* virtus Adiuuat.

18 ¶ *Accusatiuus*, pro genitiuo. Acc. Myrmidonibus: *Mea fata* in acie *obliti*. Sallu. Hist. lib. 3. Sed Pompeius à prima adolescentia sermone fautorum similem fore credens Alexandro regi. Virgil. Æneid. lib. 8. Et vocem Anchisæ magni, *vultúmque recordor*.

19 ¶ *Accusatiuus*, pro datiuo. Lucil. xxvi. Suspédat ne se, an *in gladium incúbat*, ne cælum videat. Plaut. Amph. Velatis manibus orant, *ignoscamus peccatum suum*. Afran. Vopisco: Malè morétur de nobis heri, qui *nos* tantopere *indigent* in pueritia. Cæcil. Plocio: Dũ ego eius mortem inibo. Virg. Æneid. libr. 3. *Treis* adeo incertos cæca caligine *soles Erramus* pelago, totidem sine sidere noctes. Cicero. de Orat. libr. 3. *Ineuitus* esse dicitur homo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

copiosus *aliquot horas.*

20 ¶ *Datiuus*, pro ablatiuo. Sisenna Hist. lib. iiij. *Alij saltui, ac velocitati certare.* Var. de re rust. lib. i. A quo quòd *indigent potui*, poma dicta esse possunt. Idem Varro de liberis educandis: Non solùm qui primus in alterutra re *præstet alios*, sed etiam qui sit secundus, & tertius.

21 ¶ *Nominatiuus*, pro ablatiuo. Sisen. Histor. lib. iij. Omnia quæ diximus *loca*, stationes *potitus*. Idem: Hostis *loca superiora potiti*. Virg. Æn. li. x. Saxúmque vndis immane minatur.

DE MVTATIS CONIVGATIONIBVS

CAP. X.

Feruit, pro feruet. Lucillius lib. nono: Feruit nunc, feruit ad annum. Acc. Nyctegresia, Classis adit, clauditur, feruit. Titinnius Setina: Sapientia gubernator torquet nauem non valentia. Cocus magnum ahenum quãdo feruit: paulla confutat trua. Accius Medeagro: Heu cor ira feruit cæcum, amentia rapior ferórque. Pomponius Agricola: Domus hæc feruit flagitiis. Afranius Priuigno: Hoc potius hoc nunc feruit minus. hæc volo. Varro Sexagesi: Quod leges iubent, non faciunt, faciant, do scelâve feruit omnino. Ab eo quod est feruit breuiato accentu feruêre facit, vt spernit spernere. Afranius Epistola: Ego misso Clandestinorum pietor fere matera mẽstrua feruêre. Lucil. Satyr. lib. viij. Feruere ne longum verò hoc litoribus tradam. Virg. AEneid. lib. iiij. Iam. Litora feruere flammis. Lucret. li. ii. Feruêre cùm videas classem lateque vagari. Næuius Lycurgo: Latè, longéque trans nostros feruêre. Accius Telepho: Aere, atque ferro feruere igni, insignibus florere. Vatro Desultorio: πεῖ πρυσῆς. Feruere piratis, vastaríque omnia circum.

2 ¶ *Lauit*, pro lauat. Virg. Georg. lib. iij. Lauit improba teter Ora cruor. Plaut. Pseud. Eas lacrymis lauit Lucret. lib. ij. Litoris incursi bibulam lauit æquor arenã. Acc. Phœnissis: Salsis cruorem guttis lacrymarum lauit. Var. Cosmotorina, πεῖ εὐθεξῆς κόσμου: Atque Aegeus fluctus, quam lauit antè aquilo Sæuus vbi posuit Neptuni filius vrbem. Sallust. Histor. lib. ij. Dubium an insula sit, quod euri, atque austri superiactis fluctibus circumlauit. Næuius Danaë. Animi iubeo fonte lauere memini manum. Lauere inde tractum est. Ennius Telamone strata terra, lauere lacrymis vestem squalam, & sordidam. Idem Hecuba: Heu me miserum, interij, pergunt lauere sanguinem. Lucret. lib. v. Lubrica proluuie larga lauere humida saxa. Accius Medea: Lauere salsis vultum lacrymis. Var. πὸθ ἐμπίπτει πεῖ γελασθῆναι. Et Hymenæus, qui primò lauere aluum marsupio solet. Idem ἐκ μέθης πεῖ θυνὴν: Pater, vt cruore laueret aratũ aggerem. Afran. Suspecta: Vident lauere lacrymis me tuum collum, pater. Lauere: est inde manauit. Enn. Andromeda: Nam vbi introducta est puerúmque vt lauerent, locãt in clypeo. Afran. Fratr. Aquam ex cœno haurire qui laurent manus. Plaut. Amphytr. Postquã peperit, pueros lauere iussit nos. Inde imperatiuo modo lauite facit. Titin. Psaltria: Manus lauite mulieris, & capita velate. Lauere etiã pro lauari. Pompon. Petitore hæredes: Ita velim faciat. iampridem volo lauere. Ita tum pro lauari. Pompon. Petitore hæredes: Ita velim faciat. iampridem volo latrinam lauere.

3 ¶ *Feruat*, pro ferueat. Pomp. Fullones: Facite, vt ignis feruat, ligna instipite, tar concite. Acc. Achil. Ne tum cùm feruat pectus iracundia.

4 ¶ *Sonit*, pro sonat. Acc. AEneadis, aus Decio: Clamore, & gemitu templum resonit cœlitum. Idem Phœniss. Ac vbi curuo litore latratú vada sub vndis labunda sonit. Enn. Hectoris Lytris: Et sonit, Franguntur hastæ, teira sudit sanguine. Pacuu. Doluere. Hymenæum fremunt æquales, aura resonit crepitu musico. Sonere inde tractum est. Lucr. lib. i. Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus. Accius Neopt. Atque adeò valuas sonere sensi regias. Idem Atreo: Sed quid tonitru turbida toruo Cõcussa repentè æquora exsili Sẽsimus sonere? Soniuit etiam inde manauit. Ennius Andromach. & Hermaphrodito: Nam neque irati, neque blandi quicquam syncere sonunt. Acc. Iliona: Ibo ad eam, vt sciscã quid velint: valuæ sonunt.

5 ¶ *Expedibo*, pro expediam. Pacuu. Atalãt. Nam quod conabar, cùm interuentum est, dicere. Nũc expedibo. Acc. Nycteg. Cunctora pedibo id modo iusiurandum date. Pompon. Vernion. Sed qui vtroque error vos agitat, expedibo. Enn. Eumenid. Id ego æquũ aptius feciſſe expedibo, atque eloquar.

6 ¶ *Nolito*, pro noli. Lucil. lib. trigesimo. Nolito, tibi me maledicere posse putare.

7 ¶ *Axim*, pro egerim, Pacuu. Perib. Vt quę egi, ago, vel axim verruncent bene.

8 ¶ *Feruitur*, pro feruit. Afran. Vopisc. Quãta vociferatione feruitur? Heu miseræ mei.

9 ¶ *Mantat*, pro manet. Cæcilius in Hypobmæo, Rastr. in voltu eodem, in eadem mantat militia.

10 ¶ *Artiuit*, pro artauit. Nou. Dotata: Artiuit linguam in palatum, cœpit labia fugere. Idem Het. Conatus artiuit matri inter femina fortiter.

11 ¶ *Audibo*, pro audiam. Ennius Telamone: More anti quo audibo, neque aureis tibi contrà vtendas dabo. Idem Pancratiast. Quò nunc me ducis? vbi molarum strepitum audibis maximum? Cæcil. Naucler. Num ab eo audibus præterea, si dicis, filia redeat Pergamo.

12 ¶ *Fulgit*, pro fulget. Lucil. Satyr. lib. vij. Primùm fugit vti caldum, & fornacem fertum. Pomponius Macco sequest. Simile est, quasi cùm in cœlo fulgit propter Lunam Lucifer. Lucretius vj. Fulgit item nubes ignis cùm semina multa Excussere. Idem: Fulgit item cùm rarescunt quoque nubila cæli. Fulgere correptè pro fulgêre. Lucret. lib. v. Multa videmus enim cælestibus incita flammis Fulgere, cùm cœli donauit plaga vapores. Pacuuius Medo: Linguæ bisulcis actu crispo fulgere. Accius Baccis: Lætum in Parnasso inter pinos tripudiantem, in circulis ludo, atque tedis fulgere. Lucillius Satyrarum lib. ii. Conuentus pulcer bracæ saga fulgere torques Magni.

13 ¶ *Es*, pro esto. Lucillius lib. xviij. Concice te intro, ac bono animo es. Pomponius Maccis geminis: Bono animo es, video, deripiã tibi primiter de pannibus.

14 ¶ *Amplant*, pro amplificant. Pacuuius Teucro: Vbi pœtæ pro sua parte falsa confictáque canant. Qui causam humilem dictis amplant.

15 ¶ *Aperibo*, pro aperiam. Pomponius Verarion. Aperibo, non possum ciuem pati. Orcus est, quem amare cœpi, pinguis non pulcer puer.

16 ¶ *Cupiret*, pro cuperet. Lucret. lib. i. Perfringere vt arcta Naturæ primus portarum claustra cuperet.

17 ¶ *Dicebo*, pro dicam. Næuius Pathicis: Primùm quod dicebo rectè, secundam, quod dicebo eo meliùs.

18 ¶ *Edim*, pro edam. Cæcil. Asot. Nihilne tibi esse, quod edim? Nou. Buccula: Quod edis nihil est, si vultis, quod cacetis, copia est. Pompon. Condition. Vix nunc quod edim inuenio: quidnam fiet, si quam duxero? Plaut. Pœnulo: Est domi quod edimus, ne nos tam contemptim conteras.

19 ¶ *Facitur*, pro fit. Nigid. Commentatione grammaticæ lib. 19. Id quod dico, est huiusmodi: ποιῶ facit, ποιοῦμαι facitur. Titinius: Quanta stultitia cupidinis! petunt conuiuium bona gratia, vt partui faciatur.

20 ¶ *Euenat*, pro eueniat. Ennius Hecub. Senex sum, vtinam mortem oppetam, Priùs quàm euenat, quod in paupertie mea Senex grauiter gemam.

22 ¶ *Faxim*, pro fecerim. Ennius Phœnicæ: Plus miser sum, si sceleſtum faxim, quod dicam fore.

22 ¶ *Moneris*, pro monueris. Pacuuius Armor. iudic. Die quid faciam, quod me moneris effectum da. Item Chryse: Dij monerint meliora.

23 ¶ *Niuit*, pro ningit. Pacuuius Paulo: Sagittis, plumbo, & saxis grandinat, niuit.

24 ¶ *Obedibo*, pro obediam. Afranius Maritis: Meo vt obsequar amori, obedibo tibi.

25 ¶ *Operibo*, pro operiam. Pompon. Præfect. Morum pater at est negato esse, hic mẽ operibo caput.

26 ¶ *Paribit*, pro pariet. Pompon. Buccone auctorato: Si prægnans non es, paribis numquam.

27 ¶ *Peruenibunt*. Pomponius Pithone Gorgonio: Hominem beatum, quò illæ peruenibunt diuitiæ.

28 ¶ *Redibo*. Plautus Vidular. Ego seruabo, quasi sequestri detis, neutri redibo.

29 ¶ *Reperibitur* pro reperietur. Pompon. Anulo posteriore: id credo, meruis, ne inuidia desit tibi. Cùm nemo, qui à te recipiat, reperibitur. Plautus Epidico: Quid illa fiet fidicina igitur? aliqua res reperibitur. Cæcilius Obol. Nunc enimuero est, cùm meæ morti remedium reperibit nemo.

30 ¶ *Possetur*, pro posset. Quadrigarius Annalium libr. i. Cùm non possetur decerni vtrius putaretur victoria esse.

31 ¶ *Sapiui*, pro sapui. Nouius Virgine prægnante: Quando ego plus sapiui, qui fullonem compressi quinquatribus.

32 ¶ *Venibo*, pro veniam. Pomponius Maccis geminis: Serò est, sexta, si tibi placet, venibo.

33 ¶ *Poteratur*, pro poterat. Cælius Annal. lib. i. Cùm iure sine periculo bello geri poteratur.

34 ¶ *Potestur*, pro potest. Pacuuius Chryse: Si qua potestur inuestigari via. Quadrigarius Annalium libro tertio: Adeò memorari vix potestur, vt omnes simul suum quisque negotium adorti essent.

35 ¶ *Soluerit*, pro solitus sit. Cælius Annalium libro 8. Duos & septuaginta lictores domum ante deportauisse facis, qui ductoribus hostium soluerint ferri.

36 ¶ *Fidebo*. Næu. De pathicis: Tibi cùm fidebo, fidelis ero.

37 ¶ *Deplorabundus*, pro deplorans. Plautus Aulularia: Homo ad prætorem venit deplorabundus.

38 ¶ *Coctum*, pro ad coquendum. Plautus Aulularia: Solet ire coctum.

39 ¶ *Macet*, pro macilentus est. Plautus Aulularia: Qui ossa, ac pellis totus est nita cura macet.

DE INDISCRETIS ADVERBIIS.

CAP. XI.

HVmaniter, Tull. ad Pansam lib. 1. de animo fecisti humaniter, quem quidem ego semper dilexi, meque abeo diligi sensi. Ad Atticum lib. 2. Inuitus litteras tuas scinderem: ita sunt humaniter scriptæ.

2 ¶ *Diserte*, & consuetudine dicitur, & Afran. autore in Diuort. Quod vult diserte pactum, aut dictum.

3 ¶ *Disertim*, dicere, planè, palàm Titinnio auctore possumus Veliterna: Habui rectè disertim. Plaut. Stich. Fuit disertim, verùm id vsu perdidi. Accius Eurys. Disertim id vnum in commodis desit meis. Liuius: Tùmque mihi narrato omnia disertim.

4 ¶ *Insaniter*, Pompon. auctore. Metuo illum, ioceri nescit, ludit nimium insaniter.

5 ¶ *Seueriter*, pro seuerè dici auctoritas vetus, iubet. Titinnius Proelia Seueriter Hodie sermonem amica mecum contulit.

6 ¶ *Communitus*, pro communiter. Varro Rerum diuinar. Etenim vt Deos colere debet communitus ciuitas, sic singulæ familiæ debemus.

7 ¶ *Blanditer*, pro blandè. Titin. Gemin. Iucunda primùm blanditer comparamus colloquia.

8 ¶ *Celere*, pro celeriter. Næu. Paul. Nunc te obtestor, celere fisto subueni censori. Ennius Satyr. lib. 1. Dum quicquid des celerè.

9 ¶ *Benigniter*, pro benignè. Titinnius Gemin. Nimium te patrocinari censeo benigniter.

10 ¶ *Festiuiter*, pro festiuè. Næu. Gemin. O domus parata puleræ familiæ festiuiter.

11 ¶ *Auariter*, pro auarè. Plaut. Curcul. Hoc vide, vt ingurgitas, impura in se merum auariter. Quadrig. Annal. lib. 21. Crudeliter ille, nos misericorditer, auariter illi, nos largimur. Cat. de præda militum diuidenda: Fraudulenter atque auariter.

11 ¶ *Amiciter*, pro amicè. Plautus Persa. Quàm meo amico amiciter hanc commoditatis copiam dabis. Pacuu. Doleo est. Nunc ne illũ expectes quando amico amiciter fecisti.

13 ¶ *Probitur*, pro probè. Varro Octogesi: Postquam auida libido rapere, ac concidere cœpit, fe que opificè non probiter strepere.

14 ¶ *Munditer*, pro mundè. Plaut. Pœnulo: Nam cùm sedulò mũditer nos habemus, vix, ægréque amatorculos inuenimus.

15 ¶ *Seuiter*, pro sæuè. Plaut. Pœnulo: Ah tam sæuiter. Idem Trinummo: Ah nimium Stasime, sæuiter. Accius Atreyan. Ferum ferociè contundendum sæuiter.

16 ¶ *Seueriter*, pro sæuiter. Ennius Phœnice, Seueriter suspectionem ferre fallam, futilium est. Afran. Simulante: Seueriter ferre hæc, re simul ac gnatam ab illo abducere. Ennius Hectoris Lytris: Seueriter fortuna fortì cernunt de victoria.

17 ¶ *Mœstiter*, pro mœstè. Plaut. Rudente: Sed vnde nos ire cum vuida veste dicam obsecro, tam mœstiter vestitas?

18 ¶ *Propritim*, pro proprie. Lucret. lib. 2. Quid genus humanum propritim de quibus actum est.

19 ¶ *Ampliter*, Lucil. lib. 4. Nam sumptibus magnis. Et structam ampliter, atque cùm accumbimus mensam. Pompon. Hæc de peritore: Hei, sapta re pueri nunc mundè, atque ampliter conuiuium. Plaut. Stich. Sat est sermo homini modestè melius facere sumptum, quàm ampliter. Accius Diomed. Benignè, & pro beneficio largi, atque ampliter.

20 ¶ *Aliquantisper*. Quadrigarius. Annalium lib. 6. Aliquantisper pugnare mihi promouet Pœnus. Cæcil. Fallac. Nam filii postquam rem paternam amiserant, ægestate aliquantisper iactati fòrent. Idem Fallac. Vellim paulisper experirite, quantisper nõ plus triduum. Pomp. Dorat. Possum exorare te, vt recedas à me paulisper modò. Quantisper fac habes.

21 ¶ *Duriter*, pro durè. Terent. Andr. Primò hæc publicè vitam parcere ac duriter Agebar. Nouii Zona. Duriter me habere, vigilatse. Afran. Priuig. Vinax vetus quàm duriter nunc consulis tergo meo. Enn. Phœnic. Quod tibi ex ore orationem duriter dictis dedit. Cæcil. Fallac. Nam quàm duriter vos educauit, atque asperè, non negat.

22 ¶ *Cautim*, pro cautè. Acc. Alphesib. Sed tibi cautim est adeundum ad virum. Idem Philoct. Contrà est eundum cautim, & caprandum est nobis.

23 ¶ *Strictim*. Cicer. de Orat. lib. 1. Quasi per transennam præterimus: sic etiam adspexisse videamur. Sallust. Strictim, vt quæque memoria digna videbantur, præscriberem.

24 ¶ *Firmiter*, pro firmè. Lucill. Sat. li. 10. Fluctibus, à ventísque aduersis firmiter essent. Idem libro duodecimo: Firmiter hoc paritérque tuo sit pectore fixum. Afran. Augur. Hic hæret vt clamor oritur, sed spiritu firmiter instat. M. Tul. de republic. lib. vj. Firmiter enim maiores nostri stabilita matrimonia esse voluerunt.

25 ¶ *Fidele*, pro fideliter. Plau. Capciu. Fac fidelè: caue fidem fluxam feras.

26 ¶ *Æquiter*, pro æquè. Pacuu. Atalanta: Concertare, ac dissentire partim da cursim æquiter. Accius Antenorid. Ad populum intelligo referundum, quoniam horum æquiter sententiæ fuerunt. Liuius Ægist. Nam vt pergam accensa, & prædam pei participes æquiter partira est.

27 ¶ *Publicitus*, pro publicè. Lucil. Satyr. lib. xij. Huic homini quæstore aliquæ esse opus, atque chorago Publicitus, qui mihi atque Epiteo præbeat aurum. Idem libro xvj. Publicitus vendis tamen atque extrema liguris. Plau. Amphit. Ita peregrè veniens hospitio publicitus accipiat. Cæcil. Ploc. Ibo domum, ad plebem pergitur, publicitus defendendum est. Pomp. Campanis: Dat ordo senio, & fullonibus publicitus cibaria.

28 ¶ *Proteruiter*. Ennius Pancratiast. Quis est, qui nostris foribus tam proteruiter.

29 ¶ *Ignauiter*, pro ignauè. Lucill. Satyr. lib. xvj. Cur tam ignauiter hoc præsertim tẽpore quæris? Quadrigarius Annalium libro ij. Et qui ibi erant, non ignauiter putando, eũ diem pro meliore habuerunt.

30 ¶ *Mutuiter*, pro mutuo. Varr. Octogesi, *sed requiritur*: Viue, méque ama mutuiter.

31 ¶ *Perspicacè*, pro perspicaciter. Afranius Diuort. Quàm perspicace, quàm benignè, quàm citò, Quàm blandè, quàm miti est pectore.

32 ¶ *Asperiter* Nænius Pullis: Vbi tu nequaquam cubares asperiter.

33 ¶ *Celeranter*, pro celeriter. Acc. Anten. Sed quis hic est, qui matutinum cursum huc celeranter rapit?

34 ¶ *Dapsilè*. Pomp. Rustico: Quid nunc vis fieri? verrem fume dapsilè ac dilucidè.

35 ¶ *Exquisitim*. Varro Aiace stramentitio: Nec æger medicos exquisitim conuocabas, vt conualesceret.

36 ¶ *Hilarè*. Tul. de Orat. Quis vnquam res præter hunc tragicas penè comicè, tristeis remisse, ferias hilarè. Afran. Priuig. Et propter patruelem tuam Constituit hilarè anhelans, deiecta coma.

37 ¶ *Festinatim*, pro festinanter. Pomp. Asin. Exsiliui de nocte ad molam fullone festinatim. Sisen. Hist. li. iiij. Præter festinatim inde castellis ad castra maxima pedites cõduxit

38 ¶ *Pugnitus*, pro pugnis. Cæcil. Fallacia, Nisi quidam qui se malit pugnitus pessundari.

39 ¶ *Futile*, futiliter. Ennius Phœnice: Vt quod factum est futile, amici nos feramus fortiter.

40 ¶ *Humanitus*, pro humaniter. Turpil. Pedio: Quare esse dicat quisquam illum hominem, haud quicquam facere humanitus? Cassius Hemin. Histor. lib. iiij. Quare si omnes artes atque humanitus agantur. Afran. Repud. Quantò facilius ego, qui ex equo venio, adducor ferre humana humanitus?

41 ¶ *Inimiciter*. Acc. *Inducendus* lib. 10 Placare hostem ferocẽ, inimiciterque accẽsum.

42 ¶ *Memore*, pro memoriter. Pomp. Philosop. Sed ne cum ista hęc memore meminisli, indica, qui illud aurum absluerit, non didici hariolari gratis.

43 ¶ *Immortalitus*. Turp. Hetæra: Sat me, vt meum cor voluptatibus dat, immortalitus se obtulit mihi hęc facultas.

44 ¶ *Largitius*, pro largè. Afranius Materteris: Quid istuc est? quid fles? quid lacrymas? largitius proloquere.

45 ¶ *Irazunditer*. Cæcil. Subditiuo: Quæso ne temere hanc rem agas, & ne irazunditer.

46 ¶ *Minutim*, pro minutè. Lucil. lib. v. Die quam cogitat vis ire minutim Per commissuras rimarum noctis nigrore.

47 ¶ *Parciter*, pro parcè. Pomp. Verre: Salbeolo parciter tanquam frater mihi sis, medium abdomen cùm diuidam.

48 ¶ *Superbiter*. Afran. Purgamento: Illa superbiter imperat. Næu. belli Pœnici libro vj. Superbiter contemptim contetit legiones.

49 ¶ *Longinquè*, & *longiter*, pro longè. Acc. Andromache: Hæc malos annos multos longinquè à domo Bellum gerentes summum summa industria. Lucil. lib. tertio: Non (vt opinor) sid à lecto iam longiter rati.

50 ¶ *Perplexim*, pro perplexè. Plau. Stich. Vtrum ego perplexim lacessam oratione ad hunc modum. Hemin. Histor. lib. 1. Prudens perplexim scotino scribit.

51 ¶ *Saniter*. Afran. Megalensibus: Adesto, assentio te amare, me adorare saniter.

52 ¶ *Rarenter*. Cæcil. Pausimach. Ædepol voluntas homini rarenter venit. Næu. Exodio: Multum ames, paulum des crebrò, venias rarenter. Ennius Androm. Sed quasi ferrum, aut lapis durat rarenter gemitum conatur trabem ergastulo: Longè ab vrbe villicarier, quò herus rarenter venit. Liu. Tereo: Rarenter venio.

53 ¶ *Contemptim*, pro contemnenter. Næuius belli Pœnici lib. vj. Superbiter, contemptim conterit legiones.

54 ¶ *Temeriter*. Accius Amphitryon. Hoc in re est, quod tu tam temeriter meam be-

Universidad de Deusto
Biblioteca

neuolentiam interiisse ea ratus.

55 ¶ *Restrictium*, pro restrictè. Afran. Thaide: Eáque firmè fœdere, melius consultoribus, quàm restrictim cogitata, atque omnibus rationibus.

56 ¶ *Præclariter*. Quadrigarius Annalium libro iiij. Et ita rebus præclariter gestis Romam reuerterunt.

57 ¶ *Toruiter*. Pomp. Auctorato: Occidit taurum toruiter me amores amauit. Ennius Lupiast. Quem nunc tu tam toruiter increpuisti.

58 ¶ *Puriter*. Pomponius Hatuspice: Fac puriter, bucco, vel pectore rustico Vti tractes, lauiiam dudum manus. Non. Virgine prægnante: Sequere me, puriter volo facias, igni atque aqua volo hunc accipere.

59 ¶ *Verecunditer*. Pomp. Macco: Virgine præteriens vidit duos sensim in ludo, verecunditer non docentem discipulum, verùm scalpentem naticis.

60 ¶ *Certatim*. Virg. Æneid. lib. iij. Certatim socij feriunt mare, & æquora verrunt.

61 ¶ *Abunde*. Sisen. Histor. lib. iiij. Perfusè atque abundè sparsi usi, magnum pondus auri argentique.

62 ¶ *Miseriter*, pro miserè. Laberius Macco: Mens incorrupta miseriter corrumpitur.

63 ¶ *Properiter*. Catullus: Animula miserula properiter abiit.

DE DOCTORVM INDAGINE.

CAP. XII.

Omnes artem secuti negant aduerbiis prepositionem addi opportere, sed auctoritas veterum præponi iubet. *Desubito*. Titin. Prælia: Sed amabo, quid desubito tam repentè ad me venisti? Ennius Panetar. Cùm desubito me orat mulier, lacrymánsque ad genua accidit. Afran. Emancip. Quàm beatæ scenicæ videntur mihi mulieres, quæ iurgio, & benevolentia terrent desubito viros. Cæcil. Afforo. Nam ego duabus vigiliis transactis duco desubito domum. Quadrigar. Annal. libro ij. His desubito vtrisque nuntiatur ipsorum copias adesse. Næu. Tripartita: Postquam se vidit hæredem, desubito diuortium fecerunt. Lucret. lib. ij. Vim cupidam tam desubito, quàm mens habet ipsa. Lucil. Satyrar. libro x. Quamuis desubito trinis deducere scalis. Tullius de republica lib. vj. In his, vt meministis, concursu leuissimæ multitudinis, & ære congesto funus desubito esset ornatum. Acc. Euryst. Tot tropæa tam desubito summam gloriam Eurotis fines? Pom. Pappo agricola: Volo scire exte, cur vrbanas res tam desubito deseris. Idem Pistore: Fit desubito hilarus, tristis saltat, ridens ringitur. Næuius Danaë: Desubito famam tollunt, si quam solam videre in via.

2 ¶ *Derepente*. Turp. Boethunt. Eum derepente vxorem audio ducere. Enn. Phœnic. Ibi tum derepente ex alto in altum despexit mare. Afran. Incen. Non vsquequaque idoneum inuenias locum, vbi derepéte, cùm velis facias lutum. Idem Homin. Atque ille derepente in iumentum exsilit, Contendit oculos, derepente abit cælo. Enn. Hectoris lytris: Ecce autem caligo oborta est, omnem prospectum abstulit, derepente contulit sese in pedes. Varro Sesquiulyxe: In Thespiadum ore derepente. Acc. Antyanacte: His per matutinum lumen, tardo properantem gradu Derepente adspicio ex nemore pauidum, & properantem egredi. Nouius Macco: Scalpis derepente, in cœnam si peccaueris. Terent. Hecyra: Ita corripuit derepente facitus se ad filiam. Pomp. Præcone posteriore: Vis facere, vt nouerca vetulum derepente deserat?

3 ¶ *Picumnus*, est auis Martidicata, quam picum, vel picam vocant. & Deus, qui sacris Romanis adhibetur. Æmil. Macer. Theogo. j. Et nunc agresteis inter picumnus habetur. Higinus: Picumnus est parua veste picus Martis. Fabius pictor rerum naturalium lib. j. Et simul videbant picum Martium. Idem iuris pontificij lib. iij. Pilumno, & Picumno. Varro de vita populi Romani lib. iij. Pedius Pœtus cùm esset prætor vrbanus, & sedens in sella curuli ius diceret populo, picus Martius aduolauit, atque in capite eius assedit.

4 ¶ Veterum memorabilis scientia. *Pauca rum* numerum pro bonis ponebat. *Multa*, contrà malos appellabat. Terent. Eunuch. Si quispiam est qui placere se studeat bonis, quàm plurimis. Acc. Tereo: Video ego te multam more multarum vtier. *Vt vim contendas tuam ad maiestatem viri.* Idem *ἐπὶ ἐλαχίστοις ἐλάχιστα* Probis probarum potius quàm multis forte. Lucil. Satyr. lib. xiiij. Non paucis, malè, sed sapientibus esse probatum, *καὶ πάνυ γενικῶς καὶ κατὰ πολλοὺς ἀφορισμούς*. Idem libro iij. Vnus modò de multis, qui ingenio sit. M. Tul. de Republ. lib. quarto: Nec in hac dissensione suscepi populi causam, sed bonorũ. Idem de Repub. libro sexto: Enimuero in dissensione ciuili, cum boni pauci, quàm multi valent, expendendos ab his, non numerandos puto. Afran. Suspecta: Noli ex stultitia multarum credere esse animum meum.

50 ¶ *Censere, & arbitrari*: veteres cognatione quadam socia: ac similia esse verba voluerunt. Varro de Repub. lib. 20. Quod verbũ censeo & arbitror idem poterat ac valebat. Plautus Rudente: Non vidisse vndas maiores censeo. Idem Menæchmis: Demam hanc coronam, atque abiiciam ad læuam manum, Vt si sequetur me hâc, abiisse censeat. Varro de vita pop. Rom. lib. 2. Itaque quòd hos arbitros instituerunt, populi censores appellarunt. Idem enim valet censere, & arbitrari.

6 ¶ *Affici*, malis tantum consuetudo præsumpsit, cùm sit positum & bonis. M. Tull. de offic. libro 1. Si quo aliquo honore, aut imperio affectos obseruare, & colere debemus. Varro Eumenidibus; Coronam ex auro, & gemmis fulgentem gerit, Luce locum afficiens.

7 ¶ *Decuriones*, & *Centuriones*, à numero, cui in militia præerant, dicebantur.

8 ¶ *Accensi*, qui his accensebantur, id est, attribuebantur. Varro de vita populi Romani libro 3. Quid ea scripti vis. Cùm erant attributi decurionibus, & centurionibus, qui eorum habent numerum, accensi vocabantur. Eosdem etiam quidam vocabant ferentarios, qui depugnabant pugnis & lapidibus, his armis, quæ ferrentur, non quæ tenerentur.

9 ¶ *Lateres*, apud quosdam, vt scrobes. cuius generis habeantur, incertum est, sunt autem generis masculini. Varro de vita populi Rom. lib. 3. Nam lateres argentei, atque aurei primùm conflari, atque in ærarium conditi. Alio loco idem: Later quod conquadrauit regius.

10 ¶ *Modestia*, moderatio, modus, modicum, mediocre, hunc habent ordinem, quòd *Modestia*, fundamentum, soliditas, basis ipsa virtutis est, è qua gignitur *Moderatio*, quæ temperat: aurigátque *modos*, qui ex suprà memoratis disciplinis in factis, & in dictis, & in cæteris talibus, quæ agendi officia sunt, iungunitur.

11 ¶ *Modicum*, verò moderatum est: *Mediocre* quod medium. Ita sæpe positum in magnis auctoribus aucupauimus. Varro, Catone, vel de liberis educandis: Omnia, inquam, in docendis pueris, quæ damna non prohibent verum bonum fieri, mediocria modica sunt.

12 ¶ *Prouentum*, etiam malarum rerum dixerunt veteres. Lucil. lib. xxvj. Deinque adeò malè me accipiunt decimæ, & prouentum malè.

13 ¶ *Imbuere*, consuetudo, inducere, vel inficere existimat, cùm sit propriè maculare, vel polluere, vel inficere. Accius Armorum iudicio: Inter quos sæpe & multo imbutos sanguine. Idem Menalippo: Credite me amici morte imbuturum manus. Pacuuius Periboea: Nam si te regeret pudor, siue adeò cor sapientia imbutum foret. M. Tullius de Repub. lib. v. Quæ cùm Scipio dixisset, admodũ probans, nimis enim erat odio rhetorum imbutus. Varro *ἐκ τριῶν ἀφ' ἑνὸς ἀνδρῶν*: At regis ensis sanguine imbutus nigro. Sallustius Catilinæ bello: Ea quasi venenis malis imbuta, corpus, animúmque virilem effeminat. Virg. 6. Quæ sors prima dedit, sanguis nouus imbuit arma. M. Tullius Hortensio: Vti qui cõbibi purpuram volunt, sufficiunt priùs lanam medicamentis quibusdam, sic literis, talibúsque doctrinis antè excoli animos, & ad sapientiam concipiendam imbui, & præparari decet. Varro Agath. Ideo quod maiores nostri virginis acerbæ aureis Veneris vocabulis imbui noluerunt.

14 ¶ *Compotem*, bonæ rei solùm dici existimatur, cùm etiam mala re positum sit. Accius Clytemnestra: Cur me miseram irridet magis compotem & multis malis?

15 ¶ *Mira*, & *Miracula*, veteres pro monstris, vel horrendis ponebant. Lucil. Satyrarum lib. 1. Miracula ciet thelephantas. Plaut. Amphit. Nimia memoras mira: sed vidistin' vxorem meam? Virgil. Georg. lib. 4. Omnia commutat sese in miracula rerum.

16 ¶ *Diem* volunt cum feminino genere dicimus, tempus significare, masculino diem ipsum. Nos contrà inuenimus. Turpil. Pedie: Quando equidem amorem intercapedine ipse leniunt dies, id est, ipsum tempus. Pacuuius Duloreste. Gnatam despondit nuptiis, hanc dat diem. Virg. Æneid. lib. 2. Ergo dies infanda aderat, mihi sacra parari.

17 ¶ *Victorem*, altæ rei superatorem dici voluit Virgilius Georg. secunda. Inde secutus Per montes victor, atque alta cacumina regnat.

18 ¶ *Versacrum*, quidam dictum putant, vt plerunque vitabile, & exsecrandum. Sed Sisenna religiosum dicit Historiarum libro 4. Quondam Sabini feruntur vouisse, si res cõmunis melioribus locis constitisset, se ver sacrum facturos.

19 ¶ *Apud*, ad, Lucilius libro xxx. Aut cùm iter est aliquò, & causam commentaui, vt apud aurificem, ad matrem, cognatam, ad amicam. Error consuetudinis apud pro *in* vtitur. Itaque vitiosè dicimus, cùm nos in foro fuisse dicamus, apud forum fuisse, cùm apud *iuxta* significet. Accius Eurysthe. Apud ipsum additcas. Turpilius Lencadia. Vtinam nunc apud ignem aliquem magnum assidam. M. Tullius de republic. libro tertio, cuius etiam focum Cato ille noster, cùm venerat ad se in Sabinos, vt ex ipso audiebamus, visere solebat, apud quem sedens Samnitum quondam hostium, tum iam clien-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ium suorum dona relegauerat. Accius, Diomede: Adsum apud te, genitor. Sallustius Iugurthino bello: Cæterum apud aquam Syllam cum equitibus nocte agitari iubet. Apud pro *in* etiam dictum inuenimus: vt Terentius Andria: Apud forum modò è Dauo audiui. M. Tull. de fignis: Cœnam isti dabat apud villam in Tyndaritano.

20 ¶ *Pro*, etiam ante significat. vt Virgilius libro octauo: Stabat pro templo & Capitolia celsa tenebat.

21 ¶ *Operari*, est deos religiosè, & cum summa veneratione sacrificiis litare, vel coniurari. Pomponius Præc. posteriore: Ad Veneris profectus est manè votulus, votum vt solueret: ibi nunc operatus est. Afran. Excepto. Profitiscor. res, tempus, locus simulotium hortabatur, vt operatum illum Dianæ degerem sanctum diem. Idem eadem. Iubeo hominem tolli, & collocari, & contoueri, soluo operam Dianæ. Virgilius Georg. lib. primo. Lætis operatus in herbis. Lucil. lib. xxx. Aut operatu aliquo in celebri cum æqualibus fano.

22 ¶ *Sexagenarios* per pontem mittendos malè diu popularitas intellexit, cùm Varro de vita populi Rom. libro secundo honestam causam religiosámque patefecerit. Cùm in quintum gradum peruenerant, atque habebant sexagintà annos, tum denique erant à publicis negotiis liberi, atque otiosi. Ideo in prouerbium quidam putant venisse, vt diceretur sexagenarios de ponte deiici oportere, id est, quod suffragium non ferant, quod per pontem ferebant.

23 ¶ *Strictura*, propriè dictæ sunt scintillæ, quæ de ferro feruenti micant, cùm massa malleis cuditur: vnde & incus est appellata. dictæ autem quod aut strictùs emittantur, aut quòd oculos fulgore perstringant. Virgilius libro octauo. Strictúræ chalybum, & fornacibus ignis anhelat.

24 ¶ *Proximum*, dicebant veteres non solùm adhærens, & adiunctum, verùm etiam longè remotum. si tamen inter duo discreta nihil medium exstitisset, Virg. Æneid. lib. v. Proximus huic, longo sed proximus intervallo Insequitur Salius. Ita & Sallustius in situ Ponti, de promontoriis Paphlagonum, & quod *κατὰ μέσον* appellauit, posuit.

25 ¶ *Memini illam rem*, difficilius dictu, putant plurimi. Virgil. Bucol. Numeros memini, si verba tenem. Et, Alternos Musæ meminisse volebant. Cicero de Orat. libro 3. Quod fuit in Graccho, quem tu melius. Catule, meministi, quod me puero rapi opere ferretur.

26 ¶ *Turbam*, & *Turbas*, diuersam volunt habere significationem, vt sit turba populi conuentus, turbæ turbationes. Nos contrà lectum inuenimus & indiscretè positum, & pro turbis turbam. Acc. Athamante: Ah dubito, ah quid agis? caue ne in turbam te implices. Idem *σκυλακῶν*, vel Trophæo: non vides, Quantam turbam, quantósve fluctus cõcites? Turpil. Thrasyleone: Nemo vnquam vidit ebrium ire interdiu, Neque turbam facere, neque fores exurere? Terent. Eunuch. Ne quam ille hodie insanus turbam faciat, aut vim Thaidi. M. Tul. de senectute: Cùm in illud diuinorum animorum concilium, cœtúmque proficiscar, cùmque ex hac turba, & colluuione discedam. Plaut. Aulul. Redeo intro, nequid hic turbæ fiat. Cæcilius Vmbris: Mirum adeò, nisi frater domi ebrius turbam aliquam dedit.

27 ¶ *Demensum*, Terent. Phorm. quasi deminutum posuit: Quod ille vsciatim vix demensoso suum defrudans Genium compersit miser. Cicero de Orat. Æstimatum, vel æquatum dicit, quæ non ex insinis, sed apertè palàm elaborat, vt verba verbis quasi demens, & paria respondeant.

28 ¶ *Superuacuum*, non putat oportere dici Varro de vita populi Romani lib. 3. sed superuacaneum, in quo est superuacuum pro superuacaneo.

29 ¶ *Cacum*, veteres pro improuido dixerunt. Varro de vita populi Romani lib. 4. Neque id cæci consules fecissent, quæ mandata, arcana tam pio sedissent, aut diuidi centum GN. magnum.

30 ¶ Quoties *per Accusatiuum* casum annos vel dies loquimur, iuges annos, vel dies significamus, quoties per *Ablatiuum* per interuallum interiectis aliquibus annis, vel diebus. Itaque qui oprantes multis annis dicunt, multos annos melius dixerint. Virgilius Georgicor. lib. 2. Ergo non hyemes illam, non flabra, neque imbres Conuellunt, immota manet, multósque per annos, Multa virûm voluens, durando secula vincit. Plaut. Trinum. Quia ruri dum fum ego, vno sex dies Me absente: atque insciente inconsultu meo Ædes venales hisce inscribit literis. Turpilius Philopat. Ecce autem tuo more, vt soles videre mihi Ægrè id pati, quia hos dies compluseulos Intercapedo sumpti faciundi fuit. Idem Heter. Rus ad illas commigrat. Habitamus hyemem totam cùm mihi tum illi. Virgil. Georg. lib. 4. Septem illos totos perhibent ex ordine menses Fleuisse. Cicero de repub. libr. 1. Nec tantùm Carthago habuisset opum sexcentos ferè annos sine consiliis, & disciplina. Idem de repub. libr. Itaque illa præclara institutio Romuli, cùm ducentos annos & triginta ferè firme mansisset. Sallustius Hist. lib. 1. Et ponere vallum vrbem multos dies restitem pugnando vicit. Lucil. lib. xxvi. Quos sex menses ferè cum, O. eo spondent septimum Inuenimus &

in Varrone multis annis continuis dici, *οὐδὲ γεγενημένον*. Cuius vbi annis multis masculini vestigium inuentum est. Dubio potius, quàm difficili intellectu vates posuit Mantuanus: Sed misera ante diem, subitóque accensa furore, cùm huic sententiæ obuersetur versus eius cum opinione sentiens plurimorum. Fortuna omnipotens, & ineluctabile fatum. Verum sensibilitatis eius non leuis ratio est, quæ prima sententia philosophica accipit intellectum, quæ ait, sui cuique mores fortunam fingunt, omnipotens fortuna esse definit. quod Sallustius mirè: Fortuna simul cum moribus immutatur. ac per hoc ex ea similitudine iam fatum ineluctabile esse non poterit, quod ex vna causa fortuna fieri videatur & fatum. Potest etiam fatum morum mutabilitate conuerti, vt ex his aut celere, aut tardum, aut bonum fiat, vt pessimum. Accensa enim furore Dido amoris iniqua violentia, quia, vt ipse ait: Omnia vincit amor, ante diem meritò videretur occidere, quod etiam Homeri eiusmodi est, quem Virg. noster omni æmulatione sectatur, *ὀφέλεν ἀπολέσθαι πρὶν μέσον ἐλθεῖν*. quod est *πρὶν μόρον*, vltra decretum. quòd si admittitur vt vlterius protendatur, quoniam id ex moribus factum est, quod significat *ὀφέλεν ἀπολέσθαι*, admittere poteritis de moribus properatam etiam fati celeritatem, vt intra diem possit admitti, quoniam recepit (vt Homerus ait) magnitudinem vltra vim fati.

31 ¶ *Impotentiam* enim potentiam auctoritas dedit. Silenna Histor. libro iij. Sublatus lætitia animis, atque impotentia commotus animi.

32 ¶ *Dona*, consuetudine hæc habentur, quæ aut propitiandis diis dantur, aut hominibus pro benefactis, redduntur, sed auctoritate pro vltione positum manifestum est. Virgilius Bucolicis: Aut vt mutatos Terei narrauerit artus, Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit.

33 ¶ *Quando* pro quoniam dici potest. Virg. libro vj. Vnum oro quando hic inferni ianua diuis Dicitur. Et rursus idem: Hic tibi labor enim, quando hæc te cura remordet.

34 ¶ *Vel* pro etiam est. M. Tul. Epist. ad Brutum libro viij. Et quòd te tantùm amat, vt vel me audeat prouocare. Lucillius lib. xxix. Hoc inuenisset vnum ad motbum illum homini vel bellissimum. M. Tullius de officiis libro secundo: Contrà quæ beneuolentia fidelis, vel ad perpetuitatem. Idem Hortensio: Vidi in dolore podagræ nihilo ipsum vel omnium maximum Stoicorum Posidonium, quàm Nichomacũ Tyrium hospitem meum fortiorem. Virgil. Georg. libro tertio: Belgica vel molli melius feret esseda collo. Varro Eumenid. ex his, atque eiusmodi institutis, ac vita vel ad Herculis athletæ facti erant. Idem Virgilius: Carmina vel cælo possunt deducere lunam? Terent. Eunuch. Vel rex semper maxumas mihi agebat.

35 ¶ *De*, pro ab. Lucil. lib. xxv. Solus iam vim de classe prohibuit Vulcaniam.

36 ¶ *Pilumnus*, & *Picumnus* dij præsides auspiciis coniugalibus deputantur. Varro de vita pop. Ro. libro ij. Natus si erat vitalis, *ac sublatus* ab obstetrice, *statuebatur in terra*, aut auspicaretur rectus esse, diis coniugalibus Pilumno & Picumno in ædibus lectus sternebatur.

37 ¶ *Caduceus*, pacis signum Varro pronuntiat de vita populi Romani libro secundo: Verbenarius ferebat verbenam, id erat caduceus pacis signum. nam Mercurij virgam possumus existimare.

38 ¶ Qui *liberi* fiebant ea causa calui erant, quòd tempestatem seruitutis videbantur effugere, vt naufragio liberati solent. Plautus Amphit. Vt ego hodie raso capite caluus capiam pileum.

39 ¶ *Luces*, numero plurali sunt, quod dies. Varro Hebdomad. sub imagine Demetrij: Hic Demetrius est natus quod luces habet annus absolutus.

40 ¶ *Quoties*, genere neutro plurali numero *Opera* legerimus significatur fabricę. Virg. Æneid. libro iij. Pendent opera interrupta, minæque Murorum ingentes. Cum genere femininо numero singulari, intelligendum est opus, vel labor pro mercede sumpta. Plautus Asinaria: Par pari Datum hostimentum est opera pro pecunia. Vel occasio & facultas, aut opportunitas. Plaut. Aulul. Da mihi operam parum, si opera est. Euclio, id quod te volo. Afran. Vopisco: Deinde id quod dedita opera controuersiæ concinno.

41 ¶ *Vile* positum legimus pro frequenti. Varro Virgula diuina: Atabos cùm volucres venit, apud illos vsque ad limina indica vilis. Virg. Georg. lib. j. Vilémque faselum.

42 ¶ *Prater*, pro ante, vel per. Varro Eumenid. En domum præter matris deûm ædẽ exaudio cymbalorum sonitum. Cic. Verr. lib. ij. Præter loculos soli ferebant.

43 ¶ *Fœciales*, apud veteres Romanos erant, qui sancto legatorum officio ab iis, qui aduersum populum Ro. qui aut rapinis aut iniuriis hostili mente commouerant, pignora facto fœdere iure repetebant: nec bella indicebantur, quæ tamen pia vocabant, priusquã fuisset quid fœcialibus denunciatũ. Varro de vita populi Ro. libro ij. Itaque bella, & tardè & nulla licentia suscipiebant, quod bellum nullum, nisi pium putabant geri oportere, & priùs quàm indicerent bellum iis, à quibus iniurias factas sciebant, fœciales legatos res repetitum mittebant quatuor, quos ora-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tores vocabant. Idem libro iij. Si cuius legati violati essent, qui id fecissent, quanuis nobiles essent, vt dederentur ciuitati; statuerunt, fœciales quique viginti, qui de his rebus cognoscerent, iudicarent, & statuerent, & constituerent.

44 ¶ *Atque* particula, si diligentiùs intelligitur, multam habere significantiam, vt vel illud est Ennij: Atque atque adscendit muros Romana iuuentus, quod est festinè, & intrepidè ascendit. Significat etiam celeriter, & statim, vt Virg. Georgic. i. Si brachia fortè remisit, Atque illum in præceps prono rapit alueus amni. Habet etiam huiusmodi intellectum, vt dicas aliter ego feci, & locutus sum atque tu. hoc est, aliter ego ac tu, vel quàm tu.

45 ¶ *Intrà*, non solùm id significat, quod consuetudine persuasum est, vt intra modum, hoc est, à modo minus, sed etiam in ipso modo, vt intra calendas dies etiam ipsæ Calendæ accipi debeant: vt intra oppidum, etiam intra cubiculum cùm dicitur, in oppido, & in cubiculo dictum esse videatur. Idque ita positum in multis veteribus, sed non tam claris scriptoribus inuenitur.

46 ¶ *Negatiuus duas* negatiuam nouè significantiam habere. Varrò Bim. τριῶν τρίτος: Quæ non modo ignoraſſe me clamat, sed omnino omneis hereas negat nescisse.

47 ¶ *Ludius*, quòd ludis pueri præsules essent glabri, ac depiles propter ætatem, quos antiqui Romani Lydios appellabant, vt est in libro j. Varronis de vita populi Romani. Ideò Plaut. Aulul. Tu istum gallum si sapis, Glabriorem reddes mihi, quàm vullus Ludius.

48 ¶ *Deinsuper*. Sallust. Hist. lib. j. Sertorius Parthis turbam orantibus, & nullo (vt in terrore solet) generis, aut imperij discrimine per calonum corpora ad medium, quasi in deinsuper stantium manibus, in murum, attollitur.

49 ¶ *Sibilare*, quod nos vilitatem verbi vitantes sibilare dicimus. & est maledica vocis significatio, vel contumeliosa popularium, cùm sibilationibus quis explodituꝛ, à Græco ducere originè inuenimus. Huius rei auctor est venerabilis Hom. Iliad. xiij. Αμφὶ δὲ σφιν ὄμιλος ἐπέρχετο, δῆλε δὲ ἴστω ἀνῆς.

50 ¶ *Nuóentes*, veteri lege Romana asses treis ad maritum venientes solebant, ferreque vnum, quem in manu tenerent, tanquem emendi causſa, matito dare: alium quem in pede haberent, in foco Larium familiarium ponere: tertium in sacciperione cùm condidissent compito vicinali solere resonare. Inde Virg. Georg. j. Téque sibi generum Tethys emat omnibus vndis. quos ritus Varro libro j. de vita populi Romani diligentissimè percurrit.

51 ¶ *Secundum*, non solum numeri, & ordinis, vel prosperum, quod plerunque positum legimus, sed etiam iusta. Varro de vita populi Romani lib. j. Tullum Hostilium in velis, vbi nunc est ædes deûm Penatium: Aneum in palatio ad portam Mugionis secundum viam sub sinistra. Virg. Georg. iij. Pascuntur verò syluas, & plena secundum Flumina.

52 ¶ *Fornum* & *Fornaces* dicuntur à forno, quod est, calido. inde *Forcipes*, quòd candentes teneant ferrum, vt Virg. lib. viij. Versántque tenaci forcipe massam. Varro de vita populi Romani lib. i. Locula quæ coquebat panem, primùm sub cinere, postea in forno: [cuius] vtriusque vocabulum à forno dictum, id est, à calore.

53 ¶ *Ære diruti*, appellabãtur milites, quibus propter ignominiam stipendium, id est, merces menstrualis, aut annua, quæ esset in nummis æreis, subtrahebatur. Var. de vita populi Ro. lib. ij. stipendium appellabatur, quod æs militi semestre, aut annuum dabatur: cui datum non sit propter ignominiam, ære diruꝛus esset.

54 ¶ *Negatiuas duas* pro negatiua vna accipiendas Varro monstrauit de vita populi Ro. lib. ii. Qua abstinentia viri, mulieresque Romanæ fuerint, quòd à rege munera eorum noluerit nemo accipere.

55 ¶ *Tabernas*, non vinarias solùm, vt nunc dicimus, sed omnes, quæ sunt popularis vsus, auctoritas Romana patefecit. Varr. de vita populi Ro. lib. ii. Hoc interuallo primum foreusis dignitas creuit, atque ex tabernis ligneis argentariæ factæ.

56 ¶ *Statilinum*, & *Statanum*, & *Fabulinum*, præsides Deos Varro Cato, vel de liberis educandis puerilitatis affirmat. Ali Statano, & Statilino, quorũ nomina habent scripta Pontifices. Sic cùm pri no fari incipiebant, factificabant diuo Fabulino.

DE GENERE NAVIGIORVM.

CAPVT XIIII.

Celox, est nauigium breue, dictum à celeritudine. Plautus Asinaria: Vnde sumam? quem interuortam? quò hanc celocem conferam? Idem Captiuis: Vidi in publica celocem,

celocem, vbidem illum adolescentulũ. Idem Pœnulo: Obsecro hercle operam celocẽ hãc mihi, ne corbitam date. Turpil. Lemniis: Remulis sensim celox ab oppido processerat. Varr. Hercules: Tuam fidem procella frigida arte obruat celocem. Idem Bimarg. Nautæ remiuagum mouent celocem.

2 ¶ *Corbita*, est genus nauigij tardum, & grande: Plaut. Pœnulo: Tardiores, quam corbitæ sunt in tranquillo mari. Idem eadem: Obsecro hercle operam celocem hanc mihi, ne corbitam dare. Lucillius Satyrarum libro xv. Multa homines portenta in Homero versificata. Monstra putant, quorum in primis Polyphemus ducentos Cyclopes cœlites, & porro huic maius bacillum. Quam malus nauis in corbita maximus villa.

3 ¶ *Horia*, dicitur nauicula piscatoria. Plautus Rudente. Saluete horia mari fluctuoso. Idem eadem: Mea opera laboratur, & rate, & horia.

4 ¶ *Cercurus*, nauis est Asiana pergrandis. Plautus Stichone: cum percontor portitores, ecquæ nauis venerit ex Asia? negant venisse. conspicatus sum interim cercurum, quo ego me maiorem non vidisse censeo. Lucil. Satyr. libro octauo: Rerum flumen, atque vti ipso diuortio ligneis pedibus cercurum concurret æquis. Idem libro 14. Ad regem legatus Rhodum, Ecbatanam, ac Babylonem ibo. cercurum sumam. Plaut. Mercatore: Ædificat nauem cercurum, & merces emit.

5 ¶ *Lembus* nauicula breuis piscatoria. Accius Oeipholbo: Eo autem, nocte extrema retia vt proueherem, & statuerem. Forte aliquãto quàm solitus lembo sum progressus longiùs. Turpil. Leucadia: Hortari nostros cepi ilico vt celerarent lembum. Idem Lemnis: Lembi redeũtes domum duo ad nos certam acceleraruntratem. Virg. Georg. libr. primo: Quam qui aduerso vix flumine lembum Remigis subigit. Sisen. Hist. libro tertio: Oracilium legatum cum scaphis, ac lembis. Plaut. Mercatore: Dum hæc aguntur, lembo aduehitur tuus pater pauxillulo.

6 ¶ *Myoparo*, est nauicula piratarum. Marcus Tullius de Repub. libro tertio: Nam cum quæreretur ex eo, quo scelere impulsus mare haberet infestum vno myoparone, eode inquit, quo tu orbem terræ. Sallust. Histor. libro tertio: Et fortè in nauigando cohors vna grãdi fasselo vecta à cæteris decerrauit, marque placido à duobus prædonum myoparonibus circumuenta. Sisenna Histor. libro quarto: Nauésque triginta biremes, totidem myoparones.

7 ¶ *Fasselus*, nauigium Campanum. Varro Desultorio, ὀφὶ βυτης: In aliis domini deliarias fasselo nactum tonsili remo vilem fictam portum sum prouectus prosumia.

soluit. Sallust. Histor. libro tertio. Et fortè in nauigando cohors vna grandi fasselo vecta à cæteris deerrauit. Sisenna Hist. libro quarto: Proræ actuariæ trahi grandes, ac fasseli primò.

8 ¶ *Lenunculus*, nauigium piscatorium. Sallust. Hist. libr. 2. Primò indicit fortè super noctem in lenunculo piscantis.

9 ¶ *Actuaria*, nauiculæ celeres, dictæ quòd celeriter agi possent. Sallust. Hist. libro secundo. Ad hoc pauca piratica actuaria naugia. Sisenna Hist. libr. 3. Quibus occisis actuarias ad viginti, naues item complures onerarias incendunt.

10 ¶ *Lintres*, naues fluminales. Vir. Georg. lib. 1. Cauat arbore lintres.

11 ¶ *Scapha*, sunt nauiculæ, quæ maiores naues consequuntur. Sallust. Hist. lib. quarto: Eum atque Metrophanen senatus magna industria perquirebat, cùm per tot scaphas, quas ad ostia cum paucis fidis percontatum miserant.

12 ¶ *Codicarias*, naues etiam nunc consuetudo appellat, eo quòd in fluminibus sint vsui. Sallust. Hist. lib. 4. Quàm maximis itineribus per regnum Atiobarzani contendit ad flumen Euphratem, qua in parte Cappadocia ab Armenia disiungitur. & quanquam ad id naues codicariæ occultè per hyemen fabricatæ aderant. Varro de vita populi Romani libro tertio. Quod antiqui plureis tabulas conjunctas codices dicebant, à quo in Tyberi naues codicarias appellamus.

13 ¶ *Pristi*, nauigij genus à forma pristium marinarum, quæ longi corporis sunt, sed anguſti. Claudius rerum Romanarum libro 12. Quinque pristes, nauigium ea forma à marina bellua dictum est. Virgilius libro quinto. Velocem Mnesteus agit acri remige pristim. Et Frons hominem præfert, in pristim definit aluus.

14 ¶ *Cymba*. Afranius Excepto: Tum conscendo cymbam interibi lucis piscatoriam, venio, iacitur ancora, inhibent lenter. Marcus Tullius de officiis libro tertio. Cymbarũ ante pedes multitudo, pro se quisque quod ceperat afferebat.

15 ¶ *Onerarias*, de oneribus tardas. Sisenna Histor. libro 4. Quibus occisis actuarias ad viginti, naues item complures onerarias incendunt.

16 ¶ *Ancora*, vincula, quibus antennæ tenentur. Lucillius. Armamenta tamen vel omnia seruo. Funis enim præcisus cito, atque ancora soluta.

17 ¶ *Prosumia*, nauigij genus. Cæcil. Meretrice, Qui pro gubernatore propè euertit pro sumiam. Idem Amphitryone, De nocte ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE GENERE VESTIMENTORVM.

CAPVT XIV.

1 ¶ *Vnica*, est vestimentum sine manicis. Titinnius Veliterna: Tunica & cingula obuncula adimetur, pannos possidebit fœtidos. Cicero in Cati. Manicatis ac talaribus tunicis. Virgilius: Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. Titinnius. Quin togis cum candidis, tunicis sordidis sint, & dicis. Plautus Pseudolo: Manuleatam tunicam habere hominem addecet. Et iccirco manuleatam addidit, ne impropriè vteretur. Lucil. Satyr. lib. primo: Prætextæ, ac tunicæ Lydorum opus sordidum id omne. Idem libro xv. Scit poeticon esse, videt tunica, & toga quid sit. Varro Meleagris: Cùm etiam aliis Menandri tunicam demissam habeat ad talos. Ennius probro Carthaginensium tunicatam iuuentutem voluit dicere. Varro Modio: Quàm istorum quorundam vitreq; togę ostentant tunicæ clauos.

2 ¶ *Calantica*, est tegmen muliebre, quod capiti innectitur. M. Tul. in Clodium: Tùne, cùm vincerentur pedes fasceis, cùm calanticam capiti accommodaros?

3 ¶ *Penula*, est vestis, quam supra tunicam accipimus. Pomp. Pannuceatis: Penulam in caput induce, ne te noscat. Lucil. Satyr. li xv. Penula si quæris, canterius, seruus, segestre Vtilior mihi quàm sapiens. Varro Virgula diuina: Non quærenda est homini, qui habet virtutem, penula in imbri.

4 ¶ *Aulæa*, genus vestis peregrinum. Varro de vita populi Romani lib. 4. Quod ex hæreditate. Attalica aulæa, chlamydes, pallæ aureæ. Virg. Georg. 3. Purpurea intexti tollant aulæa Britani. & est tanquam paludamentum Barbarici habitus militaris.

5 ¶ *Plagæ*, grande linteum tegmen, quod nunc torale, vel lectuariam sindonem dicimus, quarum diminutiuum est plagulæ. Var. de vita populi Rom. lib. 3. Chlamydes, plagæ, vela aurea.

6 ¶ *Stolam*, veteres non honestam vestem solùm, sed etiam omnem, quæ corpus tegeret. Enn. Teleph. Cedo. & caueo vestitus squalida septus stola. Idem eadem: Regnum reliqui septus medici stola. Varro Cosmotor. περὶ ὑφασμάτων. Mulieres, aliam cerneres cum stola holoserica. Idem Eumen. Partum venusta muliebri ornat stola.

7 ¶ *Palla*, est honestæ mulieris vestimentum, hoc est, tunicæ pallium. Plautus Menæchmis: Pallam ad phrygionem fert confecto prandio. Lucillius Satyrarum libro xv. Cùm rectum est quidvis: satis est: visuri alieni. Sint homines, spiram, pallas, redimicula promit. Virgilius Æneidos j. Pallam signis, auróque rigentem.

8 ¶ *Strophium*, est fascia brevis, quæ, virginalem tumorem cohibet papillarum. Tu. pil. Philop. Me miseram, quid agam? inter vias epistola excidit mihi, infelix inter tuniculam, ac strophium quam collocaueram. Tullius in Clod. Cum strophio accurate præcingere. Plautus Aulul. Pro illis crocotis strophiis. sumptu vxorio. Var. Sesquiul. Suspendit Laribus marinas molles pilas, reticula, ac strophia.

9 ¶ *Abolla*, vestis militaris. Var. Cosmotor. περὶ φορέσεως ἱματίων. Toga tracta est, & abolla data est ad turbam, vbi sera militia in mouerat velli vt præstarem.

10 ¶ *Sagum*, vestimentum militare. Sallust. Hist. libro 2. Occurrere duci & prœuium accendere, adeò vti Metello in sagum, Herculeio in brachium tela venirent. Virg. libro 8. Virgatis lucent sagulis. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem libro primo: Pridie nonas Februarias, cùm ad te litteras manè dedissem, descendi ad forum togatus; cum reliqui consulares sagati vellent descendere. Var. Virgula diuina: Cùm neque aptum mollis humeris fibulam sagus ferret. Sisen. Hist. lib. 3. Senatus auctoritate sagata nunc.

11 ¶ *Paludamentum*, est vestis, quæ nunc chlamys dicitur. Sallust. Histor. lib. 3. Eodem tempore Leutalus duplici acie locum occiditmulto sanguine suorum defensus; postquàm ex sarcinis paludamenta sumpta, & delectæ cohortes intelligi cœpere. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. 2. Antonius demens ante locum paludatus.

12 ¶ *Chlamys*. Virg. Æneid. lib. 4. Sidoniam picto chlamydē circundata limbo. Var. Herculē Socrat. Cubo in Sardinia ista pedibus chlamyda, sed purpurea amicula.

13 ¶ *Regilla*, vestis diminutiuè à regia dicta, vt & basilica. Plaut. Epid. An regillam tunicam induam, an mendiculam? Var. περὶ ἱματίων. Collū procerū fictū leui more Regillā tunicam diffingitur purpura.

14 ¶ *Ralla*, vestis dicta à raritate. Plautus Epidico: Tunicam rallam, tunicam spissam.

15 ¶ *Risa*, est quod nunc fudaria dicimus. Plaut. Epidico. Ricam, basilicum, aut exoticū. Serenus opusculo lib. 1. Aut zonulam, aut ricam, aut ricam. Nonius Pedio, Mollicinam, crocotam, chiridotam, ricam.

16 ¶ *Ricinum*. Lucil. Satyr. lib. 2. Ricini auratī cicæ, & oraria mitræ. Turp. Veliterna: Ducit me secū, postquā ad ædē venimus, venerātur deos. interea adspexit virginē gestantē in capite riculā indutā ostrinam. Var. Prometheo li. 1. Aliæ mitrā ricinā, aut mitrā melitensem.

17 ¶ *Casicium*, linteolum dicitur purum, & candidum à cædendo, quòd ita ad candorem perueniat, vel quòd oras circuncisas habeat. Plaut. Epidico: Linteolum cæsicium.

18 ¶ *Indusium*, est vestimentum, quod corpori intra plurimas vestes adhæret, quasi intesium. Plautus Epidico Indusiatam, patagiatam, calsulam, aut crocotulam.

19 ¶ *Patagium*, aurea chlamys, quæ pretiosis vestibus immitti solet. Plaut. Epidico. Indusiatam, patagiatam. Næuius Lycurgo. Pallis patagiis, crocotis, manicis mo tualibus.

20 ¶ *Supparum*, est linteum femorale vsque ad talos pendens, dictum quod subtus appareat. Plautus Epidico: Supparum autem subhimium est ricam. Basilicum, aut exoticum. Nonius Pedio: Supparum purum bellensem interim escam meram. Afranius Epistola: Tace, puella non sum, supparo si induta sum. Varro Eumenidibus: Hic indutus supparum, Coronam ex auro, & gemmis fulgentem gerit.

21 ¶ *Exoticum*, dicitur peregrinum. Plaut. Epidico: Basilicum, aut exoticum.

22 ¶ *Plumatile*, aut clauatum, aut ex plumis factum. Plaut. Epidico: Cumatile, aut plumatile.

23 ¶ *Mollicina* vestis à mollicie dicta. Nonius Pedio: Mollicinam, crocotam, chiridotam, ricam, ricinium.

24 ¶ *Amphitapæ*, vestes dicuntur vtrinque habentes villos. Lucil. lib. 1. Psilæ atque amphitapæ, villis ingentibus molles. Idem libr. 6. Pluma atque amphitapæ, etsi aliud quid deliciarum. Varro Manio: Alterum bene acceptū dormire super amphitapa bene molli.

25 ¶ *Toga*, non solùm viri, sed etiam fœminæ vtebantur. Afra. Fratriis: Equidē prandere stantem nobiscum incinctam togam. Varro de vita pop. Ro. libr. 1. Præterea quod intellecto togas ante habebant. antè enim olim fuit commune vestimentum, & diurnū, & nocturnum, & muliebre, & virile.

26 ¶ *Lana*, vestimentum militare, quod supra omnia vestimenta sumitur. Virg. Æneid. lib. 4. Tyróque ardebat murice læna.

27 ¶ *Meretrices*, apud veteres succinctiore veste vtebantur. Afranius Excepto: Meretrix cum veste longa, peregrino in loco, Solet tuandi caussa sese sumere.

28 ¶ *Carbasus*, pallium, quo fluuij amicitur, vel opulentiæ caussa, vt sericum, aut lino tenui. Virg. lib. 8. Eum tenuis glauco velabit amictu Carbasus. Idem lib. 11. Tunc croceam chlamydémque, sinúsque crepantis Carbaseos fuluo in nodum collegerat auro. M. T. in Verrem de suppliciis: Tabernacula carbaseis intenta velis collocabat. Varro de vita populi Romani lib. 4. Eadem postea carbasinea magis, vt pellibus tegerentur togæ.

29 ¶ *Prætexta*, insigne Romanum, quod supra tunicas honorati quique sumunt. M. Tul. de suppliciis: Sententiæ dicendæ loco rogam prætextam, stellam eurulem ius imaginis ad memoriam, posteritatemque prodendam.

30 ¶ *Limbus*, vt annotatum inuenimus, muliebre vestimentum, quod purpuram in imo habet. Plautus Aulul. Textores limborarij arcularij.

31 ¶ *Flammeus*, vestis, vel tegmen, quo capita matronæ tegunt. Plautus Aulul. Flammearij, violarij, carinarij.

32 ¶ *Reticulum*, tegmen capitis muliebre. Varro Sesquiuly. Suspendit Laribus marinas molleis pilas, reticula, ac strophia.

33 ¶ *Ricinium*, quod nunc mafurtium dicitur, palliolum femineum breue. Varro περὶ μοδιστῶν: Nihilo magis dicere muliebre, quàm de muliebri ricinio palliolum simplex. Idem de vita pop. Romani libro j. Et quo mulieres in aduersis rebus, ac luctibus cùm omnem vestitum delicatiorem, ac luxuriosum postea instituerunt ponunt, ricinia sumunt.

34 ¶ *Tapete*, tegmen vnicè pictum de coloribus variis. Varr. Hercule Socratico: In omnibus rebus bonis quotidianis cubo in Sardinianis tapetibus. Virg. lib. 9. Qui forte tapetibus altis. Extrectus toto prosilabat pectore somnum. Tu. pilius: Glabrum tapete.

35 ¶ *Culcita*. Cic. Tusc. lib. 4. Eripiamus huic ægritudinem. quomodo? collocemus in culcita plumea, psaltriam adducamus.

36 ¶ *Subucula*. Varro de vita pop. Rom. li. 1. Postea quàm binas tunicas habere cœperunt, instituerunt vocare subuculam, & indusium.

37 ¶ *Capitia*, capitum tegmina. Varro de vita populi Rom. lib. 4. Tunicas, neque capitia, neque zonas. Idem eodem. Neque id ab orbita matrumfamiliās instituti quod eæ pectore, ac lacertis erant apertis, nec capitia habebant hæc & capitula appellauit.

38 ¶ *Encombomata, & Parnacidas*, genera vestium puellarum. Varro de liberis educandis. Vt puellæ habeant potius in vestitu chlamydas, encombomata, ac parnacidas, quàm togas.

DE GENERIBVS VASORVM ET POCVLORVM.

Cap. XIX.

Vla, vel *olla*, quod nos ollam dicimus, sed est capacissimum vas. Plaut. Amph. Optimo iure refringatur aula cineris in caput. Varro γεροντοδιδασκ. Sed simul manibus trahere lanam, nec non simul oculis obseruare ollam pultis ne aduratur. Idem Bimago: Vulcanum, nec cùm nouæ lagenæ ollarum frangantur, ter precatur.

2 ¶ *Matella*, aquarium vas. Plautus Amphitr. Ne tu postules matellam vnam tibi aquæ infundi in caput. Varro Endymionibus: Diuitum Aphocaschias ad communem reuocat matellam. Idem Manio: Lecto strato, matellam, lucernam, cæteras res huius vbique præ se portant.

3 ¶ *Mortarium*, in quo teruntur quæ soluenda sunt. Plautus Aulul. Cultrum, securim, pistillum, mortarium.

4 ¶ *Peluis*, sinus aquarius, in quo varia perluuntur, vnde ei nomen est. Laberius Virgine: Amore cecidi, tanquam blatta in peluim. Cœlius Fœneratore: Peluim sibi popposcit.

5 ¶ *Fidelia*. Samium vas ad vsus plurimos. Plaut. Aulul. Mulsi cõgialem, plenam faciam tibi fideliam.

6 ¶ *Patella*. Varro Eumenid. Patella esuriẽti posita. prouocat Neapolitanas piscinas. Idem Manio: Quocirca oportet bonum ciuem legibus parere, & deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας.

7 ¶ *Cupas*, & *Tineas*. Varro de vita pop. Ro. lib. j. Antiquissimi in conuiuiis vt res vini primò, postea tinas ponebant. Idem: Mori longi cum operculo ad cupas, tertio amphoras.

8 ¶ *Vrnula*, est vas aquarium. Varr. de vita pop. Rom. lib. 1 Item ex ære, vt vrnulæ aquales, matulæ sic cæteras.

9 ¶ *Cadi*, vasa quibus vina condiuntur. Lucil. lib. 18. Millia ducentùm frumenti tolle medimnùm. Vini mille cadùm. Virg. AEneid. lib. 1. Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes. Var. de vita pop. Rom. libro 3. Hortensio supra decem millia cadùm hæredi reliquit.

10 ¶ *Vrnarium*. Varro περὶ χωρίων. Sed quæ necessitas te iuuet aquam effundere domi tuæ, si vasa habes pertusa, plumbum non habent? ad quam rem nobis est confluuium, ad quam rem vrnarium?

11 ¶ *Polubrum*, quod Græci χέρνιβα, nos trulleum vocamus. Liuius: Argẽteo polubro. & aureogutto. Fabius Pictor lib. 16. Aquam manibus pedibúsque dato, polubrum sinistra manu tenẽto, dextera vasum cum aqua,

12 ¶ *Simpuuium*, est vas ligneum. Var. Est modus matulæ, περὶ μέτρων. Non vides ipsos deos, si quando volunt gustare vinum, deripere ad hominum fana, & tamen tum ipsi illi libero simpuuio vinitari?

13 ¶ *Lenis*, vasis genus. Afran. Fratriis: Labella lenis. Laberius cophino: Cùm prouincias dispoliauit, columnas monolithas, labella lenis.

14 ¶ *Obba*, poculi genus, vel ligneum, vel ex sparto. Varro, Est modus matulę περὶ μέτρων. Dolia, atque apothecas triclinia res, melicas, calenas obbas, & Cumanos calices. Idem, epistola ad Marullium: Vtrùm meridie, an vesperi libentius ad obbam accedas, locus, actus, aduentus declarabit.

15 ¶ *Cantharus*. Virg. Bucolicis: Et grauis attrita pendebat cantharus ansa.

16 ¶ *Dolia*, vasa grandia, quibus vinum reconditur. Varro. Est modus matulæ, περὶ μέτρων. Dolias atque apothecas triclinares, melicas, Calenas. Idem Manio: Hæo aduenientibus accedunt cellæ, claues, claustra, carnaria, dolia.

17 ¶ *Alabaster*. Cicero Academicorum libro 2. Quibus etiam alabaster plenus vnguenti putere videatur.

18 ¶ *Scyphus*. Virg. Et sacer impleuit dextram scyphus.

19 ¶ *Batiola*. Plautus Colace: Batiolam auream octo pondo habebat, accipere voluit.

20 ¶ *Calices*, Varro. Est modus matulæ, περὶ μέτρων. Apothecas triclinares melicas, calenas, obbas, & Cumanos calices. Cic. Tusc. lib. 3. Quid huic calix mulsi impingendus est, vt plorare desinat?

21 ¶ *Cymbia*. Virg. libro v. Cymbiáque argento perfecta, atque aspera signis. Varro de vita populi Rom. lib. 1. Item erant vasa vinaria, situli, cymbia, aquilinæ pateræ, gutti, sextarij, simpuuium.

22 ¶ *Cratera*, vasa vini, Virg. AEneid. lib. 1. Crateras læti statuunt, & vina coronant.

23 ¶ *Crateres*, vasa olearia. Virg. Bucolicis: Craterémque statuam tibi pinguis oliui. Idem AEneid. lib. 6. Fuscо crateres oliuo.

24 ¶ *Orcas*. Varro de re rust. lib. 1. Sæpe vbi conditum vinum nouum, orcæ in Hilpania feruore musti ruptæ.

25 ¶ *Nasiterna*, vas aquatile. Var. de re rust. lib. 1. Vt ex ære ahena, vrceos, & nasiternam, item alia.

26 ¶ *Catinus*. Varro de re rust. lib. 1. Promendum enim frumentum, quod curculiones esse incipiunt. Id enim cum promptum est, in

est, in sole ponere oportet aquæ catinos, quòd eò conueniunt, vt ipsi se necent. Idem de vita populi Rom. lib. j. Dicuntur enim patellæ, salini, acetabula, catini, patenæ.

27 ¶ *Calamistrum*, fistula breuis, qua cirri continentur. Cicero Oratore: Remouebitur omnis insignis ornatus, quasi margaritarum, nec calamisti quidem adhibebuntur.

28 ¶ *Carchesia*, genera poculorum. Virgil. Æneidos libro primo: Hic duo rite mero libans carchesia Baccho: Et Georg. libr. quarto: Mater cape Mœonij carchesia Bacchi. Aliàs summa pars mali, id est, foramina, quæ summo mali funes recipiunt Lucillius, Tertius hic mali superat carchesia summa. Catullus Veronensis, Lucida qua splendent summi carchesia mali.

29 ¶ *Cyrnea*, vas vinarium. Plautus Amph. Cadus erat vini, inde impleui cyrneam.

30 ¶ *Mistarium*, quo miscemus. Lucil. lib. V. Vrceus, aut longa geminus mistarius ansa.

31 ¶ *Calpar*, nomine antiquo dolum, Varro de vita. po. Rom. libro j. Quod ante, quàm nomen dolij prolatum esset, cum id genus vasorum calpar diceretur, id vinum *calpar* appellatum.

32 ¶ *Trullеum*. quo manus perluũtur. Varro de vita populi Romani libro j. Itaque ea sibi modo ponere, ac suspendere, quæ vtilitas postularet, trulleum, matellionẽ, peluim, nasiternam: non quæ luxuriæ causa esse parata

cius vrceoli aquæ manalem vocamus, quòd ea aqua in trulleum effundatur. Vnde *Manalis* lapis appellatur in pontificalibus sacris, qui tunc mouetur, cùm pluuiæ exoptantur. ita apud antiquissimos manalem sacrum vocari qui non nouerit, vnde nomen illius?

33 ¶ *Armillum*, vrceoli genus vinarij. Varro de vita populi Romani lib. j. Etiam nunc pocula, quæ vocant capulas, ac capides, quod est poculi genus. item armillum, quod est vrceoli genus vinarij.

34 ¶ *Sinum*, & *Galeola*, vasa sinuosa. Virgil. Buc. Sinum lactis, & hęc tibi liba Priape quotannis Exspectare sat est. Varr. de vita populi Romani libro j. Vbi erat vinum in mensa positum, aut galeola, aut sinum.

35 ¶ *Lepistæ*, Varr. de vita populi Romani libro j. Vt feré habent æneum aliqui venditent oleum. lepistæ etiam nunc Sabinorum fanis pauperioribus pleriſque, aut fictiles sunt, aut æneæ.

36 ¶ *Craterra*, est quam nunc situlam vocant. Næu. Lycurg. Nam vt ludere lætanteis inter se vidimus propter amnem craterris sumere aquam ex ponte. Varro de vita populi Romani libro tertio: Ad Sybariranam prædam, in qua sunt tripodes, craterræ, anaucea populo nobilium Tarentinarum. Cicero de Deorum natura libro secundo: In medióque sinu fulgens craterra relucet.

DE GENERE VEL COLORE VESTIMENTORVM.

Caput xvi.

Vmatilis, aut matinus, aut cœruleus à Græco tractum, quasi fluctuum similis. Fluctus enim Græcè κύματα dicuntur. Titin. Setina: Et quem colos cumatilis deceat. Plaut. Epidico: Cumatile, & plumatile.

2 ¶ *Melochinum*, à Græco color est flori similis malvæ. Cæcil. Pausimach. Carbasina, molochina, ampelina. Plaut. Aulul. Infectores molochini coloris, molochinarios appellauit.

3 ¶ *Impluuiatus*, color quasi fumato stillicidio impletus, qui est Mutinẽsis, quem nunc dicimus. Plaut. Epidic. Impluuiatas vt istæ faciunt vestimentis nomina.

4 ¶ *Caltulam*, & *Crocotulam*, vtrunq; à generibus florum translatum à calta, & à croco. Virgil. Bucol. Mollia luteola pingit vaccinia calta. Plaut. Epidico: in lusiatam, patagiatam, caltulam, aut crocotulam. Nou. Pedio: Mollicinam, crocotam, chiridoram, ticam, ricinium. Naevius Lycurg. Pallis, paragiis crocotis, malacis, mortualibus. Sed caltulam Var. de vita pop. Rom. li. j. palliolum breue voluit haberi?

5 ¶ *Castula*, est palliolum præcinctui, quod nudæ infra papillas præcinguntur, quo mulieres nunc & eò magis vruntur, postquam subuculis desierunt.

6 ¶ *Cerinum*, à cerę colore. Plaut. Epidico: Plumatile, aut cumatile cærinũ, aut melinum.

7 ¶ *Ferrugineum*, colorem ferri similẽ esse volunt. Verè autem ferrugineus color cæruleus est. Virg Georg. lib. iiij. Et ferrugineos hyacinthos. Plaut. Milite: Palliolum habeas ferrugineum: nam is colos halassicus est.

8 ¶ *Ostrinum*, ab ostro colore, qui est subrubeus. Turpil. Veliterna: Interea adpexit virginem gestantem in capite riculam indutam ostrinam. Varro Eumenidibus: Aurora ostrinam hic indutus supparum.

9 ¶ *Murex*, color purpureus. Virgil. Bucol. Ipse sed in pratis aries iam suaue rubẽti Murice. Et Æneid. lib. iiij. Tyrioque ardebat Murice læna.

10 ¶ *Luteus*, color proprie croceus est. Virg.

Bucolicis: Iam croceo mutabit vellera luto. Et Æneid. lib. vij. Aurora in roseis fulgebat lutea bigis. Varr. Eumen. Nam vt arquatis & veternosis lutea quæ non sunt, æquè & lutea videntur, sic insanis sani, & furiosis esse videntur insani. Idem Mod. Sed cynicis inuolucrũ, & pallium luteum non est.

11 ¶ *Crocota*, crocci coloris vestis. Plautus Aul. Cùm incedunt infectores crocotarij.

12 ¶ *Violaria*, à violæ colore. Plauti. Aulul. Flammearij, violarij, coriarij.

13 ¶ *Pullus*, color est, quem nunc Hispanũ, vel natiuum dicimus. Varr. de vita populi Romani lib. iij. Vt dum supra terram essent ciuis cinis lugerent funere ipso, vt pullis pallis amictæ.

14 ¶ *Anthracinus*, niger à Græco. ἄνθρακες enim Græcè, carbones Latinè appellantur, & est lugentium vestis. Var. de vita popul. Rom. lib. iij. Propinquæ adolescentulæ etiã anthracinis proximo amiculo nigello, capillo demisso sequerentur luctum.

DE GENERE CIBORVM ET POTVVM.

CAPVT XVII.

1 *Paragos*. Varr. Virgul. diuin. Oleum in lucubrationem seruauimus, quod in sparagos totum legitimè vertamus.

2 ¶ *Bi'ium*, est holus lene. Var. Eumen. Empedocles natos homines ex terra ait, vt bliti.

3 ¶ *Lapathium*. Varro Mod. Hanc eandem voluptatem tacitus taxim, consequi lapathio, & ptisana possum.

4 ¶ *Menæ*. Tul. de finib. bonor. & mal. li. ij. Qui enim voluptates ipsas contemnunt, eis licet dicere, se acipenserem menę nõ anteponere.

5 ¶ *Acipenser*, piscis genus. Cic. Tuscul. lib. j. Et si quem tuorum affectum mœrore videris, huic acipenserem potius, quàm aliquem Socraticum libellum dabis.

6 ¶ *Nasturtiũ*. Cicer. Tusc. lib. v. Quos negat ad panem adhibere quicquam, præter nasturtium.

7 ¶ *Marisca*. Varr. de re rustica lib. j. Vtnuces Græcæ, ac mariscæ fici.

8 ¶ *Ocymum*, quod ocymum dicimus. Var. de re rust. li. j. Primum ocymum, farraginem, viciam nouissimè fœnum vocari. Ocymum dictum à Græco verbo, ὠκὺς, quod venit citò, similiter quod ocymum in horto.

9 ¶ *Lopades*, genus conchæ marinæ. Plaut. Parasito medico: Addite lopades echinos, ostreas.

10 ¶ *Murrhina*, potio confecta. Varr. Anthropopoli: Non modò vinum dare, sed etiã (vt Plautus ait) murrhina, passum, defrutum. Varr. de vita populi Romani. lib. i. Tum autè Murrhina.

11 ¶ *Loram*, dicebant in vindemia, cum expressissent acinis mustum, & folliculos in dolium concessissent.

12 ¶ *Portulaca*. Varr. Disciplinæ libro viij. Manducata portulaca citò tollit.

13 ¶ *Lora*, confectæ potionis genus grandæuis aprum. Var. de vita pop. Rom. libri. Antiquæ mulieres maiores natu bibebant loram, aut sapam, aut defrutũ, aut passum, quã murrhinam quidam Plautum appellare putant.

14 ¶ *Sapa*, quod nunc melliaceum dicimus, mustum ad mediam partem decoctum. Var. de vita pop. Rom. lib. i. Sapã appellabant, quod de musto ad mediam partem decoxerant.

15 ¶ *Defrutum*, si ex duabus partibus ad tertiam redegerant, deferuefaciendo.

16 ¶ *Passum*. Varr. de vita populi Romani lib. i. Passum nominabant, si in vindemia vuã diutius coctam legerent, eámque passi essent in sole adari.

17 ¶ *Moriolam*. Varro de vita populi Romani. lib. i. Vino addito lorã passi vocare cœperunt: moriolam nominabant, quod ex vuis expressum erat passum ad folliculos rei, quos & vinacea ea dicebant sapam.

18 ¶ *Turunda*, vt libum sacrum quoddam, & farre genus panificij. Varr. Cato vel de liberis educandis: Alij afferunt libum, ac turundam.

DE GENERE ARMORVM.

CAPVT XVIII.

1 *Catapulta*, iaculum celer, vel sagitta. Plautus Curcul. Atque ita te neruo torquebo, vt catapultæ solent. Titin. Setina: Quem procul aspexit, immittere voluit, reuortit, quoniam catapulta volat. Plautus Captiuis: Nam meus est balista pugnus, cubitus catapulta est mihi. Næuius Paceuo. Vt sole horresceit cera, castra crebro catapulta impulit. Luc. Sat. li. v. Custode moclassis catapultã stilla sarissas. Sisen. Hist. lib. iij. Præterea catapultas xvj. iiij. balistas. xxx. plaustra cottis, ac minoribus sagittis onusta. Var. de vita pop. Rom. li. iij. Nã postea C. Lutatio cõsuli ad Ægades insulas, cùm ipse catapulta ictus esset.

2 ¶ *Veles*

2 ¶ *Veles*, leuis armatura. Titin. Barbato: Ita Spurius animatur in prælium, veles equis recepit se, nec ferit quenquam hostem. Sallustius Iugurthæ bello: ... úmque his permisti velites, Varro ἄμων μιτρὶς ἀφὶ πλαγγούλας. Quem sequuntur cum rotundis velites leues parmis.

3 ¶ *Rorarij*, appellabantur milites, qui antè quam congressæ essent acies, primo non multis: iaculis inibant prælium: tractum, quòd antè maximas pluuias cælum rorare incipiat. Lucil. Satyr. lib. 7. Quinque hastæ aureolo cinctu rorarius velox. Idem lib. x. Ponè paludatus stabat rorarius velox. Varro de vita populi Rom. lib. 3 Rorarij appellati, quòd imbribus ferè primum rorare incipiat.

4 ¶ *Antesignanorum*, proprietas aperta est. Varro ἄμων μιτρὶς, ἀφὶ πλαγγούλας. Quem sequuntur cum rotundis velites leues parmis, antesignani quadratis multis insignibus recti.

5 ¶ *Funditores* sunt, qui fundis magnis dimicant. Sallust. Iugurthæ bello. Ipse cum expeditis cohortibus, dehinc funditorum & sagittariorum delecta manu apud primos erat. Sisen. Hist. lib. 3. Ac post armatos funditores, & sagittarios ponit.

6 ¶ *Glandis*, est plumbum in modum glãdis informatum. Sallust. Iugurthæ bello: Pars eminus glande aut lapidibus pugnare. Virg. lib 7. Pars maxima glandes Lucentis plumbi spargit.

7 ¶ *Scorpio*, est genus teli. Sallust. Histor. lib. 3. Quarum vna epistola fortè cum seruo nacti prædatores Valeriani scorpione in castra misere. Sisenna Hist. lib. 3 Longius scorpios catapultas conciat.

8 ¶ *Tragula* est hasta. Sallust. Hist. li. 3. Auidissimis, atq; e promptis ducibus, vt Metellus ictu tragulæ lanciaretur. Vac. Meleag. Aut ille seruum, qui volabile currens, Sparo secutus, tragulàve traiecit.

9 ¶ *Pugio*, est gladius brevis. Sallust Hist. lib. 3. At Oppius, postquam orans nihil proficiebat, timidè veste tectum pugionem expedire conatus, à Cotta, Vulcióque impeditur.

10 ¶ *Aclides*, iacula brevia. Virg. lib. 7. Teretes sunt aclides illi Tela, sed hæc lento mos est aptare flagello.

11 ¶ *Ancyle* scutum grande: vnde etiam nunc arma & ancyle appellatur. Virg. lib. 7. Læuáque ancyle gerebat.

12 ¶ *Sparos*, lanceæ tela sunt non bellica, Sallust. Catilinæ bello. Sed ex omni copia eius cuter pars quarta erat in litoribus armis instructa: cæteri vt quisque casus armauerat, sparo, aut lancea, aliisve æcuras fudes portabant.

13 ¶ *Phalera*, sunt belli ornamenta. Sallust. Iugurthæ bello: Ac sibi restitui, & hastas, vexillum: phaleras, alia militaria dona. Virg. & Eurialus phaleras Rhamneris, & aurea bullis Cingula.

14 ¶ *Parma* est scutum breue. Sallust. Hist. libr. 4. Hi locorum perigniari, & solliti nectere ex viminibus vasa agrestia, ibi tũ, quod inopia scutorum fuerat, ad ea arte se quilquam in formam parmæ equestris armabat. Virg. lib. 8. Ense leui nudo, parmáque inglorius alba.

15 ¶ *Ferentarij*, leuis armatura, quòd quicquid opus esset, auxilio ferrent excursu leui, armis grauibus non impediti. Cato de re militari: Inde partem equitatus, atque ferentarios prædatum misit. Sallust. Catilinæ bello, Postquam eò ventum est, vnde à ferentariis prælia committi possent.

16 ¶ *Verutum*, est telum breue, & acutum. Sallust. Histor. lib. 3. Saxáque ingentia, & axeiunctæ trabes per pronum ... habuit, axibúsque eminebant in modum ... veruta binum pedum, Varro ... bus, qui tibi nihil malefecit ... præclaram.

17 ¶ *Cetra*, scutum breue ... cetra regit.

18 ¶ *Pelta*, scuta Amazo ... libr. 1. Ducit Amazonidum ... peltis.

19 ¶ *Gesa*, tela Gallorum. Virg. lib. 9. Alpina coruscat Gesa manu. Varro de vita populi Rom. lib. 3. Qui gladiis cincti sine scuto cum binis gesis essent.

20 ¶ *Falarica*, telum maximum. Virgilius Æneid. lib. 9. Sed magnum stridens contorta falarica venit Fulminis acta modo. Enn. Quæ validè veniunt falarica missa, & dictum hoc genus teli à falis, id est, turribus ligneis.

21 ¶ *Sparus*, telum agreste. Virg. lib. 11. Agrestíque manus armat sparus. Varro Meleagris. Aut ille ceruum qui volabile currẽs, Sparo secutus tragulàve traiecit. Sisenna Histor. lib. 3. Sparis, ac lanceis eminus peterent hostes.

22 ¶ *Balista*, saxa maiora & grauiora quibus iaciuntur. Lucillius lib. 28. Quid sit balistas factas centenarias. Sisen. Hist. lib. 4. Balistas quatuor talentarias.

23 ¶ *Venabulum*, venantium telum latissimum à cæteris acie longissimæ. Virg. libr. 9. Suprà venabula fertur. Varro ὁ ἀκόντης, Nempe sues syluaticos in montibus sectaris venabulo, aut ceruos.

24 ¶ *Comi*, hastæ longiores & robustæ. Virgil. lib. 9. Ac duris detrudere contis.

25 ¶ *Manipuli*, sunt manus militum, vel collecti viri. Sisenna Hist. lib. 3 Conflictus tamen & tempora singula constituit, & sicut steterat, manipulos obuerti iussit. Idem li. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matertera grauia bellica manipulorum.

26 ¶ *Lanceæ.* Sisen. Histor. lib. 3. Gallia materibus, Sueui lanceis configunt. Idem lib. 4. Alij materibus, aut lanceis tamen medium perturbant agmen.

27 ¶ *Malleoli*, manipuli spartei pice cõrecti, qui incensi aut in muros, aut in testudines iaciuntur. Sisenna Hist. lib. 4. De quibus partim malleolos, partim fasces sarmentorum incensos supra vallum frequentes.

28 ¶ *Cataphratti.* Sisen. Hist. lib. 4. Custodiæ in muro statuuntur cataphrattorum Sallust. Hist. lib. 4. Dui prægrediebantur equites cataphratti ferrea omni specie.

29 ¶ *Falces*, & harpagæ armorum genera murorum oppugnationi apta. Sisenna Histor. lib. 4. Falces iniectas comminuunt: puteos propius collocatis harpagis, deiciunt.

30 ¶ *Ansata.* iaculamenta cum ansis. Ennius lib. 5. Ansatas mittunt è turribus.

31 ¶ *Coriſci*, leue missile in modũ sagittarũ Vir. Coriſciq; leues humeris, & letifer arcus.

DE PROPINQVITATE.

CAP. XIX.

CAESares dicti qui cæsa matre nascuntur.

2 ¶ *Agrippa*, qui cum labore matris educuntur, hoc est, per pedes contra naturam, non per caput, quasi ab ægro partu.

3 ¶ *Vopiscus*, qui ex duobus conceptis, vno abortu excluso, ad partum legitimum deducitur.

4 ¶ *Glos*, appellatur mariti soror, atque eadem fratris vxor.

5 ¶ *Levir*, dicitur frater mariti, quasi leuus vir.

6 ¶ *Fratria*, appellantur fratrum inter se vxores.

7 ¶ *Amitini*, fratrum maris, & fœminæ filij.

8 ¶ *Patrueles*, marium fratrum filij.

9 ¶ *Consobrini*, ex duabus editi sororibus, quasi consororini: de quibus exempla multa sunt in antiquis auctoribus, & maximè in Afranio, & iuris vetustissimis scriptoribus.

FINIS.

FVLGENTII LIBELLVS
DE PRISCO SERMONE,
AD CHALCIDIVM GRAMMATICVM TIMAEI PLATONIS
Ecphrasten.

SANDAPILAM antiqui dici voluerunt feretrum mortuorum, id est, loculum, non in quo nobilium corpora, sed in quo plebeiorum atque damnatorum cadauera portabantur, sicut Stesimbrotus Thasius de morte Polycratis Samiorum regis scripsit, Posteaquam de cruce depositus, sandapila etiam deportatus est.

2 ¶ *Vespillones*, dicti sunt baiuli, quanuis Antidamus Heracleopolites vespillones dixerit cadauerum nudatores sicut in Historia Alexandri Macedonis scripsit: Plusquàm trecentos cadauerum vespillones reperiens crucibus affixit. Mnaseas tamen in Cecrope scripsit, Apollinem postquam ab Ioue vinctus, atque interfectus est, à vespillonibus ad sepulturam elatum esse.

3 ¶ *Pollinctores*, qui funera morientium accurant, dicti sunt. Plautus in Pœnulo: Quia mihi pollinctor dixerat, qui eum pollinxerat. Dicti autem pollinctores, quasi pollutorum vnctores, id est, cadauerum curatores: vnde Apuleius in Hermagora air: Pollinctor eius funeri dum vnctionem parat.

4 ¶ *Manales.* Labeo qui disciplinas Hetruscas Tagetis & Bacchetidis quindecim voluminibus explicauit, ita scribit: Fœnæ io- cinoris sandaracei coloris dum fuant manales tunc vertere opus est petras, hoc est quas antiqui solebãt in modum cylindrorũ per limites trahere pro pluuiæ cõmutanda inopia.

5 ¶ *Nefrendes.* Diophantus Lacedæmonius, qui de sacris Deorum scripsit, ait apud Messenios Ioui solere sacrificari sacrum quod ἐκατὸν ἐόντα appellatur. Si quis enim centum hostes interfecisset, Ioui hominem sacrificabãt apud Ithomen, quod sacrificatum est à duobus, Aristomene Gortynensi, & Theoclo Elæo sicut Socrates scribit. Sed postquàm hoc Atheniensibus displicuit, cœperunt efferre porcum castratum, quem nefrendem vocabant, quasi sine *νεφροῖς*, id est, renibus. At apud Romanos Varro scribit Sicinium pentatum centies, & vicies pugnasse singulari certamine, cicatrices habuisse aduersas quadraginta quinque, post terga nullam, coronas accepisse centum viginti lex, armillas CXL. & istũ primũ sacrum fecisse Marti.

6 ¶ *Ambegnæ oues.* Bæb. Macer, qui fastos dies scripsit, ait Iunoni eas, quæ geminas parerent oues, sacrificare cum duobus agnis altrinsecus alligatis, quas oues ambegnas vocari, quasi ex vtraque parte agnos habentes.

7 ¶ *Suggrundaria*, antiqui dicebant sepulcra infantium, qui necdum XL. dies implessent, quæ nec iã busta dici poterant: quia ossa quæ combureretur, non erant, nec tanta cadaueris immanitas, qua locus tumesceret. vnde Rutil. Geminus Astyan. ait: Melius suggrundarium quæreres, quàm sepulcrum.

8 ¶ *Silicernios*, dici volunt senes incurvos, quasi iam sepulcrorum suorum silices adspicientes. Vnde Cincius Alimetus Hist. de Gorgia Leont. scribit dicens: Qui dum iam silicernius sui finem temporis exspectaret, etsi mori non potuit, tamen infirmitatibus insulauit.

9 ¶ *Aruales fratres.* Acca Larẽtia Romuli nutrix consueuerat pro agris semel in anno sacrificare, ratibus suis sacrificium præcedentibus: vnde cùm ex iis vnus esset mortuus, propter nutricis gratiam Romulus in vicem defuncti se succedere pollicetur: vnde & ritus processit, cùm XII. iam deinceps sacrificare, eósque Aruales dici fratres, sicut Rutil. Gemin. in libris Pontificalibus memorat.

10 ¶ *Iniuges boues.* Manil. Chrestus lib. quẽ de Deorum hymnis scripsit, ait Mineruæ iniuges boues sacrificari, id est, iugum nunquã ferentes, illa videlicet de causa, quòd & virginitas iugum nesciat maritale, & virtus nunquam sit iugo prementi subiecta.

11 ¶ *Semones*, dicti voluerunt deos, quos nec cælo dignos adscriberent ob meritr paupertatem, sicut sunt Priapus, Hippona, Vertumnus: nec terrenos eos deputare vellent, pro gratiæ veneratione, sicut Varr. in Mystagog. ait: Semonéque inferius derelicto, Deum de pinnato artollam orationis eloquio.

12 ¶ *Blaterare*, quasi verba trepidãtia metu balbutire dixerunt. Pacu. Pseudone comœdia inducit Scepartionem seruum ancillæ dicentem: Ni ego te blaterantem adspiscerem, his nuncium indicassem.

13 ¶ *Lucitiosos*, dici voluerunt interdiu parum videntes, quos Græci νυκτωπας vocant. Plautus. Milit. Mirum est lolio victitare te tam vili tritico, Quid iam? quia luscitiosus. Dicunt enim, quòd lolium comedentibus oculi obscurentur.

14 ¶ *Tutuli*. Varro in Pontificalibus ait Tutulos sacerdotes dici breuiũ deorum. Numa verò Pompilius & ipse de Pontificalibus scribens, Tutulum dici ait pallium, quo sacerdotes caput tectabant, cùm ad sacrificium accessissent sicut & Virgilius ait: Et capita ante aras Phrygio velamur amictu.

15 ¶ *Oriam*, dicunt nauiculam modicam piscatoriam. Plautus Cacisto: Malo hunc alligari ad oriam, vt semper piscetur, etsi sit tempestas maxima.

16 ¶ *Problema*, est propositio in capite libri quæstionaliter posita. Demosthenes ad Philippum, (Sed ne quid Græcum re turbet exemplum, ego pro eo Latinum tibi faciam, ait enim) Problematis autem gradum tradamus adstanti, cui nostra subsequens occurret oratio. Nam & Tertullianus libro quem de Fato scripsit ita ait: Redde huic fati primum problematis mancipatum.

17 ¶ *Pumilos*. Apul. Asino aureo introduxit sorores Psyches marito detrahentis, dicitque: Patre meo seniorem maritum sortitam, dem quouis puero pumiliorem, & cucurbita glabriorem. Pumulos dicunt molles atque enerues: glabrum verò leuem, & imberbem.

18 ¶ *Sutela*. Sutelam dici voluerunt astutiam, quasi subtilem telam. Vnde & Plautus Casina: Possim'ne, nécne, elam me sutelis tuis, Præripere Casinam vxorem, proinde vt postulas?

19 ¶ *Friguttire* dicitur subtiliter adgarrire. Plaut. Casina: Quidnam friguttis? Ennius Alcestide: Hæc anus admodum friguttit, nimium se fauciauit flore Liberi.

20 ¶ *Titiuillitium*, dici voluerunt fila putrida, quæ de telis cadunt. Plautus Casina: Non ego istud verbum emissem titiuillitio, id est, re admodum vili. Nam & Cornutus in Satyra ait: Titiuillitij far cedo tibi.

21 ¶ *Sculponeas* dici volunt cœstus plumbo ligatos. Vnde Nœuius Philemporo comœdia ait: Sculponeis batuenda sunt huic latera probè. Et Plaut. Casina: similimodo: Qui quæso potius, quàm sculponeas, Quibus batuatur tibi os, senex nequissime.

22 ¶ *Catillare*, est per alienas domos gyrare: tractum à catulis, quòd per omnes domos circumeant. Vnde Propertius: Catillata geris vadimonia publicum prostibulum. Et Plautus similiter Casina. Operam vxoris pollicor foras, Quasi catillatum.

23 ¶ *Capularem*, nominari volunt senem iam morti contiguum: quin & reos capulares dicebant, qui capulo digni fuerunt, vnde & Lucillius ait: Pergit capulare cadauer. Statius Cæcilius Melæne comœdia: Tũne amare audes edentale & capularis senex? Edentulum autem quasi sine dentibus dici placuit.

24 ¶ *Promos*, & *Condos*, appellari voluerunt cellarios, eò quòd inde promant, & eò rursus condant. Plautus Pseudolo: Ego sum promus, condus, procurator peni. Penum autem cellariam dicimus.

25 ¶ *Supperias*, dicimus auxilium. Memor in Tragœdia Herculis: Ferre supperias opimi comites.

26 ¶ *Auctio*, dicitur venditio, quasi quod & ementem augeat & vendentem. Plautus Curculione: Auctionem facio satisficam.

27 ¶ *Nasiterna*, est aquæ vrna, id est, vrceus. vnde Calpurnius Phroneſi fabula: Vbi tu nasiternatus aquam petas. Plaut. Bacchid. Effer nasiternam cum aqua foras.

28 ¶ *Antistare*, dicimus præcellere. Crispinus Heraclea: Diuinis virtutibus Antistas Alcides.

29 ¶ *Stega*, est nauis proscenium, siue tabulatum, super quod nautæ ambulant. Plautus Chrysalo: Forte vt, assedi in stega.

30 ¶ *Lembus*, genus nauiculæ, velocissimæ quod & dromonis nomine appellamus. Virgilius Georgic. Non aliter quàm qui adverso vix flumine Lembum Remigijs subigit. Limbus verò est ora vestimenti cuiusque.

31 ¶ *Kamentum*, dici voluere quasi proscitium quoddam purgamentum. Quintus Fabius Lucullus Epico carm. Vilissimum tamentum, proluuiosa pestis.

32 ¶ *Diobolares* dicuntur vilissimæ meretrices, quæ paruo stipendio prostant. Pamphilus. Diobolare prostibulum, quam ego astutum

vt Dircen partitam reddam. Pacuu. Non ego sic sui, vt nunc sunt meretrices diobolæ, Quæ suam nummi causſa paruipendunt gratiam.

33 ¶ *Veruina*, saculi genus longum, quod aliqui verutum nominant. Galbius Bassus Satyra, Veruina confodiende non te nauci facio. Nauci enim pro nihilo posuerunt. Plaut. Bacchid. Si tibi machæra est, & nobis veruina est domi, Qua quidem te faciam, si me irritaueris. Confessiorem Soricina nœnia.

34 ¶ *Diuidiæ*, dixerunt tristitiam. Propert. Diuidias mentis conficit omnis amor.

35 ¶ *Iustitium*, dicitur luctus publicus. Vnde Fonteius Orat. pro Nucerinis ait: Denique iustitium plebi indicitur.

36 ¶ *Choragium*, virginale funus vocatur. Apuleius Metamorph. Choragio itaque perfecto domuitionem parant.

37 ¶ *Desano*, pro dinturnè. Varr. Corollario: Diuidiæ mihi fuerunt, tam desiduò abfuisse te.

38 ¶ *Floci*, quasi nihili. Plautus Flocci est, quid rerum geras.

39 ¶ *Ientaculum*, cibi degustatio. Callim. Rufus: Ientaculum proferto Ioui.

40 ¶ *Edulium*, ab edendo, dicitur prægustatiua comestio. Apuleius Asino aureo: Edulijs opiparè excepta, opiparè, id est, lucidè, & delitiosè.

41 ¶ *Tuceta*, dicuntur escæ regiæ. Callim. Pisæis: Ambrosio redolent tuceta sapore.

42 ¶ *Ferculum*, missus carnium. Petron. Arbiter: Postquam ferculum allatum.

43 ¶ *Myropola*, sunt qui vnguenta vendunt, & sunt pigmentarij. Vnde Nœuius Diabolaria: Myropola assarim mihi vnguentum largitus est, quo me venustarem. Assatum dixit abundanter.

44 ¶ *Celocem*, dicunt genus nauiculæ modicum quod bamplum dicimus. Apul. lib. de republic. Qui celocem regere nequit, oneratiam petit.

45 ¶ *Cœlibatum*, dici voluerunt virginitatis abstinentiam. Vnde Felix Capella libr. de nuptiis Mercurij & Philologiæ: Placuit Mineruæ petere cœlibatum.

46 ¶ *Exercitus*, pro contempto. Plaut. Milite glor. Itaque nos, nostramque familiam habes exercitam.

47 ¶ *Valgia*, sunt labellorum obtortiones in supinatione, vel subatione peractæ. Plaut. Milite glorioso: Maiorem partem videas valgis suauiis. Sic Petron. Arbiter: Abroso valgiter labello.

48 ¶ *Summates*, dicuntur viri potentes.

49 ¶ *Simplones* dicuntur conuiuæ: nam & amicus sponsi, qui cum eo per conuiuia ambulat, Simplator dicitur. Suetius Pilcatoria: Summates viri simplones facti sunt ganei. est autem ganeum taberna.

50 ¶ *Præsegmina*, sunt partes corporis incisæ, vt Tages in Haruspicina ait: Præsegminibus amputatis.

51 ¶ *Congerrones*, qui aliena ad se congregant. Vnde apud Romanos Gerones Brutiani dicti sunt.

52 ¶ *Cistella*, dicitur capsella. Plautus: Cistellam esser cum crepundiis, id est, cum puerilibus ornamentis.

53 ¶ *Fabre*, perfectè dicitur. Antidamus in Moralibus: Fabre compactum animal hominem quis ferat, sic ex re pecuatum? quis auertuncassit tam Aretinas hominum mentes? Porrò auertuncare dixit pro eradicare, Aretinas verò testeas, vel argillaceas: & Pecuatum stultum.

54 ¶ *Hallucinari*, dicitur vana somniare. tractum ab alluciris, quos nos ωτακους dicimus, sicut Perronius Arbiter asserit. Nam centum vernales me allucire molestabant.

55 ¶ *Culleus*, dicitur saccus in quo rei conclusi in mare mittuntur. Plaut. Vidularia, Iube nunc intus Culleo, atque in altum deportari, si vis annonam bonam.

56 ¶ *Elogium*, est hæreditas in malo. Cornelius Tacitus libro facetiarum: Cæsi itaque morum elogio in filiis relicto.

57 ¶ *Lixa*, mercenarius. Lucanus. Stat, dum lixa bibat.

58 ¶ *Sudum*, dicitur serenum. Tiberianus: Aureos subducit ignes, sudus ora lucifer.

59 ¶ *Luteum*, dicitur splendidum. Pacuu. Thyeste. Non illic luteis aurora bigis.

60 ¶ *Abstemius*, obseruans. Rubrius in Satyra: Abstemium merulenta fugit Meteniæ nomen.

61 ¶ *Vadatus*, obstrictus, vel sub fide, aut fideiussione ambulans, sicut Funestella ait: Apud quem vadatos amicitiæ nodulo tenebatur.

62 ¶ *Manubiæ*, sunt ornamenta regum. Petronius Arbiter: Tot regum manubiæ penes fugitiuum repertæ.

63 ¶ *Aumarium*, dicitur locus secretus publicus, sicut in theatris, aut circo. Petronius Arbiter: In aumarium memetipsi conieci.

64 ¶ *Delenificus*, blandiloquus. Lucil. Comicus Nummularia: Nescio quorsum mihi ueniunt tua verba, tam delenifica.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBRI VIginti, ex antiquitate eruti.

SVMMA CAPITVM QVAE SINGVLIS ISIDORI libris continentur.

CAPITA LIBRI PRIMI.

1 De disciplina & arte.
2 De septem liberalibus disciplinis.
3 De literis communibus.
4 De literis Latinis.
5 De *Grammatica*.
6 De partibus orationis, & de nomine.
7 De pronomine.
8 De verbo.
9 De aduerbio.
10 De participio.
11 De coniunctione.
12 De præpositione.
13 De interiectione.
14 De voce.
15 De syllaba.
16 De pedibus.
17 De accentibus.
18 De figuris accentuum.
19 De positura.
20 De notis sententiarum.
21 De notis vulgaribus.
22 De notis iuridicis.
23 De notis militaribus.
24 De notis literarum.
25 De notis digitorum.
26 De orthographia.
27 De analogia.
28 De etymologia.
29 De glossis.
30 De differentiis.
31 De barbarismo.
32 De solœcismo.
33 De cæteris vitiis.
34 De metaplasmis.
35 De schematibus.
36 De tropis.
37 De prosa.
38 De metris.
39 De fabula.
40 De vocabulo historiæ.
41 De primis auctoribus historiæ.
42 De vtilitate historiæ.
43 De generibus historiæ.

Capita libri secundi.

1 De *Rhetorica* & eius nomine.
2 De inuentoribus rhetoricæ artis.
3 De nomine oratoris, & partibus rhetoricæ.
4 De tribus generibus causarum.
5 De gemino statu causarum.
6 De tripartita controuersia.
7 De quatuor partibus orationis.
8 De quinque modis causarum.
9 De syllogismis.
10 De lege.
11 De sententia.
12 De cataſceua & anaſceua.
13 De prosopopeia.
14 De ethopeia.
15 De generibus quæstionum.
16 De elocutione.
17 De trimodo genere dicendi.
18 De colo, commate & periodis.
19 De vitiis literarum & verborum & sententiarum cauendis.

De iuncturis verborum.

21 De figuris verborum & sententiarum.
22 De *Dialectica*.
23 De differentia dialecticæ & rhetoricæ artis.
24 De diffinitione Philosophiæ.
25 De isagogis Porphyrij.
26 De categorijs Aristotelis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

27 De perihermeniis Aristotelis.
28 De syllogismis dialecticis.
29 De diuisione diffinitionum ex Marij Victorini libro, abbreuiata.
50 De topicis.
31 De oppositis.
Capita libri tertij, in quo Mathematica.
1 De vocabulo *Arithmetica* disciplinæ.
2 De auctoribus eius.
3 Quid sit numerus & vnde dicatur.
4 Quid præstent numeri.
5 De prima diuisione parium & imparium.
6 De secunda diuisione totius numeri.
7 De tertia diuisione totius numeri.
8 De differentia arithmeticæ, geometriæ & musicæ.
9 Quot numeri infiniti existunt.
10 Quid sit *Geometria*: & de inuentoribus & vocabulo eius.
11 De quadripartita diuisione geometriæ.
12 De figuris Geometriæ.
13 De numeris secundum Geometriam quærendis.
14 De *Musica*, & eius nomine.
15 De inuentoribus eius.
16 Quid possit musica.
17 De tribus partibus musicæ.
18 De triformi musicæ diuisione.
19 De prima diuisione musicæ quæ harmonica dicitur.
20 De secunda diuisione quæ organica dicitur.
21 De tertia diuisione quæ rythmica nuncupatur.
22 De musicis numeris.
23 De *Astronomia*.
24 De inuentoribus eius.
25 De scriptoribus astronomiæ.
26 De differentia astronomiæ & astrologiæ.
27 De astronomiæ ratione.
28 De mundo & eius nomine.
29 De forma mundi.
30 De cœlo & eius nomine.
31 De situ sphæræ cælestis.
32 De motu eiusdem.
33 De cursu eiusdem sphæræ.
34 De celeritate cæli.
35 De axe cæli.
36 De cælestibus polis.
37 De cardinibus cæli.
38 De conuexis cæli.
39 De ianuis cæli.
40 De gemina cæli facie.
41 De quatuor partibus cæli.
42 De hemisphæriis.
43 De quinque circulis cæli.
44 De zodiaco circulo.
45 De candido circulo.
46 De magnitudine solis.
47 De magnitudine Lunæ.
48 De natura solis.
49 De cursu solis.
50 De defectu solis.
51 De itinere solis.
52 De lumine Lunæ.
53 De formis Lunæ.
54 De interlunio Lunæ.
55 De cursu Lunæ.
56 De vicinitate Lunæ ad terras.
57 De eclypsi Solis.
58 De eclypsi Lunæ.
59 De differentia stellarum, siderum & astrorum.
60 De lumine stellarum.
61 De situ stellarum.
62 De cursu stellarum.
63 De vario cursu stellarum.
64 De interuallis stellarum.
65 De numero circulari stellarum.
66 De stellis planetis.
67 De præcedentia & antegradatione stellarum.
68 De remotione vel retrogradatione stellarum.
69 De statu stellarum.
70 De nominibus stellarum, quibus ex causis nomina acceperunt.
Capita libri quarti, in quo de Medicina.
1 De *Medicina*.
2 De nomine eius.
3 De inuentoribus eius.
4 De tribus hæresibus medicorum.
5 De quatuor humoribus corporum.
6 De acutis morbis.
7 De chronicis morbis.
8 De morbis qui in superficie cutis videntur.
9 De remediis & medicaminibus.
10 De remediis medicinalibus.
11 De instrumentis medicorum.
12 De odoribus & vnguentis.
13 De initio medicinæ.
Capita libri quinti, in quo, quæ ad ius pertinent.
1 De auctoribus legum.
2 De legibus diuinis & humanis.
3 Quid differunt inter se ius, & leges & mores.
4 Quid sit ius naturale.
5 Quid sit ius ciuile.
6 Quid sit ius gentium.
7 Quid sit ius militare.
8 Quid sit ius publicum.
9 Quid sit ius Quiritum.
10 Quid lex.
11 Quid scita plebeium.
12 Quid senatus consultum.
13 Quid constitutio & edictum.
14 Quid responsa prudentum.
15 De legibus consularibus & tribunitiis.

16 De

16 De lege satyra.
17 De legibus Rhodiis.
18 De priuilegiis.
19 Quid possit lex.
20 Quare lex facta sit.
21 Qualis debeat fieri lex.
22 De causis.
23 De testibus.
24 De instrumentis legalibus.
25 De rebus.
26 De criminibus.
27 De pœnis in legibus constitutis.
28 De *Chronica* vocabulo.
29 De momentis & horis.
30 De diebus.
31 De nocte.
32 De hebdomada.
33 De mensibus.
34 De solsticiis & æquinoctiis.
35 De temporibus anni.
36 De annis.
37 De olympiadibus & lustris & iubileis.
38 De seculis & ætatibus.
39 De discretione temporum.
Capita libri sexti, in quo Theologica tractat.
1 De veteri & nouo Testamento.
2 De scriptoribus & vocabulis sanctorum librorum.
3 De bibliothecis.
4 De interpretibus.
5 De eo qui primùm Romæ libros aduexit.
6 Qui apud nos bibliothecas instituerunt.
7 Qui multa scripserunt.
8 De generibus opusculorum.
9 De ceris.
10 De chartis.
11 De pergamenis.
12 De libris conficiendis.
13 De librorum vocabulis.
14 De librariis & eorum instrumentis.
15 De canonibus euangeliorum.
16 De canonibus conciliorum.
17 De cyclo paschali.
18 De reliquis festiuitatibus.
19 De officiis.
Capita libri septimi.
1 De deo.
2 De filio dei.
3 De Spiritu sancto.
4 De eadem Trinitate.
5 De hominibus qui quodam præsagio nomen acceperunt.
7 De patriarchis.
8 De prophetis.
9 De apostolis.
10 De reliquis in Euangelio nominibus.
11 De martyribus.
12 De clericis.
13 De monachis.
14 De cæteris fidelium nominibus.
Capita libri octaui.
1 De ecclesia & synagoga.
2 De religione & fide.
3 De hæresi & schismate.
4 De hæresibus Iudeorum.
5 De hæresibus Christianorum.
6 De philosophis gentium.
7 De poetis.
8 De sibyllis.
9 De magis.
10 De paganis.
11 De diis gentium.
Capita libri noni. in quo de iis quæ ad personas.
1 De linguis gentium.
2 De gentium vocabulis.
3 De regnis & militiæ vocabulis.
4 De ciuibus.
5 De affinitatibus & gradibus.
6 De agnatis & cognatis.
7 De prædictis affinitatibus.
8 De coniugiis.

Liber decimus tractat de quibusdã vocabulis per alphabetum distinctis.

Capita libri vndecimi. in quo de homine.
1 De homine & partibus eius.
2 De ætatibus hominis.
3 De portentis.
4 De transformatis.
Capita libri duodecimi. in quo de brutis animalibus.
1 De pecoribus & iumentis.
2 De bestiis.
3 De minutis animantibus.
4 De serpentibus.
5 De vermibus.
6 De piscibus.
7 De auibus.
8 De minutis volatilibus.
Capita libri tertiidecimi. in quo de Mundo.
1 De Mundo.
2 De atomis.
3 De elementis.
4 De cælo.
5 De partibus cæli.
6 De circulis cæli.
7 De aere & nube.
8 De tonitruo.
9 De fulminibus.
10 De arcu & nubium effectibus.
11 De ventis.
12 De aquis.
13 De diuersitate aquarum.
14 De maris nomine.
15 De oceano.
16 De mediterraneo mari.
17 De finibus maris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

18 De æstibus & fretis.
19 De lacis & stagnis.
20 De abysso.
21 De fluminibus.
22 De diluuiis. (phica.

Capita libri quartidecimi. in quo de Geogra-
1 De terra.
2 De orbe.
3 De Asia & partibus eius.
4 De Europa.
5 De Libya.
6 De insulis.
7 De promontoriis.
8 De montibus ceterisque terræ vocabulis.
9 De inferioribus terræ.

Capita libri quintidecimi. in quo de locis publicis & priuatis.
1 De ciuitatibus.
2 De ædificiis publicis.
3 De habitaculis.
4 De ædificiis sacris.
5 De repositoriis.
6 De operariis.
7 De aditibus.
8 De partibus ædificiorum.
9 De munitionibus.
10 De tentoriis.
11 De sepulchris.
12 De ædificiis rusticis.
13 De agris.
14 De finibus agrorum.
15 De mensuris agrorum.
16 De itineribus.

Capita libri sextidecimi. in quo de metallis, ponderibus & mensuris.
1 De pulueribus & glebis terræ.
2 De glebis ex aqua.
3 De lapidibus vulgaribus.
4 De lapidibus insignioribus.
5 De marmoribus.
6 De gemmis.
7 De viridioribus gemmis.
8 De rubris gemmis.
9 De purpureis.
10 De candidis.
11 De nigris.
12 De variis.
13 De cristallinis.
14 De aureis.
15 De vitro.
16 De metallis.
17 De auro.
18 De argento.
19 De ære.
20 De ferro.
21 De plumbo.
22 De stanno.
23 De electro.
24 De ponderibus.
25 De mensuris.
26 De signis.

Capita libri decimiseptimi. in quo de re Rustica.
1 De auctoribus rerum rusticarum.
2 De cultura agrorum.
3 De frumentis.
4 De leguminibus.
5 De vitibus.
6 De arboribus.
7 De propriis nominibus arborum.
8 De arboribus aromaticis.
9 De herbis aromaticis siue communibus.
10 De oleribus.
11 De odoratis oleribus.

Capita libri decimioctaui. in quo de re militari & ludis veterum.
1 De bellis.
2 De triumphis.
3 De signis.
4 De buccinis.
5 De armis.
6 De gladiis.
7 De hastis.
8 De sagittis.
9 De pharetris.
10 De fundis.
11 De ariete.
12 De clypeis.
13 De loricis.
14 De galeis.
15 De foro.
16 De spectaculis.
17 De ludo gymnico.
18 De generibus gymnicorum.
19 De saltu.
20 De cursu.
21 De iactu.
22 De virtute.
23 De luctatione.
24 De palestra.
25 De agone.
26 De generibus agonum.
27 De ludis circensibus.
28 De circo.
29 De ornamentis.
30 De metis.
31 De obelisco.
32 De carceribus.
33 De aurigis.
34 De quadrigis.
35 De curru.
36 De equis quibus currunt.
37 De septem spaciis.
38 De equitibus.
39 De desultoribus.
40 De peditibus.
41 De coloribus equorum.
42 De theatro.
43 De scena.
44 De orchestra.
45 De tragœdis.
46 De comœdis.

47 De themelicis.
48 De histrionibus.
49 De mimis.
50 De saltatoribus.
51 Quid pro patrono agatur.
52 De amphiteatro.
53 De ludo equestri.
54 De retiariis.
55 De secutoribus.
56 De laqueatoribus.
57 De velitibus.
58 De ferali certamine.
59 De horum execratione ludorum.
60 De alea.
61 De pirgis.
62 De calculis.
63 De tesseris.
64 De figuris aleæ.
65 De vocabulis tesserarum.
66 De iactibus tesserarum.
67 De calculorum motu.
68 De interdictione aleæ.
69 De pila.

Capita libri deciminoni. in quo de iis quæ ad naues, ædificia & vestes.
1 De nauibus.
2 De partibus nauium & armamentis.
3 De velis.
4 De funibus.
5 De retibus.
6 De fabricis siue fornacibus.
7 De instrumentis fabrorum.
8 De fabricis parietum.
9 De dispositione.
10 De constructione.
11 De venustate.
12 De laqueariis.
13 De crustis.
14 De lithostratis.
15 De plastis.
16 De pictura.
17 De coloribus.
18 De instrumentis ædificiorum.
19 De lignariis.
20 De inuentione lanificij.
21 De veste sacerdotali.
22 De nominibus vestium cæterarum.
23 De vestibus quarundam gentium.
24 De palliis virorum.
25 De palliis fœminarum.
26 De stratu & reliquis vestibus quæ in vsu habentur.
27 De lanis.
28 De coloribus vestium.
29 De instrumentis vestium.
30 De ornamentis.
31 De ornamentis capitis fœminarum.
32 De anulis.
33 De cingulis.
34 De calciamentis.

Capita libri vigesimi & vltimi. in quo de iis quæ ad victum, sedes & instrumenta.
1 De mensis.
2 De escis.
3 De potu.
4 De vasis escariis.
5 De vasis potatoriis.
6 De vasis vinariis & aquariis.
7 De vasis olearijs.
8 De vasis coquinariis.
9 De vasis repositoriis.
10 De vasis luminarium.
11 De lectiicis & sellis.
12 De vehiculis.
13 De reliquis quæ in vsu habentur.
14 De instrumentis rusticis.
15 De instrumentis hortorum.
16 De instrumentis equorum.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER I.

DE DISCIPLINA ET ARTE.

CAPVT PRIMVM.

DISCIPLINA à discendo nomen accepit: vnde & scientia dici potest. Nam *scire* dictum est à discere: quia nemo nostrum scit, nisi qui didicit. Aliter *disciplina*, quia discitur plena.

¶ *Ars* verò dicta est, quòd artis præceptis regulisque consistat. Alij dicunt à Græcis hoc tractum esse vocabulum ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, id est, à virtute, quam scientiam vocauerunt. ¶ Inter artem & disciplinam Plato & Aristoteles hanc differentiam esse voluerunt, dicentes, *Artem* esse in iis quæ sic & aliter habere pos-

sunt: *disciplina* verò est quæ de iis agit, quæ aliter euenire non possunt. Nam quando veris disputationibus aliquid differitur, *disciplina erit*: quando aliquid verisimile atque opinabile tractatur, nomen *artis* habebit.

De septem liberalibus disciplinis.

CAP. II.

DIsciplinæ liberalium artium septē sunt. Prima *Grammatica*, id est, loquendi peritia. Secunda *Rhetorica*, quæ propter nitorem & copiam eloquentiæ suæ, maximè in ciuilibus quæstionibus necessaria existimatur. Tertia *Dialectica* cognomento *Logica*, quæ disputationibus subtilissimis vera secernit à falsis. Quarta *Arithmetica*, quæ continet numerorum causas & diuisiones. Quinta *Musica*, quæ in carminibus cantibusque cōsistit. Sexta *Geometria* quæ mensuras terræ, dimensionesque complectitur. Septima *Astronomia*, quæ continet legem astrorum.

De literis communibus.

CAP. III.

PRimordia Grammaticæ artis, *litera* communes existunt, quas librarij & calculatores sequuntur, quorū disciplina velut quædam Grammaticæ artis infantia est. vnde & eam Varro literationem vocat. ¶ Literæ autem sunt indices rerum, signa verborum, quibus tanta vis est, vt nobis dicta absentium sine voce loquantur. Verba enim per oculos non per aures introducuntur. ¶ Vsus literarum repertus est propter memoriam rerum. Nam ne obliuione fugiant, literis alligantur. In tanta enim rerum varietate nec disci audiendo poterant omnia, nec memoria cōtineri. ¶ Literæ autem dictæ quasi legiteræ, quòd iter legentibus præstent, vel quòd in legendo iterentur. ¶ Literæ Latinæ & Græcæ ab Hebræis videntur exortæ. Apud illos enim prius dictum est *aleph*, deinde ex simili enunciatione apud Græcos tractum est *alpha*, idem apud Latinos A. Translator enim ex simili sono alterius linguæ literam condidit, vt nosse possimus linguam Hebraicam omnium linguarum ac literarum esse matrem. ¶ Sed Hebræi viginti duobus elementis literarum secundum veteris Testamenti libros vtuntur: Græci verò, xxiiij. Latini inter vtranque linguam progredientes, xxij. elementa habent. ¶ *Hebræorum* literas à lege cepisse per Moysen: *Syrorum* autem & Chaldæorum per Abraham. Vnde cū Hebræis, & numero & sono concordant, solis characteribus discrepant. *Aegyptiorum* literas Ysis regina Inachi filia de Græcia veniens in Ægyptum, reperit, & Ægyptiis tradidit. Apud Ægyptios autem alias habuisse literas sacerdotes dicunt, alias vulgus, sacerdotales *hieraticas*, vulgares *enchorias*. ¶ *Græcarum* literarum vsum primi Phœnices inuenerunt: vnde & Lucanus: Phœnices primi (famæ si creditur) ausi Mansuram rudibus vocem signare figuris. Phœnices dicti à rubro mari, quod profluit in Syriam, qui Sidonem vrbem inibi condiderunt. Hinc est quòd & Phœniceo colore librorum capita describuntur, quia ab ipsis literæ initium habuerunt. Cadmus Agenoris filius Græcas literas à Phœnice in Græciam xvij. primus attulit: Α. Β. Γ. Δ. Ε. ϛ. Ζ. Η. Θ. Ι. Κ. Λ. Μ. Ν. Ο. Π. Ρ. Σ. Τ. Φ. His Palamedes Troiano bello tres adiecit Η. Χ. Ω. Post quem Simonides miles semiliter tres alias adiecit ξ. ϟ. Ψ. Y literam Pithagoras Samius ad exemplum vitæ humanæ primus formauit, cuius virgula subteriori significat primam ætatem, incertam quippe, & quæ adhuc se nec vitiis nec virtutibus dedit. Biuium autem quod superest, ab adolescētia incipit: cuius dextera pars ardua est, sed ad vitam beatam tendens: sinistra facilior, sed ad labem interitúmque deducens. De qua sic ait Pers. Et tibi quæ Samios deduxit littera ramos, Surgentem dextro monstrauit limite callem. ¶ Quinque autem esse apud Græcos *mysticas* literas, prima y, quæ humanam vitā significat, de qua nunc diximus. Secunda φ, quæ mortem significat. Nam iudices eandem literam theta apponebant ad eorum nomina quos supplicio afficiebant. Et dicitur theta ἀπὸ τοῦ θανάτου, id est, à morte. Vnde & haber per medium telum, id est, mortis signum. De qua quidam sic ait: O multum ante alias infelix litera thera. Tertia T figuram demonstrans dominicæ crucis. Vnde & Hebraicè signum interpretatur. de qua dictum est in Ezechiele angelo: Transi per mediam Ierusalem, & signa thau in fronte virorum gementium & dolentium. Reliquas verò duas summam & vltimam sibi vendicat Christus. Ipse est enim principium & finis, dicens: Ego sum Α & Ω. Concurrentibus enim in se inuicem Α ad Ω vsq; deuolvitur: & rursus Ω ad Α replicatur: vt ostenderet in se Dominus & initij decursum ad finem, & finis decursum ad initium. Omnes autem literæ apud Græcos & verba componunt & numeros faciunt. Nam alpha literale apud eos vocatur in numeris vnum. Vbi autem scribunt beta, vocantur duo. vbi scribunt gamma, vocantur in numeris ipsorū tria. vbi scribunt delta, vocantur quatuor. & sic omnes literæ apud eos numeros habent. Latini autem numeros ad literas non computant, sed solaverba componunt, exceptis I, quæ vnū, & X, litera, quæ & in figura crucem significat, & in numero decem demonstrat.

De literis Latinis. CAP. IV.

LAtinas literas Carmentis nympha prima Italis tradidit. Carmentis autem dicta

dicta, quia carminibus futura canebat. Cæterùm propriè vocata Nicostrata. Literæ autem, aut sunt communes aut liberales. *Communes* dicendæ, quia multi eis vtuntur in communi, vt in scribere & legere. *Liberales*, quia eas tantum illi nouerunt, qui liberos conscribunt: rectèque loquendi, dictandique rationem nouerunt. ¶ Literarum duplex modus est: diuiduntur enim principaliter in duas partes, in vocales & consonantes. *Vocales*, sunt quæ directo hiatu faucium sine vlla collisione variè emittuntur. Et dictæ vocales, quòd per se vocem impleant, & per se syllabā faciant nulla adhærente consonante. *Consonantes* sunt, quæ diuerso motu linguæ vel impressione labiorum efficiuntur. Et dictæ consonantes, quia per se non sonant, sed iunctis vocalibus consonant. Hæ in duabus partibus diuiduntur: in semiuocalibus & in mutis. *Semiuocales* dictæ, eo quòd quiddam semisonum de vocalibus habeant. Ab equippe vocali incipiunt, & desinunt in naturalem sonum. vt f. l, m. *Mutæ* autem dictæ, quia nisi subiectis sibi vocalibus nequaquam erumpunt. Si enim eis extremum vocalis detraxeris sonum, inclusum, literæ murmur sonabit, vt b, c, d. Vocales autem & semiuocales, & mutæ à veteribus *sonæ* & *semisonæ* & *insonæ* dictæ sunt. ¶ Inter vocales autem apud Grammaticos, I. & V. varias habent significationes. nam modò vocales sunt, modò semiuocales, modò mediæ sunt. *Vocales* ideo sunt, quia solæ positæ syllabas faciunt, & aliis consonantibus coniunguntur. *Consonantes* habentur ideo, quia interdum habent post se vocales in eisdem syllabis constitutas. vt Iuno, vates. & habentur pro consonantibus. *Mediæ* autem ideo dicuntur, quoniam naturaliter solę medium sonum habent, vt illius. vnius. Coniunctæ aliis pinguius sonant, vt Ianus, vanus. Solę autem positæ alter sonant, aliter iunctæ. ¶ I verò propterea interdum duplex dicitur, quia quotiescunque inter duas vocales inuenitur, pro duabus consonantibus habetur. vt Troia. Geminatur enim ibi sonus eius. V quoque litera proinde interdum est nihil, quia alicubi nec consonans est, vt quis. Vocalis enim non est, quia i sequitur. consonans non est, quia q præcedit. ideóque quando nec vocalis nec consonans est, siue dubio nihil est: Eadem & digamma à Græcis vocatur, quando sibimet alīque vocalibus iungitur: quæ ideo digamma dicitur, quia duplex est instar F literæ quæ duplex gamma habet. ad cuius similitudinem coniunctas vocales digamma appellari Grammatici voluerunt, vt votum, virgo. ¶ Inter semiuocales quædam *liquidæ* dicuntur, quia interdum in vna syllaba postpositæ aliis consonantibus deficiunt, & à metro excluduntur: ex quibus duæ apud Latinos liquescunt, L & R, vt fragor, & flatus. reliquæ M & N apud Græcos liquescunt: vt Mnesteus. Decem & septem autem Latinis literis vetus scriptura constabat. Vnde & Latinè nominantur illa ratione, scilicet vel quòd ab E vocali incipiunt, & in mutum sonum desinunt, vt sunt semiuocales, vel quòd à suo sono incipiunt, & in vocalem E desinunt, vt sunt mutæ. ¶ H autem litera pro sola aspiratione adicta est postea. Vnde & à plerisque aspiratio putatur esse, non litera: quæ proinde aspirationis nota dicitur, quia vocem eleuat. *Aspiratio* enim est sonus vberius eleuatus, cui contraria est *prosodia*. sonus æqualiter flexus. ¶ K literam Sallustius Indimagister postea Latinis adiecit, vt in sono discrimen faceret duarum literarum C & Q, quæ ideo supervacua dicitur, quia exceptis Karta, Kalendis superflua iudicatur. per C enim vniuersa exprimimus. ¶ Q literam nec Græci resonant, nec Hebræi: exceptis enim Latinis nulla alia lingua hanc habet. Hæc prius non erat. Vnde & ipsa supervacua est. vocata, quia per C. cuncta veteres scripserunt. ¶ X litera vsque ad Augusti tempora nondum apud Latinos erat, sed pro ea C & S scribebant. vnde & duplex vocatur, quia pro C & S ponitur. vnde & ex eisdem literis compositum nomen habet.

¶ Α Græcis duas literas mutauit Latinitas, Y & Z. propter nomina Græca. & hæ apud Romanos vsque ad Augusti tempus non scribebantur. sed pro Z ſſ ponebant, vt hilariſſare. pro y verò i scribebant. ¶ Vnicuique autem literę tria accidunt, *nomen*, quomodo vocetur. *figura*, quo charactere signetur. *potestas*, quæ vocalis. quæ consonans habeatur. A quibusdam & *ordo* adiicitur, quæ præcedat, quæ sequatur. vt a prior sit, sequens b. A autem in omnibus gentibus ideo prior est litera, pro eo quòd ipsa prior nascentibus vocem aperiat. ¶ *Nomina* autem literarum gentes ex sono propriè linguę dederunt notatis otis sonis atque differentis. Nam posteaquam eas animaduerterunt, & nomina illis & figuras imposuerunt. *figuras* autem partim ex placito, partim ex sono literarum formauerunt: vt puta i & o, quarum vnius sicut exilis sonus est, ita tenuis virgula: alterius pinguis sonus, sicut & plena figura. *Potestatem* autem natura voluntas *ordinem* dedit. ¶ Inter figuras literarum & *apices*, veteres dixerunt, apicem dictum pro eo quod longè sit à pedibus, sed in cacumine literarum opponitur. Est enim linea iacens super literam æqualiter ducta.

De Grammatica. CAP. V.

GRammatica est scientia rectè loquendi, & origo & fundamentum liberalium artium. Hęc autem in disciplinis post lite-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ras communes inuenta est, vt iam qui didicerant litteras, per eam rectè loquendi rationem sciant. Grammatica autem à literis nomen accepit. γράμματα enim Græci literas vocant. *Ars* verò dicta est quòd artis præceptis regulisque consistat. Alij dicunt à Græcis hoc tractum esse vocabulum ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, id est à virtute, quam scientiam vocauerunt. *Oratio* dicta est quasi oris ratio. nam *orare* est loqui & dicere. Est autem *oratio* contextus verborum cum sensu. Contextus autem sine sensu non est oratio, quia non est oris ratio. Oratio autem plena est *sensu, voce*, & litera. *Diuisiones* autem *Grammaticæ artis* à quibusdam triginta dinumerantur, & partes orationis octo: vox articulata, litera, syllaba, pedes, accentus, positura, notæ, orthographia, analogia, etymologia, glossæ, differentiæ, barbarismi, soloecismi, vitia, metaplasmi, schemata, tropi, prosæ, metra, fabulæ, historiæ.

De partibus orationis, & de Nomine.
CAP. VI.

PArtes orationis primus Aristoteles duas tradidit, *nomen* & *verbum*: deinde Donatus octo definiuit. sed omnes ad illa duo principalia referuntur, hoc est, ad nomen & verbum, quæ significant personam & actum. Reliquæ appendices sunt, & ex his originem trahunt. Nam *pronomen* ex nomine nascitur, cuius officio fungitur: vt Orator ille, *Aduerbium* de nomine nascitur: vt doctus, docte. *Participium* de nomine & verbo: vt lego, legens. *Coniunctio* verò & *præpositio*, vel *interiectio* in complexum istarum cadunt. Ideò & nonnulli quinque partes definiunt: quia istæ superfluæ sunt. ¶ *Nomen* dictum quasi notamen, quòd nobis vocabulo suo notas efficiat. Nisi enim nomen scieris, cognitio rerum perit. ¶ *Propria nomina* dicta sunt, quia specialia sunt. Vnius enim tamè personam significant. *Species propiorum nominum* quatuor sunt: prænomen, nomen, cognomen, agnomen. *Prænomen* dictum, eo quòd nemini præponatur. Vt Lucius. Quintus. *Nomen* vocatum quia notat genus, vt Cornelius. Cornelij enim omnes in eo genere vocantur. *Cognamen*, quia nomini coniungitur, vt Scipio. *Agnomen* verò quasi accedens nomen, vt Metellus Creticus, quia Cretam subegit. Extrinsecus enim venit agnomen ab aliqua ratione. *Cognomentum* autem vulgò, eo quòd nomini cognitionis causa super addatur, siue quòd eum nomine est. ¶ *Appellatiua nomina* indè vocantur, quia communia sunt, & multorum significatione consistunt. Hæc *in viginti octo species* diuidûtur. ex quibus *Corporalia* dicta, quia vel videntur vel tanguntur, vt, cœlum, terra, *Incorporalia*, quia carent corpore vnde nec videri, neque tangi possunt, vt veritas, iustitia, &c. *Generalia*, quia multarum rerum sunt, vt animal. Nam & homo, & equus, & auis animalia sunt. *Specialia*, quia partem demonstrant, vt homo. Species enim animalium homo. *Principalia*, quia primam positionem habent, nec aliunde nascuntur, vt mons, fons. *Deriuatiua*, eò quòd ex alio nomine deducuntur: vt à monte, montanus. *Diminutiua*, quia minuuntur sensu: vt græculus, scholasticulus. *Sono diminutiua*, quia sonant sicut diminutiua, sed intellectu principalia sunt, vt fabula, tabula: *Tota græca*, quia ex toto Græcè declinantur: vt Calisto. Sic enim Græcus & Latinus dicit. *Tota latina*, quia ex toto in latinum vertuntur, Græcus dicit Odysseus. Latinus Vlysses. *Media* dicta, quia ex parte græca sunt, & ex parte latina. Eadem & *notha*, quia corrumpunt vltimas syllabas manentibus prioribus, vt apud Græcos, Alexandros, Menandros: apud Latinos verò Alexander, Menander. Dicta autem notha, quemadmodum nothus dicitur quisquis de dispari genere nascitur. *Synonyma*, hoc est plurinomina: eo quòd sit in pluribus nominibus significatio vna: vt terra, humus, tellus. Idem enim sunt nomina. *Homonyma*, hoc est vninomia, eo quòd sit in vno nomine significatio plurima: vt tumulus, nunc mons breuis est, nunc tumulus, nunc sepulchrum. Est enim in vno nomine significatio diuersa. *Relatiua* dicta, eo quòd ad aliam referantur personam: vt magister, pater, Dominus. Illa autem quæ dicuntur *ad aliquid* aliter se habentia, à contraria significatione dicta sunt, vt dexter. Dicì enim dexter non poterit, nisi fuerit. Porrò *qualitatis* nomina ex eo dicta, quia per ea qualis quisque sit ostenditur: vt sapiens, formosus, diues. *Quantitatis*, quia à mensura trahuntur: vt longus, brevis. *Patronymica* dicuntur, eo quòd trahuntur à patribus: vt Tidides, Tidei filius: Æneades Æneæ filius, quasi auis & à maioribus & à matribus ducantur. *Thetica*, vel *possessiua*, à possessione dicuntur, vt Euandrius ensis. *Epitheta*, quæ latinè adiectiua vel suppositiua appellantur, eo quòd ad implendam sui significationem nominibus adiiciantur: vt magnus, doctus. Adiice ea personis, vt magnus philosophus, doctus homo, & plenus est sensus. *Actualia* ab actu descendunt: vt rex, dux, cursor, nutrix, orator. *Gentilia* à gente veniunt, vt Græcus, Romanus. *Patria* à patria descendunt: vt Athenienses, Thebanus. *Loci*, à loco: vt suburbanus. *Verbalia* dicuntur, quia de verbo nascuntur, vt lector. *Participalia*, quæ sic sonant sicut participia: vt clemens, prudens. *Verbis similia*: à verbi similitudine dicta, vt contemplator. Nam & verbum est imperatiui modi futuri temporis, & nomen, quia comparationem recipit.

Hæ autem omnes species à nominum appellatione descendunt. ¶ Secunda pars nominis *Comparatio*. Comparatio dicta, quia ex alterius comparatione alterum præfert. Cuius *gradus* tres sunt: positiuus, comparatiuus, & superlatiuus. *Positiuus* dictus, quia primus ponitur in comparationis gradu, vt doctus. *Comparatiuus*, ab eo quod comparatus positiuo præfertur, illi vt dictior. Plus enim doctior inquit, quàm doctus. *Superlatiuus* eo quòd comparatiuo superferatur, vt doctissimus. plus enim scit quàm doctior. ¶ *Genera* dicta sunt eo quòd generent: vt *masculinum, fœmininũ*. Cætera nomina non sunt genera, sed hoc nominum ratio & autoritas voluit *Neutrum* dictum, quia nec hoc est, nec illud, id est, nec masculinum nec fœminium. *Commune* dictum, quòd duobus generibus nomen vnum communicat: vt hic & hæc canis. Cui contrarium est *Epicœnum*. quia vtrumque sexum sub vno genere enunciat, vt hic passer. Est enim incerti sexus, quod nec natura nec oculis discernitur, sed sensus tamen peritia. *Omne* genus dictum, quia cunctis generibus seruit: masculino, & fœmino, neutro & communi. ¶ *Numerus* dictus, quia per eum vel singularia vel pluralia nomina ostenduntur. ¶ *Figura*, quia vel simplicia vel composita sunt. ¶ *Casus* à cadendo dicti. per eos enim inflexa nomina variantur & cadunt. *Nominatiuus* casus dictus: quia per eundem aliquid nominamus, vt hic magister. *Genitiuus*, quia per eum genus cuiuscunque quærimus: vt huius magistri. filius. vel quod rem significamus: vt huius magistri. *Datiuus*, quia per eum alicui aliquid nos dare demonstramus, vt da huic magistro. *Accusatiuus*, quia per eum aliquem accusamus: vt, accuso hunc magistrum. *Vocatiuus*, quia per eum aliquem vocamus, vt ô magister. *Ablatiuus*, quia per eum nos auferre aliquid cuiquam significamus, vt auferam à magistro. ¶ *Hexaptota* nomina dicta, quia per sex casus varietates habent, vt est vnus. *Pentaptota*, quòd tantum in quinque casibus variantur vt doctus. *Tetraptota*, quòd tantum in quatuor casibus declinantur, vt latus. *Triptota*, quòd tantum in tribus, vt templum. *Diptota*, quòd tantum in duobus, vt Iupiter. *Monaptota*, quòd vno tantum casu vtuntur, vt frugi.

De pronomine. CAP. VII.

PRonomen dictum, quia pro vice nominis ponitur, ne fastidium faciat nomen ipsum dum iteratur. Nam cum dicimus, Virgilius scripsit Bucolica, addimus pronomen ipse scripsit & Georgica. sic varietates significationis, & fastidium tollit, & ornatum inducit. ¶ Pronomina autem finita sunt, aut infinita: *Finita pronomina* dicta eo quòd definiunt certam personam: vt ego. me enim statim intelligis. *Infinita* dicuntur, quia non sunt certæ personæ. De absentibus enim dicitur & incertis: vt quis, quæ, quod. *Minus quàm finita* appellantur, quia commemorationem faciunt notæ personæ, vt ipse, ille. Certum est enim de quo dicitur. *Possessiua* vocantur, eo quòd nos aliquid possidere ostendunt. Nam cùm dico meus, tuus, dissimio aliquid meum esse vel tuum. *Relatiua* dicuntur, quia ad interrogationem referuntur, vt quis est? respondetur, is est. *Demonstratiua*, eo quòd habeant demonstrationis significationem. Aliquem enim præsentem his demonstramus: vt hic, hæc, hoc: quæ tria & articuli nominantur. ¶ Articuli autem dicti, quòd nominibus coarctantur. i. colligantur, cùm dicimus: hic orator. Inter articulum autem & pronomen hoc interest, quod *articulus* tunc est, quando nomini iungitur: vt hic sapiens. Cum verò non coniungitur, demonstratiuum *pronomen* est: vt hic & hæc & hoc. ¶ Omnia autem pronomina aut primigenia aut deductiua sunt. *Primigenia* dicta sunt, quia aliunde originem non trahunt. Hæc viginti vnum sunt. *Finita* tria: ego, tu, ille. *Infinita* vij. quis, qualis, talis, quantus, tantus, quotus, totus. *Minus quàm finita* sex: Iste, ipse, hic, is, idem, sui. *Possessiua* quinque: Meus, tuus, suus, noster, & vester. Reliqua autem *deductiua* dicuntur, quia ex illis deducta atque composita existunt: vt quispiam, aliquis, &c.

De verbo. CAP. VIII.

VErbum dictum eo quòd verberato aëre sonet: vel quòd hæc pars frequenter in oratione versetur. ¶ Sunt autem verba mentis signa, quibus homines cogitationes suas inuicem loquendo demonstrant. Sicut autem *nomen* significat personam: ita *verbum* dictum factúmque personæ. ¶ In persona verbi, agentis & patientis *significatio* est. Nam scribo personæ factum est. Item scribor non personæ factum indicat, sed eius à quo patitur. ¶ *Verborum genera duo* sunt: Grammaticorum atque Rhetorum. *Grammaticorum* in tria cadunt tempora: instans, præteritum, & futurum. vt facit, fecit, faciet, *Rhetorum* autem vniuersa oratio. Verba dicuntur, veluti, Verbis bonis nos cepit. verba bona habuit. Vbi non tantùm verba quæ in tria cadunt tempora: sed vniuersa oratio est. ¶ *Verborum species* sunt, formæ, modi, coniugationes, & genera. ¶ *Formæ* verborum inde dictæ, eo quòd nos ad vnamquanque rem

informent, per has enim ostendimus quid agamus. *Perfecta forma* dicitur à perficiendo: vt lego, tunc enim dicendum est quando in præsenti tempore legimus. *Meditativa* dicta à meditantis sensu, vt lecturio, id est, legere meditor. *Inchoativa* post meditationem ab inchoantis iudicio: vt calesco. *Frequentativa* à sæpius agendo, vt lectito. Formæ enim sensum tenent: modi declinationem. Nam nescis quid sit declinatio, nisi prius didiceris quid sit sensus. ¶ *Modo* dicti ab eo: quemadmodum sint in suis significationibus. *Indicativus* modus dicitur: quia significationem indicandi habet, vt lego. *Imperativus*, quia sonum habet imperandi, vt lege. *Optativus*, quia per ipsum optamus aliquid agere, vt vtinam legerem. *Coniunctivus*, quia ei coniungitur aliquid, vt locutio plena sit. Nam quando dicis, cùm clamem, pendet sensus: quòd si dicam, cùm clamem, quare putas quòd taceam? plenus est sensus. *Infinitivus* dicitur, eo quòd tempora definiens personam verbi non definit: vt clamare, clamasse. Cui si adiungas personam: clamare debeo, debes, debet, fit *quasi finitum*. *Impersonalis* dicitur, quia indiget persona nominis vel pronominis: vt, legitur, addis personam à me, à te, ab illo, & plenè sentitur. Sed *infinitivus* modus persona tantùm verbi eget: *Impersonalis* verò vel pronominis persona, vel nominis. ¶ *Coniugatio* dicitur eo quòd per eam ad vnum sonum multa coniunguntur. Docet enim in quam syllabam exeat futurum tempus, nec per imperitiam quis dicat legebo, pro legam. Harum prima & secunda mittunt futurum tempus in bo, & in bor tertia in am, & in ar. ¶ Genera verborum ideo dicta, quia gignunt. Nam actiuo adiicis r, & gignit passiuum. rursum passiuo adimis r & parit actiuum. Ipsa autem *actiua* dicuntur, quia agunt: vt verbero. *Et passiua*: quia patiuntur, vt verberor. *Neutralia*, quia nec agunt nec patiuntur, vt jaceo, sedeo. His si r literam adiicis, non sonant Latinè. *Communia* autem dicuntur, quia & agunt & patiuntur, vt amplector. Hæc similiter deposita r litera Latina non sunt. *Deponentia* verò dicuntur, quia deponũt futuri temporis participium à significatione passiua, quod exit in dus, vt gloriandus.

De Aduerbio. Cap. IX.

ADuerbium dictum est eo quòd verbis accidat: vt puta, bene legi. Bene aduerbium est, legi verbum. Inde ergo dictum aduerbium quòd semper verbo iunctum adimpletur. Verbum enim solum sensum implet, vt scribo. Aduerbium autem sine verbo non habet significationem plenam vt hodie. Adiicis illi verbum, hodie scribo, & iuncto verbo impleſti sensum.

De participio. Cap. X.

PArticipium dictum quòd nominis & verbi capiat partes, quasi participium. A nomine enim vendicat sibi genera & casus. A verbo tempora & significationes: ab vtroque numerum & figuram.

De coniunctione: Cap. XI.

COniunctio dicta quòd sensus sententiasque coniungat. Hæc enim per se nihil valet: sed in copulatione sermonum quasi quoddam exhibet glutinum. Aut enim nomina sociat, vt Augustinus & Hieronymus: aut verba, vt scribit & legit. ¶ Vna autem vis omnium: siue copulent, siue distinguant. *Copulativa* autem coniunctiones dictæ, eo quòd sensum vel personas coniungant: vt ego & tu eamus ad forum ipsum, & sensum coniunxit. *Disiunctivæ* dictæ, quia disiungunt res aut personas: vt ego aut tu faciamus. *Subiunctivæ* dicuntur, quia subiunguntur: vt que. dicimus enim regique hominique Deóque non dicimus, quæ regique hominique Deo. *Expletivæ* dictæ, quia explent propositam temporis vt puta, si hoc non vis, saltem illud fac. *Communes* nominantur: quia vbi vis præponuntur & subiunguntur: vt igitur hoc faciam, hoc igitur faciam. *Causales* dicuntur à causa: eo quòd aliquid cogitent facere, vt puta, Occido illum, quia habet aurum: causa est. *Rationales* dicuntur à ratione, qua quisque vtitur in faciendo: vt quidnam modo eam occidam nec agnoscar, venenone an ferro?

De præpositionibus. Cap. XII.

PRæpositio dicta, quòd nominibus præponatur & verbis. *Accusativæ* autem & *ablativæ* præpositiones à casibus quibus seruiunt dictæ. *Loquelares* verò, quia loquelis, id est, verbis semper cohærent, nec aliquid valent solæ positæ: vt di, dis. *Coniunctæ* verò verbis figuram faciunt, vt diduco, distraho.

De Interiectione. Cap. XIII.

INteriectio est vocata, quia sermonibus interiecta, id est, interposita, affectum commoti animi exprimit: sicut cùm dicitur *ab exultante* eia. *à dolente* heu. *ab irascente* hem. *à timente* hei. Quę voces quaruncumque linguarum propriæ sunt, nec in aliam linguam facilè transferuntur.

De voce. Cap. XIV.

VOx est aeris ictu sensibilis auditu quantũ in ipso est. ¶ Omnis vox aut est articulata aut confusa. *Articulata* est hominum: *confusa* animalium. *Articulata* est quæ scribi potest: *confusa* quæ scribi non potest.

De syllaba. Cap. XV.

SYllaba Græcè, Latinè conceptio dicitur, siue complectio. Nam syllaba dicta est ἀπὸ τοῦ συναμβάνειν γράμματα, id est, à conceptione literarum. συναμβάνειν enim dicitur concipere. Vnde verè illa est syllaba quæ ex pluribus nascitur literis. Nam vnam vocalem pro syllaba abusiuè, non propriè dicimus. quæ non tam syllaba dicenda est, quàm ratio temporum. ¶ Syllabæ autem aut breues, aut longæ, aut communes sunt. *Breues* vocatæ, quia nunquam produci possunt. *Longæ*, quia semper producuntur: & nunquam corripi possunt. *Communes* autem quia pro scribentis arbitrio cùm necessitas cogit & producuntur, & corripiuntur. Lege Donatum. Ideo autem syllabæ longæ breuesque dicuntur, quia varias vocum moras aut dupla aut simplicia spatia temporis habere videntur. ¶ *Diphthongæ* syllabæ Græco nomine dictæ, quòd in eis binæ vocales iungantur. Ex his apud nos tantùm esse scimus quatuor, æ, oe, au, eu. Ii verò *apud maiores* tantum modo celebrata fuit. ¶ Syllaba autem apud metricos ideò *sempes* nominatur, quòd sit dimidius pes. Nam per duabus constat syllabis. Cùm ergo syllaba vna est quasi dimidius pes est. ¶ Dionysius Lintius syllabarum omnium singulas formas aptissimas fecit, & ob id statua honoratus est.

De *Pedibus.* Cap. XVI.

PEdes sunt qui certis syllabarum temporibus constituunt, nec à legitimo spatio vnquam recedunt. ¶ *Pedes* dicti eo quòd per ipsos metra ambulẽt. Nã sicut nos pedib. incedimus, ita metra quasi pedibus gradiuntur. ¶ Pedes autẽ omnes cxxiiij. sũt. dissyllabi iiij. trisyllabi viij. tetrasyllabi xvj. pentasyllabi xxxij. hexasyllabi lxiiij. Vſq. ad iij. autẽ syllabas pedes dicũtur. reliquę συζυγίαι vocantur. ¶ Ipsi aũt pedes habẽt speciales causas nominum, quare ita vocãtur. *Pyrrichius* dictus est, quia hic assidue vel in certamine vel in ludo Puerili, sæpius frequẽrabatur, siue ab igne appellat, qui Græcè πῦρ dicitur, qui veluti ignis celeriter labitur. *Spondæus* dicitur, quia tractim sonat. Nã spõdæus tractus quidã dicitur, id est, sonus, qui fundebatur circa aures sacrificantium. Vnde hi & qui tibiis canebant, in sacris gentiliũ *spondiales* nominabãtur. *Trochæus* verò ab eo dictus est, quòd celerè conuersionem faciat cantilenæ, & quasi rota velociter currat in metris. Τροχὸς enim Græcè rota dicitur. *Iambus* dictus est, quod *ἰαμβίζειν* Græci detrahere dixerunt. Huiusmodi enim carmine omnes inuectiones vel detractiones implere poetæ sunt soliti. Dictum autem nomen ab eo quod velut venenum quodam modo maledicti aut liuoris infundat. *Tribrachus* qui & *Chorius* appellatur, dictus, quia fit ex tribus breuibus. *Molossus* dictus à saltatione molossorum, quam exercuerunt armati. *Anapæstus* Græcè dicitur repercussus. Græci enim ἀνάπαιστον repercussionem dicunt. Quia ideo dicitur repercussus, eo quòd repercutiatur à dactylo. Est enim illi contrarius. *Dactylus* à digito dictus, quòd à longiore nodo inchoans in duas desinat breues. Sic & iste pes iuncturam vnam habet longam, & duas breues. Vnde & manus oppansa palma dicitur, & pendentes digiti dactyli. *Amphibrachus*, quod in vtraque parte breuẽ habeat in medio longa interiacente. βραχὺς enim brevis dicitur. *Amphimacrus* dicitur, quòd duæ hinc inde longæ habeant in medio inclusam breuem. μακρὸς enim Græcè longus dicitur *Bacchius*. appellatus est, eo quòd isto pede Bacchia, id est, Liberi sacra celebrabantur. *Antibacchius*, vel *Palimbacchius* dictus, quia tractus à Bacchio est. *Proceleumaticus* eo quòd sit ad celeuma canendum aptus. *Distondæus* autem & *ditrochæus*, & *dijambus* dictus, quòd geminis constent iambis, spondæis vel trochæis. *Antispastus*, quòd sit ex contrariis syllabis, ex breui & longa, ex longa & breui. *Choriambus* verò, quia ex hoc pede compositum carmen choris aptissimum sit. *Ionici* sanè propter numerorum inæqualem sonum dicti. habent enim binas longas syllabas, binásque breues. *Pæones* autem à Pæone poeta suo inuentore vocati sunt. Constant ipsi ex vna longa & tribus breuibus: quę longa iuxta nomina eorum variatim est constituta. *Epitriti* quatuor ex diuisione sua nomina acceperunt, & ideo Epitriti vocati, quòd semper tres longas habeant syllabas & vnam breuem. ¶ Syzygiæ autem sunt pentasyllabi & hexasyllabi pedes, dicti apud Græcos συζυγίαι, quasi quędam declinationes, sed hi non sunt pedes, sed appellantur pentasyllabi & hexasyllabi: quia vltra v. & vj. syllabis non procedunt. vnde non oportet in carmine has syllabas quodlibet excedere nomen: vt Carthaginensium Hierosolymitanorum, & Constantinopolitanorum. ¶ Accidunt vnicuique pedi *arsis* & *thesis*, id

Universidad de Deusto
Biblioteca

est eleuatio & positio vocis. Neque enim iter dirigere poterunt pedes, nisi alterna vice leuétur & deponantur. vt arma: ar, eleuatio est. ma, positio. In his duobus per diuisionem pedes legitimi colligũtur. *Æqua diuisio* est quoties arsis & thesis æquali temporum diuisione ceduntur. *Dupla* quoties ex his vnum alterum duplo vincit. *Sesçupla* verò est quoties vnum alterum sesçuplo superat. In simplae enim eius parte vnum plus inuenitur: in dupla vno minus habetur. Sesçuplum enim dimidium dicitur. Triplum est quãdo maior pars ter continet totum minus, id est tria & vnum. *Epitrita* est quando minus continetur à maiore, & eius tertia pars. Ceduntur enim pedum membra vel per æqualitatem, vel per duplum, vel per sesçuplum, vel per triplum, vel per epitritum. Partimur ergo inæquales hos pedes.

Pyrrichium vj vj	*vt fuga.æqua.*
Spondæum	*vt astas.æqua.*
Dactylum	*vt Menalus.æqua.*
Anapæstum	*vt Erato.æqua.*
Dispondæum	*vt oratores.æqua.*
Proceleumaticum	*vt auicula.æqua.*
Diambum	*vt propinquitas.æqua.*
Ditrochæum	*vt cantilena.æqua.*
Antipastum	*vt Salominus.æqua.*
Choriambum	*vt arripotens.æqua.*

Item in dupla partimur hos pedes.

Trochæum,	*vt meta.dupla*
Iambum,	*vt parens.dupla*
Molossum	*vt Æneas.dupla*
Tribrachum	*vt macula.dupla*
Ionicum maiorem	*vt Iunonius.dupla*
Ionicum minorem	*vt Diomedes.dupla*

Vnus verò tantùm est qui tripla partitione diuiditur, qua est maxima, atque ideo minimè metris adest.

Amphibrachus vt carina	*tripla.*

Sesçupli autem ij sunt.

Amphimacrus	*vt insula.sesçupla.*
Bacchius	*vt Achates.sesçupla*
Antibacchius	*vt natura.sesçupla*
Pæon primus	*vt legitimus.sesçupla*
Pæon secundus	*vt colonia.sesçupla*
Pæon tertius	*vt Menedemus.sesçupla*
Pæon quartus	*vt celeritas.sesçupla.*

Restant quos epitrita partitione diuidimus.

Epitritus primus	*vt sacerdotes.epitri,*
Epitritus secundus,	*vt conditores.epitri.*
Epitritus tertius,	*vt Demosthenes. epitri.*
Epitritus quartus,	*vt Festennius.epitri.*

Sunt igitur æqui x. dupli verò vj. tripli vnus sesçupli vij. Epitriti iiij.

NVmerus syllabarum in pedibus à duabus vsque ad sex protenditur. vlterius enim non procedit: quia ad vsque sex syllabas tendũtur pedes. *Tempora* in pedibus sunt, vt quanta vnusquisque pes habeat. *Resolutio* est pedum quando pro vna longa duæ breues ponuntur, aut pro duabus longis quatuor breues ponuntur: vt Virgilius. *Sexáque intexunt abiete costas.* Abiete nunc resolutio est spondæi in proceleumaticum: in qua resolutione semper episynalepha sequitur. Ex vna autem longa duæ breues fiũt. Ex duabus autem breuibus longa nunquam fit. Findi autẽ solida possunt, solidari scissa non possunt. *Figura* est, cuius nota syllabæ agnoscuntur. Vbi enim circuli partem inferiorem bis positam aspicis, pierichius est. ◡ ◡ vbi i geminum iacens spondeus ij-ij.

Nam nota breuis inferior semicirculus ◡, nota longa | iacens.

¶ Metra pedibus accidunt, vt à trochæo trochaicum, à dactilo dactilicum, à iambo iambicum, de quibus paulo pòst dicendum est.

De accentibus. CAP. XVII.

ACcentus, qui Græcè prosodia dicitur. ex Græco nomen accepit. Nam Græcè προσῳδία Latine ad, πρὸς à Græce, Latinè cantus est. Hoc enim nomen de verbo ad verbum expressum est. Latini autem habent & alia nomina. Nam accentus, & tonos & tenores dicunt, quia ibi sonus crescit & desinit. *Accentus* autem dictus, quòd iuxta cantum sit: sicut adverbium quia iuxta verbum est. *Acutus* accentus dictus, quod acuat & erigat syllabam. *Grauis* quod deprimat & deponat. Est enim contrarius acuto *circumflexus*, quia de acuto & graui constat. Incipiens enim ab acuto in grauem desinit: atque ita dum ascendit & descendit circumflexus efficitur. Acutus autem & circumflexus similes sunt. Nam vtraque leuat syllabam grauis contrarius est ambobus. Nam semper deprimit syllabas cum illi leuent, vt, Vnde venit Titan, & nox vbi, illi leuent, vt, Vnde venit Titan, & nox vbi, sidera condit. vnde hic grauis est. minus enim sonat quàm acutus & circumflexus.

¶ Monosyllaba autem pars orationis si naturaliter breuis est, vt vir, aut positione longa, vt ars, acutum accentum habebit. Si verò naturaliter longa, vt res, circumflexum. ¶ Disyllaba pars orationis si priorem naturaliter longam habet, & vltimam breuem, circumflectitur, vt Musa, aliter acuitur.

¶ Trisyllaba pars orationis si mediam breuem habet, vt tibia, tunc primam acuimus. Si verò naturaliter longam habet secundam, & vltimam

vltimam breuem, vt Metellus. tunc mediam circumflectimus. ¶ Tetrasyllaba autem & pentasyllaba ratione trisyllabarum retinentur. ¶ Grauis accentus cum vno accentu poni potest in dictione vna: cum vtrisque nunquam, vt Catullus. In compositа dictione vnus accentus est, vt armipotens, omnipotens. Accentus autem reperti sunt vel propter distinctionem: vt Viridique in littore conspicitur sus, ne dicas vrsus, vel propter pronunciationem, ne dicas meta breuiter, & non producta me, vel discernendæ ambiguitatis causa, vt ergo. Nam cùm producitur, go causam significat, cùm corripitur, coniunctionem.

De figuris accentuum.
CAP. XIIX.

Figura accentuum decem sunt, quæ à Grammaticis pro verborum distinctionibus apponuntur, Ὀξεῖα, id est, acutus accentus, linea à sinistra parte in dexterã partem sursum ducta: fit ita, ˊ, id est, grauis linea, à summo sinistræ in dexteram deposita, fit ita, Περισπωμένη, id est, circumflexus, linea de acuto & graui facta exprimitur ita ῀. Μακρὸς autem, id est, longa virgula iacens, est ita ¯. Βραχὺς, id est breuis, pars est circuli inferior iacẽs ita ◡. Υφὲν, id est coniunctio, quia duo verba coniungit, subiecta virgula versui circumflexa fit ita ⁀. *Diastole*, id est, distinctio, quæ è contrario separat, dextera pars circuli supposita versui, fit ita ◡. *Apostrophos*, pars item circuli dextra, & ad summam literam apposita, fit ita' qua nota deesse ostenditur in sermone vltimas vocales, vt tribunal' pro tribunale. Δασεῖα, quod interpretatur aspiratio, id est, vbi h litera poni debet, tali figura notatur ῾. Ψιλὴ, quod interpretatur siccitas siue purum: id est, vbi h litera esse non debet, tali nota ostenditur' Quorum duorum accentuum figuram Latini ex ipsa litera aspirationis fecerunt. Vnde si iungas has, facis eandem aspirationis notam, ʜ: Rursum si medium eius apicem scindis, δασεῖαν & ψιλὴν facis.

De positura. CAP. XIX.

Positura est figura ad distinguendos sensus per cola, & commata, & periodos. quæ dum ordine suo apponitur, sensum notis lectionis ostendit. ¶ Dictę autem posituræ, vel quia punctis positis annotantur: vel quia ibi vox pro interuallo distinctionis deponitur. Has Græci στίξεις vocant, Latini posituras. ¶ *Prima* positura *subdistinctio* dicitur: eadem & κόμμα. *Media* distinctio sequens est. ipsa & κῶλον. *Vltima* distinctio quę totam sententiam claudit ipsa est περίοδος: cuius vt diximus partes sunt κῶλον & κόμμα: quarum diuersitas punctis diuerso loco positis demonstratur. Vbi enim in initio pronunciationis necdum plena pars sensus est, & tamen respirare oportet, fit *comma*, id est particula sensus, punctúsque ad vnam literam ponitur, & vocatur subdistinctio ˌ, o, aleo quod punctum subtus, id est, ad vnam literam accipit. vbi autem in sequentib. iam sententia sensum præstat, sed adhuc aliquid supereſt de sententiæ plenitudine, fit *colon*, mediámque literam puncto notamus, & mediam distinctionem vocamus, quia punctum ad mediam literam ponimus. Vbi verò iam per gradus pronuntiando plenam sententiæ clausulam facimus, fit *periodus*: punctúmque ad caput literæ ponimus, & vocatur *distinctio*, id est, *disiunctio*: quia integram separat sententiam. Hoc quidem apud oratores. ¶ Cæterùm apud poetas vbi in versu post duos pedes syllaba remanet, *comma* est, quia ibi post scansionem præcisio verbi facta est. Vbi verò post duos pedes de parte orationis nihil supereſt *colon* est. Totus autem versus periodus est.

De notis sententiarum.

CAP. XX.

PRætereà, quædam sententiarum notæ apud celeberrimos auctores fuerunt, quásque antiqui ad distinctionẽ scripturarũ carminibus & historiis apposuerunt. Nota, est figura propria in literæ modum posita, ad demonstrandam vnamquamque verbi sententiarúmque ac versuum rationẽ. Notæ autem versibus apponuntur numero xxvj. quæ sunt nominibus infra scriptis.

Asteriscus, apponitur in iis quæ omissa sunt, vt illucescant per eam notam quę deesse videntur. Stella enim ἀστὴρ Græco sermone dicitur, à quo Asteriscus stellula est deriuatus. ✶

Obelus, id est virgula iacens apponitur in verbis vel sententiis supersluè iteratis, siue in iis locis vbi lectio aliqua falsitate notata est, vt quasi sagitta iugulet superuacua, atque falsa confodiat. Sagitta enim Græcè ὀβελὸς dicitur. —

Obelus, supernè appunctatus ponitur in iis de quibus dubitatur vtrum tolli debeãt, nécne. ⊣

Limiscus, id est virgula inter geminos punctos iacens, apponitur in iis locis quæ sacræ Scripturæ interpretes eodem sensu, sed diuersis sermonibus transtulerunt. ⁘

Antigraphus, cum puncto apponitur, vbi in translationibus diuersus sensus habetur. ⋔

Universidad de Deusto
Biblioteca

Asteriscus cum obelo: hac propriè Aristarchus vrebatur in iis versibus qui non suo loco positi erant.

Paragraphus, ponitur ad separandas res à rebus quę in connexu concurrunt, quemadmodum in catalogo loca à locis, & regiones à regionibus, in agone prędmia à prędmiis, certamina à diuersis certaminibus separantur.

Positura est figura paragrapho contraria, ideò sicut formata, quia sicut ille principia notat, ita ista fines à principiis separat.

Cryphia, circuli pars inferior cum puncto ponitur in iis locis vbi quæstio dubia & obscura aperiri vel solui non potuit.

Antisigma, ponitur ad eos versus quorum ordo permutandus est, sicut & in antiquis auctoribus positum inuenitur.

Antisigma, cum puncto ponitur in iis locis vbi in eodem sensu duplices versus sunt, & dubitatur qui potiùs eligendus sit.

Diple, hanc scriptores nostri apponunt in libris ecclesiasticorum virorum ad separanda vel demonstranda testimonia sanctarum scripturarum.

Diple, διπλῆ vel περίστιγμη, hanc primus Leogaras Siracusanus apposuit Homericis versibus ad separationem Olympi à cælo.

Diple περιεστιγμένη, id est, cum geminis punctis. hanc antiqui in iis apponebant, quæ Zenodotus Ephesius non rectè adiecerat, aut detraxerat aut permutauerat, in iis & nostri ea vsi sunt.

Diple ἐξεστιγμένη interponitur ad separandas in comœdiis vel tragœdiis periodos.

Versa obeliſmene quoties strophe & antistrophus infertur.

Aduersa cum obelo ad ea ponitur quæ ad aliquid respiciunt. vt, Nos ne tibi fluxas Frigiæres vertere fundo Conamur nos, an miseros qui Troas Achiuis Obiecit.

Diple, supernè obelata ponitur ad conditiones locorum, ac temporum, personarúmque mutatas.

Recta & aduersa supernè obelata ponitur inita loco suo monade significante similem sequendam quoque esse.

Ceraunium, ponitur quoties multi versus improbantur, nec per singulos obelantur, κεραυνὸς enim fulmen dicitur.

Κεραυνὸς, hæc sola ex voluntate vniuscuiusque ad aliquid notandum ponitur.

PHI & RO, id est fortis vel frontes. hæc vbi aliquid obscuritatis est ob solicitudinem ponitur.

Anchora, superior ponitur, vbi aliqua res magna omnino est.

Anchora inferior vbi aliquid vilissimè aut inconuenientiùs denuntiatum est.

Κεραυνὸς, nota tantùm in fine libri apponitur.

Ἄλογον, nota quæ ad mendas adhibetur. Fuerunt & aliæ librorum notæ pro agnoscendis iis quæ per extremitates paginarũ exponuntur. vt ibi lector in liminari huiusmodi signum inuenerit ad textum recurrens eiusdem sermonis vel versiculi, sciat esse expositionem cuius similem superiacentem notam inuenerit.

De notis vulgaribus. CAP. XXI.

Vulgares notas Ennius primus mille & centum inuenit. Notarum vsus erat, vt quicquid pro concione vel contentione, aut in iudiciis diceretur, librarij scriberent cõplures simul astantes, diuisis inter se partibus, quot quisque verba, & quo ordine exciperet. Romæ primus Tullius Tiro Ciceronis libertus commẽtatus est notas, sed tantùm præpositionum. Post eum Tertius Persannius, Philargius, & Aquila libertus Mecænatis alius alias addiderunt. Deinde Seneca, cõtracto omnium digestóque & aucto numero, opus effecit in quinque millia. Notæ autem dictæ, eò quòd verba vel syllabas præfixis characteribus notent, & ad notitiam legentium reuocent, quas qui dicerunt propriè iam notarij appellantur.

De notis iuridicis. CAP. XXII.

Quædam autẽ literæ in libris iuris veterũ horum suorum notæ sunt, quo scriptio celebris breuior fiat. Scribebatur enim verbi gratia, per B & F *bonum factum*, per S & C senatus consultum, per R & P. respublica, per P & R populus Romanus, per D & T. duntaxat: per supinam tu literam mulier. per p. secundùm naturam pupillus. per q verso capite pupilla. per vnum k kaput. per duo k k iuncta kalumniæ causa. per I & E iudex esto. per D & M dolum malum. Cuius generis plurimæ consimiles notæ in libris antiquis inueniuntur. Has iuris notas nouitij imperatores à codicib. legũ abolendas sanxerunt: quia multos per has callidi ingenio ignorantes decipiebãt, atque ita iusserunt scribendas in legibus literas, vt nullos errores, nullas ambages afferant, sed sequenda & vitanda apertè demonstrent.

De notis militaribus.

CAP. XXIII.

IN breuiculis quoque quibus militũ nomina continebantur, propria nota erat apud veteres, quæ inspiceretur, quanti ex militibus superessent, quantíque in bello excidissent. T. nota in capite versiculi posita superstitẽ designabat. Θ verò ad vniuscuiusque defuncti nomen apponebatur. Vnde & habet per medium telũ. id est mortis signũ. de qua Persius ait, Et potis est nigrum vitio præfigere theta. Cùm autem pueritiam significare vellent, A litera vsi sunt: sicut mortem significabant cùm ponebant theta ad caput. In stipendiorum quoque largitione propriæ erant notæ.

De notis literarum.

CAP. XXIV.

NOtas etiam literarum inter se veteres faciebant, vt si quid occultè inuicem scriptura significare vellent mutuo scriberent. testis est Brutus qui vsus iis literis ea quæ acturus erat, norabat, ignorantibus aliis quid sibi vellent eæ literæ. Cæsar quoque Augustus ad Tullium, cum inquit, Innumerabilia incidunt assiduè quæ scribi ad alterutrum oportet, & esse secreta. habeamus ergo inter nos notas si vis tales, vt cum aliquid notis scribendũ erit, pro vnaquaque litera scribamus sequentem hoc modo, pro a, b. pro b, c. & deinceps eadẽ ratione cæteras. pro z autem litera redeundum erit ad duplex aa. Quidam etiam versus verbis scribebant.

De notis digitorum.

CAP. XXV.

SVnt quædam & digitorum notæ, sunt & oculorum, quibus secũ taciti procúlque distantes colloquũtur: sic mos est militaris, vt quoties consentiat exercitus, quia voce non potest, manu promittat. alij quia voce non possunt, gladiorum motu salutent. Ennius de quadam impudica, Quasi in choro pila ludens, dotatim dat sese, & cõmunem facit. Alium tenet, alij adnutat, alibi manus est occupata, alij peruellit pedem, alij dat anulum spectandum, & à labris alium inuocat. cũ alio cantat, attamen aliis dat digito literas. Et Salomon: Annuit oculo, terit pede, digito loquitur.

De orthographia.

CAP. XXVI.

ORthographia Græcè, Latinè recta scriptura interpretatur. ὀρθὸς enim Græcè rectat γραφὴ, scriptura dicitur. Hæc disciplina docet quemadmodum scribere debeamus. Nam sicut ars tractat de partium declinatione, ita *orthographia* de scribẽdi peritia: vt puta ad, cùm est præpositio, d literam: cùm est coniunctio, t literam accipit. ¶ *Haud*, quando aduerbium est negandi, d litera terminatur, & aspiratur in capite. quando autem coniunctio disiunctiua est, per t literam sine aspiratione scribitur. ¶ *Apud* præpositio per d, scribitur, sicut ad. vt apud patrẽ. quoniam veteres sæpe apud pro ad vsi sunt, duabus exiis mediis literis subtractis. ¶ Interdũ autem aliæ literæ in locum aliarum literarum ritè ponuntur. B, & p, literis quædam cognatio est. Nã pro Pyrrho dicimus Birrhum. C, & g, quandam cognationem habent. Nam cùm dicimus centum & trecentos, postea dicimus quadringentos, g ponentes pro c. porrò inter c & q, quædam cognatio est. nam huiusce per c, cuiusque per q, scribimus. Cùm autẽ præpositio per c, scribenda est, si autem aduerbium fuerit. per q. ¶ Dicimus enim quũ lego, Deus per e solam: dæmon per æ diphthongum est notandus. ¶ Equus quod est animal, per e scribendus. Æquus, quod est iustus, per æ, diphthongum est scribendus. ¶ Exul addita s, debet scribi: quia exsul dicitur, qui extra solum est. ¶ Exultat, melius sine s, litera scribitur. Nam cùm ipsa x, ex c, & s, constat, quomodo cùm in ea sit s, rursus ei additur alia? ¶ Æquor per diphthongũ scribendum, quia non ab aqua sed ab æqualitate nomen est factum. ¶ Forsitan per n, in fine scribendum, quia integrum eius est. Fortè si tandem. ¶ Fedus quod est deformis, per e solam scribendum: fœdus quod est pactum, cum œ diphthongo scribendum. ¶ Formosus sine n scribitur: quia à forma vocatur. ¶ Gnatus quod est filius, per g, scribendum: quia facit generatus. ¶ H, quæ aspirationis nota est, in Latino tantùm vocalib. iungitur: vt honor, homo, humus. Aspiratur autem & consonantibus. sed in Græcis & Hebræis nominibus. Heus autem & heu interiectiones per h, scribendæ. ¶ I, literam inter duas vocales constitutam bis scribi quidam existimabant, vt Troiza, Maia, sed hoc ratio non permittit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nunquam enim tres vocales in vna syllaba scribuntur. Sed I litera inter duas vocales constitutra, pro dupla habetur. ¶ Id pronomen neutri generis per describitur, ab eo quod est is, ea, id: quia facit idem. Quod si verbum est tertiæ personæ, per t, notabitur, ab eo quod est eo, is, it: quia facit itur. ¶ K, literam antiqui præponebant quoties a, sequebatur, vt kaput, kama, kalamus. Nunc autem karrago & kalendæ per eandem tantùm scribuntur. Omnia autem Græca nomina qualicunque sequente vocali per k sunt scribenda. ¶ Lætus per æ, diphthongon scribitur: quia lætitia à latitudine vocata est, cui contraria est tristitia, quæ angustiam facit. ¶ L autem litera interdum pro d litera vtimur: vt latum pro datum & calamitate pro cadamitate. à cadendo enim nomen assumpsit calamitas. Maxumus, an maximus, & si quæ similia sunt, qualiter scribi debeant, quæsitum est. Varro tradidit Cæsarem per I huiusmodi verba enunciare & scribere solitum esse. inde propter auctoritatem tanti viri consuetudinem factam, vt maximus, optimus, pessimus scribatur. ¶ Malo per vnum l scribendum: quia magis est volo, Malle per duo ll, quia est magis velle: Volo, nolo per vnum l. velle & nolle per duo. Nolo enim, non volo est, nolle non velle. ¶ Os si vultum aut ossa significat per o solam scribendum est, si personam h, præponenda est. ¶ Ora finium per o. hora diei, per h scribendum. ¶ Onus si de onere venit per o solam scribendum, si de honore, cum h, aspiratione. ¶ Præpositio, & *præterea*, per æ diphthongon scribendum. ¶ Pœne verò quod est coniunctio per e. ¶ Pœna quod est supplicium, per œ. ¶ Q litera tunc rectè præponitur, cùm illam statim u litera sequitur, & alia quælibet vna pluréve vocales iunguntur, ita vt vna syllaba fiat. Cætera per c scribuntur. ¶ Quæ, pronomen cum à scribendum. que coniunctio, sine a. ¶ Quid, per d literam scribitur cum pronomen est, per t, cum verbum: cuius positio prima est queo, quis, quit, & in compositione nequeo, nequis, nequit. ¶ *Quod* quando Pronomen est, per d scribendum. quando numerus, per t: quia totidem per t scribitur. ¶ *Quotidie*, per q scribendum non per c, vt si quot diebus. ¶ R, litera communionem habet cum s, litera. Itaque apud antiquos, honos, labos, arbos dicebatur. nunc honor, labor, arbor. ¶ *Sat* per t, scribi oportet, quia integrum, eius facit satis. *Sed*, per d, oportet scribi. apud antiquos enim sedum dicebatur, nos finales duas literas abscidimus. ¶ *Tantus* sicut & *quantus*, in medio m habebant. Quàm enim & tam, vnde & quantitas, quantus, tantus. ¶ *Va* interiectio cum a scribenda. Ve coniunctio, sine a. ¶ *Christus*, quia Græcum est, per X, id est Ch scribendũ. ita Chrisma. ¶ Y & Z literis sola Græca nomina scribuntur. Nam cum iustitia a literæ sonum exprimat, tamen quia Latinum est, per t scribendum est. Sicut militia, malitia, nequitia, & cætera similia. In dubiis quoque verbis consuetudo veterum erat, vt cum eadem litera alium intellectum correpta, alium producta, haberet, longæ syllabæ apicem apponebant, vt puta *populus* an arborem significaret, an hominum multitudinem, apice distinguebatur. sic & vbi literæ consonantes geminabantur. Siciliam super ponebant, vt sella, serra, asseres. Veteres enim non duplicabant literas, sed supra sicilicos apponebant. qua nota admonebatur lector geminandam esse literam: & *Sicilicus*, quia in Sicilia inuentus est primò.

De Analogia.

Cap. XXVII.

Analogia Græcè, Latinè similium cõparatio, siue proportio nominatur. Cuius hæc vis est, vt quod dubium est, ad aliquod simile quod non est dubium referatur, vt incerta certis probentur. ¶ Octo autẽ modis cõparatio analogiæ colligitur, id est *qualitate, cõparatione, genere, numero, figura, casu, extremitatibus similium syllabarum, & similitudine temporum.* Siquidem de iis vnum defuerit, iam non est analogia, id est similitudo, sed est *anomalia*, id est, extra regulam, vt lupus & lepus, totum conuenit, sed dissentiunt casu: facit enim lupo, leporis. Nam regulariter est, dum quæris vtrum trames masculinum an fœmininum sit, similis est illi in omni declinatione limes, & erit masculinũ. Item funis si incerti generis esse credis, similis est illi panis in declinatione. & erit masculinum. Item ex cõparatione positiuorum: vt si dicas, doctus, magnus, positiui sunt & sui similes. Fit & per diminutionem, vt puta funem masculinum esse funiculus ostendit. sicut marmor neutri generis esse marmusculum indicat. Nam quod genus in principalitate est, id esse solet in diminutione. sed hoc non semper, vt pistrinum pistrilla, sed scire debemus expositione, id est, primitiuo, declinationem, & ex diminutione genus colligere.

De Etymo-

De Etymologia. CAP. XXVIII.

Etymologia, est origo vocabulorum, cùm vis verbi vel nominis per interpretationem colligitur. Hanc Aristoteles σύμβολον, Cicero *annotationem* nominauit: quia nomina & verba rerum nota facit exemplò proposito, vt puta *flumen*, quia fluendo creuit, à fluendo dictum. ¶ Cuius cognitio sæpe vsum necessariũ habet in interpretatione sua. Nam cùm videris vnde ortum est nomen, citius vim eius intelligis. Omnis enim rei inspectio etymologia cognita planior est. ¶ Non autem omnia nomina à veteribus secundum naturam imposita sunt, sed quædam & secundum placitum: sicut & nos seruis & possessionibus interdum secundum quod placet, nostræ voluntati nomina damus. Hinc est quòd omnium nominum etymologiæ non reperiuntur: quia quędam non secundum qualitatem qua genita sunt, sed iuxta arbitrium humanę voluntatis vocabula acceperunt. ¶ Sunt autem etymologiæ nominum, aut *ex causa* datæ. vt *reges* à rectè agendo: aut *ex origine*, vt *homo*, quia fit ex humo: aut *ex contrariis*, vt à lauando *lutum*, dum lutum non sit mundum, & *lucus*, quia vmbra opacus, parum luceat. Quædam enim facta sunt *ex nominum derivatione*, vt à prudentia *prudens*. quædam etiã *ex vocibus*, vt à garrulitate *garrulus*, quædam *ex Græca etymologia* orta & declinata sunt in Latinum, vt *sylua domus*. Græcè ὕλη δόμος. Alia quoque *ex nominibus locorum, vrbium vel fluminum* traxerunt vocabula. Multa etiam *ex diuersarum gentium sermone vocantur*. Vnde & origo eorum vix cernitur. Sunt enim pleraque barbara nomina incognita Latinis & Græcis.

De glossis. CAP. XXIX.

Glossa, Græca interpretatione linguæ sortitur nomen. Hanc Philosophi *aduerbium* dicunt: quia vocem illam de cuius qualitate requiritur: vno & singulari verbo designat. Quid enim illud sit in vno verbo positum declarat, vt Contieescere est tacere. Item, Lacus haurit apertum, haurit, percutit. Item cùm terminum dicimus finem: aut populatas interpretamur esse vastaras, & omnino cùm vnius verbi rem vno verbo manifestamus.

De differentiis. CAP. XXX.

Differentia, est species definitionis, quam scriptores artium de eodem & de altero nominant. Hæc enim duo quædam inter se communione confusa, coniecta differentia secernuntur, per quam quid sit vtrunque cognoscitur: vt cùm quæritur, quid inter regem sit & tyrannum, adiecta differentia quid vterque sit definitur, vt *Rex* modestus & tẽperãs, *tyrannus* verò crudelis. Inter hæc enim duo differentia cùm posita fuerit, quid sit vtrunque cognoscitur. sic & cætera.

De barbarismo. CAP. XXXI.

Barbarismus, est verbum corrupta litera vel sono enunciatum. *litera*, vt florieredum florebit dicere oporteat. *sono*, si pro media, prima syllaba producatur, vt latebræ, tenebræ. ¶ Appellatus autem barbarismus à barbaris gentibus, dum Latinæ orationis integritatem nescirent, vna quæque enim gens facta Romanorum cum suis operibus, vitia quoque & verborum & morum Romã transmisit. ¶ Inter *barbarismum autem* & *barbarolexim*, hoc interest, quòd *barbarismus*, in verbo Latino fit, dum corrumpitur: quando autem barbara verba Latinis eloquiis inseruntur, *barbarolexis* dicitur. Item quando in prosa vitium fit sermonis, *barbarismus* vocatur: quando in metro, *metaplasmus dicitur*. ¶ Barbarismus autem fit *scripto* & *pronunciatione*. *Scripto* quatuor modis, si quis in verbo literam vel syllabam adiiciat, mutet, transmutet, vel minuat. *Pronunciatione* autem fit in tẽporibus, tonis, aspirationibus, & reliquis quæ sequuntur. *Per tempora* quippe fit barbarismus, si pro longa syllaba breuis ponatur, aut pro breui longa. *Per tonos*, si accentus in alia syllaba commutetur. *Per aspirationem*, si adiiciatur h litera vbi non debet, aut detrahatur vbi esse oportet. *Per hiatum*, quoties in pronunciatione scinditur versus antequàm compleatur: siue quoties vocalis vocalem sequitur. vt Musæ Æonides. Fit barbarismus & per *Motacismos*, *Iotacismos*, & *Labdacismos*. *Motacismus*, est quoties in m literam vocalis sequitur: vt bonum aurum, iustum amicum, sed & hoc vitium aut suspensione m literæ, aut detractione vitamus. *Iotacismus* est, quoties in iota litera duplicatur sonus, vt Troiia, Maiia. vbi earum literarum adeò exilis erit pronuntiatio vt vnum iota non duo sonare videatur. *Labdacismus* est, si pro vno l duo pronuncientur, vt Afri faciunt. sicut Colloquium pro conloquium: vel quoties vnum l exilius, duo largius proferimus, quod contra est. Nam vnum largius, duo exilius proferre debemus. *Collisio* est, quoties nouissimæ syllabæ finis in alterius principio est, vt matertera.

De solœcismo. CAP. XXXII.

Solœcismus est plurimorum verborum inter se conuenientia compositio: sicut bar-

Universidad de Deusto
Biblioteca

barismus vnius verbi corruptio. Verba enim non recta lege coniuncta *solœcismus* est. vt si quis dicat, inter nobis, pro inter nos, aut dare veniam sceleratorum, pro sceleratis. Dictus autem *solœcismus* à ciuibus Sicilibus: qui ex vrbe Solœ quæ nunc Pompeiopolis appellatur, profecti, cùm apud Italos commorantes, suam & illorum linguam vitiosè inconuenienterque confunderent, solœcismo nomen dederunt. Vnde & similiter loquentes, solœcismos facere dicuntur. ¶ *Solœcismus*, autem apud poëtas schema dicitur, quoties in versu necessitate metri factus inuenitur. Cùm autem non inuenitur necessitas, permanet solœcismi culpa. ¶ Solœcismus fit duobus modis, aut per partes orationis, aut per accidentia partium orationis. *Per partes orationis* fit, si alteram pro altera ponamus: veluti si præpositiones aduerbiis applicemus. *Per accidentia* fit, id est per ea quæ accidunt partibus orationis, veluti per qualitates, genera, numeros, figuram, casus. Per ista igitur omnia fiunt solœcismi, sicut Donatus exposuit. fiunt præterea & plurimis modis. Nam Lucillius *centum genera solœcismorum* dixit, quos omnes vitare potius quàm sequi debet, qui regulam rectè loquendi studet tenere.

De vitiis. CAP. XXXIII.

Vitia, apud Grammaticos illa dicuntur quæ in eloquio cauere debemus. Sunt autem hæc, barbarismus, solœcismus, acyrologia, cacemphaton, & reliqua. *Barbarismus*, est corruptio verbi vnius. vt si tertiam syllabam quis producat in Ignoscere. *Solœcismus* compositio vitiosa verborum, vt si aliquis dicat, inter hominibus, pro inter homines. *Acyrologia*, non propria dictio, vt Licear sperare timenti. Proprium est autem timenti formidare, non sperare. & gramineo in campo. Proprium est graminosum dicere campum, non gramineum. *Cacemphaton*, dictio obscœna vel incompositè sonans. Obscœna, vt. His animum arrectis dictis. Incomposita, vt. Iuuat ire & Dorica castra videre. Mala enim compositio sit ab ea syllaba incipere, qua superior finierat. sed & si alio modo quo libet incomposita dictio proferatur, cacemphaton dicitur. *Pleonasmos*, adiectio vnius verbi superuacua, vt in Virgilio: Hactenus aruorum cultus & sidera cœli. Neque enim aliter nisi in cœli sunt sidera. *Perissologia*, adiectio plurimorum verborum superuacua, vt viuat Ruben & non moriatur: dum non sit aliud viuere quàm non mori. Est in Esaia, Audite audientis. Et apud Ioannem, Quod vidimus oculis nostris, dum non aliter videmus nisi oculis. Et, Locutus sum lingua mea, *Macrologia*, longiloquium, res non necessarias comprehendens, vt Legati non impetrata pace retro vnde venerant domum reuersi sunt. *Tautologia*, id est eloquium iteratum, vt Si fata virum seruant, si vescitur aura etherea, neque adhuc crudelibus occubat vmbris. Totum enim quod repetitur vna res est, sed crebro sermone enunciata. *Eclypsis*, est defectus dictionis, in quo necessaria verba desunt, vt, Cui pharetra ex auro: deest enim, erat. *Tapinosis*, est humilitas, statum magnæ rei dictis infirmans: vt, Apparent rari nantes in gurgite vasto. Gurgitem posuit pro mari, *Cacosyntheton*, vitiosa compositio, vt, Versáque iuuencum Terga fatigamus hasta. *Amphibologia*, ambigua dictio: quæ fit aut per casum accusatiuum, vt illud responsum Apollinis ad Pyrrhum: Aio te Æacida Romanos vincere posse. In quo non est certum, quem in illo versu monstrauerit esse victorem. Fit & amphibologia: *per inexactam distinctionem*: vt, Bellum ingens geret Italia. Incerta distinctio, vtrum bellum ingens, aut ingens Italia. Fit & *per communem verbum*, vt si quis dicat, Criminatur Cato, vadatur Cicero, præstolatur Brutus, designatur Antonius, nec addat quem, vel à quo. Cato enim Philosophus aliorum crimina reprehendebat. Cicero defensor causarum erat. Vades enim dicuntur, qui legaliter causas agunt. Sed in hac ambiguitate non ostenditur quem criminetur Cato, pro quo agat Cicero. Vadat enim id est causam agit, & non dicit cuius. Fit & *per homonymum*, quando vno nomine multa significantur: vt acies, & non addas aut ferri, aut oculorum aut militum.

De metaplasmis. CAP. XXXIV.

Metaplasmus Græca lingua, Latinè dicitur transformatio, quæ fit in vno verbo propter metri necessitatem, & licet iam poëtarum, cuius species hæ sunt. *Prothesis*, appositio in principio verbi, vt gnato pronato. *Epenthesis*, appositio in medio, vt relliquias, pro reliquias, & manent in religione nepotes, pro religione. *Paragoge*: appositio in fine, vt admittier, pro admitti, & potestur, pro potest. *Aphæresis*, abscissio de principio, vt temno pro contemno. *Syncope*, abscissio de medio, vt forsan pro forsitan. *Apocope*, abscissio de fine, vt sat pro satis. *Ectasis*, productio contra naturam, vt, Italiam fato profugus, &, Exercet Diana choros. *Systole*, correptio contra naturam. Aquilus Orion, &, Videt Nereidum. cum prima syllaba produci debeat. *Diæresis*, diuisio vnius syllabæ in duas, vt Diues pictai vestis, pro pictæ, & aulai, pro aulæ. *Episynalœphe*, conglutinatio duarum in vnam, vt prende coronas, & ianua pro ianua. *Synalœphe*, collisio vocalium adiuncta vocalibus, vt, Atque ea diuersa penitus dū parte geruntur. *Eclypsis*, collisio consonantiū cum vocalibus: vt, Multū ille & terris iactatus & alto. *Antithesis*, contraria positio literæ pro alia litera: impete pro impetu, & olli pro illi. *Metathesis*, transpositio literæ, vt Euandre pro Euander, Timbre pro Timber. ¶ Inter *barbarismum*, & *figuras*, hoc est latinam & perfectam elocutionem esse dicunt Metaplasmum, qui in vno sermone, ratione fit vitiosus. Item inter *solœcismum*, & *schema* id est, perfectam connexionem sermonum, figura est, quæ fit contextu sermonum ratione vitiosa. Ergo metaplasmi & schemata a media sunt: & discernuntur peritia & imperitia. Fiūt autem ad ornatum.

De schematibus. CAP. XXV.

Schemata, ex Græco in Latinum eloquium figuræ interpretantur, quæ fiunt in verbis vel sententiis per varias distinctionum formas propter eloquij ornatum. Hæc dū multa sunt apud Grammaticos, ista inueniuntur. *Prolepsis*, est præsumptio, vbi ea quæ sequi debuerunt, anteponuntur: vt, Interea reges ingenti mole Latinus. Debuit enim sic dicere, Interea reges ingenti mole, & statim adiicere quod sequitur, Procedunt castris, deinde dicere Latinus, &c. sed facta est pro ornamento præsumptio rei, & qui sequi debuere reges interpositi sunt in septem versibus, & postea additum est, Procedunt castris. Inde præsumptio, quia anteposita sunt quæ sequi debuere. *Zeugma*, est clausula, cum plures sensus vno verbo clauduntur, quæ fit tribus modis. Nam aut in primo, aut in postremo, aut in medio id verbum ponitur, quod sententias iungit. In primo, vt, Vertitur œnophori fundus sententia nobis. In medio, vt, Græcia Sulpitio sorti data, Gallia Cottæ. In postremo, vt, Namque hoc tempore obsequium amicos, veritas odium parit. *Hypozeuxis*, est figura superiori contraria, vbi in singulis sensibus propria vnicuique clausula est: vt Regem adit, & regi memorat nomenque, genúsque. *Syllepsis*, est in dissimilibus clausulis, aut pluralis dictio singulari verbo finita, vt Sociis & rege recepto aut singularis dictio plurali verbo explera, vt, Sunt nobis mitia poma, Castaneæ molles, & pressi copia lactis. Supra n. sunt dixit. Hic debuit dicere: Est pressi copia lactis. Fit autē Syllepsis nō solùm per partes orationis, sed & per accidentia partibus orationis. Nam vbi & pro multis vnus, & pro vno multi ponuntur, syllepsis est pro multis vnus, vt

est illud, Vterúmque armato milite complet: cum non vno, sed multis militibus. Item pro vno multi, vt in Euangelio, Latrones qui crucifixi erant cum eo improperabant ei. vbi pro vno vterque inducitur blasphemasse. *Anadiplosis*, est quando ab eodem verbo quo prior versus finiuit, sequens versus incipit, vt est illud, Certent & ciguis vlulæ, fit Tityrus Orpheus, Orpheus in syluis, inter delfinas Orion. *Anaphora*, est repetitio eiusdem verbi per principia versuum plurimorum, vt, Nos te Dardania incensa tua qui arma secuti. Nos tumidum sub te permensi classibus æquor. *Epanaphora*, est in vno versu per principia sensuum eiusdem verbi repetitio, vt Tenemus Angitiæ vitrea te Fucinus vnda, Te liquidi fleuere lacus. *Epizeusis*, in vno sensu congeminatio verbi, vt, Sic sic iuuat ire sub vmbras. *Epanalepsis*, est sermonis in principio versus positi, eiusdem in fine replicatio, vt est illud, Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit. *Paranomasis*, est in significatione diuersa dictio pene ipsa, vt illud, Abire an obire te conuenit, id est exulem fieri, an mori. *Sebesis onomaton*, multitudo nominum coniunctorum quodam ambitu copulata, vt, Nubila, nix, grando, procellæ, fulmina, venti. *Paromœon*, est multitudo verborum ex vna litera inchoantium, quale est apud Ennium, O Tite tute Tati tibi tanta tiranne tulisti. Sed hoc bene temperat Virgilius dum non toto versu vtitur hac figura, vt Ennius, sed nunc in principio versus tantum, vt est illud, Sæua sedens super arma. nunc in medio, vt, Quæque lacus latè liquidos, quæque aspera dumis. Nunc autem in fine, vt Sala mihi tales casus Cassandra canebat. *Homœoteton*, est cum plurima nomina per vnum casum denunciant, vt, vt est illud, Sed neque currentem, sed nec cognoscit euntem, Tollentémque manus saxumque immane mouentem. *Homœoteleuton*, est cum vno modo verba plurima finiuntur, vt abiit, abcessit, euasit, erupit. *Polyptoton*, est cùm diuersis casibus sententia variatur, vt, Ex nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti. Marci dona pape Marco spondente recusas. Marcus dixit ita est, assigna Marce rebellia. *Hirmos*, est sententia continuatæ orationis, tenorem suum vsque ad vltimum seruans: vt, Est in secessu longo locus, insula portum, &c. reliqua. Hinc enim in longum vadis sensus vsque ad illud, De super horrendis vtrū nemus imminet vmbris. *Polysyntheton* est dictio multis concatenata coniunctionibus, vt, Tectúmque, larémque, armáque, Amiclæúmque canem. *Dialyton* vel *Asyntheton* figura est, quæ è contrario sine coniunctionibus solutè ac simpliciter effertur: vt, Venimus, vidimus, placuit. *Antitheton* est, vbi contraria contrariis

opponuntur, & sententiæ pulchritudinem reddunt: vt illud, Frigida pugnabant calidis, humentia siccis: Mollia cum duris: sine pondere, habentia pondus. *Hypallage*, est quotiescunque per contrarium verba intelliguntur, vt, Dare classibus Austros, eum ventis naues demus, non nauibus ventos.

De tropis. Cap. XXXVI.

Tropos, Græco nomine Grammatici vocant, qui Latinè modi locutionum interpretantur. Fiunt autem à propria significatione ad non propriam similitudinè. Quorum omnium nomina difficillimum est annotare, sed ex omnibus Donatus xiij. vsui tradendos conscripsit. ¶ *Metaphora*, est verbi alicuius vsurpata translatio, sicut dicimus, fluctuare segetes, gemmare vites, dum in iis rebus fluctus, & gemmas non inuenimus, in quibus hæc verba aliunde transferuntur: sed hæ atque aliæ tropicæ locutiones ad ea quæ intelligenda sunt propterea figuratis amictibus obteguntur, vt sensum legentis exerceãt, & ne nuda atque in promptu posita vilescant. Fiunt autem metaphoræ quatuor modis, *ab animali, ad animale*, vt Aligeros conscendit equos. Metaphoricè loquens miscuit quadrupedi alas auis, & quo cursu deserta petiit, miscuit volatili cursum quadrupedis. *Ab inanimali, ad inanimale*: vt, Pontum pinus arat, sulcum premit alta carina. Miscuit vsum terræ aquis, dum arare & sulcum premere, ad terram pertineat, non ad mare. *Ab inanimali ad animale*, vt florida iuuentus: miscuit flores inanimales, iuuentuti quæ animam habet. *Ab animali, ad inanimale*: vt, Tu Neptune pater cui tempora cana crepanti Cincta salo resonant, magnus cui perpete mento Profluit Oceanus, & flumina crinibus errant. Mentum enim & tempora & crines non ad Oceanum pertinent, sed ad homines. Sic & alia rerum nomina de alio genere in aliud genus decentissimè, decoris gratia transferuntur, vt oratio perornetur. Metaphora autem aut *partis vnius* est, vt fluctuare segetes, non potes dicere segetare fluctus: aut *antistropha* est, id est, reciproca, vt remigium alarum. Nam & alæ nauium & alarum remigia dicuntur. ¶ *Catachresis*, est alienæ rei nomè appositum: & eo à metaphora differt, quod illa vocabulum habenti largitur aliud: hæc quia non habet proprium, alieno vtitur: vt, Faciémque simillima lauro: &, Nunc vna ambæ iunctissque feruntur: Frontibus, & longa sulcant vada salsa carina: Dum facies, & frons, tantùm animalium & hominum sint. Quod nomen si poeta non apposuisset naui, quid proprium eidem parti diceret non haberet. *Metalepsis*, tropus à præcedente indicans quod sequitur. Inque manus cartæ nodo sáque venit arundo. Nam per manum verba, per arundinem literæ significatæ sunt. ¶ *Metonymia*, est transnominatio ab alia significatione ad aliam proximitatem translata. Fit autem multis modis: aut enim *per id quod continet, id quod continetur ostendit*, vt theatra plaudunt, patria mugiunt: dum illic homines plaudant, hic boues mugiant: aut contrà *per id quod continetur id quod continet*: vt, Iam proximus ardet Vealegon, dum non ille, sed domus eius ardet. Item *per inuentorem id quod inuentum est*: vt, Sine Cerere & Libero friget Venus: & Commixtam Vulcanus mittit ad astra fauillam. Vult enim per Cererem frumenti inuentricem intelligere panem: per Liberum inuentorem vitis, vinum: per Venerem libidinem: per Vulcanum ignem. At contrà *per Inuentum inuentorem demonstrans*: Vt, virum precamur pro Libero, qui vinum apud Græcos inuenit. Item *per efficientem, id quod effigitur*, sicut Pigrum frigus, quòd pigros homines faciat: & timor pallidus, eò quod pallidos homines reddat. At contrà *per id quod effigitur efficiens*: vt, Iugit equos auri genitor, spumantiáque addit frena loris. Spumantia frena dixit, cum vtique non ipsa faciant spumas, sed æquus, qui ea gerit, spumis conspergat infusis. ¶ *Antonomasia*, est pro nomine, id est vice nominis posita, vt Maia genitus pro Mercurio. Qui tropus fit tribus modis ab animo, vt magnanimúsque Anchisiades, & corpore: vt ipse arduus: extrinsecus, vt, Infelix puer atque impar congressus Achilli. ¶ *Epitheton* supràpositum nomen, præponitur enim proprio nomini: vt, Alma Ceres, obscœnique canes, importunæque volucres. Inter antonomasian autem & epitheton hoc differt, quòd antonomasia, pro vice nominis ponitur: Epitheton autem nunquam sine nomine est. Quibus duobus tropis vel vituperamus aliquem, vel ostendimus, vel laudamus. ¶ *Synecdoche*, est conceptio: cum à parte totum, vel à toto pars intelligitur. Ea enim & per speciem genus, & per genus species demonstratur: sed species pars est generis autem totum. *A toto enim pars intelligitur*: vt, Quum multæ glomerantur aues, vbi frigidus annus Transpontum fugat. Non enim totus annus est frigidus, sed pars anni: id est hiems. At contrà *à parte totum*: vt, Flammas cum regia puppis. Extulerat. Vbi non solùm puppis, sed nauis: & non nauis, sed qui in ea: & non omnis, sed vnus flammas extulit. ¶ *Onomatopœia* nomen fictum ad imitandum sonum vocis confusæ, vt, stridor valuarum, mugitus boum, balatus ouium.

¶ *Periphrasis* est circumloquium: dum res vna plurimis verbis significatur, vt auras vitales carpit. Significauit enim per copulationem verborum vnam rem, hoc est, viuit. Hic autẽ tropus geminus est. Nam aut veritatem splendidè producit, aut fœditatem circuitu euitat. *Veritatem splendidè producit*: sicut Et iam prima nouo spargebat lumine terras Titoni croceum linquens aurora cubile. Vult enim dicere, iam lucescebat, aut dies ortus erat. *Fœditatem circuitu deuitat*: sicut, Placitúmque petiit Coniugis infusus gremio per membra soporem. Hoc enim circuitu euitat obscœnitatem & decenter ostendit concubitũ. ¶ *Hyperbaton* est transcensio, cùm verbum aut sententia commutatur. Huius species quinque sunt, Anastrophe, Hysteron proteron, Parenthesis, Tmesis, Synthesis. *Anastrophe* verborum ordo prępositus: vt, littora circum pro circum littora. *Hysteron proterõ*, sententia ordine commutata: vt, Postquam altos retigit fluctus, & ad æquora venit. Ante enim ad æquora venit, & sic tetigit fluctus. *Parenthesis*, vbi interponimus sententiam nostram, quæ ex medio remota integer sensus perdurat: vt, Æneas (neque enim patrius consistere mentem Passus amor) rapidum ad naues præmittit Achatem. Est enim ordo, Æneas rapidum præmittit Achatem. Nam illud in medio parenthesis est. *Tmesis* est sectio vnius nominis per interpositionem verborum: vt, Multum nebulæ circum Dea fudit amictum, Pro circumfudit. *Synthesis* est, vbi ex omni parte confusa sunt verba: vt illud, Iuuenes, fortissima frustra pectora, si vobis audendi extrema cupido est Certa sequi, quę sit rebus fortuna videris. Excellere omnes adiris arisque relictis Dij quibus imperium hoc steterat, succurritis vrbi incensæ, moriamur, & in media arma ruamus. Ordo talis est, Iuuenes fortissima pectora, frustra succurritis vrbi incensæ, quia excessere dij quibus hoc imperium steterat. Vnde si vobis cupido certa est me sequi, audentem extrema, ruamus in media arma & moriamur. ¶ *Hyperbole* est excellentis fidem excedens vltra quàm credendum est: vt, sydera verberat vnda: &, Terram inter fluctus aperit. Hoc enim modo vltra fidem aliquid augetur: nec tamen à tramite significandæ veritatis erratur, quamuis verba quibus indicatur excedant, vt voluntas loquentis nem fallentis appareat, quo tropo non solùm augetur aliquid, sed & minuitur: *augetur*, vt velocior aura: *minuitur*, vt, mollior pluuia, durior saxo. ¶ *Allegoria* est alieniloquium, aliud enim sonat, aliud intelligitur: vt, Tres in littore cernuos Conspexit errantes. Vbi tres deos bellì Punici, vel tria bella Punica significantur. Et in Bucolicis, Aurea mala decem misi, id est ad Augustum decem eglogas pastorum. Huius tropi plures sunt species, ex quibus eminent vij. Ironia, Antiphrasis, Ænigma, Charientismos, Paræmia, Sarcasmos, Astismos, *Ironia* est sententia per pronunciationem contrarium habens intellectum. Hoc enim tropo callidè aut per accusationem, aut per insultationem aliquid dicitur. vt est illud, Vestras Eure domos, illa se iactet in aula Æolus, & clauso ventorũ carcere regnet. Et quomodo aula, si carcer est? Soluitur enim pronuntiatione. Nam carcer pronuntiatio est: iactet in aula, Ironia est, & totum per contrariam pronuntiationem enuntiatur per Ironiæ speciem, quæ laudando deridet. *Antiphrasis* est sermo è contrario intelligendus: vt lucus, quia caret luce per nimiam nemorum vmbram. & manes, id est mites & modesti, cùm sint terribiles & immanes, & Parcæ & Eumenides, id est, Furię quod nulli parcant vel benefaciant. Hoc tropo & nani Athlantes, & cæci videntes, & vulgo Æthiopes argentei appellantur. Inter Ironiam autem & Antiphrasin hoc distat, quòd Ironia pronuntiatione sola indicat quod intelligi vult, sicut cùm dicimus homini agenti malè, Bonum est quod facis. Antiphrasis verò non voce pronuntiantis significat contrarium, sed iis tantùm verbis quorum origo contraria est. *Enigma* est quæstio obscura, quę difficilè intelligitur, nisi aperiatur: vt est illud, De comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo: significans ex ore leonis fauum extractum. Inter allegoriam autem & enigma hoc interest: quòd allegoria bis gemina est: & sub re alia aliud figuraliter indicat. Ænigma verò tantùm sensus obscurus est, & per quasdam imagines adumbratus est: vt, Quædam filia mater matris, & mater filiarum filię suæ. *Charientismos* est tropus, quo dura dictu gratius proferuntur. vti cũ interrogantibus nobis, numquid nos quęsierit aliquis: respondetur, bona fortuna. Vnde intelligitur, neminem nos quęsisse. *Paræmia* est rebus & temporibus accommodatum prouerbium. Rebus, vt, Contra stimulum calces: dum significatur aduersis resistendum. Temporibus, vt, Lupus est in fabula. Aiunt enim rustici vocem hominem perdere, si eum prior lupus viderit. Vnde & subitò tacenti dicitur illud prouerbium, Lupus in fabula. *Sarcasmos* est hostilis irrisio, cum amaritudine: vt, Referes ergo hęc & nuntius ibis Pelidæ genitori, illi mea tristia facta, Degeneremque Neoptolemum narrare memento. Huic contrarius est *Astysmus*, id est, vrbanitas sine iracundia: vt id, Qui Bauium non odit, amet tua carmina Mevi. Atque idem iungat vulpes & mulgeat hircos. id est, qui Bauium non odit, pro pœna ei contingat vt diligat Mevium. Fuerũt autem Menius & Bauius poetę pessimi, & inimici

Universidad de Deusto
Biblioteca

mici Virgilij. Qui hos ergo diligit, faciat quæ contra naturam sunt, id est, iungat vulpes & mulceat hircos. ¶ *Ὀψιμυθία* est, quæ Latine interpretatur similitudo, per quam minus notæ rei per similitudinem eius quę magis nota est pandatur demonstratio. Huius species sunt tres, icon, parabolæ, paradigma, id est cõparatio, exemplum. *Icon* est imago, cùm figuram rei ex simili genere conamur exprimere: vt, Omnia Mercurio similia, vocémque colorémque, Et crines flauos, & membra decora iuuentæ. Congrua enim est similitudo de specie, cuius persona inducitur. *Parabola* est cõparatio ex dissimilibus rebus: vt, Qualis in aruis est ferè Libyæ visus leo, cominus hostem consedit: vbi leoni Cæsarem comparauit, non ex suo, sed ex alio genere comparationem faciens. *Paradigma* est exemplum dicti vel facti alicuius, aut ex simili, aut ex dissimili genere, conueniens ei, quam proponimus rei. vt, Tam fortiter perijt apud Hipponam Scipio, quàm Vticę Cato. Similitudo autem tribus modis fit, à pari, à maiore, à minore. *A pari*, Ac veluti magno in populo cum sæpè coorta est Seditio. *à maiore ad minus*, Qualiter expressum ventis per nubila fulmen, *à minore ad maius*, Si potuit manes arcessere coniugis Orpheus, Threicia fretus cithara, fidibúsque canoris. quasi dicat, re parua & breui, id est, si ille cithara fretus, ego pietate.

De prosa. CAP. XXXVII.

Prosa est producta oratio, & à lege metri soluta. *Prosum* enim antiqui productum dicebant & rectũ. Vnde ait Varro, Apud Plautum prosis lectis significare rectis. vnde etiam quæ non est perflexa numero: sed recta *prosa oratio* dicitur, in rectum producendo. Alij *prosam* aiunt dictam ab eo, quòd sit profusa, vel ab eo quòd spatiosius proruat & excurrat, nullo sibi termino præfinito. Præterea sciendum tam apud Græcos, quàm apud Latinos longè antiquiorem curam fuisse carminum, quàm prosæ. Omnia enim prius versibus condebantur, prosæ autem studium serò viguit. Primus apud Græcos Pherecides Syrus solutæ orationi scripsit. apud Romanos autem Appius Cæcus aduersus Pyrrhum solutam orationem, primus exercuit. Iam exhinc & cæteri prosam orationem condiderunt.

De Metris. CAP. XXXVIII.

Metra vocata, quia certis pedum mensuris atque spatiis terminantur, neq; vltra dimensionẽ temporũ constitutam procedunt. Mensura enim Græcè *μέτρον* dicitur. *Versus* dicti ab eo, quòd pedibus in ordine suo dispositis, certo fine moderantur per articulos: qui cæsa, & membra nominantur. Qui ne longius prouoluerentur, quàm iudiciũ posset sustinere, modum statuit ratio vnde reuerterentur, & ab eo ipso versum vocatũ dicunt, quod reuertatur. Huic adhæret *rythmus*, qui nõ est certo fine moderatus, sed tamen rationabiliter ordinatis pedibus currit: qui Latinè nihil aliud quã numerus dicitur. de quo est illud, Numeros memini si verba tenerem. *Carmen* vocatur quicquid pedes continetur: cui datum nomen existimant, seu quòd carptim pronuntiaretur, vnde hodie lanã quã purgãtes discerpunt, carminare dicimus: seu quòd qui illa caneret, canere mẽte existimabantur. ¶ *Metra* vel à pedibus nũcupata, vel à numero syllabarũ, vel ab inuentoribus, vel à frequentatoribus, vel à rebus quæ scribuntur. *A pedibus* metra vocata, vt dactilica, iãbica, trochaica. A trocheo enim trochaicũ metrũ nascitur, à dactilo dactilicũ, sic & alia à suis pedib⁹. *A numero* verò exametrũ pẽtametrũ, trimetrũ. Nam senarios versus nos ex numero pedum vocamus. Hos Græci quia geminos ferunt, trimetros dicũt. Exametros autẽ Latinos primũ fecisse Ennius traditur, eósque lõgos vocat. *Ab inuentoribus* metra vocata dicũtur, vt Anacreontícum, Sapphicũ, Archiloicũ. Nã Anacreontica metra Anacreõ Teius cõposuit. Sapphica. Sappho mulier eõdit. Archiloicũ, Archilochus quidam scripsit. Colophoniũ, Colophoni⁹ quidã exercuit. Sota deorũ quoque repertor est Sotades genere Cretẽsis. Simonidia quoque metra Simonides poeta liricus cõposuit. *A frequentatoribus*, vt Asclepiadea. Non enim ea Asclepius inuenit: sed proinde ita vocata sunt, quòd eis ide frequentissimè, & elegantissimè vsus sit. *A rebus* quę scribuntur, vt heroicum, elegiacũ, bucoliceũ. *Heroicũ* enim carmẽ dictum, quòd eo virorũ fortiũ res & facta narrẽtur. Nã *heroes* appellãtur viri quasi aerij, & cœlo digni propter sapientiã & fortitudinẽ: quod metrũ auctoritate cætera metra præcedit, vnũ ex omnibus, tã maximis operibus aptũ quàm paruis suauitatis & dulcedinis æquè capax. Quibus virtutibus nomẽ solũm obtinuit, vt heroicũ vocaretur ad memorandas scilicet heroũ res, hoc est fortiũ. Nã & præ cæteris simplissimũ habetur, cõstátq; duobus pedibus, dactilo & spondæo, ac sæpe penè vel ex hoc, vel ex illo, nisi quòd temperantius sit vtriusq; mixtura, quàm si instruatur à singulis. Omnibus quoque metris prius est. Hoc primũ Moyses in cãtico Deuteronomij, lõgè ante Pherecidẽ & Homerũ eciniisse ꝓbatur. Vnde & apparet antiquiꝰ fuisse apud Hebræos studium carminũ, quàm apud Gentiles. Siquidẽ & Iob Moysi tẽporibus adequatꝰ hexametro versu dactilo spondęóq; decurrit. Hoc apud Græcos Achatesius Milesius fertur primꝰ cõposuisse: vel, vt alij putãt, Pherecides Syrus, quod metrũ ante Homerũ Pythium

thium dictum est, post Homerum heroicum nominatum. Pythium autem vocatum volunt, eo quòd hoc genere metri oracula Apollinis sint edita. Nam cùm in Parnasso monte Pythonem serpentem in vindictam matris sagittis insequeretur, accolæ Delphici hoc illum metro hortati sunt, vt ait Terentianus. *Elegiacum* autem dictum, eo quòd modulatio eiusdem carminis conueniat miseris. Terentianus hos elegos dicere solet: quod clausula talis tristibus, vt tradunt, aptior esset modis. Hoc autem vix omnino constat à quo sit inuentum: nisi quia apud nos Ennius eo prior vsus est. Nam apud Græcos sic adhuc lex Grammaticorum pendet: vt sub iudice res relegata sit. Nam quidam eorum Colophoniũ quendam, quidam Archilochum auctorem atque inuentorem volũt. *Bucoliũ*, id est, pastorale carmen plerique Syracusiũ primum compositum à pastoribus opinantur: nonnulli Lacedæmone. Namque transeunte in Thraciam Xerxe rege Persarum, cùm Spartanæ virgines, sub hostili metu neque egredi vrbem auderent, neque pompam chorumque agrestem Dianæ deæ pro more exercerent: turba pastorum ne religio periret, eundem in conditis cantibus celebrauit. Appellatur autem Bucoliceũ de maiore parte: quamuis opilionum capraríumque sermones in iis & cantica inferantur. *Hymnos* primum Dauid propheta in laudem Dei cõposuisse ac cecinisse manifestum est. Deinde apud Gentiles prima Mammia Timotoe fecit in Apollinem & Musas, quæ fuit temporibus Ennij longe post Dauid. Hymni autem ex Græco in Latinum laudes interpretantur. *Epithalamia* sunt carmina nubentium, quæ decantantur à scholasticis in honorem sponsi & sponsæ. Hæc primum Salomon edidit in laudem ecclesiæ & Christi. Ex quo Gentiles sibi Epithalamium vindicarũt & ipsius generis carmen assumptum hæsit. Quod genus primum à Gentilibus in scænis celebrabatur, postea tantùm in nuptiis hæsit. Vocatur autem epithalamium, eo quòd super thalamũ decantetur. *Threnos* quòd Latine lamentum vocamus, primus Ieremias versus composuit super vrbem Hierusalem & populum, quando captiuus ductus est. Post hunc apud Græcos Simonides poeta liricus. Adhibebantur autem funeribus atque lamentis: similiter & nunc *Epitaphium* Græcè Latinè supra tumulum. Est enim titulus mortuorum, qui in dormitione eorum fit qui iam defuncti sunt. Scribuntur enim ibi vita & mores & ætas eorum. *Poesis* dicitur Græco nomine opus multorum librorum: *poema* vnius. *Idillion* paucorum versuum. *Distichon* duorum. *monostichon* vnius. *Epigramma* est titulus, quod in Latinum superscriptio interpretatur: vel e-

nim super. *γεγραμμὰ* litera vel scriptio nominatur. *Epodon* in poemate clausula breuis est. Dictum autem epodon quòd adunatur ad speciem elegiaci, vbi præmisso vno longiori, alter breuior componitur, atque ita in singulis quibusque maioribus sequentes minores quasi clausulæ tecnũt. *Clausulas* autem Latini appellant, quasi præcisos versus integris subiectos, vt est apud Horatium: *Beatus ille qui procul negotiis*, deinde sequitur precisus, *vt prisca gens mortalium*. sic & deinceps alterni, quibus aliqua pars deest. & ipsi præcedentibus similes, sed minores. *Centones* apud Grammaticos vocari solent, qui de carminibus Homeri vel Virgilij ad propria opera more centenario, ex multis hic inde compositis in vnum farciuntur corpus ad facultatẽ cuiusque materiæ. Denique Proba vxor Adelphi centonem ex Virgilio de fabrica mundi, & euangelijs plenissimè expressit, materia composita secundum versus, & versibus secundum materiam concinnatis. sic quoque & quidam Pomponius ex eodem poemate inter cætera stili sui opera Tityrum in Christi honorem composuit: similiter & Æneidos.

De fabula. CAP. XXXIX.

Fabulas poetæ à fando nominauerunt: quia non sunt res factæ, sed tantùm fando fictæ. Quæ ideo sunt inuentæ, vt ficto mutorum animalium inter se colloquio imago quædam vitæ hominum noscereture. ¶ Has primus inuenisse traditur Alcimon Crotoniensis: appellantur Æsopicæ, quia is apud Phrygiam in hac re pollebat. Sunt autem fabulæ aut *Aesopica*, aut *Libystica*. *Aesopica* sunt, cùm animalia muta inter se fermocinasse finguntur, vel quæ animam non habet, vt vrbes, arbores, montes, petræ, flumina. *Libystica* autem dum hominum cum bestiis, aut bestiarum hominibus fingitur vocis esse cõmercium. ¶ Fabulas poetæ quasdam delectãdi causa finxerunt, quasdã ad naturas rerum, nonnullas ad mores hominum interpretati sunt. *Delectandi* causas fictis, vt eas quas vulgò dicunt, vel quas Plautus & Terentius cõposuerunt. *Ad naturam rerum fabulas fingũt*, vt, Vulcanus claudus, quia per naturam nunquam rectus est ignis, vt illa triformis bestia, prima leo, postrema draco, media ipsa Chimera, id est caprea ætates hominum per eam volentes distinguere, quarum ferox & horrens prima adolescentia vt Leo, dimidium vitæ tempus lucidissimum, vt caprea, eo quòd acutissimè videat, tunc sit senectus cæsibus inflexis, vt draco. Sic & Hippocentauri fabulam esse confictam, id est, hominum equo mixtum ad exprimendam humanæ vitæ velocitatem, quia equum constat esse velociss-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mum. *Ad mores*, vt apud Horatium mus loquitur muri: mustella vulpeculæ: vt per narrationem fictam ad id quod agitur verax significatio referatur. Vnde & Æsopi tales fabulæ sunt ad morum finem relatæ, vel sicut in libro Iudicum ligna sibi regem requirunt, & loquuntur ad oliuam, & ad ficum, & ad vitem, & ad rubum: quod totum vtique ad mores finguntur: vt ad rem quę intenditur, ficta quidem narratione, sed veraci significatione veniatur. Sic & Demosthenes orator fabula abusus est aduersus Philippum, qui cum ab Athenienſibus postularet, vt sibi decem oratores darentur, vel discederet, finxit ille hanc fabulam, qua dissuaderet, dicens: lupos aliquorum pastoribus, quorum diligentiam decipere voluissent, suasisse, vt in amicitiam conuenirent: ea tamen conditione, vt canes in quib. erat causa iurgiorũ, iure illis traderentur: annuisse pastores, & in spem securitates dedisse canes, quos ouium suarum vigilantissimos custodes habebant. Tunc lupi adempta omni formidine. omne quod in gregibus illis erat, non pro satietate tantum, verum etiam pro libidine lacerauerunt, Philippum hoc quoque princeps populi postulare, quo facilius posset opprimere spoliatam custodibus vrbem.

De historia. CAP. XL.

Historia est narratio rei gestę, per quam ea quæ in præterito facta sunt dignoscuntur. Dicta autem Græcè Historia ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν, vel à videre, vel à cognoscere. Apud veteres enim nemo conscribebat Historiam, nisi is qui interfuisset, & ea quæ scribenda essent vidisset. Melius enim oculis quæ fiunt deprehendimus, quàm ea quæ auditione colligimus. Quæ enim videntur, sine mendacio proferuntur. Hæc disciplina ad Grammaticam pertinet, quia quicquid dignum memoria est, literis mandatur. Historiæ autem ideo *monimenta* dicuntur, quòd memoriam tribuunt rerum gestarum. *Series* autem dicta per translationem à sertis florum inuicem comprehensorum.

De primis auctoribus historiarum. CAP. XLI.

Historiam autem primus apud nos Moyses de initio mundi conscripsit. Apud Gentiles verò primus Dares Phrygius de Græcis & Troianis historiam edidit: quam in foliis palmarum ab eo conscriptam esse ferunt. Post Daretem autem in Græcia Herodotus primus historiographus habitus. Post quem Phærecides claruit iis temporibus quibus Esdras legem conscripsit.

De vtilitate historiæ. CAP. XLII.

Historiæ gentium non impediunt legentes in iis quæ vtilia dixerunt. Multi enim sapientes præterita hominum gesta ad institutionem præsentium historiis tradiderunt. Siquidem & per Historiam summa retrò temporum annorúmque supputatio comprehenditur: & per consultum regúmque successum multa necessaria perscrutantur.

De generibus historiæ. CAP. XLIII.

Genus historiæ triplex est. *Ephemeris* nanque appellatur vnius diei digestio: hoc apud nos *Diarium* vocatur. Nam quod Latini diurnum, Græci Ephemerida dicunt. *Kalendaria* appellantur, quæ in menses singulos digeruntur, *Annales*, sunt res singulorum annorum. Quæcunque enim digna memoriæ domi militięque mari ac terræ per annos in commentariis acta sunt, ab annuis sacerdotibus gestis annales nominauerunt. *Historia* autem multorum annorum vel temporum est: cuius diligentia annui commentarij in libris delati sunt. Inter *Historiam* autem & *Annales* hoc interest, quòd *historia* est eorum temporum quę vidimus: *annales* verò sunt annorum quos ætas nostra non nouit. Vnde Sallustius ex historialibus, Eusebius & Hieronymus ex annalibus & historia constat. ¶ Inter. Historiam, & argumentum & fabulam interest. Nam *Historia* sunt res verę, quę factę sunt. *argumenta* sunt, quę etsi facta non sunt, fieri tamen possunt. *fabulæ* verò sunt, quę nec facta sunt, nec fieri possunt, quia contra naturam sunt.

ISIDO-

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER II.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

1 De *Rhetorica eiúsque nomine.*
2 De *inuentoribus Rhetorica.*
3 De *nomine oratoris & partib. Rhetorica.*
4 De *tribus generibus causarum.*
5 De *gemino statu causarum.*
6 De *tripertita controuersia.*
7 De *quatuor partibus orationis.*
8 De *quinque modis causarum.*
9 De *syllogismis Rhetoricis.*
10 De *Lege.*
11 De *sententia.*
12 De *Catasceua & Anasceua.*
13 De *prosopopœia.*
14 De *Ethiopœia.*
15 De *generibus quæstionum.*
16 De *locutione.*
17 De *trimodo genere dicendi.*
18 De *colo, & commate, & periodis.*
19 De *vitiis literarum, & verborum & sententiarum cauendis.*
20 De *iunctturis verborum.*
21 De *figuris verborum & sententiarum.*

DE RHETORICA.

CAP. I.

Rhetorica est bene dicendi scientia, in ciuilibus quæstionibus, ad persuadendum iusta & bona in rerum personarúmque negotio, & causa. ¶ Dicta autẽ *Rhetorica* Græca appellatione ἀπὸ τοῦ ῥητορίζειν, id est, à copia locutionis. ῥῆσις enim apud Græcos locutio dicitur ῥήτωρ orator. ¶ Coniuncta est autem Grammaticæ arti Rhetorica. in Grammatica enim scientiam rectè loquendi discimus. In Rhetorica verò percipimus qualiter ea quæ didicimus proferamus.

De inuentoribus Rhetoricæ artis.

CAP. II.

Hæc autem disciplina à Græcis inuẽta est à Gorgia, Aristotele, Hermagora: translata in Latinum à Tullio videlicet & Ticiano, & Quintiliano, sed ita copiosè, ita variè, vel pro scientia, vel pro loquacitate verborum, vt eam lectori admirari in promptu sit, comprehendere impossibile. Nam membranis retentis, quasi accrescit memoriæ series dictionis: ac mox repositis recordatio omnis elabitur. Huius disciplinæ perfecta cognitio oratorem facit.

De nomine oratoris & partibus Rhetoricæ.

CAP. III.

Orator est igitur vir bonus dicendi peritus. ¶ *Vir bonus* consistit natura, moribus, vita, artibus. *Dicendi peritus* consistit artificiosa eloquentia, quæ constat partibus quinque, Inuentione, Dispositione, Elocutione, Memoria, Pronuntiatione, & fine officij, quod est aliquid persuadere. Ipsa autem *peritia dicendi in tribus rebus consistit*, natura, doctrina, vsu. *Natura*, ingenio: *doctrina*, scientia: *vsus*, assiduitate. Hęc sunt enim quæ non solùm in oratore, sed in vnoquoque homine artifice spectantur, vt aliquid efficiat.

De tribus generibus causarum.

CAP. IV.

Genera causarũ tria sunt, deliberatiuũ, demõstratiuũ, iudiciale. *Deliberatiuũ* genus est, in quo de quibuslibet vtilitatibus vitæ, & aut debeat aut nõ debeat fieri tractatur. *Demõstratiuũ*, in quo laudabilis persona aut reprehẽsibilis ostẽditur. *Iudiciale*,

Universidad de Deusto
Biblioteca

in quo de ipsius personæ facto: aut pœnæ aut præmij sententia datur. ¶ Dictum autem *iudiciale*, eo quòd iudicet hominē & sententia sua ostēdat, vtrū laudabilis præmio dignus sit, aut certè reus condēnari, liberarive supplicio debeat. ¶ *Deliberatiuum* genus vocatur, eo quòd de vnaquaq. re in eo deliberatur. Huius genus duplex est, suasio & dissuasio, id est, de expectādo & fugiēdo, id est, de faciendo & nō faciēdo. Suasoria autem in tribus locis diuiditur, honesto, vtili, & possibili. Hæc differt aliquid à deliberatiua: quia *suasoria* eget altera persona, *deliberatiua* interdū & apud se agit. In suasoria autem duæ sunt, quæ plus valent, spes & metus. ¶ *Demonstratiuum* dictum quòd vnamquanque rem aut laudando aut vituperando demonstrat. quod genus duas habet species, laudem & vituperationem. *Laudis ordo tribus temporibus* distinguitur, ante ipsum, in ipsum, post ipsum. *Ante ipsū*: vt, quæ te tam læta tulerunt Secula: *In ipsum*: vt, O sola infandos Troiæ miserata labores *Post ipsum*: vt, In freta dū fluuij current, dum montib. vmbræ Lustrabūt, cōuexa polus dum sydera pascet: Semper honos nomēnq. tuū laudesq. manebūt. Pari ordine è contrario & in vituperatione hominis hæc forma seruanda est, ad hominem, in hominem, post hominem. ¶ *Locus cōmunis*, locus rhetoricus nullus est alius, nisi argumenti sedes. Hæc verò communitas ad inquisitionē pertinet: vt nūquā māducaui cōmune, etiā immundū. Locus cōmunis demonstratiuum vituperationis genus pertinet. Quod tamen ab eo in aliquo differt. Nam vituperatio quæ contraria est laudi, specialiter ad certam facientis personam adhibetur. Communis verò locus generaliter in facti crimine præponitur. Vnde & communis locus dicitur: quia absente persona non tantum in hominem, quantum in ipsum crimen exponitur. Omne enim vitium non in vno tantùm, sed etiam commune in plurimis inuenitur.

De gemino statu causarum. Cap. V.

Status causarū, apud Rhetores dicitur ea res, in qua causa consistit, id est, constiturio. Græci enim statum à contentione ζήτημα dicunt. Latini autem non solùm à pugna per quam expugnent propositionem aduersa: ij, sed quod in eo pars vtraque consistat. Fit autem ex intentione & depulsione. ¶ Status autem causarum duo sunt, *rationalis* & *legalis*. De rationali oriuntur coniectura, finis, qualitas, translatio. De fine, iudicialis & negotialis. De iudiciali, absolutiua & assumptiua. De assumptiua, concessio, remotio criminis, relatio criminis, compensatio. De concessione, purgatio & deprecatio. *Coniecturalis status* est cùm factū quòd alij obiicitur, ab alio pernegatur. *Diffinitiuus status* est, cum id quod obiicitur, non hoc esse contenditur, sed quid illud sit adhibitis diffinitionibus approbatur. *Qualitas* est dū qualis sit res quæritur: & quia de vi & genere negotij controuersia agitur, constitutio generalis appellatur. *Translatio* est, cùm causa pendet ab eo: quod aut non is agere videtur quem oportet, aut non apud quos, quo tempore, qua lege, quo crimine, qua pœna oporteat. Translatiua constitutio est: quòd actio translationis & commutationis indigere videtur. ¶ *Iudicialis* est, in qua æqui & recti natura & præmij aut pœnæ ratio quæritur. *Negotialis* est in qua quid iuris ex ciuili more & æquitate sit consideratur. ¶ *Assumptiua est*, quæ ipsa ex se nihil dat firmi ad recusationem, foris assumit aliquid defensionis. *Cōcessio* autem aliquid defensionis assumit. *Cōcessio* est, cùm reus omnis non id quod factū est defendit, sed vt ignoscatur postulat, quod nos ad pœnitentes probauimus pertinere. *Remotio criminis* est, cùm id crimen quod infertur ab se & ab sua culpa, vi & potestate in aliū reus dimouere conatur. *Relatio criminis est*: cū ideo iure factū dicitur, quia ante iniuria lacessitus sit. *Cōparatio* est, cùm aliud aliquod alterius factum honestum aut vtile contenditur, quod vt fieret illud quod arguitur, dicitur esse commissum. ¶ *Purgatio* est, cum factū quidem conceditur, sed culpa remouetur. Hæc partes habet tres, imprudentiam, casum, necessitatem. *Deprecatio* est, cum & peccasse se, & consultu peccasse reus confitetur, & tamen vt ignoscatur postulat: quod genus perraro potest accidere. ¶ Item ex legali statu hæc oriuntur, id est, scriptum & voluntas, leges contrariæ, ambiguitas, collectio siue ratiocinatio & diffinitio legalis. *Scriptum & voluntas est*, quando verba ipsa videntur cum sententia scriptoris dissidere. *Legis contraria status* est: quando inter se duæ leges aut plures discrepare videntur. *Ambiguitas est*, cum id quod scriptum est, duas aut plures res significare videtur. *Collectio vel ratiocinatio* est: quando ex eo quod scriptum est, aliud quoque quod non scriptū est, inuenitur. *Diffinitio legalis* est, cum vis verbi quasi in diffinitiua cōstitutione in qua posita sit quæritur. ¶ Status ergo tam rationales quàm legales à quibusdam certius xviij. connumerati sunt, cæterum secundū rhetoricos libros Tullij xix. reperiuntur propterea, quia translationem inter rationales principaliter affixit status. Inde se ipse etiam Cicero reprehendens, translationem legalibus statibus applicauit.

De tripertita controuersia.
Cap. LXI.

Tripertita controuersia, iuxta Ciceronem aut simplex est, aut iuncta. Et si iuncta est, considerādum est, vtrum ex pluribus quæstionibus iuncta sit, an ex aliqua comparatione. ¶ *Controuersia simplex* est, quæ absolutam continet vnam quæstionē hoc modo: Corinthiis bellum indicimus, an non? *Iuncta* est *ex pluribus quæstionibus*, in qua plura quæruntur hoc pacto: Vtrum Carthago diruatur, aut Carthaginensibus reddatur, an eò colonia deducatur? *Ex cōparatione*, in qua per contentionem vtrum potius, aut quid potissimùm quæritur, ad hunc modū: Vtrū exercitus in Macedoniā contra Philippum mittatur, qui sociis sit auxilio, an teneatur in Italia, vt quàm maximæ contra Annibalem positæ copiæ sint.

De quatuor partibus orationis.
Cap. VII.

Partes orationis in Rhetorica arte quatuor sunt, Exordium, Narratio, Argumentatio, Conclusio. ¶ Harum *prima* auditoris animum prouocat. *secunda* res gestas explicat. *tertia* fidem assertionibus facit. *quarta* finem totius orationis complectitur. ¶ *Inchoandum* est itaque taliter, vt benevolum docilem vel attentum auditorē faciamus. *Benevolum*, precando. *docilem* instruendo. *attentum* excitando. ¶ *Narrandum* est ita, vt breuiter atque aperte loquamur. ¶ *Argumentandū* ita, vt primùm nostra firmemus, dehinc aduersa confringamus. ¶ *Concludendum* est ita, vt concitemus animum audientis implere quæ dicimus.

De quinque modis causarum.
Cap. VIII.

Species causarum sunt quinque, id est, honestum, admirabile, humile, anceps, obscurum. *Honestum* causæ genus est, cui statim sine oratione nostra fauet animus auditoris. *Admirabile* est, quo attentus sit animus eorum qui audituri sunt. *Humile* est, quod neglegitur ab auditore, & nō magnoperè attendendū videtur. *Anceps* est, in quo aut iudicatio dubia est, aut causa honestatis & turpitudinis particeps, vt & benevolentiam pariat & offensam. *Obscurum* est, in quo aut tardi auditores sunt, aut difficilioribus ad cognoscendum negotiis causa cernitur implicata.

De syllogismo. Cap. IX.

Syllogismus Græcè, Latinè argumentatio appellatur. *Argumentatio* autē dicta est, quòd argutè mentis oratio, qua inuentum probabile exequimur. *Syllogismus* igitur est propositionis & assumptionis, confirmationisque extrema conclusio: aut ex ambigētis incerto, aut ex fiducia comprobantis. ¶ Constat enim tribus partibus, propositione, assumptione, conclusione. *Propositione*, vt puta, quod bonum est, turpem vsum habere nō potest. Consentit audiens, assumpsit ille: Pecunia turpem vsum habet. Concluditur: Ergo pecunia non est bonum. ¶ Syllogismis autē non solùm rhetores, sed maximè Dialectici vtuntur, licet Apostolus sæpe proponat, assumat, confirmet, atque concludat: quæ vt diximus, propriæ artis Dialecticæ, atque Rhetoricæ sunt. ¶ Syllogismorum apud rhetores principaliter genera duo sunt, *Inductio* & *ratiocinatio*. ¶ *Inductionis membra* tria sunt prima *propositio*, secunda *illatio*, quæ & assumptio dicitur, tertia *conclusio*. *Inductio* est, quæ rebus nō dubiis captat assensionem eius cū quo instituta est: siue inter Philosophos, siue inter Rhetores, siue inter sermocinantes, *Propositio inductionis* est, quæ similitudines concedendæ rei necessariò vnius inducit aut plurimorum. *Illatio inductionis* est: quę & assumptio dicitur: quæ rē de qua cōtenditur, & cuius causa similitudines habitæ sunt, introducit. *Conclusio inductionis* est, quæ aut concessionē illationis confirmat: aut quid ex ea consequatur declarat. ¶ *Ratiocinatio* est oratio, qua id, de quo quæstio, comprobatur. ¶ *Ratiocinationis duo* sunt *modi*. Primus *enthimema*, qui est imperfectus syllogismus atque rhetoricus. Secundus *Epicherema*, qui est in Rhetoricis latior syllogismus. *Enthimema* igitur Latinè interpretatur mentis conceptio, quam imperfectum syllogismum solēt Antigraphi nūcupare. Nam in duabus partibus eius argumenti forma consistit, quādo eo quo ad fidem pertinet faciendā vtitur syllogismorum lege præterita, vt est illud: Si tempestas vitanda est: non igitur nauigandum. Ex sola enim propositione constat esse perfectum: vnde magis Rhetoribus quàm Dialecticis conuenire iudicatum est. *Enthymematis membra* sunt quinque, primum conuincibile: secundum ostentabile: tertium sententiale: quartum exemplabile: quintum collectiuum. *Conuincibile* est, quòd euidenti ratione conuincit, sicut fecit Cicero pro Milone: Eius igitur mortis sedetis vltores: cuius vitam si putaretis per vos restitui posse, nolletis. *Ostentabile* est, quod certa rei demonstratione constringit: sicut Cicero in Catilina: Hic tamen viuit, imò vivit, & iam in senatum venit. *Sententiale* est, quod sententia generalis adiicit: vt apud Terentium: Obsequium amicos, veritas odium parit. *Exemplabile* est, quod alicuius exempli compa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratione euẽtum similem comminatur: sicut Cicero in Philip. Te miror, Antoni, quorũ exempla imitaris, eorũ exitus non pertimescere. *Collectiuum* est, cùm in vnum quæ argumẽta sunt, colligũtur, sicut ait Cicero pro Milone: Quem igitur cũ gratia noluit, hunc voluit cum aliquorum querela. Quem iure, quem loco, quem tempore non est ausus, hunc iniuria, alieno tempore, cum piaculo capitis non dubitauit occidere. Præterea secundum Victorinum *enthimematis* est *altera definitio ex sola propositione*, sicut iam dictũ est: quæ ita cõstat: Si tẽpestas vitãda est, non est nauigatio requirẽda. *Ex sola assumptione*, vt est illud: Si inimicus est, occidit, inimicus autem est. Et quia illi deest conclusio, enthimema vocatur. ¶ Sequitur *epichirema*, descendens de ratiocinatione latior & executione rhetoricis syllogismis, latitudine distans & productione sermonis à Dialecticis syllogismis, propter quod rhetoribus datur. Hic autem constat modis tribus, primus modus tripertitus est. secundus quadripertitus: tertius quinque partitus. *Tripartitus epichirematis syllogismus* est, qui constat mẽbris tribus, id est, propositione, assumptione, conclusione. *Quadripartitus* est, qui constat ex membris quattuor: prima propositione, secunda assumptione, & vna propositionis siue assumptionis coniunctione: tertia probatione & cõclusione. *Quinque partitus* est, qui constat ex membris quinque: ideſt, prima propositione: secunda eius probatione: tertia assumptione: quarta eius probatione: quinta conclusione. Hunc Cicero ita facit in arte Rhetorica: Si deliberatio & demonstratio genera sunt causarũ, non possunt rectè partes alicuius generis causæ putari. eadem enim res aliis genus, aliis pars esse potest. Idem genus & pars nõ potest. cætera quousque syllogismi huius membra clauduntur.

De lege. Cap. X.

Lex est constitutio populi, quã maiores natu cũ plebibus sanxerunt. Nam quid Rex aut Imperator edixit, Constitutio vel edictũ vocatur. ¶ *Institutio æquitatis* duplex est, nunc in legibus, nũc in moribus. ¶ Inter *legem* autem & *mores* hoc interest, quòd lex scripta est: *mos* verò est vetustate probata cõsuetudo: siue lex nõ scripta: Nã *lex* à legendo vocata, quia scripta est. *Mos* autem longa cõsuetudo est, de moribus tracta tantundẽ: *Consuetudo* autem ius quoddã moribus institutum, quod pro lege suscipitur cùm deficit *lex*, nec scriptura aut ratione consistat: quando & legem ratio commendat. Porrò si ratione lex consistat, lex erit omne iam quod ratione constiterit, duntaxat quòd religioni congruat, quod disciplinę conueniat, quod saluti proficiat. ¶ Vocata autem *consuetudo* quia est in communi vsu. ¶ Omnis autem lex aut *permittit* aliquid, vt est illud, Vir fortis petat præmiũ: aut *vetat*, vt Sacrarum virginum nuptias nulli petere liceat: aut *punit*, vt, Qui cædẽ fecerit, capite plectatur. ¶ Factę sunt autem leges, vt earum metu humana coerceatur audacia, tutáque sit inter improbos innocentia: & in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur nocendi facultas. Legis enim præmio aut pœna vita moderatur humana. ¶ Erit autem lex honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, secundum consuetudinem patriæ, loco temporique conueniens, necessaria, vtilis, manifestáque, ne aliquid per obscuritatem, captionem contineat, nullo priuato commodo, sed pro communi ciuium vtilitate conscripta.

De sententia & chria. Cap. XI.

Sententia est dictum impersonale, vt, obsequium amicos, veritas odium parit. Hinc si persona fuerat adiecta, id est, iudicium, *chria* erit: ita offendit Achilles Agamemnonem vera dicendo: Metrophanes promeruit gratiam Mithridatis obsequendo. Nam inter *chriam* & *sententiam* hoc interest, quòd *sententia* sine persona profertur, *chria* sine persona nunquam dicitur. Vnde si sententiæ persona adiiciatur, fit *chria*, si detrahatur, fit *sententia*.

De Catasceue & Anasceue. Cap. XII.

Catasceue est confirmatio propositæ rei. *Anasceue* autem contraria superieri est. Reuincit enim non fuisse aut non esse quod natum, aut factum, aut dictum esse proponitur, vt si quis Chimeram neget fuisse, aut fuisse confirmet. Inter has & *thesin* hoc interest, quod *thesis* quamuis & ipsa habeat disputationem in vtranque partem scilicet negandi & confirmandi, tamen incertæ rei quasi quædam deliberatio vel coarctatio est. *Catasceue* autem & *anasceue* in his rebus quæ, veris similes non sunt, sed pro veris ponuntur, plerumque versantur. ¶ Anasceue prima diuisio est, *inconuenientis & mendacium*. *Inconuenientis species* sunt, quod inhonestum est, & quod inutile. Item inhonestum tractatur, aut in dictis aut in factis. In dictis, vt si quis indecora & non respondẽtia auctoritati dixisse dicatur, velut si aliquis infamet Catonem illum Censorium, iuuentutem illam ad nequitiam & luxuriam coartatum. In factis, vt si quis

si quis abhorrens aliquid à sanctimonia & nomine suo fecisse dicatur, vt est fabula de adulterio Martis & Veneris. *Mendacium* autem tres habet species: *incredibile*, quod factum non esse credatur: vt adolescentem qui de Siculo littore ingredientes Africam classes videret. *Impossibile* est, vt Clodius insidias Miloni fecerit, & idem occisus sit à Milone. *Contrarium* est: Nam si insidias fecit, occidit. Qui occisus est, non fecit insidias. Hæc distributio in contrarium, vt Clodius insidias fecit Miloni, & occidit. Confirmatio est. Reformata cataſceue proderit. Oportebit tamen principia sic ordinare, vt aut credendum esse veterum auctoritati, aut fabulis fidem non habendam esse dicamus. Et ad postremum in anasceue requiramus, ne quid aliud significare voluerint, qui illa finxerunt: vt Scillam non marinam, sed maritimam fœminam: nec succinctam canibus, sed rapacem aliquam & inhospitalem vena entibus extitisse.

De prosopopœia. Cap. XIII.

Prosopopœia, est cùm inanimalium rerum & persona & sermo fingitur: sicut Cicero in Catilina. Etenim si mecum patria mea, quæ mihi vita mea multò est charior loqueretur, dicens, &c. Sic & montes, & flumina vel arbores loquentes inducimus, personam imponentes rei, quæ non habet naturam loquendi: quod & tragœdiis vsitatum est, & in orationibus frequentissimè inuenitur.

De Ethopœia. Cap. XIIII.

Ethopœiam verò illam vocamus, in qua incertis personam fingimus, pro exprimendis affectibus ætatis, studij, fortunæ, lætitiæ, sexus, mœroris, audaciæ. Nam cùm piratæ persona suscipitur, audax, abrupta, temeraria erit oratio: cùm fœminæ sermo simulatur, sexui conuenire debet oratio: iam vero adolescentis improuidæ & senis, debilis: & militis fortis: & imperatoris grauis: & parasiti suasibilis: & rustici inculti: & philosophi perornata, diuersa oratio dicenda est. Aliter enim loquitur gaudio affectus, aliter vulneratus. In quo genere dictionis illa sunt maximè cogitanda, quis loquatur, & apud quem, & de quo, & vbi, & quo tempore: quid egerit, quid acturus sit aut quid pati possit, si hæc consulta neglexerit.

De generibus quæstionum. Cap. XV.

Genera quæstionum duo sunt: quorum vnum est finitum, alterum infinitum. *Finitum* hypothesis Græcè, Latinè causa dicitur, vbi cum certa persona controuersia est. *Infinitum* quod Græcè thesis, Latinè propositum nominatur. hoc personam non habet certam, nec inest in aliqua certa circunstantia. id est, nec locus, nec tempus. In causa verò certa omnia sunt, vnde quasi pars causæ est propositum.

De elocutione. Cap. XVI.

IAm verò in elocutionibus illo vti oportebit. vt res, locus, tempus, persona audientis efflagitat, ne profana religiosis, ne inuereunda castis, ne leuia grauibus, ne lasciuia seriis, ne ridicula tristibus misceantur. Latinè autem & perspicuè loquendum. *Latinè autem loquitur*, qui verba rerum vera & naturalia persequitur, nec à sermone atque cultu præsentis temporis discrepat. Huic non sit satis videre quid dicat: nisi id quoque suauiter & apertè dicere, ne id quidem tantùm: nisi id quod dicit & facere.

De trimodo dicendi genere. Cap. XVII.

Dicenda sunt quoque summissa leniter incitata grauiter, inflexa moderatè. Hoc est enim illud trimodum genus dicendi, humile, medium, grandiloquum. Cùm enim magna dicimus, *granditer* proferenda sunt: cùm parua *subtiliter*: cùm mediocria *temperatè*. Nam in paruis causis nihil grande, nihil sublime dicendum est, sed leni ac pedestri more loquendum. In causis autem maioribus, vbi de Deo vel hominum salute referimus, plus magnificentiæ & fulgoris exhibendum. In temperatis verò causis vbi nihil agitur vt agat, sed tantummodo vt delectetur auditor, inter vtrunque est moderatè dicendum: sed & quamuis de magnis rebus quisque dicat, non tamen semper granditer docere debet, sed summissè cùm docet, temperatè cùm aliquid vel laudat, vel vituperat: granditer cùm ad conuersionem auersos animos prouocat. Vtenda tamen verba in summisso genere sufficientia, in temperato splendentia, in grandi vehementia.

De colo, themate, & periodis. Cap. XVIII.

Componitur autem, instruiturque omnis oratio, verbis, commate, colo & periodo. *Comma* particula est sententiæ. *Colo* membrum. *Periodos* ambitus vel circuitus. Fit autem ex coniunctione verborum comma, ex commate colon, ex colis periodos. *Commatis est* iunctura finitio, vt puta, Etsi vereor, iudices, ecce vnum cõma. sequitur & aliud comma, ne turpe sit pro fortissimo viro dicere: & factum est *colõ*, id est, membrum, quod intellectum sensui præstat, sed adhuc pendet

Universidad de Deusto
Biblioteca

oratio. sicque deinde ex pluribus membris sit *periodos*, id est, extremæ sententiæ clausula: ita veterem iudiciorum morem requirunt. *Periodos* autem longior esse non debet, quàm vt vno spiritu proferatur.

De vitiis literarum & verborum, & sententiarum cauendis.

CAP. XIX.

PRæterea purum & honestum oratoris eloquium carere debet omnibus vitiis tam in literis quàm in verbis, quàm etiam in sententiis. In literis, vt iunctura apta & conueniens sit, & sic obseruandum, ne præcedētis verbi extrema vocalis in eandem vocalem primam incidat verbi sequentis, vt fœminæ Ægyptiæ, quæ structura melior fit, si consonantes vocalibus applicentur: vtriúmque consonantium, quæ in se incidentes stridere, & quasi rixari videntur, vitanda iunctura est, id est, r, s. x. vt est ars studiorum, rex Xerxes, error Romuli. Fugienda est & consonans m, illisa vocalibus, vt verùm enim. Præterea cauere debet oratio & omnibus vitiis, quæ inter prima Grammaticorum studia cognoscuntur.

De iuncturis verborum.

CAP. XX.

IN *verbis* quoque *cauenda* sunt *vitia*, vt non impropria verba ponantur, quæ Græci *Acyrologiam* vocant. Amanda est ergo *proprietas*: fit tamen vt aliquando propter humilitatem sordidi, aut spurci vocabuli translatis nominibus sit vtendum. non tamen lōge arcitis, sed vt veris proxima & cognata videantur. Fugienda etiam *Hyperbata* longiora, quæ fieri sine aliorum sensuum confusione non possint. *Ambiguitas* quoque & vitium illud cauendum: cùm quidam iactatione eloquentiæ ducti, quod vno aut duobus verbis significare poterant, interpositis inanibus vocibus longa & circumflexa ambage cōcludunt: quod vitium *Perissologia* vocatur. Cui contrarium vitium est *breuitatis* studio etiam necessaria verba, furari. Fugienda sunt quoque sicut in literis & verbis, ita & in sententiis vitia, quæ inter prima Grammaticorum studia cognoscuntur. Sunt autem *Cacemphaton*, *Tautologia*, *Ellipsis*, *Acyrologia*, *Macrologia*, *Perissologia*, *Pleonasmos*, & his similia. At contra, orationem extollit & exornat *Energia*, & *Emphasis*, quæ plus quiddam, quàm dixerat, intelligi facit: vt si dicas, Ad gloriam Scipionis ascendet & Virgilius, Demissum lapsi per funem. Cùm enim dicit lapsi, altitudinem imaginis suggerit. Huic contraria virtus est, verbis minuere quæ natura sua magna sunt.

De figuris verborum & sententiarum.

CAP. XXI.

AVgetur & ornatur oratio eriã *figuris verborum* ac *sententiarum*. Nam quia directa & perpetua oratio fatigationem atque fastidium tam dicendi quam audiendi creat: flectenda est, & in alias vertenda formas, vt & dicentem reficiat & ornatior trahi, & iudicem diuerso vultu audituque delectet. De quibus plurimæ superius à Donato in schematibus artis Grammaticæ annotatæ sunt. Vnde tantùm illa hic interponi oportuit, quæ in poemate aut nūquam aut difficulter fiunt, in oratione autem libera fiunt. *Anadiplosis* est congeminatio verborum, vt, Hic tamen viuit, imò viuit, & iam in senatum venit. *Climax*, est gradatio cum ab eo verbo quo sensus superior terminatur, inferior incipit: ac dehinc quasi per gradus dicendi ordo seruatur, vt est illud Africani: Ex innocentia nascitur dignitas: ex dignitate honor: ex honore imperium, ex imperio libertas. Hanc figuram nonnulli *catenam* appellant, propter quod aliud in alio quasi nectitur nomine, atque ita res plures in geminatione verborum trahuntur. Fit autem schema non solùm in singulis verbis, sed etiam in contexione verborum, vt apud Gracchum. Puericia tua adolescentiæ tuæ inhonestamentum fuit, adolescentia senectutis dedecoramentū, senectus reipublicæ flagitiū. Sic & apud Scipionem: Vi atque gratis coactus cū illo sponsionem feci, facta sponsione ad iudicem adduxi, adductum primo cœtu dānaui, damnatum ex voluntate dimisi. *Antitheta*, quæ Latine cōtraposita appellantur: quæ dū ex aduerso ponuntur, sententiæ pulchritudinem faciunt, & in ornamento locutionis decentissima exiliunt, vt Cicero, Ex hac parte pudor expugnat, illinc petulantia: hinc pudicitia, illinc stuprum: hinc fides, illinc fraudatio: hinc pietas, illinc scelus: hinc constantia: illinc furor: hinc potestas, illinc turpitudo: hinc continentia, illinc libido: hinc denique æquitas, temperantia, fortitudo, prudentia, & virtutes omnes certant, cum iniquitate, luxuria, ignauia cum temeritate, & cum vitiis omnibus: postremò copia cum egestate: bona ratio cum perdita: mens sana cum amentia. bona denique spes cum omnium rerum desperatione confligit. In huiusmodi certamine ac prælio, huiusmodi locutionis ornamento liber Ecclesiasticus vsus est, dicens. Contra malum bonum, & contra mortem vita, sic contra pium peccator, & sic intuere in omnia opera altissimi, bina & bina, vnum contra vnum. *Synonymia*, est quoties in connexa oratione pluribus verbis vnam rem significamus, vt ait Cicero, Nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas. Item,

tem, Non feram, non patiar, non sinam. *Epanados*, quam regressionem nostri vocant, Principium dignitatis erat penè par, non par fortasse eorum quæ sequebantur. *Antapodosis*, quoties media prima & vltimis conueniūt, vt ibi: Vestrum hoc factum reprehendo Patres conscripti, non meum, ac pulcherrimum quidem factum: verum, vt dixi, nō meum sed vestrum. *Paradiastole* est quoties id quod dicimus interpretatione discernimus, cùm te pro astuto sapientem appellas: pro inconsiderato fortem, pro inliberali diligentem. *Antanaclasis* est quę eodem verbo contrarium exprimit sensum. Querebatur quidam de filio cur mortem suam expectaret: respondente, Non expecto: imò pero inquit, vt expectes. *Antimetabole*, est conuersio verborum, quæ ordine mutato contrarium efficit sensum: Non vt edam viuo, sed vt viuam edo. Et illud: Si consul Antonius, Brutus hostis: Si conseruator reipublicæ Brutus, hostis Antonius. *Exotheˊ*, Quis eos appellauit? Appius. Quis produxit? Appius. ¶Nunc *figuras sententiarum*, quas operepretium est cognoscere persequamur. *Sententia*, est dictū impersonale, vt, Obsequium amicos, veritas odium parit. Huic si persona fuerit adiecta, *Chria* erit, ita: Offendit Achilles Agamemnonem vera dicendo, Metrophanes promeruit gratiam Mithridatis, obsequendo. Nam inter chriam & sententiam hoc interest, quòd *sententia* sine persona profertur, *chria* sine persona nunquam dicitur. Vnde si sententię persona adiiciatur, fit chria: si detrahatur, fit sententia. *Sententiarum species* multæ sunt: Aliæ enim *indicatiuæ*, aliæ *pronunciatiuæ*: vt, Nusquam tuta fides. aliæ *imperatiuæ*: vt, Vade, age nate, voca zephyros, & labere pennis. Aliæ *admiratiuæ*. vt, Tantæne animis cœlestibus iræ? Aliæ *comparatiuæ*, vt est: Si vinco & pereā, quid ibi me vincere præstat? Aliæ *superlatiuæ*, quæ cum aliquo motu animi & indignatione promuntur, vt ibi: Quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames. Aliæ *interrogatiuæ*: vt iuuenes quæ causa subegit Ignotas tentare vias? Quod genus, vnde domus? pacémne huc fertis an arma? Aliæ *responsiuæ*, vt illinc, istinc. Aliæ *deprecatiuæ*: vt, Eripe me his inuicte malis. Aliæ *Promissiuæ*: vt, Parce metu Cytherea, manent immota tuorum. Aliæ *concessiuæ*, quæ cum impulsione prohibeant: vt, Sequere Italiam vētis pete regna per vndas. quæ tamen ne non intellecta sit persuasio, permixta sunt aliqua quæ vetent latenter, vt, ventis pete regna per vndas. Aliæ *demonstratiuæ*. vt, en, ecce. Aliæ *optatiuæ*: vt, O mihi præteritos referat si Iupiter annos. Aliæ *derogatiuæ*: vt nequaquam. Aliæ *quæ cum exclamatione proferuntur*: vt, Quis furor ô cives pacem conuertit in arma? Et Cicero, O dij immortales, vbinam gentium sumus? Aliæ *exhortatiuæ*, cum ad sententiam prouocamus: vt, Aude hospes contemnere opes. Aliæ *dehortatiuæ*, cum à contrario vitio peccatéque reducimus. Sunt & *affirmatiuæ*: vt, Quidni, quippe. *Præceptiuæ*: vt, Nudus ara, sere nudus, habebis frigore messes. *Vetatiuæ*: vt, Néve inter vites corilum sere, néve flagella Summa pete. *Negatiuæ*: vt, Non, minime. Sunt & *ironiæ*, vt Pape, viuere non licet, & fornicari libet? *Dolentis*, Heu mihi, quòd nullis amor est sanabilis herbis. *Flentis* similitudinis sic: vt, Creta, vt fertur quōdā labyrinthus in alta. *Admonentis*, *irridentis*, *gementis*, *exhortatiuæ*, *consolatiuæ*, *commiserantis*: quorum quot sunt genera vel figuræ, tot & in pronunciando voces. Sunt & *Amphidoxæ*: quarum pars honesta est, pars inhonesta: vt, non est tua tuta voluntas, Magna petis Phaeton. Sunt & aliæ, *procatalepsis*, cum id quod nobis obiici poterat, antè præsumimus ad diluendum, vt, Si quis vestrum iudices, aut eorum qui assunt forte mirantur. Sunt & *aporia*, dubitatio simulantis nescire se quæ sciat, aut quomodo dicatur. *Cœnosis* autem dicitur communicatio consilij cum iudicib. aut aduersariis, vt si dicas, Vos consulo iudices, aut vos aduersarij, quid me facere conuenit, aut quid vos facturi fueritis. *Paradoxon*, est cùm dicimus inopinatum aliquid accidisse, vt pro Flacco Cicero Cuius laudis prędicator esse debuerit, eius periculi deprecatorem se esse factum. *Epitrope*, id est permissio, cùm aliquid ipsis iudicibus aut aduersariis permittimus existimanda: vt Calūus in Vaticinio: Perfica frontem, & te digniorem qui prætor fieres quàm Catonem, *Parrhesia*, est oratio libertatis & fiduciæ plena, vt ibi, Occidi non Spurium Melium & cætera. Qua figura cauēdum est, vt Cicero: præmisit enim rationem. *Ethopœia* est, cùm sermonem ex aliena persona inducimus: vt pro Cælio Tullius facit Appium Cæcum cum Clodio loquentem. *Energeia*, est rerum gestarum aut quasi gestarum sub oculis inductio, de qua loquuti iam sumus. *Metathesis* est, quæ mittit animos iudicum in res præteritas aut futuras, hoc modo: Reuocate mentes ad spectaculum expugnatæ miserę ciuitatis, & videre vos credite incendia, cædes, rapinas, direptiones, liberorum corporum iniurias, captiuitates matronarum, trucidationes senum. In futurum autem, anticipatio eorum quæ dicturus est aduersarius: vt Tullius pro Milone, cùm mittit animos iudicum in eum reipublicæ statum, qui futurus est, etiamsi occiso Milone Clodius viueret. *Aposiepesis* est, cùm id quod dicturi videbamur: silentio intercipimus, ita: Quos ego, sed motos præstat componere fluctus. *Epanalepsis*, est digressio, ita:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tulit calor me dicendi & dignitas rerum paulò longius quàm volebam: sed redeo ad causam. *Anamnesis* est, commemoratio eius rei quam oblitos fuisse nos fingimus. *Apotesis* est, cùm id quod in animos iudicum quasi deposueramus, opportunè reposcimus. *Aetiologia* est, cùm proponimus aliquid, eiusq; causam & rationem reddimus. *Charactarismus*, est descriptio figuræ alicuius expressa: vt. Omnia Mercurio similis vocémque colorem, Et crines & fluuos & membra decora iuuenta. A'φυρμὸς, cùm plures sensus breuiter expeditos in vnum locum coaceruat, & cum quadam festinatione decurrit: vt Cicero, sic: Rempublicam Quirites vitámque omnium vestrum, bona, fortunas, coniuges, liberósque vestros, &c. *Ironia est*, cùm per simulationem diuersum, quàm dicit, intelligi cupit. Fit autem, aut cùm laudamus eum quem vituperare volumus aut vituperamus quem laudare volumus. Vtriusque exemplum erit: si dicas, Amatorem reipublicæ Catilinam: hostem reipublicæ Scipionem. *Diasyrmos*, ea quæ magna sunt verbis minuit: aut minima extollit. *Hyphe* est, quoties in eodem sensu diutius immoramur, sic: Cui tandem pepercit? cuius amicitiæ fidem custodiuit? cui bono inimicus non fuit? quando non aut accusauit aliquem, aut verberauerit, aut prodidit? *Epangelia* est promissio, qua iudicem attentum facimus: pollicentes nos aliqua magna aut minima dicturos. *Prosopopœia* est, cùm inanimalium & personæ & sermo fingitur. Cicero in Catilina: Etenim si mecum patria mea, quę mihi vita mea multo est charior loqueretur, dicens, &c. *Paratheseis* est, cum quasi deponimus aliquid imperfectum apud memoriam iudicum repetituros nos dicentes cùm opportunum fuerit. *Peusis*, id est, soliloquium, cùm ad interrogata ipsi nobis respondemus. *Synaresis* est, cum differimus aliquid petentes, vt aliud interim nos non perhibitant dicere.

Incipiunt capitula de Dialectica.

22 *De Dialectica.*
23 *De differentia Dialectica & Rhetorica artis.*
24 De Diffinitione *Philosophiæ.*
25 *De Isagogis Porphyrii.*
26 *De categoriis Aristotelis.*
27 *De perihermeniis Aristotelis.*
28 *De syllogismis Dialecticis.*
29 *De diuisionibus diffinitionum.*
30 *De topicis.*
31 *De oppositis.*

De Dialectica. CAP. XXII.

Dialectica est disciplina ad discernendas rerum causas inuenta. Ipsa est Philosophię species quæ *Logica* dicitur, id est, rationalis, diffiniendi, quærendi & disserendi potens. Docet enim in pluribus generibus quæstionum quemadmodum disputando vera & falsa diiudicentur. ¶ Hanc quidam primi Philosophi in suis dictionibus habuerunt, non tamen ad artis redegere peritiam. Post hos Aristoteles ad regulas quasdam huius doctrinæ argumenta produxit, & *Dialecticam* nuncupauit, pro eo quod in ea de dictis disputatur. Nam λόγος dictio dicitur. ¶ Ideò autem post Rhetoricam disciplinam Dialectica sequitur: quia in multis vtrique communia existunt.

De Differentia Dialectica & Rhetoricæ artis. CAP. XXIII.

Dialecticam verò & Rhetoricam Varro & nouem disciplinarum libris, tali similitudine diffinit. *Dialectica* & *Rhetorica* est quod in manu hominis pugnus astrictus & palma distensa: illa verba contrahens, ista distendens. *Dialectica* quidem ad differendas res acutior. *Rhetorica* ad illa quæ nititur docenda facundior. Illa ad scholas, nonnunquam venit: ista iugiter procedit in forum. Illa requirit rarissimos studiosos: hæc autem frequenter & populos. Solent autem Philosophi ante quam ad isagogen veniant exponendam, diffinitionem Philosophi ostendere: quò facilius ea, quæ ad eam pertinent demonstrentur.

De diffinitione philosophiæ. CAP. XXIV.

Philosophia, est rerum humanarum diuinarúmque cognitio cum studio bene viuendi coniuncta. ¶ Hæc autem duabus rebus constare videtur, scientia & opinatione. *Scientia* est cum res aliqua certa ratione percipitur. *Opinatio* autem cum adhuc incerta res latet, & nulla ratione firmata videtur, vtputa: Sol vtrùm ne tantus quantus videtur, an maior sit quàm omnis terra: item luna globosa sit an concaua, & stellæ vtrùm nne adhæreant cœlo an per aerem libero cursu ferantur: cœlum ipsum qua magnitudine, qua materia constet, vtrum quietum & immobile sit an hæc quoque celeritate voluatur: quanta sit terræ crassitudo: aut quibus fundamentis librata & suspensa permaneat. ¶ Ipsum autem *nomen Philosophiæ*, Latinè interpretatum, amorem sapientiæ profitetur. Nam Græci φιλεῖν amicum, σοφίαν sapientiam dicunt. ¶ *Philosophiæ species* tripertita est, vna *naturalis*, quæ Græcè Physica appellatur: in qua de naturæ inquisitione disseritur: altera *moralis*, quæ Græcè Ethica dicitur, in qua de moribus agitur: tertia *rationalis*, quæ Græco vocabulo Logica appellatur, in qua disputatur quemadmodum in rerum causis vel vitæ moribus veritas ipsa quæratur. In *Physica* igitur causa quærendi, in *Ethica* ordo viuendi, in *Logica* ratio intelligendi versatur. ¶ *Physica* apud Græcos primus perscrutatus est Thales Milesius, vnus ex septem sapientibus. Hic enim ante alios cæli causas atque vim rerum naturalium contemplata ratione suspexit, quam postmodum Plato in quatuor diffinitiones distribuit, scilicet *Arithmeticam, Geometricam, Musicam & Astronomiam.* ¶ Ethicam Socrates primus ad corrigendos componendósque mores instituit, atque omne studium eius ad bene viuendi disputationem perduxit: diuidens eam in quatuor virtutes, id est, Prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperantiam. *Prudentia* est in rebus, qua discernuntur à bonis mala. *Fortitudo*, qua aduersa æquanimiter tolerantur. *Temperantia*, qua libido concupiscentiaque frænatur. *Iustitia*, qua recte iudicando sua cuique distribuuntur. ¶ *Logicam*, quæ rationalis vocatur, Plato subiunxit, per quam discussis rerum morúmque causis, vim earum rationabiliter perscrutatus est: diuidens eam in *Dialecticam & Rhetoricam*. dicta autem *Logica*, id est, rationalis. λόγος enim apud Græcos & sermonem significat & rationem.

¶ In his quippe tribus generibus Philosophiæ, etiam eloquia diuina consistunt. Nam aut de natura disputare solent, vt in Genesi & Ecclesiaste, aut de moribus, vt in Prouerbiis & in omnibus sparsim libris, aut de Logica, pro qua nostri Theologicam sibi vendicant, vt in Cantico Canticorum, & Euangeliis. ¶ Item aliqui doctorum Philosophiam in nomine & partibus suis ita diffinierunt. *Philosophia* est diuinarum, humanarúmque rerum, in quantum homini possibile est, probabilis scientia. Aliter, Philosophia est ars artium, & disciplina disciplinarum. Rursus: Philosophia est meditatio mortis, quod magis conuenit Christianis, qui seculi ambitione calcata conuersatione disciplinabili, similitudine futuræ patriæ viuunt. ¶ Philosophia diuiditur in duas partes, prima in spectatiuã, secunda in actualem. Alij diffinierunt Philosophiæ rationem in duabus consistere partibus, quarum prior inspectatiua est, secunda, actualis. Inspectatiua diuiditur in tribus modis, id est, prima in naturalem: secunda in doctrinalem, tertia in diuinalem. [¶ *Doctrinalis* diuiditur in quatuor partes, id est, prima in Arithmeticam, secunda in Musicam, tertia in Geometriam, quarta in Astronomiam. *Actualis* diuiditur in tres, id est, prima in moralem, secunda in dispensatiuam, tertia in ciuilem. *Inspectatiua* dicitur qua supergressi visibilia, de diuinis aliquid & cælestibus contemplamur cáque mente solummodo inspicimus, quæ corporeum supergrediuntur obtutum.] *Naturalis* dicitur, vbi vnius cuiusque rei natura discutitur, quia nihil generatur in vita, sed vnumquodque in iis visibus deputatur, in quibus à creatore diffinitum est: nisi forte cùm voluntate Dei aliquod miraculum prouenire monstratur. ¶ *Doctrinalis* dicitur scientia, quæ abstractam considreat quãtitatem. *Abstracta* enim quantitas dicitur, quam intellectu à materia separantes, vel ab aliis accidentibus, vt est par, impar, vel ab huiuscemodi, in sola ratiocinatione tractamus. Cuius species sunt quatuor, scilicet Arithmetica, Geometria, Musica, & Astronomia. *Arithmetica*, est disciplina quantitatis numerabilis secundum se. *Geometria*, est disciplina magnitudinis immobiliúmque formarum. *Musica*, est disciplina quæ de numeris loquitur, qui ad aliquid sunt his qui inueniuntur in sonis. *Astronomia*, est disciplina, quę cursus cęlestium syderúmque figuras contemplatur omnes, & habitudines stellarum circa se & circa terrã indagabili ratione percurrit. ¶ *Diuinalis* dicitur, quando aut ineffabilem naturam Dei, aut spiritales creaturas ex aliqua parte profundissima qualitate discernimus. ¶ Porro *actualis* dicitur, quæ res propositas operationibus suis explicat. Cuius partes sunt tres, moralis, dispensatiua, & ciuilis. ¶ *Moralis* dicitur, per quam viuendi mos honestus appetitur, & instituta ad virtutem tendentia præparatur. *Dispensatiua* dicitur, cùm domesticarum rerum sapienter ordo disponitur. *Ciuilis* dicitur, per quam totius ciuitatis vtilitas administratur.

De Isagogis Porphyrii. CAP. XXV.

Post Philosophiæ diffinitiones, in quibus generaliter omnia continentur, nunc Isagogas Porphyrij expediamus. ¶ *Isagogæ* quippe Græcè Latinè introductio dicitur, eorum scilicet qui Philosophiam incipiunt, cõtinens in se demonstrationem primarum rationum de qualibet re quid sit, suáque certa substantiali *diffinitione* declaratur. Nã posito primo genere, deinde species & alia quæ vicina esse possunt subiungimus, ac discretis communibus separamus: tendiu interpo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nentes differentias, quousque ad proprium de quo quæramus signata eius expressione Perueniamus, vt puta: Homo est animal rationale, mortale, terrenum, bipes, risusque capax. *Genus* animal cùm dictum est, substantia ipsius hominis declarata est. Est enim ad hominem genus animal, sed quia latè patebat, adiecta est *species*, terrenum: & iam exclusum est id quod aut æthereum aut humidum. *Differentia* verò, vt bipes, quæ propter animalia posita est, quæ multis pedibus nituntur. Item rationale, propter illa quæ ratione egeant. mortale autem propter id quod non angelus est. Postea discretis atque disclusis adiectum est *proprium* in parte postrema, risus capax: est enim solum hominis quod ridet, sic perfecta est omnis ex parte diffinitio, ad hominem declarandum. ¶ Cuius disciplinæ diffinitionem plenam existimarunt Aristoteles & Tullius ex genere & differentiis consistere. ¶ Quidam postea plenior es in docendo, eius perfectam *substantialem diffinitionem* in quinque partibus velut in membris suis diuiserunt, Quarum prima est de genere, secunda de specie, tertia de differentia, quarta de proprio, quinta de accidente. *Genus*, vt animal. Est enim animal commune & generale omnium animam habentium. *Species*, vt homo. est enim specialitas, qua separatur à cæteris animantibus. *Differentia*, vt rationale, mortale. His enim duobus differt homo à cæteris. Cùm enim dicitur rationale: discernitur ab irrationabilibus & mutis, quæ non habent rationem. Cùm mortale, discernitur ab angelis, qui nesciunt mortem. *Proprium*, vt risibile. Homo est enim qui ridet, & hoc præter hominem nullius animalis est. *Accidens*, vt color in corpore, doctrina in animo. Hæc enim temporum varietate & accedunt & mutantur: vt est ex omnibus his quinque partibus oratio plenæ sententiæ, ita: Homo est animal rationale, mortale, risibile, boni malique capax. sic enim in omni oratione substantiali tamdiu interponere debemus species & doctrinas: quàm diu seclusis omnibus, quæ hoc idem possunt esse: ad id perueniatur, vt proprietas iam certa teneatur. ¶ *Isagogas* autem ex Græco in Latinum transtulit Victorinus orator, commentúmque eius quinque libris Boetius edidit.

De categoriis Aristotelis.

CAP. XXVI.

SEquuntur Aristotelis categoriæ, quæ Latine *prædicamenta* dicuntur: quibus per varias significationes omnis sermo conclusus est. ¶ *Initiamenta categoriarum* sunt tria, scilicet prima æquinoca, secunda æquoca, tertia denominativa. *Æquiuoca* sunt, quando multarum rerum nomen vnum est: sed non eadem diffinitio, vt leo. Nam quantum ad nomen pertinet, & verus & pictus & cœlestis leo dicitur. Quantum ad diffinitionem pertinet, aliter verus diffinitur aliter pictus, & aliter cœlestis. *Vnio ea* sunt, quando duarum aut plurimarum rerum vnum nomen est & diffinitio: vt vestis. nam & birrus & tunica nomen vestis possunt accipere & eius diffinitionem. Ergo hoc vnioecum in generibus esse intelligitur: quia & nomen & diffinitionem dant formis suis. *Denominativa* & *derivativa* dicuntur quæcunque ab aliquo solo differentiæ casu secundum nomen habent & appellationem: vt à bonitate bonus, à malitia malus. ¶ *Categoriarum* autem *species* decem sunt, scilicet *Substantia, quantitas, qualitas, relatio, situs, locus, tempus, habitus, agere & pati. Substantia*, est, quæ proprie & principaliter substare dicitur, quæ neque de subiecto prædicatur, neque in subiecto est, vt aliquis homo, aliquis equus. *Secundæ* autem *substantiæ* dicuntur, in quibus illæ quæ principaliter substantiæ primo dictæ insunt atque claudumtur, vt in homine Cicero. *Quantitas* est mensura per quam aliquid vel magnum vel minus esse intenditur: vt longus, brevis. *Qualitas* est, vt qualis sit orator, aut rusticus niger, aut candidus. *Relatio* est, quæ refertur ad aliquid. Cùm enim dicitur filius, demonstratur & pater. Hæc relativa simul incipiunt. Nam seruus & dominus vno tempore exordium nominis sumunt, nec aliquando inuenitur dominus prior seruo, nec seruus prior domino. Alterum enim alteri præesse non potest. Porrò *situs* à positione dictus est, vt quis aut stet, aut sedeat, aut iaceat. *Locus* est vbi sit, in foro, in platea. Loci autem motus habet sex partes, dexteram & sinistram, ante & retro, sursum & deorsum. Partes quoque istæ sex duo habent, longe & prope. *Tempus*, vt hodie, heri. *Habitus* ab habendo aliquid dictus, vt habere scientiam in mente, virtutem in corpore. item corpus vestimentum & cætera quæ ad habendi modum designato à doctoribus numero comprehenduntur. Iam verò *agere & pati* ab agentis & patientis significatione constituta. Nam scribo vocis actum, habet: quum facientis rem indicat. Scribor patientis est: quum pati se ostendit. In his enim nouem generibus, quorum exempli gratia quædam posita sunt, vel in ipso substantiæ genere, quod est πρῶτον, innumerabilia reperiuntur. Nam & ea quæ intellectu apprehendimus, ad aliquorum decem prædicamentorum sermonem vulgamus. Plena enim sententia de his ita est. Augustinus magnus prædicator, filius illius, stans in templo, hodie insultatus, prædicando fatigatur. *Ousia* autem substantia est, id est, proprium, quæ cæteris subiacet: reliqua nouem accidentia sunt. *Substantia* autem dicitur ab eo, quòd omnis res ad se ipsam subsistit. Corpus enim subsistit, & ideò substantia est. Illa verò *accidentia*, quæ in subsistente atque subiecto sunt, substantiæ non sunt: quia non subsistunt, sed mutantur, vt color vel forma. *De subiecto* autem & *in subiecto*: quasi de ipso & in ipso. Vbi enim *dicitur de subiecto*, substantia est, quasi dicatur de substantia. Vbi autem *dicitur in subiecto*, accidentia sunt, id est, quæ accidunt in substantia, vt quantitas, qualitas, vel figura. *De subiecto* igitur genera & species. *in subiecto* accidentia sunt. Ex his nouem accidentibus tria *intra ousiam* sunt, scilicet quantitas, qualitas & situs. Hæc enim sine ousia esse non possunt. *Extra ousiam* verò sunt locus, tempus & habitus. *intra*, & *extra ousiam* sunt relatio, facere & pati. ¶ Appellatas autem *categorias* constat: quia non possunt nisi ex subiectis agnosci. Quis enim quid sit homo possit agnoscere, nisi aliquem hominem sibi ponat ante oculos, quasi subiectum nomini? Hoc opus Aristotelis intelligendum est, quoniam sicut dictum est, quicquid homo loquitur, inter decem prædicamenta habetur. Proficiet etiam ad libros intelligendos, qui sine Rhetoribus & Dialecticis apponuntur.

De peribermeniis Aristotelis.

CAP. XXVII.

SEquitur dehinc *liber Perihermenias* subtilissimus nimis, & per varias formas iterationéque cautissimus de quo dicitur: Aristoteles quando perihermenias scripturabat, calamum in mente tingebat. ¶ Omnis quippe res quæ vna est, & vno significatur sermone, aut per *nomen* significatur, aut per *verbum*: quæ duæ partes orationis interpretantur totum quicquid concepit mens ad eloquendum. Omnis enim elocutio conceptæ rei mentis interpres est. Hanc Aristoteles vir in rerum expressione & faciendis sermonibus peritissimus. *Peribermeniam* nominat, quam Interpretationem nos appellamus, scilicet quòd res mente concepras prolatis sermonibus interpretatur per *cataphasin*, & *apophasin*, id est, per affirmationem & negationem. *Per affirmationem*, vt homo currit: *per negationem*, vt homo non currit. ¶ In his itaque perihermenius, supradictus philosophus de septem speciebus tractat, id est, de *Nomine*, de *Verbo*, de *Oratione*, de *Enunciatione*, de *Affirmatione*, de *Negatione*, de *Contradictione*. *Nomen* est vox significatiua secundum placitum, sine tempore: cuius nulla pars significatiua separata, vt Socrates. *Verbum*, est quod significat tempus, cuius pars nihil extra significat: sed semper eorum quæ de altero dicuntur notata, vt cogitat, disputat. *Oratio*, est vox significatiua ad placitum: cuius partium aliquid separatum significatiuum est, vt Socrates disputat. *Enunciatiua* oratio est vox significatiua, de eo quod est aliquid vel non est: vt Socrates est, Socrates non est. *Affirmatio*, est enunciatio alicuius de aliquo, vt Socrates est. *Negatio* est alicuius ab aliquo, vt Socrates non est. *Contradictio*, est affirmationis & negationis oppositio, vt Socrates disputat, Socrates non disputat. ¶ Vtilitas perihermeniarum hæc est, quòd ex his interpretamentis *syllogismi* fiunt. Vnde & *analytica* pertractantur.

De syllogismis Dialecticis.

CAP. XXVIII.

SEquuntur dehinc *Dialectici syllogismi*, vbi totius eius artis vtilitas & virtus ostenditur: quorum conclusio plurimum adiuuat lectorem ad veritatem inuestigandam: tantùm vt absit ille error decipiendi aduersarium per sophismata falsarum conclusionum. ¶ *Formulæ categoricorum*, id est, prædicatiuorum syllogismorum sunt tres. ¶ Primæ formulæ modi sunt nouem: *Primus* modus est, qui conducit, id est, qui colligit ex vniuersalibus dedicatiuis, dedicatiuum vniuersale directum: vt, Omne iustum honestum: omne honestum bonum: ergo omne iustum bonum. *Secundus* modus est, qui conducit ex vniuersalibus dedicatiuo & abdicatiuo, abdicatiuum vniuersale directum: vt, Omne iustum est honestum: nullum honestum turpe: ergo nullum iustum turpe. *Tertius* modus est, qui conducit ex dedicatiuis particulari & vniuersali, dedicatiuum particulare directum: vt, Quoddam iustum honestum. omne honestum vtile: ergo quoddam iustum vtile. *Quartus* modus est, qui conducit ex particulari dedicatiua & vniuersali abdicatiua, dedicatiuum particulare directum. vt, Quoddam honestum iustum: nullum honestum turpe: ergo quoddam iustum non est turpe. *Quintus* modus est, qui conducit ex vniuersalibus dedicatiuis particulare dedicatiuum per reflexionem: vt, Omne iustum honestum: omne honestum bonum: ergo quoddam bonum iustum. *Sextus* modus est, qui conducit ex vniuersali dedicatiua & vniuersali abdicatiua, abdicatiuum vniuersale per reflexionem: vt, Omne iustum honestum: nullum honestum turpe, ergo nullum turpe iustum. *Septimus* modus est, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

conducit ex particulari & vniuersali dedicatiuis, dedicatiuum particulare per reflexionem: vt. Quoddam iustum honestum: omne honestum vtile: igitur quoddam vtile iustum. *Octauus* modus est, qui conducit ex vniuersalibus abdicatiuo & dedicatiuo, particulare abdicatiuum per reflexionem: vt, Nullum turpe honestum: omne honestum iustum: ergo quoddam turpe non est iustum. *Nonus* modus est, qui conducit ex vniuersali abdicatiuo & particulari dedicatiuo, dedicatiuum particulare per reflexionem: vt, Nullum turpe honestum, quoddam honestum iustum: igitur quoddam iustum non est turpe. ¶ Formulæ secundi modi sunt quatuor. *Primus* modus est, qui conducit ex vniuersalibus dedicatiuo & abdicatiuo, abdicatiuum vniuersale directim: vt, Omne iustum honestum: nihil turpe honestum: ergo nullum turpe iustum. *Secundus* modus est, qui conducit ex vniuersalibus abdicatiuo & dedicatiuo, abdicatiuum vniuersale dictum: vt, Nullum turpe honestum: omne iustum honestum: ergo nullum turpe iustum. *Tertius* modus est, qui conducit ex particulari dedicatiuo & vniuersali abdicatiuo, particulare abdicatiuum directim. vt, Quoddam iustum honestum: nullum turpe honestum: igitur quoddam iustum non est turpe. *Quartus* modus est, qui conducit ex vniuersali dedicatiuo, & particulari abdicatiuo, abdicatiuum particulare directim. vt, Omne iustum est turpe: quoddam malum non est, turpe: quoddam ergo malum non est iustum. ¶ Formulæ tertij modi sunt sex: *Primus* modus, qui conducit ex dedicatiuis vniuersalibus, dedicatiuum particulare tam directim quàm reflexim. vt, Omne iustum honestum: omne honestum iustum: omne iustum bonum: quoddam ergo honestum bonum, quoddam bonum honestum. *Secundus* modus est, qui cõducit ex dedicatiuis particulari & vniuersali, dedicatiuũ particulare directim. vt, Quoddam iustũ honestum: omne iustum bonum: quoddam ergo honestum bonum. *Tertius* modus est, qui cõducit ex dedicatiuis vniuersali & particulari, dedicatiuum particulare directim. vt, Omne iustum honestum: quoddam iustum bonum: ergo quoddam honestum bonum. *Quartus* modus est, qui conducit ex vniuersali dedicatiuo, & particulari abdicatiuo, abdicatiuũ particulare directim. vt, Omne iustum honestum: nullum iustum malum: ergo quoddam honestum non est malum. *Quintus* modus est, qui conducit ex dedicatiuo particulari & abdicatiuo vniuersali, abdicatiuum vniuersale directim. vt, Quoddam iustum honestum: nullum iustum malum: ergo quoddam iustum non est malum. *Sextus* modus est, qui conducit ex dedicatiuo vniuersali, & abdicatiuo particulari, abdicatiuum particulare directim. vt, Omne iustum honestum: quoddam iustum non est malum: Ergo quoddam honestum non est malum. Has formulas categoricorum syllogismorũ, qui plenè nosse desiderat, librum legat qui inscribitur Peri hermenias Apulei, & quæ subtilius iunt tractata cognoscet. Distincta enim atque considerata ad magnas intelligentiæ vias lectorem, præstante Domino, vtiliter introducunt. ¶ Nunc ad *Hypotheticos syllogismos* ordine sequenti veniamus. *Modi syllogismorum* Hypotheticorum qui fiunt cum aliqua conclusione sunt sex. *Primus* modus est, Si dies est lucet: Est autem dies: Ergo lucet. *Secundus* modus est, Si dies est, lucet: Non autem lucet: Ergo non est dies. *Tertius* modus est ita, Non est dies, ergo non lucet. atqui dies est, lucet igitur. *Quartus* modus est ita: Aut dies est aut nox, Vtique dies est: nox ergo non est. *Quintus* modus est ita: Aut dies est aut nox: Vtique nox non est, Igitur dies est. *Sextus* modus est ita: Non est dies: Ergo non lucet: Dies autem est: Nox ergo non est. *Septimus* modus est ita: Non est dies & nox: Vtique nox non est: Ergo dies est. Modos autem syllogismorum Hypotheticorum si quis plenius nosse desiderat, librum legat Marij Victorini, qui inscribitur de Syllogismis hypotheticis, qui accedamus, quæ tanta dignitate præcellunt, vt possint iudiciorum apertè manifestationes & quædam indicia dictionum ostendere.

De diuisione diffinitionum ex Marij Victorini libro abbreuiata.

Cap. XXIX.

Diffinitio, est Philosophorum, quæ in rebus exprimendis explicat quod res ipsa sit, qualis sit, & quemadmodum mẽbris suis constare debeat. Est enim oratio breuis vniuersitatis quæ natura à communione diuisam propria significatione concludens. ¶ Diuisio diffinitionum in partes xiiij. habetur. ¶ *Prima species* diffinitionis est *essentia*, id est *substantialis*, quæ proprie & verè dicitur diffinitio, vt est: Homo est animal rationale, mortale, sensus disciplinæque capax. Hæc enim diffinitio per species & differentias descendens venit ad proprium, & designat plenissimè quid sit homo. ¶ *Secunda* species diffinitionis est quæ Græcè *συμβεβηκὸς* dicitur. Latinè *accidens* nuncupatur: quam, communem non proprio nomine possumus dicere. Hæc isto modo semper effeitur. Homo est quod rationali conceptione & exercitio præest animalibus cunctis. Non enim dixit quid sit homo, sed quid agat: quasi quodam signo in notitiam denocato. Ista enim & reliquis notitia rei profertur, nõ substantialis explicatio declaratur. & quia illa substantialis est, diffinitionum omnium obtinet principatum. ¶ *Tertia* species diffinitionis est, quæ Græcè *ποιὸν* dicitur, Latinè *qualitativa* vocatur: quia ex qualitate nomẽ accepit pro eo quod, quale sit id quod quæritur, euidenter ostendit. Cuius exemplum tale est. Homo est qui ingenio valet, artibus polleat, & cognitione rerum: aut quod agere debeat, eligit, aut animaduersione quid inutile sit contemnit. His enim qualitatibus expressus ac diffinitus est homo. ¶ *Quarta* species diffinitionis est, quæ Græcè *συγγενικὸν*, Latinè à Tullio *descriptio* nuncupatur: quæ adhibita circuitione dictorum factorumque rem, quæ sit, descriptione declarat. Quæritur enim, quid sit auarus, quid crudelis, quid luxuriosus, & vniuersa luxuriosi, auari & crudelis natura describitur. vt si luxuriosum volumus diffinire, dicimus: Luxuriosus est victus non necessarij, sed sumptuosi & honoris appetẽs, in deliciis affluẽs, in libidine promptus. Hęc & alia diffiniunt luxuriosum; sed per descriptionem diffiniunt. Quæ species diffinitionis Oratoribus magis apta est quàm Dialecticis, quia latitudines habet, quæ simili modo in bonis rebus ponitur & malis. ¶ *Quinta* species diffinitionis est, quam Græcè *κατὰ ἔντασιν*, Latinè *aduerbium* dicimus. Hæc vocẽ illã de cuius re quæritur, alio sermone designat, vno & singulari & quodãmodo quid illud sit in vno verbo positum, vno verbo alia declaratiue contiscere est tacere. Item cùm terminum dicimus finem; aut populatas interpretamur esse vastatas. ¶ *Sexta* species diffinitionis est, quam Græci *κατὰ διαφορὰν* nos *per differentiam* dicimus. Scriptores verò artium de eodem & de altero nominãti, vt cùm quæritur, quid sit inter Regem & tyrannum; adiecta differentia quid vterque sit diffinitur, id est, rex est modestus & temperans; tyrãnus verò impius & immitis. ¶ *Septima* species diffinitionis est, quam Græci *κατὰ μετάβασιν*. Latini *per transitionem* dicũt: vt Cicero in Topicis. Lutus est, quia fluctus elidit, hoc variè tractari potest. Modo vnius vt moneat, modò vt designet, modo vt laudet ac vituperet. Vt moneat. Nobilitas est virtutis, morũm apud posteros sarcina. Vt designet, Apex est arx corporis. Vt laudet. Adolescentia est flos ætatis. Vt vituperet, Diuitiæ sunt breuis vitę longum viaticum. ¶ *Octaua* species diffinitionis est, quam Græci *κατὰ ἀντίφασιν τοῦ ἐναντίου*. Latini *per priuantiã* contrarij eius quod diffinitur, dicunt, Bonum est quod malum non est. Iustum est, quod iniustum non est, & his similia. Hoc autem genere diffinitionis vti debemus cùm contrarium est notum: vt, Si bonum est, quod prodest cum honestate, id quod tale non est, malum est. ¶ *Nona* species diffinitionis est, quam Græci *κατὰ φαντασίαν*, Latini *per quandam imaginationẽ* dicunt: vt, Æneas est Veneris & Anchisæ filius. Hæc semper in diuiduis versatur, quæ Græci *ἀτόμους* appellant. ¶ *Decima* species ipsius diffinitionis est, quam Græci *κατ' ἔνδειαν πλήρους, ἰδίου γένους*, Latini *per indigentiã pleni ex eodẽ genere* dicunt, vt si quæratur, Quid sit thesis? respondeatur, cui vis deest, vt sit artis. ¶ *Vndecima* species diffinitionis est, quam Græci *κατὰ παράγραφον*, Latini *iuxta rationẽ* dicũt, vt si quæratur, Quid sit animal? respondeatur, vt homo. Rem enim quæritam prædictum declarauit exemplum. Hoc est autem proprium definitionis quid sit illud quod quæritur declarare. ¶ *Duodecima* species diffinitionis est, quam Græci *κατὰ ἔπαινον* vocant, id est, *per laudẽ*: vt Tullius pro Cluentio, Lex est mẽs & consilium, & animus, & sententia ciuitatis. Et alter, Pax est tranquilla libertas. Fit & *per vituperationẽ*, quam Græci *ψόγον* vocant, vt, Seruitus est postremum omnium malorum, non modò bello, sed morte quoque repellenda. ¶ *Tertiadecima* species diffinitionis est, quam Græci *κατὰ τὸ πρός τι*. Latini *ad aliquid* vocant, vt est illud Patrem esse cui est filius, Dominus est, cui est seruus. ¶ *Quartadecima* species diffinitionis est *κατὰ τὸ γένος*, Latinè *generalis*. Cicero in Rhetoricis Genus est, quod plures amplectitur partes. Item pars est, quæ subest generi. ¶ *Quintadecima* species diffinitionis est, quam Græci *κατὰ ἀμφιλογίαν*, Latini *secundũ rei rationẽ* vocant, vt Dies est sol supra terras. nox est sol sub terris. ¶ Scire autem debemus prædictas species diffinitionũ topicis meritò esse sociatas, quoniam inter quædam argumenta sunt positæ, & nonnullis locis commemorantur in Topicis. Nunc autem ad *Topica* veniamus, quæ sunt argumentorum sedes, fontes sensuum, & origines dictionum.

De Topicis.

Cap. XXXI.

Topica est disciplina inueniendorum argumentorum. ¶ Diuisio Topicorum siue locorum, ex quibus argumenta dicuntur, triplex est. Nam alia in eo ipso de quo agitur *hærent*, alia quę dicuntur *effecta*, quæ quodammodo ex rebus aliis tracta noscuntur, alia quæ assumuntur *extrinsecus*. ¶ Argumenta quæ in eo ipso de quo agitur, hærent in tribus diuisa sunt. Prima à toto, secunda à parte, tertia à nota. *Argumentum à toto* cùm diffinitio adhibetur ad id quod quæritur, si-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cut ait Cicero: Gloria est laus recte factorum magnorumque in republica fama meritorũ. *A partibus* est argumẽtum, cùm is qui se defendit, aut negat factum, aut factum esse iure defendit. *A nota* est argumentum, cùm sui nominis argumẽto aliquod dicitur, vt Cicero: Consulem, inquit, quærebam, quem in isto magali inuenire non poteram. ¶ Effecta argumenta sunt, quæ quodammodo ex rebus aliis facta noscuntur. Sunt autem numero xiiij. id est, primum à *coniugatis* argumentum est, cùm declinatur à nomine & fit verbum. vt Cicero Verrem dicit euertisse prouinciam: vel nomen à verbo, cùm latrocinari dicitur latro. Nomen est à nomine, Terentius: Inceptio est amentium, aut amantium. dummodo distat vnius appellationis pœtremitas in alia vocis declinatione formata. Secundũ argumentum *à genere* est, cùm de eodem genere sententia dicitur, vt Virgilius: Varium & mutabile semper fœmina. Tertium *à specie* argumentum est, cùm generali quæstioni fidem species facit: vt, At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor. *A simili* argumentum est, quando rebus aliquibus similia proferuntur: vt, Suggere tela mihi, non illum dextera frustra. Torserit in Rutulos, stetereruntque in corpore Graium Iliacis campis. *A differentia* argumentum est, quando per differẽtiam aliqua separantur, vt Virgilius, Nõ Diomedis equos, nec currum cernis Achillis. *A contrariis* argumentum dicitur, quando res discrepantes sibimet opponuntur, vt Virgilius. Mortali ne manu factæ, immortale carinæ fas habeant, certúsque incerta pericula lustret Æneas, *A consequentibus* argumentum ducitur. quando positam rem aliquid inexitabiliter consequitur, vt Virgilius, Non ea vis animo, nec tanta superbia victis. *Ab antecedentibus* argumentum est, quando aliqua ex iis quę prius gesta sunt comprobantur, vt Cicero pro Milone, Cùm non dubitauerit aperire quod cogitauerit, vos potestis dubitare quid fecerit? *A repugnantibus* argumentũ est, quando illud quod obiicitur, aliqua contrarietate destruitur, vt Cicero. Is igitur non modò de tali periculo liberatus, sed honore amplissimo ditatus, domi te interficere voluisset? *A coniugatis* argumentum est, cũ probabiliter ostenditur quid sit ex re quaque venturum, vt Virgilius, Nos si pellant, nihil absore credunt, Quin omnem Hesperiam sua sub iuga mittant. *A causis* argumentum est, quando consuetudine communi res quæque tractatur, vt Terentius, Ego non nihil veritus sum dudum abs te cauere, Ne faceres quod vulgus seruorum solet, dolis vt me deluderes. *Ab effectis* argumentum est, cum ex iis quæ facta sunt aliquid approbatur, vt Virgilius, Degeneres animos timor arguit. *A comparatione* argumentum est, quando per collationem personarum siue causarum, sententię ratio sub imputatione formatur, vt Virgilius: Tu potes Æneam manibus subducere Graium, Nos aliquid contrà Rutulos iuuasse nefandum est? Item argumenta quæ ducuntur extrinsecus, quæ Græcè ἄτεχνα, id est, artis expertia vocantur, vt est testimonium. *Testimonium* verò constat re: & diuiditur quinque modis, id est, primo *ex persona*, secũda *ex natura auctoritate*, tertio *ex temporibus auctoritatum*, quarto *ex dictis factisque maiorum*, quinto *ex tormentis*. Tertius ergo superior modus qui est *ex temporibus*; in octo species deriuatur. Prima *ingenio*, secunda *epibus*, tertia *ætate*, quarta *fortuna*, quinta *arte*, sexta *usu*, septima *necessitate*, octaua *concursione fortuitorum*. Testimonium omne est quod ab aliqua externa re sumitur ad faciendam fidẽ. *Persona* non qualiscunque est, quę testimonij pondus habet ad faciendam fidem, sed morũ probitate debet esse laudabilis. *Natura auctoritas* est, quæ maxima virtute consistit. Testimonia multa sunt quæ afferunt auctoritatem, id est, ingenium, opes, ætas, fortuna, ars, vsus, necessitas & concursio rerum fortuitarum. *A dictis factisque maiorum* petitur fides, cùm priscorum dicta factáque memorãtur. *A tormentis* fides præbetur, post quæ nemo creditũ velle mentiri. Ea vero quæ tractantur in tempore, quia suis nominibus plena sunt, diffinitione non indigent. ¶ Memoriæ quoque condendum est, *Topica* oratoribus, dialecticis, poetis, & iurisperitis communiter quidem argumenta præstare: sed quando aliquid specialiter probant, ad rhetores, poetas, iurisperitósque pertinet; quando verò generaliter disputant, ad philosophos pertinere manifestum est. ¶ Mirabile planè genus operis, id vnum potuisse colligi quicquid mobilitas ac varietas humanæ mentis in sensibus exquirendis per diuersas causas poterat inuenire conclusum liberum ac voluntarium intellectum. Nam quocunque se verterit, quascunque cogitationes intrauerit: in aliquid eorum quæ prædicta sunt necesse est vt cadat ingenium.

De oppositis. CAP. XXXI.

Contrariorum genera quatuor sunt: quę Aristoteles ἀντικείμενα, id est, *opposita* vocat. Propter quod sibi velut ex aduerso videntur obsistere, vt contraria; nec tamen omnia quæ sibi opponuntur, contraria sunt, sed omnia contra opposita sunt. ¶ Primum genus est *contrariorum*, quod iuxta Ciceronẽ diuersum vocatur, pro eo quod tãtũ cõtraria sibi

sibi opponuntur, vt non eorum sint quibus opponuntur, vt sapientia stultitia. Quod genus in tres species diuiditur. Nam sunt quædam ex eis *quæ medium habent*: & sunt quædam quæ *sine medio* sunt: & quædam sunt *quæ habent medium & tamen sine nomine sunt*: nisi vtrumque contrariorum ei vocabulum creet. Candidum & nigrum medium habent, quia inter eos sæpe color pallidus vel fuscus innenitur, sine medio sunt quoties vnum de duobus accidit, vt sanitas vel infirmitas. Horum nihil est medium. Ea autem quorum media sine nomine sunt, vt felix infelix, medium habent: videlicet, neque à toto felix, neque in toto infelix. ¶ Secundum genus est *relatiuorũ*: quæ ita sibi opponuntur, vt ad se conferantur, sicut duplum, simplum. Horum solum oppositorum genus ad se refertur. Non enim est maius, nisi referatur ad minus, & simplum nisi ad duplum: aut eius cui opponitur. Nam relatiuum relatiuo ita opponitur: vt hoc ipsum quod opponitur, aut eius sit cui opponitur, aut id ad quocunque modo referatur. Dimidium enim opponitur duplo, eiúsque dupli medium est: sed ita illi opponitur, vt eius sit cui opponitur. Sic & paruum opponitur magno: ita vt ipsum parvum ad magnum cui opponitur, sit paruum. Nam quæ superiora dicuntur contraria ita sibi opponuntur, vt eorum non sint quibus opponuntur, nec ad ea quocunque modo referantur. Siquidem iniquitas iustitiæ ita contraria est, vt non eiusdem iustitiæ iniquitas sit, aut ad illam sit iniquitas. ¶ Tertium genus oppositorũ est *habitus* vel *orbatio*. Quod genus Cicero *priuationẽ* vocat, cui ostendit aliquid quempiam habuisse, vnde priuatus est. Cuius species sunt tres: quarum prima est in re, secunda in loco, tertia in tempore cõgruo. *In re*, vt cæcitas & visio in oculis. *In loco*, vt cæcitatis & visionis in oculis locus est. *In tẽpore* congruo, vt infantem non dicere, sine dentibus: eum cui dentes ætas adhuc parua negauit. Non enim est priuatus dentibus quos nondum habuit. ¶ Quartum verò genus ex *confirmatione & negatione* opponitur, vt: Socrates disputat. Socrates non disputat. Hæc à superioribus ideo differunt, quod illa sigillatim dici possunt, hæc nisi connexè dici non possunt. Quod genus quartum apud Dialecticos multum habet conflictum, & appellatur ab eis valde oppositum: siquidem & tertium non recipit. Nam ex illis quædam habere tertium possunt vt in contrariis candidum & nigrum. Tertium eius nec candidum nec nigrum, sed fuscum vel pallidum. In relatiuis quoque, vt multa & pauca. Tertium eius, nec multa nec pauca, sed mediocra. In habitu vel orbatione, vt visio & cæcitas. Tertium eius, nec cæcitas, nec visio, sed lippitudo. Hic ergo legit, non legit. tertium nihil habet.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER III.

Præfatio lib. Tertij de quatuor sequentibus disciplinis.

Mathematica Latinè dicitur doctrinalis scientia, quæ abstractam considerat quantitatem. *Abstracta* enim *quantitas* est, quam intellectu à materia separantes vel ab aliis accidentibus, vt est, par, impar: vel ab aliis huiusmodi in sola ratiocinatione tractamus. Cuius species sunt quatuor id est, Arithmetici, Musica, Geometria & Astronomia. *Arithmetica* est disciplina quantitatis numerabilis secundum se. *Musica* est disciplina quę de numeris loquitur, qui inueniuntur in sonis. *Geometria* est disciplina magnitudinis & formarum. *Astronomia* est disciplina quæ cursus cælestium siderum atque figuras contemplatur, atque omnes habitudines stellarum. Quas disciplinas deinceps paulò latius inuicabimus, vt earum causæ competenter possint agnosci.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Incipiunt capitula de Arithmetica.

1 *De vocabulo Arithmeticæ disciplinæ.*
2 *De auctoribus eius.*
3 *Quid sit numerus.*
4 *Vnde numeri sunt dicti.*
5 *Quid prastent numeri.*
6 *De prima diuisione parium & imparium.*
7 *De secunda diuisione totius numeri.*
8 *De doctrina Arithmetica, Musica & Geometria artis.*
9 *Quot numeri infiniti existunt.*

DE VOCABVLO ARITHMETICA DISCIPLINA.

Cap. I.

ARithmetica est disciplina numerorum. Græci enim numerum ἀριθμὸν dicunt. Quam scriptores secularium literarum inter disciplinas mathematicas ideo primam esse voluerunt, quoniam ipsa vt sit, nulla alia indiget disciplina. Musica autem & Geometria, & Astronomia quæ sequuntur, vt sint, atque subsistant, istius egent auxilio.

De auctoribus eius. Cap. II.

NVmeri disciplinarum apud Græcos primum Pythagoram autumant conscripsisse: ac deinde à Nicomacho diffusius esse compositam: quam apud Latinos primus Apulcius, deinde Boetius transtulerunt.

Quid sit numerus & vnde dicatur. Cap. III.

NVmerus autem est multitudo ex vnitatibus constituta. Nam vnum semen numeri esse non numerum volunt. *Numero* nūmos nomen dedit, & à huius frequentatione vocabulum indidit. *Vnus* ex Græco nomen trahit. Græci enim vnitatem μονάδα dicunt: sic duæ & tres, quos illi δύο & τρία appellant. *Quatuor* verò à figura quadrata nomen sumpserunt. *Quinque* autem non secundum naturam: sed secundum placitum voluntatis vocabulum acceperunt ab eo, qui numeris nomina indidit. *Sex* autem & septem à Græco veniunt. Multis enim nominibus quę in Græco aspirationem habent, nos aspiratione substulimus. Inde pro ἕξ *sex* pro ἑπτὰ *septē*. sicut pro herpillo herba, serpillum. *Octo* verò per translationem, sicut illi ὀκτώ, & nos *octo*: illi ἐννέα, nos *nouem*: illi δέκα, nos *decem*. Dicti autem *decem* à Græca etymologia, eo quòd ligent & coniungant infra iacentes numeros. Nam δεῖν, coniungere vel ligare apud eos dicitur. Porro *viginti* dicti, quòd sint decē bis geniti, v pro b, litera posita. *Triginta*, quòd à ternario denario gignātur: sic vsque ad nonaginta. *Centū* verò vocati à cēro, quod est circulus *ducenti* à duo & cētū: sic & reliqui vsq; ad mille. *Mille* autem à multitudine, vnde & militia, quasi multicia: inde & milia, quæ Græca mutata litera scilicet pro l, myriades vocant.

Quid prastent numeri, & quid eorum vtilitas. Cap. IV.

RAtio numerorum contemnenda nō est. In multis enim sacrarum Scripturarum locis, quantum mysterium habeant, elucet. Non enim frustra in laudibus Dei dictum est, Omnia in mensura & numero & pondere fecisti. Senarius namque qui partibus suis perfectus est perfectionem mundi quadam numeri sui significatione declarat. Similiter & xl. dies quibus Moyses & Helias, & ipse Dominus ieiunauerunt, sine numerorum cognitione non intelliguntur. Sic & alij in scripturis sanctis numeri existunt: quorum figuras non nisi huius artis scientia soluere possumus. Datu est etiam nobis ex aliqua parte sub numerorum consistere disciplina. quando horas per eam discimus, quando de mensium curriculo disputamus, quando anni spacium recognoscimus. Per numerum siquidem ne confundamur, instruimur. Tolle numerum in rebus, omnibus, & omnia pereunt. Adime seculo computum, & cuncta ignorantiæ cæcitas complectitur, nec differre potest à cæteris animalibus qui calculi nescit rationem.

De prima diuisione parium & imparium. Cap. V.

NVmerus diuiditur patibus & imparibus. *Par numerus* diuiditur in tis: pariter par, & pariter impar, & impariter par, & impariter impar. *Impar numerus* diuiditur in iis, primū & simplum, secundum & compositū, tertium & mediocrem, qui quodammodo primus & incompositus est. Alio verò modo secundus & compositus est. *Numerus par* est, qui in duabus æquis partib. diuidi potest. vt ij. iiij. viij. *Impar* verò *numerus* est, qui diuidi æquis partib. nequit, vno medio vel deficiente vel superante, vt iij. v. vij. ix. & sic de aliis. ¶ *Pariter* par numerus est, qui secūdū parē numerū pariter diuiditur, quousque ad indiuisibilē perueniat vnitatē: vt pura sex-agінta quatuor habet medium xxxii. hic autē xvi. Sedecim verò, viii octonari⁹ iiii. quaternarius ij. binari⁹ vnū, qui singularis indiuisibilis est. *Pariter impar* est: qui in partes æquas recipit sectionem, sed partes eius mox indiuisibiles permanent. vt vj. & x. & xij. triginta & quinquaginta. Mox enim vt hūc numerum diuiseris, incurris in numerum quem secare non possis. *Impariter par* numerus est, cuius partes etiam diuidi possunt: sed vsque ad vnitatem non perueniunt, vt xxiiij. Hi autem in mediocrē diuisi, faciunt xij. rursumque in aliā mediocritatem, vj. deinde in aliā tres, & vltra diuisionē non recipit sectio illa, sed ante vnitatem inuenitur terminus quem secare non possis. *Impariter impar* est, qui ab impari numero impariter mensuratur, vt xxv. xlix. qui dum sint impares numeri: ab imparibus etiam partibus diuiduntur, vt septies septem quadragies nouies & quinquies quini xxv. ¶ Imparium numerorum: alij simplices sunt, alij compositi, alij mediocres. *Simplices* sunt qui nullam aliam partem habent nisi solam vnitatem, vt ternarius solam tertiam, & quinarius solam quintam, & septenarius solam septimam. His enim vna pars sola est. *Compositi* sunt qui non solum vnitatem metiuntur, sed etiam alieno numero procreantur: vt nouem, xv. xxj. & xxv. Dicimus enim ter nouem: & septies ter xxj. ter quini xv. & quinquies quini xxv. *Mediocres* numeri sunt, qui quodammodo simplices & incompositi esse videntur. Alio verò modo secundi & incompositi. Verbi gratia: Nouem ad xxv. dum comparatus fuerit, primus est & incompositus: quia non habet communē numerum, nisi solū monadicū. xv. verò si cōparatus fuerit: secundus est & compositus: quoniā ineſt illi commēnis numerus præter monadicum, i. ternarius numerus: quia nouem mēsurat ter terni & quindecim ter quini. ¶ Item parium numerorum alij sunt superflui, alij diminuti, alij perfecti. *Superflui* sunt quorum partes simul ductæ plenitudinem suam excedunt: vt puta duodenarius. habet enim partes quinque. Duodecimam, quod est vnum: sextam quod duo: quartam quod tria: tertiam quod quatuor: dimidiam quod sex. Vnum enim & duo & tria, & quatuor, & sex simul ductæ faciunt xvj. & longè à duodenario exredunt: sic & alij similes plurimi, vt duodeuicesimus & multi superflui tales. *Diminuti* numeri sunt, qui partibus suis competati, minorem summam efficiūt: vt puta denarius, cuius partes sunt tres, Decima quod est vnum: quinta, quod duo: dimidia quod quinque. Vnum enim & duo & quinque simul ductæ, octonarium faciunt longè à denario minorem. Similis est huic octonarius vel alij plurimi: qui in partes redacti infra consistunt. *Perfectus* numerus est, qui suis partibus adimplētur vt senarius, habet enim tres partes, sextam, tertiam & dimidiam. Sexta enim eius est vnum, tertia duo, dimidia tres. Hæ partes in summam ductæ, i. vnum & duo & tres simul eundem consummāt perficiuntque senarium. Sunt autem perfecti numeri inter denarium sex, inter centenarium xxviij. inter millenarium. CCCCxcvj.

De secunda diuisione totius numeri. Cap. VI.

OMnis numerus aut secundum se consideratur, aut ad aliquid refertur. ¶ Iste qui est secundum se, diuiditur sic: Alij enim sunt *æquales*, vt duo: alij sunt *inæquales*, vt tres. ¶ Iste qui refertur ad aliquid diuiditur sic: Alij sunt *maiores*, vt duo, alij sunt minores, vt vnum. Duo enim ad vnū dupluⁿ. Maiores diuiduntur sic, multiplices, superparticulares, superpartientes, multiplices, superparticulares multiplices superpartientes. Minores diuiduntur sic, submultiplices, subsuperparticulares, subsuperpartientes, submultiplices, subsuperparticulares: submultiplices subsuperpartientes. *Per se numerus* est, qui sine relatione aliqua dicitur: vt, j. ij. iij. iiij. v. vj. & cæteri similes. *Ad aliquid* est *numerus* qui relatiue ad alios numeros comparatur. Verbi gratia, iiij. ad ij. dum comparatus fuerit duplex dicitur & multiplex. sex ad iij. octo ad iiij. & iterum tres ad vnum triplex. sex ad ij. ix. ad tria, &c. *Æquales numeri* dicuntur, qui secundum quantitatem æquales sunt. Verbi gratia, duo ad ij. tria ad tria. x. ad x. c. ad c. *Inæquales numeri* sunt, qui ad inuicem comparati inæqualitatem demonstrant, vt iij. ad ij. iiij. ad iij. v. ad iiij. x. ad vij. & vniuersaliter maior minori, aut minor maiori. huiusce modi dū comparatus fuerit inæqualis dicitur. *Maior numerus* est qui habet in se illū minorem numerum ad quem comparatur, & aliquid plus: vt, verbi gratia: quinarius numerus trinario numero fortior est, eo quòd quinarius numerus habet in se trinarium & alias partes eius duas, & reliqui tales. *Minor numerus* est qui continetur à maiore ad quem comparatur cū aliqua parte sui, vt ternarius ad quinariū continetur ab eo cum duabus partibus suis. *Multiplex numerus* est, qui habet in se illum minorem numerum bis aut ter aut quater, aut multipliciter. Verbi gratia, duo ad vnum dum comparati fuerint, duplex est. iij. ad vnū triplex. iiij. ad vnum, quadruplex, & reliqui. Econtra & illi superiores qui continent intra se minores, appellantur *duces*, isti verò *comites*. *Submultiplex* numerus est, qui inter multiplicem continetur bis, aut ter, aut quater, aut multipliciter. Verbi gratia, Vnus à duobus bis continetur, à tribus ter, à quatuor quater, & ab aliis multipliciter. *Superparticularis numerus* est, dum fortior continet inter se inferiorem numerum circa quē cōparatur,

similiter & vnam partem eius. Verbi gratia, iij. ad ij. dum cõparata fuerint, continent inter se duos & alium vnum qui media pars est duorum. Quatuor ad iij. dum comparati fuerint, continent in se iij. & alium vnum qui est tertia pars trium. Item quinque ad iiij. dum comparati fuerint, habent in se quaternarium numerum, & alium vnum qui quarta pars esse dicitur quaternarij numeri, & cæteri tales. *Superpartiens numerus* est, qui in se inferiorem numerum totum continet, & super hoc alteras partes eius duas, aut iij. aut iiij. aut v. aut alias. Verbi gratia, v. ad iij. dum comparati fuerint, habet in se quinarius numerus trinarium. & super hoc alias partes eius duas, vii. ad iiij. dum comparati fuerint, habent in se quatuor, & alias tres partes eius, & vocatur supertripartiens quartas. Nouem ad v. dum comparati fuerint, habent in se quinque, & alias quatuor partes eius. Iste dicitur supertripartiens quintus, *Subsuperpartiens numerus* est, qui continetur in numero superpartienti cum aliquibus partibus suis duabus aut tribus aut pluribus. Verbi gratia. Tria continentur à v. cum aliis duabus partibus suis: v. à ix. cum iiij. partibus suis. *Subsuperparticularis numerus* est minor, qui continetur in fortiori numero cum aliqua parte sua, aut media, aut tertia, aut quarta, aut quinta. Verbi gratia, Duo ad iij. iij. ad iiij. iiij. ad v. & cæteri similes. *Multiplex superparticularis numerus* est, qui dum comparatus fuerit ad numerum sibi inferiorem, continet in se totum inferiorem numerum multipliciter, aut dupliciter, aut tripliciter, aut quadrupliciter cum aliqua parte eius. Verbi gratia, v. ad duo dum comparati fuerint, continet in se bis binos & vnam partem eius. Nouem ad iiij. dum comparati fuerint, continet in se bis quaternos octo, & vnam partem eius, videlicet quæ est vnum. *Submultiplex superparticularis numerus* est, qui dum comparatus ad inferiorem sibi numerum fuerit, continet eum multipliciter cum aliis partibus eius. Verbi gratia, viii. ad tria dum comparati fuerint, continent in se bis ternos, cum aliis duab. partibus eius. xiiii. ad xii. dum comparati fuerint, continent in se bis senos cum aliis duabus partibus eius. xvi. ad vii. dum comparati fuerint continent inter se bis viii. cum aliis tribus partibus eius xxi. ad ix. dum comparati fuerint, continent inter se bis ix. cum aliis tribus partibus eius. *Submultiplex superpartionalis numerus* est, qui dum ad fortiorem sibi comparatus fuerit, continetur ab eo multipliciter, cum aliquibus partibus suis. Verbi gratia. iij. ad viii. continentur bis cum duabus partibus eius. iiij. ad xi. continentur bis cum tribus partibus suis.

De tertia diuisione totius numeri.

CAP. VII.

NVmeri aut discreti sunt, aut continentes. Iste diuiditur sic, *lineales*, vt vnus, duo. *Superficiosi*, vt tres. Ternarius enim primus latitudinem pandit. *Solidi*, vt octo. Is enim est primus cubus. *Discretus numerus* est, qui discretis monadibus continetur. Verbi gratia, ii. iiii. v. vj. & reliqui. *Continens numerus* est, qui coniunctis monadibus continetur. Vt verbi gratia, Ternarius numerus in magnitudine intelligitur, i. linea aut spatium, aut solidum dicitur. Continens similiter: vt quaternarius & quinarius numeri. *Linealis numerus* est, qui inchoans à monade linealiter describitur vsq; ad infinitũ. Vnde alpha ponitur pro designatione linearum quoniam hæc litera vnum significat apud Græcos. Ista est figura linealis. *Superficialis numerus* est, qui non solum longitudine, sed & latitudine continetur, vt trigonus, quadratus, quinquangulus vel circulares numeri, & cæteri qui semper in plano pede, i. superficie continentur. *Circularis* dum similiter multiplicatus fuerit, à se inchoans ad se conuertitur. Verbi gratia quinquies quini, vicies quinque. *Solidus numerus* est qui longitudine & altitudine continetur, vt sunt pyramides, qui in modum flammæ consurgunt. Cubus sunt tesseræ. Sphęræ quibus est æqualis vndique rotunditas. *Sphericus autẽ numerus* est, qui circulato numero multiplicatus à se inchoat, & in se conuertitur, vt quinquies quini, viginti quinque. Hic circulus dum in seipso multiplicatus fuerit: facit sphæram, id est, quinquies xxv. Cxxv.

De differentia Arithmetica Geometriæ & Musicæ, in medio inuenisndo proportione Arithmetica, Geometrica, Musica.

CAP. VIII.

INter Arithmeticam autem, & Geometriam, & Musicam hoc interest, vt media inuenias: *In Arithmetica* primo sic quæris. Coniungis extrema, & diuidis, & facis medium: vt puta fac extrema esse vi. & xii. simul iungis & faciunt xviii. partiris media & facis ix. quod est analogicum arithmeticæ, vt medius, quot monadibus superat primum, iis superetur ab extremo. Superant enim ix. vi. tribus monadibus. iis superatur à xii. *Secundum vero geometriam* ita quæris. Extrema multiplicata tantum faciunt, quantum & media multiplicata, vt puta, vi. & xii. multiplicata faciunt septuagesies dipondius, media, viii. & ix. multiplicata tantundem faciunt, *Secundum musicam* ita: Qua parte superat medius primum, eadem parte superatur medius ab extremo, vt puta, vi. & viii. duabus partibus media superant: quæ duæ partes tertia media viii. superantur ab vlt. nona. Quæ

Quot numeri infiniti existunt.

CAP. IX.

NVmeros autem infinitos esse certissimũ est, quoniam in quocunque numero finem faciendum putaueris, id est, posse non deo vnde addito augeri: sed quamlibet sit magnus, & quamlibet ingentem multitudinem continens: in ipsa ratione atque scientia numerorum non solum duplicari, verum etiam multiplicari potest. Ira verò suis quisque numerus proprietatibus terminatur, vt nullus eorum par esse cuicunque alteri possit. Ergo & *dispares* inter se atque *diuersi sunt*, & singuli quique *finiti* sunt, & omnes *infiniti* sunt.

Capita Geometriæ.

10 *De inuentoribus Geometriæ & vocabulo eius.*
11 *De quadripartita diuisione Geometriæ.*
12 *De figuris Geometriæ.*
13 *De numeris Geometriæ.*

DE GEOMETRIÆ INVENTORIBUS & vocabulo eius.

CAP. X.

GEometria disciplina primum ab Ægyptiis reperta dicitur. quia inundante Nilo & omnibus possessionibus eius limo obductis, initium terræ dirimendæ per lineas & mẽsuras nomen arti dedit. Quæ deinde longiùs acumine sapientum producta, & maris & cœli, & aeris spacia metitur. Nam prouocati studio si cœperunt post terræ dimensionem & cœli, spacia quærere: quanto interuallo luna à terris, à luna sol ipse distaret, & vsque ad verticem cœli quanta se mensura diffunderet. sicq; ie interualla ipsa cæli, orbisque ambitum per numerum stadiorum ratione probabili distinxerunt. ¶ Sed quia ex terræ dimensione hæc disciplina cepit: ex initio sui & nomen seruauit. Nam *Geometria* de terra & de mensura nuncupatur. Terra enim Græcè γῆ vocatur. μέτρον mensura. ¶ Huius disciplinæ ars continet in se lineamenta, interualla & magnitudines, & figuras, & in figuris dimensiones & numeros.

De quadripartita diuisione artis Geometriæ.

CAP. XI.

GEometriæ quadripartita diuisio est, in *planum*, in *magnitudinem numerabilem*, in *magnitudinem rationabilem*, & in *figuras solidas*. *Planæ* figuræ sunt quæ longitudine & latitudine continentur, quæ sunt iuxta Platonem numero quinque: Trigonus, tetragonus, pentagonus, hexagonus, heptagonus. Iã octonarius in cubum, id est, in solidam pergit figuram. *Numerabilis magnitudo* est: quæ numeris arithmeticæ diuidi potest. *Magnitudines rationales* sunt, quarum mensuram scire possumus: *irrationales* verò sunt, quarum mẽsuræ quantitas cognita non habetur.

De planis & solidis figuris Geometriæ.

CAP. XII.

Figuræ solidæ sunt quæ longitudine & latitudine & altitudine continentur, vt est cubus, cuius species sunt quinque *in plano*. Quarum prima *circulus* est, plano pede figura plana, quæ vocatur circumducta. cuius in medio punctus est, quo cuncta conuerguntur, quod centrum Geometræ, Latini punctum circuli nuncupant. *Quadrilatera figura* est plano pede quadrata quæ sub quatuor lineis rectis iacet. *Dianatheton* grammaton figura plana. *Orthogonium*, id est, rectangulum figura plana in plano pede. Est enim trianguli, & habet angulum rectum. *Isopleuros* figura est plana, recta & subtiliter constituta in solidum. ¶ *Sphæra* est figura in rotundũ formata, partibus cunctis æqualis in solidum. *Cubus* est figura propria solida: quæ longitudine & latitudine & altitudine continetur in solidũ. *Cilindrus* est figura quadrata, habẽs superius semicirculum in solidum. *Conon*, figura quæ ab amplo in angustum finit, sicut orthogonium. *Piramis* est figura, quæ in modum ignis ab amplo in acumen consurgit. Ignis enim apud Græcos πῦρ appellatur. Sicut enim intra x. omnis est numerus, ita intra circulum omnia figurarum concluditur ambitus. ¶ Prima autem figura huius artis *punctus* est, cuius pars nulla est. Secunda est *linea* præter latitudinem. Longitudo recta linea est: quæ ex æquo in suis punctis iacet. *Superficies* verò, quòd longitudines & latitudines solas habet. Superficiei verò fines lineæ sunt, quorũ formæ ideò in superioribus x. figuris positæ non sunt, quia inter eas inueniuntur.

De Numeris Geometriæ.

CAP. XIII.

NVmeros autem secundum Geometriam ita quæris: Extrema quippe eius multiplicata tantùm faciunt, quantum & media multiplicata. vt puta, vj & xij. multiplicata faciunt septuagies dipondo, media vij. & ix. multiplicata tantundem faciunt.

Incipiunt capitula Musicæ artis.

14 *De Musica & eius nomine.*
15 *De inuenteribus eius.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

16 *Quid possit Musica.*
17 *De tribus partibus Musicæ.*
18 *De triformi Musicæ diuisione.*
19 *De prima diuisione Musicæ quæ harmonica dicitur.*
20 *De secũda diuisione, quæ organica dicitur.*
21 *De tertia, quæ rythmica nuncupatur.*
22 *De numeris Musicæ.*

De Musica & eius nomine. CAP. XIV.

MVsica est peritia modulationis sono cantúque consistens: Et dicta Musica per deriuationem à Musis. *Musa* autem appellatæ ἀπὸ τοῦ μάθειν, id est, à quærendo, quòd per eas, sicut antiqui volu erunt, vis carminũ & vocis modulatio quæreretur. Quatũ sonus quia sensibilis res est, præterfluit in præteritum tempus, imprimitúrque memoriæ. Inde à poetis Iouis & Mineruæ filias Musas esse confictum est. Nisi enim ab homine memoria teneantur soni, pereunt, quia scribi non possunt.

De inuentoribus eius. CAP. XV.

MOyses dicit repertorem Musicæ artis fuisse *Tubal*, qui fuit de stirpe Cain ante diluuium. Græci verò *Pythagoram* dicunt huius artis inuenisse primordia, ex malleorum sonitu & cordarum extensione percussa. Alij *Linum Thebæum* & *Zetum* & *Amphionа* in arte musica primos claruisse ferunt. Post quos paulatim directa est præcipuè hæc disciplina & aucta multis modis. cráque tam turpe Musicam nescire, quàm literas. ¶ Interponebatur autem non modò sacris, sed & omnibus solennibus, omnibúsque lætis, vel tristioribus rebus. Vt enim in veneratione diuina *hymni* ita in nuptiis *Hymenæi*, & in funeribus *threni*, & lamenta ad tibias canebantur. *In conuiuiis* verò lyra vel cithara circunferebatur, & accubantibus singulis ordinabatur conuiuiale genus canticorum.

Quid possit Musica. CAP. XVI.

ITaque sine Musica nulla disciplina potest esse perfecta: nihil enim est sine illa. Nam & ipse mundus quadam harmonia sonorum fertur esse compositus, & cœlum ipsum sub harmoniæ modulatione reuoluitur. Musica mouet affectus, prouocat in diuersum habitum sensus. In præliis quoque tubæ concentus pugnantes accendit, & quanto vehementior fuerit clangor, tanto fit fortior ad certamen animus. Siquidem & remiges cantus hortatur, ad tolerandos quoque labores. musica animum mulcet, & singulorum operum fatigationem modulatio vocis solatur. Excitos quoque animos musica sedat, sicut legitur de Dauid, qui à Spiritu immundo Saulem arte modulationis eripuit. Ipsas quoque bestias, necnon & serpentes, volucres, atque delphinos ad auditum suæ modulationis, musica prouocauit. Sed & quicquid loquimur, vel intrinsecus venarum pulsibus commouemur, per musicos rythmos harmoniæ virtutibus probatur esse sociatum.

De tribus partibus Musica. CAP. XVI.

MVsicæ partes sunt tres, id est harmonica, rythmica, metrica. *Harmonica* est quæ discernit in sonis acutum & grauem. *Rythmica* est quæ requirit in cursionem verborum, vtrum bene sonus an malè cohæreat. *Metrica* est, quæ mensuram diuersorum metrorum probabili ratione cognoscit: vt verbi gratia heroicum, iambicum, elegiacon, &c.

De triformi Musicæ diuisione. CAP. XVIII.

AD omnem autem somnum qui materies cantilenarum est, triformem constat esse naturam. Prima est *harmonica*, quæ ex vocum cantibus constat. Secunda *organica*, quæ ex flatu consistit. Tertia *rythmica*, quę impulsu digitorum numerus recipit. Nam aut *voce* editur sonus, sicut per fauces, aut *flatu*, sicut per tubam, vel tibia: aut *impulsu*, sicut per citharam: aut per quodliberaliud quod percutiendo sonorum est.

De prima diuisione musicæ, quæ Harmonica dicitur. CAP. XIX.

PRima diuisio Musicæ quæ *harmonica* dicitur, id est, modulatio vocis, pertinet ad comœdos, tragœdos, vel choros, vel ad omnes qui voce propria canunt. Hæc ex animo & corpore motum facit, & ex motu sonum, ex quo colligitur Musica, quæ in homine vox appellatur. *Vox* est aer spiritu verberatus. vnde & verba sunt nuncupata. Propriè autem vox hominum est, seu irrationabilium animantium. Nam in aliis abusiuè non propriè sonitus vox vocatur: vt, Vox tubæ insecuit, fractáque ad littora voces. Nã propriũ est, vt littore resonent scopuli, &, At tuba terribilem sonitum procul ære canoro. *Harmonica* est modulatio vocis & concordantia plurimorum sonorum, vel coaptatio. *Symphonia* est moderationis temperamentũ ex graui & acuto concordantibus sonis, siue in voce siue in flatu, siue in pulsu. Per hanc quippe voces acutiores, grauioresque concordant, ita vt quisquis ab ea dissonuerit, sensum auditoris offendat. Cuius contraria est *diaphonia*, id est, voces discrepantes vel dissonæ. *Euphonia* est suauitas vocis. Hæc & *melos* à suauitate & melle dicta. *Diastema* est vocis spatium ex duobus vel pluribus sonis aptatum. *Diesis* est spacium quoddam, & deductiones modulandi atque vergentes de vno in alterum sonum. *Tonus*, est acuta enunciatio vocis. Est enim harmoniæ differentia & quantitas, quæ in vocis accentu vel tenore consistit: cuius genera in xv. partibus musici diuiserunt: ex quibus *hyperlidius* nouissimus & acutissimus, *hypodorius* omnium grauissimus est. *Cantus*, est inflexio vocis: nam sonus directus est. præcedit autem sonus cantum. *Arsis*, est vocis eleuatio, id est, initium. *Thesis*, vocis positio, hoc est finis. *Suaues*, voces sunt subtiles & spissæ, claræ atque acutæ. *Perspicuæ*, voces sunt quæ longius protrahuntur: ita vt omnem impleant continuò locum, sicut clangor tubarum. *Subtiles*, voces sunt quibus non est spiritus spissus, qualis est infantium, vel mulierum, vel ægrotantium, sicut in neruis. Quæ enim subtilissimæ cordæ sunt, subtiles ac tenues sonos emittunt. *Pingues*, sunt voces, quando spiritus multus simul egreditur sicut vetustũ. *Acuta*, vox tenuis: alta, sicut in chordis videmus. *Dura vox*, est quæ violenter omittit sonos, sicut tonitruum, sicut incudis sonus, quoties in durum malleus percutit ferrum. *Aspera vox*, est rauca, & quæ dispergitur per minutos & indissimiles pulsus. *Caca vox*, est quę mox vt emissa fuerit, cõticescit, atque suffocata nequaquam longius producitur, sicut est in fictilibus. *Vinnolata vox*, est lenis & mollis atque flexibilis. Et vinnolata dicta à vinno, hoc est cinnino, molliter flexo. *Perfecta* autem *vox*, est alta suauis & clara. *Alta*, vt in sublimi sufficiat: *Clara*, vt aures impleat. *Suauis*, vt animos audientiã blandiat. Si ex his aliquid defuerit, vox perfecta non erit.

De secunda diuisione quæ Organica dicitur. CAP. XX.

SEcunda diuisio *organica* est in iis quæ spiritu reflante completa, in sonum vocis animantur: vt sunt tubæ, calami, fistulæ, organa, pandoria, & iis similia instrumenta. *Organum*, vocabulum est generale vasorum omnium musicorum. Hoc autem cui folles adhibentur, alio Græci nomine appellant. Vt autem organum dicatur: magis ea vulgaris est cõsuetudo Græcorum. *Tuba*, primùm à Tyrrhenis inuenta, de quibus Virgil. Tyrrhenúsque tubæ mugire per æthera clangor. Adhibebatur autem non solùm in præliis, sed & in omnibus festis diebus propter laudes vel gaudij claritatem. Vnde & in Psalterio dicitur, Canite initio mensis tuba, in die insigni solẽnitatis vestræ. Præceptum enim fuerat Iudæis, vt initio nouæ lunæ tuba clangerent, quod etiam hucusque faciunt. *Tibias* excogitatas in Phrygia ferunt: has quidem diu funeribus tãtùm adhibitas: mox & sacris gẽtilium. Tibias autem appellatas putant, quòd primùm de ceruinis tibiis cruribúsque hinnulorum fierent: deinde per abusionem ita cœptas vocari etiam, quæ non de cruribus ossibúsque essent. Hinc & *tibicen* quasi tibiarum cantor. *Calamus*, nomen est arboris proprium, à calendo, id est, fundendo voces vocatum. *Fistulam* quidam putant à Mercurio inuentam: alij à Fauno, quem Græci vocant Pana. Nonnulli eam ab Idi pastore Agrigentino ex Sicilia. Fistula autem dicta, quòd vocem emittat. *Sambuca*, in musicis species est symphonjarum. Est enim genus ligni fragilis, vnde & tibiæ componuntur, *Pandorius*, ab inuentore vocatus. de quo Virgilius, Pan primus calamos cera coniungere plures Instituit, Pan curat oues, ouiumque magistros. Fuit enim apud gentiles Deus pastoralis, qui primus dispares calamos ad cantum aptauit, & studiosa arte composuit.

De tertia diuisione, quæ Rithmica nuncupatur. CAP. XXI.

TErtia est diuisio *rithmica* pertinens ad neruos & pulsus, cui dantur species cithararum diuersarum, tympanum, & cimbalum, sistrum, acitabula aenea & argentea, vel alia quæ metallico rigore percussa reddunt cum suauitate tinnitum, & cætera huiusmodi. *Cithara* ac *psalterij* repertor Tubal, vt prædictum est, perhibetur. Iuxta opinionem autem Græcorum citharæ vsus repertus fuisse ab Apolline creditur. Forma citharæ initio similis fuisse traditur pectori humano, quod veluti vox de pectore, ita ex ipsa cantus ederetur, appellatáque eadem de causa. Nam pectus Dorica lingua κιθάρα vocatur. Paulatim autem plures eius species exiterunt, vt *psalteria, lira, barbita, phœnices & pectides*, & quæ dicuntur *Indica*, & feriuntur à duobus simul. Item aliæ autẽ & aliæ, & quadrata forma vel trigonali. *Cardarum* etiam *numerus* multiplicatus est, & commutatum genus. Veteres autem citharam fidiculam, vel fidicen nominauerunt: quia tam concinnunt inter se cordæ eius, quàm bene conueniunt inter quos fides fit. Antiquitus autem *cithara septemcordis* erat. Vnde Virgilius, Septem discrimina vocum. *Discrimina* autem ideò, quòd nulla corda vicinæ cordæ simi-

lem vocem reddat. sed ideo vij. cordæ, vel quia totam vocem implent: vel, quòd septem motibus sonat cælum. *Cordas* autem dictas à corde: quia sicut pulsus est cordis in pectore, ita pulsus cordæ in cithara. His primus Mercurius excogitauit: idémque prior in neruos sonum strinxit. *Psalterium*, quod vulgo *canticum* dicitur, à psallendo nominatum: quòd ad eius vocem chorus consonando respondeat. Est autem similitudo citharæ barbaricæ in modum Δ literæ: sed psalterij & citharæ hæc est differentiæ, quòd *psalterium* lignum illud concauum vnde sonus redditur superius habet, & deorsum feriuntur cordæ, & desuper sonant. *Cithara* autem econtrà concauitatem ligni inferius habet. Psalterio autem Hebræi decachordo vsi sunt propter numerum decalogi legis. *Lyra* dicta à varietate vocum, quòd diuersos sonos efficiat. Lyram primùm à Mercurio dicunt inuentam fuisse, hoc modo: Cùm regrediens Nilus in suos meatus varia in campis reliquisset animalia, relicta etiam testudo est. Quæ cùm esset putrefacta, & nerui eius remansissent extenti inter corium: percussa à Mercurio sonitum dedit, ad cuius speciem Mercurius lyram fecit, & Orpheo tradidit, qui erat huius rei maximè studiosus. Vnde & æstimatur eadem arte non feras tantùm, sed & saxa atqué syluas cantus modulatione applicuisse. Hanc musicæ propter studij amorem & carminis laudē, etiam inter sidera suarum fabularum commentis collocatam esse finxerunt. *Tympanū* est pellis vel corium ligno ex vna parte extensum. Est enim pars media symphoniæ in similitudinem tribui. Tympanum autem dictum, quod medium est. Vnde & margaritum medium tympanum dicitur, & ipsum vt symphonia ad virgulam percutitur. *Cymbala* & *acitabula* quædā sunt, quæ percussa inuicē se tangunt & sonum faciunt. Dicta autem cymbala, quia cum ballematica simul percutiuntur. Ita enim Græci dicunt cymbala ballematica. *Sistrum* ab inuentrice vocatum. Isis enim Ægyptiorum regina id genus inuenisse probatur. Iuuenalis, Isis & irato feriat mea lumina sistro. Inde & hoc mulieres percutiunt, quia inuentrix huius generis est mulier. Vnde & apud Amazonas sistro ad bellū fœminarū exercitus vocabatur. *Tintinnabulum* de sono vocis nomen habet, sicut & plausus manuum stridor valuarū. *Symphonia* vulgo appellatur lignum cauum ex vtraque parte pelle extensa quam virgulis hinc & inde musici feriunt. Fitque in ea ex concordia grauis & acuti suauissimus cantus.

De musicis numeris. CAP. XXII.

NVmeros autem secundum musicam ita queeris. Positis extremis, vtputa vj. & decies dipondius, vides quot monadibus superetur, vj à xij, & vj. monadibus dictis per quadratum, sexies seni faciunt xxxvj. Coniungis extrema illa, vj. ad xij. simul efficiunt xviij. Partiris tricies sexies per decies octo, efficit dipondius. Hos iungis cum summa minore scilicet, sexies, erunt viii, & erit medium inter vi. & xii. Quapropter viii. superat vi. duabus monadibus, id est tertia de sexies, & superantur viii. à xii. iiii. monadibus, tertia portione. Qua parte ergo superat, eadem superatur. Sed hæc ratio quemadmodum in mundo est ex volubilitate circulorum: ita & in microcosmo in tantum præter vocem valet, vt sine ipsius perfectione etiam homo symphoniis carens non consistat. Eiusdem musicæ perfectione, etiam metra constant, in arsi & thesi, id est, eleuatione & positione.

De Astronomia.

22 De *Astronomia nomine.*
23 De *inuentoribus eius.*
24 De *scriptoribus astronomiæ.*
25 De *differentiis astronomia & astrologiæ.*
26 De *astronomiæ ratione.*
27 De *mundo & eius nomine.*
28 De *forma mundi.*
29 De *cælo eiusque nomine.*
30 De *situ sphæræ cælestis.*
31 De *motu eiusdem.*
32 De *cursu eiusdem sphæræ.*
33 De *celeritate cæli.*
34 De *axe cæli.*
35 De *cælestibus polis.*
36 De *cardinibus cæli.*
37 De *connexis cæli.*
8 De *ianuis cæli.*
39 De *gemina facie cæli.*
40 De *quatuor partibus cæli.*
41 De *hemisphæriis.*
42 De *quinque circulis cæli.*
43 De *Zodiaco circulo.*
44 De *candido circulo.*
45 De *magnitudine solis.*
46 De *magnitudine lunæ.*
47 De *natura solis.*
48 De *cursu solis.*
49 De *defectu solis.*
50 De *stinare solis.*
51 De *lumine lunæ.*
52 De *forma lunæ.*
53 De *interlunio lunæ.*
54 De *cursu lunæ.*
55 De *vicinitate lunæ ad terras.*

57 De *eclipsi solis.*
58 De *eclipsi lunæ.*
59 De *differentia siderum, stellarum atque astrorum.*
60 De *lumine stellarum.*
61 De *situ stellarum.*
62 De *cursu stellarum.*
63 De *vario cursu stellarum.*
64 De *interuallis stellarum.*
65 De *circulari numero stellarum.*
66 De *stellis planetis.*
67 De *præcedentia & antegradatione stellarum.*
68 De *remotione, vel retrogradatione stellarū.*
69 De *statu stellarum.*
70 De *nominibus stellarum quibus ex causis nomina acceperunt.*

De *Astronomiæ ratione.* CAP. XXVII.

ASTronomiæ ratio modis plurimis constat. Diffinit enim quid sit mundus, quid cœlum, quid sphæræ situs & cursus, & quid axis cœli & poli, quæ sint climata cœli, qui cursus solis & lunæ atque astrorum, &c.

De *mundo & eius nomine.* CAP. XXVIII.

MVndus est hic, qui constat ex cœlo & terra, & mari, cūctisque sideribus. Qui idcirco mundus est appellatus, quia semper in motu est. nulla enim requies eius elementis concessa est.

De *forma mundi.* CAP. XXIX.

FOrmatio mundi ita demonstratur. Nam quemadmodum erigitur mundus in septentrionalem plagam, ita declinatur in australem. Caput autem eius & quasi facies, orientalis regio est, vltima pars septentrionalis.

De *cælo & eius nomine.* CAP. XXX.

Cœlum physici rotundum, volubile atque ardens esse dixerunt: vocatúmque hoc nomine, eò quòd tanquam vas cœlatum impressas habeat figuras stellarum. Distinxit enim id Deus claris luminibus, & impleuit sole scilicet, & lunæ orbe fulgenti, & astrorum micantium splendentibus signis adornauit. Hoc autem Græcè οὐρανὸς dicitur ἀπὸ τοῦ ὁρᾶσθαι, id est à videndo, eò quòd aer perspicuus sit, & ad speculandum putior.

De *situ sphæræ cælestis.* CAP. XXXI.

Sphæra, cœli est species quædam in rotundum formata, cuius centrum terra est ex omnibus partibus æqualiter conclusa. Hanc sphæram nec principium habere dicunt, nec terminum, ideò quòd in rotundum quasi circulus, vnde incipiat, vel vbi desinat non facilè comprehenditur. Philosophi autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

mundi septem cœlos, id est, planetas globorum consono motu introduxerunt, quorum orbibus connexa memorant omnia, quos sibi innexos & velut insertos versari retro, & è contrario cæteris motibus suis ferri arbitrantur.

De motu eiusdem. CAP. XXXII.

SPhæræ *motus* duob⁹ axibus voluitur: Quorum vnus *septentrionalis*, qui nunquã occidit: appellatúrque *Borealis*: alter *Australis*, qui nunquam videtur, & *Austronotus* dicitur. His duobus polis moueri sphæram cœli dicunt, & cum motu eius sidera in ea fixa ab oriente vsque ad occidentem circum ire: septentrionibus breuiores giros iuxta cardinem peragentibus.

De cursis eiusdem sphæræ. CAP. XXXIII.

SPhæra cœli ab oriente & occidente semel in die & nocte vertitur xxiiij. horarum spaciis, quibus sol cursum suum supra terras & sub terra sua volubilitate concludit.

De celeritate cœli. CAP. XXXIV.

TAnta celeritate cœli sphæra dicitur currere, vt nisi aduersus præcipitem eius cursum alia currerent, quæ eam remorarentur, mundi ruinam faceret.

De axe cœli. CAP. XXXV.

AXis, est septentrionalis linea recta, quæ per mediam pilam sphęræ tendit. & dicta axis, quòd in ea sphæra, vt rota voluitur, vel quia ibi plaustrum est.

De polis cœlestibus. CAP. XXXVI.

POli sunt circuli qui currunt per axem. Horum alter est *Septentrionalis*: qui nunquam occidit, appellatúrque *Boreus*: alter *Australis*, qui nunquam videtur. Et *Austronotus* dicitur. & dicti *poli*, quòd sint axium cicli extrema plaustrorum: à poliendo scilicet nominati: sed polus Boreus semper videtur, Austronothus nunquam: quia dextra cœli altiora sunt pressa Austri.

De cardinibus cœli. CAP. XXXVII.

CArdines cœli extremæ partes sunt axis. Et dicti cardines, eò quòd per eos vertitur cœlum, vel quia sicut cor voluuntur.

De conuexis cœli. CAP. XXXVIII.

COnuexa autem cœli, extrema eius sunt, à curuitate dicta, vt est illud: Conuexum quoties claudit nox humida cœlum. Conuexum enim curuum est, quasi conuersum seu inclinatum, & ad modum circuli flexum.

De ianuis cœli. CAP. XXXIX.

IAnuæ cœli duæ sunt, oriens & occidens. Nam vna parte sol procedit, alia se recipit.

De gemina facie cœli. CAP. XL.

FAcies cœli vel caput, orientalis regio: vltima, septentrionalis. De qua Lucanus: Sic mundi pars ima iacet quam zona inualis Perpetuæque premunt hiemes.

De quatuor partibus cœli. CAP. XLI.

CLimata cœli, id est plagæ, vel partes quæ quot sunt, ex quibus prima pars *orientalis* est, vnde aliquæ stellæ oriuntur. Secunda, *occidentalis*, vbi nobis aliquæ stellæ occidunt. Tertia *septentrionalis*, vbi peruenit sol in diebus maioribus. Quarta *Australis*, vbi sol peruenit noctibus maioribus. *Oriens* autem ab exortu solis est nuncupatus. *Occidens* quod diem faciat occidere & interire. Abscondit enim lumen mundo, & tenebras superinducit. *Septemtrio* autem, à septem stellis axis vocatus, quę in ipso reuoluto rotantur. Hic proprie & *vertex* dicitur, eò quod vertitur. *Meridies* autem vocatur, vel quòd ibi sol facit medium diem quasi midi dies, vel quia tunc purius micat æther. *Morum* enim purum dicitur. ¶ Sunt & *alia* vij. *climata cœli* quasi vij lineæ ab oriente in occidentem, sub quibus & mores hominum dispares, atque animalia specialiter diuersa nascuntur: quę vocata sunt à locis quibusdam famosis, quorũ primũ est *Meroes*, secundum *Somis* vel *Sienes*. tertiũ *catacorinus* id est, *Aphrica*. quartũ *Rhodus*. quintum *Helespontus*. sextum *Mesponti*. septimum *Boristhenes*.

De hemisphæriis. CAP. XLII.

HEmisphærium, dimidia pars sphęræ est. *Et hemisphærio supra terras* est ea pars cœli, quæ à nobis tota videtur. *Hemisphærio sub terra* est, quæ videri non potest, quàmdiu sub terra fuerit.

De quinque circulis cœli. CAP. XLIII.

ZOna cœli quinque sunt: quarum distinctionibus quædam partes temperie sua iunguntur, quędam immanitate frigoris aut caloris inhabitabiles existant. Quæ ideò & zonę

zonæ vel circuli appellantur, eo quòd in circumductione sphæræ existant. Quorum *primus circulus* ideò *Arcticus* appellatur, eo quòd inter eum Arcturi signa inclusa prospiciuntur. *Secundus circulus* θερεὸς, qui & *tropicus* dicitur, quia in eo circuiens sol Aquilonis finibus æstatem facit, & vltra eum circulum non transit, sed statim reuertitur, & inde tropicus appellatur. *Tertius circulus, himerinus*, qui à Latinis ideò *æquinoctialis* appellatur, eo quòd sol cùm ad eum orbem peruenerit, æquinoctium facit. *Ἡμέρα* enim Latinè, dies dicitur atque nox: quo circulo dimidia sphæræ pars constituta perspicitur. *Quartus circulus Antarcticus* vocatus: eo quòd contrarius sit circulo, quem Arcticum nominamus. *Quintus circulus* χειμερὸς *tropicus*, qui à Latinis *hiemalis* siue *brumalis* appellatur. idcò sol cùm ad eum circulum peruenerit, hyemem iis qui ad Aquilonem sunt facit, & æstatem iis qui in Austri partibus cõmorantur.

De circulo zodiaco. CAP. XLIV.

ZOdiacus autem circulus est, qui ex linearum quinque angulis & ex vna linea constat.

De candido circulo. CAP. XLV.

LActeus *circulus* via est, quæ in sphæra videtur, à candore dicta, quia alba est. quã aliqui dicunt viam esse qua circuit sol, & ex splendoris ipsius transitu ita lucere.

De magnitudine Solis. CAP. XLVI.

MAgnitudo *solis* fortior est terra, vnde & eodem momento quo oritur, & orienti simul & occidenti æqualiter apparet. Quia verò tanquam cubitalis nobis videtur, considerare oportet quantum sol distat à terris: quæ longitudo facit, vt paruus videatur nobis.

De magnitudine Lunæ. CAP. XLVII.

MAgnitudo quoque lunæ minor fertur esse quàm solis. Nam dum sol superior sit à luna, & tamen à nobis maior quàm luna videatur, iam si prope nos accessisset: multo maior quàm luna conspiceretur. Sicut autem fortior est sol terra: ita terra fortior est luna: per aliquem quantitatem.

De natura solis. CAP. XLVIII.

SOl dum igneus sit, præ nimio motu conuersionis suæ ampliùs incalescit. Cuius ignem dicunt philosophi aqua nutriri, & è contrario elemento virtutem luminis & caloris accipere. Vnde dicimus eũ sæpius madidum & rorantem.

De cursu solis. CAP. XLIX.

SOlem, per seipsum moueri, non cum mundo verti dicunt. Nam si fixus cælo maneret, omnes dies & noctes æquales existerent: sed cum alio loco eras occasurum: alio occidisse hesterno videmus: apparet eum per seipsum moueri, non cum mundo verti: spatiis enim æqualibus orbes annuos conficit propter temporum mutationes. Oriens diem facit: occidens noctem inducit. Nam vadens longius ad meridiem hyemem facit, vt hyberni humoribus atque pruinis terra pinguescat. Accedens propius ad Septentrionem, æstatem reddit, vt fruges maturitate durẽtur, & quæ sunt in humidis incocta: feruefacta mitescant.

De effectu solis. CAP. L.

SOl oriens diem facit, occidens noctem inducit: nam *dies* est sol super terras, *nox* est sol sub terra. Ex ipso enim sunt horæ: ex ipso dies, cùm ascenderit: ex ipso etiam nox, cùm occiderit: ex ipso menses & anni numerantur: ex ipso vicissitudines fiunt temporum. Quando autem per meridiem currit, vicinior est terræ: quando verò iuxta Septentrionem, sublimis attollitur. Cui ideo Deus diuersos cursus constituit, loca & tempora, ne dum semper eisdem moraretur locis, quotidiano vapore eius vniuersa consumerentur, sicut Clemens ait, Cursus diuersos accepit quibus aeris temperies pro ratione temporum dispensatur, & ordo vicissitudinum permutationúmque seruatur. Nam dum ad superiora conscenderit, ver temperat: vbi autem ad summum cæli venerit, æstiuos accendit calores: descendẽs rursus autumno temperiem reddit. Vbi vero ad inferiorem redit circulũ: ex glaciali compage cæli rigorem nobis hyberni frigoris derelinquit.

De itinere solis. CAP. LI.

SOl oriens per meridiem iter habet: qui postquàm ad occasum venerit, & Oceano se intinxerit, per incognitas sub terra vias vadit, & rursus ad orientem recurrit.

De lumine Lunæ. CAP. LII.

LVnam quidam philosophi dicunt proprium lumen habere, globúmque eius vnã partem esse lucifluam, aliam verò obscuram, & paulatim se vertendo diuersas formas efficere. Alij contra aiunt lunam non suum lumen habere, sed solis radiis illuminari. Vnde & *eclypsim* pàtitur: si inter ipsam & solem vmbra terræ interueniat. Sol enim longè ipsa superior est. Hinc euenit, vt quoniam sub

illo est, parte superiore luceat, inferiore verò quam habet ad terras parte obscura sit.

De formis Lunæ. CAP. LIII.

PRima figura Lunæ bicornis est. Secunda sectilis. Tertia dimidia. Quarta plena. Quinta iterum dimidia ex maiore. Sexta iterum sectilis. Septima bicornis. Septima autem semis, & vicesima secunda semis in suo ordine mediæ sunt: cæteræ autem proportionales sunt.

De interlunio Lunæ. CAP. LIV.

INterlunium Lunæ, est tempus illud interficientem & nascentem Lunam. Est autē trigesimus dies, quo luna non lucet. Quæ ideò videri non potest, quia soli coniuncta obscuratur: sed eodem momento renascens paulatim ab eo recedendo videtur.

De cursu Lunæ. CAP. LV.

LVna amissi ac recepti luminis vicibus mētrua spacia moderatur. Quæ ideò obliquo & non recto incedit cursu, vt sol: ne incidat in centrum terræ & frequenter patiatur eclipsim. Vicinus est enim circulus eius terræ. Crescens autem orientem cornibus spectat: decrescens, occidentem: meritò, quia occasura & amissura est lumen.

De vicinitate lunæ ad terras. CAP. LVI.

LVna terris vicinior est quàm sol. Inde & breuiori orbe celerius peragit cursum suum. Nam iter quod sol in diebus ccclxv. ista per xxx. dies percurrit. Vnde & antiqui menses in luna, annos autem in solis cursu posuerunt.

De eclypsi Solis. CAP. LVII.

ECclypsis solis, est quoties luna trigesima ad eandem lineam qua sol vehitur peruenit eique se obiiciens solem obscurat. Nam deficere nobis sol videtur, dum illis orbi Lunæ opponitur.

De eclipsi Lunæ. CAP. LVIII.

ECclypsis luna est quoties in vmbram terræ luna incurrit. Non enim suum lumen habere, sed à sole illuminari putatur. vnde & defectum patitur si inter ipsam & solem vmbra terræ interueniat. Patitur autem hoc decimaquinta luna, eousque, quàm diu centrum atque vmbra obstantis terræ exeat, videátque solem, vel à sole videatur.

De differentia stellarum, siderum, & astrorum. CAP. LIX.

STellæ, & sidera, & astra inter se differunt. Nam *stella* est quælibet singularis. *Sydera* verò sunt stellis plurimis facta, vt Hyades, Pleiades. *Astra* autem sunt stellæ grandes, vt Orion, Bootes. Sed hæc nomina scriptores confundunt, & astra pro stellis, & stellas pro sideribus ponunt.

De lumine stellarum. CAP. LX.

STellæ non habere proprium lumen: sed à sole illuminari dicuntur, sicut & luna.

De stellarum motu. CAP. LXI.

STellæ immobiles sunt, & cum cœlo fixæ perpetuo motu feruntur: neque cadunt per diem, sed à solis splendore obscurantur.

De cursu stellarum. CAP. LXII.

SIdera autem feruntur, aut mouentur. *Feruntur*, quæ cœlo fixa sunt, & cum cælo voluuntur. *Mouentur* verò quædam, sicut planetæ, id est, erraticæ, quæ cursus suos vagos certa tamen diffinitione conficiunt.

De vario cursu stellarum. CAP. LXIII.

STellæ dicuntur pro eo quòd per diuersos orbes cælestium planetarum feruntur. nā quædam celerius exortæ, tardius occidunt: quædam tardius exortæ citius ad occasum perueniunt. aliæ pariter oriuntur & non simul occidunt, omnes autem suo tempore ad suum cursum proprium reuertuntur.

De interuallis stellarum. CAP. LXIV.

STellæ inter se diuersis interuallis distant à terra: propterea dispari claritate magis minúsve nostris oculis apparent. Nam multæ maiores sunt iis quas videmus conspicuas, sed longius positæ paruæ videntur à nobis.

De numero circulari stellarum. CAP. LXV.

NVmerus circularis stellarum est, per quē cognosci dicitur, in quanto tempore circulum suum vna quæque stella percurrat, siue per longitudinem, siue per latitudinē. *Latitudo* intelligitur per significatum, longitudo per proprium excursum. Nam *Luna* viii. annis ferme explere circulum suum. *Mercurius* annis xx. *Lucifer* annis ix. *Sol* annis xxx. *Vesper* xv. *Phaeton* xii. *Saturnus* xxx. Quibus peractis ad reuertionem circuli sui iisdem signis & partibus reuertuntur. Quædam *sydera* radiis solis

solis prædita *anomala* fiunt, aut *retrograda* aut *stationaria*: iuxta quod & poeta meminit dicens, Sol tempora diuidit æui: Mutat nocte diem, radisque potentibus astra Ire vetat, cursúsque vago ratione moratur.

De stellis planetis. CAP. LXVI.

QVædam stellæ ideò *planetæ* dicuntur, id est errantes, quia per totum mundum vario motu discurrunt. Vnde pro eo quod errant, *retrogradæ* dicuntur: vel *anomalæ* efficiuntur, id est, quando particulas addunt & detrahunt. Cæterum quando tantum detrahunt *retrogradæ* dicuntur: *stationem* autem faciunt quando stant.

De præcedentia & antegradatione stellarum. CAP. LXVII.

PRæcedentia, vel *antegradatio stellarum* est dum stella motum suum consuetum agere videtur, & aliquid præter consuetudinem præcedit.

De remotione vel retrogradatione stellarum. CAP. LXVIII.

REmotio, vel *retrogradatio stellarum* est, quando stella dum motum suum agit, simul & retrorsum moueri videtur. ista omnia in absidis colliguntur.

De statu stellarum. CAP. LXIX.

STatus *stellarum* est, dum stella semper mouetur: tamen in aliquibus locis stare videtur.

De nominibus stellarum, quibus ex causis nomina acceperunt. CAP. LXX.

SOl appellatus eò quòd solus appareat, obscuratis fulgore suo cunctis sideribus. *Luna* dicta quasi Lucina, ablata media syllaba: de qua Virgilius: Casta fauo, Lucina, libens. Sumpsit autem nomen per deriuationem à solis luce: eò quòd ab eo lumen accipiat, acceptúmque reddat. *Stellæ* dictæ à stando, quia semper fixæ stant in cœlo: nec cadunt. Nam quòd videmus de cœlo stellas quasi labi, non sunt stellæ, sed igniculi ab æthere lapsi: qui fiunt dum ventus altiora petens æthereum ignem secum trahit, qui tractu suo imitatur stellas cadentes. Nam stellæ cadere non possunt: immobiles enim (vt prædictum est) sunt, & cùm cælo fixæ feruntur. *Sidera* dicta eò quòd ea nauigantes considerando iter dirigunt ad cursus consilium, ne fallacibus vndis aut ventis aliò deducantur. ¶ Quædam autem stellæ idcirco *signa* dicuntur, quia eas nautæ obser-

uant in gubernandis remigiis, contemplantes aciem fulgorémque eorum, quibus rebus status cœli futurus ostenditur. sed & omnes homines ea intendunt ad præuidendum aeris qualitates per æstatem & hyemem vernalémque temperiem. Ortu enim vel occasu suo certis stationibus temporum qualitates significant, *Signorum* primus *Arctos*, qui in axe fixus, vij. stellis in se reuolutis toratur: nomen est Græcum quòd Latinè *Vrsa* dicitur: quæ quod in modum plaustri vertitur, nostri eam septentrionem dixerunt, *Triones* enim proprie sunt boues aratorij dicti eò quòd terram terant: q. triones. Septentriones autem non occidere axis vicinitas facit: quia in eo sunt. *Arctophylax* dicitur, quòd *Arcton*, id est Helicem vrsam sequitur. Eúdémque & *Booten* dixerunt, eò quòd plaustro haereret: signum multis spectabile stellis, inter quas Arcturus est, sidus post caudam maioris vrsæ positum in signo Bootis. Vnde & *Arcturus* dictus est, quasi ἀρκτου οὐρα: quia Bootis præcordiis socia collocata est. Oritur autem autumnali tempore *Orion* astrum antè Tauri vestigia fulgens: & dictus Orion ab vrina, id est, ab inundatione aquarum. Tempore enim hyemis obortus mare & terras aquis & tempestatibus turbat. Hunc Latini *Iugulam* vocant, quòd sit armatus, vt gladius, & stellarum luce terribilis atque clarissimus: in quo si hæc fulgeant omnia, serenitas portenditur, si obscuratur huius acies, tempestas cernitur imminere. *Hyades* dictæ ὑσμῆ οὖν, id est à succo & à pluuiis. Nam pluuiæ Græcè ὖσαι dicūtur. Ortu quippe suo efficiūt pluuias. vnde & eas Latini suculas appellauerunt: quia quando nascuntur pluuiarum signa monstrātur, de quib. Virgil. Arcturum, pluuiásque Hyadas geminósque Triones. Sunt autē in fronte Tauri vii. & oriuntur tempore vernali. *Pleiades* à pluralitate dictæ. Sunt autē stellæ septē ante genua Tauri, ex quibus sex videntur: nam latet vna. Has Latini *Vergilias* dicūt, à temporis significatione, quòd vere exoriuntur. Nam occasu suo hyemē, ortu æstatē primæque nauigationis tēpus ostendunt. *Canicula stella*, quæ & *Sirius* dicitur, æstiuis mēsibus in medio centro cœli est: & dū sol ad eā ascenderit, coniūcta cū sole duplicatur calor ipsius, & dissoluuntur corpora & vaporantur. Vnde & ex ipsa stella *dies caniculares* dicuntur: quādo & molestę sunt pugnationes. *Canis* autē vocatur propterea quòd corpora morbo afficiat: siue propter flāmæ candorē, quod eiusmodi sit, vt præ cæteris lucere videatur. Itaq; quo magis eā cognoscerent, *Sirion* appellasse. *Cometes* stella dicta est, eò quod comas luminis fundat ex se. Quod genus sideris quādo apparuerit, aut pestilētiā, aut famē, aut bella significat. Cometæ autē Latinè cri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitæ appellantur, quòd in modum crinium flammas spargant, quas Stoici dicunt esse vltra xxx. quarũ nomina & effectus quidam Astrologi scripserunt. *Lucifer* dictus, eò quòd inter omnia sidera plus lucem ferat. Lucifer enim est vna ex planetis. Hæc proprie & *iubar* dicitur, eò quod iubas lucis ex se fundat: sed & splẽdor Solis & lunæ ac stellarum iubar vocatur, quòd in modum iubæ radij ipsorũ extendantur. *Vesperus* stella occidentalis, quam cognominatã perhibẽt ab Hespero rege Hispaniæ. Est autẽ & ipsa ex quinque stellis planetis, noctem ducẽs & sequens solem. Fertur autem quod hæc stella oriens luciferum, occidens vesperum facit. de qua Statius. & alterno deperditur vnus in ortu. ¶ *Planeta* stellæ sunt, quæ non sunt fixæ in cœlo, vt reliquæ, sed in aere feruntur. Dicti autẽ planetæ ἀπὸ τῆς πλάνης, id est, ab errore. Nam interdum in Austrum, interdum in Septentrionẽ, plerunque contra mundum, nonnunquam cũ mundo feruntur. Hos Romani nominibus deorum suorum, scilicet Saturni, Lunæ, Iouis, Martis, Veneris & Mercurij sacrauerunt. Decepti enim & decipere volentes. in eorũ adulationem, qui sibi aliquid secũdum amorem præstitissent, sidera ostendebant in cœlo, dicentes, quòd illud sidus esset Iouis, & illud Mercurij, & concepta est opinio vanitatis. Hanc opinionem erroris diabolus confirmauit, Christus euertit. ¶ Iam verò illa, quæ ab ipsis gentilibus *signa* dicuntur, in quibus & animantiũ imago de stellis formatur: vt *Aries*, *Taurus*, *Libra* & huiusmodi alia ij qui sidera præuiderunt in numerum stellarum speciem corporis superstitiosa vanitate permoti finxerunt, ex causis quibusdam deorum suorum & imagines & nomina conformantes. Nam *Arietem* primũ signum, cui vt libræ mediam mundi lineam tradunt, propter Ammonem, id est, Iouem vocauerunt: quia in eius capite, qui simulachra faciunt Arietis cornua fingunt. Quod signum Gentiles ideò inter signa primum constituerunt, quòd in mense Martio, qui est anni principium, solem in signo illo cursum suum peragere dicunt: sed & *Taurum* inter sidera collocant, & ipsum in honorem Iouis, eò quòd in bouem sit fabulosè conuersus, quando Europam transuexit. Castorem quoque & Pollucem post mortem inter notissima sidera constituerunt: quod signum *Gemini* dicitur. *Cancrum* quoque inde dixerunt, eò quod cum ad signum mense Iunio sol venerit, retro graditur in modum cancri, breviorẽsque facit dies. Hoc enim animal incertam habet partem primam, geniq; ad vtramque partem gressum dirigit, ita vt prior pars sit post rior, & posterior prior. *Leonem* ingentem Hercules in Græcia occidit & propter virtutem suam hunc inter duodecim signa constituit. Hoc signum sol cùm attigerit, nimium calorem mundo reddit, & annuos fluctus & æstus facit maiores quàm in toto reliquo anno. *Virginis* etiam signum ideireo inter astra collocauerunt, propter quod eisdẽ diebus in quibus sol per illud decurrit, terra exulta solis ardore nihil pariat. Est enim hoc tempus canicularium dierum. *Libram* autem vocauerunt ab æqualitate mensis ipsius, quod viij. Kal. Octobris sol per illud signum currens æquinoctium facit. Vnde & Lucanus. Ad iustæ pondera libræ. *Scorpium* quoque & *sagittarium*, propter fulgura mensis ipsius appellauerunt. *Sagittarius* vir equinis cruribus deformatur, cui sagittam & arcum adiungunt, vt ex eo mensis ipsius fulmina demonstrentur. Vnde & sagittarius est vocatus. *Capricorni* figuram ideò inter sidera finxerunt propter capram Iouis nutricem: cuius posteriorem partem corporis in effigiem piscis ideò finxerunt, vt pluuias eiusdem temporis designarent, quas solet idem mensis plerunque in extremis habere. Portò *Aquarium & pisces*, ab imbribus temporum vocauerunt, quòd hyeme quando in his signis sol vertitur, maiores pluuiæ profunduntur. Et miranda gentilium dementia, qui non solùm pisces, sed etiam arietes, & hircos, & tauros, vrsas & canes, cancros, & scorpiones transtulerunt. Nam & *aquilam* & *cygnum* propter Iouis fabulas inter cœli astra eius memoriæ causa collocauerunt. *Perseum* quoque & vxorem eius *Andromedam* postea quàm sunt mortui in cœlũ receptos esse crediderũt: ita vt imagines eorum stellis designarent, eorũmque appellare nominibus non erubescerent. *Aurigam* etiam *Erichthonium* inter cœli astra collocauerunt: propter quod vidisse eum primum quadrigam iunxisse. Mirati sunt enim ingenium eius ad imitationem Solis accessisse: & propter hoc nomen eius post mortem inter sidera posuerunt. sic *Calisto*, Licaonis filia. dum ab Ioue compressa, & fabulose ab Iunone in vrsæ fuisset speciem conuersa, quæ Græcè ἄρκτος appellatur, post interfectionem ipsius nomen eius Iouis cũ filio in stellis Septentrionalibus transtulit, eámque *Arctos*: filium autẽ eius *Arctophylaca* ea appellauit. Sic *Iira* pro Mercurio in cœlum locata. sic *Centaurus Chiron* propter quod nutrierat Æsculapium & Achillem, inter astra dinumeratus est: sed quolibet modo superstitiones hæ ab hominibus nuncupentur, sunt tamen sydera quæ Deus in mundi principio condidit, ac certo motu distinguere tempora ordinauit. ¶ Horũ igitur *signorum obseruationes*, vel *geneses*, vel cætera superstitiosa, quę se ad cognitionẽ sydera coniungunt, id est, ad notitiam fatorũ, quæ fidei nostræ sine dubitatione contraria sunt, sic ignorari debent à Christianis, vt nec scripta esse videantur, sed nonnulli syderum pulchritudine & claritate pellecti, in lapsus stellarũ cæcatis mentibus corruerũt, ita vt per supputationes noxias, quæ *mathesis* dicitur, euentus rerũ præscire conentur: quos non solùm Christianæ religionis doctores, sed etiam gentilium Plato, Aristoteles, atque alij rerum veritate commoti concordi sententia damnauerunt, dicẽtes: Confusionem rerum potius de tali persuasione generari. Nam si genus humanum ad varios actus nascendi necessitate premeretur, cur aut laudẽ mereantur boni, aut mali legum percipiant vltionem? Et quamuis ipsi non fuerint cœlesti sapientiæ dediti, veritatis tamen testimonio errores eorum meritò perculerunt. ¶ Ordo autem iste septem secularium disciplinarum ideo à Philosophis vsque ad astra perductus est, scilicet vt animos seculari sapientia implicatos à terrenis rebus abduceret, & in superna contemplatione collocaret.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER IV.

CAPITA LIBRI QVARTI.

1 *De Medicina.*
2 *De nomine eius.*
3 *De inuentoribus eius.*
4 *De tribus hæresibus medicorum.*
5 *De quatuor humoribus corporis.*
6 *De acutis morbis.*
7 *De cronicis morbis.*
8 *De morbis qui in superficie corporis & cutis videntur.*
9 *De medicinis & medicaminibus.*
10 *De libris medicinalibus.*
11 *De instrumentis medicorum.*
12 *De odoribus & vnguentis.*
13 *De initio Medicinæ.*

DE MEDICINA. CAP. I.

MEDICINA est quæ corporis vel cuetur vel restaurat salutẽ: cuius materia versatur in morbis & vulneribus. Ad hanc itaque pertinent, non ea tantùm quæ ars eorum exhibet, qui proprie Medici nominatur, sed etiam cibus & potus, tegmen & regimen. Defensio denique omnis atque munitio qua sanum corpus nostrum aduersus externos ictus cassúsque seruatur.

De nomine eius. CAP. II.

NOmen autem *Medicina* à modo, id est, temperamento impositum æstimatur, vt non satis, sed paulatim adhibeatur. Nam in multo contristatur natura, mediocri autem gaudet. vnde & qui pigmenta & anudora satis vel assiduè biberint, vexantur. Immoderatio enim omnis non salutem, sed periculum affert.

De inuentoribus Medicinæ. CAP. III.

MEdicinæ autem artis auctor ac reperitor apud Græcos perhibetur *Apollo*. Hanc filius eius *Æsculapius* laude vel opere ampliauit. Sed postquam fulminis ictu Æsculapius interiit, interdicta fertur medendi cura, & ars simul cum auctore defecit, latúitque per annos penè quingentos vsque ad tempus Artaxerxis regis Persarum. Tũc eam reuocauit ad lucem *Hippocrates* Asclepio patre genitus in insula Coo.

De tribus hæresibus Medicorum. CAP. IV.

IT aque tres viri rotidem hæreses inuenerunt. Prima *methodica* inuenta est ab Apolline: quæ remedia sectatur, & carmina. Secũda *Empirica*, id est, experientissima, inuenta est ab Æsculapio, quæ non indiciorũ signis, sed solis constat experimentis. Tertia Logica, id est, *rationabilis*, inuenta ab Hippocrate. Iste enim discussis ætatum, regionum, vel ægritudinum qualitatibus, artis curam rationabiliter perscrutatus est. *Empirici ergo* experientiam solam sectantur: *Logici* experientiæ rationem adiungunt: *Methodici* nec elementorum rationem obseruant, nec tempora, nec ætates, nec causas, sed solas morborum substantias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De *quatuor humoribus*. Cap. V.

Sanitas est integritas corporis, & temperantia naturæ ex calido & humido, quod est sanguis. vnde & *sanitas* dicta est, quasi sanguinis status. *Morbi* generali vocabulo omnes passiones corporis continentur, quod inde veteres morbum nominauerunt: vt ipsa appellatione, mortis vim, quæ ex ea nascitur demonstrent. Inter sanitatem autem & morbum media est curatio, quæ nisi morbo congruat, non producit ad sanitatem. Morbi enim omnes ex quatuor nascuntur humoribus, id est, ex sanguine & felle, melancholia & phlegmate. Ex ipsis enim reguntur sani, ex ipsis læduntur infirmi. Dum enim amplius extra cursum naturæ creuerint, ægritudines faciunt. Sicut enim quatuor elementa, sic & quatuor humores, & vnusquisque humor suũ elementum imitatur. *Sanguis* aerem, *cholera*, ignem, *melancholia* terram, *phlegma* aquam. Et sunt quatuor humores, sicut quatuor elementa, quę conseruant corpora nostra. *Sanguis* ex Græca etymologia vocabulum sumpsit, quòd ex eo corpus vegetetur & sustentetur & viuat. *Choleram* Græci vocauerũt, quod vnius diei spacio terminetur, vnde & cholera, id est fellicula nominata est, hoc est, fellis effusio. Græci enim fel χολὴν dicunt. *Melancholia* dicta, eò quod ex nigri sanguinis fece admixta sit abundantia fellis. Græci enim μέλαν nigrum vocant, fel autem χολὴν appellant. *Sanguis* Latinè vocatus quòd sit suauis. vnde & homines quibus dominatur sanguis, dulces ac blandi sunt. *Phlegma* autem dixerũt quòd sit frigida. ex his quatuor humoribus reguntur sani: ex his læduntur infirmi. Dum enim amplius excursum naturæ creuerint, ægritudines faciunt. Ex sanguine autem & felle acutæ passiones nascuntur, quas Græci ὀξέα vocant. Ex phlegmate verò & melancholia veteres causæ procedunt, quas Græci χρόνια dicunt.

De acutis morbis. Cap. VI.

Ὀξὺς est acutus morbus, qui aut citò trãsit, aut celeri interficit, vt *pleuritis*, *phrenesis*. ὀξὺ enim acutum apud Græcos & velocẽ significat. Χρόνιος est prolixus corporis morbus, qui multis temporibus remoratur, vt *podagra*, *phtisis*. χρόνος enim apud Græcos tempus dicitur. Quędam autem passiones ex propriis causis nomen acceperunt. *Febris* à feruore dicta est. est enim abundantia caloris. *Φρένες* appellata siue ab impedimento mentis: quia Græci mentem φρένας vocant. seu quòd dentibus infrendant. Nam *frendere* est dentes concutere. Est autem perturbatio cum exagitatione & dementia ex cholerica vi effecta. *Cardiace* vocabulum à corde sumpsit, dum ex aliquo tumore aut dolore afficitur. *Cor* enim Græci καρδίαν vocant. Est enim cordis passio cũ formidabili metu. *Lethargus* à somno vocata. Est enim oppressio cerebri cum obliuione & somno iugi, velut stertentis. *Synanche* à continentia spiritus & prefocatione dicta. Græci enim συνάγχειν continere dicunt. Qui enim hoc vitio laborant, dolore faucium præfocantur. *Phlegmone* est feruor stomachi cum extensione & dolore, siue φλεγμονὴ est inquietudo cum rubore & dolore & extensione, & duricia & vastitate. Quæ cùm ceperit fieri, inquietudo & febris consequitur. Vnde & dicta est φλεγμονὴ ἀπὸ τοῦ φλέγειν. Sic enim sentitur, & inde nomen accepit. *Pleuritis* est dolor lateris acutus cum febris & sputo sanguinolento. Latus enim Græcè πλευρὰ dicitur: vnde & pleuritica passio nomen accepit. *Peripneumonia* est pulmonis vitium cum dolore vehementi & suspirio. Græci enim pulmonem πνεύμονα vocant. inde & ægritudo dicta est. *Apoplexia* est subita effusio sanguinis, qua suffocati intereunt. Dicta autem apoplexia, quòd ex letali percussu repentinus casus fiat. Græci enim percussionem πάταξιν vocant. *Spasmus* Latinè contractio subita partium aut neruorum cum dolore vehementi. Quam passionem à corde nominatam dixerunt: quia in nobis principatum vigoris habet. Fit autem duobus modis, aut ex repletione, aut ex inanitione. *Tetanus* maior est contractio neruorum à ceruice ad dorsum. *Telum* lateris dolor est, dictum est autem ita à medicis, quòd dolore corpus transuerberet, quasi gladius. *Ileos* dolor intestinorum. Vnde & *ilia* dicta sunt. Græcè enim εἱλεῖν obuoluere dicitur, quòd se intestina præ dolore inuoluant. Hi & tormenosi dicuntur ab intestinorum tormento. *Hydrophobia*, id est, aquæ metus. Græci enim ὕδωρ aquam vocant. φόβον timorem dicunt. vnde & Latini hunc morbum ob aquæ metum *limphaticum* vocant. Fit autem vel ex canis rabidi morsu, aut ex aeris spuma in terram proiecta, quam si homo vel bestia tetigerit, aut dementia repletur, aut in rabiem vertitur. *Carbunculus* dictus, quòd in ortu suo rubens sit vt ignis, postea niger, vt carbo extinctus. *Pestilentia* est contagium, quod dum vnum apprehenderit, celeriter ad plures transit. Gignitur autem ex corrupto aere, & in viscera bus penetrando innititur. Hæc etsi plerunque per aerias potestates fiat, tamen sine arbitrio omnipotentis Dei omnino non fit. dicta autem *pestilentia* quasi pastulentia, quòd veluti incendium depascat. Et toto descendit corpore pestis. Idem & *contagium* à contingendo, quia quem tetigerit, polluit.

polluit. Ipsa & *inguina* ab inguinum percussione. Eadem & *lues* à labe & luctu vocata, quæ tam copere acuta est, vt non habeat spacium temporis, quo aut vita speretur aut mors. sed repetinus languor simul cum morte venit.

De *Chronicis morbis*. Cap. VII.

Chronicus est prolixus morbus, qui multis temporibus remoratur, vt podagra, phtisis. χρόνος enim apud Græcos tempus dicitur. *Cephalea* ex capite vocabulum habet. capitis enim passio est. Græci enim caput κεφαλὴν vocant. *Scotoma* ab accidente nomen sumpsit, quòd repentinas tenebras ingerat oculis cum vertigine capitis. *Vertigo* autem est, quotiescunque ventus consurgit, & terrã in circuitu mouet. Sic & in vertice hominis arteriæ & venę ventositatem ex resoluta humectatione gignunt, & in oculis girum faciunt. Vnde & vertigo nuncupata est. *Epilepsia* vocabulum sumpsit, quòd mentem apprehendens pariter etiam corpus possideat. Græci enim apprehensionem ἐπιλῆψιν vocant, Fit autem ex melancholico humore quoties exuberauerit, & ad cerebrum aduersus fuerit. Hæc passio & *caduca* vocatur, eò quòd cadens æger spasmum patiatur. Hos etiam vulgus *lunaticos* vocat, quòd per hunc cursum comitetur eos insania dæmonum. Eadem & *laruatio*: ipse est & *morbus comitialis*, id est, maior & diuinus, quo caduci tenẽtur. Cuius tanta vis est, vt homo vadens concidat spumétque. *Comitialis* autem dictus, quòd gentiles cùm comitiorum die cuiquã accidisset, comitia dimittebantur. Erat autem apud Romanos comitiorum dies solennis in Kalend. Ianuarias. *Mania* ab insania vel furore vocata. Nam Græcorum vetustas furorem μανίαν appellabat, siue à diuinatione, quia diuina Græcè μαντικὴ dicitur. *Melancholia* dicta est à nigro felle. Græci enim nigrum μέλαν vocant: fel autem χολὴν appellant. *Epilepsia* autem in fantasia fit, melancholia in ratione, mania in memoria. *Typhi* sunt frigidæ febres, quæ abusiue typhi appellantur ab herba quæ nascit in aqua, quæ Latinè forma atque status dicitur. Est enim accessionũ reuolutio per statuta temporum inæqualia. *Reuma* Græcè. Latinè eruptio siue fluor appellatur. *Catarrus* est fluor ex nãribus, quæ dum ad fauces veneri βήσσειν vocatur, dum ad thoracem vel pulmonem φθόη dicitur. *Coriza* est quoties insuso capitis in ossa venerit narium & præfocationem fecerit cum sternutatione, vnde & coriza nomen accepit. *Branchos* est præfocatio faucium à frigido humore. Græci enim guttur βράγχος dicunt, circa quod fauces sunt, quos nos corruptè brancia dicimus. *Raucedo* amputatio vocis. Hæc & *arteriasis* vocatur. eò quòd vocem raucam & clausam reddat ab arteriarũ initiis. *Suspirium* nomen sumpsit, quia inspirationis difficultas est, quam Græci ἀσθμαίνειν dicunt, id est *suffocationem*. *Peripneumonia* à pulmonibus nomen accepit. Est enim pulmonis tumor cum spumarum sanguinearum effusione. *Hæmoptysis*, emissio sanguinis per os, vnde & nomen accepit, αἷμα enim sanguis dicitur. *Pthysis* est vlceratio & tumor in pulmonibus qui iuuenibus facilius euenire soler. φθίσις autem apud Græcos dicta, quòd sit totius corporis consumptio. *Tussis* Græcè ab altitudine vocatur, quòd à profundo pectoris veniat. cuius contraria est suspirium in faucibus vbi vua distillat. *Apostema* à collectione nomen accepit. nam collectiones Græci apostemas vocant. Ἔμπυον vocis dicta est apostema intrinsecus vel in latere, vel in stomacho cũ dolore & febribus, & tussi abundantibus spumis & purulentiis. *Hepatica* morbus à iecoris passione nomẽ accepit. Græci enim ἧπαρ iecur vocant. *Lienosus* à splene vocabulum sumpsit. Græci enim σπλὴν lien vocant. *Hydrops* nomen sumpsit ab aquoso humore cutis. Nam Græci ὕδωρ aquam vocauerunt, est enim humor subcutaneus cum inflatione turgẽte & anhelitu fetido. *Nephritis*, à renium lãguore nomẽ accepit. Renes enim Græci νεφροὺς dicunt. *Paralysis* dicta à corporis impensatione: facta ex nimia infrigidatione, aut in toto corpore, aut in parte. *Cachexia* nomẽ sumpsit à corporis iniuria vel malo habitu. κακεξίαν enim Græci malam vexationẽ vocauerunt. Fit autem hæc passio ex intemperantia ægrotantis, vel curatione medicaminis: aut post ægritudinem tarda resumptio. *Atrophia* nomen accepit à diminutione corporis. Nam Græci nutrimenti cessationẽ ἀτροφίαν dicũt. Est enim tenuitas corporis ex causis latentibus, & paulatim conualescentibus. *Sarcoma* est superfluum carnis incrementum, quo vltra modum corpora laginantur. Græci enim carnem σάρκα vocant. *Ischias* vocata à parte corporis quam vexat. Nã vertibulorum ossa quorum summitas iliorum initio terminatur. Græci ἰσχία vocant. Fit autem quoties descenderit in recta ossa, & efficitur ibi glutinatio. *Podagra* Græci à retentione pedum dicunt nominatam, & a ferali dolore. Siquidẽ omne quod immite fuerit, abusiue agreste vocamus. *Arthritis* morbus ab articulorum passione vocabulum sumpsit. *Calculus* lapis est qui in vesica fit. vnde & nomen accepit. Gignitur autem ex materia phlegmatica. *Stranguria* dicta est, eò quod stringat vrinarum difficultatem. Στραγγουρία iuge desiderium Veneris cum extensione naturalium locorum: dicta passio à Satyris. *Diarrhœa* iugis

ventris cursus sine vomitu, *Dysenteria* est diuisio continuationis, id est, vlceratio intestini. Δυς enim difficultatem significat. ἔντερα intestina. Fit autem antecedente fluore, quam Græci διάῤῥοιαν vocant. *Lienteria* dicta, quòd cibum tanquam per lineam intestina nullis obstantibus facie prolabi: *Colica* passio nomẽ sumpsit ab intestino, quæ Græci κῶλον appellant. *Ragades* dicuntur, eò quòd fissuræ sint rugis collectæ circa orificium. Hæ & hæmorroides à sanguinis fluore dictæ. Græci enim sanguinem ῥοῦν dicunt.

De morbis, qui in superficie cutis videntur. CAP. VIII.

Alopecia est capillorum fluor circumscriptis pilis fulvis aeris qualitatem habẽtibus: vocata hoc nomine à similitudine animalis vulpeculæ, quam Græci ἀλώπεκα vocat. *Parotides* sunt duritiæ vel collectiones, quæ ex febribus vel ex aliquo alio nascuntur in aurium vicinitates: vnde & παρωτίδες sunt appellatæ. Οὖς enim Græci auriculam dicunt. *Lentigo* est vestigia macularum paruula in rotunditatem formata, à specie lenticulæ dicta. *Erysipelas* est quam Latini sacrum ignem appellãt, id est, exectandum per antiphrasim. Siquidem in superficie rubore flammeo cutes rubescunt. Tunc mutuo rubore quasi ab igne vicina inuaduntur loca: ita vt etiam febris excitetur. *Serpedo* est rubor cutis cum pustularum extantia, & nomen sumpsit à serpendo, eò quòd serpat per membra. *Impetigo* est sicca scabies: prominens à corpore cum asperitate & rotunditate formæ. Hanc vulgus sarnam appellat. *Prurigo* vocata à perurendo & ardendo. Νυκτάλωπία est passio qua per diem visus patentibus oculis denegatur, & nocturnis irruentibus tenebris redditur, aut versa vice (vt plerique volunt) die redditur, nocte negatur. *Verrucæ* aliud sunt. *Satyriasis* aliud. *Verrucæ* singulatim sunt: *satyriasis* verò illa fortior, ac circa ipsam plures inueniuntur. *Scabies* quoque & *lepra* vtraque passio asperitas cutis cũ pruritu atque squãmatione: sed scabies tenuis asperitas & squãmatio est. Hinc denique nomen accepit, quę ita veluti purgamenta admittat. Nam *scabies* quasi squamies. *Lepra* verò cutis asperitas squammosa lepidæ herbę similis, vnde & nomen sumpsit: cuius color nunc in nigredinem vertitur, nunc in albedinẽ, nunc in ruborẽ. In corpore hominis ita lepra dignoscitur, si variatim inter sanas cutis partes color diuersis appareat: aut si ita se vbique diffudat, vt omnia vnius coloris quamuis adulterini faciat. *Elephantiasis* morbus dicitur ex similitudine elephanti: cuius naturaliter dura & aspera pellis, nomen morbo in hominibus dedit: quia corporis superficiem similem facit elephantorum cuti: siue quia ingẽs passio est, sicut animal ipsum ex quo derivatum ducit nomen. *Ictericis* Græci appellant à cuiusdam animalis nomine, quòd sit coloris fellei. Hũc morbum Latini *arcuatum* appellant ad similitudinem cœlestis arcus. *Aurigenem* verò Varro appellari ait à colore auri. *Regium* autem *morbum* inde æstimant dictum, quòd vino bono & regalibus cibis citius curetur. *Cancer* à similitudine maritimi animalis vocatum, vulnus sic medici dicunt nullis medicamentis sanabile. Aut ergo præcidi debet à corpore membrum vbi nascitur, vt aliquantulum viuat: tamen inde mortem quamlibet tardius affuturam. *Ordeolus* est paruissima & purulenta collectio in capillis palpebrarum constituta, in medio lata, & ex vtroque conducta, hordei granum similans: vnde & nomen accepit. *Furũculus* est tumor in acutum surgens dictus, quòd ferueat, quasi feruusculus: vnde & Græcè ζέσις dicitur, quòd sit ignitus. *Objecdo* est, in qua infantum ora exulcerantur, dicta ex languore oscitantium. *Frenusculi* vlcera circa rictum oris: similia his, quæ fiunt iumentis asperitate frenorum. *Vlcus* putredo ipsa: vulnus quod ferro fit quasi vi vlcus. Et vlcus quod olet quasi oleus. *Fistula* est in superficie corporis turgida veluti collectio. *Papula* est paruissima cutis erectio circunscripta cum rubore: & ideo papula dicta, quasi pupula strimpia. *Sanies* dicta quòd ex sanguine nascitur: excitato enim calore vulneris, sanguis in saniem vertitur. Nam sanies non fit in quocunque loco, nisi vbi sanguis aduenerit: quia omne quod putrescit, nisi calidum & humidum fuerit, quod est sanguis, putrefieri non potest. Sanies autem & tabes sibi differunt. Fluere enim sanie viuorsi est, tabe mortuorum. *Cicatrix* est obductio vulneris, naturalem colorẽ partibus seruans: dicta quòd obducat vulnera & obcæcat.

De remediis & medicaminibus. CAP. IX.

MEdicinæ curatio non est spernenda. Meminimus enim & Esaiam Ezechiæ languenti aliquid medicinale mandasse: & Paulus Apostolus Timotheo modicum vini prodesse dixit. ¶ Curatio autem morborum tribus generibus cõstat: *Pharmacia*, quam Latini medicamina vocant: *Chirurgia*, quã Latini manuum operationem appellant: manus enim apud Græcos χεὶρ vocatur: *diæta*, quam Latini regulam appellant: est enim obseruatio legis & vitæ. ¶ Sunt autem omni curationi species tres: primum genus *dieteticum*: secundum *pharmaceuticum*: tertiũ *chirurgicum*. *Diæta* est obseruatio legis & vitę. *Pharmaceutica* est medicamentorum curatio. *Chirurgia* est ferramentorum incisio. nam ferro excidũtur quæ medicamentorum non senserint medicinam. ¶ Antiquior autem medicina herbis tantùm ex succis erat. Talis enim medendi vsus cepit: deinde ferro & cæteris medicamentis. ¶ *Omnis* autem *curatio* aut ex contrariis aut ex similibus adhibetur. *Ex cõtrariis*: vt frigidum calido, vel siccum humido, sicut & in homine superbia sanari nõ potest, nisi humilitate sanetur. *Ex similibus* verò sicut ligamentum vel rotundo vulneri rotundum: vel oblongo oblongum apponitur. Ligatura enim ipsa non eadem membris & vulneribus omnibus, sed similis simili coaptatur, quæ duo etiam ipsa adiutoria nominibus suis significant. Nam *antidotum* Græcè, Latinè ex contrario datum dicitur. Contraria enim contrariis medicinæ ratione curãtur. At contrà ex simili: vt πανάκεια, quod inueteratam aegritudinem quia gustus eius amarus est. Ex conuenienti enim nomen accepit, quia amaritudo aegritudinem morbi soluere solet. ¶ Ompia autem medicamenta ex propriis causis habent vocabula. *Hiera* enim dicta quasi diuina. *Arteriaca*, quod apta sint gutturis meatui & tumores faucium & arteriarum leniat. *Theriaca* est antidotum serpentinum, quo venena pelluntur vt pestis peste soluatur. *Cathartica* Græce, Latine purgatoria dicuntur. *Cataputia*, eo quod medicum potetur seu ingluuiatur. *Dracontion* à succo nomen sumpsit, ex quo conficitur, sicut *diacodion*: quia ἐκ τῶν κωδείων id est, ex papauere fit. Sicut diaspermaton, quia ex seminibus componitur. *Electuarium* vocatum, eò quòd molle sorbeatur. *Trociscos* dictus, quia in modum rotulæ deformatur. τροχὸς enim Græcè rota dicitur. *Collyria* Latinum sonat, quòd vim oculorum detergant. *Epithema*, eo quod superponatur, aliis adiutoriis præcedentibus. *Cataplasma*, eo quòd inducta sola sit. *Emplastrum*, eo quòd inducatur. *Malagma*, eo quòd sine igne macereatur & comprehendatur. *Enema* Græcè, Latinè relaxatio dicitur. *Pessaria* dicta quòd intus mittantur. ¶ *Medicinam iumentorum*. Chiron quidam Græcus inuenit. inde pingitur dimidia parte homo: dimidia equus. dictus aurigã Chiron ἀπὸ τῆς χειρουργίας, quia Chirurgus fuisse dicitur. vnde appellatus *Criticos dies* medici vocant, quibus, vt credo, ex iudicio infirmitatis illud nomen impositum est. quòd quasi iudicent hominem, & sententia sua aut putnant aut liberent.

De libris medicinalibus. CAP. X.

APhorismus est sermo breuis integrũ sensum propositæ rei scribens. *Prognostica* præsagio aegritudinum, à prænoscendo vocata. Oportet enim medicum & præterita agnoscere, & præsentia scire, & futura præuidere. *Dynamia*, potentia herbarum & vis & possibilitas. Nã in herbarum cura vis ipsa δυνάμις dicitur, vnde & δωμάμια nuncupatur, vbi eorum medicinæ scribuntur. *Botanicum* herbarium dicitur, quòd ibi herbæ notentur.

De instrumentis Medicorum. CAP. XI.

ENchiridion dictum, quod manu astringatur, dum plurima contineat ferramenta. χεὶρ enim Græcè manus vocatur. *Phlebotomia* ab incisione vocatum. Nam incisio Latinè, Græcè τομὴ dicitur. *Similaria*, *angistrum*. *Spatomeleguna*, quæ à Latinis à similitudine cucurbitæ, à suspirio *ventosa* vocatur. Denique animata spiritu per igniculum, deinde præciso corpori superposita omne quod in eo cutẽ vel altius æstuat, siue humorẽ, siue sanguinem, vocat in superficiem gliscere. *Pisa* à pinsendis seminibus & terendis. Hinc & *pigmenta*, eo quod in pila & pilo agantur, quasi piligmenta. Est enim *pila* vas concauum & medicorum aptum vsui, in qua propriè pilanæ fieri & pigmenta concidi solent. Varro autẽ refert *Pilumnum* quendam in Italia fuisse, qui pinsendis præfuit arinis: vnde & *pilumni* & *pinores*. Ab hoc ergo pilum & pila inuenta, quibus far pinsitur, & ex eius nomine ita appellata. *Pilum* autem est, vnde contunditur quicquid in pila mittitur. *Mortarium*, quòd in eo jam femina in puluerem redacta & mortua condiantur. *Cirticulum* est, in qua circunducta collyria resoluuntur. erit enim lenis. Nam aspera frangi potius quàm resolui collyrium facit.

De odoribus & unguentis. CAP. XII.

ODor vocatus ab aere. *Thymiama* lingua Græca vocatur, quòd sit odorabile. Nãti flos dicitur flos qui odorem refert. de quo Virgilius, redolétque thymo fragrãtia mella. *Incensum* dictum, quia igne consumitur dum offertur. *Tetradon* formulæ incensi in longitudinem porrectæ, quæ fiunt ex quatuor pigmentis. Quatuor enim Græcè τέτταρα formula dicitur. *Stacte* est incensum quod ex pressura manat, dictum à Græcis ἀπὸ τοῦ στάζειν quod est manare & distillare. *Mirobalanũ*, quia fit ex glande odorata, de quo Horatius: Et pressa tuis balanus capillis. *Vnguentũ* verò est omne quod ex communi oleo confectum, aliarum specierum cõmixtione augetur, odoris iucunditatem sumens. & longius redolens. *Vnguenta* autem quædam dicuntur à locis vt rel Mutti, cuius Iulius Cæsar meminit, dicens: Corpus suum rel Mino vnguimus. Hoc conficiebatur in insula Delo, quæ est

Universidad de Deusto
Biblioteca

vna ex Cycladibus. Sunt & quædam ab inuẽtorum nomine, vt *amaracinum*. Nam quidam tradunt regium quendam puerum Amaracũ nomine quamplura vnguẽtorum genera ferentem, casu prolapsum esse, & majorem ex commixtione odorem creasse. Vnde nunc optima vnguenta amaracina dicũtur: sunt autem ex genere florum. Itẽ quæ à materię suæ qualitate dicuntur: vt *rosaceum* à rosa: *cyprinum* à flore Cypri: quæ proinde & propriæ materiæ odorem referunt. Ex his quædam simplicia vnguẽta sunt, quæ vna tantùm specie existunt: vnde & sui nominis referunt odoratum, vt *anetinum*: est enim syncerum ex oleo & aneto tantum. Composita autem sunt quæ pluribus admixtis fiunt. vnde & nominis sui odorem non habent: quia obtinentibus aliis quæ admiscentur, incertum odorem ducunt: vt *ceretum, calesticum, marcianum*.

De *initio Medicinæ*. Cap. XIII.

QVæritur à quibusdam, quare inter cæteras artes liberales ars Medicinę nõ cõtineatur. Propterea, quia illæ singulares continent causas: ista verò omniũ. Nam & *Grammaticam medicus scire iubetur*, vt intelligere vel exponere possit quæ legit. similiter & Rhetoricam, vt veracibus argumentis valeat diffinire quæ tractat: necnon & *Dialecticam* propter infirmitatũ causas ratione adhibita perscrutandas atque curandas. Sic & *Arithmeticam* propter numerũ horarũ in accessionibus, & periodis dierũ: non aliter & *Geometriam* propter qualitates regionum, & locorum situs: in quibus doceat, quid quisque obseruare debeat. Porrò *Musica incognita illi nõ erit*. nam multa sunt quæ in Græcis hominib. per hanc disciplinã facta leguntur: sicut habetur de Dauid, qui à spiritu immundo Saulẽ arte modulationis eripuit. Asclepiades quoq; medicus Phreneticũ quendam per symphoniam pristinæ sanitati restituit. Postremò & *Astronomiam notam habebit*, per quam contempletur rationẽ astrorum & mutationem tẽporum. nam sicut ait quidã medicorum, cũ ipsorum qualitatibus & nostra corpora commutantur, hinc est quod medicina secunda Philosophia dicitur. Vtraque enim disciplina totum sibi hominem vẽdicat. Nam sicut per illam anima, ita per hanc corpus curatur.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER V.

CAPITA LIBRI QVINTI.

1 De *authoribus legum*.
2 *De legibus diuinis & humanis*.
3 *Quid differunt inter se ius, leges, & mores*.
4 *Quid sit ius naturale*.
5 *Quid ius ciuile*.
6 *Quid ius gentium*.
7 *Quid ius militare*.
8 *Quid sit ius publicum*.
9 *Quid sit ius Quiritum*.
10 *Quid lex*.
11 *Quid scita plebium*.
12 *Quid senatus consultum*.
13 *Quid constitutio & edictum*.
14 *Quid responsa prudentium*.
15 *De legibus consularibus & tribunitiis*.
16 De *lege Satyra*.
17 *De legibus Rhodiis*.
18 *De priuilegiis*.
19 *Quid possit lex*.
20 *Quare facta est lex*.
21 *Qualis debeat fieri lex*.
22 *De causis*.
23 *De testibus*.
24 *De instrumentis legalibus*.
25 *De rebus*.
26 *De criminibus in lege conscriptis*.
27 *De pœnis in legibus constitutis*.

De *authoribus legum*. Cap. I.

MOYSES gẽti Hebraicę primo omniũ diuinas leges sacris literis explicauit. *Foroneus* rex Græcis primus legis iudiciáque constituit. *Mercurius Trismegistus* primus leges Ægyptiis tradidit. *Solõ* primus leges Athenienſibus dedit. *Lycurgus* primus Lacedæmoniis iura legum ex Apollinis authoritate confinxit. *Numa Pompilius* qui Romulo successit in regno, primus leges Romanis edidit: deinde cum populus seditiosos magistratus ferre non posset, *Decemviros* legib. scribẽdis creauit, qui leges ex libris Solonis in Latinum sermonem trãslatas

xii. tabulis exposuerunt. Fuerunt autem hi Appius Claudius, Genutius, Veterius Iulius, Manilius, Sulpitius, Sextius, Curatius, Romelius, Posthumius. Hi Decem viri legum conscribendarum electi sunt. ¶ *Leges* autem *redigere in libris* primus consul Pompeius instituere voluit, sed non perseueranit, obtrectatorum metu. deinde Cesar cepit id facere, sed antè interfectus est. Paulatim autem antiquę leges vetustate atque incuria exoleuerunt. quarum etsi nullus iam vsus est, notitia tamen necessaria videtur. *Leges nouæ* à Constantino Cæsare ceperunt, & reliquis succedentibus, ac pene permixtæ & inordinatæ. Postea Theodosius minor Augustus ad similitudinem *Gregoriani* & *Hermogeniani codicem* factum constitutionum à Constantini temporibus, sub proprio cuiusque Imperatoris titulo disposuit, quem à suo nomine *Theodosianum* vocauit.

De legibus diuinis & humanis. Cap. II.

OMnes autem *leges* aut diuinæ sunt, aut humanæ. *Diuinæ* naturæ: *humanæ* moribus constant; ideóque hæc discrepant quoniam aliæ aliis gentibus placent. *Fas* lex diuina est, *ius* lex humana. Transire per agrum alienum fas est, jus non est.

Quid differunt inter se ius, leges, & mores. Cap. III.

Ius generale nomen est: *lex* autem iuris est species. *Ius* autem dictum, quia iustum est: omne autem ius legibus & moribus constat. *Lex* est constitutio scripta. *Mos* est vetustate probata consuetudo: siue, lex non scripta. Nam *lex* à legendo vocata est: quia scripta est. *Mos* autem longa consuetudo de moribus tracta tantùm. *Consuetudo* autem est ius quoddam moribus institutum: quod pro lege suscipitur, cùm deficit lex: nec differt scriptura an ratione consistat, quando & legem ratio commendat. Porro si ratione lex constat, *lex* erit omne quod iam ratione constiterit, duntaxat quòd religioni congruat: quod disciplinæ conueniat: quod saluti proficiat. vocata autem *consuetudo*, quia in communi est vsu.

Quid sit ius naturale. Cap. IV.

Ius naturale est, aut ciuile, aut gentium, *Ius naturale* est commune omnium nationũ, eò quòd vbique instinctu naturæ, non constitutione aliqua habeatur, vt viri & fœminæ coniunctio, liberorum successio & educatio: communis omnium possessio: & omnium vna libertas, acquisitio eorum, quæ cælo, terra marique capiuntur. Item depositæ rei vel commendatæ pecuniæ restitutio: violentiæ per vim repulsio. Nam hoc aut si quid simile est, nunquam iniustum, sed naturale æquúmque habetur.

Quid sit ius ciuile. Cap. V.

Ius ciuile est, quod quisque populus vel ciuitas sibi proprium, humana diuináque causa constituit.

Quid sit ius gentium. Cap. VI.

Ius gentium est sedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, seruitutes, postliminia, fœdera pacis, induciæ, legatorũ non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita, & inde ius gentium, quod eo iure omnes fere gentes vtuntur.

Quid sit ius militare. Cap. VII.

Ius militare est belli inferendi solennitas: fœderis faciendi nexus, signo dato congressio in hostem vel commissio. Item signo dato receptio. item flagitij militaris disciplina, si locus deseratur. item stipendiorum modus: dignitatum gradus, præmiorum honor, veluti cum corona vel torques donatur. Item prædæ decisio, & pro personarum qualitatibus & laboribus iusta diuisio ac principis portio.

Quid sit ius publicum. Cap. VIII.

Ius publicum est in sacris & sacerdotibus & in magistratibus.

Quid sit ius Quiritum. Cap. IX.

Ius Quiritum est propriè Romanorum, quod nulli tenent nisi Quirites, id est, Romani tanquam de legitimis hæreditatibus, decretionibus, de tutelis, de vsucapione. quæ iura apud nullum alium populum reperiũtur, sed propria sunt Romanorum, & in eisdem solis constituta. Constat autem Quiritum ius ex legibus & plebiscitis, constitutionibus principum & edictis, siue prudentium responsis.

Quid lex. Cap. X.

Lex est constitutio populi, qua maiores natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt.

Quid scita plebium. Cap. XI.

Scita sunt quæ plebs tantùm constituunt, & vocata scita, quod ea plebs sciat, vel

quòd sciscitatur & rogat vt fiat.

Quid senatusconsultum.
CAP. XII.

SEnatusconsultum, est quòd tantùm senatores populis consulendo decernunt.

Quid constitutio & edictum.
CAP. XIII.

CONstitutio vel *edictum* quod rex vel Imperator constituit vel edicit.

Quid responsa prudentium.
CAP. XIV.

RESponsa sunt, quæ iurisconsulti respondere dicuntur consulentibus : vnde & responsa Pauli dicta. fuerunt enim quidam prudentes & arbitri æquitatis, qui *institutiones ciuilis iuris* compositas ediderunt: quibus dissidentium lites contentionésque sopirent.

De legibus consularibus & tribunitiis.
CAP. XV.

QVædam esse *leges* dicuntur ab iis qui condiderunt, vt *consulares, tribunitiæ, Iulia, Cornelia.* Nã & sub Octauio Cæsare suffecti consules Papius & Pompeius legem tulerunt : quæ à nominibus eorum appellatur Papia & Pompeia, continens primum præmia pro suscipiendis liberis. Sub eodem quoque Imperatore *Falcidius* tribunus plebis legem fecit, ne quis plus in extraneis testamento legaret, quam vt quarta pars superesset hæredibus. Et cuius nomine lex Falcidia nuncupata est. *Aquilius* quoque legem condidit, quæ hactenus Aquilia vocatur.

De Lege satyra.
CAP. XVI.

Satyra verò lex est, quæ de pluribus rebus simul loquitur, dicta, à copia rerum, & quasi à satietate : vnde & *satyram scribere* est poemata varia condere, vt Horatij, Iuuenalis & Persij.

De legibus Rhodiis.
CAP. XVII.

RHodia leges naualium commerciorum sunt, ab insula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum fuit vsus.

De priuilegiis.
CAP. XVIII.

PRiuilegia autem sunt leges priuatorum, quasi priuatæ leges. Nam priuilegium inde dictum, quod in priuato feratur.

Quid possit lex.
CAP. XIX.

OMnis autem *lex* aut *permittit* aliquid, vt, Vir fortis petat præmium, aut *vetat*, vt, Sacrarum virginum nuptias nulli petere liceat: aut *punit*. vt, Qui cædem fecerit, capite plectatur: aut enim *præmio*, aut *pœna*, vita moderatur humana.

Quare facta sit lex.
CAP. XX.

FACtæ *sunt leges*, vt earum metu humana coerceatur audacia, rutáque sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio, refrenetur nocendi facultas.

Qualis debeat fieri lex.
CAP. XXI.

ERit autem lex honesta, iusta, possibilis, secundùm naturam, secundùm patriæ consuetudinem, loco temporique conueniens, necessaria, vtilis, manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem in captione contineat, nullo priuato commodo, sed pro communi ciuium vtilitate conscripta.

De causis.
CAP. XXII.

PRagma Græcum est, quod Latinè causa dicitur : vnde & *pragmatica* negotia dicuntur, & actor causarum & negociorum *pragmaticus* nuncupatur.

De testibus.
CAP. XXIII.

TEstes sunt à quibus quæritur veritas in iudicio, quos quisque ante iudicium sibi placitis alligat : nec cui sit postea liberum aut dissimulare, aut subtrahere se: vnde & *allegati*, appellantur. Item testes dicti, quòd testamento adhiberi solent: sicut *signatores*, qui testamenta signant.

De instrumentis legalibus.
CAP. XXIV.

VOluntas generale nomen omnium legalium instrumentorum, quæ quia non vi, sed voluntate procedit, ideo tale nomen accepit. *Testamentum* vocatum, quia nisi testator mortuus fuerit, nec confirmari potest, nec sciri quid in eo scriptum sit : quia clausum & obsignatum est, & inde dictum testamentum, quia non valet nisi post testatoris monumentũ, vnde Apostolus. Testamentum, inquit, in mortuis confirmatur. *Testamentum* sanè in scripturis sacris non hoc solũ dicitur, quòd non valet nisi testatoribus mortuis, sed om-

sed omne pactum & placitum, testamentum vocabant: nam Laban & Iacob testamentum fecerunt, quod vtique etiam inter viuos valeret. & in Psalmis legitur, Aduersum te testamentum disposuerunt, hoc est, pactũ & innumerabilia talia. *Tabulæ* testamenti ideo appellatæ sunt: quia ante chartæ & membranarũ vsum in tabulis dolatis non solùm testamentũ, sed etiam epistolarũ alloquia scribebãtur: vnde & portitores earum *tabularij* vocãtur. *Testamentũ iuris ciuilis*, est quinque testium signis signatum, subscriptione firmatum. *Testamentum iuris prætorij*, est septem testium signis signatum: sed illud apud ciues fit, inde *ciuile*, istud apud prætores, inde *iuris prætorij*. *Testamentum* autem *signare*, notare est, vt *notum sit* quod scriptum est. *Holographũ testamentum*, est manu autoris totum cõscriptum atque subscriptum: vnde & nomen accepit. Græci enim ὅλον totam, γραφὴν literam dicũt. *Irritum testamentum*, est si is qui testatus est, capite diminutus est, aut si non ritè factum sit. *Inofficiosum testamentum* est, quod frustrà liberis exhæredatis, sine officio naturalis pietatis in extraneas personas redactũ est. *Ruptum testamentum*, inde vocatur, cõ quòd nascente posthumo, neque exhæredato nominatim, neque hærede instituto disrumpitur. *Suppressum testamentum* est, quod in fraudem hæredum vel legatariorum seu libertorum non est palam prolatum : quod si non latet, tamen si prædictis personis non proferatur, supprimi tamen videtur. *Nuncupatio* est, quam in tabulis cerisque testator recitat, dicens: Hæc vt in his tabulis cerisque scripta sunt, ita videtur, ita dico, ita lego: itaque vos ciues Romani testimonium mihi perhibete, & hoc dicitur nuncupatio, *nuncupare* enim est in palam nominare & confirmare. *Ius liberorum*, est coniugium sine liberis inuicem pro loco pignorum hæreditatis alterna conscriptio. *Codicillum*, vt veteres aiunt, sine dubio ab autore dictum, qui hoc scripturæ genus instituit. Est autem scriptura nulla indigens solennitate verborum, sed sola testatoris voluntate qualicunque scripturæ significatione expressa : cuius beneficio voluntatibus defunctorum esse conſtat subuentum propter legãlium verborum difficultatem, aut certè propter necessitatem adhibendorum solennium : ita vt qui titulum scribit eiusdem scripturæ codicellum vocet: sicut autem *codicellus* fit vice testamẽti, ita *epistola* vice codicellorum. *Cretio*, est certus dierum numerus, in quo institutus hæres aut accipit hæreditatem, aut finito tempore cretionis excluditur, nec liberum est illi vltra capiendi hæreditatis. *Cretio* autem appellata est quasi decretio, id est, decernere, vel constituere: vtputa, ille hæres esto mihi: additur, cernitóque infra tot dies. Adeundarum autem hæreditatum centesimus statutus erat dies, quibus non esset cretio adiecta. *Fideicommissum* dictum, vt fiat quod à defuncto committitur. Nam *fides* dicta, eo quòd fiat : quod tamen non in directis verbis, sed precatiuis exposcitur. *Pactum*, dicitur, inter partes ex pace conueniens scriptura legibus ac moribus comprobata : & dictum pactum quasi ex pace factum. ab eo quod est *pango*, vnde & pepigit fœdus. *Placitum*, quoque similiter ab eo quòd placet. Alij dicunt *pactum* esse quod volens quis facit: *placitum* verò quo quisquam nolens compellitur, veluti quando quisquam paratus sit in iudicio ad respondendum : quod nemo potest dicere pactum, sed placitum. *Mandatum*, dictum quod olim in commisso negotio, alter alteri manum dabat. *Ratum* vero quasi rationabile & rectum: vnde & qui pollicetur dicit : Ratum esse profiteor, hoc est, firmum atque perpetuum: ritè autem esse non recte, sed ex more. *Chirographum*, cautio vel scriptio duarum instar chartarum. Græcè enim manuscriptum, Latinè dicitur cautio. *Emptio & venditio*, est rerum commutatio atque contractus, ex conuenientia veniens. *Emptio* autem dicta, quòd à me tibi sit: *venditio* quasi venundatio, id est à nundinis. *Donatio* est cuiuslibet rei transactio. Dictam autem dicunt donationem, quasi domi actionem: & *dotem*, quasi do item. Præcedente enim in nuptiis donatione, dos sequitur. Nam antiquus nuptiarum erat ritus, quòd se maritus & vxor inuicem emebant, ne videretur ancilla vxor: sicut habemus in iure. Inde est quod præcedente donatione viri, sequitur dos vxoris. *Donatio vsusfructuaria*, ideo dicitur: quia donator ex ea vsum fructum adhuc retinet, seruato cui donatum est iure. *Donatio directa*, ideo nuncupatur : quia & iure & vsu statim transit in alterum : nec vltra inde aliquid ad ius donatoris retorquetur. *Conditiones*, testium sunt propriè : & dictæ conditiones à condicendo, quasi condictiones : qura non ibi testis vnus iurat, sed vel duo vel plures. Non enim in vnius ore, sed in duorum aut trium testium stat omne verbum. Item conditiones, quòd inter se conueniat sermo testium, quasi condictiones. *Stipulatio*, est quasi promissio vel sponsio : vnde & promissores *stipulatores* vocãtur: dicta autem *stipulatio* à stipula. veteres enim quando sibi aliquid promittebant, stipulam tenentes frangebant : quam iterum iungentes, sponsiones suas agnoscebant. *Sacramentum*, est pignus sponsionis: vocatum autem sacramentum, quia violare quod quisque promittit perfidiæ est.

De rebus. Cap. XXV.

Hæreditas, est res quæ morte alicuius ad quempiam peruenit: vel legato testamento, vel possessione retenta. Dicta autem *hereditas* à rebus additis: siue ab ære, quia qui possidet agrum & censum soluit: inde & res. *Res* sunt quæ in nostro iure consistunt. *Iura* autem sunt, quæ à nobis iustè possidentur, nec aliena sunt. Dicta autem *res* à rectè habendo *ius* à iustè possidendo. Hoc enim iure possidetur quod iustè: hoc rectè quod bene. Quod autem malè possidetur alienum est. *Malè* autem *possidet*, qui vel suis malè vtitur, vel aliena prætumit. *Possidet* autem *iustè*, qui non irritatur cupiditate. Qui autem cupiditate tenetur, *possessus* est non possessor. *Bona*, sunt honestorum seu nobilium: quæ proinde bona dicuntur, vt non habeant turpem vsum, sed ea homines ad res bonas vtantur. *Peculium*, propriè minorum est personarum siue seruorum. Nam peculium est, quod pater vel dominus filium suum vel seruum pro suo tractare arbitrio patitur. Peculiũ autem à pecudibus dictum in quibus veterum constabat vniuersa substantia. *Bonorum possessio*, est ius possessionis certo ordine certóque titulo acquisita. *Intestata hereditas*, est quæ testamento scripta non est: aut si scripta sit, iure tamen nequaquam est edita. *Caduca*, inde dicuntur, quia eius hæredes cecidernnt. *Familia herciscunda*, est diuisio hæreditatis inter hæredes. *Herciscunda* enim apud veteres diuisio nuncupatur. *Communis diuisio*, est inter eos quibus communis res est: quæ actio iubet postulantibus iis arbitrum dari, cuius arbitratu res diuidantur. *Finium regundorum actio* dicta, eo quòd per eam regantur fines vtrique ne dissipentur: dummodo non angustiore quinque pedum loco ea controuersia sit. *Locatio*, est res ad vsum data cum dimissionis mercedis. *Conductio*, est res in vsum accepta, cum constituta mercede. *Res credita*, est quæ in obligatione ita deducta est, vt ex tempore quo res contrahebatur, certum sit eas deferri. *Vsura*, est incrementum fœnoris, ab vsu æris crediti nuncupati. *Commodum*, est id quod nostri iuris est, & ad alios temporaliter translatum est commodum temporis quamdiu apud eum sit: vnde & commodum dictum est. *Precarium*, est dum prece creditor rogatus permittit debitorem in possessione fundi sibi obligati demorari, & ex eo fructus capere. Et dictum precarium, quia prece additur: quasi dictum precadium, pro diuersa commutata. *Mutuũ*, appellatum est: quia id quod à me tibi datur, ex meo tuum fit. *Depositum*, est pignus commendatum ad tempus, quasi diu positum. *Deponere* autem quis videtur, cùm aliquid metu furti, incendij, naufragij, apud alium custodiæ causa deponit. Interest autem in loquendi vsu inter *pignus* & *arram*. Nam *pignus* est quod datur propter rem creditam: quæ dum redditur, statim pignus auferetur. *Arra* verò est primum quod pro re bonæ fidei contracta empta, ex parte datur, & postea completur. Est enim arra complenda, non auferenda: vnde qui habet arram, non reddit sicut pignus, sed desiderat plenitudinem, & dicta arra à re pro qua traditur. Item inter pignus & fiduciam & hypothecam hoc interest. *Pignus*, est enim quod propter rem creditam obligatur: cuius rei possessionem solam ad tempus consequitur creditor. Cæterùm dominium penes debitorem est. *Fiducia*, est cùm res aliqua sumendæ mutuæ pecuniæ gratia vel mancipatur: vel in iure creditur. *Hypotheca*, est cùm res aliqua commodatur sine depositione pignoris, pacto vel cautione sola intercedente. *Momentum*, dictum à temporis breuitate, vt tam citò quàm statim saluo negotio reformetur, nec in vllam moram produci debeat quod repetitur: sicut nec vllum spatium est momenti, cuius tam breuis est temporis punctus, vt in aliquam moram nullo modo producatur. *Instrumentum*, est vnde aliquid construimus: vt calamus, ascia, culter. *Instructum*, quod per instrumentum efficitur: vt baculus, codex, tabula. *Vsus*, quo in re instructa vtimur: vt in baculo inniti, in codice legere: in tabula ludere: sed & ipse fructus agrorum, quia eo vtimur, vsus vocatur. Hæc sunt tria illa. *Vsusfructus* autem vocatus: quia solo vsu habetur eius fructus, manente apud alium iure. *Vsucapio*, est adeptio dominij, per continuationem iustæ possessionis, vel biennij, vel alicuius temporis. *Mancipatio*, dicta est, quia res manu capitur. Vnde oportet eum qui mancipium accipit, comprehendere idipsum, quod ei mancipio datur. *Cessio*, est proprie rei concessio, sicut est illud: Cedo iure propinquitatis. *Cedere* enim dicimus quasi concedere, & quæ propria sunt: nam aliena restituimus, non cedimus. Nam cedere proprie dicitur, qui contra veritatem alicui consentit: vt Cicero, Cessit, inquit, amplissimi viri authoritati, vel potius paruit. *Interdictum* est, quod à iudice non in perpetuum, sed pro reformando momento ad tempus interim dicitur: salua propositione actionis eius. *Pretium* vocatum, eo quòd prius illud damus, vt pro eius vice rem quam appetimus possidere debeamus. *Commercium*, dictum à mercibus, quo nomine res vænales appellamus. Vnde *mercatus* dicitur cœtus multorum hominum, qui res vendere & emere solent. *Integri restitutio*, est causæ vel rei reparatio. *Causa redintegratur*, quæ vi potestatis expleta non est. *Res redintegratur* quæ vi potestatis ablata atque extorta est.

De criminibus in lege constitutis. Cap. XXVI.

Crimen à carendo nomen accepit: vt furtum, falsitas, &c. quæ non occiduat, sed infamant. *Facinus* dictum à faciendo malum, quòd noceat alteri. *Flagitium* à flagitãdo corruptelam libidinis, quòd noceat sibi. Hæc duo sunt genera omnium peccatorum. *Vis* est virtus potestatis, per quam causa siue res vel auferetur vel extorquetur. *Vis priuata* est si quisquam ante iudicium armatis hominibus, quenquam à suo deiecerit vel expugnauerit. *Vnpublica* est, si quis ciuem ante populum vel iudicem vel regem appellantem necauerit, aut torserit, siue verberauerit, vel vinxerit. *Dolus* est mentis callidras, ab eo quòd deludat. Aliud enim agit & aliud simulat. Petronius aliter æstimat, dicens: Quid est iudicis dolus? Nimirum vbi aliquid factum est quod legi dolet: habetis dolum, accipite nunc malum. *Calumnia* est iurgium alienæ litis: à caluendo, id est, decipiẽdo dicta. *Falsitas* appellata à fando aliud quàm verum est. *Iniuria* est iniustitia: hinc est apud Comicos: In iure sequi: vel, Iniuria est qui audet aliquid contra ordinem iuris. *Seditio* dicitur dissensio ciuium, quòd seorsum alij ad alios eunt. Nam hi maximè turbatione rerum & tumultu gaudent. *Sacrilegium* propriè est sacrarum rerum furtum: postea & in idolorum cultu hæsit hoc nomen. *Adulterium* est illusio alieni coniugij, quòd quia alter alterius torum commaculauit: adulterij nomen accepit. *Stuprum*, id est, raptus, propriè est illicitus coitus, à corrumpendo dictus: vnde & qui rapto potitur, stupro fruitur. *Homicidij* vocabulum compositum est ex homine & cæde. Qui enim cædem in hominem fecisse compertus erat: homicidam veteres appellabant. *Parricidij actio* non solùm in eum dabatur, qui parentem, id est, qui patrem vel matrem interemisset: sed & in eum qui fratrem occiderat, & dictum parricidium quasi parentis cædium. *Interneciei iudicium* in eum dabatur, qui falsum testimonium fecerat, & ob id hominem occiderat. Accusatorem eius possessio bonorum sequebatur. Interneciei autem significatio est, quasi hominis quędam necatio. Nam propositionem *Inter*, ponebãt antiqui pro E. Næuius: Mare interbibere. Et Plautus: Interluere mare, id est, cbibere & eluere. *Furtum* est rei alienæ clandestina contractio, à *furuo*, id est, fusco vocatum: quia in obscuro fit. Furtum autem capitale crimen apud maiores fuit ante pœnam quadrupli. *Persuasio* est rei alienæ manifesta præsumptio. Furtum autem earundem rerum fit quæ de loco in locum transferri possunt: persuasio autem & earum quæ transferuntur, & earum quæ immobiles sunt. *Inficiatio* est negatio debitæ rei cùm à creditore deposcitur. Item & *abiuratio*, id est, rei creditæ abnegatio. *Ambitus* iudicium in eum est, qui largiorem honorem capit & ambit, amissurus dignitatem quam munere inuadit. *Peculatus* iudicium in eos datur, qui fraudem ærario faciunt, pecuniámque publicam interuertũt. Nam à pecunia peculatus est dictus. Non autem sic iudicatur furtum publicæ rei, sicut rei priuatæ. Nam ille sic iudicatur vt sacrilegus, quia fur est sacrorum. *Repetundarum* accusatur, qui pecunias à sociis cepit. In hoc iudicio reus si antè moriatur, in bona eius iudicium redditur. *Incesti* iudicium in virgines sacratas, siue in propinquas sanguine, constitutum est. Qui enim talibus miscentur, incesti, id est, incasti habentur. *Maiestatis* reatu tenentur ij, qui regiam maiestatem deseruerunt, vel violauerunt, vel qui rempublicam prodiderunt, vel cum hostibus consenserunt. *Piaculum* dictum quòd expiari potest, commissa sunt enim quæ erant quoquo ordine expianda.

De pœnis in legibus constitutis. Cap. XXVII.

Dupliciter *malum* appellatur, vnũ quod homo facit, alterũ quod patitur. Quod facit, peccatum est, quod patitur pœna. Malum autem tunc plenum est, cùm & præteritum est, & impetit vel impendet, vt sit dolor & metus. *Pœna* dicta quod puniat. Est autem epithetũ nomen, & sine adiectione non habet plenũ sensum, adiicis pœna carceris, pœna exilij, pœna mortis, & imples sensum. *Supplicium* propriè dicitur non quo quis punitur, sed qui ita damnatur vt bona eius consecrentur & in publico redigantur. Nã *supplicia* dicebantur supplicamenta. Et supplicium dicitur de cuius damnatione delibatur aliquid Deo, vnde & *supplicare*. Octo genera pœnarum in legib. contineri Tullius scribit, scil. damnũ, vincula, verbera, talionẽ, ignominiam, exilium, seruitutem & mortem. His namque pœnis vindicatur omne perpetratum peccatum. *Damnum* à dimi nutione rei vocatum. *Vincula* à vinciendo, id est, arctando dicta, eò quod constringant atque retineant, vel quia vi ligant colla. *Compedes* dictæ, quia continent pedes. *Pedica* sunt laquei quibus pedes illaqueantur, dictæ à pedibus capiendis. *Catenæ* autem quòd accipiẽdo tenent vtraque vestigia, ne progrediantur. Item catenæ quòd se capiendo teneant plurimis nodis. *Manica* sunt vincula, quibus ma-

nus capiuntur, licet & manicæ tunicarum sint. *Nervus* est vinculum ferreum, quo pedes vel cervices impediuntur. *Boya* est torques damnatorum, quasi iugum boum, ex genere vinculorum est. *Carcer*, in quo custodiuntur noxij. Et dictus carcer, quòd eo homines coerceantur, includantúrque: quasi arcens, ab arcendo scil. Locum autem in quo seruantur noxij *carcerem* dicimus numero tantùm singulari: vnde verò emittuntur quadrigæ, *carceres* vocamus numero tantùm plurali. *Verbera* dicta: quia cùm agitantur, aeré verberant. Hinc *flagra*, & *plagæ*, & *flagella*: quia cum flatu & strepitu in corpore sonant. Nam *plagæ* quasi flagæ: sed plagæ & flagra primæ positionis sunt: flagella autem per diminutionem dicta. *Anguilla* est, qua coercentur in scholis pueri, quæ vulgò *scutica* dicitur. *Fustes* sunt, quibus pro criminibus iuuenes feriuntur: appellati quòd præfixi in fossis stent, quos *palos* rustici vocant. *Vectes* dicti, quòd manibus vectentur: vnde ostia saxáque vellunturs sed hi ad pœnas legum non pertinent. *Virgæ* sunt summitates frondium arborúmque, dictæ quòd virides sunt: vel quòd vim habeant arguendi: quæ si lenis fuerit, virga est si certè nodosa vel aculeata, scorpio rectissimo nomine vocatur: quia arcuato vulnere in corpus infigitur. *Ictus* propriè flagellorum sunt ab agitando vocati. *Ungula* dictæ, quod effodiant, hæc & fidiculæ, quia fidei in oculeo torqueantur, vt fides inueniatur. *Eculeus* autem dictus, quòd extendatur. Tormenta verò quòd torquendo mentem inueniant. Est & *lautumnæ* supplicij genus ad verberandum aptum, inuentum à Tarquinio Superbo ad pœnas sceleratorum. Iste enim prior lautumnas, tormenta, fustes, metalla atque exilia adinuenit, & ipse prior ex regibus exilium meruit. *Talio* est similitudo vindictæ, vt taliter quis patiatur, vt fecit. Hoc enim & natura & lege est institutum: vt ledentem similis vindicta sequatur. Vnde & illud est legis: Oculum pro oculo & dentem pro dente. Talio autem non solùm ad iniuriam referendam: sed etiam pro beneficio reddendo ponitur. Est enim communis sermo & iniuriæ & beneficentiæ. *Ignominium* dictum, eò quòd desinat habere honestatis nomen, is qui in aliquo crimine deprehenditur. Dictum autem ignominium quasi sine nomine: sicut *ignarus* sine scientia, sicut *ignobilis* sine nobilitate. Hoc quoque & *infamium*, quasi sine bona fama: *fama* autem dicta quia fando & loquendo peruagatur per traduces linguarum & aurium serpens. Est autem *nomen* & bonarum rerum & malarum. Nam *fama* felicitatis interdum est, vt illud est, Illustris fama quod laus est: malarum, vt Virg. Fama malum quo non aliud velocius vllum. Famæ autem nomen certi locum non habet, quia plurimum mendax est, adiiciens multa, vel demutans de veritate: quę tamdiu viuit quandiu non probatur. At vbi probauerit is esse cessat, & exinde res nominatur: non fama. *Exitium* dictum quasi extra solum. Nam exul dicitur qui extra solum est. Vnde *postliminium* redeuntibus hoc est de exilio reducendis, qui sunt erecti iniuria, id est extra limen patriæ. Diuiditur autem exilium in relegatis & deportatis. *Relegatus* est quem bona sua sequuntur. *Deportatus* quem non sequuntur. *Proscriptio* exilij procul damnatio, quasi porro scriptio. Item *proscriptus*, quia palam scriptus. *Metallum* est vbi exules deputantur ad eruendam venam, marmoráque secanda in cruribus. *Seruitus* à seruando vocata. apud antiquos enim qui in bello à morte seruabantur, serui vocabantur. Hæc est sola malorum omnium postrema, quæ liberis omni supplicio grauior est. nam vbi libertas periit, vnà ibi perierunt & omnia. *Mortium* verò diuersi casus, ex quibus *crux* vel *patibulum*, in quo homines appensi cruciantur vel patiuntur. Vnde & nomina habent. *Patibulum* enim vulgò *furca* dicitur, quasi ferens caput. Suspensum enim & strangulatum hæc examinat: sed patibuli minor pœna quàm trucis. *Patibulum* autem suffixos diu cruciat: vnde & in euangelio latronibus, vt morerentur, & de ligno ante sabbatum deponerentur, crura confracta sunt: quia ligno suspensi citò mori non poterant. In ipso quoque genere necis differt. Crudelius est enim in aqua spiritum torquentis extinguit: ignibus vri, frigore & fame necari, canibus & bestiis exponi. Nam ferro mori, ætas quoque maior optauit. *Claudius* enim suis grauiori cruciatu compendiose mortem vitam finire nouit. *Culeus* est parricidale vasculum ab occulendo, id est claudendo dictum. Est autem vter ex corio factus, in quo parricidæ cum simia & gallo & serpente inclusi, in mare præcipitantur. Omnium autem istarum mortium genus *animaduersio* nominatur. *Animaduersio* est, quando iudex reum punit, & dicitur animaduertere, id est animum illuc vertere, intendere vtique ad puniendum reum, quia iudex est. Ideo autem Romani *aquam* & *ignem interdicebant* quibusdam damnatis: quia aer & aqua cunctis patet, & omnibus data sunt: vt illi non fruerentur, quod omnibus per naturam concessum est.

De temporibus.

De temporibus.

28 *De chronica vocabulo.*
29 *De momentis & horis.*
30 *De diebus.*
31 *De nocte.*
32 *De hebdomada.*
33 *De mensibus.*
34 *De solstitiis & aequinoctiis.*
35 *De temporibus anni.*
36 *De annis & indictis.*
37 *De olympiadibus & lustru.*
38 *De seculis & aetatibus.*
39 *De discretione temporum, & de prima aetate.*
40 *De secunda aetate.*
41 *De tertia aetate.*
42 *De quarta aetate.*
43 *De quinta aetate.*
44 *De sexta aetate.*

De Chronica vocabulo. Cap. XXVIII.

Chronica, Græcè dicitur quæ Latinè temporum series appellatur: qualem apud Græcos Eusebius Cæsariensis episcopus edidit, & Hieronymus presbyter in Latinam linguam conuertit: χρόνος enim Græcè, Latinè tempus interpretatur.

De momentis & horis. Cap. XXIX.

TEmpora autem momentis, horis, diebus, mensibus, annis, lustris, seculis, ætatibus, diuiduntur. *Momentum* est minimum atque angustissimum tempus, à motu siderum dictum. Est enim extremitas horæ in breuibus interuallis, cùm sol aliquid sibi cedit atque succedit. *Hora* Græcum est nomen & tamen Latinum sonat. *Ora* enim finis est temporis: sicut & *ora* sunt fines maris, fluuiorum & vestimentorum.

De diebus. Cap. XXX.

Dies, est præsentia Solis: siue Sol super terras: sicut *nox*, sol sub terris. Vt enim dies aut nox fiat causa est, aut super terram sol, aut sub terris. *Dies legitimus* XXIIII. horarum est, vsque dum dies & nox spatia sui cursus ab oriente vsque ad alium orientalem solem cęli volubilitate concludat. *Abusiuè* autem *dies* vnus est spatium ab oriente sole vsque ad occidentem. Sunt autem *diti spatia* duo *interdianum* & *nocturnum*: & est dies quidem horarum XXIV. spatium autem horarum XII. Vocatus autem *dies* à parte meliore. Vnde & in vsu est, vt sine commemoratione noctis, numerum dicamus dierum: sicut & in lege diuina scriptum est: Factũ est vespere & mane dies vnus. *Dies* secundum Ægyptios inchoat ab occasu solis: secundum Persas, ab ortu solis: secundum Athenienses, à sexta hora diei: secundum Romanos à media nocte. Vnde & tunc *gallicinium* est, quarum vox diei ostendit præconium, quando & *mesonictium* afflatus sit. *Dies* dicti à diis, quorum nomina Romani quibusdam sideribus fecerunt. *Primum* enim diem à sole appellauerunt: qui princeps est omnium siderum: sicut & idem dies caput est cunctorum. *Secundum* à luna, quæ Soli & splendore & magnitudine proxima est: & ex eo mutuat lumen, *Tertium*, à stella Martis, quæ Vesper vocatur. *Quartum*, à stella Mercurij, quam quidam candidum circulum dicunt. *Quintum*, à stella Iouis, quam Phaetontem aiunt. *Sextum* à Veneris stella, quam Luciferum asserunt: quia inter omnia sidera plus lucis habet. *Septimum* à stella Saturni, quæ sexto cœlo locata, XXX. annis fertur explere cursum suum. Proinde autẽ ex his septem stellis nomina diebus gentiles dederunt, eo quòd per eosdem aliquid sibi effici æstimarent, dicentes habere à sole spiritum, à Luna corpus, à Mercurio ingenium & linguam, à Venere voluptatem, à Marte sanguinem, à Ioue temperantiam, à Saturno humorem. Talis quippe extitit gentilium stultitia: qui sibi finxerant tam ridiculosa figmenta. Apud Hebræos autem dies prima, *Vna sabbati* dicitur: quæ apud nos dies Dominicus est, quem Gentiles Soli dedicauerunt. *Secunda sabbati*, secunda feria: quem seculares diem lunæ vocant. *Tertia sabbati*, tertia feria: quem illi diem Martis vocant. *Quarta sabbati*, quarta feria: qui Mercurij dies dicitur à paganis. *Quinta sabbati*, quinta feria est: id est quintus à die dominica, qui apud gentiles Iouis vocatur. *Sexta sabbati*, sexta feria est, quæ apud eosdem paganos Veneris nuncupatur. *Sabbatum* autem septimus à dominico die est: quem gentiles Saturno dedicauerunt, & Saturnum nominauerunt. Sabbatum autem ex Hebræo in Latinum requies interpretatur, eo quòd Deus in eo requieuisset ab omnibus operibus suis. Melius autem in vocabulis dierum de ore Christiano ritus loquẽdi Ecclesiasticus procedit. Tamen si quem fortè consuetudo traxerit, vt illud exeat ex ore quod imprebat corde: intelligat illos omnes, de quorum nominibus appellati sunt hi dies homines fuisse, & propter beneficia quædã mortalia, quia

plurimum potuerunt & inuenerunt in hoc seculo, delati sunt eis ab amatoribus suis diuini honores, & in diebus, & in sideribus: sed prius à nominibus hominum *siderea* nuncupata, & à sideribus *dies* sunt appellati. A fando autem *feria* nuncupatæ sunt, quod in eis nobis sit tempus dictionis, id est, in diuino vel humano officio fari. Sed ex iis *festi dies* hominũ causa instituti sunt: *feriati* causa diuinorũ sacrorũ. *Partes diei* tres sunt: mane, meridies & suprema. *Mane*, lux matura & plena: nec iam crepusculum. Et dictum *manè* à manu, *manum* enim antiqui bonum dicebãt. Quid enim melius luce? Alij *mane* existimãt vocari à manibus, id est, à diis quorũ conuersatio à luna ad terram est. Alij putãt ab aere: quia manus, id est rarus est atque perspicuus. *Meridies* dictus quasi medidies, hoc est medius dies: vel quia tunc prior dies est. *Merum* enim purum dicitur. In toto enim die nihil clarius: meridie: quando sol è medio cœlo tutilat: & omnem terrã pari claritate illustrat. *Suprema* est postrema pars diei, quando sol cursum suũ in occasum vertit: dicta eo quòd supereſt ad partem vltimam diei. *Serum* vocatũ à clausis seris, quando iã nox venit, vt vnusquisque somno tutior sit. *Hodie*, quasi hoc die, & quotidie nõ totidie, vt sit quot diebus. *Cras*, quod est postea. *Hesternũ*, est pridie: & dictum hesternũ ab eo quod iam dies ipse sit à nobis extraneus, & prætercundo alienus. *Pridie* autem quasi priori die. *Perendie*, id est per ante die vel in antecessũ, id est prius.

De nocte. CAP. XXXI.

NOx à nocendo dicta, eo quòd oculis noceat. Quæ idcirco lunæ ac sideru lucem habet, ne inde cora esset, & vt consolaretur omnes nocte operantes: & vt quibusdam animantibus quæ lucem solis ferre non possunt ad sufficientia temperaretur. Noctis autẽ & diei alternatio propter vicissitudinẽ dormiendi & vigilandi effecta est, & vt operis diurni labore noctis requies remperet. Noctem autem fieri dicunt, aut quia longo itinere lassatur sol & eum ad vltimũ cæli spatiũ peruenit, elãgueſcit, ac tabefactus efflat suos ignes: aut quia eadem vi sub terras cogitur, qua super terras pertulit lumen, & sic vmbra reitæ noctem facit. Vnde & Virgilius, ruit Oceano nox, Inuoluens vmbra magna terrámque polúmque. *Noctis partes* septẽ sunt. id est vesper, crepusculũ, conticinium, intempestum, gallicinium, matutinum, diluculum. *Vesper* à stella occidentali vocatur, quæ solem occasũ sequitur, & tenebras sequentes præcedit. De qua Virgilius, Ante diẽ clauso componet vesper Olympo. *Tenebræ* autem dictæ, quòd teneant vmbras. *Crepusculum* est dubia lux. Nam creperum dubium dicimus, hoc est inter lucem & tenebras. *Conticinii* est quando omnia silẽt. Conticeſcere enim silere est. *Intempestum*, est medium & inactuosum noctis tẽpus quando agi nihil potest, & omnia sopore quieta sunt. Nam tempus per se non intelligitur, nisi per actus humanos. *Medium* autem *noctis* actu caret. Ergo intempesta, inactuosa quasi sine tempore, hoc est sine actu per quẽ dignoscitur tempus. Vnde est, Intempestiue venisti. ergo intempesta dicitur, quia caret tempore, id est actu. *Gallicinium*, propter Gallos lucis prænuncios dictum. *Matutinum*, est inter abscessum tenebrarum, & auroræ aduentum: & dictum matutinum, quod hoc tempus inchoãtes manè sit. *Diluculum*, quasi iam incipiens parua diei lux. Hæc & aurora quæ solem præcedit. Est autem *aurora* diei clarescentis exordiũ, & primus splendor aëris, qui Græcè ἠὼς dicitur, quam nos per derivationem auroram vocamus: quasi eo roram. Vnde est illud, Lætus Eois Eurus equis. &: Eoásque acies.

De hebdomada. CAP. XXXII.

HEbdomada, dicta à numero septẽ dierum quorum repetitione, & menses, & anni, & secula peraguntur: ἑπτὰ enim Græci septem dicunt, hanc nos *septimanam* vocamus, quasi septem luces. Nam *mane* lux est. Octauus autem dies, id primus est, ad quem reditur, & à quo rursus hebdomadis series oritur.

De mensibus. CAP. XXXIII.

Mensis, nomen est Græcum de lunæ nomine tractum est. Luna enim μὴν Græco sermone vocatur. vnde & apud Hebræos *menses legitimi*, non ex solis circulo, sed ex lunæ cursu enumerantur, quod est de noua ad nouam. Ægyptij autem propter lunæ velociorem cursum, & ne error computationis eius velocitate accideret, ex solis cursu diem mensis adinuenerunt: quo tardior solis motus facilius poterat comprehendi. *Ianuarius mensis* è Iano dictus, cui fuit à gentilibus cõsecratus, vel quia limes & ianua sit anni. Vnde & bifrons idem Ianus pingitur: vt introitus anni & exitus demonstretur. *Februarius*, nuncupatur à Februo, id est Plutone, cui eo mense sacrificabatur. Nam Ianuariũ diis superis, Februarium diis manibus Romani consecrauerũt. Ergo Februarius à Februo, id est à Plutone, non à febre, id est, ægritudine, nominatur. *Martius*, appellatur propter Martẽ Romanæ gentis auctorẽ, vel quòd eo tempore cuncta animantia ad marẽ agantur, & ad concumbendi voluptatem. Idẽ appellatur & *mensis nouorum*, quia anni initium mensis est Martius. Idem & *Nouember* ab indiciis scilicet germinum: quia in eo virescentibus fructibus nouis transactorum probatur occasus. *Aprilis*, pro Venere dicitur, quasi Afrodis, Græcè,

Græcè enim ἀφρὸς Venus dicitur, vel quia hoc mense omnia aperiuntur in florem: quasi aprilis. *Maius* dictus à Maia matre Mercurij, vel à maioribus natu: qui erant principes reipublicæ. Nam hunc mensem maioribus, sequentẽ verò minoribus Romani consecrauerunt. Vnde & *Iunius* dicitur, Antè enim populus in centurias seniorum, & iuniorum diuisus erat. *Iulius* verò & *Augustus* de honoribus hominum Iulij & Augusti Cæsarũ nuncupati sunt. Nam prius *Quintilis* & *Sextilis* vocabãtur: *quintilis*, quia quintus erat à Martio: quem principem anni testantur esse Romani. *Sextilis* similiter quòd sextus sit. *September*, nomẽ habet à numero & imb. e quia septimus est à martio & imbres habet. Sic & *October*, *Nouember*, atque *December* ex numero & imbribus acceperunt vocabula: quem numerum decurrentem december finit: pro eo quòd denarius numerus præcedentes numeros claudit. *Kalendas* autem *Nonas* & *Idus* propter festos dies Romani instituerunt, vel propter officia magistratuũ. In iis enim diebus cãueniebatur in vrbibus. Quidã autẽ *Kalendas* à colendo appellari existimant. Apud veteres enim omniũ mensium principia colebantur: sicut & apud Hebræos. *Idus* autem plerique Latinorum ab edendo dictas putãt: quòd ij dies apud veteres epularum essent. *None* à nundinis vocatæ. nundinæ enim sunt publicæ conuentiones, siue mercimonia.

De solstitiis & æquinoctiis. CAP. XXXIV.

SOlstitium dictũ quasi solis statiũ: quòd tũc sole stante crescant dies vel noctes. *Æquinoctium* appellatũ, quod tunc dies & nox horarũ spatio æquali consistunt. *Duo* autem sunt *solstitia*. vnum *æstiuum* octauo kalendarũ Iuliarum, de quo tempore remeare sol ad inferiores incipit circulos; aliud *hyemale*, octauo kalendarum Ianuariarum, quo tempore sol altiores incipit circulos petere. Vnde & hyemalis solstitij dies minimus, sicut æstiui maximus inuenitur. Item *duo* sunt *æquinoctia*, vnum *vernale* & aliud *autũnale*, quæ Græci ἰσημερίας vocant. Sunt autem hæc æquinoctia die octauo kalendarum Aprilium, & octauo kalendarũ octobriũ, quia annus in duas partes tantum diuidebatur, hoc est in æstiuũ & in hyemale solstitium & in duo hemisphæria.

De temporibus anni. CAP. XXXV.

TEmpora anni, sunt *quatuor*, ver, æstas, autumnus, & hyems. dicta sunt autem tẽpora à communionis temperamento, quòd inuicem se humore, siccitate, calore & frigore temperent. Hęc & *turricula* dicuntur, quia non stant sed currunt. Constat autem post factum mũdum ex qualitate cursus solis tempora in ternos menses fuisse diuisa. Quorum temporum talem veteres discretionem faciunt, vt primo mense *ver nouũ* dicatur, secundo *adultum*, tertio *præceps*. Sic & *æstas* in suis tribus mensibus, *noua*, *adulta*, & *præceps*. Item *hyems noua*, *adulta*, & *præceps* siue extrema. Vnde & illud: Extremæ sub casum hyemis. *Ver* autem dictum quòd vireat. Tunc enim post hyemem vestitur tellus herbis, & in florem cuncta prorumpunt. *Æstas* dicitur ab æstu, id est à calore, & æstas quasi vsta, id est exusta & arista. Nam calor aridus est. *Autumnus* à tempestate vocatur: quando & folia arborum cadunt, & omnia matureſcunt. *Hyemem* autẽ ratio hæmisphærij nũcupauit, quia tunc breuiori sol voluitur circulo. Vnde & hoc tempus *brumæ* dicitur: quasi βραχύτατον, id est breuis, vel à cibo, quòd maior tunc sit vescendi appetitus. Edacitas Græcè *brumæ* appellatur. vnde & *imbrumati* dicuntur quibus fastidium est ciborum. *Hybernus* autem inter hyemem & vernum est quasi hyuernus: qui plerunque à parte totam hyemem significat. Hæc tempora singulis etiam cœli partibus asscribuntur. *Ver* quippe *orienti* datur, quia tunc ex tetris omnia oriuntur. *æstas* verò *meridiano*, eò quòd pars eius calore flagrãtior sit. *hyems*, *Septentrioni*, eò quod frigoribus & perpetuo gelu torpeat. *Autumnus*, *occiduo*, propter quod graues morbos habet. vnde & tunc folia arborum defluunt. Vt autem abundet morbis facit hoc confinium frigoris & caloris, & compugnantia inter se contrariorum aerum.

De annis. CAP. XXXVI.

Annus est solis anfractus: cum per actis trecentis lxv. diebus ad eadem loca siderum redit. Annus autem dictus, quia mensibus in se recurrentibus voluitur. Vnde & *annulus*, quasi annous, id est circulus, quòd in se redeat. Virgilius: Atque in se sua per vestigia voluitur annus. Sic enim apud Ægyptios indicabatur ante inuentas literas, picto dracone caudam suam mordente, quia in se recurrit. Alij annum dicunt, ἀπὸ τῆς ἀνακαινώσεως, id est, ab innouatione: renouatur enim semper. Tria sunt autem tempora annorum. Aut enim *lunaris annus* est triginta dierum: aut *solstitialis* qui xii. continet menses: aut *magnus*, omnibus planetis in eundem locum recurrentibus, qui fit post annos solstitiales plurimos. *Era* singulorum annorum constituta est à Cæsare Augusto: quando primum censum exegit: ac Romanum orbem descripsit. Dicta autem Era ex eo quòd omnis orbis, æs reddere professus est reipublicæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De olimpiadibus & lustris & iubileis.
CAP. XXXVII.

Olimpias apud Græcos constituta apud eosdem Græciæ ciuitatem. Eliis agentibus agonem: & quin quennale certamẽ quatuor mediis annis vacantibus: & ob hoc Elidum certaminis tempus olimpiadem vocauerunt quadriennio in vna olimpiade supputato. *Lustrum* verò est πεντετηρὶς, id est quinquennium, quòd quinto anno dicitur condi propter olimpiadas à Romanis: adhuc enim consules, adhuc æra nondum erant. Est enim quinquennale tempus. Ideò verò sic vocatur: eo quòd censu per quinquennium in republica peracto, vrbs Roma lustrabatur. *Iubileus* interpretatur remissionis annus. Est enim Hebraicus & sermo & numerus, qui septenis annorum hebdomadibus, id est, quadraginta nouem annis texitur, in quo clangebatur tubis, & ad omnes reuertebatur antiqua possessio, debita absoluebantur, confirmabantur libertates. Hunc numerum etiam in diebus Pentecostes & ipsi celebramus post Domini resurrectionem remissa culpa: & totius debiti chirographo euacuato, ab omni nexu libeti suscipientes, aduenientem in nos gratiam Spiritus sancti.

De seculis & ætatibus.
CAP. XXXVIII.

Seculs generationibus constant: & inde secula quod se sequantur. Abeuntibus enim aliis, alia succedunt. Hunc quidam quinquagesimum annum dicunt, quem Hebræi iubileum vocant, ob hanc causam & ille Hebræus qui propter vxorem & liberos amat Dominum suum, aure pertusa, seruitio subiugatus, seruire iubetur in seculum, hoc est vsque ad annum quinquagesimum. *Ætas* plerunque dicitur & pro vno anno, vt in annalibus, & pro septem, vt hominis: & pro cẽtum, & pro quouis tempore. vnde & ætas tempus quod de multis seculis instruitur. Et dicta ætas quasi æuitas, id est similitudo æui. Nam *æuum* est æras perpetua: cuius neque initium neque extremitas nascitur: quod Græci ἀΐδιον vocant, quod aliquando apud eos pro seculo, aliquando pro æterno ponitur. vnde & apud Latinos est deriuatum. *Ætas* autem propriè duobus modis dicitur: aut enim *hominis*, sicut infantia, iuuentus senectus, aut *mundi*, cuius *prima ætas* est ab Adam vsque ad Noe. *secunda* à Noe vsque ad Abraham. *tertia* ab Abraham vsque ad Dauid. *quarta* à Dauid vsque ad transmigrationem Iudæ in Babyloniã. *quinta* deinde ad aduentum Saluatoris in carne. *sexta* quæ nunc agitur vsquequo mundus iste finiatur. Quarum decursus per generationes & regna ita inspicitur.

De discretione temporum.
CAP. XXXIX.

Prima ætas cõtinet in exordio sui creationem mundi. Primo enim die Deus in luce nomine condidit angelos. secundo in firmamenti appellatione cœlos. tertio in Discretionis vocabulo speciem aquarum & terræ. quarto luminaria cœli. quinto animantia ex aquis. sexto animantia ex terra, & hominem, quem appellauit Adam.

ADam anno ccxxx. genuit Seth à quo filij Dei. ccxxx.
Seth anno ccv. genuit Enos, qui primus cœpit inuocare nomen Domini. cccxxxv.
Enos anno clxxx. genuit Cain. dcxxv.
Cain anno centesimo lxx. genuit Malaleel. dcxcv.
Malaleel anno clxv genuit Iareth. dcccclx.
Iareth anno cẽtesimo lxij genuit Enoch qui translatus est. m.cxxij.
Enoch anno lxv genuit Matusalem. m.cc lxxvij.
Matusalem anno clxvij genuit Lamech. mcccclxiij.
Lamech anno clxxxviij genuit Noe. arca ædificatur, iimdcxlij.
Noe autem anno dc. factum est diluuium. iimccxlij.

Secunda ætas.
CAP. XL.

SEm post diluuium secundo anno genuit Arfaxat, à quo Caldæi. iimccxliij.
Arfaxat anno cxxxv genuit Sala, à quo antiqui Samaritæ vel Indi fuerunt. iimcccl xxix.
Sala anno cxxx genuit Deber à quo Hebræi iimdxx.
Heber anno cxxxiiij genuit Faleg. Turris ædificatur. iimdcxlij.
Faleg anno cxxx genuit Ragau. dii primum adorantur. iimdclxxiii.
Ragau anno cxxxii genuit Seroch. regnum inchoat Scytharum. iimdcccv.
Seruch anno cxxx genuit Nachor. Regnum Ægyptiorum nascitur. iimxxv.
Nachor anno lxxix. genuit Tharam. Regnum Assyriorum & Siciniorum exoritur. iimccxiiii.
Thara anno lxx. genuit Abraham. iimm
Zoroastes magicam artem reperit. clxxxiii.

Tertia

Tertia ætas. CAP. XLI.

ABraham an. centesimo genuit Isaac ex Sara libera. Nam prius & Ismahel à quo & Ismahelitæ. iimcclxxxiiij.
Isaac an. sexagesimo genuit Iacob. Argiuorum regnum inchoat. iimccclxiiij.
Iacob an. xcj. genuit Ioseph.
Phoroneus Græciæ leges dedit. iimcccxxxv.
Ioseph an. cv. vixit. Græcia segetes habere cepit. iimdxlv.
Hebræorum seruitutis in Ægypto an. cxliij.
Atlas Astrologiam inuenit. iimdclxxxix.
Moysés an. xl. exit populum in heremo. Hebræi legem & literas habere cœperunt. iimdccxxix.
Iosue an. xxvij. Erictonius in Troia quadrigam iunxit. iimdcclv.
Othoniel an. xl. cadmus literas Græcis dedit. iimdcxxv.
Aoth anno lxxx. fabulæ fictæ sunt. iimdccclxxv.
Debora ann. xl. Apollo medicinæ artem inuenit & citharam reperit. iimdcccxvj.
Gedeon anno xl. Mercurius lyram reperit & Orpheo tradidit. iimdccccl vj.
Abimelech an. tres: Chorus in Græcia inuentus est. iimdccclix.
Thola an. xxij. Priamus regnauit in Troia. iimdcccl xxxj.
Iair an. xxij. Carmentis Latinas literas repetit. iiimiij.
Iephte an. vj. Hercules se flammis iniecit. iiimix.
Abesan an. vij. Alexander Helenam rapuit. iiimxvj.
Abdon an. viij. Troia capta est & Æneas in Italiam venit. iiimxxiiij.
Samson an. xx. Ascanius Albam condidit ciuitatem: à qua Albani. iiimxliij.
Heli sacerdos an. xl. Arca testamenti capitur. iiimlxxxiiij.
Samuel & Saul an. xl. Homerus fuisse putatur. iiimcxxviij.

Quinta ætas. CAP. XLII.

DAuid ann. quadrag. Cartago à Didone conditur. Cad. Nathan & Asaph prophetauerunt. iiimclxiij.
Salomon an. xl. Templum Hierosolymis ædificatur. iiimccciij.
Roboam an. xvij. Regnum Israel & Iuda diuiditur. iiimccxxj.
Abia an. tribus, sub quo Abimelech pontifex fuit. iiimccxxiiij.
Asa an. xlj. Achias Amos Iehu. Ioel Azarias prophetauerunt. iiimcclxv.
Iosaphat an. xxv. Prophetauit Helias & Helizeus Abdias & Micheas. iiimccxc.
Ioram ann. viij. Prophetauit Helias & Heliseus. iiimccxcix.
Ochozias anno vno. Helias rapitur. iiimccxcix.
Athalia an. vij. Ionadab sacerdos claruit. iiimccclvj.
Ioas an. xl. Zacharias propheta occiditur inter templum & altare. Heliseus moritur. iiimccclxxv.
Amasias an. xxix. Cartago condita est. iiimccclxxv.
Ozias ann. lij. Olimpias à Græcis instituitur. Assiriorúmque regnum in Medos transfertur. iiimcccxxvij.
Ioathan ann. xvi. Remus & Romulus nascuntur. iiimccccxliij.
Achaz anno xvi. Roma conditur. iiimccclviiii.
Ezechias an. xxix. Senatus Romæ fit. iiimccclxxviii.
Manasses an. lv. Sibilla Samia claruit. iiimdxliiii.
Amon an. xii. Census primum agitur. iiimdlv.
Iosias an. xxxii. Thales philosophus agnoscitur. iiimdlxxvii.
Ioachim ann. xi. Nabuchodonosor Iudæam capit. iiimdxcviii.
Sedechias an. xi. Templum Hierosolymis incensum. Sappho mulier diuerso poemate claruit. iiiimdcix.

Quinta ætas. CAP. XLIII.

HEbræorum captiuitas ann. septuaginta. Iudith historia scribitur. iiimdclxxix.
Darius an. xxxiiii. Iudæorum captiuitas soluitur. iiimdccxiii.
Xerxes an. xx. Sophocles & Euripides, tragœdi celebrantur insignes. iiimdccxxxiii.
Artaxerxes an. xl. Esdras incensam legem renouat. iiimdcclxxiii.
Darius qui & nothus ann. xix. Hęc ætas habuit Platonem primum rhetorem. iiimdccxcii.
Artaxerxes an. xl. Hester historia scribitur. iiimdcccxxxii.
Artaxerxes qui & Ochus an. xxvi. Demosthenes & Aristoteles prædicantur. iiimdccclviii.
Xerxes an. iiii. Xenocrates illustris habetur. iiimdcccl xii.
Darius an. vi. Alexander Hierosolymam cepit. iiimdccclxviii.
Alexander magnus an. v. Asiam obtinuit. iiimdcccl xxiii.
Ptolemęus ann. xl. Machabæorum liber inchoat primus. iiimdccxciii.
Philadelphus an. xxxviii. Septuaginta inter-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pretes agnoſcuntur. IIIIMDcccli.
Euergetes ann. xxvi. Ieſus ſapientiæ librum componit. IIIIMDcccLxxvii.
Philopator ann. xvii. Machabæorum ſecundi libri hiſtoria componitur. IIIIMDccccxciiii.
Epiphanes an. xxiiii. Romani Græcos obtinuerunt. VMIX.
Philometor an. xxxv. Scipio Africam vicit. VMliii.
Euergetes an. xxiiii. Brutus Hiſpaniam ſubegit. VMlxxxii.
Soter ann. xvii. Thraces Romanis ſubiiciuntur. VMxcix.
Alexander an. x. Syria Romanis ſubiecta eſt. VMcix.
Ptolemæus an. viii. Rhetorica ars Romæ cepit. VMcxvii.
Dionyſius an. xxx. Pompeius Iudæam capit. VMcxlvii.
Cleopatra an. ii. Ægyptus Romanis ſubditur VMcxlix.
Iulius Cęſar an. v. Hic primus Monarchiam tenuit. VMcliii.

Sexta ætas. CAP. XLIX.

OCtauianus an. lvi. Chriſtus naſcitur. VMCCXX.
Tiberius an. xxiii. Chriſtus crucifigitur. VMCCXXiii.
Caius Caligula an. iiii. Matthæus Euangeliũ ſcripſit. VMCCXXXVii.
Claudius an. xiiii. Marcus Euãgelium edidit. V.Mcclii.
Nero an. xiiii. Petrus & Paulus necantur. VMccLxv.
Veſpaſianus ann. x. Hieroſolyma à Tito ſubuertitur. VMccLxxv.
Titus an. ii. Hic facundus & pius fuit. VMccLxxvii.
Domitianus ann. xvi. Ioannes in Pathmos relegatur. VMCCXciii.
Nerua an. i. Ioannes Epheſum redit. VMCCXCiiii.
Traianus ann. xviiii. Ioannes Apoſtolus requieſcit. VMCCCXiii.
Adrianus an. xxi. Aquila interpres habetur. VMCCCXXX.
Antoninus pius ann. xxii. Valentinus & Marcion agnoſcuntur. VMCCCLvi.
Antonius Verus an. xix. Catafrigarum hæreſis oritur. VMCCCLxxv.
Commodus an. xiii. Theodotion tertius interpres habetur. VMCCCLxxxviii.
Elius Pertinax an. i. Nihil habet hiſtorię. VMCCCLxxxviii.
Seuerus an. xviii. Symmachus interpres quartus habetur. VMCCCCvii.
Antoninus Caracalla ann. vii. Quinta editio Hieroſolymis inuenitur. VMCCCCxiii.
Macrinus ann. i. Huius breuitas vitæ nihil geſtorum habetur. VMCCCCXV.
Aurelius Antonius ann. iiii. Sabellij hæreſis oritur. VMCCCCXix.
Alexander ann. xiii. Origenes inſignis habetur. VMCCCCXXii.
Maximus an. iii. Iſte Germanos vicit. VMCCCCXXV.
Gordianus an. vi. Iſte de Parthis & Perſis triumphauit. VMCCCCXli.
Philippus an. vii. Hic primus Chriſtianus imperator fuit. VMCCCCLViii.
Decius an. j. Antonius monachus claruit. VMCCCCLix.
Gallus an. ii. Nouatus hæreſim condit. VMCCCCLj.
Valerianus an. xv. Cyprianus martyrio coronatur. VMCCCCLXVi.
Claudius an. ii. Iſte Gothos ab Illyrico expulit. VMCCCCLXVi.
Aurelianus an. v. Iſte Chriſtianos perſequitur. VMCCCCLXXiiii.
Tatius ann. i. Huius breuitas virę nihil habet hiſtoriæ. VMCCCCLXXV.
Probus an. vi. Manichæorum hæreſis orta eſt. VMXCCCCLXXXi.
Carus an. ii. Iſte de Perſis triumphauit. VMCCCCLXXXiii.
Diocletianus ann. xx. Iſte diuinis libris ad uſtis martyria facit. VMDiii.
Galerius ann. ii. Huius breuitas vitæ nihil dignum hiſtoriæ contulit. VMDV.
Conſtantinus ann. xxx. Nicæna ſynodus congregatur. VMDXXXV.
Conſtantius an. xxiiii. Anthropomorphitarũ hæreſis oritur. VMDLViii.
Iulianus annis ii. Hic ex Chriſtiano paganus effectus eſt. VMDlxi.
Valentinianus ann. xiiii. Gothi hæretici efficti eſt. VMDLvi.
Iouinianus an. i. Iſte iterum Chriſtianus efficiuntur. VMDlxxvi.
Gratianus an. vi. Priſcillianus agnoſcitur. VMDLXXXii.
Valentinianus ann. vii. Hieronymus in Bethleem prædicatur. VDLXXXix.
Theodoſius ann. iii. Ioannes Anachoreta claruit. VMDXCii.
Arcadius an. xiii. Ioannes Chryſoſtomus floruit. VMDCV.
Honorius ann. xv. Auguſtinus Epiſcopus claruit. VMDCXX.
Theodoſius an. xxvii. Neſtorij hæreſiarches extitit. VMCXLVii.
Martianus ann. vi. Chalcedonenſis ſynodus agitur. VMDCLiii.
Leo maior an. xvi. Ægyptus errore Dioſcori languet. VMDCLXix.
Zenõ an. xvii. Acephalorum hęreſis orta eſt. VMDCLXXXVi.
Anaſta-

Anaſtaſius ann. xvii. Fulgentius Epiſcopus prædicatur. VMDCCXiii.
Iuſtinus an. vii. Acephalorum hęreſis abdicatur. VMDCCCXXi.
Iuſtinianus xxix. an. Vvandali in Africa à Beliſario exſtinguuntur. VMDCClx.
Iuſtinus an. xi. Armenij fidem Chriſti ſuſcipiunt. VMDCCLXXi.
Tiberius an. vii. Longobardi Italiam capiunt. VMDCCLXXViii.
Mauritius ann. xxi. Gothi catholici effecti ſunt. VMDCCXCix.
Focas an. viii. Romani cæduntur à Perſis. VMDCCCVi.
Eraclius an. xxvii. Reſiduum ſextę ætatis tẽpus Deo ſoli eſt cognitum. Colligitur omne tempus ab exordio mundi vſque in præſentem annum decimum glorioſiſſimũ principis, qui eſt Eraclius. VMDCCCLVii. Huius quarto & quinto religioſiſſimi principis Sifebuti, in Hiſpania Iudæi baptizantur. Quarum decurſus per generationes & regna: primus ex noſtris Iulianus Africanus ſub Imperatore Marco Aurelio Antonino, ſimplicis hiſtoriæ ſtilo elicuit. dehinc Euſebius Epiſcopus Cæſarienſis: atque ſanctę memorię Hieronymus presbyter, Chronicorum canonem multiplicem ediderunt, Hiſtoriam regnis ſimul & temporibus ordinatam. Dehinc alij atque alij inter quos precipue Victor Turonenſis eccleſiæ Epiſcopus recenſitis priorum hiſtoriis geſta ſequentium ætatum vſque ad conſulatum Iuſtini iunioris imperatoris expleuit, Horum nos temporum ſummam ab exordio mundi ad Auguſti Heraclij Imperatoris vel Sumpſilani regis Gottorum, quanta potuimus breuitate notauimus tempora adiacente e latere deſcendente linea temporum cuius iudicio ſumma præterita ſeculi cognoſcatur.

Sequentia habentur in quodam codice excuſo ante titulum. De diſcretione temporum. *In manuſcriptis verò exemplaribus non leguntur.*

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER VI.

CAPITA LIBRI SEXTI.

1 *De nouo & veteri teſtamento.*
2 *De ſcriptoribus & vocabulis ſanctorum librorum.*
3 *De bibliothecis.*
4 *De interpretibus.*
5 *De eo qui primum Romam libros aduexit.*
6 *Qui apud nos bibliothecas inſtituerunt.*
7 *Qui multa ſcripſerunt.*
8 *De generibus opuſculorum.*
9 *De ceris.*
10 *De cartis.*
11 *De pergamenis.*
12 *De libris conficiendis.*
13 *De librorum vocabulis.*
14 *De libris & eorum inſtrumentis.*
15 *De canonibus euangeliorum.*
16 *De canonibus conciliorum.*
17 *De cyclo paſchali.*
18 *De reliquis feſtiuitatibus.*
19 *De officijs.*

LIBER SEXTVS DE VETERI & nouo teſtamento.

VEtus *teſtamentum* ideo dicitur: quia veniente nouo ceſſauit: de quo Apoſtolus meminit dicens: Vetera tranſierunt. & ecce omnia facta ſunt noua. Teſtamentum autẽ nouum ideo nuncupatur, quia innouat. Non enim illud diſcunt, niſi homines renouati ex vetuſtate per gratiam, & pertinẽtes iam ad teſtamentũ nouũ: quod eſt regnum cœlorum Hebræi autem vetus teſtamentum, Eſdra auctore, iuxta numerum literarum ſuarum, viginti duobus libris accipiunt: diuidentes eos in *tres ordines, legis* ſcilicet, & *prophetarum*, & *agiographorum*. ¶ *Primus ordo legis* in quinque libris accipitur: quorum primus eſt Bereſith, quod eſt *Geneſis*. ſecundus. Veella-ſemoth, quod eſt *Exodus*, tertius Vaiera, quod eſt *Leuiticus*. quartus Vaiedabber: quod eſt *Numeri*. quintus Elle addebarim, quod eſt *Deuteronomium*. Hi ſunt quinque li-

bri Moysi, quos Hebræi *Thoras* vocant, Latini legem appellant. Propriè autem *lex* appellatur: quæ per Moysen data est. ¶ Secundus est *prophetarũ* in quo continentur libri octo, quorum primus Iosuæ Ben Nun: qui Latinè *Iesu Naue* dicitur, secundus Sophetim, quod est *Iudicum*, tertius *Samuel*, qui est Regum primus quartus Malachim, qui est *Regum* secundus, quintus *Esaias*, sextus *Ieremias*, septimus *Ezechiel*, octauus *Tarisra*: qui dicitur *duodecim prophetarum*: qui libri quia pro breuitate adiuncti sunt, pro vno accipiuntur. ¶ Tertius est ordo *agiographorum*, id est sancta scribentium: in quo sunt libri nouẽ: quorum primus Iob, secundus *Psalterium*, tertius Misse, quod est *Prouerbia Salomonis*, quartus Coheleth: quòd est *Ecclesiastes*, quintus Sir assirim, quod est *Cantica canticorum*. sextus *Daniel*. septimus, Dibre hiamin, quod est verba dierum: hoc est *Paralipomenon*: qui & *Chronicon*: qui in duos libros diuiditur. apud Græcos & Latinos. octauus *Esdras*: nonus *Hester*: qui simul omnes v. viij. & ix. sunt xxij. sicut superius comprehensi sunt. Quidã autem *Ruth* & Rimoth, quod Latinè dicitur *Lamentatio Ieremiæ*, agiographis adiiciunt, & xxiiij. volumina testamenti veteris faciunt: iuxta viginti quatuor seniores, qui ante conspectum Domini assistunt. ¶ Quartus est apud nos ordo veteris testamenti, eorum librorũ qui in canone Hebraico non sunt. Quorum primus *Sapientia* liber est, secundus *Ecclesiasticus*. Tertius *Thobias*. Quartus *Iudith*. Quintus & sextus *Machabæorum*: quos licet Hebræi inter *apocrypha* separent, Ecclesia tamẽ Christi inter diuinos libros & honorat & prædicat. ¶ In nouo autem testamento duo sunt ordines. primus *euangelicus*, in quo sunt Mathæus, Marcus, Lucas & Ioannes. Secũdus *apostolicus*: in quo sunt Paulus in quatuordecim epistolis. Petrus in duabus. Ioannes in tribus. Iacobus & Iudas in singulis, Actus apostolorum & Apocalypsis Ioannis. Summà autem vtriusque testamenti trifariè distinguitur, id est, in *historia*, in *moribus*, in *allegoria*. Rursus ista tria multifariè diuiduntur, id est, qui à Deo, quid ab angelis vel hominibus gestum dictúmque sit: quid à prophetis nuntiatum de Christo & corpore eius: quid de diabolo & membris eius: quid de veteri & nouo populo: quid de præsenti sæculo & futuro regno atque iudicio.

De scriptoribus & vocabulis sanctorum librorum. Cap. II.

Veteris testamenti secundum Hebræorũ, traditionem hi perhibentur auctores. Primus *Moyses* diuinæ historiæ cosmographiam in quinque voluminibus edidit, quod Pentateuchum nominatur. *Pentateuchũ* autem à quinque voluminibus dicitur. πέντε enim Græcè quinque: τεῦχος volumen vocatur. *Genesis* liber inde appellatur, eo quòd exordium mundi & generatio sæculi in eo cõtineatur. *Exodus* verò exitum ab Ægypto vel egressum populi Israel digerit: & ex ea causa nomen accepit. *Leuiticus* appellatur, eò quòd Leuitarum ministeria & diuersitatem victimarum exequitur, totúsque in eo ordo leuiticus annotatur. *Numerorum* liber vocatur, eo quòd in eo egressæ de Ægypto tribus dinumerantur, & quadraginta duarum per heremum mansionum in eo descriptio continetur. *Deuteronomium* Græco sermone appellatur: quod Latinè interpretatur. Secunda lex, id est repetitio & euangelicæ legis præfiguratio: quæ sic ea habet quæ priora sunt, vt tamen noua sint omnia, quæ in eo replicantur, Iosue liber nomen accepit à Iesu filio Naue: cuius historiam continet: scriptorem verò eius eundem Iosue Hebræi asseuerant: in cuius textu post Iordanis transitum regna hostium subuertuntur: terra populo diuiditur, & per singulas vrbes, viculos, montes, atque confinia Ecclesiæ cælestisque Hierusalẽ spiritualia regna præfigurantur. *Iudicum* nominantur à principibus populi: qui præfuerunt in Israel post Moysen & Iosue antequam Dauid & cæteri reges existerent. Hunc librum & Ruth edidisse creditur Samuel. *Liber Samuel* eiusdem Samuelis natiuitatem & sacerdotium & gesta describit, idcirco & ab eo nomen accepit. Et quamuis hic liber Saul & Dauid historiam contineat, vtrique tamen ad Samuel referuntur, quia ipse vnxit Saul in regnum, ipse Dauid in regem futurum. Cuius libri primam partem conscripsit idem Samuel, sequentia verò eius vsque ad calcem scripsit Dauid. *Melachim* proinde appellatur: eo quòd reges Iudæ & Israeliticæ gentis gestáque eorum per ordinem digerat temporum. Melachim enim Hebraicè, Latinè Regum interpretatur. Hunc librũ Ieremias primus in vnum volumen coegit. Nam anteà sparsus erat per singulorum regum historias. *Paralipomenon* Græcè dicitur: quod prætermissorum vel reliquorum nos dicere possumus. quia ea quæ in lege vel in legum libris vel omissa vel non plenè relati sunt, in isto summatim & breuiter explicantur. *Librũ Iob* quidam Moysen scripsisse arbitrãtur: alij vnũ ex propheris: nonnulli verò eundem Iob post plagam suæ passionis scriptórem fuisse existimant, arbitrantes, vt qui certamina specialis pugnæ sustinuit, ipse narraret quas victorias expediuit. Principia autem & fines libri Iob apud Hebræos prosaica oratione contexta sunt: media autem ipsius ab eo loco in quo ait: Pereat dies qua natus sum, vsque

ad eum locum: idcirco ego me reprehendo & ago pœnitentiam, omnia heroico metro discurrunt. *Psalmorum* liber Græce psalterium, Latinè organum dicitur. Vocatus autem liber Psalmorum, quòd vno prophetæ canente ad psalterium, Chorus consonando respõderet. Titulus autẽ in psalmis Hebraicus Thehilim, quod interpretatur Volumen hymnorum. Auctores autem psalmorũ sunt quæ ponuntur in titulo, Moyses Iesiticer, & Dauid & Salomõ, Asaph, Ethã, Idithim & filij Core, Emã, & reliquorũ: quo Esdras vno volumine cõprehendit. Omnes autẽ psalmos apud Hebræos metrico carmine cõstat esse cõpositos. Nã in more Romani Flacci, & Græci Pindari, nunc alij iãbo currũt: nũc elegiaco personant, nunc Sapphico nitẽt trimetro: vel tetrametro pede incedentes. *Salomon* filius Dauid regis Israel iuxta numerũ vocabulorũ suorũ tria volumina edidit: quorum primus est Hebraice Misse: quẽ Græci *Parabolas*: Latini *Prouerbiorũ* nominãt, eo quod in ipso sub cõparatiua similitudine figuras verborum & imagines veritatis operuerit, ipsam autẽ veritatem ad intelligẽdũ legentibus reseruaut. Secũdum librũ Coheleth vocant, qui Græce *Ecclesiastes* dicitur. Latine Cõcionator: eo quòd sermo eius non specialiter ad vnum sicut in Prouerbiis, sed ad vniuersos generaliter dirigatur: docens omnia quæ in mundo cernimus caduca esse, & breuia, & ob hoc minime appetenda. Tertium librum Sirhassirim prænotauit: qui in Latinam linguã vertitur *Cantica canticorum*: vbi per epithalamium carnẽ cum anctorem Christi & Ecclesiæ mystice canit. Dictum autem Canticum canticorum, eo quòd omnibus canticis præferatur quæ in scripturis sacris habentur: sicut quædã in lege dicuntur sancta, quibus maiora sunt Sancta sanctorum. Horum autem trium librorũ carmina, hexametris & pentametris versibus apud suos compositis perhibentur. vt Iosephus & Hieronymus scribunt. *Esaias* euangelista potius quàm prophetа edidit librum suum: cuius omnis textus eloquentiæ prosa incedit. Canticum verò hexametro & pentametro versu discurrit. *Hieremias* similiter edidit librum suum cum threnis suis: quos nos Lamẽta vocamus: eo quòd in tristioribus rebus funeribúsq. adhibeantur, in quibus quadruplex diuerso metro cõposuit alphabetũ, quorũ duo prima quasi sapphico metro scripta sunt: quia tres versiculos qui sibi nexi sunt, & ab vna tantum litera incipiunt, heroicum coma cõcludunt. Tertium alphabetum trimetro conscriptum est: & à ternis literis iidem versus terni incipiũt. Quartum alphabetum simile primo & secundo habetur. *Ezechiel* & *Daniel* à viris quibusdam sapientibus scripti esse perhibentur. quorũ *Ezechiel* principia & fines multis habet obscuritatibus inuolura. *Daniel* vero claro sermone regna mũdi pronuntiat, & tẽpus aduentus Christi manifestissima prædicatione annotat. Hi sunt quatuor prophetæ qui maiores vocãtur: quia prolixa volumina condiderunt. *Liber autem duodecim Prophetarũ* auctorum suorum nominibus prænotatur: qui propterea dicuntur minores, quia sermones eorũ breues sũt. Vnde & connexi sibimet inuicem in vno volumine continentur: quorum nomina sunt: *Oseas, Iohel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naũ, Abacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias* & *Malachias*. *Esdra* liber auctoris sui titulo prænotatur, in cuius textu eiusdem Esdræ Neemiæque sermones pariter continentur. Nec quẽquã moueat, quod vnus Esdræ dicitur liber: quia secundus, tertius & quartus non habentur apud Hebræos: sed inter apocryphos deputantur. *Hester librũ* Esdras creditur cõscripsisse. In quo eadem regina sub figura Ecclesiæ Dei populum à seruitute & morte eripuisse scribitur: atque interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, diei celebritas in posteros mittitur. *Liber Sapientiæ* apud Hebræos nusquã est: vnde & ipse titulus græcam magis eloquentiã redolet. Hunc Iudæi Philonis esse affirmat, qui proinde Sapientiæ nominatur: quia in eo Christi aduentus qui est sapiẽtia Patris, & passio eius euidẽter exprimitur. *Librum autem Ecclesiasticum* certissimè Iesus filius Sirach Hierosolymita nepos Iesu sacerdotis magni composuit: cuius meminit Zacharias: qui liber apud Latinos propter eloquij similitudinem Salomonis titulo prænotatur: dictus autem Ecclesiasticus, eo quod de totius ecclesiæ disciplina religiosæ conuersationis magna cura & ratione sit editus. Hic liber apud Hebræos reperitur, sed inter apocryphos habetur. *Iudith* verò & *Tobias* siue *Machabæorum libri*: quibus auctoribus scripti sint, minimè constat. Habent autem vocabula ex eorum nominibus quorũ gesta scribuntur. ¶ *Quatuor libros Euangeliorum*, quatuor Euangelistæ singulariter conscripserunt. Primus *Matthæus* cõscripsit Euangelium literis Hebraicis & sermonibus in Iudæa initiãs euãgelisare ab humana Christi natiuitate dicẽs: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham: significãs descendisse corporaliter ex semine patriarcharũ Christum: sicut promissum erat in prophetis per Spiritũ sanctum. Secũdus *Marcus* plenus spiritu sancto scripsit Euangelium Christi eloquio Græco in Italia secutus Petrum, vt discipulus. Is initium à spiritu prophetali fecit, dicens, Vox clamantis in deserto, parate viam Domino: & reliqua, vt ostẽderet Christũ post assumptionem carnis Euangeliũ prædicasse in mundo. Ipse enim Christus & propheta dictus est, si

Universidad de Deusto
Biblioteca

cut scriptum est, Et prophetam in gentibus posui te. Tertius *Lucas* inter omnes Euangelistas Græci sermonis eruditissimus, quippe vt medicus in Græcia Euangelium scripsit Theophilo Episcopo, initians à sacerdotali spiritu, dicens. Fuit in diebus Herodis regis Iudææ sacerdos quidam nomine Zacharias, vt manifestaret Christum post natiuitatẽ carnis & prædicationem Euangelij, hostiã fuisse effectum pro salute mundi. Ipse est enim sacerdos de quo dictum est in psalmis, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Vbi enim Christus aduenit sacerdotium Iudæorum obmutuit: lex & prophetia cessauit. Quartus *Iohannes* scripsit Euangelium vltimus in Asia; incipiens à Verbo, vt ostẽderet eundem saluatorem, qui pro nobis dignatus est nasci & pati: ipsum ante secula Dei verbũ esse: ipsum à cœlo venisse, & post mortem iterum ad cœlum remeasse. Hi sunt *quatuor Euangelistæ* quos per Ezechielẽ Spiritus sanctus significauit in quatuor animalibus. Propterea autẽ quatuor animalia, quia per quatuor mundi partes, fides Christianæ religionis eorum prædicatione disseminata est. Animalia autem dicta sunt: quia propter animam hominis per eos prædicatur Euangelium Christi. Nam & oculis plena erant intus & foris, quoniam præuidentur ea Euangelia quæ dicta sunt à prophetis, & quæ promiserant in priori tempore. Crura autẽ eorũ recta: quia nihil prauum in Euangeliis est & alas senas tegentes crura & facies suas: reuelata sunt enim quæ tegebantur in aduentu Christi. *Euangelium* autem interpretatur bona annuntiatio. Græcè enim εὐ bene. ἀγγελία dicitur annũtiatio. Vnde & angelus nuncius dicitur. *Paulus Apostolus* suas scripsit epistolas quatuordecim, ex quibus nouem, septem ecclesiis scripsit, reliquas discipulis suis Timotheo, Tito, & Philemoni. Ad Hebræos autem epistola à plerisque Latinis eius esse incerta est, propter dissonantiam sermonis eã démque alij Barnabã conscripsisse, alij à Clemente scriptam fuisse suspicantur. *Petrus* scripsit duas nominis sui epistolas, quæ catholicæ ideo nominantur, quia non vni tantum populo vel ciuitati, sed vniuersis gentibus generaliter scriptę sunt. *Iacobus* & *Iohãnes* & *Iudas* suas scripserunt epistolas. *Actus apostolorum* primordia fidei Christianæ in gentibus & nascentis ecclesiæ historiam digerit. Actuum apostolorum scriptorem Lucam esse affirmãt euangelistam; in quo opere nascentis Ecclesiæ infantia texitur, & apostolorum historia continetur. Vnde & actus apostolorum dicitur. *Apocalypsin* librum Iohannes Euangelista conscripsit, eo tempore quo ob euangelij prædicationem in insula Pathmos traditur relegatus. Apocalypsis autem ex Græco in Latinum reuelatio interpretatur. Reuelatio enim dicitur manifestatio eorum quę abscondita erant. iuxta quod & ipse Iohannes dicit, Apocalypsin Iesu Christi quam dedit illi Deus palã facere seruis suis. Hi sunt scriptores sacrorum librorũ, qui per Spiritũ sanctum loquentes in eruditionem nostram & præcepta viuendi, & credendi regulam conscripserunt. Præter hæc & alia volumina *apocrypha* nuncupantur. *Apocrypha* autem dicta, id est secreta, quia in dubium veniunt. Est enim eorum occulta origo, nec patet Patribus ex quibus vsque ad nos auctoritas veracium scripturarum certissima & notissima successione peruenit. In iis apocryphis etsi inuenitur aliqua veritas, tamen propter multa falsa, nulla est in eis canonica auctoritas, quę rectè à prudentibus iudicantur non esse eorũ credenda, quibus ascribuntur. Nam multa & sub nominibus prophetarum, & recentiora sub nominibus apostolorum ab hæreticis proferuntur, quæ omnia sub nomine apocryphorum auctoritate canonica diligenti examinatione remota sunt.

De bibliothecis interpretibus & interpretationibus librorum veteris Testamenti.

CAP. III.

Bibliotheca à Græco nomen accepit, eo quòd ibi recondantur libri. Nam βίβλος liber, θήκη repositionem interpretatur. *Bibliothecam veteris testamẽti* Esdras scriba post incensam legem à Chaldæis, dum Iudæi regressi fuissent in Hierusalem, diuino afflatus spiritu reparauit, cunctáque legis ac prophetarũ volumina, quæ fuerunt à gentibus corrupta correxit, totúmque vetus testamentum in viginti duos libros constituit, vt tot libri essent in lege, quot & literæ habebantur. *Apud Græcos* autem *Bibliothecam* primus instituisse *Pisistratus* creditur, Atheniensiũ tyrannus, quam deinceps ab Atheniensibus auctã Xerxes incensis Athenis euexit in Persas, longóq; post tempore Seleucus Nicanor rursus in Græciam retulit. Hinc studiũ regibus vbi búsque cæteris natum est comparandi volumina diuersarum gentium, & per interpretes in Græcam linguã vertendi. dehinc magnus Alexander vel successores eius instruendis omnium librorum bibliothecis animũ intenderunt, maximè *Ptolemæus* cognomento *Philadelphus* omnis literaturæ sagacissimus, cùm studio bibliothecarum Pisistratum æmularetur, non solũ scripturas, sed etiam & diuinas literas in bibliothecam suam contulit. Nam septuaginta milia librorum huius temporibus Alexandriæ inuenta sunt.

De interpretibus. CAP. IV.

Hic etiam & ab Eleazaro pontifice scripturas petens veteris Testamenti, in Græcam vocem ex Hebraica lingua per *septuaginta*

septuaginta interpretes transferre curauit: quas in Alexandrina bibliotheca habuit. Siquidem singuli in singulis separati, ita omnia per Spiritum sanctum interpretati sunt, vt nihil in alicuius eorum codice inuentum esset, quod in cæteris vel in verborum ordine discreparet. Fuerunt & alij interpretes, qui ex Hebraica lingua in Græcum sacra eloquia transtulerunt. sicut *Aquila*. *Symmachus*, & *Theodotion*. sicut etiam & *Vulgaris* illa *interpretatio*. cuius autor non apparet: & ob hoc sine nomine interpretis. *Quinta editio* nuncupatur. Præterea *sextam* & *septimam editionẽ* Origenes miro labore reperit, & cum cæteris editionibus comparauit. *Presbyter* quoque *Hieronymus* trium linguarum peritus: ex Hebræo in Latinum eloquium eadem scripturas conuertit, eloquentérque transfudit. Cuius interpretatio meritò cæteris antefertur. Nam est & verborum tenacior, & perspicuitate sententiæ clarior, atque vtpote Christiana interpretatione verior.

De eo qui primum Romam libros aduexit.

CAP. V.

Romæ primus librorum copiam aduexit Æmilius Paulus, Perse Macedonum rege deuicto, deinde Lucullus è Pontica præda. Post hos Cæsar dedit Marco Varroni negotium causa maximè bibliothecæ constituendæ. Primum autem Romæ bibliothecas publicauit. Pollio, Græcas simul atque Latinas, additis autorum imaginibus in atrio quod de manubiis magnificentissimum instruxerat.

Qui apud nos bibliothecas instituerant.

CAP. VI.

Apud nos quoque *Pamphilus Martyr*, cuius vitam Eusebius Cæsariensis conscripsit, Pisistratum in sacræ bibliothecæ studio ædæquare primus contendit. Hic enim in bibliotheca sua prope trigintavoluminum millia habuit. *Hieronymus* quoque atq; *Gennadius* ecclesiasticos scriptores toto orbe quærentes ordine prosecuti sunt, eorúmque studia in vno voluminis indiculo comprehenderunt.

Qui multa scripserunt.

CAP. VII.

Marcus Terentius Varro apud Latinos innumerabiles libros scripsit. Apud Græcos quoque *Caliterius* miris attollitur laudibus, quod tantos libros ediderit, quãtos quisque nostrum aliena & scribere propria manu vix possit. De nostris quoq; apud Græcos *Origenes* in scripturarum labore tã Græcos quàm Latinos operum suorum numero superauit. Denique Hieronymus sex milia librorum eius se legisse fatetur. Horum tamen omnium studia Augustinus ingenio vel scientia sua vicit. Nam tanta scripsit, vt diebus ac noctibus non solùm scribere libros eius quisquam, sed nec legere quidem possit.

De generibus opusculorum.

CAP. VIII.

Opusculorum genera sunt tria. Primũ genus excerpta sunt: quæ Græcè *scholia* nuncupantur, in quibus ea quæ videntur obscura vel difficilia, summatim ac breuiter perstringuntur. Secundum genus, *homeliæ* sunt, quas Latini verba appellant, quæ proferuntur in populis. Tertium, *tomi*: quos nos libros vel volumina nũcupamus. *Homeliæ* autem ad vulgus loquuntur: tomi verò, id est libri maioris sunt disputationis. *Dialogus* est collatio duorum vel plurimorum, quem Latini sermonem dicunt. Nam quos Græci dialogos vocant, nos sermones vocamus. *Sermo* autem dictus, quia inter vtrunque seritur. Vnde & in Virgilio, Multa inter se longo sermone serebant. *Tractatus*, est vnius rei multiplex expositio, eo quòd trahat sensum in multa, sentiendo, contractando secum. Differt autem sermo, tractatus, & verbum. *Sermo* enim altera eget persona, *tractatus* specialiter ad seipsum est: *verbum* autem ad omnes. Vnde & dicitur, Verbum fecit ad populum. *Commentaria* dicta quasi cum mente. Sunt enim interpretationes, vt commenta iuris, commenta euangelij. Nam quicquid breuiter componitur commentarium dicitur, quod vero elongatur expositio nominatur. *Apologeticum* est excusatio, in quo solent quidam accusantibus respondere. In defensione enim aut negatione sola positum est, & est nomen Græcum. *Panagiricum* est licẽtiosum & lasciuiosum genus dicendi in laudibus regum, in cuius compositione homines multis mendaciis adulantur. Quod malum à Græcis exortum est, quorũ leuitas instructa dicendi facultate & copia incredibili mulcas mendaciorum nebulas suscitauit. *Fastorum libri* sunt, in quibus reges vel consules scribuntur, à fascibus dicti, id est potestatibus. Vnde & Ouidij libri Fastorum dicuntur, quia de regibus & consulibus editi sunt. *Præmia* est initium dicendi. Sũt enim præmia principia librorum, quæ ante causæ narrationem ad instruendum audientium aures coaptantur. Cuius nomen plerique latinitatis periti sine translatione posuerunt. Hoc autem vocabulum apud nos interpretatum, præfatio nuncupatur, quasi prælocutio. *Præcepta* sunt, quæ aut quid faciendum, aut quid non faciendum sit docent. Quid faciendum, vt Di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lige Deum tuum: & honora patrem tuum, & matrem tuam. Quid non faciendum, vt, Non mœchaberis, non furtum facies. Similiter & gentilium præcepta vel iubent vel vetant. Iubent faciendum, vt Nudus ara, sere nudus. Vetant, vt Neve intret vites corilum sere, néve flagella, Summa pete. Primus autem præcepta apud Hebræos Moyses scripsit: apud Latinos Martius vates primus præcepta composuit. Ex quibus est illud, Postremus dicas, primus taceas. *Parabola* & *problemata* nominibus suis indicant altius se perscrutari oportere. Parabola quippe alicuius rei similitudinem per se gerit. quod licet sit vocabulum Græcum, iam tamen pro Latino vsurpatur. Et notum est quòd in parabolis quæ dicuntur per rerum similitudines, rebus de quibus agitur comparantur. *Problemata* autem quæ Latinæ appellantur propositiones, quæstiones sunt habentes aliquid quod disputatione soluendū sit. *Quæstio* aut est quæsitio cùm quæritur, an sit, aut quid sit, aut quale sit. *Argumentum* verò dictum quasi argutum, vel quasi argutè inuentum, ad comprobandas res. *Epistolam* propriè Græci vocant, quod interpretatur Latinè missa. Antè cartæ & membranarum vsum, in dolatis ex ligno codicellis epistolarum colloquia scribebantur. Vnde & portitores earum *tabellarios* vocauerunt.

De cera. Cap. IX.

Cera literarum materies parvulorum nutrices. Ipsæ dant ingenijs pueris primordia sensus, quarum studium primi Græci tradidisse produntur. Græci enim & Tusci primùm ferro in ceris scripserunt. postea Romani iusserunt, ne graphium ferreum quis haberet. Vnde & apud scribas dicebatur. *Ceram ferro ne cædito.* postea institutum est, vt in cera ossibus scriberent, sicut indicat Atta in satyra dicens, Vertamus vomerem in ceram mucroné que aremus Osseo,-- *Graphium* autem Græcè Latinè *scripterium* dicitur. Nam γεγὰ dicitur scriptura.

De carta. Cap. X.

Cartarum vsum primum Ægyptus mistrauit, cæptum apud Memphiticam vrbem. Memphis namque ciuitas Ægyptiorum est. vbi cartæ vsus inuentus est primum, sicut ait Lucanus. Conficitur biblula Mephitis carta papiro. *Bibulam* autem *papirum* dixit quòd humorem bibat. *Carta* autè dicta, quòd carptim papiri tegmen decerptum glutinatur. Cuius genera quàm plura sunt. Prima & præcipua *Augustea regia* maioris formæ in honorem Octauiani Augusti appellata secunda *Lybiana* ad honorem Lybiæ prouinciæ, tertia *hieratica* dicta, eo quòd ad sacros libros eligebatur, similis Augustææ, sed subcolorata. Quarta *Tenotica* à loco Alexandriæ qui ita vocatur vbi fiebat. Quinta *Saitica* ab oppido Salo. sexta *Corneliana* à Cornelio Gallo præfecto Ægypti primùm cõfecta. septima *emporetica*, quod ea merces inuoluũtur, cùm sit scripturis minus idonea.

De pergamenis. Cap. XI.

Pergameni reges cùm carta indigerent, membranas primò excogitauerunt. Vnde & *pergamenarum* nomen hucusque tradente posteritate sibi seruatum est. Hæc & *membrana* dicuntur, quia ex membris pecudum detrahuntur. Fiebant autem primùm *coloris lutei*, id est crocei, postea verò Romæ *candida membrana* reperta sunt: quòd apparuit inhabile esse; quòd & facile sordescant, aciémque legentium lædant cum peritiores architecti neque aurea lacunaria ponenda in bibliothecis putent, neque pauimenta alia quàm eucaristeo marmore, quod auri fulgor hebetat. & eucharisti viriditas reficiat oculos. Nam & qui nummulariam discunt, denariorum formis mirteos pannos subiiciunt, & gemmarum sculptores, scarabæorum terga quibus nihil est viridius subinde respiciunt. & pictores idem faciunt vt laboreo visus eorum viriditate recrecent. *Membrana* autè aut *candida*: aut *lutea*: aut *purpurea* sunt. *Candida* naturaliter existunt. *Luteum membranum* bicolor est: quod à confectore vna tingitur parte, id est crocatur. de quo Persius, Iam liber & positis bicolor membrana capillis. *Purpurea* verò inficiuntur colore purpureo in quibus aurum & argentum liquescens, patescat in literis.

De libris conficiendis. Cap. XII.

Qvædam nomina librorum apud gentiles certos modulis conficiebantur, breuiore forma, carmina atque epistolæ. At verò historiæ maiore modulo scribebantur. & nõ solùm in carta vel membranis, sed etiam & in monetis elephantinis textilibúsque mallearum foliis atque palmarum. Cuius generis Cinna se meminit. Hęc tibi areteis multum inuigilata lucernis Carmina, quæ ignes nouimus aereos, Lenis inaridulo maluæ descripta libello Persica vexi munera nauicula. Circumcidi libros Sicilię primùm increbruit. Nam initio pumicabantur. Vnde & ait Catullus, Cui dono lepidum nouum libellum Arido modo pumice expolitum?

De librorum vocabulis. Cap. XIII.

Codex multorũ librorũ est: liber vnius voluminis. Et dictus codex, per translationem

lationem à corticibus arborum, seu vitium, quasi caudex: quòd in se multitudinem librorum quasi ramorum contineat. *Volumen*, liber est à voluendo dictus: sicut apud Hebræos volumina legis, volumina prophetarum. *Liber*, est interior tunica corticis quæ ligno cohæret, in qua antiqui scribebant. De quo Virgilius, Sic alta liber hæret in vlmo. Vnde & liber dicitur in quo scribimus: quia ante vsum cartæ membranorum libris arborum volumina fiebant, id est compaginabantur. Vnde & scriptores à libris arborum *librarios* vocauerunt.

De librariis & eorum instrumentis. Cap. XIIII.

Librarios, constat ante *bibliopolas* dictos. Librum enim Græci βίβλον vocant. *Librarij* autem, idem & antiquarij vocantur: sed & librarij sunt qui & noua & vetera scribunt, *antiquarij* qui tantummodo vetera, vnde & nomen sumpserunt. A scribendo autem *scriba* nomen accepit: officium exprimens vocabuli qualitate. Instrumenta scribæ, *calamus* & *penna*. Ex his enim verba paginis infiguntur: sed *calamus* arboris est, *penna* auis, cuius acumen dividitur in duo: in toto corpore vnitate seruata, credo propter mysterium, vt in duobus apicibus vetus & nouum Testamentum signaretur, quibus exprimitur verbi sacramentum sanguine passionis effusum. Dictus autem *calamus* quod liquoré ponat. Vnde & apud nautas *calare* ponere dicitur. *Penna* autem à pẽdendo vocata, id est, volándo. Est enim, vt diximus, auium. *Folia* autem librorum appellata: siue ex similitudine foliorum arborum: seu quia ex *follibus* fiunt, id est, ex pellibus quæ de occisis pecudibus detrahi solent: cuius partes *pagina* dicuntur, eo quòd sibi inuicem compingantur. *Versus* autem vulgò vocati: quia sic scribebant antiqui sicut aratur terra. A sinistra enim ad dexteram primùm deducebant stilum: deinde conuertebantur ab inferiore & rursum ad dexteram versus: quos & hodie rustici versus vocant. *Schedæ*, est quod adhuc emendatur, & necdum in libris redactum est, & est nomen Græcum, sicut & *tomus*.

De Canonibus Euangeliorum. Cap. XV.

Canones Euangeliorum, Ammonius Alexandriæ Episcopus primus excogitauit, quem postea Eusebius Cæsariensis secutus plenius composuit. Quia ideò facti sunt: vt per eos scire & inuenire possimus, qui reliquorum Euangelistarum similia aut propria dixerunt. Sunt autem numero decem, quorum *primus* continet numeros, in quibus quatuor eadem dixerũt: Matthæus, Marcus Lucas & Ioannes. *Secundus*, in quibus tres, Matthæus, Lucas Marcus. *Tertius*, in quibus tres, Matthæus, Lucas & Iohannes. *Quartus*, in quibus tres, Matthæus, Marcus, Iohannes. *Quintus*, in quibus duo, Matthæus, Lucas. *Sextus*, in quibus duo, Matthæus, Marcus. *Septimus*, in quibus duo, Matthæus Iohannes. *Octauus*, in quibus duo, Lucas, Iohannes. *Decimus*, in quibus singuli eorum propria quædam dixerunt: quorum expositio hæc est. Per singulos enim Euangelistas numerus quidam capitulis affixus adiacet, quibus numeris subdita est era quædam minio notata: quæ iudicat in quoto canone positus sit numerus, cui subiecta est era. Verbi gratia. Si est era prima: in primo canone: si secunda in secundo: si tertia in tertio, & sic per ordinem vsque ad decimum peruenies. Si igitur aperto quolibet Euangelio placuerit scire qui reliquorum Euangelistarum similia dixerunt, assumes adiacentem numerum capituli, & requires ipsum numerum in suo canone quem iudicat, ibique inuenies qui & quid dixerunt, & ita demùm in corpore inquisita loca, quæ ex ipsis numeris indicantur per singula Euangelia de eisdem dixisse inuenies.

De Canonibus Conciliorum. Cap. XVI.

Canon autem Græcè, Latinè regula nuncupatur. *Regula* autem dicta, quòd rectè ducit, nec aliquando aliorsum trahit. Alij dixerunt regulam dictam vel quòd regat, vel quòd normam rectè viuendi præbeat, vel quia distortum prauúmque corrigat. *Canones* autem *generalium Conciliorum* à tẽporibus Constantini cœperunt. In præcedentibus namque annis, persecutione feruente, docendarum plebeium minimè dabatur facultas. Inde Christianitas in diuersas hæreses est scissa: quia non erat licentia episcopis in vnum conuenire, nisi tempore supradicti Imperatoris. Ipse enim dedit facultatem Christianis liberè congregari. Sub hoc etiam sancti Patres in concilio Nicæno de omni orbe terrarum conuenientes: iuxta fidem Euangelicam & Apostolicam secundum post Apostolos tradiderunt symbolum. Inter cætera autem concilia quatuor esse scimus venerabiles synodos: quæ totam principaliter fidem complectuntur, quasi quatuor Euangelia, vel totidem paradisi flumina. Harum *prima Nicæna synodus* trecentorum octodecim episcoporum Constantino Augusto imperante peracta est. In qua Arianæ perfidiæ condemnata blasphemia, quam de inæqualitate sanctæ Trinitatis idem Arius asserebat: con-

substantialem Deo patri Deum filium eadem sancta synodus per symbolum definiuit. *Secunda* synodus centum quinquaginta patrum sub Theodosio seniore *Constantinopoli* congregata est, quæ Macedonium Spiritum sanctum Deum esse negantem, condemnans, consubstantialem Patri & Filio Spiritum sanctum demonstrauit, dans symboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confessio in Ecclesiis prædicat. *Tertia* synodus *Ephesina prima*, ducentorum Episcoporum sub iuniore Theodosio Augusto edita est, quæ Nestorium duas personas in Christo asserentem iusto anathemate condemnauit: ostendens manere in duabus naturis, vnam Domini nostri Iesu Christi personam. *Quarta* synodus *Chalcedonensis* sexcentorum triginta sacerdotum sub Martiano principe habita est, in qua Eutychem Constantinopolitanum abbatem Verbi Dei & carnis vnam naturam pronuntiantem & eius defensorem Dioscorum quondam Alexandrinum Episcopum, & ipsum rursum Nestorium cum reliquis hæreticis vna Patrum sententia prædamnauit, prædicans eadem synodus Christum Dominum de virgine sic natum, vt in eo substantiam diuinæ & humanæ confiteamur naturæ: Hæ quatuor sunt synodi principales, fidei doctrinam plenissimè prædicantes: sed & si qua sunt concilia quæ sancti Patres spiritu Dei pleni sanxerunt, post istorum quatuor auctoritatem omni manent stabilita vigore: quorum gesta in hoc opere condita continentur. *Synodus* autem ex Græco interpretatur comitatus vel cœtus. *Concilij* autem nomen tractum est ex Romano more. Tempore enim quo causæ agebantur, conueniebant omnes in vnum, communique intentione tractabant. Vnde & concilium à communi intentione dictum. Nam *cilia* oculorum sunt. Vnde & *consilium*, id est, consilium. d in s. literam transeunte. *Cœtus* verò conuentus est, vel congregatio à coeundo, id est, conueniendo in vnum. Vnde & conuentus est nuncupatus: sicut à conuentu cœtus vel concilium à societate mukorum in vnum.

De cyclo Paschali.

CAP. XVII.

Paschalem cyclum, Hyppolitus Episcopus temporibus Alexandri Imperatoris primus conscripsit. Post quem probatissimi authores Eusebius Cæsariensis, Theophilus Alexandrinus, Prosper quoque natione Aquitanus, atque Victorius amplificatis eiusdem festiuitatis rationibus, multiplices circulos ediderunt. Cuius quidem rationem beatissimus Cyrillus Alexandriæ vrbis Episcopus in XCV. annos per quinquies decem nouies calculans: quoto Kalendas vel luna debeat paschalis solennitas celebrari, summa breuitate notauit. *Cyclus* autem vocatus, eo quòd in orbe digestus sit, & quasi in circulo disposito ordinem complectatur annorum sine varietate, & sine vlla arte. Vnde factum est, vt cuiusque materiæ *carmina* simplici formitate facta *cyclica* vocarentur. Hinc & *latercula* dictum, quòd ordinem habeat stratum annorum.

Primus cyclus decem Nouenalis.

			xx.
B.Com.an ij.Idus	April.		xvi.
C,vj.Kal.	April.		xvii.
Em. xvi.kal.	Maii		xx.
C.vi.Idus	April.		xv.
B.C.ix.Kal.	April.		xvi.
E.ii. Idus	April.		xix.
C.ii.Non.	April.		xx.
E.viiii.Kal.	Maii		xv.
B.C.v.Idus	April.		xvii.
C.ii.kal.	April.		xix.
E.xii.Kal.	Maii		xx.
C.Non.	April.		xvii.
B.C.v.Kal.	April.		xvi.
E.xvi.kal.	Maii		xxi.
C.xvi.Idus	April.		xvii.
C.ix. Kal.	April.		xvii.
B.E.Idus	April.		xx.
C.ii.Non.	April.		xxi.
E.viii.kal.	Maii		

Secundus cyclus Lunæ.

			Lunæ
			xviii.
C.v.Idus	April.		xx.
B.ii kal.	April.		xxi.
E.xii. kal.	kal.Maii		xvii.
C.Non.	April.		xx.
C.v.Kal.	April.		xx.
B.E.xvi.kal.	Maii		xvi.
C. kal.	April.		xvii.
E.xi.Kal.	Maii		xx.
C.Idus.	April.		xv.
B.C.V. Kal.	April.		xvi.
E.xv.kal.	Maii		xx.
C.v.Idus	April.		xv.
C.viii. kal.	April.		xv.
B.Idus	April.		xviii.
C.Non.	April.		xx.
C.v.Kal.	April.		xv.
E.iv.Idus	April.		xvii.
B.C.xal.	April.		xviii.
E.xi.kal.	Maii		

Tertius cyclus lunæ.

			Lunæ.
			xv.
C.viii.Idus.	April.		xvi.
C.iv. Kal.	April.		xviii.
B.xv.kal.	Maii		xxi.
C.v.Idus.	April.		C viii.

C.viij.Kal.	April.		xvij.
E.xviii.kal.	Maij		xviij.
B.C.Non.	April.		xx.
E.vii.Kal.	Maij		xxj.
C.viii.Idus	April.		xvii.
C.iiii.Non.	April.		xx.
B.E.xi.Kal.	Maij		xx.
C.viii.Idus	April.		xvi.
C.iiii.Kal.	April.		xix.
E.xiiii kal.	Maij		xx.
B.C.iiii.Non.	April.		xv.
C.viii.Kal.	April.		xviii.
E.xviii.Kal.	April.		xviii.
C.iii.Kal.	Maij		xix.
B.E.xiiii.Kal.	April.		xv.

Quartus cyclus lunæ.

			Lunæ.
C.iii.Idus	April.		xix.
C.vii Kal.	April.		xv.
E.xviii.kal.	Maij		xvi.
B.C.viii.Idus	April.		xviii.
C.iiii.Kal.	April.		xxi.
E.iii.Idus	April.		xv.
C.iii.Non.	April.		xviii.
B.E.x.Kal.	Maij		xviii.
C.xviii.Kal.	Maij		xxi.
C.iii.Kal.	April.		xvii.
E.xiii.Kal.	Maij		xviii.
B.C.iiii.Idus	April.		xx.
C.vii.Kal.	April.		xvi.
E.xvii.Kal.	Maij		xvi.
C.vii.Idus	April.		xx.
B.C.xi.Kal.	April.		xv.
E.iii.Idus	April.		xvi.
C.iii.Non.	April.		xix.
B.ix.Kal.	Maij		xx.

Quintus cyclus lunæ.

			luna.
B.C.vii.Idus	April.		xvi.
C.iii.kal.	April.		xix.
E.xiii.Kal.	Maij		xx.
C.ii.Non.	April.		xxi.
B.C.vii.kal.	April.		xvii.
E.xvii.Kal.	Maij		xix.
C.ii.Kal.	April.		xv.
E.xii.Kal.	Maij		xvi.
B.C.iii.Idus	April.		xviii.
C.iii.Non.	April.		xxi.
E.xvi.Kal.	Maij		xv.
C.vi.Idus	April.		xviii.
B.C.iii.Kal.	April.		xx.
E.xiii.Kal.	Maij		xxi.
C.ii.Non.	April.		xvii.
C.vi.Kal.	April.		xx.
B.E.xvii.Kal.	Maij		xx.
C.ii.Kal.	April.		xvi.
E.xii.Kal.	Maij		xvii.

A conditione mundi vsque adhuc nouissimum cycli annum computantur anni VMdcccxx. post cuius expletionem ad primum exordium recurrendū. Antiquitus ecclesia pascha decima quarta luna cum Iudæis celebrabatur, quocunq; die occurreret. Qué ritum sancti Patres in Nicæna synodo prohibuerunt, constituentes non solùm lunam paschalem & mensem inquirere, sed etiam & die resurrectionis Dominicæ obseruare. & ob hoc pascha à decima quarta luna vsque ad vigesimam primam extenderunt: ne dies Dominicus omitteretur. *Pasche* autem vocabulum non Græcum, sed Hebraicum est. nec à passione, quoniam πάσχειν Græcè dicitur pati: sed à transitu Hebræo verbo pascha appellatum est, eo quòd tunc populus Dei ex Ægypto transierit. Vnde & in Euangelio Cùm vidisset, inquit Iesus, quòd venit eius hora vt transiret de mundo ad Patrem. Cuius nox ideò *peruigil* ducitur, propter aduentum regis ac Domini nostri, vt tempus resurrectionis eius nos non dormientes, sed vigilantes inueniat: cuius noctis duplex ratio est: siue quòd in eadem tunc vitam recepit cùm passus est, siue quòd postea eadem hora qua resurrexerit, ad iudicandum venturus est. Eo autem modo agimus pascha, vt non solùm morte & resurrectionem Christi in memoriam reuocemus: sed etiam cætera quæ circa eum attestantur, ad sacramentorum significationem inspiciamus. Propter *initium* enim nouæ vitæ, & propter nouum hominem quē iubemur induere & exuere veterem: expurgamus vetus fermentum, vt simus noua conspersio: quoniam pascha nostrum immolatus est Christus. Propter hanc ergo vitæ nouitatē primus mensis nouorum in anni mensibus celebrationi paschali mystice attributus est. Quòd verò tertiæ hebdomadæ die pascha celebratur, id est, qui dies occurrit à decima quinta luna vsque in vicesimam primam, hoc significat: quia in toto tempore seculi quòd septenario dierum numero agitur, nūc tertium tempus hoc sacramentum apparuit. Primum enim tempus est *ante legē*: secundū *sub lege*: tertiū *sub gratia*. Vbi iā manifestatū est sacramentū prius occultum in prophetico ænigmate: ideo & propter hæc tria seculi tempora resurrectio Domini triduana est. Quòd verò à quarta decima luna vsq; ad vigesimam primam per dies septem paschalis dies quæritur: hoc fit propter ipsum *numerum septenarium*, quo vniuersitatis significatio sæpe figuratur, quæ etiam ipsi ecclesiæ tribuitur propter instar vniuersitatis: vnde & Ioannes Apostolus in Apoc. vii. scribit ecclesiis. Ecclesia verò in ista adhuc mortalitate carnis constituta propter ipsam mutabilitatem, lunæ nomine significatur in Scripturis. Varia autem obseruantia opinionem pal-

Universidad de Deusto
Biblioteca

chalis festiuitatis interdū errorem gignit. Latini namque à tertio Non. Martij vsque in tert. Non. Aprilis primi mensis lunam inquirunt, & si decimaquarta luna die Dominico prouenerit, in alio die Dominico pascha pertrahunt. Græci primi mensis lunam ab octauo idus Martias vsque in diem nonarum Aprilium obseruant: & si decimaquarta luna die Dominico incurrerit, sanctum pascha celebrant. Huiusmod. igitur dissensio inter vtrosque paschalem regulam turbat. *Communis annus* dicitur qui tantùm lunationes, hoc est, dies ccclviij. habet. Dictus autem communis: quia sæpe duo coniuncti incedunt, vt inuicem se in paschali solennitate sequantur. Nā embolismus annus est semper solus. *Embolismus* annus est, qui tredecim menses lunares, i. ccclxiiij. dies habere monstratur. Ipse est annus sancto Moysi diuinitus reuelatus, in quo iubentur ij qui longiùs habitant in secundo mense pascha celebrare. Embolismus autem nomen Græcum est, quòd interpretatur Latinè superaugmentum, eò quòd expleat numerum annorum communium: quibus vndecim lunares dies deesse cernuntur. Embolismi autem anni & communes sic inueniuntur. Si enim à decima quarta luna paschæ præcedentis vsque ad decimam quartam sequentis ccclxiiij. dies fuerint, embolismalis annus est. si ccclviij. communis. *Bissextus* est post annos quatuor vnus dies adiectus. Crescit enim per singulos annos quarta pars assis, id est, duodecim horæ. At vbi quarto anno assem compleuerit, bissextilem annum facit. Dictus autem bissextus, quia bis sexies ductus assem facit: quod est vnus dies, sicut quadantem propter quater ductum, quod est bissextus: quem super dierum cursum in anno sol facit: siue quòd nequeat annum subiatroducere: nisi bissextæ nonas Mart. computaueris, hoc & prima die sex. non. Mart. & addito bis sexto alio die sexta non. Mart. iteraueris. A sexto autem non. Mart. vsque in diem pridie Kal. Ianuarias in lunæ cursu bissextus apponitur, atque inde detrahitur. *Intercalares* autem *dies* idcirco vocantur: quia interponuntur, vt ratio lunæ solisque conueniat. Calare enim ponere dicitur: intercalare interponere. *Epactas* Græci vocant, Latini adiectiones annuas lunares, quæ per vndenarium numerum vsque ad tricenarium in se resoluuntur. Quas ideò Ægyptij adiiciunt vt lunaris emensio rationi Solis æquetur. Luna enim iuxta cursum suum viginti nouem semis dies lucere dignoscitur, & fiunt in annum lunares dies ccclxiij. remanent ad cursum anni solares dies vndecim, quas Ægyptij adiiciunt. Vnde & *adiectiones* vocantur: abs- que his nō inuenies Lunam quota sit in quolibet anno & mense & die. Istæ epactæ semper xi. Kal. April. reperiuntur in eadem luna quæ fuerit eo die. Continentur autem circulo decemnouenali: sed cùm ad xxix. epactas peruenerit, qui est circulus decemnouenalis, iam sequenti anno non addes super viginti nouem, vndecim, vt decem annuncies detractis triginta, sed inde reuerteris vt vndecim pronuncies.

De reliquis festiuitatibus.

Cap. XVIII.

Festiuitas dicta à festis diebus, quasi festiditas, eò quòd in eis sola res diuina fit. Quibus contrarij sunt fasti, in quib. ius fatur, i. dicitur. *Solennitas* à sacris dicitur, ita suscepta, vt mutari ob religionem non debeat: à solito, i. firmo atque solido nominata. *Celebritas* autem nominatur, quòd non ibi terrena, sed cœlestia tantùm agantur. *Pascha* festiuitatem omnium prima est, de cuius vocabulo iam superius dictum est. *Pentecostē* sicut & pascha apud Hebræos celebris dies est, quòd post quinque decades paschæ celebratur: vnde & vocabulum sumpsit. πέντε enim Græcè quinque in quo die secundum legem panes Propositionis de nouis frugibus offerebātur. Cuius figuram annus iubileus in testamento veteri gessit: quæ nunc iterum per figurā remissionis æternam requiē præfigurat. *Epiphania* Græce, Latinè appartio siue manifestatio vocatur. Eo enim die Christus fideris iudicio apparuit. Magis adorandus. Quod fuit figura primitiæ credentiū gentium. Quo die & dominici baptismatis sacramentum, & permutatæ in vinum aquæ factorum per dominum figurū principia extiterunt. *Duæ* sunt autē *epiphaniæ prima*, in qua natus Christus pastoribus Hebræorum angelo nunciante apparuit: *secunda*, in qua ex gentium populis stella indice præsepis cunabula Magos adoraturos exhibuit. *Scenopegia* solēnitas Hebræorum, de Græco in Latinum, tabernaculorū dedicatio interpretatur: quæ celebratur à Iudæis in memoriam expeditionis, cùm ab Ægypto promoti in tabernaculis agebant, & ex eo scenopegia dicitur. σκηνὴ enim Græce, Latinè tabernaculum dicitur. Quæ solennitas apud Hebræos Septembri mense celebrabatur. *Neomenia* apud nos Kalendæ, sed apud Hebræos autem (quia secundum lunarem cursum menses supputantur) & Græcè νέα luna appellatur: inde neomenia, id est, noua luna. Erat enim apud Hebræos principium Kalendarum ex legali institutione solennes: de quibus dicitur in Psalmo: Canite initio mensis tuba, in die insigni solennitas vestra.

Encænia autem est noua templi dedicatio, Græcè enim καινὸν dicitur nouum. Quando enim aliquid nouum dedicatur, encænia dicitur. Hanc dedicationis templi solennitatem Iudæi Octobri mense colebant. *Dies palmarum* ideo dicitur, quia in eo Dominus & saluator noster, sicut Prophetа cecinit, Hierusalem rendens asello sedisse perhibetur. Tunc gradiens cum ramis palmarum multitudo plebeium obuiam ei clamauerunt. Osanna, benedictus qui venit in nomine Domini rex Israel. Vulgus autem ideo diem hunc *Capitilauium* vocant: quia tunc moris est, lauandi capita infantium, qui vngendi sunt: ne obseruatione quadragesimæ sordidata, ad vnctionem accederent. hoc autem die symbolum confitentibus traditur propter confinem Dominicæ paschæ solennitatem: vt qui iam ad Dei gratiam percipiēdam fest nant, fidem quam confitētur agnoscant. *Cœna Dominica* dicta est, eo quòd in illo die Saluator pascha cum discipulis suis fecerit, quod & vsque hodie sicut est traditum celebratur, sanctúmque in eo chrisma conficitur. *Sabbatum*, ab Hebræis ex interpretatione vocabuli sui requies nominatur: quod Deus in ipso, perfecto mundo, requieuisset. Siquidem & eo die requieuit in sepulchro Dominus, vt quietis illius mysteriū confirmaret: quod Iudæis obseruandum in vmbra futuri præceptum est. Sed postquā Christus in sepultura sua eius figuram adimpleuit, obseruatio eius quieuit. *Dominicus dies* proinde vocatur: quia in eo resurrectionis Domini nostri gaudium celebratur. Qui dies non Iudæis, sed Christianis in resurrectionem Domini declaratus est, & ex illo cepit habere festiuitatem suam. Illis enim solum celebrandum sabbatum traditum est: quia erat ante requies mortuorum: resurrectio autem illius erat: qui resurgens à mortuis nō moreretur. Postquam autē facta est talis resurrectio in corpore Domini, vt præiret in capite Ecclesiæ, quod corpus Ecclesiæ sperauerat in fine, iam dies Dominicus, id est octauus, qui & primus, celebrari cœpit.

De officiis. Cap. XIX.

Officiorum plurima sunt genera: sed præcipuum illud quod in sacris diuinisque rebus habetur. Officium autem ab efficiendo dictum, quasi efficium: propter decorem sermonis vna mutata litera: vel certè vt quisque illa agat, quæ nulli officiāt, sed pro sint omnibus. *Vespertinum officium*, est in nocte initio vocatum, à stella vespere quæ surgit oriente nocte. *Matutinum* verò *officium*, est in lucis initio à stella lucifero appellatum, quæ inchoante manè oritur. Quorum diuersa tempora significatione ostendi- tur, vt die ac nocte semper Deus laudetur. *Missa*, tempore sacrificij est: quando cathecumeni foras mittuntur, clamante lenita, *Si quis cathecumenus remansit exeat foras*. & inde missa: quia sacramentis altaris interesse non possunt, qui nondum regenerati noscuntur. *Chorus*, est multitudo in sacris collectus & dictus chorus, quòd initiò in modum coronæ circa aras starent & ita psallerent. Alij chorum dixerunt à concordia, quæ in charitate consistit, quia si charitatem non habeat, respondere conuenienter non potest: Cùm autem vnus canit Græcè *monodia*, Latinè *sicinium* dicitur: cùm verò duo canunt, *bicinium* appellatur: cùm multi, *chorus*. Nam *chorea* ludicrum cantilenæ, vel saltationes classium sunt. *Antiphona*, ex Græco interpretatur vox reciproca: duobus scil. choris alternatim psallentibus ordine commutato: siue de vno ad vnum. quod genus psallendi Græci inuenisse traduntur. *Responsoria* Itali tradiderunt. Quod carmen inde *responsorios cātus* vocāt, quod alio desinēte id alter respondeat. Inter responsorios autem & antiphonas hoc differt, quod in *responsorio* vnus versum dicit: in *antiphonis* autem versibus alternant chori. *Lectio*, dicitur, quia nō cantatur vt psalmus vel hymnus: sed legitur tantùm. Illic enim modulatio, hic sola pronunciatio quæritur. *Canticum*, est vox cantantis in lætitiam. *Psalmus* autem dicitur, qui cantatur ad Psalterium, quo vsum esse prophetam Dauid in magno mysterio prodit historia. Hæc autem duo in quibusdam Psalmorum ritulis iuxta musicam artem alternatim sibi apponuntur. Nam *canticū psalmi*, est id quod cùm organum modulatur, vox postea cantantis eloquitur. *Psalmus* verò canticū quod humana vox præloquitur, ars organi modulantis imitatur. *Psalmus* enim à psalterio dicitur: vnde nec mos est ex alio opere eū componi. Tres autem gradus sunt in cantando: *primus succentoris*: secūdus *incentoris*, tertius *accētoris*. *Diapsalma*, Hebræum verbum quidam esse volunt: quo significatur semper id est, quòd illa quibus hoc interponitur sempiterna esse confirmet. Quidam verò Græcum verbum existimant, quo significatur interuallū psallendi: vt *psalma* sit quod psallitur: *diapsalma* verò interpositum in psallendo silentium: vt quemadmodum *sympsalma* dicitur vocum copulatio in cantādo: ita *diapsalma* disiūctio earum, vbi quædā requies distinctæ cōmutationis ostenditur. Vnde illud probabile est, non coniungendas sententias in psallendo, vbi diapsalma interposita fuerit: quia ideo interponitur vt conuersio sensuum vel personarum esse noscatur. *Hymnus*, est canticum laudantium, quod de Græco in Latinum interpretatur, pro eo, quod sit cae-

Universidad de Deusto
Biblioteca

men lætitiæ & laudis. Propriè autem hymni sunt continentes laudem Dei. Si ergo sit laus & non sit Dei, non est hymnus. si sit & laus & Dei laus & non cantetur, non est hymnus. Si ergo in laudem Dei dicitur, & cantatur, tunc est hymnus. Cui contrarium est *threnum*, quod est lamenti carmen & funeris. *Alleluia* duorum verborum interpretatio est, hoc est, laus Dei, & est Hebræum. *Ia* enim vnum est de decem nominibus, quibus apud Hebræos Deus vocatur. *Amen* significat verè siue fideliter, quod & ipsum Hebræum est. Quæ duo verba *amen* & *alleluia* nec Græcis, nec Latinis, nec barbaris licet in suam linguam omnino transferre: vel alia lingua annunciare. Nam quamuis interpretari possint: propter sanctiorem tamen auctoritatem seruata est ab apostolis in iis propriæ linguæ antiquitas. Tantò enim sacra sunt nomina: vt etiam Iohannes in Apocalypsi referat se spiritu reuelante vidisse & audiuisse vocem cœlestis exercitus tanquam vocem aquarum multarum & tonitruum validorum dicentium: amen & alleluia: ac per hoc sic oportet in terris vtraque dici sicut in cœlo resonant. *Osanna* in alterius linguæ interpretationem in toto transire non poterit. O si enim saluifica interpretaretur: anna interiectio est, motum animi significans sub deprecantis affectu. Integrè autem dicitur osanna: quod nos corrupta media vocali litterâ & elisâ dicimus osanna, sicut sit in versibus cum scandimus. Litera enim prima verbi sequentis extremam prioris verbi veniens excludit, & dicitur Hebraicè osanna, quod interpretatur salnifica. Subaudiendo vel populum tuum: vel totum mundum. *Offertorium* tali ex causa sumpsit vocabulum. *Fertur* enim dicitur oblatio quæ alteri offertur: & sacrificatur à Pontificibus, à quo offertorium nominatur, quasi propter fertũ. *Oblatio*, vocatur: quia offertur. *Dona*: propriè Dei dicuntur: *munera* hominum. Nam *munera* dicuntur obsequia quæ pauperes diuitibus loco munerum soluunt. Ita *munus* homini datur: *donum* Deo. Vnde etiam in templis donaria dicimus. *Munera* autem vocantur: quia manibus vel accipiuntur, vel dãtur. Duo autem sunt quæ offeruntur, *donum & sacrificium*. *Donum*, dicitur quicquid argento aurõque aut qualibet alia specie efficitur. *Sacrificium* autem est victima & quæcunque creantur in ara, seu ponuntur. Omne autem quod Deo datur aut dedicatur, aut consecratur. *Quod dedicatur* dicendo datur, vnde & appellatur. Vnde & erant qui *dedicationem* consecrationem putant significare. *Immolatio*, ab antiquis dicta, eo quòd in mole altaris posita victima cæderetur. Vnde & *mactatio* post immolationem est. Nunc autem immolatio panis & calici conuenit: libatio autem tantummodo calicis oblatio est. Hinc est illud: Et libauit de sanguine vuæ. sic & secularium quidam poetarum: Nunc, inquit, pateras libate Ioui. *Libare* enim propriè fundere est. sumptúmque nomen de Libero quodam qui in Græcia vsum reperit vitis. *Hostiæ*, apud veteres dicebantur sacrificia quæ fiebant antequam ad hostem pergerent. *Victimæ* verò sacrificia, quæ post victoriam deuictis hostibus immolabantur. Et erant victimæ maiora sacrificia quàm hostiæ. Alij victimam dictam putauerunt: quia ictu percussa cadebat: vel quia vincta ad aras ducebatur. *Holocaustum* illud est, vbi totum igne consumitur quod fit. Antiqui enim cùm maxima sacrificia administrarent, solebant totas hostias in sacrorum consumere flamma: & ipsa erant holocaustomata. ὅλον enim Græcè, totum dicitur, καῦσις incensio: & holocaustum totum incensum. *Cerimonie*, apud Latinos dicuntur sacra omnia, quæ apud Græcos Orgia vocantur. Propriè autem visum est doctoribus à carendo appellari *cerimonias*, quasi carimonias, eo quòd ea quæ in sacris diuinis offeruntur, in suo vsu carerent homines: quod etiam nomen in vsu est literarum sanctarum. Alij cerimonias propriè in obseruationibus Iudæorum credunt: abstinentiam scilicet quarundam escarum secundum veterem legem, eo quod obseruantes careant his rebus, quibus se abstinuerint. *Sacrificium* dictum, quasi sacrum factum: quia prece mystica consecratur: in memoriam pro nobis Dominicæ passionis: vnde hoc eo iubente corpus Christi & sanguinem dicimus, quòd dum sit ex fructibus terræ, sanctificatur, & fit sacramentum, operante inuisibiliter Spiritu Dei: cuius panis & calicis sacramentum Græci Eucharistiam dicunt, quod Latinè bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore & sanguine Christi? *Sacramentum*, est in aliqua celebratione: cùm res gesta ita fit, vt aliquid significare intelligatur, quod sanctè accipiendum est. Sunt autem sacramenta, baptismũ & crisma: corpus & sanguis Christi: quæ ob id sacramenta dicũtur: quia sub tegumẽto corporaliũ rerũ, virtus diuina secretius salutem eorundem sacramentorum operatur: vnde & à secretis virtutibus vel sacris sacramenta dicuntur. Quæ ideo fructuosè penes Ecclesiam fiunt: quia sanctus in ea manens spiritus, eorundem latenter sacramentorum operatur effectum: vnde seu per bonos seu per malos ministros intra Dei Ecclesiam dispensentur: tamen quia Spiritus Sanctus mysticè illa viuificat: quæ quondam Apostolico in tempore, visibilibus apparebat operibus: nec bonorum meritis dispensatorum amplificantur hæc dona, nec malorum attenuantur, quia neque qui plantat est aliquid, neq. qui rigat, sed qui incrementũ dat Deus, Vnde & Græcè mysterium dicitur, quòd secretum & reconditam habet dispẽsationem. *Baptismum* Græcè, Latinè tinctio interpretatur, quæ idcirco tinctio dicitur, quia ibi homo spiritu gratiæ in melius immutatur, & lõgè aliud quàm erat, efficitur. Prius enim deformitate peccatorum fœdi eramus, in ipsa tinctione reddimur pulchri dealbatione virtutum, vnde in Canticis scribitur canticorũ, Quæ est ista quæ ascendit dealbata? Cuius mysterium non aliter nisi sub Trinitatis designatione, id est, Patris & Filij & Spiritus sancti cognominatione completur, dicente Domino ad apostolos, Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Sicut enim in tribus reibus stat omne verbum, ita hoc sacramentum cõfirmat ternarius numerus nominum diuinorum. Quod autem per aquam baptismũ datur, hęc ratio est. Voluit enim Dominus vt res illa inuisibilis, per congruens, sed profectò contractabile & visibile impenderetur elementum, super quod etiã in principio ferebatur Spiritus sanctus. Nam sicut aqua purgatur exterius corpus, ita latenter eius mysterio per Spiritum purificatur & animus. Cuius sanctificatio ita est. Inuocato enim Deo descendit Spiritus sanctus de cœlis, & medicatis aquis sanctificat eos de semet ipso & accipiũt vim purgationis, & in eis vt caro & anima delictis inquinata mundetur. *Chrisma* Græcè, Latinè vnctio nominatur, ex cuius nomine & Christus dicitur, & homo post lauacrum sanctificatur. Nã sicut in baptismo peccatorũ remissio datur, ita per vnctionem sanctificatio spiritus adhibetur, & hoc de pristina disciplina, qua vngi in sacerdotium & in regnũ solebant, ex quo & Aaron à Moyse vnctus est. Quæ dum carnaliter fit, spiritualiter proficit, quomodo & in ipsa baptismi gratia, visibilis actus est quod in aqua mergimur, sed spiritualis effectus, quod delictis mundamur. Hoc significat illud vnguentum, quod peccatrix mulier super pedes, & ea quæ dicitur non fuisse peccatrix super caput Iesu fudisse scribitur. *Manus impositio* ideò fit vt per benedictionem aduocatus inuitetur Spiritus sanctus. Tunc enim ille paracletus post mundata & benedicta corpora libens à Patre descendit, & quasi super baptismi aquam tanquam super pristinam sedem recognoscens quieseit. Nam legitur quòd in principio aquis superferebatur Spiritus sanctus. *Exorcismus* Græcè, Latinè coniuratio siue sermo increpationis est aduersus diabolum vt discedat, sicut est illud in Zacharia: Et ostendit mihi Iesum sacerdotem magnum stantem

coram angelo Domini, & Satan stabat à dextris eius, vt aduersaretur ei, & dixit Dominus ad Sathan: Increpet Dominus in te Sathan, & increpet Dominus in te qui elegit Hierusalem. Hoc est exorcismus increpare & coniurare aduersus diabolum: vnde sciendũ quod non creatura Dei in infantibus exorcizatur aut exsufflatur. sed ille sub quo sunt omnes qui in peccato nascuntur. Est enim princeps peccatorum. *Symbolum* per linguam Græcam signum vel cognitio interpretatur. Discessuri enim apostoli ad euangelizandum in gentibus, hoc sibi prædicationis signum vel indicium posuerunt. Continet enim confessionem Trinitatis, & vnitatem Ecclesiæ, & omne Christiani dogmatis sacramentum. Quod symbolum fidei & spei nostræ non scribitur in charta, & atramento, sed in tabulis cordis carnalibus. *Oratio* petitio dicitur. Nam orare est petere, sicut exorare impetrare. Constat autem oratio loco & tempore. Loco, quia non vbique, cùm prohibeamur à Christo orare in publico, sed vbi opportunitas dederit, aut nec ffitas importauerit. Neque enim contra præceptum reputatur ab apostolis factum, quia in carcere audientibus custodibus orabant & canebant Deo. De tempore verò dictum est, sine intermissione orare, sed hoc in singularibus. Nam est obseruatio quarundam horarum communium, quæ diei interspacia signant; tertia, sexta & nona. Similiter & noctis. sed ideò orandi hæ horæ diuisæ sunt, vt si forte aliqueo fuerimus operè detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat, quæ tempora in Scripturis inueniuntur. Primum enim Sanctus spiritus congregatis discipulis hora tertia est infusus. Petrus qua die visionem communionis in illo vasculo expertus est, sexta hora orandi gratia ascenderat. Idem etiam cum Iohanne hora nona templũ adiit quando claudum sanitate reformauit. Sed & Danielem legimus hæc tempora in oratione obseruasse, & vtique ex Israelis disciplina, vt ne minus quàm ter in die adoremus. Debitores enim sumus trium personarum, Patris & Filij & Spiritus sancti, exceptis vtique & aliis legitimis orationibus, quæ sine vlla admonitione debentur in ingressu lucis ac noctis siue vigiliarum, sed & cibum non prius sumere, quàm interposita oratione debemus. Priora enim habenda sunt spiritus refugeria, quia priora cœlestia quàm terrena. Qui autem vult orationem suam volare ad Dominum, faciat illi duas alas, ieiunium & eleemosynam, & ascender celeriter & exaudietur. *Ieiunium* est parsimonia victus abstinentiáque ciborum, cui nomen est inditum ex quadam parte viscerum tenui semper & vacua, quod vulgò iciunum vocatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde Ieiunij nomen creditur deriuatũ: quod sui inedia viscera vacua & exinanita exsiccẽt. *Ieiunium* autem & *statio* dicitur. *Statio* autẽ de militari exemplo nomen accepit, pro eo quòd nulla lætitia obueniens castris stationem militum rescindat. Nam lætitia libentius: tristitia sollicitius administrat disciplinam. vnde & milites nunquam immemores sacramenti magis stationibus parent. Discernunt autem quidam inter ieiunium & stationem. Nam *ieiunium* est indifferenter cuiuslibet diei abstinentia: non secundum legem, sed secundum propriam voluntatẽ: *statio* autem est obseruatio statutorum dierum vel temporum. dierum, vt quartæ feriæ & sextæ. ieiunium, ex veteri lege præceptum: de qua statione in Euangelio dixit ille: Ieiuno bis in sabbato, id est, quarta & sexta sabbati. Tẽporũ autem quæ legalibus ac propheticis institutionibus terminatis temporibus statuta sunt, vt ieiunium quarti, quinti, septimi, & decimi mensis, vel sicut in Euangelio dies illi, in quibus ablatus est sponsus, vel sicut obseruatio quadragesimæ, quæ in vniuerso orbe institutione apostolica obseruatur circa confinium Dominicæ passionis. His tertium genus quidam adiiciunt: qua *Xerophagiam* dicunt, abstinentiam scil. humentium ciborum. Vnde & nomen hoc datum, eò quòd siccis quidam escis vtantur. *Pœnitentia* appellata, quasi punientia, eò quòd ipse homo in se puniat pœnitendo quod malè admisit. Nam nihil aliud agunt quos veraciter pœnitet: nisi vt id quod malè fecerunt impunitum esse non sinant. Eo quippe modo sibi non parcentibus ille parcit: cuius altum iustúmque iudicium nullus contemptor euader. Perfecta est autem pœnitentia, præterita deflere & futura non admittere. Hæc secunda in similitudinem fontis est: vt si forte impugnãte diabolo aliquod peccatum irrepserit, huius satisfactione purgetur. *Satisfactio* autem est causas peccatorum & suggestiones excludere & vltra peccatum non iterare. *Reconciliatio* verò est quæ post complementum pœnitentiæ adhibetur. Nam sicut conciliamur Deo, quando primum à gentilitate conuertimur: ita reconciliamur, quando post peccatum pœnitendo regredimur. *Exomologesis* Græco vocabulo dicitur, quod Latinè confessio interpretatur, cuius nominis duplex significatio est. Aut enim in laude intelligitur confessio sicut est: Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ. aut dum quisque confitetur sua peccata ab eo indulgenda, cuius indeficiens est misericordia. Ex hoc ergo Græco vocabulo exprimitur & frequentatur exomologesis, qua delictum nostrũ Domino confitemur, non quidem vt ignaro, cuius cognitioni nihil occultum est, sed confessio est rei scil. eius quæ ignoratur professa cognitio. Vrile enim ac iocundum quisquam esse existimauerat, rapere, adulterari, furari, sed vbi hæc æternæ dãnationi obnoxia esse cognouit, cognitis iis, confitetur errorem. *Confessio* autem erroris, professio est desinẽdi: desinendum ergo à peccatis dum confessio est. Confessio autem antecedit, remissio sequitur. Cæterùm extra veniam est qui peccatum cognoscit nec cognitum confitetur. Itaque exomologesis prosternendi & humiliandi hominis disciplina est, habitu atque victu, sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animũ mœroribus deiicere, illa quæ peccauit tristi tractatione mutare. *Letania* autem Græco nomine appellantur, quæ Latinè dicuntur rogationes. Inter letanias verò & exomologesin hoc differt, quòd *exomologesis* pro sola confessione peccatorum aguntur, *letaniæ* verò dicuntur propter rogandum Dominum & impetrandum in aliquo misericordiam eius. Sed nunc iam vtrumque vocabulum sub vna significatione habetur, nec distat vulgò vtrum letaniæ, an exomologeses dicantur. *Supplicationis* autem nomen quodammodo nunc ex gentilitate retinetur. Nam *feriæ* aut legitimæ erant apud eos, aut indictæ. *Indictæ* autem quia paupertas antiqua Romanorum ex collatione sacrificabat, aut certè de bonis damnatorum. Vnde *supplicia* dicuntur, supplicationes quę fiebant de bonis passorum supplicia. *Sacra* enim res de rebus execrandorum fiebant.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER VII.

CAPITA LIBRI SEPTIMI.

1 De Deo.
2 De Filio Dei.
3 De Spiritu sancto.
4 De eadem Trinitate.
5 De Angelis.
6 De hominibus, qui quondam præsagio nomen acceperunt.
7 De Patriarchis.
8 De Prophetis.
9 De Apostolis.
10 De reliquis in Euangelio nominibus.
11 De Martyribus.
12 De clericis.
13 De Monachis.
14 De cæteris fidelium nominibus.

DE DEO. CAP. I.

BEATISSIMVS Hieronymus vir eruditissimus & multarum linguarum peritus Hebræorum nominum interpretationem primus in Latinam linguam conuertit. Ex quibus pro brevitate prætermissis multis, quædam huic operi adiectis interpretationibus interponenda studui. vocabulorum enim expositio satis indicat quid velint intelligi. Habent enim quædam ex propriis causis nominum rationem. In principio autem decẽ nomina ponimus, quibus, apud Hebræos Deus vocatur. Primum apud Hebræos Dei nomen *El* dicitur: quòd alij Deum: alij etymologiam eius exprimentes, ἰσχυρὸς, id est, fortem interpretati sunt: ideo quòd nulla infirmitate premitur, sed fortis est, & sufficiens ad omnia perpetranda. Secundum nomen *Eloi* est. Tertium *Eloe*, quod vtrumque in Latinum Deus dicitur. Est autẽ nomen in Latinum: ex Græca appellatione translatũ. Nam Deus Græcè θεὸς dicitur quasi φόβος, id est, timor: vnde tractum est nomen Deus, quòd cum colentibus sit timor. Deus autem propriè nomen est Trinitatis pertinens ad Patrem & Filium & Spiritum sanctum. Ad quam Trinitatẽ etiã reliqua quæ in Deo infrà sunt posita vocabula referũtur. Quartum nomẽ Dei dicitur *Sabaoth*, quod vertitur in Latinũ exercituũ siue virtutũ de quo in Psalmo ab angelis dicitur: Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutũ. Sunt autẽ in huiusmodi ordinatione virtutes mulæ, vt angeli, archangeli, principatus & potestates, cunctiq; cœlestis militiæ ordines: quorũ tamẽ ille Dominus est. Omnes enim sub ipso sunt, cuiusque dominatui subiacẽt. Quintũ nomẽ *Elio*, quod interpretatur in Latinum excelsus: quia supra cœlos est, sicut scriptũ est deo: Excelsus Dominus supra cœlos gloria eius. Excelsus autẽ dictus, pro valde celsus. Ex enim pro valde ponitur: sicut eximius, quasi valde eminens. Sextũ nomẽ *Eieie*, id est, qui est Deus. Deus enim solus, quia æternus est, hoc est, quia exor diũ nõ habet, essentiæ nomẽ vere tenet. Hoc enim nomen ad sanctum Moysen per angelũ est delatũ. Quærenti enim quod esset nomen eius, qui eũ pergere præcipiebat ad populũ ex Ægypto liberandũ, respõdit: Ego sum qui sum: & dices filiis Israel: Qui est, misit me ad vos, tãquã in eius cõparatione qui verè est: quia incõmutabilis est, ea quæ commutabilia facta sunt, quasi non sint. Quod enim dicitur fuit, nõ est: & quod dicitur erit, nõdũ est. Deus autẽ esse tantũ nouit: fuisse & futurũ esse non nouit. Solus enim Pater cũ Filio & Spiritu S. veraciter est. Cui⁹ essentiæ cõparatũ esse nostrũ, nõ esse est. Vnde & in colloquio dicimus: *Viuit De⁹*: quia eſsẽtia vita viuit, quã mors nõ habet. Septimũ *Adonai*, qđ generaliter Dominus interpretatur, ꝙ dominetur creaturę cũctæ, vel ꝙ creatura omnis dominatui eius deseruiat. Dominus ergo & Deus vel ꝙ domi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

netur omnib. vel quòd timeatur à cũctis. Octauũ *Ia.* quod in Deo tantũ ponitur: quod etiã in allelnia in nouissima syllaba sonat. Nonũ *Tetragrãmaton*, hoc est, quatuor literarũ, quod propriè apud Hebræos in Deo ponitur, ioth, he, vau, he, id est, duabus ia, ia, quæ duplicata ineffabile illud & gloriosum nomen Dei efficiũt. dicitur autẽ ineffabilis, nõ quia dici non potest, sed quia finiri sensu & intellectu humano nullatenus potest, & quia de eo nihil digne dici potest, Ineffabilis est. Decimũ *Saddai*, id est, omnipotẽs. Vocatus autẽ omnipotẽs, eo quod omnia potest, sed à faciendo quod vult, nõ à patiẽdo quod non vult: Quod si ea acciderẽt, nequaquã esset omnipotẽs, facit enim quicquid vult, & inde omnipotens. Dicũtur autẽ & alia quędã in Deũ substãtialiter nomina, vt immortalis, incorruptibilis, incõmutabilis, æternus. Vnde & meritò cũctę præponitur creaturæ. *Immortalis* sicut de eo scriptũ est, Qui solus habet immortalitatem: quia in eius natura nulla est cõmutatio. Nam omnis mutabilitas nõ incõuenienter mortalis dicitur, secũdũ quã & anima mori dicitur: nõ quia in corpus vel in aliquã alterã substantiã mutatur & vertitur, sed in ipsa sua substantia quicquid alio modo nũc est, aut fuit. secundũ id quod desitit esse quod erat, mortalis vtiq. deprehenditur, at per hoc solus Deus dicitur immortalis, quia solus incõmutabilis. *Incorruptibilis* appellatur, quia corrumpi & dissolui nõ potest, nec diuidi. Quicquid.n. capit diuisionẽ & interitum capit. Ille nec diuidi potest, nec interire. Inde incorruptibilis est. *Incõmutabilis* est, quia sẽper manet & mutari nescit. Nec proficit: quia perfectus est, nec deficit quia æternꝰ. *Æternus* est, quia sine tẽpore est. Nõ enim habet initiũ neq. finẽ. Hinc & sempiternus, eò quòd sit semper æternus. A quibusdã autẽ æternus ab æthere creditur dictus: quoniam cœlum sedes eius habetur. vnde est illud: *Cælũ cœli Domino.* & hæc ista quatuor vnũ significãt. nã vna eadémq. res dicitur, siue dicatur æternus Deus, siue immortalis, siue incorruptibilis, siue immutabilis. *Inuisibilis*, quia nunquã per substãtiã suã apparuit oculis mortalium Trinitas, nisi per speciẽ subiectæ creaturæ eiusdémq. corporeæ: Nã nemo potest ipsã maiestatẽ essentiæ Dei videre & viuere, sicut & dictũ est Moysi. vnde & Iohãnes in Epistola sua dicit: Deũ nemo vidit vnquã. Res est enim inuisibilis: ideóq. nõ oculo, sed corde quærẽdus est. *Impassibilis* est, quia nullis perturbationibus afficitur: quibus fragilitas humana succũbit. Nõ enim attingunt eũ vllæ passiones vt libido, iracundia, cupiditas, dolor, mœror, inuidia, &c. quibus humana mens turbatur. Sed cum dicitur, Deus irasci, aut zelari, aut dolere, nostro vsu dicitur. Apud Deum enim perturbatio nulla est, apud quẽ tranquillitas summa est. *Simplex* autẽ dicitur siue non amittẽdo quod habet: seu quia non aliud est ipse, & aliud quod in ipso est. sicut in homine, cuius aliud est esse, aliud sapere. Nam & esse, quis potest, & sapiẽs non esse: Deus autẽ habet essentiã, habet & sapiẽtiam: sed quod habet hoc & est, & omnia vnus est: ac proinde simplex est: quia nõ in eo aliquid accidẽtis est, sed quod est & quod in ipso est, essẽtialiter est: excepto quod relatiuè ad quãcunque personã est. *Summè* bonus, quia incõmutabilis est. Creatura verò bonum, sed non summum est: quia mutabilis est. Etdũ sit quid dam bonum, non tamen esse potest & summum bonum. *Incorporeus* autẽ vel incorporalis ideo dicitur Deus, vt spiritus credatur vel intelligatur esse, non corpus. Nã dum dicitur spiritus: eius significatur substantia. *Immensus*, quia cuncta concludit, sed omnia immensa tenet. Nec ipse ullo loco clauditur. Totus ubique est, & extra omnia totus est. Intra cius omnipotentiam coarctãtur. *Perfectus* dicitur, quia nihil ei possit adiici. Attamen de consummatione alicuius facti perfectio dicitur. Deus autẽ qui nõ est factus, quomodo est perfectus? Sed hoc vocabulum de vsu nostro sumpsit humana inopia, sicut & reliqua verba, quatenus id quod ineffabile est, vtcunque dici possit: quoniã de Deo nihil digne humanus sermo dicit, sicut sunt & alia. *Creator* dictus pro totius mundi rebus ab ipso creatis. Nihil enim est quod non originẽ à Deo traxerit. Ipse & vnus, quia diuidi non potest, vel quia nihil esse aliud potest, quod tantundem capiat potestatis. Hæc igitur quæ de Deo dicta sunt, ad totã pertinent Trinitatẽ propter vnã & cœternã substantiã, siue in Patre, siue in Filio eius Vnigenito in forma Dei, siue in Spiritu sancto, qui vnus & spiritus Dei Patris & Filij eius vnigeniti. ¶ Sunt autem & quædã *vocabula ex vsu nostro ad Deũ sumpta*: de mẽbris nostris: siue de inferioribꝰ: & quia in propria natura inuisibilis & incorporeus est, pro effectibus tamen causarũ in ipso rerũ speciebus ascribũtur, vt more locutionis nostræ facilius ipsum insinuet: vt quia omnia videt, dicatur *oculus*: propter quod audit omnia, dicatur *auris* pro eo quod auertitur, *ambulat*: pro eo quod spectat, *stat*. Sic & in cæteris horũ similitudinibus ab humanis mẽbris trahitur similitudo ad Deum: sicut est *obliuiscens & memorans*. Hinc est quod & Prophęta dicit: Intauit Dominus exercitũ per animã suam: non quòd animã Deus habeat, sed hoc nostro narrat affectu. Nam & facies Dei in scripturis sanctis nõ caro, sed diuina cognitio intelligitur, eadem ratione qua per faciem conspecta quilibet cognoscitur. Hoc enim in creatione dicitur Deo: Ostende nobis faciem tuam, aestdicatur: Da nobis cognitionem tuam. Sic *vestigia Dei* dicuntur: quia nunc Deus per speculum agnoscitur, ad perfectum verò omnipotens reperietur, dum in futuro, facie ad faciem quibúsque electis præsentabitur, vt ipsam speciem contemplentur: cuius nunc vestigia comprehendere conantur. hoc est, quem videre per speculum dicuntur. Nam & situs & habitus locus & tempus in Deo non proprie, sed per similitudinem translatiuè dicũtur: quippe sedere super Cherubin dicitur, quod est ad situm: &, Abyssus tanquam vestimentum amictus: quod est ad habitum. Et, anni tui non deficient, quod ad tempus pertinet. Et, Si ascendero in cælum, tu ibi es, quod ad locum manet. Nam & in Prophera, Plautini portantis fœnum species ad Deum ducitur. Hæc & omnia per figurã Deus: quia nihil est horum ad proprietatem substantiæ eius.

De filio Dei. Cap. II.

Multis etiam modis Christus appellari in scripturis inuenitur diuinis. Nam ipse Dei Patris *Vnigenitus filius* dum esset æqualis Patri, propter salutem nostram formã serui accepit. Proinde quædam nomina in illo ex diuinitatis substantia: quædam ex dispensatione susceptæ humanitatis assumpta sunt. *Christus* namque à chrismate est appellatus, hoc est, vnctus. Præceptum enim fuerat Iudæis, vt sacrum conficerent vnguentum, quo perungi possent ij qui vocabantur ad sacerdotium vel ad regnum, & sicut nunc regibus indumentum purpureę insigne est regiæ dignitatis: sic illis vnctio sacri vnguenti nomen ad potestatem regiam conferebat: & inde Christi dicti à chrismate, quod est vnctio. Nam *chrisma* Græcè, Latinè vnctio nũcupatur: quæ etiam Domino nomen accommodauit ficta spiritualis: qua spiritu vnctus est à Deo patre: sicut dicitur in Actibus apostolorum: Collecti sunt enim in hac ciuitate aduersus sanctum Filium tuum, quem vnxisti: non vtique oleo visibili, sed gratiæ dono, quod visibili significatur vnguento. Non est autem Saluatoris proprium nomen Christus, sed communis nuncupatio potestatis, dum enim dicitur Christus, commune nomen dignitatis est, dum *Iesus* Christus proprium est vocabulum Saluatoris. Christi enim nomen nusquam alibi omnino, nec in aliqua gente fuit, nisi tantùm in illo regno vbi Christus prophetabatur, & vnde venturus erat. *Messias* autem Hebraicè dicitur, Græcè Christus, Latina autem locutione vnctus. *Iesus* Hebraicè, Græcè σωτὴρ Latinè autem salutaris: siue saluator interpretatur, pro eo quod eunctis gentibus salutiferè venit. Etymologiam enim nominis huius etiam Euangelista significat, dicens, Vocabitur nomen eius Iesus, id est, Saluator: quia ipse saluum faciet populum suum. Sicut enim Christus significat Regem: ita Iesus significat Saluatorem. Non itaque nos saluos facit quicunque rex, sed rex Saluator. Quod verbum Latina lingua antea non habebat, sed habere poterat: sicut potuit quando voluit. *Emmanuel*, ex Hebræo in Latinum significat nobiscum Deus, scilicet, quia per virginem natus Deus hominibus in carne mortali apparuit, vt rerems viam salutis ad cælum aperiret. Ad diuinitatis autem substantiam quæ pertinent, ista sunt, Dominus & Deus. *Deus* autem dictus propter vnitam cum Patre substantiam. *Dominus* autem, propter seruientem creaturam. *Deus* autem & *homo*, quia Verbum & caro. Vnde & *bis genitus* dicitur, siue quia Pater eum genuit sine matre in æternitate, siue quia mater sine patre in tempore. *Vnigenitus* autem vocatur secundum diuinitatis excellentiam, quia sine fratribus: *primogenitus* est secundum susceptionem hominis, in qua per adoptionem gratiæ fratres habere dignatus est: quibus esset primogenitus. *Omousios* Patri ab vnitate substantiæ appellatur. *Substantia* enim vel essentia Græcè οὐσία dicitur, ὁμοῦ vnus. Vtrunque igitur coniunctum sonat vna substantia. Hoc autem vocatur *omousion*, quod est, Ego & Pater vnum sumus, hoc est, eiusdem cum Patre substantiæ. Quod nomẽ etsi scriptum in sanctis literis non inueniatur in assertione tamen totius Trinitatis defenditur: quia datur ratio vnde recte dici ostendatur: sicut & Pater in illis libris nusquã *Ingenitus* legitur, sed tamen dicendus esse atque credendus non dubitatur. *Omoufios* similis substantiæ: quia qualis Deus: talis est imago eius inuisibilis. *Principium*, eò quod ab Ipso sint omnia, & quia ante eum nihil. *Finis* vel quia dignatus est in fine temporum humiliter in carne nasci & mori: & iudicii nouissimum ipse susceipere: vel quia quicquid agimus ad illum referimus. Et cum ad eum peruenerimus vltra quod quæramus non habebimus. *Os Dei* est: quia verbum eius est. Nam sicut pro verbis, quę per linguam fiunt sæpe dicimus, illa & illa lingua: ita & pro Dei verbo os ponitur, quia mos est vt ore verba formentur. *Verbum* autem ideo dicitur quia per eum omnia condidit siue iussit. *Veritas*: quia non fallit, sed tribuit quod promisit. *Vita*, quia creauit. *Imago Dei*, propter parem similitudinem Patris. *Figura* est, quia susciipiens formam serui, operum virtutumque similitudinem, Patris in se imaginem atque immensam magnitudinem designauit. *Manus Dei* est, quòd omnia per ipsum facta sunt. Hinc & dextera propter effectum operis totius creaturæ. quæ per ipsum formata est. *Brachium*, quia ab ipso omnia continentur. *Virtus* pro eo quòd omnem potestatem Patris in semetipso habeat. & omnem cæli

Universidad de Deusto Biblioteca

torăque creaturam gubernet, contineat atque regat. *Sapientia* pro eo quòd ipse reuelet mysteria scientiæ & arcana sapiętiæ. Sed tamẽ cùm sit Pater & Filius & Spiritus sanctus sapientia & virtus & lux, propriè tamen iis nominibus Filius nuncupatur. *Splendor* autem appellatur propter quod manifestat. *Lumen*, quia illuminat. *Lux*, quia ad veritatem contemplandam cordis oculos reserat. *Sol*, quia illuminat omnes. *Oriens*, quia luminis fons & illustrator est rerum: & quòd oriri nos faciat ad vitam æternam. *Fons*, quia rerum omnium origo est, vel quòd satiat sitientes. Ipse quoque A & Ω. *Alpha* enim literam nulla præcedit. Prima est enim literarum, sicut & Filius Dei. Ipse enim se principium Iudæis interrogantibus esse respondit. Vnde & Iohannes in Apocalypsi, propriè ipsam literam ponens ait: Ego sum A & Ω, primus & nouissimus. *Primus*, quia ante eum nihil est. *Nouissimus*, quia nouissimum iudicium ipse suscipiet. *Mediator*, quia inter Deum & hominẽ medius constitutus est, vt hominem ad Deum perduceret: vnde & illum Græci μεσίτην vocant. *Paracletus* id est, aduocatus, quia pro nobis intercedit apud Patrem: sicut & de eo dicit Iohãnes: Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum. Paracletus autem Græcum est, quod Latinè dicitur aduocatus. Quod nomẽ & Filio & Spiritui sancto adscribitur, iuxta quod & Dominus in Euangelio ait: Rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis. *Intercessor* autem ideo vocatur, quia pro culpa nostra remouenda curam gerit. & pro abluendis nostris criminibus curam impendit. *Sponsus* quia descendens è cælo, adhæsit Ecclesiæ, vt pace noui testamẽti essent duo in carne vna. *Angelus* dicitur propter annunciationem paternæ ac suę voluntatis. Vnde & apud Prophetam magni consilij angelus legitur, dum sit Deus, & Dominus angelorum. *Missus* dicitur, eò quòd apparuit huic mundo Verbum caro factum: vnde & idem dicit, Ego à Patre exiui, & veni in hunc mundum. *Homo* autem dicitur, quia natus est. *Propheta*, quia futura reuelauit. *Sacerdos*, quia pro nobis hostiam se obtulit. *Pastor*, quia custos. *Magister*, quia ostensor. *Nazarenus* vero à loco. *Nazaræus* à merito, id est sanctus, siue mundus, quia peccatum non fecit. ¶ Siquidem & de aliis inferioribus rebus nominum species ad se trahit Christus, vt facilius intelligatur. Dicitur enim *Panis*, quia caro. *Vitis*, quia sanguine ipsius redempti sumus. *Flos*, quia electus, *Via*, quia per ipsum ad Deum imus. *Ostium*, quia per ipsum ad Deum ingredimur. *Mons*, quia fortis. *Petra*, quia firmitas est credentium. *Lapis* angularis, vel quia duos parietes è diuerso de circũcisione & præputio venientes in vnam fabricam Ecclesiæ iungit: vel quòd pacem in se angelis & hominibus facit. *Lapis offensionis*, quia veniens humilis offenderunt in eum increduli homines, & factus est petra scandali, sicut dicit Apostolus Iudæis quidem scandalum. *Fundamentum* autem ideo vocatur, quia fides in eo firmissima est, vel quia super eum catholica Ecclesia constructa est. Sed & Christus *Agnus*, pro innocentia. *Ouis*, propter patientiam. *Aries*, propter principatum. *Hædus*, propter similitudinem carnis peccati. *Vitulus*, pro eo quod pro nobis est immolatus. *Leo*, pro regno & fortitudine. *Serpens*, pro morte & sapientia. *Vermis*, quia resurrexit. *Aquila*, propter quod resurrectionem ad astra remeauit. Nec mirum si vilibus significationibus figuretur, qui vsque ad nostrarum passionum, seu carnis contumelias descendisse cognoscitur. Qui cùm sit coæternus Dei patris ante secula Filius, postquam venit plenitudo temporis, propter salutem nostram formam serui accepit, & factus est Filius Dei, hominis filius. Inde quædam de illo in scripturis sanctis, secundum formam Dei, quædam secũdum formam serui dicuntur. Quorum exempli gratia duo quædam commemorantur, vt singula ad singula referantur. Secundum formam Dei de seipso dixit: Ego & Pater vnum sumus: secundum formã serui, Quoniam Pater maior me est. Homines autem minus intelligentes quid pro quo dicatur, ea quæ propter formã serui dicta sunt, volunt transferre ad formam Dei, & rursus ea quæ dicta sunt, vt ad se inuicem personæ referantur, volunt nomina esse naturæ atque substantiæ, & faciunt errorem in fide. Sic autem Dei filio coniuncta est humana natura, vt ex duabus substãtiis fieret vna persona. Solus ergo homo pertulit crucem, sed propter vnitatem personæ & Deus dicitur pertulisse. Hic est quod scribitur. Si enim cognouissent nunquam Dominum gloriæ crucifixissent, Filium ergo Dei crucifixum fatemur: non ex virtute diuinitatis, sed ex infirmitate humanitatis: non ex suæ naturæ permansione, sed ex nostræ susceptione.

De *Spiritu sancto*. Cap. III.

Spiritus sanctus ideo prædicatur *Deus*, quia ex patre Filióque procedit, & substantiam eorum habet. Neque enim aliud de Patre procedere potuit, quàm quòd ipse est Pater. *Spiritus* sanctus autem dictus secundum id quod ad aliquid refertur spirans. *Spirans* vtique spiritus inspirans est, & ex eo appellatus spiritus est. Proprio autem modo quodã Spiritus sanctus secundum quod refertur ad Patrem & Filium quòd eorum spiritus sit. Nam & hoc nomen quod spiritus dicitur, non

non semper secundum id quod refertur ad aliquid: sed secundum id quod aliquã naturã significat, intelligitur. Omnis enim incorporea natura spiritus in scripturis sacris appellatur. vnde non tantum Patri & Filio, & Spiritui sancto, sed omni rationali creaturæ & animæ hoc vocabulum congruit. Ideo igitur Spiritus Dei sanctus vocatur, quia Patris & Filij sancticas est. Nam cum sit & Pater spiritus, & Filius spiritus, & Pater sanctus & Filius sanctus: propriè tamen ipse vocatur Spiritus sanctus, tanquam sanctitas coessentialis & consubstantia trisamborum. *Spiritus sanctus* ideo *nõ dicitur genitus*, ne duo in Trinitate Filij suspicentur. Ideo *non prædicatur ingenitus* ne duo Patres in ipsa Trinitate credantur. *Procedens* autem dicitur testimonio Domini dicentis: Multa adhuc habeo quæ vobis loquar, sed non poteritis illa modò audire. Venier autẽ spiritus veritatis, qui à Patre procedit & de meo accipiet: ille vobis indicabit omnia. His autem non solùm natura procedit, sed semper ad peragẽda diuinitati opera indeficienter procedit. Hoc autem interest *inter nascentem Filium & procedentem Spiritum sanctum*, quod filius ex vno nascitur: Spiritus sanctus ex vtroque procedit, & ideo dicit Apostolus. Qui autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. Spiritus sanctos ex opere etiam *angelus* intelligitur. dictum est enim de illo. Et quæ ventura sunt annunciabit vobis: & vtique angelus Græcè, Latinè nuncius interpretatur: Vnde & duo angeli apparuerunt Loth, in quibus Dominus singulariter appellatur, quod intelligimus Filiũ & Spiritum sanctum. Nam Pater nunquã legitur missus. Spiritus sanctus quod dicitur *παράκλητος*, à consolatione dicitur. *παράκλησις* enim Græcè, Latinè consolatio appellatur. Christus enim cum apostolis lugentibus misit, postquam ab eorum oculis ipse in cœlum ascendit. *Consolationem* enim tristibus mittitur, secundum illa eiusdem Domini sententiam, Beati lugentes, quoniam ipsi consolabuntur. Ipse etiam dixit: Tum lugebunt filij sponsi, cùm ablatus ab eis fuerit sponsus. Item paracletus pro eo quod consolationem præster animabus, quæ gaudium temporale amittũt. Alij paracletũ Latinè *oratorem* vel *aduocatũ* interpretantur. Ipse enim Spiritus sanctus dicit: Ipse docet, per ipsum datur sermo sapientiæ, ab ipso sancta scriptura inspirata est. Spiritus sanctus ideo *septiformis* nuncupatur: propter dona quæ de virtutibus eius pleniter particulatim recipientes quique vt digni sunt consequi promerentur. Ipse enim Spiritus *sapientiæ & intellectus*, Spiritus *consilij & fortitudinis*, Spiritus *scientiæ & pietatis*, Spiritus *timoris Domini*. *Spiritus* autem *principalis* in psalmo quinquagesimo legitur: vbi quia tertiò spiritus repetitur, nonnulli Trinitatem intellexerunt in Deum, quia scriptũ est: Deus spiritus est. Quod enim non est corpus, & tamen est, videtur restare vt spiritus sit. Intelligunt ergo ibi nonnulli Trinitatem significari: in spiritu principali Patrem: in Spiritu recto Filiũ: in Spiritu sancto, Spiritũ sanctum. Spiritus sanctus ideo *donum* dicitur, eò quod datur. A dando enim donũ est nuncupatum. Notissimum est enim Dominũ Iesum Christum cum post resurrectionẽ à mortuis ascendisset in cœlũ, dedisse Spiritum sanctum, quo credentes impleti, linguis omnium gentium loquebantur. In tantũ autem donũ Dei est, in quantũ datur eis, qui per eum diligũt Deum. Apud se autẽ Deus est, apud nos autẽ, donum est; sed sempiternæ salutis Spiritus sanctus donum est, distribuens singulis gratiarũ dona prout vult. Nam & prophetias quib. vult impartit, & peccata quibus vult dimittit. Nã peccata sine Spiritu sancto nõ donantur. Spiritus sanctus inde propriè *charitas* nuncupatur: vel quia à natura aliter eos à quibus procedit, coniungit, & se vnum cum eis esse ostendit: vel quia in nobis id agit, vt in Deo maneamus, & ipse in nobis. vnde & in donis Dei nihil maius est charitate: & nullum maius est donum Dei quàm Spiritus sanctus. Ipse est & *gratia*, quæ quia non meritis nostris, sed voluntate diuina gratis datur, inde gratia nũcupatur. Sicut autem vnicum Dei verbum propriè vocamus nomine sapientiæ cùm sit vniuersaliter & Spiritus sanctus & Pater ipse sapientia: ita Spiritus sanctus propriè nuncupator vocabulo charitatis: cum sit Pater & Filius vniuersaliter charitas. Spiritus sanctus *Digitus Dei* esse in libris Euangeliorum apertissime declaratur. Cùm enim vnus Euangelista dixisset: In digito Dei eiicio dæmonia: alius hoc idem ita dixit. In spiritu Dei eiicio dæmonia. vnde & digito Dei scripta lex est, data die quinquagesimo ab occisione Agni, & die quinquagesimo à passione Domini venit Spiritus sanctus. Ideo autem digitus Dei dicitur, vt eius operatoria virtus cum Patre & Filio significetur. vnde & Paulus ait. Hæc omnia operatur vnus atque idem Spiritus diuidens singulis prout vult. Sic autem per Baptismum in Christo morimur & renascimur, ita Spiritu signamur, qui est Digitus Dei & spirituale signaculum Spiritus sanctus idcirco *in columbæ specie* venisse scribitur, vt natura eius per auem simplicitatis & innocentiæ declaretur. vnde & Dominus, Estote, inquit, simplices sicut columbæ. Hæc enim auis corporaliter ipso felle caret, habens tantum innocentiam & amorem. Spiritus sanctus inde nomine *ignis* appellatur propter hoc quòd in actibus apostolorum per diuisionem linguarum vt ignis apparuit, qui & insedit super vnumquemque eorum. Propterea autem diuersarum linguarum gratiam apostolis de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit, vt idonei efficerentur fidelium eruditione populorum. Quod verò supra singulos fedisse memoratur, id causæ est, vt intelligatur per plures non fuisse diuisus, sed mansisse in singulis totus, sicut verè ignib. mos est. Hanc enim naturam habet ignis accensus: vt quanti ad eum, quanti ad crinem purpuræ splendoris aspexerint: tantis visum suæ lucis impertiat, tantis ministerium sui muneris tribuat, & nihilominus ipse in sua integritate permaneat. Spiritus sanctus nomine *aquæ* appellatur in Euangelio, Domino clamante & dicēte, Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Qui credit in me, flumina aquæ viuæ fluent de ventre eius. Euangelista autem exposuit vnde dicerer. Secutus enim ait, Hoc autem dicebat de spiritu quem acceptur erant credentes in eū, sed aliud est aqua sacramenti aliud aqua quæ significat spiritum Dei. Aqua enim sacramenti visibilis est aqua Spiritus sancti inuisibilis est. Ista abluit corpus, & significat quod fit in anima, per illum autem Spiritum sanctum ipsa anima mundatur & saginatur. Spiritus sanctus ideo *vnctio* dicitur, Ioanne apostolo testante, quia, sicut oleum naturali pondere superfertur omni liquori, ita in principio superferebatur Spiritus sanctus aquis. Vnde & Dominus oleo exultationis, hoc est Spiritu sancto legitur fuisse vnctus: sed & Ioannes apostolus Spiritum sanctū vnctionem vocat dicens, Et vos inquit vnctionem quam accepistis ab eo permaneat in vobis, & non necesse habetis, vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio eius docet vos de omni re. Ipse enim Spir. S. vnctio est inuisibilis.

De eadem Trinitate. CAP. IV.

Trinitas appellatur, quod fiat totum vnū ex quibusdam tribus, quasi Triunitas, vt *memoria, intelligentia, & voluntas*. In quibus mens habet in se quandam imaginem diuinæ Trinitatis. Nam dum tria sint, vnum sunt: quia & singula in se manent, & omnia in omnibus. Pater igitur & Filius & Spiritus sanctus Trinitas & vnitas. Idem enim vnum, idē & *tria*. In natura *vnum*, in personis tria. *Vnum* propter maiestatis communionem. *tria* propter personarū proprietatem. Nam alius pater, alius filius, alius Spiritus S. sed *alius* quidem *non aliud*, quia pariter simplex, paritérque incommutabile bonum & coæternum. *Pater* solus, non est de alio: ideo solus appellatur ingenitus. *Filius* solus de patre est natus: ideo solus dicitur genitus, *Spiritus S.* solus de patre & filio procedit: ideo solus amborum nuncupatur spiritus. ¶ In hac Trinitate, alia sunt appellatiua nomina, alia propria sunt. *Propria* enim sunt essentialia, vt Deus Dominus, omnipotens, incōmutabilis, immortalis. Et inde propria, quia ipsam substantiam significant, qua vnum sunt. *Appellatiua* verò pater & filius & Spiritus S. ingenitus, & genitus & procedens. Eadem & *relatiua*, quia ad se inuicem referuntur. Cùm enim Deus dicitur, essentia est, quia ad seipsum dicitur. Cū verò dicitur pater & filius & Spir. S. relatiuè dicuntur, quia ad se inuicem referuntur. Nam pater non ad seipsum, sed ad filium, relatiuè dicitur: quia est ei filius: sic & filius relatiuè dicitur, quia est ei pater, sic S. sanctus, quia est patris filiique spiritus. His enim appellationib. hoc significatur, quod ad se inuicem referuntur, non ipsa substantia qua vnū sunt. Proinde Trinitas in relatiuis personarū nominib. est, deitas non triplicatur, sed in singularitate est: quia si triplicatur, deorum inducimus pluralitatem. Nomen autem *deorum* in angelis & sanctis hominibus ideo pluraliter dicitur, propter quod non sint meritò æquales: De quib. psalmus, Ego dixi dij estis. De patre autem & filio & Spiritu S. propter vnam & æqualem diuinationem non nomen deorum sed Dei esse ostenditur: sicut ait Apostolus. Nobis tamē vnus Deus, vel sicut voce diuina dicitur, Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est, vt fili et Trinitas sit, & vnus Dominus Deus sit. Fides apud Græcos de Trinitate hoc modo est vna οὐσία, ac si dicatur vna natura, aut vna essentia. Tres *hypostases*, quod resonat in Latinū vel tres personas, vel tres substantias. Nam latinitas propriè nō dicit de Deo nisi *essentiam*, *substantia* verò nō propriè dicit sed abusiuè: quoniam vetè substantia apud Græcos persona intelligitur, non natura.

De Angelis. CAP. V.

Angeli Græcè vocantur, Hebraicè dicūtur malooth: Latinè verò nuncij interpretantur, ab eo quod Domini voluntatē populis nūtient. Angelorum autem vocabulum officij nomen est, non naturæ. Semper enim spiritus sunt, sed cùm mittuntur vocātur angeli. Quib. ideo pictorū licentia pennas facit, vt celerē eorum in cuncta discursum significent, sicut & iuxta fabulas poetarum vētipēnas habere dicuntur, propter velocitatē scilicet. Vnde scriptura sacra dicit, Qui ambulat super pennas ventorū. Nouē autē ordines esse angelorum sacræ scripturæ testantur, i. *angeli, archangeli, throni, dominationes, virtutes, principatus, potestates, cherubin & seraphin.* Quorum officiorū vocabula cur ita dicta sint interpretando exequimus. ¶ *Angeli* vocantur propter quòd de cœlis ad annūtiandū hominibus mittuntur. Angelus enim Græcè Latinè nūtius dicitur. ¶ *Archangeli* Græca lingua, Latina summi nuncij interpretantur. Qui enim parua vel minima annuntiant, angeli: qui verò summa, archangeli nuncupantur. Archangeli dicti quod primatum teneant inter angelos. Ἀρχὴ enim Græcè, Latinè principatus interpretatur. Sunt enim duces & principes, sub quorum ordine vnicuique angelorum officia deputata sunt. Nam quia archangeli angelis præsunt, Zacharias propheta testatur dicēs: Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur, & alius angelus egrediebatur in occursum eius, & dixit ad eū, Curre, & loquere ad puerū istū dicens: Absq; muro habitabitur Hierusalē. Si enim in ipsis officiis angelorū nequaquā potestates superiores inferiores disponerent, nullo modo hoc quod homini diceret angelus ab angelo cognouisset. Quidam autem archangelorum priuatis nominibus appellantur, vt per vocabula ipsa in opere suo quod valeant designetur. *Gabriel* Hebraice in linguam nostram vertitur fortitudo Dei. Vbi enim potentia diuina vel fortitudo manifestatur: Gabriel mittitur. Vnde & eo tēpore quo erat Dominus nasciturus & triūphaturus de mundo Gabriel mittitur ad Mariam, vt illum annuntiaret, qui ad debellādas aereas potestates humilis venire dignatus est. *Michael* interpretatur, quis vt Deus? Quando enim aliquid in mundo miræ virtutis fit, hic archangelus mittitur. Et ex ipso opere nomen est eius: quia nemo valet facere quod facere præualet Deus. *Raphael* interpretatur curatio, vel medicina Dei. Vbicunque enim curandi & medendi opus necessarium est, hic archangelus à Deo mittitur, & inde medicina Dei vocatur. Vnde & ad Tobiam idem archāgelus missus oculis eius curationem adhibuit, & cæcitate detersa visum eius restituit. Nominis enim interpretatione & angeli officium designatur. *Uriel* interpretatur ignis Dei, sicut legimus apparuisse ignem in rubo. Legimus etiam ignem missum desuper, & impleſſe quod præceptum est. ¶ *Throni* autē, & dominationes, & principatus, & potestates, & virtutes, quibus vniuersam cælestem societatem Apostolus complectitur, ordines angelorum & dignitates intelliguntur, & pro hac ipsa distributione officiorum alij throni, alij dominationes, alij principatus, alij potestates dicuntur pro certis dignitatib. quibus inuicē distinguuntur. ¶ *Virtutes* angelica quædam ministeria perhibentur, per quæ signa & miracula in mundo fiunt: propter quod & virtutes dicuntur. ¶ *Potestates* sunt, quibus virtutes aduersæ subiectæ sunt, & inde Potestatum nomine nuncupantur quia magni spiritus eorum potestate coercentur, ne tantum mundo nocēant, quantum cupiunt. ¶ *Principatus* sunt hi, qui angelorum agminibus præsunt. Qui pro eo quod subditos angelos ad explendum ministerium diuinum disponunt, principatus vocabulum acceperunt. Nam alij sunt qui administrant, alij qui assistunt, sicut per Danielem dicitur. Milia milium ministrabant ei, & decies milies centena milia assistebant ei. ¶ *Dominationes* sunt ij, qui etiam Virtutibus & principatibus præminent:

qui pro eo quòd cæteris angelorū agminibus dominantur, Dominationes vocantur. *Throni* sunt agmina angelorum, quia latino eloquio sedes dicuntur: & vocati Throni, quia illis conditor præsidet, & per eos iudicia sua decernit vel disponit. *Cherubin* autem & ipsæ sublimes cælorū potestates, & angelica ministeria perhibentur: qui ex Hebræo in linguam nostrā interpretantur scientiæ multitudo. Sunt autē sublimiora agmina angelorū qui pro eo quod vicinius positi diuina scientia cæteris amplius sunt, Cherubin, hoc est, plenitudo scientiæ appellantur. Ipsa sunt duo illa animalia super propiciatorium arcæ ficta ex metallo, propter significandam angelorum præsentiam, in quorū medio ostenditur Deus. *Seraphin* quoque similiter multitudo angelorum est, qui ex Hebræo in Latinum ardentes vel incēdentes interpretantur. Qui idcirco ardētes vocantur, quia inter eos & Deum nulli alii angeli consistunt: & ideo quāto vicinius corā Deo cōsistunt, tāto magis claritate diuini luminis inflāmantur. Vnde & ipsi velant faciem & pedes sedētis in throno Dei, & idcirco cætera angelorum turba videre Dei essentiā plenè nō valet: quoniam Seraphim eam tegit. Hæc igitur vocabula agminū angelorū ita sunt specialia ordinū singulorū, vt tamē sint ex parte cōmunia omniū. Nam dū Throni sedes Dei in quorūdam angelorum ordine specialiter designentur, tamē per Psalmistam, Qui sedes super Cherubin, dicitur. Sed ideò isti ordines angelorum priuatis nominibus appellantur: quia hoc ipsum officiū in proprio ordine acceperūt. Et cū sint omnibus communia, propria tamen hæc nomina suis ordinibus deputantur. Vnicuique etiam, sicut prædictum est, propria officia sunt iuncta: quæ cos promeruisse in mundi cōstat exordio. Nā quia angeli & locis & hominib. præsunt, per propheram testatur angelus dicens, Princeps regni Persarū restitit mihi. Vnde apparet, nullum esse locum cui angeli non præsint. Præsunt enim & auspiciis operum omniū. Hic est ordo vel distinctio angelorum: qui post lapsum malorum in cælesti vigore steterunt. Nam postquam apostatæ angeli ceciderūt, hi in perseuerantia æternæ beatitudinis solidati sunt. Vnde & post cæli creationē in principio reperitur. Fiat firmamentum, & vocarum est firmamentum cælum, nimirum ostendens: quod post ruinam angelorum malorum, hi qui permanserunt, firmitatem æternę perseuerantiæ consecuti sunt, nullo iam lapsum auersi, nulla superbia cadentes, sed firmiter in Dei amore & contemplatione manentes, nihil aliud dulce habent, nisi eum à quo creati sunt. Quod autem duo Seraphim in Esaia leguntur, figuraliter veteris & noui testamenti significa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cationem ostendunt. Faciem verò & pedes operiunt Dei, quia præterita ante mundum, & futura post mundum scire non possumus: sed media tantùm eorum testimonia contẽplamur. Singuli senas alas habent, quia fabricam tantum mundi, quæ in sex diebus facta est, in præsenti seculo nouimus. Quod clamant tertersanctus alter ad alterum, Trinitatis in vna diuinitate demonstrant mysterium.

De hominibus qui quodam præsagio nomen acceperunt. CAP. VI.

PLerique primorum hominum ex propriis causis originem nominum habent. Quibus ita propheticè indita sunt vocabula, vt aut futuris aut præcedentibus eorum causis conueniant. In quibus tamen manente spirituali sacramento, nunc tantùm ad literam intellectum historię persequimur. Vbi autem etymologiæ interpretationem nõ attigimus: solam ipsam etymologiam in Latinum ponimus. Quod autem vnum nomen Hebraicum aliter atque aliter interpretatur: hoc secundum accentuum & literarum euenit diuersitatem, vt in variis significationibus nomina corpurentur. *Adam*, sicut beatus Hieronymus tradidit, homo siue terrenus: siue terra rubea interpretatur. Ex terra enim facta est caro, & humus hominis faciendi materies fuit. *Eua* interpretatur vita: siue calamitas, siue Væ vita: quia origo fuit nascendi, calamitas: & Væ, quia per præuaricationẽ causa extitit moriendi. A cadendo enim nomen sumpsit calamitas. Alij autem dicunt ob hoc etiam Euam vitam & calamitatem appellatam, quia sæpe mulier viro causa salutis est, sæpe calamitatis & mortis origo, quod est Væ. *Cain* possessio interpretatur: vnde etymologiam ipsius exprimens pater eius ait: Cain, id est possedi hominem per Deum. Idem & lamentatio, eo quòd pro interfecto Abel interfectus sit, & pœnam sui sceleris dederit. *Abel* luctus interpretatur, quo nomine præfigurabatur occidendus. Idem & vanitas, quia citò solutus est atque subtractus. *Seth* interpretatur resurrectio, eo quòd post fratris interfectionem natus sit: quasi resurrectionẽ fratris ex mortuis resuscitaret. Idem & positio, quia posuit eum Deus pro Abel. *Enos* iuxta propriæ linguæ varietatem, homo vel vir dicitur. Et congruè hoc vocabulum habuit. De eo enim scriptum est: Tunc enim initium fuit inuocandi nomen Domini. licet plerique Hebræorum arbitrentur, quod tunc primùm in nomine Domini, & similitudine eius fabricata sunt idola. *Enoch* dedicatio. In ipsius enim nomine ciuitatem postea ædificauit Cain. *Cainan* lamentatio vel possessio eorum: sicut enim Cain possessio, ita deriuatum nomen, quod est Cainan, facit possessio eorum. *Mathusalem* interpretatur mortuus est. euidens est etymologia nominis. quidam enim cũ patre translatum fuisse, & diluuium præteriisse putauerunt. Ob hoc signanter trãsfertur & mortuus est, vt ostenderetur nõ vixisse eum post diluuium: sed in eodem cataclismo fuisse defunctum. Soli enim octo homines in area euasse unt diluuium. *Lamech* percutiens. Ipse enim percussit & interfecit Cain: quod etiam ipse postea perpetrasse vxoribus confitetur. *Noe* requies interpretatur, pro eo quòd sub illo omnia retrò opera quieuerunt post diluuium. Vnde & pater eius vocans nomen eius Noe dixit, Iste requiescere nos faciet ab omnibus operibus nostris. *Sem* dicitur nominatus, eo quod nomen ex posteritatis præsagio accepit. Ex ipso enim Patriarchæ, & prophetæ & apostoli & populi Dei. Ex cius quoque stirpe & Christus, cuius ab ortu solis vsque ad occasum magnum est nomen in gentibus. *Kam*, calidus: quia ipse ex præsagio futuri cognominatus est. Posteritas enim eius eam terræ partem possedit, quæ vicino sole calentior est. Vnde & Ægyptus vsque hodie Ægyptiorum lingua Kan dicitur. *Iafeth* latitudo. Ex eo enim populus gentium nascitur, & quia lata est ex gẽtibus multitudo credentium, ab eadem latitudine. Iafeth dictus est. *Kanaan*, filius Kan, interpretatur, motus eorum. Quod quid est aliud nisi opus eorum? Pro motu enim patris, id est pro opere eius maledictus est. *Arfaxat* sanans depopulationem. *Chus* Hebraicè Æthios interpretatur: à posteritate sui generis nomen sortitus. Ab ipso enim sunt propagati Æthiopes. *Nembroth* interpretatur tyrannus. Iste enim prior arripuit insuetam in populos tyrannidem, & ipse aggressus est aduersus Deum impietatis ædificare turrem. *Heber* transitus. Etymologia eius mystica est, quod ab eius stirpe transiret Dominus; nec perseueraret in eis, translata gentibus gratia. Ex ipso enim sunt exorti Hebræi. *Faleg* diuisio, cui patet propterea tale nomen impositum, quia tunc natus est, quando per linguas terra diuisa est. *Thara* exploratio ascensionis. *Melchisedech* rex iustus. Rex, quia ipse posteaimperauit. Salem iustus, pro eo quòd discernens sacramenta legis & Euangelij: non pecudum victimas, sed oblationem panis & calicis in sacrificium obtulit. *Loth* declinans. Factis enim Sodomorum non consensit, sed eorum illicita carnis incendia declinauit. *Moab* ex patre & totum nomen etymologiam habet. Concepit enim eum primogenita filia de patre. *Ammon* cuius causa nomen redditur filius populi mei: sic deriuatur, vt ex parte sensus nominis, ex parte ipse sit sermo. Ammi enim

enim à quo dicti sunt Ammanitæ, vocatur populus meus. *Sarai* interpretatur princeps mea, eo quòd esset vnius tantummodo domus materfamilias. Postea causa nominis immutati ablata de fine litera dicitur Sara, id est princeps. Omnium quippe gentium futura princeps erat, sicut & Dominus pollicitus fuerat Abraham: Dabo tibi ex Sara filiũ, & benedicam ei, & erit in gentes, sed & reges populorum erunt ex eo. *Agar*, aduena vel conuersa. Fuit enim Ægyptia. *Cethura*, thymiama interpretatur. *Ismael*, interpretatur auditio Dei: sic enim scriptum est. Et vocauit nomen eius Ismael, quia exaudiuit eum Deus. *Esau*, trinomius est & ex propriis causa variè nuncupatur. dicitur enim Esau, id est rufus ob coctionem rufæ lentis ita appellatus, cuius edulio primogenita perdidit. *Edom*: aut ob ruborem corporis dictus est, quod Latinè sanguineus dicitur. *Seir* verò quod fuerit hispidus, & pilosus: quoniam enim natus est, totus sicut pellis pilosus erat. atque ideo tribus nominibus appellatur Esau, id est rufus. *Edon*, id est sanguineus. *Seir* id est pilosus: quia non habuit lenitatem. *Rebecca*, patientia: siue quæ multum accepit. *Lia*, laboriosa vtique generando. Plurimos enim dolores quàm Rachel fecunditate pariendi experta est. *Rachel*, interpretatur ouis. pro ea enim Iacob pauit oues Laban. *Zelpa*, os hians. *Bala* inuererata. *Dina*, trãsfertur in causam. Iurgii enim in Sichimis causa extitit. *Thamar*, amaritudo pro vitis mortuis. Eadem & cõmixtãs. Mutauit enim se in habitũ meretricis, quando cum socero suo cõcubuit. *Phares*: diuisio, ab eo quòd diuiserit membranulam secundarum diuersoris. Inde & Phares sortitus est nomen. Vnde & Pharisæi qui se quasi iustos à populo separabant, diuisi appellabãtur. *Zara*, frater eius in cuius manu erat coccinũ, interpretatur otiens, siue quia primus apparuit, siue quòd plurimi ex eo iusti nati sunt, vt in libro Paralipomenon continetur. Zara, id est oriens appellatus est. *Iob*, in Latinum vertitur dolens, & rectè: propter percussionẽ carnis & passiones dolorũ. Calamitates enim suas nominalis etymologia præfigurauit. *Pharao*, nomẽ est nõ hominis sed honoris sicut & apud nos Augusti appellantur reges cum propriis nominibus censeantur. exprimitur autem in Latinum Pharao denegans, eum vtique Deum, siue dissipator eius. Populi enim Dei fuit afflictor. *Iãnes* marinus, siue vbi est signũ eius. Cessit & defecit signum eius coram signis Moysi vnde & dixerunt Magi, Hic digitus Dei est. *Mambres*, mare pelliceum, siue mare in capite. Deniq; Moyses interpretatur sumptus ex aqua. Inuenit enim eum ad ripam fluminis expositum filia Pharaonis, quẽ colligens adoptauit filium sibi: vocauitque nomẽ eius Moyses, eo quòd de aqua sumpsisset eũ. *Aaron*, mons fortitudinis interpretatur, propter quòd thuribulum accipiẽs in medio superstitum & interemptorum obuiam stetit & ruinam mortis quasi quidam mons fortis exclusit. *Eleazar*, Dei adiutorium. *Balac* præcipitans siue deuorãs. *Balaam*, vanus populus. *Phinees*, ori parcens. transfixit enim pugione Zambri cum scorto Madianitide, & Domini furorem placauit, vt parceret. *Zambri*, stella lacessiens vel amaricans. Propriè enim est nomen ab amaritudine vocatum: quòd peccando amaricauerit populum. *Raab*, latitudo vel fames siue impetus. *Iosue* interpretatur saluator. Ipse enim in figura Christi populum à deserto saluauit, & in terram repromissionis induxit. *Caleb* quasi cor aut canis. *Othoniel*, tempus eius Deus, vel responsio Dei. *Aod*, gloriosus. *Barach*, fulgurans. *Debora*, apis vel loquax. Apis, quia fuit ad bellum promptissima, dimicans aduersus Sisaram: quo peremptocecinit canticum: inde loquax. *Iahel*, ascensio. *Gedeon*, experimẽtum iniquitatis eorum. Frequentibus enim documentis informatus est quasi præsagio contra hostes futuram victoriam expediret: ex quo futuro experimento etymologiam nominis sumpsit. *Abimelech*, pater meus Rex. *Thola*, vermiculus vel coccinũ. *Iair*, illuminãs. *Iephte*, aperiẽs vel apertus. *Esebon*, cogitatio siue vinculum mœroris. *Abdo*, seruus eius. *Samson*, vel corũ vel solis fortitudo. Fuit enim virtute clarus, & liberauit Israel de hostibus eorum. *Dalila* paupercula vel situla. *Booz* in fortitudine: siue in quo robur. *Noemi*, quem interpretari possumus consolatã: eo quòd marito & liberis peregrè mortuis, nurũ Moabitidẽ in consolationem suã tenuit. *Ruth*, interpretatur festinans. Alienigeno enim erat ex populo gẽtili: quæ relicta patria festinauit transire in terram Israel dicens socri suæ, Quocunque perrexeris, pergã. *Anna*, gratia eius interpretatur, quia dum esset prius sterilis natura, postremò Dei gratia fecundata est. *Eli*, Deus meus. *Ofni*, discalciatus. Filius enim fuit Heli electus in ministerium sacerdotij: cuius amissionem suo expressit vocabulo. Apostolus enim ait, Calciati pedes in præparationem Euangelij pacis. Et propheta: Quàm speciosi pedes qui annunciant pacẽ: Iste ergo discalciatus interpretatur, vt eius nomine veteris Testamenti sacerdotium à vetere populo significaretur ablatum. *Phinees*, frater Ofni, os mutum interpretatur, quo significatur sacerdotii veteris & doctrinæ silentiũ. *Samuel*, nomen eius Deus. *Gessai*, in sole sacrificium vel incensum. *Saul*, petitio interpretatur. Notum est enim quomodo Hebræorũ populus eum sibi regem petierit, & accepit nomẽ nõ secundũ Deum: sed secundũ suã voluntatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dauid, manu fortis interpretatur: vtique quia fortissimus in prælijs fuit. Ipse & desiderabilis in stirpe scilicet sua, de quo dixerat propheta, Veniet desideratus cunctis gentibus. *Salomõ*, tribus nominibus fuisse perhibetur. Primum vocabulum eius *Salomon* dicitur, id pacificus, eo quod in regno eius pax fuerit. Secundum nomen *Idida*, eo quòd fuerit dilectus & amabilis Domino. Tertium vocabulum eius *Coeleth*, quod Græce appellatur Ecclesiastes. Latine cõcionator: quod ad populũ loqueretur. *Ionathus*, columbę donum. *Absalõ*, patris pax per antiphrasim: eo quòd bellũ aduersus patrem gessisset: siue quod in ipso bello Dauid placatus fuisse legitur filio: adeo vt etiã magno cum dolore extinctum plãgeret. *Roboã*, latitudo populi, & ipsũ per antiphrasin: quòd decem tribubus ab eo separatis, duæ tantùm ei relictę sunt. *Abia*, pater Dominus, vel pater fuit. *Asa*, tollens siue sustollens. *Iosaphat*, Domini iudicium. *Ioram*, qui est excelsus. *Achazias* apprehendens Dominum. *Athalia*, tempus Domini. *Ioas*, spirans vel Domini robur. *Amasias*, populũ tollens. *Ozias*, fortitudo Domini. *Azarias*, auxilium Domini. *Ozias* autẽ ipse est qui & Azarias duplici nomine. Ipse est qui illicitum sibi sacerdotiũ vendicare conatus, lepra in fronte percussus est. *Ioatham*, est perfectus. Pulchrã etymologiam nominis habet. Fecit enim recti ũ in cõspectu Domini, & portam templi ædificauit excelsam. *Achas* apprehendẽs. *Ezechias*, fortis Dominus. *Manasses*, obliuiosus. Permulta enim scelera & sacrilegia reliquerat, & oblitus fuerat Domini. *Amon* fidelis vel honestus. *Iosias*, vbi est incensum Domini, propria etymologia nominis. Ille est enim qui simulachra cõbussit. *Ioachas*, robustus. *Ioachim*, vbi est præparatio. *Eliachim*, Dei resurrectio. *Iechonias*, præparatio Domini. *Sedechias*, iustus Domini. *Ieroboam*, iudicatio siue causa populi, vel, vt quidã aiũt, diuisio interpretatur, pro eo quòd in regno eius diuisus sit populus Israel, & præcisus è regno stirpis Dauid. Diuisionis enim populi causa iste extitit. *Zambri*, psalmus, vel cãticum meum. *Amri*, crispans meus. *Achab*, frater patris. *Iezabel*, fluxus sanguinis: vel fluens sanguinem: sed melius vbi est sterquilinũ. Præcipitata enim deorsum comederunt carnes eius canes: sicut prædixerat Helias, Et erunt, inquit, carnes Iezabel, sicut stercus super faciem terræ. *Ochozias*, apprehendens Deum vbi. spe, vel est. *Ioatham*, robustus. *Sella*, vmbra eius vel petitio. *Manaen*, consolans. *Phaceas*, aperiẽs. *Nabuchodonosor*, prophetiæ lapsus oculæ angustæ, siue propheranz istiusmodi signum per somnium scilicet futurorum quod vidisse narratur, & Daniel interpretatus est, siue sessio in agnitione angustiæ pro iis qui in captiuitatem ab eo ducti sũt. *Zerobabel*, apud Hebræos ex tribus integris nominibus traditur esse compositus. Zo. iste, ro. magister, *babel*, propriè Babyloniam sonat: & efficitur nomen Zorobabel, iste magister de Babylone. In Babylone enim ortus est, vbi & princeps gentis Iudææ extitit.

De patriarchis. CAP. VII.

QVorundam patriarcharum etymologiæ notandæ sunt, vt sciemus quomodo suo vocabulo resonent. Nam plerique eorum ex causa propria nomina acceperũt. *Patriarcha* interpretatur patrum princeps. Ἀρχὴ enim Græce principatus est. *Abram*, primum vocatus est pater videẽs populum, propter Israelitas scilicet tantùm postea appellatus est Abraham, quod transfertur pater multarum gentium, quod erat adhuc per fidem futurũ. Gentium autem non habetur in nomine, sed subaudiatur. iuxta illud: Erit nomen tuum Abraham, quia pater multarum gentium positurus te. *Isaac*, ex risu nomen accepit. Risit enim pater: quando ei promissus est admirans in gaudio. Risit & mater, quando per ipsos tres viros promissus est, dubitans in gaudio. Ex hac ergo causa nomen accepit Isaac. Interpretatur enim risus. Sciendũ autem quod quatuor in veteri Testamento absque vllo velamine nominibus suis antequam nascerentur vocati sunt. Ismael. Isaac, Salomon, & Iosias. Lege scripturas, *Iacob*, supplantator interpretatur, siue quod in ortu plantam nascentis fratris apprehenderit: siue quod postea deceperit fratrẽ arte. Vnde Esau dixit. Iuste vocatũ est nomẽ eius Iacob, supplantauit enim me ecce secũdo. *Israel*, vir videns Deum. Tunc enim hoc nomen accepit, quando tota nocte luctatus vicit in certamine angelũ. & oriente lucifero benedictus est. Inde propter visionẽ Dei Israel appellatus est, sicut & ipse ait: Vidi Dominum & salua facta est anima mea. *Ruben*, interpretatur visionis filius. Sic enim quãdo eum peperit Lia: vocauit nomẽ eius Ruben, dicens. Quia vidit Deus humilitatẽ meã: *Simeon*, interpretatur audiens. Deus. Sic enim dixit Lia quando eum peperit: Quia audiuit me Deus. Leui additus. Dixit enim Lia quando peperit eum non ambigens de amore viri: Nunc mecum erit vir meus: quia peperit tres filios. *Iudas* cõfessio dicitur. Quando enim eum peperit Lia, laudẽ Domino retulit dicens: *Nunc super hoc confitebor Domino*. & ob id vocatus est Iudas. A confessione itaque nomen eius dictum est: quod est gratiarum actio. *Isachar*, interpretatur merces. Hoc autem ideo, quia mandragoris alij Ruben introitum viri qui Racheli debebatur ad se emerat Lia. Vnde & dum natus est, dixit Lia, Dedit Deus mercedem meã *Zabulon*, interpretatur habitaculum. Sextum enim hunc filium genuerat Lia: propterea iam

secura dixit, Habitabit mecum vir meus. Vnde & filius eius vocatus est habitaculum. *Nephtalim* de cõuersatione siue comparatione, causa nominis eius est. Vnde & dixit Rachel, cùm eum peperisset ancilla eius Bala: Habitare me fecit Deus habitationem cum sorore mea. *Dan* interpretatur iudicium. Bala enim dum eum peperisset, dixit Rachel domina eius: Iudicauit me Dominus, & exaudiens dedit mihi filium. Causam nominis expressit, vt ab eo quòd iudicasset Dominus, filio ancillæ iudicij nomen imponeret. *Gad* ab euentu siue procinctu vocatus est. Quando enim eũ peperit Zilpha, dixit domina eius Lia in fortuna, id est quod dicitur, in procinctu vel euentu. *Aser* beatus dicitur, dum enim peperisset eum Zilpha dixit Lia. Beata ego, & beatificant me mulieres, & ab eo quòd beata dicatur, ex etymologia nominis Beatum vocauit. *Ioseph* ab eo quòd sibi alium filium addi mater optauerat, vocauit augmentum. Hunc Pharao, *Cephaneth* appellauit, quod Hebraicè absconditor repertorum sonat, pro eo quòd obscura somnia reuelauit, & sterilitatem prædixit. Tamen quia nomen ab Ægyptio ponitur, ipsius linguæ deberet habere rationem. Interpretatur ergo Cephaneth Ægyptio sermone Saluator mundi, eo quòd orbem terræ ab imminente famis excidio ipse liberaret. *Beniamin* interpretatur filius dextræ quod est virtutis. Dextra enim interpretatur Iamin. Mater quippe eius moriens vocauerat nomen eius Benoni, id est, filius doloris mei. Pater hoc mutauit, filium dextræ nominans. *Manasses* dictus ab eo quod sit pater eius obliuius laborum suorum. Ita enim Hebraicè vocatur obliuio. *Ephraim* eo quòd auxerit eũ Deus, & ex hoc vocabulo in linguam nostram transfertur augmentum.

De prophetis. CAP. VIII.

QVos gentilitas vates appellat, hos nostri *prophetas* vocant, quasi præfatores; quia porrò tantùm, & de futuris vera prædicunt. Qui autem à nobis prophetæ, in veteri testamento *videntes* appellabantur, quia videbant ea quæ cæteri non videbant, & prospiciebant ea, quæ in mysterio absconditа erant. Hinc est quod scriptum est in Samuele, Eamus ad videntẽ. Hinc Esaias, Vidi, inquit, Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum. Et Ezechiel, Aperti sunt cœli & vidi visiones Dei. Quorundam autem prophetarum nominum etymologiæ annotandæ sunt. Vocabula enim eorum satis ostendunt, quid in futuris factis dictisque suis prænunciassent. *Helias* interpretatur Dominus Deus. Ex futuri ergo præsagio sic vocatur. Nam dũ altercaretur in sacrificio cum quadringentis sacerdotibus Baal, inuocato nomine Domini descendit de cœlo ignis super holocaustum. Quod cùm vidisset omnis populus cecidit in faciem suam, & ait: Dominus ipse est Deus. Ex hac ergo causa tale prius nomen accepit, pro eo quod per eum postea cognouerit populus Dominum Deum. Idem & fortis Dominus interpretatur: vel propter quòd interfecit eosdem sacerdotes, vel propter quòd Achab aduersitatem tolerauit. *Helisæus* Domini salus interpretatur. vocabulum autem idem ex futuri præsagio suscepit, denique & multas virtutes fecit, & famem pellens populum à morte saluauit. *Nathan*, dedit, siue dantis. *Isaias* interpretatur saluator Domini. Et meritò. Saluator est enim vniuersarum gentium, eiúsque sacramenta amplius quàm cæteri prædicat. *Iremias* excellus Domini, pro eo quod dictum est ei: Constitui te super gentes & regna. *Ezechiel*, fortitudo Dei. *Daniel*, iudicium Dei, siue quia in presbyterorum iudicio sententiam diuinæ examinationis exhibuit, dum reperta eorum falsitate Susannam ab interitu liberauit, siue quod visiones & somnia quibus per signa quædam & ænigmata futura monstrabantur, sagaci mente discernens, aperuit. Hic & desideriorum vir appellatus est, quia panem desiderij non manducauit, & vinum concupiscentiæ non bibit. *Ozee* saluator aut saluans. Dum enim iram Dei in populum Israel ob crimen idololatriæ prophetasset, domui Iudæ salutem pronunciauit. Propter quod Ezechias rex Iuda, sublatis idolis quæ præcedentes leges conseceranerant, templum Domini purgasse ac purificasse monstratur. *Iahel* Dominus Deus siue incipiens Deo, vel fuit Dei. Hoc enim eius vocabulum resonatur, etymologia incerta. *Amos* populus auulsus. Prophetia enim eius ad populum fuit Israel, qui iam auulsus erat à Domino, & aureis vitulis seruiebat siue auulsus à regno stirpis Dauid. *Naum* germen siue consolator. Increpat enim ciuitatem sanguinum, & post euersionem illius consolatur. Sion dicens: Ecce super montes pedes euangelizantis & annunciantis pacem. *Abacuc* amplexans, quia vel ex eo quòd amabilis Domini fuit, vocatur amplexatio, vel quòd in certamen cum Deo congreditur, amplexantis, id est, luctantis sortitus est nomen. Nullus enim tam audaci voce ausus est Deum ad disceptationem iustitiæ prouocare: cur in rebus humanis & mundi istius tanta rerum versaretur iniquitas? *Micheas*, quis hic, vel quis iste? Cõminatur enim Samariæ ob causam simulachrorum illo modo de quo Helias dicit: Quis est iste inuoluens sententiase *Sophonias* speculum vel arcanum Domini interpretatur: vtrumque ad prophetas con-

uenit. Ipsi enim sciunt mysteria Dei. Vnde ad Ezechielem dicitur, Speculatorem te posui domui Israel. Et alibi, Non faciet Dominus quicquam, nisi reuelauerit seruis suis prophetis. *Abdias*, seruus Domini. Sicut enim Moyses seruus Domini & Apostolus seruus Christi: ita iste legatus ad gentes missus videt & prædicat quæ prophetali digna sunt ministerio & seruitute, inde seruus Domini. *Ionas* interpretatur columba siue dolens. Columba, pro gemitu quādo in ventre ceti triduo fuit. Dolens autem vel propter tristitiam quam habuit de salute Niniuitarum, vel propter ederam subitò arescentem, cuius vmbraculo tegebatur contra solis ardorem. Ipse est & Amathi Saraptenitæ viduæ filius, vt Iudæi affirmant, quam resuscitauit Helias, matre postea ad eum dicente. Nunc cognoui quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum est. Ob hanc causam ipsum puerum Amathi vocatum. Amathi enim ex Hebræo in Latinā linguam veritas dicitur, & ex eo quod verùm Helias locutus est, ille qui suscitatus est, filius nuncupatus est veritatis. *Zacharias* memoria Domini. Septuagesimo enim anno desolationis templi completo, Zacharia prædicante memoratus est Dominus populi sui: iussitque Darij reuersus est populus Dei, & reædificata est vrbs, & templum. *Aggeus* in Latinum festiuus & lætus resonat. Destructum enim templum ædificandum prophetat, & post luctum captiuitatis regressionis lætitiam prædicat. *Malachias* interpretatur angelus Domini, id est nuncius. Quicquid enim loquebatur, quasi à Domino essent mandata ita credebantur, & inde ita nomen eius Septuaginta transtulerunt dicentes, Assumptio verbi Domini super Israel in manu angeli eius. *Esdras* adiutor. *Neemias* consolator à Domino. Quodam enim præsagio futurorum nomina illa sortiti sunt. Fuerunt enim in adiutorium & consolationem omni illi populo redeunti ad patriam. Nam & templum Domini idem reædificauerant, & murorum & turrium opus ipsi restauraverunt. *Ananias* gratia Dei interpretatur. Idem & *Sidrac* lingua Chaldæa, quod interpretatur decorus meus. *Azarias* auxilium Domini. Idem & Abdenago, quod in Latinum vertitur Seruiens taceo. *Misahel*, qui populus Domini. Ipse & Misac quod interpretatur risus vel gaudium. *Axia* frater meus. *Semeia* audiens Dominum. *Asaph* congregans. *Ethan*, robustus, siue ascensus. *Idithun* transiliens eos siue saliens eos. Quosdam enim inhærentes humo, curuatos in terram, & ea quæ in imo sunt cogitantes, & in rebus transeuntibus spem ponentes, transiluit canendo iste, qui vocatur transiliens. *Eman* accipiens vel formido eorum. *Barachias* benedictus Dominus, vel benedictus Domini. *Olda* distinctio, siue diuerticulum. *Iudith* laudans vel confitēs Domino. *Hester* absconsa. *Zacharias* memoria Domini, ob hoc quia canit memoriale testamenti sui sancti. *Ioannes* Domini gratia, eo quòd sit limes prophetiæ, prænuncius gratiæ, siue initium baptismatis, per quod gratia ministratur. Hi sunt prophetæ veteris nouique testamenti, quorum finis Christus, cui dicitur à Patre, Et prophetam in gentibus posui te. ¶ *Prophetia* autē *genera* sunt septem. Primū genus *Ecstasis*, quod est mentis excessus, sicut vidit Petrus vas illud summissum de cœlo in stupore mentis cum variis animalibus. Secundum genus *visio*, sicut apud Esaiam dicentem: Vidi Dominū sedentē super solium excelsum. Tertium genus *Somnium*, sicut Iacob subnixam in cœlo scalam dormiēs vidit. Quartum genus *per nubē*, sicut ad Moysen & ad Iob post plagam loquitur Deus. Quintum genus *Vox de cœlo*, sicut ad Abraham sonuit dicens, Ne iniicias manum tuam super puerum. Et ad Saulum in via; Saule Saule quid me persequeris? Sextum genus, *accepta parabola*, sicut apud Salomonem in Prouerbiis, & apud Balaam cùm euocaretur à Balac. Septimum genus *repletio sancti Spiritus*, sicut penè apud omnes prophetas. ¶ *Alia tria genera visionum* dixerunt esse. Vnum *secundum oculos corporis*, sicut vidit Abraham tres viros sub ilice Mambre, & Moyses ignem in rubo, & discipuli transfiguratum Dominū in monte inter Moysen & Heliam, & cætera huiusmodi. Alterum *secundū Spiritū quæ imaginamur ea quæ per corpus sentimus*, sicut vidit Petrus discū illum submitti de cœlo cum variis animalibus, & sicut Esaias Deum in sede altissima nō corporaliter, sed spiritualiter vidit. Non enim Deum forma corporea circūterminat; sed quemadmodum figuratè, non propriè multa dicuntur, ita etiā figuratè multa monstrantur. Tertium autem genus visionis est, *quod neque corporeis sensibus, neque vlla parte animæ quæ corporalium rerum imagines capiuntur, sed per intuitum mentis quo intellecta conspicitur veritas*; sicut Daniel præditus mente vidit quod Balthasar viderat corpore, siue quo genere illa duo vel infructuosa sunt, vel etiam in errorem mittunt. Omnia tamen hęc genera Spiritus sanctus moderatur. ¶ Habere autem prophetiam nō solum bonus, sed etiam malus potest. Nam inuenimus Saulem regem prophetasse. Persequebatur enim sanctum Dauid, & impletus Spiritu sancto prophetare cepit.

De apostolis. CAP. IX.

Apostoli missi interpretantur. Hoc enim eorum nomen indicat. Nam sicut Græcè ἄγγελος Latinè nuntij vocantur: ita Græcè Apostoli. Latinè missi appellantur. Ipsos enim misit Christus euangelizare per vniuersum mundum: ita vt quidam Persas Indósque penetrarent: docentes gentes, & facientes in nomine Christi magna & incredibilia miracula, vt attestantibus signis & prodigiis crederetur illis in iis quæ dicebant & viderant. Habent enim plerique eorum exiis causas suorum vocabulorum. *Petrus* à petra nomen accepit, hoc est à Christo super quem fundata est Ecclesia. Non enim à Petro petra, sed Petrus à petra nomen sortitus est: sicut non Christus à Christiano, sed Christianus à Christo vocatur, ideóque ait Dominus: tu es Petrus & super hanc Petram, & cætera, quia dixerat Petrus, Tu es Christus filius Dei viui. deinde ei Dominus. Super hanc petrā, quam confessus es, ædificabo, inquit, Ecclesiā meā. Petra enim erat Christus super quod fundamentum etiam ipse ædificatus est Petrus. *Cephas* dictus, eo quod in eo fit constitutus Apostolorum. κεφαλὴ enim Græcè, caput dicitur, & ipsum nomen in Petro Syrum est. *Simon Bariona*, in linguam nostram sonat filius columbæ, & est nomen Syrum pariter & Hebræum. *Bar* quippe Syra lingua filius, *Iona* Hebraice columba, vtroque sermone dicitur bariona. Alij sic pliciter accipiunt quod Symon, id est Petrus filius sit Iohannis, iuxta illam interrogationem: Simon Iohannis diligis me? & volunt scriptorum vitio deprauatum vt pro bar Iohanna, hoc est filius Iohannis, bariona scriptum sit, vna detracta syllaba. Ioanna autem interpretatur Domini gratia. Et fuisse constat Petrum, trinomium: *Petrum*, *Cephan*, & *Simon Bariona*. Simon autem Hebraicè interpretatur obediens. *Saulus* Hebraico sermone tentatio dictus, eo quòd prius in tentatione Ecclesiæ sit vexatus. Persecutor enim erat, & inde nomen habebat istud, quando persequebatur Christianos. Postea inuerato nomine de Saulo factus est Paulus, quod interpretatur mirabilis siue electus. Mirabilis, vel quia multa signa fecit, vel quia ab oriente vsque ad occasum Euangelium Christi in omnibus gentibus prædicauit. Electus, sicut in Actibus Apostolorum Spiritus sanctus dicit: Segregate mihi Barnabam & Paulum ad opus ad quod elegi eos. Latino autem sermone. *Paulus* à modico dictus: vnde & ipse ait, Ego sum minimus Apostolorum omnium. Quando enim Saulus, superbus, elatus, quando Paulus humilis & modicus. Ideo sic loquimur, paulo post videbo te, id est post modicum. Nam quia modicus factus, ipse dicit, Ego enim sum nouissimus Apostolorum, & Mihi minimo omnium sanctorum. Cephas autē & Saulus ideo mutato nomine sunt vocati, vt essent etiam ipso nomine noui, sicut Abrahā & Sara. *Andreas* frater Petri carne, & cohæres gratiæ, secundum Hebræam etymologiam interpretatur decorus, siue respondens, sermone autem Græco à viro virilis appellatur. *Ioannes*, quodam vaticinio ex merito nomine accepit. Interpretatur enim. In quo est gratia, vel Domini gratia. Amplius enim eum cæteris Apostolis dilexit Iesus. *Iacobus Zebedæi* à patre cognominatur, quem relinquēs, cum Ioanne verū patrem secuti sunt. Hi sunt filii tonitrui, qui etiam Boanerges ex firmitate & magnitudine fidei nominati sunt. Hic est Iacobus filius Zebedæi, frater Ioannis: qui post ascensionem nomini ab Herode manifestatur occisus. *Iacobus Alphæi*, ob distinctionem prioris cognominatus, qui dicitur filius Zebedæi sicut iste filius Alphæi. Cognomentū igitur ambo à patre sumpserunt. Iste est Iacobus minor, qui in Euangelio frater Domini nominatur, quia Maria vxor Alphæi soror fuit matris Domini, quam Mariam Cleophæ Ioannes Eu gelista cognominat: à patre siue à gēilitate familiæ, aut quacunque alia causa ei nomē imponens. Alphæus autem Hebræorum, sermone in Latinum exponitur millesimus siue doctus. *Philippus*, os lampadarum vel os manuum. *Thomas*, abyssus vel geminus, vnde Græcè Didymus appellatur. *Bartholomæus* filius suspendentis aquas, vt filius suspendentis me. Syrum est non Hebræum. *Matthæus*, in Hebræo donatus exprimitur. Idem & appellatus Leui ex tribu à qua ortus fuit. In Latino autem ex opere publicani nomen accepit, quia ex eis fuit electus. & in apostolatum transtulatus. *Simon Chananæus*, ad distinctionē Simonis Petri, de vico Galileæ Cana, vbi aquas Dominus mutauit in vinū. Ipse est qui in alio Euangelista scribitur *Zelotes*. Cana quippe zelus interpretatur. *Iudas Iacobi*, qui alibi vocatur Lebbeus, figuratum nomen haber à corde: quod nos diminutiue corculum possumus appellare. Ipse in alio Euangelista Thaddæus scribitur, quem ecclesiastica tradit historia missum. Edessam ad Abgarū regē. *Iudas Iscariotes*, vel à vico in quo ortus est, vel ex tribu Isachar vocabulū sumpsit, quodā præsagio futuri in cōdemnationē sui. Isachar enim interpretatur merces, vt significaretur pretiū proditoris, quo vendidit Dominū, sicut scriptū est. Et acceperunt mercedem meam, triginta argēteos, &c. *Mathias* qui inter Apostolos sine cognomine solus habetur interpretatur donatus, vt subaudiatur pro Iuda. Ipse enim in locum eius electus est ab Apostolis, cùm pro duobus sors mitteretur. *Marcus* excelsus mandato. vtique propter Euangelium altissimi quod prædicauit. *Lucas* ipse consurgens, siue eleuans, eo quòd eleuauerit per prædicationē Euangelij post alios.

Barnabas, filius Prophetæ vel consolationis.

De reliquis in Euangelio hominibus.

CAP. X.

Maria, illuminatrix siue stella maris. Genuit enim lumen mundi. Sermone autem Syro Maria domina nuncupatur, & pulchrè, quia Dominū genuit. *Elizabeth*, Dei mei saturitas, vel Domini mei iuramentum. *Magdalena*, turris. *Martha*, irritans vel provocans. Sermone autem Syro interpretatur dominās. *Nathanael*, donum Dei, quia dolus, id est simulatio dono Dei in eo non fuit. *Zebedæus*, donatus, siue fluēs ille. *Zacheus*, iustus, siue iustificatus, siue iustificandus. Syrum est nomen non Hebræum. *Lazarus*, adiutus, eo quòd sit è morte resuscitatus. *Herodes*, pellicens, gloriosus. *Chayphas*, inuestigator aut sagax, aut vomens ore. In quo enim ore suo iustum condemnauit, quamuis hoc mysterio prophetali annuntiasset. *Pontius*, declinans concilium vtrique Iudæorum. Accepta enim aqua lauit manus suas dicens: Innocens ego sum à sanguine huius iusti. *Pilatus*, os malleatoris, quia dum Christum ore suo & iustificat & condemnat, more malleatoris vtraque ferat. *Barraba*, filius magistri eorum, absque dubio Iudæorum magistri, qui est diabolus hominibus omnibus autor, qui vsque hodie regnat in eis.

De Martyribus. CAP. XI.

Martyres Græca lingua, Latinè testes dicuntur: vnde & testimonia Græcè martyria nuncupantur. *Testes* autem ideò vocati sunt, quia propter testimonium Christi passiones sustinuerunt, & vsque ad mortem pro veritate certauerunt. Quia verò non testes (quod Latinè vtique possumus) sed Græcè martyres appellamus, familiarius Ecclesiæ auribus hoc Græcū verbum sonat, sicut multa Græca nomina quæ pro Latinis vtimur.

¶ *Martyrum primus* in nouo Testamēto *Stephanus* fuit: qui sermone Hebræo interpretatur norma, quòd prior fuerit in ministerio ad imitationem fidelium. Idem autem ex Græco sermone in Latinum vertitur coronatus, & hoc propheticè: vt quod sequeretur in re vaticinio quodam futuri prius in vocabulo resonaret. Passus est enim, & quod vocabatur accepit. Stephanus enim corona dicitur, humiliter lapidatus, sed sublimiter coronatus. ¶ *Duo* autem sunt *martyrij genera*, vnū *in operta passione*, alterum *in occulta animi virtute*. Nam multi hostis insidias tolerantes, & cunctis carnalibus desideriis resistētes: per hoc quod se omnipotenti Deo in corde macerauerunt etiam pacis tempore martyres facti sunt: qui etiam si persecutionis tempus existeret, martyres esse potuerunt.

De clericis.

CAP. XI.

Clerus, & *clericus* hinc appellatur, quia Mathias sorte electus est: quem primum per apostolos legimus ordinatum. Κλῆρος enim Græcè sors vel hæreditas Latinè dicitur. Propterea ergo dicti sunt clerici quod de sorte sunt Domini, vel quia Dominū partem habent. Generaliter autem clerici nuncupantur omnes qui in Ecclesia Christi deseruiūt, quorum gradus & nomina hæc sunt: *Ostiarius*, *psalmista*, *lector*, *exorcista*, *acolitus*, *subdiaconus*, *diaconus*, *presbyter*, *episcopus*. Ordo *episcoporum* quadriparitus est, id est *in patriarcha*, *archiepiscopis*, *metropolitis* atque *episcopis*. *Patriarcha*, Græca lingua summus pater interpretatur, quia primum; id est apostolicum tenuit locum, & ideo quia summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, & Alexādrinus. *Archiepiscopus* Græcè dicitur summus episcoporum. Tenet enim vicem apostolicam, & præsidet tam metropolitanis quàm episcopis cæteris. *Metropolitani* autem à magnitudine ciuitatum vocantur. Singulis enim prouinciis præeminent, quorum auctoritati & doctrinæ cæteri sacerdotes subiecti sunt: siue quibus nihil reliquos episcopos agere licet. Sollicitudo enim totius prouinciæ ipsis episcopis commissa est. Omnes autem superius designati ordines vno eodémque vocabulo episcopi nominantur, sed ideo priuato nomine quidam vocantur propter distinctionem potestatum, quam singulariter acceperunt. *Patriarcha*, patrum princeps. Ἀρχὸς enim princeps. *Archiepiscopus* princeps episcoporū, sicut metropolitanus à mœnibus ciuitatum. *Episcopatus* autem vocabulum inde dictum, quòd ille qui superefficitur, superintendat, curam scilicet gerens subditorum. Σκοπὸς enim Græcè Latinè intendere dicitur. Episcopi autem Græcè Latinè speculatores interpretatur. Nam speculator est præpositus in Ecclesia: dictus eo quod speculetur atque prospiciat populorum infra se positorum mores & vitam. *Pontifex* princeps sacerdotum est, quasi via sequentium. Ipse & summus sacerdos ipse & pontifex maximus nuncupatur. Ipse enim efficit sacerdotes atque leuitas, ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit, ipse quid vnusquisque facere debeat ostendit. Antea autē pontifices & leges erant. Nam maiorum hæc erat consuetudo, vt rex esset etiam sacerdos & pontifex. Vnde & Romani imperatores pontifices dicebantur. *Vates*, à vi mentis appellatus, cuius significatio multiplex est. Nam modò sacerdotem, modo prophetam significat modo potestatem. *Antistes*, sacerdos dictus ab eo quòd ante stet. Primus est enim in ordine Ecclesiæ, & supra se nullū habet. *Sacerdos* autē nomen

nomen habet compositum ex Græco & Latino, quasi sacrum dans. Sicut enim rex à regendo, ita sacerdos à sacrificando vocatus est. Consecrat enim & sanctificat. Sacerdotes gentilium *flamines* dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat breuis virga desuper, habens lanæ aliquid: quod cùm pro æstu ferre non possent, filo tantùm capita religare cœperunt. Nam nudis eos penitus capitibus incedere nefas erat. Vnde à filo quo vrebantur, flammines dicti sunt: quasi filamines. Verum festis diebus filo deposito pileum imponebant pro sacerdotij eminentia. *Presbyter* Græcè Latinè senior interpretatur, non prouectate vel decrepita senectute: sed propter honorem & dignitatem quam acceperunt, presbyteri nomen habent. Vnde & apud veteres idē episcopi & presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis: hoc est ætatis. Ideo autem & presbyteri sacerdotes vocantur, quia sacrum dant, sicut & episcopi: qui licet sint sacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent, quia nec chrismate frontem signant, nec paracletum spiritum dant: quod solum deberi episcopis lectio Actuum apostolorum demōstrat. *Leuitæ* ex nomine autoris vocati, de Leui enim Leuitæ exorti sunt, à quibus in templo Dei mystici sacramenti mysteria explebantur. Hi Græcè diaconi: Latinè ministri dicuntur, quia sicut in sacerdote consecratio: ita in diacono ministerij dispensatio habetur. *Hypodiaconi* Græcè: quos nos subdiaconos dicimus, qui ideo sic appellantur, quia subiacent præceptis, & officiis leuitarum: qui in Esdra Nathanei appellantur, id est in humilitate Domino seruientes. oblationes enim in templo Dei à fidelibus ipsi suscipiunt, & leuitis superponendas altaribus deferunt. Hi apud Hebræos Nathinnei vocantur. *Lectores* a legendo & psalmistæ à psalmis canēdis vocati. Isti enim prædicant populis quid sequantur, isti canunt vt excitent ad compunctionē animos audientium. licet & quidam lectores ita miserabiliter pronuncient. vt quosdā ad luctum lamentationēmque compellant. Idem etiam pronunciatores vocantur, quod porrò annuncient. Tanta enim & tam clara erit vox eorum, vt quamuis longè positorum aures adimpleant. *Cantor* autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicuntur in arte musica, sicut ea docti homines Latinè dicere potuerunt, præcentor & succentor. *Præcentor*, qui vocem præmittit in cantu. *Succentor* autem qui subsequenter canendo respondet. *Concentor* autem dicitur qui consonat, qui autem non consonat, nec concinit, nec cantor, nec succentor erit. *Acolyti* Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur à deportandis cereis quando Euangelium legendum est, aut sacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis & deportantur; non ad fugandas tenebras, dum sol eodē tempore non desit, sed ad signum lætitiæ demōstrandum, vt sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur de qua in Euangelio legitur: Erat lux vera quæ illuminat, & cætera. *Exorcistæ* ex Græco in Latinum adiuratores siue increpantes vocantur. Inuocant enim super catheccumenos, vel super eos qui habent spiritum immundum, nomen Domini Iesu, adiurantes per eum, vt egrediatur ab eis. *Ostiarij*, id est ianitores qui inter Esdræ custodes templi dicuntur seruorum Salomonis filij: qui in veteri testamento electi sunt ad custodiam templi, vt non ingrederetur eum immundus in omni re. dicti autem ostiarij, quòd præsint ostiis templi. Ipsi enim tenentes clauem, omnia intus extráque custodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, respuunt infideles.

De monachis. CAP. XIII.

Monachus Græca etymologia vocatus eò quòd sit singularis. μονὰς enim Græcè singularitas dicitur. Ergo si solitarius interpretatur vocabulum monachi, quid facit in turba, qui solus est? Plura autem sunt genera monachorum. *Cenobitæ* quos nos in commune viuentes possumus appellare. Cœnobium enim plurimorum est. *Anachoritæ* sunt, qui post cœnobialem vitam deserta petūt & soli habitant per deserta: & ab eo quòd procul ab hominibus recesserunt, tali nomine nuncupantur, sed anchoritæ Heliam Ioannem cœnobitę apostolos imitantur. *Heremitæ* ij sunt, qui & anachoritæ, ab hominum conspectu remoti, heremum & desertas solitudines appetentes. Nam heremum dicitur quasi remotum. *Abbas* autem Syrum nomen, significat in Latinum pater, quod Paulus Romanis scribens exposuit dicens: In quo clamamus abba pater, in vno nomine duabus vsus linguis. Dicit enim Abba Syro nomine patrem, & rursus Latinè nominat, id est, patrem.

De cæteris fidelium nominibus.

CAP. IV.

Christianus quantū interpretatio ostendit, de vocatione dicitur siue de nomine autoris & creatoris. A Christo enim Christiani sunt cognominati, sicut à Iuda Iudæi. De magistri quippe nomine cognomen sectatoribus datum est. Christiani autem olim à Iudæis quasi ob opprobrium. *Nazaræi* vocabantur, pro eo quòd Dominus saluator à vico quodam Galilææ Nazareus sit appellatus. Non se autem gloriatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christianum qui nomẽ habet & facta nõ habet. vbi autem nomen secutum fuerit opus: certissimè ille est Christianus, quia se factis ostendit Christianum, ambulans sicut & ille ambulauit, à quo & nomen traxit. *Catholicus* vniuersalis, siue generalis interpretatur. Nam Græci vniuersale καθολικὸν vocant. *Orthodoxus* est rectè credeas, & vt credit rectè viues. ὀρθὸς enim Græcè rectè dicitur. δόξα gloria: hoc est vir rectæ gloriæ. Quo nomine non potest vocari qui aliter viuit quàm credit.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER VIII.

CAPITA LIBRI OCTAVI.

1 *De Ecclesia & synagoga.*
2 *De religione & fide.*
3 *De hæresi & schismate.*
4 *De hæresibus Iudæorum.*
5 *De hæresibus Christianorum.*
6 *De philosophis gentium.*
7 *De poetis.*
8 *De Sybillis.*
9 *De magis.*
10 *De paganis.*
11 *De diis gentium.*

De Ecclesia & synagoga. CAP. I.

ECCLESIA Græcum est quod in Latinũ vertitur cõuocatio, propter quòd omnes ad se conuocet. *Catholica* vniuersalis, quasi καθ' ὅλον, id est, secũdum totum. Nõ enim sicut cõuenticula hæreticorũ in aliquibus regionum partibus coarctatur: sed per totum orbem terrarum dilatata diffunditur. Quod etiam Apostolus approbat ad Romanos dicens: Gratias ago Deo meo pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo, siue quod in vnitate cunctos coniungit credentes. Hinc & vniuersitas ab vno cognominata est, propter quod in vnitatem colligitur. vnde Dominus in Euangelio. Qui mecum non colligit, spargit. Cur autem ecclesia cùm vna sit, à Ioanne septem scribuntur, nisi vt vna catholica septiformi plena spiritu designetur. sicut & de Domino nonimus dixisse Salomonem: Sapientia ædificauit sibi domum & exscidit columnas vij. quæ tamen cùm vna esse non ambigitur, dicente Apostolo, Ecclesia Dei viui, quæ est columna & firmamentum veritatis. ¶ Inchoauit autem Ecclesia à loco vbi venit de cœlo Spiritus sanctus, & impleuit vno loco sedentes. ¶ Pro peregrinatione autem præsenti Ecclesia, *Sion* dicitur, eò quod ab huius peregrinationis ægritudine promissionem rerum cælestiũ speculetur: & idcirco Sion, id est speculatio nomẽ accepit. Pro futura verò patriæ pace Hierusalem vocatur. nam Hierusalem visio pacis interpretatur. ibi enim absorpta omni aduersitate pacem, quæ est Christus, præsenti possidebit obtutu. *Synagoga* Græcè, Latinè congregatio dicitur, quod proprium nomen Iudæorum populus tenuit. Ipsorum enim proprie synagoga dici solet: quamuis & Ecclesia dicta sit. Nostram verò Apostoli nunquam synagogam dixerunt, sed super Ecclesiam: siue discernendi causa, siue quod inter congregationem vnde synagoga, & conuocationem vnde Ecclesia nomen accepit distet aliquid, quòd scilicet congregari & pecora solent, quorum & greges proprie dicimus congregari. conuocari autem magis est vtentium ratione: sicut sunt homines.

De religione & fide. CAP. II.

Dogma à putando philosophi nominauerũt, id est, hoc puto esse verũ, hoc putare esse bonum. Religio appellata, quòd per eam vni Deo religamus animas nostras ad cultum diuinum vinculo seruiendi. Quod verbum compositum est à religendo, id est eligendo, vt ita Latinum videatur religio sicut eligio. Tria sunt autem quæ in religionis cultu ad colendum Deum in hominibus perquiruntur, id est *fides spes charitas. In fide* quid credendum, *in spe* quid sperandum, *in charitate* quid sit amandum. *Fides* est quia veraciter credimus id quod nequaquam videre valeamus. Nam credere iã non possumus quod videmus. Proprie autẽ nomẽ fidei inde est dictum, si omnino fiat quod dictũ est, aut promissum. Et inde fides vocata, ab eo quòd fit illud quod inter vtrosque placitum est, quasi inter Deum & hominem, hinc & fœdus. *Spes* vocata quòd sit spes progrediendi, quasi, est pes. vnde contrarium desperatio. deest enim ibi pes, nullaque progrediẽdi facultas est, quia dum quisque pũctum amat, futuram gloriam non superat. Charitas Græcè: Latinè dilectio interpretatur, quòd duo in se ligant. Nam dilectio à duobus incipit, quod est amor Dei & proximi. de qua Apostolus, Plenitudo, inquit, legis dilectio. Maior est autem hæc omnibus, quia qui diligit, & credit & sperat. Qui autem non diligit quamuis multa bona faciat, frustra laborat. omnis autem dilectio carnalis non dilectio: sed magis amor dici solet. dilectionis autem nomen tantùm in melioribus rebus accipi solet.

De hæresi & schismate. CAP. III.

HÆresis Græcè ab electione vocatur, quod scilicet vnusquisque id sibi eligat quod melius sibi esse videtur, vt philosophi Peripatetici, Academici, Epicurei & Stoici, vel sicut alij qui peruersum dogma cogitantes, arbitrio suo de Ecclesia recesserunt. Inde ergo hæresis dicta Græca voce, ex interpretatione electionis qua quisque arbitrio suo ad instituenda siue ad suscipienda quælibet ipse sibi eligit. Nobis verò nihil nostro ex arbitrio inducere licet: sed nec eligere quod aliqui de arbitrio suo induxerint. Apostolos autẽ Dei habemus autores: qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio quod inducerẽt elegerũt, sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus assignauerunt. Itaque etiãsi angelus de cœlis aliter euangelizauerit: anathema vocabitur. *Secta* autẽ à sequendo & tenendo nominata. Nã sectas dicimus habitus animorũ, ac instituta circa disciplinã vel propositum quem tenendo sequuntur: longè alia in religionis cultu opinantes quàm cæteri. *Schisma* à scissura animorũ nomẽ accepit. Eodẽ. n. cultu eodémq; ritu credit vt cæteri: solo cõgregatiõis delectatur dissidio. Fit aũt schisma cùm dicũt homines, nos iusti sumus. nos sanctificamus immundos, & cætera similia. *Superstitio* dicta, eò quòd sit superflua, aut superstatuta obseruatio. Alij dicunt à senibus: quia multis annis superstites per ætatẽ deliranr, & errant superstitione quadam, nescietes quæ vetera colant, aut quæ veterũ ignari ascisc unt. Lucretius autem superstitionem dicit superstantium rerum, id est cœlestium & diuinorum quæ super nos stant: sed malè dicit. Hæreticorum autem dogmata, vt facilè possint agnosci causas eorum vel nomina demonstrare oportuit.

De hæresibus Iudæorum. CAP. IV.

IVdæi, confessores interpretantur. Multos enim ex iis sequitur confessio: quos antea perfidia possidebat. *Hebræi*, trãsitores dicuntur. Quo nomine admonentur, vt de peioribus ad meliora transeant, & pristinos errores relinquant. *Pharisæi* & *Sadducæi* inter se contrarij sunt. Nam *Pharisæi* ex Hebræo in Latinum interpretantur Diuisi, eo quòd traditionum & obseruationum suarum quas illi δικαιώματα vocant, iustitiam præferunt. vnde & diuisi vocantur à populo, quasi per iustitiam, *Saducæi*, interpretantur iusti. vendicant enim sibi quod non sunt: corporis resurrectionem negant, & animam interire cum corpore prædicant. Hi quinque tantùm libros Legis recipiunt, prophetarum vaticinia respuũt. *Essæi*, dicunt ipsum esse Christum, qui docuit illos omnem abstinentiam. *Morbenei*, dicũt ipsum esse Christum, qui docuit illos in omnire sabbatizare. *Genistæi*, dicti eo quòd de genere Abrahæ esse se gloriantur. Nam cùm in Babyloniam veniisset populus Dei, plerique relinquentes vxores suas, Babyloniis mulieribus adhæserunt, quidam autem Israeliticis tantùm coniugiis contenti vel ex eis geniti, dum reuersi essent de Babylonia, diuiserunt se ab omni populo, & assumpserunt sibi hoc nomen iactantiæ. *Meristæi*, appellati, eo quòd sepasant Scripturas, non credentes omnibus prophetis, dicentes aliis & aliis spiritibus illos prophetasse. μέρος enim Græcè, Latinè pars dicitur. *Samaritæ* dicti, quòd legem solã custodiunt. Nam prophetas non recipiunt. *Hemerobaptistæ*, eo quòd quotidie vestimenta sua & corpora lauent.

De hæresibus Christianorum. CAP. V.

QVidam etiam hæretici, qui de Ecclesia recesserunt ex nomine autorum suorũ nuncupantur. quidam verò ex causis quas eligentes instituerunt. *Simoniaci* dicti à Simone magicæ disciplinæ perito, cui Petrus in Actibus Apostolorum maledixit, pro eo quòd ab Apostolis Spiritus sancti gratiam pecunia emere voluisset. Hi dicunt creatu-

ram non à Deo: sed à virtute quadam superna creatam. *Menandriani* à Menãdro magno discipulo Simonis nuncupati, qui mundum nõ à Deo sed ab angelis factũ esse asserunt. *Basilidiani* à Basilide appellati, qui interreliquas blasphemias passum Iesum abnegauit. *Nicolaitæ* dicti à Nicolao diacono Ecclesiæ Hierosolymorum, qui cum Stephano & cæteris cõstitutus est à Petro: qui propter pulchritudinem relinquẽs vxorem dixerat, vt qui vellet ea vteretur, versa est in stuprum talis consuetudo, vt inuicem coniugia mutarentur. Quos Ioannes in Apocalypsi improbat dicens, Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum. *Gnostici* propter excellentiam scientiæ se ita appellare voluerunt. Animam naturam Dei esse dicunt, bonum & malum Deum suis dogmatibus fingunt. *Carpocratiani* à Carpocrate quodam vocantur: qui dixit Christum hominem fuisse tantùm, & de vtroque sexu progenitum. *Cherinthiani* à Cherintho quodam nuncupati. Hi inter cætera circumcisionem obseruant: mille annos post resurrectionem in voluptate carnis futuros prædicant. Vnde & Græcè *Chiliastæ* Latinè *Milliastæ* sunt appellati. *Nazarai* dicti, qui dum Christũ qui à vico Nazarætus est appellatus filium Dei confiteantur, omnia tamen veteris legis custodiũt. *Ophitæ* à colubro nominati sunt. Coluber enim Græcè ὄφις dicitur. Colunt enim serpentem, dicentes ipsum in paradisum induxisse virtutis cognitionem. *Valentiniani* à Valentino quodam Platonico sectatore vocati, qui αἰῶνας, id est, secula quædam in originem Dei creatoris induxit: Christum quoque de virgine nihil corporis assumpsisse, sed per eam quasi per fistulam transisse asserit. *Apellita*, quorum Apelles princeps fuit, qui creatorem angelum nescio quem gloriosum superioris Dei faciens Deũ legis Israel: illũ igneũ affirmans. *Apellitæ* quorum author Appelles, qui dixit Christum non Deum verũ, sed hominẽ in phantasia apparuisse. *Archõtiaci* à principibus appellantur, qui vniuersitatem quam Deus condidit, opera esse archangelorum defendunt, *Adamiani* vocati, quòd Adæ imitentur nuditatem. vnde & nudi orant, & nudi inter se mares fœminæque conueniunt. *Cainiani* proinde sic appellati, quoniã Cain adorant. *Sethiani* nomen acceperũt à filio Adam, qui vocatus est Seth, dicentes eundem esse Christũ. *Melchisedechiani* vocati, pro eo quod Melchisedech sacerdotem Dei, non hominem fuisse, sed virtutem Dei esse arbitrantur. *Angelici* vocati, quia angelos colunt. *Apostolici* hoc sibi nomen ideo præsumserũt, quòd nihil possidentes propriũ, nequaquam recipiant eos qui aliquid in hoc mundo vtũtur. *Cerdoniani* à Cerdone quodã nominati, qui duo contraria principia asserunt. *Marcionistæ* à Martione Stoico philosopho appellati, qui Cerdonis dogma secutus, alterũ bonũ alterum iustum Deum asserit, tanquam duo principia creatoris & bonitatis. *Artoteritæ* ab oblatione vocati: Panem enim & caseum offerunt, dicentes primis hominib. oblationem à fructibus terræ & à fructibus ouium fuisse celebratam. *Aquarij* appellati, eò quòd aquã solam offerunt in calice sacramenti. *Seuerini* à Seuero exorti, vinũ non bibũt, vetus Testamentum & resurrectionem non recipiunt. *Tatiani* à Tatiano quodam vocati, qui & Encraticæ dicti, quia abominantur carnes. *Alogij* vocantur tanquam sine verbo. λόγος enim Græcè verbum dicitur. Deũ enim verbũ non credunt, exponentes Iohannis euangelio & Apocalypsini. *Cataphrygij* nomen prouinciæ Cataphrygia dedit, quia ibi extiterũt authores eorum Montanus & Prisca & Maximilla. Hi aduẽtum Spiritus sancti non in apostolis, sed in se traditum asserunt. *Cathari* propter mundiciam ita se nominauerunt. Gloriantes enim de suis meritis, negant cæteribus veniam peccatorum, viduas si nupserint, tanquam adulteras damnant. Mundiores se cæteris prædicant. Qui nomẽ suũ si cognoscere vellẽt, mũdanos se potius quàm mũdos vocarent. *Pauliani* à Paulo Samosateno exorti sunt, qui dixit non semper fuisse Christum, sed à Maria sumpsisse initium. *Hermogeniani* ab Hermogene quodam vocati, qui materiã non natam introducens, Deo non nato eam comparauit, matrẽm q. elemẽtorum & deam asserunt, quos Apostolus improbat, elementis seruientes. *Manichæi* à quodam Persa exciterunt, qui vocatus est Manes. Hic Manes duas naturas & substantias introduxit, id est, bonã & malam, & animas ex Deo quasi ex aliquo fonte manare asserunt. Testamentum vetus respuit: Nouum ex parte recipit. *Anomœani*, id est, Latinè sine lege dicũtur. *Anthropomorphitæ* dicti, pro eo q̃ simplicitate rustica Deũ habere humana mẽbra, quæ in diuinis libris scripta sunt, arbitrantur. Ἀνθρωμορφῖται enim Græcè, Latinè homo interpretatur, ignorantes vocẽ Domini qui ait, Spiritus est Deus. Incorporeus est enim nec mẽbris distinguitur, nec corporis mole censetur. *Eraclita* ab Eraclio authore exorti. Monachos tantùm recipiunt, coniugia respuunt, regna cœlorum paruulos habere nõ credunt. *Nouatiani* à Nouato Romæ vrbis presbytero exorti, qui aduersus Cornelium cathedram põtificalem conatus inuadere, hæresim instituit, nolens apostatas recipere, & rebaptisans baptizatos. *Montani* hæretici dicti, quòd tempore persecutionis in montibus latuerunt, qua occasione à catholicæ Ecclesiæ corpore se diuiserunt.

Ebionitæ ab Ebione dicti: siue à paupertate. Christum enim per prophetam solum verum Iesum purant effectum. Vnde competenter Ebionitæ pro paupertate intelligentiæ compellati sunt. Hi semiiudæi sunt, & ita tenent Euangelium, vt legem carnaliter seruent: aduersus quos Apostolus ad Galatas scribens inuehitur. *Fotiniani* à Fotino Gallogræciæ Sirmiæ episcopo nuncupati: qui Ebionitarum hæresim suscitans, asserit Christum à Maria per Ioseph nuptiali coitu fuisse conceptum. *Ætiani* ab Ætio quodam nũcupati sunt. Hi offerre sacrificium pro defunctis spernunt. *Ætiani* ab Ætio quodam sunt vocati. Iidemque *Eunomiani*, ab Eunomio quodam dialectico Ætij discipulo: ex cuius nomine magis innotuerunt: dissimilem Patri asserentes Filium & Filio Spiritum sanctum. Dicunt etiam nullum imputari peccatum in fide manentium. *Origeniani* ab Origene authore exorti sunt, dicentes quòd non possit Filius videre Patrem: nec Spiritus sanctus Filium. Animas quoque in mundi principio dicunt peccasse, & pro diuersitate peccatorum de cælis vsque ad terras lapsas, diuersa corpora quasi vincula meruisse, eáque causa mundum factum fuisse. *Noetani* à quodam Noeto vocati, qui dicebant Christum eundem esse & Patrem, & Spiritum sanctum: ipsamque Trinitatem in officiorum nominibus non in personis accipiunt. Vnde & *Patripassiani* vocantur, quia Patrem passum aiunt. *Sabelliani* ab eodem Noeto pullulasse dicuntur: cuius discipulum perhibent fuisse Sabellium, ex cuius nomine maximè innotuerunt. Vnde & Sabelliani vocati sunt. Hi vnam personam Patris & Filij & Spiritus sancti astruunt. *Arriani* ab Ario Alexandrino presbytero orti sunt, qui coæternum Patri filium non agnoscẽs, diuersas in Trinitate substantias asserit, contra illud quod ait Dominus, dicens: Ego & Pater vnum sumus. *Macedoniani* à Macedonio Constantinopolitano episcopo dicti sunt, negantes Deum esse Spiritum sanctũ. *Apollinaristæ* ab Apollinare vocati sunt, dicentes, Christum corpus tantummodo sine anima suscepisse. *Antidicomaritæ* appellati sunt, pro eo quod Mariæ virginitati contradicunt, asserentes eam post Christũ natum viro suo commixtam. *Metangismonitæ* ideo tale nomen acceperunt, quia ἀγγεῖα vas dicitur. Asserunt enim esse in Patre Filiũ, tãquam vas minus inter vas maius. *Patricianæ* à quodã Patricio nũcupati sunt, qui substantiã humanæ carnis à diabolo condiã dicunt. *Colluthiani* à quodam Colluthio nominati, qui dicunt, Deum non fecisse malum, contra illud quod scriptum est: Ego Dominus creans mala. *Floriani* à Florino, qui econtrariò dicũt Deum creasse mala, contra id quod scriptum est: Fecit Deus omnia bona. *Donatistæ* à Donato quodam Afro nuncupati, qui de Numidia veniens totam penè Africam sua persuasione decepit, asserens minorem Patre Filium, & minorem Filio Spiritum sanctum, & rebaptizãs catholicos. *Bonosiani* à Bonoso quodã Episcopo exorti produntur, qui Christum filium Dei adoptiuum non proprium asserũt. *Circumcelliones* dicti, eò quod agrestes sunt, quos *Cotopitas* vocant supradictæ hæresis habentes doctrinam. Hi amore martyrii semetipsos perimunt, vt violenter de hac vita discedentes martyres nominẽtur. *Priscillianistæ* à Priscilliano vocati, qui in Hispania ante tempore Gnosticorum & Manichæorum, permixti dogma composuit. *Luciferiani* à Lucifero Sardiniæ Episcopo, qui contra Episcopos catholicos, qui Cõstantij persecutione perfidiæ Arrianorum consentiẽtes erãt, & postea correcti redire in catholicã delegerunt, dãnantes siue quod crediderant, siue quòd se credidisse simulauerant, quod Ecclesia catholica materno recipit sinu: tanquam Petrum post ficti negationis. Hanc illi matris charitatem superbe accipientes, eósque recipere nolentes à communione recesserunt, & cum ipso Lucifero authore suo, qui mane oriebatur cadere meruerũt. *Iouinianistæ* à Iouiniano quodam monacho dicti, asserentes nullam nuptarum & virginum esse distantiam, nullúmque inter abstinentes & simpliciter epulantes esse discrimen. *Eluidiani* ab Eluidio nominati, qui dicunt post natum Christum, alios Mariam filios de viro Ioseph peperisse. *Paterniani* à Paterno quodam exorti, qui inferiores corporis partes à diabolo factas opinantur. *Arabici* nuncupati, eo quòd in Arabia exorti sunt dicentes animam cum corpore mori, atque in nouissimo die vtrumque resurgere. *Tertullianistæ* dicti à Tertulliano presbytero Africanæ prouinciæ, ciuitatis Carthaginensis, animam immortalem esse, sed corpoream prædicantes, & animas hominum peccatorum post mortem in cæmones vertiputantes. *Tessarescædecatitæ* dicti, quòd xiiij. luna pascha cum Iudæis obseruandum contendunt. nam τέσσαρες quatuor, δέκα decem significat. *Nyctages* à somno nuncupati, quod vigilias noctis respuant: superstitionem esse dicentes: iura temerare diuina, qui noctem ad requiẽ tribuit. *Pelagiani* à Pelagio monacho exorti. Hi liberum arbitrium diuinæ gratiæ anteponunt, dicentes sufficere voluntatem ad implenda iussa diuina. *Nestoriani* à Nestorio Constantinopolitano Episcopo nuncupati, qui beatam virginem Mariam, non Dei, sed hominis tantummodo asserit genitricem: vt aliam personam carnis: aliam faceret Deitatis. neque vnum Christum in verbo Dei & carne credidit, sed separatum atque

Universidad de Deusto
Biblioteca

seiunctim alterum filium Dei, & alterum hominis prædicauit. *Eutychiani* dicti ab Eutyche Constantinopolitano abbate, qui Christum post humanam assumptionem negauit existere de duabus naturis, sed solam in eo asseruit diuinam naturam esse. *Acephali* dicti, id est, sine capite, quem sequuntur hæretici. Nullus enim eorum reperitur author à quo exorti sint. Hi trium Chalcedonensium capitulorum impugnatores duarum in Christo substantiarum proprietatem negant, & vnam in eius persona naturam prædicant. *Theodosiani* & *Gaianitæ*, à Theodosio & Gaiano appellati, qui temporibus Iustiniani principis in Alexandria populi peruersi electione vno die sunt ordinati Episcopi. Hi errores Eutychetis & Dioscori sequentes, Chalcedonense concilium respuunt: ex duabus vnam in Christo naturam asserunt, quâ Theodosiani corruptam, Gaianitæ incorruptam contendunt. *Gnoitæ* & *Tritheitæ* à Theodosianis exorti sunt, ex quibus Gnoitæ ab ignorantia dicti: quia peruersitate à quo exorti sunt, id adiiciunt, quod Christi diuinitas ignoret futura. quæ scripta sunt de die & hora nouissima: non recordantes Christi personam in Esaia loquentis, dies iudicij in corde meo, Tritheitæ verò vocati, quod sicut tres personas in Trinitate, ita quoque tres astruunt deos esse contra illud quod scriptum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus, vnus est. Suat & aliæ hæreses sine authore & sine nominibus: ex quibus aliæ triformem putant Deum esse: aliæ Christi diuinitatem passibilem dicunt; aliæ Christi de Patre natiuitati initium temporis dant, aliæ liberationem hominum apud inferos factam Christi descensione non credunt: aliæ animam imaginem Dei negant, aliæ animas conuerti in dæmones & in quæcunque animalia confirmant, aliæ de mundi statu differunt, aliæ innumerabiles mundos opinantur, aliæ aquam Deo coæternam faciunt, aliæ nudis pedibus ambulant, aliæ cũ hominibus non manducant. ¶ Hæ sunt hæreses aduersus catholicam fidem exortæ, & ab Apostolis & à sanctis Patribus vel Conciliis prædamnatæ: quæ dum in se multis erroribus diuisæ inuicem sibi dissentiunt, communi tamen nomine aduersus Ecclesiã Dei conspirant. Sed & quicunque aliter Scripturam sacram intelligit quàm sensus Spiritus sancti flagitat, à quo conscripta est: licet de Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus potest appellari.

De Philosophis gentium. Cap. VI.

Philosophi Græca appellatione vocantur, qui Latine amatores sapientiæ interpretantur. Est enim Philosophus qui diuinarum & humanarum rerum scientiam habet, & omnem bene viuendi tramitem tenet. Nomen Philosophorum primùm à Pythagora fertur exortum. Nam dum antea Græci veteres sophistas, id est, sapientes aut doctores sapientiæ semetipsos iactantius nominarent: ille interrogatus, quid profiteretur? verecundo nomine philosophum, id est amatorem sapientiæ se esse respondit, quoniam sapientem profiteri arrogantissimum videbatur. Ita deinceps posteris placuit: vt quantalibet de rebus ad sapientiam pertinentibus doctrina quisque vel sibi vel aliis videretur excellere: nonnisi philosophus vocaretur. Idem autẽ philosophi triplici genere diuiduntur; nam aut Physici sunt, aut Ethici, aut Logici. *Physici* dicti, quia de naturis tractant. Natura quippe φύσις Græcè vocatur. *Ethici*, quia de moribus disputant. Mos enim ἦθος apud Græcos appellatur. *Logici* autem, quia in naturis & moribus rationem adiungunt. Ratio enim Græcè λόγος dicitur. Diuisi sunt autem *Ethici* in hæresibus suis: habentes quidam nomina ex authoribus vt Platonici, Epicurei, Pythagorici: alij à locis conuenticulorum, & stationum suarum, vt Peripatetici, Stoici, Academici. *Platonici* à Platone philosopho dicti. Hi enim animarum creatorem esse Deum, corporum angelos asserunt: & post multos annorum circulos in diuersa corpora redire animas dicunt. *Stoici* à loco dicti. Porticus enim fuit Athenis, quam Pisianactia appellabant, in quâ picta erant gesta sapientium, atque eorum fortium historiæ. In hac porticu sapientes philosophabantur, ex qua & Stoici dicti sunt. Græce enim porticus στοὰ dicitur. Hanc sectam primus Zeno instituit. Hi negant sine virtute effici quenquam beatum. Omne peccatũ vniforme esse asserunt. Dicentes sic: Ille tam nocens erit, qui parricidam furatus fuerit, quàm qui aurum, qui necauerit, quàm qui equum. Non enim animal crimen, sed animus facit. Hi etiam animam cum corpore perire dicunt. Animam quoque virtutem continentiæ esse negant: affectant gloriam æternam, cum se fateantur non esse æternos. *Academici* appellati à villa Platonis academia Athenarum, vbi idem Plato docebat. Hi omnia incerta opinantur, sed sicut fatendum est multa incerta & occulta esse, quæ Deus voluit excedere hominis intelligentiam: sic tamen plurima esse, quæ possint & sensus penetratione comprehendi. Hanc sectam Archesilaus Cyrenaicus philosophus reperit: cuius sectator fuit Democritus, qui dixit tanquam in puteo alto, ita vt nullus fandus sit; ita in occulto iacere veritatem. *Peripatetici* à deambulatione dicti eò quòd Aristoteles author eorum deambulãs disputare solitus esset. Hi dicunt quandam partem animæ esse æternam: de reliquo magna ex parte mortalem. *Cynici* ab immunditia impudentiæ nuncupati. Contra humanã enim verecundiam in propatulo coire cum coniugibus eis mos erat: censentes licitũ honestumque esse palàm cũ vxoribus concumbere, quia coniugium iustum est, publicè id prædicantes agendum esse, vt canes in vicis vel plateis. Vnde & à canibus, quorum vitam imitabantur, etiam vocabulum, nomenque traxerunt. *Epicurei* dicti ab Epicuro quodam philosopho amatore vanitatis non sapientiæ, quem etiam ipsi philosophi porcũ nominauerunt: quasi volutans in cœno carnali, voluptatem corporis summum bonum asserens: qui etiam dixit nulla prouidentia diuina instructum esse aut regi mundum: sed originẽ rerum atomis, id est, insecabilibus, ac solidis corporibus assignauit: quorum fortuitis concursionibus vniuersa nascuntur & nata sint. Asseruit tamen Deum nihil agere: omnia cõstare corporibus, animã nihil aliud esse quàm corpus. Vnde & dixit: Non ero postea quàm mortuus fuero. *Gymnosophystæ* nudi per opacas Indiæ solitudines perhibentur philosophari, adhibentes tantùm genitalibus tegmina. γυμνὰ nim eo dictum est, quòd iuuenes nudi exercerentur in campo, vbi pudenda sola tantum operiunt. Hi & à generando se cohibent. *Theologi* autem idem sunt qui & *Physici*, dicti autem *Theologi*: quoniam in scripturis suis de Deo dixerunt, quorum varia constat opinio, quid Deus esset dum quærerent. Quidam enim corporeo sensu nunc visibilẽ mundum ex quatuor elementis Deum esse dixerunt: vt Dionysius Stoicus. Alij verò spiritaliter intellexerunt mentem esse deum: vt Thales Milesius. Quidam animum in omnibus commanentem, & lucidum, vt Pythagoras. Quidam Deum sine tempore incommutabilem, vel Plato. Quidam mentem solutã, vt Cicero. Quidam & spiritũ & mentem, vt Maro. Inuentum enim solummodo Deum non vt inuenerunt exposuerunt: quia euanuerunt in cogitationibus suis, Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt. Platonici quidem Deum curatorem & arbitrum & iudicẽ asserunt. Epicurei otiosũ & inexercitatũ. De mũdo autem Platonici affirmãt incorporalem. Stoici corporalem. Epicurus atomis. Pythagoras ex numeris: Eraclitus ex igne. Vnde & Varro ignem mundi animum dicit. proinde quòd in mũdo ignis omnia guberner, sicut animus in nobis. Quam vanissime: Qui cùm est, inquit, in nobis, ipsi sumus cùm exit, emorimur. Ergo & ignis cùm de mundo per fulgura proficiscitur, mundus emoritur. Hi philosophorũ errores etiam apud Ecclesiam induxerunt hæreses. Inde *eiũai* & formæ nescio quæ inde apud Arĩ Trinitas nominis, & apud Valentinum, Platonicus furor. Inde Marcionis Deus melior de tranquillitate, à Stoicis enim venerat, & vt anima interire dicatur, Epicurus obseruatur, & vt carnis resurrectio negetur, de vana omnium philosophorum schola sumitur: & vbi materia cum Deo æquatur, Zenonis disciplina est, & vbi quid de igneo Deo legitur, Eraclitus interuenit. Eadẽ materia apud hæreticos & philosophos volutatur, idem & retractatus implicatur.

De Poetis. Cap. VII.

Poetæ vnde sint dicti, sic ait Tranquillus: Cùm primùm homines exuta feritate rationẽ vitæ habere cepissent, séq; ac deos suos nosse, cultum modicum, ac sermone necessarium commenti sibi vtriusque magnificentiã ad religionẽ deorũ suorum excogitauerũt. Igitur vt templa illis domibus pulchriora, & simulacra corporibus ampliora faciebãt ita eloquio etiam quasi augustiore honorandos putauerunt, laudésque eorũ & verbis illustrioribus & iocũdioribus numeris exulerunt. Id genus quia forma quadã efficitur, quæ *εἶδος* dicitur: poema vocitatũ est: eiúsque fictores, poetæ. *Vates* à vi mẽtis appellatos Varro auctor est: vel à viẽdis carminibus, id est, flectendis, hoc est, modulandis, & proinde poetæ Latinè vates olim, & scripta eorum vaticinia dicebantur, quòd vi quadã, & quasi vesania in scribẽdo cõmouerentur: vel quòd modis verba connecterent: Viere enim antiquis pro vincere ponentibus, etiam per furorem. *Diuini* eodem erant nomine: quia & ipsi quoque pleraque versib. efferebãt. *Lyrici* poetæ dicti ἀπὸ τῆς λυρῆς, id est, à varietate carminũ. Vnde & lyra dicta. *Tragœdi* dicti, quòd initiò canẽtibus præmiũ erat hircus, quẽ Græci τράγον vocant. Vnde & Horatius: Carmine qui tragico vilẽ certauit ob hircũ. Iã dehinc sequentes tragici multum honorem adepti sunt, excellentes in argumentis fabularũ ad veritatis imaginem fictis. *Comœdi* appellati siue à loco, quia circum pagos agebant, quos Græci κώμας vocant: siue à comessatione. Solebant enim post cibum homines ad eos audiendos venire. Sed comici priuatorum hominum prædicant acta, tragici verò res publicas & regũ historias. Item tragicorum argumenta ex rebus luctuosis sunt, comicorũ ex rebus lætis. Duo sunt autem genera comicorum, id est, veteres & noui. *Veteres*, qui & ioco ridiculares extiterũt, vt Plautus, Actius, Terentius. *Noui* qui & *Satyrici*, à quib. generaliter vitia carpuntur, vt Flaccus, Persius, Iuuenalis, & alij. Hi enim vniuersorum delicta corripiunt: nec vetabatur eis pessimum quenque describere: nec cuiuslibet peccata moréque reprehẽdere. Vnde & nudi pingẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rur, eò quòd per eos vitia singula denudẽtur. *Satyrici* autem dicti siue quod pleni sint omni facundia, siue à saturitate & copia. De pluribus enim simul rebus loquuntur, seu ab illa lance quæ plena diuersis frugum vel pomorum generibus ad templa gentilium solebat deferri: aut à satyris nomen dictum: qui multa habent, ea quæ per violentiam dicuntur. Quidam autem poetæ *Theologi* dicti sunt: quoniam de diis carmina faciebant. ¶ *Officium* autem *poetæ* in eo est, vt ea quæ verè gesta sunt in alias species obliquis figurationibus cum decore aliquo conuersa transducat. Vnde & Lucanus in numero poetarum non ponitur, quia videtur historias composuisse non poema. ¶ *Apud poetas* autem *tres characteres* sunt *dicendi genus* in quo tantum poeta loquitur, vt est in libris Virgilij Georgicorum. *Alius* dramaticus, in quo nusquam poeta loquitur, vt est in Comœdiis & Tragœdiis. *Tertius* mixtus, vt est in Æneide. Nam Poeta illic & introductæ personæ loquuntur.

De sibyllis. Cap. VIII.

Sibyllæ generaliter dicuntur omnes fœminæ vates lingua Græca. Nam *eis* Æolico sermone Deum, βουλὰς Græci mentem nuncupant, quasi Dei mentem. Proinde igitur, quia diuinam voluntatem hominibus interpretari solebant, Sibyllæ nominatę sunt, sicut enim omnis vir prophetans vel vates dicitur, vel prophetans: ita omnis fœmina prophetans Sibylla vocatur. Quod nomen ex officio, non ex proprietate vocabuli est. *Decem* autem *Sibyllæ* à doctissimis auctoribus traduntur fuisse: quarum *prima de Persis* fuit: secunda *Libyca*: tertia *Delphica* in templo Delphici Apollinis genita, quæ ante Troiana bella vaticinata est, eiúsque plurimos versus operi suo Homerus inseruit: quarta *Cimmeria* in Italia: quinta *Erythræa* nomine Erophyla in Babylone orta, quæ Græcis Iliũ petentibus vaticinata est perituram esse Troiam, & Homerũ mẽdacia scripturum. Dicta autem Erythræa, quia in eadem insula, eius inuenta sunt carmina: sexta *Samia*, quæ Samonota dicta est à Samo insula, vnde fuit cognominata: septima *Cumana* nomine Amalthea, quæ nouem libros attulit Tarquinio Prisco, in quibus erant decreta Romana conscripta. Ipsa est & Cumęa, de qua Virgilius: Vltima Cumęi venit iã carminis ætas. Dicta autem Cumana à ciuitate Cumis, quæ est in Campania, cuius sepulchrũ in Sicilia adhuc manet: octaua *Hellespontia* in agro Troiano nata, quæ scribitur Solonis & Cyri fuisse tempolibus: nona *Phrygia*, quæ vaticinata est Ancyræ: decima *Tiburtina* nomine Albunea. Quarum omnia carmina efferuntur: in quibus de Deo & de Christo, & gentibus multa scripsisse manifestissimè cõprobantur. Celebrior autem inter cæteras ac nobilior Erythræa perhibetur.

De magis. Cap. IX.

MAgorum primus *Zoroastes* rex Bactrianorum extitit, quem Ninus rex Assyriorum prælio interfecit, de quo Aristoteles scribit, quòd vicies centum millia versuum ab ipso condita indiciis voluminum eius declarentur. Hanc artem multa post secula *Democritus* ampliauit, quãdo & Hippocrates in medicinæ disciplina efflоruit. Apud Assyrios autem magicæ artes copiosæ sunt, testante Lucano: quis nescere fibra. Facta queat, quis prodat aues, quis fulgura cœli Seruet, & Assyria scrutetur sidera cura? Itaque hæc vanitas magicarum artium ex traditione angelorum malorum in tota terrarum orbe plurimis seculis valuit. Per quandam scientiam futurorum & infernorum, & inuocationes eorum inuenta sunt aruspicia, augurationes, & ipsa quæ dicuntur oracula & necromantia. Nec mirum de magorum præstigiis, quorum in tantum prodiêre maleficiorum artes, vt etiã Moysi simillimis signis resisterent, vertentes virgas in dracones: aquas in sanguinem. Pertur & quædam maga famosissima *Circe*, quæ socios Vlyssis mutauit in bestias. Legitur & de sacrificio, quod Arcades deo suo Lyceo immolabant, ex quo quicunque sumerent, in bestiarum formas conuertebantur. Hinc apparet, non esse in totum dubium quòd nobilis ille poeta scripsit de quadam fœmina, quæ magicis artibus excellebat. Hæc, inquit, se carminibus promittit soluere mẽtes. Quas velit, ast aliis duras immittere curas. Sistere aquam fluuiis, & vertere sidera retrò, Nocturnósque ciet manes, mugire videbis Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos. Quid plura? Si credere fas est, de Pythonissa: vt prophetæ Samuelis animam de inferni abditis euocaret, & viuorum præsentaret conspectibus, si tamen animam prophetæ fuisse credamus, & non aliquam phantasmaticam illusionem Satanæ fallacia factã. Prudentius quoque de *Mercurio* sic ait: Traditur extinctas sumpto modo tamine virgæ. In lucem reuocasse animas, Ast alios dãnasse necem. Et pòst paululum adiecit: Murmure nam magico tenues excire figuras, Atque sepulchrales scitè incantare fauillas. Vita itidem spoliare alios ars noxia nouit. *Magi* sunt qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi & elementa cõcutiunt, turbant mentes hominum, ac sine vllo veneni haustu violentia tantùm carminis interimunt. Vnde & Lucanus: Mens haustì nulla sanie polluta veneni Incantata perit.

Dæmoni-

Dæmonibus enim accitis audent ventilare, vt quisque suos perimat malis artibus inimicos. Hi etiam sanguine vruntur & victimis, & sæpe contingunt corpora mortuorum. *Necromantici* sunt: quorum precantationibus videntur resuscitati mortui diuinare, & ad interrogata respõdere. Νεκρὸς enim Græce mortuus, μαντία diuinatio nuncupatur: ad quos suscitandos, cadaueris sanguis adiicitur. Nam amare dæmones sanguinem dicunt. Ideóque quoties necromantia fit, cruor aqua miscetur, vt calore sanguinis facilius prouocentur. *Hydromantia* ab aqua dicti. Est enim hydromantia in aquæ inspectione vmbras dæmonum euocare, & imagines vel ludificationes eorum videre, ibique aliqua ab eis audire, vbi adhibito sanguine etiam inferos perhibentur suscitari. Quod genus diuinationis à Persis dicitur allatum. Varro dicit diuinationis quatuor esse genera, terram, aquam, aerem & ignem. Hinc *geomantiam*, *hydromantiam*, *aeromantiam*, *pyromantiam* dictam constat. *Diuini* dicti, quasi Deo pleni: diuinitate enim se plenos assimulant, & astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. *Duo* sunt autem *genera diuinationis ars* & *furor*. *Inanatores* dicti sunt, qui artem verbis peragunt. *Arioli* vocati, propter quòd circa aras idolorum nefarias preces emittunt, & funesta sacrificia offerunt: isque celebritatibus dæmonum responsa accipiunt. *Aruspices* nuncupati, quasi horarum inspectatores: dies enim & horas in agendis negociis operibúsque custodiunt, & quid per singula tempora obseruare debeat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inspiciunt, & ex eis futura prædicunt. *Augures* verò sunt qui volatus auium & voces intendunt, aliáque signa rerum vel obseruationes improuisas hominibus occurrentes. Idem & auspices. Nam auspicia sunt quę iter facientes obseruant. Dicta sunt autem *auspicia*, quasi auium aspicia: & angu ia, quasi auiũ garria, hoc est, auium voces & linguæ. Item *augurium* quasi auigerium quod aues gerũt. *Duo* sunt *genera auspicorum*: vnum ad oculos, alterum ad aures pertinens. *Ad oculos* scilicet volatus: *ad aures* vox auium. *Pythones* à Pythio Apolline dictæ, quod is auctor fuerit diuinandi. *Astrologi* dicti, eò quod in astris augurantur. *Genethliaci* appellati propter natalium considerationem dierum. Genesses enim hominum per duodecim cœli signa describunt, siderúmque cursu nascentiũ mores, actus & euentus prædicare conantur, id est, quis quali signo fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ qui nascitur. Hi sunt qui vulgo *Mathematici* vocantur: cuius superstitionis genus *Constellationes* Latini vocant, id est, notationes siderum, quomodo se habeat cùm quisque nascitur. Primum autẽ idem stellarum interpretes magi nuncupabantur: sicut de his legitur qui Euangelio natum Christum annuntiauerunt. postea hoc nomine soli Mathematici. Cuius artis scientia vsque ad Euangelium fuit concessa, vt Christo edito nemo exinde natiuitatem alicuius de cælo interpretaretur. *Horoscopi* dicti, quod horas natiuitatis hominum speculantur, dissimili & diuerso fato. *Sortilegi* sunt, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam quas sanctorum sortes vocant, diuinationis scientiam profitentur, aut quarumcunq; scripturarum inspectione futura promittunt. *Salisatores* vocati sunt, quia dum eis membrorum quæcunque partes salierint, aliquid sibi exinde prosperum, seu triste significare prædicunt. Ad hæc omnia pertinent & *ligaturæ execrabilium remediorum*, quæ ars medicorũ condemnat: siue in precantationibus, siue in caracteribus vel in quibuscunque rebus suspendendis atque ligandis. In quibus omnib. ars dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum & angelorum malorum exorta. Vnde cuncta vitanda sunt à Christiano & omni penitus execratione repudianda atque damnanda. *Auguria* autem auium, Phryges primi inuenerunt. *Præstigium* verò Mercurius primus dicitur inuenisse. Dictum autem præstigium, quòd perstringat aciem oculorum. *Aruspicina* autem primus Etruscis tradidisse dicitur quidam Tages. Hic exoris aruspicinam dictauit: & postea non apparuit. Nam dicitur fabulosè arante quodam rustico subitò ex glebis exiliuisse & aruspicinam dictasse, quà die & mortuus est. Quos libros Romani ex Etrusca lingua in propriam mutauerunt.

De paganis. Cap. X.

Pagani ex pagis Athenienſium dicti, vbi exorti sunt. Ibi enim in locis agrestibus & pagis gentiles lucos idolaque statuerunt, & à tali initio vocabulum paganum sortiti sunt. *Gentiles* sunt, qui sine lege sunt, & nondum crediderunt, dicti autem gentiles, quia ita sunt vt fuerunt geniti, id est, sicut in carne descenderunt sub peccato, scilicet idolis seruientes: & necdum regenerati. Proinde gentiles primitus nuncupabantur: ipsi dicuntur Græce Ethnici. Ethnici enim ex Greco in Latinum interpretantur Gentiles. Ἔθνος enim Græcè, gens, dicitur. Post fidem autem non debent vocari gentes, siue gentiles, hi qui ex gentibus credunt: sicut post fidem dici iam non potest Iudæus, testante Paulo apostolo, & dicente iam Christianis: Quoniam cùm gentes essetis, hoc est infideles. *Apostatæ* dicuntur, qui post baptismum Christi susceptũ ad idolorum cultum & sacrificiorum conta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

minationes reuertuntur. Est autem nomen Græcum.

De diis gentium.

CAP. XI.

QVos autem pagani *deos* asserunt, homines olim fuisse produntur: & pro vniuscuiusque vita vel meritis coli apud suos post mortem cœperunt, vt apud Ægyptum Isis: apud Cretam Iouis: apud Mauros Iuba: apud Latinos Faunus: apud Romanos Quirinus. Rodem quoque modo apud Athenas Minerua: apud Samum Iuno: apud Paphos Venus: apud Lemnos Vulcanus: apud Naxos Liber: apud Delos Apollo. In quorum etiam laudibus accesserunt poetæ, & compositis carminibus in cœlum eos sustulerunt. Nam quorundam inuentiones artium cultu peperisse dicuntur, vt Æsculapio medicina, Volcano fabrica. Ab actibus autem vocantur, vt *Mercurius*, quòd mercibus præest: *Liber* à libertate. Fuerunt etiam & quidam viri fortes aut vrbium cõditores: quibus mortuis homines, quos dilexerunt, simulacra finxerunt: vt haberent aliquod ex imaginum contemplatione solatium: sed paulatim hunc errorem persuadentibus dæmonibus, ita in posteris constat irrepsisse, vt quos illi pro sola nominis memoria honorauerunt, successores deos existimarent atque colerent. ¶ *Simulachrorum vsus* exortus est, cùm ex desiderio mortuorum constituerentur imagines vel effigies, tãquam in cælum receptæ pro quibus se tetris dæmones colendi supposuerunt, & sibi sacrificari à deceptis & perditis persuaserunt. *Simulachra* autem à similitudine nuncupara, eò quòd manu artificis ex lapide aliáve materia eorum vultus imitantur, in quorum honorem finguntur. Ego simulacra, vel pro eo quòd sunt similia, vel pro eo quòd simulata atque conficta, vnde & falsa sunt. Et notandum quòd Latinus sermo sit, & non Hebræus. Apud eos enim idolum siue simulacrum semel dicitur. Iudæi dicunt quòd Ismael primus simulacrum luto fecerit. Gentiles autem primum Prometheum simulacra hominum de luto finxisse perhibent: ab eóque natam esse artem simulacra & statuas fingendi. Vnde & poetæ ab eo homines primum factos esse confingunt figuratè propter effigies. Apud Græcos autem Cecrops suo quo primùm in arce oliua orta est, & Atheniensium vrbs ex Mineruæ appellatione nomen sortita est. Hic primus omnium Iouem appellauit, simulacra reperit, aras statuit, victimas immolauit: nequaquam istiusmodi rebus in Græcia vnquam visis. *Idololatria* idolorum seruitus siue cultura interpretatur. Nam λατρεία Græcè, Latinè seruitus dicitur: quæ quantum ad veram religionem attinet, nonnisi vni & soli Deo debetur. Hanc sicut impia superbia, siue hominum, siue dæmonũ sibi exhiberi vel iubet vel cupit: ita pia humilitas vel hominũ vel angelorũ sanctorum sibi oblatam recusat, & cui debetur ostendit. *Idolum* autem est simulacrum quod humanæ effigiei factum & consecratum est: iuxta vocabuli interpretationẽ. εἶδος enim Græcè formam sonat, & ab eo per diminutionem idolum deductum: quod apud nos formulam facit. Igitur omnis forma vel formula idolum se dici exposcit. Inde *idololatria* omnis circa idolum famulatus & seruitus. Quidam verò Latinè ignorantes, Græcè imperitè dicunt, idolum ex dolo sumpsisse nomen, quòd diabolus creaturæ cultum diuini nominis inuexit. *Dæmones* à Græcis dictos aiunt, quasi δαήμονες, id est peritos ac rerum præscios. Præsciunt enim futura multa, vnde & solent responsa aliqua dare. Inest enim illis cognitio rerum plusquam infirmitati humanæ: partim subtilioris sensus acumine, partim experientia longissimæ vitæ: partim per Dei iussum angelica reuelatione: hi corporum aereorum natura vigent. Ante transgressionem quidem cælestia corpora gerebant. Lapsi verò, in aeream qualitatem conuersi sunt: nec aeris illius puriora spatia, sed ista caliginosa tenere perpessi sunt, qui eis quasi carcer est vsque ad tempus iudicij. Hi sunt præuaricatores angeli: quorum princeps diabolus est. *Diabolus* Hebraicè dicitur deorsum fluens: quia quietus in cæli culmine stare cõtemsit: sed superbiæ pondere deorsum corruens cecidit. Græcè verò diabolus criminator vocatur, vel quòd crimina quæ ipse inlicit ad Deum referat: vel quia electorum innocentiam criminibus accusat fictis: vnde & in Apocalypsi voce angelica dicitur: proiectus est accusator fratrum nostrorum qui accusabat illos in conspectu Dei nostri die ac nocte. Satanas in Latinum sonat aduersarius siue transgressor. Ipse enim est aduersarius, qui est veritatis inimicus, & semper sanctorum virtutibus contrà ire nititur. Ipse & transgressor quia prævaricator effectus in veritate quã conditus est, non stetit. Idem & tentator, quia tentandam iustorum innocentiam postulat, sicut in Iob scribitur. *Antichristus* appellatur, quòd contra Christum venturus est, non quomodo quidam simplices intelligunt, Antichristum ideo dictum, quòd ante Christum venturus sit, & post eum veniat Christus. Nõ sic, sed antichristus Græcè dicitur, quod est Latinè contrarius Christo. ἀντὶ enim Græcè in Latinum contra significat. Christum enim se mentietur dum venerit, & contra eum dimicabit, & aduersabitur sacramentis Christi, vt veritatis eius euangelium soluat. Nam & templum Hierosolymis reparare, & omnes veteris legis ceremonias restaurare tentabit. Sed &

Sed & ille Antichristus est qui negat esse Dominum Christum. Contrarius enim Christo est. Omnes enim qui exeunt de Ecclesia & ab vnitate fidei præciduntur, & ipsi Antichristi sunt. *Bel*, idolum Babylon: cum est, quod interpretatur vetus. fuit enim hic Belus pater Ninj primus rex Assyriorum, quem quidam Saturnum appellant: quod nomen & apud Assyrios & apud Afros postea cultum est: vnde & lingua Punica Bal Deus dicitur. Apud Assyrios autem Bel vocatur, quadam sacrorum suorum ratione. & Saturnus & sol. *Beelfegor*, interpretatur simulacrum ignominiæ. Idolum enim fuit Moab cognomento *Baal*, super montem *Fegor*: quem Latini *Priapum* vocant, deum hortorum. Fuit enim de Lapsaco ciuitate Hellesponti, de qua pulsus est, & propter virilis membri magnitudinem in numerum deorum suorum eum Græci transtulerunt, & in nomine sacrauerunt hortorum: vnde & dicitur præesse hortis, propter eorum fœcunditatem. *Beelzebub*, idolum fuit Accaron, quod interpretatur vir muscarum. Zebub autem musca vocatur. Spurcissimum igitur idolum, ideò vir muscarum vocatur, propter sordes idololatriæ: siue propter immunditiem. *Belial*, sine iugo. Belial Hebraicè bel dicitur, idolum Niniuitarum. *Behemoth*, ex Hebræa voce in Latinam linguam animal sonat: propter quod de excelsis ad terrena cecidit, & pro merito sno vt animal brutum effectus sit. Ipse est Leuiathan, id est, serpens de aquis, quia in huius seculi mari, volubili versatur astutia. Leuiathan autem interpretatur additamentorum eorum, quorum se illicet, vitiis hominum: quibus in paradiso senicm per culpam prævaricationis intulit mortem, & hanc vsque ad æternam mortem quotidie persuadendo adducit ad extendit. Quædam autem nomina deorum apud gentiles per vanas fabulas ad imagines Physicas conantur traducere: cum in eadem elementorum composita esse inueniantur: sed hoc à poetis totum fictum est, vt Deos suos ornarent aliquibus significationibus perditos ac dedecoris infamia plenos fuisse: historiæ confitentur. Omnino enim fingendi locus vacat, vbi veritas cessat. *Saturnus*, origo deorum & totius posteritatis à paganis designatur. Hunc Latini à satu appellatum fertur, quasi ad ipsum satio omnium pertineat rerum, vel à temporis longitudine quod saturetur annis. Vnde eum Græci χρόνος nomẽ habere dicunt, id est, tempus, quòd filios suos ferrur deuorasse, hoc est, annos, quos tempus produxerit in se reuoluit, vel eo quod semina vnde oriuntur iterum redeunt. Hunc Cœli patris abscidisse genitalia dicunt, quia nihil in cœlo de seminibus nascitur. Falcem tenet, in quinto, propterea agriculturam significandam: vel propter tempora & annos quod in se redeant, vel propter sapientiam quod intus acuta sit. In aliquibus autem ciuitatibus Saturno liberos suos gentiles immolabant: quia Saturnum poetæ liberos suos deuorasse solitum tradiderunt. Iouis fertur à iuuando dictus, & Iupiter, quasi iuuans pater, hoc est, omnibus præstans. Hunc & priuato titulo Iouem optimum dixerunt, dum fuisset incestus in suis: impudicus in extraneis, quem modò taurum fingunt propter Europæ raptum: fuit enim in naui cuius insigne erat taurus, modò Danaes per imbrem aureum appetisse concubitum: vbi intelligitur pudicitiam mulieris ab auro fuisse corruptam: modò in similitudinem aquilæ fuisse, propter quod puerum ad stuprum rapuerit: modò serpentem, quia reptauerit, & cygnum, quia cantauerit. Et ideo nõ figuræ istæ sunt: sed plana de veritate scelera: vnde turpe erat tales deos credi, quales homines esse non debeant. *Ianum* dicunt, quasi mundi vel cœli mensium ianuam: duas Iani facies faciunt, propter orientem & occidentem. Cùm verò faciunt eum quadrifrontem, & Ianum geminum appellant, ad quatuor mundi partes hoc referunt, vel ad quatuor elementa siue tempora. Sed dum hoc fingunt, monstrum non deum faciunt. *Neptunum*, aquas mundi prædicant, & dictus ab eis Neptunus, quasi nube tonans. *Vulcanum*, volunt ignem: & dictus Volcanus quasi volans candor, vel quasi volicanus, quod per aerem volet. Ignis enim de nubibus nascitur. Vnde etiam Homerus dicit eum præcipitatum de aere in terras: quod omne fulmen de aere cadit. Idcircò autem Vulcanus de fœmore Iunonis fingitur natus, quòd fulmina de imo aere nascuntur. Claudus autem dicitur Vulcanus, quia per naturam nunquam est rectus ignis, sed quasi claudus eiusmodi speciem motúmque habet. Ideo autem in fabrorum fornace eundem Vulcanum auctorem dicunt, quia sine igne nullum metalli genus fundi extendique potest. *Pluton* Græce, Latinè *Dispiter*, vel *Ditis pater*, quem alij *Orcum* vocant, quasi receptorem mortium. Vnde & orca nuncupatur vas quod recipit aquas. Ipse & Græce *Charon Liberum*, à liberamento appellatum volunt, quòd quasi mares in coeundo per eius beneficium emissis seminibus liberentur, quod idem Liber muliebri & delicato corpore pingitur. Dicunt enim mulieres ei attributas, & vinum propter excitandam libidinem. Vnde & frons eius pampino cingitur: sed ideò coronam viteam & cornu habet, quia cum grate & moderate vinum bibitur, lætitiam præstat: cum vltra modum, excitat litem

id est, quasi cornua dat. Idem autem & *Lyæus*, ἀπὸ τῦ λύειν, quod multo vino membra soluantur. Iste & Græcè Δίμυσος à monte Indiæ Niso, vbi dicitur esse nutritus. Cæterùm est Nisa ciuitas, in qua colitur idem & Liber, vnde & Nisæus dictus est. *Mercurius*, sermonẽ interpretatur. Nam ideò Mercurius quasi medius currens dicitur appellatus, quod sermo currat inter homines medius. Ideò & ἑρμῆς Græcè, quòd sermo vel interpretatio, quæ ad sermonem vtique pertinet ἑρμηνία dicitur. Ideò & mercibus præesse, quia inter vendentes & ementes sermo fit medius. Qui ideò fingitur habere pennas, quia citius verba discurrunt. Vnde & velox & errans inducitur: alas enim eius in capite & in pedibus, significare volucrem fieri per aera sermonem. Nuncium dictum, quoniam per sermonem omnia cogitata enunciantur. Ideò autem hunc furti magistrum dicunt, quia sermo animos audientium fallit. Virgam tenet qua serpentes diuidit, id est, venena. Nam bellantes ac dissidentes interpretum oratione sedantur: vnde & secundum Liuium legati pacis *Caduceatores* dicuntur. Sicut enim per fetiales bella indicebantur, ita pax per caduceatores fiebat. *Hermes* Græcè dicitur ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας. Latinè interpres, qui ob virtutem multarúmque artium scientiam Trimegistus ter maximus nominatus est. Cur autem cum capite canino fingunt, hæc ratio dicitur, quòd inter omnia animalia canis sagacissimum genus & perspicax habeatur. *Martem*, deum belli esse dicunt, & Martem appellatum: quia per viros pugnatur, vt sit Mars quasi mas. licet & tria sunt genera consuetudinum, sicut Scythárum: vbi & fœminæ & viri in pugnam eunt. Amazonum, vbi solæ fœminæ: Romanorum aliorúmque gentium, vbi soli mares. Item Martẽ dicunt quasi effectorem mortiũ. Nam à Marte mors nuncupatur. Vnde & aduersarum dicunt, quia belligerantibus incertus est. Quòd verò nudo pectore stat, vt bello se quisque sine formidine cordis obiiciat. Mars autẽ apud Græcos Gradiuus dicitur, eo quod in bello gradũ inferant qui pugnant, aut quod impigre gradiatur. *Apollinem*, quamuis diuinatorem & medicum vellent, ipsum tamen solem etiam dixerunt, quasi solum. Ipsum Titan, quasi vnum ex Titanis, qui aduersum Iouem bellũ non fecit. Ipsum Phœbum, quasi ephebũ. hoc est adolescentem. vnde & sol puer pingitur, eo quod quotidie oriatur, & noua luce nascatur. *Pythium* quoque eundem Apollinem votari aiunt: à Pythone immensæ molis serpente: cuius non magis venena quàm magnitudo terrebat. Hunc Apollo sagittarum ictibus sternens nominis quoque spolia reportauit, vt Pythius vocaretur. Vnde & ob hoc insigne victoriæ Pythia sacra celebranda constituit. *Dianam* quoque sororem eius similiter lunam & viarum præsidem aiunt. Vnde & virginem volunt, quod via nihil patiat. & ideò ambo sagitras habere fingũtur, quod ipsa duo sidera de cœlo radios vsque ad terras emittunt: Dianã autem vocatam quasi Duanã, quod luna die ac nocte appareat. Ipsã & *Lucinã* asseuerant, eo quòd luceat. Eandem & *Triuiam*, quod tribus fingatur figuris. de qua Virgilius: — Tria virginis ora Dianæ, quia eadem luna, eadem Diana, & eadem *Proserpina* vocatur. Sed cùm luna fingitur: Sublustri splendet amictu. Cùm succincta iacit, calamos. Latonia virgo est: Cùm subnixa sedet solio, Plutonia coniunx. *Latonia* autem Diana, eo quòd Latonia fuerit filia, *Ceremi*, id est, terram à creandis frugibus asserunt dictam: appellantes eam nominibus pluribus. dicunt etiam eam & *Opem*, quod opere melior fiat terra. *Proserpinam*, quod ex ea prorepant fruges. *Vestam*, quòd herbis vel variis vestita sit rebus, vel à vi sua stando: Eandem & *Tellurẽ* & *Matrem Magnam* fingunt: turritam cum tympana & gillo & strepitu cymbalorum. Matrem vocatam, quòd plurima pariat: magnam, quòd cibũ gignat: almã, quia vniuersa animalia fructibus suis alit. Est enim alimentorum nutrix terra, quòd simulachrũ eius cum claui fingitur: quia tellus hyeme clauditur, Vere aperitur, vt fruges nascantur. Quod tympanũ habet significari volunt orbem terræ. Quod curru vehitur, dicitur: quia ipsa est terra quæ pendet in aere. Quòd sustinetur rotis; quia mundus rotatur & volubilis est. Quòd leones illi subiiciuntur mansuetos, vt ostendant, nullum genus esse terræ tam ferum quòd non subigi possit aut superari ab ea. Quod in capite turritam gestat coronam, ostenditur superpositas terræ ciuitates, quasi insignitas turribus constare. Quòd sedes fingũtur circa eam: quia cùm omnia moueantur, ipsam non moueri. Quòd Corybantes eius ministri cum strictis gladiis esse finguntur, vt significetur omnes pro terra sua debere pugnare. Quod gallos huic deæ, vt seruirent fecerunt, significant qui semina indigeant, terram sequi oportere. In eo quippe omnia reperiri. Quod se apud eam iactant, præcipitur, inquiunt, vt qui terram colunt ne sedeant: semper enim esse quod agant, Cymbalorum autem æreorum sonitus: ferramentorum crepitus in colendis agris: & ideo ære, quod terram antiqui colebant ære, priùs quàm ferrum esset inuentum. Eandem *Vestam* & *ignem* esse perhibent: quia terram ignem habere non dubiũ est: vt ex Ætna Vulcanóque datur intelligi. Et ideo *virginem* putant, quia ignis inuiolabile sit elementum: nihilque nasci pos-

possit ex eo: quippe qui omnia quæ arripuerit absumat. Ouidius in Fastis: Nec tu aliud Vestam, quàm viuam intellige flammam. Natáque de flamma corpora nuda vides. propterea, & virgines ei seruire dicũtur, eò quòd sicut de virgine: ita nihil ex igne nascatur. *Iunonem* dicunt quasi Ianonem, id est, Ianuã, pro purgationib. fœminarum, eò quòd quasi portas matrum natorum pendat, id est nubentium maritis. Sed hoc philosophi. Poetæ autem Iunonem Iouis asserunt sororem & coniugem: ignem enim & aerem Iouem: aquam & terram Iunonẽ interpretantur, quorum duorum permixtione vniuersa gignuntur. Et *sororem* dicunt, quòd mundi pars est. *Coniugem*, quòd commixta corda tendit. Vnde & Virgilius: Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther Coniugis in gremiũ descendit. *Minerua* apud Græcos ἀπὸ τῦ νοῦ dicitur, id est, fœmina. Apud Latinos autem Minerua vocatam, quasi deam & munus artiũ variarum. Hanc enim inuentricem multorũ ingeniorum perhibent, & inde eam artem & rationem interpretantur, quia sine ratione nihil potest contineri. Quæ ratio, quia ex solo animo nascitur, animúmque putant esse in capite & in cerebro: ideò eam dicunt de capite Iouis esse natam: quia sensus sapientis qui inuenit omnia in capite est. In cuius pectore ideò caput Gorgonis fingitur, quòd illic est omnis prudentia quæ cõfundit alios & imperitos ac saxeos comprobat: quod & in antiquis Imperatorum statuis cernimus in medio pectore loricæ, propter insinuandam sapientiã & virtutem. hæc Minerua & *Tritonia* dicitur. Triton enim Africæ palus est, circa quam fertur virginali apparuisse ætate: propter quod Tritonia nuncupata est. Vnde & tantò procliuius dea credita est: quantominus origo eius innotuit. *Pallas* autem dicta vel ab insula Pallene in Thracia, in qua nutrita est: vel ἀπὸ τῦ πάλλειν τὸ ἆρυ, id est, ab hastæ concussione, vel quòd Pallantem gigantem occiderit. *Venerem* exinde dicunt nuncupatam, quòd sine vi fœmina esse virgo non desinat. Hanc Græci ἀφροδίτην vocant propter spumam sanguinis generantem. ἀφρὸς enim Græcè spuma vocatur. Quod autẽ fingunt Iouem Saturno Cœlo patri genitalia abscidisse: & sanguinẽ fluxisse mare, atque ex spuma maris concreta Venus nata est: illud aiunt, quòd per coitum falsi humoris substantia est. & inde ἀφροδίτην Venerem dici, quia coitus spuma est sanguinis, quæ ex succo viscerum liquido salsóque constat. Ideò autem Venerem, Vulcani dicunt vxorem, quia Venereum officium non sine calore consistit. vnde & frigidus in Venerem senior. Nam Saturnus dicitur Cœlo patri virilia amputasse, quę in mare cadentia Venerem creauerunt. Ideò fingitur, quia nisi humor de cœlo in terram descenderit, nihil creatur. *Cupidinem* vocatum ferunt propter amorem. Est enim dæmon fornicationis. Qui ideò alatus pingitur: quia nihil amantibus leuius, nihil mutabilius inuenitur. Puer pingitur, quia stultus & irrationabilis amor. Sagittam & facem tenere fingitur. Sagittam, quia amor cor vulnerat: face, quia inflammat. *Pan* dicunt Græci. Latini Syluanum: deum rusticorum, quem in naturæ similitudinem formauerunt: vnde Pan dictus est, i. omne. Fingunt enim eum ex vniuersali elementorũ specie. Habet enim cornua in similitudinem radiorũ solis & lunæ. Distinctam maculis habet pellẽ propter cœli sidera. Ruber eius facies, ad similitudinem æthetis. Fistulam septem calamorum gestat, propter armoniam cœli in qua septem sunt soni & septem discrimina vocum. Villosus est, quia tellus est conuestita & agitur ventis. Pars eius inferior fœda est, propter arbores & feras & pecudes. Caprinas vngulas habet, vt soliditatem terræ ostendat, quem volunt rerum & totius naturæ deũ: vnde & Pan quasi omnia dicunt. *Isis* lingua Ægyptiorum terra appellatur: quem Isin volunt esse. Fuit enim Ius regina Ægyptiorum Inachi regis filia, quæ de Græcia venieos. Ægyptios literas docuit, & terras colere instituit, propter quòd & terram eius nomine appellauerunt. *Serapis* omnium maximus Ægyptiorum Deus. Ipse est Apis rex Argiuorum qui nauibus transuectus in Ægyptum, cùm ibidem mortuus fuisset. Serapis appellatus est, propterea quia arca in qua mortuus ponitur, quam Sarcophagum vocant, σορὸς Græcè dicitur, & ibi eum venerari sepultum cepérũt, priusquam templum eius esset instructum, velut σορεῖς. Sed Apis Sorapis primò, deinde vna litera commutata Serapis dictus est. *Apis* fuit apud Ægyptios Taurus Serapi consecratus, & ab eo ita cognominatus: quem Ægyptus ad instar numinis colebat, eò quòd de futuris daret quædam manifesta signa. Apparebat enim in Memphis. Quem cernum antistites prosequebantur & repente velut lymphatici præcinebant. Huius capitis imaginem sibi in hortesmo viden fecerunt. *Fauni* à fando velut ἀπὸ τῦ φάναι dicti quòd voce non signis ostendere viderentur futura. Io lucis enim consulebantur à paganis, & responsa illis non signis, sed vocibus dabant. *Genium* dicunt, quòd quasi vim habet omnium rerum gignendarum, seu à gignendis liberis: vnde & geniales lecti dicebantur à nouis, qui nouo marito sternebantur. ¶ Hæc & alia sunt gentilium fabulosa figmenta, quæ interpretata sic habentur, vt ea non intellecta damnabiliter tamen ade-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rent. ¶ Fatum autem dicunt esse quicquid dij fantur: quicquid Iupiter fatur. A fando igitur fatum dicunt, id est, à loquendo. Quòd nisi hoc nomẽ iam in alia re soleret intelligi, quo corda hominum nolamus inclinare: rationabiliter possemus à fando fatum appellare. Nõ enim abnuere possumus esse scriptum in literis sanctis: Semel locutus est Deus: duo hæc audiui, &c. Quod enim dictum est, semel locutus est intelligitur immobiliter, hoc est incommutabiliter est locutus, sicut nouit incõmutabiliter omnia quę futura sunt, & quæ ipse facturus est. Tria autem fata fingunt in colo & fuso, digiti que fila ex lana torquentibus, propter tria tempora: præteritum, quod in fuso iam netum atque inuolutum est: præsens, quod inter digitos nentis traiicitur: futurum, in lana quæ colo implicata est: & quod adhuc per digitos nentis ad fusum tanquam præsens ad præteritum traiiciendum est. *Parcas* dicunt *παρ' ἀνάγκην* appellatas, quòd minimè parcant. Quas tres esse voluerunt: vnã, quæ vitam hominis ordiatur: alteram, quæ contexat: tertiam, quæ rumpat. Incipimus enim cùm nascimur: sumus, cùm viuimus: desinimus cùm interimus. *Fortunam* à fortuitis nomen habere dicunt, quasi deam quandam res humanas variis casibus & fortuitis illudẽtem: vnde & cæcam appellant, eò quòd passim in quoslibet incurrens sine vllo examine meritorum, & ad bonos & ad malos venit. Fatum autem à fortuna separant: & *fortunam* quasi sit in his quę fortuitu veniunt, nulla palàm causa. *Fatum* verò appositum singulis & statutum aiunt. *Aiunt & tres furias fœminas crinitas* serpentibus propter tres effectus, qui in animis hominum multas perturbationes gignunt, & interdum cogunt ita delinquere, vt nec famæ nec periculi sui respectum habere permittant. Ira quæ vindictam cupit: cupiditas quæ desiderat opes: libido quæ appetit voluptates. Quæ ideò furiæ appellantur: quòd stimulis suis mentem feriant, & quietem esse non sinant. *Nymphas* deas aquarum putant, dictas à nubibus. Nam ex nubibus aquæ: vnde deriuatum est, nymphas aquarum deas, quasi numina lymparum. Ipsas autem dicunt & Musas, quas & nymphas, nec im meritò. Nam aquæ motus musicen efficit. Nympharum apud gentiles varia sunt vocabula. Nymphas quippe montium *Oreades* dicunt: syluarum, *Dryades*: fontium, *Hamadryades* camporum, *Naiades*, maris. *Nereides*, *Heroas* dicũt à Iunone traxisse nomen, Græce enim Iuno ἥρη appellatur. Et ideò nescio quis filius eius secundum Græcorũ fabulã ἥρως fuit nuncupatus: hoc videlicet velut nitidum significante fabula, quòd aer Iunoni deputetur, vbi volũt heroas habitare. Quo nomine appellant alicuius meriti animas defunctorum, quasi ἀγαθούς id est, viros acrios & cœlo dignos propter sapientiam & fortitudinem. *Penates* gentiles dicebant omnes deos, quos domi colebant. Et penates dicti, quòd essent in penetralibus: id est, in secretis. Hi dij quomodo vocabantur, vel quæ nomina habuerint ignoratur. *Manes* dicunt deos mortuorum, quorum potestatem inter Iunam & terram asserũt, à quibus & mane dictum existimant, quos putant ab aere, qui manus, id est rarus est, manes dictos: siue quia latè manant per auras: siue quia mites sunt in manibus, contrario nomine hoc appellantur. Apuleius autem ait eos *παρ' ἀντίφρασιν* dici manes, hoc est, mites ac modestos, cùm sint terribiles & immanes: vt *Parcas*, vt *Eumenides*. *Laruas* ex hominib. factos dæmones aiunt, qui meriti mali fuerint. Quarũ natura esse dicitur, terrere paruulos, in angulis garrire tenebrosis. *Lamias* quas fabulæ tradũt infantes corripere ac laniare solitas, à laniando specialiter dictas. *Pilosi* qui Græcè *panitæ*. Latinè incubi appellantur, siue *initis* ab ineundo passim cum animalibus. Vnde & *incubi* dicuntur ab incumbendo, hoc est, stuprando. Sæpe enim improbi existũt etiã mulieribus, & earum peragunt cõcubitum, quos dæmones Galli *Dusios* nuncupant, quia assiduè hanc peragunt immunditiam. Quem autem vulgò *incubonem* vocant, hunc Romani *Faunum ficarium* dicunt, ad quem Horatius dicit: Faune Nympharum fugientium amator, Per meos fines & aprica rura, Lenis incedas. Hunc alij Satyrum vocant.

ISIDORI

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER IX.

CAPITA LIBRI NONI.

1 *De linguis gentium.*
2 *De gentium vocabulis.*
3 *De regnis militiæque vocabulis.*
4 *De ciuibus.*
5 *De affinitatibus & gradibus.*
6 *De agnatis & cognatis.*
7 *De prædictis affinitatibus.*
8 *De coniugio.*

De linguis gentium. CAP. I.

LINGVARVM *diuersitas* exorta est in ædificatione turris post diluuium. Nam prius quàm superbia turris illius in diuersos signorum sonos humanam diuideret societatem, vna omnium nationum lingua fuit, quæ Hebræa vocatur, qua Patriarchæ & Prophetæ vsi sunt non solùm in sermonibus suis, verumetiam in literis sacris. Initio autẽ quot gentes, tot linguæ fuerunt, deinde plures gentes quàm linguæ, quia ex vna lingua multæ gentes sunt exortæ. *Linguæ* autem dictæ in hoc loco pro verbis, quæ per linguam fiunt, genere locutionis illo, quo is qui efficit per id quod efficitur nominatur, sicut os dici solet pro verbis, sicut manus pro literis. ¶ *Tres* autem sunt *linguæ sacræ*. Hebræa, Græca, Latina, quæ toto orbe maximè excellunt. His enim tribus linguis super crucẽ Domini à Pilato fuit causa eius scripta. Vnde & propter obscuritatem sanctarum scripturarum harum trium linguarum cognitio necessaria est, vt ad alteram recurratur, si quam dubitationem nominis vel interpretationis sermo vnius linguæ attulerit. ¶ *Græca* autem *lingua* inter cæteras gentium clarior habetur. Est enim Latinis & omnibus linguis sonantior; cuius varietas in quinquẽ partibus discernitur. Quarum *prima* dicitur *κοινή*, id est, mixta, siue communis, qua omnes vtuntur. Secunda *Attica*, videlicet Athenienſis, qua vsi sunt omnes Græciæ auctores. Tertia *Dorica*, quã habẽt Ægyptij & Syri. Quarta *Ionica*. Quinta *Æolica*, qua se Æoles locutos dixerũt, & sunt in obseruatione Græcę linguę eiusmodi certa discrimina. Sermo enim corũpta est dispartitus. ¶ *Latinas* autem *linguas quatuor esse* quidã dixerũt, id est, Priscã, Latinam, Romanam, Mistam. *Prisca* est qua vetustissimi Italiæ sub Iano & Saturno sunt vsi incondita, vt se habeant carmina Saliorum. *Latina*, quam sub Latino & regibus Tusciæ cæteri in Latio sunt locuti, ex qua fuerunt duodecim tabulæ scriptæ. *Romana* quæ post reges exactos à populo Romano gesta est, quam Næuius, Plautus, Ennius, Virgilius poetæ, ex oratoribus Gracchus & Cicero cæteri effuderunt. *Mixta*, quæ post imperium latius promotum simul cum moribus & hominibus in Romanam ciuitatem irrupit, integritatem verbi per solœcismos & barbarismos corrumpens. ¶ Omnes autem Orientis gentes in gutture linguam & verba collidũt, sicut Hebræi & Syri. Omnes mediterraneæ gentes in palato sermones feriunt, sicut Græci & Asiani. Omnes occidentis gentes verba in dentibus frangunt, sicut Itali & Hispani. ¶ Syrus & Chaldæus, vicinus Hebræo est in sermone, consonans in plerisque & literarum sono. Quidam autem arbitrantur linguam ipsam esse Chaldæam, quia Abrahã de Chaldæis fuit. Quòd si hoc recipitur, quomodo in Daniele Hebręi pueri linguam quam nouerant doceri iubentur? ¶ Omnem autem linguam vnusquisque hominum siue Græcam, siue Latinam, siue cæterarum gentium aut audiendo potest tenere, aut legendo, aut ex præceptorę accipere. Cùm autem omnium

Universidad de Deusto
Biblioteca

linguarum scientia difficilis cuiquam sit: nemo tamen tam desidiosus est, vt in sua gente positus suæ gẽtis linguam nesciat. Nam quid aliud putandus est nisi animalium brutorum deterior? Illa enim proprię vocis clamorem exprimunt: iste deterior, qui propriæ linguæ caret notitia. ¶ Cuiusmodi autem lingua locutus est Deus in principio mundi cùm diceret: Fiat lux, difficile est inuenire. Nondum enim erant linguæ. Item qua lingua insonuit postea exterioribus hominum auribus, maximè ad primum hominẽ loquens, vel ad prophetas: vel dum corporaliter insonuit vox dicentis Dei: Tu es filius meus dilectus, vbi à quibusdam creditur illa lingua vna & sola quæ fuit antequam esset linguarum diuersitas. In diuersis autem gentibus creditur quòd eadem illis lingua Deus loquatur, qua ipsi homines vtuntur, vt ab eis intelligatur. Loquitur autem Deus hominibus non per substantiam inuisibilem: sed per creaturam corporalem, per quam & hominibus apparere voluit, quando locutus est. Dicit autem Apostolus: Si linguis hominum loquar & angelorum, vbi quæritur: Qua lingua angeli loquãtur non quòd angelorum aliquæ sint linguæ, sed hoc per exaggerationẽ dicitur. Item quęritur, qua lingua in futurum homines loquatur, nusquam reperitur. Nam dicit Apostolus: Siue linguæ cessabunt. Ideo autem prius de linguis ac deinde de gentibus posuimus, quia ex linguis gentes, non ex gentibus linguæ exortæ sunt.

De gentium vocabulis.
Cap. II.

Gens est multitudo ab vno principio orta: siue ab alia natione secundum propriam collectionem distincta, vt, Græciæ, Asiæ. Hinc & gentilitas dicitur. Gens appellata propter generationem familiarum, id est, à gignendo: sicut natio à nascendo. Gentes autem à quibus diuisa est terra quindecim sunt: *de Iaphet* triginta & vna, *de Cham* viginti septem, *de Sem* quinque, quę fiunt septuaginta tres, vel potius vt ratio declarat, septuaginta duæ, totidémque linguæ, quæ terris effluxerunt, quæque crescendo prouincias & insulas impleuerunt. ¶ Filij Sem quinque, singulariter gentes singulas procrearunt. Quorum primus Elam, à quo Elamitæ principes Persidis, secundus Assur, à quo *Assyriorum* pullulauit *imperium*, tertius Arfaxat, à quo *Chaldæorum gens* exorta est, quartus Lydi, à quo *Lydij*, quintus Aram, à quo *Syri*, quorum metropolis fuit Damascus. Filij Aram nepotes Sem quatuor Hus & Vl, & Gether & Mesa. Hus *Traconitidis* conditor, qui inter Palæstinam & Cœlosyriam tenuit principatum, vnde fuit Iob secundum quod scriptum est, Vir erat in terra Hus nomine Iob, secundum Vl, à quo *Armenij*. tertius Gether, à quo *Carmenij* siue *Carij*. quartus Mesa, à quo sunt ij qui vocantur *Meones*. Posteritas Arfaxat, filij Sem, Heber nepos Arfaxat, à quo *Hebræi* sunt. Ietan filius Heber, à quo *Indorum* gens orta est. Sale filius Ietan, à quo *Bactriani*, licet eos alij Scytharum exules suspicentur. Ismael filius Abraham, à quo *Ismaelitæ*, qui nunc corrupto nomine *Saraceni*, quasi à Sara, & *Agareni* ab Agar. Nabaioth filius Ismael, à quo *Nabathei*, qui ab Euphrate in mare rubrum habitant. Moab & Ammon filij Loth, à quibus *Moabitæ* & *Ammonitæ*, Edom filius Esau, à quo *Idumæi*. Hæ sunt gentes, quæ de Sem stirpe descendunt, possidentes terram meridianam, ab ortu Solis vsque ad Phœnices. ¶ Filij Cham quatuor, à quibus ortæ sunt gentes hæ, Chus à quo progeniti *Æthiopes*. Misraim à quo *Ægyptij* perhibentur exorti. Phut à quo *Lybij*. Vnde & Mauritaniæ fluuius vsque ad præsens dicitur Phut, omnísque circa eum regio *Phutensis*. Chanaan, à quo *Afri* & *Phœnices* & *Chananæorum decem gentes*. Item ex nepotibus Cham filij Chus, nepotes Cham sex. Filij Chus Saba, Euilat, Sabata, Rema, Saba & Cusa. Saba à quo progeniti & appellati *Sabæi*, de quibus Virgilius, Solis est thurea virga *Sabæis* Euila, à quo *Getuli* in parte remotioris Aphricę heremo cohærentes. Sabata, à quo *Sabateni*, qui nunc *Attabari* nominantur. Rema verò & Saba & Cusa paulatim antiqua vocabula perdiderunt, & quæ nunc à veteribus habeant ignoratur. Filij Rema, Saba & Dadan. Hic autem Saba per schin literam scribitur in Hebræo, ille autem superior Saba per samech, à quo appellantur *Sabæi*, interpretatur autem nunc Saba *Arabia*. Dadan à quo gens est Æthiopiæ in occidentali plaga. Filij Misraim Labin, à quo *Lybij*, qui quondam Phuthei vocantur. Ceslom, à quo *Philistim*, quos veteres ἀλλοφύλους, nos modò corruptè Palæstinos vocamus. Cæteræ sex gentes ignotæ sunt, quæ bello Æthiopico subuersæ vsque ad oblivionem præteritorũ nominũ peruenerũt. Filij Chanaã vndecim, ex quo Chananæorum decem gentes: quorũ tertiam iis expulsis Iudæi possederunt. Quorum primogenitus Sidon, à quo *Sidones*. Vnde & vrbs eorum in Phœnice Sidon vocatur. Secundus Eth, à quo *Ethei*. tertius Iebus à quo *Iebusæi*, quorũ fuit Hierusalem. Quartus Amorræus, à quo *Amorræi*. Quintus Iergeseus, à quo *Iergesæi*. Sextus Euæus, à quo *Euæi*. Ipsi sunt *Gabaonitæ*, à ciuitate eorum Gabaon, qui supplices venerunt ad Iosue. Septimus Arachæus, qui *Achas* condidit *oppidum* contra Tripolim in radicibus Libani situm. Octauus Asseneus, à quo *Asenei*. Nonus Aradius, à quo *Aradij*, qui & Aradum insulam possederunt angusto freto à Phœnicis littore separatam. Decimus Amaræus, à quo Syriæ nobilis ciuitas quæ vocatur *Cœlis*. Vndecimus Amathe⁹. Hæ sunt gentes de stirpe Cham, quæ à Sidone vsque ad Gaditanũ fretum omnem meridianam partem tenent. ¶ Item tribus Filiorum Iaphet. Filij autem Iaphet septem nominantur: Gomer, ex quo *Galatæ*, id est galli. Magog, à quo arbitrantur *Scythæ* & *Gothos* traxisse originem. Maday, à quo *Medos* existere putant. Iauan, à quo *Iones*, qui & Græci. Vnde & mare Ionium. Tubal, à quo *Iberi*, qui & *Hispani*, licet quidam ex eo & Italos suspicentur. Moloch, ex quo *Cappadoces* sunt. Vnde & vrbs apud eos vsque hodie Maleca dicitur. Tyras, à quo *Thraces*, quorum non satis immutatum vocabulum est quasi Traces. Filij Gomer nepotis Iaphet. Ascanaz, à quo *Sarmatæ* quos Græci *Regines* vocant. Rifon, à quo *Paphlagones*. Gotorna, à quo sunt *Phryges*. Filij Iauan Elisa, à quibus Græci *Heliſæi*, qui vocantur *Æolides*. Vnde & lingua quinta Græcè Æolis appellatur. Tarsis, à quo *Cilices*, vt Iosephus arbitratur. Vnde & metropolis ciuitas eorũ Tarsis dicitur. Cethim, à quo *Cithei*, id est *Cyprij*, à quibus hodiéque vrbs Scithia nominatur. Dodanim à quo *Rhodij*. ¶ Hæ sunt gẽtes de stirpe Iaphet, quæ à Tauro monte ad aquilonem mediam partem Asiæ, & omnem Europam vsque ad Oceanum Britannicũ possident, nomina & locis & gentibus relinquentes, de quibus postea immutata sunt plurima, cætera permanent vt fuerunt. Nam multarum gẽtium vocabula partim manserunt: ita vt hodiéque appareat vnde fuerant deriuata, sicut ex Assur Assyrij, ex Heber Hebræi: partim verò temporis vetustate ita mutata sunt, vt vix homines doctissimi antiquissimas historias perscrutãtes: nec omnium sed aliquarum ex istis origines gentium potuerint reperire. Nam quòd ex filio Cham qui vocabatur Misraim, Ægyptij sunt exorti, nulla hoc resonat origo vocabuli: sicut nec Æthiopum qui dicuntur ad cum filium Cham pertinere qui Chus appellatus est. Et si omnia considerentur, plurima tamen gentium mutata, quàm manentia vocabula apparẽt: quibus postea nomina diuersa, diuersa dedit ratio. Nanque *Indi* ab Indo flumine dicti sunt, qui ab occidentali parte eos includit. *Seres* à proprio nomen sortiti sunt, gens ad orientem sita, apud quos de arboribus lana contexitur. De quibus est illud. Ignoti facie, sed noti vellere Seres. *Gangaridæ* populi sunt inter Assyrios Indósque inhabitãtes circa Gangem fluuium. Vnde etiam Gangaridæ nuncupati sunt. *Hircani* dicti sunt: à silua Hircana, vbi sunt plurimæ tigres. *Bactriani* Scythæ fuerunt qui suorum factione à sedibus suis pulsi iuxta Bactron orientis fluuium consederunt, ex cuius vocabulo & nomen sortiti sunt. Huius gentis rex fuit Zoroastes inuẽtor magicæ artis. *Parthi* quoq; & ipsi à Scythis originem trahunt. Fuerũt enim eorũ exsules, quod etiam vocabulo eorum manifestatur. Nã, Scythico sermone exsules *Parthi* dicũtur. Hi similiter vt Bactriani domesticis seditionib. Scythia pulsi, solitudines iuxta Hircaniam primum furtim occupauerunt: deinde pleraque finium etiã virtute obtinuerũt. *Assyrij* ab Assur filio Sem vocati, gens potentissima, quæ ab Euphrate vsque ad Indorum fines omnem in medio tenuit regionem. *Medi*, à rege suo cognominati putantur. Namque Iasonis Peliaci regis frater, à Peliæ filiis Thessalia pulsus est cum Medea vxore sua, cuius fuit priuignus Medus rex Athenien sium: qui post mortẽ Iasonis orientis plagã perdomuit, ibique Mediã vrbem cõdidit, gentémque Medorum nomine suo appellauit. Sed inuenimus in Genesi quòd Madai auctor gentis Medorum fuit, à quo & cognominati, vt superius dictum est. *Persæ* à Perseo rege sunt vocati, qui è Græcia in Asiam transiens, ibi barbaras gentes graui diuturnóque bello perdomuit, nouissimè victor nomen subiectæ genti dedit. Persæ autẽ ante Cyrum ignobiles fuerunt, & nullius inter gentes loci habebantur. Medi semper potentissimi fuerunt. *Caldæi* qui nunc *Chaldæi* vocantur, à Caseth filio Nachor fratris Abrahæ cognominati sunt. *Sabæi* dicti ἀπὸ τῆς σεβείας, quod est supplicare & venerari, quia diuinitatem per ipsorum thura veneramur. Ipsi sunt & *Arabes* qui in montibus Arabiæ sunt: qui vocantur *Libanus* & *Antilibanus* vbi thura colliguntur. *Syri* à Surim vocati perhibentur: qui fuit nepos Abraham ex Cethura: quos autem veteres Assyrios, nunc nos vocamus Syros, à parte totum appellantes. *Hebræi* vocati sunt ab Heber: qui pronepos fuit Sem. *Israelitæ* verò ab Israel filio Isaac. Nam patriarcham Hebræorum constat fuisse Israel: à quo duodecim tribus Iudæorũ Israelis vocabulũ sortiti sunt. Iudæis autẽ scissura decem tribuum nomina imposuit. Nam antè *Hebræi* siue Israelitæ nuncupabantur. Ex quo autem in duo regna populus Dei diuisus est: tũc duæ trib. quæ de stirpe Iuda reges habebant, Iudæorum nomen sortitæ sunt. Reliqua pars decem tribuũ quæ in Samaria sibi regẽ constituit ob populi magnitudinem pristinũ nomen retinuit Israel. *Samaritanorum gens* sũpsit exordiũ ab Assyriis, qui trãsmigrati habitauerũt in Samaria: qui Latinè interpretatur custodes, eo quòd captiuato Israel isti in terra regionis eorum ad custodiam collocati sunt. Phœnix Cathmi frater de Thebis Ægyptiorum in Syriã profectus, apud Sidonẽ re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnauit, eósque populos ex suo nomine *Phœnices*, eámque prouinciã Phœniciam nuncupauit. *Sidones* autẽ à ciuitate quæ vocatur Sidõ traxisse vocabulũ perhibẽtur. *Saraceni* dicti, vel quia ex Sara genitos se prædicent, vel sicut gentiles aiunt, quòd ex origine Syrorũ sint quasi Syriginæ. Hi peramplam habitant solitudinẽ. Ipsi sunt & Ismaelitæ, vt liber Geneseos docet, quòd sint ex Ismaele. Ipsi Cedar à filio Ismaelis. Ipsi *Agareni* ab Agar, qui vt dixim⁹, peruerso nomine Saraceni vocantur, quia ex Sara se genitos gloriantur. *Philistei* ipsi sunt Palæstini, quia p literã sermo Hebræus non habet: sed pro eo Græco vtũtur. Inde Philistei pro Palæstinis dicuntur, ciuitate vtiq; sua. Idem & Allophili, id est alienigenæ, ob hoc quia semper fuerũt inimici Israel, & lõgè ab eorũ genere & societate separati. *Chananei* appellati de Chanaan filio Chã: quorũ terrã Iudæi possederunt. Ex cuius origine fuit Emõr pater Sichen, à quo Amorrei sunt nũcupati. *AEgyptij* ab Ægypto quodã suo rege vocati sunt. Nam antea *Aerij* dicebantur. Interpretantur autẽ lingua Hebraica *AEgyptij* affligentes, eò quòd afflixerint Dei populũ priusquam diuino auxilio liberarẽtur. *Armenius* ex Thessalia vnus de numero ducum Iasonis qui ad Colchos profecti sunt: recollecta multitudine quę amisso rege Iasone passim vagabatur, Armeniam condidit, gentíque ex suo vocabulo nomen dedit. *Limes* est *Persicus*: qui Scythas ab eis diuidit, Scythia cognominata à quodam limite Scythiæ, à quo perhibentur vocati, gẽs antiquissima semper habita. Hi Parthos Bactrianósque, fœminæ autem eorum Amazonum regna cõdiderunt. *Massagetæ* ex Scytharũ origine sũt. Et dicti Massagetæ quasi graues, id est fortes Getæ. Nam sic Liuius argentũ graue dicit, id est, *massas*. Hi sunt qui inter Scythas atque Albanos septentrionalibus iugis inhabitãt. *Amazones* dictæ sunt, seu quòd simul viuerẽt sine viris quasi ἅμα ζώουσι, siue quòd adustis dexterioribus mammis esset, ne sagittarũ iactus impediretur quasi ἀπὸ μάζης. Nudabant enim quam adusserãt mãmam. Has Titianus vnimammis dicit. Nã hoc est Amazõ, quasi ἀπὸ μάζης id est sine mamma. Has iam non esse constat: quòd earũ gentes partim ab Hercule, partim ab Achille, vel ab Alexandro vsq; ad internecionẽ deletæ sunt. In partib. Asiaticæ Scythiæ gẽtes quæ posteras se Iasonis crederunt albo crine nascũtur ab assiduis niuib. & ipsius capilli color gẽti nomẽ dedit, & inde dicuntur *Albani*. Horũ glauca oculis, id est picta inest pupilla: adeò vt nocte plusquam die cernant. Albani autem vicini Amazonibus fuerũt. *Vgnos* antea *Hunnos* vocatos, postremo à rege suo *Abares* appellatos dicũt, qui prius in vltima Mœotide inter glacialem Tanaim & Massagetarum immanes populos habitauerunt. Deinde pernicibus equis Caucasi rupibus feras gẽtes Alexãdri claustra colubente ruperunt: & orientẽ viginti annis tenuerunt captiuũ, & ab Ægyptijs atq; Æthiopibus annuũ vectigal exegerunt. Troianorum *gens* antea *Dardana*, à Dardano rege nominata. Nã Dardanus & Iasius fratres è Græcia profecti: ex iis Iasius ad Thraciam Dardanus ad Phrygiam peruenit, ibique primus regnauit. Post quem filius eius Erictonius, deinde nepos eius Tros, à quo *Troiani* nũcupati sũt. *Galatæ* Galli esse nosc̃tur, qui in auxilium à rege Bithiniæ euocati, regnũ cum eo peracta victoria diuiserunt: sicque deinde Græcis admixti primùm *Gallograci*: nunc ex antiquo gallorũ nomine Galatæ nuncupantur. Græci ante *Thessali* à Thessalo postea à Græco rege *Græci* sunt nũcupati. Nã Græci propriè Thessali sunt. *Lapithas* autẽ gentẽ Thessaliæ fuisse aiunt, circa Penion amnẽ olim inhabitantẽ, à Lapitha Apollinis filia nuncupatos. *Sicyonij* Græci sunt nũcupati, à Sicyonio rege. Hi primùm Agialei vocabantur, à rege Agialio, qui primus Sicyoniis imperauit, à quo & Agialea ciuitas nuncupata est, quæ nunc Peloponnesus à Pelope rege suo vocãtur. Ipsi sunt & Arcades, ab Arcade rege Iouis & Calysto filio dicti. *Danai* à Danao rege vocati. Iidẽ & Argiui ab Argo conditore cognominati. Postquam autẽ rex Græcorum Apis mortuus est, huic filius Argus successit in regnum, & ex eo Argiui vocati sunt, qui etiã ab eis post obitũ vt Deus haberi cepit, templo & sacrificio honoratus. *Achæi* qui & *Achiui* ab Achęo Iouis filio dicti. *Pelasgi* nominati, quia cùm velis pansis verno tẽpore aduenisse Italiã visi sunt. vt aues. Primò. n. eos Varro Italiam appulisse cõmemorat Græci verò Pelasgos à Ioue & Larissæ filio perhibent dictos. *Myrmidones* fuerũt Achillis socij: Dolopes Pyrrhi. dicti autem Myrmidones propter assutiam quasi μύρμηκες, id est formicæ. Eratosthenes autem dicit dictos Myrmidones à Myrmidone duce Iouis & Eurimedusæ filio. *Cecropi* Athenien-sium regi successit Agranus, cuius filia Athia nomen & regioni & genti dedit. Et ex ea Attici cognominati, qui sunt Athenienses. Ion vir fortis ex suo nomine eosdem Athenienses vocauit *Iones*. *Macedones* à nomine Macedonis regis antea Emaci nuncupati sunt: postea Macedones dicti à Macedone rege Deucalionis materno nepote. *Epirotæ* à Pyrrho Achillis filio prius Pirride dicto, postea verò à Pyrrho rege ad Italiam transire præsumpserunt. Dorus Neptuni & Ellopis filius fuit, vnde *Dori* & originem & nomen ducunt. Sunt autem pars Græciæ gentis, ex quibus etiam cognominata est tertia lingua Græcorum quæ Dorica appellatur.

Lacedamones

Lacedæmones à Lacedæmõne Semelæ filio dicti. Hi diu perseuerantes in bello cõtra Messenios veriti ne diuturnitate prælij prolis spẽ perderẽt: præceperũt, vt virgines eorũ cũ iuuenib. domi relictis cõcũberent, sicq; ex promiscuo virginũ & maritorũ cõcubitu iuuenes de incertis parẽtibus nati sunt, & ex nota materni pudoris *Spartani* vocati sunt. Nam ipsos esse Spartanos quos Lacedæmones. *Thraces* ex filio Iapheth qui vocatus est Tiras & orti & cognominati, vt superius dictum est perhibentur. licet gentiles eos ex moribus ita dictos existiment, qẽ òd sint truces. Sæuissimi enim omniũ gentiũ fuerũt, vnde & multa de iis fabulosa memorantur: quòd captiuos diis suis immolarent, & humanum sanguinem in ossibus capitum portare soliti sunt. De quibus Virgilius: Heu fuge crudeles terras, fuge littus auarum: quasi crudelium & auarorũ *Istrorũ gens* originẽ à locis ducit: qui missi ad Argonautas persequendos, vt à ponto intrauerũt Istrum fluuium à vocabulo amnis quo à mari recesserant, appellati sunt. *Romani* à Romuli nomine nuncupati qui vrbem Romam condidit, gentíque & ciuitati nomen dedit. Hi antè à Saturno *Saturni*, à Latino *Latini* vocati sunt. Nam Latinus Italiæ rex fuit qui ex suo nomine Latinos appellauit, qui postea Romani nuncupati sunt. Hi & *Quirites* dicti, quia Quirinus dictus est Romulus, quòd tẽpore hasta vtebatur, quæ Sabinorũ lingua *quiris* dicitur, *Italus* quoque & Sabinus, & Sicanus, fratres fuerũt ex quibus nomina populis imposita & regionibus sunt. Nam ab Italo *Itali*, à Sabino *Sabini*, à Sicano *Sicani*: qui & *Siculi*. cognominati sunt, iidem & *Siculienses*. *Tusci* Italiæ gens est à frequentia sacrorum, & thuris vocata, id est Θυσκία. *Veneti* Italiæ genus est: sed Gallorum vererum propago: qui Apenninũ montem incolũt, de quibus historiæ perhibent quòd tempore aquosæ cladis imbribus superfuerint, & ob hoc ἐνετικοὶ Græce nominatos. *Marsi* gens Italiæ dicta à comite Liberi Marsia: qui visum illis vitium ostendit, & ob hoc illi statuam fecerunt. quam postea Romani victis Marsis tulerunt. Marsos autem Græci Tuscos vocant quasi ὀφιόχους: quòd multos serpẽtes habeant, & ὄφις serpens dicatur. illæsos autem esse carminum maleficiis. Inhabitant autem plagam Apennini montis simul cũ Vmbris. *Gothi* à Magog filio Iapheth nominati putantur, de similitudine vltimæ syllabæ quos veteres magis Getas quam Gothos vocauerunt: gens fortis & potentissima, corporum mole atq; armorum genere terribilis, de quibus Lucanus, Hinc Dacus premat inde Getes occurrat Iberis. *Daci* autem Gothorum soboles fuerunt, & dictos putant Dacos quasi dagos, quia de Gothorum sæpe creati sunt. De quibus ille, ibis Aretos procul vsque Dagos. *Bessi* barbari fuerunt: qui à multitudine boũ sic vocati crediũtur. De quibus quidam: Qui colit terræ medio vel ille Diuitis multo boue pilleatus. *Accola* ripæ. *Gipedes* pedestri prælio magis q; àm equestri sunt vsi, & ex hac causa ita vocati. *Sarmatæ* patentibus *campis* armati inequitabant priùs quàm eos Lẽtulus Danubio prohiberet, atque inde ob studium armorum Sarmatæ nuncupati existimantur. Lanus fluuius fertur vltra Danubium, à quo *Alani* dicti sunt, sicut & populi habitantes iuxta Lemanũ fluuiũ *Alemani* vocantur: De quibus Lucanus, Deseruere cauo tentoria fixa Lemãno: *Longobardos* vulgo ferunt nominatos à prolixa barba & nunquam tonsa. Vandelicus amnis ab extremis Galliæ erumpens, iuxta quem fluuium habitasse, & ex eo traxisse nomen *Vandali* perhibentur. *Germanicæ* gentes dictæ, quòd sint immania corpora, immanésque nationes sæuissimis duratæ frigoribus, qui mores ex ipso cœli rigore traxerunt, ferocis animi & semper indomiti: raptu venatúque viuentes. Horũ plurimæ gentes variæ armis, discolores habitu, lineguis dissonæ, & origine vocabulorum incertæ, vt *Toleates*, *Sarsi*, *Variquadi*, *Tũgri*, *Marcomanni*, *Bructeri*, *Camasi*: *Blangianæ*, *Tubãtes*, quorũ immanitas barbariæ etiam in ipsis vocabulis horrorem quendam ũgnificat. *Sueui* pars Germanorum fuerunt in fine Septentrionis, quibus Lucanus Fundit ab extremo flauos aquilone Sueuos. Quorũ fuisse centum pagos & populos multi tradiderũt. Dicti autem *Sueui* putantur à monte Sueuo, qui ab ortu initium Germaniæ facit, cuius loca incoluerunt. *Burgundiones* quondam à Romanis subacta interiore Germania per castrorũ limites posiũ à Tiberio Cæsare in magnam coluerũt gentem, atq. ita nomẽ ex locis sumpserũt: quia crebra per limites habitacula constituta, burgos vulgò vocant. Hi postea rebelles effecti Romanis: plusquam octoginta milia armatorũ ripæ Rheni fluminis insederunt, & nomen gentis obtinuerũt. *Saxonum gens* in oceani maris littoribus & paludibus inuisa sita, virtute atque agilitate habilis. Vnde & appellata, quod sit durum & validissimum genus hominum & præstans cæteris piraticis. *Franci* à quodam proprio duce vocari putantur. Alij eos à feritate morũ nuncupatos existimant. Sũt enim in illis mores inconditi, naturalísque ferocitas animorũ. *Brunones* quidam Latinè nominatos suspicantur: eo quòd bruti sint, gens inter oceanum interfuso mari quasi extra orbem posita. de quibus Virgilius, Toto diuisos orbe Britannos. *Scotti* propria lingua nomen habent à picto corpore, eo quod aculeis ferreis cum atramento variarum figurarum stigmate annotentur. *Galli* à candore corporis nun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cupati sunt. γάλα enim Græcè lac dicitur. Vnde & Sibylla sic eos appellat: cùm ait de iis, Tunc lactea colla Auro innectuntur. Secundum diuersitatem enim cœli, & facies hominum & colores & corporum quantitates & animorum diuersitates existunt. Inde Romanos graues, Græcos leues, Afros versipelles, Gallos natura feroces atque acriores ingenio peruidemus, quod natura climatũ facit. Galli autem Senones antiquitus *Xenones* dicebantur, quod Liberum hospitio recepissent, postea x in s literam commutata est. Vacca oppidum fuit iuxta Pyrenæum, à quo sunt cognominati *Vaccei*, de quibus creditur dixisse poeta: Latéque vagantes Vaccei. Hi Pyrinæi iugis peramplam montis habitant solitudinem. Idem & *Vascones* quasi Vacconες c in s literam demutata. quod genus Pompeius edomita Hispaniâ, & ad triũphũ venire festinans de Pyrinæ iugis deposuit, & in vnũ oppidum cõgregauit. Vnde & *Conuenarum* vrbs nomen accepit. Hispani ab Ibero amne primũ Iberi, postea ab Hispalo *Hispani* cognominati sunt. *Gallicij* à candore dicti fingũtur, vnde & galli. Reliquis enim Hispaniæ populis candidiores existunt. Hi Græcã sibi originem asserunt. Vnde & naturali ingenio calleut, Siquidem post finem Troiani belli Teucrum morte Aiacis fratris inuisum patri Telamoni dum non reciperetur in regnum, Cyprum concessisse ferunt, ibíque vrbẽ nomine antiquæ patriæ Salaminam condidisse, inde ad Galliciam profectus expositis sedibus ex loco nomen genti dedisse. *Astures* gẽs Hispaniæ vocati, eo quòd circa Isturam flumen septem montibus siluisque crebris inhabitent. *Cantabri* gẽs Hispaniæ à vocabulo vrbis, & Iberi amnis, cui insidunt, appellati. Horum animus pertinax & magis ad latrocinandum, & ad bellandum, vel ad perpetiendum verbera semper parati. *Celtiberi* ex Gallis Celticis fuerunt, quorũ ex nomine appellata est regio Celtiberia. Nã ex flumine Hispaniæ Ibero vbi confederant, & ex Gallis qui Celtici dicebantur, mixto vtroque vocabulo Celtiberi nũcupati sunt. *Afri* appellati ex vno ex posteris Abrahæ, qui vocabatur Afer: qui dicitur duxisse aduersus Libyã exercitũ, & ibi victis hostibus consedisse, eiúsque posteros ex nomine atiui & Afros & Africam nuncupasse. *Pœni* autem Carthaginenses sunt à Phœnicibus nũcupati: qui cũ Didone profecti sunt. *Tyrij* verò à Tyria vrbe Phœnicum nuncupati, de qua profecti sunt, & in Africæ litus venerunt. *Getuli* Getæ dicuntur fuisse, qui ingenti agmine à locis suis nauibus conscendẽtes loca Syrtiũ in Libya occupauerũt: & quia ex Getis venerant, deriuato nomine Getuli cognominati sunt. Vnde & opinio est apud Gothos, ab antiqua cognatione Mauros consanguinitate propinquos sibi vocare. Africam autem initio habuere *Libyes*. deinde *Afri*, post hæc *Getuli*, postremũ *Mauri* & *Numides Mauri* & *Numidæ*. vt Afri putant, sic sũpserunt exordiũ & vocabulũ. Nam postquam in Hispania Hercules interiit: & exercitus eius cõpositus ex variis gentibus amisso duce passim sibi sedes quæreret ex eo numero Medi & Persæ & Armenij nauibus in Africã trãsuecti proxima maris loca occupauere: sed Persæ dũ materiã in agris pro cõstruẽdis domiciliis nõ inuenirent, & ignaræ lingua cõmerciũ prohiberet: per patẽres agros & diuersas solitudines vagabantur, & à pabulationib. vagabũdis semetipsos propria lingua *Numides* appellauerũt, id est sine oppido vagos & errantes. Medi autem cũ Libyis se miscuerunt, qui proximam Hispaniã inhabitabant, quorũ nomẽ paulatim Libyes corruperũt barbara lingua *Mauros* propter Medos appellantes: licet Mauri ob colorem à Græcis nominentur. Græci enim nigrum μαῦρον vocant. Æstifero quippe calore afflati atr: coloris speciẽ ducunt *Massilia* ciuitas Africæ est, non longè ab Athlante & hortis Hesperidũ: à qua ciuitate *Massilij* exorti sunt: quos nos corruptè *Massulos* vocamus, de quibus Virgilius, Hic mihi Massiliæ gentis mõstrata sacerdos. *Gaulali* gentes sunt à meridie vsque oceanum hesperium peruagantes. His nomen gauloen insula dedit quæ est iuxta Æthiopiã, vbi nec serpens nascitur, nec viuit. *Garamantes* populi Africæ propè Cyrenas inhabitantes, à Garamante rege Apollinis filio nominati: qui ibi ex suo nomine Garama oppidum condidit. Sunt autem proximæ gentes Æthiopum, de quibus Virgilius, Extremi Garamantes. Extremi autem, quia sæui & à consortio humanitatis remoti. *Hesperij* verò sunt qui circa Hispaniam commorantur. Nam Hispania Hesperia dicitur. *Æthiopes* dicti à filio Chã qui vocatus est Chus, à quo originem trahũt. Chus enim Hebraicè Æthiops interpretatur. Hi quondam ab Indo flumine consurgentes, iuxta Ægyptum inter Nilum & oceanum in meridie sub ipsa solis vicinitate consederunt, quorum ties sunt populi. Hesperi, Garamantes & Indi. Hesperi sunt occidentis, Garamantes tripolis, Indi oriẽtis. *Troglodita* gens Æthiopum: ideò nuncupati quòd tanta celeritate pollent, vt feras cursu pedum assequantur. *Pamphagi* & hi in Æthiopia sunt: quibus esca est, quicquid mandi potest & omnia fortuitu gignentia, vnde & appellati. *Ichthyophagi* quòd venando in mari valeant, & piscibus tantùm alantur. Hi post Indos montanas regiones tenent, quas subactas Alexander magnus piscibus vesci prohibuit. *Anthropophagi* gens asperrima sub regione Siricum sita: qui quia humanis carnibus vescuntur, ideo anthropophagi nominãtur. Itaque sicut his, ita & ceteris gentibus per secula aut à regibus, aut à locis, aut à moribus: vel ex quibuslibet aliis causis immutata vocabula sunt: ita vt prima origo nominis eorũ temporum vetustate nõ pateat. Iam verò his qui Antipodæ dicuntur, eo quod contrarij esse vestigijs nostris putantur: vt quasi sub tertis positi aduersa pedibus nostris calcẽt vestigia, nulla ratione credendum est, quia nec soliditas patitur, nec centrum terræ, sed neque hoc vlla historiæ cognitione firmatur. sed hoc poetæ quasi ratiocinãdo coniectant. *Titanas* autem quosdam in Græcia ferunt fuisse robustos & excellentes viribus populos, quos ferunt fabulæ ab irata contra deos terra ad eius vltionem creatos. Vnde & *Titanes* dicti sunt ἀπὸ τῆς τίσεως, id est ab vltione, quòd quasi vlciscendæ matris Terræ causa in deos armati existerẽt: quos fabulæ à Ioue bello fuisse superatos atque extinctos fingunt, propter quòd è cælo iactis fulminibus interierunt.

De regnis & militia vocabulis.

CAP. III.

Regnum à regibus dictum. Nam sicut reges à regendo vocati: ita regnum à regibus. Regnum vniuersæ nationes suis quæque habuere temporibus, vt Assyrij, Medi, Persæ, Ægyptij, Græci, quorum vices sors tẽporum ita volutauit, vt alterum altero solueretur. Inter omnia autem regna terrarum duo regna cæteris gloriosiora traduntur, Assyriorum primò, deinde Romanorum, vt tẽporibus & locis inter se ordinata atq; distincta. Nam sicut illud prius & hoc posterius: ita illud in oriente & hoc in occidente exortum est: denique in illius fine huius initium confestim fuit. Regna cætera, cæteríque reges velut appendices istorum habentur. *Reges* à regendo. Sicut enim *sacerdos* à sanctificãdo: ita & rex à regendo, non autẽ regit qui non corrigit. Rectè igitur faciendo regis nomẽ tenetur, peccãdo amittitur. Vnde & apud veteres tale erat prouerbium. Rex eris si rectè facias, si non facias non eris. *Regia virtutes* præcipuę *duæ, iustitia & pietas*. Plus autem in regibus laudatur pietas. Nam iustitia per se seuera est. *Consules* appellari à consulendo, sicut reges à regendo, & sicut leges à legendo. Nam cũ Romani regum superbam dominationem non ferrent: annua imperia, binósque consules sibi fecerunt. Nam fastus regius non beniuolentia consulentis, sed superbia dominantis erat. Hinc ergo cõsules appellari, vel à consulendo ciuibus, vel à regendo cuncta consilio. Quos tamen ideo mutandos per singulos annos instituerunt, vt nec insolẽs diu maneret, & moderatior citò succurreret. Inde autẽ duo pares, quia vnus rem ciuilem, alter rem militarem administrabat. Regnauerũt autem annis cccclxvij. *Proconsules* subiecti erant consulibus, & dicti proconsules, eo quòd vice cõsulis fungerentur, sicut procurator curatoris, id est, actoris. *Exconsules* autem dicti, quod iã à cõsulatu exierint siue discesserint pacto vicis suæ anno. *Dictatores* quinto anno post reges expulsos Romani sibi creauerunt, dũ generTarquinij ad iniuriam soceri vindicandã, ingentem aduersus Romã collegisset exercitum. Hi quinquennij temporis imperio vtebantur. Plus enim erant honore quàm consules, qui annuas potestates tenebant. Et dicti dictatores quasi principes & præceptores. Vnde & magistri populi nominabantur. Vnde & edicta dicuntur. *Cæsarum* nomen à Iulio cepit: qui bello ciuili commoto primus Romanorum singularem obtinuit principatum. Cæsar autem dictus quòd cæso mortuæ matris suæ vtero prolatus eductúsque fuerit. vel quod cum cesarie natus sit, à quo & imperatores sequentes Cæsares dicti: eo quod comati essent. Qui enim exsecto vtero eximebantur: cæsones & cæsares appellabantur. *Iulius* autem dictus qui ab Iulo Æneæ filio originem duxit, vt confirmat Virgilius, Iulius à magno demissum nomen Iulo. *Imperator* autem nomen apud Romanos eorum tantum fuit prius, apud quos summa rei militaris consisteret, & ideo imperatores dicti ab imperãdo exercitibus, sed dum diu duces titulis imperatoris fungerentur, senatus censuit, vt Augusti Cæsaris hoc tantùm nomen esset, eo quod is distingueretur à cæteris gentium regibus: quod & sequentes Cæsares hactenus vsurpauerunt. ¶ Solet enim fieri: vt primi regis nomen etiam reliqui possideant, sicut apud Albanos ex Siluij nomine omnes reges Albanorum *Siluij* appellati sunt, sicut & apud Persas *Arsacida*. apud Ægyptios *Ptolemæi*. apud Athenienses *Cecropida*. ¶ *Augustus* ideo apud Romanos nomen imperij est, eo quòd olim augerẽt rempublicam amplificando. Quod nomen primò senatus Octauiano Cæsari tradidit, vt quia auxerat terras, ipso nomine & titulo consecraretur. Dum autem idem Octauianus, iam Cæsar & imperator appellaretur vel Augustus: postea verò dum ludos spectaret, & pronunciatum esset illi à populo vt vocaretur & *Dominus*, statim manu vultúque auerso indecoras adulationes repressit, & Domini appellationem vt homo declinauit, atque in sequenti die omnem populum grauissimo edicto corripuit, Dominúmque se posthac appellari ne à liberis quidem suis permisit. Fuit enim filius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Actiæ, quæ nata est de sorore Iulij Cæsaris. *Reges* autem ob hanc causam apud Græcos *Cœsares* vocantur, quod tanquam bases populum sustinent. Vnde & bases coronas habet. Quanto enim quisque magis præponitur: tanto amplius pondere laborum grauatur. *Tyranni* Græcè dicuntur itidem Latinè & reges. Nam apud veteres inter regem & tyrannum nulla discretio erat: vt, Pars mihi pacis erit dextram retigisse tyranni. *Fortes* enim reges tyranni vocabantur. Nam tiro fortis, de quibus Dominus loquitur: Per me reges regnant, & tyranni per me tenent terram. Iam postea in vsum accidit tyrannos vocari pessimos, atque improbos reges, luxuriosæ dominationis cupiditatem & crudelissimam dominationem in populis exercentes. *Princeps* & dignitatis modo significatur & ordinis, sicut est illud Virgilianum, Princeps ardentem coniecit lampada Turnus, pro, primus. Dictus autem princeps à capiendis significatione, quòd primum capiat: sicut municeps ab eo quòd munia capiat. *Dux*, dictus eo quòd sit ductor exercitus: sed non statim quicunque principes vel duces sunt, etiá reges dici possunt. In bello verò melius ducem nominari conuenit quàm regem. Nam hoc nomen exprimit in prælio ducentem. Vnde Virgilius, ducis Enandri: Salustius, Quo cupidius in ore ducis sese quisque bonum. Non dixit in ore consulis. *Monarcha* sunt qui singularem possident principatum, qualis fuit Alexander apud Græcos, & Iulius apud Romanos. Hinc & monarchia dicitur. *μόναρχος* quippe singularitas Græco nomine, *ἀρχὴ* principatus est. *Tetrarchæ* sunt quartam partem regni tenentes. Nam *τέτταρες* quatuor sunt: qualis fuit apud Iudæam Philippus. *Patricij* inde vocati sunt pro eo quòd sicut patres filijs, ita prouideant reipublicæ. Præfecti dicti, quòd prætoria potestate præsint. *Prætores* iidem qui & præfecti, quasi præpositores. *Præsides* verò dicti, quia alicuius loci tutelam præsidialiter tenent, *Tribuni* vocati, quòd militibus sine plebibus iura tribuunt. *Chiliarchæ* sunt qui mille præsunt militibus, quos nos millenarios appellamus, & est nomen Græcum. *Centuriones* dicti eo quod centum præsunt militibus, sicut quinquagenarij qui sunt in capite quinquaginta militum, sicut decani ab eo quod militibus decem præferuntur. *Miles* dictus, quia mille erant antè in numero vno, vel quia vnus est ex mille electus. Romulus autem primus ex populo milites sumpsit & appellauit. Liber verò primus militiæ ordinem docuit. *Miles* autem *ordinarius* dicitur, aut extraordinarius. *Ordinarius* est qui per ordinem militat, nec adhuc aliquem consecutus est gradum honoris. est enim gregarius, id est humilis militiæ. *Extraordinarius* est, qui ob virtutem promouetur ex ordine. *Emeriti* dicuntur veteranij solutique militia, qui iam in vsu prælij non sunt, quia mereri militare dicitur, à stipendijs scilicet quæ merentur. iidem & veterani dicuntur, quia iam in vsu prælij non sunt, sed post multos militiæ labores quietis suffragium consequuntur. *Equestres milites* dicti, eo quod equo sedeãt. Item militat ille in equestri ordine. *Tirones* dicuntur fortes pueri quod ad militiã deligantur, atque armis gerendis habiles existunt. Hi enim non ex ipsa professione natiuitatis, sed ex aspectu & valetudine corporis æstimantur. Vnde & tirones dicti, qui antequam sacramento probati fuerint, milites non sunt. Romanæ autem militiæ fuit mos puberes primo exerceri armis. Nam decimo sexto anno tirones militabant, quo etiam solo sub custodibus agebant, de quibus Virgilius, Et primo flore iuuentos. *Seruos* sanè nunquam militasse constat, nisi seruitute depositâ, excepto Hannibalis tempore, cùm post Cannense prælium in tanta necessitate fuissent Romani, vt ne liberandorum quidem seruorum daretur facultas. *Desertores* vocati eo quod desertis militaribus officijs euagantur. Hi in alios numeros militiæ nomen dare prohibẽtur, sed si non magni temporis culpam contraxerint, cæsi numeris suis restituuntur, sed & qui deserunt exercitum ad hostes transeuntes, & ipsi desertores vocantur. *Conscripti milites* dicuntur, quia in tabulis conferuntur ab eo qui eos ducturus est, sicut transcripti vocantur, cũ de alia in aliam legionẽ transeũt, & inde transcripti, quod nomina dant, vt transcribantur. *Optiones* dicti quòd sint electi. Nã aptare eligere est, sicut & illud, Optauitque locum regno, id est eligit. *Excubitores* dicuntur, pro eo quòd excubias semper agunt. Sunt enim ex numero militum & in porticibus excubant propter regalem custodiam. *Excubiæ* autem diurnæ sunt, *vigiliæ* nocturnæ. Vnde & *vigiles*. *Velites* erant apud Romanos genus militiæ à velitando vocati. Lecti enim agilitate iuuenes cum armis suis post terga equitum considebant, & mox cùm ad hostes ventum esset, equis desiliebant, & continuo pedites ipsi ex alia parte, equitibus per quos aducti fuerant dimicãtibus, hostem perturbabant. Ab his ergo velitibus elephanti quõdam Hannibalis retro acti cùm regi iam à suis non possent, fabrili scalpro inter aures adacto necabantur. *Castra* sunt vbi miles steterit. dicta autem castra quasi casta, eo quòd illic castrarentur libido. Nam nunquam iis intererat mulier. *Militia* autem à militibus dicta, aut à multis, quasi multicia, quasi negotium multorum, aut à mole rerum quasi moleteria. *Legio* sex milium armatorum est, ab electo vocata quasi lecti, id est armis electi, propriè autẽ Macedonum phalanx, Gallorum caterua, nostra legio dicitur. Legio autẽ habet sexaginta centurias, manipulos triginta: cohortes duodecim, turmas ducentas. *Centuria* est pars exercitus in centenos milites diuisa. Vnde & qui iis præsunt, centuriones dicuntur. *Succenturiati* sunt, non qui in primis, sed in secunda centuria sunt, quasi sub prima centuriati: tamen stricti etiam ipsi & in speculis positi in bello sunt, vt si prima defecerit, isti quos sub se diximus laborantib. primis subueniant. Vnde & ad insidiandum ponitur succenturiatus, quasi armis dolosis instructus. *Manipulus* dicentorum est militũ. Manipuli autem dicti sunt milites, siue quia bellum primo manu incipiebant, siue quòd antequam signa essent, manipulos sibi, i. fasciculos ipsi, vel herbæ alicuius pro signis faciebant, à quo signo manipulares milites cognominati sunt. De quib. Lucanus, Conuocat armatos extemplo ad signa manipulos. Turma triginta equites sunt. Romani enim equites in vna tribu trecenti fuerunt. De singulis enim centuriis decem dabantur, & fiebat turma. Cohors quingentos milites habet: ¶ *Tria* sunt *militia genera*, sacramentum, euocatio, coniuratio. *Sacramentum*, in quo post electionem iurat, vnusquisque miles se non recedere à militia, nisi post completa stipendia, i. militiæ tempora, & hi sunt qui habent plenam militiam. Nam viginti quinque annis tenentur. *Euocatio*, dum ad subitum bellum non solum milites, sed & cæteri euocantur. Vnde etiam consul solebat dicere: Qui rempublicam saluam esse vult, me sequatur. *Coniuratio*, quæ fit tumultu, quando vicinum vrbis periculum singulos iurare cõpatitur: sed repente colligitur multitudo & tumultuosa in ira conflatur. Hæc & *tumultuatio* dicitur. ¶ *In acie* autem *ista* ferè *forma sunt*. Exercitus, classis, nodus, cuneus, alæ, cornua, agmen: quæ formas & nomina ab ipsis reb. de quib. translata sunt imitantur. *Acies* dicta, quòd ferro armata sit, & acumine gladiorum. *Exercitus* multitudo ex vno genere, ab exercitatione belli vocata. *Classes* dictæ propter diuisionem exercitus, qui postea manipuli dicti sunt. Vnde & Virgilius: Classib. hic locus hic acies certare solebant. Nam postea & classica nauium dicta. *Nodus* propriè est densa peditum multitudo, sicut turma equitum. Nodus autem dictus, pro difficultate quod vix possit resolui. *Cuneus* est collecta in vnũ militum multitudo. Vnde propter quod in vnũ coit ipsa coitio in vnum, cuneus nominatus est, quasi conneus, eo quòd in vnum omnes congruunt. *Alæ* in exercitu triginta equites esse dicuntur. Alæ autem equites ob hoc dicti, quia regunt pedites alarum vice. *Cornua* vocantur extremitas exercitus, quod inforta sit. *Agmen* dicitur cùm exercitus iter facit, ab agendo vocatum, i. eundo. Plautus, Quo te agis & ipse? Est enim exercitus ambulans. Nã agmen dicitur, quod in longitudine directũ est, quale solet esse cùm exercitus portis procedit: quicquid fuerit aliud, abusiuè dicitur.

De ciuibus.

CAP. IV.

DE imperijs militiæq; vocabulis ex parte dictum est, deinceps *ciuium nomina* summatim subiungimus. *Ciues* vocati, quòd in vnum coeuntes viuant, vt vita communis & ornatior fiat & turior. *Domus* vnius familiæ habitaculum est, sicut vibs vnius populi, sicut orbis domicilium totius generis humani est. Est autem domus genus familiæ, siue coniunctio viri & vxoris. Incipit autẽ à duob. & est nomen Græcum. Nam *δόμος* Græci tecta vocant. Nam *familia* est, liberi ex liberis legibus suscepti, a femore. *Genus* autem à gignendo & progenerando dictũ: aut à diffinitione certorum prognatorum vt nationes, quæ propriis cognationibus terminatæ, gentes appellantur. *Populus* est humanæ multitudinis iuris consensu, & concordi communione sociatus. Populus autem eo distat à plebibus, quod populus vniuersi ciues sunt, cõnumeratis senioribus ciuitatis. *Plebs* autẽ reliquũ vulgus sine senioribus ciuitatis. *Populus* ergo tota ciuitas, vulgus verò plebs est. *Plebs* autẽ dicta à pluralitate. maior est enim numerus minorum quam seniorũ. *Populus* verò a Græco dicitur, quasi *πολίτων ἀθροισμὸς*. i. ciuium cœtus. Vnde & populus dictus est. Græcè autẽ populus dicitur *λαὸς* à lapidib. Vulgus est passim inhabitans multitudo, quasi quisq. quod vult. *Tribus* dicuntur tanquam curiæ & congregationes distinctæ populorum, & vocatæ tribus ab eo quod in principio Romani trifariè fuerunt à Romulo dispertiti, in senatorib. militibus, & plebibus. Quæ tamen tribus nunc multiplicatæ nomen pristinum retinẽt. *Senatus* nomen ætas dedit, quòd seniores essent. Alij à sinendo dictos accipiunt senatores: Ipsi enim agendi facultatem dabant. *Senatusconsultus* à consulendo & tractando est dictus: quòd sic fit, vt consulat & nocere non possit. *Patres* autem, vt dicit Salustius, à curæ similitudine vocati sunt. Nam sicut patres filios suos: ita illi rempublicam alebant. *Patres conscripti*, quia dum Romulus decem curias senatorum elegisset: nomina eorum præsente populo in tabulas aureas contulit, atque inde patres conscripti vocati. *Primi ordines senatorum* dicuntur *illustres*, secundi *spectabiles* tertij *clarissimi*. Iam inferius quartum aliquod genus non est. Quamuis autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

senatoria quisque origine esset, vsque ad legitimos annos eques Romanus erat, deinde accipiebat honorem senatoriæ dignitatis. *Cẽsores* apud Romanos veteres erant. Est enim censor, nomen dignitatis iudicialis. Censere enim iudicare est. Irẽ censores sunt patrimoniorum iudices, à censu æris appellati. *Iudices* dicti quasi ius dicentes populo, siue quòd iure disceptent. Iure autem disputare, est iustè iudicare. Non est autem iudex, si non est iustitia in eo. *Præsides* rectores sunt prouinciæ: dicti eo quòd præsunt. *Prætores* autem quasi præceptores ciuitatis & principes. Idem & quæstores quasi quæsitores, eo quòd quęstionib. prosunt. Consilium enim & causa apud eos est. *Proceres* sunt principes ciuium vel ciuitatis, quasi procedes quod ante omnes honore præcedant. Vnde & capita trabium quæ eminent extra parietes proces dicuntur, eo quòd primo procedant. Hinc autem ad primores facta translatio: quòd à cætera multitudine prominent. *Tribuni* dicti, eo quòd plebi iura vel opem tribuunt. Constituti sunt autem sexto anno post reges exactos. Dum enim plebs à senatu & consulibus premeretur: tunc ipsi tribunos quasi proprios iudices & defensores creauit: qui eorum libertatem tuerentur, & eos aduersus iniuriam nobilitatis defenderẽt. Vnde & defensores dicti, eo quòd sibi plebem commissam contra insolentiam improborum defendant. At contrà nũc quidam euersores: non defensores existunt. *Numerarij* vocati sunt, qui publicum nummum ærariis inferunt. *Functi*, ab eo quòd fungantur honore & officio aliquo dicti. Hinc & defunctos mortuos dicimus, qui compleuerunt vitæ officia nihil enim iam faciunt. *Municipes* sunt in eodem municipio nati: ab officio munerum dicti, eo quòd publica munia accipiunt. Munia enim officia sant, vnde & immunes dicuntur, qui nullum gerũt officium. *Municipales* originales ciues & in locum officium gerentes. *Decuriones* dicti quòd sint de ordine curiæ. Officiũ enim curiæ administrãt. Vnde non est decurio qui summam non intulit, vel curiam participauit. *Curiales* autem idem & decuriones. Et dicti curiales, quia ciuilia munera procurant & exequuntur. *Principales* magistratus & duumuirales curialium officiorum ordines sunt. Principales dicti quòd præsint magistratibus. *Magistratus* verò quod maiores sint reliquis officiis. *Duumuirales* autem qui super duos viros habent potestatem. *Tabellio* vocatus, eo quòd sit portator tabellarum. Idem *exceptor*, idem & *scribã publicus*, quia ea tantum quæ gestis publicantur scribit. *Burgarij* à burgis dicti, quia crebra per limites habita cula constituta burgos vulgò vocant. Vnde & *Burgundionum gentis nomen* in hæsit: quos quondam subacta Germania, Romani per castra disposuerunt, atq; ita ex locis nomen sumpserunt. *Collegiati* dicuntur quod ex eorũ collegio custodiisq; deputentur qui facinus aliquod commiserunt. Est enim sordidissimum genus hominum patre incerto progenitum. *Priuati* sunt extranei ab officiis publicis est enim nome magistratum habẽti contrarium, & dicti priuati, quòd sint ab officiis curiæ absoluti. *Mercenarij* sũt, qui seruiunt accepta mercede, idem & *Barones* Græco nomine, quòd sint fortes in laborib. Βαρὺς enim dicitur grauis: quòd sit fortis: Cui contrarius est ignis & infirmus. *Publicani* appellantur conductores vectigalium fisci vel rerum priuatarum, siue quia vectigalia publica exigunt, vel quia per negotia tecũli lucra sectantur. Vnde & cognominati sunt. *Villicus* propriè villæ gubernator est. Vnde & à villa villicus nomen accepit. Interdum autem villicus non gubernationem villæ sed dispensationem vniuersæ domus, Tullio interpretante significat, quod est vniuersarum possessionum & villarum dispensator. *Actores* idem & curatores ab agendo & curando vocati. *Procuratores* verò, eo quòd vice curatoris fanguntur: quasi propter curatores: sicut proconsul pro consule. *Coloni* sunt cultores aduenæ, dicti à cultura agri. Sunt enim alunde venientes, atque alienum agrum locatum tenentes, ac debentes conditionem genitali solo propter agri culturam sub dominatio possessoris, pro eo quòd iis locatus est fundus. Coloni autem quatuor modis dicuntur. Nam coloni aut Romani sunt, aut coloni Latini, aut coloni auxiliares, aut coloni ruris priuati. *Inquilini* vocati quasi incolentes aliena. Non enim habent propriam sedem sed in terra aliena inhabitant. Differt autem inter inquilinum & aduenam. *Inquilini* enim sunt qui emigrant, & non perpetuo permanent. *Aduenæ* autem vel incolæ aduentij perhibentur, sed permanentes: & inde incolæ, quia iam habitatores sunt, ab incolendo. *Indigenæ* sunt inde geniti & in eodem loco nati vbi inhabitant. *Incola* autem non indigenam, sed aduenam indicat. *Peregrini* dicti eo quòd ignorantur eorum parentes à quibus orti existunt. Sunt enim de longinqua regione. *Vrbani* vocabantur qui Romæ habitabant. Qui verò in cæteris locis, oppidani. Nam sola vrbs, Roma, cætera oppida. *Famuli* sunt ex propria seruorum familia orti. *Serui* autem vocabulum inde traxerunt, quòd hi qui iure belli possent occidi à victoribus, conseruabantur: & serui fiebant à seruando scilicet serui appellati. *Ancillæ* à sustentaculo vocatæ. Ἄγκων enim Græcè cubitus dicitur. Vnde & anconem *dicimus*.

Mancipium est quicquid manu capi subdiq, potest, vt homo, equus, ouis. Hæc enim animalia statim vt nata sunt, mãcipium esse putantur. Nam & ea quæ in bestiarum numero sunt, tunc videntur mancipium esse, quando capi siue domari ceperint. *Ingenui* dicti qui in genere habent libertatem, non in facto, sicut liberti. Vnde & eos Græci Ἐλευθέρους vocant, quòd sint boni generis. *Libertus* autem vocatus quasi liberatus. Erat enim prius iugo seruitutis addictus. Liberterum autem filij apud antiquos libertini appellabantur, quasi de libertis nati. Nunc verò libertinus aut à liberto factus, aut possessus. *Manumissus* dicitur, quasi manu emissus. Apud veteres enim, quando manu mittebant, alapa percussos circumagebant, & liberos confirmabant. Vnde & manumissi dicti, eo quòd de manu mitterentur. *Deditiij* primùm à deditione sunt nuncupati. *Deditio* enim dicitur, quando se victi aut vincendi hostes victoribus tradũt, quibus hæc origo nominis fuit. Dum quondam aduersus populum Romanum serui armis sumptis dimicassent, victi se dederunt, comprehẽsique varia turpitudine affecti sunt. Ex his quidam postea à Dominis manumissi propter suppliciorum notas quas manifestè perpessi sunt, ad dignitatem ciuium Romanorum non peruenerunt. *Latini* ante Romã conditam apud Latinos fiebant, nunquã per testamentum, sed per epistolam libertatem sumentes. Inde quia per testamentum nõ fiebant: nec ex testamento aliquid capere, nec suos hæredes facere poterant, ciues Romani postea sub consulibus per testamenta in vrbe Romana effecti sunt. Dicti autem *ciues* Romani quia in testamento liberi effecti in numerum Romanorum ciuium rediguntur. His primum aditus erat in vrbe Roma commorari, cæteris autem libertis prohibebatur, ne vel in vrbe Roma, vel intra septimum ab vrbe milliarium commanerent.

De affinitatibus & gradibus. CAP. V.

Hæredibus nomẽ imposuit cẽsus eris. Soluit enim tributũ auctoris. In hoc enim vocabulo prima successio est *hæreditaria* & generis, vt sunt filij & nepotes. *Proheres* est qui loco hæredis fingitur: quasi pro hærede. Est enim aut institutus aut substitutus. *Pater* est à quo nascitur initium generis: Itaque is *pater familiàs* vocitatur. *Patet* autem dictus eo quòd patratione peracta filium procreet. Patratio enim est rei Venereæ consummatio. Lucretius. Et bene patra patrum. *Genitores* autem à gignendo. & parentes quasi parientes. Iidem & *creatores*. *Crementum* enim est semen masculi, vnde animalium & hominum corpora concipiuntur. Hinc creatores parentes dicuntur. *Mater* dicitur quod exinde efficiatur aliquid. Mater enim est quasi materia: nam pater causa est. *Paterfamiliàs* autem dictus, quòd omnibus in familia sua positis seruis tanquam pater filiis patria dilectione consulit, seruorúmque conditionem à filiorum affectu non discernit: sed quasi vnum membrum amplectitur. Hinc enim exortũ est nomen patris familiàs. Qui autem dominatur in seruis, hoc se nomine nequaquam reputent appellari. *Materfamiliàs* inde vocatur, quia per quandam iuris solennitatem in familiam tranit mariti. Tabulæ enim matrimoniales instrumenta emptionis suæ sunt. Aliàs sicut *matrona* est mater primi pueri, id est quasi mater nati: ita *materfamiliàs* illa est, quę plures enixa est. Nam familia ex duobus esse incipit. *Auus* patris pater est, ab æuo dictus est, id est ab antiquitate. *Proauus* aui pater est, quasi prope auum. *Abauus* proaui pater. iam longè ab auo. *Atauus* abaui pater. *Tritauus* ataui pater: quasi tetrauus, id est quantus supra abauum. Sed tritauus vltimum cognationis nomen est. *Familia* autem *oritur* à patre: *terminatur* in tritauo. *Filius & filia* à familia dicti sunt, ipsi enim primi in ordine nascẽtium existunt. Vnde & Cornelia familia stirps ipsa omnis à Cornelio orta. *Familia* autem à femore. *Femur* enim genus est & stirps ostenditur. Nam familia pro seruis abusiue nõ propriè dicitur. *Stirps* ex longa generis signficatione vocatur. *Gnatus* dictus quasi generatus. Vnde & per g scribitur. *Soboles* eo quòd substantio sit generis. Quadripartitus est autem ordo filiorum ita: Vnigenitus, primogenitus, medius, nouissimus *Vnigenitus* quòd sit vnicus, nec antè, nec pòst vllus. *Primogenitus* ante quem nullus, *Medius*, inter omnes. *Nouissimus*, post omnes. Idem & *minimus* à monade. Nouissimus autem propter quòd nouus: quia cæteri præcedendo antiquiores existũt. ¶ *Quatuor* etiã *modi filij* appellantur, natura, imitatione, adoptione, doctrina. *Natura*, veluti dicũtur filij Abrahę Iudæi. *Imitatione*, vt ipsius Abrahæ fidem imitantes ex gentibus, dicente Euangelio, Potes est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ vel sicut eosdem Iudæos Dominus filios esse dicit diaboli, à quo non nominati, vel nati, sed quem fuerant imitati. *Adoptione* quoque, quod humana consuetudine nulli licet nescire, vel sicut nos Deo non natura sed adoptione dicimus, Pater noster qui es in cælis. *Doctrina*, sicut Apostolus filios suos appellat eos quibus Euangelium prædicauit. Filij autem ideò in legibus *liberi* appellãtur, vt isto vocabulo secernantur à seruis: quia sicut seruus in potestate domini, sic filius in potestate est patris. Inter etiam filios sic *emancipatio*, vt sit liber à patre: sicut sit seruo *manumissio*, vt sit liberatus à domino.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item *liberi* dicti, quia ex libero sunt matrimonio orti. Nam filij ex libero & ancilla seruilis conditionis sunt. Semper enim qui nascitur deteriorem parentis statum sumit. *Naturales* autem dicuntur ingenuarum concubinarum filij, quos sola natura genuit non honestas coniugij, iidem & *pueri* à pube. *Adoptiuus* filius est, qui aut patre iusto, aut auo, aut proauo, cuius potestate per mancipationes est traditus in alienam potestatem, quia vtriusque fert nomen, vt Flauius Æmilius, vel Scipio Paulus. *Gemini* sunt non duo tantùm simul nati, sed & plures. De geminis autem vno abortiuo, alter qui legitimè natus fuerit, *Vopiscus* nuncupatur. *Posthumus* vocatur eo quòd post humationem patris nascitur, id est post obitum. Iste & defuncti nomè accepit. Sic enim lex voluit vt qui de defuncto nascitur, defuncti nomine appelletur. *Nothus* dicitur qui de patre nobili & matre ignobili gignitur, sicut ex concubina. Est autem hoc nomen Græcum, & in latinitate deficit. Huic contrarius est *spurius*, qui de matre nobili & patre ignobili nascitur. Item spurius patre incerto matre vidua genitus, velut tantùm spurij filius, quia muliebrem naturam veteres spurium vocabant, velot ἀπὸ τοῦ σπόρου, hoc est, seminis, non patris nomine. Eosdem & *Fauonios* appellabant, quia quædam animalia Fauonio spiritu hausto concipere existimantur. Vnde & ij qui non sunt de legitimo matrimonio, matrè potiùs quàm patrem sequuntur. Latinè autem *spurij* quasi extra puritatem, id est, quasi immundi. *Nepos* est qui ex filio natus est. dictus autem nepos quasi natus post. Primum enim filius nascitur, deinde nepos. Gradus enim substitutionis est. Hinc & *sobrini*, quasi sospitera ætas. Nepos autem vtrumque sexum est. Nam vt *neptis* dicamus in iure non est, propter discretionem successionis admittitur. *Pronepos* est qui ex nepote conceptus natusque. Et dictus pronepos, quasi natus porrò post. Ex hoc quoque gradu incipit vocari & progenies, quasi porrò post geniti, nam filij & nepotes non sunt progenies, quia non est in eis longa posteritas. Sicut autè inferiùs longè editi *progenies* dicuntur, ita superius proaui atauique *progenitores* appellantur, quasi porrò generantes. *Pronepos* dictus quia propè nepotem. *Abnepos*, quia scinditur ab nepote. Est enim inter illum & nepotem pronepos. *Adnepos* abnepotis filius. *Trinepos* adnepotis filius, quia post nepote quartus in ordine est, quasi tetranepos. Minores autem non dicimus nisi quoties gradum deficit nomen: vt pura filius, nepos pronepos, abnepos, adnepos, trinepos. Vbi isti gradus defecerint, meritò iam dicimus, post patris aui proaui abaui, tritauique vocabulum.

De agnatis & cognatis. CAP. VI.

AGnati dicti eo quòd accedant pro natis, dũ desunt filij. Qui ideo priùs in gente agnoscuntur, qui veniũt per virilis sexus personas: veluti frater eodẽ patre natus, vel fratris filius nepos, vel ex eo item patruus propinquitate cognationis. *Cognati* dicti, quia sunt & ipsi propinquitate cognationis coniuncti. Qui inde post agnatos habentur, quia per fœminini sexus personas veniũt: nec sunt agnati, sed aliàs naturali iure cognati. *Proximus*, propter proximitatẽ sanguinis appellatus. *Consanguinei* vocati, eo quòd ex vno sanguine, id est ex vno patris semine nati sũt. Nã semen viri spuma est sanguinis, ad instar aquæ in scopulos collisæ, quæ spumam candidam facit, vel sicut vinum nigrum quod in calice agitatum spuma albentem reddit. *Fratres* dicti, eo quòd sint ex eodem fructu, id est ex eodẽ semine nati. *Germani* verò de eadem genitrice manantes: non, vt multi dicunt, de eodem germine, qui tantùm fratres vocãtur. Ergo *fratres* ex eodem fructu. *germani* ex eadem genitrice manantes. *Viterini* vocati, eo quòd sint ex diuersis patribus, & vno vtero editi. Nã vterus tantũ mulieris est. ¶ *Quatuor* autem *modis fratres dicuntur* in diuinis scripturis, natura, gente, cognatione, affectu. *Natura*, vt Esau & Iacobus. Andreas & Petrus, Iacobus & Iohannes. *Gente*, vt omnes Iudæi fratres inter se vocantur. vt in Deuteronomio, Si autem emeris fratrem tuum qui est Hebræus. Et Apostolus, Optabam, inquit, ego Anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitæ. Porrò *cognatione* fratres vocantur, qui sunt de vna familia, id est, patria, quas Latini paternitates interpretantur, cùm ex vna radice multa generis turba diffunditur, vt in Genesi dixit Abraham ad Loth, Non sit rixa inter me & te, & inter pastores tuos & pastores meos, quia omnes fratres nos sumus. Et certè Loth non erat frater Abrahæ, sed filius fratris eius Aram. Quarto modo *affectu* fratres dicti, qui in duo scinduntur, spirituale & commune. Spirituale quo omnes Christiani fratres vocantur. vt. Ecce quàm bonum, & quàm iucũdum habitare fratres in vnum. Item commune, cùm omnes homines ex vno patre nati patri inter nos germanitate coniungimur, Scriptura loquente, dicite iis, qui oderunt vos fratres nostri vos estis. *Germana* ita intelligitur vt germanus eadem genitrice manans. Sotor autem vt frater. Nam *soror* est ex eodem semine dicta, quòd sola cum fratribus in sorte agnationis habeatur. Fratrum filij *patrueles* dicti, eo quòd patres eorum germani fratres inter se fuerunt. *Consobrini* verò voca-

vocati, qui aut ex sorore & fratre, aut ex duabus sororibus sunt nati: quasi consororini. *Fratrueles*, autem materteræ filij sunt. *Sobrini* consobrinorum filij. *Tius* Græcum nomen est. *Patruus* frater patris est: quasi pater alius. Vnde & decedente patre pupillum prior patruus suscipit, & quasi filium lege tuetur. *Auunculus* est matris frater, cuius nomen formam diminutiui habere videtur: quia ab auo venire monstratur. *Amita* est soror patris quasi altera mater. *Soror* est qui filiam dedit. *Gener*, est qui filiam duxit. Gener autem dictus, quòd ascisceatur ad augendum genus. *Socer* autem & socrus quòd generum vel numerum sibi associauit. *Vitricus* autem qui vxorem ex alio viro filium aut filiam habentem duxit. Et dictus vitricus quasi nutricius, quòd à matre superducatur nouus. *Priuignus*, est qui ex alio patre natus est, & priuignus dici putatur; quasi priuigenus: quia prius genitus. Vnde & vulgo antenatus. Vocabula autem à gente hæc videntur declinata genitor genitrix, agnati agnatæ cognati cognatæ, progenitores progenitrices, germani germanæ.

In quibusdam exempl. hæc adiiciuntur.

Hæc consanguinitas dum se paulatim propaginum ordinibus dirimens, vsque ad vltimum gradum subtraxerit, & propinquitas esse desierit: eam rursus lex matrimonij vinculo repetit, & quodammodo reuocat fugientem. Ideo autem vsque ad sextum generis gradum consanguinitas constituta est, vt sicut sex ætatibus mundi generatio & hominis status finitur: ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

Item de prædictis affinitatibus.

AVctor mei generis *pater* mihi est, ego illi filius aut filia. Patris mei pater, mihi *auus* est, ego illi nepos, aut neptis. Patris mei auus mihi *proauus* est: ego illi pronepos aut proneptis. Patris mei proauus: mihi *abauus* est, ego illi abnepos aut abneptis. Patris mei abauus, mihi *atauus* est, ego illi adnepos aut adneptis. Patris mei atauus mihi *tritauus* est, ego illi trinepos aut trineptis.

De patruis.

PAtris mei frater mihi *patruus* est ego, illi fratris filius aut filia. *Patrui* mei patre mihi *patruus magnus* est. ego illi filij fratris filius aut filia. *Patrui* mei, auus, mihi *propatruus* est, ego illi filij aut nepos aut neptis. *Patrui* mei proauus mihi *adpatruus* est: ego illi nepotis aut neptis filius aut filia.

De amitis.

MAtris meæ soror mihi *amita* est, ego illi fratris filius aut filia. *Amita* meæ mater, mihi *auita magna* est, ego illi filiæ fratris filius aut filia. *Amitæ* meæ auita mihi *proamita* est, ego illi neptis filius aut filia. *Amita* meæ proauia mihi *abamita* est, ego illi neptis, nepos, aut neptis.

De auunculis.

MAtris meæ frater mihi *auunculus est*, ego illi sororis filius aut filia. *Auunculi* mei pater mihi *auunculus magnus* est, ego illi sororis filius aut filia. *Auunculi* mei auus mihi *proauunculus* est, ego illi neptis filius aut filia.

De materteris.

MAtris meæ soror mihi *matertera* est, ego illi sororis filius aut filia. *Materteræ* meæ soror mihi *materteræ magnæ* est, ego illi sororis nepos aut neptis. *Auiæ* meæ soror mihi *abmatertera* est. ego illi pronepos sororis aut pronepotis. *Proauiæ* meæ soror mihi *promatertera* est, ego illi neptis filius aut filia.

Stemmata dicuntur cati faciunt in genere num partiuntur, vt pu- ille auus, ille agnatus,

ramusculi quos ad uo- cùm gradus cognatio- ta ille filius, ille pater, & cæteri quorum figuræ hæ sunt.

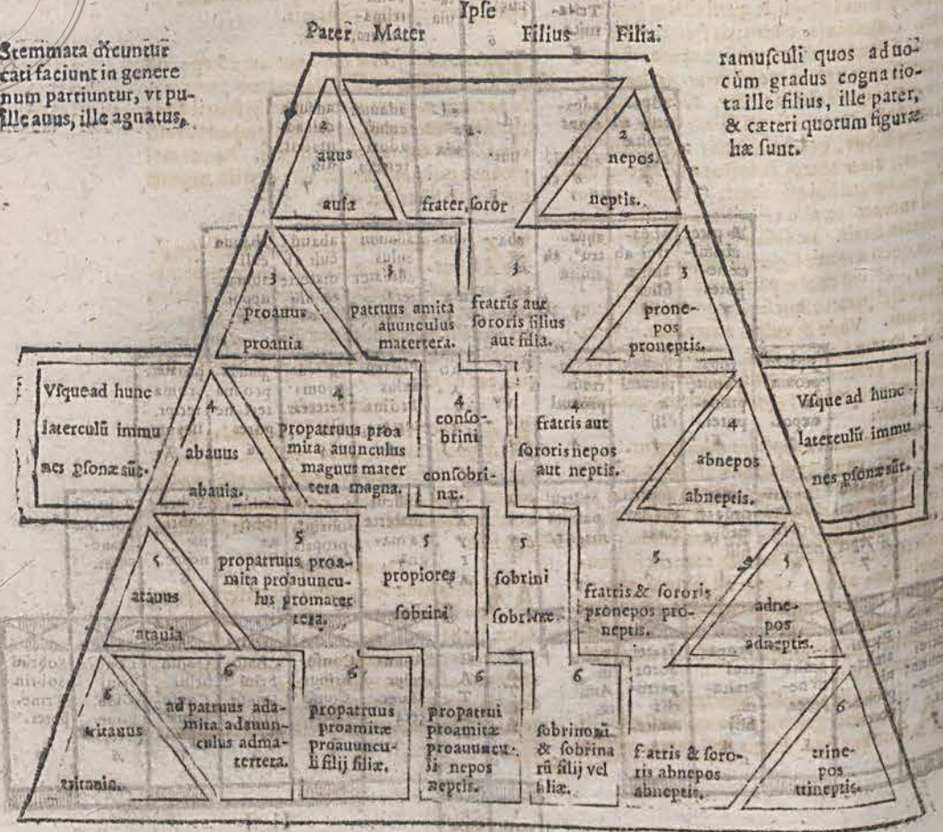

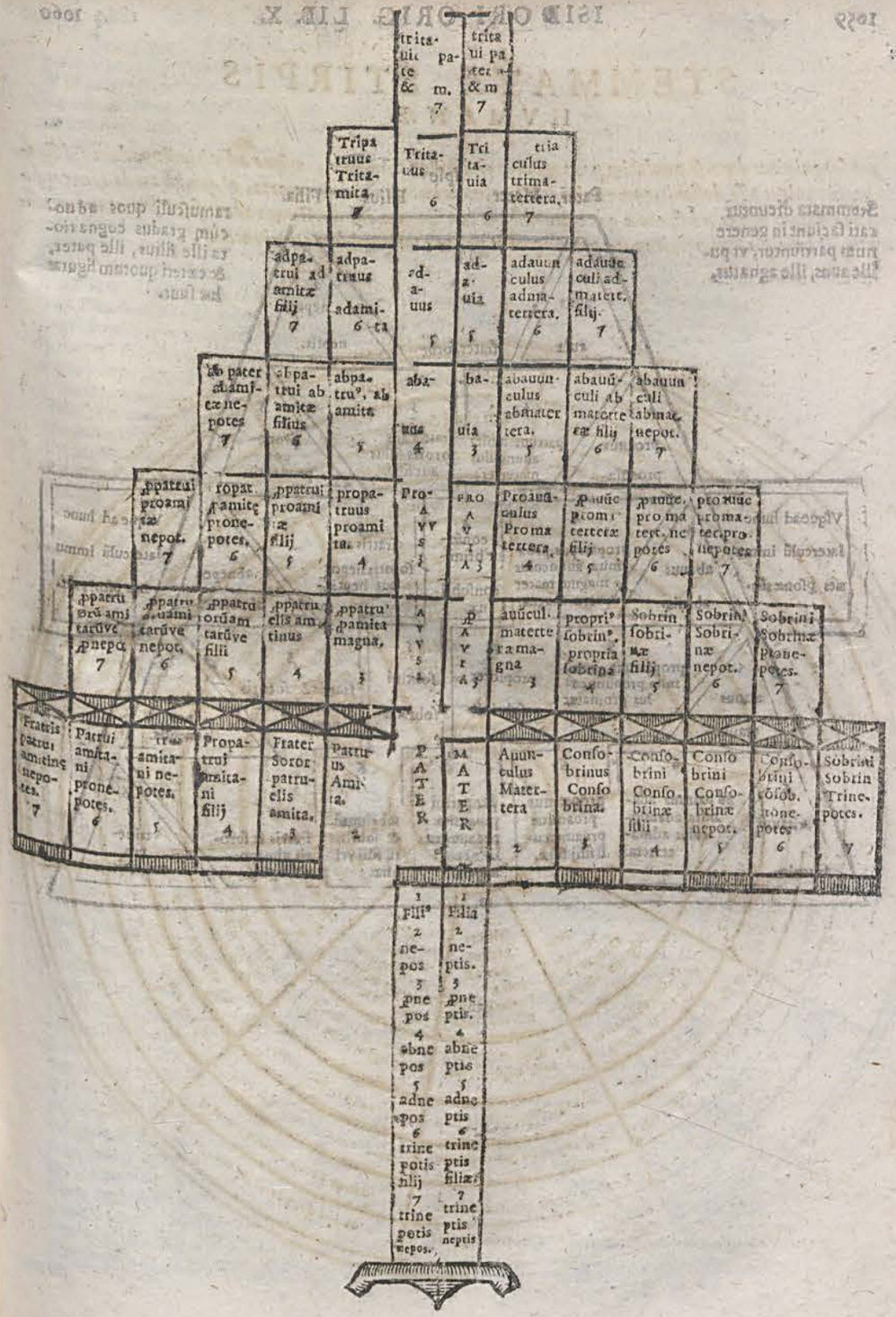

STEMMATA STIRPIS HVMANÆ.

Hæc consanguinitas dum se paulatim propaginum ordinibus dirimens, vsque ad vltimũ gradum substraxerit, & propinquitas esse desierit, eam rursus lex hæc, matrimonij vinculo reperto, & quodã modo reuocat fugientem. Ideo autem vsque ad sextum generis gradum consanguinitas constituta est, vt sicut sex ætatibus mũdi generatio, & hominis status finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

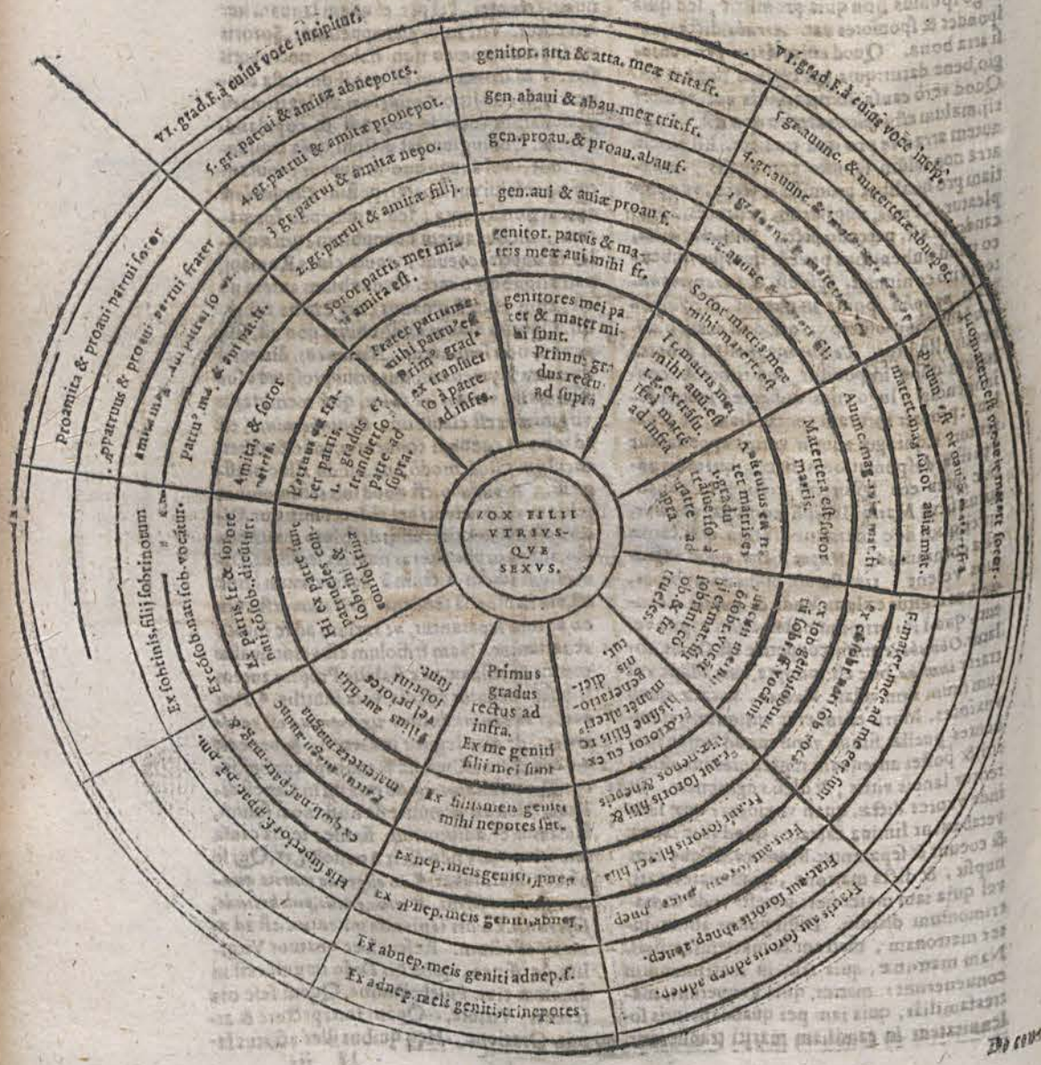

De coniugiis. CAP. VIII.

VIr sexum significat, non coniugium, nisi adieceris, vir eius. *Maritus* verò etiam sine adiectione coniugem sonat, & à mare maritus, quasi mas. Est enim nomen primæ positionis, quod facit in diminutione masculus: in derivatione maritus. *Sponsus*, à spondendo vocatus. Nam ante vsum tabellarum matrimonij cautiones sibi inuicem emittebant, in quibus spondebant se inuicem consentire in iura matrimonij, & fideiussores dabant. Vnde admissum est vt sponsum dicamus virum, à spondendo & sponsam similiter. Cæterum propriè spondere, velle est. Ergo sponsus non quia promittit, sed quia spondet & sponsores dat. *Arrabo*, dicta quasi arta bona. Quod enim datur pro coniugio, bene datur: quia coniugium bonum est. Quod verò causa fornicationis aut adulterij, malum est: idcirco arrabo non est. Dicta autem arra à re pro qua traditur. Est autem arra non solùm sponsio coniugalis, sed etiam pro qualibet promissa re data, vt compleatur. *Proci*, nuptiarum petitores, à procando, id est, petendo dicti. *Pronuba*, dicta, eo quod nubentibus præest: quæque nubentem viro coniungit. Ipsa est & *paranympha*. Nam *nympha* sponsa in nuptiis, & nympha pro lauationis officio, quod ad nomen nubentis alluditur. *Coniuges*, appellati propter iugum quod imponitur matrimonio coniungendis. Iugo enim nubentes subiici solent: propter futuram concordiam, ne separentur. Coniuges autem veriùs appellantur à prima desponsationis fide, quamuis adhuc inter eos ignoretur coniugalis concubitus sicut Maria Ioseph coniunx vocatur, inter quos nec fuerat nec futura erat carnis vlla commixtio. *Nuptæ* dictæ, quod vultus suos velent: translatum nomen à nubibus, quibus tegitur cælum. Vnde & *nuptiæ* dicuntur, quod ibi primùm nubentium capita velãtur. *Obnubere* enim, cooperire est. Cuius cõtraria *innuba*, hoc est: innupta, quæ adhuc vultum suum non velat. *Vxores*, vocatæ quasi vnxiores. Moris enim erat antiquitus, vt nubentes puellæ simul venirent ad limen mariti, & postes antequam ingrederentur, ornarentur laneis vittis, & oleo vngerentur. Et inde vxores dictæ, quasi vnxiores: quæ ideo vetabantur limina calcare, quod illic ianuæ & coeunt & separiantur. *Matrona*, est quę iam nupsit, & dicta matrona, quasi mater nati, vel quia iam mater fieri potest: vnde & matrimonium dictum. Distinguitur autem inter matronam, matrem & matremfamiliàs. Nam matronæ, quia iam in matrimonium conuenerunt: matres, quia genuerunt, matresfamiliàs, quia iam per quandam iuris solennitatem in familiam mariti transierunt. *Monogamus* dictus, quia vni tantùm nupsit. *Mitor* enim apud Græcos vnum dicitur: γάμοι nuptiæ interpretantur. *Bigamus* autem & trigamus à numero vxorum vocatus, quasi à duabus vel tribus mulieribus. *Vidua* vocata, quòd cum *viro vno* fuerit, nec circa consortium alterius viri post mortem coniugis primi adhæserit. Nam quæ alteri post mortem prioris viri nupserint, viduæ non dicuntur. Item vidua dicta, quòd sola sit, nec circa consortium alterius viri coniugalia iura custodiat. Fratris vxor *fratrissa* vocatur. Mariti frater *leuir* dicitur. Duorum inter se fratrum vxores *ianitrices* vocantur: quasi eandem ianuam terentes, vel per eandem ianuam iter habentes. Viri soror *glos* appellatur. Sororis vir speciale nomen non habet, nec vxoris frater. *Matrimonium*, est nobilium iusta conuentio & conditio. *Coniugium*, est legitimarũ personarum inter se coeundi & copulandi nuptiæ. Coniugium est dictum, quia coniuncti sunt, vel à iugo quo in nuptiis copulantur, ne resolui aut separari possint. *Connubium* autem non à nupta, sed à nubendo formatum, dicitur autem connubium cùm æquales in nuptias coeunt, vtputa ciues Romani, pari vtique dignitate. Connubium autem nõ est, cùm ciuis Romanus cum Latina iungitur. Quoties autem connubium non est, filij patrem non sequuntur. *Hymenæus*, dicitur à quodam Hymenæo, qui prius prosperè vsus est nuptiis, vel ὑμὴν τῆ ὑείνης, quæ membranæ virginitatis est claustrum. *Contubernium*, est ad tempus coeundi conuentio, vnde & tabernaculum quod modò huc, modò illuc pręfigitur. *Repudium*, est quod sub testimonium testium vel præsenti vel absenti mittitur. *Diuortium*, est quotiescunq; dissoluto matrimonio, alter eorum alteras nuptias sequitur. Diuortium autem dictum à flexu viarum, hoc est, via in diuersa tendens. *Fribolum*, est cùm eo animo separantur, vt rursum ad se inuicem reuertantur. Nam fribolum est velut quassæ mentis & effluxæ, nec stabilis. Proprie autem fribola vocantur fictilia vasa inutilia. ¶ *Tres autem ob causas ducitur vxor, prima est causa prolis*, de qua legitur in Genesi, & benedixit eos, dicens, Crescite & multiplicamini, secunda causa *adiutorij*, de qua ibi in Genesi dicitur, Non est bonum esse hominem solum, faciamus ei adiutorium simile, tertia causa *incontinentiæ*. Vnde dicit Apostolus, vt, Qui se nõ continet, nubat. ¶ *In eligendo marito quatuor spectari solent. Virtus, genus, pulchritudo, sapientia*. Ex his sapientia potentior est ad amoris effectum. Refert hæc quatuor Virgilius de Ænea, quòd his Dido impulsa est in amorem eius. Pulchritudine, Quem sese ore ferens. Virtute, -- Quam forti pectore & armis. Genere, Oratione, Heu quibus ille

ris, quę bella exhausta canebat. Genere, Credo equidem, nec vana fides, genus esse deorum. ¶ Item in re eligenda vxore: quatuor res impellunt hominem ad amorem: pulchritudo, genus, diuitiæ, mores. Melius tamen est si in ea mores quærantur, quàm pulchritudo. Nunc autem illæ quæruntur, quas aut diuitiæ, aut forma, non quas probitas morum commendat. ¶ Ideo autem fœminæ sub viri potestate consistunt, quia leuitate animi plerunque decipiuntur. Vnde & æquum erat eas viri auctoritate reprimi. Proinde & veteres voluerunt fœminas innuptas quamuis perfectæ ætatis essent, propter ipsam animi leuitatem, in tutela consistere.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER XII.

De quibusdam vocabulis nominum per alphabetum distinctis.

MIRCO quorundam nominum, id est, vnde veniãt, non penè omnibus patet. Proinde quædam noscendi gratia operi interiecimus. Licet origo nominum vnde veniat à philosophis eam teneat rationem, vt per denominationem homo ab humanitate, sapiens à sapientia nominetur, quia prius sapientia, deinde sapiens: tamen claret alia speciahis in origine quorundam nominum causa: sicut homo ab humo, vnde propriè est appellatus. Ex quibus exempli gratia quædam in hoc opere posuimus.

A

HEros, vir fortis & sapiens. *Auctor*, ab augendo dictus. Auctorem etiam fœmineo genere dici non posse existimant. Nam quædam sunt, quæ in fœminino flecti non possunt, vt cursor. *Actor*, ab agendo, *Alumnus*, ab alendo vocatus: licet & qui alit, & qui altur, alumnus dici potest, id est, & qui nutrit, & qui nutritur: sed melius tamen qui nutritur. *Amicus*, per deriuationem, quasi animi custos. dictus autem propriè amicus ab amo, id est, catena charitatis: vnde & amici quod teneant. *Amator* turpitudinis, quia amore torquetur libidinis. *Amabilis* autem, quòd sit amore dignus. *Amasius*, eo quod sit pronus ad amorem. *Astutus*, ab astu vocatus, qui est callidi & cauti nominis, qui possit sine periculo fortiter aliquid facere. *Argutus*, quia argumentum cito inuenit in loquendo. *Acer*, in vnamquamque formam vegetus ac nimius. *Alacer*, à velocitate & cursu, quasi diceret aliger. *Armiger*, quòd arma gerat. *Alacris*, lætus: alacriter gestiens & nullius rei nouitate turbatus. *Agilis*, ab agendo aliquid celeriter: sicut docilis. *Æmulus*, eiusdem rei studiosus, quasi imitator & amabilis. Alias inimicus inuenitur. *AEquus*, est secundum naturam iustus dictus, ab æqualitate. hoc est ab eo quòd sit æqualis: vnde & æquitas appellata, ab æqualitate quadam scilicet. *AEquanus*, ab eo quod sit alteri æqualis æuo, id est, coætaneus. *Arrogans*, eo quòd multum roget, & ille multum fastidiosus sit. *Audax*, propriè pro arrogante ponitur. *Animosus* eo quòd sit animus & viribus plenus. *Animatus*, quasi animo auctus, & quasi animo firmatus. *AEtatus*, pro eo quòd seipsum supermensuram suam eleuet: dum magnus sibi videtur de his quæ agit. *Attollens*, quod se eleuet & erigat. *Ambitiosus*, quòd honores ambiat. *Auidus* dictus ab auendo: auere enim cupere est: Hinc & auarus. Nam quidam auarum esse dixerunt, progredi vltrà quàm sufficit. *Auarus* ex eo dictus, quod sit auidus auri, & nunquam opibus expleatur: & quantum plus habuerit, tantum plus cupiat: Flacci super hoc concordante sententia: qui ait, Semper auarus eget. & Sallustius, Quòd neque auaritia copia, neque inopia minuatur. *Amarus*, à sapore translatum nomen habet. Est enim insuauis, nec nouit quenquam ad consortium suum aliqua iucunditate dulcedine. *Adulter*, violator maritalis pudoris, eo quòd alterius torum polluit. *Anceps*, huc illúcque fluctuans ac dubius istud aut illud capiat, & in qua parte declinet anxius. *Atrox*, quòd sit tetris moribus. *Abstemius* à temeto. id est, vino, quasi abstinens à vino. *Ablactatus*, quòd sit à lacte ablatus. *Æger*, quòd agatur infirmitate, vel tristitia ad tempus. *Ægrotus*, quòd sit æger frequentius, sicut iratus & iracundus. *Ærumnosus* à rumine dictus, quòd per inopiam miser factus esuriat & sitiat. *Auspex*, eo quòd auium auspicia intendat, sicut auceps, quòd aues capiat. *Astrosus* ab astro dictus, quasi malo sidere natus. *Enormis*, eo quòd normam & mensuram excedat. *Abactor* est fur iumentorum & pecorum, quem vulgò abigeum vocant, ab abigendo scil. *Atratus*, & *Albatus*, ille à veste nigra: iste ab alba. *Aduena*, eo quòd aliunde aduenerit. *Alienigena*, qui ex alia gente genitus est: & non ex ea vbi est. Item alienigena, quòd alienæ regionis sit, & non eius vbi est. *Accola*, eo quòd aduenientes terram colat. *Agricola* à colendo agro, sicut syluicola. *Assecla*, eo quòd sequatur aliquem lucri causs. *Assiduus* dicebatur apud antiquos, qui assibus ad ærarium expensum conferendis præerat, & in negociis quoque publicis frequens: vnde & persi, non per d scribendum est. *Apparitor* nominatus, quòd appareat & videatur, & præsto sit ad obsequium. *Attentus*, vt aliquid audiens acneat. *Attonitus*, veluti furore quodam instinctus atque stupefactus: dictus attonitos à tonitrui strepitu: quasi tonitruo stupefactus & vicino fulgore, aut à tactu proximus. *Allectus* quòd sit palàm electus. *Abactus*: quòd sit ab actu remotus. *Abortiuus*, eo quòd non oriatur, sed aboriatur & excidat. *Adoptiuus*, quia est palàm adoptatus in filium. *Ambo* ab eo quod ἀμφὼ, nomen de Græco Latinum factum, littera tertia demutata. *Alius* de multis dicitur: alter verò de duobus dicitur. *Æquimanus* appellatus, qui vtraque manu gladio incunctanter vtatur.

B

BEatus dictus quasi bene auctus, scilicet ab habendo quod velit, & nihil patiendo quod nolit. Ille autem verè beatus est, qui & habet omnia quæ vult bona, & nihil vult mali. Ex his enim duobus beatus homo efficitur. *Bonus* à venustate corporis creditur dictus: postea & ad animum translatum nomen est. Eum autem dicimus bonum, cui non præualet malum: eúmque optimum, qui peccat minimum. *Benignus* est vir sponte ad benefaciendum paratus & dulcis alloquio. Non autem multum distat benignus à bono, quia & ipse ad benefaciendum videtur expositus. Sed in eo differt, quia potest bonus esse & tristior, & bene quidem facere & præstare quod poscitur, non tamen suauis esse nouit consortio. Benignus autem sua cunctos nouit inuitare dulcedine. *Beneficus* à benefaciendo alteri dictus. vnde & beneficentia vocatur, quæ proximo prodest. *Beniuolus* quia bene vult. Non tamen dicimus beneuolus sicut nec maleuolus. Sæpe enim ex duabus partibus compositum nomen, aut priorem aut sequentem literam corrumpit. Nam beneuolentia absurdum sonat. *Blandus*, dulcis & inuitans ad familiaritatem sui. *Brutus* quasi obrutus, quia sensu caret. Est enim sine ratione, sine prudentia. Vnde & ille Iunius Brutus ex sorore Tarquinij Superbi genitus, cùm eundem casum timeret in quem frater inciderat, qui ob diuitias & prudentiam ab auunculo fuerat occisus, vtilè temporis simulauit stultitiam. Vnde etiam Brutus est cognominatus, dum vocaretur Iunius. *Balbus* à balando potiùs quàm loquendo dictus. Verba enim non explicat. Inde & *blesus*, quia verba frangit. *Bucco* garrulus, quòd cæteros oris loquacitate, non sensu exsuperet. *Biliosus*, quòd semper sit tristis, ab humore nigro, qui bilis vocatur. *Baburrus*, stultus, ineptus. *Biothanatus*, quòd est bis mortuus. δὶς γὰρ enim Græco sermone mors dicitur.

C

CAsus à Cœlo, quòd splendeat. Vnde & clara dies, pro splendore cœli. *Celsus* à cœlo dictus, quòd sit sublimis & altus, quasi cœlestis. *Castus* primùm à castratione nuncupatus: postea placuit veteribus etiam eos sic nominari, qui perpetuam libidinis abstinentiam pollicebantur. *Cœles* dictus, quia iter sibi facit ad cœlum. *Cœlebs*, connubij expers, qualia sunt nomina in cœlo, quæ absque coniugibus sunt. Et cœlebs dicitur, quasi cœlo beatus. *Cœlicola*, eo quòd cœlum colat: est enim angelus. *Continens* non solùm in castitate dicitur, sed & in cibo & potu: in ira quoque & vexatione mentis & detrahendi libidine. Et continens dicitur, quòd se à multis malis abstineat. *Clemens*, misericors ab eo quòd eluat, id est, protegat & tueatur: sicut solet patronus clientem. *Concors*, à coniunctione cordis appellatus. Nam sicut consors dicitur, qui sortem iungit: ita ille concors dicitur, qui corde iungitur. *Concionator*, multitudinis allocutor. *Consolator* vnius allocutor. Et inde dictus consolator, quòd soli se applicat cui loquitur, & solitudinem leuat alloquio suo. Hinc & solatium. *Consultus* ut qui consulitur, cui contrarius est inconsultus, qui non accipit consilium. *Constans* dictus, quòd vndique stat: nec in aliquam partem declinare potest. *Confidens* quòd sit in cunctis fiducia plenus. Vnde & Cecilius: Si confidentia

Universidad de Deusto
Biblioteca

habes, confide omnia. *Cautus* à cauendo dictus. *Callidus* fraudulentus, quia celare nouit, & malè peritus. *Callidum* autem veteres non pro astuto tantùm, sed etiam pro astutè docto ponebant. Huc & versutum, ab eo quòd animum citò vertat. *Cupidus* à cupiendo multum, id est, accipiendo vocatus. *Clamosus*, quasi calamosus à calamo, scilicet quòd sonet. *Calùniator* falsi criminis accusator, à calendo, id est, frustrando & decipiendo dictus. *Calculator* à calculis, id est, lapillis minutis, quos antiqui in manu tenentes numeros componebant. *Compilator* qui aliena dicta suis permiscet: sicut solent pigmentarij in pila diuersa mixta contundere. Hoc scelere quondam accusabatur Mantuanus ille vates, cùm quosdam versus Homeri transferens suis permiscuit: & cùm compilator veterum ab æmulis diceretur, ille respondit: Magnarum esse virium clauam Herculi extorquere de manu. *Contumax* ab eo quòd contemnat. *Chromaticus*, quia non confunditur, nec colorem mutat. Græcè enim χρῶμα color vocatur. *Contumeliosus*, quia velox est & rumet in verbis iniuriæ. *Contentiosus* ab intentione vocatus, qui non ratione aliqua, sed sola pertinacia vindicat. *Contemptibilis*, vel quia contemptoi habilis, vel quia contemptus & vilis, id est, sine honore. *Crudelis* hoc est, crudus, quem Græci ὠμὸν appellant per translationẽ, quasi non coctus nec esui habilis. Est enim asper & durus. *Carnifex* quòd carnem afficiat. *Cruciarius*, cò quòd sit cruce dignus. *Collega* à colligatione societatis & complexu amiciriæ dictus. *Coætaneus*, quasi compar ætatis. *Complex*, qui vno peccato vel crimine alterius est applicatus ad malum: ad locum verò nunquam complicem dicimus. *Consors*, eo quod ad eum pars pertinet bonorum. Nam sortem veteres pro parte ponebant. Consors ergo quòd sit communis sorte, sicut dissors dissimilis sorte. *Celer* appellatus à celeritate, quia quod vsus exigit velocius facit. *Consimilis* ab eo quòd sit genere vel loco affinis. *Colonus* à colonio, vel ab agro colendo dictus. *Curator* quòd curam ferat pueris, qui adhuc eius ætatis sunt, vt negotia sua satis administrare non possint. *Cognitor* à cognoscendo causam dictus. *Clientes* prius colentes dicebantur, à colendis patronis. *Captus*, captiuus dicitur, quasi capite diminutus ingenuitatis: fortuna enim ab eo excedit: vnde & à viris peritis capite diminutus dicitur. *Columis* à columna vocatus, eo quòd erectus & firmissimus sit. *Comptus* à coma dictus, quòd sit formosus capillis, vel quia comam nutrit. *Calamistratus* à calamistro, id est, acu ferreo in calami similitudine facto, in quo crines obtorquentur, vt crispi sint: quem in cinere calefacere solent qui capillos crispant, vt calamistrati sint. *Corpulentus* quòd sit corpore validus & lentis carnibus. *Crassus* à stagna corporis à creando carnes. *Comessor* à comedendo satis. Est enim gulæ ac ventri immoderatè deditus: *Caupo* pessimus de vino aquam faciens. *Candidus*, canus dictus candore, & candidus quasi candor datus. Studio enim accedit candor. Nam albus non vocari, naturæ est. *Clodus*, curuus, crispus. *Cæcus* appellatus quòd careat visu. Est enim luminibus auulsis. Cæcus est qui vtroque oculo non videt. *Caducus* à cadendo dictus, id est, lunaticus, eo quòd certo lunæ tempore patiatur. *Confusus* à confessione sceleris appellatus. Inde & confusio. *Conuulsus* dicitur cui sua vi aliqua aliqua adimuntur. Vnde & conuulsa nauis, cuius eminentia vi tempestatis adimitur: vnde & Virgilius: Vix septem conuulsæ vndis, quasi mutilatæ. *Consumptus* totus sumptus & deuoratus. *Conciliatrix* ob societatem flagitiosæ consensionis dicta, eo quòd intercurrat, alienúmque nundinet corpus. Hanc etiam & lænonem vocant. *Circumforanus*, qui aduocationum causa circum fora & conuentus vagatur. *Colligatus*. *Carpentarius*.

D.

Dominus per deriuationem dictus, quòd domui præsit, & cunctæ familiæ dominetur. *Disertus*, doctus à disserendo dictus: dispositè enim disserit. *Doctus* à docendo, inde & doctor. *Docilis* non quòd sit doctus, sed quia doceri potest: est enim ingeniosus, & ad discendum aptus. *Discipulus* à disciplina dictus: disciplina autem à discendo vocatur, dispensator vocatur cui creditur administratio pecuniarum. Et ideo dispensator, quia prius qui dabant pecuniam, non numerabant eam, sed appendebant. *Diues* ab ære vocatus, vel diu vescens. *Decorus*, perfectus, à decem dicitur. *Decens*, compositus, à numero decem dictus. Hinc & decorus & decibilis. *Directus*, eo quòd in rectum vadit. *Dilectus* à diligentia. Hæc sunt enim signa diligendi. *Delibutus*, de oleo vnctus, vt athletæ solent, vel in cereumate pueri. Hinc & delibutum gaudio, id est, perfusum vel plenum. *Delicatus* quòd sit delitijs pastus: viuens in epulis & nitore corporis. *Defessus*, semper infirmus, quasi diu fessus. *Debilis*, quòd per bilem factus sit fragilis. Bilis enim humor est afficiens corpus. *Decolor*, quòd desit illi color. *Desperatus* vulgò vocatur malus ac perditus, nec iam vllius prosperè spei. Dicitur autem per similitudinem ægrorum, qui affecti & sine spe deponuntur. Consuetudo autem erat apud veteres, vt desperati ante januas suas sellocarentur, vel

vel vt possent à transeuntibus fortè curaui, qui aliquando simili laborauerant morbo. *Degener* aut ignobilis, aut quod sit impari genere, aut si dum sit optimo genere natus, inhonestè tamen viuit. *Decrepitus*, quòd morti sit propior, & quasi ad mortis tenebras crepat sicut crepusculum tempus noctis. Alij dicunt decrepitum, nõ qui senectute auulsus est, sed qui iam crepare desierit, id est, loqui cessauerit. *Depretiatus* ab eo quod sit vilis, nec aliquo precio dignus. *Dirus* præparcus & teter, quasi diuina ira in id actus. Nam dirum dicitur, quod diuina retertur ira. Alias dirus, magnus. *Dehiscens* valde hiscens. Hic enim *De* augentis est, vt deamare, desiderare. *Despiciens* eo quòd deorsum aspiciat, vel contemptui habeat. *Doloſus*, inhonestus vel malignus, ab eo quòd deludat. Vt enim decipiat, occultam malitiam blandis sermonibus ornat. *Dubius*, incertus, quasi duarum viarũ. *Delator* dictus, eo quod detegat quod latebat. *Dilator*, quia differt ad proferendum. *Desidiosus*, tardus, piger, a desidendo vocatus, id est, valde sedẽdo. Idem & residens a residẽdo, de enim hic augentis est. *Delirus* mente defectus per ætatem ἀπὸ τοῦ λήρου vel quòd a recto ordine & quasi à lira aberret. *Lira* enim est orationis genus, cùm agricolæ facta semente dirigunt sulcos, in quos omnis seges decurrit. *Demens* idem qui amens, id est, sine mente, vel quòd diminutionem habeat mentis. *Despiens*, eo quod minùs sapere incipit, quàm solebat. *Damnatus* & damnabilis: quorũ prior iam addictus est, sequens potest addici. *Degulator*, quod gulæ sit deditus.

E.

Eloquens, profusus eloquio. *Exertus* in loquendo expeditus. *Exerere* enim proferre vel expedire est. *Eruditus*, quia non rudis, sed iam doctus. *Expertus*, multum peritus. *Ex* enim hic pro valde ponitur. *Expers* verò, qui est extra peritiam & intellectum. *Exornatus*, valde ornatus. *Ex*, enim pro valde ponitur: sicut excellus, quasi valde celsus. *Eximius*, quasi valde eminens. *Efficax* dictus, quia nullam difficultatem habet in qualibet re facienda. Hinc & efficiens à faciendo dictus. *Exispes* quòd sine spe. *Expers*, quia extra partem cadit enim parte. *Exsors*, quia extra sortem est. *Exsul*, quia extra solum situm est: quia trans solum missus: aut extra solum vagus. Nam *exulare* dicuntur qui extra solum cuunt. *Exoris*, quia extra terram suam est quasi ex terris. Sed proprie extorris, cùm vi expulsus sit: & cum tertore solo patrio ejectus: & extorris, ex terra sua pulsus. *Exterres*, ex a terram: aut extra terminos suos quia exterretur. *Exterminator* non ille, qui vulgo dicitur, *Ferus*, sed qui deiicit & expellit à terminis ciuitatis. *Exterminatus*, ab eo quod sit extra terminos suos ejectus. Sic & externus, eo quòd sit alienæ terræ. *Egens* & egenus, sine gente & sine genere, indigens. *Exiguus* multum egens. Ex enim pro valde ponitur. *Exilis*, tenuis, quod possit quamuis per angustum exire. *Exesus* quasi percomesus. Est enim aridus, tenuis & exilis. *Exhaustus*, quia consumptus est & inanis effectus. *Exanguis*, quod sit extra sanguinem. *Exanimis* est mortuus. Exanimis autem & exanimus dicimus, sicut vnanimus & vnanimis: inermus, inermis: & hoc nostro arbitrio subiacet. *Exustus* dicitur, de quo nihil supereſt, quasi valde vstus. Ex enim pro valde ponitur. *Exosus* ab odio dictus. Nam antiqui & odi dicebant & osus sum. Hinc est exosus, quo vtimur, licet iam osus non dicamus. *Effractor*, quòd sit expugnator claustrorum. *Exitiosus*, eo quod multis exitio sit. *Executor*, ab exequendo. Idem & exactor. *Efferatus*, mente ferina effectus, & vltra humanum modum excedens. *Effrenatus*, ab eo quod sit præceps & pronus, & sine freno rationis. *Eunuchus* Græcum nomen est, quod est spado. Horum quidam coeunt, sed tamen virtus in semine nulla est. Liquorem enim habent & emittũt, sed ad gignendum inanem atque invalidum. *Effœta*, quòd sit frequenti fœtu exhausta. Partus enim eam assiduus debilem reddit.

F.

Facundus dictus, quia facilè fari possit. *Factus*, qui iocos & lusus gestis & factis cõmendat, a faciẽdo dictus. *Frugalis* à fruge nominatus, id est, à fructu vel patrimonia, siue, vt alij volunt, à modestiæ temperantia. *Fœnerator* qui pecuniam deponit apud debitorẽ, quasi fœnoris actor; nam fœnus pecunia est. *Fœnerator* autẽ Latinè dicitur, & qui dat mutuum, & qui accipit. *Flamines*, pontifices idolorum. *Felix* dicitur, quæ felicitatem dat; felix qui accipit, & felix per quem datur felicitas, vt felix tempus, felix locus. *Fidelis* pro eo quod fit ab eo id quod dicit, vel promittit bonum. *Facilis* à faciendo, nec tardus. *Firmus*, vnde & formosus. *Fortis*, quia fert aduersa, vel quæcunque acciderint, siue à ferro, quod sit durus, nec molliatur. *Formosus* à forma dictus. Formum enim veteres calidum & feruens dixerunt. Feruor enim sanguinem mouet, sanguis pulchritudinem. *Fœdus* nomen habet ab hirco & hœdo, f litera addita. Hunc veteres in grani significatione ponebant, vt, Sanguine fœdantem quos ipse sacrauerat ignes. *Fragilis* dictus, eo quòd facilè frangi possit. *Fessus*, quasi fissus, nec iam integer salute, est autem generale. Dicimus enim fessus animo, vt Terentius, Fessus valde re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sedit: & fessus corpore, quod magis est proprium, & fessus rerum à casu venientium. *Fatigatus* quasi fatis agitatus. *Formidolosus* à formo, id est, sanguine dictus, cùm se acute vel à præcordio fugiens contrahit sanguis. Nam timor sanguinem gelat, qui coactus gignit formidinem: vnde est illud, Gelidúsque coit formidine sanguis. Formidolosus autem cùm sit timidus, & timendum significat. *Fatuus* ideo existimatur dictus, quia neque quod fatetur ipse neque quod alij dicunt intelligit. Fatuos originem ducere quidam putant à miratoribus Fatuæ Fauni vxoris futidicæ, cósque primùm Fatuos appellatos, quòd præter modum obstupefacti sunt vaticiniis illius vsque ad amentiam. *Fautor* ab eo quòd faueat & consentiat. *Fictor* appellatus à fingendo & componendo aliquid, sicut qui capillos mulierum linit & pertractat, vngit & nitidat. *Fallax* quod fando, id est, loquendo decipiat. *Feruidus* iracundus. Ira enim inflammat. *Frendens*, quòd minando frangat dentes & comprimat fremens. *Ferox*, ab eo quòd feritatem exerceat, vt bestia. *Fur* à furendo vel furuo dictus est, id, à fusco. Nam nocturno vtitur tempore. *Facti fama* inter opprobria cùm seditiosũ accipi volumus: cùm verò gratiosum ac potentem & quasi magnæ factionis. *Facinorosus* à facti commisso nominatus: facit enim quod alteri noceat. *Flagitiosus*, eo quòd frequentius flagitet atque oppetat libidinem. *Furtifer* dicebatur olim, qui ob leue delictum cogebatur à dominis, ignominiæ magis quàm supplicij causa, furcam circa viam ferre, prædicans peccatum suum, & monere cæteros nequid simile peccarent. *Futilis*, vanus, superfluus, loquax. Et est metaphora à vasis fictilibus, quæ cassa & rimosa non tenent ea, quæ inieceris. *Fornicarius*, & Fornicatrix est, cuius corpus publicum & vulgare est. Hæc sub arcuatis prosternebatur, quæ loca fornices dicuntur: vnde & fornicariæ. Virgilius: Atque aduerso fornice. *Fœcunda* à fœtu dicta, quasi fœtu abunda. Est enim partu frequens. *Fœta* prægnans. *Flens*, quasi lachrymis fluens. *Fugitiuus*, nemo rectè dicitur, nisi qui dominum fugit. Nam si paruulus puer à nutrice vel à scholis discesserit, fugitiuus non est.

G

Glorioſus à frequentia claritatis dictus, pro e eg litera commutata. Glorioſus à laurea dictus, quæ datur victoribus. *Gnarus*, sciens, cui contrarius est ignarus, nesciens. *Grauis*, venerabilis. Vnde & contemptibiles leues dicimus. Grauis pro consilio & constantia dictus, quia non leui motu dissilit, sed fida constantiæ grauitate consistit. *Grandæuus*, quòd sit grandis æuo. *Gratus*, gratiam seruans. Sed gratus tantùm animo: gratissimus & animo & corpore dicitur. *Gratificus*, ab eo quòd gratis faciat bonum. *Gratiosus*, quòd plus vnicuique quàm meretur, tribuit. *Garrulus* propriè dicitur, qui vulgò verbosus appellatus accedente lætitia nec valens, nec volens tacere: sumptum nomen à graculis auibus, quæ importuna loquacitate semper strepunt, nec vnquam quiescunt. *Ganeo*, luxuriosus & tanquam in occultis locis & subterraneis, quæ ganea Græci vocant. *Glutto* à gula id est, gulosus.

H

HVmilis quasi humo aceliuis *Honorabilis*, quasi honore habilis, hoc est, aptus. *Honestus*, quod nihil habeat turpitudinis. Nam quid honestas, nisi honor perpetuus, id est, quasi honoris status? *Humanus*, quòd habeat circa homines amorem & miserationis affectum. Vnde humanitas dicta, qua nos inuicem tuemur. *Habilis* quod sit ad habendum commodus atque aptus. *Honorosus* plus est quàm honoratus, sicut scelerosus plus est quàm sceleratus. *Hirsutus*, ab eo quòd sit hirtus & pilis horridus. *Hypocrita* è Græco sermone, in Latinum simulator interpretatur. Qui dum intus malus sit, bonum se palàm ostendit. κρίσις enim falsum, κρίσις iudicium interpretatur. Nomen autem Hypocritæ tractum est à specie eorum, qui in spectaculis contecta facie incedunt: distinguentes vultum cæruleo minióque colore & cæteris pigmentis, habentes simulacrum oris lintea, gipsata & vario colore distincta nonnunquam, & collum & manus creta perungentes, vt ad personæ colorem peruenirent, & populum dum in ludis agerent, fallerent, modò in specie viri, modò in fœminæ, modò tonsi, modò crinitiani Ii & virginali, cæteráque specie ætate sexúque diuerso vt fallant populum dum in ludis agunt. Quæ species argumenti translata est, in iis qui falso vultu incedunt, & simulant quod non sunt. Nam hypocritæ dici non possunt, ex quo foras exierint. *Humatus* quòd sit humo tectus. i. sepultus.

I

INgenioſus dictus, quod intus vim habeat gignendi quamlibet artem. *Inuentor*, dictus, quòd in ea quæ quærit, venit. Vnde & ipsa quæ appellatur inuentio, si verbi originem retractemus, quid aliud resonat, nisi quia inuenire est in id venire quod quæritur? *Interpres*, quòd inter partes medius sit duarum linguarum dum transfert. Sed & qui inter Deum quem interpretatur, & homines, quibus diuina

diuina indicat mysteria, interpres vocatur. *Iuridicus*, quia Legum iura dicit. *Indolis* propriè est imago quædam futuræ virtutis. *Iustus* dictus, quia iura custodit, & secundum legem viuit. *Innox*, quòd non noceat. *Innocuus*, cui nocuum non sit, sed apud veteres vtrunque indifferens est. *Hilaris* Græcum est nomen. *Iocundus*, eo quòd sit semper iocis aptus & hilaritate ac frequentia, sicut iracundus. *Iocosus*, iocis vsus. *Inclytus* Græcum nomen est. Nam κλυτὸν Græci glorioſum vocant. *Illustris* nomen notitiæ est, quòd clareat multis splendore generis, vel sapientiæ, vel virtutis, cui contrarius est obscurè natus. *Incolumis* à columna nomen habet, quasi erectus, fortis & stabilis. *Immarcessibilis*, incorruptus & sempiternus, quòd sit sine maceratione & languore. *Intemeratus*, incorruptus & nulla temeritate violatus. *Infirmus*, quia sine forma. *Imbecillis*, quasi sine baculo fragilis & inconstans. *Inanis*, leuis. *Inconstans*, quia non est stabilis, & quod placet ei, rursus displicet. *Inflans* vel *arrogans* est, qui maiorum institutis non acquiescit: sed propriam quandam viam iustitiæ & sanctitatis inquirit. *Iracundus* dictus, qui accenso sanguine in furorem compellitur. ὀργὴ enim flamma dicitur, & ira inflammat. *Incentor*, ab eo quòd incendat atque inflammet. Incentor, quia praua suggestione ad vitia cor aliorum succedit, & persuadendo inflammat. *Inexpiabilis*, quòd nunquam expietur, nunquam purgetur. *Inlaudabilis*, non quia laudatus non sit, sed quia laudari non meruit. *Inratus*, irrita actus. *Impius*, quia sine pietate religionis est. *Iniquus* propriè dictus quia non est æquus, sed inæqualis. Inter pium autem & iniquum hoc distare nonnunquam solet, quia omnis impius iniquus: non tamen omnis iniquus est impius. Impius namque pro infideli ponitur, & dictus impius, quod sit à pietate religionis alienus. Iniquus verò dicitur pro eo quod non est æquus, sed prauis operibus maculatur, ne Christianitatis nomine condemnetur. *Inimicus*, quia non est amicus, sed aduersarius. Duæ autem res inimicos faciunt, fraus & terror. Terror quod timent. Fraudis malis, quod passi sunt. *Inuidus* dictus ab inuidendo felicitati alterius. *Inuidiosus* est, qui ab alio petitur inuidiam. *Inuisus*, odiosus, ab inuidia & zelo dictus. *Intestabilis*, cuius testimonium non valet, & quod dixerit, irritum improbatúmque fit. *Infamis*, non bonę famæ. *Improbus* dictus quòd instat etiam prohibenti. *Importunus*, inquietus: quia non habet portum, id est, quietem. Vnde & importuni, quasi in naufragium citò feruntur. *Infrenus* est, qui freno nõ regitur, vt Numidæ infreni. *Infrendens* proprię est inter se comprimens dentes. Nam & frendere significat dentibus frangere: vnde pefrendes infantes qui nec dum dentes habent. *Ingluuiosus* à gula & voracitate dictus. *Inglorioſus*, quòd sit sine gloria, id est, sine triumphis. Itẽ inglorius immemor gloriæ. *Informis*, ingens, nõ quod nõ habeat formã, sed quod vltra formam magnitudinem habeat. *Inueteratus*, eo quòd sit multi veterisque vsus in malitia. *Immanis* quia non bonus, sed crudelis & terribilis. *Manum* enim bonum dicitur. Vnde κατ' ἀντίφρασιν, dij manes, minimè boni. *Immunis*, minimè munificus, vt est in prouerbio veteri: Immunem ciues odêre sui. Item immunis, qui non facit munia, id est, officio non fungitur. Est enim omni priuilegio vacuus. *Indemnus*, eo quòd sine damno viuat & sine vlla culpa atque periculo. *Iners*, sine arte, & ob hoc ne operis quidem vllius. *Inermis*, vel sine armis, vel sine viribus. Nam semper arma pro viribus accipiuntur. *Ignauus*, ignauus viæ: id est, rationis & vitæ. *Ignarus*, non gnarus, id est, inscius vel sine naribus. Olfecisse enim veteres, scisse dicebant. Ignarus autem duo significat, vel qui ignorat, vel qui ignoratur. *Immemor*, qui oblitus est: perdit enim memoriam. *Inscius*, quia sine scientia est. *Idiota*, imperitus, Græcum est. *Imperitus*, sine peritia. *Inconsultus*, ab eo quòd non accipiat consilium. Item incõsultus, quia est sine consilio & inscius rerum atque ignarus. *Ineptus*, apto contrarius est, quasi inaptus. *Inops* qui sine terra est: inopem enim terram intelligimus, quia opem fert fructificando. Alij inopem intelligunt non sepultum, inhumatum, cui nec animam manè habenti surrexit tumulus. *Ignobilis*, eo quod sit ignotus & vilis, & obscuri generis: cuius nec nomen quidem scitur. *Ireosus*, quia sudore corporis fœtido putet. *Ignotus*, ignobilis, vel ex improuiso veniens. *Improuisus* dictus, eo quòd subito sit, & non porrò antè visus. *Index*, proditor ab indicando. *Indigena* vocatus, quòd inde genitus sit, id est, in eodem loco natus. *Imprudens*, eo quòd ab eo pudor & pudicitia procul abest. *Impudicus* à pudore vocatus. Pudorem enim fetorem dicunt. *Incestus*, propter illicitam cõmixtionem vocatus, quasi incastus, sicut qui virginem sacram vel affinitatis suæ proximam stupraverit. *Internecida* est, qui falsum testamentum fecit, & ob id hominem occidit. *Inficiator*, negator, quia non fatetur, sed contra veritatem mendacium nititur. *Impostor*, interceptor propriè dicitur, qui inter duos de medio tollitur. *Insidiosus*, quòd insidiatur. Nã propriè insidere est dolosè aliquẽ expectare. Vnde & insidię cognominare sunt. *Incincta*, id est, sine cinctu: quia præcingi fortiter vterus permittit. *Inuestis*, id est, sine veste: nondum enim habet stolam, quod est signum maritalis virginitatis. *Iscurra* vocatur, quia causa escæ quemlibet consectatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

K

Katholicus vniuersalis : Græcum enim nomen est. *Kharus* Græcum nomen est: sicut & *Kharitas*. vnde & eucharistia sacrificium, id est, bona gratia.

L

Leulentus ab eo quòd sit lingua clarus, & sermone splendidus. *Lector* dicitur à legendo, id est, percurrendo. Vnde & nauis dicitur legere quicquid transit. Nam legit, transit, præterit, vt, -- Crebris legimus freta concita terris. Item lector à colligendo animo quæ legit, quasi collector: sicut illud, Qui legitis flores. *Loquax* non est eloquens. *Latus* à latitudine. *Locuples*, quasi locis plenus, & possessionum plurimarum possessor, quemadmodum docet Tullius in lib. 2. de Republica, multa quæ editione onium & boum, quòd tunc res erat in pecoribus & in locorum possessionibus : ex quo pecunioſi locupletes vocabantur. *Liberalis* dictus ab eo, quòd libenter donet, nec murmuret. *Largus*, effundans, affluens. *Longus*, à linea dictus, propter quòd sit porrectus. *Longæuus*, quasi longi ævi & temporis. *Longanimis* siue magnanimus, eo quòd nullis passionibus perturbatur, sed ad vniuersa sustinenda patiens est. Cui contrarius est *pusillanimus*, angustus, & in nulla tribulatione subsistens, de quo scribitur : Pusillanimis vehementer insipiens. *Leuis* ob inconstantiam vagationis appellatur, quia leui motu mētis nunc ista, nunc illa desiderat. *Lubricus* ab eo quòd labitur. *Labens* interdum velox, vt, Labere nympha polo, & Labere pennis. Cursu enim lapsus celerior est. *Latro* insessor est viarum à latendo dictus, melius autem latro est, quasi latero, qui à latere insidiatur viæ. *Lanista*, gladiator, id est, carnifex Tusca lingua appellatus, à laniando scilicet corpora. *Lacessitur* per translationem dictus à canibus, vel à feris quæ solent lacerando prouocare. *Leno*, conciliator stupri, eo quòd mentes miserorū blandiat, & deliniendo seducat. *Libidinosus* ab eo, quòd facit quod libet. Libidinosus à Libero, qui puellarum corpore pingitur. *Luxuriosus*, solutus in voluptates; vnde & membra loco mota, luxa dicuntur. *Lascivus*, quòd sit luxus i. solutus & vanus. *Lymphaticus*, quòd aquam timeat, quem Græci ὑδροφόβον vocant. lymphaticus propriè dicitur, qui vitium ex aqua contrahit: cuius vitium est huc atque illuc currere, aut à fluore aquæ sumpto vitio. Sed poëtæ iam hoc genus nominis pro furiosis vsurpant. *Luridus*, quòd sit pallidus, à loro dictus, quòd huiusmodi habeat cutem. *Leprosus* à pruritu nimio ipsius scabiei dictus: vnde & per p scribi dicitur. *Luscus* quod lucem ex parte sciat: sicut luscioſus, qui vespere nihil videt. Luscos coelites dixerunt antiqui: vnde & Cyclopas coelites legimus dictos, qui vnum oculum habuisse perhibentur. *Lotus*, lautus, id est, mundus. *Lupa* meretrix à rapacitate vocata, quòd ad se rapiat miseros & apprehendat.

M

Misericors, à compatiendo alienæ miseriæ vocabulum sortitus est : & hinc appellata miseria, quòd miserum cor faciat dolentis alienam miseriam. Non autem occurrit vbique hæc etymologia: nam est in Deo misericordia sine vlla cordis miseria. *Macius*, magis auctus gloria, & est nomen tractum à fœneris. Quoties enim thus aut vinum super victimam fundebatur dicebant, mactus est taurus vino vel thure, hoc est cumulata est hostia & magis aucta. *Munificus* dictus, vel quia alicui munera multa dat: vel quia munus suum, i. officium quod debet adimplet: sic & munifex, quia munera fert. *Magnanimus* ab eo quod sit magni animi & magnæ virtutis. Cui contrarius pusillanimis. *Magnificus* autē à magna faciendo vocabulum traxit. *Mansuetus*, mitis vel domitus, quasi manu assuetus. *Modestus* à modo dictus & temperie: nec plus quicquam nec minus agens. *Mitis*, lenis & mansuetus & cedens improbitatibus, & ad sustinendam iniuriam tacens quasi mutus. *Mutus*, quia vox eius non est sermo, nisi mugitus: vocalem enim spiritum per nares quasi mugiēs emittit. *Memor*, vel qui memoriam tenet, vel qui memoria tenetur. *Magister* maior in statione. nam sic Græce statio dicitur. *Minister* minor in statione. siue quia officium debitū manibus exequatur. *Minor*, minimus : à numero monadis, quod post eum non sit alter. *Maximus* aut meritis, aut ætate, aut honore, aut facundia, aut virtute, aut omnibus magis eximius. *Maurus*, pattuus, sed abusiue, cæterum rationabilis. *Moderatus* à modo scilicet & temperamento. *Miserdicru*, quod modicum illi sufficiat. *Miser* propriè, eo quòd omnem felicitatem amiserit. Secundum autem Ciceronem propriè mortuus, qui in Tusculanis miseros mortuos vocat, propter quod iam amiserunt vitam. *Miserabilis*, quòd sit miseriæ habilis. *Mœstus* naturaliter tristis, non casu. Est enim à natura mentis & animi : vnde & mœstus. *Mendicus* dictus, quia minus habet vnde vitam degat, siue quia mos erat apud antiquos os claudere egenum, & manum extendere, quasi manu dicere. *Mendax*, quod mentem alterius fallat. *Malignus*, quia malitię votum vel opus peragit. *Malus* appellatus à nigro felle, quod Græci μέλαν dicunt: vnde & melancholici appellantur homines qui ad conuersationem humanam refugiunt, & amicorum charorum suspecti sunt. *Malitiosus* deterior malo, quia frequenter malus: à malo autem peior dicitur, à bono melior. *Melior* dictus, quia mollior: non durus aut ferreus: nam melius quasi mollius. *Minax* à facie oculorum quando furiose ardescunt, vt videns amplius pertimescat. *Minator* est monitor, sed monitor dicitur cum prænunciat bona: minator cū prænunciat aduersa. *Mulcator*, eo quòd blandis verbis mulceat ad declinandum animum. translatio à mulso, id est, quod acceptum lenire solet fauces dolentis, aut oppletum fordibus stomachū. *Metatores* appellantur, qui castra designant, à metiendo scil. Lucanus, Hesperios audax veniat merator in agros. *Mollis*, quòd vigorem sexus, eneruati corporis dedecore, & quasi mulier emolliatur. *Macer* à Macie: & macies à macia, eo quòd immoderata libido macros faciat. *Mancus*, manu anceps, vel manu cassus. *Moribundus* morienti similis: sicut vitabundus viuēti similis. Quando enim dicimus, moriturus est, verè moriturus est: moribundus autem non verè, sed verè similis morienti est. *Meretrix* dicta, eo quòd precium libidinis mereatur. Inde & meritoriæ tabernæ: nam & milites cū stipendia accipiūt, mereri dicūtur. *Morio* à mortevocatus, eo quòd nō vigeat intellectu. *Mullo* dictus à mulis, eo quòd præsidet iisdē vehiculis. *Manifestum* dicitur, quod in manu est promptū.

N

Nobilis non vilis, cuius & nomen & genus scitur. *Nubilis* ad nubendū habilis. *Nemo* ab homine tractū est, id est, ne homo, quod est pro nullo. *Nullus* autem, quasi ne vllus. *Nihil* compositū est ex nil & hilo. Hilum autem Varro ait significare medullam eius ferulæ quam Græci asphodelō vocant, & sic dici apud nos nihilum, quomodo apud Græcos oydegry. *Nequam* à malo plerique distinguūt: alium pernicioſum: alium nugacem existimantes, vt ait Monatius : Hic adolescens nequam non malus, id est, nugax, non pernicioſus. Alij confundunt, quasi vtrunque vnū idémq; significet. *Nequaquam*, eo quòd nec quicquam sit, id est, ex eo quòd nihil sit, veteres esse dictum voluerunt. *Neuter* neque iste, neque ille, quasi dicat, nec vterq;. *Nefarius*, non dignus fari: e, quo primo cibi genere vita hominum sustentabatur. *Nefandus*, id est, nec nominandus quidem. *Nuncius* enim & qui nunciat & quod nunciatur, id est, ἄγγελος καὶ ἀγγελία, sed nuncius ipse homo genere masculino: id verò quod nunciat genere neutro, vt hoc nunciū, & hæc nuncia. *Nazaraus*, id est, sanctus Dei. Nazaræus olim dicebatur qui sanctam comam nutriebat, & nihil contaminatum conspiciebat, abstinens se à vino omníque sicera, quæ mētem ab integra sanitate peruertit. *Nugas* autem Hebræum nomen est. Ita enim in Prophetis est expositum, vbi dicit Sophonias : Nugas, qui à lege recesserunt, vt nosse possimus linguam Hebraicam omnium linguarum esse matrem.

Nugigerulus appellatus, ab eo quòd sit garrulus turpis nuncius. *Negligens*, quasi nec legens. *Nepos* dictus à genere quodam scorpionū, qui natos suos consumit, excepto eo, qui dorso eius insederit: nam rursus ipse qui seruatus fuerit consumit patrem: vnde homines qui bona parentum per luxuriam consumūt, nepotes dicuntur. Hinc quoque nepotatio pro luxuria ponitur, qua certè quæque res consumuntur. *Niger*, quasi nubiger: quia non serenus, sed fusco coopertus est. Vnde & nubilum diem, tetrum dicimus.

O

Orthodoxus rectæ gloriæ. *Orator* ab ore vocatus, à perorando nominatus. i. dicendo. nam orare dicere est. *Obaudiens*, ab aure, eo quòd audiat imperantem. *Ospes*, quòd inferat ostiis pedes. *Ospes* facilis, apertus & ostio patens. vnde & ospitalis homo dicitur. *Osor* inimicus ab odio dictus : sicut amator ab amore, & est generis communis, *Odibilis*, odio habilis. *Obsitus*, obsessus, id est, vndique insidiis conuallatus. *Obscenus* impuræ libidinis, à vitio obscuro dictus. *Obtunsus*, hebetior & obtusior, quasi ex omni parte tunsus. *Obnixus*, contrainsus & conabundus. *Obnexius*, quia obligatus est nexibus culpæ. *Oblectator*, quasi cum lacte & fraude, vt Terentius: Nisi me lactasses amantem. vnde & oblectare dictum est. *Obtrectator*, malignus, & qui obstringillando officiendóque non sinat quempiam progredi & augescere. *Orbus*, quòd liberos non habeat, quasi oculis amissis. *Opifex*, quòd opus faciat aliquid. *Opilio*, custos ouium quasi ouilio.

P

Prudens, quasi portò videns. perspicax enim est; & incertorum præuidet casus. *Patiens* dictus à pauendo: pauere enim ferire est: percutitur enim & tolerat. *Perfectus*, cui nihil iam adiici potest. Huic nomini apud Grammaticos comparatio non adiicitur, quia si dixeris: illa perfectior est: iste perfectus nō erit. *Pulcher* à specie cutis dictus, quod est rubens pellis: postea transiit hoc nomen in genus. Nam pulchritudo hominis aut in vultu est, vt: Os humerósque Deo similis, aut in capillis, vt: Namque ipse decoram Cæsariem aut in oculis, vt : Lætos oculis afflarat honores. aut in candore, vt : Quale manus addunt ebori decus, aut in lineamentis, vt: Te multò plus figura & lineamenta hospitis delectabant. aut in procęritate, vt Turnus:

Vertitur in mediis, & toto vertice suprà est. *Pellex* à pelliciendo. *Perspicax* splendidus, eo quòd perluceat. *Perpetuus*, perennis. *Perennis* ab eo quòd sit perpetuus annis. *Præsul* vocatus, quia præest sollicitudine. *Præpositus* appellatus, eo quòd sit subiectorũ ac famulantium ordinator vel rector. *Patroni* à patribus dicti sunt, quòd huiusmodi affectum clientibus exhibeant, vt quasi patres illos regant. *Padagogus*, cui paruuli assignãtur: Græcum nomẽ est, & est compositum ab eo quòd pueros agat, i. doceat, & lasciuientem refrenet ætatem. *Præsens* dictus, quòd sit præ sensibus, id est, coram oculis, qui sensus sunt corporis. *Prior*, quòd primus sit in ordine: & primus quasi præminens. *Primus*, posterior, postremus. *Potens*, rebus latè patens: vnde & potestas, quòd pateat illi quaquà velit, & nemo intercludat, nullus obsistere valeat. *Præpinues*, præ cæteris opibus copiosus. *Pecuniosus* Tullius primùm eos dictos refert, qui plurimam habuissent pecuniam, id est, pecora. Ita enim antiqui eos appellabant. paulatim autem per abusionem nomen ad aliud deuolutum est. *Peruicax* proprie dicitur, qui in proposito suo ad victoriam perseuerat. Antiqui enim viciam dicebant, quam nos victoriam: credo quòd inde dicatur herba * vitia, id est, victorialis. *Pernix* à pernitendo tractum est, id est, in conatibus perseuerando. Alij pernicem velocem intelligunt pedibus. Nam pernicitas pedum est, vt: Pernicibus ignea plantis: sicut celeritas pennarum est, vt: Celerique fuga sub sidera lapsæ. *Piger*, quasi pedibus æger. Est enim tardus ad incedendum: quod nomen per vsum transit ad animum. *Pernox*, peruigilans nocte, perseuerans. *Pertinax*, impudenter tenens, quasi pertinens. *Petulans* nunc quidem pro audace & improbo ponitur: olim autem accibi flagitatores, & propriè argentariorũ coactorum pueri, quod precia rerum crebrius & asperius exigebant: à petendo petulantes vocati sunt. *Procax* propriè idem quod petax. Nã procari est petere: vnde & nuptiarum petitores proci dicuntur. *Prodigus* sumptuosus atque consumptor, qui omnia porro agit & quasi proiicit. *Profugus* propriè dicitur qui procul à sedib. suis vagatur, quasi porro fugatus. *Peregrinus* longè à patria positus sicut alienigena. *Proiectus* quasi longè & procul iactus, sicut & produxit, quasi porro illum duxit, & prouocauit, quasi porro illum vocauit. *Proiectus* quasi porro iectus ac proiectatus, vnde: proiectáque saxa Pachyni, id est porro iactata. *Proscriptus* cuius bona palam & apertè, describuntur, bonisque fisci agglomerantur. *Præscriptus* ordinem significat, sicut & præscriptiones apud Iurisconsultos. *Procinctus* expeditus & armatus, vnde & In procinctu, id est, cum belli causa arma sumebant. *Præcinctus* eo quòd ante se ponat aliquid quo præcingitur. Vnde & de Domino dictum est, Præcinctus linteo, lauit pedes discipulorum suorum. *Prædo* est qui populando alienam inuadit prouinciam Prædo ab abigendo prædas dictus, & prædo qui prædam habet. *Prædator* est cui de præda debetur aliquid. *Plagiator* ἀπὸ τῆς πλαγίου, id est obliquo, quòd non certa via gradiatur, sed pelliciendo dolis. *Piratæ* sunt prædones maritimi ab incendio nauium transeuntium, quas capiebant dicti. Nam πῦρ ignis est. *Pugillator*, qui de manu in manum nummorum aliquid subtrahit. *Peculator* pro eo quòd sit pecuniæ publicæ defraudator. *Proditor* pro eo quod detegit. Item proditor perditor: vt, Vsius ob irã Prodimur. *Perfidus* quia fraudulentus est & sine fide, quasi perdens fidem. *Periurus* quia properè iurat, id est malè iurat. Periurus autem in verbo r, non habet. Nam peiero & deiero dicimus. *Prauaricatus* malè fidei aduocatus, & qui vel in accusando nocitura, vel in defendendo profutura prætereat, aut inutiliter dubiéque ponat mercedis gratia, licèt corruptus. Cicero, Quid enim tam præuarũ, id est validè varum. *Pellax* dolosus & fallax, à pelle, id est vultu. Foris enim vt fallat arridet, sed nequitiam intus gerit. *Profanus* quasi porro à fano. Sacris enim illi non licet interesse. *Patricida* propriè dicitur interfector parentis, quamuis quidam veteres hunc parenticidam dixerint, qui hominem occiderat, quoniam patricidium & homicidium in quocunque intelligi possit, cùm sint homines hominibus pares. *Persecutor* non semper pro malo intelligitur, vnde Persecutor, perfectè secutor. *Publicanus* est qui vectigalia publica exigit, vel qui per publica negocia seculi lucra sectatur, vnde & cognominatus est. *Peccator* pellicè id est meretrice vocatus, quasi pelicator, quod nomen apud antiquos tantùm flagitiosum significabat, postea transiit hoc nomen in appellationem omnium iniquorum. Peccator item à pectoris caterua cognominatus, pro eo quòd inibi occulta delictorum conduntur. *Prostituta* meretrices à prosedẽdo in meritoriis, vel in fornicibus. *Pellex* apud Græcos propriè dicitur à Latinis concuba vel concubina. Dicta autem à fallacia, id est versutia, subdolositate vel mendacio. *Procurus* quasi per longum curuus. *Panidus* est quem vexat trepidatio mentis. habet enim cordis pulsationem, cordis motum. nam pauere ferire est, vnde & pauimentum. *Petra* autem & rupes à duritia saxorum nominantur. *Pusillanimis*, pusillo animo. *Petulcus* dictus ab appetendo, vnde etiam & meretrices petulcas vocamus.

Pisinnus

Pisinnus à pusione dictus. *Productus*, quasi porro ductus. *Pellicanus* vir sanctus solitudini deditus.

Q

Quæstor, à quærendo dictus, quasi quæsitor. *Quæstuosus* querimonios us. *Quærulus* quia quæ iam infert. *Quietus* quòd sit ipse sibi animo securus neminem tangens.

R

Religiosus ait Cicero à relegendo appellatos, qui retractant, & quasi relegunt ea quæ ad cultum diuinum pertineant. Hi sunt dicti religiosi ex religendo tanquam ex eligendo eligentes, ex diligendo diligentes, ex intelligendo intelligentes. *Ratiocinator* dictus vir magnus, quia de omnibus rebus quas esse mirabiles constat, possit reddere rationem. *Retractator* repetitor, nam retractare, est repetere quod omiseras. *Resipiscens* eo quod mẽtem quasi post insaniam recipiat, aut quia resipit qui sapere desierat. Castigat enim seipsum dementiæ, & confirmat animum suum ad rectius videndum: cauens ne iterum corruat. *Repentinus* à repente. Repente autem & aduerbium & nomen potest esse. *Robustus* fortis, validus, à fortitudine roboreæ arboris appellatus. *Rapidus* velox pedibus. *Raptor* eo quod corruptor. Inde & rapta eo quod corrupta est. *Reus* à re de quo obnoxius est, & reatus à reo est nuncupatus. *Reus* maiestatis primùm dictus qui aduersus rempublicam aliquid egisset, aut quicunque hostibus consensisset. Dictus autem reus maiestatis, quia maius est lædere patriam quàm ciuem vnũ. Postea autem & hi rei maiestatis dicti sunt: qui aduersus maiestatem principis egisse viderentur, vel qui leges inutiles reipublicæ contulerant, vel vtiles abrogauerant. *Rixosus* à rictu canino dictus. Semper enim ad contradicendum paratus est, & iurgio delectatur & prouocat cõtendendũ. *Rusticus* dictus quod rus operetur, id est terram.

S

Sapiens dictus à sapore, quia sicut gustus aptus est ad discretionem saporis ciborum, sic sapiens ad dinoscẽtiam rerum atque causarum, quod vnum quod dinoscat, atque sensu veritatem discernat. Cui contrarius est insipiens quod sit sine sapore, nec alicuius discretionis vel sensus. *Studiosus*, quasi studiis curiosus. *Sanctus* veteri consuetudine appellatus, eo quòd hi qui purificari volebãt, sanguine hostiæ tangebantur & ex hoc sancti nomen acceperunt. *Sincerus* quasi sine corruptione, cui contrarius est insincerus, vitiatus, corruptus. *Supremus*, summus, ab eo quod super emineat. Vnde & supremas partes dicimꝰ. *Sublimis* ab altitudine vocatus honoris. nam propriè sublime dicitur. quod in alto est, vt

Sublimémque ferens ad sidera cœli.

Speciosus à spẽcie vel aspectu: sic formosus à forma. *Solers* quòd sit sollicitus in arte & vtilis. Solers enim apud antiquos dicebatur: qui erat omni bona arte instructus. Terentius,

Adolescentem solertem dabo.

Superstitiosos ait Cicero appellatos, qui totos dies precabantur, & immolabant, vt sibi sui liberi superstites essent. *Solicitus* quasi solers & citus atque inrequietus. *Sedulus* familiare verbum Terentij: hoc est sine dolo. aliàs assiduus. *Sodales* dicuntur, qui ad symbolum conuenire consueuerunt, quasi suadentes, aliàs quasi sedales. Ipsi & socij dicuntur propter periculi & operis societatem, quasi in vna caliga, & vno vestigio manentes. *Stultus* ebetior corde, sicut quidam ait, Ego meipsum stultum esse existimo: fatuum esse non opinor, id est obtusis quidem sensibus. non tamen nullis. Stultus est, qui per stuporem non mouetur iniuria, sæuitiam enim præfert, nec vltus est, nec vlla ignominia commouetur ad dolorem. *Segnis*, id est sine igne, ingenio carens. Se autem sine significat, vt Sedulus sine dolo. *Securus* quasi sine cura, id est frigus: per quod inutiles accipimus. *Stupidus* sepius stupens. *Superbus* dictus, quia vult peruideri quàm est: Qui enim vult supergredi quod est, superbus est. *Susurro* de sono locutionis appellatus, quia non in facie alicuius: sed in aure loquitur de altero, detrahendo. *Seditiosus*, qui dissensionem animorum facit, & discordias gignit: quam Græci διάστασιν dicunt. *Severus* quasi satis verus, tenet enim sine pietate iustitiam. *Simulator* dicitur à simulacro. Gestat enim similitudinem eius quod non est ipse. *Suasor* decipiens, id est in suam sortem trahens. *Scrupulosus* animi minuti & asperi. Scrupo enim est arena durior. *Sacrilegus* dicitur ab eo quod sacra legit, id est furatur. *Sicarius* vocatur, qui ad perpetrandum scelus telis armatus est. Sica enim gladius est à secando vocatus. *Sauus* sinister atque peruersus à peruersitate. Est enim pessimi & crudelis animi. *Scenicus*, qui in theatro agit. Theatrum enim scena est. *Scorta* quæ à Græcis σκύτινα vocabantur: quo defricantur pelles, quibus corruptela fit. *Spurcus*, quod sit impurus. *Sceleros us*, sceleribus plenus, vt lapidosus locus & arenosus. Plus est autem sceleros us quàm sceleratus. *Sator* seminator, vel pater à semine. *Scurra*, qui sectari solet quẽpiã cibi gratia. A sequẽdo. ergo inde scurras cõstat appellatos. Idẽ affecta: à sequendo. *Satelles*, quod adhæreat alteri, sine à latis custodia. *Suffectus*, in loca alterius suppositus, quasi suffactus. Vnde & consulem suffectum dicimus eum, qui pro alio substituitur. *Secundus*, quia secus pedes: & tractus est sermo à sequentibus seruis pedissequis. Vnde &

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

secunda fortuna dicitur, quod secundum nos est, id est prope nos. Inde & res secundæ, id est prosperæ. Secundæ, autem à sequendo sunt dictæ. *Stipulator* promissor. Stipulari enim promittere est, ex verbis iurisperitorum. *Sanus* à sanguine, quia sine pallore est. *Sospes* salutis hospes. *Salus* à sale nomen accepisse putatur. *Subtilis* ab extenuatione dictus. *Sequester* dicitur, qui certantibus medius interuenit, qui apud Græcos ὁ μέσος dicitur, apud quem pignora deponi solent. Quod vocabulum à sequendo factum est, quod eius qui electus sit, vtraque pars fidem sequatur. *Sessilia*, quod non videtur stare: sed sedere. *Surdus* à sordibus humoris aure conceptis, & quãuis multis casibus accedat, nomen tamen æger prædicto vitio retinet. Siccus quòd sit exsiccatus, siue per antiphrasin, quòd sit sine succo. *Sepultus* dictus, eo quòd sit sine palpitatione vel sine pulsu, id est sine motu. *Sagio* ab exigendo dictus. *Sutor* à suendis pellibus nominatur. *Subulcus* porcorum pastor, sicut bubulcus à cura boum.

T

Tvtor qui pupillum tuetur, hoc est intuetur, de quo in consuetudine vulgari dicitur, quid me mones? Et tutorem & pædagogum olim obrui. *Testes* dicti quod testamento adhiberi solent sicut signatores quòd testamentum signent. *Tetricus mons* in Sabinis asperrimus. Vnde & tristes homines terricos dicimus. *Taciturnus* in tacendo diurnus. *Trutinator* examinator ex iudicij libra perpendẽs recta, translatione à trutina, quæ est gemina ponderum lancis. *Tristis*, tenax, nummi cupidior, quòd teneat. Interdum & pertinax. *Truculentus*, toruus, terribilis, eo quòd sit toruo vultu & turbulento aspectu, vt torua læna, & Cernimus astantes nequicquam lumine toruo. *Turbidus*, terribilis. *Teter* ab obscura tenebrosáque vita. *Deterrimus* pro fero dixerunt, vt Ennius, Tetrósque elephantes. *Terribilis*, quia timorẽ habet & timetur. *Tergiuersator*, quod animum quasi tergum vertat huc & illuc, nec facilè qualis sit intelligitur. *Temulentus* à temeto, id est vino dictus. *Timidus* quòd timeat diu, id est à sanguine, nam timor sanguinem gelat, qui coactus gignit timorem. *Turpis* quòd sit informis & torpeat.

V

Vlr à Virtute. *Vtilis* ab vtendo bene sui, vel quòd bene quid vti possit, sicut docilis quod doceri possit. *Verus* à veritate, hinc & verax maior est veritas quàm verus, quia non est veritas à vero, sed verus à veritate descendit. *Veridicus*, quia verum dicit, & veritatis assertor est. *Verecundus*, quia verum factum erubescit. *viridis*, vi & succo plenus. *Venustus* pulcher, à venis, id est sanguine. *Viuens*, id est viuus. *Varius*, quasi non vnius viæ, sed incertæ, mixtæque sententiæ. *Versutus*, eo quòd eius mens in quolibet actu ad quamlibet fraudem facilè vertitur, vnde & versutia dicitur contorta sententia. Plautus, Versutior est quàm rota figularis. *Villa* à villa, nullius enim vrbanitatis est. *Verspellis* eo quòd in diuersa vultum & mentem vertat. Inde & versutus & callidus. *Violentus*, quia vim infert. *Vecors* mali cordis & malæ conscientiæ. *Vagus*, quasi sine via. *Vanus* à Venere etymologiam trahit. Item vanus, inanis, falsus, eo quòd sine memoria euanescat, *Vesanus* porro sanus. *Vinolentus*, qui & satis bibit & difficile inebriatur. *Vexatus*, id est portatus, ab eo quòd est veho, vexo vecto, vt, Vexasse sit portasse. *Veneficus* eo quòd venenũ mortis causa parauit, aut præstitit, aut vendidit. *Vector* quasi vehitor. Est autẽ vector & qui vehit & qui vehitur. *Venator*, quasi venabulator, à venatione scilicet qua bestias premit. Quatuor autem sunt venatorum officia, *Vestigatores*, indagatores, alatores, & pressores.

IS I-

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XI.

CAPITA LIBRI VNDECIMI.

1 *De homine & partibus eius.*
2 *De ætatibus hominis.*
3 *De portentis.*
4 *De transformatis.*

De homine & partibus eius. CAP. I.

HOMO dicta est ab eo quòd nasci aliquid faciat. Gignendi enim & faciendi potens est. Hanc quidam Deũ esse dixerunt à quo omnia creata sunt & existunt. *Genus* à gignendo dictum, qui derivati sunt nomen à terra ex qua omnia gignuntur, γῆ enim Græcè terra dicitur. *Vita* dicta propter vigorem, vel quòd vim teneat nascẽdi atque crescendi. Vnde & arbores vitam habere dicuntur, quia gignuntur & crescunt. *Homo* dictus quia ex humo factus est, sicut dicitur in Genesi. Ex quo creauit Deus hominem de limo terræ. Abunde autẽ pronunciatur ex vtraque substantia totus homo, id est ex societate corporis & animæ. Nã propriè homo ab humo. Græci verò hominẽ ἄνθρωπον appellauerunt, eo quod sursum spectet subleuatus ab humo ad contemplationẽ artificis sui. Quod Ouidius poeta designat cũ dicit, Pronáque cùm spectent animalia cætera terram. Os homini sublime dedit cælumque videre iussit, & erectos ad sidera tollere vultus. Qui ideò erectus cælũ aspicit, vt Deũ quærat, non vt terram intendat, veluti pecora quæ natura prona & ventri obedientia finxit. *Duplex* est autẽ *homo*: interior & exterior. *Interior* homo anima, *exterior* homo corpus. *Anima* autem à ventis nomen accepit, eo quòd ventus sit. Vnde & ventus Græcè ἄνεμος dicitur, quòd ore trahentes aërem viuere videamur: sed apertissimè falsum est, quia multò prius gignitur anima quàm cõcipi aër possit: quia iam in genitricis vtero viuit. Nõ est ergo aër anima, quod quidam putauerunt, qui non potuerunt incorpoream eius cogitare naturam. *Spiritum* idem esse quod animam Euangelista pronunciat dicens, Potestatẽ habeo ponendi animam meam & rursus potestatem habeo sumendi eã. De hac quoque ipsa Domini anima passionis tempore memoratus Euangelista ita protulit, dicens, Et inclinato capite emisit spiritum. Quid est enim emittere spiritum, nisi quòd animam ponere? sed anima dicta propter quod viuit, spiritus autem vel pro speciali natura, vel pro eo quòd spiret in corpore. Item *animum* idẽ esse quod animam: sed *anima* vitæ est, *animus* cõsilij. Vnde dicũt philosophi etiam *sine animo vitam manere, & sine mente animam durare.* vnde & *amentes.* nam *mentem* vocari volunt vt sciat: *animum* vt velit, *Mens autem vocata* quòd emineat in anima, vel quòd meminit. Vnde & immemores amentes, quapropter non anima, sed quod excellit in anima mens vocatur, tanquam caput eius vel oculus. Vnde ipse homo secundum mentem imago Dei dicitur. Ita autem hæc omnia adiuncta sunt animæ, vt vna res sit. Pro efficiẽtiis enim causarum diuersa nomina sortita est anima. Nã & *memoria* mens est, vnde & *immemores* amẽtes. dum ergo viuificat corpus, *anima* est, dũ scit, *mens* est. dum vult, *animus* est. dum recolit, *memoria* est. dum rectum iudicat, *ratio* est. dum spirat, *spiritus* est. dum aliquid sentit, *sensus* est. Nam inde animus sensus dicitur pro iis quæ sentit. vnde & sententia nomen accepit. *Corpus*, dictũ pro eo quod corruptũ reperit, Solubile.n. atque mortale est, & aliquãquando soluendum. *Caro* autẽ à creando est appellata. *Crementum* enim semen masculi, vnde animalium & hominum corpora con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipiantur. Hinc & parentes creatores vocantur. *Caro* autem ex quatuor elementis compacta est, nam terra in carne est, aer in alitu, humor in sanguine, ignis in calore vitali. Habent verò in nobis elementa suam quæque partem, quibus quid debetur compage resoluta. *Caro* autem & *corpus* diuersa significant. In carne semper corpus est, non semper in corpore caro. nam caro est quæ viuit, idem & corpus. Corpus quod non viuit, id est non caro. Nam corpus dicitur aut quod post vitam mortuum est, aut sine vita est conditum. Interdum & cum vita corpus, & non caro, vt herba, & lignum. ¶ *Sensus corporis* quinque sunt, visus, auditus, odoratus gustus & tactus. Ex quibus duo apertiuntur, & clauduntur semper, & duo patentes sunt. *Sensus dicti*, quia per eos anima subtilissimè totum corpus agitat vigore sentiendi. Vnde & *præsentia* nuncupantur, quòd sint præ sensibus, id est præ oculis, quæ præsto sunt oculis. *Visus*, est qui à philosophis humor vitreus appellatur. Visum autem fieri quidam asseuerant, aut externa ætherea luce, aut interno spiritu lucido per tenues venas à cerebro venientes, atque penetratis tunicis in aerem exeuntes, & tunc commixtione similis materiæ visum dantes. Visus dictus quòd viuacior sit cæteris sensibus, ac præstantior siue velocior, ampliúsque vigeat, quantum memoria inter cætera mentis officia. Vicinior est enim cerebro vnde omnia manant, ex quo fit, vt ea quæ ad alios pertinent sensus, videre dicamus, veluti cum dicimus: Vide quomodo sonat, vide quomodo sapit, sic & cætera. *Auditus*, appellatus quòd voces hauriat, hoc est aere verberato sonos suscipiat. *Odoratus*, quasi aeris odore attractus. Tacto enim aere sentitur, sic & olfactus quod odoribus afficiatur. *Gustus* à gutture dictus. *Tactus*, eo quòd per tractet & tangat, & per omnia membra vigorem sensus aspergat. Nam tactu probamus quicquid cæteris sensibus iudicare non possumus. duo autem tactus genera sunt: nam aut extrinsecus venit quod feriat, aut intus in ipso corpore oritur quod sentiatur. Vnicuique autem sensui propria natura data est. Nam quod videndum est, oculis capitur, quod audiendum auribus: mollia & dura tactu æstimantur, sapor gustu, odor naribus ducitur. ¶ Prima pars corporis caput, dictumque illi hoc nomen eo quòd sensus omnes & nerui inde initium capiant, atque ex eo omnis vigendi causa oriatur. Ibi enim omnes sensus apparent. Vnde ipsius animæ quæ consulit corpori quodammodo personam gerit. *Vertex*, est ea pars qua capilli capitis colliguntur, & in qua cæsaries vertitur, vnde & nuncuparur. *Calvaria*, ab ossibus calvis dicta, per defectionem, & naturaliter pronuntiatur. *Occipitium*, capitis pars posterior, quasi contra capitium, vel quòd sit capitis retrorsum. *Capilli* vocati quasi capiti pili, facti vt decorem præstent & cerebrum aduersus frigus muniant atque à sole defendant. *Pili* autem dicti à pelle qua prodeunt, sicut & pilum dicitur à pila, vbi pigmentum contunditur. *Cæsaries*, à cædendo vocata, ideóque tantum virorum est. Virum enim tonsum esse decet: mulierem non decet. *Comæ*, sunt proprie non cæsi capilli, & est Græcus sermo. Nam comas Græci à secando nominant, vnde & κείρειν tondere dicunt. Vnde & *cirri* vocantur quod etiam idem Græci mallonem vocant. *Crines*, propriè mulierum sunt. Dicti autem crines eo quòd vittis discernantur. Vnde & *discriminalia* dicunt, à quibus diuisi religantur. *Tempora*, sunt quæ caluariæ dextra lævaque subiacent. Quæ ideo sic nuncupantur, quia mouentur, ipsaque mobilitate quasi tempora quibusdam interuallis mutantur. *Facies*, dicta ab effigie. ibi est enim facta tota figura hominis & vniuscuiusque personæ cognitio. *Vultus* verò dictus, eo quod per eum voluntas ostenditur animi, secundum voluntatem enim in varios motus mutatur, vnde & differunt sibi vtraque: nam facies simpliciter accipitur de vniuscuiusque naturali aspectu. Vultus autem animorum qualitates significant. *Frons*, ab oculorum foraminibus nominata est. Hæc imago quædam animi mentis morum specie sua exprimit, dum vel lætæ vel tristis est. *Oculi* vocati, siue quia eos ciliorum tegmina occultant; ne qua incidentis iniuriæ offensione lædantur, siue quia lumen occultum habent, id est secretum, vel intus positum. Hi inter omnes sensus viciniores animæ existunt. In oculis enim omne mentis iudicium est, vnde & animi perturbatio vel hilaritas in oculis apparet. Oculi autem idem & lumina. Et dicta lumina quòd ex eis lumen manat, vel quod ex initio sui clausam teneant lucem, aut extrinsecus acceptam visui præponendo refundat. *Pupilla*, est medius punctus oculi in quo vis est videndi, vbi quia paruæ imagines nobis videntur: propterea pupillæ appellantur. Nam parvuli pupilli dicuntur. Hæc plerique pupillam vocant. vocatur autem pupilla quod sit pura atque impolluta, vt sunt puellæ. Physici dicunt easdem pupillas quas videmus in oculis, morituros ante triduum non habere, quibus non visis certa est desperatio. *Circulus* verò quo à pupilla partes albæ oculi separantur discreta nigredine corona dicitur, quòd rotunditate sui ornent ambitum pupillæ. *Volues* autem quidam appellant ipsos vertices oculorum ex similitudine valuarum. *Palpebræ*, sunt sinus oculorum. à palpitatione dictæ, quia super mouentur. Concurrunt enim

enim inuicem, vt assiduo motu reficiant obtutum. Munitæ sunt autem vallo capillorum, vt & apertis oculis si quid inciderit repellatur, & somno conniuentibus tanquam inuoluti quiescant latentes. In summitate autem palpebrarum locis quibus se vtræque clausæ contingunt extant admoti ordine seruato capilli, tutelam oculis ministrantes, ne irruẽte sorde facilè iniurias excipiant, & ex eo noceantur, vt pulueris vel cuiusquam crassioris materiæ arceant contactum: aut ipsum quoque aerem concidendo mitificent, quòd tenuem atque serenum faciant visum. *Lacrymas* quidam à laceratione mentis putant dictas, alij existimant ideò quòd Græci δακρύειν vocant. *Cilia* sunt tegmina quibus coopertiuntur oculi, & dicta cilia quòd celent oculos, tegántque tuta custodia. *Supercilia* dicta, quia superpositæ sunt ciliis, quæ idcirco pilis vestita sunt, vt oculis munimenta prætendant, & sudorem à capite defluentem depellat. *Intercilium* verò est medium illud inter supercilia quod sine pilis est. *Genæ* sunt inferiores oculorum partes, vnde barbæ inchoant. Nam Græci γένεια barbæ. Hinc & genę quòd inde incipiant gigni barbæ. *Malæ* sunt eminentes sub oculis partes, ad protectionem eorum suppositæ. Vocatæ autem malæ siue quòd infrà oculos promineant, in rotunditatem, quæ Græci μῆλα appellant, siue quòd sint super maxillas. *Maxilla* per diminutionem à mala, sicut paxillus à palo, taxillus à talo. *Mandibula* sunt maxillarum partes, ex quo & nomen factum. *Barbam* veteres vocauerunt quòd virorum sit, non mulierum. *Auris* inde dictum nomen à vocibus hauriendis, vnde & Virgilius, vocémque his auribus hausi. Aut quia vocem ipsam Græci αὐδὴν vocant, ab auditu. Per immutationem enim litteræ aures, quasi audes nuncupatæ sunt. Vox enim repercussa per anfractus earum sonum facit quo sensum excipiant audiendi. *Pinnula* summa pars auris ab acumine dicta. Pinnum enim antiqui acutum dicebant, vnde & bipennis & pinna. *Nares* idcirco nominantur, quia per eas vel odor vel spiritus manare non desinit, quia nos odore admonent, vt norimus aliquid & sciamus. Vnde e contrà inscij ac rudes ignari dicuntur. Olfecisse enim veteres scisse dicebant. Tertentius, Ac non totis sex mensibus prius olfecissent quàm ille quicquam ceperit. *Narium* recta pars propter quod æqualiter sit in longitudine & rotunditate porrecta, columna vocatur: extremitas eius, pitula à formula pomi piri. Quæ verò dextra leuáque sunt, pinnulæ ab alarum similitudine: medium autem interfinium. *Os* dictum quòd per ipsum quasi per ostium & cibos intus mittimus, & spiritum foris proiicimus, vel quia ibi ingrediuntur cibi, & inde egrediuntur sermones. *Labia* à lambendo nominata. quod autem superius est, labium dicimus, quod inferius eo quòd grossius sit, labrum. Alij virorum labra, mulierum labia dicunt. *Lingua* à lingendo cibum putat Varro nomen impositum. Alij quòd per articulatos sonos verba ligat. Sicut enim plectrum cordis, ita lingua illiditur dentibus & vocalem efficit sonum. *Dentes* Græci ὀδόντας vocant, & inde in Latinum nomen trahere videntur. Horum primi *præcisores* dicuntur, quia omne quod accipitur ipsi prius incidunt. Sequentes *canini* vocantur, quorum duo in dextra maxilla, & duo in sinistra sunt. Et dicti canini, quia ad similitudinem caninorum existunt, & canis ex ipsis ossa frangit, sicut & homo, & quod non possunt priores præcidere, illis tradunt, vt confringant. Hos vulgus pro longitudine & rotunditate *colomellos* vocant. Victimi sunt *molares*, qui concisa à prioribus atque confracta subigunt, & molunt, atque immassant, vnde & molares vocari sunt. Dentium autem numerum discernit qualitas sexus. Nam in viris plures, in fœminis pauciores existunt. *Gingivæ* à gignendis dentibus nominatæ. Factæ autem sunt, etiam ad decorem dentium: ne nudi horrori potius, quàm ornamento existerent. *Palatum* nostrũ sicut cœlum sursum est positum, & inde palatum à polo per derivationem: sed & Græci similiter palatum οὐρανὸν appellant, eo quòd pro sui concauitate cœli similitudinem habeat. *Fauces* à fundendis vocibus nominatæ, vel quòd per eas famur voces. *Arteria* vocatæ, siue quòd per eas à pulmone aer, hoc est spiritus fertur, seu quòd arctis & angustis meatibus spiritum vitalem retineant, vnde vocis sonos emittunt: qui soni vno modo sonarent, nisi linguæ motus distantias vocis efficeret. *Toles* Gallica lingua dicuntur: quas vulgò per diminutionem *tonsillas* vocant, quæ in faucibus turgescere solent. *Mentum* dictum quòd inde mandibulæ oriantur, vel quòd ibi iungantur. *Gurgilio* à gutture nomen trahit, cuius meatus ad os & nares pertendit: habens viam qua vox ad linguam transmittitur: vt possit verba collidere. Vnde & *garrire* dicimus. *Ramen* proximum gargulioni, quo cibus & potio deuoratur. Hinc bestiæ quæ cibos renouant ac remandunt, ruminare dicuntur. *Sublinguium* operculum gargulionis, quasi parua lingua, quòd foramen linguæ recludit operiue. ¶ *Collum* dictum, quòd sit rigidum & rotundum, vt columna, bajulans caput & sustentans, quasi capitolium: cuius anterior pars gula vocatur, posterior cervix. *Cervix* autem vocata, quod per eam partem cerebrum ad medullam spinæ dirigitur, quasi cerebri via. Veteres autem plurali tan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tùm numero ceruices dicebant: primus Hortensius ceruicem singulariter dixit. Ceruix autem numero singulari membrum ipsum significat. Nam pluraliter contumaciam sæpè demonstrat. Cicero in Verrinis. Prætorem tu accuses frangere ceruices. ¶ *Humeri* dicti, quasi armi; ad distinctionem hominis à pecudibus mutis, vt hi humeros, illi armos habere dicuntur. nam propriè armi quadrupedum sunt. *Alæ* summi humeri pars posterior. ¶ *Brachia* à fortitudine nominata, βαρὺ enim Græcè graue & forte significat. In brachiis enim tori lacertorum sunt, & insigne musculorum robur existit. Hi sunt torti, id est musculi: & dicti tori, quòd illi viscera torta videantur. *Cubitus* dictus, quòd ad cibos sumendos in ipso cubamus. *Vlna* secundum quosdam vtriusque manus extensio est, secundum alios cubitus, quod magis verum est, quia Græcè ὠλένη cubitus dicitur. *Alæ* sub brachia sunt appellatæ, eò quòd ex eis in modum alarum motus brachiorum inchoet quas quidam ascillas vocant, quòd ex his brachia *cillantur*, id est, mouentur, vnde & oscilla dicta ab eo, quòd cillantur, id est, moueantur ora. Nam *cillare* est mouere. Hos quidam *subhircos* vocant, propterea quod in plerisque hominibus hircorum fœtorem reddat. *Manus* dicta, quòd sit totius corporis munus. Ipsa enim cibum ori ministrat, ipsa operatur omnia, atque dispensat: per eam accipimus & damus. Abusiuè autem manus etiam aris vel artifex. vnde & manus pręcium dicimus. *Dextra* vocatur à dando, ipsa enim pignus pacis datur, ipsa fidei testis atque salutis adhibetur, & hoc est illud apud Tullium, Fidem publicam ipsius seruatos dedi, id est, dextram. Vnde & Apostolus dicit, Iacobus & Ioannes dextras dederunt mihi & reliqua. *Læua*, quòd aptior sit ad lęuandum. Sinistra autem vocata, quasi sine dextra, siue quod remori sinat. A sinendo enim sinistra est nuncupata. *Palma* est manus expansis digitis, sicut palma ab expansis palmæ ramis. *Digiti* nuncupati, vel quòd decem sunt, vel quia decenter iuncti existunt. Nam habent in se & numerum perfectum & ordinem decentissimum. Primus pollex vocatur, eò quòd inter cæteros virtute polleat & potestate. Secundus index & salutaris, seu demonstratorius, quia eo ferè salutamus atque ostendimus. Tertius impudicus, quod plerunque per eum probri insectatio exprimitur. Quartus anularis, eo quòd in ipso anulus geritur. Idem & medicinalis, quod eo trita collyria à medicis colliguntur. Quintus auricularis, pro eo quòd eo aurem scalpimus. *Vngulas* ex Græco vocamus. Illi enim has ὄνυχας dicunt. ¶ *Truncus* media pars corporis à collo lo vsque ad inguina. De quo Nigid. Caput collo vehitur, truncus sustinentur coxis & genibus cruribúsque. *Thoraxa* à Græcis dicitur anterior pars trunci à collo vsque ad stomachum, quam nos dicimus arcam, eo quòd ibi arcanum sit, id est, secretum quo ceteri arcentur. Vnde & arca & ara dicta, quasi res secreta, cuius eminentes pulpę mamillæ dicuntur. Inter quas pars illa ossea pectus dicitur, dextra leuáque costæ. *Pectus* vocatũ quòd sit pexum inter eminentes mamillarũ partes, vnde & pectinem dicimus, quod pexos capillos faciat. *Mamillæ* vocatæ, quia rotundæ sunt, quasi malæ, per diminutionem scilicet. *Papillæ* capita mammarum sunt, quas infantes sugentes comprehendunt. Et dictæ papillæ quòd eas infantes quasi pappant dum lac sugunt: proinde mamilla est omnis eminentia vberis: papilla verò breue illud vnde lac trahitur. *Vbera* dicta, vel quia lacte vberta: vel quia vuida humore scilicet lactis in more vuarum plena. *Lac* vim nominis à colore trahit, quòd sit albus liquor. Λευκὸς enim Græcè album dicunt, cuius natura ex sanguine commutatur. Nam post partum si quid sanguinis nondum fuerit vteri nutrimento consumptum, naturali meatu fluit in mammas, & earũ virtute albescẽs lactis accipit qualitatem. ¶ *Cutis* est quæ in corpore prima est appellata, quòd ipsa corpori superposita incisionem prima patitur. Cutis enim Græcè incisio dicitur. eadem & pellis quòd externas iniurias corporis tegendo pellat pluuiásque & ventos fœdisque aestates pertegat. *Pellis* autem nomen detracta. subducta iam corium dicitur. *Corium* autem per derivationem caro appellatur, quòd coriatur: sed hoc in bruti animalibus propriũm est. *Pori* corporis Græco nomine appellantur, qui Latinè propriè spiramenta dicuntur, eo quòd per eos vitalis spiritus exterius ministretur. *Aruina* est pinguedo cuti adhærens. *Pulpa* est caro sine pinguedine, dicta quod palpiter: resilit enim sæpe. Hanc plerique & viscum vocant, propter quod glutinosa sit. *Membra* sunt partes corporis. *Artus* quibus colligantur membra, ab artando dicti. *Nervi* Græca appellati derivatione: quos illi νεῦρα vocant, alij Latinè vocatos neruos putant, eo quòd per artus coniunctiones inuicem his inhæreant. Maximam autem vitium substantiam neruos facere certissimum est. Nam quanto fuerint densiores: tanto propensius augescere firmitatem. *Artus* enim dicti, quod colligati inuicem neruis artentur, id est, stringantur, quorum diminutiua sunt articuli. Nam artus dicimus membra maiora, vt brachia, articulos minora membra, vt digiti.

Compagia capita sunt ossium: dicta eo quod sibi

sibi compacta neruis velut glutino quodam adhæreant. *Ossa* sunt corporis solidamenta. In his enim positio omnis robúrque subsistit. Ossa autem ab vsto dicta, propter quòd cremarentur ab antiquis, siue, vt alij putant, ab ore, quod ibi pateant. Nam vbique cute visceribúsque obtecta celantur. *Medullæ* appellatæ, quòd madefaciant ossa, irrigant enim & confortant. *Verebulæ*, sunt summæ ossium partes nodis crassioribus conglobatæ: dictæ ita, eo quod ad inflexionem membrorum illa vertantur. *Cartilagines*, ossa mollia & sine medulla, quod genus auriculæ & narium discrimen & costarum extremitates habeant, siue opercula ossium quæ mouentur. Et dictæ cartilagines, quòd leni attritu carent dolore dum flectuntur. *Costas*, appellari quidam putant, quòd ab ipsis interiora custodiantur, vt tota mollities ventris vallata seruetur. *Latus*, qui iacentibus nobis latet. Est enim læua pars corporis, dextro autem lateri habilior motus: læua fortior, & oneri ferendo accommodatior. Vnde & læua nuncupata, quòd aptior sit ad leuandum aliquid & portandum. Ipsa enim gestat clypeum, ensem, pharetram & reliqua onera vt expedita sit dextera ad agendum. *Dorsum*, est à ceruice vsque ad renes, dictum autem dorsum, quòd sit superficies durior corporis in modum saxi, fortis ad portandum & ad perpetiendum. *Terga*, quia in ea supini iacemus in terra: quod solus homo potest. Nam muta animalia tantùm in ventre, aut in latere iacent. Vnde & in animalibus terga abusiuè dicuntur. *Scapula*, scandendo dicitur. *Interscapilium*, spacium quod inter scapulas est, vnde & nominum. *Pala*, sunt dorsi dextra leuáque eminentia membra, dicta quod in loctando eas præminus, quod Græci παλάσσειν dicunt. *Spina*, est iunctura dorsi, dicta eo quòd habeat radiolos acutos, cuius iuncturæ spondilia appellantur, propter partem cerebri quæ fertur per eos longo tractu ad cæteras corporis partes. *Sacra spina*, est ima perpetuæ spinæ quam Græci ἱερὸν ὀστοῦν vocant quoniam primùm infante concepto nascitur, ideóque & hostia id primùm à gentilibus diis suis debatur, vnde & spina sacra dicitur. *Renes*, ait Varro dictos, quòd riui ab his obscæni humoris nascantur. Nam venæ & medullæ tenuem liquorem desudant in renibus, qui liquor rursus à renibus calore Venereo resolutus decurrit. *Lumbi*, ob libidinis lasciuiam dicti, quia in viris causa corporeæ voluptatis in ipsis est, sicut in vmbilico mulieribus. Vnde & ab Iob in exordio sermonis dictum est, Accinge sicut vir lumbos tuos: vt in his esset resistendi præparatio, in quibus libidini est vsitata dominandi occasio. *Vmbilicus*, est medius locus corporis: dictus quòd sit ibi vmbo iliorum. Vnde & *vmbo* appellatur locus in medio clypei, à quo pendet. Ex eo enim infans in vtero pendet, ex eo etiam & nutritur. *Ilium* Græco sermone appellatum, quòd ibi obuoluamur nos. Græcè enim εἰλεῖν obuoluere dicitur. *Clunes*, vocatæ, quod sint iuxta colum: quod est longa *a*. *Nates*, quod in ipsis innitimur dum sedemus. Vnde & conglobata est in eis caro, ne prementi corporis mole ossa dolerent. *Genitalia* corporis partes sunt: vt nomen ipsum docet: à gignenda sobole acceperunt vocabulum, quod his procreatur & gignitur. Hæc & pudenda pro verecundia siue à pube. Vnde & indumento operiuntur. dicuntur autem ista & inhonesta, quia non habent eam speciem decoris, sicut membra quæ in promptu locata sunt. Idem & *verendum*, quia viri est tantum, siue quòd ex eo virus emittitur. Nã virus propriè dicitur humor fluens à natura viri. *Testiculi*, per diminutionem à testibus dicti, quorum numerus incipit à duobus. Hi enim semen calamo ministrant, quod ab spinæ medulla & renibus & lumbis suscipiunt ad gratiam procreandi. *Viscus*, est pellis in qua testiculi sunt. *Posteriora* vero vocata, quod retro sunt & à vultu auersa, ne dum aluum purgamus inquinaremus aspectum. *Meatus* inde appellatus, quia per eum meant, id est egerũtur stercora. *Fœmora* dicta sunt, quod ea parte à fœmina sexus viri discrepet. Sunt autem ab inguinibus vsque ad genua. *Fœmina* autẽ per derivationem fœmorũ partes sunt, quibus in equitãdo tergis equorum adhæremus. Vnde & prælatores olim *sub fœminibus equos accipisse* dicebãtur. *Coxæ*, quasi cõiunctę axes. In ipsis enim fœmora mouentur, quorum concaua vertebra vocantur, quia in eis capita fœmorũ vertuntur. *Suffragines*, quia subtus frangũtur, id est, flectuntur, nõ supra sicut in brachiis. *Genua*, sunt cõmissiones femorũ & crurũ, & dicta genua, eo quòd in vtero sint genis opposita. Cohærent enim sibi ibi, & cognata sunt oculis lacrymarũ indicibus & misericordiæ. nam à genis genua dicũtur, denique cõplicatum gigni formatíque hominẽ dicunt, ita vt genua sursum sint quibus oculi formãtur, vt caui & recõditi fiãt. Ennius, Atque genua cõprimit arta gena. Inde est quod homines dum ad genua se prosternunt, statim lacrymantur. Voluit enim eos natura vterũ maternũ rememorari, vbi quasi in tenebris cõsedebant, antequam ad lucẽ peruenirẽt. *Crura* dicta, quia in iis currimus & gressum facimus. Sunt autem sub genibus vsque ad suras. *Tibia* vocatę, quasi tubæ. Sunt enim longitudine & specie similes. *Talus*, dictus à tolo. Nam tolus est eminens rotunditas: vnde & fastigium templi rotundi tolus vocatur. Talus autem sub

Universidad de Deusto
Biblioteca

crure est, sub talo, calcanei. *Pedes*, ex Græca etymologia nomen sortiti sunt. Hos enim Græci πόδας dicunt, quia alternis motibus solo fixi incedunt. *Planta*, à planitie nuncupatæ, quia non rotundæ, vt in quadrupedibus, ne stare non possit bipes homo, sed planæ atque longiores formatæ sunt, vt stabile corpus efficeret. Sunt autem plantæ anteriores partes, quæ etiã ex multis ossibus constant. *Calx*, prima pars plantæ à callo illi nomen impositum, quo terram, hinc & calcaneus. *Solum*, inferior pars pedis, dictum quia eo terræ vestigia imprimimus, sed & solum dicitur omne quod aliquid sustinet, quasi solidum, vnde & terra solum quòd cuncta sustineat, & solum pedis quòd totam corporis molem portat. ¶ *Viscera* non tantùm intestina dicimus, sed quicquid sub corio est, à visco quod est inter cutem & carnem. Item viscera vitalia, id est circumfusa cordis loca, quasi viscosa, eo quòd ibi vita, id est anima continetur. Item viscera capita neruorum ex sanguine & neruis copulata. Eadem lacerti siue mures, quia sic in singulis membris eorum loco sunt, vt sit in media parte totius corporis cor, appellantúrque à nomine similium animalium sub terra delitescentium. Nam inde *musculi* à murium similitudine, iidem etiam & *lacerti*, quòd illic viscera torta videantur. *Cor*, à Græca appellatione deriuatum, quòd illi καρδία dicunt, siue à cura. In eo omnis solicitudo, & scientiæ causa manet. Quod ideo pulmoni vicinum est, vt cum ira accenditur, pulmonis humore temperetur. Huius duæ arteriæ sunt, de quibus similia plus sanguinis habet, dextra plus spiritus, vnde & dextro brachio pulsum inspicimus. *Præcordia* verò sunt loca cordi vicina, quibus sensus percipitur, & ducta præcordia, eo quòd ibi sit principium cordis & cogitationis. *Pulsus*, vocatus quod palpiter, cuius iudicio aut infirmitatem intelligimus, aut salutem. Huius duplex est motus, aut simplex, aut compositus. Simplex est qui ex vno saltu constat, compositus est qui ex pluribus motibus inordinatus & inæqualis existit, qui motus certa habent spacia, dactylicum percussum quandiu sine vitio sunt. Si quando verò celeriores sunt, vt δικρότους, aut leniores, vt μυρμηκίζοντες, mortis signa sunt. *Venæ*, dictæ, eo quòd viæ sint natantis sanguinis, atque riui per corpus omne diuisi, quibus vniuersa membra irrigantur. *Sanguis*, ex Græca etymologia nomen duxit, quòd vegetetur & sustentetur, & viuat. Sanguis autem est dum in corpore est, effusus verò cruor dicitur. Nam cruor vocatus eò quod effusus decurrit, vel ab eo quod currendo corruat. Alij autem cruorem interpretantur sanguinem corruptum qui emittitur. Alij aiunt vocatum sanguinem quòd suauis sit. Sanguis autem non est integer, nisi in iuuenibus. Nam dicunt physici minui sanguinem per ætatem. vnde & in senibus tremor est. Proprie autem sanguis animæ possessio est. Inde genas lacerare in luctu mulieres solent, vnde & purpureæ vestes & flores purpurei mortuis præbentur. *Pulmo*, ex Græco trahit vocabulum. Græci enim pulmonem πνεύμονα vocant, eo quòd cordis flabellum sit, in quo πνεῦμα, id est spiritus inest, per quod & agitantur & mouentur, vnde & pulmones vocati sunt. Nam Græcè πνεῦμα spiritus dicitur, qui flando & egitando aërem admittit & recipit, à quo mouentur pulmones, & palpitant, & adaperiendo se, vt flatum capiant, stringendo, vt eiiciant. Est enim organum corporis. *Iecur*, nomen habet, eo quòd ignis ibi habeat sedem, qui in cerebro subuolat. Inde ad oculos, cæteráque sensus, & membra diffunditur, & calore suo ad se succum ex cibo tractum vertit in sanguinem, quem ad vsum pascendi nutriendique singulis membris præbet. In iecore autem persistit voluptas & concupiscentia, iuxta eos, qui de physicis disputant. *Fibræ*, iecoris sunt extremitates, sicut extremæ partes foliorum in vitibus, siue quasi linguæ eminentes. Dictæ autem fibræ, quod apud gentiles in sacris ad Phœbi aras ferebantur ab ariolis, quibus oblatis atque sacrificiis responsa acciperent. *Splen* dictus à supplemento, ex contraria parte iecoris ne vacua existeret, quem quidã eriam risus causã factum existimant. Nam splene ridemus, felle iracimur, corde sapimus, iecore amamus. Quibus quatuor elementis constantibus integrum est animal. *Fel*, appellatũ quòd sit folliculus gestans humorem qui vocatur bilis. *Stomachus*, Græcè os vocatur, eo quod ostium veris sit, & cibũ excipiat, atque in intestina transmittat. *Intestina* dicũtur, eo quòd corporis interiore parte cohibentur, quæ idcirco longis nexibus in circulorum ordinata sunt modum, vt susceptas escas paulatim digerant, & super additis cibis nõ impediantur. *Omentum*, membranum quod continet intestinorum maiorem partem, quod ἐπίπλοον Græci vocant. *Dissepti*, intestinum quod discernit ventrem & cætera intestina à pulmone vel corde. *Cæcum* intestinum, quod sine foramine & exitu, quod Græci τυφλὸν ἔντερον dicunt. *Ieiuna*, tenue intestinum, vnde & ieiunum dicitur. *Venter* autem, & aluus, & vterus inter se differunt. Venter est qui accepros cibos digerit, & apparet extrinsecus, pertingítq; à pectore ad inguina, & dictus venter quod per totum corpus vitæ alimenta transmittat. *Aluus*, est quæ cibũ recipit, & purgari solet. Sallustius, Simulans sibi aluum purgari

Et vo-

Et vocatur aluus quòd abluatur, id est purgetur. Ex ipsa enim sordes stercorum defluunt. *Vterum* solæ mulieres habent in quo concipiunt, ad similitudinem cauliculi. Tamẽ autores vterum pro vtriusque sexus ventre plerunque ponunt, nec poetæ tantummodo, sed & cæteri. Vocatus autem vterum, quòd duplex sit, & ab vtraque in duas se diuidit partes, quæ in diuersum diffusæ ac replexæ circumplicantur in modum cornuum arietis, vel quòd interius impleatur fœtu. Hinc & vter quod aliquid extrinsecus habuerit, vt membra & viscera. *Aqualiculus* autem proprie porci est, hinc ad ventrem translatio. *Matrix* dicitur quòd fœtus in ea generetur, semen enim receptũ confouet, confotũ corporat, corporatum in membra distinguit. *Vulua* vocata quasi valua ventris, id est ianua, vel quòd semen recipiat, vel quod ex ea fœtus procedat. *Vesica* quasi vas aquæ, quia sicut vas aqua, ita de renibus vrina collecta complerur, & humore distenditur. Cuius vsus in volucribus non habetur. *Vrina* autem dicta, siue quòd vrat, siue quòd ex renibus egeritur. Cuius iudicio & salus & ægritudo futura monstratur. Qui humor vulgo lotium dicitur, quòd eo lota, id est munda vestimenta efficiantur. *Semen* est quod iactu sumitur, aut terra aut ab vtero ad gignendum vel fructus vel fœtus. Est enim liquor ex cibi & corporis decoctione factus, ac diffusus per venas atque medullas, qui inde defudatus in modum sentinæ concrescit in renibus ejectúsque per coitum & in vtero mulieris susceptus calorem quodammodo viscerum, & menstruali sanguinis irrigatione formatur in corpore. *Menstrua* superuacuus mulierum sanguis. Dicta autem menstrua propter circeuntium lunaris luminis, quo solet hoc vetire profluuium. Luna enim Græcè μὴν dicitur, hæc & muliebria nuncupantur. Nam mulier solum menstruale est animal. Cuius cruoris contactu fruges non germinant, acescunt musta, moriuntur herbæ, amittunt arbores fructus, rubigo ferrum corumpit, nigrescunt æramenta. Si qui canes inde edederint, in rabiem efferuntur. Glutinum asphalti quod nec ferro, nec aquis dissoluitur pollutum cruore ipso sponte dispergitur. Post plurimos autem dies menstruos ideo femen non est germinabile, quia iam non est menstrualis sanguis à quo perfusum irrigetur. Tenue semen locis muliebris non potest adhærere. Labitur enim nec habet vim adhærendi. Similiter & crassum vim non habet gignendi, quia muliebri sanguini miscere se non potest propter nimiam sui spissitudinem. Hinc & steriles mares & fœminas dicunt fieri, vel per nimiam seminis vel sanguinis crassitudinem, vel propter nimiam ra-

ritatem. ¶ Primùm autem aiunt cor hominis fingi, quòd in eo sit & vita hominis & sapientia: deinde quadragesimo die totum corpus expleri: quod ex abortionibus, vt fertur, collectum est. Alij fœtus à capite sumere dicunt exordium. Vnde & in auium fœtibus primum oculos fingi in ouis videmus. *Fœtus* autem nominatus, quod adhuc in vtero foueatur. Cuius secundæ dicuntur *folliculus*, qui simul cum infante nascitur, continétque eum: dictus ita, quia eum cum editur, sequitur. ¶ Nasci autem patribus similes aiunt, si paternum semen validius sit, matribus si matris, haserationc similes exprimi vultus. Qui autem vtrinsque parentis figuram reddunt, æqualiter mixto paterno maternóque semine concipiuntur, quorum prouocum similes fieri, quia sicut in terra multa semina occulta, ita & in hominibus semina celantur, figuras parentum reddituras, ex paterno autem semine puellas nasci, & ex materno pueros: quia omnis partus constat duplici semine: cuius pars maior cum inualuerit, occupat similitudinem sexus. ¶ In corpore nostro *quædam tantùm vtilitatis causa* facta sunt: vt viscera quædam *& vtilitatis & decoris*, vt sensus in facie, & in corpore manus ac pedes, quorum membrorum & vtilitas magna est, & species decentissima. *Quædam tantùm decoris*, vt mammillæ in viris, & in vtroque sexu vmbilicus. *Quædam discretionis*, vt in viris genitalia, hæc ba prolixus, pectus amplum: in mulieribus læues genæ & angustum pectus: ad concipiendos autem & portandos fœtus renes & latera dilatata. Quod ad hominem, & ad partes attinet corporis ex parte dictum est, nunc ætates eius subiungamus.

De ætatibus hominis. CAP. II.

Gradus ætatis sex sunt, infantia, pueritia, adolescentia, iuuentus, grauitas atque senectus. Prima ætas *infantia* est pueri nascentis ad lucem, quæ porrigitur in septem annis. Secunda ætas *pueritia*, id est pura & nondũ ad generandum apta, tendens vsque ad decimumquartum annum. Tertia *adolescentia* ad gignendũ adulta, quæ porrigitur vsque ad vigesimumoctauum annũ. Quarta *iuuentus* sirmissima omnium ætatũ, finiens in quinquagesimo anno. Quinta ætas *senioris*, id est grauitas, quæ est inclinatio à iuuentute in senectutem: nondũ senectus: sed iam nondum iuuentus, quia senioris ætas est quã Græci πρεσβύτην vocant. Nam senex apud Græcos non presbyter, sed γέρων dicitur. Quæ ætas à quinquagesimo anno incipiens septuagesimo terminatur. Sexta ætas est *senectus*, quæ nullo annorũ tempore finitur: sed postillas quinq; ætates quantuncunque vitæ est, senectuti deputa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur. *Senium* autem pars est vltima senectutis, dicta quòd sit terminus sextæ ætatis. In his ergo sex spaciis philosophi vitam descripserunt humanam, in quibus mutatur & currit, & ad mortis terminum peruenit. Pergamus ergo breuiter per prædictos gradus ætatis etymologias earum in homine demonstrantes. *Infans* dicitur homo primæ ætatis, dictus autem infans, quia adhuc fari nescit, id est loqui non potest. Nondum enim bene ordinatis dentibus, minus est sermonis expressio. *Puer* à puritate vocatus: quia purus est, & nec dum lanuginem florémque genarum habens. Hi sunt *ephebi*, id est à Phœbo dicti, necdum viri, sed adolescentuli læues. *Puer* autem *tribus modis dicitur*, pro *natiuitate*, vt Esaias, Puer natus est nobis. Præ *ætate*, vt octennis, decennis. Vnde est illud, Iam puerile iugũ tenera ceruice regebat. *Pro obsequio* & fidei puritate, vt Dominus ad prophetam, Puer meus es tu, noli timere, dum iam Ieremias longè pueritiæ excessisset annos. *Puella* est paruula quasi pupilla. Vnde & pupillos, non pro conditione: sed pro ætate puerili vocamus. *Pupilli* autem dicti, quasi sine oculis, hoc est à parentibus orbi. Hi autem verè pupilli dicuntur: quorum parentes antè discesserunt, quàm ab eis nomen acciperent. Cæteri orbi vocantur orphani, id est qui & pupilli. illud enim Græcum est, hoc Latinum. Nam & in Psalmo vbi legitur, Pupillo tu eris adiutor. Græcus habet ὀρφανῷ. *Pueros* pube, id est à pudendis corporis nuncupati, quòd hæc loca tunc primum lanuginem ducunt. Quidam autem ex annis pubertatem existimant: id est eum puberem esse qui quatuordecim annos expleuerit, quàuis tardissimè pubescat. Certissimum autem puberem esse, qui & ex habitu corporis pubertatem ostendat & generare iam possit. *Puerpera* sunt quæ annis puerilibus pariunt. Vnde & Horatius, Laudatur primo prole puerpera nato. Et dictæ puerperæ, vel quòd primo partu grauãtur, vel quòd primùm pueros pariant. *Adolescens* dictus, eo quòd sit ad gignendum adultus, siue à crescere & augeri. *Iuuenis* vocatus, quòd iuuare posse incipiat, vt in bubus iuuenci, cùm à vitulis discesserint. Est enim iuuenis in ipso ætatis incremento positus, & ad auxilium paratus. Nam iuuare hominis est opus aliquid conferentis. Sicut autem xxx. perfectæ ætatis est annus in hominibus: ita in pecudibus ac iumentis tertius robustissimus. *Vir* nuncupatus quòd maior in eo vis est, quàm in feminis. Vnde *& virtus* nomen accepit: siue quòd vi agat fœminam. *Mulier* verò mollitie tanquam mollier detracta litera, vel mutata appellata est mulier. Vtrique enim fortitudine & imbecillitate animorum vel corporum separantur. Sed ideò virtus maxima viri, mulieris minor, vt patiens viro esset, scilicet ne fœminis repugnantibus libido cogeret viros aliud appetere, aut in alium sexum prorue re. Dicitur igitur mulier secundum fœmineum sexũ, non secundùm corruptionem integritatis: & hoc ex lingua sacræ Scripturæ. Nam Eua statim facta de latere viri sui, nondum contacta à viro, mulier appellata est, dicente scriptura. Et formauit eam in mulierem. *Virago* à viridiore ætate dicta est: sicut virga & vitula. Aliàs ab incorruptione, quasi virago: quod ignoret fœmineam passionem. *Virago* vocata, quia vt vir agit, hoc est opera virilia facit & masculini vigoris est. Antiqui enim fortes fœminas ita vocabant. Virgo autem non rectè virago dicitur si non viri officio fungatur. Mulier verò si virilia opera faciat, rectè virago dicitur, vt Amazones. Quæ verò nunc fœmina, antiquitus vira vocabatur, sicut à seruo seruã: sicut a famulo famula ita à viro vira. Hinc & virginis nomen quidam putant. *Fœmina* verò à partibus fœmorum dicta, vbi sexus species à viro distinguitur. Alij Græca etymologia fœminam ab ignea vt dictam putant: quia vehementer concupiscit. Libidinosiores enim viris fœminæ sunt, tam in mulieribus quàm in animalibus. Vnde nimius amor apud antiquos fœmineus vocabatur. *Senior* est adhuc vir dior. Vnde in sexto libro Senior. Interiuuenémque senémque. Terentius, Qui viri inre sumus. *Adolescentior* non vtique magis est adolescens, sed minus, vt *senior*. minus est sene, vbi comparatiuus gradus minus significat à positiuo. Ergo senior non satis, sicut *iunior* inter iuuenem & senem, sicut pauperior inter ditem & pauperem. *Senex* autem dictus quidam putant à sensus diminutione, eo quòd iam præ vetustate desipiant. Nam physici dicunt homines stultos esse frigidioris sanguinis, prudentes calidi. Vnde & senes in quibus iam friget, & pueri in quibus necdum caler, minus sapiunt. Inde est quod conuenit sibi infantum ætas & senum. Senes enim per nimiã ætatem delirant, pueri per lasciuiam & infantiam ignorant quid agant. Senex autem tantùm masculini generis est, sicut anus fœminini. Nam anus dicitur sola mulier. *Anus* autem appellata à multis annis quasi annosa. Nam si cõmune esset nomen, cur diceret Terentius, senem mulierem? Hinc & vetula, quia vetusta. Sunt autem à sene *senectus*, ita ab anu *anilitas* nominata est. *Canities* autem vocata à candore, quasi candicies. Vnde est illud, Floridaque iuuentus, lactea canities prout diceret candida. *Senectus* autem multa secum & bona affert & mala. Bona, quia nos à potentissimis dominis liberet, voluptatibus imponit modum, libidinis frangit impetus, auget sapientiam, dat maturiora consilia. Mala autem quia

quia senium miserrimum est debilitate & odio. Subeunt enim morbi tristisque senectus. Nam duo sunt quibus minuuntur corporis vires: senectus & morbus. *Mors* dicta quod sit amara, vel à Marte, qui effector mortium: siue mors à morsu primi hominis quo ille pomi esu mortem meruit. *Tria* sunt autem *genera mortis*, acerba, immatura, naturalis. *Acerba* infantium. *immatura* iuuenum: *matura*, id est naturalis, senum. *Mortuus* autem ex qua parte orationis declinetur incertum est. Nam sicut ait Cæsar, ab eo quòd est morior in participio præterni temporis, in Tus exire debuit, per vnum scilicet, u, non per duo. Nam vbi geminata est littera, nomen est participium, vt fu rus, arduus. Conuenienter itaque factũ est, quemadmodum id quod signi ficat, nõ potest agendo: ita & ipsum nomen non possit loquendo declinari. Omnis autem mortuus aut funus est aut cadauer. *Funus* est si sepeliatur. Et dictũ funus à funibus accensis: quos ante feretrum papiris cera circumdatis ferebant. *Cadauer* autem est si inscpultum iacet. Nam cadauer nominatum à cadendo, quia iam stare non potest. Quod dum portatur, exequias dicimus: cremarum, reliquias conditum iam sepultum. Corpus autem à consuetudine dicitur, vt illud, Tũ corpora luce carentum. *Defunctus* vocatus, quia cumpleunt vitæ officium. Nam dicimus defunctos officio, qui officia debita compleuerunt, vnde & honoribus functos. Hinc ergo defunctus, quod ab officio sit vitæ depositus: siue quòd sit diẽ functus. *Sepultus* autem dictus, eo quòd iam sine pulsu & palpitatione est, id est sine motu. *Sepelire* autem est condere corpus. Nam *humare* obruere dicimus, hoc est humum iniicere.

De portentis. CAP. III.

PORtenta esse ait Varro, quæ contra naturam nata videntur: sed non sunt contra naturam, quia diuina voluntate fiunt, cùm voluntas creatoris cuiusque conditæ rei natura sit. Vnde & ipsi gentiles Deũ modo Naturam, modo Deũ appellant. Portentum ergo fit non contra naturam, sed contra quam est nota natura. Portenta autẽ & ostenta monstra atque prodigia ideo nuncupantur: quòd portendere atque ostendere, monstrare atque prædicere aliqua futura videntur. Nam *portenta* dicta perhibentur à portendendo, id est præostendendo. *Ostenta* autem, quòd ostendere quicquam futurum videantur. *Prodigia*, quòd porro dicant, id est futura prædicent. *Monstrent* verò à monitu dicta, quòd aliquid significandum demonstrent, siue quod statim monstrent quid appareat. & hoc proprietatis est abusione tamen scriptorum plerumque corrumpitur. Quædam autem portentorum creationis in significationibus futuris constitutæ videntur. Vult enim Deus interdum ventura significare per aliqua nascentium noxia: sicut & per somnos, & per oracula, quibus præmoneat & significet quibusdam vel gentibus vel hominibus futuram cladem, quod plurimis etiam experimentis probatum est: vt in temporibus Xerxis regis. Tunc quippe vulpes ex aqua creata, dissolui regnum eius portendit. Alexandro ex muliere monstrum creatum est: quod superiores corporis partes hominis sed mortuas habuerit: inferiores diuersarum bestiarum, sed viuentes: significasse repentinam regis interfectionem, superuixerant enim deteriora melioribus. Sed monstra quæ in significationibus dantur, non diu viuunt, sed continuò vt nata fuerint occidunt. Inter portentum & portentuosum differt. Nam *portenta* sunt, quę transfiguruntur, sicut fertur in Vmbria mulierem peperisse serpentem. Vnde Lucanus, Matrémque suus conterruit infans, *Portentuosa* verò leuem sumunt mutationem. Exempli causa, cum sex digitis nati. *Portenta* igitur vel *portentuosa existunt alia magnitudine totius corporis* vltra communẽ hominum modum, quantus fuit Tityon in nouem iugeribus iacens. Homero testante: alia *paruitate totius corporis*, vt Nani, vel quos Græci pygmæos vocant. eo quod sint statura cubitales. Alij *magnitudine partium*, vt luti capite informi, aut superfluis membrorum partibus, vt bicipites & tricipites, vel Schinodores, quibus geminus procedit dorsus. Alij *à defectu partiũ*, in quibus altera pars plurimũ deficit ab altera, vt manus à manu vel pes à pede. Alij *à discisione*, vt sine manu, aut capite generata: quos Græci stertosos vocant. Alia *per numeria*: quando solum caput, aut crus nascitur. Alia *quæ in parte transfiguruntur*: sicut qui leonis habent vultum, vel canis, vel taurinũ caput, aut corpus, vt ex Pasiphae memorant genitum Minotaurũ, quod Græci στερεοπρόσωπον vocant. Alia *quæ ex omni parte transfiguruntur* in alienæ creationis portentũ: vt ex muliere vitulum dicit historia generatum. Alia *quæ sine transfiguratione mutationẽ habent locorũ*, vt oculos in pectore vel in fronte, aures supra tempora: vel sicut Aristoteles tradidit, quendam in sinistra parte iecur, in dextera parte splen habuisse. Alia *secundũ connaturationem* vt in alia manu digiti plures connaturati & cohærentes reperiuntur, in alia minus siue in pedibus. Alia *secundum immaturam & intemperatam creationem*, sicut ij qui dentati nascũtur, siue barbati, vel cani. Alia *complexa plurimarum differentiarum*, sicut illud quod prædiximus in Alexandro multiforme portẽtum. Alia *commixtione generis*, vt ἀνδρόγυνοι & ἀμφιθαλλεῖς vocantur. *Hermafrodita* autem nuncupati eo quòd eis vterque sexus ap-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pareat. Ἕρμαι: quippe apud Græcos Mercurius est. Ἀφροδίτη Venus nuncupatur. Hi dextram mamillam virilem, sinistram muliebrem habentes vicissim coeundo, & gignunt, & pariunt. ¶ Sicut autē in singulis gentibus quędā monstra sunt hominū, ita in vniuerso genere humano quædā monstra sunt gentiū, vt gigantes, cynocephali, cyclopes, & cætera. *Gigantes* dicti iuxta Græci sermonis etymologiam, qui eos γηγενεῖς existimāt, id est terrigenas, eo quòd fabulosè parens terra immensa mole & similes sibi genuerit. γῆ enim terra appellatur. γένος genus, licet & terræ filios vulgus vocet: quorum genus incertum est. Falso autem opinantur quidam imperiti de scripturis sanctis, præuaricatores angelos cum filiabus hominum ante diluuium concubuisse, & exinde natos gigantes, id est nimium grandes & fortes viros, de quibus terra completa est. *Cynocephali* appellantur, eo quòd canina capita habeant, quósque ipse latratus magis bestias, quàm homines confitetur. Hi in India nascuntur. *Cyclopes* quoque eadem India gignit, & dicti cyclopes, eo quòd vnum oculum in fronte media habere perhibentur. Hi & ἀγελοφαγίται dicuntur: propter quod solas ferarum carnes comedunt. *Lemnias* in Libya credunt truncos sine capite nasci, & os & oculos habere in pectore. Alios sine ceruicibus gigni, oculos habentes in humeris. In vltimo autem orientis monstruosæ gentium facies scribuntur. *Alia sine naribus*, æquali totius oris planitie, informes habentes vultus. *Alia labro subteriori adeò prominenti*, vt in solis ardoribus totam ex eo faciem contegant dormientes. *Aliis conreta ora* esse, modico tantùm foramine calamis venarum potum haurientes. *Nonnulli sine linguis* esse dicuntur, inuicem pro sermone vtentes nutu siue motu. *Panotios* apud Scythiam esse ferunt tam diffusa aurium magnitudine, vt omne corpus ex eis cōtegant. πᾶς enim Græco sermone omne, ὠτα aures dicuntur. *Artabatitæ* in Æthiopia proni, vt pecora ambulare dicuntur: quadragesimum æui annum nullus supergreditur. *Satyri* homuciones sunt aduncis naribus, cornua in frontibus habent, & caprarum pedibus similes: qualem in solitudine Antonius sanctus vidit. Qui etiam interrogatus à Dei seruo respondisse fertur dicens: Mortalis ego sum vnus ex accolis heremi, quos vario deluſa errore gentilitas Faunos Satyrósque colit. Dicuntur quidam & syluestres homines, quos nonnulli Faunos ficarios vocant. *Sciopodum* gens fertur esse in Æthiopia singulis cruribus & celeritate mirabili: quos inde σκιαπόδας Græci vocant, eò quòd per æstum in terra resupini iacentes, pedum suorum magnitudine adumbrentur. *Antipodes* in Libya plantas versas habent post crura & octenos digitos in plantis. ἀντίποδες in Scythia sunt, humanam formam & equinos pedes habentes. In India feruntur esse gentem, quæ πυγμαῖοι nuncupantur duodecim pedum staturam habentes. Est & gens ibi statura cubitalis, quos Græci à cubito *pygmæos* vocant, de qua suprà diximus. Hi montana Indiæ tenent, quibus est vicinus oceanus. Perhibent & in eadem India esse gentem fœminarum *quæ quinquennes concipiunt*, & octauum vitæ annum non excedunt. Dicuntur autem & alia hominum fabulosa portenta quæ non sunt, sed ficta: & in causis rerum interpretantur, vt *Gerionem* Hispaniæ regem triplici forma proditum. Fuerunt enim tres fratres tantæ concordiæ, vt in tribus corporibus, quasi vna anima esset. *Gorgones* quoque meretrices crinitas serpentibus, fertur, quæ aspicientes se conuertebant in lapides, habentes vnum oculum quo inuicem vtebantur. Fuerunt autem tres sorores vnius pulchritudinis, quasi vnius oculi, quæ ita inspectores suos stupescere faciebant, vt vertere eos putarentur in lapides. *Sirenas* tres fingunt fuisse ex parte virgines, ex parte volucres habentes alas & vngulas: quarum vna voce, altera tibiis, tertia lira canebat. Quæ illectos nauigantes suo cantu in naufragia trahebant. Secundum veritatem autem meretrices fuerunt, quæ transeuntes, quoniam ad egestatem deducebant, iis fictæ sunt inferre naufragia. Alas autem habuisse & vngulas, quia amor & volat & vulnerat. Quæ inde in fluctibus commorasse dicuntur, quia fluctus Venerem creauerunt. *Scillam* quoque ferunt fœminam capitibus succinctam caninis, cum latratibus magnis, propter fretum Siculi maris, in quo nauigantes verticibus in se concurrentium vndarum exterriti, latrare, existimant vndas, quas sorbeatis æstus vorago collidit. Fingunt & monstra quædam irrationabilium animantium, vt *Cerberum inferorum canem* tria capita habentem, significantes per eum tres ætates, per quas mors hominem deuorat, id est, infantiam, iuuentutem & senectutem. Quem quidam ideo dictum Cerberum putant, quasi σὺ κρέας, id est, carnem vorans. Dicunt & *Hydram* esse serpentem cum nouem capitibus, quæ Latinè sceedra dicitur, quòd vno cæso tria capita excrescebant. Sed constat hydram locum fuisse euomentem aquas, vastantem vicinam ciuitatem, in quo vno clauso meatu multum erumpebant. Quod Hercules videns, loca ipsa exussit, & sic aquæ clausit meatus. Nam hydra ab aqua dicta est: huius mentionem facit Ambrosius in similitudinem hæresium dicens: Hæresis enim velut quædam hydra fabularum, vulneribus suis creuit: & dum sæpe recidit, pullulat. igni debita incendióque perit.

Fingunt & *Chimaram triformem* bestiam, ore leonem, postremis partibus draconem, media capream. Qua quidē Physiologi non animal, sed Ciliciæ montem esse aiunt, quibusdam locis leones & capreas nutrientem, quibusdam ardentem, quibusdā plenum serpentibus. Hunc Bellerophontes habitabilē fecit, vnde Chimæram dicitur occidisse. *Centauris* id est hominibus equo mixtis species vocabulū dedit, quos quidā fuisse equites Thessalorum dicūt, sed quòd discurrentes in bello velut vnum corpus equorum & hominum viderentur, inde Centauros fictos asseruerunt. Porrò *Monocentaurum* nomen sumpsisse ex tauro & homine, qualē bestiam dicunt fabulosè in Labyrintho inclusam fuisse. De qua Ouidius: Semibouémque virum, semiuirúmque bouem. *Onocentaurus* autem vocatur, eò quòd media pars hominis species: media asini esse dicatur, sicut & Hypocentauri quòd equorum hominúmque in eis natura coniuncta fuisse putatur.

De transformatis. CAP. III.

SCribuntur autem & quædam monstruosæ hominum *transformationes* & commutationes *in bestias*, sicut de illa maga famosissima *Circe*, quæ socios quoque Vlyssis *mutasse fertur in bestias*: & de Arcadibus, qui sorte ducti, transnatabant quoddam stagnum atque ibi *conuertebantur in lupos*. Nam & Diomedis socios *in volucres* fuisse conuersos, nō fabuloso mendacio, sed historica affirmatione confirmant. Sed & quidam asserunt *Strigas ex hominibus fieri*. Ad multa enim latrocinia figuræ sceleratorum mutantur, & siue magicis cantibus, siue herbarum veneficio, totis corporibus in feras transeunt. Siquidem & per naturam pleráque mutationem recipiunt: & corrupta in diuersas species transformantur: sicut *de vitulorum carnibus putridis apes*: sicut *de equis scarabei*: *de mulis locustæ*: *de cancris scorpiones*. Ouidius: Concaua littorei si demas brachia cancri: Scorpius exibit, caudáque minabitur vnca.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER XII.

CAPITA LIBRI DVODECIMI.

1 *De pecoribus & iumentis.*
2 *De bestiis.*
3 *De minutis animantibus.*
4 *De serpentibus.*
5 *De vermibus.*
6 *De piscibus.*
7 *De auibus.*
8 *De minutis volatilibus.*

De pecoribus & iumentis. CAP. I.

MNIBVS animantibus Adam primus vocabula indidit, appellans vnicuique nomen ex præsenti institutione, iuxta conditionem naturæ cui seruiret. Genera autem vnicuique animalium ex propria lingua dederunt vocabula. Non autem secundum Latinam linguam atque Græcam aut quarumlibet gentium barbararum nomina illa imposuit Adam: sed illa lingua quæ ante diluuium omnium vna fuit, quæ Hebræa nuncupatur. Latinè autem *animalia* siue *animantia* dicta, quòd animentur vita, & moueantur spiritu. *Quadrupedia* vocata, quia quatuor pedibus gradiuntur: quæ dum sint similia pecoribus, tamen sub cura humana non sunt, vt cerui, damæ onagri, &c. sed neque bestiæ sunt, vt leones: neque iumenta, vt vsus hominum iuuare possit. *Pecus* dicimus omne quod humana lingua & effigie caret. Propriè autem pecorum nomen iis animalibus accommodari solet, quæ sunt aut ad vescendum apta, vt oues & sues: aut vsui hominum commoda, vt equi & boues. Differt autem inter pecora & pecudes, nam veteres cōmuniter in significatione omnium animalium *pecora* dixerunt. *Pecudes* autem tantùm illa animalia quæ edentur quasi pecudes. Generaliter autem animal *pecus* à pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

scendo vocatur. *Iumenta* nomina inde traxerunt, quòd nostrum laborem vel onus suo adiutorio subuectando vel arando iuuent. Nam bos carpenta trahit, & durissimas terræ glebas vomere vertit. Equus & Asinus portant onera, & hominum in gradiendo laborem temperant. Vnde & iumenta appellantur ab eo quòd iuuent homines. Sunt enim magnarum virium animalia. Eaſdem quoque *armenta*, vel quòd sint apta armis, id est, bello: vel quòd his in armis vtimur. Alij armenta tantum boues intelligunt ab arando, quasi aramenta. Discretio est autem inter armenta & greges: nam *armenta* equorum & boum sunt: *greges* verò caprarum & ouium. *Ouis* molle pecus lanis, corpore inerme, animo placidum, ab oblatione dictum, eo quod apud veteres in initio non tauri, sed oues in sacrificio mactarentur. Ex iis quasdam *bidentes* vocant, eo quòd inter octo dentes duo altiores vocant: quas maximè gentiles in sacrificium offerebant. *Veruex*, vel à viribus dictus, quòd cæteris ouibus sit fortior, vel quod sit vir. i. masculus, vel quòd vermem in capite habeat: quorum excitari pruritu, inuicem se concutiunt, & pugnantes cum magno impetu feriunt. *Aries* vel ἀπὸ τοῦ ἄρειν, id est à Marte vocatus: vnde apud nos in gregibus masculi mares dicuntur: siue quòd hoc pecus à gentilibus primùm aris est immolatum. Aries quòd aris imponeret. Vnde est illud: --Aries mactatur ad aram. *Agnum* quanquam & Græci vocant ἀπὸ τῆς ἀγνείας, quasi pium. Latini tamen ideò hoc nomè habere putãt, eò quòd præ cæteris animantibus matrem agnoscant: adeò vt etiam si in magno grege errauerit, statim balatu recognoscat vocem parentis. *Hædi* ab edendo vocati. Parui enim pinguissimi sunt, & saporis iocundi: vnde & edere: inde & edulium vocatur. *Hircus* lasciuum animal, & petulcum & feruens semper ad coitum: cuius oculi ad libidinem in transuersum aspiciunt: vnde & nomen traxit. Nam hirci sunt oculorum anguli secundum Suetonium: cuius natura adeo calidissima est, vt adamantem lapidem, quem nec ignis, nec ferri domare valet materia, solus huius cruor dissoluat. Maiores hirci *cinifi* dicuntur à fluuio Cinefe in Lybia, vbi grandes nascũtur. *Capros & capras* à carpendis virgultis quidam dixerunt. Alij quòd carpent asperа. Nonnulli à crepitu cruruum: vnde eas *capreas* vocitatas quæ sunt capræ agrestes, quas Græci pro eo quòd acutissimè videant, ἀπὸ τοῦ ὀξέως ὁρᾶσθαι, dorcadas appellauerunt. Morantur enim in excelsis montibus, & quamuis de longinquo, vident tamẽ omnes qui veniũt. Eædem autem & *capreæ*: eadem *ibices* quasi auices, eo quòd ad instar auium arduа & excelsa teneant. & in sublimibus inhabitent, ita vt de sublimitate vix humanis obtutibus pateãt: vnde & meridiana pars *ibices aues* vocat, quæ Nili fluentis inhabitant. Hæc itaque animalia, vt diximus, in petris altissimis commorantur vt si quando ferarum vel hominum aduersitatem persenserint, de altissimis saxorum cacuminibus sese præcipitantes in suis se cornibus illæsa suscipiunt. *Cerui* dicti ἀπὸ τοῦ κέρατος, id est, à cornibus. κέρατα enim Græce cornua dicuntur. Hi serpentium inimici cùm se grauatos in infirmitate persenserint, spiritu narium eos extrahunt de cauernis: & superata pernicie veneni eorum pabulo reparantur. Dictamnũ herbam ipsi prodiderunt. Nam & pulli excutiunt acceptas sagittas. Mirantur autem sibilum fistularum. Erectis auribus acutè audiunt, summissis nihil. Si quando immensa flumina vel maria transnatant, capita clunibus præcedentium superponunt, sibique inuicem succedentes nullum laborem ponderis sentiunt. Τετράκερω, à Græcis nominati, qui dum eadem specie sint, vt cerui: villosos tamen habent armos, vt hirci, & menta promissis hirsuta barbis, qui non alibi sunt quàm circa Phasidem. *Himnuli* filij sunt cerui ab inuere dicti: quia ad nutum matris absconduntur. *Damula* vocata, quòd de manu effugiat: timidum animal & imbecille: de quo Martialis: Dente tuetur aper, defendunt cornua ceruum. Imbelles damæ, quid nisi præda sumus? *Lepus* quasi leuipes, quia velociter currit. Vnde & Græcè pro curlu λαγὼς dicitur velox est enim animal & satis timidum. *Cuniculi* genus agrestiũ animaliũ, dicti quasi caniculi, eo quòd canum indagine capiantur, vel excludantur ab speluncis. *Sus* dicta, quod pascua subigat, id est, terrã subacta escas inquirat. *Verres*, quod grandes habeat vires. Porcus, quasi spurcus. Ingurgitat enim se cœno, luto immergit, limo illinit. Horatius: Et amica luto sus. hinc etiam spurcitia vel spurcius nuncupatur. Porcorum pilos *setas* vocamus, & setas à sue dictas: à quibus & *sutores* vocantur, quod ex setis suant, id est, consuant pelles. *Aper* à feritate vocatus, ablata e littera, & subrogata p. Vnde & apud Græcos ὁ ἄγριος id est, ferus dicitur. Omne enim quod ferum est & immite abusiuè agreste vocamus. *Iuuencus* dictus, eo quòd iuuare incipiat hominum vsus in excolenda terra, vel quia apud Gentiles Ioui semper vbique iuuencus immolabatur, nunquam taurus. Nam in victimis etiam ætas considerabatur. *Taurus* Græcum nomen est sicut & bos. Indicis tauris color fuluus est, voluctis pernicitas, pilis in contrarium versis, caput circumflectunt flexibilitate qua volunt, cergi duricia omne telum repuent immixti feritate. *Bouem* Græci βῶν dicunt. Hunc Latini *tritonem* vocant, eo, quòd terram terat, quasi terionẽ. Neutios.

Trionem

Trionem hic moderatur rusticus. Cuius latitudo pellium à mento ad crura, palearia dicuntur, à pelle ipsa, quasi pellearia, quod est generositatis in boue signum, Boum in sociis eximia pietas. Nam alter alterum inquirit cum quo ducere collo aratra consuenit, & frequenti mugitu pium testatur affectum si fortè defecerit. *Vacca* dicta, quasi boacca. Est enim ex qualitate nobilium nominum: sicut leo leæna: draco dracæna. *Vitulus & vitula*, à viriditate vocati sũt, id est, ætate viridi, sicut virgo. *Vitula* autem parua est & nondum enixa. Nam enixa *iuuca* est aut *vacca*. *Bubali* vocati per deriuationem, quòd sint similes boum: adeò indomiti, vt præ feritate iugum cervicibus nõ recipiant. Hos Africa procreat. *Vri* agrestes boues sunt in Germania, habentes cornua in tantum protensa, vt regis mensis insigni capacitate ex eis gerulæ fiant. *Camelus* causa nomen dedit, siue quod quando onerantur, vt breuiores & humiles fiant, accumbant, quia Græci χαμαὶ humile & breue dicunt: siue quia curuus est dorso. Camor enim verbo Græco curuum significat. Hos Indices & aliæ regiones mittant, sed Arabia plurimos. Differunt autem sibi. Nam Arabici bina tubera in dorso habent: reliquarum regionum singula. *Dromeda* genus est camelorum, minoris quidem staturæ sed velocitatis. Vnde & nomen habet. Nam δρόμος Græcè cursus velocitas appellatur. Centum & amplius miliaria vno die peragere solet. Quod animal sicut bos & ouis & camelus ruminat. *Ruminatio* autem dicta est à femine eminente gutturis parte: per quam demissus cibus à certis animalibus reuocatur. *Asinus & asellus* a sedendo dictus, quasi assidens: sed hoc nomen quod magis equis conuenerat, ideo hoc animal sumpsit qui priusquam equos caperent homines, huic præsidere cœperunt. Animal quippe tardum & nulla ratione remittens, siatim vt volunt sibi homo substrauit. *Onager* interpretatur asinus ferus. ὄνος quippe Græci asinum vocant: ἄγριος ferum. Hos Africa habet magnos, id est, indomitos, & in deserto vagantes. Singuli autem fœminarum gregibus præsunt. Nascentibus masculis celant, & testiculos eorum morsu detruncant: quod tamen celantes matres eos in secretis locis occultant. *Asini Arcadici dicti* quòd ab Arcadia primum veeti sint magni & alti. Minor autem asellus agro plus necessarius est, quia & laborem tolerat, & negligentiam propemodum non recusat. *Equi* dicti, eo quod quando quadrigis iungebantur, æquabantur, paresque forma & similes cursu copulabantur. *Caballus* à cauando dictus, propter quod gradiens vngula impressa terram concauet, quòd reliqua animalia non habent. Inde & sonipes quod pedibus sonat. *Vinacitas equorum* multa: exultant enim in campis, odorantur bellum, excitantur sonitu tubæ ad prælium: voce accensi ad cursum prouocantur. dolent cùm victi fuerint: exultant cùm vicerint. Quidam hostes in bello sentiunt, adeò vt aduersarios motu perant. Aliqui etiam proprios dominos recognoscunt: obliti manuetudinis, si mutentur: aliquid præter dominum nullum dorso recipiunt. Interfectis vel morientibus dominis multi lachrymas effundunt. Solius equi est propter hominem lachrymari, & doloris affectum sentire. Vnde & in centauris equorum & hominum natura permixta est. Solent enim ex equorum mœstitia vel alacritate euentum futurum dimicaturi colligere. Ætas longæua equis Persicis, Vngaricis, Epiroticis ac Siculis: in annis vltra quinquaginta: breuior autem Hispanis ac Numidis & Gallicis, frequens opinio est. *In generosis equis*, vt aiunt veteres, *quatuor spectantur*: forma, pulchritudo, mentum, atque color. *Forma* vt sit validum corpus & solidum robore, conueniens altitudo, latitudo, latus longum substrictius, maximæ & rotundæ clunes, pectus late patens, corpus omne musculorum densitate nodosum, pes siccus, & cornu concauo solidatus. *Pulchritudo*, vt sit exiguum caput, & siccum, pelle prope ossibus adhærente, aures breues & acutæ, oculi magni, nares patulæ & erecta cervix, coma densa & cauda, vngularum soliditas fixa rotunditas. *Mentum*, vt sit animo audax, pedibus alacer, tremenibus membris, quod est indicium fortitudinis: quique ex summa quiete facilè concitetur: vel excitata festinatione non difficilè teneatur. Motus autem equi in partibus intelligitur: virtus in membris tremẽtibus. *Color* hic præcipuè spectandus: *badius aureus, roseus, mirteus, cereus, giluus, glaucus, fentulatus, canus canadus, albus guttatus, niger*. Sequenti autem ordine *varius* ex nigro badióque distinctus: reliquis *varius* color, vel *cinereus* determinus. *Badius* autem antiqui vadium dicebant, quod inter cætera animalia fortius vadat. Ipse est & *spadix* quem phœnicatum vocant: & dictus spadix à calore palmæ, quam Siculi *spadicam* vocant. *Glaucus* verò est veluti pictos oculos habens: & quodam splendore perfusos. Nam *glaucum* veteres dicebant album. *Giluus* autem *melinus* color est subalbidus. *Guttatus*, albus nigris interuenientibus punctis. *Candidus* autem & albus inuicem sibi differunt. Nam albus cum quodam pallore est: candidus verò, niueus & pura luce perfusus. *Canus* dictus, quia ex candido colore & nigro est. *Scutulatus* vocatus propter orbes quos habet candi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dos inter purpureos. *Varius*, quòd vias habeat colorum imparium. Qui autem albos tantùm pedes habent, petali appellantur: qui frontem albam, calidi. *Ceruinus* est, quem vulgò gauranem dicunt. *Æranem* idem vulgus vocat, quòd in modum Æris sit coloris. *Mirteus* autem est pressus in purpura. *Dosinus* autem dictus, quòd sit color eius de asino: idem & *cinereus*. Sunt autem hi de agresti genere orti: quos *equiferos* dicimus, & proinde ad vrbanam dignitatem transire non possunt. *Mauron* niger est. *Nigrum* enim Græci μαῦρον vocant. *Mannus* verò equus breuior est, quem vulgò, *bruuitum* vel *bruuitium* vocant. *Veredos* antiqui dixerunt, quòd veherent rhedas, id est, ducerent, vel quòd vias publicas currant: per quas & rhedas ire solitum erat. *Equorum trix* sunt *genera*: vnum *generosum*, præliis & oneribus aptum: alterum *vulgare* atque *gregarium* ad vehendum, non ad equitandum aptum: tertium ex permixtione diuersi generis ortum, quod etiam *bigenerum* dicitur: quia ex diuersis nascitur, vt mulus. *Mulus* autem à Græco tractum vocabulum habet, Græcè enim quod iugo pistorum subactus, tardas molendo ducat in girum molas. Iudæi asserunt quòd Ana abnepos Esau equarum greges ab asinis in deserto ipse fecerit primus ascendi, vt mulorum inde noua contra naturam animalia nascerétur. Onagros quoque admissos esse ob hoc ad asinas: & ipsum istiusmodi reperisse concubitum, vt velocissimi ex his asini nascerentur. Industria quippe humana diuersum animal in coitu coëgit: sicque adulterina commixtione genus aliud reperit: sicut & Iacob contra naturam colorum similitudines procurauit. Nam tales fœtus oues illius concipiebant, quales vmbras arietum desuper ascendentium in aquarum speculo contemplabantur. Denique & hoc ipsum in equarum gregibus fieri fertur, vt generosos obiiciant equos visibus concipientium, quo eorum similes concipere & creare possint. Nam & columbarum dilectores depictas ponunt pulcherrimæ columbas eisdem locis, quibus illæ versantur, quo rapiente visu similes generent. Inde est quòd quidam grauidas mulieres iubent nullos intueri turpissimos animalium vultus, vt cynocephalos & simias, ne visibus occurrentes similes fœtus pariant. Hanc enim fœminarum dicunt esse naturam, vt quales prospexerint, siue mente conceperint in extremo voluptatis æstu dum concipiunt, talem sobolem procreent. Etenim animal in vsu Venereo formas extrinsecus intus transmittit, eorúmque satiata typis rapit species eorum in propriam qualitatem. In animantibus *bigenera* dicuntur, quæ ex diuersis nascuntur, vt *mulus* ex equa & asino: *burdo* ex equo & asina: *hibrida* ex apris & porcis: *titirus* ex oue & hirco: *musino* ex capra & ariete. Est autem dux gregis.

De bestiis. CAP. II.

Bestiarum vocabulum propriè conuenit leonibus, tigribus, pardis, & vulpibus, canibúsque & similis & cæteris quæ vel ore vel vnguibus sæuiunt, exceptis serpentibus. *Bestia autem* dictæ à vi qua sæuiunt. *Fera* appellatæ, quòd naturali vtantur libertate, & desiderio suo ferantur. Sunt autem liberæ earum voluptates, & huc atque illuc vagantur, & quo animus duxerit eò ferunntur. *Leonis* vocabulum ex Græca origine inflexum est in Latinum. Græcè enim λέων vocatur, & est nomen nothum, quia ex parte corruptum. *Leæna* verò totum Græcum est, sicut & dracæna. Vt autem leæna lea dicatur, vsurpatum est à poetis. Leo autem Græcè, Latinè rex interpretatur, eò quòd sit princeps omnium bestiarum: Cuius genus trifarium dicitur. Et quibus breues ac iuba crispa, imbelles sunt: longi & coma simplici acres. Animos eorum frons & cauda indicat. Virtus eorum in pectore: firmitas in capite. Septi autem à venatoribus terram contuentur, quo minus conspectis venabulis terreantur. Rotarum timent strepitus, sed ignis magis. Cùm dormierint vigilant oculis: cùm ambulant cauda sua cooperiunt vestigia sua, ne eos venator inueniat. Cùm genuerint catulu, tribus diebus & trib. noctib⁹ catulus dormire fertur. tunc deinde patris fremitu vel rugitu velut tremefactus cubilis locus, suscitare dicitur catulum dormientem. Circa hominem leonum natura est benigna, vt nisi læsi nequeant irasci. Patet enim eorum misericordia exemplis assiduis. Prostratis enim parcunt, captiuos obuios repatriare permittunt: hominem non nisi in magna fame interimunt. De quibus Lucretius: Seymnique leonum, &c. *Tygris* vocata propter volucrem suagam. Ita enim nominant Persæ & Medi sagittam. Est enim bestia variis distincta maculis, virtute & velocitate mirabilis: ex cuius nomine flumen Tigris appellatur, quod is rapidissimus sit omnium fluuiorum. Has magis Hircania gignit. *Panther* dictus siue quòd omnium animalium amicus sit, excepto dracone, siue quia & sui generis societate gaudet, & ad eandem similitudinem quicquid accipit reddit. πᾶν enim omne dicitur. Bestia est hæc minutis orbiculis superpicta, ita vt oculatis ex fuluo circulis, nigra vel alba distinguatur varietate. Hæc semel omnino parturit, cuius causæ ratio manifesta est. Nam cùm in vtero matris coaluere catuli, maturíssque ad nascendum viribus pollent, odiunt temporum moras. Itaque oneratam fœtibus vuluam tanquam obstantem partui vnguibus lacerant, effundit illa partum seu potius dimittit, dolore cogente. Ita postea corruptis & cicatricosis sedibus genitale semen infusum non erit acceptum, sed irritum resilit. Nam Plinius dicit animalia cum acutis vnguibus frequenter parere non posse. Vitiantur enim intrinsecus se mouentibus catulis. *Pardus* secúdus post Pantherē est, genus varium & velocissimum, & præceps ad sanguinem. Saltu enim ad mortem ruit. *Leopardus* ex adulterio leænæ & pardi nascitur, & tertiam originem efficit, sicut & Plinius in naturali historia dicit, leonem cum parda, aut pardum cum leæna concumbere, & ex vtroque coitu degeneres partus creari, vt mulus ex equa & asino. *Rinoceros* à Græcis vocatus Latinè interpretatur in nare cornu. Idem & monoceros, id est, vnicornis, eo quòd vnum cornu in media fronte habeat pedum quatuor, ita acutum & validum, vt quidquid impetierit, aut ventilet, aut perforet. Nam & cũ elephante sæpe certamen habet, & in ventre vulneratum prosternit. Tantæ autem est fortitudinis, vt nulla venantium virtute capiatur, sed, sicut asserunt qui naturas animalium scripserunt, virgo puella præponitur, quæ veniẽti sinum aperit, in quo ille omni ferocitate deposita caput ponit, sicque soporatus vellunt inermis capitur. *Elephantem* Græci à magnitudine corporis vocatum putant, quòd formam montis præferat. Græcè enim mons ελφὸς dicitur. Apud Indos autem à voce *barro* vocatur. Vnde & vox eius *barritus* dicitur, & dentes eius *ebur*. Rostrum autem *promoscida* dicitur, quo ille pabulum ori admouet, & est angui similis, vallo munitus eburneo. Hos *boues Lucanos* vocabant antiqui Romani, quia nullum animal grandius videbant. Lucanos, quia in Lucania illos primus Pirrhus in prælio obiecit Romanis. Nam hoc genus animantis in rebus bellicis aptum est, in eis enim Persæ & Indi ligneis turribus colloc atis, tanquam de muro iaculis dimicant. Intellectu autem & memoria multa vigent. Gregatim incedunt, motu quo valent filiant homines, murũ fugiunt: auersi coëũt, quando autem parturiunt, in aquis vel insulis dimittunt fœtus, propter dracones, quia inimici sunt & ab eis implicati necantur. Biennio autem portant fœtus, nec amplius, quàm semel gignunt, nec plures, sed tantùm vnum. Viuunt autẽ annos trecẽtos. Apud solã Africam & Indiam elephanti prius nascebantur: nunc sola eos India gignit. *Gryphes* vocatur, quòd sit animal pennarum & quadrupes. Hoc genus ferarum in Hyperboreis mõtibus nascitur, omni parte corporis leones sunt: alis & facie aquilis similes, equis vehementer infesti. Nam & homines viuos discerpunt. *Cameleon* nõ habet vnum colorem, sed diuersa varietate cõspersus, vt pardus. Dictus autem ita, eo quòd cameli similitudinem habet & leonis: huius cameleontis corpusculũ ad colores quos videt facillima conuersione variatur, quod animalium aliorum non est ita ad conuersionem facilis corpulentia. *Cameleonpardus* dictus, quòd dum sit vt pardus albis maculis superaspersus, collo equo similis, pedibus bubalis, capite tamen camelo est similis: hunc Æthiopia gignit. *Lynx* dictus, quia in luporum genere numeratur: bestia maculis distincta terga, vt pardus, sed similis lupo. Vnde & ille λύκος, iste lynx. Huius vrinam conuerti in duritiem precioſi lapidis dicunt, qui *Ligurius* appellatur, quòd & ipsos lynces sentire, hoc documẽto probatur. Nã egestum liquorem arenis inquantum potuerint, contegunt, inuidia quadam naturæ, ne talis egestio transeat in vsum humanũ. Lynces dicit Plinius. Secundus extra fœtum vnũ non admittere. *Castores* à castrãdo dicti sunt. Nam testiculi eorum apti sunt medicaminibus, propter quod cùm præsenserint venatorem, ipsi & se castrant & morsibus vires suas amputant. De quibus Cicero in Scauriana, redimunt se à parte corporis, propter quod maximè expetuntur. Iuuenalis: Qui se Eunuchum ipse facit, cupiẽs euadere damnum Testiculi. Ipsi sunt & *Fibri*, qui etiam *Pontici canes* vocantur. *Vrsus* fertur dictus, quòd ore suo formet fœtus, quasi orsus. Nam aiunt eos informes generare partus, & carnem quandam nasci, quam mater lambendo in membra componit. Vnde est illud: Sic formatur lingua fœtum cùm protulit vrsa. Sed hoc immaturitas partus fecit, denique tricesimo die generat. Vnde euenit, vt præcipitata fœcunditas informis procreetur. Vrsorũ caput inualidum: vis maxima in brachiis & in lumbis. Vnde interdum erecti insistunt. *Lupus* Græca derivatione in linguam nostram transfertur. Lupos enim illi λύκους dicunt: αὐτὸς autẽ Græcè, à morsibus appellatur, quòd rabie rapacitatis quæque inuenerit, trucider. Alij lupos vocatos aiunt, quasi leopos, quòd quasi leoni, ita sit illi virtus in pedibus: vnde quicquid pede pressérit, non viuit. Rapax autem bestia & cruoris appetens: de quo rustici aiunt, vocem hominem perdere si eum prior lupus viderit. Vnde & subitò tacenti dicitur, Lupus in fabula. Certe si se prius visum senserit, deponit feritatis audaciam. Lupi toto anno non amplius quàm duodecim diebus

Universidad de Deusto
Biblioteca

cocunt: famem diu portant, & post longa ieiunia multum deuorãt. Lupos Æthiopia mittit cernice iubatos, & tantum varios, vt nullum colorem dicant illis abesse. *Canis* nomẽ Latinum. Græcam etymologiam videtur hãbere. Græcè enim κύων dicitur: licet eum quidam à canore latratus appellatum æstiment, eo quòd insonet: vnde & canere. Nihil autem sagacius canibus. Plus enim sensus cæteris animalibus habent. Nãmque soli sua nomina recognoscunt: dominos suos diligunt: dominorum tecta defendunt: pro domino suo se morti obiiciunt: voluntarie cum domino suo ad prædam currunt: corpus domini sui etiam mortuum non relinquunt. Quorum postremò naturæ est, extra homines esse non posse. In canibus duo sunt spectanda, aut fortitudo, aut velocitas. *Catuli* abusiuè dicuntur quarumliber bestiarum filij. Nam catuli propriè canum sunt, per diminutionem distincti. *Lyciscæ* autem dicuntur, vt ait Plinius, canes nati ex lupis & canibus, cùm inter se fortè miscẽtur. Solent & fœminæ canes noctu in syluis alligatæ admitti ad bestias tygres, à quibus insiliri & nasci ex eodem fœtu canes adeò acerrimos & fortes, vt in complexu leones prosternant. *Vulpes* dicta, quasi volupes. Est enim volubilis pedibus, & nunquam rectis itineribus. sed tortuosis anfractibus currit, fraudulentum animal, insidiisque decipiens. Nam dum non habuerit escam, fingit mortẽ: sicque descendente, quasi ad cadauer volucres rapit & deuorat. *Simia* Græcum est nomen. i. pressis naribus. Vnde & Simias dicimus, quod suppressis naribus sint, & facie fœda, rugis turpiter follicantibus: licet & capellarum sit pressum habere nasum. Alij simias Latino arbitrantur sermone vocatas, eo quòd multa in eis similitudo humanæ rationis sentitur: sed falsum est. Hæ elementorum sagaces noua luna exultant, medio & cana tristantur. Fœtus quos amant ante se gestant, neglecti circa matrem hærent. Harum genera quinque sunt, ex quibus *cercopitheci* caudas habent. *Simia* enim eum cauda est, quam quidam cruda vocant. *Sfinga* villosæ sunt comis, mammis prominentibus, dociles ad feritatis obliuionem. *Cynocephali* & ipsi similes simiis, sed facie ad modum canis, vnde & nuncupati. *Satyri* facie admodum grata & gesticulatis motibus inquieti. *Callithrices* toto penè aspectu & cæteris distant. Sunt enim in facie prædocta barba, & lata cauda. *Leontophones* bestia modica, & ex eo ita vocata, quia capta exuritur, cinisque cinere aspersæ per compita semitarum leones necant, si quantuluncunque ex illis sumpserint. *Histrix* animal in Africa erinacij simile, vocatum à spinarum stridore, quas tergo laxatas emittit, vt canes insequentes vulneret. *Hydros* bestiola ex eo nuncupata, quod in aquis versetur, & maximè in Nilo. Quæ si inuenerit dormientem crocodilum, volutat se in lutum primum, & intrat per os eius in ventrem, & carpens omnia interiora eius, exit viua de visceribus crocodili, ipso mortuo. Hinc ὑδρόεις Græcè vocatus, eò quòd odore suo & salebria ciborum & venenosa prodentur. De quo Dracontius ait, Prædicit suillus vim cuiuscunque veneni. *Suillus* autem à seris est nuncupatus. Hic etiam serpentes insequitur, quicum aduersus aspidem pugnat, caudam erigit, quam aspis maximè obtueat quasi minantem, ad quam cùm vim suam transfert, decepta corripitur. *Musio* appellatus, quòd moribus infestus sit. Hunc vulgus *captum* à captura vocant. Alij dicunt quòd captat, id est, videt. Nam tanto acutè cernit vt fulgore luminis noctis tenebras superet. Vnde & à Græcis venit *catus*, id est, ingeniosus, ἀπὸ τοῦ κατὰ νοῦν. *Furo* à furuo dictus, vnde & *fur*. Tenebrosos enim & occultos cuniculos effodit, & elicit prædam quam inuenerit. *Mele*, quod sit rotundissimo membro, vel quòd fauos petat, & assiduè mela captet.

De minutis animantibus. CAP. III.

MVS pusillum animal. Græcum illi nomen est, quicquid vero ex eo trahit Latinum fit. Alij dicunt mures quòd ex humore terræ nascuntur. Nam mus terra, vnde & humus. His in plenilunio iecur crescit, sicut quædam maritima augentur, quæ rursus decrescente luna deficiunt. *Sorex* Latinum est, eo quod rodant, & eo modum serræ præcidant. Antiqui autem soricem, *fauricem* dicebant, sicut exclodum *claudum*. *Mustella* dicta, quasi mus longus. Nam telum à longitudine dictum. Hæc ingenio subdola, in domibus vbi nutrit catulos suos, transfert mutátque sedem. Serpentes etiam muréisque persequitur. *Duo* autem sunt *genera mustelarum*. Alterum enim *syluestre* est distans magnitudine, quod Græci ἰκτίδα vocant, alterum *in domibus obuersans*. Fàlsò autem opinantur, qui dicunt mustelam ore concipere, aure effundere partum. *Musaraneum*, cuius morsu aranea moritur. Est in Sardinia animal perexiguum, araneæ forma, quæ *solifuga* dicitur, eo quòd diem fugiat. In metallis argentariis plurima est, occulto reptans, & per imprudentiam superscedentibus pestem facit. *Talpa* ideo dicta, quòd sit damnata cæcitate perpetua & tenebris. Est enim absque oculis, semper quoque terram fodit, & humum egerit, atque radices subterfrugibus comedit, quam Græci δορυφάγον vocant. *Glires* dicti sunt, quia pingues eos efficit somnus. Nam *gliscere dicimus* crescere. Hyeme enim tota dormiunt & immobiles quasi

quasi mortui iacent, tempore æstiuo reuiuiscunt. *Erictus*, animal spinis coopertũ, quod exinde dicitur nominatum, eo quòd subrigit se quando spinis suis clauditur, quibus vndique protectus est contra insidias. Nam statim vt aliquid senserit, primùm se subrigit atque in globum conuersus, in sua se arma recolligit. Huius prudentia quædam est. Nam dum abscideris vuam de vite, supinus sese volutat super eam, & sic eam exhibet natis suis. *Grillus*, nomen à sono vocis habet. Hic retrò ambulat, terram terebrat, stridet noctibus, venatur cum formica circumligata capillo in cauernam eius conjecta, affata prius puluere ne se abscondat. Ita formicæ complexibus trahitur. *Formica* dicta, eo quòd ferat micas farris, cuius solertia multa. Prouidet enim in futurum, & præparat in æstate quòd hyeme comedat. In messe autem eligit triticum: hordeum, non tangit. Dum pluit ei super frumentum, totum eiicit. *Dicuntur in Æthiopia esse formicæ ad canis formam*, quæ arenas aureas pedibus eruunt, quas aultodiunt ne quis auferat, captãtes ad necem persequuntur. *Formicoleon*, ob hoc vocatus, quia est vel formicarum leo, vel certè formica pariter & leo. Est enim animal parvum formicis satis infestum, quòd se in puluere abscondit, & formicas frumenta gestantes interficit. Proinde autem leo & formica vocatur, quia aliis animalibus vt formica est: formicis autem vt leo est.

De serpentibus. CAP. IV.

ANguis vocabulum omnium serpentium genus, quod plicari & contorqueri potest. Et inde anguis, quòd anguloſus & nunquam sit rectus. Angues autem apud gentiles pro gemis lucorum erant habiti semper: vnde & Persius. Pinge duos angues pueri sacer est locus. *Colubrum*, conflat ab eo dictum, quòd colat vmbras, vel quòd in lubrico tractus flexibus sinuosis labatur. Nam *labricum* dicitur, quicquid labitur dum tenetur, vt piscis & serpens. *Serpens* autem nomen accepit, quia occultis accessibus serpit: non apertis passibus, sed squamarum minutissimis nisibus repit. Illa autem quæ quatuor pedibus nituntur, sicut lacerti & stelliones, non serpentes sed *reptilia* nominantur. Serpentes autem reptilia sunt, quia ventre & pectore reptant. Quorum tot venena, quot genera: tot pernicies, quot species: tot dolores, quot colores habentur. *Draco*, maior cunctorum serpentium, siue omnium animantium super terram. Hunc Græci δράκοντα vocant. Vnde & derivatum est in Latino vt diceretur draco, quia sapè à speluncis abstractus fertur in aerem, concitásque propter eum aër. Est autem cristatus ore paruo: & artis fistulis per quas trahit spiritum, & linguam exerit. Vim autem non in dentibus, sed in cauda habet, & verbere potius quàm rictu nocet. Innoxius autem est à venenis: sed ideo huic ad mortem faciendam venena non esse necessaria, quia si quem ligauerit, occidit. A quo nec elephas tutus est sui magnitudine corporis. Nam circa semitas delitescens, per quas elephanti solito gradiuntur: crura eorum nodis eligat, ac suffocatos perimit. Gignitur autem in Æthiopia & India, in ipso incendio iugis æstus. *Basiliscus*, Græcè, Latinè interpretatur regulus, eo quòd rex serpẽtium sit: adeò vt eũ videntes fugiant, quia olfactu suo eos necat: nam & hominem, vel si aspiciat, interimit. Siquidem ad eius aspectum nulla auis volans illæsa transit: sed quamuis procul sit, eius ore combusta deuoratur. A mustelis tamen vincitur, quas illic homines inferunt cauernis, in quibus delitescit. Itaque ea visa fugit, quem illa persequitur & occidit. Nihil enim parens ille rerum sine remedio constituit. Est autem longitudine semipedalis: albis maculis lineatus. *Reguli* autem, sicut scorpiones, arentia quæque sectantur, & postquam ad aquas venerint, ibique aliquem momorderint, ὑδροφόβους & lymphaticos faciunt. *Sibilus*, idem est qui & regulus. Sibilo enim occidit antequam mordeat vel exurat. *Vipera* dicta, quòd vi pariat. Nam cùm venter eius ad partum intumuerit, catuli non expectantes naturæ maturam solutionem, sed corrosis eius lateribus vi erumpunt cum matris interitu, Lucanus: Viperei coeunt abrupto corpore nati. Fertur autem quòd masculus ore inserto viperæ semen expuat. Illa autem ex voluptate libidinis in rabiem versa, caput maris ore receptum præcidit. Ita fit vt parens vterque pereat, masculus dum coit, fœmina cùm parturit. Ex vipera autem pastilli fiunt, qui θηριακοὶ vocantur à Græcis. *Aspis* vocata, quòd morsu venena immittat & aspergat: ἰὸς enim Græci venenum dicunt, & inde aspis quòd morsu venenato interimat. Huius diuersa genera & species, & dispares effectus ad nocendum: fertur enim aspis cùm ceperit pati incantatorem, qui eam quibusdam carminibus propriis euocat, vt eam de caverna educat: illa autem cùm exire noluerit, vnam aurem ad terram premit, alteram cauda obturat & cperit: atque ita voces illas magicas non audiens, non exit ad incantantem. *Dipsas*, genus est aspidis, quæ Latinè situla dicitur, quia quem momorderit, sitì perit. *Hypnalis*, genus aspidis dicta, quòd somno necat. Hãc sibi Cleopatra apposuit, ac ita morte quasi somno soluta est. *Hæmorrhois aspis* nuncupatur, eo quòd sanguinem sudet qui ab eo morsus

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerit : ita vt dissolutis venis, quicquid vitæ est per sanguinem euocet. Græcè enim sanguis ἰὼρ dicitur. *Prester alpis*, semper ore patenti & vaporante currit. Cuius poeta sic meminit: Oráque distendens auidus fumantia prester. Hic quem percusserit, distenditur, enormique corpulentia necatur. Extuberatum enim putredo sequitur. *Seps*, tabificus aspis, qui dum momorderit hominem, statim eum consumit : ita vt liquefiat totus in ore serpentis. *Cerastes*, serpens dictus, eo quòd in capite cornua habeat similia arietum: Κέρατα enim Græci cornua vocant: sunt autem illi quadrigemina cornicula: quorum ostentatione, veluti esca, illiciens sollicitata animalia perimit. Totum enim corpus arenis tegit: nec vllum indicium sui præbet, nisi ex ea parte qua inuitatas aues vel animalia capit. Est enim flexuosus plus quàm alij serpentes, ita vt spinam non habere videatur. *Scitalis*, serpens vocatus, eo quòd tanta præfulget tergi varietate, vt notarum gratia retardet aspicientes: & quia reptando pigrior est, quos assequi non valet miraculo sui stupentes capit. Tanti autem feruoris est, vt etiam hyemis tempore exuuias corporis feruentis exponat. De quo Lucanus: Et scitale sparsis etiam nunc sola pruinis Exuuias ponitura suas ⊢. *Amphibæna* dicta, eo quòd duo capita habeat: vnum in loco suo : alterum in cauda, currens ex vtroque capite, tractu corporis circulato. Hæc sola serpentium frigori se committit: prima omnium procedens. De qua Lucanus: Et grauis in geminum vergens caput amphisbæna. Cuius oculi lucent veluti lucernæ. *Enhydris*, coluber in aqua viuens. Græci enim ὕδωρ aquam vocant. *Hydros*, aquatilis serpens, à quo ictu obturgescunt, cuius quidam morbum *Boani* dicunt, eo quòd fimo bouis remedietur. *Hydra* draco multorum capitum: qualis fuit in Lerna palude prouinciæ Arcadiæ : hæc Latine exedra dicitur, quòd vno cæso tria capita excrescant, sed hoc fabulosum est. Nam constat Hydram lacum fuisse cuomentem aquas, vastantem vicinam ciuitatem, in quo, vno meatu clauso, multi erumpebant. Quod Hercules videns, loca ipsa exussit: & sic aquæ clausit meatus. Nam Hydra ab aqua dicta est. *Chersydros*, serpens, qui & chersydros dicitur, quia & in aquis & in terris moratur. Nam χέρσος dicunt Græci terram, ὕδωρ aquam: hic per aquam labitur, terram fumare facit: quem sic Macer describit: Seu terga eius picant spumantia virus: Seu terram fumat, qua teter labitur anguis. Et Lucanus. Tractique via fumante Chelydri. Semper enim directus ambulat. Nam si torserit se dum currit, statim crepat. *Natrix*, serpens aquam veneno inficiens. In quocunque enim fonte fuerit, veneno eum immiscet: de quo Lucanus, Et Natrix violator aquæ ⊢. *Cenchris*, serpens inflexuosus, qui semper iter rectum efficit. De quo Lucanus : Et semper recto lapsurus limite Cenchris. *Parias*, serpens qui semper in cauda ambulat, & sulcum facere videtur. De quo idem Lucanus : Quo contemptus iter cauda sulcare Parias. *Boas*, anguis Italiæ immensa mole : persequitur greges armentorum & bubalos, & plurimo lacte irrigatis uberibus se innectit & surgens interimit : atque inde a boum populatione Boas nomen accepit. *Iaculus*, serpens volans. De quo Lucanus: Iaculique volucres. Exiliunt enim in arboribus, & dum aliquod animal obuium fuerit, iactant se super illud & perimunt. Vnde & Iaculi dicti sunt. In Arabia autem serpentes sunt cum alis, quæ Sirenæ vocantur, quæ non solùm plus currunt equis, sed etiam volare dicuntur: quorum tantum virus est, vt morsum ante mors insequatur, quàm dolor. *Obites* dicta quòd colorem arenæ habeat. De qua poeta: Quàm paruis maculis Tenasnus obites Concolor exustis atque indiscretus arenis Admotus. *Seps*, exigua serpens, quæ non solùm corpus, sed & ossa venenо consumit. Cuius poeta sic meminit: Ossaque dissoluens cum corpore tabificus Seps. *Dipsas*, serpens tantæ exiguitatis fertur, vt cùm calceatur non videatur. Cuius venenum antè extinguit quàm sentiatur, vt facies præuenta morte, nec tristitiam induat morituri. De quo poeta: Significrum iuuenem Tyrrheni sanguinis Aulum Torta caput retrò dipsas calcata momordit, Vix dolor aut sensus denris fuit ⊢. *Salpinga*, serpens est, quæ non videtur. *Cæcula* dicta, eo quòd parua sit, & non habeat oculos. *Centipeda*, à multitudine pedum dicta. *Bruchus* est, cuius pene totum corpus in ventre colligitur. *Lacertus*, reptilis genus est, vocatus ita, quòd brachia habeat. Genera lacertorum plura, vt borrax, salamandria, stirs, stellio. *Botrax* dicta, quod ranæ habeat faciem. Nam Græci ranam βάτραχον vocant. *Salamandra* vocata, quod contra incendia valeat: cuius inter omnia venenata vis maxima est. Cætera enim singulos ferient, hæc plurimos pariter interemit: nam si arborem reperserit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ea ederint, occidit, quæ etiam si impuberem cadat, vis veneni eius potantes interficit. Ista contra incendia repugnans, ignes sola animalium extinguit. Vnde enim in medis flammis sine dolore & consumptione, & non solùm quia non vritur, sed extinguit incendium. *Saura* lacertus, qui quando senescit, cæcantur oculi eius, & intrat in foramen parietis aspiciens contra Orientem, & orto sole intendit & illuminatur. *Stellio* de colore nomē habet inditum. Est enim tergore pictus lucentibus guttis in modum stellarum. De quo Ouidius, Aptúmq; colori. Nomen habet, variis stellatus corpore guttis. Hic autē scorpionibus adeò contrarius traditur, vt viso eo vapore m iis asserat & torporem. Sunt & alia genera serpentium, vt *Admedita*, *Elephantia*, *Camadraconites*. Postremo quantus nomenum, tantus mortium numerus. ¶ Omnes autem serpentes natura sua frigidi sunt, nec percutiunt, nisi quando calescunt. Nam quādo sunt frigidi, nullum tangunt. Vnde & venena eorum plus die quā nocte nocent. Torpent enim noctis algore, & meritò, quia frigidi sunt nocturno rore. In se enim adducunt vaporem corporis gelidæ pestes, & natura frigidæ. Vnde & hyeme in nodos torqueutur ætate soluuntur. Inde est, quòd dum quicquam serpentium veneno percutitur, primū obstupescit: & postea vbi in illo calefactum ipsum virus exarserit, statim & hominem extinguit. *Venenum* autem dictum, eò quòd per venas vadit. Infusa enim pestis eius per venas vegetatione aucta discurrit, & animam extinguit. Vnde non potest venenum nocere, nisi hominis tetigerit sanguinem, Lucanus, Noxia serpentum est admixto sanguine pestis. Omne autem venenum frigidum est, & ideo anima quæ ignea est, fugit venenū frigidum. In naturalibus bonis, quæ nobis & irrationabilibus animantibus videmus esse cōmunia, viuacitate qua lam sensus serpēs excellit. Vnde & legitur in Genesi. Serpens autem erat sapientior omnibus pecoribus terræ. Dicit autem Plinius: Si creditur, quòd serpentis caput etiam si cum duobus euaserit digitis, nihilominus viuit. Vnde & totum corpus obiicit pro capite ferientibus. *Anguibus* vniuersis hebes visus est. Raro in aduersum contuentur, nec frustrà cùm oculos non in fronte habeant, sed in temporibus, adeò vt citius audiant quàm aspiciant. Nullum autem animal in tanta celeritate linguam mouet, vt serpens: adeo vt triplicem linguam habere videatur cùm vna sit. Serpentium vda sunt corpora: adeo vt quacunque eunt, viā humore designent. Vestigia serpentium talia sunt, vt cum pedibus carere videantur: cōstis tamen & squamarum nisibus crepant: quas à summo gutture vsque ad imam aluum parili modo, dispositas habent. Squamis enim quasi vnguibus, costis quasi cruribus innituntur. Vnde si in qualibet corporis parte ab aluo vsque ad caput ictu caput aliquo collidatur debilis reddita cursum habere non possit: quia vbicunque ictus ille inciderit, spinam soluit, per quam costarum pedes & motus corporis agebantur. Serpentes autem diu viuere dicuntur, adeò vt deposita veteretunica, senectutem deponere, atque in iuuentutem redire perhibeantur. Tunicæ serpentum *exuuiæ* nuncupantur, eo quòd iis quando senescunt sese exuunt, quibus exuti in iuuentutem redeunt. Dicuntur autem *exuuiæ & induuiæ*, quia exuuntur & induuntur. ¶ Pythagoras dicit de medulla hominis mortui quæ in spina est, serpentem creari, quod etiā Ouidius in Metamorphos. libris commemorat, dicens: Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulchro Mutari, credant humanas angue medullas. Quòd si creditur, meritò euenit, vt sicut per serpentem mors hominis: ita per hominis mortem serpens. Fertur autem quòd serpens hominem nudum non sit ausus attingere.

De Vermibus. CAP. V.

Vermis est animal quod plerunque de carne vel de ligno, vel de quacunque re terrena sine vllo concubitu gignitur; licet nonnunquam & de ouis nascantur, vt scorpio. Sunt autē *vermes* aut *aeris*, aut *aquæ*, aut *terræ*, aut *carnium*, aut *frondiū*, aut *lignorū*, aut *vestimentorum*. ¶ *Aranea* vermis *aeris*, ab aeris nutrimento cognominata quæ exiguo corpore longa fila deducit: & telæ semper intenta nunquam desinit laborare, perpetui sustinens in tuo labore suspendium. ¶ *Sanguisuga* vermis *aquatilis*, dicta quia sanguinē sugit. Potantibus enim insidiatur, cumque illabitur faucibus, vel vbi vspiam adhæserit, sanguinem haurit: & cùm nimio cruore maduerit, id euomit quod hausit, vt recentiorē denuò sugat. ¶ *Scorpio* vermis *terrenus*, qui potius vermibus ascribitur quàm serpētibus: animal armatum aculeo: & ex eo Græco vocabulo, quòd cauda figat: atque arcuato vulnere diffundat venena. Proprium autem est scorpionis, quòd manus palmam non ferat. *Cantaridæ* vermis terreni, qui humano corpori statim vt fuerit applicatus, sui adustione vesicas efficit plenas humore. *Multipes* vermis terrenus ex multitudine pedum vocatus qui contra ictum contractus in globū complicatur. Nascitur sub petris ex humore & terra. *Limax* vermis limi dictus, quòd in limo, vel de limo nascatur: vnde & tardus semper & immundus habetur. ¶ *Bombyx* vermis *frondium*: ex cuius textura bombycinum conficitur. Appellatur autem hoc nomine ab eo quòd euacuetur dū fila generat, & aer solus in eo remaneat. *Eruca* frondium vermis oleribus vel pampinis inuolutus: ab erodendo dicta, cuius meminit Plautus. Imitatus nequam bestiam & maleficam inuolutam in pampino. Implicat se eadem: nec aduolat vt locusta, vt huc il-

lúcque discurrens, semipasta dimittat, sed permanet perituris frugibus & tardo lapsu pigrisque morsibus vniuersa consumit. ¶ *Teredonas* Græci vocant *lignorum* vermes, eò quòd terendo edant. Hos nos *Termites* dicimus. Ita enim apud Latinos ligni vermes vocantur, quos tempore importuno cæsę arbores gignunt. ¶ *Tinea* vermis *vestimentorum* dicta, quòd teneat, & cōsūque insedeat quò erodat. Inde pertinax dicitur, eò quòd in eandem rem identidem vrgeat. ¶ *Vermes* carnium, hemicraneus, lumbricus, ascaridæ, cosli pediculi, pulices, lendes, tarmus, ricinus vsia, cimex. *Hemicraneum* vermis capitis vocatur. *Lumbricus* vermis intestinorum, dictus quasi lumbicus, quia labitur, vel quòd in lūbis sit. *Ascaridæ*, cosli. *Pediculi* vermes cutis à pedibus dicti. Vnde & pediculosi dicuntur, quibus pediculi in corpore efferuescunt. *Pulices* verò vocati sūt, quòd ex puluere magis nutriantur. *Tarmus* vermis est lardi. *Ricinus* vermis est canis, vocatus eo quòd hæret in auribus canum. κύων enim Græce canis est. *Vsia* vermis est porci, appellata quia vrit. Nā vbi momorderit, adeo locus ardet, vt statim ibi vesicæ fiant. *Cimex* de similitudine cuiusdam herbæ vocatus, cuius fetore habet. Propriè autem *vermis* in carne putrefacta nascitur: *tinea* in vestimentis: *ericus* in oleo: *teredo* in ligno: *tarmus* in lardo. ¶ Vermis nō vt serpens apertis passibus vel squamarum nisibus repit, quia non est illi spinæ rigor vt colubri, sed in directum corpusculi sui partes gradatim porrigendo contractas, contrahendo porrectum motum explicat: sicque agitatus perlabitur.

De piscibus. CAP. VI.

PIsces dicti, vnde & pecus, à pascendo scilicet. *Reptilia* ideò dicuntur hæc quæ natant, eo quòd reptandi habeant speciem & naturam, quamuis se in profundum immergant, tamen in natando repunt. Vnde & ait Dauid: Hoc mare magnū & spacioſum manibus illic reptilia, quorum non est numerus. A' *πόδων* sunt quædam genera piscium, dicta eo quod ambulandi in terris vsum & natandi in aquis officium habeant. A' *ἀμφὶ* etiā Græce vtrunque dicitur, id est, quia in aquis & in terris viuunt, vt Phocæ, Crocodili, Hippopotami, hoc est, equi fluuiales. ¶ Pecoribus autem & bestiis & volatilibus ante homines nomina imposuerunt, quàm piscibus, quia prius visa sunt & cognita. Piscium verò postea cognitis generibus nomina institutа sunt, aut ex similitudine terrestrium animalium, aut ex specie propria, siue moribus, seu colore, vel figura, aut sexu. *Ex similitudine terrestrium*, vt ranæ, leones, & vituli, & nigri meruli, & paruſ diuerso colore, collo & dorso picti, & turdi albo varij, & cætera quæ sibi iuxta species terrestrium animalium nomina vindicarunt. *Ex moribus terrestrium*, vt canes in mari à terrenis canibus nuncupati, quòd mordeant. Et lupi, quod improba voracitate alios persequantur. *A colore*, vt vmbri, quia colore vmbræ sunt: & auratæ, quia in capite auri colorem habent, & varij à varietate, quos vulgo tructas vocat. *A figura*, vt orbis, quia rotundas est, totusque in capite constat, vt solia, quod sit instar calciamentorum soliis. *A sexu*, vt musculus, quod sit balenæ masculus. Eius enim coitu concipere bellua hæc perhibetur. Hinc & musculi coclearum, quorum lacte concipiunt ostreæ. *Balenæ* autem sunt immensæ magnitudinis bestiæ, ab emittendo & fundendo aquas vocatæ. Cæteris enim bestiis maris altius iacitur vndas. βάλλειν enim Græce emittere dicitur. *Cete* dicta τὸ κεῖσθαι καὶ τὰ κάτω, hoc est, ob immanitatem. Sunt enim ingentia genera beluarum æqualia montium corpora, qualis cetus excepit Ionam: cuius aluus tantæ magnitudinis fuit, vt instar obtineret infernidicente propheta, Exaudiuit me de ventre inferni. *Equi marini*, quod prima parte equi sint, postrema soluuntur in piscem. *Boetas* dicunt etiam boues marinos, quasi boaeas. *Cerulei* à colore appellati. Nam cœruleum est viride cum nigro, vt est mare. *Delphines* certum habent vocabulum, quod voces hominum sequantur; vel quod ad symphoniam gregatim conueniant. Nihil in mari velocius istis. Nam plerunque salientes naues transuolant. Quando autem præludunt in fluctibus, & vndarum motibus saltu præcipiti feruntur, tempestates significare videntur. Hi proprie Simones nominantur. Est & Delphinum genus in Nilo dorso serrato, qui crocodilos tenera ventrium secantes interimunt. *Porci marini*, qui vulgo vocātur *sulli*: qui dū escam quærunt, more suis terram sub aquis fodiunt. Circa guttur enim habent os officium, & nisi rostrum arenis immergant, pastum non colligunt. *Corui* à cordis voce dicti, quia grunniunt pectore, suāque voce proditi capiuntur. *Thynni* nomen Græcum habent. Hi ingrediuntur Veris tempore: intrant dextro latere læuo exeunt. Hoc inde credunt facere, quòd dextris oculis acutius videant, quàm sinistris. *Gladius* dicitur, eo quòd rostro mucronato sit, & ob hoc naues profestas mergit. *Serra* nuncupatur, quia serratam cristam habet, & subternatans nauem secat. *Scorpio* dictus, quia ledit dum manu rollitur. Tradūt enim decem canceis cum octoni mānipulo alligatis, omnes qui ibi sunt scorpiones ad

nes ad eum locum congregari. *Aranea*, genus piscis dictus quod aure feriat. Habet enim stimulos, de quibus percutit. *Crocodilus*, à crocco colore dictus, gignitur in Nilo, animal quadrupes in terra, & in aquis valens, longitudine plerunque viginti cubitorum, dentium & vnguium immanitate armatum, tantaque cutis duritia, vt quamuis fortium ictus lapidum tergo reper cussus, non sentiat. Nocte in aquis, die in humo quiescit: oua in terra fouet: mascula & fœmina vices seruant. Hunc pisces quidam serratam habentes cristam tenera ventrium desecantes interimūt. Solus ex animalibus superiorem maxillam mouere dicitur. *Hippopotamus* vocatus, quod sit equo similis dorso, iuba, & hinnitu, rostro resupinato aprinis dentibus, cauda tortuosa, vngulis binis, die in aquis commoratur: nocte segetes depascitur, & hunc Nilus gignit. *Pagrum*, quem Græci *fagrum* ideò nuncupant, quòd duros dentes habeat, ita vt ostreis in mari alatur. *Dentrix*, pro multitudine & granditate dentium dictus. *Lepus* à similitudine capitis nuncupatur. *Lupus*, vt dictum est, auiditas appellauit, piscem in captura ingeniosum: denique rete circumdatos fertur arenas arate cauda, atque ita conditus transire rete. *Mullus* vocatus, quòd mollis atque tenerrimus: cuius cibo tradunt libidinem inhiberi: oculorum autem aciem hebetari: homines verò à quibus sæpe passus est, piscem olent. Mullus in vino necatus, hi qui inde biberint, tædium vini habent. Mugilis nomen habet, quòd sit multum agilis: Nam vbi dispositas senserint piscatorum insidias, confestim retrorsum rediens ita transilit rete, vt volare piscem videas. *Melanurus*, eò quod nigram caudam habeat, & nigras pennas, & in corpore lineas nigras. *Μέλας* enim Græci nigrum vocant. *Glaucus*, à colore dictus, eo quòd albus sit. Græci enim γλαυκὸν dicunt. Hic æstate rarò apparet nisi tantum in nubilo. *Timallus*, ex flore nomen accepit. *Timum*, quippe flos appellatur: nam dum sit specie gratus, & sapore iocundus, tamen sicut flos flagrat, & corpore odores aspirat. *Escarus* dictus, eo quòd solus escam ruminare perhibetur: denique alij pisces non ruminant. Tradunt autem hunc ingeniosum etiam. Nāmque inclusum nassis, non fronte crumpere, nec infestis lumināibus caput inferere, sed aduersum caudæ ictibus crebris laxare fores, atque ita retrorsum redire, quem luctatum eius si fortè alius escarus extrinsecus videat, apprehensa mordicus cauda adiuuare nisus erumpentis. *Sparus*, à lancea missili accepit nomen, quòd eiusdem figurę sit. Terrestria enim prius inuenta sunt, quàm marina. Nam sparus est telum rusticanum missile, à spargendo dictum. *Auſtralis* piscis, siue quia aquarum vndam suo ore suscipit: siue quia tunc hic piscis oritur, quo tempore tendere in occasum Pleiades ceperint. *Amio*, saxatilis dextra sinistraque lateribus virgis puniceis perpetuis, aliisque discoloribus designatur: dictus amio, quia non capitur nisi hamo. *Echeneis* paruus & semipedalis pisciculus: nomen sumpsit, quòd nauem adhærendo retineat. Ruant licet venti, & sæuiant procellæ, nauis tamen quasi radicata in mari stare videtur, nec moueri, non retinendo, sed tantummodo adhærēdo. Hunc Latini Moram appellauerunt, eo quòd cogat stare nauigia. *Vranoscopus*, vocatur ab oculo quem in capite habet, à quo semper suprà intendit. *Milago* nominatus, quia euolat super aquam. Quoties autem cernitur extra aquam volitans, tempestates mutari designat. *Squamatus* dictus, quòd sit squamis acutis. Vnde & eius cute lignum politur. Ciuitas Syriæ quæ nunc Tyrus dicitur, olim Sarra vocabatur à pisce quodam qui illic abundat, quem lingua sua *sar* appellant: ex quo deriuatum est, huius similitudinis pisciculos *sardas sardinásque* vocari. *Halec*, pisciculus ad liquorē sallamentorum idoneus: vnde & nuncupatus. *Asorus*, pisciculus qui propter exiguitatem hamo capi non potest. *Anguilla*, similitudo anguis dedit nomen: origo eius ex limo. Vnde & quando capitur adeo lenis est, vt quanto fortius presseris, tanto citius elabatur. Ferunt autem & orientis fluuium Gangen anguillas tricenis pedibus gignere. Anguillæ vino necatæ, qui ex eo biberint, tædium vini habent. *Draco* marinus, aculeos in branchiis habet ad caudam spectantes, qui dum percusserit, quaqua ferit venenum fundit, vnde & vocatus. *Muranam* Græci μύραιναν vocant, eò quòd complicet se in circulos. Hanc fœminini tantùm sexus esse tradunt & concipere à serpente: obid à piscatoribus tanquam à serpente sibilo euocatur & capitur. Ictu autem fustis difficulter interimitur, ferula protinus: animam in cauda habere certum est. Nam capite percusso vix eam interimi, cauda statim exanimari. *Congrus* polypus. Id est, multipes: plurimos enim nexus habet. Iste ingeniosus hamum appetens brachiis complectitur, non morsu: nec prius dimittit, quam escam circumroserit. *Torpedo* vocata, eò quòd corpus torpescere faciat, si eam quisquam viuentem tangat. Narrat Plinius Secundus: Ex Indico mari torpedo etiam procul & è longinquo, vel si hasta virgaque attingatur, quamuis prævalidos lacertos torpescere, quamlibet ad cursum veloces pedes alligari. Tanta enim vis eius est, vt etiam anra corporis sui afficiat membra. *Sepia* dicitur, quia sæpius intercluſa facilius capitur. In cocundo obscœnum genus ore enim conci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pit sicut vipera. Cuius arramenti tanta vis est, vt lucernæ additum, Æthiopes videri ablato priori lumine quidam tradunt. *Lulligo*, tradunt in Oceano Mauritaniæ, non procul à Lixo flumine tantam multitudinem lulliginum euocari ex aqua, vt etiam naues dimergere possint. ¶ *Conchæ* & *Cochleæ* hac ex causa vocatæ, quia deficiente luna euanescant, id est euacuantur. Omnium enim clausorum maris animalium atque concharum incremento lunæ membra turgescunt, defectu euacuantur. Luna enim cùm in augmẽto fuerit, auget humorem: cùm verò in defectum venerit, humores minuuntur. Hoc enim Physici dicunt. Conchæ autem primæ positionis nomen: cochleæ verò per diminutionem quasi conculæ. Conchārū multa genera sunt, inter quas & *margaritiferæ* quæ *celoe* dicuntur, in quarum carne pretiosus calculus solidatur. De quibus tradunt ij qui de animantium scripsere naturis, eo quòd nocturno tẽpore littora appetunt, & ex cælesti rore margaritas concipiunt: vnde & celoe nominantur. *Murex*, cochlea est maris, dicta ab acumine & asperitate, quæ alio nomine conchilium naminatur, propter quod circumcisa ferro lachrymas coloris purpurei emittat, ex quibus purpura tingitur. & inde ostrum appellatum, quòd hæc tinctura ex textæ humore elicitur. *Cancri* vocantur, quia conchæ sunt crura habentes: inimica ostreis animalia. Eorum enim carnibus viuunt, miro ingenio. Nam quia valida testa eius aperiri non potest, explorat quando ostrea claustra testarum aperiat: tunc cancer lapidem intercipit, atque impedita conclusione ostreæ carnes erodit. Tradunt quidam à decem cãcris cũ ocimi manipulo alligatis, omnes qui ibi sunt scorpiones ad eum locum coituros. *Duo* autem sunt *genera cancrorum*, *fluuiales* & *marini*. *Ostrea* dicta est à testa, quibus mollities interior carnis munitur. Græci enim testã ὄστρεα vocant. Ostrea autẽ neutro, carnes eius fœmini⁹ dicuntur genere. *Musculi* sunt, vt prædiximus cochleæ à quorum lacte concipiunt ostreæ, & dicti musculi, quasi masculi. *Pelorides*, à Pelore promontorio Siciliæ, vbi abundant, cognominatæ sunt. Vnde Virgilius dicit, Ecce autẽ Boreas angusta ab sede Pelori. *Vngues* à similitudine humanarũ vnguiũ dictæ. *Testudo* dictus, eo quòd tegmine testæ sit adopertus in cameræ modum. Sunt autẽ quatuor genera, *terrestres*, *marinæ*, *lutariæ*, id est in cœno & paludibus viuentes. Quartum genus *fluuiales*, quæ in dulci aqua viuunt. Tradunt quidã quòd incredibile est, tardius ire nauigia, testudinis pedem dextrum vehentia. *Echinus* à terrestri echino nomen traxit, quem vulgus Erycium vocat, cuius testa duplex, spinis aculeata in modum castaneæ rum: quando adhuc opertæ de arboribus cadunt. Caro eius mollis & minuto similis. *Vrui* tribus modis dicitur, vt testudo, ac pelorus, & cochlea. Nam & quod edimus & vbi caro inest; vtrunque dicitur pelorus. *Ranæ*, à garrulitate vocatæ; eo quod circa genitales strepunt paludes & sonos vocis importunis clamoribus reddunt. Ex iis quædam *aquaticæ* dicuntur, quædam *palustres*, quædam *rubetæ*, ob id quia in vepribus viuunt, grandiores cunctarum. Aliæ *calamitates* vocantur, quoniam inter arundines fruticesque viuunt, minimæ omnium & viridissimæ, mutæ & sine voce sunt. *Hydrides*, ranæ paruæ in sicco vel agris commorantes, vnde & nuncupatæ. Negant quidem canes latrare, quibus in offa rana viua fuerit data. *Sangua*, à fingere, id est mitidare & extergere dicta. Afranius. Accedo ad te vt te tibi cervicem fingam linteo, id est extergam. Cicero. Et fingebatur fungitis sanguis, id est extergebatur. Animal autem esse docetur cruore inhærente petris. Vnde & dum abscinditur, sanguinem remittit. Nam alia sunt viuentia in aquis & discurrunt, vt pisces, alia sunt fixa, vt ostreæ, echini, sfungiæ. Ex his alias mares dici, eo quòd tenues sunt fistulæ spissioréque: alias fœminas, quæ maioribus fistulis sunt ac perpetuis: alias duriores, quas Græci appellant *teretes*, & nos hircosas dicere possumus ob asperitatem sui. Mollissimum genus earum penicilli vocantur, eo quòd apertæ sint ad oculorum tumores, & ad extergendas lippitudines vtiles. Candidæ sfungiæ cura fiunt. Per æstatem enim ad solem ternuntur, & sicut cera punica candorem bibunt. ¶ Animalium omnium in aquis viuentium nomina cxliij. Plinius ait, *diuisa in generibus, belluarum, serpentium, communia terra & aquæ: cancrorum, conchārum, locustarum, peloridum, polyporum, solearum, lacertorum, & lulliginum*, & his similia, ex quibus multa quodam naturæ intellectu temporum suorum ordinem cognoscunt, quædam verò in suis locis mutatione vagantur. ¶ In piscibus autem fœminis *aliæ commixtioni masculi concipiunt, & pariunt* catulos, *aliæ ponunt oua sine* masculi commixtione suscepta, quæ idem insequens sui seminis iactu perfundentur, & quæ hoc munere fuerint afflatæ, fiunt generabilia, quæ vero perfusa non fuerint, sterili a perseuerant, aut putrescunt.

De auibus.

CAP. VIII.

VNum nomen auiũ, sed genus diuersum. Nam sicut species sibi differũt, ita & naturæ diuersitate. Nã *aliæ simplices*, sunt vt columbæ, *aliæ astutæ*, vt perdices, *aliæ ad nocumenta subiiciunt*, vt accipiter: *aliæ reformidant*, vt garamantes: *aliæ hominum conuersatione delectantur*, vt hirundo: *aliæ in deserta secretã etiam degunt*, vt turtur: *aliæ solo semine reperto pascuntur*, vt anser: *aliæ carnes edunt, & rapinis intendunt*, vt miluus: *aliæ incolæ quã manent in locis semper*, vt struthio: *aliæ aduenticiæ*, quæ propriis temporibus reuertũtur, vt ciconiæ & hirundines: *aliæ congregã*, id est gregatim volãtes, vt sturni & coturnices: *aliæ solitariæ*, id est solitariæ propter insidias deprædandi, vt aquila, accipiter & quæcunque ita sunt: *aliæ vocibus strepunt*, vt hirundo: *aliæ cantus edunt* dulcissimos, vt cygnus & merula: *aliæ verba & voces hominum imitantur*, vt psittacus & pica. Sed & alia sicut genere, ita & moribus innumerabilia. Nam volucrum quot genera sint, inuenire quisquam non potest. Neque enim omnes Indiæ & Æthiopiæ atque Scythiæ deserta penetrare potuit, qui eorum genus vel doctrinas nosset. *Aues* dictæ, eo quòd vias certas non habeant: sed per auia quæque discurrant. *Alites* quòd alis alta intendant, & ad sublimia remigio alarum conscendant. *Volucres* à volando, nam inde volare, inde & ambulare dicimus. *Vola* enim dicitur media pars pedis siue manus, & in auibus vola pars media alarum, quarum motu pennæ agitantur, inde & volucres. *Pulli* dicuntur omnium auium nati, sed & animalũ quadrupedum nati pulli dicuntur, & homo parvus pullus. Recentes e go nati pulli dicũtur, eo quòd pollut⁹ sunt. Vnde & vestis nigra pulla dicta est. *Ala* sunt in quibus pennæ per ordinem fixæ volandi exhibent vsum. Vocatæ autem alæ, eo quòd ns aues complexos alant & foueant pullos. *Penna* à pendendo, id est à volando dicta, vnde & pendere. *Volucres* enim pennarum auxilio mouentur, quando se aeri mandant. *Pluma* quasi piluma. Nam sicut pili in quadrupedum corpore, ita pluma in auibus. ¶ *Auium* nomina multa *a sono vocis* constant esse composita, vt grus, coruus, cygnus, pauo, miluus, viula, ciculus, graeculus, &c. Varietas enim vocis eorum docuit homines quid nominarentur. aquila *ab acumine oculorum* vocati. Tanti enim contuitus esse dicitur, vt cùm super maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus: de tanta sublimitate pisciculos natare videat: ac tormenti instar descendens raptam prædã pennis ad littus pertrahat. Nam & cõtra radium solis fertur obtutum non flectere, vnde & pullos suos vngue suspensos radiis solis obiicit, & quos viderit immobilem tenere aciem, vt dignos genere conseruat, si quos verò flectere obtutũ, quasi degeneres abiicit. *Vultur* à volatu tardo nominata putatur. Magnitudine quippe præpetes volatus non habet. Hanc quasdam dicunt concubitu non misce-

ri, & sine copula concipere & generare, natósque earum pene vsque ad centum annos procedere. Vultures autem sicut & aquilæ etiam vltra maria cadauera sentiunt. Altius quippe volantes multa quæ montium obscuritate cælantur, ex alto illi conspiciunt. *Gradipes* apud Græcos vocatur auis apud nos tarda, eo quòd graui volatu detenta, nequaquã, vt cæteræ volucres attollitur velocitate pennarum. *Grues* verò nomen de propria voce sumpsetunt, tali enim sono susurrant. Hę autem dum properant, vnam sequuntur ordine literato. De quibus Lucanus. Et turbata petit dispersis littera pennis. Exclusa autem petunt quò facilius videant quas petant terras. Cassigat autem voce quæ cogit agmen. Ar vbi rauce sit, succedit alia. nocte autem excubias diurnant & ordinem vigiliarum per vices faciunt, tenentes lapillos suspensis digitis quibus somnos arceant: quod cauendum erit clamor indicat. Ætatem in illis color prodit. Nam senectute nigrescunt. *Ciconiæ* vocatæ à sono quo crepitant, quasi cicaniæ: quem sonũ oris potius esse constat, quàm vocis, quia eum quatiente rostro faciunt. Hæ veris nunciæ, societatis comites, serpentium hostes, maria transuolant, in Asiam collecto agmine pergunt. Cornices duces eas præcedunt, & ipsæ quasi exercitus prosequuntur. Eximia illis circa filios pietas. Nam adeò nidos impensius fouent, vt assiduo incubitu plumas exuant. Quantum autem temporis impendérint in fœtibus educandis, tantùm & ipsæ invicem à pullis suis alũtur. *Olor* auis est quam Græci κύκνον appellant. Olor autem dictus, quòd sit totus plumis albus. Nullus enim mẽminit cygnum nigrum: ὅλος enim Græcè totum dicitur. *Cygnus* autẽ à canẽdo est appellatus, eo quòd carminis dulcedinem modulatis vocibus fundit. Ideò autẽ suauiter eum canere dicunt, quia collũ longum & inflexũ habet, & necesse est eluctantem vocem per longum & inflexuosum iter varias reddere modulationes. Ferunt in Hyperboreis partibus præcinẽtibus citharedis olores plurimos aduolare, aptéque admodum concinere. Olores autẽ Latinum nomẽ est. Nam Græce cycni dicũtur. Naute verò sibi hanc bonam prognosiam facere dicũt, sicut ait Æmilius: Cygnus in auspiciis semper letissimus ales. Hũc optant nautæ, quia se non mergit in vndas. *Struthio* Græco nomine dicitur, quod animal in similitudine auis pennas habere videtur: tamen de terra altius non eleuatur. Ouã suã fouere negligit sed proiecta tantummodo fotu pulueris animantur. *Ardea* vocata, quasi ardua, id est, propter altos volatus. Lucanus, Quódque ausa volare Ardea. Formidat enim imbres, & super nubes euolat, vt procellas nubium sentire non possit. Cùm autẽ altius vo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lauerit, significat rem pestatem. Hanc multi Tantali nominant. *Phœnix* auis Arabię, dicta quòd colorem Phœniceum habeat, vel quod sit in toto orbe singularis & vnica. Nam Arabes singularem & vnicam Phœnicem vocãt. Hæc quingentis vltra annis viuens, dũ se videri senuisse, collectis aromatum virgultis, rogũ sibi instruit, & conuersa ad radium solis alarum plausu voluntarium sibi incendiũ nutrit, sicque iterum de cineribus suis resurgit. *Cynomulgus* & ipsa Arabiæ auis, proinde ita vocata, quòd in excelsis nemoribus texit nidos ex fruticibus cinnami: & quoniã non possunt ibi conscendere homines propter ramorũ altitudinem & fragilitatem, eosdẽ nidos plumbatis appetunt iaculis, ac sic cinnamia illa deponunt, & preciis amplioribus vẽdunt; eo quòd cinnamum illud magis quàm alia mercatores probẽt. *Psitacus* in Indiæ litoribus gignitur, colore viridi, torque puniceo, grandi lingua & cæteris auibus latiore. Vnde & articulata verba exprimit, ita vt si eam nõ videris, hominẽ loqui putes. Ex natura autem salutat dicens, aue, vel χαῖρε. Cętera nomina institutione discit. Hinc est illud: Psitacus à vobis aliorum nomina discam, Hoc didici per me dicere, Cæsar aue. *Halcyon* pelagi volucris dicta, quasi ales oceana, eo quòd hyeme in stagnis oceani nidos faciat, pullósque educit: qua excubante fertur extento æquore pelagus silentibus ventis continua septem dierum tranquillitate mitescere, & eius fœtibus educandis obsequiũ ipsa rerũ natura præbere. *Pellicanus* auis Ægyptia habitans in solitudine Nili fluminis, vnde & nomen sumpsit. Nam Canopus Ægyptus dicitur. Fertur, si verum est, eam occidere natos suos, cósque per triduum lugere, deinde seipsam vulnerare, & aspersione sui sanguinis viuificare filios. *Stymphalida* aues à Stymphalidibus insulis appellatæ, vbi plurimũ abũdant, aduersus quas Hercules sagittis est vsus. Sunt enim pelagi volucres in insulis habitantes. *Diomedias aues* à sociis Diomedis appellatas, quos ferunt fabulæ in easdem volucres fuisse cõuersos, forma fulicę similes, magnitudine cygnorum, colore candido, duris & grandibus rostris. Sunt autem circa Apuliam in insula Diomedia inter scopulos littorum & saxa volitantes, iudicant inter suos & aduenas. Nam si Græcus est propius accedunt & blandiũtur: si alienigena, morsu impugnant & vulnerant lacrymosis quasi vocibus dolentes vel suam mutationẽ, vel regis interitum. Nam Diomedes ab Illyriis interẽptus est. Hę aues Latinè Diomedię dicuntur. Græci eas *Gemidas* dicũt. *Memnonidas aues* Ægyptiæ appellatæ à loco vbi Memnon periit. Nam caternatim aduolare dicuntur ex Ægypto ad Iliũ iuxta Memnonis sepulchrum, & proinde eas Iliẽses Mẽnonias vocãt. Quinto autẽ anno ad Iliũ veniũt, & cum biduo circumuolauerint, tertia die ineuntes pugnã vicissim se vnguibus rostrisque dilacerant. *Herciniæ aues* dictæ ab Hercinio saltu vbi nascũtur, quarũ pennæ adeò per obscura emicant, vt quãuis nox obtenta densis tenebris sit, ad præsidium itineris dirigendi latè interluceant, cuiusque viæ pateat iudicio plumarum fulgentiũ. *Onocrotalon* Græci vocant rostro longo. Quorũ duo genera sunt, aliud aquatile, aliud solitudinis. *Ibis* auis Nili fluminis quæ semetipsam purgat rostro in anum aquam fundens. Hæc serpentiũ ouis vescitur, ex eis escam gratissimã nidis suis deportans. *Meropes* eosdem & gaulos, qui parentes suos recondere atque alere dicuntur. *Corsdulus* genus volatilis est, quasi cor edẽs. *Monedula* quasi monetula, quę cùm aurum inuenit, aufert & occultat. Cicero pro Valerio Flacco, Nõ plus aurũ tibi quàm monedulæ committendũ. *Vespertilio* pro tẽpore nomẽ accepit, eo quòd lucem fugiẽs crepusculo vespertino circumuolat, præcipiti motu acta & tenuissimis brachiorũ mẽbris suspẽsa, animal murium simile, non tam voce resonans quàm stridore, specie quoque volatilis, simul & quadrupes, quòd in aliis auibus reperiri non solet. *Luscinia* auis inde nomen sumpsit, quòd cantu suo significare solet diei surgentis exortũ, quasi lucinia. Eadẽ & acredula, de qua Cicero in Prognosticis, Et matutinos exercet acredola cantus. *Vlula auis* ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, id est à planctu & luctu nominata. Cùm enim clamat, aut fletum imitatur aut gemitũ. Vnde apud augures si lamentetur tristitiam tacens ostendere fertur prosperitatem. *Bubo* à sono vocis compositũ nomen habet, auis feralis, onusta quidem plumis, sed graui semper detẽta pigritia: in sepulchris diu noctúq. versatur, & semper cõmorat in cauernis, de qua Ouidius, Fœdáque sic volucris venturi nuntia luctus, Ignauus bubo dirum mortalibus omen. Denique apud augures malum portendere fertur. Nam cùm in vrbe visa fuerit solitudinem significare dicunt. *Noctua* dicitur pro eo quòd nocte circũuolet, & per diẽ non possit videre. Nam exorto splẽdore solis, visus illius hebetatur. Hæc autẽ insula Cretẽsis non habet: & si veniat, alibũde, statim moritur. Noctua autẽ non est bubo nã bubo maior est. *Nycticorax* ipsa est noctua quia noctem amat. Est n. auis lucifuga, & solẽ videre non patitur. *Strix* nocturna auis habẽs nomẽ de sono vocis. Quando enim clamat stridet, de qua Lucanus: Quod trepidus bubo, quòd strix nocturna queruntur. Hæc auis vulgò *Amma* dicitur, ab amando paruulos, vnde & lac præbere dicitur nascẽtibus. *Cornus* siue *corax* nomen à sono gutturis habet, quod voce coracinet. Fertur hæc auis

auis quòd ẽditis pullis escam plenè non præbeat, priusquam in iis per pennarum nigredinem similitudinem proprij coloris agnoscat. Postquàm verò eos tetros plumis aspexerit, in toto agnitos abundantius pascit. Hic prior in cadaueribus oculũ petit. *Cornix* annosa auis apud Latinos Græco nomine appellatur, quam aiunt augures hominum curas significationibus augere, insidiarum vias mõstrare, futura prædicere. Magnum nefas hæc credere, vt Deus consilia sua cornicibus mandet. Huic inter multa auspicia tribuunt et iam pluuias portendere vocibus. vnde est illud, Tunc cornix plena pluuiam vocat improbat voce. *Graculus* à garrulitate nuncupatus, nõ, vt quidam volunt, pro eo quòd gregatim volent, cùm sit manifestum ex voce eum nuncupari. Est autem loquacissimum genus & vocibus importunũ. *Pica* quasi poëtica, quòd verba indiscrimine vocis exprimant, vt homo. Per ramos enim arborum pendulæ importuna garrulitate sonantes, & si linguam in sermone nequeunt explicare, sonum tamen humanæ vocis imitantur, de qua cõgruè quidam ait, Pica loquax certa dominum te voce saluto. Si me non videas, esse negabis auem. *Picus* à Pico Saturni filio nomen sumpsit, eo quòd ea in auspiciis vtebantur. Nam ferunt hanc quiddam habere diuinum: illo indicio, quòd in quacunque arbore nidificauerit, clauus vel quicquid aliud fixum fuerit, diu hærere non possit quin statim excidat, vbi illa insederit. iste est picus martius, nam alia est pica. *Pauo* nomen de sono vocis habet, cuius caro eam dura est, vt putredinem vix sentiat, nec facilè coquatur, de quo quidam sic ait, Miraris quoties gemmantes explicat alas, Si potes hunc fœuo tradere iure coco. *Phasianus* à Phaside insula Græciæ vnde primùm asportatus est, appellatus. Testatur id vetus distichon illud, Argiua primùm fuit hãc portata carina. Ante mihi notum nil nisi Phasis erat. *Gallus* à castratione vocatus. Inter cæteras enim aues huic soli testiculi adimuntur. Veteres enim abscisos gallos vocabant. sicut autem à leone *leæna*, & à draconẽ *draczna*, ita à gallo *gallina*. Cuius membra si fuerint quidam, si auro liquefacti mixtum consumit. *Anas* ab assiduitate natandi aprum nomen accepit. Ex quo genere quædam germaniæ dicuntur, quòd plus cæteris nutriant. *Anseri* nomen anas dedit per derivationem, vel à similitudine, vel quòd & ipsa natandi frequentiam habeat. Hæc vigilius noctis assiduitate clangoris testatur. Nullum autem animal ita odorem hominis sentit, vt anser: vnde & clangore eius Gallorum census in Capitolio deprehensus est. *Fulica* dicta, quòd caro eius leporinam sapiat. Χὴν enim lepus dicitur, vnde & apud Græcos χηνὸς dicitur. Est enim *auis stagnensis*, habens nidum in medio aquę vel in petris quas aquæ circundant, maritimóque semper delectatur profundo. Quæ dum tempestatẽ persenserit, fugiens in vado ludit. *Mergus* ab assiduitate mergendi nomen habet. Sæpe autẽ dimisso in profundum capite aurarum signa sub fluctibus colligunt, & præuidentes æquoris tempestatem cum clamore ad littora tendunt. Nam in pelago iam grauissimam esse tempestatem constat, cùm ad littora mergi confugerint. *Accipiter* auis animo plus armata quam vngulis, virtutem maiore in minore corpore gestans. Hinc ab accipiendo, id est à capiendo nomen sumpsit. Est enim auis rapiendis aliis auibus auida; ideóque vocatur accipiter, id est raptor. vnde & Paulus Apostolus, Sustinetis enim si quis vos accipit, vt enim diceret, si quis rapit, dixit si quis accipit. Fertur autem accipitres circa pullos suos impios esse. Nam dum viderint eos posse tentare volatus: nullas eis prębẽ escas, sed verberant pennis & à nido præcipitant: atque à tenero compellunt ad prędam ne forte adulti pigrescant. *Capus* Italâ lingua dicitur à capiendo. Hunc nostri *falconem* vocãt, eo quòd incurua digitis sit. *Miluus* mollis viribus & volatu, quasi mollis auis, vnde & nuncupatur, rapacissimus tamen, & semper domesticis auibus insidiatur. *Ossifrangus* vulgò appellatur auis quæ ossa ab alto dimittit, & frangit. Vnde & à frangendo ossa nomẽ accepit. *Turtur* de voce vocatur auis pudica, & semper in montium iugis, & in desertis solitudinibus commorans. Tecta enim hominum & conuersationem fugit, & commoratur in siluis. Quæ etiam hyeme deplumata in truncis arborum concauis habitare perhibetur. Cuius contrario columba hospitia humana diligit, domorum semper blanda inhabitatrix. *Columbæ* dictæ, quòd earum colla ad singulas conuersationes colores mutent, aues mansuetæ, & in hominũ multitudine conuersantes, ac fine felle, quas antiqui *Venerias* nũcupabant, eo quòd nidos frequentent, & osculo amorem concipiant. *Palumbes*, eo quòd sint fartæ, à pabulo quas vulgus titos vocant, auis casta ex moribus appellatur, quòd comes sit castitatis. Nam dicitur quòd amisso corporali consortio solitaria incedat, nec carnalem copulam vltra requirat. *Perdix* de voce nomen habet, auis dolosa atque immunda. Nam masculus in masculũ consurgit & obliuiscitur sexum libido ipsa præceps. Adeò autem fraudulenta, vt alteri ouа diripiens foueat: fraus fructum non habet. Denique dum pulli propriè vocem genitricis audierint, naturali quodam instinctu, hanc quæ eos fouit relinquunt, & ad eandẽ quæ genuit reuertũtur. *Coturnices* à sono vocis dictæ, quas Græ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ci ὄρνυμι vocant, eo quòd primum visæ fuerint in Ortygia insula. Hę aduenienti habet tempora. Nā æstate depulsa maria trāsmeant, *Ortygometra* dicitur auis quæ gregem ducit, eam terræ propinquantem accipiter videns rapit, ac propterea cura est vniuersis ducem sollicitare externi generis, per quam caueant prima discrimina. Cibos gratissimos habent semina venenata, quàm ob causam veteres vesci interdixerunt. Solum enim hoc animal sicut & homo caducum patitur morbum. *Vpupam* Græci appellant, eo quòd stercora humana consideret, & fetenti pascatur limo, auis spurcissima, cristis extantibus, galeata, semper in sepulcris & humano stercore commorans. Cuius sanguine si se quisquam inunxerit, dormitum pergens, dæmones suffocantes se videbit. *Tucos*, quos Hispani *cuculos* vocāt, à propria voce constat nominatos. Hi veniēdi tempus habent, miluorum scapulis suscepti, propter breues & paruos volatus ne per longa aeris spacia fatigati deficiant. Horum saliuæ cicadas gignunt, ova passeris nido reperta comedit & sua obiicit, quæ ille suscepta & fouet & nutrit. *Passeres* verò sunt minuta volatilia, à paruitate vocata, vnde & pusilli & parui. *Merula* antiquitus medula vocabatur, eo quòd modulerur. Alij merulam vocatam aiunt, quia sola volat, quasi mera volās. Hæc cum in omnibus locis nigra sit; in Achaia candida est. *Hirundo* dicta quòd cibos non sumat residens, sed in aere capiat escas & edat, garrula auis, & per tortuosos orbes & flexuosos circuitus peruolans, & in nidis construendis educandisque fœtibus solertissima, habens etiam quiddam præscium, quòd lapsura deserat, nec appetat culmina aedis quoque auibus non impetitur, nec vnquam præda est, maria transuolat, ibique hieme commoratur. *Turdi* à tarditate dicti; hyemis enim cōfinio se referūt. *Turdela* quasi minor turdus, cuius stercore viscū generari putatur. Vnde & prouerbium apud antiquos erat, Malum sibi auem cācare. *Furfuris* vocatus, quòd prius farre in farinam redacto pasceretur. *Ficedula* dictæ quòd ficos magis edant. Quòd panditur versiculo veteri illo, Cùm me heus alat, cùm pascat dulcibus vuis, Cur potius nomen non dedit vua mihi? *Carduelis* quòd spinis & cardibus pascitur, vnde etiam apud Græcos ἀκανθὶς dicta est, ab ἄκανθος id est spinis quibus aluntur. *Augures* autem dicunt & ingestu, & in motu, & in volatu, & in voce auiū signa esse constituta. *Oscines* aues vocant quæ ore cantúque auspicium faciunt, vt coruus, cornix, picus. *Alites* quę volatu ostendere futura videntur, quæ si aduersæ sunt, inhibæ dicuntur, quòd inhibeant, id est vetent: si prosperæ præpetes, & ideò præpetes, quia omnes aues priora petunt volantes. *Tertiam* faciunt speciem augurium in auibus quam communem vocant, ex vtroque commixtam, id est cùm aues ex *ore & volatu auguria* faciūt: sed fides non habet. ¶ Omnium autem generā volucrum bis nascuntur. Primum enim ouа gignuntur, inde calore materni corporis formantur & animantur. ¶ *Ouа* autem dicta ab eo quòd sint vuida. Vnde & vua eo quod intrinsecus humore sit plena. Nam humidum est quod exterius humorem habet, vuidum quod interius. Quidam autem putant ouum Græcam habere originem nominis. Isti autem dicunt ἀὸ v litera ablata. ¶ Ouа autem quædam inani vento concipiuntur; sed non sunt generabilia nisi quæ fuerint concubitu masculino concepta, & seminali spiritu penetrata. ¶ Quorum vim tantam dicunt vt lignum perfusum quo non ardeat, ac ne vestis quidem contrà adūratur. Admixta quoque calce glutinare ferrum viri fragmenta.

De minutis volatilibus. Cap. VIII.

Apes dictæ, vel quòd se pedibus inuicem alligent, vel pro eo quòd suae pedibus nascantur. Nam postea & pedes & pennas accipiunt. Hę solertes in generandi mellis officio, assignatas incolunt sedes, domicilia inenarrabili arte componunt, ex variis floribus fauum condunt, texúsque cetis innumera prole castra replent, exercitum & reges habent, prælia mouent, fumum fugiunt, tumultu exasperantur. Has pleriq; experti sunt nasci de boum cadaueribus. Nam pro his creandis, vitulorum occisorum carne verberata, vt ex putrefacto cruore vermes nascantur, qui postea efficiūtur apes. Proprie autem *apes* vocātur ortæ de bobus, sicut *crabrones* de equis; *fuci* de mulis, *vespæ* de asinis. *Castres* Græci appellant: qui in extremis partib. fauorū maiores creantur: quos aliqui reges putant, dicti quòd castra ducant. *Fucus* est maior ape, crabrone minor. Dictus autem fucus quòd alienos labores edat, quasi focus. Depascitur enim quod non laborauit, de quo Virgilius, Ignauum fucos pecus à præsepibus arcet. *Crabrones* vocati à cabo, id est caballo, quòd ex his creentur. sicut autem crabrones nascūtur de equorum carnibus putridis: ita ex eis iterū sæpe nascuntur scarabei, vnde & cognominati sunt. *Tauri* vocātur scarabei terrestres ricino similes. *Bupresti* animal est in Italia parium: simillimū scarabeo longipedum. Pallit inter herbas bouem maximè, vnde & nomen habet, deuoratumq; tacto felle ita inflāmat, vt rumpat. *Cicendula* scarabeorum genus est, eò quòd gradiens vel volans lucet. *Blattæ* à colore nuncupatæ, siquidem & comprehensæ

prehensæ mantum tingunt, vnde *blatteum colorem* ducunt. Hoc autem animal lucem videre non patitur, contrarium muscæ. Nam *muscæ* lucipetæ & *blattæ* lucifugæ est. Per noctem enim tantum ambulat. *Papiliones* auiculæ sunt: quæ maximè abundant florentibus maluis, quique vermiculos stercore suo faciunt nasci. *Locusta* quòd pedibus sit longis, veluti hasta, vnde & eam Græci ram maritimam quam terrestrem, hastagò, appellāt. *Cicadæ* ex cuculorum nascuntur sputo, hæ in Italia apud Reginos mutæ sunt, nec vsquam alibi. *Muscæ* ex Græco venit, sicut & mus. Hę sicut & apes necatæ in aqua, aliquoties post vnius horæ spacium reuiuiscunt. *Ceronya* Græcè vocatur, id est muscæ canina. Nam κώνωψ, Græcè canis vocatur, *Culex* ab aculeo dictus, quòd sanguinem sugat. Habet enim in ore fistulam, in modum stimuli, qua carnem terebrat: vt sanguinem bibat. *Cynipes* muscæ minutissimę sunt, sed aculeis permolestę, quibus tertia plaga superbus populus Ægyptiorum cæsus est. Oestrum animal armentis aculeis permolestum. Oestrum autem Græcum est: quod Latinè asilus, vulgo tabanus vocatur. *Bibiones* sunt qui in vino nascuntur, quos vulgo *mustiones* à musto appellant, vnde & Afranius, Cū ad me expectas & fabulari incipis, ex ore in oculis tuis bibiones innolant. *Gurgulio* dicitur, quia penè nihil aliud est nisi guttur.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XIII.

CAPITA LIBRI DECIMITERTII.

1 *De mundo.*
2 *De atomis.*
3 *De elementis.*
4 *De cœlo.*
5 *De partibus cœli.*
6 *De circulis cœli.*
7 *De aere & nube.*
8 *De tonitruo.*
9 *De fulminibus.*
10 *De arcu & nubium effectibus.*
11 *De ventis.*
12 *De aquis.*
13 *De diuersitate aquarum.*
14 *De maris nomine.*
15 *De oceano.*
16 *De mediterraneo mari.*
17 *De finibus maris.*
18 *De æstibus & fretis.*
19 *De lacu & stagnis.*
20 *De abysso.*
21 *De fluminibus.*
22 *De diluuiis.*

Præfatiuncula in librum sequentem.

IN hoc libello quasi in quadam breui tabula quasdam cæli causas, situsque terrarum & maris spacia annotauimus, vt in modico lector ea percurrat, & compendiosa breuitate etymologias eorum causásque cognoscat.

De mundo. Cap. I.

MVNDVS est cælum, terra, mare, & quæ in eis sunt opera Dei, de quo dicitur, Et mundus per ipsum factus est. Mundus Latinè à philosophis dicitur, quod in sempiterno motu sit, vt cælum, sol, luna, aer, maria. Nulla enim requies eius elementis concessa est, ideóque semper in motu est. Vnde & animal a Varroni videntur elementa, quoniam per semetipsa, inquit, mouentur. Græci verò nomen *mundo* de ornamento accommodauerunt, propter diuersitatem elementorum, & pulchritudinem siderum. Appellatur enim apud eos κόσμος, quod significat ornamentum. Nihil enim mundo pulchrius oculis carnis aspicimus. ¶ *Quatuor* autem esse constat *climata mundi*, id est plagas: Orientem, Occidentem, Septentrionem & Meridiem. *Oriens* ab exortu solis nuncupatus. *Occidens* quod diem secum occidere & interire. Abscondit enim lumen mundo & tenebras superinduxit. *Septentrio* autem à se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptem stellis axis vocatur quæ in ipso reuolutæ rotantur. Hic propriè & vertex dicitur, eo quòd vertitur, sicut ait poeta, Vertitur interea cælum. *Meridies*, vel quia ibi sol faciat medium diem quasi medidies, vel quia tunc purius micat æther. *Merum* enim purum dicitur. ¶ *Ianuæ cæli duæ* sunt, *Orions* & *occasus*. nam vna porta sol procedit. alia se recipit. ¶ *Gardines* autem *mundi* duo, *septentrio* & *meridies*, in ipsis enim voluitur cælum.

De atomis. Cap. II.

Atomes philosophi vocant quasdam in mundo corporum partes tam minutissimas, vt nec visui pateant, nec τομὴν, id est sectionem recipiant, vnde & ἄτομοι dicti sunt. Hi per inane totius mundi irrequietis motibus volitare, & huc atque illuc ferri dicuntur, sicut tenuissimi pulueres, qui infusi per feneſtras radiis solis videntur, ex iis arbores & herbas & fruges omnes oriri, & ex iis ignē & aquam, & vniuersa gigni atque constare quidam philosophi gentium putauerunt. Sūt autem *atomi* aut *in corpore*: aut *in tempore*, aut *in numero*: aut *in litera*. *In corpore* vt lapis. Diuides eum in partes & partes ipsas diuides in grana, veluti sunt arenæ, rui sumque ipsa arenæ grana diuide in minutissimum puluerem: donec si possis perucnias ad aliquam minutiam quæ iam non sit quæ diuidi vel secari possit. Hoc est atomus in corporibus. *In tempore* vero, sic intelligitur atomus. Annum verbi gratia diuides in mēses: menses, in hebdomadas, hebdomadas in dies: dies, in horas, adhuc partes horarum admittunt diuisionē quousque perueniās ad tantūm temporis punctum, & quandam momenti stillam, vt per nullam morulam produci possit, & ideo iam diuidi non potest, hoc est atomus temporis. *In numeris*, vtputa octo diuiduntur in quatuor: rursum quatuor in duo: deinde duo in vnum. Vnus autem atomus est, quia insecabilis est, sic & in litera. nam orationem diuidit in verba: verba autem in syllabas: syllabam autem in literas. Litera pars minima atomus est: nec diuidi potest. *Atomus* ergo est, quod diuidi non potest, vt punctus in geometria. Nam τομὴ Græcè sectio dicitur, ἄτομον, quod secari nequit.

De elementis. Cap. III.

Ylas Græci rerum quandam primam materiam dicunt: nullo prorsus modo formatam, sed omnium corporalium formarum capacem, ex qua visibilia hæc elementa sunt. vnde & ex eius deriuatione vocabulum acceperunt. Hanc ὕλην Latini materiam appellauerunt, ideo quia omne informe vnde aliquid faciendum est semper materia nuncupatur. Proinde & eam poetæ *syluam* nominauerunt. Nec incongruè, quia materiæ syluarum sunt. Græci autem elementa στοιχεῖα nuncupant, eo quòd sibi societatis concordia & communione quadam conueniant. Nam sic ea inter se naturali quædam ratione iuncta dicuntur, vt modò originem ab igne reperentes vsque ad terram: modò à terra vsque ad ignem, vt ignis quidem in aera desinat, aer in aqua densetur, aqua in terram crassescat, rursúsque terra diluatur in aquam, aqua arescat in aerem, aer in ignem extenuetur. Quapropter omnia elementa omnibus constat inesse: sed vnum quodque eorum ex eo quod amplius habet accepisse vocabulum. ¶ Sunt autem diuina prouidentia propriis animantibus distributa, nam cælum angelis, aerem volucribus, mare piscibus, terram hominibus, cæteris que animantibus creator ipse impleuit.

De cælo. Cap. IV.

Cœlum vocatum est, eo quòd tanquam cælatum vas impressa lumina habeat stellarum veluti signa. Nam *cælatum* dicitur vas quod signis eminentioribus refulget: distinxit enim eum Deus claris luminibus, & impleuit: solis scilicet & lunæ orbe fulgenti & astrorum micantium splendentibus signis, adornauit. Alias autem à superiore cælando. Hoc autem Græcè οὐρανὸς dicitur ἀπὸ τοῦ ὁρᾶν, id est à videndo, eo quod aer perspicuus sit, & ad speculandum purior. Cælum autem in Scripturis sanctis ideo *firmamentum* vocatur, quòd sit cursu siderum & ratis legibus fixisque firmatum. Interdum & *cælum* pro *aere* accipitur, vbi venti & nubes, procellæ & turbines fiunt. Lucretius, Cœlum quod dicitur aer. Et Psalmus Volucres cæli appellat: cùm manifestum sit aues in aere volare: & nos in consuetudine hunc aerem cœlum appellamus, nam cùm de sereno vel nubilo quærimus, aliquando dicimus: qualis est aer? aliquando, quale est cœlum.

De partibus cæli. Cap. V.

Aether locus est in quo sidera sunt, & significat eum ignem, quia toto mundo in alterum separatus est. Sanè æther est ipsum elementum: αἰθὴρ ex verò splendor ætheris, & est sermo Græcus. *Sphæra* cœli dicta, eo quòd species eius in rotundum formata sit: sed & quicquid tale est à volubilitate Sphæra à Græcis dicitur, sicut & pilæ quibus ludunt infantes. Nam philosophi dicunt cœlum in Sphæræ figuram vndique esse conuexum: omnibus partibus æquale, concludēs terram in media mundi mole libratam. Hoc moueri dicunt, & motu eius sidera in eo fixa ab oriente vsque ad occidentem circuire, septentrionibus breuiores giros iuxta cardinem peragentibus. *Axis* est septentrionis linea recta: quæ per mediam pilam Sphæræ tendit, & dictus axis: quòd in eo Sphæra vt rota volvitur, vel quia ibi plaustrum est. *Cardines* extremæ partes sunt axis, & dicti cardines, eo quòd per eos vertitur cœlum. *Poli* sunt circuli qui cursunt per axem. Horū alter est *septentrionalis*, qui nūquam occidit, appellaturque *Boreus*: alter *australis* qui nūquam videtur, & *austronothus* dicitur & dicti *poli* quòd sint axium circuli ex vsu plaustrorum, à poliendo scilicet nominati, sed polus Boreus semper videtur: Austronothus nunquam, quia dextra cœli altiora sunt, pressa Austri. *Conexa* extrema cœli sunt, à curuitate dicta. Nam conexum curuum est & inclinatum, & in modū circuli flexum. *Lacteus circulus* via est quæ in Sphæra videtur, à candore dicta, quia alba est: quam aliqui dicunt viam esse quam circuit sol, & ex splendoris ipsius transitu ita lucere.

De circulis cæli. Cap. VI.

Habitatio ista *circulorum* distincta *zonis*, quasdam partes temperie sua incolere permisit, quasdam negauit, enormitate frigoris aut caloris. *Zonæ* autem ipsæ quinque sunt, quæ ideo zonæ vel circuli appellantur, eo quòd in circūdactione Sphæræ exiliūt. Quorū *primus circulus* ideo *arcticus* appellatur, eo quòd inter eum Arcturi signa inclusa perspiciuntur, quæ à nobis in vsiarum speciem ficta septentriones appellantur. *Secundus circulus* ex eo τροπικὸς θερινὸς dicitur, quia in eo circulo sol aquilonis fumbus æstatem faciens vltra eū circulum non transit, sed statim reuertitur, & inde tropicus appellatur, *Tertius circulus* ἰσημερινὸς, qui à Latinis ideo æquinoctialis appellatur, eo quòd sol cùm ad eum orbem peruenerit: æquinoctium facit: ἰσημερία enim Latinè dies dicitur atque nox quo circulo dimidia sphæræ pars constituta prospicitur. *Quartus circulus* antarcticus vocatur: eo quòd contrarius sit circulo quem arcticon nominamus. *Quintus circulus* χειμερινὸς τροπικὸς: qui à Latinis hiemalis siue brumalis appellatur, ideo quia cùm sol ad eum circulum peruenit, hiemem iis qui ad Aquilonem sunt facit, æstatem autem iis qui in Austri partibus cōmorantur. *Zodiacus autem circulus est*, qui duodecim continet signa, ἀπὸ τῶν ζώων, id est ab animalibus, ita dictus.

De aere & nube. Cap. VII.

Aer est inanitas plurimum habēs admixtum raritatis quàm cætera elementa, De quo Virgilius, Longum per inane secutus. Aër dictus ἀπὸ τοῦ ἀείρειν, ab eo quòd ferat terrā, vel ab eo quòd feratur. Hic autem partim ad cæleſtem, partim ad terrenam materiam pertinet. Nam ille subtilis, vbi ventosi ac procelloſi motus non possunt existere, ad cœlestem pertinet partem, iste verò turbulentior, qui exhalationibus humidis corporescit, terræ deputatur, quique ex se multas species reddit. nam commotus ventos facit, vehementius concitatus, ignes & tonitrua: contractus, nubila: conspissatus, pluuiam: congelantibus nubibus niuem: turbulentius congelantibus densioribus nubibus, grandinem: distentus, serenum efficit. nam *aerem densum* nubem esse constat: *nubem rarefactam & solutam*, aerem: *Nubes* dicte ab obnubendo, id est operiendo cœlum, vnde & *nupta* quòd vultus suos velet, vnde & *Neptunus* quòd nubat, id est mare & terram tegat. *Nubes* autem aeris densitas facit. *Venti* enim aerem conglobant, nubemque faciunt, vnde est illud, Atque in nubem cogitur aer.

De tonitruo. Cap. VIII.

Tonitruum dictum quòd sonus eius terreat. nam tonus, sonus. Qui ideo interdum tam grauiter concutit omnia, ita vt cœlum discidisse videatur, quia cùm procella vehementissimi venti nubibus se repēte immiserit: turbine inualescente, exitumque quærente: nubē quam excauauit, impetu magno profundit, ac sic cum horrendo fragore defertur ad aures. Quod mirari quis nō debet, cum vesicula quamuis parua, magnum tamē sonitum displosa emittat. Cum tonitruo autē simul & *fulgura* exprimit; sed illud celerius videtur, quia clarum est: hoc autem ad aures tardius peruenit. Lux autem quæ apparet ante tonitruum, alibi *fulgor* vocatur. Quæ vt diximus, ideo ante videtur, quia clarum est lumen, tonitruum autem ad aures tardius peruenit.

De fulminibus. Cap. IX.

Fvlgur & *fulmen* ictus cœlestis iaculi à feriendo dicti. *Fulgere* enim ferire est ac percutere. *Fulmina* autem collisa nubila faciunt, nam omnium rerū collisio ignē creat, vt in lapidibus cernimus, vel attritu rotarum, vel in filuis arborū: simili modo in nubibus ignis, vnde & prius nubila sunt, deinde ignes. Ex vento autem & igne fulmina certum est in nubibus fieri & impulsu ventorum emitti. Ideo autem fulminis ignē vim habere maiorem ad penetrandum, quia subtilioribus elementis factus est, quàm noster, id est qui nobis in vsu est. Tria sunt autem eius nomina, fulgur, fulgor, & fulmen. *Fulgur*, quia tangit:

fulgor, quia incendit & vrit: *fulmen*, quia findit, ideo & cum trinis radiis pinguntur.

De arcu & nubium affectibus. CAP. X.

ARcus cœlestis dictus à similitudine cuiusdam arcus. *Iris* huic propriũ nomen est. Et dicitur iris quasi aeris, id est quòd per aerem ad terras descendit. Hic autem à sole resplendet dum cauæ nubes ex aduerso radium solis accipiunt, & arcus speciem fingunt, cui varios colores illa dat res, quia aqua tenuis, aer lucidus, & nubes caligantes irradiata ista varios creãt colores. *Pluuia* dictæ, quòd fluãt quasi fluuiæ. Nascuntur enim de terræ & maris anhelitu, quæ, cùm aliuis eleuatæ fuerint, aut solis calore resolutæ, aut vi ventorũ cõpressæ stillantur in tertis. *Nimbus* est densitas nubis intempesta & obscura, & inde nimbus à nube. Sunt autem nimbi repentinę & præcipites pluuiæ. nam pluuias vocamus lentas & iuges quasi fluuias, & quasi fluentes. *Imbres* autẽ & ad nubes & ad pluuias pertinent: dicti à Græco vocabulo quòd terram inebrient ad germinandum. Ex his enim cuncta creantur. Vnde & Lucretius. Ex igni terra atque anima nascuntur & imbri. est autem nomen Græcum. *Grando* appellata, quòd forma eius granorum similitudinem habeat. Hæc autem ventorum rigore durantur in nube, ac solidantur in niuem, ruptóque aere soluuntur. *Nox* à nube vnde venit. *Glacies* à gelu & aqua quasi gelacies, id est gelata aqua. *Gelu* autem quòd eo stringatur tellus. ϒ ἀπὸ quippe terra dicitur. Tunc autem maiori gelu stringitur terra, cùm fuerit nox serena. *Pruina* est matutini temporis frigus: quòd inde pruinæ nomẽ accepit, quia sicut ignis vrit. πῦρ enim ignis, vrere verò & ad solem & ad frigas pertinet. Nam vno sermone duo diuersa significantur, pro eo quòd vnum effectum habent. Similis enim est vis & caloris & frigoris, vnde & vtraque saxa rumpunt. Nam & calor vrit vt est, Vritur infœlix Dido. Item frigus vrit vt est, Aut boreæ penetrabile frigus adurat. *Ros* Græcum est quod illi ἔρσος dicunt. Alij tos putant dictũ, quia rarus est nõ spissus, vt pluuia. *Nebula* inde dicta, vnde & nubila, ab obnubendo, hoc est operiendo terram, siue quòd nubes volans faciat. Exhalãt enim valles humidæ nebulas & fiunt nubes, inde nubilum, inde niues. Nebulæ autem ima petũt cum sereniras est, summa cùm nubilum. *Caligo* vmbra est de spissitudine aeris effecta. Et dicta caligo, quòd maximè aeris calore gignatur. *Tenebræ* dicũtur quòd teneant vmbras. Nihil enim sunt tenebræ, sed ipsa lucis absentia tenebræ dicũtur: sicut silentium non aliqua res est: sed vbi sonus non est, silentium dicitur, sic tenebræ non aliquid sunt: sed vbi lux non est, tenebræ dicuntur. *Vmbra* est aer carens sole. dictum autem quòd fiat cùm solis obiicimur radiis. Est autẽ mobilis & certa, & ex solis circuitu, & ex motu ventorum. Nanque quoties mouetur in sole, nobiscum moueri videtur: quia vbi quoquo loco à radiis solis obstitimus, proinde illi lumen auferimus. sicque ingredi nobiscum vmbra, & gestus nostros videtur imitari. *Lux* ipsa substantia: lumen quod à luce manat, id est candor lucis: sed hoc confundunt autores.

De ventis. CAP. XI.

VEntus aer commotus & agitatus: & pro diuersis partibus cœli, nomina sortitur diuersa. dicitur autem ventus, quòd sit vehemens & violentus. Vis enim eius tanta est, vt non solùm saxa & arbores euellat, sed etiã cœlum terramque conturbet, maria commoueat. *Ventorũ quatuor principales spiritus sũt.* Quorum primus ab oriente *Subsolanus*, à meridie *Auster*, ab occidente *Fauonius*, à septentrione *eiusdem nominis ventus* aspirat habens geminos hinc inde ventorum spiritus. *Subsolanus* à latere dextro *Vulturnũ* habet, à leuo *Eurum*. *Auster* à dextris *Euroaustrũ*, à sinistris *Austroafricũ*. *Fauonius* à parte dextra *Afrũ*, à læua *Corũ*. Porro *Septentrio* à dextris *Circiũ*, à sinistris *Aquilonem*. Hi duodecim vẽti mundi globum flatibus circumagunt. Quorũ nomina propriis ex causis signata sunt. Nam *Subsolanus* ventus, eo quòd sub ortu solis nascatur. *Eurus*, eo quòd ab Eoo fiat: id est ab oriente. Est enim *Subsolano* coniũctus. *Vulturnus*, quòd alte tonat: de quo Lucretius, Altitonans Vulturnus & Auster fulmine pollens. *Auster* ab hauriendo aquas vocatus, vnde & crassum aerẽ facit, & nubila nutrit. Hic Græcè νότος appellatur, propter quod interdũ corrumpat aerem. Nam pestilentiã quæ ex corrupto aere nascitur, Auster flans in reliquas regiones transmittit: sed sicut Auster pestilẽtiam gignit, sic Aquilo repellit. *Euroauster* dictus, quòd ex vna parte habeat Eurũ: ex altera Austrum. *Austroafricus*: quòd iunctus sit hinc inde Austro & Africo. Ipse & *Libanotus*, quòd sit ei Libs hinc & inde Notus. *Zephirus*, Græco nomine appellatus, eo quòd flores & germina eius flatu viuificentur. Hic Latinè *Fauonius* dicitur propter quod faueat quæ nascuntur, vnde est illud, Et zephiro putris se gleba resoluit. Austro autem flores soluũtur, zephiro fiunt. *Africus* à propria regione vocatus. In Africa enim initiũ stãdi sumit. *Cornus* est qui ab occidente æstiuo flat. & vocatur Corus, quòd ipse venturum circuiũ claudat, & quasi chorum facit. Hic antea *Caurus* dictus, quem pleriq; *Argesten* dicunt, non vt imprudẽs vulgus *Agreste*, *Septentrio* dictus, eo quòd à circulo septẽ stellarũ consurgit: quæ vertẽte se mũdo resupinato capite ferri videtur. *Circius* dictus, eo quòd Coro sit iunctus. Hunc Hispani *Gallicum* vocant, propter quòd eis à parte Galliæ flat. *Aquilo* dictus, eo quòd aquas stringat & nubes dissipet. Est enim gelidus ventus & siccus. Idem & Boreas, qui ab Hyperboreis montibus flat. nde enim origo eiusdem venti est, vnde & frigidus. Natura enim omnium septentrionalium ventorũ frigida & ficca est: australium humida & calida. ¶ Ex omnibus autem ventis duo cardinales sunt, *Septentrio* & *Auster*. ¶ *Etesiæ* autem flabra Aquilonis sunt, quibus nomen inditũ est, ϕ certo anni tẽpore flatus agere incipiũt. ἐτήσιος enim Græcè, annus Latinè dicitur. Hæc autem cursum rectum à Borea in Ægyptum ferunt: quibus Auster contrarius est. ¶ *Duo* sunt autem extra hos vbique *spiritus magis quàm venti*, aura & altanus. *Aura* ab aere dicta, quasi aerea, quòd lenis sit motus aeris. Agitatus enim aer auram facit, vnde & Lucretius, Aereas auras. *Altanus* qui in pelago est per deriuationem ab alto, id est mari vocatus. Nam altus est flatus in ripis quem diximus auram. Nam aura terræ est. ¶ *Turbo* est volubilitas vẽtorum, & turbo dictus à terra quoties ventus consurgit, & terram in circuitum mittit. *Tempestas* aut pro tempore dicitur, sicut vbique historiographi solent, dum dicunt, ea tempestate: aut ab statu cæli, quia magnitudine sui multis diebus oritur. Verno autem & autumnali tempore quam maximæ fiunt tempestates: quando nec plena est æstas, nec plena hyems: vnde medium & cõmune vtriusque tẽporis ex coniunctione aerum contrariorum efficiuntur tempestates, *Fragor* à fractarum rerum nominatus est sonitus: quia ficca quæque & arida frangit facilè. *Procella* ab eo quòd percellat, id est percutiat & euellat. Est enim vis venti cum pluuia. Procellæ enim aut aut de fluminibus aut de ventis fiunt. Nihil autem velocius ventis. vnde & propter celeritatem tam ventos quam fulmina alata fingunt poetæ, vt Alatus viribus Austri.

De aquis. CAP. XII.

QUa dicta quòd superficies eius æqualis sit. Hinc & æquor appellatum, quia æqualiter sursum est. ¶ Dum autem sunt valiqua. vnde grauiter damnantur quibus ignis & aqua interdicitur. ¶ Aquarum elementum cæteris omnibus imperat. Aquæ enim cælum temperant, terram fecundant, aerem exhalationibus suis incorporant, scandunt in sublime, & cælum sibi vendicant: quid enim mirabilius aquis in cælo stantibus? Parem sit in tantam peruenisse altitudinem rapiunt & serum piscium examina effluæ, omnium in terra nascentium in capsa fuerit. Fruges gignunt, arbores frutices herbásque producunt, sordes detergunt, percata abluunt, potum cunctis animantibus tribuunt.

De diuersitate aquarum. CAP. XIII.

QUarum natura multa est diuersitas. Aliæ enim *salis*, aliæ *nitri*, aliæ *aluminis*, aliæ *sulphuris*, alię *bituminis*, alię *curam morborum adhibentes*. Nam iuxta Romam Albulæ aquæ *vulneribus medentur*. In Italia fons Cicer, *oculorum vulnera* curat. In Æthiopia lacus est quo perfusa *corpora velut oleo nitescũt*. Zamæ fons in Africa, *canoras voces facit*. Ex Clitorio lacu I aliæ qui biberint, vini tædiũ habent. In Chio insula fontem esse dicũt, *quo hebetes fiunt*. In Bœoria duo fontes alter *memoriam*: alter *oblionem affert*. Cizici fõs, *amorẽ Veneris tollit*. Bœotiæ lacus furialis est: de quo qui biberit *ardore libidinis exardescit*. In Campania sunt aquæ, quæ *sterilitatem* seminarum, & virorum *insaniam abclere* dicũtur. In Æthiopiæ fonte rubro qui biberit *limphaticus fit*. Lechnus fons Arcadiæ *abortus fieri non patitur*. In Sicilia fontes sunt duo, quorum vnus *sterilem fœcundat*: alter *fœcundam sterilem faciat*. In Thessalia duo sunt flumina: ex vno bibentes *oues nigras fieri* ferunt: ex altero *albas*, ex vtroque *varias*. Clitumnus lacus in Vmbria *maximos boues gignit*. Reatinis paludibus *tumentorum vngulas indurari* dicunt. In Asphaltite lacu Iudææ *nihil mergi potest* quicquã animã habens. In India Siden vocatur stagnũ, in quo *nihil innatat, sed omnia mergũtur*. At contrà in Alce lacu per Porcidamum *omnia fluitant, nihil mergitur*. Marsidæ fons in Phrygia *saxa generat*. In Achaia aqua profluit è saxis Styx appellata, quod illico *potata interficit*. Celomum stagnũ facilæ *terro odore abigit proximantes*. Fõs est in Africa circa templũ Ammonis qui *humoris nexibus humũ stringit*. *Faullas etiã in cẽsptte solidat* Fons Iob in Idumea *quater in anno colore mutasse dicitur*, id est pulverulentum, sanguineum, viridem, & limpidum trinis mensibus in anno tenẽs ex his vnum colorem. In Troglodytis lacus est, *ter in die fit amarus & dein de toties dulcis*. Fõs Siloa ad radicẽ mõtis Siõ: non rugibus aquis, sed *incertis horis diebúsque ebullit*. In Iudæa quondã riuus *sabbatis omnibus siccabatur*. In Sardinia fontes calidi *oculis medentur: fures arguunt*. Nã cæcitate detegitur eorum facinus. In Epiro esse ferũt fontẽ, in quo *faces extinguuntur ardẽtes: & accẽduntur extinctæ*. Apud Garamãtes fontẽ esse aiũt ita *algentem die*, vt non bibatur: ita *ardentem nocte*, vt non tangatur. Iã vero in multis locis aquæ manant perpetim *feruentes*. tanta vi vt balnea calefaciant. Quædam enim terræ sunt quæ multum sulphuris & aluminis habent. Itaque cùm per venas calentes aqua frigida venit vicino sulphuris calore cõtacta excandescit, nec talis ab origine effluit, sed permutatur dum venit. Sulphur enim aluménque

Universidad de Deusto
Biblioteca

secum ferunt aquæ, vtranque materiam igne plenam matisque motibus incalescentem.

De maris nomine. Cap. XIV.

Mare est aquarum generalis collectio, omnis enim congregatio aquarum siue salsę sint, siue dulces, abusiuè maria nuncupantur, iuxta illud, Et congregationes aquarum vocauit maria. Proprie autem *mare* appellatum: eo quòd aquæ eius amaræ sint. *Æquor* autem vocatum, quia æqualiter sursum est: & quamuis aquæ fluctuantes velut montes erigantur: sedatis rursus tempestatibus adæquantur. Altitudo enim maris diuersa est: indiscreta tamen dorsi eius æqualitas. Ideo autem mare incrementum non capere, cùm omnia flumina & omnes fontes recipiat, hęc ea usa est: partim, quòd influentes vndas ipsa magnitudo eius nō sentiat, deinde quòd amara aqua dulce fluentum consumat, vel quòd ipsæ nubes multum aquarum ad se attrahant, siue quòd illam partim venti auferāt, partim sol exsiccet, postremum quòd per occulta quædam terræ foramina percolatur, & ad caput amnium fontésque reuolutum recurrat: Maris autem certum non esse colorem: sed pro qualitate vētorum mutari. Nam modò flauum est, modò luculentum, modò atrum.

De Oceano. Cap. XV.

Oceanum Græci & Latini ideo nominant eo quòd in circuli modo ambiat orbē: siue à celeritate, eo quòd ocyus currat. Item quia vt cælum purpureo colore nitet. Oceanus quasi *ωκεανὸς*. Iste est qui oras terrarum amplectitur, alternisque æstibus accedit atque recedit. Respirantibus enim in profundum ventis aut remouet maria, aut resorbet. Quique à proximis regionibus diuersa vocabula sumpsit: vt Gallicus, Germanicus, Scythicus, Caspius, Hircanus, Athlanticus, Gaditanus. Nam *Gaditanum fretum* à Gadibus dictum vbi primò ab Oceano maris magni limen aperitur. Vnde & Hercules cùm Gadibus peruenisset, columnas ibi posuit, sperans illic esse orbis terrarum finem.

De mediterraneo mari. Cap. XVI.

Mare magnum est quod ab occasu ex Oceano fluit, & in meridiem vergit, deinde ad septentrionem tendit. Quòd inde magnum appellatur, quia cætera maria in comparatione eius minora sunt. Istud est *mediterraneum*: quia per mediam terram vsque ad orientem perfunditur, Europam & Africam Asiámque disterminans: Cuius primæ partis sinus, qui Hispaniis perfunditur, *Ibericus & Balearicus* appellatur. Deinde *Gallicus*, qui Narbonensem prouinciam alluit. Mox *Ligusticus*, qui iuxta Genuam vrbem est proximus. Post hæc *Tyrrhenus* qui Italiam attingit: quem Græci Ionium, Itali inferum vocant. Deinde *Siculus*, quiā Sicilia vsque ad Cretam vadit. Deinde *Creticus*, qui in Pamphiliam & Ægyptum pertendit. Inde *Hellespontus*, qui in septentrionem retorquens, anfractibus magnis iuxta Græcias & Illyricum in angustias septem stadiorum stringitur: quo Xerxes ponte nauibus facto in Græciam commeauit. ibi est Abydos. Inde diffusus ab æquore patente tursus stringitur & facit *Propontidem*, qui mox in quingentos passus coartatur, fitque *Bosphorus Thracius*, quo Darius copias trāsportauit. Inde Ponticus sinus amplissimus à tergo *Meotidis paludis*, quod mare ex multitudine fluminum dulcius quàm cætera, nebulosúmque & breuius est, vnde & *Ponticum vocatum*, quòd sit breuius, atque præter phocas & thymos atque delphinos, alias belluas maiores non patitur. ¶Sicut autem terra dum vna sit, pro diuersis locis variis appellatur vocabulis: ita & pro regionibus hoc mare magnum diuersis nominibus nuncupatur. Nam Ibericum & Asiaticum *à prouinciis* dictum: *ab insulis*, Balearicum, Siculum, Creticum, Cyprium, Ægeum, Carpatium. Nam inter Tenedum & Chium, saxum est in mari potiùs quàm in insula, quod videntibus procul capræ simile creditur, quam *αἴγα* nuncupant, vnde & Ægeum mare est dictum, sic & Carpatium mare inter Ægyptum & Rhodum ab insula Carpatho illic posita. *A gentibus* Gallicum, Ausonium, Dalmaticum, Ligusticum. Ab oppidis Argolicon, Corinthium, Tyrium, Adriaticum. Nā Adria quædam ciuitas Illyrico mari proxima fuit, quæ Adriatico mari nomen dedit. *A positione cæli*, vt superum & inferum, quòd sit oriens superior, occidens inferior. Est autem Tuscum & Adriaticum. *A memoria regis*, vt Ionium. Io quippe rex fuit Græciæ, vnde Iones Athenienses. Hoc mare & Tyrrhenum dictum: siue quòd Tusciam alluit: id est Tyrrhenum, siue à Tyrrhenis nautis qui se in hoc mare præcipitauerunt. Et sciendum Ionium sinum esse immensum, ab Ionia vsque ad Siciliam, & huius partes esse Adriaticum, Achaicum & Epiroticum, *A moribus accolarum*, alibi Euxinus, Axenus antea appellatus est. *A casibus hominum* qui ceciderunt in mari, vt Hellespontici, Icarium, Myrteum. Nā Myrteum mare dictum à Myrtili lapsu, quòd illic ab Oenomao præcipitatus sit. Icarus verò Cretensis, vt fabulæ ferunt, altiora petens, pennis solis calore solutis mari in quo cecidit nomē impositum. Frixus quoque, cum Helle sorore sua fugiens insidias nouercales, conscendit nauem signum arietis habentem, qua liberatus est. Helles autem soror eius perpessa naufragium decidit in mare, & mortua Hellespontio mari nomen dedit. *Ab ordine*, fluenta Propontidis. Nam dictū Propontum, quia pontum præuenit. Idem & à *transitu vel angustiis meatibus bouis* Bosphorus. Ægyptium autem pelagus Asiæ datur, Gallicum Europæ, Africum Libyæ. His vt quæque proxima sunt, venerunt in partes. *Pelagus*, autem est latitudo maris sine littore & portu. Græco nomine *ἀπὸ τῆς πλαγῆς*, hoc à latitudine dictū, vnde & plagia, eo quòd sint importuosa.

De sinibus maris. Cap. XVII.

Sinus, dicuntur maiores recessus maris, vt in mari magno *Ionicus*: in Oceano, *Caspius*, *Indicus*, *Persicus*, *Arabicus*, qui & *mare rubrū*, qui Oceano inscribitur. *Rubrum* autem *mare* vocatum, eo quòd sit roseis vndis infectum: non talem naturam habet, qualem videtur ostendere, sed vicinis littoribus vitiatur gurges atque inficitur, quia omnis terra quę circumstat pelago rubra est & sanguineo colori proxima. Ideóque inde minium acutissimum excerpitur, & alij colores quibus pictura variatur. Ergo cùm terra habeat hanc naturam: fluctibus subinde diluitur, & quicquid adhæsum est, in colorem cadit. Ob hoc etiam in iis littoribus gemmæ rubræ inueniuntur. Lapillus enim huiusmodi humo inuolutus cùm inter arenas attritus est, & terræ colorem habet & maris. Hoc mare in duos scinditur sinus. Ex iis qui ab oriente est *Persicus* appellatur, quia ora illius Persæ inhabitant. Alter verò *Arabicus* dicitur, quòd sit circa Arabiam.

De æstibus & fretis. Cap. XVIII.

Æstus, ad Oceanum pertinet: fretum ad vtrumque mare. Nam æstus est maris accessus vel recessus, id est inquietudo, vnde & æstuaria per quæ mare vicissim tam accedit quàm recedit. *Fretum* autem appellatum, quòd ibi semper mare ferueat. Nam fretum est angustum & quasi feruens mare, ab vndarum feruore nominatum, vt Gaditanum vel Siculum. Nam freta dicta Varro ait, quasi feruentia, & motum feruoris habentia. *Fretum Siciliæ* quod Rhegium dicitur. Salustius ex tali causa vocari scribit dicens, Italiæ olim Siciliam coniunctam fuisse, & dum esset vna tellus, medium spacium aut per humiditatem abruptum est aquis, aut per angustiam scissum. Et inde *φάρος* nominatum, quia Græcè abruptum hoc nomine nuncupatur. Est autē arctissimum trium millium spatio Siciliam ab Italia diuidens, fabulosis infame mōstris, quibus hinc inde Scilla & Charibdis ostenditur. *Scillam*, accolæ saxum in mari imminens appellant, similie celebratæ formę procul visentibus. Vnde & monstruosam speciē fabulæ illi dederunt, quasi formam hominis, capitibus succinctam caninis, quia collisi ibi fluctus latratus videntur exprimere. *Charibdin* dicta, quòd gurgitibus occultis naues absorbeat. Est enim mare verticosum, & inde ibi laniata naufragia profundo emergunt. Ter autem in die erigit fluctus, & ter absorbet. Nam accipit aquas, vt vomat: vomit, vt rursus accipiat. *Syrtes* autem sunt onerosa in mari loca. Syrtes autem Salustius à tractu vocari dicit, quod omnia ad se trahant, & appropinquantes vadoso mari hæreant. Hæ autem ad mare Ægyptium vicinæ sunt, & pariter admiscentur. *Vada* verò sunt per quæ in mari vel in fluminibus homines vel animalia pedibus vadant: quæ Virgilius Breuia appellat, Græci *βραχέα*.

De lacu & stagno. Cap. XIX.

Sunt & quædam maria quæ non miscentur Oceani fluctibus aut mari magno, & dicūtur lacus & stagna. *Lacus*, est receptaculum in quo aqua retinetur, nec miscetur fluctibus vt lacus Asphalti, lacus Benacus & Larius, & cæteri quos Græci *λίμνας*, id est stagna vocāt. Nam fontes labuntur in fluuiis: flumina in freta discurrunt. Lacus stat in loco, nec profluit. Et dictus lacus quasi aquæ locus. *Lacus Asphaltites*, idem & mare mortuum vocatū, propter quod nihil gignit viuum, nihil recipit ex genere viuentium. Nam neque pisces habet, neque assuetas aquis & lætis mergēdi vsu patitur aues: sed & quæcunque viuentia mergenda tentaueris: quæcunque arte dimissa statim resiliunt: & quamuis vehementer illisa confestim excutiuntur: sed neq; ventis mouetur resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur. neque nauigationis patiēs est, quia omnia vita carētia in profundū mergūtur: nec materiā vllam sustinet, nū quæ bitumine illustratur. Lucernā accensam ferunt supernatare: extincto lumine demergi. Hoc & mare Salinarū dicitur, siue lacus Asphalti, id est, bituminis: & est in Iudea inter Hiericō & Zoaran. Longitudo vsque ad Zoaras Arabiæ, dirigitur stadiis septingētis octoginta: latitudo stadiis centū quinq; aginta vsque ad vicinia Sodomorū. *Lacus Tiberiadis*, ab oppido Tiberiade vocatus, quod quondā Herodes in honorē Tiberij Cæsaris condidit. Est autem in Iudæa omnibus lacis salubrior, & ad sanitatem corporum quodammodo efficacior *Genesar lacus*; amplissimus in Iudæa longitudine centum quadraginta extenditur stadiis, latitudine quadraginta diffusus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur,crispantibus aquis:auram non ventis, sed de seipso sibi excreans. Vnde & Genesar dicitur Græco vocabulo,quasi generans sibi auram. denique per diffusiora spatia lacus frequentibus auris spirantibus agitatur. Vnde & purior hausтus eius,& od potandum dulcis & habilis. *Benacus lacus*, Italiæ in Venetia, de quo fluuius nascitur Mincius, qui lacus magnitudine sui tempestates imitatur marinas. *Lucrinus* & *Auernus lacus* Campaniæ sunt. *Lucrinus* autem dictus,quia olim propter copiam piscium vectigalia magna præstabat. *Auernus* autem lacus vocatus, quia aues ibi superuolitare non possent. Nam antea siluarum densitate sic ambiebatur, vt exhalantis inde per angustias aquæ sulphureæ fetor grauissimus superuolantes aues halitu suo necaret. Quam rem Augustus Cæsar intelligens, deiectis siluis ex pestilentibus amœna reddidit loca. Lacus autem idem & *stagnum* vbi immensa aqua conuenit.Nam dictum est staguũ,ab eo quòd illic aqua ster, nec decurrat.

De abysso. Cap. XX.

Abyssus,profanditas aquarum impenetrabilis:siue spelunce aquarũ latentium, de quibus fontes & flumina procedunt. vel quæ occultè subtereunt. vnde & abyssus dictus. Nam omnes aquas siue torrentes per occultas venas ad matricem abyssum reuertuntur. *Fluctus*,dicti quod flatibus fiant. Ventorum enim impulsu agitaræ aquæ fluctuant. *Aqua*, est statiua & sine motu æqualis. *Vnda* verò eminens liquor,qui semper in motu est. Lucretius, *Aerius vndas*,id est motus, & corpus illud quod refluctuat. Nam nec vada per se aqua est: sed aqua in motu quodam & agitatione quasi abeundo & redeundo vnda vocata. *Latex* propriè liquor fontis est. Et dictus latex quòd in venis terræ lateat. *Gutta*, est quæ stat:stilla,quæ cadit. Hinc & stillicidiũ, quasi stilla cadens. *Suria* enim Græcum est, id est gutta.inde fit diminutiuum, vt dicimus stilla: dum autem stat aut pendet de tectis vel arboribus,quasi glutinosa est: dum ceciderit,stilla est. *Spuma* dicta eo quòd spuatur. sordes enim sunt vndarum. vnde & mustum, & ea quę coguntur spuma purgantur. Hinc & sputum.

De fluminibus. Cap. XXI.

Fluuius, est perennis aquarum decursus,à fluendo peripetim dictus. Propriè autem *flumen* ipsa aqua *fluuius* cursus aquę. Prius autem flumẽ quàm fluuius. id est,prior aqua quàm decursus. Dicunt sunt *flumina generalia* vnũ *torrens*:alterũ *vnũ* de quo Virgilius: donec me flumine viuo, Abluero —. *Torrens*, est aqua veniens cum impetu. Dictus autem torrens,quia pluuia crescit,siccitate torrescit, id est,arescit, de quo Pacuuius, Flammeo vapore torrens torret. Cui Græci ab hyeme nomen dederunt,nos ab æstate: illi à tempore quo succreuit, non à tempore quo siccatur. *Amnis*,fluuius est nemore ac frondibus,redimitus, & ex ipsa amœnitate amnis vocatur. *Decursus*,propriè finis cursus, siue aquarum sit, seu quarumlibet rerum. *Rius* dicti, quòd deriuentur ad irrigandum, id est inducendũ aquas in agris. Nam *irrigare* inducere est, *Gurges*, propriè locus altus in flumine. *Puteus*,est locus defossus ex quo hauritur aqua, à potatione dictus. *Fons*, caput aquæ est nascentis,quasi fundẽs aquas. ¶ Quidam autem fluuiorum propriis ex causis nomina acceperunt:ex quibus nonnulli nominandi sunt qui in historiis celebres memorantur. *Geon* fluuius de paradiso exiens atque vniuersam Æthiopiam cingens, vocatus hoc nomine quod incremento suæ inundationis terram Ægypti irriget:γῆ enim Græcè, Latinè terram significat. Hic apud Ægyptios Nilus vocatur, propter limum quem trahit qui efficit fœcunditatẽ. Vnde & *Nilus* dictus est quasi *vias habens* trahens.Nam antea Nilus Latinè Melo dicebatur. Apparet autem in Nilide lacu,de quo in meridiem versus excipitur Ægypto,vbi Aquilonis flatibus repercussus aquis retro lucentibus intumescit & inundationem Ægypti facit. *Ganges*,fluuius,quem *Physon*,scriptura sacra nominat, exiens de paradiso pergit ad Indiæ regiones. Dictus autem Physon, id est, caterua, quia decem fluminibus magnis sibi adunctis impletur & efficitur vnus. *Ganges* autem vocatus à Gangaro rege Indiæ. Fertur autem Nili modo exaltari, & super Orientis terras erumpere. *Tigris* fluuius Mesopotamiæ de paradiso exurgens, & pergens contra Assyrios, & post multos circuitus in mare mortuum influens. Vocatur autem Tigris propter velocitatem instar bestiæ Tigridis.nimia pernicitate currens. *Euphrates* fluuius Mesopotamiæ de paradiso exurgens,copiosissimos gemmis,qui per mediam Babyloniam influit: hic à frugibus vel ab vberitate nomen accepit. Nam Hebraice Euphrata fertilitas interpretatur. Mesopotamiam enim in quibusdam locis rita irrigat, sicut nilus Alexandriam. Salustius autem autor certissimus affert, Tigrim & Euphratem vno fonte manare in Armenia, qui per diuersa eunres longius à diuidunturspacio medio deserto multorum milium: quæ tamen terra quæ ab ipsis ambitur, Mesopotamia dicitur. Ex quo Hieronymus animaduertit, alios de paradiso fluminibus intelligendum. *Iudus*, fluuius orientis qui à rubro mari accipitur. *Hidaspes*, fuit Medorum rex antiquissimus, ex quo amnis orientis nomen accepit, qui nunc Hidaspes dicitur, de quo Lucanus: Vastis Indus aquis mixtum non sentit Hidaspen. Et,-quá Medus Hidaspes Accedit pelago, Phœbi surgentis ab igne. Qui dum sit fluuius Persarum, dicitur tamen contra orientem decurrere. *Araris* fluuius Germaniæ. De quo Virgilius: aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim. Currit enim Tigris per Parthiam & Assyriam. *Bactrus* fluuius orientis à rege Bactro vocatus fertur, à quo & Bactriani,& vrbs eorum. *Choaspis* fluuius Persarum, vocatus eorum lingua, quòd miram aquæ dulcedinẽ habeat: adeò vt Persici reges quamdiu inter ripas Persidis fuerunt, sibi ex eo pocula vendicarint. Ex hoc amne quidam Cygnum Ciliciæ fluuium deriuari existimant. *Araxis* amnis Armeniæ, qui ab vno monte cũ Euphrate diuersa specie oritur, dictus quòd rapacitate cuncta prosternat. Vnde & cum Alexander cum transgredi vellet ponte fabricato, tanta vi inundauit vt pontem dirueret. Hic breuibus interuallis ab Euphratis ortu caput tollit: ac deinde Caspium fertur in mare. Fluuius Scythiæ qui vocatur *Orontes* iuxta Antiochiæ muros decurrens, qui à solis ortu oriens non longè ab vrbe mari conditur,quem de originis suæ tractu orientem veteres Latinè appellauerunt. Cuius fluentis ex ipso impetu frigidioribus, & zephiris assiduè ibi spirantibus, tota ciuitas momentis propè omnibus refrigeratur. *Iordanis* Iudææ fluuius.à duobus fõtibus nominatus: quorum alter vocatur Ior, alter Dan. His igitur procul à se distantibus in vnum alueum fœderatis, Iordanis deinceps appellatur. Nascitur autem sub Libano monte, & diuidit Iudæam & Arabiam, qui per multos circuitus iuxta Iericho in mare Mortuum influit. *Eusis* Caucaseis montibus fusus cum pluribus aliis in Euxinum se præcipitat mare. Vnde & nũcupatur. *Cydnus* amnis Ciliciæ, à Tauro monte progrediens, miram aquarum habens suauitatem, & quicquid candidum est, Cydum gentili lingua Siri dicunt. Vnde cydnus amni huic nomen datum, quia tumet æstate quando niues soluũtur: reliquis anni temporibus tenuis est & quietus. *Ilus* fluuius Asiæ. *Pactolus* fluuius Asiæ, arenas aureas trahens: de quo Virgilius, Pactolúsque irrigat auro. quem pro aurato fluore alij Chrysoroam vocant. *Erinus* fluuius Asiæ,qui Smirnæos secat campos, & ipse fluctibus aureis & arenis plenus, a quo Smirna vocata est. *Meander* amnis Asiæ flexuosus,qui recurrentibus tipis inter Asiam & Ionium præcipitatur in sinum,qui Miletum diuidit & Prienen. Meander autem vocatus, quòd sit flexuosus: & nunquam currat rectus. De quo Ouidius, Quisque recuruatus ludit Meander in vndis. *Tanus* fuit rex Scytharum primus, à quo Tanais fertur fluuius nuncupatus, qui ex Riphæis syluis veniens, dirimit Europam ab Asia inter duas mundi partes medius currens, atque in Pontum fluens. *Inachus* Achaiæ amnis, Argolicos irrigans campos, quem rex Inachus à se nominauit, qui exordium Argiuæ genti primus dedit. Ibi est & Erimantus ab Erimanto monte dimissus. *Padus* Italiæ fluuius à iugis alpium fusus, ex tribus fontibus oritur: ex quibus vnũ vocabulum est Padus,qui diffusus in modum stagni amnem sinu dirigit,à quo & Padus est nuncupatus. Hic à Græcis *Eridanus* cognominatur,ab Eridano Solis filio, quem Phaetontem dicunt, qui fulmine percussus in eodem fluuio deiectus est, & extinctus. Augetur autem ex ortu Canis liquescentibus niuibus, & cum accessione triginta fluminum circa Rauennam in Adriaticum mare defertur. *Tiberis* Italiæ fluuius à Tiberino rege Albanorum dicitur appellatus, qui in hunc fluuiũ cecidit,de exitu suo nomen dedit. Nam anteà *Albola* antiquum nomen à colore habuit, quòd niuibus albus sit. Ipse est autem *Tibris*, qui & *Tiberis*, sed Tiberis in quotidiano sermone: *Tibris* in versu dicitur. *Danubius* Germaniæ fluuius vocari fertur à niuium copia, quibus magis augetur. Iste est qui in Europa plus omnibus famam habet. Idem & *Ister*, quia dum per innumeras vadit gentes, mutat & nomen, & maiores sibi ambigendo colligit vires. Oritur à Germanicis iugis & occidentalibus partibus barbarorum, pergens contra orientem: sexaginta in se fluuios recipit. septem ostiis in Pontum influit. *Rhodanus* Galliæ fluuius ab oppido Rhodo cognominatus est, quę coloni Rhodiorum vocauerunt,qui rapido concitus cursu,Tyrrheni æquoris freta scindens,non modicum sæpe nauigantium facit periculum, dum inter se maris fluctus & amnis fluenta decertant. *Rhenus* à Rhodani societate fertur vocatus: quoniam cum eodem ex vna prouincia oritur. Est autem Germaniæ fluuius inter tres Europæ maximos fluuios computatos, qui à iugo Alpium vsque in Oceani profunda cursus suos dirigit. *Iberus* amnis qui quondam totius Hispaniæ nomen dedit. *Mineus* fluuius Galliciæ nomen à colore pigmenti sumpsit, qui in eo plurimus inuenitur. *Durius* à Græcis quasi Doricus cognominatus. *Tagum* fluuium Carthago Hispaniæ nuncupauit, ex qua ortus procedit, fluuius arenis aureis copiosus, & ob hoc cæteris fluuiis Hispaniarum prælatus. *Betis* fluuius, qui & Beticæ prouinciæ nomen dedit: de quo Martialis: Betis oliuifera cæmen redimite corona, Aurea qui nitidis vellera tingit aquis, eò quòd ibi lanæ pulchro colore tinguntur. Betis autem dictus, eò quod humili solo decurrat. *Bætis* enim Græci hu

Universidad de Deusto
Biblioteca

mile vel mersum vocant. Quædam autem flumina in diluuio soluta mole terrarũ præcluſa sunt: quædam verò quæ non erant abiſſi, tunc præruptis meatibus eruperunt.

De diluuiis. CAP. XXII.

Diluuium dictum, quòd aquarum clade omnia quę inundauerit deleat. *Primum diluuium* extitit sub Noe, quando hominum sceleribus offensus omnipotens, toto orbe correcto, deletis cunctis, vnum spacium cœli fuit ac pelagi. Cuius hactenus indicium videmus in lapidibus, quos in remotis montibus conchis & ostreis concretos, sæpe etiam cauatos aquis visere solemus. *Secundum diluuium* fuit in Achaia, Iacob patriarchæ & Ogigi temporibus, qui Eleusinæ conditor & rex fuit, nomẽque loco & tempori dedit. *Tertium diluuium* in Thessalia Moysi vel Amphitryonis temporibus, qui tertius post Cecropem regnauit. Cuius temporibus aquarũ diluuies maiorem partem populorum Thessaliæ absumpsit: paucis per refugia montium liberatis: maximè in monte Parnaso, in cuius circuitu Deucalion tunc regno potiebatur: qui tunc ad se ratibus cõfugientes susceptos, per gemina Parnasi iuga fouit & aluit. A quo propterea genus hominum Græcorum fabulæ ex lapidibus reparatum ferunt, propter hominum insitam cordis duritiam. ¶ Sed & flumina cùm in solitis aucta imbribus vltra consuetudinem, vel diuturnitatem, vel magnitudinem redundant, multáque prosternunt, & ipsa diluuium dicuntur. Secundum autem flumina cùm super modum crescunt, non tantùm ad præsens inferre damna, sed etiam & aliqua significare futura.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XIV.

CAPITA LIBRI DECIMIQVARTI.

1 *De terra.*
2 *De orbe.*
3 *De Asia & partibus eius.*
4 *De Europa & partibus eius.*
5 *De Libya & partibus eius.*
6 *De insulis.*
7 *De promontoriis.*
8 *De montibus cæterisque terræ vocabulis.*
9 *De inferioribus terræ.*

De Terra. CAP. I.

TERRA est in media mundi regione posita, omnibus partibus cœli in modum centri æquali interuallo cõsistens, quæ singulari numero totum orbem significat: plurali verò singulas partes, cui nomina diuersa dat ratio. Nam terra dicta à superiori parte, qua teritur: humus ab inferiore vel humida terra, vt sub mari: tellus autem, quia fructus eius tollimus: hæc & *Ops* dicta, eò quòd opem ferat frugibus. Eadem & arida, ab arando & colendo vocata. Propriè autem terra ad distinctionem aquæ arida nuncupatur: sicut Scriptura ait: *Quia vocauerit Deus terram, aridam.* Naturalis enim proprietas siccitas est terræ, Nam vt humida sit, hoc aquarum affinitate sortitur. Cuius *motum* alij dicunt ventum esse in concauis eius, qui motus cum mouet Salustius, Venti per cõcaua terræ præcipitati rupti aliquot montes tumulique sedere. Alij aquam dicunt generalem in terris moueri, & eas simul concutere, ficut vas, vt dicit Lucretius. Alij *σεισμοὺς* eandem terram vocant: cuius plerumque latentes ruinæ superposita cuncta concutiunt. *Terræ* quoque *hiatus* aut motu aquæ inferioris fit, aut crebris tonitruis, aut de concauis terræ erumpentibus ventis.

De Orbe. CAP. II.

ORbis à rotunditate circuli dictus, quia sicut rota est. Vnde breuis etiam rotella *orbiculus* appellatur. Vndique enim Oceanus circũfluens eius in circulo ambit fines. ¶ Diuisus est autem trifariè. Ex quibus vna pars Asia: altera Europa: tertia Africa, quæ & Libya nuncupatur. Quas tres partes orbis veteres non æqualiter diuiserint. Nam *Asia* à meridie per orientem vsque ad septentrionem peruenit. *Europa* verò à septentrione vsque ad occidentem: atque inde *Africa* ab occidente vsque ad meridiem. Vnde euidenter orbem dimidium duæ tenent Europa & Africa: alium verò dimidium sola Asia: sed ideo istæ duæ partes factæ sunt, quia inter vtramque ab Oceano mare magnum ingreditur, quod eas intersecat. Quapropter si in duas partes orientis & occidentis orbem diuidas, Asia erit in vna: in altera vero Europa & Africa.

De Asia. CAP. III.

ASia, ex nomine cuiusdam mulieris appellata, quæ apud antiquos imperium tenuit Orientis. Hæc in tertia orbis parte disposita, ab oriente ortu Solis à meridie Oceano, ab occiduo nostro mari finitur: à septentrione Mæotide lacu & Tanai fluuio terminatur. Habet autem prouincias multas & regiones quarum breuiter nomina & situs expediam, sumpto initio à paradiso. *Paradisus*, est locus in orientis partibus constitutus, cuius vocabulum ex Græco in Latinum vertitur, hortus. Porro Hebraice Eden dicitur, quod in nostra lingua deliciæ interpretatur. Quod vtrumque iunctum facit hortum deliciarum. Est enim omni genere ligni & pomiferarum arborum consitus, habens etiam ligna vitæ. Non ibi frigus, non æstas: sed perpetua aeris temperies. E cuius medio fons prorumpens totum nemus irrigat: diuiditurque in quatuor principia flumina: cuius loci post peccatum hominis aditus interclusus est. Septus est enim vndique romphea flammea, id est, muro igneo accinctus, ita vt eius tum æstu pene fumigetur incendium. Cherubin quoque, id est, angelorum præsidium ardentibus spiritibus malis super romphęæ flagrantiam ordinatum est, vt homines, flammæ angelos verò malos angeli boni submoueant, ne cui carni vel spiritui trãsgressionis aditus paradisi pateat. *India* vocata ab Indo flumine quod ex parte occidentali clauditur. Hęc à meridiano mari porrecta vsq. ad ortũ Solis, & à septentrione vsque ad montem Caucasum peruenit, habens gẽtes multas & oppida: insulam quoque Taprobanã cẽmis & elephãtis refertam Chrysen & Argyren auro argentóque fœcundas, vellem quoq. arboribus foliis nunquam carentẽ. Habet & fluuios Gangen & Nidaũ & Hypanen illustrantes Indos. Terra Indiæ Fauonij spiritu salubertima, in anno bis metit fruges: vice hyemis & æstatis Etesias patitur. Gignit autem tincti coloris homines, elephantes ingentes, monoceron bestiam, pśitacum auem, ebenũm quoque lignum, & cinnamomum, & piper, & calamũ aromaticum. Mittit & eburlapides quoque precioſos, berillos, chrysophrasios & adamãtẽ, carbũculos, lychnites, margaritas, & vniones, quibus nobilium fœminarũ ardet ambitio. Vbi sunt & mõtes aurei, quos adire propter draconas, & gryphas, & immensorũ hominũ monstra impossibile est. *Parthia* ab Indiæ finibus vsque ad Mesopotamiã generaliter nominatur. Propter inuictã enim virtutẽ Parthorum, & Assyria & reliquæ proximæ regiones in eius nomẽ trãsierũt. Sunt enim ea Aracusia, Parthia, Assyria, Media & Persia: quæ regiones inuicem sibi coniunctæ initium ab Indo flumine sumunt. Tigri claduntur, locis montuosis & asperioribus sitę, habentes fluuios Hydaspen & Arben. Sunt enim inter se finibus suis discretæ, nomina à propriis authoribus ita trahentes. *Aracusia*, ab oppido suo nuncupata. *Parthiã*, Parthi à Scythia venientes occupauerunt, cámque ex suo nomine vocauerunt. Huius à meridie rubrũ mare est, à septentrione Hircanum salum: ab occidua Solis plaga, Media. Regna in ea octodecim sunt, porrecta à Caspio littore vsque ad terras Scytharum, *Assyria* vocata ab Assur filio Sem, qui eam regionẽ post diluuium primus incoluit. Hæc ab ortu Indiam, à meridie Mediam tangit: ab occiduo, Tigrim, à septentrione montem Caucasum vbi portæ Caspię sunt. In hac regione primus inuentus est vsus purpuræ: inde primum crinium & corporum vnguenta venerũt, ac odores quibus Romanorũ atq. Græcorũ effluxit luxuria. *Media* & *Persia*, à regibus Medo & Perso cognominatæ, qui scilicet easdem prouincias bellando aggressi sunt. Ex quibus Media ab Occasu transuersa Parthia regna amplectitur: à septẽtrione Armenia circũdatur: ab Ortu Caspios videt: à meridie Persiam. Huius terra Medicam arborem gignit, quam alia regio minimè parturit. Sunt autẽ Mediæ duæ, maior & minor. *Persida*, tendens ab ortu vsq. ad Indos: ab occasu rubrum mare habet: ab aquilone verò Mediam tangit: ab austro armenia, quæ Persidę annectitur, quibus est Susa oppidum nobilissimum. In Persia primùm orta est ars magica, ad quam Nemroth gigas post cõfusionem linguarũ abiit, ibique Persas ignem colere docuit. Nam omnes in illis partibus solem colunt; qui ipsorum lingua Et dicitur. *Mesopotamia*, Græcam etymologiam possidet: quòd duobus fluuiis ambiatur. Nam ab oriente Tigrim habet, ab occiduo Euphratem: incipit autem à septentrione inter montem Taurum & Caucasum: cuius à meridie sequitur Babylonia, deinde Chaldæa, nouissimè Arabia. *Βάβυλων. Babylonia* regionis caput Babylon

vrbs est, à qua nuncupata, tam nobilis, vt Chaldæa & Assyria & Mesopotamia in eius nomen aliquando transierint. *Arabia* appellata, id est sacra. Hoc enim significare interpretatur, eo quòd sit regio thurifera, odores creans. Hinc eam Græci Ἀραβίαν, nostri beatam nominauerunt. In cuius saltibus, & myrrha & cinamomum prouenit. Ibi nascitur auis Phœnix, Sardonix gemma, *ispis*, Molochites & Pæderos ibi inueniuntur. Ipsa est Saba appellata, à filio Chus, qui nuncupatus est Saba. Hæc autem angusto terræ tractu ad orientem versus ad Persicum sinum extenditur, cuius septentrionalia Chaldæa claudit: Occasum, sinus Arabicus. *Syriam*, Syrus quidam perhibetur indigena à suo vocabulo nũcupasse. Hæc ab oriente, fluuio Euphrate: ab occasu, mari nostro & Ægyptio terminatur, habés à septentrione Armeniam & Cappadociam: à meridie sinum Arabicum. Situs eius porrectus in immensam longitudinem, in lato angustior. Habet enim in se prouincias Commagenam, Phœniciam, & Palæstinam: cuius pars est Iudæa absque Sarracenis, & Nabatheis. Commagena prima prouincia Syriæ à vocabulo Commagæ vrbis nuncupata, quæ quondam ibi metropolis habebatur. Huius est à septentrione Cappadocia: ab ortu Mesopotamia: à meridie Syria: ab occasu mare magnum. Phœnix Cadmi frater de Thebis Ægyptiorum in Syriam profectus, apud Sydenem regnauit, eámque prouinciam ex nomine suo Phœniciam appellauit. Ipsa est vbi Tyrus est, ad quam Esaias loquitur. Habet autem ab oriente Arabiam: à meridie mare rubrum. *Palæstina*, prouincia Philistinam vrbem metropolim habuit, quæ nunc dicitur Ascalon: ex qua ciuitate omnis circa eam regio Palæstina est nuncupata. Huius ab oriente mare rubrum occurrit: à meridiano latere Iudæa excipitur: à septentrionali plaga Tyriorum finibus clauditur: ab occasu Ægyptio limite terminatur. *Iudæa*, regio Palestinæ ex nomine Iudæ appellata: ex cuius tribu reges habuit. Hæc prius Chanaan dicta est, à filio Cham, siue à decem Chananæorum gentibus: quibus expulsis tandem terram Iudæi possederunt. Initium longitudinis eius à vico Arfa vsque ad vicum Iuliaden porrigitur: in quo Iudæorum pariter & Tyriorum habitatio communis est. Latitudo autem eius à monte Libani vsque ad Tiberiadis lacum extenditur. In medio autem Iudææ ciuitas Hierosolyma est, quasi vmbilicus regionis totius terræ: variarum opum diues, frugibus fertilis, aquis illustris, optima balsamis. Vnde secundum elementorum gratiam æstimauerunt Iudæi eam promissam patribus terram fluentem lacte & melle: cùm hinc illis Deus resurrectionis prærogatiuam pollicetur. *Samaria*, regio Palæstinæ ab oppido quodam nomen accepit quod vocatur Samaria: ciuitas quõdã regalis in Israel quę nunc ab Augusti nomine Sebastia nuncupatur. Hęc regio inter Iudęã & Galilæã media iacet: incipiens à vico, cui nomen est Eleas, deficiens in terra Agrabat. Situs eius natura consimilis: nec vllo differens a Iudæa. *Galilæa*, regio Palæstinæ vocata, quòd gignat cãdidiores homines quã Palæstina. Hęc autem duplex est, superior & inferior: sibi tamen cõnexę, Syrię & Phœniciæ adhærentes. Terra earum optima & ferax & fructibus satis fœcunda. *Pentapolis* regio in confinio Arabię & Palæstinę sita. Dicta à quinque ciuitatibus impiorum, quæ cęlesti igne consumptę sunt: terra amplius olim à Hierosolymis vberrima: nunc autem deserta atque exusta. Nam pro scelere incolarum de cęlo descendit ignis, qui regionem illã in cineres ęternos dissoluit. Cuius vmbra quędã & species in fauillis & arboribus ipsis etiam adhuc videtur. Nascuntur enim ibi poma virentia sub tanta specie maturitatis, vt edendi desiderium gignant. Si carpas satiscunt ac resoluuntur in cinerem, fumúmque exhalãt, quasi adhuc ardeant. *Nabathea*, regio à Nabath filio Ismael nuncupata. Iacet autẽ inter Iudæam & Arabiam: & surgens ab Euphrate in mare rubrum porrigitur, & est pars Arabiæ. *Ægyptus*, quę prius Ærea dicebatur, ab Ægypto Danai fratre postea ibi regnante nomen accepit. Hæc ab oriente Syriæ ac mari rubro coniuncta, ab occasu Libyam habet: à septentrione mare magnum: à meridie verò retrorsus recedit, pertendens vsque ad Æthiopiam regio cæli imbribus insueta & pluuiarum ignara. Nilus solas eam circumfluens irrigat, & inundatione sua fœcundat: vnde & ferax frugibus multam partem reliquarum frumento alit: cęterorum quoque negotiorum adeò copiosa, vt impleat necessariis mercibus omnem etiam orbem terrarum. Finis Ægypti *Canopus* à Canope Menelai gubernatore sepulto in ea insula, quæ Libyę principium & ostium, Nili facit. *Seres*, oppidum orientis: à quo & genus sericum & & regia nuncupata est. Hæc à Scythico Oceano & mari Caspio ad Oceanum orientalem inflectitur, nobilibus fertilis frondibus: à quibus vellera decerpuntur, quæ cæteris gentibus Seres ad vsum vestium vendunt. *Bactria*, regioni proprius amnis Bactrus vocabulũ dedit. Partes eius quę planæ sunt, pro pansis iugis ambiuntur quę aduersæ sunt. Indi fluuij fontibus terminantur. Reliqua includit Ochus fluuius. Mittit Bactria fortissimos camelos nunquam atterentes pedes. *Scythia* sicut & *Gothia* à Magog filio Iaphet fertur

fertur cognominata: cuius terra olim ingens fuit: nam ab oriente India: à septentrione per paludes Mæotides inter Danubium & Oceanum vsque ad Germaniæ fines porrigebatur. Postea verò minor effecta à dextra orientis parte qua Oceanus Syricus tenditur vsque ad mare Caspium, quod est ad occasum: dehinc à meridie vsque ad Caucasi iugum deducta est: cui subiacet Hircania, ab occasu habens pariter gentes multas propter terrarum insœcunditatem latè vagantes. Ex quibus quædam agros incolunt, quædã portentuosæ ac truces carnibus humanis & eorum sanguine viuunt. Scythiæ plures tetræ sunt locupletes: inhabitabiles tamen plures: nam dum in plerisque locis auro & gemmis affluãt gryphorum immanitate accessus hominum rarus est. Smaragdis autem optimis hæc patria est. Cyaneus quoque lapis & crystallus purissimus Scythiæ est. Habet & flumina magna Oseoron, Phasidem atque Araxen. *Hircania* dicta à sylua Hircana, quæ Scythiæ subiacet, habens ab oriente mare Caspium: à meridie Armeniam: à septentrione Albaniam: ab occasu Iberiam. Est autem sylua aspera, copiosa immanibus feris, tigribus, pantherisque ac pardis. de qua Virgilius: Hircanæque admorunt vbera tigres. *Albania* à colore populi nuncupata, eo quòd albo crine nascantur. Hæc ab oriente sub mari Caspio surgens per ora Oceani septentrionalis vsque ad Mæotides paludes per deserta & inculta extenditur. Huic terræ canes ingentes sunt, tantæque feritatis, vt tauros premant, leones perimant. *Armenia* nuncupata ab Armeo Iasonis Thessali comite, qui amisso rege Iasone collecta multitudine eius, quæ passim vagabatur, Armeniam cepit, & ex suo nomine nuncupauit. Sita est inter Taurum & Caucasum à Cappadocia vsque ad Caspium mare protensa, habens à septentrione Ceraunios montes, ex cuius collibus Tigris nascitur: & id cuius montibus arca post diluuium resedisse perhibetur. Duplex est autem Armenia superior & inferior: sicut duæ Pannoniæ. *Hiberia* regio Asiæ est, prope Pontum Armeniæ iuncta. In hac herbæ tincturæ vtiles nascuntur. *Cappadociam* vrbs propria nominauit. Hæc in capite Syriæ sita, ab oriente Armeniam tangit: ab occasu, Asiam minorem: ab aquilone, mare Cimmericum: & Heniscirios campos, quos habuêre Amazones, à meridie verò, Taurum montem cui subiacet Cilicia & Isauria vsque ad Cilicum sinum, qui spectat contra insulam Cyprum. Terra eius ante alias nutrix equorum. Halys amnis per eam fluit, qui quondam Lydiæ regna diuisit à Persis. *Asia minor* ab Oriente Cappadocia cingitur, ab aliis partibus vndique mari circundatur. Nam à septentrione Ponti Euxinum habet, ab occasu Propontidem, à meridie Ægyptium mare. Habet prouincias Bithiniam, Phrygiam, Galatiam, Lydiam, Cariam, Pamphiliam & Hisauriam, Liciam atque Ciliciam. Prima Asiæ minoris *Bithinia* in Ponti exordio ad Solis orientis partem, aduersa Thraciæ iacet, multis antea nominibus appellata. Nam prius Bebrycia dicta, deinde Migdonia, mox à Bithinio rege Bithinia nuncupata. Ipsa est & maior Phrygia. Nicomedia vrbs in ea est, vbi Hannibal fugiens veneni hausto animam exhalauit. *Galatia* dicta à priscis Gallorum gentibus à quibus extitit occupata. Nam Galli in auxilium à rege Bithiniæ euocati, regnum cum eo peracta victoria diuiserunt, sicque deinde Græcis admixti, primùm Gallogræci, nunc ex antiquo Gallorum nomine Galatæ dicuntur, & eorum regio Galatia nuncupatur. *Phrygia* dicta à Phrygia Europis filia. Hæc *Dardania* à Dardano Iouis filio dicta. De quo Homerus ait, Quem primum genuit cœlesti Iupiter arce. Hic enim profectus de Corintho ciuitate primus venit in Phrygiam. Est autem regio *Troadis* superiecta ab Aquilonis parte Galatiæ à meridiana, vicina est Lycaoniæ, ab oriente Lydiæ adhæret, ab occidente Hellesponto mari terminatur. Huius regio Troia est, quam ex suo nomine appellauit Tros Troianorũ rex Ganimedis pater. *Duæ* sunt autem *Phrygiæ*, maior & minor. *Mator Phrygia* Smirnam habet. *Minor* verò Ilium, Licaoniam, *Cariam* Hermus fluuius discernit à Phrygia. *Lydia* sedes antiqua regum, quam Pactoli vnda extulit in diuitias, torrentibus aureis. hæc antea Mæonia dicebatur, quæ dum pro breuitate duos fratres reges Lydum & Tyrrhenum ferre non posset, hinc ex sorte Tyrrhenus cum ingenti multitudine profectus loca Galliæ occupauit, & Tyrrheniam nuncupauit. Lydia autem à Lydo regis fratre, qui in prouincia remanserat, cognominata est. Confungitur ab occidente minori Phrygiæ, ab ortu Smirnam vrbem habet, quam Helles fluuius cingit, cuius campos Pactolus, & Hermus circumfluunt, arenis aureis ditissimi. *Isauria* ex situ loci perhibetur cognominata, quod vndique auratum aperta flatibus pateat. Metropolim vrbem Seleuciam habet. *Cilicia* à Cilice quodam nomen traxit, quem ortu Phœnice dicunt, antiquiorem Ioue fuisse asserunt. Plurima iacet campis, recipiens ab occiduo Lyciam, à meridie mare Persicum, à tergo montis Tauri iuga. Hanc Cygnus amnis intersecat, matrem vrbium habet Tarsum. In ea & Coriscos oppidum est, vnde crocum plurimum & optimum venit, spiramine flagrantior & colore pulchrior aurorę. *Lycia* nuncupata, quod ab oriente ad

iuncta Ciliciæ sit. Nam habet ab ortu Ciliciam: ab occasu & meridie mare: à septentrione Cariam. Ibi est mons Chimera, qui nocturnus æstibus ignem exhalat: sicut in Sicilia Ætna & Nescuus in Campania.

De Europa.

CAP. IV.

POst Asiam ad Europam stilus vertendus est. *Europa* quippe Agenoris regis Libyæ filia fuit, quam Iouis ab Africa raptam Cretam aduexit, & tertiam partem orbis ex eius nomine appellauit. Iste autē est Agenor Libyæ filius ex qua & Libya, id est, Africa fertur cognominata. Vnde apparet prius Libyā accepisse vocabulum, postea Europam. Europa autem in tertiam partē orbis diuisa, incipit à flumine Tanais, descendens ab occasu per septentrionalem Oceanum vsque ad fines Hispaniæ, cuius pars orientalis & meridiana à Ponto consurgens, tota mari magno coniungitur, & in insulis Gadibus finitur. ¶ Prima Europæ regio *Scythia* inferior, quæ à Mæotidis paludibus incipiens, inter Danubium & Oceanum septētrionalem vsque ad Germaniam porrigitur: quæ terra generaliter propter barbaras gētes, quibus inhabitatur, barbarica dicitur. Huius pars prima *Alania* est, quæ ad Meotidas paludes pertingit. Post hāc *Dacia*, vbi & *Gothia*: deinde *Germania*, vbi plurimam partem Sueui incoluerūt. *Germania* post Scythiam inferiorem à Danubio inter Rhenum fluuium Oceanumque conclusa, cingitur à septentrione & occasu Oceano, ab ortu verò, Danubio: à meridie Rheno flumine dirimitur: terra diues virium, ac populis numerosis & immanibus. Vnde & propter fœcunditatem gignendorum populorū, Germania dicta est. Gignit aues hircinas, quarum pennæ noctu perlucent. Bisontes quoque feras & vrsos atque alces parturit. Mittit & gēmas, crystallum, & succinum, callaicū quoq. viridem, & ceraunium candidum. *Duæ* sunt autem *Germaniæ*, *superior* iuxta septentrionalem Oceanum: *inferior* circa Rhenū. ¶ Prouincias autem quas Danubius à Barbarico ad mediterraneum mare secluſit: prima est *Mesia*, à messium prouentu vocata. Vnde eam veteres Ceretis horreum nuncupabant. Hæc autem ab oriente ostiis Danubij iungitur, ab Euro verò, Thraciæ: à meridie Macedoniæ ab occasu Histriæ copulatur. Post Mesiam autem *Pannonia* est. Inde *Noricus ager* frigidus, & parcius fructuosus. Post quem *Rheticus* ferax frugibus, qui excipit Galliam Belgicam.

¶ *Thracia* Tyras Iaphet filius veniens nomen dedisse perhibetur. Alij à sæuitia incolarum Thraciam appellatam dixerunt, Huic ab Oriente Propontis & vrbs Constantinopolis opposita est, à septentrione verò Ister obtendit, à meridie verò Ægæo mari adhæret, ab occasu Macedonia illi subiacet. Cuius regionem olim Bessorum populus Messagetę, Sarmatæ, Scythæ, & aliæ plurimę nationes incoluerunt. Ampla est enim, ideóque plurimas continuit gentes. Ebrum fluuium Thracia fundit, qui etiam gentes barbarorum plurimas tangit. ¶ *Græcia* à Græco rege vocata, qui cunctam eam regionem regno incoluit. Sunt autem prouinciæ Græciæ vii, quarum prima ab occidente *Dalmatia*, inde *Epirus*, inde *Hellas*, inde *Thessalia*, inde *Macedonia*, inde *Achaia* & duæ in mari *Creta* & *Cyclades*. *Illiricum* autem generaliter omnis Græcia est. *Dalmatiam* à Delmi maxima eiusdem prouinciæ ciuitate traxisse nomen existimant. Adhæret ab oriente Macedoniæ, à septentrione, Misiæ: ab occasu Histria terminatur, à meridie verò Adriatico sinu clauditur. *Epirus* à Pyrrho Achillis filio cognominata, cuius pars Chaonia, quæ antè Molossia dicta est, à Molosso filio Pyrrhi, quem de Andromacha habuit. Sed postquam occisus est Pyrrhus Orestis insidiis, Andromacham Helenus suscepit, tenuitque regnum priuigni qui successerat patri, à quo Molossia dicta pars Epiri, quam Helenus postea à fratre Chaone, quem in venatu per ignorantiam dicitur occidisse, Chaoniam nominauit, quasi ad solatium fratris extincti. *Hellas* dicta à rege Hellene Deucalionis & Pyrrhæ filio, à quo & priùs Græci Hellenes nuncupati à rege Hellene sunt. Ipsa est & Attica terra Atta priùs dicta. Nam Graius quidam Græciæ indigena fuit, ex cuius filia Attis nomine Attica terra vocata est. Hæc inter Macedoniam & Achaiam media iacet, Arcadiæ à septentrionali parte coniuncta. Ipsa est & vera Græcia, vbi fuit Athenienſis ciuitas mater liberalium literarum philosophorum nutrix, qua nihil habuit Græcia clarius atque nobilius. In ea est & Maratonius campus opinione quondam prælij cruentissimus. Hellades autem duæ sunt prouinciæ *Bœotia* & *Peloponensis*. *Bœotia* autem dicta hac ex causa, Dum Cadmus Agenoris filius Europam sororem à Ioue raptam ex præcepto genitoris quæreret nec reperiret, patris iram formidans exilium elegit. Namque bouis fortè conspectæ secutus vestigia, amplexus est sedem vbi recubauerat, sicque locum de nomine bouis Bœotiam nominauit, vbi & Thebas vrbem construxit, in qua olim ciuilia bella detonuerunt, & vbi nati sunt Apollo & Hercules major ille Thebanus. Eadem est Aonia vocata, à fonte quodam Apollini & Musis consecrato, qui in eadem Bœotia est. *Peloponensis* secunda pars Helladis

Helladis à Pelope regnata atque vocata. *Thessalia* à Thessalo rege cognominata, quæ ad meridianam plagam Macedoniæ coniuncta est, cuius à tergo Pieria est. Multa in Thessalia flumina & oppida: inter quæ præcipuè Thessalonica & Thebæ. Ibi est mons Parnassius quondam Apollini consecratus. Thessalia patria Achillis, & origo Lapitarum fuit, de quibus fertur, quòd bi primò equos frenis domuerunt. vnde & Centauri dicti sunt. In Thessalia primùm solidi aurei facti sunt: domandorum quoque equorum vsus primū repertus est. *Macedonia* in exordio ab Emathio rege Emathiæ nomen erat, sed Macedo Deucalionis maternus nepos postquam ibi accepit principatum, mutauit vocabulum, Macedoniamque à suo nomine dixit. Est autem confinis ab oriente Ægeo mari: à meridie Achaiæ: ab occasu Dalmatiæ: à Septentrione Misiæ: patria Alexandri Magni, & regio aureis venis argentóque opima. Lapidem quem peranitem vocant, ista gignit. Mons Olympus in ea est, qui excellenti vertice tantus attollitur, vt in cacumine eius nec nubes nec venti flentiāntur. *Achaia* ab Achęo rege & vrbs & prouincia appellata. Hæc pene insula est. Nam absque Septentrionali parte qua Macedoniæ iungitur, vndique septa est mari. Ab oriente enim habet Mirteum mare: ab Euro Creticum: & meridie Ionium: ab Africo & occasu Cassiopas insulas: à sola septētrionali parte Macedoniæ vel Atticæ terræ adiungitur. Huius caput est vrbs Corinthus Græciæ decus. Inachus est Achaiæ fluuius. *Arcadia* sinus Achiæ est, vt platani solium, inter Ionium & Ægeum mare expositus, quam Arcas Iouis & Calistæ filius, Pelasgis in ditionem redactis, ex suo nomine Arcadiam nuncupauit. Ipsa est & Sicyonia à Sicyone rege, à quo & regnum Sicyoniorum est dictum. Habet autem Arcadia fluuium magnum Erimantum: Asbeston quoque lapidem, qui semel accensus nunquam extinguitur. Candidissimæ etiam merulæ ibi nascuntur. ¶ *Pannonia* ab Alpibus Apenninis est nuncupata, quibus ab Italia secernitur: regio verò fortis & solida duobus satis acribus fluuiis Drabo Sabóque vallata. Coniungitur autē cum Norico & Rhetia, habens ab oriente Misiam: ab Euro Istriam: ab Africo verò alpes Apēninas: ab occasu Galliam Belgicam: à septentrione Danubij fontem, vel limitem, qui Germaniam Galliamque secernit. ¶ Istriam Ister amnis vocauit, qui eius terrā influit. Ipse est Danubius. Habet autem Istria à septentrione Pannoniam. ¶ *Italia* olim à Græcis populis occupata, magna Græcia appellata est: deinde à regis nomine *Saturnia*, mox & Latium dicta, eò quòd idem Saturnus à Ioue sedibus suis pulsus ibi latuerit: postremò ab Italo Siculorum rege ibi regnante, *Italia* nuncupata est. Cuius situs lōgitudine amplius quàm latitudine à Circio in Eurum extenditur: meridie Tyrrheno mari: ab Aquilone Adriatico clauditur: ab occiduo Alpium iugis finitur: terra in rebus omnibus pulcherrima: soli fertilitate, pabuli vbertate gratissima. Habet lacus Benacum, Auernum, atque Lucrinum: fluuios, Eridanum & Tiberim, & tepētes fontibus Baias. Gignit gemmas Serciten, Ligurium, & corallium: Boam quoque serpentem, lyncem feram, & Diomedias aues. Italia autem & Hispania idcirco. *Hesperiæ* dictæ, quòd Græci Hespero stella nauigent, & in Italia & in Hispania, duæque hac ratione discernuntur. Aut enim Hesperiam solam dicis, & significas Italiam: aut addis vltimam, & significas Hispaniam, quia in fine occidentis est. *Tuscia* pars Italię: Vmbria verò pars Tusciæ. Tuscia autē à frequentia sacrorū & thuris vocata ἀπὸ τῆς θυσίας. *Vmbriam* verò historiæ narrant, eò quòd tempore aquosæ cladis imbribus superfuerit, & ob hoc Vmbria Græcè cognominata. Est enim in iugis Apennini montis sita, in parte Italiæ iuxta meridiem. *Hetruria* pars Italiæ dicta quòd eius fines tendebantur vsque ad ripam Tiberis, quasi ἔτερος ὅρος. Nam ἕτερος aliter, ὅρος finis vocatur. Romæ enim finis antea vnam tantum Tiburis ripam tenebat. Alij *Etruriam* ab Etrusco principe putant. Ité & *Tyrrhenia* à Tyrrhene Lidij fratre, qui ex sorte cum populi parte de Mæonia venit ad Italiam. Hæc est & *Tuscia*, sed Thusciā dicere non debemus, quia nusquā legimus. Thuscia autem à frequentia sacrificij & thuris dicta est ἀπὸ τῆς θύων. Illic & aruspicinam dicunt esse repertam. *Apulia* est vbi Brundusiū situ est, quam Etholi secuti Diomedem ducē cōdiderunt. *Campania* habet terras hyeme atque æstate vernantes. Sol ibi mitis, temperies grata, aer purus & blandus. ¶ *Galatia* à candore populi nuncupata est: γάλα enim Græcè lac dicitur. Montes enim & rigor cœli ab ea parte Solis ardorem excludunt, quo fit vt cādor corporum non coloretur. Hanc ab oriente alpium iuga tuentur: ab occasu Oceanus includit: à meridie præruptæ Pyrenæi: à septētrione Rhenus fluenta atque Germania: cuius initium Belgica, finis Aquitania est, regio gleba vberi ac pabulosa ad vsum animantium apta, fluminibus quoque & fontibus irrigua, perfusa duobus magnis Rheno & Rhodano fluuiis. *Belga* autem ciuitas est Galliæ à qua Belgica prouincia dicta est. *Cisalpina*, quia citra alpes. *Transalpina*, id est trans alpes, contra Septentrionem. *Rhetia* verò quòd sit iuxta Rhenum. *Aquitania* autem ab obliquis aquis Ligeri fluminis appellata, quia ex plurima parte

Universidad de Deusto
Biblioteca

terminus eius est, eámque penè in orbe cingit. ¶ *Hispania* prius ab Ibero amne Iberia nũcupata. Postea ab Hispano Hispania cognominata est. Ipsa est & vera Hesperia, ab hesperia stella Occidentali dicta. Sita est autẽ inter Africam & Galliam, à Septẽtrione Pyrenæis montibus clausa: à reliquis partibus vndique mari concluſa salubritate cœli æqualis, omnium frugum generibus fœcunda, gemmarum, metallorúmque copiis ditissima. Interfluunt eam flumina magna, Betis Mineus, Iberus & Tagus aurum trahens vt Pactolus. Habet prouincias sex, *Tarraconensẽ, Carthaginẽsem, Lusitaniam, Galliciam, Beticã*, & transfreta in regione Africæ *Tingitaniam*, *Duæ* sunt *Hispaniæ*, *Citerior*, quæ in Septentrionali plaga à Pyrenæo vsque ad Carthaginem porrigitur: *Vlterior*, quæ in meridiem à Celtiberis vsque ad Gaditanum fretum extenditur. Citerior autem & vlterior dicta, quasi citra & vltra: sed citra, quasi circa terras: & vltra, vel quòd sit vltima, vel quòd non sit post hanc vlla, hoc est, alia terra.

De Lybia. Cap. V.

Libya dicta, quòd inde Libs flat, hoc est, Africus. Alij aiunt Epaphum Iouis filium, qui Memphim in Ægypto condidit, ex Cassiota vxore procreasse filiam Libyam, quæ postea in Africa regnum possedit. Cuius ex nomina terra Libya est appellata. *Africam* autem nominatam quidam inde existimant, quasi apricam, quòd sit aperta cœlo vel Soli, & sine horrore frigoris. Alij dicunt Africam appellari ab vno ex posteris Abrahæ de Cethura, qui vocatus est Afer, de quo suprà meminimus. Incipit autem à finibus Ægypti pergens iuxta meridiem per Æthiopiam vsque ad Athalantem montem. A septentrionali verò parte, mediterraneo mari coniuncta clauditur, & in Gaditano freto finitur, habens prouincias *Libyã Cyrenensem*, *Pentapolim*, *Tripolim*, *Byzantiũ Carthaginẽ*, *Numidiam*, *Mauritaniam Stisensem*, *Mauritaniam Cæsariensem*, *Mauritaniam Tingitanam*, & circa Solis ardorem *Æthiopiam*. ¶ *Libya Cyrenensis* in parte Africæ prima est, à Cyrene vrbe metropoli, quæ est in eius finibus nuncupata. Hinc ab oriente Ægyptus est: ab occasu Syrtes maiores & Troglodytæ: à septentrione mare Lybicum: à meridie Æthiopia, & barbarorum variæ nationes, & solitudines inaccessibiles, quæ etiam basiliscos serpentes creant. ¶ *Pentapolis* Græca lingua à quinque vrbibus nuncupata, id est, Berenice, Ceutria, Apollonia, Ptolomais, ex quibus, Ptolomais, & Berenice à regibus nominatæ sunt. Est autem Pentapolis Libyæ Cyrenensi adiuncta, & eius finibus deputata. ¶ *Tripolitanam* quoque prouinciam Græci lingua sua designant de numero trium magnarum vrbium: Occa, Tabracæ, Leptis magnæ: hæc habet ab oriente Syrtes maiores & Troglo-ditas, à septentrione mare Adriaticum: ab occasu Byzantium: à meridie Getulos & Garamantes vsque ad Oceanum Æthiopicum pertendentes. ¶ *Byzantena* regio ex duabus nobilissimis vrbibus nomen sortita est, ex quibus vna Adrumetus, vocatur, altera Byzantium. Hæc sub Tripoli est, patens passuum ducenta vel amplius millia, fœcúda oleis, & glebis ita præpinguis vt iacto ibi semine, incremento penè centesimo fruges renascantur. ¶ *Zeugis* vbi *Carthago* magna, ipsa est & vera Africa inter Byzantium & Numidiam sita, à septentrione mari Siculo iuncta, & à meridie vsque ad Getulorum regionem porrecta: cuius proxima quæque frugifera sunt: vlteriora autem bestiis & serpentibus plena, atque onagris magnis in deserto vagantibus. ¶ *Getulia* autem Africæ pars meditetranea est. ¶ *Numidia* ab incolis passim vagantibus sic vocata, quòd nullam certam haberent sedem. Nam lingua eorum incertæ sedes & vagæ, Numidiæ dicuntur. Incipit autem à flumine Amsiga, & Zeugitanum limitem desinit: habens ab ortu Syrtes minores: à septentrione mare quod intendit Sardiniam: ab occasu Mauritaniam Sitifensem: à meridie Æthiopum gentes. regio campis præpinguis. Vbi autem syluestris est, feras educat, vbi iugis ardua, equos & onagros procreat: eximio etiam marmore prædicatur, quod Numidicum dicitur. Habet vrbes præcipuas Hipponen, Regium & Suficadam. ¶ *Mauritania* vocata à colore populorum, Græci enim nigrum μαῦρον vocant. Sicut enim Gallia à candore populi, ita Mauritania à nigredine nomen sortita est. Cuius prima prouincia Mauritania Sitifensis est, quæ Sitifi habet oppidum: à quo & vocabulum traxisse regio perhibetur. ¶ *Mauritania* verò *Cæsariensis* coloniæ, Cæsariæ ciuitas fuit, & nomen prouinciæ ex ea datum. Vtræque igitur sibi coniunctæ ab oriente Numidiam habent: à septentrione mare magnum: ab occasu flumen Maluam: à meridie montem Astrixim, qui discernit inter fœcundam terram & arenas iacentes vsque ad Oceanum. ¶ *Mauritania Tingitana* à Tingi metropolitana huius prouinciæ ciuitate vocata. Hæc vltima Africæ exurgit à montibus vij, habens ab oriente flumẽ Maluam: à septentrione fretum Gaditanum: ab occiduo Oceanum Athlanticum: à meridie Gaulalum gentes vsque ad Oceanum hesperium pererrantes. regio gignens feras, similas, dracones, & struthiongs. Olim etiam &

tiam & elephantis plena fuit, quos sola nunc India parturit. ¶ *Garamantis* regionis caput Garama oppidum fuit. Est autem inter Cirenensem & Aethiopiam, vbi est fons qui friget calore diei, & calet frigore noctis. ¶ *Aethiopia* dicta à calore populorum, quos Solis vicinitas torrer. Denique vim fideris prodit hominum color: est enim ibi iugis æstus. Nã quicquid eius est sub meridiano cardine est. Circa occiduum autem montuosa est, arenosa in medio, ad orientalem vero plagam deserta: cuius situs ab occiduo Athlãtis montis ad orientem vsque in Aegypti fines porrigitur: à meridie Oceano: à septentrione Nilo flumine clauditur: plurimas habens gentes, diuerso vultu & monstruosa specie horribiles. Ferarum quoque & serpentium referta est multitudine. Ibi quippe Rhinoceros bestia: & camelopardus, basiliscus, dracones ingentes, ex quorum cerebro gemmæ extrahũtur. Iacynthus quoque & chrysoprassus ibi reperiuntur. Cinamomũ ibi colligitur. *Duæ* sunt autem *Aethiopiæ*, vna circa solis ortum: altera circa occasum in Mauritania. ¶ Extra tres autem partes orbis, *Quarta pars trans Oceanum* interior est in meridie, quæ Solis ardore nobis incognita est, in cuius finibus antipodes fabulose inhabitare prodũtur. ¶ Proxima autem Hispaniæ Mauritania est, deinde Numidia: inde regio Carthaginensis, post que, Getuliam accipimus, postea Aethiopiam inde loca exusta Solis ardoribus. ¶ Sciendum sanè quòd quædam prouinciæ primùm de nomine auctoris appellitæ sunt: postea à prouincia gentis nomen est factum. Nam ab Italo Italia & rursus ab Italia Italus, & sic vtimur ipso nomine gentis, quomodo fuit ipsum nomen auctoris: vnde deriuatum est nomen prouinciæ. Ex quo accidit ex vno homine nominari & ciuitatem & regionem & gentem. *Prouincia* autem ex causa vocabuli, acceperunt. Principatus namque gentium qui ad alios reges pertinebant. cùm in ius suum Romani vincendo redigerent, procul positas regiones prouincias appellauerunt. *Patria* autem vocata, quòd communis sit omnium, qui in ea nati sunt. *Terram* autem significari, vt prædiximus, elementum: *terras* verò singulas partes, vt Africa, Italia. Eadem & loca. Nam *loca*, & terræ spatia in orbe terrarũ, multas in se continent prouincias, sicut in corpore locus est pars vna multa in se continens membra: sicut & domus multa in se continens cubicula, sic terra & loca dicuntur terrarum spatia quorum partes sunt prouinciæ, sicut in Asia Phrygia, in Gallia, Rhetia, in Hispania Betica. Nam Asia locus est, prouincia Asiæ Phrygia, Troia regio Phrygiæ, Ilii ciuitas Troiæ. Itẽ *regiones* partes sũt prouinciarum, quas vulgus cõuentus vocat, sicut in Phrygia Troia: sicut in Gallicia Cãtabria, Asturia. A rectoribus autem regio nuncupata est: cuius partes territoria sunt. *Territoriũ* autem vocatum, quasi *tauritorium*, *tritum bobus & aratro*. *Antiqui* enim sulco ducto, possessionem & territorium limites designabãt.

De insulis. Cap. VI.

Insulæ dictæ, quòd in salo sint, id est, in mari. Ex iis, quoque & notissimæ & maximę, quas plurimi veterum solerti studio indagauerunt, notandæ sunt. *Britannia* Oceani insula interfuso mari toto orbe diuisa, à vocabulo suæ gentis cognominata. Hæc aduersa Galliarum parte ad prospectum Hispaniæ sita est, circuitus eius quadragies octies septuaginta quinque millia, multa & magna flumina in ea, fontes calidi, metallorum larga & varia copia. Gagates lapis ibi plurimus & margaritæ. *Thanatos* insula Oceani freto Gallico à Britannia est, varia, tenuis, separata frumentariis campis & gleba vberi. Dicta autẽ Thanatos, à morte serpentum, quos dum ipsa nescia, asportata inde terra quoque gentium vecta sit, angues illico perimit. *Thyle* vltima insula Oceani inter septentrionalem & occidentalem plagam vltra Britanniam, à Sole nomen habens, qui in ea æstiuum solstitium sol facit, & nullus vltra eam dies est. Vnde & pigrum & concretum est eius mare. *Orchades* insulæ Oceani vltra Britanniam positæ numero octoginta tres, quarum duodecim desertæ sunt, tredecim coluntur. *Scotia* eadem & *Ibernia proxima* Britanniæ insula, spacio terrarum angustior, sed situ fœcundior. Hæc ab Africo in Boream porrigitur, cuius partes priores Iberiam & Cãtabricum Oceanum intendunt. Vnde & Ibernia dicta. Scotia autem quòd ab Scotorum gentibus colitur appellata. Illic nullus anguis, auis rara, apis nulla, adeò vt aduectos inde pulueres seu lapillos siquis alibi sparserit inter aluearia, examina fauos deserant. *Gades* insula in fine Beticæ prouinciæ sita, quæ dirimit Europam ab Africa, in qua Herculis columnæ visuntur, & vnde Tyrrheni maris faucibus Oceani æstus immittitur. Est autem à continenti terra centum viginti passibus diuisa, quam Tyrij à rubro profecti mare occupantes in lingua sua Gades, id est, septam nominauerunt, pro eo quòd circumsepta sit mari. Nascitur in ea arbor similis palmæ, cuius gummi infectum vitrum. Ceraunium gemmam reddit. *Fortunata insula* vocabulo suo significat omnia fere bona, quasi felices & beatæ fructuum vbertate. Sua enim aprè natura pretiosarum poma syluarum parturiũt. Fortuitis vitibus iuga collium vestiuntur. Ad herbarum vicem messis & olus vulgò est

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde gentilium error & secularia carmina poetarum propter soli fœcunditatem eadem esse paradisum putauerunt. Sitæ sunt autem in Oceano contra læuam Mauritaniæ occiduo proximæ, & inter se interiecto mari discretæ. *Gorgones* insulæ Oceani obuersæ promontorio quod vocatur Hesperucetas, quas incoluerunt Gorgones fœminæ aliti pernicitate, hirsuto & aspero corpore, & ex iis insulæ cognominatæ. Distant autem continenti tria bidui nauigatione. *Hesperidum insulæ* vocatę à ciuitate Hesperide, quæ fuit in fine Mauritaniæ. Sunt enim vltra Gorgones sitę sub Athlanteum littus in intimis maris finibus, in quarum hortis fingunt fabulę draconem peruigilem aurea mala seruantem. Fertur ibi esse maris æstuarium adeo sinuosis lateribus tortuosum, vt visentibus procul lapsus angueos imitetur. *Chryse & Argyre* insulę in Indico Oceano sitę, adeo fœcundę copia metallorum, vt plerique eas aureum superficiem & argenteam habere prodiderint, vnde & vocabula sortita sunt. *Taprobana* insula Indiæ subiacens ad Eurum, ex quo Oceanus Indicus incipit, patens in longitudine octingentis septuaginta quinque millibus passuum in latitudine (excentis xxv. millibus stadiorum. Scinditur amne interfluo, tota margaritis repleta & gemmis. Pars eius bestiis & elephantis repleta est: partem verò homines tenent. In hac insula dicunt in vno anno duas esse æstates & duas hyemes, & bis locum vernate floribus. *Tylos* insula est Indiæ ferens omni tempore folia. Hucusque insulæ Oceani. ¶ Item insulæ quæ ab Hellesponto vsque ad Gades in mari magno constitutæ sunt. *Cyprus* insula à ciuitate Cypro quæ in ea est, nomen accepit: ipsa est & Paphos Veneri consecrata in Carpathio mari, vicina Austro, famosa quondam diuitiis, & maximæ æris. Ibi enim prima huius metalli inuentio & vtilitas fuit. *Creta* insula Græciæ pars est iungens contra Peloponensem. Hæc primū à tempetie cæli *Macaronesus* siue μακάρων νῆσος appellata est: deinde Creta dicta a Crete quodam indigena, quem aiunt vnum Cretarum fuisse à quibus Iupiter ibi absconditus est enutritus. Est autem insula Græciæ interiorum & occasum longissimo tractu porrecta, à septentrione Græciæ æstibus, ab Austro Ægyptiis vndis perfusa. Fuit autē quondam centum vrbibus nobilis. vnde & hæc Hecatompolis dicta est. Prima etiam hæc insula remis & sagittis claruit. prima literis iura finxit. equestres turmas docuit. Studium mysticum ab Idæis dactylis in ea coepit: capris copiosa, ceruis eget, lupos & vulpes aliáque ferarum noxia nusquam gignit, serpens ibi nullus, & noctua nulla, & si inueniatur, statim moritur. Larga est autem virbus & arboribus. Dyctamnus herba in Creta nascitur & Alimus, quæ admorsa diurnam famem prohibet. Phalangos autem venenatos gignit & lapidem qui Idæus dactylus dicitur. *Abydos* insula in Europa super Hellespontum posita, angustior & periculosio mari separata & ἄβυδος Græce dicta, quòd introitus Hellesponti maris, in quo Xerxes pontem ex nauibus fecit, & in Græciam transit. *Coos* insula adiacens prouinciæ Atticæ, in qua Hippocrates medicus natus est, quę vt Varro testatis est, arte lanificij prima in ornamento fœminarum inuenit. *Cyclades* insulæ antiquitus Græciæ fuerunt, quas inde Cyclades autumant dictas, quòd licet spatiis longioribus à Delo projectæ, in orbem tamen circa Delum sitæ sint. Nam orbem κύκλος Græci loquuntur. Quidam verò, non quòd in orbem digestæ sed propter scopulos, qui circa eandem sunt, dictas putant Cyclades. Hę in Hellesponto inter Ægeum & Maleum mare constitutę circundantur etiam pelago Mirteo. Sunt autem omnes numero quinquaginta tres, tendentes à Septentrione in meridiem millia quingenta, ab oriente in occasum millia ducenta, metropolis earum *Rhodus*. *Delos* insula in medio Cycladum sita. Et dicta Delos fertur, quòd post aliquantum quod Ogygij temporibus nouatur, cùm orbē multis mensibus continua nox inumbraret, ante omnes terra radiis Solis illuminata est, sor itáque ex ea nomen quòd prima manifestata sit visibus. Nam δῆλον Græci manifestum dicunt. Ipsa est & Ortygia, eo quod primum ibi visæ sunt coturnices aues, quas Græci ὄρτυγας vocant. In hac insula Latona enixa est Apollinem & Dianam. Delos autem & ciuitas dicitur, & insula. *Rhodos* Cycladum prima ab oriente, in qua rosæ capitolium dicitur esse inuentum, dum ibi ciuitas conderetur, ex quo & vrbs & insula Rhodos est appellata. In hac vrbe Solis Colossus fuit æreus. lxx. cubitorum altitudine. Fuerunt & alij centum numero in eadem insula Colossi monores. *Tenedos* vna ex Cycladibus ad septentrionem sita, in qua olim ciuitas à Tene quodam condita est. Vnde nomen vrbis illius, vel potius insulæ fuit. Nam Tenes iste infamatus, vel quòd cum nouerca sua concubuisset, fugiens in hanc insulam, vacuam cultoribus obtinuit. Vnde & Tenedos insula dicta est, sic Cicero, Tenen ipsum, cuius ex nomine Tenedos nominatur. *Carpathos* vna ex Cycladibus in meridie posita contra Ægyptum, à qua Carpathium mare appellatum est, vocata propter celerem fructuum maturitatem. Est enim inter Ægyptum & Rhodum. Ex hac insula dicuntur & Carpasiæ oues magnæ & spacioſæ. *Cithera* insula vna ex Cycladibus à parte occidua sita, cuius Porphyrius antea nomen fuit. Citherea autem vocata, quòd ibi Venus orta sit: *Icaria* insula vna de Cycladibus, quæ Icario mari nomen dedit. Hæc inter Samum & Miconium procurrentibus saxis inhospitalis est, & nullis finibus portuosa. Dicitur autem Icarum Cretense ibi naufragio interisse, & de exitu hominis impositum nomen loco. *Naxos* insula à Dionysio dicta, quasi Dionaxos, quod fertilitate vitium vincat cæteras: est autem à Delo nouemdecim millia passuū separata, ex qua olim Iouis fertur aduersus Titanas fuisse profectus. *Melos* ex numero Cycladum, vna omnium insularū rotundissima, vnde & nuncupata. Historia dicit ex Iasone natum fuisse Philomelum & Plutum: ex Philomelo Pareantum genitum: qui de suo nomine *Paron* insulam & oppidum appellauit. prius autem Minoia, deinde Paros dicta. De qua Virgilius: Niueūmque Paron. Gignit enim marmor candidissimum, quod Parium dicunt. Mittit & Sardan lapidem marmoribus quidem præstantiorem, & inter gemmas vilissimum. *Chios* insula Syra lingua appellatur, eò quòd ibi mastix gignitur. Syri enim mastigē *Chion* vocant. *Samos* insula est in mari Ægeo, vbi nata est Iuno: ex qua fuit Sibylla Samia, & Pythagoras Samius à quo philosophię nomen inuentum est. in hac insula reperta pœnus fictilia vasa traduntur. Vnde & vasa Samia appellata sunt. *Sicilia* à Sicano rege Sicania cognominata est: deinde à Siculo Itali fratre Sicilia. Prius autem Trinacria dicta propter tria ἄκρα, id est, promontoria, Pelorum, Pachinum, & Lilibæum. Trinacria enim Græcum est, quod Latine, triquetra dicitur, quasi in tres quadras diuisa. hæc ab Italia exiguo freto discreta, Africum mare prospectans, terris frugifera, auro abundans: cauernis tamen & fistulis penetrabilis, vesuisque & sulphure plena. Vnde & ibi Ætnæ montis extant incendia: in cuius freto Scilla est & Charibdis, quibus naufragia aut absorbentur aut colliduntur. Fuit autem quondam patria Cyclopum, & postea nutrix tyrannorum frugum fertilis, ac primum terris omnibus commissis semnibus aratro prosciſſa. Principem vrbium Syracusas habet: fontem Aretusam, & Alphæum fluuium magnorum generatorem equorum. In ea insula primum est inuēta comœdia. Achaten lapidem ipsa primum ex Achate flumine edidit. Parturit & mare eius corallum: gignit & sales Agrigentinos in igne solubiles, crepitantes in aquis. Omnis ambitus eius clauditur stadiorum trium millium. Sallustius autem dicit Italiæ coniunctam Siciliam fuisse: sed medium spacium impetu maris diuisum & per angustiam scissum. *Tapsum* insula, stadiis decem à Sicilia remota iacens & planior, vnde & nuncupata. de qua Virgilius, Tapsúmque iacentem. ¶ *Aeoliæ insulæ Siciliæ*, appellatæ ab Æolo Hippotæ filio: quem poetæ finxerunt regem fuisse ventorum: sed vt Varro dicit, rector fuit istarum insularum: & quia ex earū nebulis & fumo futuros prædicebat flatus ventorum, ab imperitis visus est ventos sua potestate retinuisse. Eædem *insulæ Vulcaniæ* vocantur, quòd & ipsæ sicut Ætna ardeant. Sunt autem nouem habentes propria nomina: quarum primam *Liparus* quidam Liparen vocauit, qui eam ante Æolum rexit. Altera *Hiera* vocatur, quòd sit collibus eminentissimis: reliquæ verò, id est, *Strongyle, Didyme, Ericusa, Phenicusa, Euonymos, Ericodes, Phacicodes*: quæ quoniam nocte ardent, *Aeoliæ* siue *Vulcaniæ* dicuntur. Ex iis quædam ab initio non fuerunt, quædam postea mari editæ vsque nunc permanent. ¶ *Stœchades* insulæ Massilienſium ſexaginta millium spacio à continenti in fronte Narbonensis prouinciæ, quà Rhodanus fluuius in mare exit. Dictæ autem Græce Stœchades, quasi opere in ordinem sint positæ. ¶ Sardis Hercule procreatus cum magna multitudine à Libya profectus *Sardiniam* occupauit, & ex suo vocabulo insulæ nomen dedit. Hæc in Africo mari facie vestigij humani, in oriente quàm occidente latior prominet: fermè paribus lateribus, quæ in meridiem & septentrionem vertunt: ex quo ante commercium à nauigantibus Græcorum ἴχνος appellata est. Terra patet in longitudine millia cxl. latitudine xl. In ea neque serpens gignitur, neque lupus, sed solifuga tantum, animal exiguum hominibus perniciosum. Venenum ibi quoque non nascitur, nisi herba per scriptores plurimos & poetas memorata, apiastro similis, quæ hominibus rictus contrahit, & quasi ridentes interimit. Fontes habet Sardinia calidos, infirmis medelam præbentes: fluibus cæcitatem si sacramento dato oculos aquæ eius tetigerint. ¶ *Corsica* insulæ exordium incolæ Ligures dederunt, appellantes eam ex nomine ducis. Nam quædam Corsa nomine Ligus mulier, cùm taurum ex grege, quem prope littora regebat transnatare solitum, atque per interualla corpore aucto remeare videret: cupiens scire incognita sibi pabula, taurum à cæteris digredientem vsque ad insulam nauigio prosecuta est. Cuius regressu insulæ fertilitatem cognoscentes Ligures, ratibus ibi profecti sunt, eámque nomine mulieris auctoris & ducis appellauerunt. Hæc autem insula Græcè κύρνος dicitur, à Cyrno Herculis filio habitata, de qua Virgilius: Cyrnia Taxos. Diuiditur autem à Sardinia xx. millium freto, cincta Ligustici æquoris sinu ad prospectum Italiæ. Est autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

multis promontoriis angulosa, gignens lætissima pabula & lapidem, quem Carochiten Græci vocant. *Ebolus* insula Hispaniæ dicta quòd à zonis non procul sit, quasi ebozos. Nam lxx. stadiis ab ea distat, cuius terrâ serpentes fugiunt. Huic contraria est Colubraria, quæ referta est anguibus. *Barbares* insulæ Hispaniæ duæ sunt, Aphrosiades, & *Gymnasiades*, maior & minor, Vnde & eas vulgus Maioricam & Minoricam nuncupant. In iis primùm insulis inuenta est funda qua lapides emittuntur, vnde & Baleares dictæ: βάλλειν enim Græcè emittere dicitur: vnde & ballista quasi missa, & fundibulum. Virgilius: Balearis verbere fundæ.

De Promontoriis. CAP. VII.

COmmune est insulis, vt promineant. Insulæ & loca earum *promontoria* dicuntur. Sic Sallustius de Sardinia: In Oriente latior prominet quàm in Occidente. *Sigæum promontorium* Asiæ, vbi Hellespontus apertius dilatatur. Dictum autem Sigæum propter Herculis taciturnitatem, quia prohibitus hospitio à Laomedonte Troianorum rege, simulauit abscessum, & inde contra Troiam cum silentio venit, quod dicitur σιγᾶν. *Maleum promontorium* Græciæ, quod intrat mare, & per millia quinquaginta protenditur, vbi vnda ira sæua est, vt prosequi nauigantes videatur. Hoc autem promõtorium à Maleo rege Argiuorum nomen accepit. *Pelorum promontorium* Siciliæ respiciens ad Aquilonem, secundum Salustium, dictum à gubernatore Hannibalis illic sepulto. *Pachinum promontorium* Siciliæ Austrum spectans ab aeris crassitudine dictum. Nam πάχος est pinguis & crassus. Austro enim perflatur. *Lilybæum promontorium* Siciliæ, Solis occasum intendens: vocatum ab eiusdem nomine ciuitatis, quæ ibi est sita. *Borio promontorium* Numidiæ vocatum, eo quòd Aquilonem intendat. Hoc Hippone regium postea dictum, pro eo quòd sit æquore interruptum. *Calpis* Hispaniæ promontorium.

De cæteris terræ vocabulis. CAP. VIII.

MOntes sunt tumores terrarum altissimi dicti, quòd sint eminentes. Quidam autem propriis ex causis vocati sunt, ex quibus notandi sunt qui opinione maximi celebrãtur. *Mons Caucasus* ab India vsque ad Taurũ porrectus, pro gentium & linguarum varietate quoquo versum vadit, diuersis nominibus nuncupatur. Vbi autem ad orientem in excelsiorem consurgit sublimitatem: propter niuium candorem Caucasus nuncupatur. Nã orientali lingua Caucasum significat candidum: id est, niuibus densissimus candidantem. Vnde & cum Scythæ qui eidem monti iunguntur, Casim vocauerunt. Casim enim apud eos candor siue nix dicitur. Mons *Taurus* à pleriſque idem vocatur qui & Caucasus. *Libanus* mons Phœnicum altissimus, cuius meminerunt prophetæ: dictus à thure, quia ibi colligitur. cuius ea pars quæ est super eum ad orientalem plagam respiciens, Antilibanus appellatur, id est, contra Libanum. *Ararath* mons Armeniæ in quo arcam historiæ post diluuium resedisse testantur. Vnde & vsque hodie ibidem lignorum eius videntur vestigia. *Acroceraunij montes* propter altitudinem & fulminum iactus vocati sunt. Græcè enim κεραυνὸς fulmen dicitur. Sunt autem inter Armeniam & Iberiam, incipientes à portis Caspiis vsque ad fontem Tigridis fluuij. *Hyperbores montes* Scythiæ dicti, quòd supra, id est vltra eos flat Boreas. *Riphæi montes* in capite Germaniæ sunt à perpetuo ventorum flatu nominati. Nam ῥιπὴ Græcè impetus & ὀρμὴ dicitur, ἀπὸ τῆς ῥιπῆς. *Olympus Mons* Macedoniæ nimium præcelsus, ita vt sub illo nubes esse dicantur. De quo Virgilius, Nubes excelsit Olympus. Dictus autẽ Olympus, quasi ὅλος λαμπρὸς, id est quasi cœlum. Hic mons Macedoniam diuidit à Thracia. *Athos mons* Macedoniæ, & ipse altior nubibus, tantóque sublimis, vt in Lemnum vmbra eius pertendat, quæ ab eo lxxvj. millibus separatur. *Parnassus mons* est Thessaliæ iuxta Bœotiam, qui gemino vertice est erectus in cœlum. Hic in duo finditur iuga Cirra & Nisa. vnde & nuncupatus, eo quod in singulis iugis colebantur Apollo & Liber. Hæc iuga à duobus fratribus Cithæron & Helicon appellantur. Nam Helicon dictus ab Helicone fratre Citharonis. Item *Ceraunij sunt montes* Epiri, à crebris dictis fulminibus: Græcè enim fulmen κεραυνὸς dicitur. *Apenninus* mons appellatus, quasi alpes *Pœninæ*: quia Hannibal veniens ad Italiã eãdẽ alpes aperuit, vnde & Virgilius, Alpes immittit apertas. Has enim Hannibal post bella Hispaniæ aceto rupit. Iuuenalis, Et mõtem rupit acero. Et inde loca ipsa quæ rupit Apenninæ alpes vocantur. *Mons Ætna* ex igne & sulphure dictus. vnde & Gehenna. Cõstat autem hunc ab ea parte qua Eurus & Africus flat, habere spelucas plenas sulphuris, & vsque ad mare deductas: quæ speluncæ recipientes in se fluctus ventũ creant, qui agitatus ignem gignit ex sulphure, vnde fit quòd videtur incendium. *Pirenæus* & ipse à crebris fulminum ignibus nuncupatus. Græcè enim ignis πῦρ vocatur. Iste est qui inter Galliã atque Hispaniam quasi de industria munimentum interiacet. *Solurius* à singularitate dicitur, quòd omnibus Hispaniæ montibus solus altior videatur, siue quòd oriente sole antè radius eius in eo quàm ipse cernatur, *Calpes* mons in vltimis finibus Oceani, qui

dirimit Europam ab Africa, quem Athlantis finem esse dicunt, de quo Lucanus, Hesperiã Calpen: summúmque impleuit Athlantem. *Athlas* Promethei frater fuit & rex Africæ, à quo astrologiæ artem, prius dicunt excogitatam. ideóque dictus est sustinuisse cælum. Ob eruditionẽ igitur eius disciplinę & scientiam cæli nomen eius in montem Africæ deriuatum est: qui nunc Athlas cognominatur, qui propter altitudinem suam quasi cæli machinam atque astra sustentare videtur. *Alpes* autem propriè montes Galliæ sunt, de quibus Virgilius, Aerias alpes. Et dicendo aerias, verbum expressit à verbo. Nam Gallorum lingua alpes montes alti vocantur. Hæ sunt enim quæ Italiæ murorum exhibent vicem. *Colles* sunt præminentiora iuga montiũ, quasi colla. *Iuga* autem montium ex eo appellata sunt: quòd propinquitate sui iungantur. Tumulus est mons breuis, quasi tumens tellus. Item tumulus terra congesta, vbi nulla memoria est. *Valles* sunt humilia loca, quasi vulsa. Hinc & conualles, depressa loca terrarum inter montes. *Campus* est terrarum planities. Dictus autem campus quod breuis sit pedibus, nec erectus vt montes: sed patens & ipatio suo porrectus & iacens. vnde & Græcè πεδίον dicitur. Sumpsit autem nomen ex Græca etymologia. χαμαὶ enim Græci humi dicunt. *Solum* est omne quod sustinet, à soliditate dictum scilicet. vnde & de mari Virgilius ait, Subtrahatúmque solum *Saltus* sunt vasta & syluestria loca, vbi arbores exiliunt in altũ. *Fauces* sunt angustorum locorum aditus inter arduos montes loca angusta & breuia, dicta à faucium similitudine, quasi foces. *Cõfragos* loca in qua vndique venti currunt, ac saxa frangunt. vt Neuius ait: In montes vbi venti frangebant locum. *Scabra* sunt loca situ aspera. Vnde & scabies dicitur, à corporis asperitate. *Lustra* obscurà latibula ferarum & luporum cubilia sunt, vnde & lupanaria lustra dicuntur, per contrarium videlicet, quia parum lustrantur. *Lucus* est locus densis arboribus sepcus, soli lucem detrahens. Potest & à colluendo crebris luminibus dici, quæ ibi propter religionem Gentilium cultúmque habent. *Deserta* vocata quia non seruantur, & ideo quasi deseruntur: vt illæ loca siluarum & montium cõpraria vberrimæ arationi terrarũ quæ sunt vberrimæ glebæ. *Dicta* sunt loca secreta & abdita quasi extra viam. Ipsa sunt & inuia. Inde & auia secreta loca. & à via remota aut tantùm adibilia auibus. Vnde est illud, Inculta rubo & auia bacchis. *Amœna* loca Varro dicta ait, eo quòd solum amorem præstent, & ad se amanda alliciant. Verrius Flaccus, quòd sine molestia sunt, nec quicquã in his officij, quasi amœnum, hoc est, sine fastidio, vnde nullus fructus exsoluitur. Inde etiã nihil præstantes, immunes vocantur. *Aprica* loca quæ sole gaudent, quasi ἀπὸ φέρειν, id est, sine frigore: siue quòd sint aperto cælo. *Opaca verò loca* quasi operto cælo, aprico cõtraria. *Lubricum* dici constat locum ab eo quòd ibi quis labitur. & lubricum dicitur, nõ quod labitur, sed in quo labitur. *Æstiua* sunt loca vmbrosa, quibus per æstatem vitant pecora solis ardorem. Statius, Et vmbrosi patuere æstiua Lucæi. *Naualia sunt loca* vbi naues fabricantur. Hoc & textrinum vocatur. *Portus* autem locus est ab accessu ventorum remotus, vbi hiberna opponere solẽt. Et portus dictus à deportandis mercibus baias vocabant, illa declinatione à baia baias, vt à familia familias. *Litus*, est terra aquæ & mari vicina. Et dictum litus, quia fluctu eliditur, vel quòd aqua alluitur, Cicero in Topicis, Litus est quod fluctus alludit. *Circumluuium* locus quem aqua circumluit. Alluuium consumptio riparũ ex aquis. *Margo* est pars cuiuslibet loci, vtputa maris, vnde & nomen accepit. *Maritima* quasi maris intima. *Ostia* ab ingressu & exitu fluminis dicta in mari. *Continens* perpetua terra, nec vllo mari discreta, quem Græci ἤπειρον vocant.

De inferioribus terræ.

CAP. IX.

Specus est fossa sub terra quę prospici potest. σπήλαια Græcè, spelunca Latine. *Spiracula* appellata omnia loca pestiferi spiritus quem Græci χαράδρας appellant, vel Acherõtea. Etiam Varro spiraculũ dicit huiusmodi locũ, & spiracula ex eo dicũtur loca, qua terra spiritũ edit. *Hiatus* præruptio terræ profunda, quasi hiatus. Propriè autẽ hiatus est hominis oris apertio, translata à feris, quarũ aniditas oris ad apertione monstratur. *Profundum* propriè quasi cuius porro sit fundus. Abusiuè autem profundũ vel sursum vel deorsum dicitur. vt Maria ac terras cæsúmq; profundũ. *Barathrum* nimiæ altitudinis nomẽ est, & dictum barathrũ quasi vorago atra, scilicet à profunditate. *Erebus* inferorum profunditas atque processus. *Styx* ἀπὸ τῆς στυγνότητος, id est à tristitia dicta, eo quod tristes faciat, vel à tristitia gignat. *Corytus* locus inferi. Cocytus autem nomẽ accepit Græca interpretatione, à luctu & gemitu. *Tartarus* vel quia illic omnia turbata sunt ἀπὸ τοῦ ταράττειν, vel quod verius ἀπὸ τοῦ τρέμειν, id est à timore frigoris, quod est algere, scilicet quia luce soleque caret. Nam neque illic vaporesse sunt, qui ex solis luce gignuntur, neque flatus qui eiusdem motibus ciantur, sed perpetuus stupor πάρα τὸ φρίττειν enim horrere & tremere apud Græcos

legitur. Illic enim erit fletus & stridor dentium. *Gehenna* est locus ignis & sulphuris, quem putant ita nominatum à valle idolis consecrata, quæ est iuxta murum Hierusalé, replcra olim cadaueribus mortuorum. Ibi enim Hebræi filios suos immolabant dæmonibus, & appellabatur locus ipse Gehennon. Futuri ergo supplicij locus vbi peccatores cruciandi sunt, huius loci vocabulo designatur. Duplicem autem esse gehennam & ignis & frigoris in Iob legimus. *Inferus* appellatur eo quòd infra sit. Sicut autem secũdum corpus si ponderis sui ordinem teneant, inferiora sunt omnia grauiora: ita secundum spiritum inferiora sunt omnia tristiora, vnde & in Græca lingua origo nominis quo appellabatur inferus: ex eo quòd nihil suaue habeat, resonare perhibetur. Sicut autem cor animalis in medio eius est, ita & infernus in medio terræ esse perhibetur. Vnde & in Euangelio legimus, In corde terræ. Philosophi autem dicunt quòd inferi pro eo dicantur, quòd animæ hinc illinc ferantur.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI ORIGINVM, SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XV.

CAPITA LIBRI QVINTIDECIMI.

1 *De ciuitatibus.*
2 *De ædificiis publicis.*
3 *De habitaculis.*
4 *De ædificiis sacris.*
5 *De repositoriis.*
6 *De operariis.*
7 *De aditibus.*
8 *De partibus ædificiorum.*
9 *De munitionibus.*
10 *De tentoriis.*
11 *De sepulchris.*
12 *De ædificiis rusticis.*
13 *De finibus agrorum.*
14 *De mensuris agrorum.*
15 *De itineribus.*

De ciuitatibus. CAP. I.

DE autoribus conditarum vrbium plerunque dissensio inuenitur: adeò vt nec vrbis quidem *Romæ* origo diligenter possit agnosci. Nam Salustius dicit: vrbem Romam sicuti ego accepi condidere atque habitauere in initio Troiani, & cum iis Aborigines. Alij dicunt ab Euandro, secundum quod Virgilius dicit, Tunc rex Euandrus Romanæ conditor arcis. Alij à Romulo, vt Ennius, His nata auspiciis illa inclita Roma. Si igitur tantæ ciuitatis certa ratio non apparet, non mirum si in aliarum opinione dubitatur. Vnde nec historicos nec commentatores varia dicentes imperitè cõdemnare debemus, quia antiquitas ipsa creauit errorem. Sanè quasdam de quibus aut Sanctæ scripturæ, aut historiæ gentium certã originem referunt, paucis admodum verbis retexere oportet. Primus ante diluuiũ Cain ciuitatem *Enoch* ex nomine filij sui in India condidit, quam vrbem sola multitudine suæ posteritatis implcuit. Primus post diluuionẽ Nembroth gigas *Babylonem* vrbem Mesopotamiæ fundauit. Hanc Semiramis regina Assyriorum ampliauit, murúmque vrbis bitumine & cocto latere fecit. Vocabulum autem sumpsit à confusione: eo quòd ibi cõfusæ sint atque permixtæ linguæ ædificantium turrim. Iudæi asserunt Sem filium Noe, quẽ dicunt Melchisedech primum post diluuium in Syria condidisse vrbem *Salem*: in qua regnum fuit eiusdem Melchisedech. Hanc postea tenuerunt Iebusæi: ex quibus & sortita est vocabulum Iebus: sicque duobus nominibus copulatis, Iebus & Salẽ, vocata est Hierusalem, quæ postea à Salomone Hierosolyma quasi Ierosolomonia dicta est. Hæc & corruptè à poetis Solima nũcupata est, & postea ab Ælio Adriano *Elia* vocitata est. Inde ipsa est & *Sion*, quę Hebraicè speculatio interpretatur, eo quòd in sublimi constructa sit, & de longè venientia contempletur. Hierusalem autem pacifica in nostro sermone transfertur. Oppida nobilia, qui vel quæ constituerunt. Dionysius, qui & Liber pater, cùm Indiam victor præambulasset, *Nisam* vrbem ex suo nomine iuxta Indũ fluuium condidit, & quinquaginta milibus hominum impleuit. Medus autem Egæi filius *Mediam* construxit. Vnde & regio eius Mediæ nomen sortita est. *Persipolim*, vrbem caput Persici regni Perseus Adiæ filius condidit formosissimam confertissimámque opibus, à quo & Persida dicta est. *Ctesiphontem* quoque parti apud Parthiam condiderunt, in æmulationem Babyloniæ vrbis. *Susis*, oppidum Persidæ aiunt Memnonis fratrem constituisse. Dictum autem Susis quod immineat Susæ fluuio. Ibi est regia Cyri, lapide candido & vario cum columnis aureis, & lacunaribus gemmisque distincta, continens etiam simulacrum cæli, stellis micantibus præsignatum, & cætera humanis mentibus incredibilia. *Bactrum*, oppidum Bactriani condiderunt ex proprio nomine illud cognominantes, qui Bactrus vocatur. *Carræ* ciuitas Mesopotamiæ trans Euphratem condita à Parthis, vbi quondam Romanus est cæsus exercitus, & Crassus dux captus. *Edissam* vrbem Mesopotamiæ condidit Nembroth filius Chus postquam de Babylone migrauit, in qua & regnauit, quæ antè Iare cognominata est. Ipse construxit & Calamie quæ postea verso nomine à Seleuco rege dicta est Seleucia. *Philadelphiam* vrbem Arabiæ condidit Raphaim: gens antiquissima, quam interfecerunt filij Loth. *Seleucus*, vnus ex pueris Alexãdri post mortem eiusdem Alexandri occupato regno orientis vrbem in Syria condidit, cánque ex Antiochi patris sui nomine *Antiochiam* nuncupauit, & Syriæ caput instituit. Ipse quoque *Laodiciam* & *Seleuciam*: ipse *Apamiam* & *Edissam* vrbem construxit. *Damascus*, Syriæ condita & nuncupata à Damasco dispensatore Abrahæ filio. Hæc antea in omni Syria tenuit principatum. Necdum enim efflorebant ibi Antiochia Laodicia & Apamia: quas vrbes post Alexandrum constructas esse cognoscimus. Hic est Damascus quem Abrahã futurum sibi hæredem dixerat, antequam esset illi promissus Isaac. *Gazam*, oppidum Palestinæ cõdiderunt Euæi, in qua habitauerũt Cappadoces pristinis cultoribus interfectis. Vocata autem Gaza, eo quòd ibi Cambyses rex Persarum thesauros suos posuit, cùm bellum Ægyptijs intulisset. Persarum enim lingua thesaurus Gaza nominatur. Philistim vrbem condiderunt Allophili, ipsa est *Ascalon*, de qua superius memorauimus: nũcupata ex nomine Cesloim, qui fuit nepos Cain & filius Mistain. *Dor* vrbs fuit quondam potentissima, & versa vice *Straronis turris*: postea ab Herode rege Iudææ in honorem Cæsaris Augusti Cæsarea nuncupata in qua Cornelij domum Christi vidit Ecclesia, & Philippi ediculas, & cubiculum quatuor virginũ prophetarũ. *Joppe* oppidum Palæstinę maritimũ. Idẽ Palæstini ædificauerunt, vbi saxum ostenditur, quod

vinculorum Andromediæ adhuc vestigia retinet: cuius beluæ forma eminentior elephãtis fuit. *Iericho*, à Iebusæis condita traditur, à quibus & nomen traxisse perhibetur. hanc subuertit Iesus. Postquam instruxit aliam Ozam de Bethel ex tribu Ephraim. Sed & hæc eo tempore quo Hierusalem oppugnabatur à Romanis, propter perfidiam ciuium capta atque destructa est. postquã tertia ædificata est vrbs, quæ vsque hodie permanet. *Sichem*, Samarię vrbem, quę Latinè & Græcè Sicima vocatur, ædificauit Emor, appellauitque eam nomine Sichem filij sui. Ipsa est nũc Neopolis ciuitas Samaritanorũ. *Bethel*, vrbẽ Samariæ condiderunt Iebusæi: quæ prius vocabatur Luz, sed postquam dormiens ibi Iacob vidit scalam innitentem cęlo & dixit, Verè hæc domus Dei est & porta cæli: hac ex causa nomen locus accepit Bethel: id est domus Dei. Quando autem ibi ab Ieroboam vituli fabricati sunt, vocata est Bethauen id est domus idoli, quæ antea vocabatur domus Dei. *Bethleem Iudæ*, ciuitas Dauid, quæ mundi genuit saluatorem à Iebusęis condita fertur, & vocata primùm Effrata. Quando autem Iacob ibi pecora sua pauit, eidem loco Bethleẽ nomen quodam vaticinio futuro imposuit, quòd domus panis interpretatur, propter eũ panem qui ibi de cælo descendit. *Ebron*, ciuitas Iudææ, quæ quondam vocabatur Arbe, condita est à gigantibus ante septem annos quam ab eis Tanis vrbs Ægypti conderetur. Ipsa est Arbe à numero ita vocata, quòd ibi tres patriarchæ sepulti sunt, & quartus Adam. Ipsa est Mambre vocata ex vno amico Abrahæ, *Samariam*, à qua omnis regio quæ circa eam fuit, nomen accepit. Sennacherib rex Assyriorum construxit, vocauitque Samariam, id est, custodiam, quam quando Israel transtulit, ibi constituit. Hanc obsidione captam Antiochus solo coęquauit. Quam postea Herodes à fundamẽtis instaurans, in honorem Augusti, Augustã, id est Sebastiam Græco sermone vocauit. Ibi sepulti sunt Heliseus & Abdias Prophetæ, & quo maior inter natos mulierem non fuit Baptista Ioannes. *Tiberiadem* vero Herodes alius in Iudæa in nomine Tiberij Cæsaris condidit. *Tyrus*, vrbs Phœnicum condita à Phœnicibus fuit. Hæc est ciuitas, ex qua aurum regi Salomoni deferebatur, in qua optima purpura tingitur. Vnde & Tiria dicitur nobilis purpura. Phœnices à Rubro mari profecti, *Sidonem* vrbem opulentissimam condiderunt: quam à piscium copia Sidon appellauerunt. Nam piscem Phœnices *Sidon* vocant. Ipsi etiam *Tyrum* in Syria: ipsi *Vticam* in Africa, *Hipponem*, *Leptim*, aliásque vrbes in ora maritima condiderunt. Ipsi *Thebas* in Bœotia duce Cadmo: ipsi po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtremò.in vltima orbis tendentes vrbem in Oceano condiderunt, eámque lingua ſua Gades nominauerunt. Nam mos erat antiquus Phœnicum gentis, cum multis ſimul mercandi cauſa à domo proficiſci, & cùm incolarum animos commercio rerum iis antè incognitarum ſibi conciliaſſent, loca quæ condendis vrbibus idonea videbantur capere. Ex iis profecta & Dido in litus Africæ vrbem condidit, & *Carthadam* nominauit, quod Phœnica lingua exprimit ciuitatem nouam. mox ſermone verſo Cartago eſt dicta hanc Scipio deleuit. Quæ autem nunc eſt, poſtea à Romanis eſt condita. Cartago autem antea *Birſa*, poſtea *Tyrus* dicta eſt, deinde Cartago. *Memphim*, ciuitatem Aegypti ædificauit Epaphus Iouis filius, cùm in ſecunda Aegypto regnaret. Hæc eſt vrbs in qua charta naſcitur, vbi etiã optimi mathematici fuerunt. Nam hanc vrbem magicis artibus deditam, priſtini vſque ad præſens tempus veſtigia erroris oſtendũt. *Tanis*, Metropolis Aegypti, vbi Pharao fuit, & Moyſes cuncta ſigna fecit, quæ in Exodo ſcribuntur. Hanc conſtruxiſſe perhibentur Titanes, id eſt gigantes, & ex ſuo nomine nuncupauerunt. *Aeliopolis*, vbs Aegypti, quæ Latinè interpretatur ſolis ciuitas, ſicut lxx. interpretes arbitrantur. Aedificata eſt autem à filiis Iſrael, in qua Phutifares ſacerdos fuit, cuius meminit Ezechiel. *Vrbem Alexandrinam* condidit Alexander magnus, cuius & nomen detinet. Hanc enim idem in terminis regionis Africæ & Aegypti conſtituit, & caput eſſe regionis Africæ & Aegypti iuſſit. Interiacet autem inter Aegyptum & mare: quaſi clauſtrum, importuoſa. Hæc eſt vrbs Aegypti, poſtea verſa in Alexandriam. *Thebas Aegyptias* condidit Cadmus, quæ inter Aegyptias vrbes numero portarum nobiliores habentur, ad quas commercias Arabes vndique ſubuchunt. Hinc regio Aegypti Thebais dicta eſt. Thebæ autem & Bœotię ſunt & Aegyptiæ, vno tamen auctore ſunt conditæ. *Ptolamais* & *Berenice* à regibus Aegyptiis nominatæ à quib⁹ & ædificatæ fuerunt. *Cæſaream Cappadociæ*, Philippus in honorem Cæſaris ædificauit. *Tarſum Ciliciæ*, Danaes proles Perſeus ædificauit. de qua ciuitate Paulus Apoſtolus, Natus, inquit, Tarſo Ciliciæ. Quidam etiam locus Indiæ Tarſus vocatur. *Seleuciam Iſauriæ* condidit Seleucos: qui & Antiochiam. Ilus autem Apollinis filius in Phry[illegible]a *Ilium* condidit. Amazones *Epheſum* in Aſia conſtruxerunt. Theſeus verò *Smirnam* conſtruxit, quæ Homero poetæ patria extitit, & Smirna vocata, quòd eius campos Hermus fluuius ſecat. *Dioſcoriam*, Colchorum vrbem Amphitus & Circius aurigæ Caſtoris & Pollucis fabricauerunt, ex cotum nomine eam cognominantes. Nam Caſtor & Pollux Græcè Διόσκουροι appellantur. *Nicomedia* à Nicomedo rege Bithiniæ ædificata eſt. *Bithinia*, condita à Phœnice, quæ primùm Mirandma vocabatur. *Conſtantinopolim*, vrbem Thraciæ Conſtantinus ex nomine ſuo inſtituit, ſolam Romę meritis & potentia adæquatam. Hęc condita primùm à Pauſania rege Spartanorum, & vocata *Byzantium*, vel quòd tantùm patear inter Adriaticum mare & Propontidem; vel quòd ſit receptaculum terrę marisque copiis. Vnde & eam Conſtantinus aptiſſimam condere iudicauit, vt receptaculum ſibi terra mariſque fieret. Vnde & nunc Romani imperij ſedes & totius caput eſt orientis: ſicut & Roma occidentis. *Epirus*, Thraciæ condita eſt à Pyrrho & cognominata. *Athenas* in Hellade Cecrops condidit, & ex ſuo nomine Cecropiam nominauit: hanc Amphion qui in Gręcia tertius poſt Cecropem regnauit, Minerue ſacrauit, & nomen ciuitati Athenas dedit. Nam Minerua Græcè Ἀθήνη dicitur. vnde & Mineruam Gręci inuentricem multarum artium aſſerunt, quia & literæ & artes diuerſorum ſtudiorum; & ipſa Philoſophia veluti templum Athenas habuerunt. *Corinthum*, in Achaia condidit Corinthus Oreſtis filius. Hanc Græci Corintheam vocant, hoc eſt adminiſtrationem reipublicæ. *Thebas Baeotia*. Cadmus veniens à Phœnicibus conditis, Thebis Aegyptiis prius ab eo conſtructis, dit, Thebis Aegyptiis prius ab eo conſtructis. *Mycenas* Lacedæmonia condita à Lacedæmone Semele filio. *Sparta*, à Sparto filio Phoronei vocata: qui fuit filius Inachi. Ipſam autem eſſe Spartam, quam & Lacedæmoniam ciuitatem, atque inde Lacedæmonios Spartanos dici, *Achaia*, ab Achæo conſtructa. Pelops qui apud Argos regnauit. *Peloponenſem vrbem* condidit. *Cecrops*, in inſula Rhodo. *Rhodum* ędificauit. Carpathus Coum, Acos Tiphonis filius, *Paphum*. Angæus Lycurgi filius, *Samum*. Dardanus autem condidit *Dardaniam*. *Theſſalonicam* Theſſalus Græci filius ædificauit, in qua etiam regnauit. *Brundiſium*, conſtruxerunt Græci. Brundiſium autem dictum eſt Græcè, quòd *brunda* caput ceruę dicatur: ſic eſt enim vt & cornua videantur: & caput & lingua in poſitione ipſius ciuitatis. In Italia autem à Iano *Ianiculum*: à Saturno *Saturnia* atque *Latium* conditum, eò quòd ibi fugiens latuiſſet, cognominatũ. Ab Hercule in Campania *Pompeia*, qui victor ex Hiſpania pompam boum duxerat. Aeneas autem poſt excidium Troiæ in eandem Italiam veniens, ab vxoris nomine *Lauiniam* condidit. Aſcanius verò relicto Laviniæ nouercæ ſuæ regno, *Albam longam* ædificauit. Alba autem vocata propter colorem ſuis, longa, quia longum oppidum eſt, iuxta prolixitatem collis in quo poſitum eſt. Ex hac etiam vrbe reges Albanorum appellari cęperunt. *Capuam* Capis Siluius rex Albanorum conſtruxit, appellatam nomine cõditoris, licet & ſint qui dicant à capacitate eam Capuã dictam, quòd eius terra omnem vitæ fructum capiat: alij, à locis campeſtribus in quibus ſita eſt. Eſt autem caput vrbium Campaniæ, inter tres maximas Romam, Cartaginẽmque numerata: ex qua & prouincia Italiæ Campania dicta eſt. Romulus cùm interfecto apud Albam Amulio, auum Numitorem in regnum conſtituiſſet, in eum locum vbi nunc Roma eſt deuenit: ibique ſedes poſuit, mœnia conſtruxit, vrbẽmque ex nomine ſuo *Romam* vocauit. Hanc autem antè Euander dicitur condidiſſe, vt eſt illud, Tunc pater Euander Romanæ conditor arcis. Ancus Martius ex filia Numæ Pompilij natus, hic vrbem in exitu Tiberis condidit, quæ & peregrinas merces exciperet, & hoſtem moraretur, quam ab ipſo ſitu *Oſtiam* appellauit. Galli quidam inteſtina diſcordia & aſſiduis diſſenſionibus ſuorum permoti, ſedes nouas quærentes Italiam profecti ſunt: ſedibúſque propriis Tuſcis expulſis, *Mediolanum* atque alias vrbes condiderunt. Vocatum autem Mediolanum, ab eo quòd ibi ſus in mediolanea perhibetur inuenta. Hiſtoriis placet à Meſappo Græco *Meſappia* datam originem, verſa poſt modum in nomen Calabriæ quam in exordio Oenotri frater Peucetius Peucetiam nominauerat. Manto Tireſiæ filia poſt interitum Thebanorum diſtitur delata in Italiam *Mantuam* condidiſſe. Eſt autem in Venetia quæ Gallia Ciſalpina dicitur. Et Mãtua dicta, quod manes tuetur. *Parthenopia* à Parthenope virgine quadam illic ſepulta, Parthenopia appellata: quòd oppidum poſtea Auguſtus *Neapolim* eſſe maluit. Ad promontorium Leucatem in quo tractu Apollinis templum fuit, bellum Auguſtus contra Antonium geſſit. Quo victo, vrbem in Actiaco ſinu condidit: quam à victoria *Nicopolim* appellauit. Palantus Partheniorum dux *Parthenios* conſtituit. Taras Neptuni filius fuit, à quo *Tarentũ* ciuitas & cõdita appellata eſt. Cùm Cyrus maritimas vrbes Græciæ occuparet, & Phocenſes ab eo expugnati omnibus auguſtiis premerẽtur, iurauerunt vt profugerent quàm longiſſimè ab imperio Perſarum, vbi ne nomen quidem eorum audirent: atque ita in vltimos Galliæ ſinus nauibus profecti, armiſque ſe aduerſus Gallicam ferocitatem tuentes, *Maſſiliam* condiderunt, & ex nomine ducis nuncupauerunt. Hos Varro trilingues eſſe dicit: quòd & Græcè loquantur, & Latinè & Gallicè. *Narbonam* & *Arelatum* & *Pictauium* coloni proprij condiderunt. *Barchinonem* appellatam ferunt, quòd *Burgos* Gallos primùm colonos habuerit: quibus antea cultoribus impleta eſt. *Terraconam* in Hiſpania Scipiones conſtruxerunt: ideo caput eſt Terraconenſis prouinciæ. *Cæſarauguſta* Terraconenſis Hiſpaniæ oppidum à Cæſare Auguſto & ſitum & nominatum loci amœnitate & deliciis præſtantius ciuitatibus Hiſpaniæ cunctis, atque illuſtrius, florens ſanctorum martyrum ſepulturis. Afri ſub Hannibale maritima Hiſpanię occupantes, *Carthaginem Spartariam* conſtruxerunt, quæ mox à Romanis capta & colonia facta, nomen etiam prouinciæ dedit. Nunc autem à Gothis ſubuerſa atque in deſolationem redacta eſt. *Saguntum* Græci ex inſula Zacyntho profecti in Hiſpaniam condiderunt: quam Afri poſtea bello impetiram deleuerunt. *Emeritam* Cęſar Auguſtus ædificauit, poſtquam Luſitaniam & quaſdam Oceani inſulas cepit: dans ei nomẽ ab eo quod ibi milites veteranos conſtituiſſet. Nam emeriti dicuntur veterani, ſoluríque à militia. *Vlyſſipona* ab Vlyſſe condita & nuncupata: quo loco ſicut hiſtoriographi dicunt, cœlum à terra, & maria diſiunguntur à terris. *Hiſpalim* Cæſar Iulius condidit, quam ex ſuo nomine, & Romæ vrbis vocabulo *Iuliam Romulam* nuncupauit. *Hiſpalis* autem à ſitu cognominata eſt, eo quod in ſolo paluſtri ſuſſixis profundo palis locata ſit: ne lubrico atque inſtabili fundamento caderet. *Gades* oppidum à Pœnis conditum: qui & Carthaginem Spartariam condiderunt. *Septa* oppidum à montibus ſeptem: qui à ſimilitudine fratres vocati Gaditano imminent freto. *Tingis* ciuitas & *Lixa* Anteus auctor eſt, quem Hercules fertur luctæ certamine ſuperatum interfeciſſe. Lix autem à Lixo flumine Mauritaniæ nuncupata, vbi antea regia fuit & Sala quòd immineat Salæ flumini. *Cæſaream* Mauritaniæ oppidum Iuba rex Maurorum in honorem Cæſaris Auguſti condidit: quam ex eius nomine Cæſaream appellauit: ſicut Herodes aliam Cæſaream in Paleſtina, quæ nunc eſt vrbs clariſſima. *Icoſium*. Cæſarienſis Mauritaniæ oppidum, Hercule illic tranſeunte, viginti à comitatu eius diſcedentes conſtruxerunt. Hanc ne quis impoſito à ſe nomine priuatim gloriaretur, de cõdentium numero vbi Icoſio nomen eſt datum. Cyre regina fuit Libyæ quæ ex ſuo nomine *ciuitatem Cyrenem* condidit: ex qua & Libyam Cyrenenſem vocauit.

De adificiis publicis.

Cap. II.

Ciuitas eſt hominum multitudo ſocietatis vinculo adunata, dicta à ciuibus, id eſt ab

incolis ipsis vrbis, pro eò quòd plurimorum conscisceat & contineat vitas. Nam vrbs ipsa mœnia sunt: ciuitas autem non saxa, sed habitatores vocantur. ¶ Tres autem sunt societates familiarum, vrbium, gentium. *Vrbs* vocata ab *orbe*, quòd antiquæ ciuitates in orbes fiebant: vel *ab vrbo* parte aratri quo muri designabantur, vnde est illud, Optauitque locum regno & concludere sulco. Locus enim futuræ ciuitatis sulco designabatur, id est, aratro. Cato, *Qui vrbem* inquit, *nouam condit, Tauro & vacca aret, vbi auerterit, murum faciat: vbi portam vult esse, aratrum sustollat & portet, & portam vocet.* Ideò autem vrbs aratro circumdabatur dispari sexu iuuencorum, propter commixtionem familiarum, & imaginem serentis, fructúmque reddentis. Vrbs autem aratro conditur: aratro vertitur. Vnde Horatius, Imprimeretque muris hostile aratrum. *Oppidum* quidam ab oppositione murorum dixerunt: alij ab opibus recondendis: eo quòd sit munitum, alij quòd sit in eo conuentus habitantium, & opem det mutuam contra hostem. Nam primùm homines tanquam nudi & inermes, nec contra beluas præsidia habebant, nec receptacula frigoris & caloris, nec ipsi inter se homines ab hominibus satis erant tuti. Tandem naturali solertia speluncis siluestribúsque tegumentis tuguria sibi & casas virgultis arundinibúsque contexuerunt, quò esset vita tutior, ne iis qui nocere possent aditus esset. Hæc est origo oppidorum, quæ quòd opem darent, idcirco oppida nominata dixerunt. Oppidum autem magnitudine & mœnibus differebat à vico, & castello & pago. Ciuitates autem aut *colonia*, aut *municipia*, aut *vici*, aut *castella*, aut *pagi* appellantur. *Ciuitas* proprie dicitur quam non aduenæ, sed eodem innati solo condiderũt. Ideóque vrbes à propriis ciuibus conditæ, ciuitates non coloniæ nuncupantur. *Colonia* verò est quæ defectu indigenarum nouis cultoribus adimpletur. Vnde & Colonia à cultu agri est dicta. *Municipium* est quod manente statu ciuitatis ius aliquod minoris aut maioris officij à principe impetrat. Dictum autem municipium à muniis, id est officijs, quòd tantùm munia, id est tributa dedita, vel munera reddant. Nam liberales & famosissimæ causæ, & quæ ex principe proficiscuntur, ibi non aguntur. Hæc enim ad dignitatem ciuitatum pertinent. *Vici & castella & pagi* ij sunt, qui nulla dignitate ciuitatis ornantur, sed vulgari hominum cõuentu incolunctur, & propter paruitatem sui maioribus ciuitatibus attribuuntur. *Vicus* autem dictus à vicinis tantùm habitatoribus, vel quòd vias habeat tantùm sine muris. Est autem sine munitione murorum, licet & vici dicantur ipsæ habitationes vrbis. Dictus autẽ vicus, eo quòd sit vice ciuitatis, vel quòd vias habeat tantùm sine muris. *Castrum* antiqui dicebant oppidum loco altissimo situm, quasi casam altam: cuius pluralis numerus castra diminutiuum castellum est: siue quòd castrabatur licentia inibi habitantium, ne passim vaga nosti pateret. *Pagi* sunt aperta ædificiis loca inter agros habitantibus. Hæc & conciliabula dicta, à conuentu & societate multorum in vnum. *Competa* sunt vbi vsus est conuentus fieri rusticorum, & dicta competa quia multa loca in agris eodem competunt, & quò conuenitur à rusticis. *Suburbana* sunt circumiecta ciuitatis ædificia, quasi sub vrbe. *Mœnia* sunt muri ciuitatis, dicti ab eo quòd muniant ciuitatem, quasi munimenta ciuitatis, id est tutamenta. *Munium* autem dictum, quasi manu factum: sic & *muri* à munitione dicti, quasi munitiæ eo quòd muniant & tueantur interiora vrbis. *Mœnia* autem duplicem habent significationem. Nam interdum mœnia abusiuè dici solent omnia ædificia publica ciuitatis vt, Diuidimus muros, & mœnia pandimus vrbis. Propriè autem mœnia sunt tantùm muri. *Murus* autem turribus propugnaculisque ornatur. *Turres* vocatæ quòd teretes sint & longæ. *Teres* enim est aliquid rotundum cum proceritate, vt columna. Nam quamuis quadratæ aut latæ cõstruantur, procul tamen videntibus rotundæ existimantur, ideo quia omne cuiusque anguli simulachrum per longum aeris spacium euanescit atque consumitur, & rotundũ videtur. *Propugnacula* pinnæ murorum sunt dicta, quia ex his propugnatur. *Promurale* verò eo quòd sit pro munitione muri. Est enim murus proximus ante murum. *Porta* dicitur quia potest vel importari vel exportari aliquid. Propriè autem porta aut vrbis aut castrorum vocitatur, sicut superiùs dictum est. Vicus, vt prædictum est, ipsę habitationes vrbis sunt, vnde & vicini dicti. Viæ ipsa spatia angusta quæ inter vicos sunt. *Plateæ* perpetuæ ac latiores ciuitatum viæ sunt: iuxta proprietatem linguæ Græcæ à latitudine nuncupatæ. πλάτος enim Græci latum dicunt. *Quintana* pars plateæ quinta est: qua carpentum progredi potest. *Cloacæ* dictæ, quod iis percolantur aquæ. Has primùm Romę fecisse dicunt Tarquinium Priscum, vt quotiens pluuiarum inundatio existeret, per eas aquæ extra ciuitatem emitterentur, ne maximis perpetuísque tempestatibus planitiem vel fundamenta vrbium strages aquarum subuerteret. *Imbuli*, vel quia sub volumine sunt, vel quia sub iis ambulant. Sunt enim porticus hinc inde platearum. *Forus* est exercendarum litium locus à fando dictus, siue à Phoroneo rege, qui primus Græcis leges dedit. Hæc loca & prothyra vocantur, ideò quòd

quòd ex bello Punico captis nauibus Carthaginensium, rostra ablata sunt, & in foro Romano præfixa, vt essent huius insigne victoriæ. *Curia* dicitur, eo quòd ibi cura per senatum de cunctis administretur. *Prætorium*, eo quòd ibi prætor sedeat ad discutiendum. *Gymnasium*, generalis est exercitiorum locus. Tamen apud Athenas locus erat vbi discebatur philosophia, & sapientiæ exercebatur studium. Nam γυμνάσιον Græcè vocatur, quod Latinè exercitium dicitur, hoc est meditatio. Sed & balnea, & loca cursorum & athletarum gymnasia sunt, eo quòd illic omnes in suæ artis studio exercitentur. *Capitolium*, Romæ vocatum, eo quòd fuerit Romanæ vrbis & religionis caput summum. Alij aiunt, cùm Tarquinius Priscus Capitolij fundamenta Romæ aperiret, in loco fundamenti caput hominis literis Tuscis notatum inuenit, & proinde Capitolium appellauit. *Arces*, sunt partes vrbis excelsæ atque munitę. Nam quæcunque turissima vrbium sunt ab arcendo hostem arces vocantur. Vnde & arcus & arca. *Circum*, Romani dictum putant à circuitu equorum, eo quòd ibi circum metas equi currant. *Theatrum* autem à spectaculo nominatum, ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι quòd in eo populus stans despectare atque spectare, ludos scenicos contemplatur. *Amphitheatrum* verò vocatum, quòd ex duobus sit theatris compositũ. Nam amphitheatrum rotundum est, theatrum verò ex medio amphitheatri est, semicirculi figuram habens. *Labyrinthus* est perplexis parietibus ædificium, qualis est apud Cretam à Dedalo factus, vbi fuerit Minotaurus inclusus: in quo si quis introierit sine glomere lini, exitum inuenire non valet. Cuius ædificij talis est situs, vt aperientibus fores, tonitruum intus terribile audiatur. Descenditur centenis vltra gradibus, intus simulacra & monstriferæ effigies, in partes diuersas transitus innumeri per tenebras, & cætera ad errorem ingredientium facta, ita vt de tenebris eius ad lucem venire impossibile esse videatur. Quatuor sunt labyrinthi. Primus *Aegyptius*: secundus *Creticus* tertius *in Lemno*: quartus *in Italia*, omnes ita constructi, vt dissoluere eos nec vlla fecula quidem possint. ¶ *Pharus*, turris est maxima: quam Græci & Latini in commune ab ipsius rei vsu pharũ appellauerint: eo quòd flammarum indicio longè videatur à nauigantibus, qualem Ptolemæus iuxta Alexandriam construxisse octingentis talentis traditur. Vsus eius est nocturno nauiũ cursui ignes ostendere, ad pronuncianda vasa portúsque introitus recepti tenebris nauigantes in scopulos incidant. Nam Alexandria fallacibus vadis insidiosos accessus habet. Hinc igitur in portubus machinas ad præluceudi ministerium fabricatas pharos dicunt. Nam φῶς lux est. ὁρᾶν videre. Vnde & lucifer Græcè φωσφόρος appellatur. *Coelea*, sunt altæ & rotundæ turres, & dictæ coeleæ, quasi cycleæ, quòd in eis tanquam per circulum orbémque conscendatur, qualis est Romæ clxxxv. pedibus. *Thermæ*, appellatæ quòd caleant. Græci enim θερμὸν calorem vocant. Balnæis verò nomen inditum à leuatione mœroris. Nam Græci βαλανεῖον dixerunt, quòd anxietatem animi tollat. Hæc & gymnasia dicuntur, quia ibi athletæ vncto corpore & perfricato manibus exercitantur. Nam γυμνάσιον Græcè, Latinè exercitium dicitur. γύμνος verò nudus, *Apodyterium*, vbi lauantium vestimenta ponuntur, ab exuendo dictum, ἀποδύειν enim Græcè exuere dicitur. *Propina*, græcus sermo est, qui apud nos corruptè popina dicitur. Est autem locus iuxta balnea publica, vbi post lauacrũ à fame & siti reficiuntur. Vnde & propina & propinare dicitur. Πεῖνα enim Græcè famem significat, eo quòd hic locus famem tollat. *Tabernæ*, olim vocabantur ædiculæ plebeiorum paruæ & simplices in vicis, axibus, & tabulis clausæ, vnde & tabernariæ, quod ibi soleant considere. dictæ autem tabernæ quòd ex tabulis ligneis erant constructæ: quę nunc etsi non speciem: nomen tamen pristinum retinent. *Macellum* dictum, quòd ibi macten-tur pecora, quæ mercantibus venundantur. *Mercatum* autem à commercio nominatum. Ibi enim res vendere vel emere solitum est, sicut & telonium dicitur, vbi merces nauium & nautarum emolumenta redduntur. Ibi enim vectigalis exactor sedet, precium rebus impositurus, & voce à mercatoribus flagitans. *Carcer* est à quo prohibentur exire, & dictus carcer à coercendo. Hinc Fronto, Vt pergræcari potius amœnis locis, quàm coerceri carcere videretur.

De habitaculis. Cap. III.

Habitatio, ab habitando vocata, vt Habitatio casas. *Domus*, ex Græca appellatione vocata. Nam δόμος Græci tecta dicunt. Est autem domus vnius familię habitatio: sicut vrbs vnius populi: sicut orbis, domicilium totius generis humani. Omne ædificium antiqui *ædem* appellauerunt. Alij ædem ab ædendo quidem sumpsisse nomen existimant, dantes exemplũ de Plauto, Si vocassem vos in ædem ad prandium. Hinc & ædificiũ, eo quòd fuerit prius ad edendum factum. *Aula*, domus est regia siue spaciosum habitaculum, porticibúsque quatuor conclusum. *Atrium*, magna ædes est, siue amplior & spaciosa domus, & dictũ est atrium, eo quòd addantur ei tres porticus extrinsecus. Alius autem ait, quasi ab igne & ligno atrum dixerũt.

Atrum enim sit ex fumo. *Palatium*, à Palante principe Arcadum dictum: in cuius honore Arcades Palanteum oppidum construxerunt, & regiam in ipsius nomine conditam palatium vocauerunt. *Thalamum*, hac ex causa vocatum ferunt. Cùm enim rapræ fuissent à Romanis Sabinæ, ex quibus cùm vna ante alias specie nobilis cum magna omnium admiratione raperetur, Talamoni duci eam oraculo respõsum est dari: & quoniam hę nuptiæ feliciter cesserant, institutum est, vt in omnibus nuptiis thalami nomen iteretur. Ægyptij quoque lingua sua loca in quibus nubentes succedunt & incubant, thalamum nominant. *Cœnaculum*, dictum à communione vescendi: vnde & cœnobium, congregatio. Antiqui enim publicè & in commune vescebantur, nec vllius conuiuium singulare erat, ne in occulto deliciæ luxuriam gignerent. *Triclinium*, est cœnaculum, à tribus lectulis discumbentium dictum. Apud veteres enim in loco vbi conuiuij apparatus exponebatur, tres lectuli strati erant, in quibus discumbentes epulabantur. Κλίνη enim Græcè lectus vel accubitus dicitur, ex quo confectum est, vt triclinium diceretur. *Cella*, dicta quòd nos occultet & celet. *Cubiculum* verò, quòd eo cubemus, ibique dormientes requiescamus. *Cubile* autem cubandi locus est. *Secessus* quòd sit locus secretus, id est sine accessu. *Diuersorium* dictum, eo quòd ex diuersis viis ibi cõueniatur. *Hospitium*, sermo Græcus est: vbi quis ad tempus hospitali iure inhabitat, & iterum inde transiens migrat. Inde & metatum, quia mutatur. Vnde & legitur, & Castra metati sunt pro mutauerunt. Non enim illic permanet exercitus, sed pertransit. *Mœniana*, dicta sunt quòd maneamus. Mœnianus collega Crassi in foro proiecit materias, vt essent loca in quibus spectantes insisterent, quæ ex nomine eius mœniana appellata est. Hæc & solaria, quia patent soli: post hæc alij lapide, alij materia ædificare porticibus mœniana, & foribus, & domibus adiecerunt. *Tabulata*, olim ligneæ domus fiebant. Inde nomen permanet tabulatorum. *Apogeum*, est constructum sub terris ædificium, quod nos antrium vel speluncam dicimus. *Solarium*, quòd soli & auræ pateat, qualis fuit locus in quo Dauid Bersabeam lauantem aspexit & adamauit. Cùm Hierosolymam Antiochus obsideret, Hircanus princeps Iudæorum referato Dauid sepulcro, tria millia auri talenta inde abstraxit: ex quibus CCC. Antiocho dedit, vt obsidionem relinqueret, atque vt fœdi inuidiam demeret, fertur ex reliqua pecunia instituisse primus *Xenodochia*, quibus aduentum susciperet pauperum & peregrinorum, vnde & vocabulum sumpsit. Nam ex Græco in Latinam ξενοδοχεῖον peregrinorum susceptio nuncupatur. Vbi autem ægrotantes de plateis colliguntur νοσοκομεῖον Græcè dicitur: iniquo consumpta languoribus atque inediis miserorum membra fouentur.

De ædificiis sacris. CAP. IV.

Sacra sunt *loca*, diuinis cultibus instituta, vtpote ea in quibus altaria litantibus de more pontificibus conseruantur. *Sancta*, iuxta veteres exteriora templi sunt. *Sancta* autem sanctorum locus templi secretior, ad quem nulli erat accessus, nisi tantùm sacerdoti. Dicta autem *Sancta sanctorum*, quia exteriori oraculo sanctiora sunt, vel quia sanctiorum comparatione sanctiora sunt, sicut Cantica canticorum, quia cantica vniuersa præcellunt. Sanctum autem à sanguine hostiæ nuncupatum. Nihil enim sanctum apud veteres dicebatur, nisi quod hostiæ sanguine esset consecratum aut conspersum. Item sanctum quod extat esse sancitum. *Sancire* autem est confirmare & irrogatione pœnæ ab iniuria defendere, sic & leges sanctæ, & mores sancti esse dicuntur. *Propitiatorium*, oraculum inter duo Cherubin. Et dictum, propitiatorium quasi propitiationis oratorium. Propitiatio enim placatio est. *Oracula*, dicta eo quòd inde responsa redduntur, & oracula ab ore. *Penetralia*, secreta sunt oraculorum, & penetralia dicta ab eo quod est penitus, hoc est pene intus. *Oratorium*, orationi tantùm est consecratum, in quo nemo aliud agere debet, nisi ad quod est factum, vnde nomen accepit. *Monasterium* vnius monachi, id est solitarij habitatio. *Cœnobium*, ex Græco & Latino videtur esse compositum. Est enim habitaculum plurimorum in commune viuentium. κοινὸν enim Græcè commune dicitur. *Templi*, nomen generale, pro locis enim quibuscunque magnis antiqui templa dicebant. Et templa dicta quasi tecta ampla. Sed & locus designatus ad orientem, à contemplatione templum dicebatur. Cuius partes quatuor erant: antica ad ortum, postica ad occasum, sinistra ad septentrionem, dextra ad meridiem spectans, vnde & quando templum construebant, orientem spectabant æquinoctialem, ita vt lineæ ab ortu ad occidentem missæ facerent partes cæli dextra sinistra æquales, vt qui consuleret ac deprecaretur rectum aspiceret orientem. *Fana*, dicta à Faunis quibus templa error gentilium construebat, vnde consulentes dæmonium, responsa audirent. *Delubra*, veteres dicebant templa fontes habentia, quibus ante ingressum diluebantur, & appellati delubra à diluendo. Ipsa nunc sunt ædes cum sacris fontibus in quibus fideles regenerati purificantur, & bene quodam præsagio delubra sunt appellata. Sunt enim in ablationem peccatorum. Fons autem in delubris locus regeneratorum est, in quo septem gradus in Spiritus sancti mysterio formantur, tres in descensu, & tres in ascensu. Septimus verò is est qui & quartus, id est similis Filio hominis: extinguens fornacem ignis, stabilitatem pedum, fundamentum aquæ, in quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. *Basilicæ* priùs vocabantur regum habitacula vnde & nomen habent. Nã βασιλεὺς rex, & basilicæ regiæ habitationes. Nũc autem ideò diuina templa basilicæ nominantur, quia ibi regi omnium Deo cultus & sacrificia offerũtur. *Martyrium* locus martyrum Græca deriuatione, eo quòd in memoriam martyris sit constructum, vel quòd sepulchra sanctorum ibi sint martyrũ. *Aram* quidam vocatam dixerunt, quòd incensæ ibi victimæ ardeant. Alij aras dicunt à precationibus, id est, quas Græci ἀρὰς vocant, vnde contrà imprecatio satura dicitur. Alij volunt ab altitudine aras. sed malè. *Altare* autem ab altitudine constat esse nominatum, quasi alta ara. *Pulpitum* quòd in eo lector vel psalmista positus in publico conspici à populo possit, quò liberius audiatur. *Tribunal*, eo quòd inde à sacerdote tribuantur præcepta viuendi. Est enim locus in sublimi constitutus, vnde vniuersa exaudiri possint. Aliàs tribunal à tribubus denominatum: quòd ad illum tribus conuocentur. *Analogium* dictum quòd sermo inde prædicetur. Nam λόγος Græcè sermo dicitur: quòd & ipsum altius situm est.

De repositoriis. CAP. V.

Sacrarium propriè est locus templi in quo sacra reponuntur: sicut donarium est in quo collocantur oblata, sicut lectisternia dicuntur, vbi homines sedere consueuerunt. Ab inferendis ergo & deportandis sacris sacrarium nuncupatur. *Donaria* verò eo quòd ibi dona reponantur, quæ in templis offerri consueuerunt. *Aerarium* vocatum, quia priùs æs signatum ibi recondebatur. Hoc enim olim in vsu erat auro argentóque nondum signato, ex quorum metallis quanuis postea facta fuisset pecunia, nomen tamen æratij permansit ab eo metallo vnde pecunia initium sumpsit. *Armarium* locus vbi quarumcunque artium instrumenta ponuntur. *Armamentorium* verò vbi tãtùm tela armorum. Vnde Iuuenalis, Quicquid habent telorum armamentaria cœli. Dicta autem vtraque ab armis, id est brachiis quibus exercentur. *Bibliotheca* est locus vbi reponuntur libri. βίβλος enim Græcè liber, θήκη repositorium dicitur. *Promptuarium* dictum eo quòd inde necessaria victui promuntur, id est, proferuntur. *Cellarium* quòd in eo colligantur ministeria mensatum: vel quæ necessaria victui superfunt. Inter promptuarium autem & cellarium hoc interest, quòd cellarium est paucorum dierum, promptuarium verò temporis longi. *Apotheca* autem vel horrea à Græco verbum ex verbo repositoria vel reconditoria dici possunt, eo quòd in iis homines elaboratas fruges reponunt. Vnde & ἀπόθεκαι Græco sermone repositam rei copiosam substantiam appellamus.

De operariis. CAP. VI.

Ergasterium locus est vbi opus aliquod fit. Græco enim sermone ἐργάζεσθαι operor significat. *Ergastula* quoque & ipsa à Græco vocabulo nuncupantur, vbi deputantur noxij ad aliquod opus faciendum, vt solent gladiatores & exules qui marmora secant, & tamen vinculorum custodiis alligati sunt. *Gynæcium* Græcè dictum, eo quod ibi conuentus fœminarum opus lanificij exercendum conuenit. Mulier enim Græcè γυνὴ nuncupatur. *Pistrinum* quasi pilistrinum, quia pilo antea tundebant granum. Vnde & apud veteres non molitores, sed pistores dicti sunt quasi finsores, à findendis granis frumenti: molæ enim nondum vsus erat, sed granum pilo tundebant: vnde Virgilius, Nunc torrete igni fruges, nunc frangite saxo. *Clibanus* fornax à cliuo dictus, ab eo quòd in erectione sit collectus. *Cliuum* enim ascensum dicimus siue flexuosum. *Furnus* per deriuationem à farre dictus, quoniam panis ex eo factus ibi coquitur. *Torcular* dictum, eo quòd ibi vuæ calcentur, atque extortæ exprimantur. *Forus* est locus vbi vua calcatur, dictus quòd ibi feriatur vua, vel propter quod ibi teratur pedibus. Vnde & calcatorium dicitur: sed hoc nomen multa significat. Prima species fori, locus est in ciuitate ad exercendas nundinas relictus. Secunda, vbi magistratus iudicare solet. Tertia, quam suprà diximus, quam calcatorium nominamus. Quarta, spacia plana in nauibus, de quibus Virgilius, Laxátque fores. Lacus dictus quòd ibi decurrit frugum liquor.

De aditibus. CAP. VII.

Aditus ab eundo dictus, per quem ingredimur & admittimur. *Vestibulum* est vel aditus domus priuatæ, vel spatium adiacens ædibus publicis. Et vestibulum dictum, eo quòd vestiuntur fores, aut quòd aditum recto vestiat, aut à stando. *Porticus* quòd transitus sit, magis quàm ad standum

sita sit, quasi porta, & porticus eo quod sit aperta. *Ianua* à Iano quodam appellatur, cui gentiles omne introitum vel exitum sacrauerunt: Vnde Lucanus, Ferrea Belligeri compescat limina Iani. Est autem primus domus ingressus: cætera intra ianuam ostia vocantur. Generaliter quidem ostium est, per quod ab aliquo arcemur ingressu, ab obstando dictum, siue ostium quia ostendit aliquid intus. Alij autem ostium appellari, quia hostem morantur. Ibi enim à laeuariis nos obiicimus. hinc & Ostia Tiberina, quia hostibus sunt opposita. *Fores & valuæ* claustra sunt. Sed fores dicuntur quæ foras: valuæ, quæ intus reuoluuntur, & duplices complicabiles q; sunt: sed generaliter vsus vocabula ista corrumpit. *Claustra* ab eo quòd claudantur dicta. *Fenestra* sunt quibus pars exterior angusta & interior diffusa est, quales in horreis videmus dictæ, eo quòd lucem fœnerentur. Lux enim Græcè φῶς dicitur: vel quia per eas intus positus homo foras videt. Alij fenestram putant dictam, eo quòd domus lucem ministrat, compositum nomen ex Græco Latinóque sermone. φῶς enim Græcè lux est. *Cardo* est locus in quo ostium vertitur: & semper monetur, dictus ἀπὸ τῆς κραδίας, quòd quasi cor hominem totum, ita ille cuneus ianuam regat ac moueat. Vnde & prouerbiale est, In cardine rem esse. *Limina* ostiorum dicta, eo quòd transuersa sunt, vt limes, & per ea sicut in agro aut introeatur, aut foris catur. *Postes* & *antes* quasi post & ante stantes. Et antes quia ante stant, vel quia antea ad eas accedimus priusquam domum ingrediamur. Postes eo quòd post ostium stent.

De partibus ædificiorum.

Cap. VIII.

Fvndamentum dictum quòd fundus sit domui. Idem & cementũ à cedendo dictum, quòd crasso lapide surgat. *Paries* nuncupatus, quia semper duo sunt pares, vel à fronte, vel à latere. Siue enim tetragonum siue hexagonum sit, qui se conspiciunt ex pari sunt. Aliter enim structura facta deformis est. *Parietinas* dicimus quasi parietum ruinas. Sunt enim parietes stantes sine tecto & sine habitantibus. *Angulus* quòd duos parietes in vnum coniungat. *Culmina* dicta sunt, quia apud antiquos tecta tegebãtur culmo, vt nunc rustica. Hinc tecti summitas culmen dicitur. *Cameræ* sunt volumina introrsum respicientia appellatæ à curuo, καμάρα enim Græcè curuum est. *Laquearia* sunt quæ camerã subtegunt & ornant: quæ & lacunaria dicuntur. Principaliter autem lacus dicitur, vt Lucilius, Resultant æ lesque lacũ que. Cujus diminutio lacunar facit: vt Horatius, Neque aureum mea renidet in domo lacunar. Inde fit alia diminutio lacunarũ, & per ἀπήχημα laquearium facit. *Absida* Græco sermone, Latinè interpretatur lucida, eo quòd lumine accepto per arcum resplendeat. Sed vtrum absidã an absidem dicere debeamus, hoc verbi genus ambiguum quidam doctorũ existimãt. *Testudo* est camera templi obliqua, nam in modum testudinis veteres templorum tecta faciebant: quæ ideo sic fiebant, vt cœli imaginem redderet, quod constat esse conuexũ. Alij testudinem volunt esse locum in parte atrij aduersum venientibus *Actus* dicti quòd sint arta conclusione curuati ipsi & formices. *Pauimenta* originem apud Græcos habent elaborata arte picturæ. *Lusitrota* parualis crustis ac tessellis tinctis in varios colores, vocata autem pauimenta, eò quod pautantur, id est cædantur. Vnde & pauor quia tædit cor. *Ostracus* est pauimentum testaceum, eò quod fractis testis calce admixta feriatur. Testam enim Græci ὄστρακα dicunt. *Coniuium* dictum, quia aquæ partes quę circa sunt, eò conueniant. *Tessellæ* sunt è quibus domicilia sternuntur, à tesseris nominata: id est quadratis lapillis per diminutionem. *Bases* futurę sunt columnarum, quæ à fundamento consurgunt, & superpositæ fabricæ sustinent pondus. Bases autem nomen petræ est fortissimæ Syro sermone. ¶ *Columnæ* pro longitudine & rotũditate vocatæ, in quibus totius fabricę pondus erigitur. Antiqua ratio columnarum erat altitudinis tertia pars latitudinis. Genera rotundarum quatuor: *Doricæ, Ionicæ, Tuscanicæ, Corinthiæ*, mensura grossitudinis & altitudinis inter se distantes. Quintum genus est earum quæ vocantur *Atticæ*, quaternis angulis aut amplius, paribus laterum intervallis. *Capitolia* dicta, quòd sint columnarum capita: sicut super collum, caput. *Epistilia* sunt, quæ super capitella columnarum ponuntur: & est Græcum id est supermissa. *Tegulæ* quòd tegãt ædes, & *imbrices* quòd accipiant imbres. *Lateres* & *Laterculi*, quòd lati formentur circũactis vndique, quatuor tabulis. *Canalis* ab eo quòd cana sit in modum cannæ. Sanè canalem melius genere fœminino quam masculino proferimus. *Fistulæ* aquarum sunt dictæ, quòd aquas fundant, & emittant. Nam fistula Græcè mittere est. Formæ earum pro magnitudine aquæ & capacitatis modo fiunt.

De munitionibus.

Cap. IX.

Mvnitum vel *munimentum* dictum quia manu est factũ. *Cohors* vocata, vel quod coarctet cuncta quæ interius sunt, id est conclu-

concludat, vel quòd coerceat obiectu suo extraneos, & adire prohibeat. *Vallum* est quod mole terræ erigitur, vt custodia præstẽdatur. dictum autem vallum à vallis. Nam *vallifixæ* sunt, quibus vallum munitur. Et valli dicti, quòd figantur & cuspidantur. *Interualla* spacia sunt inter capita vallorum, id est stipitum quibus vallum fit, vnde & cætera quoque spacia dicuntur à stipitibus scilicet. *Agger* est cuiuslibet rei aceruatio, vnde fossæ aut valles possunt repleri. Agger propriè dicitur terra aggesta, quæ vallo facto proiectus ponitur, sed abusiuè & muros & munimenta omnia aggerem dicimus. *Maceria* sunt parietes longi, quibus vineæ aliquæ claudũtur. Longum enim Græci μακρὸν dicunt. *Formatum* siue *formatium* in Africa vel Hispaniæ parietes de terra appellant, quomodo in forma circumdatis duabus vtrinque tabulis infertiuntur verius quàm instruuntur. Æuis durant incorrupti, ventis, ignibus, omni cemento fortiores. *Sepes* munimenta satorum sunt, vnde & appellatæ. *Caulæ* munimenta ouium, vel sepimenta ouilium. Est enim Græcum nomen e detracta. Nam Græci αὐλὰς vocant animalium receptacula.

De tentoriis. Cap. X.

Tabernacula tentoria sunt militum, quibus in itinere solis ardores tempestatesque imbrium frigorisque iniurias vitant. Dicta autem tabernacula quod cortinæ distentæ funibus, tabulis interstantibus appenderẽtur, quæ tentoria sustinerent. *Tentorium* vocatum quòd tendatur funibus & palis, vnde & hodie prætendere dicuntur. *Papiliones* vocantur à similitudine paruuli animalis volantis, quod maximè abundat floribus maluis. Hæ sunt auiculæ quæ lumine accenso conueniunt & circa volitantes ab igne proximo interire coguntur.

De sepulcris. Cap. XI.

Sepulchrum à sepulto dictum. Prius autem quisque in domo sua sepeliebatur. Postea vetitum est legibus, ne fœtore ipso corpora viuentium contacta inficerentur. *Monumentum* ideo nuncupatur, eo quòd mentem moneat ad defuncti memoriã. Cũ enim nõ videris monumentũ, obliuisceris mortuum. Hoc est illud quod scriptum est, Excidit tanquam mortuus à corde. Cùm autem videris, monet mentem & ad memoriam te reducit, vt mortuum recorderis. Monumenta itaque & memoriæ, pro mentis admonitione dictæ. *Tumulus* dictus quasi tumẽ, vel tellus. *Sarcophagus* Græcũ nomen est, eo quòd ibi corpora assumantur, σάρξ enim Græcè, caro, φάγω comedere dicitur. *Mausolea* sunt sepulchra seu monumenta regum, à Mausoleo rege Ægyptiorum dicta. Nam eo defuncto vxor eius miræ magnitudinis & pulchritudinis sepulchrum extruxit, in tantum vt vsque hodie omnia monumenta preciosa ex eius nomine mausolea nuncupentur. *Pyra est* genus sepulchrorum quadratum & fastigiatum vltra omnem celsitudinem quæ fieri manu possit, vnde & mensuram vnam vmbrarum egressiæ nullam habere vmbram dicuntur. Tali autem ædificio surgunt, vt à lato incipiant & in angusto finiantur, sicut ignis. πῦρ enim dicitur ignis, has Ægyptus habet. Apud maiores enim, potentes aut sub montibus aut in montibus sepeliebantur. Inde tractum est, vt super cadauera aut pyramides fierent, aut ingentes columnæ collocarentur.

De ædificiis rusticis. Cap. XII.

Casa est agreste habitaculum palis atque virgultis, arundinibúsque contexum, quibus possint homines tueri à vi frigoris, vel caloris iniuria. *Tugurium* casula est, quam faciunt sibi custodes vinearum ad tegimen sũ quasi tegurium siue propter ardorem solis & radios declinandos siue vt inde homines vel bestiolas, quæ insidiari solent natis frugibus, abigant. Hanc rustici *capannam* vocant: quod vnum tantum capiat. *Tesqua* quidam putant esse loca rupta, quædam loca præcipua & aspera. *Magalia* ædificia Numidarum agrestium ob longa incertis lateribus recta, quasi nauium carinæ sint: siue rotunda in modum fornicis. Et magalia dicta quasi magaria, quia *Magar* Punici nouam villam dicunt, vna li era commutata l pro r magaria, tuguria.

De agris. Cap. XIII.

Ager Latinè appellari dicitur, eo quòd in eo agatur aliquid. Alij agrum ex Græco nominari manifestius credunt. Vnde & villa Græcè χωρογέος dicitur. *Villa* à vallo, id est aggere terræ nũcupata, quòd pro limite constitui solet. *Possessiones* sunt agri latè patentes publici priuatique: quos initio non mancipatione, sed quisque vt potuit occupauit, atque possedit, vnde & nuncupati. *Fundus* dictus, quòd ea *fundatur* vel stabiliatur *patrimonio*. Fundus autem, & vrbanum ædificiũ & rusticum intelligendum est. *Prædium* quòd ex omnibus *patrisfamiliàs maxime præuideatur*, id est apparet, quasi præuidiũ, vel quòd antiqui agros, quos bello ceperant, vt *præda* nomine habebant. ¶ Omnis autem ager, vt Varro docet, quadrifariam diuiditur. Aut enim *aruus* est ager, id est frumentalis: aut *consitus*, id est arboribus: aut *pascuus*, qui herbis tãtum, ptus arboribus: aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

& animalibus vacat: aut *florens*, quòd sunt horti apibus congruentes & floribus. Quod etiam Virgilius in quatuor libris Georgicorum secutus est. *Rura* veteres incultos agros dicebant, id est siluas & pascua, agrum verò qui colebatur. Nam rus est quo mel, quo lac, quo pecus haberi potest. Vnde & rusticus nominatur. hæc agrestium prima & otiosa fœlicitas. *Seges* ager est in quo seritur. vnde & Virgilius, Illa seges demum votis respondet auari Agricolæ. *Cõpascuus* ager dictus, qui à diuisoribus agrorum relictus est ad pascendum communiter vicinis. *Alluuius* ager, est quem paulatim fluuius in agrum reddit. *Arcifinius* ager dictus est, quia certis linearum, mensuris continetur: sed arcentur fines eius obiectu fluminum, montium, arborum vnde & in iis agris nihil subcisiuorum interuenit. *Noualis* ager est primum proscissus, siue qui altrenis annis vacat, nouandarum sibi virium causa. Noualia enim semel cum fructu erant, & semel vacua. *Squalidus* ager quasi excoltus, eo quòd iã à cultura exierit, sicut exconsul, quod à consulatu discesserit. *Vliginosus* ager est semper vuidus. Nam vuidus dicitur, qui aliquando siccatur. Vligo enim humor tertæ naturalis est, ab ea nunquam recedens. *Subsiciua* sunt propriè quæ de materia præcidens sutor quasi, superuacua abiicit. Inde & subsicibi agri, quos in pertica diuisos recusãt, quasi steriles vel palustres. Ité subcisiua, quæ in diuisura agri non efficiunt centurias, id est iugera cc. *Area* dicitur tabularum æqualitas. dicta autem area à planicie atque æqualitate, vnde & ara. Alij aream vocatam dicunt, quòd pro triturandis frugibus eradatur, vel quòd non triturentur in ea nisi arida. *Pratum* est cuius fœni copia armenta tuentur, cui veteres Romani nomen indiderunt ab eo quòd protinus sit paratum: nec magnum labotem culturæ desideret. Prata autem sunt quæ secari possunt. *Paludes* dictæ à Pale pastorali dea, quòd paleam, id est pabula nutriant iumentorum.

De finibus agrorum. Cap. XIIII.

Fines dicti, eo quòd agri funiculis sunt diuisi. Mensurarum enim lineæ in terrarum partitione tenduntur, vt dimensionis æqualitas teneatur. *Limites* appellati antiquo verbo transuersi. Nam transuersa omnia antiqui limina dicebant: à quo & limina ostiorũ per quę foris & intus itur: & limites quòd per eos foras in agros eatur. Hinc & *limus* vocabulum accepit, cingulum quo serui publici cingebãtur obliqua purpura. *Termini* dicti, quòd terræ mensuras distinguunt atque declarant. His enim testimonia finium intelliguntur, & agrorum intentio & certamen aufertur. ¶ *Limites maximi* in agris sunt duo, *cardo & decumanus*. *Cardo* qui à septentrione directus à cardine cœli est: nam sine dubio cœlum vertitur in septentrionali orbe. *Decumanus* est qui ab oriente in occidentem per transuersum dirigitur, qui pro eo quòd formam X faciat, decumanus est vocatus. Ager enim bis diuisus figuram numeri denarij efficit. *Area* ab arcendo vocata. *Fines* enim agri custodit, eósque adire prohibet. *Trifinium* dictum, eo quòd trium possessionũ fines astringit. Hinc & *quadrifinium*, quod quatuor. Reliqui limites angustiores & inter se distantes imparibus interuallis & nominibus designatis.

De mensuris agrorum. Cap. XV.

Mensura est quicquid pondere, capacitate, longitudine, altitudine, animóque finitur. Maiores itaque *orbem* in partibus: *partes*, in prouincias: *prouincias* in regionibus: *regiones*, in locis: *loca*, in territoriis: *territoria*, in agris: *agros*, in centuriis: *centurias* in iugeribus: *iugera*, in climatibus: deinde *climata* in *actus*, *perticas*, *passus*, *gradus*, *cubitos*, *pedes*, *palmos*, *vncias*, & *digitos* diuiserunt: Tanta enim fuit eorũ solertia. *Digitus* est minima pars agrestium mensurarum. Inde vncia habẽs digitos tres. *Palmus* autem quatuor habet digitos: *pes* sedecim digitos. *Passus* pedes quinque: *pertica* passus duos, id est, decem pedes. *Pertica* autẽ à portãdo dicta, quasi portica. Omnes autem præcedentes mẽsuræ in corpore sunt, vt palmus, pes, passus, & reliquæ: sola pertica portatur. Est enim decem pedum ad instar calami in Ezechiele templum mensurãtis. *Actus* est minimus, latitudine pedum quatuor, longitudine cẽrum sexaginta. *Climata* quoque vndique versum habent sexaginta pedes. *Actus quadratus* vndique finitur pedibus centũ viginti. Hunc Betici arapennẽ dicunt, ab arando scilicet. *Actus duplicatus* iugerum facit: & ab eo quod est iunctum, iugeri nomen accepit. *Iugerum* autem constat longitudine pedũ ducentorum quadraginta, latitudine centum viginti. *Actum* prouinciæ Beticæ rustici agrũ vocant. *Porcam* iidem Betici triginta pedum latitudine, & octoginta lõgitudine definiunt. Sed porca est quod in arãdo extat. *Lyra* quod defossum est. At Galli *candetum* appellant in areis vrbanis spacium centum pedum, quasi centetum. In agrestibus autem pedum CL. quod aratores candetũ vocãt. Porrò *stadialis ager* habet passus CXXV. id est, pedes DCXXV. cuius mensura octies computata miliare facit, quod constat quinque millibus pedum. *Centuria* autem ager est ducentorum iugerum, qui

rum, qui apud antiquos è centum iugeribus vocabatur: sed postea duplicata est, nomẽque pristinum retinuit. In numero enim centuriæ multiplicatæ sunt: nomen mutare non potuerunt.

De itineribus. Cap. XVI.

Mensuras viarum nos *milliaria* dicimus, Græci *stadia*, Galli *leucas*, Ægyptij *signes*, Persæ *parasangas*. Sunt autem propriè quęque spacia *Milliarium* mille passibus terminatur: & dictum milliarium, quasi mille adium, habens pedes quinque millia. *Leuca* finitur passibus quingentis. *Stadium* octaua pars milliarium est, constans passibus CXXV. Hoc primum Herculem statuisse dicũt, eúmque eo spacio determinasse, quod ipse sub vno spiritu confecisset: ac proinde stadium appellasset, quod in fine respirasset, simúlque stetisset. *Via* est, qua potest ire vehiculum: & via dicta à vehiculorum incursu. Nam duos actus capit, propter eunium & venientium vehiculorum occursum. Omnis autem via aut publica est, aut priuata. *Publica* est quæ in solo publico est, qua iter actus populo patet. Hæc autem ad mare, aut ad oppida pertinet. *Priuata* est quæ vicino municipio data est. *Strata* dicta, quasi vulgi pedibus trita. Lucretius: Stratáque iamvulgi pedibus detrita viarum. Ipsa est & *delapidata*, id est, lapidibus strata. Primùm autem Pœni dicuntur lapidibus vias strauisse: postea Romani eas per omnem penè orbem disposuerunt, propter rectitudinem itinerum, & ne plebs esset otiosa. *Agger* est media stratæ eminentia, coacernatis lapidibus strata, ab aggere, id est, coacernatione dicta, quam historici viam militarem dicunt: vt, Qualis sæpe vię deprensus in aggere serpens: *Iter* vel itus est via, qua iri *ab homine* quaqua versum potest. Iter autem & itiner diuersam habent significationem: *Iter* enim locus est transitu facilis. vnde & appellamus itum. *Itiner* autem est itus longæ viæ: & ipse labor ambulandi, vt quò velis peruenias. *Semita* itineris dimidium est. à semi itu dicta. Semita autem hominum est: callis ferarum & pecudum. *Callis* est iter pecudum inter montes angustum & tritum à callo pecudum vocatum, siue callo pecudum perduratum. *Tramites* sunt transuersa in agris itinera, siue recta via, dicti quòd transmittant. *Diuortia* sunt flexus viarum, hoc est, viæ in diuersa tendentes: eadem *diuerticula* sunt, hoc est, diuersæ ac diuisæ viæ: siue semitæ transuersæ, quæ sunt alteræ viæ. *Biuium*, quia duplex est via. *Competa*, quia plures in ea competunt viæ, quasi *triuia*, *quatriuia*. *Ambitus* inter vicinorum ædificia locus, duorum pedum & *semipedis* ad circumeundi facultatem relictus, & ab ambulando dictus. *Orbita* vestigium carri, ab orbe rotæ dicta. Porrò *actus* quo pecus agi solet. *Cliuosum* iter flexuosum. *Vestigia* sunt pedum signa primis plantis expressa, vocata quòd iis viæ præcurrentium inuestigentur, id est, cognoscantur.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XVI.

CAPITA LIBRI DECIMISEXTI.

1 *De puluere bus & glebis terræ.*
2 *De glebis ex aquis.*
3 *De lapidibus vulgaribus.*
4 *De lapidibus insignioribus.*
5 *De marmoribus.*
6 *De gemmis.*
7 *De viridioribus gemmis.*
8 *De rubris gemmis.*
9 *De purpureis.*
10 *De candidis.*
11 *De nigris.*
12 *De variis.*
13 *De crystallinis.*
14 *De aureis.*
15 *De vitro.*
16 *De metallis.*
17 *De auro.*
18 *De argento.*
19 *De ære.*
20 *De ferro.*
21 *De plumbo.*
22 *De stanno.*
23 *De electro.*
24 *De ponderibus.*
25 *De mensuris.*
26 *De signis ponderum.*

De pulueribus & glebis terræ.

CAP. I.

PVLVIS dictus, quòd vi venti pellatur. Tollitur enim eius flatu nec resistit: nec stare nouit sicut ait propheta: Tãquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ. *Limus* vocatus, quòd leuis sit. *Cænum* est voragolutu. *Cinis* ex incendio dicitur ab eo enim fit. *Fauilla*, quòd per ignem effecta sit. Nam φῶς ignis est. *Gleba* quòd globus sit. Pulueris enim collectione compingitur, & in vno glomere adunatur. Terra autem ligata gleba est, soluta puluis. *Labina* eo quòd ambulatibus lapsum inferat, dicta per derivationem à labe. *Lutum* vocatum quidã per antiphrasin putant, quòd non sit mundum: nam omne lotum mundũ est. *Volutabra* appellata, quòd ibi apri volutentur *Vligo* sordes limi vel aquæ sunt. *Sabulum* leuissimum terræ genus. *Argilla* ab Argis vocata apud quos primum ex ea vasa cõfecta sunt. *Creta* ab insula *Creta*, vbi melior est. *Creta Cimolia* cãdida est à Cimæa Italiæ insula dicta: quarum altera vestimentorum pretiosos colores emollit: & confricato sulphure quodam nitore exhilarat: altera gemmis nitorem præstat. *Creta argentaria* & ipsa candida appellata, eo quòd nitorem argento reddat. *Terra Samia* à Samo insula dicta, glutinosa & candida & linguæ lenis: medicamẽtis & vasculis necessaria. *Puluis Puteolanus* in Puteolanis Italiæ colligitur collibus, oppositúrque ad sustinenda maria fluctúsque frangendos. Nam mersus aquis protinus lapis fit, vndísque cotidie fortior effectus in saxum mutatur, sicut argilla igne in lapidem vertitur. *Sulphur* vocatum, quia igne accenditur. θεῖον enim ignis est. Nã vis eius in aquis feruentibus sentitur, nec alia res facilius accenditur. Nascitur in insulis Æolis inter Siciliam & Italiam, quas ardere dicunt. Inuenitur & in aliis locis effossum. Huius genera quatuor. *Vnum* quod foditur transluceat & viret, quo solo ex omnibus medici vtuntur. *Alterum* quod appellant glebam vsibus tantùm fullonum familiare. *Tertium* liquor est, vsus eius ad lanas suffiendas, quia candorẽ mollitiémque præstat. *Quartum* ad licinia conficienda maximè aptum. Sulphuris tanta vis est, vt morbos comitiales deprehendat nitore suo impositis ignibus in caliee vini, prunáque subdita circumferens exardescentibus, repercusso pallorem dirum velut defunctorum effundit.

De glebis ex aqua. CAP. II.

Bitumen in Iudæa de lacu Asphaltite emergit, cuius glebas supernatantes, naues scaphis appropinquantes colligunt. In Syria autem limus est passim à terra exæstuans. Spissantur autem vtraque & desinere coeunt. & vtraque Græci μαλάσσεσθαι appellant. Natura eius ardens & ignt cognata, & neque aqua neque ferro rumpitur, nisi solis muliebribus inquinamentis: vtilis ad compages nauium. *Alumen* vocatum à lumine, quòd lumen coloribus præstat tingendis. Est autẽ salsugo terræ, efficitúrque hyeme ex aqua & limo, & æstiuis solibus maturatur. Huius species duæ sunt, liquidum & spissum. *Sal* quidã dictum putant, quòd in igne exiliat. Fugit enim ignem dum sit igneus, sed naturam sequitur, quia ignis & aqua semper inter se inimica sunt. Alij sal à silo & sole vocarum existimant: nam *aquis maris sponte gignitur*, spuma in extremis littoribus vel scopulis derelicta & sole decocta sunt & *lacus & flumina & putei è quibus hauritur*. Dehinc in salinis ingestus sole siccatur, sed & flumina desantur in sale, amne reliquo sub gelu fluente. *Alibi quoque detractis arenis colligitur* crescens cum lunæ noctibus: nam in Cyrenea Ammoniacus sub arenis inuenitur. Sunt & montes *nativi salis*, in quibus ferro ceditur, vt lapis renascens maius: tantæ alibi duritiæ, vt muros domósque massis salis faciant, sicut in Arabia. In natura quoque salis differentiæ sunt. Nam alibi suauis, alibi saltissimus: *commune sal* in igne crepitat. *Tragasæum* nec crepitat in igne, nec exilit. *Agrigentinum* Sicilíæ flammis patiens in aqua exilit, in igne fluit contra naturam. Sunt & colorum differentiæ. Memphiticus *rufus* est, in parte quadam Siciliæ *purpureus*, vbi Ætna mons est. Item in eadem Sicilia in Pachyno adeò *splendidus & lucidus*, vt imagines reddat. In Cappadocia *crocinus* effoditur. ¶ Salis natura necessaria est ad omnẽ escam. Fulminis enim saporem dat, excitat auiditatem & appetitum in omnib. cibis facit. Ex eo quippe omnis victus, delectatio & summa hilaritas. Hinc & salis nomen accepisse putatur. Nihil enim vtilius sale & sole. Denique cornea videmus corpora nauticorum. Quinetiam pecudes, armenta, & iumenta sale maximè prouocantur ad pastum, multum largiores lacte, multóque grauiores calei dote. Corpora etiam sal astringit siccat & alligat. Defuncta etiam à putrescendi labe vindicat, vt durent. *Nitrum* à loco sumpsit vocabulum. Nascitur enim in oppido vel regione Ægypti Nitria, ex quo & medicinæ fiunt, & sordes corporum vestíúmque lauantur. Huius natura nõ multum à sale distat. Habet enim virtutem salis & similiter oritur cum succẽtibus littoribus sicitate. *Aphronitrum* Græcè. Latine spuma nitri est, de quo quidam ait. Rusticus es nescit quid Græco nomine dicat, Spuma vocor nitri, Græ-

cus, Græcus es aphronitrũ. Colligitur autem in Asia, in speluncis distillans, dehinc siccatur sole. Optimum putatur, si minimè fuerit ponderosum & maximè fricabile, colore pene purpureo. *Chalcantum* dictum, quia chalcidis est timum, id est, flos: vnde & apud Latinos aeris flos appellatur. Fit autem nũc multis in regionibus: olim in Hispaniæ puteis vel stagnis id genus aquæ habentibus, quam decoquebant, & in piscinas ligneas fundebant, appendentes super eas restes, lapillis extentas, quibus limus in similitudinem vitreis acinis adhærebat: sicque eiectum siccabatur diebus xxx. Fit autem nunc alibi in speluncis, quod liquidè collectum dehinc diffusum in quosdam solidatur botros: fit & in scrobibus cauatis, quarum de lateribus decidentes guttę coalescunt: fit & salis modo, ex flagrantissimo sole. Adeò autem constrictæ virtutis est, vt in leonum & vrsorum ora sparsum tãtam vim habeat ad stringendum vt non valeant mordere. In codice quodam manuscripto ante vocabulum Aphronitrum habentur hęc: Nam sicut salem in littore maris feruor conficit Solis, durando in petram aquas marinas, quas maior vis ventorum vel ipsius maris feruor in littora vlteriora proiecerit: ita in Nitria, vbi æstate pluuię prolixiores tellurem infundunt, aduri sideris ardor tantus, qui ipsas pluuiales per latitudinem arenarum concoquat in petram: sali quidẽ vel glacici aspectu simillimã, sed nihil rigidi rigoris, nil salsi saporis habentem, quæ tamen iuxta naturam salis in caumate durare atq; nubiloso aere fluere ac liquefieri solet. Hanc indigenæ sumentes seruant, & vbi opus fuerit, pro lauamento vtuntur. Vnde Iudææ peccanti dicit propheta: Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam Borith, maculata es in iniquitate tua, dicit Dominus. Crepitat autem in aqua, quomodo calx viua, & ipsa quidem disperit, sed aquam lauationi aptam reddit.

De lapidibus vulgaribus. CAP. III.

Lapis à terra tanquam densior etiam vulgo discernitur. Lapis autem dictus, quòd lædat pedem. Lapis mollis est & sparsus. *Saxa* hærent & à montibus exiduntur. Petra Græcũ est. *Silex* est lapis durus, eò quòd exiliat ignis, ab eo dictus. *Scopulus* à saxo eminenti, quasi à speculando dictus: sine à tegimento nauium, ἀπὸ τῶν σκάφων. *Spelea* Græcè, spelunca Latinè. Est autem rupis cauata. *Crepido* extremitas saxi abrupti, vnde & crepido vocata, quòd sit abrupti saxi altitudo, sicut hæret pede pes desuper, vnde & vocatur. *Cautes* aspera saxa in mari, dictæ à cauendo, quasi cauatæ. *Muricos* petræ in littore similes muricibus viuis, acutissimæ & nauibus perniciosæ. *Ieon* saxum est, quod humanæ vocis sonũ captans, etiam, verba loquentium imitatur. εἰκὼν autem Græcè, Latinè imago vocatur, eò quòd ad vocem respondens alieni efficitur imago sermonis: licet hoc quidem & locorũ natura eueniat, ac plerunque conualliũ. *Calculus* est lapillus terrę admixtus, rotundus atque durissimus, & omni puritate lenissimus. Dictus autem calculus, quòd sine molestia breuitate sui calcetur: cui contrarius est scrupus, lapillus minutus & asper: qui si inciderit in calciamentum, nocet, & molestia est animo: vnde & molestiam animi dicimus scrupulum: hinc & scrupea saxa, id est, aspera. *Cos* nomen accepit, quòd ferrum ad incidendum acuat, Cos enim Græco sermone inciso nominatur. Ex his aliæ aquariæ sunt: aliæ oleo indigent in acuendo, sed oleum lenem, aquariæ aciem acerrimã reddunt. *Pumex* vocatur, eò quod spumę densitate concretus fiat, & est aridus; cãdore paruus: tantámque naturã refrigerandi habens, vt in vase missus, musta deferuere desinant. *Rudos* artifices appellãt lapides contusos & calci admixtos, quos in pauimentis faciendis superfundunt: vnde & rudera dicuntur. *Gipsum* cognatum calci est, & est Græcum nomẽ: plura eius genera. Omniũ autem optimum *lapis specularis*. Est enim signis ædiciorum & coronis gratissimus. *Calx viua* dicta, quia dũ sit tactu frigida, intus occultum continet ignem. Vnde & perfusa aqua statim latens ignis erumpit. Natura eius mirum aliquid facit. Postquã enim arserit, aquis incenditur, quibus solet ignis extingui, oleo extinguitur, quo solet ignis accendi. Vsus eius structuris fabricæ necessarius. Nam lapis lapidi nõ potest adhærere fortius, nisi calce cõiunctus. Calx è lapide albo & duro melior structuræ, ex molli, vtilis tectoriis. *Arena* ab ariditate dicta, non adhærendo in fabricis, vt volunt quidam. Huius probatio, si manu impressa stridat, aut si in vestem candidã sparsa nihil sordis relinquat.

De lapidibus insignioribus.

CAP. IV.

MAgnes *lapis* Indicus ab inuentore vocatus. Fuit autẽ in India primũ repertus. Clauis crepidarũ, baculíque cuspidi hærès cũ armẽta idẽ Magnes pasceret, postea & passim inuẽtus. Est autẽ colore ferrugineus, sed probatur cũ ferro adiunctus eius fecerit raptum. Nã adeò apprehendit ferrũ, vt catenã faciat annulorũ. Vnde & eũ vulgus ferrũ viuum appellat. Liquorẽ quoque vitri, vt ferrũ trahere creditur, cuius tanta vis est (vt refert beatissimus Augustinus) quòd quidam eundem

Magnetem lapidem tenuerit sub vase argenteo, ferrúmque super argentum posuerit: deinde subtermouẽte manu cum lapide ferrum cursu desuper mouebatur. Vnde factum est, vt in templo quodam simulachrum ex ferro pendere in aere videretur. Est quippe & alius in Æthiopia Magnes, qui ferrum non ambit, sed respuit. Omnis autem Magnes tanto melior est, quanto magis cœruleus. *Gagates* lapis primùm inuẽtus est in Sicilia: Gagatis fluminis fluore reiectus. Vnde & nominatus, licet in Britannia sit plurimus. Est autem niger, planus, lenis & ardens igni admotus. Fictilia ex eo scripta non delentur: incensus serpentes fugat: dæmoniacos perdit, virginitatem deprehendit: mirum quia accẽditur aqua oleo restinguitur. *Asbestos* Arcadiæ lapis, ferrei coloris: ab igne nomen sortitus, eo quòd accensus semel, nunquam extinguitur. De quo lapide mechanicum aliquid humana ars molita est: quòd gentiles capti sacrilegio mirarentur. Denique in templo quodam fuisse Veneris fanum dicunt, ibique candelabrum & in eo lucernam sub diuo sic ardentem, vt eam nulla tempestas nullus imber extingueret. *Pyrites* Persicus lapis fuluus aeris simulans qualitatem, cuius plurimus ignis: siquidem facile scintillas emittit: hic tenuibus manum si vehementius prematur adurit: propter quod ab igne nomen accepit. Est alius Pyrites vulgaris, quem viuum lapidem appellant, qui ferro vel lapide percussus scintillas emittit, quæ excipiuntur sulphure vel aliis fũgis vel foliis, & dicto celerius præbet ignem. Hunc vulgus focarem petram vocat. *Selenites* Latinè lunaris interpretatur, eo quòd interiorem eius candorem cum luna crescere atque decrescere aiunt. Gignitur in Persida. *Dionysius* lapis fuscus & rubentibus notis sparsus. Vocatur autem ita, quia si aquæ mixtus conteratur, vinum flagrat: & quod in illo mirum est, ebrietati resistit. *Thracius* niger & sonorus: nascitur in flumine, cuius nomen est pontus in Equitia. *Phrygius lapis* ex loco traxit vocabulum. Nascitur enim in Phrygia, colore pallidus, mediocriter grauis. Est autem gleba pumicosa. Vritur ante à vino perfusus, flatúsque follibus donec rubescat: ac rursus vino dulci intingitur, trinis vicibus, tingendis tantùm vestibus vtilis. *Syrius lapis* à Syria, vbi reperitur appellatur: hic integer fluctuari traditur: comminutus mergi. *Arabicus* similis est ebori sine vlla macula. Hic defricatus ad cutem, succum demittit croco similem. *Iudaicus* lapis albus est, atque in schemate grandis scripturis sub inuicem modulatus, quas Græci γεωμετρὰς appellant. *Samius* à Samo insula, vbi reperitur, vocatus, & est grauis & candidus, poliendi aurũ vtilis. *Memphitis* vocatus à loco Ægypti, & est gemmantis naturæ, hic tritus, atque in iis quæ vrenda & secanda sunt ex acero illinitus ita obstupescere facit corpus, vt non sentiat cruciatum. *Sarcophagus* lapis dictus, eo quòd corpora defunctorum condita in eo infra quadraginta dies absumuntur. σὰρξ enim Græcè caro dicitur, ἔδειν comedere. Nascitur autem in Troade, fissilique vena scinditur. Sunt & eiusdem generis in Oriente saxa, quæ etiam viuentibus alligata, erodunt corpora. *Aemathites* appellatus, eo quòd cute resolutus in colorem veniat sanguinis. Est autem admodum liuidius. Est & ferrugineus. Nascitur in vltima Ægypto, Babylonia & Hispania. *Androdamantus* colore niger, pondere & duritia insignis, vnde & nomen traxit, præcipuus reperitur in Africa. Trahere autem in se argentum vel æs dicitur, quique attritus vt hæmathites in colorem redigitur sanguinis. *Iscistos* inuenitur in vltima Hispania croco similis cum leui fulgore, facile friabilis. *Amantes* appellatus à veteribus, eo quòd si ex ipso vestis fuerit contexta, contra ignem resiliat, & igni imposita non ardeat, sed splendore accepto nitescat & est scissi aluminis similis: veneficiis resistens omnibus, specialiter magorum. *Batrachites* similis est testæ laminosæ scissibilis. *Galactites* colore cinereus, gustu suauis, sed ideo sic vocatus, quòd quiddam de se lacteum attritus dimittat. *Obsius* lapis niger est tranlucidus, & vitri habens similitudinem. Ponitur in speculis parietum propter imaginum vmbras reddendas. Gemmas multi ex eo faciunt: nascitur in India & in Samo Italiæ. *Mytrides* lapis Euphratis Sole repercussus coloribus micat variis. *Aethides lapides* reperiuntur in nidis aquilarum: aiunt binos inueniri, marem & fœminam: nec sine iis parere aquilas. Horum masculus durus similis gallæ, subrutilus: fœmineus verò pusillus ac mollis. Alligati, partus celeritatem faciunt: eriam à quibus vulnæ excidunt, nisi citò parturientibus auferantur. *Phengites* Cappadociæ lapis, duritia marmoris candidus atque transluces: ex quo quondam templum constructum est àquodam rege foribus aureis, quibus clausis claritas intus diurna erat. *Emites* eboris similis, in quo Darium conditum fertur, Parióque similis candore & duritia, minus tamen ponderosus, qui Porus vocatur. *Ostracites* vocatus, quòd similitudinem testæ habeat, vsus eius est pro pumice. *Melantes* lapis dictus, eo quòd melleum & dulcem succum emittat. *Ismirus* lapis asper & indomitus, & omnia atterens, ex quo gemmæ teruntur. *Chrysites* colore similis ocreæ, inuenitur in Ægypto.

Ammites

Ammites similis nitro, sed durior: gignitur in Ægypto & Arabia: qui nascitur in Æthiopia veluti viridis, sed lacteus, cùm resoluitur, remordens vehementer. *Coranus* albus est, durióque Pario, *Melotius* veluti viridis & grãdis inuenitur in Ægypto. *Tusculanus* à loco Italiæ dictus, dissilit ire igne traditur. *Sauinus* lapis fuscus addito oleo etiam lucere fertur. Est & quidam viridis lapis vehementer igni resistens. *Sifnius* mollis & candidus, excalefactus oleo nigrescit atque dorescit. *Lapides* quoque *medicinalium mortariorum & pigmẽtorũ* vsibus apti. *Edessius* præcipuus & inde *colaticus*. *Thebaicus* quoque & *basanites* lapides vel ex sese remittẽtes, *Specularis* lapis vocatus est quòd vitri more transluceat: repertus primùm in Hispania citeriore & circa Segobricam vrbem. Inuenitur enim sub terra & effossus exciditur, atque findtur in quamlibet tenues crustas.

De marmoribus. CAP. V.

POst lapidum genera veniamus ad *marmora*. Nam inter *lapides* & *marmora* differentia. Nam *marmora* dicuntur eximij lapides, qui maculis & coloribus commendãtur. Marmor sermo Græcus est à viriditate vocatus, & quamuis postea & alij colores inueniãtur: nomen tamen pristinum à viriditate retinuerunt. *Marmorum colores & genera* innumerabilia sunt. Non tamen omnia è rupibus excidũntur, sed multa sub terra sparsa sunt pretiosissimi generis, sicut *Lacedæmonium* viride cunctis h larius: repertũ prius apud Lacedæmones vnde & vocabulum traxit. *Ophites* serpentiũ maculis simile est, vnde & vocabulũ sumpsit: duo eius genera, molle cãdidum, nigrum dorum. *Augustum & Tiberium* in Ægypto Augusti & Tiberij primũ principatu reperta sunt. Differentia eorum est ab Ophite: cùm illud, vt prædiximus, serpentium maculis sit simile: hæc maculas diuerso modo colligunt. Nã Augusteum vndatim est crispum in vertice: Tiberium sparsa non conuoluta canitie. *Purpurites* ex Ægypto, est rubens, candidis interuenientibus punctis. Nominis eius causa quòd rubeat vt purpura. *Basanites* ferrei coloris sine duritia. Vnde & nomen ei datum est: inuentus in Ægypto & Æthiopia. *Alabastrites* lapis candidus, intertinctus variis coloribus, ex quo Euangelici illius vnguenti vasculũ fuit. Cauant enim hunc ad vasa vnguentaria: quoniam optimè seruare incorrupta dicitur. Nascitur circa Thebas Ægyptias & Damascum Syriæ, cæteris candidior, probatissimus verò in India. *Parius* candoris eximij *Ligdinus* cognomento. hic apud Paron insulam nascitur, vnde & Parius nuncupatus. Magnitudo eius quæ lances cratéraque non excedat. vnguentis & ipse aptus. *Coralliticus* in Asia repertus, mensuram nõ vltra cubitos binos candore proximo eboris ad quandam similitudinem è diuerso niger. *Alabandicus* terræ suæ nomine nuncupatus, purpuræ aspectu similis. Iste in oriente igni liquatur, atque ad vsum vitri funditur. *Thebaicus* intertinctus aureis guttis inuenitur in parte Ægypti ascriptus coticulis ad terenda collyria quadãvilitate naturali conueniens. *Sienites* circa Sienem vel Thebas nascitur, trabes ex eo fecere reges. *Marmora* autẽ *quæ in officinis* sunt, rupibus gignuntur: ex quibus istæ Sienites diuersi coloris maculis distinctus est, cuius primùm vsum insulæ Cyclades dederunt. *Lesbius* liuidior est paulò hoc, sed & ipse diuersi coloris maculas habent. *Corintheus* Ammoniacæ guttæ similis cum varietate diuersorum colorum. Corintho primùm repertus, ex eo columnæ ingentes liminaque fiunt ac trabes. *Charisteum* viride, optimum nomen ab aspectu habens, eo quòd gratum sit iis qui gemmas sculpunt: eius enim viriditas reficit oculos. *Numidicum* marmor Numidia mittit, ad cutem succum dimittit, croco similem, vnde & nomen accepit, non crustis, sed in massa & liminum vsu aptum. *Luculleum* marmor nascitur in Choo insulã, cui Lucullus consul nomen dedit, qui delectatus illo primùm Romam inuexit, solúmque penè hoc marmor ab amarore nomen accepit. Est & *Limensis* λεῖος appellatus à colore cineris, cuius lapidis alligatio contra serpentes laudatur. *Ebur* à *barro*, id est, elephante dictum. Horatius, Quid tibi vis mulier nigris dignissima barris?

De gemmis. CAP. VI.

POst marmorum genera gemmæ sequuntur, quæ multum auro decorum tribuunt venustate colorum. Primordia earum à rupe Caucasi. Fabulæ ferunt, Prometheum primũ fragmentum saxi eiusdem inclusisse ferro ac digito circumdedisse, itáque initiis cœpisse *anulum* atque *gemmas*. Genera gemmarum innumerabilia esse tradũtur, è quibus nos ea tantùm quæ principalia sunt siue notissima annotabimus. *Gemmæ* vocatæ, quòd instar gũmi transluceant. *Pretiosi lapides* ideo quia carè valent, siue vt à vilibus discerni possint, seu quòd rari sint. Omne enim quod carum est, magnum & pretiosum vocatur, sicut & in Samuelis volumine legitur, Et sermo Domini pretiosus erat in Israel, hoc est, rarus.

De viridioribus gemmis. CAP. VII.

OMnium gemmarũ virentium. *Smaragdus* principatum habet, cui veteres ter-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam post margaritas & vniones tribuunt dignitatem. Smaragdus à nimia viriditate dicitur. Omne enim satis viride Smaragdum dicitur. Nullis enim gemmis vel herbis maior hoc austeritas est. Nam herbas virentes frondésque exuperat: inficiens circa se viriditate repercussum aerem. Sculpentibus quoq; gemmas nulla gratior oculorum refectio est. Cuius corpus si extentum fuerit, sicut speculum ita imagines reddit. Quippe Nero Cæsar gladiatorum pugnas in smaragdo spectabat. Genera eius duodecim, sed nobiliores *Scythici*, qui in Scythica gente reperiuntur. Secundum locum tenent *Bactriani*. Colliguntur enim in commissuris saxorum flante Aquilone. Tunc enim tellure deoperta intermicant, quia his ventis aënæ maximè mouentur: Tertium *Ægyptij* habent. Reliqui in metallis ærariis inueniuntur, sed vitiosi. Nam aut ære aut plumbo aut lapillamentis vel salis similes notas habent. *Smaragdi* autè mero & viridi proficiunt oleo, quamuis natura imbuãtur. *Chalcosmaragdus* dicta, quòd viridis sit, & turbida, aeris venis. Hæc in Ægypto vel Cypro insula nascitur. *Prasius* pro viridante colore dictus, sed vilis. Cuius alterum genus sanguineis punctis abhorret. Tertium distinctum virgulis tribus cãdidis, *Beryllus* in India gignitur, gentis suæ lingua nomẽ habens, viriditate similis smaragdo, sed cum pallore. Politur autem ab Indis in sexangulas formas, vt hebetudo coloris repercussione angulorum excitetur. Aliter politus non habet fulgorem. Genera eius nomen *Chrysoberillus* dictus, eo quòd pallida eius viriditas in aureum colorem resplendeat: & hunc India mittit. *Chrysoprassus* Indicus est, colore porri succum referens, aureis interuenientibus guttis, vnde & nomen accepit, quem quidam Berillorum generis indicauerunt. *Iaspis* de Græco in Latinum viridis gemma interpretatur. Est autem smaragdo subsimilis & crassi coloris. Species eius xvij. Volunt autem quidam Iaspidem gemmam, & gratiæ & tutelæ esse gestantibus, quòd credere non fidei, sed superstitionis est. *Topazion* ex virenti genere est omnique colore resplendens: inuenta primùm in Arabiæ insula, in qua Troglodytæ prædones fame & tempestate fessi cùm herbarum radices effoderent, eruerunt. Quæ insula postea quæsita nebulis cooperta, tandem à nauigantibus inuenta est. Sed ob hoc locus & gemmæ nomen ex causa accepit. Nam τοπάζειν Troglodytarum lingua significationem habet quærendi. Fit autem amplissima gemmarum: eadem sola nobilium limam sentit: genera eius duo. *Callaica* colore viridis, sed pallens & nimis crassa, nihil iocundius autiũ decens, vnde & appellata. Nascitur in India vel Germania in rupibus gelidis, oculi modo exuberans. *Molochites* spissius virens & crassior quàm smaragdus, à colore malvæ nomen accepit: in reddendis laudata signis. Nascitur in Arabia. *Heliotropium* viridi colore & nubilo nellis puniceis supersparsa cum sanguineis venis. Causa nominis de effectu lapidis est. Nam defecta in labris æneis radio Solis mutat sanguineo repercussu. Extra aquã autè speculi modo Solem excipit, deprehenditque defectus eius subeuntem lunam ostendens. Magorum impudentię, manifestissimũ in hoc quoque exemplum est, quòd admixta herba Heliotropio quibusdam additis præcantationibus gerentem conspici negent. Gignitur in Cypro & Africa, sed melior in Æthiopia. *Sagda* gẽma prasini coloris apud Chaldæos. Cuius tanta vis est, vt permeantes naues è profundo petat, & carinis ita tenaciter adhæreat, vt nisi abrasa parte ligni vix separetur. *Myrrhites* dicta est, quòd in eo myrrhæ color est. Compressus autem vsque ad colorem nardi spirat suauitatem aromatis. Reperitur in Arabia vel Ægypto myrrhæ coloris & odoris, vnde & nomen accepit. *Melichlorus* bicolor ex vna parte viridis: ex altera melli similis. *Chonspites* à flumine Persarum dicta est, ex viriditate fulgoris aurei.

De rubris gemmis.

Cap. VIII.

Corallius gignitur in mari, forma ramosus colore viridis & maximè rubens: baccæ eius vel viæ cum lidæ sub aqua & molles: detractæ confestim durantur & rubescunt, tactúque protinus lapidescunt. Itaque occupati euellique retibus solet, aut aeri ferramento præcidi: qua de causa coralli' vocitatur. Quãtum autè apud nos margaritũ Indicum pretiosum est, tantũ apud Indos corallium. Hunc Magi fulminib. resistere affirmãt, si creditur. *Sardius* dicta, eo quòd primùm reperta sit à Sardis. hæc rubrũ habet colorẽ marmoribus præstans: sed inter gemmas vilissima: Genera eius quinque, *Onyx* appellata, quòd habeat in se permixtũ candorem in similitudinem vnguis humanæ. Græci enim vngué ὄνυχα dicũt. Hanc India & Arabia gignit: distant autè inuicẽ. Nam Indica igniculos habet albis cingentibus zonis: Arabica autè nigra est cum cãdidis zonis, genera eius quinque. *Sardonix* ex duum nominum societate vocata est. Est enim ex onychis candore & Sardo. Constat autem tribus coloribus: subterius nigra, medio candido, superius mineo. Hæc sola in figuando nihil ceræ euellit. Reperitur autem apud Indos & arabes detecta torrentibus. Genera eius quinque. *Hæmathites* rubore sanguineus ac propterea Hæmathites vocatum quippe sanguis est. Gignitur in Æthiopia quidem, sed principalis in Arabia & in Africa inuenitur. De qua promittunt Magi quiddam ad coarguendas barbarorum insidias. *Succinus*, quem appellãt Græci ἤλεκτρον, fului cereíque coloris, fertur, arboris succus esse: & ob id succinum appellari. Electrum autem vocari fabulosa argumentatio dedit. Namque Phaetõte fulminis ictu interempto sorores eius luctu mutatas in arbores populos, lachrymis electrum omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem: & electrum appellatum, quoniam sol vocitatus sit ἀλέκτωρ plurimi poetæ dixerunt. Constat autem non esse succum populi, sed pineæ arboris. Nam accensus tedæ nidore flagrat. Nascitur autem in insulis Oceani septentrionalis sicut gummi, densatúrque vt crystallum rigore vel tempore. Ex ea fiunt decoris gratia agrestium fœminarum monilia. Vocari autem à quibusdam harpaga, eo quòd attritu digitorum accepta caloris anima folia paleásque vestium fimbrias rapiat sicut magnes ferrum. Quocunque autem modo libeat tingitur. Nam Anchusę radice conchilióque inficit. *Ligurius* vocatus, quod fiat ex vrina lyncis bestiæ tempore indurata. Est autem sicut & succinum fulua, attrahens spiritu folia propinquantia.

De purpureis. Cap. IX.

Inter purpureas gemmas principatum *Amethistus* Indicus tenet. Amethistus purpureus est permixto violaceo colore, & quasi roseæ nitor, & leniter quasdam flammulas fundens. Alterum eius genus descendit ad hyacinthos. Causam nominis eius afferunt, quia si quiddam in purpura illius nõ ex toto igneum, sed vini colorem habens. Est autem sculpturis facilis: genera eius quinque, *Saphirus*, ceruleus est cum pu pura, habens puluereos aureos sparsos: apud Medos optimus, nusquam tamen perlucidus. *Hyacinthus*, ex nominis sui flore vocatur. Hic in Æthiopia inuenitur ceruleum colorem habens. Optimus qui nec rarus est nec densitate obtusus, sed ex vtroque temperamento lucens purpuráque refulgens: hic autem non rutilat æqualiter, sed cum facie cæli mutatur. Sereno enim perspicuus est atque gratus, nubilo coram oculis euanescit atque marcescit: in os missus frigidus est, in sculpturis durissimus, nec tamen inuictus. Nam adamante scribitur & signator. *Hyacinthizon*, Indicus est hyacinthum prope referens. Quidam autem eorum crystallis similes, capillamentis intercurrentibus obscurantur, ex quo etiam vitio nomẽ illorum est. *Amethistizon* appellatur, quia eius extremus igniculus in amethisti violam exit. *Chelidonia*. ex hirundinũ vocata colore, & duum est generum, quarum vna ex altera parte purpurea, & altera purpurea nigris interuenientibus maculis. *Cyanea*, Scythiæ gemma cœruleo coruscans nitore purpura interdum & punctulis intermicantibus auratis puluisculis varians, *Roditis*, rosea est, & ex eo nomen accepit.

De candidis. Cap. X.

Margarita, prima candidarum gemmarum, quam inde margaritam aiunt vocatam, quòd in conchulis matris hoc genus lapidum inueniatur. Inest enim in carne cochleæ calculus natus, sicut in cerebro piscis lapillus. Gignitur autem de cælesti rore, quẽ certo anni tempore conchulæ hauriunt. Ex quibus margaritis quædam vniones vocantur: aptum nomen habentes, quòd tantùm vnus nunquam duo vel plures simul reperiãtur. Meliores autem candidæ margaritæ, quàm quæ fluescunt. Illas enim aut iuuentus: aut matutini roris conceptio reddit candidas: has senectus vel vespertinus aer gignit obscuras. *Pedorus*, secunda post margaritam candidarum gemmarum: de qua quæritur in quo colore numerari debeat: tortes iactati per alienas pulchritudines nominis: adeò vt decoris prærogatiua vocabulo facta sit. *Asteries*, candida est: incluſam lucem continens, veluti stellam intus ambulantem, redditque Solis candidantes radios, vnde & nomen inuenit. *Galactites*, lactea est, quæ attrita reddit speciem albam ad lacteum saporem; fœminis nutrientibus illigata fœcundat vbera. Infantium quoque collo suspensa saluam facere fertur. in ore autem liquescere, & memoriam adimere. Mittunt eam Nilus & Achelous amnes. Sunt qui smaragdum albis venis circumligatum Galactiten vocant. *Galatias*, grandinis & candorem præfert, & figuram, duritie quoque inuicta vt adamas: etiam in igne posita manet suum frigus. *Solis gemma*, candida est, traxitque nomen quòd ad Solis speciem in orbem fulgentes spargit radios. *Selenites*, transluces candido malleóque fulgore, continens lunæ imaginem quam iuxta cursum astri ipsius perhibent in dies singulos minui atque augeri. Nascitur in Perside. *Cimedia*, inuenitur in cerebro piscis eiusdem nominis: candida & oblonga. Præsagire iis ferunt Magi signa tranquillitatis vel tempestatis. *Belocalus* albicans pupillam cingit, nigra medio aureo fulgore lucentem, & propter speciem Assyriorum regi Belo dicatam, vnde & appellata. *Epimelas*, dicitur cùm, in candida gemma superne nigricat color vnde & nomen habet: *Exebenus*, speciosa & candida, qua aurifices aurum poliunt.

De nigris. CAP. XI.

Achates, reperta primùm in Sicilia iuxta flumen eiusdem nominis, postea plurimis in terris. Est autem nigra habens in medio circulos nigros & albos iunctos & variatos, similis Hæmathiti. Magi sufficu earum, si creditur, tempestates euertũt: flumina sistũt. *Asectos*, nigra & ponderosa distincta venis rubentibus. Hæc excalefacta igni septẽ dieb. calorem tenet. *Ægyptilla*, nigra est radice, cœrulea facie, ex Ægypto vbi inuenitur vocata. *Media*, nigra est à Medea illa fabulosa inuenta. Habet venas aeris coloris, sudorẽ reddit croci, saporem vini. *Veientana* Italica gẽma est, à Veientibus reperta, nigra facie, albis intermicantibus notis. *Bariptos*, nigra est cum sanguineis & albis notis. *Meramelas*, nigra vena, quemlibet colorem secans per mediũ. *Veneris crinis*, nigerrimi nitoris: continens in se speciem rufi crinis. *Tricutus*, ex Africa nigra est, sed tres succos reddit: ab radice nigrum est, medio sanguineum, è summo ocreæ. *Dionysia* nigro mixtis rubentibus notis ex aqua trita vinum flagrat, & odore suo ebrietati resistere putatur. *Pyritis*, nigra quidem, sed attritu digitos adurit.

De variis.

CAP. XII.

Angrus, varius ex omnibus penè coloribus constans, vnde & nominatur. *Olca*, barbaris nominis ex fuluo & nigro, viridique & cãdido est. *Muridax*, Sole percussa: coloribus micat variis. Gignitur in Perside. *Droselitus* varius nominis causa: quia si ad ignem applicetur velut sudorem mittit. *Opalus* distinctus, diuersarum colore gemmarum. Est enim in eo carbunculi tenuior ignis: ametisti fulgens purpura: smaragdi nitens viriditas, & cuncta pariter sub quadam varietate lucentia. Nomẽ habet ex patria. Sola enim cum parturit India. *Pontica* à Ponto dicuntur: genere diuerso, nunc sanguineis, nunc auratis guttis micãtes: aliæ habentes stellas, aliæ longis colorum ductibus lineatæ. *Exocontalibus*, in parua magnitudine multicolor: vnde & hoc nomen sibi adoptauit. Tam diuersis enim notis sparsus est, vt sexaginta gemmarum colores in paruo eius orbiculo deprehendantur. Nascitur autem in Libya apud Troglodit as. *Murina*, apud Parthos gignitur, sed præcipua in Germania humorem sub terra putant calore defluxum vnde & nomen sumpsit. Varietas eius in purpuram candoremque & ignem cum quibusdam colorum repercussionibus, quales in cælesti arcu spectantur. Cuius contraria causa crystallum facit, gelu concreto vehementiore.

De crystallinis. CAP. XIII.

Crystallus resplendens & aquosus colore. Traditur, quòd nix sit glacie durata per annos. Vnde & nomen ei Græci fecerunt. Gignitur autem in Asia & Cypro * maximè in Septentrionum alpibus, vbi ne æstate sol feruentissimus inuenitur. Ideo ipsa diurna & annosa duritia reddit hanc speciem, hæc crystallus dicitur. Hic oppositus radiis Solis adeò rapit flammam, vt aridis fungis vel rubis ignem præbeat. Vsus eius etiam ad pocula destinatur. Nihil autem aliud quàm frigidum pati potest. *Adamas Indicus*, lapis parvus & indecorus, ferrugineum habens colorem & splendorem crystalli. Nunquam autem vltra magnitudinem nuclei auellani repertus. Hic nulli cedit materiæ, nec ferro nec igni, nec vnquam incalescit: vnde & nomen Græca interpretatione, indomita vis, accepit. Sed dũ sic inuictus ferri ignisque contemptor, hircino rumpitur sanguine, recenti & calido maceratur, sicque multis ictibus ferri perfringitur. Cuius fragmentis sculptores pro gemmis insigniendis perforandisque vtuntur. Hic autem dissidet cum Magnete lapide, in tantum vt iuxta positus, fortum non patiatur abstrahi Magneti, aut si admotus Magnes comprehenderit, rapiat atque auferat. Fertur quoque in electri similitudine venena deprehendere: metus vanos expellere: maleficis resistere artibus. Genera eius sex. *Galatias*, grandinum & candorem & figuram adamantinæ duritiæ habet. Etiam in igne positus manet suum frigus. *Ceraunium duo genera* sunt. Vnum quem Carmania mittit crystallum similem, splendet tamen cœruleo, & si sub diuo positus fuerit, fulgorem rapit sidereum. Ceraunium alterum Hispania in Lusitanis littoribus gignit, cui color Pyropo rubenti, & qualitas vt ignis. Hæc aduersus vim fulgurum opitulari fertur, si credimus. Dicta autem Ceraunia, quoniam alibi non inuenitur, quàm in loco fulminis ictui proximo. Græcè enim fulmen κεραυνὸς dicitur. *Iris*, apud Arabiam in mari rubro nascitur coloris crystallini, sexangulata, dicta ex argumento iris. Nam sub recto percussa Sole, species & colores arcus cælestis in proximos parietes imitatur. *Asterion*, ex India est crystallo propinqua: in cuius centro stella lucet fulgore lunæ plenæ. Sumpsit autem nomen quòd ãstris opposita, fulgorem rapit æque egerit. *Electria*, quasi electoria. In ventriculis enim gallinaceis inuentur, crystallina specie, magnitudine fabæ. Hæc in certaminibus inuictos fieri Magi volunt, si credimus. *Enhydros*, ab aqua vocata. Exundat enim aquam, ita vt clausam in ea putes fontaneam scaturiginem. Omnium ardentium gemmarum principatum *carbunculus* habet. Carbũculus autem dictus, quòd sit ignitus vt carbo, cuius fulgor nec nocte vincitur. Lucet enim in tenebris, adeò vt flammas ad oculos vibret. Genera eius xij. sed præstantiores qui videntur fulgere, & velut ignem effundere. Carbũculus autem Græcè ἀνθραξ dicitur. Gignitur in Libya apud Troglodytas. *Anthracites* vocatus, quòd sit & ipse coloris ignei, vt carbũculus, sed candida vena præcinctus, cuius propriũm est quòd iactatus in ignem velut inter mortuos extinguitur: at contrà aquis perfusus exardescit. *Sandastrus* nascitur in India loco eiusdem nominis. Species eius, quòd veluti intro lucido igne intus fulgent aureæ guttæ. Constat autem inter omnes quantus numerus stillarum accidit, tantò & precium accedere. *Lignis* ex eodem genere ardentium est appellata à lucernarum flagrantia. Gignitur in multis locis, sed probatissima apud Indos. Quidam eam remissiorem carbũculũ esse dixerunt. Huius duplex facies: vna quæ purpura radiat: altera quæ cocci rubore. A Sole excalefacta, aut digitorum attritu paleas & chartarum fila ad se rapere dicitur. Sculpturis resistit, ac siquando sculpta fuerit, dũ signa imprimit, quasi quodam animali morsu partem ceræ retentat. Genera eius quatuor. *Carchedonius* hoc quod & *Lychnites* facere dicitur, quanquam multum vilior prædictis. Nascitur apud Nasamonas imbre, vt ferunt, diuino. Inuenitur ad repercussum lunæ plenæ. Omnia autem genera sculpturæ resistunt. *Alabãdina* dicta ab Alabanda Asiæ regione, cuius color ad Carchedoniũ vadit, sed rarus. *Dracontites* ex cerebro draconis eruitur, quæ nisi viuenti abscisa fuerit, non ingemmescit: vnde & eam Magi dormientibus draconibus amputant. Audaces enim viri explorãt draconũ specus, & spargunt ibi gramina medicata ad incitandum draconũ soporem, atque ita somno sopitis capita desecant, & gemmas detrahunt. Sunt autem candore trãslucido. Vsu earum orientis reges præcipuè gloriãtur. *Chrysoprasius* Æthiopicus est, quem lapidem lux celat, prodit obscuritas. Nocte enim igneus, est die aureus. *Phlogites* ex Perside est, ostentãs intra se quasi flammas æstuantes quæ non exeant. *Syrtites* vocata quoniam in littore Syrtium inuenta primùm est in parte Lucaniæ. Color eius croceus, intus stellas continens evanidas, sub nubilo renitentes, *Ermicion* inter gratissimas aspicitur, & ex igneo colore radians auro, portans secum in extremitatib. candidam lucem.

De aureis. CAP. XIIII.

Sunt quædam gemmarũ genera ex specie metallorum vel lapidum cognominata,

Chrysophis aurum tantùm videtur esse. *Chrysolitus* auro similis est cum marini coloris similitudine: hunc Æthiopia gignit. *Chrysolectrus* similis auro, sed in colorem electri vergens, matutino tantùm aspectu iocundus, rapacissimus ignium, & si iuxta fuerit, celerrimè ardescens. *Chrysolampis* ex auro & igne vocata. Aurea est enim die, & nocte ignea: hanc Æthiopia gignit. *Ammochrysus* arenis auro intermixtis nunc bractearum, nunc puluueris habet quadrulas. Gignitur in Perside. *Leocrysus* colore aureo interueniente candida vena. *Melestrisis* dicta, quòd veluti per aurum sincerum: sic hæc gemma trãsluceat. *Chrysocolla* gignitur in India, vbi formicæ eruunt aurum. Est autem auro similis & habet naturam Magnetis, nisi quòd augere aurum traditur, vnde & nuncupatur. *Argiritis* similis argento, habens stigmata aurea. *Androdamas* argenti nitorem habet, & penè adamas, quadrata semper testitis. Magi putant nomen impositum ab eo quòd animorum impetus vel iracundias domare & refrenare dicatur, si credimus. Gignitur in mari Rubro. *Chalcites* aerij coloris est. *Calcofanus* nigra est, sed lapidi illisa æris tinnitum reddit. *Balanites* duo sunt genera, subuirides & Corinthij æris similitudine, mediam secante flammea vena. *Sideritis* à contemplatione ferri nihil dissonat. In maleficiis quoquo modo si inseratur discordias excitat. *Ideus dactilus* ex insula Creta est, ferri coloris, causa nominis eius, quia pollicem humanum exprimit. *Æthiopicus* ferrei coloris est, qui dum teritur, succum emittit. *Similianicius* in Euphratis alueo legitur pro connexione marmoris similis, medio colore glauco, veluti oculi pupilla internitens. *Arabica* ex patria dicta, aspectu eburnea est. *Hephastitis* speculi naturam habet in reddẽdis imaginibus, quanquam vtilet: experimentum eius si feruenti aquæ addita statim refrigeret: aut si Soli opposita aridam materiam accendat. Nascitur in Coryco. *Ostracites* lapidosus colore testaceo durior. *Alteria* Achati similis, nisi quòd Achates pollitura pingueſcit. Duriori tanta ineſt vis, vt aliæ gemmę sculpantur fragmentis eius. *Glossopetra* similis est linguæ humanæ, vnde & nomen sumpsit. Fertur autem deficiente luna cœlo cadere, cui non medicam Magi tribuunt potestatem. Nam ex eo lunares motus excitari putant. ¶ Sunt & quædam gemmarum genera cognominata ab animalibus, *Echites* vipereas maculas exprimit. *Carcina* marini cancri coloris est. *Scorpitis* scorpionem & colore & effigie refert. *Myrmicites* formiceæ reptantis effigiem imitatur. *Taos* pauoni est similis. *Hieracites* acipitris coloris. *Ætites* aquilæ. Æ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gophthalmos, caprino oculo similis. *Lycophthalmos* quatuor est colorum, ex rutilo sanguineum, in medio nigrum candidus cingit vt luporum oculus. *Mecomites* papauer exprimit. ¶ Sunt & quædam gemmæ quibus gentiles in superstitionibus quibusdam vtuntur. *Liparia* suffita, omnes bestias euocare tradunt. *Anancitida* in necromantia dæmonum imagines euocare dicuntur. *Sinochitida* vmbras inferarum euocatas tenere dicuntur. *Chelonites* oculus est Indicæ testudinis, varius & purpureus. Per hunc Magi impositum linguæ futura prænunciare fingunt. *Bronia* à capite testudinum, è tonitruis cadi putatur, & restinguere fulminis ictus. *Hienia* lapis in oculis hienæ bestiæ inuenitur: qui si sub lingua hominum subditus fuerit, futura eum præcinere dicunt. Sed & *corallius* tempestati & grandini resistere fertur. *Pontica* est *gemma* quædam liuore perlucida: habens stellas rubras, interdum & aureas. Dicunt per eam interrogari dæmones & fugari. ¶ In quibusdam gemmarum generibus vera à falsis discernere magna difficultas est: quippe cùm inuentum sit ex vero genere alterius in alia falsa transducere, vt Sardonicches, quæ triuis glutinantur gemmis, ita vt deprehendi non possint. Fingunt enim eas ex diuerso genere, nigro candido minióque colore. Nam & pro lapide pretiosissimo smaragdo quidam vitrū arte inficiunt, & fallit oculos sub dolo quædā falsa viriditas, quo adusque non est qui probet simulatum & arguat: sic & alia alio atque alio modo. Neque enim est sine fraude vlla vita mortalium. Omnes autem non translucidas gemmas *caecas* appellant, eò quòd densitate sua obscurentur.

De vitro. Cap. XV.

Vitrum dictum, quòd visui perspicuitate transluceat. In aliis enim metallis quicquid intrinsecus continetur, absconditur: in vitro verò quilibet liquor vel species qualis est interius, talis exterius declaratur, & quodammodo clausus patet. Cuius origo hæc fuit. In parte Syriæ quæ Phœnice vocatur finitima Iudææ, circa radicem montis Carmeli palus est, ex qua nascitur Belus amnis, quinque millium passuum spacio in mare fluens iuxta Ptolemaidem: cuius arenæ de torrente fluctu sordibus eluuntur. Hic fama est pulsa naue mercatorum nitri, cùm sparsim per litus epulas pararent, nec essent pro attollendis vasis lapides: glebas nitri ex naue subdiderunt, quibus accensis permixta arena littoris, translucentes noui liquoris fluxisse riuos, & hanc fuisse originem vitri. Mox vt est ingeniosa solertia, non fuit contenta solo nitro, sed & aliis mixturis hanc artem studuit. Quibus enim aridísque lignis concoquitur, adiecto cupro ac nitro continuísque fornacibus vt æs liquatur massæque fiunt. Postea ex massis rursus funditur in officinis, & aliud flatu figuratur: aliud torno teritur: aliud argēti modo cælatur. Tingitur etiam multis modis, ita vt hyacinthos saphirósque & virides imitentur, & oniches vel aliarum gemmarum colores: neque est alia speculis aptior materia vel picturæ accommodatior. Maximus tamen honor in candido vitro, proximo in crystalli similitudine. Vnde & ad potandum argenti metallia & auri vitrum repulit. Olim fiebat & in Italia, & per Gallias & Hispaniam arena alba & mollissima pila molaque terebatur. Dehinc miscebatur tribus partibus, nitri pondere & mensura: ac liquata in alias fornaces transfundebatur, quæ massa vocabatur admonitrum, atque hæc recocta fiebat vitrum purum & candidum. In genere vitri & obsianus lapis annumeratur. Est autem virens, interdum & niger, aliquando & translucidus, crassiore visu & in speculis parietū pro imagine vmbras reddente: gemmas ex eo multi faciunt. Hunc lapidem & in India, & in Italia, & ad Oceanum in Hispania nasci tradunt. Fertur autem sub Tiberio Cæsare quendam artificem excogitasse vitri temperamentum, vt flexibile esset & ductile. Qui dum admissus fuisset ad Cæsarem, porrexit phialā Cæsari. Quam ille indignatus in pauimentum proiecit. Artifex autem sustulit phialam de pauimento, quæ complicauerat se tanquam vas æneum: deinde malleum de sinu protulit, & phialam correxit. Hoc facto Cæsar dixit artifici, Nunquid alius scit hanc condituram vitrorum? Postquam ille iurans negauit alterum hoc scire, iussit eum Cæsar decollari, ne dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur, & omnium metallorum precia abstraherentur. Reuera, quia si vasa vitrea non frangerentur meliora essent quàm aurum & argentum.

De metallis.

Cap. XVI.

Metallum dictum Græcè ἀπὸ τοῦ μετὰ ἄλλων, quòd natura eius ea sit, vt vbi vna vena apparuerit, ibi spes sit alterius inquirendi. Sepcem autem sunt genera metallorum: aurū, argentum æs, electrum, stannum, plumbum, & quod domat omnia ferrum.

De auro. Cap. XVII.

Aurum ab aura dictum, id est, à splendore quòd repercusso ære plus fulgeat. Vnde & Virgilius: Discolor inde auri per ramos aura refulsit, hoc est, splendor auri. Naturale enim est vt metallorum splendor plus fulgeat luce alia repercussus. Hinc & aurarij dicti, quorum fulgor splendidos reddit. *Obryzum* aurum dictum, quòd obradiet splendore: est enim coloris optimi, quod Hebræi Ophaz, Græci cation vocant. *Bractea*, dicitur tenuissima lamina, ἀπὸ τοῦ βράττειν, quod est κόπτειν, id est à crepitando. *Pecunia*, prius de pecudibus, & proprietatem habebat & nomen. *De corio* enim pecudum *nummi* incidebantur & signabantur. Postea à Saturno *aereus nummus* inuentus est. Ipse enim signari nūmos & scribi constituit. Propterea & ærarium Saturno à gentilibus consecratum est. Alij, vt superius, pecuniam à pecudib. appellauerunt: sicut à iuuando *iumenta* dicta sunt. Omne enim patrimonium apud antiquos *peculium* dicebatur à pecudibus, in quibus eorum constabat vniuersa substantia, vnde & *pecuariis* dicebatur qui erat diues: modò vero *pecuniosus*. Antiquissimi nondum auro argentóque inuento, ære vtebantur. Nam prius *aerea pecunia* in vsu hominum fuit: pòst argentea: deinde *aurea* subsecuta: sed ab ea qua cepit nomen retinuit. Vnde & *erarium* dictum, quia prius æs tantùm in vsu fuit, & ipsum solum recondebatur, auro argentóque nondum signato, ex quorum metallis quamuis postea facta fuisset pecunia, nomen tamen ærarij permansit ab eo metallo, vnde initium sumpsit. *Thesaurus* iuxta Græcā proprietatem κατὰ τὴν θέσιν, à positione, hoc est, à repositio nominatur. Nam *Sinus* positio dicitur, & est nomen ex Græco Latinóque sermone compositum. Nam θὶς Græci repositum dicunt: χρύσιον aurum quod iunctum sonat repositum aurum. *Auraria*, nomen habet ab auro. *Tributa* verò, eo quòd antea per tribus singulas exigebantur: sicut nunc per singula territoria. Sic autem in tres partes diuisum fuisse Romanum populum constat, vt qui præerant in singulis partibus, *Tribuni* dicerentur. Vnde etiam sumptus, quos dabant populi *tributa* nominauerunt. *Vectigalia*, sunt tributa, à vehendo dicta. *Stipendium*, à stipe pendenda nominatū. Antiqui enim appendere pecuniam soliti erant magis quàm annumerare. *Moneta* appellata est, quia monet ne qua fraus in metallo vel pondere fiat. *Numisma*, est solidus aureus vel argenteus siue æreus, qui ideo numisma dicitur, quia nominibus principū effigiebusque signabatur. Prius nummus ἀγορᾶς nuncupabatur, quia quamprimum ex argento percutiebatur. *Numi* autem à Numa Romanorum rege vocati sunt, qui eos primùm apud Latinos imaginibus notauit, & titulo nominis sui præscripsit. *Solidi*, dicuntur à sac-

culo, quo conduntur, à continente, id quod continetur appellatum. ¶ In numismate tria quæruntur, *metallum figura*, & *pondus*. Si ex iis aliquid defuerit, numisma non erit. ¶ Tria sunt autem genera argenti, & auri, & æris: *signatum factum, infectum*. *Signatum*, est quod in nummis est *factum*, est quod in vasis & signis: *infectum*, quod in massis est, quod & graue dicitur, id est, massa. ¶ In notitiam autem formarum metalla ita venerunt. Dum enim quacunque causa ardentes syluæ excoquerent terram, ex calefactis venis fudit riuos cuiuscunque structuræ. Siue igitur æs illud fuerat, siue aurum cùm in loca terræ depressiora decurrerit, sumpsit figuram, in quam illud vel profluens riuus vel excipiens lacuna formauerat. Quarum rerum splendore capti homines cùm ligaras attollerent massas, viderunt in ea terræ vestigia figurata, in quæ excogitauerunt liquefactas ad omnem formam posse deduci.

De argento. Cap. XVIII.

Argentum, non longè à Græca appellatione distat. Hoc autem illi ἄργυρον vocant. Cùm mitum in modum illud dum candidum sit, impressum corpori lineas nigras reddit. *Argētum viuum* dictum, quòd excindat materias, in quibus iniicitur: hoc & liquidum, quia percurrit. Inuenitur specialiter in metallis, siue in argentariis fornacibus guttarum concretione tectis inhærens: sæpe etiam & in stercore vetustissimo cloacarum vel puteorum limo. Fit etiā & ex minio impositio conchulæ ferreæ patena testea superposita: tum circumlito vasculo circumdantur carbones, sicque argentum viuum ex minio stillat: sine hoc neque argentum, neque es inaurari potest. Tantæ autem virtutis est, vt si super sextarium argenti viui centenarium saxum superponas, oneri statim resistat. Sin verò auri scrupulum, leuitatem eius raptim sinu recipit: ex quo intelligitur non pondus, sed naturam esse cui cedit. Seruantur autem melius in vitreis vasis: nam cæteras materias perforat. Potui autem datum interficit, ponderis causa. *Argenti purgamenta* ἀφρήγματα, quam nos spumam argenti appellamus. Fit autem ex argento & plumbo.

De ære. Cap. XIX.

Aes, à splendore aeris vocatum sicut aurum & argentum. Apud antiquos autem prius æris quàm ferri cognitus vsus. Ære quippe prius scindebant terram, ære certamina belli gerebantur, atque in pretio magis æs: aurum verò & argentum, propter inutilitatem reiiciebantur. Nunc versa vice

iacet æs, aurum summo cessit honori. Sic voluenda ætas commutat tempora rerum. Et, Quod fuit in pretio, fit denique nullo in honore. Vsus æris postea transiit in simulacris, in vasis, in ædificiorum structuris: maximè & ad perpetuitatem monimentorum etiam publicæ in eis constitutiones scriptæ sunt. *Cyprium æs* in Cypro insula prius repertum, vnde & vocatum factum ex lapide eroso, quem Cadmiam vocant & est ductile: huic si addatur plumbum, colore purpureo fit. *Aurichalcum* dictum, quòd & splendorem auri & duritiam æris possideat. Est autem nomen compositum ex lingua Latina & Græca. Æs enim sermone Græcorum χάλκος vocatur. Fit autem ex ære & igne multo, ac medicaminibus perducitur ad aureum colorem. *Corintheum*, est omnium commixtio metallorum quod casus primùm miscuit, Corintho cùm caperetur incensa: Nam dum hanc ciuitatem Hannibal cepisset: omnes statuas æneas & aureas & argenteas in vnum rogum congessit, & eas incendit. Ita ex hac commixtione fabri fusta lerunt & fecerunt parapsides. Sic Corinthia nata sunt ex omnibus in vnū, nec hoc nec illud. Vnde & vsque in hodiernum diem: siue ex ipso, siue ex imitatione eius æs Corinthium vel Corinthia vasa dicuntur. Huius tria genera, candidum vnū ad argenti nitorem accedens, alterum in quo ipsius auri fulua natura est: tertium in quo æqualis conflatorum temperies. *Coronarium*, ex ductili ære tenuatur in laminas: tauroru mque felle tinctum speciem auri coronis histrionū præbet, vnde & appellatum. *Pyropum*, igneus color vocauit. Namque in singulas vncias æris additis auri scrupulis senis præcenui bracteæ igniscit, flammásque imitatur, vnde & pyropum dicitur. *Regulare æs* dicitur, quòd ab aliis ductile appellatur: quale omne Cyprium est. *Ductile* autem dicitur, eo quòd malleo producatur: sicut contra *fusile*, quòd tantùm funditur. Hoc & *caldarium* quòd tātùm funditur. Nam malleis fragile est. Siquidem omne æs diligentius purgatis igne vitiis excoctisque, regulare efficitur. *Campanū* quoque inter omnia genera æris vocatur à Campania prouincia, quæ est in Italiæ partibus, vtensilibus & vasis omnibus probatissimum. *Æs* omne frigore magno melius funditur. *Æs* rubiginem celerius trahit nisi oleo perungatur, seruari autem id optimè in liquida pice tradunt. ¶ Inter omnia metalla æs visissimum est, & maximæ potestatis, ideo & *æra limina*: vnde & Virgilius, Hinc foribus cardo stridebat ahenis. *Origo æris*, Cadmia & Chalcitis. *Purgamenta æris*. Cadmia, & origo, & *eruginis*. *Cadmia*, gignitur in metallorum æris atque argenti fornacibus insidente nidore. Namque vt ipse lapis ex quo fit, æs Cadmia vocatur: sic rursus in fornacibus existit, & nominis sui originem recipit. *Aeris flos*, fit seu gignitur conflationibus, resoluto atque liquato ære, superfusa frigida aqua. Repentina enim densatione tanquam de succo reparatur flos. *Aerugnem* æs quoque creat. Nam laminæ æreæ super vas aceti acerrimi sarmentis superpositæ, atque ita distillantibus: quòd ex eo cecidit in ipsum acetum teritur & cribratur.

De ferro. Cap. XX.

Ferrum, dictum quòd farta, id est semina frugum terræ condat. Idem & chalybs à Chalybe flumine vbi ferrum optima acie teperatur. Vnde & abusiuè dicitur chalybs ipsa materies, vt, Vulnificúsque chalybs. *Ferri vsus*, post alia metalla repertus est. Cuius postea versa in opprobrium species. Nam vnde prius tellus tractabatur, inde modò cruor effunditur. Nullum autem corpus tam densis inter se cohærentibus & implicitis elementis quàm ferrum: vnde inest illi duricia cum frigore. Ferri autem metallum penè vbique reperitur: sed ex omnibus generibus palma *Seresio ferro* datur. Seres enim hoc cum vellibus suis pellibúsque mittunt, Secunda *Parthico*, neque alia genera ferri ex mera acie temperantur. Cæteris enim admiscetur mollitur complexus. ¶ Differentia ferri plurima iuxta terræ genus. Nam aliud *molle plumbóque vicinum*, rotarum & clauorum vsibus aptum. *aliud fragile & erosum*, culturæ terræ conuenit. *aliud solã bremitare placet clausíque caligariis*. *aliud rubiginem celerius sentit*. *Strictura*, vocantur hæ omnes, quòd non in aliis metallis à stringēdo aptè vocabulo imposito. ¶ Aquarum verò summa differentia est quibus ferrū candēs immergitur quo vtilior fit: sicut Bilbilis in Hispania & Tirrasona, Comus in Italia. ¶ In acuendo ferro, oleo delectatur fit acies, vnde & tenuiora ferramenta oleo restringi mos est: nec qua in frangilitatem durentur. A ferro sanguis humanus sese vlciscitur. Contactum nanque celerius rubiginem trahit. Cum ferro *magnes* lapis concordiam habet. Sola enim hæc materia vim ab hoc lapide accipit, retinétque longo tēpore. Ex eodem lapide architectus quidam Alexandriæ templum concamerauit: vnde & in eo simulacrum ferro in aere pēdere videretur. ¶ Ferrum accensum igni nisi duretur ictibus, corrumpitur. Rubens non est habile ad rundendū, neque antequam albescere incipiat, acero vel alumine illitum ferrum, fit æris simile. *Purgamenta ferri*, rubigo & scoria. *Rubigo*, est vitium rodens ferrum ipsum vel etiam segetes, quasi rodigo mutata vna littera: Hæc & erugo ab erodendo. Nam erugo vitium est ferri ab erodendo dicta, non ab eramento. *Scoria* verò purgamenta & sordes sunt quæ igne excoquuntur, dicta scoria, quia de ferro excutitur. *Rubigine* autem caret ferrum si cerussa & gipso & liquida pice perungitur. Item rubigo ferramenta non vitiat, si eadem medulla ceruina, vel cerussa mixta rosacco vngatur.

De plumbo. Cap. XXI.

Plumbum dictum quòd ex eo primùm pisis factis maris altitudo tentata est. Huius verò genera duo sunt *nigrum* & *candidum*, sed melius candidum, quod prius in insulis Atlantici maris inuentum est. Siquidem & in Lusitania & in Gallicia gignitur, summa terra arenosa, & coloris nigri, & pōderis grauis: interueniunt & minuti calculi, maxime torrētibus siccatis lauant eas arenas, & quod sub fidit, coquunt in fornacibus. Inueniuntur & in auratiis metalli, aqua missa calculi nigri, & graues, & dum aptum colligitur cum eo remanent, postea separati conflantur, & in plumbum album resolūtur. Inde & eadem grauitas plumb. quæ auri. *Nigrum plumbum* circa Cantabriā abundat, cuius origo duplex est. Aut enim solum ex sua vena prodit, aut cum argento nascitur, mixtique vens conflatur. Hoc primus in fornacibus liquor flauū est secundus argēum, quod remanet super addita vena auri ú que conflata, fit nigrum plumbum. India neque plumbum neque æs habet, gemmis tantùm & margaritis hæc permutat. Nigro plumbo fistulis laminísque vtimur. Lacrobosius in Hispania & Gallia eruitur plumbum. Nam in Britannia summo terræ cortio.

De stanno. Cap. XXII.

Stanni etymologia ὑπὸ τοῦ ἕστηκεν. id est separans dicitur & feterrenus. Mixta enim & adulterāta inter se per ignem metalla dissociat, & ab auro & argento æs plumbúmque secernit, alia quæque metalla ab igne defendit, & cùm sit natura æris ferrique durissima, si absque stanno fuerit, vritur & crematur. Stannum illitum æreis vasis saporem facit gratiorem, & compescit virus eruginis. Speculæ etiam ex eo temperantur. Cerussa quoque ex eo sicut ex plumbo conficitur.

De electro. Cap. XXIII.

Electrum vocatum quòd ad radium solis clarius auro argentóque reluceat. Sol, n. ἀπὸ τοῦ ἕκτης electron vocatur. Defecatius est enim hoc metallum omnibus metallis. Huius tria sunt genera. Vnum quod ex pini arboribus fluit, quod succinum dicitur. *Alterum* metallum, quod naturaliter inuenitur, & in precio habetur. *Tertium* quod fit de tribus partibus auri & argenti vna. Quas partes, etiam si naturam resolutas, inuenies. Vnde & nihil interest natum sit an factum, vtrunque enim eiusdem naturæ est. *Electrum* quod est *naturale*, eiusmodi natura est, vt in conuiuio & ad lumina clarius effectis metallis fulgeat, & venenum prodat. Nam si ei infundas venenum: stridorem edit, & colores varios in modum arcus cœlestis emittit.

De ponderibus. Cap. XXIIII.

Pondera ac *mensurarum* iuuat cognoscere modū. Nam omnia corporalia sicut scriptum est à summis vsque ad ima in mensura, & numero, & pondere dispositā sunt atque formata. Cunctis corporeis rebus pondus natura dedit. Suum regit omnia pondus. ¶ Primus Moyses in heremo filiis Israel pondera & mensuras dedit. Primus Sidon Argiuus ponderum rationem in Græcia constituit, & licet alij antiquiores extiterint, iste hac arte experientior fuit. ¶ *Pondus* dictum, eo quòd in statera libratum pendeat, hinc & pensum. Abusiuè autem pondus libra vna est. Vnde etiam *dipondium* dictum est, quasi duo pondera, quod nomen adhuc in vsu retinetur. *Trutina* est gemina ponderum lances æquali examine pendens, facta propter talenta & centenaria appendenda, sicut *momentana* pro parua mobilique pecunia. Hæc & *moneta* vocata. Eadem & *statera* nomē ex numero habens, quod duabus lancibus & vno in medio stilo librata æqualiter stet. *Examen* est filum mediū quo trutinæ statera regitur, & lances æquantur. Vnde in lanceis *momento* dicitur *Campana* à regione Italiæ nomē accepit, vbi primū eius vsus reperius est. Hæc duas lances non habet: sed virga est signata libris & vncijs, & vago pondere mensurata. Vnicuique autem ponderi certus est modus nominibus propriis designatis. *Calculus* minima pars ponderis, quarta pars oboli est, constans lentis geminis granis. Appellatur autem calculus quod sit paruulus, sicut & lapis calculus, qui adeo minimus est, vt sine molestia sui calcetur. *Siliqua* vigesimaquarta pars solidi est, ab arboris semine vocabulū tenens. *Cerates* oboli pars media est siliquā habens vnam semis. Huic latinitas *semibolū* vocat. *Cerates* aūt Græcè, Latinè *siliqua* cornuū interpretatur. Obolus siliquis tribus appenditur, habēs cerates duos calculos quatuor. Fiebat enim olim ex ære ad instar sagittę. Vnde & nomen à Græcis accepit, hoc est sagitta. *Scrupulus* sex siliquarum, pōdere cōstat. Hic apud Græcos dramma vocatur. Scrupulus

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem dictus per diminutionē à lapillo breuisqui scrupus vocatur. *Dragma* octaua pars vnciæ est, & denarij pondus argenti tribus constans scrupulis, id est xviij. siliquis. *Denarius* autem à dando dictus, quia pro decem nummis imputatur. *Solidus* nuncupatur, quia nihil illi deesse videtur. Solidum enim antiqui integrum dicebant & totum. Ipse quoque *nomisma* vocatur pro eo quòd nominibus principum effigiebúsque signetur. Ab initio verò vnum nomisma vnus argenteus erat. Hoc enim ab Assyriis cœpit. Dicunt enim Iudæi, quòd Abraham in terram Chanaam primus hanc aduexit formam. *Solidus* apud Latinos alio nomine *sextula* dicitur, quòd de iis sex vncia cōpleatur. Hunc, vt diximus, vulgus aureum solidum vocat. cuius tertiam partem ideò dixerunt *tremissem*: eo quòd solidum faciat tremissus. *Sextula* bis assumpta duellum facit, ter posita staterē reddit. *Stater* autem medietas vnciæ est, appendens aureos tres, vnde & vocatur stater, quòd tribus solidis stet. Hic & *semiuncia*, quia semis habet de vncia. Hic & *semissis*, quia ponderis semissem quasi semis assis. *Quadrantem* similiter Hebræi cadrantem vocant, & vocatur quadra quòd vnciæ quartam partem appendant. *Sicel* qui Latino sermone siclus corruptè appellatur: Hebræum nomen est, habens apud eos vnciæ pondus. Apud Latinos autē & Græcos quarta pars vnciæ est, & stateris medietas dragmas appēdens duas. Vnde cum in literis diuinis legitur siclus, vncia est: cùm verò in gentilium libris, quarta pars vnciæ est. *Libra* dicta quòd vniuersitatem minorum ponderū sua virtute vinciat, id est complectatur. Cōstat autem dragmis viij, id est scrupulis xxviii. Quod proinde legitimum pondus habetur, quia numerus scrupulorum eius horas diei noctisque metitur, vel quia libram efficit duodecies computatus XII. vnciis perficitur, & inde habentur perfecti ponderis genus: quia tot constat vnciis quot mensibus annus. Dicta autem *libra* quòd sit libera, & cuncta inter se pondera prædicta concludat. *Mina* in ponderibus centum dragmis appenditur, & est nomen Græcum. *Talentum* autem summum esse pondus perhibetur in Græcis. nam nihil est chalco minus, nihil talento maius. Cuius varia apud diuersas gentes pondus habetur. Apud Romanos enim talentum est lxxij. librarum, sicut Plautus ostendit, qui ait duo talenta esse CXLIIII. libras. Est autem triplex, id est minor, medius, summus. Minor quinquaginta, medius lxxij. librarum: summus cxx. constat. *Centenarium* numeri nomen est, eo quòd centum librarum ponderis sit. Quod pondus propter perfectionem centenarij numeri Romani instituerunt.

De mensuris. Cap. XXV.

Mensura est res aliqua modo suo vel tēpore circumscripta. Hæc aut corporis est, aut temporis. *Corporis* est, vt hominum, lignorum & columnarum longitudo, vel breuitas. Sed & solum istum propriam sui orbis habere mēsuram, quod Geometrici perserutari audent. *Temporis*, vt horarum, dierum, & annorum. Vnde & metiri pedes horarum dicimus, hoc est mensurare. *Propriè* autem *mēsura* vocata, quòd ea fruges metiuntur atque frumentum, id est humida & sicca, vt modius, vrna, & amphora. Mensurarum pars minima *cochlear*, quòd est dimidia pars dragmæ appendens siliquas nouem. Qui triplicatus conculam facit. *Concula* dragma vna & dimidia adimplētur. *Cyathi* pondus decem dragmis appenditur: qui etiam à quibusdam *coulacus* dicitur. *Oxifalus* fit si quinque dragmæ adduntur ad x. *Acitabulum* quarta pars heminæ est, xij. dragmas appendens. *Cotula* hemina est habens cyathos sex, quæ ideirco cotula vocatur, quia Græco sermone cotē incisio dicitur, & hemina sextarij in duo æqua inciditur, & cotulā facit. *Hemina* autem appendit libram vnam, quę geminata sextarium facit. *Sextarius* duarum librarum est, qui bis assumptus bilibris nominatur assumptus quater, fit Græco nomine Chœnix. quinquies complicatus quinarum siue gomor facit. Adiice sextum, congium reddit. Nam congius sex metitur sextarios: à quo & sextarij nomen dederunt. *Congium* autem à congiendo, id est per augmentum crescendo vocatur. Vnde postea pecunia beneficij gratia dari cœpta, congiarium appellatum est. Vnusquisque enim sui temporis imperator fauorem populi captans, adiiciebat vt largior videretur in donis. *Congiarium* autem specialiter mēsura est liquidorum, cuius & rem simul & nomen à Romanis impositum inuenimus. *Metreta* est mensura liquidorum. Hęc à mensura accepit nomen. μέτρον enim mensuram dicunt Græci: & inde appellata metreta, licet & vrna & amphora & reliqua huiusmodi nomina mensurarum sint: tamen ista hoc nomen à denarij numeri perfectione accepit. *Metrum* ad omnem mensuram pertinet. μέτρον enim Græcē: Latinē mensura dicitur. Nam & cyathus mensura est, & amphora mensura est, & quicquid plus minúsve capit, mensura est. Sed ideò hoc nomen specialiter sibi assumpsit, quòd sit mensura perfecti numeri, id est denarii. *Modius* dictus ab eo quòd sit suo modo perfectus. Est autem mensura librarum XLIIII. id est sextariorum xxij. Cuius numeri causa inde tracta est, eo quod in principio Deus xxij. opera fecerit. Nam prima die vij. opera fecit, id est materiam informem, angelos, lucem, cœlos superiores

periores, terram, aquam atque aerem. Secūda die firmamentum solum. Tertia die quatuor: maria, semina, fationes atque plātaria. Quarta die tria: solem & lunam & stellas. Quinta die tria: pisces & reptilia aquarum, & volatilia. Sexta die quatuor: bestias, pecudes, reptilia terræ & hominē. Et facta sunt omnia xxij. genera in diebus sex. Et xxij. generationes sunt ab Adam vsque ad Iacob, ex cuius semine nascitur omnis gens Israel. Et xxij. libri veteris testamenti vsque ad Hester. Et xxij. literarum sunt elementa quibus constat diuinæ legis doctrina. His igitur exēplis modius xxij. sextariorum à Moyse secundum sacræ legis mensuram effectus est. Et quamuis diuersæ gentes huic mensuræ pondus vel adiiciant ignoranter vel detrahāt: apud Hebræos cōstitutione diuina tali ratione seruatur. Modius enim à modo dictus. Hinc & modica, id est moderata. Modicis enim modius nomen imposuit. Nam modica pro paruis abusiuè nō propriè dicimus. *Satum* genus est mensuræ iuxta morem prouinciæ Palæstinæ, vnum & dimidium modium capiens: cuius nomen ex Hebræo sermone tractum est. Satum enim apud eos nominatur sumptio, siue leuatio: eo quòd qui metitur, eandem mensuram sumat ac leuet. Est & aliud satum mensura sextariorum xxij. capax quasi modius. *Batus* vocatur Hebraica lingua ab olearia mola quæ bath apud eos vel batha nominatur, capiens quinquaginta sextaria, quæ mensura, vna molæ vice proteritur. *Amphora* vocata quòd hinc & inde leuetur. Hæc Græcè à figura sui dicitur: quòd eius ansæ geminatæ videantur aures imitari. Recipit autem vini vel aquæ pedem quadratum, frumenti verò modios Italicos tres. *Cadus* Græca amphora est continens vrnas tres. *Vrna* mensura est: quam quidam quartarium dicunt. Propriè autem vrna vas est quod pro condendis defunctorum cineribus adhiberi solet: de quo poeta, Cœlo tegitur qui non habet vrnam. *Medimna* est mensura quinque modiorum. Medimna autē Latina lingua vocatur, id est dimidia. eo quòd quinque modiis metiatur, qui est dimidius numerus à perfecto denario. *Artaba* mensura est apud Ægyptios sextariorū lxxij. composita ex numero, propter lxxij. gentes vel linguas, quæ orbem impleuerunt. *Gomor* xv. modiorum onus appendit. *Corus* xxx. modiis impletur. Hic ab Hebraico sermone descendit: qui vocatur cora similitudine collis. Cora enim Hebraicè colles appellantur. Coaceruati enim modij xxx. instar collis videntur, & onus cameli efficiunt.

De signis ponderum. Cap. XXVI.

Ponderis signa plerisque ignota sunt, & inde errorem legentibus faciunt. Quapropter formas eorum & characteres ita vt à veteribus signata sunt subiiciamus. *Zeta* litera significat dimidium obolum. *Virgula* æqualiter iacens & porrecta simpliciter significat obolum. *Geminata virgula* duo oboli sunt. *T Latinum* significat obolos tres. *F Latinum* significat obolos quatuor. *E Latinum* demōstrat obolos quinque. Oboli vero sex propterea characterem non habent quòd in vna dragma sex veniāt, quod est pondus denarij argentei. *Heta* litera significat siliquas viij, id est tremissem. *N Latinum* significat nomisma Græcum, id est solidum. *Iota* adiuncta beta significat dimidium solidum. *Virgula* duæ ex vno angulo à læua in dextram se diuidentes, significant dragmam: quam etiam olcem appellant. *N Latinum* adiuncto gamma Græco significat semisunciam. *Gamma* autem Græcæ literæ o Latinum in fine adiunctum, significat vnciam. *Lambda* Græcum per medium sui I Latinum adiectum, significat libram. *Kappa* Græcum circa finem cornuum adiuncto y Græco significat cyatum. *Si verò* o Latinum habuerit adiunctum heminā demonstrat, quam Græci cotylen vocant. *Xi Græcum* si habuerit iunctum B Latinum, significat sextarium. *Si* verò o Latinum habuerit adiunctum, indicat acetabulum, quod Græci oxifalon vocant. *M Græcum* superposita n Latino significat mna. *A Latinum* in fine habens Lambda Græcum significat talentum. *Alpha* Græcum in dextro brachio superiori o litera coniuncta chœnix est.

Z III TF. E. H. N. IB. NT. IO. K T. K O. B. Z O. n μ A A. O

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XVII.

CAPITA LIBRI DECIMISEPTIMI.

1 *De auctoribus rerum rusticarum.*
2 *De cultura agrorum.*
3 *De frumentis.*
4 *De leguminibus.*
5 *De vitibus.*
6 *De arboribus.*
7 *De propriis nominibus arborum.*
8 *De arboribus aromaticis.*
9 *De herbis aromaticis vel communibus.*
10 *De oleribus.*
11 *De odoratis oleribus.*

De auctoribus rerum rusticarum. CAP. I.

RERVM rusticarum scribēdi solertiam apud Græcos primus *Hesiodus* Bœotius humanis studiis contulit, deinde *Democritus* magnus quoque Carthaginensis in xvii. voluminib. studiū agricolationis conscripsit. Apud Romanos autem de agricultura primus *Cato* instituit, quā inde *Marcus Terentius* expoliuit, mox *Virgilius* laude carminū extulit. Nec minus studiū habuerunt postmodum *Cornelius Celsus & Iulius Atticus, Æmilianus* siue *Columella*, insignis orator, qui totū corpus eiusdē disciplinæ complexus est. ¶Primū ad aratrū boues iunxisse ferunt quendā, priuatum hominē & fulminatū nomine *Homogirum*. Quidam autē Osirim dicunt esse artis huius inuentorē, quidam *Triptolemū*. Et hīc quæstio est, quomodo prima *Ceres* ferro in Græcia vertere terrā instituit: sed ferro qualicunque, non specialiter vomere aut aratro. ¶Stercorandi agri rationē primus induxit quidā nomine *Stercutius* in Italia, cuius ara apico dedicata est Romæ. Hic plura instrumēta agriculturæ reperit, primúsque agros firmauit. Eundem quidā *Saturnum* putauerunt: vt maiorem illi nobilitatem facerent hoc nomine, quo splendidē sonaret, & dignitatem tituli compararet.

De cultura agrorum. CAP. II.

CVltura est qua fumicta vel vina magno labore quæruntur, ab incolendo vocata. *Diuitie* enim *antiquorū* in his duob. erant, *bene pascere & bene arare*. ¶*Cultura* agri cinis, aratio, intermissio, incensio stipularū, stercoratio, occatio, runcatio. *Cinis* est incendū per quod ager inutilē humorē exudat. *Aratio* dicta quia de aere prius terræ culturam exercebant, antequam ferri fuisset vsus repertus, duplex est autē aratio, vernalis & autumnalis. *Intermissio* est qua alternis annis vacuus ager vires recipit. *Stercoratio* est lætaminis aspersio. *Stercus* autē vocatū vel quia sternitur in agris, vel quòd exterri oporteat quicquid sordiū in ciuitate redūdat. Idē & *fimus* est, qui per agros iacitur. Et dictus fimus quòd fiat in vs, id est stercus quod vulgo *letamen* vocatur, eo q̄ suo nutrimento læta faciat germina, reddāq̄ue pinguia arua & fœcūda. *Occatio* est cū rustici fatione facta bubus dimissis grandes glebas cædūt & ligonib. frangūt: & dicta occatio quasi obcæcatio, quod operiat semina. *Occare* igitur est operire semina terra, vites vel arbores. *Runcatio* est à terra herbas euellere. Nā rus terra est. *Sulcus* à solo vocatus, quòd proscissus solē capiat. *Veratū* dicitur, quasi verē actū, id est verno aratū. *Proscissio* est aratio prima cū adhuc durus est ager. *Satio* dicta quasi seminis actio, quæ vel sit satorū actio. *Serere* autē vocatū, quia hoc cælo sereno faciendū est: non per imbres. Hinc est & illud Virgi-

Virgilianum. Nudus ara, sere nudus. *Messis* à metendo, id est recidēdo dicta. *Seges* autē de semine dicta quòd iacimus, siue à sectione.

De frumentis. CAP. III.

PRima *Ceres*, cepit vti frugibus in Græcia, & habere segetes translatus alīunde seminibus. Huius meminit Ouidius dicens, Prima Ceres vno glebam dimouit aratro. Prima dedit fruges alimentaq̄ue mitia terris. *Frumenta* sunt propriē quæ aristas habent *fruges* autē reliqua frumenta autem vel fruges à *frumendo*, hoc est à vescendo dictæ. Nam *frumen* dicitur summa pars gulę. *Primitie* propriē sunt quæ de frugibus præcepiuntur. *Triticum* vel à tritura dictum, quod purissimū hordeo condatur, vel quia granum eius commolitur & teritur. *Far* dicitur, eo quòd mitto frangeretur. Apud antiquos enim molarum vsus nondum erat, sed frumentum in pila missum frāgebant, & hoc erat genus molendi. *Adoreum* tritici genus, quod idem vulgo semen dicitur. *Edor* quondam appellatum ab edendo, quia primo eo vsi sunt homines, siue quia in sacrificio ipsius generis panis ad aras offerebatur. Vnde *adorea* sacrificia dicuntur. *Siligo* genus tritici à selecto dictum. Nam in pane eius specie præcipua est. *Trimense triticum* ideo nuncupatum, quia satum post tres menses colligitur. Nam vbi propter aquam aliamve causam matura satio omissa est, præsidiū ab hoc petitur. *Alica* Græcum nomen est. *Alicastrum* simile est alicæ, pondere & bonitate præcipuum. *Hordeum* dictum, quòd præ cæteris generibus frumenti aridum antè fiat, vel quòd spica eius ordines habeat. Horū *trium generum*. Primum exaricum vocatur, eo quòd spica eius sex ordines habeat, quod quidam canterinum appellant, quoniam animalia melius quàm triticum pascit, & homines salubrius quàm malum triticum. Alterum *distichon*, eo quòd duos ordines habeat, hoc plerique calaticū vocant. Tertium *trimense*, quia dum cogit necessitas verno seminatur, & celeriter colligitur. *Scinduta* à diuisione vocata. Duplex enim est, scinditur, id est diuiditur. *Centenium* appellatum, eo quòd in pleriq; locis iactus seminis eius in incremētum frugis centesimū renascātur. Hinc & *milliū* à multitudine fructus vocatum. *Panicium* dictum, quòd in multis regionibus ex eo panis vice homines sustententur, quasi panis vitiū. *Pistū* à pastu. *Sisamum* Græcum nomen est. *Farrago* dicta à farre. Est enim herba hordeacea adhuc viridis: necdū granis ad maturitatē turgentibus. *Spicā* de maturis frugibus abusiuè dicimus. Nā propriē spica est, cùm per culmi folliculum, id est extremum tumorem aristæ adhuc tenues in modū spiculi eminēt. *Arista* appellata, quòd prius ipsa arescat. *Culmus* est ipse calamus spicæ qui ā radicibus nascitur. Et dictus culmus, quasi calamus. *Folliculus* est theca frumenti, in qua granum seruatur interius. Hæc super spicā vallo inuoluta munimen præbendit ne autum minorum morsibus spica tuis fructibus exuatur, aut vestigiis proteratur. *Stipula* sunt folia seu vaginæ, quibus culmus ambitur atque fulcitur, ne pondere frugis curuetur qua ambiunt culmum. Et dicta stipula quasi vsta, & quasi vtilipula. Stipula dicta ab vsto: collecta enim messe vritur propter culturam agri. Item stipula, vel quia pars eius vritur, pars interdum pro palea præciditur. *Palea* à quibusdam vocari dicitur, quod pala ventiletur, vt frumenti purgentur. Gentiles autem paleam à quadam Pale frugum inuentrice vocauerunt: quā Cererē esse volūt. De qua Virgilius, Te quoque magne Pales, & te memorande canemus. Item alij à pabulo nuncupatam dicunt paleam, quòd ea primùm sola in pascēdis animalibus pastus præbebatur. Cuius natura ex contrario tantum est frigida, vt obrutas niues fluere non sinat: adeò calida, vt matureſcere poma compellat.

De leguminibus. CAP. IV.

Legumina à legendo dicta, quasi electa. Veteres enim meliora quæque legebant siue quod manu legantur, neque sectionem requirant. ¶Leguminum plurima genera, ex quibus faba, lens, pisa, fasēlum, cicer lupinū, grariora in vsu hominum videntur. *Faba* Græca etymologia à vescendo vocabulum sumpsit, quasi faga. φάγειν enim Græcè comedere dicitur. Primùm enim homines hoc legumine vsi sunt. Huius species duæ, quarum altera *communis*, altera *Ægyptia*. *Faba fresa* dicta, eo quod eam homines frendant, id est frangant, id est molendo comminuant. *Lens* vocata, quòd humida & lenta est, vel quòd adhæret humi. *Fasēlum* autē & *cicer* Græca nomina sunt: sed fasēlum vile genus leguminis, quia omne quod abundat vile est, hoc autem semen abundanter inuenitur. *Lupinum* Græcum & ipsum nomen est: de quo Virgilius, - - Tristēsque lupini, quia vultum gustātis amaritudine contristant, vnde & illud præ amaritudine, nec vermis nec vllum animal comedit. *Medica, vicia* eruum pabulorum optima sunt. *Medica* dicta, quia à Medis translata est in Græciam tempore quo eam Xerxes rex Persarum inuasit. Hæc semel seritur & decem annis permanet, ita vt quater vel sexies possit par annū recidi. *Vicia* dicta, quòd vix ad triplicem perueniat fructum: cùm alia legumina prouentum habeat sertilem: vnde & Virgilius, Et tenuis fœtus viciæ. *Pisa* quòd ea pensabatur aliquid auri minutum. Nam *pis* aurum dicitur. *Eruum* à Græco trahit vocabulum. Hoc enim illi ὄροβον dicunt, quod dum sit quibusdam pecoribus infestum, tauros tamen pingues efficit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De vitibus. Cap. V.

Vitis plantationem primus Noe instituit, rudi adhuc seculo. Apud Græcos autem inuentorem vitis Liberum appellant. Vnde & cum gentiles post mortem deum esse voluerunt. *Vitis* dicta, quòd vim habeat citius radicandi. Alij putant vites dictas, quòd inuicem se vittis innectant, viciniſque arboribus reptando religentur. Est enim earum natura flexibilis, quia quasi brachiis quibusdã quicquid comprehenderint stringunt. *Labrusca* est vitis agrestis quæ in terræ marginib. nascitur. Vnde & labrusca dicta à labris & extremitatibus terræ. *Codex* dictus, quasi caudex. Sic enim & veteres clodum pro claudo dicebant. *Sarmentũ* à serendo, quasi seramentum. *Malleolus* est nouellus palmes innatus prioris anni flagello, cognominatus ob similitudinem rei: quòd in ea parte qua deciditur ex veteri sarmento prominens vtrũque mallei speciẽ præbeat. *Spadones* sunt surculi fruge carentes, ex ipsa appellatione, quòd sint inhabiles fructu & sterilitate affecti. *Sagittã* rustici vocant nouissimam partem surculi: siue quia longius recessit à matre, & quasi prosiliit: seu quia acuminis tenuitate teli speciẽ præfert. Summitates vitium & fruticum *flagella* nuncupantur, eo quòd flatu agitentur. *Palmes* vitis materia mollis, quia per nouella brachia emissus fructum affert. Nam ideò rustici partem vitis palmitem vocant. Palmes enim diminutiuum nomen est, quòd nomen paragogum dicitur, quòd à palma derivetur. *Palma* enim habet nomen proprium, quòd dicitur principale, ab eo quòd ex se derivatũ facit. *Pampinus* est folium cuius subsidio vitis à frigore vel ardore defenditur, atque aduersus omnem iniuriam munitur. Qui ideo alicubi intercisus est, vt solem ad maturitatẽ fructus admittat, & vmbram faciat. Et dictus pampinus, quòd de palmite pendeat. *Capreoli* dicti quòd capiant arbores, sunt enim cinnni siue vncinoli: quibus se innectere vites & suspendere solent arboribus, quo adminiculo freti palmites ventos ac turbines continere queant, & sine lapsu pediculorum fructus suos sustineant, ac sese vaga proceritate diffundant. *Corimbi* sunt annuli qui proxima quæque ligant & comprehendunt: nec longius laxati palmites ventorum flatibus dissipentur. *Vuæ* dictæ quòd intrinsecus humore sunt plenæ, siccáque & pinguedinis. Nam humidum est, quod exterius humorem habet, vuidum quod interius. *Acinus* brotus est. *Racemus* est botrionis pars, & *botrio* Græcũ est. ¶ *Suburbana vua* quædã dicuntur, quia fructus earum ad escam velut pomum in vrbibus venditur. Commendat enim eas & species & saporis iocunditas, ex quibus sunt præcoqua, *duracina purpurea dactyli Rhodia Libyca, Ceraunia, Stephanitæ, Trepediana, Vnciaria, Cidonita. Præcoquæ* vocatæ, quòd citò matureſcant, & ante omnes sole coquantur. Has λάγνους dicunt, quòd currant ad maturitatem velociter vt lepus. *Duracinæ* autem per totã hiemem. *Venerulæ*, & *Numesianæ*. *Purpureæ* à colore dicuntur. *Dactyli* à longitudine. *Rhodiæ* & *Libicæ* à regionibus nuncupatæ sunt. *Ceraunia* verò quod rubeant velut ignis. *Stephanitæ* à rotunditate. *Vnciariæ* à magnitudine. Genera autem vuarum quæ vino deseruiunt plurima. Ex quibus *aminea* dicta, quasi sine minio, id est sine rubore. Album enim vinum reddit: quæ cùm sint vnius nominis, non vnam speciẽ reddit. Aminææ enim duæ geminę ab eo dictę quòd duplices vuas mittunt. *Aminea lagana*, quia plus omnibus lanescit lanugine. *Rubiliana* dicta, quia eius materia rubet. *Fecinia* minuti aciei & duræ cuius vuas habet, nobilitate Amineã sequitur, fœcunditate præcedit. Quam proinde Feciniam vocant, quòd plus quàm cæteræ feces afferat. *Apianæ* vinum dulce faciunt: quas nisi cito legas, pluuiis & ventis, & maximè apibus infestantur, quarum depræ datione apianæ cognominatæ sunt. *Balanitæ* à magnitudine nomen sumpserunt. Balanin etiam Græcè grande vocata. *Biturica* à regione nomen sortita est, turbines & pluuias & calores fortissimè sustinens, nec inmacra terrã deficies, huius meriti & *basilica* est. *Argitis* græcula vitis generis albi, fertilis, vastam materiam, & breue, & latum folium mittens, cuius fructum nisi primo tempore colligas, aut ad terram decidet, aut humore putrescit. *Inertícula* nigra est, quam Græci *amaracion* vocãt, boni vini & lenis, à quo etiam nomen traxit, quod inersin tentandis neruis habeatur: quanuis gustu non sit hebes. *Marcotica* à regione Ægypti Marcotis dictæ, vnde prius venerunt, sunt enim & albæ & nigræ. *Elbolæ* quas quidam varias appellant, neque purpureæ, neque nigræ: ab elbo colore ita dictæ, subalbi ta men musti. *Elbum* enim est inter nigrũ candidúmque colore. Nam elbum nec album nec nigrum est. *Tertius* locus ei ium quæ sola fœcunditate commendantur, abundantia copiosa, multúmque vini fluens. *Vitiscenia* vuas magnas magis quàm multas habet: nomen autem inde hoc sumens, quòd multum vini fluat. *Syriaca*, vel quia de Syria allata, vel quia nigra est. ¶ Multa autem genera vitium sunt: quæ tamen mutatione loci, & qualitatem & nomen amittunt. *Vitilus* inter cętera magis ista cõueniunt; *oblaqueatio putatio, propaginatio f. s.o. Oblaqueare* est circa codicẽ terrã aperire, & velut lacus efficere. Hoc aliqui *excodicare* appellant. *Putare* est virgam ex vite superfluam resecare cum flagellis luxuriat. Putare enim dicitur purgare, id est amputare. *Traducere* trãsducere. *Propaginare* verò flagellum vitis terræ submersum sternere, & quasi porrò pangere. Hinc *propagines* ac *propagare* & *protendere* dicũtur. *Fodere* verò est foueam facere, quasi fouere.

De arboribus. Cap. VI.

Arborum nomen siue *herbarum* ab aruis flexum creditur, eo quòd terris fixis radicibus adhærent. Vtraque autem ideò sibi penè similia sunt, quia ex vno alterũ gignitur. Nam dum sementem in terram iecceris, herba prius oritur: lehinc confota surgit in arborem, & infra paruum tempus quam herbam videris arbustã suspicis. *Arbusta* arbor nouella & tenera in qua insertio fieri potest, & dicta arbusta, quasi arboris hasta. Alij *arbustum* locum in quo arbores sunt, volunt accipere, sicut salictum. Sic & *virectum* vbi virgulæ nouellæ & virentes. *Arbor* autem & *fructifera* & *sterilis*, *arbos* autem non nisi fructifera. Genere autem fœminino *arbores* dicimus. *poma* verò neutro. *Frutex* breuis est appellatus, quòd terram frõde tegat. cuius pluralenomen fruteta arbor alta est. *Sylua* verò spissum nemus & breue. Sylua dicta quasi *xilua*, quòd ibi ligna cædantur. Nã Græci ξύλον lignum dicunt. Multa enim Latina nomina Græcam plerunque etymologiam recipiunt. *Nemus* à numinibus nuncupatum, quia pagani ibi idola constituebant. Sunt enim nemora arbores maiores, vmbrosæ frondibus. *Lucus* est densitas arborum solo lucem detrahens, tropo per antiphrasin, eo quòd nõ luceat, siue à luce, quòd in eo lucebant funalia vel cerei propter nemorum tenebras. *Saltus* est densitas arborum alta vocata hoc nomine: eo quòd exiliat in altum, & in sublime cõsurgat. *Auiaria secreta* nemora dicta, quòd ea aues frequentant. Recidiua arborum sunt quæ aliis sectis repullulãt. Alij recidiua à cædendo dicunt, quia post casum nascuntur. Alij à recid ndo & repullulando dixerunt. Ergo recidiuum vbi mors aut casus. *Insitio* dicitur cum fissio trunco surculus fœcundæ arboris sterili inseritur, aut oculorum impositio, cum inciso cortice, libro alienæ arboris germen immittitur. *Plantã* sunt de arboribus. *Plantaria* verò quæ ex seminibus nata sunt cum radicibus, & à terra propria transferuntur. *Cespites* frutices sunt, quasi cuspites, vel quasi circa pedes. *Frondes* quòd ferant virgulta vel vmbras, sunt autem causa vmbrarum. *Oculi* nodi sunt ex quibus frondes exeunt. *Radix* appellatur, quòd quasi radiis quibusdã fixa terris, in profunda demergitur. Nam physici dicunt parem esse altitudinem radicum & arborum. Alij radicem à similitudine radiorum dictã putãt, vel quia si eradatur, nõ repullulat, *Truncus* est statura arboris insistens radici. *Corticem* veteres cortucem vocabant. Dictus autem cortex, quòd corio lignũ tegat. *Liber* est corticis pars interior dictus à liberato cortice, id est ablato. Est autem medium quoddam inter lignum & corticẽ. *Rami* sunt qui de trunco manant, sicut à ramusculis cætera. *Surculi* à præcisione serræ nuncupati. *Virgultũ* est, quod de radice pullulat, ramus qui de ipso robore arboris, virga quæ de ramis. Proprie autem Virgultum appellatur, quod ad radicem arboris nascitur, & quasi inutile ab agricolis amputatur. Et hinc dictum virgultũ, quia ex virga tollitur. *Virga* à virtute dicitur, quòd vim in se multam habeat, vel à viriditate, vel quia pacis indicium est, quòd vim regat. Vnde hac vtuntur magi ad placandos inter se serpentes, & ideirco in ea hos sustinent illigatos. Hac etiam philosophi, & reges ac magistri, nuncij & legati vtũtur. *Flagella* dicuntur: vt prædiximus, summæ arborum partes, ab eo quòd crebros ventorum sustinent flatus. *Cimas* vocatas dicunt quasi comas, *Folia* Græcè φύλλα dicuntur, inde est ad nos hoc nomẽ per derivationẽ trãslatum. Flores nominati, quòd citò defluãt de arboribus, quasi fluores, quòd citò soluantur. In his duplex gratia, coloris & odoris. Austro enim flores soluuntur. Zephyro fiunt. *Germen* dicimus surculum prægnantem, à gerendo: vnde & germinatio. *Fructus* nomen accepit à frumine, id est eminente gutturis parte qua vescimur. Inde & fruges. Fructus autem proprie dicuntur agrorum & arborum, quibus vtique vtimur. In animalibus verò abusiuè & translatiuè vocamus fructum. *Poma* dicta ab opimo, id est à copiæ vbertate. *Maturæ* dicuntur, quia apta sunt ad manducandum: sic & immatura, quia priusquam matura fiant: dura sunt ad manducandum. *Ligna* dicta, quia incensa conuertuntur in lumen. Vnde & *licinium* dicitur, quòd lumẽ det. *Hastula* à tollendo nuncupata, quasi abstula. fomes est hastula quæ ab arboribus excutitur, recisione aut hastulæ ambustæ, aut ligno cauata, à fugis nomine accepto, quòd ita capiat ignem. De quo Virgilius, Rapuitque in fomite flammam. *Torris* lignum adustum: quẽ vulgus titionem appellat extractum ex foco, semiustum & extinctum. *Quisquilia* stipulæ immixtæ surculis & foliis aridis. Sunt autem purgamenta terrarum. *Caries* putredo lignorum. dictum hoc nomine, quòd eueniat lignois virtute carentibus.

De propriis nominibus arborum. Cap. VII.

Palma dicta, quia manus victricis ornatus est, vel quòd oppansis est ramis, in modum palmæ hominis. Est enim arbor insigne

victorię, pceróq; ac decoro virgulto, diuturnisq. frodib. vestita, & folia sua sine vlla successione conseruans. Hanc Græci φοίνικα dicũt: quòd diu duret, ex nomine auis illius Arabiæ, quæ multis annis viuere perhibetur. Quæ dũ in multis locis nascatur: nõ in omnibus fructus perficit maturitatẽ. Frequenter autẽ in Ægypto & Syria. Fructus autem eius *dactili*, à digitorum similitudine nuncupati sunt: quorum etiam & nomina variantur. Nam alij appellãt *palmulas*, similes *mirobalano*. Alij *Thebaicos*: qui & *Nicolai*. Alij *nucales*, quos Græci καρυωτὰς vocant. *Laurus* à verbo laudis dicta. Hac enim cum laudib. victorũ capita coronabãtur. Apud antiquos autẽ *laudea* nominabatur, postea d litera sublata, & subrogata r dicta est laurus: vt in auriculis quæ initio audiculæ dictæ sũt, & medidies, qui nunc meridies dicitur. Hanc arborẽ Græci Δάφνην vocant, quòd nunquã deponat viriditate, inde illa potius victores coronãtur. Sola quoq; hæc arbor vulgo fulmin ari minimè creditur. *Malum* à Græcis dictũ, quòd sic fructus eius pomorum omnium rotundissimus. Vnde & hæc sunt vera mala, quæ vehementer rotunda sunt. *Malum Matianum* à loco vocatum, vnde prius aduectum est. Nam multæ arbores nomina ex prouinciis & ciuitatibus de quibus allatæ sunt, acceperunt. Virgilius, Amãtibus quid ex malo quæri soleat ostendit. *Mala cidonia* nomen sumpserũt ex oppido, quòd est in insula Creta, de qua dicere solent Græci, vbium Cretensium matrem Cidoniam: ex cuius pomo cidonitum conficitur. Fit quoque ex ea & vinum quo languentium desideria falluntur. Nam specie & gustu & odore cuiuslibet vini veteris imaginem representat. *Malomellum* à dulcedine appellatũ, quòd fructus eius mellis saporẽ habeat, vel quòd in melle seruetur: vnde & quidã, Si tibi Cecropio saturata cidonia melle Ponẽtur, dicas: hæc melimella placent. *Malũ punicum* dicitur, eo quòd ex Punica regione sit genus eius trãslatum. Idem & *malogranatum*, eo quòd inter corticis rotunditatem granorũ contineat multitudinem. Arbor autem *malogranata* est generis fœminini, pomum verò generis neutri. Flores malorum à Græcis appellati sunt *quintinæ*: Latini *caducum* vocant. Agrestium autem malorum flores Græci βαλαύστια appellauerunt, quorũ alij alibi, alij purpurei, alij rosei reperiuntur similes sũt ib. mali punici. Negant medici mali punici cibo nostra corpora nutriri: sed eo sic opinantur vtendum vt medicati potius non alere videatur. *Malum persicum*, cuius brevis admodum vita cõcessa est, trium generũ esse fertur, *Duracenum*, *Armeniacum* & *Persicum*. *Duracenum* nuncupatur pro eo quòd pomũ eius in gustu acorem referat. *Armeniacum* dicitur: quòd primũ genus ab Armenia sit aductũ. *Persicũ* vocatũ, quòd eam arborem primus in Ægypto seuerit Perseus, à quo se orisũdos Ptolemæi ferebãt. Hæc in Perside fructum generat inter fectoriũ: apud nos autem iocũdum ac suauem. Horũ aliud *præcox*, aliud vocatur *æstiuũ*. *Medica arbor* cuius nomen etiam in carminibus Mantuanis inclarnit, asportata primùm à Medis, vnde & vocabulum sumpsit. Hanc Græci κεδρόμηλον, Latini *citram* vocant, quòd pomum eius ac folia cedri odorem referant. Malum eius inimicũ venenis, & hoc est quòd idem poeta intelligi voluit: cùm tradat ex illa foueri animã. Hæc arbor omni pene tempore plena est pomis, quæ in eo partim acerba, partim matura, partim adhuc in flore sunt posita, quod in cæteris arboribus rarum est. *Mollia* quam Græci *sotona* appellant, quæ vulgo propter formam & colorem *faba Syriaca* dicitur. Arbor enim est magna, fructũ ferens comestibilem, maiorem pipere, gustu suauem: vnde & mella vocata est. *Coquimella* quam Latini ob colorem primum vocant, alij à multitudine enixi fructus nixam appellant. Cuius generis *Damascena* melior à Damasco oppido, vnde prius asportata est, dicta: cuius solum pomum stomacho mederi probatur: nam cætera noxia perhibentur. Hæc sola arbor gummi glutinosum, & cõpactiuum distillat, quo & medici & scriptores vtuntur. *Oleomella* nascitur in Palmaria Syriæ ciuitate, ex eo ita appellata, quòd ex trunco oleum defluat in crassitudine mellis, saporis suauis. *Pomelida* sorbo similis, mediocris arbor & flore candidulo, dicta quòd dulcedine sit eius fructus, & acuto sapore commixtus. Hæc arbor ætate durat exigua. *Melofos* arbor in Aphrica punica lingua vocata, ex qua profluit lętus *succus*, qui à loco *Ammoniacus* nominatur. *Mespila* arbor spinosa, fructu similis malorum, sed paulo breuiore, vnde & appellata, quòd pilulæ formam habeant eius poma. *Pirus* vocata videtur: quòd in ignis speciem formata est: nam hoc genus pomi ab amplo incipit, & in angultũ finit, sicut ignis. Pirus autem arbor, fructus eius *pirũ* est. Cuius multæ species, ex quibus *Crustumia* sunt *pira* ex parte rubentia, ab oppido Crustumio nominata. *Poma piri* iumentis imposita, vel si pauca vehementer onerosa dicuntur esse *Cerasus* à Ceraso vrbe Ponti vocata. Nã Lucullus cùm Cerasum ciuitatem Ponti delesset: hoc genus pomi inde aduexit, & à ciuitate cerasum appellauit. Arbor autem cerasus, pomum vero *cerasum* dicitur. Hoc etiã & ante Lucullũ erat in Italia, sed durũ, vnde & *cornũ* appellatũ est. Est autem arbor apta hastilibus. Vnde & Virgilius. Bona bello cornus. *Ficus* Latinè à fœcunditate vocatur. Feracior enim est cæteris arboribus. Nam ter quaterque per singulos annos generat fructum, atque altero maturescente alter oboritur. Hinc & *Carica* à copia nominatæ. *Ficus Ægyptia* fœcundior fertur, cuius lignũ in aquã missum illico mergitur, & cùm in limo aliquandiu iacuerit, deinde in superficiem sustollitur versa vice naturæ, quando madefactum debuit humoris pondere residere. Antea athletæ ficis alebantur, priusquam eos Pythagoras exercitator ad carnis vsum, qui fortior cibus est, transtulisset. A senibus quoque in alimẽtum sumptæ sæpius ficus, rugas eorum ferunt distendere. Tauros quoque ferocissimos adfici arborem colligatos repente mãsuescere dicunt. *Caprificus* appellata, eo quòd parietes quib. innascitur, carpitur. Rũpit enim & prodit ex latebris quib. concepta est. Alij putant caprificum dictũ, quòd ficus arbor eius remedio fœcũderetur. *Morus* à Græcis vocata, quam Latini *rubum* appellant, eo quod fructus vel virgulta eius rubent. Est enim *morus syluestris* fructus afferens, quib. in deserto pastorũ fames vel penuria consuetur. Huius folia superposita serpenti, feruntur interimere eum. *Sycomorus* sicut & morus sũt Græca nomina. Dicta autem ficomorus, quod sit foliis moro. Hanc Latini *Celsam* appellant ab altitudine, quia non est brevis vt morus. *Nux* appellata, quòd vmbra vel stillicidiũ foliorũ eius proximis arboribus noceat. Hanc alio nomine Latini *iuglandem* vocant, quasi Iouis glandẽ. Fuit enim hæc arbor consecrata Ioui, cuius pomũ tantam vim habet, vt missa inter suspectos herbarũ vel fungorũ cibos, quicquid in eis virulentũ est exudet, rapiat atq. extinguat. *Nuces* autem generaliter dicuntur omnia poma tecta corio duriori, vt *pineæ nuces*, *auellanæ*: *glandes castaneæ*, *amigdalæ*. Hinc & *nuclei* dicti, quod sint duro corio tecti. At contrà *poma* omnia mala, *mala* dicta: sed cum adiectione terrarum in quibus antea nata sunt, vt *Persica*, *Punica*, *Matina*, *Cidonia*, &c. *Amigdala* nomen Græcum est: quod Latine *nux longa* vocatur. Hanc alij *nucida* vocãt, quasi minorem nucem. De qua Virgilius, Cum se nux plurima syluis induit in florem. Cuctis enim arboribus prior se flore vestit, & ad ferenda poma, arbusta sequentia præuenit. *Auellana* ab Auellano Campaniæ oppido vbi abũdant, cognominatæ sunt. Hæc à Græcis ponticæ appellantur, eo quòd circa Ponticũ mare abundent. *Castaneam* Latini à Græco appellant vocabul. Hanc enim Græci κάστανον vocant, propter quòd fructus eius gemmi in eodem tericulorũ intra folliculum reconditi sunt, qui dũ, nciuntur, quasi castrantur. Hæc arbor semel vt excisa fuerit, tanquam syluã expullulare consuenit. *Ilex* ab electo vocata. Huius enim arboris fructum homines primùm ad victũ sibi elegerunt. vnde poeta, Mortales primùm ructabant gutture glandẽ. Prius enim quàm frumenti vsus esset antiqui homines glande vixerunt. *Suberies* arbor ex qua validissimus cortex natatorius extrahitur. Et ideo appellata suberies, eo quòd fructus eius sues edunt. porcorum enim sunt alimenta non hominũ, & dicta suberies quasi subedies. *Fagus* & *esculus* arbores glandiferę, ideo vocatæ creduntur, quòd harũ fructibus olim homines vixerunt: cibúmq; sumpserũt, escámq. habuerũt. Nam *esculus* ab esca dicta, *fagus* verò à Græco vocabulũ traxit. φάγειν enim Græcè comedere dicitur. *Silicem* quam Latini corrupte silicam vocant, ideo à Græcis tale nomen accepit, eo quòd ligni eius fructũ dulcis: ξύλον quippe dicunt lignũ γλυκὺ dulce. Huius arboris pomo succus expressus acatia à Græcis dicitur. *Pistacia* quòd cortex pomi eius nardi Pistici odorem referat. *Pinus* arbor picea ab acumine foliorũ vocata. Pinũ enim antiqui acutum nominabant. Pinum autem aliam *pitin*, aliam Græci πίτυν vocant, quãnos *piceam* dicimus, eo quod deiudat picem. Nam & specie sibi differunt. In Germaniæ autem insulis huius arboris lacrima gignit electrum. Gutta enim defluens rigore vel tẽpore in soliditatem durescit, & gemmam facit de qualitate sua nomen accipiens, id est succinum: eo quòd succus sit arboris. Pinus creditur prodesse cunctis quæ sub ea seruantur, sicut nux nocere omnibus. *Abies* dicta quòd præ cæteris arboris longè eat, & in excelsum promineat. Cuius natura expers est terreni humoris, ac proinde habilis atque leuis habetur. De qua Virgilius, Et casus abies visura marinos: quia ex ea naues fiunt. Hanc quidam *Gallicum* vocant propter candorem. Est autem sine nodo. *Cedrus*, quam Græci κέδρον vocant, quasi ceomenes driosioron, id est, arboris humor ardentis, cuius folia ad cypressi similitudinem respondent. Lignum verò iocundi odoris est & diu durans: nec à tinea vnquam exterminatur. De qua Persius, Et cedro digna locutus. Scilicet propter durabilem perpetuitatem. Vndé & in templis propter diuturnitatem ex hoc ligno lacunaria fiunt. Huius ligni resina *cedria* dicitur, quæ in conseruandis libris adeo est vtilis, vt perliniti ex ea nec tineas patiantur nec tempore cõsenescant. Nascitur in Creta, Aphrica atque Syria. *Cypressus* Græcè dicitur, quòd caput eius à rotunditate in acumẽ erigitur. Vnde & *conos* vocatur, id est alta rotunditas. Hinc & fructus eius *conus*, quia rotunditas eius talis est, vt conum imitetur. Vnde & *conifera cypariss* dicuntur. Huius ligni cedro penè proximam habet virtutem. Templorum quoque trabibus aptum in penetrabili soliditate nũquam oneri cedit: sed ea qua in principio fuerit firmitate, perseuerat. Antiqui cypressi ramos,

propè rogũ constituere solebant, vt odorem cadauerum dum vrerentur comprimerent iocunditate odoris sui. *Iuniperus* Græcè dicta, siue quòd ab amplo in angustum finiatur, vt ignis: siue quòd conceptũ diu teneat ignem: adeò vt si prunæ ex eius cinere fuerint opertæ, vsque ad annum perueniant. πῦρ enim apud Græcos ignis dicitur. Iuniperus autem alia parua, alia magna est. *Ebenus* in India & Æthiopia nascitur, quæ cæsa durescit in lapidem. Cuius lignum nigrum est, & cortex leuis vt lauri: sed *Indicum* maculosum est in paruis distinctionibus albis ac fuluis. *Æthiopicũ* verò quod præstantius accipitur, in nullo est maculatum: sed in nigrum leue & corneum. Est autem Mareotica palus in India vnde ebenus venit. Lucanus, Ebenus Mareotica, inquit. Ebenus autem crepundiis illigatur, vt infantem visu nigra non terreant. *Platanus* à latitudine foliorum dicta, vel quòd ipsa arbor patula sit & ampla. Nam πλατὺς Græci latum vocant. Expressit huius arboris Scriptura & nomen & formam dicens, Quasi platanus dilatata sum in plateis. Est autem tenerrimus foliis ac mollibus & vitium similis. *Quercus* siue quernus dicta, quòd ea soliti erant diligentium quærentibus responsa dare, arbor multũ annosa: sicut legitur de quercu Mambre, sub qua habitauit Abraham: quæ fertur vsque ad Constantini regis imperium per multa secula perduasse. Huius fructus *glandula* appellatur. E quibus vna agrestis ὀξυκάρυα dicta, patua forma, sed firmo corpore atque nodoso, quæ medicaminibus & incaustis adhibetur. altera ἔδουλις leuis ac lenis: ac nimium perforata. Lucernarum tantũ vsibus necessaria. *Fraxinus* vocari fertur, quòd magis in asperis locis montanisque fragis nascatur. Hinc per derivationem fraxinus, sicut à monte montanus. De quo Ouidius, Et fraxinus vtilis hastis. *Taxus* venenata arbor. Vnde & *toxica* venena exprimuntur. Ex hac arcus Parthi & aliæ gentes faciunt. Vnde & poeta, Istireos taxi torquentur in arcus, Istireos arte dicit Parthicos. *Acer* coloribus impar. *Robur* autem generaliter dicitur ex omni materia quicquid est firmissimum. *Alnus* vocatur quòd alatur amne. Proximè enim aqua nascitur, nec facilè extra vndas viuit. Hinc & tenera & mollis, quia in humecto loco nutritur. *Vlmus* nomẽ accepit, quòd vliginosis locis & humidis melius proficit. Nam in montanis & asperis minus læta est. *Larex* cui hoc nomen à castello Laricino inditũ est, ex qua tabulæ regulis affixæ flammam repellunt, neque ex se carbonem ambustæ efficiunt. *Populus* dicta, quòd ex eius calce multitudo nascatur. Cuius genus duplex est. Nam altera est alba, altera nigra. Alba autem populus dicta, quia folia eius vna parte sunt alba, altera viridia. Hæc igitur bicolor habens quasi noctis & diei notas, quæ tempora ortu solis occasũque constant. Genera etiã resinam circa Eridanum fluuiũ, vel vt alij memorãt, in finibus Syriæ. *Tiliam* dicunt, vocatã, eo quòd vtilis sit ad vsum telorum nitore & leuitate iaculãdi. Est enim genus materiæ leuissimæ. *Salix* dicta quòd celeriter saliat, hoc est velociter crescat, arbor lenta viribus habilis vinciẽdis. Cuius seminis hanc dicũt esse naturã, vt si quis illud in poculo hauserit, liberis careat: sed & fœminas infœcundas efficit. *Populus* autẽ & *salix*, & tilia molles materiæ sunt, & ad sculpturã aptæ. *Vimen* vocatur, eo q̃ vim habeat multam vteris. Natura enim eius talis est, vt etiã si arefacta abluatur, virescat: deinde excisa atque in humo fixa, radicibus sese ipsa dimergat. *Myrica* quã Latini tramarintã vocãt: ex amaritudine nominata. Gustus enim eius nimis amarus est. Hæc arbor in solitudine & saxoso humo nascitur: ex qua etiam arbore maleficis artibus mistrand est odia concitari dicuntur, *Myrtus* à mari dicta, eo quòd magis littorea arbor sit. Vnde & Virgilius, Littora myrteis lætissima & Amantes litora Myrtei. Hinc est quod & à Græcis μυρσίνη dicitur. Medicorũ autem libri hanc arborem aptã scribunt mulieré necessitatibus plurimis. *Lentiscus*, quod cuspis ipsius lentis sit & mollis. Nã lentum dicimus, quicquid flexibile est: vnde & lentũ vimen & vites. Virgilius, Et lentæ vites: pro, flexibiles. Huius fructus oleum defudat, cortex resinã quæ mastix appellatur, cuius pluritma & melior in Chio insula gignitur. *Terebinthus* arbor, Græcũ nomẽ generãs resinã omniũ resinarum præstãtorem. *Buxus* Græcũ est nomẽ à Latinis ex parte corruptũ. πύξος enim appellatur apud eos arbor semper virens, & lenitatẽ materiæ elementorũ spiritibus ipsa. Vnde & Scriptura, Scribe in buxo: *Rodandarum* quod corrupte vulgo lorãdum vocatur, quod sic foliis lauri similibus, flore vt rosa, arbor venenata. Interficit enim animalia. & medetur serpentiũ vexationes. *Herbitum* vocauerunt pastores, eo quòd vice herbæ præbeatur pecoribus vbi defũpta eua. *Turbiscus*, quòd de vno cespite eius multa virgulta surgãt quasi turba. *Stipa* vocata propter quòd ex eo stipentur tecta. Hinc & stipula per diminutionẽ. *Arunde* dicta, quod citò arescat: Hanc veteres cannã vocauerunt, arundinẽ verò postea Varro dixit. Sanè sciẽdum, quod Latinũ cannã de lingua Hebræa sumptum est. Apud eos enim calamus *canna* dicitur. *Cicuta* autem est quod est inter cannarum nodos. dicta, quòd lateat. In Indicis stagnis nasci arundines calamique dicuntur, ex quorum radicibus expressũ succũ bibunt, vnde & Varro ait: Indica nõ magnũ in arbore crescit arũdo. Illius & ceris premitur radicibus humo Dulcia cui nequeũ succo cõcedere mellis. *Sambucus* mollis & perula arbor.

Rhamnus, genus est rubi quam vulgò senticem vrsinam appellant, asperum nimis & spinosum. *Sentix*, dicta à situ, quòd est terra inculta: in qua sentices spinæque nascuntur. Maiores autem nostri omnem arborem spinosam veprem dicebant, quòd vi prendat. *Oleaster*, dictus quòd sic foliis oliuæ similibus sed latioribus, arbor inculta atque syluestris: amara atque infructuosa. cui insertus oliuæ ramus vim mutat radicis, & vertit eam in propriam qualitatem. Lacryma oleastri arboris duplex est. Alia enim gummi similat sine vllo qualitatis morsu, alia ammoniaci guttam ex stillatione collectam ac remordentem. *Oliua*, Græcè ἐλαία dicitur: ex quo in Latinum tractum est, vt oliua dicatur. *Oleã* autem ipsa arbor est, fructus oliua, succus oleum. Est autẽ arbor patris insigne, cuius fructus diuersis nominibus appellatur. *Orchades oliuæ*, Græca etymologia à similitudine testiculorum vocatæ: quos Græci ὄρχεις vocant. *Radiolæ*, pro eo quòd oblongæ sunt in modũ radiorum. *Paphæ*, à Papho insula dictæ, vnde pinus allatæ sunt. *Lychnia* eo quòd optimum dent lumen. Nam λύχνος lumen est. Vnde & lignum nomen accepit, quia aptum est flammis & luminibus. *Pausia*, quam corrupte rustici *pusiam* vocãt viridi oleo & suaui & apta. Et dicta pausia quòd pauiatur, id est tũdatur, vnde & pauimentum. *Syria* dicta, pro eo quòd de Syria est allata, siue quia nigra est. *Cruthumia*, idem & *volemis* dicta: eo quòd volam compleat magnitudine, hoc est mediam manum: vnde & *inuclare* dicimus. Quidam autẽ *volemũ* Gallica lingua bonum & magnum intelligunt: colymbades allatæ. *Oleum* autem ab olea nominatur. Nam vt diximus, olea est arbor, vnde deriuatum fit oleum. Sed quòd ex albis fuerit oliuis expressum vocatur. *Spanum*, à Græcis ὁμφάκιον appellatum. Quod autem ex fuluis & nondum maturis fuerit expressum, *Viride* appellatur. Quod verò ex nimiũ maturis, *Cõmune* dicitur. Ex iis ad vsum vitæ primum est spanum, secundum viride, tertium commune. *Amurca*, olei pars aquosa ab emergendo dicta, id est quòd ab oleo mergat, & fæx eius sit. Hanc Græci *amurcem* vocant ex Latina lingua trahentes vocabulum. *Gumen*, Græcum nomen est, hoc enim illi κόμμι dicunt. *Resinam*, Græci ῥητίνην vocant: ῥέειν enim Græcè dicitur quicquid manat. Est enim lacryma sudore exhalata lignorum, vt cerasũ, lentisci, balsami, vel reliquarum arborum siue virgultorum quæ sudare produntur, sicut & odorata orientis ligna: sicut gutta balsami, ac ferularũ vel fuci norũ, cuius lacryma durescit in gemmã. Prima est *resina terebintina* omnium præstãtior. Affertur autẽ ex Arabiæ partibus atq; Iudæa & Syria, Cypro & Aphrica, ex insulis quoque Cycladibus. Secunda est *lentiscina*: quæ mastyx vocatur: hæc ex Chio insula deportatur. Tertia *pinalis*: quarum alia πευκίνη, alia πιτύϊνη, alia liquida, alia arida: & afferuntur ex Tyrrhena, Colophonia. Vnde etiam Colophonia resina sumpsit. *Pix*, Græcum nomen est, quã illi πίσσαν vocant. Alij volunt ex pino picem vocari, hæc à Græcis appellatur clodonia, nos *ramalem* dicere possumus, cui probatio splendens lenis & munda. ¶ Creandarum arborum naturaliter tria sunt genera: aut enim sua sponte nascuntur, aut ex seminibus fortuitu iacentibus surgunt, aut ex radicibus pullulant. Nam cætera vsus inuenit fauente natura. ¶ Omnia poma Latine neutri generis esse dicuntur: arbores autem fœminini sunt generis: exceptis paucis. vt hic oleaster, hoc siler: vt Virgilius, Molle siler. Item hoc buxum, licet & hæc buxus dicatur. Nam superfluam quidam volunt facere discretionem, vt hæc buxus de arbore dicamus: buxum verò de ligno composito.

De arboribus aromatibus. CAP. VIII.

Aromata sunt quæque fragrantis odoris quæ India vel Arabia mittit, siue aliæ regiones. Nomen autem aromata traxisse videntur: siue quòd aris imposita diuinis inuocationibus apta videantur, seu quòd sese aeri inferere ac miscere probantur. Nam quid est odor nisi aer contactus? *Thus*, arbor Arabiæ immensa atque ramosa leniissimi corticis, ramis ad aeris qualitatẽ. Amigdala modo succum aromaticum fundens album, & masticatione velut in puluerem resolutum: & cùm frangitur, intus pingue est, & igni appositum facilè ardescens. Et appellatur apud nos masculum, eo quòd sit natura rotundum in modum testiculorum. Reliquum planum penè scabrosum: minus optimum. Adulteratur autem admixta resina siue gummi, sed dignoscitur sua proprietate. Nam *thus* igni impositũ ardescit resina fumescit: *gummi* verò liquescit calefactum. *Tus* verò sine aspiratione è tundendo dicitur, quia dum gummi guttæ ex arbore cadunt in glebis miscentur: dum verò glebę in puluerem rediguntur, thus carpitur & virgulis tunditur, & sic inde manibus tollitur. Hoc & *libanum* vocarum à monte Arabiæ vbi Sabæi sunt. Nam mons eorum Libanus dicitur, vbi thura colliguntur. *Myrrha*, Arabiæ arbor altitudinis quinque cubitorum, similis spinę, quam ἄκανθαν dicunt. cuius gutta viridis atque amara, vnde & nomen accepit myrrha. Gutta eius sponte manans pretiosior est, elicita corticis vulnere vilior iudicatur. Sarmenta eius Arabes ignibus fouent: quorum fumo saris noxio, nisi ad odorẽ floris accurrant, plerunque insanabiles morbos contrahunt. *Myrrha* autem *Troglodytica* ab insula Arabię dicta, vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

melior colligitur, & purior. *Storax*, arbor Arabiæ, similis malo Cidonio, cuius virgulæ inter Caniculæ ortum cauernatim lacrymã fluunt. Distillatio eius in terram cadens munda non est, sed cum proprij corticis scrobe seruatur. Illa autem quæ virgis & calamis inhæserit, munda est & albida: dehinc fulua fit Solis causa, & ipsa storax calamites pinguis, resinosa, odoris iocundi, humecta & veluti melliosum liquorem emittens. Storax autem dicta quòd sit gutta arboris profluens & congelata. Nam Græci syriam guttam dicunt. Græcè autem στύραξ Latinè storax dicitur. *Bdella*. Indiæ & Arabiæ arbor, cuius lacryma melior Arabica. Est enim lucida, subalbida, leuis, pinguis, æqualiter cerea. & quæ facilè molliatur, neque ligno vel terræ commixta: amara, odoris boni. Nam ex India sordida est & nigra & maiori gleba. Adulteratur autem admixto gummi: qui nõ ita amaricat gustu. *Mastix*, arboris lẽtisci gutta est. Hæc *granomastix* dicta est, quia in modum granorum est. Melior autem in Chio insula gignitur, odoris boni, candoris ceræ punicæ. Vnde & splendorem cutis pulchrificat. Adulteratur autem interdum resina vel thure. *Piperis*, arbor nascitur in India, & in latere montis Caucasi, quòd Soli obuersum est: foliis ad iuniperi similitudinem. Cuius syluas serpentes custodiunt, & serpentes igne fugantur: & inde ex flamma nigrum piper efficitur. Nam natura piperis alba est, cuius quidam diuersus est fructus. Nam quòd immaturum est *piper longum* vocatur: quòd incorruptum ab igne *piper album*. quod verò *cute rugosa & horrida* fuerit, ex calore ignis trahit & colorem & nomen. Piper si leue est verutum est, si graue est nouellum: vitanda est autem mercatorum fraus. Solent enim vetustissimo piperi humecto irgenti spumam aspergere aut plumbum vt pondero sum fiat. *Aloa* in India atque Arabia gignitur: arbor odoris suauissimi ac summi. Denique lignum ipsius, vice thyamiamatum adoletur altaribus, vnde & nomen traxisse videtur. *Cinamomum* dictum, quòd cortex eius in modum cannę sit rotundus & gracilis. Gignitur in Indiæ & Æthiopiæ regionibus, frutice breui: duorum tantùm cubitorum, colore subnigro vel cinereo, tenuissimarum virgularum. Nam quod in crassitudinem extenditur despectui est, quod verò gracilius prouenerit, eximium. Quod cùm frangitur visibile spiritamentum emittit: ad imaginem nebulæ vel pulueris. *Amomum* vocatum, quòd veluti odorem cinamomi referat. Nascitur in Syria & Armenia: frutex eius botrosum semen reddens sibi connexum, flore albo veluti violæ, foliis similibus brioniæ, odore etiam bono, somnos suauificat. *Cassia*, nascitur in Arabia: virga robusti corticis, & purpureis foliis, vt piperis. Est autem virtutis cinamomi similis, sed potentia inferit: vnde pro cinamomi vice duplex eius pondus in medicamentis admiscetur. *Calamus aromaticus*, à similitudine calami vsualis vocatur. Gignitur in India multis nodis geniculatus, fuluus, fragrans suauitate spiritus. Qui cùm frangitur, in multas fit partes sciffilis, simulans gustu cassiam cum leui acrimonia remordente. *Balsami*, arbor in Iudæa intra terminos tantùm xx. iugerum erat. Posteaquam eandem regionem Romani potiti sunt. etiam latissimis collibus propagata est, stirpe similis viti, foliis similis rutæ, sed albidioribus semperque manentibus. Arbor autem *balsamum* ligna eius *xilobalsamum*: succus *opobalsamum*. Quod ideo cũ adiectione significatur, eo quòd percussus ferreis vngulis cortex lignis per cauernas eximij odoris guttam distillat. Cuius guttam adulteram admixto Cyprino oleo vel melle. Sed sincera probatur à melle, si cum lacte coagulauerit ab oleo, si infusa aqua aut admixta facilè fuerit resoluta: præterea si lanęæ vestes, ex ipsa pollutæ non maculantur. Adulteratum quidem neque cum lacte coagulat, & vt oleum in qua supernatat & vestem maculat. Balsama autem si pura fuerint, tantam vim habent, vt si sol excanduerit, su linderi manu non possint.

De herbis aromaticis siue communibus.

CAP. IX.

EXtant & quarundam *herbarum nemina*, quæ ex aliqua causa resonant, habentes nominum explanationem. Non tamen omnium herbarum etymologiam inuenies. Nam pro locis mutantur etiam nomina. *Folium* dictum, quòd sine vlla radice innatans in Indiæ littoribus colligitur. Quod ligno perforatum, siccant Indi atque reponunt. Fertur autem *paradisi* esse *herba* gustu nardum referens. *Nardus*, herba est spicosa, vnde & à Græcis νάρδος appellata: quarũ alia *Indica*, alia *Syriaca* vocatur, non quòd in Syria nascatur, sed quòd mons in quo inuenitur alio latere Indiam spectat, alio Syriam. Est autem Indica multiformis, sed melior Syriaca, leuis, fulua, comosa, spica parua, odoratissima, Cyprum simulans. Quod si multum in ore tardauerit, linguam siccat. *Nardus Celtica*, à regione Galliæ nomen traxit. Nascitur enim sæpius in Liguriæ alpibus, & in Syria. frutice paruo, radicibus in manipulo collectis ligamentis. Flos eius tãtùm propter odorem bonus. Tyrsi eius atque radiculæ vtiles probantur vsibus nostris. *Costum* radix herbæ est nascentis in India, Arabia & Syria, sed melius *Arabicum*: est enim album & leue, suaue, iocundi odoris: *Indicum* colore nigro, & leue vt ferula: *Syriacum* verò pondere graue, colore buxeo, odore acro, summum tamen album, leue aridum, gustu incendens. *Crocus* dictus ab oppido Ciliciæ, quod vocatur Coritium, quanquam & alibi nascatur, sed non tantùm vel tale quale in Cilicia. Vnde & à potiore parte nomen accepit. Nam multæ res nomina sumpserunt à locis vbi plus prouenit, & aliquid melius. Optimum est autem quod fuerit recens, odoris boni, albedine parua, porrectæ longitudinis, integrum, & neque in fragmenta comminutum inspitatione, & cùm carpitur manus inficiens, & leuiter acre. Quòd si eiusmodi non fuerit, aut vetustum, aut infusum agnoscitur. Adulteratur autem admixto *crocomagnate*. Augendi quoque ponderis causa, spuma argenti contrita adiicitur, & proditur, si pulueri lentum reperitur, atque decoctum ab odore proprio fuerit lapsum. *Crocomagma* expressis aromatibus crocini vnguenti atque informato redimine in pannusculos fit: & ideo sic applicatur. *Alarum* nascitur in vmbrosis montibus, floribus Cassiæ similibus, inter quæ flos iuxta radicem purpureus, in quo semen cõtinetur vuarum simile, radicibus plurimis atque tenuissimis & bene redolẽtibus, & est virtute similis nardo. *Eu* nascitur in Ponto, foliis oleastro similibus. *Quipparum* à Græcis vocatur, quòd habeat virtutem ferventem. Radix eius est iunci trianguli foliis porri similibus, radicibus nigris siue contiguis, in similitudinem oliuarum odorissimis atque acerrimis. Nascitur in paludibus atque variis locis. Traditur etiam alia species quippari, quæ in India nascitur, & appellatur lingua eorũ *Zingiber*. *Iris Illyrica* à similitudine Iris cœlestis nomen accepit. Vnde & Latinis *arcumen* dicitur. Iris quòd flos eius coloris varietate eundem arcum cœlestem imitetur. *Illyrica* autem dicitur, quia in Illyrico plurima & violentissima est: species eius foliis gladioli similibus, radice aromatica, odoris boni. *Acorũ* foliis viridibus, similibus radicibus, acerrimi odoris, sed iocundi propter quod & aromatica est. *Meu* foliis pastinacę similibus. *Cardamomũ* herba, quam vulgus *Nasturgum* vocat. *Schines* melius quod in Euphrate nascitur, quàm quod in Arabia fuluum, multiflorum, purpureum, tenue, odoris rosei cũ manu fricatur, gustu multum incendit linguam atque mordet. Huius flos ἀνθέδος dicitur. Ἄνθος enim Græcè flos nuncupatur. *Timum* appellatum, quòd flos eius odorem refert. De quo Virgilius: Redoléntque timo flagrantia mella. *Epitimum* Græcum, nomen quod Latinè dicitur flos timi. Nam flos Græcè timum vocatur. Est autem flos timbræ similis, *Samsucus* est, quem Latini *amaracum* vocant. Cuius nominis vsum Virgilius etiam ad Venerem referens ait: Vbi mollis amaracus illum Floribus aspirans molli complectitur vmbra. Apta est autem hæc herba vnguentis. Vnde & nomen traxit amaracus à puero cuiusdam regis: qui casu lapsus dum ferret vnguenta, nouum & gratissimum ex confusione odorem creauit. *Hiacinthus* herba est habens florem purpureum. Traxit autem nomen à puero quodam nobili, qui in saltibus inter purpureos flores repertus est interfectus, deditque nomen herbæ puerilis funeris casus. Est autem radice & flore violæ similis, pueros à pubertate retinens. *Narcissus* herba fabulosè impositum nomen habet à quodam puero, cuius membra in hunc florem transierunt, qui & nomen Narcissi in appellatione custodit, & decus pulchritudinis in candore retinet foliorum. *Rosa* à specie floris nuncupata, quòd rutilante colore rubeat. *Lilia* lacteis floris herba, vnde & nuncupata, quasi lidia, cuius cùm candor sit in foliis, auri tamen species intus effulget. *Viola* propter vim odoris nomen accepit. Huius genera sunt tria, purpureum, album, melinum. *Acanthus* herba Ægyptia semper frondens, spinis plena, flexili virgulto. In cuius imitatione arte vestis ornatur; quæ achantina dicitur, & achantis dicta. *Hedera* dicta, quòd arboribus reptando adhæreat. De qua Virgilius, Inter victrices hederam tibi serpere lauros. Alij hederam aiunt vocatam, quòd hedis supra lactis abundantiam in esca à veteribus præbeatur. Hederæ, frigidæ terræ Indices sunt secundum Physicos. Nam antipharmacum ebrietatis est, si quis potus hedera coronetur. *Elleborum* memorant Græci circa Elleborum quendam fluuium plurimum gigni, atque inde à Græcis appellari. Hoc Romani alio nomine *veratrum* dicunt, pro eo quòd sumptum, moram mentem in sanitatem reducit. Duo sunt autem genera, *album*, & *nigrum*. *Aconę* portus est Bithiniæ, qui prouentu malorum graminum vsque adeo celebris est, vt noxiam herbam *aconita* illinc nominemus. Nam *toxica* venena ex eo dicta, quòd ex arboribus taxeis exprimuntur: maximè apud Cantabriam. *Euphorbium* dictum, quòd eius succus oculorum acuat visum. Cuius vis tanta est, vt duris carnibus superadiecta citius coqui compellat. Nascitur in multis locis, sed maximè in Mauritania. *Laser* herba nascitur in monte Oseobagi: vbi & Ganges fluuius oritur: cuius succus dictus primùm *lasit*: quoniam manat in modum lactis: deinde vsu deriuante *laser* nomina-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum est. Hoc & à quibusdam *opium Cyrenaicum* appellatum, quoniam & apud Cyrenas nascitur. *Aloe* herba amarissimi succi. *Panace* herba fragrantis odoris, tyrso ferulæ similis, ex quo profluit succus, qui *opopanace* dicitur, croceus & pinguis, odore grauis & amarissimus. *Galbanum* est genus pigmenti albi, crescens in monte Amomo Syriæ, aliàs succus est ferulæ. *Dycta* est mons Cretæ, ex quo *dictamnum* herba nomen accepit, propter quam apud Virgilium cerua vulnerata salus peragrat. Tantæ enim potentiæ est dictamnum vt ferrum à corpore expellat, sagittas excutiat. vnde & eius pabulo ferè percussæ sagittas à corpore inhærentes efficiunt. Hanc quidam Latinorum *poleium* Martis dicunt, propter belli tela excutienda. *Mandragora* dicta, quòd habeat mala suaueolentia, in magnitudinem mali *Matiani*. Vnde & eam Latini *malum terræ* vocant. Hanc poetæ ἀνθρώμορφον appellant, quòd habeat radicem formam hominis simulantem. ἄνθρωπος enim Græcè, Latinè, dicitur homo. Cuius cortex vino mixtus ad bibendum datur iis quorum corpus propter curam secandum est, vt soporati dolorem non sentiant. Huius species duæ. *Fœmina*, foliis lactucæ similibus, mala generans in similitudinem prunorum. *Masculus* verò, folia betæ similia habet. *Papaver* herba somnifera: de qua Virgilius, Lethæo perfusa papaucra somno. Soporem enim languentibus facit. Eius alia est vsualis, alia agrestis, ex qua fluit succus, quem opium vocant. *Colocynthis* cucurbita agrestis & vehementer amara, quæ similiter vt cucurbita flagella per terram tendit. Dicta autem colocynthis, quòd sit fructu rotundo atque foliis vt cucumis vsualis. *Centaurium* Græci vocant, quoniam à Chirone Centauro fertur reperta. Eadem & μυωπες, quia locis humectis nascitur. Eadem & fel terræ propter amaritudinem. *Glycyrriza* Græcè ex eo dicta, quòd dulcem radicem habeat. γλυκὺ enim dulce Græci dicunt. Eadem, ἀδίψιος, quia sitientibus sitim sedat. *Dracontea* vocata, quòd hasta eius varia sit in modum colubri, similitudinémque draconis imitetur, vel quòd eam herbam vipera timeat. *Chelidonia* ideò dicitur, vel quòd aduentu hirundinum videtur erumpere, vel quòd pullis hirundinum si oculi auferantur, matres eorum illis ex hac herba mederi dicuntur. *Heliotropium* nomen accepit primò, quòd æstiuo solstitio floreat, vel quòd Solis motibus folia circumacta conuertat. Vnde & à Latinis *solsequia* nuncupatur. Nam & Sole oriente flores suos aperit, item serò claudit, cùm sol occubuerit. Ipsa est quam Latini *intubum syluaticum* vocant. Hæc & *verrucaria*, quòd extingat verrucas ex aqua porata, vel in cataplasmate posita abstergat. *Pentaphyllon* à numero foliorum dicta: eam Latini quinquefolium vocant: herba adeo munda vt purificationi & templis adhiberi à gentibus solita esset. *Hyssopus* herba purgandis pulmonibus apta. Vnde & in veteri testamento per Hysopi fasciculos aspergebantur sanguine qui mundari volebant. Nascitur in petris hærens saxo radicibus. *Reubarbarum*, siue *reuponticum*, illud quod tians Danubium in solo barbarico: illud quod circa Ponticum colligitur nominatum est. Reu autem radix dicitur. *Reubarbarum* ergo quasi radix barbara. *Reuponticum* quasi radix pontica. *Hysquiamos* à Græcis, à Latinis *herba salicularis*, quòd caliculi eius in figuram cantarorum nascantur, vt est mali Punici, quorum ora serrata sunt, habentia intrinsecus semina papaueris similia. Hæc herba *insana* vocatur, quia vsus eius periculosus est. Denique si bibatur vel edatur, insaniam facit, vel somnum vel ebrietatem inducit. *Saxifraga* vocata, quòd semen eius petras in vesica frangat atque comminuat. *Gentiana* nomen sumpsit vt medici memorant, ab inuentore, radicibus aristolochiæ similibus. Nascitur sub alpibus Galatiæ & Asiæ. *Satureia* calida & propè ignita. Vnde illi & nomen inditum creditur, quòd pronos facit in venerem. *Satyrion* dicta à Satyris, propter incendium libidinis, quam vulgus *stringum* vocat: venerem enim suscitat. Eadem & *orchis*, quòd radix eius in modum testiculorum sit: quos Græci ὄρχεις vocant. Item & *leporina*, propter quod caulem mollem emittat. *Vrtica* vocata, quòd tactus eius corpus adurat. Est enim ignea omnino natura, & tactu perurit: vnde & pruriginem facit. *Artemisia* herba Dianæ à gentibus consecrata est, vnde & nuncupata. Græcè enim Diana ἄρτεμις dicitur. *Chamæmelon* Græcè dicta, quòd mali Matiani odorem habeat: sit que breuis terræque vicina. *Chamædrys* à Græcis appellatur, quòd sit breuis, & per terram strata & minuta foliis paruissimis. *Paon* quidam medicus fuit, à quo Pœonia herba perhibetur inuenta, vt Homerus dicit. Hanc quidam *glycysiden* vocant, quòd dulcis sapóris, vel penterobinam à numero granorum, vel, vt alij, *dactiloſam* à digitorum similitudine. Nascitur in syluis. *Bagloſſa* à Græcis dicta, eo quòd folia aspera ima admodum linguæ bouis habeat. Quæ mirum in modum ob sapientiam nutriendam vino indenda à veteribus memoratur. Succus eius in aqua cocta à serpentibus percussos sanat: sparsa in domo vel incensa omnes serpentes fugat. *Stamonia*, quam Latini *acridium* vocant, herba succi plena, quæ colligitur sub cauata radice. Denique terram rotunda cauitate fodiunt: tum suppositis aut cochleis, aut nucis foliis excipitur succus atque siccatus aufertur. Venit autem sæpius probabilior ex Mysia Asiæ. Huic contrarius atque falsus ex Syria atque Iudæa. *Daucus*, foliis fœniculis thyrso bipalmis. *Citocatia*, dicta, quòd ventrem cito depurget, quam vulgus corruptè *citocattiam* vocat. *Lappa* dicta, quod habeat caulem ingentem per terram dispositam. Hæc herba à Græcis εὐπατόριον vocatur, quòd vestibus hominum inhæreat ob asperitatem sui. Nascitur iuxta muros. *Capillus Veneris* vocatus, siue quòd delapsos post alopeciam capillos recreat, vel quòd capillorum fluores coercet, vel quòd sit virgulis nigris lenibus cum splendore quasi capilli. Nascitur in aquosis locis. *Rubia* dicta, quòd radix eius sit rubea, vnde & colorare lanas perhibetur. Est & vilis pulvis ex eius radice factus, siue in cibum sumptus, siue potui datus, ad eos qui rabiem patiuntur. *Anchusa*, cuius radix contrita digitos inficit. Est enim colore sanguineo, vnde etiam pictoribus ad purpuram efficiendam vsui est. *Chamæleon*, quæ Latinè *viscarago* vocatur, eo quòd viscum gignat: in quo hærent aues quæ propria voluntate descenderint ad escam. *Cicuta*, propter quod in thyrso geniculatos nodos habeat occultos vt cæna: sic dicitur fossa cæca, quæ occulta est. Hæc potui data interficit. Hanc in carcere Socrates bibit & expirauit. Persius dicit. *Sorbitio quem tollit dira cicuta.* Hæc dum hominibus venenum sit: capellas efficit pingues. *Trifolium*, est quod Græci τρίφυλλον vocant, quod sit foliis trimis per singulas annotationes. *Flomos*, quam Latini *herbam lucernalem* vocant, ab eo quod ad lucrnium proficiat. Eadem & *lucubros*, quòd lucè præbeat vmbris. *Pyrethron*, Græcè dicta, quòd habeat radicem incendiosam atque coacerbantem. *Althæa*, malua agrestis, siue maluæ viscus, sed althea quòd in altum surgit: & viscus, quia glutinosa est. *Origanum*: quod Latinè *colena* interpretatur, propter quod infusum coloret vinum. *Titimallum*, vocabulum sumpsit, quòd foliorum comam vel radium Solis circumacta conuertat. Nam Græci Solem τιτὰν vocant, κόμην comam: ex quo confectum est, vt titimallum diceretur. Huius species septem diuersis locis nascentes, *Stycheos*, quæ Latinè *herba salutaris* vocatur, propter quod dolorem capitis & stomachi incendium mitigat. Eadem & *vua lupina* propter semen eius vuæ simile. *Pilogonus*, quam Latini *hir-*

uiui quoque hilaritatem præbere fertur, pro olere etiam sumitur. *Arnoglosson*: id est, agni, lingua, quæ Romanis plantago dicitur, quòd planta eius eirò adhæreat terræ. Hac multi pro olere vescuntur. *Herpillus*, quæ apud nos *serpillus* vocatur, pro eo quòd radices eius lõgè serpant. Eadem & matris animula, propter quòd menstrua moueat. *Aristolochia* dicitur, quòd mulieribus fœtis optima sit. Nã supersella post partum, matricem beneficio vaporis expurgat. Huius herbæ genera sunt duo: quarum vna aristolochia rotunda dicitur, propter quod rotundam radicem habeat: altera aristolochia longa, quia longam radicem habet, cum ramis & foliis longioribus. quam etiam & dactylinam vocant, quòd sit radice robore digitali & longa. *Erigeron*, nomen à Græcis dicitur, quòd vere primo senescat. Vnde & eam Latini herbam *senecionẽ* vocant. Nascitur per macerias. *Psyllion* dicta, quòd semen pulicis simile habeat. Vnde eam Latini *herbam pulicarem* vocant. *Hierobotane* ideo à Græcis hoc nomen accepit, quòd remediis ac ligamentis hominum & purificationibus sacerdotum à gentilibus probaretur apta. Vnde & eam pontifices *sagmen* appellabant, quasi sanctimen, & hæc *verbena*, quia pura. *Peliosum* herba asperrima & spinosa, pungens, & remotis vulnerans appropinquantem sibi & adunco dente comprehendens. *Struthium* quam quidam *herbam lanariam* vocant, eo quod plerique lanam ex ea lauent. Nascitur in locis cultis. *Cnecos*, propter similitudinem cimicis. Vnde & eam Græci *coriomen* vocauerunt. Nascitur in locis asperis atque cultis. *Marathrum*, quod Græci *prasium* dicunt, vocant propter amaritudinem. Nascitur in campis. *Iouagium*, apud Indos piperre prestosius est. Habet autem vim thermanticam, calefacit & deducit, extenuat, & purgat & digerit. *Absinthium* Græcum nomen, cuius probabilius est, quod in Ponti regione nascitur: vnde & absinthium Ponticum nominatur. Est amarum gustu, suaue odore, temperamentum corpori præstans, cuius contusa folia auferendis doloribus vel contusioni corporum vtilissima comprobantur. *Symphyton*, Græcè dictum, eo quod tantam in radice virtutem habeat, vt frusta carnis asperna in cacabo coagulet. *Polypodium*, herba cuius radix hispida atque crinita, vt est polypus: ex quo deriuatum vt polypodion diceretur. Nascitur in teneris petrarum terris, siue quercubus vicinis. *Polios* à Græcis, à Latinis *Omnimorbia*, quod multis morbis subueniat. Nascitur in montibus & duris locis. *In quodam exemplari hæc præterea habentur*: De vna radice multas & tenues fibras mittit seminis plenas: in summitate habens quosdam corimbos caneſcentes: odori grauis & subdulci. Succus eius in aqua cocta à serpentibus percussos sanat: sparsa in domo vel incensa omnes serpentes fugat. *Stamonia*, quam Latini *acridium* vocant, herba succi plena, quæ colligitur sub cauata radice. Denique terram rotunda cauitate fodiunt: tum suppositis aut cochleis, aut nucis foliis excipitur succus atque siccatus auferetur. Venit autem sæpius probabilior ex Mysia Asiæ. Huic contrarius atque falsus ex Syria atque Iudæa. *Daucus*, foliis fœniculis thyrso bipalmis. *Citocatia*, dicta, quòd ventrem cito depurget, quam vulgus corruptè *citocattiam* vocat. *Lappa* dicta, quod habeat caulem ingentem per terram dispositam. Hæc herba à Græcis εὐπατόριον vocatur, quòd vestibus hominum inhæreat ob asperitatem sui. Nascitur iuxta muros. *Capillus Veneris* vocatus, siue quòd delapsos post alopeciam capillos recreat, vel quòd capillorum fluores coercet, vel quòd sit virgulis nigris lenibus cum splendore quasi capilli. Nascitur in aquosis locis. *Rubia* dicta, quòd radix eius sit rubea, vnde & colorare lanas perhibetur. Est & vilis pulvis ex eius radice factus, siue in cibum sumptus, siue potui datus, ad eos qui rabiem patiuntur. *Anchusa*, cuius radix contrita digitos inficit. Est enim colore sanguineo, vnde etiam pictoribus ad purpuram efficiendam vsui est. *Chamæleon*, quæ Latinè *viscarago* vocatur, eo quòd viscum gignat: in quo hærent aues quæ propria voluntate descenderint ad escam. *Cicuta*, propter quod in thyrso geniculatos nodos habeat occultos vt cãna: sic dicitur fossa cæca, quæ occulta est. Hæc potui data interficit. Hanc in carcere Socrates bibit & expirauit. Persius dicit. *Sorbitio quem tollit dira cicuta.* Hæc dum hominibus venenum sit: capellas efficit pingues. *Trifolium*, est quod Græci τρίφυλλον vocant, quod sit foliis trimis per singulas annotationes. *Flomos*, quam Latini *herbam lucernalem* vocant, ab eo quod ad lucrnium proficiat. Eadem & *lucubros*, quòd lucè præbeat vmbris. *Pyrethron*, Græcè dicta, quòd habeat radicem incendiosam atque coacerbantem. *Althæa*, malua agrestis, siue maluæ viscus, sed althea quòd in altum surgit: & viscus, quia glutinosa est. *Origanum*: quod Latinè *colena* interpretatur, propter quod infusum coloret vinum. *Titimallum*, vocabulum sumpsit, quòd foliorum comam vel radium Solis circumacta conuertat. Nam Græci Solem τιτὰν vocant, κόμην comam: ex quo confectum est, vt titimallum diceretur. Huius species septem diuersis locis nascentes, *Stycheos*, quæ Latinè *herba salutaris* vocatur, propter quod dolorem capitis & stomachi incendium mitigat. Eadem & *vua lupina* propter semen eius vuæ simile. *Pilogonus*, quam Latini *hir-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

bam sanguinariam vocant, propter quod missa in naribus sanguinem moueat. *Ambrosia*, quam Latini *apium syluaticum* vocant. De qua Virgilius: Ambrosiæque comæ diuinum vertice odorem Spirauere. *Apium*, quod flores eius apes maximè appetunt. *Rosmarinum*, quam Latini ab affectu *herbam salutarem* vocant: cuius folia fœniculi sunt similia atque aspera: & rotatim terræ prostrata. *Mantha* agrestis, quam Græci καλαμίνθην nostri vulgò *nepeta* vocauerunt: maioris virtutis & vehemens in calore. *Geniculatis* herba substernitur ob scorpionum vim repellendam. *Gladiolus*, quòd sit foliis gladij similibus, cubitalis, floribus purpureis. *Agaricum*, radix vitis albæ. *Asphodelus*, quam Latini à colore *albutium* vocant. *Squilla*, quòd nocens sit de qua superstitio gentilium dicit, quòd si integra ad limen suspendatur omnia mala fugat. Χαμαιπίτυς à Græcis dicta, quòd terræ adhæreat, & odorem pini habeat. Hanc Latini *cucurbitularem* vocant, quòd ex parte odorem cucurbitæ referat. *Staphysagria*, nascitur in locis amœnis. *Splenion* dicta, quòd splenem auferat, siue *scolopendryos*, eo quòd folia ipsius scolopendro animali sunt similia. Nascitur in humidis petris. *Volucus* appellatus, quòd radix eius volubilis sit & rotunda. *Stœchas*, in insulis Stœchadibus nascitur: vnde & nuncupatur. *Cyclaminos*, Græcè dicta à quodam qui Κύκλος vocatus est, qui primus virtutem huius herbæ inuenit: siue quòd talis herba habeat radicem rotundam. Græci enim κύκλον rotundum vocant. Cuius radix aut succus si vino fuerit admixtus, ebrios facit. Nascitur in syluosis locis & agris. Ἄμπελος λευκὴ, siue bryonia, quam Latini *vitem albam* vocant: vel à qualitate coloris, vel quòd eius radix contrita & corpori infricata teneriorem & candidiorem cutem reddat. Nam & succus baccarum eius lac vberibus siccis reddit. Ἄμπελος μέλαινα, id est, *vitis nigra*, eadémque labrusca: folia hederæ similia, in omnibus maior quàm ipsa vitis alba: baccas similiter habens, quæ baccæ immaturitate nigrescunt: vnde & vocabulum sumpsit. *Viticella* verò herba à Latinis appellata, quòd sicut vitis quicquid proximum habuerit, apprehendat corimbis, quos annulos appellamus. *Ophthalmos*, florem habet croceum, oculo similem. Vnde & à Græcis nomen accepit. Est autem caule molle, foliis coriandri similibus. Nascitur iuxta muros ciuitatum. *Flomos* quæ Latini *verbascum* vocant, quarum altera est masculus, albidioribus foliis atque angustioribus: altera fœmina foliis latioribus atque nigris. *Ferula*, vocata à medulla. Nam *ilum* Varro tradit esse ferulæ medullam, quam appodelon Græci vocant. Nonnulli à feriendo *ferulam* dicunt. Hac enim pueri & puellæ vapulare solent: huius succus *galbanum* est *papirum* dictum quòd igni & cereis est aptum: πῦρ enim Græci ignem dicunt. *Iuncus* dicitur, eo quòd iunctis radicibus hæreat. *Scirpus*, à quo segetes teguntur sine nodo: de quo Ennius: Quærūt in scirpo soliti quod dicere nodum. Et in prouerbio: Qui inimicus est, etiam in scirpo nodum quærit. *Fucus*, genus herbæ est, de qua tingitur vestis: dicta, quia mentitur alienum colorem: vnde & Virgilius: Discet mentiri lanâ colores. *Alga*, nascitur in aquis stantibus. Ita denique nomen sumpsit ab algore aquæ: vel quòd alliget pedes, quia crassa est foliis aquam ex parte superantibus. *Vlua* & *typhus* herbæ circa fontes & paludes stagnisque noscuntur. Ex quibus vlua, id est, alga mollis & quodammodo fungus, dicta ab vligine. *Typhus* verò quæ se ab aquis inflat. Vnde etiam ambitiosorum & sibi placentium hominum tumor typhus dicitur. *Carix*, acuta herba & durissima sparto similis. de qua Virgilius: Et carice pastus acuta. *Spartus*, frutex virgosus sine foliis ab asperitate vocatus. Volumina enim funium quæ ex eo fiunt, aspera sunt. *Gramen*, à situ potius dictum, quòd plurimorum agrorum sit. Vnde illud Græci ἀγρῶστιν vocauerunt: licet omnis herba gramen vocetur, ab eo quòd germinetur: sicut robur omnis ligni species & cutis, ab eo quòd firmissima. *Filix*, à singularitate folij dicta. Denique ex vna virgula altitudine cubitali vna scissa folia gignit resimplicata, velut pinna. *Zizania*, quod poetæ semper *infelix lolium* dicunt, quòd sit inutile & infœcundum. *Fœnum* dictum, quòd ea flamma nutritur. Nam enim flamma est. *Manipulum*, dicimus fascem fœni. Et dictus manipulus, quòd manum impleat.

De oleribus. Cap. X.

HOrtus nominatur, quòd semper ibi aliquid oriatur. Nam cùm alia terra semel in anno aliquid creet: ortus nunquam sine fructu est. *Olus*, ab alendo dictum, eo quòd primùm homines ab oleribus alerentur, antequam fruges & carnes ederent. Tantùm enim pomis arborum & oleribus alebantur, sicut animalia herbis. *Caulis*, est generaliter herbarum & olerum medius frutex: qui vulgo *tyrsus* dicitur, quòd à terra sursù conscendat: ex quo deriuatū est, vt specialiter quoddam genus olerum caulis diceretur, quia tyrsus ipsius amplius cæteris oleribus coalescit. id est, crescit. Est autem generale nomen. Omnis enim frutex caulis. *Cima* dicitur quasi coma. Est enim summitas olerum vel arborum, in qua vigens virtus naturalis est. *Malua* ex parte Græco vocabulo appellatur ἀπὸ τοῦ μαλάσσειν, eo quòd molliendi aluum soluendique naturam habeat. Cuius succo si quis se oleo mixto perunxerit, ab apibus negatur ferirí. Folia eius ex oleo trita & imposita scorpionibus, creduntur afferre torporem. *Pistinaca* vocata, quòd radix eius præcipuus pastus sit hominis. Est enim odoratu iocunda, cibo delectabilis. *Rapa* dicta à rapiendo, id est comprehendendo. Est autem radice amplior napo, sapore dulcior, & folio tenui. *Napus* è similitudine rapæ vocatus, nisi quòd foliis latior & radicis gustu subacrior est. Nominis autem affinitas in vtrisque inde penè communis, quia vtriúmque semen in alterum vicissim mutatur. Nam rapa in alio solo, vt Æmilianus ait, per biennium mutatur in napū: alio verò napus transit in rapam. *Napocaulis* ex duobus oleribus compositum nomen habet, quia dum sit sapore napo similis: non in radice, sed in tyrso conscendit vt caulis. *Sinapis* appellatur, quòd foliis sit similis napis. *Raphanum* Græci, nos radicem vocamus, eo quòd deorsum totus nititur: dum reliqua olera in summa magis prosiliant. cuius semine macerato quisquis manus infecerit, serpentes impunè tractabit. Siquidem ex ipsius radice etiam ebur albescit. In cibo quoque venenis obsistit. Nā cōtra venenatas radices, nuces, lupini, citrum, apium, prosunt, sed contra futurum, non contra acceptum venenum. Vnde & apud veteres ante alias epulas hæc solebant mensis apponere. *Lactuca* dicta est, quòd abundantia lactis exuberet, seu quia lacte nutrientes fœminas implet. Hæc & in viris Veneris vsum coercet. *Lactuca* agrestis est, quam sarraliam nominamus, eò quod dorsum eius in modum serræ est. *Intubus* Græcum nomen est. Et intubus quòd intus sit tofus. *Cepa* vocatur, quia non aliud est, nisi tantùm caput. *Ascalonia* nuncupata est vna vrbium Palæstinæ, quæ Ascalon dicitur, vnde prius aduecta est. *Allium* dictum quod oleat. *Vlpicum* appellatum, quod alij odorem habeat. *Faselos* vocari aiunt à Phaselo insula Græciæ, vbi non procul mons Olympus est. *Porrum* cuius duo genera sunt, capitatum & sectile. Capitatum melius, sectile paruulum. *Beta* apud nos oleris, apud Græcos litera est. *Blitum* genus oleris, saporis euanidi, quasi vilis beta. *Cucumeres* quod sint interdum amari, qui dulces nasci perhibentur, si lacte mellito eorum semen infundatur. *Olus* molle *atriplex*, *brassica olysatrum*. *Nasturtium* sapor appellauit, quòd acrimonia sui nasum torqueat. *Fungi*, quod aridi ignem acceptum concipiant. Fungus enim ignis est, vnde & esca vulgo dicitur, quod sit fomes ignis & nutrimentum. Alij dicūt fungos vocatos, quod sint ex eorum genere quidam interemptorij, vnde & defuncti. *Tubera* tumor terræ prodit, eáque causa nomen illi dedit. *Volui* appellati, quòd sint volubiles & rotundi. *Asparagus*, quòd sit spinosa & aspera, & frutex eius ex quo gignitur. *Capparis* à Græcis nomen sumpsisse videtur, quòd habeat rotunda in summitatibus seminum capitella. *Arboraca*, hoc est, lapsana. *Lapistrus* lapatium. Hæc in cibo sumpta stomachum confortat, venerem reprimit. *Carduus* genus herbæ spinosæ. Huius natura mordax & cùm austera est, mollis. Frigidus & indigestus succus eius alopecias curat. *Eruca* quasi vrica, quod ignitæ sit virtutis, & in cibo sæpe sumpta veneris incendiū moueat. Huius species duæ: quarum altera vsualis, altera agrestis, actioris virtutis. vtraque tamen veneris commouens vsum.

De odoratis oleribus. Cap. XI.

APium dictū, quòd ex eo apex, id est, caput antiquorū triumphantium coronabatur. Hercules autem hanc herbam primus capiti circumtulit. Nam nunc populū capite præferebat: nunc oleastrū: nūc apiū, cuius radices efficaciter pugnant contra insidias venenorū. Eius generis sunt *petroselinō*, *hipposelinon*, & *oleoselinon*. *Petroselinon* vocatū quod sit simile apio, & nascatur in petris montibūsq; præruptis, quod nos *petrapium* dicere possumus. ἄμμι enim Græcè apium dicitur, sed est summum ac probabile Macedonicum: gustu suaue, & odore aromatico. *Hipposelinon*, quòd sit durum & austerum. *Oleoselinon*, quòd mollius folio & caule tenerum. *Feniculum* Latini vocant, quòd eius tyrsi seu radicis succus acuat visum: cuius virtus traditur, vt serpentes annuam senectutē eius gustu deponant. Hoc olus Græci μάραθον vocant. *Ligurium* à regione nomen accepit. Nascitur enim plurimum in Liguria, odore aromatico & gustu acre. *Anniſon*, vt Græci dicunt siue vt Latini anesum, herba omnibus cognita, acerrimè feruēs. *Coriandrum* ex Græco nomine sumptū, quod illi κόριον vocant. Cuius semen in dulci vino datum proniorēs reddit in venerem, si supra modum dederis, amentiam nutrit. Canos etiā ex coriandro infici traditum est. *Ruta* dicta, quod sit feruentissima. Cuius altera agrestis atqùe virtute acrior. sed vtraque feruentissima comprobatur. Hanc venenis repugnare mustelæ docent, quæ dum cum serpente dimicauerint, cibo eius armantur. *Inula* quam rustici alam vocant, radice aromatica, odoris summi, leui acrimonia. *Menta*, genus herbæ odoriferæ, huius genera sex.

Universidad de Deusto Biblioteca

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XVIII.

CAPITA LIBRI DECIMIOCTAVI.

1 De bellis.
2 De triumphis.
3 De signis.
4 De buccinis.
5 De armis.
6 De gladiis.
7 De hastis.
8 De sagittis.
9 De pharetris.
10 De fundis.
11 De ariete.
12 De clypeis.
13 De loricis.
14 De galeis.
15 De foro.
16 De spectaculis.
17 De ludo gymnico.
18 De generibus gymnicorum.
19 De saltu.
20 De cursu.
21 De actu agonum.
22 De virtute.
23 De luctatione.
24 De palæstra.
25 De agone.
26 De generibus agonum.
27 De ludis Circensibus.
28 De circo.
29 De ornamentis Circi.
30 De meta.
31 De obelisco.
32 De carceribus.
33 De aurigis.
34 De quadrigis.
35 De curru.
36 De equis quibus currunt.
37 De septem spatiis.
38 De equitibus.
39 De desultoribus.
40 De peditibus.
41 De coloribus equorum.
42 De theatro.
43 De scena.
44 De orchestra.
45 De tragœdis.
46 De comœdis.
47 De themelicis.
48 De histrionibus.
49 De mimis.
50 De saltatoribus.
51 Quid pro patrono agatur.
52 De amphitheatro.
53 De ludo equestri.
54 De uetiariis.
55 De secutoribus.
56 De laqueatoribus.
57 De uelitibus.
58 De ferali certamine.
59 De horum execratione.
60 De alea.
61 De pyrgis.
62 De calculis tesserarum.
63 De tesseris.
64 De figuris aleæ.
65 De uocabulis.
66 De iactu tesserarum.
67 De calculorum motu.
68 De interdictione aleæ.
69 De pila.

De bellis

De bellis. CAP. I.

PRIMVS bella intulit *Ninus* Assyriorum rex. Ipse enim finibus suis nequaquã contentus, humanæ societatis fœdus irrumpés, exercitus ducere in gentes vastare, liberos populos aut trucidare aut subiicere, vniuersamque Asiam vsque ad Libyæ fines noua seruitute perdomuit. Hinc etiã studuit orbis in mutuo sanguine grassari alterna cæde. *Quatuor* autẽ sũt *genera bellorum*, id est iustũ, iniustum, ciuile & plusquam ciuile. *Iustum* bellum est, quòd ex prædicto geritur de rebus repetitis, aut propulsandorum hostium causa. *Iniustum* bellũ est quod de furore, non de legitima ratione initur. De quo in republica dicit Cicero: Illa iniusta bella sunt, quæ sunt sine causa suscepta. Nam extra vlciscendi aut propulsandorũ hostium causam bellum iustum geri nullum potest. Et hoc idem Tullius pateris interiectis subdidit: Nullum bellum iustum habetur, nisi denuntiatum, nisi indictum, nisi de repetitis rebus. *Ciuile* bellum est inter ciues orta seditio & concitatio tumultus, sicut inter Syllam & Marium, qui bellum ciuile inuicem in vna gente gesserunt. *Plus quàm ciuile* bellum est, vbi non solum ciues concrepant sed & cognati: quale actum est inter Cæsarem & Pompeium, quando gener & socer inuicẽ dimicauerunt. Siquidem in hac pugna frater cum fratre dimicauit: & pater aduersus filiũ arma portauit. Lucanus. In fratrem cecidere ptæmia fratris. Item, Cui ceruix cæsa parentis cederet. *Bella* itaque dicuntur *interna, externa, seruilia, socialia, piratica*. Nam *piratica* bella sunt sparsa latronum manus per maria myoparonibus leuibus & fugacibus, non solũm nauium commeatus, sed etiam insulas prouinciásque vastãtibus. Quos primũ Cneus Pompeius post multam vastationem quã terrã marique diu egerat, mira celeritate compressit ac superauit. Sicut autem bellum vocatur, quod contra hostes agitur: *ita tumultus* qui ciuili seditione concitatur. Nam seditio est dissensio ciuium: dicta quòd seorsum alij ad alios eant. Alij æstimant *dissensionem* animorum seditionem vocari, quam Græci στάσιν vocant. Quo autem differat vtrumque Cicero docet: Potest enim inquit esse bellũ vt tumultus non sit. Tumultus autem esse sine bello nõ potest. Quid est enim tumultus, nisi perturbatio tanta vt maior timor oriatur? Vnde etiã dictas tumultus quasi timor multus. Grauior autem est tumultus, quàm bellũ. Nam in bello vocationes valent, in tumultu non valent. Differt autem *bellum pugna & prælium*. Nam *bellum* vniuersum dicitur. Punicum. Huius partis sunt pugnæ, vt Canensis, Trumensis. Rursum in vna pugna sunt multa prælia. Aliud enim in cornibus, aliud in media, aliud in extrema acie geritur. Bellum igitur est totum: *pugna* vnius diei, prælium pars pugnæ est. *Bellum* antea *duellum* vocatum, eo quòd duæ sint partes dimicantium, vel quod alterum faciat victorem, alterum victum. Postea detracta litera d, & mutata u in b dictum est bellum. Alij per antiphrasin putant bellum, quòd sit horridum: vnde est illud. Bella horrida bella, cùm bellum contra sit pessimum. *Prælia* dicuntur à premendo, hostis hostem. Vnde & præla, ligna quibus vua premitur. *Pugna* vocata, eo quod initio vsus fuisset in bello pugnis contendere, vel quia primò bellum pugnis incipiebant. Vnde etiam pugna duorum est aliquando sine ferro. Quatuor autem in bello aguntur. *Pugna, fuga, victoria, pax*. *Pacis* vocabulum videtur à pacto sumptum. Posterius autem pax accipitur, fœdus primùm initur. *Fœdus* est pax, quæ fit inter dimicantes, vel fide, vel à fecialibus, id est, sacerdotibus dictũ. Per ipsos enim fiebant fœdera, sicut per seculares bella. Alij fœdera dicta putant à porca fœdẽ & crudeliter occisa, cuius mors optabatur ei qui à pace resiliisset. Virgilius: Et cæsa fiagebant fœdera porca. Fœderis partes induciæ. Et dictæ, quasi in dies ocia.

De triumphis. CAP. II.

OMne regnum seculi huius bellis quæritur, victoriis propagatur. *Victoria* dicta, quòd vi, id est, virtute adipiscitur. Hoc est enim ius gentium, vim vi expellere. Nam turpis est dolo quæsita victoria. Certa autem victoria est vel occisio hostis, vel expoliatio, vel vtrunque. Non est autẽ iocunda victoria, quę per immensa detrimenta contingit. Et hoc est quod laudat Salustius, duces victoriã incruento exercitu deportasse. *Pompa* dicta est Græca significatione ἀπὸ τῆς πομπεύειν, hoc est, publicè ostẽtare. Precedit autẽ victoria pompam, ideo quòd ituris ad hoc certamẽ primũ est victorię votũ. *Trophæum* dictũ ἀπὸ τῆς τροπῆς, i. cõuersione hostis & fuga. Nam ab eo quòd hostẽ qui fugasset merebatur trophæũ quòd occidisset trũcabãtur, qui dictus est ἀπὸ τῆς τροπῆς, id est ab exaltatione. Plenę enim victorię *triumphi* debetur, semiplenæ *trophæum*, quia nondũ plenam est consecutus victoriam. Nõ enim omnouit, sed fugauit exercitum. Hæc tamen nomina scriptores confundant. Tranquillus autem triumphum Latinè dicit potius appellatum, quòd is qui triumphans vrbem ingrederetur, tripartito iudicio hono-

Universidad de Deusto
Biblioteca

raretur. Nam primùm de triumpho duci concedendo exercitum iudicare solitum erat: secundò senatum: tertiò populum. ¶ Erat autè apud Romanos mos, vt triumphantes quadrigis veherẽtur: ex illo quòd soliti sunt priores duces hoc habitu bella inire. Quicunque autem in conflictu vicissent, *palma aurea* coronabantur, quia palma stimulos habet. Qui verò sine conflictu fugientem prostrasset: *laurea*, eo quòd hæc arbor sine spinis est. Nãque & purpuream & palmatam togã triumphantes induebantur, & scorpionem cum sceptro in manu gerebant ad imitationem victoriæ Scipionis: licet & scipio baculus sit quo homines innituntur. Vnde & ille primus Cornelius Scipio appellatus est, quia in foro pater eius cæcus innixus eo ambulabat. Super scipionem autem aquila sedebat ob indicium quod per victoriam quasi ad supernam magnitudinem accederent. Inde & colore rufo per liniebantur, quasi imitarentur diuini ignis effigiem. Quòd verò à carnifice contingebantur, id erat indicio, vt ad tantum fastigium euecti mediocritatis humanæ cõmouerentur. ¶ Duobus autem generibus deletur exercitus, aut *internecione* aut *dispersione*. Salustius. Hostes, inquit, aut oppressi aut dilapsi forent. Sic & vtrumq; Virgilius. *Internecione*, vt: Submersasque obrue puppes. *Dispersione*, vt: Aut age diuersos & dissice corpora ponto. Expolia, hostium præda: manubiæ, exuuiæ partes. *Præda* à prædando vocata. *Manubiæ* eo quòd manibus detrahuntur. Hæ & *exuuiæ* ab exuendo dictæ, quia exuuntur: Hæ & *partes* à pari diuisione pro personarũ qualitate, & laborum iusta diuisione. *Expolia* autem à palliis, quasi expallia: victis enim detrahuntur.

De *signis*.

Cap. III.

Signa bellorum dicuntur, quòd ex iis exercitus & pugnandi & victoriæ receptui accipit symbolon. Nam aut per vocẽ tubæ, aut per symbolon admonetur exercitus legionũ. *Principalia signa* aquilæ, dracones & pilæ. *Aquilæ* ideo quòd eadem auis Iouis in armis auspicio fuerit. Nam dum idem Iouis aduersus Tyranos proficisceretur, aquilam ei in auspicio apparuisse ferũt, quam ille pro indicio victoriæ acceptam tutelæ suę auspicatus, eam legioni signum dedit: quo factum est, vt deinceps militum signis committeretur. Cuius Lucanus meminit dicens: Signa pares aquilas & pila minantia pilis. *Draconum signa* ab Apolline morte Pythonis serpentis inchoata est. Dehinc à Græcis & Romanis in bello gestari cœperunt. *Pilam* in signo constituisse fertur Augustus, propter nationes sibi in cuncto orbe subiectas, vt magis figuram orbis ostenderet. *Vexillum* & ipsum signum bellicũ, tractum nomen habens à veli diminutione, quasi velillum. Sub Romulo autem fasciculos fœni, pro vexillis milites habuerunt. Hinc & *manipuli* appellantur. *Manipulos* enim dicimus fasces fœni, quòd manum impleant. Cætera signa diuersis prælata agminibus secundum militarem consuetudinem existunt, per quæ exercitus permixtionem præliorum agnoscerer.

De *bucinis*. Cap. IV.

Bucina est, qua signum datur in hoste dicta à voce, quasi vocina. Nam pagani agrestésque ad omnem vsum bucina ad compita vocabantur. Propriè ergo hoc agrestibus signum fuit: de qua Persius: Bucina iam priscos cogebat ad arma Quirites. Huius clãgor bucinum dicitur. *Tubam* Tyrrheni primum inuenerunt, vnde Virgilius: Tyrrhenúsque tubæ mugire per æthera clangor. Hanc enim à Tyrrhenis prædonibus excogitatam dicũt, cùm dispersi circa maritimas oras non facilè ad quamque prædæ occasionem voce aut bucina conuocarentur, vento plerunque obstrepente. Hinc postea bellicis certaminibus adhibita est ad denuncianda signa bellorum, vt vbi exaudiri præco pro tumultu non poterat, sonitus tubæ clangentis attingeret. Tuba autem dicta quasi tofa, id est, caua. Item tuba, quasi tibia. Inter tubam autem & bucinam veteres discernebant. Nam *bucina* insonans solicitudinem ad bella denunciabat. Virgilius: Qua buccina signum Dira dedit. *Tuba* autẽ prælia indicabat, vt: At tuba terribilem sonitum dedit ære canoro. Cuius sonitus varius est. Nam interdum canitur vt bella committantur: interdum vt insequantur eos qui fugiunt: interdum receptui. Nam receptus dicitur, quò se exercitus recipit. vnde & signa receptui canere dicuntur. *Classica* sunt cornua quæ conuocandi causa, erant facta, & à calando classica dicebantur. de quibus Virgilius: Classica námque sonant. Apud Amazonas autem non tuba sicut à regibus: sed à regina fistro vocabatur fœminarum exercitus.

De *armis*. Cap. V.

Arma generaliter omnium rerũ instrumenta sunt: vnde & vbi reponuntur armaria dicta sunt. Item arma & tela omnium generũ, sed arma sunt quib. ipsi tuemur, tela quæ emittimus. Nã arma duplicia, id est, quibus percutimus, vel quib. regimur. *Arma* autẽ propriè dicta sunt, eo quòd armos tegunt. Nã arma

arma vel ab armis dicuntur, id est, humeris, vt: -- Latos huic hasta per armos Acta tremit--. vel ἀπ' ὦν ἄρνυτο, id est, à Marte.

De *gladiis*. Cap. VI.

Gladius generaliter dicitur ensis in-prẽlio, sed ensis ferrum tãtùm: gladius verò totus. Propriè autem appellatus gladius, quia gulam diuidit, id est, ceruicem desecat. ad hoc enim est factus: nam cætera membra securibus cæduntur, collum gladio tantùm. *Acies* autem gladij ab acumine dicta est. *Capulus* vocatur, vel quia caput est gladij, vel quia ibi capitur vt teneatur. Nam alibi acies ferri non sinit, Mucro non tantùm gladij est, sed & cuiusliber teli acumen, dictus à longitudine. Nam μακρὸν Græci longum dicunt: hinc & machera. *Machera* autem est gladius longus ab vna parte acutus. *Framea* verò gladius ex vtraque parte acutus, quã vulgo spatam vocant. Ipsa est & *romphæa*. Framea autẽ dicta, quòd ferrea est. Nam sicut ferramentũ sic framea dicitur, ac proinde omnis gladius framea. *Spata* à passione dicitur verbo Græco, quoniam πάσχω Græcè dicitur pati: vnde & patior & patitur dicimus. Alij spatam Latinè autumant dictum, eo quòd spacioſa sit, id est, lata & ampla. Vnde & *spatula* in pecoribus. *Semispatium* gladius est à media longitudine spatæ appellatus, non vt imprudens vulgus dicit, sine spacio, dum sagitta velocior sit. *Pugio* à pungendo & transigendo vocatur. Est enim gladius patulus bis acutus lateri adhærens. Item & clunabulum dictum, quòd religetur ad clunem. *Chelidoniacus* gladius ferrum est latum: cuius duplex mucro ad bifurcus in modum caudæ hirundineæ formatur: vnde & chelidoniacus dicitur. *Sica* à secando dicta est. Est enim gladius breuis, quo maximè vtuntur qui apud Italos latrocinia exercent à quo & sicarij dicti sunt. Tranquillus autẽ dicit: Dũ cuiusdam gladiatoris in ludũ emissi gladius curuatus fuisset ex acie recta: procurrit vnus ad eum corrigendũ, tumque à pugnante responsum est: sica pugnabo: inde sicæ nomen datũ est. *Secures* signa sunt quæ ante consules ferebantur, ne aut vsum perderẽt belli aut vacates ocio aspectũ amittérent gladiorũ. Quas & Hispani ab vsu Frãcorum per deriuationem *Franciscas* vocant.

De *hastis*. Cap. VII.

Hasta est contus cum ferro: cuius diminutiuum facit hastile. Nomen autem hasta ab asta sumpsit: vnde & astutia. *Contus* ferrum non habet: sed tantùm cuspide acuta est. Virgilius: Ferratáque trudes & acuta cuspide contos. Contus autem, quasi comitus. Est enim conitus acuta rotunditas. *Trudes* amites sunt cũ lunato ferro, quæ Græci aplustria dicunt. Trudes autem dicuntur ab eo quòd trudunt & detrudunt. Virgilius: Ferratáque trudes--.. *Venabula* dicta, quasi venatui habilia. *Excipia*, quia venientem excipiũt, quasi excipiabilia. Excipiunt enim apros, expectántque leones, intrant vrsos, sit tantùm firma manus. *Lancea* est hasta, amentum habens in medio: dicta autem lancea, quia æqua lance, id est, æquali amento ponderata vibratur. *Armentum* vinculum est iaculorum hastilium, quod mediis hastis aptatur. Et inde amentum, quo media hasta religatur, vt scil. iaculatur. *Claua* est, qualis fuit Herculis, dicta quòd sit clauis ferreis inuicem religata, & est cubito semis facta in longitudine. Hæc & *cateia*, quam Horatius *caiam* dicit. Est enim genus gallici teli ex materia quàm maximè lẽta, quæ iactu quidẽ non longè propter grauitatem euolat: sed quò peruenit, vi nimia perfringit, quòd si ab artifice mittatur, rursum redit ad eum qui misit. Huius meminit Virgilius dicens: Teutonico ritu soliti torquere cateias. Vnde & eos Hispani & Galli, teutones vocant. *Falarica* est telum ingens torno factum, habens ferrum cubitale, & rotunditatem de plumbo in modum spheræ in ipsa summitate. Dicitur etiam & ignem habere affixum. Hoc autem telo pugnatur de turribus, quas phalas dici manifestum est. Iuuenalis: Consulis ante phalas delphinorúmque columnas. A phalis igitur dicta est *phalarica*: sicut à muro muralis. Sanè phalaricam Lucanus dicit neruis mitti tortilibus, & quadam machina, vt: Nunc vibrata phalarica neruis. Virgilius verò ait, Turnũ manu phalaricam iaculasse. *Pala* sunt arma iaculorum atque telorum, à torquendo vel emittendo vocata. De quibus Lucanus: Signa parésque aquilas & pila minantia pilis. Cuius singulare pilum nititur. *Telum* vocatur secundum Græcam etymologiam, ἀπὸ τοῦ πάλλειν, quicquid longè iaci potest: quanquam abusiuè dicatur & gladius, vt est illud: At non hoc telum mea quod vi dextera versat. Propriè autem telum à longitudine dicitur. Vnde & *mustella* dicitur, quòd longior sit quàm mus. *Cuspis*, hastile amentarũ, à cespite dicta, quod est virgultum. Virgilius, Et pastoralem præfixa cuspide myrtum. Propriè autem cuspis est posterior pars hastæ.

De *sagittis*. Cap. VIII.

Sagitta à sagaci iactu, id est, veloci ictu vocata. Pennis enim fertur quasi auis, vt celeriter mors percurrat ad hominem. His primũ Cretenses vsi sunt: quibus pennæ ideo, vt diximus, agglutinantur, vt leues sint & peruolent scutatos. *Spicula* sunt sagittæ vel lanceæ breues, ab spicarum specie nuncupatæ,

Scorpio est sagitta venenata arcu vel tormentis excussa. Quæ dum ad hominem venerit, virus quod figit infundit: vnde & scorpio nomen accepit.

De pharetris. Cap. IX.

Pharetra sagittarum theca, à ferendo iacula dicta, sicut & *feretrum*, vbi funus defertur: quæ ideo etymologiam communem habent, quia pharetra mortem, ferettū mortuum portat. *Coriti* propriè sunt arcuum thecæ: sicut sagittarum *pharetra*. *Vagina* appellatur, eo quòd in ea mucro vel gladius baiuletur. *Theca* ab eo quòd aliquid receptum tegatur: litera pro g posita. Alij Græco nomine thecam vocari asserunt, quòd ibi reponatur aliquid. Inde *bibliotheca* librorum repositio dicitur. *Dolones* sunt vaginæ ligneæ, inter quas latet pugio sub baculi specie. Dolones autem à dolo dicti sunt, quòd fallant & decipiant ferro cum speciem præferāt ligni. Hos vulgus Græco nomine *oxos* vocat, id est, acutos. Vnde & apud medicos acutus morbus ὀξὺς vocatur. *Arcus* vocatur eo quod arceat aduersarium. Inde & *arces* dicuntur, à quibus arcentur hostes. Item *arcus* ob speciem, quòd sint curuati arcus.

De fundis. Cap. X.

Fundæ dictæ, eo quòd ex eo fundātur lapides, id est emittantur. *Ballista* genus tormenti ab emittendo iacula dicta. βάλλειν enim Græcè mittere dicitur. Torquetur enim verbere neruorum, & magna vi iacit aut hastas aut saxa. Inde, & *fundibalus*, quasi fundens & emittens. Contra ballistam *testudo* valet. Series enim fit armorum vmbonibus inter se collectis.

De ariete. Cap. XI.

Arieti nomen species dedit, eo quòd cū impetu impingit murum in modum arietum pugnantium. Validè enim ac nodosæ arboris caput ferro vestitur, eáque suspensa funibus multorum manu ad murum impellitur: deinde retrorsum ducta impetu maiore destinatur: sicque crebris ictibus concussum muri latus cedit, exuatímque irrumpit, ac fenestram facit. Contra impulsum arietis remedium est *saccas paleæ plenas*: & in eum locum demissis, quo aries percutit. Laxo enim saccorū sinu ictus arietis illisus mollitur. Duriora enim mollioribus facilius cedunt. *Blatei* sunt crates corio crudo intextæ, quæ in opere faciendo hosti obiiciuntur. *Musculus* cuniculo similis est, quo murus perfoditur, ex quo & appellatur, quasi murusculus.

De clypeis. Cap. XII.

Clypeus est scutum maius, dictus ab eo quòd cluper, id est, cæler corpus, periculíque subducat, ὅτι τὸ κλέπτειν. Oppositus enim sua defensione ab hastis & iaculis corpus munit. Cipeus autem pedirum est, scutū equitum. *Scutum* appellatum, eo quòd à se excutiat telorum ictum. Vt enim telis resiliunt clypeus antefertur. *Vmbo* scuti pars media est, quasi vmbilicus. *Ancile* vocatur scutum breue & rotundū: de quo Virgilius: Leua ancile gerebat. Et ancile dictum ab ancisione, quod sit ab omni parte velut ancisum & rotundum. Ouidius: Idque ancile vocant, quod ab omni parte recisum. Quæ quidem notes oculis angulus omnis abest. *Pelta* scutū brevissimum in modum lunæ mediæ. Cuius meminit liber Regum: Fecit rex Salomō ducenta scuta de auro puro, & trecentas peltas ex auro probato. *Scutra* scutum loreum sine ligno, quo vtuntur Afri & Mauri, de quo poeta: Leuem scutra tegit. *Parma* leuis arma, quasi paruus clypeus. Dicitur autem & *testudo* scutum. Nam in modum testitudinis fit clypeus. Est & *testudo* structura connexio curnata in testitudinis more. Namque in armorum generibus multis etiam ab animalibus nomina sumunt, vt aries. Et Sallustius, In modum, inquit, eruiij militaris.

De loricis. Cap. XIII.

Lorica, vocatur, eo quòd loris careat: solis enim cuiusdam ferreis contexta est. *Squama* est lorica ferrea ex laminis ferreis aut æreis concatenata in modū squamarum piscis, & ex ipso splendore squamarum & similitudine nuncupata est. De cilicijs autem & poliuntur & teguntur loricæ.

De galeis. Cap. XIIII.

Cassis de lamina est: *galea* de corio. Nam *galeros* corium dicitur. *Cassidem* autem à Tuscis nominatam dicūt. Illi enim galeam *cassim* nominant: credo à capite. *Apex* est, quod in summa galea eminet, quo figitur cristula, quam Græci κῶνον vocant. Nam *conus* est curuata, quæ in galea prominet, & supra quam cristę sunt.

De foro. Cap. XV.

Forum exercendarum litium locus, à fando dictum. Qui locus & *Rostra* vocatur ab eo quòd ex bello Punico capsis nauibus Carthaginensium rostra ablata sunt, & in foro Romano præfixa, vt essent huius insigne victoriæ. Constat autem forum causa, lege,

sa, lege, & iudice. *Causa* vocatur à casu quo euenit. Est enim materia & origo negocij: necdum discussionis exæmine patefacta: quæ dum præponitur causa est, dum discutitur iudicium est, dum finitur iustitia. Vocatum autem *iudicium* quasi iurisdictio, & iustitia, quasi iuris status. Iudicium autem prius *inquisitio* vocabatur. Vnde & actores iudiciorū & præpositos *quæstores* vel quęsitores vocamus. *Negocium* multa significat, modò actum alicuius, cui est contrarium ocium: modo actionem causæ, quod est iurgium litis. Et dictum negocium, quasi nec ocium, id est, sine ocio. *Negocium* autē est in causis, *negociatio* in cōmerciis dicitur, vbi aliquid datur, vt maiora lucrentur. *Iurgium* dictum, quasi iuris garrium, eò quòd à qui causam dicunt, iure disceptent. *Lis* à contentione limitis prius nomen sumpsit. De quo Virgilius: Limes erat positus litem vt discerneret agri. *Causa* aut argumento aut probatione constat. *Argumentum* nunquam testibus, nunquam tabulis dat probationem, sed sola inuestigatione inuenit veritatem, vnde & dictum argumentum, id est, argutum inuentum. *Probatio* autem testibus & fide tabularum constat. ¶ In omni autem iudicio sex personæ quæruntur, iudex, accusator, reus, & tres testes. *Iudex* dictus, quasi ius dicēs populo, siue quòd iure disceptet. Iure autem disceptare est iustè iudicare. Non est autem iudex, si non est in eo iustitia. *Accusator* vocatus, quasi ad causator, quia ad causam vocat eum quem appellat. *Reus* à re qua petitur nuncupatus, quia quamuis scelleris cōscius non sit: reus tamen dicitur quandiu in iudicio pro re aliqua petitur. ¶ Testes antiquitus *superstites* dicebantur, eo quòd superstatum causæ proferebantur. Nūc parte ablata nominis, *testes* vocantur. *Testis* autem cōsideratur: conditione, natura & vita. *Conditione*, si liber non seruus. Nam sæpe seruus metu dominantis testimonium supprimit veritatis. *Natura*, si vir, non fœmina; *Vita*, si innocens & integer actu. Nam si vita bona desuetit fide carebit. Non enim potest iustitia cum scelerato habere societatem. ¶ *Duo* sunt autē *genera testium*: aut dicendo id quod viderunt, aut proferendo id quod audierunt. *Duobus* autem *modis testes delinquunt*, cùm aut falsa promunt, aut vera silentio obtegunt.

De *spectaculis.* Cap. XVI.

Spectacula, vt opinor, generaliter nominātur voluptates, quæ non per semet ipsa inquinant, sed per ea quæ illic geruntur. Dicta autem spectacula, eo quòd hominibus publica ibi præbeatur inspectio. Hęc & *lubrica* nūcupata, quòd in ludis gerantur aut in scenis. *Ludorum* origo traditur: Lydiis ex Asia transeuntes in Hetruria cōsederunt duce Tyrrheno, qui fratri suo successerat in regno. Contentione ergo in Hetruria inter cæteros ritus superstitionum suarū, spectacula quoque religionis nomine instituerunt. Inde Romani accersitos artifices mutuati sunt, & inde *ludi* à Lydiis vocati sunt. Varro autem dicit ludos à lusu vocatos, quòd iuuenes per dies festos solebant ludi exultatione delectare populum. Vnde & eum lusum iuuenum & diebus festis & templis & religionibus reputant. Nihil iam de causa vocabuli, dum rei causa idololatria fit. Vnde & promiscuè ludi. *Liberalia* vocantur, ob honorem Liberi patris. Ob hoc despicienda est originis macula, ne bonum æstimes, quòd initium à malo accepit. *Ludus* autem *gymnicus* est aut *circensis*, aut *gladiatorius*, aut *scenicus*.

De ludo Gymnico. Cap. XVII.

Gymnicus ludus est velocitatis ac virium gloria. Cuius locus *gymnasium* dicitur, vbi exercentur athletæ, & cursorum velocitas cōprobatur. Hinc accidit vt omniū propè artium exercitia *gymnasia* dicantur. Antea enim in locis certantes cincti erant ne nudarentur: post relaxato cingulo repente prostratus & examinatus est quidā cursor. Quare ex consilij decreto tunc *archon Hippomenes*, vt nudi deinceps omnes exercitarentur permisit. Ex illo gymnasium dictū est, quòd iuuenes nudi exercentur in campo, vbi sola tantùm pudenda operiuntur.

De generibus gymnicorum. Cap. XVIII.

Genera gymnicorum quinque: saltus, cursus, iactus, virtus atque luctatio. Vnde ferunt quendam regem tot filios adolescentes habentem: totidem generibus de regno iussisse contendere.

De saltu. Cap. XIX.

Saltus dictus, quasi exilire in altum. Est enim saltus altius exilire, vel longius.

De cursu. Cap. XX.

Cursus à velocitate crurum vocatur. Est enim cursus celeritas pedum.

De *iactu.* Cap. XXI.

Iactus dictus à iaciendo. Vnde & piscatorium rete iaculum dicitur. Huic arti vsus est arreptos lapides procul ferire, hastas pōdere librato iacere, sagittas arcu emittere.

De virtute. Cap. XXII.

Virtus est immensitas vitium in labore & pondere corporis.

De luctatione. Cap. XXIII.

Luctatio à laterum cõplexu vocatur: quibus cominus certantes inuitẽt qui Græca appellatione athletæ vocantur. Locus autem luctationis *palæstra* dicitur.

De palæstra. Cap. XXIV.

Palæstra autem vel ἀπὸ τῆς πάλης, id est à luctatione, vel ἀπὸ τοῦ πάλλεσθαι, id est à motu iuuenæ fortis nominatam dicunt, scilicet, quod in luctando cum medios arripiat, ferè quatiunt, idq; apud Græcos πάλλειν vocatur. Quidam opinantur artem luctandi virtutum cõtentione monstratam. Namque inter cæteras feras eos solos & erigi congressos, & subsidere celeriter ac reuerti, & modò manibus tentare inuicem, modò complexu abigere sese more luctantium dicunt.

De *agone.* Cap. XXV.

Quæ Latini certamina, Græci ἀγῶνας vocant à frequentia qua celebrantur. Siquidem & omnem cœtum atque conuẽtum *agona* dici alij quòd in circulis, & quasi agoniis, id est sine angulo locis ederentur, nuncupatos agonas putant.

De *generibus agonum.* Cap. XXVI.

Agonum genera fuisse: immensitas viriũ, cursus celeritas, sagittandi peritia, standi patientia: ad citharam quoque vel tibias incedendi gestus: de moribus quoque, de forma, de cantandi modulatione, terrestris quoque belli & naualis prælij perpetiendorúmque supplicíorum certamina.

De *ludis Circensibus.* Cap. XXVII.

Ludi Circenses sacrorum causa ac deorum gentilium celebrationibus instituti sunt. Vnde & qui eos spectant dæmonũ cultibus inseruire videntur. Nam res equestris antea simplex agebatur, & vtique communis vsus rearus non erat: sed cùm ad ludos coactus est naturalis vsus, ad dæmoniorũ cultum translatus est. Itaque & Castori & Pollùci deputantur hæ species: quibus equos à Mercurio distributos historiæ docent. sed & Neptuno equestris ludus est, quem Græci *ἱππικὸν* vocãt: sed & Marti & Ioui in ludis equi sunt consecrati, & ipsi quadrigis præsunt. Circenses autem ludi ideo dicti, vel à circumeundo, vel vbi nunc metæ sunt, olim gladij ponebantur, quos quadrigæ circuibant, & inde dicti Circenses, ab ensibus circa quos currebãt. Siquidem in littore circa ripas fluminum cursus agitantes, gladios in ordine in ripę littore ponebant, & erat artis, equum circa pericula torquere. Inde & Circenses dicti putantur: quasi circum enses.

De *circo.* Cap. XXVIII.

Circus Soli principaliter consecratus est à paganis, cuius ædes medio spacio & effigies de fastigio ædis emicat, quod non putauerunt sub recto consecrandum, quem in aperto habent. Est autem circus omne illud spacium quod circuire equi solent. Hunc Romani dictam putant à circuitu equorum, eo quòd ibi circum metas equi currant. Græci verò à Circe filia solis, quæ patri suo hoc genus certaminis instituit, asserũt nuncupatum, & ab ea circi appellationem argumentantur. Fuit autem maga & venefica & sacerdos dæmonum, in cuius habitu & opere magicæ artes & cultus idolatriæ recognoscuntur.

De ornamentis circi. Cap. XXIX.

Ornamenta circi, oua, meta, obeliscus, carcer. *Oua*, honori Castoris & Pollucis ascribunt, qui illos ouo editos credendo de cigno Ioue non erubescũt. Fingunt autem Circensia Romani ad causas mũdi referri: vt sub hac specie superstitiones vanitatum suarum excusent.

De *metis.* Cap. XXX.

Metarum quippe appellatione propriè terminum ac finem mundi designare volunt, ab eo quòd aliquis emensus finis est, siue ad testimonium orientis occidentisque solis.

De *obelisco.* Cap. XXXI.

Obeliscum Mespres rex Ægypti primus fecisse fertur tali ex causa. Cùm quodam tempore Nilus vehementi inundatione Ægyptum nocuisset: indignatus rex tanquam pœnas à flumine exigeret, sagittam in vndas misit. Nõ multo pòst grauí valitudine correptus, lumen amisit: qui post cæcitatem visu recepto duos obeliscos Soli cõsecrauit. Obeliscus enim sagitta dicitur: qui ideo in medio Circo ponitur, quia per medium mundũ sol currit. Medio autẽ spacio ab vtraq; meta cõstitutus obeliscus, fastigiũ summitatémq. cornua significat: cum sol ab vtroque spacio medio horarum

horarum discrimine transcendit. Summo obelisco superpositum est quoddam auratum in modum flammæ formatum, quoniam sol plurimum caloris atque ignis habet.

De carceribus. Cap. XXXII.

In Circo vnde emittuntur equi *carceres* dicuntur, ab ea re qua & ille carcer qui est in ciuitate: quòd, vt ibi homines damnati atque inclusi, ita hic equi coercentur, ne exeant antequam signum emittant.

De aurigis. Cap. XXXIII.

Auriga Circi auriga & currus, equites vel pedites. *Auriga* propriè dictus, quòd currum agat, siue quòd feriat iunctos equos. Nam haurit, ferit dicimus, vt, Latus haurit apertum. Ipse est & agitator, id est verberator ab agendo dictus. Aurigæ autem duobus coloribus sunt: quibus speciem idolatriæ vestiunt. Nam *prasinus* terræ. *venetus* cælo & mari à paganis dicatus est.

De quadrigis. Cap. XXXIV.

Erictonius autem qui regnauit Athenis primus quatuor equos iunxisse fertur, sicut Virgilius autor est dicens, Primus Erichthonius currus & quatuor ausus iungere equos, rapidísque rotis insistere victor. Fuit autem Mineruæ & Vulcani filius de caduca in terram libidine, vt fabulæ ferunt procreatus, portentum dæmoniacum, imò diabolus qui primò Iunoni currum dedicauit. Tali autore quadrigæ productæ sunt.

De curru. Cap. XXXV.

Currus à cursu dictus, vel quia rotas videtur habere multas, vnde & carrum quasi curtum. Quadrigarum verò currus duplici temone olim erant, perpetuóque, & qui omnibus equis iniiceretur. Iugo primus Cirrhenes Sicionius tantùm medios iugauit, cóstque singulos ex vtraque parte simplici vinculo applicuit, quos Græci ἁρμοὺς, Latini *funales* vocant, à genere vinculi quo prius alligabantur.

De equis quibus currimus. Cap. XXXVI.

Quadrigę & *biga*, *triga*, & *seiuga* ab equorum numero & iugo dictæ. Ex quibus *quadrigas* soli: *bigas* lunæ, & *trigas* inferis, *seiugas* Ioui: desultores lucifero, & hespero cõsecrauerunt. *Quadrigas* ideò soli iungũt, quia per quatuor tempore annus vertitur, ver & æstatem, autumnum & hyemem. *Bigas*, lunæ quoniam gemino cursu cum sole contendit, siue quia & nocte videtur & die. Iungunt enim vnum equum nigrum, alterum candidũ. *Trigas* diis inferis, quia hi per tres ætates homines ad se rapiunt, id est, per infantiam, iuuentutem, atque senectam. *Seiuga* maximus currus currit Ioui, propter quòd maximum deorum suorum cum esse credunt. Ideo autem rotis quadrigas currere dicunt, siue quia mundus iste circuli sui celeritate transcurrit, siue propter solem, quia volubili ambitu rotat. sicut ait Ennius, Inde patefecit radiis rota candida cœlum.

De septem Spatiis. Cap. XXXVII.

Septem spacia quadrigæ currunt referentes hoc ad cursum septem stellarum quibus mundum regi dicunt, siue ad cursum septem dierum potentium, quibus peractis vitæ terminus consummatur, quorum finis est creta, id est iudicium.

De equitibus. Cap. XXXVIII.

Porrò *equites singulares* ideo currere dicũt: quia singulariter vnusquisq; cursum vitæ huius peragit atque transit, alio tempore sequens aliam: per vnam tamen viam mortalitatis videlicet ad propriam metam mortis.

De desultoribus. Cap. XXXIX.

Desultores nominati, quòd olim proue quisque ad finem cursus venerat desiliebat, & currebat: siue quòd de equo in equum transiliebat.

De *peditibus.* Cap. XL.

Pedites autem aiunt propter pede currere, quia pedibus curritur mortalitati. Ob hoc à superiore parte curritur ad inferiora, id est ab oriente ad occidentem, quia mortales oriuntur & occidũt. Nudi currũt, quia & hominis & seculo nullæ reliquiæ sunt. Recto spacio currunt, quia inter vitam & morté nihil distant. Hæc ergo propterea fingũt, vt vanitates suas, & sacrilegia excusare conentur.

De *coloribus equorum.* Cap. XLI.

Circa causas quoq; elementorũ idẽ gẽtiles etiã colores equorũ iunxerũt: *roseos* soli, id est igni: albos aeri: *prasinos* terræ, *venetos* mari assimilãtes. Itẽ *roseos* æstati currere voluerũt, quoniam cæteri coloris sint, & cũcta tunc flauescãt. *Albos* hyemi, quia glacialis, & frigoribus vniuersa canescãt: veri *prasinos* viridi colore, quia tunc pampinis dẽsatur. Itẽ *roseos* currere

Marti sacrauerunt, à quo Romani exoriuntur, & quia vexilla Romanorum cocco decorantur, siue quòd Mars gaudeat sanguine. *Albos* zephiris & serenis tempestatibus: *prasinos* flori & terræ: *venetos* aquis vel aeri, quia ceruleo sunt colore: *luteos*: id est croceos igni & soli: purpureos Iri sacrauerunt, quem arcũ dicimus, quod Iris plurimos colores habeat. Sicque dum hac expectatione deorum cultibus atque elemẽtis mundialibus prophanãtur: eosdem deos atque eadem elemẽta procul dubio colore nascuntur. Vnde animaduertere debes Christiane, quòd Circum nomina immunda possideant. Quapropter alienus erit tibi locus, quem plurimi Satanæ spiritus occupauerunt. Totum enim illud diabolus & angeli eius repleuerunt.

De theatro. CAP. XLII.

Theatrum est quo scena includitur, semicirculi figuram habens: in quo stantes omnes inspiciunt. Cuius forma primùm rotunda erat sicut & amphitheatri: postea ex medio amphitheatro theatrum factum est. Theatrum à spectaculo nominatum ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι, quòd in eo populus stans desuper atq; spectans ludos contemplaretur. Idem verò theatrum, idem & prostibulum: eò quòd post ludos exactos meretrices ibi prosternerẽtur. Idem & *lupanar* vocatũ ab eisdem meretricibus: quæ propter vulgati corporis leuitatẽ. *Lupæ* nũcupabantur, Nã *lupæ* meretrices sunt à rapacitate vocatæ, quòd ad se miseros rapiant & apprehendant. *Lupanaria* autẽ à paganis constituta sunt: vt pudor infeliciũ mulierũ ibi publicaretur, & ludibrio haberẽtur tam ij qui facerent, quàm quæ paterentur.

De scena. CAP. XLIII.

Scena autem erat locus infra theatrum in modum domus instructa cum pulpito, qui pulpitus orcistra vocabatur, vbi cantabant comici tragici, atque saltabant histriones & mimi. Dicta autem scena Græca appellatione, eo quod in speciem domus erat instructa. Vnde & apud Hebræos tabernaculorum dedicatio à similitudine domiciliorum ἐγκαίνια appellabatur.

De orcistra. CAP. XLIV.

Orcistra autem pulpitus erat scenæ vbi saltator agere posset, aut duo inter se disputare. Ibi enim poetæ comœdi & tragœdi ad certamẽ conscendebant: issque canentibus alij gestus edebant. Officia scenica tragœdi, comœdi, themelici, histriones, mimi & saltatores.

De tragœdis. CAP. XLV.

Tragœdi sunt qui antiqua gesta atque facinora sceleratorum regum luctuoso carmine spectante populo concinebant.

De comœdis. CAP. XLVI.

Comœdi sunt qui priuatorum hominum acta dictis aut gestu canebant, atque stupra virginum & amores meretricum in suis fabulis exprimebant.

De themelicis. CAP. XLVII.

Themelici autem erant musici scenici qui in organis & lyris & citharis præcinebant. Et dicti themelici, quòd olim in orchestra stantes cantabant super pulpitum, quod themele vocabatur.

De histrionibus. CAP. XLVIII.

Histriones sunt qui muliebri indumento gestus impudicarum fœminarum exprimebant: ij autem saltando etiam historias & res gestas demonstrabant, dicti autem histriones, siue quod ab Histria id genus sit adductum, siue quòd perplexas historiis fabulas exprimerent, quasi histriones.

De mimis. CAP. XLIX.

Mimi sunt dicti Græca appellatione, quòd rerum humanarum sint imitatores. Nam non habebant suum autorem qui antequam mimum ageret, fabulam pronuntiaret. Nam fabulæ ita componebantur à poetis vt aptissimæ essent motui corporis.

De saltatoribus. CAP. L.

Saltatores autem nominatos Varro dicit ab Arcade Salio, quem Æneas in Italiam secum adduxit, quique primò docuit Romanos adolescentes nobiles saltare.

Quid pro patrono agatur. CAP. LI.

Est planè in artibus scenicis Liberi & Veneris patrocinium, quæ priuata & propria sunt, scenæ de gestu & fluxu corporis. Nam molliciem Libero & Veneri immolabant, illi per sexum illi per luxum dissoluti. Quæ verò ibi vocibus & modis & organis & lyris transiguntur, Apollines, & Musas, & Mineruas, & Mercurios patronos habent. Quod spectaculum odire debes Christiane: quorum odisti autores.

De amphitheatro. CAP. LII.

Amphitheatrum, locus est spectaculi, vbi pugnant gladiatores. Et inde ludus gladiatorius dictus: quòd in eo iuuenes vsum armorum diuerso motu condiscant, & modò inter se aut gladiis aut pugnis certantes, modò contra bestias incedentes: vbi non odio, sed præmio illecti subeunt ferale certamen. Amphitheatrum dictum, quòd ex duobus theatris sit factum. Nam amphitheatrum rotundum est, theatrum verò ex medio amphitheatro est, semicirculi figuram habens.

De ludo equestri. CAP. LIII.

Genera gladiatorum plura, quorum primum ludus equestrium. Duo enim equites præcedentibus prius signis militaribus vnus à porta orientis, alter ab occidentis procedebant in equis albis cum aureis galeis minoribus & habilioribus armis, sicque atroci perseuerantia pro virtute sua inibant pugnam, dimicantes quousque alter in alterius morte prosiliret, vt haberet qui caderet casum, gloriam qui perimeret. Quæ armatura pugnabat Marti duelli causa.

De retiariis. CAP. LIIII.

Retiarius, ab armaturæ genere, in gladiatorio ludo contra alterum pugnantem occultè ferebat rete (quod iaculum appellatur) vt aduersarium cuspide insistente operiret, implicitúmque viribus superaret, quæ armatura pugnabat Neptuno tridentis causa.

De secutoribus. CAP. LV.

Secutor, est ab insequẽdo retiarium dictus. Gestabat enim cuspidem & massam plumbeam, quæ aduersarij iaculum impediret, vt antequam ille ferret rete, iste superaret. Hęc armatura sacrata erat Vulcano. Ignis enim semper insequitur: ideóque cum retiario componebatur, quia ignis & aqua semper inter se inimica sunt.

De laqueatoribus. CAP. LVI.

Laqueatiorum pugna erat fugientes in ludo homines iniecto laqueo impeditos consecutósque prostrare amictos vmbone pelliceo.

De velitibus. CAP. LVII.

Velitum pugna erat, vt vltrò citróque tela obiectarent. Erat autem eorum varia pugna & spectantibus gratior quàm reliqua: velites autem vocati sunt, siue à volitatione: siue à ciuitate Hetruscorum, quæ Veletes vocabatur.

De ferali certamine. CAP. LVIII.

Ferarum pugna erat missas bestias iuuenes excipere & pugnare aduersus eas, vltroneo funere certare, non crimine sed furore.

De horum exercitatione ludorum. CAP. LIX.

Hæc quippe spectacula crudelitatis & inspectio vanitatum: non solum hominũ vitiis: sed & dæmonum iussis instituta sunt. Proinde nihil esse debet Christiano cum Circensi insania, cum impudicitia theatri, cum amphitheatri crudelitate, cum atrocitate arenæ, cum luxuria ludi. Deum enim negat, qui talia præsumit, fidei Christianæ præuaricator effectus, qui id denuo appetit quod in lauacro iam pridem renunciauit, id est diabolo, pompis, & operibus eius.

De tabula. CAP. LX.

Alea, id est ludus tabulæ inuenta à Græcis in otio Troiani belli à quodam milite nomine Alea, à quo & ars nomen accepit. *Tabula* luditur pirgo, calculis, tesserisque.

De pirgis. CAP. LXI.

Pirgus, dictus, quòd per eum tesseræ pergant, siue quòd turris speciem habeat. Nam Græci turrim πύργον vocant.

De calculis. CAP. LXII.

Calculi vocati, quòd leues sint & rotundi. Vnde & calculus dicitur lapis breuis qui sine molestia sui breuitate calcatur. Item calculi, quod per vias ordinales quasi per calles eant.

De tesseris. CAP. LXIII.

Tesseræ, vocatæ, quia quadræ sunt ex partibus omnibus. Has alij *lepusculos* vocant, eo quòd exiliendo discurrunt. Olim autem tesseræ iacula appellabantur à iaciendo.

De figuris aleæ. CAP. LXIIII.

Quidam autem *aleatores*, sibi videntur philosophicè per allegoriam hãc artem exercere, & sub quadam rerum similitudine fingere. Nam tribus tesseris ludere perhibent propter tria seculi tempora præterita, præsentia & futura, quia non stant, sed decurrunt. Sed ipsas vias senariis locis distinctas propter ætates hominum trinariis lineis propter tempora argumentantur. Inde & tabulam ternis descriptam dicunt lineis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De vocabulis tesserarum.
CAP. LXV.

IActus quisque apud *Iudices* veteres à numero vocabatur, vt vnio, binio, trinio, quatrio, quinio, senio. Postea appellatio singulorum mutata est, & vnionem canem, trionem suppum, quatrionem planum vocabant.

De iactu tesserarum.
CAP. LXVI.

I*Actus tesserarum* ita à peritis aleatoribus componitur, vt afferat quod voluerit, vtputa senionem, qui eis actu bonum affert. Vitant autem canem, quia damnosus est, vnum enim significat.

De calculorum motu.
CAP. LXVII.

C*Alculi*, partim ordine mouentur, partim vagè. Ideo alios *ordinarios*, alios *vagos* appellant. At vero qui moueri omnino non possunt incitos dicunt. Vnde & egentes homines *inciti* vocantur: quibus spes vltra procedendi nulla restat.

De interdictione aleæ.
CAP. LXVIII.

AB hac arte fraus & mendacium atque petiurium nunquam abest, postremo & odium & damna rerum, vnde & aliquando propter hæc scelera interdicta legibus fuit.

De pila. CAP. LXIX.

P*Illa* propriè dicitur, quòd sit pilis plena. Hæc & *sphæra* à ferendo vel feriendo dicta, de quarum genere & pondere Dorcatius sic tradidit, Neu tu parce pilos viuaces condere cerui. Vncia donec erit geminam superaddita libram. Inter species pilarum sunt, *trigonaria & arenaria*. *Trigonaria* est qua inter tres luditur. *Arenaria* qua in grege dum ex circulo astantium spectantiúmque emissa, vltra iustum spatium pilam excipere iussúmque inire consueuerunt. *Cubitalem lusum* appellant, cùm duo comimus ex proximo ac penè coniunctis cubitis palàm feriunt. *Suram* dicitur *dare*, qui pilam crure prolato ferendam collusoribus præbet.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XIX.

CAPITA LIBRI DECIMINONI.

1 *De nauibus.*
2 *De partibus nauium & armamentis.*
3 *De velis.*
4 *De funibus.*
5 *De retibus.*
6 *De fabris siue fornacibus.*
7 *De instrumentis fabrorum.*
8 *De fabricis parietum.*
9 *De dispositione.*
10 *De constructione.*
11 *De venustate.*
12 *De laquearibus.*
13 *De crustis.*
14 *De lithostrotis.*
15 *De plastris.*
16 *De pictura.*
17 *De coloribus.*
18 *De instrumentis ædificiorum.*
19 *De lignariis.*
20 *De inuentione lanificij.*
21 *De veste sacerdotali in lege.*
22 *De nominibus vestium cæterarum.*
23 *De vestibus quarundam gentium.*
24 *De palliis virorum.*
25 *De palliis fœminarum.*
26 *De stratu & reliquis quæ in vsu habentur.*
27 *De lanis.*
28 *De coloribus vestium.*
29 *De instrumentis vestium.*
30 *De ornamentis.*
31 *De ornamentis capitis fœminarum.*
32 *De anulis.*
33 *De cingulis.*
34 *De calciamentis.*

De n

De nauibus, CAP. I.

ARTIVM quarundam vocabula quibus aliquid fabricatur, vel instrumenta artificum, vel quæ ministerium exhibent, atque aliquid huiusmodi deinceps ex parte notanda studui. *Artifex* generale nomen vocatur quod artem faciat: sicut aurifex qui aurum. *Faxo* enim antiqui pro facio dicebant. *Nauclerus* dominus nauis est appellatus ita quod nauis in sorte eius sit. κλῆρος enim Græcè sors dicitur. Cæreri autem in naui in contributione sunt. *Gubernio* qui & gubernator, quasi cohibernator, quòd cohibeat prudentia sua hibernia, id est tempestates maris. *Nauta* à naue dictus per derivationem. Nauita autem pro nauta ppetrice dicitur, sicut Maiors, pro Mars. Nam rectum est nauta. *Remex* vocatur quòd remum gerit, sic autem remex quomodo tubex dicitur nominatiuo casu. *Epibata* Græco sermone appellatur: qui Latine dicitur superueniens. Hic nihil habet negotij, sed naulo dato in alias terras transire disponit. *Nauim* quidam perhibent dictam, eo quòd gnauum rectorem quærat, id est peritum, sapientem, strenuum, qui continere & gubernare nouit propter maritima pericula & casus, vnde est illud Salomonis, Intelligens gubernacula possidebit. Lydij autem primùm nauim fabricauerunt, pelagique incerta petentes periuium mare vsibus humanis fecerunt. *Ratis* primum & antiquissimũ genus nauigij è rudibus tignis asseribúsque consertum. Ad cuius similitudinem fabricatæ naues, rataríæ dictæ. Nunc iam rates abusiuè naues. Nam propriè rates sunt connexæ inuicem trabes. *Trieris* nauis magna quam Græci dulconem vocant: de qua in Esaia dicitur, Non transibit per eam trieris magna. *Carpasia* nauis à Carpatho insula nominata: sicut à Rhodo Rhodia: sicut ab Alexandria Alexandrina. *Liburnæ* dictæ à Libyis: naues enim sunt negotiatorum. De quibus Horatius, Ibis Liburnis inter alta nauium. *Strata* naues dictæ ab eo quòd in fronte rostra ærea habeant propter scopulos, ne feriantur & collidãtur. *Longæ* naues sunt, quas dromones vocamus: dictæ eò quòd longiores sint cæteris, cuius contrarius musculus, curtum nauigium. Droma autem à decurrendo dicitur. Cursum enim Græci δρόμους vocant. *Classis* dicta est à Græco vocabulo κατὰ τὸ κλᾶσθαι, id est lignis. vnde & calones nauiculæ quæ ligna militibus portant. *Anciromacus* dictus, pro eo quòd celeritate sui anchoris & instrumentis reliquis nauium vehendis sit aptus. *Phaselus* est nauigiũ, quòd nos corruptè baselum dicimus. De quo Virgilius, Pictúsque phaselis. *Scafa* quæ καταικτὴ nauigium, quod Latinè speculatorium dicitur. *Barca* est, quæ cuncta nauis cõmercia ad litus portat. Hæc naues in pelago propter nimias vndas suo susci pit gremio. Vbi autem appropinquauerit portui reddit vicem barca nauí quam accepit in pelago. *Paro* nauigium piratarum aptum, & ex iis ita vocatum. Cicero, Tunc se fluctigero tradit mandásque paroni. Et alibi, Parunculis ad litus ludit celeribus. *Mioparo* quasi minimus paro, idem & carabus. Est enim parua scafa ex vimine facta, quæ contexta crudo corio genus nauigij præbet, quales vtuntur Germanorũ piratæ in oceani littoribus vel paludibus ob agilitatem. De qualibus Historia Gens, inquit, Saxonum mioparibus non viribus nituntur. fugæ potius quàm bello parati. *Celetes* quas Græci κέλητας vocant, id est veloces biremes vel triremes agiles, & ad ministerium classis aptæ. Ennius, Labitur vncta carina per æquora cana celonis. *Biremes* autẽ naues sunt habentes remorum ordinem geminum. *Triremes* & *quatriremes* triũ & quatuor ordinũ: sic & pẽteremes & hexeremes quinos vel senos ordines habentes. *Actuaria naues* sunt, quæ velis simul & remis aguntur. *Hippagoga* in quo equos transuehere solitum est. *Pontonium* nauigium fluminale tardum & graue, quod nõnisi remigio progredi potest. Hinc & *traiectus*, id est extentus. Est enim funis latus, vnde *transenna* dicitur extẽtus funis. *Limbus* nauicula breuis, quæ alia appellatione dicitur & cymba & caupolus: sicut & lintris, id est carabo quo in Pado paludibúsque vtũtur. *Carabus* parua scafa ex vimine facta, quæ contexta crudo corio genus nauigij præbet. *Portemia* nauicula Syriatici generis lata & sine carina à portando vocata. Vtuntur iis in Pannonia. *Trabariæ* amnicæ naues, quæ ex singulis trabibus cauantur: quæ alio nomine litorariæ dicuntur. Hæ ex caudice factæ ex vno ligno cauato & inde caudicæ: quia à quatuor vsque ad decem homines capiant.

De partibus nauium & armamentis.
CAP. II.

P*uppis* posterior pars nauis est, quasi post. Prora anterior quasi priora. *Cymba* locus vnus nauis, quòd aquis incubat. *Carina* à corrẽdo dicta quasi currina. *Fori nauium* latera concaua, à ferendo onere dicta. Siue tabulata nauiũ quæ sternũtur *dicta*, ab eo quòd incessus ferant vel foris emineant. De quibus Virgilius, Laxántque foros. *Colũbaria* in summis lateribus nauium loca concaua per quæ eminent remi, dicta credo quòd sint similia latibulis colũbarum in quibus nidificant. *Agiauia* sunt loca in nauí per quæ ad remiges hortator accedit. De qua Ennius, Malta foro ponet, Et, Agiauia longa replebit. *Transtra* sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

tabulæ vbi sedent remiges, quòd in transuerso sint dicta, quæ Virgilius iuga appellat. *Remi* à remouendis, & decutiendis fluctibus dicti: sicut tonsores à tondendis & decutiendis capillis. *Palmula* est extrema latitudo remi à palma dicta, qua mare impellitur. *Antemnæ* autē dictæ, quod antè amnē sint positæ. Præterfluit enim eas amnis. *Cornua* extremæ partes antemnarū sunt, dicta per tropum ab animali ad inanimale. *Malus* est arbor nauis, qua vela sustinētur. Mal' autē dictus: quia habet instar mali in summitate, vel quia quasi quibusdā malleolis ligneis cingitur, quorū volubilitate vela facilius eleuātur. *Medius* est cui arbor insistit, ob similitudinem mēsuralis vasis dictus. *Carchesia* sunt in cacumine arboris. *Trocleæ* quasi Thitera per quas funes trahuntur. Cinna, Lucida confulgent alti carchesia mali. *Trocleæ* autē vocatæ, quod rotulas habeant. τροχὸς enim Græcè rota dicitur. *Parastatæ* stipites sunt pates stantes, quibus arbor sustinetur. Cato, Malū deī gatū parastatę iūctæ. *Clauus* est quo regitur gubernaculum. De quo Ennius, Vt clauū rectum teneam nauimque gubernem. *Porticulus* malleus in manu portatus, quo modus signūmq; datur remigantibus. De quo Plautus, ad loquendum atque tacendum tute habes porticulum. *Tonsilla* vncinus ferreus vel ligneus ad quem in litore defixum funes nauium illigantur. De quo Ennius, Tonsillas iaciunt, configunt litus ad vncas. *Anchora* dens ferreus ex Græca etymologia nomen duxit: quod quasi hominis manus comprehendat vel scopulos vel arenas. Nam manus Græcè χὴρ dicitur. Apud Græcos autem aspirationem non habet. Nam ἄγκυρα dicitur, vnde & apud maiores sine aspiratione proferebatur. *Pulsini* sunt machinæ quibus naues deducuntur & subducuntur in portum. *Pons* scala nauium.

De velis. CAP. III.

VEla Græci ἱστία dicūt proinde quod aere moueātur. Apud Latinos autem vela à volatu dicta. Vnde est illud, Velorū pandimus alas. Genera velorū ἀκάτιον, ὁλκάς, δόλων, αἰγίτιον. Sipanum, mendicium. Ex quibus artemo velum maximū est, & in media naui conditorium. *Epidromes* secundæ amplitudinis: sed ad puppim. *Dolon* minimum velū, & ad proram dextrum. *Artemo* dirigendæ potius nauis causa commendatum quàm celeritati. *Sipara* genus veli vnū pedem habens, quo iuuari naues solent in nauigatione quoties vis venti lāgueſcit. De quo Lucanus, Summâque tendens Sipara velorum perituras colligit auras, quòd ex separatione existimant nominatum. Pes extremus angulus veli in quo nautæ locantur.

De funibus. CAP. IV.

FVnes dicti, quod antea in vsum luminis fuerint circundati cera, vnde & funalia. *Rastes*, siue quod rates contineant: seu quòd in iis retia tendantur. *Rudentes* sunt funes nauiū ex nimio stridore ita dicti. *Spiræ* funes quibus in tempestatibus viuntur, quas nautici suo more curcubas vocant. Spiæ autem à sparto vocatæ. *Propes* funis quo pes veli alligatur, quasi propedes. De quo Turpilius, Quasi cùm ventus fert nauim in mare secundus si quis propedon misit si velis similem. *Tormentum* funis in nauibus lōgus quo prora ad puppim extenditur, quò magis cōstringantur. Tormenta autem à tortu dicta: sunt restes funēsque. *Saphon* funis in prora positus. De quo Cecilius. Venerio cursu veni pro lato pede vsque ad siphonem. *Opifera* funes, quæ cornibus antemnæ dextra sinistráque tenduntur retrouerso. *Prosnestum* funis, quo nauis in litore religatur ad palum. *Mitra* funis, qua nauis media vincitur. *Anquina* qua ad malū antenna constringitur. De qua Cinna, Atque anquina regit stabilem fortissima cursum. *Remulcum* funis, qua deligata nauis trahitur vice remi. De quo Valgius. Hic mea me longo succedens prora remulco Læantem gratis sistit in hospitiis, *Struppi*, vincula loro vel lino facta, quibus remi ad scalmos alligantur. De quibus Liuius. Tùncque remos iussi religare struppis. *Cataporates* linea cum malla plumbea qua maris altitudo tentatur. Lucilius, Hanc Cataporatem puer eodem defert vnctum plumbi pauxillum rudis linique matraxam.

De retibus. CAP. V.

REtia vocata siue à retinendis piscibus, siue à rectibus quibus tenduntur. Minus autem rete *in plagium* dicitur à plagis. Nam plagas proprie dicimus funes illes quibus retia tenduntur circa imam & summam partē. *Funda* genus est piscatorij retis, dicta ab eo quod in fundum mittatur. Eadem etiam à iactando iaculū dicitur. Plautus, Probus quidem ante a iaculator eras. *Tragum* genus retis ab eo quod trahatur nuncupatū, ipsum & verriculum. Verrere enim trahere est. *Nassa* ex viminibus tanquam rete cōtextum. *Cassis* genus venatorij retis quod capiant. Hinc est quod incassum dicimus, id est sine causa: quasi sine cassibus, sine quibus venatio inanis est. *Conopeum* est rete in similitudinem tentorij contextum propter muscas & culices excludendos, quo magis Alexandrini vtuntur, quia ibi ex Nilo culices copiosè nascuntur. vnde & Conopea dicitur. Nam conopea Ægyptus est.

De fabriciis

De fabricis siue fornacibus. CAP. IV.

FAber, à faciendo ferrum impositum nomen habet. Hinc deriuatum est nomen ad alias artium materias: fabros vel fabricas dicere: sed cum adiectione, vt *faber lignarius*, & reliqua propter operis scilicet firmitatem. In fabrorum autem fornace gentiles *Vulcanum* auctorem dicunt: figuraliter per Vulcanum ignem significantes, sine quo nullum metalli genus fundi extendique potest. Nihil est enim pene quod igne non efficiatur. Alibi enim vitrum, alibi argentum, alibi plumbum, alibi minium, alibi pigmenta, alibi medicamenta efficit. Igne lapides in æra soluuntur, igne ferrum gignitur ac domatur, igne aurū perficitur, igne cremato lapide cementa & parietes ligantur. Lapides nigros ignis coquēdo candificat, ligna candida vrendo obfuscat, carbones ex pruna fuluida nigros facit, de lignis duris fragiles, de putribilibus imputribiles reddit, stricta soluit, soluta restringit, dura mollit, mollia dura reddit. Habet & medicaminis vsum. Nam sæpe viri prodest. Pestilentiæ quoque quæ obscuratione solis contrahitur, auxiliari certum est. In opere quoque aliud gignit primis ignibus, aliud secundis, aliud tertiis. Habet quoque & aliam in se diuersitatem ignis. Nam alius est ignis qui vsui humano, alius qui iudicio paret diuino, siue qui de cœlo fulmen astringit: siue qui de terra per vertices montium eructat. *Ignis* autem dictus, quòd nihil igni possit ex eo. Est enim inuiolabile elementum assumēs cuncta quæ rapit. *Fabrica*, duabus rebus constat, ventis & flammis. *Flamma* vero proprie fornacis est dicta, quòd flatu follium excitetur. *Fornax* vero ab igne vocata φῶς enim ignis est. *Caminus*, est fornax, & est Græcum nomen deriuatum, ἀπὸ τῆς καύματος, id est, à calore. *Fauilla*, est deserta igne scintilla. *Pruna*, est quamdiu ardet: cùm extincta fuerit *carbo* nominatur. Pruna autem à perurendo, dicta est: carbo verò quòd flamma caret. Qui dum interisse creditur, maioris fit virtutis. Nam iterum incensus fortiore luce æaleſcit. Cuius tanta vis est & sine igne firmitas, vt nullo humore corrumpatur, nulla vetustate vincatur. Extinctus enim tantùm incorruptibiliter durat, vt ij qui limites figunt, eos infossos terra substernant: & lapides desuper figant, ad conuincendum litigatorem, vetustum ispidem post quantalibet secula limitem esse cognoscant.

De instrumentis fabrorum. CAP. VII.

INcus, est in quo ferrum ruditur à cædendo dictus, eo quòd illic aliquid cudamus: id est, feriēdo producamus. *Cudere* enim cædere & ferire est. Veteres autem non incudem vocabant: sed *intudem*, eo quòd in ea metallum tundatur, id est, tendatur. vnde & tudis malleus, id est, à tundendo, id est, tendēdo dictus. *Malleus* vocatur, quia dum quid calet & molle est, cædit & producit. *Marcus* malleus maior, & dictus marcus, quòd maior sit ad cædendū & fortior. *Marcellus*, mediocris. *Marculus*, malleus pusillus. Lucillius: Et velut in fabricam feruens cùm marculus ferrū, Multorum magnis ictibus tundit. *Forcipes*, quasi ferricipes, eo quòd ferrum candens capiant, teneántque: siue quòd ab his aliquid foruū capimus & tenemus, quasi *furnicapes*. Nam *forum* est calidum, vnde & feruidum: vnde & *formosos* dicimus quibus calor sanguis ex rubore pulchritudinem creat. *Lima* dicta, eo quòd lene faciat. Nam *limū* lene est. *Cilium*, est vnde operantur argentarij, à quo & *cilatra vasa* dicuntur.

De fabricis parietum. CAP. VIII.

IN fabricis parietum atque tectorum Græci inuentorem *Dedalum* asserunt. Iste enim primus didicisse fabricam à Minerua dicitur. *Fabros* autem siue *artifices* Græci τέκτονας vocant, id est, instructores. *Architecti* autem *cementarij* sunt qui disponunt in fundamentis. Vnde & Apostolus de semetipso, vt sapiens, inquit, architectus fundamentum posui. *Machiones*, dicti à machinis in quibus insistunt propter altitudinem parietum.

De dispositione. CAP. IX.

A*Edificiorum partes* sunt *tres: dispositio, cōstructio, vetustas*. *Dispositio*, est arcæ vel soli, & fundamentorum descriptio.

De constructione. CAP. X.

COnstructio, est laterum & altitudinis ædificatio. *Cōstructio* autē vel *instructio* vocata eo quod instringat, & cohærere faciat, vt lapides luto, & ligna, & lapides inuicem sibi. Nam & intinctio ferri in aqua *instructura* est. Nisi enim candens tingatur, stringi & cohærere non potest ferrum. Item *constructio* à multitudine lapidum & lignorum dicta: vnde & *strues*. *Aliud* est enim *ædificatio*, aliud *instauratio*. Nam *ædificatio* noua constructio est. *Instauratio* verò quod reparatur ad instar prioris. Nam veteres *instar* pro similitudine ponebant. Inde & *instaurare* dicebant. *Constructio* autem constat fundamento, lapidibus, arena, calce & lignis. *Fundamentum*, dictum quòd fundus sit ædificij. Idem &

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentum à cedendo dictum, quod crasso lapide surgat. *Lapides*, in structuris apti, albus, Tiburtinus, columbinus, fluuialis, sfungia, rubrus & reliqui. *Albus* lapis, alius durus, alius mollis. Mollis dentata serra secatur, tractabilis in opere est, ita vt in eo, quasi in tigno literæ scribantur. *Tiburtinus*, à loco Italiæ dictus, qui dum sit ad fabricam fortis, vapore tamen dissilit. *Tophus*, ædificiis inutilis est, fundamentis aptus mortalitate & mollitia. Ex æstu enim & halitu maris fricatur & verberatur imbribus. *Arenatius lapis*, concretus maris arenis, hic & bibulus dicitur. Seruat enim humorem acceptum. Idem & in Berica. *Gaditanus*, ab insula Oceani vbi plurimus excidit. *Piperinus*, subalbidus cum punctis nigris, durus atque fortissimus. *Concleatius*, cocleis lapillisque & arena concretus, aspertimus & interdum fistulosus. *Columbinus*, à colore auis nuncupatus, natura vicinus gypso & mollitie simillimus. *Molaris*, in parietibus vtilis: quia est quædam natura eius pinguior duráque & aspera, ex quo etiam & molę fiunt, vnde & nomen traxit. Huius quatuor genera, albus, niger, permixtus ac fistulosus. *Spungis* lapis creatus ex aqua leuis ac fistulosus & cameris aptus. *Silex* durus lapis ex cuius genere nigri silices optimi quibusdam in locis & rubentes. Aliqui silices contra vetustatem incorrupti permanent. Iidem & in monumentis sculpti, & incorrupti permanent: quibus nec ignis quidem nocet. Nam ex iis etiam formæ fiunt, in quibus æra funduntur. *Viridis silex* vehementer & ipse igni resistens: sed nusquam copiosius & vbi inuenitur, lapis nō saxum est. *Pallidus*, in cemento raro vtilis. *Globus*, contra iniurias fortis, & in structuris infidus: nisi fuerit multa fustigatione deuinctus. *Fluuiatilis silex*, semper veluti madens est. Hunc æstate exhiberi oportet, nec ante biennium inseri in structuris domorum, fictilium operum, ad parietes & fundamenta: quæ coctis lateculis ad tecta imbriculis tegulisque aptantur. *Tegula*, vocatæ quòd tegant ædes, & imbices quòd accipiant imbres. Tegulę autem primę positionis nomen, cuius diminutiuum *tigillum*. *Laterculi* verò vocati, quòd lati formentur circumactis vndique quatuor tabulis. *Lateres* autem crudi sunt: qui & ipsi inde nominati, quòd lati ligneis formis efficiuntur. Quorum *crates* dicuntur, in quibus lutum prę o eisdem lateribus crudis portari solent. Sunt enim connexiones cannarum, dicti ἀπὸ τῆς κεραμίδος, id est, quòd se inuicem teneant. *Lutum* autem vocatum quidam per antiphrasin putant: quòd non sit mundum. Nam omne lotum mundum est. *Calx viua* dicta: quia dum sit tactu frigida, intus occultum continet ignem. vnde perfusa aqua statim latēs ignis erumpit. Natura eius mirum aliquid facit. Post quam enim arserit aquis incenditur, quibus solet ignis extingui, oleo extinguitur quo solet ignis accendi, vsus eius in structuris fabricæ necessarius. Nam lapis lapidi non potest adhærere fortius, nisi calce coniunctus. *Gipsum*, cognatum calci est, & est Græcum nomen. Plura eius genera. Omnium autem optimum *lapis* est *specularis*. Est enim in signis ædificiorum & coronis gratissimus. *Arena*, ab ariditate dicta: non ab adhærendo in fabricis, vt quidam volunt. Huius probatio si manu impressa stridet, aut si in vestem candidam sparsa nihil sordis relinquat. *Columnæ* pro longitudine & rotunditate vocatæ: in quibus totius fabricæ pondus erigitur. Antiqua ratio erat columnarum altitudinis tertia pars latitudinum. *Genera* rotundarum quatuor. *Doricæ*, *Ionicæ*, *Tuscanicæ*, *Corinthiæ*, mensura crassitudinis & altitudinis inter se distantes. Quintum genus est earum quæ vocantur *Atticæ*. quaternis angulis aut amplius, paribus laterum interuallis. *Bases*, sulturæ sunt columnarum, quæ à fundamento consurgunt, & superpositæ fabricę sustinent pondus. Bases autem nomen petrę est fortissimæ Syro sermone. *Capitella* dicta, quòd sint columnarū capita, quasi super collum caput. *Epistilia* sunt, quæ super capitella columnarum ponuntur, & est Græcum. *Pauimenta* originem operis à Græcis habent. vocata autem pauimenta eo quòd pauiantur, id est cedantur. vnde & pauor: quia cedit cor. *Ostracus* est pauimentum testaceum, eo quòd fractis testis calce admixto feriatur. *Tistam* enim Græci ὄστρακα dicunt. *Rudos*, artifices appellant lapides contusos & calce admixtos, quos in pauimentis faciendis superfundunt. vnde & rudera dicuntur. *Canalis*, ab eo quòd cauus sit in modum cannę. Sanè canalem melius genere fœminino, quàm masculino proferimus. *Fistulæ*, aquarum sunt dictæ: quòd aquas fundant & mittant. Nam Græcè σύριγξ mittere est. Formæ earum pro magnitudine aquæ & capacitate fiunt: per quas aquæ per modulos certos diuiduntur. E quibus est vncia & quinaria, digitus quadratus: digitus rotundus, & cæteri modi cuique causæ. Hucusque partes constructionis.

De venustate. Cap. XI.

Venustas, est quicquid illud ornamēti & decoris causa ædificiis additur, vt tectorum causa auro distincta laquearia, & prætousi marmoris crustæ & colorum pictura.

De Laquearis. Cap. XII.

Laquearia sunt, quæ camerā subtegunt & ornant: quæ & lacunaria dicuntur: quòd lacus quosdam quadratos vel rotundos ligno vel gipso vel coloribus habeat pictos, cum signis intermicantibus. Principaliter autem lacus dicitur, vt Lucius, Resultant ædesque lacusque. Cuius diminutio *lacunar* facit, vt Horatius. Neque autem mea renidet in domo lacunar. Inde fit alia diminutio *lacunarium* & per antistichon *laquearium* facit.

De crustis. Cap. XIII.

Crustæ sunt tabulæ marmoris. Vnde & *marmorati parietes* & *crustati* dicuntur. Qui autem marmora secandi in crustas rationem excogitauerunt non constat. Fiunt autem arena & ferro serraque in prætenui linea premente arenas, tractuque ipso secante: sed crassior arena plus eroditur marmoris. Nam tenuis fabricis & polituris accommodata est.

De lithostratis. Cap. XIV.

Lithostrata sunt elaborata arte picturę parvulis crustis ac tessellis tinctis in varios colores. *Tessellæ* autem à tesseris nominati, id est quadratis lapillis per diminutionem.

De plastis. Cap. XV.

Plastice est parietum ex gipso effigies signaque exprimere pingeréque coloribus. Plastice autem dictum Græcè, quod Latinè est pingere terra vel gipso similitudines. Nam impressa argilla formam aliquam facere plastis est. Vnde & *protoplastus* est dictus homo, qui ex limo primus est conditus.

De pictura. Cap. XVI.

Pictura autem est imago exprimens speciem alicuius rei, quæ dum visa fuerit ad recordationem mentem reducit. Pictura autem dicta quasi fictura. Est enim imago ficta non veritas. Hinc & *fucata*, id est ficto quodam colore illita nihil fidei, & veritatis habentia. Vnde & sunt quædā picturæ quæ corpora veritatis studio colotis excedunt, & fidē dum augere contendunt, ad mendacium prouehunt: sicut qui *Chimeram tricapitem* pingunt, vel Scyllam hominem sursum, caninis autem capitibus cinctam deorsum. *Picturam* autem autem *Ægyptij excogitauerunt primum* vmbram hominis lineis circumductā. Itaque in totalis, secunda singulis coloribus, postea diuersis; sicque paulatim sese ars ipsa distinxit, & inuenit lumen atque vmbras differentiasque colorum, vnde & nunc pictores priùs vmbras quasdam & lineas futuræ imaginis ducunt, deinde coloribus implent, tenentes ordinem inuentæ artis.

De coloribus. Cap. XVII.

Colores autem dicti sunt, quòd calore ignis vel sole perficiuntur, siue quòd in initio colebantur, vt summæ subtilitatis existerent. *Colores* autem aut nascuntur, aut fiunt. *Nascuntur*, vt sinopis, rubrica, parætonium, melinum, fretia, auripigmentum. *Ceteri finguntur* aut arte, aut permixtione. *Sinopis* primum inuenta in Ponto est. Inde nomen à Synope vrbe accepit. Species eius tres, rubra & minus rubens, & inter has media. *Rubrica* vocata quòd sit rubra & sanguineo proxima. Hęc plurimis locis gignitur, sed optima Ponto, vnde & Pontica dicitur. *Siricum* rubri coloris pigmentum, ex quo & librorum capita scribuntur. Ipsum est & *Phœnicoum* appellatum ita, eo quòd in Syria colligatur in littoribus rubri maris vbi Phœnices inhabitant. *Aliud* est *sericum*, aliud *Syricum*. Nam *sericum* lana est quam Seres mittunt. *Syricum* verò pigmentum quod Syri Phœnices in rubri maris littoribus colligunt. Est autem inter factitios. Nam sæpe fit aut sinopide, aut sandice mixtus. *Minium* primi Græci in Ephesiorū solo inuenisse traduntur. Cuius pigmenti Hispania ceteris regionibus plus abundat, vnde eriam nomen proprio flumini dedit. Huius distillatio argentum liquidum gignit. Minium autem hoc quidam dicunt esse cinnabarin. *Cinnabaru* à dracone & barro, id est elephanto cognominatum. Aiunt enim draconum esse sanguinem dum implicant elephantos. Ruunt enim beluę & dracones obvultur, quorum fusus cruor terram inficit, sitque pigmentum quicquid solo tinxerit. Est autem pulvis coloris rubri. *Prasina* id est creta viridis, etsi in aliquibus tertis promiscue generetur, optima tamen in Libya Cyrenensi. *Chrysocolla* colore prasino est dicta, quod vena eius habere aurum traditur. Hæc & in Armenia nascitur, sed ex Macedonia probabilis venit. Foditur enim ex metallis æris: cuius inuentio argentum atque indicum prodit. Nam verę eius cum iis habent naturæ societatem. *Cypria* ab insula Cypro, vbi plurima reperitur. *Sandaracha* in insula rubri maris tepazon nascitur colore cinnabari, odore sulphureo. Inuenitur autem in aureis & argentariis metallis, melior quo magis rufa, quoque magè virus redolet quamquam & cerussa si torreatur in fornace sandarachum facit, vnde & color est flammeus. Quòd si torreatur æqua parte rubrica admixta, sandicem reddit. *Arsenicum* quod Latitini ob colorem auri, *auripigmentum* vocant, colligitur in Fōro ex auraria materia, vbi etiam Sandaracha. Optimum est quod in auri colorem transit purum & fissile, gracili venarū discursu. Quòd verò pallidius aut Sanda-

rachæ simile est, deterius iudicatur. Est & tertiũ genus squamosum, quò miscetur aureus color. Vis earum vt Sandarachæ; sed acrior. *Ocra* & ipsa in insula maris rubri topazon gignitur: vbi & Sandaracha. Fit quoque & ocra exusta rubrica in ollis nouis luto circũlitis: quæ quanto magis in camino arserit, tanto melior fit. *Venetum* ceruleum temperare primùm Alexandria reperit. In Italia ex arenæ puluere & nitri flore idem faciunt. Sed si Cyprium in fornace adustum huic permistioni addes, *vestoriani* similitudo erit. *Purpurissum* ex creta argentaria cum purpuris pariter tingitur, bibitque eum colorem celerius lanis. Præcipuum est tamen aliud quod adhuc vase rudibus medicamentis inebriatur. Proximũ est egesto eo addita creta in vas idem, & quoties id factum est, eleuatur bonitas. Preciosissimæ purpuræ causa est quòd iscino maximè inficitur rubeáque. *Indicum* in Indicis inuenitur calamis, spuma adhærente limo. Est autem coloris cyanei, mixturam pupuræ cerulique mirabilem reddens. Est alterum genus in purpurariis officiis, spuma in æreis coritinis innatans: quam infectores detrahentes siccant. *Atramentum* dictum, quòd sit atrum: cuius species & picturæ & quotidiano vsui necessaria est, illud inter factitios est. Fit enim & fuligine plurimis modis super ardentes cedas resina adiecta, lacusculo ædificato, quòd fumum retineat. Huic pictores cum aqua miscent gluten, vt illustrius resplendeat. Ad scitinationem autem operis etiam sarmentorum veterum carbones cum glutino triti inducendis parietibus atramẽti speciem reddunt. Sunt & qui vini fæcem siccatam excoquant, affirmẽtque, si ex bono vino fex fuerit, indici speciem id atramentum præbere. Sed & sarmentum vuæ nigræ vino optimo tinctum posteaquam siccitate auerit, si exuras & conteras, adiecto glutine, nitorem indici reddet, vtáque plurimùm necessaria est, nullo negotio prouenit. Nam & si glebam silicis bene igne excoquas, & aceto acerrimo superfusam extinguas, madefacta fustangia colorem purpureum reddit. Eam vbi coperueris vsta erit. Omne autem atramentum sole perficitur. Omnes colores calcis admixtione corrumpuntur. *Melinum* dictum, quòd eius metalli serax sit vna ex Cycladibus insula Melos nomine. Est enim candidum, nec vtuntur eo pictores propter nimiam pinguedinem. *Anulare* quod vocant candidum est: quo mulierum picturæ luminantur. Fit & ipsum ex Creta admixtis vitreis gemmis. *Cerussa* fit hoc modo: in vase enim aceto acerrimo impleto sarmenta aminea in eodem vasculo collocabis, ac super sarmenta tabulas plũbi tenuissimas pones, deinde vas diligentissime claudes, illinésque ne aliquid inde spiraminis exeat. Post dies autem xxx vas aperitur, & ex distillatione tabularum innata cerussa inuenitur. Quod ablatum & arefactum teritur, atque iterum aceto admixtũ in pastillis diuiditur, & in sole siccatur. Hac obseruantia si lamin is æreas sarmentis superponas, æruginem creant Chalcantium.

De instrumentis ædificiorum. Cap. XVIII.

In structura autem parietũ *ad normam* fieri, & *ad perpendiculum* respondere oportet. *Norma* dicta Græco vocabulo extra quã nihil rectum fieri potest. Componitur autem ex tribus regulis, ita vt duæ sint binorum pedum, tertia habeat pedes duos vncias decem, quas æquali crassitudine politas extremis acuminibus sibi iungit, vt schema tritoni faciant. Id erit norma. *Regula* dicta quòd sit recta: quasi rectula: & impedimentum non habeat. *Perpendiculum* est quod semper appenditur. denique in fabrica nisi omnia ad perpendiculum, & certam regulam fiant, necesse est vt cuncta mendosa instruantur, vt aliqua praua sint, aliqua cubantia, prona nonnulla, alia supina, & propter hoc vniuersa sunt constructa. *Linea* à genere suo appellata quia ex lino fit. *Trulla* nomen factum, eò quòd trudit & detrudit, id est, includit calce vel luto lapides. *Marcellus* machina. *Scalæ* à scandendo vocatæ, hærent enim parietibus. Scalæ autem dicuntur, quæ aut vnæ sunt, aut plures: quia numeri tantùm pluralis est nomen, vt literæ, quæ epistolam significat.

De lignariis. Cap. XIX.

Lignarius generaliter ligni opifex appellatur. *Carpentarius* speciale nomen est. Carpentum enim solùm facit: sicut nauicularius, quia tantùm nauis est fabricator & artifex. *Sarcitector* dictus, quòd ex multis hinc inde coniunctis tabulis vnum tecti sarciat corpus. Idem & *tignarius*, quia tectoria lignis inducit. *Lignum* vocatur Græca etymologia, quia incensum in lumen conuertitur & in flammam. Vnde & *licinium* dicitur, quod lumen det. *Materia* inde dicitur omne lignũ, quòd ex ea aliquid efficiatur: vel si ad iamnã referas, vel ad statuam, materia erit. Ad aliquid enim semper materia accipienda est, sicut elementa materiam rerum esse dicimus: quia inde ea quæ sunt facta videmus, & materia quasi mater dicta. *Trabes* vocatæ, quod in transuerso positæ vtrosque parietes contineant. Aliud autem sunt *tigna*, aliud *trabes*. *Tigna* enim iuncta trabẽ faciũt. *Trabes* autem sunt, cùm sunt dolatæ. *Telum* propriè est veluti scutum breue quod in medio tecto est in quo trabes coeunt. *Cupla* vocatæ, quòd copulent in se iactantes. *Lustantes* dicuntur, quòd erecti inuicem se teneant more lustantium.

Agrantes. *Asseres* Ab asse dicti, quia soli ponuntur neque coniuncti. *Scandula*, eò quòd scindantur, id est, diuidantur. *Epigri* & clauisunt quibus lignum ligno adhæret. *Clauis* autem dicti quasi chalybi, quia ex chalybe fiũt, id est, ferro. *Chalybs* enim ferrum est. *Tabulæ* à veteribus tagulæ vocabantur, à tegendo scilicet: vnde & *tegula*. *Commissura* dicitur tabularum coniunctio. *Sectio* autem dicta à sequendo ea quæ ceperit. Nam secare sectari & sequi est. *Serra* autem nomen de sono factum est, id est, à stridore. *Serra* cercinique vsum Perdices quidam adolescens inuenit, quem puerum Dædalus frater matris suæ studiis perdocendum acceperat. Cuius pueri tãtum ingenium fertur: vt dum materiæ diuidendæ compendium quæreret, spinam piscis imitatus, de ferro laminam exasperans dentium mordacitate armauit: quam serram artifices nuncupant. Pro cuius artis inuentione Dædalus magister eius inuidiæ liuore permotus, præcipitem puerum ex arce deiecit. dehinc exulatum Cretam abiit, ibique aliquandiu fuit, vt fabulæ ferunt. Ex Creta pennis volauit, & inde Ciliciam venit. *Circinus* dictus, quòd vergendo efficiat circulum. Huius modus duplicata linea fit, quæ simplex per latitudinem extensa fuerat. Punctus autem in medio circini centrum à Græcis dicitur: in cuius medium cuncta conuergunt. *Securis* vocatur, eo quòd ea arbores succidãtur: quasi succurtis. Item securis, quasi *semicurũ*. Ex vna enim parte acuta est, ex altera fossoria. Hęc & apud veteres *pinna* vocabatur, vtraque autem habens aciem, bipennis. Nam *bipennis* dicitur, quòd ex vtraque parte habeat acutam aciem: quasi duas pennas. *Pennum* autem antiqui acutum dicebãt. Vnde & auium pennæ, quia acutæ. Et ecce nomen quod reseruauit antiquitatem, quia veteres dicebant pennas non pinnas. Hęc & *dolabra*: quòd habeat duo labra, nam securis simplex est. *Dextralis* dexteræ habilis. *Ascia* ab asulis dicta, quas à ligno eximit, cuius diminutiuum nomen est asciola. Est autem manubrio breui ex aduersa parte referens vel simplicem malleum, aut cauatum, vel bicorne rastrum. *Scalprum* dictum, quod scalpturis & foraminibus sit aptum, quasi scalforus. Cuius diminutiuum *scalpella*. *Terebra* vocata à vermiculo ligni, qui vocatur terebra: quem Græci σκώληκα vocant. Hinc terebra dicta, dicta quòd vt vermis terendo forat, quasi terefora, vel quasi transforans. *Taratrum* quasi teratrum. *Scofina* dicta, quòd hærendo scophen faciat. Cæterum, Gallia *Guuia*.

De inuentione lanificij. Cap. XX.

Memoriam quandam gentiles multis ingeniis prædicant. Hanc enim primam

lanificij vsum monstrasse, hanc etiam telam ordisse, & colorasse lanas perhibent. Oliuæ quoque hanc dicunt inuentricem & fabricę, multarumque artium reperticem. Ideoque illi vulgò opifices supplicant. Sed & hoc poetice fingitur. Non enim Minerua illarum artium princeps est: sed quia sapientia in capite esse dicitur hominis, & Minerua de capite Iouis nata fingitur, hoc est ingenium, ideoque sensus sapientis qui inuenit omnia in capite est. Ideo & dea artium Minerua dicitur, quia nihil excellentius est ingenio quo reguntur vniuersa.

De veste sacerdotali in lege.

Cap. XXI.

Octo sunt in lege *genera sacerdotalis vestimentorum*. *Poderis* est tunica sacerdotalis linea, corpori astricta vsque ad pedes descendens, vnde & nuncupatur. *ποδὴρ* enim Græci pedes dicunt. Hæc vulgò *camisia* vocatur. *Albanum* cingulum sacerdotale rotundũ polimita arte ex cocco, purpura, hyacinthóque contextum, ita vt flores atque gemmę in eo videantur esse distinctæ. *Pileum* est ex bisso rotundum quasi sphæra media, caput tegens sacerdotale, & in occipitio vitta cõstrictum. Hoc Græci & nostri *tiaram* vel *galeam* vocãt. *Machil* quòd est tunica talaris tota thi cinyna habẽs ad pedes lxxii. tintinnabula: totidémque intermixta ad dependentia punica mala. *Ephod*, quod Latinè interpretatur superindumentum. Erat enim pallium superhumerale ex quatuor coloribus & auro contextum, habens in vtroque humero lapides duos smaragdinos conclusos, in quibus sculpta erant nomina patriarcharum. *Logium*, quod Latinè dicitur rationale, pannus duplex auro & quatuor textus coloribus, habẽs magnitudinem palmi per quadrum, cui inexti erant xii. pretiosissimi lapides. Hic pannus superhumerale contra pectus pontificis annectebatur. *Petalum* aurea lamina in fronte pontificis, quæ nomen Dei tetragrammaton Hebraicis literis habebat scriptum. *Batin*, siue fœminalia, id est bracę lineæ vsque ad genua pertingentes, quibus verecunda sacerdotis velabantur.

De nominibus vestium cæterarum.

Cap. XXII.

Diuersitas vestimentorum, tegmẽ, tegumẽ, indumentum, vestimentum, & reliqua. *Tegmen* dictum eo quòd tegat membra: sicut tegumenta, tecta quæ tegunt corpora. *Indumentum* quod intus ad corpus induitur: quasi intumẽti. *Vestimentũ* verò est quod vsque ad vestigia prætenditur, quasi vestimentũ, vt est tunica talaris. Sed & hæc consuetudo sæmi-

nes auctorum confundit. Discernitur autem *vestibus* à cultu: quoniam lautius intelligitur *cultus* Item cultus ab *habitu*. Nam habitus ad naturam pertinet: cultus ad homines. ¶ Pleræque autem vestium aut à tempore quo maximè in vsu sunt appellantur, aut à locis vbi vel primùm vel maximè venditantur, aut à genere coloris: aut à nomine repertorum. ¶ Vestis antiquissima hominum fuit *perizomata* id est, succinctorium: quo tantum genitalia cõtegũtur. Hoc primùm primi mortales è foliis arborum sibi fecerunt, quando post præuaricationem erubescentes pudenda velabant. Cuius vsum quædam barbaræ gẽtes dum sunt nudæ vsque hodie tenent. Hæc & *campestria* nuncupantur, pro eo quòd eisdẽ iudenes qui iudi exercentur in campo, pudenda operiunt. *Tunica* vestis antiquissima appellata, quia in motu incedẽtis sonum facit. *Tonus* enim sonus est. Primùm autẽ fuere pelliceæ tunicæ quibus post offensam & electionẽ de paradiso Adam & Eua induti sunt. *Talaris tunica* dicta, eo quòd ad talos vsque descendat, & ad pedes defluat, sicut *pectoralis*, quia apud antiquos breuis erat: vt tantùm pectus operiret, licet nunc profusior sit. *Manicleata* tunica, id est manicata, eo quòd habeat manicas, quam χειρίδωτον Græci vocant. *Dalmatica* vestis primùm in Dalmatia prouincia Græciæ texta est, tunica sacerdotalis candida cum clauis ex purpura. *Russata* quam Græci phœnicam vocant, nos coccineam, reperta est à Lacedæmoniis ad celandum coloris similitudine sanguinem, quotiens quis in acie vulneraretur, contemplanti aduersario animus augesceret. Hac sub consulibus Romani vsi sunt militès, vnde etiam *russati* vocabantur. Solebat enim pridie, quàm dimicãdum esset *ante principia poni*, quasi admonitio & indicium futuræ pugnę. *Laculata* est, quæ lacus quadratos quosdam cum pictura habet intextos aut additos acu. *Iacinthina* vestis est aetio colore resplendens. *Molocinæ* quę maluarum stamine conficitur, quam alij *melocinam* alij *maluellam* vocant. *Bombicina* est à bombice vermiculo, qui longissima ex se fila generat, quorum textura bombicinum dicitur conficiturque in insula Choo. Apocalamaũ. *Serica* à serico dicta, vel quòd etiam Seres primi miserunt. *Holoserica* tota serica: ὅλος enim totum. *Tramoserica* stamine lineo, trama ex serico. *Holoporphyra* tota ex purpura. *Byssina* candida confecta ex quodam genere lini grossioris. Sunt & qui genus quoddam lini byssum esse existiment. *Fibrina*, tramam de fibra lana habens caprina. *Mastucina* & mena. *Linea* quæ ex solo lino fit. *Linostema* vestis est ex lana linoque contexta. Et dicta linostema, quia in stamine linũ, in trama lanam habet. *Recta* dicitur *Vestis*, quam sursum versum stãtesque texunt. *Segmenta* zonis quibusdam & quasi præcisamentis ornata. Nam & particulas cuiusque materiæ abscisæ præsegminas vocant. *Leurdensis* quòd raro filo sit, leuiterque densata. *Pauiensis* contraria Leurdensi dicta, quòd grauiter pressa atque calcata sit. *Citrosa*, quasi concrispa ad similitudinem citri. Neuius: Pulchram ex auro vestemque electrosam. *Velenensis* tunica est, quæ affertur ex insulis. *Exotica* vestis est peregrina deforis venies, vt in Hispania à Græcis. *Polimita* multicoloris. *Polimitus* enim textus multorum colorum est. *Acu picta* vestis acu textilis aut acu ornata. Eadem & *Phrygia*. Huius enim artis periti Phrygij omnes dicuntur: siue quia in Phrygia inuenta est. Vnde & artifices qui id faciunt. *Phrygiones* dicuntur. Virgilius: Phrygiam chlamydem. *Trilicis* à tribus licijs, quia est simplex & biplex. *Rella*, quæ vulgò rasilis dicitur. *Intripola* vestis illa vocatur, quæ dum sit vetus ad nouam speciem recuratur. *Pannutia* nuncupata, quòd sit diuersis pannis obsita. *Colobium* dictum, quia longum est, & sine manicis. Antiqui enim magis hoc vtebantur. *Libitinarium* est colobium sine manicis, quali monachi Ægyptij vtuntur. *Lumbare* vocatur, quòd lumbis religetur, vel quod lumbis hæreat. Hoc in Ægypto & in Syria non tantùm fœminæ, sed & viri vtũtur. Vnde & Hieremias, trans Euphratem tulit lumbare suum, ibique illud in foramine petræ abscondit, & postea scissum reperit. Hoc à quibusdam & *renale* dicitur, quia renibus alligatur. *Limus* est vestis, quæ ab vmbilico vsque ad pedes producitur. Hæc autem vestis habet in extremo sui purpuram limam, id est, fluxuosam, inde & nomen accepit. Nam *limum* obliquũ dicimus. *Licinium* vocatum, quod textura eius ligata sit in totum, quasi diceret ligninum, c. pro g litera commutata. *Armelausa* vulgò vocata, quod ante & retro diuisa atque aperta est: in armos tantùm clausa, quasi armiclausa: c litera ablata. *Camisias* vocamus, quòd in his dormimus in camis. id est, in stratis nostris. *Femoralia* appellata eo quòd femora tegant. Ipsa & *bracæ*, quòd sint breues, & verecunda corporis iis velentur. *Tubrucos* vocatos dicunt, quòd tibias brachasque tegant. *Tubraci*, quòd à bracis ad tibias vsque perueniant.

De vestibus quarundam gentium.

Cap. XXIII.

QVibusdam autem nationibus sua cuique propria vestis est: vt Parthis *sarabra*. Gallis *linuæ*. Germanis *renones*. Hispanis strigæ. Sardis *mastrugæ*. *Sarabara* sunt fluxa ac sinuosa vestimenta: de quibus legitur in Daniele. Et sarabara eorum non sunt immutata. Et Publius: Vt quid ergo in ventre tuo Parthi sarabara suspenderunt? Apud quosdam autem sarabaræ quædam capitum tegmina nuncupantur, qualia videmus in capite magorum picta. *Linnæ* saga quadra & mollia sunt. De quibus Plautus: Lionæ cooperta est textrino Gallia. *Renones* sunt velamina humerorum & pectoris vsque ad vmbilicum, atque intortis villis adeo hispida, vt imbres respuant: quos vulgò reptos vocant, eo quòd longitudo villorum, quasi reptat: de quibus Salustius, Germani intectum renonibus corpus tegunt. Dicti autem renones à Rheno Germaniæ flumine, vbi iis frequenter vtuntur. *Mastrugæ* vestis Germanica ex pelliculis ferarũ, de qua Cicero pro Scauro: Quem purpura regalis non commouit, eum Sardonum mastruga mutauit. Mastruga autem dicta, quasi monstruosa, eo quòd qui ea induuntur, quasi in ferarum habitũ transformentur. ¶ Dignoscuntur & gentes in habitu, sicut & lingua discordes. *Persa* brachia & crura lineamentis, caput tiara tegunt. Eminẽt apicibus fastigiatis *Alani*: horrent & maletecti cum latratoribus linguis. *Scotti*: sacrati vel sagati *Alemanni*, Linteati *Indi*: gemmati *Persæ*, lenicati *Seres*: pharetrati *Armenij*. ¶ Nõnullæ enim gentes non solùm in vestibus: sed in corpore aliqua sibi propria, quasi insignia vindicant, vt videmus *cirros* Germanorum: *grauues* & *cinnabar* Gothorum: *stigmata* Britonum. *Circumcidunt* quoque Iudæi *præputia*: *perundunt* Arabes *aures*: *flauent capitibus intextu* Getæ: *nitent* Albani *albentibus crinibus*. Mauros habet *tetra nox corporum*: Gallos *candida cutis*: *sine equis inertes extant* Alani: nec abest *gens Pictorum* nomen à corpore quod minutis opifex acus punctis & expressos natiui graminis succos includit, vt has ad sui specimen cicatrices ferat, pictus artubus maculosa nobilitas. ¶ Habet & sexus insitutam speciem habitus, vt *in viris tensi capillum mulieribus redundantia crinium*, quod maxime virginibus insigne est: quarum & ornatus ipse proprie sic est, vt concumulatus in verticem ipsam capitis sui arcem ambitu crinium contegat.

De palliis virorum. Cap. XXIV.

PAllium est quo administrantium scapulę conteguntur. vt dum ministrant expeditius discurrant Plautus: Si quid facturus es, appende in humeris pallium, & pergat quantum valet tuorum pedum pernicitas. Dictum autem *pallium* à pellibus, quia prius super *indumenta pellicia* veteres induebantur, quasi pellea, siue à *palla* per derivationẽ. *Chlamis* est quæ ex vna parte induitur neque consuitur, sed fibula infrænatur. Hinc & Græcè nomen accepit. *Toga* dicta, quòd velamento sui corpus regat atque operiat. Est autem pallii purum forma rotunda & fusiore, & quasi inundante sinu & sub dextro veniẽs, super humerum sinistrum ponitur: cuius similitudinem in operimentis simulachrorum vel picturarum aspicimus, easque statuas togatas vocamus. *Toga* autẽ Romani in pace vtebantur: belli autem tẽpore paludamentis. Mẽsura togæ iustæ, si sex vlnas habeat. *Toga* autem *palmata* dicebatur, quam merebantur ij, qui reportabãt de hostibus palmas. Ipsa vocabatur & *toga picta*, eo quòd victorias cum palmis intextas haberet. *Toga candida* eadémq; *cretata*, in qua candidati id est, magistratum petentes ambiebant, addita creta quo candidior insigniorque esset. Cicero oratione quã habuit contra competitores, in toga candida scripsit. *Cinctus Gabinus* est, cùm ita imponitur toga, vt togæ lacinia, quæ post secus reiicitur, attrahitur ad pectus, ita vt ex vtroque latere ex humeris picturæ pendeant, vt sacerdotes gentilium faciebant, aut cingebantur prætores. *Trabea* erat togæ species ex purpura & cocco, qua operti Romanorum reges initiò procedebant. Hanc primùm Romulus adinuenisse perhibetur, ad discretionem regij habitus. Trabea autem dicta, quod in maiore gloria hominem transbearet, hoc est, vltra & in posterum ampliori dignitate honoris beatum faceret. *Paludamentum* erat insigne palliũ Imperatorum cocco purpuráque & auro distinctũ. De quo Salustius. Togã, inquit paludamento mutauit. Erat enim palliũ bellicum, dictum, vt quibusdam videtur, quòd eo indutus palàm faceret Imperator bellum futurum. *Circumtextũ* est, quod Græcè περίπλεκτος dicitur. de quo Virgilius: Et circumtextum croceo velamen acantho. Circumtextum autem dictum, quia est rotundum pallium. *Diplois* Græcum nomen, ab eo quòd sit duplex amictus Horatius: Contra quem duplici panno patientia velat. Est autem vestis militaris, cuius vsus Gallicis primùm expeditionibus cepit è præda hostili. De qua vox illa senatui, Togis depositis Quirites ad saga conuertsi fuerãt. *Sagum* autem Gallicum nomen est: dictum autem sagum quadrum, eo quòd apud eos primùm quadratus vel quadruplex esset. *Penula* est pallium cum fimbriis longis. *Lacerna* pallium fimbriarũ quo olim soli milites vtebantur. Vnde & in distinguenda castrensi vibanáque turba hos *togatos*, illos *lacernatos* vocabant. Inde autem *lacerna* quasi ab pura is rapitibus fimbriarum, neque ita laxis vt sunt penulatum. *Mantum* Hispani vocant, quòd manus tegat tantùm. Est enim breue amictum. *Prætexta* puerile palliũ est, quo vsque ad xv. annos pueri ne-

Universidad de Deusto
Biblioteca

biles sub disciplinæ cultu vtebantur. Vnde & *prætextati pueri* appellati sunt. Dicta autem *prætexta*, quia prætexebatur ei latior purpura. *Casula* est vestis cucullata, dicta per diminutionem à casa, quod totum hominem tegat, quasi minor casa. Vnde & *cucullus*, quasi minor cella, sic & Græci *Planetas* dictos volunt, quia horis errantibus euagãtur. Vnde & *stellæ planetæ*, id est, vagæ suo errore, motúque discurrunt. *Birrus* à Græco vocabulũ trahit: illi enim birrum bibrum dicunt. *Melotes*, quæ etiam *pera* vocatur, pellis est caprina a collo pendẽs præcincta vsque ad lumbos. Est enim habitus proprie necessarius ad operis exercitium. Fiebat autem prius, vt quidã existimant de pelliculis melonum. Vnde & *melotes* vocatæ sunt. *Fimbriæ* vocatæ ora vestimentorum, hoc est, fines ex Græco vocabulo trahentes. Græci enim terminum ἔρος vocant.

De palliis fœminarum. Cap. XXV.

Regillum est prætatum reginarum amictulum, vnde & appellatum: *Peplum* matronale pallium ex purpura signatum: cuius fimbriæ aureis staminis summitate resplendent. *Palla* est quadrũ pallium muliebris vestis deductum vsque ad vestigia, affixis in ordinem gemmis. Et palla dicta, ἀπὸ τοῦ πάλλειν, id est, à nobilitate, quę est circa finem huiusmodi indumenti: siue quòd rugis vibrantibus sinuata crispetur. *Stola* matronale operimentũ, quod cooperto capite & scapula à dextro latere in lævum humerum mittitur. Stola autem Græcè vocatur, quòd superemittatur. Eadẽ & *ricinium* Latino nomine appellatum, eo quòd dimidia eius pars retro eiicitur, quod vulgò *mauortem* dicunt. Vocatam autem dicũt Mauortem, quasi Martem. Signũ enim maritalis dignitatis & potestatis in eo est. Caput enim muliebris vir est, inde & super caput mulieris est. *Amiculum* est meretricum pallium lineũ. Hos apud veteres matronæ in adulterio deprehensæ induebantur, vt in tali amiculo potius quàm in stola polluerent pudicitiam. Erat enim hoc apud veteres signum meretriciæ vestis: nunc in Hispania honestatis. *Theristrum* pallium muliebre dictum, quòd ἐν θέρει, id est, in æstu & caumate corpora mulierum protegat, quousque hodie Arabiæ & Mesopotamiæ mulieres velantur, quibus in æstu turissimo teguntur vmbraculo. De quo in Isaia legitur. *Anebaladium* amictorium lineum fœminarum, quo humeri operiuntur, quod Græci & Latini *sindonem* vocant.

De strato & reliquis quæ in vsu habentur. Cap. XXVI.

Stragulum vestis est discolor, quòd manu artificis diuersa varietate distinguitur. Dictum autem, quòd in stratu & in amictu aptum sit. De quo Salomon: Stragulatam vestem fecit sibi. *Ludices* à ludis, id est theatris vocatas existimant. Cùm enim egrediebantur de ludi prostibulo iuuenes horum velamento tegebant caput & faciem, quia solebant erubescere, qui lupanar introissent, *Galnapes*. *Fulcra* sunt ornamenta lectorum, dicta quod in iis fulcimur, id est, sustinemur, vel quod toros fulciant, siue caput quæ reclinatoria vulgus appellat. *Cervicalia* autem eo quòd ponantur sub cervice vel cubito. *Pulvillus* dictus à pulvinari, qui est diutiũ lectus. *Culcitræ* vocatæ, quòd calcẽtur, ideò sarciantur pluma siue tomento, quo molliores calidioréque sint. *Tapeta* dicta, quod pedibus primùm sternerentur, quasi tapedia. *Siplatapeta* ex vna parte villosa quasi simpla. *Amphitaba* ex vtraque parte villosa tapeta. Lucillius: Siple atque amphitaba villis ingentibus molles. *Mantelia* nunc pro operiendis mensis sunt, quæ vt nomen ipsum indicat, olim tergendis manibus præbebãtur: siue mãdelia à mandendo. *Mappæ* conuiuij & epularum appositarum sunt, quasi manupæ, atque ob id nominatæ: cuius diminutiuum mapella est. *Toralia* longæ perpetuæque mappæ, à toro dictæ. *Sabanum* Græcum nomen est. *Facitergium* & *manutergium* à tergendo faciem vel manus vocatur. *Vela* dicta, quòd obiectu suo interiora domorum velent. *Aulea* vela picta & grandia, quæ ideo aulea dicta sunt, quòd primùm in aula Attali regis Asiæ, cui successit populus Romanus, inuenta sunt. *Cortinæ* sunt aulea, id est, vela de pellibus, qualia in Exodo leguntur, à quibus tabernaculum extrinsecus tegebatur. Dictæ autem cortinæ à coriis, eo quòd prius ex pellibus fuissent factæ. Vnde & in eodem tabernaculo legis iubetur, cortinas fieri ex pellibus arietũ rubris, & ex pellibus hyacinthinis: *Cilicia* Arabes nuncupant velamenta pilis caprarum contexta, ex quibus sibi tentoria faciunt.

De *lanis.* Cap. XXVII.

Lana à laniendo, id est, vellendo dicta. Hinc & *vellus* dictus, quod prius lanæ vellerentur, non tonderentur. *Linum* ex terra oritur, deflexúmque nomen eius ex Græco. Nam linum Græci λίνεον dicunt: siue quòd sit molle & leue. *Stupa* verò cannabi est siue lini. Hæc secundum antiquam orthographiam stuppa dicitur, quòd ex ea rimæ náuium stipentur. Vnde & stipatores dicuntur, qui in vallibus eam componunt. *Tomentum* appellatum, quòd aut in filo aut in tela rumeat, nec subtilitatem habeat. *Canabum* à similitudine cannæ vocatum: siue à Græca etymologia. Nam illi cannabũ κάνναβιν vocant. *Byssum* genus est quoddam lini nimium candidi & mollissimi, quod Græci *papatem* vocat, *Fibrinum* lana est animalium, quæ fibros vocant: ipsos & castores existimant: quos dum venatores sequuntur, ipsi sibi testiculos adimunt. *Aranea* vocata, eò quòd aeris infusione ita filis nutriatur. *Sericum* dictum, quia id Seres primi miserunt. Vermiculi enim ibi nãscri perhibẽtur, à quibus hæc circum arbores fila ducuntur. Vermes autem ipsi Græcè κάμπαι nominantur. *Plumum* est stuppa & quasi tralledo serici, & est Græcum nomen.

De coloribus vestium. Cap. XXVIII.

Tinctura vocata, quia tingitur, & in aliam faciem speciem nitoris gratia coloratur. κόκκος Græci, nos *vermiculum* seu *vermiculum* dicimus. Est enim vermiculus ex syluestribus frondibus. *Coccinum* dictum, eo quod ex cõchulis marinis color eius colligitur. Idem & *ostrum* vocatu. *Ostrum*, quòd pro colore purpuræ temperatur: plurimis quidem in locis, sed optimum in insula Cypro gignitur: siue in eis quos propior Solis cursus illuminat. Cãchilia autem sunt maris, quæ circumcisa ferro lachrymas purpureas immittunt coloris. His collectis color purpureus temperatur. Et ostrum exinde appellatum dicunt, quod ex teste humore elicitur. *Purpura* apud Latinos à puritate lucis vocatur: apud Græcos autem πορφύρα dicitur cũ aspiratione: apud nos purpura sine aspiratione. *Ferrugo* est color purpuræ subnigræ, quæ fit in Hispania vt Ferrugine clarus Ibera. Dicta autem ferrugo, quòd omnis purpura prima tinctura huiusmodi coloris existat. *Glaucus* color est ferrugineus, subniger. *Elbidum* ab elbo colore vocatum. *Elbum* enim est medius color inter albũm & nigrum & album ab albo deriuatum. *Luteus* color rubicũdus, quòd est croceus. Nam croceus lutei coloris est, vt: Crocco mutatáque vellera luto. *Menum*, quòd ũt colore nigro. Græci enim μέλαν nigrũ dicunt. *Mestichum*, quod colorem mastichis habeat. *Blatteum*, blauum. *Mestichum* ostichum, quia ex vsto est. Fit enim ex dependenti fuligine tectorum egesta assiduis ignibus. Vnde & color eiusdem tinctũræ flammeus est.

De instrumentis vestium. Cap. XXIX.

Tela pro longitudine staminum dicta, cuius decimanũ est *telaria*. *Insubuli*, quia insuta & supta sunt: vel quia insubulantur, ἀπὸ τοῦ ῥάπτειν dicti quasi rapidendo fiunt. *Pristines*, quia pressa fila reddunt & imprimunt. *Colum*, quòd sit in longitudine & rotundi drate, quasi columna. *Fusus*, quod per ipsum fundatur quod netum est. *Alibrum*, quod in eo librantur fila, id est, soluantur. *Calatum* leue gestamen ex ligno vel canna, aut ex iunco factum, in quo vel pensa ponuntur, vel leguntur flores. κάλαθος enim Græcè lignum est. à quo derivatum est calatum. Nam Latinè *quasillum* dicitur. Cicero in Philippicis. Aut vero inter quasilla pendatur aurum. *Pensum* mulierum à pendendo dictum. Vnde pensa & impensa nerum. *Fila* dicta, vel quia ex pilis animalium sunt, vel quia lanificium filis tenuibus constat in modum pilorum, id est, quasi filorum. *Mataxa* à circuitu scilicet filorum. Nam meta circuitus dicitur, vel quòd transferatur. *Gubellum* corruptè à globo dictum per diminutionem, quasi globellum. *Panulæ* vel *panuculæ*, quod ex iis panni texantur. Ipsæ enim discurrunt per telam. *Stamen* dictum, quia rectum stat. *Trama*, quòd via recta tranimittatur per telam. Est enim filum inter stamen currens. *Licia* sunt quibus stamina ligantur, quasi ligia. *Ordire* est texere.

De ornamentis. Cap. XXX.

Hactenus de veste: dehinc ad cæterum cultum veniamus. *Ornamenta* dicta, quod eorum cultu ora vultúsque decorentur. Primum ornamentum corona insigne victoriæ, siue regij honoris signum, quę ideo in capite regum ponitur, ad significandum circumfusos in orbe populos, quibus accinctus, quasi capur suum coronatur. Hæc à Lucilio corolla, ab Homero στέφανη dicta est. Huius principium à Libero quodam gentiles existimant, quòd is in potando mera vino capita vincire fasciolis instituerit: idcirco olim lanei & lanei generis corona fuit: sicut erat in sacerdotibus gentilium. Nomen *coronæ* hac ex causa vocatum, quòd inuio circum aras currerentur, atque ad imaginem circuitus vel chori est formata & nominata corona. Imperatores Romani & reges quidam gentium aureis coronis vtuntur. Persæ *tiaras* gerunt: sed reges *rectas*, satrapæ *incurvas*. Reperta autem tiara à Semiramide Assyriorum regina. Quod genus ornamenti exinde vsque hodie gens ipsa retinet. Athenienses enim *cyclades aureas* gerebãt partim in vertice, nonnulli in fronte. Non enim eadem sunt insignia omnium regnorum. Gentilium vates *infula*, *apice*, *pileo* siue *galerio* vtebantur. *Infula* est fasciola sacerdotalis capitis alba in modũ diadematis, à qua vittæ ab vtraque parte dependent, quæ insulam vinciunt. Vnde & *vittæ* dictæ sunt, quòd vinciant. In sala autem plerunque lata erat, plerunque tortilis de albo & cocco. *Apex* est pileum sutile, quo sacerdotes gentiles vtebantur: appellatus ab *apiendo*, id est, à ligando. Nam

virgula quæ in pileo erat, contexebatur filo, quod fiebat ex lana hostiæ. *Galerium* pileum, ex pelle cæsæ hostiæ factum. *Pilleum* autem dictum à pelle hostiæ vnde fiebant. *Cidaris* & ipsum sacerdotum erat, quod à plerisque *extra* vocatur.

De ornamentis capitis fœminarum.

CAP. XXXI.

ORnamenta capitis fœminarum: Diadema nimbus, capitulum & mitra. *Diadema* est ornamentum capitis matronarum ex auro & gemmis contextũ, quod in se circumactis extremitatibus retrò astringitur, & exinde dictum Græce quod prætigetur. *Nimbus* est fascicula rasuersa ex auro assuta in lineo, quod est in fronte fœminarum. Plautus: Quo magis eam aspicio, tanto magis nimbata est. Nam & lamen quod circa angulorum capita pingitur, *nimbus* vocatur: licet & nimbus sit densitas nubis. *Capitulum* est quod vulgo *capitulare* dicunt. Idem & *cappa*, vel quòd duos apices vt Kappa litera habeat: vel quia capitis ornamentum est. *Mitra* est pileum Phrygium caput protegens, quale est ornamentũ capitis deuotarum. Sed *pilaum* virorum est: *mitræ* autem fœminarum. *Redimicula* autem sunt, quibus mitra alligatur. *Pileum* autem, vt prædiximus, à pelle erat. Nam mitra ex lana est. *Rigula* est mitra virginalis capitis. *Vittæ* sunt quæ crinibus innectuntur, quibus fluentes religatur capilli: & vittæ dictæ, quod vinciũt. *Tenia* autem est vittarum extremitas dependens diuersorũ colorum. Item *vitta* est qua corona vinciture: *tenia* verò extrema pars vittæ, quæ dependet coronæ. *Reticulum* est, quod colligit comas, dictum ab eo quòd retineat crines ne effundantur. *Discriminalia* capitis mulierum sunt vocata ex eo quòd caput auro discernant. Nam discriminare diuidere dicitur. *Ancile* sunt cincinni dependentes prope auriculas, Græco vocabulo ab auribus dictæ. *Acus* sunt quibus in fœminis ornandorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant, & sparsos dissipent capillos. *Inaures* ab aurium foraminibus nuncupatæ, quibus preciosa genera lapidum dependuntur. Harum vsus in Græcia: puellæ vtraque aure, pueri tantùm dextra gerebant. *Torques* sunt circuli aurei à collo ad pectus vsque dependentes. *Torques* autem & *bulla* à viris geruntur: à fœminis verò monilia & catellæ. Dictæ autem torques, quòd sint tortæ: & bullæ, quòd sint similes rotunditate bullis, quę in aqua vento inflantur. *Monile* ornamentum ex gemmis est, quod solet ex fœminarum pendere collo, dictum a munere. Hoc etiam & *serpentum* dicitur, quia constat ex amphorolis quibusdam aureis, gemmísque variis in modum ficturæ serpentis. Nonnulli hoc & *segmenta* & *longos habitus*: licet & *segmentatas vestes* dicamus. vt ipsa, Et segmentatis dormisset paruula cunis. Plerunque autem & per *monile* omnia ornamenta matronarum significantur quicquid illis munere datur. *Murena* vulgò vocatur, quòd scilicet auri metallo in virgulis lentescente quædam ordinis flexuosi catena contexitur: in similitudinem murenæ serpentis, quæ ad collum ornandum apetitur. Hæc interdum auri atq; argenti texitur virgulis. Vnde & dicitur in Canticis canticorũ: Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. *Catellæ* sunt catenulæ colli inuicem se comprehendentes in modum catenæ, vnde & appellatæ. *Dextrę* communes esse virorum ac fœminarũ: quia vtriusque sexus dextra sunt, ampla & ante manicam porrectur: & possunt ibi iungi clauo vno. *Armillæ* autem propriè virorum sunt collatæ victoriæ causæ militibus ob armorum virtutem. Vnde & quondam vulgò *virilia* dicebantur. Ab intellectu autem circuli armilla non differepat: quia ipsa quoque hoc vbi ponitur ambigendo constringit, sed quando *armilla* latius extenditur, *circulus* rotundus fit. *Fibula* sunt quibus pectus fœminarum ornatur, vel pallium tenetur: viris in humeris, ceu cingulum in lumbis. *Lunulæ* sunt ornamenta mulierum in similitudine lunæ bullulæ aureæ dependentes. *Speculæ* dicuntur, in quibus fœminæ vultus suos intuentur. Dictum autem speculum, vel quòd ex splendore reddatur, vel quod ibi fœminæ intuentes considerent speciem sui vultus: & quicquid ornamenti defuisse viderint, adiiciant. *Periscelides* sunt ornamenta crurum mulierum, siue armillæ pedum à quibus gressus earum ornantur. *Olfactoriola* vascula sunt muliebria, in quibus odoramenta gestantur.

De anulis. CAP. XXXII.

PRimus *Prometheus* fertur circulum ferreum incluso lapide digito circumdedisse. Qui consuetudine homines vsi annulos habere cœperunt. *Anuli* autem per diminutionem dicti à circulis & anis, qui sunt circa brachia & circũ crura. Vnde & signa eorum per diminutionem *sigilla*. Nam *signa* maiora sunt: *sigilla* verò quasi minora signa. ¶ *Annulos primum homines gestare cœperunt quarto digito pollicis digito*, quod eo vena quædam vsque ad cor pertingat, quam notandam ornandámque aliquo insigni veteres putauerunt. ¶ Apud Romanos *anuli de publico dabantur*, & non sine discrimine. Nam dignitate præcipuis viris gemmati dabantur, cæteris solidi. *Anulum*

Anulum aureum neque seruus neque libertinus gestabat, in publico, sed anulo aureo liberi vtebantur: libertini argẽteo: serui ferreo vtebantur. ¶ Apud veteres *vltra vnum anulũ oli infame habitum viro*. Gracchus in Meuiũ, Considerate Quirites similem eius, en cuius auctoritatem sequamini, qui propter mulierũ cupidinem vt mulier est ornatus. Crassus quoque apud Parthos periit, in senectute duos habuit anulos, cæsari præferens, quòd pecunia ei immensa crediisset. Multi etiam Romanorum propter luxuriam anulum gestare in digito abstinuerunt. *Fœminæ non ose sunt anulis*, nisi quos virgo nuptiis suis mutuerat: neque amplius quam binos anulos aureos in digitis habere solebant. At nunc præ auro nullum fœminis leue est atque immune membrum.

¶ Inter *genera anulorum* sunt vngulus, samothracius, onius. *Vngulus* est gemmatus vocatúsque hoc nomine, quia sicut vngula carni: ita gemma anuli auro accingitur. *Samothracius* aureus est quidem, sed capitulo ferreo, à loco ita vocatus. *Tinius* purus est, primum in Bithinia fabricatus: quam olim tinam vocabant. Flaccus: Lugentre mea vita, nec smaragdos beryllósque mi Flacce, nec nitentes per candida margaritas quæro, nec cortinalis me perpolibit anulas, nec laspius capillus.

De cingulis.

CAP. XXXIII.

Cinctus est lata zona, & minus lata semicinctium, & vtrisque minima cingulũ. Nam à cincto per diminutionem cingulum nominatur. Cincto autem iuuenes in exercitatione campestri verecunda velabant, vnde & *campestris* dicebatur. *Baltheus* cingulum militare est dictus, propter quod ex eo signa dependent. ad demonstrandum legionis militaris summam, id est, sex milium sexcentorum, ex quo numero & ipsi consistunt. Vnde & baltheus dicitur non tantùm quo, cingitur, sed etiam à quo arma dependent. *Zona* Græcum est, quam illi ζωνὴν ἔσον, nos cingulum nuncupamus. *Strophiũ* est cingulũ aureũ cum gemmis, de quo ait Cinna: Strophio lactãtes cincta papillas. Et Prudentius: Nomen hoc gemmæ strophio illigatæ. *Lunus* est cinctus, quem publicè habent serui. Et dictus lunus, quia transuersas habet purpuras, id est lunas. *Galeulũ* cingulũ genus à coacto loro dictum. *Fibula* Græcum est, quã illi φίβλαν dicũ, quòd ligat. *Subfibulum* subligaculũ. *Redimiculum* est quod succingitur siue bracile nuncupamus, quod diuidens per cerucicẽ & à lateribus colli diuisum, vtrasque alarum sinũ ambit atq; hinc inde succingit, vt constringens latitudinem vestiat corpus, atque coniungendo cõponat. hoc vulgò *bracile*, quasi *brachiale vocant*, quamuis nũc non brachiorum, sed renũ sit cingulum. *Succinctoriũ* autẽ vocatũ, quod, vt dictum est, sub brachiis ductũ alarum sinũ ambit atque hinc inde succingit. *Fascia* est qua tegitur pectus, & papillæ comprimũtur, atque crispante cingulo angustius pectus arctatur, & dicta fascia, quod in modũ fasciculi corpus alligat. Hinc & *fasciola* quibus vulnera colligantur. *Vitta* dicta, quòd ea pectus vinciture instar vittis ligantis. *Limbus* est quem nos ornaturam dicimus. *Fasciola* est quæ ambit extremitates vestiũ: aut ex filis aut ex auro contexta affutáque extrinsecus in extrema parte vestimenti vel chlamidis. De qua Virgilius. Sidoniam picto chlamidem circumdata limbo.

De calciamentis. CAP. XXXIV.

Vtores nuncupati sunt, quòd insertis filo porcorum setis suant, id est consuant, quasi *setores*. *Caligarius* verò non a callo pedum: sed a calo, id est, ligno vocatus: sine quo consui calceamenta non possunt, quod Græci καλαπόδιον dicunt. Fiebant autem prius ex salice tantum. hinc & *calciamẽta* dicta, quòd in calo, id est, in ligno fiant, vel quòd calceentur. *Crepidas* Græci ante repertas vsi sunt. Est autem genus singulari forma, & idem vtrique aptum pedi vel dextro vel sinistro. Crepidæ autem dictæ, quod cum sono stringantur: siue à pedum crepitu in ambulando. *Calceis* reges vtebantur, & Cæsares forma eorum. *Patricios calceos* Romulus repperit mi. corrigiarum, assuráque luna. Iis soli Patricij vtebantur. *Luna* autem in eis non sideris formã, sed notam centenarij numeri significabat, quòd initio patricij senatores centum fuerint. *Ocreæ* tibialia calciamenta sunt, dicta quòd crura tegant. *Coturni* sunt quibus calciabantur tragœdi, qui in theatro dicturi erant, & alta intonanti que voce carmina canturi. Est enim *calciamentum*, in modum crepidarum, quo heroes vtebantur: sed tale est vt in dextro & læuo conueniat pede. *Braxea* calciamentum comœdorum erat, sicut tragœdorum *coturni*. Quos quidam etiam calones appellant, eo quòd ex salice fierent. Nam Græci, vt diximus, lignum καλὸν vocabant. *Talares calcei* sunt, qui inde nominari videntur, quòd ea figura sint vt contingãt talũ: sicut *subtalares*, quod sub talo sunt, quasi subtalares. *Obstrigilli* sunt, qui per plãtas cõsuti sunt, & ex superiore parte corrigia trahitur, vt constringantur: vnde & nominantur. *Ossas* puto ab Oso primum factas, & cuamuis nunc ex alio genere, tamen nomen pristinum retinent. *Mullei* similes sunt coturnorum solo alto, superiore autem parte cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ossеis vel æreis malleolis ad quos lora deligabantur. Dicta autem sunt à colore rubro, qualis est mulli piscis. *Soleæ* sunt quibus tantùm pedum plantæ teguntur dictæ à solo pedum. Item soleæ materiales ex materia corio intexta. *Socci* cuius diminutiuum *socelli*, appellati inde quòd soccum habeant in quo pars plantę initicitur. *Caliculæ caligæ* vel à callo pedum dictæ, vel quia ligantur. Nam *socci non ligantur*. sed tantum intromittuntur. *Cernui socci* sunt sine solo. *Lingulati* quos nos *soliatos* vocamus. *Clauati*, quasi caluiati, eo quòd minutis clauis, id est acutis soleæ caligis vinciantur. *Perones* & *sulponia* rustica calciamenta sunt. *Braccæ* calciamenta mulierum sunt. *Corrigia* à coriis vocantur, vel à colligatione quasi colligiæ.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XX.

CAPITA LIBRI VIGESIMI.

1 *De mensis.*
2 *De escis.*
3 *De potu.*
4 *De vasis escariis.*
5 *De vasis potatoriis.*
6 *De vasis vinariis & aquariis.*
7 *De vasis olearis.*
8 *De vasis coquinariis & pistoriis.*
9 *De vasis repositoriis.*
10 *De vasis luminariorum.*
11 *De lectilibus & sellis.*
12 *De vehiculis.*
13 *De reliquis quæ in vsu habentur.*
14 *De instrumentis rusticis.*
15 *De instrumentis hortorum.*
16 *De instrumentis equorum.*

De mensis. CAP. I.

PRIMVS *Dædalus* mensam & sellam fecit. Coquinæ apparatum *Apicius* quidam primus composuit, qui in eo absumptis bonis morte voluntaria periit, & meritò: quia is qui gulæ atque edacitati seruit, & animam & corpus interficit. Ab esu & comesu *mensa* factum dicitur vocabulum. Nullum enim alium habet vsum. *Torus* dicitur à tortis herbis, quæ accumbentium humeris supponuntur. *Stefadium* à stipitibus dictum, quasi stipadium: sic enim prius coptum est. *Accubitū* à cibo vocatum, quasi ad cubitum epularum. *Conuiuiū* apud Græcos à cōpotatione συμπόσιον. Apud nos verò à conuictu rectiùs appellatur: vel quia vitæ collocutionem habet. Item conuiuium dicitur à multitudine conuescentium: nam priuata mensa victus est. *Conuiuij triplex* est *modus* discumbendi, edendi & bibendi. *Discubendi*: vt, --Toris iussit discumbere pictis. *Edendi* & *bibendi*, vt: Postquam prima quies epulis mensæque remotę. Crateras magnos statuunt & vina coronant.

De escis. CAP. II.

Cibus dictus, quia capitur ore: sicuti *esca*, quia eam nos capit. *Victus* propriè vocatur, quia vitam retinet, vnde & ad cibum vocare, incitare dicitur. *Alimonia* dicitur, eo quòd eius sumptu corpus alatur. Hanc iuuenes accipiunt ad incrementum, senes ad perseuerantiam. Neque enim subsistere poterit caro nisi alimentis. *Alimentum* enim est quo alimur. *alimoniū* alendi cura. *Affluentia* nuncupata, quasi rei nimium exuberantis effusio vltra quàm satis est, modúsque non est. *Opulentia* ab ope dicta est, quam si discutias, inuenies eius tenere modum. Nam quomodo opitulatur quod nimium est, cùm incommodus sit sæpe quàm paruum? *Epulæ* ab opulentia rerum dictæ. Epulę autem simplices in duo necessaria diuiduntur, panem & vinum: & in duo superflua, quæ terra & mari vescendi causa exquiruntur. *Dapes* autem regum sunt, epulæ priuatorum. *Delicia* nuncupatæ, quòd iis delectentur homines, edúsque suauiter appetant. *Pulmentum* vocatur à pulte, siue enim sola pultis, siue quid aliud eius permixtione sumatur, pulmentum propriè dicitur. *Satietas* autem & saturitas cibi

differunt. Nam *satietas* ex vno cibo dici potest pro eo quòd satis sit: *saturitas* autem à saturo nomen accepit, quod est vario alimentorum apparatu compositum. *Crapula*, est immoderata voracitas, quasi cruda epula: cuius cruditate grauatur cor, & stomachus indigestus efficitur. Immoderata enim voracitas vitiū est, sed tantum id salutis est, quantum sustentationi naturæque sufficiat. *Tentaculum*, est primus cibus quo ieiunium soluitur, vnde & nuncupatum. Nigidius: Nosipsi ieiunia tentaculis leuibus polluimus. *Prandium*, ab apparatu edendi dictum: proprie autem veteres prandium vocabant omnium militum cibum ante pugnam: vnde est illud Ducis alloquium, Prandeamus tanquam ad inferos cœnaturi. *Merenda*, est cibus qui declinante die sumitur, quasi post meridiem edenda & proxima cœnæ. Vnde & *antecœnia* à quibusdam vocabantur. Item *merendare*, quasi meridie edere. *Annona*, tractum est à tempore, quo Romani veteres ad cibos aduocabatur, sicut Martialis: Imperat excellos frāgere nona toros. quod adusque hodie Persæ faciunt. *Cœna*, vocatur à communione vescentium. *κοινὸν* quippe Græci commune dicunt. Vnde & *communicantes*, quòd communiter, id est, pariter conueniant. Apud veteres enim solitum erat in propatulo vesci, & communiter epulari, ne singularitas luxuriam gigneret. Est autem *cœna* vespertinus cibus, quam vespertinam antiqui dicebant. In vsu enim non erant *prandia*. *Panis* dictus, quòd cum omni cibo apponatur: vel quòd omne animal eum apperat. *πᾶν* enim Græcè omne dicitur. *Cibarius*, est, qui ad cibum seruis datur nec delicatus. *Fermentarius*, fermentis confectus. *Azymus*, non fermentatus. Nam ἄζυμον est sine fermento, sincerus. *Acrizymus*, leuiter fermentatus, quasi acroazymus. *Siligineus*, panis à frumenti genere nuncupatur. *Siligo* enim genus est tritici. *Rubidus*, recoctus & rubefactus. *Subcinericius*, cinere coctus & tenerfactus. Ipse est & *focatius*. *Clibanitius* in testa coctus. *Sfungia*, panis aqua diutissimè laxatus, similam modicam accipit, & fermentum modicum, & habet humectationis plusquam omnis panis. Vnde & *Spongia* nomen accepit. *Placentæ* sunt quæ fiunt ex farre quas alij *liba* dicunt, eo quòd libant & placeant. *Laganum*, est latus & tenuis panis qui primùm in aquā, postea in oleo frigitur. *Dulcia*, sunt genera pistorij operis, à sapore dicta. Melle enim aspersa sumuntur. *Crustula*, diminutiuum est à crusta: panis oleo conspersus, in medio concauus & tortus. Hæc & *torta panis*. *Crusta*, est superficies panis. Ipsa & fragmenta, quia diuiditur vt fracta. *Similæ*, subtilissima est farina. *Amolum*, flos farinæ tenuissimum præ leuitate de mola eiectum: vnde & appellatum, quasi amola. *Farina* & *furfures*, à farre dictæ, cuius sunt purgamenta. *Polles*, genus est farinæ candidissimæ. *Fermentum*, à feruore nuncupatum, quòd plus prima hora non potest contineri. Crescendo enim excedit. *Carnes* dictæ, quia carnæ, siue à creando, vnde & à Græcis κρέας vocantur. *Crudum*, quòd sit cruentum: est enim cum sanguine coctum. *Coctum*, quasi coactum dicitur, id est ab igne & aqua violento modo actúque comestioni aptum. Sed & multi temporis aliquid coctum vocatur. *Assum*, quòd ardeat, quasi atsum. *Elixum*, eo quòd in aqua sola decoquitur. *Lixa* enim aqua dicitur, ab eo quòd sit soluta: vnde & solutio libidinis *luxus*, & *membra* loco mota luxata dicuntur. *Frixum*, à sono dictum: quādo in oleo ardet. *Salsum*, quasi sale aspersum, demptis è medio syllabis tribus. *Rancidum*, ex vitio nuncupatum, quòd rancos efficiat. *Succidia*, carnes in vsum repositæ, à succidendo dictæ. *Lardum* dicitur, eo quòd in domo repositum conseruatur. Nam antiqui domos *lares* dicebant, *Tanta*, lardum est Gallicè dictum. Vnde dicit Afranius: In rosa gallum saginatum pingui pastum taxea. *Axungia*, ab vnctione vocata. *Sebum*, à sue dictum, quasi suebum, quòd plus pinguedinis hoc animal habeat. *Ossa*, est propriè frustum dentium, cuius diminutiuum *ossellam* facit. Vnde & *ossarij* coci, quia particulatim, id est, *ossatim* excoquunt. Nunc *ossa* est latrantium, quia si in os canis iacitur, satiatus ilicò compescitur & silescit. *Frustum* vocatum, quòd capiatur à frumine. Est enim *frumen* summa pars gulæ. *Pulpa* dicta, quia cum pulte olim commixta vescebatur. Vnde & *pulmentum* & *pulmentarium* dicitur. *Pulpa* autem est caro sine pinguedine: dicta quia palpitet: resilit enim sæpe. Hanc plerique *viscum* vocant, eo quòd glutinosa sit. *Lucanicæ* dictæ, quod prius in Lucania factæ sunt. *Farcimen*, caro concisa & minuta, dictū quòd eo instituta farciatur, hoc est impleatur, cum aliarum rerum commixtione. *Minutal* vocatum, quòd fiat de piscibus & iusculis oleribúsque minutatim concisis. *Afratum*, quod Latinè *spumeum* vocatur. ἀφρὸς enim Græcè spuma dicitur. *Martisia*, in mortario ex puce fiunt, vnde & nominata *Isocen*, piscem quendam vocant, ex quo primùm *isicia* facta sunt: & quanuis ex alio genere piscium fiant, initium tamen piscis vocabulum dedit. *Galatica*, à colore lacteo nominatæ. Græci enim γάλα lac dicunt. *Sphæra* à rotunditate Græco vocabulo appellatur. Quicquid enim in rotundum formatur σφαῖρα à Græcis dicitur. *Ius*, coquinæ magistri à iure nuncupauerunt, quia ea lex condimenti eius. Hanc

Græci ζεμαν vocant. *Cæsus* vocatur, quòd careat sero, quasi careum. Nam serum et omne deducitur, vt ponderibus arguatur. *Colistrum* lac nouũ, quod neutri generis est. *Lac*, à Græco sermone deriuatum est pro candore. Græci enim album γάλα dicunt: lac verò & sanguis quod nutrit & quòd nutritur. Nam lacte nutrimur: viuimus sanguine. *Quactum*, quasi coactum & quasi coagulatum. Accepta enim secum alia specie coagulat. *Mel*, Græcæ appellationis est, quod ab apibus nomen habere probatur. Nam *apis* Græcè μέλισσα dicitur. Antea autem mella de rore erant, inueniebantúrque in arundinum foliis: vnde Virgilius: Hactenus aerij mellis cœlestia dona. Siquidem hucusque in India & Arabia colligatum reperitur: ramis inhærens in similitudinem salis. Omne autem mel dulce dicitur. *Sardum*, amarum est absinthij causa: cuius copia, eius regionis apes nutriuntur. *Fauus* vocatur, quia comeditur magis quàm bibitur: φάγειν enim Græci comedere appellant. Aiũt enim me dici & qui de humanorum corporum scripsere naturis, præcipuéque Galenus puerorum & iuuenum ac perfectæ ætatis virorum mulierúmque corpora calore feruere, & noxios esse iis ætatibus cibos qui calorem augeant, sanitatíque conducere frigida quæque in esum sumere: sicut contrario senibus qui pituita laborant & frigore, calidos cibos & vina vetera prodesse.

De potu.

CAP. III.

POtio à Græca deriuatione vocatur. Hanc enim illi πόσιν dicunt. *Aqua*, generaliter vocata, quòd superficies eius æqualis sit: hinc & æquor. Hanc quidam recentem vocant, quia reiicitur noua à fonte vel à flumine. Nam verus putrescit, quia non est vtilis vetusta, vt vinum, sed statim sublata de flumine, fonte, vel puteo, fœtescit enim vetusta. *Vinum* inde dictum, quòd eius potus sanguine venas citò repleat. Hoc alij quòd nos cura soluat. *Lyæum* appellant. Veteres vinum *venenum* vocabãt. Sed postquam inuentum est virus lætiferi succi, hoc vinum vocatum est, illud venenum. Vnde & Hieronymus in lib. quem de Virginitate conseruanda scripsit, Adolescentulas, dixit, ita vinum debere fugere vt venenum, ne pro ætatis calore feruenti bibant & pereant. Inde est quod apud veteres Romanos fœminæ non vrebantur vino, nisi sacrorũ causa, certis diebus. *Merum*, dicimus cùm vinum purum significamus. Nam *merum* dicimus quicquid purum atque sincerum est, sicut & *aquam meram* nullí vtique rei mixtam. Hinc & *merenda*, quod antiquitus id tempo-ris pueris operariis, quibus panis merus dabatur, aut quòd meridiem eodem tempore, id est soli ac separatim non vtique in prandio aut in cœna ad vnam mẽsam. Inde credimus etiam, illud tempus quod post medium diem est, *meridiem* appellari, quòd purum sit. *Mustum*, est vinum è lacu statim sublatum. Dictũ autem creditur mustum, quòd in se limum & terram habeat mixtam. Nam *mus* terra est, vnde & humus. Cuius tanta vis feruoris est vt vasa quamuis grandia ex eo plena absque spiramine relicta illicò disrumpat. *Roseum vinum*, id est cum rubore. Rosa enim rubet. *Aminæum* verò, quasi sine minio, id est sine rubore: nam album est. *Succinatum* succinæ gemmæ simile est, id est fului coloris. *Limpidum* vinum, id est perspicuum ab aquæ specie dictum, quasi limphidum. *Limpha* enim aqua est. *Turbidum*, quasi terbidum, id est terra commixtum, quod est fece. *Falernum*, vinum vocatum à Falerna regione Campaniæ, vbi optima vina nascuntur. *Cõlatum*, vas proprium nuncupauit in quo deportatur. *Gazetum* verò à regione vnde defertur. Gaza enim oppidum est Palæstinæ. *Infertum*, vinum dicitur, quòd altario libatur atque offertur. *Spurcum*, quod offerri non licet, aut cui aqua admixta, quasi spurium, hoc est immundum. *Honorarium vinum*, quòd regibus & potentibus honoris gratia offertur. Cato de innocentia sua: Cùm essem in prouincia legatus, quamplures ad prætores & consules vinum honorarium dabant: nunquam accepi, nec priuatus quidem. *Grudum*, vinum est insuaue, quod seruí potent. *Acetum*, vel quia acutum, vel quia aqua mixtum. Vinum enim aqua mixtum citò in hunc saporem redigitur. Vnde & *acidum* quasi aquidum, quia aqua lauantur vuæ in torculari post expressum vinum. Est vilis potus seruis aptus. *Condium* vocatum, quod non sit simplex, sed commixtione pigmentorum compositum. *Lactatum*, est potio e lacte. *Mulsum*, ex melle mixtum. Est enim potio ex aqua & melle, quod Græci ὑδρόμελι vocant. *Oenomolum*, mustum melle admixtum vehementer agitatum atque commotum. *Hydromelum*, quòd fiat ex aqua & malis Mariani. *Saccatum* liquor est aquæ fœcibus vini admixtus, facco expressus. *Lurida*, oximelum appellatum, quòd aceti & mellis permixta conficitur materia. Vnde & dulcedinem retinet & acorem. *Rodomelum* dicitur eo quòd in fusco rosæ mel admisceatur. *Melicratum*, vinum melle mixtum. *Medus*, quasi melus, quia ex melle fit: sicut calamitas pro calamitate. *Fecula*, vua pinguis, decocta atque ad crassitudinem mellis, ac refrigerata vtilis stomacho. *Passum* quicquid ex vua passa compressum effluxerit. Dicitur autem passum à patiendo. Nam percutitur vua siccior, & decoquitur, & inde fit passum. *Defrutum* dictum est, quòd defruderetur, & quasi fraudem patiatur. *Carenum*, eo quòd feruendo parte careat. Tertia enim parte mustum amissa, quòd remanserit carenum est. Cui contraria. *Sapa* est, quæ feruendo ad tertiam redacta descendit. *Sicera* est omnis potio, quę extra vinum inebriare potest. Cuius licet nomen Hebræum sit, tamen Latinum sonat pro eo quòd ex succo frumenti vel pomorũ conficiatur, aut palmarum fructus in liquorem exprimantur, coctísque frugibus aqua pinguior, quasi succus colatur, & ipsa potio sicera nuncupatur. *Cerusia* à Cerere, id est fruge vocata. Est enim potio ex seminibus frumenti vario modo confecta. *Celia* à calefaciendo appellata. Est enim potio ex succo tritici per artem confecta. Suscitatur enim igne illa vis germinis madefactæ frugis: ac deinde siccatur, & post in farinam redacta molli succo admiscetur, quo fermentato sapor austeritatis & calor ebrietatis adiicitur, quæ fit in iis partibus Hispaniæ, cuius ferax vini locus non est. *Fex* dicta, quòd sese vasis emergẽdo afficiat. *Garum* est liquor piscium salsus, qui olim conficiebatur ex pisce, quem Græci ἁλέκι vocabant: & quamuis nunc ex infinito genere piscium fiat, nomen tamen pristinum retinet, à quo initium sumpsit. *Liquamen* dictum eo quòd soluti in salsamento pisciculi eundem humorem liquant. Cuius liquor appellatur *salsugo* vel *muria*. Propriè autem *muria* dicitur aqua sale commixta, effectáque gustu in modum maris. *Succi* dicti, quòd sacco exprimuntur, vt tissanæ. *Tissana*, ζωμα ἀφεψεμα Græca vocabula sunt.

De vasis escarum. CAP. IV.

VAs dictum à vescendo, quòd in eo escæ ponãtur. Cuius diminutiuum *vasculum* quasi vesculum. *Fictilia* dicta, quòd fingantur ex terra. Fingere enim est facere & formare & plasmare: vnde & *figuli* dicuntur. Et *vas fictile* dicitur, nõ fictum in illud quod mendacium est, sed quod formatur vt sit, & habeat aliquam formam: vnde & Apostolus ait: Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit, quare me sic fecisti? *Fictilia vasa* in Samo insula prius inuenta traduntur, facta ex creta & indurata igne, vnde & Samia vasa. Postea inuentum est rubricam addere, & ex rubra creta fingere. Antiquiorem autẽ fuisse dicunt vsum fictilium vasorum, quàm fundendi æris aut argẽti. Apud veteres enim nec aurea nec argentea, sed fictilia vasa habebantur: sicut ad vina doliis excogitatis ad aquas *amphoris*, *hydriis* ad balnea: ac reliquis quæ in vsibus hominum, aut tota sunt, à manu aptantur. *Argilla* autem ex terra excocta testæ vocabulum suscepit, quia dum mollis esset, efficitur testa, nec communicat cum vocabulo pristini generis, quia quod fuit non est. *Aretina vasa* ex Aretio municipio Italiæ dicuntur vbi fiunt: sunt enim rubra. De quibus Sedulius: Rubra quod appositum testa ministrat olus. *Samia vasa* quidam putant ab oppido Samio Græciæ habere nomen. Alij dicũt eretam esse Italiæ, quæ non longè à Roma nascitur, quæ Samia appellatur. *Calata vasa* argentea vel aurea, sunt, quæ signis eminentioribus intus extráve expressa: à cælo vocata, quod est genus ferramenti, quod vulgò cilioué vocant. *Crisendita vasa* deaurata. Græcum est. *Anaglisa*, quod superius sint sculpta. Græci enim ἀνὰ sursum, γλύφειν sculpturam dicunt, id est sursum sculpta. *Discus* antea ulcus vocabatur à specie scuti: vnde & scutella per diminutionem. Est enim eiusdem similis. Postea discus vocatus est, quòd de eo escas, id est apponat. A quo & discumbentes dicti, siue ἀπὸ τοῦ κύβου, id est quòd iaceant. *Messorium* vocatum à mensa per derivationem, quasi mensorium. *Parapsis* quadrangulum & quadrilaterum vas, id est paribus absidis. *Patina* quod dispansis patẽtibúsque oris sit. *Lancis granata*, quasi canata, g pro c litera posita. Hinc & concha, sed illa cauata, ista cõcaua, sic & G. Græci hæc nuncupant. *Apopheretа* à Græcis à ferendo poma, vel aliquid nominata, est enim plana. *Salinum* vas aptum salibus. Idẽ & *sulzica*, quasi salzica. *Acetabulum* quasi *acetaferum*, quòd acetum ferat. *Cochlear* ab vsu prius dictum. Hinc est illud veterum distichon, Sum cochleis habilis, & nec minus vtilis ouis, Nunquid scis potiùs cur cocleare vocor? *Trisiles* Græcè, Latinè tripedes. Qui autem quatuor pedibus insistunt, abusiuè dicuntur. In vasculis autem tria quæruntur quę placeant, manus artificis, pondus argenti, splendor metalli.

De vasis potatoriis. CAP. V.

POculum à potando nominatum. Est enim omne vas in quo bibendi est consuetudo. *Phyala* dictæ, quòd ex vitro fiant. Vitrum enim Græcè ὕαλος dicitur. *Patera* phialæ sunt dictæ, vel quòd in ipsis potare solemus, vel quòd patentes sunt dispansíque labris. *Cratera* calix est duas habens ansas, & est nomen Græcum, declinatur autem apud eos, hic crater. Nam Latinè hæc cratera dicitur. Vnde Persius, Sitibi crateras argenti. Virgilius, Crateras magnos statuunt & vina coronant. Fiebant autem primùm à connexionibus virgularum, vnde & dictæ *cratera* ἀπὸ τοῦ κεραννύειν, id est quòd inquietem se teneant. *Cyathi* quoque & *scyphi*, *cymbia*, & ipsa pocu-

lorũ sunt genera. Ex quibus *cymbia* sunt pocula ex similitudine cymbæ nauis. *Emistia* species poculi, qua ductim, id est vno spiritu bibitur. *Bacchia* primùm à Baccho, quod est vinum nominata: postea in vsus aquarũ transiit. *Calices* & *calathi* & *scala* poculorum genera, antea ex ligno facta, inde & vocata. Græci enim omne lignum κάλαθον dicebant. *Ampulla*, quasi ampla bulla: similis est enim rotunditate bullis quæ ex spumis aquarum fiunt, atque ita inflantur vento.

De vasis vinariis & aquariis. Cap. VI.

Oenofrum vas ferens vinum: οἶνος enim vinum est, de quo illud est: Vertitur œnofori fundus sententia nobis. *Flasca* à Græco vocabulo dictæ. Hæ pro vehendis ac recondendis phialis primùm factæ sunt: inde & nunc patæ sunt. Postea in vsum vini transierunt manente Græco vocabulo, vnde & sumpserunt initium. *Lagena* & *situla* Græca nomina sunt: inflexa ex parte vt fierent Latina. Illi enim λάγυνον nos lagenam: illi sicile, nos situlam dicimus. *Cantarus*. *Hydria* vasis genus aquatilis per derivationẽ vocata: ὕδωρ enim Græci aquam dicunt. *Situla* quòd sitientibus apta sit ad bibendum, quod vas Græci κάδδι vocant. *Catinum* vas fictile, quod melius neutro genere dicitur quàm masculino, sicut & *salinum* dicitur vas aptum salibus. *Orca* est amphoræ species, cuius minore vocabulo *urceus* diminutiuo vrceolus est. *Sciphus* in quo manus lauamus. *Scirula* est orcarum ordo directus vel vas fictile vini: apud Syriam primùm excogitatum: sicut Cilicienses à Cilicia nuncupatæ, vnde primùm aduectæ sunt. *Dolium*, *cupa* & *cupas*, à capiendo, id est, accipiendo aquas vel vinum vocatas volunt: vnde & *caupones*. *Vires* ab vtero. *Mulgarium vas*, in quod mulgẽtur pecora. Idem & *mulctrum*, quòd in eo mulgeatur lac. *Labrum* vocarum, eo quòd in eo lauationem solitum est fieri infantum, cuius diminutum *labellum*. Idem & *alueum*, quòd in ablutionem fieri solitum sit. *Pelues* vocatæ, quòd pedes ibi lauentur. *Siphon* vas appellatum, quòd aquis sufflando fundant: vtuntur enim hoc orientales. Nam vbi senserint domum ardere, currunt cum *siphonibus* plenis aquis & extinguunt incendia: sed & cùm aras expressis ad superiora aquis emundant.

De vasis olearii. Cap. VII.

Miscellum vas olearium. *Scortia* vas oleariũm, eo quòd sit ex corio dictum. *Alabastrum* vas vnguentarium à lapide surgeneris cognominatum, quem *alabastritem* vocant, qui incorrupta vnguenta conseruat. *Pyxides* vascula vnguentaria ex buxo facta. Nam quod nos buxum, Græci πύξον vocant. *Lenticula* medicum vas æneum vel argenteũ quadrangulum in latere apertum, quod & lichitum. Est enim vas olei, quo reges & sacerdotes vngebantur, à liniendo dictum.

De vasis coquinariis. Cap. VIII.

Omnia vasa coquendi causa parata *coquina* dicuntur. Plautus: Ex æneis coquis mihi excocta est omnis misericordia. *Olla* dicta, pro eo quòd ebulliat in ea aqua igni subiecto, vt altius vapor emittatur. Vnde & *bulla* dicitur quæ in aqua venti intus spiritu sustẽtatur. *Patella* quasi patula. Est enim olla oris patentioribus. *Cucubus* & *cucuma* à sono ferouoris cognominantur. Hæc in Græcis & Latinis communia nomina habent: sed vtrum Latini à Græcis, an Græci à Latinis hæc vocabula sumpserint, incertum est. *Lebetes* æneæ sunt Græco vocabulo vocatæ: sunt enim ollæ minores in vsum coquendi paratæ. *Sartago* à strepitu soni vocata quando in ea ardet oleum. *Tripedes* appellatæ, quod tribus pedibus constent: has Græci tripodas vocant. *Mola* à rotunditate sui vocata, vt mala pomorum: sic & Græci. *Cribrum* quòd ibi currat frumentum, quasi currifrum. *Retabulum* dictum à prorsuendo stercora: siue ignem panis coquendi gratia.

De vasis repositoriis. Cap. IX.

Gazophylacium arca est vbi colliguntur in templa ea quæ ad indigentiam pauperum mittuntur. Compositum est autem nomen ex lingua Persica & Græca. *Gaza* enim lingua Persarum thesaurus, φυλακὴ Græcè custodia interpretatur. *Arca* dicta, quod arceat visum atque prohibeat. Hinc & *archium*: hinc & *arcanum*, id est secretum, vnde cæteri arcentur. *Cibutum* Græcum nomen est, quod nos arcam dicimus. *Loculus* ad aliquid ponendum in terra factus locus, seu ad vestes vel pecuniam custodiendam, vnde & per diminutionem dicitur. *Mozica*, quasi modica: vnde & modicum z pro d, sicut solent Itali dicere *ozie* pro hodie. *Scrinia* sunt vasa, in quibus seruabantur libri vel thesauri. Vnde apud Romanos illi qui libros sacros seruant, scriniarij nuncupantur. *Saccus* à sago dictus, quòd eo consuto efficiatur quasi sagus. *Marsupium* saeculus nummorum, quem Græci πόρπαν appellant. Quædam enim Græca nomina in Latinum paulo inflectuntur prior Romanum eloquium.

Sitarcia nautarum sunt, ab eo quòd sitę sunt. *Linteolucrum* dictum, quòd aliquid in se teneat inuolutum. *Fiscus*, saccus est publicus. vnde & *fiscella* & *fiscina* dicuntur: hunc habẽt exactores, & in eo mittunt debitum publicũ quod tradidit regibus. *Fiscus* autem primę positionis est: derivatiuum *fiscina* est: diminutiuum *fiscella*. *Canistrum*, fissis cannis contexitur, vnde & nuncupatur: alij Græcum asserunt. *Cistella*, à cistis ex canna vel ligno quibus contexitur nominata. *Cophinus*, est vas ex virgultis aptum mundare stercora & terram portare. De quo dicit Psalmista pro Israel: Manus eius in cophino seruierunt. Dictus autem cophinus quasi *couus*, quasi cauus. *Corbes* dicti, quia curuatis virgis contexuntur. *Sportula*, diminutiuum à sporta: *sporta* autem dicta quia exportet aliquid, vel quia ex sparto fit. *Sparus* verò est frutex virgosus sine foliis: ab asperitate vocatus, similis carici herbæ, & funes de eo conficiuntur.

De vasis luminariorum. Cap. X.

A Colendo ignem & ligna, antiqui appellauerunt *focum*: ἀπὸ τοῦ φέειν enim Græcè, Latinè ignis est, vnde iuxta philosophos quoslda cuncta procreantur. Et reuera sine calore nihil nascitur: adeò vt de septentrione dicatur. Sterili nonquicquam frigore gigni. Varro autem *foces* ait dictos, quod foueant ignes: nam ignis ipsa flamma est, quicquid autem ignem fouet focus vocatur: seu ara sit, siue quid aliud in quo ignis fouetur. *Lucerna*, à licinio dicta est, vnde & brevis est lux, vt Persius: Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ. Si enim à luce diceretur: non staret versus. *Licinius* autem quasi lucinius. Est enim candela lucernæ. *Candelabrum*, à candelis dictũ, quasi candelaferum, quòd candelam ferat. *Cereus*, per derivationem nomẽ à cera habet ex qua formatur: de quo quidam. Hic tibi nocturnos præstabo cereus ignes. Subducta luce altera lux tibi sum. *Candela*, à candendo dicitur, eo quòd candendo deleatur. *Lacuniaria*, pendentia sunt lumina, quasi lucanaria, id est in aere lucentia. *Funalia*, sunt quæ intra ceram sunt: dicta à funibus, quos ante vsum papiri cera circundatos habuere maiores, vnde & funera dicuntur. Funalia autem Græci *scelates* dicunt, quòd sint scoliciæ, hoc est mortis. Hos Romani funes & funalia nominabant. *Funalia* candelabra apud veteres extantes stimulos habuerunt aduncos, quibus fubiculi cera vel huiusmodi alimento luminis obliti figebantur. Idem itaque & stimuli præacuti funalia dicebantur. *Lampas* flamma est vertice lucens, dicta quòd labentis motũ ostendere videatur. *Fax* dicta, quòd focos faciat, cuius diminutiuum facula. *Laterna* dicta, quòd lucem interius habeat clausam. Fit enim ex vitro, intus incluso lumine vt ventũ flatus adire non possit, & ad præbendum lumen facilè vbique circumferatur. *Lucabrum* vocatum, quòd luceat in vmbra. Est enim modicus ignis qui solet ex tenui stuppa ceráque formari. *Pira*, est quæ in modum aræ ex lignis cõstrui solet vt ardeat. πῦρ enim ignis est, sed pira est ipsa lignorum congeries, cùm nondum ardet: rogus est cùm ardere cœpit: bustum verò iam exustum vocant. *Farus*, est turris maxima, quam Græci & Latini in commune ex ipsius rei vsu pharum appellauerũt, eo quòd flammarum iudicio longè videatur à nauigantibus, sicut suprà diximus: qualem Ptolemæus iuxta Alexandriam construxisse octingentis talentis traditur. Vsus eius est nocturno nauium cursui ignes ostendere ad prænuncianda vada, portúsque introitus, ne decepti tenebris nauigantes in scopulos incidant: nam Alexandria fallacibus vadis insidiosos accessus habet. Hinc igitur in portubus machinas ad prælucendi ministerium fabricatas pharos dictas. Nam φῶς lux est: vnde & lucifer Græcè φωσφόρος appellatur.

De lecticiis & stelis. Cap. XI.

Lectica, à lectis herbis vocatæ. *Stratus*, à sternendo dictus, quasi storiatus. In iis solis antiqui ad dormiendum accubabant: nondum laneis stramentis repertis. *Storia*, quòd sit terra strata. *Cama*, est brevis & circa terram. Græci enim cami breue dicunt. *Cubile*, est cubandi locus. *Grabatum*, Græcum est. *Baiorula*, est lectus qui in itinere baiulatur, à baiulando, id est deportando. *Pulvinar*, lectus diuitum est, inde & pulvillus. *Spingæ*, sunt in quibus sunt spingatæ effigies, quos nos *griphos* dicimus. *Punicani lecti*, parui & humiles primùm à Carthagine aduecti, & inde nominati. *Lectica*, siue plutei lecti, de quibus Satilus Rufus de vita sua. Primùm, inquit, consuetudine imperatorum ipse pro lectis lecticis vtebatur. *Sponda* autem exterior pars lecti, pluteus interior. *Genniales lecti*, proprie sunt qui sternuntur puellis nubentibus dicti à generandis liberis. *Cunabula*, sunt lectuli in quibus infantes iacere solebant, dicta quòd partui adhibebantur quasi cynabula, nam κύων est Græcè canis. *Ferestrum*, dicitur quòd in eo mortui deferantur & est Græcum nomen. Nam φέρειν dicitur ἀπὸ τοῦ φέρειν, id est à ferendo, nam Latinè *capulus* dicitur, quòd super capita hominum feratur: sic Plautus, *Capularis senex*, id est vicinus capulo. *Scanna*, sunt quæ altioribus lectis apponuntur dicta à scandendo. Hinc

& *scalpelli* qui lectis paruisvel sellis ad ascensum apponuntur. *Scabellum* autem & suppedaneum dicitur. Nam quod Græci dicunt ὑποπόδιον: dixerunt Latini scabellum, & alij dixerunt suppedaneum, quòd sub pedibus sit. *Scansilia*, gradus sunt, vbi honorati in sedibus hærent. *Sedes* dictæ quòd apud veteres Romanos non erat vsus accumbendi. vnde & considere dicebantur. Postea vt Varro ait de vita populi Romani, Viri discumbere cœperunt, mulieres sedere, quia turpis visus est in muliere accubitus. Sedes singulari numero propriè tegni est, quòd Græci θρόνον dicitur. Item *thronum* Græci dicunt, nos solium. *Subsellia*, in quo rex sedet propter tutelam corporis sui, secundum quosdam à soliditate dictum, quasi solidum: secundum alios per antifticon, quasi solidum, à sedendo. Vnde & sella quasi sedda dicta est, & subsellia quasi subseddia. *Sella curulis*, erant in quibus magistratus sedentes iura reddebant. Dictæ autem curules, quia apud veteres prætores & consules propter itineris longinquitatem curru proueliebantur, sellæ autem quæ post eos vehebantur, quibus sedentes dicere iura solebant, à curru curules sellæ sunt nominatæ. *Tripodes*, scabelli sunt habentes tres pedes, sed & candelabra tripoda sunt, quia similiter habẽt tres pedes.

De *vehiculis*. Cap. XII.

Carrum, à cardine rotarum dictum, vnde & currus dicti quòd rotas habere videntur. *Rota* autem dicta quòd ruat, & rotundũ à rota vocatum. *Reda*, genus vehiculi quatuor rotarum. Has antiqui retas dicebant propter quòd haberent rotas. *Carpentum pompaticum*, vehiculi genus est quasi carrum pompaticũ. *Plaustrum*, vehiculum duarum rotarum, quibus onera deferuntur. Et dictũ plaustrũ quia volvitur quasi dicat pilaustrũ. *Carracutium*, vehiculũ altissimarum rotarum, quasi carrum acutum. *Capsus*, carruca vndique contexta, quasi capsa. *Pilentum* vel *petoritum*, contextũ iiij. rotarum vehiculum, quibus matronæ olim vtebantur. Virgilius, Pilẽtis matres mollibus. Horatius, Plures calones atque caballi Pascendi, ducenda petorita. Erat enim antea pilenta veneti coloris, non vt tunc sunt russati, quibus nisi castæ matronæ vti non poterant: sicut nec vittis. *Basterna*, vehiculum itineris, quasi via sterna, mollibus stramentis est posita, à duobus animalibus deportatur.

De *reliquis quæ in vsu habentur*. Cap. XIII.

Baculus, à Baccho repertore vitis fertur inuentus quo homines moti vino inniterentur. Sunt autem à Baccho baculus, ita à baculo *bacillus* per diminutionem. *Fustes* dicti, quòd præfixi in terram stent, quos rustici palos vocant, quibus iuuenes pro criminibus feriuntur. *Vectes*, dicti quòd manibus vectentur, vnde hostia saxaque euelluntur. *Forfices*, secundum etymologiam si à filo dicuntur f, ponitur vt forfices quæ sunt sartorum: si à pilo per p, vt *forpiceps*, quæ sunt tonsorum: sed ab accipiendo per c, vt forcipes, eo quòd formum capiant, quæ sunt fabrorum. *Formus* enim dixerunt antiqui calidum: vnde & *formesus*. *Nouacula* ferrum subtile: satisque acutum. Dicta autem nouacula eo quòd innouat faciem. *In quodam vet. cod. ita legitur*, Nouacula est in quadam subtilitate tensum latius ferrum, radendis pilis acutissimum præparatum, quòd licet barbæ segetẽ metat impressum corpori, tamen subtantiam relinquit illæsam. *Pecten*, dictus eo quòd pexos capillos faciat atque compositos. *Calamistrum* est acus quæ calefacta & adhibita calefacit & intorquet capillos. Vnde & *calamistrati* appellantur qui comam torquent. *Clauis*, dicta quòd claudat & aperiat. *Catena*, quòd capiẽdo teneat. *Horologium*, quòd ibi horas legamus, id est colligamus. Est enim in solariis positum vbi à clauo per lineam currit vmbra, vt quancunque diei horam ostendat.

De *instrumentis rusticis*. Cap. XIV.

Vomer, est dictus quòd vi humum eruat, seu ab euomendo terram. De quo Lucretius, Vncus aratri Ferreus, occultò decrescit vomer in aruis. Sumiturque per detrimenta nitorem. *Aratrum*, ab arando terram vocatum dicimus quasi araterium. *Buris*, est curuamentum aratri, dictum quasi bosoira, quòd sit in similitudine caudæ bouis. *Dentale*, est aratri pars prima in qua vomer inducitur quasi dens. *Cultelli*, à cultura dicti, eo quòd ex ipsis putatione vetere in arbore vtebantur & vite, priusquam falces essent repertæ. *Falx*, est qua arbores putantur & vites. Dictæ autem sunt falces, quòd his primùm milites herbam filicem solebant abscindere, vnde est illud, Pax me certa ducis placidos curuauit in vsus. Agricolæ nunc sum, militis antè fui. *Falcastrum*, à similitudine falcis vocatũ. Est autem ferramentum curuum cum manubrio longo, ad densitatem vepriũ succidendam. Hi & *runcones* dicti, quibus vepres secãtur, à runcãdo dicti. *Serrula* est prætenuis lamina ferri, dentium mordacitate resecans arbores seu ramos. *Rastra* quoque aut à radendo terram aut à raritate dentiũ dicta. *Ligones*, quòd terram leuent quasi leuones. *Scudicia*, dicta eo quòd circa caudicem terram aperiat, & quamuis eius vsus in reliquis operiatur, nomen tamen ex caudice retinet. Hanc alij generaliter *fossorium* vocant, quòd foueam faciat quasi fouessoriam. *Sarculum* ferrum fossorium est habens duos dentes à sarriendo, id est fodiendo dictum. *Pastinatum* vocant agricolę ferramentum bifureum quo semina purgantur. Vnde etiam *repastinari* dictæ sunt vineæ veteres, quæ refodiuntur. *Cilindrus* lapis est teres in modum colũnæ qui à volubilitate nomen accepit. de quo Virgilius, Area cum primis ingenti æquanda cilindro, Et vertenda manu. *Tribula* genus vehiculi vnde teruntur frumenta, & ob hoc ita vocatur. *Pala* quæ *ventilabrum* vulgò dicitur à ventilandis paleis nominata. *Furcillæ* dictæ, eo quòd iis frumenta cillentur, id est mouentur. Vnde & *oscilla* dicta ab eo quòd cilleantur, hoc est moueantur ora. Nam *cillere* est mouere. *Tessera* sunt, quibus frumentorum numerus designatur. *Trapedum* mola oliuaria. *Prælum* trabes quo vua calcata premitur, à premendo vocatum quasi *pressorium*. *Lucus* prælum quo premitur oleum quo liquatus profluat, & quo ab vuis vel oliuis torquendo oleum vinúmque exigitur. *Verennes* à vehere, id est exportare nominatæ. *Qualus* corbes coláque prælorum per quæ mustum fluit, à colando dictus. *Fiscelum* quasi fiscellum, a colando oleum dictum, vel quasi fiscella olei.

De *instrumentis hortorum*. Cap. XV.

Rota dicta quòd quasi ruat. Est enim machina, de qua à flumine aqua extrahitur. Lucretius. In fluuio versare rotas atque austra videmus. *Austra* autem, id est rota, ab hauriendo aquas dicta. *Girgillus* quòd in girum vertatur. Est enim lignum in transuersa pertica mobile, ex quo funis cum situla vel vtre in puteum dimittitur hauriendæ aquæ causa. *Telonem* hortulani vocant lignum longum quo hauriunt aquas. Et dictus telon à longitudine. τηλὸ enim Græcè dicitur quicquid longum est. Vnde & *mustela* vocata, quasi mus longus. Hoc instrumentum Hispani *ciconiam* vocant, quòd imitetur eiusdem nominis auem, leuantem ac deponentem rostrum dum clangit. *Amalupus* qui & *canicula*, *serreus harpax*, quia siquid in puteum decidit, rapit & extrahit. vnde & nomen accipit. *Harpax* enim dictus quia arripit. ἁρπάζει enim Græcè rapere est.

De *instrumentis equorum*. Cap. XVI.

Phaleræ ornamenta equorum sunt, & est sermo Græcus. *Frena* dicta quòd equos fremere cogant, vel hoc equi frendant, id est imprimant dentibus & obmordeant. Vnde & *nefrendes* dicti, adhuc lactentes porculi, quòd nondum aliquid frendant, id est comminuãt dentibus. Hinc & *fabæ fresæ* quæ molita est. *Lupati* sunt freni asperrimi. Dicti autem lupati à lupinis dentibus: qui inæquales sunt. vnde etiam eorum morsus vehementer obest. *Camus* genus asperi freni est, quo caballi superbi coerceri solent, dictus à curuitate, κυρὸν enim Græci curuum dicunt. *Habena* ab habendo dictæ, quòd iis equos habeamus, hoc est teneamus. vnde & *equi habiles* dicti. Hæ & retinacula à retinendo ora. *Capistrum* à capite iumentorum dictũ. *Sella* à sedendo quasi sedda. *Antella* quasi ante sella, sicut & postellam quasi post sellam. *Cingula* hominum, generis neutri est. Nam animalium genere fœminino dicimus, has cingulas. *Sagma* quæ corruptè vulgò dicitur salma, à stratu sagorũ vocatur. Vnde & caballus *sagmarius*, *mula sagmaria*. *Capulum* funis à capiendo quod eo indomita iumenta comprehendantur. *Calcaria* dicta, quia in calce hominis ligantur, id est in pedis posteriore parte, ad stimulandos equos quibus aut pugnandum est aut currendum, propter pigritiam animalium aut timorem. Nam ex timore stimuli nuncupati, licet sint & libidinis stimuli. *Strigiles* nuncupati à tergendo, quòd iis equi tergantur. *Character* est ferrum coloratum, quo notæ pecudibus inuruntur. χαρακτὴρ autem Græcè Latinè forma dicitur. *Cauterium* dictum quasi cauturium, quòd vrat & prouida fit in eum seuerâque cautio, vt dum videtur cuius sit auaritia refrenetur. Quod interdum pro signo, interdum pro cura adhibetur, vt vis morbi ignis ardore sicc[illegible]

VETERVM GRAMMATICORVM DE PROPRIETATE ET DIFFERENTIIS LATINI SERMONIS LIBELLI.

Authorum hæc sunt nomina.

1 Cornelii Frontonis.
2 Nonii Marcelli.
3 Agraetii.
4 Ælii Donati.
5 Arruntii Celsi.
6 Fl. Sofipatrii Charisii.
7 Q. Asconii Pediani.
8 Marii Servii Honorati.
9 Sex. Pompeii Festi.
10 M. Terentii Varronis.
11 Q. Terentii Scavri.
12 Agellii.

Notæ quibus significatur

† Deesse aliquid aut corruptum esse.
* Bis dictum, vel esse authoris alterius.
[] Glossæ.

Cornelij Frontonis.

VINDICO vindicat factū: *vindicta* vel *vindicatio* futura prohibet. Ideò Mars vltor, non vindex dicitur.

Præda victos spoliat: *Rapina* subitò venit. Itaque illa victoria gaudet, hæc petulantia.

Cur, simpliciter precontatur: *Quare*, causam rationémque desiderat.

Qui deliquit, non fecit, quod facere debuit: *Qui peccauit*, hoc fecit, sed parum rectè.

Remedium ne periclitemur datur: *Medicamentum* ad subita pericula aptatur. Atque ita *remedium* submouet imminentia, *medicamentum* sanat non sana.

Flumen idem fluit & manet: *Fluuius* temporibus siccatur.

Corinthium ciuem dicimus, *Corinthiacum* vas. *Corinthiensem* fontem.

Picenum vas dicimus: *Picentem* verò hominem. Hilenius]

Roseum per se *Rosaceum* mixtum.

Fusco album opponitur: *Nigro* candidum. Qui *pugnat*, resistit: qui *oppugnat*, obsessor est: qui *impugnat*, per omnia inimicus est. Itaque *pugnat* exercitus: *oppugnantur* vel castra vel vrbes: *impugnantur* inimici.

Album natura: *Candidum* cura fit.

Decus honoris: *Decor* formæ: *Decorū* actiōis. *Pōpeij* porticus, si possidet: *Pōpeia* si publicauit: *Pompeiana* si in alterius dominationē venit.

Saturatus ventris. *Saturatus animi*.

Obiurgat cum, cuius habet potestatē: *Monet* propter beneuolentiam: *Admonet*, vt cōfirmet memoriā: *Submonet*, vt possit ordinatè pronunciare. Igitur in *obiurgante* potestas in *monente* beneuolentia, in *admonente* memoria, in *submouente* officium.

Antiquū est, quod excessit patrū memoriā: *Vetus* annorum multorum sentit vtilitatem. Vinum hoc melius est, quò fit vetustius.

Sartrix, quæ sarcit: *Sarcinatrix*, quę sarcinas seruat.

Videmus natura. *Spectamus* voluntate, *Intuemur* cura. *Aspicimus* ex improuiso, *Animaduertimus* animo. *Cernimus* oculis.

Ostentum, quod præter consuetudinem offertur, vt puta si videatur terrā ardere, vel cœlū, vel mare: *Portentū*, quod portò & diutius manet, furtúmque postmodū aliquid significat: *Monstrū* est contra naturam, vt est Minotaurus: *prodigiū* quod mores facit, per quod detrimentum expectatur. Itaque qui *prodigia* faciunt, *prodigi* vocantur. In *ostento* raritas administrationem facit. In *monstro* rectus ordo naturę vertitur. In *portento* differtur euentus. In *prodigio* detrimentum significatur.

Tur-

Turbam angustus locus facit: *Frequentiam* multitudo.

Qui *putant*, omni genere errant: qui *suspicantur*, aliquo modo præuident.

Frater aut ex alia matre, aut ex alio patre potest esse.

Germanus ex iisdē parentib. sit necesse est.

Sermo omnium gentiū est: *Loquela* cuiusque gentis dialectus propria.

Comes itet facit: *Assecla* sequitur potētiorem: *Sodalis* adolescentiæ nomen est: *Cliens* implorat opem & fidem. Ita *comes* tutus, *assecla* officiosus, *sodalis* amicus, *cliens* submissus.

Causa docet factum: *Ratio* soluit obscura.

Nomen proprium indicat: *Vocabulum* diffundit significationem.

Horret corpus: *Trepidat* motus animi.

Quærimus disciplinam; *Inquirimus*, de quo dubitamus. *Desideramus*, vel quod diligimus, vel, quod amisimus.

Temerarię, qui sine respectu salutis obiicit se periculis: *Audax* sine ratione impetū facit. Ergo *audax* nō prouidet, *temerarius* nō timet.

Longum prouerbium est, itaque verbum illi opponitur: *Longinquum* itineris est.

Felix ita natus est: *Fortunatus* cum opibus nomen accipit. Ita *felix* naturæ bono fruitur: *Fortunatus* commodo temporis.

Æstas est pars anni: *Æstus* calor temporis. *Æstus* à nimio calore nomen accepit: *Æstas* nomen non amittit, etiamsi temperata est.

Citius prouerbium qualitatis prælatiuæ, simile cognomini. Pro, maturius est, etiam significantiam habens. Vt, Iam fessi ante tempus citius, vt loquantur: non ostensio qualitatis nec certi temporis: At *celeritas* sui temporis est perfecta.

Simul locū demōstrat: *Vnà* cōgregationē.

Cominus & *Eminus* de iaculis, quòd illud à manibus non recedit hoc è manib. emittitur.

Parci semel: *Peperci* sępius.

Dicimus, quod volumus: *Loquimur* inuicē: *Narramus*, quod ignoratur.

Vultus propriè hominis: *Os* omnium: *Facies* pluriū.

Memoriosus habet ad dicta factáque referēda memoriam: *Memor*, beneficij memoriam vel iniurię refert. Ita *memoriosè* qui facit, ostēdit in omni re naturæ bonū. *Memoriter* gratū vel fortè ex eo ostēdit, quòd vel retribuit beneficium gratè, aut iniuriā vindicat fortiter.

Ordinatio simplex est: *Dispositio* vaga.

Conseueratus prouerbium ex cognomine.

Consiuerantius ex participio.

Dedicatur deo: *Consecratur*, quasi sanctum constituitur. hoc est, *Dedicatur* deo, quod illi debetur: *Consecratur*, quod prophanum sit.

Quatenus, qua fine: *Quatinus*, quoniam.

Voluntas facto gaudet: *Voluptas* fieri cupit.

Nouissimum ordinis: *Vltimum* orbis.

Furtim cùm incipit: *Furaciter* quāsi artificiosè, à consuetudine inuolādi: *Furtiuè* quod iam ablatum. Ergo *Furtim & furaciter* furax, *furtiuè* locus facit.

Imum summo respondet: *Infimum*, vt infrà humum.

Commodat mutuam pecuniam: *Accommodat*, aptat.

Fulget natura, vt ignis, sol: *Splendet* artificio vt aurum, argentum.

Meret precium: *Meretur* gratiam. Itaque illud vectigale, hoc honorarium est.

Pedale mensura est pedis: *Pedule* verò sub pedibus præstat vtilitatem.

Araneum, quod textum est: *Aranea*, quæ texit.

Opinio hominē suspectum facit: *Fama* vel commendat, vel destruit: *Opinio* ostendit: *Fama* indicat, *Rumor* tumultuatur.

Querimonia certæ rei est, *Querela* superuacua est. Itaque prior grauitatis est, posterior leuitatis.

Transfuga suos relinquit, & ad alios venit, *Perfuga* supplex est. Ergo *transfuga* vt adiuuetur, fit *perfuga*.

Hunc & Istum in proximo notant, *Illum*, ostendit quidem longè stantem, sed in conspectu. *Eum*, absentem refert.

Gloriat, vnius est glorię. *Gloriator*, non habet causam gloriandi, sed tamen gloriatur. *Gloriosus* pluribus de causis cogitur.

Adrogat aliquid sibi, etiamsi non meruit.

Abrogat, qui alij aufert. vel qui legē tollit.

Continuè, assiduè. *Continuatè* sine intermissione.

Externus est exteræ gentis, *Alienus*, nō loco, sed re differt. *Extraneus*, qui extra eandem ianuam est, *Extrarius*, qui extra eandē aream.

Lucidum est, quod aperto cœlo lumen accipit, *Luminosum*, quod multis foraminibus illuminatur.

Expertus est aliquid, aut in bona parte, aut in mala. *Experrectus* de somno.

Delubrum, in quo homines pericula sua diluunt, ponunt enim vel pileum, vel scutum, vel alia suscepta votis. *Sacellum*, paruulum ædificium diis consecratum, *Templum*, in loco angurato. *Lucus*, locus fulmine ictus, & arborum spissitate tectus. *Fanum*, Fauno consecratum, vnde *Fauni* appellabantur prius, & illi, qui vagabātur Fanatici. *Bidental*, locus fulmine tactus, & expiatus oue, *bidentes* enim oues appellantur.

Interficere & perimere priscæ sunt. *Occidere*, ob cædem dictum est, *Iugulare*, ob iugulum, *Necare*, à nece. *Interficere*, à facto, *Perimere* ab emtione, quasi iure tollere.

Virtus hominis summū bonū est, quę & in oratione & in cursu potest videri. *Fortitudo* vis corporis, ad sustinendos labores, *Vigor*,

animi habet elationem: *Velocitas*, corporalis celeritas, quasi velox & cita: *Vehementia* à vi: id est, impetu mentis.

Facultas locupletis: *Facilitas* artificis est. Itaque dives *facultatem* habet multam vel emendi, vel redimendi: Artifex opera perficiendi *facilitatem*.

Silet, cuius loquentis sermo comprimitur, ab ipsa significatione literæ S. *Tacet*, qui ne loqui quidem cœpit.

Ignoscit, qui dissimulat se nosse, quod comperit, & ita silentio peccata impunita dimittit: *Concedit*, qui omnia peccata condonat.

Habere potest etiam fur & nequam: *Possidet* nemo, nisi qui rei aut relictæ aut donatæ, aut emptæ dominus est. Ita in *habente* onus, *possidente* ius est.

Munus, quod amicus, vel cliēs, vel liberus officij causa mittunt, vel munus gladiatoriū: *Donū*, quod diis datur: Inde, vbi *dona* ponuntur, *donariū* appellatur. Possunt & illa nihilominus *dona* dici, quæ donāt pauperib. diuites vel potēres: illud quoq. *donū* putādū est, quod militib. donatur in castris, vt corona vallaris.

Noxa pœna est: *Noxia* culpa.

Sciēs, qui scit: *Scitus*, qui scitur, vel festiuus.

Animantia animus facit: *Animalia* animam habent.

Visum semel: *Visitatum* sæpius esse scito.

Abstersus est ab aliquo pulsus, *Repulsus* retro pulsus.

Metus, motus est animi, *Timor*, quasi tumor, *Formido* fert interdum rationem, *Pauor* puerilis est.

Reperimus nostra, *Inuenimus* aliena.

Videte imperatiuum, *Videtote*, mandatiuū.

Proprium cuiusque suum. Priuatum, non publicum. (minum.

Onus vehiculorū & maius est, *Sarcina* ho-

Sumimus, quæ posita sunt, *Accipimus*, quæ porriguntur.

Locuples à copia locorū: *Diues*, quia diuidēdi facultatē habet, *Opulētus* ab opibus, *Potēs*, qui quod vult, potest, *Fortunatus*, cui fortè aliquid cōtigit, *Beat⁹*, qui apud Græcos μακάριος est, *Pecuniosus*, qui habet pecuniā vel pecora.

Grande incremento, *Magnum* amplitudine, *Immane*, præcipuæ amplitudinis.

Poetice est rei, vt historicè, *Poesis*, operū cōtexus, *Poema*, certis pedib. & legitimis numeris in clusa materia, *Posticiū* in poeta vile est.

Homonymia, vna voce multa significat, *Synonymia* multis vocibus idem testātur.

Clupeum armorum, *Clypeum* imaginis.

Paruū in tēpore, *Breue* in spacio, *Exiguum* in corpore infantis, *Pusillum* in corpore pumilionis. (est, furtiuè.

Inuolat, qui in die venit, *Surripit* clàm, id

Species diuisio est generis, *Specialitas* ficta est ab Antonio [Guiphone] Grammatico, *Species* tas qualitatis.

Prouerbiū est euphonō, *Aduerbium* vitiosū & fictum, tamen in vsum nunc est receptum.

Cōpendium vtiq. ad pondus pertinet, *Dispēdium* detexitur in pōderibus, *Dāmnum* dat omnibus, *Detrimentum*, vsu tritū, *Iactura*, quod iacitur ex onere nauis.

Æger animo, *Ægrotus* corpore.

Altitudo incrementū est corporis, *Alimentum* incrementum infantis, *Alimonia* deriuatiuum ab alendo quasi particula animi.

Æqualis alterius statuæ par, *Æquabile*, quod æquari potest.

Inscius aliquid nescit, *Nescius* nil nouit, alter in parte errat, alter in toto.

Glacies est, quæ ex coitu aquæ constaguat, *Nix* ventorum ritu cadit.

Contrarium negotium, *Aduersarius* homo.

Gallus natione, *Gallicus* ex Gallia.

Acuere & Exacuere, præpositione distinguuntur.

Incertum, nec tempus, nec numerum recipit, *Dubium* à duobus incipit.

Ambulare incipiunt infantes, *Inambulans* homines.

Modulari est, carminis modos facere, *Moderari* est, modum imponere.

Barbara locutio propriè peregrina est, *Barbarism⁹* fit etiā in sermonis Latini locutione.

Cadit etiam in plano, *Decidit* ex alto.

Subsidium, quod subest deficientibus, *Præsidium* imponitur, *Auxilium* repentinum est: Ita *Subsidium* ad secundos casus præparatur, *Præsidium* ad custodiam collocatur, *Auxilium*, vt prosit, ex insperato venit.

Distrahere à trahēdo, *Deducere* à ducendo, *Diuellere* à vellendo.

Corruptela ipsa res est, *Corruptio*, corrumpentis administratio.

Cæruleus naturæ color est, *Cæruleus* naturā fingit. Ita alterum est, alterum fit.

Qui *properat*, apparet non esse fessus, *Qui festinat*, videtur esse defatigatus.

Polimus rudia, *Nouamus* vetera.

Nobilem nobilitate rerum, *Generosus*, qui Græcè γενναῖος appellatur. Ita alter ex re, alter ex generatione est.

Natio solū patriū quærit, *Gēs* seriē maiorū.

Præparare prius, *Cōparare*, vndique parare.

Gutta manat, *Stilla* cadit.

Conuenit in vnum, *Coit* in multos.

Causa est, de qua agitur, *Patrocinium*, quod accommodatur, *Oratio*, quæ loquitur.

Superbia est, à superhabendo, *Arrogantia* etiam in pauperem cadit.

Scrutatur in te ille, qui intercipit aliqua secreta, *Quærere* duo significat, vel quod abest, vel quod ad patrimonium pertinet.

Innuit vel capite, vel supercilio, *Annuit* ad id, quod dictum vel factum est.

Gnatus

Gnatus filius, *Natus* pullus.

Qui *insimulat*, vel arguit, vel fingit, Qui *simulat*, probare vult, quod non est.

Bellum etiam sine prælio est, cùm indicitur, *Prælium* ipsa pugna.

Diligentia à deligendo singula, huic negligentia opponitur, nec recipit errorem, *Cura* animi est, quæ anxium facit hominem, & tam honestæ quàm inhonestæ rei est.

Regum, quod regis, *Regale*, quod regę dignum est.

Erraticus & potest errare, & solet, *Erratius* animus est, qui solet errare & desinit, *Erratio* enim animi est repentina commotio.

Error est rei vitium, vt amor, dolor, *Erratio* incertæ viæ.

Erratrix, per se rapta est, vt venatrix, *Erratica*, vt hedera, vitis.

Notat vel locum quis, vel personam, vel noxiam, *Annotat* qui notæ quid adiicit.

Salubre ad locum refertur, & ad cibum, *Salutare* consilium est. Ita *Salubre* non nocet, *Salutare* prodest consilio.

Commissiones consilia, *Credimus* pecuniā. *Sub*, nonnunquam pro clàm ponitur. Vt, *Subripuit*, clàm rapuit, aut ferè notat aliquid subditum, *In*, aut intus significat, aut minus, aut valde & in compositione pro non ponitur, vtindoctus.

Claritas tam luminis, quàm perspicuitatis, *Claritudo* generis. Prior itaque splendoris, posterior nobilitatis est.

Vicinus vicorum coniunctio, *Vicinitas* hominum conseruatio est.

Communitas est communicandi voluntas.

Communio, vndique munitio.

Futurum fit, *Futura*, cùm facta est.

Ieiunium, dies est, *Ieiunitas* cibi abstinētia.

Elinguis, habet linguam, sed vsu eius caret, *Elinguatus* amisit.

Suspicax arguit, *Suspicios⁹* recipit.

Restiarius, qui facit, *Restio*, qui vendit.

Austerus Græca consuetudine, *Seuerus*, à Sæuo.

Eloquentia perfecta vis orationis: *Eloquiū*, pars supposita commodè eloquendi.

Seruitus est sub domino, Serui patientia *Seruitium* facit.

Vituperatio vitium parit, *Culpatio* à culpa incipit.

Nominatio nominat, quem appellat. *Appellatio* appellantis vox est, in ministerio, & appellat ad potentiorem propter iniuriam, vt cùm inuocat auxilium magistratus, vel cùm pecuniam reposcit.

Tres in accusatiuo casu, *Tres* in nominatiuo & vocatiuo.

Necessitudo vel sanguinis, vel meritorum, cum præceptoribus, cum amicis. *Necessitas* immutabilis res est, vt mori necessitas est.

Serum ad negotium pertinet, *Serò* ad tempus.

Decus est instrumentum cuiusque, *Gloria* quasi honoris merces.

Honor dignitatis consummatio, vel priuatim, vel publicè, *Laus* secunda existimatio rectè factorum.

Familiare ad dominum non refertur, cùm amici familiares sint, *Familiarium*, quod seruo competit, vt sagum, gladius.

Infector colorem mutat, *Offector* officio obest.

Certum recipit præpositionem, & fit incertum, certúmque vel pondus vel rei pretium, *Verum* opponitur falso.

Figura artis est opus, *Forma* naturæ bonum, vnde etiam *formosus* dicitur.

Ignominia imponitur ab eo qui potest animaduersione notare. *Infamia* ex multorum sermone nascitur.

Nullus est tam in re, quàm in persona. *Nemo* in persona dicitur, vt, nemo homo.

Iratus ex offensa est, *Iracundus* natura.

Periculum contra quamuis rem timetur, *Pernicies*, contra necem.

Omnes nullum excipit, vt omnes homines, ita & res, *Cuncti* in personarum numero nominantur, prisco dicti verbo, *Vniuersi*, in vnam sententiam conuersi, dicendi quid, siue faciendi.

Feroces animo, *Feri* leones, cæteriq. similes.

Aufert, qui dedit, *Adimit* imperio coactus, *Eripit*, qui plus valet. Itaque *auferre* possumus *adimere* iubemur, *eripere* valemus.

Studium animi est *Disciplina* artis.

Inchoat, qui incertum facit, *Incipit*, cuius exitum sperat.

Bonus opponitur malo, qui alij vsu, *Commodus* alij necessario vtique prodest.

Decens in gestu est, & motu corporis, *Formosus* ab excellenti specie dicitur.

Decor communis est omnium & is facit decentiam speciei, *Speciei* propria est cuiusque. Itaque *Decor* in habitu est, *Species* in membris.

Lis nascitur: Pertinacia efficit *controuersiā*: Et *litigant* homines: res in *controuersiam* deducitur. Ita *controuersia* partis est, *Lis* summa.

Rixa sine armis est, habet defensionem: *Pugna* legem habet vel naturalem, vel moralem: Palæstrans enim vel exhibet virtutem, vel armis per summa vitæ pericula dimicat.

Occultè latent, *Clàm* cælant. Alteri non prodere, alteri cælare habitui naturali inest.

Nauus à præcipuo nauis cursu dicitur, vel alterius causa natus, qui studet per officium suum, & recipit comparationem superlationémque quia cognomen est. Ita *nauus* operam nauat alteri: *Celer*, vt suam rem, ita alterius quoque celeriter perficit.

Agilem actio facit, *Strenuum* motus, *Fortem*

animus. *Robustum* corpus.

Contumeliam inferunt, *Iniuriam* patiuntur homines.

Spectacula loca sunt, vnde spectamus. *Spectamenta*, quæ spectantur.

Pascentia sunt, quæ ex se pascuntur, vt prata, & pascentia mancipia: quia pascuntur, ideo etiam pastores vocantur: *Pabulantia* verò, quæ iis vruntur, vt iumenta.

Volentia, quæ volunt: *Volubilia*, quę vpluuntur.

Animus qualitas viuentis: *Anima*, causa vitæ.

Materies animi est: *Materia* arboris. Et *materies* qualitas ingenij, *Materia* fabris apta.

Hebescit, quod natura obstupescit: *Hebetescit*, quod amittit aciem.

Cedò sibi poscit, & est immobile: *Dat*, qui non finire facit datum.

Fidelis sit: *Fidus* nascitur.

Laus facti instrumentum est: *Laudatio* verò est rerum gestarum relatio.

Perè futurum significat: *Aliquando* & *Nonnunquam* quod intermittere non patitur.

Aptum loco venit & tempore, quod habet suam materiam. *Vtile* vsus fecit, vt prudentis literæ: *Idoneum*, vt amicum per consilia dicimus, & vt seruum in vsu hominis.

Saxum naturale: *Lapis*, qui è saxo cæsus est.

Certatio est administrantium: *Certamen* operis.

Victima maior est: *Hostia* minor.

Tollere est leuare & erigere: *Auferre* legatum transferre. Virg. lib. 8.

Tollite cuncta, inquit, cœptósque auferte labores.

Horrendum est terrum & cuitabile. Virgil. lib. 3. Æneid.

Concilium horrendum.

Horridum plerunque extans, & prominens. Virg lib. 4. Æneid.

Et glacie riget horrida barba.

Meretrix honestioris loci est, & quæstui. Nam *meretrices* à merendo dictæ sunt, quòd copiam sui tantummodo noctu facerent: *Prostibula*, quòd ante stabulum stet, quæstus diurni & nocturni causa. Plaut. in Cistel. manifestissimè discernit.

Intro ad bonam meretricem, astat ea in via sola.

Prostibula sanè est.

Genitrix semper, quæ genuerit, nûcupatur: *Mater* verò aliquando pro nutrice ponitur. Virg. lib. 8.

Geminos huic vbera circum
Ludere pendentes pueros, & lâbere matrê.

Plaut. in Menæch.

Ita forma similes pueri, vt mater sua
Non internosse posset, quę mammam dabat,
Neq; adeò mater ipsa, quę illos pepererat.

Pudet verecundiæ est: *Piget* pœnitentiæ. Plaut. in Pseud.

Nimirum id quod pudet,
Facilius fertur, quàm illud quod piget.

Osculum ab ore, *Suauium*, à suauitate dicitur. Varro de vita pop. Romani, *Ideóque hic ab ore dicitur osculum, non à suauitate, vnde & suauium, quod simile sit suauitati.*

Sacrificare est, veniâ petere: *Litare* est propitiare, & votum impetrare. Virg. lib. 4. Æn.

Tu modò posce deos veniam, sacrisque litatis, id est, impetratis.

Expleri est tantummodo plenum esse: *Satiari* suprà modum, & abundanter. M. Tull. de republ. lib. 6. *Graues enim domina cogitationum libidines, infinita quadam cogunt atque imperant: qua, quia expleri nec satiari vllo modo possunt, ad omne facinus impellunt eos qui illecebris suis incenduntur.*

Arcus omnis suspensus fornix appellatur: *Arquus* non nisi qui in cœlo apparet, quem Itali poetæ dixerunt. Vnde & *Arquati* dicuntur, quibus color & oculi virent, quasi in arqui similitudinem. Lucret. lib. 6.

Tum color in nigris extabat nubib. arqui.

Fors est casus temporalis: *Fortuna* des. Terent. in Phor.

O fortuna, ô fors fortuna: quantis commoditatibus.
Quàm subitò hero meo Antiphoni ope vestra oneratis hunc diem?

Nonij Marcelli.

Cupido & Amor idem significare videntur, sed est diuersitas. *Cupido* enim incôsideratæ est necessitatis: *Amor* iudicij. Plaut. Curculione discreuit, & vim eiusdem diuersitatis expressit, dicens,

Quod Venus Cupidóque imperat, suadétque amor.

Cupidinem, cùm genere fœmineo dicimus, cupiditatem significamus. Virg. lib. 6.

Quæ lucis miseris tam dira cupido?

Cùm masculino, deû ipsum. Plaut. Mercat.

Cupido quantus es?

Amare vim habet maiorem: *diligere* autem est leuius amare. Cic. ad Brutum: *Sic igitur facies & me aut amabis, aut, quo contentus sum, diliges.*

Perire leuior res est, & habet inuentionis spem, & non omnium rerum finem. Plaut. Capt.

Qui per virtutem peritat, non pol interit.

Alere est victu temporali vitam sustentare. *Educare* autem ad satietatem perpetuam educere. Accius Andromeda,

Alui, educaui, id facite gratum vt sit seni,

Ferus est sæuus. *Ferox* est fortis. Virg. 2. Æn.

Ferus omnia Iuppiter Argos
Transtulit. Idem lib. 4.
Et frena ferox spumantia mandit.

Antiquum significat vetus. Virg. lib. 2. Geor.

Antiquáque domos auium.

Antiquior, melior. M. Tull. de repub. li. 1. *Sed quoniã plurima beneficia continet patria, & est antiquior parens, quam si quis (vt aiunt) curauerit, maior ei profectò, quàm parenti debetur gratia.*

Faustum quasi à fauendo dictum, ac per hoc prosperum & propitium. Vnde contrà *Infaustum*, minax & inprosperum, Terent.

O faustum & felicem hunc diem.

Cuius ad personam refertur hominis: *Cuiatis*, vnde significat. Accius Telepho,

Qui neque cuiatis esset vnquã potuimus.
Multa rogitantes scire.

Animus est, quo sapimus: *Anima*, qua viuimus. Accius Epigono,

Sapimus animo, fruimur anima: sine animo anima est debilis.

Vultus est voluntas, quæ pro motu animi in facie ostenditur: *Facies*, ipsa oris species. Sal. in Catil. *Prorsus in facie vultúque verecundia inerat.*

Sebum sit ex adipe ruminantium.

Mussare hominũ sit occultè & pressa voce loquentiũ, quod celatũ velint. Virgil. lib. 10.

Se scire fatentur.
Quid fortunas ferat populi, sed dicere mussant.

Murmurare maioris soni est, proximi ad fremitum. Virg. Georg. lib 1.

Et resonantis longe
Littora misceri, & nemorum increbrescere murmur.

Priores comparatiui sunt gradus: *Primores* summæ, quæq; res. Cicero Orat. *Qua iste rhethores ne primoribus quidem labris attigissent.*

Poesis est textus scriptorum: *Poema* inuentio parua, quæ paucis verbis expeditur. *Poesis* opus totum, totáque illa summa est vna *Sion*, vt Annales Ennij: *Poema* est λέξις ἔνρυθμος, id est, verba plura modicè in quandam conjecta formam: Itaque etiam distichon epigrammation vocant poema:

Poesis, est perpetuum argumẽtum ἔνρυθμος, vt Ilias Homeri, & Annales Ennij. *Poetice* est ars earum rerum.

Doctum & Peritum cùm simile videatur, à M. Tull. discretũ est, vt sit *Peritum* plus, quàm quod *Doctum*. de Off. lib. 3. *Itaque cùm sint docti & periti, desistunt facile sententia.*

Vrbs est ædificia. *Ciuitas* incolæ.

Cogitare est dubitare: *Deliberare*, confirmare. Turpilius Philopatro,

Certum ac deliberatum est, me illis obsequi.

Scius secum, *Conscius* cũ alio scius est: licet conscium indifferenter legerimus.

Auspicium, auium inspectio, & quæ ex volatu earum significetur & vocibus: *Augurium* autem rerum omnium coniecturas prudenter & diligenter amplectitur.

Monstra & *Ostenta* similiter intelliguntur, quòd imminentia monstrent & ostendant: *Omen* verò votum est mentis & vocis: Vnde sacrificantibus dicitur, *bona omina habere*, id est, vt circumstantes & mente recta velint, & bona oribus proferant: *Portentum* non solùm quòd portendat, sed etiam quòd iam apportet, & faciat ex his significationibus, quæ in auspiciis & auguriis, & extispiciis ostenduntur: *Prodigium* autem semper pessimum est, dictum quasi porrò adigendum. Virgil. Æn. libro 3.

Sola nouũ, dictúq; nefas Harpyia Celeno.
Prodigium canit, & tristes denunciat iras.

Iniuria à contumelia hoc distat: *Iniuria* enim leuior res est. Pacuuius Peribœa,

Patior facilè iniuriam, si est vacua à contumelia.

Fulmen telum ipsum, quod iacitur. Vt Virgil. Georg. lib. 1.

Ipse pater medio nimborum, in nocte coruſca,
Fulmina molitur dextra.

Fulgur, ignis, qui coruscat. Vnde & *fulgetra* dicũtur, & *Fulgor. Fulguritum* dicitur fulgure tactum, vel exustum.

Iurgium leuior res est: siquidẽ inter beneuolos aut propinquos dissensio vel concertatio *iurgium* dicitur, Inter inimicos dissensio, *Lis* appellatur. M. Tull. de repub. lib. 4. *Admiror nec rerum solum, sed verborum etiã elegãtiam. Si iurgant, inquit, beneuolorum concertatio non lis, inimicorum iurgium dicitur.*

Merx est species ipsa, *Mercatura* actus ipse vel lucrum de merce, *Mercatura* autem locus, in quo agitur mercatura.

Superstitionu & Religionis distantiam manifestissimè discernit M. Tull. de natura deorum libro 2. *Non enim philosophi solum, verum etiã maiores nostri superstitionẽ à religione separarunt. Nã qui tota die precabantur & immolabant, vt sibi sui liberi superstites essent, superstitiosi sunt appellati, quod nomẽ patuit postea latius. Qui autẽ omnia quæ ad cultum deorum pertinerent diligenter retractarent, & tãquã relegerent, dicti sunt religiosi, à relegendo.* Sed vere *superstitiosi* proprietatem ex hoc habent, quod præ cultura deorum supersedeant cæteris, id est, negligant. Itidem & *religiosi* quasi religiosi, omnium cæterorum sacrificiis seruiant.

Petus à malo, quod in vsu est, & creberrimè frequentatur. *Deterius* verò à bono, vt minoris sit meriti, quàm id quod placet. Vir-

gil. Georg. lib. 4.

Deterior qui vsus eum ne prodigus obsit
Dede neci. Idem lib. 8. Æneid.

Deterior donec paulatim ac decolor ætas.

Hæc enim meliorib⁹ comparata sunt.

Circus est planicies rotunda, vt circuitus, *Globus* soliditas vndique versum rotunda, vt est sphæra, & staminum glomer. M. Tull. de Natura deorum libro 2. *Cúmque duæ formæ præstantissimæ sint, ex solidis, globus (sic enim sphæram interpretari placet) ex planis autẽ, aut est circus, aut orbis.*

Manubias à Præda hoc distare veteres existimarunt, vt sit *Præda*, corpora ipsarum rerũ, quæ capiuntur, *Manubiæ* verò pecuniæ ex præda venditæ redactæ, & sic apud plurimos.

Pertinacia est interdum bonarum rerum perseuerantia, *Pertinacia* semper malarum. Acc. Myrmidonibus,

Tu pertinaciam esse Archiloche hanc prædicas,
Ego pertinaciam aio, & me vti volo.
Nam pertinacem dicis me esse, & vincere.
Perfacile patior, pertinaceni nil moror,
Hæc fortes sequitur. illam indocti possident.

Tu addis quod vitio est, demis, quod laudi datur.

Sensus sunt, qui sentiunt, *Sensa*, quę sentiũntur. Cic. de Orat. *Et quod exprimere dicendo sensa possumus, nã primùm manifestum est, & sapere nos cum incitatio sit vel sensus.*

Iuuentus iuuenis: *Iuuenta* ætas ipsa, *Iuuenilitas*, quod ἥβην vel νεότητα vocant Græci. [*Iuuentas* dea ἥβη Cic. in Bruto, *Ludis Iuuentas*. Et Liuius lib 5. *Iuuẽtas Terminúsque maximo gaudio patrum nostrorum moueri se non sunt passi.*

Morosa est contrariis peruersisque moribus. Afranius Vopisco,

Dum morigeram me, dum morosam præbeo.

Vegetum est incolume, *Vigens*, forte. Nam *Vegetum* corporis. *Vigens* etiam animi possumus dicere.

Profesti dies sunt, à festiuitate vacui. Afran. Prinigno,

Quæ festiuo nos facere solemus die,
Quotidiano opere, promisces omnia.
Et quæ profesto concelebras die focum.

Quærere & requirere hoc differunt, quoniã *Requirere* est diu quærere. Afra. Fratriis,

Proin tu, dum quæram, ne requiram reuide.

Specula despicientiam significat. Virgilius libro 10.

Leo specula cùm vidit ab alta
Stare procul campis meditantem prælia taurum.

Speculum, quo imago redditur. Marc. Tull. in Clodium & Cutionem, *Sed credo posquàm tibi speculum ablatum est, longè te à pulchris abesse sensisti.*

Profiteri voluntatis est, *Confiteri* necessitatis & coactus, quod ita positum sæpius legimus. Cic. pro Manilio, *Hic ego non solùm confiteor, verumetiã profiteor.* Honestius profiteri, quàm confiteri.

Vlcus tecta & clausa est malignitas. Virg. Georg. lib 3.

Quàm si quis ferro potuit rescindere summum
Vlceris os, alitur vitium, viuitque tegendo.

Vulnus hians & patens. Idem lib. 3.

Produxi, pressiuè oculos, aut vulnera lauit
Veste tegens.

Quarùm & Quartò prudentes differe dixerũ. Varro Disciplinarum 5. *Aliud est quartò prætorem fieri, aliud quarùm.* Et *Quarùm* locum significat, & tres antè factos, *Quartò* tempus signat, & ter ante factum.

Turpe & Fœdum quã habeant distantiam, manifestum est, nã *Turpe* leuior res est. Marc. Tullius de Offic. *Luxuria verò cùm omni statu turpis, tum senectuti fœdissima est.*

Forma & Figura quæ sit differentia. Marcus Tullius manifestator est. Nam *formam* integritatem speciei esse voluit. *Figuram*, formam nostram. Marcus Tullius de officiis libro primo, *Principiò corporis nostri magnam naturam ipsa videtur habuisse rationẽ quæ formã nostrã reliquámque figurã, in qua esset species honesta, eam posuit in promptu.*

Dignitatem & Venustatem discernere voluit Marcus Tullius vt *Dignitas* virtus: *Venusta*, fœminis sit attribuenda, de Offic. libro 1. *Venustatem muliebrem dicere debemus, dignitatem virilem.*

Monstra & Ostenta sunt monita deorum. Virg. lib. 3.

primúmque parenti
Monstra deũm refero.

Prodigia, deorum minæ vel iræ. Idem lib. 3.

Sola nouũ, dictúque nefas Harpyia Celęno
Prodigium canit.

Portenta Ostenta, quæ aliquid imminere significant. Lucil. lib. 25. *Nisi portenta anguesque volucres ac pinnatos serebitis.*

Celare est tegere & abscõdere. Ter. in And. Bene dissimulatum amorem & celatum indicans.

Celare, insculpere. Virg. Æneid. lib. 1.

cælataque in auro
Fortia facta patrum.

Ignoscere & Concedere quemadmodum inter se distent, aperit M. Tull. ad Cęsarem iuniorẽ lib. 1. *Quòd mihi & Philippo vacationem das, bis gaudio: nam & præteritis ignoscis, & concedis futura.*

Contemnere

Contemnere & Despicere eo distant, quòd Despicere grauis, quàm Contemnere. M. Tull. de senectute. *Contemni se putant, despici, illudi.*

Cupiditas & Cupido diuersa sunt: nam Cupiditas leuior est. Lucil. lib. 23. *Cupiditas ex homine. Cupido ex stulto nũquam tollitur: quòd cupiditas pars quædam sit temperatior, defluens ex cupidine.*

Imitatio simplex est, & liuorem atque inuidiam non admittit. *Æmulatio* autem habet quidem imitandi studium, sed cum malitiæ operatione. M. Tul. in Cæsarianis, *Quasi quodam æmulo atque imitatore studium & laborum meorum & comite abstracto.*

Probatum & Spectatum, hoc vis maioris est. Lucil. lib. 26. *Tuam probatam mihi, & spectatam maximè adolescentiam.*

Bellum & prælium hoc differunt, quòd *prælia* partes sunt belli, hoc est, in bello congressiones. Lucil. lib. 26. *Vt populus Rom. victus vi, & superatus prælis sæpe est multis, bello verò nunquam in quo fuit omnia.*

Inter *Cauere & vitare*, Lucilius esse distãtiam voluit lib. 26. & esse plus *Vitare*. *Quid tibi cauendum censes, quid vitandum maximè?*

Vetustiscere & Veterascere quid interfit, Nigidius (Figulus) cõmentator Grãmaticus *lib.* 10. deplanauit. *Dicemus quæ vetustate deteriora fiunt vetustiscere: inuicta verò scere, quæ meliora.*

Nocens à Nefario, & Impio distare vti *Nocens* leuius vitari possit. M. Tul. de offic. lib. 2. voluit, *Nec tamen vt hoc fugiendum est, ita habendum est religioni contrarium, nocentem aliquando & nefarium impiúmque defendere.*

Iuuare est facie significare. Ter. in Adelp.

Non inuerecundè, verùm in istam partem potius peccare tamen.

Annuere, concedere. Virg. lib. 10.

Annuit his Iuno.

Flagrare est incendio & ardere, *Fragrare* verò olere & in plurimis inuenitur ista differentio.

Noxa est peccatum leue. Virgil. Æn. lib. 1.

Vnius ob noxam & furias.

Noxia, nocentia. Idem lib. 8.

iræque & crimina noxia cordi.

Plus à Multo vetustas voluit discrepare, & potest videri hanc habere posse distantiam vt sit *Multum* à plurimo minus, ac non supra modum. *Plus*, sicut in plerisque, quod maioris modi est quàm necessarium est, atque ideo M. Tul. discreuit Epist. ad Catonem, *Nec iccirco mihi desiderandum esse dignitatem meam, quòd eam multi impugnarint, sed eò magis recolendam, in quòd plures desiderarint.*

Inter *Speratam & dictam. & Pactam & Sponsam* hoc interest, quòd virgo priusquàm petatur, *Sperata* dicitur. Plaur. in Amph.

Amphitruo vxorem salutat lætus, speratam suam.

Dehinc *Promissa*, vel *Pacta*, vel *Sponsa* dici potest. Virgil. Æneid. lib. 2.

cui paruus Iulus.

Cui pater, & coniunx quondam tuæ dicta relinquor?

Et idem in alio loco,

Et gremiis abducere pactas.

Mutuum sine vsuris: *Fœnus* cum vsuris sumitur, & est accepti fœtus. Vnde & Fœnus dictum est, vt Græcè τόκος, quasi partus mutui sumti. Plaut. in Asin.

Si mutuò non potero, certum est sumam fœnore.

Vnde honestius *mutuum* est, quod sub amico affectu fiat meum tuum, vsu temporis necessarij.

Nutare capitis. *Annuere* vel *Innuere* nariũ vel labiorum: *Niclare* oculorum significantiam esse decreuerunt veteres. Plaut. in Asin.

Nec vlla vlli homini nutet, nictet, annuat.

Simulare est fingere scire, quæ nescias: *Dissimulare*, fingere, nescire, quæ scias.

Castitas & pudicitia paria deputantur, cùm sit *Pudicitia* ab iniuria turpium libidinum libera: *Castitas* & ab his continens, & remota: præterea & religiosa mundicia & puritas. Virg. lib. 7.

Præterea castis adolet dum altaria tedis:

Atque ideo plus est *Castitas à pudicitia*, quòd par sit cum aliis cæteris *castitas*.

Alere & Pascere hoc distant auctoritate: vt sit *Alere* sufficiendi generis curam habere, *Pascere* natos cibo saginare. Varro de re rust. lib. 2. *Vbi pingues pascuntur pauonum greges.*

Ora & Ora licet paria esse videantur, tamen, vt genere, ita intellectu distant. Nam quoties in his neutrum genus tangitur, vultus vel facies nostra significatur. Virg. lib. 12.

Ora citatorum dextra detorsit equorum.

Quoties fœmininum, cuiuslibet rei fines. Virg. Æn. lib. 1.

exire, locósque
Explorare nouos, quas vento accesserit oras.

Inter *Extinguere & opprimere* interesse Cicero voluit de Amicitia, vt sit maius *Opprimere*, quàm *Extinguere*. *Quamobrem* inquit, *primùm danda opera est, ne qua amicorum dissidia fiant: sin tale quid euenerit, vt extincta potius amicitia quàm oppressa videantur.* Quasi quod *Extinguitur* possit renouari: quod *opprimitur*, non queat.

Morbum à Vicio prudentia veterum sic voluit separari, vt sit *Morbus* cũ accessu vtique aut temporis, aut contagij: *Vitium* perpetua & insanabilis atque irremouabilis causa.

Meminisse & memoriam redigere hoc differre Aristoteles putat, quòd τὸ μὲν μνημονεύειν τοῦ μεμνῆσθαι, & vult *Meminisse* omnium

esse animantium, vbi cibi, potionis, somni, voluptatis: *In memoriam reuocare* quod excidit non nisi homines posse.

Die quarta, & die quarto hoc differre prudentes volunt, quamuis tamen auctoritas in obscuro est, vt sit *Die quarto*, temporis præteriti: *Die quarta*, futuri.

Mentiri & Mendacium dicere, quemadmodum distent, D. Augustinus studijs bonarum artium præclarissimus, manifestissimè separauit. Qui *mentitur*, ipse non fallitur, sed alterum fallere conatur. Qui *mendacium dicit*, ipse fallitur. Qui mentitur, fallit, quantum in se est. Vir bonus præstare debet, vt non *mentiatur*, prudens, ne *mendacium dicat*: alterum iudicat in homine, alterum non.

Festinare & Properare veteres voluerunt habere distantiam, Cato oratione quam de suis virtutibus scripsit. *Aliud est properare, aliud festinare.* Qui vnum quid maturè transigit, is *properat*, qui multa incipit, neque perficit, is *festinat*. Verùm vtrorumque verborum ratio sub hac significantia proxima est veritati, vt sit sæpe animi *properare*, studiosè ad res aliquas contendentis *festinare*, corporis necessitatibus obsequendi.

Matrona & Matrisfamilias dissimilitudinem, hoc modo veteres quidem docti separarunt, vt sit *Matrona*, quæ peperit semel: *Materfamilias*, quæ sæpius: sed hæc definitio videtur absurda. Ad hæc fidelius locupletiores, *Matronam*, quæ in matrimonio sit mariti, etiam ante susceptos liberos dictam, meliore tamen matris futuræ spe, M. Tullius nomine nuncupatam. *Matrem* verò *familias*, quæ in familia mancipióque sit patrisfamiliæ, etsi in mariti matrimonio esset.

Auarum semper in reprehensione est, *Auidum* autem ab auendo, quòd est etiã honestè cupiendo, & ab electione intelligi potest, ac per hoc aliquando malis, aliquando bonis adiungitur causis. Virg. lib. 2. Georg.

Pascuntur oues, auidæque iuuencæ.

Audẽtia, fortitudinis sit, *Audacia* temeritatis. Sallust. *Audacia pro muro habetur.* Virg. lib. 6.

audentior ito,
In casus omnes. Ibidem.
Aude hospes contemnere opes.

quòd humanitatis sit potius, quã temeritatis.

Prospicere & Respicere, distant, vt aduorsum videre. *Prospicere* rectè dicatur, *Respicere*, quasi retrò aspicere. Varro Manio, *Sedens altus alione sumpta, neque post respiciens, neque ante prospiciens.*

Furor ab Insania distare Cic. Tusc. li. 3. ostẽdit. *Itaq; non est scriptũ si insan⁹, sed si furiosus esse incipit. Insaniã enim cẽsuerunt inconstantiã. Insanitatẽ sanitate uocãtum: posse tamen tueri mediocritatẽ officiorũ, & vitæ cõmunẽ cultũ atque usitatum. Furorem autem esse rati sunt mẽtis ad omnia cæcitatem, quòd cum maiꝰ esse videatur, quàm insania tamen eiusmodi est, vt furor in sapientẽ cadere possit, insania nõ possit.*

Confidentia Fidentia discretionem pandit M. Tusc. lib. 3. *Qui fortis est, idem fidens, quoniã cõfidens mala cõsuetudine loquentiũ in vitio ponitur ducẽs verbum à confidendo, quod laudis est. Qui autem est confidens, is profectò nõ extimescit, discrepat enim à timendo fidens.*

Inuidia & inuidentia. Cic. Tusc. lib. 3. *Non dixi in inuidiam, quæ tum est, cum inuidetur. Ab inuidendo autem inuidentia rectè dicitur potest, vt effugiamus ambiguum nomen inuidiæ.*

Aegrotatio & Aegritudo, Cic. Tusc. li. 3. *Sed propriè vt Aegrotatio in corpore, sic Aegritudo in animo nomen habet.*

Iracundus & Iratus, Ebrius & Ebriosus, Amator, & Amans & alia quid inter se distent, Cic. discreuit Tusc. lib. 4. *Aliud iracundum esse, aliud iratum, vt differt anxietas ab angore, neque enim omnes anxij, qui angũtur. Inter ebrietatem & ebriositatem interest, vt aliud est amatorem esse, aliud amantem.*

Lætari & Gaudere distant. vt Cic. Tusc. lib. 4. *Atque vt consilere decet, timere non decet sic quidem gaudere decet, lætari non decet, quoniam decendi causa à gaudio Lætitiam distinguimus.* Vt autem inuit idem Cic. *Gaudium in sapiente, in rebus bonis semper est, Lætitia etiam in malis & turpibus esse potest.*

Pernicitatem & Velocitatem. Cic. discreuit Tusc. lib. 5. *Præstant valetudine, viribus, forma, acerrimis integerrimisq. sensibus, adde etiam si lubet, pernicitatẽ.* Virg. Georg. lib. 3. hoc sensit.

Dura iacet pernix instrato saxa cubili.

Vt illud sit celeritatis, hoc patientissimæ fortitudinis

Metum, Timorẽ, Formidinẽ, Pauorem, Cicero discreuit Tuscul. lib. 5. *In quem autem metus in eũ formido, timiditas, pauor, ignauia incidit.*

Innocens est non nocens, & *Innocuum* illæsum. Virg. lib. 2.

Et sedere carinæ. Omnes innocuæ.

Legere & Eligere, non sub eadem significatione intelligi vult Varro de re rustica, *Vna non solùm legitur ad bibẽdum, sed etiã eligitur ad edẽdum.* Vt sit *legitur*, colligitur, vt plerúque *eligitur* verò melior quæq. de plurimis.

Miserari est flere & lamentari. *Miserimisserationum* alienis casibus exhibere, & significatione actiua ad primum affectum, passiua ad secundum.

Acerosum & Aceratum vtrunque nouè positum, sed distanti proprietate signatum. *Acerosum* namque panem farre minus purgato, ac sordibus à candido separato dicendum veteres putauerunt. Lucil. lib. 25.

Quæ gallã bibere ac rugis cõducere vẽtris.
Farre acerosõ olei decumano pane coegit.

Hunc Græci ἀκήρατον vocant. *Aceratum* verò est lutum paleis mistum, vt lateratiis vsus est. Lucil. lib. 10.

Nam laterem qui ducit, habet nil amplius vnquam,
Quàm commune lotum è paleis, cœnúmque acetosum.

Multum infinitum est, *Satis* finitum: Auaris illud, hoc parcis & se continentibus applicandum est, Lucil. lib. 18.

Deniq; vt stulto nil fit satis, omnia cũ sint.

Omne atque totum volunt quidam esse seiunctum, vt *Omni* plus esse *Totum* putent: cùm indifferenter inter auctores frequenter positum legerimus, vt vtrunque cum significantia vniuersitatis. Quid quod *Totum*, quod plus putatur, non pro cuncto alicubi accipi potest. Virgil. Georgic. lib. 3.

-totas
Aduoluere focis vlmos, igníque dedere.

Vt sit totas, integras: non omnes, quę in mundo sunt vlmos.

Enitì, Inniti, Obniti, cùm ex vno sint intellectu, acceptis tamen præpositionibus fiunt diuersa. *Eniti* enim potest videri aut aliquam gratiam, aut honorem, aut vtilitatem ærumnoso rendere sine labore, quanquam in aliquibus grauius audiatur, vt sint *enixæ*, pariendi labore defunctæ. *Inniti* autem incumbere, manifestum est. Virg. lib. 6.

Ille vides pura iuuenis qui innititur hasta.

Obniti verò est, contra aduersarium obluctari. Virg. 4. Georg.

Vtque adeò obnixi non cedere.

Illex & Illex hoc discernuntur, ab illiciendo *Illix*: *Illex* verò à quo lex non seruetur. Plaut. Pænulo.

Qui malæ rei antè fuimus Ilices.
Idem Persa,
Iniurie, illex, labes populi.

hoc est, viuens sine lege, sine iure.

Ergastulum & Ergastulus vt genere. ita & intellectibus differunt. Nam neutro carceris locus est masculino, custos loci pœnalis.

Fremere est magnum sonare. Virg. Georg. lib. 1.

Fluctibus & fremitu assurgens Benace marino.

Frendere cum gemitu vel iracundia, miserum aut minax sonore. Virg. lib. 3. Æneid.

Luminis effossi fluidum lauit inde cruorem.
Dentibus infrendens gemitu. [rem,

Fora & Fori, vt genere, ita & intellectibus discernũtur. Neutro loca sunt quibus ius dicitur: masculino, spacia in nauibus. Vt idẽ lib. 6.

Inde alias animas, quæ per iuga longa sedebant
Deturbat, laxátque foros.

Vel locus apertus ac patens, vnde & gladiatores foros facere dicuntur, cùm longo sectantur circuitu.

Educere est extra trahere. *Educare*, enutrire, & prouehere. Varro Catone, vel de liberis educandis, *Educit enim obstetrix, educat nutrix, instituit pædagogus, docet magister.*

Aborsus ille dicendus est, qui & in primis mensibus, cùm conceptui exordium factum est. *Abortus* prope tempus pariendi: tunc enim moritur, quod nascitur. In plurimis hoc reconditum inuenimus.

Agrætij.

Fuerimus coniunctiuo modo, tempore præterito. *Fuerimus* eodem modo, tempore futuro.

Cùm diceres: verbo actiuo, cõiunctiuo modo. *Diceris*, verbo passiuo, indicatiuo modo.

Miramur opera, *Admiramur* virtutes.

Labium superius dicitur. *Labrum* inferius.

Rostrum non est, nisi quod incuruum est.

Exercitus laboribus. *Exercitatus* studiis.

Minores res esse aliquas, aut homines dicimus: nam *minoris* emptum aut æstimatum aliquid rectè dicimus, sicut est. *Pluris*, quod maioris summa taxatur.

Plures de multitudine scribimus, *Plures* comparatiui gradus. Cic. *Vnus plures prædonum duces cepit Seruilius quàm cæteri.* Positiuum habet *Multi*, superlatiuum *Plurimi.*

Cepit, de capiendo. *Cœpit*, de incipiendo.

Vterque venit. *Vtrique* veniunt. Cic. *Iubeo promi vtrosque, binos vt habeam.*

Comparia vasa Delphica semper fuit: vnde ipse Cicero dicebat, *Scyphorum paria cõplura.*

Quæritur de inquirendo. *Queritur* de plorando dicimus: & sic *Quæstus* lucro, & *Questus* lacrymarum.

Poculum vas est. *Potio* quod hauritur. Cic. *Accepto poculo subito in media potione exclamauit.*

Dimidiatum calicem bibi, non *dimidium* dicere debemus: non enim ipse vas bibis, sed quod intra vas est.

Olim & Quondam, & aliquando tria tempora tenent, præteriti, præsentis, & futuri: affatim inueniũtur exempla. Præsentis demus, quod difficile videtur. Virg.

Tumidis quod fluctibus olim
Tunditur. Idem,
Quondam etiam victis redit in præcordia virtus.

Cic. *Expergiscimini aliquãdo & capescite Rẽp.*

Conscribere est multa simul scribere. *Exscribere*, quod ab aliis scriptum sit, transferre. *Transcribere*, cùm ius nostrum in aliũ transit. *Inscribere* accusationis est, vel occasionis. *Adscribere* significationis est. *Describere* dictionis vel ordinationis.

Extruere, est in altum struere. *Instruere* aciẽ vel actionem. *Astruere*, affirmare. *Construere*,

Universidad de Deusto Biblioteca

struendo coniungere. *Substruere*, est aliqua substernere, superposita re.

Memini me facere, dicere debemus, non, *Memini me feciſſe*: nam *Memini* sermo est totus præteriti temporis, qui ante factam rem in præsens reuocat. & si dixeris, *Memini me feciſſe*, duo præterita simul iungis. Cic. *Memini Pamphilum Lilybetanum mihi narrare ſolitum.* Idem infrà, *Reſpondi Metello vt debui, & memini me dicere.* Terent.

Ego illam vidi virginem, forma bona,
Memini videre. Virg.
memini fama est obscurior annis,
Aruncos ita ferre senes.

& multis præterea in locis. Neque inuenitur vbi ab aliis magnis auctoribus *Memini* ita positum sit, vt non addatur aut etiam, aut aliquantus sermo, qui præsens tempus restituat, nisi vno loco, & hoc quasi mirabile,

Namque sub Oebaliæ memini me turribus altris
Corycium vidisse senem.

quod poetæ pro necessitate metri licuit vsurpare.

Instar illius rei dicere debemus, nō ad instar. *Arbor* omne lignum dicitur. *Arbos* non nisi fructifera.

Hera dicitur *Ora* pro finibus.

Pignera rerum. *Pignora* filiorum & affectionum.

Columbæ, quæ mansuetæ fieri possunt, & domibus assescere. *Palumbes* feræ, arboribusque & siluis, saxisque inhabitantes.

Venüit, qui accedūt, Vænetur, qui vendūtur.

Conſueſcimus bona. *Inſueſcimus* mala. Assueſcimus vtraque.

Contingunt bona. *Accidunt* mala. *Eueniunt* vtraque.

Fungi agere est. *Defungi* est deficere, vel peragere.

Adoleſcere augmenti est. *Inoleſcere* coagmenti. *Exoleſcere* euanescentis.

Auena ſteriles germen est. *Habenæ* dicuntur retinacula iumentorū, hoc de habēdi potestate, illud de occupandi auiditate dictum.

Deuncem de decem vncias. *Diuncem vndecim.*

Pulchritudo formæ in viris *Dignitas*, vnde Cic. pro Cælio. *Quis nō poſſet huic ætati, atque huic nitori, etiamſi ſine ſuſpicione, at non ſine argumento maledicere?* In fœminis autem *Honeſtas* dicitur, vnde Terent. de horrido & senē Eunucho,

Illúmne obſeero inhonestum hominem, senem, mulierem?

Formoſas verò luxuriosis, vt,

Formosum pastor Corydon ardebat Alexim.

Ipſe pronomen dignitatis. *Ille* abiectionis, Terent. in And.

Id isti vituperant factum.

Donū dātis est. *Munus* accipiētis, illud à dando, hoc à muniendo vel à mouendo dicimus.

Has manus, huius hominis dicimus. *Hanc* manum, multos homines coniungentes.

Coarguere est coercere, & compensare.

Arguere ostendere & patefacere. Virg.

Degeneres animos timor arguit.

vnde argumenta dicuntur, quæ causam causæ ostendunt.

* *Sunt* sermones (vt ita dixerim) communes duo sibi contraria significantes.

Vicloꝛ est ille, qui portat, & qui portatur.

Hoſpes est, qui recipit, & qui recipitur.

Sater est, venerandus & execrandus. Virg.

Auri sacra fames.

Vltus est vindicatus & punitus.

Gratia malæ & bonæ rei causa, nam sic dicimus inimicitiarum, vel beneficij gratia. Ita vt Sallust. Opprobrij gratia. Cic. *Religioni & ſupplicij gratia, celeriam & fruendam tradideras.* Et Terent.

Quū referam (ac) ſtegio illi gratiam?

Suffragia populi, & quæ honoris, dicitur, & quæ donantur. Cic. de præfectura Vibana, *Iſtum vix vllis populis ſuffragia reduxerunt poſſe.*

Donamus, & illud quod damus, & illum, cui damus.

Afficimus honore. *Afficimus* iniuria.

Eleuamus, & quæ in alicuius ſtatu illum, & quæ alleuiamus, id est, in melius facimus.

Subducimus, & quæ retrò subtrahimus, & quæ in promptu afferimus. Bello Sallust. *Catilina optimū quemque in primis ciē ſubauxit.*

Pudet, & quæ ab alterius facto, & quæ de ſuo vt in Adelph. de verbis Æschini.

Vbi cum pudet fratris nō ante confeſſum.

Supremus, *Summus* & *Vltimus*, & superiorem & inferiorem significat.

Altū, & quod sursum est, & quod deorsum.

Procul, & longe & prope significat. Vt,

clypeo est excussa sagitta, procúlque

Egregium auorē, laeus inter & ilia fixit.

Damnatus, & *Addictus*, & *obligatus*, vel potius absolutus. Virg.

Quem damnet labor, aut quo vergat.

id est quem virtus sua absoluat, aut vigorem faciat. Nunquam enim Virgilius in duobus locis vnam rē ponebat, præsertim cum AVT, interponeret coniunctionem disiunctiuam. Idem alio loco,

Damnabis tu quoque votis:

sicut voti reus, dixerat hîc, ita & absoluendos dixit. Vnde & *iure damnas* istius & istum, *eſto iſtum ligatum* dicitur, hoc est, *ſoluentur*, *eſto iſtum*, quod solui omnibus modis necesse est, etiā res aliena ligatur.

In præpoſitio vtrique casui serpit. Cum in loquelas transit, fit etiam communis intellectus, nā & satis & parū factū aliquid, vel non factum dicimus, sicut *Impotens & infractus. Latère*

Latère & *Abſconſum eſſe aliquid* dicimus, & late patere. Virg.

Et scuta latentia condunt. Et,
Quod torua solum sub fronte latebat.

Horridum dicimus despicabile aliquid.

Horrendum, admirandum. Virg.

Oculos horrenda in virgine fixit.

Aduocatur, daturus patrocinium: *Inuocatur* præstaturum auxilium. *Euocatur* præbiturus obsequium.

Illuuies sordiū est: *Ingluuies* vētris, illud qui dem à lauando, hoc ab inglutiendo dictum.

Torres, ligni præustum: *Torrens*, aqua præruptè decurrens.

Commonemus præterita: *Admonemus* præsentia: *Præmonemus* futura.

Ne, multas significationes habet. *Vt*, *Ne quæro doceri*. *Ne longa*, aduerbium prohibēdi. *Ne breuis*, coniunctio disiunctiua, vt est,

Hominésne feræne.

Ne longa coniunctio causalis, Vt est,

Ne tenues pluuiæ. Et,
Ne subeant herbæ.

Temeritas sine cōsilio dicitur. *Audacia* post consilium.

Velocitas pedum & corporum. *Celeritas* animorum atque factorum.

Gaudium animi lætitia est: *Exultatio* membrorum atque factorum.

Vlcus est, quod nascitur. *Vulnus*, quod ab alio infertur.

Viuum, de victuro dicimus. *Viuentem*, de morituro.

Naſcitur, quod de vtero decedit. *Enaſcitur* quod de terra aut de aqua exurgit.

Adducitur quis ad rem inhonestam: *Perducitur* ad studia: *Deducitur* ad honorem.

Elaxit, qui luctum deponit: *Illuxit*, cum lumen apparuit.

Nūciatur de lōginquo: *Denūciatur* de præsenti: *Adnunciatur* de futuro: *Renunciatur* de excusando & repudiando. Cic. *Renunciata eſt tota conditio. Deportare*, deponere: *Adportare* est aliquid afferre: *Comportare*, in vnum locum conferre: *Exportare*, de loco tollere. *Tēperantia* est animorum: *Temperatio* rerum: *Temperies* ventorum.

Paſſim aliquid inueniri rerum, de re corporali rectè dicimus. *Aſſatim* de re aliqua incorporali: primùm enim de incessu, illud de affatu dictum.

Lepus animal est. *Lepor* iucunditas voluptatis vnde & gradum aliquid, *lepidum* dicimus. *Lepor* eloquij

Recipimus aliquid deferendum rogati. *Suscipimus* nostra sponte.

Aſpicimus sursum. *Conſpicimus* palàm. *Reſpicimus retro. Inſpicimus* intus.

Præterea præteriti temporis. Sallust.

Nunquā Hiſpanos præterea tale facinus facere audiui Temporis futuri. Præterea haud suspecteris.

Eo verbum primæ personæ, facit *Eo*, *is*, *it*.

Eò aduerbium loci, vt si dicis,

Eò redactus sum.

Ego aduerbium interrogantis est. Terent.

Eho Parmeno mi, nostin?

Eho eſt interiectio iubentis vel hortantis. Idē.

Eho puer, curre ad Bacchidem.

Heu interiectio dolentis est: *Eu* laudantis. Terent.

Eu Phormio, Idem,
Eu noster, laudo.

Heus aduerbiū vocantis. *Heu* respōdentis.

Limen ædium est. *Limes* regionum.

Arundo canna est ab ariditate dicta. Vt,

Fluuialis arundo.

Harundo, telum è canna. Virg.

Hæret lateri lethalis harundo.

Hirundo auis est, quæ tignis adhæret. *Hirudo* sanguisuga dicitur.

Spirare viuentis est. *Expirare* mortui.

Pertinacia malæ rei. *Perſeuerantia* bonæ.

Conſequimur studio. *Obſequimur* officio. *Perſequimur* iniuria. *Proſequimur* ordine. *Aſſequimur* voto.

Nihil aduerbium. *Nihili* nomen est.

Nemo momenti. *Nullus* nihil dicitur.

Genus familiæ. *Gentem* regionem rectè dicimus.

Lætamur de nostris. *Gratulamur* de alienis. Hoc gratificans lætitia, Cicero dixit, *Neque iſtius hominis perditi ſubita lætitia, quàm huius hominis ampliſſimi noua gratulatio, diuitiis cum commouebat.*

Herbidum locū dicimus, in quo herba est, etsi aridus esse cōsueuerit: *Herboſum*, qui herbam facilè generat etiamsi ad tempus aridus sit. *Aquaticam* potionem rectè dicimus, quæ aquam aliunde recipit. *Aquoſum* locū, quod ex se aquam fundat. Ita & *mericā* potionem, *meroſum* autem vinum appellatur.

Attollit Aggerat, nō attollit, adgerat scribendū est. In compositione enim AD præpositio accusatiui casus corrumpitur. cum seruire vocali incipit, quando eam muta sequitur. Integra autem permanet, quando semiuocalis, vt *adſicit*, *adripit*. Huius rei ratio reddēda est: vocales omnis vocis principes sunt, & dominæ literarū, vtque sint vniuersa fortiora naturaliter faciunt, subiecta & adiecta sibi protegūt, æqualia autem & resistentia elidunt. Nam quemadmodum non nunquam inter se collisa franguntur, interdum & Synalœphā faciunt. Ita consonantes sibi creditas cōseruant, quarū virtutē necesse est, vt semiuocales imitatæ vicina sibi mutent tueantur.

Quæritur ab aliquibus quid distat inter *Super & Supra*, & *Subter & Subtus*. *Super* est qd eminet. *Supra*, quod substratū aliquid habet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item *Subter* est, quod ab re aliqua superiore premitur & conculcatur. *Subtus* est, quod demissum altiùs non contingitur.

Sinum dicimus exterius expãsum receptaculum: *Gremium* vestis receptaculum, interius iacens. Cretum Virg.

Pandentemq; sinus, & tota veste vocãtem.

Cœruleum in gremium.

Gremium autem dicitur à contrario, ab ingressu difficili.

Dicimus *Adytum & Penum, & Penetrabile* eo quòd adiri & penetrari raro soleant.

Largitas, humanitatis est: *Largitio* ambitionis.

Crassari in corporeis est, & sanguineis.

Grassari aut animi aut crudelitatis.

Album natura tantùm est: Candidũ etiam studio: nam & corpori & animo aliquoties assignantur: *Albos* ergo capillos, carmen *candidum* rectè dicimus.

Muliebre dicimus à muliere aliquid factũ: *Mulierarium*, per mulieres ordinatum, & per viros gestum.

Iuuentus ipsa hominis ætas, *Iuuentas* dea poeticè, ἡβη, vt Græcè dicitur.

Delictum peccatum aliquando dicimus: Delictum militiæ. At alicuius rei examinatæ *Delectionem* appellamus: nam *Diligi* affectionis, *Deligi* iudicij est.

Inter *Commodatũ & Mutuatũ* nõnihil distat. *Cómodamus* amico pro tẽpore equũ, seruũ, vestẽ, hãc ipsam rẽ, quã dedimus, recepturi, *Mutuòdamus* pecuniã, triticũ, vinũ, & his similia, quæ mutuò data recipi necesse nõ est.

Ligat quis vinculo. *Legat testamento.*

Loqui est hominis. *Obloqui* est obtrectatoris. *Alloqui* suadentis est, vel hortantis, vel blandientis. *Eloqui* oratoris.

Percussum corpore dicimus, *Perculsum* animo. Cicero de signis, *Tandem illa fatè perculsos esse.*

Effertur, qui portatur. Et *Efferunt*, qui laudando extollunt. Idem Cicero, *Nimium hac illa fortasse efferunt.*

Discrimen & ad periculum pertinet, & ad experimentum.

Indigena homines dicuntur. *Indigenes* dij. Idem *Indigetes*, vnde geniti dij.

Circumpedes sunt obsequia seruorum. *Antipedes* amicorum.

Insita arbor est cui insitæ alienum germẽ inseritur. *Adsita*, cui incolumi aliquid, vt sustineat, adiungitur. Horat.

Quia populus adsita surgit, *quippe quæ vitibus maritatur.*

Frenor est rumor hominũ. *Fremitus* ferarũ.

Flauum dicimus rubeũ, sicut Flaua Ceres. *Furuum*, nigrum. Horat.

Quam penè furuæ regna Proserpinæ.

Fuluũ, rubeũ & nigrũ. Vt, Fulnũ leonem, & fuluam aquilam, & fuluum aurum. Vt Virg.

Fulua pugnas de nube tuentem.

quæ haberet igneum de cœlesti, & sordidum de lugubri, aut certè de Ænea iracundiã, de Turno tristitiam. *Fuluũ* certè aurũ, cui ad decorẽ splendoris sui ingeniti aliquid addatur.

Postulatur aliquid honestè: *Poscitur* improbè. Cicero in Frumentaria, *Incipiunt postulare, poscere nimia.*

Alnus vitorum rectè dicitur: *Vterus* mulierum: *Venter* vtroque modo.

Supplicia de tormentis dirimus: *Supplicationes* de precibus diuinis.

Triceni de tricenis dicẽs, *Trigeni* de triginta.

Accersit, qui vocat: *Arcessit*, qui accusat. Sic Cicero, *Nos capitis arcessere.*

Ecquando, increpando vel inquirendo, interrogantis aduerbium est. *Quando* simpliciter loquentis.

Ecce cùm ostendis. *En*, cùm increpas. Cic. *En cui tu quoque liberos tutò commisisti.*

Hem cùm dolor iram mouerit, aut cùm admiratio, cogitatióque stuporem.

Acerbus mobilis est: *Acerbus* immaturus.

Asper in moribus, & in signis.

Abitum sine aspiratione de abscessu scribis.

Habitũ de vestitu gestúq; corporis dicimus.

Primus è multis, & *Prior* è duobus. Ira, *Postremus*, de multis, & *Posterior* de duobus. Et, *Alter* de duobus dicitur: Alius de multis.

Ve interiectio dolentis est, sine æ: *Ve*, coniunctio disiunctiua.

Præmiũ cũ diphthongo, *Pretium* per t. sine æ. Veteres enim maiores res fermonis cũ diphthõgo, & quadã dignitate scribi voluerũt.

Precari, est rogare. *Deprecari* est purgare, & excusare. Virg.

Equidem merui nec deprecor.

Cicero. *Quid faciet Hortensius auaritiæne an inopiæ frugalitatis laudibus deprecabitur?*

Fides de fidelitate dicitur, *Fidis* de chorda.

Disertus orator est: *Desertus*, derelictus.

Delator, qui defert ad accusandum: *Dilator* qui differt ad proferendum. Martialis,

Traducta est Gyaris, nec cepit arena nocentes,

Et delator habet, quod dedit exilium.

Deluit, purgat: *Diluit*, temperat. Liuius de morte Mithridatis *Quod cùm diluissent.*

Aduersum te, Aduersatus: *Aduersus te*, inimicator.

Deduco, de amico producendo, *Diduco*, distraho.

Derectum, in rectum vadens: *Directum*, in latera apratum.

Partem nomen est, *Partim* aduerbium.

Fastus de superbia, & facit genitiuum fastuum: *Fastus* de libris, & facit fastorum.

Expectatur venturus, *Spectatur* qui videtur, vel probatur.

Appãret, qui videtur. *Pãret*, qui obsequitur.

ÆLII DONATI, Arruntij Celsi, & aliorum Terentij interpretum.

Cedimus, quod plerunque falsum est. *Intelligimus*, quod certum est.

Vtimur fructibus rei, quæ ab amantibus saluo vsu nobis subministrantur. *Abutimur*, quando deperdimus rem & fructum. *Vsui* est ager, domus, *abusui*, vinum, oleum, & cætera huiusmodi.

Scribit, qui verba adhibet tantùm, *Facit*, qui etiam argumentum compenit.

Oratio in sensu est, *Stilus* in verbis. *Oratio* ad rem refertur, *Stilus* ad verba. *Stilus* non est in tempore, sed prola oratione, *Oratio*, est in cogitatione, & in prolatu.

Orationem in sententiis dicunt esse, *Stilum* in verbis, *Argumentum* in rebus.

Auferimus ea, quæ cum fastidio cernimus, *Ferimus* ea, quæ cum honore tractamus.

Curatio, propriè medicorum est, *Curæ* reliquorum. *Facere* est in opere esse, *Efficere* perfectionem designat.

Iussum, in quo nihil iniquum iubetur. *Clemens*, in quo etiã multum de iusto remittitur.

Aduersum, sine dubio præpositio est. Vt, Aduersum te habeo gratiam. *Aduersus* participium potest esse, ab eo, quod est, Aduerto.

Scimus, quod certum est. In And.

Nam qui scire possis, aut ingenium noscere?

Nescimus, quæ adhuc incerta desideramus. In Hæcyra,

Forma in tenebris nescimus quita est.

Laudat etiã alienus, *Gaudet*, qui pater est.

Ferre, est cum certo tempore, *Perferre*, sine vlli expectat euentus.

Ferunt onera, *Sustinent* supplicia.

Dedere se pertinacibus *Obsequi* superioribus.

Obsequium assentator debet, *Veritatem* amicus. In And.

Obsequium amicos, veritas odium parit.

Durities, sine sensu laboris. *Durè*, crudeliter: illud ad laborem, hoc ad sæuitiã. *Durè* in alterum, *duriter* in nos aliquid facimus.

Cibus, qui etiam delicatis præbetur. *Victus* in paruis aridisque alimoniis est constitutus.

Quæritat, qui ad plenum & perpetuum reponit. *Queritat*, qui vix quotidie inquirendo victum inuenit.

Amator fingere potest, *Amans* verè amat.

Spondet puellæ pater, *Despondet* adolescentis.

Metuo illum, qui mihi ipsi aliquid facturus est. *Timeo* ab illo, cuius causã possum aliquid mali pati, etiamsi ipse nihil in me mali consulat.

Efferri dicuntur cadauera mortuorum, *ire* propriè ad exequias. In And.

Effertur, imus. Virg.

Ite, ait egregias animas.

Forma immobilis est & naturalis, *Vultus* mouetur & fingitur. *Vultum* sibi fingere multi possunt: *formam* nemo.

Modestia, ad probitatem vultus & morum pertinet, *Venustas* ad naturam corporis.

Honestum ad formam, *Liberale* ad vultum.

Feci, quasi facinus, *facere* enim quis & homicidium dicitur, *Commerui* minoris culpæ est, *Peccaui*, multo minoris, vel leuioris.

In And.

Quid feci, quid cõmerui, aut quid peccaui.

Damnum rei est, *Malum* ipsius hominis.

Æger animus dicitur, *Ægrotum* corpus.

Dare, est quod repetas, *Dedere*, est ad perpetuũ. *Dam*ꝰ amicis, *Dedim*ꝰ tãtùm hostibus.

Lex ad homines. *Omen* ad deos refertur.

Segnitia ad agendum, *Secordia* ad considerandum. In And.

Nihil loci segnitiæ neque socordiæ.

Opem ferre dicitur in malis rebus, & iis, qui de salute dubij sunt. In Adelphi.

Fer opem, serua me.

Opitulari & opitulatio dicta ab opem tollendo, hoc est, ferendo. In And.

Sin opitulor, hulus minas.

In verbis παρήχησιν dicitur. In And.

Inceptio est amentium, haud amantium.

In nominibus παρονομασία. Cic. *Facis magis quàm facetiis ridiculus.*

Παρώνυμον quoties verba sunt, παρωνυμασία, quoties nomina.

Temulentus vino, *Temerarius* natura.

In And.

Sanè pol illa temulenta est mulier, & temeraria.

Sanus, qui saluus est, *Validus*, qui multum rerum necessariarum ad salutem.

Examinatus est perturbatus. Virg.

Examinata sequens impingeret agmina muris.

Exanimus, mortuus. Idem.

Corpus vbi exanimum positam Pallantis.

Iracundia, ex iniuria, *Dolor*, ex miseria.

Inuenustus, cui displicens obiicitur, *Infelix*, cui placens negatur.

Ineptum, quod à quouis reprehendi potest. *Falsum*, quod etiam prudente possit fallere.

Sollicitudo est, quæ inhæret mentibus, *Sollicitatio*, quæ ab alio fit.

Amor, aduersus inhumanitatem, *Pudor*, aduersus ingratum animum.

Obtestatio dicitur, quando eũ adiuramus, quem rogamus, *Oramus* per eas propter quas rogamus. Virgil.

--per euersæ genitor fumantia Troiæ.

Excidia obtestor.

Gramus, quæ bona sunt. Supplicamus in aduersis magis, vel cum lachrymis.

Lassus cura, ex præterita spe: *Confectus*, sic vulneratus aut percussus, vt sanari non possit. Conuenit gladiatoribus. Cicer. in Catil. *Gladiatori illi confecto & sancio.*

Lassus adempta attentione: *Confectus* cura, confirmato timore.

Fit, quod verum est: *Fingitur*, quod falsum est: *Inuenitur*, ne temerè fiat: *Efficitur*, vt in effectum perducatur.

Quæ opinamur, putamus: *Quæ putamus*, incerta sunt.

Promissio & Pollicitatio eandē vim habent: sed *Pollicitatio* maioris asseuerationis est.

Imponitur manus rebus, cùm perficitur id, quod cœperit. Virgil.

Imponit regina manum.

Relinquitur res, cùm imperfectæ manēt. Idē,

Atq; opere in medio desana reliquit aratra.

Petimus precariò. *Poscimus* imperiosè: *Postulamus* iure.

Expectamus tā bona quàm mala: *Speramus* bona tantùm.

Assolet consuetudinis est: *Oportet* rationis.

Coràm ad certas personas refertur. Vt,

Coràm quem quæritis, adsum.

Palàm ad omnes.

Veretur liber: *Metuit* seruus.

Despicere & Disquirere consilium: *Despexere*, deorsum aspicere.

Timor est malorum: *Pudor* tātùm bonorū.

Aduerbia temporis aut certa sunt, vt, hodie, eras: *Aut incerta*, vt dudum, nuper. Itaque in certis certum additur tempus, vt iamdudum nunc, nuper.

Pudor est mali facti: *Verecundia* recti & honesti.

Expostulare est querelam apud eum ipsum deponere, de eo ipso qui fecit iniuriam: *Postulare* autem, querelam dicere de altero apud alterum.

Amoliri dicuntur ea, quæ cum magna difficultate & molimine summouentur & tolluntur è medio: *Discedere* dicitur, qui facilè abit è medio.

Amicus animi est: *Amator* corporis.

* *Amator* qui ad tempus: *Amicus*, qui perpetuò amat.

Interrogatio est, cui necessariò respondetur aut etiā aut non: *Percontatio* cui nihil horū.

Grandis ad partem ætatis refertur. Vt grandis natu: *Maior*, generaliter & ad summam ætatis refertur, & ad comparationem ætatis pariter ponitur.

Commodus esse quis potest, & alieno tempore superuenire. *Opportunus* malū etiam aduentum habere potest: *Commodum* in homine est, *aduentus* in eius facto.

Quantùmus & quātùs differunt, nam alterum contemptionis, alterum laudis.

Confidentia interdum in bona significatione, interdum in mala ponitur: *Fiducia* semper in bona.

Gaudemus nostris: *Gratulamur* alienis.

Sempiternum ad deos pertinet: *Perpetuum* propriè ad homines.

Vinus perit, qui etiā dormiēs opprimitur: *Videns* perit qui vigilās vim patitur & perit.

Fulsum est, quo tegitur id quod factum est: *Vanum* quod fieri non potest: *Fictum*, quod non est factum & fieri potuit.

Falsum est fictum mendaciū, simile veriti: *Vanū* nec possibile, nec verisimile: *Fictum*, totum sine vero, sed verisimile: *Falsum loqui*, mendacis est: *Fictū*, callidi: *Vanum*, stulti. *Falsum* loqui, culpæ est: *Fictum* virtutis: *Vanum*, væcordiæ. *Falsis* decipimur: *Fictis* delectamur: *Vana* contemnimus. Sic Arruntius.

Prudentia naturalis est, *Gnaritas* extrinsecus venit. *Imprudens* per se: *Ignarus* per alios.

Restituimur iis, quibus nos volumus: *Reddimur* iis, qui nos volunt. *Restituimus* volentem: *Reddimus* volentibus.

Restituitur cupiēs. *Redditur* cupiētibus, *Redditur & restituitur* cupiens cupientibus.

Expectatio certorum, *Spes* incertorum. *Expectatio* rerum propinquarum, *Spes* longinquarum. *Expectatio* destinat tempus, *Spes* nō destinat.

Expectamus ante diem, *Speramus* ad diem.

Locus natalium est, *Ordo* fortunæ.

Consilium, in bonis animi, *Res*, in potestate fortunæ.

Lanij, qui laniunt pecora, *Lanistæ*, qui laniendis præsunt gladiatoribus.

Ducitur quis ad supplicium, *Deducitur* ad lætitiam.

Cura, mentis est, *Curatio*, medicinæ, *Curatura* diligentiæ.

Proxima nobis aut præterita sunt aut futura, *Præsentia* ea sunt in quibus nunc sumus.

Labra sunt superiora, *Labia* inferiora.

Adducimur vnde nolumus, *Ducimur*, quò volumus.

Cessat desidiosus. *Requiescit* defessus.

Facetus est, qui facit verbis, quod vult. *Lepidus* qui politus est, vt κατ' ἐξ. *Lautus*, qui mūdus & splendidus est.

Oscula officiorum sunt, *Basia* pudicorum affectuum, *Suauia* libidinum vel amorum.

Dolus à lędendo dictus est: id est, à dolando, id est, minuendo. Nam & δόλος Græcis læsio dicitur. & *Dolones*, tela quædam bellica, & *Dolare* fabri, lignum est ascia cædere.

Prædicamus vt res sunt, *Laudamus* extollendo. *Prædicamus* voce. *Laudamus* argumentū.

Statura corpori ascribitur. *Status* ad habitum refertur. *Status* est κατὰ τὸ σχ. *Statura*, longitudo corporis.

Indicat is, qui de se volens aliquid, & de aliis etiam prodit, *Confitetur*, qui de se tantū, & qui inuitus.

Ius est, quod omnia recta & inflexibilia exigit, *Æquitas* est, quæ de iure multùm remittit.

Rursum est introuersum, *Prorsum*, prius versum.

Fides in concipiendis comminationibus, *Denunciatio*, comminantis est.

Iniuria, quæ fit innoxio, *Iue*, illa vindicta, quæ redditur reo.

Mancipia dicūtur, quòd manu capta sunt, *Serui*, qui seruati sunt, cùm eos occidi oporteret iure belli.

Concertatio ipse actus. In Adelph.

Nunquam vidi iniquius concertationem comparatam.

Certamen, res ipsa de qua certatur. Virg. 5.

Velocis iaculi certamine ponit in vlmo.

Diuiduum à diuisione, *Dimidium* à dimensione dicimus.

Memor, qui apud se meminit, *Gratus*, qui meruit hoc nomine vocari, dū vicem reddit.

Laudat coràm, qui non tacet apud alios & hoc agit non per epistolam, sed ipse præsens. *Laudat* in os, qui apud ipsum loquitur qui collaudat.

Genus ad viuos pertinet. *Familia* etiam ad defunctos.

* *Genus* ad nobilitatem, *Familia* ad copiam refertur.

Raptio ad personam refertur, *Rapina* ad rem, *Raptus* ad stuprum proprie.

Ducimus volentes. *Abducimus* inuitos.

Suademus facilia, *Persuademus* difficilia, *Suadere* facientis est, *Persuadere* perficientis.

Ordo vel bonorū vel malorum dicitur, *Grex* vel bonorum, vel malorū est, & leuium. Cic. *In his bonis gregibus omnes aleatores, omnes impuri impudicique versantur.*

Ineptum, est tantùm stultū. *Absurdum*, quod & stultum est, & in ipsa stultitia diuersum, & quasi sibi repugnans.

Ludere piscem, est non læsum viuere, *Natare*, quod etiam languidi possunt.

Leuitas ad permittendum, *Facilitas* ad ignoscendum.

Prauum est quod ipsum lædit facientem, *Malum* quod alios tantùm.

Pudet, in his, quæ turpiter facit, *Piget*, in his quæ cum damno & malo, *Pudere* etiam ad dedecus, *Pigere* ad dolorē refertur. *Pudet*, quod turpe est. *Piget*, quod dolet.

Aggredimur, de longinquo, *Adorimur*, ex insidiis, & è proximo.

Patronus aut temporale nomen est defensoris aut certè appellatio, per quam ostenditur, quid illi cultus aut obsequij debeatur, *Parens* autem veri amoris nomen est.

Deficit socius: *Prodit* parēs: *Deserit* patronus. Sallust. *Post defectionē sociorū & Latij.* Terēt.

Prodidisti & te, & illam miseram, & gnatum quod quidem in te fuit.

Plaut. Qui liberos habent, eos deserunt.

Bonus est, qui non nocet: *Liberalis*, qui etiā prodest. *Bonus*, qui non peccat in facto: *Liberalis*, qui nec in verbis.

Orare est placidos petere: *Obsecrare*, iratos rogare. *Obsecrans* plus facit, quàm *orans*: Plus *orans* quàm *rogans*.

Torquemus hominē: *Extorquemus* veritatē.

Obnunciat, qui malam rem nunciat. *Annūciat*, qui bonam.

Erratio est pecudum: *Error* animi est, & loci, in quo erratur.

Coràm indiget adiectione: *Palàm* non indiget. *Coràm* ad certas personas refertur: *Palàm* generaliter dicitur.

Circūspicimus præsentia: *Prospicimus futura.*

Despondet puellam, qui petit: *spondet*, à quo petitur.

Ira de causa est: *Iracundia* de vitio multū irascentis.

Conseruamus parta: *Quærimus* noua: *Parcimus* omnibus.

Ligare est inicere alicui vincula: *Alligari* quis dicitur ad aliquid, sine quo esse nō possit.

Ridet, qui simpliciter ridet: *Deridet*, qui alterius irrisione & contemptu rider.

Ducere est apud alium & palàm. *Subducere* apud seipsum & secretò.

Facilis est, cuius ira citò soluitur: *Clemens*, qui non irascitur.

Clemens est circa rectè agentes, *Placidus* etiam circa delinquentes. *Clementis* est, nulli lædere os. *Placidi*, arridere omnibus.

Clemens animo, *Placidus* vultu.

Sæuus factis, *Tristis* animo, *Truculentus* vultu. *Tristis* qui dolet, *Truculentus & Sæuus*, qui terret.

Probus sibi. *Modestus* apud alios.

Adiutor dicitur in re bona, *Impulsor* in mala.

Adiutor à non irascente, *Impulsor* à criminante & irato.

Vitium est, si tonat tantùm, *Calamitas*, si tonat, & grandinat, & etiam fulminat.

Calamitas κατ' ἐξ. τὸν κακόν dicitur, *Clades*, quia clamatur, alius grandius culmū frangētis, aliud furti aut doli mali. Sic Probus.

Orator est, dum agit. *Exortator*, cùm impetrauerit, aliud dicentis, hoc effectitiam significationem habet.

Docet poeta. *Discit* Scenicus.

Fidus in maximis, *Fidelis* in minoribus negotiis.

Fidus est amicus. *Fidelis* seruus.

Monemus consilio, *Hortamur* impulsu.

Spoliare est, non minimam partem auferre. *Mutilare*, aliquid detrahere, sine quo res

esse non possit. *Lacerare*, cùm omnino non habeas, quod imminuas.

Agere, est aliquid necessarium facere: *Agitare*, voluptarium.

Expostulatio, apud illum ipsum, qui peccauit. *Postulatio* de illo apud alterum.

Visere officij est: *Videre*, quærentis aliquē.

Visere officij est apud ægrotos: *Videre* cognitionis.

Scimus, quæ ad nos deferuntur: *Rescimus* cælata.

Confessio bonæ rei est, *Coniuratio* malæ.

Dedecoratur, quod honestū est in animo. Horat. D. decorant bene nata culpæ.

Turpatur, quod honestum est corpore.

Opera est, si sciētes læserimus. *Culpa*, si nescientes: alterum sceleris, alterum stultitiæ est.

Refellit, qui negat: *Purgat*, qui factum, & sic defendit. *Refellimus*, per coniecturam: *Purgamus*, per cæteros status.

Iratus, qui ex aliqua re lacessitus irascitur. *Iracundus*, qui ex parua, nullāve causa præcedente irascitur.

Rursū propriè retro: *Prorsū* antè significat.

Trepidatio ad vocem refertur loquentium. *Cursatio* ad sonum pedum. *Trepidatur* ab his qui morbum putant, *Cursatur* ab his, qui raptum sciunt.

Examinatus est conterritus, conturbatus. In And. Quidnam Pamphilum exanimatum video?

Examines verò est occisus. Virg.

Corpus vbi exanimum posuit Pallantis.

Fortuna in incerto: *Fors Fortuna* in bono ponitur. Virg.

Si quæ in te fortuna fuisset. Et ipse,

O fors fortuna.

**Fortuna* dicta est incerta res. *Fors Fortuna*, ouentus fortunæ bonus.

Tella ne videantur: *Tacita*, ne dicantur.

**Tella* sunt, ne hæc alij sciant: *Tacita*, ne ipse indicet.

Sobrini ex duabus sororibus: *Consobrini* ex fratre & sorore. *Consobrini*, cùm de fratre natus est alter, & alter ex sorore, cùm ex fratribus, *Patrueles* dicuntur.

Mereri bona dicimus: *Commereri* mala, id est, delinquere peccare. In Hecyra,

Sæpe quod vellem, meritam scio.

Virg. Ego te, quæ plurima fando.

Enumerare vales, nunquam regina negabo Promeritam.

Scimus manifestā *Rescimus* occulta.

Prospicere futura. *Iudicare* præsentia.

Edimus, quod iubemus fieri. *Interdicimus*, quod vetamus fieri. *Edicimus* vni generi hominum. *Interdicimus* diuersis.

Agit, qui rē iustā dicit: *Orat*, qui animo demisso precatur, vt quasi beneficiū præsterur sibi.

Scitū dicūr, quod placet: *Insciti* qđ displicet.

Offerimus iniuriam non merenti. *Reddimus* ei, qui meretur.

Accersi dicitur vxor ad maritum. *Abduci* à marito ad diuortium. Virg.

Et gremiis abducere pactas.

Facilis ad peccatū. *Beneuolus* ad itā refertur.

Segregari dicitur quis à meretrice: *Seiungi* ab vxore.

Redditur nobis, quod nostri cupidum est.

Restituitur nobis, cuius cupidi sumus.

Resciscunt ad quos pertinēt: & qui nesciunt: *Sciunt*, qui negligunt. *Resciscimus* ex alio: *Scimus* etiam per nostram opinationem.

Bonitas in omnibus generaliter rebus est. *Æquanimitas* in spectādo, *Bonitas* in prebādis his, quæ bona sunt. *Æquanimitas* in ignoscendis vitiis atque delictis.

Metuimus eos, qui nos amant: *Timemus* etiam inimicos.

Vtimur cum honore: *abutimur* cum iniuria.

Cura est in spe bonorum: *Solicitudo* in metu malorum.

Refutatio in rē est: *Confutatio* in personam.

Stillare est guttas emittere è corpore, *Exstillari*, ipsum corpus guttatim finiri.

Deliratio senectuti cōuenit, *Timor* cōscientię.

Fl. Sosipatri Charisij ex artis Grámaticæ institutionibus.

SErnitiū multitudo est seruorum, *Seruitus* conditio seruiendi, sed veteres indifferenter seruitium & pro seruitute posuerunt. Virgilius Æneid. 3.

Seruitio enixè tulimus.

Mendum in mendacij significatione dicitur. *Menda* in culpa operis aut corporis.

Eborcum & Eboratum & Eburnum, ità placuit distingui, vt *Eborcum* sit ex solido ebore confectum, *Eboratum* extrinsecus ebore ornatū. *Eburnum* à similitudine eboris aptatū.

Podagrosus à podagra bene dicitur, Sed & *Podagricus* à pedum ægritudine.

Ædituus dicitur, qui ædem seruat, quasi ædis intimus. *Ædituus*, ab æde tuenda.

Cùm dicimus *Hispanos*, nomen nationis ostendimus, Cùm autem *Hispanienses*, cognomen eorum, qui prouinciam Hispaniam incolunt, etsi non sint Hispani.

Lanius dicitur, vt Terent.

Lanij, coci.

Lanio autem quasi diminutio lanij.

Cubicularius est custos cubiculi, *Cubiculāria* verò lectus, cubiculo aptus.

Caligarius artifex, *Caligaris* clauus.

Clypeus genere masculino, significatione scuti ponitur, vt Labienus ait, neutro autem genere, imaginem significat. Plinius dubij sermonis secūdo, indistincto genere dici ait, sed litera differre, vt pugnatorium per *i Clypeum* dicamus, quod est à Clepere, id est, cælare dictum: Imaginem verò per u, à cluēdo. Sed hæc differentia mihi displicet, propter communionem i & u literarum.

Munificus est tanquam beneficus: *Munifex* autem tanquam opifex & artifex. Itaque *Munificus* munera largitur: *Munifex* autem munere fungitur.

Diuinatus cùm dicimus, ex Dei mente factum significamus: *Diuinè* verò cùm laudamus.

Redituus dicimus, quæ post interitum redeunt: *Recidiua*, quæ ex suo casu restituuntur: vnde Virg.

Recidiua manu posuissem Pergama victis.

Necessitas imperij: *Necessitudo* sanguinis coniunctio. Sallustius tamen necessitudinem aut sæpe pro necessitate ponit, nec vnquam necessitatem aut ipse, aut quisquam veterum.

Vicinia dicitur loci demonstratio. *Vicinitas* verò vicinorum conductio.

Longitudo mensura est: *Longinquitas* regionis aut temporis.

Largè qualitatis: *Largiter* quantitatis: vnde nascitur *Largitas* aut *Largitio*. Nā *Largitudo* nusquam inuenitur, nisi apud Nepotem.

Infamiæ plurali numero significari volunt Grammatici *Somnia*: singulari verò numero *Vigilium*. Vt Pacuuius in Antiopa dixit,

Perdita illuuie atque insomnia.

id est, vigilia.

Chiones dicuntur, quorum capita oblonga & compressa sunt: *Chiones* autem cū aspiratione ex Græco, à labris improbioribus, quæ illi χεῖλη vnde Chiones, improbius labeati.

Nihil si dicas, quantitatem notas: Si verò *Nihili* adiuncta i, hominis mores.

Labra modica: *Labia* immodica, & inde *Labiones*.

Lingula cùm non à linguendo dicta est, in argento. In calceis verò *Lingula*, à ligando: Sed vsus *ligulam* sine n frequentat.

Saturitas in cibo tantum dicitur: In cæteris verò *Satietas*.

Stirps in significatione sobolis fœminino genere dicitur, vt ait Virg.

Heu stirpem inuisam.

Sed cùm materiam significat, masculino modò stirpem rectum. Idem,

Sed stirpem Teucri nullo discrimine sacrum

Sustulerant.

Breuis in natura: *Pusillus* in corpore, vt *Brevis* dies. *Pusillus* homo.

Pomaria dicuntur, vbi poma nascuntur, vt oliueta: *Pomaria* autem, vbi seruantur, vt Penuaria.

Intro est, in locum: *Intus*, in loco dicimus.

Quando acuta prima syllaba interrogationem temporis significat. Vt,

Quando erit illa dies?

Sed si posterior grauetur, significat quoniam vel quandoquidem. Virg.

Quando tot stragis aceruos.

Teucrorum, tua dextra dedit.

Tergū hominis: *Tergus* pecoris nominatur.

Here, quàm diu: *Heri*, quando: ita enim quidam putant dici debere.

Accedo tibi, eadem tecum sentio: *Accedo* te, id est, ad te venio.

Q. Asconij Pædiani interpretis Ciceronis.

Popularis auaritia: *Vexatis* libidine & crudelitate.

Sunt, qui *Templa* esse dicant, singulorum diis attributorum locorum: *Delubra* multarum ædium sub vno tecto, à diluuio pluuiæ munitarum: *Fana*, vnde fata petuntur,

Rogare, vt hominem, *Orare*, vt Deum.

Qui defendit alterum in iudicio, aut *Patronus* dicitur, si orator est, aut *Aduocatus*, si aut ius suggerit, aut præsentiam suam amico commodat, aut *Procurator*, si negotium suscipit, aut *Cognitor*, si præsentis causam nouit, & sic tuetur, vt suam.

Præiudicium dicitur res, quæ cùm statuta fuerit adfert iudicaturis exemplum, quod sequantur, *Iudicium* autem res, quæ causam litémque determinat.

Suscipitur totum. *Recipitur* pars. *Recipitur*, quod nunc pendet: Solum aliquid propter se suscipitur.

Asportare aliquid, vt intereat, *Deportare* vt mutet locum.

Transigere, quod manifestum est. *Expedire*, quod dehinc dū. *Absoluere*, quod diu dendū. An *Transigere* est, quod aut confici non timeat, aut negatione excludat. *Expedire*, quod definitione soluatur. *Absoluere*, quod per qualitatem licitum esse monstratur.

Iniuria semper iniusta est, *Læsi* etiam aliquis iuste potest. Nam & qui iure damnantur, læduntur, sed non iniuria.

Corrupta iudicia sunt in iis, qui acceperūt pecuniam. *Contaminata* in iis, qui offensione ordinis infamantur.

Dies fœminino genere tempus, & ideo diminutiue *Diecula*, dicitur breue tempus & mora. *Dies* horarū duodecim generis masculini est. Vnde *Hodie* dicimus, quasi hoc die.

Peratum, quod inueniri non potest. *Profligatum* quod potest.

Peius *Prodere*, quàm *Oppugnare*, propterea quod *Oppugnare* inimici & hostis officiū est, *Prodere* grauius, cùm ad eos, qui amici esse debent, referatur hoc verbum.

Alacer dicitur is, cui omnis sensus, in suo quisque loco degit. *Lacer* verò qui sic est affectus, vt vultu indicet adesse animum non sincerũ sensibus suis. Qua re cognita illud quoq; intelligitur, aliud esse *Alacrem* aliud *Lætum*. Sunt, qui *Alacrem* festinantem & properum putant, quasi alis acrem.

Aperte ad verba pertinet non obscura, *Palàm* ad præsentium multitudinem, & qualitatem frequentis loci.

Destrictus potest esse sine vinculis in diuersum tamen ducentium ferri, *Obligatus* etiam notis vinculorum in loco intelligitur. Plus est ergo *obligatum* esse, quàm *destrictum*.

Intelligitur aliquid argumentis. *Animaduertitur* sensibus præsenti animo vtentibus. Plerunque enim *Aduertimus* rem aliquam oculis, aut quouis sensu corporis sine animi attentione. Ergo plus est *Animaduertere*, quàm *Intellectum*. An ab aliis *Intellectum*, ab aliis *Animaduersum* intelligi posset? quod si est, rursus plus erit *Intelligere*, quàm *Animaduertere*.

Deponitur in sequestri, *Accipitur* ab eo, qui corrumpitur, *Recipitur*, id est, promittitur, id est, pro iudicato respondetur.

Sequestres sunt, apud quos pecunia deponitur. *Interpretes*, per quos inducitur pactio.

Argumentari & Argumentis vti ad rẽ probandam. *Dicere*, amplificatione vti ad rem, ad delectandum, commouendúmque auditorem oratione perpetua.

Nefandum est non fandum, *Nefarium*, quod sacra polluit, farre pio solita celebrari. Ergo *Nefarij* sacrilegi.

Reiiciens malos & retinens bonos, *Verus Accusator* intelligitur. Qui verò contrà facit, vt sit impedimento cæteris, astúque tegat, de hoc intelligitur, quòd *Prævaricator*.

Figura est circa gestum sitúmque membrorum, *Status* circa ornatum & habitum vestis, insignium, & armorum.

Videmus, quod in promptu est, *Inuestigamus* quod non videmus.

In *nascendo* sortem, in *faciendo* industriam esse veteres dicebant. Terent. in Adelph.

Ego profectò ingenio egregiè ad miseriam natus sum.

Cic. 3. Verrinà, *Homo factus ad istius libidines.*

Plus significatur dicendo *Spiritus*, quàm si *Animositas Contentiósve* diceretur.

Inter *Syngraphas & cæteras Chirographa* hoc interest, quòd in *Chirographis* tantùm quæ gesta sunt scribi solent. In *Syngraphis* etiam contra fidem veritatis pactio venit, & nõ numerata quoque pecunia, aut non integrè numerata, pro temporaria voluntate hominum scribi solent. More institutóque Græcorum & cæteræ tabulæ ab vna parte seruari solent. *Syngrapha* neutrius manu vtrique parti seruandæ traduntur.

Bona in ipsis possessionibus, *Fortuna* in fructibus eorum.

Prætexta honestiorum, *Toga* viliorũ, quod etiam circa mulieres seruabatur.

Omen, auspicium. *Causa*, excusatio.

Boni pro magnis, *Honesti* pro diuitibus, vetuste.

Detrimentum vel vnius partis dici potest, *Intertrimentum* verò ad vtriusque partem spectat, dantis & accipientis.

Bona prædia dicuntur, *bona* satisdationibus obnoxia, siue sint in mancipiis, siue in pecunia numerata. *Prædia* verò domus, agri.

Prædia sunt res ipsæ. *Prædes homines*, id est, fideiussores, quorum res, *Bona prædia* nunc vno nomine dicuntur.

Aliud *Socius*, aliud *Particeps*. *Particeps*, qui certam habet partẽ nõ diuisè agit, vt *Socius*.

Thensa sunt sacra vehicula. *Pompa* o dinum & hostiarum *Thensas* alij à diuinitate dici putant, alij, quòd ante ipsas lora tenduntur, quæ gaudent manu tenere & tangere, qui eas deducunt.

Spelia quæsita de viuo hoste nobili per deditionem. *Manubias* veteres dicebant, & erat Imperatorum hæc præda, ex quâ, quod vellent, facerent.

Ius, ad doctrinam pertinet, *Officium* ad virtutem.

Marij Seruij Honorati interpretis Virgilij.

Ara & superis & inferis diis consecratæ sunt, *Altaria* verò sunt superorum tantum deorum, quæ ab altitudine constat esse nominata. Vt,

En quatuor aras,
Ecce duas tibi Daphni, duas, altaria Phœbo,

Ara dicta ab ariditate, quia in iis adolescitur ignis, *Altaria* ab alendo, quia igni adduntur alimenta.

Armenta sunt equorum & boum, quòd hæc animalia apta sint armis, vt scutis boum coria, equi prælio. *Greges* capellarum & ouium sunt. Hæc tamen armenta scilicet & greges, sciendũ quòd plerũque confundit auctoritas.

Angues aquarum sunt, *Serpentes* terrarum, *Dracones* templorum. Vt Æneas

per alta immensis orbibus angues.

Et paulo post,

serpens amplexus vterque. *Item*
delubra ad summa dracones.

Sed hæc significatio plerunque confunditur.

Ædem numero singulari de templo tantùm dicimus, plurali, & de domibus, & de templo.

Augu-

Auguro dicimus secundum Plinium. [Grãmaticum] cùm præsagio mentis futura colligimus, *Auguror* verò tum cùm futura veris captamus auguriis.

Balsamum est ipsa arbor, *Opobalsamum* succus collectus ex arbore, *Xylobalsamum*, ligum ipsius arboris.

Barba, singulari numero hominum, pluraliverò quadrupedum dicitur.

Culmus est ipse calamus, *Stipula* verò folia, quæ ambiunt culmum.

Coryli, proprie dicuntur, *Auellana* ab Auella oppido Campaniæ, vbi abundant, nominatæ sunt.

Camuri sunt boum, qui conuersa introrsum cornua habent, quibus contraria, *Patuli*, qui cornua diuersa habent, quorúmque cornua terram spectant. His contrarij *Licini*, qui sursum versum cornua habent.

Candidum esse, id est, quadam nitenti luce perfusum, Aliud *album*, quòd pallori constat esse vicinum.

Crustam cùm dicimus fœminino genere, lapidis aut ligni, aut gelu partem significamus. Cùm verò *Crustum*, edulium aliquod significamus, partem panis vel placentæ. Virgil. 7.

Orbem fatalis crusti. Horat.
dant crustula blandi
Doctores.

Cellarium est paucorum dierum, vnde & cella dicitur importatum frumentum, *Penus* verò longi temporis.

Cornix cùm numero singulari dicitur, collum significat, si plurali vtimur, superbiam ostendimus. Vt in Verr. Cic. *Frange cervices.*

Carcer est vndecunque prohibemur exire, & dictus quasi arcer, ab arcendo; & quando locum in quo seruantur noxij significamus, carcere tantùm numero singulari vtimur, *Carceres* dicimus numero tantùm plurali, vnde erumpunt quadrigæ, sed poeta plerunque singularem vsurpat. Vt est 5. Æneid.

Ruúntque effusi carcere cursus.

Copia de exercitu numero plurali dicimus, vt Sallust. *Memorare possem quibus in locis maximas hostium copias populus Romanus fuderit. Copia* verò aliarum rerum est.

Cornus ipsa arbor dicitur, Pomũ verò *Cornum*, & *Corna*. Vt,

Lapidosáque corna.

Cæstus per diphthongum, significat arma pugilum, habet etiam pluralem numerum, & est quartæ formæ, nam *Cestu*, *cestûs* numeri singularis sine diphthongo, baltheum Veneris.

Consultor est, qui consulit, *Consultus*, qui consulitur, *Consultum* verò res ipsa, de qua consulitur.

Deduco est persequor, *Diduco* verò diuido.

Despiciens, deorsum aspiciens, *Suspiciens*, sursum aspiciens.

Dissimulamus nota, *Simulamus* ignota. *Dissimulamus*, quod sumus, *Simulamus* quod non sumus. Vt Sallust. *Cuiuslibet rei simulator, & dissimulator*, de Catilina.

Dapes regum sunt, *Epula* priuatorum. Vel *Dapes* deorum sunt. *Epulæ* hominum.

Deos, perpetuos dicimus, *Diuos*, ex hominibus factos, quasi diem obierint. Vnde diuos & Imperatores vocamus. Iuuen.

Respice riuales diuorum.

Sed Varro & Ættius [Philologus Grammaticus] contrà sentiunt, dicentes, *Diuos* perpetuos, *Deos*, qui propter sui consecrationem timentur, vt sunt dij manes. Quod tangit in 12. dicens,

Turni sic est affata sororem.
Diua, deam, stagnis quæ fluminibúsque sonoris
Præsidet.

Dona sunt tantùm superorum, *Munera* inferorum. Vt in Bucol.

Phœbo sua semper apud me
Munera sunt, lauri & suaue rubens hyacynthus.

Exsidior est, quod dicitur cadauere nondum sepulto. Vt,

Extinctum Nymphæ crudeli funere Daphnin.

Exsequias post completam sepulturam dicitur. Vt,

Daphnis ego in siluis, hinc vsque ad sidera notus.

Excubiæ sunt diurnæ, *Vigiliæ* nocturnæ.

Fas, ad religionem, *Iura* pertinent ad homines.

Flabra, hoc nomen tantùm pluralẽ recipit numerum, ab eo verò, quod *Flamina*, *Flamen* possumus accipere, licet sit vitiãdum propter aliam significationem, nam dicitur *Flamen* Dialis, *Flamen* Martialis.

Frondeum, est totum de frondibus, vt truncus. *Frondosus*, verò est lucus.

Flagrat, dicimus, quoties incendium significatur, quod flatu alitur, vt,

Flagrantibus aris.

Sed quoties odor, qui fracta specie maior est, per R dicimus *Fragrat*. Vt,

thymo fragrantia mella.

Fores propriè dicuntur, quæ foris aperiuntur, sicut apud veteres fuit, *Valuæ* autẽ sunt, vt dicit Varro, quæ reuoluuntur, & se velant, *Ianua* verò est primus domus ingressus, dicta, quia Iano consecratum est omne principium. Cætera inter ianuam *ostia* vocantur generaliter, siue valuæ sunt, siue fores.

Furiosus est à quo furor nunquam recedit, *Furiatus* verò, qui furit ex causa.

Funus est cadauer iam ardés, quod dū portatur *Exequias* dicimus: crematum *Reliquias & bustum* conditum iam *sepulchrum*.

Fundere est supina manu libare, quod fit in sacris supernis, *Vergere* est conuersa in sinistram partem manu ita fundere, vt supernè conuertatur, quod in infernis fit.

Forfices sunt, quibus incidimus, *Forcipes* sunt, quibus aliud foruum tenemus, quasi *forticapsi*, nam foruum est calidum. Vnde & *Formosos* dicimus, quibus calor sanguinis ruborem pulchritudinis creat.

Humidum est, quod extrinsecus habet aliquid humoris: *Vuidum*, quod intrinsecus, vnde & vuæ dictæ sunt.

Hostiæ dicuntur sacrificia, quæ ab his fiunt, qui in hostem pergunt. *Victimæ* sacrificia, quæ post victoriam fiunt: sed hæc licenter confundit autoritas.

Historia est eorum temporum, quæ vidimus, vel videre potuimus, dicta ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν, à videndo: *Annales* sunt eorum annorum & temporum, quæ ætas nostra non nouit. Vnde Liuius, Ex annalibus & historiis constat, inquit.

Ignarus est, qui ignorat: *Immemor*, qui oblitus est.

Ius generale est, sed *lex* iuris est species. *Ius* ad non scripta etiam pertinet: *Leges*, ad ius scriptum.

Infensus propriè dicitur plus, quàm *inimicus*.

Indocile est, quod penitus non potest discere: *Indoctum*, quod nondum didicit.

Labra sunt virorum: *Labia* mulierum.

Liquor cùm nomen est, Lĭ breuis est. Cùm ad verbum venerit, producitur. Vt: *Liquor*, Liqueris. Virg. 1. Georg.

canis cum montibus humor
Liquitur.

Legumen dicitur, quòd manu legatur, nec sectionem requirat: *Frumenta* sunt omnia, quæ ex le aristas mittunt.

Lactans est qui lac præbet: *Lactens*, cui lac præbetur.

Legiones pedirum sunt: *Turmæ*, equitum.

Lucens est, quod aliunde illuminatur: *Lucibile*, quod lucet per se.

Mulcra tempus dicitur, quo mulgentur animalia.

Mulctrale vas, in quo mulgentur.

Medicor accusatiuum regit. Vt, *Medicor* illam rem: *Medicor verò illi rei* vsitatè dicimus: *Medicor illam rem*, figuratum est.

Myrteum, ipse locus est: *Myrtus*, ipsa arbor.

Metor, metaris, metatus sum, significat eligere. Vnde Lucan.

Hesperios audax venia metatur in agros,

Metior, metiris, mensus sum.

Monstrum dictum à monstrando, & refertur ad præsens eius significatio: *Prodigium* est, quod in longum tempus diuigit significationem.

Monumenta sunt memoriæ: *Monimenta* verò, à mentis admonitione sunt dicta.

Matrona dicitur prima pueri mater: *Materfamilias*, quæ plures peperit. Alij dicunt, Actius. *Matronam* dici quæ in matrimonio cui vito conuenerit, & in eo matrimonio manserit, etiamsi liberi nondum fuerint, dicta matris nomine spe, atque omine. Vnde & *matrimonium* dictum. *Matrem* verò *familias* esse, quæ in mariti manu mancipioque esset, quæ in familiam quoque mariti, & sui hæredis veniisset. Alij *Matronas*, virgines nobiles dicunt. *Materfamilias* verò quæ in matrimonio per coemptionem conuenerunt. Nã per quandã iuris solennitatem in familiam migrant mariti. Inter *Matrem & Matremfamilias* hoc interest, quòd *Mater* est, quæ præter illam significationem, quæ est πρὸς τι, quæ tantùm conuenit in matrimonio, quod alij *Materfamilias* verò quæ conuenit, vt iam diximus, per coemptionem.

Naiades sunt Nymphæ fontium, *Oreades* montium *Dryades* arborum.

Noxia, est culpa, id est, peccatum, *Noxa*, pœna.

Nimbi dicuntur repentinæ & præcipites pluuiæ, *Pluuias* ipsas vocamus lētas & iuges.

Olea est arbor ipsa, vnde deriuatum est *oleum*. *Olina* fructus ipse. Vnde est *oliuum*. Legimus tamen *oliuam* & de arbore. Vt,

Incumbens tereti Dămon sic cœpit oliuæ.

Oneratus est qualicũque pressus pondere. *Onustus*, cui onus ipsum honori est. Vt si quis hostium spolia ferat. Sed *Oneratus* aspirationem non habet, quia ab onere venit: *Honustus*, quia etiam ab honore descendit, retinet aspirationem.

Opes numero tantùm plurali diuitias significat. Virg.

Troianas vt opes.

Numero tantùm singulari, auxiliũ. Terent.

Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro.

Vtroque numero, possibilitatem.

Opim quando dicimus, nymphã significamus: Si autem dicimus *opem*, auxilium intelligimus. *Opes* numero plurali, auxilia & census accipimus. Nam *Ops* terra est vxor Saturni, quam Græci Rheam vocant.

Orare est petere: *Exorare*, impetrare.

Odorus, quod per se olet. *Odoratum*, quod odorem aliunde accipit.

Hoc opus & hæc Opera tũc dicimus, quando negotium ipsum, quod geritur, significamus: Si autem fœminino genere dixerimus *Operas*, personas ipsas, quæ aliquid faciunt significamus.

Patulum dicimus, quod per se patet naturaliter, vt, nares, arbor: *Patēs* est, quod & aperitur & clauditur, vt, ostium, oculi.

Patrij dij sunt, qui præsunt singulis ciuitatibus, vt Minerua Athenis, Iuno Carthagini: *Indigetes* autem propriè sunt dij ex hominibus facti, quasi in diis agentes, vt Æneas Romulus.

Planta raptæ sunt de arboribus: *Plantaria*: quæ ex seminibus nata, cum radicibus & terra propria transferuntur. Virg. 2. Georg.

Et viua sua plantaria terra.

Pecuaria, ab eo quod est pecuare venit: nã *pecua*, vt ait in Põpeiana Cicero, ab eo, quod est *pecu* venit. Vt *genu genua*.

Peior à malo dicitur: *Deterior* à meliore.

Parēre est obedire. Vt, Paret amor dictis: *Apparēre* autem est videri. Vt,

Apparet liquido sublimis in aëre nisus.

Pernix pedum est. Vt,

Pernicibus ignea plantis.

Celeritas pennarum. Vt,

celerique fuga sub sidera lapsæ.

Populos cùm numero plurali dicimus, vrbes significamus: cùm verò *Populum*, vnius multitudinem ciuitatis intelligimus. Vt, populum latè regem, bellóque superbum, de Romano intellexit.

Pollicemur sponte: *Promittimus* rogati.

Pauidus est semper timēs: *Pauēs*, ex causa.

Pone verbum, nullum habet accentum. Vt,

Pone metum Cytherea.

Ponè tamen in vltima habet accentũ, cùm significat retro. Terent. in Phor.

Ponè apprehendit pallio.

Piget ad futurum spectat: *Pudet* ad præteritum. Et licet penè vna sit significatio, tamen dicimus, *Piget* me illud dicere: *Pudet* me fecisse.

Poscere, est secundum Varronem, quoties aliquid pro merito nostro deposcimus: *Petere* verò est cùm aliquid humiliter & precibus postulamus.

Penetrale dicitur, quod penetrat: quod autem penetratur, *Penetrabile*.

Rura dicebant siluæ & pascua: *Agrum* verò eum qui colitur.

Ripæ propriè fluminum sunt: *Littora* maris. Vt, Ouid.

Pro ripis littora pulsant.

Sinus genus est vasis, quod cùm significamus, si producitur: Cùm gremium significamus, si corripimus.

Squallens, splendens significat, quod à squammis venit. Vt,

squammis auróque trilicem.

nam à squallore sordidum significat. Vt,

Squallentem barbam.

Spinus masculino genere prunorti arbor vocatur: *Spina* verò fœminino, sentes vocantur.

Salem quo vtimur, singulari tãtùm numero dicimus: cùm *sicum* significamus, plurale tantùm ponimus numerum, secundum Lucanum, qui ait,

Non soliti lusere sales,

Aliquando & *vrbanitatem* per singularem numerum significamus. Terent. in Eunuch.

Qui habet salem, quod in te est,

id est, quæ res in te est. Masculini enim generis est, non neutri, & neutra παρήλωνα sunt, nec ab hoc accusatiuo nominatiuus esse potest, hoc sale.

Salum ab eo venit, quod est *Salum Sali*, Vt,

Pérque vndas superante salo:

Et quod ait,

Et sale tabentes artus, ab eo quod est, hic *Sal Salis*, cùm *Salum*, σιαλόω.

Statio est, vbi ad tempus stãt naues: *Portus*, vbi hiemant.

Stirps genere fœminino gen° significat. Vt,

Heu stirpē inuisam: Masculino arborē. Vt,

Sed stirpē Teueri nullo discrimine sacrũ.

Specula, quando speculationem significamus, generis est fœminini. Vt,

Specula Misenus ab alta.

Speculum autem, in quo nos intuemur, generis neutri est. Iuuen.

Speculum ciuilis sarcina belli.

quòd Græcè ἐνώπιον.

Sertum & Serta, cùm nihil adiicitur, dicimus. Vt,

Sertísque recentibus halant.

Item alibi expressius,

Serta procul tãtùm capiti delapsa iacebãt.

Si autem *Sertos* dixero, addo flores: Si *Sertas*, addo coronas. Vt Lucanus,

Accipiunt sertas nardo florente coronas.

Species rerum præsentium est, quod quasi aspicitur: *Fama* rerum absentium.

Sanies, mortui est: *Tabus*, viuentis scilicet sanguinis.

Timor de futuro est: *Odium*, de præsenti.

Turbo quando appellativum est, facit *turbinis*: Si nomen proprium, *Turbonis*. Vt Horat.

Turbonis in armis.

Troia, cùm prouinciam dicimus, & principale est nomen, breuis est Tro. Vt,

Troiæ ruinis.

Diaspumatis. Quando nõ est principale, & derivatio est, longa est. Tro. Vt, Troius Æneas.

Tellurem deam dicimus: *Terram* verò elementum.

Totum est vnius corporis plenitudo. Vt, Totum auditorium, id est, integrum. *Omne* de vniuersis dicimus. Vt, *Omne auditorium*, id est, Vniuersa auditoria.

Terror propriè est, qui aliis infertur, vt si dicas, Ille habet terrorem, hoc est, timēdus est: vnde & *terribilis* dicitur.

Metus dicitur, quem habent timentes.

Volema ab eo, quod volam impleant, dicta sunt: *Vola* autem est medietas palmæ vel pedis, vnde & *inuolare* dicimus. *Volema* lingua Gallica bona & grandia dicuntur, sed magis dicta sunt ab eo, quod volam impleant.

Voluens, qui voluit: *Volubilis*, qui voluitur.

Vterus est mulierũ: *Aluus* est, qua defluunt fordes. Sallust. Simulans sibi aluum purgari: *Venter* qui videtur. Iuuen.

Montani quoque venter adest abdomine tardus.

Vanus est, qui etiam sine vtilitate, mentitur: *Mendax*, qui tantùm ac decipiendũ. Sanè *vanus* apud idoneos, stulte inuenitur. Vt Iuuē.

Sic libitũ, vano qui nos distinxit. O boni.

Vrbs muros: *Ciuitas* eius habitatores significat.

Visus genere vtimur *masculino*, cùm de his loquimur, quibus videmus, Vt si dicam, Nubecula obest visibus meis: Sin *neutro* vtamur, ea quæ videntur, significamus.

Vitta sacerdotis sunt: *Laurus* verò etiam Imperatoris victoris.

Vallum dicitur ipsa munitio: nam *Valli* fustes sunt, quibus vallum munitur. Virg. de sustentaculis inquit vitium,

Primus vallos sub tecta referto.

Sexti Pompeij Festi
DE VERBIS VETERIBVS.

Ambaruales hostiæ appellabantur, quæ pro aruis, à duobus fratribus sacrificabantur. *Amburbiales* hostiæ dicebantur, quæ circum terminos vrbis Romæ ducebantur.

Aeus dicitur, qua farcinatrix vel etiam ornatrix vtitur: *Aeus* etiam paleæ quædam de frumento dicuntur.

Assiduus dicitur, qui in ea re, quã frequenter agit, quasi ibi sedisse videatur. Alij *assiduũ*, locupletem, quasi multorum assium, dictum putarunt. Alij eum, qui sumptu proprio militabat, ab esse dando vocatum existimarunt.

Ad, aut propriè personam significat, vt eo ad Pompeium: aut locũ, vt, abiit ad theatrum. *At*, differẽtiã rerũ significat, vt cùm dicimus: Scipio est bellator, at Marcus Cato orator.

Adscripti dicebantur, qui in colonias nomina dedissent, vt essẽt coloni. *Adscriptitij* veluti quidam scripti dicebantur, qui supplendis legionibus adscribebantur.

Arbitrium dicitur sententia, quæ ab arbitro statuitur. *Arbitrarij*, cùm adhuc res apud arbitrum geritur.

Ambitus honoris dici cœptus est, à circumeundo, supplicandóque. *Ambitio* est ipsa actio ambientis.

Adeo, cùm prima acuta effertur, idẽ significat quod accedo, vt cùm dicimus, adeo prætorem. Cùm secunda, idem est, quod vsque eo non quidem secundũ rationem, quia Ad prępositio accusatiuis accommodanda est, sed vetusta quadam loquendi consuetudine.

Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse videtur, quãuis eam ab acutè videndo dictã volunt. *Aquulus* autẽ color, ab aqua est nominatus. *Aquilo* vẽtus à velocissimo volatu, aquilæ instar, appellatur.

Apud & Penes in hoc differunt, q̃ alterum personam cũ loco significat: alterũ personã, & dominũ, ac potestatẽ q̃ trahitur à penitus.

Abgregare est à grege, *Adgregare* ad gregẽ ducere, *Segregare* ex pluribus gregibus partes deducere: vnde & *Egregius* dicitur, è grege lectus.

Auidus à non videndo, propter nimiam cupiditatem appellatur: sicut *Amens*, qui mentem suam non habet.

Beneficiarij dicuntur milites, qui vacãt muneris beneficio: è contrario *Munifices* vocantur, qui non vacant, sed munus R. ip faciunt.

Bardus stultus à tarditate ingenij appellatur. *Bardus* Gallicè cantor appellatur, quorũ fortiũ laudes cantu à gente Bardorum.

Concinnare est aptè componere, *Concinere* est conuenire.

Cohors lorum, quo temoburis cum iugo colligatur, à cohibendo dictum. *Cohors* pœtæ cœlum dixerunt, à chaos, ex quo putabant cœlum esse formatum.

Comptum, genus libaminis, quod ex farina conspersa faciebant: *Comptum* Afranius pro ornatu, & cultu posuit.

Chilo dicitur cognomẽto à magnitudine labiorũ. *Cilo* sine aspiratione, cui fos est eminẽtior ac dextra sinistrâq; velut recta videatur.

Cupes & Cupedia antiqui lautiores cibos nominabant: inde & macellum & forum Cupedinis Romæ appellabant: *Cupedia* autem à cupiditate sunt dicta.

Curia locus est, vbi publicas curas gerebãt. *Calabra* curia dicebatur, vbi rantùm ratio calendarum gerebatur. *Curia* etiam nominantur, in quibus vniuscuiusq; partis pop. Rom. quid geritur. *Curiata* comitia, à curiis appellata.

Curiales eiusdẽ curiæ, vt tribules, & municipes. *Curules* equi, quadrigales. *Curules* magistratus appellati sunt, qui curru vehebantur.

Cœna apud antiquos dicebatur, quod nunc est prãdium. *Vesperna* quã nunc cœnã appellamus. *Cœnacula* dicuntur, ad q̃ scalis ascenditur.

Cum imperio esse dicebatur apud antiquos, cui nominatim à populo dabatur imperium. *Cum potestate* esse dicebatur de eo, qui à populo alicui negotio præficiebatur.

Censere nunc significat putare, nunc suadere, nunc decernere. *Censio* hastaria dicebatur militi multæ homine ob delictũ militare indicebatur, quòd hastas daret. *Censui agere* à censendo

propriè appellantur, qui & emi & vẽnire iure ciuili possunt. *Censores* dicti, quòd rem suam quisque tanti æstimare solitus sit, quantum illi censuerint.

Comedus, di, qui bona sua consumit, antiqui dixerunt: *Comedio, onis*, recentiores.

Extrarius est, qui extra forum, sacramentũ, iusque sit. *Extraneus* ex altera terra, quasi extraneus. *Externus* ex altera gente. *Extraneus*, ex alia terra, *Exterraneus* quoque dicitur, qui ante tempus natus, vel potius ejectus est. dictus autem *Exterraneus*, quòd eum mater exterrita, aluo iecit.

Explorator à Speculatore hoc distat, quòd *Speculator* hostia silentio perspicit: *Explorator* peccata clamore cognoscit.

Feralia diis manibus sacrata festa, à ferendis pecudibus appellata. *Feria* à feriendis victimis appellata.

Fœnus & Fœneratores, & lex de credita pecunia. *Fœnebris*, à fœtu dicta, quòd crediti nũmi alios pariant, vt apud Græcos eadem res τόκος dicitur. *Fœnus* quoque prætorũ ab hac causa est appellatum, quando idipsum manens, quotannis nouum parit. vnde etiam *fœsluca* vocata est.

Fœnus appellatur naturalis terræ fœtus, ob quam causam & nummorum fœnus. *Fœnus* est votatum, & de ea re *leges Fœnebres*.

Factio & Factiosus initio honesta vocabulacrant: vnde adhuc factiones histrionum & quadrigatariorum dicuntur. Modo autem *nomen factionis* seditio, & arma vocantur.

Here, ea aduerbium temporis: *Heri* dictum à Græco χθὲς.

Hæres apud antiquos pro domino ponebatur. *Hæredium*, prædium paruulum.

Hostis apud antiquos peregrinus dicebatur, & qui nunc hostis, perduellis.

Impages, dicuntur quæ à fabris in tabulis figuntur, quò firmius cohæreant, à *pangendo*, id est, figendo. Vnde & poetæ *Pangere versus* dicuntur, & agricolæ *Pangere plantas*, id est, infigere.

In, non semper admittionem significat, sed interdum etiam pro ademptione ponitur, vt inuolando, inclamando, inuocando.

In præpositio significat modò *quod non*, vt inimicus: modo *actionem*, vt inclamauit: modo *vbi quod tenetur*, vt incurrit: modo *vbi* quæ fit vt inambulat.

Infectores qui alienum colorem in lanam conficiunt. *Offectores*, qui è colore proprio nouum efficiunt.

Illæ producta sequenti syllaba significat, qui legi non parẽt, qui legem putat tenere se nullam: *Illæ* correpta sequente syllaba significat, inductionem, ab illiciendo.

Manubia Iouis tres dicuntur esse, quarum vnæ sunt minimæ, quæ moneãt, placidæque sint. Alteræ quæ maiores sunt, ac veniant cũ fragore, discutiántque, aut diuellant, quæ à Ioue sint, & consilio deorum mitti existimẽtur. Tertiæ his ampliores, quæ cum igne veniant, & quanquam nullum sine igne fulgur sit, hæ propriam differentiam habeant, quòd aut adurant, aut fuligine deformient, aut accendant.

Modo, cùm per corruptum o dicitur, significat *tempus*, vt Modò initoij, & ponitur pro *tantùm*, vt, Tace modo nũc iam. Quòd si producta posteriore syllaba enuntietur, datiuus, vel ablatiuus est casus ab eo, quod est *modus*. Vt, *Modo quodam*, id est, ratione.

Mente capius dicitur, cùm mens ex hominis potestate abit: & idem: *Demens*, qui de sua mente discesserit: & *Amens*, qui à mente abierit.

Miseratur is qui conqueritur aliena incõmoda: *Miseratur* is, qui miserum subleuat. *Miseret me*, eadẽ forma dicitur, qua *Piget me*.

Oculissimum, charissimum. Plaut.

Oculissimum ostium amicæ.

Oculatum, pro præsenti posuit idem Plaut. cùm dixit,

oculata die. Idem ipse,

Pluris est oculatus testis vnus, quàm auriti decem.

id est, qui se vidisse dicat. *Oculitus* quoque dicitur, vt funditus, penitus; quo significatur tã charum esse quàm oculum.

Orba significat apud poetas priuata aliqua persona chara. *Orbæ* est, quæ patrem, aut filios, quasi lumen amisit.

Inter *Obsidionalẽ & Ciuicam coronam* hoc interest, quòd altera singularis salutis signum est, altera vniuersorum ciuium seruatorum.

Ob præpositio, aliàs ponitur pro *circum*: vt cùm dicimus, Vrbem obsideri, obsignari, obuallari. Aliàs *In*, vicem præpositionis, quæ est propter vt, Ob merita, Ob superatos hostes, vnde *obsides* quasi *obsides*, qui ob fidem patriæ præstandam dantur. Aliàs pro *ad*, vt Ennius,

Ob Romã noctu legionem ducere cœpit.

Præsidium est, quod pro salute & vtilitate alicuius auxilij gratia præponitur. *Subsidium* quod postpositum est ad subueniẽdum laborantibus.

Properare aliud est, aliud *festinare*. Qui vnũquodque maturè transigit, is *Properat*: qui multa simul incipit, neque perficit, is *Festinat*. [Qui neque citius agit, neque serius, sed medium quiddam tenet, is *maturat*: vt bene atque propriè Nigidius.]

Portenta rerum fieri dicuntur, cùm solida corpora raro se ostendunt, vt cometæ, turbines, barathra, item sereno cælo fieri tonitrua. *Ostenta*, quæ tantummodo ostendunt. *Monstra*, quæ perspiciantur, quæque remedio purgentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Puri, Probi, Profani, Sui auri dicitur in manumissione, sacrorum causa: ex quibus *Puri*, significat quod in vsu spurcum non fuerit: *Probi*, quod rectè excoctum, purgatúmque sit: *Profani*, quod sacrum non sit, & quod omni religione solutum sit: *Sui*, quod alienum non sit.

Quatenus significat qua fine. vt hactenus, hac fine: at *Quatinus*, quoniam.

Inter *Legem & Rogationem: Rogatio* est genus legis. Quæ *lex* non continuò est, ea *rogatio* est, non potest non esse lex, si modò iustis comitiis rogata est. Ælius Gallus.

Rogatio est, cùm populus consulitur de vno, pluribúsque hominibus, quòd non ad omnes pertineat: & de vna pluribúsque rebus, de quibus non omnibus sanciatur. Quod in omnes homines, réfve populus sciuit *Lex* appellatur.

Reus stipulando, est idem qui stipulatur. *Reus promittendo*, est qui suo nomine alteri quid promisit, quive pro altero quid promisit.

Inter *Sacrum, Sanctum, & Religiosum* hæc differentia. *Sacrum*, ædificium consecratum Deo. *Sanctum* murum qui sit circa oppidum. *Religiosum* sepulchrum, vbi mortuus sepultus aut humatus sit.

Regium est, quòd aut est, aut fuit regis: *Regale*, est dignum rege.

Sub vitem hastas tacere dicitur veles, cùm eas sub manu iurium mittit: *Sub vitem* prælliari dicuntur milites, cùm sub vinea militaturi pugnant: *Sub vineam iacere* dicuntur, cùm astantibus centurionibus iacere coguntur sudes.

Taciturnus, qui facilè tacet: *Tacitus*, argutus etiam, quia potest aliquando tacere.

Diues, à diuo, qui vt deus, nullo videtur indigere. *Opulentus* ab ope, cui ea optimè. *Pecuniosus*, à pecunia magna.

Vindemiator, vel quòd vinum legere dicitur, vel quòd de vite id demit: *Vestigator*, à venatu.

Assum dictum, quod ab igni assudescit. *Vuidum* est, quod humidum: & ideo vbi id non est, succus abest, & ideo sudando assum destillat humorem. Vt *Crudum* minimum habet humoris, sic *Excoctum* parum habet succi, *Elixum* est è liquore aquæ deductum, & ex iure: quod iucundum magis, conditione succi.

Hasta, quòd astans solet ferri. *Iaculum* quod vt iaciatur, fit, *Tragula*, à traiiciendo.

Damnum, à demtione, cùm minus re factum, quàm quanti constat: *Detrimentum*, à detrito: quòd ea, quæ trita, minoris sunt precij.

Merces à merendo, quod manu factum erat, & datum pro eo. *Manupretium*, à manibus & precio: *Præmium*: à præda, quòd ob rectè quid factum, concessum.

Loquax, qui nimium loquitur: *Eloquens*, qui copiosè loquitur.

Colloquium, cùm conuenitur in vnum locum, loquendi causa: *Loquela*, verbum quod in loquendo effermus.

Loquitur is, qui suo loco quodque verbum scicns ponit: *Proloquitur* iste, cùm animo quod habuit, idque extulit loquendo.

Conserere manum dicimus cum hoste: *Asserere manu*, cùm liberratenì comprehendimus.

Spondet, qui dicit à sua sponte: *Sponsor* etiã spondet, qui idem faciat obligatus: *Præs*, qui à magistratu interrogatus, in publicum vt præstet, à quo & cùm respondet dicitur *præs*. *Vas* appellatus, qui pro altero vadimonium promittebat.

Inter *Agendi, Faciendi, & Gerendi* verba. Potest quis quid *facere*, & non *agere*, vt *poeta facit fabulam*, & non agit: Contra *actor agit*, & non facit, & sic à poeta fabula fit, & non agitur, & non fit. Contrà Imperator qui dicitur res gerere, in eo neque agit, neque facit: sed *gerit*, id est, sustinet: translatum ab his qui onera gerunt, quod hi sustinent.

Signa dicuntur eadem & *Sidera*. *Signa* quòd aliquid significent vt, libra æquinoctium: *Sidera* quæ insidiantur, atque ita significant aliquid in terris peragendo.

Fretum, dictum à similitudine feruentis aquæ, quòd in fretum sæpe concurrat æstus atque efferuescat. *Æquor*, mare appellatum, quod æquatum, commotum vento non est.

Martij Terentij Varronis DE LINGVA LATINA.

VErba aliud nunc ostendunt, aliud antè significabant, vt *hostis*. Nam tum eo verbo dicebant *Peregrinum*, qui suis legibus vteretur: nunc autem eum, quem tum dicebant *Perduellem*.

Lacus, lacuna magna, vbi aqua contineri potest: *Palus* paululum aquæ in altitudinem & palàm latius diffusæ.

Præsidia est dictum, quia extra castra præsidebãt in loco aliquo quò tutior regio esset: *Obsidium* dictum ab obsidendo, quo minus hostis egredi possit in die.

Egenus, pauper, à paulo lare: *Mendicus* à minus, cui cùm opus est, minus est.

Q. TERENTII SCAVRI DE ORthographia.

DE, nonnunquam perperam ponitur, pro ex. *De prouincia* venire, qui se dicit, dimicare, vt in Circum. *Eximus è prouincia*, vt è nauibus, è Corsica. *De prouincia* existimamus, cùm de ea bene aut malè prædicamus. *De senatu* dicimus, cùm longa an oneraria sit, rogamus. *De Circo*, cùm Flaminius, an Maximus.

Vitiosè dicitur. Senatum haberi *apud aedem* Apollinis, quod *in aede* dici oportet. Et *de senatus sententia* vitiosè: nam habent dicere, vt ex mea sententia. Item quidam dicunt, *de senatu ire*, dici potius, quàm *è senatu* quòd de eo, quo inimus dicimus, in: de, cùm redimus. *Ex senatu electus* potius quàm de senatu.

Malè imperant qui dicunt, *de tabulis* quid dicere. De tabulis enim is dicit, qui eas laudat, aut culpat: *è tabulis* is dicit, qui quod est in his scriptum recitat è scripto, quæ pronunciantur.

A capite demptæ quæ vocant, malè appellant, quòd sunt *de capite demptæ*, non à capite. *Ad caput additum* rectè dicitur, si est extrà caput quod additur.

Qui transcribunt tabulas, non describunt sed exscribunt, qui quales sunt scribunt, id est, tribuunt.

A scena, venit spectator: *è scena* venit, qui egit. Cõtrà *spectator è theatro: à theatro actor*. *De scena* loquitur, qui de ea bene an malè ornata sit, loquitur. *In scena* pronuntiat, qui hoc idem subtiliùs vult dicere, non *in scena*, sed *pro scena* dicit, pronuntiare actorem *in scena* significanter Græcè dicimus. *E scena* actor exit, venit in pulpitum, ac vestibulum: *in scena* itaque actor est, cùm eò venit.

Prodire dicimus, qui domo exeedit. *Procedere* qui eo quod ducit producere.

Pro rostris dici oportet, cùm is qui concionatur, his dicit, qui ante rostra sunt. *Pro rostris* enim & *ante* idem sunt.

In rostra ascendit, è *rostris* descendit: *de rostris* dicit, qui ea eiusmodi sint, dicit. †

In cõcione stat, è *cõcione* venit, *de cõcione* dicit.

Inscribant quidam literis, *Data è Gallia*: item, *Data in Roma*, vitiosè: nam sic dici oportet *in Gallia*, & *Roma*. *Dantur* enim *in locis*, asseruntur *è loco*: sequitur vt dentur *in Gallia & Roma*.

Agellij.

Deptatio dicitur, quod per prætorem fit. *Arrogatio*, quòd per populum.

Auarus appellatur, qui auidus æris est. *Locuples*, qui multas possessiones tenet.

Lex est generale iussum populi aut plebis, rogante magistratu. *Plebiscitum* est lex, quam plebes non populus accipit.

Rogatio est, siue cùm populus, siue cùm plebs rogatur, siue quod vniuersos pertinet, caput ipsum, & origo, & quasi fons.

Populus est, in quo omnis pars ciuitatis, omnésque eius ordines continentur. *Plebs* ea dicitur, in qua gentes ciuium patriciæ non insunt.

Qui mentitur, ipse non fallitur, sed alterum fallere conatur. *Qui mendacium dicit*, ipse fallitur. *Qui mentitur*, fallit quantum in se est. *Qui mendacium dicit*, ipse non fallit, quantum in se est. Ita Nigidius.

Necessitudo dicitur pro eo, quod necessum est. *Necessitas* pro iure officióque obseruantiæ affinitatisque.

Errare dictum ἀπὸ τοῦ ἐρᾶν. Hallucinari ex eo quod Græcè dicitur ἀλᾶσθαι.

Qui vnum quid maturè transigit, is *properat*: Qui multa simul incipit, neque perficit, is *festinat*.

Vani dicuntur, non (vt vulgus dicit) desipientes aut hebetes, aut inepti: sed vt veterũ doctissimi dixerunt, mendaces & infidi, & leuia inaniáque pro grauibus & veris admodùm componentes. *Stolidi* vocantur non tam stulti, & excordes, quàm teeti, & molesti, illepidi, quos Græci ἀγροίκους καὶ ἀπαιδεύτους dicunt.

Vena suapte vi immobiles sunt, & sanguinis tantùm demittendi gratia explorantur.

Arteriæ motu atque pulsu suo habitu & modum febrium demonstrant.

VOCVM ALIQVOT APVD TERENTIVM explicatio.

E veteribus membranis.

Heus, Ohe, Eho, Ehodum vocandi.
Antehac, Quoad, Posthac, temporis.
Vsquam, Vspiam, Nusquam, Quopiam, loci.
Amabò, Sodes, Hem, Mea tu, blandientis.
Pol, Edepol, Castor, Hercle, iurãdi.
Eu, Euge, Eia, Age, Agedum, hortandi.
Nullus, pro non.
Vtut, qualifercunque. *Vbiubi, vbicunque, Cuicui, cuicunque.*
Hen, heu, dolentis.
Hui, Phy, Papæ, admirantis.
Vaha, deridentis, v. indignantis.
Atat, expauescentis.
Ha ha ha, deridentis.
Heu heu, au au, flentis.
Nequicquam, frustra. *Nentiquam*, nullo modo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Itidem, similiter.
Apprime, Valde.
Atqui, Certè.
Potis est, potest: *Pote*, potes.
Etsi, *tametsi*, pro quamuis.
Qui, quare vel quomodo.
Quàm, quantum.
Maximè, sæpe pro libenter.
Eccum, ecce eum vel ipsum.
Ecca ipsa, ecce ea ipsa.
Hicce, pro hic; *hiccine*, pro hicne: *hiice*, pro hij: *isticcine*, pro istóne: *huiusce*, pro huius: *hiisce*, pro hiisne.
Illaclon', pro illaclóne.
Malum, interiectio.
Tute, tuipse.
Scelus, quandoque pro scelesto.
Periculum, pro experientia.
Res, pro prædiis vel vtilitate.
Factus, quandoque factum.
Mala, maxilla.
Dica, scedula.
Angiportum, via arcta.
Occipio, incipio.
Cesso, tardo.
Faxo, *faxim*, pro faciam vel fecerim: *faxint*, facient, fecerint.
Dedo, do: *dedim*, dabo: *duint*, dent.
Scies, pro scis: *scient*, pro sint.
Face, pro fac. *Adduc*, pro adhuc.
Mitte, pro dimitte. *Rogo*, pro interrogo.
Offendi, pro inueni.
Mane, pro ausculta.
Opperior, expecto.
Percontor, inquiro.
Maturo, accelero.
Obtundo, eneco, de magna molestia.
Concedo, obedio.
Exigo, expello & sperno.
Arcessor, vocor.
Vereor, timeo. *Reuereor*, obserno.
Calleo, callidè scio.
Abnuo nego & subtraho.
Refello, contradico.
Gannit, latrat, inaniter loquitur.
Disperij per deos perij.
Posterdie, pro postridie, hoc est, postero die.
Astu, astutia, vel prouidentia. *Astu* pro ciuitate.
Miserè interdum pro immoderatè.
Prauisa, videre desidero.
Seduò, in tento, *vtiliter*, studiosè, *exanimo*, sinè dolo.
Ambages, verba frustratoria. *Phalera*, insidiosa.
Clientela, seruitium vel multitudo clientium.
Conclamatum, satis dictum.
Facessere, libenter & cum desiderio facere.
Id propterea, propter id.
Ostentare, vanè se iactare vel ostendere.
Propediem, breui vel cito.
Diem, breue tempus: *Ætatem*, tempus lógum significat, aduerbialiter.
Debacchari, furere, à furore non cessare.
Despicatus, despectus.
Ærumna, molestia vel miseria.
Floccifacere, contemnere, despicere.
Lacessere, prouocare.
Suffarcinatus, succinctus.
Iurandum, pro iusiurandum.
Exemplum facere, id est pœnam constituere.
Potesse potis esse, posse.
Qui, pro qui. *Quiais* pro quæuis. *Quisnam* pro quænam.
Sycophanta, pro comedone.
Succenturiatus, sub centuria positus.

PAVLI

FINIS.

PAVLI MANVTII
PATRIS DE VETERVM
DIERVM RATIONE.

SI duo dierum in genera distribui Annum oporteat, multifariã rectè diuidetur, vt sic: *Annus constat ex Diebus* vel *Fastis*, vel *Nefastis*: aut sic, ex Diebus vel *Festis* vel *Profestis*: aut sic, ex Diebus vel *Senatorijs*, vel *non Senatorijs*: aut sic, ex Diebus vel *Comitialibus*, vel *non Comitialibus*. harũ enim quatuor diuisionum, si separatim singulæ cõsiderentur, totum Annum quæ libet complectitur. Nos autem, cùm de Diebus ex quæ scitu digna censuimus, quæque ad Romanæ historiæ notitiam valde pertinent, breuiter ostendere instituerimus, ex his diuisionibus vtemur ea in qua quæ maior pars est, (duas enim partes habent singulę) ea, cum ea parte, quæ in aliis diuisionibus item maior est, cõparata, vberior aliquãto esse cognoscitur. incipiemus igitur à nominatis in prima diuisione, Fastis, & Nefastis: quandoquidem Fasti, quæ duarum primæ diuisionis partiũ plenior est, plures in anno sunt, quàm quæcũque pars in tribus reliquis diuisionibus latius patet, hoc est, quàm vel Profesti, vel non Senatorij: vel non Comitiales. quòd si quis opponat, in kalendario plures notatos esse dies littera C, quàm littera F, vnde plures significantur Dies Comitiales quàm Fasti, itaq; nõ rectè me à Fastis, vt à pleniore parte, exorditi; sciat, non à me Fastos modò vocari quos notatos litera F videmus, sed omnes planè quibus fari tria verba, Do, Dico, Addico, Prætori licebat: quorum è numero Comitiales erant, & ij, quos in kalendario hæ literæ demonstrant EN. N'. Q. REX. C. Q. ST. D. F. P. quibus omnibus cùm fari liceret, etiã si non id semper fieret: qua de caussa notati sunt aliis literis potiùs, quàm F, vt indicetur, præter Fari aliquid etiam fieri licuisse: non absurdè mihi facere videor, si ad Fastos, littera F notatos, qui quidem verè Fasti dici possunt, quòd iis aliud prorsus nihil fiebat, quo Prætor à iure dicendo impediretur, eos quoque dies aggrego, quibus, Fari semper quidem licebat, non tamen, quod liceret, fieri semper solebat. vt omnino tria essent genera, quibus de singulis agetur suo loco: primùm Fasti ij, quibus fari semper & liceret, & soleret, qui notantur litera F, sũtque omnes XXXIX. hi & propriè erant Fasti, & toti: propriè quòd per eos nisi cũ aliquis casus extra ordinem interueniret, nũquam Prætorius non dicebat: toti, quòd Fari, horis omnibus liceret. Alterum genus fuit, Fasti ij, qui & ipsi propriè Fasti erant, sed non toti, quòd iis quidem omnibus Fari, non tamen horis omnibus, liceret. erant autem hi, EN. N'. F. P. EN. Q. REX. C. Q. S. T. D. quas litteras infrà explanauimus. atque hi erant omnes LXV. Tertium genus Comitiales fuere casu Fasti, non propriè, quia, cum Comitia non haberentur, tunc fari solum Prætor solebat, hi modo toti erant Fasti, cùm nulla scilicet Comitia haberentur, modo ex parte, cùm haberentur illa quidem, sed minimè per totũ diẽ. hi CLXXXV. erant. Nos igitur Fastos omnes vocamus; quibuscunque Fari liceret, siue Fasti propriè, siue non propriè essent. Itaque ab his profesti, paullatim progrediemur diuidẽdo, vt, qui nobis propositus est huius narrationis finis, eo perueniamus. Omnes Dies aut Fasti sunt, aut Nefasti: & Fasti partim Festi, partim Profesti: Festos plerosque partim Fastos, partim Nefastos fuisse, vt Quirinalia, Lupercalia, Terminalia, ex kalendario cognoscitur, quibus enim Festis diebus adscriptum est N', ij sunt Nefasti. simul, & Fasti Nefasti, priore parte, Fasti, posteriore Dies Feralia adscriptam habet F. qui festus propriè non fuit, sed gestandæ ad mortuos cœnæ dicatus dies. quod quia non hora stata fiebat, sed vt cuique commoduni erat, ideo totus dies potuit esse Fastus. propterea, vt opinor, littera F.

Universidad de Deusto
Biblioteca

notabatur. Festis porro diebus, non dubito, quin omnibus haberi Senatum licuerit. cuius rei exempla sunt in antiquorum libris admodum multa: quanquam solemne hoc non erat vt semper Diebus Festis Senatus haberetur, sed legitimum vt haberi posset. solemne autem illud, ac statutum, ex more maiorum, vt kalendis Nonis, Idibus, haberetur. Itaque in kalendario neque Kalendis, neque Nonis, neque Idibus littera C, quæ Comitiales dies significabat, per quos haberi Senatus non poterat, neque diebus omnino vllis Festis adhæret profesti dies aut fasti erant, aut Nefasti, & omnibus Profestis Nefastis haberi Senatum licebat. Profastis autem Fastis non planè omnibus, sed iis tantùm, qui Comitiales non essent, quibus autem Profestis haberi Senatus poterat, iis omnino Agi cum Populo non poterat: contra quibus Profestis haberi Senatum non licebat, iis Agi quidem cum Populo licebat, nec tamen semper agebatur: cùm ea res ex eorum voluntate penderet, penes quos Populi cogendi potestas esset. non enim, quod licet, id etiam necesse est. Quod autem dixi Comitialibus haberi Senatum non licuisse, declarant illa verba, in epistola Ciceronis ad fratrem, quæ tertia est lib. II. Consecuti sunt dies Comitiales, per quos Senatus haberi non poterat. & illa in S.C. quod Cœlius ad Ciceronem misit. Epist. fam. lib. VIX. Vtque eius rei caussa per dies Comitiales Senatum haberent, S.Q.C. facerent. Quibus verbis quod extra ordinem a Senatu eo S.C. decretum est, id omnino fieri solitum non esse, diluciderè constat. ita Senatus Fastis quibusdam haberi poterat, quibusdam non poterat: siquidem Comitiales inter Fastos iam retulimus. Nefastis autem haberi omnibus potuisse, iam diximus. Sanè qui me torqueat, nodus est, mihi quidem perdifficilis, in epistola ad Atticum libro I. in qua, cum dixisset iam, Nam cùm dies venisset rogationi ex S.C. ferendæ, paucis post versibus subiunxit, Senatus vocatur, quod certè mos maiorum minus ferre videbatur. nam, si Rogationi ferendæ dies est, certè Comitialis est. quòd si Comitialis, haberi Senatum non licet: cuius rei testimonio sunt ea, quæ paullò antè recitauimus, & ex epistola ad fratrem verba Ciceronis, & è S.C. nisi si factum id extra ordinem dicamus, vt Pisonis Consulis iniquissimis conatibus obuiam iretur: qui cùm esset lator rogationis & eius Rogationis, quam ex S.C. & de religione ferebat, idem tamen erat dissuasor. Comitialium magnus erat numerus: eósque fuisse dies Fastos, quod suprà dixi, ita existimo, vt mihi videar affirmare posse, non enim inani quadam coniectura, sed certa in primis, vt puto, ratione commoueor. nam in Orationibus Ciceronis, in Pisonem, de Prouinciis consularibus, pro Sextio, mentionem video fieri ea de lege, qua P. Clodius Tribunus pl. sanxit, vt omnibus diebus Fastis Agi cum Populo liceret. quo fit apertum, Fastis quibusdam non id licuisse, quod, vt omnibus liceret, lege Clodia sanctum est. quam tamen legem non fuisse obseruatam, demonstratum est à nobis in lib. de Legibus Romanis. Nec verò mirari satis possum, cum, Fastos aliquot fuisse Comitiales pateat, qui venerit in mentem Macrobio Fastis, dicere, Lege agi licuisse, cum Populo non licuisse. Comitialibus autem vtrunque licuisse. quorum alterum verè dictum constat, Comitialibus, inquam, & Lege agi, & cum Populo licuisse: quia scilicet Comitiales erant de numero Fastorum: itaque & illud, omnibus Fastorum commune habebant, vt Lege agi posset, & hoc præter ea proprium, vt etiam cum Populo posset. Alterum autem de Fastis diebus, quibus ait lege agi licuisse, cum populo non licuisse, in prima parte verum esse video, in secunda qui possit non esse falsum, haud facilè reperio. qui enim Fastis agi cum populo non licet, cùm Comitiales omnes fasti sint &, Comitialibus agi licuisse cum populo, iam ostenderim: dixisset hoc modo: Fastis omnibus lege agi licet, cum populo non: omnibus licet: nihil erat, quod reprehenderes: siquidem, quod docuimus, quibusdam Fastis agi cum populo poterat, quibusdam non poterat: quibus poterat, eos si quis Fastos, aut Fastos Comitiales diceret, non erraret, cum dies fuerit nullus Comitialis, quin idem & Fastus: sed Comitiales potius, quàm Fasti, vt reliquis Fastis proprio nomine distingueretur, & Comitiales item potius, quàm Fasti Comitiales, breuitatis caussa, vocabantur. Verùm quia libenter, quantum in me est, Antiquitatem soleo tueri: Macrobium, à quo multa didici, quasi gratiæ referendæ loco, ita conor excusare: vt cum Fastos nominasset, de iis tantum intellexerit qui Fasti vulgo dicebantur, non etiam de iis qui etsi Fasti ipsi quoque erant, Comitiales tamen appellabantur. spectauit igitur non verbi vim quæ dici omnes, quibus Prætor tria verba fari posset siue Comitiales essent, siue nō, complectitur, sed consuetudinem loquendi, quod Fastos nominabant eos, quibus tantum lege agi posset, cùm eos quibus cum populo posset, Comitiales præcipuo vocabulo mallent appellare. Quæritur hîc fortasse: cùm Comitiales omnes essent Fasti, iisque & cum populo, & lege agi posset, cum populo, quia Comitiales: lege, quia Fasti, fierétne simul vtrunque. Negatur. nam, etsi, licebat vtrunque eodem die, non tamen vtrunque poterat eodem tempore. cùm enim populus in Forum conueniisset, quid iudicibus, aut litigantibus loci relinqueretur? porrò, si vacaret locus, quî tamen posset Prætor, aut Iudices, in tanto strepitu, quantus coactæ in vnum locum multitudinis solet esse, eorum, qui causas agerent, orationes attentis auribus, animísque, vt par est, excipere? sedata mente diligenter aliquid considerantibus opus est, itaque absurdum est, credere potuisse eodem tempore & cum populo agi, & iudiciis operam dari: sicuti Fastis iis, qui Comitiales non erant, eodem quidem die non tamen eodem tempore, & Lege actum, & Senatum esse habitum inuenio; sic, vt Lege ageretur primùm, deinde Senatus haberetur. quòd cum ex aliis locis, tum ex III. & XII. epistola libri II. ad Quinctum fratrem intelligitur. Ergo cùm omnes Comitiales essent Fasti, non quia semper Lege ageretur, sed quia semper liceret, si modo cum populo non ageretur: (nec enim vtrunque simul fieri, iam diximus) ita concludemus: Fastos, litera F in Kalendario notatos, iurisdictionem omnes habuisse: Fastis, littera C notatis, & ius dici & agi cum populo eodem die, non eodem tamen tempore, potuisse: idéóque Fastos eos quoque fuisse dico, non ex eo, quod fierent, sed ex eo, quod licerer. Hæc de fastis. Supersunt Nefasti. His omnino neq. lege agi, neque cum populo licebat. cùm enim opponantur Fastis, quorum è numero sunt Comitiales, eo iure, quòd omnes Fasti, siue Comitiales, siue non Comitiales, habent, prorsus careant necesse est. Festus etiam sic: Die nefasto apud Prætorem lege agere, religiosum erat. Causas tamen agi & Concionē haberi, & legem promulgari licebat. nam neque causas agi est lege agi: neque Concionē haberi, aut, legem promulgari, est cum populo agi. quæ probare singula magni negotij non est. Agitur lege, cùm Prætor tria verba fatur, Do, Dico, Addico, qui est vltimus iudicij dies. cùm verò caussis audiendis Prætor operam dat, lege tunc non agitur. quare fastos esse necesse non est omnes dies, quibus aut pro reo, aut contra reū dicitur, sed fastum eū quidem esse necesse est, quo Prætor, aut qui iudicio præest, cum consilio iudicum sententiam ferre debet. itaque in epistola III, libri II, ad Quinctum fratrem, Ad III. Idus, inquit, dixi pro Bestia, de Ambitu, apud Prætorem Cn. Domitium. Quem tamen diem (est autem III. Idus Februarij) factum non fuisse, Kalendarium indicat, notatur enim, vt nefastus, littera N nec omnino de octo diebus, qui ab Idibus appellantur, mēse Februario Fastus vllus fuit, vltimo tantùm die, hoc est Idibus ipsis, excepto, qui nefastus prior: fastus posteriore parte fuit, notatur enim sic, N. Conciones licet ad populum haberentur, non tamen Comitiali tantùm die, sed eo facto, qui Comitialis non esset, & Nefasto pariter haberi poterant. nolo enim quenquam in eo falli, quia fortasse, Agi ad populum, & Agi cum populo idem esse videatur, quæ diuersa sunt. nam Agebatur ad populum cùm ad populum concionem aliquis habebat, vt Gellius docet lib. XIII. c. V. Agebatur autem cum populo, vt ait Festus, cùm magistratus ad Consilium aut Comitia vocabat. quod fieri Comitiali duntaxat die licebat. Concionari autem omnibus æquè diebus licuisse, exempla demonstrant. itaque quoties aliquod s. c. erat factum, dimisso Senatu, & s. c. ad populum recitato, magistratus aliquis, aut etiam priuatus Senator, Concione ei à magistratu data, ad populum verba faciebat, nec tamen is erat dies Comitialis: nam Comitialibus fieri s. c. aut omnino Senatum haberi non potuisse, demonstratū est. & Festus hæc aperte distinguit, cùm ait, Forum est, in quo iudicia fieri. Cum populo agi, Conciones haberi, soleant. Quo die igitur. Agi cum populo, eodem, Agi apud populum, licebat, quo autem Agi apud populum, eodem. Agi cum populo, non semper licebat. Exempla sibi quisque notet in legendo, quod facillimum est, sunt enim infinita. itaque puto me facere non ineptè, quòd iis recitandis quæ passim extant, conterendum mihi tempus esse non existimem. Illud addendum vnum videtur, Cùm aduocabatur Concio, vt populus aliquid suffragiis, rogante magistratu, sciscceret, tum actum esse cum populo, non ad populum, cùm verò Magistratus, aut etiam priuatus aliquis, magistratu ei concionem dante, ad populum verba faciebat, non vt suffragia deinde ferrentur, sed vt aliquid exponeretur, tunc non cum populo, sed ad populū actum esse. Aliud est igitur, Habere concionem, aliud Aduocare concionem. Habere concionem, est Agere ad populum, Aduocare concionem, si aduocatur, vt suffragia ferantur, est Agere cum populo. ideo scripta sunt hæc, apud Macrobium lib. primo Sat. Iulius Cæsar Auspiciorum lib. XVI. negat, Nundinis Concionem aduocari posse, id est, Cum populo agi, ideóque Nundinis Romanorum haberi Comitia non posse, Addita enim sunt illa verba. Id est, Cum populo agi quia non semper, Concione aduocata, cum populo agebatur, sed interdum ad populum duntaxat. Nundinis autem, cum populo quidem agere non licuit, ex quo sequebatur, vt Comitia haberi non possent, ad populū autē agere, hoc est concionem habere, certè licuit. non enim

adueſatur illud quod à Cicerone ſcriptum eſt, lib. IV. ad Atticum: Ante diem x. Kal. Nũdinæ: Concio biduo nulla. Quibus verbis, id quod factum non eſt, non id, quod nõ licuit, oſtẽditur. nam cùm haberi Nundinis Comitia non poſſent, quod non ex Macrobio tantum, verùm etiam ex Plinio lib. XIIX. cap. III. cognoſcitur: propterea ne concionandum quidem P. Clodius, Appius, Metellus putauerunt, qui proximis diebus, Comitiorum cauſſa, Conciones habuerant. Supereſt de lege promulganda. id enim de tribus, quæ præpoſuimus, erat tertium Ferendæ legis, & Promulgandæ non eadem ratio fuit. Ferebatur die tantum Comitiali: Promulgabatur etiã non Comitiali ſiue faſtus, ſiue Nefaſtus eſſet. itaque C. Cato Tribunus pl. rogationem de abrogando Lentulo imperio, die non Comitiali, promulgauit. cùm enim & poſt IV. Nonas Februarij & ante III. Idus eiuſdem menſis promulgauerit: quod ex epiſtola III. libri II. ad fratrem colligitur: Comitiali die promulgare non potuit, ac ne Faſto quidem. primi enim duodecim Februarij dies Nefaſti omnes fuerunt. Haberi autem Senatum per Nefaſtos omnes, licebat: nec per omnes tamen ſed tantum, cùm res poſtularet, habebatur, eorum magiſtratuum, quibus id iuris erat, arbitratu. ita Senatus in hoc præſtare populo videbatur: quod agi cum populo per vnum modo dierum genus, hoc eſt, per Comitiales, quæ Faſtorum pars erat, haberi autem Senatum per duo genera, hoc eſt, & per Faſtos eos, qui Comitiales non eſſent, & per Nefaſtos omnes, licebat. Erat præterea Dies aliquot promiſcui, quibus toris lege agi, neque omnino licebat, neque omnino non licebat, ſed partim Faſti erant, partim Nefaſti. horum tria erant genera: alij, prima & poſtrema diei parte, Nefaſti, medio Faſti, qui dicebantur *Interciſi*, & in Kalendaria his duabus literis notantur, E N: quod eſt Endoterciſi pro Interciſi. Veteres enim Endo pro In vſurpabant. itaque dixit Cicero lib. II. de legibus: Quos endo cælum merita vocauerint. Et Feſtus notat, Endoitiũ pro initium. Varro autem lib. III. de re Ruſt. Endo ſuam domum. Alij priore parte Nefaſti, poſteriore Faſti: qui notantur ipſi quoque duabus literis, N P, ſed coniunctis, hoc modo N': quod valet, Nefaſtus primo, cuiuſmodi fuiſſe dies fere omnes Feſtos, inſpecto Kalendario cognoſcitur. Nonnulli priore parte Faſti poſteriore Nefaſti: qui notantur ſic, F. P. quod Faſtus primo, ſignificat. quo ex genere videmus in Kalendario Vinalia fuiſſe. Dies eos qui priore parte aut Faſti erant, aut Nefaſti, de veteribus, quod meminerim, nemo nominat. de Faſtis autem media diei parte hoc eſt de Intercifis, Varro ſic lib. V. de lingua Latina. *Intercifi* dies ſunt, per quos mane & veſperi eſt Nefas medio tempore, inter hoſtiam cæſam & exta porrecta fas: à quo, quod fas cum intercedit, Intercifi dies: aut quod Intercifum nefas. Patet iam. his litteris, quæ ſunt in Kalendario, F. N. C. F. P. N'. EN, ſex dierum genera ſignificari, Faſtos, Nefaſtos, Comitiales, Faſtos primò Nefaſtos primo, Intercifos. Quòd ſi cui veniat in mentem, hac duarum litterarum connexione N. non ſignificari, quod nos diximus, Nefaſtus primo ſed potius, Nefas Prætoris huius opinionem argumentum primò è coniectura, vel ex ipſa potius, vt ego ſentio, ratione ductum, deinde etiam Hiſtoriæ veteris infirmat auctoritas. argumentum eſt hoc, Nemo, cui pauciora ſufficiunt, pluribus vtitur, quid opus erat, vt ij dies, quibus adſcriptum videmus N. Nefaſti eſſe indicarentur, duas potius litteras, quàm vnam, apponeret? Cur N', inquam, non N? præſertim cùm Nefaſti dies omnes hac vna litera N. notentur: ſicuti & Faſti. eorum quaſi aduerſarij, vna littera, F, demonſtrantur. Age, dicat aliquis, ſæpe hoc eſſe, planéque nugatorium argumentum. quod ſanè mihi videtur contrà. quid Ciceroni reſpondebitur? mendacium, & falſitatis, quaſi teſtem corruptum, aut inſcientem, arguemus, non ita, vt opinor, quiſquam deſipiet. Sunt igitur hæc in Epiſtola Riſi, Ciceronis verba, libro II. ad fratrem: Cognoſce nunc Idus. Deamus erat Cœlio dies. Domitius ad numerum iudices non habuit. Quibus verbis, cùm Idus Februarij, de quibus Cicero loquitur, Faſtum ex parte diem fuiſſe, ſatis conſtet: quando quidem eo die Prætor Domitius, vt de reo cognoſceret, ſententiámque ferret, in Forum deſcendit: ſequitur, vt N, quod Idibus omnium menſium, exceptis Iuniis, in Kalendario adſcriptum videmus Nefaſtus dies omnino, ſignificari non poſſit. Eodem in libro altera eſt Epiſtola, quæ ſic incipit: Sextius noſter abſolutus eſt ad II. Idus Mart. qui dies, ſi eo die Sextius abſolutus eſt, certe Nefaſtus planè non fuit, fuit autem, cùm ei ſit adiudicatum, priore quidem parte Nefaſtus, poſteriore autem Faſtus: ſicuti & Idus Februarij, de quibus proximè diximus. & omnes dies, quibus in Kalendario N' appoſitum animaduertimus. Aggrediamur nunc quando & de Dierum ratione, & de literis, eos ſignificantibus, ſatis multa, atque etiam, vt arbitramur, ſatis vera dicta, alias, quæ in Kalendario ſunt, literas, aut conciſas, eóque obſcuriores dictiones interpretari: vt, quos Antiquitas capit, eorum commodo pro noſtra virili parte conſulamus.

KALEN-

Universidad de Deusto Biblioteca

A	IKIAN.F	H K.F E.B.N	D K.M A I.N
B	F	A N	E F
C	C D	B N	F C
D		C N	G C
E	NON.F	D NON	H C
F	C	E N	A N' HOC DIE CAESAR. PONT.MAX. FACT. HSE
G	C	F N	B NON.F
H	AGON.	G N	C F
A	EN	H N	D C
B	CAR.N'	A N	E C
C	C	B N	F C
D	EID.N'	C N	G C
E	EN DIES VITIOS.	D EID.N'	H EN
F	CAR EX S.C.	E N	A EQ.N'
G	C	F LVPER.N'	B EID.N'
H	C	G EN	C C
A	C	H QVIR.N'	D LIB.N'
B	C	A C	E C
C	C	B C	F LIB.N'
D	C	C C	G C
E	C	D FERAL.F	H QVIN.N
F	C	E C	A C
G	C	F TER.N'	B C
H	C	G REGIF.N	C N
A	C	H C	D TVBIL.N'
B	C	A EN	E QREX.C.F
C	C	B EQ.N'	F C
D	C	C C	G C
E	C	XXIIX	H C
F	N		A C
G	C		B C
XXXI			XXXI

C	K.APR.N	A K.MAIN	H K.IVN.N
D	C	B F COMP	A FMART. CAR. MONAT
E	C	C C	B C
F	CLVDI MATRI.MAC.	D C	C C
G	N'ON.LVD	E C	D NON
H	N'LVDI	F C	E N
A	NLVDI	G NONN	F N
B	NLVDI	H F	G MENTI. IN. CAPIT
C	NLVDI	A LEM.N	
D	N.LVD.IN.CIRC.	B C	H VES T. AF.PR.
E	N	C LEM.N	A N
F	N LVDI CERER.	D N'LVD.MART.	B MART.
G	EID.N'LVDI	IN.CIR C.	C N
H	N.LVDI	E LEM.N	D EID.N
A	FORD.N'LVD	F C	E N
B	NLVDI	G EID.N'	F Q.S.T.D.F
C	NLVDI	H F	G C
D	NLVDI	A C	H C
E	CER.N.LVD	B C	A C
F	IN CIRC N	C C	B C
G	PAR.N	D C	C C
H	N	E AGON.N'	D C
A	VIN	F N	E C
B	C	G TVB.N'	F C
C	ROB.N'	H Q.R E X.C.F	G C
D	F	A C	H C
E	C	B C	A C
F	N'LVD.FLOR.	C C	B C
G	CLVDI	D C	C C
H	CLVDI	E C	D F
XXX		F C XXXI	E C
			XXX XX iiij

Universidad de Deusto
Biblioteca

F	K.IV.L.N.	E	K.AVG.N.	D	K.SEPT.N	HOC DIE	
G	N	F	CER. HOC DIE C.CAE-	E	N	PER.NEF.	
H	N		SAR.HISP.VICIT.	F	N'		
A	N	G	C	G	CLVDI.ROMANI		
B	POPLIF.N'	H	C	H	NON.F.LVD.		
C	NLVDI APOLLIN.	A	NON.F	A	FLVDI		
D	NON.NLVDI	B	F	B	CLVDI		
E	NLVDI	C	C	C	CLVDI		
F	NLVDI	D	C	D	CLVDI		
G	CLVDI	E	N' HOC DIE CASAR	E	CLVDI		
H	CLVDI	F	C HISPALIN.VIC.	F	CLVDI		
A	N'LVDI	G	C	G	NLVDI		
B	CLVD.IN.CIR.	H	C	H	EID.N'		
C	CMERk.	A	EID.N'	A	F.F. EQVOR. PROB.		
D	EID.N'MERk.	B	F	B	LVD.ROM.		
E	FMERk.	C	C		IN CIRC.		
F	CMERk.	D	C	C	CINCIRC.		
G	CMERk.	E	PORT.N'	D	CINCIRC.		
H	LVCAR.N'MERK.	F	C	E	CINCIRC.		
A	CLVD.VICT.CAES.	G	VIN.F.P.	F	CINCIRC.		
B	LVCAR.LVD	H	C	G	CMERK.		
C	CLVDI	A	CONS.N'	H	CMERK.		
D	NEPT.LVDI	B	EN	A	CMERK.		
E	NLVDI	C	VOLC.N'	B	N'MER.H.D.		
F	FVRRN'LVDI	D	C	C	C AVGVSTI NATALIS		
G	CILVDI	E	OPIC.N'		LVD. CIRC.		
H	CINCIRC.	F	C	D	C		
A	CINCIRC.	G	VOLT.N'	E	C		
B	CIN CIRC.	H	N'H.D.ARA VICTORIA	F	C		
C	CINCIRC.	A	FIN CVRIA DEDIC.EST	G	C		
D	C	B	F	H	F		
XXXI		C	C	A	C		
		XXX		XXX			

B	K.OCT.N.	A	K.NOVEM.N	G	K.DEC.N		
C	F.	B		H			
D	C.	C		A			
E		D		B			
F	C	E	NON.F	C	NON.F.		
G	C	F	FLVDI	D			
H	NON.F	G	CLVDI	E	C		
A	F	H	CLVDI	F	C		
B	C	A	CLVDI	G	C		
C	C	B	CLVDI	H	C		
D	MEDITR.	C	CLVDI.		AGON.		
E	AVGVST.N'	D	CLVDI	B	EN		
F	FONT.N'	E	EID.N' EPVL.	C	EID.N'		
G	EN		INDICT.	D	F		
H	EID.N'	F	FEQVOR.PROB.	E	CONS.N'		
A	F	G	CLV.PLINCIR.	F	C		
B	C	H	CINCIRC.	G	SAT.FERTAE SAT		
C	C	A	CINCIRC.	H	C		
D	ARM.N'	B	CMERK.	A	OPAL.N'		
E	C	C	CMERK.	B	C		
F	C	D	CMERK.	C	DIV.N'		
G	C	E	C	D	C		
H	C	F	C	E	LAR.N'		
A	C	G	C	F	C		
B	C	H	C	G	C		
C	C	A	C	H	C		
D	CLVD.VICT.	B	C	A	C		
E	CLVDI	C	C	B	C		
F	CLVDI	D	C	C	F		
G	CLVDI	E	F	D	F		
H	CLVDI	F	C	E	C		
XXXI		XXX		XXXI			

KALENDARII ROMANI EXPLANATIO.

F. Fastus dies
C. Comitialis.
N. Nefastus

IAN.

NON. nonæ
AGON. Agonalia. Ouidius
EN. Endotercisus: pro, Intercisus
CAR. Carmentalia: quod sacra rum, & feriæ Carmenti. Varro
EID. Idus.

FEBR.

LVPER. Lupercalia: quod in Lupercali Luperci sacra faciunt. Varro.
QVIR. Quirinalia, à Quirino: quod huic Deo feriæ ad Q. fratrem lib. 2.
FERAL. Feralia: ab inferis, & ferendo, quod ferunt cum Epulas ad sepulchrum, quibus ius ibi Parentare.
TER. Terminalia: quod is dies Anni extremus constitutus. duodecimus enim mensis fuit Februarius.
REGIF. Regifugium. Ouidius quanquam est inter Ouidium, & kalendarium, de Die Regifugij controuersia. ille enim assignat ei Februarij diem XXIII. in kalendario autem video ad XXIV. esse appositum. nec sanè, si modo Regifugij dies N fuit videtur esse potuisse die XXIII, hoc est Terminalib. qui N' dies fuit. alioqui dies idem & N' & N fuisset.
EQ. Equiria. Varro, Festus, Ouidius

MART.

LIB. Liberalia. Varro
QVIN. Quiquatrus. Varro
TVBIL. Tub. lustrũ: quod eo die in Atrio sectorio Sacrorum Tubæ lustrantur. Varro libro 5. Ouidius libro 3. Fastorum, & Festus
Q. REX. C. F. Quando Rex Comitiauit, Fas. Varro, Festus.

APR.

CIRC. Circenses
FORD. Fordicidia: à Fordis bubus Bos forda, quæ fert in ventre, quod ea die publicè immolantur boues prægnantes in Curiis. complures à Fordis cædendis Fordicidia dicta. Varro libro 5. Ouid. libro 4.
CER. Cerialia. Varro
PAR. Parilia: à Pariendo, vt ait Victorinus Afer. Alij, Palilia, à Pale: quod eo die Feriæ ei deæ fiunt. Varro lib. 5. Ouidius lib. 15. Fast. Festus in verbo, Pales: & Parilibus. Tibull. el. 6. lib. 2. Propertius in IV.
VIN. Vinalia: à Vino. Varro
ROB. Robigalia: dicta ab Robigo, secundum segetes. Varro
FLOR. Floralia. Ouidius, Plinius

MAI.

COMP. Compitalia
LEM. Lemuria. Varro, Ouidius
LVD. MART. IN CIRC. Ludi. Marti in Circo. Ouidius
Q. REX C. F. Quando Rex comitiauit, fas.

IVN.

MART. CAR. MONET. Marti, Carneæ Deæ, Monetæ Iunoni. Macrobius, Ouidius
IN. CAPIT. In Capitolio
VEST. NE. PR. Vestæ, Nefas Prætori
Mat. Matri Maturæ. Ouidius
Q. ST. DE. Quando stercus defertur. Varro, Festus, Ouidius

IVL.

POPLIF. Poplifugium: pro, Pupulifudium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

APOLLIN. Apollinares
MERK. Merkatus
VICT. CAES. AR. Victoriæ Cæsaris
NEPT. Neptunalia
FVR. Furinalia

AVG.

FER. Feralia
HISP. VIC. Hispaniam vicit
PORT. Portunalia
VIN. FP. Vinalia. Fas Prætori. Varro, Plinius.
CONS. Consualia. Plutarchus
VOLC. Volcanalia. Varro
OPIC. Opiconsiua. Varro
VOLT. Volturnalia. Varro
H. D. ARA. VICTORIAE. IN. CVRIA. DEDIC. EST. Hoc die Ara Victoriæ in Curia dedicata est

SEPT.

FER. NEP. Feriæ Neptuno
FERQVOR. PROB. Feriæ equorum probandorum. Valerius Max. lib. 2.
LVD. CIRC. Ludi Circenses, in Augusti die natali, Suetonius. Dio

OCT.

MEDITR. Meditrinalia, à Meditrina Dea, Varro
AVGVST. Augustalia
FONT. Fontinalia. Varro
ARM. Armilustrum. Varro

NOV.

EPVL. INDICT. Epulum indictum
LVD. PLEB. IN. CIRC. Ludi Plebeij, in Circo. Suetonius

DEC.

AGON. Agonalia
SAT. Saturnalia. Macrobius
OPAL. Opalia. Varro, Macrobius
DIV. Diualia. Diuæ Angeronæ dies festus. Is dies à Varrone lib. 5. de ling. Lat. appellatur Angeronalia, ab Angerona, cui sacrificium fit in curia. Macrob. Saturn. lib. 1. kal. Ian. feriæ sunt diuæ Angeroniæ cui Pontifices in sacello Volupiæ sacrum faciunt.
LAR. Larentinalia. Varro, Ouidius, Plutarchus.

DE NO-

DE NOMINIBVS IMPOSITIVIS
EX CONSTANTINI CENSVRA.

Hæc Tito Probo tribuuntur.

DE PRÆNOMINE.

VARRO *simplicia in Italia fuisse nomina* ait existimationisque suæ argumẽtum refert, quòd Romulus & Remus, & Faustulus, neque prænomen vllũ, neque cognomen habuerũt. Qui ab eo dissentiũt, aiũt matrẽ eorũ Rhæam Syluiã vocatã; auũ Syluũ Numitorẽ: fratrẽ eius, Amulium Syluiũ: & superiores Albanorũ reges, Capetum Syluium: Agrippã Syluium: posteriq́ue duces, Metium Sufetium, & Tutorem Claudũ vocatos: nec cõueniri iis, ad Sabinos transgrediuntur: & Titũ Tatium, Numam Pompilium, & paurẽ eius Popium Pompiliũ: eius denique regionis principes enumerant, Putilianum Laurentum, Volesium Valentiũ, Metium Curtium. Alium Sun usileaticum, Herusces, recitant Lartem Porsenã. Ab equiculis, Septimum Medium, primum regem eorum, & Sentorem Reſium, qui primus ius Feciale instituit. In hunc modum Varronis sententiis subruitur. ¶ Romanos autem arbitrandũ est *ab Albanis & Sabinis multiplicandorum nominum consuetudinem traxisse*: quoniam ab illis orti sunt. Omnia autem quæ ad vnumquemque nostrum debeniendum excogitata sunt, eandem vim significandi hominis obtinẽt. Quod per proprietatem dicitur, hoc distat, quia eo *gens cognoscitur*, ideóque dicitur *gentilitiũ*. Cætera ordine variantur. Nam quod præponitur *prænomen*: quod pòst fertur, *cognomẽ*: quod ad vltimum dicitur, *agnomen*: eorum series non ita, vt exposui, semper seruata est. Animaduerto enim in consulum fastis, perplexũ vsum prænominum & cognominum fuisse, dictum, Posthumũ Comminiũ Aruntium: & Posthumum Ebutium Heluam, & Vopiscum Iulium, & Opitrem Virginium Tricostum, & Paulum Fabium Maximum. Quinetiam quædam cognomina in nomen versa sunt: vt *Cepio*: nãque hoc in Bruto nominis locum obtinuit. *Gentilium nomina*, Varro putat fuisse numero & prænomina circa triginta. Pueris non priusquam togam virilẽ sumerent, puellis non antequam nuberẽt prænomina imponi moris fuisse, Quintus Scævola autor est. Quæ olim prænomina fuerũt, nunc cognomina sunt: vt, Posthumus Agrippa, Proculus. Cæsar *Opiter*, qui patre mortuo, auo viuo gignebatur: vt *Opiscus*, qui in vtero matris geminus conceptus, altero abortu ejecto, incolumis editus erat. *Hostes* prænomẽ fuit in eo qui peregrè apud hospitẽ natꝰ erat, idq. habuit Lucretius Tricipitius collega Lucij Sergij. *Vetere* enim in prænomẽ abiit, quia nolẽtibus nasci liberis parentibus videbatur, quo vsus est Pub. Philo. *Lucrtij* prænomen, est septũ à Iarib. Tuscũ anteà creditũ esse fuitque consularis. *Herminus*, est prænomẽ Tito Virgineo Casto. *Statius*, à stabilitate: *Faustus* à fauore prænomẽ ceperũt. Tullius prænominatus est ominis gratia, quasi tollẽdus, o litera, in u, conuersa. *Sertor*, qui per sationem natus est, appellatus est. *Ancum* prænomẽ, Varro à Sabinis translatũ putat: Valerius autem scribit, quod cubitũ vitiosum habuit, quòd Græcè vocatur ἀγκὼν. *Lucij* cœperunt appellari, qui ipso initio lucis orti erant: aut (vt quidã arbitrantur) à Lucumonibus Hetruscis. *Manij*, qui manè editi erant: vel ominis causa, quasi boni. Manum enim antiqui bonũ dicebant. *Cneus* ob insignem rem appellatus, quòd vnũ prænomẽ varia scriptura notatur: alij Neũ, alij Gneum, alij Cneũ scribunt, qui G litera in hoc prænomine vtuntur, antiquitatem sequi videntur, quæ multum ea litera vsa est, olim enim dicebant frugmentũ, nunc frumẽtum refertur, & gnatura modò natura. Igitur etiam qui in corporibus gigni solet, Gneus appellatur. Qui C. corruptione syllabæ delectari videntur. Qui Neus, leuitatẽ Gaij indicant, à gaudio parẽtum dicti. *Auli*, qui diis alentibus nascuntur. *Marci*, qui Martio mense geniti. *Publij*, qui prius pupilli facti erant, quàm prænomina haberent, alii ominis cau-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sas, ex pube. *Tiberij* vocati cæperunt, qui ad flumen Tiberim nascebantur. *Titus* à Sabino nomine Tito fluxit. *Appius*, ab Acteo eiusdem regionis prænomine. *Cæsones* appellati sunt, qui mortuis matribus execti erant. *Servius*, qui mortua matre in vtero seruatus est. *Spurij*, patre incerto geniti, quasi Epoptæ. *Numerij*, sola patricia familia vsa est Fabia, idcircò quòd CCCVI. apud Trebiam flumen cæsis: qui vnus ex ea stirpe extiterat, ducta in matrimonium vxore filij Numerij Iotalicij Malemitani, sub eo pacto, vt quem primum filium sustulisset, ei Numerij prænomen imponeret, obtemperauit. ¶ Antiquarũ mulierum frequenti in vsu prænomina fuerunt, Rutilia, Cesellia, Rodocilla, Mutrulla, Burra, à calore dicta. Ista prænomina, à vitijs tracta sunt, Caia, Lucia, Publia, Mœrea. Cæterùm Caia vsu super omnes celebrata est; fertur enim Caiam Cæciliam, Tarquinij Prisci regis vxorem, optimam lanificam fuisse, & ideo institutum fuit, vt nonæ nuptæ ante ianuam mariti interrogatæ quænam vocarentur, Caiam esse se dicerent.

CAROLI

CAROLI SIGONII

DE NOMINIBVS ROMANORVM LIBER.

Cur Romani multis nominibus vsi sint.

CVM multæ res in tota antiquitate Romana parum adhuc tractatæ ac cognitæ sunt, tum illa difficilis atque obscura quæstio est de ratione nominum Romanorum. Nam etsi res est & à veteribus explicata diligenter, & ad huius etiam memoriæ hominibus genitus non neglecta, tamen quia illorum scripta vetustas vel consumpsit ferè vel deformauit, hi in hoc genere non satis accuratè omnia collegerunt, plurimum adhuc lucis desiderare videtur. Itaque, quoniã ad hos quos scripsimus, Romanorum magistratuum Fastos eiusmodi maximè disputatio pertinet, quique proximè hac de re scripserunt, nec satis plenè nec ad rei veritatem satis aptè tãtum argumentum tractarunt, faciendum esse nobis videtur, vt hoc loco quid de nominibus Romanorum inuenerimus, exponamus. Quum autem Romanos homines duobus primùm post etiam tribus nominibus vsos esse reperiamus, quorum vnum præcipuè Nomẽ, alterum Prænomen, tertium Cognomen aut Agnomen appellauerunt, idcirco danda opera est vt in huius quasi vestibulo disputationis causam huiusce facti, quæ probabilis maximè videatur esse, reddamus. Qui igitur de his causis differuerunt, ij in duas fere partes diuisi sunt. quorum alij hanc consuetudinem propriam fuisse Romanorum, alij à vicinis populis acceptam esse tradiderunt. Ac priorem quidem opinionem tuetur Varro (vt est apud Valerium Maximum in epitoma de prænominibus) posteriorem verò quidam alij. Varronem autem mouit maximè illa ratio, quòd in Italia ante Romam conditam quosdam homines vno tantummodo nomine præditos fuisse, vt Romulum & Remum & Faustulum animaduerit. Itaque Varronis opinionem Priscianus, fortè sequutus, causas cur Romani nomina duplicauerint, exponit duas: vnam, vt qui in quaque familia eodem nomine vocarentur, præposito aliquo alio nomine, quo inde prænomen dixerunt, distinguerentur, alteram, vt Sabinorum gratiam beneuolentiamque colligerent, quos Romulus in ciuitatem susceperit, aut suis Sabinorum nomina, aut contrà sua Sabinorum nominibus præponentes. Id quod in Romulo scripsit etiam Eutropius. Quinetiam Appianus huc spectasse videtur, quum in procemio historiæ scripsit Romanos vno primùm nomine vsos esse, post duobus, tum tribus. Sic enim ait, Καὶ τὰ ὀνύματα Ῥωμαίοις πάλαι μὲν ἓν ἦν, ἔπειτα δὲ δυοῖν ἅπασιν ἐκάστῳ μετὰ δὲ ἐγένοντο δύο ἢ τρεῖς οἱ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ ἤρξατο πρῶτα πρόσθεσις ἐς ὄθνεια σωμάτων ἢ ἀρετὰς περὶ πλείστου. Itémque. Varro libro De lingua Lat. quum ait, Quum essent duo Terentij, aut plures, discernendi caussa, vt aliquid singulare haberent, notabant forsitan ab eo qui manè natus diceretur, vt is Manius esset: qui luci, Lucius: qui post patris mortem, Postumus. Qui verò secus senserunt, hanc rationem ab aliis populis mutuatos esse Romanos dixerunt: præsertim verò quum ipsi ante Romam conditam matrem Romuli legerent Rheam Siluiam, auum Numitorem Siluium, fratrem eius Amulium Siluium, posteriorésque duces Metium Fufetium, Titum Tatium, Numam Pompilium, patrémque eius Pomponem Pompilium nominatos. In hac autem opinione fuerunt Arruntius Claudius & Valerius Maximus. Nam Claudius (vt Diomedes scribit) à Græcis hoc sumptum tradit, apud quos multi æquè atque apud Romanos, tria nomina vsurpauerint, id quod in Alexandro Dardanio Paride & in Achille Æacide

Universidad de Deusto
Biblioteca

Celeri intelligi posse putat. Valerius autem ab Albanis & Sabinis, à quibus potissimùm traxerunt originem, Romanos. hanc consuetudinem accepisse ait. Atque huic quidem ego etiam assentior, quippe qui & hanc rationem apud Italos populos fuisse, & aliis præterea eos quibusdam prænominibus à Romanis vsos esse comperiam, & Remum ac Romulum, aut quia spurii fuerùt, gentis nomine caruisse, aut certè ex Siluia gente, cuius & mater erat, extitisse existimem. Distinguèdorum tamen filiorum atque nepotum caussa inuenta prænomina esse. Varroni grauissimo in primis auctori assentior.

Quid sit nomen, prænomen & cognomen.

Celebrata est igitur (quemadmodum demonstratum est) à Romanis hæc tota multiplicandorum nominum ratio. neque enim nomine aut prænomine tantummodo contenti fuerunt, sed cognomen & agnomen etiam adiunxerunt. Quod etiam significat Pausanias in Atticis, quum eos tribus aut etiam pluribus nominibus vsos esse tradidit, τὰ, καλοῦντες δὲ πατρόθεν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ πάνυ Ἕλλησιν, ἀλλὰ καὶ τρία (ὁπότε καὶ ὀλίγα) ἢ ὁπλίονα ὀνόματα ἑκάστῳ τίθεντες. De quibus omnibus quum ab aliis alia tradita sint, quid ipse sentiam, non dicam, quid autem veteres senserint, verbis eorum expositis, breui concludam. Ac primùm quidem nominabo Valerium, qui ita ait, Omnia quæ ad vnumquenque nostrum definiendum excogitata sunt, eandem vim significandi hominis obtinent. Quod per proprietatem dicitur, hoc distat, quòd eo genus cognoscitur, ideóque dicitur gentilicium. cætera ordine variantur. Nam quod præponitur, prænomen: quod pòst fertur, cognomen: quod ad vltimum dicitur, agnomen vocatur. Neque verò aliter sensisse videntur Sosipater, Donatus & Diomedes, grammatici non solùm antiquitate, sed etiam doctrina nobiles. quorum, vbi de propriis nominibus agunt, hæc verba sunt, Vocabulorum, quibus Romani capita recensebant, quatuor genera sunt, prænomen, nomen, cognomen, agnomen. Prænomen, quod nomini gentilicio præponitur, vt Publius: nomen, quod originem gentis declarat, vt Cornelius: cognomen, quod nominibus gentilicijs subiungitur, vt Scipio: agnomen, quod extrinsecus additi solet aliqua ratione, vel euentu quæsitum, vt Africanus. Quod si quis hos fortasse, vt leues, huiusce rei auctores repudiauerit, nunc animum referat ad ea quæ scripta sunt apud Dionysium, Plutarchum, Ciceronem & Suetonium, auctores rerum Romanarum grauissimos, eosdemque certissimos, à quibus hæc eadem opinio confirmatur. Dionysius quidem nomen vnum commune Romanis fuisse ait, alterum verò gentilicium. Sic enim de Lucumone ait, μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖοι ἑκάστῳ καὶ τὸ ὄνομα κοινὸν ἔστιν, καὶ μετὰ τοῦτο ἴδιον ἔχει, ὃ δὴ συγγενικὸν αὐτοῖς ἐστὶ καὶ πατρωνυμικόν. sic alibi commune nomen, appellat prænomen, vt de Attio Næo, αὐτὸς μὲν ἐκαλεῖτο κατὰ κοινὸν ὄνομα ὑπὸ πατρωνυμικὸν Νίσσος. τὸ δὲ συγγενικὸν, Ἄττιος. Eodem autem in loco Dionysius commune nomen vocat Lucium, gentilicium verò Tarquinium. Plutarchus verò in Coriolano ait ita, Tertium igitur ei nomen Coriolano inditum est: ex quo intelligi potest, Caium ei fuisse proprium nomen Marcium verò gentilicium. id est, ἐκ τοῦ τρίτον ἔσχεν ὄνομα τὸ Κορι. λάνον ὃ καὶ μάλιστα δῆλόν ἐστιν ὅτι πρῶτον ὠνόμαζον ἴδιον ἢ καὶ κατὰ τὸ δεύτερον, εἰκαίως ὑπὸ γένους κοινοῦ Μάρκιος. Idem etiam initio Marij. Ea verò quia nimis multa visa sunt, atque etiam in promptu sunt omnibus, non apposui: quid tamen ille tradiderit, breuiter mihi esse ostendendum putaui. Sic igitur ille disputat vt varia & ipse fuisse nouimus genera dicat. quorum alia prima, alia secunda, alia tertia vocat. Ac prima quidem nomina quæ propria, vt Cnæum, Lucium, Publium: secunda verò quæ gentis caussa multis communia sunt, vt Pompeios, Manlios & Cornelios: tertia, quæ ab actione aliqua, vel à corpore, vel à moribus indita sunt, vt Macrinum, Torquatum & Sullam. & secundis quidem respondere apud Græcos Heraclidas ac Pelopidas: tertijs verò Grypum & Gallinicum putat. Quid? quum Cicero epistola ad Atticum libro quarto, ita ait, Qui vetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, & Suetonius in Cæsare, quum inquit, Vt quod eo anno actum esset, Iulio & Cæsare actum scriberent, bis eundem repetentes, nomine ac cognomine; nónne satis ostendunt Titum quidem prænomen, Cæcilium verò & Iulium nomina, Cæsarem verò cognomen esse? Hæc mihi satis multa & satis firma visa sunt quæ afferrem cùm ad harum appellationum vim & naturam definiendam, tum ad eorum opinionem labefactandam qui contrà aut aliter senserint aut scripserint.

Quot & quæ prænomina fuerint, & vnde singula ducta sint.

Quum ergo multa vocabulorum genera sint, quibus plerunque veteres Romani appellarentur primùm de prænominib. pòst de reliquis, quid sentiamus dicendum est. Ac prænomen quidem ἐπώνυμον Græcè dictum scribit Diomedes: Plutarchus autem modò primum nomen, modò proprium nomen, Dionysius (vt ostendi) commune nomen appellat. Vis autem Latini vocabuli satis perspicua est. nam quod nomini præponitur, id prænomen dici voluerunt. Ex his autem prænominibus alia à Romanis, alia à finitimis populis frequentius vsurpata esse reperio: Romana autem ad triginta fuisse ex Varronis sententia tradit Valerius. Hæc autè fuisse videntur, Agnippa, Appius, Aulus, Cæso, Caius Cæsus, Decimus, Faustus, Hostus, Lucius, Mamercus, Manius, Marcus, Numerius, Opiter, Postum⁹, Proculus, Publius, Quinctus, Serui⁹, Sextus, Spurius, Tiberius, Titus, Tullus, Vibus, Volero, Vopiscus: peregrina verò Ancus, Aruns, Lar, Lucumo, Metius, Numa, Petro, Pompo, Sertor, Tallus, Turnus, Volusus. De quorum prænominum origine ac significatione, quoniam qui de nominibus modo scripserunt, nihil dixerunt, nos scribemus ea quæ à veteribus tradita, à nobis quanta maxima fieri potuit diligentia sunt collecta.

Agrippa, Festo auctore, vocatus qui cum labore matris sit natus, exempli caussa in pedes contra naturam, & non in caput, id est, ab ægro partu. Item Marcellus & Quinctilianus lib. 9.

Appius ex Sabinorum prænomine Actio venit, vt ait Valerius, idque Romæ Claudiorum fuit: quorum princeps, Actius Clausus dictus est. Liuius lib. 3. quo in loco multa in scholijs diximus.

Aules dicti qui diis alentibus nascerentur. Valerius.

Cæso qui ex vtero matris exectus est. Festus, Valerius, Plin. lib. 7. cap. 9.

Caius à gaudio patrũ appellatus. Valerius.

Cnæum ob insigne næui qui in corporibus gignitur.

Faustum à fauore dictum scribit Valerius.

Quinctus, Sextus, Decimus, à numero dicti sunt, teste Varrone, vt qui quincto, sexto, & decimo quoque loco esset natus, is demum primis temporibus Quinctus, Sextus & Decimus diceretur.

Hostes, inquit Valerius, fuit prænomen in eo qui peregrè apud hospitem natus est, fuitque prænomen Lucretij Tricipitini, collegæ L. Sergij consulis. Macrobius lib. Saturnal. primo, qui in hostico procreatus esset, eum Hostum vocatum fuisse scribit. Est autem mendum apud Valerium. Hospes enim legitur non Hostus. Quòd autem legendum sit Hostus, ex eo intelligi potest quòd Liuius Lucretium Tricipitinum, cuius Valerius meminit, Hostum vocat. Et in consulibus Capitolinis, An. CCCXXXVI. scriptum est. *P. Lucretius Hosti F.* Macrobius etiam lib. 1. Hosti Hostilij mentionem facit.

Lucij duplex origo traditur à Valerio. aut enim à Lucumonibus Etruscis dictus est, vt Lucumo Tarquiniensis, qui se L. Tarquinium appellauit: aut is demum Lucius appellatus est qui lucis initio natus est. Quod scribit etiam Festus & Varro.

Mamercus prænomen gẽtis Æmiliæ fuit, de quo Plutarchus in Numa & Æmilio sic, Mamercus fuit Pythagoræ filius, à quo Numa Pompilius rex filium Mamercum nominauit, qui auctor & princeps gentis Æmiliæ fuit. Festus autem prænomen Oscum esse putat, quòd Osci Martem Mamercum appellauerint.

Manius dictus est qui manè est ortus: aut ominis caussa, quasi bonus: manum enim antiqui bonum dicebant. Varro lib. 2. De analogia. Valerius, Festus, Macrobius lib. 1. Saturnal. Zosimus autem Græcus historiarum auctor lib. 1. tradit Manium in gentem Valeriam profectum esse à quodam Valerio, qui primus sacra diis manibus fecit. Sic enim ait, τῶτον τὸν βασιλέα ὁ Οὐαλέριος διέφθειρε, καὶ τὸν θυσίαν καὶ τὰς παννυχίδας ὑπέλαβεν ἐκεῖνος Μάνιος Οὐαλέριος Ταρκυνίου. τὰς τε δὴ χθονίους θεὰς μάλιστα καλοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ τὸ ὑγιαίνειν βούλεται.

Marcus dictus est qui mense Martio natus est. Valerius.

De Numerio sic Festus, Numerius prænomen nunquam antea fuisse in patricia familia dicitur, quàm Q. Fabius, qui vnus pòst sex & trecentos ab Etruscis interfectos superfuit, inductos magnitudine diuitiarum vxorem duxit Oracilij Maleuentani (vt tum dicebantur) filiam, ea conditione vt qui primus natus esset, prænomine aui materni Numerius appellaretur. Et Valerius ita, Numerio sola patricia familia vsa est Fabia, iccirco quòd CCCVI. apud Cremeram flumen cæsis, qui vnus ex ea stirpe exiterat, ducta in matrimonium vxore filia Numerij Oracilij Maleuentani, sub eo pacto, vt quem primum filium sustuliisset, ei Numerij prænomen imponeret, obtemperarit. Hinc mendosè apud Ciceronem lib. 1. De diuinatione legitur ita, His adiungatur etiam somnium Æneę, quod in numerum Fabij Pictoris Græcis annalibus scriptum est, quum sit legendum. Quod in Numerij Fabij Pictoris. Fuit enim alter Fabius Pictor prænomine Quinctus qui de rebus Romanis Latinè scripsit, Gellio & Nonio teste (qui eius sæpe verba Latina protulerunt) itémque Cicerone de legib. 1. qui eum inter historicos Latinos numerat, at qui Græcè iisdem de rebus scripsit, is videtur fuisse Numerius nominatus, quem tamen 3. libro Dionysi Quinctum nominat. Hac ratione in oratione pro Cluentio Numerios Autios legimus. & lib. 3. De orat. Numerium Furium, & lib. 3. De diuin. Numerium Suffucium, &

apud Pædianum Numerium Quinctium.

Opiter dictus, cuius pater, auo viuo, mortuus est, quasi qui post obitum patris genitus sit, aut qui ob patrem auum habeat. Quod prænomen Virginio Tricosto consuli fuit. Valerius & Festus.

Postumus, qui post humatũ patrẽ est natus. Varro lib. 2. de analogia, & Plutarchus in Coriolano, vt Posthumus Æbutius, de quibus Valerius. Nã Liuij libri mendosi erãt, qui haberẽt Postumius pro Postumus: qui tamẽ Postumius gẽtis nomẽ sit, Postumus prænomen.

Proculus, qui natus sit patre peregrinante patria procul, vt ait Plutarchus in Coriolano. Valerius autem ait, qui patre sene natus sit, quasi procul ætate progresso, cum Proculum esse vocatum.

Publij, ait Valerius, qui prius pupilli facti erant quàm prænomina haberent: alij omnis caussa à pube.

Seruius is primùm dictus est quem seruiẽs mulier peperisset, vt de Ser. Tull. rege scribit Dionysius. at Valerius, qui mortua matre, in vtero seruatus est.

Spurius dictus, qui sine patre esset, antiqui enim iisdem literis S P. Spurium, & sine patre scripserunt. Plutarchus in quæstionibus, & Valerius.

Tiberij qui ad Tiberim nascerẽtur. Valeri⁹.

De Tito controuersia est. Valerius à Sabino quodam, nomine Tito, manasse ait, Festus à Titulo. Titulos autem milites fuisse quod patriam tuerentur, quasi Titulos.

Tullus ominis caussa dictus est, quasi tollendus, o in u versa. Valerius.

Volero, inquit Valerius, in prænomen abiit, quia nolentibus nasci liberis parentibus videbatur. quo vsus est Publilius Philo. Quare in anno CCCLIII. Capitolino ita est, *L. Publilius L. F. Voler. N. Philo.*

Vibum prænomen esse indicat annus CCC. Capitolinus, vbi ita est, *P. Sestius Q. F. Vibi N. Capitolinus.* Itémque Liuius lib. 26. Vibus Virius.

Vopiscus dictus, qui ex duobus conceptis vno ab ortu excluso ad partum legitimum deduceretur, quo prænomine præcipuè Iulia gens vsa est. Valerius, Festus, Plutarchus in Coriolano, Plin lib. 6. cap. 9. Sed de Romanorum prænominum vi ac significatione hactenus. Peregrinorum autem multo obscurior ratio & significatio est.

Ancum scribit Varro à Sabinis ortum. Valerius autem tradit eum Ancum esse appellatum, qui vitiosum habuit cubitum, qui ἄγκων Græcè dicitur, cui etiam Festus assentitur. Ancus enim (inquit) ille vocatur, qui aduncũ habet brachium, ita vt regi non possit. Hinc Ancus Marcius rex, & Ancus Publicius imperator Lanuuinus contra Hostilium regem, Dionysio auctore.

Arruntem & Luconem Etrusca prænomina fuisse scribit Dionysius. Itaque Arruntem Tarquinium superbi regis filium, & Arruntem Tolumnium Porsenæ filium legimus.

Volusus Sabinũ fuit, cóque vsus est pater P. Valerij Poplicolæ, Liuio & Capitolinis lapid. auctoribus: quanquam Græci ἄνωνυμον vocant.

Lartis prænomen, vt tradit Valerius, à latibus sumptum est. Tuscum autem antè creditum est esse, fuitque consulis Herminij. Idem ferè Carisius & Priscianus lib. 5. Larsi familiaris est, facit laris, si Tolumij Porsenę Lartis. Et Seruius in 6. Æneidos. Lar Tolumnius à Cosso occisus, à loco dictus est. flectitur autem Lar Lartis. Et Liuius lib. 4. Daturos, quod Lat Tolumnius dedisset. Et Cicero Philippica IX. Lar Tolumnius Veientium rex. De Larte Porsena ita Dionysius lib. 5. βασιλεὺς ἦν Κλουσίου Λάρος ὄνομα, Πορσίνας κληθεὶς. Quòd autem hoc prænomen Herminij consulis fuerit, (vt ait Valerius) id ex Dionysij lib. 6. quoque cognoscitur: à quo ita anno CCCIII. consul scribitur Λάρσιος Ἑρμίνιος, & à Diodoro Λαρίσιος Ἑρμίνιος. Ex his autem intelligi potest quàm verè scripserint quidam in libro de Nominibus ita, Posteaquam in vrbem migrarunt Sabini, duplicari nomina cœperunt, vt Numa Pompilius, Seruius Tullius, Lares Porsena, quanuis hoc nomen Etruscum fuerit. In quo prænomine *Lartes* sciendum eo veluti prænomine vsos veteres. Seruius interpres Vergilianus ab oppido dictum putat. Itidem Plutarchus in Publicola existimauit, qui tamen Λαύρτης scribit, sed malè. Hęc illi, quàm autem verè, ipsi viderint. neque enim Lartes Porsena duobus tantùm nominibus vsus est, quum ex Tolumni gente fuerit. Carisio (quem antè nominaui) auctore nec *Lartes* in recto casu dicitur, sed *Lar*, quod superioribus testimoniis comprobatum est. nec Seruius *Lartem* ab oppido dictum ait, sed à loco: nec item Plutarchus vllo in libro, nedum, in Poplicola, ab oppido dictum ait, neque item est apud Plutarchum. Λαύρτης, sed Λάρης quanquam mendosè. inquit enim ἐπὶ τοῦτον Κλάδον Πορσίνας. quum sit legendum ex Dionysio, τὸν Λάρην Πορσίνην. Cur igitur hoc illi dixerunt? quia interpretem legerunt, qui ita vertit, Supplex ad Laertem Porsenam confugit. Illi verò in Græcis libris versati, quid in Græco codice esse deberet, intelligentes, illud quod non erat, esse affirmarunt.

Metius, Albanorum prænomen fuit, vt in Metio Fufetio: & Sabinorũ, vt in Metio Curtio: & Latinorum, vt in Metio Geminio & Metio Octauio, de quibus Liuius.

Numa Sabinorum fuit, vt in Numa Pompilio rege, & in Numa Marcio pont. max. de quo dixi in primum Liuij librum.

Pompo-

Pomponis prænomine vsus est Pŏpo Pompilius Numæ regis pater, Dionys. in Numa, & Liuius li. 41. Itaq. Numa filiũ etiã habuit nomine Pŏponẽ, qui ex se gẽtẽ Pŏponiã propagauit, auctore Plutarcho, quáquã quidã imperitè Pomponij filiũ Numam esse scripserunt.

Tallus Sabinorum prænomen fuit, de quo Festus. Dionysius etiam cum Tatio rege Sabinorum Romam commigrasse ait Tallum cognomine Tyrannum.

Turnus Latinorum fuit, vt in Turno Herdonio Aricino.

Sertor auctore Valerio dictus est, qui per sationẽ natus esset, cóq. prænomine Sertor Resius vsus est, is qui primus ius feciale instituit. Festus autẽ Sertorẽ à prendendo dictũ à quibusdam ait, quia quũ cuipiã afferat manũ, educẽdi eius gratia ex seruitute in libertatem, vocetur adsertor, quũ verisimilius sit dictum quòd sereret quid: ac potius adsertorẽ à serẽdo accepisse nomẽ, quũ aliquẽ serat, pertẽdo in libertatem eandem qua ipse sit, id est iungat. quia fruges, quum seruntur, terræ iungit.

Satium prænomen à stabilitate dictũ tradit Festus: simile autem nomen fuisse, Gellius.

QVEMADMODVM RO. PRÆnomina scriberentur, & errores quidam in ea scribendi sublati.

His rebus expositis, reliquũ est vt (quod in scholiis etiam Liuianis fecimus) qua ratione hæc ipsa prænomina scriberẽtur, tradamus. id enim maximè rẽ caussãmq. cõnere videtur. Romanorũ igitur prænominũ alia singulis, alia binis, alia ternis literis scribi solita, cum à veteribus traditum, tum ab antiquissimo quoq. lapide numóq. ita retentũ est vt nihil eare possit esse illustrius. Auctores sunt Plutarchus in quæst. Sosipater, Donatus & Priscianus: quorũ verba recitarẽ fi rẽ indigere probationis putarẽ. Singulis literis scribebãtur, Aulus, Cæso, Cãius, Quinctus, Decimus, Lucius, Marcus, Manius, Numerius, Publius, Titus, vt A. Postumius, C. Iulius, K. Fabius, Q. Cæcilius, D. Iunius, L. Licinius, M. Valerius, M' Curius, N. Fabius, P. Cornelius, T. Manlius, Binis. Appius, Cnæus, Spurius, Tiberius, Opiter: vt AP. Claudius, Cn. Põpeius, Sp. Veturius, Titus Æmilius, Op. Virginius. Ternis, Mamercus, Sextus, Seruius, Tullus: vt Mam. Æmilius. Sex. Iulius, Ser. Cornelius, Tul. Hostilius. Neq. verò horũ omniũ antiquæ notæ in libris sunt conseruatæ, verùm nonnullorum ita aut vetustate aut negligentia sunt deletæ, vt non solùm nulla vestigia nobis sui reliquerint, sed ipsa etiam in alia prænomina transmigrarint. Cui tamen incommodo nos & apud Liuium & in Fastis ipsis ita occurrimus, vt & sua cuiq. prænomina reddiderimus, & ea propriis cuiusque, quæ desiderabantur, notis distinximus. Ac primùm quidem, quoniam multos esse animaduerti qui D. Decium interpretarentur, notum quidé errorẽ, sed errorẽ tamẽ tollere volui, nam prærerquã quòd Decius est gentis nomen: Græcorum etiam monumenta satis indicant, quoties in his libris Latinis aut aliis eiusmodi monumentis D. loco prænominis scriptum est. Decimum esse exponendũ, quia Δέκμον plerunque habent, non Δέκιον.

Manius scribebatur hoc pacto M'. Id autẽ ex eo argumẽto collegi. Animaduerti Curiũ Dentatũ, quẽ libri Latini, Græcique plerũque Maniũ Curiũ nominant, in quarto eius triũpho Capitolino ita describi. M' Curius. M. F. N. *Dentatus.* eadẽ ratione Valerium, qui anno CCLIX. dictator est, & à Dionysio Manius Valerius dicitur, in fragmẽtis Capitolinis ita vocari, M'. *Val.* –, prẽterea consules, qui anno CDXC. in cõsulibus Capitolinis M'. *Valerius*, & M'. *Otacilius* scribũtur, à Polybio Μάνιος Ὀτακίλιος, & Μάνιος Ὁστίλιος nominari. Hæc igitur ipsa quũ legissem, accuratior deinde factus sum in Acilijs & Aquilijs, Æmilijs, Sergijs, cæteríq. eiusmodi suo prænomine decorandis, quos in antiquis monumentis iisdem notis esse descriptos, apud Græcos ferè, aut Manios aut Mallios finitimo errore vocatos esse reperiebam. Quibus rebus adductus, tum prænomen tum eius antiquam notam linguæ Latinæ restitui, eáque ipsa re historiam ipsam Romanam, quæ magnam iacturam fecerat, subleuaui. Puto autem veteres his notis M' & M' distingui Manium à Marco voluisse, qui M'. litera notatur. Iccirco autem dixi & M'. Nam quæ nota in Capitolinis tabulis est M' ea est in numis argenteis M'. vt M' *Cordius. Rufus* M' *Acilius III. vir valetu.* M' *Sergius Silus.* Quos numos cùm apud alios, tũ maximè apud clarissimum virũ Andream Lauredanum patricium Venetum, reperi.

Numerius N litera scribebatur. Itaq. ego & prænomẽ & prænominis notã renouaui, quæ iã prorsus vetustate obsoleuerat. Etenim quũ hoc esse Fabiæ gẽtis prænomẽ ex Festo & Valerio didicissem, quúmq. ex Fabiis eũ primũ Numeriũ esse dictũ, qui Q. Fabij filius esset eius qui, CCCVI ad Cremerã interfectis, superfuit, scirẽ, eũdémq. in Capitolinis consulibus anno CCCXLVI. N. *Fabius* Q. F. Q. N. *Vibulanus* describi animaduerterẽ, nõ dubitaui quin & in eo & in cæteris Fabiis, qui N. Fabij scriberẽtur, Numerius esset interpretandum. Quod ipsum deinde ex Diomede & ex Valerij li. 4. c. 3. apertius etiã cognoui. Nã Diomedes Numerij prænomen N. litera designatũ fuisse scribit, & qui in Capitolinis triũphis N. *Fabius Pictor* scribitur, is à Valerio Numerius Fabius Pictor appellatur. Hæc autem nota est in L. *Sextio. Sex.* F N N. *Sextin. Laterano.* & in epigrammatis antiquæ vrbis, N. *Iunio Epigono.* In libris autem Latinis ita euanuerat, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullam prope sui imaginem reliquisset, sed in C N & M, & c euaserat.

Cæsonis etiã notæ K quũ interiisset, ex Terẽtio Scauro & Iapidib. Capitolinis restituta est. Quod tamen intellectu non admodum fuit difficile. nam quum in Fabiorum gente, quos Cæsonis filios aut nepotes esse Liuius & Dionysius scribũt, eos in marmoribus Capitolinis, K. F. K. N. describi animaduerterem, in eã veni sententiã vt pro K. Cæsoné esse intelligendũ putarẽ. Quã literã eos iccirco in hoc prænomine vsurpasse existimo, vt à Caio, qui C litera notatur, internosceretur, in quam literam passim in libris Latinis mutata erat.

Tiberiũ duabus literis notatũ fuisse, & Probus tradit & antiqua marmora testimonio sunt, in quibus quoties TI. inuenitur, semper, Tiberius in Græcorũ monumẽtis est scriptus, vt in Septonio, Æmilio, Claudiũq; Neronib. Hæc autẽ ratio scribendi, præterquã in paucis hoc tempore seruabatur. Quam certè in omnibus nostri non neglexissent, si Plutarchi verba in quæstionibus scripta animadissent, à quo inter ea prænomina, quę duabus notãtur literis, *Tiberius* numeratur. quanquã verba eius mẽdosa sunt. inquit enim alia prænomina binis fuisse notata literis, ὥσπερ τὸν Βίβιον καὶ τὸν Τίτιον, quũ sit legendũ ὥσπερ τὸν Τιβίριον quã vocẽ omnes qui hucusq; eius loci testimonium protulerũt, (fuerũt autẽ plurimi) quique eũ librũ Latinè verterunt, vt superuacaneã omiserunt. Miror autem amicum meũ in libello De nominibus ita scribere T. i. Titus. vt T. Ampius (quamuis in Sẽpronio Gracchio Tiberiũ significet) in quo multi erant. miror (inquam) eũ ea scribere, quæ neq. scriptorũ neq. lapidũ neq. numorũ auctoritate coprobare possit, quũ in omnibus sit Ti. Sempronius, non T. Sempronius, nisi mendosè.

Mamerci prænomen quũ esset prorsus tenebris vetustatis oppressum, in lucem produximus. Quod ipsum vnà cum eius nota debemus tum Capitolinorum marmorum, tum maximè Græcorum annalium monumentis.

Tullus item & *Opiter* eodem in numero poni possunt. Nam quum ab omnibus passim integra scriberentur, ea à nobis ad antiquæ scripturæ formulam ex Prisciani & Probi auctoritate redacta sunt, ita vt ille tribus, hic duabus literis notaretur.

De Seruio prænomine, quod nonnulli *Serg.* scribere cœperant, quasi esset gentis Sergiæ nomen, non dicam. est enim error iam satis à multis exagitatus.

Agrippa modò omnibus literis descriptus est, modò plerisque, vt in Capitolinis cõsulibus an. CCI. *Agrippa Menenius Lanatus*, & CCCXXXIIII. *Menenius Agrip.* F. Reliqua omnib. vt an. CCCXXXVI. *P. Lucretius Hostii.* F. CCC. *P. Sextius Vibi.* N. & CCCXXXIII. *C. Valerius Voluſi*, N. CCCLII. *L. Iulius Vopiſci.* N. at Volero plerisque, vt CCCLIII. *L. Publilius Voler.* N. Hactenus de notis prænominũ, de quib. nõ ita admodũ lõga disputatione opus fuisset, si amicus meus qui de nominib. scripsit, in his tradẽdis, cadẽ quã cæteris solet in reb^s, diligẽtia vsus esset. Ille enim satis esse duxit admonuisse, quædam prænomina vna litera notata, vt M. P. Q. L. C. D. T. quædam duabus, vt SP. AP. CN. quędam tribus, vt SEX. quæ omnib. nota erant: quæ verò omnibus ignota, ea præteriit, nihil enim de Manio, nihil de Numerio, nihil de cæsone, nihil de Viberio, & priscis eorum notis, nihil de significatione eorum, nihil de tota hac tã multiplici & varia ratione, nisi quæ multis iã seculis sciebamus, sine vlla tamen auctoritate, tradidit: ita vt nisi quatuordecim prænomina cognouisse videatur, aut certè, si plura cognouit, nõ, nisi ea quæ omnibus erãt in prõptu, & quæ nulla ex parte deprauata erant, docuisse, quæ autem interciderant, aut corupta erant, pro notis prætetiisse. Neq. verò cõsulto omisisse potest, quippe quum inter prænomina statuat ea etiam quæ prænomina non sunt, vt *Licinius*, in Licinio Menenio Lanato apud Liuiũ. Quum Licinius sit gentis nomẽ, & apud Liuiũ legendũ sit L. Menenius Lanatus, quod ipse in scholiis Liuianis docui. Siquidẽ Diodorus eũ nominat, Λεύκιον Μενήνιον Λανάτον. Ergo si breuitati studuit, cur ea quæ prænomina non sunt, pro prænominibus attulit? si nihil ex iis quæ ab aliis, vt ipse se factũm profitetur, dicta erant, prætermisit, vt ignotissimum & obscurissimum quodque prætertit?

De duorum prænominum pronuntiatione, Caij & Cnæi.

Iã verò illa nõ cõtẽnẽda ea videtur quæ de duorũ prænominũ pronũtiatione á veteribus tradita sunt, Caij & Cnæi. Quæ ipsa cũ C literã mo̊rẽtur, G tamẽ sono pnũtiati Diomedes his verbis testatur, G nona cõsonãs est, in cuius locũ C solebat apponi, vt & hodie quũ Gaiũ Cęsarẽ notamus, scribimus C. Cæsarẽ, ideóq; post B literam tertio loco digesta est, vt apud Græcos Γ posita reperitur in eo loco. Et alibi, N prænominis nota Numerium significat, & præposita sibi G Gnæũ, quẽ antiqui Cnæum scribunt. Et Valerius, Cnæi prænomen varia scriptura notatum est: alij enim Cnæum, alij Gnæum, alij Næum scripserunt. Qui G litera in hoc prænomine vsi sunt, antiquitatem sequuti esse videntur, quæ multùm ea litera vsa est. Olim enim dicebant frugmentum post frumentum: olim gnatum, post natum. itaque etiam qui in corporibus gigni solet, Gnæus appellatur, qui Cnæum dixerunt, corruptione syllabæ delectati esse videntur: qui Næum, leuitate.

Quæ prænomina pro cognominibus usurpata sint.

Fuisse præterea aliquot etiã prænomina quæ longo post tẽpore pro cognominib. vsurpare cœperint ex vetustis nõ solùm grãmaticis, sed etiã annalibus intelligitur. Quod ipsum in Agrippa, Voluſo, Mamerco, Proculo & Tullo facilè perspici potest. quæ in L. Vipsanio Agrippa, L. Valerio Voluſo, M. Æmilio Mamerco, C. Plautio Proculo, L. Volcatio Tullo. viris consularibus cognomina esse perspicui est. Quod etiam tradit Valerius his verbis, Quo olim prænomina fuerunt, nunc cognomina sunt, vt Postumus, Agrippa, Proculus. Itémque Priscian. lib. 2. his, Inueniuntur autem multa quæ in aliis personis sunt prænomina, loco cognominum accipi.

De Prænominibus fœminarum.

Sanè restat vt quoniã de virorũ prænominibus satis dictũ est, de feminarũ prænominib. dicẽdũ esse videatur. Quod eò accuratius mihi faciẽdũ esse existimo, q̃ amicus meus nulla antiquorũ auctoritate adductus, suo iure, feminas Romanas omnino caruisse prænominib. docuit. sic. n. in lib. De nominib. loquitur, Mulieres à nomine gẽtis vocabantur, & vno tãtùm nomine, vt Porcia, Cornelia, Iulia, Tullia. Item Plutarchus in Problem. vbi quærit cur maribus nono, feminis octauo die nomina imponerẽtur, ait, Mulieres vno aut duob. appellãbantur nominibus. Ego duob. appellari nũquam obseruaui, ni fortasse prænomen illud significare voluit Plutarchus, quod est omnib. mulierib. cõmune, vt dicerẽtur Caiæ. Hæc ille se obseruasse ait. ab hac autẽ obseruatione omnia tũ auctorũ tũ lapidũ etiã veterũ testimonia maximè disẽtiũt. Scriptorum primum verba recitabo, pòst lapidũ. Valerius ita, Antiquarũ mulierũ frequẽti in vsu prænomina fuerunt, Rutilla, Cęsella, Rodocilla, Mutrulla, Burra. Ista prænomina à virilib. tracta sunt, Caia, Lucia, Publia, Numeria. Festus vero ita, Prænominib. feminas vsas esse testimonio sunt Cæcilia & Tarratia, quæ ambæ Caiæ solitę sint appellari, pari modo Lucia & Titia. Varro autem ita, In nostris nominibus, qui sumus in Latio, & liberi analogia necessaria. itaque ibi apparet analogia, ac dicitur Terentius vir, Terentia femina Terentiũ genus. In præsentibus nominibus ideò non fit item, quòd hæc instituta ad vsum singularia quibus discernerentur nomina gentilicia, vt à numero, Secunda, Tertia, Quarta: in viris, vt Quintus, Sextus, Decimus: sic ab aliis rebus quum essent duo Terentij, aut plures, discernendi caussa, vt aliquid singulare haberent, notabant forsitan ab eo qui manè natus diceretur, vt is Manius esset: qui luci, Lucius: qui post patris mortem, Postumus. E quibus quædam item cecidisse in feminis, proportione appellata declarant Prænomina antiqua mulierum, Mania, Lucia, Postuma. Videmus enim Maniam matrem Latum, dici, Luciã Volumniã Saliorũ carminibus appellari. Postumã à multis post patris mortem etiã nunc appellari. Iccirco autẽ dixit. Quædã. nã paulò antè dixerat: Nõ quia Marcus. & Numerius dicitur, iccirco Marcã & Numeriã dici. Postremò Plutarchus in Mario Possidonium reprehendit, qui quũ primũ nomẽ proprium esse diceret, nulli tamẽ mulieri primũ nomen esse dicebat. ex quo efficiebatur, mulieres proprio nomine caruisse. Itaq. idẽ in quæstionib. apertè scribit, mulieres duobus, viros tribus nominib. esse vsos. sic enim ait, χεῖρον ἢ δυοῖν ὀνόμασιν αὐτὴν ὄνομα, τὸν δὲ ἄνδρα τρισίν. Itaque miror amicum meum Græcarum literarum peritum ita vertisse, Mulieres vno aut duobus appellabantur nominibus. Non enim Plutarchus inquit, vno aut duobus, verum exprel. è duobus. Idem præterea auctor est Romulum ex Ersilia filiam vnam fuscepisse, eámque ab ordine procreationis Primam appellasse: itémque Sullæ dictatori filiam ex Valeria esse natam, candémque (quia post obitum patris nata erat) Postumam esse vocatam.

Hæc ex auctoribus, quibuscum lapidũ etiã testimonia consentiunt. Exrant epigrammata duo Mutinæ vetustissima, vnũ in turri D. Geminiani, alterum apud eruditissimum virum Ludouicũ Castelueterũ, in quib. *prima* mẽtio est. ea verò sunt hæc, *Salvia* C. F. *Sex. Tullius Sex.* F. V. *sibi & prima fecit & suis & prima Valeria Sp.* F. Et in multis epigrammatis antiquæ vrbis, *Iulia seciida, & Cornelia seciida.* Item in eodem libro: *Tertiæ Prisciæ Ionia Salvia.* Tertiam item Liniam legimus apud Suetonium in Cæsare, & apud Macrob. lib. 2. quam Tertullã vocat Cicero lib. 13. epist. ad Atticũ, & Valerius, Paullo Æmilio filiam fuisse ait nomine *Tertiam.* vnde Paullus apud Cic. O mea Certia, inquit, De Quarta est inscriptio vetus in prætorio Patauino eiusmodi.

V. L.
T. LIVIVS
LIVIA. ET. F.
QVARTAE. L...
HALYS
CONCORDIALIS
PATAVI
SIBI, ET SVIS
OMNIBVS

Et apud Liu. li. 40. Quarta Hostilia memoratur, Quinctę mẽtio est apud Liuium li. 28. vt Quincta Claudia. Item apud Cic. in oratione p. Cælio, & de aruspicum responsis. Prætetea epigrammata duo apud Horatiũ malegutium clarissimum iuuenem sunt in agro Regiensi eiusmodi,

QVINCTAE NONIAE SEPTIMIVS
RVFAE ET D. L. NICEPOR-
NONIAE Q. F. QVINCTVLAE & SEPTI-
MIA SP. F. QVINTA

De Lucia extat etiam tale mutinæ monumentum in sepulchro marmoreo.

MEMORIAE CLA. FEM.
L. PABVCEAE IVLIANAE
MORIB. NATAL. AC PVD. PRISCIS.

IN LVSTRIBVS Q. FEM. COMPARANDA.
QVAE VIXIT ANNOS XIII. D. XLVII.
CVM MARITO FECIT ME. V. D. XX.
L. NONIVS VER.

De Mimia tale est in lib. epigr. antiq. vrbis.

M. ACILI AEM. IVSTINAE.
P. SIRIVS SERPICANVS MARITVS.
VXORI OPTIMAE, ET KARISSIMAE.

Et alio loco,

POPPIDIA SP. F. A. XIIX.
IVLIA PROCLA F. EIVS. V. A. X. M. III.

Est autem *Proculus* Iuliorum prænomẽ, vt in Proculo Iulio regnante Romulo, de quo Liuius & Dionysius. In eodẽ libro est 1. *Flauia Aug.* L. multáque eiusmodi alia. Quibus ex omnibus cùm illud intelligi arbitror de quo dicere cœperam, mulieres præter Caiam, alio aliquando prænomine esse vsas, tũ illud etiã (quod idem ne fieri quidẽ vnquam se obseruasse profitetur) prænomina modò præponi, modo postponi consueuisse. siquidem Primam Valeriam, & Saluiam Primam, ac Quartam Hostiliam, & Liuiam Quartam, ac Quintam Noniam, & Noniam Quinctulam scriptas esse, animaduerti potest. Quod idẽ in viris Liuius etiam fecit, qui Attius Tullus, Attius Neus. Manlius Cneus, & Octauius Metius. & Cicero, Maluginẽsis M. Scipio: & Suetonius, Claudius Appius Regillanus, & alia eiusmodi dixerunt. *Caiam* præterea, quod cõmune omnibus mulieribus prænomen fuit, & inuersa notaram fuisse, contráque Caium in viris, satis est ex Probo aliisque veteribus grammaticis atque lapidibus perspicuum.

De Prænominibus imponendis.

Nũc, quoniam ad rẽ pertinet, quid de prænominibus imponẽdis veteres senserint, explicemus. Ac sanè qui de tẽpore tradunt, quo ea imponerẽtur, auctores habeo nobiles illos quidẽ & magnos, verũm ita inter se dissidentes, vt vtram sequaris sententiam, facilè statuere non possis, nisi aliud aliis tẽporib. obseruatum esse intelligas. Quid est enim tam dissimile, quàm ea quæ à Valerio & à Plutarcho Festóve scribũtur? quorũ ille pueris nõ prius quam togam virilẽ sumerent, puellis non antequam nuberent, hi verò maribus quidẽ nono, feminis autem octauo die imponi consueuisse prænomina tradunt. Verba Plutarchi sunt hæc in quæstionibus, τοῖς μὲν παισὶν, τοῖς δὲ κόραις ἀπ' ἐνίων ἀστέρων, ἡμέραις τε ὀνόματα τίθενται. Festi verò hæc, Lustrici dies infantium appellantur, puellarũ octauus, puerorum nonus, quia his lustrantur atque eis nomina imponuntur. De ratione autem imponendi satis constat, suis quenque filiis ea prænomina indidisse quæ suæ essent cuiusq. familiæ maximè propria, ac primùm quenque filiũ patris esse prænomine plerunque vsum, eandémque deinceps rationem in adoptiuis filiis & liberis & nouis ciuib. esse seruatam, vt à quo quisque adoptatus esset, aut per quem quisque vel libertatem vel ciuitatem consequutus esset, eius maximè nomina vsurparet. Ac primùm quidem quod dixi, suæ quéque familiæ propria prænomina imposuisse, intelligendum est, non omnia omnibus familiis prænomina fuisse communia, sed alia aliis fuisse familiaria. *Appius* enim vix in alia quàm in Claudia gente patricia reperitur. *Marco* nequis vereretur decreto gentis Manliæ patriciæ cautum esse: *Lucium* à Claudiis repudiatum, *Cneum* & à Domitiis Aenobarbis tantùm fuisse probatos, Suetonius in Tiberio & in Nerone tradit. Quod autem plerunque primus quisque filius prænomen patris tulerit, id ex familiis iis quas in scholiis Liuianis digessimus, animaduerti potest. Fuisse autem quandam distinguendi rationem, si eodẽ pater & filius prænomine prædicti eodem tempore floruissent, hinc intelligi licet, quod Cicero Q. Q. Catulos, modò patre, modò filio, modò sene, modò adolescente distinguit. Quod idem de Q. Q. Fabiis Liuius. c. c. Curionibus Suetonius. Neque verò de adoptiuorum appellatione multa mihi esse dicenda existimo, quum à multis iam res sit ex veterum annal. obseruatione tractata. Illud tamẽ dicam, Dionem lib. 40. & 46. huius auctorem sententiæ esse: qui adoptarentur ab aliquo, eos nomina illorum omnia, à quibus adoptarentur, ferre consuesse, suum verò gentilicium nomen retinuisse illud quidem, sed aliquo tamen modo commutasse, vt C. Octauius qui dicebatur postea quã à C. Iulio Cæsare est adoptatus, C. Iulius Cæsar appellari cœptus est, ita tamen vt gentilicium Octauii nomen non desereret, sed id quodammodo commutaret, & Octauia nam pro Octauio redderet. Idem in P. Cornelio Scipione Æmiliano, & in L. Manlio Acidino Fuluiano, & in P. Licinio Crasso Mocrano factũ est: qui omnes ab eo à quo adoptati erant, nomina sumpserunt. Eodem spectans Cicero lib. epist. ad Attic. 11. dixit, Cicero salutẽ Q. Cæcilio Põponiano Attico. Eodem etiam referuntur ea quæ ab eo scripta sunt lib. 7. Dolabellam video Liuiæ testamẽta cũ duobus cohæredib. esse in triẽte, sed iuberi mutare nomẽ. Quod autẽ scribit Dio, id etiamsi verũ est, nõ ab omnib. tamẽ obiq. retẽtum est. Neque enim Aurelius Orestes, qui à Cn. Aufidio, nec Calpurnius Piso, qui à M. Pupio (vt scribit pro domo Cic.) adoptati fuerunt, aut Aurelianus, aut Calpurnianus appellati sunt. sed ille Cn. Aufidius Orestes, hic M. Pupius Piso nominatus est. Eadem etiam ratione ne P. quidem Cornelius Scipio qui, Dione auctore, à Q. Metello Pio, nec M. Iunius Brutus, qui teste Plutar. à Q. Seruilio Cæpione sunt adoptati, aut Cornelianus, aut Iunianus, sed ille Q. Cæcilius Metellus Pius Scipio, hic Q. Seruilius Cæpio Brutus est appellatus, vt Dio. libr. 40. Cicero in Philippicis, numi argentei testantur, in quibus numis est ita,

Quintus Metellus Scipio. *Q. Cæpio Brutus pro Cõs.*

Metellus autẽ hic Scipio P. Cornelij Scipionis Nasicæ filius naturalis fuerat, teste Dione, qui ita ait lib. 40: Πομπήϊος Κόιντου Σκιπίωνος ὁ τοῦ Νασικᾶ ὢν ἐκ δὲ τοῦ κλήρου διαδοχῆς ἐς τὸν Μετέλλου τοῦ Βοιώτου γένος μετέβαλε. id est, Pompeius Q. Scipionẽ socerũ sibi collegam asciuit: qui naturalis filius fuit Nasicæ ille quidem, at adoptatus à Q. Metello Pio. Quẽd quum ita sit, nescio quid in mentem amico meo venerit scribere in libro De nominibus ita, Cicero lib. epist. ad Att. 6. Scipionẽ hic Metellus proauum suũ nescit censorẽ nõ fuisse. Significat Scipionẽ Asiatici illius filiũ, qui adoptatus fuit à Q. Metello Pio. Cur mirer, hęc causa est, nemo enim Asiatici filiũ fuisse Scipionẽ hunc scribit, nisi quem hic sequitur Dionis interpres. Neq. verò omnino hic Scipio Metellus Asiatici filius esse potuit, sed Nasicę primùm, quia hic idẽ P. Cornelius Scipio apud Eutropium, & Eutropij Græcum interpretẽ Pæanium nominatur: & P. Scipio in Epitomis, & apud Ciceronẽ pro domo dicitur, quũ ait, Atqui C. Atinius patrum memoria bona Q. Metelli, qui eũ ex senatu censor ejecerat, aui tui Q. Metelle, & tui P. Seruili, & proaui tui P. Scipio. Asiatici verò Lucij prænomen tulerunt. Deinde quod in Bruto auum huius vocat P. Scipionẽ Nasicam oratorem, proauum P. Scipionem Nasicam Serapionem, oratoris patrem, abauum verò P. Scipionem Nasicam Corculum Serapionis patrem: quæ quum in Asiatici filiũ cadere nullo modo possint, in Nasicæ certè maximè cadunt hoc modo;

1 P. Scipio Nasica Corculi cos. 591. 598. abauus Scipionis Met.
1 C. Lælius cos. 613. abauus Scipionis Metelli.

2 P. Scipio Nasica Serapio cos. 615. proauus Metelli Scipionis.
2 Lælia filia. vxor Q. Mucii Scævolæ aug. cos. 636. auia Scipionis Metelli.

3 P. Scipio Nasica orator. auus Scipionis Metelli cos. 642. vxor Cæcilia Macedonici filia.
3 Mucia filia. vxor L. Licinij Crassi oratoris cos. 658. auia Scipionis Metelli.

4 P. Scipio Nasica pater Metelli Scipionis.
4 Licinia filia. vxor P. Scipionis Nasicæ, patris Metelli Scipionis.

5 P. Scipio Nasica, qui adoptatus à Q. Metello Pio, Q. Metellus Pius Scipio dictus est. cos. 701.
5 P. Scipio Nasica, qui adoptatus à Q. Metello Pio, Q. Metellus Pius Scipio dictus est cos. 701.

Descripsi autẽ etiam maternos Metelli auos ex Ciceronis sententia in Bruto, ne quis eundẽ de maternis, non paternis intellexisse suspicari posset, atque ita rem, (quod fieri nequit hoc quidem pacto potest) ad Asiaticos traheret. Hæc autẽ cõmutandorũ ex adoptione nominũ ratio cum in aliis tũ maximè in M. Licinio Lucullo. C. Cassij in consulatu collega Ciceronis interpretes decepit, qui quum in Verrẽ M. Terentiũ, C. Cassiũ cos. ac legẽ Terentiã & Cassiam nominarent, mẽdum esse in Terentio, & Licinium reponendũ esse duxerunt: quod profectò non fecissent si adoptionẽ subesse intellexissent, quod ex fragmento illius cõsulatus, Capitolino colligitur, in quo ita est, M. TERENTIVS M. F. VARR. LVCVLLVS C. CASSIVS. Ita etiam alibi. A TERENTIVS VARRO MVRENA. neque enim Murena Terentiorum sed Liciniorum, vt Lucullus cognomen fuit.

Transeamus ad seruos. Non est autẽ dubiũ quin quemadmodũ quũ seruitutẽ seruiebant prænomẽ domini sequebãtur ita, vt Lucipores, Marciporce, Publipores, Quinctipores: quasi Lucij, Marci, Publij, & Quincti pueri dicerentur, vt à Plinio & Quinctiliano scriptũ est: ita etiam in libertatẽ vindicati, patronũ à quo manumissi essent, nomina usurpauerint. nam præterquam quòd exemplo sunt M. Tullii Ciceronis liberti duo, quorũ alter M. Tullius Tiro, alter M. Tullius Laurea dictus est, & Liuius Andronicus poeta, quẽ à M. Liuio Salinatore, cuius filios erudierat, libertate donatũ scribit Eusebius in Chronicis: id etiam ex verbis Ciceronis ad Att. lib. 4. & Artemidori lib. 1. effici potest. Cicero n. de Eutychide seruo Attici manum ipso ita loquitur, de Eutychide gratum, qui vetere prænomine, nouo nomine T. erit Cęcilius, vt ex me & ex te iũctus M. Põponius. Artemidorus autẽ de serui cuiusdã somnio ita, Cognou (inquit) quẽdã, qui quũ sibi videretur tria pudenda habere, ex seruitute in libertatẽ vindicatus, pro vno nomine tria accepit, duobus nominibus ab eo à quo manumissus fuerat, sumptis. Iã verò eos qui in ciuitatem suscepti essent, illorum potissimùm nomina tulisse quorũ beneficio ciuitatem impetrassent, Latinorum scriptorũ exempla ostendunt. nam & Cicero ad Acilium ita scribit, Cum Demetrio Mega mihi vetustum hospitiũ est. ei Dolabella rogatu meo ciuitatem impetrauit: qua in re ego interfui. Itaque nũc P. Cornelius vocatur. Item que in Verrem, Q. Lutatius Diodorus beneficio Q. Catulli à Sulla ciuis Romanus factus. Eadem

que ratione de Dione, qui beneficio Q. Metelli ciuis factus. Q. Cæcilius Dio est appellatus. Et Cæsar lib. 1. De bello Gallico, ita, Cõmodissimũ visum est M. Valerij Procillum C. Valerij caburi filium, cuius pater à C. Valerio Flacco ciuitate donatus erat, mittere.

CVR GENTILICIA NOMINA in IVS desinant, & quid Gens sit, & à Familia differat.

His rebus expositis, reliquum est vt nominibus gentilitiis agamus, de quibus amicus meus sic scripsit. Sciendũ omnia nomina quibus familiæ significantur, proferri in ius, vt Porcius & Cornelius, Iulius, rectè ille quidẽ, sed partũ ad tẽ tamã. Illud enim docti hominis & Romanæ antiquitatis periti erat, cauſam ostẽdere, eámque veterũ vſu & auctoritate probare quã ipse (si potero) exponã. credo enim eos ita factitasse, vt gentis originẽ eiusmodi derivatione significarẽr, vt quemadmodũ in voce deriuatio verbi, sic generis etiam, quæ voce illa exprimeretur, principiũ in voce appareret. Siquidẽ antiquissimã quãq; gẽtẽ aut à viro aut à loco, tanquã à fonte aliquo, manasse & nomen accepisse, perspicuum est: ita quidẽ vt hæc deriuationis significatio in omnib. studiosissimè cõseruata sit. Hanc autẽ cõsuetudinẽ si in paucis quibusdã gẽtib⁹, & an requã vrbs cõderetur, & post eã condita est, sub regib. cõsulibusque diligẽtissimè retẽtam esse ostẽdero, tũ neminẽ fore puto qui contrà dicat. Age. n. cur Iuliã gentẽ credimus aut Æmiliã, aut Atiã aut Nautiã hãc eiusmodi terminationẽ adeo religiosè seruasse, nisi vt appareret in voce quod in re existit, ab aliquo ipsas initio deriuasse? est autẽ ita. Nam Iulia gẽs Iulũ Æneæ, Æmilia Æmiliũ Iulij filiũ, Atia Atiũ, Nautia Nautẽ Troianos vros sui generis auctores nũcupãt. At verò cõdita vrbe nõne id etiã obseruatũ est? Scribit enim Plutarch⁹ Numã regẽ filios quatuor reliquisse, Põponẽ, Calpũ, Pinũ, & Mamercũ, ab iisq; Põponiã Calpurniã, Pinariã & Mamerciã gẽtes Romæ ꝓpagatas. L. autẽ Tarquinũ Priscũ scribit Dionys⁹ Damarati Corinthij fuisse filiũ, & quũ Tarquinius viueret Lucumonẽ Etrusco prænomine fuisse vocatum: vbi verò Romã cõmigrauit, ad morẽ Romanũ sibi nomina cõposuisse: itaq; cõmuni nomine se pro Lucumone Luciũ gẽtilitio verò à Tarquinijs vrbe non se Tarquiniensem, sed Tarquinium appellari voluisse. Idem fecit Ap. Claudius, qui ex Regillo Sabinorũ oppido post reges exactos anno sexto se cũ clientib. Romam cõtulit. Etenim quũ Clausus antè diceretur, nõ iã ampli⁹ Clausum, sed Claudiũ, post Claudiũ dici se, vbi Romæ domicilĩ collocauit, oportere existimauit. Itaq. ab eo cæteri omnes Romæ Claudij nominati sũt. Id autẽ ita esse, ex eo etiã intelligi potest quod ait Priscianus lib. 2. nomina hæc in IVS apud Romanos idẽ valere quod apud Græcos patronymica. verba eius sunt hæc, Nominum derivatorum multa genera sunt, quorum patronymicum, i. quod à ꝓpriis tãtúmodo patrũ nominib. derivatur secundũ formã Græcã, quod significat eũ genitiuo primitiui filios vel nepotes, vt Aeacides Aeaci filiꝰ vel nepos, ꝓ quo Romani nominib. familiarũ vtũtur, vt Cornelij. Omnes. n. ab illo qui primꝰ Cornelius appellatus est, hoc nomẽ habuerũt, quicũq. eiusdẽ familiæ fũt, sicut omnes minores Thetei Thesidis Græci appellauerũt. Hæc ille. Idẽ autem sentit etiã Dionysiꝰ, qui in Prisco hęc nomina συγγενικὰ & πατρωνυμικὰ vocat. Neque verò dubiũ est quin hæc tota ratio terminandi vsque ad reip. interitum incorrupta peruenerit. Nam etsi nonnullos quasi gentilitij nominis expertes esse reperimus, vt M. Perpẽnã, & C. Norbanũ consulares, quos ita in libris & in Capitolinis marmorib. nominari videmus, id tamẽ contigisse videtur, aut ꝙ ij cognomine magis quam nomine delectati sunt, vt M. Agrippa, cuius gẽtilicij nomẽ in omnib. lapidibus omissũ est quũ tamẽ ex Vipsanorũ gente fuisse Nepos & Dio tradiderint: aut certè ꝙ ea nobis ignota sunt. Quæcũq. autem causa sit, non est quòd exiguus horũ numerus tam religiosum tot aliorũ cõsuetudinẽ impediat præsertim verò amico meo summo viro auctore, qui ita habere omnia sine vlla exceptione asseuerauit. Quid autem sit Gens, vnde ipsa omnia gentilitia dicta sunt, ac quid à familia differat, nunc dicamus. Inter gentem & familiam illud interest, quòd gens ad nomẽ, familia ad cognomẽ refertur. Itaque illa tanquam rerũ cõtinere videtur, hæc quodammodo partẽ. exẽpli gratia. Valerij omnes vniꝰ esse gẽtis dicuntur, quia vno nomine cõtinentur omnes: at verò partes gentis huius sunt plures, quæ ex cognominum varietate diſtinctæ sunt, eæque familiæ nominantur, vt in gente Valeria Maximi, Messalæ, Flacci, Læuini, Poplicolæ: in Cornelia Scipiones, Lentuli, Dolabellæ, Sullæ, Cinnæ: in Aemilia Mamercini, Lepidi, Paulli, Scauri, Barbulæ. itémq. in cæteris. At verò Valerij omnes vnius sunt gentis, itémque Cornelij atque Aemilij. Itaq. rectè Festus gentem definit eam quæ ex multis familiis conficeretur. Quod autem interest inter gentem & familiam, idem interest inter genus & stirpem. Quæ quidem ita esse, ex his veterũ historiarũ verbis intelligitur. Suetonius in Galba. Imagines vniuersi generis exequi lõgum est, familiæ breuiter attingam. Qui primus Suipiciorum cognomen Galbæ tulit, cur aut vnde traxerit, ambigitur. Et Livius li. 38. P. Scipio Nasica orationem habuit plenum veris decoribus non communiter Corneliæ gentis, sed proprie familiæ suæ. Et apud

Et apud Suetonium Cæsar, ab Anco Marcio sunt Marcij Reges, quo nomine fuit mater: à Venere, Iulij, cuius gentis familia est nostra. Et in Augusto, Gens Octauia à Tarquinio Prisco rege inter Romanas gentes allecta, mox à S. Tullio inter patricias transducta, primus ex hac magistratũ cepit C. Rufus. is quæstorius Cnæum & Caiũ procreauit, à quibus duplex Octauiorum familia defluxit, conditione diuersa. Et Cic. in Bruto, Funebres orationes ipsæ familiæ quasi ornamenta seruabant ad vsũ, si quis eiusdẽ generis occidisset. Et Liu. li. 9. Duodecim Potitiorum familias fuisse, quum gens Potitia tota interiit. Et lib. 1. Iulia gens Iulũ auctorem sui nominis nũcupat. Et lib. 7. sic loquitur Valer. Cortuus, Nõ si mihi nouum hoc Corui cognomen diis auctorib. homines dedistis, Poplicolarũ vetustum nostrę familiæ cognomen memoria excessit. Et lib 40. Inde cognomen familiæ indiũ, vt Annales appellarentur. Et Catul. Non decet tam vetus sine liberis nomen esse, id est tam veterem gentẽ, qualis erat Manlia. Hæc de gente, familia & genere. nunc de stirpe dicam, Cic. ꝓ Rabirio, Qua in familia la⁹ aliqua fortè floruerit hanc ferè qui sũt eius stirpis cupidissimè persequũtur. Et primò De legibus. Hic orti stirpe antiquissima sumus. Et in Lælio, Qui aliquandiu propter ignorantiam stirpis & generis in familiaritatẽ fuerũt. Et lib. 1. de oratore Quid? qua de re inter Marcellos & Claudios patricios centũuiri iudicarũt? quũ Marcelli à liberti filio stirpe, Claudij patricij eiusdem hominis hæreditatem gente ad se rediſſe dicerent, nõne in ea causſ. fuit de toto stirpis & gentilitatis iure dicendum? Et Suet. in Claudio, Claudiꝰ Cn. Põpeio antiquissimæ stirpis Magni cognomen ademit. Quæ autem ratio est inter gentem & familiam, eadem est inter gentiles & agnatos. vt. n. familia aut stirps nos propiùs attingit quàm gens aut genus, sic agnati quàm gentiles: Siquidem gentilis auctore Festo dicitur, qui eodem ex genere natus, & is qui simili nomine appellatur, rectè. quatenus n. ait. Ex eodem genere eos intelligit qui eiusdem gentis eũdem principem habent: quatenus, Simili nomine, eos qui quanquam vno gentis nomine omnes vrantur, tamen aliũ atq. aliũ auctorem sui generis nuncupant. quo modo Cicero in prima Tusculana, se gentilem esse ait Ser. Tullij regis, ꝙ vterque simili gentilitio nomine vteretur, quũ tamen è diuerso vterq. fõte manaret. Quum autem ad Herennũ scriptũ sit, Si furiosus exsistat, agnatorũ gentiliumq. in eo pecuniáq. eius ius esto. item, Si paterfamilias intestato moritur, familia pecuniáq. eiꝰ agnatorũ gentiliumq. esto: agnati ꝓfectò videntur esse qui ex eadẽ familia sint, quib. deficiẽtibus, gẽtiles sibi eam habeant. Nam Cic. dixit 1. De oratore, Iura gẽtilitatũ & agnationũ. itẽ, Ius gẽtilitatis & stirpis. & de legib. 1. Homines deorum agnatione & gente tenentur, quum vtranque cõiunctionem cõplecti vellet. Amicus autẽ meus in suo libro de nominib. gentem & familiam gentiles & agnatos idem esse censet, quũ ait Agnomen familiæ est appellatio & gentis, vnde agnati & gentiles dicebantur qui ex eadem erant familia, vt Cic. in Topicis ait, & idem in Brut. Ser. Tullũ regem gentilem suum ea de cauſſa nominat. Mea autem sententia. Ciceronis sententiam percepisse non videtur, qui in Topicis gentiles eos definit qui inter se eodem nomine sunt, id est ex eadem gente, vt infrà alio loco ostendam: familiæ verò aut agnatorum non meminit. Est præterea intelligendum Plinium gentiles nouo quodam modo appellare. siquidem seruos gentiles esse dominorum ait, quia eodem prænomine appellarentur quo dominus, vt Marcipor, Quinctipor, id est Marci & Quincti puer.

De Romanarum gentium origine.

Duos autem populos seminarũ gentiũ Romanarum fuisse reperio, Aborigines & Troianos, qui ambo ab Æneа (vt Livius & Dionysiꝰ tradũt) cõmuni nomine Latini sunt appellati. Aborigines autem, qui ante aduentũ Aeneæ Latiũ regnante Latino, tenebant, docet Dionysius ex Græcis in Italia venientib. esse conflatos. Græcos autem hos nominat, Oenotrũ ex Arcadia, Pelasgos ex Thessalia, Euandrũ item ex Arcadia, Herculem ex Peloponneso profectũ. Atque etiam idem scribunt Romulũ superante Latinorum Albanorũmque multitudine, vrbem in Palatio condidisse. Quæ quum ita sint, iam id dubium esse non potest quin ad hos populos alij etiam plurimi accesserint, qui Romanam vrbem gentib. repleuerint. Siquidem accepimus Romulum Ceninenses, Antemnates, Camerinos, Veientes, Fidenates, quos bello deuicerat. Sabinos verò etiam quibuscum equo marte pugnauerat, in societatem nouæ vrbis vocasse. Quin etiam multas Etruscorũ vrbes se ad eũ rec. pisse initio à Medullia facto, traditum est. Hoc autem Romuli institutũ reliqui deinceps reges studiosissimè sibi cõseruandũ esse duxerũt, vt finitimas ciuitates aut vi aut benevolentia sibi adiungerent, Rómámque transferrent. Itaq. Tullus Hostilius eversa Alba familias eius vrbis Romam traduxit: Ancus Lucumonẽ Etruscum in senatum asciuit: Priscus Ser. Tull. Corniculanum sibi etiam generum adiunxit. Idẽ post quoque factum est, libertate regio dominatu reip. Neque enim vnquam defuit, ciuitatem victis populis & gentibus dari. Italámque ipsam municipiis donari, quousque bello Marsico vniuersa ferè ciuitate donata est. Quo tẽpore multi etiam de Italicæ quidem gentis virtutis ergo in ciuitatem sus-

cipi cœpti sunt. Quoniam autē difficile, immò verò difficillimum est, omnium gentium originem inuenire, paucarū tantum quarundam fontes & initia indicabo: ex quibus intelligi poterit, idem etiam in reliquis factum esse. neque enim vllam aliam historiæ Romanæ partem tam & à veteribus & ab iis qui nunc sunt, neglectam esse comperi, quàm quæ hanc quæstionem continet.

Huius autem tractationis hos quasi fontes constituo, vt alias gentes à nominibus Aboriginum vel Troianorum, vel aliorum eiusmodi populorum alias à prænominibus, nominibus & cognominibus, alias à locis, vrbibus & populis, alias à quadrupedibus, alias à re alia dictas esse affirmem.

Gentes ab Aboriginibus & Troianis ortæ.

Ac Vitellios quidem Fauno Aboriginum rege, & Vitellia, quæ multis locis pro numine celebrātur, ortos tradit Suetonius in Vitellio.

Fabij à Fabio Herculis filio orti. Plutarch. in Fabio. Vnde Iuuenalis, *Natus in Herculeo Fabius lare.*

Antonij ab Antonio Herculis filio. Plutarchus in Antonio.

Potitiam gentem antiquiorem origine vrbis nominat Liuius à Potitio illo sene qui ad tempus affuit epulis. Seruius.

Mamilij à Mamilia Telegoni filia. Liuius, Dionysius, Festus.

Multas præterea gentes Romanas à Troianis fluxisse credidit antiquitas. Itaque Seruius in 5. Æneid. scribit Varronem librum reliquisse de familiis Troianis, id est, quæ genus trahebant à Troianis: & Iuuenalem idcirco Troiugenas appellare nobiles Romanos quasi è Troianis genitos. Inter cæteras autem hæ fuerunt.

Iulia à Iulo Æneæ filio Liuius, Dionysius, Suetonius, Virgilius. Itaque Proculū Iulium Romuli tempore *Iuli* Ascanij progeniem vocat Dionysius, & ipsi *Iulij* cognomen etiam tulerunt *Iuli* Albana fuit.

Æmilia ab Æmilio Ascani Troiani filio, vt ait Festus, cui rei fortè allusit Virgilius, quum dixit,

Progeniem sed enim Troiano à sanguine ducit
Aude rat Tyrias olim quæ verteret arces.
Hinc populum latè regem bellóque superbum
Venturum excidio Libyæ.

Etenim progeniem Æneæ & Iuli vocare videretur Scipionē Pauli Æmilij filiū, qui Imp. Carthaginē excidit. populum autē, legiones Romanas quæ ab illo etiā genus trahebant. alioquin si progeniem & populū idem dicat superuacanea iteratio videatur. Nihil tamen contra veteres affirmo, alij iudicabunt. Plutarchus autē Æmilios à filio quodam Pythagoræ Mamerco dictos ait, qui summo lepore præditus fuit, quæ Græcè εὐμιλία dicitur.

Atij ab Ati. Virg.--*Atii, genº vnde Atij du-*

xere Latini. Quod Augusti causſa dictū scribit Seruius, qui ex Acia matre natus est.

Nautij à Naute Æneæ comite. Dionysius, Virgil & Seruius in 2. Æneid. Quum Diomedes raptum Palladium sibi non esse aptū intelligeret, illud Æneæ transeunti obtulit, sed quum ille capite velato sacrificans conuertisset, Nautes quidam simulacrum accepit. qua re Minéruæ sacra nō Iulia gens habuit, sed Nautia. Idem scribit Varro in lib. *De familiis Troianis.*

Cloelij à comite Æneę eius nominis. Dion.

Iunij à comite Aeneæ eius nominis. Dion.

Sergij a Sergesto comite Aeneæ. Virgilius lib. 5. *--domus à quo Sergia nomen.*

Memmij à Mnestheo comite Aeneæ. Virgil. in *5. genus à quo nomine Memmi.*

Cluentij à Cloantho comite Aeneæ. Virg. in *5 genus vnde tibi Romane Cluenti.*

Geganij à Gia comite Aeneæ, vt ait Seruius in 5. Aeneidos.

Cæcilij à Cæcade comite Aeneæ, alij à Cæculo, qui condidit Præneste. Festus.

Ab Italis.

Cœlij à Cœle Vibenna Etrusco, qui se Romam, regnante Romulo, contulit. Dionysius, Festus, Tacitus, Varro.

Pomponij à Pompone, Numæ regis filio. Plutarchus.

Calpurnij à Calpo Numæ F. Plutarchus, Festus.

Pinarij à Pino Numæ F. Plutarch. Seruius à quodā sene, qui quia ad rēpus ad dapes non venit, *Pinarius* dictus ὁπὸ τῆς πείνας, id est à fame. Fortasse Pinaria gens duplex.

Claudij à Clauso Sabino. Liuius.

Valerij à Valeso Sabino. Dion. Itaque Valesij primùm, pòst Valerij dicti. Festus. Boni autem ominis causſā in delectu censúve primi nomina abeuntur Valerius, Saluius, Statorius.

A prænominibus, nominibus & cognominibus.

Quæ adhuc exposita sunt, ea locupletissimorū monumentorum auctoritate probata sunt, quæ verò infrà dicentur, verisimilibus potius quàm veris argumentis nituntur. Vera autem esse nego quæ veterum annalium fide careat. A prænominibus autem & nominibus & cognominibus gentes multæ manasse videntur.

Vt autē prætermittā ea prænomina quæ integra pro nomine gentilitio vsurpata videntur, vt Metius, Numerius, Appius Statius, vt P. Merius in epist. ad Mariū, & M. Metius, & Q. Metrius, & P. Metrius, quæ se in veteribus lapidibus Romæ legisse Pierius scripta profitetur, quanquam duobus TT. vt Co. Numerius in lapide vetusto, qui est Venetiis in turri diui Vitalis: M. Appius, cuius lapidem erat in Brutū Sebastianus Corradus: T. Statius apud Liuium tribunus plebis: & P. Statius in antiquis lapidibus vrbis antiq. vt hæc, inquam,

omittam, quæ aliquam fortasse quæstionem habere possint, at AVLII certè ab AVLO descendisse videntur. vnde Q. Aulius Cerretanus. Liuius, lapides Capitolini.

Cæsonij à Cæsone.

Cnæij à cnæo vt de perit. consul. Ex equestri ordine Pompilios & cnæios.

Decimij à Decimo.

Hostij ab Hosto. Vnde epigramma antiq. vrbis. *P. Hostio P.F. Seuero.* Et Plutarchus in Romulo, L. Hostius.

Lucilij à Lucio.

Manlij à Manio.

Marcij à Marco, vel à Mamerco, vt ait Plutarchus in Numa. Etenim vbi ait, à Mamerco Mamercios Reges, lego ipse, Marcios Reges.

Lartij à Larte. quanquam Græcè *Λάρτιος* scribitur.

Postumij à Posthumo.

Proculeij à Proculo.

Publilij à Publio.

Spurilij à Spurio.

Seruilij à Seruio.

Sextij à Sexto.

Quinctij à Quincto.

Titij à Tito.

Vibij à Vibo. vnde c. Vibius Pansa.

Volusij à Voluso.

Tullij à Tullo.

Ancij ab Anco. Vnde Sp. Ancius legatus Fidenis interfectus. & Sp. Ancius Brisso, de quo in Bruto cicero.

Petronij à Petrone.

Metilij à Merio.

Arruntij ab Arrunte.

Numitorij à Numitore.

Sertorij à Sertore.

Statilij à Statio.

Hi à prænominibus: à nominibus verò hæ,

Sextilij à Sextiis.

Quinctilij à Quinctiis.

Atilij ab Atiis.

Porcilij à Porciis.

Hostilij ab Hostiis.

A cognominibus verò hæ.

Rutilij à Rutilo.

Varij à Varo.

Plautij à Plauto.

Fulvij à Fulvo.

Vennonij à Vennone.

Albij ab Albo. Varro.

Albinij ab Albino.

Licinij à Licino.

Silij à Silo.

Geminij à Gemino.

Gallij à Gallo.

Flauij à Flauo.

Plancij à Planco.

Catij à Cato.

Fictorij à Fictore. Vnde Q. Fictorius, de quo Liu.

Cordij à Cordo. Vnde M. Cordius, in numis argenteis.

Papij à Papo. Vnde lex Papia à Papio lata, vt Cicero de offic. air, (Papia autē gens fuit, quæ Mutili cognomen tulit, Appiano & lap. Capi. auctoribus) non à Q. Aemilio Papo, vt amicus meus tradit in lib. de nominibus, neque enim leges à cognomine appellantur, vt in *Ius* designant, sed, si id fortè fiat, in *Anus*, Gracchanæ leges, at non Gracchiæ: & Cæsarianæ fortasse, non cæsariæ à nomine verò semper, vt Semproniæ & Iuliæ. Vnde Cicero in Philipp. prima. Quære acta Gracchi, Semproniæ leges proferentur, quære Sullæ, corneliæ. Idem etiam improbat sectionem illam in Lælio. Videmus Papum Aemylium e Luscinio familiarē fuisse, improbat autē, quòd cognomen nomini nunquam præponatur, quasi verò Liuius non sæpe dixerit Macer Licinius, Antias Valerius, Cursor Papirius: & Cicero, Vetus Antistius: & Cœlius: Balbus Cornelius: & alij, Paulus Aemylius & Crispus Salustius.

Furij, qui antè Fusij, à Fuso, quod etiam cognomen tuleruntur.

Valerij, qui olim *Velesii*, à Valeso gentis auctore. Itaque cognomen etiam tulerunt Volusi.

Ab vrbibus & populis.

Tarquinij à Tarquiniis vrbe Etruriæ. Dionysius.

Gabinij à Gabinis item dicti videntur.

Cominij ab Cominis Italię populis. de quibus Plinius.

Volscij à Volscis: vnde *M. Volusius* Fictor, de quo Liuius.

Vatinij à Vatinis prisci Latinorum populis, quorum oppidum Vatia.

A quadrupedibus.

A quadrupedibus etiā multas gentes nūcupatas esse, idoneos testes habemus Plutarchum & Varronem. Plutarchus in Poplicola ita, Quia pecudibus omnia bona constabant, iccirco filiis suis eiusmodi nomina imposuerunt, vt Porcios. Et Var. lib. 2. De re rust. Nomina multa habemus ab vtroque pecore: à minore, *Porcius, Ouinius, Caprinius*: à maiore, *Equitius*. Eadem etiam ratione nos & *Asinios* & *Sullios* adiungere possumus.

A ministerio aliquo.

Flaminij dicti, quòd Flamini Diali ministrarent. Festus.

Pontificij fortè dicti quòd pontificibus ministrarent. ex quibus fuit Tr. Pontificius tribunus plebis. De quo Dionysius & Liuius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A voce aliqua.

Terentij à tereno, voce Sabina, dicti, quæ molle significat, Varrone teste, vt ait Macrobius. quod si ita est, ergo & multi alij eodem modo, vt

Aurelij, qui antè *Auselij*, quòd iis publicè locus datus sit vbi soli sacrificium facerent. Festus.

Atricij ab Atro. Varro.
Publicij à publico.
Popillij à popillo.
Hortij ab hirto.
Iuuentij à iuuenta.
Saluij à saluo. vnde boni ominis causa primus Saluius in censu & delectu nominabatur. Festus.
Septij à numero septem.
Septimij à septimo.
Octauij ab octauo.
Nonij à nouem.
Nonij à nono.
Decij à decem.
Decimij à decimo.

Quemadmodum vsus cognominum & agnominum sit inuentus.

Cur autē duobus nominibus Romani homines, non contenti prænomine & nomine, tertium etiam & quartum adiunxerint, quod cognomen vocarint, magna existere quæstio potest. Ac mihi quidem videtur eos primùm vt qui idem prænomen nomenque ferebant, nota aliqua internoscerent, hāc tertij nominis ratione excogitasse, post autem, quum cognominum vsus increbuisset, eodem etiam fine eiusmodi causa cognomina indidisse. Hac ratione L. Tarquinū Priscum & L. Tarquinium Superbum quum & prænomine & nomine conuenirent, (inquit Dionysius) Priscum illum quòd natu maior, hūc Superbū, quòd contumacior esset, esse vocatum. Valuit autem in primis hic cognominum vsus ad confusam ipiarum (vt ostendi) gentium turbam distinguendam. Quod exempli causa in gente Cornelia perspici potest quæ cognominum varietate in multas familias diffusa est, Maluginenses atque inde Cossos, Scipiones, Lēculos, Merulas, Cinnas, Sullas, Dolabellas. Iterúmque quū familia Maluginensium creuisset, quartis nominibus est in alias etiam familias distributa, ita vt alij Maluginenses Cossi, alij Maluginenses Scipiones, alij Maluginenses Lentuli, itémq. Scipiones, alij Africani, alij Asiatici, alij Naficæ dicerētur: neq; enim probo amici emendationē, ab eo traditā libro secundo annotationum, cap. 11. his verbis, Verba Ciceronis sunt libro 2. de orat. vbi agitur de salibus, Est autem ex hoc genere vetus illud quod aiunt Maluginensem illum M. Scipionem, quum ex centuria sua renuntiaret Acidinū cōsulem, præcóque dixisset, &c. Sed multùm etiā me torquet quiddam in his nominibus *M. Scipionum Malugin.* Nam nusquam inuenio Scipionem tanquam familiæ nomen poni, sed pro cognomine. Scio equidem per librariorum errorem sæpe *Scipionem* legi pro *Capionem*. quare crediderim hoc etiam loco non Scipionem, sed Cæpionem legi debere. Ratio qua impellor est hæc. Scio Q. Seruilium Maluginensem sæpe à Liuio nominari in libris primæ decados, quo tempore Romæ creabantur tribuni militares. Scio quoque Seruilios cognomen habuisse Cæpionum, vt facilè possim affirmare hic esse legendum *M. Capionem Maluginensem.* hanc ergo ipse emendationem non probo. Nam quòd ait Liuium sæpe Q. Seruilium Maluginensem nominare, non est ita. Semel enim tantùm libro quinto, anno CCCLXXII. nominat P. Seruilium Maluginensem mendosè. pro Ser. Cornelium Maluginensem, vt in scholiis Liuianis ostendi cùm aliis testimoniis, tum quòd eo anno Diodorus pro eo tribunum mil. cos. pot. edit Σέρουιον Κορνήλιον Μαλυγίνην. Maluginensem autem fuisse cognomen non Seruiliorum, sed Corneliorum perinde atque Scipionem, apparet ex *L. M. P. & Ser.* Cornelijs Maluginensibus, qui aut consules, aut tribuni mil. aut censores fuisse à Liuio sæpe traduntur. Quod cognomen aliquot etiam ex Cornelijs retinuisse, postquam alia cognomina inuenissent, cùm hic locus indicat, in quo est M. Scipio Maluginensis, qui auctore Liuio, anno DIXXIIII. prætor fuit tum anno DCLXXII. in Capitolinis tabulis, vbi est *Seru. Cornelius C N. F. C N. N. Lentulus Maluginensis.* vt omnino *Scipionem*, non *Capionem* legendum esse, contrà quàm ille censet, esse existimem. Neque enim intelligo qui illud sit, quod aiunt se nunquam *Scipionem* familiæ nomen inuenisse, sed pro cognomine. Siquidem eandem rationem esse iudico, quum dico M. Scæpio Maluginensis, atque quum dico M. Scipio Maluginensis. & P. Scipio Nasica & P. Scipio Africanus, & alia eiusmodi multa. Sed ad propositum reuertamur. Ergo necessitas primùm cognomina excogitauit, post vsus, & commoditas custodiuit, & propagauit. Qui verò agnomen aliud esse à cognomine tradiderunt, ij mihi satis quòd sentiunt non probant. Ex eorum vero numero grammatici veteres existunt, qui (vt suprà dixi) cognomina appellant ea quæ tertio loco: quæ verò præterea adiiciunt, ea omnia agnomina nuncupant, vt Africānum & Asiaticum. Eiusmodi verò opinio facilè locuple-

locupletissimi auctoris. Ciceronis verbis refellitur, apud quem animaduertere possumus, ea omnia cognomina dici, quæ etiam quarto loco ponuntur. Sic enim ille ait pro Murena. Quam laudem ille Africa oppressa cognomine ipso præ se ferebat, eandem hic sibi ex Asia cognomen assumpsit. Et in Suetonio, Erit quæ cognomen id tibi per te partum, quod nunc habes à me hæreditarium. Idem Sapientem & Diuitem cognomina vocat, quæ tamen quarto loco erant in M. Porcio Catone & in M. Licinio Crasso. Inquit enim in Catone, Cato quasi cognomen habebat in senectute Sapientis. Et in secundo de offic. P. Crassus tum cognomine Diues, tum copijs. Hac de causa nos omnia, præter priora duo, cognomina appellabimus. Nam quòd amicus meus in libro De nominibus agnomen pro nomine gentilitio sumit, atque inde agnatos ducit, multò mihi minus ex iis quæ dixi, & iis quæ dicam, probatur.

Vnde cognomina tracta sint.

Deinceps sequitur vt inde cognomina tracta sint, dicam ea quæ vel veteres prodiderunt, vel ipse aut ratione aut opinione, sequutus eorum regulas atque præcepta, consequi potui. Ac Plutarchus quidem in Coriolano multos nobis huius quæstionis quasi fontes ostendit, quum ait, Cognomina apud Romanos imponi consueuisse aut ab actione aliqua, aut à forma, aut à fortuna, aut à virtute, perinde atque Græci Πολύεργον & Καλλίνικον ab actione, Φύσκων & Γρύπον à forma, Εὐεργέτην & Φιλάδελφον à virtute, Εὐδαίμονα à fortuna dixerunt, aut à salibus & dicacitate, quo pacto Græci Antigonum Δώσωνα, Ptolemæum Λάθυρον appellarunt, Romani verò etiam Metellum vnum Diadematum, quod frontem ex vlcere diademate diu obligasset, alterum verò Celerem, quòd celeritatem ejus in apparandis funebribus patri ludis sunt admirati, vocarunt: aut à casu nascendi, vt Proculum, Postumum, Vopiscum: aut demū etiam à corporis vitiis, vt Syllas, Nigros, Rufos, Cæcos, Clodios. quibus nec cæcitas nec vllum aliud corporis vitium cōtumeliæ fuit, verūm ipsa vitia pro nominibus propriis æquissimo animo audita sunt. Plutarchus (vt dixi) in Coriolano. Mendum autem suspicor esse in exemplis eius: scribit enim Σύλλας dictos esse à corporis vitio, quum alia longe sit eius nominis origo, vt tradit Macrobius. Itaque legendum puto Σίλας, id est Silos. Si li autem sunt, qui naso sunt sursum versus aduncō, quod vitium est corporis, neque etiā placet, eundem de cognominibus agentem Clodiorum fecisse mentionem, quod nomen est gentis, quæ nec à vitio quidem corporis nominata est, (vt antè dixi) nisi forte Clodios pro Claudis acceperit. Claudius enim Quinctiorum cognomen. Quæ autem scribit in Coriolano, eadem fere tradita sunt ab eo etiam in Mario. Quinetiam Macrobius libro primo, alios à virtute, alios ab honore vel iniuria, alios à casu cognomina ait inuenisse. Libro autem tertio aliquot etiā à studio pisciū cognominatos esse ostendit. Præterea Plin. lib. 18. cap. 3. à rusticis operibus, libro autē 11. cap. 37. à vitiosis corporis partibus nonnullos cognomen traxisse ait. Postremò etiā Varro à maiore & minore pecore cognomina indita esse tradit lib. 2. De re rust. cuius verba ascribam, quia deprauata sunt & manca. Nomina, inquit, multa habemus ab vtroque pecore, à maiore & à minore, à minore, Porcius, Quinius, Caprilius: sic à maiore Equitius, Taurus, cognomina adsignificari, quod dicuntur Annij Capræ, Statilij Tauri, Pōponij Vituli. sic à pecudib. multi alij. hæc Varro. Nemo est autem qui non intelligat hic confundi exempla nominum & cognominū, & sensum nullum bonum elici. Itaque si ita legamus, erit sententia aptior: Nomina multa habemus, ab vtroque pecore, à maiore, & à minore, à minore Porcius, Quinius, Caprilius. sic à maiore Equitius, Asinius. Est autem intelligēdum, quum dicimus Capram, Taurum, Vitulum, cognomina adsignificari, quod dicuntur Annij Capræ, Statilij Tauri, Pōponij Vituli. sic à pecudibus alij multi. Quinctilianus eadē fermè docet lib. 1. verba eius hæc sunt, Scrutabitur præceptor acer origines nominum quæ ex habitu corporis, vt Rufos Longósque fecerunt: vbi erit aliud secretius, Syllæ, Burri, Gaibæ, Plauti, Pansæ, Scauri, taliáque. & ex casu nascentium: hinc Agrippa & Opiter & Cordus & Postumus erunt. & iis quæ post natos eueniunt, vnde Vopiscus, iam Cottæ, Scipiones, Lænates, Serrani sunt. Et ex variis causis gentes quoque & loca & alia multa repetitas inter nominum causas, Hæc Quintilianus, apud quem item credo esse mendosè Syllas pro Silos ob eam quam dixi causam. Longum esset hoc loco Liuij, Dionysij, Dionis, Suetonij, Ciceronis aliorúmque multorum quo loco de hac re agunt, in hanc sententiam verba proferre. Quum igitur res ita habeat, iam quo modo hoc in singulis factum sit, videamus. Quibus in exponendis hanc diuisionem tuebimur, vt alia ab animo, alia à corpore, alia à fortuna tracta esse dicamus. Ad animum autem pertinēt virtutes, mores, oratio, artes, studia, res gestæ ad corpus, partes corporis, color, habitus, vestitus, similitudo alterius, locus & quę sunt eiusmodi. His autem rebus diligenter animaduersis, omnis (vt puto) impositorum cognominum ratio erit perfecta. Qui autem cognominū terminationes persequuti sunt, ij frustra laborasse mihi videntur, quum om-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes terminationes cognominibus (si ita tempus & euentus tulerit) conuenire possint, præter eam quæ gentem notet. Itaque quum apud Liuium nomina gentilicia multa pro cognominibus mendosè legerentur, ea ad suam integritatem ex antiquorum monumentis à me paulò antè redacta sunt, vt Fabius Licinus, Marcus Rutilius. Quinctius Flaminius, Furius, Pacilus & alia eiusmodi, non Licinius. Rutilus, Flaminius, Pacilius, vt vulgò legebatur.

Cognomina à sapientia ducta, aut contrà.

Sapientiam autem atque stultitiam dedisse multa cognomina Romanis, cùm ex Plinij verbis percipitur, tum exempla quæ subiicia indicant. Scribit enim Plinius libro tertio, Reliquis animi bonis præstitere cæteros mortales sapientia: ob id Cati, Corculi apud Romanos cognominati.

Sophus, qui est Græcè sapiens, Sempronio-rum cognomen, quod primus tulit P. Sempronius iuris ciuilis peritissimus.

Cato auctore Plutarcho in Catone maiore vir dicitur multarum rerum peritus. cáq; de re M. Porcius Caro vocatus est. Fuit autem etiam cognomen Hostiliorum.

De Cato inquit Varro lib. 6. De ling. Latin. Cata acuta Sabini dicunt: quare Catus Ælius Sextus, non (vt aiũt) sapiens, sed acutus. Quare dixit Ennius, Egregiè cordatus homo catus Ælius Sextus.

Sapientis cognomen inuenit C. Lælius (vt ait Plutarchus in Gracchis) quia, quum Tiberij partes aduersus optimates tueri cœpisset, discordiam ciuitatis metuens ab incœpto destitit.

Corculum, auctore Festo, antiqui à corde solertem & acutum dixerunt, eóque cognomine vsus est P. Cornelius Scipio Nasica, optimi vi[r] filius, vt ait Cicero in Bruto.

Brutus stultum significat, vt ait Dionysius. Itaque L. Iunius, qui reges eiecit, factus ad imitationem stultitiæ, Bruti quoque haud abnuit cognomen. Liuius, Dionysius.

Bellutus est belluæ similis, vt ait Festus, quod cognomen tulit L. Sicinius, primus tribunus pl. Dionysius & Pædianus.

A virtute & moribus.

Nero Sabinorum lingua strenuum significat. Itaque Ti. Claudius Ap. Cæci. F. id primus tulit, quod post in eius familia mansit. Suet. in Tiberio.

Marcellus vt Plutarch. tradit. Est Bellicosus, id est Ἄρειος hoc est Martius. Puto autẽ Marcellum dictum esse quasi Martellum, id est, Paruum Martem. Eo plebeia gens Claudia vsa est.

L. Sicinius Dentatus ob fortitudinem *Achilles* dictus. Gell. lib. 2. cap. 11.

Superbi cognomẽ tulit L. Tarquinius rex, quia socerum gener sepultura prohibuit. Dionys. & alij.

Frugi L. Calpurnius Piso appellatus ob mores, vt ait Pædianus in Pisonianam, & Cicero in Verrem.

Oniculæ dictus Q. Fabius Maximus, quia moribus fuit humilibus. Plutarch. in Fabio & qui scribit de viris illustribus.

Caprarij cognomen C. Metellus ex contumelia traxit. Cicero libro tertio de orat. Itaque Scipio de eo dixit, matrem eius, si quintum pareret, asinum fuisse parituram.

Gurges vocatus Q. Fabius Rulliani F. à deuorato patrimonio. Macrobius. Plutarchus Λαμυσχὸν nominat.

Nepos aliquando cognomen contumeliæ fuit à prodigalitate, vt de Q. Metello collega P. Lentuli c o s. scribit Valerius. vnde fuit Cicero ad Att. Sumptu iam nepos cuasi Septius. Patrem tamen Metelli eum qui cum T. Didio consul fuit. Q. Metellum Nepotem vocant etiam Capitolini scriptores. Nepotem autem eum dictum, quasi Q. Metelli Macedonici nepotem, significat in Cornelianam Pædianus.

Asper C. Trebonius ab insectandis patribus nominatus. Liuius lib. 3.

Lurcones, auctore Festo, dicti qui cum auiditate cibum sumerent. Fuit autem Ausidiorum cognomen.

Camillus, quo cognomine Furij vsi sunt, est puer ingenuus. Festus, Plutarchus in Numa, Macrobius lib. 3. Seruius in Virgil. vbi de Camilla.

Cicurinus cognomen Veturiæ gentis à morum simplicitate dictus. Varro de ling. Lat.

Vir optimus P. Scipio Nasica à senatu iudicatus & appellatus est. Liuius.

Ab oratione & dicto aliquo.

Lepidi Æmilij dicti sunt à lepore orationis, quia Mamercus Numæ F. Princeps eius generis summo lepore prædituſ foit, quẽ Græci εὐμοιρίαν dicunt. Plutarchus in Paulo.

Eutrapelus fuit cognomen Volumniorum. vnde Cicero ad Volumnium, Εὐτραπελίας, inquit, tuarum literarum. est autem Εὐτράπελος idem quod Lepidus.

Attici cognomen inuenit T. Pomponius, quod Attice optimè loqueretur. Cicero in Catone, Nepos in vita.

Figuli cognomen adeptus est Nigidius, quòd inconstantiam rerum humanarum rotæ figulinæ comparauit. Augustinus De ciuitate Dei.

Sura dictus P. Lentulus, qui quum Sulla rationem ab eo pecuniæ publicæ repeteret, quam quæstor tractauerat, dixit se non posse rationem reddere, sed præbiturum suram, vt pueri solent qui in sphæræ ludo peccauerint. Plutarchus in Cicerone.

Strofa

Scrofa Tremellius appellatus auctore Macrobio, quòd quærentibus quibusdam scrofam ruri, verba iurationis concepit, nullã esse in villa sua scrofam niũ quæ in centonibus iaceret, lectulũ monstrans. vt autem ait Varro libr. 2. De re rust. quòd apud exercitum dixerit, hostes celeriter se, vt scrofa porcos, disiecturum idque fecerit.

Ab arte & studio aliquo.

Victor Q. Fabius dictus, quod primus Romæ ædem Saluti pinxit. Plin. libr. 35. cap. 4. Cicero in Tusculana prima.

Metelli in re militari sunt quasi mercenarij, vnde genti Cæciliæ fuit cognomẽ. Festus.

Præconinus L. Ælius Stilo, quòd præco fuerit. Plin. lib 33. cap. 1.

Eadem ratione videtur *Victor* M. Volscij cognomen. Liuius.

Cornicen Oppiorum. Liuius. Vnde & Cornicinus apud Ciceronem in epist. ad Attic.

Fullo Apustiorũ. Liuius. lapis Capitol. Vnde iocus apud Macrobiũ, Mitor sororem meam habere Maculam, quum Fullonem habeat.

Porro autem à studio rerum rusticarum multa tracta fuisse cognomina, auctor est Plin. lib. 18. cap. 3. Ex eorum numero sunt.

Bubulcus iumentorum cognomen, qui optimè bubus vteretur.

Pilumnus qui pilum pistrinis inuenit.

Ciceriones, Lentuli, vt quisq; optimè cicerem aut lentem serebat: illud Claudiorum & Tullio rum: hoc Corneliorum cognomẽ. eadémque forte ratione *Pisones* Calpurniorum.

Serranus Atilius, quod eum serentem inuenerunt dati honores.

Lactucinus Valeriorum cognomen à lactuca. Plinius lib. 19. cap. 3. Quare qui cos. anno CCXCVII. M. Valerius Maximus dicitur in Cap. tabulis, is à Diodoro lib. 11. Μάρκος Οὐαλέριος δικτάτωρ appellatur. Idem Plinius libr. 17. cap. 1. scribit ita, Fuere & ab arboribus cognomina antiquis; *Frontitio* mihi illi qui præclara facinora Vulturnum transnatans, fronde capiti imposita, aduersus Annibalem edidit.

Stolo Liciniæ genti (ita enim appellatur in ipsis arboribus fructicatio inutilis:) vnde & pampinatio inuenta primo Stoloni dedit nomen.

Item à studio piscium dicti sunt Licinius *Murena*, Sergius *Orata*, qui eiusmodi piscibus delectati sunt, vt ait Macrobius libr. tertio, Varro libro tertio De re rustica, quanquam Fest. Sergium Oratam dictum scribit, quod duobus annulis aureis & grandibus vteretur.

Eadem ratione à maiore & à minore pecore cognomina multa ducta sunt, auctore Varrone libro secundo. hinc Statilij *Tauri*, Annij *Capræ*, Pomponij, & Mamilij *Vituli*, Quod etiam in Poplicola scribit Plutarchus. ἐτράφησαν δὲ παῖδες αὐτῷ Σαβῖνος, καὶ Βαβύλλας, καὶ Καπρώνιος ὀνόματα.

Quinetiam à studio auium multa sumpta esse placet Varroni. Hinc Cornelium *Merulam*, Fircellium *Pauonem*, Minucium *Picum*, Petronium *Passerem* esse dictum.

Ab vrbe vel regione deuicta.

Iam verò ab vrbe vel regione deuicta, hæc quæ sequuntur.

Coriolanus à Coriolis oppido captis dictus est C. Marcius. Liuius lib. 2.

Fidenas à Fidenis L. Sergius & posteri eius. Liuius.

Messalla Valerius à Messana primo Punico bello capta. Macrobius, Iap. Capitolini.

Priuernas L. Æmilius Mamercinus à Priuernate bello. Liuius.

Numantinus P. Scipio à Numantia deleta. Appianus, Velleius.

Isauricus P. Seruilius ab Isauris vrbe Ciliciæ captis. lap. Cap. Velleius.

Idem fecerunt qui regiones in potestatem P. R. redegerunt. quorum primus (vt ait Liuius libro 30.) P. Scipio fuit, qui à deuicta Africa cognomen *Africani* tulit; itémque L. Scipio frater eius, *Asiatici* ab Asia: Q. Metellus *Macedonici*, à Macedonia: L. Mummius *Achaici* ab Achaia: Q. Metellus alter *Baleárici*, a Balearibus, & L. Metellus *Dalmatici* à Dalmatia: Q. Fabius *Allobrogici* ab Allobrogibus: Q. Metellus *Cretici* à Creta: D. Iunius Brutus *Callaicus* à Callæcia: Q. Metellus *Numidici* à Numidia. Quorum apud omnes testata cognomina sunt. Hoc autem loco verba quædam amici mei non possum tacitus præterire, quæ ab eo in libro De nominibus posita sunt eiusmodi, Isauricus ab vrbe dictus. Ideo conqueritur Cicero libro epistol. ad Attic. 5. quum esset in Cicilia pro cos. & expugnasset oppidum Pindenissum, non esse aptum ad cognomen parandum. Qui (malùm) Pindentissæ? Nam Seruilius antè ab Isauro vrbe præclara fuerat appellatus. Non possum autem præterire, quia hic sensum germanum Ciceronis non viderur assequutus. Neque enim Cicero queritur Pindenissum non esse aptum ad cognomen parandum, sed ad gloriam ex eius expugnatione propter oppidi obscuritatem comparandam. Sic enim ait, Saturnalibus mane se mihi Pindentissæ dediderunt. Qui (malùm) isti Pindentissæ? Qui sunt? inquies. non en audiui nunquam. quid ego faciam? non potui Ciliciam, Ætoliam, aut Macedoniam reddere. Quibus verbis de obscuritate (vt dixi) oppidi queritur, non de cognomine ine-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pto.neque enim quisquam vnquam imperator Romanus,aut Cilix,aut Ætolus est ex victoria nominatus, vt iis in cognomine inuidere posset: verùm aliquot ex iis prouinciis clarissimos triumphos egerunt. Hoc idé sentit etiam Cicero, quum scribit ad Cœlium, Oppugnabam oppidum Pindenissum tantis opibus tantóque negotio vt mihi ad summam gloriam nihil desit nisi nomen oppidi, id est, quòd obscurissimo nomine quum sit, ne mea quidem salus gloriosa esse victoria & expugnatio possit. qualis eorum fuit qui Ciliciam,Ætoliam & Macedoniam subegerūt. Nam quod ait amicus meus ineptum ad cognomen esse, non video cur non Cicero Pindenissa dici facilè potuisset,& quondam Valerius Messalla à Messana victa,fisplendidum oppidi nomen fuisset.

A loco vbi bene malève pugnatum est.

Regillensis A. Postumus dictator dictus,quòd ad lacum Regillum cum Latinis bene pugnauerit,quod cognomen posteri etiam eius tulerunt.

Æserninus M. Marcellus appellatus, quòd Æserniæ captus est.Epitomæ.

Creticus M. Antonius triumuiri pater dictus,quòd Cretæ mortuus est.Pædianus.Plutar.in Antonio. hunc tamen quidam Antonium *Cicereium* vitiosè nominant.

Germanicus Cæsar dictus, quòd in Germania obiit.

Bithynicus Pompeius dictus,quòd exBithynia supellectilem regis Nicomedis deportarit.Festus.

Caudinus L. Lentulus, quòd ad furcas Caudinas obsessus cum cos. fœdus turpe suaserit, vt ex Liuio elici potest.

Ab aliis euentibus.

Collatinus Tarquinius dictus,quòd diu Collatiæ præfectus fuerit. Dionysius.

Poplicolæ Valerius,quòd populum coluerit. Dionysius,Liuius.

Torquatus Manlius quòd torquem in pugnæ Gallo detraxerit.Liuius, Gellius.

Pius Q. Metellus, quòd pietatem in reditu patris lacrymis deprecando adhibuerit. Cicero.

Pietas L.Antonius, quòd eo animo rempr. tractarit vnà cum Fuluia, quasi pro Marco Triumuiro fratre laboraret. Vnde à Dione dicitur Ἀδελφὸς Ἀντωνίου Πίετας, id est, Φιλάδελφος, quanquam à Glareano mendosè Pœtus nominatur.

Drusus Liuius vocatus, quòd Drausum regem hostium interfecerit. Suetonius in Tiberio.

Cunctator Fabius, quòd cunctando Annibalem fregit Plutarchus.

Venox Plautius quia censor,aquæ Claudiæ venas indagauerit.Liuius,Frontinus.

Scipio Cornelius, quòd patrem luminibus carentem pro Scipione rexerit. Macrobius.

Cursor L. Papirius à velocitate cursus. Liu.

Salinator M. Liuius dictus, quòd vectigal nouũ ex salaria annona commentus est. Liu.

Ambustus Fabiorum fuit (vt puto) quòd à fulmine ambustus fuerit. Sic enim Festus, Pullus Iouis dicebatur Q.Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem,quòd eius natis fulmine icta erat.Antiqui puerum quem quis amabat, pullum eius dicebant. Hinc etiam quidam *Rullum* Fabij Maximi cognomen profectum existimant.

Imperiosus Manlius.quia seuerius delectum habuit.Liu. Plutarchus Ἐπιτακτικὸν appellat.

Gracchanus dictus est Iulius histor.ab amicitia C.Gracchi tribuni pl.vt scribit Plin.l.30.

Maximus Valerius, quòd plebem patribus conciliauit.*Cicero* in Bruto.

Maximus Fabius, quòd libertinos in quatuor tribus secreuit.Liu.lib.9.

Magnus Pompeius, quòd res magnas ante ætatem gessit,Appianus,Plutarchus.

Asina Cornelius Scipio quia quum sponsores ab eo postcrentur, asinam produxit in forum cum pecuniæ onere, quasi prosponsoribus præsens pignus.Macrobius.

Vespillo Lucretius dictus,quòd ædilis cadauer Ti.Gracchi tanquam Vespillo in Tiberim proiecit. De viris illustribus in Graccho.Idem etiam fuit Vespa. Vnde in 2. De orat. Vespa Terentius.

Annalis Villius, quòd legem annalem tulit.Liu.lib.40.

Diadematus Metellus,quòd frontem exulcere diu ligauerit fascia, quæ diadema Græcè dicitur.Plutarchus in Coriolano.

Prætextatus Papirius,quòd in ætate prætextata summã prudentiam ostenderit. Macrob.

Lanas Popillius, quòd quum flamen sacrificium faceret,cum læna in publicum exierit & seditionem sedarit. Cic.in Bruto.

Corvus Valerius, quòd ei cũ Gallo pugnãti coruus omen victoriæ fuit.Liuius, Gellius.

Buteo Fabius,quia insidens in naui buteo auis bono auspicio duci ei fuit.Plin.li.10.c.8.

Caudex Ap. Claudius dictus, quòd primus caudicem, id est nauem, belli gerendi caussa primo Punico bello conscenderit. Seneca.

Cæsar Iuliorum cognomen fuit, de quo alij aliter tradiderunt. amicus autem meus in libro De nominibus ita,Illud nõ prætermittã, Cæsarem non ab vtero cæso dictũ,quòd multis video placere,sed quod ait Seruius & Spartianus,ab elephanto primùm cæsor. Nam in lingua Punica Cæsar elephas dicebatur. Quare in quibusdam argenteis numis apud me videre est,ab altera parte elephantem cũ hac inscriptione *Cæsar*, ab altera autẽ instrumẽta quib.elephãtos Romani perimebãt.Hæc ille,

Numum

Numum illum cuius ipse meminit,ego accuratè effingendum curaui, vt omnes homines eius industriam in Romana antiquitate illustranda cognoscerent. Sunt enim eiusmodi numi multi cum apud alios,tum apud clarissimum & humanissimum virum Andream Lauredanum patricium Venetum, quanquã quæ ille ad hunc numum impetrandum attulit,ea à multis huius artis peritis reprehẽdi sæpe animaduerti, qui quæ ille instrumenta elephantorum interimendorum esse tradidit, ea pontificalia ac religionis potius insignia esse contenderent,albogalerum, vel tutulum,secespitam,aspersorium, & vas sacrificale. Albogalerum enim ita describit Festus, Albogalerus à galea nominatus est. est enim pileum capitis quo diales flamines, id est sacerdotes Iouis vtebantur. fiebat enim ex hostia alba Ioui cæsa, cui affigebatur apex virga oleagina. Tutulum autem ita, Tutulum vocari aiunt flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinib.& extructum in altitudinem. Ennius,Libáque fictores,argeos & tutulatos. Itaque Varro libr. De lingua Lat. exponens hunc eundem Ennii versum, ait, Titulati dicti ij qui in sacris capitibus habere solent,vt metam. Id tutulus appellatur ab eo quòd matres familiàs crines circumuolutos ad verticem capitis, quos habent vti relatos, dicunt tutelos : siue ab eo quòd tuendi caussa capilli fiebant, siue ab eo quòd altissimum in vibo est,quod est arx.ea res tutissima tutulus vocatur. De secespita sic Festus, Secespitam alij securim, alii dolabram æneam,alij cultellum putant. Item Secespita cultrum ferreum oblongum,manubrio eburneo,rotundo,solido,iuncto ad capulum auro argentóque, fixum clauis æneis ære Cyprio, quo flamines flaminicæ virgines, pontifices que ad sacrificia vtebantur, dicta autem est secespita à secando. Aspersorium quidam vocant,quo aquam lustralem aspergebant.vnde Virgilius,

-ter pura socios circuntulit vnda,
Spargens rore leui, Et alibi,
-corpúsque recenti
Spargit aqua.

Vas sacrificale est vel capedo,vel simpuuium. De capedine Cic.in Paradoxis, Quid autem Numa Pompilius ? minúsne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles vrnula quã filicatas aliorum pateras fuisse arbitramur? Et lib.3.De nat. Docebo meliora me didicisse de colendis diis immortalibus iure pontificio & more maiorum quàm capeduncilis quas Numa nobis reliquit. De Simpulo Festus,Simpulum vas paruum nõ dissimile cyatho, quo vinum in sacrificiis libabatur, à sumendo dictum,Varrone auctore,vt fortasse à capiendo capedo dicta est. Et Iuuenal.Satyra sexta, aut quis Simpuuium ridere Numæ nigrúmque catinum.Et Plin.li.35.In sacris quidem etiam inter has opes non murrhinis chrystallinisve, sed fictilibus prolibatur simpulis.His igitur rationibus adducti multi instrumenta hæc, quibus elephantes interficerentur,esse iure negant, pontificalia autem (vt dixi) insignia esse asserunt,quæ diuo Iulio Cæsari consecrato, & id deos relato tributa fuisse ab Augusto,qui in patris pont.max.mortui honorem hunc numum percusserit,itaquo ab altera parte esse elephantem,consecrationis symbolum. Vnde Suet. in Claudio scripserit,Claudius apiæ Liuiæ diuinos honores, & circensi pompa currum elephantorum augusteo simílem decernendum curauit eadem etiam de caussa anguem elephanti ipsi esse subiectum, qui (auctore Plutarcho in Cleomene) heroibus sacer esset. Vnde Virgilius de angue ad tumulum Anchisæ mortui dixerit,

Incertus geniúmve loci , famulúmve parentis,

quum apotheosin eius significare vellet, vt ait Seruius. Sed siue hæc,siue alia sunt, profecto nihil hic numus ad eum qui primum elephantem occidit, neque ad ipsa demum elephantorum interimendorum instrumenta pertinet, quod amicus meus ingeniosè potius quàm verè confinxit, præsertim verò quum fabrile scalprum cum malleo ad eiusmodi belluas interimendas adhibitum sit, auctore Liuio.

Censorinus Marcius vocatus fuit, quòd bis Censor factus est. Valerius, Capitolinæ censuræ.

Flaminius Quinctiorum & Claudiorum.

Augurinus Minuciorum eadem ratione eo-

gnomen fuit,ab insigni fortasse aliqua re vel in flaminio vel in auguratu gesta.

Sacerdotis cognomen tulerunt Licinij.

Augu. Q. Scęuola: *Pont. Max.* alter Q. Scęuola ab ipso sacerdotio quo fungebantur, vocati sunt.

Curio Scriboniorum cognomen fuit, quòd qui primus id tulit, curio maximus fuerit, vt ex Liuio intelligi potest. Qua ex familia C. Curio consul, qui de Macedonia triumphauit, & C. Curio filius tribunus pl. auctor ciuilis belli fuit: ad quę sunt epistolæ Ciceronis in secundo libro. de quibus epistolis sic scribit amicus meus in lib. De nominibus, Ambiguitas est in nomine Curionis lib. 2. epist. fam. In qua re multi decepti sunt, non distinguentes patrem Curionem à filio. Nam illæ epistolæ, *non* dum erat auditum, & *sera* gratulatio scribuntur ad patrem. Hæc ille. Hanc tamen opinionem intelligo à scholis omnib⁹ esse repudiatam. neque enim videre se eruditi homines aiunt, quemadmodum, quum in extrema epistola de tribunatu C. Curionis filij agatur, ea epistola ad patrē transferri possit, qui multis ante annis consul triumphauerat. In priore vero quum de reditu Curionis in Asia agatur, cur non idem sit Romam reuertens, qui fuerat absens? id est, cur non ad eundem redeuntem hanc scripserit, ad quem absentē superiores scripserat? præsertim verò quum in superioribus de patris clarissimi viri obitu mentionem fecerit.

Thurinus cognomen Octauio puero fuit, quod regione Thurina natus sit. Suetonius in Augusto.

Sylla P. Cornelius dictus, quòd decemuir, aut prætor ex libris Sibyllinis ludos Apollinares instituit. siquidem Sylla, quasi Sibylla appellatus est. Macrob. quod cognomen pòst in familia manāt.

Augustus Cæsar Octauianus dictus est honoris & amplitudinis caussa. Suet.

A corporis partibus.

A corporis autem partibus tot cognomina tracta sunt, vt vix comprehendi oratione posse videantur. Nam à capite *Capitones, cilones, & Tuditani* sunt. Cilones enim dicti sūt, quorum vita oblonga, & compressa sunt, vt ait Carisius. Festus autem eos esse ait, quorum frons est eminentior, ita vt dextra sinistráque velut recisa videatur. fuit verò Flaminiorum. vnde in Numis argenteis *C. Flaminius cilo.* Tuditani, qui caput simile malleo habeant. Tudites enim mallei sunt, à tundendo dicti. Iam *cincinnati, calui, crispi*, in Quinctus, Licinijs, Salustio à capillis sunt, vt *crispinus* Quinctiorum. Quare Suetonius Caligulam Cincinnato crinem ademisse scribit veteris familiæ insigne. *Frontones* à fronte, *Nasones, Sili, Simi* à naso sunt. Sili sunt qui naso sunt sursum versus repando. Festus, Silus Sergiorum cognomen fuit. vnde in numis, M. Sergius silus. De simis Plin. lib. 11. cap. 38. A naribus cognomina Simorum & Silonum. videndum tamen ne legendum sit, Simonum & Silorum. Ita *Strabo, Patus, cocles, Luscus, Luscinus, Rauilia, Ocella, cacus*, ab oculis. Plin. lib. 11. cap. 37. Strabo, qui peruersis & detortis oculis est. Porphyrio Plinius. Talem autem fuisse Cn. Pompeium Magni patrem cognomine Strabonem, scribit idem *Patus*, auctore Porphyrione, est qui oculis est leuiter declinatis, vel cuius oculi huc & illuc celeriter mouentur, vt ait Acro Horatius Satyra tertia, Strabonem appellat Pœnum pater. *cœlitem* luscum dixerunt, vnde Cyclopas cœlitas appellarunt. Seruius. At Plinius lib. 11. Qui orbi altero lumine nascerentur, Cocles dicti: item Varro de ling. Lat. *Luscus* Aemiliorum, *Luscinus* Fabriciorū, cognomen fuit, auctoribus Cap. Iap. *Rauilus* à rauis oculis. Festus. Vnde Cassius Longinus Rauilia *Ocella*, qui paruis vtrisque oculis esset. Plin. libro 11. vnde Ser. Ocella apud Cœlium in v 111. epistolarum. Ap. Claudius *cæcus* appellatus, postquam aspectum oculorum amisit. A superciliis *Silones*, id est qui eminentibus sunt supercilio, à Silено, qui hirsutis superciliis pingebatur. Nonius ex Varrone. A lingua *Balbi & Blæsi*, quorum illud Aciliorum, hoc Semproniorum cognomē est. Sunt autē qui R. literā pronuntiare non possunt, quo vitio laborauit Demosthenes. Vnde est in 1. De orat. Demosthenes ita balbus fuit, vt ei⁹ artis cui studebat, primam literam dicere non posset. Et in Priapo, Quum loquor vna mihi peccatur littera. nā præ, præ dico semper, blæsáque lingua mea est. eadémque fortè ratione. *Blæsi* Corneliorum & Heluiorum fuit. Aures (inquit Plinius) homini tantùm immobiles, ab iis. Flaccorum cognomen. *Labeones & Chelones* à labris. Plinius. Festus & Carisius. *Verrucossus*, à verruca in labiis. Fabij Maximi fuit. Plutarchus. *Dentati*, qui cum dentibus nati sunt. Plinius lib 7. cap. 16. Curij & Sicinij cognomen. *Barbatus* Horatiorū & Scipionum. *Barbula* Æmiliorum, *Ahenobarbus*, id est, qui ænea barba esset, Domitiorum, fuit à barba. Plutarchus in Paullo. A colore *Rutilus, Ebumnus, Aquilinus*, vt ait Festus eadém que ratione *Albus, Niger, Rufus, Flauus*. Iam *Scæua*, & *Scauola*, & *Leuinus*, quod læua manu pro dextra vterentur, dicti sunt, quæ Brutorum, Muciorum, & Valeriorum cognomina sunt. De Scæuola scribit Zonaras. *Mento* Iuliorum, *Dorso* Fabiorum. *Scapula* Corneliorū, *Axilla* & *Ahala* Seruilliorum. A cruribus autem hæc sunt, *Varus, Vatia, Atta*. Vari qui crura incurua habent, & sunt contrarij valgis. Vatiæ, quibus in exteriorem partem crura flectuntur. Attæ, qui propter vitium crurum aut pedum plantis insistunt, & attingunt magis terram quàm ambulant. quorum primum Liciniorum, secundum Seruiliorum, tertium Quinctij poetæ fuit. Festus, Nonius, Plinius. Iam *Plauti, Pansa, Planci, Scauri*, quæ pedum vitia sunt, cognomina Romanis fuerunt. Plautus est, qui planis est pedibus, & nullam habet in medio cauitatem. Pansa, cui pedes lati ac pansi, Planci, cui plani pedes, Scaurus, qui talos pedum tumentes & porrectos habet. Plin. lib. 11. Festus.

A corporis habitu.

A corporis autem habitu sunt *Crassus, Magęr*, vtrunque Liciniorum. *Longus* Semproniorum. *Galba* Sulpiciorum. *Gracchus* item Semproniorum. *Pulcher* Claudiorum. *Glabrio* Aciliorum. *Cessus* & *Aruina* Corneliorum. *Paulus* Aemiliorum. De Galba scribit Suetonius in Nerone, atque an crassum an macrum significet, ambigit. Gracchum à gracilitate corporis dictum scribit Carisius. Varro autem à gerendo, quia mater eius qui primus Gracchus dictus sit, duodecim mēses vterum gesserit. ac propterea sine aspiratione scribendum, vt ait Scaurus. Glabri sunt depiles. Cessi, rugosi corporis, à similitudine vermium ligno editorum, qui cessi dicuntur. Festus. Aruina durum est pingue, quod est inter cutem & viscus. Seruius. Paulus (vt puto) paruus est. vnde Terentius Paullo sumptu dixit. cognomen est Aemiliorum, vt *Paullulus* & *Magnus* Postumiorum Albinorum.

Ab ortu.

Iam verò ab ortu ducta sunt *Geminus* cognomen Seruiliorum, quod primum tulerunt. P. & Q. Seruilij fratres. quorum Publius bis consul fuit cum C. Cotta an. D I. & DV. auctor Cicero in Lucullo. *Tergeminus* Horatiorum & Curiatiorum. Liuius. *Cordus* C. Mucij. Dionysius. Est autem Cordus serò natus. Quinctilianus. Quare Plutarchus C. Mucium Cordum Ὑστερογενῆ vocat. *Priscus* Tarquinij, quòd maior natus esset. Dionysius. Idem Priscus fuit etiam cognomen Seruiliorum, ac nescio an eadem ratione *Casca*, quę pro sene Latini veteres dixerunt, Varrone auctore De lingua Latina. De *Agrippa* & *Proculo* Vipsaniorum & Plautiorum cognominibus dictum est in prænominibus.

A loco vnde commigrauerint, aut vbi nati sint, aut vbi habitauerint.

A locis porrò vnde quisque Romam commigrauerit, hæc sumpta sunt.

Sabinus Regillensis. vel Regillanus, vt est apud Suetonium. Ap. Claudius dictus, quia ex Regillo Sabinorum oppido venit. Liuius.

Antias Valerius, Plinius in præfatione, quòd Antias & esset & diceretur.

Amerinus Sex. Roscius ex Ameria. Cicero pro Roscio.

Eadem ratione dicti videntur Furij *Medullini*, Fusij *Caleni*, Sulpicij *Camerini*, Appuleij *Saturnini*, Manlij *Vulsones*, Publij *Vulci*, Aulij *Cerretani*, Plautij *Vennones*, Ælij *Ligures*, Comini. *Aurunci. Vsinas* certè & *Carrinas* & *Mesenas* à loco tracta sunt, teste Varrone lib. 2. De analogia.

Capitolini Manlij dicti sunt etiam antequam M. Manlius Gallos à Capitolio depelleret, quòd in Capitolio habitarēt, quod nequis patricius faceret, damnato M. Manlio, decreto cautum est. Liuius eadem fortasse ratione & Quinctij & Sestij Capitolini vocati sunt, & Genucij *Auentinenses*, quòd Auētinum. & Verginij *Cœlimontani*, quòd Cœlium montem incolerent: & P. Terentius *Tusciuicanus* apud Liuium libro 45. quòd vicum Tuscum habitaret.

A principe generis.

Ælius *Lamia* à Lamo Formiraum conditore dictus. Horat. lib. 3. Odarum.

Fusus, Furiorum, qui antè Fusii à Fuso. *Volusus*, Valeriorum, qui ante Valerii à Valeso. *Iulus*, Iuliorum, qui à Iulo generis sui auctore nuncupati. Marciorum cognomen fuit *Rex*, fortasse ab Anco Marcio rege. Siquidem in nummis quibusdam est ab vna parte caput hominis cum hoc nomine, *Ancus*, ab altera verò aquæductus cum his vocibus. *Aquæ mar.* in ora verò nummi. *Philippus*. Nam & aqua Marcia à Marcio Rege deducta est, & Philippus Marciorum cognomen est, cuius gentis auctor Ancus Marcius rex.

A similitudine alterius.

Tantam præterea vim habuit similitudo alterius, vt inde cognomina etiam sæpe inuenta sint. vt de Cn. Pompeio Magno scribit Valerius libro 9. qui *Menogenes* à multis dictus sit, quòd Menogeni coquo suo similis esset. & de P. Scipione, qui *Serapio*, à Victimario eius nominis sibi simili, & P. Lentulo, qui *Spintheris*, ab histrione Spinthere, adeptus sit: & alter Scipio, qui *Salutionis*, à Salutione mimo cognomen inuenerit. Plinius libro 6. cap. 22.

A fortuna.

A fortuna postremo hæc ducta. *Felix faustus*, in Sulla. *Dines* in Crassis. *Egerius* ab egestate in Tarquinio. pòst patris auique mortem egenus natus. Dionysius. Liuius.

Cognomina ex cognominibus orta.

Multa etiam cognomina ita immutata sunt, vt per diminutionem in *ianus* à suo primitiuo deflexa sint. Albus enim, quod fuit cognomen primum Postumiorum, pòst *Albinus* euasit, ita Rufus in Corneliis *Rufinus*,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mamercus in Æmiliis *Mamercinus*, *Messalla* in Valeriis *Messallinus*, inque iisdem Coruus *Coruinus*, in aliis etiam eadem fortasse ratione *Lóginus*, *Crassinus*, *Caluinus*, *Leuinus*, *Paullinus*, *Crispinus*, *Cassennus*, *Paitinus*, *Balbinus*, *Nigrinus*. quæ omnia derivata sunt. Item *Marcellinus*, vt Cn. Cornelio Lentulo Marcellino, quod tamen cognomen in eo adoptionis signum fuisse arbitror. Hic enim P. Lentuli filius fuit, qui fuit M. Marcelli filius, Cicerone auctore in Bruto.

Cognomina an hereditaria fuerint.

His rebus expositis, æquum est etiam cognoscere, quemadmodum ex cognominibus alia ad posteros quàm longissimè propagarentur, alia ne ad filios quidem peruenirent. Itémque succrescentibus in eadem gente cognominibus, quemadmodum vetustissimum quódque abolesceret, recentia verò omnia plerunque retinerentur. Ac primùm quidem qui cognomen patris, auique, & maiorum tulerunt, idipsum fecisse videntur præstanti illius qui primus id cognomen inuenit, virtute & gloria adducti, ita tamen vt aut mutare aut relinquere illud cognomẽ pro arbitratu potuerint. cuius rei esse documẽto possunt ea quæ de Cicerone scribit Plutarchus. Qui primus (inquit) Ciceronis cognomen tulit, is maxima laude floruisse videtur, quòd id cognomen à posteris non solùm non neglectum sit, verumetiam studiosè retentum. Et paulo pòst. Quum autem M. cicero posteaquàm magistratus cepit, crederetur cognomen illud aut vitaturus, aut certè mutaturus, respondit operam se datutum vt id esset & Scauris & catulis illustrius. Præterea vero idem Cicero cognomina hæreditaria fuisse ostendit, quum loquentẽ inducit Africanũ cum nepote hoc modo, Erit id tibi cognomen per te partum, quod nunc habes ex me hæreditarium. Itaque videmus hac de causa Albuum & Albinum per quingentos amplius annos in genere posthumia custoditum, Maximúmque in Valeria, & fere etiam in rabia, & item in Mucia Scæuolam. Hoc tamen non in omnibus seruatum esse inde apparere potest, quòd Strabonis cognomen, quod fuit patris Pompeij magni, ne filius quidem vsurpauit, neque filij Q. Maximi Quiculæ Verrucosii ea quæ fuerant patris. Nouis autem ascitis familiæ cognominibus, vetera esse deleta agnosci potest ex Manlia gente, cuius primum cognomen fuit Vulso, pòst Vulso Capitolinus, tum Capitolinus Imperiosus, pòst Imperiosus Torquatus, ad extremum autem tantùm Torquatus retentus est.

An æquè omnium cognomina fuerint.

Ex iis quæ dicta sunt, illud satis intelligi potest, æquè omnes Romanos ciues vti inuentis cognominibus potuisse, neque ipsum cognominum vsum plebi magis interdictum quàm optimatibus fuisse. factũ est tamen vt quoniã resp. primùm in patriciorũ potestate fuit, eorum etiam antè cognomina celebrata quàm plebis sint. Vbi verò plebs ad rempub. accessit, tum & plebeiorũ etiã ad distinguendas familias cognomina audiri, perinde atque imagines ad posteritatem prodendam, poni sunt cœpta. Quamobrem amicũ meum in lib. De nominibus, in hoc præcepto tradẽdo ita loquutum esse miror, Tribus nominibus senatores fuisse appellatos olim obseruauit, equites autẽ & plebeios maiori ex parte duobus. Liuius vbi de tribunis militaribus loquitur, hos plebeios nominat, sic, C. Sextilius, D. Albinus, P. Titinnius, L. Antullius. Senatores autem ita vocabantur, C. Ælius Pætus, M. Licinius Crassus, M. Porcius Cato. Hæc ille. Igitur quia Liuius quatuor tribunos militum è plebe duobus nominibus efficit, ipse in vniuersum præcipit, equites & plebeios duobus, senatores tribus nominibus esse vsos neque quoquo incõmoda hanc rationem consequantur, animaduertit. Quid enim attinet qui ex equestri & plebeio ordine in senatum legebantur, eum quum legebantur cognomen inuenisse, ante lectionem cognomine caruisse, atque à lectione ipsa, non ab euentu, cognomen sumpsisse? an verò P. Valerium, inquit eum qui primus consul senatum ex equestri ordine suppleuit, antequàm tertium populiæ læ nomen ferre cœpit, senatorem non fuisse? an verò aut C. mænium, aut Ti. Coruncanium, aut C. Dulium, aut Q. Cædicium, aut M'. Manilium, aut Q. Opimium, aut T. Didium, aut Marios, aut Antonios qui consulatus, censuras, dictaturas gesserunt, & clarissimos triumphos egerunt, senatores, quia tertio nomine, veteribus & scriptoribus & lapidibus testibus caruerunt, non fuisse? Quid? nónne Cn. Pompeius Magni cognomen tulit cum quum ex Africa & ex Hispania eques Rom. triumphauit? siquidem vtrunque Sulla id cognomen inuenisse idem ipse scribit. M. verò Tullius, nónne antequam in senatum lectus esset, Ciceronis cognomine vsus est? At Liuius (inquit) quatuor tribunos plebeios sine tertio nomine protulit. ergo plebeij tertio nomine caruerunt. Quis affirmare possit eorum cognomina non esse à Liuio consulto omissa? quod in aliis etiam, eodem ipso auctore, fecit. Sic enim ait, Liuius sæpe duo profert nomina, neque caret reprehensione, quia historici est omnia explicare, & debet sanè scriptor posteritatis habere rationem magis quàm suorum temporum. An verò credibile est C. Sextilio & collegis eius tribunis militum consulari potestate remp. domi forisque à populo R. commissam esse, senatũ: in quem sæpe homines nullo vsi hono-

honore pro arbitratu censorum legebantur, eis lectione censoria non patuisse? Neque verò senatores pro patriciis eum sumpsisse, atque patricios tribus, plebeios duobus vsos esse cognominibus, intellexisse puto, præsertim verò quum C. Ælius Pærus, M. Licinius Crassus, M. Porcius Cato, quos ille senatores appellat, plebeij fuerint, quod ne illum quidem latere existimo. Quid quòd Pausanias, vt antè ostendi, Romanos minimùm tribus, plerunque pluribus nominibus esse vsos tradidit? Mihi quidem hæc eiusmodi præceptio non satis in vniuersum probari, nisi exceptione aut interpretatione aliqua illustretur, potest.

De patriciis familiis plebeiis, nobilibus, & nouis.

Hactenus de gentium & familiarum Romanarũ origine, nunc de familiarum conditione dicamus: quas, si genus spectabimus, alias patricias, alias plebeias: si honores, partim nobiles, partim nouas esse constituemus. de quibus omnibus sigillatim mihi videtur esse dicendum, vt hæc tota de nominibus Romanis suscepta disputatio perficiatur ac primùm de patriciis & plebeiis.

Romulum scribit Dionysius vbe condita eorum populum in duas partes distribuisse, quarum eorum qui inter cæteros aut genere aut virtute aut diuitiis excellebant, alteram eorum qui his omnibus rebus inferiores erant: atque illos quidem patres, hos verò plebeios nominasse. patres autem vel ab ætate quasi senes, vnde senatores, vel quòd filios, vel quòd patres haberent, plebeij, non haberent: vel denique Athenienſium exemplo, qui summo loco natos, εὐπατρίδας obscuro, ἀγενεῖς vocarunt appellasse, vt autem patricius sacra iudicia, magistratus, senatum & totius reip. administrationem commisisse, sic plebeios his omnib. muneribus vacuos quæstuosis artibus operam dare voluisse. Itaque in hanc sententiam apud Liuium libro 10 P. Decius plebeius apud patres loquutus est ita, Semper ista audita sunt eadem penes vos auspicia esse, vos solos gentem habere, vos solos iustum imperium domi militiæque: Et lib. 6. App. Claudius patricius, sic, Penes quos sunt auspicia more maiorum? nempe penes patres. nam plebeius quidem magistratus nullus auspicato creatur. nobis adeò propria sunt auspicia, vt non solùm quos populus creat patricios magistratus aliter quàm auspicato creet, sed nos quoque ipsi sine suffragio populi auspicato inter regem prodamus, & priuatim auspicia habeamus, quæ isti ne in magistratib. quidẽ habent. Quid igitur aliud quàm tollit ex ciuitate auspicia, qui plebeios consules creando à patribus, qui soli ea habere possunt auferẽt? Et lib. 4. Liuius, Interroganti tribuno, cur plebeium consulem fieri non oporteret, respondit, quod nemo plebeius auspicia haberet, ideóque de eo muros cõnubium dimisse, ne incerta prole auspicia turbarent. Plebs ad id maximè indignatione exarsit, quod auspicari tanquam inuisis diis immortalibus negarentur posse. Et alibi, Connubia communicata sunt, quibus sacra confusa sunt & auspicia. Atque hac eadem etiam ratione adductus Scæuola in Topicis apud Ciceronem gentiles definit, qui inter se eodem nomine sunt, & qui ab ingenuis oriundi sunt, quorum nemo seruitutem seruiuit, nec capite diminutus est. Hæc autem definitio aptè in patricios Romuli cadit, de quibus P. Decius sic apud Liuium loquitur. En Romæ vnquam fando auditis, patricios primùm esse factos, non de cœlo demissos, sed qui patrem ciere possent, id est nihil vltra quàm ingenuos? Et App. Claudius, An hoc, si Claudiæ familiæ non sim, nec ex patricio sanguine ortus, sed vnus Quiritũ quilibet, qui modo me duobus ingenuis eorum & viuere in libera ciuitate sciã, reticere possim? Quibus ex rebus intelligi potest, gentem primum de patriciis dictam, quòd soli ipsi eam haberent, vnde etiam maiorum & minorum gentium patricij dicti sunt, pòst ad plebeios etiam esse transflatam, qui duobus, vt patricij, essent ingenuis orti. qui iidem postea non solùm gentem adepti sunt sed procedente tempore patricios magistratus omnes, sacerdotia, auspicia, ordines, imperia & triumphos sunt assequuti. Est præterea intelligendum qui ciuitate Romana donabatur eum plebeium fuisse, patricium autem, neminem, nisi nominatim vel à regibus, vel à populo, vel denique ab imperatore factus esset, fuisse. De Romulo Dionysius ita libro 3. πατρικίους ἀνόμασε, καὶ κοινωνοὺς εἶναι τοῦ συνεδρίου ἐποίησεν. Albanas porro familias Iuliam, Geganiam, Metiliam, Quinctiliam à Tullo Hostilio in patricias esse transflatas, Liuius & Dionysius auctores sunt: Octauiam à Seru. Tullio, Suetonius. Post Reges autem exactos App. Claudium à populo patricium factum, Dionysius lib. 5. his verbis, καὶ ἐδόκει εἶναι τῶν πατρικίων αὐτοῖς γενεῶν. Et Liuius lib. 4. in Oratione Canulei trib. pleb. Quid? hoc si pollui nobilitatem istam vestram, quam plerique oriundi ex Albanis & Sabinis non genere nec sanguine, sed cooptatione in patres habetis, aut à regibus lecti, aut post reges exactos, iussu populi, &c. De Cesare autẽ ita Suetonius. Senatum suppleuit, patricios allegit. Dio ita expressit, Ἐς πλῆθος μεγιστᾶνων ἐσῆγαγεν, καὶ ἐς τοὺς εὐπατρίδας ἐγκατέλεξεν. De Augusto item Suetonius. Senatũ legit, patritiorum numerum

expleuit.quòd Dio ita expressit. ἐπίφορ᾽ ἄνετιμας βαλλιστὶ ἐπώνυμος, τὸ πρῶτον ὀνομασθὲν γένος σύνπλεθ-σας. De Claudio Tacitus lib.11. In numerum patriciorum vetustissimũ quenque è senatu asciuit, paucissimis reliquis familiarum quas Romulus maiorum, & L. Brutus minorum gentium appellauerunt exhaustis etiam quas Dictator Cæsar, lege Cassia, & princeps Augustus lege Scruia sublegere. Fuisse enim hanc patriciorum dissimilitudinem, quòd alii maiorum, alii minorum gentium essent, Liuius & cæteri auctores sunt, quanquam non eodem modo omnes. Liuius enim quos Romulus primùm legit, eos maiorum gentium, quos Tarquinius Priscus, minorum, quos liberata ciuitate L. Brutus, patres conscriptos appellat, quos ipsos Tacitus minorum gentium vocat. Hinc Cicero ad Papirium, aliquot patricios Papirios, quamquam minorum gentium, nominat. An verò minorum gentium omnes, præter eos quos Romulus primùm fecerat, dicerentur, facilè vocari in quæstionem possit. Cur autem vnius gentis ac nominis familiæ altera patricia, altera plebeia fuerit, quales pleraque fuisse reperimus, nemo adhuc tradidit, nos caussas has perissimùm reddi posse putamus: vnam, quòd non ab eodem ambæ fonte fluerent, vt siquis familiam. M. Tullii Longi, qui patricius anno post reges exactos decimo consul cum Ser. Sulpicio fuit, quæ à Ser. Tullio rege duceretur, diuersam esse à M. Tulli Ciceronis oratoris familia dixerit, qui plebeius fuit, quam à Tullo Attio Volscorum rege, qui multo post Ser. Tullium regem vixit, manasse, quibusdam, auctore Plutarcho, placuit. alteram, quòd ex patricia aliqua gente alii ad plebem se contulerint, alii in patricia tu remanserint; ex plebeia verò alii à plebe ad patres transierint, alii non transierint: siquidem scribit Suetonius gentem Octauiam in patricias traosductam procedente tempore ad plebem se contulisse, ac rursus per diuũ Iulium in patriciatum rediisse. Et Cicero in Bruto, Transitiones (inquit) à plebe sunt, quũ homines humiliores in alienum eiusdem nominis infundantur genus, vt si ego me à M. Tullio esse dicerem, qui patricius cum Seru. Sulpicio consul fuit. L. etiam Minutium Augurinum patricium ad plebem transisse, & tribunum plebis vndecimum factum esse tradit Plinius tertium, ab adoptione, vt quum plebeius à patricio, aut contrà patricius à plebeio adoptaretur. Necesse enim erat eum cõditionem sequi adoptantis. Ita M. Brutus plebeius à Q. Cæpione patricio adoptatus, & Q. Cæpio Brutus dictus, & P. Scipio patricius à Q. Metello plebeio adoptatus, & Q. Metellus Scipio dictus patriciam Brutorum, & plebeiam Scipionũ familiam reddiderũt. Quartam à libertate. liberti enim assequuntur illi quidem nomen domini gentilicium, at conditionem, si patricius sit, non assequuntur. Vnde Horatius Flaccus Plebeius, quum & Horatii patricij sint. Quãquam nec qui adoptione, nec qui manumissione in alienam gentem migrabant, gẽtiles cum iis fuisse ex Scæuolæ definitione videntur, vel à quibus, vel ad quos transibant illi, quòd capite diminuti essent: hi, quod seruitutem seruissent. vt in Topicis exponit Boetius. Quintam, à ciuitate, nam qui ciuitatem beneficio alicuius patricij impetrabant, ij, nõmẽ eius tantùm adipiscebantur, in plebe autem remanebant: & siquæ aliæ sunt eiusmodi. hæc de patriciis & plebeijs. Nobiles autem primùm patricij dicti sunt, quippe quibus primùm honores ij ex quibus nobilitas comparatur, in rep. paruerunt: pòst autem plebeij etiam, vbi primùm ad curules honores peruenerunt, nobiles dici cœpti sunt. Neque enim ex genere nobilitas, sed ex imaginibus parabatur. siquidem ij nobiles dicti, qui maiorum suorum imagines haberẽt. imaginem autem sui ponere ac posteris tradere non poterant, nisi qui curulem magistratum gessissent, quorum post aliquot tempora primus esse cœpit ædilitas curulis, qui magistratus antè patriciis patuit quàm plebeijs. Est autem imago, vt ait Polybius libro v. simulachrum oris similitudinem affabre mirõque artificio effictam, coloribus pigmentisque adumbratam referens. quam in insignioribus & celebriori domus parte collocabant. de iure autem ponendarum imaginum sic Cicero in Verrem, Ego me ob ædilitatem mihi, delatam adeptum esse intelligo antiquiorem in senatu sententiæ dicendæ locum, togam prætextam, sellam curulem, ius imaginis ad memoriam posteritatémque prodendam. Sic enim legit Nonius. Et cõtrà Rullum, est hoc in more positum, Quirites, vt ij qui beneficio vestro imagines familiæ suæ consequuti sunt, eam primam habeant concionem quę gratiam beneficii vestri cum suorum laude coniungant. Est autem consequi imagines familię, magistratus curules à maioribus suis item gestos capere. Noui autem dicti sunt qui nulla maiorum commendatione, ipsi primi ad magistratus curules peruenerunt. Quod intellexit etiam Plutarchus, quum in Catone maiore ita scripsit, τὸν δὲ πρῶτον ἐξ αὐτοῦ Ῥωμαίων τοὺς ἀπὸ γένους ἀξίωμα ἐσχηκότας, ἀφ᾽ οὗ καὶ νῦν ἐστὶ τοῖς ἐκ τούτου γεγονόσι τὰς ἀρχὰς αἰτεῖν καὶ δημηγορεῖν ἀπὸ τῆς ἐδρας ἐξεστιν, ἐπιφανεῖς ἀπὸ τῆς Κάτωνος ἀρχῆς. Et App. lib. 2. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν τοὺς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπὸ προγόνων γενομένους. itaque Cicero in Rullum ait, Me hominem nouum consulem fecistis. Item, mihi apud vos de meis maioribus dicendi facultas non datur, non quòd non tales fuerint quales nos illorum sanguine creatos, disciplinisque institutos videtis, sed quòd laude populari atque honoris vestri luce caruerunt. Item, Quemadmodum quum petebam nulli me vobis auctores generis mei commendarunt, sic siquid deliquero, nullæ sunt imagines quæ me à vobis deprecentur. Et in Pisonem. Obrepsisti ad honores commendatione famosarum imaginum. Et Liuius lib. 1. Ancus Marcius nobilis vna imagine Numæ. Et lib. 3. Ap. Claudium, virum honoratissimæ imaginis futurum ad posteros, legum latorem conditoremque Romani iuris. Et Suetonius in Vespasiano, Flauia gens obscura illa quidem ac sine vllis maiorum imaginibus, sed reip. non pœnitenda. Et Pædianus in orationem in toga candida, Cicero competitores quatuor plebeios habuit, ex quibus duo nobiles, duo qui tantum non primi ex familiis suis magistratum adepti erant. Et Liuius lib. 22. Nec finem ante belli habituros quàm consulem verè plebeium, id est hominem nouum, fecissent. nam plebeios nobiles iam iisdem initiatos esse sacris. & contemnere plebem ex quo contemni desierint à patribus. Et Plin. lib. 35. cap. 2. Extat Messalæ oratoris indignatio, qua prohibuit inferi gẽti suæ Læuinorum alienam imaginem. similis caussa Messalæ seni expressit volumina illa quæ de familiis condidit, quum Scipionis Africani transisset arrium, vidissétque adoptione testamentaria Salutionis (hoc enim ei fuerat cognomen) Africanorum dedecore notam irrepentem Scipionum nomini.

De alia nominandi ratione.

Hæc igitur omnia, quũ illi haberent quasi instrumenta quædam nominandi, prænomẽ, nomen, atque cognomina: non his tamen contenti, alia etiam ad singulos significãdos, exempli caussa patris, aut aui prænomen, tribúsque nomen adhibuerunt. Quod cùm ex vetustis illorum monumentis, tum maximè ex Pædiano cognoscitur, qui in 2. in Verrem, sic ait, Moris fuit quum aliquis ciuis Rom. ostenderetur, significaretur aut à prænomine suo, aut à nomine, aut à cognatione, aut à cognomine, aut à tribu in qua censeretur, aut à curia, aut à censu vt si esset senator equéstve Romanus. Quod autem à cognatione significatos esse scribit, à patris vel aui vel proaui prænomine, puto intelligi eum voluisse. Nam quòd à patris prænomine nominandi consuetudo fuerit, pleni sunt omnes libri: vt Q. Cæcilius L. F. à patris autem & aui, Capitolina marmora satis ostendunt: à proaui verò, epigramma quod est in li. Ver. Inscriptionum eiusmodi.

L. Munatius L. F. L. N. L. Pron. Plancus.

Cos. ceus. iniper.
VII. vir epul. triumph. ex Rhetis.
Ædem Saturni F. de manubiis.
Agros diuisit in Italia Beneuenti.
In Gallia colonias deduxit Lugdunum & Rauricam.

Inuenio etiam significatos esse à cognomine patris multos, vt Q. Fabius Maximi filius, T. Quinctius Capitolini filius & in adoptiuis, vt Metellus Nasicæ F. & in vetere lapide Romæ.

P. Cornelius Pauli Scipio.
Æmilianus cos. II. censor.
Augur triumphauit.

& in numis aliquot argenteis apud clarissimum virum Andream Lauredanum.

A. Postumius cos.
Bruti F. Albinus.

Porrò autem quòd à tribu ait, id tale est. quum tribus omnes Romæ XXXV. numerarẽtur, atque ex iis aliquam necesse esset, cuiusque ordinis esset, ciuis Romanus obtineret, iccirco factum est vt à tribu in qua conferretur, significaretur: tribus autem nomen in auferendi casu poneretur. Ita legimus in 2. Verr. C. Verres Romilia. & alibi, L. Claudius Palatina. Et in 9. Philip. Ser. Sulpicius Q. F. Lemonia Rufus. Nam Romilia, Palatina, & Lemonia, tribuum nomina sunt. Tribus autem ipsa prioribus ferè tantùm literis significabatur. Quod videmus adhuc in epistola Cœlij esse reteetum, hoc modo, C. Lucerius C. F. Pup. Hirrus. C. Scribonius C. F. Pop. Curio. id est Pupinia & Popilia. quo in loco multa in hanc rem à Paulo Manutio diligentissimè atque ingeniosissimè sunt collecta.

Quæ de nominibus Romanorum tradita sunt ea stante rep. obseruata esse intelligi.

Hæc habui quæ de nominibus Romanorum dicerem, quæ certa veterum auctoritate confirmarentur, quorum vestigiis insistentem haud difficile vnumquenque ea quæ à me prætermissa sunt, indagaturum esse opinor. Est igitur intelligendum hanc, (de qua diximus) nominum rationem stante potissimùm rep. conseruatam esse: post autem cum libertate hanc etiam religiosam descriptionem labi ex omni parte cœpisse. Siquidem aliquot, quæ antè cognomina fuerant, pro prænominibus cœpta sunt vsurpari. Nam Iulum Antonium Africanum, Paullum Fabium Maximum, Potitum Valerium Volusum, Cossum Cornelium Lentulum sanè animaduertere licet imperante Augusto iis prænominibus esse præditos, quæ antè cognomina fuerant. quod ipsum Valerius quoque & Priscianus docuerunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VALERII PROBI GRAMMATICI, DE NOTIS ROMANORVM INTERPRETANDIS LIBELLVS.

DE MARCO VALERIO PROBO EX SVETONIJ Tranquilli de illustribus Grammaticis libro.

MARCVS Valerius Probus Berytius diu centuriatum petiit, donec tædio ad studia se contulit. Legerat in prouincia quosdam veteres libellos apud grammaticam, durante adhuc ibi antiquorum memoria, necdum omnino abolita, sicut Romæ. Hos cùm diligentius repetere, atque aliter de inceps cognoscere cuperet, quanuis se contemni, magisque opprobrio legentibus, quàm gloriæ & fructui esse animaduerteret, nihilominus in proposito mansit. Multaque exemplaria contracta emendare, ac distinguere, & adnotare curauit. Solo huic nec vlli præterea Grammatices parti deditus. hic non tam discipulos, quàm sectatores aliquot habuit, nunquam enim ita docuit, vt magistri personam sustineret. Vnum vel alterum, vel cùm plurimos treis, aut quatuor pomeridianis horis admittere solebat, cubánsque inter longos, ac vulgares sermones legere quædam, idque perrarò nimis panca, & exigua de quibusdam minutis quæstiunculis edidit. Reliquit autem non mediocrem Syluam obseruationum sermonis antiqui.

VALE.

VALERII PROBI GRAMMATICI, DE NOTIS ROMANORVM INTERPRETANDIS LIBELLVS.

ESt circa perscribendas, vel paucioribus literis notandas voces studium necessarium. Quod partim priuolutate cuiusque fiat, partim vsu publico, & obseruatione communi. Nam apud Veteres, cùm vsus Notarum nullus esset, scribendi facilitatem, maximè in Senatu qui adesse ant scribendo, vt celeriter comprehenderent, quædam verba, atque nomina ex communi consensu primis literis notabant. Et singulæ quid significarét, in promptu erat. Quod in Nominibus, Prænominibus, Legibus Publicis, Pontificúmque Monumentis, Iurísque Ciuilis libris etiam nunc manet. Ad quas Notas Publicas accessit, & studiosorum voluntas, vt vnusquisque familiares sibi Notas pro voluntate signaret. Quas comprehendere infinitum esset. Publicæ tamen tenendæ sunt: quæ in monumentis plurimis & Historiarum libris, Sacrísque Publicis reperiuntur, Vt P. Publius. C. Caius. M. Marcus. Cn. Cneus. Q. Quintus. MAR. Martius. Ti. Tiberius. CL. Claudius. T. Titus. SP. Sporius. S EX. Sextus. SER. Seruius. OP. Opiter. AB. V. C. Ab vrbe condita. P. R. E. Post Reges exactos. P. C. Patres conscripti S. P. Q. R. Senatus, Populúsque Romanus. E. Q. R. Eques Romanus. V. R. Vrbs Romana. C. R. Ciuis Romanus. COL. Colonia. Coloni. MVN. Municipia. Municeps. N. L. Nominis Latini. L. C. Latini Coloni. S. N. L. Socij Nominis Latini. *Et similia, secundùm hæc:* Curiarum nomina. Tribuum. Comitiorum. Sacerdotiorum. Potestatum. Magistratuum. Præfecturarum. Sacrorum Ludorum. Rerum Vrbanarum. Rerum Militarium. Collegiorum. Decuriarum. Fastorum. Numerorum. Mensurarum. Iuris Ciuilis: & similium cæterorum, notas proprias habent.

A	*Augustus, vel Aulus, vel Aut, vel aliquando, vel Ager, vel agrū, vel aiut.*
A A.	*Augusti, vel Augusta.*
AA.	*Augustalis.*
A.A	*Apud agrum, vel Aurū, Argentum.*
AAA.	*Augusti.*
A.A.A.F.F.	*Aere, argento, auro flato, ferundo, vel Flauoferundo.*
A.A.A.F.F QV.TY.	*Auri, argenti, aru flator fabricæ Quiritalis Tyberini.*
A.A.S.L.M.	*Apud agrum sibi locum monumenti.*
A B.	*Alia bona.*
A B N.	*Abnepos.*
A B S.	*Absolutus.*
A.B.V.	*A bono viro.*
A B.V.C.	*Ab vrbe condita.*
A.C.	*Alius ciuis.*
A C.	*Actio.*
A C C.	*Acceptat.*
A.C I N.	*Actionem.*
A C O N. vel ACON.	*Actionem, vel actionum.*
A.C.V.	*A claro viro.*
A.CVB. A V G G.	*A cubiculo Augustorum.*
A D.E.	*Ad exactorem, vel Effectorem, vel Extorrem.*
A D.F.	*Ad finem.*
A D L.	*Ad locum.*
A D I A B.	*Adiabenicus.*
A D I.	*Adiutor.*
A D I P.	*Adiutor prouincia, vel Patria, vel populi.*
A D N.	*Adnepos.*
A D.P. vel A D O P.	*Adoptiuus.*
A.D.P.	*Ante diem pridie.*
Æ D.	*Ædes.*
Æ D I L.	*Ædilis.*
Æ D I L.L.	*Ædiles.*

ÆDIL.CVR. *Ædilis curulis.*
ÆD.PL. *Ædilis plebis.*
ÆG. *Æger.*
ÆQ.P. *Æqualis persona.*
AER. *Aerarium, vel Aerarij.*
AER.COL. *Aere collato.*
AER.P. *Aere publico.*
A.F. *Alio facto.*
A.F.P.R. *Actum fide Publij Rutilij, vel Ante factum, post relatum. vel Aemilius fecit, plectitur Rutilius.*
A G. *Agit. vel Agil.*
A G. *Agrippa. vel Agro.*
A.H. *Alius homo.*
A.I. *A iudice.*
A.E.AE. *Arbitrium litis æstimandæ. vel Liti æstimandum.*
A. L. E. *Arbitriũ liti examinandæ. vel existimandæ. vel existimandum.*
A.L. *Alia lex.*
AL.III.L. *Alpina tertia legionis.*
AM. *Amicus.*
AM.N. *Amicus noster.*
AM.P. *Amabilis persona.*
AN. *Annius.*
A. N. *Ante noctem.*
AN.M. *Actionem mandat.*
ANN vel AN. vel A *Annis.*
ANN.LXXII. *Annis septuaginta duobus.*
ANT. *Ante vel antea.*
ANT.T.C. *Ante terminũ constitutũ.*
A. O. *Alij omnes.*
A P. *Apud.*
A P.IVD. *Apud iudicem.*
A PP. *Appius.*
APP. *Appellat.*
A. P. Q. *Aulus Publij Quinti, vel Auli.*
A. P. R. C. *Anno post Romam conditam.*
ARM.P. *Arma publica.*
AT. *Autem.*
A.TE. *A tergo.*
A.T.M.D.O. *Aio te mihi dare oportere.*
ATQ. *Atque.*
A.TREB. *Aulus Trebonius.*
AVG. *Augustus vel Augur.*
AVGG. *Augustis.*
AVG.N. *Augustus noster.*
AVR. *Aurelius.*
AVT. vel AVTR. vel AVC. *Autoritas.*
A.X. *Annis decem.*

B

B. *Bonus vel Brutus.*
B. *Balbus, vel Balbus, vel Bene. vel Bona.*
BA. *Bonam actionem. vel Bonis auspiciis. vel Bonis auibus.*
B.C. *Bonum concessum.*
B D. *Bonum datum.*
B.F. *Bona fide. vel fortuna. vel Filia.*
B.F. *Beneficium. vel Bonum factum. & aliquando Benefecit.*
B.F.C. *Bona fide contractum.*
B.F.P. *Bona fides possessor.*
B.G.R. *Bona gratia.*
B.H. *Bonus homo. vel Bona hereditaria.*
B.I. *Bonum iudicium.*
B.I.I. *Boni iudicis iudicium.*
B.L. *Bona lex.*
B.M. *Bona memoriæ.*
B.M.F. *Benemerita fecit.*
B.M.F. *Benemerenti posuit. vel Benemeritæ.*
B.N. *Bona nostra.*
B.O. *Bene optime.*
B.P. *Bona possessio. vel Bonorum possessor.*
B.P. *Bonum publicum. vel Bona paterna.*
B.Q. *Bona quæsita.*
BR. *Bonorum.*
B.R. *Bonorum rector.*
BRIT ANN.C. *Britannicus.*
B.R.P.N. *Bono reipublicæ nato.*
B.R.T. *Britannicus.*
B.S. *Bene satisfecit.*
B.T. *Bonorum tutor.*
B.V. *Bene vixit. vel Bonus vir.*
B.V.A. *Boni viri arbitratu.*
B.V.V. *Balnea, vina, Venus.*

C

C. *Caius. vel Cum.*
C. *Caia. vel Con.*
CA. *Canssa.*
CA. vel CAM. *Camillus.*
CÆS. *Cæsar.*
CÆS.AVG. vel A. *Cæsar Augustus.*
CÆSS.AVGG. *Cæsares Augusti.*
CÆSSS.AVGGG. *Cæsares. Detribus.*
CAR.CONIV. *Carissimæ coniugi.*
CARISS. *Carissimus.*
C.B. *Commune bonum.*
C.C. *Consilium cœpit. vel cessit.*
C.D. *Quadringenta.*
CEL. *Celeres.*
CEN.PP. vel CENS. vel CNS. *Censor perpetuus.*
CEN.A. *Censoris arbitratu.*
CENT. *Centuria. vel Centurio. vel Centenario.*
CENTV. *Centuriones.*
C.F. *Caij filius.*
C.H. *Custos heredum.*
CIC. *Cicero.*
C.I.C. *Caius Iulius Cæsar.*

CIPP.

CIPP. *Cippus, i. terminus, vt Cippum, seu Lapidem.*
CL. *Claudius.*
C.L. *Caij Libertus, vel Caius Libertus.*
C.L. *Conlibertus.*
C.L. vel L. vel T. *Caia Liberta.*
C.L. *Caia liberta.*
C.LIB. *Caij libertus, vel Liberorum.*
C.L.K. *Conliberta carissima.*
CM. *Comis.*
C.M. vel CA.M. *Causa mortis, vel C. Marius.*
CN. *Cneus, vel cneuius.*
C.N. *Caius noster, vel Cæsar noster.*
CN.ARR. *Cneus Arrius.*
CN.L. *Cnei Libertus.*
CO. *coniugi.*
C.O. *ciuitas omnis.*
CO. *Controuersia.*
COM.OB. *comitia obdriaca, vel obdurata, vel obchiaca.*
CON. *consularis.*
CONSEN.ORD. P.Q.R. *consensu Senatus, equestris ordinis, populique Romani.*
CONS. vel CS. *consiliarius.*
COL. vel C.L. *colonia, vel colonia. vel coloni, collega, vel collegia, vel collegium.*
COL. *collega, vel colonia, vel columen.*
COLL.FABR. *collegium fabrum, vel Fabrorum.*
COH. vel COH. *cohors.*
CONIV. *coniunxit.*
CONIV.OBSEQVENTISS. *coniugi obsequentissima.*
CONIVG.M. *coniugi merenti.*
CONIVX. *coniunx.*
CONLIB. *conlibertus, vel conliberta.*
CONTVB. *contubernalis.*
COR. *cornelius.*
COS. *consul.*
COS.QVAR. vel IIII. *consul quartum, vel Quarto.*
COS.TER. *consul tertium, vel Tertio.*
COSS.DESIG. *consules designati.*
COSS. *consules, vel consiliarij.*
COS.DES. *consul designatus.*
C.P. *ciuis publicus.*
C.R. *ciuis Romanus.*
CR. *creticus, vel crispus.*
CR. *contractum.*
C.R.C. *cuius rei causa.*
C.R.C.P. *cuius rei causa promittitis.*
C. V. *centumuirum, vel clarissimus vir.*
C. V. *clarissimo viro.*
CVL. *cultores.*
CVR. *curionum. vel curiarum, vel cursor.*

D

vel Diutius, vel Dedicauit.
D. *Diua.*
D.A. vel AVG. *Diuus Augustus.*
DATHI. *Dathico.*
D.AVG. *Deo Augusto, vel Diuo Augusto.*
D.B.I. *Dis bene iuuantibus.*
D.C. vel CÆS. *Diuus cæsar.*
D.C.A. *Diuus cæsar Augustus.*
D.C.S. *De consulum sententia, vel De consilij sententia.*
DD. *Dedicauerunt, vel Dedicarunt,*
D.D. *Deo dicauit, vel Dotis datio, vel Dictio, vel Dũ dantibus, vel Donantibus, vel Dono dedit, vel Dono datum, vel Deo domestico, vel Donauit, vel Dono dicauit.*
D.D.D. *Datus decreto decurionum, vel Dono decurionum dedit, vel Dono dedit, dicauit, vel Dono decurio dedit.*
D.D.D. *Dono dederunt, vel Dedere.*
D.D.D.D. *Dignum deo donum dicauit.*
D.D.D.D. *Decreto decuriones dederunt.*
D.D.L.M. *Dono dedit libero munere.*
DD.NN. *Domini nostri.*
DDD.NNN. *Domini nostri, De tribus Iupp.*
DD.Q. *Dedit, donauitque.*
DD.Q.S. *Dis, deabúsque sacrum.*
D.DS. *Dis, duabus sacris, vel Sacrum.*
DE. *Decius.*
DEST. *Destinato.*
DF. *Defunctus.*
D. F. *Decij filius.*
D. F. *Dotem fecit, vel Donum.*
D.G. *Dedit gratis.*
D.H. *Donauit heredibus, vel Dono habuit.*
DICT. *Dictator.*
DIG.M. *Dignus memoria.*
DIL. vel DILE. *Dilectus.*

Universidad de Deusto Biblioteca

CTISS. *Dilectissimus.*
D.I.M. *Dis inferis maledictis, vel Malis, vel Dari iussit.*
D.IMM. *Diis immortalibus.*
D.IM.S. *Diis immortalibus sacrum.*
D.L. *Dat laudes, vel Donauit locum.*
D.L. *Delego.*
D.L.D.P. *Dis locum dedit publicè.*
D.L.S. *Dis laribus sacrum.*
D. M. *Dis manibus, vel Domus mortui.*
D.M.vel D̄M. *Dolum malum, vel Dubium malum, vel Donauit monumentum.*
D.M.A. *Deo magno æterno.*
D.M.F.V.C. *Dolo malo fraudisve causa.*
D.M.M. *De manibus Meuiorum.*
D N. *Dominus.*
D N. *Dominus noster.*
D.N.MQ. *Deuoto numini, maiestatique.*
DNN. *Domini.*
D.O. *De omnibus, vel Deo optimo.*
DOMIC.COS. XIII.LVD. SÆC.F.C. *Domicius consul. XIII. ludos sæculares faciundos curauit.*
DOT. *Dotem.*
D.P. *Diuus Pius, vel Dis penatibus, vel Patriis, vel Dotem petit.*
D.P E C.R. *De pecuniis repetundis.*
D.P P. *Deo perpetuo.*
D.P.S.D.L.D.P. *Deo posuit sibi, dis locum dedit publice.*
D.Q. *Dis Quirinalibus, vel Disque.*
D.Q.R. *De qua re.*
D.Q.S. *De quo suprà.*
D R. *Drusus.*
DT. *Duntaxat.*
T.D S.P. *Diem tertium, siue perendie, vel Sine perendium, vel Sine perendinū.*
D.V. *Deuotus vir, vel Vester. vel Dis Volentibus, vel Deuotus Vesta, vel Dies quintus.*
D V C D V C. *Ducum ductore, vel Ducum ductio, vel Ductorum ductor.*
DVL. vel DOL. vel *Dulcissimus.*
DVLCISS. *Sicque in cæteris similibus.*
D.VIII. *Diebus nouem.*
E *Est.*
E⁹ vel E. *Eius.*
E.Æ. *Eius ætas.*
E.B. *Eius bona.*
E D. *Eius domus.*
E E. *Esse.*
E F. vel FIL. vel FL. *Eius filius.*
E-F. *Eius fecit.*
E.H. *Eius hæres.*
E.L. *Edita lex.*
E⁹ M. vel E I.M. *Eiusmodi.*
E M P. *Emptor.*
E.N. *Etiam nunc.*
E O R. *Eorum.*
E P I. vel E P. *Epistola.*
E P.M. *Epistolam misit.*
E Q.M.S P.P O M. *Equitum Magister Spurius Pompeianus.*
E Q O R. *Equestris Ordinis.*
E Q.P. *Eques publicus.*
E Q R. *Eques Romanus.*
E R. *Erunt, vel Erit.*
E X C V R. *Excursio.*
E X.D A. *Ex domo Augusti.*
E X.D O.A V G. *Ex domo Augusti.*
E X R. *Exactis Regibus.*
F *Filius. vel Filia, vel Fuluius, vel Fecit, vel Februarius.*
F̄. vel F. *Filia.*
f. pro V. vt S E R I V S. f VLGVS. f IXIT. *pro Seruus. Vulgus. Vixit, & Digamma Æolicum appellatur.*
F A B. *Fabius.*
F A B R. *Fabrum, vel Fabrorum.*
F A C. *Facti.*
F A C C. *Faciundum curauit.*
F.C. *Fideicommissus vel Fiducia causa, vel Fraude creditoris, vel Faciundum curauit.*
F. D. *Fides data.*
F E B. vel F. *Februarius.*
F.F. *Flando ferēdo, vel Fidem facit, vel Filius familias.*
F.F. *Fecerunt, vel fabricauerunt, vel Fabre factum, vel Fundauerunt.*
F.F A. vel F.F. *Filius familias.*
F.F.F. *Fabricari fecerunt.*
F.F.F. *Ferro flamma, fame, vel Fortior fortuna fato, vel Flauij filius fecit.*
F.F L. vel F.F. *Fratris filius.*
F.H. *Filius heres.*
F.I. *Fieri iussit.*
F I D. *Fides.*
F I L. vel F L. *Filius.*

FL. *Flauius, vel Flauia, vel Flaminius.*
FLAM. *Flaminius vel Flamen.*
F.M. *Fati munus, vel fieri mandauit.*
F.M.I. *Fati munus impleat, vel Impleuit.*
F.N. *Fides nostra.*
F.N.C. *Fides nostra commisit, vel Commissum.*
FOR. *Forte, vel forū, vel foris. Foras, Vel Fortuna, Vel fortunata.*
FORRED. *Fortuna reduci.*
FR. *Fronte.*
FR.COR. *Forum Cornelij.*
FR.F. *Fratris filius.*
FR.I. *Forum Iulium.*
FR.L. *Forum Liuium.*
FR.POM. *Forum Pompilij, vel Pomponij.*
FR.S. *Forum Sempronij.*
FS. *Fratres.*
FV.C. *Fraudisve causa.*
FVNC. *Functus.*

G

GAVG. *Gaudium, vel Genus, vel Gens, vel Gellius.*
G.B. *Genio Augusti.*
G.D. *Gens bona.*
G.D. *Gens dolosa.*
GEN.COR P. *Gente Corneliorum.*
GERM. vel GERM. *Germ. vel Germanico.*
GG. *Gesserunt.*
GL. *Gloria.*
GL.E.R. *Gloria exercitus Romani.*
GL.N.L. *Gloria nominis Latini.*
GL.P. *Gloria parentum, vel Patriæ, vel Populi.*
GL.P.R. *Gloria populi Romani.*
GL.R. *Gloria Romanorum.*
GL.S. *Gallus Sempronius.*
G.M. *Gens mala.*
GN.N. *Genus nostrum.*
GN R.S. *Genus Romani Senatus.*
GR. *Genus regiū. Vel Rerum.*
GRA. *Gratis vel Gerit.*
GR.D. *Gratus.*
G.S. *Gratu dedit.*
GT. *Genio sacro, vel Sacrum.*
Gentem.

Loco G. Antiqui ponebant.

vel C. loco H. *Honestas, vel Hic. vel Hæres, vel Hæredes, vel Honestus, vel Honestius.*

H. *Hora, vel Honoris, vel Hoc.*
H A. *Hadrianus.*
H B. vel H. *Hora bona, vel Hæres bonorum.*
H B.F. *Homo bona fidei.*
H D. *Hic dedicauit.*
H.D D. *Hic dedicant, vel Dedicauerunt.*
H.F. *Honesta fœmina, vel Fortuna, vel Hic fundauit. vel fundat.*
H.I. *Hereditario iure, vel Hercle iurauit.*
HIC LOC HÆR. NON SEQ. *Hic locus Hæredes non sequitur.*
H.L. *Honesto loco, vel hic locº.*
H.L D. *Hunc locum dedit.*
H.L N. *Honesto loco natus.*
H L.H.N.S. *Hic locus Hæredes non sequitur, vel sequetur.*
H.M. vel W. *Hopesta mulier.*
H.M. vel H *Hora mala.*
H.M.A.D.H.N. TRAN. *Hoc monumentum ad hæredes non transit.*
H.M.D.M.A. *Huic monumento dolus malus abest.*
H.M.H.E.N.S. *Hoc monumentum hæredes eius non sequitur.*
H.M.H.N.S. *Hoc monumentum Hæredes non sequitur, vel hæredem non sequetur.*
H.M.P. *Hic memoriæ posuit, vel Hoc monimentū posuit.*
H O. vel H. *Homo, vel Honestus.*
H O R. VI. *Horis sex, vel hora sexta.*
H O S. *Hostis.*
H.P. vel H. *Hora pessima, vel honesta persona.*
H.P. *Hic posuit, vel Possent. vel possint.*
H.P O SS. *Hæreditatis possessor, vel Possessores.*
H.R. *Honesta ratio.*
H.R.I.P. *Hic requieseit in pace.*
H.S. *Hæc sit, vel Herculi sacrū.*
H.S. vel H' *Hora secunda, vel Sacra.*
H.S.E. *Hic situs est.*
H.S.H.N.S. *Hoc sepulchrum hæredes non sequuntur.*
H.S.S. *His sepulti sunt.*
H.S.V.F.M. *Hoc sibi viuens fieri mandauit.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota in suprascriptis quod hæredes non sequebantur monimentum, sed monimentum sequebatur hæredes.

I. II. III. IIII.	Vnus, Duo, Tres, Quatuor vel Primus, Secundus, Tertius, Quartus,
I	In.
I	Inter. Vel Interdum. vel Intra.
I A.	Interea.
I A. N.	Ianuarius.
I. C. vel I.	Intra circulum.
I. C.	Iulius Cæsar.
I. C. F. V.	Iusta causa esse videbitur.
I. C.	Iurisconsultus.
I D.	Idus.
I. D.	Inferis dis.
I. D.	In dimidio. vel Iurisdicendi vel Iuridicundo.
I E.	Interdum.
I. D. C.	Iuris dicendi causa.
I. D. P.	Iuridicendo præerit. vel Iuridicundo præfuit.
I. E.	Iudex esto.
I. F.	Iulij Filius.
I. F. O. vel I. F.	In foro.
I. F. O. B.	In foro Boario.
I. F. O. C.	In foro Cæsaris.
I. F. O. F. L. A. M.	In foro Flaminij. vel Flaminis.
I. F. O. I V. vel I.	In foro Iulij.
I. F. O. L. vel L.	In foro Liuij vel Lucij.
I. F. O. P.	In foro pacis, vel Palladis.
I. F. O. P. O. P.	In foro populi vel Pompilij vel popilij.
I. F. O. P. R.	In foro pro vestris.
I. F. O. T. R.	In foro Traiani.
I. H.	Iustus homo.
I I I. V I R.	Triumviri.
I I I I. V I R.	Quartumviri. & similiter. V I I. Septemuiri. X. V. Decemuiri. & deinceps.
I I I I I vel I I I I I vel I I I I I vel I I I I I vel I I I I I	Sextumuir. vel Sexumuir.
I. I. N. Q.	Intuitis nuptiis quæsitus.
I. L.	Iure legis vel in loco vel Iusta lex.
I. L.	Int. a limitem.
I. L. D.	In loco diuino.
I. L. P.	In loco publico.
I. L. R.	In loco religioso.
I. L. S.	In loco sacro.
I M P.	Imperator.
I M P P.	Imperatores.
I M P P P.	Imperatores. De tribus.
I N F R. P. VI. L A T. VII.	In fronte pedes sex, Latũ. septem. vel latitudine.
I N. F R. P. X X.	In fronte pedes viginti.
I N. A G R. P. X X.	In agro pedes viginti.
I. O. M. S.	Ioui optimo maximo sacrum.
I O. M. I. M.	Ioui optimo maximo immortali.
I. P.	Iusta persona. vel Iustus possessor. vel In possessione vel Ius Pontificium.
I.	Iure rogauit. vel Iure Romano.
I. R.	Ius Romanum.
I R.	Iuribus Romanorum.
I. S.	Iudicii solui. vel In senatu vel Iudicio senatus vel Iudicium solius, vel Iudicatum solui.
I. S. C.	In senatu consulto.
I. S. D.	Inferis dis.
I. S. N. R.	In senatu Romano.
I. S. S.	Inferius scripta sunt.
I T.	Intra tempus. vel Iure testamenti.
I T. C.	Intra tempus constitutũ.
I V. vel I I I I.	Quatuor.
I. V.	Iustus vir.
I V D.	Iudicium.
I V N O N. E T. P R O S E R P.	Iunonij & Proserpinæ.
I V R D.	Iurisdictio.
I V V.	Iuuentus. vel iuuentus.
K	Calendæ, vel Caput. vel Clarissimus. vel Cardo.
K. vel K A L. vel K I.	Calendæ.
K	Castra.
K. vel K.	Cardo.
K.	Carissima.
K A L. I A N.	Calendis Ianuarij, vel Ianuarius.
K A R.	Karthago vel Karissimus.
K. A V G.	Calendæ Augusti. vel Calendis.
K. C.	Capite census. vel Censitus vel Karthago ciuitas. vel Capite censuum. vel Casus. Capite diminutus.
K. D.	Castra dedicantia, vel dedicauit. vel Dedicauerũt, vel Dedicauerunt.
K. D D.	Cardo finalis.
K F.	Calendæ Ianuarij.
K I. vel I A. vel I A N.	Calumnia causa.
K. K. vel C.	Calendæ.
K L. vel K A L. vel K.	Calendis.
K L. vel K. vel K A L.	Cardo Maximus.
K. M.	Cardo positus, vel Castra ponit, vel posuit.
K. P.	

K. Q.	Calendæ Quintilis. vel Quintiles.
K. S.	Calendæ Sextiles. vel Sextilis.
K. T.	Capite tonsus.
L	Lucius, vel Lucia, vel Lalius, vel Lalia, vel Libertus, vel Quinquaginta.
L. vel L I B. vel L I B E R T.	Libertus.
L A C.	Latini Coloni, vel Coloniani, vel Colonarij.
L. A. D.	Locus alteri datus.
L. Æ L.	Lucius Aelius.
L. A G.	Lex Agraria.
L. A N.	Quinquaginta annis.
L. A P.	Ludus, Apollinis, vel Apollineus.
L. B I B.	Lucius Bibulus.
L. B. M. D.	Locum benemerenti dedit.
L. B O.	Lex Boaria.
L. C.	Lucius Catius. vel Lucius Cornelius.
L C. D I V. vel D.	Lucus diuinus. vel Lucum diuinum.
L C A E. vel C O E.	Lucius Calius. vel Cælius.
L. C E N.	Lucius Censorianus.
L C I N.	Lex Cincia.
L C S.	Lucus sacer. vel Lucrum sacrum.
L. D.	Locum deditum, vel Lucrum deditium.
L. D. A. B. M.	Locum dedit Aulus benemerenti.
L. D. D.	Locus dono datus.
L. D. D. D.	Locus datus decreto Decurionum, vel Libens dono dedit, dicauit, vel Libens datum decreto Decurionum.
L. D. D. D.	Locum dono dederunt.
L. D I V.	Lucus diuinus.
L. E. D.	Lege eius damnatus.
L E G. vel L G.	Legio.
L E G. I I I. I T A L.	Legionis tertiæ Italicæ.
L. E M.	Locus emptus.
L. F. vel F I L. vel F L.	Lucius filius.
L. F V.	Lucius Furius.
L G.	Legauit.
L G. D.	Legio decima, vel Legem dat.
L H.	Locum hunc, vel Locus hæredum.
L I B. vel L.	Liberius, vel Liberti, vel Libertas.
L I V. R E P.	Lex Iulia repetundarum.
L I B. L I B. Q. P O S T. Q. E O R.	Liberti, libertabúsque, posterisque eorum.
L L.	Lalius, vel Legibus.
L. L.	Lucij liberti, vel Lucius libertus, vel Laberta, vel Lucij libertus, vel Liuij libertus.
L. L. Q. E.	Libertis, libertabúsque eorum.
L. L. L.	Lucij liberti locus.
L. L. L. M. M.	Lacerat lacertum Largij mordax Mentus. Author. M. T. C. libro de Oratore secundo.
H S. vel H S	Sestertius.
L. L V C. Q. F.	Lucius Luceius Quinti filius.
L. M.	Locus, vel Locum monumento, vel mortuorum.
L. M. vel M M V. vel	Lucius Murana, vel Merena.
L. M A N.	Lucius Manlius.
L. N N. F A V.	Lucius Nonius Faustinus.
L N.	Latini nominis.
L O N G. P. V I I. L A T. P. I I I.	Longũ pedes septem, Latum pedes tres.
L. P.	Locus proprius. vel Propitius, vel lege punitus.
L. P. C. R.	Latini Prisci Ciues Romani.
L. P. D.	Locus publicè datus.
L. P. L.	Lex Plebeia.
L. P O S.	Lucius Posthumius.
L. P R.	Loco priuato, vel Locus priuatus.
L. P V B.	Loco publico, vel Locus publicus.
L. Q. S.	Locus qui supra, vel quo
L. R.	Lex Romana.
L. R V.	Lex Rusticana.
L. S.	Laribus sacrum, vel Sacrorum, vel Locus sacer, vel Lucius Samius.
L. S C.	Locus sacer.
L. S. D E N.	Lucius Sicinius dẽtatus.
L. T.	Lucius Tacitus, vel Legẽ tulit, vel Lucius Titius.
L V.	Quinquagintaquinque.
L. V.	Lex vetus.
L. V A L.	Lucius Valerius.
L V C R.	Lucretius. vel Lucretia.
L V D. vel L V D. A P.	Ludi Apollinares.
L. V O C.	Lex Voconia.
L V D. S A E C.	Ludi seculares.
M	Marcus, vel Miles, vel Monumentũ, vel Matius, vel Mulier.
M. vel M. vel M V L.	Mulier.
I M.	Minutius.

MA.	*Manuius.*
MAG.	*Magistratus.*
MAGEQ.	*Magister Equitum.*
M. ÆM.	*Marcus Æmilius.*
MAT.P.FEC.ET. S.ET.S.P.Q.E.	*Mater pissima fecit & sibi, & suis posterisque eorum.*
MARIT.	*Maritus.*
M.AVR.	*Marcus Aurelius.*
MAX.	*Maximus.*
B.B.vel W.vel MVL.B	*Mulier bona.*
M.C.vel CIC.	*Marcus Cicero.*
M.C.	*Marcus Censor.*
M.C.	*Monumentum condidit, vel Consecrauit, vel Constituit.*
M.E.M.	*Municeps eius Municipij.*
MENS.	*Menses.*
MER.S.	*Mercurio sacrum.*
MES.IAN.	*Mensis Ianuarij.*
MES.FEBR.	*Mensis Februarij.*
MES.MAR.	*Mensis Martij.*
MES.APR.	*Mensis Aprilis.*
MES.MAI.	*Mensi Maij.*
MES.IVN.	*Mensis Iunij.*
MES.IVL.	*Mensis Iulij.*
MES.AVG.	*Mensis Augusti.*
MES.SEPT.	*Mensis Septembris.*
MES.OCT.	*Mensis Octobris.*
MES.NOV.	*Mensis Nouembris.*
MES.DEC.	*Mensis Decembris.*
M.F.	*Marci filius.*
M.FA.	*Marcus Fabius.*
M.H.	*Magnus homo, vel Malus.*
M.I.	*Maximo Ioui.*
MIL.	*Miles, vel Militauit, vel Millia.*
M.vel v.INTER.	*Morte interuentus.*
M.L.	*Marci Liberti, vel Martij Liberti, vel Libertus, vel Militis locus.*
M.LEP.C.REG. INST.	*Marcus Lepidus ciuitatem Regiensium, vel Regij instauratit.*
M.M.	*Milites.*
M.M.vel MVL.M.	*Mulier mala.*
M.MAN.	*Marcus Manlius.*
M.MAR.	*Marcus Marcellus.*
M.N.	*Meo nomine.*
MNFL.	*Manifestus locus.*
M.N.	*Millia numum. vel Numorum.*
M.P.	*Marcus Pacuuius, vel Mensa posuit, vel Maximus Princeps.*
M.POP.	*Marcus Popilius.*
M.R.	*Miles Romanus.*
M.R.	*Militia Rhauennatis.*
M.REG.	*Militia Regiensium, vel militum.*
MS.P.	*Memoria sua posuit.*
MS.	*Mensibus, vel menses.*
M.T.C.vel TVL. CIC.	*MARCVS TVLLIVS CICER.*
MV.vel M.vel MV.	*Mutius.*
MV.F.	*Mutij filius.*
MVI.vel MENS.	*Mensibus sex.*
MVN.vel MVNP.	*Municipia, vel municeps.*
MVLIEB.	*Muliebrem.*
N	
N.vel N.	*Nominũ. vel Non. Noster, vel Nepos, vel Numisma.*
N.	*Non, vel Numorum.*
NAC.	*Naclus.*
NAT.	*Natalia, vel Natio, vel Natione.*
NATOR.	*Natorum.*
NAV.	*Naues, vel Nauibus.*
NAVIC.	*Nauicula.*
N.CL.vel NR.CL.	*Nero Claudius.*
N.C.S.C.S.D.E.	*Nouis ciuibus Senatusconsulti suffragium datum est.*
NEG.	*Negociator.*
NEP.	*Nepos.*
NEPT.	*Neptunalia.*
NEP.RED.	*Neptuno reduci.*
NEP.S.vel SAC.	*Neptuni Sacellum.*
N.F.C.	*Nostræ fidei commissum.*
N.F.N.vel NOB.	*Nobilis familia natus.*
N.H.	*Notus homo.*
N.K.C.	*Non calumnia causa.*
N.L.	*Nominis Latini vel Non licet.*
N.M.	*Nonius Macrinus.*
NN.vel NN.	*Nostri. In plurali.*
NOB.	*Nobilis.*
NOBB.	*Nobilibus.*
NOB.G.	*Nobilis genere.*
NON.APR.vel APRIL.	*Nonis Aprilis.*
NQ	*Nusquam, vel Neque.*
NR.	*Nero.*
NR.	*Nobilis Rhauennas.*
N.T.	*Nostri temporis.*
N.vel NAT.	*Natio.*
NVP.	*Nuptias.*
N.V.N.D.N.P.O.	*Neque vendetur, neque donabitur, neque pignori obligabitur.*
O	
O.vel OR.	*Ollius, vel Optimo, vel Oportet.* (primo.
O.A.Q.	*Ordo, (vel Ordo, vel Omnis ad quos.*
OB.	*Obiter.*

OB.C.S. vel CIV. SER.vel O.	*Ob ciues seruatos.*
OB.M.E.	*Ob merita eius.*
OE.M.P.E.C.	*Ob merita pietatis, & concordiæ.*
OCON.	*Operas conduxit.*
O.E.R.	*Ob eam rem.*
OFF.	*Officium.*
O.H.S.S.	*Ossa hic sita sunt.*
OL.	*Operas locauit.*
OM.	*Optimus Maximus.*
OP.	*Optimo. vel Opiter. vel Oportet.*
OP.ET.S.P.	*Optimo, & sancto patrono. vel Optimæ, & sanctæ patronæ.*
OPP.	*Optimo principi fecit.*
OPPRIN.vel O.	*Optimo principi.*
O.P.P.	*Oppidum.*
OR.	*Ornato. vel Ordo.*
OR.vel O.	*Ordo.*
ORB.PAR.	*Orbati parentes.*
ORD.	*Ordinis.*
ORM.vel MIL.	*Ordo militum.*
O.C.	*Omnes conciliat.*
O.V.D.	*Omni virtute dedito.*
Q	*Optimo viuenti fecit. vel Omnia viuens fecit. vel omnibus viuus fecit. vel Omnibus viris fecit. vel Omnibus viuens fecit.*
O.vel Q.	*Opertum. Mortem significat. Est autem Græca literæ cui Θάνατος nomen est.*
P	
P.	*Publius. vel Pedes. vel Passus. vel Pater. vel Pupillus. vel Posuit.*
PA.	*Pupilla.*
P.AEL.AG.LIB.	*Publius Aelius Augusti libertus.*
PAL.	*Palmatus.*
PAR.	*Parensum.*
PARTH	*Parthicus.*
PATR.	*Patritius.*
P.C.	*Patres conscripti. vel Pactum conuentum. vel Pecunia constituta. vel Patrono Coloniæ. vel Patronus Coloniæ. vel Præfectus castrorũ.*
P.C. vel P.C.	*Pecunia constituta.*
PCON.	*Pactis conuentum.*
PD.	*Publicè dedit.*
PEC.	*Pecunia.*
PERT.	*Pertinax.*
P.F.	*Publij filius. vel Publicè fecit, Pel Pius Felix.*
P.H.C.	*Publicus honor curãdus.*
PICEN.	*Picenum vel Picentes.*
PIENT.vel PIENTISS.	*Pientissimus.*
P.I.R.	*Populus iure rogauit.*
P.L.	*Publij libertus. vel Publius libertus.*
PLE.vel PL.	*Plebis.*
PLEBS VRB.ET HON.V.	*Plebs urbana. & honore usi.*
P.M.	*Pontifex Maximus. vel Plus, minus.*
P.M.	*Principi Militum.*
POB.	*Publicius.*
PON.vel POM.	*Pompeius.*
PONT.MAX.	*Pontifex Maximus. vel Pontifici Maximo.*
PONTIF.	*Pontifici.*
POP.	*Populus. vel Popilius.*
POT.	*Potestas, vel Potestate.*
PO.RO.	*Populi Romani.*
P.P.	*Pater patriæ. vel Pater Patratus.*
PP.C.vel P.C.	*Patres conscripti.*
P.P.P.	*Primus pater patriæ. vel Pater patriæ Præcipul.*
P.P.P.B.M.	*Pistas plenus posuit bene merenti.*
P.P.P.P.E.S.S.S.E. V.V.V.V.V.V.F.F. F.F.	*Primus pater patriæ profectus est. Secum salus sublata est. Veni Victor validus. vicit vires vrbis vestræ, ferro, fame, flamma frigere.*
P.P.R. vel PACE.	*Pace Populo Romano.*
P.R.	*Post quam.*
P.Q.	*Populus Romanus. vel Possessori reditum.*
P.R.	*Prætor.*
PRÆF.	*Præfectus.*
PRÆF.COH.	*Præfectus cohortis.*
PRÆFECT.	*Præfectum.*
PRÆF.FABR.	*Præfectus fabrum.*
PRÆF.PRÆS.	*Præfectus Præsidij.*
PRÆF.VRB.	*Præfectus Vrbis.*
PRÆ.VIGIL.	*Prætor vigilum. vel Præfectus.*
P.R.C.	*Prætor constitutus.*
P.R.E.	*Post reges exactos.*
PRI.ID.DEC.	*Pridie idus Decembris.*
PRI.K.MAR.	*Pridie Calendas Martij.*
PRI.N.	*Pridie nonas.*
PRINC.IVVEN.	*Principi iuuentutis.*
PR K.	*Pridie calendas.*
PROC.vel PROCOS.	*Proconsul.*
PROCOS.	*Proconsules.*
PRON.vel PRONEP.	*Pronepos.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

P.R.S.P. *Præses prouincia.*
P.R.S.S. *Præsidos.*
P.S. *Posuit sibi.*
P.S. *Plebiscitum.*
P.S.E.T.S. *Posuit sibi & suis.*
P.S.F. *Publicè sibifecit.*
P.S.F.C. *Publica saluti faciundum curauit. vel Publico sumptu faciundum curauit.*

P.V.D. *Pro voto dedit.*

Q *Quintus. vel Quinctius & Quinctius. vel Qua vel Quevel Quartum. vel Quintilius.*
Q.vel QVINT. *Quintilius.*
Q.vel QV.vel IV. *Quarius.*
Q.A.M. *Quemadmodum.*
QVÆS. *Quæstor.*
QVÆSS. *Quæstores.*
Q.B.F. *Quæro. vel quare bonum factum. vel Quare bonum facis.*
Q.B.M.V. *Quare bene mecum vixit.*
Q.CAS. *Quintus cassius.*
Q.E.R.E. *Quanti ea res erit.*
Q.F. *Quinti filius.*
Q.L. *Quinti libertus.*
Q.L.F. *Quinti Lucij filius.*
Q.L.S.S. *Quæsiuit liberam statuam senatus.*
Q.M. *Quo magis. vel Quomodo.*
Q.MAX. *Quintus Maximus.*
Q.N.Q.AN.Q.N. *Quando neque an, neque negas.*
Q.Q.vel Q Q.vel QQ. *Quinquennalis.*
Q.R.F.E.V. *Quare. vel Quod. vel Quemadmodum rectè factum esse videtur. vel videbitur.*
Q.S.S.S. *Quæ supra scripta sunt.*
Q.V.A.vel ANN. *Qua. vel Qui vixit annis.*
QVÆ VE.E.C.P.D.L. *Quêve eiuscausſa parata, do lego, vel Parani.*
QVES. *Quæstor.*
QVÆSS. *Quæstores.*
QVIR.R. *Quirites Romani.*
QVARTÆ L. *Quarta legionis.*

R *ROMA.*
R.C. *ROMA ciuitas.*
R.D.D. *Res dono data.*
REG. *Regio.*
R.EI.M. *Rei Militaris.*
REI.P. *Rei publica.*
REST. *Restituit.*
RET.P.C. *Retro pedes centum.*
RET.P.XX. *Retro pedes viginti.*
RET.P. *Retro pedum.*
R.F.E.D. *Retro factum esse dicitur.*
R G.R HAV. *Regio Rhauenna.*
R G.D. *Regis domus.*
R G.F. *Regis filius.*
RH.vel RHAV. *Rhauenna & quandoque sine aspiratione RAV.*
R.L.P. *Rectè legi possit.*
R.N.LON.P.X. *Retro non longè pedes decem.*
RO. *Romani.*
ROM. *Romam.*
R.P. *Res publica. vel Romani Principes.*
R.P.C. *Rei publicæ constituto.*
R.PRI. *Res priuata.*
R.R. *Reiectis ruderibus. vel Ruderibus recolligendis.*
R.REG. *Rurum Regiensium.*
R.R.R. *Rurum Romanorum.*
R.R.R.F.F.F. *Regnum Romæ ruat, ferro, flamma, fame.*
R.VER. *Rerum Veronensium. vel Restitutor.*

S *Sacrum. vel Sacellum. vel Semis. vel Sepulchrum. vel Scilicet.*
SACR. *Sacrum.*
SARM. *Sarmaticus.*
SARMATAR. *Sarmatarum.*
SATVR. *Saturnalia.*
S.C. *Senatus consultum. vel consulum.*
SC.D. *Senatus consultos decretum vel Senatus consultus decreuit.*
SC.FAG.E. *Senatus consultum factum est.*
SCRI.SVL.P. *Scriba Sulmonensis populi.*
S.D.SYL. *Sententiam dicit, vel Dedit Sylla.*
SEMP. *Sempronius.*
SEPT. *Septimius.*
SER. *Seruius, vel Seruilius, vel Sergius.*
SEX. *Sextus, vel Sextius.*
SEV. *Seuerus.*
SEV.AV.G. ARM. PART. *Seuerus Augustus Armenicus, Parthicus.*
S.F.S. *Sine fraude sua.*
SIC.V. *Sicuti voluit.*
S.L. *Sacrorum ludorum. vel Sacrum ludum.*
SN. *Senatus.*
S.N.L. *Socij nominis Latini.*
S.N.S.Q. *Si negat, sacrum quæris vel Sacramento quæris.*

S.O. *Sine occasione.*
S.P. *Sine pecunia.*
S.P. *Spurius.*
S.P.D. *Salutem plurimam dicit.*
S.P.F. *Spurij filius.*
SP.L. *Spurij libertus.*
SP.M. *Spurius Mallius.*
SPOR. *Sportula, vel Sportulis.*
S.P.Q.R. *Senatus, Populúsque Romanus.*
S.P.Q.R.P.T. *Senatui, Populóque Romanus præcipiet tibi.*
S.P.Q.S.C.P.S. *Sibi posterisque suis curauit pecunia sua.*
S.Q.S.S.E.Q.N.I. S.R.E.H.L.N.R. *Siquid sacri sancti est, quod non iure sit rogatū, eius hac lege nihil rogatur.*
S.S. *Sententia Senatus, vel Somnium, vel Somniorum somniator.*
SS. *Sanctissimus.*
S.S. *Sacri scrinij.*
S.S.C. *Secundum suam caussam.*
S.S.S. *Sancto Siluano sacrū, vbi suprà scripta summa.*
S.S.S.S. *Sanio sanctissimo sacrum.*
S.T. *Sine testibus.*
S.T.A. *Sine tuthoris authoritate.*
SDT. *Stadium.*
STLITIBVS Pro *Litibus quod inuentum est apud Terentum, in ciuitate Histomo.*
S.T.P. *Stadium posuit.*
S.V.L.Q. *Sibi, vxori, liberisque.*
SVRVM. *Suorum.*
SYL. *Sylla.*

T *Titus. vel Titius.*
Titus Annius. vel Tutore authore. vel Tutoris authoritate.
TABVL. *Tabulas.*
TAR. *Tarquinius.*
T.B.vel TPB. *Tempus bonorum.*
T.C. *Testamento cauetur.*
TER. *Terentius.*
T.F. *Titi filius, vel Titus Flauiº*
T.EI. *Testamento fieri iussit.*
T.FL. *Titus Flauius.*
THR. *Thrax.*
TI.vel Tib. *Tiberius.*
TIB.D.E.M. *Tibi dulci filio meo. (tuo.*
T.L. *Titu Liuius. vel Titi liber*
T.LEG.III. *Tribunus legionis tertiæ.*
TM.DD. *Terminum dedicauit. vel dedicante. vel Thermæ dedicatæ.*
T.P. *Titulum posuit.*
T.B.B.vel T.B. *Tempus bonum. (tiū.*
TR.CEL. *Tribuni celerum, vel cel-*

TR.Æ. *Tribuni Ærarij.*
TRANS.AM. *Trans Amnem.*
TRANS PAD. *Trans padum, vel Transpadana.*
TRIB. POT. vel POTEST. vel TRIBVNIC. *Tribunicia potestate.*
TRIVMPH. *Triumphator.*
TR.LEG.II. *Tribunus legionis secūdæ.*
TR. M. vel MIL. vel MILIT. *Tribunus Militum.*
TR. POT. vel P.T. vel TRIB. POT. *Tribunicia potestate.*
TR.V.CAP. *Trium viri capitales.*
TR.V.MON. *Trium viri Monetales.*
T.S.F.I. *Testamento sibi fieri iussit. vel Testamento suo.*
T.V.vel TVT.VI. *Titulo vsus.*
TVL. *Tullius.*
TVL.H. *Tullus Hostilius.*
TVL. *Tutela.*
7. *Turma, vel Turmarius.*
V *Vir, vel quinque.*
V.VI.VII.VIII. *Quinque, Sex, Septem, octo.*
V.B. *Veterano assignatum.*
VAL. *Valerius.*
VAT. *Vates. vel Vatum.*
V.A.XI. *Vixit annis duodecim.*
V.B.A. *Viri boni arbitratu.*
V.B.F. *Vir bona fidei.*
V.C. *Quinti consules, vel vir consularis, vel clarissimus.*
V.D. *Vinus dedit.*
V.DICT. *Vir dictatorius.*
V.E. *Verum etiam.*
V.F. *Viuens vel Vivus fecit. vel Valde feliciter, vel Vsusfructus.*
V.F. vel FR. *Vsusfructus, vel Virfortis.*
V.F.S.E.S. *Viuens fecit sibi, & suis. vel Vivus.*
V.F.C. *Viam faciundam curauit.*
V.I. *Vir iustus vel Illustris.*
VIC. *Victores.*
VII. *Septumuiri.*
VIR. *Virtutes.*
VIR.VE. *Virgo Vestalis.*
V VIR. *Sextiū vir. vel Sextumuiri.*
VIX. vel V. *Vixit.*
VIX.AN.vel ANN. III. MENS. XI. DIEB. XV. vel V.A. III. M. XI. D.XV. *Vixit annis, tribus, mensibus undecim, diebus quindecim.*
V.M.M. *Votum meritò Minerua.*
V.N. *Quinto Nonas.*
V.P. *Vinus posuit. vel Vrbis præfectus, vel vir probus, vel vir prudens.*

V.D.R.	*Veteri possessori redditum.*
V.PRÆ.	*Vir prætorius,*
V.QVÆS.	*Vir quæstorius.*
VR.	*Vrbs vel Vrbis.vel Vrbana.*
VRB.C.	*Vrbis condita.* (*nus.*
VRBISAL.	*Vrbis salia.*
V.S.	*Viuus statuit.vel Vir sacer*
V.S.C.	*Voti sui compotes.*
V.S.L.M.	*Viuus sibi loculi monumenti. vel monumento.vel Viuus. vel Voto solato libero munere. vel Viuens sibi legauit monumentū. vel Votū soluit lubens meritò. vel Voto solēni libero munere.*
V.S.L.L.M.	*Viuens sibi legauit locum monumento.*
V.S.P.	*Viui sibi possiderunt.*
V.V.F.	*Viuis viuens fecit.*
V.TRIVMPH.	*Vir triumphalis.*
V.F.F.	*Viuentes fecerunt.*
V.VRB.	*Vir vrbanus.*
VX. vel VNX.	*vel VC. Vxor.*
VXO.D.	*Vxorem ducit.*

X

	Decem.
X.P.	*Decē ponderā. vel Pondo*
X.V.	*Decem viri.*
X VIR.	*Decem vir.*
X DIBSS.	*Decem diebus.*
x. MILL.	*Decem milliaria.*
X P.	*Decem pedes.*
X.PSS.	*Decem passuum.*
*	*Denarij.*

7.r. ⁊. ꝟV.ᔓ.

LITERÆ SINGVLARES
IN IVRE CIVILI.

In Legibvs et Plebiscitis Hae.

AAA.F.F.	*Aere, argento, auro flando ferundo.*
C.E.C.	*Colonia eius colonia.*
D.C.S.	*De Consulis sententia.*
E.HO.L.N.A.	*Eius hac omnibus lege nihilum rogatur.*
I.N.Q.Q.	*Iussu nuptiis quæsita, quæsitus. vel Iustus nuncius quæsitos: quæsitus.*
L.I.D.A.C.	*Lex Iulia de adulteriis coercendis.*
L.P.C.R.	*Latini prisci, ciues Rom.*
MEM.D.D.E.	*Municipibus eius municipij dare damnas esto.*
P.I.R.P.Q.I.S.I. E.P.R.E.A.D.P.	*Populum iure rogauit, populúsque iure sciuit, in foro pro rostris: & ante diem pridie.*
Q.D.E.R.E.P.D. E.R.V.I.C.	*Quod de ea re fieri placeret, de ea re vniuersi ita censuerunt.*
Q.E.R.F.E.D.	*Quod eius rei factum esse dicetur.*
Q.F.E.I.S.F.	*Quod factum est, in Senatu fuerit.*
S.C.P.S.	*Senatus Cōsultū plebiscitū.*
S.F.S.	*Sine fraude sua.*
S.N.L.	*Socij nominis Latini.*
S.Q.V.D.E.R.A. P.P.V.L.O.E. COSS.PRR.TR. PL.Q.N.S.Q. E.V.A.P.P.V.F.	*Si quid me de ea re ad populū, plebémve lati opus est. consulares, Prætores, Tribuni, buni plebu, qui nunc sunt, quod eis videbitur, ad populum plebémve ferant.*
SQSS E.Q.I. N.S.R.E.H.L.	*Si quid sacri sacti est, quod iure nō sit rogatū, eius hac lege nihil rogauit.*
N.R.	
S.R.L.F.I.C.Q. O.R.E.	*Si rem lex ex iussu causaque omnium rerū esto.*
V.A.	*Veterano assignatum.*
V.D.P.R.L.P.	*Vnde plano de recte legi.*
V.F.	*Vsusfructus.* (*possit.*
V.P.R.	*Veteri possessori reditum.*

In actionibvs Hab.

A.L.Æ.	*Arbitriū litis æstimandū.*
A.T.M.D.O.	*Aio te mihi dare oportere.*
C.E.D.	*Coniunctum esse dicetur. vel coniunctum.*
E.I.M.C.V.	*Ex iure manu consertum vocari.*
F.C.	*Fraude creditores. vel Fiducia causa. vel Fideicommissum.*
I.D.C.	*Iuris dicundi causa.*
I.D.I.I.	*Iudiciū dabo iuris iudicio.*
I.D.P.	*Iuri dicundo præerit. vel iuri iudicando.*
I.D.T.S.P.	*In diē tertiū, sine perendiē.*
N.K.C.	*Non calumniæ causa.*
P.P.L.V.	*Pro præda litis vindicariū*
Q.A.N.Q.N.	*Quando ais, neque negabo.*
Q.B.F.	*Quare bonum factum.*
Q.N.T.S.Q.P.	*Quādo negas te sacramēto quinquagenario provoco.*
Q.I.I.T.C.P.A. F.A.	*Quādo in iure te conspicio, postulo, an fias author.*
S.N.S.Q.	*Si negat sacramētoquarito*
S.S.C.S.D.E.T.V.	*Secūdū suā causam, sicut dixi, ecce tibi vindictam.*
T.I.A.V.P.V.D.	*Tempore iudicē arbitrum. Ve postulat, vt des.*

IN

IN EDICTIS PERPETVIS HÆ.

C.C.	*Consilium cœpit, vel causa cognita.*
C.E.D.	*Conuictum esse diceretur.*
C.V.	*Centumuiri, vel clarissimi viri.*
D.M.L.F.V.C.	*Dolo malo. Fraudisve causa. vel causa commissa.*
F.C.	*Fraude creditoru, vel Fidei causa vel Fidei comissū.*
F.E.D. H.S.	*Factum esse dicetur. Hac sit. vel Hic sit. vel Hora secunda.*
I.C.E.V. I.D.	*Iusta causa esse videbitur. Iudicium dabo. vel Iuris dictio.*
I.D.C.	*Iuris dicundi causa.*
I.D.P.	*Iuri dicundo præerit.*
I.S.	*Iudicatum solui.*
M.F.P.	*Mala fidei possessor.*
N.K.C.	*Non calumnia causa.*
P.C.	*Patres conscripti. vel Pactum conuentum. vel pecunia constituta.*
P.DEL.V.	*Pro delictu vindicarium.*
P.P.L.I.	*Pro prædicta litis iudiciis.*
Q.A.M.	*Quemadmodum.*
QE.R.E.T.P.I.	*Quati ea res erit, tāta pecuniæ iudiciū recuperatoriū dabo. testibúsque dūtaxat decē denūciādi potestatem faciam.*
R.D.T.Q.D.T. D.D.P.F.	*Quomodo. vel Quo magis.*
Q.M.	*Quod recte factum esse videbitur.*
Q.R.F.E.V.	*Quæ suprà scripta sunt.*
Q.S.S.	

PONDERVM NOTÆ.

Semis alicuius rei notatur horum signorum quouis. { ~ 8

A S numus est Libralis, & notatur per Ł

Dipondius numus est bilibris, cuius nota est ŁŁ

Sestertius numus est duarum semis librarum cuius signum est huiusmodi. ŁS

vel, vt fossæ Clodiæ visitur, sic. ŁS

vel, vt Iadræ, in arcu quodam sic. H.S

DE NOTIS NVMERORVM.

OMnis numerus per figuram vnitatis repræsentari deberet. Vt Denarius per decem vnitates IIIIIIIIII. Nouenarius per nouem IIIIIIIII, & sic de aliis. Verùm quia hoc scriptori pariter, & lectori fastidium pareret, institutum est, vt omnis numerus vsque ad Quinarium per figuram vnitatis scribatur. Vnitas per vnum I. Binarius numerus per duo II. Ternarius per tria III. Quaternarius per quatuor IIII. quanquam alij etiam sic IV. Quinarius verò per quintam vocalem V, notatur: à quo numero per adiectionem vnitatum deinceps ad Denarium peruenitur. Denarius per decimam consonantem X. Et notandum, quòd, quantum I. addit postposita ad X. tantundem demit ei præposita. Quare si supponas I. ad X. habebis vndecim: vt XI. Quòd si præponas, habebis nouem: vt IX. Idque de simplici vnitate intelligimus, quæ semel tamen præponitur. Nam si postponatur, ter repeti potest. Quod autem de I diximus, idem de X & aliis Notis, cùm eas præponi aut postponi contigerit, intelligatur.

L. notat quinquaginta, ad imitationem Græcorum, qui per λ id est N hunc numerum scribunt. L autem & N inuicem sibi cedunt, vt Lympha, Nympha. Huic si præponas X, habebis Quadraginta. Si postponas habebis Sexaginta.

C Centum significat, qui prima litera eius numeri est.

D Quingenta, quia, vt nonnullis placuit, post CD subsequatur. vel, vt aliis, quia inter hanc & M, quod Mille significat, quinque literæ intercedant, quæ dimidium millenarij numeri innuant. vel, quod magis placet, quia fit capitalis litera huius nominis dimidium, quod dimidium millenarij significet. vel potiùs quia Antiqui hunc numerum per sinistram partem M notarent sic ⅄. quæ nota penè D similis est.

M Mille, quia principalis est huius nominis litera.

Et sciendum, quòd quælibet figura, si ei iacens recta linea supraducatur, tot significabit millenarios, quot per se significat vnitates, vt

$\overline{I}$	*Mille vnitates, id est mille significat.*
$\overline{V}$	*Quinque millia.*
$\overline{X}$	*Decem millia. & aliquando mille.*
$\overline{L}$	*Quinquaginta millia.*
$\overline{C}$	*Centum millia.*
$\overline{D}$	*Quingenta millia.*
$\overline{M}$	*Mille millia. & aliquando Millia.*

DE NVMERO LITERARVM EX ANTIQVISSIMO CODICE.

A notat	CCCCC	*Quingenta.*
B	CCC.	*Tercenta.*
C	C.	*Centum.*
D	D	*Quingenta.*
E	CCL.	*Ducẽtum quinquaginta.*
F	XL.	*Quadraginta.*
G	CCCC.	*Quadringenta.*
H	CC.	*Ducenta.*
I	I.	*Vnum.*
K	LI.	*Quinquaginta vnum.*
L	L.	*Quinquaginta.*
M	M.	*Mille.*
N	LXXXX.	*Nonaginta.*
O	XI.	*Vndecim.*
P	CCCC	*Quadringenta.*
Q	CCCCC	*Quingenta.*
R	LXXX.	*Octuaginta.*
S	LXX.	*Septuaginta.*
T	CLX.	*Centum sexaginta.*
V	V.	*Quinque.*
X.	X.	*Decem.*
Y	CL.	*Centumquinquaginta.*
Z.	II.	*Dua millia.*

I	*Mille.*
X	*Centum quinquaginta vnum millia.*
I-I	*Quinquaginta millia.*
M	*Mille millia.*
N	*Nonaginta millia.*
O	*Vndecim millia.*
P	*Quadraginta millia.*
Q	*Quingenta millia.*
R	*Octuaginta millia.*
S	*Septuaginta millia.*
T	*Centum sexaginta millia.*
V	*Quinque millia.*
X	*Decem millia.*
Y	*Cẽtum quinquaginta millia.*
Z	*Bis millies mille.*

ITEM, SI HIS IACENS RECTA LINEA SVPERADDATVR, Quid significent.

A	*Quinque millia.*
B	*Tria millia.*
C	*Centum millia.*
D	*Quingenta millia.*
E	*Ducenta quinquaginta millia.*
F	*Quadraginta millia.*
G	*Quadringenta millia.*
H	*Ducenta millia.*

ALIÆ NOTÆ NVMERORVM.

Ↄ	CC. *Ducenta.*
CIↃ	*Mille.*
IↃ	*Quinque millia.*
CCIↃↃ	*Decem millia.*
IↃↃ	*Quinquaginta millia.*
CCCIↃↃↃ	*Centum millia.*
CIↃ	*Quingenta millia.*
CCIↃↃ	*Mille millia.*

NOTAE IVRIS A MAGNONE COLLECTÆ.

Hæc iuris opuscula libens rex accipe Carle
Offert deuotus quæ tibi Magno tuus.

AVG.	*Augustus.*	AT.	*Auctor tutor.*
AA.	*Augusti.*	ANT.	*Antonius.*
A.	*Augustalis.*	AL.	*Antelata.*
AVR.	*Aurelius.*	AVR.	*Aurelius.*
AG.	*Agit.*		
AGe.	*Agere*	BA.	*Bona.*
A.	*Aut.*	B.P.	*Bonorum possessio.*
AT.	*Autem.*	B.F.	*Beneficium.*
AC.	*Actio.*	B.	*Bus.*
ACB.	*Actionem.*	BI.	*Breuis.*
ACM.	*Actionibus.*	BF.D.	*Beneficium dedit.*
AM N.	*Amantissime.*	BFO.	*Beneficio.*
AM.	*Amicus.*	B. F.	*Bona fide.*
AUR.	*Auctoritas.*	BOF.	*Bona fortuna. Vel, Bonum factum.*
A.Mn.	*Actiomandati.*		
AP.	*Apud.*	BIIT.L.	*Beneficij loco.*
APP.	*Appellatio.*	B.E.	*Bonorum emptor.*
APA.	*Amputata.*	B.PO.	*Bonorum possessio.*
ACC.	*Accepta.*	B.PN.	*Bonorum possessionem.*
ADI.	*Adiutor.*	BOR.	*Bonorum.*
ADI.P.	*Adiutor prouincia.*	BN.	*Bene.*
AD	*Ad locum.*	B.	*Bona caduca.*
AD.F.	*Ad finem.*	BV.	*Bona vacantia.*
AD Q S.	*Ad quæstorem, vel ad quæstionem.*	BT.	*Breui tempore.*
		BPT.	*Bona paterna.*
A.P.T.	*Ad potestatem tuam.*	BEO.	*Bonorum emptio.*
AP.A.	*Apud acta.*	B.G.	*Bona gratia.*
ACO.	*Accusatio.*	BF9T.	*Bona fide contractum.*
APP B.	*Appellationibus.*	B.M.	*Bona memoria.*
AVCTIB.	*Auctoritatibus.*	B°.	*Balbius.*
A.T.	*Auctoritas tua.*	B.M.	*Bona materna.*
ALL.	*Allegata.*		
AQIS.	*Aquiliana stipulatio.*	CA.	*Causa.*
ANN.P.	*Annona præfecto.*	V.	*Cum.*
AQL.	*Aquileia.*	9.9.	*Con.*
AFR.	*Africa.*	9.	*Contra.*
ANT.	*Antestatus.*	C.	*Causa.*
ASI.	*Asia.*	CC.	*Causa cognita.*
ACH.	*Achaia.*	CD.	*Contradictio.*
APVL.	*Apulia.*	C.T.	*Certum tempus.*
A.P.PO.	*Apud præfectum prætorio.*	C° RN.	*Comes rerum nitentium.*
		C.RIP.	*Causa Reip.*
APP.VRB.	*Apud præfectum vrbi.*	CL.V.	*Clarissimus vir.*

CAMP.	*Campania.*
CVRP.	*Cursus publicus.*
CDO.	*Conditio.*
CORS.	*Corsica.*
CRI.	*Consulari.*
COR.	*Correctori.*
CC.VV.	*Clarissimis viris.*
C.M.V.	*Clarissimæ memoriæ vir.*
C.M.F.	*Clarissimæ memoriæ fœmina.*
C.P.	*Clariss puer.*
Cs L.	*Comes sacrarũ largitionũ.*
C.R.P.	*Comes rei priuatæ.*
COM	*Comes.*
CLARGN.	*Comes largitionum.*
ꝰSNVS.	*Constantinus.*
ꝰSVS.	*Consensus.*
CVI.	*Cuius.*
COMOR.	*Comes Orientis.*
CMV7.	*Centesimum miliarium.*
C.R.	*Ciuis Romanus.*
CS.	*Causas.*
CAA.	*Calumnia.*
COVA.	*Controuersia.*
CDRNC.	*Cautũ de re non necessaria.*
CDM.	*Comes domesticorum.*
CQRF.	*Cautúmque ratum fore.*
CALAB.	*Calabria.*
CA.M.V.	*Causa memorati viri.*
C.M.D.	*Centum milia denariorũ.*
CVIVD.	*Centumuirale iudicium.*
CTRIO.	*Centurio.*
CL.	*Claudius.*
CF.	*Confinius.*
CS.	*Cæsar.*
C.	*Corpus.*
CPTVS.	*Corporatus.*
CAT.	*Cautus.*
CD.	*Certo die.*
CT.	*Certo tempore.*
C.D.E.R.N.E.	*Cuius de ea re notio est.*
C 9.	*Cautio.*
C9 Ns.	*Cautiones.*
CSA.	*Cæsar Augustus.*
COMOB.	*Comsta Obriziaca.*
C.	*Cornelius.*
CT.	*Contractus.*
CR9.	*Contrarium.*
CC.	*Circum.*
CM.	*Causa mortis.*
CVI9.	*Cuius.*
CR.C.P.	*Cuius rei causa promittis.*
CS.	*Consiliarius.*
CM.	*Capitis minutio.*
D.	*Dicauit.*
DD.	*Dedicauerint.*
D.M.L.	*Dolum malum.*
D.M.	*Diis manibus.*
D.M.	*Domus mortui.*
D.	*Dixit.*
DD.	*Deinde.*
DD:	*Dixerunt.*
Đ.	*Donatio.*
DOT.	*Dotem.*
DP.	*Dotem petit.*
D.Q.S.	*Die quo supra.*
DT.	*Duntaxat.*
D.	*Duus.*
D.C.	*Diuus Cæsar.*
D.C.A.	*Diuus cæsar Augustus.*
DN.	*Dominus.*
D.P.	*D.Pius.*
DA.	*Diuus Augustus.*
DB.	*Debetur.*
D.V.	*Deuotus vir.*
DP.	*Deuota persona.*
Đ.	*Damnat.*
D.L.	*Do lego.*
DCT.	*Decretum.*
DĐ.	*Defunctus.*
DF.	*Defunctus.*
DIG.	*Dignus.*
DIG.M.	*Dignus memoria.*
D.Q.R.	*De qua re.*
DVL.	*Dulcissimus.*
DIL.	*Dilectissimus.*
DPC.	*Diprecatio.*
DT.	*Dotis tempore*
D.	*Diuus.*
DS.	*Deus.*
DT.	*Dantur.*
Đ.	
DQ.	*Denique.*
DBO.	*De beneficio.*
DMO.	*Domino.*
DAT.	*Data.*
DOCS.	*Diocletianus.*
DELO.	*Delatio.*
D.IS9.	*Decimus Iulius Silvanus*
DQAT.	*Denique auctoritas tua.*
DNM.	*Dominum.*
DDNN.	*Domini nostri.*
D.P.	*Decretum principis.*
Dcaio N9.	*Decuriones.*
DOPA.	*Data opera.*
DA.	*Dicto audiens.*
DIAM.	*Diuina manu.*
ĐOS.	*Domus sua.*
DAT.	*Datiano.*
DONĐ.	*Donationibus.*
DFT.	*Directum factum, vel potius, defunctum.*
DDAT.	*Debuerat.*
DCRAT.	*Decuerat.*
DF.Q.	*Domi forisque.*
DN.E.	*Dubium non est.*
D.N.P.	*Dubitari non potest.*
ĐĐ-T.	*Dictum decies.*
DELNIS.	*Decretum legationis.*
D.P.	*De periculo.*

D.L.	*De libello.*
D.C.S.	*De consilij sententia.*
DN.	*Damnum.*
Đ.	*Damnatus.*
D.R.P.	*De republica.*
DES	*De statu.*
D.E.S.I.	*De statu ingenuitatis.*
ĐMo.	*Dummodo.*
DECB.	*Decembres.*
D.F.P.	*Dare facere præstare.*
ET	*Etiam.*
ETNc.	*Etiam nunc.*
Eiꝰ.	*Eius.*
Eſt	*Est*
EMo.	*Eiusmodi.*
EE.	*Esse.*
ER.	*Erunt.*
EG.	*Eger, vel erga.*
EP.	*Epistola.*
EPM.	*Epistola missit.*
EN.	*Enim.*
EET	*Esset.*
EĐO.	*Editio.*
EEM.	*Essem.*
EAT.	*Eatur.*
EX7.	*Existimo.*
EX9.	*Existimatio.*
EXPRT.	*Experientia tua.*
ED.	*Edictalis.*
EEL7.	*Exemplum.*
EMA.	*Emissa.*
ETMD.	*Et manu diuina.*
CĐ.	*Edictum.*
EXꝰ S:	*Existimationi.*
EX7C L T.	*Excellentia tua.*
EXS.C.	*Ex Senatusconsulto.*
EXI.Q	*Ex iure Quiritium.*
EX99.	*Ex communi consensu.*
F.	*Filius.*
FA.	*Filia.*
FFAM.	*Filius familias.*
FF.	*Fratres.*
FA.	*Femina.*
F.C.L.	*Fraudationis causa latitare.*
F.R.	*Finium regundorum.*
FF9.	*Fratris filius*
FL.	*Flauius.*
Fo	*Forte.*
FR.	*Forum.*
FM.	*Fati munus.*
F.M.I.	*Fati munus impleuit.*
F.C.	*Fideicommissum.*
FF.	*Fecerunt.*
FF.	*Fabricauerunt.*
FF.	*Fundauerunt.*
FR.	*Fideiussor.*
FV.	*Fuerit.*
FVA.	*Fubia vel Faluia.*
FO.	*Fortes.*
FV.	*Fuit, fuirit.*
FI.	*Fidei.*
F.	*Fundus.*
FICA.	*Fiducia.*
FOB.	*Fusionibus.*
FE.	*Factum est.*
FD.	*Fundum.*
FAMA.	*Familia.*
FLCA.	*Faleidia.*
FVAT.	*Fuerat.*
FLAM.	*Flamina.*
FLAV.	*Flauianus.*
FHD.	*Familiæ herciscundæ.*
FIE.	*Filius familiæ.*
FEB.	*Februarum.*
FLp.	*Flamen perpetuus.*
FLĐ	*Flamen Dialis.*
FLQ.	*Flamen Quirinalis.*
FCTAS.	*Facultas.*
FACTIB.	*Facultatibus.*
G.	*Gratia.*
GR.	*Gerst.*
G.	*Gaudium.*
GG.	*Gesserunt.*
GORD.	*Gordianus.*
G.	*Gaius.*
GRANS.	*Gratianus.*
G.VAL.	*Gaius Valerius.*
GC.	*Gaius Cæsar.*
Gs.	*Grauitas.*
G.	*Genus.*
GI	*Genus Regum.*
GM.	*Germanus.*
GF.	*Germanus frater.*
GFI.	*Germanus filius.*
GL	*Gloria.*
GR.P.	*Gloria parentum.*
GL.D.	*Gloria decus.*
GT.	*Grauitas tua.*
GRA.	*Gratia.*
H.	*Honor.*
H.	*Honestus.*
H.V.	*Honestus vir.*
H.P.	*Honesta persona, vel honestus puer.*
H.F.	*Honesta fœmina.*
HV.	*Honesta vita.*
HL	*Honesto loco.*
HLN.	*Honesto loco natus.*
H	*Hora.*
·H·	*Heres.*
HH.	*Heredes.*
OHO.	*Homo.*
OHON9.	*Homo honestus.*
HB.	*Hora bona, vel hares bonorum.*
HM.	*Hora mala.*
H.P.	*Hora pessima, vel hereditatis possessio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

H.	*Hereditario iure.*
HP9	*Hic posuit.*
HF.	*Hic fundauit.*
HD.	*Hic dedicauit.*
H.B.V.P.	*Hereditatis bonorumve possessio.*
HC.	*Hac.*
HT.	*Hereditatem.*
HVI.	*Huius.*
HVC.	*Hunc.*
HVIVSMODI.	*Huiusmodi.*
HONOR.	*Honorius.*
H.IVS.	*Heres institutus.*
HS.	*In susum.*
HERF.	*Heredem facio.*
H.E.V.	*Heredem esse voluit.*
H.D.	*Hereditas diuisa.*
HERB.	*Hereditatibus.*
HV.	*Aue.*
H.R.C.	*Honesta recordationis.*
H.M.V.	*Honesta memoria vir.*
HDNVS.	*Hadrianus.*
I.	*In.*
I	*Inter.*
IP	*Interea.*
ID.	*Interdum.*
I A.	*Intra.*
I.L.	*Intra limitem.*
I.C.	*Iurisconsultus, vel intra circulum.*
I.T.	*Intra tempus.*
I.T.C.	*Intra tempus constitutū.*
IMP.	*Imperator.*
IMPP.	*Imperatores.*
IMP.CS.	*Imperator Cæsar.*
IMP.A.	*Imperator Augustus.*
I.I	*In iure.*
I.D.	*In Domino.*
I.PS.	*In possessione.*
I.L.S.	*In loco sacro.*
I.D.P.	*Iuri dicundo præst.*
I.L.R.	*In loco religioso.*
I.L.D.	*In loco diuino.*
I.L.P.	*In loco presenti.*
I.P.	*In publico. In platea.*
I.L.A.	*In loco absenti.*
I.S N.	*In Senatu.*
I.SN.R.	*In Senatu Romano.*
I.Fo.	*In foro.*
I.Fo.CS.	*In foro Cæsaris.*
I.Fo.CS.A.	*In foro Cæsaris Augusti.*
I.Fo.Po.	*In foro pacis.*
I.Fo.TR.	*In foro Traiani.*
I.Fo.N.	*In foro Neruæ.*
IFTR.	*In foro transitorio.*
IFo.IVL.	*In foro Iulii.*
IFo.PO P9.	*In foro populi.*
I.Fo B	*In foro boario.*
I.Fo.FL.M.	*In foro Flaminio.*
Ib	*Imibi.*
IXI.	*Duodecies.*
IXXI.	*Duodenicies.*
IG.	*Igitur.*
I.Q.	*Iure Quiritium.*
IDNE.	*Iurisdictione.*
I	*Inde.*
IT.	*Item.*
IVD.	*Iudicium.*
IR.	*Iure.*
I.	*Iter.*
IRM.	*Interim.*
IL.	*Illustris.*
IDV.	*Indulcatio, vel indulgentia.*
ID.	*Inde.*
II.	*Integris.*
IIRo.	*Integri restitut.*
IVDO.	*Iudicio.*
IVDA.	*Iudicia.*
IA.	*Ita.*
ITQ.	*Itaque.*
INL.MA.T.	*Illustris magnificentia (Celsitudo tua.*
Io.	*Interfectio, vel interdictio.*
IVN.	*Iunias.*
IL.S.T.	*Illustris sublimitas tua.*
I.EA.	*Interea.*
ID.AA.	*Idem Augusti.*
IA.R.	*In aquæductus restitutione.*
Ii.	*Iurisiurandi.*
IVL.	*Iulias.*
IVLANVS.	*Iulianus.*
I.C.E.	*Iure cautum est.*
K.	*Kalendæ.*
K.IAN.	*Kalendas Ianuarias.*
K.F.	*Kalendas Februarias.*
K.M.	*Kalendas Martias.*
K.A.P.	*Kalendas Aprilis.*
K.M.	*Kalendas Maias.*
K.IVN.	*Kalendas Iunias.*
K.IVL.	*Kalendas Iulias.*
K.AG.	*Kalendas Augustas.*
K.SEPT.	*Kalendas Septembris.*
K.OCT.	*Kalendas Octobris.*
K.NOV.	*Kalendas Nouembris.*
K.DEC.	*Kalendas Decembris.*
K.Q.	*Kalendas Quintiles.*
K.S.	*Kalendas Sextiles.*
K	*Karissime.*
K.K.	*Karissimi.*
K.D.	*Kapite deminutus.*
K.C.	*Kapite census.*
Ko.	*Kardo.*
KM	*Kardo maximus.*
KAR.	*Kartago.*
K.C.	*Kartago ciuitas.*
K.P.	*Kardo positus.*
K.F.	*Kardo finalis.*
K.	*Kalius.*

KA.	*kastra.*
KMT.	*kalimontanus.*
K.P.	*kastra posuit.*
K.DD.	*kastra dedititia.*
LG.	*Legem*
LT.	*Lites.*
LTPPO	*Longi temporis præscriptio.*
L.	*Lucius.*
L.T.	*Lucius Titius.*
L.C.	*Lucius Cornelius.*
L.M.	*Lucius Murena.*
L.	*Locus.*
LSC.	*Locus sacer.*
L.D VI.	*Locus diuinus.*
L.D D.	*Locus dedititius.*
L.R.	*Locus religiosus.*
L.Q.S.	*Loco quo suprà.*
LVD.	*Ludus.*
L.G.D.	*Legem dedit, vel Legatum dedit.*
LG.	*Legauit.*
LVD.AP.	*Ludi Apollinares.*
LP.	*Libripens.*
L.P.	*Locus preprius.*
L.P.L.	*Locus publicus.*
L.VAL.	*Lucius Valerius.*
L.EM.	*Locus emptus.*
L.CESS.	*Locus cessitius.*
L.M.O.	*Locus mortuo dedicatº.*
LADQ.	*Locus adquisitus.*
L.B.P.	*Locus bene possessus.*
L.M.P.	*Locus malè possessus.*
L.I.	*Locus in iure.*
L.I.Q.	*Locus iuri Quiritium.*
LIIADF.	*Locus inter adfines.*
LIMPL.	*Loca imperialia.*
L.PR.	*Loca priuata.*
L.SA.PAL.	*Loca Sacri palatij.*
L.	*Loca incerta.*
L.VAL.RE.	*Lucio Valerius Rufus.*
L.PI.	*Loca periculosa.*
MO.	*Modo.*
MC.	*Mancipium.*
MT	*Mortis tempore.*
M	*Mihi.*
MM.	*Matrimonium.*
MFT I.F.	*Manifesti furti.*
M.	*Marcus.*
M.CS.	*Marcus Cæsar.*
MAX.	*Maximus.*
MAX.CS.	*Maximus Cæsar*
MAX.PONT.	*Maximus Pontifex.*
M.P.TR.POT.	*Maximus Pontifex Tribunitia potestates.*
MM.	*Miles.*
MI.	*Milites.*
	Militis locus.
M.AG.	*Militis ager.*
Mo.	*Modo.*
MG.	*Magis.*
MAG.	*Magister.*
MAG.MIL.	*Magister militia.*
MMT.	*Momentum.*
MMP.	*Momentum petit.*
MMAGC.	*Momentum accepit.*
MM.L.	*Momenti loco.*
MFI.	*Mala fide.*
M.FI.P.	*Malæ fidei possessor.*
M.Hs.	*Malus homo.*
MF.	*Maleficus.*
Mo.	*Martius.*
M.R.F.	*Martius Rufus.*
MIN.	*Minor.*
M.	*Men.*
Mo.	*Mus.*
Mi.	*Mihi.*
MF.	*Manifestum.*
Ms.	*Molestus.*
MP.	*Malè positus.*
MT.	*Mater.*
MVL.	*Mulier.*
MAMA.	*Matertera.*
MVL.B.	*Mulieris bona, vel Mulier bona.*
MVL.M.	*Mulier mala.*
MNF.	*Manifestum.*
MFL.	*Manifestus locus.*
MF.OPP.	*Manifestum oppidum.*
MF. I. T.	*Manifestiū territorium.*
NI.	*Nisi.*
NQ.	*Neque.*
N.S.	*Nisi si.*
N.	*Nam.*
No.	*Nec.*
N.	*Non.*
Ns.	*Noster.*
NOB.	*Nobis.*
NOB.P.	*Nobilissimus puer.*
NOP7.	*Non oportet.*
N.P.7.	*Non possunt.*
NIL.	*Nihil.*
NVO.	*Nunc verò.*
NE7.	*Necesse est.*
Nc.	*Nunc.*
No.	*Noster.*
NL.	*Nihil.*
N.	*Nam.*
N.N'.	*Nostrum.*
N.	*Nisi.*
N.M.	*Non minus.*
N.	*Nus.*
NQ.	*Namque.*
NQ.	*Nusquam.*
NV.	*Non vis.*
NVV.	*Non vult.*
NOB.C.	*Nobilis genere.*

NOB.G.N.	*Nobili genere natus.*
NOB.F.N.	*Nobili familia natus.*
NR.	*Nero.*
N.C.	*Nero Cæsar.*
N.CL.	*Nero Claudius.*
O	*Oportet.*
OMB^{a}.	*Omnibus.*
OO.	*Oportuit.*
O^{s}.	*Os.*
OB.	*Obriziacum.*
OP^{s}.	*Opus.*
OPP.	*Oppidum.*
OO.	*Omnino.*
O E.	*Oportere.*
O.C.	*Ope consilio.*
O.D.M.	*Opere donum munus.*
P.	*Pre.*
PP.	*Propter.*
P.R.	*Populus Romanus.*
P.	*Pris.*
P^{s}.	*Pos.*
P^{o}.	*Pro.*
P.	*Per.*
P.O	*Potest.*
PL.	*Placuit.*
PE.	*Peregrinum.*
PQ.	*Postquam.*
P^{t}	*Possunt.*
PR.	*Prator.*
P.RO.	*Pop. Romanus.*
PRS.	*Præses, vel præsens.*
PR.P.	*Præses prouincia.*
PP.V.C.	*Præses prouincia, vir clarissimus.*
PQ.R.	*Populúsque Romanus.*
p.K A.	*Parens karissime.*
Pr.	*Pri.*
P	*Prater.*
PIVG.	*Priuilegium.*
P S.	*Possunt.*
P^{o}.	*Poterit.*
PF.	*Prefectus.*
PFL.	*Patris filius.*
PFM.	*Paterfamilias.*
PP.	*Proposita.*
P^{o}.	*Post.*
PC.	*Post Consulatum.*
P.C.	*Patres conscripti.*
P.AO.	*Patris actio, vel principalis actio.*
P.	*Pœnam.*
BIC.	*Periculum.*
PV.	*Prouincia.*
PAT.	*Patri eius.*
P.	*Publius.*
PRGr.	*Peregrinus:*
PC.	*Proconsul.*
P.C.L.	*Prisca lex, vel prisci Latini.*
PIC.	*Picano.*
PIC.ANN.	*Picano annonario.*
PIC.VRB.	*Picano vrbicario.*
P.V.	*Prafectus vrbi.*
P.P.	*Prafectus pratorio.*
PF.VIG.	*Prafectus vigilum.*
PF.ANN.	*Prafectus annonæ.*
P.CL.R.	*Præfectus classis Rauennatium.*
P.CL^{s}.	*Prafectus Classis.*
P.ÆG.	*Præfectus Ægypti.*
P.SYR.	*Prafectus Syria.*
P.IVD.	*Prafectus Iudea.*
P. GAL.	*Prafectus Galliarum.*
P. AF.	*Prafectus Africa.*
P. AF.P.	*Præfectus Africa prouincia.*
PP.AVG.	*Perpetuo Augusto.*
P.S.T.Q.H.	*Præcipito sumito, tibique habeto.*
QA^{s}.	*Quia.*
QR7.	*Quare.*
QS.	*Quas.*
Q7.	*Quod.*
Q.	*Quam.*
QN.	*Quando & quoniam*
Q	*Quare.*
QVAM7.	*Quemadmodum.*
QD.	*Quadam.*
Q3.	*Quia.*
QS.	*Quis.*
QVI.	*Quamuis.*
Q.	*Quique.*
Q.	*Qui.*
Q.	*Quippe.*
QB9.	*Quibus.*
Q.	*Que.*
Q.	*Qua.*
Q.	*Quamquam.*
QIS.	*Quis.*
Q.	*Quem.*
QS.	*Quasi.*
Q.	*Questio.*
Q.	*Querius.*
QR.	*Querius Relius, vel Queres.*
QT.	*Quantum.*
QT.	*Quotiens.*
QOT.	*Quo tempore.*
QoMo.	*Quomodo.*
QQ.	*Quoque.*
QoQoMo.	*Quoquo modo.*
QA.	*Qua.*
QR.	*Quare.*
QPP.	*Quapropter.*
Q.D.R.	*Qua de re.*
Q.D.R.P.C.V.	*Qua de re peto gratulatem vestram.*
Q.D.R.P.L.V.	*Qua de re peto laudabilitatem vestram.*

Q.	*Quur.*
Q3N.	*Quanam.*
Q.D.C.	*Qua de causa.*
Q.D.C.V.	*Qua de causa venit.*
QRO.	*Quaro.*
QMG.	*Quo magis.*
Q.	*Qui.*
Q.T.	*Quintus.*
Q19C^{o}.	*Quintus Celius.*
Q.M.	*Quintus Murana.*
QR.	*Quam rem.*
Q.L.	*Quem locum.*
QPT.	*Quam patriam.*
QPROV.	*Quam prouinciam.*
Q.P.	*Quo petit.*
QP.	*Quem petit.*
QR.	*Quem rogat.*
QADS.	*Quem adscrit.*
QDIC.	*Quem dicit.*
QV.	*Quem vult.*
R	*Res.*
RPON.	*Riscriptum*
RD.	*Respondit.*
R.	*Reddi.*
R.	*Rum.*
R.	*Respondit.*
R.	*Romanus.*
RS.	*Rom.*
RG.	*Rsponsum.*
RECG.	*Recognoui.*
REC.	*Rege.*
R.C.	*Recuperatores.*
R	*Romani Ciues.*
R.	*Rex.*
RPr.	*Respublica.*
RGL.	*Res priuata.*
RGF9.	*Regulus.*
RGFA.	*Regis filius.*
R.D.	*Regis filia.*
R.M.	*Regis domus vel domum.*
R.A.	*Regis munus.*
RAV.	*Roma.*
	Rauenna.
SD.	*Secundum.*
SC7.	*Sicuti.*
S.C.	*Senatus.*
SST.	*Senatusconsultum.*
SV.	*Sententia.*
SVE.	*Siue.*
S. A.	*Sine.*
S.	*Senatoria auctoritate.*
S.	*Sunt.*
S	*Sed.*
SD.	*Sententia.*
	Sententiam dedit.
S.D.	*Sententiam dixit.*
S.F.	*Satisfecit, vel Sacris faciundis.*
SFT.	*Satisfactum.*
SS.	*Sestis.*
S.	*Sunt.*
SND.	*Sine dubio.*
S	*Ser.*
CLS.	*Scilicet.*
SNP.	*Sine periculo.*
SN.P.M.	*Sine periculo mortis.*
SIGN.	*Signum.*
SS.	*Suprascriptas.*
SPM.	*Supra memoratus.*
SCS.	*Sanctus.*
SCA.	*Sancta.*
SCMM.	*Sancta memoria.*
SPD.	*Supra dictus.*
SCD.	*Secundum.*
ST.	*Statutum.*
ST.TP.	*Statutum tempus.*
S.D.	*Statutum diem.*
ST.9S.	*Statutum Consulem.*
ST.SN.	*Statutum Senatum.*
S.P.Q.R.	*Senatus populúsque Romanus.*
SC.L.	*Sacra largitiones.*
SCLCM.	*Sacrarum largitionum Comes.*
ST.P.	*Stadium posuit.*
ST.DD.	*Stadium dedicauit.*
TR.	*Trans.*
TM.	*Tamen.*
TMRAC.	*Transactio.*
TR.	*Ter.*
TR.P.	*Tribunitia potestas.*
TAB.	*Tabula.*
T.	*Ten.*
T^{m}.	*Tum.*
TMT.	*Testamentum.*
TiT.	*Testamenti.*
T°T.	*Testamento.*
Tc.	*Tunc.*
T7.	*Tur.*
TBM.	*Tabulæ matrimoniales.*
T.	*Tunc.*
T°.	*Tantum.*
T.	*Ter.*
T.	*Trans.*
TP.	*Tempus.*
TP.B.	*Tempus bonum.*
TB.	*Tribunus.*
TR.PL.	*Tribunus plebis.*
TBC.	*Tribunitia.*
T.	*Tullius.*
TIB.	*Tiberius.*
TIB.CS.	*Tiberius Cæsar.*
TIB.CL.	*Tiberius Claudius.*

T r.	*Tri.*
T M.	*Terminus.*
T M.P.	*Terminum posuit.*
T M.DD.	*Terminum dedicauit.*
T IB.I.	*Tiberij.*
T IB.R.	*Tiberij Romæ.*
T M.	*Terma.*
T M.DD.	*Terma dedicata.*
T.	*Tem.*
T B.	*Tibi.*
T B.D.F.	*Tibi dulci filio.*
T B.D.F.M.	*Tibi dulci filio meo.*
T B.D.F.M. AOPT.	*Tibi dulci filio meo adoptiuo.*
T RIA I.	*Traianus.*
V.	*Vel.*
V V T.	*Velut.*
V VI.	*Veluti.*
Vo.	*Vero.*
V.F.	*V sumfructum.*
V.C.	*V sucapio.*
V B.	*Verba.*
VV.	*Velut.*
V. E T.	*Verum etiam.*
V. G.	*Verbi gratia.*
VRB.	*Verbis.*
V.P.	*Vir perfectissimus.*
V IR.	*Virgo.*
VIR.V.	*Virgo vestalis.*
V S.	*Vestes.*
V ESP.	*Vespasianus.*
VESP.CS.	*Vespasianus Cæsar.*
VAL.	*Valerius.*
VAL.CS.	*Valerius Cæsar.*
V.MVN.	*Vias munuit.*
X.	*Existimauit.*
X.	*Existimatio.*
X.	*Xenodochus.*
X.	*Decies.*
YMN.	*Hymnum.*
ZEN.	*Zenobius.*

PETRI

PETRI DIACONI
DE NOTIS LITERARVM
MORE ROMANO LIBER,
AD CONRADVM IMP. ROM. PRIMVM.

CONRADO Dei gratia Imp. Romano, omnibus inuicte perpetuo, PETRVS Diaconus. Quicquid vbique in Solomatero remorantes Apocrisarij adeo conseruari Imperij matri, erunt, ex parte præceptoris nostri Rodulphi, Cancellarij nostri Imperij flagitarij, scilicet, vt Librum notarum, iam iam pene delectum renouans vestræ eminentiæ destinarem. Amplexus sum (fateor) interioribus brachiis tanti præceptoris famam, & de facri vestri Imperij incolumitate Deo conseruatori omnium gratias egi, ardentissimo desiderio flagrans aliquod opusculum tanto imperio gratũ quomodolibet exarare. Similiter etiam concernentes vos omni nixu veterum prædecessorum vestrorum industriam imitari: qui vbique dispersos libros in Romano palatio adunauerunt. Æmilius namque Paulus Imp. Ro. Persen regem potentissimum superans, librorum copiam in Vrbis palatio adunauit. Dehinc Lucullus ex Pontica præda. Post Cæsar dedit P. Terentio M. Varroni negotium maximæ bibliothecæ exornandæ. Quiram multa scripsit, quàm multa vix quisquam legere posset: tam multa legit, vt aliquid scripsisse vacauisse, nobilitas Romana miretur. Similiter etiam Publius Græcas, & Latinas adduxit. De his iterum. Nunc quas primus notas instituit scribamus, vulgares notas habemus primus Mille, & Centum inuenit, ad hunc scilicet vsum, vt quicquid per contemptionem præsentium diceretur, librarij scriberent compluresque simul astantes diuersis inter se partibus, quot quisque verba, & quo ordine exciperet. Dehinc Tullius Tyro Ciceronis libertus notas præpositionum commentarius est. Post hunc Philargius, Samius, & aliqui Mecœnatis alias addiderunt. Deinde Lucius Anneus Seneca contractas omnium digesto, & auctoritate opus in quinque millia extendit. Notæ autem dictæ sunt eo, quòd verba in syllabas præfixis characteribus notant, vt ad nostri temporis legentiũ reuocarent, quas didicerunt. Quas qui scribũt, propriè iam Notarij appellantur. Scribebantur autem verba per huiusmodi notas breuitatis causſa, vt per B. P. Bonum factum per S.C. Senatus consultum. Per R.P. Respublica. Per P.R. Populus Romanus. Per D.T. Duntaxat. Per supremam literam. Mille. Per P. Pupillus. Per q. aduerso capite Pupilla. Per vnum K. Caput. Quinque autem sunt apud Græcos mysticæ literæ. Prima Y, humanam vitam significat. Hac Pythagoras Samius primus formauit vitæ cursum. Nam primam ætatem, quippe, quæ adhuc sine vitiis est, inferioris partis huius literæ dedit. Bivium, quod superest, adolescentia cœpit, cuius dextera pars ardua est, sed ad beatam viram tendens: sinistra facilior, ad malum vergens. Secunda θ, quod mortem denotat. Nam cuius nomini Imperatores eandem θ apponebant, supplicio afficiebatur, & dicitur θάνατος ab θανάτος, id est morte: & habet per medium telum, id est mortem significat Militis in bello. Tertiam est T, figuram demonstrans Dominicæ Crucis. Reliquas vero duas, primam, & vltimam, sibi vendicat Christus dicens Ego sum α & ω. Concurrentibus enim in se inuicem α & ω vsque deuoluntur, & rursus ω & α replicatur, vt ostendatur intra se Dominus initii decursus ad finem & finis decursus ad initium. Sanè literam k Saulius magister primus Romanis adiecit, vt in sono duarum literarum discretionem faceret H, & Q. Quæ ideo superuacuæ dicũtur, quòd, exceptis calendis, superfluæ videantur. X, litera, vsque ad Augusti tempus nõ erat: sed pro ea C, & S, scribebant. Sed tempore Crucis euenit, vnde duplex vocatur: quia pro C & S ponatur. A Græcis duas Augustus literas mutuauit Romanis Y & Z. & hæ vsque ad Augusti tempus non scribebantur: Sed pro Z duas SS ponebant: Pro Y verò I scribebant. Sed de his hactenus. Ad Notarum descriptionem renouandam CHRISTO Auspice, veniamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Assolet, vel Aulus.
A Aut, vel Ager.
A Aut, vel Ager.
AA. Augusti, vel Augusta.
AA. Augustiualis.
AVG. vel AVG. Augustus.
AG. Ago.
AC. Actio.
ACON. Actionem.
AMS. Amicus.
AVR. Aurelius, vel Aurum.
AMN. Amantissimus.
AT. Autem.
A T R. Authoritas, vel Author.
AD. Adiutor.
ACC. Acceptat, vel Acceperat.
AER. Aerarium.
ADI.P. Adiutor prouincia.
AD.L. Ad locum.
AD.QSR. Ad quæstorem.
AP. Apud.
APP. Appellat.
AM. NT. AMN. Amicus noster amantissimus.
AC.MT. Actione mandati.
AD.F. Ad finem.
AG. Agit.
AGT. Agitur.
ALA.LG. Alia lege, vel Legione.
A. Annus, vel Absoluo, vel Absolutio.
ANN. Annos, vel Annorum.
A.TP. Anno tempore.
AD.P. Ante diem pridie.
AEDIL.CVRVL. Ædilis curulis.
AEDIL.PLEB. Ædilis plebis.
AE.D. Ædem dicauit.
AED.IN.M. Aedes inscripsit mercede.
AED.S. Aedibus sacris.
ARC. Arca.
A.P.Q. Aulij Publij Quinti.
A.A.C. Ante auditam causam.
AVT.PR.P. Author prouincia Romanorum.
AP.N. Apud nos.
APPN. Appellantur.
ARG. Argentum.
APP S. CLV. Appius Claudius.
ALXA. Alexander.
AD.D. Ad Dioscorem, vel ad discordiam.
A.ALR. Alij adulterauit.
A.T.AB. Adulescenti testiculos abscidit.
AP. Apud.
ANT. Ante, vel Antea.
AGO. Agor.
ACN. Actione.
AVG.N. Augustus noster.
AG. Agro.
AG. Agrippa, vel Agit.
A.S.L.F. A sua lege fecit.
A.S. A suis.
ARM.E. Arma eius.
A CSL. A Consulibus.
A C.S.L.E.C. A consiliarijs sua legionis & ciuitatis.
AC.MR. Ancus Martius.
AN.G.P. Angelus percussit.
AO.P. Auro puro, vel Auro posito.
A.C.P.VI. Ad caput pedes sex.
A.TT. Ante titulum.
BRC.II. Arcas duas.
ARR. Arrius.
AMPHTR. Amphiteatrum.
A'S.TT. A supra tecto.
AER.ST. Aerario Saturni.
A.P.CLN. Ad pedes columna.
A COSS.CI. A consulibus ciuitatum, vel a consiliarijs.
AD.D. Ad discendum.
AC.D.Q.T.P. Actione dotis, qua tibi petitur.
AC.DN. Actione domini nostri.
AVC. Auctoratus, vel auctoritas, vel auctor.
AMN. Anima.
A.TR.TP. Ad turrem Tarpeiam.
A.FBR. Ad Fossa aurum.
AC.L.AQ. Actio legis Aquilia.
Militis ignorantiam demonstat.
AD. Adest.
AD.F. Ad frontem.
AL. Alluit.
A.G. Aulus Gellius.
ADLR. Adulterauit.
AD.P.XII. Ad pedes duodecim.
A.AT. Antea audita.
ANN.SEN. Annæus Seneca.
A. a.

B. Bonus, vel Bene, vel Bonus, vel Brutus.
B. Bene, vel Bona, vel Bonus.
B. Bellum.
B.A. Bonus, amabilis.
B.F. Bona fides.
B.S. Bona sua.
BS. Bonus.
BO. EM. Bonorum emptores.
B.PC. Bona pecunia.
B.ARA. Bona aurea.
B. A. Bonam actionem, vel Bonis Augurijs, vel auspicijs.

B.M.H.E.

B.M.H.E. Bona memoria hic est.
B.M.N. Bona munera.
B. Balbius.
B.M. Bene merentes.
B.MR.C. Bene mereat cibum.
B.MR.SE. Benemerentibus seruat.
B.MR.SE.H. Benemerentibus seruatur hoc.
BB. Bonorum.
BFC. Beneficium, vel Benefecit.
B.M.F. Benemerentibus fecit, vel Benemerenti.
B.V. Bonorum venditor.
B.H. Bonorum heres.
B.HT.S. Bonorum hereditas.
B.B. Bonorum.
B.R. SI. Bonorum serui.
B.LB. Bonorum liberi.
B.FL. Bonorum filius.
B.P. Bonorum possessor. vel Bonorum potestas. vel Bonorum publicum.
BA. Bona.
BN. Bonum.
BN. Bona nostra.
B. V. Bona vestra.
B. F. Bona fœmina, vel Bona fortuna vel Bonum factum.
BFI.C. Bona fidei contractus.
BVS. Bonus.
B.F.C.T. Bona fide contracta.
B. VD. Bona vendita.
B.M. Bona materna.
B.P. Bona paterna.
B.ER. Bona eorum.
B.ER.ST. Bona eorum seruantur.
B.ER.INT. Bona eorum inueniuntur, vel sic aliquando.
B.E.I. Bona hic inuenies.
BN.H.I. Bona eius.
B.E'. Bona eius industria.
B.E.IA. Bona eius caduca.
B.E.CA. Beneficium, vel Benefecit.
B.F. Bona ex edicto.
B.E.E. Breuiter, vel Beneficium.
BE. Bona fortuna.
B.FR. Bona hic sita inuenies.
B.H. S.I. Bona materia.
B.MT. Bono rei publicæ nato.
B.R.P.N. Bellum.
BEL. Bra.
BA. Bre.
BR. Brs.
BE. But.
B. TINIIMIIRII TIFIICIT. pro B.M.FEC. Benemerenti fecit. Benemerenti fecit.

C Causa. Causat. & Centum. & Con. & Contra. & Cum. & Cornibus. & Condemno, & condemnatio. & Caius. Inuersa verò si scribatur eadem littera, vt ↄ, mulierem Caiam significat: quia tam Caias esse vocitatas, quam Caios, ex nuptialibus factis apparet: & plurima sunt monumenta veterum documento. Item de digamma Æolico, ⨄. vt in multis sepulchris SER⨄VS, ⨄VLGVS ⨄ALE, ⨄IXIT.

C.vel CA.AM. Causa amabilis.
CA.Mo. Causa mortis.
C.C.E. Causa conuenta est.
C.N.EE.CC. Credimus non esse causam conuentam.
CÆS.vel CS. Cæsar.
CS. A. Cæsar Augustus.
CS. M. Cæsar Maximus.
CS.IP. Cæsar Imperator.
CNTO. Centenario.
Cl. Centummillia.
CTR. Caterum.
CC Circum.
C. Causat.
CT.RM. Ciuitatis Romanæ.
C.R. Ciuis Romanus.
CR.C.P. Cuius rei causa promittis.
CC. Ducenti.
C.ML. Centum millia.
CTR.M. Citra murum.
C Cerymbus.
C.N. Ciuis noster.
CTR. Caterum, vel Ciuitatis Romana.
CT. Caput.
CC. Calumnia causa.
CMo. Comu.
COR. Cornelius.
CORP. Corpus.
CT. Contrarium, vel Contractum.
CO. Consulibus. vel Consules.
COSS.vel CONS. CS. Communes, vel Consiliarius & aliquãdo Cõsul.
COM. vel CO. OBD. Comitia obdurata.
CL.V. Clarissimus vir.
C.L.F. Clarissima fœmina, vel Filia.
Co. Cuius.
C. Con.
C.C.F. Caius Caij filius.
CIV. Ciuis, vel Ciuitas.
CR.C. Cuius rei causa.
CLI. Claudius.
C.III.INV. Cubitos tres inuenies.
C.LDBL. Causam laudabilem.
CSS. Cum suis seruis.
C.S.FL. Cum suis filiis.

C.CL.R. *Causa clara regi.*
C.V. *Causa virginum.*
C.B. *Ciuis bonus.*
CORN.R.F. *Cornelia regis filia.*
C.F.R. *Causa filia Regis.*
CCC.D.P. *Tretentum duplex.*
CORN.AVRS. *Coronæ aureæ.*
C.I.T. *Causa iusti.*
C.S.H. *Cum hæredibus.*
C.S.P.E. *Cum sua pecunia est.*
C.II.V.P. *Cubitos duos inuenies plumbum.*
C.IV.ARG. *Cubitos decem inuenies argentum.*
C.XXIV.AVR.M. *Cubitos viginti inuenies aurum mirabile.*
CPT. *Causa petitionis, vel Causam posuit.*
CMAR.P. *Caput margine plenum.*
CVIT. *Ciuitas.*
CCC.T.P. *Tercentum terra pedes.*
CPS. *Capsa.*
C M.T. *Causam mali tui.*
C M.T. *Crementum multum.*
CPR.SS. *Cupressi.*
CN.T.VI. *Centenaria sex.*
CT. V.O.A.B. *Ciuitas vitæ omnia aufert bona.*
CML.XII. *Cameles duodecim.*
CORN. *Cornibus.*
CVI. *Cuius.*
CED. *Coninactus esse dicitur.*
C.C.R. *Contrarius contractus.*
CONTVB. *Contubernali.*
CR. *Crepitus, vel Crispus.*
CD. *Condemnatus.*
C.PS.E. *Causam posuit edicti.*
CENS.vel CNSP. *Censor Pompeius.*
CDo. *Condignum.*
CLS. *Clarissimus.*
Cl. COS.DESIG. *Claudius Consul designatus.*
CS. *Communis.*
CSI. *Controuersia.*
CT.RÆ. *Ciuitati Romæ.*
C. *Comitialem diem quoque significabat.*
CO$\overline{\text{S}}$ $\overline{\text{S}}$. *Collega.*
D. *Diuus.*
D$\overline{\text{D}}$. *Dedicauit.*
D^{o}. *Dedit, vel Die.*
DD. *Damnum dedit.*
DR.P. *Dare spondet, vel promittit.*
D^{o}.A. *Damnatus est.*
DD *Dedimus.*
DD^{o}. *Dandam.*
DD.M. *Dedimus mercedem.*
D^{o} D^{o}. *Dandus.*
Đ. *Dedit, & quandoque Dedicauit, & aliquando Denarium dicit.*
D.D. *De bonis, vel deinde.*
DD. *Dedicatio.*
DD. *Doctio Ducis.*
DD. *Dedit Deus, vel Dono dedit.*
DD. *Decreto dato, vel Deo dedicauit.*
DD. *Doctis dictio.*
DD. *Dedicauerunt, vel Doctinauerunt.*
ĐĐ. *Dixerunt, vel Dederunt.*
DEST. *Destinauit.*
DP$\overline{\text{O}}$. *Depositio.*
D$\overline{\text{L}}$. *De loco.*
DOT.R. *Dotem recuperauit.*
DF. *Defunctus, vel Defuncta.*
D$\overline{\text{Q}}$.R. *De qua re.*
DV. *Deuotus.*
DV^{s}. *Deuotus.*
D.B. *Decius Brutus.*
DP. *Deuota persona.*
D.A. *Diuus Augusti.*
D.A. *Dona.*
D.B.C.D.CDE. *Diebus Cæsaris Dictatoris causa dedicata est.*
D.C.A. *Diuus Cæsar Augustus.*
D.B.D.D. *De bonis, dixerunt, vel Dederunt.*
D.B.S.F. *De bonis suis fecit.*
D.B.N. *De bonis nostris.*
D.C.S. *De consulis sententia.*
DCT. *Detractum.*
D^{o}. *Dedicauit, vel dixit, vel Damnauit, vel Dauit, vel Donat, vel Donauit, vel Damni.*
Diuus Pius.
DP. *Dignus morte, vel memoria.*
DIG. M. *Dedicauerunt.*
DDC. *Dilectus, vel Dilectissimus.*
DII. *Dis Manibus, vel Domus mortui.*
D.M. *Deum, vel Demum.*
DM. *Diuus maximus, vel Dis maximus, vel Diues Manes.*
D.M. *Diis manibus sacrum, vel Dormierunt, vel Dormiunt mortui.*
D.M.S. *Dies mali sequantur, cras peius.*
D.M.S.C.P. *De male loquentibus.*
D.M.L. *Dies malus sequitur cras.*
D.M.S.C. *Die quo supra.*
D.Q.S. *Dotem.*
DOT.

D.P. *Dotem petit, vel Dotis promissio.*
D.F. *Dotem fecit.*
B^{o}.O. *Donatio.*
D.L. *Do legē, vel Dono legauit, vel Disco legem.*
DNS. *Dominus.*
DNA. *Domina.*
DNO. *Domino.*
D^{o}.DS. *Duo deserebantur.*
DV.I.S. *Deuotus istorum seruatus.*
D$\overline{\text{T}}$. *Duntaxat.*
DEE. *Damnatum esse.*
D.D.N.M.P. *Dare de nutu mihi parat.*
D.M.O. *Domum mitius operans.*
D.P.F. *Denunciandi potestatem fecit.*
DERS. *Deserta.*
DD.DD.D.A.A. *Dedicarunt, dederunt, dono, auro argento, ære.*
D.V.M.T. *Dolo, vel malo tuo.*
DVL. *Dulcis.*
DVMS. *Dulcissimus.*
DS. *Deus.*
DS. *Dis.*
DT. *Durat.*
DO. TRA. vel TRIN. *Diuo Traiano.*
DO.VAL. *Diuo Valerio, vel Valeriano.*
D.S.P.O. *De sua pecunia obijt.*
D.S.P.S.P. *De sapientia sua perfecit.*
D.MN.FL.R.L.S.E.I. *De manere filia Regis lucus est iste.*
D.H.P.I.M.R.R.H. *De hac petra intus munere Regis habes.*
D.M.B.D. *De memoria bene dicit.*
D.P. *De pecunia.*
DOS.CS.D.C CL. PC.A.GVS. *Duos cubitos est concluſa pecunia Augustæ virginis.*
D.D.VRG. *De dono Virginis.*
D.R.S. *De Regibus.*
D.PS. *De Principibus, vel Pauperibus.*
D.VS. *Dea virgines.*
D.V.S. *De virtutibus.*
D.VS. *De verbis.*
D.M.L. *De male loquentibus.*
DSP. *De sapientibus.*
D.I.S. *De ipsis.*
D.B.MB. *De bene merentibus.*
D.TB. *De Tribubus.*
D.PF. *De Præfecto.*
D.R.M. *De Romanu.*
D.TRBNL.T.S. *De tribunali tulit sententiam.*
D.P.ORT. *De parte Orientis.*
D.P.OC. *De parte Occidentis.*
DETI. *Defuncti.*
DPS. *Discipulus.*
D.M.S.C.S.R.P. T.DEINV. CAR. *Dies malus sequitur cras. si ruperis tonitrua, deinde inuenies carbones.*
D.FEC.R. *De pecuniis repetundis.*
DIIIB. *Diebus.*
DVC.DVC. *Ducum ductor.*
D.D. *Ducum dux, vel Duc, Duc.*
D.AE. *De ærario.*
D.B.C. *De bene consulentibus.*
D.B.N. *De bene notatis.*
D.R.P. *De republica.*
D.B.C. *De bono communi.*
D.B.IN. *De bonis incertis.*
D.B.I. *De bono iudicio.*
D.SVP.P. *De supina pila.*
D.N.G. *Diutius non gaudebis.*
D.D.M.V. *Dies mali venerunt.*
D.R.N. *Deus respice nos.*
DC.N.N.B.D. *De Cæsare nemo non bene dicat.*
D.A.M.S.AV. *De auibus malè senserunt Augures.*
D.I.L.IV.A. *De isto lapide inuenies aurum.*
D.N.P.F.S. *De numerata pecunia faciet sacrum.*
D.T.G.Q.S. *De tuo genio quid sentis.*
DEG.AM. *Degeneras à tuis maioribus.*
DEGN.T.O. *Degenerem te ostendis.*
DI.V.BB. *Dilutum vinum biberat.*
D.M.B.M.F. *Dis manibus bona memoria fecit, vel Bene merentibus fecit.*
D.L.D.P. *Dis locum dedit publicè.*
D.S. *Dato solo.*
D.D.Q.O.H.L. S.E.V. *Dis, Deabúsque omnibus hunc locum sacrum esse voluerunt.*
DD. F.H.L.I.O. LIB. PRI. DD. M. AR.PV.ET. LI.P. *Dicatus est hic locus Liberatori primum, deinde Marti Pugnatori, Libero Patri.*
E^{s} *Eius*
E. N. *Est noster. vel Et non*
E.E. *Essē.*
EX. *Eius.*
EX.M.D. *Eius memoria dixi.*
EX.B. *Eius bona.*
EC.ABS.CP. *Hæc abscondita pecunia.*
ER. L.M.ETN. *Erit locus memoria æterna.*
ELG.B.E. *Elanguit bonitas eius.*
ESS. VDD. MM. R. *Esse videndum monumentum Regis, vel videndum.*

ET. *Etiam.*
ET.NC. *Etiamnunc.*
EG. *Ego, vel Æger, vel Eius, vel Ægrum.*
EG.M. *Eiusmodi.*
EE. *Esse.*
EE.I.P. *Esse in potestate, vel inposterum.*
EE.G.M.I. *Esse magis potest, vel Magister potest.*
EE.M.F.I. *Esse magis fieri iussit.*
EE.N.P. *Esse non potest.*
E.ERG.R. *Eius ergo Rex.*
EIMO. *Eiusmodi.*
E p vel EP. *Epistula, vel Epitaphium.*
EP.M. *Epistulam misit.*
ER. *Erunt.*
ER. *Erit.*
ERP. *Eripiet, vel Erit paratus.*
ERG°. vel ERG. *Ergo.*
EPS. *Episcopus.*
EQ.R. *Eques Romanus.*
EV. *Eius.*
EX. *Exigitur.*
EXC. *Ex consuetudine, vel ex contione, vel Ex conditione.*
E.A. *Estante.*
E.R.B. *Eius regit bona.*
EOR. *Eorum.*
E.pp. *Et præparat.*
E.H.E. *Exhæres esto.*
EH. *Exhæredibus, vel Exhæreditatis.*
E.I.R.Q. *Exiui requietum.*
ER.A. *Ea res igitur.*
E.I.M.C. *Ex iure manu consertum vocauit.*
E.H.O.L.N.R. *Eius hac omnibus lege nihil reguit.*
E.E. *Ex edicto.*
EHE. *Exhæreditate est.*
E.C.S.A.B. *Eius causa Senatus abdicauit.*
E.M. *Ex more.*
EX.M. *Ex malitia.*
EDV.P.D. *Edulium populo dedit.*
ED.V. *Edendo viuimus.*
E.V.V.V.N.V.V.E *Ede, vt viuas, ne viue, vt edas.*
E.P. *Edendum parce.*
E'CONV. *E' connubio.*
E'S. *E' Senatu.*
E'C. *E' comitio, vel E' Capitolio.*
E'S.Æ.M.R. *E' sacra ade Martis.*
E'P. *E' palatio, vel E' publico.*
EQ.COH. *Equestris cohortis.*
E *Est.*
E *Ea.*

F

FAM. *Familiaris.*
FR. *Frater.*
FEM. *Fœmina.*
F.FL. *Fratris filius.*
FA. *Filia.*
FO. *Forum.*
FDC. vel FC. *Fideicommissum.*
FD.M. *Fides mundi.*
FRS. *Fortu.*
FE *Fun dauerunt.*
FER. *Fecerunt.*
FB. *Fabricauit.*
FC. *Fecerunt.*
FRMS. *Fortissimus.*
FEA. *Fœmina.*
FF. *Fecerunt.*
FC. *Fecit.*
FLA.R. *Filia Regis.*
F.F. *Filius familia.*
FF. *Fabre factum.*
FLB. *Flabrum.*
FRT. *Forsitan.*
F.D. *Fecit dues, vel Deus.*
F.FBC. *Fecit fabricatio.*
FO. *Forum.*
ER. *Frater.*
FR. *Forum.*
FR.F. *Fratris filius.*
FS. *Fratres.*
FRA.C. *Fraude creditoris.*
FO.S.V.P.XX.IN MM.LDBLE. *Fode sub via pedes viginti, invenies monumentum laudabile.*
F.H.IV. *Fortunam hic invenies.*
FN.AGR. *Fines agrorum.*
FRES.ARR. *Fornaces Aurificum.*
F.P.H.SB.TLA. *Portis porta hac sub tabula*
FR. *Rorum regundorum vel Regum, vel finium regundorum.*
FLS. *Flautus.*
F.M.IT. *Fati munus impleuit.*
FN.AGR. *Fines agrorum.*
F.M. *Fecit memoriam, vel Fadum monumentum.*
F.S.E. *Factum sic est.*
F.S.E. *Factus est.*
F.T.G. *Familia testis causa, vel Famula.*
F.FAM. vel F.F. *Filius familias.*
FIC. *Fiscum, vel Fideicommissum.*
FIC.R.P.C. *Fiscum Reipublicæ causa.*
FI.B. *Fide bona.*
FIR. *Fideiussores.*
F'E. *Fortem.*
F.DAC. *Fecit aliquando Felix, & Familia, & Fuit. & Fit, & Figura, & Fides, & Filius.*

FD.AG. *Fundum agri.*
F'B. *Fabricabant.*
F.P. *Forma publica vel Fama*
F.PP.R. *Forum populi Romani*
FE. *Familia.*
F. *Fit. & aliquando Fur.*
F.P. *Fidei promissor. vel fides promissa*
F.R. *Finibus regundis*
F.C.L. *Fraudationis causa Latina*
F.CD. *Fraude credentes*
F.E. *Filios eius*
F.ED. *Factum edicto*
F.E.D. *Factum esse dicetur*
FABR. *Fabrorum*
FID.M. *Fides mera*
FF. *Fefellerunt*
F.F. *Fortuna felici*
FAC.B. *Factum bene*
FAC.F. *Factum feliciter*
FAV.F. *Faustina fatum*
FID.D. *Fide dignus*
FID.SER. *Fidelis seruus.*
FID.F. *Fideliter factum*
FID.P.R. *Fides populi Romani*
FID.R.P. *Fides Reipublica*
FID.S. *Fides Senatus.*
FID.P.C. *Fides Patrum conscriptorum*
FID.IMP. *Fides Imperatoria*
FID.RE. *Fides Regia*
FID.INTEM. *Fides intemerata*
FIG. *Figulus vel Figura*
F.CL. *Fraude clientis*
F. *Factum quoque declarabat diem*

G

G *Gaudium & aliquando Gaius, & genus & Gens, & Gratia.*
G°. *Gens & Genus.*
GR. *Gerit, vel Gratia.*
GG. *Gesserunt*
GG *Gesserunt*
G *Gratia.*
GAV.V. *Gratitas vera. vel Vestra*
GB. *Gens bona*
GENS. *Gentes*
GD. *Gaudium*
GR.EX. *Gratia eius*
GRC. *Græcus*
GLA. *Gloria*
GLA.S.H.I. *Gloria sua hic intus*
G.RM.HI.RQ. *Genus regium hic requiescit.*
GN.N. *Genus nostrorum vel Nostrum*
GN. *Gens & aliquando Genus*
GT. *Gentes*
GRI. *Gerit*
GS. *Genus*
GD. *Gens dolosa*
GMF. *Germanus frater*
GV. *Genus*
GN.R.S. *Genus Romani Senatus*
GR.AT.RS.B. *Genitor autem reseruator bonus vel, Gerit, rem Senatus bene*
G.V. *Grauis Valerius*
G°.R. *Genus Regium*
GM°.FI°. *Germanus filius*
GLI. *Gloria*
GL.P. *Gloria parentum*
GAV. *Grauitas vera, vel Vestra. rex*
GX. *Cubitos duos invenies locum mirabilem*
G.II.IVI.L.M. *Gaudium generis Germanici*
G.GEN.GER. *Gloria sua hic intus est.*
GLA.S.H.INTE. *Germanicus*
GERM. *Germani filius*
GM.FI. *Gothicus*
GOTH. *Gratia eius*
GR.E. *Gessit*
GS. *Gratu datum*
GR.D. *Gula parentum*
G.P. *Gula filiorum*
GF. *Gens iniqua*
G.IN.

H

H *Hoc*
H *Hæres*
H. *Hac.*
H°. *Habet, vel Hæres. vel Huius*
HO H. *Homo honestus*
HC. *Hunc*
HF. *Hic fundauit*
H.DD. *Hic dedicauit*
H.F.M.TBNR. *Hæc est memoria Tribunorum*
H.ÆDF.Q.C.P. AMR.PFEC. *Hoc ædificium, quod cernis. prudens amator perfecit.*
HER.S. *Herculi sacrum*
HÆS.PRC. *Hæredes principis*
HÆ.M. *Hæredem meum*
HIC.IV.EDF. REGL. *Hic invenies ædificium Regale*
H.M.M. *Hic memoria immorabilis*
H.GOG. *Hæredem cognitorem. vel Hæredem cognouit*
HC.L RO. *Hunc locum Romanorum*
HC.AMN. *Hunc amicum nostrum*
HC.L. *Hunc locum.*
H.DD. *Hic dedicant, vel Hoc dono datum*
H.SPL.M.AV. *Hæc sepultura modò aucta*
H.S.V.F.M. *Hoc sibi viuens fieri mandauit*
H.M.S.M. *Hic mater sua mortua, vel Hora mala sumpsit moram.*
THR *Theatrum*

Universidad de Deusto
Biblioteca

H.S.E. *Hic sepultus est.*
HHA.P. *Hic habet pecuniam.*
H.S. *Hic sunt.*
HH *Heredes.*
HR. *Hæres.*
HTT. *Hæreditatibus.*
H.I. *Hæreditario iure.*
H.I. *Hic inuenies.*
H A. *Hora.*
HS. *Hos.*
H O S. *Hic hora secunda.*
H.P. *Honesta persona. Vel Puella.*
H.L N. *Honesto loco natus.*
H.V. *Honesta vita.*
HSB. *Hostibus.*
HSS *Hostes.*
HOM. *Homo.*
H.HOM. *Homo honestus.*
HC.V. *Hunc virum.*
HC.AM.N. *Hunc amicum nostrum.*
HEM M. *Hæredem meum.*
HB.V.P. *Hæres bonorumve possessor.*
HV. *Huius.* (tis.
H.M. *Hora mala vel Hora mortis.*
H.M.H.N S. *Hoc monumentum hæredes non sequuntur.*
HOC.M.N. NON SEQ. *Hoc monumentum hæredes non sequuntur.*
H.P S. *Hora pessima.*
H.S. *Hæc sit. vel Hora secunda. vel Hoc satis.*
H S *Hæc sunt.*
H.S B. *Hic situs bonus.*
H.S.S. *Hostes sacrilegi.*
H.V.B.P. *Hæres verus bonorum possessor.*
H.D.M. *Hæc domus mortis.*
H.S. *Hostia sacrilega.*
H.M.EXT.N. REC. *Hoc monumentum exteros non recipit.*
H.M.D.A. *Hoc mandauit dari Augustus.*

I

I. *Inter. & Intra. & In.*
I. *In.*
I°. *Intra.*
I S. *Ii sunt.*
I.AGL. *In angulo.*
IMPL. *Imperialis.* (ni.
IIII.TT. *Quatuor tituli vel Tribu-*
III.VIR.R.P.C. *Triumuiri reipublicæ cõstituendæ.*
IIII I.I.VIR. *Sextum vir.*
III.VIR.ÆD. CER. *Triũuiri ædiles cerealis vel Cærimoniales.*
II. *Duo millia.*
IIII. V. *Quartum viri.*
III VIR.A.A.A. F.F. *Triumuiri are, argẽto, auro flando, feriundo.*

II. *Ius iurandum vel iussit iudicauit*
I.G. *In agro.*
I.I.I. *Iusta iudicauit iudicia.*
I.L. *Intra limites vel in loco.*
INT. vel INC. *Initio.*
INTS. *Introeuntes.*
I.M.IST.B. ABSC. *In memoria ista sunt bona abscondita vel In monumento isto &c.*
IN. HC.MM.S. P.SN.FN. *In hoc monumento sunt pecuniæ sine fine.*
IN.BM. *In bona memoria.*
INTS.S.B.EX. *Intus sunt bona eius.*
IN. L.ADMRBL. *Inuenies locum admirabilem.*
IN.M.I.S.T.D. AVGI. *In memoria ista sunt diuitiæ Augusti.*
IN.HC.MM.S. P.S. *In hoc monumento sunt pecuniæ sacræ*
INST.S.AR.E. M.S. *Intus sub ara est memoria sacra.*
IN.AGR.P. *In agro pedes.*
IN FR.P. *In fronte pedes.*
I.TPL.APL. *In templo Apollinis.*
I.M TPL. *In medio templo*
ID. *Iudex.*
IT.P.VI. *Intra pedes sex*
IT.P.XIII. *Intra pedes tresdecim.*
I.MO *In medio*
INR.AR. *Intra aram.*
IN.FO vel I.FO. *In fundo vel in foro*
I.M CTT. *In media ciuitate*
IT.LM. *Intra limen vel limites.*
I°D. *Interdum*
IA. *Interea*
IAD. *Iamdudum vel Iamdiu*
IA.SD. *Iam satisdandum*
IA.RI. *Iam respondit*
I.AGL. *In angulo*
I.FT. *In fonte*
I.PTO. *In puteo*
I.PNA. *In piscina*
IT.II.CL. *Intra duos colles*
IT.II.SPLC. *Intra duo sepulchra*
I.PTE. *In pariete*
IMPLE. *Imperiale*
I.C. *Iuxta Catulum*
I.D. *In dominio vel In dimidio vel Iurisdicundi*
I.P.S. *In possessione*
I.L.S. *In loco sacro*
I.L.D. *In loco diuino vel in loco domus.*
I.S N.R. *In senatu Romano.*
I.F. *In foro*
ID.ID. *Iudicium iudicandum*
ID. *Interdum*
I.D.P. *Iurediundo præcepit.*
I.D.C. *Iuru dicundi causa*

I.E. *Index esto.*
I.F. *In foro, vel Interfuit.*
I.FOR.CS.A. *In foro Cæsaris Augusti.*
I.FOR.FL M. *In foro Flaminio.*
I I. *Ibi, vel Inibi.*
I M. *Iam.*
I AR. I. *Iam respondit.*
I A.Q. *Iamquam.*
ID E. *Idem est.*
ID.Q. *Idémque.*
I.P.T. *In positione.*
I.L R. *In loco religioso*
I.D. *In loco diuino.*
I.P.I. *In loco præsentis*
I.A. *In loco absentis.*
IB. *In breui.*
IPI *Intra prouinciam.*
I.C. *Intra circulum.*
I.T.T P. *In tuo tempore.*
I.T.C. *Intra tempus constitutum.*
I.P. *Intra posuit.*
I E. *Interest, vel In eum.*
IMP.CS.A. *Imperator Cæsar Augustus.*
I. FCE. *Ius præcepti.*
XIIX. *Duodeuigesies, Vel Duodecuicies, vel Duodeuiginti.*
IX.I. *Nonus decimus.*
IX.I. *Nouem decem.*
I.D.T.S.P. *In die tertio, siue perendinum.*
I.S.P. *In Senatu fuerunt.*
IFT. *Interfuerunt.*
IDI.D. *Iudicium dabo.*
IMP.AVº. *Imperator Augustus.*
I A. *Interea.*
Ig. *Igitur.*
IT. *Item.*
PM. *Hymnus. i. laus.*
IN.E E. *Iustum non esse.*
I.FOR.CS.A. *In foro Cæsaris Augusti.*
I.FOR.FL M. *In foro Flaminio.*
I.R.CS. *In foro Cæsaris.*
I.F.P. *In foro Pacis.*
I.F.TR. vel TRa. *In foro Transitorio.*
I.F.N. *In foro Nerua.*
I.F.TR. *In foro Traiani.*
I.F.HA. *In foro Hadriani.*
I.F.IV. *In foro Iulij.*
I.F.POP. *In foro Pompilij, vel Pompeij, vel Popilij, vel Populi.*
I.F.B. *In foro Boario.*
I.F.L. *In foro Liuij.*
I.F.FLAM. *In foro Flaminij. Vel Flaminia.*
I.F.P.R. *In foro pro rostris, vel Populi.*

I.L.P. *In loco publico.*
I P.CS. *Imperator Cæsar.*
I.S.C. *In Senatuconsulto.*
I.F.P.XIII.I.A.P.T. *In f. ite pedes xiij. in agro pedes totidem.*
I.CL. *Intra cliuum.*
I P. *Ius prætoris, vel Præcepti.*
IIX. *Duodecies.*
IN. *Intercisum denotabat dif.*

K

K *Castra, vel Caput.*
K. *Calendæ, vel Calendis.*
K. *Carissima.*
Ko. *Cardo.*
K S. *Chaos.*
KM. vel K. *Charissimus.*
KK. *Carissima, vel Carissimi.*
K I A N. *Calendis Ianuarij.*
K L D. *Calendas.*
K I. *Carissimi.*
K R.R.N. *Carus Rex noster.*
K R.AM.N. *Carus amicus noster.*
K R A. C.M. *Cara cœue me.*
K R M. *Carmen i. tenui, vel cerui.*
K K.ST.C N D. SPLC. *Cara sunt cernenda sepulchra.*
K.Q. *Calendis Quintilis.*
K.S. *Calendis Sextilis.*
K R. *Chorus.*
K R.M. *Cara memoria.*
K.C. *Capite census, vel Calũnia causa, vel Capite casus.*
K.D. *Capite diminutus.*
L.P S. *Castra posuit, vel Castra peregrina.*
K FES. *Calendis Februarijs.*
K MART. *Calendis Martij.*
K AP. *Calendis Aprilis.*
K MA. *Calendis Maij.*
K. P. *Castra Ponti, vel Cardo positus.*
K.M R. *Cara memoria.*
K.M. *Cardo maximus.*
K L.SEP. *Calendis Septembris.*
K L.OCT. *Calendis Octobris.*
K L. NOV. *Calendis Nouembris.*
K L.DEC. *Calendis Decembris.*
K.M. *Cardo maximus.*
KARO. *Carthago.*
K.F. *Cardo finalis.*
K. *Cœlius.*
K.M T. *Cœlius mortuus.*
K.F X. *Castra fixit.*
K.D D. *Castra dedicauit.*
CARC. *Cara ciuitas.*
K.M. *Cardo maximus.*
K.D. *Capite donatus.*
KAR.C. *Carthago ciuitas.*

L

L.	Lucius, vel Libertus, vel Locus.
L.	Lex vel Lector.
L.G.	Leges.
LITR.	Litera.
L.C.	Locus.
L.L.	Laudabilis loci.
I.D.	Laudandum.
L.G.D.	Legem dedit.
L.G.S.F.	Legem suam fecit.
L.G.P.M.	Legem promisit.
I.G.S.I.	Legem seruare iussit.
L.G.S.P.	Legem seruare promisit, vel præcepit.
L.G.	Legauit.
L.B.	Liberi.
L.C.S.	Locus sacer.
L.C.S.N.	Locus Senatus.
L.D.VI.	Locus diuinus.
L.D.D.	Locus dedicatus, vel Dono datus, vel Locum dono dederunt.
L.R.	Locus Religiosus.
L.Q.S.	Loco quo supra.
L.P.	Locus propitius.
L.E.M.	Locus emptus.
L.P.L.	Locus publicus.
L.A.D.Q.	Locus adquisitus.
L.M.D.	Locus morti deditus.
L.B.P.	Locus bene possessus.
L.I.I.	Locus iniuria.
L.I.I.Q.	Locus iniuria Quiritum.
L.I.T.F.	Locus inter fines.
L.I.M.P.L.	Locus imperialis.
L.P.R.	Locus priuatus, vel Proprius.
L.S.P.A.L.	Loca sacra palatij.
L.IC	Loca incerta.
L.P.L.	Loca periculosa.
L.T.	Lucius Titius.
L.T.	Locus Titi.
L.Mo.	Lucius Murena.
L.V.A.L.R.F.	Lucius Valerius Rufus.
L.V.P.A.P.	Ludus Apollinis.
L.P.R.C.R.	Latini prisci, ciues Romani.
L.C.	Libertatis causa, vel Latini ciues, vel consules.
L.I.D.A.G.	Lex Iulia diui Augusti.
L.M.E.	Lex mecum est.
L.G.E.G.	Legem egisse.
L.R.I.	Lex Regis iusta.
L.B.P.	Locus bene possessus.
L.C.DIV.	Lucrum diuinum.
L.C.S.	Lucrum sacrum, vel Locus sacer.
L.D.	Locum deditum, vel Dodit.
L.D.D.D.	Locus datus decreto Decurionum, vel Locũ dedicationis dono dederunt vel Locus dedicationum dedicatus.
L.G.F.S.	Legem fecit suam.
L.E.G.	Legio.
L.H.	Locum hunc.
L.T.P.R.	Latini patres.
L.M.D.	Locus morti deditus, vel manibus dicatus.
L.X.	Sexaginta.
L.Q.S.E.	Locus qui super est.
LEG.X.	Legione decima.
ⱠS.	Sestertium notat.
LIBER. L.F.E.Q. M.D.S.	

M

M	Meum, vel Meam, vel Marcus, vel Miles, vel Martius.
M.R.	Marcus.
MAX.POT.	Maximus Pontifex.
M.C.	Mancipio.
M.F.E.	Manifestum fecit.
M.F.	Mala fide, vel Malefidus, vel Malæ fidei.
M.F.P.	Malæ fidei possessor.
M.N.F.L.	Manifestus locus.
M.E.O.P.P.	Manifestum oppidum.
M.F.T.T.	Manifestum territorium, vel Titulum.
M.N.M.	Manumissum.
M.D.O.	Mihi dare oportet.
MAG.ML.	Magister Militum, vel Magistratus
M.R.F.	Marcus Rufus.
M.C.S.	Marcus Cæsar.
M.M.N.	Matrimonium.
MAI.	Maior.
Mi.	Mihi.
MIN.	Minor.
MM.	Militem.
M.L.	Militis locus.
M.A.G.	Militis ager.
Mo.	Modo.
Mo.R.P.	Mortem ponit.
M.	Molestus.
MMT.	Monumentum.
MM.P.	Monumentum petit, vel Posuit
M.M.A.	Monumentum accepit.
M.M.L.	Monumenti locus.
MS.	Mos, vel Mus.
M.V.N.T.	
M.V.L.B.	Mulier bona.
M.V.L.M.	Mulier mala.
M.V.L.P.	Mulier pessima.
M.P.	Male positus.
M.P.D.	Maiorem partem diei.
M.C.V.	Manu consertum vocauit.
M.T.F.E.	Malo tuo factum est.

M.M.P.	Malo mancipio potestate.
M.L.Q.E.	Melius quicunque erit.
M.H.E.	Mihi hæres erit.
M.C.M.	Mortis causa manumissus
MN.MN.	Municipalis municeps.
M.V.N.	Municipiũ, vel Municipes
M.O.	Modi.
M.L.P.R.	Multum primum.
M.R.C.P.	Murum cum porta.
M.M.R.G.	Memoria Regis.
MM.LANT.	Memoria Latonæ.
MVNR. vel MVN.	Munerabilis.
ML.	Miles, vel Maleficus.
MLT.	Milites.
M.	Munus.
M.S.	Molestus.
MMLE.	Memoria legatorum.
M.M.F.	Mutius Martij filius.
M.C.F.	Mortis causa fecit, vel fuit
MIICVM.	Mucum.
MIIS.	Menses, vel mensibus.

N

N	Nam, vel Nec, vel Non, vel Nomen, vel Nepos, vel Nonius.
NQ.	Namque, vel Nunquam.
N.M.	Nam malum.
N.S.P.E.	Nam satisfactum est.
Nᵃ.	Nascitur.
Nᵃ.E.P.	Natus est puer.
NQ.	Neque, vel Nusquam.
N.R.	Nero.
N.	Nos aliquando.
Nᵒ.	Nisi, vel Noster.
N.C.	Nero Cæsar.
N.P.	Nihil potest, vel possit.
N.N.	Non enim.
N.M.	Non minus.
N.V.	Non vacat, vel non valet
V.V.V.	Non vult.
N.S.E.	Non sic est.
NC.	Nunc.
N.C.	Non certè.
N.L.	Non longe.
N.V.	Non vis.
N.L.C.	Non licet.
N.B.	Nobis.
N.B.L.	Nobilis.
NOB.G.N.	Nobili genere natus
NO.	Nos.
NOB.F.N.	Nobili familia natus.
NNR.	Nostratum.
N.E.D.	Notus, & diues.
NQN.	Nunquid non.
N.Q.A.N.	Numerat, qui annumerat.
N.P.	Non potest, vel Non patet.
N.C.	Non credo.
N.C.N.P.	Non clam, nec precario.
N.L.	Nominis Latini.
N.R.	Non restituerunt.
N.K.C.	Non calumniæ causa.
N.N.Q.N.	Numerat, neque numero.
N.S.	Noster.
N̄	Nostri.
N̄	Nostrum, vel Num.
N̄O.	Nostro.
N̄N.	Nonarum.
N.M.	Nomen muri.
N̄O̅R.	Nostrorum.
N.	Non.
NOB.G.	Nobilis generatus.
N.L.	Nonius Lucius vel Non lege, vel Nominis Latini.
N.	Numerator.
NEPT.	Neptunus, vel Neptunalia.
N. vel NF. vel NP. & NF.	Nephastus.
NT.	Nominatus.

O

O	Oportet, vel Omnis, vel Ostendit, & aliquando Omnibus.
OO.	Oportebit & Oportuit, vel Omnino, & Omnes aliquando.
OPT.	Oportet.
OF.B.	Oportebit fide bona.
OP.	Opiter & Oportere.
ONA.	Omnia.
OP.	Opus.
OPP.	Oppidum.
OB.	Obriacum.
O.B N.	Omnia bona
O N̄.	Omnino.
OA.C.O.N.T.I.	
OB.	Orbem.
OD.	Ordo.
OFF.	Officium.
OC.	Occursum.
O.	Os & ostet at quandoque.
ONTM. IMPL.	Ornamentum Imperiale.
O.O.T S.	Ornamẽtis omnib. textus.
O.E.R.	Ob eam rem.
O.C.	Ore cõcilio, vel Ore cõcilij
O.D.M.	Opera domus manus.
OT.FN.	Ostium fenestra.
Oᵖ.	Ostendi & Oportet.
O M S.	Omnibus.
O S.	Omnes.
O M.	Omnium.
O M A.	Omnia.
O P T.P.	Optime principe.
O M.V.F.	Omnibus viuis fecit.
ORN.I MP.	Ornatus Imperialis.
Ø	Oporto, vel Opertum, & nomini Militis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

O Ð.K.	*Appositum ipsum obiisse demonstrat.*
ORN.	*Ornauit, vel Ornamento.*
P	
P.LGA.TP.	*Publicæ, & Pœna. & Pius.*
PLT.	*Per longa tempora.*
PNT.	*Placitum.*
PLRS.	*Ponte.*
PRF.	*Plerosque.*
PE.	*Præfectus.*
PBLC.	*Positus est.*
P.H.	*Publicum.*
PD.DC.	*Positus hic.*
PPQ.R.	*Pondera duodecim.*
P.	*Populúsque Romanus.*
P.	*Præ, vel Præpes.*
P.	*Pro.*
P.	*Per.*
P P T.	*Promptus.*
PVG.	*Priuilegium.*
P.	*Potest.*
P.C.	*Patres conscripti vel Per cõsulariũ. vel Post cõsulatũ. vel Patriũ conscriptũ.*
PAT.	*Patritius.*
P.X.	*Patriaccio. vel pedes decẽ.*
PMS.	*Præstamus.*
PTM.	*Patrimonium.*
P.F.	*Patris filius.*
P.FM.	*Pater familias.*
PEC.	*Pecunia.*
P.A.	*Pluuiæ arcendæ.*
P.P.	*Possideri, præscribi.*
PE.	*Potes. (fuit.*
PS.	*Possunt. vel posui. vel Possidere.*
P DE.	*Principem.*
P CP.	*Prisca.*
PC.	*Priscalis.*
P C L.	*Priuilegiũ.*
PIVG.	*Propositæ.*
PP.	*Proprietati.*
PPIT.	*Propter quam rem.*
PT.Q.R	*Propter quod vel propter quantum.*
PT.Q.	*Prouincia.*
P V.	*Proconsul.*
P C.	*Proponitur.*
P PT.	*Perpetuum.*
P P.	*Perpetuo Augusto.*
P P.AVG	*Pedes. vel Pater. vel Perpetua. (tria.*
P	*Peregrinus.*
PP.	*Pecunia est constituta.*
PEG.	*Piceno Orbicario.*
P.E.C.	*Potest.*
PIC.OR B.	*Post pœnam.*
PE	*Post consules.*
P E.	*Præses.*
P.CONS.	*Præceptum.*
PRS	
PCT.	

P. P.V.C.	*Præst prouincia vir clarissimus.*
P. AF.	*Præses Africa.*
P. ÆG.	*Præses Ægypti.*
P. SYR.	*Præfectus Syriæ.*
P. VD.	*Præfectus Iudeæ.*
P CL'.	*Præfectus Classis.*
P. CL.R.	*Præfectus Classis Rhauennatum. vel Romanorum.*
P. ISP.	*Præfectus Hispaniæ.*
PR.ILL.	*Præfectus Illyrij.*
PR.D M.	*Præfectus Damasci.*
PC MSP T.	*Præfectus Mesopotamiæ.*
PC. P R T.	*Præfectus Prætorij.*
P.F R.	*Præfectus Fabrum. vel Fabrorum.*
P IMP.OR.	*Præfectꝰ Imperij Orientalis.*
P. COOR.	*Præfectus Cohortis.*
PRÆF.VIGIL.	*Præfectus Vigilum.*
PRÆF.VRB.	*Præfectus vrbis.*
PR.PR.	*Præfectus Prætorij.*
PRÆF.ANN.	*Præfectus Annonæ.*
PRÆ.PRÆS.	*Præfectus præsidij.*
PS.	*Plebiscitum.*
PR.CL D.	*Pridie calendas.*
P I C.	*Periculum.*
P R.	*Prætor.*
P I C.	*Picenum.*
P.F.	*Potest fieri.*
P ꝰ.	*Potest. vel possunt. vel potentes.*
P.E.	*Profectus est.*
P R.P.	*Præses prouincie.*
P D.	*Prædium.*
P.R.	*Possessori reddidit.*
P E.	*Præter.*
P S.	*Præceps.*
PR.TR.P L.	*Prætores Tribuni plebis.*
P R.I A.	*Prætori iudicem arbitrum.*
P.S.T.Q.H.	*Præcipito, sumito, tibiquo habeto.*
P ꝰ.	*Pax.*
P O.	*Potest.*
P E C.	*Pecunia.*
P P A.	*Propterea.*
P R T.	*Prætorij.*
P. STLI-TIB. IVD.	*Præfectus stlitibus iudicãdis id est litibus.*
P.C.	*Per Concilium. vel per Consules.*
P.F.O.	*Patris filius optimus.*
P C P.	*Principe.*
P A T R.	*Patritij Romani.*
P.V.	*Populus videtur.*
P.VID.	*Populo videtur.*
P.V.E.	*Populo visum est.*
P R O P.	*Proditor Patriæ.*
P VB.IV.	*Publicè iurauit.*
P VB.HO.	*Publicus hostis.*
P OR.C.F.	*Porcij Catonis filius.*

P.PAT.	*Pater patratus.*
PCT.	*Præceptum.*
P.G.	*Publicè gerendum.*
P RF.	*Præfectis.*
P RR.	*Prætores.*
PRESBB.	*Presbyteri.*
Q	
Q	*Qua, vel Qua, vel Quia, vel Qui, vel Quintus.*
Q M.P.	*Quadrũ munere plenum.*
Q.T.MAX.	*Quintus Maximus.*
Q S.	*Quis.*
Q.	*Quod vel Quas, vel Quantum, vel Quur, vel Quæstio.*
Q D.	*Quidem.*
QA.	*Qua.*
QA.	*Qua.*
QVI.	*Quamdiu.*
Q	*Quatenus.*
QV.	*Quarum.*
QQ vel Q Q	vel.
QQ	*Quanquam, & Quoque.*
QR.	*Quare.*
Q.S.	*Quasi sent.*
QAPP.	*Quapropter.*
Q.D.R.P.	*Quæ de re peto.*
Q.D.R.P.G.V.	*Quæ de re peto gravitate virum, vel Graues viros.*
Q.D.R.P.L.I.V.	*Quæ deve peto laudabiliter iura.*
Q.P.	*Quoperit.*
Q.E.	*Curcius.*
Q.A.	*Quemadmodum*
Q	*Quasi.*
Q.T.C.	*Quintus cœlius.*
Q M.	*Quomodo.*
Q R.EL.	*Curcius Hulius.*
Q ST.	*Quur stellu.*
Q MS.	*Quæsumus.*
Q.TP.	*Quo tempore.*
Q R.	*Quippe.*
Q E.	*Quæres.*
Q O.	*Quæ.*
Q	*Quæro.*
Q M.PT.	*Quæcunque.*
Q .R.	*Quam patriam.*
Q AIS	*Quem rogat.*
Q DIC.	*Quem asserit.*
Q	*Quem dicit.*
Q	*Quem petit.*
Q R.	*Quis.*
Q	*Quærendum est.*
Q N.	*Quæstio.*
Q M.L.	*Quæ nam.*
Q M.PV.	*Quem locum.*
Q E.V.	*Quam prouinciam.*
Q V.	*Quæ vult.*
	Qui.

Q T.M.	*Quintus Murena.*
Qo.M.	*Quo modo.*
Q E.R.E.	*Qualis ea res erit.*
Q Q D.	*Quando quidem.*
Q.G.V.	*Quæ gravitas viri?*
Q.C.P.	*Quæ causa petii?*
Q.S.P.	*Quo iure petii?*
Q.IND.P.	*Quibus indiciis petit?*
QM.PTR.D.	*Quam patriam dicis?*
Q.B.N.F.	*Quare bonum non facis?*
QT.M.	*Quanta munera, vel Quot munera.*
R	
	Roma, vel Romanus, vel Romanorum, vel Rom. vel Rex, vel Regulis, vel Regnum.
R T.	*Refert.*
R TD.	*Rotundum.*
R M.L.	*Romanæ leges.*
R.M.I.	*Res materna iacet.*
R G.T S.	*Regium Thesaurum.*
R.P CP.	*Rei principium.*
R C.vel R C.	*Rescriptum.*
R.	*Responsum, vel Respondi, vel Res, vel Rus, vel Rex, vel Ruunt.*
R. vel R R.	*Rura.*
R.	*Res, vel Rem.*
R EB.	*Recuperatores.*
R.P I.	*Res priuata.*
R.D.	*Regis donum, vel domus.*
R.M.	*Regis manus, vel Rege maiori.*
R G.F.	*Regis filius.*
R.M.	*Regis mundum.*
R G L.	*Regulus, vel Regalis.*
R G F A.	*Regis filia.*
R M S.	*Romanus.*
R.C.	*Romana ciuitas, vel Romani ciues.*
R A.	*Romana.*
RHAV.	*Rhauenna, vel Rhauennatum.*
R E.	*Rhauenna.*
R S.	*Responso.*
R C.	*Recognouit.*
R.G.	*Res gesta.*
R C.	*Romani ciues.*
R AR.	*Rarum.*
R.V.	*Rura venalia.*
R G.F.	*Regis familia.*
R.P.	*Rura publica.*
S	
	Senatus, vel Stabat, vel Stultus, vel Stupidus, vel Sic, vel Sunt, vel Sunt, vel Sub.
SLX.	*Silexerius.*
ST.P.	*Studium posuit.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

SC.CM.	*Sacratus communes.*
S C.L.	*Sacri largitoris.*
SS vel	
SAT.	*Satis.*
SIF.	*Satisfecit.*
SF.	*Satisfacit.*
S.G.	*Satis gestum.*
S C.M.	*Sacra coma.*
S CR.	*Sanctorum.*
S C.MM.	*Sanctæ Memoriæ.*
SPM.	*Spiritum.*
SN.	*Sententia, vel Sine.*
S.D.	*Sententiâ dixit, vel dedit, vel Senatus dixit.*
S G.	*Sacrilegium.*
S N. D.	*Sine dubio.*
SCL.	*Scilicet.*
SN.P.M.	*Sine periculo mortis.*
S.C.	*Senatus consulto.*
ss.	*Suprascriptus, vel Sine sensu.*
SCD.	*Secundum.*
SGN.	*Signum.*
ST.T.	*Statutum tempus.*
S.T.D.	*Statutum diem.*
ST.D.D.	*Stadium dedicauit.*
SD.	*Supradictus.*
SP.M.	*Supra memorauit.*
SIG.	*Sigillum.*
ST.TP.	*Statuta tempora.*
ST.CS.	*Statuti Consules.*
ST.S N.	*Statui Senatores, vel Stupet Senatus.*
ST.P.	*Stadium posuit.*
S?.	*Sunt.*
SPD.	*Supradicti.*
SCS.	*Sanctius.*
SCM.	*Sanctum.*
SB.	*Sibi.*
ST.	*Statutum.*
SV.	*Siue.*
SQD.	*Siquidem.*
SA.	*Sententia.*
S L.	*Sylla.*
S.T.	*Sine testiculis, vel Sine testibus.*
S.VR.	*Sine viribus.*
S.GN.vel G.	*Sine genitalibus.*
S.O.	*Sine oculis, vel Sine occasione.*
S.M.	*Sine manibus, vel Sine malo.*
S.P.	*Sine pedibus, vel Sua pecunia.*
S.P.	*Sine patre.*
SP.	*Spurius.*
S.9.	*Senatus consultus, vel Consultum.*
ST.S N.	*Statuta sententia.*
ST.COS.	*Statuto Consulis.*
S C.P S.	*Senatus consultum plebiscitum.*
SCI.AF.	*Scipio Africanus.*
S.I.D.	*Supplicatio immortali Deo.*
S.VR.	*Sine viribus, vel Sine virtute.*
S.X.P.Q.R.	*Salua crux populum, quæ redemisti.*
S.S.	*Sacri scrinij.*
S.CON.	*Sine consensu.*
S.AV.	*Sine auribus.*
S.COR.	*Sine corde.*
S.L.	*Sine lingua, vel Sine liberis.*
SAC.S.	*Sanctio sancta.*
-S S-.	*Sanctiones sancta.*
S.D.	*Sacrum Dis.*
S M.	*Sacrum manibus.*
SEQ.Q.OD.ET. P.R.	*Senatus Equestrisque ordo, & populus Romanus.*
S.L.M.N.T.	
T	*Tullius, vel Tanto, vel Titus.*
T9.	*Ter, vel Tam, vel Trahu, vel Tum.*
TC.	*Tunc.*
TP.	*Tempus.*
TM.	*Tantum, vel Terminus vel Therma.*
T. M.R.	
TN.	*Tamen.*
TM.P.	*Terminus posuit.*
TTO.	*Testamento.*
ZTI.	*Intus.*
TB.R.	*Tiberius Roma.*
TB.T.	*Tibi tantum.*
TB.D.F.M.AD.	*Tibi dulci filio meo adoptato.*
TRAI.	*Traianus.*
Ti.	*Tibi, vel Tribuni.*
TB.	*Tribunus.*
TB.POT.	*Tribunitia potestatis.*
TB.CL.	*Tiberius Claudius.*
TT.QTS.	*Titus Quintus.*
TB.CS.	*Tiberius Cæsar.*
TT.IMP.	*Titulum imposuit.*
TP.M.	*Tempus malum, vel Medium.*
T.I.A.V.P.V.V.D.	*Tento iudicè, arbitrumve, posse volo, vti des.*
T.	*Nomini Militis appositum ipsum in bello superstitem esse significabat.*
V	*Vicit vel Victor, vel Venit, vel Vitellius, vel Vester, vel Vestro, vel Vero.*

V.E.	*Visum est.*
V.vel VS.	*Vester.*
V.VV.	*Viros vrbis vestræ.*
VAL.CS.	*Valerius Cæsar.*
VS. CS.	*Vespasianus Cæsar.*
VP.IP.	*Vespasianus Imperator.*
V.MVN.	*Vias munituit.*
VRB.	*Vrbi.*
V I.G.	*Verbi gratia.*
V ME.	*Verum etiam, vel Veterum etiam.*
Vo.	*Vero,*
V.	*Vel & Ver.*
V.V.	*Veluti, vel Venerunt.*
VIR.	*Virgo.*
VRB.Rom.	*Vrbis Romanæ.*
VAL.	*Valerianus.*
VLPS.	*Vlpius, vel Vlpianus.*
V. C.	*Vir clarissimus, vel clarus.*
VM.	*Vestrum.*
VL.	*Videlicet.*
VB.	*Vobiscum.*
VV.CC.	*Viri clari.*
VR.	*Vrbs Romana.*
VRB.R.	*Vrbu Romæ.*
VS.L.M.P.	*Vinens locum monumenti posuit.*
V.N.V.	*Viro nostra vrbu.*
V.T.	*Verumtamen.*
V.S.	*Voluit Senatus.*
V.COSS.	*Voluerunt Consules.*
V.C.C.F.	*Vale coniunx charissima feliciter.*
V.D.A.	*Vale dulcis amice.*
V.D.N.V.	*Vale decus nostra Vrbu.*
V.SL.M HD. S.S.	*Vinus statuit lege mandari hoc de suo sibi.*
VV. FF.	*Vinentes fecerunt.*
X	*Xidus.*
X.	*Denarius.*
*,	*Xynodus.*
X?.	*Existimatio.*
X?. vel X.	*Decies dedit.*
X.D.	*Decies existimet.*
X.E.	*Decem viri.*
XXIIX.	*Duodetriginta.*
XIX.	*Vndeuigesimo anno.*
XXIIII.	*Triginta quatuor.*
XV.	*Quindecim.*
Y MN.	*Hymnus.*

DE MINVTIIS, EX DEMETRIO ALABALDO.

As XII.	Vnciarum Libra.		-ss-	id est
Scrupulos habet.				CCLXXXVIII.
Deunx, vel Deuns.	XI.		-SSS-	CCLXIIII.
Dextans, siue Decuns.	X.		SSS	S S? CCXL.
Dodrans.	VIIII.		S?S?	S S' CCXVI.
Bes.	VIII.			-ss- CLXXXXI.
Septunx, siue Septus.	VII.		3	S & CLXVIII.
Semis.	VI.	S.		-ss- CXLIIII.
Quincunx, siue Quincus.	V.	3.		
S				-ss- CXX.
Triens.	IIII.	?	S	-ss- XCVI.
Quadrans.	III.	3v		-ss- LXXII.
Sextuncia.	I.	3		-ss- XXXVI.
Vncia.	S		ſ	-ss- XXII.
Sextans.	II.	3v		-S-S- XLVIIII.
Semiuncia.	S			-S-S- XII.
Duella.	Vo			-S-S- VIII.
Sicilicus.	9			-S-S- VI.
Scrtula.	v			-S-S- IIII.
Hemisecla.	x			-S-S- II.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE PONDERIBVS.

Siliqua dimidia Sextula, κεράτιον Græcè. Lentis octo semina cõtinet. Sic autẽ est. ⏀ II.

Obolus, qui Latinè dicitur Scrupulus, Siliquas omnino continet sex.

Drachma, siue Argenteus. ⏀ III.

Tres autem Scrupuli drachmam faciunt,

Sextulam creat additus Scrupulus. Drachmæ. ⏀ 4.

Denarius ⏀ 4. hoc est, sexta pars Vnciæ ita pro vna Libra xij. Vnciarum faciet denarios lxxij.

Siclicum facit duplex drachma. ƉVI.

Sextula duæ Duella vocantur, & tertia pars Vnciæ est. ƉVII.

Semiuncia, Semisuncia, Sexcuns, vel Sexcuntia tres dimidiæ partes Vnciæ.

Vncia Sextulas senas habet. vel dicas, Vncia vna drachmæ. VIII.

Scrupuli xxiiij. Siliquæ exliiij.

Libra Italica continet Drachmas xcvj. id est duodecim Vncias.

Libra Græca minor est, vt quæ drachmis conficiatur septem & septuaginta.

Minam, seu Minam constituunt centũ Drachmæ, maiorem drachmis quatuor Romana Libra.

Dipondius Libræ duæ.

Sextarius verò Libræ duæ cum dimidia sunt.

Talentum Atticum maius tres, & octoginta minas, & Vncias insuper quatuor habet, nec maius vllum pondus Attico talento.

Talentum Atticum minus Minas continet

sexaginta, quæ sex millia Drachmatũ sunt.

DE MENSVRIS.

Amphora, capit quantum tessera quoquo versus in Area pedum quatuor.

pes sexdecim constat digitis.

Modius est duplex Amphora. Græcè μέδιμνος id est Medimnus.

Sextarius fit triplici Amphora.

cotyle vocatur dimidium Sextarij, & Hemina.

chœnica completur quatuor Sextariis.

Congius verò completur sex sextariis, qui Latine chus dicitur. Inde quidam putant Sextarij nomen, quod eum sexies Congius capit. Scribit tamen Iulius Pollux cotulam Chœnicis esse tertiam partem chœnicas. octo & quadraginta Medimno contineri. Sed & Hemina sex impletur Cyathis. Cyathi verò pondus ferè drachmæ decem, sicut Oxybaphi quindecim cyathi pars quarta Mystros. huius tertia Cyamæ, quæ duo cochlearia capit. Sunt & Artabæ, quæ ternæ denos capiunt modios, & omnium maximus Culleus, quem viginti Amphoræ complent.

Sextarij nota hæc est. ⸗

Et hæc nota aliquando capitur pro Scrupulo.

Sed Scrupuli figura talis esse censetur. ℈

Vnciæ verò ℥

Semis ℏ

Libræ. talis ♎

NOTA

XXIIII.

NOTARVM ET LITERARVM SINGVLARIVM DICTIONVMQVE CONTRACTIVS ET PER COMPENDIVM TAM IN ANTIQVIS INSCRIPTIONIBVS quàm in nummis scriptarum explicatio.

A.	Aulus, *prænomen.*
A.F.	Auli filius.
A.F.A.N.	Auli filius Auli nepos.
A.L.	Auli Libertus.
A. *vel* AN.	Annis, *vel* Anno, vel Annos, *vel* Annum.
A.D.	Ante diem.
Æ.A.A.F.F.	Ære, Argento, Auro, flando, feriundo.
A.P.F.	Argento *siue* Auro publico feriundo.
A.P.V.	Argento publico.
A.P.R.C.	Anno post Romam conditam.
A.P.	Antonij Prætoria.
A.R.A.MIL.FRV.	A rationibus militaris frumenti.
AB.AVG.M.P.	Ab Augusta millia passuum.
AB.V.C.	Ab vrbe condita.
ABD.	Abdicauit, *in Fastis.*
ABD. *vel* ABN.	Abnepos.
ACT.	Actiacus *siue* Actiuum.
AD.AVG.TEMPT.C.P.	Ad Augusti tempora certum pondus.
AD.FRV.EMV.	Ad fruges emundas.
ADIAB.	Adiabenicus.
ADN. *vel* ADN.	Adnepos.
AD.TR.IVD.	Ad tribus iudicandas.
Æd. *vel* AID.	Ædilis.
Æd.CVR.	Ædilis curulis.
Æd.PL.	Ædilis plebis.
Æ.L.	Ælia, *tribu scilicet.*
ÆMI. *vel* AIM.	Æmilia, *tribu videlicet.*
AFR.	Africa.
AG. *vel* AGR.P.	Agrippæ filius.
ALA.I.PR.C.R.	Alia prima Prætoria ciuium Romanorum.
ALIM.ITAL.	Alimenta Italica.
AN. *seu* ANI.	Anienſi, *scilicet tribu.*
A.N.V.P.M.	Annos vixit plus minus.
AN.XV.PR.H.Ø.C.S.	Annorum quindecim prætextatus hostem occidit, ciuem seruauit, *vel* hoste occiso, &c.
ANN. BCCCLXXIIII. NAT. VRB. CIR.CON.	Annorum DCCC.LXIIII. natalis vrbis circus conditus. *Hadriano.*
ANT.AVG.	Antonios Augur.
AP.	Appius prænomen.
AP.F.	Appij filius.
AP.F.AP.N.	Appij filius, Appij nepos.
AP.L.	Appij libertus.
APP.E.	Appellatus est, *in fastis.*
AQ.MAR.	Aqua Marcia.
ARAB.	Arabicus: *siue* Arabia.
ARAB.AQVI.	Arabia Adquisita.
ARM.	Armenia, *vel* Armeniacus.
ARM.CAP.	Armenia capta.
ARG.P X.	Argenti pondo decem.
ARK.RET.P.	Arkæ retro positæ.
ARN.	Arnienſis, *tribu scilicet.*
AR.VV.D.D.	Aram votiuam dono dedit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AST. Asturica, *vel* Asta.
AVG. Augustus, & aliquando Augusta, augur, Augustalis.
AVG.F. Augusti filius.
AVG.N. Augusti nepos.
AVG.L. Augusti Libertus.
AVG.P. Augusti puer.
AVGG. Augusti *de duobus.*
AVGGG. Augustorum *de tribus.*
AVG.CVR.R.P. Augustalis, curator reipublicæ.
AVG.ET POP. Augustales & populus.
AVG.ET Q.AVG. Augustalis & Quæstor Augustalium.
AVR. Aurelius.
B.F.COS. Beneficiarius Consulis.
BF.PR. Beneficiarius Prætoris.
B.PR.PR. Beneficiarius Præfecti Prætorio.
B.PR. Beneficiarius Præfecti, *siue* Prætoris.
B.PROPR. Beneficiarius Proprætoris.
B.PR.COS. Beneficiarius Proconsulis.
BF.TRIB. Beneficiarius Tribun.
B.M. Bene merenti.
B.M.F. Bene merenti fecit.
B.M.F.C. Bene merenti faciũdum curauit. (curauit.
B.M.P.C. Bene merenti ponẽdum
B.D.S.M. Bene de se merici.
B.R.P.N. Bono Reipublicæ nato.
BER. Berytus.
BRIT. Britannia, *siue* Britannicus.
BRIX. Brixia *vel* Brixianorum.
C. Caius. *prænomen.*
C.F. Caij filius.
C.F.C.N. caij filius caij nepos.
C.L. caij libertus.
Ↄ Caia, & aliquando consyllabã notare videtur.
Ↄ.L. Caiæ libertus, *seu* conliCaiæ liberta. (bertus.
C. centuria *siue* centurio.
CL.LEG. centurio Legionis
Ⅶ.VET. centuria Veturi.
C.LEG. centurio Legionis.
C.IN LEG. centuriauit in Legione.
C.F. Clara *seu* Clarissima femina. (causa.
C.C.C. calumniæ cauendæ.
C.L.AVG.F. Caius & Lucius Augusti filius.
C.C.MM. collegium centonariorum Municipij Mevanioſæ.
CC.VV. clarissimi viri, *siue* clarissimorum virorum.
C.R. Ciui Romano, *aut* Ciuiũ Romanorum.
CS. Cæsar Sanctissimus. *Salonino Valeriano.*
C.S.H.S.S.S.V.T.L. communi sepulchro hic siti sunt. sit vobis terra leuis.
C.I.V. colonia Iulia Valentia, *siue* victoria.
C.CA. *siue* CAR. colonia carthago.
C.CIV.D.D.PVBL. corona ciuica data decreto publico.
C. *siue* CÆS. cæsar.
CÆSS. cæsares *de duobus.*
CÆSSS. Cæsares *de tribus.*
CAM. Camillis, *siue* Camillina *tribu videlicet.*
CAMB. cambidonum.
CAP. capitalis.
CEN. *vel* CENT. centurio.
CENS. *vel* CENSS. censores.
CER.QVINQ.ROM.CON. certaminum quinque Romæ conlegia.
CERT.SAC. certamina sacra.
CL.VIR. clarissimus vir.
CLA. *vel* CLAVD. claudia, *tribu scilicet.*
CLAS.PR.MIS. classis Prætoria Misenas *siue* Misenensis.
CLAS.PR.RAVE. classis Prætoria Rauẽnas
CL.CEL. claudia, celeio, *tribu, & patria scilicet.* (voto.
CL.V. clypeis votis *siue* clypeo
CLVENT. cluentia *tribu scilicet.*
CLV.& CLVST. clustumina *nempe tribu.*
CLVV. cluuia, *utpote tribu.*
CN. cnæus.
CN.F. cnæi filius.
CN.F.CNN. cnæi filius cnei nepos.
CN.L. cnæi libertus.
COACT.ABD. coactus abdicauit *in Fastis.*
COH.PR. cohortis Prætoria.
COH.I.CR. cohortis primæ Creticæ.
COH.I.PR.P.V. cohortis primæ Prætoriæ Piæ Victricis.
COL *siue* COLLIN. collina, *tribu scilicet.*
COLL.FABR. collegium fabrũm.
COLL.A.A.PATRENS. colonia Agrippina, Augusta Patrensis.
COL.ÆL.HADR.AVG. colonia Ælia Hadriana Augusta.
COL.ALEX.AVG. colonia Alexandria Augusta.
COL.ANTI. colonia Antiochia. (gusta.
COL.ANTIO. colonia Antiochia.
COL.AR.FLA. colonia Ara Flauia.
COL.AS. colonia Asturica *siue* Augusta.
COL.AVG.FEL.BER. colonia Augusta Felix Berytus.
COL.AVR.P.MET.SID. Colonia Aurelia Pia Metropol. Sidonis

COL.BER.IO.MH Colonia Berytus, IO. *ignoratur*, MH *forsan* MHTROPOLIS.
COL.BER.SEC. colonia Beryt. Secũdanor
COL.CÆS.AVG. colonia cæsarea Aug.
COL.COR. colonia corinthus.
COL.FEL.AVG. colonia Felix Augusta
COR.FOR.IVL. colonia forum Iul.
COL.IVL.AVG.FEL.BER. colonia Iulia Augusta Felix Berytus.
COL.IVL.AVG.FEL.CAR. colonia Iulia Augusta Felix carthago.
COL.IVL.AVG.F.C.GAB. colonia Iulia Augusta Felix C.GAB. *ignoratur*
COL.IVL.AV.FE.HEL. colonia Iulia Augusta Felix Heliopolis.
COL.IVL.BER. colonia Iulia Berytus
COL.IVL.CONC.APAM.AVG.DD. colonia Iulia concordia Apameorum Augusta dedicat.
COL.IVL.COR. colonia Iulia corinthus.
COL.IVL.VAL. colonia Iulia Valentia
COL.NAR. colonia Narnienſis.
COL.NEM. colonia Nemauſenſis.
C.T.T. colonia Tifernatium Tiberinorum *forsan*
COL.VEN.LENIA AVG.ALEXANDRIA.ANT.PELLINATIVM. colonia Venelenia *ignoratur*, Augusta Alexandria Antonia, *ab Antonio Gordiano Aug.*
COL.VIC.IVL.CELSA. colonia Victoria Iulia celsa.
COL.V.T.T. *ignoratur* (nor.
COL.VIM.AN.I. colonia Viminatium an-
COL.VLP.TRA. colonia Vlpiana Traiana.
COM.ASIÆ. communitas Asiæ.
COMM.CONS. communi consensu
COM.DOM. comes Domesticorum
COM.HAB.C. comitiorum habendorũ causa *in Fastis.*
CONG.F.R. congiarium pop.Rom.
CONS.SVO. conseruatori suo.
COR. cornelia *tribu scilicet*
COR.TR. cornicularius Tribuni.
CORR.PLAM. corrector Flaminiæ.
COS. consul.
COS.DES. consul designatus.
COS.& COSS. consules.
CONS.& *aliquãdo* CONSS. consules.
COS.VIR. consularis vir.
COSS.S.S. consulibus supra scriptis
COST. constituit.
CVR.COL. curator coloniæ.
CVR.KAL. curator Kalendarij.
CVR.P.P. curator pecuniæ publ.
CVR.R.P. curator Reipublicæ.
CVR.R.P.PIS.& FAN. curator Reipublicæ Pisauri & Fani.
CVR.VIAR. curator viarum.
CVST. custodi *siue* custos.
D. Decimus.
DF. Decimi filius [nepos.
D.F.D.N. Decimi filius, Decimi
D.L. Decimi libertus.
D. Domo, quando locorum nominib. præponitur vt D.PERVSIA.
Ð. Domo.
Ð. Quingenti.
D.D. donum dedit, & *aliquando* dedicarunt.
D.D.D. donum dedit, dedicauit
D.D.D.D. donum dederunt dedicarunt. (ritò.
D.D.L.M. donum dedit libẽs me-
Δ.Є. ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ.
D.I.M.S. deo Ioui Maximo sactũ
D.M. dis manibus
D.M.S. dis manibus sacrum.
D.P. di Penates. (perialib.
D.N.& DN. domino nostro in Imdominus.
DN.
DD.N.N. domini nostri, *de duob.*
D.D.D.D.NN. domini nostri, *de trib.*
D.D.AVGG.Q.NN. dominorum Augustorũmque nostrorum.
D.N.M.Q.E. deuotus numini maiestatique eius.
D.S.D. de suo dedit.
D.S.D.D. de suo donum dedit.
D.S.P. de sua pecunia, *vel* de suo posuit.
D.S.P.P. de sua pecunia posuit.
D.S.P.F. de sua pecunia faciundum.
D.S.P.F.C. de sua pecunia faciundum curauit.
D.S.B.M. De se bene merenti.
D.S.I.M. deo soli inuicto Mithe.
D.S.P.V.I.S.L.M. de sua pecunia votum, iam soluit libens merito. *siue* de sua pecunia voluit, idem soluit libens meritò.
DAC. dacis, *siue* dacicus.
DAC.CAP. dacia capta.
DEC. decurio.
DEC.C.C.COL.AVG.LVG. decurio collegij centonariorũ coloniæ Augustæ Lugdunensis.
DEC.ORN. decuriæ ornamento.
DEO.NEM. deo Nemauſenſium.
DES, *vel* DESIG. designatus.
DICTI. dictator.
DIC.PER. dictator perpetuus.
DVC.DVC. duce decenario.
DVM. dumia, *tribu videlicet.*
E Eius, *vel* Est.

Δ.Ε. ΣΕΒΑ.ΕΤ	ΕΤΣΕΒΗΣ ΕΤΤΥΧΗΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΕΤΑΡΤΟΥ.
EID.MAR:	Eidus *vel* Idus Martiæ.
ΕΠΙΣΤ	ΕΠΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ
EQ.AVG.N.	Eques Augusti noſtri.
EQ.ORD.	Eques Ordinis.
EQ.PVB.	Eques publicus.
EQ.R.	Eques Romanus.
ER.LEG.	Eranista Legionis.
ESQ.	Eſquilina, *tribu ſcilicet.*
ETA.	ΕΤΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ
EVR.	Europa.
EX.A.D.	Ex ante diem.
EX.A.DC.A.	Ex auctoritate diui Cæſaris Auguſti.
EX.AVC.IR.PV.& EX. AVC.Q.IVN. RVS.PR.VR.	Ex auctoritate Q. Iunij Ruſtici Prætoris Vrbani.
EX A.PV.	Ex argento publico.
EX.E A.P.Q.I.S. AD. AD.E.	Ex ea pecunia quæ iuſſu Senatus ad ærarium delata eſt.
EX.B.S.	Ex bonis ſuis.
EX.C.C.	Ex Colonorum conſulto.
EX.FIG.	Ex Figlina *ſeu* Figulina.
EX.D.D.	Ex Decurionum Decreto.
EX.D.ORD.	Ex Decreto Ordinis.
EX.PR.	Ex Prædio.
EX.SC.	Ex Senatuſconſulto.
EX.SC. TERMIN.	Ex Senatuſconſulto. terminatum.
EX.V.	Ex voto.
EX.V.P.	Ex voto poſuit.
EXEM.DEC.Q.F.	Exemplum decreti quòdam factũ.
EXERC.	Exercituum.
ESQ.	Eſquilina, *tribu ſcilicet.*
F.	Factus, Fecit, Felix, Feria & Feſta.
F.	Filia & Filius.
F.C.	Faciendum curauit.
FF.	Flando, feriundo.
F.F.	Fieri iuſſit.
F.L.	Flauius, & *aliquando* Flauia, *vtpote tribu.*
FAB.	Fabia, *tribu ſcilicet.*
FABR.	Fabrum.
FAL.	Falerina, *tribu videlicet.*
FEB.	Februarius.
FEC.	Fecialis, Fecit, Fecerunt.
FER.LAT.C.	Feriarum Latinarum cauſa.
FIG.	Figlina, ſeu Figulina.
FIN.POM.TER.	Fines Pomerij termi-

	nauerunt.
FLAM.DIAL.	Flamen Dialis
FLAM.MART.	Flamen Martialis
FLAM. PH. CP. H.C.	Flaminini Prouinciæ Hiſpaniæ citerioris, Prouincia Hiſpania citerior.
FL.FEL.	Flauiæ felicis epitheta Legionum in militaribus
FLAV.	Flauia, *tribu ſcilicet*
FOR.COR.	Forum Cornelij
FOR.RE.	Fortunæ reduci.
FORT.PRIM.	Fortunæ primigeniæ
FR.	Fronte.
Ⅎ	*F. conuerſum ſeu digamma Æolicum pro V.*
G.F.	Geminæ fideſis
G.P.F.	Geminæ pię fidelis.
G.P.R.	Genius populi Rom.
GAL.	Galeria, *tribu ſcilicet*
GER.	Germanicus
H.	Heres, & Hora
H.F.	Heredes fecerunt.
H.F.C.	Heredes faciundum curarunt.
H.B.M.F.C.	Heres bene merenti faciundum curauit.
H.A.I.REMIS.	Honore accepto impenſam remiſit.
H.AR.H.N.S.	Hæc ara heredes non ſequetur.
H.C.D.D.	*Quia in principio aliquid deeſt ignoratur fors. IN, vt ſit,* In honorem collegij dedicatum.
HEL.	Heluetia.
H.ET.L.	Heredes & liberti.
HERED.EX.T. F.C.	Heredes ex teſtamento faciundum curarunt.
H.E.T.F.C.	Idem notant.
H.M.H.S.	Hoc monumentum heredes ſequetur
H.M.H.N.S.	Hoc monumentum heredes non ſequetur.
H.M.H.E.N.S.	Hoc monumentum heredes exteros non ſequetur
H.M.D.M.A.	Huic monumento dolus malus abeſt.
H.R.I.R.	Honore receptõ, impendium remiſit.
H.S.E.	Hic ſitus eſt
H.S.S.	Hic ſiti ſunt.
H.S.F.	Hoc ſacellum fecit.
H.S.T.N.E.	Hic ſita tamen non eſt.
H.S.	Seſtertij nota.
H.V.S.R.	Honore vſus ſumptum remiſit.

HO.	Hoſtem occidit *ſeu* hoſte occiſo.
HOR.	Horatia, *tribu videlicet.*
I.D.	Iure, *ſeu* Iuri dicundo.
I.O.M.	Ioui optimo maximo.
I.O.M.D.	Ioui optimo maximo dedicatum.
I.O.M.H.	Ioui optimo maximo Hammoni.
I.O.M.S.	Ioui optimo maximo ſacrum.
I.O.M.S.P.Q.R. VS.PR.S.I. IMP. CÆ. QVOD. PER. EV.R.P. IN AMP. ATQ. TRAN.S.E.	Ioui optimo maximo ſe natus populúſque Romanus, voto ſuſcepto pro ſalute Imperatoris Cæſaris, quòd per eum reſpublica in ampliori atque tranquilliori ſtatu.
I.S.C.	Iudex ſacrarum cognitionum.
I.S.M.R.	Iuno Soſpita Magna Regina, *vel* Mater Romanorum.
I.S.S.	Infrà ſcripta ſunt.
IAN.CLV.	Ianus Cluſus.
IMM.	Immunis annis quatuor.
IMM. ITER. HON.	Immunis iterum, honoratus quartum.
IMP.	Imperator.
IMP.N.	Imperatoris noſtri.
IMPP.	Imperatores, *videlicet du.*
IMPPP.	Imperatores tres.
IN.A.P. I.	In agro pedes quatuor.
IN.AG.P.X.	In agro pedes decem.
IN.FR.P.IIII.	In fronte pedes quinque.
IP.FR.P.IIX.	In fronte pedes octo.
IN.H.DD.	In honorem dedicatum.
IN.H.H.	In hoc honore.
IN.H.M.	In hoc Magiſtratu.
IN.M.M.E:	In Magiſtratu mortuus eſt.
IN.E.L.F.E.	In eius locum factus eſt.
IN.M.O.E.	In Magiſtratu occiſus eſt.
IN.PR.O.E.	In prælio occiſus eſt.
IN SING.H.	In ſingulos homines.
IN.TVT.	In tutelam.
INF.ÆR.PP.R.	Inferat ærario Pontificum Romanorum.
IIIL.	Inluſtris.
IIVIR.	Duumuir, *ſiue* Duouir.
IIVIR.	Duumuir, *ſiue* Duouir.
IIVDD.	Duumuiris dedicantibus.
IIVIR.I.D.	Duumuir iuridicundo.
IIVIR.Q.	Duumuir Quinquennalibus.
IIIIVIR.	Triumuir.
IIIIVIR.A.A.A. F.F.	Triumuir ære, argento auro flando, feriundo.
IIIIVIR.R.P.C.	Triumuir Reipublicæ conſtituendæ.
IIIIVIR.	Quartumuir, *vel potius* Quadrumuir.
ImIVIR.I.D.	Quartumuir iuri dicundo.
IIIIIVIR.A.P.F.	Quartumuir argento, *ſiue* auro publicè feriundo.
IIIIIVIR.	Sexuir *ſeu* Setuir.
IIIIIVIR.AVG.	Seuir Auguſtalis.
IVL.	Iulia, *tribu videlicet.*
IVR.DIC.	Iuri dicundo.
IVR.REG.	Iuridico Regionis.
IVVEN.MED.	Iuuentutis Mediolanorum.
IVVEN.M. K.	Iuuenum moderator.
K.	Kæſo *ſeu* Cæſo *prænomen.*
K.F.	Kæſonis filius.
K.F.K.N.	Kæſonis filius, Kæſonis nepos.
K.L.	Kæſonis libertus.
K. *ſiue* KAL.	Kalendæ.
L.B.	ΛΥΚΑΟΝΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.
L.	Lucius, *prænomen.*
L.F.	Lucij filius.
L.E.L.N.	Lucij filius, Lucij nepos.
L.L.	Lucij libertus.
L.C.MEMIES.	Lucius & Caius Memies.
L.C.	Locus conceſſus, *vel* Loco conceſſo.
L.D.S.	Locum de ſuo.
L.D.S.C.	Locus datus Senatuſconſulto.
L.D.D.C.	Locus datus decreto collegij *ſiue* collegarum.
L.D.D.D.	Locus datus decreto Decurionum.
L.O.O.O.	pro eodem, vt puto.
L.D.E.D.D.	Locus datus ex decreto Decurionum.
L.P.D.D.D.	Locus publicè Decurionum decreto datus.
L.L.P.E.	Libertis libertabus poſteriſque eorum.
L.M.	Libens meritò.
L.P.V.LAT.P.III.	Longum pedes quinque latum pedes tres.
LEG.	Legatus.
LEG.AP.	Legatus Antonij Prætoria.
LEG.AVG.	Legatus Auguſti.
LEG.AVG.PR. PR.	Legatus Auguſti Proprætore.
LEG.LEG.	Legatus Legionis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

LEG.PRO.PR. Legatus Proprætore. *siue* Proprætoris.
LEG.PROV. Legatus Prouinciæ.
LEG. Legauit.
LEG. Legio.
LEG.PRI. Legio prima.
LEG. II. TR.FOR. Legio secunda Traiana fortis.
LEG. VII. CL.GEM. P.FID. Legionis septimæ Claudiæ Geminæ, Piæ, Fidelis.
LEG. XII. GEM. M.V. Legionis duodecimæ geminæ, Mineruæ, Victricis.
LEC. XVI. FR. Legio decimæ sextæ Fretensis.
LEG. XX. V.V. Legionis vigesimæ Valeriæ Victricis.
LEG.SS. Legionis suprà scriptæ.
LEM. Lemonia, *tribu scilicet.*
LIB.LIB.Q.P.Q.E. Liberis libertabúsque posterisque eorum.
LOC.D.EX.DD. Locus datus ex decreto Decurionum.
LVD.S. Ludos Sæculares.
M. Marcus *prænomen.*
M.F. Marci filius.
M.F.L.N. Marci filij, Marci nepos.
M.L. Marci libertus.
M.M.L. Marcorum libertus, *duorum scilicet.*
M.M.M.LIB. *Trium* Marcorum liber.
M.M.ET.3.L. Marcorum & Caiorum libertus.
M. Mater *aliquando.*
M. Mensis.
M. Miles.
M.COH. Miles cohortis.
M.B. Municipij Bergomatiũ.
M.S. Municipij suo.
MR. Municipij Rauennatis.
M.D.M.I. Magnæ Deum matri Ideæ.
M.F.C. Monumentum fieri curauit.
M.P.II. Millia passuum duo.
MN. Millia nummum.
M.V. Mineruæ Victricis, *Legionum epitheta in militaribus*
M'. Manius *prænomen.*
M'.F. Manij filius.
M'.F.M'.N. Manij filius Manij nepos.
M'.L. Manij libertus.
MAC.AVG. Macellum Augusti.
MÆC. Mæcilia, *tribu scilicet.*
MAG. Magister.
MAG.EQ. Magister equitum.
MAG.ET DEC. Magister & Decurionibus.
MAG.IVV. Magister iuuentutis.
MAG.QVINQ. COB. FAB. TIGN. Magister Quinquennalicius collegii fabrum tignatiorum.
MAG.X.VIR. Magister Decemvirum.
MAM. Mamercus, *prænomen.*
MAM.F. Mamerci filius.
MAM.F.MAM.N. Mamerci filius Mamerci nepos.
MAM.L. Mamerci libertus.
MAR.VLT. Mars vltor, *siue* martis victoris.
MEN. Menia, *tribu scilicet.*
MERC.AVG. Mercurio Augusto.
MERV. Meruit.
Mil. Miles & Milia.
MIL. Militauit.
MIL.IN COH. Militauit in Cohorte.
MIL.LEG.S.S. Militi Legionis suprà scriptæ.
MIL.CL.PR.RA. Miles classis Prætoriæ Rauennatis.
MIN. Minucia, *vtpote tribu.*
MVL. Mulier.
MVN.CAL.IVL. Municipium Calagutis Iulia.
MVN.SASS. Municipii Sassinatum.
N. Numerius, *prænomen.*
N.F. Numerii filius.
N.F.N.N. Numerii filius Numerii nepos.
N.L. Numerii libertus.
Ns. Numerus etiam.
N.& N. Numeralibus literis prepositò, notant NVMERO.
N. Niuitarum.
N.MONVM. Nouum monumentum.
N.& NAT. Natione.
NAT.GAL. Natione Gallus.
NON. Nonas *vel* Nonis.
N.TRAN.H.L. Non transilias hunc locum.
NVM.DOM.AVG. Numini domus Augustanæ.
O.C.S. Ob ciues seruatos.
O.D.S.M. Optimè de se merenti.
O.E.B.Q.C. Ossa eius bene quiescãt.
OB.AN.L. Obiit anno quinquagesimo.
OB.CIV.SER. Ob ciues seruatos.
OB.HON.AVG. Ob honorem Augustalitatis.
OCR. Ocriculana, *tribu videlicet.*
OFF. Officiarius.
OP.DOL. Opus doliare.

ORD.RET. Ordine retrogrado
OST. Ostia
OVF. Ouſentina, *nempe tribu*
OVF.MED. Ouſentina Mediolano *tribu ſcilicet & patria*
P. Publius, *prænomen*
P.P. Publij filius
P.F.P.N. Publij filius, Publij nepos
P.L. Publij libertus
P. Pater. Pontifex. Poſuit. Puer
P.C. Patrono Coloniæ
P.C. Patrono corpotis
P.C. Ponendum curauit, *siue* curarunt
P.C. Post consulatum
P.F. Pius felix. *In Imperialib.*
P.F. Pia fidelis, *Legionum epitheta: in militaribus.*
P.M. Pontifex Maximus
P.M. vel P.M. Pius minus
P.P. Pater patriæ
P.P. *Idem notant*
P.P. Patris parentis
P.P. Pater patrum, *vel* Pater patratus
P.P. Pecuniæ publicæ
P.P. Publicè poſuit
P.P.P. Pater patriæ prouidentiſſimus, *forſan vel aliud ſimile epithetum*
P.P.P.C. Patrono perpetuo Coloniæ
P.P.H.T. præſes prouinciæ Hiſpaniæ Tarraconenſis
P.P.HISP.CIT. præſes prouinciæ Hiſpaniæ citerioris
P.H.C. prouinciæ Hiſpaniæ citerioris
P.D.D. publice dono datum, *siue* dedicatum
P.D.D. poſita decreto Decurionum
P.R. populus Romanus
P.S.F. pecunia ſua fecit
P.V. piæ Victricis, *Cohortium epitheta*
P.V.A. Prætorij Vrbani Antoniani
P.M.SALONIEI. Publius Salonius & Marcus Salonius
P.POR. publij por. *siue* puer, *pro ſeruo*
PAL. Palatina, *tribu videlicet*
PAP. Papia, *nempe tribu*
PAPIR. Papiria, *vtpote tribu*
PART.MAX. Parthicus Maximus
PAT.COL. Patrono Coloniæ
PEC. *siue* PEQ. Pecunia *siue* pequnia pedes
PED.
POB. *siue* PVB. Poblicia, *siue* publicia, *tribu ſcilicet*
POL. Pollia, *tribu videlicet*
POM. Pomptina, *tribu*
POP. Popilia, *vel* Popillia, *tribu*
POST. Postumus, *prænomen*
PR. Prætor
PR.CI. Prætor Ciliciæ
PR.A. Prætoris Antonij
PR.AER. Præfecti ærario
PR.K. Prætori candidato
PR.Q.A. Prætori quinquēnalicio Kandidato
PR.Q. Proquæstore
PR.Q.& PR.Q. Præfecto Quinquennalicio
PR.I.D.AVX. Præfectus iuri dicundo Auximi
PR.II.VIR. Præfectus Duum viri
PR.IVV. Præfectus Iuuenturi, *siue* Iuuenum
PR.PR. Præfectus prætorio
PR.PR. Proprætor, *siue* Proprætore
PR.PROCOS, Præfectus Proconſuli
PR. *vel* PRID. Pridie
PRÆF.OR. MAR.ET CL. Præfectus oræ maritimæ, & classis
PROCOS. Proconſul, *vel* Proconſule
PROP.PRA. proprætor prætoria Antonij
PROQ. proquæſtor *vel* proquæſtore
PROQ.P. proquæſtor prætorius. *vel* prætoris
PRON. pronepos
PVP. pupinia, *nempe tribu*
Q. Quinctus, *prænomen*
Q.F. Quincti filius
Q.F.Q.N. Quincti filius Quincti nepos
Q.L. Quincti libertus
Q.C.M.P.I. Quinctus Cæcilius Metellus Pius Imperator
Q. *vel* Q. Quæſtor *siue* Quæſtori
Q. ALIM. Quæſtori alimentorum
Q.P. Quæſtor prætorius *siue* prætoris
Q.RR. Quæſtori prouinciæ
Q.DES. Quæſtor deſignatus
Q.PROCOS. Quæſtor proconſulis
Q.VRB. Quæſtor vrbani
Q. Quinquennalicij
Q.Q.CORPOR. Quinquennalicius corporis
Q.Q.P.P. Quinquennalicij perpetui
QQII. Quinquennalicio iterum
Q.I.S.S. Quæ infrà ſcripta ſunt
Q.IF.S.S. Quæ infrà ſcripti ſunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Q.D.E.R.F.P.D. E.R.I.C. Quod de ea re fieri placuit, de ea ita censuerunt.

QVI.S.P.P.S. Qui sacris publicè præsto sunt.

QVI.& QVIR. Quirina. *vtpote tribu*

Q.HH ~~SS~~. Qui hæredes sunt

QVINQ. Quinquennalitatis

QVOD.V.M.S. EX.EA.P.Q.I. S.AD.A.D.E. Quod viæ munitæ sunt ex ea pecunia quæ iussu Senatus ad ærarium delata est

R.G.C. Rei gerundę causſa.

R.P.C. Reipublicæ constituendæ

R.P.C.C. Reipublicæ constituendæ causſa

REIP. Reipublicæ

REIP. TIF. TIB. Reipublicæ Tiferatium Tiberinorum

R.VER. Reipublicæ Veronensis

REM.P.N. Rempublicam nostram

R.P.& RES.P. Respublica

RAT.S.R. Rationalis sacrarum rationum

REC. Recepta

REG. Regione, Regni, Regis

REST. Restituit

REST.A.CAMB. M.P.XI. Restituerunt à Cambidono millibus passuum vndecim.

ROM. Romilia *vtpote tribu*

ROM.ET AVG. Romę & Augusto

R R.PROX. CIP. Ruderibus reiectis proximo cippo

R.XL. Remissa quadraginta

S. Sextus. *prænomen*

~~S~~. *pro eodem*

S. *nominibus propriis postpositi.* seruum, *vel* seruam *notat*

S. Semissis nota

S.C. Senatus consulto

S.VE.C. Senatusve cõsulto faciũdũ curauit, *vel* curauerunt

S.S. Sanctus Senatus

S.S.& ~~SS~~. Suprà scripti

S.S.S. Suprà scriptæ summæ

S.S.T.N. Suprà scriptorum tantùm nomine

S.L. Senatus legitimus

S.L.M. Soluit lubens merito

S.P.F. Sua pecunia fecit

S.P.F.C. Sua pecunia faciundum curauit

S.P.D.D. Sua pecunia donum dedit

S.P.P.D.D. Sua pecunia posuit, donum dedit

S.P.P.S. Sacris publicis præsto sunt

S.P.Q.L. Senatus populúsq. Lanuuinus

S.P.Q.R. Senatus populúsque Romanus

S.T.T.L. Sit tibi terra leuis.

S.V.T.L.H.F.C. Sit vobis terra leuis: hæredes faciundum curarunt

S.V.P. Sibi viuens posuit

SAB. Sabatina, *nempe tribu*

SAC. Sacerdos

SAC.VG. Sacerdos virginis

S.SOL. Sacerdos Soli

SAL. Salutem

SARM. Sarmaticus. *in Imperialibus*

SCA. Scaptia, *tribu scilicet*

SED.S.C. Seditionis sedandæ causſa

SEQ. equanus

SER.& SERG. Sergia, *vtpote tribu*

SER. Seruius, *prænomen*

SER.F. Seruij filius

SER.F.SER.N. Seruij filius, Seruij nepos

SER.L. Seruij libertus

SER. Seruus

SER.OFF. Seruo officinario

SEV.AVG. Seuiro Augustali

SEX. Sextus, *prænomen.*

SEX.F. Sexti filius

SEX.F.SEX.N. Sexti filius Sexti nepos

SEX.L. Sexti libertus

SET. Sextilis, *mensis*

SIG.LIB. Signum liberi

SIL. Silius

SING. XX.II. Singulis denarios binos

Sp. Spurius. *prænomen*

SP.F. Spurij filius

SP.F.SP.N. Spurij filius Spurij nepos

SP.L. Spurij libertus

SPEC.LEG. Speculator Legionis

SPL.EQ.R. Splendissimo Equiti Romano

STE.& STEL. Stellatina, *tribu scilicet*

STIP. Stipendiorum, *siue* Stipendiauit

STIP.AN.VI. Stipendiauit annis sex

SP. Stipendiorum

SVB.SVC. Suburana quæ & Sucenſsana, *scilicet tribu*

SVC.IVN. Sucenſsana quæ & Iunia, *vtpote tribu*

SVBROG. Subrogasſet

SVF. Suffectus *aut* Suffecti

SVM.MAG. Summus Magistratus.

~~SS~~. Sestertij nota est, quę, aliàs ~~SIIS~~. & LS. & TTS &. -L.~~SS~~. & ~~LLS~~. & ~~IS~~.

T. Titus, *prænomen*

T.F. Titi filius

T.F.T.N. Titi filius Titi nepos

T.L. Titi Libertus

TT.L. Titorum libertus

T. Tunma

T.AVG. Tutelæ Augustæ

T.F.I. Testamento fieri iussit

T.P.I. Testamẽto poni iussit

T.LEG.III. Tribunus Legionis tertiæ

T.LEG.III ITAL. Tibicẽ, *vel* Tribunus. Legionis tertiæ Italicæ

TAB. Tabularius

TAB.P.H.C. Tabularius prouinciæ Hispaniæ citerioris

TABVL.XX. Tabularius vigesimæ

TER. Terentina, *tribu videlicet*

TI. Tiberius, *prænomen*

TI.F. Tiberij filius

TI.F.TIN. Tiberij filius Tiberij nepos

TI.L. Tiberij libertus

TON. Tonsor

TR.MIL. Tribuni militum, *aut* Tribunus militum

TR.PL. Tribunus plebis

TR.PL.DESS. Tribuni plebis designati

TR.P *seu* TRIB.POT. Tribunicia potestate

TRIB.SVCC. Tribus Succussana.

TRO. Tromentina, *scilicet tribu*

TRIVN.PPP. Triũ Publiorũ, *forsan* Tullus. *prænomen*

TVL.

TVR. Turma

Θ & *Nominibus præpositum*, mortuum *siue* mortuam *significat*

Θ. Θανὼν καὶ θαφθεὶς.

V. Volerius, Volusus, *siue* Vopiscus. *prænomen*

V. *Nominibus propriis in sepulchralibus aliquãdo præpositum*, viuum *denotat*

V.F. Victrix fidelis. *Legionum epitheta*

V.E. Viuens, *aut* Vitus, *seu* Viua fecit

V.F.S.ET.S. Viuẽs fecit sibi & suos

V.P. Viuens posuit.

V.B. Viro bono

V.C.& V.C. Vir clarus, *aut* clarissimus.

V.E. Vir egregi⁹, aut excellẽs

V.P.& V.P. Vir Patricius *seu* præfectus

V.P.P.P.H. Vir præfectus, Præses, prouinciæ Hispaniæ.

V.E.FL.AVG.PP. Vir excellẽs, *aut* egregi⁹, Flamen Augusti, *siue* Augustalis, perpetuus

V.S. Votum soluit

V.L.S. Votum libens soluit

V.S.L.M. Votum soluit libẽs merito

V.S.P.L.L.M. Votum soloit publicè, libens meritò, alterum enim L. superfluum esse reor

V.S.C. Votum solui, *aut* soluendum curauit

V.S. Voto suscepto

V.DD. Voto dedicatum

V.S.I. Vice sacra iudicans

V.V. Valens Victrix *siue* Valeria Victrix. *Legionum epitheta*

V.V. Virgini Vestali

V.V.MAX. Virgini Vestali maximæ

V.V.ET.V. Valentini veterani & veteres

VV.CC. Viri clarissimi, & Virorum clarissimorum

V.V.E. Vobis visum erit

VAL.BYZAC. Valeriæ Byzacenæ

VEIEN. Veientina *tribu scilicet*

VEL. Velina, *tribu videlicet*

VET. Veturia, *nempe tribu*

VET. Veteranus

VET.AVG.N. Veteranus Augusti nostri

VET.LEG.II. Veteranus Legionis secundæ

VIC.S. Victoria Sicula.

VIR.DIAN. Virgini Dianæ

VOL. Volusus, *prænomen*

VOL.F. Voluſi filius

VOL.N. Voluſi nepos

VOLT. Voltina, *tribu scilicet*

VOT. Voltinia, *tribu videlicet*

VOT.P.SVSC. Voto publicè suscepto

VOT.P.SVSC.PR. SAL.ET RED. IO.M.SAC. Voto publicè suscepto pro salute & reditu Ioui optimo Maximo sacrum

VOT.S.PR.R. CÆS. Voto suscepto pro reditu Cæsaris

V.PR.RE.CÆ. Voto pro reditu Cæsaris

VOT.V. Votis quinquennalibus

VOT.Q.Q.MVL.X. Votis quinquennalibus, multis decennalibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

VOT.X.FEL.	
VOT.XX.MVLT. XXX.	Votis vicennalibus, multis tricennalibus.
VI. VIR.	Sexuir, *aut* Seuir.
VI. VIR.AVG.	Sexuir Augustalis.
VI. VIR.VRB.	Sexuir Vrbini.
VII. VIR.EPVL.	Septemuir epulonum.
VIII. VIR.	Octumuir.
VIII. VIR.III.Q.Q.	Octumuir iterum Quinquennalicius.
VIII.VIR.III. AER.SAT.	Octumuir tertium ærarij Saturni.
VIX.A.LIIX.	Vixit annis quinquaginta octo.
ϕ.AN.& ϑ.A.	Vixit annis, *vel* mortuus est anno.
X.	Decimus, *prænomen.*
X Vir.	Decemuir.
X.VIR.AG.D.A. TR.IVD.	Decemuir agris dandis ac tributis iudicandis.
XV. VIR.S.F.	Quindecimuir sactis faciundis.
XX HER.	Vigesimæ hæreditarium.

Denarij notæ sunt, pro XXX.

Numerorum notæ, antiquitus magis quàm nunc vsurpatæ.

IV.	*Pro* IIII.
IIIII.	*pro* VI.
IIX.	*pro* VIII.
XIIX.	*pro* XVIII.
XXXX.	*pro* XL.
XXC.	*pro* LXXX.
CD. *siue* CƆ.	*pro* CCCC.
D. vel Ɔ.	*pro* CCCCC.
M.	*pro* M. Mille.
∞.	*pro* Mille.
cIↃ vel ↀ.	*pro* Mille.
∞IↃ.	Quatuor millia.
Ↄ *aut* Ⱪ.	Quinque millia.
Ⱪ *aut* Ⱬ	Decem millia.
Ⱪ Ⱪ *aut* Ⱬ Ↄ	Quindecim millia: & sic deinceps.

VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI TRACTATVS DE COMPVTO, VEL LOQVELA PER GESTVM DIGITORVM.

DE Temporum Ratione, Domino iuuante, dicturi necessarium duximus, vtilissimam primo, promptissimámque flexus digitorum paucis præmonstrare solertiam. vt, cùm maximam computandi facultatem dederimus, tum promptiores legentium ingenio ad inuestigandam, dilucidandámque computando seriem temporum veniamus. Neque enim contemnenda, paruipendendáque est Regula, cuius omnes penè Sacræ expositores Scripturæ non minus, quàm literarum figuras monstrantur amplexi. Denique & multi alij alias, & ipse Diuinæ interpres Historiæ Hieronymus in Euangelicæ tractatu sententiæ huius adiumentum disciplinæ non dubitauit assumere. Centesimus inquit, & Sexagesimus, & Trigesimus fructus, quanquam de vna terra, & de vna semente nascatur, tamen multum differt in numero. Triginta referuntur ad Nuptias, nam & ipsa digitorũ coniunctio quasi molli osculo complexans se, & fœderans, maritum pingit, & coniugẽ. Sexaginta verò ad Viduas, eo quòd in angustia, & tribulatione sunt positæ. vnde & superiori digito deprimuntur. Quantóq. maior est difficultas expertæ quódam voluptatis illecebris abstinere, tanto maius est præmium. Porrò Centesimus numerus (diligenter quæso lector attende) de sinistra transfertur in dexteram. Et eisdem quidem digitis, (sed non eadem manu) quibus in læua Nuptæ significantur, & Viduæ.

Circulum faciens exprimit virginitatis coronam.

Cùm ergo dicis Vnum, minimum in læua digitum inflectens in medium palmę arctum infigas.

Cum dicis II. secundum à minimo ibidem impones.

Cum dicis III, tertium similiter inflectes.

Cum dicis IIII, minimum leuabis.

Cum dicis V, secundum à minimo similiter eriges.

Cum dicis VI, tertium nihilominus eleuabis, medio dũtaxat solo, qui medicus appellatur, in medium palmæ fixo.

Cũ dicis VII, minimum solum super palmæ radicem, cæteris interim leuatis, impones.

Iuxta quem, cum dicis VIII, medicum.

Cum dicis VIIII, impudicum è regione compones.

Cum

Cum dicis X, vnguem indicis in medio figes arctu pollicis.

Cum dicis XX. summitatem impudici inter nodos indicis, & pollicis arctè figes.

Cùm dicis XXX. vngues indicis, & pollicis blando coniunges amplexu.

Cùm dicis XL, interior pollicis lateri, vel dorso indicis superduces ambobus duntaxat erectis.

Cùm dicis L, pollicem exteriore arctu instar Græcè literæ Γ curuatum ad palmam inclinabis.

Cùm dicis LX, pollicem, vt suprà curuatum indice circumflexo diligenter à fronte præcinges.

Cùm dicis LXX. indicem, vt suprà, circumflexum pollice in longum extenso implebis, vngue videlicet in medium indicis arctum fixo.

Cùm dicis LXXX, indicem, vt suprà, circumflexum pollice in longum extenso implebis, vngue illius erecto trans medium indicis arctum.

Cùm dicis XC, indicis inflexi vnguem radici pollicis erecti infiges.

Atque hactenus in læua.

CENTVM verò in dextera, quomodo in læua X. facies.

CC, in dextera, quo modo XX. in læua.

Eadem modo cætera vsque DCCCC.

Ité mille in dextera, quo modo vnũ in læua.

Duo millia in dextera, quo modo II. in læua.

III, in dextera, quo modo III. in læua. Et cętera vsque ad nouem millia.

Porrò X. cum dices, læuam in medio pectoris supinam appones, digitis tantùm ad cælum erectis.

XX cùm dicis, eandem pectori expansam latè superpones.

XXX. cùm dicis, eadem prona, sed erecta, pollicem cartilagini medii pectoris immittes.

XL. cùm dices, eandem in vmbilico erectam supinabis.

L. cùm dicis, eiusdem pronæ, sed erectæ pollicem in vmbilico pones.

LX. cùm dices, eandem prona femur læuum desuper comprehendes.

LXX. cùm dicis, eandem supinam femori superimpones.

LXXX. cùm dicis, eandem pronam femori superimpones.

XC. cùm dicis, eandem lumbos apprehendes, pollice ad inguina verso.

At verò C & CC. Et cætera vsque ad DCCCC. Eodem, quo diximus ordine, in dextera corporis parte complebis.

Decies autem centena millia cùm dicis, ambas sibi manus in rectis sibi inuicem digitis implicabis.

Est & alter modi computus articulatim currens, qui, quoniam specialiter ad Paschatis rationem pertinet, cùm ad hanc ex ordine ventum fuerit, opportunius explicabitur.

Cuius ordo Iudi, vel loquelæ talis est.

Cùm primam Alphabeti literam intimare cupis, vnum manu teneto. Cùm secundam, II. Cùm tertiam, III. Et sic ex ordine cæteras, verbi gratia, si amicum inter insidiatores positum, vt caute se agas, admonere desideras, III, & I, & XX, & XVIII. & V. & I, & VII, & V. digitis ostende. Huius nanque ordinis (cautè age) significans. Potest & ita scribi, si causa secretior exigat. Sed hoc Græcorum computo literisque facilius disci simul, atque agi possunt. Qui non, vt Latini, paucis, iisdémque geminatis, suos numeros solent exprimere literis. Verùm toto Alphabeti charactere in numerosum ordinem figuras extendunt. Tres, qui plus sunt, numeros notis singulis depingunt, eundem penè numeri, figurandique scribendi Alphabeti ordinem sequentes hoc modo, α, β, γ, δ, ε. & cætera id est I. II. III. IIII. V. Qui & ideò mox numeros digitis significare didicerunt, nulla instante mora literas quoque pariter iisdem præfigere sciunt. Verùm hæc hactenus. Nunc ad ordinem Vnciarum, & rationem, quantum ipse temporum conditor, ordinatórque Dominus adiuuare dignabit, exponendum veniamus.

EIVSDEM DE RATIONE VNCIARVM.

Vnciarum quoque diuisionem nosse, quæ non minus rẽporibus, rebúsve aliis, quàm minus est apta computãdis non ignobilis intentio est, quibus quia & dispersæ passim historiæ, & ipsa sacra scriptura vtitur, nomina pariter, & figuras earũ paucis affigere curauimus.

Libra, vel As, vel Assis,	XII	vnciæ.
Deunx, siue Labus,	XI	vnciæ.
Deunx, vel Dextans,	X	vnciæ.
Dodrans, siue Doras,	VIIII	vnciæ.
Bes, siue Bisse,	VIII.	vnciæ.
Septunx, siue Septus,	VII	vnciæ.

S	Semis.	VI	vnciæ.
⅄	Quincunx, siue cingus,	V	vnciæ.
⅃	Triens, siue Tras,	IIII	vnciæ.
⅂	Quadrans, siue Quadras,	III	vnciæ.
7	Sextans, siue Sextas,	II	vnciæ.
Z	Sexcunx, siue Sexcuncia,	vna Vncia & semis.	
Ƨ	Vncia,	XXIIII-ss-	Scrupuli
⅄X	Semuncia,	XII-ss-	Scrupuli.
Ɔ	Duæ Sextulæ, siue Sesclæ, id est, Tertia pars vnciæ.	VIII-ss-	Scrupuli.
T	Sicilicus,	VI Scrupuli.	-ss-
L	Sextula, siue Sesclæ,	II -ss-	Scrupuli.
F	Scrupulus,	-ss-	Sexilicæ.

Hæc inquam ponderum vocabula, vel characteres non modò ad pecuniam mensurandam, verùm ad quæuis corpora, siue tempora dimetienda conueniunt. Vnde & ratio & mos obtinuit, vt in cautione computorum pueri vnum, & duo sæpius asse, & dipondio mutent. Item Tressis, Quartussis, Quinquussis, Sextussis, Septussis, & cætera huiusmodi, quasi tres asses. IIII. asses. V. asses. VI. asses. VII. asses proferant, & in eundem modum sequentia numerorum quamplurima. Siue igitur horam vnam, siue diem integrum, siue mensem, siue annum, seu certè aliud aliquid maius, minúsve temporis spatium in xij. partire vis ipsa xij. pars vncia est. Reliquas vndecim, deunce appellant. Si in sex partire vis, sexta pars sextans, reliquæ Dextans. vel, vt alij Distas vocitantur. Si in quatuor, quarta pars Quadrantis nomen, residuæ tres Dodrantis accipiunt, & huius disciplinæ: regula soluitur, quæ & plerosque turbat imperitos. Quia Philippus in expositione beati Iob, Æstum maris Oceani quotidie bis venire describens, adiunxerit hunc vnius æquinoctialis Dodrante transmisso tardius sine intermissione, siue die venire, siue nocte. Porrò, si per tria quid diuidere cupis, tertiam partem Trientem, residuas Bissem nuncupabis. Si per duo, dimidium semis appellatur, sic & cætera quæ verbo melius colloquentis quàm scribentis stilo discipariter & doceri queunt. Item de corporibus, siue millitarium, siue stadium, siue iugerum, siue perticam, siue etiam cubitum, pedémve, aut palmum partire habes opus, præfata ratione facies. Denique & in Exodo, dimidium Cubiti Semis appellatur, narrante Mose, quod habuerit arca testamenti, duos semis cubitos longitudinis, & cubitum, ac semissem altitudinis. Et in Euangelio quarta pars totius mundani corporis, id est, Terra mysticè Quadrantis nomine censeatur, cùm mittendo in pœnam peccatori dicitur. Non exies inde donec reddas nouissimum Quadrantem, id est, Donec luas terrena peccata, vt Beatus exponit Augustinus.

TESTIMONIA VETERVM QVAE AD HVNC BEDAE TRACTATVM intelligendum pertinent, petenda ex Plutarcho initio Apophthegmatum, Regum, & Impp.

Ex Macrobio Saturna. Lib. primo.
Ex Plinio Natur. histor. Lib. XXXIIII. Cap. VII.
Ex Apuleio Apologia secunda.
Ex Quintiliano Orator. Inst. lib. I.
Ex Iuuenalis Satyra decima.

Atque suos iam dextra computat annos.

FINIS.

NOTÆ

NOTAE IN MARCVM TERENTIVM VARRONEM DE LINGVA LATINA.

LIBER PRIMVS.

DE LINGVA Latina ad M. Tullium Ciceronẽ liber quartus. Alij legũt, De lingua Latina, de disciplina originum verborum ad Ciceronẽ incipit liber primus. Potest ita legi, M. Terentij Varronis de lingua Latina liber quartus, qui est de verborum originibus ad Ciceronẽ liber primus. Quam lectionẽ ausim pro vera affirmare. Constat enim omne opus de lingua Latina in tres partes à Varrone distributum, Etymologicen, Declinationem & Syntaxin: duásque posteriores partes septimo, ac deinceps, libris explicari. Primã verò, eámque bipartitam, sex libris contineri, quorum tres priores P. Septimio quæstori: posteriores Ciceroni inscripti. Illos quidem, de disciplinã originis fuisse in queis singulis per se libris, quæ contra etymologiam, quæ pro Etymologia, quæ ad eius formam pertinerent à Varrone disputantur. Hos autem de verborum origine fuisse, quibus quæ vocabula locorum ac temporum ex scriptis veterum qui prosa oratione scripserunt, excerpta essent, quarto & quinto: vt & sexto, earundẽ affectionum vocabula ex poetarum libris selecta, Varro explicauit. Ac proinde hic liber quartus est de lingua Latina: primus autem de verborum originibus.

A pertendendo] cur non potius à pertineo, pertinaciam, quàm à pertendo, declinat cùm à teneo tenaciam dicamus. Plautus Captiuis, Tenáxne eius pater? P H. Imò epol pertinax: Ea fortasse ratio esse potest, quòd plerunque pertendere significat idem ac pertinacem esse, vt apud Terentium Eunucho act. I. Scen. I. Pertendens gnauiter: Propertium, pertendens animo. Cæterùm vt à peruicacia differat pertinacia, vide Nonium in Peruicacia.

In quo non debet pertendi] ac proinde. Nonio. Peruicacia, interdum bonarum rerum perseuerantia: Pertinacia, semper malarum dicitur. Glossis pertinax φιλόνικος, φίλεργος. Διηνεκὴς καὶ φιλέριστος. Glossis meis manuscriptis impudens, obstinatus, durus. tametsi plerisque, vt & eædem glossiæ testantur, Pertinacia sit idem, quod perseuerantia. vnde Glossis excusis Pertinacia ἐγκράτεια, φιλονικία.

At pertendit] perrenditur. Verr. id Græci ἐξαπατῶσιν. Glossæ manuscriptæ imminere: ego verò, immorari.

Scrutantur] scrutamur.

Περὶ σημασιολογιῶν] id est de significationibus.

Quasdam] quædam.

Cunctæ] alij, certa: non necessariò. Cũcta enim hic, integra, non mutila, non mutata.

Vt hostis) idem penè Cicero I. offic.

COLVMNA 4.

Vetustas non pauca deprauat) Vetustas interdum etiam sumitur pro diuturnitate temporis in futurum. Cicero, hoc nulla vnquam vetustas obruet.

Non pauca deprauat) pauca non deprauat. T. id est pauca retinet integra.

Fugitiua sedulitas Mutij & Bruti retrahere nequit) Sic Terentius, fugitiuum retraham argentum: & Varro I. de re rustica, Fugitiuarius, qui fugitiuos sequitur, vt retrahat. adde quæ scripsi ad legem 18. in verbo fugitiuarius, ff. de præscriptis verbis.

Non si non potuero) non si potuero. T.

Si quiuero) si quæro alij si quiero.

In tramitibus) intrantibus.

Possent) possint.

Propter bis quaternas causas, &c.) alij propter quaternas causas: alij, propter has quatuor causas: alij, propter ternas causas: alij, propter has quaternas causas. Vertranius. Maurus hanc vocem, Commutationem, de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lendam existimat hoc loco artationis se arctationis vocabulo correptionem dictionis intelligens Turnebus putat mutationem vocabulis accidere vel litterarum, vel syllabarum causa. Eam, quæ ex litteris accidit mutationem, quadrupliciter fieri, demptione, additione, artatione, commutatione. Quæ in syllabis, productione, demptione, additione, artatione: atque ita, nõ malè hîc legi, propter bis quaternas causas. Qua forma libro 7. infrà, libros faciam bis ternos. Verùm propiùs consideranti, locus depravatus ita restituendus mihi videtur. Propter has quinque causas, litterarum enim, item syllabarum fit dẽptione aut additione: & propter earum artationem, productionem aut commutationem. Nam Fabius libro 1. has quinque mutationis causas in vocabuleis enumerat. Si corripiantur, si porrigantur, si quid illis addiiciatur, si detrahatur, si permutentur litteræ vel syllabæ. Dicam apertius: dictiones singulas maximè mutari, si littera vel syllaba illis vel adiiciatur, vel dematur, vel ex vno loco in alium mutetur. Vel ex breui longa: vel ex lõga breuis, efficiatur. Totidem enim mutationum causæ accidunt.

Artationem, attractionem. Ita veteres legunt, superflue: cùm attractio literæ vel syllabæ nihil aliud sit, quàm vel litteræ vel syllabæ additio, de qua immediatè dictum est. Proinde Vertranius legit, arctationem, eo vocabulo syllabæ potiùs quã litteræ correptionem intelligent. Tametsi interdum artare significet replere, vt apud Ciceronẽ pro Rabirio. Vt econtrario Augustum, idem quod plenum ac densum, apud Tibullum. Turnebus verò tractationem legit, idque interpretatur tractationem & transpositionem. Alij alternationem: alij alterationem legunt. Ego excusæ nihil necessariò mutandum censeo.

Idem enim artum quòd arctum) Artationi productionem ac latitudinem opponit.

Heic commorandum esse modo non putaui) hic admonendum A. commonendum V. & S. commemorandum Ver.

Expediam) expendam.

Quatuor explicandi gradus &c.) quatuor explicandi gradus. Infimus in quo &c.

Æsiodinæ) Aurifodinæ V. Arefodinæ M. S. Crefodinæ M.S.

Viocurrus) Vnoculus, malè legendum est, viocurus. Significat autem viarum publicarum curatorem, de quo in l. 2. in fin. ff. de cloacis. Paulus 5. sententt. 6. §. 2 qui publicis operibus procurat. l. 2 § 17. ff. Ne quid in loco publico. l. 2. ff de via publica; & quatuor viri viarum curandarum l. 2. §. 30. *ff. de origine iuris.*

Confinxerit) quod finxerit.

Rudentisibilus) in epistola Cœlij 8. epistolarum familiarium 2. legitur Rudentum sibilus: malè. Rudentisibilus enim Pacuuius ita confinxit, vt alibi Curuifrontem: vt & Lucilius Repanditostrum: Cortinipotentem, Hippocampelephantocamelos. Laberius reciprocicornem, lanicutem, vestitrahum, & Aristophanes innumera huiusmodi.

Incuruiceruicum pecus) idem apud Quintillianum 1. c. 10.

Chlamyde contorta clupeat brachium] Verba Pacuuii in Hermiona. Apud Nonium legitur clypeat: pro quo Liuius dixit paludamento circum lævum brachium impetum facit. Est autem hîc obiter notandum peregrinantes, chlamydem sumere solitos. vide Plaut. in Mercatore.

Philosophia ascendens) descendens.

Vbi est aditus & initia regni) aditus ad initia rei A. alij, aditus & initia regiæ. Turnebus ita, Et initia regis, eo sensu, qui ad quartum gradum peruenerint, ij reges fuerint. Nam & ita Horatius. Rex eris, si rectè facies. Auson. erit rex, qui facit rectè. Plautus, Rex sum si illum attigero.

Scientiam ad opinionem aucupabor. quod etiam nonnunquam &c.) id est, quid opiner, dicam. Nam in nostra valetudine opinionem interdum medici sequi solent.

COLVMNA 5.

Secundum non præteribo) secundum præteribo, vel eo sensu: Si gradum summum non ascendo, tamen secundum prætergrediar. Turnebus verò sic: Non solùm ad Aristophanis & Cratetis Grammaticorum lucernam hoc elucubro, sed ad Cleanthis, qui fuit Philosophus: quasi diceret, non modò vt grammaticus, sed vt philosophus has verborum origines expediam. Solebant enim philosophi, maximè Stoici ad ineptias vsque verborum origines enucleare. Quod cùm Cicero faciebat, dicebat se Stoicorũ ineptias imitari. Huic interpretationi fauet quod sequitur in M. S. Volui præterire eos, qui poëtarum modo verba vt sint ficta, expediunt.

Nolui præterire eos) Volui præterire eos M. S. T. Hoc enim vult Varro, se voluisse vltra quosdam grammaticos progredi, qui nuda ac sola poetarum verba, vtcũque sint ficta, expediunt. Vnde mox adiicit, se non tantùm in Ennii verba (Ennii vocabulo veteres poetas intelligens) sed & antiqua ac prisca à Latini etiam regis temporibus deducta, inquisiturũ. Neque probo quod quidam hîc accipiunt poetarum modo, pro poetarum more.

Expediunt] expendunt.

Non enim videbatur cõsentaneũ quærere me in eo verbo, quod finxisset Ennius, causã negligere quid antè rex Latinus fecisset] Ennius causa rem negligere &c. Scal. Si ita est, nõ quærere etiam

tiam, vt superfluũ,] dispungendum est, sed excussæ vt apertæ satis, nihil mutandum cẽseo: ait enim Varro, non esse consentaneum poeticorum tantùm verborum origines scrutari, priscorum verò originationem negligere.

An non potiùs mea verba] An non potiùs vsitata verba.

Obliuia] id est obsoleta, ignota, quorum Latini obliuiscebantur.

De oblieu reliquam quorum partem, cùm ita inuenerim, vt opinor, scribam.] partim, quo ita inuenerim, ita opinor, scribã. T. ita restituo, De oblieis reliquam eorum partem, cũ ita euenerit, vt opinor, scribam. vt hoc Varro velle videatur, obliuiorum verborum quædam non omnino ac penitus obliuia, sed quasi de his, prout res ita ac sermo tulerit, etiam ex sui ingenij sententia quædam dicturum: alia, prætermissurum: at non illa quæ etsi raro, sunt tamen in vsu aliquo.

Pythagoras] V. Aristot. Ethit. & Physic.

Initia] Principia. A.

Vt omnia ferè] vt adeò ferè. A.

Quin fuerit motus] quin fuerint motus. M. S. T.

Eius enim interuallum] eius annuum interuallum M.S.T.

Initiorum quadriga) quadrigas, quadripartitionem per translationem vocat. Propriè quadriga Glossis τέθριππον quadrigum πτερύγων quadrigæ πτερωτὰ.

Quare quattuor] Quare quod quattuor. A.

Quatuor genera rerum, totidem verborum.) Idem Varro lib. 20. rerum humanarum (vel vt ibidem quidam legunt Rhetoricorum) apud Nonium in Quadrifariam, quæ ad mortales pertinent, quadrifariam dispertierim, in homines, in loca, in tempora, in res.

Horum enim) harum enim M.S. Vtrunque mendosè A. nisi legas, minimum horum.

De his locis) de quibus locis MS.T.

Sed quæ) si quæ.

Quæ radices) quod radices.

Fines suos) fines suos.

Sæpe enim ad limites arborũ radices, sub vicini prodierunt segetes) vel, sub vicinas protriuerunt segetes: vel ita, arboris radices subuicinæ protriuerunt segetes. arbores dixit vel radices subuicinas proterere plerumque segetes alterius.

Incipiam de locis, sub ipsius loci origine) id est dicturus de vocabuleis locorum ab origine huius vocabuli, locus incipiam.

Vt nunc dicunt conlocatum) τὸ nunc nõ frustrà adiectum à Varrone. Nam antea Varronis ætatem dicebant locatum, non vt nunc, conlocatum.

Apud Plautum) in Aulularia.

Titiam habeo) v. Nonium in Locandi significatio, Virginem habeo: ita apud ipsum Plautum in Aulularia.

Cassam dote) dote cassam. ita apud ipsum Plautum loco superiore.

Trita) alij terea: alii terrea, alii Græca: alii Treca, alii Creta, alii Thrace: alii Thressa. Scaliger legit, Tritaui.

Fanum in cuius muro locaui) fanum intumum locaui V. fanum in ciuium muro. T. in cuius mœro liberi fanum locaui. S.

Vbi quidquam) vbi quidque M.S.T.

Quod vsque id emitur] quod vsque id emit. V. Quod vsque idem, vt. T.S. eo sensu, nõ antè conquieuerit, quàm locatus est publicano: vt hæc verba vel ad Præconem (qui semper vagatur donec repererit pretium) vel ad mercedem quæ semper ἐπικαίρως referantur: eóque significatu Plaut. dixit, It ad me lucrum.

Locarium) quod & solarium in l. 15. ff. qui pottores. Græci πανιαῖον.

Quod datur in stabulo & taberna vbi consistant] quod datur in stabulo & taberna vti consistant. Sic in l. 15. ff locati, ibi stabulum vel vbi greges eius stare oporteat.

Loci muliebres) honestè, pro vtero & natura mulieris: vt & apud Catonem & Lucretium. Dioscorides 1. κάτω dixit.

COLVMNA 6.

Cœlum dicitur duobus modis) pro eo scilicet in quo sunt fixa sidera & pro aere, ita in iure Instit. de iure naturali animalia quæ in cœlo: pro quo Theophilus τὰ ἐναέρια.

Nam & Asia) Nam vt Asia M. S. T. Duas autem hîc orbis partes facit, tametsi Salustio teste, in Iugurtha, plerique tertiam posuere Africam.

Asia dicitur pars prioris Asiæ) ea Asia minor dicitur intra Taurum sita.

In qua est Ionia & prouincia nostra Cilicia) τὰ Cilicia dispungendum. nec enim Cilicia minoris Asiæ pars. v. Ciceronem pro Flacco, & Strabonem.

Pars eius summum) pars eius, summum T.

Demonstrat cùm dicit) cùm demonstrat dicit. T.

Hoc vide &c.) Versus Pacuuij Trochaicus.

¶ *Id quod nostri*] vide *Tullium 2. de Natura.*

Memorant) memorant Graii aera. Tarque ita versus erit absolutus.

Lucretius suorum & vnius Virginis librorum initium fecit hoc) Si is numerus librorum Lucretij fuit, aut eius epitomen aut reliquias tantùm: aut alterius Lucretii opus habemus. alterius, inquam, fortasse eius qui amatorio poculo in furorem versus per dilucida intervalla libros conscripsit emendatos. postea à Ciceronem: natus ab eo vndecim annis Varrone 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aelius Gallus) Ælius MS. Stillonem intelligit: quanquam & Ælius Gallus de significatione verborum, quæ ad ius pertinent, scripserit.

Non malè, quod posterior Aelius multò potiùs celare à cælo: quàm cœlum à celando.) Atqui Plinius ex Varrone probat, cœlum à celando dictum. Ea re, Scaliger hunc locum ita emendat, quòd post reor multò potiùs celare à cælo quàm cœlum à celando. Ego verò ita lego, non malè, quòd posteriùs Ælius (tradit scilicet) multò potiùs celare &c. eo sensu. Ælij Galli, duæ de cœli originatione sententiæ non probandæ. Nam à prima, quà cœlum à cælando (Græci κρύπτω) putat dici, Ælius tãdem desciuit propterea quòd idem putat cælare potiùs à cœlo: quàm cœlum à celando dici. Secunda item eius opinio falsa, cœlum ideò dici, quòd diu minimè cęlatur, id est occultatur. nam & interdiu & noctu cælatur.

A chao cauum) à chao couum MS. fortasse cohum: nam & ita Festus, alij etiam à κοῖλον deducunt.

Andromacha) Andromeda. S. Vt sint Anapesti ex Andromeda Ennij.

noctique caua) Andromacha: Nocti quæ caua. A. T alij, pro nocti legunt noctu. Hi autem Anapesti hoc modo restitui possunt, nocti, Quæ caua cœli, signiferentibus confici bigis.

Cauationem) alij rationem, alij notionem, alij nationem. Turneb. procreationem (Cœlum enim omnia Ennio generat) alij adgnationem, alij adnationem legunt.

Cœli ingentes fornices) Sic Varro in Menippea, Cœli cauernas dixit: & vetus poeta cortinam, sed tamen fornicis vocabulum hac significatione impropriè sumi Cicero 3. de Oratore existimat.

Vt à cauo, caua, cauile) Pro cauile alii legunt cauillæ, alii cauille, alii caulæ (quo sensu Lucretius caulas corporis, pro meatibus corporis vsurpauit) Turneb. cauile pro cauillatione hîc sumi arbitratur. quid si, cauernæ.

Conuallis, cauata vallis) hæc duo cauata vallis ineptum glossema. S. Glossis conuallis μεσοφαράγγιον.

Et cauere cautione) caueo cautio vel cauatæ cautione. V. cauete cautiones MS. T. & cauedium S. figo, verbi priscæ formulæ aut legis hîc laudari non puto: ita tamẽ restituo: & casæ, à cauatione. id ita esse vel Festus in casa mihi concesserit.

vt cauum sit ortum, vnde omnia apud Hesiodum, à chao cauum cœlum) vt cauum sit ortũ, vnde omnia apud Hesiodum à chao: à cauo, cœlum.

Territorium) v. l. 239 §. 8. de verborum significat ion. Ciceronem in Verrem, Frontinum, Siculum. Flaccum. Glossis Territorium ὅρος, ὅπλισμα, ὅπλοίχισμα, ἐνοχεία πόλεως.

Termentarium) extermentarium. V. malè. hîc obiter notandum, Termentum Plauto detrimentum esse, teste Festo. Est & Glossis Torsorium ἐπιμαχεῖον, quod & alibi Tergorium.

Triuolum, quo teritur) Tribulum, quo teritur. quidam ita legunt, non malè. Nã & Tribulum legitur apud Varronem 1. de re rustica & Nonium. Veteres etiam dixêre, Tribulam in fœminino. Virgil. 1. Georg. 2. Columel. 2. vnde Tribulare apud Catonem pro agitare: hinc etiam Trebla Catoni.

Fines agrorum termini) v. titul. finium reg. & Titul. de Termino moto.

Limitare iter) limitaneum iter, militare iter. Vertr. (nam & militaris via Ciceroni. Higino, Columellæ) malè. Limitare iter, est semita modica, quæ relinquitur inter duo consinia lata pedes quinque ex duodecim tabularum præscripto, de quo dixi ad l. quinque Pedum. C. Finium regundor.

Termini cùm in Latio] alij quàm is in Latio: al i, cuius & Latio: alij cùm in Latino: alij cùm terminus in Latio T:

Termen] alij termon: alii termo. T. quidam terminia.

τέρμα) τέρμονα. T. Glossæ Termini τέρμονες Termino, τερματίζω.

Via quidem) Via siquidem. A.

Quæ solateri possint) quæ solo teri possint. S: al. Lucretius, Loca nullius antè trita solo. Solum, infimum pedum calcaneum. Plaut. Qui auro habent suppactum solum.

Pinsibant] pinsabant A. Pisabant apud Nonium. alij pinsebant. quo modo Ennius annal. 10. pinsebant terram genibus.

Ab eo qui Romanus combustus est) alij legunt, ab eo quod Romanus Romæ non cõbustus: alii, quo ad Romæ, eo sensu, mortuo non combusto, vel combusto. ossibus tamen eius excepto, ad purgandam familiam, nec sepulto, familia funesta manet. Cætera vide apud Seruium libro 6. Æneid. Cicero 2. de legibus. Varronem 3. de vita populi Romani &, Nonium in Anthraciis. de sepulturæ veteris ratione. Quod ad penultimam lectionem attinet, ea Verrranio placet, displicet Scaligero. Nam etiamsi Romæ non fuisset combustus, non dicebatur humatus ant quam iusta soluta fuissent. neque propriè situs nisi posita inscriptione. Ante Nouendiale sacrũ supra terram esse dicebatur: vbi comburebatur locus vstrina: cùm conditus, funus: post denicale sacrum, humatus: vbi humatus, sepultorum: posita inscriptione situs dicebatur. dixi *ad l. 28. in fi. ff. de stipulat.*

aut si os exceptum mortui) digitum ad eam rem abscindi testatur Festus: id genus Februi exuerrias, vel exuerræ Festo in Euerriator.

COLVMNA 7.

Et dicitur humilior, qua ad humum sunt, aut à re vt Sabini & Lucani] Et dicitur humilior, quæ ad humum, vt Sabini vt Lucani V. Et dicitur humilior, demissior, infimus, humillimus. Turn. vt hoc modo coniungantur, voci humilior ea quæ pòst sequuntur, ibi, vbi nunc est Roma, Septimontium. Scal. ita legit, Sunt quæ ab humo, vt Apulia & Latium: aut declinata ab hominibus, vt Sabini & Lucani; Vtrumque vt Hetruria & Thusci, eo sensu: ab humo Hetruriam, ab hominibus Thuscos dici. Idem paulò antè sic legit, Et dicitur humilior, hinc vbi nunc est Roma Septimontium. Et pòst, Sunt quæ ab humo vt Apulia & Latium. alioquin, funesta non dicitur humilior, sed mortuus potius. Idem alio loco notat posse & hunc locum ita legi, & dicitur situs.

Latium vtrumque] nouum & vetus Latium intelligit: alij tamen legunt, Latium aut vtrunque.

Qua regnum fuit Latini vniuersus ager dictus Latium] dictus Latius V. T. vt aruus apud Plaut. Potest ita legi, dictus Latinus, vt & infrà à Prænestæ Prænestinus, Aricia, Aricinus.

Vt nostri augures publicè dixerunt] publicei. V. S. Cicero publici augures videntur.

Ab Romulo] à Romo V. T.

feruntur auspicia] seruntur auspicia. V. T.

Eo enim ex agro Romano primum progrediebatur] alij, Romam primùm. Scaliger ita legit, Romani primùm progrediebantur.

Gabinus siue peregrinus] Gabinus quoque peregrinus. S.

Secundum hos hospitia habent singularia. Ab reliquo discretus] Secundum quos auspicia habent singularia: alij, secundum hos auspicia habent singularia ab reliquo: alij, secundum quos hospitia habent singularia. ab reliquo discretus.

Ager] Vetus scriptura ita habet, ager dictus est, in qua terra agebant, & vnde quid agebant, aut quo fructus causa: à quo id Græci dicunt ἀγρὸν vt ager, quo agi poterat. Fabius tamen primo & vltimo ridet Varronem cùm ager ab ἄγειν Græco sit, non econtra.

Sic qua agi dictus] Sic agitatus eius. M. S.

In quadratum actus] Vetus scriptura in quadratum actum, & latum & longum est centum & viginti Turn.

Centuria] vide Columellam. Sic. Flac. Varronem de re rustica.

Vt tribus multiplicatæ idem tenet] alij legũt tribus partibus. Turnebus verò ita, vt tribus partibus multiplicatæ: vel ita, tribus multiplicatæ.

Qua vehebant via, quo fructus conuehebant villæ,] Imò quà vehebant primò vehæ, deinde viæ. Item quo fructus vehebant & vnde vehebant, vehilæ: & postea villæ, vide Varron. 1. de re rustic.

Ager cultus à coalescendo] malè à coalescendo Varr. cultum agrum deducit, cùm potiùs à colendo esse ac dici debeat.

Quod primùm ex agro plano fructus capiebant campus] malè: id enim potius à Græco. Nam Siculi ἱππόδρομον κάμπον vocabant à flexu equorum qui ibi certabant.

A collendo colles] cur non potius à collo, colles.

Saltus &c.] v. l. penult. §. 1. ff. si seruit. vindicetur: l. 25 ff. de pignorat. act l. 52. ff. de act. empti. l. 8. ff. de instructo. alia est explicatio huius verbi. Nam, in assignatione agrorum quatuor centuriæ coniunctæ, saltus. significat aliàs saltus montem in gentem, vt saltus Pyrenæus dixi plenius ad Festum in voce Saltum.

Semen, quod non planè id quod est] alij id quod inde: alij, id quidẽ vnde. Verranius, Semen dici putat, quòd se minus sit cùm seritur quàm cùm metitur. Turnebus à semi, quòd sit semiperfectum quiddam, habita ratione ad id quod ex eo prodit. Isid. xi. c. 1. quod iactu sumitur denique à sumendo semen dictum existimat.

Alia quæ] alia. quæ M. S. A.

Secta terantur] de tritico id intelligi oportet, non de farre. Far enim non in area, sed in pistrino pinsebatur atque ex suis folliculis extricabatur: cui vsui pistulæ farrariæ.

Loca in vrbe pura area] Pura, id est non ædificata, vnde locus purus in iure, non ædificatus.

COLVMNA 8.

Ager restibilis, qui restituitur] alia significatione ager restibilis dicitur, qui bis in anno aratur. Cæterùm ea forma restibilis à restituendo, qua prostibulæ & prostibulum à prostituendo. Restibilis autem παλιμφυὴς & παλίμβλαστος Græcis. dixi plenius ad Festum.

à Nouando noualis ager] Nouare hîc est arare quod Græci νωτίζειν, adde Varronem 1. de re rustic. 18. Plin. 19. quid Noualis terra, vide l. 30. §. 2. ff. de verborum signif. Glossis Nouale νεάτιμον, Noualis terra, νέα γῆ νεάτης.

Noualis ager aruum] alij ita legunt, noualis ager aruus, vt apud Plaut. non aruus hic sed pascuus est ager. Eadem ratione apud Grammaticos & Varronem, ager aruus dicitur. alij aruum interpretantur agrum ararum hec satum: alij agrum sationalem.

Arationes] Arationes, agri erant publici,

qui aratoribus colendi dabantur (plerumque aratoribus etiam lege publica auferebãtur, & colonis assignabantur. vt Capuanus lege Iulia) ex quibus decumæ siue decimæ (vnde agri decumani dicebantur, iis oppositi qui immunes Ciceroni 4. in Verr. dicuntur) vt ex pascuis agris, scripturæ (Plautus, ob meam pecudem scripturã accepit. vide quæ scripsi ad l. 9. Cod. de vectigalibus in verbo Arabarchiæ) è portubus, portoria, vectigalia populo Romano pendebantur. Cicero pro L. Manilia. Neque ex portu, neque ex decumis, neque ex scriptura vectigal seruari potest: & 4. in Verr. Mercator, arator, an pecuarius. Vbi postea meminit ordinis aratorum, pecuariorum & mercatorum. Et hoc quidem modo aruus & pascuus arger distinguuntur, vt & pecuaria & aratiuncula apud Plautum.

Suffollit] sustulit. A.

Sulcus &c.] Varro τὸ sulcus, à sustollit deducit, quod melius à Græco ὄλκος. Et in libris de re rust. sulcum interpretatur, quà arattrum vomere lacunam facit. Et veteres quinto, sexto & nono sulco serere dicebãt, pro quinquies, sexies, aut nouies serere agrum. de sulcis aquariis v. l. r. §. 5. § 9. l. 24. ff. de aqua & aquæ pluuiæ.

quòd ea terra iacta, id est proiecta, porca] alij legunt, porrecta. Sic idem Varro 1. *de re rust.* 29. porcam dictam esse ait, quòd ea seges frumentum porricit. Alij grammatici quòd porriciat, id est prohibeat aquam frumento nocere. *vide Nonium* 1. 30. Porcas à rusticis liras vocari Columella ait. Cùm inter duos sulcos latius distantes medius cumulus sicam sedé frumẽtis præbet. De porcis & sulcis aquariis v. l. 24. ff. de aqua & aquæ pluuiæ. vide Festũ.

prata quod sine operè parata] aliter Colum. 11. c. 17. quòd protinus siat parata, nec magnum laborem desiderent. Et Varro 1. de re rustic. prata parata appellant. Fortè pratum à Græco est. Nam apud Græcos πρατὸν, viride. ad l. l. 31. ff. de verborum signific. adde Festum.

Sine opere] sine opera.

Diuidit in eos agros, cùm scribit Sulpitius] mendosus hic locus videtur Verranio. Verus ita habet, Diuidit enim eos eius Sulpitius. Turnebus, diuidit enim eos Seius Sulpitius. Scal. alludit eò cùm scribit Sulpitius.

Vt rursus capius fructus appellantur rura] Falso hæc à Varrone. Rura enim potius à Græco ἄρουρα.

Sulpitius] Iurisconsultus scilicet.

plebei rura largitur ad aream] alij legunt largitatur ad aream. Scal. verò, plebi rura largiuntur adoream, vel plebi rura largitura adoream. Adoream, id est, vberes fructus & prouentus. Id enim Plauto ex aliis authoribus, aliàs ad aream largiri rura, quidam putant idem esse, quod, agros frumentarios largiri: contra quàm prata adfœnile. Alij, ad annuas messes largiri. fortè addendum est ad arandum. Alioquin aream dictam Festus arbitratur, quasi exaruerit, neque quicquam possit generare.

Prædia dicta: item vt prædes à præstando] cũ quid de publico conducebant mancipes & publicani, prædes dabant, qui prædia sua ob eam rem obligarent, teste Cicerone in Verrem. Ac prædia, res ipsæ: prædes, ipsi fideiussores. Asconio, v. Festum in Præs.

quod ea pignori data] pignore dato, alij eo pignore dato.

publicè mancupes fidem præstant] Publicè mancupi fidem præstent, Vertr.

Vbi nunc est Roma septemmontium demissior infimus locus.] vbi nunc est Roma Septimontium nominatum à tot montibus. T. Scaliger in appendice putat citari hìc à Varrone versum Trochaicum cum acrostichide hoc modo, Hic vbi nunc est Roma Septemmontium demissior infimus locus. Quæ verba, Varronis interpretatio mox sequitur, infimus, humilimus. Antea quoque dixi quibusdam videri hæc verba Varronis coniungenda superioribus, vbi de familia funesta agitur.

Terra abijt in nimbos] abit

Pacuuius, Terra exhalat auram atque aurorem humidam atque humectam] Est qui ita restituat, Pacuuius, exhalat auram terram atque auroram humidam atque humectam.

Hinc sudor quiuis deorsum in terra himber] hinc sudor aquæ vis deorsum. A. hinc sudor vdor ei quamuis, V. hinc sudor, vdor. Is quamuis deorsum in terram vnde sumi potest puteus. Alij ita legunt, hinc sudor quiuis himber ia terra: alij hinc vdor. Aquæ vis in terra himber. Alij, hinc vdor aquæ vis deorsum. hinc terra Vmbria. (Vmbri Diodoro, Solino & aliis ἀπὸ τῆς ὀμβρῶν) Vel ita, hinc vdor, hinc quæuis deorsum terra, vt Vmbria humilior. De Vmbria adde Isidorum.

Æoles dicebant τὸν πότιμον καὶ πότιμον, &c.] Æoles dicebant vt πότιμον sic πότιμος & πότιμον vt nunc φρέαρ. Ti. Æoles dicebant πότιμαι, sic potura à potu V. Æoles dicebant ποτὸς δὲ ὁ πότος, non vt nunc φρέαρ. S. alioquin πότιμος non est dictio Græca eo sensu: sicuti & πότιμος. Illud enim Thucydidi significat templum Pythii Apollinis (non aquam vt perperam putat Hesychius.) Hoc verò fluuium significat, non puteum. Quinetiam potura verbum satis insoleos.

Puteoli à puteis vel putore.] adde Festum. Strabonem 5. Stephanum de vrbibus.

Vbi in puteis obruebantur homines qui locus publicus extra Exquilias.) Horat. de Ex quiliis loquens, Hic miseræ plebis stabat commune sepulchrum, &c. plebis dixit, quia is locus sepulturæ inopum in suburbanis destinatus: Culinas appellatum eundem locum Vrbicus scribit.

Puticulos.) alij Putiluculos: legendum Puticulos. S.

quòd inde suspiciunt lumen. quòd antea suspiciunt. A. Quo deinde suspiciunt perpetuò flumen, lacus: Lacunæ, in qua ibi aqua. T. quo inde suspiciunt. V. quoinde suspiciunt perpetuò flumen, Lacus, Lacunæ. Lama vbi aqua contineri potest S. vt τὸ quoinde sit idem quòd vnde.

perpetuò lumen) perpetuos lumen V. perpetuò flumen. T. Nisi τὸ Lumen significet funera quæ cum funalibus efferebantur.

stagnon quòd Græcè. στάμνον) στάγνον Vertr. στάγνον T. stagnum à Græco στάγνον, S. inde Statinæ seu Statiuæ aquæ, contrariæ perennibus & manantibus. 2. Plin. 88. Ego nihil mutandum censeo. Id enim vult Varro, Stagnum à στάμνον, deriuari: id enim appellationis habuisse primùm. de Stagno. adde l. 1. § 4. π. vt in flumine publico. quod restagnare. v. l. 1. §. 6. π. de aqua & aquæ pluuiæ. l. 2. §. 28. π. ne quid in loco publico.

quid nomen habet primum.) habuit primum V. hoc quid sit, dixi. sed quid? Scaliger ita legit, quod non habet rimam. mouetur autem eo quòd Græci vocant στάγνον, id quod minimè rimosum est & fideliter continet, cui contrarium sit futile.

stillicidia, fluminaque vt ita fluant cadántque.) Stillicidia fluuia, quæ vt ita fluant, cadántque V. Stillicidia, flumina, aquæ, vti fluant cadantque S. (sic enim in Senatusconsulto apud Frontinum quominus ea aqua ire, cadere, fluere) inde Caducæ aquę, quæ ex diuiduis seu Castellis & fistularum manationibus fluebant. Ego ita lego, stillicidia, vti nunc sunt, vt ita sunt, cadántque, argumento legis 17. §. 3. π. de seruitutibus prædiorum vrbanorum.

fluit continuè) fluit continuò A.

qui circum Aternum habitant flumen Amiternini) fortè legendum Amaternini. Græci ὁμοφυλίμους.

qui aliter facit ex ambitu causam dicit.) qui aliter facit indagabili ex ambitu causam dicit V. Vertr. ita lego, Qui ad honores iter affectat indagabili &c. vel qui honores ita affectat &c. indagabilis ἀνεύθυνος.

quod caput) cuius caput. S.

extra Latium) rectè: oritur enim Tiberis in Tuscis: ideóque nomen eius non Latinum.

nihil Latinum, vt quod) Latinum & ignotum vt quod A. malè. nec enim ignota Tiberis origo. Nam à Tiberi Tusco, Tiberis qui antè Albula. Vide Festum.

anceps est historia.) id est duplex. sic enim apud Nonium Anceps.

Debebrim) alij Tibrim: alij Deheberim. 3. Plin. 5.

Albulam vocitatũ) Albulam appellarũ. V.

COLVMNA. 9.

propter Tiberim regem) alij Tiberiũ legunt ex Liuio. Dè Tiberi hoc constat. Tiberim Tiberi Tusco à Tiberi, Tiberium regem, Deum Tiberinum, Tiberiũm familiam.

¶ *terra in Asiam & Europam*) atque ita Europa complectitur Africam. *vt apud Sallustium Iguarthino.*

& Austrum) & Eurum V.

Europa) vide V. Festum in Europa.

Manlius) Manilius v. Mallius MS. de Mãliorum & Manliorum familia dixi ad Festum.

sunt & nomina) multa desũt *quæ ibi ab Sabineis necata armis*) necata armillis: ita lego.

Tarpeium saxum) pars erat montis Tarpei seu Capitolini, vnde nocẽtes deiiciebantur periuri communiter. Manlius eò etiam deiectus: vt & qui Tribunorum maiestatem violassent. quæ pœna postea legibus vetita. l. 25. π. de pœnis saxum etiam dicebatur simpliciter. Horat. Deiicere è saxo ciues.

ab eo late Saturniam terram, vt etiam Ennius appellat.) Italiam, Saturniam olim vocatam author Halicarnasseus: eorum oppidum Saturniam illic fuisse vbi Roma, testatur Ennius apud Catonem in Fragmentis Originum. Hinc Virgilius, Ianiculum hinc: illi fuerat Saturnia nomen T. S.

quam Iunius scribit) quam Iunius describit, vel de qua Iunius scribit.

Iunius) Gracchanus s. de quo in l. vnica. π. de officio Quæstoris.

nunc vacant Pandanam) quod semper pandereturr, ac pateret, teste Verrio.

ab aduentu hominum) ab aduentu hominum. T. hanc emendationem à Scaligero non probatam: eò magis admittẽdam puto, quòd sequentia Varronis verba eam satis euidenter arguunt, ibi paludibus: & pòst, qui aduehebantur ratibus.

ea qua tum itur Velabrum) ea qua tum descendebant, dicitur Velabrum. ea qua tum dicitur velabrum. V. de qua tum dicitur velabrum. infra, qua nunc itur velabrum. S.

vnde ascendebant ad ruam am noua via lucus est & sacellum lacum.) Vnde ascendebant ad imam nouam viam locus ascellos labrum V. vnde escendebant ad imam nouam viam locus sacer velabrum T. vnde ascendebant ad Rumiam, nova via, vti lucus & sacellum larum. S.

Velaturam factre dicuntur) velaturam facere Varronis libri. de re rustica dicuntur qui

ex plaustrorum vectu is viuunt. Plutarchus, τὴν δὲ πομπὴν ἅπασαν ἐφ' ἁμαξῶν ἄγεσθαι.

Quadrantis ratitis.) ratici V. malè. Quadrans ratitus dicitur Festo & Plinio 38. cap. 3. quòd in eo effet ratis effigies: vt nauis, in asse. Ratitus igitur idem quòd ratem habens, rati insignitus ac notatus. Quin, ex hoc loco notari potest, quadrantem portitoribus solui solitum vt & balneatori. Horat. Iuuenal. vnde balneum, res quadrantaria dicitur Senecæ epist. 87.

Reliqua Vrbis loca discreta, vt Argeorum sacraria in XXVII. *partes vrbis disposita &c.*) Alij Argeos loca sacris faciendis. interpretantur. Alij verò existimant per quatuor tribus Argeos diffusos per XXVII. sacraria: cùm & infrà legatur Primæ regionis quartum sacrarium: & pòst, Argeorum sacellum sextum. Planè Varro hoc dicere videtur, Argeorum sacraria in XXVII. partes vrbis disposita.

Vt Argeorum] cum Argeorum V.

In XXVII. *partes*] in totidem partes, seculo Varronis, Roma distributa: seculo Augusti, in XIV. teste Dione lib. 55. Plinio Tacito. P. Victore.

COLVMNA 10.

Equeis prima est scripta regio Suburana) vt vltima Armensis. Cicero in Rullum, describebat ab Suburana vsque ad Armensem.

A Cœlio) à Cœle. V. alij Cele. Halicarnassius Καίλιος.

Cœly) Cœlis V.

Vicus Tuscus) Ergo Varro putat à Vibenni Tusci copiis in eum locum deductis vicum Tuscum appellari, quòd aliter extat apud Liuium.

Intereas) inter eos. V.

Minerua in.) Templum Mineruæ: vt Dianium, templum Dianæ.

Cerioniæ, quòd hinc oritur caput sacræ viæ) videtur id velle Varro, Cerioniam denominari à κάρη quod caput est Græcis: quasi Carioniam dicas.

Sacræ viæ) v. Festum in Sacram viam.

Ab Streniæ sacello] ab Stireniæ sacello. V. a. lij Sereniæ. v. Festum in Sacram viam.

Quot quot mensibus) quot mensibus V. sic Cato c. 43. rei rusticæ. Capita oleagina quot mẽsibus fodere oportet. Idem verbum reperitur in lege Cum hi 7. §. si cui 24. ff. de transac. l. nec semel 12. §. nouissimè §. ff quando dies legatorum. ad eam formam, superiorib. locis in iure, quotannis dicitur: & Plauto in Sticho, scena 2. quot Kalendis. Liuio 5. quot diebus. Cæterum Idibus (vnde Idalia Festo in Sacram viam) hęc sacra fiebant; iisque agnam immolabant Ioui, teste Ouidio. ex cuius agnæ lana, flamines Diales conficiebant albogaleros suos. Ad eam consuetudinem alludere videtur Horatius his verbis, Dum Capitolium Scandet cum tacita virgine Pontifex.

Proximo cliuo) primore cliuo V. & Vert. primori cliuo A.

Subura) Sucutra v. Festum & Quintilian. ℔

Sucusam] Succusam. V. & Vertr.

Secundæ regionis Esquilinæ] secundæ regionis collis Esquilinæ.

Esquilinæ) Exquilinæ V.

Rege Tullio) rege Tullo V. & Vertr.

Lucus fagutalis &c.) lucus fagutalis & virarum Querquetularum sacellum.

Concinit) conuenit V.

Lucus Mephitis) lucus Mefitis. V. lucus Martis. V. lucus Meficis. V. malè. vide Festum in Septimontio: & Seruium 7. Æneidos.

Quorum angusti fines non mirum: iamdiu enim latè auaritia vna est.) quorum quod angusti fines non mirum: iamdiu enim latè auaritia vagata est. vel auaritiæ via est. Hinc Ouidius Iupiter angusta vix totus stabat in æde. & Varro 1. de vita populi Romani, omnia regiis temporibus delubra parua fuerunt, vt in veteri cultu: quæ sunt consentanea, quòd sint paupertina, sine elegantia ac cum castimonia, certè statuaria, quam Alexandrinus κακοτεχνίαν appellat, multò pòst introducta.

Lucus larum & Querquetulanum sacellum) & larium Querquetulanum sacellum V. larum Querquetulanum. T. vt apud Liuium larum permarinum. Porrò, quos lares querquetulanos hic Varro appellat, Festus Nymphas Querquetulanas vocare videtur.

Terciceps os) Terticepsos V. terticeps V. T. Vertr. Tricepsis. Volaterranus.

Dexterior via] dexteriore via. T.

Tabernola) pars quædam in vrbe ad Cælium montem.

Quadricepsos] quatticeps V. quatticepsis Volaterranus.

In singulis est] in singulis est. V. in Esquiliis est. T.

Quinticepsos] quinticepsis V. quinticepsois T. Porrò biceps, triceps, quatriceps, quinticeps, non significat, habere quattuor vertices, vt putat Volaterranus: sed secundum esse, tertium, quartum, quintum caput.

Septimius mons] Sceptius mons. V. T.

Petilium) Petillium V. alij Petellinum: alij Petilinum: ex P. Victore. Vertr.

Esquilinus sexticepsos] Esquiliis est. S.

Cispius mons) sic Festus: alij, Cispeus.

Æ lituimus] ædituus V.

Habere] habitare.

E, quein] è quibus V.

Viminio) Vimineo. Victor. Vimino V.

Viminetæ] vimina nata. A.

COLVMNA 11.

Ex Argeorum sacrificiis) ex Argeorum sacris. *Aduersum*

Aduersum est pila Nauii, eidem salatio) aduersum est pila Honoris V. aduersus est pilâ Horatiam T. (in ea Curiatiorum spolia fuisse testis est Halicarnasseus) Alij Pilonoris legunt: alij, honoris ædem, malè. cùm trecentis annis pòst Argeorum sacra, dedicata ædes honoris fuerit à Marcello. Turnebus aliquãdo legit aduersus est Apollineris ædem. vel aduersus est Apollinaris. Collis vel vicus. Hunc secutus Scaliger legit Apollineris ædẽ & Salutis. Hæc enim omnia fuerunt in colle Quirinali & Apollineris ἀγάλματα, vt boueris, fueris, lapiderum, nucerum, regerum.

Collis Mutialis] collis Martialis S. teste Dionysio 9.

Habere solet] habitare V. Vertr. T.

Dei fidij] per eum sanctissimè adiurabant: vnde Græcis πίστος. Comicus per Dium fidiũ quæris, iurato mihi, Video, necesse est eloqui quidquid roges.

Mustellario] Instellario. V.

Turaculum) auraculum V. auguraculum. T. Locus erat vnde augures auspicabantur Festo: in quo Numa inauguratus, Liuio. auguratorium appellat Victor, idq. in Palatio collocat. Græcè διοσκοπεῖον, διοσκοπεῖον. In castris quoque simili s locus erat, vbi duces auspiciis operam dabant: idque augurale Tacito 2.

Ædificium solum est] id est, multa illic delubra & fana, sed priuata tantum ædificia.

Quod Palantes) quod Palantei V.

Aborigines) qui essent. V. Festum.

A pecore] id est pecoris balatu vt Nævius. nisi sit legendum, pecusum à pecore V. Festum in pecusum, partem Palatij fuisse Scaliger notat.

Germalum) Germalum Fest. Κήρυκες & γήρυκες Plutarchus in Romulo.

Hi inuenti) è Tibri inuecti. S.

Veliæ) Cato testatur in fragmentis Veliam, partem montis Capitolini à vellenda lana appellatam ante monstratam ab Hetruscis vellaturam.

Vellera) vellemera. V. vellomina: vel vellimina. Nam & ita Varro in libris de Rustica. S.

A quo tribus appellata,) sic Plutarchus in Romulo. Centurias tamen equitum fuisse ait Liuius, & Plin. de viris illustrib. vnde Horatio, celsi Rhamnes. Sed nihil vetat populum in tres partes diuisum: & tamen ex ea vnaquaque centuriam equitum instituta.

Tatiensium) Tatium. V.

Tatienses) Taties. V. Vertr. Titienses. Plin. Liuius. Festus: alij, Tatij. vtrunque non malè: nam à prenomine Titij Tatij regis, Titienses: à nomine, Tatienses. Tities vocat Propertius: vt Lucanus Titios sodales.

Rammenses à Romulo) Ramnes. V. alij Rhãnes. Cæterum qui Ramnes vel Ramnenses hîc, Varroni, tribus: Horatio, ciues Romani.

A Romulo) Idem Liuius, Plutarchus, Plinius.

Luceres à Lucumone) Sic Plinius: Festo Lucerenses & Lucomedi à Lucomo Tusco vel à Lucero rege Ardeæ. Plutarchus ab asyli loco. Vide Sigonium. 1. Emendat.

Iunius) Gracchanus cognominatus à Gracchi amicitia, vt ait Plinius. Eius Cicero meminit 3. de legibus, & lex vnica ff. de officio Quæstoris.

Volumnius) Voluius. V.

Quinta, quod sub Roma, Romilia.) Ex hoc loco possis colligere, certum quendam ordinem fuisse tribuum. Sic Cicero in Rullum conqueritur in agri diuisione & assignatione, Rullum incipere à Romilia prætermissis vrbanis Saburana, Esquilina, Collina Palatina, à quibus primis incipere debuit. T.

Et ste Harpocrates digito significat, qui sunt Taantes, &c.) Et sic & cæt. V. eth, & cæt. Vertr. etsi Harpocrates digito significat, vt taceas, Politianus Miscell. 83. Forte legendum, vt taceam, optimo sensu. Etsi Harpocrates digito teneat labellum, & significet ne hoc euulgem, tamen hoc dicam. Alij ita hunc locum emendant. Et st. non malè, pro silentij indicio n st. vsurpantes, vt est apud Plautum Truculento Act. 3. scen. 1. apud Terentium Phormione Act. 5. scena 1. Scaliger putat, hæc verba sumpta ex veteri quodam poeta qui ita fortè scripserit. Sancte Serapis, Isis & Harpocrates digito qui significat st.

Harpocrates) Plutarchus in Iside refert Harpocratem Osiris & Isidis filium exterricinium, id est natum ante iustum tempus (quẽ ἐκτρώματον Græci) vocem non emisisse nascendo: atque ob id silentij Deum haberi, eiúsque signum apud Ægyptios ore obligato atque digito obsignante. Inde Ausonio sigalion dicitur. Aut tua Sigalion Ægyptius oscula signet. Catullus, & patruum reddidit Harpocratem, id est mutum & elinguem. his adde Augustinum 18. de Ciuitate 5.

Taautes) Taantes Eusebio: Mercurius fuit non Deus Phœniciorum sed Ægyptiorum Tho. vel Theuth. teste Cicerone in libris de Natura.

Astarte) quæ & Astaroth. Ea fuit Venus quam Salomon etiam coluit: 1. Reg. 11. dicta autem Astarte à grege & victimarum multitudine. Alij putant fuisse Iunonem sub ouis forma adoratam: Nam & Iuppiter Ammon, sub specie arietis colebatur. Alij, deam fuisse Sidoniorum, & quidem Venerem, Astri figura cultam: quemadmodum & Dagon à reliquis Phœnicibus, sub piscis forma, quibus

Dag piscem significat.

Ambracia) Samothracia V. rectè. Hi enim omnes Dij in Samothracia culti. alij legunt Imbrasia. Nam & ita Ambracia dicitur à fluuio Imbraso, teste Callimacho & Stephano. quanquam ὁ Ambrasia non omnino repudiandum, cùm inibi Æneam Veneri & Diis magnis (qui sunt Dij Samothraces) templũ ædificasse Dionysius scribat.

Samothraces Dij) qui à Dardano in Phrygiam ex Phrygia ab Ænea in Italiam postea deuecti. Varr. 2. Humanar. Festus in Salios. Vnde hi Romanorum penates καὶ θεοὶ μεγάλοι teste Cassio Hemina. Tertullianus libro de spectaculis, Tres aræ, trinis Diis parent, Magnis, Potentibus, Valentibus. & Iuuenalis, Iuret licet, & Samothracum & nostrorum aras. Eorundem sacris religiosissimis homines initiabantur.

Neque, vt vulgus putat, hi Samothraces Dij, qui Castor & Pollux.) Pausanię tamen & Eusebio de præparatione Euãgelica, Samothraces Dij Castor & Pollux. Cabiri, Cotybantes. Macrobius Iouem Iunonem & Mineruam fuisse ait.

Dius potes) qui & ob id κάβειροι Eusebio de præparatione Euangelica: Cabir enim Syriaca & Phœnicia lingua, potem siue potentem significare, vir doctissimus antea notauit. quo pertinet illud Tertulliani, superius à me relatum ex libro de Spectaculis. Tres aræ Trinis Diis, magnis, potentibus, valentibus.

Hæc duo cœlum & terra quod anima & corpus: humidum & frigidum) hæc verba humidum & frigidum, ad corpus referenda. Est enim anima calor & siccitas.

Parire) ἀφιχνεῖσθαι pro parere.

Genus penneu condecoratum) id est aues: vt & apud eundem Ennium corpora pennipotentum, id est auium.

Non animas) sumptum ex Epicharmo vide Laertium in Platone.

Venit diuinitus se pulleis insinuans se ipsa anima) Lucretius in pecudes alias diuinitus insinuet se Ennius, vt noster cecinit.

Animalium semen ignu.) V. Festum in geniales Deos Turnebus putat Zenonis eam sententiam fuisse, ignem sua vi omnia deflagrare: deinde omnia per ignem renasci, quod Scaligero displicet: primò, quòd Zenonis huius sententiæ author non fuit. Deinde nõ magis fieri posse vt anima constet ex incendio & conflagratione, quàm ex corruptione. Censet itaque hîc non agi περὶ ἐκπυρώσεως, sed de eo quod præter quatuor elementa, quintum constituitur à Zenone (quod ab Aristotele ἐγκύκλιον) igni scilicet: ex quo mens & anima. De quo vide Ciceronem 4. de finibus & in Academicis & *secundo de natura*. Tertull. libro de anima. Plutarchum in Decretis. Laertium in Zenone.

COLVMNA 12.

Innumerabiles & immortales ignes) Stellas & Solem intelligit.

Epicharmus Enni) id est Ennius in eo opere cui titulũ fecit, Epicharmus. Nã Epicharmi poetæ Pythagorici quædã περὶ τῆς παλιγγενεσίας interpretatus est Ennius: ab eo opus suum Epicharmum inscripsit, in quo illam παλιγγενεσίαν sibi accidisse testatus est. Hoc versu: Nam videbar somniare ego Med esse mortuum. Et Horatius de Ennio loquens, dicit, Ennium curasse somnia Pythagorica.

Istic est &c.] Trochaicus ex Enni Epicharmo.

De sole sumptus ignis.] Varro 1. de re rustica, Principia mundi Ennius scribit, aqua, terra, anima, Sol.

Isque actus mentis] isque totus mẽtis est. T. *mentis*] id est mens, quomodo in eodem opere alibi Terra corpus est, at mentis, ignis est.

Humores frigidæ sunt humi] humores frigidi descunt humi. V.

Omnia ex se genuerunt] omnia ex genuerunt. V. T.

Frigori immisce t calorem] Trochaicus.

Humori aritudinem] Sic Varro in Promethco. Excusi & Vertranius, ariditatem habẽt. vtrumque probabile est. Nam & Plauto hilaritudo & hilaritas dicitur. Cæcilio pulchritudo & pulchritas: Tullio beatitudo & beatitas. de quibus vide Gellium. 13. cap. 3.

Animam æther adiungat] adiugat, id est adiungit: est autem clausula Trochaici versus Pacuuij in Chryse, qui integer est apud Nonium. Cæterùm hoc innuit, animam esse ex æthere, corpus ex terra: ne alioqui potes hîc agi de connubio & amore cœli & terræ, de quo apud Euripidem Æschylum, Virgilium, Statium, ex opinione Scytharum cuius meminit etiam Herodotus 4. & Paulanias.

Esse igitur corpus terram quæ deperit ipsam] quæ peperit ipsam. V. qui dederit ipsam 5. ego ita lego, Esse igitur corpus terram quæ deperit ipsum, Quod dedit atque capit, nec que dispendi facit hilum. His ita, Ennij versus integer restituitur ex ipsomet Varrone infrà, libro octauo. Est autem sensus Animam ab æthere: Corpus è terra. vnunquodque illuc, vnde profectum, reuerti: terram (metaphora est ab amantibus sumpta) deperire ipsum quod rei vnicuique dedit: eandem recipere (metaphora sumpta est à feneratoribus) id omne quod dedit, sine vllo dispendio.

natis.] Nati. Vulg. & malè.

Vbi nimius ardor.] non minus ardor M. S. malè. hoc enim significat omne corpus interire, ac sterile esse vbi nimius sit ardor, aut humor.

ardor & humor.] Principia illa duo Pythagorica.

in Nuptiis.] Idem Varro xj. de vita populi Romani apud Nonium. v. Festum in Facem. Plutarchum in Problemat. dixi ad legem pe- nultimam, & de donationibus inter virum & vxorem.

hic &] hinc &. V.

iunctione sumit Venus, hinc Comicus.] iunctione sumit Venus Comites hinc. V. iunctionis Venus, comites hinc. T. eo sensu ab aquæ & ignis iunctione Venerem dici: ac proinde Ignem & aquam Comites Veneris in Nuptiis adhiberi. sed alij legũt, vinctione quod magis probo. Nam Venus à vinctione potius, quàm à iunctione est. Ego verò locũ depraua tum scio, non tamen insanabilem. Sententia itaque paulò altius repetita sic lego. in limine adhibentur, quòd coniungunt hæc. & mas ignis, quòd ibi semen: aqua fœmina, quòd fotus (vel quòd fouet) ab eius humore & ignium vinctione, subit Venus. Hinc Comicus victrix Venus &c. meæ emẽdationi fauet, quòd poetæ de cœlo semen igneum descendisse in mare fingũt, ac natã è spumeis Venerem vinctione, aut si mauis ẽffictione ignis & humoris. Quin Varro ex Comico statim probat Venerem victricem appellari non à vincendo, sed à vinciendo.

sumit Venus] subit Venus. Ita legendum censeo, vt superius ostendi.

victrix.] alij vinctrix, cùm à vinciendo deducat, non à vincendo.

Venus Cœligena.] οὐρανία Platoni in sympolio, ea ab Ægyptiis celebratur, teste Ælian. lib. x. diuinandi dea, cui rei qui vacabant, ἀνάδυες celebrabant, abstinentes temeto. ab ea Venere alia fuit Venus ἀνάδυομένη. quæ volgiuaga Lucretio, Κνιδία & verticordia.

in Asoto Ennij.] In Sota Ennij. V. legendum Sotadico Ennij. nec enim Ennius sed Cæcilius Asoto scripsit.

Ibant malam viere.] ibant malaci viere. V. ibant manè viere. A. Vertr. alij, ibant malaci (id est molles) alij, ibant malaciam viere. T. S. quod est, mollem Plauto. Hic autem versus valde depraua tus est apud Censorinum, c. vlt. hoc modo, Ibant mala eluere Venerem corollam.

Palmam, &c.] Palmã Varro hoc loco dici existimat, quòd pariã habeat folia. dicẽdum potius, à similitudine palmæ humanæ dici, vt & palmites. Quin idem Varro in libris de re rustica à pariendo, patilemam deducit: inde postea, factum, Palma. adde Platonem 8. de legib. Cæterùm vt nihil dissimulem, tota hæc sententia de Palmæ originatione, videtur à sua sede aberrare, & inceptam de Venere originem interturbare.

quam haberet vim significantes.] quam habeat vim, significant res Veneris. Vertr. res veneris, id est coniunctio maris & fœminæ, vt in lege 23. ff. de adulteriis. In aliis ita legitur, significantes Veneris. f. Excusa valde placet. licet hæc verba, qua haberet vim significantes, nihil aliud ostendunt, quàm vitam & originem. nam mox declarat, Vis vocabulum pro vita accipi, laudato ad eam rẽ versu Lucilij. Vt ad rem redeam, Effectus ignei seminis è cælo delapsi, & spumæ maritimæ Venus. Inde, vis, origo, ac vita eius. Alludere his verbis videtur ad Græcum vocabulum ἀφροδίτης, quæ ab ἀφρὸς spuma.

a qua vi nateis dicta vita.] aliqua vi nateis dicta vita, vides. Vis V.

Saturnus.] vocabulum Tuscum: Tuscorum autem lingua Aramæa & Syriaca. Saturnus latentem significat, à quo Latium eius vxor ops Latia in Pontificum indigitamentis. Vide 13. Gell. 21.

Et quod ignis Saturnalibus.] ex quo igneis Saturnalibus. Vertr. hoc autem vult Varro Saturnum à Satu, id est principio rerum omnium dici ostendi, quod eius feriis Saturnalibus ignis (principium generationis) seu cerei lucentes dabantur.

cerei superioribus mittuntur.] superioribus dixit: quia pauperes clientes proceribus cereos mittebant. de quo vide Macrob. 1. c. 7. & 12. eóque pertinet illud Epigramma Antipatri. 6. Anthologiæ κηρία χαριδότα κηροχίτωνα &c. Quin Saturnium cereis accensis precabantur, idque Lucem facere Saturno dicebant: quod tamen Festus, interpretatur caput detegere Saturno propterea quòd, cùm aliis dis preces concipiebant caput obnubebant.

Ops, quòd hæc omne opus.] Potest & à Græco ὤμι.

Hæc enim Terreis genteis, &c.] Isthæc terris genteis omnes peperit & resumit denuo: Isthæc dat cibaria. Isthæc omnibus fruges gerit. Scaliger ita hoc versus restituit Ennij Epicharmo.

Ennius Jin Epicharmo.
quæ quod gerit, quæque gerat. V.

Ceres.] huic Etymo assentitur Cicero, nisi malis à Cereo antiquo verbo quod est Creo: aut à Græco χῆρος. Nam ita prius vocabatur, teste Hesychio.

Isthic.] Trochaici versus Epicharmi Ennij.

Iuppiter quem Graci aera.] ita Æschylus apud Clementem Stromat. Democritus apud eundem in Protreptico, & Plato Comicus.

quem Græci vocant aera.] similis est locus Pacuuij in Chryse. ibi Græci perhibent æthera: & Ennij, vt à Probo citatur, perhibent quenne æthera lingua.

legas,ex himbre spiritus.

Hæc propter, &c.] locus est corruptus nisi etiam legas, Hæc propter Iouem sunt, ista quæ dico tibi.

Quæ mortalein atque vrbes beluáſque omnes iuuat,] quia mortalein omnes atque arbores herbáſque iuuat. Vertr.

Iuuat.) Iouem à Iuuando dici Varro, & Post eum, Cicero existimat: displicet tamen illa originatio Lactantio 1. Institut. 2.

Quod patefaciat omnia & ipsum semẽ. Nam tunc est conceptum, & inde cum exit.) conceptum & idem cum exit. V. conceptum, exinde cum exit, quod oritur, Vertr. eo sensu, ex quo primum semẽ quod oritur apparet, tum conceptum esse cernitur. Scaliger vero ita, & idem tunc exit, quum oritur. Ego vero ita legendum censeo. Nam tunc, vel, quòd tunc est conspectum inde cum exit, quod oritur. vel ita Nam tunc est conspectum exinde, cum exit quod oritur. nisi etiam malis ita, cum exit, cum oritur.

COLVM. 13.

Diouis & Diespiter dictus hoc est aer dies pater.) Aer refero ad Diouis. Gellio Diouis quasi die iuuans. vnde idem Lucerius dictus est. Est etiam Diespiter, Dis pater, Iuppiter & aer infimus.

Sub dio.) adde legem vnicam. §. 3. ff. de via publica: Festum in Dium.

Negant sub tecto per hunc deierare oportere) Idem Varro de liberis educandis: & Plutarchus in Romanis c. 28. Cato apud Nonium. Sic nominare deam Tutelinam sub tecto, religio erat, teste Plinio.

Putabant hunc esse Sanctum à Sabina lingua.) putabant hunc esse Sangum &c. V. rectè. Nam Catone in originibus teste qui Sangus Sabinis, is Sanctus Romanis, ab eo Sagi pontifices. verùm Festus in Propteruiam. & Lactantius eum Sancum vocant. Propertius autem Sanctum. Pars Sanctum voce canebat Auctorem generis. Abs Sango, Sanqualis porta Romæ, quòd proxima ædibus Sangi Festus in Sanqualis. Ouidius 6. Fastorum. Quærebam Nonas Sanco Fidione referrem, an tibi Semo pater (anteà malè in illo Ouidij loco legebatur S, emipater vt & in inscriptione veteri Sanco semipatri vt apud Liuiũ 8. idem Semipater qui & Sancus.) tum mihi Sancus ait. Cuicumque ex illis dederis, ego munus habebo, Nomina terna fero, sic voluere Cures. Quo ex loco notari potest trina nomina fuisse vnius ac eiusdem, Semo pater, Dius Fidius, Sancus. aliis, Sanctus Fidius & Hercules. & ita Vertranius putat.

Dius Fidius id est Dicuis filius.)

Vt Græci διόσκουρον.) sic Festus in medius fidius.

Sanctum ab Sabina lingua & Herculem ab Græca.) Festus in propter viam Herculi aut Sanco qui idem est Deus,

Idem.) Item.

Quorum quòd finis ortus, orcus dictus.) quorũ quòd finis, orcus dictus. Scalig. in Coniect.

Vt orcum in neutro, pro loco vsurpetur: in masculino, orcus pro Deo, quemadmodum cœlus & cœlum. Alij putant Diiouem hîc infimum aerem & orcum appellari, cuius vxor inferna Iuno seu Proserpina. vnde Virgilius, Iunoni infernæ dictus sacer. Potest quoque videri orcus dici à Græco ὅρκος quòd conditorium mortuorum est Menandro.

Finis ortus.) sic Amphiaraus in Thetide de orco loquens. O cunctis finitor maxime rerum.

Ea dicta Noctiluca in Palatio.) Horatius ista Lunam appellat, Rite crescentem face Noctilucam. Lemnius vetustissimus author Venerem eam esse ait. alia significatione Varroni in Bimarco, Noctiluca vsurpatur pro lucerna.

Noctiluca.) quod noctu luceat eadem ratione à Plauto in Curculione Noctiuigila, νυκτιλάμπης dicitur. Glossis Nocticula ἡ αὐτὴ νυκτιλάμπης.

Ibi noctu lucet templum,) id est noctu in eius templo lãpades lucebãt. vnde Varro li. 5. scribit, Noctiluca, lucere, ab luce: quod propter lumen amissam is cultus institutus.

Vocabulum Græcum alterum, Latium alterum.) id est Apollinis Græcum vocabulum est, Dianæ, Latinum.

Et hinc quod in altitudinem & latitudinem simul Diuiana appellata.) & hinc quod Diuia &c. T. hæc quòd Diuia in altitudinem &c. S. Hoc vult Varro, Dianã seu Diuianam dictã quòd Diuia sit: id est in duas vias feratur, in altitudinem scilicet & latitudinem. Nigidius tamen apud Macrobium li. 1. Dianam Ianam interpretatur, fortasse abs Iano seu Eano. qui & Sol, quod simul cum eo in altitudinem & latitudinem feratur. cui assentitur Cornificius lib. 3. vt eo sensu Diuiana sit, quasi Diuicius Ianus vel Eana. Ianæ Lunæ fit mentio apud Varronem 1. de re rustica. 37.

Diuiana) alij Duana.

Plautus.) in Asinaria. Act. 3. scæna 3. in Persa ait 2. scæna. 4. in Pœnulo. act. 5. scæna. 2. Stricho act. 5. scæna 4.

Quasi proserpens bestia) id est quasi serpens.

Vel quod Terra, vt Physici dicunt iuuat & lucet.) Turnebus ita legit. vel quòd aliera terra, &c. Nam vt scribit Cicero, Xenophantis opinio fuit habitari in Luna: eámque, terram multarum Vrbium esse ac mõtium. Hoc igitur indicat Varro, Lunam esse quandam terram lucentem, adde Plutarchum in tractatu de facie quæ in orbe Lunæ.

Parientes eam inuocant) sic apud Terentiũ, Glycerium parturiens, Iuno Lucina fer opẽ.

Iuno Lucina) de Iunone hoc notandum præter superiores significationes, Iunonem id mulieribus fuisse, quod viris geniũ: ideóque apud Petronium iurat mulier per Iunonem suam: & apud Iuuenalem de viro mulierbria patiente & molli dicitur, & per Iunonem domini iurante ministro.

Ignis à nascendo, quod hic nascitur, & omne quod nascitur.] quòd hic nascitur, &c. V. quod hinc nascitur omne, & quod nascitur S. quod hinc nascimur.

Quod nascitur ignis scindit. Ideo calet, &c.) Ignis gignit V. ignescit, ideo calet. A. Vertr. Ignis indit. S. Porro scindere est penetrare.

Vt qui denascitur.) Cassius Hemina apud Nonium cap. 2. in Denasci: quæ nata sunt ea Denasci aiunt. Denasci Græcis ἀπογίνεσθαι, alij vero legunt, vt quod denascitur.

ab ignis iam maiore vi ac violentia Volcanus dictus) ab ignis valore víque Volcanus dictus. V. Vertr. quidam Vulcanũ eum fuisse existimant, qui Tubalcaim in Scripturis.

ab eo quòd ignis per splendorem fulget, fulgor.) Sic Festus fulgura à folgere, id est ferire: alij fulgorẽ à flãmæ fluore dici putãt. Vertr.

Et fulguri, quod fulmine ictus Phaeton contrariis Diis) & fulguritum quòd fulmine ictũ, V. Phaeton Vertr. fulmine ictum contrariis diis. S. Inde fulgurita loca, fulgure icta. Festus in Fulguritum (eadem bidentalia & obstita, apud eundem auctorem in Obstitum.) Fulguritæ arbores Plauto in Trinũmo: & fanatica arbor, fulmine icta. v. Festũ in Fanatica.

Contrariis diis) id est igneis, quíque igni præsunt, his enim Phaeton fulguritus.

Nympha Iuturna) Sororem fuisse Turni. Virgilius scribit. ab ea lacus & ædes Iuturnæ Romæ. ab eadem fortè, Iuturnæ fons in Italia salubris iuxta Numicum amnẽ. vnde Romam ad omnia sacrificia afferre aquam solebant, teste Seruio: tametsi Varro eam aquã non ad sacrificia, sed ab ægrotis petitã fuisse notat. Idẽ Strabo refert de Lacu Acutiliẽsi. Iuturnæ meminit etiam Tullius *orat. pro Cluentio.*

quæ iuuaret) quod iuuaret.

Tiberinus) Is genius & Deus Tiberis, Ciceroni 3. de Natura.

Velino) Velini.

Velinia] Nympha quæ lacui Velinio præsider.

Nympha Commotia) Commotis. V. Comitiæ V. alii legunt Lymphę Comitiæ. T.

a commotu.] quod ibi insula in aqua cõmoueatur. v. Macr. 1. Satur. 7. Dionysiũ. Plin. lib. 2.

Neptunus] ab obnubendo Neptunum appellari Varro hic ait: Cicero 2. de Natura, à nando.

a quo Nuptiæ, Nuptúsque dictus) à quo Nuptu, Nuptiæ dictæ. vel Nupta dicta.

Salaria Neptuni à Salo.) Ea πάρεδρος Græcis vti refert Tullius in Timæo. Est autem salaria maris recessus aqua quæ ad salum cedit: vt Venilia quæ ad littus venit, & eiusdẽ accessus. Illam veteres Saxones Lidunam: hanc Malinam vocabant, vti testis est Beda Anglo saxo, & apud Marcellum Empyricum, Liduna, & Malina aliquot locis, accessus maris & recessus nõ quotidianos, sed Lunares significant: quos obseruari iubet in herbis legẽdis.

COLVMNA 14.

Venilia à veniendo.) dixi superiùs Venilia maris accessum esse. fuit etiã Venilia Nympha, Turni mater. Virgilius, Cui Pilumnus auus, cui diua Venilia mater.

Plautus) Cistellaria.

quod ille] quod. ibi. V.

tranquillo) deest apud Plautum.

Ventum gaudeo) ventũ gaudet. V. hac formula aduenientes exceptos, Scaliger existimat. Verùm tamen Varro hoc velle videtur aduenientes ipsos, euitato maris periculo, his verbis, Ventũ gaudeo, vti solitos. adde Plautum in Curculione. alia significatione sumitur ventum facere apud Liuium Comitũ & Terentiũ quod vel flabello vel tunica fiebat.

Mamers.) nouit etiam hoc nomen Martis Lycophron.

Virtus vt viri vis à virilitate) Virtus vt viritus à virilitate. S.

Honus est honos) Species Prouerbii.

Polluces, nõ vt nunc Pollux) sic Plautus Bacchidibus, Castor Polluces, &c.

Feronia) Flaccus, ora manúsque tua lauimus Feronia Lympha. alii legunt, Cerionia, alii, Cerronia.

Nouensiles) alii Nouensides. Horum sæpè meminit Liuius, Arnobius refert ex Pisone fuisse nouem Deos, in Sabinis apud Trebiã: ex Granio, nouem Musas, Cornificius verò nouitatum præsides esse ait.

dicimus Laram Vestam) ita Antonius Augustinus, dicimus veteres verò Herculẽ Vestã. Scaliger. dicimus Herẽ, Vestã. Eam antiqui colebant postquam creuerant hereditatẽ. V. Festũ in Herẽ. Idẽ, in Apẽdice (quod & monuit T.) ex veteri scriptura, dicimus Heccatem: legit, dicimus hæc, Palen. Excusæ nihil necessario mutandũ. Quid. n. Lara fuerit, satis notũ. fuit autẽ Larũ mater, quæ Muta & Larũda Lactãtio lib. 1. & Macr. Auson. Larũda progenitus Lar. aliis Larũ mater, Mania.

Fortem fortunam, fidem. Ea re Sabinorum linguam olent.) Fortunam fortem, fidem Lares Sabinorum linguam olent. S.

Vouit Opi) idem refert Halicarnasseus, nisi quod pro Ope Rheam nominat.

Larunda) Larũ deæ. V. de ea superius dictũ.

Quirino) id est Marti (quẽ Enyalion vocat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Halicarnasseus) non Romulo. Nã Romulus Tatio superuixit. Hanc distinctionem ignorans Vertranius, audet Varroni ignorantiam aut annalibus falsum impingere. Cæterũ Lilius Gregorius hoc loco legit, Carino.

Cloacinaque) Cloacina dicta fuit, quòd eius simulachrum in Cloaca repertum. v. Lactantium: & Tertullianum in lib. de Pallio. fuit & Venus Cluacina dicta à pugnando. Nã Cluere veteribus, pugnare.

primum nominẽ) primũ nominatim. V. primũ nomẽ nommẽ: alij primũ nomẽ nominatũ. Vertr. primũ generatim nominẽ alites ab alis: volites à volatu. Deinde nominatim.

alites ab aleũ) alites alij. V.

Lusciola) luscinia. V. alij Luscíniola, ex Plaut. *ex Attica progne in luctu facta auis*) Idem Aristophanes in Auibus.

Galeritus] alij Galerita, fœminino genere. eam Græci, quòd quasi tumulum in capite habere videatur, ὅτι τυμβεῖόν τι κορυθαλίδα κορυθαλίδα cognominant.

merula, quòd mera. id est sola volitat] Hoc Etymon improbatur à Fabio 1. cap. 6. v. Festũ *in Mercum & Nonium.*

Graculi quod gregatim.) Imò Graculus à voce qua vtitur. 1. Fab. 6.

quòd gregatim.) vide lib. 15. §. 2. ff. locati.

vt quidã Graci τὰ γέργηρα) γέρχηνα forte legẽdũ est ex Hesychio vel γέρχηρος. vel ita: sunt quædam Græca: vt grus γέρανος. vel ita: vt quædam Græca Crex, id enim auis nomen Aristoteli. T. Scaliger verò legit γέρρηρες: id enim nomen pro quauis multitudine apud Macrobium & interpretem Aristophanis ἀχαρνεῦσι.

¶ *Murena*) v. 12. *Isidor.* 6.

Cybium] v. Plinium & Atheneum.

Melandria) ita salsi thynni partes vocant. v. Plinium.

Vraon) Horæum. T. ὠραῖα partes maximæ thynnorum piscium. ὠραῖον verò Atheneo salsamentum à verno tempore. ὡραῖα bellaria.

¶ *Anguilla*) ab angue. 12. *Isidor.* 6.

Lingulaca) nebulaca. V. lingulata. 7. quòd linguæ similis sit, præsertim bubulæ. Lingulaca tamen est solea. Plautus in Casina, soleas vin lingulatas?

Surenæ] sirenæ. V. Striatæ Turneb. ex Plauto vel venerjæ, ex Seneca. Epist. 15. & Plin. 9. & 32. Alij legunt Buccina: alij Vris ex Isidoro: alij suris. eò tandem inclinat Turneb. vt legat mures. sunt autẽ mures & musculi è genere cõchariũ à similitudine dicũtur: vt & murices.

COLVMNA 15.

Hippopotamus) alij Hippocampi. Est autem animal cetacei generis. v. Plin. 36. cap. 5.

¶ *merga*) idem Festus in Mergæ.

Cercerus) cæleris V. alij Cercuris alii κερκούρους. alii κερκώδηλος. quã ἰρόδιον Græci, Latini, ardeã.

vt Ægypti in flumine,) id est in Nilo: id enim Ægyptus.

quadrupes) loc⁹ est corruptus aut mutilus.

Lytra, quod succidere dicitur arborũ radices in ripa, atque eas dissoluere.) atq. ita à λύω seu luo, Luria vel Lytra. sed quid? alij legut Lira. Turnebus Lua.

dissoluere, vt Lytra) alij dissoluere vt luere: V. dissoluere ἀπὸ τ̃ λύσεως. id est à solutione.

Fiber ab extrema ora flaminis.) Nã Fiber à finio: vt faber à facio: tuber à tueo: liber à luo: creber à cresco: glaber à glubo: scaber à scarreo: sũber à suo: crater à cracco, (id est gracilis sum) Mulciber à mulceo, cribrũ à cerno. §.

¶ *Fiber*) v. 19 *Isid.* 27.

¶ *Fitubria*) v. 19. Isid. 24 *in fin.*

quòd consulere) adde Nonũ & Fab. 1. cap. 6.

consulat) consat V.

Consul fiat) consul fuat. A. Vertr. consul ciat. V. à vetere cosulcio: vnde consul. um: vt à fulcio fultum, alii consul clueat.

qui præiret iure & exercitu) alij qui præiret iuri & exercitui non necessario notat enim Nonius, Varronem ablatiuo pro datiuo sæpius vti solere. v. Theophil. § 7. *Inst. de iur. nat.*

Censionem id est arbitrium) à censere quod veteribus arbitrari.

quæ Triumuiri Capitales nunc conquirunt) Plaut. Quid faciam nunc, si tres viri me in carcere compegerint? & *in Asinaria*, Ibo ego ad tres viros vestráque illic faxo nomina cerunt. Constat ex l. 2. §. 30. ff. *de orig. iur.* eos carceris custodiam habuisse, vt cùm animaduerti oporteret, interuentu eorum fieret. Estque ea de re elegans locus (corruptus tamen) apud Tacitum *lib. 5. Annal.* vbi de filia Seiani loquitur. Tradunt, inquit, temporis eius auctores quia triũuiris capitalibus (in excusis triumuiralí supplicio) supplicio affici virginẽ inauditum habebatur, à carnifice, laqueum iuxta, compressam ad eosdem pertinet lex 52. §. 12. ff. *de furtis*, aliàs ridiculum videtur quod Turn. arbitratur. Triumuiros capitales cognouisse de solis peregrinorum seruorum causis & furtis ciuium. dixi ea de re ad leges xii. Tabularum.

quòd terni tribus tribubus] ita legendum, quod terni è tribus tribubus. vt ex hoc loco obiter notemus, Varr. ætate nouem creatos Tribunos militum: postea verò xxiv. vt Polybius scribit. Initio soli erant comitiati, id est, creabantur in comitiis: postea in castris creati, & Ruffuli appellati. adde *gloss. l. 2. Cod. primicerio lib.* 12.

Tarrensium] alij Tatium.

Crustumerina] alij Crustumina: quia & Crustuminum & tribus Crustumina apud Liuiũ: sed tamen Crustumerina legi potest ex Festo & Virgilio lib. 7. Æneid.

à consule dicebatur) postea à populo dicti sũt Dictatores. Fenestella c. 8. dictatorẽ ex eo cognominatum refert, quòd ab eo cæteri magistratus dictarentur.

Vt est summa populi Romani Dictator.) vt est summus populi Romani dictator. V. vt est summa in populum Romanum Dictatoris, à qua is quoque &c. Vertr.

Magister populi] idem testatur Cic. de finib. Seneca Epist. 109. Antonius Sciochus Florentinus author libelli, quem vulgus Fenestellæ tribuit cap. 8. dixi de ea re ad leges xii. Tabul.

Pontifices] Porifices T. à pote seu possibili & facere, quod sacrificare. v. Halicar.

cum ideo] *quod eo.* V.

Vls & eis Tiberim.] Ius & cis. V. & malè. cis & vltis Tiberim in l. 2. §. 31. ff. de origi. iur.

Curiones dicti à curiis.] Curiones totidem erant quot & Curiæ, id est xxx. sacrificabant autẽ pro Curiis, teste Dionysio, in iis etiã epulabãtur cũ magna hilaritate. Iidem ludis publicis Epistolas histrionũ, Comœdorũ, Tragœdorũ legebãt, cũ quid à populo vel principe vel domino petebant. vnde Martialis dixit. Epigrammata Curione non indigere, sed contẽta sua esse lingua, lingua sua, inquã, hoc est maledica. & apud Trebellium Pollionem, Dici iussit per Curionẽ Taurum toties ferire non difficile. Idem per Curionem dici iussit, Imposturam fecit & passus est.

Flamines quod in Latio capite velato erant semper.] Hæc verba in Latio, videntur super esse. Alij legunt flamines quòd in sacro. Scaliger verò ita, flamines quod licio in apice velati erãt. Apice, id est galero filo inuoluto. Velati legati etiam dicebantur, quibus caput cinctum licio laneo. Liuius. 1. Virgil. 12. hæc supplicia & velaméta Græci ἱκετήρια. & ab eo Plautus Amphitr. dixit orare velatis manibus, quòd filo laneo velatum esset cotũ caduceum. Hoc etiam vocabant velamina. velationem, Græci στέμματα. Illud adiiciendum Dialis flamini siue apice sub tecto esse, licuisse sub dio, non licuisse. vtebatur autem pileo albo, qui inde Albogalerus, in quo oleaginea erat virgula.

Furinales feriæ.] V. Festum in Furinalia.

à Diuo patre Falacre] an quòd fallis circumfert, de quibus Tertullianus & Iuuenalis: aut quòd caluitiem arceret. Huc enim vix pertinet, quòd phalacræ Hesychio dicuntur quædam Nymphæ.

in Comitio.] in comitiis. Nã quinquatribus mense Martio saltabant in foro, vbi Comitium erat: & in Capitolio XII. erant à Numa Pompilio instituti, qui Palatini ob id vocarentur: vt quos addidit Hostilius Collini & Agonales. Trabeati erãt (vti refert Halicar.) & altos apices gerebãt, in conum fastigiatos, & hastilia manu altera, altera hastam tenebant, accinctique gladio erant. Eorum Præsul mouere edebat, & ab aliis referebãtur. Illud Ambigitare, hoc Redandruare dicitur à Lucilio.

motis ancilibus necdum conditis infaustum erat aliquid susc ipi. V. Festum in Redantruare: Tacitum. Suetonium vbi de Othone.

COLVMNA. 16.

Luperci.] de Lupercis vide Liuiũ Halicarnass. Plutarchum. Eorũ in vrbe purgandã agmina erãt plura. quidã Fabiani à Fabio. quidã Quintiliani, à Quintilio. Hinc Propertio, licẽs Fabius Lupercus. vide Festũ in Fabiani.

Fratres aruales.] Vide Plin. Gell. 6. c. 7. in f.

quia fratria dixerunt.) sunt qui à fratria dixerunt. T.

Fratria est Græcum vocabulum.] In tres fratrias seu tribus Athenæ distributæ. dictæ autem φρατρεῖαι ἀπὸ τ̃ φρέατος.

Vt Apollini etiam nunc.] Vt Apuli. V. alij Appoli. Turneb. Neapoli. non malè. fuit enim Neapolis oppidum Græcum. fauet huic emendationi Strabo. libro 5.

Sodales Titij.] ita Lucano dicti vt Tatij, à Tacito.

à Titiis auibus] Titos vocare videtur Persius, cuiusque antiquus interpres. Seruius Palũbes Tetas, Isidor. Titos, quod fartæ pabulo.

quas in auguriis certis.] quas in tugurijs Pomp. Festus: Vertr. malè. vult enim Varro nõ in omnibus auguriis, Titias aues obseruari.

Feciales] quos Fest. Fetiales. εἰρηνοποιοὺς καὶ σπονδοφόρους Dionys εἰρηνοποιοὺς καὶ σπονδοφόρους Plutarc. adde Cic. de Repub. Varr. de vita P. Romani, v. *quæ scripsi* ad l. 41. §. 16. ff. *de fideicom. liber.*

& inde desitum.] alij, nõ pugnare desiũ est. Fœdere fides pacis cõstituitur. author Fenestellæ. Alij, & cum pugnare desiũ. &c. malè. Nã testatur Varro apud Nonĩũ, hoc obsoleuisse suis tẽporibus: id est, fœdera quidẽ per eo, fieri, sed bella ab eis nõ indicta. Vnus fecialiũ Pater Patratus dicebatur, quòd & ipsũ parentem & illi parentem esse oporterer.

Qui res repeterent.] id genus repetitionis clarigatio appellabatur. quod verbum prehensionem Liuio significat lib. 8. Glossis clarigatio ἐπιχειρεσιμὸς ἐπιχειρεσία.

quinue nuntij senatus essent.] qui verò nuntij, &c. V.

Isicrates.] ita legit Antonius Augustinus. Iphicrates. V. alij Isocrates. alij Crates. Vertranius Hypsicrates (quem Grammaticum fuisse constat ex 16. Gell. 12. Est & alius apud Lucianum in Macrobiis Amisenus historiarum scriptor) Turnebus ipsa Crates. Est autem nomen Grammatici.

Græcè κούρτη. apud Poetas dictam.] alij cohortem. Turnebus χόρτον. Est autem χόρτος, ὁ περίβολος Iliad. ο & ω. Euripidi σύγχορτα πεδία limitanea.

Manipulos] in singulari: vt Matiros apud Catullum. S. sed si ita est, infrà legendum exercitus minimè manus: non minimas manus A manipulo fit manipularius. l. 3. Cod. Theo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dos.ad l.Iul.repetundar.manipulatim. v.Noniu in Manipulatim & Manipuli.

*milites quod trium millium.*l.1.in f.ff. de testam.militis.

Hastati.)hi loricam,scutum,gladium Hispanicum, & veruta duo ferebant (ἔγχους vocat Polybius)in prima acie pugnabant.

Pilani.] in legione Romana pilani (quos Polybius πρωτοσπάλους & χειροφόρους.) gladiũ, parmam,vel cetram ferebant. *V.* Festum in Pilanis.glossis Pilum ῥωμαϊκὸν δόρυ.

Principes.) hi veruta ferebãt,vt hastas triarij cæteri, similes triariis, in secunda acie pugnabant.

& post.) sed post.

minus illustres sumuntur.) minus illustres sumunt.T.

Triarij.]in extrema acie pugnabant Polyb.

extremeis.)extremi.A.

Plautus.) eadem referuntur à Sexto Pompeio in Subsidium:ex qua comœdia, non liquet.

ab abscindendo.)ab obsidendo.V.ab obscindendo T.est enim obsidium quasi obsidiũ. vt.discidium & dissidium.

Duplicarij.) sic apud Vegetium,sunt armaturæ duplares, quæ consequuntur binas annonas:vt simplices,quæ singulas:antea malè legebatur duplicaui.alii legunt duplarii,qua forma dicitur simplaria venditio in l. 48. in f.ꝛ de ædilicio.

Turma terma est.)terima.vide Festum.

Decuriones.)Glossis Decuria δίκαια δικαίς.

optiones.)v.l.6.ff.de bonis damnatorum.

Liticines & classicos à classe)liticines à lituo:classicos à classe.

Classicos à classe.)classines.V. Classicines. T.nihil mutandum:nam & infrà lib.5. Classici appellantur.

qui item cornu canunt.)qui item cornu vtuntur.V.

COLVMNA 17.

Comitiis ad comitatum vocant.) comitiis comitiatum aduocãt,Vertr. (nam & ita Liuio, Ciceroni, Gellio. vnde Incomitiare & Comitiare)comitiis comitatum legunt.V.

minus nullo est.) minus nihilo. vel minus vllo vel vno.

¶ *Beatus qui multa bona possidet*) v.l.49.ꝛ. de verb.*signifi.*

cui ea opima.)cui ea opima A. cui est opimè.V.T.

ab eadem fonte copiæ.) copiis.V. copis T. Copis ἐφαίνεται pro copiosus. adde Nonium in Copi.Festum in Copona.

id est ab arte,&c.) vt ab arte medicina fit medicus.

quæ omnino vltima.Huic rei.)quæ omnino vltima huic rei.S.

aperiatur.Quare quòd ab arte artifex dicitur.nec multa in eo obscura relinquam.similis causa,quæ absentia vocantur aliqua.) aperientur nec multa in eo obscura relinquam. Quare quòd ab arte artifex dicitur similis causa,quæ ab scientia vocatur aliqua &c. S.

præstigiator.)tales sunt ψηλαφήτης qui glossis ψηφοπέκτης qui oculos spectantium fallũt.

monitor.) Glossis ὑποβολεύς, subiector, submissor. Vide l.8.ff.de instructo, quanquam inibi quidam legunt vinitor.

nomenclator.)qui nomenculator à nomine calando in lege 7.§.5 ff. de operis libertorũ: l.vlt.ff. de liberali causa.

Legulus) qui oleam legit. V. Catonem lib. de re rustica:l.13.§.6.ff.de vsufructu.

vinum legere) id est vuas legere.Nam hîc vinum pro vuis.

Vestigator.) l.12.§.12. ff. de instructo *quasi indagator*)quasi indagatur. A.

Venator à venatu. Quod sequitur verbum aduentum & iuuenturs.) venator à venatu quòd sequitur feram ad ventum & in ventum. A.venator à venatu quod sequitur ventum ad ventum & in ventum.S.

perpascat.)pascebant.

pecora vniuersa.) pecuniæ vniuersa.V.

quòd in pecore.)& quòd in pecore.

qui fundamentum instituit.)qui negotium instituit.A.

pedem ponit.)pedem posuit.

pes magnus.)vide authores de limitibus agrorum.

peculatoriæ oues.)peculatus V. peculiatoriæ oues T.quæ peculiares Plauto.

id enim peculium primum.] inde enim peculium primò.S.

Hinc peculatum publicum primò,vt cum pecore diceretur multa.) hinc peculatum publicum primò, vt cum pecore diceretur multa: & id pecus esset coactum in publicũ, si erat auersum,ex quo facta nummaria.Hoc ait Varro, multas seu mulctas primis temporibus fuisse è pecore: pecora huiusmodi in publicum coacta.eum qui pecus huiusmodi auertisset, peculatus publici teneri solitũ. hodie, multas non esse.aut dici è pecore,sed nummarias factas.Huic emendationi fauet Festus in peculatũ: sed quàm maximè ius nostrum in lege aliud est fraus 131.§.1. ff. de verb. sig. vbi inter cætera, Vlpianus notat, multam hodie pecuniariam esse animaduersionem.In eo enim quod dicit,hodie, satis ostendit, primò non ita fuisse, sed pecore multam primis temporibus dictam fuisse: peculatum ideo dictum pecoris in publicum coacti auersionem: nimirum ante vsum frequentem & quotidianum æris & argenti. *ex quo*

ex qua fructus maior)& qua fructus de malo.S.id est, ex quo fructus fit per interuisorem.ita loquitur Plautus & Apuleius.Verùm de hoc loco superiore sententia dixi, & legendum,ex quo facta numaria.

Græcis bos βῦς) Græcis illis vsus, quòd βῦς bos.V.Græcis ὖς sus. Bos quòd bos T.Græcis ὖς sus:βῦς bos.S.

*Os ouis.Ita enim antiqui dicebant, non vt nunc.*ꝛ Cato) Suidas, ὄϊς τὸ πρόβατον.

Armenta)vide Festum in Armenta.

Vitulos)ἰταλούς.V.ita vituli apud Gellium 1. c.11. à quorum copia Italia dicta quòd armentosissima.Hesychius idem esse scribit.

aut quòd plerique vegeteis virtutis) Pleriquè vegetei,vel plerunque vegetei.A.

Capra,carpa) vel à carpendo.sic enim Festus. Est tamen Turrenum siue Tuscum vocabulum.Hesych Antiqui etiam dicebantur Crepæ vide Fest.

omnicarpa capræ)omni carpæ capræ.V.nullo sensu.omnicarpæ πανικάπραι.

Porcus quòd Sabini dicunt de aprino porco peridus,inde porcus) Ita Augustinus legit eo sensu.Sabini catulũ capri vocabant porcum. Turnebus ita,Sabini dicũt à primo porco,inde porcus.obscuro sensu. Scal.verò sic.Sabini dicũt aprũ porcũ: proinde porcus videtur ita legi oportere, Sabini dicũt de aprino porco,portigus vel porgus,inde porcus.

nisi à Græcis quòd Athenis in libris sacrorũ scriptũ esset πόρκα ἡ κάπρα) Est & apud Lycophronẽ in Alexandria etiam πέρκος. vnde ab Sabinis Porcopor,id est puer suis. Nã τὸ Por Laconibus & Dorien sibus puer hinc Marcipor,Publipor.Quintipor apud Nonii in Gargaridiare. sic & Gripor apud Festũ in Quintipor.pro Marci Publi Quinti filius.de Porco hoc etiam Varro in 2.de re rust.c.4.Porcum dicit Græcum nomen antiquum, sed obscuratum.nunc enim vocati χοῖροι.

dicebant Ares veteres)apud eosdem veteres dicebant ἄρνα.

nostri aruiga)alii Haruigen,alii Haruiga ex Festo:alii Hãruiga ex Donate:alii Hariga vt Turneb.S.Ariga.Nã Hes.ἄρικα,ἄρρεν πρόβατον.

hinc aruignus) id est arietinus. alii legunt aruigtis.inde fortasse aruina,pinguedo.

COLVMNA 18.

quas & Actius)quemadmodum & Actius.

in Pontificalibus libris)in Pontificiis libris.

videmus in hostiis) videmus.In hostiis vel Bidentes in hostiis.S. nihil mutandum puto, vt mox dicam.

In Pontificalibus libris videmus in hostiis eã aruigẽ quæ cornua habet,quoniã is cui oui mari testiculi dẽpti & ideo vt natura versa vertex appellatur.) Locus est deprauatus:dixi paulo antè videri quibusdam legẽdũ ita esse, In Pontificalibus libris bidẽtes in hostijs eam aruigem vel aruiga quæ cornua habet. Eiusmodi boues κεκτηλεῖς Græcis: Petales Festo: quẽadmodũ in oue sacrificio destinata,requirebatur vt dentes haberet cæteris longiores. Mihi aliud videtur,non quod oues cornigeræ esse non possint, sed quòd in Pontificalibus libris aruigem vocari dicat Varro, quæ cornua habeat:cui cùm opponat aruigẽ, cui testiculi sunt adempti:constat cornuum perperam hîc fieri mentionem.Nec enim cornua marem faciunt.Legendum itaque, videmus in hostiis eam aruigem, quæ ὀρχίδια habet: quoniam,si cui mari testiculi eempti,ob id, vt Natura versa, veruex declinatur. Hac emendatione nihil apertius,nihil verius.

agnatus,agnus)à Græco potius ἄρνα agnus deducitur.

Hinc canis)à sagaci scilicet sensu & acuto. Canum enim pro acuto.

quod hicitem) hunc locum mox emendo.

Nocticulus)Noctuculus T.à noctu & lucu, i.luce. Victorius, Noctulus vel Noctulucus. Scal.verò Noctulugus,quòd canis in somnis soleat σκυζᾶν.(Glossis σκυζᾷ canit.)alii Nictaculus,vt canis à nictãdo dicatur. Festo enim nictit propriè canis in odorãdis ferarum vestigiis leniter ganniens. Itaque totum hunc locum sic restituo,quod hîc item nictit,vlulátque in custodia, & venando signum dat, canis dictus.his addendum,Glossis Nocticulã ἐκ τοῦ νυκτὸς ἀίσσειν dici.Quin & verbum Canis melius à Græco κυάν.

in custodia) Canes enim custodes dicuntur.vt apud Columellam.

à quo etiam rete quoddam Panther.) hinc Pãtherã emere in l.unin fin. ff. de act.empti.

qui vinus adhuc capi non potuit.)Tigris primùm visa est Romæ in dedicatione theatri Marcelli multis post editionem huius libri annis 8.Plin.17.in fin.

Camelopardalis)de qua Horatius,diuersum confusa genus,panthera Camelo. Æthiopes Nabin appellant. Est autem collo similis equo:pedibus & cruribus bouis:camelo capite albis maculis rutilum colorem distinguentibus:inde Camelopardalis.8.Plin.8.

Alexandria Camelopardalis nuper aduecta) Ea primùm visa dictatoris Cæsaris ludis Circensibus.8.Plin.18.Dion 43.

quasi gerui)à gerendis cornibus cervos deduceit, qui melius declinasset à Græco κεραός.

vulpes,quod volat pedibus) Cur non potius à Græco ἀλώπηξ?

Proxima animantibus sunt ea)Proxima animalia V.proximè animalia sunt ea.T.proximè animal. S.id est statim post animalia, nisi malis stirpes quasi animalia esse quod & censuere quidam Philosophi, inter quos Plato in Timæo.

virgultum à virid.)imò viride à virgulto, cùm prius fuerit virgultum.

pinus iuglans) Nux iuglans. V.

Nux quòd vt nox atrem, ita huius succus, facit corpus atrum] alij tamen à nocendo nucem. vnde à Græcis κάκιστον παιδὶ κάρυον. Nisi malis à Syriaco Luz. ד L in N mutato, vt in Lympha Nympha S.

Ruta quam nunc πήγανον appellant) rectè. nã antiquis ῥύτις dicebatur. Nicander. Hesych.

Radix] extat apud Nicandrum, sed pro baculo.

πεδικὸν ῥοῦν) κοφόκαυδον ἢ ὀρτικὸν. T.

μαλάχην, εὔμηνον) malachem Cyminon. his enim vt Latinis vtebantur

Brassica. vt præseca) Brassica vt præsica, vt i nfrà.

præsecatur) alij præsicatur. vt apud Plautum exicas arundines, pro execas.

cucumeres dicuntur à curuore) Imò à Græco κικυός.

Fructus à ferendo res & hæ quas fundus, & hæ quæ in fundo seruntur vt fruamur] seruntur vt fruantur. T. seruant vt fruamur. S. ego nihil mutandũ censeo nisi quòd duobus locis τὰ &, accipitur pro siue: eo sensu. Fructus dicimus quòd eos feramus vt fruamur, siue eos fundus vltrò ac sponte, siue arte, cura, diligentia, opera & industria hominũ, sollicitatus ac cultus proferat. vt in ea re duo genera fructũ constituat Varro, Naturales & Artificiales, de quibus dixi ad legẽ fructus 45. ff. de vsufr. l. 48. ff. de acquir. rerum dominio l. 22. Cod. de rei vindicat.

& frumentum] vnde frugamentum. vide Festum in Frugamentum.

Sed hæ è terra, etiam frumentum, quòd extra locum, quo solent addi ex mola, id est ex sale & farre molito.) Hæ à terra: & ipsũ frumenrum, quòd extra aulicoqua solet addi mola. ea est ex sale & farre molito. Vertr. alii legunt, extra ollica. alij quod in ollico, quo solet addi ex moll. Antonius Augustinus, quòd extra olla coqui solent, addita mola. ea est ex sale, &c. Ad hunc modũ interpretes variarũt in huius loci restitutione: quod antequã facĩa, obseruandũ, molã dici far tostum & sale sparsum, quod molitum hostiæ spargebatur. Festus in Mola. Et aulicoqua extra, quòd in aulis coquerentur, teste Festo in Aulicoqua, ad differentiam eorũ extorum quæ torrebantur in veru, de quibus Varro paulò antè dixit ibi, Hæ sunt quarum in sacrificiis exta in olla, non in veru coquuntur. His ita explicatis, locum sic emendo, Hinc declinatæ fruges, vnde frugimẽtum. sed est è terra etiã far, quòd extis aulicoquis solet addi in mola. ea est ex sale & farre molito. adde Valer. 2. c. 1.

COLVMNA 19.

Puls: vel quod ita Græci, vel ab eo, &c.) Puls Græcis πόλτος vel πτάνη. inde Glossæ πολτὸς, Farres, Pultes. inde Puls esse potest. vide Athenæum. Erat autem Puls Romanorum: vt polenta Græcorum. 18. Plin. 8. Itaque pultificum artificem Plautus sumit pro Romano & Italo: & se Pultifagonidem dicens, Romanũ aut Italum significat. à Pulte Pultorium vas. Glossis σηρικός.

quòd ita sonet) Puls igitur à sono quẽ reddit cũ inspitur ei aqua. cui simile illud Næuij, Bilbit simphora. & Eubuli Comici apud Athenæum 6. λόπας παρακάζει καρδάμου λαχάνου.

aquæ feruenti inspitur] alij, inspergitur. non necessariò. Est n. inspere vel inspare, Festo initicere. Quare legẽdũ, cũ aqua feruẽs ei inspitur vel inspatur. Sic inspare & obspare farinã pullis vel escã, Festo in Inspare, & Puls, est initicere. proiicere. alij, pro inspitur legunt pinsitur.

Panis quòd primùm figuras faciebant mulieres in panificio, Panis) quòd primò figuras faciebant vt mulieres in lanificio panus: Turnebus, eo sensu, Panẽ ideo appellatum à tumore. Est n. in lanificio panus, tramæ tumens inuolucrũ. Est etiã panus, ita obseruãte Scaligero, crustulũ. quod in sacris adhibetur cybij figura, oleo coctũ. Quinimo ab Athenæo 3. παυὸν ἄρτον significare. à quo παῖσα, πλακοῦς παῖσα τὰ πλάτη ὑμῶν. Sic sentio, Panis vocabulum ex eo esse, quòd initio mulieres in panificio: id est, tunc cùm panẽ facerent, Panos figuram imprimerent. postea, figuras alias instituras. sed quoniã in veteri legitur, posteáque ei. Possumus & hunc locũ ita emendare, Panis, quòd primò figuras faciebãt mulieres in Panificio, Pani: posteaquã ei figuras facere instituerunt alias. ac proinde anceps erit Panis originatio, vel quòd Panos figuram singulis Panibus imprimerent: vel quòd in Panificio massulam quandam panis seligebant, ex qua figuram Pani Deo ponerent.

in Panificio) Glossis Panificium ἀρτοποιεῖον: quo dequin & locus vbi fit panis ἀρτοποιεῖον: quo defertur Panarium ἀρτοφόριον. Quin iisdẽ Glossis Panificium πτανεῖον. sunt autem πάσσαλα libæ.

vnde id dictum] inde dictum.

n si ab eo quòd Graci κόκκον: à quo Græci quoque granum dictum] à quo Græci κόκκον. Sunt enim κόκκαι littora, à quorũ similitudine Græcis granatia dicta. sed tamẽ Turnebus legi posse existimat ῥόγας. Id enim Siculis granarium, teste Epicharmo apud Pollucẽ. Sed quid? Scal. aliter emendat, hoc videlicet modo: Græcis κοκκὸν, à quo Græcis κόκκος, granum dictum. Sed meo iudicio longè petita erit grani etymologia, si id à κοκκὸν vel κοκκὸς declines. Certè Varro de re rustic. granum à gerendo esse ait, quòd gerat spicas.

horreum ab horrendo) ab horrido A. alij ab hordeo. à farre, farreum primò dictum. Festus notat. ex farreo horreum factum.

quod tritum est spiceu] è spiceis S.

Far à faciendo, quod in pistrino fit) longè petitum. potest ita paulò commodius legi far à frageiscendo (id frangere significat Nonio) quòd in pistrino fit. Emendationi nostræ fauet Isidorus 17. c. 3. Is enim testatur, Far à frangendo, quòd initio ante molarũ vsum, frumentum in pila missum frangerent, id enim primum genus molendi fuisse.

nam id prius μίλιν) nam id prius μιλίν. T. vt apud Festum in Milium.

quòd libaretur, priusquã esset, vt erat coctũ) priusquam essetur. V. T. priusquam essent. S. libabatur enim Diis, antequã comederetur.

priusquam esset, vt erat coctum) priusquam essent coctum.

quòd in testu caldo) in testa calda. V. Testus vel Testum κέραμος. (vide Festum.

Matralibus] Matralia matris Matutæ festa.

circuitum æqualiter fundebãt] Quidã hic τὸ fundere accipiũt pro ἐλαύνειν. Vnde πλακοῦς genus cibi. alij ita, quod mixtæ farinæ caseo aquam in circuitum æquabiliter fundebant.

à globo globuli] globi. V. T. & ita apud Catonem. Glomi Festo. Sphæras vocat Isidorus à forma. 20. c. 2.

Crustula à crusta pultis, quoius crusta dicta ea quæ vt eorum exuritur] lego, Crustula, à crusta panis, quæ quod oleo exuitur, crusta dicta. sic enim Isidorus 20. c. 2. Crustula diminutiuũ à crusta, panis oleo conspersus. & post crusta superficies panis. Idẽ mea Glossiæ quoque testantur. Crusta, quasi vsta.

Θρύλον καὶ τρίγετ) hæc duo Turneb. disjũgit.

τρύγον & placenta quod edebant cum pulte) placẽta. Quod A. Tritõ & placẽta V. Thrium V. genus libi Athenienſiũ iucundũ. eo quod similes frondibus quæ θρία dicuntur, inuoluerentur. nisi malis legere ἴθριον hoc enim Græcis Laganum. Scaliger vero ita legit. Intritũ καὶ πλαδὸν τὸ. Nam, interere, verbum culinariũ. Terent. Tute hoc intristi. & entriti meminit Hesychius. quod Galatis Embrecton. meminit etiam Apicius Embracti Baiani lib. 9.

quòd edebant cum pulte. Ab eo pulmentum, vt Plautus: Hinc pulmẽtarium dictum) Charisius legit Pulmentum. quod id cum pulte esset. vt Plautus inde Pulmentum dictũ. Ego verò ita lego, & placenta, quod edebãt cum pulte, ab eo pulmentũ. Plaut. in Aulul. Hinc Pulmentarium dictũ. Glossis ψευσοφάγιον. Pulmentarij meminit Horatius 2. Satyr. 2.

Plautus) in Aulul. vt Verranium defecerit memoria aut diligentia, qui in nulla Comædia Plauti id extare scripserit.

hoc primum debuit pastoribus Caseus) hoc primũ fuit V. hoc primũ tepuit. S. ita emẽdo, Hoc (id est pulmentariũ) primũ præbuit pastorib. Caseus. vel, Hoc primũ fuit pastorib. Caseus. id est primis temporibus Caseus pastoribus fuit loco pulmentarij. si tamen legas, tepuit dicendum erit, caseum à cocto nõ coacto lacte. sed id mihi non placet. Hoc enim vult Varro, Primis temporibus, Pr. Imẽtarij vice caseum pastoribus fuisse: & poma quæ natura illis suppeditabat sine igne: postea verò poma cœpisse decoquere in olla.

casius à coacto lacte vt coaxeus dictus) à cocto lacte & coxeus V. Isidorus 2. c. 2. Quaxum à coacto lacte declinat.

quæ nimis cruda) quæ minus cruda. A. V. T. Etsi scio minus pro nimis interdum accipi, vt in lege 1. §. 1. ff. ne quid in flumine in editione Haloandri, ibi ne derivationibus minus concessis flumina exarescant: hanc tamen prælicentem licentiam hìc vix admitto. vult enim Varro, pastores non contentos iis quæ natura illis suppeditabat sine igne, poma quæ nimis cruda esse poterant, decoxisse in olla. cui rei τὸ minus non conueniret.

ab olla olera dicta) hic locus pôt adiuuare explicationẽ prouerbij, ipsa olera olla legit.

olera, è queis ad coquendum quod ruerent è rure, Ruapa vnde Rapa) quòd eruerentur è terra V. quòd terræ rure, Ruapa &c. V. quòd è terra ruerent, Ruapa &c. S. Ego verò ita emendo, olera, è queis ad coquẽdum quæ ruebant è rure, Ruapa, vnde Rapa. sed tamen satius erat Varroni Rapam à Græco ῥάπυς & ῥαφανὶς vel ῥίζωσις (quod Glossis Radix) deducere. hic interea obseruãdũ, Rapinæ verbũ, insolens satis, à rapa deductum, quo ius nostrũ vtitur in lege L. Titius §8 §. matre & vxore 16. ff. de legat. 2. Rapinã facere pro rapas serere. id rapistrũ vocat Columella 9. c. 4

Orchitiũ) ita dicta à magnitudine testiculorum, qui Græcis ὄρχεις. de orchite vide Festum & Virgilium 2. Georg.

quòd ea antiquitus orchemora) quòd ea Attico orchæ minor. V.

orchemora) orcae minor. V.

suilla sic ab illis generib. cognominata) suilla sic habilis &c. V. Alij, suilla, sic à suillis generibus.

hanc primò assam, secundò elixam, tertiò è iure vti cepisse natura docet) hac primò assa, secundò elixa. sed tamen veteres vsi accusatiuo pro ablatiuo. vti assam, elixam, pro assa, elixa. vide Nonium in Accusatiuus.

Tertiò, è iure vti cepisse natura docet) Suilla è iure, quæ neq. assa neq. elixa est. sed quæ in patina cõdita. Plaut. quouis modo cõdias vel patinariũ vel assũ. Ius autẽ coquinæ magni (ita lege apud Isidor. 20. c. 2 nõ magistri à iure nũcupauerũt. quia ea lex cõdimenti eius.

Assum, quòd ab igne assudescit) Assudescere, à sudo, sudum, quasi seudum, id est, sine vdo. Festus in Sudũ vdum verò (vt mox Varro) seu vuidum idem quod humidum. Isidorus 20. c. 2. assum, quasi arsum.

Elixum è liquore aquæ) Isidorus 20. c. 2. Elixum à lixa, id est aqua, quod sit soluta: vnde

luxuriosus & luxata membra.

exustura, quod iucundum magis conditione est] Conditio, conditura.

Succidia, à suibus concidendis.] Isidorus dicto loco carnes in vsū repositas à succidēdo.

Salere] Diomedes 1.c.4. ita scripsisse Varronem existimat, non salire.

tergus suis, ab eo quòd tegitur.] Tegus suis, ab eo quòd tegitur. V. atque ita regus legitur apud Plautum in Captiuis, callos detruncato tegoribus, quo loco, tegoribus, non tergoribus necesse est legi, propter rationē trochaici versus, & in octonario eiusdem fabulę, prætruncauit tribus tegoribus glandia.

Perna à pede suis, à nomine eius] à pede sueris &c. V.T. non malè: Nam veteres suerum dicebant pro suū, vt bouerum apud Catonem pro boum. Scaliger verò aliter, Perna à pede: sueres à nomine eiusdem, vt sueres sint suillæ partes. vide Festum in Spetile.

suis, à nomine eius. Offula vt ossa minima in sue] quædam quæ ad hunc locum pertinerēt superiore sententia à nobis explicata sunt. hæc sequuntur, offula ab effa minimè sueræ T. suillæ carnis. A nomine eius offa. S. suis. A nomine eodem offa dicta, vt offa minima in sue.

Insicia] sic apud Arnobium Isicia. V. quæ Græci etiam *ἰσίκια*. vide Alexand. Trall Aphrodisiensem Athenæum.

prosectum Ouidius, imposuit prosecta caleribus aris, sic prosecari exta dicuntur Suetonio in Augusto. Festo Prosicium eadē forma qua insectum dicitur Insicium. Præūcias dixit Arnobius.

murtatū] myrtatū. V. Myrti vel murtæ vsū. ante piper fuisse apud veteres refert Plin. 15.

à murto] à murta. V. sic enim veteres genere femininō enunciarunt.

quòd eo largè fartum] quod eo largè fartis. V. fartis, id est farciminibus:

Lucanicam] vide Martialem in Xeniis, Apicium, Papinium. Lucania vel Lucaniæ dicuntur Isidoro 20 c. 2.

COLVMNA 20.

πύελον ἔντερον] *δύπλοον ἔντερον* V. alij *πυελόντερον*.

Ennius. Neque dispendi facit hilum] dixi de hoc loco superiùs, vbi de diis & infrà libro 8.

Apexabo] Arnobius lib 7. Quid hæc sibi volunt Apexabo, inscia, filicernium, longauo, quæ sunt nomina & farciminum genera?

Tertium fartum] Tria igitur genera fartorū in exteis Hilum, Apexabo & Longabo.

Longabo] Longauo. Arnob. l.b.7. Longano. V. alij Longao & Longuno.

quod longius quā duo hila] quā duo illa. V.

Agumentum] argumentum. V. augmētum. Tivt & apud Arnobium lib. 7. Augumina etiam dicuntur.

Magmētū] Magnētū. V. malè. Arno. li. 7. Nō magmenta, nō augmina feciſtis. adde Festū.

ad religionem) ad regionem. S.

propter hoc montana fama) propter hoc cūtarea. V. propter hoc magmentarea fana T.

Itaque propter hoc montana fana cōstituta locis certis, quo id imponeretur mata: ab eo quòd Graci μάττειν καὶ μάσσειν.] imponeretur mactæ, ab eo quòd Græci *ματύειν*. V. mactę, vel mactę & pòst pro *μάτυαι μάτυ*. V. mactę, vel mactę ab eo quòd Græci *ματύειν*. T. nam mactæ vel mactya Athenæo omnia pretiosa edulia. Alij *μάλλειν*: alij *μάττειν*, alij *μάγδειν*, alij mactre. Scaliger ita emēdat, vel ab eo quòd cùm id imponeretur mactę dicerēt. Eo sensu, Magmentū dupliciter dici, vel quòd magis ad religionē facerent: vel quòd cùm id Deo pollucerēt, mactę dicerēt. Hoc. n. veteres dicebant in pollucēda dape. Mactę hocce vino, mactę hacce dape. Hæc opinio defendi potest ex Catone de re rustica. c. 130. 132. 134. 141. Arno. 7. Mactus hoc vino. Seruius 9. Æneid. Mactus est Taurus, & 4. Æneid. Mactum verbum sacrorum *παρὰ θυσιάζειν* dictum, quasi magis auctum. vnde & Magmentum dicebant: quasi magis augmentum: addē Nonium cap. 1. in Adolere. ca. 4. in Adolere & Mactare. Isidorum 10.

Imponeretur) vel bū sacrorū. Tertul. in Apologet. de decima Herculis, ne tertiā partē in arā eius imponatis. Ouid. 1. Fast. Sacerdos imponit l. bū. Iuuen. Farta imponite: adde Virg. 1. Æn. & 4. Lucanū 6 Silium 4. Aristot. *ἐπὶ βάσεις ἐπιβαίνειν*. Est autem imponere *ἐπὶ τοῦ βάθρου ἐπιβαίνειν*. vt Dionys. lib. 7. vel *τοῖς βάθροις ἐπιστῆσαι*, vt Herodianus lib. 5. loquitur.

Item Græcè sigillatim vt ouum bulbum) Hic locus deprauatus Antonio: deploratus Vertranio videtur. Scaliger ita emendat, Itē Græca fingit Latium vt ouum bulbum, *ὡὸν βόλβιον*.

Lanum ex Græcis] non à *λάχνη*, sed à *λᾶνος*, vnde *λανίζειν* Appollario & Æschylo.

Pœnicum quod à Pœnis] Tibullus puniceū, purpureúmq; Tyros illud *φοινικοῦν*, seu rubrū, & sanguineū. hoc *πορφυροῦν* in cæruleū vergēs.

subtemen] subtegmē. V. de stamine & subtemine. v. l. si cui lana 70. §. 2. ff. de legat. 3. l. vestimentum. 22. ff. de auro.

Trama quòd tranat frigus id genus vestimēti) trania quòd tranat phrygium, id genus vestimenti. V. trameat filum genus vestimenti densum. A. quod tramat frigus T. quòd trameat frugionis vestimētum. S. Frugionia vestimenta Itali ex voce Syriaca Ricamata: in quibus tramæ diuersis modis retortæ & perplexi mæandri sunt.

tranat] alij traniat, alii trameat, i. trāsmeat.

densum) inde leuidensis vestis, vario filo ac leuiter densata: cui opponitur pauidensis vel pauitēsis densius texta. Vide Isidorū 19. c. 22.

à dentibus pectinis] de pectine adde l. 4. C. de vestibus oloueris.

Panus Græcum] Nam Græcè *πῆνος* & *πανὸν*: *panulum*: *πάνιον*.

pannelum) pannellum. A. pannuellum T. Pannelium. S. Isidoro 19. c. 29. Panuliæ & Panuclæ, Hesychius *πανύκλον*. Nonius Panulam vocat à luendo. Non est igitur sudarium, sed cùm totum lanificium & filum inuolutum est. id à diuidendo, alij à voluendo. Sunt & apud Isidorum 19. c. 22. Pannutia diuersis pannis obsita: & pannicularia in lege 6. ff. de bonis damnat. Est & Glossis Panucellium *πανίον* & Pannuculum *πανίσκιον*.

alterum virū) Cinctus virorum, cingulum mulierum (interdum tamen virorum) cincticulum Plauto puerorum & adolescentū semifinctium, zona dimidia & angustior. Cinctus verò Gallicus, modus duendæ togæ.

Parma, quòd à medio in omnes partes par] ea erat rotunda, minor scuto, quod oblongū & longitudinis 4. pedum & semis. V. Polyb. Glossis parma. *δοπὶς ἱππικὴ ἀσπιδοειδές*.

Conum, quòd cogitur] Imò potius à Græco *κῶνος*.

in cacumen) in acumen.

Tragulā à traijciendo) ab ea Tragulari j Vegetio, qui ad manubalistas, vel arcubalistas dirigebant sagitras.

Scutum à sectura] Imò à Græco *σκύτος*.

consectum sit tabellis] cōsecteis sit tabellis. A.

aut à Græco] vmbones à Græco: *ὄμβοι* enim curui: *ὄμβωμα* curuitas, gibbus. *ἄμβων* supercilios a eminētia: nō ab *ἄμβων* quod ab *ἀναβαίνω*.

aut à Græco vel quod ambones) à Græco quod *ἀμβωνες*.

à clade] Clades furculorū detractio. (Nam *κλάδος* Græcis ramus) vt calamitas, calamorum, strages, stratorum.

similiter ab omine pilum, quòd hostis feriret vt perilum) quòd hostis periret vt perilum. V. feriret vt pilum. T. ita legō, quòd hostes ferit, vt pellat. (huic lectioni fauet Festus in Pilumnoe) vel quòd hostes ferit vt pilum.

Lorica) Glossis *θώρηξ*.

succuderunt Galli è ferro] succudit Gallia è ferro. V.

sub id vocabulum] locus mendosus, nisi legas, significat id vocabulum.

ex annulis ferream tunicam] *ἀλυσίκροτον* Diodorus 5. Gall. Hallecret, quasi *ἀλυκρότον*.

Balteum] Glossis *ζώνη*. Balteus, cingulum quod & *ζωστὴρ* & *ζωστήριον* & cingula. adde Titul. Cod. Nulli licere in frenis & in equestribus sellis & in balteis margaritas, &c.

ocrea quod opponebant ob crus) aliud etymō vide apud Festum in Ocrem. Glossis ocreæ *κνημίδες*.

Galea ab galero) fortè à *γάλη* galeæ dictæ, quòd ex felina pelle fierent: vt à cane *κυνέη*: à lupis, *λυκέη*. Cæterùm Glossis Galea *θηκοκεφαλίς*: & quòd sæpe cristata, *λόφος*.

Tuba à tubis] quasi diceret Tuba à Tubo dicitur: id est Tabo canali.

quòd ea varicare nemo possit) quòd ea vari ac ærumnę esset. S. Vari vel varij (vnde Varrones) bacula furcillata. Æruminæ verò Festo furcillæ. Si retineamus excusam, sensus erit, Quòd ea parte nemo deductis diuaricatisq; cruribus & pedibus stari possit. Ego verò Varicandi verbum, quo hic vtitur Varro, simplicius accipio pro superare: nam glossis Varicat & Transuaricat *ὑπερβαίνει*.

littera. V. Cerui) litteræ. V, vocantúrque Cerui. ita legendum.

à similitudine cornuum cerui) Ceruorum ambustis imitantes cornua ceruis. Sill. 10. bis vtebantur ad pluteos & vineas. brachia vocat Lucanus.

à similitudine vineæ] Idem Festus Vineæ. Vegetius 4. c. 15.

Testudo) vide Vegetium 4. c. 14.

aries] vide Vitruuium 10. c. 19.

cibillam appellabāt. ea erat quadrata, vt etiā nūc in castris est. à cibo cibillā dicta: postea rotunda facta) traiectio manifesta. sic lego, cibillam appellabant. à cibo cibilla dicta. ea erat quadrata, vt etiam in castris est: postea rotunda facta.

à cibo cibilla dicta) à cibo cilliba. V. sic Festus. Græcis *κλιλλίβις*, mensa tripes.

μίσυε) *μίσυς*. T.

mensa) id est admensa. ac proinde mensa vel à Græco *μίσυς*: vel à metiendo.

Trullæ) Tryllæ & Truellæ in iure dicūtur: vide l. 13. ff. de instructo.

COLVMNA 21.

Vt Truulla. Hinc Graci τρυβλίον] vt Troulla. hinc Greci Trullam. V. Torulla hinc Greci *τορυὸν*.) hoc vocabulo vtitur Aristophanes Nubibus, Truilla à Truare, quod mouere significat Lucilio. vel, hinc Græci *τρυβλίον* quod idem est ac *τορυὸν* Hesych. aliàs *τρυβλίον* catinus, patina, acerabulum, poculum Hesychio. Trulla vas potorium, Iuuenali. Glossis Trulleum, Guttum Aquiminale, *χέρνιβον ξύσον* Trulla lignea, *ζωμήνιον*. *ζωμήρυστρον*, seu *ζωμάδεστρες*.

nisi quod latius concipit aquam] nisi quod latius est quod concipit aquam. V. T.

& quod manubrium cauum est] Cic. in Verrem, Trulla excauata cum manubrio aureo.

manubrium.) Glossis *στύλιον* & *στυλίον*.

nisi vinaria trulla accessit) nisi in vinaria trulla. T. v. l. 23 π. de instru.

matellio) huius verbi meminit Varro apud Nonium: Festus, Cicero in Paradoxis.

matula] quæ matella. Glossis *στάμνιον, σάμνος*, vrceus, vrna.

futum) futim. V. futis. Sipontinus.

μάγνες) hanus. Sipont. magnus. V. Nanus. T. id, Festo in Nanum, vas aquarium humile quod vulgò situlum barbatum appellant. vnde Nani. & Glossis, barbatus (vbi tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

corruptè Bardatus) τύφος, τὸ σκληρόν.

barbatus] barbatos. V. siculus barbatus. Festo in Nanum. Bardatus Glossis corruptè dicitur. Est & iisdem Barbutum εἶδος ὑργάνου, & Barbatoria τοῦ ὀνου εἶδος. Barbatus etiam alio significatu ζῴου τινος.

peluis à pedum lauatione pedeluis] Imò à Græco πέλυς de quo vide Pollucem.

πάσσαλοι καὶ πάσσων.

vbi assa ponebant] in Catino iurulenta & pulmenta ponebantur. in lance assa. apud Siculos tamen in Catino etiã assa ponebantur.

magidam] magidem, in lege seruus 36. ff. de cond. indebiti.

Langulam) lanculam. V. Lancula vt langula sic diminitiuum lancis.

à magnitudine] Imò potius à Græco μαγίς. quæ & Glossis μάκτρα. magidis fit mentio in l. 36. ff. de cond. indebiti. adde Pollucem 6. Onomast. 10. & 7. c. 5. & 6. c. 12.

Patinas à patulo) Imò à Græco πατάνη.

quòd heu libarent cœnas patellas) quòd heis libarent cœnis patellas. V. ego ita lego, vt pusillas queis Diis libabant è cœna, patellas. Vult enim hoc Varro, patellas esse pusillas patellas. quibus antiqui diis suis libabant aliquid è cœna. Nam id pro more apud veteres. Varro apud Nonium, c. 15. in patella: Oportet bonũ ciuem legibus parere, deos colere, in patellam dare, μικρὰν κρέας. Cic. de finibus. non ita religiosi, vt non edant de patellis id est, de iis quæ sunt diis libata.

Τρυβλίον καὶ πάτανον Græca sunt) Triplió & catum de Græco sunt. V.

Cylibatham) Cilibanum. V. Cilibantum T. sunt enim Græcis κυλλίβαντες tripodes in quibus milites fatigati reponunt scutum.

ἀπὸ τῶν κυλίκων) à Cylicio. V. Athenæo κυλικεῖον, repositorium vasorum.

qui illa capit) Cilibantus. A. T. quo illa Capis. S. de Capide vide Festum in Armillum.

Capula) Capides. V.

fictiles) ex eodem genere antiqua suppellex sacrorum ac templorum fuit.

magistri) hi in conuiuiis bibendi arbitri. Nonius c. 2. in Modiperatores. vnde lex magistra Catullo, quæ συμποσιακή.

poma quòd hæc possunt potum) Idem Varro 1. de re rust. Vetus verò liber, Et etiam postea, hæc possunt. Turnebus, & etiam posca: hæc poscunt, à poto.

ἀπὸ τοῦ πότου Græca) ἀπὸ τοῦ πόσις Græco.

origo potionis Aqua) origo potionis aqua. *Aqua*) vide Festum.

Fons vnde funditur è terra aqua viua) adde l. 1. §. 4. vbi de viua aqua. ff. de fonte.

fistula) adde 19. Isidor. 10. passim in iure fistularum fit mentio.

Sinum) vide Nonium in Sinum.

Depesta) Lepista. Festo & Varroni apud Nonium c. 15. in Lepistæ. Plepesta. V. Lepesta T. S. ἀλιπάστη, vel ἀπὸ τοῦ πάσσω, vel ἀπὸ τοῦ πίνω.

δεπίσω) δόπισθεν. & ita Athenæus & Pollux. T. S.

Quare vel inde) Quare videlicet inde.

Guttum) vide Nonium c. 15. in Polubrum.

à sumendo) id est bibendo.

Simpulum) simpuium Arnob. 5. 6. simpuium Nonio & Iuuenali 6. ab simpulo simpulatrices. vide Festum in simpulum. inde natũ prouerbium, Fluctus in Simpulo excitare.

Epichysis) ex ea fundebant in cyathum. vide Athenæum.

vna columella) id est oblongo pede. Erat & incitega machina, vbi amphoræ ponebãtur, *& in ea & cum ea*) & tina & cum ea. S. vide Nonium c. 5. in Cupa, & Tinas.

vrna) Glossis vrna ὑδρία. Cadus, aquaria. hinc vrnula, Nonio.

vrnarium] vide Nonium c. 15. Vrnarium, 6. Vitruuium. 4. in f. 1. Pallad. 9.

COLVMNA 22.

ante balineum] ante balneum: V. id est ante domus lauatrinam. Balneum, priuatum: Balineæ, publica.

vrinare est mergi in aquam Imburum &c.] Vrinari est mergi in aquam in vrbum, fictum &c. S. alij Impurio: alij Bura: alii Buris. Vruũ τὸ εἰς τοῦμπροσθεν sursum versus reflexum, qui motus vrinatoribus accidit.

mergi in aquam) Glossis vrinator κολυμβητὴς à natando. & δύτης quod mergatur. vnde mergus. δύτης ὄρνις.

quod est vrbum) quod est bura. V.

Calix à caldo] Imò à καλύξ Græco. id ænũ vel ahenum videtur appellare lex cùm de Lanionis 58. § 3. ff. de instructo. eo enim aqua ad potandum calefiebat: vt cacabis pulmentarium coquebatur.

calda puls) calda plus. V. nec enim calicibus puls. sed aqua ponebatur. Eodẽ loquendi genere vsus est Varro infrà eodẽ vbi de instrumẽtis. Vomer, inquit, quod vomit plus terrã.

calidum eo bibebant) caldum &c. Calidem bibebant veteres: quinimò id illis in deliciis, vide Senecam 1. de Ira 12. & 2. de Ira 25. v. l. 18. §. 3. ff. de instructo.

cibum) pulmentarium appellat lex 28. §. 3. ff. de instructo.

ab eo cacabum) Imò à Græco. Nam cacabi meminit Pollux & Athenæus.

cacabum) caceabũ in d. l. 18. §. 3. ff. de instru.

sed um) sonum. V. alij solũ: solium T. aliàs sedum herba est quæ semperuiuum dicitur.

seliquastrũ) ita legitur ab Holoãd. in l. 4. ff. de suppellectile. vbi Florẽtina sedularia habet.

subsellia) ita in l. 25. § 1. ff. de auro. subsellium. l. 3. ff. de suppellect. vbi Græci σφύριον. dabantur subsellia Triumuiris, Quæstoribus, Iudicibus

cibus: sellæ fuerunt Curules ac Tribunales. vide Nonium.

arca quòd arcentur fures ea clausa) Sic Græci φυλακτὸν παρὰ τὸ τοὺς φόβους ἔχειν. Potest etiã arca ab arcẽdo, id est continẽdo. vt apud Festum. vnde arcus in fornicato opere, ἀπὸ τοῦ ἔρκειν.

Armarium) Aumarium Fulgentio. Glossis παρθήκαι à forma: vnde & iisdem Turricula.

armamentarium) armamentum.

Mundus muliebris) huc refer legem 7. l. 13. l. 25. §. 10. l. 30. l. 32. §. 6. l. 39. ff. de auro, argento mundo. Tertullianus duplicem cultum fœminarum facit. Cultum quem mundum muliebrem quémque in auro argento, gemmis & vestibus collocat: alterum ornatum, quem immundum muliebrem vocat, in cura capilli, cutis, & earum partium quæ oculos trahunt positum.

Cinerarius) Glossis Cinerarius δοῦλος ἱματίων. Idem Ciniflo. Huc pertinent ornatrices, de quibus in lege. Ità legato 49. l legatis 65. §. ornatricib. ff. de legat. 3. aliis Glossis Crispicapillus ἀνλόθριξ.

discerniculum) quod aliis discriminale & acus: de acu vide l. 25. §. 10. ff. de auro.

Speculũ) mũdi muliebris est speculũ l. cùm aurum 19. §. lectum 8. in f. l. argumento 25. §. ornamenta 10. vers. continentur. ff. de auro.

quod ibi spectant) quod ibi expectant. V. quod ibi se spectant. T. Plaut. quæ se suámque ætatem spicit, speculo eluſa est.

vniuersa ouis) vniuersæ ouis. S.

vestis à velo) Imò à Græco ἱστός. vel *ab eo*) vela ab eo. T.

quòd vellebant lanam, ex lana facta vestis) quod lauabant &c. T. Lanea ex lana facta. S. rã lanam expungendum.

contineret] retineret.

à rete reticulum) quod & Reticulus Glossis κρίκος φαντός: vnde apparet in lege 25. § 10. ff. de auro, reticula & crocufantia pro eodem sumi. & tamen non dissimulandum eò loci legi ab Haloandro Crocobyphantia: ab aliis Crocyphatum, aliis Glossis Reticulum κεκρύφαλον.

Texta) alii Testa.

colligarent. Dictum capital) colligarent, dictum Capital. A.

Capital) Capitulare Glossis κεφαλίδιον μοτ.

Rica) vide Festum in Rica: 10. Geilium 15. ab Rica, Ricula Turpillio & Hesiodo, Sudarium esse scribit Nonius. Græci κάλυπτρα. *mitræ*) vide l. 23. §. 2. ff. de auro. hinc semimitræ l. 25. §. 10. ff. de auro.

Prius de indutu aut amictu) Priùs de indutum amictu. V. T. de his quæ præcingendi, insternendi, adiiciendi, incumbendi causa parantur, vide legem 23. §. 1. ff. de auro.

capitium ab eo quòd capit pectus) male igitur Nonius c. 14. Capitium capitis tegumentum esse ait: cùm non capitis, sed doctoris sit. atque ita capitium accipiendum in l. 23. §. 2. ff. de auro. Tentari potest an idem sit Capitiũ quòd fasciæ pectorales, quæ Glossis στηθοδέσμαι. Nam strophiis cohibebant papillarum tumorem puellis. Nonius c. 14. in strophium.

Subucula) Glossis ὑποδύτης. vide Nonium cap. 14.

Plautus) in Epidico scena 4.

Intusiatam) Indusiatam, & ita apud Nonium cap. 14.

patagiatam caltulam) ita apud Nonium superiore loco, in Cassula.

ac crocotulam) aut crocutulam. A.

vt ἀσβεστον &c.) alii, vt asbyston. Vetus & abaston. Scaliger, vt Ambustum. Amictus dictum, quòd Amiectum, id est circumiectum. aliàs ἀσβέστινον Plinio, Pausaniæ & Stephano linum quod igne non consumitur, ex quo regum funebres tunicæ contextæ corporis fauillam ab reliquo separabant cinere. pretiũ eius æquabat pretium excellentium margaritarum. à quibusdam asbestinum, & viuum 19. Plinius 1.

amictus) amictui. T. adde l. 23. §. 1. in verbo amiciendi ff. de auro.

quòd vestes se) quo vestes se. v.

quod veste se) T. quod vestitas se. v.

circumiectum) circumiectui. V. T. id est ad circumiiciendum, id περίστρωμα. l. 45. ff. de verborum significat.

circumtextum) Græcis cyclas. Isid. Virgilius, & circumtextum croceo velamen acantho.

Antiquissimi amictui) Antiquissimis amictui. v. antiquissimi amictuis. S.

Ricinium) vide Seruium & Ciceronem de legibus.

duo simplicia paria) δύο ἁπλοῦς. Paria idẽ quod duo. Festus, paribus equis quibus quod as dabatur, pararium. Eadem forma pararius dicitur Senecæ, qui inter dos medius.

rectusum propter leuitatem) reticulum propter leuitatem. Vertr. R. excluſum propter leuitatẽ, eo sensu: primo parilia, deinde pallia τὸ R. extrito ac reiecto.

φαπλεγίδια, χλάμυς) φαπήχυα. V. T. vestis muliebris Hesych. & Polluci 7. 4.

COLVMNA 23.

Colendi) colligendi A. lego quærendi & cogendi, vt in lege in instrumento 8. ff. de instructo. Paul. 3. sentent. 6. §. quærendorum §. cogendorum: & vtrunque etiam re ipsa hic exponit Varro.

farriendo] farciendo v. alii fariendo, ferendo, vt libro 6. si enim serare, claudere.

Rutum) Græci κρωτίον inde Rutellum apud Nonium, à ruendo, id est æquando. vide

Ciceronem 16. ad Atticum.

quod aruit terrã) quod eruit terrã. V. quod adruit. T. alii, quod aruit.

manicula) manibula. V.

à curuo curuum) à curuo vruum. V. alii ab vruo, curuum.

conum) cauum.

appellatur) oppilatur. V. id est oppletur clauditur. Cicero, iis oppilatis.

Conum) cauum.

Irpices) vrpices: alii Hurpices. Cato c. 9. de re rustica.

quæ in terra sunt sirpices) quæ in terra serpũt sirpices: sic infra, spinæ quæ in agris serpunt.

Sirpices) Græci ἕρπας. vide Hesych.

fenisecia) fenisecta. V.

quibus dentalibus] quibus dentatis. V. qui dentalibus.

à quo & Rutabri dicti) alii Rutabri: alii Rutubatri: alii Runcastri (quomodo legendũ 2. Gell. 25. alii Rumicestri S. alii Rubicestri: alii à quo erutum, Rastri dicti T. Vt ab rasu rastelli: à quo rutu Rastri dicti. S. ego nihil mutandum censeo.

Falces à farre) Imò à Syriaco Phelc. à quo πέλεκυς: vt à Phalga, Falx.

Falces fenariæ & adoreæ) alii, pro adoreæ arbor. æ: alii arboratiæ: quæ & putatoriæ in lege 8. ff. de instructo: & apud Paulum 3. sentent. 6. §. quærendorum: sunt & stramentariæ apud Catonem 3.

Lumariæ falces] linariæ. V: alii Lunariæ, alii Lunecta. quid si Dumariæ legas? vt sint falces quibus secant dumecta. Lumariæ tamen legi potest. Est enim Luma Festo genus herbæ & spinæ.

agricolæ soluunt. id est luunt) manifesta mutatio. est enim legendum agricolæ luunt, id est soluunt.

sirpata) sizpicia. V.

phancillas) falcillas. V. Zanculas. S. Ζάγκλα Syracusia lingua δρέπανον.

Chersonesicè] Chermonesicè. V. alii Cheronesitæ: alii Cremonenses. Scaliger Chermes Pœnicè dicunt, vt hæc videatur Varro ex libris Magonis Carthaginensis, qui de re rustica scripsit, hausisse.

Inde post in vrbe Lucilli pistrina &c.) Locelli. V. Inde pistor vel Lucilii pistrina, vel pistrix. S. citare autem videtur Lucilium, Is libro 26. tesse Charisio libro 1. pistrina in genere fœminino extulit: vt Terentius pistrillam. Pistrix etiam legitur apud Festum in Mamphul.

Trapetes, molæ olearia) dicitur Trapetũ in lege, Sed addes 19 §. 2. ff. locati. Glossæ Trapetum ἐλαιῶν τύπος ἐλαιουργίου.

molæ olearia) molæ oliuariæ in l. 21. ff. de instructo. Paul. 3. sentent. 6. §. cogendorum.

visi Cracum) forte à τραχεῖα.

molæ à molendo] alii à moliendo. vnde paulò post, moliuntur. sed tamen apud Plautum legitur molere, apud Horatium permolere, quod est subigere.

vallum à volatu) vanum V.

volant inde leuia] id ἄχυρα. ventilabro iactamus fruges, vt ventus dissiper paleam & acus. vallo ita in aerẽ proiicimus fruges, vt tamẽ in vallum recidant. vannus autem idem ferè quod vallum. adde Varronem de re rustica.

Fiscina à ferendo) fiscina firorum dixit Tullius *pro Flacco*. est autẽ diminutiuum à fisco 20. *Isid.* 9.

Corbes) adde l. 8. ff. de instructo.

quod corruebant] quòd eò corruebant. V. id est coniiciebant. Catullus. & in quo me corruerit genere. nisi potiùs torruerit legas, propter ea quæ apud eundem auctorem sequatur de ardore.

tragula] trahula. V. à traha. Virg. Georgic. Tribuláque, trahæque. alii trahes. Glossis Trahea τυχαία πᾶς βαλὸυς ἁρπαζουσα.

Sirpea quæ virgeâ) sirpea quæ iunceis A. *sirpatur*] id est colligatur. Nam Sirpare est colligare. vnde quæstiones obscuræ, sirpi Latinis. Græcis γρίφοι.

in qua stercus aliúd ve quid euehitur] v. l. 12. § & molas 10. ff. de instructo.

aliúd ve quid vehitur, quo ex viminibus vterentur, & quod eo vehitur, breuis veha vehiculum dictum] aliud ve quod geritur quod ex viminibus vietur: aut eo vehitur breui, est vehiculum dictum.

Arcera] dixi ad leges XII. Tabul. adde Nonium in Arcera. ¶. *vt area*) vt arca Bongar. vt apud Nonium 1. 270.

sed ea omni parte] sed à parte. V. sed apertè. T.

quòd perlucent] id est videntur. spectari palàm possunt.

nominata à parte) nominata apertè.

munitur) mœnitur.

vbi sint] vbi sunt. S. vbi sint & quod opus est ad vitam sustinendam, vbi habitent tutò.

COLVMNA 24.

tutò vel oppida quòd &c.) tutò, oppida. Quod S.

quò munitius essent) quò mœnitius essent T. quò muniti essent A.

& quòd aggerem contineret murus, &c.] cõtinent manus V. T. quòd aggerem contineret murum. Quòd muniendi causa parabatur murus: quòd sepiebant oppidum, eo mœnire. Munus enim summa T. Quod mœnienti causa parabatur, mœnus: quo sepiebant oppidum, eò munere. Mœnus. In summo pinnæ. S. ego sic legendum puto, quòd aggerem contineret, munium: quòd muniendi causa parabatur, quo sepiebãt oppidum, ex eo munio, murus: nisi malis ita, vel quòd aggerem contineret, munitio. Huic emẽdationi favet Isidorus 15. cap. de ædificiis publicis, vbi docet Munium dictum, quasi manu factum: & muros à munitione dictos.

quas insigniti milites habere solent] quas insignia milites. S. alii quas insignes milites.

in gladiatoribus Samnites] docet Samnites milites galeas habuisse. hinc Iuuenalis Pinnirapi cultos iuuenes, puerósque Lanistæ. Per Lanistas Samnites intelligit, ab armatura Samnitum. Liuius 9. Clemens Alexand. Stromat. 1. Athenæus. Hinc Samnis pro gladiatore apud Lucilium & Horatium.

Turres à toruis quòd hæ prospiciunt antè alios] Ego verò ita lego, Turres à tuendo, quòd hæ prospiciunt alios: vel, quòd hinc prospiciunt exactè alios. nisi malis Turrim à Græco τύρρις.

Etrusco ritu multa] Etrusco ritu vt multa V.

Tauro & vacca) Cato, Qui vibem nouam condit, Tauro & vacca aret: vbi arauerit, murum faciat: vbi portas vult esse, aratrum sustollat & portet, vt portam vocet.

aratro] vt aratro vrbs condebatur (quemadmodum superiùs est ostensum, & confirmatur lege pupillus 239. vrbs 6. ff. de verborũ signif. ita euertebatur. Horatius, Imprimeréque muris hostile aratrum: & Modestinus noster refert Carthaginem aratrum passam in l. si vsufructus 21. ff. quibus modis vsusfructus.

munita) muniti. T.

introrsum factum murum) introrsum factum, mũrum. V. T.

Postea quòd fiebat orbis) qui postea fiebat orbis, vrbis principium. T. alii vrbs. Principium &c.

eiúsque ambitu auspicia vrbana finiuntur) Auspicia vrbana vocat, quæ fiebant à magistratibus, cùm in campum irent, ac pomerium transirent. Cicero 2. de Natura. Id genus auspicii perenne.

Cippi) Lapides pomerii finitores.

circum Ardoiam Ardeam,) circum ars clam. V. circum Ardeam. T.

¶ *in latio stirpis Romanæ*) fortè vnde stirps Romana.

coloniæ) coloni. V. T.

quod ex vtraque &c.) quod dextra ex parte viæ sunt ædificia, fundulæ à fundo. Quod exitum &c. V. T.

fundulæ à fundo, quod exitum non habet) Ita lego, Fundulæ à fundo. Quod exitum non habet, ac peruium non est iter, Angiportum: quod id angustum ab angendo & portu. Et fundu latum verbo, vt opinor, intelligit seminam planam. Nam Fundus, ager planus, à similitudine fundi vasorum. v. Festum.

ac peruium non est,) ac peruia non est. V. S.

& id Augustum] si id Augustum. V. T.

μακελλοῦσι) subaudi θύραι.

& Castelli μακελλοὶ) Glossis μακελλὸς septũ.

secundum Tiberim] id est vltra, vel ad ripas Tiberis.

ad Ianium forum piscarium vocant. Ideo ait Plautus, apud piscarium vbi varia res] ad Ianũ &c. V. ad Ianonium &c. Alexander 2. genial. 2. & Vertr. ad Ianium. S. Nondum video in tot variis lectionibus rationem Etymi vocis, de qua noster Varro tractat. quid enim foro Iunio, Iano, Iuuenio & Ianio ad res varias? Interim tamen cupedinis forum, est piscatorium, vt cognoscimus ex Apulei locis.

Plautus) in Curculione act. 4. scen. 1.

Forum Cupedinis à Cupedio,] alii à fastidio, quòd fastidiosis quæruntur cupediæ: & Fastidium id Latinis quòd Gallis friandise, & fastidiosus friand. Fauorinus, quibus sumptus & fastidiũ pro facetiis procedit, & Isidorus cupes fastidiosus. Alii cupedinis forum dici, volunt, à cupediis seu cauponãdo (quod Græcis κωπηλεύειν) dictum forum Cupedium qua forma Caupo, Cupo & Copo: Cupa Caupa & Copa. Cicero ad Pontifices, Panis & vinum à propola & de cupa. Virgil. Copa syrisca. Aliud Etymon. Varro 1. rerum humanarũ adfert fori cupedinis, quòd in area cuersæ domus Numerii Equitii Cupedii fuerit. v. Festum in Cupedinis.

Macellũ) ridicula Varr. Etymol. nã à mactãdo potius dicitur macellum, quàm ab alia re. *Macellus*) idẽ testatur Var. li. 1. rerũ humanarũ.

Lacum Curtium] Tres historiæ hic referuntur à Varrone de Curtio lacu.

Procilius] Porcillus. V. & malè. vide Ciceronem 2. ad Atticum.

(Ælius Stilo) L. Ælius Stilo Varr. magister.

Ex senatusconsulto] de quo V. Liuium 7. Plutarchum in Parallelis: Festum.

COLVMNA 25.

Deum manium) qui & summanus: quòd manium summus. alii legunt, Deum maino: alii Deum manio.

Postulionem, postulare.] id est postulationem postulare T. S. Est autẽ postulatio, cũ dii violati expiationẽ postulãt: quinimo res ipsa petita, postulatio. sic Cicero. Postulationes decretæ Ioui, &c. Sed quid? Turnebus legit posti Leonẽ eo sensu: id est Deũ manũ postulare Leonẽ, id est fortissimũ ciuẽ. alii legũt Pesti Leonẽ, sed quia historiæ testãtur nõ de peste, sed de hiatu terræ occludẽdo quæstionẽ fuisse, præstat priorẽ interpretationẽ amplecti.

eodem mitti] eo dimitti. T. S.

& à Concordia versum] & à Concordia versum. V. & ad Concordiæ conuersum. S. eo enim conuersum.

(Ælius) Cornelius. v.

Lutatius] Lucius.

Fulguratum) fulguritum v. T. ita apud Festũ in Fulguritũ. inde fulguritæ arbores Plauto: loca fulgurita de cœlo tacta & sacra. Latinis Bidental & Bidétal. Glossis περιστεῖλον περιαθὲς tactus, hinc fit vt apud Lucanum,

aru ſpex collectas fulguris reliquias ſanctiſſimè condit.

Tullio) vide Saluſtium in Catilina.

quod Syracuſis) de Latumiis Syr acuſanis, vide Ciceronis vltimam in Verrem.

Latomiæ) ſic Feſtus, & apud Liuium Triũuiri carceris latumiarũ. alii, lautumiæ: vt veteres libri. hinc lautumarius Ciceroni in Piſonẽ dixi ad Feſtũ. Gloſſis λιθοτόμιον lapidicina.

Armiluſtrum) erat etiam Romæ vicus Armiluſtri: & locus qui caput armiluſtri dicebatur in Auentino.

ſpecta culeis adificatus.) id eſt locus contabulatus, vnde ludos ſpectant: loca autem erant diuiſa patribus, equitibuſque Gloſſis ſpectacula θεωρίαι.

Fertur pompa) in ea põpa ſimulachra deorum trãſuehebãtur, Victoriæ, Neptuni, Martis, Apollinis, Cereris. Ouid. Amor. ſed iam pompa venit linguis, animiſque fauete. Tempus adeſt plaulus, aurea pompa venit. Idem circus erit celeber pompáque deorum.

In corniculo) nomen Comœdiæ Plauti cuius meminit etiam Varro infrà lib. 6.

millies aduentu) milites ad vectim. vel milites ad vectũ. V. milites aduentu. T. (vt miles in ea fabula luderetur, & pro circo eſſet, cùm per ludibriũ circuiretur.) mulieres ad reſtim A. V. vt reſtim ducere, ſit cordax, genus ſaltationis Comicæ, de qua Ariſtophanes in Nubibus: Lucianus de ſaltatione: Pollux 4. Athenæus 1 in ea præſultor funẽ ducebat, quo adprehẽſo, eum alii ſequebãtur. Terẽtius Adelphis, Tu reſtim ductabis. Horat. 1. Epiſt. 10. Tortum digna ſequi potius quàm ducere funem. Scal. ita emendat, milites ad vectim. id enim milites vocaſſe circum, quo in loco vecti aut palo ad terram adfixo circumeũdo ludebant. qui locus veteribus. ideo etiam Palaria dicebatur, teſte Chariſio.

Quid ceſſamus) verſus Trochaicus.

Circus noſter ecce adeſt.) Sic Plaut. in Milite. Iam eſt ante ædes circus, vbi ſunt ludificandi mihi. eſt autem apud Plautum eò loci idem iocus qui & hic.

antequam magiſtratus miſit) antequã magiſtratus ſignũ miſit A. Ouidius, Maxima iam paruo Prætor ſpectacula circo Quadriiuges ſigno, carcere miſit equos.

ſcripſit poeta) ſcripſit Ennius. V. fortè nihil mutandũ in hoc Varronis loco. cuius ſeculo, Poetæ vocabulo per Antonomaſiam fortaſſe Ennius intelligebatur: vt ſuccedaneis temporibus Virgil. §. 2. Iuſt. de iure naturali.

ad murtium vocatus) ad murcie. v. ad murtum. alii ad murtim.

quòd is locus eſſet) quòd alii ineſſe. A.

Murtia veneris) quæ & myrtea & murtea. Plinio & Liuio. Fuit etiã Romanis dea Murcia, de qua v. Feſtum. Tertullianũ, & ea quæ ſcripſi ad leges XII. Tabularum.

Ludis Tauriceis) ludis Taureis. v. ludis Tauriis, Feſtus. In honorem inferorum Deorum inſtituti fuerunt hi ludi, cùm peſtis in mulieres grauidas incidiſſet ex carne taurorum vendita populo.

COLVMNA 26.

Curia veteres) Vide Feſtum.

Roſtra) huius loci. qui Romæ, ſit mentio in lege 2. §. poſtea 4. ff. de origine iuris.

Græcoſtaſis) vide 33. Plin. 2. Aſconiũ 3. Verr. vide Feſtum in ſenacula tria. Tullii 2. ad Att.

ſubſtructus) erat enim ſub ſenaculo, de quo mox.

ſenaculum) ita legitur apud Feſtum & Valerium. alii ſenatulum legunt à ſenatu, ex P. Victore & Lampridio.

Lautola) Lautulæ Feſt.

ad Ianum geminum) dicitur enim biſrons.

¶ *Aequimelium*) v. Tullium pro domo & l. 20. ff. communi diuid.

Locus ad buſta Gallica) v. Liuium 5.

oſſa conſita] id eſt ſimul humata.

Doliola ad cloacam maximam.] Ruſſus, & Victor hunc locum in Auentino ponunt.

vbi non licet deſpuere.] vide Feſt. in Doliola.

duæ tradita hiſtoriæ.] tertiam vide apud Liuium 5. & Feſtum in Doliola.

ab Argo] ab Argula, ſeu quod v. ab Argu lapſu. T. id eſt Argus lapſus. vel ab Argula, ſeu Argo.

Publilius vicus] vicus Pablii, Ruffo: vicus Publius. V T.

quod ab his viris dicuntur adificati] quod à viocuris. T. S. ego nihil mutandum cenſeo: vt his viris, referatur ad ea quæ ſuperiùs poſita ſunt. Ædilibus plebeis.

ad florales vſus] ad floras ſuſus. v. (floras pro floræ ἀρχαϊκῶς. vt familias pro familiæ) ſuſus autem pro ſurſum. T. ſuſumverſum aut ſuſus verſum. S.

Capitolium vetus] quod in regione vrbis quæ alta ſemita prope templũ Floræ victoriæ, inibi Iouis, Iunonis & Mineruæ ſacella. In altero Capitolio, quod erat in octaua vrbis regione communi tẽplo colebantur illi Dii. Medium Templũ Iuppiter: Minerua dextrà: Iuno ſiniſtrà occupabat. In Capitolio quoq. omnium Deorum ſimulachra erant. vnde à quodam Capitolium, Eccleſiæ Idololatria.

Vicus Ciprius à Cipro.] v. Liuium 1.

Ciprum Sabinè bonum.] ex Syriaca lingua qua vſi Tuſci antiquitus.

immitteret] iniiceret. A. V. T.

ἐπιθεὸμεν) ita poſticum templi Mineruæ Athenis: vbi publicum ærarium.

dicimus] dicamus. V. id eſt conſeruamus. vnde dicatio.

Canum adium] quod Cauediũ. Id μεσάυλιον.

ſi nullus locus relictus erat ſub dio quo eſſet) locus ſub dio Gloſſis, ſubdiuus ὑπαίθριος.

Teſtudo) vide Vitruuiu m. d. xi. etiam quæ dam de teſtudine ſuperius, vbi de Inſtrumẽtis bellicis.

impluuium) Impluuium ad tectum: Impluuium ad ſolum.

compluuium, vtrunque à pluuia) eſt impluuium & compluuium, à pluuia. illud, locus in quam: hoc, locus à quo, atque ita intelligi oporter quod à Feſto ſcribitur in voce Impluuium. Cæterùm quod hìc cõpluuium, confluuium dicr exiſtimo apud Nonium, in Vrnarium. Ad quam rem nobis eſt confluuium ad quam vrnarium? Gloſſis Compluuiũ μίσαυλον.

Tuſcanicum) v. Victruuium.

COLVMNA 27.

Atrium ab Atriatibus Tuſcis) Imò quod ἀθρόον. S.

Cœnaculum) quod olim in plano: poſtea in edito. vnde Gloſſis ὑπερῶον. Ratus venit in cœnacula miles. adde Feſtum in Scenſas.

¶ *Iunonis*] Hoſtiliæ ſcilicet. Nam ea Lanuuij colebatur.

ibi cœnabant) vbi cœnabant. V.

hyberna) v. Plin. Epiſt. ad Apollinarem.

religionem) ligionem. V. regionem. T.

Portius) potius. V.

Tutilinæ loca.) Tullinæ, vel Titulinæ V. & ita Varro Menippea. Erat autem hæc Dea frumentorum reconditorum, cuius ædicula in XXII. vrbis regione, eiuſdem etiam ſignum erat in Circo. Tutani verò tẽplum extra portam Capenam, cùm Annibal pedem ab vrbe retuliſſet. quod ea ratione ab euentu Redieſſum Tutani meminit Varro in Hercule. adde Feſtum, Plinium 10.

Nemoribus Nauijs) vide Feſtum in Næuia.

Raduſcula) Randuſcula quæ & Raduſcula. Feſto Roduſculana.

Mugionis) Mucionis. V. Mugionæ. Feſto. Myconis Halicarnaſſ.

à mugitu) à Mugio quodam. Feſt.

Bucitatum antiquum oppidum) in buccinatum antiquum oppidum vel imbuccinatum. T. id eſt buccina citatum. de quo vide Varronem: huius etiam conſuetudinis meminit Polybius) Scaliger verò ita, quòd ea pecus in bucita, tum antiquum oppidum, exigebatur, &c. Nam Bucera & Bucita in antiquo gloſſario quæ Gellio 11. c. 1. paſcua.

antiquum oppidum) id eſt pallatium in quo Roma, quæ & quadrata Ennio. Adde Feſtum in quadrata Roma. ſic κατ' ἐξοχὴν Græcis ἄστυ Athenæ.

Romanulam] Romaniam. V. T.

quæ habet gradum in noualia) in notalia. V. in nona via. S.

ſignum & ius inſtitutum.) ſignum & inſtitutum. A

Vt ſit. lauſa] vt ſit aperta. V. operta. T.

niſi cum bellum fit] hinc belli porta à Plutarcho de fortuna pop. Romani.

Vt etiam nunc ſit in Caſtris] Lecticæ militares dicebantur Cubæ. Sabina lingua. vide Feſtum in Cubam. Græca χαμευνάδες: Platoni in ſympoſio χαμεύνια. Euripidi χαμεύναι: Ariſtophani σκιράδες.

Lectos) lecticas. V. lectis. T. rectè. Nam lecti in lecticis ponebantur vt in feretro. lectus mortui. Eſt enim lectica, id quod lecto ſubſternitur.

quam lecticam] quam lectionem. V. T.

quod inuoluebant.) quæ inuoluebant. & ita Varro apud Nonium in Toral.

fere ſtramenta erant è ſegete] poſtea ex pellibus. Plaut. Anus licet in pellibus protenditur. & Iuuenalis, ſylueſtrem montana torum cùm ſterneret vxor Frondibus, aut culmo, vicinarúmque ferarum Pellibus. & Valerius Maximus refert Catonem hœdinis pellibus vſum pro ſtragulis, tanquam nihil mutaſſet è priſca frugalitate. Certè στράγος pellem ſignificat: & Latinum Dormio (quod antiqui Dermio) ἀπὸ τῆς δορᾶς à pellibus.

ſegeſtriam appellant) ſegeſtria appellabãt. Varro li. de vita pop. Rom. apud Nonium c. 1. in Toral. & c. 14. in penula. alij ſegeſtriam legunt. gloſſis ſegeſtrum πεδάσιμον, στρῶμα.

quod in ea ſagum] quod in eas agus. V. quod in eas ſagus. M. S. quod in eas acus. T. id eſt paleam. Græci ἄχυρον.

calcabant) inculcabant. V. S. rectè. id enim de culcita.

Culcita) Culcita eſt quicquid tomento inculcatur.

ac quicquid) hac quicquid. T.

puluinar] gloſſis στρῶμα, κοσμίδιον, ὑπόθεμα. *à pellulis*] à pellibus. alij plumis: alij à pluribus: alij, à pollulis. V. à polulis T. non malè. Nam polluta, idem quod parua. Cato labellum pollulum. Igitur puluinaria & puluini, polluli lectuli. Scaligero tamen polulæ ſeu Polæ ſunt pilæ aluta moli tomento farctæ, quibus datatim ludebant in foro. vnde Pollice pila ludere Feſto. inde Polliones & Pollæ cognomenta Romana.

in heu multa peregrina, vt ſagũ Réno Galli quid gauna cumma. eius ſagum & Amphimalon Græca] locus mendoſus Antonio Auguſtino: Vertranius ſic, vt à Senonibus Gallis quæ Gauſapina eſt, vt ſagum & amphimalon græca. Turnebus ita, ſagum, Reno, Gallica, gaunacum (καυνάκης) Heſychio ſtragula altera parte villoſa vel genus pallij.) Scaliger ad hunc modum legit, ſagum, Reno Gallica: Gaunacum maius ſagum &c. vide Athenæum. Heſych. Pollionem 6. Ælianum de animalibus. 17. c. 17.

Sagum) vox Gallica vel teſte Strabone. Plinius ait inuentũ Gallorũ eſſe: erat autẽ ſcutulata & virgata, id eſt reticulatè diſtincta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Reno) Gallis significat exuuias pecudum Cæsar 6.Sallust.Seruius.Sosipater.

COLVMNA 28.

Torale) Toral. A. Vertr. στρῶμα Glossis Toral.Stertum,stratus.

Torus à torno) Torus funis ex loris retortus. Cato, ob id tori dicti quòd loris tenderentur.Herodotus τόροις.

Toruinus)Torulus.T.quo verbo Plautus vtitur in Amphitruone.

Scabellum]quod Glossis ὑποπόδιον: alij scamellum.

geritur ab inferiore in superiorem) gerit in inferiora superiorem.V.

Peristromata)l.45.ff.de verb. sign.

sic aliud aliquid item conuiuij causa ibi)sic aliquid item in conuiuiis. vt gaulapea.V. ea erant villosa tapetia : vt hodie Turcica. nec alioquin τὸ ibi referendum est ad ædes, vt Turnebus existimat.Cæterũ Gausapia Glossis βαρβάρικον παλλίον.

Assipondium) Asipondium as vnus.

ac erat libræ pondus) hinc asses librales. Festus in graue æs: olim enim asses erant librales.postea sextãtarij facti.vide Festum in sextantarij.

decussibus bicessis) decussibus vicessis Vertr. T.vicensis. V.Est autem differentia inter illa duo, Bicessis quod est duos asses ; & vicessis quod est viginti,

quod dixi solum)quod dici solitum.V.

decussibus bicessis) decussibus vicessis. V.

ducenti) ducenties. V.

se valet dimidium, vt in selibra & semodio) aliàs significat sine.V.Festum in Sed.

uncia ab uno) Imò à vocabulo Siculo de quo vide Aristotelem apud Pollucem 9.

Semissis quod semiæs id est dimidium assis) Glossis sesquas ἀνάπλεως ἥμισυ.

conclusum)conlisum.V.

Nummi,id à Siculis]Idem Pollux 9.ac proinde Suetonius apud Suidam malè à Numa, nummos appellatos scribit.

denos æris]denos asses.

sestertius quod semistertius) Idem Volusius Metianus libro de asse.Festus.Apuleius apud Priscianum libro 6.Charisius tamen libro 1. Institut. dici putat sestertium, quòd de tribus assibus ei semis tertius deficiat. adde 33.Plin. 3 Glossis sestertium ἀργύριον, δυὰ ἔτερον.

retro æra dicerentur]id est id ære retro numerarent pro dupondio & semisse, semissem tertium dicentes.

sembella quòd sit libella dimidium) eadem semilibra ἡμίλιτρον.

sembella quod valet dimidium,& est quarta pars) quod libellæ vt hæc quarta pars. V. δωτὸν) δῶς.S.vt est apud Hesiodum.

abeodem Donum]ab eodem demum.V.

Vt ipsi δῶρα) vt assedonium.V.

vt Asiæ δῶμον T. eo sensu domum, vel ab Asianis,vel à Græcis,vel ab Atticis.

¶ Vt reliquum reddatur V.5.Isid.25.

à Graco ἀρράβων) Imò à Syriaco antea malè ἀρραβὼν. Isidorus à re pro qua datur 9.c.8.

refactum]refectum. vide refectum.T.

COLVMNA 29.

quam exoluerit)quàm vt exueret.V.ex eo luerit,quàm quanti. A.

Intrigo]Intertrigo T.vt cùm inter se pedes vel femina teruntur.

dicta vt exigi possint ob peccatum) dicata vt exigi possint ob teatum.V.

olim Vnum dicebant multa) origo multæ inde sumpta.

vnum]vinum.A.

pœna à puniẽdo,vel à pœnitẽdo)pœna à puniẽdo.&c.V.puniẽdo vel ponẽdo V.vel ponẽ.vt quòd post peccatum sequitur. Vertr.T.

corollarium]vide Plinium.

μοῖτον)vide Hesychium.

Sophron) scripsit Sophron mimiãbos prosa oratione, vt eius imitatione Herodotus, vel Herodes quem secutus Mattius,teste Mauro Terentiano & Gellio.

μοῖτον αἰσιήμιον]*μοίτην ὠνὴ* thynno V.pro *αἰσιήμιον*, id est supero pretio. T. alij *μοῖτον ὑπερμιῶν*,id est supero pretio. T. alij *μοῖτον ὑπερμιῶν*. Scaliger *μοῖτον αἰσήμιον*,id est par pari.

ea pecunia]si is ea pecunia.V.super ea pecunia.V.T.

Sacramentum à sacro) Vide Festum. Fab.7.c. 16.Valer. Maximum.7.c.de testamentis.

vterque quingentos æru ed pontẽ deponebãt) quinquagenosæris ad pontificem dependebant V.in Probi notis legitur, Quãdo negas, te sacramento quinquagenario prouoco:& apud Festum est quinquaginta.

quinquagenos asses)Renardus 2.Var.18.

¶ *ad pontem deponebant*)apud Pontificem, Renard.1.Var.15.dixi ad l.1.§.36.ff. depositi.

¶ *certo alio legitimo*] certum alium legitimum Renardus 2.Var.18.

quæ à populo)quæ populo.T.

COLVMNA 30.

adtributa] adtributa pecunia, quæ tradita ea lege, vt alij soluatur. Xenoph. Cicero in Verr.& Asconius ibidem.

Tribuni ærarij]vide Fest.in Ærarij Tribuni.

Id quos)in quos.V.

æs militare]Hinc milites ære diruti,quotũ stipendia in fiscũ deferebantur. Festus in Diruta ære militẽ. Eo fine in militia & exercitu, librarij caducorum, & librarij depositorum,de quibus in lege vlt.ff.de muneribus.

quod ait Plautus) Aulular.act.3.scen.5.

cedit miles)id est venit.

as quoq; stipẽ dicebant] vide Festũ in Stipẽ.

asses libræ pondo erant) asses libras pondo. T.antiquus genitiuus pro libræ.

à stipando stipem) sic Plutarch. & Porphyrio

rio hæc pecunia impensa Festo.

vocabulo]verbo.A.

Thesaurus.)*id est* deorum cellis.

stipem dicunt)vide Cic.2.de legibus. Oui. Senecam in Epistolis.

¶ *qui pecuniam alligat*] an qui stipulatur? an qui spondet vt vult Festus? Alligati testes dicuntur quod ante iudicium placito alligati.5.Isid.23. vt & rei criminum Tullio *ad Quirinem & pro Cluentio.*

¶ *Dispensator*] v.l.5 t.l.62.ff.*de solut.l.*1.C *si aduers.fisc.l.4.C. de fid.iustrum.* Festũ in *Dispensatores.*Nonium 3.n. 18.

stipulari] vide Festum in stipem.

stipulari.]Glossis Restipulat ἀνθομολογεῖται Restipulatio ἀνθομολόγησις.

milites.] militis.V.multi.T.

impendendo] pendendo.T.

Grande prima pẽsio,& sic,aut secũda,aut quæ alia.)& in prima pensione & in secũda sit.V.

quod compenditur.)quod cùm penditur.

accedebat) impendebat.

impendium appellatum.) impendium appellatur: Malaspina in 6. ad Attic.1. impendium appellatam.T.

fors quod suum sit sorte.)Ex hoc toto notãdũ quid fors quid vsura quid cõpendiũ, quid impendiũ.fors quod suũ vel nostrũ fit sorte.i. sortitione vel Dei munere. vsura quod sorti accidit ex vsu,i.ob vsum.cadẽ, impẽdiũ quod in sortẽ vel sorti impẽdeat. Compẽdiũ, quòd eã penditur fors, vna sit ac pendatur.

per trutinam solui solitum vestigium nunc manet in ade Saturni quod & etiam nunc propter pensuram trutinam habet positam.)idem Festus in Ærarij vbi dixi.

Finis libri Quarti.

Notæ in quintum librum Varronis de lingua Latina.

Loquitur)loquuntur.V.T.

Chrysippus, Aristippus.V.T.

plus litterarum) id est doctrinæ.

amittant) mutent.V. mittant.V.T.

COLVMNA 31.

Turdario,Turdelice) Turdelice.V.Turdelico,Turdelice.T.alij Turdelicio.

Lucianum)Lucienum.V.T.S.sic apud Varronem de re rustica.

declinauit,vt à vetere vetustum, vt ab) declinauit,vt à vetere, vt ab. V.T. declinauit à vetere. T.

ab solo solũ) ab solu solũ. V.T.ab solo soliũ, S.Putat autem Turnebus veteres solũm declinasse in masculino. Verũ hoc velle videtur Varro,solũm & solus veteribus pro eodem.

ab libero liberũ ab lasibus lares.) Quid hoc ab libero liberũ? Ita emẽdo ab læboso liberũ ab lasibus lares. emendationẽ nostrã confirmat Festus in Lœbesũ. sic veteres Arbosẽ, plusima,pignosa,Queso,maiosibus & meliosibus:& in *l.2.§.fuit autẽ 36.ff.de orig.iur.* Valesij,Fusij: nimirum ante inuentam R.

Ab lasibus lares) v.Festum in R.

mundi & motus)mundi motus.T.S.

tempestiua & à motu eorum) Tempestiua ætas. motor eorum.S.

& à motu eorum) & à morore eorũ. V. motor eorum S.& à motu deorum qui toto cœlo coniuncti.

mundus deo) mundus dio.

à quo tempus id ab hoc deo,dies)à quo tempus:& ab hoc deo, dies.

Meridies,&c.)adde Nonium ca. 1.& c.6.in Meridiẽ,vbi hoc addiicit,Meridiẽ veteribus etiã significasse,mediã noctis:adde Isidor.3.

inumbrauit.) id est ex descriptione vmbræ comparauit.Huiusmodi horologium σκιοτηρικὸν.Glossis,vmbro σκιάζω.

à supremo)à supertimo.V.T.

hoc tempus XII. *Tabulæ, dicunt occasum solis*)Idem lib. 6.infrà cap.2.

Lex prætoria)lex Pletoria.

crepusculum à crepero.)id est dubio. Creperũ enim dubium.Festus,Creperum.5. Isid.4. Crepusculum igitur idem quod dubia lux.

Lucij prima luce in creatione.) Lucii prima luce in Reate. Varr. Lucii prima luce creati Vertr. adde Festum in Lucius.

vt Catulus ait) Catullus V. Paccuuius.S.vide Varronem 1.de re rustica.

ἐπίτριτον)ita Homerus:& Augustinus 21. de Ciuitate 8.

Plautus) Amph.scena 1.9.Vitru.4. Fabius.

Iubar quòd iubatur) ἥλιος ἐπίσης ἐστράπτει Scal. Glossis ἥλιος φώσφορος.alibi σέλας ἡλίου fulgor solis.

Ennius,Aiax.)Ennius Aiace. V.

vt in Bruto Cassius) in Bruto Cassii.V.in Bruto.C.Attii.T.Actii Brutus à multis citatur à Cicerone 1.de diuinat.& in Sestiana:& à Varrone lib.4 ſ.

nocte intempesta) sunt verba Lucretiæ conquerentis de Tarquinio.His simile illud Ouidii,Nox erat,& tota lumina nulla domo.

deuenti)aduenit.V.

Plautus)Asinaria act.3.scen 3.

*videbimus.Factum volo.*1.*redito conticinio*) Idem lib.6.vbi de temporibus & de conticinio legendum ita videtur.Factum volo,redito huc conticinio A.Vertr.

dies est)tunc dies est A.

solstitium quod sol eo die sistere.) Solstitium quòd solo die sistere.S.

aut quòd sol ad nos versum proximum est.) aut quod sol aduersum nos, proximè steterit vel ita, aut quòd sol ad versum proximum steterit. S.Metaphora à bubus. Versum enim rustici appellant, cum sulco ad finem perducto ite-

rum reditur eò vnde arationis initium suscipitur. Plinius 18. hinc in porticib. versura Vitruuio: & apud Lacedęmonios, περιλαξ, certamen virginũ, in quo tres versus percurrẽdi.

COLVMNA 32.

Æquinoctium) quod & Æquidiale: Græcis ἰσημερινόν.

circites anni) circi anni. M. deest id Scaligero. Certè Festo circites circuli magni: sensus est, Circulos paruulos anulos: magnos, annos appellari. (culus. A.

vnde annus) Imò ab ἔνος quod Græcis cir-

Huius tẽporis pars hyẽps) pars prima hyẽs.

ver, quod tum virere) quod tum viuere. A.

Autũnus] desunt multa. & quidẽ ipsũ Etymon Autuni, supplẽdũ è Festo, cui Autũnus dicitur, quod tunc maximè augeãt homines opes, coactis agrorũ fructib. Ideo Græcis πλουτόφορος ὥρα & Latinis Autumnitas, fructus.

ab sole hic menses, à luna motu) hoc innuit, Quatuor anni tempora à sole: menses à Luna nominari, à Luna, inquam, quæ Græcis, μήνη. vnde menses.

à mensibus intermestris dictus] sic Cato de re rustica, c. 37. Antea legebatur intermensis. Vtrunq. tolerabile: significat autẽ intermestruũ, spatiũ quo Luna silet & in coitu est, de quo videndus. Var. 1. de re rustica: & Ammianus. Hinc Plinio Luna intermenstrua: Iulio Firmico Synodica: aliis interlunium, quod Glossis κατ' ἀκρισις σελήνης. legendum κατ' ἀκρυψις.

mensis senescentis) id est desinentis.

ἔνιοι καὶ τέταρ) alij μηνικαῖον. Menses Atheniẽsium primò XXIX. dierum. Trigesimus additus à Solone, quẽ τριακάδα, & ἕνη καὶ νέαν, appellauit, teste Laertio, quòd Luna quæ biduo in coitu latet, quasi vetus & noua nondum trigesimo die splenderet.

lustrum tempus quinquennale.) ita Festus, Stat. Papin. Plin. vterq. l. 4 §. 1. ff. de reb. cred. l. 30. §. 1. π. de leg. 3. l. 67. in f. π. de furtis. Alij lustrum esse existimãt annis quatuor exactis quintũ incipiẽtẽ, qui itidẽ lustri secuturi sic principium: sic dies qui bissexto intercalatur quarto anno. Ouid. 2. Fast. luerũ appellatur.

Vltrò tributa) sic Liu. li. 39. alij vltra tributa.

per censores persoluebãtur) sic Neratius Priscus repetere per iudicem Iulianus 4. ad Minucium Natalẽ in l. vt π. de reb. ædit. per iudicẽ petere. Vlpianus prohibere per prætorẽ cauere per iudicẽ. Callistratus per iudicẽ reposcere, transferre per iudicem l. vlt. π. de rei vindic. per iudicem auferre l. 4. §. quod si is 6. π. de doli mali per iudicem exigere vel petere. l. vlt. § 2. § 3. π ratam rem.

seculum) sæculũ. M. Vtrunq. Glossis dicitur. αἰῶνα) αἰὼν quasi ἀεὶ ὤν.

Plautus] in Truculento.

est satis) sat est. A.

dies acceßerunt) diem acceßerunt. MS. id est ad diem venerunt.

Dicam prius qui Deorum cauſſa] ordinem mẽsium ferias hîc percensẽt, Varr. de quibus consule Ouidiũ & Kalendarium vetus quod superiùs in eũ finem excudendũ curauimus.

dicti ab agone?) id est ferione. sic Oui. 1. Fastor. semper agãtue rogat, nec nisi iussus ait. Senec. 2. Suas. eo alludit, Carnifex manũ porrigit, deinde respicit ad patrẽ, & dicit, Agone?

per quos Rex in Regia) Ou. Fast. Rex placare sacrorũ Numina lanigerę cõiuge debet ouis.

quòd interrogatur à principe ciuitatis) quòd interrogat Princeps ciuitatis A. Vertr. Scadde Fest. in Agonium. & ex Plutarcho pater interrogari solitũ eum qui fundebat virũ inter cornua victimarũ sic apud Maronem ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido Candẽtis vaccæ media inter cornua fudit.

qui fornacalibus suis non sunt feriati) in sua Curia quisq. Fornacalib. (quæ indictæ feriæ erant) feriabatur & sacra faciebat: sed stultæ pars populi, quę sua Curia esset ignorabat. Itaq. rẽ diuinã Fornacalib. omissa, Quirinalib. facieb. Proinde Quirinalia stultorũ feriæ vocãtur apud Ouid. & Fest. in Stultorũ ferię.

Feralia) Ferialia. MS. T.

Feralia ab inferis & ferendo) Ouid. Hanc quia iusta ferunt. dixere feralia lucem. Inde inferia & farferia aqua Festo, quæ adferebatur ad sepulturam, vt libaretur pro mortuis.

Terminalia) Glossis ἀποτέρμια pro ὁροτέσια alio loco ὁροθεσία ἑορτὴ ὁρίου Διός. adde quæ de terminalib. scripsi ad Tit. π. de termino moto

Duodecimus enim mensis fuit Februarius] anno à Martio scilicet incipiente.

& cum intercalatur inferiores quinque dies duodecimo demuntur mense.) hæc à Varr. scripta ante annũ à Varrone emendatũ. Nam alternis annis binos, & vicenos ternos intercalabãt dies, mensẽq. cõficiebãt intercalatis additis ei quinque dieb. vltimi mensis, id est Februarij. His adde quæ de intercalatione dixi ad l. 2 π. de diuersis & temporal l. cum bissextum 98 π. de verborum significat.

Equirria] sic Ou. alii Equurria à cursu equorũ

Liberalia] Glossis διονύσια, quippe Liber pater διόνυσος. v. Ouid. 3. Fast. Var. 1. de re rustica. August. 6. de ciuitate 9.

sedent) id est feriantur. Plaut. Venter meus reside esuriales ferias vsurpatur. & à Cicerone 2. de leg. *cum libis & foculo pro emptore.*

sacrificẽtes) locus corruptus Anton. & Vert. videtur: nisi quis existimet sua etiã sacrificia emptorib. liborũ sacerdotes Liberi patris vẽdidisse, neq. gratis sacrificasse. forte nõ à verisimili cõiectura aberit, qui non ℞ emptore sacrificãtes, sed ℞ foribus sacrificãtes legerit.

& foculo) Foculus ignitabulũ seu parvus focus. Eo vtebantur cũ rẽ diuinã extra rẽpla in loci nõ sacris, aut in quib ara non erat, faciebant. Cicero pro domo, C. Attius bona Q. Metelli consecrauit, foculo posito in rostris adhibitóque tibicine.

COLVMNA 33.

Forsitan hic dies appellatur potius Agonica.) de die Liberaliorum loquitur. Eóque pertinet quod scribit Massurius Sabinus libro Fastorum 2. apud Macrob. 1. Satur. 4. Liberaliũ dies, inquit, à Pontificibus Agonium Martiale appellatur. Martiale autem vocat, quod veteribus idem numen Bacchus & Mars. de quo vide Varronem in Menippea Ἄλλος ἔτος ἑορτάζει. Macrob. 1. c. 19.

Quinquatrus, hic dies, vnus à nominis errore obseruatur.) Hoc innuit, Dies quinquatrium quinque fuisse, cùm dies vnus esse debeat. Quintus scilicet post Idus Martias. Cæterum Glossis quinquatria πεντεδήκατα.

perinde vt sint quinque.] vt sunt quartus siue quintus. A. al. perinde vt sint.

eo die] Quinquatrium. Fasti verò X. Kalend. April. & X. Kal. Iunii.

in atrio Sutorio) ita Festus, in atrio saturio. Alexand. 11. Genial. 22. in atrio Satrii. Vertr.

lacrorum tuba) id est Mineruæ & Volcani: nec enim omnes Tubæ lustrabantur, teste Ouidio de Tubilustrio adde Festum in Tubilustria.

accersita) arcessita. S.

Pergami prope murum Megalesion, vbi Templum eius Deæ) Pesinunte, vbi Megalesion templum eius deæ: vel ita, Pergami κατὰ μικρὸν μεγάλειον vbi templum eius deæ. S. Est autem Megalesion templum ἡ μεγάλης θεᾶς.

Fordicidia.) quæ Hordicidia Festo & Varroni 2. de re rustica: ex promiscuo vsu π Digamma, & F. Fastis Horc calia.

Bos forda quæ fert in ventre.) quæ prægnãs Varroni 2. de re rustica, & Fest. Græcis boues φοράδες. Glossis fordas ἔγκυμονας βοῦς. Fordas βοῦς ἐγκύμονας.

Fordas] sic Ouidius 4. Fastor. horda Varro 2. de re rustica & Festus. Et ita paulò antè fordicidia pro Hordicidia apud eosdẽ authores.

in curiis complureis,) id est triginta pro numero Curiarum, quæ totidem fuerunt, teste Ouidio.

Parilia.) sic Ouidius 4. Fastorum, quæ & Parilia Ciceroni 2. de diuinat. Athenæo. Fastis Marmoreis & Festo in Popularia & Paribus. sed facilis fuit mutatio ℣ L. in R. vt in Remuribus & Lemuribus. Cæterùm notandum hoc est obiter Paliliorum die Romam conditam. XII. Kal. Maias.

Cerealia) in hac pompa ouum poni solitũ Varro 2. de re rustica 2.

vinalia.) dies quo Ioui vinum nouum libabatur. vide Festum in Calpar. Macrob. 1. Saturn. 4. Græci πιθοίγια. Plutarchus Sympos. 3. Priora X. Kalend. teste Ouidio (IX. Plinio) Posteriora XIII. Kal. Septemb. & his posterioribus quæ hîc dicuntur à Varrone, magis conueniunt quàm prioribus, quibus nemo tunc vindemiam auspicatur. Porro quod de vino diximus, idem penè in frumento. Nam quod primò præmetebant sacrificii causa, Præmessum Latinis, vel Præmetiũ teste Festo, προλοχία Laconibus: quod vero post messem offerebant Cereri, florifertum.

aliquot locis vindemiæ primùm à sacerdotibus publicè fiebant.) sic Athenis quandiu ferueret mustum, religio erat tangere. Plutarch. Sympos. 8.

vt iussi vinum legere] vuas eadem forma à Catone vinum pendens dicitur.

aqua facit.) aquam facit.

facit.) id est sacrificat.

inter eius exta cæsa & porrecta. Exta cocta cædebãtur: deinde proiiciebantur in terram. His proiectis res diuina facta videbatur. Quid cæsa & porrecta, vide Festum in Exta & Prosiciæ. Nonium in Prosecta Macrob. 1. Saturn. 16. in pr.

flamen prorsus vinum legit.) mos enim fuit vt flamen prior auspicii causa vinum legeret.

Robigalia.) alii Rubigalia, ea fiebant viii. Kal. Maii.

secundum Tiberim] id est vltra.

Iunio mense.] Iulio mense. T. vide Ouid. & Macrob.

Populifugia.) quæ opinor Fugalia, & Fugialia appellat Augustinus 2. de Ciuitate 6.

Nonæ Caprotinæ.] vide Macrob. 1. Satur. 11.

mulieres sacrificant.) mulieres liberę, & ancillæ sacrificant. Vert. vide mox addit Varro, ob hoc togam prætextam datam eis, aliàs ingenuorum mulierum prætexta, promiscua & communis erat. & ex Macrobio 1. c. 11. apparet, Ius togæ, ea die ancillis datum, quòd habitu matrumfamiliàs & virginum assumpto hostes fefellissent.

sacrificant.) sacrificantur. Veteres ita habẽt. & antiqui quoque ita locuti, teste Nonio.

ob hoc toga prætexta.) cur toga. V. Vertr. togata prætextata. Turnebus ita legit, existimãs hunc locum referri ad fabulas togatas, quarum species Atellana, Prætextata, & Tabernaria, citátque ad id Horatium, illo loco, vel qui prætextas, vel qui docuere togatas. verùm hîc nihil de prætextatis fabul s. & hic locus ad prætextarum vsum Nonis Caprotinis ancillis permissum referendus.

Apollinaribus ludis docui populum.) locus est mutilus, vt coniicere licet ex libro 25. & 27 Liuii. Fiebant autem hi ludi ante iii. Nonas Quintil.

cui eo die) xiv. Kal. Septemb.

in portu Tiberino.) in ponte. Æmylio. T. propè portam Colinam. Vertr.

vinalia rustica.) diuersa ab vrbanis quæ Ioui fiebant. ix. Kal. Maii mẽse Veneri sacro.

ante diem xij.) *Kal. Sept.* ante diem xiv. Kal.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sept. Anton. Auguſt. & Vertr. ex Faſtis.

COLVMNA 34.

quòd tum Veneri delicata edis.] hinc facilè coniici poteſt cur Menipeam ſuam Varro inſcripſerit Vinalia περὶ ἀφροδισίων. Vertr. S.

orti eius tutelæ aſſignati] Idem Varro confirmat 1. de re ruſtica in Veneris tutela hortos fuiſſe. Næuius Coquos edit Neptunum Venerem, Cererem. id eſt, piſces, olera, panē.

Volcanalia.] X. Kal. Sept.

Opeconſiua.] Opiconſiua. M S. ea fiebant viii. Kal. Sept.

ſeriptum id dicitur.] tritum id dicitur.

dicitur vt à ſuffiendo ſubligaculum.] dicitur à ſuffiendo, vt ſubligaculum A. diſiur à ſubterſiendo. T. dicitur à ſuffiendo: vt à ſubligādo, ſubligaculum, quidam ita legit: Feſtus ex eo dictum putat ſuffibulum quòd fibula cōprehenderetur: ſed Varro ad Veſtales hoc refert: quæ maximè omnium ſacerdotum ſuffitionibus vtebantur. v. Nonium & Feſtum in Exſit.

cùm dicant, Nouum vetus vinum bibo: nouo veteri morbo medeor.] ita quoque apud Feſtū in Meditrinalia. Alii ita legunt, Nouum vinū vetus libo: vetus vinum, nouum libo. Nouo veteri vino, morbo medeor. vt hoc dicat Varro, Meditrinalibus muſtum vinum nouum libantes & guſtantes boni ominis cauſa vetus dixiſſe. ita enim Feſtus. Plinius 28. c. 2. Cur ad primitias pomorum, hæc veteta eſſe dicimus, alia noua optamus?

veteri nouo morbo medeor.] ſic antè vinum & nouum & vetus libari & deguſtari medicamenti cauſa. & Plutarch. 14. ſympoſiar. refert nouum vinum bibentes ſolitos fuiſſe precari ὑβριστὴ καὶ σωτήριον αὐτοῖς τὸ φάρμακον τῶν κακῶν γενέσθαι. S. & medendo Meditrina dea medendi & meditrinalia.

Fontinalia.] ita Feſtus. vnde porta Fontinalis: alii Fontanalia.

Saturnia] gloſſis κρόνια.

Armiluſtrium.] vide Feſtū in Armiluſtriū.

Opalia.] vide Macrob. 1. Satur. 10.

Angeronalia.] feriæ diuæ Augeroniæ. Macrob. 1. Satur. 10.

ab Angerona.] dea, animorum angores depellente, quam ita vocat Feſtus in Angeronæ. Macrobius 1. Saturnal. 10. Angeroniam Plinius 3. c. 8. eam Angeronam vocat: non malè. Nam ejus ſimulachrum erat obligato & obſignato ore, deáque ἐκφωνήσεως exiſtimabatur. Huius Feriæ verò XII. Kal. Ianuar. ei faciebant rem diuinam Pontifices in Voluſiæ ſacello.

cui ſacrificiū ſit in curia Accalia feria Laurentina ii dies.) cui ſacrificium fit eo die: ac cuius feriæ publicè, Laurentinæ is dies, &c. S.

in Curia Accalia.] in Curia Acculeia. T. alii in curia Acuſeia.

Laurentalia.) Laurentinalia. Macrob. l. c. 10. Laurentalia Feſtus.

Sexto) Feſto. Macrob. S.

qui atra dicitur.) qui Acca dicitur, rectè. nec enim atra die licebat ſacrificare & aliōquin Accæ meminit Gellius 5. c. 7: Macrob. 1. c. 10. Scaliger ita emendat, quia altera dicitur ob ditem Tarruntium, Acca Tarruntia. quaſi diceret Varro, Laurentinæ feriæ ab Acca nutrice Romuli, quę Laurentia cognominata eſt, non ab ea Accaquæ nupſit Tarruntio nobili & diuiti viro. Eius meminit Auguſtinus licet à quibuſdam Tarrutius: ab aliis Tarratius: ab aliis Tarratius nominetur.

& dicunt hunc diem Tarentini, Accas Tarentinas.) & dicunt hunc diem Tarentini Mi. S Turneb. qui tamen totam hanc ſententiam interpunxit.

faciunt Diis manibus ſeruilibus ſacerdotes.) faciunt Diis manibus eius ſacerdotes Veſtiali, faciunt Diis manibus eius ibi ſacerdotes: vel faciunt diis manibus aruales ſacerdotes. rectè. Nam Accæ eam diuinam faciebant aruales ſacerdotes.

Septimontium ab his ſeptem montibus.) Velia ſcilicet, Fagutali, Suburra, Cermalo, Cispio, Oppia.

feria non populi ſed montanorum modo.) nō populi modò, ſed montanorum, vt hoc dicat Varro, Septimontium fuiſſe ferias non populi, ſed montanorum tantum. Et ita eſt, Septimontii etymon à ſacris montanorum eſſe. mōtanorum, inquam, ad eorum differentiam qui in humilibus locis habitant. Vt ex hoc loco conſtet, non modò habitam fuiſſe differentiam apud Romanos montanorum, & eorum qui in humilibus locis (quod & apud Athenienſes factum, quorum alii ἐπακρεῖς alii πεδιεῖς) ſed montanos & paganos (de quibus mox dicetur à Varrone) ſua ſacra ac collegia in vrbe habuiſſe. Cicero pro domo. Nullum eſt in hac vrbe collegium: Nulli pagani aut montani qui de mea dignitate non decernant.

vt paganalibus qui ſunt alicuius pagi.) vt Paganalia, quę ſunt alicuius pagi. M. S. vt Paganalia eorū qui ſunt alicuius pagi. ita lego. Paganaliorum meminit Macrob. 1. Satur. 16.

eorum qui ſunt alicuius pagi.) Pagi inquā, etiam in vrbe & Paganos hic opponi montanis conſtat. porro cùm paulo poſt dicat Varro de feriis Paganicis, apparet Varronem diſtinguere Paganalia à Paganicis feriis: priora, ferię priuatæ alicuius pagi: hę omniū. Et Paganorum quidem Dea Ceres, quæ & Empanda Nonio cap. 1. in Panderæ numero 209.

De ſtatutis dixi.) de ſtatis dixi. M. S. malè. Nam ſtati dies profeſti Macrobio 1. c. 16. ſtatuti, certi ſolennes ac conſtituti quorum obſeruationes ex Faſtis notabantur: quo ſenſu Cicero ſolenne & ſtatutum ſacrificium dixit. Soleanes feriæ, extra ordinem impoſitis feriis oppoſuntur in l. 6. §. 4. ff. ex quibus cauſis maiores: & repentinis in l. 3. Cod. de dilation.

de annalibus dicam) id eſt anniuerſariis, non tamen ſtatutis, ſed conceptiuis: quæ extra ordinem indicebantur quotannis.

¶ *Laribus vt alibi*) laribus viatibus Bongarſ. ex inſcriptione Tranſyl. nauta Idem notat ex inſcriptione Tranſyl. nauta Idem notat viales penalib. iūgi à Labeone apud Seruium 3. Aeneidos p. 275. & 284. Alibi nos plenius

¶ *Latina feria*) v. Liuium & Halicarnaſſ.

ſacrificatur) ſacrificant.

ſementina) ſementiuæ, ita M S. & Feſtus.

Paganicæ) quæ diuerſæ à Paganalibus, de quibus paulo antè. etſi Paganalia in conceptiuis numerat Macrob. 1. Satur. 16.

COLVMNA 35.

Nouendialis] Nouendiales. Nouendiale ſacrum, à nouem diebus quibus feriabantur, indicebatur, quoties lapidibus pluerat. adde Feſtum in Nouendiales.

Calētur] calantur. MS. id eſt pronuntiātur.

Curia Calabra) quæ in Capitolio propè Romuli caſā. v. Feſt. in Curia. Macr. 1. Saturn. 15. *ſic dicta. Quinque calo* &c.) ſic dicto quinques, Kalo Iuno Nouella vel ſic, Dies te quinque Kalo Iuno Nouella. Septem dies te Kalo Iuno Nouella. Scaliger: eo ſenſu, Quinquies, cùm quotanæ erant futuræ Nonę dicebat: ſepties, cùm ſeptimanæ. Macrobius Saturnal. 15. refert, priſcis temporibus Pontifici minori hanc prouinciam delegatam, vt nouæ lunæ primum obſeruaret aſpectum, viſamque regi ſacrificulo nunciaret. Itaque ſacrificio à rege & minore ſacrificulo celebratis populo calato, id eſt vocato in Curiam Calabram (quæ caſa Romuli in Palatio proxima erat) quot numero dies à Kaleudis ad Nonas ſupereſſent, pronuntiabant: & quintanas quidem quinquies dicto verbo ΚΑΛΩ. Septimanas, eodem verbo repetito ſepties.

Iuno Nouella) Iuno Couella. V. non malè à coho (quod eſt cauo & cœleſti) quę eadē ac Genius. Cæterùm Nouellā an Couellā Iunonē legas, nihil intereſt. Eadem autem erat quæ Lucina & Lucina: quam mulieres, vt viri ſuum genium, habebant. In eiuſdem tutela Kalendæ Macrob. 1. c. 9. vnde Kalendariis Iuno. Macrob. 1. cap. 15. Neque hoc prætermittendum quod hoc loco vir doctiſſimus coniicit, poſſe & ita legi, Iana Nouella, quomodo & apud Varronem in libris de re ruſtica.

feriis primis) id eſt celebriores. niſi malis legere ferias priuas.

Tuſci Itus] apud Macrobiū Satur. 15. Itis. vbi alii Idis, eſſe verbum Tuſcum, quod Iouis ſiduciam interpretatur, quòd Idus Iouī conſecratæ: vel à videndo, Vidus quòd eo die pleno luna videatur: vel ἀπὸ τοῦ εἶδος, quòd eo die plenam ſpeciem Luna demonſtret, vel ab oue Iduli, quam Tuſci omnibus Idibus immolabant, vel ab Iddiuare Iduare, quod Hetruſca lingua ſignificat, videre, vt ſint Idus, dies mēſem diuidentes. v. Iſid. 5. c. 33. Accurſium in l. 15. ff de publicanis.

poſtridie Kalendas) vide Afranium Fratriis. Ouid. Plutarch. Macrob. Gell.

dies noui inciperent) nihil noui inciperent. T. vide Gellium.

omnia verba) id eſt Do, dico, addico.

Comitiales) hi contrarij nefaſtis. Plautus Pſeudol. Iſtorum nullus nefaſtus, Comitiales ſunt meri. adde Macrob. 1. c. 16.

Itaque non poteſt agi, neceſſe eſt aliquo eorum vti verbo) ita quia non poteſt lege agi, neceſſe aliquo vti verbo, cùm quid peragitur. Vertr. antea legebatur. Neceſſe eſt enim &c.

Q. Mutius] C. Mutius. M S.

abnegabat] amb gebat. A.

Intercīſi) vide Macrob. 1. c 16.

Quando Rex comitiauit fas) Comitiauit, id eſt, ſacrificauit in Comitio, vel in Comitium venit. Fas, id eſt, Feſtus dies eſt. vide Feſtum in Quando Rex comitiauit fas.

Rex] herus, vulgata: & malè.

fas) fiſſus. Gyrald. libro de anno & mēſibus, quaſi hic dies in Faſtis interciſus.

dicat ad Comitium) itat ad Comitium. Hoc enim vult Varro his verbis, Quando Rex comitiauit, fas: Regi ſacrorum in Comitium ire non licuiſſe, propterea quòd neque magiſtratum, neque verba ad populum habere poterat, niſi hoc die qui notatus eſt in Faſtis. Ibat enim in Comitium ſactificij cauſa, cōque properanter parrato, protinus fuga ſe è Comitio corripiebat, teſte Plutarcho. proinde notas illas Q. R. C. F. quæ leguntur in Faſtis, quidam interpretantur, Quando Rex comitio fugit. Ouidius, Quatuor inde notis locus eſt, quibus ordine lectis, vel mos ſacrorum. vel fuga Regis ineſt.

Quando ſtercus delatum fas) vide Feſtum in Quando ſtercus delatum fas.

pertineat] pertinet.

Iunius Gracchus) Iunius Gracchanus. M S. citatur in lege vnica. de officio Quæſtoris.

cuius nomen ego, Antiqueis litereis, quod nuſquam inueni) rectè, nec enim ſub antiquis regibus Veneris nomen nec Latinum, nec Græcum, teſte Macrob. 1. Saturnal. 12. & Arnob. 2.

¶ *Nam primus id eſt Martius*] v. Feſtum in Martius menſis.

quòd ver omnia aperit, Aprilem) quaſi Aperilem. vide Macrob. 1. Satur. 12.

COLVMNA 36.

à die Februato) id eſt à Lupercalibus.

teſtatur antiquum oppidum Palatium) luſtratum antiquum oppidum Palati. S.

gregibus tinctum) de gregibus Lupercorum intelligit, quorum alij Fabiani, alij Quintiliani dicebantur. T. de quibus vide Festum in Fabiani. sed tamen Scaliger ita legit, gregibus humanis cinctum eo sensu: Circa vetus oppidum initio greges pastos fuisse: eo verò in vrbem incluso, cinctum gregibus humanis.

verborum declinantium] verborum declinationem T. Declinationes, derivationes, ii flexiones, à primigeniis seu primitiuis.

adsignificat) id est, consignificat.

discrimina] discriminum.

aliquo) al. 6. A.

vna. In nullis) vna nullius. Vel vna cum multis, V. vna in nullius. T.

erant) erunt.

præuerbia] id est præpositionibus.

& decessit, & concessit] & decessit, & discessit, & concessit. Vert.

hæc decem] Re, ad, ab, in, ex, sub, de, dis, con, præ. proinde rectè emendatum superius, recessit, accessit, absessit, incessit, excessit, successit, decessit, discessit, concessit, præcessit.

discrimina] discriminum.

Democritus] Epicurus. T.

secuti & item alij] secutus, quod, Vertr. securus T.

postulet] postuletur. S. vt sic Hellenismus: nam & sic dicitur, Exigi pecuniam.

non postulat) non postulatur. S.

COLVMNA 37.

Locus] locutus. V. pro, de iis difficile est loqui.

quorum repertum] quorum in promptu. A. quorũ in partu. V. T. id est, quorũ in origine.

& cùm hoc agitamus] & cùm hoc cogitamus. V. cùm nos agitamus. S.

Coactio) coemptio, vel coitio. V.

¶ *Concilium*) purpura eodem concilio non in vnum modum exiit. ita legendum apud Senecã 1. Natura l. 1. in f. de subterminis studio, de luminis concilio & mensure temperamento. Tertull. lib. de pallio.

¶ *Quod vt vestimentum*) quod vestimentum apud fullonem cogitur.

apud fullonem cum cogitur, cõsiliari dicitur) Consiliari, pedib. argutari, Titinnio in Fullonib. A Fullonib. saltus Fullonius. Sen. Epist. 15.

cogitur) coacta vestimenta ex pilis, vocamus Feltra.

consiliari] conciliari. V. Conciliare: Fullonium verbum. Græci κωναλοῦν, πιλεῖν, ἀπὸ τοῦ κώνου.

sic alia vt Libentina] sic alia Lubentina. Ita Verus: ita Nonius, & August. 4. de Ciuitate 8. alij ita, vt Libentia, alij, ac Venus Libentina & Libitina, sic alia, &c. Id autem epitheton Veneris fuit, teste Plutarcho, in Romanis & in Numa. ab ea Libitinarij in eius templo, quæ ad Libitinam &c. funera pertinebant, vendebant. Glossis Libitinatius, ὀπτασιαστὴς, qui & alio loco νεκροδάπτης, & vespillo. sicuti νεκροσκοπὸς, Rogarius, & bustuarius.

COLVMNA 38.

Mamurium Veturium] Mamuriam veterũ. Vel Mamuri veteri. V. Ex hoc loco constat multis in rebus, certa nomina dicis causa vsurpata. vt in Nuptiis Caiæ & Cęciliæ & Tarlassionis: in Vestali capienda. Amatæ 11. Gell. 12. Nonis Caprotinis, Caij, Marci, Lucij: in censu vel delectu faciendo, Valesij, Saluij, Statorij, & breuiter, in sacrificiis & aliis multis, bonis nominibus aliquos eligebant. sic in Saliari carmine, bonis ominis causa, Lucia Volumniam, & Mamuriũ Veturiũ nominabant.

Terentius ait] Iuuentius ait. vel Iuuentius ait. V. sed nihil impedit P. Terentium hæc ipsa scripsisse in Comœdia Agnotizomene, de qua Festus. ac præterea, duo Terentii fuere, vnus Afer: alter Terentius Libo.

sic cum] sic enim. (dicebant.

narrum] gnarum. id enim absque g veteres

adiicienda] à tacendo. V. à iacendo M. S. (phoris. dicendo. T.

pueri dicũtur infantes] vide Æschylũ Choëfatuus] locus mẽdosus. A. fatuus necfari. T. *fari*) φράσαι τέταν.

iidem vaticinari] fatui primò pro vatibus, postea pro vesanis accepti. Sic apud Platonẽ μάντεις quasi μανικοί.

poeteu) pœnateis. A.

fasti dies) vide suprà.

extra vrbem agris effati) vide Priscianum.

effaritempla) adfari templa. V. τεμένεσι Græci, sistere fana, Festo & Tacito.

pollutum) polluctum. vt infrà.

inde Herculi decima data est] Macrobius 3. c. 12. Re bene gesta decimam Herculi profanauit. adde quæ de decimis scripsi ad l. 2. in fin. ff. de decimis.

id dicitur. Pollutũ &c.) id dicitur pollutum A. Plaut. vt decumã partẽ Herculi polluceam.

Pollutũ quod à Porricendo) cur non potius à pollucẽdo? isi fortè pollucere à porricere est.

porrecta] proiecta. A. malè. Hinc Macrobius 1. cap. 6. Inter cæsa & porrecta fati. *Porrigere* verbum solenne fuit sacrificantibus, 3. Macrob. 2. Virgil 5. Æneid. Extáque salsos porrigiam in fluctus. Hinc illa, exta porriciunto. Plaut. Pseudol. ait. Scen. 3. In manibus extate neam, vt porriciam. adde Festum in Porricium. Varronem 1. de re Rustic. 29. Arnob. 2. Nonium cap. 2. in Attox. 62. & Tullium n. 5. ad Atticum 18.

pollutum) polluctum, vt suprà. Id autẽ verbum solenne sacrificantibus. Caro de re ustica c. 132. Ioui dapem polluceri. Plinius 32. c. 2. Ne squamosi pisces pollucerentur: Festus. Herculi esculenta poculentáque pollucere. Est autem diuersissimũ pollucere à pollucere. *vt cùm*] at cùm Gyrald. 17. histor. Deorum.

profanum dicitur] profanatum dicitur. T.

Prætor vrbanus] Populus Romanus Vertr. malè. nam Prætor vrbanus in eo sacrificio laneam gestabat. 3. Macrob. 12. 5.

iuuencam] vide Halicarnass. Liuium. Virg. 8.

fulli] à Græco σφάλλω & φάλλω.

COLVMNA 39.

translatione] translatio V. translatitio. Vertr.

per bene] ita etiam loquitur Varro 1. de re rust. eo verbo intelligit propagines betarum.

Famiger. Affabile] famigerabile. S. ita quoque Sipontinus legit.

& fatuus & fatuè] fatuus & Fautus. Vertr. Fatuus & Fatua. A. Macrob. 1. Saturnal. 13. vt.

loqui ab loco] Imò potius à λόγος, vel λέγω.

quisque] quidque.

in fanis Sabinis] sumptum id videri potest ex aliquo veteri scriptore.

ad aliquam locutum] ad aliquem locum. V.

consulendi] consolandi. V. T. παραμυθήσας.

concimè, &c.] continuè loqui à continuo V. dixi ad Festum.

à concinnè] à concinno A. à concino T. id est consono à cinnare, S. à cinno Nonius.

respondent] cudant V. cadunt S.

proscenio] in proscenio A.

poeta cogitante] Terentius, cogitare commodè.

ab his rebus] ab queis rebus V. à nouis rebus T. vt nuntium à nouo interpretetur.

Aelius] qui & Stilo & Præconinus vocatus est, Varronis magister.

senes aliquot nimiũ nouum verbum] senes alij quod nimium &c. vide 10 Gell. 21.

nouum verbum] eo vsus est M. Cato, Sallustius, Cæsar in oratione pro Rolcio Comœdo & aliis locis: & vetus interpres Nouellæ, de Lenonibus 14. ἴχνας nardi vertit, nouissima supplicia, quæ Iulianus interpres vltima. & in Nouella vt defuncti cap. 2. nouissima sententia, pro vltima ac definitiua.

¶ *nouius*) v. Gloss. Accursij 22. c. 3. in verbo differentia.

quomodo addita] quom additæ A.

in legibus] xii. Tabularũ: dixi ad leges xii. Tabularum, Titulo de pactis.

vbi nuncupata pecunia sunt scripta] id est in quibus legibus fit mentio nuncupatæ pecuniæ. Ne alioquin putes, hic à Varrone, nuncupatas pecunias appellari, quæ sint scriptæ.

quæ est qui meum nomen nuncupat] apud Censorinum, Quis meum nominans nomen cacier.

Ἰνίζω, Ἰνίσω.

potest] cupit.

COLVMNA 40.

indicit illum) indicit bellum. V. T. indicit silicium S.

indixit funus] indictiuum funus S. indictiuum illi funus prædicit T. vide Festum in Iudictiuum funus.

prodixit diem] prædixit diem. V. malè. Prodicere diem est diem antè denunciare.

dictum in mimo] dictum in mimo, idem quod dicterium.

dicta ducibus] dicta à ducibus MS. dicebus T. dictum à ducibus παράσημα. tessera.

dicis immo] dicitur in imo V. dicũtino MS. dicitur immo. V. dicunt in os T. nisi forte, dicuntino, sit Imperatiuus, ea forma qua præfamino apud Catonem, progredimino apud Plautum in Pseudolo.

dicis caussa] sic dicis gratia in l. 4. ff. commodati, vbi plenius dixi de ea re. hoc adiiciendum, Dicis caussa Sospitro esse nomen indeclinabile vnius tantùm casus, & quidem genitiui.

si dice quid scienti &c. locus mendosus A. Vertr. sic dico quid scienti, quod &, &c. T. si dico nescienti quid & quod ignorauit trado, hunc doceo. Id declinatũ, vel quòd cùm docemus, dicimus.

ratio putari dicitur] putare ratione Plutarcho in tractatu de Adulatore, ὅτι δεῖ λογίσασθαι. sic in lege l. 31. §. 3. ff. de negotiis, putare sumptus: in lege Thais 41 §. Titius 7. ff. de fideicommiss. libert. putata ratio.

disputare] disputare. lego disputatus.

cuiusque generis) vniuscuiusque generis A.

Sermo à serie) vel ab ἕρμα vel ab ἵημι.

& in vestimento sartum] Imò sartum deducitur potius à sarciendo quàm à serie. Sarcire est integrum facere: vnde sanè sartéque in Augurum libris, id est integrè. Festus in Sarte. hinc Sarta, tecta. in l. 7. §. 1. ff. de officio proconsulis l. 7. §. 2. ff. de vsufructu: l. 7. §. 2. ff. ad l. Iul. repetundar. vbi quidam legunt sarcta, non sarta.

sic Augures dicunt, si mihi auctor es verbi) hoc in precatione sua dicebant augures: Iouis pater, si mihi auctores verbi, populo Romano Quiritium hæc ita sanè, sartéque esse, vti tu nũc mihi benè sponsis benéque volueris.

Ex iure manu consertũ vocare] ex iure, manuconsertum vocare. V. adde quæ scripsi ad leges xii. Tabularum. Titul. de possessionib.

nam adserere manu) locus est interpolatus. alij ita legunt, manum adiere. adde Festum in Adserere. & in Sertorem.

Consortes] vide Festum in sors. l. 14. Cod. de contr. empt.

sors est impendiũ quod inter se iungat] quod in sortem, vel quòd sorti se iungat. Malaspiria in 6 ad Atticum 1. sors est quod inter se iũgit. T. In iure, sors, pecunia principalis quibus vsuræ accedunt. & lib. 4 s. in f. sors, quod suum fit sorte. adde l. 24. ff. de vsufructu legato: l. pen. §. 1. ff. ad l. Falcid. l. 58. §. cùm autem 6. ff. ad Trebell.

Universidad de Deusto
Biblioteca

legumina]vide Varronem 1. de re rustica.
murmurantia littora] sic venter murmurari dicitur.vide Nonium in Murmurari.

COLVMNA 41.

Quirites à Curensibus]à Curetibus V.Vertr. alij à Curibus.
& ab iis]id est ab iis.
Itaque hos imitatus Aprissius ait in Bacche] imitans Chrysippus in bucco, quis me iubilat?vicinus atus antiquus. V T. Aprissius in Bacche.V.Itaque hoc imitatus aptè Attius in Bacchis.vel.Itaque hoc apertè Attius.S.Bacchas vertit ex Euripide Attius.Est tamen qui Chrysippi nomine personam ex Tragœdia Attici intelligat.
à θριάμβω Græco]θριαμβεύω.
sua voluntate]quidam putant hęc verba superesse:ac proinde hoc loco sponte suapte, id est sua voluntate.
Terentius]in Adelphis:vbi tamen hæc verba paulò aliter referuntur.
qui idem vt faciat]qui id dum facit V.T.
consponsi]fide mutua obligati.
quæ pecunia]qua pecunia Sipontinus & T.
contra sponsum rogata] id est ad mutuam quandam sponsionem.Itaque proximo libro legitur,sponsus contra sponsum rogatus, id est ad spondendum rogatus.adde 4. Gel.4.
non enim si volebat]non enim si nolebat V.
cùm spondere]conspondere. T. id est simul dicere:sic,respondere post alium dicere.
cùm à sponte responderetur] ad spontem responderent.T.id est ad voluntatem:sponte tamen in ablativo vt frequentius inuenias:cum genitiuo etiam nonnunquam.hinc apud Gellium homo suæ spontis.
non spondet ille statim qui dixit spondeo,si iocandi caussa dixit)huc pertinet lex 3. in f.ff.de obligationibus & actionibus.
sequere &c.] sequere sequere Polybadisce: meam spem cupio consequi. Polyb. sequor hercule quidem, nam lubenter mea sperata consequor adde Nonium in verbis Inter speratam,dictam pactam & sponsam.
Hercule]hercle A.
sperata)μνηστευομένη pro denupta accipitur apud Plautum in Amphitruone & Afranium. vide Nonium d.loco.
& quod]& non.
dicunt]dicitur.MS.Vertr. alij dicitur.
neque illa speratur &c.] neque ille speratus qui dicitur adolescens: neque illa sperata est: eo sensu,cùm sine sponte dicunt, verè neque ille speratus est,qui dicitur adolescens, neque illa sperata est.

COLVMNA 42.

vas]hinc vadati Liuio 3.vades autem ideò dicti quòd qui eos dederit,vadẽdi, id est discedendi habet potestatem. Acro ad illa verba Horatij 1.Satyr.1.Ille datis vadibus. Glossis, vades ἐγγυητὰ, ἀφ' οὗ οὐκ vadatus κατεγνωσμένος, καταδικασθείς.
qui pro altero vadimonium promittebat)etiã in causa criminali.Liuius 3. Glossis vadimonium ἐγγυητικὴ δοτέα.
vades ne darent) alioquin ordinarium erat fideiussorem à venditore dari.l. vlt.§. vlt.ff.de rescindenda.Primus vades dedit Cæso Quintius teste Liuio.vide Demosthenem κατὰ τιμοκράτους.
nec sine canendo tibicines dicit] sic suprà lib. 4.Nec vinalia sine vino:nec Curia Calabra sine calatione potest aperiri.
¶Buccinator à vocis similitudine & cantu dictus]quasi vociua ea pagani agrestesque ad omnem vsum ad cõpita vocabantur 18.Isi.24.
alterum cum præpositione]cumR positione. Vertr.vt id dicat, osmen & osmamen (quod postea ornamentũ dictũ est. S. in R mutato) non idem esse.aliàs in osmen & osmamen nulla præpositio est.
facit fabulam]id est Comœdiam:verbi gratia,Andriam,Perinthiam.
& qui aliquid agit nõ esse insitionem]sic vocabãt otiosum.A.Augustinus putat locũ esse depraua tum.Scaliger ita emendat, Et qui aliquid neget,esse inficientem. rectè, vt Negare, non agere est:ita inficientem esse,nihil facere.
adlucet]adlucere est cereum aut facem ferre.Plaut.Curcul.Luces cereum:in Casina,Lucebis nouæ nuptæ facem.
ab luere & luce dissoluuntur tenebræ]-ab ad & lucere.V.abluere M S:alij ablute:alij ablutere.ego ita emendo,Id ab eluere,& luce dissoluuntur tenebræ.
Noctiluca]id est Luna.
Lucere item à luce]Luci item à Luce,quod &c.Luca:ia item à luce,quòd propter lucem amissam is cultus institutus. S. vide Festum in Lucaria.
quæres]id est aliqua res.
conquæstor]quæstor.
Actiaticum illud]Art:cum MS.Arctictũ. V. Actiacum. T. vitium illi obtulit, violauit: quod incidit in inuidendum, vel quod inuidit in videndum. S.
obliuio lauet]obuiolauit. V.

COLVMNA 43.

cum muliere fuisse] sic Cicero de Fato,pro connubere:τὸ συνοικεῖν.
Cerno idẽ valet.Itaque pro video]Cerno pro video,atque idem valet.Vertr.
in membreis]in tenebreis.
Cerno à creo] à κρίνω MS.à cereo.V.quod idem ac creo. Nam & in Saliari carmine Cerusmanus est creator bonus. & Ceres quòd omnia creat, Cerno à κρίνω.S.
descripti] discreti.
& qui id in testamento]& quod in testamẽto cernito.T.& quid in testamento.V. & quid in testamento dicit vel iubet. Vertranius. ita lego,& cernito in testamento,&c. dixi ad Vlpianum,& libro superiore.
in creatione]in cretione.vide Vlpianum c. 22.cap.18.
adhibere iubent]adhiberi debent, Vertr.
ab eodem]Ennio.
vitam cernere]multa cernere.V.malè.Nam ter sub armis vitam cernere dixit, ex Euripide.& alibi,vitam cernamus vtrique, id est,de vita decernamus.
vos epulo]Nos epulo. V. apud Festum ita legitur,Quos vbi Rex paulò specit de montibus celsis.vbi dixi de huius loci lectione.
qui habeant spectionem] vide Festum:Ciceronem Philipp.
quo oculos inungimus &c.] oculo iniungimus.V.ita lego,quod oculo iniungimus:quo spicimus,specillum.
poeta]Ennij,scilicet.videtur autem hic locus sumptus ex Ennio:citatur autem à Cicerone.
aut ausculto] & ausculto,alij, haud ausculto sic audire & auscultare opponuntur apud Cæcilium & Pacuuium.
Repotia]Repotia.A.
antiquum non vt nunc φρίαρ]antiquum πόδα non vt nunc φρίαρ dictum. S.
mantellum]mantellum.V.mãtelum,Plauto.
manuterium]manutergium.A. χειρόμακτρον, ἀπὸ τοῦ χεῖρας μανδύλιον.
nuntium erit]nuntiatum erit:nuntiamus in laetis:obnuntiamus in malis.
quod bonum &c.]huius formulæ,meminit Cicero,& 2.de diuinatione,& Liuius.

COLVMNA 44.

de mœris] ἀπὸ μοίρας pro muris.
voca inlicium hoc ad me]antiquum,pro huc ad me.vide Festum.
murrha,vnguentísque vnguũtur]distinguit inter murrham & vnguenta.murrha suo conflat succo: vnguenta composita sunt.
Post autem]postante.V.potestate. T. prior lectio non mala:nam & ita Latini,Inante dicunt.
conuentionem]pro concione id vsurpatur. Vertranio necesse non fuerit mutare in concionem.Glossæ, Conuentio, συναλλαγὴ, κοινὸς τόπος.
C.Calpurni] C. Calpurnio.
Iudices]id est, Consules. sic Consulere pro iudicare. Qui rectè consulat,Consul fuat.vide Festum.
Hic accenso,illic præconi] Hic accenso, ille præconi.

Idem vt præco]item & præco.A.
Bœotia]An hæc comœdia sit Plauti, vide Varronem apud Gellium 3.c.3.
alij esse dicunt]M. Attij. A. Aquilij Vertr.3. Gell.3.M.Accij Plauti.M.S.Ælij S.
circum aras]circum aures. M.S.circum aureas,vel circum mœros, vt & suprà & infrà: nisi aras pro mœris intelligas.
inquisitionis]anquisitionis.
accusauit]anquisiuit.
mittas auspicium]id est qui nuntiet secundum auspicium.
commeatum Prætores vocet ad te] Cùm erat præco,reum vocet ad te.
corniçine]cornicem.V.
ad priuati ianuam]Huius moris facit mentionem Plutarchus in Graechis. Tacitus 2. Annal.
Argentarij tabernas] quæ in foro.
ex ara]exite.
concionem aduoces]concionem auoces.
quod adtingat]id est, quod incipiat.
Censoribus]antea legebatur cessoribus. vt cossi.pro consulibus.
Classicus canat]Classicum canat. A. malè. nam classicum, Tubatis qui tuba vtitur, classicus. Classicum autem à classibus populi, dicebatur,quæ in comitia centuriata conueniebant.
hostium]ostium.
ex heis quæ interea]ex issque interea.

COLVMNA 45.

quod censor]locus mendosus.A.
id quod propter &c.]id quod per. &c.
Inlicio & Inlicius]Inlicis.V. Inlicium & Inlicio quod.S.
in choro Proserpinæ]erat in Laodamia Liuij Andronici. vbi Laodamia Proserpinam exorat, vt sibi frui liceat complexibus viri mortui.
pellexit] pellicuit.
quod Augur Consuli adest] vide Varronem 3.de re rustica.
ac præit]Præire. ὑπαγορεύειν.
dictis caussa,)de eo dictum est superius.

COLVMNA 46.

M.Iunij]Gracchani.
Inlicium]Inlecium.
illinè illexit]Illigit,illecitque. T.illicit & illexit. Vertr.
quæ cum E]quia l.cum E.A.Vertr.
Errare ἁμαρτεῖν]Errare ἁμαρτεῖν.
δοκεῖ δ' ἁμαρτεῖν.
μὴ γνοὺς]unam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTÆ IN LIBRVM VI. VARRONIS.

Priore libro) id est, prioribus libris, quarto & quinto.

in his si post aliqua dempta sint) inde si pòst aliquæ demptæ sint. Vertr. S.

ob curior fit voluntas, in posteriores non reprehendenda. Igitur] Obscura fit voluntas impositoris. Non reprehendendi igitur illi &c. A. T.

facilius) vt facilius.

operam Myrmecidis] Myrmecides (vt & Callicrates Lacedæmonius) quadrigas fecit quas musca tegeret; & in sesamo distichon elegiacon litteris aureis scripsit. sed & nauem quam apicula pennis absconderet. Ælian. lib. 1. Plinius lib. 7.

verba omnia] non omnia verba. Vert. nihil mutandum censeo. vt mox dicam.

ab eo quod &c.] locus mendosus videtur Antonio Augustino. Sensus est quidem obscurus, at non desperatus. ita potest restitui, ab eo quòd non ea sunt in locubratione liberali prosecuti. Id vult Varro. Non multa esse verba in soluta oratione & poesi, de quorum etymo non constet. ab eo quod, id est, propterea quòd viri litterati qui de Etymologia scripserunt, paucorum vocabulorum originem reddiderunt, idque probatum iri ostendit ex C. Ælij lectione.

licet multum legerent] licet multum legerim. A. licet multum legeris Vetran. non malè. vt respondeat sequenti, videbis.

in primo) in primis. V.

exili littera expeditam] i. leuiter explicatã.

cium non modò Epimenides post annos quinquaginta expeditus] pro expeditus Turnebus legit experrectus, pro Epimenides Epimenidis. alij ita, Epimenidis opus post annos quinquaginta expeditum. Scaliger. verò Epimenidis corpus post annos quinquaginta expergitum. Hæc ille. Expergitum verò antiquè pro experrectum, Festo.

post annos quinquaginta] ita Plutarchus & Laërtius.

Teucer Liuij) id est, Tragœdia Liulj Androuici. Teucrum etiam Paccuuius composuit, teste Cicerone, 1. de Oratore.

duodecim] decem.

Pompilij) ab eo instituti Salij, ab queis saliare carmen.

fons in carminibus saliorum) foris in carminibus saliorum. V. S.

COLVMNA 47.

multo propius nobis fanto] hæc non expungenda, vt censet Augustinus, cùm id Plautino more dixerit.

prima verba postica] id est Carmen Salicum, qui primi poetæ apud Romanos.

vt quia quare] vt quærere à qua re sit. T.

ad medendum medicina] à medendo medicina. A.

non possem) non possim.

equites ab equite: equitem ab equo] equites ab equito: equito ab equo. V.

vnus erit &c.) versus ex Annalibus Ennij paulò immutatus ab Ouidio in Metamorphosi, & 2. Fastorum. Sunt autem verba Matris ad Iouem de Romulo in numerum deorum referendo.

Hecuba] Ennij fabula.

ô magna templa cæli, tum commista stellis splendidis) ô magna templa cælitum commista stellis splendidis. S.

in Peribœa] Paccuuij.

scrupea saxa &c.] Ardua per loca agresti Nititur, ac trepidante gradu, saxáque scrupea Bacchi, altáque templa propè aggreditur. S.

ex Andromacha) Ennij. Vt coniici potest ex Cicerone: quanquam apud Ciceronem citatur aliter hic versus. v Tullium Tusculana 5.

quàm quia initiũ erat oculi] quaqua intuerant oculi M S. quaqua intuemur oculis.

in hemisphærio] in Hemisphærium T. Est autem locus vbi æther conspicitur.

vbi terra cærulo septum stat] vbi concha cærula, M.S. vbi concha cæruli T. vbi æthera cærula septum stat. V. S. potest ita legi, vbi terra cærulo septo stat. Cærulum autem septum, mare: stare, vel pro contineri, vel pro replere.

in arce item] in arce ita. M S. in arce autẽ. S.

Testáque meta sunto &c.] Locus mendosus videtur Antonio Augustino. Veteres exemplaria habent, Testáq; me ita sunto, quoad ego eas te linguã. alij, Tescáq; me ita sunto. Scal. ita emendat in Coniectaneis, Tesca dumesta sunto, quoad ego castè lingua nuncupauero, quo loco Tesca dumecta interpretatur delectata dumecta. In Appendice verò ita, Templa Tescáque incita sunto, quoad ego castè lingua nuncupauero vbi, incita, idem quod inmota. hinc calculi inciti Isidoro 18. cap. 73. & Ciere calces. Plauto κινεῖν.

olla vel arbor) olla ter. V. vlla ber. M. S. olla vera arbor. T. alij olla fera: alij olla vber. S. ad hunc modum restituit. Olla veter arbor quis est, quam me sentio dixisse, Templũ lectúmque esto in sinistrorsum: olla veter arbor quisquis est, quidquid est sentio dixisse. Templũ, rectúmque esto in dexterũ: intra ea. &c. S.

quoad ego relinquã nuncupauero) quod ego eas te linguam. V. quoad ego castè lingua nuncupauero. S.

quam me) quod me: sic inftá.

interea) intra ea. V. S. tesca spatia & effata.

concretione) concrecione. V. conregione T. conrecione. S. quod idem est quod conregione. sic veteres lubicitare, Inicere, pro subigitare & inicere. Conregione autem est è regione, vti Festus notat. Turnebus contrà, corregionem definit, regionem intra fines comprehensam. moris enim fuit in dedicandis templis & finis, etiam fines ipsos concipi.

sensi] sensit.

Ennius in Medea] hîc præponendus est hic versus, Astu atque Athenas antiquum opulentum, oppidum.

COLVMNA 48.

quod addit templa] quod ad id templum.

Curia Hostilia templum est, & sanctum non est] adde 14. Gell. 7.

Tesca) vide Festum.

Lemnia quis tu es &c.) Quis tu es mortalis qui in diserta Lemnia & Tesca te apportas loca? S.

Lemnia præstolare) Præsto littera rara. vel Lemnia Peræ esto litor arat M S. Qui Lemni aspera tesca tuere & celsa Cabirum delubra tenes, mysteriáque &c. sunt autem versus Anapæstici, ex Philoctete Attij.

et celsa] excelsæ.

Cabirum) Cabirorum mysteria erant in Lemno & in Samothrace, de quibus vide Strabonem.

deinde Volcania) & Volcania.

ab limine) ab lumine.

Et Nauius &c.] Ætnea vi spirante vapor feruidus. S.

vides, vnde ignes cluet mortalibus diueis] videmus, vnde ignis lucet mortalibus clam diuisus. Faernus ita hunc locum emendauit ex Cicerone 2. Tusculana. ab eo sunt, A. Augustinus, Vertranius, Turnebus. Scaliger hos Anapæsticos contrà. ita restituit: vnde ignes mortalibus Diuisse cluet doctu Promethæus clepsisse dolo, pœnáque Ioui fato expendisse supremo.

cluet] clauet. M S. claret T.

diueis] diuus M S. diuisse S.

ideo quòd sancta) ideóque sancta T.

ibi) id est in Lemno.

illud] ex Medo Pacuuij.

Quis pater) versus Ennij.

Bellum tueor &, tueri villam) velle tueri villam. V.

Aeditumum] ita Varro 2. de re rustica: adde Gellium 12. c. 10.

Tu domi] Tueri. V.

quod opus fiat) quid opus fiet. V. quid opus fuat A. quod opus fuat. V. quod opus est, vt fiat. ita apud Plautum Menæchm. actu 2. scen. 3.

etiam inde idem, illud enim extemplò] etiam indidem illud Ennij, extemplo, acceptum me necato & filium. S.

Extemplo] verbum sacrorum: vt Ilicet iudiciorum. hoc, dimisso senatu: illud patrato sacrificio à prætore pronuntiabatur.

Peruade polum) Anapæstici.

continueis secepit spoliis) se cæpit. M S. si vel sic cæpit spoliis T. continuus sex apti: Scaliger ita hos Anapæstos restituit: vt hoc quidem loco τὸ S. significet signis.

circum septum) contra septum V. conseptum S.

insidunt] ἱζανουσι.

signum cadens) signum cadens. V.

In rectore] ita Vertranius: in pectore. V. in Euryface T. Est autem in hunc modum locus hîc restituendus. super oceani stagna alta patris; terrarum anfracta reuisam.

ab eo leges] xii. Tabularum. v. l. 8. ff. de seruit. rustic.

In directo pedum octo: in amfracto sexdecim) Idem habetur in l. 8. ff. de seruit. rusticorum prædiorum, nisi quòd pro in directo, in porrectum ibi legitur.

octo) d. l. 8. & l. 23.

in amfracto] in anfractum, id est vbi flextũ. d. l. 8.

sexdecim) imo xxiiii. Nam ambitus tres dimetientes suas & septimam complectitur. ac proinde Scaliger in Appendice putat hic non agi de toto ambitu, sed de dimidio, idque angulorum cuiusuis viæ rationem exposcere.

Triuia] τριόδιτις. 1. Macrob. 9.

quod in Triuio ponitur] cum corona quernea & draconum voluminibus. vide Sophoclem ἱχνευτ. μοις. Estque querna corona, deorũ inferorum, ad quem etiam modum Parcæ coronantur.

COLVMNA 49.

Titanis) quæ & τιτηνὶς Apollonio 4.

Manilius) Manlius.

Latona parit &c.) Latona pariit casto complexu Iouis Deli gemellos creta Titano deos. ita restituendi hi versus.

obtines) obsides. Cicero 2. de diuinat. apud quem pleniores hi versus.

quòd is medius sit locus terrarum] Creditum ab antiquis, Delphos in eundem locum conuenisse duos coruos. vide Strabonem libro 9. (duos olores fuisse Plutarchus scribit duas aquilas, Pindari interpres) missos à Ioue, hunc ab ortu, illum ab occasu. Inde (referente Pausania) posteri rati sunt illum locum medium terrarum esse, in cuius rei memoriam inibi in lapide extructum monumentum cum hac inscriptione ὑμφαλὸν. Eò pertinet Ouidianum illud 10 Metamorphos. Et orbe

Universidad de Deusto Biblioteca

In medio caruerunt præside Delphi.& author obscœni carminis. Delphos Pithius , orbis vmbilicum vocat.

Neque hic locus terrarum est medius] Idem refert Plutarchus libro De defectu oraculorum.

Neque noster vmbilicus, hominis est medius) Andreas Vesalius aduersus receptam veterum authoritatem (id enim ita sentit Vitruuius 3.c.1. Galenus libro xv. de vsu partium: & libro xi. de placitis Hippocratis & Platonis) libro sexto, de hominis fabrica tradit, non in vmbilico, sed in pubis ossium coalitu corporis humani exquisitum medrũ esse. quod & Pythagoras existimat, vt mox dicetur.

Itaque pingitur qui vocatur ἐχθὼν à Pithagora) Itaque pingitur ἐχθὼν Terra Pythagoræ. MS. ἐχθὼν Πυθαγόρα, id est Terra Pythagoræ. vt Pythagora sit genitiuus Doricus. sed planè sensus perturbatus est. ita lego, Ita pingitur (quæ vocatur ἐχθὼν à Pythagora, vtque media cœli) linea ducta infra vmbilicum, parte qua discernitur homo, an fœminina sit: vbi ortus humanus similis vt in mundo. quasi diceret Varro , Media pars hominis non in vmbilico eius , sed in pubis parte. ea enim discernitur homo, mas an fœmina sit. ' Eandem partem Pythagoras obscurè (quemadmodum multa alia) videtur appellasse terram) ad differentiam fortè alterius partis quã cælestem aut cælum nominabat] terram, inquam, mediam cæli: nec enim duo illa verba, ac terræ, hic quidquam conferunt, sed potiùs à quodam prauo ac distorto interprete, è glossa in contextum conjecta.

per id quod discernitur homo, mas an fœmina sit) hac enim parte sexus æstimatur l. quæritur 10. ff. de statu.

vbi) sibi.

terra mundi media) mirum id tribui Pythagoræ à Varrone, cùm id apertè neget Pythagoras apud Plutarchum in Numa.

Sed quod vocant Delphis in ade &c.) sed quod vocant Delphis μεσομφαλίαν in æde.

adlatum est quiddam vt thesauri specie &c.) allatus, vel allatum. V. ad latus foraminis est quiddam vt thesauri specie, quod Græci ὄμφαλον dixerunt. Vertr. Scaliger ita legit, foramen allatum est quoddam thesauri specie: vel, thesauri specie allatum (Straboni 10. est πετεινὸν μόριον, à fasciis, in modũ alarum vtrinque pensile. adde Strabonem lib. 9.) Idẽ apud Festum in Fauissæ ita legit, foramen ad latus est quoddã thesauri specie &c. id est ad modum illarum fauissarum, quas Græci θησαύρους vocant. vide Plutarchum in Philopoem. & Liuium 39.

vt thesauri speciem) vt thesauri specie Vertr. vt tensauri specie S. quasi diceret, est foramen Delphis simile tensorio foramini, eo sensu: Foramẽ illud tẽuis vtrinque vinctũ est, quẽadmodum & tensorij vmbilici, in quos inseruntur funes illi , quibus vtrinque ad latus vinciuntur equi funales. sed præstat his verbis intelligi foramen quoddam allatum fuisse Delphis, vt ibi esset thesaurus.

vmbilicum) hanc vocem dispungendam existimat Scaliger.

altrix terra) βαθυδίστερα, κουροτρόφος.

Ennius) in Eumenidibus, quas ipse vertit ex Æschylo.

Areopagita quid dedere aliud quàm pedam) quàm peram V. quàm pudam T. id est quàm pudet. Scaliger ita, Areopagiticam ea de re vocant petram.

Musæ quæ pedibus magnum pulsatis olympũ) vnicuique Musæ veteres sedes in cœlo adsignabant. qua de re vide Macrob. 2. in somnium 3. atque ita è cœlo Musam inuocat Horatius: Descende cœlo.

pulsatis olympum) citatur à Seruio.

quasi Hellespontum & claustra) Quo Pontus Helles T. ad Hellesponti claustra, quod Xerxes S.

concludit) conlidit, malè. Nã Æschylus dixerat κλεῖσαι βόσπορον. Herodotus ζεῦξαι.

loqui in Aegeo freto] alicui in Ægeo freto. V. allicui in Ægeo freto. S. id est allexi.

ab insulis) id est scopulis: alij legunt ab hinnulis.

Paccuuius) in Duloreste.

Aeges) dispungenda hæc vox est.

dicitur] dixit. V.

Ennius] Næuius.

Cõferre aut ratem aratam qui perit, & quidum mare] conferre queant T. conferta rate, inærataque peritè. Qui dium mare &c. S. vt conferta, hoc loco sit, numerosa: Inærata, χρησίμως ἐχόντων. diũ mare. id quod Græci, εἰς ἅλα δίην. aliàs, conferre ratem, est eam agere. sed quidã Idem ipse in Appendice hunc locum ita legit, vt conferre queant, rate, mo erataque peritè, per liquidum mare. vt Varro hoc loco videatur referre, quo primùm elassem fabricare, & in ea se exercere cœperunt Romani. de quo vide Polyb. 1.

videntur. Ratis enim &c.) videntur, rarescunt. & hoc ratis. Stiatum illud, vbi plures mali aut asseres ac restes ab lato. S. vt ratis ab rarescendo dicatur. aliàs nullum hic Etymon ratis adfertur.

dextra & sinistra] dextra sinistra S.

COLVMNA 50.

*aut asseres**. *agrestis ab agro*) aut asseres ac restes ab lato. S.

Insulas

Insulas] ab Infilare dictæ insulæ. Infilare autem est amicire.

cùm ad sepulchrũ] velari. n. solita sepulchra.

sed velatas) cùm velatas. T. locus mendosus videtur Antonio Augustino. velatas frondentes comas. S.

Cornuatam vmbram iaci] Cornua taurum. T. Cornuat aurum, vmbram iacit. icere paret. Cornuata à cornib. S. Cornuare est in flectere: paret, idem quod apparet, vt ex formulis iurisconsultorum constare potest, si paret eũ dare oportere l. 5. ff. de rei vindi. l. 11. §. proscribere π. de institi. l. 47. §. sed si π. de legat. 1. l. 7. ff. secundum tab. l. 7. §. illud sciendum π. ex quib. causas in possess. l. 179. π. de verb. signif. l. 34. π. de regulis iuris, vmbram etiam iacere. Plinius dixit lib. 2. nisi legas vibrans iacit. vel, vibrat, iacit.

curuamus] curuantur. A.

Cosauli, doloso) osculo, dolori. V. orculo, dolosi. T. Coesuli. S. id est cæruli vel Cosaulæ.

omnia verò adpatula coemisse] Locus hic corruptus Antonio Augustino videtur. omnia ad patula, est in veteri. Scaliger ita emendat, Ennio verò ac Pacuuio miseria incusia, &c. In Appendice verò ita, omnia dapatilia coemisse Iani Cusiones, Duonus, Ceruses, Diuius, Ianúsque venit. Putat autem duos esse versus Saturnios, in queis τὸ Coemisse, vel Comisse, Comedisse: Duonus Ceruses , bonus creator Cusiones, Curiones. Quin , in coniectaneis scribit, errores qui hic sunt, vel eruditissimos, deterrere à tanto negotio adgrediendo, hoc est ab emendatione huius loci. Ego verò tentabo vt potero hunc iocum restituere, verbis Varronis paulò altius repetitis, ad pleniorem intellectum. Ad hunc itaq; modum restituo, vt in multis verbis antiquis dicebant. S. postea dicunt R. vt in carmine Saliorũ sunt hęc, Cosauli, Dolosi, Eso, ornamenta, arbosem, quærere. Item Cusiatii Muses, Ruse, itemque Iasses, sesiæ &c. pro Corauli, dolori, ero, ornamenta, arborem, quærere, Curiatij, mures, rure, lares, feriæ. Rem ita esse deprehendet lector exacta collatione, Festi, Varronis, ac veterum adhibita.

coemisse] conuenisse. V.

Iam Cusiatij] incusia vel Iani Cusiones. S. Iani Cusianes. M S. T.

muses Ruse] mesidie onese vel Duonus Cepusus. S.

Ruse dúmque] rudesúmque. S.

dumque Ianus venet posi] Venese quod Venere post. vel Diuius Ianúsque venet. S. Turnebus, sunt Curiones qui iam venerant ad omina Diuius & Ianus.

diuum exta cante] Diuum, id est Ianum.

cante] id est cantate. sic apud Festum Cantato pro Cantato: vbi tamẽ emendo Cantæ pro Cantate.

supplice Cante] id est suppliciter.

veteres Casmenas Caseas res volo profari Eo primum, &c. veteres ò Camænæ , calcas res volo profarier, & Priamum.

volo profari] profari volo M S. volo profarier.

Ennius] hunc versum citare videtur Cicer. 2. Tusculana.

Casci populi] coloni deducti à Latinis antè Romam conditam. v. Halicarnass.

Manilius) Manlius.

Casum duxisse Casam] id est decrepitum decrepitam duxisse.

Canoras conficiebãt nuptias) alij canoras interpretantur concinentes: alij, Caron eas faciebat nuptias. eo sensu, Charontem eas nuptias celebrasse, quòd decrepito decrepita nupserit.

Papinij] Pomponij apud Priscianum.

Ridiculum est. &c.] hos versus ita restituit Octauius Pantagathus, cùm antea legerentur corrupti hoc modo, Ridiculum est, cùm te Casæam tua Casea dicit. Amica Philippotomis, eius qui senex puerũ dicit pusum: puellam pusam. fic fiet mutuam mulinam. Vt fig verum pusus tu, tua amica senex. Turnebus ita, Fili Petroni sesquisenex puerum dicit pusum pusa puella, ast mutua muli. Nam ea verè pusus tu, tua amica senex. Scaliger verò ad hunc modum , Ridiculum est cùm te Casæam tua dicat amica, Fili Petroni, sesqui senex puerum. Dic tu pusam illam, sic fiet mutua muli. Nam verè pusus tu, tua amica senex.

mutua muli) mutuam mulinam. V. mutua muli. T. S.

tua amica senex] Idem apud Priscianum libro 3.

Cassinum) Cascinum.

Cassinum forum] Cascinum forum.

pupum senem] pappum senem. S.

Casnar] v. Festum & Nonium.

Ambe] Ambio. M S. ἄμφι.

Canis caninam non est] Caninam, id est carnem vel pellem.

Ambagio dicta vt Ambustum] Abagio dicta vt Abustum.

Ambiegna] Ambegna. Fest. T. ambigna Fulg.

COLVMNA 51.

Fœta) feta. S.

magnus homo) μέγας apud Aristophanem Stolidus & ineptus.

immanis canes vt] sic Homerus ἔρυθρος ὡς

Vt signa canant] vt, signa canunt. citatur autem hoc commation ex Ennio.

roſtrata] roſtra. V.

adcidiſſet] accidiſſet. Cicero 5. ad Atticum cecidiſſet. Eſt autem hic verſus Ennij in Medea Tullius 3. de Natura & 2. ad Herēniū.

trabes] vide Priſcianum lib. 7. & Varronem infrà.

Ennius, &c.] hæc verba à Macrobio 3. cap. 8. tribuuntur Medeæ apud Paccuuium. Scribendum igitur, in Medo Paccuuius: ſic apud Diomedem, falsò tribuuntur illa verba, Quis tu es mulier, Medo Ennij.

gloſſemata] id eſt verba obſcura.

Caſmillus) vide Plutarchum in Numa: Halicarnaſſ. 2.

qui cummerum fert) qui merum. V. ita legēdum, qui cumerum. Cumerum ſeu Cumera vas nuptiale. v. Feſtum.

in quo quid ſit in miniſterio] cum quo quid ſit in miniſterio. Vertr.

extrinſecus neſciunt) extrinſecus neſciunt.

Caſmillus vocatur in Samothracum myſterijs) idem refert interpres Appollonij.

Dijs magnis) qui & Diui potes, & Cabiri. id enim Cabir Syriacè ſignificat.

verbum Græcum arbitror) idem refert Feſtus. Tuſcum tamen verbum eſſe Macrobius lib 3. ſcribit.

apud Callimachum] Vide Macrobium dicto loco.

in penateis eius] in poemat. β. Vertr.

apud Ennium) in Sotadico ſcilicet. adde Feſtum.

ſubulo finitimas, &c.) ſubulo quondam marinas propter aſtabat plagas.

aſtabat) aſſabat, Scaliger. Aſſare tibicines dicuntur qui ſola tibia canunt, nulla voce admiſſa. v. Feſtum in Aſſa.

verſui) ſcripſere alij rem verſibus, &c. apud Ciceronem in oratore ad Brutum ita legitur.

Fauni] qui iidem apud Latinos quòd Magi apud Perſas, & Bardi apud Gallos

in verſibus quos vocant Saturnios] qui tandem, inuentore Ennio, degenerarunt in Heroicos. Cicero ſecundo de legibus. Horatius de arte. & hoc quidem Ennius ait in Neuium, qui Saturnio carmine ſecundum bellum Punicum ſcripſerat. Eſt autem verſus Saturnius Iambicus Hypercatalecticus vt: Dabunt malum Metelli Nævio poetæ. vide Feſtum in Saturno dies Feſtus.

à verſibus viendis) à verſibus vagiendis. Scaliger.

Corpore Tartarino] deſumptum à Græcis, παρτάρεϊ σώματι, ὕπα μελαμπέπλος ἀστυνέϊρα. Scaliger.

paluda virago] Paluda virago cui par imber & ignis ſpiritus & grauis terra. ita citatur apud Probum. Porro Paluda pro paludata, alij legunt prognata.

virago) Gloſſis ἀνδρεία, γυναῖκα: alio loco ἀνδρογύνος.

Tartarino) id eſt horrendo, horribili. Feſtus.

Plato in quarto de fluminibus] Hic dialogus eſt Phædo, quartus primæ tetralogiæ. Nam & ita diuiſi Platonis libri à Criticis. vide S. in Appendice.

Epeum fumificum coquum) Coquum fuiſſe teſtatur Athenæus: lixam verò Theocritus.

apud Ennium] apud Nævium. V.

Lucam bouem) id eſt Elephantum. Hoc etiam adiiciendum Scarabeos, quos Galli Ceruos volantes appellant, Lucas etiam dici à Plinio 11 cap. 28.

Verginij] Virgilij.

Colvmna 52.

id eſt) identidem vel non item. V.

cornutas) cornuatas V.

quos dentes multi dicunt, ſunt cornua) idem refert Pauſanias.

non Africana beſtia) id eſt Pantheræ.

Orator ſine pace redit) Cyneam intelligit qui re infecta à ſenatu remiſſus, de quo vide Plutarchum in Pyrrho, de quo ſuaſione Appij Claudij Cæci, cuius verba ab Ennio recitantur. Quo vobis mentes &c. adde legem §. 5. ff. de iuſtis vocando.

qui enim verba haberet orationum publicè aduerſus eum quo legebatur ab oratione, oratorem dictus) aduerſus eum cum quo belligerabatur. Vertr. Qui enim vt orationem haberet publicè ab vnius ſis. tum quòd legebatur, ab oratione orator dictus: Turnebus. Qui verba haberet rationum publicè aduerſus eum quò legebatur. Scaliger: ita lego. Qui enim verba habet & orationem publicè aduerſus eum in quem legebatur &c.

Cum res maiore ratione legebantur potiſſimum, &c.) cùm res maior erat, eò legebantur. A. cui fauet lex 4. §. ordine 5. digeſtis de legationibus. eò legabantur, Vertranius, vt Plautus Sticho. Actu tertio, ſcena ſecunda, oratores veniunt huc legati publicè. Scaliger verò ita, cùm à Republica maiore ratione legebantur. Fortaſſe non abſurdè legi poterit, Cùm res maior erat, ij legabantur qui, &c. de legatis vide titulum Pandectarum de legationibus.

oratores doctiloqui.) qui & λάτραι Homero. Certè in iure conſtat oratores pro legatis vſurpari in lege. Lege Iulia 7. ff. ad legem Iuliam de re publica.

olli.] id eſt Numæ.

Egeriai.] id eſt Aegeriæ Nymphæ.

ollus letho datus eſt] olſus Quirinus letho datus eſt Feſt. in. Quiris hinc Cicero in li. de legibus. Hos letho datos. adde Feſtum in Indictiuum funus & Simpludiarea.

λίθα] lethum, à Græco λήθη, id eſt obliuione. Priſcianus verò à Leo leui, letum. Cæterum cur letho datum potius dicerent quàm mortuum, ideo fortè, ne mortui mentione iniecta videretur δυσφημεῖν. Itaque vel vixiſſe Plutarchum in Ciceronе, vel fœlices eſſe dicebant. vide Ammianum 25.

menſas.] quæ & Curiales, & Anclabræ ab anculando id eſt miniſtrando, & aſſidellæ dicebantur. alij legunt menſes quos additos fuiſſe à Numa teſtantur hiſtoriæ.

ancilia.) ancilia primus. S.

anciſu.] Jambeciſu. M S T S.

ab vtraque parte, &c.] vt Thracum inciſa, vt Saturnio in carmine. S.

Saturnio, &c.] item alibi, Libaque.

fictores.] alij fartores. dixi ad Feſtum in Fercum.

è ſcirpeis virgultis] Ouidius, Tum quoque Priſcorum virgo ſimulachra virorum, Mittere roboreo ſcirpea ponte ſolet.

triginta.] viginti quatuor.

in ſacris, In capitibus.] alij, in ſacris capitibus. S. in ſacris apicibus, id eſt, pileis, teſte Dionyſio 2.

vt metam.] id eſt rorma metę figurarum pilleum lanarum Feſt.

vti velatos.) vti elatos. S.

ait.] Ennius.

Volturnalis,) vortumnalis.

Falacer.] Falacralis.

patrona. pater.

Catus Aelius Sextus.] vide Ciceronem.

& quod eſt, tunc &c.] & quod eſt. Tunc cępit memorare ſimul, rata dicta accipienda, acura S.

Thynno capto.] locus mendoſus. A. Vertr. Tunno capto cotium. V. Tunnos captato, cordulum exclude: minores occidunt Lupe, ſaperdæ te, & iura ſiluij. ſumen te atque amia: Scali. in Coniectaneis. Eſt autem ſpecies prouerbij talis. Thunno captato coruum excludendum foras.

occidúntque lupos ſperdite, &c] occidunt, lupe, ſaperdæ te & iura ſiluri. T. Rectè Lupe. Nam in lupum inuehitur Lucilius, quem in ſuo etiam poemate perſtrinxit Perſius & Horatius.

Quaque caruleo, &c.] Corpore cæruleo caudaque cortina receptat. T. Quæque freto cauda cæruleo cortina receptat. Cortina dicta quòd, &c.

Colvmna 53.

ea à corde.] Imò potius à rotunditate quòd cortes rotundæ. Cato originib.

inde inuicteis ſumpſerunt perduellibus.) Quid vnde inuitis ſumpſerint. T. vindictam victis ſumpſerunt perduellibus.

ſtellis quatruor.] ſtellis tribus. T.

Opilius.] Turpilius. V.

veſpernam.] veſpera adde Feſtum in Scēſas.

itaque dicitur) vt ab eo ſtella Veſper appelletur. V. T.

alter.] alterutrum. S.

id eſt.] id eſt. T. S. quaſi diceret, Veſper non modo ſignificat tempus, ſed & ſtellam.

Græci διάστημα.) dicunt ἑσπέρα.

Næuius.] Næuius Iouem V. vt ita explicatur verſus Saturnius.

ſolis occaſu diei ſuprema.] ſol occaſus ſuprema & c. ita Gellius. dixi ad leges X I I. Tabularum.

Cornicula.] Cornicularia.

decem.) duodecim. A. Vertr.

à ſtipatione.] à ſtipe: eo ſenſu à ſtipe ſtipatores: à λάτρον (quod eſt mercedula) Latrones, λάτρων] λῃρῶν. V.

nonnunquam milites appellant latrones.] vide Ennium Annal. 1. Plautum in Milite glorioſo. Feſtum in Latrones & Nonium in Latrocinari.

quod item vt milites cum ferro.] quòd itent milites cum ferro. A. quod item, vt illi milites. Vertr.

Item.) ſumpta ex Lycurgo Næuij.

Diabathra.) riſi egomet caſabundum ire ebrium diabathra, &c. eſt autem Diabathra genus calceamenti à quo diabathrarij. Feſtus in Diabathra. hinc Diabathrare Plauto in Aululariâ ſcena, Narrani. qua ratione quidam in l. 1. Cod. de excuſationibus artificum pro Diatretarij, legunt Diabathrarij: non neceſſariò. ſunt enim Diarreratij qui margarita perforant. dixi ad legem 27. §. ſi calicem diatretum ff. ad l. Aquil.

& erat amictus.] atque amictus erat.

Lanam carere.) lanas carpere. V. Lanam carere eſt purgare: hinc Carduus & Carminare ξαίνειν ἄκανθα. eo verbo vtitur Nonius.

Coſmotria.) Aenathria.

nequam.) Nequam eſt lana. A. Nequa eſt lana. T.

oſca.) eadem Solox Lucilio. vide Feſtum in Solox.

in Perſa.) act. 1. ſcen. 3.

& in Latina.] & in Latio.

Adſcriptini.) adde Feſtum in Adſcriptitij.

in Trinummo]act.2. scena 4.

illum tibi.]illum ibi. V.

id est inanem.)inde inanem.V.A.

vbi Rorarij, estis?)vbi rorarij. Estis? &c. vide Nonium, Festum, Liuium.hic autem locus ita integer esse poterat, sequimini me hâc sultis legiones omnes Laurentes. vbi Rorarij, Estis? &c.

Cato.)libro de re militari: adde Varronem libro de vita pop.Romani, apud Nonium in Accensi.

potest id ab arbitrio, &c.] potest esse id ab Accio. Vertr.ei fauet Varro libro xx. rerum humanarum. Scaliger ita emendat, id ab arbitrio eius(nam inde arbitrium) cuius minister.

nam inde]nam id est. T.

Pacuuius Deum Triportenta.]locus non est emendosus sed lacuna.

Idem.]Plautus Mercatore act.3. scena 4.

COLVMNA 54.

diuidia.]diuidiæ A.Vertr.

Curculione.]act.2.scena 1.

tibi est, lienes necant.]tibi sit.lieu necat.A.

in Phagone.] Huius fabulæ nemo veterum mentionem facit.

omne medullium.]omine medullium.V.omne medullium. T.

Honos syncerasto perit.] Continuò is me ex syncerasto crurifragium fecerit. T. vt sit Throcaicus.

in Parasito pigro.)quæ & λιπαργος; ex qua ciat Priscianus versum.

Trames.) Tarmes. S. intelligit vermiculos. vide Isidorum.

Age, euge, specta.]à grege spectа. T. antea à gerge.alij Age age spectа.

vibices.]viuices. V. viuifices. M S.

quid essent.]quid est: vt sit quadratus Iambicus.

Ciſtellaria.]Neruolaria Vertr. Clitellaria. S. quæ & Astraba, nam δεμάδα, Clitella. atque ita citantur, vt sæpius fabulæ poetarum Latinè & Græcè.

sunt heic.]sumptuis S.

Diobolares.]sic apud Planudem.

scenicule.]schęniculę Vertr.ita Festus: schœnicocolæ. T.schœnicolæ.S.

à scano nugario vnguento.]fiebat ex σχοίνω. iunco odorato: de quo Varro lib.de re rustica. hinc schœnæ, delibutæ. Plaut.in Poenulo.

nugario.]nugatorio. Vertr.id est vili. nucario. A.

miracula.]muricolæ.vel myricolæ.S.id est μυροθηκας, nisi hic locus pertineat ad φαρμακας & μορμονας.

distortas oribus.)distortis oribus, deformes.

Ilẽ lem.]Idẽ Neruolaria. S.in Eruolaria.V.

scrantia.]scraptæ, Non Fest. Scraciæ. M S. T. Strateæ.3. Gel.2. Scranctiæ.V. scractiæ M S. scracere, Gallis cracher.

scrupeda.]scrupedę S. σκριπεδα Græcis scelponęe, quasi per scrupos & lapillos incedentes, id est difficulter ingredientes.

Stritabilæ.]stratiuolæ.3. Gel. 2. strictipellæ. M S. vt sint strictiuellæ Nonio, quæ stringant cutem, quæ volcellis cilia ac pilos euellunt, vel quæ nimio calamistrorum vsu, pellẽ adurunt, vnde incoctæ dicuntur Festo, in Incoctę.

Tantala.]sordidæ 3. Gel.2. Nonius Tantulæ M S. id est paruulæ.

ab screando scrantia.] ab excreando scranciæ. Vertr. ab excreando scrancia siccam significat. S. vt innuat, mulierem tussiendo & excreando exhaustam: quod inter caussas repudij apud Iuuenalem, Iam grauis es nobis, nimiúmque emungeris.

Auscaripedam.] Auscuripeda. V. à scauro pede scauripedam. T.S. pes scaurus cuius rari sunt extantes vnde Scaurorum nomẽ. Glossis scaurus σκιλλάντους alij legunt Ascaripedam, vt Scaliger ἀσκαρίδας vermes.

Iuuentus Comicus]al. Iuuentius Comicus. *à vermiculo piloso.*]ἀσκαρίδος Græci, quos Gaza perperam vertit Tipullam.

Valerius.]Soranus, cuius meminit Cicero lib.de Oratore ad Q.fratrem.

à pede ac scrupea.] Plaut.quod ea scrupea esset pede.

positum, Incuriosa, &c.]positum in curiosa T.positum pro Curiosa. Itaque est in Menalippo, Reiicias abs te religionem, scrupeæ imponas.

Menalippe.)Menalippo. S. Attij poetæ.

reiicis.]reiicias. S. reiicit religionem, quæ omen ad alium transfert.

stritabillas à stritilando.] strictibilas à strictilando M S. T. Stratiuolæ 3. Gell. 2. Stratiuulæ.

stritare.)à terendo. eadem forma qua stritauus pro tritauus. stricare. T. à stringo. scrutare. M S. structare. S. à struo, id est mouco. vnde in legibus XII. Tabul. pedem struit, id est mouet. vide Festum in Struere.

eo qui sistit aegre.) Altæ huiusmodi personæ vocabantur.

Actiosa, &c.] Actiosæ annonam caram è vili concinnant viris. Vertr. alij legunt, Axiosæ: alij Axitiosæ, ex Festo, id est factiosæ, quæ & Axiæ eidem.

in sitelitergo.]in scythæ liturgo. S. Nam Athenæo, Scythæ, liturgi sunt, eúmque ordinem apud veteres tenebant in stipandis tergum corporibus, quem hodie Germani.

mulieres vxorculauit. &c.)mulier es, vxor: ciuicam te ego noui, scio axitiosam. T. mulier es, vxor. Cuia vir? Noui, scio, axiosa es. S. hoc

conuicio, Mulier, dimittere solebant vxores. Terentius, oh pergis mulier esse. Plautus Casina, foras, mulieres, nisi vxorculare hic eadem forma dicatur qua apud Varronem in γυναικωνίτιδι mulierare.

suspicatrices]consupplicatrices. M S.

Ceraſtibola, vt de lumbo obcenabis] Cera stribula. V. Carastribula vt delũbus cœnabis. Terent. Caro strebola, vitellina est, cœnabis. Scaliger. Caro strebula Arnobio quæ ex cœndicibus demitur, ideóque à vertendo strebula. Nam στρέλλος Græcis curuus & prauus.

ego illam]ego illum. V. ego sima actutum adrasi. T.

Lima]limæ.

in Pœnulo]act.3.scen.1.

Truculento]act.2.scen.6.

Grallator]vide Nonium & Festum.

ab luciu]ab luca. V. ab aliquo. T.

qui inscribitur nomina Barbarica] qui inscribitur νόμιμα βαρβαρικά. T.S. sic citatur in Thyrenicis legibus ab Athenæo.

Barbarica) à Barbaris enim mos præfacandi inductus à Phrygia)teste Polluce. adde Varronẽ 4. de vita P.Romani. apud Nonium in Nænia & Præficæ)ab Ænea ciũ que comitibus (ab iis Cares acceperunt, teste eodem Polluce) vnde Nænia seu θρῆνος Phrygium vocabulum: id Latini lessum. Canebant autem Nænia ad Tibiam quam Catullus ideo Barbaram vocat. eadem etiam canebant in funere infantium. Statius 6. à quò fortè genus legis puerilis, Nænia Horatio dicitur: & eadem pro Nugis & friuolis, quòd quæ canerent in mortuorum laudem, nugæ essent. Plaurus Asina, non nugæ: non enim mortualia & apud Gellium 18.cap.7. Cato Philosophos vocat, mera mortualia vel mortuaria Glossaria.

dicta]ea dicta.

in præfatione]à præfectione.

decem Coelites quos montibus summis, ripis fodere]simus ripis sedere. M S. scimus Ripheis fodere. Terent. decem Coelites ques montibus summis Ripeis fodere. Scaliger. Ques pro qui. Coelitum autem vocabulo intellige, Argyraspos vnoculos. Fodere autem eos quòd dicit, referendum ad auraria metalla quę Gryphi adseruabant, quos Latini Picos, teste Plauto in Aulularia v. Nonium in Picos. Festum in Dracones.

ab oculo Coeles] Imò potiùs à Græco κύκλωψ. S.

Curculione]act.3 scen.1.

apud Cassium]C. Actium T. apud Attiũ. S.

COLVMNA 55.

Quid noctis videtur, &c.]Quid nunc noctis tempus est, Terent. vt sint Anapæstici. alij legunt. Cùm no x videtur. Scaliger, Quid noctis videtur? in altisono cœli Clypeo temo superat stellas, cogens sublime etiam atque etiam noctis itiner.

sublime cogens) sublimis agens. T. cogens sublime. S.

cultura tempus)colendi tempus. Glossis Cultura γεωργία, γεωπονία.

septem stellas]ita Cicero vocat Septentriones. 1. Tusculana.

vt Homerus]Iliad. x. & odyss. ε.

valentes glebarij] Græci καμπτῆρα χυτρόποδα, καμπτῆρα χυτρόπουν. Eadem forma valentes virgatores. Plauto in Asinaria dicuntur.

Glebarij]à gleba dicti. Glossis βῶλος γῆ. hinc deminutiuum Glebula βωλάδιον.

à detritu)è detrito M S. detritum. V. er detritum. T. ita lego. Et detrito, eo sensu, non dici Tertiones, sed Triones syllaba Er detrita. Scaliger ita legere videtur. S. detrito eo sensu Triones olim Striones dictos à Stria, quam proscindendo sulcos, faciunt: pòst, non strio nes sed Triones. Glossis Triones βόες ἀρχαῖοι. Item Triones ἄροτρα.

terna trigona]ternæ trigona. T.

Inde hic bene potus primo crepusculo] inde bene appotus, &c. V. Inde bene appotus primulo crepusculo, Domum ire cœpi tramite dextera via.

In Condalio)nomen est fabulæ Plauti, quam eidem Festus tribuit. Vide Gellium. Condali autem est anulus.

tam crepusculo]tua crepusculo. V.

vt ament &]vt amens lampadas accendit. Scaliger.

accendere]occidere. V. occidit. S.

volo, at redito conticinio) volo. huc redito cõticinio. Sic suprà libro 5. vbi de Conticinio.

reciproca tendens, &c.) Trimeter Iambicus, cùm principio ἀναπαιστικὸς, sed potest ita concinnari. Tendons neruo tela reciproca concita equino S.

apud Plautum) Pseudolo act.3. scen.3.

vt transuersus, &c.]ita legitur apud Plaut. Non prorsus, verùm ex transuerso cedit, quasi cancer soleat.

qui in id quod est versus) qui in id quod est in versum MS. in versu. T. inuersum. V.

COLVMNA 56.

Iamque auroram Anapesti rutilare) id sumit pro αὐγάζεσθαι Albicare dixit Martius in mimiam bis. vt l.25. § 1. ff. de heredib. instituendis, albescente cœlo.

mulieres valdè rufæ Rutilæ dictæ)à ruffea facie: & à Catone 7. originum. Ruffæ, à capillis. ad id vtebantur cinere ex fecibus vini redacto. idque vocabant fæculam. v. Festum in Ruscum & Rutilium.

scortatur)obsonat: ita legitur apud Terentium. T. Vertr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in aliquos sacris scriptum. Ne quid scortei m) Ouidius, scortea, non illi fas est inferre sacello, Ne violent puros exanimata deos. Glossis scorteum δερμάτινον]

morticinium) morticinium, dixi ad l. vaicam in fi. ff. de via publica. Glossis, morticina θανάσιμα.

scorto] scorteo.

multis nomen) Coronis Anapæstica.

omnia sunt eius] omina sunt eius.

itaque in Ioue hoc & Homerus) id est Ioue annuere dicunt. hinc Græci νεύειν κρατί.

apud Plautum) initio Militis glorioſi.

esuriens insane bene] esuriens insani eadem. T. ne alioquin versus claudicet.

Epithyrum vocabulum est cibi] de quo vide Columellam. dicitur autē, non quod adiiciatur caseus, sed quod adiiciatur caseo.

apud Pacuuium] in Teucro. & apud Ciceronem 1. de diuinat.

Flexanima tanquam lymphata, &c) Flexanimat aquam Lymphatā. V. Flexamina. M S. Ciceronis, vbi hic locus plenior.

Thetis] Thelis. T. ita enim locutus Ennius & pro Thelide. Thetin: sic medi a pro melica.

peruolgans) Lucretius, peruolgant fulgura cœlum: alij, peruolans ferot.

furor] ferot. sic Apollonius 4. locutus χ' πότνια θεὰ λελιωμένοι φέρεται. S.

pullos tranquillo mari dicitur facere) Plautus Pœnulo, Nisi illam tranquillam facis quàm mare est olim Quum ibi alcedo pullos educat suos. v. Plin. 10. cap. 32.

vt suo] vt in suo. V. & malè.

duodecim viros) Quindecim viros. M S. A. Decemuiros Vert. vt alludat Varro ad senatusconsultū, de quo Liu. 25. quo cautū fuit, vt Decēuiri Sibyllini sacra Græco ritu facerent: de quo v. Macrob. 1. cap. 17. Hi postea XII. postremo XV. Horatius, Quindecim Diana preces virorum curet.

Græco ritu) in sacro Cereris scilicet. Cic. de legib. néve quē initiātо, nisi Cereri Græco sacro.

rita] seu Castu. vnde in Casto seu Castu Cereris esse, idē quod Cereri operari ἁγνεύειν puriter facere: tūc minuebatur populo Luctus. v. Festū. Glossis Castus. ἁγνὸς ὁ καθαρός. Castimonium ἁγνεία.

rectè perfectis sacris] rite, &c.

comiter monstrabitur] sic Ennius apud Cic. Comiter monstrat viam: & in lege non dubito 7. in fi. ff. de captiuis comiter maiestatem populi Romani conseruare.

Latina) Latinè

Atilium) quē Cicero durum vocat (integras fabulas ex Græco vertit) quemque Volcatius præfert Terentio.

Lyde] Lude.

Come Conde) Come crede. V. come tunde. T Comere enim pro pulsare. quo sensu Plautus pectere. & Terentius Depexum dare.

Nulla res neque, &c.] ita interpunge. Nulla res, neque cicurare, neque mederier potis est, neque reficere. S.

cicurare) pro quo Nigidius in historia Animalium curare dixit. Hinc cultura Horatio.

COLVMNA 57.

Plautus] in Comœdia deperdita. & tamen similis est propè locus in Rudēte, hoc modo, Eluas tu, an exūgare, cicum non interdum.

Cicum] κικκύς. Hesychio διαχώρησις. Glossis Cicum γρύκκαρος.

Densum] genus vestimenti à dentibus pectinis quibus feritur, quódque densitate frigus arcet.

interduo) interdico.

Eccum) circum.

apud Plautum] in Menechmis act. 1. scen. 2.

effutitium) effutirum.

Hebe] Hebe. V. vt sit ἥβη.

ſpe quidem) sæpe A ipse. T.

Pompilium] Popiliū Vertr. de quo Cicero 9. famil.

Heu qua me causſa) Eheu qua causſa fortuna infesta premis me? S.

apud Lucretiū) apud Luciliū. Vertr. S. aliàs hìc versus non extat apud Lucretium.

atque aliquos, &c.] atque aliquo subitò ab rebus Clepsere modo qui: vel, foróque T.

ibi ab rebus clepsere foro] ibus ab rebus clepsere foróque. S.

Mattium) Mattius Mimiābos scripsit. Iliada Homeri transtulit Latinè. (vt Liuius Andronicus 200. annis antè, Odysseam.) Caio Cæsari amicissimus. alij tamen Manium vatem legunt, de quo v. Liuium 25.

mœrebat] mœrebant. S.

manducari) pro manducare. ita veteres locuti, teste Nonio.

vt actius scribit scena) per è simplex nō scen. *pappum Mœsum)* pappūm Mesium vel Messium. V. pappum Mesium nō Mæsium. S. vulg. enim probare Varro, ea quæ cùm diphtongo scribuntur, simpliciter à nōnullis pronūtiari. Est autē Pappus canens carduorum lanugo. vide Fest in Pappi. nomen ex eo habet, quòd vt anus canescat. Mæsius autem Oscorum lingua maiorem significat.

Cæcilius ne rusticus fiat) Cæcilius Prætor ne rusticus fiat. S. ex Dion. ede.

pueris turpicula res in collo suspenditur) cum puerilis. V. cum puerulis, &c. T.

Turpicula res] veretrum. S. quod fascinus, & fascinū ad fascinationes depellendas, ad id etiam profuisse Satyrica signa in hortis. Plin. refert hinc inauspicatę aues foribus affixæ. moliri malum credebantur. Caluæ & cranis asini ad id quoque credebantur prodesse adde eundem 28. cap. 1.

ne quid obsit bonæ scenæ causſa) ita lego. Ne quid obsit: bonæ scenæ causſa. Bonæ scenæ dixit pro bonæ rei. Scæua enim manu vtebantur vt sæpius fures, vt quę minus obseruetur. quod Matruchno obiicit Catullus. Idem apud Plautum in Pseudolo.

quid sit, aue sinistra quæ est.) quod sit aui sinistra scæua, &c. T. S. antea legebatur aut sinistra.

aue sinistra.) id est prospera: cui contraria impediens & Arcula (ab arcendo) Cliuia (id est difficilis, remoris (à remorando) Inebra, Enebra, Altera (quæ bonis auibus superueniens vitium illis faciebat) volgra, quæ volando malum auspicium facit.

Plautum.) in Cistellaria.

Quia ego.) Quum ego. A. Tum ego: ita apud Plautum.

quo de sinu) quod est mihi frequentem. V. Ita omnibus relictis rebus. T.

qui adest assiduus.) Idem Cicero de petit. Consulatus.

COLVMNA 58.

tanti est frequentare.) est facilè frequentare tibi, vtilésque habere ita in prandio. T.

Apparet dicere, &c) apparatū dicit facilem, est curare. V. ego verò ita lego. Apparet dicere, facile est curare, vt admnus. interpretatur enim Varro hæc verba, Tanti est frequentare.

corpora lotis, &c.) corpora lotis decretū statue est, quibus concidet obrutu fossim.

fossare corpora.] dare corpora. V. fodicare, Glaic. M S. T fodare Festus.

telis, &c.] telis, quibus concidit fossim obrutus.

fac fiet obrutus.] faxim & obrutus. V. face mussset obrutus. T. facimus & obrutus. V. quibus concidet obrutu fossim: vel, quibus concidet obrutu fossim. S.

Mussare.] forte ex Ennio sumptum 6. Annali.

neque Mu facere audet.] sic Lucilius, Neque Mu facere vnquam. Est autem Mu, canum: vt γρῦ porcorum: ab hoc grunnire: ab illo Mutire.

apud Pacuuium.] in Chryse.

dij monerint meliora] dij munera dent meliora. M. monerint hic, pro monuerint.

à vertendo.] ab auertendo.

Aulularia.] act. 3. scæua 3.

Pipulo te disse. am.] Aristophani ψιττακόν. Itèque tractum à Gallorum pipatu. Nam propriè pipare dicuntur gallinæ. v. Festum in Pipare.

Plauti.] hæc hodie non extat apud Plautum.

animus cum pectore.] animúsque in pectore. S. sumptum autem hoc est ex Homeri Odyss. 20.

gannit.) obgannit. alij, obgāniuit. vel gānuit. Scaliger, oggannit. Ganniunt autem cades ob dominorum aduentum, vel, vt ait Lucilius, gannitu vocis adulāt. Homerus γάνυται. Glossis κυνίζει canit, vnde gannit. iisdem translatiē gannat χαλίζει. Gannator χλευαστής.

totæ familiæ] toti familiæ.

dibalare.] vitibalare. T. Dibalare est debaterare, tractum à balatu pecorum.

hæc inquam rudet.] vide hunc locum pleniorem apud Nonium.

hinnilitabat.] heylitabat vel militabat. V. eiulitabit. T.

aperiant.] aperta

volutare vlulantis.] volutares vlulantes. S. volutares sues, qui & colluuiares sues in colluuie nutriti.

mugitur] Acroteleuticon ex Sotadico carmine adde huic loco Plinium, vbi de Tauris.

clamor ad cœlum.] ad cœlum clamor. A. clamor it ad cœlum. S.

volunda per æthera vagit.] volitárque per æthera vagor. S.

& à frundice, frunde frutimi suauiter.] & à sueta frundice, M S. T. esueta frendice, frunde frutini suauiter. V. Eius ab hirundine. Hirūdo fritinnit suauiter. T. (vnde Varro Virgula diuina, & pullos peperit fritinnientes. Alij tamen cicadam fritinnire dicunt: hirundinem thrinsare.) eiusdem ab hirūdine: nefiende fritini suauiter. S. Nefrendus puer, vt senex, qui dentibus frendere, ideſt frangere non potest. vnde fressa faba, frendere fruges: nefrendes, porculi. vide Notas in Festum.

M. Actius] Matius. V.

Plautus.) Casina. act. 2. scena. 2.

sues auoluerat, &c.) vt res voluerat, ita tradidi. qua in re neque in iudicium Æsopi nec Theatri iectus sum. T. quasi diceret, Æsopus Tragœdus, & alij, has verborum deriuationes mihi non darent. Scaliger ita emendat: à sue suboluerat, ita rudebat vel grundibat. tametsi rudere etiam suum, vel leonum.

Ita trude neque in re neque in iudicium Aesopi neque Theatrales in Colace.) paulo antè huius loci emendationem attuli ex Turnebo. Scaliger verò ita, In Colace neq; in rem, neque in iudicium Æsopi, neque theatri des nexum. *in Colace.)* Attilij in Colace. T.

Manilius.) Mamilius. T. ita apud Ciceronē, 3. de oratore. & Varronem de re rustica.

in quo sint mancipi.] in quo sunt mancipia. T.

præterquā quæ mancipio dentur.) præterquā quod mancipio detur. V. T. præterquā si mancipio dentur. Vert. Hunc locū ita interpretor.

Varro duas Iutisconsultorum sententias profert Manlij vnam. Scæuolæ, alteram. Ille, Nexum putabat dici id omne quod per æs & libram gerebatur : & in eo quæ erant mancipi, contineri : sed & eos actus quibus dominia transferuntur. Contrà, Mutius Scæuola, Nexum quidem id dicebat esse cui æs & libra interponebatur ad obligandum aliquem, at non, vt quid mancipio daretur : id est vt dominium transferretur. Varro, quasi iudex aut arbiter honoratius, Mucij Scæuolæ sententiam præfert ac tuetur. Hoc, inquit, verius esse, ipsum verbum Nexus ostendit, vt id quod per libram obligatur neque suum fit : id est quod non fit accipientis Nexum appellet. Turnebus hîc commentatus est, nihil ad rem. prodest autem nostra interpretatio ad multos iuris nostri articulos intelligendos. v. interim l. 3. ff. de verb. obligat.

in seruitute] forte in seruitio. Non est enim liber in seruitute, sed in seruitio tamen vt sit, interdum audit, si operas suas locet l. 25. §. 2. ff. de ædilitio.

neque suum sit.] neque suum fit. V. suum, id est accipientis. Nexum ergo quod nec suum sit, quod nobis tantum nexum id est obligatum, non autem proprium.

debeat, dum solueret, &c.] debeat, dat dum solueret. V.

Popilio] Poetelio Visolo. V. Popilio auctore.

Bonam copiam eiurarent.] bonam copiam eiuraret. V. Bonam copiam iurare dicebatur debitor qui sui copiam ac suarum operarum copiam facturum creditori suo iurabat : aliis verò, est iurare sibi bona esse, ex quibus creditori possit fieri satis, seque soluendo esse. Eiurare verò bonam copiam dicebantur qui iurabant sibi non esse vnde creditori satisfacerent. id enim eiurare Festo. ij corpore non seruiebant. & hoc quidem ex fonte veteris ritus, beneficium cessionis bonorum originem habet. de quo scripsi ad Titulum Pandectarum de cessione bonorum, & ad Nouell. 135. Ne quis bonis cedere cogatur.

ne essent nexi] ne essent vincti. T.

in Cassina.] act. 2. scen. 2.

deliquium] delicuum. T. & ita Glossæ deliquum. Fest. deliquum est, apud Plaut.

auctorem Cæcilium.] Accilium. Vide Attilium. S.

liquitur.] τὸ liquitur dixit vetere declinatu. Varro 3. rerū diuinar. voluptate liqueſcimur.

Hesiona.] Hesiona.

enimuero gladij lingula à lingua] verum lingula à gladij lingua. Vertr. v. Festum.

gladij lingua à lingua.] vide 10. Gell. 25. ad de Festum in lingula.

vitulantes.] id παρὰ τὸ ἰζειν Græcis.

à vitula.] dea lætitiæ. Macrob.

in Doloreste.] in Dolo. V. in Dolonem in Obolo vel obolostate. S. hanc enim Comœdiā vocauit Fœneratorem.

COLVMNA 59.

in Demetrio.] Turpilij, non Ennij : ea versa est ex Alexide.

persibus aperite.] persicus à Vertr. ex Festo persibe S. à simplici sibus quod est acutus. vide Festum in Persicus & Sibus.

in Lampadione.] in Lāpade. S. citatur enim Alexis & Antiphanes ab Athenæo ἐκ λαμπάδ.

Protinam.] vide Nonium.

Agidone.] Agone. S. citatur enim apud Athenæum Alexis ἐκ ἀγέλ. vel Aedone. ea est fabula Liuij Andronici apud Prisciānum. nisi legas Aegeone, qualis scripta est ab Euripide.

Caudacus.] gaudacus. T. verbum à gaudeo dictum. M. Scal. Clucidatus vel Glucidatus παρὰ τὸ γλυκύ. vide Festum. Quin & Glossis gloditatus κλύτ.

Proebia] Proebia. S. vt Inebra superius, ex Festo.

à prohibendo.] à prohibendo. ita Festus.

vt sit tutum] vt sit locum. V. vt sit totum. M S. vsitatum. S.

in Therimo.] in Technico V. fortè est Cæcilij hic locus qui citatur in Fallaci.

confictitant.] conficiant. V. conficant, vel cōfigant M S. confictant. T. conuitant. S.

à conficto.] à confictu. T. à conuito. S.

Tarentilla Pacuuij.) est enim alia Næuij. v. Festum in Adnutat.

Tunicularia.] Trucularia. V. Auricularia. T

reserrire.] reserare. V. sarrare. M S. sarum. M S.

ab serra.) abserare.

producendum] procudendum. V. protendendum. M S.

COLVMNA 60.

disciplina originis verborum.) id est Etymologicè.

& in illis sit.) & vtilis sit.

vtilia.] vtilla.

soluta oratione.] de soluta oratione.

Finis libri VI.

NOTAE IN LIBRVM *Septimum Varronis de lingua Latina.*

eius prima pars.] cuius.

cognatio.] agnatio.

COLVMNA 61.

agnationes.] cognationes.

descendendo.) discendo.

conseruorum omnis.] conseruorum nomina. omnis.

causam quare & tum.) causa inquam cur eas ab

eas ab impositis nominibus declinarint, quam offendi.

COLVMNA 62.

& in heis rebus) ea in.

ac his iungitur) atque his. A. τὸ a, deest Faenno.

cùm sicut &c.) locus mendosus A, tū sicut ex hac syllaba vnum. Vertr.

& maneat) remaneat.

declinatus) declinandus. V.

quædam priora, quædam posteriora) ita quoque Aristoteles.

ab equo) equito, ab equo, equile. Vertr. ab equo equito. V.

ager propter eorū quam dicunt &c.] propter eorum qui dicuntur Vertr. ager eorum propter quæ dicuntur M S. locus mendosus videtur A. Augustino. propter eorū qui dicunt vsum sunt declinati casus. Vertr.

COLVMNA 63.

& alia vrgent] & alia vigent M S. cùm alia vis viget. MS.

ab eo qui vendit: Artemidorus) quid vēdit Artemidorus.

Ionia, Ionam] Ionem.

quod non] quæ non.

Artemidori] Artemæ.

Ionæ] Ionis.

COLVMNA 64.

de quibus quæ experiero es) de quibus quæ experierint. V. de quibus quæ ex prioribus, tum de alteris totidem scribere, ac S.

quæ petimus, quod) quæ petimus : quippe quo A. quam petimus. Vertr.

quod in vtilitatis) quam vtilitatis. V.

quærere) quærimus.

quod non videmus) quid non videmus. V. Poëtinam videmus. S.

ἀδειτύλιον. A ἀδειτύλις similitudinem M S. Vertran. peristylij similitudinem. Scal.

& cubiculum ad æquale] & cubiculum ædiculæ. S.

COLVMNA 65. & 66.

si ex diuersis] sic ex diuersis. A.

à luo) ab luo. A.

liberalia & muliebria] virilia.

sequi debeamus] sequi non debeamus. Vertran.

vnus albus, alter Aethiops) vnus Gallus, alter Æthiops.

expectari] spectari. A.

Menachmos) Menehemos. M.

num discrepent] num discrepent. A.

COLVMNA 67.

quæ infrà sunt) quod infra sunt. A.

seruanda) secanda. V.

vt quisque] vt quis quæ. A.

effinitum] finitum. A. Vertr.

his dictis) his discretis.

quis, quem, cuius] quis, quem, quoius. V.

quæ quam) qua, quam.

cuius) quoius. V.

cui) quoi. V.

quæ) quai.

COLVMNA 68.

sic eeis mulieribus) sic ea, eis mulieribus. A.

nominandi] denominandi. Scal. intelligit enim quæ κατ' ὀνομασίαν dicta sunt.

seruare videbis) seruari videbis.

sediculum non est) imò est. vide Festum.

à Roma Parmenses &c.] à Roma Romenses, &c. & Albenses & parmenses. Vertr.

COLVMNA 69.

fingi præterito) fungi.

Sic amabor, legor] sic amor legor, & ciusmodi verbis est vocabulum. A. non est vocabulum.

legor) legar. V.

fit] sit.

amatus eram) amaturus eram.

quod cum his] quid cum his V.

as, ærarias, non æralauinas] æs ærelauinas, nec ærarias. Vertr.

insulsum) insalsum. A. non insalsum. Vertran.

COLVMNA 70.

ab alaca, alacis) à lauda alaudus. V. ab alauda alaudas. S.

In quod] id quod.

Patrico casu] patrio casu. V.

Patricus] patrius. V.

surus] sciurus. A.

suro] sciuro. A.

sure] sciure. A.

cùm è breui melicerte] Hoc vix fieri potest, quis enim videt τὸ ῑ breue?

quidquid] *queque*. A.

in vocando] inuocandei. A.

COLVMNA 71.

quibus das] quibusdam.

sed queis das] queisdam. A.

non hibus & hibuscum dicatur] cum non ibus, hibuscum dicatur. Vertr.

vt optimũ &c. vt optum, optius, optimum, aliàs, & Vertr.

deſit, vt melius] deſit vt in hoc melum, melius, meliſſimum. Vertr.

triſyllaba fierent] locus mendoſus. A. quadriſyllaba fierent. Vertran. Ego ita lego, neque alia triſyllaba fierent alia quadriſyllaba. Verbi gratia, Macer & tener diſſyllaba: & tamen macer facit macrior, triſyllabum: tener, tenerior, quadriſyllabum.

COLVMNA 72.

in mediis non ſunt) in aliis media non ſunt. A. Verrtran.

vt nominãt à libertinis orti publici ſerui) vt nominentur libertini olim publici ſerui Romani. Vertr.

antequam ſub magiſtratibus vt) antequam fuerint magiſtratibus, qui eos liberarunt, dare cœperunt. Hinc:

COLVMNA 73.

Læſas) lænas.

NOTAE IN LIBRVM OCTAVVM *Varronis de lingua Latina.*

COLVMNA 75.

Crates &c.] Grammaticus illuſtris διορθωτὴς defenſor: vt Ariſtarchus ἀνωμαλίας. vide Gellium 11. cap. 25. De Cratete plura apud Suetonium in libro de claris Grammaticis.

idque eſt virtus) locus mendoſus. A.

an vſus) an nullius. V. vnius A. Vertran.

Ego populi conſuetudinis nõ ſum dominus, at Ille meæ eſt) ita lego, Ego populi conſuetudinis non ſum dominus, vt ille meæ eſt.

COLVMNA 76.

aliter, ac) aliter atque in A.

cur non modò videatur) cur non modò non ita lego.

quibus rebus) ex quibus rebus.

quod qui in loquendo &c.] quod in loquendo conſuetudinem, qua oportet vti, ſequantur, non ſine ratione, ita lego.

quod ſit) quod non ſit. A. Vertr.

ſerperaſtra) κεμπιστηρια.

COLVMNA 77.

qui amiſſa modò quarant) locus mendoſus. A. qui amiſſa non modò quærant. Vertr.

COLVMNA 78.

inducteis) indoctis.

diuiſum?) diuiſum, S.

partei) parte. S.

non quantum polo) non quantus polus. S.

ab eo) ἰσοπαγῶς.

rursum ijdem) rursum identidem aliis. Vertran.

COLVMNA 79.

ſanè murana] An è murena.

non horam] cum horum. V.

cùm omnes animæ hominũ ſint diuiſæ in octonas partes] ea diuiſio eſt Stoica, cui ſectæ Varro addictus. Octo illæ partes vtique ſunt quinque ſenſus σπερματικὴ λόγου τὸ φωνητικὸν τὸ λογιστικόν. vide Laert. um.

quadripartitam) quadriplicatam.

animaduertit] animaduertat.

lentibus nateis] lentibus ſatis. A.

COLVMNA 80.

Lana Gallicana] id eſt parmenſis. Martialis, Velleribus primas Appulia, Parma ſecundis Nobilis Altinum tertia laudat ouis.

COLVMNA 81.

quod id, quod] quod heic quod.

proponimus] præponimus.

Vocis verbis figuras) vocis verbi figuras. Vetranius, verbis vocis figuras. alij ita legunt.

COLVMNA 82.

non diſſimilitudines) nos diſſimilitudines. A. Vertr.

in hoc) hunc.

COLVMNA 83.

ira caput) illa capit. V. hic locus ſ. libro A. relatus.

apud Plautum) Moſtellaria act. 1. ſcena 3.

præ Philolache) Philolachete.

ſurdum theatrũ] κωφὸν θέατρον, Galen. de diſſolut.

omnes tres) omnes hæ res. A. omnes res vulgat.

cubiculum ſurdis ad ſilentium non ad aditum)Locus mendoſus A. & Vertranio.

COLVMNA 84.

cùm debuerunt eſſe ornati diſciplina) cùm debuerunt antea. A.

COLVMNA 85.

Vinum quod Chio, aliud quod Lesbo) Helleniſmus οἶνος χίος ἔστι, οἶνος λέσβος ἔστι, apud Plautum, Hoſpes Zacintho.

Idémque, item &c. locus mendoſus A.

concedit.) conſedit.

COLVMNA 86.

quidam nominatus) quædam nomina.

rogat cur non dicas) rogant cur dicas. V.

vehant) vehent. A.

COLVMNA 83.

quod in nihil) quod nihili A.

quominus ſi ratio peruellere) quominus ſi ea ratio V. quominus ſic ratio. V. ſi ratio quominus, extrito, atque diſpuncto.

ſi in vocabulis caſuum poſſunt item fieri) hìc in vocabulis caſus poſſunt item fieri.

quod nunquam apud poetas inuenis factum) id eſt quod deeſt in fabula, ſæpenumero excipitur à grege.

ſit anguſtis claueis, altera lateis) duplex clauus, vnus anguſtus: alter latus. Erat autem clauus, plagula quæ ab humeris in pectus demittebatur, vt à παρὰ Græcorum.

Decuis) decus.

COLVMNA 88.

vt hoc gladium) Varro de re ruſtica: Latet conditum gladium. adde nonium.

milla denaria) millia denariũm V.

dupondius fictus) dupondius dictus.

COLVMNA 89.

Sappho & Alceris) Sappho & Sapphus, vt Alcens.

quod quiſque &c.) quod quiſque caput pertenderit, ſequi, debet eius conſequentias caſus in declinando facere: at non cùm dixerit recto caſu Alceris. S.

& non ſecutus erat analogias) deſunt.

reprehendendum) reprehendunt.

dixiſſe lana) dixi de lucerna.

in nationes exprocreante) natione exprocreante. Vetr.

COLVMNA 90.

Itaque differunt ac dicuntur) diſcedunt, ac dicuntur.

COLVMNA 91.

dicebatur eſum) olim dicebat eſum. V.

& iam hoc reprehendit) ante etiam hoc reprehendit A.

animaleis] animanteis. V.

cum imperamus] cur imperamus. A.

in præteritis V. dicimus longum] Sic Ennius annuit ſeſe mecum decernere bello.

ſacrificor & lauat] ſacrifico res V.

ſacrificat] ſacrifico A.

apud Plautum) in Truculento, actu ſecundo, ſcen. 1.

adlauant) lauant. A.

COLVMNA 92.

noſſe ſimilia intelligunt) non eſſe ſimilia intelliguntur. Vertr.

vtrum in ſecunda] locus mendoſus A. Vertr

nulla iniuria] nulli iniuria. A.

repudiant] pugnant.

nam quod] natura.

COLVMNA 93.

ka murena] heis murenæ A.

COLVMNA 94.

ſic alijs] ſic alij. A.

NOTAE IN LIBRVM *Nonum Varronis de lingua Latina.*

cuiuſque ſimile] cuius eſt A.

ſenior ſeni] ſenis ſeni. A.

COLVMNA 95.

ſi videatur eſſe vt dixi &c.] videatur eſſe, vt dixi: neutrum eſt. A.

Neſtocles Parmeniſius] Mneſtocles Parmeniſius. S.

minus errarer] minus erraretur.

COLVMNA 96.

nutat] ægrotat.

nomini] nominatum. V.

Purpurina] ſpurina.

quæ ſit ratio & propoſitio] quæ ſit propoſititio.

COLVMNA 100.

ſed item eſt] ſed idem eſt V.

Alij ab Ariſtarcho] Phraſis Græca, ἄλλως οἱ ἀπὸ τοῦ ἀριστάρχου.

COLVMNA 102.

quattuor figuras] quattuor figuræ.

tamen eam] tameu ea.

temperari] reputati.

de genere multi] eo genere multi.

Ennius ait] in Andromacha.

Hectoris natum &c.] Hectoris natu de muro iactarier S.

COLVMNA 105.

Vſuiſpecies] vſus ſpecies. A.

scalæ faleræ]in plural
Caseus surus) caseus surus S. vt suprà libro septimo.
Arusini)Aristæ.

NOTÆ IN FRAGMENTVM FESTI.

COLVMNA 119.

Metaplasticos)*quod item*)quod idem.
Metonymia)*vegerat*)vegebat,ideſt vegetabat,vide Nonium in Veger.
persuasit animo vinum, Deus) persuasit nox vinum, Deus, qui multò est maximus, &c.cui simile est illud Terentianum ex Adelphis:persuasit nox,amor, Vinum, adolescentia.& Propertius, Hâc amor, hâc Liber durus vterque deus.

COLVMNA 120.

Masculina) qui non ἀνδρικὰ & γυναικεῖα, sed ἀρσενικὰ & θηλυκὰ)qui non ἀνδρικὰ ἢ γυναικεῖα ea,sed ἀρσενικὰ vocant.
Matronis) vide infrà Pilentis: & Liuium libro 5.
Apolloni) ita in æreo numismate, Apollonis sancto.

COLVMNA 121.

Mille singulariter.)vide 1.Agell.16.
Municas,id est communicas)idem Placidus in Glossis.
à munijs)à mœniis.antiqui enim mœnium pro munus.
Mancipatus)*vt patri sim heres &c.* vt patrium heres existeret,& tam heres est, quàm si idem in potestate aliena non fuisset suus heres, vt patet ex eo quod ait Seruius Sulpitius in ea oratione quam dixit pro Aufidia. vide 5.Agellij 16.
Magistri) vide Festum in Vici, & Paul. in Magistetare.
Maledictores)*Cato in oratione*)citatur eadē oratio infra in Nauitas.
Magnificius) *qua*) de falsis pugnis contra Thermum.vide 13.Agell.18.
at nepos eius)vide 13.Agell.18.
Mutiani)*murum*)murum.

COLVMNA 122.

Matrona)*ob quam etiam causam &c.* quā enim primam hoc iure vsam ait Verrius,eam cæteris exemplum dedisse, adeò vt,nec cum vxoribus adessent, quo descenderent, cogi viros à magistratibus, quod communi vehiculo vehitur vir & vxor: ita Scaliger emendat.
Minuitur)11.Plinius 18.
cùm in casto Cereris) vide Turtullianum libro de ieiunio: Arnob. libro 5. Id Græci ἀγνεύειν τινὰ διὰ: Qui his castimoniis operabantur,luctu carere soliti erant.
Mundus.) *ante diem sextum Nouem.*) ante diem tertium,Non.Octob.ex Pauli Epitoma 1.Macrob.16.Plutarch.in Romulo: Apul. Apolog.1.
Mundo)*Deorū manium*)Macrobius,Mundus cùm patet,Deorum tristium,atque inferorum,quasi ianua patet.
Minora templa) *cum loca aliqua tabulis &c.*)Id ita esse indicant Seruianæ Schedæ his verbis.Alij templum dicunt,non solùm quod potest claudi, verùm etiam quod palis aut hastis,aut aliqua re tali & lineis aut loris, & simili re septum est, quod ecfatum est, amplius vno exitu in eo esse non oportet, cùm ibi sit cubiturus auspicans.
manalis fons)*neque tamen speciendius &c.*) neque tamen specu inciliúsve cietur,quia flumen id auspicatur, quod sua sponte in amnē influit, vt id Festus velle videatur: ad auspicandum flumina ope humana (puta specu & inciliis)ducta. non prodesse, sed quæ sponte sua in amnem fluunt. Loqui autem videtur de perenni auspicio, quod dicebatur, quoties quis amnem aut aquam, quę ex sacro oritur,auspicatò transit.Ex sacro, inquam, id est capite fontis. Nam capita omnium fontium, non ex castellis aut diuidiculis, sacrā. vide in Petronia.

COLVMNA 123.

Mensa)*legibus earum omnium mensa sacra sunt*) id est legibus ædium sacrarum, mensæ quoque & aræ sacræ sunt. Id enim Papyriano iure continebatur,idem de vasis &omnibus, quæ in æde continebatur cùm dedicarentur.
Vt velut in ararum vel pulvinaris loco sint) id est mensæ, quæ ita delicatæ in templo, aræ vsum & puluinaris locum obtinent.
priuati quoque] hoc significat,Priuatis licuisse in mensis suis sacra facere, parentationem tamen, non sacrificium. sacra facere,inquam, Salinorum impositione, vel sigillorum alicuius dei:putà,Herculis vel aliorum, Arnob. 2. Statius in syluis. Martialis. Inde Didoni apud Virgilium libatio in mensa. ac proinde parentatio etiam in loco non sacro, sacrificium in sacro tantùm perficiebatur.
Mensæ] *tenebat aram*) aræ primùm ansæ: quòd eas à sacrificantibus teneri necessarium esset. 3. Macrob. 5. & Virgil. Talibus orabat dictis,arásque tenebat.
¶ *Mille vrbium*] v.1.Gell.16.
Mutæ] *solebant antiqui duplicare*)idem Festus in Solitaurilia.
Manumitti] *sacrorum causa*)in Manumissionibus, quæ fiebant sacrorum causa, pendebatur auri nescio quid. vide Festum in Puri.
ita edicite, &c.] ea solemnia verba manumissionis, de quibus in lege 25. ff. de manumiss. vindict.
ac pro eo aurixx.puri probi profani,mei solui] lege Manlia, teste Liuio 7. id constitutum, vnde aurum vicesimarium. Liuio 27. & hex vicesimæ in l 2. §. ab hoc 44. ff. de oper.lib. huius etiam meminit Cicero 2. ad Atticum 16. Hanc autem vicesimam dominus soluebat, pro liberato seruo. adde Epictetum apud Arrianum lib.2. & 3.cap.26.adde vt nulla manumissio, referente ita Terentiano, non esset vectigalis, eámque manumissi vicesimarii ἐκατοστάς. (est enim ita legendum apud Arrianum 3. cap.17. non ἑκατοντάς) inferebant: quod postea iis remissum à Nerone, Tacito teste,decimotertio Annal.
puri probi] vide Festum in Puri probi.
mei soluo]soluit.lege,mihi solui.
Migrare mensa quòd legibus eius sacra esset] legibus eius,deest S.
inauspicatum habebatur]Hoc in superstitione veterum fuit mensas non linquendas, idque confirmat Plinius 28.cap.2.
cum sequitur sua migrantem pœna] cùm sequitur suadaret caussa.

COLVMNA 124.

Mensas aiunt quidam fuisse in triuiis]Vnde quidam fuisse in tristibus dicunt, ex libris qui sunt Riuales appellati. Scal. Vt sit verisimile,Rituales libros, ea parte qua de mensis consecrandis templo edicebant, de augustis mensalibus (quæ veruisera appellant) deinde ac tristibus, quæ contrà accidebant.

triuiales]deæ quæ in Triuiis coleretur siue Dianę siue Hecatę positę.Idē ait,curiales mēsas dici non tam quod Iunoni, quæ Quiris appellatur, positæ.sed quod ei Sabini in curiis sacrificabant. vide j.in Quirites.
Mamertini ver sacrum]Videj. ver sacrum & 3. Plin.13.
vt dicerentur Mamertini]vide Strabonem.
Muries]ex hoc loco Nonius,in Statis,emēdandus. Porro id genus muriei ex Schedis Seruij nondum impressis explicandus. Virgines vestales,tres maximè, ex Non. Maiis ad pridie Idus Maias alternis diebus spicas adoreas in corbibus messuariis ponebant, éasque spicas ipsæ virgines torrebant, pindebant, & molebant: atque ita molitum condebant. ex eo farre virgines ter in anno molam faciunt, Lupercalibus, Vestalibus,Idibus Septembr. adiecto sale cocto & sale duro.
Mortuæ]*flaminicis*]flaminibus.

COLVMNA 125.

Maleuoli Mercurij signum]*in Turdellis Romæ M.*) Mercurios vel Mercurius.
Maximum Prætorem]vide Liuium 7.vide j.in Maior.
Marspedis] *ne Messala &c.*) quidquid debitet Messala,constat,in formula solitauriliū ad lustrandum agrum ambaruali sacrificio solum Martem nominari, Marspiter te precor. Porro Marspiter non est filius Martis, sed Mars pater, qui & Siluanus Catoni 141. Tres autem erant cuique possessioni siluani. Domesticus,ipsi possessioni:rusticus,ipsispastoribus consecratus. Orientalis,cui in confinio lucus erat positus. vide authores de limitibus agr.de eo loquitur Cato.
Modo] à modo quodam,id est ratione dicuntur omnia ista commoditas.
Nania]ὀπτάφιον ᾠδή,Gloss.
νίατον]ἔσχατον.extremum intestinum.
νίατα]alij γνάθια,scribendum νήατα.
Naniæ deæ]vide Arist.6.de animal.9.

COLVMNA 126.

Nauali corona] De Saturnio carmine Attilius Fortunatianus hoc refert, Triumphates in memoriam victoriæ suæ, Titulos Saturniis versibus in Capitolio posuisse.
Neutiquam &c.] idem placidus in Glossis.
Nefrendes] sic Nefrendes porci. Terentio Scauro in libro de Orthographia, quòd fabam frendere non possint. Et Nefrens infans Placido in Glossis, nondum dentatus, quique cibum frendere nequeat, id est frangere.
Nec coniunctionem] nec escit,] antea nec esit,malé.

Universidad de Deusto
Biblioteca

COLVMNA 127.

Neutiquam] *sed mihi &c.*) hic versus citatur à Cicerone in Academicis sine poetæ nomine.

Cicero] libro de Vniuers.

Nepos luxuriosus] idem Placidus in gloss.

Tuscis] Græcum est etiam vocabulum quo vtitur Apollonius lib. 4. Theocritus Eidyl. 17. Eustathius in Δ Odyss.

Aristarchus] alij Callimachus.

COLVMNA 128.

Ex Apollonio) lib. 4.

Nefasti] nephasti V. notantur autem nefasti dies in veteri Kalendario N litera, vt nefasti priores. N. P.

Nesi pro sine] *in lege dedicationis Aræ Dianæ*) in Schedis veterum inscriptionum extat fragmentum huius dedicationis his verbis. leges huic aræ eædem sunto quæ aræ Dianæ sunt in Auentino monte dictæ.

Nauteam] *Labeo in commēt. iuris Pont.*) citatur infrà in Spurcum.

COLVMNA 129.

Naualis scriba] *quibus rem geminēt*) quibus remicant. V. quibus remi eminēt, vel quibus remi emicant.

COLVMNA 130.

Nudiustertius] *dicitur cœlū cauū*) V. Varr. 4. de Lingua.

COLVMNA 131.

Numere & numero] adde Nonium. c. 4. numero 319.

Nuptias] *Parenstam*) Funestam. V. Liu. 1. & infra Parici quæstores.

COLVMNA 132.

Nuncupata] alij nuncupatur.

Nundinas feriarum diē esse voluerunt] lege deinde Hortensia factum est, vt is dies fastus esset. 1. Macrob. 16.

Nuculas Prænestinos] vide Liuium 10. & 13. Macrob. 3. Satur.

Nummum ex Græco] vide Pollucem.

Numella genus vinculi] hinc Placidus in gloss. numellatus id est numella ligatus.

Nuces] *auspiciū fiat secundū & sollistimū*) id displcet Plinio 15. cap 22. & Varroni apud Seruium 8. Eclog. Huc pertinent illa Catulliana, Concubine nuces da: & Virgilius Sparge marite nuces.

Numam) vide 13. Plin. 13. Liuium 40. Plutarchum in Numa.

COLVMNA 133.

Nouerca Veterannia] Ecterannia. V. Veteres Annia.

Nauibus) idem Varro 4. de lingua.

Nauti consulatu) *T. Sicini Volsii*) vide Dionysium libro 8.

Sepulri in crepidine) hic locus indicio est hîc agi de iis qui intra vrbem sepulti vel combusti, contrà quàm leges XII. Tab. permitterent. qua de re vide Ciceronem 2. de legib. Plutarchum in Problemat.

Nouæ curiæ) *vt in iis ea sacra curarēt, quæ ex veteribus in nouas euocarētur*) dicam plenius ad l. 9. §. 2. ff. de rer. diuis.

COLVMNA 134.

Nixi di.) *mensæ*) mensæ tripedi. M. S. nullo sensu.

Ningulus) *atque in te*) atque vt te.

Niger lapis) *& Quintilium*) ab eo Lupercis Quintiliani. vide infrà Quintiliani.

COLVMNA 135.

Nuces mitti) Mos hic spargendarum nucum habetur in veteri inscriptione quæ extat apud Vrsinum.

Nouendiales feriæ lapidibus pluisset) vide Liuium 1. & 33.

Nonarum) V. S. Agellij 17.

oculissimum) *oculatum Argum*) Græci πανόπτην.

COLVMNA 136.

October equus.) vide Plutarchū in Problemat. & Asconius pro Milone.

COLVMNA 137.

Occupatitius ager) de agris occupatitiis, vide scriptores de limitibus agrorum.

COLVMNA 138.

Ortygia nunc] non. Ant. August. malè.

orbius cluus) Vrbius MS. vrbicus Liu. 1.

COLVMNA 139.

¶ *Est cum ait*] lege, Perimere est cum ait.

Ordinarium) *est cum ait*) pertinēt hæc verba ad explicationem verbi Peremere.

Persicus) alij persibus. vide Varr. 6. de lingua Lat. vide in Sibus.

Perpetrat) *imperia qui detinuit patris*) nec pretio quit. Et in Nyptris.

Puteum) vide Varronem 4. de ling. Lat.

COLVMNA 140.

Putitium) Potitium.

Pegasum equum) vide infrà Pegasides.

Porca præcidanea) *præcidariū*) ea præcidaria Mario Victorino. differt autē à præsentanea.

Placēta) *ex tribus pultibus factum*) id est farre oleo & melle, teste Seruio. 7. Æneid.

Porriciam) *quod est profanatum*) vide Varronem de lingua Lat.

COLVMNA 141.

Postliminium) *in opinione*) in ditione, ita videtur legendum. Nā & in fragm. legis Seruiliæ, sic est, quíve in arbitratu, dictione, potestate, amicitia.

propter viam) vide Plaut. in Rudente.

COLVMNA 142.

Punicum] dicitur etiam vestis nomen. vt apud Horatium in Epodis. &c. ode 9.

Profusus) vide in Occisitantur. *Ple-*

COLVMNA 143.

Plebi ædiles] plebei ædiles v. l. 2. ff. de orig. iur. Dionys. Halicarnas. lib. 6.

plorare) *Sinurus sacra &c.*) ita legendum, Si Parentem puer verberit, ast ole plorasit, puer diuis parentum sacer esto.

esto] estod: ita veteres teste Quintiliano.

Penem canis puris] sic Gloss. cæna pura ἄκρατος, ἀφρόδιτος. vide Augustinum in Ioannem.

Possessio] *ad interdictum venit*) id est ad ius, ad Prætorem, teste Petronio arbitr.

COLVMNA 144.

Papiria tribus] vide Liuium lib. 9.

COLVMNA 145.

Parare inter se munus] pro quo Liuius Sepius dixit. Comparare lib. 30. & 32. & 37. vide Sallust. in Iugurth. Cicer. 1. ad Attic.

Peregrinos inter prætor) vide l. 2. §. post aliquot. ff. de orig. iur.

Polimenta) ita Plaut. in Menæch. polimina Arnob. lib. 7.

COLVMNA 146.

Potitium) *decima bouum*) sic antiqui in foro bouario. De decima quod ait, vide Plutarchum in Problem. vide Varronem 5. de lingua, Tertullianum Apolog. c. 14. dixi ad l. 2. §. 1. ff. de pollicitation.

COLVMNA 147.

Prætexta bulla) vide Verrium apud Macrob. lib. 1. cap. 7.

Porcas) vide Varronem 1. de re rustica cap. 29.

COLVMNA 149.

Possessiones] *collidebat*) colebat. Ant. Aug. legendum, possidebat, ex libro 15. capite 13. Isidori.

Potestur) v. Nonium 10. 34.

Poteratur] *in ea quæ vocis est cum*) in ea quę est, cum.

Punici] *non Pœnici*) imò ita in columna rostrata, classes Pœnicas: & in frag. bellum Pœnicum.

COLVMNA 150.

Pellicolationem à pelliciendo] seu perliciendo, vt Vel. Longus in libro de orthographia monet.

Pascales oues) quibus opponit Pelitas Tarentinas. vide Columellam lib. 7. c. 4. v. in Solox lana.

Pronubæ] vide Tertullianum in exhortat. ad castitat.

COLVMNA 151.

Pilentis] vide S. Matronis.

Pullus] antiqui autem puerum quem quis amabat pullum eius dicebat: idem Placidus in Glossis. Arnob. lib. 4.

Puls) vide infrà in Tripudium.

COLVMNA 152.

Pullarium) hoc verbo vtitur Liu. lib. 10. Valerius lib. 1. c. 4.

Publici augures) vide in Publicus ager. vide in Quinque genera signorum, Ciceronem 2. de Legibus.

templo cœli regionibus designatæ] Templum dicitur hîc, locus manu designatus in aere post quem factum illico captatur augurium, teste Seruio 1. & 6. Æneid.

lituo qui quirinal appellatur] vide Seruium Eccelog. 9.

Picus rex] vide Lactant. lib. 1.

Pollubrum] vide Nonium.

Publica ponderæ oetier] alii oitier, alii vtier.

COLVMNA 153.

pecuum M. Cato] in oratione pro Rhodiensib. quæ extat apud Gell. lib. 4 cap. 7.

Procum] *in iudice conlocando*) id est adeundo vel eligendo.

prærogatiuæ centuriæ] Sic Ausonios in gratiarum action. prima.

Præciamitatores] *abstineant se opere*) ab opere se abstineant.

COLVMNA 154.

Procincta classis] vide supià Endo procinctu.

Prosimurium extra Auentinum, nunc etiā intro ædificia) mons Auentinus olim extra Pomerium, deinde à Claudio intra Pomerisi receptus, de quo Tacitus libro secundo. adde Varr. lib. 4. de lingua Latina, Liuium lib. 1. Vopiscum in Aureliano.

COLVMNA 155.

Penus segetibus sapius] segetibus septus. hāc lectionem confirmat Ouidius 4. Fast. loquens de æde Vestæ, de qua hic illo versu, Et paries lento vimine textus erat.

COLVMNA 156.

Purimenstrio] purimenstruo: Sudæ μονοκαταμήνιος.

Pollucere merces pisces) vide Plinium libr. 31. c. 1. vbi de piscibus pollucendis. De pollucendis mercibus, vide Varronem lib. 5. de lingua Latina, Tertullianum Apologetic. c. 39.

Pecunia] *appellatur Lucarie*) huc pertinet fragmentum vetus Senatusconsulti, in quo inter cætera leguntur, V. F. De Lucari ludorum Sæcularium.

COLVMNA 157.

Quirites] *in funeris indictiuis*) in funeribus indictiuis. vide S. Indictiuum. adde Varr. lib. 6. de lingua Latina, & infrà Simpludiaria.

COLVMNA 158.

Quintipor] vide Plinium 33. cap. 3.

COLVMNA 159.

¶*Quintanam classem*]v.16.Gell.10.Dionys. Liuium.

Quando Rex comitia sic) legendum ita, quando Rex comitiauit, vt apud Paulum.

dicuntur]edicuntur. Nam & ita Varro suprà de lingua Latina.

COLVMNA 160.

Quondo stercus delatum] *aluum*) cliuum. nam & ita Varro 5.de lingua Latina.

COLVMNA 161.

Quot serui tot hostes] *Benificæ*]alij beneficæ: de quo vide Macrobium 1.Saturnal.

COLVMNA 162.

Rufuli]videndus Asconius Verrina 2.

Romani)*artificum*]alij, artificium.

equitando]vide Dionem lib.43.

paribus]fortè hæc vox ita accipienda est, vt apud Virgilium, prima pares ineunt.

Rubidus panis)*vt parū coctus*) vt per coctus. Est enim recoctus Isidoro c.2.

¶*atque ibi torreto pro pane rubido*]lege, torreto me pro pane rubido, vt apud Plautum Casina, scæua Vna œdepol.

Romanam portam]quæ Romanula Varroni 4.de lingua.

COLVMNA 163.

Rutilium Rufum) Rutilius vel Rutulus Rufus.adde Varron.4.de lingua.

COLVMNA 165.

Romam)eadem extant apud Plutarchum in Romulo.

COLVMNA 166.

Romam ante Romulam) Proprium Romæ nomen vetitum publicari: atque ob id Verranius Soranius neci datus. vide Solinum ca.1.

Romanam portam quæ & Romanula] Varroni 4.de lingua.

COLVMNA 167.

Ruminalem]vide Varronem 2.de Rerustica c.vlt. Nonium in Numa.

COLVMNA 169.

Radere genas) vide Seruiū in 12. Æneid. & ea quæ scripsi ad ll.12. Tab.

COLVMNA 170.

¶*Plautus vbi si quid*]in Aulularia.

¶*Item experiuraui*]v.Plautum Cistellaria.

Ratumena porta) vide Plinium 8.c.43. & libro 18 cap.2.

Reconducta)alij reconducie.

COLVMNA 171.

Refriua]*teuirtico*]alij è tritico. scribendum reuertantur.

Remurimus]vide Dionys.Halicarnas. 1.& Plutarchum in Romulo.

COLVMNA 172.

Regifugium]*Tullius*) Iulius: & ita Macrobius in Saturnalib.

Saliares)*virgines*) vide infrà Salias virgines.

statim fugit] vide Plutarchum in Probl. Ouidium in Fastis.

Quando Rex]vide Varronem 5. de lingua.

Relegati]*Senatusconsulto*) Senatusconsulto.

Magistratus) magistratuus.

Religiosus) *& alij senes*) Allienſis dies: de quo vide Liuium lib.6.

COLVMNA 173.

Repastinari] *abstinui*) obstinui: vide ſ. in Obstinato.

COLVMNA 174.

Reses & residuus)ita Placidus in Glossis.

Semno)alij sumnos: antiquè, vt fruns pro frons.

Pacuuius)alij Pacuius, antiquè, vt fluius pro fluuius.

COLVMNA 175.

Remanant)reuitant, & ita apud Plautum in Captiuis.

Desunt riuos, campósque remant) deserunt cliuos, campósque reuitant.

COLVMNA 176.

Religionis præcipuæ) *Marco Æmilio Lepido*) vide Valerium 4.c.2.

Quint.Fuluius)adde Liuium lib. 43.

Tit.Sempronius)vide Valerium 6. cap.5. Ciceronem 6.de Repūb.Agell.lib.6.

L.Amil.Paulus]Lucius Æmil.Paulus.vide Liuium in epitoma libro 46. Plutarchum in Paulo.

P.Corneli Scipionis &c.) vide Plinium 34.

M.Valerius Messala]v.Plinium 17.cap.26.

In ara ipsa Iouis)alij in ara Iouis. antea malè, in capite bis.v.Plinium 17.c.25.

L.Cornelij Lentuli]vide Valerium libro 5.

P.Africani Luci Mummi] vide Ciceronem lib.2.de Oratore.Plutarch.in Apoh.

Q.Fului nobilioris)huius censuræ nulla extat memoria in veteribus monumentis.

Q.Pompeij]vide Plinium 7.cap.43.

COLVMNA 177.

Romanos) vide Dionysium Halicarnasseum lib.1.

Rigido)*nauibus ambulabant*] ita locutus Cato in libro de re rustica c.1. quin etiam Cicero, maria ambulauisse dixit, Xenophontem imitatus.

ambulabant)ambullabant. nam Ennius, vt sæpius geminauit literas, vt ſ. habuimus in Solitaurilia.

Respublicas)*Caius Gracchus*) vide Ciceronem in Bruto.

recipie]recipiem.

COLVMNA 178.

Rustica vinalia] vide Varronem 5.de lingua. Plinium 9.cap. 4. Plutarchum in Problemat.

COLVMNA 179.

Suppum] alia significatione sumitur hoc verbum apud Isidorum 18. cap. 65. pro iactu quodam in tesseris.

COLVMNA 181.

Sublicium]*vocabulo Volscorum*)Latinis verò Sub-

blicæ, vide Vitruu.3.cap.3.legitur tamen apud Sallustium lib.4.sublices ad Sublicium pontem agentes erant & qui manum ad stipem porrigebant Seruius de vita beata c.25.

Suberies) vide ſ.suber: Isidorum 17.cap.17.

Silicerniū]vide Non.& Placidū in Glossis.

COLVMNA 184.

Surum) vide ſ.in Crebrisuro.

Scyrium]alij Surium.

Summusse]apud Seruiū in fragmentis mussare pro tacere, & murmurare accipitur.

COLVMNA 185.

Solatum)*arquato*) vide Noniū in Arquatus.

Sospes]*parentem & patriæ*) hic titulus tribuitur Cæsari in denareis argenteis.

COLVMNA 186.

Ad patriam sospes) sumptum ex Homero ἐς πατρίδα σόον ἱκέσθαι.

Sucrotilla) vide in Todi & Crocotilum Var.lib.6.de lingua Latina.

Saburanam tribum] vide in Suburam.

Succidanea hostia) vide Agellium 4.cap.7.

COLVMNA 187.

¶*Sulci*]*victum*) dictum.

COLVMNA 188.

Superstites) vide Seruium lib.3.Æn.

Supernati)alij Supernata. & ita Politianus in Miscellaneis, cap.73 alij legūt, expernata.

Supremum] *belli & armorum maiors potens*)Mars hìc belli potens dicitur, vt apud Horatium Venus Cypri potens.

Subsidium) vide Præsidium.

COLVMNA 189.

Subsiles) vide in Ipsulices.

COLVMNA 190.

Subuerbustam verubus vstam] verberibus ſtam. Sic apud Horatium, vsti virgis.

Supplicia sunt quæ caduceatores portent) Hoc significatu supplicium sumitur apud Sallustium in Iugurtha.

Sinnius capito ait &c.)ea significatione vox supplicū sumitur apud Isid.5.& 25.& 6. c.28.

COLVMNA 191.

Susos] vide ſ.in Meritauere.

Sub vitem]*subijcit*)alij subit. alij submisit.

Supa)alij supat.

Olam)alii ollam. vide in Solitaurilia.

COLVMNA 192.

Struere adicere)alii adiicere.

COLVMNA 193.

Stipem]Stipem Glossæ ἐλεημοσύνην.

Stirpem in masculino genere) vide in Naugerium: Carisium lib.1.

Stipes)*hostium*)alii ostium, sic ſ. in Scrupi hostreis pro ostreis.

COLVMNA 194.

Satura]in fragmento legis Seruiliæ sic est, extra quam seu quid in Saturam feretur.

Suber arbor ac suberies) vide in Suberies

COLVMNA 195.

Sterilem mulierem]*cipit*)alii concipit.

Seplasia aut seplásium]vide Nonium in Seplasium.

Pomponius in Adelphis) citatus ab eodem, Nonio, in Datatim. vide in Seplasia.

COLVMNA 196.

Sanctum]vide Macrob. in Saturnalibus.

Saccomorum] Syccomorus Isidoro libro 7. cap.7.alii saccomorus.

Sacrem]Plautus in Merœch.

Syncerī]alii Synuri, ita apud Plautum MS.

Sacrificulus]*sicinius bellutus*) imò Manius Papirius, teste Liuio & Dionysio. Sed fieri potest vt Festus, aut potius Verrius, alios authores secutus sit.

COLVMNA 197.

Sacratæ leges]vide in Publica pondera.

Sagmina)*ius sacratum*)Cicero O fides alma apta pinnis & iusiurandum Iouis.

COLVMNA 198.

Sanates)vide Festum in Sanates.

Sani forcti)alii sanati facti: alii sani forctique, adde Festum in Fortis.

Sarcta vinea) vide in Sarpiuntur.

COLVMNA 200.

Scæuam & in bona)Plaut.in Pseudolo, Bona scæua est mihi. adde Varr.6.

Saperda] *sapientem etiam significat*) Varro apud Noniū in Saperdæ. Omnes videmur nobis belli, festiui, saperdæ.

COLVMNA 201.

Salua res]*parasiti Apollinis*]vide Athenæum lib.6.

COLVMNA 202.

Salias Virgines]vide in Regifugium.

COLVMNA 203.

Seculares ludi] vide Acronem in Horatii carmen sæculare.

Operatus tribus diebus totidémque noctibus) vide Acronem dicto loco.

Scutilum]*ex Græco*]σκυτίδιον.

In pōpa aliud dicimus scutilū)v.Manducus.

Squalidum]*quod proximè ad similitudinem squamæ piscium accedit*] idem Agellius 2.c.6.

Schoeniculas) vide supra in Prosedas.

Scorta)*ex pellibus facta scortea appellantur*) idem Varr.7 de lingua Latina.

Scaptensula)σκάπτειν Græcis ὄρυξ.

COLVMNA 204.

Spetile]*suis*)ueris. Varro.

Spicit]*vlo spexit de cōtibus celsis*) Vltro spexit de montibus celsis. Pompon. Lætus: alii pro, vlo, legunt, sedulo, vel paulò.

COLVMNA 205.

Scrapta][crantiæ. Varr.lib.6.de lingua Lat.

Scrupi]*in Andromacha*]ita apud Nonium in Scapres. Alii, in armorum iudicio legunt.

Asperi)alii aspera.

Scriboniani]*puteal*]hoc ipsum Scribonianū puteal expressum est in argēteo quodā denario cum inscriptione, Puteal Scribonian.

antea atria]ante attia.nā & ita ſ.in Tablinū

Universidad de Deusto
Biblioteca

COLVMNA 206.

Sceleratus vicus]vide ſ. in Orbius cliuus.

Sexagenarius]*ſcirpeas hominum effigies, &c.*) vide Dionyſ. lib. 1.

COLVMNA 207.

Simpludiarea) vide ſuprà Indictiuũ funus.

Siniſtræ aues]videdus Plutarchus in problẽ.

à deorum ſede]ab hoſpitiorũ ſede: ſic enim apud Varronem 5. de ling. Latina.

Senatores]vide Agell. 3. cap. 8. Liu. 26. c. 36.

Septentriones]*Ennius*) plenior extat verſus apud Varr. lib. 6. de ling. Latina.

COLVMNA 208.

Septimontium]vide ſ. in Sacrani.

Siſus]*Prætoris*) alij curatoris, vt in lege Manilia apud ſcriptores de limitibus agrorum.

Siparium]idem Iſidorus, 19. cap. 13.

COLVMNA 209.

Seruorũ]*ſeruos*]alij ceruos. v. Crinitũ 19. c. 18.

Siſpitem Iunonem]alij ſoſpitem.

COLVMNA 210.

Saturno]*ſacrificiũ fit capite aperto*]idẽ ſuprà *Metellus*) de quo v. 3. Macro. 13. (in Satur.

Claudium augurem]Vide Liuium 45.

Iuſſiſſet) *adeſſet*) Nam in auguratione eius qui augur creandus eſſet, alius augur adeſſe ſolitus erat. de quo vide Macrob. lib. 4. in Indice: Liuium 36. Suetonium in Caio.

Sacra ſibi familiaria]de ſacris familiæ Claudiæ, vide Feſtum in Propudianus capite 12. & Macrobium lib. 1. cap. 16.

Scaptea]de qua V. Plin. & Liu.

Stellatina tribus]*Vrbe Capena*] vide Plinium lib. 3. ſunt qui etiam legunt hoc loco, regione Capena.

Sabini]*quod ea gens* PP.]in argenteis denariis. DPP. ſignificant deos penates.

COLVMNA 211.

Cella Curulis locus in Circo datus eſt Valerio Dictatori]vide Liu. lib. 2.

Sontica cauſa]*M. Porcius lato de re*) M. Cato de re floria ita citatur ab Agellio 10. c. 13.

Spiciunt]*inea quam habuit in Q. Thermũ de ſeptẽ hominibus*)citatur oratio de decem hominibus in & Thermum ſæpe à Feſto, & ab Agellio 13. cap. 14. ita vt hic pro ſeptem hominibus ſit legendum, decem hominibus.

Spatiatorem)citatur hic locus ab Agellio, 7. cap. 12. paulo aliter, ſed corruptè.

Stata ſacrificia]*de ſacrificio commiſſo*)ita legitur apud Agell. 7. cap. 12. de ſacrilegio commiſſo, ita legitur in Prohiberi comitia ſ. & in Epitoma Pauli. COLVMNA 212.

Sacramentum]*poſt hoc factum erit*]alij poſt hac: alij, poſt hanc legem rogatam.

Quicunque facti erunt]*quicunque ex hacce. Id aes dici ceptum eſt*)idem Varro.

Sextantarij aſſes)*quod propter bellũ punicũ*) quod per bellũ Punicũ. ita legit Hermolaus.

Sextantarij per quos cum ſolui cœptum eſſet, & populus aere alieno liberaretur) vt populus aere liberetur.

Septuẽnio quoq; anno vſus eſt vt priore numero)ſeptuẽnio quoq; ꝙ eo vſus eſt vt priore

Seſterti]vide in Sextantarij. (nummo.

COLVMNA 213.

Solida ſella) vide in Silẽtio ſurgere, adde Liuium lib. 10. & in Silere.

Expreſſe]ita antiqui per S. ſimplex.

Silatum]*iantaculum*)ita in quibuſdam, vt & infrà, iaiunii: & in gloſſario iantat.

Suffragatores)*notabat appoſito puncto*) antiqui ſuffragia non ſcribebant, ſed puncto notabãt, teſte Porphyrione in illũ Horatij verſũ, omne tulit punctũ: adde Cic. pro Cn. Plãcio.

Struppi) vide ſ. in Stroppos.

Seceſpitã eſſe Antiſtius Labeo ait ferreũ cultieum]Suetonius in Tyberio, inter Pontifices ſacrificanti pro ſeceſpita plumbeum cultrum ſubiiciendum curauit.

Qua in ſacrario)Sacrariũ tẽpli locus ſecretior erat: vt adytũ, locus ad quẽ nulli erat aditus, niſi ſacerdoti. In eo res ſacræ reponebantur l. 1. ff. de rer diuiſ. Seruius 2. Æn.

Rediculo)reticulo. natus hic error ex antiqua conſuetudine ponendi d. pro t.

Tuba)id eſt tubi. antea, nube.

In templo Bonæ deæ)nõ quod vltra Bouillas in via Appia fuit (cuius pro Milone Cicero meminit) ſed quod in Auentino, cuius P. Victor facit mentionem.

COLVMNA 214.

Siniſtrum]vide ſ. in Silere.

Stipatores]*deſtituantur*)ita apud Agelliũ 10. cap. 13. alij conſtituantur, alij deſtinantur.

COLVMNA 215.

¶*deſtituatur*]id eſt figatur.

Tappata)alij tapete. v. Non.

Tauri ludi]v. in Talipedare.

Tribunitia rogatione) *Aelius in* XII. *ſignificat verbor.*)ita citatur ſ. in Poſtliminium.

COLVMNA 216.

Tauras)vide Varr. 2. de re ruſt. cap. 5.

Tullios alij dixerunt eſſe Silanos) pro Sillanos gloſſę Siluanos legũt in quibus Siluanus exponitur κρυνός. in lege Fũdi 17. §. itẽ conſtat ff. de act. empti. Siluani dicuntur perſonæ ex quorum roſtris aqua ſalire ſolet.

Topper)*humanũ*)homonẽ. ita in Hemona.

Topper vt ſit patrus eiicit iras]alij eiecit ita, alij, pater eiecit foras.

Torrens) vide Varr. 1. de re ruſt. cap. 2.

COLVMNA 217.

Tutulũ]*forma metalli*) alii formam è tali: alii, forma è tali. adde de Tutulis Varr. lib. 6. & Tertullian. in lib. de Pallio.

Tuzuria)*Valerius in explanatione Duodecim*)ita citatur in verbo Sanates.

COLVMNA 218.

Tumultuarij) vide Seruiũ initio lib. 8. Æn.

Domeſticum)id Cic. 8. Philippica Italicum.

Teſca]vide Varr. lib. 8.

COLVMNA 219.

Tonſillam] *Phinidis*) ita apud Nonium alij Phœniſſis malé.

COLVMNA 220.

Tablinum] atrium) vide ſuprà in Scribonianum.

NOTÆ IN SCHEDAS.

COLVMNA 221.

Manubiæ]vide Acron. in Horatium lib. 3. Odar. 11. & Seruium lib. 1. & 11. Æn. & ſuprà in Triſulcum.

COLVMNA 226.

obiurare]vide ſuprà in Obitu.

Ommentans]id eſt expectans, ita enim gloſſæ à mantando, id eſt manendo. adde Noniũ in Mantat.

COLVMNA 227.

Obſtitum]*qui deo deaeque*) qui deo qui deæ: alij, ſiue deo ſiue deæ, ita Macrobius 3. Satur. 9. Cato de re ruſtica. c. 89. Agellius 2. cap. 28. Arnobius libro 3.

Obſidium]*obſidium cœpit*) Sic Tacitus libro 4.

COLVMNA 228.

Optima lex] *magiſtrorum*) magiſtratuum. *vt optima lege*] de antiqua formula, Vti quod optuma lege fuat, vide Agellium 1. c. 13. Liu. lib. 9.

COLVMNA 230.

Oppidorum] *Cato*) hæc vox diſpungenda.

Pa pro parte] ſic apud Auſonium, do pro domo.

Praedotiunt]alij prædutiunt. vide ſuprà in orcus. ſic veteres exfociunt.

Triuicliocs]id ita dicitur, vt Aboloes.

Pilare]*ſunt qui Graecare originis*)nam Græcifures φιλαρας dicunt. ita ſcribendum. Seneca lib. 7. epiſtol. 22. filiſtas vocat.

Picati] *Dori*) imò Bæotij, ſi verum dicit Heſiodi antiquus interpres in Theogonia.

COLVMNA 231.

Petrarum]*Leuius*) alij Liuius, alij Læuius ex Agellio 12. c. 10.

Piſalitem]alij piſatilem.

COLVMNA 234.

Tagax] *& Mutonis, &c.*) ita legendum & Mutoni manu perſcabere poſſe tagacem.

Talionis]*rabit*)alij rupit, alij rapſit. vide ſuprà in Pacionem.

COLVMNA 235.

Tappulam]alij rapullam. v. in Sodales.

Tripudium]vide ſuprà in Puls.

COLVMNA 236.

Tintinnare]*molae*) alij mollem.

Tentipellium]*ſordidum*]alij idem.

Vici [illegible] *magiſtri pagi*] antiquè, *groma* [illegible] in Oppus. ſic anti- qui dicebant leciones.

diſtributa inter ſe diſtant nomini buſque diſſimilibus]hæc verba deſunt quibuſdam.

in Oppidi vicis]in oppidi vicani.

Viginti quinque] Vide Agellium, 20. c. 1. 6. Plin. 1.

Victimam qua vincta ducatur]alij vitta legunt. Nam vittati boues ad aram ducebantur, teſte Seruio 2. Aen. alij legunt, victa.

COLVMNA 237.

Via) in hoc fragmento agebatur de viis muniendis, & lapide ſternendis, & de iure per eas iumenta agendi.

Vaſtum]vide Non. in Vaſtitudine.

Ve victis]*adpenderetur*) penſum.

Brennus Rex]alij Brennus dux.

Vira]vide Varron. 4. de lingua.

Vruat]Placidus in gloſſ. oburbat, circumſcribit.

Vngulus]*nacta eſt qui eorum ecurreret*)nacta ſiquis requirit.

ebrio]alij elirio.

COLVMNA 238.

Vindicia]*tor arbitros tres dato*) prætor arbitros tres dato.

NOTÆ IN FESTVM & Paulum.

Abacti qui coacti depoſuerunt imperium] vt abacti magiſtratus qui per vim depoſiti: ita in iure abactus venter Pau'. 4. ſent. 9. §. aborſus (qui Græcis ἐγκυμονούμενος 31. Eclog. 6.) qui per vim eiectus, dicitur. Ad eundem modum oues abactæ, porci abacti l. 3. ff. 3. de abigeis. abacti caballi Caſſiod. 8 variar. 32. nam vt ſæpius vis in abigeatu admittitur l. 1. §. 3. ff. de abigeis.

Abalienatus] Gloſſis Abalienat ἀπαλλοτριοῖ. Abalienata ἀπαλλοτριοῦσθαι. ſic in l. 8. ff. de alienat iudicij mutandi iudicij mutandi cauſa abalienare. & in l. 38. in f. ff. de leg. 3. prędia abalienare dicitur. adde infrà Alienatus. adde legem Alienatum. 67. ff. de verborum ſignificat. Ciceronem in Topic.

Abambulo] Gloſſis Ambambulo κατ' ἰδίαν περιπατῶ.

Abarcet]vide infrà Arcere.

Abauus] Gloſſis ἀπροπάππου πάτηρ in iure proaui paterni aut materni pater. l. 10. quarto gradu 15. ff. de gradib.

Abditiui, aborſiui] Abditiu? qui & auulſus Gloſſis & ἀπαπαιδεῖς quaſi Abeditiuus aut malè editus. Eadem ratione ſubditiua, Arnob. 5. non tantum myſtica ſed ſuppoſita. & Gloſſis ſubditiuus ὑποβλητός. id eſt ſuppoſititius & ſubditittas & ὑπολογιμαῖος. Eſt etiã

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui hoc loco legit, Abactiui, à partu abigendo, vt in l. 4. ff. de extr. crim. l. 8. ff. de ficariis. l. 39. ff. de pœnis. Abductiui.

Abemito) emere pro accipere) idē in Emere infrà. hinc surremit, sumpsit, infrà in Surremit: & surempsit, sustulit. infrà Surrempsit. Sed & Glossæ Abemit, ab eo accepit ἔλαβεν.

Abgregare Glossis ἀπαγελάζειν, διαχωρίζειν.

Egregius] idem infrà Exgregiæ.

vt Pecunia] idem in Peculatus.

peculia] vide infrà Peculium.

Abietaria negotia] abietaria negotiatio.

quam materiam] quam materiariam: alij materiationem. ego ita lego, quam materiaturam. Hoc enim verbo vtitur Vitruuius. 4. c. 2. ea Græcis ξυλουργία (Galli minutiariam vocant) vnde ξυλουργοὶ Cedreno. Propius est huic loco, quod iidem appellantur Matricarij Nouell. 13. c. 5. quasi materiarij, ac vix scio an corruptè inibi legatur Matricarij pro Materiarij. Cæterùm Materia id dicitur, vnde fieri potest ædificium (quam Græci ἐργασίμην ὕλην. 2. Eclog. 2. cap. 171.) ac proinde ligno (quod comburendi causa paratur) opponitur l. 12. ff. de vsufructu. l. 18. ff. 2 ff. de pignoratitia. l. 14. ff. de periculo: l. 47. ff. de act empti. l. 55 l. 56 l. 57. ff. de legat. 3. l. 1. 62. 167. ff. de verborum significat. Est autem materia Glossis ὕλη ξύλων καὶ ἑτέρων. atque ita potest accipi. 19. Eclog. 6. c. 7.

Abiisse pro adiisse] pro obiisse, rectè: nam & infrà Abitio pro morte.

Abitionem, &c.] hinc abiit pro obiit suprà Abiisse. idque dicebant veteres διοφημίας vitandæ gratia. Plutarch. in Cicerone. Tertull. de testimonio animæ, Si de aliquo, inquit, iāpridem defuncto, tanquam viuo, quis requirat, præmanus occurrit dicere, *Abiit iam & reuerti debet.* Inde est φ in Titulis monumentorum nunquam, Obiit vel mortuus est, sed semper, vixit. vtebantur & hac formula, beatum esse. vide Ammianum 25.

Abnutare sæpe abnuere) est enim frequentatiuum Abnuto. sumitur etiam plerunque pro negare. hinc simplex abnutiuum in l. 83. ff. de verb. obligat. Caper in libro de orthographia, confessiua vox fit, ex duplici voce abnutiua, vt non nolo. id Glossis ἀποφατικὴν, & abnuitio infrà in verbo In. & abnuit infrà in Pro. cui ibidem opponitur adnuo. vnde Adnutrium Glossis κατωμοτικὴν.

Ab oleos pro ab illis] potest hic locus etiam ita accipi quasi diceret τὸ οε pro i apud veteres vsurpatum: sic infrà Loebesum pro liberum. Loebertatem pro libertatem. vide infrà Loebesum. sic infrà Pilumnoe & pobloe, fascinoe, pro Pilumni pobli, fascini: & alibi infrà in Plorare, ast oloe plorassint, Sed veri similius mihi fit, alio fine id à Festo dici, nempe vt ostendat oloes pro illis dictum à veteribus, tunc cùm abhorrerent à geminandis litteris. id quod sequentia satis ostendūt. probantūr autem euidentissimè infrà in. Ollic.

Aborigines quòd errantes] dicti igitur quasi aberrigines & à montibus, quos Græci ὄρη vel quòd χωμάχη, id est auctores generis. Nam & Glossis αὐτόχθονες. v. Stephanum de vrbibus. Sic origines Sallustio sunt, quas Græci μητροπόλεις vocant. tametsi alio μητρόπολιν in lege 4. §. 5. ff. de off. Proconsul. pro capite prouinciæ. Cuiusmodi vrbem Ammianus matrem vrbium, Curtius maiorem patriam vocat. eam autem rationem ad vrbes reliquas habebat, quàm Metrocomia μητροκώμας.

Abortum] hic in neutro, vt in lege 20. §. 4. ff. de aquir. hæred. dicitur & Abortus in lege 2. Cod. de posthumis: & abortio l. 38. §. 5. ff. de pœnis. fit autem circa tempus pariendi, vt Aborsus circa tempus conceptionis, de quo vide Nonium.

Abrogare] abrogo Glossis Ἀποκυρῶ. ἀκύρω. adde legem 102. ff. de verb. signif.

Aceratum] vide infrà in Acus, palea: & in Obacerare, Nonium in Acerosum.

Acerra] alij dicunt arculam esse thurariā) vnde Glossis Acerra, Accepturaria, Turibulū, & λιβανωτὶς. Turibulū vero alibi θυμιατήριον.

Acetare pro agitare] ac proinde cingi mutatur propter affinitatem & cognationem litterarum inter se: vt in κυβερνήτης gubernator: κωπὶς golius. vide Priscianum libro 1. Earefit, vt cùm agitandi hic mentio fiat, pro acetare, legendum putem, Acitare, non Acetare.

Acieris] Aceres. Gloss ἀξίνη ἱερεφάντου ab Acieri, Aciarium σόμωμα Glossis, vbi malè σωμάματα: & in iisdem Denticulum Aciarium σωμάτιον: iisdem Aciarium diuersa significatione ἀκρόδηκα.

Aclassis tunica] vide infra Calasis. Glossis Aclassi κάματα.

Acrumaruma vtensilia ampliora] alij ærumeruma. alij Aerumina. Vetus Acrum ærum autensilia. verendum est ne vna dictione legēdum sit Macrærumina, vel Macraerumenta vt sint in vasis æreis, maiora. Glossis Aeramenta χάλκωμα Æramenta χαλκώματα.

Actus] in Comœdiis & Tragœdiis certa spacia canticorum) nam scenici agere dicuntur. vide infrà Agere.

modo inter vicinos quatuor pedum latum) Hinc mirum videri potest quare, Iauolenus viæ latitudinem legitimam fateatur: latitudinis, arbitrariam faciat, in lege, certo genere 13. §. latitudo 2. ff. de seruitutib. rusticorum prædiorum.

in Geometria maiorem partem ingeri id est exx. pedes] idem Boetius 2. de Geometria: & Epistol. 38.

actuosi] axitiosi vt infrà Axitiosi.

Acupedius] Aquipedius. vel Agupedius. ἀγχιπούς: vt pegunia pro pecunia: alij legunt, Acrunipedius.

Acus palea] v. infrà Obacerare.

substruendum] susternendum.

Idem in eodem] Idem eodem.

Primo] Primò.

argillam mixtam acere] vide s. Aceratum & Obacerare.

Acus dicitur] vel etiam ornatrix vtitur) Acus inter alia significat ornamentum capitis. l. 25. §. 10. vers. ornamentorū. ff. de auro. Constantinus in lege 1. Cod. Theod. de repudiis, si præter hæc tria crimina repudiū marito miserit, oportet eam vsque ad acuculam capitis in domo mariti deponere. Id discerniculum Latinis: Græci καλαμίδα. Glossis Acucla. ραφίς.

Ornatrix] vide legem 49. & 1. 65. §. ornatricibus. ff. de legat. 3. Græci κοσμήτειρας & κομμωτρίας vocant. quo nomine Fabula edita est à Nævio. Iisdem ornamentarius κοσμήτης & κοσμητικὸς.

exercetur quoque institutio] falsò hic Festus legisse videtur, acum pro acie.

cùm sarcire] quia sarcire.

ἀκέσασθαι] ἄκεῖσθαι.

Adasin] ouis recentis partus) & maior natu. Isidoro in Glossis.

Adaxint] vide Nonium in Adaxint.

Adcensi] vide infrà in Adscriptitij.

Addicere damnare est] inde Addicti, pecuniæ dānati. Valerio 6. c. 1. Quintiliano 5. & 7.

Addubanum, Danubium] Ad Dubanum, ad Danubium: vel ad Danuuium. A. id est ad Danubium. Alij ad dubienum, ad dubiū. vt dubienus ea forma pro dubius ponatur, qua sociennus pro socio apud Noniū. Potest tamen & ita legi, Ad dubenū, pro, ad dominum. vide infrà Dubenus.

Addues] veteres adduo pro addo: vt venunduo, pro venundo: creduo, pro credo. Glossis Adduo προσιθῶ.

Adeo) idem significat quod accedo) Glossis προσέρχομαι.

quod vsque eo) ea significatione τὸ Adeo sumitur in l. 8. ff. de iurisdictione. l. 7. §. 6. ff. de pactis: sed & eadem ratione apud Nonium legitur, Adquo, pro in quantum: & Glossis Adeo ἐφ' ὅσον τοσοῦτον ὅτι τοῦτοις.

non quidem secundum rationem] hoc vult Festus, neglecta ratione, particulā Ad, in verbo Adeò, iungi alteri casui quàm accusatiuo.

Ad exitam] ad exitimam. ita legendum censeo: mihique fidem facit id quod infrà legitur in Extimum.

Adfabrum] à quo adfabrè Gellio 7. c. 7. Affabrè Glossis καλῶς.

Adfatim] Glossis μεμυρωμένως: ἀπὸ τῆς μύρου ἕως) Homerum exprimit, qui in Odyssea scripserat, ἡδὺ δὲ οἱ ἀμβρόσιον ἔδμα id est ἀφθόνως. sic: sic primo feudorū 5. cùm aliqua turpiter ludere, nihil aliud quàm quod paulo antè dictū fuerat, adulterare: &, vt verbo Feudistico vtar, Cucurbitare.

Adfectare] v. l. 8. in f. ff. ad L. Aquil. sic adfectatæ tutelæ § item tria. Inst. de excusat. tutorum ἐπιτίθενται. Theophilo ibidē. Adfectare apud Nonium etiam significat, afficere.

Adfines in agris vicini.] ea significatione sumitur in l. 12. ff. finium regundorum. Glossis Adfinis ὁμοτέρμων.

consanguinitate coniuncti] Glossis Adfinis ὁ κατὰ συγγένειαν σύνδουλος. v. l. 4. §. 3. §. 4. §. 5. ff. de gradibus l. 17 Cod. de Nuptiis: §. 6. Inst. de Nupt.

Adgrettus] Adgretus. vide infrà Egretus: dicitur autem vt mertus, pultus.

Adigas) dare cogas) ad rem cogas. vel adire cogas. alij, valde cogas. Cōstat enim τὸ, Ad, πάνυ addere: vt in Adfabrè Adprimè. v. 7. Gellij 7. Hinc illa in iure, ad iusiurādū adigere. l. 8. in fi. ff. de in ius vocādo. iureiurādo adigere l. 31. ff qui & à quibus: l. adigere iureiurādo 6. in pr. & §. 3. ff. de iure patronatus.

Adlecti] qui propter inopiā) Senatorum intellige, quia numerus eorū plenus non erat. Id autem factum post pugnam Cannensem. Alia significatione Adlecti Varroni dicuntur suffecti in alterius locū. vt & in l. 11. 12. 13. Cod. Theodos. de suscept. Aliàs, adlegi est adscribi & referri in numerū l. 3. §. 2. ff. de decurionibus. vnde allectio: vel adlectio. l. 7. Cod. de incolis. Glossæ Ex allectis ἐκ τῶν λογογραφων.

nam patres] Alij igitur Adlecti à patribus & conscriptis.

patres) vide infrà Qui patres.

conscripti] vide infrà Conscripti.

Adlicit] vide infrà Lacit & Lenones.

Lacit] vide infrà Lacit.

Inlicere] vide infrà Inlex.

frustrantē inducere] frustrari seu inducere.

Admissiua iuberent] iuuarent.

Adnictat] Adnutat. ita veteres libri. Differentiam facit inter illa duo Nonius. Adnictare oculorum: Adnutare aurium vel Labiorum esse vult. adde infrà Nictat.

Adolescit] Glossis ἀκμάζει. vnde ἀκμαῖος adultus. vide infrà Suboles. Nonium in Adolere duobus locis, & in Adolescere huic contrariū Abolescit Glossis ἀπακμάζει.

ἀδολέσχω] ἀλίζω Vet. ab olesco. S. vel ab ἄλδω vel ἀλδαίνω.

altare] vide infrà Altaria.

exoletus) vide infrà Exoletus.

olescendi, id est crescendi] vide j. Suboles.

Adoptatitius) Adoptiuus. V. Adoptitius M S. adoptatius Isidoro in Glossis.

Ador] Græci ἄδιε. quod nōnullis Adur (aliis Adus) cuius genitiuus Adoris, penultima nunc longa nunc breui apud Sannium veterem poetam & Ausonium. Glossis Adis σῖτος adde Nonium in Ador & Adoreum.

Adorare] vide Nonium in Ador.

Universidad de Deusto
Biblioteca

significat agere) quin & transigere. v. j. Nec, ibi, si adorat furto.

oratores] v. aliud Erymon. j. Oratores.

Adoream] *Adoriã. Glossis Adoria εἶδος εἵτου laudem*) vnde Adoriosus. Glossis ἐνδοξος & Adorinum. Plautus, adorea affecit populares suos. aliud autem adoreum apud Nonium.

Adpromissor] adde legẽ 64. §. 4. ff. soluto. L. §. 2 ff. de verb. obligat. l. 43. ff. de solutionibus.

Adrumauit] id φιμάζει Græcis & Isid. glossis. simile apud Non. Rumiferate & Rumitare *à rumine*) vide j. Rumen & Subrumari: adde Nonium in Rumen.

Adscripti] vide Liuium 4. vide legem 6. l. 20. l. 22. l. vlt. Cod. de agricolis. (accensos.

Adscriptitij] *adcensos*) v. 3. Adcẽsi alij legunt *velatos*] v. j. Velati. Idẽ dicũtur etiã velites.

Ferẽtarios) v. j. Ferẽtarij & Non. in Ferẽtarij.

rorarios] v. j. Rorarij & Noniũ dicto loco.

Adfectata] Adfectata.

vel in malã] v. l. 19. §. 19. §. 22. ff. de Iniuriis.

Adferere manu est admouere) adferere, est manũ admouere. MS. asserere manum, est admouere. vulgat. (inde enim assertor qui manũ alicui asserit eius educẽdi gratia ex seruitute in libertatẽ. vide j. Sertorẽ. & Glossis Adsertor καρπιστὴς, ὑπέρτης Adsertio καρπισία) alij ita legunt. Adserere, est admouere.

quod ea] quò ea. (mittuntur.

quæ in terram dimittuntur) quę in terrã deseri dicuntur] sic dicimus adserere arbores. l. 7. §. 3. ff. de vsufructu. translatitiè verò adserere prolem, pro adoptare: adserere in libertatem, id est libertati: liberis inserere.

opponuntur] apponuntur.

Adsidela] Asideliæ.

Adsiduus] Adsiduus, vulgata & quidẽ rectius. nã ab asse dando, assiduus, Charisio lib. 2. Gell. 26. cap. 20.

Adspere] *à sapiẽdo*) vnde Glossę sapit, saporem habet: interdum, actiuè pro saporem immittit. vt apud Tertullianum, Fermentum modicum desipit totam conspersionem.

Adstassent, statuerunt] Astassent statuerunt, vulg. Adstassint, steterint. S.

Adtegrare, &c.] Adtegrare est vino sacrificium augere.

Integrare enim, &c.] Adtegrum, minus factum; Integrare, in statutum redigere. S. vulgata, in statum redigere.

Adteſtata] hæc fulgura contraria peremptalibus. vide infrà Peremptalia.

quæ iteratò fiebant) v. j. Renouatiuũ fulgur.

Aditritum] τριβόν) τριβώνας alij τριβώνιον. Glossis τριβώνιον, Velum.

Adtubernalis] Attibernalis. vulg. Atturubernalis (Glossis καπηλογέρων) alij Attubernalis. adde infrà Contubernalis & Tabernacula.

contiau] continuè. vulg. legendum puto cũtinuus. nisi quis malit hanc vocem vt superfluam atque priosam dispungere.

pellibus contegantur] v. j. Contubernalis & Tabernacula. l. 7. ff. de supellectile. inde pelliones vel polliones in lege vltima. ff. de iure immunitatis lib. Cod. de excusat artif.

tabernacula] v. j. Tabernacula: legem 183. l. 184. ff. de verb. significat.

Aduelitatio) *iactatio quædã verborum*) iactatio quædã probrorũ. ita legitur j. in dictione Velitatio. adde Nonium in Velitatio.

velites) v. Nonium in Veles.

Adulari) Adolari. MS.

compositum ex accedendo & adludẽdo) cõpositum ex ad & ludendo. S. Est autẽ propriè Adulatio canum blandimentum Nonio fortasse κατὰ τὴν οὐρὰν, à cauda, qua mota canes accedendo blandiuntur.

Adulterium) adde legem 101. l. 225. ff. de verb. significe.

Adulterina signa) v. legem 30. ff. ad legem Cornel. de falsis: Paul. 5. sentent. 25. §. 1. & §. 7. Iust. de pub. iudiciis. Eadem ratione in iure adulterina moneta, monetæ adulteratores, adulterinum testamentum, adulterine signare.

Aduocitat, sæpe vocat) hic iũgẽda est significatio verbi Aduocat, quę in l. 18. ff. ratã rem. vbi τὸ aduocare, est aduocatis vel testib. sumptus ministrare, vel negotiis auocari.

Aduosem aduersarium) Glossis Aduoces ἀντιδίκους Fortasse legendũ Aduorsem vel Aduersẽ.

Ae) A 1. *scribebãt*) idq. frequẽtissimũ Poetis.

Aedilis) *magistratus*) hęc vox dispungenda: nam mox sequitur, postea hoc nomen ad magistratus translatum.

quòd facilis ad eũplebi aditus esset] Imò quòd ædibus publicis præsteret. l. 2. §. 21. ff. de origine iuris. vnde ædituentes Lucretio. apud Gellũ 12. c. 10. de ædilibus passim in iure.

Aedilatus) Ædilitas: & in l. 17. ff. de cõpens. Ædulitas.

Aedis) *in edito*) in aditu. S. hinc enim ædes Varroni quòd plano pede aditur: vel, vt Tertullianus in libr. de Pallio loquitur, planitus. αἰδών.

ponitur pro omni genere constructionis) hinc nauem ædificare dicimus l. 46. §. 2. ff. de iure fisci: & insulam l. 27. §. 5. ff. de rei vindic. l. 11. §. 9. ff. de Publiciana.

Aeditimus ædis intimus) hoc Etymon displicet Ciceroni in Topicis. Gellio 12. ca. 10. adde eundem 6. c. 12. & lin. 32. c. 2. Charisium lib. 1.

Aedituus] *sacra ædis tuitor*) sic Theophilus. §. Tutoris iust. de Tutelis. & ita Ædilis accipitur in l. 3. §. 3. ff. de Tabulis exhib. ob id Hierophylax appellatur in l. 28. ff. de annuis. hinc Ædituari in tẽplo apud Non. dicitur. Glossis Ædilis Νεωκόρος. Isidẽ νεωκόρος & νεωκόρος. Edituus. tutor) tutor. (dituus.

Aegum) *Aegea*) Ægę.

Aegrum) hinc ægræ mulieris offensam placare. l. vlt. ff. si quis aliquem testãt.

Aegyptinos, Aethiopas) id est nigros & fuscos. Nã glossis Ægyptiũ, nigrũ à colore vulturis qui αἰγύπτιος. iisdem Æguptium φαιόν.

Aemidum, tumidum] alij timidum. ego vtidum pro humidum. tametsi Aemidum quidam ἀπὸ τοῦ αἷμα, vt inflatum significet. Glossis Aemidus πεφυσαμένος.

Aenatores] Aenatores. Glos. σαλπιστάς. Κυμβαλοκρούσται.

Aeneolum] Aeneolo. alij Aenulum. Isidorus Enulum. *sit*] sit.

Aequidiale] ἰσήμερον. Glossis.

nox diei potius quàm dies nocti adnumerari debet] al. quia nocti dies potiùs quàm nox dicti adnumeratur, vide quæ scribam ad l. more Romano. 8. ff. de feriis & Gellium 3. c 2. ἰσημερία] & ἰσήμερον, vt suprà dixi.

Aequilauiũ] sic Aequilotiũ, aequatio. Isid.

Aerarij à tribuendo ære] Glossis Herarius ταμιευτής. vide quæ de ærario scribam ad l. 42. ff. de iure fisci. alio significatu χαλκεὺς, χαλκουργὸς, χαλκότυπος. & Aerifex seu faber Aerarius.

Aerarium in ade Saturni habuit] Idẽ Varro lib. 4. in fine. Macrob. 1. Saturn. al. 8. & Plutarch. 5. adde quæ scripsi ad l. 6. C. de fide instrument. & Liuium 3. Glossis Aerarium χρημάτων φυλακεῖον.

Aeribus] *ab ære, id est æramẽto dicit Cato*) æres quod & æramentum dicit Cato. Glossis æramentũ χάλκωμα. Aeremẽta χαλκώματα.

æramentum] æramen, species ex æte. l. 12. Cod. Th. de operib. publicis.

Aerosam] vt ærosa Cyprus, sic ærosa pecunia in l. 102. ff. de solutionibus: vbi dixi. vnde & Glossis χαλκοῦς Auriginosus, ab auri colore & aurosus πολύχρυσος.

Aerumnulas] *furcilias*) vide infra furcilles.

retulit] reponit.

muli Mariani) vide infra Muli Mariani.

onerosos] oneroso.

ἀρμεῖον] inde Aerumnulæ.

Aeruscare] inde æruscatores, qui æsculatores. Glossis Aesculator χαλκολόγος (qui & Nũmularius) à χαλκολογῶ Aesculor.

Aestimata pœna] *quem decussi, bouẽ centussi*) vide j. Multam, Quibus. Peculatus. 11. Gell. 1.

Agazones] l. vlt. ff. si quadrupedes. Glossis Equilio & ἱππαγωγός.

minantes] sic infrà in Agere, & infrà Inigere ante se pellere, id est minare. ẽstque frequens verbum Hieronymo & legibus Langobardorum, Burgundionum, Alemanorum, sed & legi Salicæ. Ad eam normam Apuleius promiscue dixit. & Amianus ad Paulum 1. sentent. Factum interpretatur qua pecora minare consuemus. & in Ausonij versu de Myronis bucula, Ageret iuuencas cùm pastor domum suas, suam relinquens me minabat, vt suam.

Agea via in naui) quæ & Agear Glos. πάσσαλος τῆς πρῳρέως. vide) Isidorum 19. Etymol. 2.

Agere] *id est minare*) dixi supra in Agaso.

agit cum eo furti) vide legem 25. & passim. ff. de furtis. *indicare*) iudicare.

causam agere) & post.

fẽnici agere dicuntur) vide suprà Actus.

Agina] *qua*) quo Glossæ Danielis, Agina scapum erithanæ quòd eo mensura ponderis æquatur. Bongars.

vnde Aginatores) Glossis Aginare est πρακτεύειν negotiari, in quibus tamen perperam legit σραπτεύειν & σραπτεύει, pro πρακτεύειν & πραττεύει. vnde πραττυναὶ, Nouella 30. c. 2. & 118. c. 2. Edic. Iustiniani 13. c. 7. At Isidoro & glossis Acinati est tricari: Aginantes existricantes, aliis Aginat διαπραττόμενοι, ἐργάται μηχανᾶται. aliis Aginatores negotiatores actus.

Agnus) *communis erat generis*) vide infrà Recto fronte. sic in Numæ legibus Agnus mas, Agnus fœmina.

sicut & lupus) vide infra Masculino & Recto fronte. sic apud Ennium lupus fœmina.

ex Græco λύκος) ex Græco ὁ λύκος. S.

Agolum) *quo pecudes agũtur*, fortasse à Græco ἀγέλαιον. inde etiam Gallibacillum oblongum vocant *Gaule*.

Agoniam) *quo Rex hostiam*) vide Varronem 4. de lingua.

rebus agendis: Agonalia, &c.) rebus agendis cuius festa Agonalia dicebant. & hunc quidẽ in modum postrema huius dictionis explicatæ à Festo verba in hanc sedem aduocanda. S.

Agonalia eius festiuitatem) dispũgenda. Cæterùm Agonalia Glossis Agonaria θύσεια.

Aegonis) Aegonus.

Aegonensis] Agonensis.

Agonium) *id est ludũ ob hoc dictũ, &c.*) Agonium locus est in quo ludi initio facti sunt. ob hoc dictum, quod fuerit sine angulo. S.

Albegmina) Ablegmina, quę quòd Diis porricerentur, porriciẽ & prosecta & prosegmine. Prosiciæ Glossis ἡ ἀπὸ τῶν ἱερείων ἀπαρχή. Tertullianus ea ita describit, de opimis & integris superuacua quæque truncatis capitula & vngulas, quæ domi pueris vel canibus destinatis: hinc ablectę ædes Plauto. derelictę.

Albesia] *decumana scuta: & post decumani fluctus*) adde infrà Decumana oua: & Decumanus appellatur limes.

Albula) *Tiberis fluuius*) vide infrà Tiberis.

Tiberio) Tiberino.

Alcedo) *Catamitus.*) vide infrà Catamitum & Alumento. (mento.

pro Nilo, Melo) vide infrà Melo. & Alu-

Alebria) Alebrius vel Alerius. Glossis ἔνυδρος. Alebra, quibus alimur: Alibre, Alimentum.

Alconem) Tertullianus de fuga. Nescio dolendum an erubescendum sit, cùm inter tabernarios, & lanios, & fures balnearum & aleones & lenones, Christiani quoque vectigales continentur. Glossis κυνηγὸς. Alco.

aleatorem]vide Titulum de aleatoribus.l. 4.§.2.ff.de ædilitio:l.225.ff.de verborum significat.Glossis κλῆρος,κυβεία, à κυβεύω, quid est Aleo seu alea ludo.

ganeo]vide infrà Ganeum.

lurco)lustro. Vet. & ita legendum Catullo in Mamurram,pro vltor.Facit infra Lustrum. sed tamen nihil necesse est mutari.nam & Lurco vox nota:vnde Lurconiana condimenta Tertulliano in libro de Anima c. 15.

Algeo]*coniectus*)collectus.

Alica]vide incerta Verrij Flacci: adde infra Pollucere merces.

Alicaria)*hæ*)eæ.

Prostibulæ]vide infrà Prosedas.

Alienatus]vide l.67 ff.de verb.sign.

Ali rei]Plautus in Milite. Nulli ali rei est improbus.

Alites]*Buteo*)vide infrà Buteo.

sanqualis]vide infra Sanquallis.

immusculus)vide infra Immusculus.alij legunt Immustulus.adde 10.Plin.7.

Aliuta]*ipsos Ioui sacer esto*) ipsos antiqui pro ipsus. sic iidem Consol pro Consul: & è contra Iuntes pro fontes:frundes pro frondes. vide Velium Longum de orthographia.

Allus]Allex,alij Hallus,vt infra in dictione Hallus,pedis maior digitus.

Alma,sancta)ἁγνὴ. Gloss.

pulchra]καλὴ,ὡραία. Gloss. inde Almus iisdem καλύτος,ἱλαρός.

alens]θρέπτειρα. Gloss.

Almities)ea Charisio libro 1.ὑπερέτεια Glossis αὔξησις ἀρχῆς. Almitus ἀνατροφὴ, ἀγαγωγή. Almeres,κάλλος ἀνατροφῆς.

Altaria)aliud Etymon vide supra Adolescentia. Cæterùm non obmittendum Altare dici & Altarium.Gloss.Altarium δάπεδος.

Altellus)*quasi altus in Tellure*) vide infrà in Altus. Est autem idem ac expositus & Alumnus.Græci θρέπτος.Eclog.1.c.6. οἰκογενὴς, προφιτὴς.Latini alumnos appellant.l.26. Cod. de Nuptiis.l.3.Cod.quę res pignor.sed & Græci χαμαίφυτα ζεῦγη appellant Nouell. 253. adde de expositis l.152.ff.de iuris.& facti ignor.l.4. ff.de agnoscend.liber.l.1.& passim de infantibus expositis.

A macro Macellus)à Marco Marcellus : ego lego,à Marco Marculus.v.infra Marculus.

ab altello altellus)ab alto,altellus.ita legendum censeo.id.n. conuenit superioribus. facit &id quod infrà in Altus vel ab alter,altellus. Dicti nãq;altelli singuli geminorũ: inde nomẽ Altelli aptus Romulũ impositũ Bongars.

Alter)*altera auis non bona*)si modò priori vitium facit. ad quem modum fulmen peremptale, quod priori vitium fecit. Cæterùm alteram auem potius,quàm aduersam Auguxes efferebant, vt ita malum omen viderentur minuere, atque eleuare.

Altercatio) Glossis Altercatio ἀμοιβαῖος λόγος. reperitur hoc vocabulum in l.4. Cod. de necessariis seruis,&c. Quintil.5.

Alternatio)hinc Alternatim per vices.vide Nonium in Alternatim. & Glossæ Alternis ἀνὰ μέρος,ἀμοιβαδόν.Alternatim testis,qui vacillat.Alternationem verò nostri pro disiunctione vsurpant.l.2.§.4.ff.quod certo.l.7.§.4. ff.de iniuriis.In lege verò 9.ff.de seruo corrupto,sine alternatione,est illo vno casu vel vno tantùm casu.

Alterplicem,duplicem) id est doloſum Isidoro in lexico.ita Horatio Vlysses, duplex.

Alterta)Alterria.

Altum)vide Nonium in Altum.

Altus) vide supra Altellus. alias ab altitudine,vnde Glossis Altus ὕψηλος.

Alucinatio)*alij Hallucinatio*.Est enim Hallucinari Nonio aberrare, & Gellio 16. c.12. Hallucinari ἐκπεπλῆχθαι quod Glossæ etiam num confirmant.non tamen necessariò requiri aspirationem in hoc vocabulo,vt & in multis,Gellius scribit 2.c.3.

Alumento pro Laomedonte) alij Laumento pro Laomedonte,&c.sic Lautumię pro Laotomiæ:Laudicea pro Laodicea.

Melo pro Nilo)vt supra Alcedo:& j. Melo.

Catamitus)v.supra Alcedo:& j. Catamitus.

Aluus)ad de Nonium in Aluus.

Am præpositio loquelaris,&c. Am præpositio significat circum.vnde suprà locellaris seruus ambactus,id est circum actus,dicitur.ita hunc locum restituit Scaliger. cui seruus locellaris vel lucellaris est μισθαπόδοτος:cuius operas quotidianas dominus locatu, lucelli & quęstus gratia:aut qui in eã tẽ discurrat. nisi loquelaris seruus accipiatur pro internuntio: aut vox loquelaris omnino disp ungatur.

significat circũ)*ab ἀμφὶ.supra*) infra id enim infra est in dictione Amnis. sed Festus non seruat exactum ordinem Alphaberi in syllabis,suo quoque loco digerendis.

Seruus ambactus)seruum libertate donatũ intelligit Pers.Satyr.5.Quibus vna Quiritem vertigo facit.& pòst.Verterit hunc dominus momento turbinis exit Marcus Dama. hinc circunductiones manumissionum inexttricabiles.in l.6.Cod.de emancipationib. vide infra manumitti.l.23.ff.de manumissionib.

Ambactus apud Ennium lingua Gallica actus dicitur)potest & ita legi,Ambactus alius Ennio , quam qui lingua Gallica Ambactus dicitur,& ita est.Nã Ambactus Gallis,testeCęsare cliens:Ennio,δοῦλος μισθωτός. nisi actum esse necessariò,censeo,vide Nonium in Amatio.

Actus)seruus.

Amatio)Amutio,alij Amasco , amare cupio, vel amare incipio. ego nihil mutandum esse necessariò,censeo, vide Nonium in Amatio. al.Amato ab Amo,Bongars.

Ambaruales hostiæ)vide j. Amtermini.

à duobus fratribus)ac frugibus.ita in veteri. Alij legũt à XII.fratribus. totidem enim Plinio 18.c.2.6.Gell.7.Fulgent.Macrob. Auson.

Ambaxioqui,circũeuntes cateruatim)Ambaxiqui circumeunt cateruatim:ab Am & Axes seu Axi.id est glomerati.vide infrà Axes.

Ambegni) vide Varron.5. de lingua & Fulgentium.

Ambest ita tertia persona,verbum est)eadem ratione Comest apud Nonium dicitur. dicitur aliàs regulariter Ambedit,vt in l.38.ff. de adquir.rerum dominio.

Ambidens siue bidens]vide infrà Bidental & Bouem & Bidentes.adde 6.Gell.7.18. Plin.2.

Ambigũ]vide l.3 & passim ff.de rebus dubiis. l.125.ff.de verb.signif.

Ambitio]adde Varronem 4.de lingua. Nonium in Ambire.

Ambitus) de legitimo spatio à vicina insula dixi ad l.14.in fin.ff.de seruit. vrb.adde Isidorum lib.15. Ciceronem in Topicis. Vitruium 1.c.1.Varronem 4.de lingua.

Ambo)vide incerta Verrij.

dictum) ductum.

Ambrices)Inde Galli Lambrices.

regulæ)alij regulæ, malè. nam & mox sequitur,tegulis imponuntur.

Ambrones]*gens Gallica qui subita inundatione maris &c.*)hanc narrationem Ephori redet Strabo.

vt & turpis vitæ homines Ambrones dicerẽtur)inde Glossis Isidori Ambro , deuorator, decoctor,luxuriosus,profusus.

Ambulacra)Glossis Ambulacrum, διάστημα, τόπος, quod & vno m loco Ambulacio:alio,interspacio:vbi malè Interceptio.

Amburbiales hostiæ]inde etiã Amburbium, infrà in Amtermini. (μέτοι.

Ambustus) Glossis περιπεφλεγμένος, πεπυκασμένος.

Amenta,quibus vt mitti possint,vinciuntur iacula) Glossis Ammentum, ἄμμα λόγχης.

Amia genus piscis)al.Amio Isidoro 12.c.6. quod Samo capiatur.

Amicinum)*Anucinum*.

vtris pediculum)Glossæ Amicinus, ἀσκοῦ ῥάμνος.alibi Arduanus.

Amicitiæ)*ab antiquis ameci & ameca pere*) ab antiquis amæqui & amæquæ.S. Glosſ. Animecũ ἰσόψυχον.Animæquus,patiens animo.

Aminula vrbs) Aminula vrbs.

Amita patris mei soror)ita Gaius 2.Inst.8.Amita verò magna , aui paterni soror : l.1 ff. quarto.l.vlt.§ quarto.ff.de gradib.Amita maior,proaui soror.Paul.4.sentent.11.quę &proamita l.1.in fin.§.7.ff.de gradib.) Amita maxima,abaui soror.d.l.vltima.§.septimo. (eadem ab amita dicitur) Ataui soror,nomine caret. Anita à me tertia:à patre amata.

Amites)θάλικες.

pertica aucupales) Glossis ἱστοποιοὶ κυνηγέσιοι.

Amnenses]*Interamnæ & Antemnæ*)alij Inter amnenses & Amnenses, nihil mutandum censeo. nam & Interamnæ Latina vox est. Græcis μεσόποταμος.sic Glossis Interdia,μέσαι ἡμέραι.

Amnis]*Am*)vide suprà Am.

Amœbeum carmen]*ex æquali numero*) æqui numero.& ita Seruius in 3.Eclog.adde quædã his nõ planè dissentanea ex Isidoro 6.c. 19.

ipsa]dispungenda hæc vox.

malum)maius.

Amœna]vide incerta Verrij.

Amosis annuo)Annos,annua.sic enim Glossarium , idque interpretatur πολυέτης. eidem Annua,est annus ἐνιαύσιος.Anet ἔτος.Antites ἐνιαύσιον adde infrà Anatem,morbum annuum.

Ampedices]*nunc appẽdices*) vide Nonium in Appendix.sic substituri dicuntur præcedentis appẽdices institutionis.l.35.ff.de acq.vel.om.

Amputata]*purum putato*)vide j. Putus.

Amsegetes]*quorum ager*]quorum seges.

Amtermini]Amptermini:alij Amitermini: alij Antermines:alij Amtermones.

prouincia]P.Romani viciniæ.S.vt Amtermini fuerint,non qui in agro Romano , sed qui in vicinia.putà vel Sabino vel peregrino vel hostico vel incerto.Ager verò Romanus, quidquid Amburbiali sacrificio vno die lustrari poterat.cuius fines amburbio definiuntur.

amburbium]adde suprà Amburbiales.

ambarualia]vide suprà Ambaruales.

Amussim)vide infrà Examussim.

mutire)vide infrà Mutire.

Anatẽ morbũ annuũ]hunc morbum quædam Glossis Anitatem appellant. dixi quædam ad hunc locum suprà in Amosio.

senium]vide inf.à Senium.

Ancisa]quasi incisa.

*celata,*celata.vt in l.cùm aurum 19.§.Infecti.verl.an celati.ff.de auro.

celare)hinc celatura in l 13.ff. de con l.furt.

Anceps]*captatur*)capiatur.

Ancillæ]*Dij & deæ Anculi & Ancillæ*) ij quasi reliquorum deorum ministri. ab anculare dicti.quod est ministrare. Glossis Ancilia ὅπλα ἢ ὑπηρέται.

Anclabris mensa] vide inf.à Escariæ.

Anclare)Anrlare.vide j. Exãclare, & Non. *anclabant*]anclabant,alii anculabant.

floremi Liberi] id est vinum , quòd Liber Bacchus,Deus vini gentilibus.

Ancunulentæ] Anculentæ.

inquinamentum]vide infrà Cunire.

Ancus]*qui aduncum brachium*)inde Ancus Glossis Mancus.

Andron)vide Vitruium 6.c.10.

id quo viri plurimum)in quo viri plurimum *vt gyneceum*)vide T t.Cod.de murilegulis & gyneciariis & procuratoribus gynecii. ie

Universidad de Deusto
Biblioteca

locus Græcis quoque γωνιωτὸς. Vitruuio 6. c.10. Glossis, muliebrum γωνιακὸν.

Andruare, id est recurrere] Glossis ἀνδρίζεσθαι. hinc Antroare, infrà in Antroare. & Redantruare, seu Redandruare. adde Varronem. Alio significatu Antruare, Glossis ἀπιέναι (pro ἀπιέναι) quod videtur tractum à Græco ἀπήλαιον, antrum.

à verbo ἀνάδρασον] à verbo ἀνδράμειν: vel ita, à verbo Truare, id est mouere. vnde & Trua vocata.

Drua] Trua. vide infrà Antroare, & Truo. quæ omnia Nonio non à mouendo, sed à terendo. Quid Trullæ, Tryllæ, seu Truellæ, dictũ in lege 13 ff de instructo. l. 36. ff. de auro.

Angerona] *cũ angina*) vel quòd angores animi putabatur depellere. Macr. 1. Sat. Glossis Angeronia. ἡ θεὸς ἡ βωλὴ καὶ κῆπος dixi ad Var. & Solinum.

Anginam) quæ & Anguina & ἄγκυνα. Glossis adde Nonium in Angina.

Angiportus) vide Varronem. Glossis Angiportum, στενωπός.

Angor] σωμάγχη) ἀγχόλλειν) alij ἄγχειν, ὀλλειν.

Plautus) Mostellaria, vbi tamen variatur hujus loci lectio.

Angulus] *aduncatur*) adducatur.

Annaria lex) vide Liuium 40.

Annus] *triennium*) *trimum*.

Antarium bellum] ὁ ἀφ' ἑνὸς πυλῶν πόλεμος. Glossis Antarium, ἄνταρμος & antepagmentũ: hinc Antani siue Antarij funes, Vitruuio.

Antè] *pro antea*) pro antidea.

Anteſixa] vide Liuium 26. & 34. Vitruuiũ 3.

Antes] σύχνοι καὶ τάξεις ἀμπέλων.

ante latera hostiorum lege Anta) vide infrà Antipagmenta: vide Nonium in Antes.

Anteurbana] προάστεια, quæ & suburbana Nouell. 7. c. 3. §. 1. Nouell. 84. c. 1. l. 198. ff. de verb. signif. Glossis προαστεῖον, Proceſſio.

Antiæ) Antide Glossis.

muliebres capilli &c.) quibusdã Glossis Antiæ τρίχες αἱ μετὰ τοῦ κεφάλου τῆς βοός. Tertullianus, de pallio, genuinos inter antias adumbratos. ἀντὶ ἀντίου.

Anticum) vide infrà Posticum.

Antigerio valde) idem Glossæ: iisdem Antigerium, quemadmodum, in primis: quod & Placidus confirmat. aliis Glossis Antegerio, seu ἀντεισάσιο. est πρόλημμα νίκης.

Antios) Actos. Gloss. auctos: Vrsin.

Antipagmenta) adde suprà Antes.

Antiquare, in morem priſtinum reducere] sed & obsolefieri & memoria tolli. vide Nonium in Antiquari.

Antras] Ancras. Glossis Placido in glosis. Angras Gloss. Isid. [Redantruare.

Antroare] adde suprà Andruare, & infrà *ɪruant*) v. j. Truo. *cogentes*] consequentes.

Anus] *antiqui nũ geminabant consonantes*) idem suprà in Ab aloes: & infrà Aulas: & in verbo Solitaurilia. Isid. l. c. 26. in fin.

Anxur] alij Anxur legunt, q. Ioue ἄξυρος imberbẽ illic colerent. quin ita in nũmo Pansæ.

Ape) *compesce*) Glossæ Ape κώλυσον.

¶ *Aperta idem Apollo*] v. quæ scripsi 2. ad Herennium in versu Apertæ fatur dictio.

Apiculum] *velatum apicẽ gerunt*) velati apicem gerunt. S. idque ponè. Nunquam enim fine illo sub dio: aut in publico. Nũquam sine apice, sed tamẽ propter æstũ, ponè regerebãt.

Apluda] p. frumẽti furfuribus accipit Non.

Aplustria] Aplustra. à Græco ἄφλαστα πλοίου Glosis, Aplustra, ἀσφαλτῷ καὶ τὸ ἄκρον τῆς πρῴρας. *Amplustria*] Amplustra.

Apor] Apot. alij Ape. al. Apur, victorinus de Orthographia. (Brundusiũ.

Appia via] de qua vide Liuiũ 9. ea ducebat

Appio Claudio] de quo vide l. 2. §. postea cùm Appius. ff. de origine iuris.

Apricum] vide Nonium in Apricari & Apricitatio. *Aptus*] vide suprà Apex.

Apua] ἀφύη Græci dicunt. sed Latini tenui pro aspirata vtuntur, vide suprà Album.

Apud] vide Nonium in Apud.

Aqua, à qua iuuamur) à qua viuamus. adde Varronem 4. de lingua.

Aqua & igni interdici solet dãnatis] in locũ huius interdictionis succesit deportatio l. 2. ff. de pœnis. cuius fit in iure passim mentio.

quam accipiunt nuptæ) quę accipiũtur nuptę. his adde quæ scripsi alij, qua accipiũtur nuptę. nisi adde quæ scripsi ad l. 69 ff. de donat. inter virũ. adde j. Facem.

¶ *aquo dispersi*] adspersi.

¶ *suffitionem*] v. j. Laureati.

Aquilicium) Tertull. 40. Apologet. Aquilicia Ioui immolatis. vnde Aquilex Varroni apud Nonium significare eum videtur, qui aquis è cælo eliciendis præficiebatur. alias Aquilices εἰ τὰ πυράγχαι ἀργαζόμενοι ποταμίτου ὕδατος σκοποί. Iisdem Aquilex, ὑδραγωγός. apud eundem Tertull. superiore libro c. 23. fit mentio Cęlestis deę, quæ vt pluuiarum pollicitatrix colebatur ab Ethnicis.

manali lapide] vide j. Manalem lapidem: & Fulgentium in Manales.

Aquagium] lege 15. in fin. ff. rusticorũ præd. l. 9 ff. quemad. seruit. amitt. l. 3. §. 5. ff. de aqua quotidiana. ὑδραγώγιον Græcis, quod Glosis Aquiductium & Aquarium.

Aquarioli] Tertull. in Apologet. 43. Primi erunt Lenones, perductores, aquarioli. iidem Glosis βαλλάδες, & alio loco Bacariones. Aquarij Iuuenali, vt & Gallis τῷ M præfixo.

mulierum impudicarum sordidi assecla] vnde Glosis Baccario πορνοβόσκος.

Aquilus color fuscus & subniger] hinc Glosis Aquilum, μέλαν.

antiqui duos colores nossent albũ & nigrum] ab his enim duobus pendent reliqui.

Aquilius] Aquillius, Fastis Capitolinis & nummis: alij Aquillus.

prænomen] alij nomen, & rectè. nunquam enim Romæ tale prænomen. Porrò, Aquilia familia duplex patricia & plebeia.

Aquilo ventus] Glossis Aquilio βόρας. adde Nonium.

Aquipenser] ita Glossis: alij Accipenser.

Arabice olet] Species prouerbij.

Arbilla aruina] Arbilla, arbina seu seuum.

Arbiter dicitur index] vide Titul. de receptis arbitris. l. 76. ff. pro socio, vbi de duobus arbitrorum generibus.

quod totius] qui totius.

Arbitrium dicitur sententia] facit lex r. l. 3. l. 9 ff. de receptis arbitris. (fesiæ.

Arbosem pro arbore] sic asenam, asas, lases,

Arbutus] Virg. Eclog 7.

Arca] adde infrà Arcam: hinc in iure arca ærata vel camerata in l. 19 §. 5. ff. locati lapidea. l. 7. §. 1. ff. de religiosis fumentaria oleatia l. 1. ff. de numeris. inde arcarij in l. 1. Cod. de excusa. artif. & Titul. Cod. de susceptoribus præpositis & arcariis.

Arcani] siue ab arce & est siue ab Arcadibus quod in excelsa simile montis Romę habitant soliti.

arcula] vide Varr. 8. de lingua. Id in iure verbum satis frequens, vt in lege l. 39. ff. de religios. l. 53 ff. de legat. 3. Glossis κιβώτιον.

Arcelam] Glossis arcela.

mammula] dicitur & mammicula Plauto in Pseudolo. Actu Quid hoc ibi: vbi mamma mammicula opprimitur alia. nam paulò antè dixerat vbi labra ad labella adiungit. aliàs superior Plauti locus deprauarus, cum ibi legatur, manicula, deminutiuum à manu.

mammilla] Glossis mamilla: inde ornamentum mamillarum in lege 32. in f. ff. de auro. quod & mammillare.

Arcani sermonis] *arca*) vide s. Arca.

Arcere est continere] adde l. 2. §. 9. ff. de aqua pluuia. vnde Glossis ἐπέχω. significat etiam petere infrà Nouerca, & Sagmina: nisi legendum ibi est, erceſſebantur, pro arcebantur. Nam Glossis Erceſſere καλέσαι: iisdem arcessit μετακαλέσατο, ἐφώνησεν.

arcus in ædificiis] de arcu aquæ ducendæ vide l. 11. ff. de aqua & aquæ pluuiæ. quid arcus ab arcu differat, vide Nonium in Arcus.

Abarcet] v. s. Abarcet. *percet*) v. j. Porcet.

coercere continere] eo sensu coercere sumitur in l. vnica §. 9. ff. de fonte.

Arcubia] qui in arce cubant.

Arcula dicebantur auis] Arciua dicebatur auis. inde Arciuus glossis κωλυτικός.

Arcularia circuli] id Isidoro sphæra.

Arculum] *quem capiti imponebant*] vide infrà Cesticellus.

Arculus] *deus qui tutelam gereret arcarũ*) ea res mouet, vt legendũ sit Areolus. vel Arulus: nisi quis pro arearum legat, arcarũ. vt ab arca, Arcubus: ab Area, Arcolus dicetur.

Arcuma] Arcirma. (re possit.

quo homo gestari possit] quod homo gesta-

Area] locus vacuus in iure, *Area*, locus in vrbe sine ædificio. l. 211. §. locus ff. de verb. signif. vel qui de positis ædibus manet. l. 20 §. 2. ff. de seruit. vrban. l. 21. ff. de pignorat. l. 98. §. 8. ff. de solutionib. aliàs, locus in quem collecta pluuia descendit. l. 20. §. 3. §. 6. ff. de seruit. vrb. In rusticis verò prædiis, locus est terendis frugib. ac leguminib. aptus. l. 14. in f. ff. de alimentis. legatis. l. vlt. §. 1. Cod. de seruit. & aqua. Glossis verò Ara αὐλὴ ἔδρασία, ὕπαιθρον ἅλως.

quasi exaruerit) inde Glossis Atiæum, aut potius aridum ξηρόν.

Arferia aqua] id est adferia: vnde glossis Adferial ὕδωρ τὸ ὀπὶ τοῖς πυρίοις ἀποδόμενον dicitur: vt inferius vinum, quod inferretur. Positum est autem hoc loco τὸ Ar pro Ad. vt in Aruere, arcire, arcedere, aruecho, arcesso.

¶ *qua inferis*] de inferi dicetur in voce Altaria. [& Glossæ.

Argea] Argei ita Varro, Ouidius, Plutarch.

Argennon, argentum] Argennon, argenteum S. v. Meursium 1. Exercitat. 13.

Aridum] vide Nonium in Aridum.

irrigare] de irrigatione vide l. 1. §. 3. ff. de aqua quotid.

Arilator] alij Arrilator: nec enim id verbum de arra, sed ab arra: alij Arulator. vide Gell. 16. c. 7. aliis Ariblator. Glos. μισθάρνος, Dardanarius, Cociator, Arilator. alio loco Arilator ἐφίππιος, βαμβαφόρος, πραγματευτής. De Dardanario quod dicat maguam lucem adfert legi 6. ff. de extraord. criminib.

qui etiam cocio] ita quibusdam glossis: aliis Cociator. aliis Coctio. vide j. Coctiones, aliis Cunctio & Cuctio. ὦρις) alij ἄρις.

Arma ab armis] vide infrà Armillas, Armillum. sed tamen Varro arma, ab arcendis hostibus deducit.

vt scutũ gladius, &c.) adde l. 3 §. 2. ff. de vi & vi. l. 14. §. 1. ff. de re militari. l. 41. ff. de ver. sig.

sicut tela quibus procul) v. j. Tela. §. 5. Inst. de publ. iudiciis. l. 233. §. 2. ff. de verb. signif.

Armata virgo) *maxima scilicet vestalis cui lacinia togæ in humerum erat reiecta*] in veteribus nummis eo habitu ferè conspicitur. Alij tamen hìc legunt Amata. ex Gellio 1. c. 15. malè. cùm Armata hic dicatur, non ab amore aut armis: sed ab armo, id est humero.

ne pomum ex alieno legatur in armum] vide quæ scripsi ad 2. Feudorum 27 in f.

in armum) vide infrà Armillas.

Armentũ] *ad opus armorũ*] ab arãdo Isid. deducit 12. c. 2 adde l. 12. ff. de seruit. rust. prædi. l. 81. §. 3. ff. de leg. 3. l. 89. ff. de verborum signif.

feminine armentas apud Ennium positum) v. Nonium in Armenta.

Armillas] alia significatione sumuntur Ar-

Universidad de Deusto
Biblioteca

millæ in lege 25 §. ro. ff. de auro. dicitur etiam Glossis Armillum : inde glossis Armillarius ψιλοπαιὶς, & Armilliunt σειρὲς ἁλύσεων ἀνδρός: Brachtonatiũ. iisdē ἁλύσιον viriola, & armilla: vnde illa duo, armillę & viriolę iunguntur in lege 25. ff. de auro. *arma*) v. s. Arma.

Armillum vas vinarium in sacris] Nonio verò vrceoli vinarij genus : vnde apud eundē prouerbiũ, Anus rursus ad Armillũ. nota est enim Anuum in vinum propensio.

arma] v. s. Arma.

Armilustrium] Glossis ὁπλοκαθάρσιον. Armilustra verò ὁπλοκαθάρμους. & alio loco ὅπλων κάθαρσις, Armilustrum.

Arnubis canebant) imò classico: eò enim exercitus vocabatur. (μάτηρ κὴ Βαβάττα.

Arnæ caput] Alij, caput Agnæ. Glossis Arna *Arquites*] Arcutus Glossis τοξωτὴς.

Arse verse] *inscribat aliquis in ostio Arse verse*] Inscribat al quis Arse verse in ostio S. Plin. 28. c. 2. Etiam parietes incendiorum deprecationibus inscribuntur. alii notant prouerbiũ esse, ex Platone: Putant etiam nonnulli Deos hæc inscriptione agatos, vt auerterent Solem aut pluuiam. Malim tamen hoc de igne intelligere & id obseruatũ maximè in insulis & ab earum custodib. Plerq. etiam ita cõueniebat vt insularius seu insulę custos ignem noxium ve soleret.

Arsineum] Arsinum Glossis διάκεμμα, Arsinia Catoni 2. originum.

Artifices] l. 12. § 4 2. ff. de instructo l. 31. ff. de solutionib. opponitur officio artificium in l. 65. § 1. ff. de legat 3.

Artius] πάντιγος, παιδαγωγὸς, Glossis.

Aruum] *necdum sæuum*) Glossis Arua ἄρουρα, χώρα, πεδία. Aruum γεωργία, γῆ σποζίμη: vnde Aruipendium χρόνος γεωμετρικός.

Arytenam] Arutenã Charis. matulata. Glossis ἀρύταινα: videtur & iisdē dici Atena genus pocnli figlini ἃ οἱ πρυτάνεις ἐν τοῖς θυσιαῖς χρῶνται.

ab hauriendo) ab ἀρύειν.

Assa dicebantur cantus tibearũ] Imò ὃ cãtus sed mera vox Nonio, quo modo, vox celeuma, remigib. remi moti erant: vt in Argo naui per Cytharã Ascon. in Diuinat. nisi hic legamus cũ cãtu hęc. n. iungebãtur interdum, teste Nonio in Assa. alio significatu, Assa vox dicitur apud Isidorũ. Assa vox sola siue cãtor.

Asseres] *quòd assideant parieti*) hinc Asseres Græcis τοιχῶται. Glossis ἐπὶ τοῖχον ἐστώς.

Assiratum] *alij Assaratum.*

genus potionis ex vino & sanguine tẽperatũ] eiusmodi potio in sacris fuisse videtur, teste Sall. in Catil. aut mos amicitię firmãdę. Quędã gẽres diffusũ brachiis sanguinẽ ex alterutro degustatũ fœderi cõparãbãt. de quo vide Lucianum in Toxari siue de Amicitia. Valeriũ 9. c. 11. vbi de Mithridate. Tert. in Apologetico c. 29. Arnobius 8. hodie ab ipsis Latiatis Iuppiter homicidio colitur: &, quod Saturni filio dignũ est, mali & noxi, hominis sanguine saginatur. prisci sanguinem Assir : hinc Glossario Asser αἷμα.

Astu] *in quo qui conuersant cauti & acuti*] lege in quo qui conuersati, è contrario qui nõ in oppido, sed in agris versantur simplices: vnde simplex rusticitas in iure.

Atanuium] Atauium. *Potitij*] potioni.

Atauus] *quia tata est aui*] alij quia Atta est abaui. & sic s. in Atta Atta. vide j. Auus. alij legunt quia Atta est aui.

Atra bilis ab atro, id est animi vitio] hęc verba, animi vitio, supervacanea sunt.

Atratas] atritas. *Atrium*] *aterreũ*) ateriũ.

Atroces] *quia illi atrocia*] quia illi ἀτρώκτα.

qua cruda sunt] vide Noniũ in Atrox crudũ.

Attę) οἱ πρὸ πολλοῦ ἐγχώριοι ἀξιοπαθεῖς. Gloss.

Quintio poetę] vide Horatium.

Astam) vide s. Atauus.

Atticissat] *Plautus*) in Menalie. *sed*) verũ.

Attingę pro attingam] alij attingem pro attingam. sic veteres dicem pro dicam: vt Attingebo, claudebo, viuebo efferebant. sed potest ita legi, Attigem pro attingam. Nam apud Nonium Attigit, pro attingit.

Auctor communis generis] sic sponsor dea, apud Ouidium.

Audacia] vt differat ab audentia. v. Noniũ.

Audiuitaui] *Auditaui.*

Auere] *& auiditate*) & auiditas.

Augur] *Auger. veteres dixerũt teste Prisciano 1. edicitur*] editur, vel educitur.

Augustus locus) *quia aues pastæ id ratũ facere*) veteres optimũ putabant auguriũ, si aues pascerentur. Claudius Pulcher, inquit Sueton. apud Sicil. ã non pascentib. in auspicando pullis, per contemptũ religionis mari demersit: vt biberent quando esse nollẽt, pręliũ nauale iniit, & superatus est. & Ascon. scribit, dici solitũ magistratum ineuntibus, Aues pascũt. Cicero de Diuinatione, Dicito si pascuntur.

Auratum fecit) Erat id verbũ inter cætera Auguralia. Cic. 1. de diuin. vbi diximus. Cur à dextra coruus, cornix à sinistra facit ratũ? & li. 2. Cur aliis à dextra, aliis à lęua datũ est auib. vt ratũ facere possint? Eóq; alluisse videtur Cherea apud Sueton. in Caligula c. 58. accipe ratũ.

Auillas) quid si Ouillas. Quidã dictas putant, quòd velle necdum possent, vellus etiam à vellendo Varroni.

Aulas] *aulicoqua exta*) alij ollicoctia exta. vide Extaris aula Plauto. & Glossis Extat olla: vbi exta coquuntur. *aulis*] ollis.

coquebantur) alia enim exta torrebantur. Varro 4. de lingua.

Aureas] vide infrà Aureax & oreas.

rediguntur] religuntur.

Aureax auriga &c.] Glossis Aura exsolitarius *genus* pro Aureax solitarius *animal*. quo loco solitarius *animus* & Caballarius. *oreas decebatur*] dicebant.

orias] al. oreas vide infrà *orea.*

Aureliã familiam] *à sole*) alij ab aureo sole. ¶ *ex hoc Auselum*) Quidam putant veteres Sal pro Sol dixisse, aliique Ausolij & Ausolia familia à Sole denominata fuisset.

Auricalchum] *oricalchum*) sic infrà in Cadmea terra. Et Græcis ὄρειχαλκόν. Glossis Aurochalca, Κραμάτινα. id auro præstantius fuit, teste Plauto & Seruio. Aristoteles negabat suo tempore reperiri in rerũ natura. ac proinde Æs Corinthium (quod ex auro & ære fiebat, & auro præstantius etiam habebatur) diuersum : sed & ab eo quod nunc Lethonem vocamus, vnde tibiæ fiebant, teste Horatio. De oricalcho locus extat in l. 45. ff. de contr. empt. l. 4. ff. de legat. 1.

Auritus] Glossis οὐατοπίτης, οὐατοπάρυχος.

Aurum] *vnde & Thesaurum*) Pãdectę Florentinæ Thensaurum. Quid sit Thesaurus. vide l. 67. ff. de rei vindicat. l. 38. § 5. ff. de auro. l. 31. l. 36. ff. de adquiren. rerum dom. l. 3. ff. de adquir. possess. l. 1. l. 3. in fin. ff. de iure fisci. l. vnic. Cod. de Thesauris.

Hippocrates medicus] Hypsicrates. ita ex Varrone, & Gellio 16. restitui potest.

Aurum] Aurion.

auertat) alii auruncet, quod auertere est. Inde Auruncі, quasi sedibus auulsi: & Auruncus Deus ἀποτρόπαιος.

Auscularі, pro osculari] sic è contrà, osculana pugna, pro Ausculana.

Ausoniam] *& Cales*) vide Liuium.

finitur) *funditur. Aruncam*] Auruncam.

Auspicium) *apud veteres sine A*) vide infrà Aspicit. adde Respici auis.

Autumnum] alii Auctumnum.

Auunculus) matris meæ frater, sicuti auiæ meæ frater, auunculus magnus : abauiæ maior; proauiæ, maximus auunculus dicitur. l. 9. § 15. § 16. § 17. ff. de gradib. l. 5 ff. vnde legitimi.

Auus) vide l. vlt. § 13 ff. de gradib.

fata] vide s. Atauus. alii legunt ἄγυιαι, alii Appa: vt apud Callimachum.

Auxiliares] *αὔξησις &c.*) αὔξω, à quo nos dicimus rerum crescentiam, auctionem. potest etiam sententia constare sine dictione Rerũ.

Auxilla, olla paruula] sic ab ala, Axilla dicitur.

Axiamenta] Axamenta, ab axare, id est nominare. infrà Axare. Fortasse quòd in axibus & tabulis scribebatur. Glossis Axmenta νόμοι ἐπιθυσίων τραπέζης.

carmina Saliaria] ea prætextati pueri discebant, vt legitimam formulam : vt & Carmen Nelei de moribus.

Axare, nominare] inde Glossis Anaxant, id est nominant. *Axe*] Axes vel Axei.

¶ *Axis*] stipes. v. j. stipitem.

Axiosi] ita apud Plautum, citante Varro. dixi ad Varronem.

factiosi] Glossis factiosus νεωτερικὸς. iuuenes appellantur, in l. 28. § 3. ff. de pœnis. Νεωτερικοὶ. Harmenopulo 6. c. 7.

Axies mulieres] alii Axiles mulieres. & Glossis Axites (nam ita legendum non Axitas) ὀποπλεσματικαί. B

Bacar) quod & Bacariũ Isidoro. Bauar corruptè in Glossis. (Bacrionem al. botryoni.

bacrioni] baccioni, alii batrioni. vide infrà

Bacrionem] Baccionem, alii Batrionem. Bacario Glossis πορνοβοσκός.

Baiulos] *baiulaui*] vide Nonium in Baiulare. adde l. 235. ff. de verb. signif. 5. Gell. 3. Baiolator Glossis βαστακὴς Baiulacio, βασταγμὸς. iisdem Beolat βαστάζει. (1. Quintil. 4.

¶ *Balanę*) βάλανοι: v. Tullium de Oratore &

Pistricem] Alii *Pristę*. Est autem Pristis nauigiũ à forma belluæ marinæ. *esse* Iid est

Balatrones] hinc Galli Bellistres.

bullas] ballas. *Barathrum*] βάθυς, βυθός.

Barbari omnes gẽtes exceptis Græcis) In iure Barbari sunt, qui imperio Romano non parent. l. 6. in fi. ff. de bonis damnatorum. l. 5. 6. ff. de re militari. l. 26. Cod. de Epis. l. 2. cod. quæ res exportari. l. 9 cod. de re militari. inde Barbaricum, de quo proxima dictione infrà.

M. Attius) Plautus. scilicet in Asinaria.

noster Apostolus] primo ad Romanos. sunt autem verba Pauli Epitomatoris non Festi.

Barbaricum clamor exercitus) alio significatu Barbaricum in iure sumitur. Nam Barbaricum in l. 1. C. quæ res exportari. l. 1. Cod. de commerciis seu βαρβαρικοῦ, 19. Eclog. 1. c. 73. Barbarum solum, ac minimè Romanum in l. 2. Cod. de Eunuchis. natio Barbara. in l. vnica. de littorum & itinerũ custodia. Ammianus 18. visus in Barbarico miles.

Bardus, stultus] vide Nonium in Bardum. Glossis Barburra, σόφισμα, διάστημα ἀφροσύνης. iisdem tamen Bardus βραδὺς, ἀνόητος, ἄφρων.

Bardus Gallicè cantor] vide Ammianum.

Lucanus) hoc vno tantùm loco Festus Lucanum citat.

Barrire] Glossis τρίζειν, est elephantorum. sed & Isidorus lingua Indica Elephantem Barro vocari scribit.

oues dicimus balare) Glossis Balare, βλάγγειν. Ballatum & Balatus, βληχώμενος, & alio loco βλαχμὸς.

Basilica] locus in quo iudicia exercebantur, Fab. 12. adiunctus foro, vt sæpius, Vitruuius 5. facit l. 83. § 5. ff. de verb. obligat. hinc viæ basilicæ, regiæ. l. 2 § 12. ff. de verb. oblig. Theophil. § item si Inst. de l. Aquilia.

Bellarium & bellaria res aptas bellis] alii legunt, res bellarias appellabant. alii significatione bellaria sumuntur apud Gellium 13. c. 11. & Glossis Bellaria τραγήματα.

Bellitudenem] *Verrius*) Varus.

Bellulè] *bellè*) vide l. 4. ff. de vsu. l. 4. in fin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff.quibus.l.53.in fin ff.de legat.2.l.9.ff. de opetis nouì nunt.l.2.ff.de suis.l.2.ff.ad Senatusc. Tertull.

Bellũ à belluis]Imò à duello, vt Varro scribit lib.6. vel à θέλος, vt à prælio differat. vide Nonium.

Belluatus, bestiæ similis]hinc Tapetia quę intexta animalia habẽt ζῶα τὰ, belluata, Plauto in Pseudolo. vnde videtur hìc legi posse, belluatus.

Beneficiarij milites] de quibus vide l.vlt.ff de iure immunitatis: Nouell.13.

¶*muneris beneficio*]al. munere beneficio.

munificos) munificì. dixi ad l.18.ff de ver.sig.

¶*Reipublicæ*]*al.* publicè.

Beneuentum]vide infrà Segesta. Liuium 9. 3. Plin.11. Stephanum de vrbibus.

¶*melioris ominis*]v. j. Romam & Lacus Lucrinus: & quæ scripsi ad Nouellam. 28.c.1.

μειλίνιον]μαλοίτιον: alij μαλσέντον.

Benignus]Benignũ in iure, æquum & bonum.l.5.ff.de legat 3.

Benna]hinc Benarius, σκηνάρχης: & Combennones, qui in eadem benna sedent.

Bes]veteribus Des. vide Varronem lib.6. de lingua. vel Bessis. nam ab octo in asse deminuitur, in ratione partium ineunda: ab vncia ad octo sit incrementum.

vncia octo]id enim bes l.12.8.ff mandati. Inde socius ex besse, l.76.ff.pro socio: & besses vsuræ, quoties octauo anno vsuræ sortem exequant.l.26.versiculo, super vsuris. Cod. de vsuris. *fiat*]sit.

bessis ex triente] quibusdam hæc videntur esse dispungenda. *triens*]trientis.

Bibliotheca]*tam librorum numerus, quàm locus ipse*)idem extat in l.52.j.7.ff.de legat.3.l. 50.ff.de contr.empt. sumitur & pro armario librorum in l.12.§.54.ff. de instructo.

Bidental]*quoddam templum*)hæc verba videntur superesse. Cæterùm Glossis *Bidental*, τόπος κεραυνοπλήξ. vnde Persius hominem κεραυνοπλῆγα bidental vocauit.

¶*Bidentes*] Nonius tamen hæc etymon reprehendit i.n.264.

Bigenera]*cicurſus*)cicur sus.rectè.est autem hibris, Latinis. (uignus.

Bigna]id ita effertur, vt prignus pro pri-

Bilbit] Glossis B libit, βορβύζει, ἐπισιασμὸς φωτὸς adumbratio aquæ scaturientis & Bilbinus, εἰδὸς ἀγγείου.

Bilingues]Bilinguis, Glossis δίγλωσσος.

Brutates]Brutiates. *Binomius*]Binominis.

Bisera]vide j. Dissuleus. alij legũt Bisænæ.

Bitienſes]à bitiendo dicti, quod à Betire seu Bætere & Betere, de quo vide Nonium. vnde Baesis βρεσύλθης. alij legunt Betare: alij à betere Betienses.

Blatterare]à βλάξ. vide Nonium, in Blatterare & Blattis.

Blennos stultos]*Plautus*) Bacchidib.

Blitis]vid. Nonium in Blitea.

blax]vide s. Blaterare.

Boa]ita Lucillius, alij Boua.

crurum quoque tumor]adde infrà Tama & Flemina.nec tantùm morbus ipse Boa, sed & ipse ægrotus dicitur.quomodo & Ergastulus, carcer: & noxa, qui in ergastulo & carcere, & qui nocuit, dicitur. Est etiam Boua, boum morbus, authoribus rei rusticæ.

Boare]vide Nonium in Bount.

Bõia]collare est. Author Martyrolog. Tolle boiam de collo meo. Cæterùm quod apud Plautum legitur Boias boiam terit, obscurè positum est, pro Gallus cum Galla cubat. Sunt enim Boj populi Gallię.

Boicus ager]*in qua sunt*)in quo sunt Mediolanenses. vide Liuium & Iustinum.

Bombitatio,]alij Bombizatio, alij Bombisatio.& Glossis Bomuis, βόμβος: & βομβῶ, Bombio: Bombites verò μύρμηκες.

Bona]addè l.21.l.39.j.l.83.l.182.ff.de verb. signif. *Botulus*]φλοιὸς.

Bouem bidentem)v s. Ambidens & Bidental.

Bouinatur, conuiciatur]& tergiuersatur.ut Gell.7. vide Nonium Bouinatores. sed & Bouinator Glossis, inconstans. Iisdem Bominator, qui & διαβολεύς.

Bracchium)*breuiores*)breuiora.

Brundisium]Brundam: alij, βραντέσιον, alii βραντήσιον, aliis Βρέντι. quod lingua Cretensium cervum significat.

Brutiana parma]vide infrà Parmulis.

Brutiani]Bretiani 10.Gell.13.Bretii, Strabo. Glossis οἱ δουλικὰς τάξεις χειριζόμενοι, & χειρισταί, ὑφηνῆτες. Fulgentio gerones. fortasse quòd literarum gerones, & publici cursores.

Brutum antiqui grauem] inde Horatius, Bruta tellus.sed & Brutum, hebes & obtusum Nonio.

Bubleum]alii Bubeum, alii Bublinum, vide Theocrit. Eidyl.14.alii biblinum, βιβλινεῦς, Hesiod.

Buccina]*Buchianõ*)alij Buchia, alij bucanẽ.

Bucerum pecus]*de bubus*) Glossis βόϊμα βοῶν in meis Glossis, Bucerum, vox inepta. Bucerinæ, armenta. & Nonio buceriæ, boum greges. quid buceta, dixi ad Varronem ex Gellio.

Bulgas]vide Nonium in bulga. Gall. bouges & bougetes.

Bulimam]bulimum.id etiam Furcilla, & Curcilla.

Bu à magnitudine] hinc βουπόνηρος πάμπαν. Nouell.6.

grandes pueros bupædas] Latinis Cataſtri, Catuleſtri & Cathaſtri.8.Vitr.4.

Bulla aurea]à βοῦλα) bulla à βούλη dicitur: sicut ab ἀναζοχὴ abolla.

Burranica potior) *à rufo colore quem burrum*]vide j. Burrum. inde Hispanis Burracei, homines potione rubentes: & vas vinarium, Burracea.

Burrum] vide s. Balenæ & Burranica, id Glossis ξανθὸν & πυῤῥόν.

Buſtum]quæ circa bustũ versantur, & quæ de busto in tecta aliquid ferebant aues. Ambustandæ, vel potiùs Ambustaneæ, incendiũ portendebant. vnde aues incendiariæ (vide Seruium in Fragmentis) & Spinturnices πυρὰ τὰ σπινθῆρα, quòd carbonem ex rogo aut ex altari in ædes inferrent.

vſtrina)ea separabatur plerunque à sepulchro: idque sepulchri Tabellę indicabant. Publicæ autem vstrinæ erant in Exquiliis.

Buteo]vide s. Alites.

Butubata]dictio composita à Bu (quod est bibere: vnde Buæ potio paruulorum Nonio & Vinibuę, ebriosæ (Tu quod est cibus) vnde Tuburcinari manducare) Ba id est mamma: Ta, id est Tata. S. C.

Acula]vide j. Metelli, ibi, Caculæque.

ſeruus militis]Glossæ Cacula δοῦλος στρατιώτου.

Plautus]in Trinummo.

dicitur]vide aliud Etymõ infrà Procalare.

clauus ligneus]vide j. Catones.

Cadmea terra]*orichalcum*) vide s. Auricalchum.

Caduca auſpicia]ea fiebant. si virga (quæ Commentaculum infrà, in Commentaculũ) è manu flaminis excidisset.

Caduceatores]à caduceo quod Carmeum à Syracusio Καρύκιον: quod & aliis κηρυκεῖον in l.8. §.1.ff.de rerum diuis.

Cæcum vallum]hìc pro insidioso, occulto, & latenti, vt & apud Nonium, & in meis Glossis. Alia ratione, cœcum cubiculum Varroni lib.4.de lingua. & τύφλος τοῖχος, seu cęcus paries, ac fenestras non habens.2.Harmenopul. 4.§.43.& 78. Quin, cæcum interdum improvidum significat. de quo vide Nonium & Isidorũ 3.cap.19. Cæca vox quæ mox ac emissæ fuerit conticescit, & suffocata nequaquã longius progreditur, sicut in fictilibus. Quin etiam, interpretibus iuris, cæca testimonia quæ sunt parte absente: & glossis meis, cæco marte, idem ac nocturna pugna.

Cadem]κτανεῖν) κἀνεῖν.

Cadere à cadendo]Cedere à cadendo.

Calaſſis]adde s. Ancæsa.

Cælibem]Glossis ἄγαμος ἀνὴρ Celebs, ἄγαμος γυνὴ Innupta ἀγαμία Celibatus, & alio loco Celebs ἀγύναιος, sine vxore Cælibes ἀσυνταῖ: Cæterùm hoc loco quidam legunt Celibem, alij Celitem (quòd dignã cælo vitam agat) Idem Isidorus. Sed dicendum est Cęlibem dici à κοίλυλη, quod est connubij expers, vt meæ glossæ testantur: seu carens concubitu, vt αἰγίλιψ carens capri s, κερκόλιψ, carens cauda. vide infrà Cercolops.

Calla]cella in l.3.§.2.ff. de off. præf. vigil. inde fugitiuus in cellam se recepisse scribitur in l.17.§.15.ff. de ædilitio. Inde cella olearia & vinaria l.10.in f.ff.de vsu & habitat. penuaria l.3.§.8.ff.de penu. hinc κελλάριος: glossis Penuarius κελλάριον Penu: κελλαρικόν, Penarium: cellarius, cellæ præpositus l.24.ff. de manumiss. test. l.12.ff.de instructo. l.12. Cod. de diuers. offic. & cellarij locus cellandis rebus l.41.§.1. ff.de legat.3. Cellarienses species l.pen. Cod. Theodos. de indulg. debit. interdum pro annonis cellaria sumuntur, vt in l.vlt. Cod. Theodos. de offic. omnium iudic. & apud Sulpitium Seuerum 2. historiæ sacræ.

Cana]*vesperna*)vide j. Vesperna.

Canacula]Cenacula l.15.§.5 ff.de pignorat. & ibidem Cænacularius, & cænaculariam exercere l.5.ff.de his qui offic.

Carimoniarum]à Cerus quod veteri lingua sanctum: vel à Cerere.

Cæſar]*à Cæſarie*)sic Isidorus 9.c.3.alij ab elephanto, qui Punica lingua Cæsar. Spartianus & Seruius. illum quod cæso matris vtero prolatus. Isidor.d.c.3.

Cæſones]hos auspicatius gigni refert Plin.7. c.9.exemplum adferens Scipionis Africani & Iulij Cæsaris. v.l.141.ff.de v.signif.

Calaſis]à Græco χάλασις. adde s. Acclassis.

Calathos]*quaſillos*) vide j. Talassionem.

Calatores]Calator glossis κλήτωρ. Isdẽ Calatores δοῦλοι δημοσίοι πρόπολοι: & pòst, κλητῆρες ἱερέων. adde infra Incalanto, Incalationes, Incalatiuè, Procalare.

Calbeos armillas]Glossis Calbę κόσμια. Galbei Suetonio. v. j. Galbeum.

Calces]vide j. Cancri.

Calicata ædificia]adde j Decalicatum.

Calim]*pro clam*]vide j. Clam.

ſam pro ſuam]vide j. Sas.

Im]vide j. Im.

Caliptra]*operiebant*)à καλύπτω quod est velo, Tego, Operio: vnde κάλυμμα velum, velamen, καλλαντίρεα, Tegestas, Tectamentum, Tegimẽtum, seu Tegmentum: καλυπτηλιάζω, Imbrico: καλύπτης, Imbrix. quid καλυπτήρια dixi ad Titul. Codicis de donationibus antè nuptias.

Calix]*quòd in eo caldum bibatur*) hic locus argumento est veteres calidam bibisse: de quo dicam ad l.18 §.3.ff. de instructo.

caldum]alij caldam, vt aquam intelligas, & Glossis Calda θέρμον.

Catones]v j. Metelli: & Noniũ in Calonũ.

Graci κάλα]κᾶλα.

clauus]vide supra Cacula.

Calpar à]κάλπη. vt ab aula Aular. Glossis Calcar perperam scriptum pro Calpar ἔνια ἀπαρχῶν: & pòst Calper οἶνος ἐν θυσίᾳ.

Canra & Camuri boues à curuatione)v. Icerra

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vertij ex Charisio, 6. Macrob. 4. in f. sic Nonio Camerum obtortum: vnde Cameræ, tecta in curuitatem formata. hinc Camerata area, arcuata in l. 16. §. ff. locati: vbi tamen legitur, ærata, in editione Florentina, & Haloandri.

Camuri boues) Gloss. Camuris ἄγνοις. ταῦροις. 6. Macrob. 4. in f. & Camuris hircæ sub cornibus aures, vbi Camura cornua interpretatur in se redeuntia.

Camelis virginibus) alij Cameſnis, alij Camenis, argumento eorum quæ dicuntur infrà Camœnæ. nisi malumus ita legere, Camellis, quæ & γαμήλιοι θεοί. Possis & ita legere, Cameſnis vel Camenis, quæ Glossis μοῦσαι. vel Camelis virgines nuptura &c. hoc adiiciendum, Glossis Camillam ἱέρειαν exponi.

Camenæ musæ] ita Glossæ.

Camillus] addè ȷ. Cumeram & Flaminius. 5. Macrob. 8.

Cana) addè ȷ. Canephora. Glossis Cana παιδίσκη θεᾶς.

Canalicolæ) *forenses*) Græcis ἀγοραῖοι.

¶ *quod circa cameles fore consisterant*] v. Nouell. 90. c. 1.

canales) canalem.

Cancri] *calces*) vide s̄. Calces.

Candelabrum] *figantur*) vide ȷ. Cincidelà.

Canentas] Carentas. *Canephora*) Canifera.

canum] vide s̄. Cana.

Canica) addè Nonium in Canicas.

Canitudinem] addè Nonium in Canitudo.

Cannensem) *pro pistore*) prępostèrè Canensis enim videtur dictus à Cane, quod & vinculi genus.

Canta) Cante pro Cantate: ita lego ex Varrone 6. de lingua. Dium exta cante.

Cantherius) Glossis καβάλλης μηχανικός.

Canturinus nomen loci) nomen ioci.

Caperatum] *à cornuum caprinorum similitudine*) idem Nonius in Caperare.

Capiaulum) alij capitulum.

Capillatam) v. 16. Plin. 44.

Capis) addè Nonium in Armillum.

Capitat) Capitale. addè Noniũ in Capital.

Capitalis lucus) Capitalis locus.

Caput) capite.

Capitarium as] *quod capi potest*] Imò quod caput est: κεφαλαῖον Græcis. aliàs Capitarium, quod pro capite penditur, seu Capitatio.

Cappas) campas. addè Nonium in Hippocampi 2. numero 397.

Capræ) vide Varronem 4. de lingua.

Capreoli) fortasse idem Capreoli, quod Capronæ Nonio: nisi quòd infrà, Capronarum fit mentio.

Caprilia] *ad Caprę paludes*) vide Liuium 1. Plutarchum in Romulo.

Caprone) Idem Nonius in Capronæ, nu. 81.

*Capruncul*um] Capeduncul*um*, vel potiùs Capeduncula. Cicero de Natura, vel potiùs capeduncul*is*, quas Numa reliquit.

Capsæ] vnde Campsarij Epiphanio libro 2. Campsarij in l. 3. ff. de offic. præf. vigil. qui vestimenta in balneis se ruant. At verò in lege 13. ff. de manumissis vindicta: Suetonio in Nerone c. 36 & Iuuenali Satyra 10. Capsarij dicuntur, qui libros portant. alio significatu sumuntur in lege vlt. ff. de iure immunitatis.

καμπτρας] *καμήλους*.

Capuam] *à Capy &c.*) Capuam à Capy, seu pede introrsus curuato esse ait rectè. Nam Græcis κάπυς, ἀφὸ τὸ κάμπτειν.

Falconem) vide ȷ. Falcones.

Capulum] *& id quo mortui efferũtur*) & breuiter quidquid intra se capit: vt Sarcophagum. vide Nonium in Capulum.

Carinantes probra obiectates.] in de Carinari Glossis χαριεντίζεσθαι, hoc est illudere.

obiectantes] obicientes.

Carissam) Caprissam: alij, Carisam Glossæ fortasse à Caribus. notum enim qui Cares fuerint.

vasram] ita Isidori glossæ. alij legunt vasrum. Glossæ μαυλιστὴν & πορτοβοσκὸν exponunt.

Carnificis loco habebatur is qui se vulnerasset) cui ob id etiam non parentabant, neque iusta faciebant, nisi suspensis oscillis, velut per imitationem mortis. Idem non lugebatur ab vxore l. 11. §. 3. de his qui notantur infamia. Tarquinius huiusmodi homines iubebat crucifigi. v. Cassium Heminam apud Seruium Danielis.

Casa] hoc verbum satis frequens in iure. §. 5. Inst. de rerum diuis. l. penult. ff. de vsufruct. l. 41. §. 3. ff. de legat. 3. l. 5. l. 6. ff. de adquir. rerum dominio.

Casaria] dicitur eodem modo quo focaria, quæ focum colit. l. 12. §. 7. ff. de instructo, à qua focarius l. 1. §. 5. ff. nautæ caupones.

Casicum antiquum] dixi ad Varronem 4.

Caseus à cosundo] alij à cogendo. v. Isidorũ.

Casnar] vide Nonium in Carnales. Quintilianum 1. c. 5. vox & Gallica.

Cassabundus) *alij casabundus crebrò cadens*] id nostris Cassitare l. 20. §. 3. ff. de seruit. vrbanorum.

Cassiculum] *à cassibus*] aranearum, piscium, vel aliorum animalium. Glossis δίκτυα.

antiqui] id est Tusci v. 18. Isid. 14.

Cassilam) *pro cassida*] Glossis: cassis κεφαλή. adde l. 1. Cod. Theodos. de fabricensibus.

Castrensi corona) vide 5. Gell. 6.

Casus] *sed etiam vocabulorum forma*) adde Varronem 7. vbi de Casibus.

Catamitum] vide s̄. Alcedo.

Catampo) κατ' ἄμφω: alij Carambo. quidam κόντωμα, vt in lege 1. Cod. de aleatorib.

Catax) qui & cozo. vide Noniũ in Catax.

Catillatio] *expolliassent*) vide ȷ. Catillones.

Catillones] *Catiliones*) vide infra Fiscellus.

guloſus] Nam Catullire est esurire, vel libidinari. Nonio apud Macrobium 3. Saturnal. 19. Catillones propriè dicuntur qui ad pollu-ctum Herculis vltimi cùm venirent, catillos lixuribant.

Catones] Cothones. sunt autem Cothones vel Cothona. portus artificiales Seruio. 1. Æneid. dixi ad l. 59. ff. de verb. signific.

Catulus genus vinculi) addè infrà Millus collare canis: & Noniũ in Collare: & Lucilium ibidem, cùm manicis catulo collarique vt fugitiuum deportem: cuiusmodi ferè iniiciebatur torquendis l. 7. ff. ad l. Iul. de vi publica. Est præterea Catella deminutiuũ apud Nonium à catena: vt infrà in Redimiculum, quæ & Canis v. Plautum Casina.

Caudeca] *Caudecæ. alij, Caudea cistellæ ex iunco*) in Glossis manuscriptis corruptè Caudia iunceum quod vinciam caudæ emargat. dicitur & scrippum & tibini.

Cauiares] *cauia*] cauæ: alij cauiar, & rectè. Pars enim secundum caudam Cauiar, vt in boue Palæa: in suæ, offa penita. Scaliger id ita esse putat ex his quæ dicuntur infrà in October equus. Verùm, hic de quinquennali sacrificio: ibi de annuo ac solenni agitur.

Cauillatio] à cauillando. quod à cauendo rursus deminutiuum. v. l. 177. ff. de verb. sig.

Cauitio) id est cautio. Hinc Plautus Cauita pro cauta. vt nauita pro nauta. fauitor pro fautor apud Nonium. (in Cautio.

Cautionem) quæ & Cautela. vide Nonium

Cauum] v. infrà Chaos. &] ex.

Celibari) Cęlibari. v. Plutarchum in Romanis quæst. 87.

Curis] vide infrà Curis.

Cenina] Cænina. *Cenite*] Cænite.

Cęsio] *æstimatio*) alij ęstimatio descriptoria.

Censores] Glossis Censor τιμητὴς: Censura διατίμησις, τιμιότης, ἀξίωμα.

Censui censendo agri) Cicero pro Flacco, Quæro sintne ista prædia censui censendo? *venire*) vendi: id est qui sunt mancupi: non qui vsu tantùm tenentur.

Centenaria cœna) ita legitur apud Tertullianum in Apolog. c. 6. alij Centuriæ cœnæ. *Lege Licinia*) Imò Fauia sumptuaria, de qua, vt & aliis sumptuariis, vide Macrob. 3. Saturnal. 17. Gell. 2. cap. 24. Sed Licinia fauiam renouarint.

non plus centussibus) Tertull. cap. 6. Apologetici, Videte Centenarias cœnas, à centenis sestertiis dicendas. Et apud Gellium dicto loco, Fannij centussisque missellos.

præter terra nata) apud Gellium 2. c. 24. præter terra nata, vite, arboréque. & Cicero 7. epistolar. famil. ar. 26. Epistola ad Fabium Gallum, Dum volũt, inquit, lauti isti terra nata, quæ lege excepta sunt, in honorem adducere, fungos, helluellas, herbas omnes ita condiũt, vt nihil possit esse suauius.

qui erant breues nummi ex are] hæc verba aut mendosa, aut potius adiecta à Paulo.

Centenas pondo) dicebant etiam interdum laxius, centenas pondo libras.

Centumuiralia iudicia] de quibus. v. l. 13. l. 17. ff. de inofficioso. l. vlt. Cod. de petit. hæredit. l. vlt. Cod. de liberis præteritis. Tribus interim seu Curias 35. Romę fuisse hinc obseru. (v. interim Crustumina, Lemonia, Lucrum, Mæcia, Ousentina, Papiria, Quirina, Romulia, Sebatina: Scaptia: Stellatina, Titiensis: Tromentina Vrbanas.

triginta & quinque tribus] v. infrà Curia.

quæ & curiæ dictæ sunt] hęc verba non sunt Festi.

Centuriata] *item Curiata*] hæc duo verba si recipimus, scribendum est postea centurias & curias.

turmas] cęturias & curias: alij, per centurias.

Centuriatus ager] *ducenta*] ducena.

Cercolopis] Cercalopex. Alij Cercolopis, vt sit nõ caudata simia. de qua s̄. dictum est in Cælibę. opponitur autem Cercopitheco seu caudatæ simiæ, quę & Cluna Latinis.

Cercopa] *quasi κέρδεινα*] longè petitũ Etymõ. legẽdũ fortasse, quasi κέρκωπες, qui & πανοῦργοι.

¶ *Cereos*] Saturnalib. de Saturnalib. v. ȷ. Saturno dies festus. (ad Varronem l. 4.

Cermalus] v. ȷ. Septimontium: dixi etiam

Cernuus, calciamẽti genus] pro inclinato sumitur, & in gyrum se cùm aliis vertente apud Nonium. vnde Cernuli Glossis πιτανῆς σάγ.

Cerritus] Glossę manuscriptę Cerritum, insanum, amentẽ. Nonio Ceriti, laruati malè sani, aut Cereris ira aut laruarum incursatione vexati.

Cerrones] Concerrones vel Congerrones. γέρρας] v. infrà Gerręs.

Ceruaria ouis] quę, si ceruus deerat, qui Dianæ mactaretur, immolabatur. v. Ouidiũ.

Ceruus] v. Varronem. (πλινθος.

Cespes] *in modum lateris*] inde Græcis χορτί-

Cęsticillus] Cęstillus.

quem superponit capiti) v. s̄. Arculum.

Chalcidicum] v. Vitruuium. 5. Dionem Cassiodor. in Fastis: Calchidicum etiam pro cęnaculo ponitur. (choare.

Chaos] v. s̄. Cauum: & infrà, Cohum & In-

¶ *Vnde Ianus detracta aspiratione nominetur*) antea ergo Hianus.

¶ *cui primo supplicabant*] v. Brissonium 1. de formulis p. 51.

Chil] *Cilo*) Glossis πρωτοφαλεύς qui & Capito hinc Fabius Cilo in *l. 1. ff. de off. P. Vrbi. l. vlt. ff. de officio P. Vigilum.* *Cibus*] κιβώτιον] κῦτος.

Ciecum) Glossis γέγκυκες. accipitur etiam in Glossis manuscriptis pro vmbilico lupi.

Cicindela] Glossis λαμπυρὶς. Glossis manuscriptis genus muscarum ve l scarabeorum.

candelabra] v. s. Candelabrum potest & hoc loco legi, Candela: quam à candore Isidorus.
Cicuma] Cucuma: alij, Cecuma.
noctua] Glossis Νυκτηγὸς & vespertilio.
Cilium] *supercilium*) v. infrà supercilium.
Cillibæ] dixi ad Varr. 4. vbi de mensis.
Cimbri) *latrones*) eadem forma Isauri, piratæ l. 20. Cod. de feriis. Ambtones, dissoluti & turpis vitæ homines. s. Ambrones: Opici & Osci, Obscæni, infrà Oscum.
Cincia] vide quæ scripsi ad l. 3. ff. si pars hereditatis.
Cincta laminica veste velata) lege Vestæ.
Cingulo] *quod vir in lecto soluebat*) adde infrà Cinxiæ: Nonium in Cingulo: & quæ scripsi ad leges XII. Tabul.
¶ *Herculaneo nodo vinctum*] v. Senecam 13. Epist. 88. circa finem vnus tibi nodus sed Herculaneus restat.
Cinxia] quæ fortasse videri ea potest esse quæ Virginensis Augustino 4. de Ciuitate 11. & Virginalis Arnobio: de qua etiam scripsi ad leges XII. Tabul.
Cinguli] v. s. Cingulo. *Circanea*] Circenda.
Circumluuium] hîc pro iure prædiorũ sumitur. At in glossis manuscriptis pro loco quem aqua circumluit: qualis lotus describitur in lege 7. § quod si vno 4. ff. de adqui. rerum dom.
Ius prædiorum] ius prædiatorium.
Cispius] *hominis*) Cispij Anagnini.
Cisterna] adde l. 1. § 4. ff. de fonte. hinc Cisterna vini, Metaphoricôs in lege 21. § sed si de naui ff. de furtis. Glossis λάκκος. Glossis M S. Cisterna, est lacus collectorius.
Citeria] *quæ in pompa*) huiusmodi effigies in pompis deferebantur. adde quædam ex Plutarcho in Agesilao. adde j. Manducus.
Cæcilium] Cælium. *tre*] iri.
Citimus] Cis enim antiquum, Citis faciebat: vnde Citimus: aliis Citumus. v. Noniũ.
vls] vide infrà Vls.
vltimus] à genitiuo vltis. v. l. 2. §. & quia 32. ff de origine iuris.
Cituicam] v. 5. Gell. 6.
Clacendix] Calcendix. v. Priscianum. 5.
Clam] *à clauibus*) vel à Calim: v. s. Calim.
Claritudinem] v. Nonium in Claritudo.
Classici testes] id est Ciues: qui necessariò erant in aliqua classe alias, Classici Gellio 7. c. 13. primæ tantùm classis homines. Translatitiè verò pro insigni, vnde Classicus scriptor Gellio 19. cap. 8. Est & glossis M S. Classarius seu Classicarius, idem ac Classicus σαλπιστής. Alio quoque significatu Classici in lege vnica. Cod. Theod. de Classicis, deputati nauibus purgandis & deducendis.
Classis procincta] adde infrà Endoprocinctu. Glossis Procinctum est ὅταν εἰς πόλεμον συγκλείσωσι Theophil. Inst. de testament. ordinandis ἅπαξ εἰς μάχην ἐξιέναι καὶ πόλεμον.
Claua] ad. de s. Caculà & Calones.
Clauata) *vestimenta clauis intexta*] hinc definitum. Clauos aureos vel purpureos, vestimentorum esse, etiam non consutos vestimentis. l. 19. §. 5 ff. de auro: multò magis consutos l. 25. §. 1. ff. de auro. *intertexta*] intexta.
Calciamenta clauis confixa] Ab huiusmodi clauis, clauarium, donatiuum in clauos militarium caligarum: cui muneri, vt clauario, præpositus. alia ratione clauus morbus in l. 12. ff. de ædilitio: alia item in l. 1. §. 8 ff. de incendio pro clauo nauis, qui & Clauis. Glossis, Claues, ὄλκας πλοίου. quin & alia in l. vnica. Cod. de excusatione artificum vbi Clauicularii, qui & Clauarii Glossis & ἡλοκόποι clauorum artifices sunt, aliter quàm in l. 8 ff. de custodia. Græci interpretes sumũt Clauicularii pro carceris præposito, fortasse quòd claues gestaret.
Claudere] *cuius rei tutelam penes Portumnos esse putabant*] vide Seruium 6. Æneidos. ab eo Portumnalia Varroni 5. de lingua. in æreis nummis Neronis, portus Ostiensis agnoscitur, cum huius Dei imagine. vide Ouid. 6. Fastorum.
Clauim] Clauum Idem tano tribuit vt Clauium teneat Alricus libro de imaginibus v. Alexand. ab Alex. 1. c. 14.
portarum] portuum.
Claudiana] *collectus*) coniectus.
Clauim consuetudo erat mulieribus donare] claues iisdem adimebantur in diuortio. v. Ciceronem 2. Philipp. Ambros. Epistol. 165. qua de re diximus ad l. 2. ff. de diuortiis.
Clausula] Seneca 1. Epistol. 11. Iam clausula iam epistola po'cit. & 3. Epistol. 26 finire iam volebam, & manus sectabat ad Clausulam. Glossis Clausula κόμμα.
κωλοφῶνα] *clausula*) alij κῶλον.
Clauus annalis] *vt per eos numerus colligeretur annorum*] v. Liu. 7. circa principium. v. Alex. ab Alex. d. c. 14.
Clientam] *Plautus*) in M lite.
Clingere] *cingere*) cludere. in Glossis M S. cliscifcere, disiungere.
κλεῖν) κιγκλίζειν. *Clitella*) *accliua*) accliuia.
Cliuia) v. 10. Plin. 14. hinc cliuina auis, quæ quidam clamatoriam vocant, apud Plinium dicto loco. *Cliui*) v. Publicius.
Cloaca) vide infrà Cloacare. & l. 1. §. 4. ff. de cloacis.
Cloelia) v Liuium. 1. *Cloelio*) Cleantho.
Clucidatum) v. j. Glucidatum. id autẽ ἀπὸ τοῦ γλύκυ. *Clumæ*) Clunar glossis.
Clunaclum) *sanguinarium*) sanè victimarium vel saginarium.
¶ *vel quia ad clunes*) Sic Isid. 18 c. 6. apud quẽ tamẽ legitur Clunabulũ nõ Clunallum.
Clunas) Cluras Glossis. & malè. *Clunes*) vide in certa Vertij.

infractos) desertos. v. Nonium 3. 43.
Clutum) *inclutus*) vide j. Inclutus.
In) v. infrà, In.
Chpeum) *Gabiorum*) Sabinorum.
Cnaonas) Cnaonas.
Scalpunt) id genus acus muliebris discerniculum: diuersum ab eo quod fistulam & καυλὸν appellant, quo crines sustinentur.
Gnefosum) vide infrà Gnefosum.
Cocetum) Coccetum. hoc verbo vtitur Tertullianus libro contra Valentinianos.
Coclacæ) Conchalacæ κόγχαλαι.
Coctiones) Cociones. alij Cunctiones, alij Custiones. v. 16. Gell. 7. & s. Aulator. Glossis Cocio μαγειρεύω. iisdem Cociator dicitur.
Coctũ) *coquẽdo coartetur*) coquẽdo coercetur
Cocula vasa) quę cocitatoria in l. pen. ff. de pen. & cocinatoria in l. 19. §. 12. ff. de auro: & coquinaria: aliis coquinatoria, aliis coctiatoria.
Coelius) *Coele quodam*) Coelio Vibenno.
Cognitor) à Procuratore hic discernitur cognitor. hic præsentis: ille absentis est. Aianus in l. si lite. Cod. Theodos. de cognitoribus & procuratoribus. Propriè tamen dicitur cognitor in causa status, teste Asconio 3. Verr. Donatus in Adelphis. In tria, inquit, diuisit officium orationis suæ. in assertoris, principio eam dicit esse libertam: in cognitoris, ciuem Atticam: in fratris, meam sororem. adde Paul. 1. sentent. 2. Titul. de cognitoribus: & libro 5. Tit. 25. adde Ciceronẽ 2. ad Hetennium.
Cohum) v. s. Cohum. cœlum dixerunt à Chaos ex quo putabant cœlũ esse formatum.
Coinquire, deputare) Conquinire, decubare. vnde Conquinescere Nonio, decubari.
Collus) Culeus, qui & collare Nonio alij leguntur Culleus, vt sit vas parricidale, de quo in Ipenult. ff. ad l. Pompeiam de parricid.
Colophõ] *colluuione*) adde Non. in Colluuio.
Colossus) v. 34. Plin. 7.
à Calero artifice) à Colero Charete. alij à Charete: teste vel ipso artifice, qui subscripsit Colosso.
Centum & quinque] Imò 70. tantùm. vt ipsemet Chares scripsit (medones.
Comedum) *Comedo*) adde Nonium in Co-
Comitiales dies) his adde de Comitiali morbo infrà Prohibere: & alia quędam ex verbo Quando Rex comitiauit fas. De Comitiali morbo, vide infrà Prohibere Comitia.
simul) in simul.
Commentacula) comotacula.
virgæ) adde infrà Culticula.
Commentaculum) *sacrificiis*) sacris.
Committere) *relinquere*) delinquere.
Comœdice) *Plautus*) in M lite.
Euge heus adstitisti) Euge δεῦρο μάστιγος hercle adstitit. Ita legitur apud Plautum.
Comparsit) *Terentius*) in Phormionę.
Cõpaseuus) v. Ciceronẽ in Topicis: 15 Isid. 15.
Compernes) vide Nonium in Compernes.
Compilare) ne pilos quidem relinquere, Asconio alij, hoc verbum deriuant à pilis militatibus. Est enim pilentum agmen, densum ac pressum: vti est apud Seruium nondum excussum: ideóque Pilare, cogere est.
& in vnum contere) vide infrà Pilare. qui publica sacra compilauerunt. l. 9. §. 1. ff. ad l. Iuliam peculatus.
Compitalia) videndus Varro 5. de lingua.
¶ *quæ in compitis pragebant*) ἐν ταῖς ὁλκαῖς. vnostra excerpta ex Glossis in voce compitalia.
Compluriẽs) adi Nonium in Compluriens.
Comprædes) vide infrà Præs.
Comptus) *quod*) qui.
Cõauditum) *conaugustatum*) conaugulatũ. sic Glossis Conadunare συναγαγεῖν.
Conceptinæ) Cõceptæ. dixi ad Varronem. *sementinæ*) sementiacæ.
Conciliabulum) 15 Isid. 2. diuersum à foro. 1. Gel. 7. Paul. 4. sentent. 6. Liuius 4. 25. 39.
Conciliatrix) Glossis φιλοξενία.
Concilium) *vocando*) conuocando.
Concinnare] vide Nonium in Concinnare. Glossis συγκεφαλαίωμα. adde Nonium in Cinnos & Cinnus & Concinnare, duobus locis. hinc Concinnatores litium dicuntur, l. 9. §. 2. ff. de off. proconsl.
¶ *est ante componere*) lego aptè v. Varronem 5. de lingua & Nonium 1. n. 207. & 295. & 2. n. 270. Hinc concimili Tullio 1. de Inuent. n. 33. v. excerpta nostra ex Glossis.
Concinere) cõciere. *Conclauare*) cõclauia.
Conclauia) vide l. 1. § 1. ff. de ventre. l. 47. ff. de damno. Glossis συνοικία. *claue*] claui.
Condicere est dicendo denuntiare) vide §. appellamus ij. Inst. de actionib. Glossi. Condico. συντάσσομαι μετὰ ἀπειλῆς.
Condulus) Condalus. Græcis κόνδυλος. alij Condalium. (ficit συνταλεῖ.
Confecerunt) alij Condalium. Glossis Con-
Confecta sus) ralis fuit ea quæ cum 30. porculis ab Ænea mactata.
Conflages) Conflages Nonius. Isidorus Cõfrages. Vtrũque autem eo modo dicitur, quo sufflamen & sufframen.
confluunt) confligunt.
Congruere] vide j. Gruere. Glossis συναρεῖν.
quæ non je segregant] quia non ferè, segregantur.
Coniector] Glossis σύνεσις ἐκ τέχνης.
Conitum) alij Constus. alij Comitus. alij Comptum, alij Constum. alij Comtum.
exculta) cultu.
Coniuola] cohiuola. Glossis Cohiuum. vel Coniuum κάλυξ ῥόδου μυρσύνης. iisdem concordem etiam significat. *occulta*) oscula.
Cõlatium ventrem] Plaut. in Curculione.
Concluare) adde infrà sublucare. Glossis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Conlucatis εἰδοτε νἀκρου. vbi pro Conlucatis legendum est Conlocatum.

eum profanæ silua] conlucatæ dicuntur priuatorum siluæ: luci, qui sacri erant, incedui.

Conruspari, conquirere] Nonio Ruspari est scrutari. Glossis Ruspinat χεττοτρίζει.

Conscripti] vide suprà Adlecti.

Consentia sacra] ita & Consentes Dij gentilibus, consensu recepti.

Considerare] adde infrà, Præsiderare.

Consilium] quod & Deliberium. Glossis συμβουλιαγιώμη.

Consiliant] consideant.

Consiptum] *pro Conseptum*] Glossis Conseptum ἀφέδολος.

reperitur] inuenitur.

Consponsor) Cicero 12. ad Atticum. vide infrà Spondere, & Sacramentum.

Conspondes) vide Varronem.

Consternatio] adde Nonium in Consternari. Glossis Consternetur στρωτᾶ, πῦρτται κίνεσται, σωρια ράπτονται.

à sternutamento] à sternata mente.

quòd eo toto) eo quòd toto.

Constitutus hominũ) Constitutus, hominũ consistentium multitudo: & ita apud Varronem, Constitutus hominum.

Consualia] vide Varronem & Nonium in Cernuus.

Contagionem) vide Nonium in Contagio. Glossis Contagia μολυσμοὶ μιάσματα. iisdem Contiagia τοῦτοι ἐκ ἁφῆς τιθῆς.

Contemplari] Glossis σκοπάζω, adde Noniũ in Contempla.

Contestari] vide l. 1. ff quod iussu hinc Contestatio Paul. 2. sent. 14 contestatò. l. 1. §. Iulianus. ff. de liberis agnoscendis. Glossis contestatæ μαρτυράσαι. Contestatur συνμαρτύρεται. his adde quæ de Antestatione scripsi ad leges XII. Tabularum Titul. 7.

Contestari litem) vide legẽ 1. C. de litis contestat.

Contrarium æs] Contrarium æs.

Contubernales] domestici l. vlt. ff. de auro (vnde Glos. συνοικοι, & σύσκηνοι, & Contubernium σωματοσιονισωμασκήνιον) milites l. 154. ff. de verb. signific. (vnde Glossis Contubernium σύσιτον στρατιωτῶν) seruorum coniuges & nati. l. 2. §. 3. ff. de Instructo. dicitur etiam Glossis Contubernarius. vt & aliis Contabernarius.

Tabernacula] vide infrà Tabernacula.

licet ex tentoriis] licet tentoria & pellibus. hinc sub pellibus degere milites dicuntur in l. 7. ff. de supellectile. & Ammianus 19. sub pellibus exercitu diffuso. adde Liuium 5. Tacitum 3. & 14. 2. Valer. Max. 2. Lamprid. in Alexandro. in de pelliones in l. vlt. ff. de iure immunitatis. l. vlt. Cod. de excusat. artif.

pellibus) vide suprà Adtubernalis.

Contubernium] l. 5. §. à barbaris ff. de re militari: seruile connubium. l. 14. §. seruilis. ff. de ritu: l. 49. de manumiss. test. l. 3. Cod. de incestis: Paul. 2. sent. 20. §. 2. inst. de hær. ab. intest.

Contuoli] Conculi, alij Coniuoli.

Conuallu] vide Varronem.

Conuentæ conditio) conuenta conditio, vel conentio. Vtrumque ferri potest. nam & Conuenta seu Conuentum. & Conditio idem quod conuentio. Idque formula diuortij satis indicat: Conditione tua non vtor. l. 2. §. 2. ff. de diuortiis.

Conuentus) *ab antiquo conuentum*) sic conuenire Nonio obuiam fieri. & nostris, in ius vocare. vnde conuentio l. 47. ff. de rei vind. l. 7. Cod. de præscr. xxx.

multitudo, &c.] hinc Glossis Conuentus συνοδία, σύνοδος, ἀγορά, συνέλευσις, ἄθροισις.

potiùs cum à magistratibus iudicij causa populus congregatur] Idem Theophilus §. eadem Inst. quibus ex causis manumittere: & in pri. Titul de succes. sublatis. hinc Ciceroni 7. in Verrem. Liuium 38. Cæsari 6. conuentum agere, quod & infrà, forum agere: in verbo Forum. adde j. Conuenire.

supplicationi, &c.) hinc Conueniri Nonio colligi, coire.

Conuexum) Conuexus Glossario ἀφεσφαιρωμένος.

Conuicium] *à vicis*) malè apud Noniũ c. 1. à vitiis, nã à vocibus dicitur in l. 15. §. 3. §. 4. ff. de iniuriis. Glossis καταζόπησις, ὀχλαγωγία. acfortasse iisdem, ex superiore loco, ὀχλαγωγίον cõuicium legendum. non comitium & ὀχλαγωγῶ Conuicium faciò pro Comitium facio: quod tamen temere affirmare nolim.

prius) primum. Cæterùm quod scribit in vicis prius habitatum, id ipsum confirmatur ab Aristotele 1. Politicôn varius locis.

Conuoti) ita & Deuoti dicuntur. Glossis κατάθεσιμιβροι.

Copona) hinc Coponicula. Glossis καπηλεῖα. alij, Caupona. sed vtrumque iisdem dicitur Copo & Caupo.

à Copiis) alij à Cupis: alij à Copi. id est Copioso. vnde Copiantur Nonio.

Corculum] *acutum*) cautum.

Plautus) Nihil ad rem hoc Plauti exemplem, sed potius id quod ait Cicero de Scipione Nasica, eum vulgo appellatum Corculũ.

Gorgo Gorgo. Glossis ἀνεμοβλίλιλος.

Corius] vide Nonium c. 3.

ludus) alij lucus, alii lupus, quod magis probandum. vide infrà Masculino genere.

hic frons) vide infrà Frontem. alij legunt hic fons.

Cornificarum) *In Iunonis tutela*) hinc Graculi monetę, monetulę & monedulæ, à Moneta: quæ & Iuno dicitur. Glossis Moneta dea μανεύνα.

μανεύνα.

Cornua) *fiunt*) fiant, vt belluæ.

Corona) de Corona Ciuica donatiua, graminea, lanea, myrtea, nauali, obsidionali, ciuica, murali, ouali, triũphali. v. Ciuica j Donaticæ. Gradinus, Lemniscus, Myrtea, Naualis, Obsidionalis, Oualis, Triũphales & 5. Gell. 6. Gosse) v. 11. Plin. 33. c. 30. c. 13. qui & postea Cusi. Glos. Cusus ξύλου σκάλαξ. Hispanis Gusani. Teredones etiam Græci, vt & Latinis Termites 12. Isid. 5. Est igitur Teredo in ligno, quod vermis in carne, tinea in vestimentis: eruca in olere, tarmus in Laride.

Cotiliæ) Cutiliæ ita legitur apud Varr. 4. de lingua: 3. Plin. 12.

Coturniũ vas) fortasse idẽ quod gutturniũ.

Graticulum) κρατίς: alii κρατιγίον, alii κρατάλιο. alii à Crate: vt à rete, reticulum.

Crebriſuro) vide infrà Surum.

Creduas) *Plautus*) in Bacchidibus.

Creperum, dubium) inde Crepera vita: j. in Decrepitus, & Crepusculum Varroni 5. de lingua: 5. Isid. 4. adde Nonium in Crepera res. Est autem Creperum Sabinum vocabulum.

increpitare) vide infrà Increpitare.

Crepitulum) Crepiculum. Tertullianus libro de Pallio Crepidulum.

Crepos Romani Lupercos) in Iupercalis, modo dicurrere. v. Varr. 5. de lingua. n. 3.

pellibus obuias) captiuis v. j. Februarius.

Creterre) *à Cratere*) craterra Nonio.

vas vini) ita Nonius in Craterra: vt & apud eundem, Craterræ vasa olearia.

Creui) *hereditatem adij*) imò minus quàm adii. Nam cretionem aditio sequebatur. Glossis Cretio προσθήκωσις κληρονόμου. Porrò quid sit Cretio in iure, & quid Cernere, vide Vlpianum in fragmentis Titul. 12. §. 27. & sequentibus. vbi pleniſſimè dixi l. 17. Cod. de iure deliberandi: Varrone 5. de lingua.

Crines) *κόσμοι*) διάπλεγτα.

nam iisdem eos κορυδὰς vocant) nam ideo eos crines vocant.

Crocatio) v. Noniũ in Crocire & Crocitũ.

Crocotilam) *Extortis talis*) alii, extritis talis. vitium in corpore mulieris notatũ, vt sit cõmodi mulieres καμπύλαι Athenienſibus dicebantur: niſi quòd quidam eæ videntur esſe, quæ falcatos habebant pedes. v. j. Falcones.

Cum crocotilis crus culis) alii Crotilis crusculis. alii todellis cruculis. Est autem Crotilũ ex eo. vnde etiam Crocrotilla vox tenuis, infrà in Succrotillã Todi. verò genus auium paruarum infrà Todi.

Cruſculis] v. infrà Cruſculum.

Crocotium genus operis pictorij) fortasse à crocotio, ei rei. vnde etiã Crocota Nonio, genus vestis croceo coloris. vnde Crocoratii.

Crucium) *vinum in summo Cruciũ dixit*) sic Afranius loquens de vinorum generibus, κορυφαῖος Διὸς βασιλικὸς ἔση.

Crumina) Glossis Crumina, θύλακος.

tene tene, &c.] tene cruminam, in ea erunt xxx. minæ.

Cruſculum] adde ẽ. Crocotilum. (ὑφαν.

Cruſtariæ] *Cruſtatis*) Cruſtata. Glos. γυιοτάτα.

Cruſtumina tribus] sic Cicero pro Plancio & Balbo. alij Cruſtumerina tribus.

vrbe Cruſtumena] vrbe Cruſtumeria. Portiõ, de Cruſtumeria Sabinorũ, vide Halicarnass. 2. Plutarch in Romulo. Steph. de vrbib. Cruſtumerio Latinorũ. v. Liuiũ 2. Cruſtuminio & Cruſtumerio Liuium 1. Cruſtumero v. Virgil. 7. Æneid Cruſtumio. v. Silium. 8.

Cubam] Cumbam.

quam militares lecticam) dixi ad Varronem 4. vbi de lectis.

Cubans auspicatur] Virgilius, Pellibus incubuit stratis somnoque petiuit.

Culcita) adde Non. in Culcita duobus locis.

Culigna vas potorium] Glossis σκεῦος οἰνευτ.

Culina) quæ & colina & coquina v. Noniũ in Culina. *Culiola*] v. infrà Gulliocæ.

Culticula] Culcitula.

fuſticulus] adde quædam ex verbo Commentacula.

Cumalter] ad eundẽ modũ Cassius in Epistol. dixit cumpattim. Cum primè 17. Gell. 2.

sodes] v. infrà Sodes.

Cumeram] Horatio vas vimineum, vel fictile reponendis frugibus.

Vtenſila] Vtẽsilia. vt s. in Acrumeruma. & in l. 12. §. 28. ff. de instructo: l. 12. ff. de decurionib.

Cum imperio] diuersa sunt cum imperio esse & cum potestate. hic enim distinguuntur. & infrà cum potestate. Ita distinguitur Imperium à potestate in l. 7. & 10. ff. de vi publica.

esſe] *est. Cum poteſtate*] *esse*) est.

Cuniculum) In iure Cuniculus canalis sub terra opertus l. 26 ff. de damno: l. 11. ff. de aqua & aquæ pluuiæ: l. 3 §. 6. ff. de riuis. cui ibidem apponitur, specus seu fossa.

Cunire] *inquinare*) v. s. Ancunulentæ.

Cupes] *Cupedia*] Cuppedia v. Nonium in Cuppedia. alij Cuppediæ. vt apud Gell. 6. c. 13.

cibos] scyphos.

forum cupedinis] v Varr. 4 de lingua.

Cupreſſi domibus mortuorum penebantur] Idem Plin. 16. c. 33. ideo ferales dicuntur Horatio, & Diti sacræ.

Cura] cui similis Curatura & Curatio. v. Nonium in Curatura.

Cor edat) coreda.

Curatores] *qui pupillis loco Tutorum*) v. Inst. & ff. de Curatoribus.

quæ rei frumentariæ] hi curatores emẽdi frumenti σιτῶνοι in l. vlt. §. 5 ff. de mune. & hon.

Curia) v. Nonium in Curia. Glossis βουλὴ βουλευτήριον.

Calabra curia] v. Varr. 4. de lingua: 1. Macr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

15. Glossis Calebra ἱπποις βούλη. sed quoniã hìc Calabra curia dicitur vbi tantum ratio sacrorum gerebatur, videtur illo Glossarum loco ledum, ἱερὰ βουλὴ.

quibus postea addita sunt quinque) hęc verba temere hìc adiecta à Paulo. v. ſ. Centũuiralia.

nomina Curiarum virginum) nomina Curiũ aut Curetũ virginũ, vel, ſi nauis, Curienſium. Sabinorum enim nomina impoſita Curibus.

Curiales) ſerui curiatum Terentio. Curiales vernulæ inter publicos ſeruos & communes numerantur. de quibus in l. 6. §. 1. ff. de rerum diuiſ. quib. cùm manumitterẽtur nomẽ magiſtratus imponebatur. Curiones poſtea appellati obſoleta veteri conſuetudine Comitiorum, quæ appellatio poſtea attributa præconibus & Calatoribus. Gloſſis Curialis βουλευτικὸς βουλευτικός.

Curij) Curiati. *Curio*) Curiatio.

Curionem agnum) v. Nonium in Curio.

Plautus) in Aulularia. (maximus.

Curionum] *Curioni*) de Curionibus. adde ſ.

Curũ) vide Celibari.

Curriculo pro cursim) adde 12. Gell. vlt.

Curriculus] adde Noniũ in Curriculus. dicitur & apud eundem Curriculum.

Curtij lacus] Curti lacus.

Curules magiſtratus] l. 2. §. 26. ff. de origine iuris: l. 1. ff. de ędilitio: §. 7. Inſt. de iure naturali. Liuius. 6. Gloſſis Curulis ſella δίφρος βασιλικὸς: & alio loco ἁρματικὸς θρόνος. Theophilus in §. proponebant Inſt. de iure naturali σέλλαν τὴν ἁρματικὴν vocat.

Cuſſilirem] Coſſilirẽ. alij, Coſſilires, qui coſſim vel coxim, id eſt varicitus liraut vel ambulant. Tranſlatitiè, pro otioſo, vt hic.

Cuſtodelam] ita ſ. Confugeia.

Cutis] vnde Cutitus. v. ſ. Intercutitus.

Cybele) Cybebe.

κίβηβις, βύβλασις, κυβάλασις, κυβίστησις. V.

Cymbium poculi genus] hinc cymbia argentea in l. 32. §. 1. ff. de auro. 20. Iſid. 5. adde Nonium in Cymbia.

Cyparißæ) vide infra Cypariſſiæ.

Cyparißia) Cypariſſæ vt ſ.

Cypria Venus] diua potens Cypri Horatio.

Cypria boui merenda] *id eſt ſtercus. v. Sudam* 353. κόπρος.

in qua boues humano ſtercore paſcuntur) falſum hoc eſſe multi putant. id enim nulli animanti ruminanti accidit.

propter ſtagna, &c.) Prope ſtagna: genus vbi lanigerum piſcibu paſcit. D.

Dacrimas pro lacrimas] & ita D. pro L. interdum ponitur. ita cælare, pro cedere. v. ſ. Anceſa. D quoque in R mutata vt Meridies pro Medidies.

lautia quæ dantur legatis hoſpitij gratia] in eũ vſũ Xenoparochi, de quib. in l. 18. §. 10. ff. de muneribus de legatino adde dictam l. 18. §. 12.

Dagnades] Dacnades. δακνάδες, Heſychio.

canturiendo] id Gloſſis ᾠδικόζειν. alij cantitando legunt.

Dalinum) aliaunum. & ita Gloſſis Daunum ἄφρων, ἀπαίδευτος.

Damium ſacrificium quod fiebat in operto) Gloſſis θυσία ἐν ἀφανεῖ γινομένη.

dea damia] Dea Damia. aliis Dea Demia.

ſacerdos eius Damiæ] alij Damiatrix, alij Demiatrix.

Danunt] adde Nonium in Danunt. Gloſſis Dianunt δίδωσιν & Didita. διαδεδόσθαι.

Daps] Gloſſis ἑστία.

Dapes res diuina] inde Nonio Dapes, apparatus rei diuinæ, ſiue Nonio Dapes, apparatus religioſi, opipari: ſed & infandi atque vitabiles.

daptice ſe acceptos] dapſile Nonio. adde eundem in Dapalis cena. & Gloſſis Dapus πολυτελὴς δεῖπνα. (rare eſt obloqui confingere.

Deblaterare, ſtultè loqui] Nonio Deblaterare, *ſtultos appellant*) Gloſſis βλακᾶς iactans βλακεία iactatio: & βλακῶν ſtultus & Blaterare, ματαιολογεῖν. Blato ματαιολόγος. [ædificia.

Decalicatũ] quod & Calicatũ vt ſ. Calicata

Decima quæque veteres Diis ſuis offerebant] Imò vni tantùm Herculi. Varro 5. de lingua. de ea re dixi ad l. 2. ff. de pollicitationib.

Decotes] alij Decutes, quaſi ſine cute & flocco vel flacco. vnde Defloccare Nonio.

Decrepitus] Gloſſis Decrepitὸς ὑπάρχων ἐκ γήρους, γέρων παλαιὸς ἐκπεπτωκώς.

crepera iam vita] v. ſ. Creperum.

crepuſculũ extremũ dici tẽpus] Gloſſis ἑσπέρα. & alio loco Crepuſculo, ὄρθρου ἐπιφαύσει.

nec vllum poteſt facere crepitum] quidam decrepitũ dici putãt ab vltimo crepitu candelæ vel lucernæ: id enim decrepare, & deſterrere.

Decultarunt valde occultarũt] vt particula De augeat: vt in verbo depoſitũ l. 1. ff. depoſiti. ſic ſ. Dedita valde data. [fluctus. v. Albeſia.

Decumana oua] adde ſ. Albeſia. decumani

Decumanus limes] 18. Plin. 34. qui & Decimanus Siculo Flacco adde Aggenũ de limitibus: & Duodecimanus Hygeno.

Cardo] v. Siculũ Flaccum: & Aggenũ, idẽ & Kardo Hygeno. [nus: & Decures. ſ. Decures.

Decuriones] qui & Decurioni ſ. Centurio-

qui denis equitib. præſunt] Gloſſis Decurio. δεκάδαρχη: Decurionatὺ δεκαδαρχία. alio ſignificatu decurio ſumitur in Tit. ff. & C. de Decur.

Dedita] v. quæ ſ. dixi in Decultarunt.

Deformitatum) Deformicatum.

à formitibus] v. infrà formites.

Defenſam] Gloſſis Defẽſa ἄφορμα, διεξοδικὸς: & Defrens ἄφορμα, διεξοδικός.

Degere] Degerere.

Degunere] Gloſſis χοιροῦσθαι & συγγενέσθαι, alij Degumare, alij Degumiare à Gumia. de quo infrà in Ingluuies. id autẽ à γόμος, quod ſignificat πλήρωμα τῆς νηός Saburrã Latini vocant. v. Noniũ 2. 377. dicitur & Degulaſſe Nonio. Degulator Apuleio in Apologet.

Deinceps] Gloſſis ἀναρχία.

Dein cipẽ] ſic Apul. deincipẽ ſermonẽ dixit.

Delapidata) *lapideſtrata*) ſic in l. 1. §. 2. de via publica. (in Deliberate.

Deliberare) id eſt perpendere. adde Noniũ

Delibrare aquam, ſulco deriuare) aut potius conferre altitudinem loci vnde concipitur aqua, cum loco quo ducenda eſt. Vitruuius 8. c. 6. hinc libramentum aquæ apud eundem authorem 8. c. 3. 8. c. 6. & c. 9. libratio, libra, aquaria. de librationibus aquarum & quemadmodum dioptr is aut libris aquariis aut chorobate, v. eũdem. Portò Delibrare, alio ſignificatu accipitur apud Colum. 4. c. 24. Authores rei ruſticæ pro librum tollere ſeu decortiare. de quo vide Nonium in Delibratum.

Delicare] *pro Dedicare*] vt & apud Nonium pro aperire explanare & indicare.

Delicata) delicatus quaſi luſui.

Deliditus) Gloſſis Delicatus καθάριος, τρυφερὸς πάνυ καλός. (eare eſt dicere.

Dedicare, dicendo deferre) ſic Nonius, Dedicare *rebus*) *diebus*. (putat Macrob. 3. c. 3.

Delicia eſt tignũ) deliquiæ Victruuio dicuntur huiuſmodi tigna. 6. c. 3. aliàs, Delicia apud Nonium, pro raro ac ſingulari.

faſtigatum) faſtigium.

Delinquere) *hinc deliquia*) vide infrà Deliquium. Cæterum id deducit à delinquendo. quod eſt prætermittendo, cùm potius ſit à relinquendo, quod eſt à deficiendo. Tubero, *carendum*) inde enim Ceremoniam dictam

Denicales feriæ) Denecales. adde infrà Priuatæ feriæ.

Depeculatus) *à pecore*) à peculatu. hinc deſignificare Nonio. ad eam formam Dearticulare. *peculatus*) v. infrà Peculatus.

Depontani) *ſexagenarij*) v. ſ. Sexagenarios.

Deprehenſa genus militaris animaduerſionis caſtigatione maior, ignominia minor) extremæ quidem pœnæ hæ militares collocantur, caſtigatio & ignominioſa miſſio in l. 3. §. 1. ff. de pœnis. non fit tamen inibi mentio Deprehenſæ, niſi fortè in iis pœnis quæ illo loco enumerantur deprehenſam, putemus eſſe pecuniariam multam, vel munerum indictionem. proinde etiam hìc legi poteſt Depenſa, non deprehenſa ab ære pendendo.

¶ *Ignominia minor*) tertio poematum infamia, ſtans, nexa in vulgi pectore fluctuante intruſa comes, ſordido teſtibus, ore ſeuero Nonius 4. n. 418. *Depuuere*) Depuuire.

Δέρεις) *pelles*) *& poſt ſegeſtria*) Gloſſis ſegeſtrum ὑπαίθριον, vbi falsò ὑπαίθριον.

Derogare) dixi ad l. 102. ff. de verb. ſig.

Deſtinare) Deſinare. vnde Gloſſis deſinator ἀδέσποτος. *Deſpretus*) 7. Gell. 10.

Detudes) *detonſos*) detonſes Gloſ. μισοθίνης.

Dextimum) veteres Dextimum dicebãt pro Dextrum. vide Nonium in Dextima.

Diabathra) vide Varro 6. de lingua.

Dianius) Dianium, ita apud Liuium: vt Vitruuio. Aeſculapiũ, & Varroni Megaleſion.

Dicaſſit) Gloſ. συκοφαντεῖ. & alio loco Dicaſſit παραγράφει.

Dite pro dis) Dice pro Dicem (vnde Nonio Dicebo) alij pro Dicam, malè. vide ſ. Attinge, pro Attingam.

Ditearchia] Dicearchia. v. ſ. Minorem Delũ. mos erat Romanis in omnib. ſacrificiis precibuſq; pop. Rõ. Quititibuſq; pro ſalute prouinciũ ita precare publicè mos erat. v. l. 233. §. 1. ff. de v. ſig. vbi plura relati. adde Tertul. Apolog.

Dici) *Curenſibus*) adde ſ. Quirina tribus.

Dies) de diebus Comitialibus, Præliaribus, Religioſis, Seruorum. vide ſupra Comitiales, & infrà, Præliares, Religioſi, Seruorum.

Diffarreatio) cui contraria farreatio. Boet. in Top. Vlpian. Titul. 9. Halicarnaſſ. 2. Tacit. 4. Annali. 18. Plin. 3. Gloſſis Confarreatus. συμβίωσις χάριν ζώντες.

Dignorant) Denotant. Gloſſis Dignorat. διαπτύεται. alio loco Dicorat διαγινώσκει. alij legũt, Dicnoãt. *Dilaniare*) *lacinia*) laniena.

Dilectus militũ) v. ſ. Lacus & Neglegens. ita quoque ſcriptum in l. 20. ff. com. diuid. l. 36. ff. de ſtatuhb. l. 3. ff. ad l. Iul. Maieſt. l. 4. ff. de re mil. v. & 4. legũ Francicarũ. c. 71. quibus tãmẽ locis quidã legũt, delectũ: quidã, edictum.

Diobolares meretrices) vide Fulgentiũ Planciadẽ. Gloſſ. Diouolares, perperam διεκδόλους pro διεκδόλους.

Dirigere) *apud Plautum*) in Curculione: Clypeatus elephantum vbi Machera dirigit: & ita legendũ apud Non. c. 444. 8. nõ diligit. Accurſius legit. Diribere apud Plautũ inuenitur pro diſcedere, & Plauti Curc. act. 1. ſcen. 1.

Diruncium) Derunciunt. alij Diruncinant.

Dirus) adde Nonium in Dirum.

dei ira) hinc Gloſſ. Dirę, ὀργαὶ, κατάραι θεοχολώσιαι & Dirus θεοχόλωτος.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dirutum ære militem] adde Varronem 4. de lingua & Ciceronem Verrina de supplicijs & 16 Gell. 4. adde j. Resignatũ æs & impolitias eo sine libratu ij caducorum in l. vlt. ff. de iure immunitatis: potest & huc referri pecuniaria multa de qua in l. 3. §. 1 ff. de re militari.

¶ *quod æs diruebatur in fiscũ*] a Tribuno alioqui granio miles solebat ęs accipere. 7. Gel. 10.

Disertim pro diserte] ac plane Nonius in Disertim. Glossæ Disceptim σαφῶς φανερῶς.

Disertiones] Disortiones. Glossę Dissortiones διακρισεις; (inde dissortium & dissortes.) Glossis Dissortium διαχωρισμὸς, διάστασις. *consortioni opposita*,] de Consortib. v. l. 31. in f. ff. de excus. tut.

consortes] vide Erctum & Sors.

Dijertus] Glossis λόγιος.

à disserendo] Glossis disserit διαφέρει, διαφωνίζει. Disserè ἐπιτηδὲς ἐλογίμως.

Dispensatores] v. Varr. 4. de ling. 33. Plin. 3.

aspensantes] vide infrà Pendere pœnas.

¶ *Dispescere*] vt compescere, vna pascere v. s. compascuus: hinc compascendi iusl. 20. §. 1. ff. si seruitus vindicetur.

Dissulcus] Disulcis Glossis χυροδιαίτης, vbi scribendum χαιροδιαίτης.

setas] v. s. Biseta.

Dividiam] vide Nonium Diuidiæ, Diuidię & Diuidos. Glossis Diuidia δίχοτια.

Diuidicula] *quæ nunc sunt castella quibus à riuo communi aquam quisque in suum fundum ducit*). Hesych. Κάστελλος, ὄνομα τόπου μεθ' ὃν ἄγονται τὰ ὕδατα.

castella] l. 19. ff. de seruit. v. b. l. 1. §. 39. ff. de aqua quotidiana, quæ & castelli. l. 41. §. 1. ff. de legat. 1. plerumque ex plumbo fiebant. l. 17. §. 8. l. 38. §. 2 ff. de act. empto.

Diu] *diurnũ*] diũ sic paulo post j. in Dium.

sub dio] vide Varr. 4. de lingua. l. 1. § 3. ff. de struo via publica.

Diuus hereum aliquis] Diuus fidius, ab Ioue struo & il. genus diducens. S.

Dium fulgur] Glossis Dium ἀερώδη.

Doli] *in bonis*) vide l. 1. § 3. ff. de dolo. l. 26. ff. de captiuis de huiusmodi vocabulis mediis & ancipitib. adde quę scripsi ad l. 1. §. 3. ff. de 236. ff. de verb sig. 11. Gell. 9.

Doliola] vide Varronem 4. de lingua.

Donatica Corona] vide infrà in Optionalis & Donaticæ hastæ.

Donum] vide Nonium in Dona. l. 194. l. 214. ff. de verborum significat.

Dorsum] adde Noniũ in Dorsa & Dorsum.

Dotem] ea σῶμα, περὶ ἧς Glos. add. Tit. C. 10. de rei vxor. act. Vlp. de dotib. ff. de iure Dotium.

Dracones] *incabantes eos thesauris custodiæ causa finxerunt*) vbi latur Festus alludere ad id quo Varro 6. de lingua. & Nonius de Picis scribunt.

Ideoque Æsculapio adtribuuntur] idẽ j. plenius in verbis, In insula Aesculapio facta.

Dubenus] dixi quædam suprà in Adubanus. alij hic legunt Dubienus, qui nunc dubius. vnde Glossis Dubinos vel potius Dubienus διστός malè autem διπλοῦς.

Dominus] dubius vt s. eod.

Duellum] *Glossis* πόλεμος, ἔρις.

perduellis] al. j perduellio. adde l. 234 ff. de verborum significe dicitur & Glossis Diuellio πόλεμος & Diuelliones πόλεμος, μάχη.

Duicensus] id est bis census: sic in census, qui censum non est professus, de quo dixi ad leges XII. Tabul.

cum filio] vide suprà Improbus. Glossis δύσερις δοκιμαστικὸς.

Duidens] *bidens*) v. s. Bidens.

Duis] *pro dis*) pro bis.

Dumeta] *Dumeta*) Glossis Dumeta ἔκκαυσις, λοχμώδης ἢ δασεῖα τόπος.

Dumosa] adde j. Dumosa.

Duodeuigimti] vide suprà Dextans. sic apud Nonium Duodeuicesimo.

Duxerint] *duxerdixerit* & *inconsilium*. V.

Duonum] Duonus. Glossis ἀγαθός.

Duplabis] Glossæ Duplauit ἐδιπλωσεν.

Dusmoso] adde s. Dumosa.

casmena] vide infrà Pœsnis.

Apse, ea ipsa] Glossis Ea ipsa ἐκεῖνα αὐτά.

Eccere] *per Cererem*) Glossis Eccer ὀνόματος. sic infrà Equirine per Quirinum.

pro ecce] Glossis Eccire ἰδού.

Edeatre] Edeatræ, alij Edesmatræ.

Edecimata] Edecumata id quibusdam glossis δέδεκατον, δεκαδέκατος.

Ederam flamini Dialis neque tangere neque nominare fas erat] de his quę flamini Dialis interdicta, vide infrà Equo vehi, Fabam. Iurare, adde 10. Gell. 15. Plutarch. in Problem.

Dialis] Glossis Dialis ὁ τῷ Διὸς ἱερεύς.

edera] v. infrà Hedera.

Effasilatum exectum] Exfasilatum. alij Exfilatum, alij Exafilatum. alij Expapilatum. vt infrà, Expapillato, exerto bracchio.

Effari] φάσθαι ὡς φάτιν.

Egeriæ] Aegeriæ. alij, ἠγέρεια.

conceptam] conceptum.

Egretus) *adgretus*) v. s. Adgretus.

surgendo) surgrediendo.

Eiuratio] Glossis Eiurat ἐξομνύεται. hinc etiã Deiurium 7. Gel. 18.

Elacatena) Helacatenes 32. Plin. vlr.

falsamenti) calciamenti.

malandrea) melandria. v. Varr. 4. de lingua. 9. Plin. 15. 3. Athen. 20.

Elices sulci aquarij) v. j. Incille, Inlices, Inlicium. de Elicibus dixi ad l. 1 §. 9. ff. de aqua & aquæ pluuiæ Elicatores, Glossis ὑδροσκόποι.

Elinguè) hinc Glossis Elinguario γλωσσοτρόμος.

Elixa) ἐξύδατος καζωμός. Gloss. adde Nonium in Elixum.

Elucum significat languidum) quin & Elucus ipsam tarditatem animæ significat Gellio 6. cap. 12. Tertull. de corona, ab eluco defensare. v. j. Helucum.

Elumbem) *euulso*) auulso.

Em) adde infrà Im.

Emancipati) Glossis χειράφητοι. & Emancipatio χειραφησία & ἐξοικείωσις. adde Vlpianum Tit. 10. & quæ scripsi ad l. 9. Cod. de emancipat. liberorum.

qui aliorum fiunt dominij) alij, domini legũt pro dominij. neutrum rectè. ergo erroris non ab alio quàm Festo. Emãcipare enim hoc postremo significatu videtur accipere pro mancipare, cum sint illa duo contraria: tametsi interdum cõfunduntur illa duo. sic apud Nonium, senectus nemini emancipata, idem, ac senectus nemini mancipata. idque etiam non sine aliquo respectu dicitur. Nam qui quid emancipat, alteri id mancipat: nec mancipatio vlla sine emancipatione: vt nec venditio sine emptione.

Emere) *pro sumere*) vide suprà Abemito.

Empanda) *Paganorum dea*) de qua dixi ad Nonium.

Emussitata] idem quod amussitata.

Endottium) de particula Endo pro In, adde infrà Endoplorato, Endoprocinctu, Endo iacto. & Gloss. Endopicus, Endoclusa, Endopecifas, Endedocarit, Endofestabat, Endotuum.

Endoplorato) alij Edendoplorato. adde infrà, Sub vos placo.

Implorare) vide infrà Implorare.

Endoprocinctu) vide infrà In procinctu. v. excerpta nostra ex Glossis.

incincti) succincti.

Enubro) vnde Glossis Enibra, Enibrum, Enibet picus, Inebro, Inebræ aues, Enibræ.

Epicrocum) ita Glossis. vide Varronem 6. Nonium 4. 227. *Epilimma*) Epalimma.

Epolonos) *quos nunc Epulones*) Epulares.

Epulares) Epulones. vide s. Epolonos.

Equirine) Ecquirine, vt sit iusiurãdum per Quirinum: vt suprà Eccere. per Cererem.

Equo vehi Flamini Dialis) adde quæ scripsi suprà in Ederam.

Equitare) *equum publicum merere*) alij, equo publico merere.

Equus Marti immolabatur) vide infrà October equus.

Erctum citúmque) antea legebatur Ercetũ citum, quod fit inter consortes, alij legunt Erctum &c. ab Herciscì. vnde illud norum inire familiæ Erciscundæ, vel herciscundæ. Erctum citum, idem quod hæreditas Glossis Herctus, citus, vt apud Sernium Erctum non Citum, patrimonium diuisum: Erctum, ciendum, hæreditas dividenda. Ciendæ, diuidendæ. Erciscundæ, διαιρέσιμος.

consortes) vide suprà Disertiones.

libris legum Romanorum) libris Regum Romanorum.

Erctum) sensus est, patrimonia prius erciscebantur, id est coercebantur, seu coniungebantur, deinde ciebantur, id est diuidebantur. Hinc Seruius 8. Æneid. Erctо non cito interpretatur, hæreditatem coercitam, nondum tamen diuisam.

Erebum) quidam ab Ereb deducunt vocabulo Hebræo vel Syriaco, quod Latinis ἑσπέρα. vnde Erabes vel Arabes, quasi ἑσπερεοί.

Var. Erebonetã ait) v. Tul. 3. de Nat. vbi dixi.

Virgilius) lib. 9. Æneid.

Ergo) adde Nonium in Ergo.

Eritudo, seruitudo) quidam ab antiquo Erus deducto à Græco ἔρως Eritudinem dici arbitrantur. Verùm insolens plus saris verbum seruitudinis facit, vt in eius vicem legam, seueritudo: vt apud Nonium: & eò amplius Eueritudo, pro Eritudo.

Erugere) *factum*) alij ructum. alij eructum, v. 10 Gell. 7.

Eruum) adde Nonium in Eruum.

Escaria mensæ quadratæ) vide nonium libro 4.

Anclabris] vide suprà Anclabris.

Anclatur] antiatur. vide suprà Anclare.

Escit] esit. adde infrà Superescit: & infrà, Nec coniunctionem.

Euboicum talentum] *cistophorum*) vide infrà Talentum.

quatuor millium denariũm] id falsum.

Endiaon] vide Hesychium ὠδιαῖον.

climos] clysinos, vel κλυσμός.

Euelatum] *velabra*) ea ventilabra. Columellæ 2. c. 10. & Varroni 4. de lingua.

Euerriator] *qui acceptæ iure hæreditate iusta facere debet*) huc adiiciendum ex verbo Herem infrà, antiquos accepta hæreditate Herem Marteam coluisse.

quæ] qui.

dictarum] dictæ.

Europam] vide Varronem 4. de lingua.

tutelam] tutela. Tutela in naui ἄγαλμα τῆς πρύμνης, id est cælaturæ, seu ἐμπαύστεως. Phœnicibus παιδίσκαι, teste Herodoto.

effigiem] effigiæ.

Exagogem, euectionem) vide Plautum in Rudente.

Examen] *& aquamentum*) id Græci σάκωμα. Latini sacoma vel scamma.

Examussim] plura apud Nonium in Amussim.

amussis] vide suprà Amussis.

Exanclare] vide suprà Anclabris. adde Nonium in Exanclare duobus locis.

Exbueres] Exruberes. Græci ἐκπυαίκτους. Iacte depulsos: vt suberes ἐκπυαίκτους.

Universidad de Deusto
Biblioteca

exbuæ] exuberæ vel exburæ. sunt autem hoc loco Exbuæ, epotæ : à bua potionis genere, teste Nonio. vnde Vinibuæ mulieres, bibaces.

Exipuum] aliud ab Excipulo, quod Glossis ἐκδοχεῖον.

Excudere) *cudendo*) cædendo.

Exdorsuare) adde Nonium in Exdorsuare.

Exdutæ) Exclutæ.

Exemplum) *istud*) & hoc.

Exercitionem exerciti dicebant antiqui: exercitationem exercitati &c.) quidam ita legunt, Exercitionem. exerciti dicebãt antiqui, exercitationem exercituis. Nam antiqui, teste Nonio, exerciti vel exercituis. Quin Turneb. 3. c. 5. di pungit verbum exerciti. sed vt video alia mens est Festo, ab Exercito Exercitionẽ: ab exercitatio exercitationem declinanti.

exerciti) vide infrà Exercitus.

Exercitus) homo multis negotiis exercitus. vide Nonium in Exercitum.

quarti ordinis) ordinẽ hic appellat id quod alij declinationem.

Exesto) sic apud Lucianum in Pseudomãc. ἔξεσο χρηστὸς, ἔξεσο θαρρῶν.

vinctus) id in resolutoriis sacris, verbi gratia, Iunonis Lucinæ, dicebatur, ad quę nisi solutis nodis accedi fas non erat.

Exfit) quod malè apud Nonium Tesfit.

suffitio) de suffitionibus dixi quædam ad Varronem 5. de lingua.

Exfuti) *mertat*] vide infrà Mertat.

Egregie) vide suprà Abgregare.

Exiles) *ilia*, vide infrà Ilia.

à tenuitate viarum) à tenuitate inarum. Est autem Ina, pars chartæ tenuissima. Marcellus Empiric⁹ c. 31. ad vlcera in ano facta charte combustę, seu inarum eius, conferunt. vide, infrà Ilia. & Plinium.

Exilica) Exulica.

Exodium) ita apud Nonium c. 1. alij Exodum : fortè quia nullos alios authores legerunt præter Bibliços, in queis Exodi fit mentio: & tamen fatendum vtrumque efferri, vt & ᾠδεῖον & ᾠδάριον.

Exoletus) Glossis ἀκτάραμνος, τρίχαξ. Exoleo, ἀκμάζω. Exoleto τρίζω.

Exomides) vide 7. Gell. 12.

Exoriri] *adolescere*) vide suprà Adolescit.

Expapillato) vide suprà Effapilatum. adde Nonium in *Expapillato*.

Expatare) Festus vitioso codice videtur vsus, & expatate pro Expatrare legisse, quod Glossis ἐπιτιλᾶν.

Expectorare] v. Nonium in Expectorare.

Expergitus] *expergefactus*) Glossis ἐξυπνισθείς. passiuè sumitur. Gellius 6. c. 10. ista reanimos hominum expergebat.

Experitos, imperitos) Glossis Experides, ignari. Vt vt sit, Experitus hîc diuersus ab expertus: idem quod expers.

Expreta] Experta.

expertia] ex peritia.

Exta] adde de extis Regalibus, infrà Regalia.

Externus) *alienus*] alienus. vel alius.

Exterraneus] Extetricineus.

Extimum] adde suprà ad Exitam, seu ad Extimam.

Extrarium] *sacramentum*) alij sacra: vt id referatur ad sacra familiæ aut gentis, qualia erant in vsu Romanis. vnde liberi in sacris paternis constituti leguntur passim in iure. de quo dicam ad legem vlt. Cod. ad Tertullianum.

Exugentes] Exurgentes. alij Exsugentes. vide Nonium in Exsugebo.

Exuuiæ] vide Nonium in Exuuiæ.

F

FAba] de faba fressa & refriua, adde infrà Frendere & Refriua.

nec tangere nec nominare Diali] idem 10. Gell. 15. adde quæ scripsi suprà in Ederam.

Lemura libus iaciunt laruis] idem Varro apud Nonium in Lemures 2. 513.

Fabiani, Quintiliani] hi Remi : vt illi Romuli partium fuerunt. Ouid. Fastor. 2.

Quintilio) vide infrà Quintia prata.

Facem] vide infrà Patrimi: Rapi.

aqua quæ] vide suprà Aqua : & Varronem 4. de lingua.

Facessere] *Pacuuius*] in Teucro apud Nonium.

Facessite &c.] hic versus plenior apud Nonium.

Factio] Glossis Factio, συβωτεία & συνωμοσία. Vnde iisdem Facionarius, συνωμοτικός.

factiosus] adde suprà Axiosi. Glossis factiosus, στασιαστικός.

Facul] adde infrà Perfacul.

Falæ] *turres lignea*] vide Nonium in Falæ. inde Falarica Nonio c. 18. 20.

falando] falado. alij falanto. id enim Græcis φάλαντος.

Falarica] vide Nonium in Falarica. Glossis ἀκοντίσκος.

Falcones] vide suprà, Capuam in fin. Glos. Falcones, δάκτυλοι ποδῶν ἔσω βλέποντες.

Faleri] à *fale*] à fale.

Falsius] *rationabiliter*] ἀναλόγως.

Famelicosam) Famelicosam, vel Famicolã.

Familia) *materfamilia*) materfamilias.

Pompiliorum) Popilliorum.

Famino, dicito) Cato, hoc vino præfamino.

Fanatica) Glossis Fanaticus, μαντικὸς, μανικὸς, δεινός.

arbor fulmine icta) vide infrà Fulguritum & Obstitum.

Fanum) *hinc fana figere*) vide 3. Sistere.

à Fano) à Fauno.

Farsenum] Farcenum vel Frasenum: alij Farfanum. videtur autem id sumptum ex Plauti Milite.

Farreum] 18. Plin. 3. quod antiquis etiam horreum. vide 3. Horreum.

Fartores] alio significatu apud Varronem Glossis στιβάται.

Fastigium] vide Nonium in Fastigium & Fastigia. hinc autem fastigiatio dicta.

Fastis diebus] *ineunda fari*) iura fari vel iuridica.

quædam] hoc verbum dispungendum. vide infrà Nefasti.

Fastorum libri] Græci ἡμερολόγιον. Fastus etiam dicuntur Latinis.

Fasti &c.] fandi. ita legendum. Nec enim Fasti, dies festi : sed quibus licet Prætori fari iuridica verba Do, dico, addico, ab his diebus Fastorum libri, quibus dies fastos cognoscimus: & translatitiè. Fasti Consulares, quibus Consules singulorum annorum continentur appellati.

Fauentia] *at*) ac.

populum sacrificiis fauere iubebant) hinc illa formula, Fauete linguis. Idem Cicero 2. de diuinat. 28. Plin. 21. Horatius. Virgil. 5. Æneid. Papin. 2. Syluar. in Genethliaco Lucani. Martial. 9. Ouid. 2. Fastor. & 3. Amor. 12. 3. Elegiar. Seneca de vita beata ad Gallionem. Seruius 5. Æneid. Donatum Andria. Quintil. Declamat 365. Iulianus in oratione quæ μυστικὸς. 10

Fauissæ] vide 2. Gell. 10. Flauissæ Nonio, quòd in eis non rude æs argentúmque, sed fata signatáque pecunia conderetur.

Fauissa, cisternisque similes. Græci θησαύρους vocant. vide Varronem 6. de lingua. Plutarchũ in Philopœm. Liuium 39. hinc Thesaurus orcius translatitiè Næuio apud Gellium 1. c. 24. Ideóque quod apud Varronem 6. de lingua id legitur, Foramen ad latus est quod- 20 dam Thesauri specie &c. nihil aliud significat, quàm foramen illud factum fuisse ad modum fauissarum, quas Græci θησαύρους vocant.

Faustulum porcellum] τὸ porcellum genitiuus pluralis : id enim Festus explicat fœturam porcorum ob quam feturam Faustitatem Deam, quam Alumnam Horatius vocat, colebant.

Februarius] *purgaretur*) id enim Februare. vide Nonium in Februare.

à Lupercis] vide Varronem. & 3. Gepos.

Fedum] adde Nonium in Fœdum.

Fostim) fostem.

Fostiam pro hostia] ita legendum infrà in Fœdus: quin & ita scribendum, Velius Longus de Orthographia refert.

Felices arbores quæ fructum ferunt] vel in quibus ficus atra. vide Macrobium & 16. Plinium 27.

Fercŭm] vide Catonem de re rustica. alij legunt Fertum: vnde Fercŭlores Isidori, Glossis, fercŭla ferentes.

strue] v. 3. Strues.

struferctarij) strufertatij.

Ferentarij] vide 3. Adscriptitij.

Auxiliares) auxiliatores.

Feria] Glossis Feriæ ἀργίαι, ab operis cessationes.

appellata] vocata.

Feriæ statæ] de feriis conceptiuis, Denicalibus, priuatis, sementinis, stultorum, vide 3. Conceptiuæ, Denicales, & 3. Priuatæ, Sementinæ, Stultorum.

nundinæ] vide 3. Nundinas.

Ferire] *feruntur*) ferantur.

Ferocit] *Fiuere profigere*) Fibere Meursius, vide Fibula. vide Senecam. 7. Controu. 6. *idem*) item.

Fescenini] *festenina*) fescenia.

Fesnoe] Fescenine vel Fascenonea. alij Fescenoe, alij Fascino, vt Pilumnoe, poploe, pro Pilumni, pobli.

Festram] ostium erat minusculum in sacrario, de quo volumen scripsit Antonius Gnifo, vir doctus : cuius scholam frequentabat Cicero post laborem fori : vti refert Macrob. 3. c. 12. apud quem profenestram, festram legi oportet.

Fetiales] vide Liuium 1. Virgilium 8. Æneidos: Dionys. Plutarch. alij legunt Fæciales. vide Nonium in Fœciales.

à feriendo] vel à feta cæsa. vide infrà Porci.

pacisque faciendæ ius est] vnde Glossis σπονδοφορία.

Filicata] Felicata. v. Ciceronem 1. Paradox.

filicis) felicis.

Filicones] Felicones.

filice] felice.

Fescellus] *Catillones*) vide suprà Catiliones.

Flamen) Glossis ἱερεύς, à Dio, id est aere. vide Varr. 4. de lingua.

Flameo) *cui non licebat facere diuortium*) vide 11. Gell. 15.

fulminis eodem) fulmine eodem.

Flaminia) Flamilla, alij Flaminica.

Patrimes & matrimes] patrima & matrima. alij patrimus & matrimus. vide iusrà Patrimi. Sunt autem Patrimi & matrimi, quibus in viuis est vterque parens: vel qui ex eõdem patre vel matre, Græcis ὁμοπατρίοις, vt è contra ἑτεροθαλεῖς Cedreno, vterini & consanguinei.

Flaminius) *patrimes & matrimes*) patrimus & matrimus.

Camillos) vide 3. Camillus.

Flator) Glossis αὐλητής. Arnob. 2. Tibia ea- 60 lamóque flantes.

Universidad de Deusto Biblioteca

Flemina cùm ex laborevia sanguis defluit circa talos] Idem in Tama infra eo. adde Boa supra eodem. Et Placidus in Glossis, Flemina esse ait, vestem in quam, ambulando, sanguis in pedes defluit.

Fluſtra] hinc defluſtrare vel defluſtrari, id est sedare, vel sedari, quietum reddere, vel reddi: quo verbo Tertullianus vsus videtur libro de Pallio.

Focus fomenta] *foculi à fouendo, id est calefaciendo*) hinc Glossis, Fomentario πυρώσεις. adde Nonium in Focillatur & Focula.

Fœdus] *hoſtia*) fœstia, vt ſ. in Fedum.

fœda] feda, fera.

Folliculare] seu follimen ἄσκωμα.

lecta] tecta.

à quo vita follicularis] à quo vita folliculum: vel, folli cula res, ita lego. Nam folliculum Nonio pro corpore sumitur.

Fons à fundendo) ideò veteribus dicebatur funs, non fons.

Fomites] adde ſ. Defomitatum.

Fontinalia) vide Varronem.

Forago) *à furando*) à forando.

Forbeam] alij Fibram.

φορβεία] antea Fibra.

Forcipes] *forma id est calida*) idem Velius Longus libro de Orthographia.

Fordicidiis] quæ & Hordicalia. Cato 2. de re rustic. 5. celebrata 7. kalen. Maij. Glossis θυσίαι ἐγκύμονος βοός. vide infrà Horda. Varronem lib. 5.

boues forda) ἐγκυμονοῦσαι.

Forma) *calidam*) calidum.

deforma) formida.

hieme formido] hieme calido, formido.

Formucales) formucapes, rectè: vide in Forcipes.

¶ *quod forma cupiant id est talentia*] rectè, formum enim idem quod calidũ v. ſ. Forma.

Fornacalia] vide ſ. Popularia sacra.

Fortè] forectes, forects, forotes: alij forctes: alij, forctis, vt infrà in Horctum, & in Sanates.

Forum] *viis*) vicis. cum is qui prouinciæ præest, forum agere dicitur: & de controuersiis eorum cognoscit. Lucas in Actis, αἱ ἀγοραῖοι ἄγονται: adde Ciceronem 3. Epistolarum. & 7. in Verrem. Seruius ad illa verba Virgilij 5. Æneidos. Indicítque forum. adde Cæsarem, Plinium. Galli *Tenir les Eſtats*. adde quædam ex Nonio in Fora, in fine.

Veſtibulum ſepulchri] vide Ciceronem 2. de Legibus.

fereucla) fercula, alij ferula.

Frater] φράτωρ) φράτωρ v. 13. Gell. 3.

Fratrare] *Sororiare, puerorum*) puellorum.

Frauſus) vide Nonium in Frauſus: ita legendum. Liu. 23. fraudem frausi: pro, fraudem ausi.

Frauſus) vide Nonium in Frausus: ita legendum. Liu. 23. fraudem frausi: pro, fraudem ausi.

Fregella] *felij hoſpites*) illim.

Frendere] *faba freſſa*) Glossis faba fresa ἐρεγμός. faba solida κυάμος. de Refriua vide ſ. Refriua.

Frigere] φρικεῖν) φρίγειν.

Fringilla] *frigutire*) vide Nonium in Frigere.

Friuola) Glossis σθυκεῖα. iisdem σθυκάριον vascellum. adde l. 11. §. solutam 5. ff. de pignoratitia.

Frontem antiqui maſculino genere) vide ſ. Corius: & infrà masculino, & Nonium cap. 3. in Frontem.

¶ *Fruniſcor*) infrunitum. Seneca 3. de beneficiis 7. infrunita & antiquata est, quæ nesciat matrimonium vnum, vocari adulterium. Seneca 3. de benef. 16.

Frutinal templum Veneris) Veneris fruti meminerunt Solinus, Augustin. 4. de ciuit. 21. Est autem verbum detruncatum ἐκ φροντίστου. Sic Venus Murti dicebatur. Cæterum quidam hoc loco legunt, Frucinal: alij, Erucinal. vt sit templum Veneris Erucinæ, quod duplex, in Capitolio, scilicet, & ad portam Collinam fuisse testatur Liuius 22. 23. 30. 40. hanc deam Isim Glossæ vertunt.

fruti] id enim cognomentum Veneris, vt dixi: alij legunt frutæ vel frugi.

Frux] ita legendum, Frux, frugis dixerunt antiqui. fructum & fructam à fruor.

Frucilis) à fuco: alij, fucilis: alij, fucilia.

Fulgere) *vnde fulgur*) vide Varronem 4. de lingua. De fulguribus quæ perempralia, pestifera, postularia, prouorsa, renouatiua. vide ſ. Peremptalia, Postularia, Prouorsum, Renouatiuum.

Fulguritum) *fulmine ictum*) vide ſ. Fanatica: adde ſ. Obstitum.

Fulmen] *à fluore*) à fuluore, alij à fulgore.

Fundus) *fundus quoque dicitur populus rei*] vide Ciceronem pro Balbo, Tum sit fundus, cum scita ac iussa nostra sua sententia comprobat. Plautus in Trinum. ei rei fundus pater sit potior. Adde Gellium 16. 13. & 19. c. 8.

Furcilles) vide suprà Ærumnulas: & infrà Muli Martiani.

quibus homines ſuſpendebant) Imò quibus mouebatur aliquid.

Furnalia) Furrinalia. Varro quinto de lingua (vnde Furinalis flamen & Furinales feriæ. Varro 4. & 6.) alij Furinalia fastis marmoreis scribũt, quę VIII. Kal. Aug.

Furuum nigrum) §. 2. Instit. de obligat. ex delicto l. 1. §. 2. ff. de furtis.

Futare] ἐκχεῖν Isidoro. à fut auersandi voce, quod est Græcis ἐκ.

Vnde confutare] & refutare, v. ſ. Refutare.

Futiles] *Vaſa futilia à fundendo*, Lutatius Grammaticus, futile, vas lato ore, fundo angusto, quo vtebantur in sacris Vestæ, in cuius sacris, aquam in terra poni piaculum. Vnde excogitatum, vas quod stare non posset: sed si positum, statim funderetur. Inde homo futilis, Terentio, vas futile plenum rimarum.

G.

Gaia] Caia, ita scribebant veteres ante Constantinum: mulierem verò, Gaiam. Festus hunc sonum literæ, non figuræ secutus est. Quod ad rem ipsam attinet, vide Plutarchum in Problemat. 8 Plin. 48 Iulium Paridem in Epitome Valerij Maximi de prænominibus. Hoc obiter adiiciendum, mulieres quæ prænomine alio carerent Caias: earum libertos, Caios & Caiæ libertos appellatos. vide Ciceronem pro L. Muræna. & Velium Longum de Orthographia.

Galbeũ] hinc galbeę lineę, infrà in Ruscum.

Gallam bibere] adde Nonium c. 5. in Acerosum numero 97.

Galli] vide Herodianum: Arnob. 7. Iuuenal. Satyr. 6. Galli, etiam sumuntur pro mitrimillonibus. vide infrà Retiario.

Ganeum] Terentius in Adelphis.

abductum] abditum. alij, obductum.

Gannitio] adde infrà Nictare: dixi ad Varronem lib. 4. de lingua.

Galearia] Galeria vel galerita.

Genas] *ſulti*, sultis.

flore longo] flora lanugo: vt apud Attium in Bacch. apud Ennium: & apud Pacuuium in Antiopa, flori crines.

Geniales Deos] alij, Genitales Deos. nam & ita veteres nummi. & apud Virgil. 6. Romulus in cælo cum diis genitalibus æuum degit. Et lib. 2. Georg genitalia semina poscunt.

feminarerum] vide Varr. 4. de lingua.

à gerendo qua] à genẽdo, quo plurimũ posse putabant. quos postea genios appellarunt. S. Vt hoc loci particula, genendo, sit idem quod genitura.

gerulos] alij genios. non necessariò. vide Censorinum libro de die Natali.

Genialis lectus] sic genialis, hospitalis. vide Nonium in Geniales.

qui nuptiis ſternitur] qui sternitur. Virs.

Genium] Genius Generis Deus. Nonius in Genium & Parsimonia.

Gens Aelia) *hoc non proprium Aeliæ gentis, ſed Corneliæ, Iuliæ, Claudiæ, & aliarum quæ e multis familiis*, vide infrà Ingens. Liuium lib. 4. l. 1. ff. de probat.

Gentilis] vide l. sæpe 53. ff. de verb. signif. Cicer. 2. de inuentione, & in Topicis.

Genus] Gens.

γένη] γένος.

Gerræ] v. ſ. Gerrones: Nonium in Gerræ.

Geſum] sic Isidorus. alij Gessum.

graue iactum] graue iaculum. Scal. Gallorum iaculum. vide Nonium in Gesa.

Gigeria ex multis obſoniis decerpta] Imò intestina, siue ventriculus gallinarum. Non. in Gigeria. n. 290.

Gingeriator) Girenator. alij, Gingrina or. γιγγρίαι, αὐλοὶ μικροί. Glossis, Gingriua, Gingriba. εἶδος φωνῆς σάλπιγγος.

Gingrire anſerum) hinc Gingrum Glossa φωνὴ χηνός. Arnob. 6. anserũ gingritibus. Soli. 19.

Gliſcere eſt creſcere) adde Nonũ in Gliscir. & (vt.

Glittis) Glictis, alij Glutis, Cato vti bene subactum, vti bene glutum siet. Glossis Glis glittis, humus tenax.

lenibus) leuibus.

Glocire) Gluctire.

Glomus) Globus Varroni 4. de lingua. Sphęra Isidoro 20. c. 2.

Cibÿ) cibi alij cubi, alij rombi.

Gloria) Glosia.

Glos viri ſoror) & fratris vxor, Nonio. κυνῆ ἀδελφὸς ἀνδρὸς ἀδελφὴ τέλος ἔσχε πλεύτου. adde l. 1. §. 6. ff. de gradibus.

Glucidatum) Clucidatus. vide suprà Clucidatum. Glossis Cloditatus, κόδυς.

Gluma) vide Nonium in Gluma. Glossis λεπύρου κέλυφος.

Gnæus) Pandectis: Cnæus: & ita veteres.

& corporis inſigne) id est nęuus, vnde Nęuia familiæ cognomentum: vt natus, gnatus: nauus, gnauus.

γίγνεσθαι) γίγνεται.

Gnarigauit) hinc gnaritas Nonio. pro scięntia. hinc gnarus Tacito, & in l. 43. ff. ad Trebell. Vbi tamen ignarus legitur, & Gnaruris Ausonio. Arnob. 2. Glossis Ignarures ἀγνοοῦντες. iisdem Gnarurat, γνωρίζει. Gnarurem, γνάφαλον: Gnari ὀπτάμυοι.

Gnephoſum) Glos. Gnefonsum, σκοτεινὸν ἀμαυρόν. adde ſ. Cnephõsum: alij Gnetonsum.

Gnitus) Gnitur.

à generalibus) à genubus.

Gradiuus) κραδάφνεν, γεφυρώσειν.

quin gramine ſit ortus) ex flore. vide Ouid. 5. Fastorum.

¶ *Graca ſacra*) v. Tull. 4. Verrina.

Grallatores) Varr. 6. de lingua. Non. in Grallatores. Plaut. in Pœnulo, Grullatores. Glos. πάνικα φοβοῦντες.

ad ſimilitudinem] ad simulationem.

& grallatorem gradu) & clauatorem gradu. Ver. Clauator, calo.

Gramia oculorum vitia) vide Non. in Gramia.

Glamas] gramas. Æoles. γλάμας λέγουσι.

Grando] hoc verbum masculini & fœmi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mini generis esse Nonius scribit in Grando.

Grassari] Glos. λωποδυτεῖν. Grassator, λωποδύτης. adde Nonium in Grassari.

Grassarij) grassari.

gradi ambulare est: vnde tractum grassari] Sic grassari Nonio ambulare.

Grauastellus) Rauastellus. V. infrà Rauicoloris appellantur.

Plautus) in Epidico.

Graue as dictum à pondere) Hinc graue Nonio, ponderosum.

quia deni asses &c.) quia asses singuli pondo libram efficiebant: deni asses, denarium, ab hoc assis numero dictū. Vsi. vide 33. Plin. 3. & infrà Sextantarij.

libras) libræ.

sed bello Punico) vide j. Sextantarij.

librarijs] libralibus.

tantundem) tantuli.

Grauida.] inde Grauidauit, impleuit. Non.

inciens] Glossa, inciente, innittēte, pariente, à ciendo & inuocando proximos quosque auxiliatores.

Greges) ἀγέλας) γέργηρα.

Gricenea] Gricena.

Groma appellatur genus machinulæ) vide Hygenū libro de limitibus. Gnoma, v. Gruma. Nonio cap. 1. nu. 316. hinc degrumare ferrum, degrumari, grumam dirigere apud eundem Nonium. Glossis Grumat. μετρεῖ, σχίζει. Iisdem Gruma γνώμων. & alio loco Gruma βασιλικὴ γνώμη.

Gruere) *Grunire*, Grundire Nonio, quem vide in Grundire & Grunnire.

congruere) v. s. Congruere.

quia id genus volucrum minimè soliuagum est) idem supra Congruere.

Grumus terræ collectio) v. Nonium in Grumus. Grimini, lapides terminales. gloss. Grumi τύμβοι.

Gullioca] v. eadem verba in Culiola. s alij Galliocæ. gloss. Guillicola cortices nucis iuglandis viridis. alij legunt Gulluca. Nam glossis Gulluca, καρυοτομία: alij & Gutilliocæ: alij gulliocæ, καρύα μάκρα.

Gurgustium) οἰκημάτιον βραχύ. *à gurgulione*] quin & gurgulio est.

Gutturnium] gutturnum. glossis guturnū, εἶδος σκεύους ὑγραίνου, gutturnium, βαθμός, ποτήριον. *guttatim*) addè Nonium in guttatim.

H

Alaphanta] is Nonio c. 2. nu. 366. Holophanta, id est Sycophanta. alij Holaphāta: Vrsinus Holpata, à græco ὅλος & ἁπατάω.

Haruiga) Aruiga 4. Varoni de lingua: alij Aruga, vel Arinca, alij ἀρίχα, alij Ariuga, haruga.

Hasta] *signum præcipuum est hasta*) signum pretij est hasta. Vrsin. Auctionis signum hasta in foro posita. Tertullianus in Apologetico, sub eadem voce præconis, sub eadē hasta, sub eadem annotatione quæstoris, diuinitas addicta conducitur. hinc Titulus ille Codici, de fide & iure hastæ fiscalis.

Hebes] *retusi acuminis*] obtusi. vide Noniū in Hebes

Hedera] vide supra Ederam.

quòd hæreat] vide supra Ederam.

Heluela) heluella. alij eluella: ita quidem apud Nonium in Lentem.

Helus & heluſa] Helus, Hele a, Heluscla.

Hemina] v. j. Publica pondera.

Herbam de) adde Nonium in Herba.

Herbilu anser] vide Seruium in Fragm.

gracilior) grandior.

Herceus) Hercius.

penetralem] adde j. Penetrale.

Heredium) v. Varronem 1. de re rust. 10. Nonium in Hæredij.

Herem Marteam) dixi ad Varronem 4. de lingua, vbi de Lara. adde quæ superius à nobis dicta sunt in Euerriator. v. Nonium 80.

Heres) *pro domino*, §. vlt. Instit. de hæredum qualitate & differentia. Plautus in Menæchmis. & Glossis Heres κύριος.

Hetta) Ecta: alij Hitta: alij Hicta, alij Hittus, vnde Hittio.

pusulam) pustulam.

Heus) locus mendosus. A.

Hilum] Hillum Nonio & Hilum promiscuè.

Nihil) vide infrà Nihili.

Hippacare) Hippitare, Isidori Glossis.

Hippagines naues] ἱππαγωγούς, antea malè ἵππους.

Hirquitalli) vide j. Hirquitalli à libidine hircorum, vnde Irquis. Glossis πανηγυρίσται. Censorinus c. 4. de die Natal. Vox crassior & inæqualis fit homini tertia hebdomada: hoc Aristoteles appellat πραγίζειν, antiqui nostri Hirquitalire, & inde ipsos putant Hirquitallos appellari, quòd tūc corpus olere Hircum incipiat: Velius Longus Hinc tractum est vt eos qui sunt in adulta ætate Hirquitallos vocemus. his adde quæ de hircoso scripsi ad l. 12. in fin. ff. de ædilicio.

Hirrire) *garrire*) ringere. v. Excerpta gloss.

Histriones) glossis παντόμιμοι.

Hodidocos) ὁδοδόκους.

Horctum & forctum] fructū, alij Horctē & forctem, suprà in Fortis: & j. in Sanates.

Hordæ pregnans) *horricidia*, Fordicidia. vide suprà in Fordicidiis & Hordicalia. Varr. 2. de re rustica 5.

Horreum] in fœminino etiam dicitur Nonio, in Horrea.

Hortus apud antiquos omnis villa dicitur) adde quæ de hortis dicā ad legē pen. §. Virgini in hortos. ff. de donationibus vir. & vxor.

oriētur) est ig. scribēdū ortus nō hortus.

Hostia

Hostia] quid prima hostia & prodigua, vide j. Opimæ & Prodigæ.

hostire) Ouid. 1. Fastor. Hostibus à domitis hostia nomen habet. adde j. Redhostire Nonium in Hostire & Hostimentum.

Hostimentum] adde s. Hostia, Nonium in Hostimentum. Liuium 5.

Hostis] ab hostiendo, quòd ex æqua causa pugnam ineat. vide Nonium in Hostimentum.

apud antiquos peregrinus] Ita persæ hostes à Lacedæmoniis ξένοι apellati. de peregrino dixi ad l. 1. Cod. de heredib. instit.

& qui nunc hostis, perduellis] perduellio. adde legem Quos nos hostes 2. 34. ff. de verb. signific. Varronem 4. de lingua: Ciceronem 1. offic.

I

Cadion] ita legendum infrà in Rhonde, non Sicadion.

Icit] *percussit*) Icit, percutit. Nonius in Icit.

Idulis ouis] Ouid. Idibus alba Ioni grandior agna cadit. adde Macrob. 1. Satur. 15.

Iecunanum] Incumanum, vel iecinorum. V.

Igitur[*postea*) vide Nonium in Igitur.

Ignia] Glossis iguia ναυτικά.

Ignis vestæ siquando interstinctus esset] dixi ad leges XII. Tabul. adde Liuium 28.

tabulam] clabulam. S. est deminutiuum à clana.

terebrare] verberare: alij, terere.

Ilia] *ab ina, quæ pars chartæ est tenuissima*) v. j. Exile. vbi legetur ilia pro ina. Ilum videtur apellari ab Isidoro 17. c. 9. in Ferula.

Ilicet) Glossæ, Ilicet, scilicet, sine dubio.

Im pro eum) Macrob. 1. Satur. 4.

Imago) *ab imitatione dicta*) ob imitationē. V. Non tantùm autem imago similitudo, sed & vagina. Nonium in Imago.

Imbrex nomen cuiusdā Comici) vide 13. Gel. 4. & 15. c. 24. vide j. Obstitū, Obliquū: aliàs diuersam habet significationem. vide Noniū in Imbrices.

Imbricat) *tempestate pluuiam videtur significare*) à tempestate. ita lego. vt Imbrica sit à tempestate pluuia.

Imbutum) adde Nonium in Imbrices. alij

Immolare) *mola*) vide infrà Mulæ.

imbulum legunt.

Immunis) vide j. Munem. adde etiam infrà Impetum.

Plautus) in Trinummo, immune est facinus. in excusis Plauti: vt & apud Cicer. 1. de inuentione, à quo hic versus refertur, legitur immane: eóque loco nonnulli legunt immene.

Immusculus) alij Immusulus: alii, immustulus: alij Inemustulus. vide s. Alites. Plin. 10. c. 7.

Immustulus) *immittat*) alij mutat: alij, immutat.

pangendo) vide j. Pangere.

figere) figendo.

infligere) infigere.

Impensam stipem] Impensam stipem.

Impetritum] id in auspiciis, quod in sacrificiis litatio.

Impetum] *immunis*) vide s. Immunis.

Impite] Impete: alij impetite: hinc Impeteius βιαίως.

Implorare] adde suprà Endoplorato: & j. Plorare.

Impluuium] inde impluuiatus color Nonio.

complunium] dixi ad Varr. 4. de lingua.

quo] qua: ita apud Varronem 4. de lingua

Impolitias] hoc verbo vtitur Gell. 4. c. 12.

porca] vide j. porcas.

Impos] ἀνεξεύρετος. Glossi.

Improlus] locus obscurus & mendosus. A.

Improles Glossi. Improles qui nondum vir est: ἀφήλιξ, μήπω πολιτευόμενος, cui contrarius, Duicensus, qui cum prole in ciuitatem adscribebatur: vide supra Duicensus: vel qui liberos non habet. vnde Glossis ἄγονος, ἄτεκνος, ἄπαις. adde Victorin. de orthographia.

Imputatum] *putum*] vide j. Putus.

In] *abunitionem*) abnuitionem: Abnutionem dixit Paulus in l. inter stipulantem 83. ff. de vsurpationib. & vt quidam putant, infrequens, probo: frequēs in l. 1. §. 2. ff. de mi graudo. Sed Vrsinus legit, pro augmento, quod non probo: mox enim Festus aliam πρόθ. in, ad significationem ponit, ibi, modò auctionem. Brissonius legit, additamento.

inclamando] vide j. Ingens & Insanum.

modò auctionem] vide s. Clutum.

qui] quis.

Inarculium] quod & Arculum Seruij Fragmentis.

ex malo punico incuruata] & ex omni felici arbore 10. Gell. 15. vide Scalig. 4. de lingua.

sacrificans] deest Vrsin.

Incauillatio] glossæ MS. Incauillatur, inderidetur.

Incessere] adde j. Petissere.

immittere] inniti.

ictu] iaculo.

Incestus] adde Nonium in Incestus.

Inchoare] *quod Hesiodus*) vide Varronem 4. de Lingua.

chaos] vide s. Chaos. Ergo à chao Inchoare, quod & Terentius confirmat: ac proinde per h scribendum.

Incilla] Inciliæ vel incilia. V. adde j. Inlices & Inlicium: & suprà Elices. l. 1. §. 5. ff. de Riuis.

Incita] significat etiam egestatem Nonio.

Incitega] Intega, quòd partem mensæ integeret, (nam veteres pro integere incitegere) ἐγκαθύπτειν & ἐπικαλύπτειν. In earum locum

ganſapas poſtea inſtrauerunt Romani.
Inclutus] vide ſ. Clutum.
Incoctæ vſæ.] vſtæ.
Incomitiare] *Plautus*) in Curculione.
In conuentione] Cõuentio pro concione, vt apud Varronem 4. de lingua.
Increpitare] vide ſ. Creperum.
Increpitatio] increpato. V. adde Nonium in Increpitat.
Indepiſci] adde Nonium in Inſipiſcere.
Indictiuum funus] adde infrà Quiris in f. & in Simpludiarea. Varronem 4. & 6. de lingua Latina. hoc autem modo funus indicebatur. ollus Quiris letho datus eſt. & apud Terent. Phorm. actu 5. ſcen. vlt. Exequias Chremeti, quibus eſt commodum ire, iam tempus eſt. eo alludens Ouidius 2. Amorum, loquens de Pſittaco, Occidit (inquit) exequias ferte frequenter aues.
Indiges] ἀγαθίος, Gloſſ.
Indigitamenta) Gloſſ. ἱερατικὰ βιβλία.
Indigitanto] *imprecanto*) indigitando, imprecando.
Indoles] adde infrà Suboles: Nonium in Indolem.
incrementum] olere enim eſt creſcere.
induſtria] καλὴ ἀλλήλοις συντέρεια. Gloſſ.
Inebræ] inhibæ 12. Iſid. 1. Inibræ, Gloſſis ἐναντία. vid ſ. Enubro.
Ineopte) vide j. Ipſipe.
Inermat] hinc Inermus Nonio
Iners] inde Inertitudo.
Infectores] βαφεῖς.
effectores] vide j. Offectores.
efficiunt] officiunt.
Inferia] quæ & inferilia, Gloſſis κατοχὴ ἐνταῦθα. Inferiæ iiſdem χόαι. Iiſdem Infertilia πόσεμάσματα.
inferium] inferum.
Inſibulati] *flamines*) ſacerdotes.
Infindere) infendere, Gloſſ.
Inſit, incipit) hinc info, ἄρξαι.
Inſitiari, creditum fraudare) Iſido. 15. c. 26. l. 14. ff. Depoſiti. 2. ff. de except. l. 7. ff. de ſolution. l. 61. ff. de furtis. hinc inficiator. Cicero 1. de Orator. Quintilian. 7. c. 2. 7. c. 2. Martiali, Nonio tamen Inficiatores, falſi criminis obiectores. hinc inficiatio §. quædam Inſtit. de act. l. 16. ff. Iudicatum ſolui l. 67. ff. de furtis.
infra claſſem) primam ſcilicet: in qua cenſebantur ij, qui centum millia æris, aut ſupra poſſidebant, Dionyſ. Liu. aut, vt Plinius ſcribit 37. c. 3. centum & decem millia. Aſconius 3. in Verrem, centum millia ſeſtertiorũ. Gell. 7. c. 13. cxxv. millia æris.
abfuitne) furtine.
Inſula) vide ſ. Exinſulabat.
Ingens) *augendi*) vide ſ. Ingens.
Ingluuies) *grumia*) dixi ad Noniũ 2. numero 377. adde ſ. Degunare.
guttus] gutta, alij gluttus, qui aliis glutto: βόρυγχος Græcis.
Inhibere] vide Ciceronem 13. ad Atticum.
iungere) fugere.
Inigere, iungere) inigere.
minare) vide ſ. Agere & Agaſones.
Iniuges) adde j. Iuges.
Iniurium, periurium) iniurius, periurus, ita lego. aliis Iniurius, qui contra ius facit.
Inlex) Illex. Nonio & Illix.
ab inliciendo) vide ſuprà Adlicit.
Plautus) in Aſinaria.
Inlices) vide ſuprà Incillæ.
Inlicitator) adde j. Licitati.
Inlicium) vide Varronem 4. de lingua, alij *Inlicum*.
conctonem) concilium.
collicia) collicia V. adde ſuprà Incillæ, Inlices, Elicium. Catoni 1. de re ruſtica, colliciares.
Inori minores] Inori ſine ore. alij legunt Inori, Inores. hinc Inores oſtreæ Lucillio, Sat. apud Nonium in Oſtrea. vide Gellium 7. c. 6. Quædam animalium alia alio carent ſenſu. aut cæca natura gignuntur, aut inora, inauritáve.
In pelle lanata noua nupta cõſidere ſolet] hoc tribuitur ſol. Flamini & flaminicæ à Seruio.
In procinctu) ἐν παρατάξει πολέμου: adde ſuprà Endoprocinctu.
Inquilinus) *vel*) velut.
Inſanum) adde & confer huic loco Noniũ in Inſanum.
pro valde) deeſt Lipſio: & aliàs ita, apud Plautum.
Plautus) in Moſtellaria.
Inſeque) εἶπε Gloſſ. hinc Liuius Andronichus initio Odyſſeæ, Inſeque mihi virum &c. inf. à, ſeceſſiones narrationes. adde 18. Agell. 9 L.
Inſignes) *femina*) femore.
quaſi inſigniti) vide Nonium Inſignité.
Inſipare, inicere) vide infrà Supat: Varronem 4. de lingua.
Inſipere farinulam] vide ſ. Supat.
pultis] pullis.
Inſons) vide j. Sons.
Sonticus] vide j. Sonticum.
Inſuaſum) ſuaſum. vide j Suaſum: alij legũt inſuorſum.
colorem] is color impluuiatus à Nonio appellatur c. 16.
ex fumoſo ſtillicidio) fumato ſtillicidio, Nonio. hinc Gloſſis Inſuaſum ἐπὶ τῶν φαιοχρώμων καπνισμένων.
Inſula s frequens verbũ in iure, quod quid ſit, vide in l. 3. §. 2. ff. de offic. præfect. virgil. l. 58. ff. locati. l. 91. ff. de legat. 3. Inde Inſularius l. 16.

l. 16. §. 1. l. ff. de vſu. l. 5. §. 1. ff. de Inſtitor. action.
cinguntur) coniunguntur.
Intempeſtam) Gloſſis Intempeſta, ἄωρος, ἀκάθαρτος, ἄθεσία, ἄκρατος.
tempeſtatem) v. infrà Tempeſtatem.
Intercapedo) Gloſſis διάστημα, διάστασις χρόνου.
Intercutem) flagitatos, Intra cutem flagitatos. v. Intercutitos.
Intergerini) alij Intergerij: alii, intergerini: alij Intergerriui, à gerris, id eſt, cratibus. Vnde Craticij & concraticii dicuntur in iure l. cùm duobus 51. §. Itẽ Mela 15. ff. pro ſocio. dixi j. in Solea. Gloſſis Intergerinus paries, τοῖχος ὁ δύο κτίσεις διαιρῶν.
Internecium] Internecinum, Græci ἐπιτρύχινον, Gloſſæ M S. Internecida, qui falſum teſtamentum fecit, & ob hoc hominẽ occidit.
Internectio] Gloſſis Internecio, ἀνάιρεσις.
interfectio) deeſt Vrſino.
Inuoluus) Inuoluulus.
Iouiſta) locus mẽdoſus. Scal. legit, Ious eſto. Sed tamẽ quia id minimè cohæret cũ ſequentibus hãc lectionẽ poſtea repudiat. Lipſ. 39. c. 20 ita emendat, Ioſipſe, pro, ipſipte: & ita Gloſſ. Ioſipſe αὐτός. Forraſſè legendum Iouiuſtæ, vt ſit compoſitum à Ioue & vſtæ. ea forma qua dicimus ſubuerbuſtæ.
Ipſipe) ipſipte. Gloſſ αὐτός. Sic Cato mihipte poſuit, pro mihipſi. alii ipſiti pro ipſimet. vide ineopte. Hic notãdũ Claudiũ Imperatorẽ multaſſe Senatorẽ, q. Iſſe pro ipſe dixiſſet.
Ipſulices] Ipſiplices quæ Gloſſis αὐτόπλυτα φύλλα.
Ircei genus) Ircens, vt in voce ſequenti infrà. fortaſſè legendũ Iſicia, vt apud Iſid. 20. cap. 2.
Irnella) fortè vrnula.
Irpices) ita apud Varr. 4. de ling. alii Ircipes.
Irquitallus puer) Hirquitalus ſ. in Hirquitalli. Gloſſis Irquitalus παιδάριον: & Irquis παῖς, ἀρχαιόκοσμος, vbi fortaſſe legendum ἱέρκας ἀλιάστας.
Ita me hercules] ita me Hercules.
Italos] vitulos.
Itali] ab Italis.
Italia] adde Thucydid. 6. Varr. 2. de re ruſt. 5. Colum. 6. in prin. Virg. Æn. Dionyſ. 1. Antiquit. 11. Gell. 1. Apollodorum in Bibliotheca Stephan. de vrbibus.
ab Attelido appellata] de eo nihil extat. fortè legendum, ab Atte Lydo, quaſi Attalia Lydos aliàs in Italiam veniſſe conſtat ex Strabone 5. Herodot. 1. & Dionyſ. 1.
Itonida) Itonis.
Iubar] v. Varr. 4. & 6. de lingua.
Iubere] adde Nonium in Iubere.
Iubilare] Idẽ Varr. 5. de ling. alii Iobilare.
Iuge auſpiciũ] Cic. 2. de diuinat. v. Seruii fragmenta in illud, Primum omen equos in gramine vidi. Iugetis enim, quod ex iunctis bobus fit. Id etiam obſeruabant ne prodituro magiſtratui diſiũctis bubus plauſtrũ obuiã veniret.
cum iunctum] cum vinctum.
Iugere) v. Nonium in Tegillum, vbi vigere multus, pro, iugere miluos. Gloſſis Iugit. κόπτα βοῦ pro κατ. νος βοῦ.
Iuges] adde ſuprà Iniuges. Gloſſis Iugites σωνίζυγώσει.
Iugula) Gloſſis ἄκρον ἀέρος.
quaſi nux inglandis) alter. v. Varr 6. de ling. quòd inter eius humeros videtur iugulum.
Iugum Iub quo vieſti) v. Liu. & Florũ. alia ſignificatione Iugũ ζυγὸς ὑπὸ ὃν ἐπωλήθησαν οἱ ἡττηθέντες.
Iunium] à *Iunone*, Varr. 9. de ling. à Iunioribus: quin & ipſe Feſtus in Maius: adde Ouid. 6 Faſtor. & Macrob. 1. Saturnal.
Iurare Flamini Diali fas non erat] Hinc illa verba Prætoris in Edicto perpetuo, ſacerdotẽ veſtalem & Flaminem dialem in omni mea iuriſdictione iurare non cogam 10. Gell. 16. adde Plut. Problemat.
Iurgatio] *iuris actio*, iuris agium. ita iurgiũ definitur in c. forus §. iurgium. de verb. ſignif. adde Nonium in Iurgium.
Iuſſa] Iuſa.
Iuſti dies, &c.) alia ſignificatione Iuſti dies ſumũtur apud Gel. 20. c. 1. p. Iuſtitio, id eſt iuris interſtitione & ceſſatione inter litigatores.
Iuuenalia] Iuuenilia, non malè. nã vtrunq; Iuuenalis & Iuuenilis dicitur Gloſſis.
Iuuentutis ſacra] Iuuentatis: adde Nonium in Iuuentus, Iuuenta, & Iuuenilitas.

Labes] alio ſignificatu Labes: in iure hiatũ terræ & χάσμα ſignif. l. 15 §. 2. 11. Seruius. l. vlt. ff. locati: & Gloſſis Labes λύμη idẽ q. Lues.
Lacerare] *Lanius*, alia ratio Etymi apud Græcos à quibus κρεοπώλης.
Lacinia] v. ſ. Dilaniare. Gloſſis κρεασίδιον. Lacinia, fimbria.
quod] quædam.
capitio] pectoris ornamentũ v. Varro malè Nonio capitis ornamentum. (ſeductio.
Lacit] vide ſ. Adlicit hinc Gloſſ. Lecebra.
Laceſſere) v. j. Petiſſere. Non. in Laceſſere.
Lactat] v. Nonium in Lactare.
Lacobriga] *Briga*, ex Arcobriga V. & ercobriga. Vrſ. Cererum Bryga veteri Hiſpanica ling. oppidũ dicitur. hinc illa in Hiſpania oppida Arcobrega, Arabriga, Auguſtobriga, Cartobriga, Croliobriga, Deobriga, Iulobriga, Lacobriga, Mirobriga, Midobriga, Merebriga, Nertobriga, Nemetobriga, Obriga, Segobriga, Tudtabriga, Talabriga, ſiue Alabriga, Turobriga, Vertobriga.
Lacuna] *lamam*, limam, alii λίμνην. Lamæ Gloſſis, πηλώδεις τόποι, id eſt Lutulenti loci.
Luſtrum) λουτρόν. v. j. Luſtra à luendo.
Lacus] *eruendus*, fruendus Vrſ.
dilectu) v. ſ. dilectus.
Lana) militare veſtimentum eſſe ait Nonius in Læna.
habitus) habitu Vrſ.
χλαῖνα] χλανίδα. Vrſ.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lăce & Licio]dixi ad §. cõceptũ vers. quum enim, ibi, secũdũ veterẽ obseruationẽ. Inst. de obligat ex delicto: & ad leges XII. Tabularũ.

Laneæ effigies] vide infra Pilæ.

in]ad.

redactæ]sedatæ: alij, relatæ,

Lanerum] Lauerum. (malo.

Lapidem]*si sciens fallo*, Liu. 1 id est si dolo

Lapidicinæ]alij Lapicidinæ, Gloss. M S. meis, lapidicina, locus vbi lapides cæduntur. Græci λατομία ἐλιθοτομία. v. 9. l. §. l. 13. §. 5. ff. de vsufructu. l. 32. de Iure dotium.

excinduntur]exciduntur. Vrs.

Lapit]ita quoque apud Non. alij, Lipit, alij liquit, alij lapuit, alij labit.

Larentalia]Laurentalia, alij Larentaria.

nutricis]alii inuentoris. Inuentor est minus quàm nutricius, qui expositos fustulit & educauit. de expositis dixi ad Titulum de Infan-

Larentiæ]Laurentiæ. (tibus expositis.

Latinè loqui)*vt vix eius vlla pars maneat*)idem Polyb. lib. 2. 3.

in notitia)innoxia.

Latrones eos antiqui vocãt qui cõducti militabant] v. 3. Stipatores, corporũ custodes. hinc Nonio latrocinari, militare mercede.

λῃστὰς) τὼ λάφυρον, ita Varr. 6. de lingua.

Latumias]ita Cic. 7. in Verr. hinc Gloss. Latomii, lapidũ cæsores. alii, lautumias legunt. v. in l. 9. ff. ex quibus causis maiores. l. 1. ff. de Aleatoribus, Senecam 9. declamat & 5. controuers. Sic Laumedon & Laomedon. Quin, paulò pòst, Glossæ meæ manuscriptæ, Lautomia, custodia carceri: Lautumiæ Vincula, cathena, carceris custodiæ: Lautumnum, supplicii genus.

Laudare]*apud antiquos nominare*)& verbis efferre. v. Non. Laudare. Gell. 2. cap. 6. dixi ad legẽ Tenetur 6 §. 5. si tibi iter. ff. de act. empt.

Lauerniones]*deæ Lauernæ*)dea erat furum, quam, vt faueret, fures inuocabãt: vt & Græci ſuã κραξίδιαν. ita enim Glossis Lauerna appellatur. v. Nonũ Lauerna. dixi etiã de Lauerna ad leges XII. Tabul. inde Glossis meis Laberna qui filios alienos seducit. Cęterũ Lauerna, caput sine corpore. Ausonius, Carminum

soliti]solitos. (Lauerna.

luere)diuidere.

Laureati milites)*currum triumphãtis*) curru triumphantes vrbem ingrediebantur. vt ouantes equo: sequentibus eos, non militibus, sed vniuerso senatu v. 5. Gell. 6.

Lautia]Lauticia: v. 3. Dautia, quæ ξένια l. 6. §. 3. ff. de offic. Proconſ. & παρεχὰ. vnde Xenoparochi in l. 18 §. 10. ff. de munerib. & honorib.

Lautulæ]Varro 4. de lingua.

Lectosia]Leucosia. ita Dionys. li. 1. alii Leucasiam, vt Canterus 3. Nouar. c. 10.

Legimus aut scriptum &c.]plures significationes τῦ legere v. apud Nonium in Legere.

oleam]olera.

glandemne) v. ff. de glande legenda.

Legio Samnitium]vide Liuium lib. 10.

circumdatam]circumdati.

iurauerunt]iurauerant. (gladiatorũ.

Lemniſci]Gloss. Lemniscata. maior palma

fascæ coloriſia)fasciæ coloriæ.

Lenones ab alliciendo)id est decipiendo, v. suprà Adlicit & Lacit.

Lepiſta]dixi ad Varr. 4. de ling. adde Non. in Lepistæ Næuius apud Fortunatianum de Saturnio versu, Ferunt pulchros pateras (alij, crateras) aereas lepistas.

Leria] Lęna alij λάϊς, ornamẽta muliebria, de quo v. Pollucẽ, Hesychium & 6. Epigram.

Leuir] *vxoris meæ frater*]vxori meæ frater meus v. 9. Isidor. 8. quasi læuus vir: v. Non. in Leuir. Viri frater leuir, græcis δαὴρ. l. 4. §. 6. ver. Viri frater ff. de gradibus. gloss. ἑνδρέδελφος.

Libella) v. Iudices. C. de Episco. audiẽtia.

Liberales)hinc nostri, liberalia studia, quæ ἐλευθέρια in l. 1. ff. de extraordinariis cogni-

Liberalia Liberi festa.) [tionibus,

loquemur) loquuntur.

Liberata, &c.) effata, liberata, defanata, S. Arnob. spatiola Tẽplorũ defanata ponebãt.

ponebant) v. 11. Tabularum authores.

Libertatis)*conſtructum*) constitutum.

Librilla)alij librilia. id eorum locum Fustibalã posteritas excogitauit: de quo Vegetius. Cętetum hic deest verbum à quo regatur oratio. *Licitati*)adde 3. Inlicitatum, hinc animosẽ licitus in l. 29. ff. familiæ. de vestibulo liceri. in l. 19 §. ff. cõmun. diuidundo. hinc licitatio l. 6. l. 22. §. 1. ff. familiæ. licitatione vincere. l. 9. ff. de Publicanis superiorẽ esse in licitatione l. 4. Cod. de vectigalib. & cõmissis calor licitantis l. 9. ff. de Publican.

cõtẽdẽtes)hinc licitari Nonio, pugnare, rogare. glossis Licitare ὑπερδιαιτᾶσθαι. Licitatio ὑπερδιαιτησμὸς. & διαλήψεις. (dicta. 12. Gell. 3.

Lictores(adde l. 8. l. 23 ff. de manumissis vin *quod fasces virgarũ ligatos ferũt*)hinc Glossis lictor ῥαβδοῦχος. lictor fũmus ἀρχιῤαβδοῦχος à ligando Nonius deriuat. Hinc iullud lictor colliga ad palum 12. Gell. 3.

parẽtes)apparẽtes v. 3. Viatores(λυμανοκόλα

Limaces cochleæ)Vermes dicũtur glossis &

Limitatus ager)de limitatis agris v. l. 16. ff. de adqu. rerum dominio: Iulium Frontinum de limitibus agrorum.

Limites) *in agris*) sunt etiam imperiorum limites l. 5. Cod. de annonis. seu limina: vnde postliminium dictum §. 5. Inst. quibus modis ius patriæ potestatis.

termini)*duo præcipui limites*) Cardo à septẽtrione in meridiẽ Decumanus, ab oriente in occidẽtẽ per trãsuersũ direct°, vt formã denarij faceret. v. 18. Plin. 35. 15. Isid. 14. v. Siculum Flaccum & Hygenum.

obliquus) v. Hygenum & Non. in Limum obtortum, & Glossæ Limis, obliquis oculis

Lingua] *pars corporis*)eo significatu sumitur in l. 1. §. 1. Cod. de off. Præto. ibi linquis abscissis pœnas loqui.

differentia sermonis] hinc lingua Latina, Græca, Punica, Gallica. l. 11. ff. de legat. 3.

promontorij genus]lingua eo significatu accipitur à Liuio 5. Cæsare libro 3. belli Gallici.

Lingulata genus piscis]Varro de lingua.

auguratrix]alij garrulatrix, rectè: lingulacæ Nonio verbosi & Locutuleiæ. alij etiam hic legunt, argutatrix, vt Canterus 4. c. 28.

Litatem]*solutum*)solitum.

Leti cecidisse]litis.

Lituus]*liticen*)2o. Gell. 2. Ouid. 6. Fastor. dixi ad legem XII. Tabularum. Glossis Liticen ἱερασάμενος.

effundit]effudit.

Lixa]à lixa. id est aqua, Non. lixas deducit.

Lœbesum]adde suprà ab oloes, pro ab ipsis. alij Leibesum, sic in quibusdam denariis Cassij Leibertas: in aliis Deidi, Opeimi, Serueili. De vsu diphthongi ei vide Quintilianum, Nigidium apud Gellium: Longum, Terentium, Cicer. 3. de Oratore: & in Seruianis schedis Lœbasi°, quia Græcis λοιβὴ res diuina.

Lotos] *tibia*)inde loton φίστυλα Athenæo.

Lucani]*cretosa*)ætherosa alij æreosa.

Lucar]*quod ex lucis captatur*)capitur πλοῦτον εἰς δίας, sumptus in impensas scenicas. Pluratch, Problemat. διάταξιν αἰγύπτιον Gloss. Item μισθὸς ἀπὸ φόνου Liuius 3. Lucaris meriti (vbi male lucris meritis) donum mittite. Tertulianus aduersus Gnosticos, loquens de Iohanne Baptista, Truncatur, inquit, in puellæ saltricæ lucar. Hoc adiiciendum, Tiberij temporibus, lucar histrionum coercitum. Quæ cum ita sint legendum hic, non lucis, sed ludis. dicam ea re plenius ad l. vnicam Cod. de expensis ludorum publicorum.

Lucerenſes]à *Lucero*)à Lucomo. vide infrà in Lucomedi. alij, à lucumone vel à verbo Etrusco. Varro 4. de lingua. à Lucumone. alij à Lucretino. Asconius libro 3. Verrin. à Luco asyli, Plutarch. in Romulo. vt non immeritò huius verbi incertam causam originis scribat Liuius 1.

Lucetium Iouem]Gloss. λευκάτιος Ζεύς.

Lucius] Idem Varro lib. 5. de lingua circa principium.

Lucomedi]*Lucomo*) alij Lucumone, qui & Lucmo Propertiõ.

Lucerenſes vide suprà Lucerenses.

Lucomones]*infesta*)festa.

Luctus]λύπαι) λύζαι.

Lucuntere]Lucentem, Lacuntem: alij Lucutere, Græcum λυκάνη ab asperſione albæ farinæ, Dicitur & Lucuns, Lucuntis. Non. 2. 493. *Lues*]adde Nonium in Lues.

diluens)dilues.

Luma]Iuma vel Iina. V. Excusa magis placet. Nam à Iuma Varroni 4. de lingua, falces lumariæ. Glossis Luma βοτάνη ἁμάξια ἢ δυσμὴ ἢ τὴν ποταμογείτονα καλέουσι, ἄλλοι καὶ ἁμιθόν.

Lumbago]Glossis Lumbaga & Lumba.

Lura]Iora.

Lucrones]à lucrando, Nonius in Lucrones. Glos. MS. Luricones, deuoratores: & Lurco, glutto.

Luridi]Gl. Lurida, pallida, sordida ἰκτερικά.

Luscitio]qui & Nonio luscioſus, qui ad lucernam nihil videt. μιόπ. Glos. Lucinosus, qui Vespertilio aut parũ aut nihil videt: Iuri νυκτάλωπ, & luscitiosus. l. 10. §. 4. ff. de ędilitio.

Lustra significant latunas]v. 3. Lacuna: alij lamas legunt.

aprorum cubilia]vt & ferarum habitacula. Nonius in Lustra.

in lustris vitam agere] lustra enim pro lupanari, Nonio. Eidem, lustratus, luxurioſus.

tempus quinquennale) frequens in iure lustri mentio hoc significatu, id est pro quinquennij tempore. Glossis instrum πεντατηρὶς, Lustrale πεντατηρικόν.

Lustrici dies]vide Macrobium 1. Satur. 16.

nomina imponuntur] hinc Nominatio apud Tertullianum libro de Idololatria. dixi ad Non. in c. 15.

Luxa membra] *Luxurioſus in re familiari ſolutus*] hinc mulier luxuriosè viuens in l. 15. ff. de Curatore furios. & aliis & luxuria in l. 40. ff. de damno. l. 1. ff. de ædilitio, impensa profusa. vide Nonium in luxuria.

luxantur]Sic & Nonius, Luxum, interpretatur vulsum, loco motum.

Lycophos] à λύκη ea lux apud veteres: inde lycophos. (phis,

Limphæ à Nympkis]Imò, Nympha à lym-

Macellum] v. Varronem (differt autem à macellum, quod diminutiuũ à Macro, de quo 3. Altellus. Nonius in Macellum) à macello Macellarius; glossis σιτοπώλης,

Mactus] *magis auctus*) Nam mactare magis augere. v. Non. in Mactare.

Maduſa]madulsa. ita in Pseudolo.

sit)satis.

Meandrum) Mæander. Nonio 2. 550. inde meandrata facies apud eundem. Mæandri meminit apud Virgilium libro quinto.

Meniana) meniana Nonio. adde Varronem l. 20 ff. de seruitutibus vrbanor. l. 2. §. cùm quidam 6. ne quid in loco publico. l. 242. ff. de verb. sign. 35. Plinium 10. & 34. c. 6 9. Valer. 11. 15. Isid. 3. & mœnianum oracis ἔξωσις. in l. Meniana. C. de ædif. priuatis.

à Menio] à Menio quodam Censore, v. de eo. v. Plin. 34. c. 5.

Mœſius)*oſcos*)oscor vel oscorum.

Magiſter)magistrare vel magistrari.

vnde magiſtri)I cui præcipua 57 ff. ve verb. signif. magister etiam dicit Theophilo Tit. de succes. bonorum. qui bonis debitoris vendendis constitutus erat à creditoribus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pagorum] Glossarium, Magister Pagi ἀμφοδάρχης: adde Siculum Flaccum de limitibus agrorum.

pagorum societas) pagorum, curiarum societas Vrs. & Plaut. Aulularia, Nostræ qui est magister curiæ. adde ȷ. Vici.

societatum] l. 4. ff. de Pactis.

vicorum] Sueton. in August. c. pen. & vlt.

collegiorum] Equitum l. 2. §. 19. ff. de origin. iuris. l. de offic. Præfect vrbi.

magistratus] l. 57. de verb. significat. vide Varronem.

dicimus] dicitur.

Magisteria] magistri v. hunc locum emendatum s. Columna 121.

qua qui.

magis cæteris possunt] v. l. 57. ve verbor. sign.

. . . *linis*] hoc fortasse referendum ad magisterium aliquod Apollinis ludorum.

contra ora . . .] fortè contra orationem alterius oratoris.

Magmentum) vide Varronem 4. de lingua. vbi de victu. aliud est autem Glossis Magmentarius μύρεψος & magmentaria vasa, in quibus Magmenta & exta sacra imponebãt.

magis augmentum) maius augmentum.

Magni Catonis, Atei, & Nepotis Catonis.

Magnum socerum. l. 4. § 6. socer magnus. ff. de gradibus, quem nostri authores prosocerum appellant. l. Is. ff. rerum annotatum. l. 3. § 2. ff. de in ius vocando. l. 146. ff. de verb sign.

Magnam socrum) quæ & prosocrus. l. 4. §. 6. versiculo, item prosocer. ff. de gradibus.

Maiestas) Glossis μεγαλειότης.

Maijs Idibus) *Mercurij ædes*) vide Liuium. 2.

Maius mensis) *Iunius*) vide aliud Etymon. s. in Iunium.

res diuinæ . . . . *fiant solemnes*.) res diuina fiat Idibus eo mense. S.

Maior patruus) l. 10. §. 16. vers. patruus maior. ff. de Gradibus.

Maior amita) l. 10. § 16. vers. Amita magna. ff. de gradibus.

Maior Auunculus) l. 10. §. 16. vers. Auunculus maior. ff. de gradibus.

Maior Græcia) adde Festo, vel, quòd propior Romanis esset Transmarina Græcia, eandem exoticam, vocat Messenio Siculus seruus apud Plautum non ex sua persona, sed ex persona Græcorum.

Maior sacrus) . . . *iora auspicia*) id est maiora auspicia: quo vt intelligas, v. 13. Gell. 4.

Maiorem Cenſulem) *Prætorem autem maiorem*) vide infrà maximum Prætorem.

Maledictores) *Hispania*) hoc quid sit non constat.

Maleuoli Mercurij signum) vide hunc locũ emendatum s. apud Festum.

Maleuoli) *Ianum qui item erat in Turdellis*) hoc quid sit etiam non constat.

Malleoli) *videlicet*) *scilicet*.

ij qui ad incendium) hinc Gloss. Malleolus σφῦρας πυρικόλα. & alio loco πυρίκολα, adde Nonium in Malleoli.

Malluuium) malluuiæ.

pelluuia) vide infrà Pelluuiæ.

malluuium latum) *commentarium*) commentario. *Maltha*) hìc pro pice sumitur: apud Noniũ maltha mollis. Glossis Maltana. πίσσα ξηρά. aliis, malthana.

Mamercus) *appellant*) dicunt.

Mamertini, &c.) Mamertini appellati sunt Messinenses hac de causa A. vide Strabon. 6.

ver sacrum) v. ȷ. Ver sacrum.

Tauricana) Tauromenitana.

cite) exercitum.

Mamilia Turris) vide ȷ. October equus.

Sabura) subura.

Mamiliorum familia) *Mamilia Telegoni filia*. Manilio Telegoni filio ita legendum intelligit autem Octauium Mamilium Tusculanum, Superbi generis & Latini nominis principem, de quo Liuius 5. Dionys. 4. Qui primus ciuis Romanorum ex hac familia, L. Mamilius, C. Nautio & L. Minucio Coss. Liuius l. 3. *condidisse*) est appellata.

Mamphula] *panis Syriaci genus*. Mamphul pistrinorum manceps, à Græco μομφολάκης. Nec id mirum, cùm multa Scyri à Græcis habuerint.

pistricem) dixi ad Varronem 4. de lingua.

valida) validam.

addas) nunc addam: vel, ad classem.

Mamphur) Mimphur.

in operibus tornandis) in torno id Mamphur, quod in machina tractoria, fucula.

Mamurij] *cantibus*, carminibus.

latius] latus.

Manalis fons) locus obscurus, & fortasse mendosus. A. V.

spiciendius) spiciendus.

Manalem lapidem] Manal vel Manale, vel manalia apud nonium in Trulleum c. 15 numero 32. vt sit ostium manium & Orci.

Orci ostium) Ethnici orci ostia collocabant iis potissimum locis quæ fœditatem odoris exalabant. Verbi gratia in Auerno lacu. Cicero 1. Tusculanar. Plautus, Acheruntis ostium in nostro est agro. Lucretius, Ianua nec puteis orci regionibus illis credatur.

manalem etiam lapidem) v. suprà Aquilices. Non. in Manalis lapis & Fulgentius.

protraherent] pertraherent. Vrs.

Manare] manat. *fiet.*

mane) vide Mater matura. Varr. 5. de ling. *Manare Solem*) *mane*, v. ȷ. Mane.

Manum bonum) Idem Varro de lingua: numer. 2. Non. in Manum.

. . . . . *olitos*) manare solem solitos. v. hunc

vide hunc locum emendatum s. Colum. 124.

Mane] vide s. Manare: & Nonium in Mane.

à dijs manibus] v. ȷ. Manes dij.

mana] mania.

mater matuta] v. ȷ. Mater matuta quæ Græcis λευκοθέα. adde Ciceronem 1. Tusculanarum: Nonium in Manum.

Manceps) adde ȷ. Mancipatio, s. Emãcipati. vl. 3. Cod. quibus iunioribus, lib. x.

capiatur) capit. conducit l. 53. ff. locati.

idem præs) adde infrà Præs.

pro eo) pro quo.

Mancini fama) Mancini Tifata.

Manducus, &c.) Manduci effigies in pompa antiquorum inter cæteras ridiculas formidolosásque præferri solebat. Vrs.

clare) quia pol clarè.

Manes dij) adde suprà Mane.

terra neque, terrenaque.

Manuos, Manes.

Aelius Stilo) Aurelius vel Ateius.

&] vnde.

Mania, dici ait, dicunt.

appellant, vocant.

vt Mania, &c.) sunt qui Maniam laruarũ matrem auiámque putent.

Manius agrum, Manius Aegerius Lucius: alij Manius Ægerius Nemonensem Dianam consecrauit: cuius Rex Nemorensis, eius sacerdos. ea autem erat Aricina.

consecrauit, id ei signum posuit.

Astinius] Finnius.

initio, deest Vrsin.

Lucius, vide s. Lucinus, ita Varro 4. de lingua.

Mansucium, Mansucum.

Mansues, vide Nonium in Mansuetus & Mansues.

Mansuetum] vide Nonium in Mansuetus.

Mantare, vide Nonium in Mantat.

Iam ore, Iam ohe adeo, manta iam, hoc vide. vt cæcus animum aduentus angit. S.

Manticularum vsus, ad manticulandum astu aggreditor. scite quid prome, erue, erue. item. Educ. I, manticulator. ita me facti oppressit iugo.

manticula tactu, manticulatã astu, sanctiora addicis. iura iuranda.

Plautus) Planius.

extergeantur) manticulæ igitur etymon à mantilibus seu monticulis quibus extergentur: nisi hoc verbo mantile, quis putet iuramentum hìc prouerbialiter definiri, quòd iuramento quotidianæ noxæ extergeantur. Vnde & à Laberio, emplastrum æris alieni.

Mantisa, Tusca, osca, imò Latina, pro mantensa, quod manu porrigatur, vnde mantesa, & mantessa.

Manubia Iouis] adde ȷ. Peremptalia, de manubiis. adde Nonium in Manubias.

dicuntur) creduntur.

placidéque] placatæ.

superarunt) superorum.

Manum & mentum prouerbium] v. 13. Gell. 18. Lycophr. Interpr. in Iambicis: Eustah. in 1. Homer. Iliad.

Manumitti] v. hunc locum emendatum s. pag. 123.

Hunc hominem, &c.] vide l. 23. ff. de manumissis vindicta. §. Caium li. 1. Instit. Boetium in 3. Topic. adde s. Am. & Ambactus.

Mapalia] Gloss. Mappalia καλύβη.

poenicæ) punicæ.

solet solute viuentibus obiici] Seneca in Ludo, mera Mappalia fecistis, id est dissolutè egistis.

Marculus deminutiũ à Marco] ita legendum censeo s. in Altellus in fin. Glossis Marculus alio significatu & Marculũ σφυρίον seu σφῦρα σιδήρου & κίστανον, dominulus à domino, in l. 41. §. 4. ff. de legat. 3. eadem forma, vt dicitur.

Marspedis] v. hunc locum emendatum s. Col. 125.

imprecatiue sesita vallium] quidã pro, sesita, legit solita, & sic it precatione solitaurilium & Saturnalium 10. Turneb. 15.

ne Messala quidem Augur &c.] fortè Marspedis, id est quod Martis puer aut filius.

Martialis campus] *Equiria*) vide Ouidium Fastorum. 3.

Martias Kalendas Matrona celebrabãt) hinc illud proponitur in l. Sed si Vir 31. §. Si vir vxori munus immodicum Kalendis Martiis aut natali die dedisset, donatio est 8. ff. de donationibus inter virum & vxorem.

cœpta sit] cœpta erat vel est.

Martius Mensis initium anni.] v. Varronem 5. de lingua num. 4.

Masculina] vide hunc locum s. emendatũ col. 120.

sed ὡς] ἀφ' ἑστίας ἐς θύλεα.

Masculino genere parentem apellabãt antiqui etiam matrem] facit l. 51. in fin. ff. de verb. significat.

dixit Gracchus] huius orationis meminit Gellius.

malo Cruce] v. Nonium in Crux.

posteriorem) posteriore.

hunc frontem) v. s. Frontem. Nonium cap. 3. in Frontem.

hunc stirpem) v. ȷ. Spicum: Nonium cap. 3. in Stirpem.

hanc lupum) v. s. Agnus.

hanc metum) v. ȷ. Metus: Nonium cap. 3. in Metum.

Idem cum in Popilium & matronas &] in populum & Mathonem A. in populum & ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tronas, eo exemplo institutio dignus fuit qui malo cruce periret.

Matellio] adde Nonium in matella.

Materfamiliæ] qui & materfamilias. adde Nonium in Matronæ & Matresfamiliæ. l. 3. in fin. ff. de liberis exhib. l. 195. in fin. de ver. sig.

apellant] vocant.

Mater Matuta] v. s. I. Manum. Glossis μητροθέα, adde Nonium in Manum.

materiæ] materies.

Matertera] l. 10. §. 14. vers. matertera ff. de gradibus.

mater] matertera.

Matralia] v. Varronem 4. de lingua.

Matrici] Mattici vel Martici, Mattici à magnis malis, non quasi Malaticij vt hic putat Festus, sed quia veteres ματύας τὰς στιγόνας. vocabant. vnde etiam γναθῶνες gulosi.

Matrimes] v. j. Patrimi & Matrimi & Palin. patrimus.

Matronæ] v. hunc locum emendatum s. col. 122.

in vehiculo descendere cogebantur) videndū num hęc pertineāt, ad ea quę de Vestali Claudia prodūtur, quæ patrem complexa de curru se detrahi passa non est, Cicero pro Cælio Valer. Max. 4. Suetonius in Tiberio. 2.

Matronas fere) forte.

quibus stolas habendi ius erat] v. l. Vestis 23. §. vestimenta 2. ver. muliebria ff. de auro. Cic. Philipp. Sed citò Curio interuenit, qui te à meretrico quæstu abduxit, & tanquam stolā dedisset. in matrimonio certo collocauit.

Matronis aurum redditum] Liuius 5. & lib. Plutarchus tamen in Camillo donatum Appollini: Plin. 33. c. in Iouis cella collatū scribit.

contulerunt ornatus) v. j. Polentis.

Matronis) v hū. locū emendatū s. col. 120.

Matula) l. 25 §. 10. ff. de auro argento. Gloss. ἀρύταινα. vbi tamen legitur matulata: eo Matella Nonio.

Maximæ dignationis) v. j. ordo sacerdotum.

inter quindecim) decē cōstituuntur à Var. 4. & 6. de lingua, Dialis, Martialis, Quirinalis; Volcanalis, Volturnalis, Palatualis, Furinalis, Floralis, Falacer, Romanalis, Adde Carmentalem ex Cicerone in Bruto: Portumnalem ex Festo: tem diui Iulij & Augusti ex eiusdem & eorum temporum historia.

minimi habetur) minimè habetur.

Maximam hostiam ouilli pecori) maxima hostia ouis: maxima victima. Taurus, Virgilius & maxima Taurus victima, Victimę maiorū animalium: hostiæ, minorum.

ab animo placidiore) si compares cum suibus & capris.

Maximi Annales)*consecrasset*) confecisset. V. & Vrs.

Maximum Pratorem) Sic in carmein Marcij Vatis, His ludis faciundis præsit Prætor, qui ius populo plebíque dabit summum. adde Liuium lib. 25 Macrob. 1. Saturn.

quia] *qui quod in salutis augurio*) V. Ciceronem de diuinatione, Tacitum 12. Dionys. 17.

Prætores maiores] v. s. Maiores consules.

Maximus Curio] v. Liuium 27.

Maximus Pontifex] *religiones*) religionem.

Vindex cōtumaciæ priuatorū, magistratúmque] suspecta sunt hæc verba Pauli quibuldā, quæ tamen, minus quàm suspecta esse debēt. Nam & priuatorum contumaciam coercebat Flamen, si festis operabantur. v. Macrob. 1. c. 16 & j. Præclamitatores & magistratuū. Sic apud Valerium Maximum Metellus Pontifex posthumium Consulem, eundémque Flaminem Martialem ad bellum gerendum. Africam petētem, ne à sacris discederet, multa indicta. Vrbem egredi non patitur.

Me castor]*diceretur*) dicerent.

Meddix) Med x, qui & Medixtutichus. Liuio 26. & 24. malè apud Senecam 1. de Tranquillitate 3. Ceryx hic tamen alij legunt Medistriticus.

Medialem) Medidialem: ita legunt antiqui, medidies pro meridies.

Mediocriculo) locus obscurus & mendosus emendatus s. col. 121.

genere) gerere.

Medioxumum) medioximum Nonio, antiqui mediotūnus, à numero, vtà quoto quotumnus.

Mediterreum) *mediterraneum*) Glos. mediterraneus μεσόγαιος, mediterranei, μεσογαῖται. *meditrinalia*) dixi ad Varronem 5. de lingua. numero 5.

diceret) dicere.

ceptum) conceptum.

meditullium) ro Tullium, in hoc verbo extensio est vocabuli nihil significans, testis Cicero in Topicis.

medius fidius) iuramenti species cōpositū ex Me & dius. Fidius ita Mecastor, Mehercules alij ex E compositā dictionē putant vt Eccere, Equirine, Ecastor.

Iouis filium id est Herculem) Iouis filius, id est Hercules MS. Vrs.

Et) vt.

Fidius pro filio) Varr. 4. de lingua num. 10.

Medullitus) adde Non. in Medullitus. Glos. Medullitus nomen, ἀπὸ σωματικοῦ.

Mefancilum) Mefancillum, Mefancylum. μεσάγυιον, anfatas vocat Ennius.

Melibea) *dicta*) vocata.

Melu) Meloas vel Melia.

Melo) v. s. Alcedo.

Melos) alia significatione sumitur apud Festum.

Meltom) ita lego Meliō, meliorē dicebant.

Membrum abscindi mortuo dicebatur] dixi ad Varronem 4. de lingua. num. 4. & ad leg. XII. Tabul. in quibus sic erat, Homini mortuo ossa ne legito, quo post funus faciat.

Memorare(*dicere*) hinc Glos. Memora εἶπε.

Memoriosus) Glossis μνήμων.

Mendicum] pro velo hic: aliàs Glos. mendicus πήρινος.

Mendicum] *quem*) quam. A.

Mensa] Messe.

mensam] messem.

Mensæ] vide hunc locum restitutum s. columna l. 123. vt Festi verba intelligas, lege Pauli Epitomen, Macrobium 3. Saturn.

Mensarij] Liuius 7. Cicero pro Flacco, qui & Mensularij in l. si ventri 24. Glossis τραπεζῖται. Hi rationes publicas, vt argentarij, priuatorum conficiebant. vide Sigonium 2. de iure ciuium. 11. Huc referenda, frequens Mensæ mentio, de qua in iure & in l. 4. ff. de edendo. l. 47. ff. de pactis. l. 5. §. 1. l. 19. § 1. l. vlt. ff. de Institoria l. 77. §. mensæ. ff. de legat. 2. l. 29. §. 1. ff. de liberatione legata. l. 27. ff. de furtis. l. 3. Cod. de Institutionib. Nouell. 137. 14. Gell. 2.

Mente captus] v. l. 25. Cod. de nuptiis.

hominis potestate] hoc Festi Fragmentum supplendum est ex superiore Festi Epitome.

Mercedicius] Mercediuus. Glos. Mercenarius μισθοφόρος, μίσθιος.

Mercedonias] dies scilicet hoc est intercalares. Nā intercalaris dies, Mercedonius. Plutarchus in Cęsare, vel Mercidinus. Idē in Numa.

Mercurius] *festinabant*) festinabāt MS. Vrs.

Merendam] quasi medēdam ἄριστον δεῖπνον. *pro prandio*] Nonio verò merenda, post meridiem cibus.

Mergæ] *vt ille se in aquam mergunt*) idem Varro 4. de lingua. numero 13.

Meritauere] v. hunc locum emendatum s. col. 121.

Mertat pro mersat] v. suprà Exfuti. Non. in Mertaret, Mergeret. Mertare est etiam merentem facere Nonio, in Mertaret, pro merentem faceret.

Merum] pro solo hic accipitur, vt & apud Varronem 4. de lingua num. 11. & Nonium in Merum: & Gloss. Merum ἄκρατον, μόνον, ψιλόν.

Mesón] Mœson. alij Mæson. v. Athenæum.

Mesne] Moesone.

Metaphoram] v. Quintilian. c. 8 c. 6. vide hunc locum emendatum s. col. 119.

Meta . . stices] Metaphrastices. alij Metaphrasticen. alij Metaphrasi. alij Metastas. alij Metabasi. vide emendatum hunc locum s. col. 119.

Metari] vide Non. in Metari. vide Titulū Cod. de Metatis. hinc metatores l. 3. l. 5. Cod. de aduocat. diuersor. iudic. l. 9 Cod. de prox. sacror. scrinior. 2. Vegetium 7. Cyprianum 1. Epistol. 4. & Isidor. hinc metatus miles.

Meetelli] μίσθιοι. *in re*) in lege. *quasi mercenarij*) hinc Glo. Metellus μίσθιος.

annalium vigesimo septimo] Annalibus.

Calones] v. s. Calones.

cacula] v. s. Cacula.

ductum) dictum.

Metonymia) *tremis*) tremit.

Metus feminino) vide suprà masculino & j. Recto fronte: Nonium in Metus.

Migrare] vide hunc locum j. emendatum col. 123.

militem] à mollitia. v. l. 1. ff. de testament. (militis.

κατ' ἀντίφρασιν) *per antiphrasim.*

Millium) κέγχρος) Glo. miliū κέγχρος· ὕλυμος, μελίνη) ita Varro 4. de lingua.

Millus collare canum) adde suprà Catulus.

Vobis) Nobis. M S. Vrs.

eritis) erit is.

Miluina) v. Solinum c. 10.

Mina singulariter d...) Minam singulariter dici pro eo quod, Minæ, pluraliter dicimus, Curiatius author est. Item M. Cato in Suasione . . . mina colligi nulla potuit.

Minora templa) vide hunc locum emendatum s. col. 122. adde Varronem 6. de lingua.

templum] v. j. Templum.

angulósque adfixus] angulósque adfixos.

Minorem) *Delos*) Delus.

Dicæarchia) v. s. Dicæarchia.

Minores & maiores inter cognomina feminarum) hinc Gloss. minores μετριώτεραι. & minor μικρότερος, Si tres erant, dicebatur prima, secunda, tertia Seruilia: si duæ maior, minor, Seruilia. Liuius, Tullia minor: Horatius, Sagana maior.

Minotauri) vt & porci. vide infrà Porci.

Minucia) est) esset.

Minucia porta) Pauli est hoc fragmentum non Festi, vt superius.

Minuebatur) dixi ad l. 15. ibi deminuto Cod. quibus ex causis infamia. *familiam*) familia.

castro Cereris) casto Cereris. dixi ad Varron. & ex Liuio 20. constat, à lugentibus Cerealia celebrari non licuisse.

constitissent) constituissent.

Minuitur populo luctus) vide col. 122.

gratulatione] gratulatione.

Minurritiones) minurrationes. Gloss. minurit μινυρίζει.

Minuscula) Quinquatrus) v. j. Quinquatrus

Minutum) μικρὸν) μικρόν.

Miracidion) Mitacidion. (Varroni.

Miracula) ita Nonius in Mira: miraculæ

Mirior] idem Non. mirius magis mirium.

inquam tibi) tibi inquit.

Miseratur) adde Nonium in Miserari & Misereri. Gloss. Miseratur, ἐλεᾷ.

Mœne) *per*) *pro.*

Mœnia) *& alia*] & cætera.

Neruolaria]extant hæc in Sticho Plautina.
fungar]fungor.
Mola salsa] vide suprà Immolare. & Varronem. Glossis Molæ sallsæ ἁρίδες πεφρυγμέναι.
molitiones]molitores.
monendo]molendo.
meleſtras]*ouiles*)ouillas vel ouinas.
Molucrum]μύλτρον)μύλαγρον.
mola]rotæ.
vertuntur] verruntur.
Afranius in Virgine Ferme Virgini] ferme, Virgini tam crescit vterus, quàm grauidæ mulieri, vocatur molucrum, transit etiam sine dolore. Gabriel Faernus ita legit, ferme Virgini tam crescit vterus, quàm grauidæ mulieri, Molucrum vocatur, transit sine doloribus. Sunt autem senarij duo post verbum Virgini. Scaliger ita, ferme excrescit Virgini vterus tanquam mulieri.
Momar]Idem Isidor. Gloss. & Plaut.
vocat]appellat.
Momen]*si paruo possent*] si à paruo possunt.
Monimentum]momentum. adde Nonium in Momenta & Monimenti. adde l. 2. §. 6. ff. de religiosis.
Monitores]*qui in scena monẽt histriones*)ὑποκολεῖς. & qui opera rustica vrgebant. l. 8. ff. de Instrumento, & apud Paulum sentent. 6. & qui dicentibus oratoribus præstò aderant, subsidij causa. Cicero in diuination. Plini. in Panegyrico.
Monodos]7. Plin. 16.
Monstrum]v. l. 38. ff. de verb. signif. l. 7. in fi. Cod. de posthumis heredibus.
Prodigium]v. ĵ. Prodigia. & d. l. 38. & d. l. 3.
prædictum & quasi prædictum] prodictum vel prædictum.
ostentum]v ĵ. Ostentum. & d. l. 38.
Morbosum]adde l. 16. ff. de Ædilit.
Morbosum obiisse]obiisse: inde obitus.
ob Romam]vide ĵ Ob.
vadimonium obiisse]obisse.
esse]isse.
Mortis causa stipulatio]v. legem mortis causa. 34. ibi, vt quid stipuletur. ff. de mortis causa donationibus.
Mortua pecudis]*Flaminicis*)Flaminibus.
suo morte extincta]id morticinium vel morticinum Varroni, & l. pen. ff. de via publica. Glossis Morticina θανάσιμα.
Mos est]v. Macrobium 3. Saturnal.
Moſculis]Moscillis.
Muger dici] *castrentium*)castrensibus.
Muginari est nugari] murmurare Nonio. Isidor. caussari: hoc verbo vsus Plinius in Præfatione.
Mugionia] ita Solinus 2. Mucionis à Mugitu. Varro 5. de lingua.
Mulciber]molliendo.
obtutu]obtuitu.
Muli Muriani]v. s. Aerumnulas.
Mario instituti]Marij instituto.
Mulis)*currui vehiculoque adiũgi*)hinc mulæ charrucharię in l. 38. §. 8. ff. de Aedilitio. & Rhedariæ.
Mulus]*tam sterilis, ea si quam mulus*]hinc mulus ad generandum inhabilis dicitur in l. ædiles 38. Sed enim 7. ff. de Aedilit.
equi creetur)equus oriatur.
Mulleos] *quibus Reges Albanorum primi*) quibus verò Imperatores Romani aliquando vsi Campagij Nouell. 116.
allucinatos)alij alutocinatos. alij, lunatos, alij alutatos. Iuuenalis, Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ. adde Horatium lib. 1. Satyr. 6. ibi Nam vt quisque insanus. Tertullianum & Plutarchum in Problemat. Scaliger ita, alij vncinatos: eo sensu, magistratu functi, mulleos: milites fulmentatos: cæteri Romani, Perones.
perones]iis vtebantur per niues & glaciem, Iuuenal. Satyr. 14. Sidonius Apollinaris epistolar. 4.
tibialis] tibiatim S. id est ad mediam tibiam. ita erant genera omnia calceamentorum, qualia Turcarum hodie. Tertullianus in libro de Pallio, Impuro cruri, purum, aut mulleolum inducit calceum.
mullando id est suendo]quid si à mulli à rubro colore? vt, Isidorus & Dion.
Multam]*pœnam quandam*)*pecuniariam*]multa, pecuniaria pœna hic, olim non ita. l. aliud. 131. ff. de verb. sign.
maximam multam) v. ĵ. Ouibus.
quia non licebat) v. ĵ. Peculatus furtum publicum.
æstimatúrque bos) v. ĵ. Peculatus ouibus: & s. Æstimata.
Multifariam] Gloss. πολυξδήπως πολλαχῶς, Eadem forma Totfariam à Varrone, dicitur & Glossis Difariam διχῶς. Trifariam τριχῶς. Quadrifariam τετραχῶς, τετραπλῶς. Septifariam vide Nonium.
in multis locis fari]in partibus multis. Nonius.
Mundus appellatur) *etiam dicitur ornatus* muliebris) vide ff. de auro argento & mundo. v. Nonium in Mundus. Glossis κόσμος.
Atteius)Attius.
pater)patre.
idem loco) vide hunc locum emendatum s. col. 122. adde Macrob. 1. Saturnal. 16.
Volcanalia)Volcanali.
ex iis, qui intrauere, cognoscere potuit) vt ex iis qui intrauere cognosci potuit.
Commentariis iuris ciuilis) vt. ĵ. Gel. 18 l. 4. §. 1. ff. de verb. significi.
ille eius)illi eius.
per eos dies)adde infrà Religiosus. Præliares dies, Prohibere Comitia.

Mundum] *eo tempore*)eo die.
Munem] pro officio hîc: apud Nonium Munes consentientes ad ea quæ amici velint.
immunis]vide suprà Immunis & Impetũ.
Muneralis)Muneraria.
Muneralis lex vocata est, qua Cincius cauit) vade Cincia lex, de donis dicitur Liuio 3. 4. Arnob. 2. Tacito 11 13. & 15. Ciceroni in epist. 1. ad Atticum. Plin. lib. 5. Epistol. ad Valerianum. adde l. 1. ff. de extraordin. cognition. ad legem Cinciam scripsit Paulus librum singularem, vt constat ex inscriptione legis 29. ff. de legib.
neque]Neu.
Neque]neue.
roga)rogato.
fuerat]nec fuerit.
Municeps) Gloss. πολίτης. adde l. 1. §. ff. ad Municipalem.
item qui in Municipio à seruitute se liberauit]item quem municipium à seruitute liberauit. Nam & ita apud Varronem 7. de lingua, à municipio manumissi.
Municipalia sacra)id est municipiorum.
conditam]acceptam. vt ĵ.
Municipalia]*adfuissent*]assuescent.
Municipium]adde suprà Municipes. & l. 1. §. 1. ff. ad Municipalem.
Acerrani] Corani.
Arpinates.) Vizinates.
Bononienses]Bobutinienses.
Munitio]Molitio.
morsicatio]mortificatio, vel mollificatio. alij mortificatio. adde Nonium in Morsicatum.
Munus)vide l. munus 214. ff. de verborum signif.
donum) vide d. l. 214.
Murcia dea) Liuius 1. Varro 4. de lingua. & Plutarch. in Problemat. adde quæ scripsi de murcis & murcia ad l. 4. §. eum qui 12. ff. de re militari.
Murcus]murtus. Nam à murteto murtia primùm, Varro, Plin. Plutarch. & Metæ Murriæ in Circe apud Tertullianum de spectaculis. Apuleius apud Varronem, Intimus circus ad Murtim.
Murgisonem]Murgiso tãquam Moriciso.
Muries dicebatur]Glossis Muria, ἅλμη.
dehinc)dein.
Muries est]vide emendatum locum suprà col. 124.
in seriam coniecto)seriæ dolij genus l. 15 §. 6. ff. de Vsufructu. & dixi ad leg. 206. ff. de verborum signif.
addent]addunt.
Murrata portione]vide quæ dixi ad l. 16. ff. de Tritico, vino, &c.
duodecim Tabulis cautum] dixi ad L. XII. Tabular.
Murricidum] murcidum. V. lego muricidum, qui mures tantùm audeat necare. Μυοκτόνον Græci appellant.
Plautus]in Epidico.
Murrina]murrhina Nonius. dixi ad l. 16.
nectar]vide ĵ. nectar.
Mussare]vide Nonium in Mussare, Mussitare Gloss. ψεύδει.
Mussabant]mussabat.
Mustricolæ] forma calcei dicitur in l. sed etsi 5. §. si magister. 3. ff. ad l. Aquil. l Item quæritur. 13 §. item. 4. ff. locati. Mustricula verò Glossis, machina ad stringendos mures, quæ & Muscipulum & Muscipula iisdem μυόγρα καὶ παγὶς ὀπὶ μυῶν.
Muta exta] vide emendatum hunc locum suprà col. 123. non muta igitur, ex quibus aliquid diuinationis animaduertebant: putà si ab incendio, veneno, aut alio tali periculo cauendum esse respondisset augur: aut si finium diminutionem portendi dixisset. Id enim ex Festi fragmento facilè potest intelligi.
Mutini]vide emendatum suprà col. 121. dixi ad l. XII. Tabul. adde Tertullianum Apologet. c. 24. Arnobium 4. Lactant. 1. c. 20. August. 4. de Ciuit. Dei 11.
Velis) Veliis.
Mutini]*prætextatis*)prætextis.
Mutire]vide suprà Amussim. Est autem mutire, ne Mu quidem audere facere μηδὲ μυῖσαι. Muttum, Gloss. μῦ. adde Nonium in Mussare.
Myoparo]ita Nonius. alij Mioparo. adde infrà Parones.
Nam Midion. & Paron] Nam & Myson & Paron, inde Myoparo. nauicula pyratarum. Nonio. Inde Parones Cercuri.
Myrmilonica]murmilonica.
ipsum)vsu.
Myrtea corona]vide ĵ. Oualis.
. . . vt patri sui] huius fragmenti initium, vox Mancipatus: cuius restitutionem vide suprà col. 121.
M . . reip. . pub.) hoc fragmento quid sit Munus explicat: cuius restitutionem, vide suprà in Munus. col. 123.
M . . . letabarum] huius fragmenti initium, Mille vrbium: cuius restitutionẽ vide suprà col. 123. in Mille vrbium.

N.

Nacca]emendatur suprà col. 129.
nanci]vide ĵ. Naucum.
id est)id quod est.
Nænia)ita Nonius, & Gloss. Græcè Νενία ἀοιδία. alij Nænia. dixi ad Varronẽ. vide hunc locum s. col. 125.
aiunt)autem.
dicitur)dictum.
νῶτον extremum dicunt)νῶτον. alij νῶτον extremum intestinum dicunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

νότη]ὑσάτη. alij νήτη.

Nænia est]*Plautus*) fortasse in Truculento.

Nauia silua) emendatur suprà col.130. vide Varronem 4. de ling. vbi de Parthis.

Nancitor]emendatur s. col. 129. veteres Nancio dixisse auctor & Priscianus lib. X.

in xii.]id est in legibus duodecim Tabularum, vbi dixi.

prædatus]prædo. V.

quis)qui.

nancitur] nancitor.

Nanum]emendatur suprà col.115.

fistulum Barbatum) Glossis Bardatus (legẽdum Barbatus) νάνος. τὸ σπαθίον. Iisdem Atnanulus ἄγιον ἱερεῖον, σπαθίον, κεφάλιον.

pomiliones) pumiliones. vide 19. Gell. 13.

Napuras nectito) vide inf. à Nectere.

Napura, feniculi] funiculi.

Nare]vide Nonium in Nare.

ductum) ductum.

nauis) auis.

Nares]*flamus*) flamus. fiamus.

Narica]Narita. νηρίτης. vide suprà col.129. eadem νηρινθία.

muriaticam]muriatica.

in vasis stagneis) id est stanneis: vnde nummi stagnei in l.9.§.2.ff. ad l. Cornel. de falsis. adde Senecam 3. de ira 35. Proinde non ferendum quod vir doctus putat, stagneum vas. incrustatum vas esse.

Naricam bonam &c.] Bonam naricam, & camarum, & tagenia, Echinos fartos, conchas piscinarias. adde 32. Plin. 8. alii legunt, & canatam, & comæquinas fartas & conchas piscinarias: alii, sequamicam & comacinas. de sequamica vide 4. Strabon. Vetus liber, & canatum, & tagumaquinas.

Nassa]Gloss. κύρτος ἁλιευτικός. Nassæ meminit Paulus 3. Sentent. c. 66.

piscatorij]piscatoria.

Plautus]in Milite.

Nassiterna]Nasiterna Nonio (& Fulgentio infrà) à naso. vnde Nasiterna genus vasis aquarii ansati, cui & ansa. de ansa vide l.26.§. 1. ff. de acquirend. rerum domin. l. 21. §. 4. ff. de furtis.

quo equi perfundi solent) vide quæ scribam ad l. 4. in prin. ibi. qui aquam equis spargunt. ff. de his, qui notantur infam.

Ecquis huc effert nassiternam cum aqua sine suffragio] Ecquis huc adfert nassiternam cum aqua sine suffragio.

suffragio]suffragium hîc opinor, instrumentum, quo equorum aqua perfusæ suffragines curantur. suffragium sit mentio apud Isidorum.

trulios]Trulleos, apud Fulgentium. Tryllæ dicuntur in l.19.§.9.ff. de auro, argento.

perfusos] pertusos.

Natinatio) vide hunc locum emendatum suprà col 128.

M. Cato]in originibus. fortè, qui scripserat audito tumultu Macedonum, Etruriam & cæteros natinari, id est tumultuari.

Natio]vide emendatum suprà col.128. adde l.31 §.21 ff. de Ædilitio.

Cin]Cincium huius sententiæ authorem esse ait.

Nauali corona]adde 5. Gell. 6.

Cn. Pomp.]vide 16. Plin. 4. & 7. c. 30.

Naualis scriba]*esset*) esse.

columbaria]columbar. alij in columbari, id est in vinculo colli.

remigent) rem geminent, vel remi eminent. Turneb. id enim Columbar. a.

Naucum]Nauci vide suprà Naccæ, & infrà Noægeum.

quod in olea nucis, quod intus sit) quod in olea nucique intus sit. A.

in fabulo]in fabæ hilo.

iuglandum) iugulandam. de Nuce iuglande, vide Macrobium lib. 7. Saturnal.

Tuniculari]cunicularia.

sed)&.

illic)illuc.

Naucus]Naucis, Nauci, vide suprà Naccæ. & j. Noegeum.

Nauia est] *iussit Rex cotem ac nouaculam*) historia nota ex Liuio, Cicerone 1. de Diuinatione. Dionysio 3. Plinio 34. capite 5. 1. Valerij 4.

ficu]forte ruminali, de qua Plinius 15. capite 18.

... tas]Nauitas pro Nautas.

Cato in ea quam scripsit] fortè aduersus M. Acilium: adde j. Penatores.

cùm ait nauita, vinum atque oleum]Fortasse is locus est quem Plinius tradit 14. cap. 13. Cato cùm in Hispaniam nauigaret, inde cum triumpho rediret, non aliud vinum bibi, quàm remiges.

Nausci]*fit*) fit.

Naucit) à Nauco.

Naustibulum)*videtur*) alij, videlicet.

Nautea herba granis nigris, qua coriarij vtuntur]Nonio Aqua de coriis. Glossis Nautea, σῶμα βύρσης.

à nautea) à nausea.

T. in S.)T. & S.

Plautus Artemone) Fortè Curculione, vel Casina. aliàs hæc Plauti Comœdia non extat.

Nautiorum familia) vide Dionysium libro 6. & Seruium 3. & 5. Æneidos. huius loci restitutionem vide suprà col.128.

Bruti) huc fortasse pertinet quod Florus refert libro 12.

Nauus) vide s. col.129. Glossis εὐήμερος, Nauiter, ἀφοδιάσας.

Nebulo] vide suprà col 127. adde Nonium in Nebulones. Gloss. Nebulo, ὁ τὰ ἰδια λέβητα καταφαγών.

Nec coniunctionem]*disiunctiuam*) Idem fatetur Augustinus in Grammaticis præceptis, quod tamen non faterentur nostri: de quo vide Alciatum in l. si quis 133. ff. de verborum significat.

ab antiquis pro non]l.1.§. ad fiscum 18. ff. vt legatorum nomine l.3. si duo 10. ff. de Carboniano.

etsi] vide suprà Escit: & infrà Supersescit, ibi carcer custos nec esit. Turneb.

si adorat] vide suprà Adorare, adde Varronem. 8. de lingua.

Nec mulieri] vide suprà col.127.

Neci datus] vide infrà Occisus.

Necerim] Necim. alij nec im. v. s. col.126.

Necessarium]*Opillius*) Opilius.

prohiberi]prohibere.

Necessarij] Gl. Necessarius οἰκεῖος (ἀναγκαίους: *in quos necessaria officia*) vt hereditas quam liberis dibemus. v. Instit. de heredum qualitat.

Nectar] adde suprà Murtina. Virgil. 1. Æneid. id Plinio 14. c. 16. Nectarites.

Nectere]*naturas*) Nepuras. v. s. Napuras.

Nefasti dies] hic locus sanatus ab Visino. suprà col.128. vide suprà, Fasti: Varronem: Ouidium, Macrob. Porrò Nefasti Glossis ἀποφράδες.

Nefrendes] vide Fulgentium Placiadem. vide suprà col.126.

nebrundines]nefrundines. vide j Rienes.

Negibundum[alij, negabundus, vide suprà col.127.

Neclegens]nec legens.

electum] dilectum vide suprà Dilectum.

Nerlegens]neglegens.

Neminis genitiuo casu]pro nullis: adde Nonium in Neminem. vide s. c. 26.

in Erechtheo] fortè Ennij, In Erectheo, fuit versus: de qua Tragœdia vide 6. Gell. 16. Macrob. 1. Saturnal.

non miseret neminis]hic duæ negatiuæ pro vno accipiendæ, vt apud Nonium in Negatiuas duas: & in l. duobus negatiuis. 237. ff. de verbor. significat.

Nemo] vide suprà col.126.

Nemora]τὰ νέμεα σκιά)τὰ νέμεα σκιερὰ. ἅμα τῇ ἕωθεν . . .) ἀφ' ὅ τὸ τομὰ τῆς αὐτοῦ.

Nemut]*cùm ait*) fortè Cato.

Nepa] idem Nonius in Nepam. vide suprà col.128.

. . scorpius] idem Nonius Glossis Nepa σκορπίος. & alio loco γένος σκορπίος.

Plautus]in Casina.

Nepotes]*luxuriosæ vitæ homines*] vide suprà col.127. hinc Gloss. Nepotatus ἀσωτία.

quòd non magis] aliud Etymon adfertur, à Nepa, quæ deuorat omnes filios, vno excepto.

quod natus post sit patri, quã filius] Quidam putant Nepotes à Græcis νήπεδας apellatos. nã & ita Theocrito Idyl. 7. Eustah. Odyss. ϛ.

Tuscis] hic locus restitutus ab Vrsino s. col.127. in Nepos luxuriosus.

Nepus]Nepurus. vide suprà col.124.

Nequam aurum] vide suprà col.127. ἀγχέμολος, cui opponitur homo frugi & diligens: de quo l.11. ff. de periculo & commodo rei vend.

Nequeunt]nequiunt, vel nequeunt: alij nec eunt. vide suprà col.126.

Nequinates] vide suprà col.35.

Nequinont]alij neque nunc A sic infrà Produnt, pro prodeunt, Redinunt, pro redeunt, Obinunt pro obeunt.

solinunt]id est solent: ex hoc loco vetisimile fit mihi infrà in Solino non consulo, sed, idem quod soleo, legendum.

Liuius in Odyssea] Homeri Græca verba.

Nequitum] vide suprà col.127.

præterquam]per quam.

Neruum] vide suprà col.127.

adepol]eo pol.

Nesi] vide suprà col.128.

Nexum]dixi ad Varronem.

Nexi danto]nexi datio.

nexi liberanto]nexi liberatio.

Nictare] vide suprà col.134.

nexari]nictari.

in Macchocopone]in Maccho copone.

scribet]scribes.

nictabere]nectabere.

pugilem)pugile.

nicti canis) inde Nicticulus apud Varronem 4. de lingua.

venenox) venox Apta solet: si forte feras exnare sagasi Sensit, voce sua nictit, vlulátque ibi acutè.

nictit)nictu.

vnde)& vnde, vel & inde.

gannitio) vide suprà Gannitio.

Niger) vide suprà col.134.

Nihili) vide suprà Hilum.

Ningulus) pro necullus) v. s. col.134.

Niquis]*sciscito*) vide j. Scisciro.

scita plebis) vide infrà Scito plebis.

quicquam) quisquam.

Nixidij) vide Nonium c.1. in Enixæ numero 281. vide suprà col.134.

signa) sua.

M.) Manius.

quæ) qui.

Nobilem) adde Nonium in Nobile suprà col.134.

per g) pro C.

gnobilis) ignobilis. Gnobilis pro nobilis. Glossis Gnor, legẽdũ Gnouit, εἴδον, ὅτην ἐπίστασο. Gnotu, legendum gnoruat, γνῶσιν, διάγνωσιν.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnarurat γνωζετο. Gnarurem γνάριμον. Gnaritur. γνωζεται.

gnobilis]ignobilis.

hic sum]hic suam.

gnobilis]nobilis.

in Virgo]in Virgine.

incendunt]incedunt.

gnobili]nobili.

Noctilucam]Gloss. Noctiluca, malè, cùm legendum sit Noctiluca, ex Græca interpretatione, quæ inibi est ἐκλαμπυκτιφάνησα.

Nægeum]vide suprà col.134.

à nauco]vide supra Naucum.

Nomen]vide supra col.133.

Nonarum]sumpta hæc ex 4.Vetrij. de quo vide Gellium 5.c.17.Liuium 6. Ouidium 1. Fastorum Plutarch. in Problemat. Macrobium 1.Saturn.vide suprà col.13.

nuptiis)nuptiis MS. Vrs.vide Macro. 1.c.15.

Noncola]Noncolæ.

Non omnibus dormio]species prouerbij.

à Cipio quodam]& ita 9.Epistol. Cicer.vbi malè Capitis.Capiorum familia. Romę à Cipio fortè orti cui cornua esse nata finxerunt. Ouidius 15.Metamorph.Valerius 5.c. 6. Plinius 1.c.37.

Nonuncium]Latinis etiam Dodrans.Theophil.§.5.Iust.de hæred.instit.

teruncium]Latinis Triens.

Nothum]vide Nouellam νεὶ νοθῶν. vide suprà col.137.

Spurius patre natus] Spurius incerto patre natus.A.nisi Spuriũ patrem, pro incerto accipias. vide Quintilian.3.Plutarch. in Probl. Instit.de nuptiis.

ex concubina] ex captiua Oneſia Seruium Tullium natum ferunt. Claudius Imperator in Oratione Lugdunensi, serua natum, non credidit Liuius,cõtrà,Dionys. 4. ideò Seruij prænomẽ illi impositum, quòd serua natus. adde Plinium in libro de viris illustribus.

Spurius Tulli tribulis]Sp.Tulli Tiburtis.

maluimus)malumus.

Oclifia Corniculana]Oclifiam Corniculã.

Noua]vide suprà col.133.

proxima]proximè.

vbi] vbe.

septem]alij quatuor. Triginta curiæ erant: septem hoc loco nominat Festus, & tamen quatuor tantùm referuntur. adde de Titia & Tifata infrà Tifata & Titiensis.de Faucia v. Liuium lib.6.

Velitiæ]Velienſis.

Noualis ager] vide l.3.§.2. ff. de verborum significat.vide suprà col.133.

T.Sicinii] hic locus restitutus ab Vrsino s. col.133.cuius dictio initialis, Nauti consulatu.& T.Sicini Volsci.

Nouendiales feriæ]Nouendialia Glos. ἕνατα ἐπιχθονίαγύμνια. adde quæ dixi de Nouendialis sacro,ad Nouell.115.c.5.& ad Nouell.133.c. vide suprà 26.135.

more]monte.

Nouerca]vide hunc locum restitutum suprà col.133.adde quæ dixi de Nouerca ad l.4. §.6.ff.de gradibus.

augendæ] arcendæ, vel accersendæ V. alij arcessendæ, vt in l.39 §.1.de leg.3. vel arcendę, id est petendæ,quærere: vt s. in Abarcet.

Noxa]Glossis αἰτία.dicitur & iisdem Noxæ tio,adde Theophil.§.1.Inst.de Noxalib.

lex iubet noxæ dedere] l.7.§.1.ff.quod vi l.1. §.noxæ.ff.Si quadrupes. Glossis noxam (legendum Noxæ)dedit εἰς κόλασιν δέδωκεν, εἰς δοῦλας.

Noxia]Glossis ἁμαρτία,adde j.Obnoxius.

pœnam]pœna.

Melanippo)Menalippo.

Cherestrato]cherestrato.

mulieris est]muliebrem &:vel muliebris.

Nuces] hic locus Festi restitutus ab Vrsino s.in col.112.in Nuces flagitantur nuptis.

nouæ]nouæ.

nuptis]nuptiis,vel à nuptis.

Nuculas] hic locus Festi restitutus ab Vrsino s.col.132.

Prænestinos)prænestini,vel prænestinas,vide Liuium 10 & 13.Macrob.3.Saturnal.

Nudius tertius]vide hunc locum Festi restitutum ab Vrsino suprà col.130. Glos. νεὶδιαμεσαίος Nudiustertianus.

Numam]vide hunc locum Festi restitutum ab Vrsino suprà col.132.in fin.

Numella]vide Nonium in Numellæ.

Numen] sumitur & pro ornatu apud Nonium.

Numera Senatum, &c.]Cœlius 8. Epist.ad Ciceronem:Cùm posset rem impedire, si, vt numeraretur,postularet,tacuit.sic apud Dionys.Halicarnas.16 Lucius Cornelius ab Appio postulat,διαριθμεῖν τὰς γνώμας. Plinius in Panegyrico:Consulti omnes atque dinumerati sumus,& Cicero 5.ad Atticum, consule aut numera.

diuidantur]referuntur.

quamuis]quam is.

inductus]inductis.

Numerius)adde Nonium in Numerius c. 4.numero 319.& Fragmentum de prænominibus.

Nu . . .] hic locus Festi restitutus ab Vrsino supra col.131. in Numero, vel Numerus adde Festum in Numerum.

numero te expurgat timor)numero te expurgasti.ita legitur apud Nonium in Numerum.

fuce)fuge.

Ei)e.vt.

Nuncupata pecunia) vide suprà Graue æs. *nexum*)v.suprà Nexus,& apud Varronem. *receptáque*)quod.

Nundinalem cocum] vide hunc locum Festi restitutum ab Vrsino suprà col.172.hinc Nundinalis cocus,qui nono die, & in nouendiali coquit.

Plautus]in Aulularia.

Nuper]*nouiter*)nouiper. hinc Glossæ Nuper, νεωστί.

Nupta verba] *Discolo*)Dyscolo.

Nuptam]vide suprà col.130.

Nuptias] vide suprà col.131.

ratio]pactio.

caput nubentis obnoluatur]vide j.Obnubit.

vocarunt]vocarint. *parenstam*, paricam.

Nusciciosam]alij luscitiosus. dixi ad l.10.§. 4.ff.ædilitio.sic nympha,pro lympha.

¶ *Aetius*]Ateius.

Popilius]P.Opilius.

Nomades]vide suprà col.135.

OB]de hac particula vide 4. Gell.17.

unde obsides pro obsides, qui fidem patriæ præstandam dantur]Glossis obses. ὅμηρος, ἀντέχυρον vel ἀντιέχυρον.

alias pro ad] vide suprà Mortem. vide infrà Oboritur.

Ob]*accensi*) incensi.

obculit)obtulit.

ob iacent)vide j.Obiacuisse.

Obos]*testatus*)testatum.

Obacerare]vide suprà Acus.

aceratus) vide suprà Aceratum & Nonium in Acerosum.

Obambulare)adde j. Obigitat.

Obdere)*opponere*)Glossis Obdit,Obicit.

opperire) operire. adde Festum in Obducere.

Obescet]obescit. vide suprà Escit.

Obesus pinguis) Glossis παχὺς, Bassus. (legendum Obesus) Grossus,Crassus.iisdem παχυσαρκικὸς,Bassulus.vbi legendum obesulus.Sic Nonius Obesum pro vberi & crasso.gracili & exili.adde 19.Gell.7.

Obherbescere)alij obhebescere, alii obescere.

Obiacuisse)adde suprà Ob præpositione.

Obigitat]*ambulare*) vide suprà Obambulare.

Obimunt)*obeunt*)vide suprà Nequinont pro nequeunt.

Obitu)*pro aditu*) adde Nonium in Obitus.

Obiurare)*obstringere*) astringere.

Pantasilea) Pentesilea.

Obliteratum)alij obliteratur. adde Nonium in Obliterare.Glossis Obliterat, λάθη κεκαλυμμένα.sic Gellio 19.c.7. Obliterata gens,pro obliterata.

Oblucuasse)Oblucuuiasse. adde Nonium in Hallucinari.

Obnectere, obligare maximè in nupiiis frequens est)obnectere,obligare,nexis manupiis frequens est;vel,nexi mancupij.

¶ *Ob delictum*) aut potius ob noxam inde si quidem obnoxius dictus est.

Obnoxius)pœna)penè,malè, id enim à Noxa,quod est delictum, s.adde Gellium 7.c.17.

Obnubit) vide j.Nuptias.

Nuptiæ)Nuptias. *operitione*(opertione.

Oboritur)*ob quo ad*) vide suprà ob.

Obpuuiat)*à pauiendo*(vide infrà puls.

Obrutuit)obrutuit ita Nonius in Brutum.

Obsecrare)adde infrà Ob vos sacro.

Obsequela) vide Nonium in Obsequium.

Obsequium) vide infrà Prosequium.

Obseruasse)adde Nonium in Obseruare.

is)is qui:V.bis.Vrs.

obseruat)obseruasse id est.

Obsidionalis corona)vide Plinium 22.c.3.4. 5.6.& lib.7. cap.28. Dionys. 10.& 11. Valer. Max.3.c.2.2. Gell.11. & 5.c.6. Fulgentium Placiadem: Liuium 3.

¶ *Herbam autem victoria signum fuisse apud antiquos*)v.s.Herbam &c.

aliisque)aliquot.

Romæ)Romanus.

vicies) vicesies.

singularis)singulis.

Obsidionem potius dicendum quàm obsidium)adde Nonium in Obsidio.

quid haud)quidem haud.

Obsidium)adde suprà Ob.

apud]ad.

vt in)vti.

Obsonitauere)*de lege Orchia*) Ne legi Orchiæ.

qui antea &c.]quia antea per se cænitauere:postea centeni obsonitauere.

postea centenis)postea denis.A.

Obstinato)perseueranti)pro iusiurandum.

de decem hominibus) adde infrà Sacramento.

captus stupris)cutitus:alij intercutitus stupris.

flagitiis)flagitatus.

Obstinet]*si cælo*) de cælo.

Obstitum violatum] Obscitum. adde infrà Pura vestimenta.

Obstitum Cloatius) Obscitum Cloatius.

attactúmque de cælo] vide infrà Fulguritum.

qui]cùm quid.

videri]videre.

Obstitum obliquum]*ex augure*] exaugere.

Obstipolúmue]obstitúmue,obstipo lumine.

Licinius Imbrex) Cæcilius in Imbres.

Imbres]vide suprà Imblex.

Obstrudant)Obstrudenti]obstrudere lentis aliquid quoad pectam sedens.

Ob vos sacro)pro obsecro vos,id est supplico, adde suprà Obsecrare.

Sub vos placo]vide j.Sub vos placo.

Occare) adde Nonium in Occationem & Occationis. Glossis occat, βαλοκοπεῖ.

Cicero] de Senectute iuxta æditionem Petri Victorij. & vt citatur à Nonio in Occationem. *Occentare*] *putatur*] putabatur.

quia illam] querelam. Vrs.

Occentassint] idem verbum refertur in XII. tabul. vt refert Cicero 4. de republica, teste, Augustino lib. 2. de Ciuit. 9.

cantus] candus, malè.

quia illam] querelam Faërnus. A.

Occisus] *à cædendo dictus*) à cædendo & ictu. Vrs. *necatus*] adde suprà Neci datus.

¶ *nec* (*supra ianua*) nec s. gamma tolleda est.

¶ *Homo si occisus & fulmine, & iusta nulla scire oportet*] Hominem fulgure exanimatum cremari fas non est: conditore religio, credidit Plinius 2, c. 54.

Occupaticius ager) vide hunc locum Festi restitutum ab Vrsino suprà col. 137. adde & infrà Possessiones. Cæterum potandum est occupaticium agrum, de quo hîc, differre ab occupatorio, seu Arcifinio, id est occupato pulsis hostibus, cuius meminit Aggenus Vrbicus. adde Nonium in Occupare.

qui desertus à cultoribus) Glossis occupatiua, κατάληψικά.

Ocimum] ocymum. vide Nonium in Ocymum & suprà col. 137.

ocimum) ocymum. *a) u.*

Ocius) *dicta à nostris*) dictitant nostras.

ὠκύς) *ωκία.*

Ocius) *dicta à nostris*) dicas nostras.

collationis) consolationis.

Ocrem, patria) petrita. Scal. 4. in Varr.

ocreæ] ocriæ. Varro 4. de lingua.

Octauia] *decemuir*) Decemuirum.

October equus] *qui in campo Martio*) vide j. Panibus. (lia Turris.

ad Turrem Mamiliam) adde suprà Mamilia

cauda) quod a: vel coda.

ab Ilio sunt oriundi) vide suprà Equus.

deferatur) differatur.

Menzana Ioui) qui sit, quærendum. alij, Meni zana, id est Mense Iouis.

Oculatum) *Plautus*) in Pseudolo.

item opse) in Trueulento.

. . . *dolo &c*) vide hunc locum restitutum suprà col. 135.

osculatum) ocularum.

Oculissimum) *carissimum*) adde Nonium Oculitus.

Plautus] in Curculione.

Oenigenas, vino genitos) œnigenas, vnigenitos, Vrsin. nam œ pro v antiquis vsitatum.

Offectores) vide suprà Infectores.

Offendices) *Choriola*) coriola.

Offudas) offrictas vel officias, vel offucetas: alij, offucias. Placidus in Glossis offucias.

Ogygia) *ab Ogyge*) ab ogyge. v. Stephanum de vrbibus in ὠγυγία.

Oleagineis coronis ministri triumphantium vtebantur) vide 5. Gell. 6.

Oliuetam) Oliuitam, in Schedis suprà col. 230. vide Nonium in Oliuitatem.

nullam) nullum.

Ollic] *olli, illi*) vide s. Ab oloes.

Oluatium] olus, atrum.

Omen] adde Nonium in Omen. de Ominibus bonis vide s. Beneuentum. Gaia: Lacus Luicrinus: Romani: Segesta.

oremen] ormen.

quod auibus) quod non auibus.

Omentatus in Odyssea] omentans Liuius in Odyssea, de hac Cicero in Bruto. vide Schedas suprà col. 226.

in Pylum] reperitur hic versus li. 1. Homeri Odyss. *aduenies*) deuenies.

Opalia) vide Varronem 1. de lingua Latina: Macrobium 1. Saturnal. 10. is autem erat XIV. Kalend. Iun.

supplicatur] supplicant.

Opigenuani] *ferre opem in partu laborantibus*) Iuno Luciua fer opem Terent. quę laborantes vtero puellas Ter vocata audis. Horat. 3. Carmin. 22. *Opilio*] Opilo.

genus auis) vide j. Opunculo. est & Glossis opilio, ὀψιπόλος, Caprarius.

Opima spolia] *tonénsque falcem*) adde infrà Saturno. *quę*] quod.

Consiua] adde j. Præfericulum.

terra) natura.

paulo . . . trina] paulo minus DXXX. tantum trina. Sigonius. id ita esse euincunt Fasti Consulares.

Viridomaro] Virdumaro.

duci hostium . . .] non sit, Ad ædem ducis hostium detraxerit. Quod autem omnia solita non sint ad ædem Iouis. Sigonius.

bouem) houe.

compelli reges] Pompilij regis.

legem opimorum spoliorum) Initium esse puto dictionis explicatæ à Festo: nisi sequenti coniungas, Vt qui opima lege: vel infrà, optima lex. *ædis*] æris.

habeat] habeant.

neque scitur) neque quod scitur.

vt qui opima) vt qui optima.

Opiter] Placidus in Glossis, Opiter est qui obito patre, auo viuente natus est: vel forte legendum Obiter.

obitu patris] obito patre.

Oppido] adde Nonium in Oppido.

vel quod] vel quod oppido.

Oppidii] adde l. 239. §. 7. ff. de verb. signific.

Ops] *opulētū*) alias pro dea sumitur vt s. Opis

inops . . . Concedit) inops, sed etiam ops, vt is cops edit.

Optima lex] adde suprà Opima spolia.

ius) eius.

M. Fa-

M. Fabij Volusina gentis] M. filij Voluси nepotis. V. vide Liu. 2.

propter] post.

dicti] adiici.

Optio] *sed in re militari*) adde l. 6. ff. de bonis damnat. Taruntium Paternum lib. 1. Militarium in l. 6. in pr. ff. de iure immunitatis: adde Nonium in Obtiones.

Obtionatus] *hastas donaticas*) adde s. Donaticæ Cereris.

Opunculo] opiniculo. V. opuncato.

opilionis genus cantus] vide s. Opilio.

Orae) vide Nonium in Ora.

quam expediam] qua me expediam.

Orare] adde Nonium in Orare.

oratores qui nunc legati] dixi ad Varronem. adde Nonium in Orator. adde j. Oratores.

face verò) Tum face verò A.

Orata] Glossis Aurata, χρύσοφρυς *oricolas*. alij oticulas Catul. Oricilla.

Itaque Sergium] Sergium oratam ab orata pisce vocatum refert Varro 3. de re Rustica: Macrobius libro 3. Saturnal. Cicero 2 de Finibus. & 1. de oratore, & 3. officiorum. 9. Valerius 1. 9. Plinius 54.

Oratores) *dicti quòd*) aliud Etymon. vide suprà in Adorare.

alij pro legatis apellant) aliàs Romani legatos apellant. adde Nonium in Orator.

Legatus sum] legatus missus sum.

Cælius] Cælius.

missi] missi.

pro decretoribus] pro deprecatoribus.

exorator sim] exoratur.

si quid oritur) si qui oratur.

Sartis & loci veteribus] & pro dissertis elocutoribus.

causam quoque eorum) causam, orationes, dissertationes quoque eorum.

Orca] adde Nonium in Orcas. Glossis, orchæ ἀγγεῖα διπλᾶ κεραμικά.

ficaria] viuaria vel fictilia, alij fœraria, vt sint vasa ad defecandum mustum.

Orcheſtra] vide lib. 5. Vitruuij 6. & 7.

qui nunc pla . . . .] qui nunc Planipedes, &c. ita dicti, quòd non in podio, sed de plano agerent, opponuntur mimis, vt pedaneis, curulibus, Ausonius, nec de mimo planipedem: nec de Comœdis histrionem.

Orchitis) vide Virgilium 2. Georgicorum 25. Plin. 1. & 3.

orcus] vide Varronem.

Orcum] *exemplorum*] exempti.

Vragum) Vrgum. Lipſ. 3. quæſt. 20.

Ordinarium] *credant*] tradant.

Ordo sacerdotum] 10 Gell. 5. [Rex.

¶ *Maximus videtur Rex*] v. j. Sacrificulus

Dialis] vide s. Maximæ dignationis.

supra] super. *omnes*] is.

M. Fabij Volusina gentis] M. filij Voluси nepotis. V. vide Liu. 2.

propter] post.

dicti] adiici.

Optio] *sed in re militari*) adde l. 6. ff. de bonis damnat. Taruntium Paternum lib. 1. Militarium in l. 6. in pr. ff. de iure immunitatis: adde Nonium in Obtiones.

Obtionatus] *hastas donaticas*) adde s. Donaticæ Cereris.

Opunculo] opiniculo. V. opuncato.

opilionis genus cantus] vide s. Opilio.

Orae) vide Nonium in Ora.

quam expediam] qua me expediam.

Orare] adde Nonium in Orare.

oratores qui nunc legati] dixi ad Varronem. adde Nonium in Orator. adde j. Oratores.

face verò) Tum face verò A.

Orata] Glossis Aurata, χρύσοφρυς *oricolas*. alij oticulas Catul. Oricilla.

Itaque Sergium] Sergium oratam ab orata pisce vocatum refert Varro 3. de re Rustica: Macrobius libro 3. Saturnal. Cicero 2 de Finibus. & 1. de oratore, & 3. officiorum. 9. Valerius 1. 9. Plinius 54.

Oratores) *dicti quòd*) aliud Etymon. vide suprà in Adorare.

alij pro legatis apellant) aliàs Romani legatos apellant. adde Nonium in Orator.

Legatus sum] legatus missus sum.

Cælius] Cælius.

missi] missi.

pro decretoribus] pro deprecatoribus.

exorator sim] exoratur.

si quid oritur) si qui oratur.

Sartis & loci veteribus] & pro dissertis elocutoribus.

causam quoque eorum) causam, orationes, dissertationes quoque eorum.

Orca] adde Nonium in Orcas. Glossis, orchæ ἀγγεῖα διπλᾶ κεραμικά.

ficaria] viuaria vel fictilia, alij fœraria, vt sint vasa ad defecandum mustum.

Orcheſtra] vide lib. 5. Vitruuij 6. & 7.

qui nunc pla . . . .] qui nunc Planipedes, &c. ita dicti, quòd non in podio, sed de plano agerent, opponuntur mimis, vt pedaneis, curulibus, Ausonius, nec de mimo planipedem: nec de Comœdis histrionem.

Orchitis) vide Virgilium 2. Georgicorum 25. Plin. 1. & 3.

orcus] vide Varronem.

Orcum] *exemplorum*] exempti.

Vragum) Vrgum. Lipſ. 3. quæſt. 20.

Ordinarium] *credant*] tradant.

Ordo sacerdotum] 10 Gell. 5. [Rex.

¶ *Maximus videtur Rex*] v. j. Sacrificulus

Dialis] vide s. Maximæ dignationis.

supra] super. *omnes*] is.

Dium) Dius vel Dium.

Oreae] vide Aureas & Aureax.

permitti) promitti.

deprandi autem Leonis) id est famelici.

oreae] oreas.

equos) equus.

ornatus] *aut gladiator*) vide Senecam 4. Natural. 1.

Oscilla) *os cælare*) alij os id cillere, id est mouere.

in quibus homines se per funes inflant) vide Higinium, Tabula 130. & libr. 2. de signor. cœleſt. Iustoria, in verbo Arctophylax: & interpretem Arati, in verbo Canis. ita oscillum fiebat ab Athenienſibus, adde Macrob. 1. Saturnal. & Seruium 1. Georg. Cæterùm oscilla Glossis σφαῖρια.

Oscillum) *ait*) dicit.

cælare) celeres.

cunarum) funium.

Oscines) *aues*) alites. vide s. Alites.

aut) alites.

ac) aut.

immissulus) miluus. alij Immussulus, adde s. Immustulus.

pica autem) Picus autem.

Oscinum augurium] *cecinit*) crociuit.

Oscum duas] *leges Oscæ*) leges oscitæ.

id est sacratæ) Imo adscitæ.

opicum) quid opici homines, vide Gellium 2. c. 25. 11. c. 16. 13. c. 6.

Osculana pugna] Ausculana pugna, alij Asculana: depugnata fuit aduersus Pyrrhum, teste Plutarcho. Prouerbium de iis qui victi vincunt.

ambo] amabo.

Ostentum] *præsens*] Pentheus præsto Cerritus nobis se stupens vltro ostentum obtulit.

irridetis] irrides.

asportatur] adoptatur.

Ostia] *ab exitu Tiberis*] ad exitum Tiberis.

Oualis] vide Plin. 15. c. 26. 5. Gell. 6.

myrtea] suprà Myrtea.

Ouantes] *geminata o litera*] ab oue Plutarchus in Marcello: ouantes ἀπὸ τῆς ὀὸὰς. Dionys. lib. 5. deducit.

Ouem masculino] v. j. Recto fronte. Non. in Oues. adde Gell. 11. cap. 1.

ouibus duobus] vide j. Ouibus.

Oufentina] Ofentina.

Oufente] Ofente,

Oufentinae] *Lucretius*] Lucillius.

Ouibus duabus] ouibus duobus.

autem) triginta.

peculatus crimen) vide j. Peculatus, & s. Æstimata.

boues centenis] vide suprà Multam.

suproma) vide suprà Multam.

Oxime) *ociſſime*) ocyſſime.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PAcem) *pacem à pactione*) idem in l.1.§.ff. de pactis.

Pacionem) *paciſci*) vide Nonium in Paciſcunt.

paceo) pacto, paco. Gloſſis paco ἐιρηνεύω.

Padidos ſordidos) *quia* πηδὸς) forte à pedib. ſeu pediculis. vide ℑ. pedibus obſitum. Is autem videtur eſſe qui Nonio pæminoſus, ac mali odoris, à pedore: vbi vereor ne legẽdum ſit pedidoſum non peminoſum.

pagi) *aquæ*) fontes.

Paginæ) *figuntur*) figantur.

Palatium) vide Varonem 4. de lingua.

alij) vel.

Palanto) palante.

ex Hercule) & Herculem.

Palatualis) *ei deæ*) quæ & palatica Varroni 6. de lingua: & palatia lib. 4.

Pales) *parilia*) vide infrà parilibus & popularia ſacra. dies Natalis vrbis Romæ dixi l. 7. Cod. de Feriis.

Pancarpiæ) dixi ad Nouell. 105. c. 1.

Pangere) vide ſ. Impages.

vel figi) id eſt figi.

Panibus) vide ſ. October equus.

pantices frus) Pãtices fluxus. V. adde Plaut. in Pſeudolo.

Panus) *panicula*) panucula, quæ & panula. Nonio in Panus.

Papiria) vide locum Feſti emendatum ab Vrſina ſ. col. 144.

Pappi) . . *ô quoque &c.*) vide hunc locum ſ. emendatum col. 145. in Parare.

factus) ffs.

Pararium æs) *quod pro binis equis*) quod pro paribus, id eſt, binis equis dabatur. Ita Feſtum ſcripſiſſe puto. facit vox Paribus infrà.

Paribus equis) adde ſuprà Pararium æs.

(*Parici*) Paricidi. vide Quæſtores.

id autem) indemnatum.

Parilibus) alij palilibus). vide ſuprà Pales, & infrà Popularia ſacra. adde Varronem 5. Ouid. 5. Faſt.

Parmulu) *Bruttianis*) vide ſuprà Brutiani.

Parones) *myoparo*) vide ſuprà Myoparo.

Parret) Paret. ita Cicero Diuinat. in Verr. ſi paret, & libr. 4. & Inſtit. de act. & pro quo Theophilus, condemna eum iudex.

Parſi) *in eadem oratione*) in oratione ad lites Cenſorias.

Partus) *pro naſcendo ponitur, & pro parato*) vt partus ita partitudo & pactio dicitur: vide Nonium in Partus.

Nanius) Ennius. (cies.

malè parta malè dilabuntur) prouerbij ſpe-

Parum cauiſſe videri) alij, patrauiſſe, videri. ita omnino legendum, de quo plenius dicam aliquando ad l. 3. in verbis non videtur. ff. de his quæ in teſtam. delentur.

Paſcales oues) adde ℑ. paſſales.

ignaro Terentino) in agro Terentino.

Terentino) vide ℑ. Terentum.

Paſcito linguam) peſcito linguam Ambroſius 3. de virginibus velandis, Gentiles idolis ſuis reuerentiam tacendo referunt. adde l. 5. Cod. de his qui ad Eccleſiam confugiunt, vel ibi exclamant.

Paſſer) (*ſtrutomellum*) ſtruthocamelum.

Paſſillum) *libi genus rotundi*) Gloſſis πάσσιον.

Patagium) adde Nonium in Patagium.

Patalem) Patulum. adde ℑ. Propatulum. In ſacrificiis id requirebatur, in tauro, vt diuerſa cornua haberet, & latè patерent) quemadmodum in oue, vt duos dentes haberet cæteris longiores: ſuprà Bidental) ab eo patales boues. Plaut. Ego ruri amaxari me mauelim patalem bouẽ. Græcè πεταλεῖς: v. Athenæũ 9. & πέτιλοι Heſychio.

Patella) adde Nonium in Patellæ.

velut capidul . . . .) vide ſuprà Capis, capidis. & capidunculorum meminit Cicero 1. poradoxor. & 3. de Natura, Varro 4. & 8. de lingua.

Pateram) *perplouere*) perpluere.

pater patrimus) vide ſuprà Matrimes & Patrimes, & ℑ. Patrimi.

Patres Senatores) adde ℑ. Patrocinia.

Patricios Cincius ait) Cincij opinio vera fortaſſe fuit tum, cùm primum patricij à plebeis in ipſo initio vrbis Romæ fuere diſtincti. Gloſſis patricius ἀπατρεδάτης, ἀντίχθων ἀυτόχθων. Patricij εὐγενεῖς.

Patrimi) vide ſuprà Matrimes & Patrimes, & Pater patrimus: & ℑ. Rica.

ex ſpina alba) ex pinu.

qui facem præferret) vide ſ. Facem v. ℑ. Rapi ſolet.

Patrocinia) vide Dionyſ. 6.

Patres) vide ſ. Patres.

Pauciens) paucies. Nonio.

Pauori) Pauera.

Pauimenta) vide ſ. Obpuuiat & ℑ. puls;

Pectenatum) pectinatum.

Pectuſcum) petuſcum.

quia) qua.

aliquos) aliquot.

Peculatus eſt) adde ſuprà Depeculatus.

vt pecunia) vide ſ. Abgregare.

noxij) noxiæ.

pecore multabantur) vide ſ. Ouibus.

Peculatus id eſt) adde Multam: Ouibus & Æſtimata 11. Gell 1. hoc caput Verrio & Feſtino indignum eſſe putat Antonius Auguſtinus.

nihil preter pecora habebant) conſtat primos nummos æris à Seruio Tullio ſignatos ouium boũmque effigie: vt ait Varro 2. de re Ruſtica, & 4. de lingua 18. plin. 3.

Peculatus furtum publicũ) *duarum ſuiũ*) vide

v. ſ. Multam.

ea lege) eam legem.

T. Menenius & Seſtius conſul) falſũ eſt antè hos conſules, aut etiam antè Tarpeiam legem æs non fuiſſe ſignatum. Quidam Argẽtum paulò antè primum Punicum bellum; alij ſub Seruio. Alij legendũ putant SP. Tarpeius Capitolinus, & Aul. Aterius Coſſ. v. Halicarn lib. 10. 11. Gell. 1.

Tarpeia lege) ea cautum fuit, vt duas oues aut xxx. boues. multa non excederet. Lege verò Menenia oues decuſſi: boues centuſſi æſtimati.

bos centuſſibus) v. ſ. Multam.

Pecunia) Pecuniæ, adde ſ. Abgregare: Peculatus, peculium.

Pedarium ſenatorem) alius eſt à Pedaneo iudice qui Gloſſis γραμματικὸς.

Pedem ſtruit) Gloſſis φύγει.

Pedeſtria auſpicia) *nominabantur*) appellabantur, vel arbitrabantur, vel nominabantur.

Pedibus obſitum) *pedicoſum*) pedidoſum, adde ſ. Pædidos.

Liuius) Næuius, Nonius.

Pedulla) quæ & Pedalia.

ΠΕΔΙΑ) πέδια.

Pegaſides) Pegides.

appellata ſunt) appellatus eſt. Vrſ.

Peligni) *Volſini*) Volſimi.

Pacinus à quo pacinatus) Pecinus à quo Pecinates. Alij, Picinus à quo picentes, adde ℑ. Picena Dionyſ. 1.

¶Pellices v. l. 144. ff. de v. ſig. *Pellicũ*) pellitũ.

Pelluuia) adde ſ. Malluuium & ℑ. Polubrum Gloſſis ποδονιπτήρ: Pelluuium.

Penatu) *proportio*) portio.

Penatores) *nautas*) natiuitas vel nauitas. vide ſ. Nauia.

ſicíſcedarum) ſicedularum.

Pendere pœnas) adde ſ. Diſpenſatores Gloſſ. τίνειν τιμωρίας.

penem) codam. v. infrà Peniculi.

cœnis puris) Cœna pura qua fungebãtur cũ in caſto Cereris eſſẽt. Gloſſis ἀφροδίσιον, παρασιτικὸν.

Oſſa penita) v. infrà Offam penitã. Arnob. 6.

Peniculi) v. infrà Peniculi.

Tunicularia) Cunicularia.

compellas) compellat.

circumtectuas) circumtecta.

Penem caudam) Penem codam. v. Non. & ℑ. October, Peniculi, Penitam. Cicer. 9. Epiſt. 22.

Penetrale ſacrificium) adde ſ. Herceus Iuppiter. Gloſſis Penetralia ἀδυτα.

Penetrare, penitus intrare) ac per vim: v. Feſtum in Penetrare. Gloſſis, Penetrat διαπερᾷ.

Peniculi) (*cauda*) codæ. v. ſ. Penem.

oſſam) v. ſuprà Penem.

Pœnas) *peſnas*) v. infrà Poeſnas.

cœſnas) cæſnas. *Pœnra*) *eorum*) earum.

penarius) penarium. Gloſſ. Pœnaria cella & promontorium (legendũ promtuarium) ταμεῖον. Cæterùm penus & penum dici author eſt Nonius. Gloſſæ penum τὰ εἰς πόλεμον ἐφόδια σωματοῦσθαι. v. tit. ff. de pen. legat. 4. Gel. 1.

Pentathlum) *quinquartium*) quinquertium. v. infrà Quinquertium, vel quinquatrium.

Penus intimus, &c. (intimis tegetibus ſeptus.

Veſtalia) ea fiebant V. Id. Iunij.

Perbitere) præbitere. v. Nonium in Perbitere.

Plautus) in Pſeudolo & in Pœnulo.

perire) præire.

Percunctatio) *pro ſolere ſcribi*) (& ita quoque apud Nonium in Percontari & Percõtat Gloſſ. percontatio πύσμα. Percontatur πυνθάνεται.

per cuncta viſit) percunctari ſit: vel, percũctas res it.

Perditum) *interit*) (interiit.

Perediam) *plautus*) (in Curculione.

Peregere) Peregre.

Peregrina ſacra) *aut euocatis Diis*) (v. 28. Plin. 2. Macrob. 3. Saturnal. 9. Seruius 2. Æneidos ad illa verba Exceſſere omnes adytis arísque relictis. adde l. 9. §. illud notandum 2. in fin. ff. de rerum diuiſ. *conlata*) conata vel coacta.

Peregrinus ager) v. Varronem 4. de lingua.

Peremere) Perimere.

Peremne) puto legendum Peremnere, vel Peramnare: niſi τὸ Peremne, aduerbij loco ſit poſitum.

qui amnem) v. ℑ. Petronia amnis & Spicum. Ciceronem 2. de diuinat.

Peremptа) *imperfectis*) interfectis.

Peremptalia fulgura) dicta à peremendo, id eſt prohibendo. v. ſ. Peremere. vide infrà Poſtularia fulgura.

Gracchus) Granius. *vt*) aud.

manubia) ſ. Manubiæ.

omnia) omina.

Perfacul) v. ſ. Pacul.

& per ſe facul) & per ſe, Facul: id eſt tã ſimplex Facul, quàm compoſitum perfacul. Sic per ſe mœrens, & permœrens. Arnob. 5.

Perfugam) *ſui voluntate*) ſua voluntate. vnde gloſſis αὐτόμολος.

Tranſfuga) v. l. 3. in fin. ff. de ſicariis: l. 8. §. 2. 38. §. 1. ff. de pœnis l. 19. §. 8. ff. de captiuis l. 7. ff. de re militari.

Pergite) *Vergilius*) Eclog. 6.

Perimit) Peremit.

Permiſſus) adde ℑ. Pro & Promiſſus.

aries) agnus.

Perpetem) Perpetim.

Perpetrat) Perpetat. Gloſſis Perpetrat κατορθοῖ.

Perpetratio) Perpetratio κατόρθωσις.

Universidad de Deusto
Biblioteca

imperia qui decimus patris Spartã deponere, &c.) impetria qui. alij, imperio quiti. & in Nypitis Spartanũ repedare inſtat. id ſi perpetrat Qu› loco ‹ Quiti, idã quod potuerũt. Sic Gloſſis Quiuit κατώκησα.

decimus) decimui. V.

deponere) reponare. V.

Perſicum] plautus Amphitruone.

Perſicus] Perſibus. ſic ĩ eodem: & Varro 6. de lingua addę ĩ. Sibus.

nihil deconſiliare ſibi &c.) Nihil de cõciliares illi, niſi quid perſibus ſapis.

eſt) adſt vel adeſt.

Perſillum] *rudiculum*) à rudere dictũ. ſignificat autem globum piceum vel picatum, alij Ruduſculum picatum.

quo) & quo.

Portunalis) Quirinalis.

vnquet) vnquit.

Perſonata] v. Liuium lib. 7

à perſonatis) actam à perſonatis.

ponere perſonam) ad id cogebantur exſibilati: cuius rei exemplum extat apud Macrob. 2. Saturnal. 7. vbi de pylade hiſtrione.

Pertiſum] v. ĩ. Redarguiſſe.

pertuſum] *cum ventrem*) cum dicitur.

peſeſtas] *Interpretatores*) Imprecatores: alij inter precationes.

cæteri) aliis.

poſſint) poſſit.

Perſeſtas] peſtitas. dicitur etiam Nonio peſtilitas. & Gloſſis Peſtimus λοιμοφόρος. & Gel. 19. c. 7. peſtilenta loca & in lege 4. Cod. de ædilitiis actionibus. peſtilis fundus vel peſtibilis fundus. Quidam legunt, peſtetas: vt tempeſtas.

Peſtiferum fulgur] v. ĩ. poſtulatia fulgura.

Petauriſtas] qui & Mechanici. Eſt autẽ petautum, tabula affixa parieti, ad quam Gallinæ veſpere volatu ſe recipiunt vt pernoctent. adde Nonium in petauriſtæ.

πρὸς ἀῦρα] *πρὸς αὔρας.*

Petilam] *ſuſtrictam*) inde Nonio petilũ, tenuè & exile.

interpretatur) interpretantur.

Petimina in humeris iumẽtorũ vbera) Gloſſis petumen κτήνους ὕλκος. Eſt & apud Nonũ petico genus morbi.

Petiſſere] *ſignificabat ſæpius petere*) Et tamen priſcianus lib. 8. vbi de ſpeciebus verborũ tractat, negat huiuſmodi verba faceſſo, capeſſo, laceſſo, arceſſo frequentatiua eſſe, ſed deſideratiua.

Petortium) v. 15. Gell 30.

Petrarum genera duo naturale, & poſt alterum manufactum. altè delata, &c.) altè elata Specus petriſque ingentibus tecta.

cæteriſque] petriſque.

vbi ego ſepta petris] vbi Echo ſepta petris.

quæ Iouis] qui locus: alij quæ domus.

petronia amnis] *profluens*] petfluens.

peremne] v. s. perenne niſi vtrobique legendum Peramne. femininè antiqui enunciabant. vide ĩ. Spicum. Nonium cap. 3. in dictione Amnem.

Petrones] petroneſi.

rupices) adde ĩ. in Squarroſi. Tertul. de pallio, ille apud rupicẽ & ſiluicolã & mõſtrotũ eruditorẽ ſcrupea ſchola eruditus & pòſt. paſſiuitas offert libertinos in equeſtribus, ſubuerbuſtos in liberalibus: dedititios in ingenuis, rupices in vrbanis, ſcurras in forenſibus, paganos in militaribus. Idẽ in Apologetico ca. 21. rupices & adhuc feri homines. & lib. de Anima capite 6. Animæ rupicum & Barbarorum.

Petulantes & petulci) *crebro petunt*) ſic à petendo petulantiã dici teſtis Cic. 4. de Republica apud Nonium, in petulantia dicta eſt. & Gloſſis Petulantia ἐρωτικὰ.

exiliuit) exiliit.

pedicus) pedibus.

Phaſcola) Paſcola. alij Paſtola, alij Phacella.

pernas) penas vel peras.

piacularia auſpicia) *quæ ſacrificantibus*) cũ ſacrificabant.

decidiſſet) cecidiſſet.

piacularis porta) *Cloatius*) Cluentius.

cum ex ſacro) cum ex facto.

vi aliqua) vt alicuius.

Piari) Nonio Piare, eſt expiare, purefacere, cõdere, cõſecrare, eidẽ in dictione Piem procolere & cuſtodire: & Pium, religioſum. Gloſſis Piacula ἀποτροπιάσματα, ἀγνίσματα, Piatur ἁγνίζεται, καθάρεται. iiſdẽ ἁγνίζω Piago, Purifico ἀποτροπιάζω Propiaculo expio, ἀποτροπιασμὸν Piaculũ. Quin apud Nonĩ, Piare, idẽ pierunq; quod inpiare & cõtaminare. Eſt autem iiſdem Gloſſis Piacula μολύσματα. Eſt autem iiſdem Gloſſis μολυσμὸς Contagiũ, Inquinamentũ à μολύνω quod eſt Attamino, Cõtamino, Inquino, Polluo. Inceſto. Id ipſum etiam cõfirmãt eędem Gloſſæ, quibus Piacula λύματα, quod eſt Iuluuies & καθαρσία.

Piatrix) *ſimulatricem*) alij ſimpulatricem: alij ſimilatricem.

alij ſagam) v. ĩ. Præſagitio & Non. in Sagæ.

expiatricem) Iuuenal. ecce auia ac metuens diuũ matertera cunis exemi puerũ, frontémque atque vda labella. Infami digito, ac ſpumantibus ore ſaliuis. Expiat. Gloſſis Expiare ἀποτροπιάζειν.

Picati) *inſpeciem Sphingum*) idẽ apud Heſych. φλαγε, φίγμοσφίγξ.

phicas) Picas. ſic Alpes dicimus. Pilippum, Triumpum.

Picena) adde s. Peligni.

Picta) *antea vocabatur purpurea*) atque ita quàm Liuius 30. appellat pictam togam, lib. 31. purpuream vocat.

T. Papirius) L. Papirius.

Pictor

Pictor Zeuſis] *anum*) deeſt.

γραῦν] alij γρᾶνν.

addere... tulerit, &c.) ad id retulerit. & ineptia pari & nullius prætexto nomine.

Prætoris) auctoris. alij, Poetæ.

Picum auem] vide Nonium in Picumnus eſt auis.

à Pico rege Albanorum) vide Vergilium 7. Aeneid. Ouid. 14. Metam. 10. Plinium. 18.

quod diſſolutus ſit) quod is ſolitus.

Pierides) *quo*) quod.

Pietatem vt deos cæteros colebãt Romani] vide Ciceronem in libris de legibus. Cæterum quid Pietas, vide Nonium in Pietatem.

Pietati adẽ ab Acilio conſecratam] Acilium Glabrionem intellexit: de quo v. Liuium 40.

quondã quadam quã patrem ſuum incluſum turcere mammis ſuis clam aluerit.) Idem Val. 5. c. 4. Higinus Fabul. 254. Aelianus.

impunitas] impunitus.

conceſſa) conceſſus.

Pigere interdum pro tardari] inde Piger. ſic Gloſſis Piget ὀκνῶ, Piger ὀκνηρός. adde Feſtum in Pigrare.

Pignoſa] *pileſi*] Paliſi, alij Plualij. alij, Pinaſij *pila quæ parietem ſuſtentat*) Gloſſis κρατικὰ ὑποκαύματα.

Pila] v. Macrob 1. Saturnal. 7. Nonius in Strophium: Varro ſeſquialyſſe: ſuſpendit laribus marinas molles pilas reticula an Strophia. Idem in voce Reticulum.

ex lana] v. s. Lanæ.

Compitalibus) v. Macrob. d. loco.

inferorum) alij inferiorum.

Pilani] *pilis*) genus teli eſt. v. 10. Gell. 25.

Pilare & Compilare) v. ĩ. Compilare.

plures] fures.

fures pileatas) fures πειράτας. alij, plures: alij, fores. alij, fures φιλάτας.

Pilat pilos habere incipit) pilis veſtitur: Pilare vt plumare dicitur Nonio.

Pilates) pelaſtes.

Pilea] in neutro, eſt etiam fœminino. v. Nonium in Pileus. *pugnare*) militare.

Pilentis) *contulerunt*] v. s. Matronis

Pilumnoæ popla) Pilumni populi.

hoſtes) hoſteis. (cteides.

Pimpleides) Pipleides vel pepleides, vel pẽ*ſubtilitatem*) alij, fœlicitatẽ. alij, facilitatẽ.

Pipatio] *clamor plorantis*) hinc pipiare apud Tertul. 1. aduerſ. Valent. ſumitur pro, plorando vocem emittere. apud Nonium verò Pipulum, conuitium.

Piſcatorij ludi] *menſe Iunio*] ita Ouid. 6. Faſtorum. alij Kal. Sept. vt Varro 5. de lingua.

id genus piaculorũ datur ei deo pro animis humanis) idem Varro 5. de lingua. Ouid. 3 Faſtorum. adde infrà pollucere merces. Arnob. 5.

Piſcina] *obtuſo ore*) id eſt obtuſo.

res eſt) reſes.

Piſtum à pinſendo] adde ſuprà Coquum. alij legunt, à piſando. Eſt enim Piſare Nonio frangere, tundere. Ab eo Gloſſis vno loco Piſaculum: alio Piſtaculum quod ἔπαιον Pilum.

politum) *molitum.*

Plancæ] palancæ, ob quam cauſam Planci appellantur.

qui ſuprà modum pedibus plani ſunt) iidem Ploti ĩ. in Ploti Gloſſ. Plancus πλατύπους.

...um perculi) plauſtrum perculi. Eſt autẽ ſpecies prouerbij.

Planta oliaginea) oleaginea.

Plantæ olerum) olearum.

Plaudi) plauti. alij Planti. alij Plati, à Græco πλατὺς, quod latum ſignificat: idque vero propius eſt: cum plaudi hic dicantur quorum aures latius pateant.

Plebeia pudicitia ſacellum Romæ) v. Liuiũ 10. *quod cũ virginia*) v. l. 2. §. 20. ff. de orig. iuris.

conuinio) connubio.

plebei Aediles diffidente plebe) idẽ Dionyſ. 6. *& ſeptem ſerunt*) de tabernis in foro id intelligi poteſt. v. Liuium 26. & Sextum Ruffũ. v. l. 2. §. 20. ff. de origine iuris.

Plena ſue) Telluri grauida ſue ſacrificabatur. Ouid. Faſtor. 1. c. 4. & 5. Metamorphoſ. Arnob. ſt & ſorda boue. v. s. Fordicidiis.

Plentur) *ſine præpoſitione*) adde infrà Spicir.

Plera) *pacuuius*) in Teucro apud Priſcianum lib. 5.

Pliſima) plurima.

Plorare) adde s. Endoploratо: Explorare. Implorare.

Latij] Tatij.

ſi nurus, &c.] alij ita legunt, ſi nurus inceſtum paſſa non ploraſſit, ſacra diuis parentum eſto.

ſi parentem] ſi parentes.

ploraſſit] ploraſſint.

Ploti] *plumis pedibus*) v. s. Plancæ.

Ploxinum] ploximum. alij Ploxenum ex s. Quintil. 10. vbi ſcribit eam vocem vſitatam fuiſſe circa Padum.

capſum] alij capſam. alij cautum, quod eſt ferrum quo rotæ vinciuntur.

Cifio] Cifium vehiculi genus Nonio, Ciceroni pro Sextio & philipp. 2. inde Ciſſarius carrucharius in l. 13. ff. locati.

capſaue] capſamue.

ploxini] ploximi.

Plutei dicuntur] ſignificantur.

Poles] *pollet*] Gloſſis κράμπτει. inde Pollentia Nonio.

Pœſnis] v. s. Pennas.

Caſmenas] v. s. Duſmoſo.

polimenta] *à politione veſtimẽtorũ*] huc pertinet l. 9. §. 5. l. 13. §. ſi fullo veſtimenta polienda 6. ff. locati. adde s. Depolitũ. hinc Gloſ. Polit. κνάπτει: κνάπτω, Polio. vnde κναφεὺς fullo & Politor ῥύπτης. qui & alio loco pumicator.

Universidad de Deusto
Biblioteca

à politione segetum]l.52. §.2. ibi aut agrum politori damus.ff. pro socio.adde ꝛ. Depolitum.adde Nonium in Politiones agrorum.

Pollit]Polit.alij Pilit.

Pollubrum]Polubrum.Nonio.

pelluuium]v.ꝛ.Pelluuiæ.

Pollucere merces...liceat]Pollucere Mercurio quæ liceat sunt,far,&c. hoc autem verbo vtitur Cato in li.de re rustica. Plautus in Sticho:Plin.32 c.2. *Alica*] vide ꝛ.Alica.

pisces]legem Numæ ea de re vide apud 32. Plin.2.adde ꝛ.Piscatorij ludi.

squarum]scarum. (Maximæ.

Pomonal] de flamine Pomonal v. suprà *diuerticulo*]diuerticulum.

Pone]*pro loci*)prologi.

Popillia fr...] *Pinaria à sorori*) de Pinaria familia, vide Ciceronem pro Domo.Dionys. 5.Vergil.8.Liuium 11. adde ȷ. Potitium. De Popilia tribu alibi, aut rara mentio est.

Popillia tribus]*à progenitrice sumpsit vocabulum*]progenitricis vocabulo hic intelligatur persona aut familia,incertum.

Popularia sacra]*fornacalia*) v.ꝛ.Fornacalia.

Parilia)v.ꝛ.Parilibus.

¶*Porca*]*quod porcant*)aliud etimō v. apud Varronem lib.4.de lingua:n.4. Accursiū l.24. ff.de aqua plu.adde Noniū.1 n.304.& 2.n.696

Porca præcidanea)v.ꝛ.Præcidanea.

Populi commune... cum plebe suffragium] in legibus ferendis scilicet: idque centuriatis comitiis:aliud verò tributis,in quibus plebiscita fiebant.10.Gell.20.& 15.c.27.adde l.238. ff.de verb.signific.Inst.de Iure naturali. Boetium in Topic.Isidor. 5.

Porca]*dicuntur*)ducuntur.

porcant]porcent.alij porceant adde ꝛ.Arcere Nonium in Porceat.

Porcam auream]*factam*)solitam.

Porcas] vide Varr.1.de re rustica 29.adde ꝛ. Imperator.

duos]alij duci:adde Nonium in Porcas & Porcæ.l.24.ff.de aqua & aquæ pluuiæ.

Porci effigies]vt & Minotauri.v.ꝛ.Minotauri.de Aquila, vide Plinium 10.c.4.

porca fœdus firmari solet]v.ꝛ.Fœdus & Fœciales.Liuium 1.Varro 2.de re rustica 4.Virg. 8.Quintil.8.c.3.de Porcis adde Depubem diffulcus,faustulum,propudianus.

Porigam]*è riuo regam*] è riuo regit. alij è protegam tractum sit.

Portenta existimarunt] adde Nonium in Portenta., Glossis Portendit σημαίνει διατέρας. *ostenta*] vide suprà ostenta.& l.38.ff.de verbor.sign. *Portenta rerum*]*solita*)solida.

Portisculus]Nonio hortator remigū: quòd portiusculum petticam eáque excursum & hortamenta moderetur. Mesonauta videtur appellari in l.1 §.2.ff.Nautæ. caupones. cuius munes χειρέμβολον id est manus immissionem facere.d.l.3.§.3.quod Liuius lib.40. hortationem remigum, Græci κέλευσμα vocant. vnde Glossis Porticulus κελευστής.

¶*veniere passim*]dixi ad l.4.§.10.ff.de re militari l.5.§.1.l.19.ff.de captiuis.

¶*Portunnus*] v.Glossas.

Portum]*vagulatum*) v.ȷ.Vagulatio.

Possessio] *non enim possessio est ... de rebus, &c.*]non enim possessio est, nisi in iis rebus quæ tangi possunt.Auctore,Prætore,qui dicit se,possidere is verè potest dicere,&c.non enim possessio est vera nisi de rebus, &c. v.l.3.ff.de acquir.possess.Theophil.Inst.de interd.

¶*Vsus quidam agri*]dixi l.115.ff. de v.sign f. *vti nunc possidetis*]v.l.1.ff.& Cod.vti possidetis. *Q.D.A.*]quo de agitur.

Possessiones]v.ꝛ.Occupatitius ager.

collibebat] colebat.

Posticum ostium]adde Nonium in Posticā. Gloss.Postica θύρα κατόπιν τῦ οἴκου. Vlpianus posticas vocat in l.13.§.7.ff.de vsufructu.

antica]v.ꝛ.Anticum.

ad meridiem antica]vide Varr. lib.6.de lingua Liuium 1.2.Plin.54.

Postliminium)Postliminio : Glossis Postliminen quoque dicitur ἐπάνοδος πρὸς τὴν πολίτευν. quo quid sit v.in lege Postliminium 19. ff.de captiuis,& postlimio reuersis. §.5. Inst. quibus modis ius patriæ potestatis.

dicitur]est. *Postliminium*] Postliminio.

item qui seruus]Itémque seruus. Etiam seruus postliminio redit l.1.ff. de captiuis. l.2.l. 20.Cod.de postliminio:34.Eclog.1.

muli]& equi.l.2.ff.de captiuis. muli inquā clitellarii, Tull. huius enim bellitante v.l.9.

nauis) vide tamen l.2.ff. de captiuis.

postliminium receptum is]hæc verba omnino dispungenda.v.Cuiac.11.obs.22.

cum populis liberis)v.l.5 §.l.19.ff.de captiuis.

cum fœderatis & cum regibus postliminium nobis est ita,vt cum hostibus] Imò non est.l. non dubito 7.ff.de captiuis.

quæ nationes in opinione nostra sunt,cū his] pro in opinione quidam legunt, in ditione.

¶*cum hic*)lege cum sic postliminiū nō est.

Postularia fulgura]*aut*]vt.

designant)desiderāt. *pestifera*) v.ꝛ.Pestifera.

peremptalia) v.ꝛ.Peremptalia. *aut*)vt.

peremunt) v.ꝛ.Peremere. *tollūt*)alij olunt.

Postumus) ita Glossis & passim in Pandectis Florentinis.alij legunt Posthumus.

Post mortem patris natus) Glossis ὁ ζῶντος μὴ πατρὸς σωλαμβανόμενος. ἀποθανόντος δὲ χηρεύσας. adde l.3.§.1.ff.de Iniusto.l.164.ff.de verb. sign. 2.Gel.16. *Potestur*)adde Noniū in Potestur. *poteratur*]adde Nonium in Poteratur.

Potitium]*Pinarium*)vide suprà Popillium Macrob.1.Saturnal. 12.& 3.c.6.

ara quæ maxima) in ea lectisternium non fiebat. Custodiebatur in eodem loco, vt omnes aperto capite sacra facerent.3. Macrob.6.

Profanasset] hoc verbo vtitur Cato in libro de re rustica.

decumantibus, & post quinquaginta millia ariū)v.infrà Putitum.

cùm essent ex familia .... numero duodecim)cùm essent familiæ numero duodecim.ita Liuius 9.& Valer.1.cap.2.

interierunt) intererant.

Potitus seruitu....] *Potitus seruitute ab antiquis...* .)ab antiquis potitus hostium,&c. id genus loquendi Iuris authoribus familiare.v.l.15.ff.de captiuis.

Præbia)v.infrà Prædia.

Præceptat,sæpe præcipit]sunt enim verba in, to,frequentatiua vt sæpius à supinis deriuata u in o mutato. vt scripto, edicto, domito, &c.de quibus vide Priscianum &c.de speciebus verborum.

Prædamitatores) alij Præciannunciatores, alij Præciamitatores.

antecedent)antecedentes.

vt homines se ab opere abstinerent)vide Macrob.1.Satur.16.adde quædam alia quæ scripsi ꝛ.in Maximus Pontifex.

Præcias dicebant)al j Præcia dicebatur: alii, Præcia dicebat.

Præcidanea aqua)Præcidaneū, idem quod præcidendum Nonio à præcidendo,id est immolando.v.ȷ.Præcidere.

vocabatur)dicebatur.

Præcidaneam porcam) v.ꝛ.Popularia sacra.

Præcidere]*antecedere*)antè cædere.

Prædia]*Præbia vel Proebia ea remedia*)v.ꝛ. Præbia. *Cæcilia*) Gaia.

onus suæ)zonæ suæ.

sanctus]sanguis:alii sancti.

prædia]prœdia vel prœbia.

Prædonulos]Prædonculos.

Præfectura]*in quas legibus*) in quas his legibus.

quattuor sex virum pro populi)quattuor viri & sex viri annui qui pro populi suffragio: alii perperam.pro sex,legunt, viginti sex.

Calatiam)Calatium. *Allifas*)Allicas.

Præfericulum]*Opis Co...*)Opis Consuæ,v. ꝛ.Opima:adde Varr.& Macrob.

Præfica]adde Noniū in Præficę,& in Mæbia.Glossis Præfica ἀπὸ τῆς κλίνης ἢ τῆς ἐκφορᾶς κατακλάουσα. Θρηνῳδὸς ἐπ' ἐκφορᾶν.

Nauius)in Freto. vide Varronem 6.de lingua.

¶*Præfecturæ*]dixi orationi pro Planco & in Pisonem.

Præiurationes)v. Exemplum preiurationis apud Liuiū 2.vbi de M.Flamolelo & M. Fabio: & Polyb.2.

Præliares dies) *quibus fas est hostem bello lacessere*)v.ꝛ.Mundus:Mundum. & infra Religiosus.

Prametium)ali Præmessum. Glossæ Præmetium,ἢ προθυσιασμὸς δυμήτρας θυσία: adde ȷ. Sacrima,dixi etiam ad Varronem.

Prænominibus fœminas esse appellatas] vide 6.Agell.7.Plutarch.Problem. & suprà Præbia.

Præpetes aues]v.6.Gell.6.

sint] sunt.

Titia]Tertia.

quam petamus]quæ præpetamus,alij, quæpetamus.

Prærogatiuæ Centuriæ]primę interrogabantur, primæ sufffragium ferebant centuriatis Comitiis.Erat autem maximum earum priuilegium, quòd rarò ab eis cæteræ discreparent.Cæterùm quòd primæ essent, sortito eueniebat. Reliquæ,iure vocatæ dicebantur. vide Ciceronem pro Muræna Philipp. 2.& libro primo & secundo de diuinat. Liuium passim.

quærus]quod rustici.

Præs]vide suprà Comprędes : & Manceps Varro de lingua. Glossis ἐγγυητὴς. ἀνάδοχος. iisdem ἐγγυητής, fideiussor,Sponsor, ἐγγυητά, Vades: ἐγγύη, Vadimonium, fideiussio.

Præsagire]Glossis προμαντεύειν, iisdem Præsaga προμάντις. Dicitur etiam Præsagitur pro Præsagit,teste Nonio , adde infrà Præsagitio.

Sagax]v.infrà Sagaces.

Præsagitio]adde suprà Præsagire.

Sagæ]vide supra Piatrix sacerdos.

Præsiderare]adde sup.Considerare.

antè sideris tempus] à sidere præsiderare & considerare vt supra dictum est : sed & Siderosus Glossis ἐσχαλωτικὸς, qui alibi Caducus.

Præsidium]Glossis φρουρὰ φυλακὴ, ἀσφάλεια, προφύλαξις φυλακὴ, φρουρεῖα φρουρὰ, ὀχύρωμα.

Præstinare apud Plautum] in Captiuis & Pseudolo.

Præstitem]*qua*)quem.

Præstolari] Glossis Præstulari προσαπειλεῖν, προφθάνειν. adde Nonium in Præstolari & Præstolat.

Præteriti Senatores]v.l.31.Cod.de fideicommiss.

Tribunos militum]Tribuni militum. vide Asconium in Diuinat.& in Pisonem : Valerium 2.cap.4.Gellium 4.cap.20.& 7. cap. vlt. & 16.cap.13.

quoque]quoque.

Curiatim]Curiati.

Prætexta] Glossis πορφυρᾶ. & alio loco ὑποπόρφυρος συγκλητικὴ. Prætexta toga.adde Nonium in Prętexta. ab eo Prætextata ἔντιμος.

Prætextæ] vide infrà Togatarum. Palliatæ erant , quæ ex Græco in Latinum 1. Prętextæ & Togatæ,quæ argumenta ab Latinis & Vibanis rebus sumpto, vel de togatis viris

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel de prætextatis pueris & puellis compositæ, vide Horatium in arte.

scriptas] scriptæ.

Prætextatis] prætextatum] alij prætextum. Glossis Prætextatum ἔντιμον. Cæterùm suprà in Pictor Zeusis prætextum nomen alicuius dicitur pro aduocato laudato ac citato. de Prætexta & prætextatus dixit ad §.1.Inst.de iniuriis: & l.3.in fin.ff.de lib.exhib.

Pratextum] Prætextatum.

Prator] *Albanos*) Albanus.

ad P. Decium] at Pœctum.

ad caput Oetentinæ] ad caput Ferentinæ, ita Dionys.4&5.Liuius 1.

Pratoria cohors] *Scipio Africanus primus, &c.*) ita Cæsar, propter inimicos, aliquandiu vsus est custodia corporis & prætoria cohorte Hispanorum.

Pratoria porta] *initio prætores erant qui nunc Consules*] adde Nouell.24.& 25.Varr.4. de lingua.

quorum tabernaculum, Pratorium] l.31.C. de Episcop.l.penult.Cod.de off.rect.prouinc. l.3.Cod.de operibus publ.l.3. C.de Metatis.l. vlt. C. Theodos. de officio omnium iudicum. Vopiscus in Aureliano.

Prauaricatores] Quid prævaricari & prævaricator. v. ff. de prævaricatoribus l.1.§.1.§. 6.ff.ad Turpil.

à pretergrediendo) à gradiendo alij. Ita lego, à præuaricando, id est præter gradiendo. Glos. præuaricat διαστρέφει.

Prandicula, tentacula] Glossis Prandicularius ὁ μὴ μακρὰν ἀμίλλα.

Precem] alij Præcem.

Præsan] Præcidanea. vide Cato. de re rustica 4. Gell.1.alij præsentaneum legunt.

Purgandæ] pugnandæ.

prima] *ducant*) dicatæ.

Primanus tributus] *tributum*) adde suprà Ærarii. & Varr.4.de lingua.

Primigenius talcus] vide infrà Sulci.

Primnesius Palus] alij Primesius: alij Prymnesius, aliis Primnesiũ. Est autem funis nauticus, quo nauis ad palum religatur, quem alij tonsillam dicunt. vide infrà Tonsilla.

Primordia] Glossis ἀπαρχαί γένους.

Principalis castrorum porta] quæ & principia in l.12.in.fi ff de re militari: l.vlt.C.quæ sit longua consuetudo l.1.C. de veteranis.

Prisca Latina &c.] Coloniarum aliæ, priscæ, aliæ nouæ.

Prisci Latini] v. Liuium.1.

Priscus Tarquinius] v. Liuium.

Pristinum ob eo quod est prius] Glossis Pristina ἀρχαῖα.

Priuatæ feriæ] ac singulorum. v. Macrob. 1. Saturn. 16. adde infrà Sine sacris hæreditas: & Propudianus porcus.

denocales] v. suprà Denicales.

priuato sumptu se alebãt milites] v. Liuiũ 4.

Priueras] à priuo, quod significat proprium vniuscuiusque ac singulare v. infrà Priuos.

Priuignus] v.l.4. in fin. ff. de ritu: l.4.§. & quidem 6.ff de gradibus, glossis πρόγονος.

Priuinio es prius singulis] Priuoes Priuis, singulis.

Priuos priuáque antiqui pro singulis] v. Nonium in Priua & Priuum. 10. Gell. 21.

pro significat in] v. plura apud Gel. 2. cap. 17.& 11.cap.3.

pro rostris] v.l.2.§.4.ff.de origine iuris.

pro amplificando] vt profugi in l.9.ff.quod metus causa.

prodi] hinc prodius Nonio, pro interius lõgius. hinc Prodigia, protollere & infinita.

pro priuandi facultate vt in propudio] hoc vult Festus, dici propudium, id in quo nullus sit pudor.

aliud alio] aliud pro alio. quidam ita legũt apud. ab. ob. Ego nihil mutandum censeo, hoc enim significat, particulam, pro, nunc vim ἀντὶ nunc πρὸς τὸ, obtinere. Hanc enim vsurpant nostri cùm significant verè non esse id de quo agitur, sed haberi pro eo ac si esset. Sic in iure, pro Tutore. ff. pro Tutore: & Proconsule: & ita infinitis locis.

pro pradio] pro prædc.

pro consule] pro consilio.

pro ante] Glos. ἔμπροσθεν. adde Non. in pro. *promittere barbam*] vide infra Promissus & Promissum.

pro censu] *pro tribunali*) sic in l.2.ff.de re iudicata, cui opponitur de plano l.1.§. 8. ff. ad Senatusconsultum Turpill.

Pro scapulis) pro tergo. Liuius dixit lib.10. ius Virgarum Plinius 10.

complures leges erant inciues rogatæ quibus sanciebatur pœna verberum) dixi ad l.8.§.3 ibi vt verberibus necetur. ff. de pœnis l. 8. ff. ad l. Iul. de vi publ. v. Apostolorum acta 22. Gellem) hostem.

profuit) profui.

Pro sententia) *pro rostris*) v. suprà Pro. (sign. *Probrum*) adde l.41.ff.de ritu: l.42.ff.de ver. *qui nisi probrũ omnia indelicta æstimat*] Stoicum hoc decretum est, τὸν σπουδαῖον μὴ ἁμαρτάνειν.

Vestalis) v. infra. Sceleratus vicus. dixi ad leges XII. Tabul.

Proculare, Prouocare) Glos. προσκαλεῖσθαι. Prouoco *Kalendæ*) καλοῦμαι. Glo singulare non habet. *calumnia*) adde Nonium in calumnia.

Calones) v. supra Calones.

Cacula) v. supra Caculæ.

Calatores) vide suprà Calatores.

Procalata) *prouocato*) prouocato, alij, procalatio.

Procari poscere) idem infrà in Reciprocare. Nonius in Procacitas & Procacitatem.

Procaces meretrices) v. infrà Procum.

Proci) vide infrà Procum & Nonium in Procacitas. Seruium 1. Æneid.

Procas] v. j. Procat & Procum. Ex hoc verbo lux inferenda l.4.C.de act empt.

Procellunt, procumbunt] Glos. Procello σφάλλω, ὑπερίχω, σφέγγω.

Procera prolixa] v. j. Procum.

Procestria] *quæ sunt ante castra*) hinc Glossis Procastria στόματα τοῦ παρεμβολῆς. Isidem παρεμβολή Castrum, & παρεμβολικὸς Castrensis.

Procadificant] ædificiaue. Lips. 5. de Militia.

Procincta classis] adde s. Endoprocinctu. vbi dixi. Glossis in Procinctu ἐπιφανής.

Gabino cinctu) v. Liuium li.5. v.19. Isid.24.

... ta in procinctu fieri) v. j. in procinctu testamenta in procinctu fieri: ea à militibus fiebant. Inst. de testamentis vbi v. Theoph. l. vlt. ff. de bon. poss. ex test. mil. 1. Gell. 11. & 15. c. 17. Cic. 2. de orat. Plutarchum in Coriolano.

Procitant] *vocitant*) Glos. Procitat προσκαλοῦνται.

citare) v. infrà solicitare. si citatus non respondit in l.7.ff. de integrum restit.

procet] v. s. Procat.

Procitare] *prolicere*) pollicere.

Procitum testamentum] *Liuius*) in Odyssea.

Procubitores] *fere velites*) feri velites.

Proculinant] alij proculiunt vt j. eod. Meursius ait proculinũt, promũt & Proculinũt, posti pro proculũt, cuius oppositũ sit occulũt.

Proculunt] *qui natus est patre peregrinante procul*) Glossis Proculus πολύγονος.

Procum patricium] *significat procerum*) Cicero ad Brutum, vt Censoriæ Tabulæ loquũtur, Fabrum & Procum. Ita Proci, Plauto in Fœnulo, proceres.

eas si vnquam) classium quam.

proci] v. s. Procari.

Procas] vide s. Procari & Procitant.

meretrices procates) v. s. Procaci.

Prodegeris, consumpseris] adde infrà Prodigiæ hostiæ l.18.ff.de off.præsid. hinc Prodigus in iure in l.1.ff.de cur.fur. Glos. ἀπόλωτος, & Prodigitas Nonio, profusio.

Hymni] Hymnide.

producta, &c.) pollucta, prodigum esse amatorem addecet. *in*) me.

Prodidisse] prodixisse. Verùm illa duo pro eodem plerumque sumuntur: vt & prodita res & prodicta Liuius 38.

qui patriam hostibus prodiderunt) v. Titul. ad Iul. maiest. *prodisse*] prodidisse.

Prodigia] prodigia, porrò adigenda Nonius. adde l.3. Cod. de lib. & postli. hinc prodigiosum in l.14.ff.de stat.l 38.ff.de verb.signif.

Prodigiatores] v. s. Prodegia.

Prodigiæ hostiæ] v. s. Prodegeris.

Prodimunt, prodeunt] Sic s. Nequinunt pro nequeunt. *Prodit*] *in apertum*) προέρχεται.

sed etiam porro) vnde prodius Nonio.

Proditæ] prodit.

memoriæ] hoc verbum superuacuum esse videtur. vt id dicat Festus, prodere, esse, porro dare.

cupide] cupidi.

Produit] *prodito*) produito. nisi loco produit quas legat, prodit. alias hic aut illic mutari verbum necesse est.

vt in lege censoria) v.l.203.ff. de verb.significic.

Profanum) *quod non est fanum*) quod nõ est fandum. Varro 4. de lingua. Macrob. 3. c.3. quod extra fanaticam causam quasi, porro à fano: id est religione. adde l.6.s. sacræ. ff. de rerum diuis. l.83.§. sacram. ff. de verb. oblig. l.9. Cod. de religiosis. Glossis profani ἀμύητοι, βέβηλοι, ἀθέσμιοι.

... seudo) Plautus in Pseudolo.

... interea) vt porriciam interea, &c. hîc enim Festus explicat verbum porricere.

consume] consumere.

ex tanto librorum eius numero) Arqui libri quinti initium Verrio fuit litera p. Festi verò XV.

inscribuntur] qui inscribuntur.

Profesti dies] v. Macrob. 1. Satur. 16.

in Priuigno] Afranius in Priuigno. hi versus extant integriores apud Nonium in Profesti & Festi.

Profundum] adde Nonium in profundum.

Profusus] *Terentius in Ade.*] in Adelphis.

murmuro] murmure.

progenerum] l.4 §.5.ff.de gradib.l.3.§.2.ff.de postulando.

prohibere comitia] *morbo qui vulgo quidem maior*) v. quæ scripsi ad l.4 §.5. & l.53. ff. de ædilit. *comitialis*] v. d. l.53.

me dium] me deum.

prolato] *ante se portento*) Glossis prolata προεξενεχθέντα.

proletarium capite censum] de proletario & Capitecenso. v.16. Gell. 9. Nonium in Proletarij dicti: & in Proletarij eiues.

Idem) Item.

proletarij) proletanei. alij prolectanei.

promettere] à mellere antiquo: quod ἀπὸ τοῦ μίλτου cuius vestigia in voce Remelligines.

promenerat] alij promenerat. alij promouerat.

promerion] alij promorium. fortasse Promerium.

promedium] pro medio.

promiscam] *promiscue*) pro promissione.

promissus capillus) vide suprà pro. & præmissus.

promulco agi) adde j. Remulco. Glossis ἀμύλλεσθαι trahæ.

scapha] scapha.

Promulgari] *quasi promulgari*) Glossis Promulgat νομοθετεῖ, προχειρίζει, διαπέμπει. inde promulgatio in l.13.§.2.ff.de excus. tutorum. Cæterum proprie Promulgari dicebantur le-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ges, cui primum in vulgus edebantur, vt hîc, & cùm trinis nundinis scriptæ proponebantur publicè, vt legi possent ab iis qui in vrbẽ è rusticis tribubus ac municipiis veniebant: postea, ferebantur: & in ęs incidebantur. Cicero 1. & 5. Anton. pro Flacco. & 3 de legib.

Pronube] Glossis Pronuba νυμφοστόλος.

nuptiis] nuptiis.

matrimonij paupertatem) matrimonij perpetuitatem.

Propages] adde Nonium in Propago.

propagines] progenies.

Propatulum] patuli) v. s. Patales.

suprà) *super*.

Properare] vide Verrij incerta: 16 Gell. 14.

Properus] *aduerbium properè*) adde alia duo ex Nonio Properatim & properiter. adde Gell. 12. c. vlt.

Prophetas) Glossis προφήτης: Propheta.

purant) alij purgant. alij parant.

Propius sobrino] ita in tit. Cod. vnde legitimi nostris, propior sobrino l. 1. in fin. l. 10. §. quinto gradu. ff. de gradib.

filia) filius.

Propteruiam) adde Macrob. 2. Nonium in Bidentes.

sanco) sango. v. Varronem 4. de lingua. & infrà Sangualis porta.

Profecturi] *sanco*) sanio. alij, Fauno. alij. Sango. alii Sancto.

Propudianus porcus] Propudi ait, in sacrificio gentis Claudiæ.

Propudium] v. s. Pro. ibi, aliàs pro priuandi facultate. Gellius 2. c. 7. si pater imperet vxorem ducere infamem propudiosam, non patendum. facit l. 12. ff. de sponsalib. 13. § 5. ff. de bonorum possess. contra tab.

cum) quum cum.

maledicto) maledicti. *sint*) fuit.

Prorsi limites] ita apud Hygenum de limitibus, & apud varios auctores de limitibus, quibus opponuntur transuersi.

Prorsus] πρὸς) πρός.

Prosapia] ita apud Varronem lib. 6. Nonio verò, Prosapies. Vtrumque Glossis dicitur.

sipare) alii, sutare legunt, nullo, quod sciam, iudicio.

Prosedas] alii Prosedas. non necessario.

Plautus] in Pœnulo.

prostibula) vide s. Alicariæ.

Prosicium] Nonio Prosecta. Glossis Prosicię αἱ ἀπὸ θυμάτων ἀπαρχαί.

proiicitur) porrigitur.

Prosimurium] Posmurium. & Promurium vt per se faciť, idem quod per facul.

pro murum) post murum. *rus*) ius.

Prospices) Prospica: ita apud Nonium vt & Despicia pro Despice & Prospice.

Prosumia] v. Nonium in Prosumia. 10. Gel. 25. in fi. alii legunt, Protumia. alii Portumnia.

Protelare] vide Nonium in Protelare. Glo. Protelum πλαμφορεύς. sic Nonio Protollere.

πῆλε) Thae.

Protinam, protinus) Protinis etiam veteres dixere. v. Nonium in Protinus.

Terentius) Phormione.

Prouincia) adde l. 99. 1. ff. de verb. signif. earum aliæ consulares, aliæ Prætoriæ, aliæ vrbanæ. Cicero Philipp. 1. vnde Prouinciales l. 190. ff. eodem titulo. res prouinciales. l. 35. ff. de hæredib. instit.

Prouorsum fulgur] *Geuorsum meuis. id est controuersum, Ioui fulguri*) Ioui fulguratori.

Fulguri) Fulguritori Meuis.

nocturna summani) eadem videntur dici à Seneca 2. Natural. 49. Gloss. Κεραυνοβόλιον νυκτερεινὸν, fulgur submanum. κεραυνοβόλιον fulgurium.

summani) vide infrà Summanalia liba.

Prugnum] *pro priuignum*) pro Prunum. alii, pro Pronum.

Pube præsente) *ab iis qui puberes sunt*) Galli la ieunesse.

Pubes] v. Inst. de Nuptiis. Vlpiani frag. tit. 11. §. 28.

Publica pondera)

filli) filli i. alii filii.

oetier) vtier. *vt hi*) vti.

quadrantal vini octoginta pondo fiet) Idem Plinius 14. c. 4. Est autem Quadrantal vini, idem quod amphora Volusio Meciano in libro de asse. adde infrà Quadrantal & Hemina. Glossis Quadrantale κεραμίδιον, orcium Amphora.

P. 15 fiet.

librario) vinario.

sex de quinque libræ in) sexdecimque ii.

hac) hæc.

D. M.) dolo malo.

multaretur) multetur.

Publica sacra) *priuata*) adde s. Priuatę ferię. Propudianus porcus.

Publicius cliuus) *malleoli*) malleoli.

Aediles Curules) Aediles plebis. v. *Quid.* Fastor.

muierunt) mœnierunt.

Velia) Vel. alii vehicula.

possit) possint.

Pudicitiæ signum) *familia naedisset*) vbi familia atque ædis est Herculis. alii, vbi familia habet & ædis est Herculis. vel, vbi Aemiliana ædis est Herculis.

Puelli) adde Nonium in Puellos. Glossis Puellus παῖς ἀρχάιος.

Ennius: Pœni, &c.) hic versus integrior citatur à Nonio.

Pugio) adde Nonium in Pugio. Glossis παραξιφίδιον, ἀκινάκιον, quod alibi ἀκινάκιος μάχαιρα. & fica: alio item loco ξιφίστιον. *Pullia*

Pullia saxa] *Pictor*) lictor.

Pulchralibus] *cupidiis*) cupidus.

idem) Cato.

Pullus Iouis] *puerum quem quis amabas pullum eius dicebant*) vide infrà Puer.

Puer] *icta*) tacta.

Puls) vide Varronem 4. de lingua, v. s. Puls Miliatia.

Tripudium id est terripauium) v. Ciceronem 2. de diuinatione.

terripauium) terripuuium.

pauire) puuire. adde suprà Obpuuiat.

Punctariolas] Punitariolas.

ipse] Cato.

Punici dicuntur non Pœni) non Pœnini.

Pura vestimenta] *non obsita, nõ fulgurita*) nõ obstita, id est fulgurita. vide suprà Obstitum.

Puri puti] adde 6. Gell. 5.

manumissione] id est liberatione.

Spurco) porco.

Purime] alij Puriter. vt apud Nonium.

Purimenstruo] *qui sacrorũ causa toto mense*) vide suprà *Denaria Cerimonia & Tricenaria.*

Puteolos] vide Varronem 5. de lingua.

multitudine) similitudine.

Puteum) in neutro: est & masculini generis. vide Nonium in Putei.

Puticuli) vide Varronem 4. de lingua.

in puteis) vt puteus.

Putitum] Putitium, alij Politum, alij Putidum. vt apud Nonium, 4. locis.

Plautus] in Bacchidibus.

at) ab.

millibus æris) vide suprà Potitium.

publicus) publicos.

Putus] vide suprà Amputare & Imputatum. vide Nonium in Putus.

putare,) putare.

. . . sycophanta est) verba Plauti in Pseudolo.

. . . . nanda) Parilia sibi obseruanda &c.

Q.

Quadrantal] quod & Quadrantale Glossis. vide suprà Publica pondera.

quam ex Græco ἀμφορεὺς] Glossis ἀμφορεὺς κεραμίδιον, orcium.

quod vas pedu quadrati) qui Quadrantal Gell. 1. c. 20.

in publicum) in pulli. V.

Quadrata Roma] vide Dionysium li. 1. Plutarchum in Romulo: Solinum cap. 2. Tacitum 12.

extiterat) exterat.

Quadruplatores) vide Asconium diuinatione 4. in Verrem.

Quadrurbem Athenas) vide Plutarchum in Theseo. sic Glossis Quadriiugem, τετρωρον.

Quaso] *Munda*) mundo.

liberorum sibi quæsendorum) sibi liberorum quęsendorum. dixi ad l. 220. §. 3. ff. de verb. signif. vide 4. Gell. 3.

Quæsterz) . . . *eidi appellantur*] parricidij appellantur. adde suprà Pari. l. 2. §. & quia. 23. ff. de origine iuris.

Quande) *imp. . . secundo*) Vt & in secundo.

grauis tergaios] Graius inter Graios.

Quam de] *pro quam*) pro quando.

Quando] *Plautus in Manech. &c.*) Plautus in Mœnechmis, ideo quia mensam edo, de tergo.

C litera) E littera.

Quando Rex comitiauit) alij, Quando herus. malè. adde infrà Refugium: Varronem 5. de lingua. vbi de diebus hominum causa constitutis agitur.

Quãdo stercus) vide iastà Stereus. adde Varronem 5. de lingua.

Quartarios) Fortasse Galli inde suos Chartiers.

colligere] collisere.

Quatenus] *quateno:*] quatenos. & ita quoque alio loco infrà legitur.

Quatere) adde Nonium in Quarere.

quassare & sæpe quatere) adde Nonium in Quassum. 2. Gell 6.

Quaxare] Quoaxare. alij Quassare. idem quod coaxare.

Quercus] *querquerã*) vide infrà Querquerã.

Querqueram) febrem intellige. adde suprà Quercus. Ex Gellio 20. c. 1. Quercera febris & rapida, qualis vetus quartana. de qua in lege 60. ff. de re iudicata.

κέρκυρα) ἀκρωτήρια.

carcer) career. *mihi*] mei.

Plautus] in Friuolaria.

bilis querqueratus) bilis, aqua, intercus, Amussis. febris querquera. Priscianus lib. 6.

Querquetulanæ] *vtra*) alij legunt nunc: alij, vitæ. Græcis χοεύδες ἢ ἀμφορεῖς dicuntur. vide Varronem 4. de lingua.

fetens] fagas. vide suprà Præsagire.

Querquetularia] *querquetum*) Quercetum.

viragines) Virago. Glossis ἀνδρεῖα, γυναῖκα.

Ques] *queu*) qui vel quis.

Quianam] *genus istii*) genuisti.

Quianam) heu quia nam. ita apud Virgilium 3. Æneid.

Quietalus) Quietalis, vel quietatus.

Qui hoc consetis illuc trãsite) hæc verba dicebantur in senatu ab eo magistratu qui retulerat aliqua de re ad senatum, vt per discessionem senatusconsultum fieret. vide Plinium 4. Epistol. 14. hinc familiare authoribus antiquis, verbum discedendi, & discessionis. v. Ciceronem 1. Epist. 2. adde 14. Gell. 7. Transite autem, idem sicut quod descendite dixi ad Tullium 8. Epistolar. 13.

Quincentum) *vsurpant*) vsurpabant.

Quinquatras] adde suprà Minusculæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui fere hiſ]quibus ferit.alij qui feriis. vide Varronem 5.Ouid.3.Macrob.1. (uabant.
Quinque genera ſignorum]*obſeruant*) obſer-
Quinquertium) vide ſuprà Penthatlum.vide l.1.ff.de aleatoribus.Gloſſis πένθαθλος.
Quinquertius.
Quintana appellabatur porta)Lipſ.diſpungite vocem porta.ſ.de militia 8.
Quintia prata]*à Quintio Cincinnato*) vide. Liuium 3. vide ſuprà Fabiani.Ouid.2.Faſtorũ.
Quintipor]*Gripor*) Calpor.
Qui patres) vide Liuium 2.vide ſ. Adlecti.
& duo genera appellaret eſſe) ſic duo genera appellauere.
Quippe]*appellare eſſet*) appellata ſunt.
Quirinalia) vide Varronem 5. de lingua.
idem) eædem.
ſtultorum feriæ) vide infrà Stultorum feriæ. vide Varronem 5.de lingua. Plutarchum in Problemat.
antequam &c.]hæc, & ſequentia ſemicirculis incluſa,repetita ſunt ex eo capite, cuius initium Quirinalis collis.
quidem, &c.]quidam ſuorum fornacalium ſacrorum ignari,eo potiſſimum &c.
Quirinalis collis) *Agonus*) Agonus,alij Agonium vide Varr. 4.
Qui . . . Quirites à Quirino cui aqua & vino in Curiis ſacra faciebant.
illius Quiris letho datus eſt]ollus Quiris letho datus eſt. adde Varronem 6. de lingua.& ſuprà Indictiuum funus,& Simpludiarea.
Quiritium foſſa) vide Liuium 1.
Quiſpiam]*aliqua*)aliqua. *quæ*]qui.
Quiſquiliæ]Gloſſis Quiſquiiia, σκύβαλα.
Quod]quid. ὅτι.
Quoniam]ἐπεὶ ὅτι.
Quot ſervi tot hoſtes]*Quot ſeruitute &c.*]Idẽ Senec.6.Epiſt.47.vide Theophilũ,§. ſed malo Inſt.de his qui ſunt ſui. & Macr.1. Saturn. Ariſt.11.olit. R.
R *pro S*]S pro R literam dicitur inueniſſe Attius l.2.§ 31.ff.de origine iuris.
laſibus] vide Vartonem 4.de lingua.
R.duobus differitur etiã)diſſecti,cuius etiã, alij diſſeritur cuiuſpian.
Rabidus]*à rabie*)vt & Rabere apud. Non.
Rabula) vide Nonium in Rabula,& in Rabulę,& infrà in Raua,ſunt qui legãt Rabicula.
intus]inuentus.
Radere]*lege* XII.vide Ciceronem 2.de legibus,& 2.Tuſcul. dixi ad leges XII. Tabul. adde 11. Plin.37.
Rapi ſimulatur virgo)*trahitur*) traditur.
Rapi ſolet fax]v.ſ. Facem:Patrimi.
vtriſque]vtriuſque.
alterius vtrius)alterutrius.
Raſores]huc referri poteſt verbũ Raſitauiſſe quod apud Gellium eſt 3.c.4. & Raſorius, Gloſſis ξυρεύς, qui & alibi Ralla,Rallũ,Rallus.
Rates vocant ligna)vocant ligna,fortaſſe idem quod Ratariæ Gellij 10.c.25. in fin.
Ratitum quadrantem]dixi ad Varronem 4. de lingua. (Plin 9.& 3.
Antonius) vide quædã de Antonio apud 3ũ
Ratumenta porta) *Etruſci*) Claruſci.
Veiis conſternatis) vehis conſternatis.
conſpectúmque)in conſpectum.
veienti] vegenti.
Ratus ſum]Gloſſis λογιζάμενος.
Raua vox]*Rabula*) vide ſuprà Rabula.
Rauí coloris]adde Noniũ in Rauũ ſuluum.
Plautus]in Epidico.
rauiſtellos) vide ſuprà Grauiſtellus.
Rauillæ)Rauallæ:alij,Rauillæ.
quemadmodum à cæſulis cæſula) quemadmodum à colore fuſco ſullæ.
Rauim)*Plautus*] Aululari.
experiuraui] expurgaui.
Rauim dicebant pro raucitate] adde Noniũ in Rauis. (rauſurus.
rauis]rauius:alii,Rauit,Raucè loquitur,&
Receptitium ſeruum]*quod redhibitus*) imò exceptus vide 17. Gell.6.& Noniũ Receptitiũ ſeruum. 1.n.267.
Receptus mos]*quem alienũ adſcinit*) differt ab inſtituto vt dixi l.1.ff.de donat.inter vir.
Recinium]alij Ricinium. Gloſſis Ricinus, κέρκυρ.Nonio Ricinium) quod poſtea Maſurtium dictum eſſe ait)& Ricinum quod rotum imo rotundum Nou.14. (Tabul.
qui XII.interpretati ſunt]dixi ad leges XII.
virilem togam qua]alij V,irtogam,alij Vertogam qua. vt Ver Verrium ſignificet.
prætextam]prætextum quo mulieres vtebantur)in lautu Nou.14.
clauo purpureo]fiebant etiam clani ex purpura.l.19 §.ſimili modo.5. ff.de auro, argento. vincula purpuræ dixi 2.de legibus.
Reciperatio]ea plerunq.fiebat poſt res ſolẽniter repetitas à fetialib.v.l.19.ff.de captiuis.
Recipio] Recipiem.
Reciprocare]*pro vltrò citróque poſcere*) & apud Nonium pro Recipere.
procare eſt peſcere] vide ſuprà Procari.
Rapido &c.] rapio,reciproco pedem cito, vel ila, Vltro citrò teſtem.
tollenono aut pilum]tolleno.
vel pilum]vide infrà Tolleno.
Reconduĉæ fecerit]Reconderit,alij, Reconduit,refecerit.lege Recondiderit, fecerit.
Recta] vide Regillum.
Recto fronte] vide infrà Specus.loquitur autem de acie Cato de re militari vna repugnatio eſt, frõte longo,quadrato exercitu.v.Nonium 3.n.49.ad frontem.
à ſtirpe ſupremo]vide ſuprà Maſculino:& ſ. Stiricidium:Spicum.
Itia Dea nepos]id eſt in fæminino nepos.vide infrà Specus, Nonium in Nepos.

lupus feta) vide ſ. Maſculino : alij legunt *lupus fœmina*. nam & ita Nonius. adde 1. Quintil. 10.
nulla metus) vide ſ. Metus Maſculino Nonium 3.in Metum.
hic ouis) vide ſ. Ouem.
hæc agnus) vide ſ. Agnus.
Redantruare]ita Nonius,alij Redampiruare:alij,Redamptruare.
vt ampiruet, &c.) vt amburuet : ſic vulgus redandruat idem. vel ita, vt Amptruat:inde & volgus redamptruat olli.
redamplauit] redantrauit.
Pacuuius)in Chryſe.ita apud Nonium.
promerenda)proærenda.alij, promerendæ.
redantruare) redamptruare, alij redampituare.
Redarguiſſe)Redarguesse.
pertiſum)vide ſ. Pettiſum.
ferunt)ferum.
Redemptitauere]*malefacta*)efacta.
Redemptores)Gloſſis Redemptor ἐργολάβος.
conduxerant)condixerant.
Redhoſtire]adde Nonium in Redhoſtire.
Nauius in lupo,) Nævius vel Nouius in Ludo.
Salutat iubẽ)ſalutant iubæ.
milium)mulium.
meaſſem)eaſſem V.
obiectet]cum ea ſe obiectet.
hoſtire] vide ſ. Status dies.
& in Hectoris lytris Quæ) & in Nectoris lytíſque.
hoſpius)hoſtiris.
Redibitur tum) Redhibitum.
&)ei.
Rediculi ſanum] dixi ad Varronem 4. de lingua.
Redimiculum) vnde Gloſſis Redimiculat ἀναδεῖται δέσματα, corruptè pro Redimicula ἀναδέσματα: vel vt infrà expouit ἀναδέματα, quem admodum in lege 26.in f.ff. de auro, Anademata dicuntur,quibus vinciuntur mitræ:vnde & vittæ in l.25.§ 10.ff.de auro : ac proinde Catellam hic vocari à mulieribus refert Feſtus. Eſt enim Catella deminutiuum à catena,teſte Nonio in Catellæ.
Redinunt,redeunt)ſic ſ.Nequinunt,pro nequeunt:ſolinunt,pro ſolent: ferinunt pro feriunt,& Prodinunt pro prodeunt.
Rediuiam]*luere*) alij perperam, tuere vel duere. Cæterùm luere idem eſſe quòd ſoluere.conſtat etiam ex verbo Reluere ſ. & in l.8. in f.ff.de re militari, & Cod. de luitione pignoris.
Liuius] Læuius.
Redniia)Gloſſis Reduuia παχυγλία. iiſdem παχυγλία Redubia.
reluuium)rediuium.
Rediuiuum]Gloſſis παλίνζωον.
primo)tertio Verrinarum,qui primus eſt de Prætura vrbana.
Referri diem prodictam,id eſt ante ferri) inter varias ſignificationes Referre eſt præferre, ex Nonio.
Refriua faba)Refriua fabra.
vt ait]via.
reuocent]reuocant.
Refriua) Refriuam.
qua) quam.
Refutare)vide ſ. Futare.
Regalia exta]*potentibus*) perentibus.
dominationem)id eſt αὐτεξουσίαν, vt ſit emancipatus, vt ſit ſui iuris.
Regieſcit)Regleſcit.
Regifugiam)Gloſſis καταφυγή.
vi.*kal.*]Martij ſcilicet:id enim ita eſſe teſtatur Ouidius Sed tamen Macrobius 1. Saturnal.vi.Idus Iunij exactos reges fuiſſe ſcribit:eóque pertinet quod paulò poſt adſcribitur de Kal.Iuniis.
Regillis]vide ſ.Rectæ.Porrò Regillam veſtẽ diminutiuè à regia dictã, ſcribit Nonius.
actu)erectis. *virginis*]virgines.
ominis cauſa]vide ſ. Rectæ.
Regimen pro regimento) Regimenti verbo vtitur Aurelius Archadius in l. vnica.§.1.ff.de P.Prætorio.
Relegati]Relegatorum paſſim in iure mentio.
Religioni eſt quibuſdam portæ Carmentali egredi)de porta Carmentali, vide infrà Scelerata porta.
Religionis præcipuæ]in Capitolio.
ara)huc videtur referendum quod Plinius 25.refert bello Perſico, in Capitolio, bis enatam palmam.
Religioſi)hìc opponuntur ſuperſtitioſis, vt & alibi religio & ſuperſtitio l.2. ff. de iuſtitia & iure.l.1.§.1.ff.de collegiis.l.30 ff.de pœnis. Eſt exemplum ſuperſtitionis,quæ & ſimplicitas in l.14.§.5.ff.de religioſis.adde Nonium in Religio.
Religioſum]*ad*(at.
Religioſus]*etiam officioſus erga homines*)hinc Gloſſ.Religio,ὑποτέλεια, αἰδώς.
dies religioſi)qui & infames & infauſti, Nonio in Religio.
quibus,niſi quod neceſſe eſt,nefas habetur facere) vide ſ.Mundus,vide ſ.Præliares dies.
ſex & triginta atri] Terni erant ſingulis menſibus,poſtridie Kal.Non.Idus.
Allienſis) Allienſis dies poſtridie Idus Quintiles.vide 5. Gell.17.Macrob.1. Saturn.
atque ij]alij.
quibus mundus patet) vide ſuprà Mundus. Ter autem in anno mundus patebat 9 Kal. Septemb.poſtridie Volcanalia 3. Nonas Octobr.& 6.Id.Nouemb.
in ædem bonæ Deæ) vide ſ.Mundus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mystica]alij mystice,alij auspicia.
[purpureum murum)l.8.in f.ff. de rerum diuis.
Religiosum sepulchrum) vide l.6.§.4 ff.de rerum diuis.
putant)putat vt.
qui non iam]quoniam. *qua*) eo.
reluere,resoluere.]adde suprà Rediuiam.
ipsi]ipsa. *opposuit*) opposuit.
Remancipatam]Glossis Remancipat ἀντιπαραχαρεῖ. ἀντιπαράφη. Remancipo ἀνπιπαρέχω.
mancipata)id est emancipata ex mariti sui potestate soluta:aliàs in potestate mariti esset, nec posset sine mariti autoritate contrahere.
Remànt repetant]alij Remanant,alij Renitant,alij Remeant. Glossis Remeat διαπερᾷ ἐπανέρχεται. adde ℨ. Remeare.
Remeare redire)adde ℨ Remant.
commeatus dari dicitur]ita Commeatus accipitur in l.2.in f.ff.ad municip.l 1.& l.3.§.7.l. 14 ff.de re militari. & l.1. Cod. de commeatu.
possit) quis possit.
Remeare]*emancipato*) Emancipato.
redireque) redire cum.
Paucius)Paccius.ℨ. *ludum*] locum.
Remeligenes]Remeligens.
patina] Casina.
diu intus]diuinitus.
Remores aues]Remoræ aues.
Remulco)vnde Remulcare Nonio. adde ℨ. Promulco.
Renanciscitur]*reprehendit*) deprehendit.
nanciscitur)adde ℨ. Nancitor.
Rena...]Renanciscitur.
Renouatiuum fulgur)vide ℨ. Adtestata.
Repagula) Glossis καλοσπάρτες, κλεῖθρα. Est autem κόγξ σιδηροῦς δεσμός, vncinus & repagulum : & alio loco Repagulum κλεῖθρον, μάνδρα δεσμός, ἢ δεσμός. iisdem μάδαρος. Pessulus.
ita]quia ita.
in Verrem libro quarto] Ea est quarta Verrina, quam Cicero scripsit : non egit:aliàs, sexta est Verrinianarum.adde suprà Rediuiam.
Repanda) Retanda.hinc flumina Retanda: arbores Retæ, 11 Gell.17.
Pompina]Pomptina.
Repastinari)adde Columell. 3 cap.18 Isid. vlt.Etymolog.14.Pallad.1.c.10 hinc pastinandus fundus l.15 §.1.ff.quod vi:Pastina instituere l.7.in f.ff. soluto. pastinationes l .79. ff.de verborum signif. Tertulliano de cultu, repastinare diuitiarum vsum , est repurgare & 2.aduersus Marcionem , commissio iniuriæ repastinatur,id est refoditur: & in exhortatione ad Castitatem scribit , Deum in vltimo compescuisse concubitum non sine ratione repastinationis : propagationis verò in primordio. Glossis βωλοτρόφιον Pastinum, βωλοτροφία Pastinatio, Repastinatio:βωλοτριφαλία Pastilenda:βλοτροφῶ, occo. occilio, Pastinor, Pastino, μεταστρέφω χώματα Pastino, re-
pastino.
natura) natum.
excodicatur)ex quo dicatur.
vt fiat pascui) vt fiat pascuus : alij vt fiant pascua.
satione) sationes.
Repastina serati senex frugis] Repastinasse ratus sentes fugis vel repastinatas arati sentices fugis.
Repedare,recedere) adde Nonium in Repedare.
Repotia] *appotalis liber*) Repotialis, liber.
Repudium] vide l.101.l.191.ff.de verborum significatione. Glossis χωρισμὸς, ἀπόλυσις.
Repulsior) *Nec*) alij hæc:alij Ec.
Reque eapse) adde ℨ. Reapse.
sepe] decesse debet.
spem) sum.
Res comperendinata] vide Asconium in Prætura vrbana 3. in Verrem. & Ciceronem pro Muræna:10. Gell.24.& 7.cap. 1. hinc dies Comperendini. Macrob.1.c.16.
in diem tertium) hinc Glossis Comperendinatio τριήμερος ὑπέρθεσις trium dierum dilatio.
Resecrare) *Plautus*) in Aulularia.
Reserari)adde Nonium in Reserare. Glos. Reserat ἀνοίγει.
Reses ignauus) eadem forma Deses dicitur.
Pacuuius in...) Pacuuius in Armorum iudicio.
Residiare) Resultare.
Resignare)*pro subscribere*) adde ℨ Resignatum, & ℨ. Signare adde l.39.ff.de v.signific.
Resignatum as) vide suprà Dirutum ære, vbi dixi.
in tabulas refertur) reo fine in exercitu librati ij caducorum in lege vltima. ff. de iure immunit.
resignare)vide ℨ Resignare.
Resperſum vinum)alij Respersum 14.Plin. 12. sum pruosa respersio Tull.2.de legib.
Respicere) *autem &*) auem,est.
Respici auis) adde ℨ. Auspicium : hinc Spectio ℨ. spectio Varroni 5.de lingua : verbum Augurale.
Respublicas multarum ciuitatum pluraliter dixit C. Gracchus) id est, verbum Respublicas vlurpauit pro multis ciuitatibus.
P. Ennij) Penni lege Petronij. Fuit enim lege Petronia de peregrinis Roma eiiciendis Tull.de offic. & de legib. dixi ad l. 24. ff. de *manumiss.* l.11.in fi. *ff ad l.Cornel. de sicariis.* l.16.Cod. *ad l.Iul.de adult.*
Restat pro distat]forsasse legendum pro distat resistit: vt apud Nonium in Restare.1. Gell.22.
aut) ast.
Restibilis ager) Glossis ἀγὸς δὲ τῷ ἔτει νεωμόρος : cui opponitur Novalis: de quo

in l.30.§.Noualis.ff.de verb.signif.Restibilis ager Columellæ pinguis eundem veruacto opponit 2.c.10.4.c.13.
Retiario pugnanti] ne Retiario adde Isidorum Iuuenal.Satyr.8.Sueton.in Claudio c.34. & in Calig.Tertull.de spectaculis c.10. Valerius Maximus 1.Titul. de somniis. Artemidorum.
Non te peto,piscem peto) Quintilianus loquens de mirmillone,Viuum capere vult.
à Pytthaco) Idem Strabo 13.Diogenes lib.1.
Reus]id verbum passim in iure.& specialiter Titul.de duobus reis:adde Ciceronem lib. de Oratore.
Reus stipulando)qui & reus stipulandi in l. 1.ff.de duob. reis.
Reus promittendo) qui & reus promittendi in l.1.ff.de duobus reis.
quid horum &c.)quid horum fuit vitium iudici arbitróve reóve dies distensus: vel diffusus esto:vel diffusus est. vide l. 2. §. 3.ff.si quis cautionibus diffusus diffisus *v.l.* 2.§.3.*in* f.ff.si quis cautionibus, adde 4.Gell.2.& *Cuiacium l.113 ff.de v.significat.* dixi etiam ad leges XII. *Tabularum.*
*actor,reú(que)*actor reíque.
me) reus reuocatur.
... are oportere]Rhegiũ appellare oportere.
regione)regno.
[κατὰ μέσον] ἄξιον]alij [καταπονεῖν].
Rhinocerotem)vide 8.Plin. 20.
Rhondes sicadionque) Rhondes Icadionque. vide suprà Icadion.
quàm Iouis sed)quàm illa essent.
Rica]ea postea,sudarium dicta. vide Nonium in Rica.
quo Flaminica) vide Varr.4.de lingua.
patrima & matrima)vide suprà Patrimi & Matrimi.
Rica & Ricula]Turpilius apud Nonium in Ricinum , Interea adspexit virginem gestantem in capite riculam.
vt)vel.
Rictus)vide Nonium in Rictum & Rictus.
rixæ]vide l.4.ff.de vi bonorum.l. vlt.ff.de sicariis.l.52.§.1.ff. ad l.Aquil. Glossis Rixa μάχη.
rixiosæ)rixosæ.
ringitur) Glossis πικραίνεται, ὀργίζεται. adde Nonium in Ringitur.iisdem Rictum, Mensura oris.
Rideo,]*Canterio*)alij Cantherius.vnde prouerbium,in porta Cantherius.
nisi]de iis:alij id iis.
Ridiculus]hinc deridenda loqui.in l.4.§.1.ff. de ædilitio.
Renes]inde Renitiosus & Rienosus. Glossis νεφριτικός.
nefrundines)vide suprà Nefrundines.
Rigido]*locatus*)iocatus.
carula prata] campi cærula prata,ita Macrobius.
vsurum)surum.
surus) vide infrà Surum.
possunt]possent.
rustes]fustes.
Rigidum] *frigidum & pòst durum*) idem Nonius in Rig'dum.
Rimari)adde Nonium in Rimari.
Ritus mos]*in sacrificiis*)facit Nonius in Rituis.
Rinus)vide l.1.§.2. ff.de riuis.
non spe,consilióve)non specu,incilióve.
siue super terram fossa,siue subter specu) specus & fossa hìc opponuntur, vt & per specum ducere,& per apertum in l.3.ff.de riuis.
super]subter.
Robigalia) Anno XI. regni Numæ is dies constitutus. vti refert interpres Arati Latinus.
quem putabant rubiginem auertere)de rubigine,adde quæ scripsi ad l.15 §.2.in verbo aut latis feruore non assueto.ff.locati.
Robum) *robur*) hinc Glossis Robur μικάρδιον.
Robus quoque in carcere dicitur locus , quo precipitatur maleficiorum genus) Lucretius 3. Carcer & horribilis de saxo iactu deorsum. verbera,carnifices , robur,pix,lamina,tedæ. Plautus in Pœnulo, Vt ego detrudã ad molas, inde porrò ad puteum atque robustum Codicem.& in Captiueis, At ego faciam vt pẽdeas. nam in Robur te totum dabo Valerius 6.cap. 3.de robore præcipitati sunt. Tacitus 4 Annalium,Robur & saxum minitantium.quo loco robur & saxum rectè coniunguntur propter affinitatem pœnę cum præcipitatione è saxo, de qua vide l.25.in fin.ff.de pœnis.quibusdam Robur aut robus videtur idem esse ac eculeus,aut equuleus.Ac ne quid (quod ad hunc locum pertinet,omittam)sciendum est duas carceris partes præcipuas,Robur de quo nunc dictum est:& Tullianum de quo vide Sallustium:& Nonium 2.n.235.
Rodus)alij Rudus.adde infrà Roduſculana porta.
Constituit)constitit.
sensit)sensim.
obuiam)obuium.
saxum rudum)saxio rudem.
paxillum)pauxillum.
matexam]metaxam.
ruduſculo libram ferito] adde Boetium in Topica Ciceronis:dixi ad leges XII. Tabularum.Titul.de contract.empt. vbi de mancipatione. adde Ciceronem 4. ad Atticum 8.& 6.Epistol.penult.& 7. Epistol. 2. 5. Valer.6.
Roduſculana porta)alij Rauduſculana. vide Varronem 4.de lingua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rande]vide suprà Rodus.
Rogat]*ne lex Babia*) de qua vide Liuium lib.40.
Rogatio]Id ius singulare nostris auctoribus l.8.l.14.l.15.l. 16. ff.de legibus. Pliuilegium Ciceroni) de quo dixi ad leges XII. Tabul.) quod à lege ideo Festus hic ait differre. Cæterùm leges promulgatæ dicebantur si erant trinundino propositæ:rogatæ, cùm Tribus rogarentur,vellent iuberentne:latæ, cùm receptæ,& adprobatæ.
quod in omnes homines,réſve populus sciuit, lex appellatur) vide l.8.ff.de legibus.
Romam]vide Dionysium Halicarnasseum, Liuium.
Palatinus]vel Palatium.
Romus]alij Rodius.
Thespiáque)Thespiadásque.
Valentiam)v. Solinum c.2.
primum omnium)prima,alij primam.
Callias Agathoclis)Callinus Agathocles.
quosdam)quendam. *Gallatus*) Galtas.
Romam]Romanos.
non Romulam] vide Varronem libro 8.de lingua. v. Beneuentum & Segesta dixi Nouella 20.c.1.& in Omen 3.
Cincia,& pòst,familia)de Cinciorum familia quædam scripsi ad l.3.ff.si pars hæreditat.
Romani] . . *artificium* . . *cæperunt*) Fortasse hoc scripsit Festus, Romanos ciues agriculturam & militiam exercuisse: sedentariam verò artem per seruos & aduenas.vide Dionysium 2.& 9.
Romulia tribus) vide Varronẽ 4.de lingua.
Romulum]*à ficu Ruminali*) v. j. Ruminalis.
ruma)adde j.Rumen.Nonium in Rumam.
à virium magnitudine]est enim Græcis ῥώμη idem ac robur
Romulus & Remus] à virtute. adde suprà Romulum.
Rorarios milites] vide suprà Adscriptitij. & Varronem, Nonium in Rorarij. Glossis Rorarij ἀκροβολισταί. (ratore.
Roscius]*de oratore*) vide Ciceronem 1.de o- . . . *mense Augusti.*]Rustica vinalia mense Augusto.
Rosea]hunc campum sumen Italiæ, quod ad gramen,dicitur Plinio 17.c.4.
Rotundam]Rutundam.
Rubidus]*apud Plautum*)in Sticho.
Catina)Casina.
Ructare]vide Nonium in Ructus.
videres alios)videtis alias.
Cicero)Philippica 2.
Rufuli]Liuius 2.Ascon.1.in Verrem aliàs: Rutilias & post Rufuli *Lipsi 2.de militia.*
Consul faciebat) vel Dictator. Liuius 9. Polibius 6.
Rumen]vide Nonium in Rumen.
rumare)vide suprà Adrumauit.& ir frà Sub rumari. Glossis Rumat,ἐρεθισμοῖζει.
ruminare] vide Nonium inRuminare,Ruminat,Ruminatur.
Rumex genus teli]ex hoc loco Gellius 10.c. 25.emendandus,apud quem pro,rumigestri, falces,legendum,rumices, trifaces. Glossis alio significatu Rumex,λάπαθον ac Lapathiũ.
Spari)10.Gell.25 Glossis Sparus,εἶδος ἀκοντίου.
Ruminalis dicta est sicut) de qua vide suprà in Romulum.
rumis)rumus.alij Ruma,vt apud Nonium.
hædos subrumos) vide infrà Subrumari dicuntur hædi.
Rumitãt]*rumigerantur*,)inde rumigerulus. Glossis ῥυπαίνεται. Dicebant autem veteres non tantùm Rumigerare.vt hic:sed & Rumiferare,de quo vide Nonium.
se)tere.
Rupitias)Rupit.alij Rupsit.
in XII.)dixi ad leges XII. Tabul.
dederis)dederit.
Rure]Glossis.Rure,κατ' ἀγρόν.
ruri se]ruri fere se.ita apud Terentium.
Ruscũ]*amplius paulò herba & exilius virgultus*]alij & exiruis,nullo sensu:ita lego,herba & exilius virgulto: vel herba exilior virgulto.hinc Glossis Ruscum, γαμαιδάφνη,κλωσάτον,εἶδος βοτάνης.
fruticibus)fructibus. malè. sed & à fecibus vini fœculam vocant.dixi ad Varronem 6. de lingua.
solita]solitas.
ars & cet.]auri.alij ita,auri,arsinea,rete diadema,coronas aureas,fascias galbeos.
facie,galbeas)facilè galbeos: alij fascias galbeas.
galbeas] vide suprà Galbeum.
Ruspari] vide Nonium in Ruspari. Glossis Ruspinat,χειροτριβεῖ.
amaptimas) maritimas.
Rustica vinalia]vide suprà Roscij : Varronem 5.de lingua.
in luco libitinensi)anteà legebatur,in luci libiti à densi.
ipsius)antea,pius.
Rutacæsa] ea sæpius venditor excipiebat, seu recipiebat. plerumque disiunctim efferebant ruta & cæsa.v Ciceronem 2.de Oratore, & in Topicis:Nonium in Ruta:adde l.3. §.7. ff.ad exhib.l.66.in fin.ff. de contract. empt.l. 17.§.6.l.38.in fin.ff.de act.emp.l.241.ff.de verborum significat.l.2.Cod.de contr.empt.
contraxit]extraxit.
Rutabulum]alii Rotabulum.
otiosè)otiosus.
Nauius]Nauius, alij Nouius.
iri)viri,alij viro.
Rutila canes non procul à rubro] addè infrà Rutilium.
Rutilium]alij Rutilius, alij Rutilus. *rufum*

rufum significat) vide 2.Gel.26.adde j. Rutilæ canes.
Rutilius)alij Rutiliæ vel Rutilę.adde s.Rufum & Varronem 6.de lingua.
Rutrum]vide Nonium in Rutrum.
Sabatina]vide Florum lib.6.Liuium 6.
Sabini dicti]*P.P.*)id est præcipué.
Sabini quod...)*Sabini quod velunt somniãt*) Est species prouerbij.
Saccor)saccorum.alij, Sycomorum.
Sacella]vide 6.Gell.12.
Sacer mons]*Ioui consecrauerunt*) vide Dion.
locus]locum.
sacram viam]vide 3.October ea parte qua agitur de Sacrauiensibus.
Idulium sacrorum]edulium sacrorum malè.Idulia sacra dicuntur,quòd fierent, quot Idibus, & ab oue quæ quot Idibus immolabatur. Ouid. Idibus alta Ioui grandior agna cadit:dixi etiam ad Varronem 4.de lingua.
Sirenia]*Strenia*) vide Varronem d.loco.
nec)nec ita.
Sacramenti)sacramentum.
in Q.Thermium de X.)adde 3.Obstinato.
Sacramentum as]v. Varronem 3.de lingua.
sine eo quis interrogatur, siue contenditur) siue in rem agatur,siue contenditur.
plebu)militum. *posthoc*)postac.
Tres verò capitales)v.Reuardum 2.Varr.18. & 12.ff.de origine iuris.
facti)acti. *ex*)exigunto.
iudicare esseque)iudiciaréque esse, essèque.
Sacraui]*vere sacro nati*) vide infrà Versacrum:& Seruium 7. Aeneid.ad illum versum sacranæ acies.
Reates orti)forte Ardente v. Seruium dolore,notat enim opinione quorundam sacranas acies,Ardentium fuisse.
nam vere sacro) cum pestilentia laborarent veri sacrum vouerunt.
Verè sacro]Mos Italis fuit,vt magno periculi adducti vouerent quęcumque proximi vere nati essent,apud se animalia immolaturos, Seruius dicto loco.
Sacratæ leges]adde l.9. §. propriè 3. ff.de rerum diuis.
sacer alicui deorum) vide Macrob.7.adde Nonium in Sacrum. *sicut*]sic vt.
Sacrem] vide hunc locum emendatum 3. col.196.in Sacrem porcum.
Sacrificulus Rex &c.]qui ea sacra quæ reges facere sueuerant, facit Post reges exactos. creati Reges sacrificuli, & quidem primi M.Papisius &c. vide Plutarchum in Probl. Hic adde ordo sacerdotum.3.
Sacrima]vide hunc locum emendatum 3. col.196.in Sacrificium.
prælessum) alij præmerium, alij præmetium.vide suprà Premettum.
...primis fiet...] Sacrima sacrificium quod pro vuis primis.
Sacrosanctũ]Gloss.sacrosanctas ἀφιερωμένας. iisdẽ sacrosanctum ἅγιον,ἱερὸν,κεκαθαρμένον.
vt qui violasset,morte penas penderet) facit lex vlt.ff.de rerum diuis.
Sæculares ludi]videValerium 2.cap.primo. Horatium in Carmine sęculari. Zosimum. Porro deLudis Circensibus,v.Teusa Equitiis, v.Equiria Honorariis,v.HonorariosLupercolis.v.Crepos&Fabinorius Magnus.v.Negalesimo Magnos Piscatoriis,v.Piscatore Tauriis, v.Taurii Consanalibus, v. Consualia.
...ppellatur)appellatur Terẽtũ.v.j.Terentũ.
post centum annos)inde sæculares dicti. Est enim sæculum id temporis spacium.
Popillio Lenate)v.de Censorinum.
...stis furulis)hostiis furuis, fiebant enim hi Ludi Diti & Proserpinæ tribus noctibus.
Sagaces]vide suprà Piatrix, Præsagitio. & infrà sagaces. Glossis sagax ἐχίφρων,ἀγχίνους, παιοῦργος,προγνωστικός.
solertis acuminis]vide suprà .Præsagire.
cognoscere....)cognoscere posse sagacem.
saga]vide 3.Piatrix & Præsagitio.vide Nonium in Sagæ.
Sagmina]vide l.8.§.1.ff.de rerum diuis.
& Macrobius verbenas)v.Glossas.
arcebãtur]id est petebãtur.dixi ad Noniũ.
Scalos]Scapos,alij scopas.
Salaciam Deam]Glossis salacia, ἀμφιτρίτη.
Nymis,quæ & Salmacia.vide infrà Salmacis.
Salaria via]quæ & Collina.
Salias virgines]sacrificium facere.
in Regia cũ Põtifice palmatas]v.Varronem.
Saliorum]v.j.Salios. *Salicem*)idẽ)Verrius.
Salinũ in mensa pro aquali solitum esse poni ait cum patella] atqui nihil aliud saliuum quàm patella,in qua diis primitiæ cum sale offerebantur,vti refert Acron ad illa Horatij, cui paternũ Splendet in mẽsa tenui salinum.
cum fornax)potest esse exemplo legi 27.§. 9.ff.ad l. Aquil.
Salios]Glossis salius ἱερεὺς ἢ τὰ διοπατῆ ὅπλα διαπτύων.de saliis virginibus v.3.Salias,de saliariis carminibus,v.Axamenta Matrem Matritam: Pœnas:Pescia: Præoptat:Saturnus. Horum autem alii erant in vniuersos homines:alia in deos singulos:veluti Ianualii, Iunonij,Mineruis,v.Axamenta Saturnij,v. Saturnus.
ex Samothrace cũ Aenea deos penates) dixi ad Varronem 4.de lingua. *sunt*)dum.
Salmacis nomine nympha)Glossis Salmacia ἀμφιτρίτη,quam & Salaciam vocat. vt suprà Salariam Deam maris:vnde Salmacidus ἁλμυρός. Salmacidum ἁλμυρὸν: Salmaria aqua ἁλμυρὸν ὕδωρ.
quam qui bibisset vitio impudicitiæ mollescerent)id ita creditum vulgò vti refert Vitruuius 2.c.8.Verùm Strabo lib.14.in diuitias & ncontinentiam causam reiicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

antecedentium)accedentium.
Salmaci da) Salmacida.
sine sanguine & sudore) sine sudore & sanguine.
Saltum]*& pastiones sunt*) adde Varronem 4. de lingua. l. pen. §. 1. ff. si seruit. vind. l. 25. ff. de pignorat. l. 52. ff. de act. empti. l. 8. ff. de instructo. Inde saltus pascuus l. 19. § 1. ff. locati. saltus pastio. é quel. 8 ff. de instructo. ex his pergreges & pastiones fructus percipiebantur. l. 31. ff. de vsufr. l. 9. ff. de instructo. quin ex venatione arg. l. 62. ff. de vsufructu. Horum alij æstiui, alij hiberni: l. 67. ff. de legat. 3. l. 3. §. 11. l. 44. in f. ff. de adq. poss. l. 1. § æstiua ff. de aqua quotid. Horum custodes saltuarij. l. 60. in 6. ff. de legat. 3. l. 8. in f. l. 12. §. 4. ff. de instructo. His adscripti, saltuenses. l. 1. Cod. de fugitiuis colonis lib. xi. l. 13. Cod. qui militare lib. xii. hinc saltuenses fundi l. 13. Cod. de fund. patrimonialib. lib. xi.
saluti) alij salutis. legendum saltuis, vel salti, vel saltui. vide Nonium in Salti.
Saluares..] Saluares est cùm saltat senex. ita Seruius 3 & 8. Æneid.
C. Sulpicio) P. Sulpicio.
C. Fuluio) Cn. Fuluio.
Prætore vrbis] PR. VRB.
instaurati qui] instaurandique.
Pompinium] Pomponium.
non interrupta religionis] piaculum enim erat ludos interpellari. vide Arnobium.
ludos Apollinares] de quorum institutione vide Liuium 25. Macrob. 1. Saturn.
parasitorum Apollinis)
secundarum partium fuerit] *secũdas agere*) parasitari. vide Senecam de ira 3.
..sporta] Salutaris porta.
..vtationes) ob salutationes quæ pro prætori & Proconsuli exeunti in Prouincia fiebant. vide s. Prætor.
ludi Scenicos) de ludis Scenicis agit: qui & Megalesij. vide Liuium 34. & 36. Valerium 2. c. 1. Asconium pro Cornelio.
hestra) orchestra.
Sambuca] ita apud Vitruuium 6. c. 1. Est autem Sambuca hac significatione instrumentum triquetrum imparibus longitudine fidibus & sonis: adde Athenæum 14. Dipnosophist. Alij tamen legunt Sambina, non Sambuca.
machina) eo significatu sumitur sambuca apud Vitruuium 10. c. 22. Polyb. 8.
Sam..) Sambuca &c.
Samnites] *σαμνια*) *σαύνια.*
Samnio] Samo.
..anates] Sanates. vide 16. Gell. 10.
fortibus) fortibus. vide s. Forctum & Horctum. dixi ad leges xii. tabul.
Sanctum] vide suprà Religiosum.
sanctio) vide leg. 9. §. proprièff. de rerum diuis.
Sandaraca, genus coloris] vide Sandaracha. Vitruuio 7. c. 12.
Sanqualis nuis) vide s. Alites. Plin. 10. c. 7. eadem Sanga. vnde quidam putant eam auem fuisse in tutela Dei Sangi vt & Picũ in Martis: coruum in Apollinis: pauonem in Iunonis: noctuam, in Minervæ tutela.
Sanqualis porta]*ædibus Anci*) ædi Sangi. vide suprà Propter viã. & Varronẽ 4. de lingua.
Saperda, genus pessimi piscis] Saperdę Nonio, sapientes, elegantes.
sarcito in xii] dixi ad leges xii. Tab.
Sardi vernales] Sardi Venales. vide Plutarchum in Problem. Ciceronem ad Fabium Gallum. Liuium 5.
valentium) Veientium.
paretexta) prætexta.
E..corum) Etruscorum.
At Sinius Capito) Idem refert author de viris illustrib. quod tamen non admittunt Fasti. Nam Consules qui hic referuntur fuerunt annos DXV. Is verò qui triumphauit de Sardis anno DLXXVII. & DLXXXIX.
Sarpta vineta] Sarpa vinea.
sarmenta) adde l. 55. §. 4. ff. de legat. 3. Gloss. *ῥαχῖται βότρυος ἔχον.* Palmes, *ῥαχὶς ζωὴν* 9. Sarmentum.
Sarta) *Tyros*) Epiros alij Pylos malè. hoc enim Tyros antiquitus: quin & antea Tur & Sur, inde Sarranum ostrum. Virgil. 1. Georg. & Sarranæ tibiæ. Probus Ennium ait dixisse, Pœnos Sarra oriundos, id est Tyro.
Sartè ponebant pro integrè) vide Charisi. 1.
vocantur) locantur.
Sas] adde j. Sos pro eos.
nec] neque.
philosophia] philosophiam. Alij, sophia sapientia, quæ perhibetur: alij, sophia, quæ doctrina perhibetur.
Sati..] Saticulan, &c. vide Paterculum 1. Liuium 27.
Fuluius) Fluuius. P.) L.
Satis]*recitare*) rectare.
Satura]*& lex*) dixi ad l. vnicam in pr. Cod. de Latina libertate. Glossæ Satura *νόμος ἀπλοῦς ἀφειδὴς ἔχων*
Saturnalia Italia]*& mons Saturnius*) vide Varronem.
Saturno dies fastus mense Decembri) ea sunt Saturnalia. adde ritus Saturnalium ex voce Cereas.)
falx est ei insigne] vide suprà Opima & Fulgentium Mythologicis.
versus antiquissimi Saturnij) dixi ad Varronem.
Saturnus) Satirnus,
à saltionibus) aliis à saltu.
.. sacrificium, &c.

... sacrificium, &c.] Saturno sacrificium sit capite aperto. vide Plutarch. problem. Macrob. 1. Saturnal. Seruium 3. Æneid. 28. Plinii sexto.
...xum Tarpeium] Saxum Tarpeium v. infrà. Tarpeiæ: & Tarquitias Scalas: adde legem 25. in fin. ff. de pœnis.
Scænam]*re vocat*) re vocat, alij, te locat.
Scandu...] Scandulaca.
Scapten...] Scaptensula in Macedonia) Huius non meminit Stephanus, sed *σκαπτησίνης* Thraniæ nec metallorum etiam meminit.
S...] Scaptia tribus.
Sceleratà porta]*quæ & Carmentalis*) adde s. Religioni est.
Scele...] Scelerata porta.
Sceleratus campus]*defossa*) v. s. Probrum virginis Vestalis.
Sceleratus vicus]*corpus eius iacens fitiæ carpento superuecta*) v. Liuium.
Scena] ad le j. Secessita. *Scensas*] scenas.
vespverna) v. j. Vespernas.
Schedia) Glossis Sclodia. *Καμουλκὶς.*
Schoeniculas] *Plautus*] in Neruolaria apud Varronem 6. de lingua.
idem) Plautus in Pœnulo.
Schoeniculæ) schoeni v. Nonium.
Scirpus] scriptum. Glossis scripus *φλὶς πάνυ ὀξεῖς.*
in scirpo nodum quærere) Species prouerbij.
scirpo induetur ratis) scirpea induitur ratis: alij legunt, scripea.
id est an) iam te.
Scisco] Sciscо. vide s. Ni quis sciuit.
Scita plebei] id est plebiscita. v. §. 4. Inst. de iure naturali.
plebs) pleps.
Scitum populi] *Te.... &c.*) Terentius Phormione, satis, inquit, scita est. & in Heautõtim. At si scias quàm scitè in mentẽ venerit.
Scorta] vide Varr. 6. de lingua.
dicta) dicti.
Scorteum] Scranteum.
Scripta] adde Nonium in Scraptas. & Varronem.
excreare) adde Nonium in Screare.
Scribas] hinc scriba magistratus in l. vlt. §. 17. ff. de muneribus. inde scribitus in l. 1. ff. de muneribus: vel scribatus. vide Titul. Cod. de Tabulariis scribis, logographis & censualibus.
antiqui librarios & poetas: & pòst, at nunc scribæ librarij qui rationes publicas scribunt in tabulis) hinc librarij horreorum, caducorum, depositorum. in iure l. vlt. ff. de iure immunitatis: scripturarios vocat Nonius & Tabularios: quorum fit mentio in l. 18. § 10. ff. de muneribus. qua in lege recensentur Archeotæ & logographi. his adde librarios, calculatores & rationarios, de quibus in l. 15. §. 5. ff. de excusationib. tutorum.
Scriptum] scribtum. de ludo scriptorum v. Tullium 1. *de Oratore* & Nonium 2. *n.* 781. *in scriptat.*
vbi] vbi scribæ.
Scripturarius ager] alij scriptura ager publicus. adde Nonium 1. 172.
Scrupi]*aspera saxa*) inde scrupeæ: v. Varr. v. Nonium in Scraptas. Scuræ v. Nonium in scurrile duobus locis & Isidorum 10. in scrupulosus.
συρίζειν) *συγκρούειν.*
Scipiadas, &c.] Scipiades dicto, penitusque interemit ipsi, molli & deliciæ Luci, effigie atque cinędo & sectatori adsiduo quo rectius Scut...] Scutilum (dicas.
Se pro sine] Se pro sine exemplum vide infrà in Secordiam. Significat interdum dimidium vt in selibra & semodio. vide Varronem 4. de lingua, vbi de asse. (cium.
Secessitam] adde suprà Scena.: & infrà Se*fessiones, narrationes*] ab antiquo secere, quod est dicere. vnde Insequę apud Ennium, dic: & insexit dixit. vide suprà Insequę Glossis insequę *ἐπιτ.* & insero narro. (spita.
Secium libum] *secessita*) vide suprà Secc-
Seclusa] *mysteria*) adde s. Mundus.
Secordiam] alij, socordiam, vt & Glossæ.
ex se quod est sine) vide suprà Sed pro sine. vnde quidam hic legunt sed.
Sectarius veruex) alij sectatus veruex.
Sectio, persecutio iuris] vide infrà Sectores.
Sectores] Asco. 3. Verr. Sector, Æstimator, aut redemptor bonorum damnati atque proscripti: sectio, ea redemptio. adde Ciceronem 2. Philip. vbi de sectione bonorum Pompeij.
secus] vide Sexus. Charisi. 1.
sediculum) sediculam.
Seges] vide Nonium in Seges.
Segesta] *Beneuentum*) v. s. Beneuentum & quæ scripsi in Omen. (gnitia.
segnitia] vide Nonium in Segnitas pro se*seliquastra*) ita legitur in editione Haloandri in lege 4. ff. de supellectile. pro, sedulatia.
Sellæ curulis locus] Sellæ curuli locus.
Sementina feria] v. Macrob. 16. Serpsir.
Semis] S. literam pro aspiratione v. infrà
Sempronia horrea] *lege Gracchi*) de frumentaria lege Gracchi v. Ciceronem 3. Tuscul. & Flor. Epit. 60.
Senacula tria) dixi ad Nouell. de ordine sedendi quæ est 62. adde Gellium 14. capite 7. de Senaculo. v. Varronem 4.
D. T.] de Republica.
in quo exterarum nationum legatis senatus dabatur) Is locus Græcostasis Varroni 4. de lingua 33. Plin. 2.
Senaculum] alij Senatulum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Senatus decretum à consulto]hoc vult Festus, aliud esse Senatus decretum, aliud Senatusconsultum, huius illud partem esse. verbi gratia, vt si alicui decernatur Prouincia.

Senis crinibus nubentes ornantur.] Plautus in Mostell. gerendum censeo morem & capiundas crines. Idem in Milite, adducas matronarum modo, capillo ornato: crines, vittásque habeat. Cæterùm seni crines hoc loco, in sex partes distincti. Martialis, portabat vxor rufa crinibus septem.

spondeo)spondeant.

Senium]adde s. Anatem. & Nonium in Senium.

Sentes] *turba*) lupa. ratio enim carminis Iambium vel Pyrrhicum postulat.

Sentinare]19. Gellij primo inde Sentinatores.

sentinat satis)sentinat ratem.

Seplasia]platea Capuæ in qua vnguentarij negotiari solebant, de quibus vide Varronem 6. de lingua. hinc Glossis seplasiarius & seplasiarius παντοπώλης, παντοπωλεῖον seplasium, iisdem Seplatiarius μυροπώλης. adde Nonium in Seplasium.

Cicero)in Pisonem. vbi v. Asconium.

...septem stellæ]Septentriones septē Stellæ. vide Varronem, 6. de lingua. 2. Gell. 25.

Setimontio]*Faquali*)Fagutali.

Cermalo)Germalo.

Opita]Opitre.

Cispius]Cisition.

Mefitis]Dei s. de Luco. vide Varronem 4. de lingua & Seruium 7. Æneid.

Septimontium] vide Varronem quinto de lingua.

septem locis]septem montibus v. Plutarch. in Problem.

Cermalo)Germalo. vide suprà Germalus.

....chrum est]sepulchrum est.

....is dicitur] Sequester is dicitur. adde 20. Gell. vlt. Glossis sequester μεσίτης· ἔνυδρος σωλαχοφύλαξ (culna: μεσιτεία seequestro: μεσιτεία sequestratio.

ora...) oratione quam scripsit de indigetibus.

Plau...)Plautus in Mercatore.

Serilla]*Istrica*) Histricia.

subcus)subscus. v. infrà Subscudes.

Serpsit]*serpula*) v. infrà Serpula.

pro spiratione)v. s. in Semis.

..antiquis]serpsit antiqui.

Serpula]v. s. Serpsit.

Sertorem] *asserat manum*) adserat manum.

adsertor)v. s. Adserere.

seruatur)alij seritur, alij, seruntur.

Seruilius lacus]eo)ab eo.

Seruorum dies]*Tullius filius ancillæ*) & vt infrà, natus serua: vide Liuium 1.

natus est)ædem dicauit Dianæ.

Seruorum dies] *Idibus*)Idus.

natus serua) Sic Liuius primo. alij legunt seruus.

seruos)ceruos.

....in carmine] Sesopia pro sedilibus in Augurali & Saliari carmine vel Solia.

Sestertius quarta pars denarij quo tempore] v. 33. Plinium tertio Vitruuium 1. Mæcianum de asse.

Sestertij no....] Sestertij nomen.

bigati)adde s. Graue æs: 33. Plin. 3.

Sex suffragia]*adiecta*)adfectæ.

Sex Vestæ sacerdotes constitutæ)Numa quatuor virgines Vestales cum maxima creauerat. Postea Tarquinius Priscus duas addidit, vt essent sex cum virgine vestali maxima *quia ciuitas Romana in sex distributa partes, in primos secundósque, Titienses, Ramnenses.*

Luceres)L. Tarquinius Priscus tribus siue Centurias auxit: ac sex fecit primos ac secundos (quod etiam confirmat Liuius & Dionysius: Ramnenses primos & secundos Tatienses, primos & secundos Luceres.

Sexagenarios]vide Nonium in Sexagenarios. 12. n. 22.

eius)eas.

arguerit)arcuerit.

quo tempore primum per pontē cœperunt comitijs suffragium ferre, & pòst, de ponte) vide suprà Depontani. Inde prouerbium, sexagenarij de ponte apud Nonium dicto loco. v. Macrobium primo Saturnal. 5. Varro. 6. de lingua: Ciceronem pro Sextio, & adde Herennium pro Roscio. Quidium quinto Fastorum. Plutarchum in Problem. Quod ad pontes attinet, Pontes, mensæ erant angustissimę pedibus altioribus, singulæ singulis tribubus attributæ, in comitio vel foro ad tempus positæ quibus suffragiorum cistæ imponebantur, de quibus vide Ciceronem 3. de legib. Plutarchum in Mario.

Sextantarij asses]vide Varronem 4. de lingua vbi de asse.

quod]quo.

propter bellum Punicum] vide suprà Graue æs.

vt ex assibus qui tunc librarij erant, fierent sextarij)sextarij, id est seni. vt s. in Graue æs: 33. Plin. 3.

per quos cum solui cœptum esset) hîc locus facit ad intellectum legis 102. ff. de solutionibus.

Sexus)secus vide s. Secus. Charis. 1. virile. secus non virilis sexus.

aliter significat, &c.]aliter sexu, natura habitúsque.

agit)ait.

virili sexu adoptauit sibi) virile sexu adoptauit sibi. Nam antiqui sexus in neutro dixerunt. v. Nonium in Sexus.

sibina]fortasse id teli genus quod Gellius 10. c. 25. scibones nuncupat.

sibus callidus acutus]v. s. Persius Persibus.

sic versantu...]hîc agit de succula.

...pellant dolonem]superum appellant dolonem.

dolonem]v. Virgil. 7. Suetoniū in Claudio. alia significatione sumitur in l. 52 §. 1. ff. ad l. Aquil.

...orte moróque]morte moréque.

Sexto Tarpeio]vide suprà Saxum Tarpeium.

Sicilices]ita Gell. 10. c. 25. alij Silices.

Sicilibus]sicilicibus.

Sicilicum dictum quod semunciam secet)inepta etymō. Nam verbo Syro sicet, stultum est Latinam originem quærere.

Sifus]...*generatiua*)lege Riualicia, quæ de riualibus lata. Qui Riuales v. l. 1. §. 26. ff. de aqua quotidiana.

Signare]Scribere] v. s. Resignare. & Resignatum. Præter significationes signandi hic enumeratas à Festo hæ videntur adiiciendæ designare, ostendere, imprimere. v. Nonium in Signare: & Signata virgo, integra. v. Nonium in Signatam. Quin apud eundem, Designare, est cum nota & ignominia aliquid facere. v. l. 39. ff. de v. signif. & Requardum 5. Var. 10.

modo annulo signa imprimere] v. l. 22. §. signū & passim ff. qui testamenta. l. 1. §. si pecunia 36. ff. de positi. vnde signatores & signatorius anulus.

modo pecora signis necare] Virgil. 1. Georg. Aut pecori signum, aut numeros impressit aceruis.

...ri dicitur]signare dicitur.

consignare]adde l. penult. ff. de donat. inter virum: l. vlt. ff. de dote præleg. 1. acceptam Cod. de vsuris. l. 20. Cod. de pignorib.

Silicernium]Cicero 2. de diuin. Nonius in Silicernium, ait silicernium esse conuiuium funebre. hinc Glossæ Silicernium σκεῖδεπνον. ἡ χοαὶ τῶν ἀπελθόντων θέμις.

silicem]silentium. alij solum.

silentium] adde infrà siniſtrum & solida stella.

...oloſtate]Cæcilius oboloſtate. & Donatus in Adelph. v. Nonium variis locis. Plautadem.

Siluij]*Iulo*)Iulio.

Silus]alius est à Silone de quo v. Nonium in Silones.

naso susum versus repando) Glossis σιμοί.

Simpludiarea funera]simpludearia. alij simplutudiaria, quia simpli ludij adhiberentur.

D.T.)duntaxat. vt s. Senacula.

ludi corbitoréque)desultoréque. alij, ludi comitores, qui & corui: metaphora ducta à coruis qui ita volant.

ludorum]ludiorum. alij ludionum.

indictiua]v. s. Indictiuum funus.

Simpludiarea]simpludeatia.

Simpulum]v. Tertull. c. 13. Apologetici. alii legunt sympinium ex Arnob. 3. 6. alij sympuum. ex Iuuenale. vnde Simpulones. alij simpuuium, de quo vide Nonium in Simpuuium. Glossæ Simpalum κύαθος.

Simultas)Gloss. αἰτιολογεῖται ἔχθρα, ἀπὸ ἕδρας.

...in prouerbio) sine sacris hæreditas in Prouerbio. vide Plautum in Trinumo & Captiuis.

priuata]v. s. Priuatæ. & Publica sacra. dixi ad leges XII. Tabul.

relictúsque hæres sicut pecuniæ etiam sacrorum erat) Cicero pro domo sua: Quas adoptiones hæreditates nominis, pecuniæ, sacrorum secutæ sunt. Vopiscus in Aureliano, Iube vt lege agatur, sítque Aurelianus hæres sacrorum, nominis & bonorum totiúsque iuris. adde quædam alia ex 5. Gell. 19.

sic)sicut.

siniſtræ aues]*exorientes*)quæ nunquam occidunt.

Siniſtrum in auſpicando]*at silentium &c.*) hoc vult Festus Siniſtrum auspicium, lætum ac posterum esse silentium, quod non est interpellatum.

silentium]adde s. Silicernium.

dubij) vbi.

ad]at.

Siparum]*mimicum*)minutum.

Siremps]*quasi similis res ipsa*)quasi similiter malè. Nam Siremps dictio ex tribus composita quasi similis res ipsa. Quin πρὸς siremps in ablatiuo sirempse facere, testis Charisius libro 1. v. Brissonium 2. de formulis p. 117.

Sispitem]adde j. Sospes.

Sistere]*quod*)quam.

Sobrinus]v. l. 3 ff de gradibus. Consobrino, Sobrino.

Sodales]*dapibus*)datis.

Sodes]v. s. Cumalter. V. Sultis.

Solatum]hinc solati, qui hoc morbo laborant. 29. Plin. 6.

Solea pro)per.

robusta]robustea.

paries craticius) vide l. cum duobus 52. §. vbi Mela scribit, si duo vicini semipedes inter se contulerunt, vt ibi craticium parietem inter se ædificarentur 13 ff. pro socio. vbi quidam legunt concraticium. dixi ad illam legem. adde s. Intergerinus.

Solicitare]sollicitare.

citare]v. s. Procitare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Solida sella]*sit totum ait dictum solidum*) vide infrà Solla.

Solino]Idem Messala.

Consulo) male: sic emendo. Nam idē quod soleo, & ita solinunt, pro solent. Nequinont pro Nequeunt. v. s. Nequinunt.

Solipunga) Solipuga. alij, salpuga vel salpūga, solpuga, solpugna, solipugia, solipagna, solipaga. adde Plin. 29. c. 4. Liu. 9.

malefica) Veneficæ.

Solitaurilia) Gloss. θυσία ἱέτοι κρίου ἢ ταύρου.

Verueces) verbices sollum.

sceel totum) v. j. Solla. *caditur*) creditur.

putent) portent. *confusa*) confixa.

antiqua cōsuetudinis) antiqua cōsuetudine.

Solla]solia vel sola.

solla]soliar. *solo*) à sollo.

lauandi]cauandi.

à sedendo) ascendendo.

à sollo) solo. v. j. Sollo.

Solla) sola vel solia.

solia]soliare vel solla.

solliternium) solliſt. V.

Solliſtimum v. Tull. 1. *de diuinat* Attius. Pulcher in Auguralis disciplinæ libro primo) *v. Tull. 3 Epistolarum 4* vbi dixi) *humani*) humanæ vi vel humi cadant.

aui) aut.

Sollo osce) v. s. Solitaurilia.

quod nos totum) v. Solida sella.

jusa) Vasa.

solla) sollo.

curiosa) curiosa.

solliferreum) v. s. Solitaurilia.

solemnia) v. s. Solemnia & Solitaurilia.

Sollo]*Liuius*) Lucillius.

Solox lana crassa] Gloss. Solox ἱερὰ ἡ παχεῖα.

hirco) atque hirco, vel hircóque.

Solox]*Barathro*) *Barrato.* (pascitur) *al.* pascitur lana.

pascali) pastali.

hirco) *hirco.*

Solum]*aliubi*) alibi.

Soniuinio]Vtitur hoc verbo Cicero in Epistola ad Cæcinnam. 6. Epistol. familiar. 6.

Sons) Gloss. sontes αἴτιοι, ἀναίτιοι βλαβεροί.

Insons] v. s. Sons.

Sonticum morbum) Gloss. Sōticus morbus ἱερὰ νόσος. adde s. Insons. adde l. 4. §. 5. ff. de Aedilitio. vbi dixi.

qui nocent) qui noceat.

Soracum]saracum vel Sarracum Iuuenali Satyr. 6. & 5. vel sorracum Vitruuius libro 10. c. 1. ferracum Quintilian. 8. c. 3. hinc serraculum in l. Quemadmodum 29. §. 2. si nauis. ff. ad l. Aquiliam, vbi alij legunt seruaculum, seramen, ferraculum. verrinem, verriculum, gubernaculum.

Pla...]Plautus in Persa.

icillum) cicillum.

Sororiare) sororiæ.

fraterculare) v. s. Fratrare.

Fribolaria) friuolaria.

papilla) tum papillæ primum (primulum Faernus) sororiabant. illud volui dicere, Fraterculabant.

Ser oriare) sororiæ.

Sororium Tigillum] v. Liuium.

Metij suffetij] Metri Fusitij.

Curiatij) curiari.

sors & patrimoniū significat] Glossis Sortes χρησμοὶ, κλῆροι οἱ κεφαλαὶ δανεισμάτων.

Sortutilus]scrutillus: alij, Sartutillus, alij scrutillus.

sullus]suillus. *Sos*) v. s. Sas.

dea dearum]dea diarum. vel dia dearum.

Sos]*dea*) dia.

Sospes) adde suprà Sospitem. Glossis Sospes σῶος. hinc Sospitare j.

Sospitare]adde Nonium in Sospitem.

Spara]Glossis Sperus εἶδος ἀκοντίου. adde Nonium in Spari: Sparios, Sparus. v. Nonium 18. n. 12. Tullium l. 200. Milone: 10. Gell. 25.

murices) rumices

in M.) An.

Triumuirum) Triumuir.

Spectio]Augurum alij spectionem & nuntiationem. alij spectionem tantum habebant. Magistratus verò auspicia, spectionem, & obnuntiationem. Varro 5. de lingua. Cicero Philipp. 2. & 3. de legibus, & 2. de diuinat. 13. Gell. 14. & 15. spiciēdi verbum id & auguraleſt, v. Varro in 5. de lingua, Respici auis Auguribus quoque dicebatur, v. s. Respice auis.

quia) iis qui. *Spectu*]Specto.

Specus feminino) adde l. 1. §. 3. ff. de riuis. Nonium in Specus.

stirps aut) stirps vt.

Ennius]xvj. Annaliū, vt refert Priscianus. 6.

casu) causa vel caua.

sub monte alta) alte vel montes late.

intus patebant] in ius patebat. vel in tus patebat.

Speres autiqui pluraliter] vide Nonium in Speres.

Spetile) Spectile.

vilibus) villis vel suillis.

Carbonaria) *Aulularia*) vide Nonium c. 2. numero 633. in Præcisum.

pernam]aliter v. Nonium c. 2. n. 633.

fueres]hoc quid sit, quærendum.

spetile]spectile. *callum*]galium.

Spetile]specile.

Spicit sine prapositione] v. s. Auspicium.

Plautus]in Milite.

quod vbi Rex paulo, &c.) quos vbi Rex pulos specit de cortibus altis. alij, Quos vbi Rex paulò aspexit de collibu' summis.

paulo) dulo vel sedulo. *Contibus*)

contibus]pontibus. alij collibus; alij, cortib.

Spicum masculine] Speum masculinum. v. Nonium in Specus.

hunc stirpem] v. s. Masculino.

hanc amnē) v. s. Petronia amnis, & Perēne.

Spinther]*Plautus*) in Menæchmis.

Spintyrnix]Spinturnix: incēdiariam auem appellat Plin. 10. cap. 3. v. Iulium obsequentem libro de Prodigiis. Lamprid. in Commodo. Spinturnicium Plautus in Milite.

accusatrix, &c.]videntur hic verba alicuius Poetæ referri.

Spondere]*Compositis rebus diuinis*) adde s. Consponsor.

sponsis) bene sponsis.

Spurcum vinum) v. Nonium in Spurcum. Glossis Spurcus ἀνάθαρτος, ἀγνός.

Squallidum) adde Nonium in Squalam, squalare, squalidum, squalor.

Squarrosos) scarrosos.

Squarrosa) scarrosa.

Squarrosi]*rupicum*) rapicū. v. s. in Petrones.

Stagnum] v. Varronem 4. de lingua.

σταγνὸ) στεγνὸς : alio significatu Stagnum Glossis κωλυτεργεῖν, Stagnea καθιτέρνα. v. l. 9. §. 2. ff. de falsis.

Stalagmium]*ium*) tum. Virg. Aureum.

Stata]*de sacrificio*] de sacrilegio.

Statā]*cultu strauit*] id est fecit ac prestitit.

Statuliber] vide titulum ff. de Statuliberis. Glossis Statuliber ἐλεύθερος, χρόνῳ τινὶ διαδήσων ἐφ' ἑαυτῷ.

Status dies]aliis statutus. Glossis ὡρισμένη ἡμέρα, προθεσμία.

hostire] vide suprà Redhostire.

in Curculione]& in. de quo vide Ciceronem 3. officiorum.

& status conditus dies] dixi ad leges XII. Tabularum.

Stellā)*qua ex lamella*]stellā quę ex tamella.

Stellati) Stellatina tribus, de qua Liuius 6.

stellionem) stelionē v. Titul. ff. stellionatus. Plinium 30. c. 10. Virgilium 5. Georgicorum. Glossis stellio ἀσκαλαβώτης.

Stercus] v. s. Quando Stercus, adde Varronē j. de lingua, vbi de hominum diebus causa festi statutis.

Stipatores]*ait*) ait Verrius.

vnde & stipam qua amphoræ, cum extruuntur firmari solent) vel à stipo quod est firmo. vel hinc stipulatio dicta. Instit. de verborum ob. Isidorus 17. c. 7. stipare notat vocatā quod eo stipentur tecta, sanè hæc stipa qua an heres ea exstruūtur, firmari solēt, Tertulliano crux dicitur *Apologetici* 12. & 16. Hesychio κάλαμος. *qua*) quam.

destituantur) constituantur: vel destipātur.

Stipatores]*antiqui latrones vocabāt*) v. s. Latrones. hinc Nonio Latrocinari, militare mercede. Glossis Stipator σωματοφύλαξ, qui & iisdem satellis.

Stipem]*& id quod*) de eoque.

stipendium militi) Glossis stipendium ὁπλάριον στρατιωτικὸν μισθὸς στρατιωτικὸς σιτηρέσιον, μισθοφορά.

stipulari]hinc stipulatio Glossis ἐπιμέλησις ἐκδικαιοσία.

Sti...]Stirps.

à stirpe supremo] v. s. Recto fronte. v. Noniū in Stirpem.

Stiricidiū quasi stillicidiū] Glossis ἱδροδόσις stilla) Glossis σαγήνη, σαλαγμός. stalpa, Gutta.

Stlata) Gloss. Slatta πειρατικοῦς σκάφους εἶδος. *sed ea*) scilicet. v. Strenam.

stlitem] v. j. Strenā & Stritauum. hinc Decemuiri Stlitibus iudicandis. v. Quinct. 1. c. 6.

Stolidus]*vidi*) vide: al v. depugnare.

quia]*quid illi*) illic vel, ille.

Andronico) Androgyno.

oportuit]oporteat, vel oportebat.

Strebula) *Plaut.*) in Friuolaria quę nō extat.

Strenam]*tertiúmque*) initiúmque.

vt in loco & lite) diuersè tamen. Nam in Stilis & Stlocus S. & T. præponitur. in strena, S. tantum.

Striges) *coniunctè*) continuate.

Stri...) *Striga Glossis* λαχηνιάω, γυμνὸν φαρμακὶς. *Strigas*) σύριγξι & vt) σύριγα πομπεύειν τυκτίσματα σήγματα δι' ἀλοιῶν. Alciatus in Parergis.

Stritauum) v. s. Stlata.

Stroppus]στρόφιον) συρίσκιον. adde Nonium in Strophium. *diem*]*fidem.*

Struere) *instruere*) industria.

aut) at.

In XII.) v. l. 233. ff. de verbor. signific. dixi ad leges duodecim Tabular.

furere]fure vel fugere.

Strues genera liborm. v. s. Fercrum. Glossis strues ξύλων σωρὸς ἢ καὶ σωμάτων.

Strufertarios) Struifertarios v. s. Fercrum. adde Catonem in lib. de re rūstica.

Struices]*Plautus*) iu Menæchmis.

Strupi) Strui.

Strutheum]*Stultorū feria*) v. s. Quirinalia.

Stuprum) adde Nonium in Stuprum.

pergetis) pergentis.

Suadted]sed te. Idem Messala.

Suasum) adde Insuasum.

Plautus) in Truculento.

fumose) v. Noniū c. 16. in Impluuiatus color

Sub corona] 5. Gell. 7.

veneat.) veniat.

Subiugum]*ipsi eam*) specie iā vel speciē eā.

Sub vineam]v. l. 13. §. 4. ff. de re militar. adde infrà Vineæ. de vite. adi legem 13. §. 14. ff. de re militari.

Sub vitē)*summisit*]subiicit. *subit*) subiicit.

veles) adde infrà Velitatro.

Sub vos placo] v. s. Ob vos sacro: Eŭdoitiŭ.

supplico) supplicio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt in legibus)hæc exemplas nihil ad rem.
edendóque]etendóque.
Subditur dicitur Iudex) v.l.60.ff.de *iudiciis* vbi dixi.
Subiices)4.Gell.17.subiices Nonius.
vnde]inde. *aerio*)ærio,vel sonitu squo.
Subiici]*explandi*)expandi.
Subigere]subicere.
libro)xv.Iuris Pont.
Subleſta)hinc subleſta fides,infirma. v.Nonium in Subleſtum.
Sublicium) v.Liu.2.Plin.36.c.15. Varr. 4. de lingua & 6.Cæſar.4.de bello 3. Vitruu.3.Gloſſis Sublices, καταπῆγες οἱ ὲν ποταμῷ τῆν γέφυραν ὑποβαστάζοντες.
Sublimauit]adde Feſtũ in Sublimare.Gloſſis ſublimo ὑψῶ.
dixit)dixit Cato. (care.
Subluçare]Paul.5.Sẽt.6.§.actor.v.s.Collu-
Suboles)*oleſcere*)v.s. Adoleſcere.
adultæ)adulti. *indoles*)v.s.Indoles.
Virgilius)3.Georg.
Subrumari) v.s.Adrumauit & Rumen.
his vocabantur]rumis vocabatur.
lac]lacte. *Subſcudes*] v.s,Serillæ.
...bſidium)ſubſidium.
vt Plautus.....gite nunc ſubſ. ..t triario ſi) Plautus.Agite nunc omnes,quaſi ſolẽt triarij.
triario)Liu.8.v.Varr.4. de lingua.
Subſilles)Ipſulles.
Subucula]adde j.ſupparus.
Subuerbuſtam]dixi ad.l.1.§.8.ff. de fugitiuis:& ad Vlpianum Titul.1.§.11.
vlceroſam] viceroſam.
Subulo)*tibicen*)Gloſſis ſubulo αὐλητὴς, adde Varronem quaſi ſubflo.
Suburam]v.Varr.4.de lingua. Quint.1.
à pago Succuſano]Idem Varr.4.de lingua.
Succenturiare)*militia*] malitiæ.
ſuccenturia)ſuccenturiata.
Succerda ſtercus ſuillũ)Gloſſis Sucerda χοιρείας κόπρος adde Nonium in Sucerdæ.
Succidanea hoſtia)adde Non. in Succidia.
ſuccedendo) ſuccidendo.
Succingulum]*Plautus*)in Menechmis.
Succrotilla)Succortrila,ſuccotilla,ſuccotrilla,v.s.Crocotillum.
feminea]femina.
Sodellis]todellis .v.j.Todi.
...cula eſt machinæ genus) Succula eſt machinæ genus.v.hunc locũ reſtitutum ab Viſino s.col.186.Gloſſis Suculæ ὑάδες.
hyadas)Cic.2.de Natur.13. Gell.9.Virgil.1. Georg Gloſſis Succulæ ὑάδες.
Sudiculum)Seduculum.
Sudum]v.Nonium in Sudum.
Sufes)v.Senecam 1.de Trãquillitate 3.quoloco Medix non Ceryx legendum.
Suffibulum] v.Varronem.
Suffimenta]*dijs* bis.
prælio]pilo.
Suffiſcus)*fiſci ſimilitudine*)v.Aſconiũ 2.Verr. vbi de ſportis,ſportulis,ſportellis, ſaccis, ſaculis,ſacellis,fiſcis,fiſcinis,fiſcellis v. 20. Iſi.9.
Suffragat)*ſuffragatores*) v.s.hunc locum emendatum ab Vrſino col.213.
Sulce]*quia illi dicunt* ὅλκαδα)ita Latine litteram S.addunt Græcis nonnullis v.j.*Suppum.*
Sugillatum]κοίλον)κυλόν.
Suillum ſubire)ſurire.Gloſſ.ſurit ναυφᾶ.
Suffuerat)*ſub eodem lecto fuerat*) v.l.1.§.26. ff.de Sillaniano.
Sultis]*ſodes*)ſi audes: vel,ſodes,ſi audes.vide ſuptà Sodes.
vlicet in loco)ilicet,ire licet, illico.
ſcis licet)ſcilicet. *ſum*)*ſummam*) ſummã.
Summanalia)*ficta*)finctæ vel factæ.
Summuſſi)ſummiſſi. *ſit*)fiet.
Terentius) fortè in Adelphis,vt muſſitandam iniuriam dixit.
Agnorizomene) Anagnorizomene.
Supat)ſipat.vide s.Inſipare. *ſipat*)inſipit.
Suppellectilis)hoc ait,ſuppellex facit ſuppellectilis:ſenex ſenis.hoc nullam ſyllabam:illud duas adſciſcit.Vide Chariſ.1.
proportionis)portionis.
alia complura)alta comptum.V.
Supercilia in Lunonis tutela) Varro 4.de lingua eadem ſcribit.
luce)à luce Lucina.Pli.verò 16.c.44.à luco.
fruimur)fruuntur.
Supercilium) vide ſuprà Cilium.
Superesçit] vide ſuprà Eſcit.
Romæ]Romanis. *Attius*) Acer.
hinc)ſi. *ſedit*)cedit.
Superſtites] Cicerò pro Murænaaliàs, qui ſuperſunt mortuis incolumes.Inde ſuperſtitioſi.v.Cic.2.deNat.v.Non.in Superſtitioſus.
vindicias ſumere iubentur]dixi ad leges xii.
Supparus]vtitur hoc verb.Plaut.in Epidico.
ſubucula) v s.ſubucula.
Afranius] in Epiſtola.Sic Non.in Supparus.
Suppernati]eſt etiam adamas ſupernas, apud Macrobium 2. Saturnal.
Catu]Catullus verſus ad Coloniam.
...foſſa ligari ia...curi] in foſſa ligari iacet ſupernata ſecuri.Politianus,expernata: alii,ſeparata ſcripſerunt:& pro ligari,alii.liguri & ligeris.
Suppremum]*vt in legibus* xii.*Tabularum. ma tempeſtas eſto*]dixi ad leges xii.Tabularum,adde Varronem 5. de lingua 17. Gell.2. Cenſorinum de die Natali, item Plinium 7. capite 60.
Suppum]alij,Supũ Græci ὕπτιον v.18 Iſid.65.
ponentes literam]ponentes S.literam ita lego:& à me eſt, id quod ſcripſi s.in Semis & Serpſit & in verbo ſulci.
ſi ſuggeri)ſuggeris. *rogas*] rogas.
Surremit]v.s.Abemito.
manu] *manum.*
Surremſit]v.s.Abemito.

Surum]v.s.Crebriſuro & Rigido.
ferret] ferè.
Suſque deque]eo vtitur Plautus in Amphitrione 16 Gell.9.
Sutelæ]Fulgent.Plaut.in Caſina & Captiuis.
merula per verſus)memineris.
quod cantat colas)quos colax.
cum ſuo cuique]cum cibo tu quoque eos.
.....tique in Prouerbium)ſutrium quaſi cãt. Vtique in Prouerbium. v. huius loco emendationem s. col.191. de Sutrio. adde Liuiũ 1.
Sycophantas]*quoſdam*) quondam.
capite(capital.

T.

Tabellis]*citroue*)citróque. (tubernales.
Tabernacula]v.s. Adtubernalis & Con-
quod ex Tabulis)v.l.182.de verborum ſigni-
Tablinum]Tabiinum. (ficationibus.
dicitur,&c)dicitur publicorum rationum cauſa factum. Quòd antiqui magiſtratus in ſuo Imperio tabulas rationum ibi habebant.
Tædulum]*tædio*)tædium.
Tænias]*ſepulchrum plenum tæniarum*)id eſt coronarũ ſepulchraliũ:niſi Tænias interpretetis faſcias, quibus inuoluebant mortuos.
Tapocon]*Tampercon,Taencopõ, Taenptõ genus ſcribẽdi deorsũ verſus,vt nunc dextrorſum ſcribimus*)Huc referri poſſet,quod Cicer.2.de diuination.ſcribit Sybillam quædam verba, ita ſcripta reliquiſſe,quæ ex primis ſingulorum verſuum litteris conficerentur, quæque ab eodem ἀκεστιχὶς appellantur.
Tapocon]Tahenpocõ, Temperon, Tempocon,Taempoton, Tampercon, vel ἄτωδεν κάτω vel κάτωθεν ἄνω.Huius enim ſcribendi moris meminit Diodorus 2. inf. vt nunc dextrorſum id eſt à ſiniſtra ad dextram.
Tagax]*à tangendo*)à tegendo. alij à tagendo,quòd aliena ideo tagat,id eſt,attingat.
& mutonis manu præſcribere poſſe tagacem) & Muſconi manu perſcribere poſſe tagacem. Nonius. (Atticum.3.
Tages]vide Ciceron.2.de diuination. & 6.ad
Talaſſionem] alij Thalaſſionem,alij Thalaſſium.v.Dyonyſ.Liuium, Plutarch.
calathus]v.s. Calathus.
Talentorum) adde de Talento Euboico.s. Euboicum:de Babylonico, Aelianum 1.c.22.
Atticum ſex millium denarium) Idem Plinius 35.c.11. Liuius 34.Athenæus 4.c.6.
Rhodium &]ſeptem millium.
quingentorum] quadrigentorum.
duodecem millium) ſex millium.
trium denarium) trium millium.
Taliam]Tallam. *Talionis*] v.20.Gell.1.
Si membrum rapſerit) dixi ad leges XII. Tabularum.
rapſerit)ruperit vel rupit.
Talipedare]v.s.Taurij.
Tam]*præpoſitiuam*) poſitiuam.
Nonius]Nonius.
ſcriptum ſit)quod ſcriptum eſt.
ſubimus]audimus. *quanquam*)quam.
eſcator)è caſta. (poſitiuam.
Tam]*præpoſitiuam quandam*) præpoſitiuã,
Tam modo]*Attius*)Plautus idẽ Trinũmo.
Tama]*cum labore*)v.s.in Flemina.
Lucilius) Lucretius. *neboa*)v.s.Boa.
Tame]*in carmine*)Saliari.
Taminia vua]via,Fammina, malè. v.Plin. 23.c.1.alij Flaminiali.
Taminia]*vua*)via.
Tandem]*Cicero*)2. Catilinar.
Tappete] Tapete:eſt autem tegmen vnicè pictum coloris, variis:maſculini & neutri generis apud poetas, v.Nonium.
Tapulla lex de conuiuiis]
Tapullam legem) Tappulam.
Tapullam)*Tapulam*,eſt autem Tapulla cognomen Villiorum ex qua familia P. villius Coſ.*v.Liuium lib. 51.in fi.*
contere)contemnere.alij concere,id eſt congerræ.
Tarmes genus vermiculi]v.Vitruuiũ. Plautum in Moſtellaria.Iſidorum.
Tarpeiæ]de qua v.Varronem.
Tarquitias) Tarquinias. adde quædam ex verbo,Saturno.s.
appellatas] dictas.
Tartarino]*Ennius*) v.Varronem 6.de ling. & Probum Eclog.6.Tartarino prognato pakida virago.
Tatium]*Tatiani*)Titini.
Taurus]*rapiant*) pariant.
Taurum ludi) adde Varron.4.de lingua emendatum s.vel Taurici.
diu vendita]diuendita.
Taurium]*tauricos*) taurios.
Taurore ſpecie ſimulachra fluminum cum cornibus] vtCornibus ita pingitur Liber Bacchus *v.s.Cornua & Liuia.*
Taxat]*arbitroue*)arbitrione.
Tegillum]*cuculliunculum*)cuculliuinculũ.
Plautus]in Rudente.
Tela]v. s.Arma in f. (arma.V.
armum vocari exiſtimandum eſt]eſt quam
Temetum]Gloſſis Temetum οἶνος.
ſequimini]ſequimini præ.Minatæ ſequere: Temeti timor.
in duobus doſſonis]eſt Atellana Nonij:haud nomen Comici.
temulantiámque tollite]exigito temulentiã.
Tempeſtatem]v.s. Intempeſtam.
Templum]v.s.Minotaurus v. Varronem 6. de lingua.
Tenite]Teniræ.
Tenſa]Thenſa. Gloſſis Thenſæ ἅρματα θεῶν. adde Varronem.
Tentipellium]*promo*) primo.
medicamentũ quo ruga) Græci φάρμακον ῥαφανίδας.
inducis)inducitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Terentum locus] vide suprà Pascales & Sæculares. Auson. in Ternario, Trina Terentino celebrata Trinoctia ludo.
Termes] *nimis*) minus.
Termino] *(sacrificabant)* sacra faciebant, vel fiebant.
Terminus] super eum foramen.
Tertium] *quintus*) cos.
Tesca) Telqua. Glossis κατάκρημνοι, ῥάχεις, ῥυμοὶ τόποι. v. emendationem huius loci apud Varron. 6.
Thalea] Thaliæ.
Thomices] *Tortæ*) torto.
Thræces] *palmularum*) parmularum, paruularum.
Throcum] Thracum, vel Thronus.
Tyberis] v. ℈. Albula.
Tiberis à Tiberi in eo cecidisset) *Idem Liuius*) Tibris à Tibri. alij à Tiberi rege Aloriginum: alij ab eo rege quem Glaucus memoris flumẽ in Italia interemit *Seruius 8 Aeneidos*.
Tibicines] *ædificia*) ædificiorum tecta fulcra.
Tifata] *locus*) lacus.
Tigni iunctum ædib.] *ne ædificia deteriorentur; vineæque*) *ne vinearum cultus deseratur. concapu*) concaper. vel è concapu ideſt deseret. vel capulo. alij concapes. dixi ad l. j. ff. de tigno iuncto.
Tinia] Tiniæ.
Tippula] *Timulees desidat*) decidat.
Plautus) in Persa.
Neque Tippulæ leuius] adde Non. 2. nu 852.
Titinnire] Tintinãt, Tintinnabũt & Tintina.
Titinnire] Tintinire Nonio. vnde Tintinnabulum. Glossis κωδώνιον. & Tintinnaculum κώδων. dicitur & iisdem Tintinabulum. hinc Tinnitus ἦχος χαλκώματος Cyrus.
molle] mollein, molæ.
tintinnabant) tintinnabant.
Afranius] in Vopisco. Sic apud Nonium in Tintinnire.
Titinillitium] Plautus in Casina. v. Fulgentium Placiadem.
Todi] *todillis*] v. ℈. Succrotilla.
Togatarum] vide suprà Prætextatæ. Togatas Græci Palliatis opponunt. Togatarum aliæ ingenuarum personarum, quæ prætextatæ: aliæ vilium personarum, quæ Tabernariæ.
Tolerare] *Aut*) haud.
fecedere] ie cæde, se cæder.
Toles] Tolæ.
Tollenno] alij Tollenono. Glossis κηλεῶνες & Ciconia.
Tolenno) v. ℈. Reciprocare.
Tongere] *Tongitionem*) tongionem.
Tonsam] *remum*) Glossis Tonsæ Copæ.
Asota) Sotadico Scalig. 4. Varr.
aliusᵉ in mari) alius in mari vult magno tenere tonsam: alij Rhetorica tongent. Scalig. 4. Varronis.
Tonsillæ] *palus*) v. ℈. Perimnesius.
littore in lada edite) littore editè.
Medio] Medo.
Phinidis) Phœnissis.
Topper) cito. *virei*) vires.
vnde] vndæ. *tunc*] te.
inueniuntur) inseruiuntur. vel inseruntur.
Torrens) *quamuis*) quius.
Trerinũ fluuiũ) v. Cuiac. ad l. 157. ff. de v. sig.
Torrere] torreri à torreo.
eadem in opera) ædet vel Aedepol.
Plautus] in Casina.
Torrere) torreri.
Transtra] *pariete in parietem*) per parietem, vel ex pariete.
Trepit) Trapit vel Tropit. V.
turbatione) trepidatione.
Tributorum] *alia in Capite, alia ex Censu*) l. 32. in fin. ff. de vsufr. legato. l. vlt. ℨ. 7. ff. de censib.
Trientem] Liuius 6.
Trifax) ad Gell. 10. c. 25. in fine. eo modo Bifax dicitur.
Trisulcum) quia incendit, fundit, aut terebrat. addè ℨ. Manubiæ. Seruium 2. Aeneid. Tria fulminum genera, quod afflat. quod incendit, quod findit.
fulgur) fulmen.
Tritonia] Tritogenia. Trogenia.
Tritonis) Trogenis.
Troia] *tusus*) Iunus M. S. Vrs.
Tromentina Tribus) v. Florũ 6. Epit. Liuiũ &
Tromento) Tromente.
Trossuli] v. 31. Plinium 2. Trussuli.
Truo) Trumo Gloss. Tribuo, Tinuero.
onocrotalus) de Onocrotalo v. 10. Plin. 47. aliàs, Truo verbum idem quod moueo, v. ℨ. Autruare.
Tryga] Trygon.
vinum] humum.
Tubilustria) v. Varron. 6. de lingua. Ouidiũ 3. & 5. Fastorum.
Tuditantes] Tuditatores. hinc Tudiculare Nonio. Glossis Tudicatores κλαυσιγέλοι.
Tuor] Tueor.
tueor] tuor.
... via à lecto] Tuguria à lecto. v. hunc locum emendatum ℨ. col. 17.
in V....) in Virgine.
.... bolimæo) Cæcilius in Hypobolimæo.
Tullianum] *lij*) Tullios alij.
tullij] tulli. qui Sophocli σκυφίας, salientes. dixi ad legem Lines 15. de act empti.
Siluanos) siluanos.
ornatur) oriatur.
Tumu...] *Tumultu militis*) v. hunc locum emendatum ℨ. col. 128.
... Aelius) Tumulu stilo.
quam Italicum aut Gallicum) idem Cicero 8. Philipp.
Aelius) vide hunc locum emendatum ℨ. col. 218.

Turbellas] Turbelas.
Plautus] in Pseudulo.
quales quantas] quo alto, vel quo pacto.
turbellas] turbelas.
Turrhenos] Turannos.
Tusci] δύσκολον] θύσκολον. V.
vnici studici) vnicè studiosi.
Tuscum vicum] Varr. 4. de lingua.
descendente) discedente.
Tuscus] *obsidione*) obsessione, MS. Vrs.
Tutulum] vide Varronem 6. de lingua.
Argeos) Argeus & Tutulatus. Varr.
Tyria] *hunc ferriũ autem*) hũc ferreũ autẽ, Lipsi. Quæst. 20. V.

Acerram] Varrus.
& alij) & Ælius.
Vagorem] vide Nonium in Vagor.
qui clamor) cui clamas.
Vagulatio] Valgulatio.
in lege) in libro.
defuerit) defugerit.
ui tertiis) certis.
ob portum) vide suprà Portum.
obuagulatiũ) obualgulatum. vide suprà Obuagulatum.
Valgos] *qui diuersas suras habeãt*) Valgum Nonio intortum. Glossis Valgium στρέβλον.
talis) saulis.
in Sitilitergo) in milite. alij, in Scythe liturgo.
sit) sin.
brocchum] boccum.
Vallescit] hinc euallefacere Varr. apud Nonium in Posticã, vbi corruptè vallem fecerunt.
Valuoli] *facti*) fustibus.
Vapula] *vapula ergo*) vapulare ergo.
ideo dico] id ego dico tibi.
non tu &c. non manes? vapula.
Vastum pro magnum] *Pacuuius*) Imò Varro Manio. apud Nonium c. 2. numero 347. & Pacuuius Teucro.
Quales scabres, &c.) squale, scabréque ita lego apud Nonium c. 2. numero 437. vide eundem 2. n. 891.
quod) quamque.
Ve vitiis] vide Liuium 5. Plautum in Pseudolo.
Ve vobis] *ve nobis*) in nobis. vel in vobis.
Vecticularia] *qui vectibus parietes alienos perfodiunt*] In Græcis τοιχωρύχοι.
Vegrande] Adde Nonium in Vegrande.
Plautus Cistellaria] Plautus Aululatia.
Veia] vide Varronem 4. de lingua.
Veiarij] Veiari.
veitura] veiatura.
Vel] *Conligatio*) coniunctio.
scilicet) *sed non.*
Velati] vide suprà Adscriptitij. Velites quasi velati. adde Nonium in Velare.
Velitatio] adde suprà Sub vitem. adde Nonium in Veles & Velitatio.
Plautus] in Menæchmis.
Venditiones] *olim dicebantur*) Venditio pro locatione dixi ad l. Veteres. 19. ff. dect. empt. & vend.
Ver sacrum] vide suprà in Mamertini, Nonium in Ver sacrum: Liuium 34. Seruium 7 Aeneid. ad Mexosum sacranas acies.
Vredis] veredas. veredos Glossis Veredus, πῶλος. Pullus, equuleus.
Vergilæ] Vergiliæ. Glossis Virgiliæ, πλειάδες.
Vermina] hinc Verminari, Nonio.
Vernifera auguria] *mensalia*] Messalæ, malè: de mensalibus Auguriis. vide 28. Plin. 2.
Versuram facere] *qui mutuabantur ab aliis*] *dispunge qui ferent*) *lege ferrent versuti*) adde Nonium in Versutos & versutiloquas.
Verticulas] Glossis Verticulum ἀποδύλιον.
Veruncent) Verruncent Nonio, in Veruncent.
Pacuuius) in Chryse apud Nonium in Auerruncare.
Verãta] veruta. adde Noniũ in Verutum.
Vescor] adde Nonium in Vesci.
Vesculi] Vesces. Vescus. Glossis ὀλιγόσιτος.
paruæ & paruum Iouem) prauæ & prauum Iouem.
Vescus] adde Nonium in Veseum. Glossis Vescus & Vesces ὀλιγόσιτος, ὀλιγοδεής.
Vespæ & vespiliones] Vespilones.
vespulones] vespulæ.
Vesperna] vide Cæna & Scensam. vide Donatum.
Vesperugo] Glossis Ἕσπερος. adde Varronem.
Plautus) in Amphitryone.
Vesticeps puer] alio significatu Vestispici. Nonio, vestium custodes.
Veteratores) *Cannius*) Gãnius, Sannius, Granius, C. Annius, T. Annius, Canius.
Veterinam] *iumentum*) ὑποζύγιον, quod vehere potest: vide Nonium in Veterina. Veterinarius Glossis ἱππίατρος.
Veternosus] vide Nonium in Arquatus.
grauisomno] ita Virgilius, pro Lethargo.
hydropicum) pro phtisi. Ver. apud Apuleiũ 9. Glossis Veternosus φθισικὸς, ὑδρωπικός.
Viatores] Sumitur etiam Viator pro vicimagistro. Glossæ vertunt ἀμφιδρόμον. Viaculum, ὁδὸν ἐπιμελόμενον. vide quæ scripsi in verbo Lictores suprà.
Vibrissæ] Vibucæ. Glossis Vibrucæ, τρίχες ἰνοῖ. Legendum τρίχες ἰνῶν.
vibrissæ] vibrissare.
Vici] *villas non habent*) villas habent.
magistri pauicique) magistri pagi qui quotannis creati fuerint. adde de magistris vici ac pagi, suprà, Magisterare.
ædificij) ædificia.
ijs) *viis.*

Vicarij) Vicani. Glossis Vicani, κωμητικοὶ.
(prædonias) oppidin s. alij, aut in oppidi viis.
vicarij) Vicani.
Victimam) Glossis Victimæ, τὰ μεγάλα θύματα.
quæ ad hostis victos) quæ hostibus victis. alij, quæ ob hostes victos, sic hostia, hostibus à comitis hostia nomen habet, Ouid. dixi ad Varronem.
Victus) hoc verbo vtitur Terentius in Eunuch Glossis Victum, μάμμαμμον.
Viget sed] uon.
quæ) quæ.
Vinalia) duplicia, quę Veneris, mẽse Aprili eaque veneralia: quæ Iouì, mense Sextili.
Viciam) Viciam l. Isidorus x. in peruicax, notat viciam apud veteres dictam victoriam, & inde herbam vitlam, victorialem.
Vindicię) Vindicias. vide hunc locum in Schedis suprà fol. 238. adde quæ scripsi de Vindiciis ad leges XII. Tabul.
de quibus controuersia est) Glossis Vindigesiæ, τὰ ἐν μεσοδικήσει πράγματα.
vindicias neque sacra, neq; in numẽ veretur] vindicia, numen neque sacra veretur.
Ser. Sulpicius ...) Seruius Sulpitius nomine etiam singulariter formato vindiciam esse ait rem de qua controuersia est.
tulit .. si volitis) tolit rei sue litis.
arbitres tres dato) tot arbitros aeris.
fructus) fructi.
Vinea) *etiam militares*) Sic Varro 4. de lingua. vide s. sub Vineam.
Vinulus) Glossis Vinnicus, ταχέως.
Plautus) in Asinaria.
Viritanus ager) *viritim*) virenti.
Vtilige) *non*) uum.
Vitulans) vide Nonium in Viculantes.
vt prato vitulus) vt partu.
Viuatus) Viriatus: ita apud Nonium in Viriatus viriatum magnarum virium.
Viuissimus) *à videndo*) viuo. Glossis Viuidum, ζωτικὸς, Viuidè, ζώντως.
Vis] vide suprà Citimum.
Vmbræ) Neptunalibus, & aliis solennibus. vt in solenni Annæ, Perannæ. vide Ouid.
Voigram autem] *fecilitram*) fucillantem.
Volones) *cladem*) plagam.
Volturnalia) Volturnalibus, Volturno Deo suo sacra faciebant Glossis Vulturnus, ὄνομα.
Vruat) vide Varronem 4. de lingua.
quæ sit) sit.
occ.. caput) occultat.
Vxorium) ἀγαμίου δίκη. vel alibi ὁ ἄγαμος καὶ ἀκληρίου.
as populo dedit] res male.

NOTAE ET VARIAE LECTIONES IN NONIVM.

IBYRIENSIS] Tiburticensis. De compendiosa doctrina per literas. ad filium) delenda hæc videtur inscriptio: nec enim hoc primo capite ordo literarum seruatur.

CAPVT I.

Cæcil.) vide Ciceronem in Catone maiore.
esse odiosum se) alij, cum ipsum esse odiosum.
mala ergo est merx) mala est merx, mala est ergo, V. mala est, merx mala est ergo. sic infrà in cap. 3. num. 13. mala est ergo, Turneb. 17. Aduers. 21.
reticenti) recenti, Iun. alij, reticentia. Est qui hunc locum ita restituit; SE. Lapit cor cura, ærumna corpus conficit. N. Parum est, quòd te ætas malè habet, ni etiam hic ad malam, Ætatem cruciatum adiungas reticentia? Ecfare: quæ cor tuum timiditas territat? SE. Mane, expedibo actutum, ibi quod contra rogo respondeas.
senium ipsum positum] pro malo I.
sesemet diebus] alij, sæpe meis ædibus: alij, quor pestes, iurgia, selemet hiced emigrarunt ædibus.
operequa actor) operæ coactor. cantor &c.
mihi ha sunt nuptia] mihi nuptia est, Iun.
Trebellius multo) Trebellius multo.
compendio) compendi, Iun.
velitari te xes tamen] velitarier restamus. Velitari, id est, velitum more pugnare.
Syrus &c.) sirus. alij, Si rus scorto constituit, claues illico abstrudi iubeo, rusticæ ne sit togæ, Copia. id est tecti quo loco τὸ rus constituere notandum: vt ex Cicerone, constitui in Tusculanum: & Iuuenale, nocturnæ, constituebat amicæ. Alius ita legit. Syrus, Cum scorto instituit ire, claues illico abstrudi iubeo, tecti ne sit copia.
audiui) at cui.
hyatus) cyatus.

& fœdera tollent) Tanti se temporis montes & fœdera tollent.
aufert) fert.
5 ducet] duce.
quadrupedum] quadrupedem.
doma in frena & iugo) domabit in frenum, & iunget validè, cuius tenacia infrenari nimis nequit, Iun. doma infrenem, & iugo valido, quarum tenacia infrenabilis. Scal. doma infrenum, & iunge validè, equorum tenacia infrenari nimis nequit, Lipsius ex Varr. Codice.
Vixisti durus, difficilis, tenax) vixisti tristis, durus, Lips.
8 amanti) quin amantis I.
Hoc quæro ignoscere istic solent nectis minoris noxia serum, si fortè quasi alia res vini cauo) olum vt ne habeas noxiæ seruum, si fortè quasi alias res vim paro, Iun. hoc quæro ignoscere. Istic solent, vel habere minoris noxię seruum, si fortè quasillarias inibi tago. Palm. Quasillariæ, quæ & quassitariæ Petronio codicariæ ac familiæ pars sordidissima.
Musconis] mutonis, ita legendum, de quo vide Festum in Tagax. Horat. 2. Satyr. 1.
Aiace) tagacem Iun. vt apud Festum. Varro Cosmotoryne, ἀεὶ φθορᾶς κόσμου.
Phrygio qui puluinar &c.) Varro κοσμοτορύνην, Phrygio qui poluinar poterat pingere. soliar. leuigabat Scal.
soliardè vigebat] solida arte vigebat Iun. soliar desingebat. Turneb. 17. aduers. 21. soliar leuigabat Scal 4 ne lingua.
11 meruerit) meminerit.
12 ô pestifera, pontica, fera) ô pestifera sonticafera. Sontica, id est noxia: vnde sonticus morbus, sontica causa.
velle tollutim hic semper incepturus videtur) velle tolutim hic semper necessariu videtur.
Varro Triodite Tripylio ἐκ τριῳδίτου τριπύλου] Varronis satyrâ cui nomen Tituiale Trifolium: seu de triplici secta eorum, qui voluptati, qui contemplationi, qui actioni essent dediti: vel de bonis animi, corporis, & vitæ seu externis.
vbi insilui in cocleatum equuleum) in coleatum equuleum T. ad canterij dissimilitudinem hoc dicit Turneb. 17. aduers. 21.
13 Acherontius capularis) Acheronticus tã capularis capulo proximus.
Nouius Pappo Præterito] Nouius: Pappo præterito. Est autem titulus fabulæ Pomponij.
inuitaueris) inuitabis.
Varro Cosmotoryne ἀεὶ φθορᾶς κόσμου) Satyra in qua Varro dicebat omnia in antiquum chaos redituraa; ac permiscenda, non secus ac in cochleari (quæ Græcis τορύνη) omnia quæ in olla. Turneb. 17. aduers. 21.
23 propter cunam capulum positum &c.] propter cunas capulum positum est. Nutrix tradit Pollinctori: detis habenas animæ, Labidum ventus nos flamine sudo suauem patriam perducit Guilel.
14 heliopropo olfacit) Iun. helluo κυνὸς ἐπαφᾷ olfacit Iun. heluo probè olfacit temetum Muret.
15 τὸ σῶμα] τὰ κῶλα.
sum mollior] sub mollior Iun.
magis vsque saltat quàm ego V.) malacus æquè est quàm ego Iun. & Pith 1. aduers. 17. magis aptus est quàm ego V. Camer.
meritò vt quietus, ac demissior probãdus] merentis vt quietus ac demissior probandus. ἀξιοῦσθαι ἡρωικῶς, ἰωνικῶς κινεῖσθαι. Turn. eo sensu: Melior est & quietior in luctu & mœrore, siue heroico more luget, vt Achilles: siue Ionico, vt Cinædus.
ἄξια &c.) ἀχιλλέως ἡρωικῶς, ἰωνικῶς κινεῖσθαι. Iun. præfert Achillis in serua Briseide amorem, molli & honestatis fines supergresso Iun. ἀχιλλέως ἡρωικῶς ἰωνικῶς κινεῖσθαι, Turneb. vt suprà.
16 cui suspirium tradidit &c.] ipsus spiritum cui tradidit qui med est animi exercitus. vel, ipsa spiritum cui tradidi, qui mei est animi exercituar, vt exercitus hic sumatur pro exercitio.
18 alu) id est alius, Lips.
illicitè) illicit.
19 hominis) nominis Iun.
minis] mimicis Iun. inimicis.
fur dominum] Endo manum. legẽdum. Endo ferto manum Cuiac. 10. obs. 10. dixi ad ll. XII. Tab. de iudiciis.
21 excitari) exsilire Iun.
& pullos peperit fritinnientis) & pullos peperit fritinniẽtes, Quos non lacte nouo leuata pascat, Sed pancarpineo ocimo coacto Libamenta legens caduca veris Ad quos tum volucres venit pusillos Vsque ad limina indica, esca vilis Scal. in Coniect. Varr.
22 tractum à vestibus sine flocco) malim à floccis. Plaurus, duo defloccati senes.
debebas) audebas I.
26 conciones maxumas) cociones maximos.
Atellanas) Tellenas MS. I. vide Arnobium aduers. Gentes, & Iunij Adagia.
28 coagmentum) æquamentum. ita lego.
semussitata) amussitata. ita lego.
diu gens) id ingens I. dium genus. es ad amussim. Palm.
teneo) teneo μαχῶ M. S. teneo μαχοῦμαι, id enim dicere solebant iudices in iudiciis. vide Hesych.
æquamẽtũ leuigatũ) æquamẽ leuamẽ tũ Iũ.
coæquanda) coagmentanda.
30 nam mutus sonus) nam mutitus, vel mutus sonus est.
32 præpostera) propria.

33 *exret exlex*) erret & exlex, Scal.
34 *parum conficeret*) parum MS.
lapatium nullum vescebatur) Lapatiũ nullus vescebatur, Lipſ. Nullus pro non, Comicorum more.
psaltria) Psalte Pisia, Iun.
adstrepis) at strepis.
35 *frontem lectica*) stronde lecticam.
quæ) qui MS. quod Scal. 4. de lingua vide j. caput. 14.
41 *inscituram*] Inspecturam Iun. Inscitam.
spiciat) aspicit Iun.
alteram appertat) Alter amat, potat.
45 *sanute soli mihi in magno mœrore, tristitia in summa, crepera iuuentus salutis*) Sane te sole mihi in magno mœrore, crepera re, iuuentus ventus salutis. Pal. quasi diceret, Tu solus in rebus asperis mihi fuisti ventus ad salutem. Verùm Scaliger ita emendat hunc locum venustius: Samni Sole mihi in magno mœrore metúque, Tristitia in summa, crepera in re, iuuentus salutis.
iuuentus) iuuentus I. Ventus. Palm.
47 *à bonæ vitæ commodo*) à boue. Lipſ. à boum vitulorúmque commotu, ita lego.
viuere) Vitulari.
sicuti) sic.
48 *Inscitia*) inscientia, Iun.
52 *Ex animo*) exanimato, I. exanimum Fab.
hypolimæo) Hypobolymæa, Scal. in Fest. Hypobolymæo mea Muret. 4. Var. 13.
speribus) Speres in plurali. vide Festum in Speres.
lactans] lætans Muret: vt Cicero his verbis, malenolentia lætans alieno malo, videatur Græcorum ἐπιχαιρεκακίαν exprimere. Sed tamen nihil mutandum censeo, cùm Nonius hic verbum, lactare, non lætari interpretetur.
55 *tetri, tardique*) tardi tarique, Iun.
59 *senica, non sesquncia*) non sesquncia, id est nihili: sic Afranius. homo non nauci, Næuius, non quisquiliæ. Varinus apud Ciceronem, non semissis. Plautus, non assis, non trioboli.
60 *succussatura*) succussatu, Iun.
victor) vector.
deliraee) delerare, MS. I.
de recto) decreto. I.
lira) lera MS. I.
labeat) glebas. ita lego, idque fiet euidentius, si huic loco Pomponij in Prostibulo, adiungatur alius proximè sequens, in Centuriatim, numero 63.
officium fungor ruderum) fungor ruberum Vatic: fungor Iberum, Lip. Nam Lucillius in Hispaniam cum Prætore profectus.
65 *struendum*) sternendam, Iun.
aggerent) aggerem.
66 *illo*) illinc, Iun. alij, Illim pro illinc.
vnum esset) vna esset. Turneb.
margopoli κακόζηλε) Satyra Varronis in qua insaniam populi furentis in comitia & honores reprehendebat.
die nos lemmatos) δὶς εἰς λήμματα. Vet. dilemmatos, P. Victor quẽ vide 4. lib. 23. Varr. ς. διλήμ᾽ος, lemmatos logos Muretus: nec enim Antipater dilemmatis vtebatur, sed logis vt testatur Alexander in r. Top. putat autem ideesse, λόγου: μονολημμάτου: & λόγους διλήμματος, quod etiam viderat Turneb. 8 aduers. 6. & 17. c. 23.
diplanat) complanat, Iun.
67 *sit maximus multò*) set maximu multu. Guil.
68 *tutulatam*) titulatam.
70 *qui coner noctu clanculum brusire dotem, ne remittat, vafer honestè vt latites ac nos laudas diutius*) Qui conere noctu clanculum Rus ire, dotem ne repromittas Vafer, Honestè vt latites, & nos ludas diutius. Guil. 1. Verisim. Cuiac. 11. obs. 8. ita etiam legit, nisi quod pro qui conere, legit, Quin coneris: & eludas, pro ludas. Cæterùm quod attinet ad exculam lectionẽ, Iunius putat Brusire. idẽ esse quòd deuorare ac comedere: ídque Græcis βρύκειν, aut βρυκᾶν. Est alius, qui ita legit, Quin coner, &c.
71 *stagari*) sta Cai: alij, Sagari.
particulones) qui re in partes cõcidant. Alludit. n. ad eos particulones inter quos res aut hereditas aliqua est communis.
72 *si quæ opificio non probiter clepere*, sciquæ opificio non probiter clepere, ità lego.
74 *annos instituit*) annuo in cursu institit Val. annuo in cursu institit, Lipſ.
75 *venenum Pharmacum*] vide l. 236. de verb. signific.
76 *modò sursum, modò deorsum, tanquã collus cernui*) hi sunt Petauristæ & funambuli.
consualia) vide Varr. 5. de lingua.
78 *hic inquam rudet &c.*) Hæc inquam rudet. Varro 6. de lingua.
eiulitabit) hinnilitabat. Varro 6. de lingua: heilitabit: nam & quidam ita legunt apud Varronem.
veluti arenarius) ancarius MS. Turneb. 17. aduers. 24. Vbi Ancarium ex vrbe Ancara Italiæ interpretatur. alij legunt aggarius, vel perangarius, Iun. velut angarius. Scal. 6. Coniect. Var.
clamat quiritatum) clam it quiritatum ita lego.
79 *Ciperi*) aperi Iun. Hei perij.
curiosior) curiosior, Iun. id est curis magis enecta, & macilentior. vide Guil. 3. Verisim. Plaut. Aulularia, sat scio magis cutiosam nusquam esse illam bestiam. Mã volo ego, ex te

ex te scire qui sit agnus curio. ε v. Qui ossa atque pellis totu'st ita cura macet.
81 *Capronæ*) vide quæ scripsi ad Festum in Capreoli, & Capronæ.
83 *Dijumma*] Decio summa. Iun.
84 *Trulleus Postomis*) Trulleus Postomides. Prostomis Turneb. 17. aduers. 24. id imponitur natibus equorum.
85 *Tricones*) vide Capitolin.
Panæi) παναῖοι. Iun. id est splendidi, atque in reddendo facilis, alioquin Lucilius Græcas voces sæpenumero atyris suis inspersit. Sed tamen Turnebus 17. aduers. 24. legit Paceni. Muretus verò 3. Var 18. peracer.
Lentus id est facilis) fortè quòd quæ lenta sunt, vt vimina, ad opus facilitatem habent.
88 *Amicis nostris videmur viri*) Viri videamur amicis. I.
91 *Senatui*) senatum Lipſ.
93 *Deliciis*) deliciis: fortè, Deliacis: vt sint versus Trimetri. Iun.
95 *Bonam*) bouam Turneb. 17. aduers. 24. Vas vinarum longum, turgidum, bouæ serpenti simile. Boua etiam significat etiam papulas toto ebullientes corpore, & in Lexico dicitur βοῦται βόες.
obleuisse) aboleuisse.
æra induxere) æram duxe. Iun. pro dixisse: de æra vide paulò infrà.
98 *Varro Bimargo*) Bimarco. V. Bimarcus nomen Satyræ Varronis, in qua fastum & arrogantiam stolidam & ineptam Romanorum in prænominibus irridet: vt qui non semel, sed bis, si ita dicendum est, Romani dici affectarent.
99 *Vatrax & Vatricosus*) Vatrax tortis pedibus, à ranę vocabulo, quæ Græcè βάτραχος dicitur.
Qua varicosus) qua verrucosus MS. Cognomentum Fabij Maximi. vide Plutarchum in Fabio.
100 *Catax*) quem nunc coxonẽ dicimus, vt hic attestatur Nonius. Est autem claudus coxus Isidori Glossis. Coxus autem vt & choppus κωλός, vnde in Glossis coxigat, κωλίσθησαι, adde Festum in Catax.
102 *Bronci sunt producto ore*) in vetere lexico Bronchus appellatur, qui superiore labro est tumidiore.
Nouit) ouat I. ouat. Iani MS. bouillanus. Turneb. 17. aduers. 24.
103 *Num censes*) ita reponendæ hæ dictiones, Iun.
Turpè] Locus est apud Homerum Odyss. χ. Iun. Turneb. 17. aduers. 24. intelligit τὸν ὑπὸ μνηστήρων.
Verucam] verrucam, T.
pictum) dictum. T.
105 *Papiapapæ*) papias significat patercultum, atque ita seniores à iunioribus vocabãtur. Papiapapæ verò, Papæ patercule, in ea Satyra Varro nimios laudatores & admiratores reprehendit.
Quare resident lingulacæ) Quare sit, vt lingulacæ, Turneb. 17. aduers. 14. adde Festum in Lingulaca.
109 *Quos strabos*] quos scambos Turneb. à deprauata oculorum acie.
Flextabul σκευὴ ἀκροάσεων] Flexabula MS. vt de prouinciis administrandis, & tanquam flectendis prouincialibus, differat Varro. (Est enim Flexabulum instrumentum ad flectendum) in hac Satyra verisimile est Varronem multa in Magistratuum sordes & auaritiam disputasse.
110 *extra*) præter.
111 *Ἑκατόμβη σκευὴ ἱερείων*) In ea Varro sumptuosa sacrificia reprehendebat, verumque sacrificium esse puræ & integræ mentis dicebat Sic j. Putus numero 112. Mea hecatombe pura ac puta.
Εἰς ποτε σκεῦος λόγου) Satyra Varronis in qua de temporibus & negotiis vitæ humanæ tractabat.
Ταφὴ ὀβρίμπου] Satyra Varronis in qua nimiam sepulturæ curam irridebat.
112 *Chrysosandalos*) Chrysen δεῦκος vocat amiculam, de lacte & cera Tarentina, vt Turneb. 17. aduers. 24.
vocat) locat. Iun.
ceram Tarentinam) cera tetina MS. cera Reastina vel Reatina. I. Ego nihil mutandum censeo. Sunt autem verba amatoris amicam suam à teneritudine commendantis. Sic Horatius Od. 13. laudat cerea Telephi brachia.
rationes) orationes.
ambiguos) ambigiosos.
113 *Idem Parmenone*) idem j. c. 6. n. 20.
timentes) timentis. Iun.
fagenam] fugamque Turneb. 19. aduers. 19. fugelę. Scal. 4. de lingua.
compedem) compedam. Scal. d. l.
Idem Sesquivlysse) Satyra Varronis in qua mores hominis astutissimi depingebat. Est enim Sesquivlysses apud Varronem, astutissimus.
vellemus) vellem is I.
aerinas] aërinas MS. ab aëre ita legendum, Turneb. 16. aduers. 17.
114 *Tonitrum fulget, &c.*) tonitrus & I. cognitio fulgetrę, tonitrui, fulguris à fulgure orta.
tonitrum] tonitrium.
à flumine) à fulmine.
115 *Varro est modus matulæ μέτρημα*] est modus matula. In hac Satyra Varro modum comparationi iniiciebant. Nam à matula potum significatur, cùm cibum sicciorem in ventrem: liquidiorem in vesicam desce idere censerent, vide Turneb. 17. aduers. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad medendam)ad medendam. V.

cui nihil]cui non M S. Vino nihil. I.

coagulum)id est glutinum.

117 *fingrionibus priuigno*) desunt nonnulla, qui sequuntur lambici, ex Afranij Priuigno, alienorum lo o in erti. Iun.

118 *merendam occurro lautè, cùm veni iuuat*]merendam accurro lautè, quod Venus iuuat. Lipſ.

cautè)ad cœnam. Iun.

iuuat) iubet.

122 *veſtibus*)veſtitus. Iun.

vt quàm peſſimum)quàm vt opes ſummum MS. quam vt peſſimum I.

126 *Et camoris*)& camuris. vide Feſtum in Camara & Camuri boues.

127 *diritas*]duritas. Vulgati.

132 *irruunt*) irriunt I. irrire canes dicuntur, dum ringuntur & irritantur. adde Feſtum in Hirrire.

irritata cane &c.)Donatus hunc locum ita citat. Irritata canis quod homo quàm plurima dictat I. Chærisius citat, Irritata canes.

140 *verſus*)vide Iunium 6. Animaduerſ. 2.

142 *effœminatum*)feriatum. I.

certè ignauia)inertiæ. Vulg. Inertis apud Ciceronem: ego, ignauæ.

144 *ſeruum ſerium*]toruum ſerium. alij, ſeruum ſæuum.

148 *baculo*)bacillo. Turneb. 29. aduerſ. 17.

149 *valdè*)non valde.

Non)Nec.

πού σοῦ κράτες) ὁπλίτευ I. quam ὁπόλυε ἄκρατος Turneb. 29 aduerſ 17. quàm τὸ σοῦ κράτες, id eſt, quàm tua hæc galea. Andabatam enim hic alloquuntur eo ſenſu, Aurum non minus exercet oculos, quàm tua hæc galea. Certè Andabatæ pugnabant ex equis, galea, fronte, oculiſque tecti. Lipſ. 2. Saturnal.

151 *nam vt arquatis &c.*) Nam vt arquatus, &, quæ non ſunt, & quæ ſunt, lutea videtur, &c. Turneb. 29. aduerſ. 17.

Animos]animum.

162 *catulo*]catulus, eſt vinculi genus vide Feſtum in Catulus.

164 *Ἱππουνίη*)id eſt equitatio, quæ inſcriptio facit, vt quod mox legitur, Apollonium ira excuriant, quia nihil habebat, referam ad Cenſoriam illam notam, cuius meminit Gellius 4. cap. 20. qua P. Scipio Naſica, & M. Pompilius cenſores equitem quendam id ærarios retulerunt, quod ipſi vberrimo & habiliſſimo equus ſtrigoſus & malè habitus eſſet: & fortaſſe pro quia nihil habebat, hîc legi poteſt, quia nimis ſtrigoſum equum habebat.

170 *impertit, fleuit*]in partibus flent. Iun.

Fleuit facilius)eluit facilius. Eluere eſt decoquere, ſubſtantiam lancinare.

171 *ſalutem*]populum ſalute & I.

172 *ſcripturarios quos nunc Tabularios*)Imò ſcripturarius erat, qui commentarium ſcripturæ conficiebat pecoris in paſcuis publicis paſcentis, & ex ſingulis capitibus vectigal exigentis, idque ſcriptura dicebatur. vide Feſtum in Scriptura, Turn. 29. Aduerſ. 17.

publicanum &c.) Publicanus vero Aſiæ, ſtam vt ſcripturarius, Iun. Turneb. 29. aduerſ. 17.

173 *verſipelles*) vide in Mutare.

176 *tibi quod*) ſi quod. I.

Illuuiem)eluuiem T. Eluuiem facere, eſt egerere cibi reliquias per ventrem.

179 *quonam clam vos eliminat*) quia nam clamore eliminat.

cantabit: iſtic manet, eliminabo, &c.)concanuos M S. Cœna. Soſipater, cœna, vos iſtic manete. I. Concha vos iſtic manet, eliminabo, &c. Turneb. 29. Aduerſ. 17. Concha vos manet, id eſt cœna vobis parata. nam in menſa concha ſalis poni ſolebat.

180 *ſidere*) edere.

incoxaui nate)viua te M S. I. incoxaui nates, Fab.

181 *inſipuè*) Inſipaui I. à ſipare, quod eſt iacere: vnde diſſipare.

182 *animaduertite*)animo attendite. I.

culpam ampliare)culpam applicare.

184 *quàm pugnæ pilant*) quàm pugæ pilant. Pal. Pugæ, id eſt nates.: & alioqui ſecimo eſt hic de pueris paſchicis.

186 *Varro, idem Atti quod Titij*) Varro Atticus Tettix Turneb. 29. Aduerſ. 17. id eſt Attica cicada, quam Athenienſes gerebant olim, indigenas ſe indicare volentes. Capillos enim in vertice comprehenſos, cicadæ morſu nectabant. Proinde Virgilius, Ergo omnis cano refidebat cute capillo, Aurea ſolemni comptum quoque fibula ritu, Cerropiæ teretis nectebat dente cicadæ.

quid blateras)quid latras. T. d. loco.

Hypobolimæo Raſtraria) dixi de huius loci emendatione ſuperius.

tintinnabula]tintinnacula I. Vtrumque legitur Gloſſis: vide notas in Feſtum in verbo Titinnire.

Altanus)Albanus Lipſ. mons.

189 *hirnea Pappi decimus*]Hirnea, I. vel (vt in dictione Expedibo) Vernionibus papa decimus I. alij, papæ legunt.

turgens verminatur]turgens venter verminatur, id eſt parturit.

192 *barbaricam peſtem*]barbaricũ peſtem, fortè, reſtem legendum. adde cap. 4. numero 46. infrà.

nauibus] Sabinus. ita legitur malè infrà c. 4. 46.

203 *vernaliter*]verniliter.

206 *vitabili & maledicto*)vitabili maledicto. Iun.

207 *Lachrymanter ex habitu*)lachrymante ex habitu. I.

cinnus]à Cinno, concinnare deducit, melius quàm infrà à concinere, vt & Varro 5. de lingua.

concinnabatur) concinebatur I.

concinnare)concinere I.

209 *hanc Deam melius &c.*) Hanc deam Ælius. Scal. in Coniect. Var. Intelligit autem hoc loco Varro, cuius teſtimonium hîc citatur à Nonio, Empandam Deam paganorum quæ & Ceres. De paganalibus paganorum feſtis, dixi ad Varronem.

210 *blatus*)In M S. Lacuna eſt defectus index. itaque poteſt id ſubſtitui, ὅτι τῷ βλάζειν, ſiue βλάκευειν, aut à balatu.

213 *incurſatione*) incurſitatione. I.

iuuenem)viuere M S. I.

214 *calcitrones*) calcitronem equum Xenoph. ἱππικὸν μισθωμάτων, λακτιζῶν. hinc mula λακτίζουσα dicitur 19. Eclog. 10 c. 31. quæ in lege 43. ff. de Ædilicio, ceſſum date dicitur.

horridum miles)hortidus miles. I.

non vitabat]non vitabat. Nunc emũt troſſuli, nardo nitidi, vulgò, Attico talento, equũ. Varro j. Troſſulo, numero 240. ita hunc locum coniungunt.

221 *varro Marcipore*) Marcipore Satyra Varronis, in qua de ſeruitute & herili imperio, de numero ſeruorum enormi, de dominorum immanitate & ſæuitia in ſeruos diſſerebat.

nubes)vide j. cap. 6. Meridiem.

æquali]æquali. Turneb. 29 aduerſ. 17. numero 221. Porrò Turneb. 29. aduerſ. 17. ita legit, Ventíque ab axe ſe eruperant frigidi.

222 *ventique*)vide j. numero 221.

223 *ſpatule*)ſpatale I. Turneb. 29. aduerſ. 17. quo vocabulo luxus & voluptas notatur.

225 *febris proprietatem &c.*] Lipſius ita legit, ſublato gloſſemate: Febris proprietatem Varro Andabatis aperiendam putat, ídque eum.

candorem]caldorem. I.

228 *præparat*] proferat. I.

229 *Eudæmionibus &c.*) Endymionibus Quare ſi in ſomniũ recideris, & ἀλλ' εὐδαίμονες I. alij legunt Endæmonibus: alij Eumenidib. Cæterum hũc locũ Turn. 29. adu. 17. ita emendat. Quæ res, ſi in ſomnum recideris, ἐὰν δὲ ὑπνώσῃς eris, iterum experrectus. Alij, Quæ res ſi in ſomnium.

233 *reponant*)reſpondeat I.

234 *tacturus*] tacitus I.

Taximus os is] taxim vxoris I. Turneb. 29. aduerſ. 17. vt ſit tetrameter, & ita in Taxim. j. id eſt ſenſim tangendo. poteſt & ita legi, Nouos maritos tacitus taxim vxoris ſoluebat cingulum. vide Feſtum in Cingulo, & Cinxiæ.

ſilicernium) vide Feſtum in Silicernium.

exequiati laude]exectitcum laude. I. exequiati laute Lipſ. exequiati cum Lauſo, Palin. & Guil. 3. Veriſ. 12. hinc illud Plauti, Thetis quoque etiam lamentando lauſum fecit fillo. Tria enim præcipua in funere, exequiæ Lauſum ſiue leſſum, & ſilicernium.

236 *lapidibus*) Lapiditus.

ἡ ἀπάντησις &c.] *οἱ β' ὀνομάνατο* Edones Romani, vt turba intendant annonam I. Eſt autem Homericum hemiſtichium, intendere annonam & vexare I. annonam adtemptare. 6. ff. de extraordinariis criminibus. alij pro intendant, legunt incendant.

239 *parochus*]vide quæ ſcripſi ad l. munerum 18. & l. honorem 16. ff. de muneribus & honoribus.

hoc ſchemate enim Græcè)hoc χήματα enim Græcè.

240 *nunc emunt*]dixi ſ. numero 214.

241 *caluum*) Grillum I. vide infrà Ericius.

242 *varro ὁ κρωκώτης Tuam fidem*) Varro: κρωκώτης tuam fidem. Eſt autem nomen Menippeæ Varronis, cui frequentiſſimum fuit Satyras prouerbialibus aut vulgaribus Titulis præſcribere.

tutanus)tutatus I.

Hacpropter]hoc propter.

244 *cùm videre volunt in mari thunnos*] vnde Συοσκόποι.

non inani)νόμιμα: ſonitus I.

ſonitu matris deum tonimus) ſonitus matri deum tonimus Tibinnos ſcemnici M S. Fab.

246 *tibinos à tibiis modos*] Inſani legendum Inſanitas: nec enim Nonius hoc loco Tibinnos exponit, ſed inſanitatem: id quod euidentiùs fit, infiâ in dictione Inſanitas, vbi hæc eadem verba habentur. Eſtque alioqui ſolenne Nonio, dictiones eaſdem diuerſis locis plerunque interpretari. vide Fab.

apage in dierectum]in derectum. ſic infrà Feſtum in Derectum. aliàs dierecti, cruci fixi.

347 *vetera*] veterina. I.

melodinis tonos lyras] μελῳδεῖν ἄτονος lyra, Iun. vel ἄτονος I. melodinis, ἄτου κύρας. Turn. 29. aduerſ. 17. μελῳδεῖν εἰς ὄνον λύρας Canterus.

251 *ἀπὸ πάντων*]ἀπὸ τῶν ὑιῶν.

Homerus)Iliad. ϕ.

Homerus)Iliad. ξ.

Κύμα τόσον)κύματος. T.

257 *ita enim carnificis*)Ii enim: vel iſti enim carnificis officium antiquitus fungebantur. Lipſ. 23. Elect.

Universidad de Deusto
Biblioteca

258 *Maximi*) maxime I.
260 *comitate*)communitate I.
praterquam) bsque I.
261 *humidiore*)humido.
262 *aquilo*) Aquilino. vide 5 Agel. 28.
263 *cognitionem*)constitionem MS. Constitutionem. I. constitionem Turneb. 29 aduers. 19. Sic Cicero institiones stellarum dixit, in Tusc. Græci ἐπιχύσεις Stationem Astrologi, cùm astra stare videntur, appellant.
264 *bidental*) vide Festum.
quod bina pecudes immolentur) vide 16. Agell. 6.
267 *Receptitium*) Receptiuum.
268 *coniectaneis*)conlectaneis I.
distractore)d stractore I
273 *culinam*)colinam MS. adde Festum in Culina.
Coquinam)non coquinam Lipſ.
quæ finu it vt antica & postica) qua fini sit antica & postica. Palin.
274 *vixerint*) vixent M S. pro vixissent.
Curius) Lucillius I ita legendum ex Lactantij testimonio.
priusquam infans esses facinus) priusquã infans, facinus Lipſ. id est infandum.
vescuntur tui) vide ĩ. Vescor, vbi hic locus rectè habet & explicatur.
aliquis)aliquid I.
philosophus] Philosophis I.
suppetit ac)ſuppeditat aut I.
276 *quod plurimum vestium sumant*)quod plurimum vestium suant.
sarcinatrices)Sacrinatrices I.
machinis)id est pergulis in quibus sarcinatrices opus faciebant, non Mineruæ modò, sed & Veneris.
277 *schœnu*)Scenis I. Schemis. Turneb. 29. Aduerſ. 19. Latini etiam dicunt Schema & ita legendum apud Tranquil in Tiber. v. 43.
cinædon, Laconicon) cinædologon Nicona I. Turneb. 29. Aduerſ. 19. Cinędologi qui sint, vide apud Athenæum 14. c. 7.
alij, &c.) salio in genere sunt ludij velites Galli. Pal.
278 *quo suam quisque senator*) quo sententiam quisque senato- Lipſ.
279 *tum*) Tamen I.
280 *quod assint iijs quos nutriant*) melius fortasse à Græco ἀντί. vide Eustath.
281 *Nixis*) enixisque. I. enixis. Turneb 29. Aduerſ. 19. A nixus Lipſio sensu: enixæ à Nixibus Diuis. de quibus vide Fest. in Nixi Di.
præsunt] præeunt.
282 *remulcare trahit*]remulcat I. id est remulco trahit.
283 *Romanis præcipitati*)Romanis præcipitari Scal.
v. luit) voluit I.
284 *neque fossas aut bellum*) neque fossas aut vallum.
285 *amant*) alij armati, alij armant.
286 *metus &c.*)menis MS. n entis. I. mœnus proprie id ab Nassica traditũ, vt sine metu videretur, primò antè testudinem constitit, vel cui mœnus proprie id ab Sura traditum Pal. Is enim sub Sylla res gessit. Mœnus valet munus.
288 *Adolere*) vide ĩ. c. 4. dixi etiam ad Varronem 4. vide victu.
& aucta ætate] & aut ætate, aut aliqua. I. pſ.
289 *accensiti*) Accersiti, I. Turneb. 29. Aduerſ. 19. Accersiti, deputati.
293 *Ecclesiam*) Varro Ecclesi a Scal. vt sit titulus Comœdiæ: M S. alij legunt, Varro è culina.
Arcam)arcam I. arctam Turneb. 29. aduerſ. 19.
295 *Cinnus*] vide 6. Concinnare.
298 *Canina facundia*) vide Lactant. 6.
299 *Medidiem*) Vide Varronem 4 de ling.
300 *ductum*)dictum.
301 *Sanniones*) verisimile est Italicos Zanni inde esse.
Quid porrò) quid enim potest. I.
est) esse. I.
303 *libro primo*) cap. 10.
libro primo) cap 23. & 32.
304 *Vellantur, &c.*) legantur: Cætera quæ velluntur è terra, neque subserantur, quòdita agi I.
305 *libro primo*} cap 19.
istriam facit)ſtriam vocat, facit MS. ſtriam vocat. I.
feges)secus I.
projcissas-cossigerare) id est in coxam aggerare. Turn 29 aduerſ. 19 MS. Possigerare. alij ita legunt, profit aggerare. I. Cossimgitare, Scal. in Fest.
deruere) diruere MS diribere I.
107 *libro primo*)cap. 31. à quo abest 70 Veseri.
310 *Homerus πρὶν &c.*] Hesiod. πρὶν μὲν ἀθανάτους Τιτῆς ἐξ ἔκλεσε Κρόνος. Turne.
311 *conuentum*] conuentu I.
313 *miri*]mihi sed auctoritates I.
315 *cùm incuriosum locaretur*) cùm in curiosum iocaretur. Turnebus 29. Aduerſ. 19. Lipſ.
terebratum quidem pertundis] Terebra tu quidem pertundis. Turneb. d. loco.
316 *in quæ directa quatuor*] sic in castris & colouiis capiendis & agris assignandis stroma ponebatur in tetrantem antica & postica linea se inuicem ad angulos rectos intersecãtibus. v. Sudam, Polyb. Turn. 29. Aduer. 19.
Est autem gruma) Gromam vocat Festus,
qua fiexa] qua fixæ I.

319 *Fulgurat vis, &c.*] Fulgurators vt exstipices & aru pices I. Turneb. 29. Aduerſ. 19.
Inspectores) iuspectores I.
321 *Pastus quod esset pascere dicebant*)pastus quod esset, pascere dicebant, Turn. d. l.
Esset) esse I.
323 *Quasi è vitiis locum*)quasi è vicis loquitur a, &c. & post pro cauilletur, cauillentur, Lipſ. Sic Festus, conuicium à vicis.
324 *Prolubium est patere amicitiam & fidē*] prolubium est libido: prolubium est petere, &c. Lipſ.
Nouius] Nœuius I.
Veneri) Veneris I.
325 *pro repetitu, vel accessu*) pro impletu. ingressu, incursu. Turneb.
327 *Nonis: vnde florent, &c.*] Nobis vnde serent fructus, vitæque propagmen I.
328 *Pacuuius Atalenta*) Pacuuius Tantalo, Scal.
cantorem ipsum prægradat Parthenorē) cãpierem ipsum prægradat Parthenorē Turn. 29. aduerſ. 19. Campter, flexum in curriculis. Campteriem ipsum, lam prægreditur Parthenopeum. Scal. 4. de lingua In manuscriptis Iunij Cancerem legitur I. se verò Iun. legebat carcerem, vel vt in aliis M M S. Cancerem pro cancello.
Nœuius) Agrypnuntibus: vt Boethuntibus I. ἀγρυπνοῦσι, &c. Turneb. 29. Aduerſ. 19.
330 *Alcion, &c.*) Altion hunc genuit, I.
331 *Musarcus*] Mnesarchus I.
333 *columna Mœniana*] columna Mœnia Turneb. 29 aduerſ. 19. alij Mœuiana.
339 *dentefabres*) dente faber I.
Quid mirum, &c.] Quid mirum? ex agri, Turn 29. aduerſ. 19.
340 *Deinde Nœniam Cantari*) v. Principium huius sententiæ infrà in Nœnia, numero 594. cap. 2.
Cantari) Cantoris M S. & malè.
340 *Ludistricas*)ludis tritas pręficas. Idem I. in M S. malè ludis trigas.
341 *Parestato*)parestari. Scal. parectatos & chlamydes Turneb. 29 aduerſ. 19.
342 *Tunc Marcus Præco*) Tũc Marcius Prętor. Lipſ. quid enim præconi cum cura belli.
Idem: Adsiduo neminem vindicem) Idem Adsiduo neminem vindicem nisi adsiduum esse voluerunt. Turn. 29. aduerſ. 19.

In Capvt II.

1 *vitium*) vinum Fab. V.
Cato]capto M S. Capito I.
2 *Deligato signinum redeuntis*) legatos Signiam redeuntes, alij legatos Igunium redeuntes, Turn. id oppidum Eugubium.
5 *Adhamauerunt*) vide Ciceronem 4. epist. 2.
8 *Hero filius Diogenis*) Herophilus Διογένης. Ego nihil mutandum censeo, vt mox dicam.
è ventre aquam mittit) ventris aquam mittit, ita emendo, An hoc præstas hero, fili Diogenis, quod illi ex vtre aquam mittis? An hoc te iactas?
9 *Merces pro eo quod dicitur admissum*) hoc innuit, equimentum mercedem esse, quod pro admissura equi pensitent, vt sequens exemplum Varronis ostendit.
10 *Nihil sunt Musæ, &c.*) Nihil sunt Musæ polices vestræ, quas ærifice duxti, ita legitur infrà capite 4 numero 110. in Ducere. Ærificere est ex ære ducere: Polices πολικὸς vel ἐμπολητὰς, Lipſ. ita legit, Nihil sunt Musæ Polyclis, vestis quam arsifice duxit: aliàs quasi ærifice dixit. Puto à Varrone id innui, nihil ad sapientiam facere, cupiditatem illam imaginum & statuarum comparandarum: sed potius in seipsum descendendum, hæc enim verba ex Poemate Varronis, cui titulus γνῶθι σεαυτόν, Porrò ærifice ita dictum, vt apud Cicer regifice.
11 *In Astraba*) Fabulæ nomen à dossuario iumento. vti & nomen refert.
12 *in primo*) cophino I. ex Agellio.
14 *Ad se vnum esse, &c.*]asse vinum, asse pulmentarium.
Secundas]Victor 10. Varr. 13. sed edas & ita ĩ. in Necessitudo.
Quo natura)quo naturæ aurigatur necessitudo, Muret.
22 *Inani tetra ordo mensem*)in anni tetrachordo mẽsem, Turnebus. in anni tetrachordo mensem. v. Iuniũ. c. 3. de anno. Eleganter Varro quatuor anni tempora à musico instrumenta ducta similitudine, anni tetrachordon appellauit.
Cape hanc caducam &c.) cape hanc caducam Liberi mollem dapem, De fronde Bromiæ autumitatis vuidam Scal. in Coniect. Varr.
Nauali Etesiæ) Nauales Etesiæ vel Ninales Lipſ.
23 *Varro Prometheo libro primo, Humanam quandam*)Varro Meteoris libro primo rerum humanarum.
humanã quandam gẽtem stirpis inquit &c.) Humanarum: Quandam conquit M S. concoquit I. Humanæ, quandam stirpis gentem concoquit frigus calori atque humori aritudinem miscens. S. al. 4. de lingua.
24 *Varro pro Callio vel Fundanio*) Varro Gallo Fundanio, de Admirandis Scal.
Vinum quod ibi natum sit) id est in Corynia loco Achaiæ, quam vt suspicari licet, nominarat v. Theophr. 9. Plinium lib. 14. Victor. 7. Varr. 1.
25 πρὶ ἐμπειρίας) περὶ ἐντελείας. Turn. Satyræ Varronianæ nomen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

26 *verum*]Viri.

28 Varro ἔχω σε ἢ οὐκ ἔχω τύχης : Leges ruina, &c.]Varr. ἴως πότε πάρει ὁράν, Teges ruina subiacentē ne sub dio ambesset algus dentientem frigore,Scal.

nam tam] Nautam.

maius)manus.

algóque)algúque.

29 *Aetatem pro sape*) ita quoque vsurpatur à Terentio, Eunucho & Heaut.

Libanum vt]Libanum qui.

31 *paullo da adsimile*)Pullo da,ille simul assulatim viscere.

32 *Ibi anxitudo*]vbi anxitudo.

34 *Affigere*) Affligere.

36 *feri*)fert.

39 *ad sese*) adesse.

40 *vel posteros*) vel improsperos.

42 *Hæc est ratio*]hæc est ratio, peruersa æra, summa, Turneb. Æra, in rationibus subducendis, singula capita veteres vocabant: nam ad assem rationes putare solebant, & capita æris mutis numeris notabant. Cicero in Hortensio, Si æra singula probasti.

45 *Hinc licet*)hinc ilicet.

Anus rursum ad armillum) id est ad ingenium redit. Citatur hoc prouerbium ab Apuleio libro 6. &9. vide Festum in Armillum.

49 *Dij maluerint*) meliora Dij mihi nuerint M S.f. Dij mouerint. Idem.

Dij monuerint)diminuerint M S.

Istam]istanc.

50 *Effutiam*]effugiam I. alij efficiam.

55 *Anima mater*) animam æther Turneb. & ita apud Varronem 4. de lingua.

56 *Mortalibus*)mortalis,I.

58 *Varro caue canem*)id iamdiu inscribi, veteribus mos. vide Nonium infrà numero 647. Petron. in Satyr. Aristoph. in Lycostrat. adde l.40.l.41.l.42.ff.de Ædilicio.

59 *Nunquid absconditisti*]nunc quid absconditisti.

60 *Attigit*]contingit, Attigas, contigas.

61 *Quid sit*) Quid fit, seditio. tabérne?

62 *porricerent*]proiecerunt Turneb. proiecerit MS.

70 *alij vocibus*]Musicis I.

in conuiuijs]v Ciceronem 2. Tuscul.

73 *Betere, &c.*]Betere est ire, Varr. τὸ πατρὸς καὶ παιδοποιίας. Nos multos, quod parere ea non poterat mulier, foras betere iussit Pac. Nyptris; Vos hinc defensum patriam in pugnam betite. Idē Medo. Si recte pergit iter, tunc si ire conor, prohibet betere I. Assa non multò post quod ea non potest parere mulier, eam betere foras iussit, Scal. in Coniect A se annos multos quòd ea parere non poterat mulier, eā betere foras iussit, Muret. Nonius referre videtur vera Varr. ad Sp. Caruilium, qui primus Romæ diuortium fecit, de quo v.2. Valer.1.4 Gell.3. & 17.cap. vlt. adde l. vitricus 60. in fin. ff. de donationibus inter. & vxor.

Varro Assanos)Varro τῷ πατρὸς τὸ παιδίον, vt ter suprà.

iam si)tam si.

74 *ad alterum*)adulterium.

76 *addamus*) condamus.

79 *Cæcilius Hymnide siue*) Hymnibus. Desine V. malè. Est autem Hymnis fabula Menandri. quam Latinam fecit Cæcilius, cuius testimonio vtitur Cicero 2. de finibus.

inermus) inermis.

80 *reboant*)rebount.

dominum]colorum.

81 *delime bipennis, &c.*] delimat bipenni Velleius Paterculus I. ex MS. vt Leius Paterculus Palmerius ita legit, Delimat bipennes velis passis seruaculus. Delimare est obliquare, obtorquere. Seruaculus, gubernator. Scaliger verò ita, Delumbe pennis. fortasse ita legendum, delimatur pennis vt leuis passercu-lus: vt viceatur Varro in sua Maricpore segnitiam dominorum in seruos deplogere.

annos, &c.]At nobis caduci naufragi, vt Ciconiæ. Quarum bipennis fulminis plumas vapor, Percussit, alte moesti in terram decidimus I.

83 *Varro lege Menia*]lege Meuia dixi 3.

metamelos inconstantiæ filius] quem enim pœnitet, is à constantia recedit.

85 *non defuit*]defuit Plaut. Mostellaria. decet me amare, & te bubulcitare MS. Fab.

92 *Bura*]Buris, Fab.

in aruo]in agro.

94 *lanigeræ*]lanigenæ, I.

buceriæque)buceræque I.

Cælius)Cecilius. I.

97 *potionem positam paruulorum*) potionē vocitant paruuli, Fab.

docent)vocent.

cum vinulentus diceret, viui buas designauit. Cùm vinulentas disceret, vini vuas designauit. v. Vinib bas designauit. Bong. Planè nihil mutandum censeo, neque Vini vuas. neque Vinibibas, cùm dictionem Buas Nonius hic velit interpretari.

98 *qui te plus*) qui pote. v. Iuniū 6. Anim. 18

nutrire]intritæ.

comest)comes.

commanducatus) commanducatur.

102 *turba*] turbæ.

103 *patrem*] partem.

108 *pingentis cœlum*]pigmentis cœlum.

compositi]contemptitij.

109 *commictilis*)mictilis.

110 *plauta*) plauda. planta vna est pedibus cariosis mensa libauit. adde Festum in Ploti.

mensulibano

mensulibano] mens elephanti I. vel mensu elephanti, vt vel stupidam vel molem corporis insinuet.

112 *Promiscari meis*]promis carus, meis, I. Promiscam Scal. dum vixi, Promisca is me meis in cortibus pauit Palm. id est promiscuè me pauit: vel ita, dum vixi. Promus caris mei. Promus, id est liberalis.

in propatulo]in loco.

113 *opicillum*]inops villum.

Se]è.

114 *petisset*)Pæti, set cura I.

119 *pater copem causa rem facit*) pater capē cassum facit, vel casnarem facit, Palm. ego ita lego. Te quidem enim iam pater copem cum sua re facit. Copem id est heredem. Sunt enim verba Turpil ; in Epiclero, seu de hæreditate. Copis nihil aliud quàm copiosus.

120 *te honestet*]dehonestet.

duxeris) dixeris.

121 *Fidicinu*]Phenissis : quidue Adrastio. I.

122 *Pro industriane te regem, &c.*) pro industriant te MS. proin Dryante rege prognatum patrem, &c.

Aeneum)en eum.

125 *Accius Engona*)Accius Antigona.

127 *gratia ea est*]grata ea est.

sime esse, &c.] si med esse eodem letho, Conqueritur Antigone quòd non eodem letho data esset comes patri Agamemnoni ab Aegysto, vt comitare sit comitem mittere. Est qui ita legit, eodem lecto cobitasset patri. Sic apud Plautum in Curcull. cubitare cum viris.

132 *in quibus*) In queis Libyssa citrus fasciis.

fascæ]v f. fasciæ.

136 *carnales sedules*) Casnares senes. I. ex M S. Carnales se. Nam Casnar Os è, senem significat Varroni 6. & Festo, Scalig. in Cōiectan. Varronis ita legit, Casnares seniles Varro sexagesimo, vix ecfatus erat cum more maiorum vltro Casnares accipiunt de pōte in Tyberim deturbant senibus crassis. heu muli, non videmus quid faciant. Nam quis patrem nunc decem annos non modò aufert, seu tollit, nisi veneno? alludit autem Varro ad vetus Prouerbium, Sexagenarios de ponte, vnde & deportani. Ab eo inscripta est Satyra Sexagesimus Hoc etiam fieri in Ceone insula, testis est Menander v. Strabonem, Stephanum, Aelian. dixi ad Festum in Sexagenarios.

vix & fatus)vix ecfatus, vel vix hæc fatus. I.

137 *humili, &c.*]homuli M. heu muli non videmus quid faciant. sic Catullus, mule, nihil sentis.

141 *lignantur*]Plaut. Captiuis, Num lignatum mittimus?

Cælius]Q. Claudius. vide 17. Agell. 2.

142 *architecto omnes*]Architecti omnes.

144 *letium genus*) lentium genus. V. leti omne genus cognominatio. morborum cognomen est vel cognomine est Lips.

galeare)calcare M S.

147 *troginus calix*] Terginocalix I. à tergendis & exsiccandis calicibus. alij Tergiocalix.

sed hac]sed hi. M S. I.

Pacuuius, &c.]Pacc. discipulus is bicorporis cluit. Ennius, Musarum Pomponius clūdo I.

148 *cibicidas*] cibicidæ, edones. Glossis Ciuicida σκαπτοφάγος. vbi manifestè legendum σιτοφάγος.

149 *me ruperint*]ruperim. I.

150 *quam*]quanti. I.

Maconiu]Magonis. I.

152 *communitum*)commonitum. I.

153 *in laterem*)fila tenerem.

157 *repelli*]refelli. alij repefelli.

adfinem esse)adfines esse.

is ego)iis ego. I.

159 *Cæcilius Peribœa*) Cæcilius Hypobolimæa. Rastraria.

dum abeam, &c.)dum habeat, tum amet, vbi nihil habeat , alium quæstum cœpiat. I. dum abeam quoquam.

160 *aquæ*]atque. I.

161 *decet*)docet. I.

164 *concalluit*)concaluit.

165 *extemplo*]exemplo S.

egisti]Aegisti I.

166 *Thyeste*]Titthe. I.

167 *congerminati*]congermani.

168 *annalium : Peranna*] Anna, Perenna.

171 *scinde vnam*)scinde inam. Pal. idem, quod alibi dixit Valerius, cædere hillas Petronius diuidere.

172 *& ratione*) Atacinnus, vel Serrano. Ne aut I. Et trionem M S. alij Septentrionem.

ista)icta.

133 *cui potestas*)potestas cui. I.

discrepat)discerpat. I.

175 *coniectarium*) coniecturarium : vel consectarium I. consectarium legitur apud Ciceronem.

178 *crebritudinem pro crebritate, &c.*) celebritudinem &c. pro celeritate. v. Iab.

celeritudinem clandestina celeriter) clandestina celeritudine. Fab.

cogitata dici decet, non explanari) cogitatè dici debent, non explanari, Fab.

Universidad de Deusto
Biblioteca

179 *magnimodi*]nitidi I.
Salluſtius]libro 1 hiſtor. 2.um.
180 *auſpicari*]auſpiciari.
182 *Concalfecimus*]calficimur. alij calefiamus. I.
185 *Quadam triſtitia liberari*)quadam triſtitia librari Lipſ. Ego verò lego, quadam triſtitia ligari.
188 *cubiculo*)Bucolico. Dormire mallem ſcilicet, Lipſ. hæc verba expungit. Iunius verò legit edormite.
potius]potus I.
dominus]domi I.
peregrinanti]peragranti. I.
189 *fore*]fere. I.
nota]Notha. Victor. 19 Varr. 10.
voluntate comedunt, &c.] voluptate cum edunt. I.
191 *Continuare*]continuare iubet. I.
194 *De re ruſtica lib.* 1.) cap. 24.
Salentinã, Orchitem, Pauſiam, Sergină, colmineam]apud Varronem ita legitur, Sallentinam, Orhitem, Poſeam, Sergianam, Colminiam.
195 *videtur*) videretur. I.
196 *Ad Apollinem*]ad Apollinis.
198 *πρὸ ἐξαίρου*]*πρὸ αἰρέτου*. & ita Priſcianus libro 3. Satyra autem hæc Varronis erat, de diuerſis dictis & ſententiis diſcrepantium Philoſophorum, quos more ſuo inſectabatur.
Exitum ad cœlos habent proprium]exitũ habent an telos proprium Lipſ. 11. Varro diſputat de finibus bonorum aduerſus Philoſophos.
200 *Varo*] varto M S. Barathro, vel Barbato.
202 *Sador*]ſader. M S. ſudor. I. id eſt abſtergor à balneo. vnde ſudum. alij legunt Sabor. alij Scabor vel Rador. v. Turn. 29. adu. 22.
Subellor] id eſt ſubere defricor. niſi legas ſubellor. id eſt nitorem concilio. alij legunt Suppellor.
punicor]punicor I. rectè: pumicis enim vſus leuigando & exterendo corpori experebatur. Hinc Pumicare Tibullo & Catullo.
203 *deunctus*) deunciatus M S. derunciatus I.
208 *debila homo*)debil homo. Lipſ.
209 *Danaus*]Danais I.
211 *plenus*]Blennus. I. v. Feſtum. Blennúſque annos ruſticus. Paln, id eſt blennus aſinus.
212 *Partis quantam*]parabis tantum.
213 *In molis*)in Scholis, vel in choris L. ſi molis retinemus, videtur hoc velle, ſeruos inter molendum de polenta rapere & inuicem alium alij dare.
Raptim pila, datatim] Tria genera ludendi, datatim, vnde Datatores Plaut. in Curculione) rapi, tim & expulſim, v. Turnebum 6. Aduerſ. 4.
215 *dulcedine*) dulcitudine.
218 *Depeculaſſere*]depoculaſſere.
decalanticare]decalauticare, alij decalenticare & malè. Decalanticare eſt calanticum detrahere ſeu tegmen capitis muliebre. alij decalanticare. Vipianus in l. 25 §. 10. ff. de auro, mittæ ſemimittæ, calantica. ali decacauticare. Eſt enim Gloſſ. Cacautica, ἄβρος ζώνη.
220 *Ad vitam*]adiutam.
danunt) dant.
221 *Qui det, & de illa*] quippe & de illa peſſimè quam, Palm. Qui de te & de illa peſſima quam deamas promeres. Scal.
222 *Notonicaſſioni*] Notonicas ioni M S. ἀκοντιζομένοις. I.
223 *Occubuiſſe*]obbibiſſe.
224 *Thyeſte*]Therſite.
ſimul oppugnare)ſimulare.
226 *patrio exemplo*]Decij ſ. adde huic loco J. eodem, in Verrun ent. num. 895.
deuorabo]deuotabo. M. S. quo vocabulo vtitur Cicero in Paradoxis.
227 *hoſteis*]hoſtiis. I.
229 *De magis valde magis*] mirum igitur pro valde minus accipi apud Feſtum, cum & Gloſſis De magis ſit, σφοδρῶς.
Rex Corus, &c.] Rex Cotys ille duos ventos Auſtrum & Aquilonem, nouiſſe aiebat ſolos ſe demagis iſtos, ex ambo auſtellos, vel nec noſſe putare, nec eſſe putare.
232 *armata dextera*]armati à dextera: vel, armati dextra magis magíque. quo exemplo Plautus Aulularia, plus plúſque minus minúſque.
234 *Sed tibi, &c.*]Hic alius tibi molit, ac.
235 *robore*)ebore. Vul. malè. v. Feſ. in Robũ.
236 *In ſylua currere*] curate M S. Sic Propertius 4. curare paſtorem. Salluſtius curare in agmine. Sed Palmer. leg. t gurare, idque gyrare ſeu venari Gloſſis γυρεύειν. Certè τὸ in ſylua currere, non diſplicet: nam & Titulus ſatyræ. vnde hic verſus Meleagris ſeu de venatione.
238 *Deſubulare*)deſabulare. Scal. 2. Auſon. 32. quod eſt ſtabilem reddere, vt in interpretatione verbi falſus ſit Nonius.
vnam veniam)vnámq. viam. Zenona mouiſſe duce virtute: vel potius, Zenona mœuiſſe. Nam Varro hic refert Zenonem ſtoicum ſolam virtutem ſuffi ere ad beatam vitam putaſſe. Carneadem non ſufficere ſine bonis externis aut certè firmiorem reddi.
219 *Vigilabis*]vigilabilis.
242 *Duodeuiceſimo*]duouiceſimo. I.
Duodeuiceſimo]duo & viceſimo 5. Agellij, 4. duouiceſimo. I.
243 *Diurnare*] v. 12. Agell. 2.

244 *notat*

244 *notat*) qui norat. I.
quem nobilem diuinum, &c.) Quam mobilem, Dinum lirans Sol, harmoge Quadam gubernans, in otibus diis veget. I. Nam apud Ariſtophanem ὄτος pro Ioue rerum potitur. Harmoge verò Eupolidi & Polluci, harmonia: aliter etiam hic locus legitur J. numero 876. in Veget. pro diuino alij legebant clicium. alij diuum.
249 *dicteria*) vide Macrob. 2. Saturnal. 2.
neque orto pſalticium) Atq; Orthophallicum I. Et orthophallica attulit Pſalteria, quibus ſonant dicteria.
254 *tantas etiã optumas*]tãtas & tã opimas.
257 *denaſci decreſcere*) Varro 4. de lingua vt qui denaſcitur ignem amittit & frigeſcit. Gloſſis Denaſci ἀπογίνεσθαι.
qua nata ſunt in omnia denaſci aiunt)exprimit Græcum prouerbium πάντα τὰ γηγενῆ καὶ θνητὰ φύεσθαι.
259 *qua ego, &c.*] Quia ego hodie extorrem hanc domo faciam, pilatricem pallij, eualla nero pulchra.
261 *atque*) itaque I.
ex officio)exefficio. Plaut. Trucul. Nunquã hoc vno die exefficias opus.
262 *iamque*)iam quod.
dicam)edicam.
eſurienti)eſuriente, Porrò eſurienti leoni ex re prædam exſculpere, ſpecies prouerbij.
263 *auerſis*) aduerſis I.
270 *naſcens & ſine modo deſiſtens*) naſcens & ſine modo exiſtens. Vulg.
272 *nata licet ſimilis*) Natta ſimilẽ rationẽ.
274 *ventum*) ventrem.
278 *exite*) excite.
280 *domina*) vide Iunium 6. Animal. 10.
281 *Varro ſera parecte*) Varro Serapi: Rectè purgatum ſcito, quum videbis Poinæ in foro ante Iani, ad pueros pila expulſum ludere, l. Videtur autem hic locus petitus ex Varronis Eumenidibus: vbi de Serapide multa mentio, vt apparet J. in dictionibus Precantur & Mitra. Fortaſſe parecte, Eſt adoleſcentia, Nam Parectatus eſt Ephebus.
282 *morbiferis operis*) morbifer aer infecti aetis tractus I.
284 *damacrinum, &c.*) Damactino inſano equiſoni exhibet, is morbi fluctibus educet nunquam, I. alij, Damacreno inſano.
coeleatum) (celeratum I. coleatum Scal.
Sic infrà Equiſones.
293 *elucificarez*) Elucificate. MS. v. 10. Agel. 17
294 *exigor*] v. 15. Agell. 14.
299 *recubuiſſet*) requieuiſſet.
300 *donati*) donari.
304 *ac deſtina*) ac hyeme: quidam ita legũt. alij, de Acdeſti hunc locum intelligendum putant, de quo Pauſanias in Achaicis, Arnob. 5. aduerſ. Gentes.

centenario)centonario.
aſcendu) conſcendis.
306 *ebriacus, &c.*) alij Ebriatus, alij Ebriolatus. ebrius factus.
hilarem)hilariam.
arripiunt)arripiant.
ebriacus)ebriolarus.
707 *exfundere, &c.*) exfundare à fundo euertere.
antipater) Annalium.
310 *pro cibo*)primo MS. Sic J. Sacrificantur. Lipſ. cum primore cibo. hunc locum coniungit Guilel. cum alio qui J. in Statilinum c. 12. num. 56. vbi de Deo Fabulino.
nutrici)nutrices.
311 *fortunaſſe illos*)fortuna ſe illos.
315 *noſtra*)veſtra.
316 *falla pro fallaciam*)pro fallacia, ita lego Falla quoque ſignificat turrim ligneam: ſed hîc ad fallaciam æquè transfertur, vt & illa machina, fabrica ſutella Turn. 29. aduerſ. 23.
317 *iners.*)
318 *flaminis fieri flora*)ſimbriis fieri florida, aliâs exemplum Næuij nihil ad fimbriæ interpretamentum.
322 *Mortalem ſummum fortuna repẽte, &c.*) mortalem fortuna repẽte Reddidit è ſummo regno, vt famul infimus eſſet: alij ita emendant, Redditus ex ſummo regno famul vltimus eſſet. Quid ſi pro mortalẽ, legamus, cortalem, id eſt cohortalem, & gregatiũ, eo ſenſu: Cortalem ſummũ fortuna repente reddidit, id eſt fortuna ſummum reddidit cohortalem ac gregarium, vt, ſummo è rege aut regno, famul optimus eſſet.
323 *ſi agron*)ſyagrion.
ſunt)ſum, I.
324 *Nonius ſane à ſuo*)Nęuius Danę: ſuo, I.
luporum ex auctore maluanũ & fulguritaẽ arborum) Luporum exactorem Maluanũ V. Luporum exactorem Siluanum Turn. 29. aduerſ. 23. id eſt Mattẽ: is enim lupos arcere credebatur. & à Catone ca. 38. de re ruſtica, Mars Siluanus dicitur. alij ramẽ hunc locum ita emendant, Luporum exactorem Siluanum & fulguritarum arborum Grammaticis Syluanus dicitur, πᾶς θεὸς ὑλαῖος, omnis Deus Syluicola.
327 *Folliculum Lucillius poſuit pro corpore*) adde quæ ſcripſi ad Feſtum in Folliculare.
329 *heu cuiates*) delendum ea. Hem: vel legendum, pro cuiatis, cuiam.
330 *ne maialis ſuam*) id eſt ne caſtratus ſiã.
Anticile) Anchiale.
331 *perficiendo*) præficiendo.
332 *deuineat, &c.*) Deum Cadmo ſemel generatum ſemel affare, I.
334 *mi reliquæ fidei, regno, vobiſque Quiritez*) Ea mi Reipublicæ fides regno.
335 *paſſerinũ prandium*) ego ita lego, vt ſe obiectent fruſtratim paſſerinum prandium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lucillius Satyr. &c. Colloquium enim duorũ est in hoc Pomponij Verre. vnus enim alterum exhortatur ad venationem leonum, & qui se in eo genere exerceant valentes esse ait. alter cum irrisione ita respondet, id quidem dici posse, sed tamen in eiusmodi venatione homines se oblectare frustratim discerpendos leonibus, iisque esse veluti passerinum praudium: quasi diceret hoc, deuoratum hominem leoni esse, quod homini passerem seu passerinum prandium: idque videtur prouerbij species.

Saturarum) Lucillius Satyrarum, Nonius, I.

336 *cras credo, hodie nihil*) in morosos & auaros, vel in fictos amicos intempestiue se excusantes inuectum fuisse Varronem in hac Satyra, verisimile est.

Non habere, &c.] habere & non habere fastidiliter habere, v. j. Mutabiliter: auet habere & non habere, Pal.

340 *fieri initia*] fieri initio.

foro) è foro.

ex pinu ablata) ex spina alba, Iunius: ex spinu, Scal.

vt) vti, Scal.

afferret) coniunge cap. 4. j. Fœlix.

341 *flauissas*] fauissas Festus appellat, vbi de ea re dixi & apud Varronem.

quintum) v. 2. Agell. 10.

Latinè) Latinos.

eas) eos.

343 *Cœlius*) Claudius, adde 12. Gell. 2.

Nouius] Næuius.

344 *tum*) tam.

347 *ferabite*) fera vite, Turn. 29. aduers. 23. Scal. in 4. de lingua, Nec audiendi sunt qui in suis thesauris Ferabite, pro agresti sumi apud veteres scripserunt.

myrtetis) murtetis.

350 *frons pro fronde*] fros pro fronde. ita Charisius: alioquin stulta inculcatio frondis à Nonio affertur. Lips. Sic pos pro ponte, mos pro monte.

354 *Adpol. &c.*) Æpol ego cui.

ego neque florem, neque flores volo mihi) Tria sunt in vino, Flos, flox, vinum. Flores sunt feces, quòd in fece sunt, flocci & panni, vnde Persius pannosam fecem vocat, Turnebus 29. aduers. 23.

355 *incerni*] inicere.

356 *suis*) suis.

357 *ad honorem*) ob honorem.

358 *Nec grandiri*) chorus apud Sophoclem in Oedipode, v. Victor. 15. Varr. 20.

360 *grauedinosi*) grauidinosi.

361 *πρὸς ὀγδοήκοντα*) *πρὸς ἑβδομήκοντα*. Scal. Auss. lect. 18.

ligneæ ab homine isto, &c.) ligneæ finare molet ab homine isto. Vulgata hæc est lectio mire deformata. fortasse ita legendum est quibus ambulare solent homines, qui in vias agitant, Varro: sic illi animi nostri sunt grallæ: crura ac pedes nostri cessia, re ἀκίνητοι, sed ab animo mouentur: Palmerius verò ita legit, Grallæ sunt fustes, queis innituntur grallatores, qui gradiuntur grallis, quæ sunt pertices ligneæ in arena & ab homine, qui instat, agitantur, Varro mulum muli scabunt πρὸς ἀγάλματα figilla animi nostri sunt, grallæ: crura ac pedes nostri, cessia, re ἀκίνητα, sed ab animo mouentur, Sigilla, vocare videtur ἀγάλματα, αὐτόματα, vt est apud Petronũ larua argentea. Horatius, Duceris vt neruis alienis mobile lignum. Muretus 13. Varr. 19. in hunc modum legit, Grallatores qui gradiuntur grallis quæ sunt pertices ligneę: sed ab homine qui iis stat agitantur, sic illi animi nostri sunt: grallæ, crura ac pedes nostri: ex se ἀκίνητοι, sed ab animo mouentur. Scal. verò in Cõiectan. ita, Grallatores sunt callobathrarij vel καλιοβάται, Grallæ enim sunt fustes qui innituntur, Varro Mutuum muli scabunt πρὸς ἀγάλματα, Grallatores qui gradiuntur, pertices sunt ligneæ, Ab hominis quoque vi istæ agitantur, Sic illi animi nostri sunt colla crura, ac pedes nostri etiam κίνητα, sed ab animo mouentur, γύποθες à Græcis dicebantur.

366 *facit ne dubitem*] Ne diu bitem, Guil. Bitere & Bitare est ire.

demia) Demi, à I.

367 *sparsi globis*) sparsi alij globis.

368 *puerum mulieri præstare*] separandũ hoc scholion Marcelli à Poetæ Nonij verbis, Nemo scit.

Fusium) Fufium, Sic apud Dionem φούσιος.

quintiporis] Quintipor significat Q. filius. Badẽ forma dicitur Marcipor Publipor, Porcipor: Porro hic locus ita legitur à quibusdam, Quintiporis Clodiani feriæ, ac poemata gargaridans dices, ô fortuna, ô fors fortuna, quantis commoditatibus hunc diẽ: idque ita esse euincet locus qui j. c. 5. num. 15. in fi.

clodiant] clodicant MS. Clodiani, Scal. 4. de lingua.

373 *absolutis*] obuestis MS. absoluistis, I.

375 *ad quem herpestica*) atque herpos ita, I.

Geniũ suũ defendet) Sic Terẽ. in Phormione.

Varro πρὸς ἐξαγωγάς] Varr. hac Satyr. disputare videtur aduersus eos Philosophos qui ære gritudine aut cura aliqua oppressi, vel, vt cũ Iurisconsulto loquar, in l. 6. §. 7. ff. de iniusto, iactatione sibi mortem conficiebant.

377 *genua*) Gemie MS. lego Gumiæ, vt apud Fest. in Ingluuies. (improbæ, ineptæ.

quod] ita quo veniunt illæ gumiæ, vetulæ, *illa vetula*] illiæ MS. illepidæ.

383 *vt*] qui esset vt.

384 *egredere*] aggredere.

386 *Varro cum illo*) Varro in Eumenidibus. *vento, &c.*] aduẽto vel vẽnito, videoGallorum in

tum in tẽplo frequentiã, qui dũ esset, iã hora, dcã adlatã, imponerent ædis signo: sic deam gallantes vario retinebant studio, I.

studio eodem Nam, &c.] studio. eodem. Nã quæ vetustas.

quemistas] vetustas, M S Fab.

389 *gramia*] gramiæ.

390 *gigeria, &c.*] gigeriæ sunt Scal. in Fest. in Gigeria.

394 *hora iuuentutis dea*] eadem & iuuentus: dixi ad Festum in Iuuentus.

395 *danunt*] duint.

396 *vehutes, &c.*] vehutos.

Hippocampus mactet] Næuius sireno Cireen Delphino, M S. inclytos hippocampos mactat, Næuius Sirene. igitur Delphino I. ἁρμάτων ἱπποκάμπτων ἐξόχως (Scalig. 4. de lingua. multa enim sunt huiusmodi apparẽtia in aere) S renes citis delphino iunctis vehiculis, hippocampísque asperis. adde quæ scripsi ad c. 4. in Lustrare.

hippocampus] hippocampos. adde Festum in Cappas vbi emendandum campas.

hippocampi elephanto camillos] hippocampe-lephanto camillos. Scaligata legit.

398 *producta*] produete: alij producte.

399 *siue*] eo bibe.

403 *nano an horno*] annuo an horno I. anno an horno, Scal.

abstuleris] abstineris.

inscribit, &c.] inscribi T. Scantius horno per Dionysia: quod ea die mea erat præbitio in ianua. Caue canem, caue canem, Scalig. in 4. Propert. ita hunc locum iungit alteri Varronis, qui j. numero 647. in voce Præbitio. Porro anno & herno aduerbia sunt: vnde Annotinus & hornus. quod de cane dixit, idem apud Petronium. Non longè, inquit ab hostiarij cella canis ingens, catena, vinctus in pariete erat pictus, superq; quadrata litera scriptum, Caue canem, caue canẽ. adde s. Albicatur numero 58.

inscribit] irrepsit.

404 *votum*] uoctem.

coerceo] coercuero, Fab.

405 *hostire, offendere, &c.*] hostire, defendere, cedere: Pacuuius Erotopegniõ libro 2. Hunc quod.

voluntatem] voluptatem.

413 *infinitatem*] infirmitatem.

417 *animalium*] animantium.

Hic implicabatur caput, fateor) huic implicabatur caput fateo.

422 *exsulatum*) exsolati.

mediastinum] mediastrinum.

ne) me.

426 *senectuti*) seruituti.

427 *gignatam*] ignotam.

Tam tam potiuntur frugum] aut iam potiũ ar frugum. Frugum dixit pro Phrygum.

428 *Nouius*] Ennius.

430 *matre meo iure factum incitas*] mater me iuras, astu incitas, genitorem iniustum approbas: vel matrem cieras, astu incitas: vel mater mea iure factum incitas. quo loco Astu vrbem significat, vt apud Terentium Eunucho.

435 *tolerari*] tolerare, ita apud Terentium tolerabilis qui possit tolerare.

437 *denique*] deinque, I. hi versus repetuntur j. numero 700.

Varro Manio] Fest. in Vastũ: id tribuit Pacuuio, quemadmodum & infrà, num. 769.

ac periret] asperum, V.

squale scabieque, &c.] scabie illuuie I. alij, squale, atq; scabieq. apud Fest. in Vastũ. Quales scabres quod inculta vastitudine & ita legit j. c. 2. in Vastitudinem. 891. Quales scabres quam inculta vastitudine: & infrà. numero 761. ita legitur hic locus, Ager derelinqueretur ac periret squale scabréque, illuuie ac vastitudine: aliter etiam c. 1. & 5. num. 769.

inualnicie, improfundie] inualentia, imperfundie. V. alij inualnitie.

squalitate, &c. squalitate summa ac scabie summa, in re summa.

439 *Bassus*] crassus.

442 *Nouis dictis*] nobis dictis.

445 *námque huic inuenio, &c.*] namque venio huc vt mea ope, opes Troiæ integrem I.

447 *Rhodiensis est*] Rhodiensis st.

liber essem, &c.] libera essem iamdiu, si habuissem, ingenio istoc coamatores mihi.

430 *insanus valde*] nè valde, expungendum videtur.

451 *obtruncatur*] detruncatur.

458 *iudicatum atque indictum*] iudicatum comdemnatum atque addictum MS.

460 *indipisces*] indepostes, quod vix admitto. Perit enim alioquin nè indipiscere interpretamentum, quod Nonius hic proponit.

461 *crustatos*] incrustatos.

465 *cupiditatis*] cupidinis.

466 *Cœlius*) Q. Claudius v. 17. Agel. 2.

inermes in latebras) inermi in latebrant sese.

467 *in frontem*) in fronte.

468 *impudens* impudenter.

impuratus) impudicus.

impune) & impuno.

rapistor) rapinator.

470 *perduxit*) produxit.

476 *inficiatores probassent*) inficiator probasset.

479 *male*) mala.

481 *educantur barbati*) edicuntur barbari.

482 *Lucuus*) Lucuns. Sic & j. eodem passim: & lucũculus pro luculentulus. vide Festum in Lucuntere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

483 *& non allium, & sardæ*] & non alia sardæ I. non alia sardæ, panu pemma, lucuns, cibus qui purissimus multo est S. apud Festum in Lucuntere.

penia] pemma. I.

remma, &c.) pemma.

lucuns nihil) Lucuns illi nihil. Ista miniant Scal.

adiuuat istam) ista ministrat. M.S. Ista ministrant. Scal.

pistori nouat) Pistor ouat, I. Pistor nouat M.S. Pistori nubat, cur non scriblitario Lipſ. Scriblitarius, qui placentas conficit. Prolog. Pœnul. Nunc dum Scriblitę ęstuant, accurrite, pistori non, at cur non scriblitario. vt mittat fratris filio lucunculos, Scal. in Fest. Lucunculus deminutiuum à Lucuns. Tertull. de Spectaculis, stillicidia mellis de liuacunculo (legẽdum lucũculo) venenato. Apuleius 10. de Pistore dulciario, hic panes, crustula, lucunculos. &c. Et Festo lucuntere, genus operis pistorij: Græcè λειουργήσαι, ab aspersione farinæ, quæ alba est.

scribitario) scriblitario.

484 *σεὶ ἀμνήστητος*) *σεὶ ἀμνήστης κυήσεως.*

narro, &c.) narro ideo? ita hic.

485 *Varro*) Barathro.

cuculator) circulator.

486 *mea*) modo.

487 *repositum*) depositum mœrentem. Pal.

immerentem) & merentem. I.

488 *videt*) vides, vt M.S. videlicet.

neos) Fabricio. M.S. à Coss. aut Samnitis copiæ Curio defuerunt. M.S.

489 *iactuo(s)*] actuosæ.

490 *lusus*) lusum.

490 *gallus*) caluus 9. Agell. 12.

fugite) fugis & M.S. I. fugit & Fab.

404 *virt*) diui.

superna) supernè.

496 *Accius*) Publilius, M.S. Turpilius I.

497 *acta*) Atta cuius meminit etiam Horatius.

placent, tunc, &c.) placeat, tu. I. si placeat, tu impunè superbis.

impune superbu) impune luparis. Bong. recte. Nonio lupari, est scortari.

498 *sanguine*) citatur hic versus ab Agellio è Furij poematis.

fuerunt] inerunt.

qui] quod.

501 *Socratem*] Isocratem.

502 *vitioso*] vitiose.

504 *ligello*] tigillo.

505 *scitras*] chytras.

aduersum] ahenum.

507 *ligurrierit Attius*] ligueritius I. liguzierat Victor 12. Var 3.

508 *decem mercedem*] Demetrio, ex Varr. *quas*,] ecquas.

Iterserare] inter se memorare M.S. inter se memorent.

509 *litaueram, &c.*] militaueram. nam in furtis celebrassit M.S.I. mihi Lauerna in furtis celebrassit manus I. celebrassis manus, Scalig. in Fest.

Musas] inuisas.

510 *Tucca*] Tusco.

vnde es, &c.] vnde is nihili? vnde? vbi lustratus? vbi bibisti? I.

511 *luscioſi*] v. quæ scripsi ad l. 10. §. sed & ff. ædilicio

513 *fabam, &c.*] eadem v. apud Festum in Fabam Ouidius, Cúmque manus purè fontana perluit vnda. Vertitur, & nigras accipit ore fabas. Auersúsque iacit, sed dum iacit, hæc ego mitto. His, inquit, redimo méq; meóque fabis. Hæc nouies dicit, nec respicit, vmbra putatur colligere, & nullo terga vidẽte sequi.

514 *demonstrat*] demonstrant.

De oratore libro 6.] manifestũ mendacium, neque enim Cicero plures tribus composuit.

leuitatis) lenitatis.

515 *subsilis, &c.*) Non subsilies ac plaudes & ab Arato posces Astricam coronam, quid hoc mirius? v. J in Poscere.

520 *Quam sit*) qua ni.

521 *memorant*) commemorant.

522 *qui*] cui.

525 *noster Atticus riualis homo iturus*) noster antiquus riualis domum iturus. Riuales, qui vno riuo vtuntur.

iturus) item lectus.

cum matescebat) commacescebat.

127 *actum*) ac tum.

ordinum munia) ordinum extrema munia.

munia) munem.

528 *tertio*) sexto.

530 *deletorio*) de Lætorio.

531 *mobilitate mœstas*) mobilitata mente.

532 *mictyris*) mictilis, v. suprà Commictilis num. 109.

pulmentaria vtentibus) pulmentar aut intibus, aut aliquid genus herbæ, & ius mœnarum bene habet, sed myctilis, hoc est merx Scal. in Catul. adde numerum 109. 5.

533 *mertaret*) mœraret.

quod sicut res ista mecum) quod si, vt decuit, stares mecum aut meus mœraret dolor.

534 *nam mœnia*) amnia.

539 *petere aurum ex flamma, expediat è cœno cibum*) Hoc Lucilij. vt & alia multa imitatus est Terentius Eunucho, E flamma petere te cibum arbitror.

&] en.

541 *boni ministrantur, illum nunc irridentmali*) Boni im miserantur, illum irridentmali. Lipſ. Im antique pro eum. Est autem ratio hæc dicendi æquissima versus prioris, in quo dixerat,

dixerat, Pauperi melius esse mori, quàm mẽdicari, quia si moritur, inquit, misericordiam à bonis, si viuit, irrisum à malis consequitur.

542 *an sit quod hic non mertet*] an sint quos hic mertaret.

ea] ita.

546 *Callei voce*] Gallei voce. Loquitur autem de Gallis.

548 *habet habere, & non habere*] auet auere & non auere, ita lego.

550 *vermiculata*] vinculata.

ingens] cingens.

551 *sperans ætatem eandem hæc proferre posset mansum ex ore daturum*] sperans ętatem eãdem hæc proferre potuisse, & mãsum ex ore daturum, &c. Vbi notandum prouerbium, Mansum ex ore dare.

552 *ophebetum &c.*] Ephebum mulierauit, hic Admecadæ cubile primus polluit: alij iterum ephebum mulierauit ad me accedens adolescentem cubiculum, &c. I. alij, pro ephebẽto, effebitum vel effœtum legunt: nisi ita legas, hic annorũ decem adolescenti cubiculum pudoris primus polluit.

553 *Honilia: Atrice vrsum*] conciliatrice vilum, ex 7. Agell. 9.

callis] Gallis. Agell. ibidem.

555 *mansius*) inanuatus vide 16. Agell. 7.

556 *ἄγαμ μθαι, viduam*) ἀγαμ μθίαν quam.

557 *vincor non esse masculum ad rem*) alij ita, Vincor non esse masculum.

Arem) Arem, id est Martem. Sic Plautus in Trucul. Ad legionem bellator clues: at ego in culina Ares. Est autem species Prouerbij, perinde ac si quis diceret, si id probaueris, daboMartem non esse mansuem ac fortem.

561 *requiescendi*) quiescendi.

condensiores manipulatim cùm densi in orbes manipulatim, orbes facere, in orbem pugnare, notum in re militari.

562 *palustria quæ erant*) palustriáque erant.

565 *putandi modiperatores*) bibendi M.S. potandi modiperatores, ita lego.

magistri) vide Varronem 4. de lingua vbi de Mensa vinaria.

573 *Mediastinos*) mediastrinos.

mediastinum) mediastrinum.

mediastinus) mediastrinus.

575 *ingenium*) ingenio.

576 *ocule*) occulté.

577 *afra*) vafre.

580 *Nenum*) Nænu.

nenu] nænu.

Fusium] Fusium.

natalis fortuna) Natali sortis.

583 *Quin id Circao*) Idcirco.

pripendantur soni) qua prepedinatur soni pedum.

584 xxx) xxxv.

588 *quam lympham melius è lacuna fontium allatam, nidos potili permiserat*] nidus poculi M.S. nidos pocilli misceat. Palm. & τὸ nidos pro nidore accipit, quem Nonius hic pro poculo eo sensu Varronem luxum temporum suorum reprehẽdere, quod Romani aquam niualem permiscebant, cùm salubrius è lacuna fontium aquam haurire possent, ac nidorem pocilli permiscere hic nihil aliud esse quàm vinum Lympha. ego ita legi posse arbitror, nido potaturi permiscebant, Nido poturi, id est è poculo. Nonius enim hic Nidum interpretatur.

597 *cumanos calices*] cum ansis calices M.S. fortè legendum, Decumanos calices, id est prægrandes. Nam grandia pocula commemorat Varro.

598 *faciam*] factam.

601 *obscura*] obscurè.

603 *quin illa facta*] quin illa stacta, Lipſ. Plaut. Mostell. Vbi vnguenta sunt. Quid opus est stacta acculo.

605 *obstringillare*] hoc verbum reponendum apud Senecam lib. 1. epist.

609 *vt simulatim*] si minutatim M.S. vt sit minutatim.

611 *denique*) tum.

de republica] de re rustica lib. 1. c. 59.

615 *campis*] patriis 18. Agell. 11.

618 *Fullonico*] Philonico.

sonaram] sonorum M.S. zonulam I.

absedet] absedit.

619 *pleuitatem*] plebitatem I.

620 *Plotino*] Plocino M.S. Plociona, πλοκιωνὶς, stuprum emptor.

coloratam frontem] vide infrà Frontem.

petilis labris] petilis labris Iun. id est exilibus.

petilis &c.] hoc interpretamentum nõ esse Nonij Iunius putat.

labris mollis] labra mollis.

622 *herona mille*] heroua mole M.S. heroa à mole M.S. vel cum heroa, malè, καὶ heroa mole. Vilel. Cauter.

623 *panulæm*] vide Varronem de lingua, vbi de vestitu, alij legunt, panuclam.

subtegminis] subteminis. vide Cuiac. 11. Obseru. 6.

624 *pallio datur*] palliolatur I.

625 *diu*] diui M.S. Sunt autem verba Decij, vide Accium in Æneide seu Decio.

626 *idem eodem*] ideo.

628 *magnus poeta*] magnius poëma M.S. Mac geminis poema.

629 *Nævius*] Nouius.

Amna Grenuntius] Agrypnuntibus, vide infrà Promicare.

630 *eoquentibus hœdum*] loquentibus dum.

631 *Afran.*] Nonius.

Aliber totius] Aliber totus M.S. Æqualibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

totus I. Scaliger ita, Aliter eius. Ego vero ita lego, à libertate ius monilis possestricem, id est petentem: vel, à liberto eius monilis poscestricem.

tonstrix) contextrix. Fab.

633 *Nauius Aulularia*) Ennius Erularia. vel Herularia MS. Carbonaria. Festus in Spetile.

præcisum, omasum, pernam, callũ, glires, glandia) Apud Festum in Spetile ita legitur: Ego pernam, sumen, sueres, spetile, callum, glandia.

634 *origine*) expungenda est hæc vox.

oritur ex Catinatis) ex Cantabris, ita legendum ex Mela, Plinio, Strabone.

635 *Syracusis*) Syracusæ.

sola) soleas. Palm. Syracusis soleæ sunt Syracusanæ, vt Trinũmno, ficus zacintho, Zacinthiæ, apud Varronem, cultu Bithynio, id est Bithyni.

pueri in ludo solent &c.] pueris in ludos telos (fortè talos) pasceolos furare, I. Pueris in ludo soleas & sacellos pasceolos furari. Palmer. Spicileg. Sacelli, id est parui sacci. Ideõq; Cato Pansam hic incusat, quòd is iam puer in schola insuerit furari.

637 *Portisculus*] Pertisculus, Fab. Vnde mox Nonius qui eandem perticam tenet.

Thus antè] Tum sanctè.

Cithera] Sic S. Exo i ũ: alij, chere: alij, There: alij, cithereis: alij, Hetera.

pulsus] cursus.

638 *faciat*] iaciat.

640 *te*] deest. Scal. apud Festum in Occentare.

differam] differam te, Scal. d. loco.

641 *Pici diuitiis, qui aureos montes colunt, ego supero*) dixi ad Festum in Dracones.

644 *noctetenus tabernas*] nostra taberna.

645 *si inde &c.*] is eodo naues putidas, atque senticosas, commeatum moinire volebat. Palm. Is indu naues putidas, atque senticosas commeatum ponere, vel commeatu onerare.

647 *caue canem*] caute MS adde quæ in hunc locum scripsi ſ in voce Albicatur numero 58. & Hornum num. 403.

650 *præpristini*] & præfiscini.

652 *Je seneces*) sese neges te.

654 *lactantem*) lactantem.

nec assat &c.) necasser, quo quis cruciatu perbiteret.

656 *prouidere*) prouegere.

prouideam) prouegeam.

657 *puellascere*) *effeminari*) puellascere & effeminari MS. Puellascere est effeminati.

658 *per*) Papæ.

660 *extra*) extra.

proiecissem) porriciſſem.

Mania Medicate) mania meditatè MS. Mania medica. Te mania medica, Titulus fabulæ inscriptus in Pistillus.

661 *primiter dapes*) primitus de pannibus, vide inscriptã Pannibus.

sicuti &c.) Sicuti cùm primos ficos propalla recentes, Protulit, & pretio ingenti dat primitus paucos I. vt cũ primitus, &c. Turn.

664 *Aristotius*) Aristo Chius. vide Ciceronem lib. 1. de legibus, & de natura Deorũ, 3. Laertium in Zenone.

666 *Proletarij &c.*) Prolerarius publicitus scutis, ferróque ornatur. Hi versus pleniores apud Agellium 16. c. 10.

667 *Asitogiola*) Agitatoria.

669 *Cupiuncula*) capeduncula.

adolabitis) adulabitis.

678 *Synephebo*) in Ephebo.

octo medicarios &c.) totero medicarios honestos audiuisse MS. clare possis. I. cum hero medicari hos boues tot aut. HS. Semis dare possis. Effusissimi erant veteres in danda libertate, Casina. Quid tu me verò libertate territas. Quid tu si nolis, filiũ que etiã tuus? Vobis inuitis atque ambobus ingratijs, libella liber possum fieri. Itaque metuendum non erat, ne qui sestertium semis daret, libertatem non impetraret.

audies, cùm &c.) audies. Lucillius, Amicula aspera atque præcox. Varro Synephebo: Cùm tempus &c.

679 *Acari studio*) Achar stione.

& aduorsum] te aduorsum I.

Æquũ est me habere eos pauperè sumptu meo] Æquum est me habere, eos pauperari &c. MS. Æquum est me alere, quos pauperari, sumptu meo.

681 *inquit*] iniquè.

682 *pollinctores sunt qui mortues curãt*] ab antiquo Pollingo. Glossis Pollingo, ἀποστολεύω, ἀναστολεύω, ταφιάζω. Ii dem νεκροδάκται. Pollingo & Pollinctor, ταφιαστὴς & *id æstate*] & ex æstate.

688 *vade*) fato.

Peliam me &c.] Peliam Medeæ promisisse, vt se vel viuũ degluberet, dummodo redderet puellum: Vel ita, Peliam Medeæ promisſ. (pro permisisse) vt se vel viuum degluieret, dum modò puellum redderet, I. adde Petr. Victor. 5. c. 6.

vltra intra pectus &c. O stulta nostri pectoris dormitio, inuigilabilis. Quæ me puellum impuberem cœpisti, I.

689 *Squamigerum*) Squamigeræ.

691 *Phrygia, & terminis*) Phrygiæ terminis.

Passim quæ præda pecua] passim quæ pretia pecua. Præcia autem à præciendo seu clamãdo. vide Festum in Precias.

695 *os*] hoc.

696 *magna te*) magnus, vel mignate Iun. Deum

Deum me sentit] Deum me incendit, Lipſ. Putat autem esse verba Orestis, qui oraculo iubebatur matrem interficere: hominum tamen verecundia tardabatur. simile est quiddam Sapphus apud Aristotel. in Rhetoricis.

698 *Perfice*] perfica.

perfeceris] perficiens.

perfice] perfica.

699 *Pediolus*] Petiolus.

700 *petico*] petigo.

denique] deinque, vt ſ. numero 437.

702 *passiuum ad vsum*] Pessimum MS. passim ad vsum Lipſ. Passimum ad vsum, ita legi potest: vnde etiam passimitus vox frequens Tertulliano: apud quem passim ac perperam legitur passimitus. Passimũ ad vsum trahi est ad promiscuum vsum, quod hic ostendit Nonius.

internecionem] interitionem M S.

solum] solutum) MS. absolutum.

704 *Vt*] vel.

705 *honestam*] inhonestam.

706 *putiscesceret*] putrescesceret.

709 *tacitique aduenientium*] tacitéque aduentum.

713 *lenitate*] lenitate.

715 *occultáque sunt consentanea quod*) eo cultu quod.

716 *plagis*) plagiis.

717 *aut*) at.

722 *argilla*) argillosa.

situ peminosa) æstu rimosa.

732 *Longè ab vrbe villicam*) nam longè ab vrbe villicarier. & ita legitur ſ. Rarenter c. 22. numero 52.

737 *Riscus*) risus MS. rursus.

738 *Repedare Lucilius*) pede iterare Lucillius.

vt Roma vitet gladiateribus) vtrum euitet gladiator I. Romam vt bitet, q. i. spectaculũ gladiatoriis. Palm. vt Romæ videret gladiatores.

Idémque &c.) Idem post. quod factum MS. queis cunctis ego à Metello repedabam numero: id est celeriter, ocyus, nisi pro Queis cunctis legas. ludis factis: vel, vt factum, id est cùm primùm id factum.

739 *Redandruare*) Redantruare.

vt vulgus &c.) sic vulgu redandruat inde: hic versus paulò aliter apud Festum.

Chryse Graces) In promerenda gratia simul cum videam Graios nil mediocriter Redantruare, opibúsque summis prosequi. vide Festum in Redantruare.

740 *Redhostis redijt*) Redhostit, reddit.

quid hic &c.) credo quid hic redhostis eam, cum mi assem obhier facilius. Aliter enim hic locus extat apud Festum in Redhostire.

aliter relatum) aliter ac sit.

742 *Medico*) Macco I.

& propter) ea propter. MS. & Lipſ.

743 *pulmones*) perniones.

appetitus) arthriticus MS. quod pædidus, Lipſ.

ramice) cum ramice.

an nescio quo) à nescio quo M. & Lipſ.

rapturis) raptori, Lipſ.

ramicis] ramices.

744 *sextam tesseras*] sextantes syluas seras vel sectantes. In syluis feras I. Sectantur feras Fab. syluas sectantes feras, Lipſ.

746 *sequius*] vide Cuiac. 1. Obſ. 3.

vosser ruminabitur] vostræ ruminetur.

749 *Redurare*] Returare I.

750 *Romæ*) Romana.

pudentis] pudentes: alij, prudentes MS. putantes Lipſ.

Viuere tum in patriam) patria, vixere in patria Guil. cum patria Lipſ. Ergo tum Romæ parcè putéque putantes viuere cum patria, nunc sumus in Rutuba, id est in perturbatione.

751 *aduocare*) ac vocare.

756 *hisce manibus*) hic sermonibus Lipſ. in antiquis & epistolis, ita legit, Moniabus. Scaliger Maniæ infantium terriculamenta & lacteutium facies, Dij præsides propter rumam. v. 15. Plin. 56.

758 *ætate*) ætate. *aut*) ac.

759 *Margo*) Vimarco.

760 *è*) à

761 *Scrabréque*) scabræ atque, dictum est de hoc loco ſ. numero 437.

762 *habitissimum*) habilissimum.

765 *Scraptas*) screatias, vel screaptas I. ex Festo Scranctias vulgar.

stritabilas) strictiuellas, alij scrutibillas: alij arictiuellas.

766 *Cryptis*) eurypis.

ambulare] habitare Scal. 4. de lingua.

767 *crementa*) cremento.

scapréque] scabre atque.

769 *squale*) squales. dixi de hoc loco ſ. numero 437.

771 *Sunat*] ſimat I. *fortè* supat quod est discere & dissipare, Festo.

773 *cum*] cui.

775 *sublimat*] sublimas.

777 *abste*] ab deo.

779 *Septifariam*) septemfariam.

781 *scriptat*] scriptas.

scriptis] scrupi.

solemus] olim.

783 *Crysicum*] Crysæ cum.

786 *Neque in pulture &c.*] Nec in poluto mystico coquam carnes, quibus &c. Scal. 4. de lingua.

788 *notio*] nomina tuo.

790 *Somnorinas*] ſomnurnas.

Leuius] leuis meus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

791 *retineret*)recineret.
tum)tamen.
793 *interstringam*]stringam.
794 *Manias*]Ismenias I.
Theobogenes]Thebogenes I.
796 *molle*)mole.
803 *solitatem &c.*]soliditatem memoras? formidas tibi:sic J.c.5.numero 96.
804 *æstuat*)exciuit.
806 *profecti &c.*)profectò haudquaquam est ortus mediocri. vide Iunij Animadu.
810 *curre, & nuncia venire, & mecũ sperata tum adduce &c.*) curre & nuncia venire me, & meum speratum adducere. vide vt puellam curent Lipſ.5.Epiſtol.
mecum]metum.
812 *fluctiuago*)fluctifrago.
814 *illis qua sibi*) illisque tibique I.
819 *populo*)populúmque.
821 *Solennitus à declitati*) solēnitúsque adeò ditem.
822 *nitidi*)nothi dij.
823 κάπροι)σάπροι.
826 *fonicia Iunt &c.*) phonaſeus adſum. alij Phœnix, legunt. Phonaſcus, ἀπὸ τῆς φοίνης ἀσπίδος, quòd vocem exerceat.
833 *cæptum*]exceptum.
835 *dissipare*]diſſoluere.
838 *probat vltorem*)probat victorem.
840 *perspectaui percautum*] proſpectaui periculum. MS. perſpectaui perculum.
841 *Temerius*]Temerus.
844 *nibis, tibive tudiculasse*]bis téve tu dic.
846 *Vigere &c.*] in aere volitans miluus aquam è nubibus tortam indicat fore, tegillum vt paſtor ſibi ſumat I. Iugere dicuntur milui, cùm vocem emittunt. Id autem prognoſtic on pluuiæ, alij, pro tortam indicat, Tertam legunt.
851 *melixa*]melexia.
852 *per xeci orbificor*]pernici orbificor.
856 *taxit pro tetigerit*] taxis pro tetigeris,
857 *leuis tippula &c.*] vt leuis tippula lympharum frigidos tranſit lacus I. de Tippula, vide Feſtum in Tippula, in MS. lymphorum legitur.
leuior es]vide Feſtum.
859 *transenna demissus*] id eſt feneſtra, vt hìc Nonius interpretatur. Seru. vide 5. Æn. ſune demiſſus interpretatur, cuius opinionē vt veriorē defendit Turneb. ex Valerio, Macrob. Plutarch Plinio, Iſidoro.
861 *artificis*]aurificis.
865 *tetricæ horrentis*] tetricè horrenteis: alij, tetricè horrenteis.
868 *hic vt muscipula contenta*]hìc vt muſcipulæ tentæ: atque vt ſcorpius cauda ſublata, Turneb. muſcipula, id eſt, inſidiæ.
869 *tristitias ante diuortiũ*]ante dorcium MS. triſtias anted hoſtium, Lipſ. id eſt præſens. Anted autem hìc dictum more antiquo.
diuortium]dorcium.
872 *vbi*]ibi.
874 *cum*]cur.
& iam qualis qua]& in aquali aqua. Sic J. in Fœlix, legendum.
876 *quàm mobile*] hic locus emendatior legitur & exhibitus eſt etiam à nobis ſuprà numero 248. in Diis, diuinis.
878 *Nemæa*)Medea I.
882 *Cade vsti hæc*] Cæsíque Næa atque.
886 *nimis*]ne mi.
887 *necdum*)nedum.
890 *vetustatisque*)venuſtatiſque.
891 *vtratusta*)vtere tu iſta.
891 *& rauestę & vastitudine tardè formatuis*)atra veſte, & vaſtitudine tetra formatus, Scal.
tarde forma) trade formam MS. tetra formatus, Scal. vt s.
quales scabres qua) ſquale ſcabre atque. dixi de hac lectione s. numero 437. in Illuuies. & apud Feſtum in Vaſtum.
892 *exsilium*)exſulem.
893 *imperandi*)imperitandi.
895 *verans*) venerans. adde huic loco alium, qui s. numero 226. in Deuorare.
& puncto)& ponito MS. & Ponti auerruncent cenſuram ſimul, Lipſ. Curſura Ponti naui gatio. Virgil. Hic curſus fuit. Horat. Qui per mare currunt.
cur Syriam) tum Syrmia. de Syrmiis vide Feſtum.
898 *sensilo cum*)ſenſiloquum I.
903 *contra &c.*) flagitium neſcis bello vinci à Viriato Annibale I. Hunc locum Scaliger apud Feſtum in Viriatum, ita reſtituit, Lucillius libro 26. vt populum Romanum victus vi & ſuperatus prælìis. Sæpe eſt multum, bellè verò nũquam, in quo ſint omnia: contrà, flagitium neſcire, vinci bello à Barbaro Viriato Annibale. Idem lib. 2. In viriatum hunc infamem iuuaſſe, animámque Elliſiſſe illi.
907 *vir Viratium vxorem habere Atalantam*) Viratius MS. Viratiam vxorem Atalantam Scal. apud Feſtum in Viriatum Viracia ἀντιάτερα.
908 *vulga*)bulga.
909 *verrucam*)3. Agell.7.
910 *vibices*)vide 10. Agell.3.
Vis)eos.
911 *ætate*)ætate.
912 *excrescunt*)increſcunt 18. Agell.11.
913 *concoctásque*)concretas apud Priſcian.
916 *Tonso*)intonſo.
918 *vermiculato*) vermiculatum multis ſegmentis elaboratum, veluti multis vermiculis concinnum.
920 *si de iure*)ſi de re.

926 *prætextas*]præterextatas.
928 *Cinerans cludebat*]cruuerum is eludebat I. cinerarios eludebat Lipſ. de puero qui iam tondendus, in gyrum currens, volebat effugere cinerarios. Catul. Iam tuus cinerarius tondet os.

IN CAPVT III.

2 *vlla*)illi.
3 *Ennius*]eò Liuius I.
ad armentas &c.)ad armentas ipſius eaſdē, Tucu uifrontes paſcere armenta ſoles. Scal. 4. de lingua.
curuifrontes)cornifrontes paſcere MS.
9 *iugatos*)iubatos.
in (e)se)ſinu ſe.
Acinnius) Atacinus.
11 *Feminino*) vide Feſtum in Petronia amnis.
Epinausimacheumandria] ἐπὶ ναύσι μάχης: cũ Andria vndam.
salso sanctum) iactatum
acerbos)aceruos.
12 *operas*)telas.
15 *quamque*)quaqua: vel, quacunque, ídq; metri cauſa.
18 *dispensatorem*)à diſpenſatore.
21 *Frigidissimus*)fragiliſſimus. huic lectioni ſubſcribit Priſciani codex.
mala)maia.
22 *accubitionem*)accubationem.
23 *in columna*]in culmine.
25 *actoribus*)*auctoribus*.
26 *victa taxit*) vincta taxus.
27 *meam esse leuitatis*)notam eſſe leuitatis, vel meram eſſe leuitatem.
32 *coquinari*)coquinario.
cultelli empestati è Bithynia)cultelli illi importati è Bythinia, Lipſ.
33 *de me hortatur*) dehortatur. 7. Agell. 2.
credit)credidit. Agell. d l.
34 *cupressus*)cupreſſus.
35 *cali*)de ſcenicis origin. I.]
36 *accolis celeriter*) Iacolis celeriter, Lipſ. iaculis.
39 *dissoluatur &c.*)diſſoluetur omnis humana conſociatio. Vulg.
40 *nec sic, vbi*)Nelcis vbi. Græci, vbi nunc Socratici charri? quid quæritis? primus Lipſ.
petimus)perimus.
41 *in Marte*)in Macer.
peluem)peluem.
43 *abroico*)ἀγρύπνως.
quasi lupus ab armis valeo, clunes infractos gero) Fuit opinio olim, lupum armis validum tergo infirmum eſſe, quod in prouerbialem ſententiam propè abiit.
desertos)infractos. ita apud Feſtum in Cluuies.
44 *magnus &c.*) cœlus mater magna his eſt tellus.
45 *castu*)caſtitu.
castus)caſtitus.
46 *nisi pecorum &c.*)nos hìc pecorum more per æſtiuos. vel (vt alibi) per æſtiuos ſaltus deuiáſque calles, Lipſ.
48 *viarum*)vuarum.
51 *decilla*)egilia.
54 *Pol &c.*)Polà cubitura, mater, magis ſum exercita. Fere quàm à curſura, eo ſum tardiuſcula I.
55 *currentis*) Victorius putat hanc vocem expungendam MS.
58 *catella*)catellum.
59 *corius*)vide Feſtum in Corius.
depuuit) depauit MS. non male, ἀπὸ τῆς παύεσθαι.
60 *nemini &c.*] Nemini fortuna currum miſſum à carcere intimo leui, Inoffenſum per æquor candidus ad calcem ſiuit.
61 *quercu*]querquero.
altitudine]amaritudine.
64 *cor vtrunque &c.*]colare: Vtrum ſcapulæ plus, an collus calli habent, neſcio.
66 *obtorque*]obtorque, ſic Virgil. obuertũt pelago proras.
supra]ſipa MS. id eſt ciitee.
tortas capulas]id eſt funes.
67 *talpæ*]cillæ I. vt ſit cæparum genus. Alioquin nemo audiuit lachrymoſas talpas. Scaliger legit, thalle.
lippus edenda &c.] Lippus edendo acri aſſiduo ceparius cepa, I. vt ſit hexameter.
& sesiminum] veſci cuminum.
69 *iam disrumpetur medius, iam vt Marsus colubras Disrumpit cantu, &c.*] Virgilius Eclog 8. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.
73 *Graius*]Granius.
85 *noctu*]nocturna.
86 *errantia*]errantiæ.
88 *Longè fugit, qui suos fugit*] Titulus proverbialis Satyræ Varron. Sic Terentius, Ita fugias ne præter caſam. vide Turnebũ 15. adverſ. 5.
sed vt is erat &c.] Sed is viſcerat hæc, legumina, ſarta, rapa pauca, cicer, eruiliam cæpa: allia ac pyra cæteris. Palm. Vt hæc iocoſè vocet viſcerationem hominis agricolæ & tenuioris.
pauca &c.]Parata, cicer, eruiliam, cæpa, regia, allia, cypria cæteris I.
89 *masculino*] vide Feſtum in Maſculino & in Frontem.
repugnatio]depugnatio.
vitare scias]vt amittas.
coloratum] coloratilem.
92 *crassa*]creſſis.
serrano: cali &c.]erance cili MS An Siculi nominet talis fretus.
more]ore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritus segregans) dicta segregent I. vide infrà Obscœnum.

98 *Imentum*)fulmenta,lectum scandunt T n .15.aduers. 5. Prouerbium quo significatur id quod subest præsse velle. vide Iunium in Adagiis.

Supponi foco) suppinge socris

tumulo in excelso loco prœter mare) tumulo in excelso propter mare. adde quædam infrà c.6 numero 26.

104 *Pisia diacematico foro præstatur virtuti laus gelu,sed multo ocyus venio tabescit*) Pisis diademati o foro præstatur virtuti laus, gelu.sed multo ocyus, senio tabescit, Turneb. 15.aduers 5.Diadematicum forum vocat,Pisæũ, in quo victoribus diademata & coronæ tribuebantur.

110 *murena villæ*) muri, villa.

111 *pedibus tristeis*) pedidos tristes;graue olentes. vide Festum in Pædidos.

aeres) aeros.

114 *sensus, Poriæ &c.* Sensus, portæ, venæ, hydragogia: cloaca, intestini.Id innuit.sensus esse fontes quosdam naturę venas: hydragogia & canales : intestina, pro cloaca esse corpori.

115 *orat.perfecta hac video*) orat perfecta ac vide MS.

duella trapula) heluellæ I.suat olera minuta,teste Festo. Sed Turneb.15 aduers.15 legit duella, rapula. Duella, id est,bella,quo pacto ex duello bellum, ex duellona bellona. Scaliger ita apud Festum, in Heluella: Lenti calido,eluella,rapula, rumices.

romie) rumici MS rumicæ Turn d.l.

120 *Nauius Macchо &c.*) Nouius Macco exsulat Verberato populus.

ergo) ego,I.

spirion) Zopyrion, Labias discidit vtrique secutus.

123 *lapides*) ,das

124 *lepidus statues*) luxuriæque tuæ statues.

129 *limphorem*) lympham.

130 *in paupertatem eo licentiatus*) in paupertinum eo licentiam. Alius legit,in paupertatem eo licentatus.

131 *latrina*) lauatrina.

lacuquè) languet.

neutri) ventri.

133 *vestigium*) vestitum.

134 *ruralis us*) opusculis.

sumptum comitia) vbi tum.

instant) instat.

rem faciet) peiorem faciet.

136 *acri crepitantes*) acres crepantes.

thesiantem) Thyasiantem, idest thyaso bacchantum conuenientem.

paci huius) pari in hui°.MS. Palm.bacchiis.

138 *margaritam &c.*) margarita, vt Amethystus,(maragdus,I.

141 *metus*) v.Festũ in Masculino & Metus.

1142 *iactati sumus &c.*] Ac iti sumus vt deportare MS Accitissimus vt deportaremur, murmur si verus:nisi malis legere depõtaremur: vt alludat ad morẽ de ponte deturbãdi

145 *maiores*] vtri magis. (senes

sunt] lusum.

inter nundinũ barbam radebat] internundinum,est spatiũ quod internundinas est.Hinc intermenstruũ quod inter menses. vide Turnebum 19.aduers.5.

Romam ipsam in arcesite,non] Romã ipsam narcosinæ non,I.

146 *quos*] queis.

qualia sunt] cilia fronte.

sura,nec pedes] suræve pedésve.

147 *iliada:nepos*] Ilia dia Nepos I.

149 *tendamus nervias*] extendamus,id est comminuamus fides.

151 *neque efferre &c.*] Neq; ferre hũc diutius errare & conqueri necesse suæ obsequelæ.Vlem. Canter. Neq; ferre hũc diutius tricari & cõqueri,nec esse suæ obsequelæ. Guil. 2.Verisi.21. Tricari est Fallere.vnde Tricones.

carique] cari.

152 *in acta cooperta age inoras*] in arca cooperta age minores. MS. in acta cooperta alga,Palm. & Fab.Acta,id est littore.

multum numus pijcis] multis nummis vel multinummis.

inoras ostreas] inoræ, quæ ore carent.7. Gell. 6.dixi ad Festum in verbo Inori.

ostreas lucrinas] ostream lucrinam.

hu itidem] hoc sit idem.

153 *vt etiam putantibus*] vt æstimantibus, *μὴ*] *μὴν ἢ* &c.

Terentio:quando citatus] idẽ Terentio quãdo MS.idem M.Terentio.

excitatus] excusatus MS.

eum] ei. MS.adde 11 Gell.1.

vnum ouem multam dico] vide Plin.8.c.vi: de Festum in Quem,& in Recto fronte.

154 *suo*] ceuo.

Titanum] Titana.

155 *statuis aquis*] statiuis aquis.

158 *protundit*] profundit.

appositum,posticum] appositis, postico.

quæ exierunt] exierint.

159 *nam*] nunc.

160 *cessum ad præsepiã suam*) Esum ad præsepiam sũam.ita apud Plautum.

162 *putrem panticas*) purent pantices.

164 *vallato mobilis septos*) vallatos.alij, Vallatos mobili sepio. alij Vallato mobiles septo.MS.

166 *licio*) lino.

167 *non*) nobis MS. vide suprà in Catax. c. 1.num.100.

170 *pigre*) pigret.

Potestate pigne) post ætate pigret MS. post ætate pigrent.I.

174 *Pomp.Dogali:vnum penum quæ*) Do illi.

vinum, penúmque omnem MS. Pomp.Dotata:vinum penúmque omnem.Nonius Dotata. Cæterum alium præberem penum. Attæ, meum in penum componam satius est. Palm. Dotatam Pomponius & Nonius scripsere. Attæ verò togatæ scriptorum fit mentio apud Horatium.

dofacta) dotata.

meum) mecum.

175 *cui medentia*) cui me dem edet hac Iun.

178 *Lyde*) vide.

179 *vulgari*) Vulcani.

cum virgis] cum fibris MS.alij cum vigtis. Nonius Gall. macto te hisce vigtis verbenis: macta tu illum infortunio.

porrigere) proficere, vel porticere.

182 *mimia*) mania, vt suprà in voce Præsente.

pestinas &c.] patinas pastillos mihi cantant.

Muntius) Horatius.

183 *boni secundè &c.*] Nobis vnde forent fructus vitæque propagmen I.

184 *Lucillius &c.*) Li cinius rerum Romanarum.

patibulum ferat per vrbem] patibulus ferat per vrbem:alij, Patibulo ferat per vrbem.

affigar) suffigar.

185 *factos*) facito.

tremunt) premunt.

188 *admouebat*) appone bat.

sexus) sexu.Scal.in Fest.

197 *tessit & sale &c.*) exsit, est sal sordidum quod vstum est, & in ollam rudem fictilem obiectum. postea &c. vide Scaligerum in Coniectaneis Varronis: & apud Festum in Exsit.

200 *vbi atque erunt dum sibilus institis*) aquæ MS. vbi acquierunt dum sibilus instat. Lipsi. vel sibilus insit.

201 *tergius*) tergum.

203 *viscere suo*) hiscere MS.miscere.

exercitum) exercitũe.

Africa terribilis &c.) Africa terribilis contra concurret Iberis, Ac gens Æneæ miscebit sanguine sanguen, Lipsi. Africa terribilis contra concurrere ciuis Ciui, atque Æneæ, &c.Fab.

206 *si valebit plus*) si valebit puls, in buccam betet.si licium in schemam Palm.

dicite[die in.

gymnasio &c.] gymnasiõque: vt schema antiquo spectatores retineres.

230 *calamóque*] culmo.

231 *erumna*) in re summa. vide suprà c. 2. numero 438.

235 *Masc.*] adde Festum in Masculino.

240 *nulla est,tale etiam est*] est tali.Setiæ I. Est autem Sitia (vnde fabulæ nomen) oppidum Campaniæ.

241 *durum*] durius.

243 *Nyctegresia scendit hora laterum*] Nyctegersia ascendit hora laterum MS. Ascendit aura laterum texta Vulcani vorax. Palm. aura Vulcani, flamma. Scandit ira laterum texta Vulcani. Vil.Cant. Ira Vulcani *φλόγα-φαγος*.

245 *russatia*] russa tra.

246 *incauti*] in cautis.

247 *masculini*] masculini & neutri: ita lego.

vt videret,totũ denique etiam suis manibus &c.] vt videret tortam: den que etiam suis manibus lanea tracta ministrasset infectori. Palm. Tortam viere,est vestim nectere: paupertatis indicium.

250 *orbepsit*] oppressit.

254 *videas ægrotum*] videns ægrotum? & eius prius turdum, quam aluum subducere malis, Lipsi.3. Verisi.

album quam tympem) alphum quàm typen, MS.aluum quàm turdum Scal.

235 *prædatus*] pedatus.

cum prytimon tertum] cercum MS. *κερκίδων κερκον*.

256 *Quare &c.*] quæro meas libidines ad tibias bilingues.

260 *patri*) patrio.

quod) quos.

iuxtim) mixtim.

riuos) vos.

261 *Diffidam amantem cidere*) diffidam amantem cedere MS.Diffugiam, an mantem, ne quid ea re turbem vulgum ambigua Lip. Diffidam autem,& de re turbat vulgum ambigua ac ius vitat, mœros disticit,Scal.

ambigua) euiter.

263 *manu*) nam.

264 *portoperipocons &c.*) Portit per *περιπόκους*. Dede cedo cacatum. vipera est in veprecula Scal.

265 *Stipidius*) Fusidius.

spiras) asperitatem.

266 *optatum germanus meas*) Oppius:tu n germanasI. Turpil. Dotata. Ma s meas vespera oriente clanculum Ferri ad specie n declino Scal.

speciem delino) specum destino.

267 *Lucillius Andronicus*) Linius Andronicus.

tege) teget.

268 *toto orbe*) tota vibe.

superet) sumeret.

euruantem) ouantem.

In Capvt IIII.

Fabulare) fabula vere.

explicatione) expiatione.

Ni ego illi puteo, si eccepso animã omnem in-

tertraxero] Victorius 2. Var. 2. negat hunc locum Plauti à Nonio intellectum, animam enim hic aquam non efferri simpliciter, sed per tei animam dici.

Phrygios] Phrygiis.

cătus] cornus: videtur pro fistula, aut tibia dici, vt lotus I.

iracundum vel furiosum] iracũdiam, & furorem. ita lego.

de Republica libro 1.) libro 5. Fab.

Noctilucam tollo] noctu lucam (bouem) tollo, vel, noctilugam, Lucilliano vocabulo. dixi ad Varronem & Festum de Noctiluca.

lassis] lasses.

3 *obiectu vino atque vmbram*) obiectu suo vmbram Pal. Badémque obiectio sui corporis, vmbram, noctémque efficiat. cùm ad numerum dierum aptam, tum ad laborē quietem Vil. Cant. 7. Terræ mentionem facit.

Obuia mens] obuiamus.

alteri) alter.

celebro) crebro.

Hinc colemena &c.] hinc colomena lecemi nis MS. Hinc colo Mænalium geminis aptũ cornibus I. Hinc columen alæ. Turneb. Columen, auxilium, firmamentum.

Consellas] tonsillas.

miles, obrepere &c.) milites occepere I.

laxiore] vt laxiore.

vnus consternit] Imus consternitur.

pestibus] restibus.

aptéque [aptà MS.

4 *Veterum vnum &c.*] Verum vnum recidisse, tamen à sene Tiresiai æqualem.

tamen] à mense.

5 *nesi quo casu*) nisi quod casu.

aduersos] aduersos.

9 *Accius Medea &c.*] Tunc dia Medea es, cuius aditum expectant &c.

animos] animum MS.

animum attendo] animo attendi.

Pomponius Macco] Macco, idē quòd stultus, à Maccone muliere stultissima, vt ex Aristophane in Equitib. cōstat: inde fortè Maccus, Turneb. 17. aduers. 21. & 29. c. 20. Apuleius Apolog. 2. macci prorsus & buccones videbuntur, citatur quoque Pomponius in Maccis geminis.

Appellare] applicare.

13 *æmulatus*] æmulus.

audio quando] desideratur hic pars sententiæ.

15 *armis*] Arimini. Sic infrà in Rogare scriptum est.

16 *proscere*] igniscete.

17 *Acetum*] Acetum. vide Turneb. 19. aduers. 20.

acrius mel] acre vt.

Aut philippo] aut Philisto.

Theopompo acrius] Theopompo acrius, aut Ephor mitius inueniri potest.

18 *ville*] Syllo.

perculeris] pertuderis.

22 *petes &c.*] potest, qui Augiæ egit κόπρον. designat Herculem: κόπρον Græcè dixit pro stercore.

25 *fefellerunt*] fallarunt I. id est fuxerunt.

Atticè] Atticis.

26 *in omne*] & omnem.

27 *amantis æstuantis*] amantes æstuantes.

31 *aridum siccum*] arida caro, Macrobio videtur opponi salsamentis.

aures tergeri] ture sedet.

33 *adactus*] adauctus.

34 *Ennius quem incertum*] quo enim cætũ MS. Ennius Chœnice: Tum tu isti crede, atque exerce linguam, vt argutatier possis. Turneb. Chœnix fabula Ennij fuit de nomine mensuræ Græcæ, vt modius Varronis, quæ mediocritatem victus ostendit, Turneb. 29. aduers. 20.

Fullonibus] Fullonia.

36 *Quis se magis*] Chryse magis.

Embono] Hypolinæo MS. Symbolo MS. Emporo, id est mercatore, Turneb. 29. aduers. 20.

velitantis) velitantes.

Asiu) Asina MS. Astu Lipsi. Turnebus d. loco.

Videt) video.

39 *Cæcilius Plocio*) Cæcilij Plautium MS. Plocion, Cæcilij fabula ab ornamento capitis.

40 *Quo*) quam.

41 *Varro. Agath*) Plato scripsit symposium de conuiuio Agathonis poetæ, in quo de amore disputat. Cuius fortè exemplo hanc fabulam Agathonem inscripsit, hoc est de amore Turneb. 29. aduers. 20.

abdicatur) abducatur.

42 *Aduersi venti &c.*) aduersi venti conciderunt: quòd si pergunt diutiùs mare volueret, vereor ne me quoque, cùm domum ab Ilio Cessim reuertero, præter canem cognoscat nemo, Turneb. 29. aduers. 20. I.

44 *macte*) vide suprà cap. 1. in Adoleo, numero 288.

Dúmque adolescendi) donicum olescendi. alij, dúmque olescendi.

gloriae) gloria.

45 *dum visoni*) tum visoni quod satis esset, tum quod etiam quod acroasi bellorum hominum. Turneb. 29. aduers. 20.

nunc quod etiam) nunc quod sum MS. tum quod etiam Turneb.

acta bellorum] acroasi, MS.

in carteo stadio ἐπιτάφιον, à quo qui certasset) in charteo stadio Epitaphion agonas. &c. Turn. 29. aduers. 20.

asseras] auferas.

46 *barbaricam pestem Sabinus*] Barbariam vestem nauibus. Sic 5. c. 1. num. 192.

multitudo, minus, &c.] mussati, dominus matura oua ad cœnam ōmittit, v. 5. Dominus num. 125. & Maturum. 306.

Quod] quid.

50 *post messem*] præter messem.

qui] quis.

51 *velocius, &c.*] velocibus iuuenis membris.

54 *iuuatque*] iuuántque.

55 *curationem differre*] deferre MS. cum ratione differre, Lipsi.

57 *populum istum*] populo.

volumus) voluimus.

necesse luctu) necesse est lautum. vide infrà numero 280.

62 *duxit*) dixit.

comparant) componant.

Sic vinctus animus, &c.) sic multis animus quorum atroci vinctus malitia est.

Cum Plocio, &c.) cum poclo eodē, amplector labra, labellas. Fictrices cōpono, hoc est, tum φιλοκαλοῦμαι, I. ita legendum, indicio est id quod infrà in Fingere num. 202.

63 *propter crepas*) percrepas MS. alij perterricrepas. Sic Lucretius perterricrepum sonitum dixit.

molliciem) militiam.

64 *ad te retardat socium*) ire tardat. si aliū, Lipsi.

nec est) necesse.

66 *callent domi*) callent domitum, MS. callent dominum imperium.

viuendi) bibendi.

Lucillius) Lucinius.

festus desidet) Festum resident, id est agit. Plaut. Captiuis, venter gutturque residente furiales ferias.

68 *Vidularia*) Aululania.

Ixionas Archilochio) Ixionis ἀρχιλοχείου.

Hunccine vnquam) hunc ne inquā MS. Huccine vnquam Hyacinthi hominis continuo Potentis Scal.

Delicijs) Deliacis, MS.

vrier, vt vim, &c.) vtier, vt eum contendas tuam maiestatem viris.

Philotoreon) φιλοτίμεον.

iam potero incipiam] iam pater incipiam.

vt hinc comportet, &c.] vt hinc compostet, MS. vt hic compos & Citium & Salaminem.

Salaminem habeam] Salamine habeam.

Lemnijs] lenonibus.

nihil coniectura] nil coniectura.

flexinice] flexa cervice.

quò contendisset] quà contendisset MS. quò contendi, sed te ita: vel, sed te Tita, Palm. Quod loco, edite, significat sine te. alius legit, qua contendis semita.

Tarentinum tuum) Tarentum hunc.

69 *subarmis vitā cernere*) Euripides ex quo Medeam exulē vertit. Ennius scripserat ἐν δαιδαλέοις ὅπλοις. Cæterū Turneb. existimat in hoc loco ni cernere, nō significare amittere, quēadmodum interpretatur Non. sed dimicare.

impetrem) impetrent.

Babium) habitum.

nisi) ni.

ad finem) ad fines.

malunt) malim.

exercitum) exercitus.

70 *farto*) fartum hic. prolibamento furiosis lustrandis recepto, accipi videtur.

71 *videntur frigus, &c.*) videtur Phrygius ex incessu, quàm est confidēs. Dij hunc perduint I. viden tu Phrygis incessū, quàm est cōfidēs? dij istūc perduint, Lipsi. videtur frigus incesse, quàm tu es confidens, dij te perdant MS. Fa. *infrenis obstes, &c.*) infrenes, obstes animis.

duas sibi res) duas Isocrati res, Victor 4. Var. 4. hoc enim de se testatur Isocrates in Panathenaico.

72 *& voluere*) heret, voluere. (modo.

quòd de nata est modo) quod re nata subit.

23 *epiroti*) biroti.

mihi) ni.

exemplo) extemplò.

75 *veteres*] veteris.

secus, vel ædilicii modius purus, &c) securus ledæ delitium, modius purus, putas, si adhuc characterem Cleophantus cōueniet, I. Secus, vel ad ædiliū modium purus, putus, si ad hūc charectera Cleopater conuenit Fab. æquus vel ædilium modium MS.

si adhuc) si adhunc.

Cleophantus) Cleopater.

tui) tu.

insidiisque locaui) insidiásque locasti. A.

76 *ecce calidis pedibus*) ecce tibi calidis. p. q. n. f. irrumpit in Fab.

semiustulatus) semustulatus.

78 *æruus*) æuus.

contenti sumus) contentus sum.

79 *sed pauca otio coacto*) Pācarpine otio MS. sed pancarpineo cibo coacto I. vt sint versus Phaleucij. Vocat autē Pancarpineū cibum, è miscella generis frugum congestum.

85 *bisquinoctogenta*) Bisquinoctogena.

87 *luctus*) curas.

88 *æsi μίσης*] æsi nōcivis, vt 7. in Ferre nu. 186

89 *vel*) mel.

Caussam coniicere hodie ad te volo) v. l. 1. ff. de Regul. Iur.

in casio) Nicasio.

& coniicere) it coniicere hac nescio quid de ratiuncula. Atque eccum incedit, hoc procul cōcessero. It coniicere, id est parat coniicere. sic Terentius, it visere.

quicquid de latratiūcula) quid de latriuncula MS. quid de ratiuncula, I.

91 *occidisse*] concidisse.

93 *fert*) ferret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

97 *maximum cadit ferro sed cadere Vlyssē*) Aiax dum credo ferro se cædere Vlyssem.
libro xxix) libro xxviii.
grato vrgere &c.) guate vrge, restant, perimus, MS. Sic J. num. 48. in vrgere.
99 *constare dicunt*] onstare hominem.
101 *de Bruto*] D. Bruto.
102 *ferrē*] tenere.
teneamur] teneamus.
in continentibus] Ne in.
103 *est natum*] æstimatum.
coc:] foci M. Sociis.
104 *quidem*] quod.
105 *concelebrare, diu amare*] concelebrate, dissamare vel diuulgate, Lipſ.
multis inductis] multis inde locis, MS. multis endo locis Cuiac. 11. Obſ. 9. alij multis in-
107 *Certa*] cætera. (du loci.
mutandis] mutuandis.
109 *Pansa, &c.*] ſponſa: Papæ Poleò magis curabo, vbi cognorint.
eos ipse] quos ipſe.
111 *quem Index*] quidni Iudex.
notum fuisse] votum fuiſſe.
Et amplius illam apparere] etiam thus illã apparere. loquitur apparatu rei diuinæ.
114 *vel*] &.
te satis qui audem a che] te ſatis qui laudem Lachis Scal. rem ſatis qui delicem, Idem Pauſimacho. Imò verò in ante, ſoli dum ſumus
hic] huæc. (delica.
solitus sum] ſoli ius ſuum, Scal.
istum ventrem] iſtum in. (delicijs.
115 *præseruit, labra delicit*] Præſternit labra
118 *eriam hoc versibus*] atque hoc verſibus.
Animóque ægrotat &c.] animo qui ægrotat videmus, hoc innuit. Habitum corporis, indicium eſſe animi turbati.
119 *vbi*] ſi. (quam.
nõnunquam faciunda) nõ facienda nõnun-
iam tum depositus bubulcus] iam tum depoſtu bubulcus. fitus.
vecors flãmeus, &c.] vecors flãmeo. Depo-
que scribi] quæ ſcribo.
121 *Aduereor*] At vereor. (& quoniam.
122 *Igitur quiescet, quoniam*] gitur quieſce
parcas] parcas.
De rustico] Det ruſtico.
quicunque dixit] qui condixit.
123 *quo more*] quem ore.
125 *Dominus rursum*] v. Lipſ. 1. Saturn. vlt.
libro sexto] libro 7.
inquit, Crassō Mutium] inquit Craſſi. ſic apud Murinm.
xiii] xxx.
meretricis, &c.] meretrices ad me deleniſicæ. Atti cæ, conuenerant, condixerántque, I.
extra cubui] dextra accubui Libſ. eſt enim ſermo de conuiuio, in quo ſe dominam dextro loco accubuiſſe ait.
Alteri scribam] alter ſcribã MS. de hoc loco V. Lipſ. 3. Scal. Caſtigat. Guilelmiũ Veriſimil.
Discumbimus mussati, &c.) v. 8. num. 46. & J. numero 306.
128 *fortis turba*) Parthis turba. (vt.
omnes, nam discrimen, &c.) omnes natura,
neque signat a linea alba) prouerbiũ quo oſtendimus nullum diſcrimen à nobis fieri. videtũ que hic locus deſumptus è Chamide
pistri) piſtrix. (Plat.
129 *aduocari*) auocari.
130 *Aidus iudex reũ ducebat esse, κατὰ τοῦτο hoc modo*) κατὰ τοῦτο Turn. 29. aduerſ. 27. perſtringit iudiciũ nũ mariorum auaritiam, q i reum cum habent, prædam habere ſe putant. Dutere igitur κατὰ τοῦτο eſt, reum promiſcu vſus ac communis ducere.
Orco spondent septimum) Hæc verba aliena à Lucillio, Lipſ.
ducatque ari simul, &c.) duc atq; eris ſimul adde alieni.
Hercules Antianus) Hercules Antæanus MS. Tabula Herculis cum Antæo luctantis.
vbi ille abit) vbi ita, abit.
131 *Tamen aliti verruca*) tamẽ alij verruca, aut cicatrix neuuſue: vel papulę differſit. Notandũ obiter τὸ alij, in dandei caſu hic poſitũ eo ſenſu, Etiam eos, qui formã ſunt eadem, habere aliquit diuerſum.
133 *existimatio*) æſtimator, ſic legendum J. Referre, numero 394.
eum) meum.
134 *demisso*) fractóque fiant.
assert) aufert.
135 *machinis*) machinæ MS. machinato, J. in Tranſenna.
136 *discere labora, &c*) labora, diſcere nexes ipſa, ac te rátio.
138 *consenescit*) conſeneſcere.
139 *ad&que*) atque.
claram allatam) illaram MS. illuſtrémq; I. adlata ἀχρωτικῶς clarans alata dicaſſet Lipſ. vt clarare pugilem apud Horat. Alata fama à celeritate dicitur.
140 *Assiduo*) Aſſide.
locum) lutum.
descendant) eſcendant.
142 *Adest alba &c.*) Adeſt alba n. c. C. q. tu reſtitui iuſſiſti, ſed &c. M. at. eſt ſtatua neſcio c. C. q. cum r. i. A. c. ea deiecta tum eſſet ex ſenatuconſulto. Palm.
143 *terecedere*) det cecedere.
definitam viam) infinitam.
144 *illuc oculi*) illò oculi.
deductat hunc voce Leo) deducta ad hũc voce Leo. Palm. deducta tũc voce Leo. Fab. hic enim exprimit Apologõ Leonis cubantis in morbo, & omnia animalia, vulpe excepta, ad ſe adlicientis. Deducta igitur voce hic dixit, vt & Terentius deducta oratione.
147 *At non sunt*) aut niſi.
Acceperísne) Acciperéſne.

148 *Diligit*] dirigit ita hic legendum, vt & infra duobus locis. Nam & ita legitur apud Feſtum in Dirigere, vbi tamen perperam legitur diſcedere pro diſcindere.
totam] coctam. alij, coactam.
diligit) dirigit Scal. diſiicit.
150 *Ennius*] Ennius Erechtæo Muret.
eripite ô cui, &c.) eripite ô ciues, quibus nunc ærumna mea libertatem paro, quibus ſeruitutem miſeria deprecor I. extant autem hi verſus apud Agell. 6. c. 16. Porro hic ſermo eſt de Erechtei filiabus, quę pro ſalute patriæ mortem oppetierunt.
154 *vt sapius faciunt*) vt ſæpiis faciunt.
iniuriatum) in viriatum, Scal.
inuolasse) inuaſſe MS. inuaſiſſe.
tamen) tandem.
155 *non potest, Menalippe, hic sine tua opera exanclari clauos*) Species Prouerbij: de clauo autem veſtimenti id intelligit Turneb. 29. aduerſ. 27. Fab. pro clauos, legit latos, quod certè magis probarẽ. niſi de clauo trabati, id intelligendum eſſet.
quantá&que) quantas, quoque.
ferè exanclauimus) feri, exanclauimus: vt ad Tyranum referatur.
vlciscerer) vlciſcerem.
256 *a dilis*) *herilis*.
eliminat) eliminor.
accindit) accidit.
ariuodeo) Armodio MS. A Riuo Deo, Turneb. 29. aduerſar. 27. atmos deo I. quaſi diceret ſe obuerriſſe Deo humeros. Ego ita lego, occipitium Ἄρει deo oſtendo: ex oraculo elimino me: vel aris deorum, &c.
quoniam) quam.
Conclauos, &c.) cœna: vos iſtic manete, I. Turneb. 29. aduerſ. 27. putat hic agi de clauo veſtimẽti ac trãſlatitiè, de negotio aut re maximi momẽti, ac difficili, quæ ſine alterius opera præſtari non poſſit. Ego vero aliud ſentio ac ita lego, cõclaui in iſto manete, eliminabo extra ædes coniugem.
157 *quid hic cœptat, aut quo euadet hodie*) ſcin quam? quò euadat, vide.
post concitata) paſſim.
160 *prius domes*) vt primum domes.
164 *exeatis*) is exeat.
165 *foribus imposita periclitantur*) foris impoſita periclitantur.
167 *vbi*] niſi.
me de cordis) Medea, M. S.
extuliſſe) extuliſſes MS.
gaudij dator] gaudij δότωρ vel patho.
ſuſcipiunt] ſuſpiciunt.
169 *ingluuiem*] illuuiem.
176 *dare*) venire.
177 *ibi erat*) vbi erat.
scopos) ſcopos.
178 *purges*] perurgeas.
deauras] deuras, peruras.
183 *Suámque vt culpam, &c.*) ſua ſi quid culpa expetere mortalem vt ſinat.
184 *Exiit*) exſilit.
libro ij.) adde alium locum ſ. c. 2. in Fax.
cum item] cur.
inequali) inaquali: & in aquali: Scal. 4. de Lingua.
186 *prælio captiuos &c.*) Varro Prœlio captiuo ἀπὸ τέλους. Non poſſes eã amplius perferre. tamẽ ſuadet vt noceat, v. quæ ſcripſi ſ. num. 88. in Cenſere.
colligere auxiliũ, &c.) collegæ auxilium tamen, etſi indigno, feramus. Verba ſunt Fabij Dictatoris auxilium ferentis Minutio, adæquato ſibi imperio. alij legunt, colligo
vt ad te] & ad te.
vestigia sed) veſtigia ſe.
191 *ea sum*] eam ſum.
noctis factiones.) noui factiones, vel noſtris factiones.
Non vtilitate) Nobilitate.
intercedere] intercidere.
192 *formosissimam esse*) formoſam eſſe.
donatum equum] domatum equum M. S. vt adoriatur mœchum Lipſ.
ne feroci oratione, &c.) ne ferociorem faciant te tam præclara cæli.
193 *directius sese*) dat rectius ſe.
ei cognatio] ei cognati.
viderc] viderunt.
195 *ergo improbus esto*] improbus ego: eſto. *Hæc effatus, ibique.*] Hæc effatus ibus Lipſ. Ibus poſuit. ἀφυκτικῶς pro iis.
Imis, &c.] inimicis, vt J. in Adiutatur.
potiri, &c.] es potin' vt dicta faceſſas.
aliquis veſtrum nuntiet Geminæ, vt res suas procuret, adibus faceſſat) formula diuortij, de qua dixi ad l. ij ff. de diuortiis.
naturam dico faceſsi] naturam dicto faceſſe, Fab. matura. & edictum faceſſe Palmer.
197 *aperire, &c.* aperiri prorſum aut.
ante fatiſcar qui] haud fatiſcar quin.
vt ſi ita) at ſi ita. Scal.
niſi inunquam fatiſcare, &c.] ſi vnqam fatiſcar facere, quidquam quod quibo, boni.
198 *Ferus significat equum*] Ferus iterum equus.
200 *aerium*] actutum.
abſtruſo] obſtruſo.
Pauxillus] puſillus.
201 *Eodem*] hi verſus reſtituti ſ. in Comparere num. 62.
incipiat, &c. incipiant fingi, ad id quod ſi euadant.
qui ferimus] quærimus.
figulis oblitis] ſinguli obliniti: vel, figuli obliniti.
203 *securissimus*] veruſtiſſimus.
210 *alienum mœstum fouere*] alienum eſt confouere.

Universidad de Deusto Biblioteca

insideat)insidat.

211 *mulctaria*)mulgaria:alij mulctralia

culina)cullia M S.culleo, vel culigna legendum.Illud vas vinarium:hoc potorium.

123 *humi*)humo.

Aeneid.lib.2.&c.)Enn. Annal.lib.1.Fusus sine mente,sine vllo subiacerent.

214 *ducta*)deducta.

217 *faciam vitula*)faciam vitulam.

218 *aut arena,si ex sole,&c.* ait à cœna se exsule. Quinque annos neque amicus vnquã grauis,neque hostis fuit,V.

veneficiis &egressa,&c.)hostium deperisti, & graue.

215 *vnde thensam*) vende thensam.

cum fingere) confingere, vel confringere.

certamus,&c.)certamus sine diploide.

hac eadem)hac eadem.

229 *veteres palmam*) vide Festum in Herbam do.

donant) dona tenent. v.Festum in verbo, Herbam do.

constat] conlustrat.

dét]docet.

226 *vbi hic me sis*]vbi ne hic sis.

me scis]in oscis M S.

vrbem]vrbe.

tenebrosus κακοδάιμονας] tenebrio, κακοὺς δαίμονας.

impulsum] inpulsus.

227 *vtrunq.mulier es & epicrocum viri quoque habitarunt*)epicrocum habitare, est epicroco vti. epicrocum genus anniculi croco tinctum.

cumas) comas MS. comas habitasse,est aluisse.

228 *non rident*),non vident MS.nos rident: credo tidere,hiantes video, tidentes non audio,Fab.

230 *& sortia*)è sontibus.

231 *tu cum*) tunc.

cuius cum)cui cum.

displetu)defletus.

232 *nobiscum esset*)à nobis, comesset.

retardat)retrahit.

onera,&c.)coronam MS.vnguenta, mensam, talos,vinum hæc huiusmodi: Quibus rebus vita amantum inuitari solet, Lipsi.venerem,mensam,talos,vinum, & hæc huiusmodi,quibus rebus vita amatur,tum inuitari solemus Fab.

locus) lucus.

citò enim) scito etenim MS.

ipsum audi vino inuitari]ipsum auidè vino inuitari Lipsi.Loquitur Vlysses, de Cyclope, quem vino decepit.

234 *timere occœpit,&c.*) timere occœpi,& interdum obscitarier:ineptus,quid mihi vellem, ex insolentia. Nesciebam Lipsi. nisi legas,& tremere occœpi. Est autem adolescentis sermo de initio sui amoris.

ille insolens autem] ille insolens eam, Fab.

Ita è fletu & tenebris obstinatius speciem amissi luminis cõspiciũt insolentiam] ita è fletu & tenebris obstinacius speciem amissi luminis,&c. Ego hunc locum sic emendo, Ita è fletu & tenebris obstinacius speciem emissi luminis aspiciunt insolentia. Emissi, id est in oculos se ingerentis & incurrentis.

235 *agitis*] agetis.

lucos,&c.]lucos Ingenium arbusta vineta sunt, non obscuritas.Inata sunt, non obsita, Scalig.

236 *Andromeda*]Antomedia.

237 *Pictoribus*]pistoribus.

240 *infidámque* flacitam]infidam, conflaticam.

domum)modis.

menti vtique,&c)ventũ vti, Vul.Iuuẽtuti.

habitat ouis quàm propitius) habitato vis quam propius.

persuadet)persuadetur.

πρὶν φθάσαι)antea malè, πρὶν φθάσου.

qui voluntatem)qui voluptatem I.

concurristis)concucurristis I.

domo)ab domo I.

id est)&.

feram,ignoscite)feram cognoscite I.ferãm que gnoscite, Sal. Est qui excusam defendit, seruata litera M.

250 *impudentissimum*)imprudentissimum.

ergo improbus esto)tibi,ego improbus:esto.

251 *iactanda*)agenda.

id atque adsederet)iactat quod asse derit.

tibi nunc semiuiri)Iuuenal. semiuir obscœno facies reuerenda minori.

teretem comam volantem iactant tibi Galli]. iactant comam & caput fanatici.

252 *videret*) viderem.

incendij)incendio.

258 *pseudomenus*]pseudomenon MS.pseudomenos sophisma captiosum & mendax.

259 *palam*]pansam vel pansa.

261 *tu ab*]tua.

quid quærimus acre)hac re.

262 *insulta miserã te quoque in me*]insultat miserum te quoque Muti M S.Fab.de eo. Persius, Te lupe, Te Muti.

263 *Tulli animum,&c.*]Tullium ex omine atque nomine ipsum interfeceris,Lipsi.vt sint verba Tulliæ suadentis marito, mortem patris. Porro ex omine dicit, qua viderur Tullius dictus,à tollendo.

Piscium magnam)piscium genera.

265 *ire addemenetus*)ire addet Menedemus I.Ire Demenetus Lipsi.vt sit sensus,Chremes in indulgendo filio medium tenet. Dæmenetus,Plauto in Asinaria, excessit, filium ad meretrices etiam deducendo.

266 *parasiti autem diuitias*) rem parasiti, ac diuitias aut MS.diuitias auent.

ac probrum)ad probrum.

farticula)deminutiuum à farta.

270 *lactes agninas*)lactis agnina, apud Priscianum:lactis agninas.

271 *sed pancarpineo,&c.*) vide s. in Cogere numero 79.

Quoniam legere &c.) quam legẽ: MS.quin legere te optimum esset,&c. MS.Fab. Quum legere te esset optimum atque æquissimum, Qua cum vegenda ætas & viuendum est tibi.

vegeta) vegenda M S. vegenda ac viuendũ esset tibi.

Qui verba venatur,mea pestis ars cadat,&c) Qui verba mea venatur pestis? Arcedat & sermonem hunc subligat, Scal. Arcedere pro accedere. Qui verba venentur mea Postis arcedat,& sermonem huic sublegat Guilel. Postis pro postes.

mea pestis ars]ecce pestis accedat,&c.

sermone satus]sermones otiosus.

272 *studet*]stridet.

273 *Illa nobilis,&c.*]ille nobilis,quondam canis, hinc linquit homines in terræ pila. Videtur loqui de Menippo Cynico.

in terra pila]id est in terra rotunda Turn. 29.aduers.28.

274 *Idem Schematico*]Schematicãs: Lipsi.

275 *Frigus*]Phrygiis, vt s.in Anima num.2.

vocas sed] vocasset.

incuria]incuria.

liquidius,cultiúsque, &c]liquidiusculúsq. tro,Turn.29.28.

vt vinea fulmine]in cista viminea.

vt ista]vt cista,I. Rarum exemplum.autũ quod in cista erat fulmine colliquisse, integra cista,Turn.29.28

Quid est tanti,&c.] Quod æs, stannum aut quid aliud, & informe,Lipsi.

cum]cui.

Accius stasiast]sta siastas, id est seditiosos, Fabula fuit Accij.

Cum subida,&c] cum subito dolore hoc anima corpus liquerit, I. Cùm tibi de dolore hoc anima corpus liquerit,Turn.29.28.

percontaris, quo pacto] tenésque quo pacto.

277 *Nauius*]Liuius.

Tum autẽ lasciuũ Nerei simum pecus ludẽs ad cautũ clausum lustratur] tum lasciuũ,simũ Nerei pecus ludens ad cautum, classem lustrat,Turn.29.28.

clausum lustratur]classum MS.classium I. clausum lustratur. Sirenes citis Delphino iũctis vehiculis hippocampísque asperis, Scal. in 4.de lingua Varr.adde s.c.2.in Hippocampis numero 397.

At mecum]at me cum.

278 *defregi*]confregi.

279 *Quémnam te esse dicam feram*)quámnã te esse dicam feram Turn. 29.28. Ego ita lego, Quámnam te esse dicam ferã, qui manu corporis feruidos fontes aperis, lacus sanguinis. téq; vita leuas ferreo ense. Hęc enim verba sumpta ex Varronis ἐξαγωγῇ, in qua disseruit aduersꝰ Philosophos qui iactatione,mortem sibi consciscebãt. Cæterùm per feruidos fontes corporis, venas intellige,in quibus sanguis feruet:quę & sanguinis lacus etiã vocat.

Feruidos fontium aperis lacus:)fœcundos aperis lacus.

280 *Malis necesse, &c.*) v.s. numero 57.

cui ictum) qui victum.

281 *vt taceret pugnax*)vt acer & pugnax.

Certa Senex)Lucius Cotta Senex.

Magnus trico)v. s. c.1.num.85.Tricones.

si vel iudex,&c.)iudex sicubi ipse id lente ferre videare.

285 *deciminutia mea*)dedi minutiæ meæ ὀπτιμγμα appendi.

288 *Virtutis hac tua artis*)virtutisq.tuæ,atq;

Hac tamen)hic tum.

289 *Moesia*)Mysia.

291 *Qui aut*)quia.

honoris)honor.

Pater,&c.)Is patrem honestè re mactauit aurea,I.Patera Nestorẽ mactauit aurea Turneb.29.28.Mactauit, pro honorauit,vt apud Ciceronem, mactare honoribus. mactare est auctiorem facere. Est qui aliter legat hoc modo, Patera em mactauit aurea. Em,id est eum.

& ignibus diui) &in agnibus Diuis MS.& manibus Diuis. id est infernis: vel inanibus Diuis,I.id est corpore cassis.

arcitennes dea) id est Diana.

Quod Calendis,&c.)quot calendis.

fatuam)fauatam, MS. vel fauo dulcoratã: vel.fabaciam,I.fabatam Turn.29.28.

pulla Romani & priuatim & publicè rem diuinam aliquando faciebant.

magis augere)v.s.c.1.Adolere,&c.4.Adolere

Philocteta) opeolẽpora MS. Neoptolemo I.Neoptolemo ita, vt dixi,macte his armis: macte virtute patris.

At ego(ita ego.

Do date mactantem)Dotatæ mactant,&.

Mactato,&c.) Macto te misce Virgil.verbenis mactat villam infortuito MS.mactò te hisce vigris, verbenis: macta tu illã infortunio:vel,macto te hisce priuis verbenis,&c.

292 *in concubio*)id est concubitu, concubiũ enim hîc non pro parte noctis, sed pro cõcubitu:idque ex Euripidis Hecuba sumptũ est, Turneb.26.28.

Serui ad cupidines) seruiat cupidini.

statu esse optimo) statuo esse optimé.

ac leuiter)aut leuiter.

Varro Tithon πρὶν γήρας)rectè.fuit enim Tithonis senectus à poetis memorata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si multũ lusi]Risi multũ, lusi modicè ambos.

293 *Et illud*]atque illud.

mitigabat Sandalio caput] idẽ Terentius.

à fistula &c.]ac æstiua MS. ac æstula.

296 *hybernas, &c*]hiberus Terras ac meret ter sex ætate, I. dũ miles Hibera Hac meret in terra ter sex, ætate quasi, annos. Idẽ lib. II. Annos, hic terra iam plures miles Hybera Nobiscum meret. vt hinc constet Lucillium diu in Hispania fuisse, & quidem annis XVIII. quos hic vocat quasi ætatem.

are publico)equo publico.

Qui merita hominẽ) Qui meritat hominẽ se seruum facit.

297 *Prusiades*)Prusias.

298 λεπομυρὶς) λεπομύεμαι.

300 *Mutilamur*)muginamur, v.s. in *Mumolimur*)caluimur, ita lego.

subducimur)seducimur.

horrifera, & soni) horrifer equi soni MS. horrifer Aquilonis.

Et iam aurea)& in area.

303 *& eos, quas ipse*)Accius Chrysippo quasi. *Omnia tumẽdo mucro*)tumẽdo mucho Turneb. 29. aduers. 28. vt μύχιον hic vsurpet pro penetrali: nisi putes vnicũ verbum esse ὑδάμυχον. Est qui legit omnia endo matri alius, Tũ endo mati.

304 *face, illo met, &c.*)facies, illo me vtere iubente.

306 *Qui vt vigilarem*) vt si vigilarem.

Discumbimus mussati) v.s. num. 46. &c. 125,

312 *transmeare*) transmerare.

fluctibus]e fluctibus, MS. V.

Doctior quàm cæteris isasamitis) quã cæteri sisamittio.

318 ὦθεν ὑρίσκον) ὦθεν πίεσθαι, Tu. 29. aduers. 28.

Tũ contremula aquilẽta apud alta littora Oriris, ac reluces nobilis omnibus) Tu cõtremula &c. MS. Tu cum tremula aquilenta, &c. Trimetri versus de luna. Est autem aquilenta ab aqua, (vt à musto, mustulẽta: à vino, vinolenta) Epitheton Lunæ, quòd humorem terris inducat.

Me Argos referam, &c.) Ergo me Agros referam: Nam hìc cluo iam gnobilis.

debilitat)nobilitat.

319 *Numero signo*) Numero significatione MS. Numero citò.

numerum)numerò.

Nequis ad numero) Neque sat numero mihi videbar.

inepti &c.)ineptis: pertimuisti.

Ferè numerariis præmuniebant) Numeria MS. Ferè Numerij prænomine erãt MS. Numerios prænominabant. Auton. Augustinus in Festum in dictione Numerius, vbi dixi: Turneb. 29. aduers. 28.

in partu precabantur numeri) precabantur Numeriani I. Turn. dicto loco precabantur Numerię, quam deam, &c. Numerię Deę partum adiuuantis meminit Augustinus.

320 *nitinatura*)nitere.

nitens humu) v ȷ. Humu.

322 *verùm ea necessitudo*)sumpta hæc sunt ex Sallustij bello Catilinar.

sedeas)sed edas.

Asse vinum) v.s. Aurigatur.

323 *Equidem mihi videor, &c.*) Et quidem mihi videtur pro necessitate.

328 *fidem per eos, &c.*)idem Tereo, sed vbi clamoris regem, auferre.

is qui est)Vlysses est, quem.

prius suos]primum suos.

non negasset]non nugax, MS. non nugax esset saltatoribus in Theatra fabula.

funditus delenda] rursus delenda funditus.

Cum in eo &c.]cum in eo essem occupatus, atq; in Schola curatẽ, inscribit Scatius horno per Dionysia. v.s. in Horno, Horno curari, est frugibus & vino ipsius anni foueri & ali.

Paulum Marcelli)Paullum Macelli.

nulla deinde victoria tã] millia decẽ victoriatum; Græca I.

curaui vt occuparem]id est, vt darẽ fœnori.

329 *bimatrã*]bilem atram, v.s. in Atrum.

vereremur]vt teremur.

vestra abundè]verti labundus.

330 *turpitudini adhibetur*}turpitudo adhibetur, aut.

nuptula)nuptæ.

restaurant)returant.

altaiſpinem regionã) dicaspolon MS. alij ita emendãt, altispicẽ regionũ fac, desistat exercitum morari, n.m.a. domuitione arceat N. ôbscœnum hominem.

qui arcana, &c.) qui Arpinã Asamque. Devtraque v. Stephanum de Vrbibus. Ego verò ita lego, arcem astuque.

omnibus faustis)ominibus faustis.

adhibent)adhibeant.

332 *firmans*)formans.

Persequere)prosequere.

333 *dicat*)dixit.

hæc delectare domive) & delectare domi cæ.

334 *Atque cũ cupio, &c.*) atque eũ Curio. (vel Cæpio) laudarum accensũque præmiorum spe, quibuscum optauisset, ire iubet. Lips. Alius, legit. pro Curio, Cupio.

ire iubet)ire iuuet.

Diogenes qui amicos] qui Cynicos, vel qui Cynicus Vil. Cãter. Diogenes Cynic", Guilel.

quid)quidquid.

335 *in flumen*)frumẽ, seu rumen. ea est pars colli qua esca deuoratur, inde dicitur ruminici & ruminari, & cætera eiusmodi obscœna.

Volumnio)Volumni.

Si quod verum inusitatũ aut ẽ ζητουμένων) si quod verbum inusitatum, aut ζητούμενον. *expergefactum, adueniens tenebrosum offendi dominum*] expertem se factum aduenientem offendi domi, Lips.

397 *tegere*]retegere.

gaudeat]audeat.

345 *mente excusa, tardigemulo senio, &c.*]excusa tardi ingenio senis Vulg. 2. Agel. 6. alius legit, tardigenulo.

346 *Nam virtutem*]vnam virtutem.

Cum sciam nihil in vita proprium mortali datum esse] Terentius Andria, Nihilne esse proprium cuiquam?

349 *prolectos*] proiectos MS. protelatos.

adiuuare]adiugare.

350 *an prodenda dies*] an porro prodenda dies sit ita legendum ex Donato.

351 *adhibere*]adigere.

352 *explanandis*]explicandis.

353 *regere*)regere.

354 *imitabo*)v. ȷ. Imitari.

Nec par vocat]nec par vacat MS. Nec parno catullio pretio, vel catillo.

præsens]præ se sibi.

355 *improbi*) in prioris.

358 *continere*)conterere.

359 *Fuimus pernices, &c.*]Sic Virg. Æneid. fuimus Troes.

360 *ætatis*)ætatis.

pro pure)purpurea.

vbi nitide Phœbi) vbi nitidiæ Phœbes MS. vbi nunc Ephœbi. alij: vbi nitidei Ephœbi veste pulla candidi modestè amicti pascunt pecora. (cora.

amictus pascunt pectore) amicti pascunt pe-

361 *Inde tenuisset*)lumine tenuisset. vide in Romari.

macula retiales) v.s. Macula num. 311.

omnis)omnis.

pictate]picta de.

palam)pallam.

facito Demea)facto demitto.

362 *vt multetur malo*)vt mulcetur malo MS.

364 *Passo vel hoc, &c.*) Passo velo vicinam Aquilone horiam ser foras.

Hero filius Diogenes) Herobilus Διογένης, v.s. in Aquilone.

369 *hæc istis, & facit*) isti, sed facit nemo.

377 *sub tolia*)subsilies.

& ab aratro poscis astrictam coronam)ab Arato poscis astricam coronam I. à theatro poscis asticam coronam. Astica corona, id est tunica.

380 *prophanari modo*)prophanarim oro.

in aede)vni cædo.

382 *Vbi piem*)vbi opem.

384 *continuatione*)continuitatem, ex Varr. pecus est)pascet.

Planitie. (lanorum

Defensa pecorum) Asolanorum MS. Aulcu-

Thessalus)thessalus.

Quique existimatio nomen)vt existimator no- 60 quidam.

men. sic suprà numero 135.

digressa]egressa.

395 *incultos*]inculta.

396 *inuite*]inuictæ.

populi oris aures]populioris MS. fortis aures MS. populi oreas. id est frena. alij populo ora, aures & pectora.

Contemptum] tu Lucillũ credis contentum.

397 *si se cupit, & si quoque à me quæ roget, uõ impetret*)si se cupiet, si quoque à me quæ rogat, non impetret, his verbis ita restituris à Guilielmio. alij legunt, si æs cupiet, tum quoque à me, &c. Nam in superiore versu delicatus creditor negabat, se tantum ferri creditum, quantum auri à se peteretur.

398 *leges*)res.

401 *Si tamen non ad te*) si nondum tamen.

403 *fortunam in temeritatem declinando corrumpebant*)fortunam in temeritate V. Fortia in temeritate MS. Ego lego fortitudinem. Quid enim verius quàm à prauis rumoribus aduersa alicuius, in eius prauitatem. secunda in casum: fortitudinem in temeritatem declinando corrumpi, id est declinari, atque ita corrumpi. sic Fabius P. Acmilio sine te timidum pro cauto appellari.

initionibus]initiò concionibus.

inuideat]inuidebat MS. inuidiam.

reditu]reditus.

405 *Idque dudum*)Iámque did.

iniiciendo)inficiendo.

vt ij, qui cõuiuij purpuram) vti qui combibi purpuram volũt, sufficiunt prius lanam medicamẽtis quibusdã. ita legitur ȷ. cap. 12. n. 13.

407 *ætas, quæ, vestis,*) vestis. ætas, quæ.

410 *qui multi*)qua multi.

occiderunt)occiderant.

411 *Tuus sermo*)tuus seruus.

412 *Vultis hostei*s)multis hostiis.

413 *Quã quæ te in tranquillũ*) Quod quæ te vita in.

hostis)hastis. Coniunge huic loco aliũ Lucilij ex eodem libro qui ȷ. c. 6. num 82.

421 *Atque si addam quanta*)atque si addã quanti.

quod miseros) quot miseros.

Interea stat sentibus pectus) Interea stat sentibus fundus, ita legitur in Tiberij Donati cõmentariis in Andriam.

422 *quos ego habui*)quam ego habui.

pro spisso venit)pro spisso euenit.

præsentaneum)præsentarium.

incendis)incedis.

verum haud facile est venire illi(venire illò sententia est elegãs. alius legit inuenire illi cui *aut posse*)haud possis. Lips. haud potest.

spissa omnia)spissè omnia.

423 *Telesinus*) Alesinus. (vestigia.

425 *Sparea, gramio vestigia*)spureæ gingiuę

Flacco vre, puna equidem.) Flaccorũ mũnere

vna equidem] Amunius quidam.
spurea improbi]spurcitiam improbi.
Concordes eum vires]cõcordésq; coniuges.
faciat]facias.
ciaternam] Attaliam, Atarna I. ex vestigiis veteris scripturæ. Sunt autẽ ea Mysię oppida.
426 *inauditum*]matuum.
senibus]lentibus.
427 *eripi*]erigi.
Ferte ante, &c.]Ferte ante auroræ radiorũ ardentem iudicem. E somno in segetem agresteis cornu concitent, vt rorulentas terras ferro putridas proscindant, glebásque ex arduo molli excitent. nisi quis malit, pro putridas positas, I. Sed Turneb. 29. Aduers. 2. Fortè autem auroræ radiorum ardentem iudicem cum sono in segetem agresteis cornutos cient. vt rorulentas, ferro, terras vuidas proscindant, glebásque auro ex molli excitent, vt hoc loco Cornutos pro bobus accipiat. alij, pro ardentem, ardentis: pro sono, somno: pro. vt rorulentas ferro terras vuidas: vt rorulentas terras ferro perfidas.
haud sterili in segete rex te obesse] locasse MS. malè. legendum obsesse, quod est obseuisse, vt apud Horat. diuisse, pro diuisisse.
Varro *ἄμμων & recte*] Varro ἄλλως μέλεις ἢ σὲ φιλαργυρίας, Turneb. 29. aduers. 2.
428 *super caput*] supra caput.
431 *adde istos sacer, &c.*] Audistis sacer. ille τὸν Φ. *Syphax*] syrophœnix. Quod facere est solitus, MS. adde isto sacer illoto, collo ac syrophœnix, Turn. 29. aduers. 2. (tulit. *domicilium contulit*]id est habitatum se cõ-
Signata sacra esse desierunt, postea quã homines sunt facti]signa tum sacra, &c. Lips. sacra, id est signa deorũ sacra, religiosa, posteaq; homines sunt facti sacri. Ego lego, signa sacra.
432 *Patrocinantem vbi factum, &c.*]Patroclum autem vbi factum adierit Saniũ Lips. vt sit sermo de Achille certamen moliente cum Patroclo.
433 *Nunc pergamus, supplicius*]Nunc pergamus vt suppliciis.
Fratribus] *fratriis.*
434 *Læli, &c.*]Extat oratio Lælij, quamquam omnes habemus in manibus, sympina Pontificum diis immortalibus grata sint, samięque (vt is scribit) capedines. v. Iunium 11. Anima duers. 10.
si imperia]sympinia, vt s. sympula Pontificum diis, Turneb. 2. aduers. 2.
sine samio, quæ]sint, samięque.
bis]is.
procella eius]pro scelere eius.
samiam, Ibi an vno telo, &c.]Samiam, sibiq; illico telo prędidet caulem, testésque vna amputat ambo. (robore.
435 *Melius est virtute eius*] virtute, id est *virtute*] virtutem.
se à malis sperni procul]sese à malis sternit.
436 *quis te ignoret*]quis te ignoro.
σὲι γε γαμπρὸν] σὲ κατανόητον.
ταμίειον συνίχων] τὰ μυτίνα συνέχων I. Θαλῆτος νοῦν ἔχων Turneb. 29. aduers. 2. vt sermo habeatur de quodã superciliosо, qui se animam Thaletis habere dicebat.
Cythaum] Gyteum.
437 *Andromeda iuncta, &c.*) Andromeda vincta & proposita, &c. non debuit patri suo homini stupidissimo in os exspuere vitam I.
439 *An ego te acuam, &c.*) Ante ego Trinacriam atque animosam, Thessaliam indomitã frenis subigantq; domẽtq; Bellando, I. *subagitaret*) subigitaret.
440 *malos annos, &c.*]malè annos multos.
441 *neque roget*) atque roget.
442 *exercere*) exerere.
Quod non solùm celeriter, &c.) Non solùm stringit baccas, sed etiam ramos glubit.
444 *orationem*) orationi.
449 *distillare*) destillare.
Lucillius) Cicero Tusculana primo ex Ennij Thyeste hæc adducit.
450 *Si Socrates in amore*) si Socratis amores in M S. sic Socratis amores in adolescentulis paulo meliore facie signat, nihil quod amaret, Lips. παιδικὰ Socratis perstringit, ex co quod mulieres non amaret. Alius ita legit, Id Socratis amores in adolescentulos, paulo meliores fuisse signat, nihil quod amaret. *signat*) signant nihilque.
451 *Nautibus duodecim*) de Vlysse hic locus intelligendus. vide Victor. 20. Varr. 22.
452 *Cœlius*) C. Claudius.
victoria inerti) victoriæ incerti.
Et Tatini) ea dum fiunt 17. Agell. 2.
453 *Symphonia odiosum*) odiosum MS. sinforma odiosum tandem Lips. vt sunt verba matronæ.
454 *multato fœdè*) mulcato fœdere.
455 *iactauit sese*) iactabit sese.
iactet, mihi) iactet mihi.
quondam meo) quondam secit.
non) nam.
ac dici) addicit.
458 *Pistris*) pistrix.
460 *gracile, lentum*) gracilentum.
462 *Tenet*) tenes.
466 *nihil tetrius*) nec tetrius, nec.
468 *quæ parta*) quam parta.
vices) duces.
469 *potest, Solui dum saluo in tergo, & tergi non licet*) potes solui dum saluo tergo & tergi non licet, Turneb. 29. aduers. 2. terginum, scutica.
470 *trahere*) tradere.
Polemon & amauit &c.) Polemonem amauit & post mortem huic transmisit suã scholam, quam dicunt, I. vt sit sermo de Xenocrate,

nocrate, de quo vide Laertium, Victoribus 6. c. 2. legit, & post Cratem.
472 *poterunt*]potuerunt.
477 *dominum*]dum.
478 *Curiis, tunc*]Cur is istuc.
Cedit Achilli &c.] cedit Achilli inclytis armis vesci studet, vt ea cuncta optima is ienia præ illis putat.
Num]nunc.
Prius quàm infans esses, facinus oculi vescuntur tui]priusquam infans facinus Lips. vt Infans, hic, sumatur pro infando. Turneb. 29. 2. & hic quidem locus supra est in voce Infans.
480 *Varro* ὑπτάφιον ἢ βὰς σὲι τάφοι] Varro ὑπταφίω ἢ σὲι τάφοι, Turneb. 29. 2.
vbi maneant tapeti earum] vbi manẽt τάφοι eorum, quoniam &c.
nec vola nec vestigiũ]species prouerbij, vola, manus: vestigium, pedis,
viderit, sciet] videret, sciret.
482 *Barathrum*]Sarthatum MS. Saccatũ I. Herodoto Ste. hano, Plinio, Saccę sunt Scythiæ populi: nisi malis Scythas.
484 *Cæde hostium &c.*] Cæde ostium gnate vige, testant, petimus.
gaudia] gaudio supra c. 2. numero 360.
vllo iactu] vllo iactu.
487 *Quasi si me*] Qui si nihil ad beneficiũ adderem.
495 *Hæc in me*] hæc dum me.
497 *non persugarum*] non futiarum, vt supra in Pueros c. 2. num. 168.

In Caput v.

1 *te conficit*]tecum sæuit.
Homine]omine.
2 *cùm tam pusillus*]cùm sis tam pusillus.
vales]vales. Qui saxa, siluas, lapides, montes difficis, dispulueras, homines, pecuáque, belluásque.
6 *tulit*]tollit.
Nunc quis]Num quis.
7 *in seueritatem*]in seueritate.
libro III.]libro IIII. vt j. cap. 6. num. 7.
subhorrescere]sub horrere.
8 *stet*]stent.
adstare in via &c.] adstat ea in via sola, prostibulum.
10 *quæ grauium*]qui genuerim.
Do, & pudet] dolet & pudet. alij, dolet pudéque.
An pro me, Daue, quietè adiutẽ inuenio) Andromeda, nec qui te adiutem inuenio. vide Cuiac. 11. Obseru. 21.
Dane]dant.
quietè adiutem]qui te adiutem MS. quietẽ adiutem.
Quid quondam] Quid? quoniam.
13 *qui illecebris*]quos illecebris.
incenduntur]incenderunt.
14 *exsabat*]existit.
arguis]argui.
multi in quo &c.] multi iniquo, mulier, animo sibi mala ausere, in malis, Queis &c. Ausere, pro auxere: vt nisi, pro nixi.
auferre]ausere.
ad Fusium]Fusium. Huic autem loco iungendus alter eiusdem Varronis ad eundem Fusium s. c. 1. num. 371.
Dij quæso]dic quæso.
17 *Phœnissis abdraconis*]Phœnissis: à Draconis stirpe, vel à Draconis stirpe I. Ab draconis es stirpe armata exaratus, genere antiquior. Sparticorum qui ex dentium Draconis satu producti. Meminit Lycophron & eius interpres: Apollodorus in Biblia, Euripides in Supplicibus: Diodor. 4. Ouid. in Metamorph.
Quam tu antiquius]qua nihil antiquius.
plurima]plura.
Si quis (vt aiunt) curauerit]Si is qui creauit.
19 *multi rogitantes*]multa rogitantes rescisceret.
21 *esse*]est.
22 *Tisiphone te*]Retinet vel residet pulmonibus ad id vnguem.
attuli Eumenidibus] attulit Eumenidum MS.
23 *& depressa*]& pressa.
24 *Calphurnij saua lege &c.*] Calphurnij sæuam legem Pisonis reprehendi eduxique. Est autem hæc de pecuniis repetundis, Ciceronе teste.
25 *Summa est*]vel ima.
At qualis]atque istoc vnum.
verbum enthymemate malo cum] verũ enthymema malignum.
27 *Solicita studio*]Nil solio.
sepsissent]texissent.
vocitatur]concitatu.
vertice]vrbis.
31 *& mente rectè*]& recta mente.
32 *constant contumeliam*] concitat contumeliam MS. alij, cùm stat contumelia.
33 *fulgetra*]fulgetre.
35 *mercaturis, & mercibus*] nõ mercaturis sed mercibus.
Ita nos]inter nos.
39 *tanquam relegerent*]aliquam rem eligerent.
eligendo]religendo.
religosi]relinquosi.
39 *sectiles*]sectionem.
Censores]Decemuiri vendent.
40 *Archiloche*] Antiloche, Scal. 4. de lingua.
à me]hac me.
dicis]dici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

laudi datur)probro datur.
42 *Idem Catilina*)desunt.
45 *promiscuè*)promisces.
46 *tutum*)tu cum.
47 *futuris incinctum*) futiis incinctum.
52 *differentia*)differitas.
53 *dicere*)ducere.
55 *inscalpere*)insculpere.
57 *te contemni*)à te contemni.
Senatus voluit)Senatum volunt.
65 *annuere*)innuere.
67 *noxias tamen, ni sciunt*) noxias tamen insci) attingunt.
69 *promissa*) dicta ita legendum esse verba quæ hic interpretanda sumit Nonius, satis docent.
sponsa)desponsa. vt infrà.nisi fortè τὸ desponsa, quod infrà est, ex hoc loco mutati debet.r
desponsa)sponsa, vt suprà.
70 *multi sumpti*)mutui sumpti.
fiat, tamẽ vsu temporis, &c.) fiat meum tuũ vsu temporis necessarij,Iun.fiat meum tuum MS.
Annuere vel innuere narium) aurium Propert.facili deus annuit aure.
renouari)reflammari.
78 τῷ μεμαθῆς]τῶ ἀναμεμαθηκέναι. V.
80 *Mentiri*)vide 11.Agell.12.
præclarissimus)præcellentissimus.
iudicat inhomine)incidit in hominem.
81 *maturè transigit*) mutare trãsit. vide 16. Agell.14.
82 *quæ peperit semel*)vide 18.Agell.
definitio) differentia.
Adhuc fidelius locupletiores) Ad hanc Ælius, de loquendi proprietate. vide Agellium 18.c.6.
M. Tullius nomine]matronæ nomine.Brissonius, vide Cuiac.7.Obs.11.
patria)patris familiæ.vide Festum.
83 *à delectatione*)ab electione.
86 *sanitate vacantem*)insanientem.
87 *loquentium*)loquendi.
88 *inuidiam*)inuidentiam.
90 *Inter ebrietatem*]vt inter ebrietatem.
hoc)deest vulgatæ.
aliud est)alúdque.
92 *integerrimi sque*)integríque.
95 *vindemia*)è vindemia.
96 *sodalitatem*) solitatem. sic suprà cap.2, numero 803.
mei & aliquando)talia.
97 *ventris*)ventri.
Coegit, tunc Græci &c.] coegit Cumano. hunc Græcè αὐτόπτου. vide Scal.in Fest.
laterarij)lateriariis.
Latere qui ducit &c.) Nam laterem qui ducit,habet nil amplius vnquã, Quàm commune lutum, è paleis cœnúmque arenosum.
98 *posse*)potisse.
100 *sit diuerjum*)siunt.
103 *noctes misera*) noctem, miserias quas perpessant.
104 *loca sunt*) iudiciorum & litium sedes sunt: masculino spatia in nauibus apertiora.
105 *hoc & magister*]docet magister.

IN CAPVT VI.

De impropriis) de propriis verbis & nominibus.
1 *Cùm tot &c.*) Quintipor Clodius tot.
sine vlla fecerimus) sine vlla fecerit Musa MS.sine cura.alij,sine falla seu fallentia.
2 *actutum*)actum.
Marcelli) macelli.
4 *vitrea æstate os &c.*) vitreæ togæ ostentant tunicæ.sic infrà in Tunica.
5 *quòd is ager*)quòd is agger.ita legendum censeo.
7 *libro iiij*]libro iij.suprà cap.5.num.7.
Subhorrescere]persubhorrescere,MS.per se horrescere.
leniter)sæuiter.
9 *animata*]inanimata.
seuerius)sed veritus.
euntur omnia versum)aguntúr que omnia versum.
15 *palustrem*)plaustrem.
loco]loro.vide suprà in Equiso.
16 *Cœli ora anastrica ostenderent*)Cæli oras astricas astenderen, MS. cæli choreas astricas ostenderet.Scal.5. Varr.de lingua2, qui huic loco tres alios versus Varronis ex c.1.3. Inferum:adiungendos monet.
doctrinis]doctis.
18 *In quibus libris sacraturi*]in queis libisa citrus.vide 3.cap.2.num.132.
20 *Lepusculi*)vide suprà c.1.num.113.
compedem]compedam.
21 *suo casu*) sub occusu MS.sub occasu. Lipſ.
22 *Ebrios & Ticinios*] Ebrios ex Ticinnio MS. & leiunos.
aut si nociuo] aut vinosos.
Et cæteri scholasticis &c.] Et alteri scholasticis sattis auribus scholica dape aqi ebriis festina ἀποστολία, consurgimus ieiunis oculis.
23 *operto*]aperto.
24 *Gibberum*) Liberum.
gibbero) gibbero.
26 *purpura textæ*] prætextæ.citat Agellius 2.cap.6.
27 *desertio*] de Sertorio.
modus præceptus) mons præreptus.
nimio progressæ &c.) progressæ nimio simul & incerto.sic apud Agellium 10.c.2.6.
36 *quoque rerum incorporearum*) quod incorporatum est.
38 *grauius*) leuius.

39 *nusquam*) nunquam.
41 *vti*) Tici,MS.dici.
Species)spectet.
Arripio &c.] Arripio & rostrum labiásque hic, Zopyrioni percutio. Atque in percutio &c.MS.
protrudendum cesserent)protrudẽdo incessissent.
43 *Caue ex corde frontem &c.*) caue etiam frontem excordem,labia, supercilia, rictus I. Cauæ exporge, vt apud Plautum.
labeat semper facti rictus) & labeas semper sicito rictus.
antè auris) Endo aures modicè sobolibus paruulis intortæ demittebantur vt cinciuni. Lipſ. Ante inauris nodo crotylli paruuli inporti dimittebantur ex cincinnis, oculi suppetuli, nigellis papillis, quã. (id est aliquam) hilaritatem animi significantes animi rictus paruulimus vt resrenatus, risu, roseo. vide Scal.in Catalectis & Palm.1 spicileg.
48 *incrementum*)crementum.
Sialbus capillus &c.) si albet capillus hic videtur neutiquam ab ingenio senex. Inest in hoc &c.
50 *scyranisque leonum*) symnique, idest cæruli.
Concursare agros catulos)concursare agros patuli.
54 *tenero moueat succussa lacerto &c.*) Teberom moueat succussu lacertum, Et manus vberior (vel vlterior) lactanti in sumine fidat, Lipſ. manus interior,id est sinistra:docet autem quid mulieres nutricationi lactentiũ querorum non sufficientes facere oporteat.
moueat) maueat.
57 *lubiat oculos &c.*) lubidinis oculi haberent quid magnum interesset, puerum vtrum esset deuirginatum vsurus, an παῖδα ἔφηβον purus dum cogito I. lumbi ad oculos,Lipſ.
65 *Nequequas agi pennis anates &c.*) nec, quassagi pennas anates rennipedas, buxeis hostris, pecudes, palustres nocte nigra &c. Palmer. Quassagipennas dixit anates, quia quassis pennis agantur.
palustribus)palustribus.
68 *præbetur*)probetur.
71 *Reos*)Idem Cicero 2.de Orator.
74 *Incestum*)à Græco ἀνοσιουργός cinsulum pudoris,quo ornabatur sponsa.
82 *Caluus Palantino*) Galuu Palantina: ita legi potest: sic Cicero. Vertes Romilia, supple tribu.
bonu bello) bonu & sæuo ac duro in bello roultò optimus hastis.Ita huic loco iungendus est alius ex eodem Lucillio lib.30 qui 3. capite 4.numero 413.
83 *spem quem*)spem quam.
Ennius)cantus.

85 *In bonis &c.*)id bonis porrò(vel proprium)est viris,si irati, seu cui propitij sunt dij, vt diutius eadem vna maneant in sententia.nam cum benignitate sollicito proposito tius. Ego ita lego, In bonis porò est viris, seu irati, seu cui propitij sunt dij, vt diutius eadem maneant in sententia. Nam cum benignitate sollicitudines proferunt oppositas.
nam)&.
sollicito proposito)solicitos pro posito.
86 *clangentes*]clangente,Scal.
88 *famulacent perpetuare*)famulantet pe. vide 3.in Famelantes.
94 *Chalchis sat &c.*] Calchissat hic vicinus, se autem pepetisse, & vobis datum id prudenter,& natum ab Homero, I.calchissare,est ariolari à Calchante vate.
96 *grumiter*]grauiter.
97 *ventris*]ventri.
pane Cumano coegit] pane coegit Cumano,A.
gallam bibere] vide Festum in Gallam bibere.
100 *miserat*]ideràt.
101 *grauatim*)gradatim.
102 *Asiaticas*)Asiam.
104 *Dolentis persona*] Hæc verba, Nonij interpretamentum.
106 *lauare sanguen sanguine*]lauere.
vident lauere] viden lauere.

IN CAPVT VII.

1 *Frutilus*]fructus.
hominis] in omnes.
2 *Famanam*]Flammã.
deuagant matronæ &c.] vagant matronæ percitæ tumultu.
Constitit credo]consuis credo.
Idem Herculi Tuam fidem] Idem Hercules tuam fidem, vt sit titulus Satyr. Varronis.
Pappo præterito populi &c.] pappo præterito vel Pappo populi:atque ita suis numeris senarius constabit.
3 *Refragabunt pro suffragabunt*) suffragãt pro suffragantur.
libro XIIII]libro IIII. Vix enim plures historiæ libros composuit Sisenna,& hæc verba pertinere possunt ad bellum sociale, de quo Sisenna libro 4.
refragabunt]suffragauerunt.
5 *Lucubrationes cum primò*) Lucubrationum primo.
hospitium] auspicium.
tertiò virum &c.] quartò verum prætor aduenit.vide Auspicia
7 *abundante*]abundè antè.
10 *mihi adero*)inibi adero.
age antè) age iam te.
11 *Fullonia*]fullonibus.
Asia atque Athenas]Asty, atque Athenas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

contempla] contempla: ac templum Cereris ad lævam adspice, Scal. ita hunc versum supplet.

12 *Cur illa hic &c.*] cur illaqueetur, hic mecum altercas, tace.

16 *is non bene vult tibi*] is tibi non bene vult, qui falsò criminat apud te.

19 *tu quidem*] tumidum.

20 *Tamen oculis &c.*] Quandoquidem amorem intercapedine ipse leniuit dies, tamē oculi longa intercapedine appetunt cupidè intuitenā extinctos amores intueri volupe.

conspicio coleatam cuspidem] id est, eam partem qua viri, obscenè.

23 *fraternum ira &c.*] frater nō ex ira exsilium vetat MS.

25 *Anoputio* πολυπέλλης *&c.*] Anthropopoli πολυφθείλαμος.

πολύπελλος *&c.*] πολύπελλος ἀθ' ἁρπάζειν, nec dares, ne polliceres quod datum est.

polliceres] polluceres: vt verisimile sit Nonium perperam legisse, polliceres pro polluceres.

quid] quod.

26 *Numeriam &c.*] Nuceriam convertit quod oppidum: cætera Sisennæ huic locō iungenda, quæ extant s. cap. 3. numero 100. Huic emendationi favet Appianus 1. μεγλ. & alioquin Nuceriam bello sociali captam esse constat ex Floro 3. c. 18.

27 *faiga*] castigar.

37 *Seruos*] per vos. Priami sunt verba ad excubias Græcas, cum noctu, ob lustra Hectoris, ad Achillem iret.

46 *si malos imitabo*] si malè imitabis.

47 *Quid stas, age &c.*] Qui discas, ege, move inanem primus I. fortè ita legendum, move te in navem, vt loquatur de nauinaria: citatur enim hic locus ex Nonij Vindemiatoribus.

52 *Ennius: quo pacto Troiam vrbem reliquisset*] En quo pacto Troiam vrbem liquerit Lipsi. 1. Antiquit. 2.

53 *Cretula: Nil petitura*] Cretula vel petiture: V. alij, Cretula vel Petitore. Videtur enim Pomponius hanc fabulam candidato, egisse atū ambiente scripsisse. Nā candidata creta, volnit etiā hoc quasi interpretamēto Nonius designare aliā fabulā cui Titulus fuit Petitor heres. Hanc emendationē adiuuant illa verba quæ sequuntur, Bene eueniat, ita sit, Tibi bene sit: quæ verba sunt bene precantis candidato.

54 *captiuos plurimos &c.*] Idem captiuos plurimos Cicilienses.

55 *conuiuant*] conniuantur.

Miserete manus, date ferrum] miserete, manui date ferrum. V. miserete anus, Palm.

59 *Ennius*] Varro.

61 *corrige*] porrige.

62 *Crassus libro* XVI. *Iliados*] Cn. Mattius, Nunc socij, nunc site viri, Scal.

64 *Eandem*] Tandem.

65 *patria*] patriæ.

66 *vt si*] vsi.

septum] sceptrum.

67 *eo citante opicium*] illi contante MS. vt citāti opi sim. Fab. illico hinc ante hospitium. Guilel.

suis] seruis.

68 *ad me, nam*] ad Menam, MS. alij, ad ad mænam. Mæna hic vilis piscis, vt & Ciceroni, secundò de finibus, non proprium nomen viri.

70 *Patruo*] partis.

79 *Nescio qui*] Nescio quis.

82 *alius*] altius.

Idem de rerum natura lib. 1] de re rustica.

85 *vt soliti*] vti.

86 *qua est ædes*] qui in ædem.

87 *Natis quos Menippe heresis nutricat a, tutores &c.*] Heresis nutricatus, tutores do. MS. alij, Natis quos Menippea hæresis nutricata est, tutores do.

adsciscere] alsciscere MS. herciscere I. alij, algiscere, id est augescere.

sanè] sine.

velam] velim.

88 *Atque dolo attonitos*] Idola atque atomos.

89 *mediastinum*] mediastrinum.

92 *Consecrabor*] consecrabo.

98 *Viris*] Viri.

primores] primo.

Idibus] edulibus Edusæ: à potione Potinæ nutricis. vt s in Edusam.

100 *lugatiam polam*] vagati ampelā MS. vagati Apuliam, atque agrum Campanum, quod eis per militē licebat, exspoliabantur, Palm.

103 *ruminaris antiquitates*] Palmerius putat hoc verbum, Ruminaris, adiectiuum nomen esse.

104 *Serapi vtor*] Serapidis MS. Seraphi. *Theohera*] θεοῦρα: vel potius θεᾶρα, alij θεᾶρα. Iunoni deæ.

105 *animo*] nummo. Turneb. lib. 4. c. 8.

110 *in communi*] in commune.

113 *canticulam*] canticulum.

In Caput VIII.

2 *se itiner*] sese itiner.

Coniugium Tisis pater eat te] coniugem ex Tisis patere ad te.

4 *cùm fluit*] confluit.

5 *misericordia*] miseriæ.

adeò ferunt] adeò fecerunt.

6 *simulauit*] simulari MS. simulare me.

Nam libro II.] Nam liberi quæstuis.

deridebant) deriba at MS. diribiunt, hoc est distribuunt.

7 *Tumultu*) tumulti.

Cuius vos tumulti &c.) cuius tumulti causa ab itere meo quid parum diuorti I. Cuius vos tumulti causa accierim & quid parem aduortite, V. Cuius vos tumulti causa acciezim, eo quòd parum aduortis.

acie timeo) ab itere meo MS. accierim.

quid parum aduorti) quid parē aduertite. V.

12 *potisset*) potuisset MS. vt sit Pæon pro dactylo.

factum) captum.

mitteret) mutaret. MS. alij mutilaret.

14 *summas*) supremas.

quò reuoces summam exerciti) quo rei loces summam exere.

hosti quotquot Decius) hosti. Quid quod Decius &c.

15 *odiorum*) ō dirum MS.

obuium) ouium.

horribilem) terribilem.

17 *Tunc quod*) Tu nunc MS. Tu ne.

19 *cum fluit*) confluit.

20 *Frons*) Fros.

Creditur lucos) ceditur lucus.

platanos ramis) Palladis Platanus ramis.

21 *Eua castor &c.*) Eu æcastor vt egō mobas.

23 *anteit*) antidit.

24 *Perdici*) pernicij legitur apud Agelliū c. 14.

putemus) putem.

27 *Iam vbi nos &c.*) Iam vbi nos duplicāt Quenientis timos Panos.

timos vapósque) timos Panos. I. vt sentiat de panico timore. Paulò rectius alij legunt, timos, pauósque.

28 *morabilioni*) vorabili IONI. Plaut. Aul. Quem quondam Ioni custodem addixit Iun. morabiliori, Faber inorabili Lipsi. Palmer.

31 *interdum inferam penitus depressum*) interdiu inferum penitus depressum: vt sufficati liceat Anapesticum versum fuisse.

36 *ne se humu*) nitens humu, vide suprà in Titi.

38 *sufflabat &c.*) Si flabat turbidus aquilo.

40 *oblectabantur*) oblectabant.

41 *Atque*) Aquilæ.

Vti) veteris.

42 *eripuisti primitus*) deripis tibi.

43 *Nam terna tūc erat*) Thracias tunc erat, vt intelligas de vento: vel tertia tunc erat de vigilia.

47 *pendit*) pandit MS. luuit Turn. alij luit vt sit versus μείουρος.

dissociat) diis socia.

omnia nefantia) omnia ac nefantia: MS. omnia bona ac nefantia, Mercer.

51 *suprema*) supremè 9. Gell. 14.

54 *de*) deest.

secundæ adstabula) egi vnde ad stabula.

55 *Nisi citia*) insscitia.

56 *suppilatores*) suppolitores.

velitari) puellitari.

58 *ex aquis &c.*) ex aquis seunt MS. ex aquis crescunt. itaque quòd.

59 *detundite guberna*) detendite guberna. Nam guberna, hic pro gubernaculo positum.

61 *Scylace*) Colace.

62 *reddunt*) referunt.

94 *secundo*) tertio.

67 *Calcis &c.*) χαλκίδος. Nam & Menander fabulam dedit χαλκεῖα.

70 *cata gelo*) strata.

71 *Pugilis*) dicat pugil, is spectatores.

suam) iua.

72 *Fructus parant*) fructuis causa fecerūt.

armauerat) armauerit.

82 *Deque*) denique.

84 *Maximus si argento &c.*) Argēto maximus, etsi imberbi Androgynus, barbatus mœchocinædus MS. argenti sex centum ac millie reliquit Imberbi Androgyno barbato, mœchocinædo, Scal.

Quòd facis Saturnorum similes) facie MS. Quod facie saturorum similes: vel, falcis saturorū, Lipsi, quippe cum falce Saturnus pingebatur. vide Festum in Opima & Saturno. Ludens igitur Varro dicit, eos incuruos, vt falcem Saturni.

maxima fiunt) maximi sunt, idque imberbi.

91 *Cato*) catus.

In Caput IX.

1 *plenum prohibui*) plenum probri.

aspellit) aspellitis.

In Caliphonis &c.) Ni Calliphonis nūc te miseret liberum.

Regnum Imperator æternū morū sator) Regum Imperator, æternum mœrum sator Guilel. Reguum Imperator æternum deorū sator Fab.

πάππω) Papæ.

3 *Dicu.*

Sic veretur illam rem) cum sic.

peteret) bette e.

maximè acta gratulatione) maximè. Atta gratulatione &c. Lipsi. Nam Quinctius Atta poeta est comœdiæ veteris. alij ita, Attina gratulatione.

4 *Liuius* Lelius.

madefactum) malefactum.

5 *ratiocinandi*) rationandi.

6 *capi sortiri*) capiti.

etsi olim lupa prostibulum quæ Numini opus, atque absit) Si nihil ad faciem & solum lupa prostibulum Numini opus atque astus, Lipsi.

prostibulum &c. prostibulúmque N umini opus sit & obsit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

honoratus frugum] oneratus frugum: & ita constat senarij ratio.

me cum priuis tui]me cum priuas.

gesserint) cesserint.

prudentia) prudentiæ.

7 *muneranit*]numerauit.

Hic verò) Nec vero.

præfectis reponatur]præfectus præponatur, loquitur de eo, quem Græci χειροκμητόμον vocant.

si miserantur seipsi, vide ne illorum causa superiore loco collocauerit]Si miseratur se ipsi vide ne illorum causa se priore loco collacauerit.

8 *mortalis fœnis*] mortaleis felices scilicet misereri sæpe studio nolo.

quod in solum venerit]quod in os mihi venerit, ita lego.

10 *primo*] promo.

Et id]Eid. pro id.

rei quæ]reque: pro rei: vt die pro diei.

11 *Quod lætitias*]quot lætitias.

12 *Lernete*]cernite.

13 *priùs*]primo.

15 *dictu*]victu, vide 4. Agell. 16.

16 *discederent*]descenderent.

18 *genitiuo*]genetiuo.

19 *in*]deest quibusdam.

mortem inibo]mortem inhio.

20 *Varro de liberis*]Cato vel de liberis.

21 *Hostis*) Hostes.

In Caput x.

1 *Setina*) Gemina.

non valentia)haud valentia.

minus hæc) animus hoc.

dosceláue] dos cellaue MS. δῶς κ) κέλε. Scaliger. id est nemini crede.

miso clandestinorum pietor &c.]miso clandestinorũ rumpi M S. Ego misera, risu clãdestino rũpier, ferè mater amens, ora feruere. S.

litoribus]lictoribus.

κέλ ηυρῆς] κέλ τῆ χέρνη.

libro iij)libro iiij.

Salcis)falcis.

terra, lauere)terræ lauere.

squalam)squalidam.

miserum)miseram.

sanguinem)sanguen, sanguine.

vident lauere) viden lauere.

Andromeda) Andromacha.

locant in clypeo) collocauit in clypeo.

3 *Facite vt ignis feruat, ligna instipite*) Far concidite, facite vt ignis feruat, ligna in frusta cõcidite. alij, ligna insipito, id est iniicite. vide Festum in Insipere.

4 *Et sonit*]æs sonit, vel aër sonit.

sonere)simile illud Accij apud Priscianum, sed valde resonunt regiæ.

Hermaphrodito) Hamapotide.

Accius)Pacuuius.

5 *Cunctexa expedibo*) cuncta expedibo.

10 *Conatus artiuit*)cùm natus artiuit matri interfeminia.

11 *Audibo pro audiam. Enn. Telamone: more antiquo audibo*) Audibo pro audiam, more antiquo. Enn. Telamone.

Num ab eo) Nunc habeo.

12 *Lingua bisultis actu crispo fulgere*)linguæ bisulcæ iactu crispo fulgere.

Magni) Manli. torques Manli vocat, torques detractos Gallo.

15 *non possum ciuem pati, orcus est, &c.*)non possum pati, Horæus est, id est, ætate integer. Scal. 4. de lingua legit, porcus est.

19 *cupidinis*)libidinis.

22 *da*)dabo.

25 *Morum pater &c.*] Morum pater est, negato esse sic me MS. Pater: at st negato.

27 *Pithone*]Pintone.

31 *Sapiui*] vide Priscianum.

36 *Fidebo*) viuebo Lipsio eo sensu. Tibi cum viuebo fidelis ero.

De pathicis)depaticis.

In Caput xi.

1 *De animo*) de Antio MS. de Annio vel Manio.

6 *singulæ*)singulæ.

8 *Nau. Paul.*]Pacuuius.

largimur]largiter.

15 *sauiter*]vi permisit sæuiter.

19 *Et structum ampliter*]exstructam ampliter, ad quam nunc accumbimus.

mensam] his adde suprà Epulum.

largi]largito.

pugnate]pugnato.

experiri te &c.] te operiri, quantisperi? non &c.

21 *Vinax &c.*] bibax vetus quàm duriter nunc consulis.

22 *captandum*]captando.

23 *præscriberem*]perscriberem.

26 *partim da cursim æquiter*]partẽ da cursus æquiter.

Nam vt pergam accensa &c.] Nam vt Pergama accensa & præda per, &c.

27 *qui mihi atque Episeo*)mihi atque Syrisco: vel Vopisco.

liguris) ligaris.

veniens]aduenies.

senio) senno.

29 *Non ignauiter putando*] non ignauiter pugnando.

31 *miti est pectore*] materno viuis pectore. Iun.

36 *deiecta*] delecta.

39 *nos feramus*] vos feratis.

40 *haud*) aut.

si omnes) sint omnes.

42 *ista hæc*) isthæc.

43 *Sat me &c.*] satine vt meum cor voluptati.

luptatibus stat? immortalitus se obtulit hæc facultas, Lipsius stare voluptatibus, plenum esse. sic Titinnius, Agrum stare sentibus: Sisenna, Cœlum caligine stare. Alius ita legit: Satine vt meum cor voluptatibus abundat? immortalitus sese obtulit mihi hæc facultas.

46 *cogitat*)cogat.

47 *Salbeolo parciter*]albeolo parcitur MS. sed alueolo parcitur. V. Saueolam parciter Lipsius.

48 *Purgamento*] Pãtaleonte M. priuigno: amanti illa Lipsius.

49 *Hæc malos*]Ei malo.

à lecto iam longiter rati) à leto iam longiter errat: ita apud Lucretium 3. extat in disputatione de immortalitate rati.

rati]acti MS. errat Lucret. 3.

51 *Saniter Afran. Megalensibus: Adesto, assentio te amare, me adorare sauiter*]sauiter Afranij Menalensis. At st: sentio te amare me, adorare sauiter.

te amare]non amare me, at adorare.

52 *Voluntas*]voluptas.

Multum ames &c.]multum ames, es paulum, des crebrò, venias rarenter. Ennius Andromachã, sed quasi ferrum, aut lapis durat: rarenter gemitum conatur, Trabea Ergastulo: nam longè ab vrbe villicarier, quo herus rarenter venit.

durat rarenter &c.) dura, rarenter gemitũ conatur. Pomponius Ergastulo: Nam longè. Iun.

Toruiter me amores amauit) toruiter, me amore sauciauit. Lipsius est narratio mulier cuiusdam, quæ auctoratum ad bestias amare cœpit, idq; et ex titulo comœdiæ.

57 *Lupias st*) Pancratiastæ vt S. libro 1. Ast hic quem tu nunc, Scal.

58 *vel pectore rustico &c.*) vel pectori rustico contem tractes. N. Iaui dudum manus, Palm.

59 *Virginem prætereuns &c.*) Indidem prætereuns vidit dominos senium in ludo verecunditer non docentem discipulum, sed scalpentem nates. Palm. dominos pro dominis: seni pro sene: scalpere nates, virgis cædere.

senssim &c.)senes, vnum verecunditer.

61 *perfusè atque abundè &c.*) profusè atque abundè sparsa vasa &c. Lipsius.

sparsi usi) semper.

62 *Macco: mens*)mereo mens.

In Caput xii.

1 *Nau. Tripartita*] Nouius Triperdita.

concursu] cum concursu.

Tot tropæa, tam de subitò, &c. Tot tropæa transides, summam gloriam euorti fines tam desubitò? Lipsius.

2 *facias lutum*.] facias lucrum. Idem homine, Lipsius.

contendit &c.] Idem contendit oculos, derepente abit celox, Lipsius.

cenam]scenam.

3 *Theog.*]Ornithogonia.

Higinius, Picũnus est parua veste picus Martu] Higinus: est Prænestæ picus Martis Fab. Picumnus parca est veste: Picumnus, picus Martis Palm. alij legunt, parca veste: Lipsius varia veste.

naturalium]gestarum.

4 *veterum*]cæterum.

Non paucis &c.]me paucis malle à sapientibus esse probatum ὑ πᾶσιν Lipsius. Nam paucis male se ac sapientibus, Fab.

expendendos ab his] expendendos aliis MS. expendendos ciues, Fab.

5 *Idem*]id.

6 *fulgentem*]fulgentibus.

8 *ea ascriptiuis*)de ascriptiuis eum.

9 *regius*] cum religio. vide suprà in Later.

11 *quæ damna*]quæ data.

13 *nimis enim erat &c.*] Mummius erat enim odio quodam.

vti qui combibi) Hic locus corruptus extat S. cap. 4. num. 105.

Ideò quod)id est quod.

14 *magis compotem & multis malis?*) magnis compotem est Lipsius. compos mali, pro malorum. Item Plaut. vino cupidæ eo more expertem. Turpil. expers malitiis.

15 *miracula &c.*) miracula cient elephantes.

16 *Quando*)quin.

18 *ver sacrum*] vide Festum in Mamertini: in Ver sacrum. Eusebium 3. de Præparatione.

19 *Aut cùm iter est &c.*] vt cùm iter est aliquò, & caussam commenta viai, aut apud aurificem ad matrem, cognatam ad amicam Lipsius. Hæ sunt excusationes mulieris, si quò ad amicum ire volunt insscio marito.

caussam commentaui] commenta viaui, Palm. Guil.

vt apud]aut apud.

Syllam]Sylla.

21 *Aut operatu*]aut operanda.

23 *feruenti*)eandenti.

perstringant]præstringat.

29 *quæ mandata arcana &c.*]neque mandata arcana T. Ampio dedissent Lipsius. fuit iste Pompeianarum partium: de quo vide Ciceronem 8. ad Atticum. & hoc libro 4. scripsit Varro de bello Ciuili.

30 *inconsultu meo*]inconsulto me.

inscribit] inscripsit.

institutio]constitutio.

triginta]viginti.

Et ponere validam.]& disponere MS. & Olyssiponem validam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuius vbi annis &c.]cuius ibi annis multis Asculi vestigium Palm.
Homeri]vide 6. Agel. 2.
39 *natus quod*]catus quod MS. Scaliger in Catalectis Æneas ot aptu st. quot luces habet. notæ sunt statuæ Demetrij Phalerei.
41 *Atabos*]Atelabus cum volucris.
42 *loculos soli*]oculos Lollij.
46 *negatiuam nouè*]negatiuæ vnius significantiam habere. ita lego j. eodem 54.
48 *turbam orantibus*]turba morantibus, vt s. in Discrimen: alij Tubam.
49 *Sifilare*]citat hunc locum Priscianus.
50 *solebant ferre*]solere prouehere.
dare]dare t.
resonare] resonare, id est soluta zona premere. Lipsi. legit donare.
Pascuntur &c.]saltibus in vacuis pascant.
& plena]& plana.
52 *calore*]caldore.
54 *Negatiuas duas*]vide s. eodem Negatiuas duas.
56 *puerilitatis*]puerilis ætatis.

In Caput XIII.

1 *Hercules*]Hercules.
2 *Cyclopes coelites*]cyclops longus pedes.
3 *Horiu*]oria: à legenda ora.
Saluete horia]salute horiæ quæ.
4 *Rerum flumen &c.*]Verum flumen vti atque ipso diuortio aquarum: iligais pedibus circurum conciuit equis.
5 *celerarent*]celarent.
6 *Myoparones*]Myoparonas.
7 πεὶ ἓ φῆς)πεὶ τῦ γράφειν.
faselo nactum]alius nactus tonsillas lictore mouit conflictum.
trahi]tragi.
8 *Lenunculus*]qui & Remũculus Agellio.
super]per.
14 *lucis*]*luci.*
pedes]oculos.
16 *Ancora*]Anguinæ.
vel omnia]malum vela.
anchora soluta] anquina soluta. Anquina Isidoro funis: eámque lectionẽ postulat lex versus.
17 *Qui progubernator*] cui progubernator.
propè euertit]properè.
prouectus]profectus.

In Caput XIV.

1 *cingula obunctula*]regula obunctula.
sordidis sint, & dicis] sordidis syntheticis: sordidis, id est parum decentibus.
& dicis]vt dicis.
poeticon]ποιητικὸν.
alis Menandri]Thau Menandri.
2 *calantica*]carantica, ἀπὸ κάρα.
3 *segestre*]vide s. cap. 1. Toral.
4 *Quod*)Quot.
5 *lectuariam*)lecticariam.
vela)vasa.
6 *medici*[mendici.
holoserica)holoporphyro.
Partum)partim.
7 *tectum est quiduis*)tecum est, quiduis satis MS. cùm tectum est (quid vis) satis est: Guil. id est, cùm tecta es ac vestita, quid vis amplius?
alieni)id est alij, vt socienni, socij: dubienni, dubij.
9 *Toga tracta est &c.*)Toga detracta est, & abolla data est ad turbam mihi, fera militias munera belli vt præstarem. Palm. belli, id est in bello, aduerbialiter sumitur vt Grammatici volunt.
velli)belli.
12 *Sardinia istapedibus.*)Sardinianis tapetibus, chlamydas &c.
13 *tunicalam indnam*]induculam.
παπία παππῳ)papia papa.
diffingitur purpura)purpura discingitur.
15 *Rica*)vide Varronem 4. de lingua.
nunc)nos.
ricam, Ricinum)ricam ricinium: ita legendum ex ipso Nonio in Mollocina j. & c. 16. j. Altulam.
16 *Ricini*)ricinæ.
cica)cice MS. ricæ.
&)deest quibusdam.
oraria)quibus os obuclatur.
Veliterna) Hetera. Est enim Veliterna Tyrinnij non Turpilij.
18 *Indusiatam*)intusiatam. Varr. 4. de lingua.
caltulam) castulam. vide infrà cap. 16. castula.
19 *aurea chlamys, qua*) aureus clauus qui MS. Scal.
manicis mortualibus) malaciis mortalibus.
20 *subnimium*)subminium.
bellienſem interim escãmeram) Velienſem interim Oscam meram Lipſ. Oscum, id est opicum inter conuitia spurca, & in eas quę capitis non pudici.
24 *delitiarum*)diuitiarum.
25 *Praterea &c.*) prætereo quod in lecto MS. quod endo lecto.
antè)id.
31 *carinarij*]cerinarij MS. id est cerini coloris infectores.
33 *dicere*[docere.
Et quo)Ex quo.
34 *vnicè*)vnitè.
quotidianis)quotidianus.
37 *capitum tegmina*)imò pectoris, ac mammillare fœminarum. vide Varronem 4. de lingua. Quin, locus Varronis hîc prolatus à Nonio

Nonio contra eundem facit.
ea)hæ.
appellauit)appellant.
38 *Encombomata*)ἐγκόμβωμα genus suppari aut cincti fœminei aut seruilis, v. Pollucem 4. cap. 18.
Parnacides) Arnacides, ἀρνακίδες meminit in Sympositio Plato. Est autem in genere coactilium quo pedes includuntur.

In Caput XV.

1 *Frangantur*)figuræ.
2 *APhocaschias*)ἀφοσβάσεις I. (id est excrementa alui) Apothecas Chias Lipſ. Apothecæ, cellæ vinariæ.
4 *Cœlius*) Cœcilius.
6 *dare*) dixi ad Varronem, vbi de Menta vinaria secunda.
dare)dixi ad Varr. 4. de lingua.
8 *sic cateras*)è terra, vt situle.
10 *iuuet*)iubet.
habent)habes.
vrnarium)adde huic loco Nonium in Humum: in Suffundatũ: in Sabulum: in Porcas, hęc enim loca simul iungenda.
11 *Argenteo*)argẽto, sumptũ ex Homero. v. Turn. in 4. Varronis.
12 *vinitari*)inuitari.
14 *Cumanos calices*)decumanos.
16 *aduentoribus*)adeo emptoribus.
19 *voluit*)noluit.
21 *aquilina*)culignæ.
32 *esse parata*) essent parata. Vrceolum aquæ manalę vocamus S. id postea aquimanale. & in l. 3. ff. de suppellectile legata: Aquimanale.
Manalis lapis)v. Festũ in Manalem lapidẽ.
Manalem)manale, v. Festum in manalem lapidem.
qui tunc mouetur)v. Festum in Manalis.
33 *capides*)dixi ad Varr. 4. de linguar. v. Festum in Caius.
34 *Sinum*)sino.
35 *lepista*)dixi ad Varr. 4. de lingua: vbi de Mensa vinaria.
36 *Craterra*)Creterrę.
ponte)fonte.
craterra)creterræ.
anaucea populo)anance à MS. Ananceą pocula.

In Caput XVI.

2 *Infectores*)institores,
Impluuiatus color) qui suasum & Insuasum Festo.
fumato stillicidio)fumoso stillicidio, Festus
3 *impletus*)implutus.
4 *malatijs mortualibus*)malaciis mortalibus, sed castulam.
5 *Cassula*) Caltula v. 5. cap. 14. Indusiatam.
præcinctui) Sic Varr. de re rustica oleũ vsui.
quod nudæ)quo nudæ.
8 *ab ostro colore*)ad ostri colorem.
Peliterna) Hetera.
gestantem)iniectam.
Aurora ostrinam) Aurorat ostrium, MS. id est diescit. lucescit.
10 *Croceus*)crocinus.
12 *coriary*)carinarij vel cetinarij.
13 *Hispanum*) panum.
lugerent, &c.) lugerent: funere ipso pullis pallis amicto. Scal. in 4. Varr. sed ita legendũ, Vt dum supra terram esset riciniis lugerent, funere ipso pullis pallis amictæ, Scal. hęc etiã verba sequi debent alia Varronis quæ proximè j. in Anthracino.
14 *proximo*)proximè. MS. proximũ, Scal. *demisso*)dimisso.

In Caput XVII.

1 *Sparagos*)Asparagos.
3 *tacitulus*)taciturus MS. tacitus.
5 *videris*)videbit.
8 *Ocymum*)ocymum.
horto)corcho, MS. Choro.
12 *citò tollit*)sitim tollit.
17 *ad folliculos, &c.*) & ad folliculos reliquos & vinacea adiiciebant sapam.

In Caput XVIII.

1 *Quem procul adspexit, &c.*) Quum poculum adspexit imbitere, volat. Reuertit qua catapulta volat.
Paceuo, &c.) Pacio: soleo rescir. MS. sol coruscat, aerea for, hastile sarissa, I.
Plaustra corijs)plaustra coricis Lipſ. Cotiei leuia missilia Virgil. Coricique leues humeris, & letifer arcus.
Aegades)Ægates.
3 *velox*)veles.
4 ἄμμον μιτρεῖς) ἄλλου μὴ τρέφε πεὶ μαρτυρίας MS.
7 *vna epistola*) vnam epistolam.
cata pultas concitat)catapulta concitos.
8 *volabile*) volabilem currens sparo.
14 *perignari*)pergnari.
15 *proelia*)proeliam.
16 *fecit veritus*)fecerunt verutis.
19 *tela Galliarum*) Telum Galliarum tenerum.
20 *Qua validè, &c.*) Quę valido venit cõtorta falarica mista.
21 *volabile*)volatilem.
traijcit)traicit.
23 *à cateris*)ac teres.
24 *Ac duris*)aut.
25 *Connictus tamen & tempora singula cõstituit, & sicut steterat*] Connixus tamen ex tempore signa constituit Lipſ. Et tempori signa cõstituit, & manipulos sicut steterãt obuerti iussit, Guillelm. Tempori, id est celeriter. Plautus Rudente, Vigilare hominem oportet, qui suo vult tempori negotia facere.
29 *puteos*)pluteos.
harpagis]harpagiis.
31 *Corisci*)corici MS. Glorisci Camer. Lipſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Epistol. 4.

IN CAPVT XIX.

6 *Fratria*) ἀνταῖρος Ianitrices.

7 *Amitini fratrum maris, & feminæ filij*) vide l. 1. ff. de gradibus.

IN ISIDORVM

De disciplina & arte. Ex Prisciano, et Bruno

CAPVT III.

820.36 *Ezechiele angelo*) Ezechiele per angelum.

820.52 *Apud eos*) apud Græcos.

CAPVT IV.

821.14 *Collisione varie*) collisione vocis.

20 *Quiddam semisonum*) quiddam semis.

822.4 *Et Latinè*) & legitimè MS.

13 *Vberius eleuatus*) vberius elatus.

15 *Literam Saluſtius*) literam saluius MS.

CAPVT VI.

825.35 *Vel quod*) vel quam.

827.6 *Ab inchoantis iudicio*) ab inchoantis indicio.

828.36 *Vbiuis præponûtur*) vbiuis ponûtur.

830.34 *Quia tractus*) quia iteratus, vel: in aliis exemplaribus contrarius.

829.9 *Rama*) Ranna.

842.18 *Cum ſuis operibûs*) cũ ſuis opibus, al.

853.15 *Res relegata ſit*) res religata sit.

862.8 *Vſum habere*) non habet.

864.24 *Iudicium chria erit*) iudicium crisis erit.

58 *Iuuentutem illam*) Iuuentute illa.

867.41 *Cum quidam iactatione*) cum quidam iactantia.

869.58 *Aliæ derogatiuæ*) aliæ negatiuæ.

877.38 *Et peruarias formas interationéſque*) Et per varias formas tationésque.

881.35 *de cuius re quæritur*) de cuius notatione quæritur.

882.16 *Iuxta rationem*) iuxta proportionẽ.

892.27 *Nã pronocati ſtudioſi*) al. ſtudio ſic.

901.28 *per aſtrorum rotatus*) al. per aſtrorum ratos.

906.16 *feruefacta miteſcant*) al feruefacta matureſcant.

31 *vapore eius vniuerſa*) al terra consumeretur, ſed vt C.

34 *viciſſitudinum permutatis númque ſeruatur*) al. mutationum motus accipit.

49 *ſe in iunxerit*) al. ſe iniunxerit.

908.32 *per diuerſos orbes*) al. per diuerſos ordines.

911.16 *deperditur vnus*) deperditur humor.

912.12 *ad iuſta pondera libra*) Aduſtæ pondera libræ.

916.45 *ex aeris*) ex eius.

917.29 *per hunc curſum comitetur eos inſania*) per hunc curſum comitentur eos inſidiæ.

919.50 *quæ ita veluti*) quod velociter.

920.5 *coloris fellei*) id eſt nigri.

23 *quaſi populæ*) quaſi pupilla.

922.15 *ſpatomeleguna*) ſpatomele, gunaia: lia exemplaria habent guua, alia guuia.

21 *gliſcere*) Clyſtere.

25 *ſanæ fieri*) ſanæ feriri.

59 *ſuaui telino*) teli nio, fortè Delinio.

923.10 *quæ proinde*) vnde &c.

926.26 *ſigno dato congreſſio*) ſigno datoſ: greſſio.

48 *& in eiſdem ſolis*) & in eoſdem ſoles.

59 *quæ plebs*) quæ plebes.

931.16 *qui non irritatur*) qui non irretitur.

24 *tractare arbitrio patitur*) tractare iure patitur.

39 *fines vtrique*) fines vtriuſque.

50 *eſt commodum*) eſt commodo.

55 *quia prece additur*) quia prece aditur.

932.7 *fidei contracta*] fidei contractu.

933.31 *ad alios eunt*] ad alios ſæuiunt.

634.6 *item & abiuratio*) item & obiuratio.

635.4 *quaſi iugum bonum*) quaſi in boue.

34 *eſt & lautumna*) eſt & latomia.

642.10 *& in florem cuncta prorumpunt*) & in florem, cuncta rumpuntur.

943.5 *clijs agentibus*) Elidiis agentibus.

954.23 *qui interpretatur iniquitas*) qui interpretatur nequitia.

955.53 *eſſe affirmans*) eſſe conſtat.

55 *hiſtoria continetur*] al. hiſtoria retinetur.

955.59 *in inſula Pathmos traditur*) in inſula Pathmos creditur.

957.56 *apud Græcos quoque calitorius*) apud Græcos quoque Caſſiterius.

57 *noſtrum, aliena*) al. noſtrũ nullatenus.

959.28 *epiſtolarum colloquia*) epiſtolarum eloquia.

960.13 *quam eucariſteo marmore*) quam caryſteo marmore.

960 *& eucariſti viriditas*) & Caryſti viriditas.

42 *quædam nomina*) quædam genera.

961.47 *ruſtici venus*) Ruſtici vorſus.

962.16 *eſt era*) eſt area.

18 *eſt era*) eſt area.

41 *ſi eſt era*) ſi eſt area.

963.16 *quoto Kalendas*) Quoto Kalend die.

964.7 *hinc & laterculum*) Hinc & Latinè cyclum.

966.44 *ſacramentum apparuit*) ſacramentum aperuit.

967.11 *qui tantùm lunationes*) qui tantùm lunas.

40 *nequeat annum ſubintraducere*) nequeat annus ſubintroduci.

52 *in ſe reſoluuntur*) in ſe reuoluuntur.

968.20

968.20 *A ſolito*) à abſoluto.

669.17 *Symbolum confitentibus*) ſymbolum competentibus.

40. *Autem illius*) Autem nullius.

970.7 *In ſacris collectus*) in ſacris collectis, al. in ſacris collecta.

13 *Latine ſicinium dicitur*) Latine Succinium dicitur.

15 *vel ſaltationes claſſium*) vel ſaltationes plauſuum.

22 *Quod carmen inde*) Quos inde.

38 *Pſalmus verò canticum*) Pſalmus verò cantici.

970.73 *requies diſtincta*) requies diſtincta.

974.42 *Quando claudum*) quando paralyticum.

976.32 *Letania verò dicuntur*) Letanię verò indicuntur.

36 *An exomologeſis dicantur*) an exomologeſis indicantur.

978.46 *Quia eſſentia vita viuit*) quia eſſẽtię vita viuit.

979.49 *Ipſam maieſtatem*) ipſam manifeſtationem.

50 *Vnde & Iohannes id epiſtola ſua dicit*) vnde & Dominus in Euangelio dicit.

982.2. *ὄμως vnus*) Rectius vnà, id eſt con. dicitur enim coeſſentialis.

985.23 *opera indefeciẽter*) opera indefinẽter.

53 *Quæ de vnitate eius*) Quæ de vnitatis.

989.9 *Per quæ*) al. per quos.

990.10 *Sunt autem ſublimiora*] ſunt autem ſublimiorum.

27 *Quoniam ſeraphim*) quoniam cherubim.

991.27 *Nomina computentur*) nomina commutentur.

992.20 *Et populi Dei*) Et populus Dei.

37 *Sunt propagati*) ſunt progeniti.

993.4 *Cauſa nominis immutati*) cauſa nominis immutata.

994.12 *Ab amaritudine vocatum*) ab amaritudine figuratum.

17 *Gothoniel*) Othoniel.

995 38 *Ioachaz robuſtus*] Ioathan cõbuſtus.

46 *Amri*) Ambri.

996.47 *Non ambigens*) non ambiens.

997.3 *De conuerſatione*] de conuerſione.

1001.38 *interpretatur obediẽs*] interpretatur audiens.

1003.10 *vel Domini*) al. vel Dei.

27 *More malleatoris vtrãque ferit*) more malleatoris vtrinque ferit.

1004.53 *Sacerdos & Pontifex*] alij ſacerdos vel Pontifex.

1005.7 *Cum pro æſtu*) cum per æſtum.

27 *Sacramenti myſteria*) Sacramenti miniſteria.

38 *Apud Hebræos Nathinnei*] apud Hebræos Nathanei.

1006.12 *Oſtiarij, id eſt ianitores qui*) hæc vſq; ad dictionem Filij in manu ſcripto Cod. non leguntur.

20 *Malos habentes*) al. malos tenentes.

39 *Nam heremum dicitur quaſi remotum*] Nam ἔρημον dicitur deſertum.

1007.7 *Orthodoxus*) ὀρθὸς enim recta, δόξα, opinionem ſiue ſententiam ſignificat.

1010.1 *Aut ſuperſtatuta*) aut ſuperinſtituta.

30 *Eſnei*) Eſſei.

33 *Geniſtei*) Geneſtæ.

41 *Meriſtei*) Mereſtæ.

1012.19 *Prouincia Cataphrygia*) Prouinciæ Frigia.

1013.2 *Per Prophetam*) per prophetata, al. profectum, quæ lectio vberior eſt.

1014.9 *Circumciliones dicti*] Circum cellio nes dicti.

18 *Qui Conſtantij perſecutione*) Qui Conſtantio perſequente in Catholicam redire delegerunt.

1016.32 *Et ſenſus penet ratione*) & ſenſibus capi, & ratione.

1017.14 *Quaſi volutans*) quaſi volutantem.

42 *vt Maro*) vt Varro.

1019.8 *Ea quæ per violẽtiam dicuntur*] eáq; per vinolentiam diſtribuere dicuntur. (bre.

1020.16 *Quis noſcere Fibra*) quis noſcere Fa-

1021.24 *ſe plenos aſſimulant*) ſe plenos ſimulant.

56 *Actus & euentus*) Actus & euenta.

1022.10 *Et diuerſo factu*) & diuerſo facto, al. fato.

32 *Quidam ages*) ſtatages, al. Sages, al. ſtrages.

1023.32 *In cœlum receptæ*) in cœlũ receptor.

1024.18 *Tenere perpeſſi ſunt*) tenere permiſſi ſunt. (Baal.

1025.10 *lingua Punica Bal*] lingua punica

39 *Perſuadendo adducit*) perſuadendo adicit.

1026.21 *Sed plana*) Sed planè.

1027.45 *Mars autem apud græcos*] Hęc verba apud Græcos, ſuperuacua eſſe puto.

52 *Phœbum quaſi ephebum*] potius ἀπὸ τοῦ φοιτᾶν, id eſt purgare.

1029.16 *Quod commixta corda*) quod miſta concordat.

20 *id eſt, fœmina*] potius quaſi ἄθλια. quod lactata non ſit.

44 *ſine vi*] ſine viro.

1030.46 *in heremo videri*) in heremo Iudęi.

1031.34 *propter tres effectus*] propter tres affectus.

45 *quaſi numina*] quaſi nomina.

1032.33 *qui Græcè panita*) qui Græcè πανίονα.

1034.12 *eſt: quam Neuius*] eſt, qua Neuius.

14 *cæteri effuderunt.*] cæteri effuſerunt.

1036.28 *& Cuſa*) & Luza.

1037.28 *vrbs Schytia*] vrbs Cythium.

1040.36 *cũ velis panſis*) al. cum velis pelagi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1040 *Varro italiam appulisse*] At Varro Italia expulsos esse.
1040 *Et Eurimeduse*] & Eurymosæ.
Successit Agrannus] uocesit Granus. al.
Antea Emacı] al. Amasani, vel Amacani.
Prælij, prolis spem perderent] il. spem prolis amitterent.
1041 *In ossibus capitum portare*] n ossibus capitum potare.
1042 *Id est* ἀπὸ τῶ θέειν] al. id est, ἀπὸ τῶ θεάζειν.
Vandelicus amnis] al. Vandalicus amnis.
Vt Tolerates] al. vt Olarates Amstruarj, al. Samsi: Vani: Quadi: al. Elandian: & Vbantes.
hi magnam coluerunt gentem] in magnam coluerunt gentem. al. creuerunt, al. conualuerunt.
1043 *Quod genus*] quos Cneus.
Circa Ysturam, al. circa sturam.
Flumen septem] flumen septi.
1044 *His nomen Gauloen*] al. His nomen Gauleon. rectius Gaulo.
Pamphili] Panfigi, al. Pangij, forte Pamphagi.
1046 *Grauissimo edicto corripuit*] grauissimo dicto corripuit.
1047 *Luxuriosa dominationis cupiditatem & crudelissimam*] luxuriosos dominationem cupiditate crudelissima.
In ore] al. in more. more.
1048.8. *Quod equo sedeant*] quod equo insideant.
28 *Culpam contraxerint*] culpam construxerint.
1049.11 *quos sub se*) al. quos sub secunda.
1050.18 *domus, genus familiæ*] al. genus familia, quam lectionem magis probo. Nam Domus & progenere & pro familia accipitur.
35 *Quasi* πολιτικῶς ἀδροισμὸς] quasi ex coniectura.
1051.19 *Extra parietes proces dicuntur*] extra parietes proceres dicuntur.
42 *Et in locum*] al & in loco.
51 *Magistratus*] al. Magistrati.
1502.31 *Locatum tenentes*] ad locatum colentes.
52 *Nam sola vrbs*] al. Nam sola Roma vrbs.
1053.3 *Mancipium esse putantur*] al. mancipia esse dicuntur.
1054.9 *Quam reputent*] quam putent. al.
28 *Est & stirps*] al. esse stirpis.
36 *Vnigenitus quod sit vnicus*] Vnigenitus, post quem nullus.
50 *Quod humanæ consuetudine*] al. quod humanam consuetudinem.
1055.18 *Qui de defuncto*] al. Qui post defunctum.
30 *Hausto concipere*] Ita reposui loco eius quod prius erat. id est Austro.
Tius Græcum nomen] θεὸς enim patruum significat.
1066.5 *Vel tribus mulieribus*] V. C. quasi duabus vel tribus maritus.
Viro vno] secundo non.
1067.25. *Qui nutritur*] qui nutrit.
1068.18 *Aelatus pro eo*] potius referendum est ad literam E elatus.
Nam quidam auarum] Nam quid est auarum esse.
1069.12 *Aenormis*] poti° legendū, Enormis
1072.14 *Confusus à confessione.*
25 *Colligatus*] collegiatus.
1072.47 *vel in cereumate*] vel in certamine.
1073.6 *Tenebras crepat*] tenebras vertat.
12 *Ira in id actus*] al. ira inductus.
1075.33 *Cogebatur à dominis*) al. cogebatur ad nominis iguominiam.
44 *Quasi fœtu abunda*] al. quasi fœtunda.
1076.43 *Species argumēti*] ipecies ab argumentis.
1078.34 *Cui nec animam à mane habēti surrexit tumulus*] Cui nec absenti. Ego legendū arbitror, Cui nec animam debenti suppetit tumulus.
45 *A pudore vocatos*] à pudore vocatus.
Pudorem] Putorem.
1079.7. *Latus*] locus.
18 *Multa quæ*] multáque.
51 *Illuc currere*] illuc cursus.
52 *A furore*] à furore.
1080.1 *Lautus*] lauatus.
1081 *Apud Græcos oydetri*] forte ὀδὲ χυ.
Nec quicquam] nequicquam.
1082 *Orthodoxus rectæ gloriæ*) imò rectæ sententiæ.
Et obtusior) & obscurior.
Oblectator) oblactator.
1083 *Quod pueros agat i. doceat*) Imò ἀπὸ παιδαγωγίας, id est, institutione.
Enim viciam) enim vigiam.
Herba vitia) herba vigia.
1084 *Mercedis*) mercedem. al.
Omnium) hominum, al.
1085 *Quia respit*) quia recipit. al.
1086 *Quasi satis verus*) quasi satis seuus.
Sauus) forte sceuus.
1087 *Quod sit exsiccatus*) al. quod sic exsuccatus
Sagio) al. Saio.
1089 *Diurnus*) diuturnus.
Ponderum lancis) Ponderum laux, vel lances.
Vesanus perro sanus) Vesanus non probe sanus.
Quod spiret) al. quod inspiret.
Per tenues venas] al. per tenues vias.
Quod viuacior] al. quod viator.
Odore attractus) alias odore attactus. 1092.14.

1091.37 *odore attractus*] al. odore attactus.
1092.14 *Græci mallonem*] fortè μαλλός.
48 *plerique pupillam*] al. papulam.
1093.4 *& somno cōtinentibus*] al. summo cohibentibus.
36 *Aurium inde dictum*] al. auribus inditū.
43 *Pinnula*] al. pennula.
44 *Pinnum*] al. Pennum al. Penna.
47 *spiritus nare*] al. Spiritus manare.
57 *Pinnulæ*] al. Pennulæ.
1095.6 *accusses frangere*] al. accusas frange.
24 *bracchia cilluntur*] Bracchia cillantur.
1096.31 *Græcè incisio dicitur*) alludit fortasse ad etymologiam δέρματος. Nam δέρμα dicitur ἀπὸ τῶ δέρω, quod significat scindo, vel cædo.
60 *compagia*) al. Compago.
1097.9 *vertibula*) Vertibula, al.
17 *dum flectuntur*) dum plectuntur, al.
19 *vallata seruetur*) vallata saluetur, al.
22 *leua*) al. leuo.
1098.52 *voluit*) al. cogit.
1099.20 *id est circumfusa*) al. circunflua.
45 *ex vno saltu*) ex vno motu.
1100.47 *omentum membranum quod*) al. membrana quæ.
1101.9 *ac replexæ*) ac reflexæ.
28 *quod iactu fumitur*) quod iactum fumitur.
37 *menstrua propter circuitum*) Menstrua à circuitu.
1103.32 *qui viri*) forte virid ores.
3 *adolescens sed minus*) in quodam v. c. semper Adulescens scribitur & Adulescentior, & senis pro senex, al. senes, al. iuuenior.
1104.51 *cur diceret*) cur non diceret.
1105.6 *quo ille pomi esu mortē meruit*) al. qui vetitæ arboris pomum morsdens, mortem incurrit.
10 *matura*) al. merita.
1106.7 *vt in tēporibus Xerxis Regis*) al. Xerxis quippe vulpes.
32 *vel Scinodontes*) forte σκιζοδόντες.
37 *quos Græci sterisios*) forte στειρικούς.
1107.37. *calamis venarum*) al. auenarum fistus.
1108.23 *suos stupescere faciebant*) suos stupefaciebant.
50 *quæ Latinè scedra dicitur*) quæ Latinè excedra dicitur.
1111.27 *à marte vocatus*) à mare vocatus.
31 *vnde eas capreas*) vnde eas creas.
1112.50 *vsus in excolenda terra*) vsus colendo terram.
1113.1 *trionem hic moderatur*) Trionum hic moderator.
23 *camor enim forte* καμπύλον.
34 *est à rumine*) al. est à ruma.
37 *quasi assedus*) quasi adseddus.
38 *hoc animal*) al. ab antiquis.
1114.40 *badius*] ἀπὸ τῆς βάσεως, hoc est, ramis palmarum, qui colorem spadiceum referunt: & hodie Hispani hunc colorem Vayo vocant.
1115.3 *petali*] petuli, al. pe vei.
4 *calidi*) candidi.
ceruinus) cerumalus.
1116.4 *musino*) musinco.
48 *propter voluerem*) propter celerem, al. velocem.
1117.38 *mons elefio*) mons al. Elefio.
41 *autem promoscida*) al. promuscida al. proboscida.
43 *boues Lucanos*) boues Lucas, al.
46 *Lucanos*) al. Lucas.
1118.6 *& homines viuos*] & homines visos.
52 *quasi leopos*) quasi leopes.
1119.3 *& tantum*] & tanto.
46 *quidam cruda*] quidam cruram al. clunam, al. duram, al. cluram.
1120.9 *prædicit*] præcidit.
16 *vulgus captum*) vulgus cattum.
20. ἀπὸ τῶ καθεύδειν] al. καθεύδω.
1121.21 *dum pluit ei*) dum super eius.
1124.11 *lacte irriguis vberibus se*] Lacte riguis se vberibus.
23 *obites dicta*) opheltes dicta.
38 *salpinga*) scalpiga.
41 *brucus est*] in tribus exemplaribus manuscript. non habetur.
1125.25 *& animam extinguit*) & animam eximit, al. exigit.
1127.38 *in carne putrefacta*) in carne putre.
1128.14 *vt musculus*) vt masculus.
16 *& musculi*) & masculi.
1129.9 *lapidum tergo repercussus*) lapidum repercutiat tergore.
18 *vngulis binis*) non legitur in v. c.
29 *libidinem inhiberi*) libidinem minui.
50 *inclusum vasis*) v. c. inclusum nassis.
51 *infestis luminibus*) infestis numinibus.
1132.18 *spongia*. al. Sfungia.
23 *docetur cruore*) al. docetur crure.
48 *sine masculi commixtione susceptā*. al. sine susceptione concepta.
49 *quæ idem insequens*) al. quæ item in consequens.
1133.6 *aliæ incolæ*) al. aliæ incuriæ.
14 *& merula*) al. & merura.
1134.6 *Gradipes*) forte βραδύποδες.
1136.8 *dirigendi latè interluceant*) al dirigēdi iactæ. al. proiectæ.
1137.9 *insidiarum vias monstrare*) insidiarum vices monstrare.
38 *tradere iure*) tradere dure al.
1130.21 *eos posse*) al. eos post se.
1139.11 *vpupam*) al. opopam.
27 *merula*) al. merura.
1140. 40 *castros*) al. costras.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quasi focus)al.quasi fagus.
1142.11. *cum me expectares*)al. cũ ad me speculas &.
1143.9. *vna porta*)al.vna parte.
1145.16 *axium circuli*) axium cicli,al.
1149.2 *à parte Gallica*)al.à parte Galliæ.
41 *alatis viribus Austri*) al.alitis viribus Austri.
1150.12 *in Chio*)al.Plin.Cea.
20 *Lechnus*)al.LethnusPlin Linum vocat.
29 *in India Siden*)al.in India Sidin.
30 *omnia merguntur*) Plin. lib.31.cap.2.in Africæ Lacu Apuscidamo.
33 *saxa generat*)Plin. lib.31.cap.2. saxa egerere ait.
in Achaia aqua]Plin.in Arcadia.
37 *qui humoru nexibus humum*) al.qui humores noxios in humum.
1155.8 *qui lacus magnitudine sui*) al.qui lacus magnitudinis vi.
1158.30 *sibi ambigendo*)sibi ambiendo,
42 *ex vna Prouincia*)ex vna mons.
1159.4 *tunc præruptu*) tunc ruptis.
1100.30 *venti per concaua terræ præcipitati*) ventis per caua terræ citatis.
32 *montes tumulique sedere*)montes tumidique sedere.
1162.12 *regiones eius nomen transierunt*) Regiones in eius nomen traxerunt.
1164.56 *sunt propãsis iugis*)sunt pronis iugis
1166.55 *hanc Cygnus*]hanc Cydnus.
57 *& Corisios*)& Corycus.
59 *colora pulchrior*)colore plus.
1167.& *Vesenus*) & Vesclus.
45 *callaicum quoque*) Callainam quoque.
1169.22 *quem peranitem*)peonitem.
1171.4 *occa*)occa.
1172.9 *bizanzena*) Bizacena.
28 *à flumine Amisiga*) Amtiga.Plin.verò in Tingitania Ampsagam fluuium statuis.
57 *à meridie Gaulalum*)à meridie Gaulacũ.
1174.57 *sua enim apte*)suapte enim.
1175.7 *quod vocatur Hesperceras*)Plin.quod vocatur Hesperion ceras.
55 *iura finxit*]iura fixit.
1176.21 *& Malelum mare*) & Matthæum mare.
1178.43 *oculos aquæ*)oculos aquis.
1179.3 *Ebolus Insula*) Ebosus,al.Ebyssus, Plinius Ebusus.
43 *hoc Hipponeregium*) Hipporegium, & ita Plinius.
1180.1 *casim*)Crau.
39 *quasi alpes Pœninæ*)quasi alpes peninę.al.
1181.36 *inter arduos montes loca*) inter duos montes locata.
1182.39 *Hiatus*)al. iactus.
1185.4 *Adia*)al. Andiæ.
25 *& Calamie*)& Calamos.
1188.9 *à Pausina*)al.à Pausima,
59 *colorem sui*)al.colorem sui.
1189.28 *in medio lanea*)in media lanea.
31 *in exordio Oenotri*)al. in exordio Enotri.
1191.57 *dictus à Picinis*]al.dictus ab ipsis.
1192.6 *ne passim vaga hosti paterent*) al.ne vagantes hosti paterent.
47 *quintana*)al. Quintana.
55 *imbuli*)al.imbulia,quia subuelamina.
1193.40 *& menstrifera*)al.monstrificæ.
1195.39 *proiecit materias*) proiecit macerio.
1198.30 *quasi finsores*)al quasi pinsores.
1200.18 *ac tessellis*)ac testellis.
1201.16 *formatum sive formatium*) hodie Hispani vocant Tapius.
34 *tabulis inter stantibus*]al.tabulis in terra stantibus.
1202.32 *Tescua*)al. Tesqua.
1204.48 *rustici agrum vocant*)rustici agnũ vocant.
51 *Lyra quod defossum est*) quod defossum est Lyra.
52 *Galli candetum*)Galli centenum.
54 *autem pedum C.L. quod aratores candetii vocant*)pedes CL.quadratos iustum candetii.
1205.4 *nomen mutare non potuerunt*]nomen tamen non perdiderunt.
1206.9 *appellamus itum*) appellamus adigum.
15 *à callo pecudum*)à collo pedum.
1207.28 *& confricato*.]contritos. al. contristatos.
46 *vnum quod foditur*.)Primum istud Plin. vocat viuum.
50 *ad lanas sulfindendas*)ad lanas sufficdas, al. suffendendas.
53 *deprehendat nitore suo*]nidore suo.
54 *impositis ignibus*)impositum ignibus, al.
1208.24 *cum luna noctibus*] Plinius habet luna.
57 *canescentibus historibus*]Plin.canescentibus conuallibus.
1209.4 *& maximè friabile*] & maximè friabile,al.
1209.56 *saxi abrupti*]saxi abrupta.
1210.17 *cos enim*)Cotis,fortè *xaμαι*.
32 *occultum continet*.]occultum gerat,al.
1211.14 *ex eo scripta*]ex eo sculpta.
49 *dulci intinguitur*] dulci extinguitur.
51 *fluctuari traditur*]fluctuari creditur.
54 *ad cutem*]al. ad cotem.
1212.9 *fissilique vena*]silicisque vena.
12 *quòd cute*] quòd cote.
24 *fuerit contexta*]fuerit contacta.
29 *laminosa sciissibilis*)al.sed Isci similis.
32 *obsius*)al.Obscius Plin.Obsidius dicitur.
36 *in Samo Italia*)al.insula.
mytridas)Plin. Myrrax.
49 *emites*)Ita v.Cod.Ego ex Plinio corrigo Chernites.lib.36.cap.17.
54 *melites*)Plin.Melitite vocat lib.36.c.39.
56 *Ismirus*)v.c.Hisminis,al.Hismiridius.
58 *similis ostrea*]corrigo ex Plinio, Ostrea.

1213 *Amnites*]amites.
5 *meloticus*] moloticus.
7 *Sauinus*]al.Sabinus.
15 *ex sese remittentes*]al.ex sese renitentes.
52 *intertinctus variis*]al.interdistinctus, al. interstinctus.
59 *Ligdinus*]al.Lychnites.
1214.8 *Thebaicus intertinctus*]interstinctus.
10 *ascriptus coticulis*]ascriptus concolis.
26 *ad cutem*]ad cotem.
29 *in choo*]al.in Chio.
32 *est & Limensis*]est & Lunensis,al.
43 saxi eiusdem]*saxi eius*,al.
1215.3 *viride smaragdum*] viride amarum.
20 *aut lapilla mentis*] aut fortè capillamentis.
24 *aeris venis*]al.hærens.
27 *punctis abhorret*] Emendo ex Plinio, punctio obhorret.
60 *vel Germania*] corrigo ex Plinio, vel Carmania.
1216.14 *additis præcantationibus*)al.additis piecationibus.
34 *baccæ eius vel viæ candidæ*]v.c. Venæ eius candidæ.
1217.13 *sit electron*] v. c. Elector. & Phinius.
26 *Ligurius vocatus*) Corr. ex Plin.Lyncurius.
40 *est autem sculpturis*]est autem scalpturis.Plin.
47 *densitare obtusus*]nec dẽsitare obtũsus.
1218.5 *nitore purpura*]nitore pura.
26 *Pedorus*]. Emendo ex Plin. Pæderos. quam eadem cum opalo facis.
30 *prærogatiua vocabulo*]in vocabulo Plin.
35 *ad lacteum saporem*)ad lactis saporem.
42 *Galatias*)Plin. Galaxia.
51 *cimedia*]corr.ex Plin.Cynedia.
54 *Beloculus*) emendo ex Plin. Belioculus.
1219.2 *Achates*]v.c. Agathes.
8 *absectos*) ex Plinio emendo Apsyctos. in Indice verò Plinij corruptè legitur Apersyctes.
12 *media*]al.medea.
25 *à Vegenis*]à Veientibus,Plin.Veiis.
26 *bariptos*)emen.ex Plin.Baroptis.
28 *meramelas*]corr.ex Pl.Mesomela.
31 *tricuus*]corr.trichus.
33 *è summo crea*] Plin.candidum.v.c. habet aerem.fortè legendum est,croceum.
31 *sangrus*]corr.Panchrus.
32 *olca*]al.olea.
34 *mitridax*]corrigo ex Plin.mitrax.
47 *exocontalibus*) corr.ex Plin. execonta-lithos.
52 *murina*]corr ex Plin.murrhina.
53 *in Germania*] emendo ex Plin. in Carmania.
1220.28 *abstrahi magneti*]al.abstrahere magnetem.
33 *Galatias grandinũ & candorem & figuram adamãtinæ habet. Etiã in igne positus manet suum frigus*]locus est corruptissimus, quẽ ex M S. ita restituo Galatias grandinum & candore & figura, adamantinæ duritiæ habet etiam in ignes posita manere suũ frigus.
50 *parietes imitatur*)Pl.eiaculatur.
53 *fulgorem*]fulgore M S.
ac regit]emend ex Plinio regerit.
54 *electria quasi electoria*]alectria, quasi alectoria.
1221.11 *velut inter mortuos extinguitur*) ita Cod. omnes corrigo ex Plin.intermortuus.
13 *Sandastrus*)corr.ex Plin.sandastros.
15 *veluti introlucidam*] v. c. intra lucidum ignem.Plin.intraslucido stellantes.
18 *lingnis*]Plin.Lychnites.
25 *sculpturis resistit*]scalpturæ resistit.
27 *quodam animali*]
34 *alabandina*]Plin.halabandica.
36 *dracontites*]draconites,Plin.
37 *non ingemescit*] non igneścit. Pin.gemmescit.
47 *flogites*]Plin.phlegontis.
1222.8 *aurea*]pallida.
12 *leocrysus*)corr.ex Plin.Leucochrisos.
13 *malectrysis*)Plin.Melichrysos.
21 *quadrata semper tesseris*]Plin.quadrata, semper tessclis similis.
25 *calcofanus*]Plin.Calcophonos.
30 *in maleficis*]Plin.litigio illata.
31 *modò si inferatur*]modò inferatur M S.
35 *similiãcius*]Plin. Zmilacis, in M S. Zimilanitius.
36 *pro connexione marmoris*] pro connesio marmori,al.
41 *quanquam rutiles*]quãquam rutila Plin.
42 *eius si feruenti*] al.ũ feruentem aquum.
45 *achati*]acate M S.
47 *gemma sculpantur*]al scalpantur.
59 *carcina*)al carcinias.
1223.2 *ex rutilo sanguineum*)ex rutilo sanguineo,Plin.sanguinea.
3 *nigrum candibus cingit*) V.candido cingitur.ita & Plin.
7 *liparia suffita*)Plin.liparis suffita.
8 *ananticida in necromãtia*)al.Pl. Anachitide in hydromantia
10 *euocatas tenere*] Pli. teneri. v. c. tenere Pagani.
13 *Bronia*]Pli.Brontia.
14 *è tonitruis cadi*]al. è tonitruis cadere
20 *habens stellas*] habens stillas.
25 *ex vero genere alterius in alia falsa transducere*]al. Plin. ex veris gemmis in alterius falsas traducere.
30 *quidam vitrum*]v. c. qui é tritis,Plin.é cerauniis.
53 *fama est pulsa*)Plin.fama est appulsa.
60 *hanc artem fuduit*]al.fortè deest,perfi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cere, aut aliquid huiuſmodi.
1224.1 *lignis cõcoquitur*]al.lignis coquitur.
1224.2 *adiecto cupro*] adiecta cypro.
10 *eſt alia ſpeculis aptior*]eſt alia ſpeculis ſequacior.al.Plin.
12 *proximo in*]Plin.quem proxima.
14 *vitrum repulit*]al.vitrum pepulit.
19 *vocabatur admonitrũ*]al.ex Plin.ammonitrum.
21 *& obſi anus*]Plin.& obſidianus.
42 *pretia abſtraherentur*]Plin.pretia detraherentur.
1225.8 *Græci cairon*] fortè καθαρόν. Ita ex coniectura poſui.
60 *ſolidi*]al Folles.
1226.10 *dũ enim quacunque cauſa*]dum enim quocunque caſu.
29 *quòd excindat*]al.excedat, fortè exedat. Ita Plin.exeſt & perrumpit vaſa.
38 *ex minio ſtillat*] al.ex minio deſtillat.
1227.37 *ſenis prætenui bractea*) Plin. Prætenui pyropi bractea.
59 *fornacibus inſidente*)al. deſinente.
1228.36 *ſtrictura*]Plin.à ſtringenda acie.
42 *oleo delectior*] Plin.delicatior.
51 *vnde & in ſimulacrũ ferro in aere pendere videtur*] vt in eo ſimulacrum eius è ferro pendere in aere videretur.
1229.16. *& in Gallicia*]Plin. & in Galecia.
58 *Poetis electron*) Elector.ita & Plin.
1230.4 *& argenti vna*] argenti & aurum.
39 *vnde in Lanceis*) deeſt.
43 *& vncis*)al.& vncis.
51 *ab arboris ſemine*]al.ab arbore cuius ſemen eſt.
1231.24 *ponderis ſemiſſem*) põderis ſemis eſt.
1232.18 *à quibuſdam caulacus*)à quibuſdã cauſatus.al.
23 *ſermone cote*)fortè ſermone κοπῆ.
44 *appellata metreta*) al.appellata metra.
1235.13 *Democritus magnus*)al. Magus
32 *nomine ſtercutus*)Plin.ſtercutius
33 *cuius ara apico*)cuius ara à Pico.
1237.32 *eius ordines*)ſex ordines.
42 *Scindula*)al.Scandula.
1238.7 *frugis curuetur qua*]frugis curuẽtur quæ.al.
1239.35 *nomen proprium*) al.πρωτότυπον.
1240.7 *venicula*) al.venunculæ.
28 *Balanin etiam Græcè grande vocata*) Forraſſe ita legendum eſt, βάλανος enim Græcè grandem ſignificat.
38 *& lenis*]& leuis.
1242.43. *& licinium*)al.& lucinium.
Haſtula) ita hodie Hiſpani Haſtillas vocant, quæ Græci καῦλα.
1243.38 *Malomellium*)al melimelum.
49 *ſunt quintinas*)corr. ſuat κύτινοι.
60 *in guſtu acorem*)al. in guſtu aquorem.
1244.35 *quòd dulcedine*] quòd dulcis, al.
1245.36 *eſt exudet*)al.eſt excludas.
1246.14 *ſilicon*) al.ſilicon fortè ξυλόγλωσσον.
25 *in Germania*)fortè Carmaniæ.
40 *quaſi Ceomenes*) ex cõiect.κεφαλῆς ἕνεκεν ὀνόματος, tametſi ridicula eſt etymologia.
51 *cypreſſus*)al.κυπάρισσος.
3247.2 *dum vrerẽtur, cõprimerent*)dum vrerentur,opprimerent.
27 *reſponſa dare*)al.præcanere.
31 *fructus grandula*]Fructus Galia.al.
1248.18 *tramaritiam*]al.tramariam.
21 *artibus miſtra, id eſt odia*]al.miniſtra odia,fortè μίσεα,id eſt odia, tametſi ridicula eſt Etymologia.
40 *Rodandarum*] fortè rododaphno, vel Rhododendron.
58 *non magnum*] al.non magna.
1250.9. *appellatur Clodonia*]al.Colonia,fortè cladonia.
10 *cui probatio*]al.natura probabilis.
1252.43 *quod ligno*]quod lino.
52 *Cypram*]Cyperum.
1253.23. *informato redimine*]al. ſcrimine.
31 *quipparum*]emendatio κωπηγεσ.
44 *foliis gladioli*]al.gladiolæ.
1254.5 *floribus aſpirans*] al.floribus & dulci aſpirans.
16 *& flore viola*)& flore volui.
1255.16 *Latinorum Poleium*)polegium.
1256.35 *vulgus ſtringam*)ſtrincum.
53 *vel penterobinam*) Corrigo Pentexobon
1258.11 *Daucus*)Daucus herba fœniculi ſimilis foliis tyrſo bipalmis.
42 *ſingulas annotationes*]adnotatiões fortè.
44 *ad lucinium*]al.Lychnia.
49 *Latini Colena*)al.colora.Plin.culinam herbam origano ſimilem facit ſapore.
60 *Pilogonus* corrigo Polygonon.
1259.59 *ilum*) v. quæ ſcripſi ad Feſtum in voce Ilia & Exiles.
1260.1 *quam appedelon*) quam opodelon.
9 *ſoliti quid dicere*] ſoliti prædicere.
33 *igni ſpecies*)cutis & ſpecies.
36 *reſimplicata*)res implicata.
1261.57 *vnde & eſca vulgò*) Hodie etiam Hiſpani fomitem igni accendendo aprum yeſca vocant. Itali ipſum nomen eſca retinens.
55 *ruſtici alant*)ruſtici alam.
1265.38 *per maria*)in alio Agami.
58 *bello vocationes*)al.bello vacationes.
1266.6 *poſtea detracta*) mutata & detracta litera.
27 *à porca fœde*]à porca fœda.al.
1267.31 *expolia*)ſpolia.
46 *exercitus legionum*) ita in duobus cod. At in vetuſtiſſimo poſt exercitus,eſt punctũ: & deinde legionum prin.ſigna.

59 *in ſigno*] in ſigna.
1268.1 *Vt magis*] v.c. habet, malus.
8 *prælata agminibus*) prælata imaginibus.
15 *in hoſte*) al.in hoſtem.
1269. 42 *Tranquillinus*) Tranquillus,al.
1270. 1 *Eſt enim conitus*) al.eſt enim cõtus. al conum.
2 *Græci apluſtria*) alpeſtria,fortè ἁπλόστεια.
5 *quaſi venatui habilia*) ita habet venatui habilia,vel quæ venienteni excipiunt.
8 *expectántque*)exceptántque.
58 *ſint & peruolent ſcutates*)præuolent haſtas.
1271.39 *inter ſe collectis*)inter ſe colligatis.
1274.34 *tantum pudenda*) tantũ verecũda.
1275.9 *certantes inuitent*] al.initent.al.inituntur.
24 *complexu abigere*)al ambigere.
1276.48 *Obeliſcum Meſpres*) al.Meſfres.al. Meſeres.
1277.45 *primus Criſtenes*]Criſtines.
1278.21 *eſt creta*] certa meta,id eſt,iudiciũ: alius habet actus.
1279.9 *hac expectatione*)fortè ſpectatione.
1280.53 *è fluxu*]al.luxu.fortè flexu.
55 *per fluxum*)fortè flexum.
59 *quorum*] al.cuius.
1281.55 *Velitam*)al.Veletum.
1283.13 *qui eũ actu*)Ita in omnibus exemplaribus:ſed non dubito quin legendum ſit factum.
1284.17 *in grege*)al.in Græcia.
1285.20 *gerit*]al.regit.
38 *Græci dulconem*) al.durconem,puto legendum ἰλικάδα.
48 *quas dromones*]fortè δρομάδας.
1286.32 *& caupolus*) al.caupillus.
57 *Agiauia*) Agea peruia loca ſunt.
1287.22 *Malum deligatum*) al.diſligatum.
1288.9 *more curcubæ*)al.cucurbas.
32 *Cataporates*) al.Cataporate,cenſes antè legendum lina.
1289.25 *ſæpe vri*)uri al.
31 *qui iudicio paret*]al.in iudicio appareat.
53 *ad conuincẽdum litigatorem*]al.ad conuict.poſt quantalibet ſecula vt fixum.
1291.3 *ſſungia*]al.iſfungia.
10 *mortalitate*]al.mordacitate.
17 *Concleatius*]Cochleaticus.
26 *Sfungia*)al.*ufungia*.
59 *Calx viua*]Ita v.c.al.calcis.
1292.10 *optimum lapis eſt ſpecularis*)al.de lapide ſpeculari.
56 *colorum pictura*)al.tinctura.
294. 8 *fretia*) Ita omnes cod. Plin. Eretria.
1295.17 *in vas idem*)in ius idem.
19 *quòd ſcino*]quòd ſcino al.
46 *Sfungia*]iſfungia al.
1296.7 *eruginem creant chalcantiũ*)In exc. quodam exempl.ita legitur,creant.chalcantum dictum, quod calcis eſt thimum,id eſt flos.vnde & apud Latinos æris flos appellatur.
25 *vniuerſa ſunt*)Ita habent omnia exemplaria.Ego,ruunt,legendum arbitror, non ſunt.
1297. 1 *Agrantes*)In v.c.deeſt.
29 *in medio circini*)fortè circuli.
48 *Scalprum*)Scalprus,al.
55 *hærendo ſcophen*]al.ſcofam.
56 *Guuia*)al.Guluia.
1298.22 *Abanem*) al. Abanæth. al. Alban eſt.
28 *Garam vel galeam*)al.galeriam.
1299.40 *Laculata*)Lacunata.
44 *alij maluellam*]Malo ellam.
55 *& mena*) mela, quod è colore nigro. Græci enim μέλαν nigrum vocant.
1300.18 *biplex*)bile.
19 *Intripola*)interpola.
24 *Libitonarium*)al Leuitonarium.
37 *fluxuoſam*) flexuoſam.al.
57 *Parthis Sarabræ*]al.Sarrabara.
59 *Sardis manſtrugæ*)al.manſtrucæ.
1301.6 *Linnæ cooperta eſt textrino Gallia*) al.Linna cooperta eſt textrina Gallus.
25 *& male*)malis.
26 *cum latratoribus*) al. latrantibus.al.latratricibus.
27 *Linteati Indi*] Lineati,quod Indi ita faciem lineamentis pingant.
31 *Stigmata*)al.ſtemmata.
38 *abeſt gens*)al.genti.
40 *ad ſui ſpecimen*]al.ad ſui ſpeciem.
47 *ſui arcem ambitu*)al.ſui arcẽ ambitus.
52 *Pallium*)al.palleus.
57 *pallium*) palleum.
1302.3 *Eſt autem Pallium*)al.palleum.
30 *hominem tranſmearet*)hominem transueheret.
31 *inſigne pallium*)inſigne palleum.
1303.7 *& Græci*)al.& græcè.
30 *à nobilitate*) legẽdũ cẽſeo,mobilitate.
1304.21 *Mantelia*) Mantilia.
1305.12 *quaſi craſſedo*)quaſi craſſitudo.
25 *quos proprior*) quos propius.
1307.5 *Cidaris & ipſum*) al.Cidaris & inſigne.
31 *Rigula*)Ricula.
1308.3 *& longos habitus*)al.longos ambitus dicunt.
4 *Vt ipſa*)al.vt ipſe.Et.
20 *ampla &*)In vet.cod.deſunt.
1039.28 *nec cortinalis*] quos Tinica lima.
1310.46 *Braxea*)al.Baxea.
57 *Oſſas*) oſas.
ab oſo]ab oſſe.
1311.7 *quod ſoccum*]al.quod ſaccum.
1312.6 *Braxea*)al.Baxeæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1311.46 *Stefadium*)al.Stiphadium.
54 *nam priuata mensa victus est*) al.Nam priuatæ mensæ victus conuiuium non est.Alia verò exemplaria,Nam priuata mensa, victus est:conuiuium non est.
1312.49 *quàm paruum*) quàm parum al.
1313.7 *indigestus efficitur*]afficitur.
19 *Vnde & antecœnia*)al.vnde & antecœna.
à quibusdam vocabantur]vocabatur.
46 *Sfungia*)al.spongia.
aqua diutissimè laxatus] al.diutius malaxatus.
51 *Laganum*)al.Lagenum.In manuscripto codice deest hoc genus panis.
54 *Melle enim aspersa*]al.aspersa.
55 *Crustula*]Hoc etiam in vet.cod.deest.
59 *quia diuiditur*]quia diuiduntur.
2314.16 *dicit Afranius in prosa Gallum*) Afranius in prosa Gallum.
40 *Pulpa*) Hæc desunt in vet.cod.vtque glutinosa.
48 *Afratum*]al.Afrotum.
60 *Hanc Græci ζεμαν*) Ita exempl.v.sed non dubito quin legendum sit ζωμὸν.
1315.10 *Accepta enim secum alia specie*) al. acceptas enim secum alias species.
17 *& Arabia colligatum*)al.collectum.
60 *temporis pueris operariis*) al.puetis & operariis.
1316.12 *spiramine relicta*)al.repleta.
1317.3 *quod defraudetur*] quod defraudent.
31 *humorem liquant*]al.linquant.
1318.14 *vulgò cilionem*)al celionem.
22 *siue χοντῶ κιλίδων*) græca legi nõ possunt in manuscripto. Coniicio legendum esse χοὴ τῶ κιλίδων.
23 *Messorium*)al.Missotium.
37 *Nunquid scis*)al.nunc discis.
Trissiles]Ego lego τριχιλὶς.
57 *à connexionibus virgularũ*]al.virgultorũ
1319.4 *Bacchia*)Bacina.al.Baccea.
6 *Et scale*)al. & sicale.
23 *& situla*)al.& sicula.
25 *illi sicile*]fortè σικύβιον.
37 *sicut Cilicenses*)al.Cilices.
1320.17 *vt altius vapor emittatur*) vt altius vaporeme mittat.
32 *quasi currifrum*)al.cutrifrugum.
36 *Cibutum*)al.κιβωτὸς.
50 *Mozica*]Mosicia,quasi Modicia.
1321.1 *Sitarcia*)Sitharthiæ.al.Sistarchiæ.
17 *Sportula*) Hæc in v.c.non sunt,bona alioquin.
39 *Est enim candela*)cicendela.
51 *Græci Scolaces*)fortè σκώληκες.
52 *Scolicia*)Ego lego σκωλικαὶ,hoc est intorti.tametsi hęc etymologia non bene respondeat voci σκώληξ.
60 *quod labentis*)al.lambentis.
1322.13 *Farus*)al.Pharum.
36 *cami*)legendum χαμαὶ, humi dicunt.
38 *Bucionula*]Batanula.
45 *de quibus Satilius*] Satirius.al.
1323.42 *quasi dicat pilaustrum*]quasi dicat pilastrum.
45 *vndique contexta*]vndique contecta.
51 *sunt russati*)al.Sunt rosati.
1324.6 *saxáque euelluntur*)saxáque euoluuntur.
40 *quasi bosoira*) Lego ζυὸς οὖρα.
46 *Falx*]al.Falcis.
60 *circa caudicem*)al.codicem.
1325.1 *ex caudice*)al.ex codice.
8 *quæ semina purgantur*) al.pugnantur,alii & rectius sparguntur.
17 *frumenta cillentur*)al.cilluntur.
43 *Telonem*)al.Tolone.

VARIÆ LECTIONES IN FVLGENTIVM PLANTIADEM.

801.16 *reperiens*)Rex Perses.
17 *Mnascas in Cecrope*]Mnaseas in Europę libro.
18 *victus*]vinctus.
19 *vispillonibus*]vespillonibus.
26 *Pollinctor eius funeri dũ vnctionẽ parat*) pollincto eius funeredomuitionẽ paramus:aliàs pollinctores funere domuitionẽparam^{a}.
29 *Tagetis*)Stagetis.
Baxhetidis) Baecitidis. alii,Bacidis, &c. fuit autem Bacis Fatidicus qui oracula &lustratus libros conscripsit, quos legisse se testatur Pausanias in Messenicis.
34 *immutanda*]commutanda.
37 *Messenios*)Athenas.
Ioui)Marti.
38 Ἑκατὸν φόνια) ἑκατὸν πρόβατα. vel ἑκατὸν πρόσωπα alii ἑκατόμβοι φόνιαι.
39 *Ioui hominem &c.*) Marti de homine apud insulam Blennon quod sacrificatum est, à duobus Cretensibus,& vno Locro.
80.3 *efferre*)offerre.
nefrendem]nefrendum.
4 *vepreũ*: *id est*)deest quibusdam.
5 *Sicinium*)v.c.Sitium.alii siccium
8 *aduersus*)v.c.è contrà.

11 *Bab.*)Bebius.
festos dies)festalia sacrorum.
12 *geminas*)geminos.
14 *ambeguas*)ambiguas,alij ambiquas.
19 *quæ nec iam*)quia nec busta.
22 *Melius*) Melius suggrundiarium miser quereris,&c.
24 *senes incuruos*)Senes iam incuruos.
29 *morti*)mori.
31 *Larentia*)Laurentina.
32 *pro agris*]per agros.
38 *eósque*)&.
803 8. *dignos*)In v.c.non habetur.
11 *veneratione*)remuneratione.
12 *depinnato*)depennato.
16 *Sceparnionem*)Separnũ:alij separnum.
17 *his nuncium indicassem*)Hismuntium indicassem.
19 *interdiu*)in die.
21 *Milit*]in Mercatoris Comœdia.
22 *Quid iam*)in v.c.non habetur.
25 *Tutuli*) Tituli, & Titulum. vide Titulum
29 *caput tectabant*)tutabant.
32 *nauiculam*]nauicellam.
37 *ad Philippum*)pro Philippo.
39 *faciam*)Feram.
40 *autem*)Autentium,alij autenticum.
73 *fati*]Fratri.
46 *marito detrahentiũ dicitque*)maritis detrahentes dicere.
45 *Pumilus*]Pumilio.
49 *Pumilos*)Pumilios.
50 *leuem*)lenem,fortè læuem.
53 *subtilem telam*)subtilia tela.
54 *Possisne, necne clam*)Possis clam.
55 *proinde*)perinde.
58 *Quid nam*)Nam quid.
804 3. *empsitem*]emissem.
5 *Titiuillitij sat cedo tibi*] Titiuiles Flacce do tibi,alij pro sat legunt sal.
6 *Sculponeas*)Isculponeas.
8 *ait:sculponeis*)Isculponeis.
10 *Qui quasso*) Melius Isculponeas quibus,&c.
12 *per alienas domos gyrare*]per alienas domos infrontate girare, alij instanter gyrare: alij ligurrire.
16 *Operam vxoris polliceor foras, quasi catillatum*) Quin meam vxorem mittam catillatum.
18 *nominari*) dici.
20 *digni fuerunt*)forent.
21 *Statius Cæcilius*)Flaccus Tibullus.
22 *Melane*) Molitrice.
26 *appellari*)dici.
27 *cellarios*)cellaritas.
inde promant] deintus promant.
31 *Memor*]Memos.
34 *Auctio dicitur venditio*) Auctionem dici voluerunt venditionem.
38 *Nasiterna*)Mnasiterna.
39 *fabula*) Comœdia.
40 *nasiternatus*) Mnasiternatus.
41 *nasiternam*]Mnasiternam.
43 *antistas*) antistans.
47 *Chrysato*)Bacchidib.
Fortè vt assedi)Fortè ego vt in stega consederam.
48 *nauicula*) nauicellæ.
49 *dromonis*)dromadis.
52 *Limbus verò*)hæc non sunt in v.c.
59 *quæ paruo stipendio prostant*]quæ se paruo stip.prostant.
805 2. *Non ego*)non est in v.c.
6 *Galbius*] Caius.
7 *confodiende*]confodiente.
9 *Si tibi Machæra*) si tibi machæra est foris.
15 *Fonteius*] Fronto.
20 *domuitionem*)omnes dom.&c.
23 *Flocce*] flocci pendo.
26 *Arnius*)in Zesia.
proferto) proferre.
29 *opiparè*) deest in v.c.
31 *Callim*] Callimorphus.
3 *Ambrosio*) Ambrosiæ red.tuc.faüore.
36 *& sunt*)vt sunt.
38 *venustarem*]venustarem, venustare verò exclarare est.
40 *nauicula*) nauicellæ modicissimum.
41 *bamplum*)Lembum:alii blaunam.
47 *petere*) pellere.
49 *Itaque*) itane habes v.c.ob eis.
51 *Valgia*) in v.c. post vocem Exercitam continuè legitur ait, & vbi suprà ait.
806.1 *Simplones*) Simpolones, vel simpulones.
3 *simplator*) simpulator.
Sutrius) succius,alii sucuius, vt apud Macrobium.
10 *Gerones*) Gerrones.
12 *Cistellam effer*) Cistellam mihi offers.
17 *sic ex re*) sic ire.
20 *Aretinas*) aricinas.
22 *Hallucinari*] Alucinare.
24 *Nam centum*) nam contemptum.
31 *Cæsitaque*] Cessi itaque.
33 *stat dum lixa bibat*) iuuat.
36 *sudus ora*) sudus oritur.
39 *Rubrius*] Rabirius,alii Rutilius.
43 *ambulans*] existens.
46 *Manubia*) Manubies.
48 *reperta*) restiterant.
49 *Aumarium*) Aumarium, vel Auromatium,vel Armarium.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX GENERALIS

IN VARRONEM, VERRIVM, FESTVM, NONIVM, FVLGENTIVM, Isidorum & alios authores.

NOTÆ IN HOC INDICE OBSERVATÆ.

V. Varronem designat.
Ver. Verrium.
F. Festum editionis Vrsini.
S. Schedas Festi, quæ à Pomponio Læto relictæ.
F.P. Festum Paulo Diacono coniunctum.
N. Nonium.
P L. Plantiadem.
IS. Isidorum.
V.G. Veteres Grammaticos.

Sine notis specialibus alij authores numero simplici designati.

Cæterùm prior numerus, columnam: secundus, lineam designat.

A *Latinum.* Is. 1234. 45
A curis liberum esse N 705.6
A poeta fabula sit V 41.30
Aaron Is. 994. 2
Ab actore agitur V 42. 30
Abacti F.P 243.1
Abactor Is. 1069.14
Abactus Is. 1069. 35
Abacut Is. 998.48
Abalienatus F. P. 243.3
Abambulantes F.P 243. 4
Abanes Is. 1198.22
Abarcet F.P 243.5
Abares, quinam dicti Is.1079 59
Abautus F.P 243.4. Is.1054.19
Abba quid significat, Is.1006.40
Abdias Is. 999.5
abdicare N 737. 48
abditini F. P. 243. 8
abdo Is. 994.31
abducere V.G 1357.N.692.1
abduci V.G 1356.44
Abel Is. 991.45
abemito F.P 243.9
abgregare F.P 243.11.V.G.1372 13
abia Is. 995.19
abies Is. 1246. 32
abietaria F.P 243 19
abij 1425.52
abisse pro adijsse F.P 243 21
Abimelech Is. 994.18
abitio F. P. 243. 22
abitus V.G 1352.25
abiugat N 524.56
abiuratio Is. 934.6
ablactatus Is. 1069.5
ablatiua præpositiones Is. 828.47
ablatiuus Is. 825.40
ablegare N 500 57
abnepos Is. 1055.50
abnuo V.G 1380 5
abnutare F.P 243.23
abolla N 788 11
aboloes F.P 243.24
aboriatur N 523.51
aborigines F.P 243. 26
aborsus V.G. 1346.N.736.50
abortiuus Is. 1069.16
abortum F.P 243.29
abortus N 736.32.V.G.1346.7
Abram Is. 996.13
abrogare V.G 1330.33
Absalon Is. 995.12
abscondit N 526.11
absconditum N 687. 57
absconsum esse V.G 1379. 1.
absectos Is. 1219. 8
absente N. 526.39
absidia Is. 1200. 4
absinthium Is. 1157. 41
absoluere V.G 1362.40
absonum N 524.4
abspulsus V.G 1331 29
abstemius N 521 32. PL.806. 39. Is. 1069.3
abstracta quantitas Is. 87 .19
abstulit 713 17
absurdum V.G 1357 42
absynthium N 521.38
Abydos, insula Is. 1176. 5
abundans N 675.32
abundare N.506.23. *superesse* N 701.54. N. 705 58
abundè N 726.9
abusa N 526.5
abuti V.G 1353.8.1360.20
abyssus Is. 1155. 25

Universidad de Deusto
Biblioteca

Academici If. 1016.47
Accatia V 34.1
Acanthus If. 1254.28
Acatium If. 1287.49
Acce Tarentina V 34.36
Accedo tibi V.G 1326.11
Accedo te V.G 1362.11
Accelerare N 719.22
Accendi N 681.10
Accenſi N 777.21 V.53.57
Accentus If. 831.37
Accenti genus militia N 516.14
Accepta parabola If. 1000. 25
Accepto N 525.44
Acceptum reſtituere N 699 48
Accerſere, arceſſere V.G 1352 14
Acceriſi, abduci V.G 1360.3
Accidens Iſid. 875.39
Accidentia If. 877.7
Accidere V.G 1347.37
Accinge N 748.43
Accipere, admittere N 620.13. audire N 620.3 concipere N 620.1. datum ſumere N 619.53 decipere N 620.10 increpare N 619.49 paſcere N 620.8 ſentire N 619.56 tractare N 619.49 videre N 619.57.701 18.V.G 1311.39
Accipi V.G 1363.23
Accipiter N 593.18 If. 1138.12
Accola If. 1069.21
Accommodat N 523.33
Accommodare V.G 1330.7. adhibere N 622.59
Accommodatum, adiunctum N 622.40 proclive N 622.51 propenſum N 622.58
Accubitum If. 1311
Accuſator If. 1273.32
Accuſatiuus If. 815.37
Accuſatiua prapoſitiones If. 822 46
Acephali quid dicti If. 1025.6
Acer ſortu N 620.44
Acer genus arboris If. 1247 45 & 1067.35
Aceratum F.P 243 35
Aceratus N 734.45
Acerba mors Iſid. 1105.9 Acerbum, horrendum N 614. 21. infandum N 624.21. immiſe N 624.23. incoctum N 624 23. præcoquum N 624 23
Aceroſum & Aceratum V.G 1344.53
Aceroſus N 734.39
Acerra F.P 243.36
Aceruus V.G 1352.23
Aceta V 85.6
Acetabulum If. 1318.33
Acetare F.P 243.40
Acetum If. 1316.35
Achab If. 995.46
Achaia If. 1188.38. & 1168.15. & 1169.25
Achai qui & Achiui If. 1040.35
Achaici 1434.32
Achas If. 995.32
Achas eppidum If. 1036.58
Achates If. 1219.2
Acharias If. 995.22
Acheron N 592.40
Acidum If. 1316.38
Acies gladij If. 1269.33
Acies vnde dicta If. 1049 43
Acieru F.P 243.41
Acina N 598.42
Acinus If. 1239.55
Acipenſer N 795.12
Acitabulus If. 1232.20
Aclaſſis F.P 243.44
Aclides N 297.48
Acolia inſulæ Sicilia If. 1178.2
Acolyti If. 1055.58
Aconé If. 1254.45
Acorum If. 1253.46
Acre, acerbum N 620.34. aſperũ N 620.34 auſterum N 620. 33. celer N 620.36. diligens N 620.54. prouidum N 620.53 ſæuum N 660.48. ſeuerum N 620.58. vehemens N 620.48 velox N 620.30
Acrimonia N 524.51
Acritas N 761.48
Acrizymus If. 1313.40
Acroceraunij montes If. 1180.32
Acrumaruma F.P 243.45
Actio V 37.9
Actioſa V 54.28
Actiuum genus If. 827.40
Actor If. 1067.20
Actor agit V 42 29
Actores If. 1052.25
Actores pronuntiare dicuntur V 39.29
Actualis philoſophia If. 8746
Actualis aſtronomia If. 874.37
Actualia nomina If. 824.50
Actuaria N 786.9
Actuarie naues If. 1286.25
Actum admotum N 622.23. appulſum N 622.14. coactum N 622.21. infixum N 622.17. perfectum N 622.12. territum N 622.22
Actus F.P 243.46. V 7.23. & 7. 34. & 6.46
Actus Apoſtolorum If. 955 50
Actus duplicatus If. 1204.44
actus quadratus If. 1204.41
Acuere V.G 1332.28
Acupedius F.P 1243.53
Acupicta If. 1300.12
Acupicta veſtis If. 1380.12
Acus F.P 243.55. F.P 244.1 V.G 1371.36. If. 1307.45
Acutum N 709.47
Acuta vox If. 897.30
Acutus If. 831.39
Acyrologia If. 845.40
Ad aliquid nomina If. 824.34
Ad aliquid numerus If. 890 24
Ad busta Gallica V 26.18
Adactauit N 525.47
Adagia F.P 1445.18
Adagio V. 50.47
Adamas Indicus If. 1310.14
Adamani If. 1011.46
Adam If. 991.28
Adaſia F.P 244.11
Adaxint F.P 244.12
Adaxint N 525.50
Adcenſi F.P 244.13.
Addictum N 512 23
Addictus V 40.9.V.G 1378 44
Addicere F.P 244.16
Addixit iudicium V 40.4
Addubanum F.P 244.18
Adduce V.G 1379.30
Adducere, ducere N 623.54. intorquere N 623 58. rotare N 624.1 623.38. producere N 623.55
Adduci, cogi N 1379.36
Adducitur V.G 1379.36
Addues F.P 244 19
Adeo habet duas ſignificationes F.P 244 20
Adeſum N 523.15
Adfabrum F.P 244.28
Adfatim vnde dictum F.P 244 29 38.41
Adfatus V 2443.2
Adfectare F.P 1350
Adficere, adripere V.G 48 2443.4
Adfines F.P 1372.13
Adgregare V.G 244.36
Adgrettus F.P 884.28
à dictis factisque maiorum fides petitur If.

Adiectiones quid vocantur If. 967.59
Adigas F.P 244.39
Adimit V.G 1334.32
Adipatum N 521.42
Aditiculum F.P 244.40
Aditus ingreſſus N 618. 46. aduentus N 618. 59. interpellatio. N 618. 40. Iſid. 1198. 54
Adiungare N 525.56
Adiutor V.G 1358.43
Adiutatur N 753.16
Adiuuare N 689.15
Adhæſum N 524.39
Adhamare N 521.46
Adlecti F.P 244.41
Adlecti F.P 244.46
Adliueſcit F.P 244.49
Adlucet V 42.48
Adminiculandei V 67.17
Adminiculaui N 527.15
Admirabile cauſa genus If. 861. 47
Admirari V.G 1346.18
Admiſſiua aues F.P 244.50
Admoditæ if. 1125.9
Admonitio N 591.48
Admonere, commonefacere N. 621.11. percutere N 621.13. V.G 1328. & 1379.15 1055.52
Adnictat F.P 244.52
Adnunciari V.G 1349.41
Adolere N 516.1. vrere N. 624. 35. augere N. 624.37. honorare N 624.37. propitiare N 624 37
Adoleſcere, creſcere N 624.42
Adoleſcens if. 1103.44
Adoleſcentia if. 1102.47
Adoleſcentiaru N 523.55
Adoleſcentior if. 1104.31
Adoleſcenturire N 525.24
Adoleſcere V.G 1347.41
Adoleſcit F.P 244.55
Adoleuit N 516.5
Adoptatio V.G 1377.59
Adoptatitius F.P 249.1
Adoptione filij qui dicuntur if. 1054 50
Adoptiuus filius If. 1055.7
Adoptiuus if. 1069 37
Adonati If. 978.38
Ador F.P 245 2
Ador frumenti genus N 512.35
Adorare N 512.37
Adorare apud antiquos P. F 245.5
Adorea laus F.P 245.9
Adorea ſacrificia If. 1237.25
Adoreum tritici genus If. 1237. 18
Adoreum vnde dictum N 516. 25
Adoriri V.G 1357.51
Adpromiſſor F.P 245.11
Adquirere V 42.51
Ad quo, pro in quantum N 526. 28
Adrogare V.G 1230.32
Adrumauit F.P 245.13
Adſciſcere F.P 245.16
Adſcribere N 700.2. V.G 346. 56
Adſcripti F.P 245.17
Adſcriptiij F.P 245.19
Adſcripti V.G 1371.49
Adſcriptitij V.G 1371
Adſcriptiui V 53.45
Adſectata fœmina F.P 245. 30
Adſerere manu V 40.34. F.P 245 33
Adſeſtrix N 925.5
Aſidela F.P 245.38
Adſiduus F.P 245 40
Adſipere F.P 245 46
Adſita V.G 1351.52
Adſpecti N 757.34
Adſtaſſent F. P 245.52
Adſtipulari N 522.20
Adtegrare F.P 245.49
Adteſtata F.P 245.53
Adtributum V 30.2
Adtritum F.P 245.56
Adtubernalis F.P 245.58
Aduelitatio F.P 246.4
Aduena if. 1069.17
Aduena if. 1051.43
Aduenire, incipere N. 624.10. venire N 624.8
Aduentus N 686.42. V.G 1355. 59
Aduerbium Iſid. 823.32. V.G. 1332.2
Aduerruncare N 525.34
Aduerruncaſſare N 525.37
Aduerſa cum obelo if. 835. 44
Aduerſari N 691. 14. N 696. 18
Aduerſarius V.G 1332.18
Aduerſum, & aduerſus te V.G. 1352.49. V.G. 1353.28
Aduerſus F.P. 246.7. V.G. 1353 29
Aduertere V.G 1363.17
Aduocaſſe N 525.19
Aduocatur V.G 1379.8
Aduocatus if. 985. 49. V. G. 1362.35
Aduocitat F.P 246.4
Aduorſum N 915
Adulari F.P 246.9
Adulatio N 491.55
Adulter, & adultera F.P. 246 11. If. 1068.34
Adulterina ſigna F.P 246.1
Adulterio, pro adulter N 5223 47
Adultum N 516.5
Adulterium If. 933.35
Adytum V.G 1351.11
Ædeis V 26.47
Ædilis V 15.28
ædilis V 40.1
ædilis F.P 246 18
ædis F.P 246.26. N 262. 20. If. 1194.50
ædificatio if. 1290.55
ædificiorum partes tres If. 1290. 46
æditimus F.P. 246.32. æditues. V.G. 1360.46. & 47
æditor N 525.60
æditues V 48.30. F.P 246.33
æger V.G. 1332.8. if. 1069.6. ægrotus V.G 1354.17
ægeum V 49.47
ægeum mare F.P 246.34
ægophtalmos If. 1222.60
ægritudo N 733.46
ægrotatio N 733. 46. V. G 1344. 14
ægrotus V.G 1332.8. If. 1069.7
ægium F.P 246.39
ægyptij If. 1036.21. & 1039.21. & 15
ægyptij lapides Iſid. 1215.18
ægyptilla If. 1219.10
ægyptius labyrinthus if. 1193.45. If. 1164.32
ælatus if. 1068.19
æliopolis If. 1187.27
æmatithes Iſid. 1212.12
æmidum F.P 246.43
æmilia gens F.P 246 44
æmulatio V.G 1341 11. N 729.59. N 739.21
æmulus, inuidus N 619.23. ſtator N 619.26, imitator N 619. 27. if. 1068 6
ænaria F.P 246 49
ænatores F.P 246.51
ænea limina if. 1207.55
æneolum F.P. 206.55
æneſi F.P 206.54
ænormis if. 1069.13
ænulum F.P 249.55
æolides if. 1037.23

Universidad de Deusto
Biblioteca

æquabile V.G 1332.12
æquæus If. 1068.11
æquales numeri If. 890.12
æquales, æquæui N 617.26
æquales numeri If. 890.30
æquales similes & ex æquo N 622.22
æqualis V.G 1332.12
æquanimitas V.G 1360.15
æquare N 622.35. *continuare* N. 622.37
æquilauium F.P 247.1
æquidiale F.P 246.56
æquimanus If. 1069.41
æquimelium V 26.16
æquimentum N 522.32
æquinoctiale circulus If. 905.10
æquinoctium If. 941.38. V. 32.2
æquitas V.G 1357.5
æquiter pro æquè N 773.12
æquinoca If. 876.2
æquor V. 49.51 N 520.5. V.G 1376.54. If. 838. 42. *campus* N 624.3. *fluuius* N 624.6. *mare* N 624.5
æquus If. 836.36. If. 1068.8
Æer N 620 57. If. 1145.59 *altitudo* N 620.60. *sonus* N 621. 2. *densus* If. 1146.15
æra N 593.37
æra numeri nota N 525.13
ærarium V.30 30. N 591.44. If. 1225.27
ærarius V 69.53
ærarij tribuni F.P 247.5
ærea pecunia If. 1225.25
ære diruti N 784.27
æreus nummus If. 1225.13
æria vnda If. 1155.35
æribus F.P 247.8
ærificium N 522.38
ærisidina V 4.29
ærij If. 1039.32
æris flos Isid. 1227.58. Isid. 1228.3
æromantia If. 1021.21
ærosa F.P 247.10
ærugo If. 1228.6
æruinna V.G 1380.28
æruinnula F.P 247.12
æruinnosus If. 1069.8
æruscare F 247.19
Æs If. 1226.54. If. 1227.50
æs militare V 30.4
Æserninus 1435.24
Æsopica fabula If. 854.37
æstas V. 32.11. V.G. 1329.29. Isid. 942.11. *meridiano datur* Isid. 942.28
æsti N 756.26
æstimata pœna F. P. 247. 21
æstimia F.P 247.25
æstiua, loca umbrosa Isidor. 1182.8
æstiuum malum If. 1244.7
æstiuum solstitium Isidor. 941. 40
æstuaria F.P. 247.26
æstus N 624.13. V.G. 1329.29. Isid. 1153.43. *marini impetus* N 624.15. *commotiones* N 624. 16
ætas N 593.13. Isid. 994.51. & 943.42
ætas hominis If. 943.53
ætas mundi If. 943.54
ætatem V.G 1180.24
ætatem pro sæpe N 524.14
æther If. 1134 51
Æternus Deus If. 979 37
æternare N 526.5
Æthiopes vnde dicti If. 1044.42 If. 1036.20
Æthiopicus If. 1222.34
Æthiopia If. 1173.5
Æthites lapides If. 1212.38
Ætiani If. 1013.12. & 14
Æthiologia If. 871.7
Ætites If. 1222.60
Æuiternum V 32.32
Æuum If. 943.48. N 393.34. V.32 31
Affabile V 39.4
Affari N 745.7
affatim V.G 1349.49
affectare N 525.52
affectu fratres If. 1056.46
afferre N 688.23
afficere V.G 1348.26
affici N 777.12
affirmatio If. 878.11
affluentia If. 1312
afrus If. 1150.27
afratum If. 1314.48
Afri If. 1036.24
Afri vnde appellati If. 1043 46. If 1044 4
Africa If. 1161.5. If. 1171.30
Africani 1434.29
Africus ventus If. 1148.51
Agar If. 993.10
Agareni Isid. 1036.11. Isid. 1039. 10
agaricum If. 1259.15
agasones F.P 247.28
ἄγκυρα If. 1287.37
agea F.P 247.29
agedum F.P. 247.31
age. agedum. V.G 1378.35
ager V.7.20. If. 1201.72. *cultus V.7.37. Aricinus V.7.7. Gabinus V.7.11. Germalensis V. 11.19. Hosticus V.7.18. incertus V.7.19. incultus V.7.39. Peregrinus V.7.11. Prænestinus V.7.6. Romanus V.7.10. Velienſis V. 11.19*
Agere F.P. 247.33. *V.* G. 1359.58 N 688.37. *persequi* N. 621.60. *gerere* N. 621.25. *leto dare* N. 621.55. *loqui* N. 621.58. *fugare* N 622.3. *porrigere* N. 622.5. *intendere* N. 622.7. *inquirere* N. 622.7. *urgere* N. 622.9. *impellere* N. 622.9. *& pati* Isid. 876.49
agitare V.G 1359.3
agere augurium V 37.24
agere causam V. 37.23
Aggæus If 999 30
aggens pro agens V 135
agger If. 1201.9. If. 1206.1
aggeres V 24.4
aggilla V 35
agglomerare N 503.13
aggredi N. 716.16. N. 712.49. *V.G.* 1357.55
aggulus pro angulus V 135
agiauia If. 1286.17
agilis N. 515.41. If. 1068.4. *V.G.* 1354.60
agina F.P 247.41
agit gestum V 37.10
agitantur V. *ibid.*
agitari N 715.60
agitur pecus V. 37.11
agmen If. 1047.60
agnati, vnde dicti If. 1036.3
agnomen If. 823.49. & 1397
agnus vnde dicitur F.P. 247.44. If. 11.1.32. If. 984.9
ago V 37.9
agredula If. 1153.21
agricola If. 1069.22. If. 1324.50
agrigentinum sal If. 1208.52
Agrippa 1405.24. 1411.55
Agrippa Menenius Lanatus 1411.57
Agrippa N 799.2
Agrosius V 5.44
Ahala 1440.57
Ahenobarbus 1440.47
Aiat quod est dicat, N 5.23.15
Amilia 1415.43.
Aiutamini pro aiutare N 525 11
Ala If. 1095.20
alabandicus lapis If. 1214.5
alabandina If. 1221.34
alabamia If. 1165.28
alabaſter N 792.24
alabaſtrum If. 1319.58
alacer V.G 1363.1. If. 1068.1
alacris If. 1068.3
alacritas N 741 26
alacus V 70.22
ale quid? If. 1049 56. If. 1095.20
alani quid dicti fuerunt 1042. 12
alania If. 1167.30
alarum herba If. 1253 25
alea If. 1282.23
aleatores If. 1282.51
alebria F.P 248.30
alemani qui vocantur If. 1042. 13
aleo F.P 248 31
alere N. 721.33. N. 731.46. V.G. 1342.33. V.G. 1335.57.
aletudo F.P 248 33
alga F.P 248 34. If. 1260.14
algeo F.P 248.37
algu pro algere N 524.7
alica If. 1237.19
alienus V.G 1330.36
alites If. 1139.56. V. 14.34
alibrum If. 1305.60
alica Ver. 116.29. F.P. 248.40
alicaria F.P 248.41
alicaſtrum If. 1237.30
aliena verba V 5 15
alienatus F.P 248.45
alimentum If. 1312. V.G. 1332.9
alimodi F.P 248.46
alimonia V.G 1332.10. If. 1212
alimonium If. 1312
aliquando V.G 1335.23
aliquantiſper N 772 29
alicariæ F.P 248.50
alites F.P 248.52
aliuta F.P 248 55
alius If. 1069.40
allectat N 526.51
allectus If. 1069.34
allegoria If. 849.56
alleluia If. 971.8
alienigena If. 1069.18
allienſis dies F.P 249. 2. V. 35.48
alligari V.G 13 8.27
alligati qui dicuntur If. 928 41
allium If. 1261.44
allobrogici 1434 34
Ἀλλόφυλοι qui dicti If. 1036 43
alloqui V.G 1351.37
altus F.P 248.60
alluuius ager If. 1203.13
alma F.P 249.5
almities F.P 249.7
alnus If. 1247.47
aloa If. 1251.42
aloa If. 1255.3
alogij If. 1012.14
Ἀλωγοι If. 836.20
alopecia If. 919.18
alpes montes Galliæ If. 1181.12
alpha If. 1234.47. If 933 14
alta vox If. 8 7.41
altanus If. 1149.10
altare If. 1197.25
altaria F.P 249.8. V.G. 1364 37. & 44
alte ligatus N 702.40
altellus F.P 249.13
alter F.P 249.21 *alius* V.G. 1352.29
alteras F.P 249.25
altercata eſt N 749.3
altercatio F.G 249. 27
alteria If. 1222.45
alternatio F.P 249.28
alternatim N 526.33
althea If. 1258.46
alterplicem F.P 249.29
alterta F.P 249.30
alterum in occulta animi virtute If. 1003.54
altile N 524.18
altitudo V.G 1332.9
altum F.P 249 34. *ab alendo* N 618.26. *vetus, antiquum* N. 618.31. *preſſum, obſcurum* N. 618.36. *aerium* N. 618.25. *profundum* N. 918 25. *magnum vel gloriosũ* N. 618.29. N. 676 32. V G. 1378.40
altus F.P 249.35
allucinatio F.P 249 36
alueolum F.P 249.37
alueum If. 1319.46
alumento F.P 249 38
alumni qui dicuntur N 621.40
alumnus dominus N 621 53
alumnus filius N. 621.49 If. 1067 20
aluus F P. 249.42. N. 593 52. V. G. 1352 9. V. G. 1371.7
amabo V.G 1378.48
amabilis If. 1067 29
amolupus If. 1326 2
amaracinum vnguentum If 923 2
amare N 722.17. V G. 1335 49
amarum acerbum N. 621 8. *asperum* N 6 21.5. N 746.15. N. 714.19
amarus If. 1068.31
amaſias If. 995 24
amaſius If. 1067.30
amaſſo F.P 249.46
amatio F.P 249 47. N. 5.23.23
amator If. 1067.27 *amans* V.G 1353 55
amator & amans V.G 1344.17 & 18
amazones If. 1039.42
ambactus F.P 249 48
ambages V.G 1380 16. V. 50. 44
ambagio V 50.54
ambaruales hostiæ F.P 249 50
ambaruales V.G 1371 32
ambaxioqui F.P 249 55
ambegnæ oues 802.11
ambegni F.P 149.56
ambesti F.P 249 59
ambidens F.P 250.1
ambiegna V 50.55
ambiguitas If. 860 45. If. 867.40
ambiguum F.P 250.3
ambire concludere N 621.16 *circuire* N. 621.16. *interpellare* N. 621 22. *ambitionibus appetere* N 621.19
ambitus iter V 6.47
ambitus If. 934.7
ambitus parietis V 6.49. V.G 1371.56
ambij V 8.50
ambitio V.G 1371 57
ambitioſus If. 1068.22
ambitio F.P 250.6
ambitus propriè F.P 250.7
ambo vnde F.P 250.17. If 1069 38
ambrices F.P 250.19
ambrones F.P 250 21
ambuſtus 1416 6
ambulacra F.P 250.28
ambulare N 684.24
ambulatus ſum V 69.34
ambulare V.G 1131 24
ambulat If. 980.46
amburbiales V.G 1371 34
amburbiales hostiæ, F.P 250.29
ambuſtus, F.P 250.31
amen, If. 971 11
amens V 37.39. V.G 1374.17 V.G 1372.17
amentia, F.P 250.32
amentum quid If. 1230 40
ameria, F.P 250.36
ametiſtus, If. 1217.33
ametiſtizon, If. 1217 59
amfractus, V. 48.52
amia, F.P 250.38
amiantos, If. 1212.23
amiculũ, If. 1303.42 F.P 250.45

Universidad de Deusto
Biblioteca

amicitia vocabulum vnde F.P. 250 41
amictnum F.P 250 39
amiciter, pro amicè N 721 44
amicus, amator, V.G 1355.47.& 48. if 1067.24
amictum V 22.48
aminea vua if. 1240.13
aminea lagana if. 1240.18
amineum vinum if. 1316.14
aminula F.P 250.47
amita F.P 250.48
amittans V 6937
amitterunt V 848
amites F.P 250.56
amittimi N 800.4
amma if. 1136.57
ammochrysus if. 1222 9
Ammon if. 992 57
Ammonita if. 1036.15
Amnenses F.P 250.57
Amnis V 8.46. N 552.45. if. 1156 5. F.P 251.1
amœbaum F.P 251 4
amœna F.P 251.8
amœna loca Verr. 1163 3. if. 1181. 57
amolimini N 524.43
amoliri V.G 1355.43
Amolum if. 1313.60
Amomon if. 1251.55
Amon if. 995.35
amor N 721.2. V.G. 1335.39. V.G 1354.54
Amorai if. 1036,54
Amos if. 998 40
Amoſio F.P 251.10
Ampedices F.P 251.11
amplani, pro amplificant N 769 35
Ἄμπελος λευκὴ if. 1259.37
Ἄμπελος μέλαινα if. 1259.42
Amphidoxa if. 870.17
Amphibœna if. 1123.29
Ἀμφίβια, *genera piscium* if. 1127. 47
Amphibologia if. 844.18
amphibrachus if. 830.26
amphimacrus if. 830.26
amphibata if. 1304.19
amphitapha N 789.31
amphitheatrum if. 1281.1. if. 1193. 29
amphora if. 1233.33
amplexa N 749.7
amplexari N 749.10
ampliter N 772.21
ampulla if. 1319.9
amputata F.P 251.13
amri if. 995.46
amſegetes F.P 251.16
amtermini F.P 251 17
amurca if. 1249.46
amuſim F.P 251.20
amuſis N 488.4.& 488.15
anabeladium if. 1303.53
anachorita if. 1006.31
anadiploſis if. 846.6. if 868.15
anagliſa if. 1318.16
Analogia à voluntate V 102.5
analogia re vtraque V 102.6
analogia à natura verborum V *ibid.*
analogia if. 840.29
analogiæ fundamenta V 102.5
anamneſis if. 871.3
Ananias if. 919.46
anancitida if. 1223.8
anapæſtus if. 830 18
anaphora if. 846 10
anas V 15.3. if 1137.49
anaſtrophe if. 849 18
anates, morbus F.P 251.24
ancaæſa F.P 251.26
anceps F.P 251.30
anceps cauſa genus if. 861.51. if. 1069.1. *acutum ex vtraque parte*, N 623.18. *dubium*, N 623.9. *duplex* N 623.10
anchora ſuperior if. 836.9
anchuſa if. 1258.27
ancia if. 1307.43
ancile if. 1272.11
ancilia V 52.23
ancilla if. 1052 58. F.G 251.34
ancillantur N 523.59
ancij 1425.31
ancitomacus if. 1286.56
anclabris F.P 251.40
anclare F.P 251.43
ancum 1407.53.1398
ancus F.P 251.47
anetinum vnguentum if. 923.14
ancoræ N 786.52
anchora inferior if. 836.13. if. 1287.32
ancunulenta F.P 251.45
ancyle N 797.51
androdamas if. 1222.20
androdamantus if. 1211.16
andromacha V 55.55
Andreas if. 1002.1
Andron F.P 251. 49
andruare F.P 251.52
anellus N 523.18
anfractus N 593 28
angelus if. 985.29. if. 983.38
angeli if. 988.35.& 51
angelici if. 1011.55
angeronalia V 34.30
angerona F.P 251.54
angina N 502. 45. F.P 241. 58
angiportum V 37.12. V.G 1379. 23
angiportus F.P. 251.60. N 591.22. V.24.41
angiſtrum if. 922.15
angor F.P 252.2
angues V.G 1364.51. N 592. 29
anguilla V 14.54. if. 935.17
anguilla if. 1130.28
anguibus, hebes viſus if. 1115. 40
anguis if. 1121.31
angulus V 37.13. F.P 252.7
anguſtitas N 524.59
anicula, anicella V 86.39
anilitas vnde if. 1104.52
anima N 724. 22. if. 108. 30. V.G 1335.12. *aqua* N 615 46. *habitus oris & odor* N 615 37 *iracundum vel furioſum* N 615.49. *ſonus* N 615 48. *ſpiritus* N 615.35. *ventus* N 616
anima pro corporibus N 747.1
animaduerſio if. 936.49
animaduertere V.G 1328
animaduerti V.G 1363.15
animalia V.G 1331.26
animalia ſiue animantia, vnde dicta if. 1109
animantia V.G 1331.26
animatus if. 1068.17. if. 1068. 16
animi compotem fieri N 719. 29
animo diſputare N 693 38
animoſi iracundi N 615.50
animoſitas V.G 1363.50
animoſus if. 1068.15
animus N 724. 21. if. 1090. 11. V.G 1335.12. *anima* V.G 1337. 19
anna if. 994.42
annales if. 856.28. V. G 1367. 22
annalis 1436.33
annaria lex F.P 252.10
anneſon if. 1262.45
annona if. 1313.25
annotare V.G 1333.20
annuere V. G 1341.39. *N* 730. 36. *N* 731.26. V. G 1332.59. *innuere* V. G 1342.18
annulus if. 942.42
annuneiare V.G 1358.15
annus V 32.3
annus vnde F.P 252.12. if. 942.39

anomala if. 909.12
anomalia V 93.44. if. 840 40
anomiani if. 1012.41
anquina if. 1288.23
anquirere F.P 252 14
anſata N 800.8
anſer V 14.37
anſeri if. 1137.52
anta N 499 50
antanaclaſis if. 869 13
antarium F.P 252.15
antapodoſis if. 869.7
antecellere N 624.32
antecænia if. 1313.19
anteſixa F.P 252.17
antegradatio ſtellarum if. 909. 20
antehac V.G 1378 46
antella if. 1326.26
antemna V 8.54. if. 1287.6
anteponere N 689.3
antes N 492.50. F.P 252.19. if. 1199.32
anteſignani N 727.17
anteurbana F.P 252.21
anthracinus N 796.6
anthracites if. 1121.8
anthropomorphita if. 1012 42
anthropophagi if. 1045.1
antroare F.P 252.32
antibacchius if. 830.33
ἀντιπτῶσις *oppoſita* if. 884. 54
antichriſtus quid appellatur if. 1024.48
anticipare N 523.1
antiquum F.P 252.25
antia F.P 252.22
antidicomarita if. 1013.46
antidotum if. 923.17
antigerio F.P 252 26
antigraphus if. 834 58
antilibanus if. 1038.38
antimetabele if. 869.17
antiochia if. 1185.32
antios F.P 252 27
antipagmena F.P 252.28
antipedes V.G 1351.49
antiphona if. 920.17
antiphraſis if. 850.15
antipodes qui dicuntur if. 1107. 59
antiquare F.P 252.30
antiquari N 526.45
antiquari if. 961.22
antiquior N 723.54. V.G 1337. 7
antiquum V. G 1328. V. G. 1337.7
antiquus N 723.52
antiſigma if. 835.16
antiſigma cum puncto if. 835. 20
antiſpaſtus if. 830.39
antiſtare PL. 804.42
antiſtes if. 1004.58
antiſtita N 758.37
antitheſis if. 845.9
antitheta if. 868.35
antitheton if. 846.60
Antonij 1415.24
antonomaſia if. 848.30
annuis N 762.35
anulare if. 1295.53
anuli if. 1308.49
annulorum genera if. 1309. 18
Anus F.P 252. 34. if. 1104. 49
anxitudo N 524.28
anxur F.P 252.37
Apateſis if. 871.5
Apamia if. 1185.14
Ape apud antiquos F.P 252. 40
Apellinem, antiqui F.P 252. 41
apellita if. 1011.37.& 41
aper if. 1112.45
aperibo, pro aperiam N 779. 39
Apenninus mons if. 1180.39
aperire eligere N 618.7. *oſtendere N* 618.7. *mitigare, placare N* 618.7
Aperta F.P 252.42
apertum N 617. 43. *nudatum N* 617.48, *patefactum N* 617. 45. *purum N* 617. 43. *ſerenum N* 617.43
Apes propriè quid dicuntur if. 1140.38
apes vnde dicta if. 1140.25
apex F.P 252. 44. if. 1306. 58. 1272.4
apexabo V 20.8
apheresis if. 844.51
aphoriſmus if. 921.58
aphronitrum if. 1208.58
apiana vua if. 1240.24
apica F.P 252.48
apicius if. 1311
apiculum F.P 252.49
apis quid if. 1030.40. if. 1315. 12
apiſci N 521.29. N 1525.41
apium quid dictum if. 1262. 22
apluda F.P 232.50
apluda quid N 522.41
apluſtria F.P 252.55
Apocalypſis if. 855.57
apocope if. 844.53
Apocrypha if. 936.10. if. 951. 36
Apodyterium if. 1194.14
Apogeum if. 1195.47
Apollinares F.P 252.58
Apollinariſta if. 1013.44
Apophereta if. 1318.30
Apollo if. 1027.48
Apologeticum if. 918.39
Apoplexia if. 916.24
Aporia if. 870.23
Apoſiopeſis if. 870.57
Apoſtata qui dicuntur if. 1022. 58
Apoſtema if. 918 17
Apoſtolici if. 1011.55
Apoſtoli if. 1000.59
Apoſtolicus ordo if. 951.41
Apoſtrophos if. 833.34
Apotheca if. 1198.8
Apparêre V.G 1369.18
Appâret V.G 1362.60
Apparitor if. 1069.28
Appetitus N 739.21
Appellandei partes quot V 67. 18
Appellandei caſus V 67.15
Appellare. applicare N 619 17. *familiariter reſpondere N*, 619.11. *nominari N* 619.14
Appellatio V.G 1333.51
Appellatiua nomina if. 987.59. if. 823.55
Appellitau ſſe F.P 253.2
Appendix N 506.49
Appetones vnde N 525.16
Appia via F.P 253.3
Appius 1405. 29. 1416. 8. 1399
Apricari N 526.36
Aprica loca if. 1182.2
Apricatio N 755.1
Apricus locus F.P 253.5
Aprilis V 35.54. if. 940.60
Apta neceſſaria N 616.47
Aptare N 693.35
Aptum V G 135 *compoſitum, paratũ N* 616. 52. *connexum & colligatum N* 616 58. *elegater ac neceſſariè poſitũ N* 616.40
Aptus, adaptus N 616.47
Apua F.P 253.12

Universidad de Deusto
Biblioteca

apud F. P. 253. 13. N. 521. 20. If. 838.20
apulia If. 1170.38
aqua F. P. 253. 19. If. 1149. 45. If. 1315.37. If. 1155.33
aqua intercus N 503.48
aqua mera If. 1315.58
aqua & ignis interdictio Ifid. 936.53
aqualicium F.P 253.26
aquagium F.P 253.29
aqualiculus quid & cuius proprie If. 1101.13
aquarij quid appellati Ifid. 1012.9
aquarioli F.P 253.31
aquarius & pisces If. 912.24
aquarum elementum cæteris imperans If. 1149.50
aquarum natura multa diuersitas If. 1140.3
aquatica V.G 1330.39
aquatica rana If. 1132.9
aquila If. 984.15
aquila & cygnus If. 912.30
aquilæ signa If. 1267.48
aquilex N 522.27
aquilinus 1440.50
aquilius pranomen F. P 253. 43
aquilo F.P. 253.45 V.G. 1372.8. If. 1149.2
aquilus V.G 1372.5
aquilus color F.P 253.33
aquipenser F.P 253.47
aquitania If. 1170.59
aquosus V.G 1350.40
aquulus V.G 1372.7
ara V 7.58. If. 1197.20
ara V.G 1364.36. & 43. If. 1310 43
arabes If. 1038.36
arabia Ifid. 1036. 39. Ifid. 1163.3
arabica If. 1222.38
arabice olet F.P 253.48
arabici If. 1014.37
arabicus sinus, qui & mare rubrum, If. 1153
arabicus lapis If. 2111.53
aracusia If. 1162.20
aradij If 1037.1
aranea V.G 1330.15. N. 593.5. If 1105.6
aranea genus piscis If. 1129.1
aranea vermis aeris Ifid. 1126. 26
araneum V.G 1330.15
ararath mons armeniæ Ifid. 1180,8
arare V.G 1368.53
araris If. 1157.5
aratio If. 1236.12
aratrum V 23.6. If. 1324.3
aratus V 63.12
araxis If. 1157.16
arbilla aruina F.P 253.49
arbiter F.P 255.50
arbitrabunt N 749.5
arbitrari N 777.1
arbitrarium V. G. 1371 54. F.P. 253.52
arbitratus N 591.32
arbitrium F.B. 253.54. N. 591.29 V.G 1371.53
arbor If. 1241.22
arbos V.G 1347.26
arboraca If. 1262 10
arbos If. 1241.23
arbosem F.P 253.56
arbusta If. 1241.17
arbustum If. 1241.20
arbutus F.P 251.58
arca F. P 254.1. V. 22. 15. Ifid. 1320.43
arcadia If. 1169.35
arcani sermonis F.P 254.4
arcanum If. 1320.45
arcera N 513 60. V. 23 51
arcere F.P 254.12
arces partes urbis If. 1193.10
arces qui dicuntur If. 1271.26
arcessor V.G 1350.2
archangeli If. 988.54
archiepiscopus Ifid. 1004.20. & 35
architecti If. 1290.30
architectari N 523.10
architum If. 1320.45
archontiachi If. 1011.43
arci N 527.11
arcifinius ager If. 1203.14
arctophylax If. 910.15
arcturus If. 910.22
arcubia F.P 254.23
arcula V 86.48
arcula F.P 254.24
arculata F.P 254.26
arculum F.P 254.18
arculus F.P 254.31
arcuma F.P 254.33
arcumen If. 1263.41
arcus N 723.21. V.G 1336.49. Ifid. 1200. 15. Ifid. 1271.25. & 27
arcus cœlestis If. 1147.5
ardea If. 1134.56
ardere, concremari N 620. 15. *dolere vel irasci* N 620.25. *ignoscere* N 620. 15. *festinare* N 620.18. *fulgorem & splendorem emittere* N 620.22
ardum pro aridum N 525.31
area if. 1203.33. V 7.56. & 60
area propriè F.P 254.55
ara V 7.58
arena if. 1282,12. if. 1210.41
arenatius lapis if. 1291.12
arenaria pila if. 1284.17
areopagita V 49.31
aretina vasa if. 1318.4
arfaxat if. 992.33
arferia aqua F.P 254.37
argea F P 254.40
arges V 52.28
argennon F.P 254.43
argentifex V 69.57
argenti purgamenta if. 1226. 48
argentum, quid if. 1226.25
argentum vivum if. 1226.29
argeos F.P 254.44
argeos V 9.59
argiletum V 26.22
argilla if. 13 8.1
argire insulâ if. 1175.20
argirites if. 1222.19
argitis genus mitis if. 1249.32
arguere V.G 1348.5
argumenta extrinsecus if. 884. 7
argumentari & argumentis uti V.G 1363.28
argumentatio if. 861.60
argumentum V. G 1353. 20. if. 1273 21 if. 939.22
argumentum ab antecedentibus if 883.40
à causis if. 883.53
à comparatione if. 884.1
à coniugatis if. 883.49
à coniugatis primum if. 883.11
à consequentibus if. 883.36
à contrariis if. 883.32
à differentia if. 883.29
ab effectis if. 883.58
à genere if. 883.19
à nota if. 883.5
à partibus if. 883.3
à repugnantibus if. 883.44
à similis if. 883.24
à specie if. 883.22
à toto if. 882.59
argus N 758. 50. F. P 254. 47
arguiari, loquaciter proloqui N 623.31
623.17. *subsilire* N 623.31
argutum iri F. P 254 49
argutum, audax N 619. 41. *letum* N 619.42. *paruulum* N 619.45 *sonans* N 619.39
Argutus if. 1067.33
aricinus ager V 7.67
aridum, acutum N 623.5. *horrificum* N 623.5 *lucidum* N 623.8 *propriè* F.P 254.50 *purum* N 723.7 *siccum* N 623.3
Aries if. 984.10 if. 911.39 if. 1111 17 V 17.59
arilator F.P 254.54
arieti nomen species dedit Ifid. 1271.44
Arioli if. 1021.27
Ariminum F.P 254.59
arista if. 1237.57
aristolochia if. 1257.8
Arithmetica Ifid, 819. if. 874.25 & 887.12
aritudo N 523.47
arituus V 69.49
aromata if. 250.25
arma if. 1268.54 & 59
arma propriè F.P 255.3
armata F.P 255.7
arma & armamentarium V 22.16
armelausa if. 1300.41
armenia Ifid. 1166 35
Armeniacum malum if. 1244.1
Armenij Ifid. 1036.2
Armenius Ifid. 1039.37
Armenta V 17.46 N 591.74. V.G 1164.46
Armentum F.P 255.12. if. 1270.12 if. 1111.10. & 14
Armiger if. 1068.2
Armilla if. 1038.21. & 27 F.P 255 15
Armillum N 294.7 F.P 255.20 N 325.22
Armilustrium V 25.37
Armilustrium V 34.23. F.P 255.22
Arna F.P 255.25
Arnoglossos If. 1217.2
Arquati V.G 1336.51
Arquati quid? N 723 24
Arquatus N 505 42
Arquites F.P 285 26
Arquus N 723.22. V.G 1336.50
Arra Ifid. 932.6
Arrabo V 28.52. if. 1065 16
Arrians Ifid. 1013.37
Arrogans N 705.12 If. 1068.13
Arrogantia V.G 1332.54
Arrogatio V. G 1377.60
Arruns 1408.2
Arruntij 1425 36
Ars Ifid. 817
Ars eirci if. 1277.16
Arsacidæ qui fuerunt appellati Ifid. 1046.44
Arse F.P 255.28
Arsenicum if. 1294.55
Arsineum F.P 255.33
Arsis if. 897.19
Ars vnde dicta if. 823 5
Artaba Ifid. 1233.48
Artabitita, quid? Ifid. 1107.43
Artemisia if. 1256.42
Artemo if. 1787.52
Arteriaca medicamenta if. 921 26
Arteria V.G 1378.35 if 1094.34
Arthritis If. 918.33
Artifices F.P 255.34
Artifex if. 1285.9 V 17.17
Articulata vox Ifid. 829.9 & 10
Articuli V 67.23
Artitus F.P 25537
Artiuit pro artauit N 769.4
Artoterita if. 1012 5
Artua N 592.26
Artus N & 592.24. F.P 255 38 if. 1096 46 & 53
aruales fratres P L 802.31
aruina if. 1096 41
arundo V.G 1350.16 & 1248.49
aruspices if. 1021 ✱
aruspicina if. 1022 30
aruum N 593.23 F.P 255.41
aruum & arationes V 8.4
arnus ager if. 1202.58
arx V 25.23
arytena F.P 255 42
asa if. 995.20
asap if. 999.53
Ascalon if. 1185.50
ascalonia if. 1261.42
ascaridæ if. 1117.17
ascia Ifid. 1297.43
asellus V 14 55
asenei if. 1036.60
aser if. 997.16
Asia N 9.16 Ifid. 1161.2 & 18
asia minor if. 1165 58
asiatici 1434 30
asina 1436 34
asini Arcadici vnde dicti Ifid. 1113 50
asinij 1426.52
asinus & asellus if. 1113 36
asparagi V 18 51
asparagus P.F 251.44
asparagus if. 1262 6
asper 1472.26 V.G 1351.24
aspera vox if. 897.34
asperiter N 777.41
asperuum N 704.50 *exasperatum* N 622.31. *insuaue* N 621 27 *nocens* N 622.30 *non leue* N 622.32
asphodelus Ifid. 1259.26
aspicere V G 1349 56 V.G 13 8
aspicio V 43 23
aspiratio if. 8
aspis Ifid. 1121.43
asportare V.G 1362.37
assa N 526. 59 F.P 235.46
assa nutrices N 515 16
assecla V G 1319.10 if. 1069.13
assecla vnde? N 515.21
assedo N 518 25
assensit N 748.31
assequi V G 1350.25
asserere manu V.G 1376.32
assires Ifid. 1297.1 F.P 255 47
assessor N 518 26
assiduus V.G 1371.39 Ifid. 1069 24
assipondium V 18 14
assiratum apud antiquos F.P 48
assolet V.G 1355.15
assulatim 524 22
assum V 39.43 N 517.7 V.G 1376 7 if. 1314.14
assumptiua translatio Ifid. 860 19
assyria if. 1165.27
assyrij if. 1038 12
assyriorum imperium if. 1035 33
astra Ifid. 908.6
astrion if. 1210.50
astrologi if. 1021.49
astrologia if. 901.50
astronomia if. 899 if. 901 13. & 48 if. 874.30
astrosus if. 1069.12
astruere V.G 1346.60
astabari if. 1036.32
asteriscus if. 834 41
asteriscus cum obelo If. 835 1
asterites Ifid. 1118 30
astu V G 1380.10
astures gens Hispaniæ Ifid. 1047 34
astutus F.P 255.56 if. 1067.31
asyntheton if. 846 37
astysmus if. 850 55
atat V.G 1378.57
atanuium F.P 255 59
atanus F.P 256.2. if. 1054.10
Atta 1440.58
atta F.P 56.18
attam F.P 256.22

Universidad de Deusto
Biblioteca

Athalia Is. 995.23
Athena Is. 1188.18
Athena L 65.59
Athenæopolita V 65.60
Athenienses V 65.59
Athlas cur mons dictus Is. 1181.4
Athos mons Is. 1180.26
Ἄθρησμὸς Is. 871.12
Atij 1415.60
Atomi quid vocantur Is. 1143.15
Atomi in corpore Is. 1143.17
Atomi in tempore Is. 1143.34
Atomus Is. 1143.49
Atomus in numeris Is. 1143.42
Atra bilis F.P 256.4
Atramentum 1295.16
Atratus Is. 1069.16
Atricij 1427.9
Atri dies N 525.8
Atriplexum F.P 256.7
Atrium V 27.1.Is.1194.56
Atrium propriè F.P 256.8
Atrophia Is. 918.38
Atroces F.P 256.14
Atrox N 526.25.Is.1069.3
Atrum, nigrum N 621.33
Attendere N 523.29. intendere N 618.46 perseuerare N 619.7
Attentus Is. 1069.29
Attica colum. quintum genus Is. 1292.13
Attici cognomen 1432.48
Atticiscat F.P 1216.24
Attigit N 526.16
Attilij 1415.43
Attinge pro attingã F.P 256.26
Attollens Is. 1068.21
Attollere, afferre N 623.37 aggerare V.G 1350.43
Attollere: erigere N 623.35 fundere N 623.35
Attonitus Is. 1069.30
Auariter pro auare N 771.38
Auarum V.G 1343.38
Auarus N 733.54 V.G 1367.18 Is. 1068.26
Auau V.G 1368.60
Auctarium F.P 256.28
Auctio PL 804.34
Auctor F.P 256.31 Is.1067.16
Auctum F.P 256.32
Aucupari N 747.4
Audacia N 733.2 F.P 256.34 V G 1379.24
Audacia fiducia N 621.30 temeritas N 621.28
Audacias pluraliter F.P 256.35
Audax V.G 1329.22 Is.1068.14
Audentia N 733.2
Audentia, audacia V.G 1343.44
Audibo pro audiam N 769.8
Audiendi sensus N 746.35
Audio V 43.31
Auditus N 591.52 Is.1091.35
Audiuitani F.P 256.37
Auecta F.P 256.27
Auellana Is. 1245.49
Auellana V G 1365.12
Auem specere V 43.21
Auena steriles V.G 1347.43
Auentinum V 9.40
Auentinus mons F.P 256.38
Auere F.P 256.41
Auerna N 490.25
Auernus lacus Is. 1155.13
Auernus N 490.22
Auerruncus V 58.14
Auerruncare V 58.13
Aues F.P 256.45
Aues vnde dicuntur Is. 1133.21
Auferre N 721.40 V.G 1353.21
Aufert V.G 1334.32
Augendei V.G 68.20
Augere N 708.51
Augificat N 526.22
Augur F.P 256.47.1439.43
Augura N 718.54
Auguracŭlum F.P 256.50
Augures Is. 1021.37
Auguria aurium Is. 1022.26
Augurinus 1438.49
Augurium N 725.58 V.G 1538.4 Is. 1021.44
Auguro N 748.18 auguror V.G 1365.1 V 3
Augustum marmor Is. 1213.39
Augustus F.P 256.531.439.41
Augustius nomen imperij Is.1046.45
Auiaria secreta Is. 1241.41
Auidum V.G 1343.38
Auidus N 732.55 F.P 256.57 V.G 1372.16 Is.1068.23
Auile V 68.34
Auilla F.P 256.60
Auis stagnensis Is. 1138.1
Autum nomina multa Is. 1133.42
Auium nomina ab acumine oculorum Is. 1137.46
Auium nomina à sono vocis Is. 1133.42
Aula Is. 1194.54
Aula vel olla N 791.1
Aula F.P 257.1
Aulæa N 787.31 Is.1304.31
Auli 1405.34.1358
Aumarium PL 806.29
Aura Is.1149.17 adactus N 623.24 ventorum vis N 623.21
Auraria Is. 1225.29
Aurea pecunia Is. 1225.26
aureas dicebant frenos F.P 257.6 Aureax F.P 257.8
Aurelia familia F.P 257.11
Aurelij, auselij 1427.6
Aures Is. 1093.36
Aurichalcum F.P 257.17.Is.1227.11
Auriga Is. 1277.17
Auriga Erichtonius Is. 912.37
aurigatur N 523.6
Aurigo quid? Is. 920.7
auripigmentum Is. 1294.56
Auris Is. 980.46
Auritus F.P 257.22
Aurora Is. 940.16
Aurum F.P 257.24.Is.1124.59
Auscultari F.P 257.33
Auscultare V 41.37. audire N. 623.48. obsequi N 623.43. specture N 623.51. videre N ibid.
Ausonia F.P 257.36
Auspex Is. 1069.10
Auspicaui N 747.50
Auspicia vnde dicta Is. 1021.42
Auspicium V.G 1338.3. F.P 25.742 N 725.56
Auster Is. 1148.20. & 24.35.N 511.35
Austerus V.G 1333.43
Austra Is. 1315.38
Australis circulus Is. 903.47
Australis motus Is. 903.13
Australis plaga Is. 904.29
Australis polus Is. 1145.14
Austroafricus Is. 1148.47
Austronotus Is.903.33.Is.903.48
Autumare est dicere N 618.15. sperare N 618.22
Autumnitas N 523.38
Autumnus F.P 257.45.N 589.47.Is.942.14
Autũnus occiduo datur 942.30
Auunculus F.P 257.48
Auus F.P 257.54.Is.1054.17
Auxiliares F.P 258.2
Auxiliatum N 525.27
Auxilium V 16.42.N 717.48.V.G.1332.32
Auxilia F.P 258.6
Axamenta F.P 258.7
Axare F.P 258.13
Axe adglomerari F.P 258.14
Axilla 1440.56
Axim, pro egerim N 768.56
Axis Is id. 903.38
Axis, quem Graci ἄξονα dicunt F.P 258.16
Axitiosi F.P 258.21
Axungia Is id. 1314.28
Azarias Is. 995.25. & 999.48 999.52
Azia Is. 1313.82
Azymus panis Is.

B

Babel Isid. 996.2
Babylonia regionis caput Babylon is. 1162.60
Babylonis fundator quis is.1184.35
Baburrus is. 1070.25
Bacar F.P 258.26
Bacchanalia N 759.52. F.P 258.27
bacchari N 127.57
Bacchia is. 1329.4
Bacchius is. 830.31
Bacchus V 56.38
bacillus is. 1324.2
bacillum N 527.49
bacrio genus vasis F.P 258.28
Baclria Is. 1164.54
baclriani is. 1036.8. is. 1037.60
baclriani lapides is. 1215.14
bactrus is. 1185.15.is.1157.8
baculus is. 1323.59
badius N 528.44
badius color is. 1114.45
baionula is. 1322.38
baiulare N 528.17
baiuli F.P 258.39
baiulum N 528.55
Balaam is. 994.7
Balac Is. 994.6
Balanites is. 1222.27
bala is. 993.30
balana nomen, vnde F. P 258.32
balanita vna is. 1240.27
balatrones F. P 258.37
balbe N 528.50
balbi 1440.29
balbus Is. 1070.19
balbutire N 528.18
baleares insula Is. 1179.7
balearici 1434.33
balena Is. 1128.18
balista N 798.46
balinea V 85.34
baiista Is. 1271.33
balnea N 594.8
balneum V 20.44
baltheus is. 1309.38
balsamum arbor Is. 1252.16
balsamum V.G 1365.5
balteus N 594.15
Baptismus Is. 973.6
bar Is. 1001.27
Barach Is. 994.19
baracbia Is. 999.60
barathrum F.P 258. 40.Is.1182.45
barba Is. 1093.34.V.G 1365.8
barbara locutio V.G 1332.28
barbaricum F.P 258.50
barbari F.P 258.43
barbarismus Is. 842.10. V.G 1332.28
barbarolexis Is. 842.23
barbatus 1440.46
barbula 1440.47
barca Is. 1286.2
bardum N 488.34
bardus F.P 258.52.V.G 1372.22
Βαρὶα quid dicitur Is.1052.13.is. 833.33
bariptos is. 1219.17
Barium vrbs Italia F.P 258.59
Barnabas Is. 1003.1
barones Is. 1052.2
Barraba Is. 1003.28
barrire F.P 259.2
Bartholomæus Is. 1002.29
basanites Is. 1213.49
basanites lapides Is. 1213.14
bases N 528.41. Is. 1200.28. Is. 1292.24
basia V.G 1356.50
basilicæ quid vocabantur Is. 1197.11
basilica vua is. 1240.32
basilicum F.P 259.5
Basilidiani is. 1011.4
basiliscus Is. 1122.13. F.P 259.6
basterna is. 1323.53
batus is. 1298.45
baticla N 792.29
batrachites is. 1212.28
Batus F.P 259.10.is.1233.30
beatus V 17.7. is.1065.46. V.G 1331.44
Baelsegor, simulacrum ignominiæ is. 1025.17
Beelzebub is. 1025.22
behemor Is. 1025.29
Bel, idolum Babylonicũ is.1025.5
Belgis ciuitas Galliæ Is. 1170.54
belial Is. 1025.27
bellantur N 750.17
bellarium F.P 259.11
belli pugnæ & prælij differentia is. 1265.60
bellicrepa F.P 259.13
bellioris est melioris N 527.26
bellitudo ver.113.3 F.P 259.17
bellona V.14.4.F.P 259.18
bellosum N 529.18
bellua N 740.12
bellule F.P 259.22
bellum N 730.7. V.G 1333.4.V.G 1241.19
bellum vnde F.P 259.2
bellum, duellum vocatum Is. 1266.6
bellum pugna N 624.49. melius N 624.50 prudens N ibid. elegans N ibid. tueor & tuer: villam V 48.28
bellutus F.P 259.26.1431.44
belocutus Is. 1218.54
Benacus Lacus Is. 1155.7
beneficiarij V.G 1372.49
beneficiarij milites F.P 259.27
beneficium dare N 694.28
beneficus is. 1070.3
beneuentum F.P 259.31
beneuolus Is.1070.5.V.G 1360.6
Beniamin Is. 957.30
beniginter, pro benignè N 771.33
benignus is. 1069.55.F.P 259.35
benna lingua Gallica F.P 259.38
Berenice is. 1187.45
berillus Is. 1215.29
bes V 28.39. F.P 259.41
Besti barbari fuerunt is.10 42.2
bestia vnde dicta Is. 1116.15
bestiarum vocabulum quibus propriè conuenit is. 1116.11
beta is. 1261.50
betere est ire N 527.20
Bethel is. 1186.14
Bethleem Iuda is. 1186.23
Betica prouincia is. 1171.14
Betis fluuius is. 1158.54
bibere N 739.19
bibiones Isid. 1142.9
bibliotheca F.P 259.44
bibliotheca vnde is. 956.28. is. 1271.18.is.1157.58
bibliotheca veteris testamenti is.956.31
bibula papirus is. 959.53
biceps N 739.56
bicessis V 28.21
bicinium isid. 970.14
bidella is. 1251.14
bidenta F.P 259.48. N 513.16.V.G.1330.51
bidentes N 513.6. V.G 1330.52
bidentes quid vocantur is. 1112.19
bigamus is. 1066.3
biga is. 1277.60.
bigener equus is. 1115.12
bigenera animalia F.P 259.52
bigna F.P 259.6
bilbis F.P 259.58
bilinges brutales F.P 259.60
biliosus is. 1070.23
bilis F.P 260.3
binomius F.P 260.5
binum N 528.47
briothadarus is. 1070.25
bipennis N 528.20.is.1297.36

Universidad de Deusto
Biblioteca

Biremes If. 1286.21
birrus If. 1303.10
biria If. 1187.15
bu genitus If. 982.15
biseta F.P 269.7
bissellium V 22.15
bisextus If. 967.21
Bithynia If. 1188.4
bithynicus 1435.32
bitienses F.P 260.10
Bitinia If. 1166.6
bitumen If. 1207.59
biturica vua If. 1240.20
biuitas N 528.30
biuium If. 1206.22
Byzantium If. 1188.10
Byzantena regio If. 1172.9
bleſi 1440 30
blandicella F. P 260.11
blandimentum N 59 .2
blanditer, pro blandè N 771.27
blanditus labor Ver. 116.13
blandus If. 1970.10
blangiana If. 1042 28
blaſio 1440.38
blatteum If. 1305.46
blaterare F.P 260.13. N 528.6. PL.803.14
blatis & blateras N 508.2
blatta If. 1140.58
blennos ſtultos eſſe F.P 260.16
bleſus If. 1070.21
blitea inutilis N 529.'0
blitum F.P 260.19. N 795.4. If. 1261.51
boa ſerpens aquatilis F.P 260.22
boare F.P 260.25
boarium F.P 260.26
boas anguis If. 1124.9
bocas genus piſcis F.P 260.28
bocca boues marini If. 1128.29
Bœotia If. 1168.47
boitus ager F. P 260.32
boia genus vinculorum F.P 260. 30
bombicina veſtis If. 1299.44
bombitatio F.P 260.35
bombix vermis frondium If.1126 50
bona F.P 250.37. If.931.18. V.G 1364.1
bona omnia habere V.G 1338.10
bona prædia V.G 1364.11
boni V.G 1374.6
boniſſimum & maliſſimum V. 71.45
bonitas V.G 1360.14
bonius & malius V 71.44
bonorum poſſ. ßio If. 931.27
Boniſiani If. 1014.6
Bonus N 744.40. If.1069.51. V. G.1334.38. V. G 1358 6
Boœ If. 994.34
Borealis motus Iſid. 90 .2
Boreus ſid. 903 47
Borio promontorium If. 1179 42
Borrea N [511 .8
Boos If. 1112.58
Boſphorus Thracius If. 1152.17
botanicum If. 922.6
botrax If. 1124.45
botulus F.P 260.39
Bouantes V 58.28
bouem bidentem dicunt F.P 260.41
bouerum V 71.30
bouinatores qui N 528.34
bouinatus F.P 260.43
bouile V 68.32
Βοῦλῆ quid If. 1019.28
bouni N 528.12
boya If. 935.3
brace If. 1300.46
brachium unde F.P 260.44. If. 982.18. & 1095.11
Βραχὺς If. 833.28
bracile If. 1310.1
bractea If. 1225.8
branchos If. 917 58
braſſica V 18.50 F. P 260.48
braxea If. 1310.46
braxea If. 1312.6
breue à Græco F.P 260.49. V.G 1331.55
breues ſyllabæ If. 829.24
breuis V.G 1361.55
Britannia If. 1174 13
Britones If. 1042.53
Bronci N 497.17
Brouia If. 1213.13
brucus If. 1124.41
bruma V 31.57
bruma unde dicta F.P 260.50. Iſid. 942.18
Brundiſium F.P 260.51
Brunduſium If. 1188.45
Bruteri If. 1042.28
Brutiani F P 260.55
Brutiana parma F.P 260.53
Brutum N 527.31
Brutum quid dictum F.P 260.59
Brutus If. 1070.11.1431.40
Buas N 519.21
Bubalus If. 1113.13
Bubinare F.P 260.60
Bubo V 14.37. N 594.3. If.1136.37
Bubulcitare N 528.38
Bubulcus 1433.28
Bubleum F.P 261.5
Buccina F.P 261.6
Buccinator V 42.15
Bucco If. 1070.12
Bucephalus F.P 261
Buceria boum greges N 29.13
Bucerum F.P 261.11
Bucina If. 1268.15. & 35
Bucolicum carmen If. 853.18
Buglesſos If. 1156.56
Bulga N 257.35
Bulgæ F.P 261.12
Bulla If. 1310.18
Bulla aurea F.P 261.18
Bulima F.P 261.13
Buphtalmos If. 1359.51
Buprestis If. 1140.53
Bura V 23.13
Burdegalis If. 1190.1
Burdo quid If. 1216.2
Burgarij unde dicti If. 105.57
Burgundiones unde If. 1042.36
Burgundionum gentis nomen If. 1051.59 1324.29
Buris If. 529.5
Bura N 261.26
Butranica potio F.P 261.28
Burranicum F.P 261.29
Burrum quid F.P
Buſtum F.P 261.34. V.G 1367.3
buteo 1436. 45. *genus auis* F.P 261.41 261.45
Buttubata F. P 594.21
Buxum N 1148.46
Buxus If. 1299.52
Byſſima If. 1299.52
Byſſina veſtis If. 532.21

C

Caballus N
Caballus unde dictus If. 22.9
Cacabum V
Cacabus & cucuma If. 1320.10 843.44
Cacemphaton If. 918.33
Cachexia If. 844.16
Cacoſyntheton If. 261.48
Cacula F.P 261.52
Caculatum F.P 1316.56
Cadamitas If. 1105.53
Cadauer If. 261.47
Cadere N 699.7. *occidere* N 635. 40. *euenire* N 635. 51. V.G 1332.30. *ruere* N 261.53
Cadmea terra F.P 1127.52
Cadmia If. 261
Caduca auſpicia dicunt F.P 55
Caduca hereditas If. 93.32
Caducæatores quid dicuntur If. 1027.25 781.14
Caduceus N 34.565
Caduciter N *Caducum*

Caducum If. 1243.50
Caduceus If. 1072.13
Cadus N 791. 38 If.1233.38
Caca vox If. 897.36
Cæca gemma If. 1223.36
Cæcilij 1419.22
Cæcula If. 1124.38
Cæcultant F.P 261.59
Cæcum vallum F.P 262.7
Cæcum inteſtinum If. 1100.51
Cæculus F.P 262.3
Cæcus N 736.52 If.1072.10.1440 25
Cæcutiunt N 532.19
Cædem ex Græco dici F.P 262.6
Cædere verberibus dedere N 638 32 *excidere* N 638.34 *occidere* N 638.42 *mactare* N 638.43 *immolare* N 638.48 *frangere* N 638.51 *conſumere* N 638.55
Cæditia taberna F.P 262. 12
Cælaſſis F.P 262.14
Cælata vaſa If. 1318.11
Cælare N 729 32
Cælare & intus tegere N 688.3 V.G 1340.53
Cælata vaſa If. 1290.21
Cælatum If. 1144.28
Cælla F.P 262.19
Cæleſtia auguria F.P 262.15
Cæli V 62
Cælibem dictum F.P 262.17
Cælum V 6.7 & 15 & 595.38
Cælum cœli Domino If. 979.42
Cæmenta N 535.32 N 595.38
Cæna F.P 262.21. V.G 1372.50
Cæna Dominica If. 969.21
Cænacula dicuntur F.P 262.24 V.G 1372.52
Cænaculum V 27.7
Cænobium If. 1196.37
Cærimoniarũ cauſa F.P 262.25
Cæſar F.P 262.27. 1436.50 & 59
Cæſar Auguſta If. 1190.6
Cæſarea Mauritania If. 1190.40
Cæſares N 899.1
Cæſariati F.P 262 30
Cæſaries quid & vnde vocata If. 1092.8
Cæſarum nomen vnde ortum If. 1046.20
Cæſicium N 789.1
Cæſo 1405.36.1411.3
Cæſones F.P 262.31. 1399
Cæſonẽ 1425.5
Cæſtus F.P 262.32 V.G 1365.53
Cætes If. 963.42
Cain If. 991.40
Cain If. 991.60
Caſmians If. 1011.49
Caia 1415.30
Caius 1405.38
Calabra V.G 1372.42
Calamitas V.G 1358.46
Calamiſtrati If. 1324.53
Calamiſtratus If. 1071.56
Calamiſtri V 22.22
Calamiſtrum N 793.5 If. 1324.21
Calamitoſum N 501.55
Calamus If. 961.27 & 898.15 & 691.33
Calamus aromaticus If. 1252.5
Calantica N 787.20
Calaſis tunica genus F.P 262.35
Calathos diciquaſillos F.P 262.39
Calatores F.P 262.40
Calatum If. 1306.1
Calbei F.P 262.43
Calcar N 738.23
Calcare N 691.16
Calcaria Iſid. 1326.33
Calces F.P 262.76
Calces à calcando N 499.21
Calcearia V 68.40
Calciamentum Iſid. 1310.44
Calciamenta If. 1310.27
Calcitrones N 508.21
Calcofanus If. 1122.25
Calculator If. 1071.11
Calculi quid vocati If. 1282.36
Calculi ordinarij If. 1283.20
Calculi vagi If. 1283.20
Calculum If. 1309.52
Calcus If. 1230.45
Calculus If. 918.54 If.1210.8
Caldarium æs If. 1217.43
Caldius caldiſſimum V 71.43
Calicata ædificia F.P 262.47
Calices N 792.31
Calices & calathi If. 1319.6
Calicula caliga If. 1311.8
Caligarius If. 1310.23
Caligarij V.G 1360.57
Caligo If. 1147.53
Calim antiqui pro clam F.P 262 49
Caliptra F.P 262.51
Caliſto If. 912.43
Calix F.P 262.53
Callaica If. 1215.57
Callæcus 1434 36
Calleo V.G 1380.4
Callet ſcit N 630.38
Callet à calleſitate N 630.32
Callidum If. 1071.3 *feruens* N 634 23 *ferox* & 634.25 *incõſultum* N 634.25 *citatum* N 634.27 *velox* N 634.28
Callidus If. 1071.2
Callis N 595.53 If.1206.13
Caliſerunt pro occaluerunt N 534.17
Callitriches If. 1119.51
Catones F P 262.55
Calonum proprietas N 518.18
Calor N 597.15
Calpar N 793.22
Calpar, vinum nouũ F.P 262.60
Calpes mons If. 1180.60
Calpurnij F.P 263.4.1416.30
Caltula & crocotula N 793.49
Calularia quid dicta If. 1091.59
Calui 1419 53
Caluitur N 486.56
Calũnia quid? N 633.43 & 933.25
Calliditas N 63.44
Calumniator If. 1071.9
Calx N 596.57 *finis* N 930.36
Calx viua If. 1210.31 & 1291.59
Calydonia V 49.24
Cama If. 1322.35
Camara & camuri boues F.P 263 6
Camara dicantur Ver. 116.46
Camaſa If. 1042.28
Cameleon If. 1118.7
Cameleon pardus If. 1118.13
Camelus F.P 263.8
Camelopardalis V 18.20
Camelus V 18.19 If.1113.19
Camena muſa F.P 263.10
Camera If. 1199.55
Camerum N 492.59
Camilla V 51.18
Camillus F.P 263.13. 1432.31
Caminus If. 1289.40
Camiſia If. 1298.21
Camiſia If. 1300.43
Campana If. 1230.40
Campania If. 1170.40
Campans N 758.10
Campanum æs If. 1227.46
Cãpeſtria quid dicũtur If. 1299.15
Campeſtru If. 1309.38
Campus V 7.40 If.1181.24
Camuri V.G 1365.15
Camus If. 1326.19
Cana græci, nos Caniſtra F.P 263 14
Canabum If. 1304.58
Cavalicola F.P 263.16
Cãalis lapis If. 1200.47 N 596.12
Canatim N 505.54
Cancer If. 911.51
Cancer morbus If. 920.11
Cancri F.P 263.18 If. 1131.30
Candacus V 59.4
Cantitas V 42.13 F.P 263.22 N 597.33 If. 1321.39
Candet, ignitum eſt N 636.10

Universidad de Deusto
Biblioteca

candidum est N 636.12
candetum If. 1204.52
candida membrana if. 960.31
candida cretáque toga if. 1302.15
candidissimum V 63.12
candidius V ibi.
candidum plumbum If. 1229.13
candidum esse V.G 1365.10
candidum V.G 1327
candidus if. 1072.7
candidus color if. 1114.54
cauenta F.P 263.24
canephora F.P 263.25
canes V 51.9
canica F.P 263.27 N 533.31
canicula V 14.56
canicula stella if. 910.47
canis V 18.7 if. 1119.4
canistrum if. 1321.8
canities if. 1104.53
canitudinem pro canitie F.P 263.29
canitudo N 530.17
cannensis cursor F.P 263.1
canon if. 961.33
canon generalium conciliorum if. 972.38
canones euangeliorum if. 961.54
canopia if. 1164.46
canta pro cantata F.P 263.32
cãtabri gens Hispaniæ if. 1043.37
cantharus N 792.17
cantharida vermis terrenus if. 1126.42
cante V 50.23
cantherius F.P 263.33
cantica canticorum if. 951.19 & 953.33
canticum if. 970.30
canticum Psalmi if. 979.36
cantor if. 105.50
canturus F.P 263.36
cantus if. 897.17
canum vetus N 531.35
canus color if. 1154.57
capãna quid if. 1202.30
caperare N 487.57
caperata frons V 58.60
caperatum F.P 263.37
caper Ver. 116.26
caper & capria if. 1211.49
capere, impedire N 625.39 implicare N 625.39 detinere N 627.57 fatere N 617.26 perpeti N 627.28 tenere N 627.30 tollere N 627.30 eligere N 627.36 sustinere N 627.46 circumuenire N 627.51 decipere N 627.51 occupare N 627.56 satiare N 628.1 accipere N 628.3 inuenire N 627.16 complecti N 628.13 delectare N 627.40
capescere, perficere N 635.55 immittere N 635.58 reiicere N 635.60
capi propitiari N 627.24
capidulum F.P 273.39
capillata vel capillaris arbor F.P 263.41
capilli quid vocati? if. 1092.3
capistrum If. 1326.24
capita deorum F.P 263.44
capital V 22.32 N 504.37 F.P 46
capitalis lucus F.P 263.49
capitarium æs F.P 263.51
capitella If. 1292.23
capitilauium quid if. 969.18
capitium V 22.39 N 790.44
capitolia If. 1200.40
capitolium V 9.24
capitolium vetus V 26.32
capitolinus 1407.42
capitones 1438.46
capitulares if. 1307.23
capitulum V 62.45 if. 1307.22
cappa if. 1307.24
cappa F.P 261.52
cappadocia if. 1165.48
cappadoces if. 1037.15
capparis if. 1262.8
capra V 17.51
capra dicta F.P 263.54 1434.1
caprarij cognomen 1432.9
capreoli F.P 263.57
capricorni figura if. 912.18
caprificus if. 1245.15
caprilia F.P 263.59
caprilius 1406.51
caprioli if. 1229.42
caprona N 435.1
caprona equorũ iubæ F.P 264.2
capruncula F.P 264.3
capsa F.P 264.4
capsit F.P 264.6
captus if. 1071.50
capua F.P 264.9 if. 1189.3
capularis N 485.59 PL. 804.18
capularius senex if. 1322.58
capulum F.P 264.13 N 485.54 if. 1326.32
capulus If. 1269.13 & 1322.56
capus if. 1138.25
caput F.P 264.16
carabus if. 1286.35
carbasus N 789.51
carbo If. 1289.44
carbunculus if. 916.48 & 1221.1
carcer V 25.25 If. 935.5 & 1194 73 V.G 1395.38
carceres quid? if. 935.11. 1277.8 V.G 1365.42
carchedonius if. 1221.29
carchesia N 793.9 if. 1287.16
carcina if. 1222.56
cardamomum If. 1253.49
cardiace if. 916.2. 903.57
cardines mundi if. 1143.9
cardines if. 1145.9
cardo N 597.36 Isid. 1199.25 & 1204.3
carduelis if. 1139.49
carduus if. 1262.13
carenum if. 1317.4
carere N 746.40
carex Isid. 1245.1
caria if. 1166.33
cariceum N 494.47 if. 1242.53
carina if. 1286.49
carina N 1014. V 10.19
carinantes F.P 264.18
carissa F.P 264.21
carix if. 1260.24
carmen if. 852.9
carmenij siue carij if. 1036
carmentalia V 31.41
carmina 50 51
carmina cychica quid? if. 964.6
carminari V 53.38
carneales N 532.29
carnaria V 68.40
carpentarius if. 1072.26
carpentarius if. 1296.37
carpentum Pompatici if. 1323.38
carpere attenuare N 226.59 aperire N 626.60 auferre N 627.4 decerpere N 627.12 celeriter præterire N 627.8
carpocratiani if. 1011.18
carra N 594.56
carra ciuitas if. 1185.18
carracutium if. 1323.43
carrus if. 1323.333
carta vnde dicta if. 959.54
carta teneotica if. 960.2
faltica if. 960.3
cerneltana if. 960.4
emporetica if. 960.6
augustea regia if. 959.57
libania if. 959.59
hieratica if. 959.60
cartarum vsus if. 959.48
carthada if. 1187.10
carthaginensis prouincia if. 1171 14.
carthago Spartaria if. 1190.11
cartibulum V 21.54
cartilagines if. 1097.14
casa F.P. 264.24
casa habitaculũ agreste if. 1202 22
casaria F.P 264.25
cascum V 50.26
cascum, antiquum F.P 264.26
casdei, qui nunc Chaldæi vocantur if 1038.31
caseus V 19.31 N 597.29 if. 1315.1
casina fabula F.P 264.28
casmenæ V 50.10
casnar V 50.47 F.P 264.31
casmillus V 51.21
caspius sinus if. 1153.19
cassabundus V 53.31 F.P 264.32
cassia via F.P 264.33
cassia if. 251.60
cassiculum F.P 264.34
cassila F.P 264.36
cassinum forum V 50.41
cassis if. 1272.44 If. 1288 51
cassum N 508.33
casta F.P 264.37
castanea Isid. 1245.53
casteria locus N 532.2
castigare, reprehendere N 626 46 increpare N 626.46 vindicare N 626.5 + vnire N 625
castitas N 595.46 N 731.37 V.G 1342.26
castitudo N 531.45
castor & Pollux V 15 11
castor V.G 1378 49
castores vnde dicti If. 1118.28
castra N 597.43
castra quid sunt if. 1043.53
castrensis corona F.P 264.19
castri Isid. 1147.40
castulæ N 794.36
castum quid N 636.16 religiosum N 636.18 à furtis abstinens N 936.23 suaue N 636.26 iucundum N 636.26
castus N 694.54 if. 1070.33
casu simile V 97.30
casuale V 66.19
casula if. 1034.4
casus V 67.38 V 97.41 F.P 264 42 if. 825.29
cata V 52.52
catachresis F.P 264. 46 if. 847 50
catamitum F.P 264.49
catampo F.P 254.51
cataphratti N 799 11
cataphrygius if. 1102.18
cataplasma if. 921.41
cataporates if. 1288.32
catapoliæ if. 921 31
catapultæ N 795
catarrus Isid. 917.50
catascene if. 864.39
catax F.P 264.52 N 497.8
cateschumenus Isid. 1008.3
categoria cur appellata if. 877.22
categoriarum species if. 876 18
cateia & caia Isid. 1170.18
catellæ N 596.50 if. 1308.25
catelli N 537.1
catena if. 934.57
catena if. 1324.25
catharticamedicamẽta if. 921.30
cathari Isid. 1012.22
catholica Isid. 1007.39
catholicus Isid. 1007.5
catij 1426.1
catillare PL. 804 12
catillatio F.P 274.50
catillones F.P 294.59
catinum V 21.17 if. 1319 30
catinus N 792.52
cato 1431.12
catones appellantur F.P. 264 60
catularia porta F.P 264 2
catuli quid dicuntur Isid. 1119.18 N 741 30
catulina caro F.P 265.7
catullire N 534.53
catulus F.P 265.9 catellus V 86 48
catus pro sapiente N 537.55
caudeca F.P 265.11
caudex 1436.47
caudicariæ naues F.P 265.13
caudinus 1435 35
caulea V 6.30
cauere N 711.57 N 730.14 V.G 1341 24
caui proprietas N 746.43
cauiares hostiæ F.P 265.15
cauile V 6.30
cauillantur N 535.54
cauillatio F.P 265.19
cauillum F.P 265.20
cauitio F.P 265.21
caulacus quid dicitur if. 1232.52
caulis V 18.43 N 536.29 if. 1260.52
caupo if. 1072.6
caupones If. 1319.41
causa if. 1273.1 & 20 V.G 13 29 14 V.G 1332.52 V.G 1364.5
causa redintegratur if. 932.60
causales coniunctiones if. 838.35
causari N 533 56
caussa N 720.28
cauterium if. 1326 43
cautes if. 1209.18
cautio N 761.8
cautus Isid. 1015.1
cauum V 6.22 & 31
cauum, adium V 26 51
cauum à chao dictum F.P 265.26
cayphas if. 1003.19
cecropida, qui fuerunt vocati if. 1046.45
cecrops Athenienſium Rex if. 1040.45 Isid 1188.40
cedere Isid. 932.44 abire N 626 16 succedere N 626.21 dare N 626.23 recedere N 626.26 obsequi N 626 28 euitare N 626 32 incedere N 626.33
cedò V.G 1335 18
cedrus Isid. 1246 39
cedunt petunt N 626.35
celare N 727.29 V.G 1340.50
celebre N 534.14
celebreſcat N 534.4
celebritas Isid. 968.21
celer Isid. 1071 42 V.G 1334.58
celeratim N 532 44
celeritas N 720.48 V.G 1369 22 V.G 1379.26 V G 1329.36
celeriter currere N 717 29
cella if. 1165.26
cellarium, quid if. 1198.3 V.G 1365.31
celia Isid. 1317.17
celibarij hastæ F.P 265.32
celones Isid. 1286.17
celox N 782 59 PL. 805.40
celsus ex græco κέλης F.P 265 46 Isid 1070 31
celtiberi, ex Gallis celticis Isid. 1043 41
cenatus N 536.52
ceneris if. 1124.3
cecina vrbs F.P 265 47
cenobita if. 1006.29
censere F.P 265.49 succensere N 666.37 N 777.1 existimare N 636.29 arbitrari N 636 29 V.G 1372.57
censio hastaria V.G 1372.58
censor V 15.27
censores dicti F.P 265.55 if. 1051 4 V.G 1373.2
censorinus 1438.45
censorium N 704.48
censui agri V.G 1371 60
census N 592.40
centaurea Isid. 1255 39
centaurion F.P 266 1
centaurus chiron if. 911 49
centaurus if. 1129.9
centenum quid appellatum Isid. 1277.44
centenarium If. 1231.56
centenaria cane F.P 266.3
centones N 535 24
centones quid if. 854 13
centupeda if. 1124.40
centuria V 7.31
centuria in agris F.P 266.19
cẽturia quid if. 1049 5 if. 1204.59

Universidad de Deusto
Biblioteca

centuria V 16.36
centuriata comitia F.P 566.21
centuriata N 492.35
centuriatus ager F.P 266.24
centuriones F.P 266.27
centuriones N 777.19 If.1047.47
centussis V 28.17
cepa If. 1261.41
cepe N 597.48
cephalta If. 917.12
cephanet If. 997.22
cephas If. 1001.21
cepit, capit V.G 1346.30
cepio 1397
cera if. 959.33
ceram ferro ne edito If. 959.39
cerasus If. 1244.50
cerastes If. 1123.11
ceraftibola V 54.34
cerates If. 1230.52 & 54
ceraunia vua If. 1240.10
ceraunij montes If. 1180.37
ceraunior um duo genera Isid. 1220.35
ceraunium If. 835.58
cerberus inferorum canis Isid. 1108.42
cercceris V 158
cercolobis F. P 266.29
cercopa F.P 266.31
cercopitheci quid sunt If. 1119 44
cercurus N 785.12
cerdoniani If. 1011.19
cereos dabant F.P 268.34
ceres V 12.48 If.1028.18 & 2237 3
cerebrosi N 495.6
cereus If, 1321.41
ceriti & larvati N 508.15
cermalus F.P 266.37
cernere V.G 1328
cernere amittere N 632.37 audire N 632.41 cedere N 632.54 contendere N 632.47 dimicare N 632.34 iudicare N 632.43 videre N 632.32
cernere hereditatem N 632.55
cerno V 43.4
cernuabant N 494.28
cernui socci If. 1312.1
cernuus N 494.19 F.P 266.38
cerolitensis V 10.15
ceronia V 10.20
ceruitus F.P 266.39
cerrones F.P 266.40
certamen N 595.1 V.G 1357.19
certare, contendere N 628.33
- preuenire N 628.34
certatim N 776.7
certatio N 595.3 certamen V.G 1335.30
certatur N 750.55
certissant N 534.12
certum V.G 1334.13
ceruaria ouis F.P 269.44
cerui V 10.52 V.G 18.24
cernicalia If. 1304.11
ceruinus color If. 1115.4
ceruisia If. 1317.15
cernix V.G 1365.34 If.1094 58
cerucus F.P 266.44
cerussa If. 1295.56
ceruus vnde dictus If. 1112.8
cespes F.P 266.46
cespites If. 1240.53
cessare V.G 1356.46
cessio If. 912.42
cesso V.G 1379.25
cesticillus F.P 266.48
cestu pro cestibus N 761.15
cestus V.G 1365.55
cetarij genus piscatorum N 510 49
cete if. 1128.22
ceteri colores finguntur If. 1294 8
cethura if 993 11
cetra N 298.26 N 530.10
cette significat dicite N 581.33
chalcantum If. 1209.5
chalcites if. 1222.25
chalcedonicum F.P 266.51
chalcosmaragdus if. 1215.23
chaldæorum gens if. 1035.54
chalybs if. 1297.6
chamædracontes If. 1115.10
chamædrys if. 1256.48
chamæleon If. 1258.30 & 1256 45
χαμαιπιτυς if. 1259.20
chananæorum decem gentes isid. 1036.25
chananæi If. 1039.19
chaos F.P 266.57
charactes if. 1326.40
charactesimus if. 871.9
Charibdis i. 1154.8
Charientismos if. 850.39
charistium marmor if. 1214.22
charitas if. 1009.21
charon if. 1026.50
charta N 595.19
chelidonia If. 1219.1 & 1255.49
chelidoniacus gladius if. 1269.36
chelonites If. 1213.11
chelydros If. 1123.50
cherimiani if. 1011.21
cherubin if. 990.6
chiliarcha Isid. 1047.45
chiliasta If. 1011.25
chilo V.G 1372.34
chilo dicitur F.P 267.1
chilones 1440.41
chimæra, triformis bestia if. 1109 1
chios insula If. 7 7.24
chirographa V.G 1363.51
chirographum if. 930.24
chirurgia if. 920.54 & 921.1
chlamys N 788.35
chlamis if. 1301.59
choaspis if. 1157.10
choaspites if. 1216.27
choenica F.P 267.5
cholera quid? if. 585.27
choragium PL.805.17 F.P 267.6
chorea If. 990.15
chorambus If. 830.40
chorus If. 970.7
chria If. 864.29
chrisma if. 981.36 & 973.35
Christus Isid. 840.5 & 981.27
chromaticus if. 1071.22
χρονια If. 915.50
chronia if. 917.10
chronicon if. 951.20
chronica If. 937.1
christianus If. 1006.50
chrisa insula If. 1175.19
chrysite If. 1212.58
chryseberillus If. 1215.35
chrysocolla if. 1294.40 & 1222. 15
chrysolampis If. 1222.7
chrysolectrus if. 1222.3
chrysolitus If. 1222.2
chrysophus if. 1222.1
chrysoprasius If. 1221.45
chrysoprassus if. 1215.37
chus if. 992.34
ciparium N 536.15
cibarius panis if. 1313.16
cibicidæ N 533.22
Cibilla V 20.57
cibus V.G 1353.50 if. 13.12
cibus ex Graco F.P 267.7
cibidum if. 1330.46
cicada if. 1141.10
cicatricare F.P 267.10
cicatrix if. 920.41
ciccum F.P 267.11
cicendula if. 1140.51
cicer if. 1238.39
cicererius 143.29
ciceres N 536.8
cicerones 1433.31
cicendela F.P 267.13
ciconia if. 132.48
cice-

cicenia Isid. 1134.22
cicum V 57.4
cicuma F.P 267.16
cicurate V 56 59
cicurigenium V 57.1
cicurinus 1432 35
cicuta if. 1248 54. & 1258 33
cidaris Isid. 1307 5
cilia quid sunt if. 1093.16
cilices if. 1037.25
cilicia if. 1166.50
cilicia, velamenta if. 1304 41
cilindrus if. 894.31. & 1325.10
cilium F.P 267.18. if. 1290.20
cillere if. 1385.19
cillibæ F.P 267.20
cilluntur if. 1095.24
cilo V.G 1372 35
cilones 1439 46
chilones V.G 1361.34. & 36
citum diuisum N 635 35
cima if. 1260.59
cimæ quid vocantur if. 1242.24
cimbri F.P 267.21
cimedia Isid. 1218 51
cimex if. 1127.26
cimicia if. 1257 33
cimmerij F.P 267.22
cinnadi dicti saltatores N 486.17
cinamomum if. 1251 45
cincia F.P 267.28
cincinnati 1439.55
cincta F.P 267.30
cinctus if. 1309.33
cinctus & cingulum V 20 28
cinctus Gabinus if. 1302 20
cinefactum N 56.38
cinereus color if. 1114.44
cingula if. 1326.27
cinguli appellabantur homines F.P
cingulo noua nupta F.P 267.31
cinifii quid dicuntur if. 1111.48
cinis N 596.16. if. 207.11
incendium if. 1236. 10
cinnabaris if. 1294.31
cinnus quid N 516 44. & 737.43
potionis genus N 507.38
cinomia Isid. 1141.15
cinxia F.P 267 41
circanea F.P 267.44
circe if. 1020.29
circinus Isid. 1297 25
circites F.P 267.46
circius N 511.37
circularis numerus if. 892 25
circuli V 19 20
circulus N 494.12
circulus quid if. 1092.53
circulus Antarticus Isid. 905.15
circulus Arcticus if. 905.3
circulus χειμερινὸς Tropicus Isid. 905.17
circulus θερινὸς vel tropicus Isid.
circumcelliones Isid. 1014 9
circumferre, lustrare N 632.59
circumflexus accentus Isid. 832 42
circumforanus Isid. 1072 24
circumiectum V 22.50
circuinire N 674 36
circumluuium F.P 267. 47. Isid. 1182.21
circumpedes V.G 1351.49
circumspicere N 674.31. V.G 1358 20
circumtextum V 22.51. if. 1302 38
circus N 494.11. & 727.20
V.G 1139.6. if. 1193.24 & 1276 13
circus Flaminius V 25.56
circus maximus V 25.38
circus ad Murtium V 25 50
circi quid N 539.7. if. 1092.13
cisalpina if. 1170 56
cisium vehiculi genus N 532 39
cispius mons V 10.42. F.P 267.48
cis pro vltra N 535 39
ciste N 535 21
cistella P.L 806.12. if. 1321.10
cisterna F P 267.50
cistula, cistella V 86 44
citare, incitare N 635.41. laudare N 635.44. prouocare N 635.41. vocare N 635.39
citeria appellabatur effigies F P 267 51
citerior Hispania if. 1171.16
cithara if. 899.15
cithara ac psalterij repertor quis if. 898.40
citharicen V 69.47
cithei, id est cyprij if. 1037 27
citherea if. 1176.59
citicula if. 922.34
citimus F.P 267.58
citior comparatiuum F.P 267 60
citius V.G 1329.32
citocatia if. 1258 11.
citria if. 1244.11
citrosa if. 1300.6
citrosa vestis F.P 268.3. if. 1300 6
citum, celere N 635.33
citum N 635 35
cituma N 531 51
citrus N 532.17
ciues Remani cur dicti if. 1035 36
ciues vnde vocati if. 1050. 13
ciuica corona F.P 268.5. V.G 1374.35
ciuile bellum if. 1265.26
ciuilis Astronomia if. 874.44
ciuitas N 725.31. V.G 1371.16. & 1337.56. if. 1190.51
ciuitas proprie quid dicitur Isid. 1191.38.
ciuium nomina if. 1050.12
clacendix F.P 298.8
clades V.G 1358.48
clam V.G 1334.52
clam à clauibus dictum F.P 268 9
clamosus if. 1071.7
clandestino N 504 41
clara vox if. 897.42
claret N 531 57
claritas V.G 1333.30
claritudo N 529.55. V G 1333.31. F.P 268.11.
clarus if. 1070.30
classes if. 1040.45
classes clypeatæ F.P 268.12
classica quid sunt if. 1268.44
classici testes F.P 268.14
classis if. 1285.53
classis procincta F.P 268.16
claua F.P 268.17 Isid 1270 15
clauata dicuntur F.P 278 18
clauat socci if. 1312.3
claudere N 690.50
claudere, circumuenire N 635.28
includere N 635.24. obsistere N 635.26
claudiana tonitrua F.P 268 24
claudij 1416.36
claui Isid. 1297 4
clauis if. 1324 24
clauum F.P 268 31
claustra V 49.39 Isid. 1199 17
clausula F.P 268.33
clausulæ quid if. 854 7
clauus Isid. 1187 13
clauus annalis F.P 268.35
clemens V.G 1358.33. & 35. & 1353 26. if. 1170 45.
clepere V 57.25 N 493.51
clepsere V 57 24
clerus & clericus vnde appellantur if. 10043
clibanitius panis N 1313.48
clibanus if. 1198.33

Universidad de Deusto
Biblioteca

elians V. G 1329.11
eliantam pro eliente F.P 268. 39
elientela V.G 1380.18
elientes if. 1071.49
elimotâ if. 1204.40
elimax If. 868.17
elingere F.P 268.40
elitellæ F.P 268.42
eliuia auspicia F.P 268.48
eliuoſum if. 1106.28
eliuus N 594.19
eliuus Publicius V 26.28
eloacæ F.P 268.51
eloacæ quid ſunt if. 1192.48
eloacale flumen F.P 268.52
elodus if. 1072.10
eloelia familia F.P 268.55
eloeliæ F.P 268.57
eloelij 1416.12
elucidatum F.P 268 59
eluentij 1416.18
eluet N 537.15
elumæ F.P 268.60
eluna F.G 269.4
elunes Ver. 116.56. N 595 34
elunes quid vocatæ if. 1098. 7
elupeat V 4.34
elupeum V.G 1331.54
elunaclum F.P 269.1
eluteum F.P 269 8
elypeat N 533.7
elypeum V.G 1331.4
elypeus N 595.22. F.P 269.12 V.G 1360.58. if. 1172.3
enxij 1425.6
enæus 1416.12
enaſonæ F.P 269.15
enephoſum F.P 269.17
eneus 1398
coagmenta N 507.4
coagulũ N 498.53. & 53. & 507.6
coarguere V.G 1348.5
cochlear If. 1232.14
cochlea F.P 269.21
cochleas Iſid. 1318.34
cæles 1440.16
cæcinum F.P 269.19
cœtiones vnde dicti F.P 269.13
cœlum if. 1314.10
cœlum pro ad coquendum N 721.1
cœcula F.P 269.30. If. 1320.13
cœcytus if. 1182.51
cœda N 532.27
cœdeta ager F.P 269 33
codex If. 960.59. & 1239.15
codicellus if. 929.53
codicellum if. 929.42
cœlebs if. 1070.37
cœles if. 1070.36
cœleth if. 995.10
cœlibatus P L. 805.44
cœlicola if. 1070.40
cœlij 1416.25
cœliolus V 10 13
cœlis ciuitas if. 1037.4
cœlius mons V 10.4. F.P 269 38
cœlum if. 1144.26. & 39. & 902 39 *Deorum domicilium* N 634 31
cœna if. 1313.25. & 31
cœnaculum if. 1195.15
cœnum if. 1207.11
cœpere N 534.6
cœpia futurum tempus F.P 269 42
cœrulcus V.G 1332.40
cœrulus V.G *ibid.*
coætaneus if. 1071 35
cogere, coarctare N 635.22. *corradere* N 634.56. *imprimere* N 635.21 *in vnum colligere* N 6355 *mulgere* N 635.15 *ſubigere* N 635.3 *ſtringere* N 635 18 *vrgere* N 634.59 & 711 19
cogitare V 37.16 N 725.48. *V G* 1337.57
cognoſcere, æſtimare N 640.37
cogitatim F.P 269.46
cogitatio F.P 269 47
cogitatione perquirere N 720 40
cognati vnde dicti if. 1056.8
cognatione fratres if. 1056.38
cognitor V.G 1362.28 F.P 269 50 If. 1071.48
cognomen N 533.4 if. 823.48 N 1397
cognomentum If. 823 52
cognoſcere N 688.5
cognoſcere, audire N 640.37. *noſſe* N 640
cohors V 1623 if. 1200.59
cohortarent N 750.25
cohum F.P 269.56. V.G 1372.27
coinquire F.P 269 60
coire V.G 1332.51
colaticus lapis If. 1213.13
colabella N 534.44
colatum if. 1316.22
colere, diligere N 626.4 *inhabitare* N 625.57 *exercere* 55.10 *ornare* N 626.10 *pati* N 626 12 *venerari* N 625.53
colica paſſio if. 913.7
coliuthani if. 1011.54
collare N 503.36
collectio vel ratiocinatio if. 860 47
collega if. 1071.33
collegiati qui dicuntur if. 1052.4 7.42
colles V 1072.26
colligatus if. 1072.4
colligere, auferre N 639.33. *celare* N 939.31 *mollire* N 635.3 *reficere* N 639.69 *ſupprimere* N 639.31 *in vnum redigere* N. 639 11.36
collina V 11 6
collis Latiaris V 11.5. *Quirinalis* V 10.56 *Salutaris* V 11.3 *Viminalis* V 10.55 142 54
colliſio if. 685 55
collocare N 597.26 if. 1094.54
colloquium V 39.20 V.G 1376 26
collum N 170.1
collus F.P 531 27.
collutalet N 270.3
colluniarij porcus F.P 530.1
colluuio N 921.39
collyria if. 1300.21 & 1300 22
colobium Iſid. 1255.14
colocynthis If. 834.12 & 866.59
colon if. 1052.19
coloni if. 1191.42
colonia If. 1071.44
colonus if. 270.5
colophon F.P 1114.39
color equorum if. 1294.3
colores if. 1294.7
colores naſcuntur if. 597.3
coluber N 1111.41
colubrum if. 92.18
colui V 1305.57
colum if. 1286.54
columbaria if. 1138.41. V.G 1347.31
columba if. 1191.19
columbinus lapis if. 1071.53
columis if. 520.12
columna Meniana N 1291.16 & *columnæ* F.P 270.11 if. 1200.31
columnarum rotundarum genera quatuor if. 1200.35
columna haſtilia F.P 170.12
coluſtra N 531.11
colus N 596.12
coluſtrum if. 1315.3
collatinus 1435.39
coloſſus F.P 270.7
columba V 14.38
coma quid ſunt if. 2092.10
combibones N 504.34
comedim pro comedam N 530.57
comedio, onis V.G 1373.6
comedum dixerunt F.P 270 13
comedus, di, V.G 1373 5
comes V.G 1329.10
comedones N 536.15
comeſor if. 1071.4
comeſt pro comedit N 519.17
cometes quid if. 9 0.57
cominij 1416.36
cominus V.G 13 9.39
comiſſatio F.P 270.16
comitaſſet pro cubuiſſet N 531.48
comitium V 25.58
comitia centuriata F 144.58
comitialis morbus if. 179.35
comitiales dies F.P 270.20
comma if. 834.6 & 866.55
commalaxare N 530.4
commanducatur N 753 56
commendare N 681.52
commemorare N 531.4 & 691.53
commemoramentum N 131.6
commentacula virgæ F.P 270.23
commentaculum F.P 270.26
commentaria if. 958.34
commentum N 53.37
commercium if. 932.55
commerere V. G 1354 12
commereri V.G 1359 46
commetare N 534.20
commiclilis N 530.31
comminiſci V 37.34
commiſſatio V 56.54
commiſereſcimus N 750 33
commiſſura if. 1137.8
committere propriè F.P 270.28
committere, effigiare N 625.4 *ſociare* N 625.7 *tungere* 625.7 *derelinquere* N 625.11. *donare* N *ibid.* 11 *facere* N 625.14 *initiare* N 625.23 *permittere* N 625.27 *credere* N 625.27 V.G 1333.24
commodare, maturare N 640. 26 V.G 1351.31 & 1330.7 *cum commodo dare* N 640.31
commodum, vtile N 636.3 *conueniens* N 636.4 *totum* N 636.6 *aptum* N 636. 4 *integrum* N 636 5 *Iſidor.* 931.48. V.G 1355.58.
Commodus V.G 1334.58
Commouere V.G 1379.15
Commouere N 688.19
Commouet N 7 9.39.
Commugento F.P. 270.31
Commune genus If. 815. 17 & 827.44.
Commune ſal. if. 1108.30
Commune ſpanum If. 1149.44
Cõmunes coniunctiones if. 828.33
Communes ſyllabæ if. 829.27
Communio V.G 1333.36
Communis annus if. 967.11
Communis diuiſio if. 931.34
Communitas V.G 1333.35
Communitus pro communiter N 791.23
Comœdi qui appellati if. 1018.44 & 1110.9
Comœdia vnde F.P 270 31
Compages N 519.39
Compagia quid If. 1096.59
Comparare, apparare N 630.30 *coniungere* N 629 51 *adaquare* N 629.54 *ſociare* 629.51. *cõponere* N 629.59 *machinari* N 629.60 *confirmare* N 630.1 *conſtituere* N 630.3 *emere* N 630.26 *æſtimare* N 634.28 *dare* N 630.33 V.G 1332.49
Comparatio If. 815.3 & 860.29
Comparatiuus gradus if. 825.8
Comparſit pro cõpeſcuit F.P 270
Compaſcuus ager F.P 270.38. if. 1203.11
Compedes N 498.36 if. 934.54
Compendium Varr. 30.23 N 597 21 V.G 1332.4
Comperce pro compeſce F.P 270 40
Compernes dicuntur homines F.P 37.240.41 N 497.21
Compeſcere F.P 270 43
Compeſcet N 715 50
Competa quid ſunt if. 1192.10 & 1206.2
Competens N 675.32 if. 1008.6
Competere quid N 641.1
Competere, rei cuiuſque meminiſſe N 641.5 *conſtanter valere* N 641.6 *par eſſe vel ſimile* N 641.3
Compilare F.P 270.47
Compilator If. 1071.13
Compita N 595.7
Compitalia V 34.47
Compitalia feſta F.P 270.48
Compitum V 37 29
Complanare N 699.20
Complectite N 750.40
Complex If. 1071 35
Compluries N 1352.17
Compluriens F.P 270.50
Compluuium V 26.59 If. 1200 24
Componere, ſinire, N 628.37 *recreare* N 628.40 *lenire* N 629 43 *diſponere* N 628.45 *conſtituere* N *ibid. comparare* N 628 50 *ornare* N 628.60 *colligere* N 629.2 *ſimulare vel fingere* N 629 5 *coniungere* N 629.12 *redimere* N 629.21 *reſcere* N 628.40
Comportare V.G 1349.44
Compos N 741.8 & 778.9
Compoſitt numeri If. 889.24
Compoſitus N 704.19
Comptaedes F. P 270.53
Compreſſus N 741 43
Compſum V.G 13 1 1
Compſus F.P 270.94 If. 1071.55
Conatus N 592.31
Conauditum F.P 270 58
Cocalfacere N 531.49
Concalluit N 534 24
Concedere, dare N 637.53 *permittere* N 637. 53 *conſentire* N 637.60 *credere* N 637.60 *cedere* N 638 4 *recedere* N 638 4 & 229.36 V G 1331.12 V.G 1340 56
Concedo V.G 1379.38
Concelebrare, commouere N 640.13
concentor If. 1005.56
conceptiua feria F.P 270.60
concerturiare N 489.13
concertatio V.G 1357.16
conceſſio if. 860.21
conceſſus N 701.2
concha & cochlea If. 1131 7
conchilium If. 1305.20 & 26
conciere N 534.29
conciliari V 37.32
conciliabulum F.P 271.3
conciliatrix F.P 221.5 if. 1072.21
concilij nomen quid if. 963.35
concilium V 37.30 F.P 271.7
concinnare F.P 271.9 N 507.35 516.45 & 534.49 *concinere V.G* 1372.25
concinnè loqui V 39.25
concio V 39 29 F.P 271.11
concionator if. 1070 50
concipilauiſti F.P 271.17
conclamatum V.G 138 9
conclauatæ F.P 271.19
conclauia F P 271.21
concleatius lapis If. 1291.17
concluſio inductionis If. 8.2 29
concors N 520.26
concordia V 14.14
concordiæ N 533.34
concors If. 1070.43

Universidad de Deusto
Biblioteca

concubia N 535.17
concubium V 55.35
concula Isf. 1232.16
condeptere N 505.7
condere F.P 271.23
on dere, abscondere N 625.44. *constituere* N 625.46. *consecrare* N 625.49. *pstiri* N 625.50. *consecrare* N 693 55
condi PL 804.26
condicere F.P 271 28
condictio in diem F.P 271.29
conditaneum N 536.46
conditiones Isf. 930.44
conditum Isf. 1316.41
condofacere N 530.21
conducere, emere N 639 53. *colligere* N 639.58. *conuocare* N 639.58. *conuertere* N 640.1 *vtile esse* N 640.3. & 208 34
conductio Isid. 931 42
condulus F.P 271.32
confecerunt F.P 271.34
confectum, examinatum N 637 15. *occisum* N 637.15 *defessam* N 637 20
confectus cura V.G 1356.3
conferre N 737.7
conferre, contollere N 637.6 *conferre* N 737.8. *comparare* N 637.10. *transferre* N 637.12. & 693.32
confessio Isid. 620.17
confessio, coniuratio V.G 1359 12
confetasus F.P 271.35
conficere frangere N 637.25. *colligere* N 637.26. *facere* N 637 35 *explicare* N 637.42. *consumere* N 637.44 *finire* N 637. 45
confictitant V 59 9
confidentia N 633.4. *duritia* N 633.5. *patientia* N 633.6. *temeritas* N 633 8 *audacia* N 633 8 *constantia* N 633 21. V.G 1356.2
confidentia, fidentia, discretio V.G 1344.4
confidens N 733.30. & 33
confiteri N 728.40. V.G 1340.4 V.G 1354.2
confixalu Isf. 10.71.43
conflagei F. P 271.37
coniuges N 518.22
confœduisti F.P 271.39
confragas Isf. 1181.38
confugela antiqui F.P 271.40
confusa vox Isid. 829.10. & 11
confusus Isid. 1072.15
confutare, commouere N 627.34 *opprimere* N 625.36. *conuincere* 625.36. & 532.52
confutatio V.G 1360.23
congenerat N 531.30
congenulare N 515.37
congenuelare N 533 52
congereo V 53.42
congerrones PL. 806.9
congermanescere N 534.38
congiarium Isid. 1232.39
congium Isid. 1232.33
conglomerare N 534.35
cognoscere, perspicere N 640.44 *agnoscere* N 640.53
congredias N 730.53
congruere à gruibus F.P 271.41
congrus polypus Isid. 1130.47
coniectarium N 535.14
coniector F. P 271.43
coniecturalis status Isf. 860.2.
coniferæ cyparissi Isf. 1240.56
conitcere, iacere N 636.40. *colligere* N 636.44. *certare* N 636 45. *agere* N. 636.47. *furari* N 636.50. *auferre* ibid.
conitum F.P 271 44
coniugatio Isf. 827.31
coniuges Isf. 1065.30
coniugium Isf. 1046.19
coniungere N 503.20. & 673.43
coniunctiuus Isf. 827.17
coniuncta sunt triplices in verborum tribus temporibus V. 101 25
coniuncta præpositiones Isf. 828 50
coniunctio Isf. 823 35
coniunctum analogiæ genus V. 101.10
conuiuola F.P 271.47
coniuratio militia genus Isf. 1049 35
conlatia F.P 271.48
conlatiuum sacrificium F.P 271 52
conlatiuus venter F.P 271.54
conlucare F.P 271.57
conubium Isf. 1066.23
conon Isf. 894.32
conopeum Isf. 1288.55
conquiniscere N 531.16
conquirere F.P 271 59
conregione F.P 271. 60
conrupari F.P 271.1
consanguinei qui vocantur Isf. 1056 14
conscius N 725.53. V.G 1338.1
conscribere M.G 1346.53
conscribillani N 530.26
conscripti dicebantur F.P 272.3
conscripti milites Isf. 1048.31
consecrare V.G 1329.55
consecrabor N 754.12
consecratum M 709.4
consedo unde N 518.25
concentia sacra F.P 272.6
consequi, sequi N 638. 13. *adipisci* N 638 19. *exprimere* N 638. 23. *definire* N 638.24. V.G 1350 24
conserere V. 40.33. *miscere* N 638. 27. *inserere* N 638 30
conserere manum V.G 1376.32
conseruare V. G 1358.25
considens Isf. 1070.58
considerantius V.G 1329.53
considerare F. P 272.8
consideratius V.G 1329 53
consilium unde F.P 272.10. V.G 1356 33
consiluere F.P 272.15
consiptum F.P 272.16
consistere N 705 28
consitura N 594.38
consitus ager Isf. 1202.59
consobrini N 800 7. Isid. 1056.60 V.G 1359.42
consolare N 755.16
consolator Isid. 985.41. & 1070 51
consonantes Isid. 821.14. & 34
consors Isf. 1071 38
consors V 40 38.
consortium N 555.12
Conspicitum N 531.8
Conspicimus V.G 1349.56
Conspicio V 43.23
Conspiciono V 47.60
Conspensi F.P 272.19
Conspensor F.P 272.18
Constans Isf. 1070.56
Constare N 705.41
Constat, valet N 639.4. *consistit* N 939 4. *compositum est* N 639 8. *conuenit* N 639.12. *manifestum est* N 939.15
Constantinopolis Isf. 1188.5
Constellationes quid sunt Isid. 1021.58
Consternari, pro se deiici N 637 28. *proterue loqui* N 633.29. *erigi* N ibid.
Consternatio F.P 272.21
Constitit, stetit N 639.18. *erectus est* N 639.20
Constituere instituere N 611.3 *disponere* N 630 58. *definire* N ibid. *retinere* N 630.60 *parare* N 631.5. N 692.39. *erigere* N 631.9 *firmare* N 630. 60. & 677.23
constitutio vel edictum Isf. 927. 12
constitutus F.P 272 25
construere V.G 1346.60
constructio Isf. 1200.46. & 44.52. 57
consualia V 34.3. F.P 272.27
consuescere V.G 1347.35
consuetio pro consuetudine F.P 272.30
consuetudo V. 93. 55. N 720.50. & 720. 30. Isf. 863.55. & 625. 42
consul V 15.12
consules unde dicti Isid. 1045. 52
consultor, consultus V. G 1365. 58
consultum V.G 1365.59
consultus Isf. 1070.54
consulum & Pretorum proprietas N 496.6
consumere, continere N 692.37
consumptus Isf. 1072.20
contari dubitare N 627.14. *curationem differre* N 627.21
contagia N 596.44
contari, manere N 627.18. *dissipare* N 627.14
contagio N 596.42
contagium Isid. 916.58
contaminatum iudicium V.G 1362.49
contemnere N 705.9. & 729.41 V.G 1341.1
contemnificium N 533.44
contempla N 748.47
contemplare V 47.56
contemplari unde dictum F.P 272.35
contemptibilis Isid. 1071.27
contemptim, pro contemnenter N 774.55
contemptus N 597.13
contendere, festinare N 631.12. *intorquere* N 631.19. *astringere* N 631.19. *continuare* N 631.48. *certare* N 631.39. *extorquere* N 631.52. *festinare* N 632. 23. *intendere* N 632.29. & 715. 11. *direxit* N 632.6. *propiuit* N ibid.
contento N 530.34
contentio, elatio N 631.14. *perseuerantia* N 631. 14. V.G 1363.50
contentiosus Isf. 1071.25
contentum, colligatum N 634.50 *coniunctum* N 634.50. *continuum* N 634.52
contenturum N 533.24
contentum extensum N 634.46
contemptus quid? N 634.37
contestari F.P 272.39
conui N 79 855
conticinium V 31.54. V 55.59. N 518 28. Isf. 939.60
contiguum F.P 272.43
continens. coniunctum N 639. 42
continens numerus Isf. 892.10
continens, integer N 639.38. *abstinens* N ibid. *continuum* N 639.42. Isf. 1070.41. Isf. 1282. 26
contingere, tange N 636.56. *euenire* N 636.58. V.G 1347. 37
continuare 536.35
continuò V. G 1330.34
continuum, perseuerans N 634. 52
contollere N 529.55
contorquere N 719.33
contradictio Isf. 878.14
contrahi N 535.60
contrarium as F.P 272.45
contrariorum genera Isf. 884. 53
contrarium mendacium Isid. 1165.9
contrarium V.G 1332.18
controuersia simplex Isf. 861.7
controuersia V.G 1314.45
contubernales F. P 272.46
contubernium F. P 272. 49. Isf. 1066.33
contumax Isf. 1071.21
contumelia N 726. 26. V. G 1335.2
contumeliosus Isf. 1071.24
contuoli F.P 272 51
contus Isf. 1249.57
conuallis V 6.30. F.P 272. 53
conuasare N 533.11
conuenarum, urbis nomen Isf. 1063.21
conuenienter N 639.32
conuenire, constituere N 633.48. *placere* N ibid. *aptum esse* N 633.50. *obuium fieri* N 633.54. *constare* N 634. 5. *videre* N 633 56. *similem esse* N 634 7 *placere* N 934.12. *certum fieri* N ibid.
conuenire, interpellare N 634.18
conueniri, colligi, coire N 634.1
conuenta F.P 272.57
conuentus F.P 272.60
conuersus N 699.42
conuertitur N 784.49
conuexa cœli Isf. 904.3
conuexum F. P 273.9
conuicium F.P 273.12
conuitium unde? N 519.12
conuiuant N 751.35
conuiuij proprietas N 506.54
conuiuij triplex modus Isf. 1311
conuiuium Isf. ibid.
conum V 20,33
conuoti F.P 273.15
conus Isf. 1246. 55. & 1272. 49
conuulsus Isf. 1072.16
coos insula Isf. 1176.10
cophinus Isf. 1221.11
copi pro copioso N 531.21
copia V.G 1365.49
copiæ V. G 1365.46
copiantur N 532.47
copona F.P 273.6
copulæ N 597.46
copulatiua coniunctiones Isf. 828. 23
copulantur N 754.21. N 752. 35
coquimella Isf. 1244.2.
coquinatum N 532.7
coquitare F.P 273.17
coquus & pistor F.P 273.19
cor N 594.49
cor unde dictum Isf. 1099 30
coracem pro coruo N 530.13
corallaticus Isf. 1214 2
corallino Isf. 1216.32. & 1223. 18
coranus Isf. 1213.4
corbes V 23.43. N 596. 1. Isid. 1121.16
corbita N 785.83
cerbitæ dicuntur F.P 273.24
corculum F.P 273.26. 1431.36
corda frumenta F 272.30
cordæ unde dictæ Isf. 899.3
cordi est N 533.47
cordicaria N 786.23
cordij 1426.4
coredulus Isf. 1136.17
corgo apud antiquos F.P 273. 32
coriandrus Isf. 1262.45
corimbi Isf. 1239 49
corintheum as Isf. 1227.17
corinthius lapis Isf. 1214.19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

corinthia cum vas V.G 1327
corinthienſes P.F 273.34
corinthius ciuis V.G 1327
corinthienſis fons V.G 1327.16
coriolanus 1434.13
corinthus IſI. 1188.27
coriſci N 800.10
coriti IſI. 1271.12
corium N 566.52. IſI.1096.36
corius apud antiquos F.P 272.4
coriza IſI. 917.55
corneta V 25.34
cornelia leges IſI. 927.30
cornicea 143.20
corniſcarum diuarum locus F.P 273.46
cornix IſId. 1137.6
cornua V 50.9 *&* 20.48.F.P. 273 49. *cornua quid* IſI. 1049. 58. *&* 1287 8
cornuata V 50.7
cornus V.G 1365.50
coralla FP 273 53
corollarium V 28. 53. *&* 29.18
corona F.P 273.56
coronarium es IſI. 1227.32
corporalia nomina IſI. 823.58
corporare N 494.5
corpulentia F.P 273.59
corpulentus IſI. 1072.2
corpus vnde dictum IſI. 1090.32
corpus, quando anima IſI.1090.26
quando animus IſId. 1090.27
quando mens IſId. 1090.17
quando memoria IſI. 1090.28
quando ratio IſI. 1090. 29.
quando ſenſus IſI. 1090.30.
quando ſpiritus IſI. 1090.29
corrigia IſId. 1312.7
corripere, contorquere N 628.24
comprehendere N 628.22
excutere N 628.25
corruptela V.G 1331.38
corruptio V.G *ibid.*
corruptum iudicium V. G 1362. 48
cortes quid N 530.42
cortex N 597.4. IſI.1.42.3
cortina V 52.60
cortina IſId. 1304 35
cortumio V 48.2
corus IſI. 1234.4
corui IſI. 1128.47
coriatus V 24.35
coruus ſiue corax IſI 1136.59,1436 43
coryli V.G 1365.12
cos. vnde IſI 1210.15
coſſi F.P 274.1
coſſim N 505 59
coſta IſI. 1097.17
coſta quid IſI. 1098.37
coſtum, radix herba IſId. 1252. 60
cotopita IſI. 1074.10
cotilia lacus F.P 274.4
cotula IſI. 1132.21
coturni IſI. 1310.41. *&* 48
coturnices IſId. 1138.60
coturnium F. P 274.6
cous IſI. 1188.41
couum V 23.13
coxendica N 536.42
crabrones IſI. 1140.39. *&* 47
crapula IſI. 1303.4
cracentes F.P 274.9
cras IſI. 539.28
craſſari V.G 1351.15
craſſum pro hebeti N 532.32
craſſus IſI. 1072.3
cratera IſId. 1318.51
cratera N 792.41
crateres N 792.42
craticulum F.P 274.11
craterra N 794.22
creator IſId. 990.28
creatores IſI. 1053.57
crebriſuro F.P 274.12
crebritudo N 531.28
crudere V.G 1333.24.N 640.18. V.G 1353. (. *fidei committere* N 640. 21. *ſeruandum commendare* N 649.24
creduas F.P 274.14
crementum IſI. 1053.57
crementum quid IſId. 1050.35
crepare, incantare N 629.42 *ſonare* N 629. 24. *queri vel dolere* N 629.38 *frangi* N 629. 44. *ferire* N 629.45
crepera res N 490.5
crepera iuuentus N 490.15
crepera V 31.35
creperum F.P 274.16
creparum bellum N 450.8
crepida IſId. 1310.29
crepidines F.P 274.18
crepido IſI. 1262.55
crepitulum F.P 274.19
crepes F.P 274 21
crepuſci V 31.32
crepuſculum V 31.30. *&* 31.34. *&* 35.31.N 490.6.IſI.939.58
creſcere N 708.51
creta IſI. 1207.25. *&* 1168.16
creta inſula Graciæ IſI. 1175.42
creta argentaria IſI. 1207.30
creta cimolia IſId. 1207.26
creta quæque nominata Macaroneſum IſId. 1175.44
creterre F.P 274.26
cretici 1434.35
creticus 1435.26
creticus labyrinthus IſI. 1193.46
cretio IſId. 929.54. *&* 52
creui F. P 274.28
cribum N 533.41.IſI 1320.31
crines F.P 274.34. N 596. 43
crimen IſId. 933 8
criminat N 749.13
crines, cuius propriè & vnde dicti ſunt IſI. 1092.15
criſend.ta vaſa IſId. 1318.15
criſpi 1439 55
criſpinus 1439.07
criticus dies quid IſI. 921.51
crocatio F. P 274.36
crocinus rufus IſId. 1208.39
crocire N 740.17
crocitum N 508.39
crocodilus V 15.2. IſI. 1129.3
crocomagna IſId. 1253.22
crocota N 795.8
crocotilum F.P 274.37
crocotinum F.P 274.39
crocus IſI. 1305 42
crocum N 597.25
cruciarius IſI. 1071.33
crucium F. P 274.40
crudele N 485.11
crudelis IſI. 1071.29
crudum IſI.1314.9. *vinum* IſI.1316. 34.V.G 1376.10
crumina F. P 274.42
crura quid dicta IſId. 1098 54. V.G 1333 7
cruſculum F.P 274.45
cruſta V.G 1365.23
cruſta IſI. 1293.12
cruſtaria F.P 274.46
cruſtati parietes IſI. 1293.13
cruſtula IſId. 1213.55. *&* 58
cruſtum V.G 1365.25
cruſtumia IſI.1244 46. *&* 1249. 32
cruſtumina tribus F.P 274.48
crux V 81.37.N 194.42. IſId.936 33 835.13
cryphia IſI. 1220.3
cryſtallus IſId. 1185.6
cteſiphon IſI. 274.50
cuba F.P 274.53
cubans F.P 1195.29
cubile IſI. *cubicularius, cubicularis* V.G 1360.55 *cubiculum* IſI. 1195.27
cubitalis luſus IſI. 1284.20
cubitus N 597. 60. IſId.1095.16
cubus IſI. 894.28
cuculus V 14.36
cucula IſI. 1303.6
cucumeres V 18.54.IſI.1261.52
cucurbitularis herba IſI.1259.22
cudere IſId. 1290.1
cuia pro cuius N 519.51
cuias, vnde N 536.22
cuiatis N 724.17
cuicui, cuicunque V 1378.52
cuius N 724.17. *cuiatis* V.G 1337 15
cuiuſmodi lingua Deus locutus IſI.1035.8.
culcita V 27. 59. F. P 274. 55.N 532.12.N 790.37
culcitra IſI. 1304.14
culeſt N 596.39
culeus IſI. 936.13
culex IſI. 1142.1
culigna F. P 274.56
culina F.P 274.60.N 514.15
Culiola F.P 275
Cu'leus N 595.58.P L.806 26
Culmi V 7.54
Culmina IſId. 1199.52
Culmus V.G 1365.10.IſI.1237.58
Cu'pa V.G 1359 16
Culpatio V.G 1334 49
Culter & cultellus N 594.45
Cultio N 759 26
Culticula F.P 275.5
Cultura agrorum IſI. 1235 40
Cultura agri ciuis IſI. 1236.8
Cultus IſId. 1299.2
Cum imperio eſſe F.P 275.18.V. G 1372.53
Cum populo agere F.P 275.20
Cum poteſtate eſſe F.P 275.22. V.G 1372.55
Cumalter F.P 275.7
Cumarilla N 793.35
Cumera F.P 275.10
Cumerum F.P 275.15
Cumani N 597.48
Cunabula IſI. 1322.50
Cunctator 145.52
Cunctant N 748.37
Cuncti V.G 1334.27.F.P 275. 24
Cuneus quid IſI. 1049.52
Cuniculum F.P 275.27
Cuniculi, genus agreſtium animalium IſI. 1112.33
Cunire F.P 275.52
Cupa N 291.31
Cupa N 530.52.IſI.1319.39
Cupes & cupedia F.P 275.33.V. G 1372.37
Cupi IſI. 1319.39
Cupiditas & cupido V.G 1341.5 N 729.50
Cupido N 721.2. *&* 9.22.N 729 50.IſI.1039.2.V.G 1355.38
cupidus IſI. 1071.6
Cupienter N 534.60
Cupiret pro cuperet N 769.43
Cupla IſId. 1196.58
Cupedia N 531.42
Cupreſſi F.P 271.39
Cupreſſus N 594.53
Cur V.G 1327
Cura, curatio, curatura V.G 1356.39.F.P 275.44.V.G 1360. V.G 1353.23
Curator IſI. 1071.46
Curatores F.P 275.45
Curatum, cum delectu apparatum N 639.50. *natum* N 630. 48
Curatura & curatio N 762.3
Curia V 37.47
Curia vnde dicta N 315.7
Curia calabra V. 5.46.F.P 275. 48.IſI.1191.4.V.G 1372.41
Curia hoſtilia V 26.2
Curia veteres V 26.1. *&* 25.60
Curiales F.P 275.60.IſI.1051.46 V.G 1371.47
Curiales flamines F.P 276.2
Curiales menſa F.P *ibid.*
Curiata F.P 276.4 *V.G* 1372.45
Curij fana F.P 276.5
Curio N 532.10.1439.7
Curionem agnum pro macro F. P 276.7
Curiones V 15.50
Curioſè & ſuſpiciter circum adſpicere N 688.7
Curiones V 37.60
Curionia ſacra F.P 276
Curionium as F.P 277.10
Curis eſt Sabine haſta F.P 276. 12
Curitim Iunonem appellabant F.P 276.17
Curricula quid dicuntur IſI. 941 59
Curriculo, pro curſim F.P 276. 19
Curriculum N 596 35
Curriculus à curru N 633 37. *curſus* N 633.39
Currus IſI. 1277.41
Curſatio V. G 1359.26
Curſor 1436.3
Curſus ſum V 69.34
Curſus volatus N 626. 39. N 626.37.N 596.29. *nauigatio* N 626.42.IſI. 1274.52
Currij locus F.P 296.22
Curules F.P 276.25
Curules magiſtratus V. G 1372. 48
Curules equi V.G 1372.48
Curſus IſI. 1270.49
Curſilirem pro ignauo F.P 276. 27
Cuſtodela antiqui F.P 276.28
Cuſtodire, tueri N 703.18
Cuſtoditio F.P 276.30
Cutis F.P 276.31.IſI. 1026.28
Cyanea IſI. 1218 4
Cyathi IſI. 1318.60
Cyathi pondus IſI. 1232.17
Cybele F.P 276 33
Cybium V 14.50. *F.P* 276 37
Cyclades IſI. 1168.16
Cyclades inſula IſI. 1176. 13
Cyclades aurea IſI. 1306.49
Cyclaminos IſI. 1259.30
Cyclus cur vocatur? IſI. 964.2
Cyclopes IſI. 1107.23
Cydnus IſI. 1157.40
Cygnus vnde dictus IſI. 1134. 38
Cylibathum V 21.86
Cyllenius F.P 276.42
Cyma N 594.34
Cymba N 786.41.IſI.1186 43
Cymbala & acitabula IſI.899. 39
Cymbaliſſare N 534.46
Cymbia N 792.36.IſI.1319.1
Cymbium F.P 276.51
Cynici vnde nuncupati IſI. 1017.2
Cyniphes IſI 1142.4
Cynocephali IſI. 1119.48
Cynocephali IſI. 1107.19
Cynomologus IſI. 1135.11
Cynthius Apollo F.P 276. 55
Cyparisſa F.P. 246.54
Cyparisſia F. P 276.57
Cypreſſus IſI. 1246.51
cypria IſI. 1294 46
cypria Venus F.P 276.59
Cyprio boui merenda F. P 277.3
cyprinum vnguentum IſId. 939
cyprinum ar IſI. 1226.7
cyprus IſI. 1175 37
cyrene ciuitas IſI. 1190.51
cyrnea N 793.18
cytherea F. P. 277.11

Universidad de Deusto
Biblioteca

D

DA dic N 642.33
Daci Gothorum soboles Is. 104.58
Dacia Is. 1167.31
Dacrymas, pro lacrymas F.P 277.16
Dactyli is. 1240.8
Dactylus is. 830.21
Dadalus is. 1311
Dadala à varietate rerum F.P 277.20
Damones vnde dicti is. 1024. 16
Dagnades auium genus F. P 277.25
Dalila is. 994.33
Dalinum F.P 277.30
Dalmatia is. 1068.14. & 17
Dalmatica vestis is. 1299.28
Dalmatici 1434.35
Damascena mella Is. 1244.26
Damascus Is. 1185.35
Damium F. P 277.35
Damnare, damno afficere N 643 11. *exheredare N* 641.13. *necessitate constringi N* 641. 18. *morti dare N* 641.20
Damnatus Is. 1073 32. V.G 1378 44
Damnum V 28.59. Is. 934.51. V.G 1332.5. & 1376.16 & 1354 16
Damula is. 1112.27
Danai vnde is. 1040.29
Daniel is. 951.18. & 954.2. & 998.21
Danista F.P 277.40
Danubius is. 1158 26
Danunt F. P 277.41. N 538. 36
Dapalis cœna N 537.16
Dapes N 743.48. is. 1312. V.G 1366.8
Daps apud antiquos F. P 277. 42
Dapsile N 773.46
Dare, facere N 642.27
Dare marito N 677.27. *exhibere* N 642. 23. *adscribere* N 642.41. *ostendere* N 642. 44. *petere* N 642.46. V. G 1354. 18
Dardania Is. 1166.21. Isid. 1188. 44
Dasi F. P 277.49
Δασὺν Isid. 833.38
Dat V.G 1335.18
Datatim N 538.3
Datiuus Is. 825.35
Datum accipere N 701.18
Daucus Is. 1258.11
Dauid Is. 995.1
Daunia F.P 277.50
Deactio F.P 277.53
Deamare N 538.44
Dearticulatum N 518.32
Deartuare N 537.30
Debacchari V.G 1380.26
Debilis Is. 1072 51
Debiliter N 539.13
Debilo N 537.46
Debitum N 599. 11. N 684.60. & 704.1
Deblacterare F.P 277.56
Deblatterare N 537.56
Debora Is. 994.19
De Cato 1431.26
Decalicatum F.P 277.56
Decem Sibyllæ Is. 1019.35
Decemuiri Is. 92.4
Decem vnde dictum is. 887.53
December Is. 941.18
Decernina dicuntur F.P 277 57
Decernere, dicere N 646.45 *definire* N 646.36. *certare* N 646. 47. *constituere* N 646. 36
Decens Is. 1072.42. V. G 1334 40
Decerpere N 712.19
Decidere V.G 1532 30
Decidua N 540.13
Decij 1427.22
Decima F. P 277.59
Decima Sibylla, Tiburtina Is. 1019 58
Decimij 1427.23. & 1425.8
Decimus 1405.42
Decipere N 714.59
Decl.natio V 195.501
Declinationum genera V. 63. 37
Decolor Is. 1072.53
Decollare N 538.48
Decor N 597. 55. V. G 1327. & 1334.42
Decorum V.G 1327
Decorus Is. 1072.41
Decotes F.P 277.60
Decrepitus F.P 278.1
Decrepiti senes N 490 7
Decrepitus senex N 490. 19. Is. 1075.5
Decultarunt F.P 278.6
Decumana F.P 278.11
Decumanus F. P 278. 11. Is. 1204.5
Decures F.P 278.14
Decuriones V 16.54. F.P 278.15. N 777.19. Is. 1051.45
Decursus Is. 1156.7
Decus, dignitas N 684. 55. V.G 1327. & 1334.3
Decussis V 28.20
Dedere N 708.42. V.G 1353.41. & 1354.18
Dedecorari V.G 1359 15
Dedicare, dicere N 643.24. V.G 1329.55
Dedicatio quid Is. 921.56
Dedita F.P 278.17
Deditiꝝ qui sunt Is. 1053.19
Deditio quid sit Is. 1053.20
Dedo, dedim. duint V.G 1379. 28
Deducere, transuertere à vero N 648.34. *vocare* N 648.29. *trahere* N 648.36. *mouere* N 648 37 *depranare* N 648.18. N 695.29. V.G 1332.36
Deduci V.G 1349.37
Deduco, diduco V. G 1352.51. & 1366.1
Deductiua pronomina Is. 826. 33
Deductum molle N 648.45. *suaue* N 648.45 *delectatione ductus* N 648 47 *suppressum* N 648. 51. *diminutum* N 1648. 51
Defatigare N 700.32
Defectio & dissolutio N 676. 25
Defendere, vindicare N 641.45 *depellere* N 941. 45. *tueri* N 641.47
Deferre, abducere N 648.54. *asferre* N 648 55 *celatum prodere* N 648.57. Is. 1072.50 1358
Deficit V.G
Definitio, vide Diffinitio.
Defloccare N 487.20
Defluere N 673 34
Defœcatus N 740.2
Deformitatum F.P 278.18
Defrensa F.P 278.10
Defrudare N 500.31
Defrui dicebant antiqui F. P 278 21
Defrutum N 796.17. Is. 1317.3
Defuncti liberati N 647.24
Defunctum consuetudine mortuum N 647.22
defuncti V.G 1349.39
defunctus Is. 1105.29
degener Is. 1073.2
degere, agere N 642.17. *minuere* N

re N. 642.18. F.P 278.23. *detrahere* N 642. 21
Degrumari ferrum N 518. 43
degulasse N 538. 51
degulator Isid. 1073. 33
degunere F.P 278 24
debiscens is. 1023. 14
Dei magni V 11. 48
Dei V 13.3
deiectus N 704. 12
deijcere, elidere N 648. 20. *mittere* N 648. 24. *auertere* N 648. 28. *præcipitare* N 648. 31
deinceps F.P 278. 25
deincipem F.P 278.27
deinde F.P 278.30
Deintegrare N 541.6
Deiugare N 541. 8
Delapidata F.P 278 34
delapidata via Is. 1205 31
Delator, dilator V.G 1352.42 Is. 1073. 20
Delectare N 538.54. N 701.6
delectari N 681 10
delectio V. G 1351.27
Delegare N 539.39
Delenificus PL. 806 13
Deletio N 538.26
delebile N 537 59
Deliberare à libella F.P 278.35
deliberari, dubitare N 644.36 N. 725.48 V G. 1337.57
deliberatiuum genus Isid. 857 42
deliberatum, defunctum N 644 32 *expletũ* N 644. 30 *definitum* N 644. 40
deliberare F.P 178. 57
deliberatum N 528.32
Delibutus Is. 1072. 46
Delica 5391
delica, aperi N 641. 50. *explana* N ibid.
Delicare, pro dedicare F.P 278 38
delicata F.P 278.39
delicatus Is. 1072. 48
Delicere, illicere N 641. 42
Delicia F.P 278.43. N 540 30
delicia Is. 1312
delicium F.P 278. 49
Delictum V.G 1351 26
Deligi V.G 1351.29
Deligit, deligat N 642. 14
delimitus, placatus N. 642.1. *esmente alienatus* N 642 8 *delectatus* N 642. 4
delinire N 673.39
Delinquere F.P 278.47
Deliquium V 58. 49
Deliquum F.P 278.51
Delirare N 492.25
Deliratio V.G 1360.26
Deliritas N 760. 24
delirus Is. 1073.25
Deloricare N 540.50
Delos Is. 1176 27
Delphines Is. 1128. 32
Delubrum F.P 278. 52 Is. 1196 56 V.G 1330.44 V.G 1362. 20
Deluere, diluere V G 1352. 47
Deluit F. P 278.55
Demagis F.P 278.56 N 539.5
Demens Is. 1073. 29 V.G 1374 16
demensum N 780. 16
Deminutus capite F.P. 278.57
Demissum, abiectum N 646.43 *humile* N 546.56 *miserandum* N *ibid.*
Demittere N 704. 41
demittere, desuper mittere N 647. 6
Democritus Is. 1020.12
Demoe F.P 279. 2
demolire M 537.34
demoliri N 680. 33
Demonstratiuum genus Isidor. 858.45
demonstratiua pronomina Isid. 826. 14
demum F.P 279 3
Denarij V 28.40
denarius is. 1251. 4
denaria F.P 279. 6
denasci N 541.11
Denicales F.P 279.10
denominatiua & deriuatiua is. 876. 15
densum V 20.23
densus N 705.55
dentale is. 1324. 41
dentarparga N 539 58
dentati 1440.14
dentatus 1410. 14
dentes N 744.16. is. 1094.10
dentes præcisores isid. 1094.12
dentes canini isid. 1094. 13
dentes colomelli quid dicuntur isid. 1094.20
dentes molares is. 1094. 21
dentrix is. 1129.22
Denunciari V.G 1349.40
denunciatio V.G 1351.10
deorata F.P 279. 13
Deorum consentium V 71 10
depeculasse re N 538.28
depeculatus F.P. 279.14
deperire F.P 279. 16
Depesta V 21. 42
depexum N 487. 24
depilari dictum rarefacti N 503 39
deplorabundus pro deplorans N 770. 58
depolitum F.P 279 17
deponens genus is. 827.47
deponere, ponere N 642.50 *commendare* N 642. 55 *alienare* N 642. 0 *desperare* N 643.2 N 691.19 is. 931.60
deponi V.G 1363. 23
Depontani F. 279.19
deportare V.G 1340.43 *V.G* 1362 37
deportatus isid. 936.15
depositi N 643.3
depositum isid. 911.58
deprecari N 700.48. *V.G* 1352.35
deprecatio is. 860.35
depreciatus isid. 1073.10
deprecor, amolior N 649.21 *depello* N 649.21 *propulso* 649 21
deprehensa F. P 279.21
depubes porcus F.P 279.20
depunere F. P 279.26
despectus N 597. 60
depsere N 529. 42
derectus, directus V.G 1352. 53
derelinquere N 717.6
derepente N 775.50
deridet V.G 1358.29
dies F.P 279. 29
derivatiua nomina is. 824. 7
derogare propriè F.P 279. 31
descobinati N 539.53
describere V. G 1346.57
deserta quid vocantur isidor. 1181.49
deserit V.G 1338.1
desertio N 718.50
desertores qui vocantur isidor. 1048.25
desiderare F.P. 279.34 *V.G* 1319 19
desidiosus is. 1073.22
desiduo PL 805.20
designare N 537.52
desinere N 692. 43
despiens isid. 1073.31
destuare F.P 279.36
desperatus isid. 1072.53
despicatus V.G 1380.27
despicere, pro nihilo habere N 648 7 *desuper adspicere* N 648.15 N 705.9 N 739.41 *V.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G1341.1
despicere & desquirere V. G 1355.30
despiciens If. 1073.15.V.G 1366. 2
Despicio V 43.24
Despondere V.G 1353.56 V 1338 21
despondisse V 41. 33
despretus F. P 279.37
desquamat N 537.24
destinare, parare N 649.1 emere N 649. 1
Destitui desolari N 643.19 statui N 643.20
destrictus V.G 1363.11
desubito N 775. 25
desubulare N 540.2
desueui illum N 537.11
desultores If. 1278.34
Deteria F.P 279. 8
deterior V. G 1369.19
deterius N 727.12.V.G 1338.59
detestabile N 709. 4
detinere N 685.39
detrahere, tollere N 647.54 derogare N 647.52 extrahere N 648. 4
detractare F.P 279.39
detrimentum V 29.2 V.G 1332.6 V.G 1376.17 V.G 1364 8
detudes F.P 279.40
deturbare N 540.57
deuersus F. P 279.41
Deuia quid sunt If. 1181.52
deuitare F.P 279. 42
Deum consentum V 71. 10
deuorari N 739.52
deuorare N 539.7
deuotum N 743.40
Deux V 28. 37
Deunx V.G 1347.46
Deus dictus est F.P 279.43. & 982 11
Deus Tiberinus V 9.3
Deus & homo If. 982.14
Deuteronomiũ If. 950. & 952.15
Dextans F. P 219.50 V. 28.37
Dextra vnde vocatur if. 1095 34
dextralis quid if. 1297.43
Dextima pro dextra N.537.6
Dextimum F. P 279.52
Dextrabus N. 762.1
Dextrarum F. P 279.54
Dextera quid If. 1308.18
Dextrum dextera partis N 64°. 16. propitium N. 649.18. felix. N 649.18
Diabathra F.P 279.56.V 53.32
Diabolus quid Hebraicè dicitur If. 1024.31
Diadema If. 1307.16
Diadematus 1436.35
Diacodion If. 921.33.
Dialectica If. 819. & 871 38
Dialecticus syllogismus If. 878. 24
Dialis flamen V. 15.57
Dialogus If. 958. 21
Dialyton If. 846.57
diaresis If. 844.59
Diata If. 920.56 & 61
diamoron If. 921.32
Diana If. 1028.2
Dianatheton If. 894.22
Dianius F.P 297.57
Diaphonia If. 897.4
Diapsalma If. 970.45 & 49.52
Diarrhea if. 928.60
Diasthema if. 897.7
diastole Isid. 833.32
Diasyrmos If. 872 2
Dibalare V 58.22
Dica V.G 1379.22
Dicare, consecrare N 647. 42. constituere N 647.42 tradere N 517.44. iudicare N 647. 48
Dicassit F.P 279.58
Dice pro die F.P 279.59
dicearchia vocabatur F.P 279. 60
Dicebo pro dicam N 759.26
Dicendei V 67.16
Dicendi peritus if. 857.24
Dicere, constituere N 643.29. denunciare N 643. 31 dicare N 643 35. destinare N 643. 37. promittere N 643. 40 V.G 132. 42 dare N 643. 54 iudicans N 643.33
dici mos erat Romanis F.P 280.3
dici de subiecto if. 877.12
dici in subiecto, quid If. 877.13
dicis immò, & dicis caussa V.40 9
dico V 39.5
dicta V 40.6 N 731.7
dictata dictator V 40.7.
dictamnum If. 1255.10
dictator V 15.38
dictatores If. 1046.11
dicteria N 540.42
dictynna F.P 280.7
diduco V.G 1366.1
die quarto N 732.19
die quarta N 752.20.V.G 1343. 7
die quarto V.G 1343.46
diem V.G 1380.24.
dies V 31.17
dies rectum F.P 280.10
dies If. 937.25
dies quid If. 906.21
dies vnde nominati If. 9 9.5
dies diecula V.G 1362.5 & 52
dies Agonales V 32.38
dies ater V 35 19
dies Februatus V 32 45
dies caniculares If. 910 0
dies comitiales V 35.22
dies dictus F.P 280.12
dies Fasti V 35.20
dies Halcyonij V 56.44
dies fortis fortuna V 35.14
dies legitimus If. 937.26
dies Nefasti V 35.26
dies populi Fugax V 33.38
dies Palmarum If. 969.5
dies quando Rex comitiauit fas V 35.41
dies quando stercus delatum fas V 35.45
dies Septimontium V 34.42
dies vestalia V 31.30
dies abusiuè quid If. 937.31
dies cl. fœminino gen. N 778.29
dies & dius & diuus V 13.4
diespiter V 13.11
diespiter vel ditis pater If. 1026. 47
diespitris V 87.11
dies If. 897.9
differe N 538. 32
differentia F.P 280.16
differre N 690.6
Differre, distare & 946. 15 diuulgare N 645.58 spatium temperis dare N 645.56 diffamare N 645.58 in ordinem ponere N 645.13 diuidere N 646 4.
Differentia If. 841. 56 & 875.10 & 31
Differita N 577.43
Difficile N 714.25
Diffidere scindere N 646.4
diffinitio κατ' ἀντίλεξιν If. 881.37
κατ' διαφοράν if. 881.49
κατ' μεταφοράν If. 881.48
κατ' ἀφαίρεσιν τοῦ ἑκατέρου. If. 881.58
κατ' ὑποτύπωσιν If. 882.6
κατ' ἔλλειψιν πλήρεις ὁμοίως ἐλλείπεις If. 882 11
κατ' ἀναλογίαν. If. 882.16
κατ' ὑπαγωγὴν if. 882.22
κατ' ἀόριστον If. 882. 26

ὑπὸ ὁροδεκὰ If. 882.26
ὑπὸ τὸν ὅρον If. 882.33
Diffinitio if. 880.42
Diffinitio legatis if. 860.50
Diffinitiuus Status If. 860.4
Digitus If. 1095 44 & 1204.9
Digladiari N 519.55
Dignari N 644.8
Dignatus N 643.57
Dignaui N 749.16
Dignet N 539.10
Dignitas N 976.19 & 729.13 V.G 1340.35 & 1347.47
Dignoranti F.P 1280.20
Dij V G 1356.10 & 16
Dij diutini N 540.38
Dij manes N 520.54
Dij ambus 1830.37
Dijunctiũ Analogiæ genus 101.9
Dilaniare F.P 280.12
Dilator if. 1073.11
Dilectus militum F.P 280.25
Dilectus if. 1072 44
Dimus & diespiter V 13.2
Diligere N 649.11 & 721.17 V.G 1335.49
Diligi V G 1351.28
Diligit, diuidit N 949.12
Diligentia V.G 1333.6
Dilutulum if. 940.14
Diluuium N 599.14
Diluuium vnde dictũ if. 1159.8
Dimidiatum dimidium V.G 1346.41
Diminuti numeri If. 889.49
Diminutiua nomina If. 824.9
Dimittere, permittere N 647.1 in potestatem dare N 647.1 derelinquere N 547.3 & 705 4 dare N 647
Dina If. 993.31
Diobelares V 541.5 F.P 280.17 PL.804.58
Dimittere mittere N 647.14
Diomedes F.P 280.29
Diomedia aues if. 1135.44
Diomedis campi F.P 280.32
Dionysia if. 1219.23
Dionysius lapis fusilis if. 1211.39
Dioscoria if. 1187.48
Diox F.P 280.34
Diple If. 815.23 & 28.2.37
Diple supernè oblata If. 835.49
Diplois If. 1302.42
Dipondium if. 1230.29
Dipsus genus aspidis If. 1122.54
Dipsas serpens If. 1124.30
Diphthonga syllaba If. 819.33
Diptota if. 815.48
Directus if. 1072.44
Dirigere F.P 280.35 N 715.5
Dirigit N 715.54
Dirissimum N 540.35
Diritas N 540 33
Diruere N 699 19
Dirum N 500.3
Dirunciunt F.P 280 37
Dirus F.P 280.38.if.1073.11
Dirutum are militem F.P 280 39
Disedere N 539.37 V.G 1355 45
Discere, ignotam rem meditando N 647.16 tentare N 647.19 V.G
Discernere N 713.37
Discerniculum V 22.24
Discerniculum acus N 503.7 & 644.50
Disciplina & discere V 40.15
Disciplina if 8:7 V.G 1334.35
Disciplinosas N 744.49
Discipulus if. 1071.35
Discorditas N 536.23
Discrepuit N 754.38
Discretus numerus If. 892.8
Discrimen N 644.42 periculum N 644.47 certamen N 645.2 inter animam & animum if. 1090.12 V.G 1354.5
Discriminalia quid dicuntur if. 1092.17 & 1307.40
Discus if. 1318.18
discrè N 771.9
Discrtim F.P 280.43 N 771.12
Discrtiones F.P 280 44
Discrtus V 40.29 if. 1071.31 discrtius V.G 1352.41
Discrtere N 700.37
Discunctiuæ coniunctiones if. 828 26
Dispalare N 540.46
Dispares numeri if. 893.14
Dispendium V 30.22 V.G 1332.4
Dispennere N 488.26
Dispensator V 30.20
Dispensatores F.P 280.47
Dispensatiua Astronomia Isid. 874.43
Dispergij V.G 1380.8
Dispersio if. 1267.30
Dispersum solutum N 693.60
Dispescere F.P 280.52
Dispondeus if. 830 36
Dispositio if. 1290.41 V.G 1329. 52
Displuuerare N 577 40
Disputare V 40 25
Disputatio & computatio V 40 18
Dissentaneum N 540.10
Dissensio if. 1165.49
Dissentium quid if. 1100 49
Disserit partem V 40.25
Dissimile V 94.39
Dissimulans V.G 1366.4
Dissimulare N 731.32 V.G 1342 22
Dissulcus F.P 280.55
Distinctio N 685.5
Distichon if. 853.58
Distinctio if. 834.19
Distisum F.P 280 57
Distrahere, vendere N 647.26 separare N 947.27 diffundere N 647.35 separare N 647.35 V.G 1332.36
Distrochaus if. 830.7
Diu pro die N 539. 20
Diuaricari N 501.19
Diuellere V.G 1332.37
Diuersi numeri if. 893.14
Diuersitas vestimentorum Isid. 1198.53
Diuersoria vnde dicta N 517.22
Diuersorium if. 1195.31
Diuerticula if. 1106.19
Diues V 17 61 if. 1072.40 V.G 1331.41 & 1376.1
Diui V.G 1366.10. & 15
Diui potes V 11.54
Diuiana V 13.25
Dimidere N 499.28
Diuidia est tadium N 538.10
Dimidia N 541.1
Diuidiam F.P 280.59
Dinidias quid dixerunt PL.805 12
Diuidicula F.P 280.60
Dinidos N 537.37
Dimiduum, dimidium V.G 1357 11
Diuinalis Astronomia if. 874 34
Diuina leges if. 925.27
Diuini qui dicti sunt if. 1021.22
Diuini qui vocantur if. 1018.35
Diuinitus diuinitè V.G 1361.11 & 12
Diuisio separatio N 644.42
Diuisiones Grammaticæ artis if. 813.14
Diuitant N 537 19
Diuitiæ antiquorum if. 1236.7
Diuitior N 540 55
Dium antiqui ex Græco F.P. 1813
Diuortia if. 1206 18
Diuortiũ deflexus de via N 649 30 rerum omnium separatio N 649.27 & 242.13 & 1066 57.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diu tacita dicere N 700.39
diurnare N 540.23
diuturnum N 676.34 N 688.57
diuturnus N 714.53
Diuum V 13.6
diuus Fidius V 13.8
doceo V 40.11
docere, disciplinam vel artem N 649.5 *dicere* N 649.7 *V.G* 1358.53
Docilis If. 1072.33
doctrinalis philosophia If. 1074.3 & 18
doctrina filij qui dicuntur ifid. 1054.53
doctus N 714.24 & 725.25 ifid. 1072.32 *V.G* 1337.54
documenta V 40.17
dogma ifid. 1008.58
dodrans V 28.38
dolabra If. 1297.41
dolare V.G 1356.55
dolani V 92.17
doli vocabulo nunc tantum F.P 281.12
doliola V 26.21 *F.P* 281.16
dolitum N 539.46
dolium N 722.19 If. 1319.39
dolo & colo V 92.17
Dolon If. 1237.51
Dolones If. 1271.19 V.G 1356.54
dolor V.G 1354.47
doloſus If. 1073.17
dolus ifid. 932.20 V.G 1356.52
dominatio N 599.6
dominationes If. 989.60
domini, mulierum amatores N 644.32
dominia N 644.13
dominus N 644.11 & 982.13 & 1072.29 & 1046.54
dominus, maritus N 644.32
dominus conuiuij exhibitor N 644.12
Dominicus dies If. 969.13
domuis pro domus N 760.58
domus N 743.54 & 1164.45
domus vnius familia habitaculum If. 1050.15
Domutio N 537.48
Dona N 781.44 & 971.42 V.G 1366.23
donata V.G 1348.25
donaria If. 1197.45
donarium V.G 1331.20
donatio If. 930.30
donatio directa If. 930.41
donatio vſufructuaria If. 930.39
donatiua F.P 281.22
Donatiſta If. 1014.1
Donum V 28.55 V.G. 1331.19. V.G 1348.1 *Deo* If. 971.46. & 971.50
Dor, vrbs quòdam potentiſſima If. 1185.53
Dorcius 1426.51
Dori If. 1040.57
dormitio N 540.6
dorſa N 716.58
dorſum dictum F.P 281.28 *N* 597.51 & 742.49 & 1097.27
dos V 28.53
doſinus color If. 1115.38
Δόσων 1429.36
dotatus N 737.34
Dyuanna If. 922.2
Dracana If. 1137.47
Draco ifid 1121.55
Draco marinus If. 1130.31
dracones dicti F.P 281.32 V.G 1364.52
draconum ſigna If. 1267.56
dracontea 1255.46
draconites If. 1221.39
dragma If. 1231.2
dramaticus character If. 1019.19
dromeda genus camelorum ifid. 1113.28
droſelytus If. 1219.56
Druſus 1435.54
Dryades V.G 1368.27
Dryades quid If. 1032.3
duæ Æthiopiæ If. 1173.22
duæ Epiphaniæ If. 968.40
duæ Germaniæ If. 1167.45
duæ Hiſpaniæ If. 1171.16
dubemus F.P 281.39
dubitat F.P 281.41
dubitatim N 539.26
dubium V.G 1332.23
dubius If. 1073.19
ducenti, vnde If. 887.60
ducere, pati N 645.10 & 645.24 V.G 1357 V.G 1358.31 *demittere N* 645.51 *deſcendere N ibidem exercere N* 645.12 *excitare N* 645.15 *erigere N* 645.25 *exiſtimare N* 645.26 *fabricare N* 645.40 *gerere N* 645.53 *illicere N* 645.20 *inducere N* 645.20 *iudicare N* 645.26 *nudare N* 645.12 *pertreclare N* 545.36 *ſeruare N* 645.48 *trahere N* 645.42 *voluere N* 645.36
duci, aduocari N 645.5 *delectari* N 645.5 *deduci* V.G 1356.37
duco cum pro puto ponimus F.P 281.42
ductile as If. 1227.41
duellona V 14.4
duellum F.P 281.44
duicenſus F.P 281.48
duidens F.P 281.50
duige V 68.45
duini V 68.43
duis duas habet ſignific. F.P 281.51
dulce N 673.54
dulcia quid If. 1313.55
dulcitas, dulcitudo N 538.15
dumoſa F.P 281.55
dumecta F.P 271.53
duobus generibus deletur exercitus If. 1267.25
duobus modis imponitur vocabulum V 102.33
duo cancrorum genera If. 1131.40
duo comicorum genera If. 1028.52
duodecim Prophetarum If. 951.10
duodecimo N 540.16
duodeuigenti F.P 281.56
duo Fluminum genera If. 1155
duo genera analogiæ V 79.57
duo genera diuinationis If. 1021.25
duo genera auſpiciorum If. 1021.45
duo martyrij genera ifid. 1003.53
duo muſtelarum genera If. 1120.43
duonum F.P 281.57
duo validiſſima vitæ humanæ alimenta If. 1149.47
duplabis F.P 281.58
duplex homo If. 1089.28
duplicarij V 16.49
dupliciter malum If. 934.31
duplionem antiqui F.P 281.60
dupondius V 28.13
dura vox If. 877.31
duracenum malum If. 1243.59
duracina vua If. 1240.6
durat N 702.31
duriter pro durè N 772.38
durè V.G 1353.47
duritudo N 540.27
durum, immite N 646.31 *patiens* 646.27 *perſeuerans* 646.27 *ſolidum* 646.22
durus N 699.36 & 703.51 *nocens* 646.24
duſii, qui nuncupantur If. 1032.52

Duſmoſo in loco F.P 282.2
Duumuirales If. 1051.53
Dux If. 1047.23
Dux aut ductor V 40.14
Dyſenteria If. 919.1

E

Eamus F.P 282.7
Eapſe F.P 282.8
Ebenus If. 1247.9
Ebionitæ If. 1013.1
Ebolus, inſula If. 1179.3
Eboreum, eboratum & eburnum V.G 1360.40
Ebriolare N 544.44
Ebrius N 738.26
Ebrius & ebrioſus V.G 1344.17
Ebron If. 1186.29
Ebullire N 497.47
Ebur vnde If. 1214.35
Eburnus 1440.49
Eccere F.P 282.9
Eccleſia If. 1007.36
Eccleſiaſtes If. 951.17
Eccleſiaſticus If. 951.32
Eccleſiaſtes If. 953.26
Echeneis If. 1130.7
Echinus V 14.58
Echites If. 1222.55
Eclypſis If. 844.10 & 845.6 *Luna* 907.53 *Solis* 907.44
Ectaſis If. 844.5 & 1000.12
Eculeus If. 935.32
Edeatre F.P 282.12
Edecimata F.P 282.14
Edepol V.G 1358.49
Ederam F.P 282.15
Edere N 690.15
Edeſius lapis If. 1213.13
Edicere V.G 1559.54
Edim pro edam N 769.49
Ediſſa, ciuitas If. 1185.21 & 34
Edolare N 735.42
Edom If. 993.19
Edon If. 993.24
Edones & Phagones N 510.edor *vnde nominatum* If. 1237.20
Educare N 721.34 & 736.25 V.G 1335.58
ducere, erigere N 654.6 *exuere* 654.8 *educare* 654.10. 736.25 *educare V.G* 1346.1
Eduleare N 543.53
Edulium PL. 805.27
Eduſa N 544.58
Effafilatum F.P 382.10
Effari templa V 38.40
Effata F.P 281.23 *V* 38.38 F.P 282.25
Effecta argumenta If. 883.8
Efferatus If. 1074.21
Efferre, ſubdere N 633.31 *proferre* 653.33 *oſtendere* 653.39 *erigere N* 653.40 N *leuare* 653.40
Efferre, edere N 653.45 *prouehere* N 653.45 *extollere* N 653.49
Efferri V.G 1354.1
Efferre V.G 1351.42
Efficax If. 1073.46
Efficere V.G 1353.24
Effici V.G 1355.10
Effigia N 761.39
Effictum N 542.44
Efnes If. 1010.30
Effœta If. 1074.29
Effractor If. 1074.19
Effrenatus If. 1074.23
Effundi N 699.10
Effutire N 542.12
Egens F.P 282.25 If. 1074.4
Egeriæ F.P 282.28
Egregius V.G 1372.15
Egretus & adgretus F.P 282.31
Ergaſtulum & ergaſtulus V.G 1345.41
Igurgitem N 541.52
Eho, ehodum V.G 1378.45
Eho V.G 1350.6 & 8
Electus, excluſus N 655.27
Eiete If. 978.20
Eiuratio F.P 282.34
E Latinum If. 1234.22
El, quid? 917.23
Elatus N 705.18
Elacatena F.P 282.36
Elaudare F.P 282.38
Elbola vua If. 1240.42
Elbum If. 1240.45 & 1305.39
Elea zar If. 994.6
Electebra F.P 282.39
Electabo F.P 282.41
Electria If. 1220.54
Electrum naturale If. 1230.7 & 1219.56
Electuarium If. 921.36
Elegans N 675.39 N 746.5
Elegiacum carmen If. 853.7
Elephantia If. 1125.9
Elephantiaſis ifid. 919.59
Elephas If. 1137.56
Eleuare V.G 1348.28
Eleuis N 542.18
Elleborum If. 1254.39
Eli If. 994.44
Eliachim If. 995.39
Elices F.P 282.42
Elidere, excludere N 650.10 *occidere* N 650.15 *ſuffocare* N 650.15 *collidere* N 650.17 *deiicere* N 650.21
Eligere N 687.5
Eligere, defatigare N 655.42 N 655.41 & 692.7 & 708.29 & 734.19
Eliminare N 504.55 *exire* 650.40 *excludere* 650.50
Elinguatus V.G 1313.40
Elinguem F.P 282.44
Elinguis V.G 1333.39
Elion If. 978.14
Elizabeth If. 1003.9
Elixa F.P 282.45
Elixum V 16.48 N 510.16 & 518 If. 1314.15 V.G 1376.12
Eloe If. 977.29
Eloi quid? If. 977.28
Elogium PL. 806.30
Eloquens V 39.19 If. 1073.38 V.G 1376.14
Eloquentia V.G 1333.45
Eloqui ac reloqui V 39.17 *V.G* 1351.38
Eloquium V.G 1333.45
Elucere V.P 1349.38
Elucifacere N 543.49
Eluctaui N 748.11
Elucum ſignificat F.P 282.46
Eluidiani If. 1014.32
Elumbem F.P 282.51
Eluuies N 542.21
Eluuio corruptus N 542.53
Em, pro eum F.P 282.52
Eman If. 999.59
Emancipati F.P 282.51
Emancipatio If. 1054.59
Emancupatus N 543.1
Emanuel If. 982.5
Emboliſmus If. 967.17
Emem, eundem F.P 282.57
Emere F.P 282.58
Emeritæ, ciuitas Iſid. 1290.18
Emeriti, qui dicuntur If. 1048.1
Emicare N 519.49
Emicedium If. 1319.57
Emina If. 1232.25

Universidad de Deusto
Biblioteca

eminus V.G 1379.39
emissis, peculi species If. 1319.
2
emites if. 1212.40
empanada F.P 281.60
empirica haresis unde if. 914
15
emplastrum if. 911.42
emptio If. 930 28
emptiuum F.P 283.1
Emptionis If. 918.19
emungere N 542.9
emungerentur N 715 19
emungi N 503 28
emuscitata F.P 283.2
enasci V G 1379 34
encania If. 969.1
enchiridion if. 922.11
encombomata N 790 50
endoitium F.P 283 3
endoplorato F P 285 4
endoprotinctu F.P 283 7
enectus fame N 683.3
enema if. 921 44
energia If. 870.43
enhydris If. 1123.36
enhydros If. 1220 57
enigma if. 850 39
eniti V.G 1345.24
enixa subingata N 653 29 & 742.24 *partu lenata* N 653 27
enixa fœmina dicuntur N 515
24 *V.G* 1345.27
enixim pro enixe N 544 23
enixus N 713.46
enixum etiámne F.P 283 52
Enoch If. 991.58 if. 1183. 58
enoda N 490.50
enodare N 724.59
enodatus N 492.2
inæquatim diffinitio If. 800
56
enos If. 991.51
enthymema if. 862.37
enthymematis membra If. 862
48
enubro F.P 283.13
enucleate quid dicitur N 516
52
enunciatiua if. 878.9
epacta if. 967.49
epanados if. 869.2
epanaphora If. 846.14
epangelia If. 872.8
epanal. psis if. 846.19 ifid. 870
60
epenthesis If. 844
47
epexim suaicum V 51.48
epeas F.P 283.15

ephebi unde dicti if. 1103
14
ephemeris if. 856.23
ephesus if. 1187.54
ephippium N 545.9
ephod if. 1198.32
ephraim if. 997. 7
ἐπιδέσμου V.G 1366.28
epichirema if. 863.17
epicœnum genus if. 825.20
epicrocum F.P 283.17
epicurei unde dicti if. 1017
11
epigramma if. 853.59
epigri if. 1297.3
epilepsia if. 917.22 &
44
epilimma F.P 283.19
epilemas if. 1218 57
epidromos if. 1287.50
epipora if. 1265.23
epiphania If. 968 33
epirota if. 1040.53
epirus if. 1188.17 if. 1168.14 &
22
episcopatus If. 1004.37
epistilia if. 1200.42 if. 1292
30
epistylium F.P 283.20
epistola if. 959 25 if. 929
54
epi ynalœphe If. 845 2
epodon if. 854.2
ἐπῳδὸν V.G 1366.32 if.
853.52
epithalamia if. 853.36
epithema if. 921.40
epitheta nomina if. 814.45
epitheton If. 843.36
epitimum if. 1253.56
epitriti if. 830.48
epitrope if. 871.32
epytirum V 56.28
epulares F.P 283.27
epuloni F.P 283 22
epulum N 529.38
epula if. 1312. V.G 1366
8
epi cusis if. 646.17
equas pro equo N 543.58
equestre as F.P 283.29
equestres milites dicuntur Ifid.
1048.7
equi unde dicti if. 1113.55
equi habiles if. 1326.23
equi marini if. 1128.28
equila equa N 543.38
equile V 63 15
equiria V 32.56 F.P 283
30

equirine F.P 283.31
equiso pro equite N 543
25
equisones N 737.53
equitare N 544.3
equites singulares if. 1278
36
equitus 1426.52
equito V 62.40
equo vehi F.P 283.34
equor if. 1151.12
equorum tria genera If. 1115
18
equus Martis F P 283.38 if. 838
35
equulei N 541.42.60
era quid, & unde dicta if. 942
57
eraclita if. 1012.49
erectum citiúsquesit F.P 283
41
erebum F.P 283.45
erebus if. 1182.48
erectum N 66.32.702.18
erectus N 699.33
erexit N 715.15
ergasterium if. 1198.17
ergastula if. 1198.19
ergastulum N 735.32
ergastulus N 735.32
ergo cereptum F.P 283.52
ergo positum pro ea causa N 544
18
ericium N 543.45
ericum animal If. 1121.2
eridanus if. 1158.12
erigere N 699.24
erigi N 705.37 & 708 55
1257.17
erigonen if. 1357.50
erinas if. 1234.35
eripit K G 283.60
eritude F.P 1221.53
ermiscion if. 1228.54
erosum ferrum if. 542.1
errabundus N 1378.34
errare V.G 1331.17
erratica V.G 1333.12
erraticus V.G 1333.15
erratio V.G 1333.15
error V.G 1358.15 V.G 1333
13
erralius V.G 1333.12
erratrix V.G 1333.17
error N 599.31 V.G 1333
15
eruca if. 1262.16
vermis frondium if. 1126
54
eruditus if. 1073.40
eruere leuare if. 699.19
eruge-

erugere F.P 284.1
eruum & eruilia F.P 284.4 N
599.43
eruum quid if. 1238 57
erysipelas if. 919.21
& pro esto N 769.31
Esaias if. 911.9
esaias euangelista potius if. 953
43
esau if. 993 15
esca if. 1312
esca, edulia V 43 44
escaria F.P 284 7
escarus Ifid. 1129. 47
esculetum V 25.35
Esdras Ifid. 951.22 if. 997
39
esdit F.P 284.11
esebon ifid. 994 30
esculentum V 43.43 N 545
3
esculus if. 1246.12
esquilina V 11.36
esquilina V 10.34
essentia if. 988.30
esuribo N 754.2
esurigo N 543.42
ethesia if. 1149.10
ethan if. 999.54
ethei if. 1936.52
ethica if. 873.22
ethici Ifid. 916.18 &
22
ethopœia ifid. 865.38 Ifid. 870
40
etymologia If. 841.2
eu V.G 1550.10
eugeneia V. G 1378.50
eua if. 991 31
euadere, liberare N 651 3 *ascendere* 651.13 *apparere* 651 15 *exire* 650.55 *tendere ibidem fieri* 650.60 *praduci* 650.60
euasi if. 103.6.55
euallere N 541.17
euangelicus ordo if. 951.39
euangelium if. 955.35
euannetur N 453.24
euboicum talentum F.P 284
12
Εὐδιήμου 1429.34
eudideon F.P 284.16
euelatum F.P 284.19
euenat pro eueniat N 776.1
euenire V.G 1347.37
euentus N 599.11
Εὐφράτης 1429.34
euerriator F.P 284.21
euerriculum N 502.13
eugium N 544.36

euitare N 509 5
euiresat N 541.15
eunomiani if. 1013.15
eunuchare N 543 34
eunuchus if. 1074.24
euocatio genus militiæ Ifid. 1049
32
euocatur V.G 1379.9
euphonia if. 897.5
euphorbium if. 1254.51
euphrates if. 1156.41
euroaster if. 1148.41
europa V 19.17
europa, tertia pars orbis F.P 284
31 if. 1161.4 & 1167 11
eurus N 511.31 if. 1148
31
euirapelus 1432.44
eutychiani if. 1015.2
exacuere V.G 1332.20
exactum, præteritum N 650.6
transcursum N 650.6
examen F.P 284.42 if. 1230
38
examussim F.P 284.45 N
488.7
exanclare F.P 284.48 N
544.30
exaurire N 650.25 *effundere* N
650.38
exanclari perfici N 650.28. *perperi N* 650.30
exanguis if. 1074.10
exanimatus V.G 1359.29 *V.G*
1354.42
exanimis if. 1074.11
exanimo V.G 1380.14
exanimus V.G 1354.45 & 1359
32
exarare N 711 6
exbolas quassant V 59.11
exbuetes F.P 284.49
excalceatur N 753.35
excandescentia N 542 4
excantare 541.23
excessitas N 758.7
exceptor quid if. 1051.55
exceptum facere N 705.28
excidere, cedere N 655.12 *dissentire* N 655.48 *in obliuionem dare* N 655.14
excidio F.P 284.52
excisi F.P 284.54
excissatum N 544.55
excipere N 705.10 *seiungere* 651
18 *separare* 651.18 *excusare* 651.20 *celare* 651.20 *suscipere* 651.23 *habere* 651 41 *rursum extrahere* 651.35 *captare* 651.43 *manare* 651
41
excipit, opprimit N 651.28 *circũuenit ibid.*
excipuum F.P 284.55
excludere, liberare N 655.44 *ejicere* 655.46 & 681.36 & 683.15
689.60 & 690.7
excoctum V. G 1376.11
exedicare if. 1240.59
exconsules if. 1046.
9
excors N 520.26
excubitores qui dicuntur if. 1048
38
excubiæ, diurnæ if. 1048.41 V.G
1366.36
excudere F.P 284.57
excutiari N 503.41
excutere, commouere N 654 13
emittere 654.16 *deiicere* 654
18 *excludere* 654.18 *eligere*
654.23
exdorsuare N 492.22
exdorsum F. P 284.59
exduta F.P 284.60
exebenus if. 1218 59
exectum, extensum N 655
20
executor if. 1074.20
exedra N 544.11
exemplum facere V.G 1380
33
exequiæ V.G 1367.2
exercere, fatigare N 652.3 *exagitare N* 652.5 *insequi* N 652
8 *solidare* N 652.10 *imperare* N 652.14 *imponere* N 652
14 *in melicrem vsum* N 652
18
exercitent F.P 285.4
exerciti vel exercituis N 757
25
exercitio F.P 285.5
exercitum dicitur fatigatum N
486.33 & 707.26
exercitus V 16.21 F.P 285 9 *PL.*
805.48 if. 1046.44
exercitatus V.G 1346.21
exercere Ifid. 1071 39
exertus if. 1071.38
exfequiantur N 544.8
exesto F.P 585.12
exilius if. 1074.7
exsi purgamentum F.P 285
15
exfundere N 544.48
exfuti F.P 285.16
exgregia F.P 285.17
exhaustum F.P 285
18

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exhaustus if. 1074.9
Exhibere N 694.29
Exhiberi N 542.57
Exigere, verũ perdiscere N 649.31 *excludere* N 649.41 *facere* N 649.53 *vi extorquere* N 649.35 *cogere* N 649.53 *agere* N 649.55 *inquinare* N 649.58 *constituere* N 650.2 *definire* N 650.2
Exigo V.G 1389.1
Exigor N 543.52
Exiguum debitum repetere N 649.50
Exiguum V.G 1331.55
Exiguus if. 1074.5
Exilica causa F.P 285.21
Exiles F.P 285.19
Exilis if. 1074.6
Exilium if. 906.9
Eximium F.P 285.22
Eximius if. 1073.45
Exmanita N 544.27
Exinfulabat F.P 285.26
Exire N 652.53
Exire, evadere N 652.56 *liberari* N 652.56 *euitare* N 652.58 *erumpere* N 652.60 *prohibere* N 653.2
Exira ætas F.P 244.27
Exitiosus if. 1074.20
Exitium V 12.13 F.P 285.29
Exitu simile V 97.32
Exiurare N 543.16
Exocontalibus ifid. 1219.47
Exodium F.P 285.31 N 498.10
Exodus ifid. 952.6 & 650
Exolescere V.G 1347.4
Exoletus F.P 285.33
Exomides F.P 285.72
Exomologesis If. & 30
Exorare V.G 1378.53
Exorator V.G 1358.50
Exorcismus If. 973.57
Exordium N 500.13
Exornare N 543.19
Exornare, fœdare N. 654.38 *ornare* N 654.41
Exornatus If. 1075.43
Exorcista if. 1006.7
Exos quid N. 541.56
Exosus if. 1074.16
Exotica if. 1300.9
Exotica vestu if. ibid.
Exoticum N. 544.41 & 789
Expiare N 674.27 *purefacere* N 693.53 V.G 1350.22
Explenunt F.P 285.47
Explere, implere N 1653.59 *minuere* 654.3
Expleri N 700.20 & 723.11 V.G 1336.42
Expletiua coniunctiones if. 828.31
Explicare, emittere N 654.52 *ostendere* N 654.48 *explanare* N 654.48 *extendere* N 654.52 *exercere* N 654.16 *explorare, exiccare* N 651.60 F.P 285.48
Explorare, intentius obseruare N 651.47 *verum inquirere* N 651.52
Explorator V.G 1373.14
Expolia if. 1267.37
Exponere N 542.23 *extollere* 654.26 *deponere* 654.28 *differre* 654.30 *abicere* 654.33 *dare* 699.53
Exporgere F.P 285.54
Exporrectum N 609.33
Exportare V.G 1349.45
Expositum, subiectum N 654.35
Expostulare V.G 2355.39
Expostulatio V.G 1359.5
Expressa F.P 285.55
Exprimere N 719.27
Expulsim N 542.49
Exta F.P 285.59
Extemplo V 48.59
extensum patens N 694.4 & 695.47
exterebrare N. 518.35
exterior homo if. 1089.29
exterminator If. 1073.58
exterminatum N 498.4
exterminatus if. 1074.2.
extermin.tuit N 544.52
externus F.P 285.60 V.G 1373.9 & 1330.36
exterraneus V.G 1373.10
exterris If. 1075.57
exterritum, expauefactum N 652.30 *accensum* N 652.34 *inflammatum* N 652.34
exterraneus F.P 286.1
extillari V.G 1360.24
extimum F.P 286.5
extinguere prosternere N 701.14 & 731.59 V.G 1342.46 & 51
extispex N 518.57
extispices N 491.25
extollere

extollere, differre N 653.56 & 659.25
extorquere V.G 1358.12
extorris N 490.40
exterris If. 1073.53
extraordinariam If. 877.20
extrahunt N 542.42
extraneus V.G 1373.8 & 1330.37
extrarium F.P 286.7 N 541.58
extrarius V.G 1350.38 & 1373.7
extremum N 711.36
extricabor aliqua N 487.49
extruere N 680.29 V.G 1346.59
extructus N 704.19
extundere N 541.30
exuere, deponere N 655.7
exui, exolus N 655.4 *nudari* 655.6 *liberari* 655.9
exugentes F.P 286.11
exul if. 838.38
exulare If. 1073.52
exules N 485.53
exultat if. 838.39
exultare, gloriari cum iactantia N 651.29
exultatio V.G 1379.28
exuctus If. 1074.14
exuuiæ unde F.P 286.12 N 742.2
exuuiæ, tunicæ serpentum if. 1126.4 & 1267.34
Exechias if. 995.32
Exechiel If. 951.10 & 953.60. & 998.20

F

Faba if. 1238.30
Faba fresa quid dicta if. 1238.38 & 1326.15
Faba syriaca if. 1244.20
Faba duæ species if. 1238.34
Fabam nec tangere F.P 286.14
Faber if. 1209.3
Faber lignarius if. 1289.6
Fabella N 547.55
Fabij 1415.21
Fabiani F.P 286.10
Fabius 1410.48
Fabius Pictor 1410.56
Fabrè P.L. 806.15
Fabrica If. 1289.36
Fabricantur N 750.6
Fabrorum Vulcanus autor ifid. 289.8
Fabula V 38.56 if. 854.29
Fabulinum N 784.46
face V.G 1379.30
facem in nuptiis F.P 586.22
facere V 42.34 N 662.30 & 699.50 V.G 1353.13 & 24
facere rem diuinam N 662.31
facere verba V 42.47
facessire F.P 286.28 *facere* N 658.41 *recedere* N 658.48 V.G 1380.20
facetus if. 1074.34 V.G 1356.47
faciendi & patiendi V 90.23
facies N 512.42 & 724.29
facies vrbe dicta if. 1092.21 V.G 1329.44 & 1337.24
facies cæli if. 904.16
facile N 676.2
facilis if. 1074.47 V.G 1360.6 & 1358.33
facilitas V.G 1331.4 & 1357.47
facinoresus if. 1075.29
facinus factum N 661.29 ifid. 913.10 V.G 1379.20
facitergium ifid. 1304.28
factur pro fit N 769.56
factio & factiosus F.P 286.32 *malorum consensus* N 657.27 *conspiratio* N 657.27 *opulentiam significat* N 657.29 *abundantiam* N 657.30 *nobilitatem* N 657.30 V.G 1373.30
factiosæ V 54.33
factiosus ifid. 1075.26
factum, spectaculum N 702.49
factum quid if. 1226.7
facul antiqui dicebant F.P 286.36 N 546.41
facultas V.G 1331.4
facundi V 38.31
facundus if. 1074.34
facultas F.P 286.40
faciales N 782.48
fameralia Ifid. 1300.45 & 1300.45
fanificia, & fenificia V 57 & 57
fanis N 731.17
festuca V.G 1373.26
fagus If. 1246.12
fagutas V 25.36
fala F.P 286.42 *turres ligneæ* N 548.17
falacer V 52.45
falarica F.P 286.44 N 798.35 If. 1270.26
falcastrum If. 1324.51
falces V 23.22
falces fenaria & adreas V 27.25 N 800.4
falco If. 1158.26
falcones dicuntur F.P 286.46
faleg If. 992.44
faleri F.P 286.49
falernum if. 1716.20
fallaciloquentia N 547.49
fallam pro fallaciam N 545.34
fallax if. 1075.20
fallere N 219.35
falli, falsum, & fallacia V 38.591
falsitas If. 933.27
falsius & falsior F.P 286.50
falsum habuit N 45.54 V.G 1354.51 & 1356.16 & 13
fama & famosi V 38.58
fama à fando F.P 286.52
fama, spes N 658.2 *infamia* N 658.5 *opinio* N 657.59 If. 935.54 V.G 1330.17 & 1370.39
famelicosa terra F.P 286.52
famella F.P 286.55
famiger V 39.42
familia F.P 287.56 if. 1050.11 V.G 1357.29 & 31 *vnde oritur* If. 1054.23 *in quo terminatur* If. 1054.24
familia herciscunda If. 931.32
familiare V.G 1334.8
familiarium V.G 1334.9
famino F.P 287.5
famorum infame N 658.24
famul N 545.56
famulanter N 546.41
famulantur N 545.6
famulatio N 100.54
famuletium F.P 287.6
famuli origo F.P 287.7 if. 1052.57
famulitas N 545.45
fama V 38.42 F.P 287.10
fanatur V 38.47
fanum if. 1196.54 V.G 1330.49 & 1362.21
far Ifid. 1237.15

Universidad de Deusto
Biblioteca

far adoreum N 512.39
farcimen if. 1314.43 V 20
3
farfenum F.P 289
14
farina & farfures if. 1314
31
farrago ifid. 287.13 & 1237
51
farreum F.P 287.17
fartores F.P 287
18
farus if. 1322.13
fas If. 925.29 V.G 1366
37
fascea N 738.14
fascem, onus Virg. N 661
53
fascem, consulem Virg. N 661
52
fasces N 661.49
fascia If. 1310.6
fascinum F.P 287.29
fascicula Ifid. 1310
10
faseli If. 1310.13
faseli If. 1261.46
faselum If. 1238 29
faselus N 785.57
fassi & confessi V 38 5.7
fassi V 38.34
fastidiliter N 547.7
fastigium N 745.13 *ima altitudo* N 656.15
fastis diebus incunda F. P 287
22
fastorum libri appellantur F.P 287.24 if.958.48
fastus, de superbia V.G 1352
56
fastus, de libris V.G 1352.57
fatantur F.P 287.27
fatidici V 38.32
fatigare, percutere N 657.13 & 547.14 *extitare* N 657.14 *increpare* N 657.15 *hortari* N *ibidem cogere* N 657 17 *instigare* N *ibidem ad lassitudinem deducere* N 657 19 *cohibere* N 660 58 *comprimere* N *ibidem comprimere* N 6 0.58 *commouere* N 661.1 *perturbare* N *ibid*
fatigatus If. 1075
3
fatiscere, aperire N 658
60
fatiscuntur N 754.6
fatum V 38.29 *decretum* N 657 *voluntatem* N *ibid.* & 740
34 If.1031.32.82
Fatur V 38.23
Fatuus V 38.27 If.1075
10
Fauces If. 1181.35
Fauces unde nominata If. 1094
33
Fauentia F.P 287.28
Faui unde F.P 287.38
Fauilla if. 1289.42
Fauissa F.P 287.34
Fauitor N 546.14
Fauni unde dicti If.1030.47 V.G 1330.50
Faunus ficarius, quid If. 1032
42
Fauonij, qui appellabantur If. 1055.29
Fauor N 600.25 *auxiliatio* N 701.56
Fauſtiniani V 85.14
Fauſtinij V 86 9
Fauſtulum F.P 287 40
Fauſtum V.G 1337.11
Fauſtus N 724.9 & 1398.1405
41
Fautor If. 1075.16
Fauus if. 1315.21
Fax pro facere N 547.21 if. 1321
60
Faxim pro fecerim N 770.5 V.G 1379 26
Faxo if. 1285.11.V.G 1379
26
Febris unde dicta if. 915
14
Februare pro purgare N 548
30
Februarius V 36.4 F.P 287.42 if. 940.46
Februum V 32.46
Feciales V 16.9
Fecinia vua If. 1240
20
Fecula If. 1316.57
Fedum F.P 287.54
Fedus If. 838. 46
Fel If. 1100.38
Felices F.P 287.57
felix, fortunatus N 656.5 *beatus* N 656.5 *propitius* N 656.7 *fructuosus* N 656.9 *ferax* N 656 9 If. 1074.43 V.G 1329
26
Fellare N 547.46
Femur quid? If. 1054
28
Feneratus V 2.37
Feneſtra à Graco N 503.24 if. 28
Feniculum if. 1262.37
Fenus à fetu V 2.38
Fenus appellatur F.P 288.2 N 513 22
Feralia V 32.51 F.P 288.12 V.G 1373.17
Ferabile positum pro agresti N 547.59
Feratrina N 519.2
Fera quid appellata If. 1116
15
Ferarum pugna If. 1281.2
Ferax N 677.33
Ferctum F.P 288.14
Ferculum PL. 805.33
Ferè V.G 1335.23
Ferent arium V 53.49
Ferentarij F.P 288.18 N 798
12
Feretrius Iupiter dictus F.P 286
23
Feretrum if. 1271.9 & 1322
53
Feri V.G 1334.31
Feria unde F.P 288.27 V.G 1373.18
Feria F.P 288.59
Feria conceptiua V 54
Feria cur nuncupata if. 939.6 & 927.39
Ferias antiqui festas F.P 288
30
Feriati quid if. 939.9
Ferie F.P 288.35
Ferire foncire N 661.21 *firmare* N 661.21 & 720.20.
Fermentarius panis if. 1313
37
Fermentum if. 1314.5
Feroces V.G 1324.31
Ferocia N 760.20
Ferocit, apud Catonem F.P 288
36
Feronia V 14.15
Ferox N 717.39 if. 1075.23 *indomabilis* N 657.39 *fauus* N 657.39 & 713.43 & 657.45 *cordatus* N 657.54 *facetus* N 657.55
Ferre, ostentare N 656.21 V.G 1353.38 & 1351.22 *portare* N 657.22 *habere* N 656.25 *pati* N 656.28 *conferre* N 616.39 *disturbare* N 656.40 *dicere* N 656.44 *nominare* N 656. 44 *dare* 656.47 *exhibere* N *ibid. afferre* N 656.49 *ducere* N 656.13 *dirigere* N *ibid. laudari* N 656.57

Ferreus

Ferreus harpax if. 1326.2
Ferri vsus if. 1228.18
Ferri fodina V 69.55
Ferrugineus N 794
42
Ferrugo if. 1305.53
Ferrum if. 1228.14
Ferrum plumbo vicinum if 1228
32
Fertor V 69.7
Fertum if. 971.39
Feruat, pro ferueat N 768
26
Feruere aquam V 43.46
Feruidus if. 1075.21
Feruitur pro feruit N 268
58
Ferula If. 1259.58
Feruor N 745.24
Ferus N 723.43 *feuerus* N 659
6 *equum signif.* N 659.8 *ferum* N 659.12 *ferox* V.G 1337.1
Feſcenini versus F.P 288
39
Feſnoe F.P 288.42
Feſtus if. 1074.58
Feſti dies quidè if. 939.8
Feſtinare N 732.29 & 36 V.G 1332.43 & 1378.24 & 1343.7 22. & 25 & 1374.49
Feſtinat unde Ver. 116
21
Feſtinatim pro feſtinanter N 773 56
Feſtinem pro feſtinantem N 755
16
Feſtiuitas if. 968.3
Feſtiuiter pro feſtiue N 771
36
Feſtram antiqui F.P 288
44
Feſtus N 724.12
Fetiales unde F.P 288.45
Fetum, plenum N 661.37 *onere leuatum* N 661.41
Feſtus N 600.28
Fetutina N 519.2
Fex if. 1317.25
Fiber V 15.15
Fiber F.P 288 47
Fibra if. 1100.27
Fibrina veſtis if. 1299.54 & 1299.55
fibrinum if. 1305.3
fibrum V 15.17
fibula if. 1309.53
fibula if. 1308.28
ficedula & miliaria V 14
46
ficedula if. 1139.45
ficitas quid dictum N 545
37
ficolea F.P 288.52
fictor V 42.36.14.33.18 Ifid.1075
17
fictores V 52.27
fictitia if. 1317.43
fictitia vasa if. 1317.50
fictorij 1426.2
fictum V.G 1356.11 & 24
ficus if. 1244.59
ficus Ægyptinca if. 1245.3
fidebo N 770.56
fidei proprietas N 496.29
fideicommissum If. 930.5
fidele pro fideliter N 773.10
fidelia N 791.23
fidelis if. 1074.45 *V.G* 1335
20
fidelitas N 545.48
fidem habere N 705.39
fidena 1434.15
fidens N 733.30 & 34
fides V 14.18
fidens genus citharæ F.P 288.35 N 662.25 Ifid. 1009.9 V.G 1359
fidis V.G 1312.40
fiducia, confidentia N 660 54 *audacia* N 660.56 if.932.17 *V.G* 1356.3
fidus fidelis V.G 1358 54 *V.G* 1335.20
fiduſta F.P 288.57
figura N 512.44 N 729.6 if. 815 28. & 822.35 & 831.19 & 982 51 & 1226.3 V.G 1363
39
figura verbi V 97.55 V.G 1334
16
figura ſolida if. 894 13
figura accentum If. 833
19
figuli cognomen 1432 51
filius if. 987.52
filicata F.P 288.59
filicones F.P 289.1
filij Iaphet ſeptem If. 1037.8
filij Sem quinque if. 1035.49
filij cur liberi nominantur if. 1054.55
filius & filia unde dicti if. 1034
24
filix if. 1260.34
filum V 20.24
filum oris liniamentum N 662
17
filum ducta res quæque ad N 662.19 if.1306.9
fimbriæ, & fibra V 15.18 N 545
40 if.1303.17
fimus If. 1236.20
finees if. 994.53
fines, qui dicti if. 1203
48
fingere, iungere N 659.45 *componere* N 659.47 *parare* N 659.56 *effigiare* N 660.1 *ſimulare mendacium* N 606
18
finis if. 982.37 N 599
58
finita pronomina if. 826
2
finiti numeri if. 893.15
finitores N 489 18
finitum V 67.25 *quæſtionum genus* if. 865.59
finium regundorum actio if. 931
38
firmamentum if. 1144.37
firmiter, pro firmè N 773
2
firmitudo N 545.22
fimus if. 1074.47
fiſcella, & fiſcina if. 1321
4
fiſcellus F.P 289.3
fiſcina V 23.42 If.1321
7
fiſcelum if. 1325.29
fiſcus if. 1321.31 & 6
fiſtula if. 898.17
fiſtula if. 1200.50 & 1292
43
fit, fingitur V.G 1355.9
fite N 751.60
fixula F.P 289.5
Flabra V.G 1356.39
Flaccet N 545.59
Flagella If. 1239.28 & 1241
22
Flagitium periculum N 662.21 *vitium quod* N 662.23 If. 933
11
Flagitioſus If. 1075 30
Flagra & flagella If. 935 13
Flagrare, fragrare V.G 1341.41 & 1366.46
Flagratores F.P 289 6
Flagriones N 499 2
Flamearij F P 289.7
Flamen Palacer V 15.59 F P 289
9
Flameo F.P 289.13
Flamina, Flamen V.G 1366
40
Flaminea ædes F.P 289
24

Universidad de Deusto
Biblioteca

flamines V 15.51 & 1239
flamines qui dicebantur If. 1005 5 & 1074.42
flamina F.P 1289.21
flaminij 1426.56
flaminius F.P 289.25
flaminius circus F.P 298.34
flaminius lictor F. P 289.37. 1438 48
flamma If. 1289.37
flammeus N 790.17
flasca If. 1319.18
flator F.P 289.39
flauij 1425.58
flauissa N 547.29
flauum V.G 1351.57
flauus 1440.51
flemina dicuntur F.P 280 40
flens If. 1075.45
flexamina N 548.6
flexuosus N 675.57
flexura similitudo V 98.22
flexus N 601.8
fligi affligi N 546.20
flocci PL. 805.123
floccifacere V.G 1380.29
floces N 548.27
flogites If. 1121.47
flomos Latinis herba lucernalis If. 1258.42
flomos Latinis verbascus If. 1259 55
floralis à flamen V 52.45
florens ager If. 1203.1
floriani If. 1013.58
florifertum F.P 289.42
flos If. 983.55
fluctli pro fluctus N 759 3
fluctuatim N 546.55
fluctus If. 1155.31
fluere, deficere N 657.3 *minui* N 657.3 *decurrere* N 656.60 *latius ac liberius excrescere* N 957.5
flumen V 8.42 & 8.45 If. 1155.54 V.G 1127
flumenta porta F.P 289.44
flumina, diluuium dicuntur If. 1189.15
fluonia luno F.P 289.46
fluctra F.P 289.49
fluuiatilis silex If. 1291.40
fluuius V 8.41 N 600.60 If. 1155 51 V.G 1127
fluxum N 674.4
Focatius panis If. 1313.45
Focillatus N 735.15
Focula N 488.30
focus F.P 289.51 & 1321.26 & 31
fodare F.P 289.53
fodicare N 520.40
fœdum N 727.1 *consuetudine deforme* 657.23 *execrandum* N 657.25
fœdus F.P 289.54 If. 1074.53 & 1266.23
fœmina If. 1098.33
fœmora quid dicta If. 1098 30
fœnebris V.G 1373.21
fœnerator If. 1074.38 & 41
fœnum If. 1260.38 *V.G* 1373 23
fœnus V.G 1342.10 & 11
fœnus, fœneratores V. G 1373.20 & 1373.27
fœta If. 1075.45
fœtis pro fœtibus N 759.31
fœtidus N 707.13
folia If. 961.37 & 1242 25
foliati socci If. 1312.2
follicare F.P 299.2
folliculum N 546.17
folliculus If. 1217.60
folium Ifid. 1252.41 F.P 289.59
fomites F.P 290.4
fons V 21.39 F.P 299.13 If. 983 12 If. 1136.13
fons indelubris quid If. 1197 3
fontinalia F.P 290.14
fontinalia V 34.21
foras ducere N 695.31
fora N 736.16
foramina N 503.2
foramen N 548.3
forago F.P 299.16
fora & fori V.G 1345.52
forbea F.P 290.18
forcines N 784.20 If. 1290.13 V.G 1367.8
fordicidia V 33.17
fordicidius F.P 290.22
fores V.G 1366.52
forfices If. 1324.6 V.G 1367 8
fori N 736.16
fori nauium Ifid. 1286 50
foria, stercora liquidiora N 458 21
furiolus N 548.25
forma V 97.43 F.P 290.24 N 729.5 *V.G* 1334.26 & 1314.5
forma If. 826.58
forma equorum If. 1114.23
forma & figura V.G 1340 26
formatum sive formatium Ifid. 1201.16
formica If. 1121.16
formicoleon If. 1121.25
formido V 37.18 N 734.11 *V.G* 1331.32 & 1344.38
formidoloſum N 547.
formidoloſus If. 1075.3
formiæ F.P 290.30
formoſi V.G 1367.11
formoſus If. 1074.50 V.G 1334 17 & 1347.55 & 1334.40 If. 838.49
formucales F.P 290.34
formula categoricorum If. 878 30
formum If. 1324.11
fornacalia F.P 230.36
fornax If. 1289.39
fornicarius Ifid. 1075 39
fornum & fornaces N 784 19
foroneus If. 923.
forpiceps If. 1324.9
fors N 72.28 V.G 1336 55
forſetan If. 838.44
forte N 703.47
fortes qui nuncupantur If. 1047 10
fortes V 14.17
fortis If. 1074.48 V.G 1334 60
fortis, celer N 658.27
fortis, magnarum virium N 658 38
fortis, formoſa N 658.31
fortis diues N 658.32
forſitudo N 720.46 If. 873.26 V.G 1330.59
fortuna V 14.17 N 723 29 Ifid. 1031.24 & 31 V.G 1364 1 & 1336.56
fortuna, fors V.G 1359.34 & 38
fortunate N 545.28
fortunata Ifid. 1174 55
fortunatim N 546 58
fortunatus V.G 1331.43 & 1329.26
fornicapes If. 1290.16
forum V 24.43 F.P 290.42 N 600.38 If. 1272.55 & 1290 16
forum cupedinis V 24.51
forus If. 1192.57
forus If. 1198.39
foſſorum If. 1325.3
Fotiniani If. 1013.8
fouere, prohibere N 661.14
fouere, nutrire N *ibid.*
fouere, adſpergere N 661.29
fouere, conſtinere N 661.31
fouere, tueri N 66.34
Fouij F.P 290.60
fraceſſere N 518.3
fragebunt F.P 291.5
frageſcere N 546.25
fragile ferrum Ifid. 1218.34
fragilis If. 1074.57
fragor If. 1149.35
fragrare N 730.45 V.G 1366 50
framea If. 1269.20
Franci If. 1042.49
frater vnde F.P 291.6 *V.G* 1329.5
fratrare F.P 291.8
fratrare F.P 291.9
fratres vnde dicti If. 1056.20 & 24
fratres Aruales V 16.3
fratria V 16.6
fratrie N 800.2
fratriſſa If. 1066.12
fratrum proprietas N 503.11
frauſus erit F.P 291.14
frauſus pro fraudatus N 547 17
fraxare F.P 291.15
fraxinus If. 1247.37
Fregella F. P 291.16
fremere N 736.5 V.G 1345.44
fremor, fremitus F.P 1351.56
frena If. 1326.10
frendere F.P 291.19 *N* 736.7 *V.G* 1345.48
frendens If. 1075.22
freni N 600.33
frenuſculi If. 920.25
frequentarium F.P 291.21
frequentatiua If. 827.7
frequentia V. G 1229.1
fretum V 49.45 *N* 600.15
fretum vnde appellatum If. 1153 47. *V.G* 1376.52 *Sicilia* If. 1153.52
frigere eſt & frigutire N 487 10
frigere & frigutire, cum ſono ſubſilire N 659.39
friget N 546.10
fribolum Ifid. 1066.41
frigidum, imbecille N 661.15 *ſegne* N 661.15 & 715.33
frigidus N 676.3
frigidus, venenatus N 661.11
frigidus mortuus N 661.13
frigire & frictum F.P 291 22
frigit, erigit N 659.35
frigoris ſignificatio N 661.3
frigus N 600.43 *metus* N 661.6 *aëris natura N* *ibid.* 8
friguttire PL. 803.57
fringilla F.P 291.23
fringutis V 58.33
friuola F.P 291.25
friuum N 502.55
frixum If. 1314.18
frondes If. 1240.54
frondeum V.G 1366.44
frondilio 1433.43
frons pro fronde N 548.12
frons N 757. & 56 599.48 If. 1092 30
frontem, antiqui F.P 291.28
frontones 1439.59
fructli, vel fructuis N 760.42
fructus If. 1242.32
frugalis If. 1074.36
frugamenta F.P 291.29
fruges V 7.53 If. 1137.8
frugi 1412.3
frugus & fruga V 72.5
fruiſci pro frui N 547.41
frumen If. 1314.37
frumen quid dicitur If. 1337.10
frumenta Ifid. 1217.7 V.G 1367 42
fruniſcor & frunitum F.P 291 30
fruſtatim N 547.1
fruſtro N 750.58
fruſtum If. 1314.35
frutex If. 1241.25
frutitari N 754.15
frutinal F.P 291.33
frux V 81.37
fu naſcitur in Ponto If. 1253.30
fuam N 546.30
fucus N 547.43 If. 1140.41
fucilis F.P 291.35
fucus, genus herbæ If. 1260.11
fuga, volatum ſignificat N 659. 18 *citus. curſus N* 659. 15 *nauigatio N* 659. 21 *vehemens afflatus N* 669.32
fugere N 547.11
fugitiuus If. 1075.46
fulcra If. 1304.8
fulgens N 713.
fulgere pro ferire priſci F.P 291. 36 N 681.27 If. 1146.48 V.G 1330.9
fulgetra V.G 1338.30
fulgit pro fulget N 769.15
fulgor, fulmenque & fulgur V. 13.48 If. 1147.1 *fulguritum* V.G 1338.31
fulcia If. 1137.59
fullo 1433.22
fulmen F.P 291.41 N 727.22. If. 1147.1 V.G 1338.25
fulmentum N 600.47
fulmina quid faciunt If. 1146 49
fultio V.G 1333.37
fultum eſſe N 684.20
fultura V.G 1133.37
Fuluij 1425.50
fuluum V.G 1352.4 & 1351.60
fulgur N 726.15 *fumen* If. 1146 47 & 61 V.G 1338.30
fulgura N 498.49
fulgurator N 518.56
fulguritum F.P 291.38 *N* 726 28
fulguriuit N 546.5
funalia If. 1321.46 & 53
funarij quid ſunt Ifid. 1277.49
functli, quid dicti If. 1051.34
funda If. 1271.32. & 1238. 45
fundamentum If. 984.6
fundere V.G 1367.4 *dare* N 662.5 *dicere* N 662.8 *dimittere* N 662.13 *fugare* N 662 10 *liquorem defundere* N 661 57 *proſternere* N 661.59 *iacere* N 661.60
fundinalibus If. 1271.37
funditores N 797.22
fundus V 747 F.P 291.42 If. 1202.50
funebres F.P 291.46
fones If. 1288.3
funis N 600.31
fungi Ifid. 1261.57 V.G 1347 39
funus V.G 1367.1
furaciter V.G 1330.1
furcifer If. 1075.32
furcilles F.P 291.49
furcilla If. 1325.16
fures N 511.19
fures, ſerui dicti N 660.52
furfurio If. 1139.44
furiatus V.G 1366.60
furiæ, tres fœminæ crinitæ Ifid. 1031.3
Furij 1426.27

Universidad de Deusto
Biblioteca

furinalia V 33.54
furinalis flamma V 15. 58 & 52. 94
furiosus V. G 1366.59
Furnalia F.P 291.51
furnus is. 1198 36
furor N 733.23
furor ab insania V.G 1345.55
furtim V.G 1130.1
furtiuè V.G 1330.2
furtum, occulta subreptio N 660 44 *insidiæ* N 660. 46 & 739 32 isid. 533. 56
furunculus is. 902. 20
furuum F.P 291. 53 *N* 511. 24 V.G 1351.58
fusam V.G 1327
fusileas is. 1227.42
fustes is. 935.18 & 1324. 2
fustis is. 1305. 59
futare F.P 291. 56
futile futiliter N 774.4
futiles F.P 291.58
futuum V 21. 9

G

Gabalum quid N 550 7
Gabaonita is. 1036 55
Gabinij 1156. 35
Gabinus ager V 7. 69
Gabriel is. 989.14
Gad is. 997. 12
Gades insula is. 1174.44
Gades oppidum is. 1190. 31
Gaditanum fretum is. 1151. 45
Gaditanus lapis is. 1291. 15
gaduceatores F.P 261.57
Gagates is. 1211. 9
gaia F.P 292. 2
Gaianitæ is. 1015. 13
Galatæ, Galli, is. 1040.13 1037 9
Galatias isidor. 1218. 42 & 1220. 33
Galatica is. 1314.54
Galatia is. 1166.13
Galactites is. 1218.34
galbanum is. 1255. 7
galbeum F.P 292.9
galea V 20. 47 is. 1272. 44 & 1298. 28
galeola N 794.12
galerium is. 1307.2
galearia F. P 292.25
Galeritus & Moracilla V 14 42
Galicia is. 1171 14
Gallam libare F.P 292. 10
Gallicolites is. 1212. 29
Gallare N 550.3
Calli isid. 1042. 60
Galli qui vocantur F. P 292 14
Gallia isid. 1170. 42
Gallicij, unde isid. 1043. 24
gallicinium isid. 937. 44. isid. 940. 10
Gallicus sinus is. 1152 2
Gallicus V.G 1332. 19
Gallia pro gallica N 761.35
Gallij 1425. 57
Gallilea is. 1164:10
gallina V 14.37.is. 137 47
gallina N 550.3
Gallograci qui is. 1040.16
gallulare, pubescere N 549 46
Gallum pro gallorum N 758 44
Gallus is. 1137. 43 V.G 1332 19
Gamma is. 1234.35
Gangaride is. 1037.56
Ganges is. 1156,30 & 35
gangræna N 550. 17
ganeum F.P. 292.21 N 601 45
ganeo is. 1076.10
ganeones unde dicti N 551.59
gannire N 737.27
gannit V. G 1380.7
gannitio F.P 292 24
Garamantes, populi Africæ is. 1044 33
Garamantis regionis caput Garama is. 1173.2
Gara V 85 6
gargaridiare N 549.60
garrire N 549.56
garrulus isid. 1076.5
garrulæ, aues canoræ N 663 55
garulus, cordatus N 663.57
Garum is. 1317.27
gaudere V G 1353. 37 *gratulari V.G* 1356.5
gaudium unde F.P 292.26 *V. G* 1379. 28
Gaulali, gentes à meridie usq; Oceanum is. 1044.30
Gaulus F.P 292. 27
Gaza isid. 1185. 43 & 1320 41
gazetum isid. 1316 24
gazophylacium isid. 1230 38
Gedeon is. 994.23
Geganij 1416.20
Gehenna isid. 1183.2
Gela N 798.31
gelo pro gelu N 761. 13
gelu N 758.21. isid. 1147.32
gemina, duæ N 664.5
geminata virgula isid. 1234 20
gemini quid N 664.1 isidor. 1055. 12
Geminij 1425. 56
geminitudo N 549.38
geminum quid, simile N 664.3
gemiti N 758.39
gemma, unde isid. 1214. 48
Gemursa F.P 292.28
genas Ennius palpebras putat F.P 292. 31
gena isid. 1093.23
genera V 97 42
genera quid isid. 825 12
genera causarum isid. 857. 41
genera gladiatorum plura isid. 1261. 15
genera velorum isid. 1287. 47.
genera rotũdarum colum. quatuor isid. 1292 19
genera gymnasiorum quæ isid. 1174. 39
generosum N 550.48
generosus V. G 1332. 45
genera quæstionum isidor. 865 57
generibus pro generis N 758 46
generosus equus isid. 1115.19
Genesar lacus isid. 1.54.58
geneſis isid. 950. & 952.4
Genethliaci isid. 1021.30
geniales F.P 292. 38
geniales lecti is. 1332 48
genialis lect. F. P 292.46 *N* 550 12
geicularis herba is. 1259.12
Genistei isid. 1010. 33
genitalia isid. 1098. 11
genitiuus isid. 825. 32
genitores isid. 1053.55
genitrix N 722. 24 *V. G* 1336 20
Genium F.P 292. 48 *N* 550.16 isid. 1030. 51
genius N 551.30
gens V.G 1332. 48
genus V.G 1350.29 *est multitudo ab uno principio orta* 1035.37
Ælia F. P 292.55
Gens de Cham isid. 1035. 44 *de Iapheth* isid. *ibid. de Sem* is. 1035.45
gentes, fratres isid. 1057. 32
Gentiana isid. 1256.28
Gentiles qui sunt isidor. 1022 45

Gentilis F. P 292.57
gentilitium 1397
gentilium nomina ibid.
gentis nomina is. 814.51
gens N 601.22 *genua* V.G 1369 15
genua is. 1098.41
genua N 550.31
genuini dentes F.P 293.1
genus unde dictum F.P 293.2
genus is. 875.5 & 1050.22 & 1066.54 V.G 1357.29.31
Geometria is. 874.27 & 893.39 & 46
Geomantia is. 1021.21
Geon is. 1159.17
Gerdius N 550.39
gerere, habere N 664. 8 *ferre* N 664.10 *facere* N 664.12
Germalum V 11. 11
germana soror is. 1056. 54
germani fratres qui dicuntur is. 1059.22 & 25
Germania isid. 1167. 25
Germania gentes unde dictæ 1042. 20
Germanicus 1435.30
germanitus N 550.44
germanus frater V.G 1329 7
germen Isid. 1242. 31 *F.P* 293.4
gerra N 550.56 F.P 293.7
Gerusia curia F.P 293 12
Gessæ is. 994.56
gest.re cupere N 664.23 & 501 24 *latum esse* N 664.25
gestit F.P 293 13
gestus F.P *ibid.* 16
gesum F.P *ibid.* 18
Getuli isidor. 1036. 30 & 1044 4
Getuli, Getæ dicuntur fuisse is. 1043.55
Getulia is. 1172. 23
gibberum N 718 39
Gigantes is. 1107. 8
Giberia F. P 293. 19 N 551 22
gilluus color Is. 1114. 52
gingeriator F.P 293.20
gingiua unde nominata Isidor. 1094.20
gingrire F.P 293. 21
Gipsum Isidor. 1210. 27 & 1292. 8
Gipedes qui fuerunt Isidor. 1042.6
Girgillus isid 1325. 59
glacies isidor. 1147. *V.G* 1332 16.
gladius V.20.38 N 601.43. isid. 1128. 53 & 536. 42 & 1269 7
gladij lingula V 58.59
gladiolus herba is. 1259.14
glandis N 297.28
glandula is. 1247.32
Glaucus color is. 1114.49 & 1129 40 & 1305.37
gleba Is. 1207. 13
glebarij V 55. 17
glimata cœli is. 904. 24
Glires unde dicti sunt Isid. 1120 58
Glis N 551. 25
gliscere F. P 293.24. Is. 1120 59
gliscit N 455. 11
gliscitur N 755.6
glittis F.P 293. 27
globus N 717 21 Is. 1291.38 *V.G* 1339.7
glocire & glocidere F. P 293 28
glomus F.P 293. 30
gloria V. G 1334. 3
gloriator V.G 1330.29
glorioſum N 711.39
glorioſus is. 1975. V. G 1330.31
glorius V.G 1330.29
glos N 799.8 *viri soror* is. 1066 16
glossa Is. 841 42
glossopetra is. 1122. 48
glubere N 551. 16
glucsdatum F.P 293 35
gluma F.P 293.37 N 550.34
glutino pro glutine N 761 6
glutto is. 1076.12
glycyriza is. 1255.43
Gnæum 1405.39
gnatus F.P 293.40
gnarigauit F.P *ibid.* 43
gnaritas V.G 1356.20 *scientia* N 549. 41
gnaruisse F.P 293. 45
guarus F.P *ibid.* 46. is. 1075
gnatus V.G 1333.1 is. 838 50
gnatus unde dictus is. 1054. 31
gnephosum F.P 293. 49
gnitus & gnixus F. P *ibid.* 51
Gnoita isid. 1635 21
Gnostici Is. 1011.15
gnotus F.P 293 52
Gomor quid Is. 1134.3
Gorgades insulæ Is. 117 .6
Gorgones quid sunt is. 1108.17
Gothi is. 1041.52. & 1037 10
Gothia is. 1167.31 & 1164 61
garbatum isid. 1322.32
Graschanus 1436.16
graccharis F.P 293.53
Gracculi F.P 293.36
gracilis N 759. 49
gracile N 680.16 *exile N* 688 52
gracilitudo N 547.22
Graculi V 14.45
graculus is. 1137. 15
Græca lingua is. 1033.26
Græca sacra F.P 294. 7
Græci unde nuncupati? is. 1040 19
Græcia is. 1168 20
gradarius N 492.16
gradipes isid. 1134.6
gradiuus F.P 294. 1
gradus N 762.18
gradus V 28. 7
gradus quid? N 664.15 isidor. 825. 2
gradus ætatis sex is. 1102.41. *firmitas standi* N 664.20 *rectisitudo pedum* N 664. 18
grallatores F. P 294.14 N 549 4
gramen is. 1260. 28
gramia N 551.20
gramiæ F. P 294. 11
Grammatica is. 819
granarium V 19. 10
grandæuitas N 549. 31
grandæuus isid. 1075
grande N 715.20
grandire est grandem facere N 548. 46
granditas N 548.58
granditer dicere is. 866.29
grando N 601.38
grandiloqui N 549.12
grando is. 1147.17. F. P 294.13
granomastix is. 1251.22
grande V.G 1331.47
graphium is. 959. 43
grassari V.G 1351.16 F.P 294. 15 *ambulare* N 663. 45 *supra modum sauire* N 663.44
gratia V.G 1348 17
gratia plenum N 677 37
gratificari N 550.54
gratificus is. 1076. 3
gratiosum N 550. 51
gratiosus is. 1076.4
gratulari N 549.50 V.G 1350.31
Gratus V.G 1357. 23
Grauastellus F.P 294. 30
grauis N 712. 22
grane as F. P 294. 33 *amarum* N 662. 49 *fœcundum* N *ibid.* 41. *forte N. ibidem* 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fragiferum N 662.42 *grandaeuum* N 663.10 *granidum* N 662.36 *molestum* N 663.11 *multum valde* N 662.52 *necessarium* N 663 40 *nocens* N 663.16 *plenum* N 662.37 *ponderosum* N 662 44 *sapiés* N 663.36 *sapiens* N 682.4 *solidum & firmum* N 663 29 *triste* N 663.20 *utile* N 663.26
grauedinosi N 549.2
grauida est F.P 294.41
graus accentus Isi. 832.41
greges V.G 1364.48 N 601.53 F. P 294 45
gremium V G 1351.5 & 9
grex V.G 1357.38
gricenea F.P 294.47
grillus Isi. 1121.11
gryphi Isi. 1312.42
groma F.P 294.48
gruere F.P 294. 51
grues N 601.48.Isi. 1134.10
gruma quid sunt N 518.38
grumen Isi. 1249.50
grumus F.P 294.55. N 491.7
grundire N 745. 54
grunduleis lares dicuntur N 548. 43
grunire N 548.36
gryphes Isi. 1428.33
gryphes Isi. 1118. 1
gubellas Isi. 1506.14
guberna N 760.35
gubernio Isi. 1285. 15
gullieca F.P 294.56
gummi Isi.. 1250 43
gurges 1432.13
gurges propriè quid Isi. 1156. 11
gurgulio quid Isi. 1094.45 & 1142.14
gurgustium F.P 294.58
gustus Isi. 1091.39
gutta Isi. 1155.40 V.G 1332 50
guttatim N 549.18
guttatim infundere N 713. 21
guttatus color Isi. 1114.51
guttum V 21. 48
guttur N 601. 13
gutturnium F.P 294. 60
gutta Isi. 1297.56
gymnasides Isi. 1179.8
gymnasium quid dicitur Isi. 1274 21
gymnicus ludus Isi. 1274.22
gymnosophistæ qui Isi. 1017. 24
gynæcium Isi. 1198.23
gyro celeri rotare N 710.43

H

Habena Isi. 1326.21 V.G 1347.43
Habentia N 551.33
Habere, habitare N 664.48 *facere sæpe* N 665. 1 *audire* N 665. 8 *dirigere* N 665. 11 V.G 1331. 13
Habilis Isi. 1026.23
Habitare, inhabitat N 665. 14 *vti* N *ibid.* *ibid.*
Habitatio Isid. 1194.44
Habitior F. P 295.15
Habitudo F.P 295. 6
Habitus Isid. 876.44. V.G 1352. 26
Hactenus N 698.4
Hæmathites Isi. 1216.59
Hæmoptisis Isi. 918.9
Hæredij proprietas N 517. 34
Hæredis nomen quid Isi. 1053 45
Hæreditas Isi. 931.3. & 6
Hæreditum V.G 1373 37
Hærem N 958.18
hæresis Isi. 1009.33
Haha ha V.G 1373.36
hæres V.G 1373.36
Halaphanta F.P 295.17
Halcyonij V. 56.40
Halcyon Isi. 1135.27
Halcedo V. 15.8
Halec N 551.39. Isi. 1130.25
Halophanta N 551.43
hallucinari N 552.31. PL 806.22
Hallus F. P 295.10
Hamadryades quid? Isi. 1032.4
Hamiotæ N 496.56
Hamo cognominatus F.P 295.13
Hamotrabones F.P 295.17
Hanula F.P 295. 19
Hara, porcorum stabulum N 551 59
Harmonia pars musicæ Isi. 896 18
Harpax Isi. 1326.4
Haruiga F.P 295. 20
Harundo V. G 1350.18
Haruspex N 518. 56
Has manus hanc manum V.G 1378.3
Hasta V 20.34 Isi. 1269. 55 V.G 1376.14
Hasta F. P 295.22
Hastati V 16.34
Hastula Isidor. 1242.43
Haud Isi. 838.16
Haurire, exhaurire N 665. 38 *implere* N *ibid.* *auarè sumere* N 665. 42 *defatigare* N *ibid.* *confodere* N 665.42 *accipere* N 665. 51 *audire* N 665.52 *tenere* N 665.54
Haustus N 489. 56
Hebdomada Isi. 940.24
Heber Isid. 942. 40
Hebes pro obscuro N 552. 44
Hebescere V. G 1335.16 *ibid.*
Hebescere V.G *ibid.*
Hebrai Isid. 1010. 16 & 1036.6 & 1038. 42 & 48
hedera F.P 295.30 Isid. 1154.32
Helenium Ver. 1163.1
Heliæ Isi. 997.58
Heliotropium Isi. 1216.5 & 1255 53
Helisæi Isidor. 1037.5
Heliseus Isi. 998.11
Helles Isi. 1168.14 & 33
Helladus, duæ provinciæ Isi. 1168 46
Hellespontus isi. 1152.9
Heliconides Musæ F.P 295.35
Helxacea F.P 295.36
Helxela F.P 295. 40
Helxeus F.P 295.39
Helxo F. P 295. 41
Helxus & helxusa F.P 295.45
Hem V.G 1378. 48
Hermobaptistæ Isid. 1010.47
Hemicraneus isi. 1127.14
Hemina F.P 295.47
Hemisphærium Isid. 904. 50
Hemisphærion supra terras isi. 904.51
Hemona humana F. P 295 49
Hemorroïs aspis Isid. 1122. 59
Hephæstitis isid. 1222.39
Heraclidæ V 70. 56
Herba calicularis isidor. 1256 17
Herba pulicaris isi. 1257.22
Herbam do F P 295. 51
Herbidus V.G 1350. 36
Herbilis anser F.P 295.57
Herbitum isi. 1248. 44
Herbosus V.G 1350.37
Herceus Iupiter F. P 295.59
Hercinia aues isi. 1136.4
Hercle V.G 1378.49
Herculæ V 87.30
Hercules astrologus F. P 296 2
Here aduerbium F.P 296 5
Heredium F.P 296.7
Heremitæ isid. 1006.56
Heres Martea F.P 296.8

Heres F.P 296.12
Heriminus 1398
Herma F.P 296.14
Hermes isi. 1027.17
Hermogeniani isi. 1022.31
Heros isi. 1067.16
Hernici F.P 296.18
Heroas vnde isi. 1032.5
Heroes isi. 1003.18
Heroicum carmen isi. 852.37
Herpillus isi. 1257.5
Hesperidum insulæ isi. 1175.11
Hesperij, circa hispaniam commorantes isi. 1044.40
Hester isi. 951.22
Hester liber isi. 954.20 & 1000 3
Hesterzum isi. 939.29
Hesta F.P 269 20
Hera Isi. 1034.26
Hetruria isi. 1170.29 & 31
Heu, heu V G 1378.54 & 1378 59
Heus, heu V.G 1350.14 & 1378.45
Hexaptota isid. 825.42
Hiare, aperire N 665.19 *mirari* N 665.21 *stupere* N 665.21
Hiatus isi. 1182.38
Hiberia isi. 145.46
Hibuscum V 71.23
Hibridæ isi. 1116.2
Hidaspes Medorum rex isi. 1156 58
Hiemps N 32.6
Hienia isi. 1223.15
Hiera isi. 921.25
Hiera insula isi. 1178.13
Hierabotane isi. 1257.21
Hieracites isi. 1222.59
Hieremias isi. 653.47
Hila V 20.4
Hilæ quid N 552 53
Hilarè N 773.51
Hilarescо N 552.22
Hilaretur N 552 37
Hilaritudo N 550.1
Hilaris isid. 1077.7
Hilarodes F.P 296.26
Hilum F.P 296.28 N 552.12
Himerinus circulus Isi. 905.9
Hinni vel hinnæ N 552.49
Hinnibunde N. 552.60
Hinnuli quid sunt isi. 1112.25
Hippatare F.P 296 30
Hippagines naues F.P 32 10
Hippagoga isi. 1286.26
Hippius F.P 296.34
Hippocampi N 551.49
Hippocoum F.P. 296.42
Hipposelinon isi. 1262.35
Hippotamus isi. 1129.14
Hira F.P 296.44
Hircani vnde dicti isi. 1037.59
Hircania isi. 1164.22
Hircipili F.P 296.47
Hircus V 17.22 isi. 1111.40
Hirmos isid. 846.49
Hirquitali F.P 296 48
Hirrire F. P 296.51
Hirsutus isi. 1076.26
Hirtij 1427.12
Hirundo V 14.36 isi. 1139.31
Hirudo V.G 1350.20
Hirundo V.G 1350.20
Hiscere N 552.4
Hispalis urbs Isi. 1190.25 & 28
Hispani vnde isi. 1043.23
Hispani hispalenses V.G 1360 48
Hispania isi. 1171.2
Histriones F.P 296.53 isi. 1280 24
Historia quid? isid. 854.32 V.G 1367.20
Historia cur monimenta isi. 855 43
Histrix isi. 1119.57
Hodidocos F.P 296.55
Hodis isi. 959.27
Hœdi vnde vocati Isi. 1111.38
Hœdus isid. 984.11
Holerum pro holerum N 760 27
Holocaustum isi 972.15
Holoporphyra vestis isi. 1299.51 & 1299.51
Holosericæ vestis isi. 1299.49
Homelie isi. 978.16 & 19
Homelium F.P 296.56
Homicidij vocabulum vnde isi. 933.40
Homines V 62.46
Homo isi. 983.45 & 1089.12
Homon V 87.31
Homonyma isi. 824.26
Homonymia V.G 1311.52
Homoioteton isi. 846 38
Homotelenton isi. 846.42
Homuncules V 62 45
Honestitudo N 552.7
Honestat V.G 1347.50
Honesti V.G 1364.6
Honestum isi. 861 46 V.G 1354 10
Honestus isi. 1076.18 V 14.9
Honor, dignitas N 665.57 *gratia* N *pulchritudo* N 665.60 *substantia* N 666.4 *delectatio* N 666.4 *cultura* N 666.6 *obseruantia* N *ibid.* *integritas* N 666.8 *pudicitia* N *ibid.* *sacrificium* N 666.10
honos dilectas amer N 666.15
hostia N 666.16 *præmium* N 666.18 *sepultura* N 666.23 V. G 1334.5
honorabilis isi. 1076.16
honorare N 677.50
honorarij ludi F.P 297.57
honorarium vinum isi. 1316 29
honorosus isi. 1076.24
honos V 14 8
honustus V.G 1368.39
hora iuuentutis Dea N 551.36
horæ isid. 937.18 V.G 1347 28
horcluni & forclum F.P 296.59
horda prægnans F.P 296.60
hordeum Isi. 1237.31
hordeorum tria genera Isi. 1237 34
hordiarium as F.P 298.2
horia N 785.18
hornum ipsius anni N 552.17
horologium isi. 1324.26
horoscopi quid dicti isi. 1012.7
hortus apud antiques F.P 296.5
horrendum N 721.40 V.G 1356.5 & 1379.6
horrens & asperum N 717.34
horrent V 37.45
horrere N 705.31 V.G 1329 17
horridum N 721.51 V.G 1356.8. & 1379.5
horrori V.G 1358.58
hortus Isi. 1260.45
hospes 1398
hospitium isi. 1195.32
hostes N 485 30. 1405.47
hostia dicta est F.P 298.8 V.G 1335.32
hosticapax F.P 297.10
hosticus ager V 7.69
hostiæ isi. 972.8 V.G 1367 16
hostimentum F.P 297.13 N 485.29
hostire N 485.33 N 552 25
hostij 1425.9
hostilij 1425.45
hostis V 3.32 V.G 1373.38 & 1375 47 & 1348.13
horrendum, visibile & terribile N 665.28 *nouũ & admirandum* 665.30 *ridiculum* N 565 55.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hui V.G 1378. 55
humanum F.P 296. 16
humanæ leges IS. 925. 27
humare IS. 1105. 37
humanitas N 512. 25
humaniter N 771. 4
humanitus pro humaniter N 774. 7
humanus IS. 1076. 20
humatus V 6 55 IS. 1076. 46
humerus IS. 1095. 6
humidum V.G 1367. 17
humile N 704. 35
humile causæ genus ISIDOR. 861. 48
humilis IS. 1076. 16
humillimus V 8. 15
humor V 8. 16
humus N 758. 57
humus V 6. 53
Hus Traconitidis conditor IS. 1035. 58
Hyacinthison IS. 1217. 55
hyacinthus IS. 1217. 44 & 1254. 10
Hyades unde dictæ IS. 910. 13
Hydra serpens IS. 1108. 48 & 1123. 41
Hydria IS. 1319. 26
Hydromantia IS. 1021. 21
Hydromantij unde dicti ISIDOR. 1021. 13
Hydrops IS. 918. 25
hydromelum IS. 1316. 47
Hydros 1123. 38
hyemale solstitium ISIDOR. 941. 42
hyemps IS. 942. 16
hyems septentrioni datur ISIDOR. 942. 29
hymenæus IS. 1066. 30
hymnus IS. 970. 59
hypallage IS. 846. 4
hyperbata IS. 867. 38
hyperbaton IS. 849. 15
hyperbole IS. 848. 46
Hyperborei F.P 298. 18
Hyperborei montes ISID. 1180. 16
Hyp'erlydius IS. 827. 15
Hyperio F. P. 29. 22
hythe IS. 872. 3
hypnalis genus aspidis ISIDOR. 1124. 5
hypodromus IS. 897. 16
hypodiaconi IS. 1005. 32
hypopotamus V 15. 2
Hypsæmus IS. 845. 47
hypocrita IS. 1076. 27
hypotheca IS. 932. 19
hyssopus IS. 1256. 6
hysteron proteron IS. 849. 29

I

IA, *quid* IS. 979. 2
Iacem emittere N 669. 48 N 716. 46
Iacet N 667. 36
Iacet, plenum oneratum N 669. 41 *sordes* N 699. 45 *per plurimum porrigitur* N 659. 43
Iacinthina vestis IS. 1199. 41
Iacit, ponit N 669. 53 *facit* N 669. 57
Iacob IS. 998. 0
Iacobus Zebedæi IS. 1002. 9
Iacobus Alphæi IS. 1002. 5
Iactans vel arrogans ISID. 1077. 23
Iactare, dimittere N 670. 1 *dependere* N 670. 11 *voluere* N 670. 13 *plagis sternere* N 670. 14 *fatigare* N 670. 18 *ambitiosius gloriari* N 670. 20
Iactata mittere N 670. 25. *excutere* N 670. 27 *commouere* N 670. 28
Iactuosa N 557. 49
iactura V.G 1332. 6
iactus IS. 1274. 57
iactus tesserarum IS. 1283. 11
iaculum V 20. 34 V.G 1376. 14
iaculus sequens IS. 1124. 14
Iafeth IS. 992. 27
Iahel IS. 994. 22
Iair IS. 994. 29
Iambi F.P 296. 26
Iambus IS. 830. 9
Iamnes IS. 993. 53
ianua IS. 1199. 2 V.G 1366. 55
Ianuarius unde dictus IS. 940. 42
iamdiu pro olim N 555. 53
ianeus F.P 298. 28
ianiculum IS. 1180. 50
ianitrices quid vocantur IS. 1066. 14
Ianual F.P 298. 31
Ianuarius V 36. 3
ianua cæli ISID. 904. 12
Ianus IS. 1026. 23
iaspis IS. 1215. 41
Iberi qui & Hispani IS. 1037. 14
Ibernia proxima ISID. 1174. 35
Iberus ISID. 1158. 46
Ibis auis IS. 1136. 12
Ibus N 757. 66
Icadion F.P 298. 35
Icaria insula IS. 1178. 2
Icistros IS. 1212. 21
Icit N. 553. 54
Icon IS. 851 8 *saxum* IS. 1210. 2
Iconium, oppidum IS. 1190. 45
Icteris ISI. 919. 4
Ichtyophagi quinam ISID. 1044. 56
Ictus IS. 935. 29
Id propterea V.G 1380. 21
Idæus dactylus IS. 1212. 31
Idæa ISI. 995. 8
Idalion IS. 853. 57
Idiota ISID. 1078. 15
Idiota N 504. 45
Idithum IS. 999. 54
Idoletaria quid IS. 1023. 56 & 1024. 11
Idolum quid IS. 1024. 5
Idoneum V.G 1355. 27
Iaulis, onis dicebatur F.P 298. 37
Idumæi IS. 1036. 16
Iidus V 23. 17
Idus IS. 941. 28
Iebusæi IS. 1036. 52
Ieconias IS. 985. 39
Iecunæum F.P 296. 39
Iecur IS. 1100. 18
Iehu IS. 495. 52
Ieiunæ quid IS. 1109. 53
Ieiunitas V.G 1333. 38
Ieunium ISID. 974. 57 & 795. 11 V.G 1333. 38
Ientaculum PLIN. 805. 25. ISID. 1315. 9
Ientare N 1553. 22
Iephte ISID. 994. 29
Ieremias ISID. 951. 9 & 998. 18
Iergesæi ISID. 1236. 54
Ierico ISID. 1186. 3
Ieroboam ISID. 995. 41
Iehu Naue ISID. 951. 6
Iesus ISID. 981. 47
Iezabel ISID. 991. 47
Igitur positum pro postea N 556. 39
Iggerunt V 1. 35
Ignarum N 557. 16
Ignauus IS. 1028. 19 & 1078. 20. V.G 1367. 26
Ignauiter pro ignauè N 775. 30
Ignauit N 555. 27
Ignauum N 501. 46
Ignescitur N 755. 9
Ignia vitta F.P 298. 45
Ignis V 13. 43

ignis vestæ F.P 297. 46 IS. 1289. 34
ignobile N 687. 55
ignobilis ISID. 1078. 34
ignominia N 496. 21 V.G 1334. 18
ignoscere N 729. 39 V.G 1331. 10 & 1340. 56
ignoscite, veniam date N 668. 52
noscite vel discite N 768. 54
ignora N 554. 25
ignotus IS 1078. 37
ileos IS. 916. 36
ilex IS. 1245. 59
ilia dicta ab ima F.P 298. 52
ilias dicta ab ima F. P 298. 52
ilias fluuius IS. 1157. 47
ilico, statim, nox N 668. 40
ilienus V 68. 54
ilium quid IS. 1098. 4
illaeloae V.G 1379. 14
illatebrare N 557. 21
illatio inductionis IS. 862. 27
illex N *exlex* N 488. 40 N 735. 28 V. G 1373. 55
illicere, propriè illaqueare N 486. 48
illico, illo N 668. 43
illæ N 733. 28
illex V.G 1345. 34
illacere V.G 1349. 38
illustris ISID. 1077. 11
illuuies N 555. 5 V.G 1379. 11
illuuiosum N 716. 25
illyricus IS. 1168. 16
imago N 702. 51 *similitudo* N 671. 6 *vacina* N 671. 8
imago Dei IS. 982. 50
imbarbescere F.P 296. 57
imbecillis IS. 1077. 20
imbellis F.P 297. 59
imberbi N 762. 7
imbres N 43. 2 IS. 1147. 22
imbrex F.P 299. 60
imbrica tempestas F.P 298. 1
imbrices N 554. 50 IS. 1200. 44
imbuere, intimare N 668. 26 *initiare* N 668. 29 *inficere* N 668. 32. N 777. 56
imbuli IS. 1192. 55
imbutum V 22. 4
imbutum est F.P 298. 2
imitatione filij, qui dicuntur ISID. 1054. 44
imitat N 751. 3
imitatio N 729. 55 V.G 1341. 10
imum V.G 1330. 5
immane, ingens N 667. 43. *fœdum* N 667. 44 *minimè bonũ* N 667. 46 *nocens* N 667. 47 V.G 1331. 48
immanis IS. 1078. 7
immarcessibilis IS. 1077. 17
immasculus F. P 298. 11
immatura mors ISID. 1105. 9
immemor V.G 1367. 26 IS. 1078. 23 & 1090. 25
immensus Deus IS. 980. 19
imminere, deberi N 682. 22
immissum pro demissum N 557. 41
immite N 485. 11
immitte N 703. 43
immittere dimittere ad prolixitatem N 621. 28
immolare F.P 298. 6 N 677. 53
immolatio IS. 971. 57
immortalis Deus ISID. 979. 20
immortalitas N 774. 20
immunditia N 655. 38
immundus N 682. 36
immune N 490. 54
immunis F.P 298. 8 IS. 1078. 10
immustulus F.P 298. 13
impages dicuntur F.P 298. 19 V. G 1373. 10
impancrare N 515. 34
impar numerus IS. 888. 52
imparens F P 298. 27
impares F.P 298. 26
impariter, impar numer. IS. 889. 13
impariter par numerus ISID 889. 6
impassibilis Deus IS. 979. 53
impedire, implicare N 672. 12. *involuere* N 672. 12 *probrum ducere* N 672. 14 *sordidare* N *ibid.*
impediti vocabuli proprietas N 515. 44
impedimenta F.P 298. 29
impenetrale F.P 298. 30
impendium V 30. 35
impendio pro magis N 556. 53
impensa F.P 298. 32
imperandei V 99. 10
imperandi declinatus V 99. 17
imperatiuus IS. 827. 14
imperator V 16. 17 IS. 1046. 31
imperator, quid dicitur res gerere V 42. 31
imperiosus 1436. 14
imperitus IS. 1078. 26
impertire N 504. 8
impertit N 750. 23
impescere F. P 298. 35
impetigo IS. 919. 35
impetus F.P 298. 39 *Ver.* 1135. 231. 56
impetix F.P 298. 37
impetritum F.P 298. 38
impiatus F.P 298. 432
impigritas N 554. 53
impiè F. P 298. 45
impius IS. 1077. 3
impium N 716. 36
implacidum N 704. 53
implagium IS. 1188. 42
implere N 713. 30
implexum F.P 298. 44
impleare N 1553. 35
impluuiatus N 793. 45
impluuium V 26. 58 F.P 298. 47
impolitia F.P 298. 50
impomenta F.P 298. 53
imponere supra ponere N 620. 48 *dare* N 670. 50
imponi V.G 1355. 16
impopulum pro ad populum N 557. 37
importer F.P 298. 55
importatum N 557. 58
importunum F.P 298. 54
importunus IS. 1077. 50
impos V 3. 38 F.P 298. 67
impossibile mendacium IS. 895. 9
impostor IS. 1078. 53
impotens N 557. 3 & 667. 13
impotentia N 781. 35
imprimere N 713. 35
improbum, minimè probum N 669. 59 *sæuum* N 670. 2 *turpe* N 670. 8
improbus F.P 299. 2 IS. 1077. 53
improuisus IS. 1078. 18
impudens, ignarus V.G 1356. 21 & 25 IS. 1078. 41
impudicus IS. 1078. 43
impudicatus F.P 299. 4
impugnare V.G 1327
impulsor V.G 1358. 43
impure N 557. 29
impurus N 707. 9 & 658. 16
improbus V 668. 21
imputatum F.P 299. 5
in acie qua forma sunt IS. 1149. 39
inachus amnis IS. 1158. 3
inæquales numeri IS. 810. 12 & 890. 32
inambulare V.G 1332. 24

Universidad de Deusto
Biblioteca

inane, concauum N 669. 31 *sine pondere* N 669. 29 *vacuum ibid. vacuum sine leue* N 669 32
inaniis pro inanitate N 553.38
inanima sine anima N 556 21
inarculum F.P 299.16
inaudire N 555.30
inauditum N 557.6
inaures IS. 1307.47
incalanto F.P 299.19
incantatores ISid. 1021.26
incantillatio F.P 299.22
incensit F. P 299.23
incensum quid dictum ISid. 922 45
incentor IS. 1077.28
incertus ager V 7. 10
incertum V.G 1332.22
incessores latrones F. P 301. 53
incestare N 744.2
incestus ISidor. 1078. 44
incerta N 553.30
incessere F.P 299.25
incesti iudicium IS. 934.18
incessum N 744.1
incestus F.P 299.27
inchoare V.G 1334.36
inchoatiua IS. 827.6
inchoaui unde. Ver. 116.50
incior F.P 299.32
incidere N 688.47
incilare N 554.30
incilla F.P 299. 36
incincta ISid. 1078. 55
incipere V.G 1334.36
incisim, quasi simul N 557.52
incita quid dicitur N 553. 40
incitega machinula F. P 299 40
inclamare F.P 299. 43
inclutus F.P 299.44
inclytus ISid. 1077. 10
incocta F.P 299.45
in cœlo templum dicitur V 47 29
incola IS. 1052.47
in columba specie venisse IS. 986 50
incomitiare F.P 290.48
incommutabilis Deus ISid. 979 34
inconciliatti F.P 299.52
inconspectum F.P 1299.55
incorruptus IS. 1077.22
inconsulti N 555.1
inconsultus IS. 1078.26
inconueniens ISid. 864.52
incorporalia nomina ISid. 823 59
in corpore quadam discretionis facta ISid. 1102. 31 *quadam tantum decoris facta* ISidor. 1102.29 *quadam & vtilitatis & decoris facta* IS. 1102. 26 *quadam vtilitatis causa facta* IS. 1102 24
incorporeus Deus IS. 980.15
incorruptibilis Deus IS. 979 30
incoxare N 505.4
incredibile mendacium ISidor. 865.4
increpare, sonare N 771. 19
increpitat & increpat N 671 11
increta F.P 299 60
inconsultatum N 556. 60
incubi vnde dicuntur IS. 1032 36
incubo quid ISid. 1032.41
incumbere N 684.22
incursim pro celeriter N 556.4
incursiceruicum V 4.13
incus IS. 1289.59
incursuiscere N 552. 5
indecoris N 759.26
indemnis IS. 1078. 14
indepisci F.P 300.2
indeptare F.P 300.3
index IS. 1078.39
Indi IS. 1037.51
India IS. 1161.47
Indicare N 555.32. *V.G* 1357. 1
indicatiuus IS. 827.13
indicit bellum, indixit funus V 40 3
indicium V *ibid.*
indicta ISid. 976. 40
indictum N 556. 50
indictuum funus F.P 300 4
Indicum quid IS. 1295.20
Indictus sinus IS. 1153.20
Indigena IS. 1078. 40 *Indigena* ISid. 1052. 45 *Indigenes V.G* 1351.47
Indigetes V. G 1351. 48 *V. G* 1366.6
Indiges nomen F.P 300. 6
indigitamenta F.P 300.10
indigitanto F.P 300. 11
indipiscere N 556.57
indiscriminatim N 556.7
indocile V. G 1367.33
indoctum V.G 1367. 34
indolentia N 556.28
indoles N 741.20
indolis IS. 1077.2
Indorum gens IS. 1036. 7
Inducere, fingere N 681.32 *immittere* N 671. 32 *instituere* N 671. 36 *persuadere* N 671 34
induci, fallaciis decipi N 671 41 *delectari* N 671.38
Inductio IS. 862. 21
inductionis membra ISid. 862 19
indulgens Ver. 113.5 8. 231.56
indulgere, augere N 669. 11 *elementem esse* N 669. 23 *detinere* N 669. 17 *dare* N 669 12. *spatium maius dare* N 669. 20 *temperare* N 669 23 *veniam dare* N 669. 14
indulgitare N 555.18
indumentum IS. 1198. 56
indumentum pellicium IS. 1301 57
Indus fluuius Orientis ISid. 1156. 56
Indusium N 789. 5
industrium antiqui indostruum F.P 300. 15
industrius Ver. 113. 5
industrius Si 231. 56
induuia, tunicæ serpentum ISid. 1126. 7
inebriaues F.P 300.18
in eligendo marito quatuor spectanda IS. 1066. 53
inenodabile N 490.55
inepti proprietas N 517. 19
ineptitudo N 556. 36
ineptum V.G 1354.50
ineptus IS. 1078. 29
ineptum V.G 1357. 42
inermat F.P 300.23
inermis IS. 1078.17
inermus pro inermibus N 761 31
iners IS. 1078. 16
Inertia N 676. 12
Inerticula IS. 1240.36
inexpiabilis IS. 1077.32
inextinguibilis N 558. 13
infabre N 506. 2
infamia V.G 1334.19
infamis IS. 510 77
infans IS. 1103. 8
infans vnde dictus N 514 31
infantes V 38 25
infantia IS. 1102.43
infaustum V.G 1337.13
infaustus N 698.37
infector V. G 1334.11 *infectores V.G* 1373.52 *F.P* 300 25
Infectum quid IS. 1226.8
infelicitent N 555.39
Infelix V.G 1354.48
Infensus V.G 1367 31
Inferia F.P 300.28
Infertor Germania IS. 1167 47
Infestum mare N 554.44
Inferium vinum F.P 300 30
Infertum IS. 1316.26
Inferum N 508.53
Inferus IS. 1183.11
Infesti proprietas N 511 60
Infestum quid N 557.10
Infibulati F P 300.2
Inficiatio IS. 934.4
Inficiatores quid N 557 60
Inficiator IS. 1078.49
Infimum V.G 1330.5
Infimus V 8.15
Infundere F.P 300.34
Infinita IS. 826.4
Infinitas N 553 8
Infiniti numeri ISidor. 893 15
Infinitio N 557.32
Infinitum V 67.23
Infinitum quæstionum genus IS. 866.1
Infinitiuus IS. 827.21
Infirmus IS. 1077.20
Infiteri F.P 300.38
Infitiari F.P 300.39
Infixum est N 682.28
Infœcundum N 715 16
Informe N *ibid.*
Informis IS. 1078.4
Informo V 42.37
Infra classem significatur F.P 300.40
Infractio N 553.58
Infrendens IS. 1077.57
Infrenis IS. 1077.56
Infrequens F.P 300.43
Infula IS. 1306.33
Infulæ V 50.2 F.P 300 45
Ingeneraretur N 553.26
In generosis equis quatuor spectantur IS. 1114.21
Ingeniosus V 62.51 IS. 1076 51
Ingenitus IS. 982.33
ingenium, naturalis sapientia N 667.33 *sua sponte vel natura* N 667.3
Ingens N 717.38 F.P 300 47
Ingenui vnde dicti ISid. 1053. 6
Inglorioſus IS. 1078.2
Ingluuies F.P 300.51 V.G 1379 11
Ingluuioſus IS. 1078.1
Ingredi N 712.33 & 739 38
Ingressus N 602.44
Ingnina IS. 917.1
Inhabitare N 700.28 & 714 55 *possidere* N 703.28
Inhabitat N 715.46
Inibi prosit N 554.19
Inigere pecus F.P 300 55
Iniit F.P 380.56
Inimiciter N 774.14
Inimicitia N 557.25
Inimicus V G 1367.31 IS.1077 45
Iniquat N 555.43
Iniquus N 705.26 IS. 1177 56
Initia V 12.14
Iniuges boues F.P 301.14 PL. 803.41
Iniuria N 726 15 *V.G* 1335.2 & 1362 45 & 1338.21 IS. 933 28
Iniuria, tus V.G 1357.11
Iniuriè pro iniuriosè N 554. 27
Iniurium F.P 301 .15
Iniustum bellum ISidor. 1265 17
Inlaqueatum F P 301.16
Inlaudabilis ISidor. 1077 33
Inlex F P 301.18
Inlices canales F.P 301.23
Inlicitator F.P 301.25
Inlicium F.P 301.26
Inlitterata pax F.P 301 31
inlustre V 59.10
in memoriam redire N 732 15
in memoriam reuocare V.G 1343.2
in mundo quid antiqui F.P 301 35
inniti V.G 1245.28
inniticum pondere N 690 58
innocens, integer & incorruptus N 669.6 & 734.26 *bonum, nullinocem* N 669.4 *innocuũ V.G* 1344.41
innocuus N 734.16 IS. 1077.5
inofficiosum testamentum IS. 929 23
inolescere V.G 1347.41
inops V 17.9 N 500.22 IS. 1078 30
inori F.P 301.35
innox IS. 1077.5
innuba IS. 1065.44
innubere pro transire N 554. 39
innumera N 558.16
innuere N 730.33 V.G 1332.59 & 1341.36
in pelle lanata F.P 301.36
in procinctu F.P 301.48
inquilini ISid. 1051.38 & 41
inquillinus F.P 301.44
inquinatum N 675.35
inquirere 692.3 V.G 1329 18 7
inquisitio IS. 1273.1
insane V 56.31
insania N 733.19 & 746.
insanitas N 513.13
insaniter N 771.18
insanum pro insane N 556. 11
inscitum V.G 1359.60
inscius V.G 1352.14 IS. 1078. 24
inscribere V.G 1346 56
insecta F.P 301.48
insepium F.P 301.50
insepultus N 685.9
insequc apud Ennium F.P 301 5
insequenter, deinceps N 697 24
insequi fugare N 690.53
insicta V 19.54
insidiari N 714.59
insidiosum N 718.39
insidiosus IS. 1078.52
insigne, magnum N 672.6 *præstans* N 672.6 *vita necessarium* N 672.8
insigne F.P 301.55
insignite N 556.5
insimulare V.G 1331.2
insinuari N 515.58
insipare F.P 301.60
insipere F.P 302.1
insita V.G 135.51
insitio IS. 1240.46
insitum F.P 301.4
insolens N 667.13 *non solens* N 669.18

Universidad de Deusto
Biblioteca

Insolitum N 554.14
Insomnia V.G 1361.29
Inspectatiua philosophia isi.874 8.
Inspicere N 711 57 *V.G* 1349.58
Instaurari F.P 302 9
Instauratio isi. 1290 56
Instituere N 695.25 & 700.55 *confirmare* N 671.36
Institutio æquitatis isidor. 863 48
Instructum isi. 932 29
Instructura isi. 1290 50
Instructura parietum isid. 296 10
Instruere V.G 1346.59
Instrumenta caregeriarum Isid. 875.60
Instrumentum isi. 932.28
Insuasum F.P 302.13
Insubuli isi. 1305.54
Insuescere V.G 1347.35
Insula F.P 302.15
Insulæ quid dictæ isidor. 1174 10
Insulsitas N 501.45
Insulsum N 501.41
Insultare, iniuriosius aliquid dicere N 671. 46 *insilire N* 671 44
Integrare N 555.45
Intelligentia isi. 987.39
Intelligere V.G 1353.6
Intelligi V.G 1363.15
Intelligit N 715.57
Intemeratus isi. 1077.19
Intemperia N 761.41
intempesta V 54.59
Intempesta nox V 31.47 F.P 302.21
Intempestiua abundantia N 677.1
Intempestiua Isi. 949 2
Intendere illigare N 670.57 *innectere* N 670.57
Intentum, extensum N 670. 55
Intentus N 670.53
Interamna V 8.52.
Intercalares dies isidor. 967 46.
interscapilium Isidor. 1057. 36
intercapedo F.P 302.15
intercessor isi. 983.33
intercilium Isi. 1093.22
interfici dies V 35.36
inter cutem flagitati F.P 302 27
intercutitus F.P 302.29
interdianum Isi. 937.34
interdicere V.G 1559.54
interduatim F.P 302 31
interficere V.G 1330.54
interficere, concremare N 671 531 *consumere* N 671.55 *finire* N 672.55 *occidere* N. 671.49 *perdere N* 671.53
interfici N 737.10
intergerini parietes F.P 302. 33
interior homo isi. 1089.29
interire N 721.28
interlunium luna isidor. 907 16
intermestris V 31.20
intermissio isi. 1236.15
internecida isi. 1078.47
interneciei indicium isid. 933 48
internecioum F.P 302 35
internecio F.P 302.37
internecto isi. 1267 29
interpellare, adire N 672.1 *commouere* N 632.1 *dicere* N 671 59 *ducere* N *ibid.*
interpolare N 502.4
interpres isid. 1076.56 *auctor N* 670.45 *obscuri dissertor* N 670.43
interpres V.G 1363.27
in terra V 47 32
interregnum F. P 302.39
in terris templum V 47 43
interrogatio V.G 1355.50
intertrimenium V.G 513.64.9 *V* 29.3
interualla isi. 1201.6
intestabilis isi. 1077 51
intestata hereditas isidor. 931 28
intestatus N 668.1 *sine testamento pereins N* 667
intestina quid dicuntur Isidor. 1000.42
intolerabilis N 554.57
intra & extra ousiam Isid. 877 21
intrahere F.P 302.40
intra ousiam quid isi. 877.17
intricare N 487 44
intrigo & interrigo V 29.5
intripola vestis Isid. 1300.19
introire N 790.40
intuitus isid. 1261.43
intudem. Isid. 1290.3
intueri V.G 1328.2
intui & contui N 749.29
intusium V 2.44
inuehi, aggredi N 671.24 *inuehere* N 671.24 *vehi N* 671 23
inuadere, appetenter incipere N 668.4 *quasi in vadum ruere N* 668.7
inuenibo N 754.23
inuenire N 687.31 V.G 1331.34 N 685 48
inueniri V.G 1355.10
inuentor isi. 1016.52
inuenustus V.G 1354.48
inuestes N 508.47
inuestigare V.G 1363.42
inuestis isi. 1078.56
inueterascere N 730.21
inteteratus isi. 1078.6
inuident V 42.59
inuidentia N 733.38
inuidia N 733.37 *inuidentia V.* G 1344.10
inuidiosum N 555 33
inuidiosus isi. 1077.49
inuidus isi. 1077.48
inuisibilis deus isid. 979.45
inuisus isi. 1077.50
inuitare N 666.28 *repleri &* 666 48
inuitari, delectari N 666 38
inuitius N 558.8
inula Isid. 1262.55
inuncare N 554.11
inuocatur V.G 1379.8
inuolare N 501.30 N 536.43 V.G 1331.57 *V.G* 1371.3
inuolucrum Isi. 1321.2
inuoluere, implicare N 670.38 *tegere* N 670.34
inuoluere, volutum superimpenere N 670.32
inuolutus, comprehensus N 670 41 *occupatus N* 670.40
Ioachas isi. 995.38
Ioachim isid. *ibid.*
Ioannes Isid. 1000.5 & 1000. 2 5
Ioas isi. 995.23
Ioathan Isid. 995.28 & 695 53
Iob isi. 993.44
iocosus isi. 1077.9
ioculare N 488.31
iocundus isi. 1077.8
Iohel isi. 998.37
Iona isi. 1001 27
Ionas isi. 999.9
Ionathas Isi. 995.12
Iones isidor. 1037.12 & 1040 50
Ionici pedes isid. 830.42

Ioppe isi. 1185.59
Ioram Isi. 955.21
Iordanis isi. 1157.31
Iosaphar isi. 995.21
Ioseph isi. 997.20
Iosias isi. 995.35
Iosue isi. 994.14
Iosue liber isi. 952.20
iota isi. 1234.28
iotacismus isi. 842.45
Iouinianiste isi. 1014.28
Iouiste F.P 303.45
iouum & iouerum V 71.71
Ipparinh Isi. 918.22
ipse, iste V.G 1347.58
ipsullices bracteæ F.P 362 46
ira, iracundia V.G 1358.23
iracundia V.G 1354.47
iracunditer N 774.25
iracundus N 733.48 V.G 1359.22 & 1334.23 isi. 1077.26 *iratus V.G* 1344.17
irascere pro irasci N 555.52
iratus N 703. 1 & 733.48 V.G 1334.23 & 1359.11 isi. 1077.34
ircei F.P 302.49
ircens F.P 302 50
ircosus Isi. 1078.36
ire V.G 1354.1 *ambulare* N 672 3 *incumbere* N *ibid.*
iris isi. 1220.46
iris illyrica isi. 1253.39
iru quid dicitur isi. 1147.6
irnella F.P 302 51
ironia isid. 850.5 & 871.17
irpices V 23.15 F.P 302.52
irpini F.P 302.55
irquitallus puer F.P 302. 58
irrationales magnitudines isid. 894.7
irrigare Isi. 1156.10
irruere sine cautela N 699 10
Isaac Isi. 996.21
isachar Isi. 996.54
isagoga isi. 874.52
isaias isi. 998.15
isauria Isi. 1166.47
isauricus 1434.24
iscurra isi. 1078.58
isicia Isi. 1314.52
isis quid appellatur isidor. 1030 25
ismael 993.12
ismaelitæ isi. 1036.10
ismirus isi. 1212.50
isocen isi. 1314.51
isopleuros isi. 894.25
israel isid. 996.35
israelita isi. 1038.35
israelita isid. 1038.43
ister isi. 1158.29
istrorum gens Isidor. 1041 20
itali vnde isi. 1041.35
italia F.P 303.3 isi. 1169.56 & 1210.2
italia & Hispania cur Hesperia dictæ Isi. 1170.1
italus quis isi. 1041.33
iter V 7.36 *V* 6.45 isi. 1206.5 *nauigatio* N 668.60 *via &* 668 59
iteris N 757.17
itiner N 752.4 & 760.14 isidor. 1206.9
itonida F.P 303.7
itum pro incessu N 553 33
iubar V 31.44 & 55.25 F.P 303 8 isi. 911.6
iubere, cogere N 668.10 *salutem mittere amico* N 668.12 *velle N* 668.11
iubilare V 41. F.P 303 13
iubileus isi. 943 17
iudæa isi. 1163.45
iudæi isi. 1019 14
iudaicus lapis isi. 1211.55
iudas isi. 996.49
iudas iacobi Isi. 1002.40
iudas iscariotes isid. 1002 46
index V 39.58 isi. 1273.28
iudicare V 39.57 V.G 1359 53
iudicatum N 556 50
iudices isi. 1051 8
iudiciale genus isi. 858.46
iudicialu translatio isidor. 860 15
iudicium V.G 1362.32 isid. 1273.6
iudictum isi. 952 27 & 951 7
iudith isi. 955.33 & 1000.2
iuga montium isidor. 1181 18
iugarius vicus F.P 303.14
iugatum N 509.37
iuge auspicium est F.P 303 17
iugere milui dicuntur F.P 303 19
iugeri proprietas N 513.18
iugerum V 7.30 isid. 1024 46
iugiter & continuo N 697 31
iuglans isi. 1245.31
iuglandes N 515.22
iugula V 53.8 F.P 305 23
iugulare V.G 1310.55
iugum V 23.14 F.P 30 25
iulia 1415.38
iulia Romula Isi. 1190.27
iulia leges isi. 927.29
iulij 1415.41
iulius & Augustus Isi. 941. 9
iulius vnde dictus isid. 1046 29
iumenta isi. 1225.18
iumentum N 513.56 isi. 1111.1
iuncta isi. 861.9
iuncus isi. 1260.6
iungendi V 67.17
iunij 1410.13
iunior Isi. 1124.35
iunipersus Isi. 1247.3
iunius V 35.60 isi. 941.7
iunius Epigonus 1410.59
iunius mensis F.P 303.29
iuno isi. 1029.6
iuuis coniux isi. 1029.16
iouis soror isi. 1019 15
iuno Lucina V 13.32 & 13 37
iuno, & regina V 13 16
iuppiter V 12.54
iura Isidor. 931.10 V.G 1366 37
iurandum V.G 1380.32
iurgare V 57.21
iurgium isi. 1273.16 N 726.31 V.G 1338.33 & 35
iuridicus isi. 1077.1
ius Isi. 925.30 & 931.11 V.G 1357 4 & 1364.29 & 1367.28 isid. 1314.59 *ciuile* isi. 926.10 *liberorum* 929.40 *militare* 926. 25 *naturale* 925 56 *quiritum* 926.43 *publicum* 926.38
ius vnde dictum Isi. 925.35
iusso pro iussu N 557.46
iussi dies dicebantur F.P 305 35
iustitia isid. 873.32
iustitium P.L. 805.14
iustum bellum isi. 1265.15
iustus Isidor. 1077.3 V.G 1353 36
iustus vadis F.P 303 38
iuuenalia F.P 303.38

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuuencus V 17.50 If.2112 49
iuuenilitas N 553.30 If.727 55
iuuenis If. 1103.46
iuuenta N 727.54
iuuenilitas V.G 1338.33
iuuentas V.G 1338.35
iuuentij 1427.13
iuuentus N 727.54 If.1102 49
iuuentas V.G 1351.24
iuxta coniunctim N 667.2
iuxtim pro iuxta N 556.16
iuxta proximè N667.1 *similiter* N 667.5

K

Kalenda V 35.4 If.941 25
Καλλιπιδὸς 1429.32
Καλοποδίος If. 1310.25
kappa If. 1234.37
kam If. 992.22
Kanaan If. 992.30
Katholicus If. 1079.2
kharitas If. 1079.4
kharus If. 1079.3
Κλῆρος *quid* If. 1004.5
Κλῆρος If. 1285.13
Κοινὸν If. 1313.26
kœnosis If. 870.24
Κοφινὶς If. 836.17

L

Labascor N 750.47
Labdacismus Isid. 842 49
Labellum If. 1319.46
Labens If. 1079.33
Labeones 1440.41
Labes F.P 303.44
Labina If. 1207.17
Labiones V.G 8361.41
Labium N 602.52 If. 1094.2 V.G 1346.19
Laboriosum N 559.12
Labra N 756.59
Labra V.G 1367.35 & 1361.40 & 1356.43
Labrum If. 1319.44
Labrusca N 603.27 If.1239 12
Labyrinthus If.1193.33 *in Lemno*, & 1193.46 *in Italia* & 1193.47
Lac succus maternus N 672.26 If.1096.22 & 1315.5
Lacedæmones If. 1041.1
Lacedæmonium marmor If.1213 34
Lacer V.G 1363.2
Lacerare F.P 303.47 *V.G* 1359.1
Lacerna If. 1302.52
Lacernati If. 1302.55
Lacernæ If. *ibid.*
Lacerti N 603.2
Lacertus If. 1124.42
Lacryma If. 1093.13
Lacessere N 559.50 V. G 1380 30
Lacessitor If. 1079.39
Lacis F.P 303.53
Lacobriga F.P 303 57
Lactans, lactens V.G 1367 44
Lactare N 491.52
Lactaria columna F.P 303 59
Lactatum If. 1316.43
Lacte N 755.18
Lactes intestina N 672 29
Lacteus circulus If. 905.30 & 1145.22
Lactuca V 18.49 If.1261.34 & 37
Lactucinus 1433.37
Laculata vestis Isidor. 1299 40
Lacuna F.P 304.2
Lacunar If. 1293.5
Lacunarium If. 1293.7
Lacunaria If. 1321.46
Lacus V 8.31
Lacus Curtius V 24.59
Lacus Lucrinus F.P 304.4 If. 1154.27
Lacus Asphaltites If.1154.33 & 1325.23
Lacus Tiberiadis If.1154.53 *V.G* 1375.51
Lærtis 1398
Lædere N 687.24
Ladi V.G 1362.45
Lena V 22.57 F.P 304.8 N 789.44
Lanas 1436.40
Latamen If. 1236.22
Latare latiscere & latificare N 556.24
Latari V 38.11 V 733.56 *gaudere* V.G 1344.24 & 13.031
Latitudo N 558.12
Latum, hilarum N 677 31
latus N 70.59 If.839.14 & 1079 14
Laua F.P 304.11 *prospera* N 672.23
Laua quid vocata If. 1095 40
Lauinus 1440.52
Lauum N 511.49 *aduersum* N 672.21
Laganum If. 1313.51
lagena If. 1319.23
laicus If. 1008.9
lambda If. 1234.35
lamberat F.P 304.14
lamech If 992.9
lamenia N 559.21
lamentatio Ieremiæ Isid. 951. 25
lamia quid If. 1032.31
lampa If. 1321.58
λαμπρὸς 1429.37
lana If. 1304.47
lanea F.P 304.22
lanea & licio F.P 304. 15
lancea N 799.2 If.1270 9
lancis granata If. 1318.27
lanetum F.P 304.26
languore, torpor N 676. 22
lanij lanista V.G 1356.35
lanio V.G 1306.52 & 54
lanista If. 1029.37
lanitium N 603.55
lanoculus F.P 304.28
laodicia If. 1185.34
lapathium V 18.43 N 795 6
lapidei N 603.10 Isid. 1291
lapis silex F.P 304.29
lapis offensionis If. 984.2
lapis specularis Isidor. 1210 29
lapis specularis If. 1292.10 & 985.5 1209.47 V.G 1385.29
lapistrus If. 1262.11
lapis F.P 304.34 & 455 44
lapithæ gens Thessalia If.1040 20
lappa If. 1258.14
laquearia If.1199.57 & 1292.59
laqueariorum pugna If.1281.49
laquearium If. 1255.8
lar 1408.41
lara V 14.17
lardum If. 3314.23
larentalia F.P 304.15 *Larex*

Larex If. 1247.54
Largi N 749.24
Largitas N 558.45 & 761 50
Largitio V.G 1351.23
Largitudo V.G 1361.22
Largitus, pro largè N 774 22
Largus If. 1079.22
Lartes 1408.31. & 40
Lartij 1400.18
Lartius prænomen 1408.9
Laruati F.P 304.37
Larua quid If. 1032.28
Lasciuus If. 1097.47
Laser il 1354.56
Lassus fatigatus N 677.42
Lassitudo V.G 13557
Laterna If. 1322.1
Latex F.P 304.39
Latia N 687.8
Latex Isid.
Latibulet & latibulatur N 739 30
Latina feria V 34.50
Latina lingua quatuor If. 1034 4
Latini à latino Isid. 1041 27
Latini qui fuerunt If. 1953 29
Latitauerunt F.P 304.44
Latium V 8.65
Latonia If. 128.17
Latarius & Priamides V 63 21
Latrare F.P 304.45
Latrocinus V 51.12
Aarpia quid If. 1023.58
Latrina N 603.43
Latro Isid. 1079.35
Latrocinari N 560.17
Latrones V 53.23 F.P 304 46
Latumiæ F.P 304.50
Latus Isid. 1097.20
Lauamur V 92.5
Lauamus H 92.6
Lauare N 746.51
Lauat & lauatur V 91.48
Lauatus sum V 92.9
Laudabile N 711.39
Laudare N 674.21 V.G 1353.37 1356.56 *coram* V.G 1357.25 *in os* V.G 1357.27
Laudatio V.G 1335.21
laudea If. 1243.16
Lauerna dea N 560.23
Lauerniones F.P 304. 56
Laui V 92.8
Lauinia If. 1188.56
Lautnium V 24.28
Lauit pro lauat N 767 39
Laurea Isid. 1267.10
Laureati milites F.P 305.1
Laurentalia V 34.33
Lauretum V 25.30
Laurus Isid. 1243.13 V.G 371 22
Latus V.G 1334.6 & 1335 41
Lauria F.P 305.8
Lautia F.P 305.11
Lauus V 26.12
Lauus P. 305.14
Lauus N 673.28
Lauus 305.35
Lauus 305.48
Lauus 559.14
Laxum ascendere N 715. 2
Laurum N 677.8 & 677 12
Lea pro laxna N 559 59
Leana Isid. 1116.23 & 1137 46
Lebetes If. 1320.25
Lectica V 27.44 Isid.1322.31 & 44
Lectio If. 970.27
Lector If. 1079.8
Lectiores If. 1005.40
Lectosia F.P 305 16
Lectulus V 86.48
Lectus dictus F.P 305.18
Legalis status Isidor. 859 55
Legati V 16.18 & 40. 44
Legatus N 688.33
Legere V 40.34 *oculis scripta per currere* N 672.34 *accedere* N 672.37 *rursum colligere* N 672 40 *præterire* N 672.48 *nauigare* N 671.51 *eligere* N 662 53 *N* 734.19 *eligere* V.G 1344 44
Leges V 40.47
Leges redigere in libris Isid. 925 5
Leges nouæ If. 925.12 *consulares* If.927.29 *Fœnebres* V.G 1373 29
Legio V 16.12
Legio, & diligens & diligentia V 40.54 F.P 305.24 If. 1048 50
Legiones V.G 1367.46
Legionum proprietas N 515 12
Legis contraria status Isid. 860 43
Legitima & collega V 40 48
Leguli V 40.45
Legules & vindemiator V 17 23
Legumen V.G 1367.41
Legumina V 40.46
Legumina quid sunt N 517 38
Legumina quid & vnde dicta If. 1238.25
Leguminum plurima genera If. 1238.28
Leo If. 1325.43
Lembus N 785.35 P *L.* 804 48
Lemniæ quid sunt Isid. 1107 27
Lemnisci F.P 305.28
Lemonia F.P 305.32
Lemures N 560.39
Lenis vasis genus N 79.6
Lenitas V.G 1357.47
Lenitudo N 558.45
Lenitus N 704.15
Lenones F.P 305.34
Leno If. 1079.41
Lens N 602.35
Lens quid vocata If. 1238.37
Lenticula If. 1320.4
Lentigo If. 919.25
Lentiscus If. 1248.22
Lentitudo N 559.56
Lentuli 1431.31
Lentulus Malugienensis 1428 39
Lentum tardum N 675.50
Lentus N 495.34 & 714 49
Lenunculus N 786.6
Leo If. 911.59 & 984.13
Leocrisus If. 1222.12
Leonis vocabulum vnde If. 1116 19
Leontophonos bestia mollica If. 1119.53
Leopardus If. 1117.17
Leparenses F.P 305.36

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lepidi Æmilij 1432.40
Lepidum V.G 1349.53
Lepidus V.G 1356.47
Lepista F.P 305.37
Lepista N 794.17
Lepos V.G 1349.54
Lepra isid. 919.48 & 52
Leprosus is. 1079.56
Lepus seu leuipes V 1.44 & 18 26 is.1112.31 & 1129.23
Lepor V.G 1349.51
Letria F.P 303.38
Lesbium F.P 305.39
Lesbius lapis isidor. 1214. 17
Letania isid. 676.27 & 32
Lethargus Is. 916.5
Letum vnde F.P 305.40
Leuare, soluere N 675.6
Leuca is. 1205.14
Leue contemnendum N 680.48 & 704.31
Leuir N 799.10
Leuidensis vestis Isidor. 1300 3
Leuir is. 1066.13
Leuis Is. 1079.30
Leuita is. 1005.26
Leuiticus isid. 050 & 952 8
Lex is. 863.45 & 52
Lex quid is.925.39 & 926.55 & 951.2 V.G 1354.20 & 1367 28 & 1375.18 & 1378.4
Lia is. 993.26
Liba N 603.31 isid. 1313 50
Libanotus is. 1148.44
Libanum is. 1250.48
Libanus is. 1038.37
Libanus mons is. 1180.3
Libare is. 972.5
Libella V 28.46
Libellio N 559.44
Libentina V 37.55
Liber F.P 305.44 is. 961.6 & 1242.5 *à liberiate* Isid 1023 20
Liber duodecim Prophetarum Is. 954.6
Liber Ecclesiasticus isid. 954 31
Liber Iob is. 952.51
Liber à liberamento appellatus is.1026.50
Liber Samuel Is. 952.31
Liber Sapientiæ Isidor. 954 25
Liberale V.G 1354.10
Liberales is. 821.5
Liberalia F.P 305.48
liberalia qui vocantur Is.1274 17
Liberalis Is. 1079.21 V.G 1358 6
Liberare N 219 46
Liberè V 37.52
Liberi N 782.19
Liberi, cur dicti Is. 1055 1
Libertate uti N 755 22
Libertatis templum F.P 305 52
Libertus vnde vocatus is. 1053 9
Liberum & remissum N 677 8
Libido N 739.21
Libidinosus Is. 1079.43
Libitonarium Is. 1300.24
Libra Isidor. 912.9 & 1231 44
Librarij qui vocati is. 961.13 & 18
Librile F.P 305.53
Librilla F.P 305.54
Libum V 19.17
Liburna is. 1285.44
Libya Is. 1171.28
Libya Cyrenensis isidor. 1171 48
Libyaticos V 68 57
Libycus campus F.P 305 17
Licentia N 603.41
Licia is. 1306.21
Licinij 1425.54
Licinium is.1300.38 & 1296.45 & 1242.43 & 1300.38
licintus 1412. 25 isid. 1321 38
licitari N 560.2
licini V.G 1365.18
lictoris proprietas N 512 12
lictores F.P 306.2
liencobus is. 918.24
lienteria Is. 919.5
ligare N 718.20 V.G 1358.27 *legare V.G* 1351.35
ligatura execrabilium remedorum is. 1022.17
ligdinus lapis is. 1215.59
ligellum N 559.60
ligna V 40.52 Is. 1242.41
lignarius is. 1296.6
lignicida V 69.56
lignis gemma isidor. 1221 18
lignum Is. 1296.43 23.3
ligo V 1324.59
ligones is. 1360.44
ligula V.G 560.13
ligurrire N 1262.41
ligurium is. 1217.26
ligurius is. 1118.22
ligurius lapis is. 1152.3
liguſticus sinus Is. 125.23
lilia is. 18.47
lilium V 1290.19
lilybæum promontorium is.1179 29
lima is. 306.5
limaces F.P 673
limare, exquirere N 39
limax, vermis limi dictus is. 1126.48
limbus N 790.13 is.1286.31 isid. 1310.12
limen, limes V.G 1550 15
limensis τριοδεια Is. 1214 73
limes Persicus isidor. 1039 32
limen, locus standi datus N 674.55
limina ostiorum Isid. 199 30
limitatus ager F.P 3066
limites is. 1203.51
limites maximi is. 1204.1
limniscus is. 834.54
limpidum vinum isidor. 1316 17
limpha 1316.18
limum N. 559.47 is. 1290 20
limus F.P 396.9 Is. 1207 10 is. 1300.34 *cingulum* isid. 1203 55
linea Is.894.39 & 1299.56 & 1298.26
linea vestis is. 129.56
lineales numeras is. 892.5 & 892.15
lingua F.P 306.11 is.1094 51
lingua latina Is. 1034.9
lingua quid dicta? Isidor. 1033 13
lingua sacra, tres isidor. 1033 18
linguarum diuersitas vnde? Is. 1033.1
lingula F.P 306.15 V.G 1361.42 & 43
lingulaca F.P 306.9 *V* 14 54
lingulaca N 497.37 N 511 15
Lingulati socci Is. 1312.2
Linna Is. 1301.6
Linostema vestis Isid. 1299 56
Linquere, dimittere N 673 29
Lintres N 786.15
Linum is. 1304.49
Liparia suffita is. 1223.7
Liparus insula is. 1178.11
Liquamen is. 1217.31
Liqueris, reliquerit N 674 16
Liquida is. 821.57
Liquidum, suaue N 673.14
Liquitur F.P 306.20
Liquor V.G 1367.36
Lis V 57.19 N 726.34 V.G 1334 45
Litare V.G 1336.39 N 723 3
Litatum F.P 306.21
Litera quid? Is. 819
Literæ communes is. 822.3
Lithostrota is. 1293.23
Liti cecidisse dicitur F.P 306 24
Liticines N 513.49
Liticines & Classicos V 16 59
Litostrota is. 1200.18
Litterosus N 559.28
Littora V.G 1369.48
Litus is. 1182.17
Lituus F.P 306.26
Lix N 518.16
Lixa quid? N 518.11 *P.L.* 806.33 Is.1314.16
Lixabundus F.P 306.30
Lixæ F.P 306.31
Lixarum proprietas N 518.7
Lixus, ciuitas Is. 1190 36
Lixiuium N 518.14
Lixulæ & semilixulæ N 619 23
Loca N 603.5
Locandi significatio N 677 18
Locare V 5.56
Locarium V 5.57
Locatio is 931.41
Loci muliebres V 5.59
Loci nomina is. 824.54
Locus is. 1320.47
Locuples N 744.23 V.G 1378.1 & 1331.41 Is.1079.15
Locus V 5.49 V.G 1356.32 is. 876 40
Locusta is. 1141.7
locus communis Is.859.29 *decus N* 676.14 *genus* 676.18
Lœbesum F.P 306.38
Legi vnde N 518.51
Logica is. 519 & 871.41 & 873 38
Logici Is. 1016.20
Loligo V 15.10
Longabo V 20.9
Longæ naues isidor. 1285 49
Longa syllaba isidor. 829 25
Longanus Is. 1079.24
Longanimis is. 1079.25
Longè porrò N 697.53
Longinquè & longiter pro longè N 774.36
Longinquum V.G 1329.25
Longiscere N 560.9
Longitorsus F.P 306 40
Longitudo, longinquitas V.G 1361.24
Longobardi qui fuerunt Is.1042 25
Longum V.G 1329.24 *per planum porrectum* N 676.30
Longurio N 558.38
Longus, Is. 1079.23
Lopades N 795.27
Loquax V 39 18 *V.G* 1376.24 Is.1079.14
loquela V 39.23 V.G 1329.8 & 1376.27
loquelares prapositiones Is. 828 48
Loqui V 39.23 V.G 1351.36 & 1379.29 & 1229.42
Lora N 796.8 & 796.3
Lorgicon Is. 1298.37
Lorica V 20.41 Is.1272 34
Loth Is. 992.52
Lotiolente veluti lutulente N 558.42
Lotos F.P 306.42
Lubidinitas N 760.40
Lubricum, locum dici Isid. 1182 1
Lubricus Is. 1079.32
L. Flemini Cilo 1419.52
L. Iulius Vospici 1411.61
L. Publilius 1407.39
L. Publilius Voler 1412.1
L. Sextius 1410.58
L. Sicinius 1431.57
Lucam bouem V 51.53
Lucani F.P 306.45
Lucaniæ Is. 1314.42
Lucar F.P 306.50
lucanaria festa F.P 306.51
lucanaris pecunia F.P *ibid.*
lucas Is. 1002.58
lucem facere F.P 306.56
lucens, lucibile V.G 1367 47
lucerenses F.P 306.58
luceres V 11.31
lucerna V 21.14 Is. 1321 35
luces N 782.24
lucerium Iouem appellabant F.P 307.3
lucia V 84.25
lucidum V.G 1330.39
lucifer is. 911.4
luciferiani Isidor. 1014 16
lucij V 31.33 & 1398
lucij duplex origo 1406.1
lucilij 1425.12
lucina Is. 1023.9
lucitiosi P.L. 803.19
lucius V 84.20. 1417. 11 & 12 *prænomen* F.P 307.5
luco 408.2
lucomedi F.P 307. 7
lucomones F.P 307. 9
lucretilis F.P 307 12
Lucretius hostis 1405 58
Lucrinus lacus isidor. 1155 11
Lucrum N 602.49 V 29 1
lucubrum Is. 1322.5
luctantes Isidor. 1296. 59
luctantur N 756.15
luctatio Is. 1275.8
luctì N 757.43
luculentitas N 560 27
luculentus Is. 1079.7 *à luce* F.P 307 15
luculeum marmor Is. 1214 28
luctuntere F.P 307. 16
lucus Is. 1182. 45 & V.G 1379 48
lucuus N 558. 31

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ludere v.G 1357.45
Ludi vnde vocantur Isi. 1274 7
Ludibria N 509.8
Ludices quidsit isi. 1304.3
Ludi circenses Isid. 1276 48
Ludiplicata N 752.46
Ludorum origo Isid. 1273 60
Lues N 512.22 F.P 307.17 Isi. 917.2
Lulligo Isi. 1131.1
Luma F.P 307.22
Lumaria falces V 23.27
Lumbago F.P 307.23
Lumbare isi. 1300.26
Lumbi quid sunt Isi. 1097 53
Lumbricus Isid. 1127 15
Lumen Isi. 983.7
Luminosum N 519.1
Luminosum V.G 1330 40
Luna V 13.19. Isid. 1310 37
Lunam proprium lumen habere Isi. 906.12
Lunaris annus isi. 942.53
Lunula isi. 1308.31
Lunus isi. 1309.49
Lupa, meretrix isid. 1080 2
Lupa quid sunt Isid. 1279 33
Lupanar Isidor. 1279 31
Lupanaria N 673.18 Isi. 1279 35
Lupari N 559.34
Lupari Isi. 1326.16
Lupercalia V 32.43
Luperci V 16.2
Lupinum N 603.36 Isi. 1238 42
Lupus V 14.56 Isi. 1118.47 & 1129.24
Lura F.P 307.24
Luria Isi. 1316.50
Luridi F.P 307.27
Luridus isidor. 1079 54
Lurcones dicti N 488.55.1432 28
Lucinia Isi. 1136.28
Luscinus 1440.20
Lusciola V 14.40
Luscior V. 86.22
Luscioſi N 590.32
Luscitio F.P 307.28
Lusitania isi. 1171.14
Lusores Isi. 1203.2
Luscus isid. 1089.53.1440 19
Lustra F.P 307.30 *ferarum habitaculæ* N 673.14
Lustrare N 674.27
Lustra isi. 1181.42
Lustratus N 560.29
Lustrici dies F.P 307.37
Lustrum L 35.25 isi. 943 11
Lusus vel lusio N 559.4
Ludus N 603.19
Lutani N 558.27
Luteſcit N 559 41
Luteum PL. 806.37
Luteum membranum Isi. 960 32
Luteus N 794.56
Luteus color Isi. 1305 41
Lutulentus N 707.10
Lutum N 603.50 Isi. 1207.18 & 1291.16
Luxi isi 1199.20 & 983.8 N 601 39 Isi 1148.8
Luxa F.P 307.40
Luxari N 514.12
Luxum N 514.11
Luxuria N 514.13 & 676.58 & 60.16
Luxuriabat N 755.12
Luxurioſus isid. 1079 45
Lyæum isi. 1315.46
Lyæus isi. 1027.2
Lybies Isi. 1044.3
Lybij 1036.22 & 41
Lybiſtica fabula isid. 854 40.
Lyca isi. 1166.60
Lycij F.P 397.43
Lychnia isidor. 1249. 24
Lychnites isidor 1221 20
Lyciſci qui dicuntur Isi. 1119. 21
Lycophos F.P 307.46
Lycophthalmos isidor. 1223 1
Lycurgus Isi. 924
Lydia Isidor. 1166.34. & 41
Lydij Isi. 1035.55
lympha N 603.39
lympha F.P 307.49
lymphata V 56.33
lymphaticus isi. 1079.48
lynx isi. 1118.17
lyra Isi. 899.18 & 1204 51
lyrici poeta dicti isidor. 1018. 36
lyrneſſiades F.P 307.55
lyra V 15.13

M

Macedenes Isid. 1040 50
Macedonia isi. 1168.15.
Macedonia nomen vnde ii. 1169. 13
Macedoniani Isi. 1013.41
Macedonte. 1434.31
Macellum V 24.55 F.P 207.58 N 561.30 ii. 1194.29
Macerta N 564.14
Macerie isi. 1201.14
Maceries N 562.20.
Macer, pro macilentus eſt N 7.1.3
Macilenti F.P 308.2
Macepitus F 121.7
Machabæorum isidor. 951. 35
Machabæorum libri isi. 954. 21
Machera isi. 1269.19.
Machil Isi. 1298.29.
Machiones Isi. 1290.34
Macor 561.33.
Macri V 38.11
Macritudo N 568.1
Macrologia Isi. 844.2
Macrpòs ii. 833.26.
Mactare, precipitare N 677 47
Mactatio Isi. 971.59.
Mactus F.P 308.3 isi. 1080 11
Macula, turpitudo N 682.42 & 45
macula retiales N. 693.25
maculatum N. 671.35
maculoſus N. 682.36
madefacere N 713.25
mador N. 562.10
maduſa F.P 308.4
maander pictura genus N 503 17
maandrum F.P 308.6
macia tribus F.P 308.9

maniana

Maniana ædificia F.P 308 10
Maniana appellata S 22
mœrere V 38.9
mœret, dolet N 679.32
Maſius F.P 308.13
maſta N 361.60
maſtum, triſte N 682.60
Magalia isi. 1202.33
Magdalena isi. 1003.11
Magi qui ſunt isi. 1020. 54
magis augere N 677.60
Magiſter Isid. 983.48 & 1080 31 *equitum* V 15.40 *populi* V 15.42
Magiſtrare, pro regere F. 129 21 F.P 308.18
Magiſteria F.P 308.29
Magiſtratus isi. 1051 51
Magiſtri F 121.22 *equitum* 121 23 *populi* 121.24
Magmentum V 20.11 F.P 308 33
Magnanimus isi. 1080.19
Magnes, lapis Indicus Isid. 1210 49
Magni ludi F.P 308.55
Magnificare N 687.60
Magnificior F 121.47 F.P 308 40
Magnificiſſima F.P 308.34
Magnificus F 121.39. F.P 308 38
Magnificus isi. 1080.21
Magniloquentia N 564.36
Magnitas N 561.27
Magnitudines rationales Isid. 894.5
Magnitudo Solis isi. 905.39 *Lunæ* 905.45
magnum annum dicunt F.P 308 50
Magnum V.G 1331.47
magnus annus isi. 942.54 1436 22
Maiestas, vnde F.P 308.58
Maior isi. 1080 34
maior amita F.P 309.10
Maior auunculus F.P 309.11
Maior Conſul F.P *ibidem* 23. & 27
maior Gracia F.P 309.12
maior Gracia S 221
Maior magiſtratus F. P 309 16
maior numerus isi. 890.37
maior patruus F.P 309.9
maior ſocer F.P 309.17
maior ſocrus *ibid.* 18
maiora auſpicia F.P *ibid.* 20
Maiorem Conſulem dici F. 125 20
maiores flamines F.P 309.30
Maiores numeri isi. 890.14
Maius V 35.59
Maius menſis S. 222. F.P 309.1
Maius isi. 941.3
Mala V.G 1390.21
Mala cidonia isi. 1243.3
Malabathrum isi. 999.13
Male isid 1093.26
Malagma isi. 921.43
Maledicum N 686.35
male audiam N 564.43
male poſſidet isi 931.14
Maledicere F. 121.27 F.P 309 32
Maleum promontorium isi. 1179 28
Maleuoli Mercurij F. 125.2 F.P 309 37
Maleuoli Mercurij F.P *ibidem* 43
Malignus, maleuolus N 680.13 Isid 1080.5
Malitia N 740.6
malitioſus isi. 1080.58
Malleoli N 799.6 F.P 309 46
Malleolus isi. 1239.18
malleus isi. 1290.6
Malluuium latum F. 125.5. F.P 309.59 & *ibid.* 53
malo isi. 839.27
malo afficere N 678.9
malo cruce S. 224.40
Malogranatum Isid. 1243.45
Malomellum isi. 1243.38
Maltha F.P 309.58
Malua V 18.48 isi. 1261.2
Malum Isid. 1243.23. V.G 1354 16 & 1357.50 & 1379.15
Malum Matianum isidor. 1243 26
Malum Perſicum isidor. *ibidem* 56
Malum Punicum isidor. *ibidem* 43
Malum terra isi. 1255.20
Malus Isi. 1080.54
Malus arbor isi. 1287.10
Mambres isi. 993.56
Mamercus S. 221
Mamercus prænomen F.P 309 60
Mamercus 1406.7 1411.40
Mamers F.P 310.2
Mamertini F.P 124.12
Mamilia turris F.P 310.35
Mamilij 1415.19
Mamiliorum familia S. 221. F P 310.37
Mamilla isi. 1096.12
Mammeata N 561.54
Mammoſa V 62.49
Mamphula Ver. 113 8 F.P 310 41 S. 221.6
Mamphur F.P 310.48
Mamurij F.P *ibid.* 52
Mamurium Veturium V 38.2
Manaea isi. 999.54
Manales PL. 801.28
manalis fons F 122.58
Manalis lapis F.P 311.12
Manalis fons F.P 311.6 & 8
Manare F.P 311.21 & 25
Manare ſolem F 124.6
Manaſſes isidor. 995.33. & 997.35
manceps F.P 311.40
Mancini fana F.P 311.47
Mancipatio isi. 932.39
Mancipia V.G 1357.13
Mancipium V 43.50 Isidor. 1053.1
Mancus N 56.42
Mandare N 560.57 & 681 50
Mandatum isi. 930.18
Mandibulæ isi. 1093.33
Mandies F 57.30
Mandonis N 492.6
Mandragora isi. 1255.18
Manducatur N 752.54
Manducum V 57.32
Manducones & manduci N 492.5
Manducus F.P 311.50
Mane V 31.21
Mane à diis Manibus F.P 311 36 N 520.32 ii. 939. 11 V.G 1379.33
Manere, loco inſistere N 682 16 *exſpectare* N 692.11
Manes Di, F 123.1 F.P 311 57
Manes pro boni S. 224.1 isid. 1031.18
Manet inhæret N 681.28
Mania N 84.25
Mania quid isi. 917.39
Mania S. 221. & 223.45
Maniæ turpes F.P 311.11
Manicæ N 682.53 & 55 isid. 934.60
Manichæi isi. 1012.36
Manicleata tunica isid. 1299 26
Manicula V 23.10

Universidad de Deusto
Biblioteca

Manij 1398
Manimoria V 381
Manipularis miles V 43 52
Manipulatim N 564.17
Manipuli N 798.57 Isidor. 1268.7
Manipulos exercitus V 16 28
Manipulus quid is. 1049.14 N 1260.40
Manius V 84.20 S 223.40 F.P 312.2 1406.15 1410.9
Manius maniſsimè V 71.53 & 86.27
Manlia gentis F.P 312.32
Mannus quid is. 1115.13
Manſucium F.P 312.37
Manſues F 121.34
Manſues pro manſuetus F.P 312 38
Manſuere & manſues N 755 24
Manſuetum quid N 516.37
Manſuetus is. 1080.22
Manſum N 563.25
Mantare S 221 F.P 312.45
Mantat, pro manet N 769.1
Mantica is. 1021.8
Mantelia .isid. 1304.21
Mantelium V 47.53
Mantha agreſtis Isidor. 1259 10
Manticularia F.P 312.48
Manticularum vſus S 221.F.P 312 53
Mantiſa F.P 313.7
Mantua is. 1189.34
Mantum is. 1302.57
Manubia V 62.50 S 221.F.P 313 11 N 552.23 & 727.32 *PL.* 806.46 is. 1167.33 V.G 1339 13 & 1364.26 & 1373.59
Manubrium V 43.53
Manum, quid N 520.31
Manum bonum Is. 1078.8 *mentum* S 223.14
Manum & mentum proverb. F.P 313.22
Manumiſsio is. 1054.60
Manumiſſus quis dicitur is. 1053 14
Manumitti dicebatur F 123.50 F.P 313.28
Manuos S 223.59
Manuos in carminibus F.P 12.5
Manupretium V 29.17 & 43 50 V.G 1376.21
Manus quid dicta Is. 1095.29
Manus impoſitio is. 973.49
Manutergium Is. 1304.29
Manus Dei is. 982.54
Manapalia S 224.8 *F.P* 313 38
Mappa Isidor. 1304.24
Marcellas is. 1196.29 1431.52 isid. 1290.9
Marcens, grauatus N 677.44
Marci 1398
Marcij 1425.14
Marcomanni Is. 1042.28
Marculus is. 1290.8
Marcus is. 1002. 57 & 1290.8 1406. 27
Mare isid. 1151.6 & 10
Mare magnum isidor. 1151 53
Mareotica vua Isidor. 1240 40
Margarita is. 1218.12
Margaritum N 604.30
Margo is. 1182.23
Maria is. 1003.6
Mariſca N 795.19
Maritus isid. 1065.3
Maritima is. 1182.24
Marmora is. 1213.26
Marmorati parietes isidor. 1293 13
Marmorum genera & colores Is. 1213.31
Mars, belli is. 1027.34
Marſi gens Italiæ isidor. 1041 44
Marſhedia F 125. 17 *F.P* 313 44
Marſhitis V 87.11
Marſupium N 564.24 is. 1320 57
Martiarius is. 1230.58
Martha is. 1003.11
Martialis Flamen V 15.56.52 42
Martialis campus F.P 313 48
Martias Kalendas matrona F.P *ibid.* 52
Martioniſta is. 1012.1
Martyres is. 1003.33
Martyrium is. 1197.16
Martyrum primus Stephanus is. 1003.43
Martiſia is. 1314.50
Martius menſis S 224.36 F. *P* 313.55 Is. 940 52
Maſculina & feminina vocabula P 120.6
Maſculus pro forti N 563 58
Maſſageta is. 1035.37
Maſſilia is. 1189.56
Maſſilij Is. 1044.27
Maſticina veſtis isidor. 1299 55
Maſticinum is. 1305.45
Maſtruga veſtis isidor. 1301 16
Maſtrix is. 1251.21
Mataxa is. 1306.12
Matella N 791.9
Matellio N 21.6 F.P 314.13
Mater N 678.90 *Ver.* 113.12 N 722.25 is. 1653.60 *V.G* 1336 21
Mater, matuta F 125. 29 *F.P* 314.20 & 30
Materfamilias N 732. 45 & 50
Materfamilia Ver. 113.23 F.P 314.14
Materia is. 1296.46 V.G 1335 14
Materies V.G *ibid.* 14
Martera F.P 314.36
Matthæus is. 1002.31
Mathematici is. 1021.57
Matheſis quid dicitur isidor. 913.5
Mathias is. 1002.52
Mattalea F.P 314.39
Matreſcam N 561.38
Matrices Ver. 113.13
Matrici F.P 314.40
Matrimes ac patrimes F.P 314 42
Matrimonium Ver. 113.12 Is. 1066.18 V.G 1368.12
Matrix Isid. 1101.14
Matrona N 732.44 & 47. isid. 1054.14 & 1065.52
Matrona materfamil. V.G 1368 7
Matrona Ver. 113.16
Me pro mihi antiqui F.P 315 38 & 314.57 *F* 122.7
Matrufamilias V. G 1343 27
Matronis aurum F.P 314.59 *F* 120.12
Matula F.P 315.13
Matura poma is. 1242.39
Matura, id eſt naturalis mors is. 1105.10
Maturare N 512.3
Media poſitura is. 833.59 V.G 1374.53
Maturo V.G 1379.36
Maturum celer N 681.57
Maturus N 678.49
Matuſalem is. 992.2

Matura

Matura Ver. 117.12 F 124.51 N 520.33
Matutinum is. 940.13
Matutinum offi.ium isid. 969 57
Mauors is. 1303.38
Mauri is. 1044.4 & 5.21
Mauritania is. 1172.38 *Caſarienſis* is. 1172.44 *Tingitana* is. 1172.52
Mauſolea is. 1202.1
Maxilla is. 1093.31
Maxima hoſtia F.P 315.20
Maximæ dignationis flamen F 122.20 F.P 315.15
Maximi annales F. P *ibidem* 23
Maximitas N 561.9
Maximum prætorem dici F 125.8
Maximus 1436.18.1436 20 isid. 1080.36
Maximus Curio F.P 315.32
Maximus Pontifex F.P *ibid.* 34
Maximus Prætor F.P ibid. 26
Maxumus Is. 839.20
Meander fluuius is. 1157.53
Meatus V.G 1378.4
Meatus Is. 1098 29
Mecaſtor F.P 315.44
Mechimonium N 563.47
Meconites is. 1223 4
Meddin F.P 315.47
Medi unde is. 1037.12
Media urbs is. 1185.1
Media isid. 1262.35
Media gemma is. 1219.12
Media nomina is. 824.17
Medialis F.P 315.50
Mediaſtini N 565.5
Mediator is. 983.21
Medibile F.P 315 52
Medica quid dicta isid. 1238 48
Medicamentum N 679.51 *V.G* 132.7
Medicina N 494.15 is. 913.1
Medicina iumentorum is. 921 46
Medicina artis repertor quis is. 913.26
Medicor V.G 1367.52
Medicus V 17.14
Medi is. 1038.15
Medimna is. 1233 44
Medimnum N 604.26
mediocre N 777 45
Mediocres numeri isid. 889 28
Mediocriculo F 121.52
Mediocriculo vſus F. P 315 54
Mediocriculus F.P ibid. 58
Mediocris is. 1080 40
Mediocritas N 499 36
Mediolanum is. 1189.25
Medioximum N 563.52
Medioxumum F.P 316.1
Meditari N 683.19
Mediterraneum mare is. 1151 57
meditatiua is. 827.4
Mediterreum melius F.P 316 2
Meditrinalia V 34.15 F.P 116.4
Meditullium F.P 316.11
medium noctis is. 949.5
Medius fidius compoſitum F.P 316.14
Medius fidius isidor. 1054 37
Medullitus F.P 316.21 *N* 562 49
Medulla is. 1097.75
Medus is. 1316.52
Mefancilum F.P 316.23
Megaleſia V 33.11 F.P 316 23
Mel Is. 1315.21
Melachim is. 952.40
Melancoryphi F. P 316 24
Melancholia unde is. 915.70 & 917.42
Melandria atque Vraon V 14 51
Melantes is. 1212.54
Melanurus is. 1129.37
Melchiſedech isidor. 992. 48
Melchiſedechiani isidor. 1011 52
Melectriſis is. 1222.13
Mella is. 1244.13
Melibœa F.P 136.27
Melica F.P 316.29
Melicerta Philomede V 89 13
Melicerta V 70.57
Melicertes & Philomedes V 89 11
Melichloros isidor. 1216 25
Melicratum Is. 1316.54
Melinum is. 1295.49
melior 1080 60
Melis F.P 316.32
Melo quid is. 1120.23
Melochinum N 793.40
Melofos is. 1244.37
Melos N 604.18 *insula* is. 1177 13
Melotes is. 1303.11
Meletius is. 1213.5
Meliom, meliorem dicebant F.P 316 36
Membrana Is. 960.14
Membrum FP. 316.37 is. 1096 45
Memini illam rem N 779 51
Memini me facere V.G 1347 3
Memini me feciſſe V.G *ibidem* 4
Meminiſſe V 37.38 N 732.13 V.G 1342.58
Memmij 1416.16
Memnonides aues isidor. 1135 57
Memor Is. 1080.30 *V.G* 1357.23 & 1329.47
Memorans is. 980.49
Memorare F.P 316.40
Memordi N 563.36
Memore pro memoriter N 774 16
Memoria N 564.58 is. 987.39 & 1090.25
Memoriosè V.G 1329.48
Memoriosus, memorieſior F.P 316.42
Memorioſus V. G 1329 46
Memoriter V.G *ibid.* 49
Memphitis lapis isidor. 1212 1
Memphis is. 1187.16
Memphiticus rufus isidor. 1208 35
Mena N 795.9
Menandriani isidor. 1011 2
Menda V.G 1360.39
Mendacij ſpecies isidor. 865 3
Mendacium dicere N 732 21
Mendax N 718.32 isidor. 1080
Mendicariter N 562.34
Mendicimonium N 563 47
Mendicum dici F 125.27 *F.P* 316.45
Mendicus Ver. 313.20 is. 1080 49 V.G 1375.58

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mendum N 804.42. *V.G* 1360 38
Menenius Agrip. 1421.58
Meniana vnde N 520.11
Mensa F.P 316.51
mensa vocabulum isi. 1311
Mensa in ædibus sacris F. 123 30
Mensarij F.P 316.60
Mensis V 32.17
Mens quid vocata Isidor. 1090 16
menses legitimi quid Isi. 940 36
mensis isi. *ibid* 33
Mension N 760. 47
Mensitua isi. 1101.37
Mensura isidor. 1204.20 & 1232.2
mensura propriè vocata quid isi.1232.10 *corporis* isi. *ibid.*4 *temporis* Isi. *ibid.* 8
Mensura viarum milliaria isi. 1205 9
Mensa isi. 1262.57
Mente captus F. 124. 3 F.P 317 1 V G 1374.15
Mentiri N 732. 21
Mentiri & mendacium dicere V.G 1343 8
Mentum F.P 317. 8 isid.1094 43
Menum isi. 1305.43
Meones isi. 1036.5
Meotidu palus Isi. 1152. 19
Mepalia S 224. 5
Mercatus N 603.60
Mercatum Isi. 1194 31
mercatus isi.932 57 V.G 1338.41 N 726. 42
Mercati N 562.16
Mercatura N 726. 41
Mercedicius F. P 317.9
Mercedonia F.P *ibid.* 11
Merces V 9. 53 & 28. 53. & 29 16 & 63 23 *V.G* 1376.20
Mercenarij Vnde N 679. 48 isi. 1052.11
Mercimonium N 604. 14
Mercurius F P 317.12 isid. 1023 19 & 1027.6
Mercurius Trismegistus Isid. 923
Merenda F.P 317.15 N 499. 7 Isi. 1313.17 & 1315.59
Merendare Isid. 1313.20
Mereri V.G 1359.46
Meret N 679.41 V.G 1330 11
Meretur N 679.25 & 747 43
Militat N 679.34
Meretrices vnde N 679. 48 & 789.47
meretrix V.G 1337. 11 N 722 14
Meretur V.G 1330. 11
Mergæ furculæ F.P 317. 17
Mergus isid. 1138. 5
Mergus V 15. 3
Merica V G 1350. 41
Meridies V 31. 17 N 117. 16 & 737.60 isi. 904.36 & 939. 17 & 1143.4 & 1316.6
Meristei isi. 1010. 41
Meritauere F 121. 36 F.P 317 22
Meritissimo N 562. 57
Meritum equorum Isid. 1114 33
Meritum & dignitas N 717 50
Meropes Isi. 1136.15
Merosam V.G 1350. 42
meretaret N 562.6 N 562.40
Mertat, pro mersat F. P 317 27
Merula V 14.44 1434.6 Isi. 1139 29
Merum quid dicitur isi. 939.19 1143 6 & 1315. 55 & 57 F.P 317.28 *solum* N 679.8
merx, mercatura V. G 1338. 40 N 726. 40
Mesapia origo isi. 1119.29
Mesia Isi. 1167. 49
Meson F. P 317. 32
Mesonictius isi. 937. 45
Mesopotamia isidor. 1362. 43
Messila isi. 1244.40
Messala 1434. 17
Messias isi. 981.52
Messis N 604. 39 isidor. 1236.38
Messorium isi. 1318.23
Mestricium isi. 1305.46
Metalepsis isi. 848.2
Metallis S 224.9
metallum Isi. 1226.7 & 1224.49 & 936 18
Metangismonita isid. 1013 49
Metaphora Ver. 113. 23 *I* 119.2 F.P 317.17 isi. 847.16
Metaplasticos dici F 119. 11
Metaplasmus Isid. 945. 25 & 844. 42
metati N 561. 47
metari castra F.P 317.60
Metarum appellatio isid. 1276 40
Metatheesis isidor. 845. 10 & 870.46
Metella 1433. 14
Metelli dicuntur F. P 318.1
Methodica, vnde inuenta isi.914 15
Metilij 1425. 35
Metirij, transmeare N 682 49
Metior V.G 1367. 60
Metius 1408.54
Metonymia F 119. 32 F. P 316.6 isi.848.5
metor V. G 1367.57
Merta Isi. 851. 4
Metra quid? isid. 851 55
metreta Isid. 1252 42
Metrica musica pars Isid. 896 21
Metropolitanus Isidor. 1004 24
Metrum isi. 1211. 42
Metuere V 37.15 *V.G* 1360.18 & 1355
Metuo V
Metus V G 344.8 & 563.45 31 & 1370 *cassid* 68. 12 N 68.15
Michael II. 9.11
Michaelis II. 958. 55
Migrare Troiæ F 123. 58
mihipte F 123.30
mihipte pro mihi F.P 318. 24
Milago I. 1130.16
Miles vnde dictus Isi. 1047.51 *extraordinarius* isidor. 1647 57
Militem à militia F. P 218 28
milites V 6.31 *ærarij V* 30.6 *stipendiarij V* 30.17
Militia vnde dicta isid. 1048 56
militum F.P 218.32
milium F 122. 46. isidor. 1237 47
mille F 121. 4 *assarium V* 71.15 *denarium V* 71. 11 *vrbium* F 121.41
Miliarium isi. 1205. 12
Millasta Isi. 1011. 25
Millus F.P 318. 36
Miluina F.P 318. 42
Milus Isi. 1138. 27
Mimi isi. 1280.34
Minax N 714. 20
Mina singulariter F.I. 318. 43
Mi

Minerrimus pro minimo F.P 318 50
Minerua isid. 1297.59 F.P 318 51 V 14.15
Minerua isi. 1029. 29 *Tritonia dicitur* isid. 1029.35
Mineus isi. 1158. 48
Minimè gentium F. P 318 55
Minisci tur F.P 318.60
Ministratrix N 564. 30
Minister isid. 1080. 35
Ministabiliter N 563. 1
Minitas N 751.19
Minium isi. 1294.25
Minor numerus isidor. 890 43
Minora templa F 122. 53 F. P 319. 1
Minorem Delum dixerunt F. P *ibid.* 7
Minores qui dicuntur isid. 1055 55
Minores V.G 1346.22
Minoris V. G 1346.33
Minotauri effigies F. P 319 19
Minucia porta appellata F.P. *ibid.* 26
Minuebatur populo luctus F.P *ibid.* 39
Minuendi V 68. 21
Minuere N 675. 16
Minuitur populo luctus F 122 13
Minutriones F.P 319. 50
Minus N 696 42
Minus quàm finita isidor. 826 6
Minus ferax N 680. 17
Minuscula S 223 19
Minuscula quinquatrus F.P 319. 52
Minutal isi. 1314. 46
Minutim N 774.27
Minutum & minuere F.P 319 57 N 6 9.6
Minutus N 546. 7
Minya dicti Argonauta F. P 319.59
Miparo isi. 1286 10
Mira & miracula N 778.23
Mirabilitas N 760. 11
Mirabis N 951.39
Mirachidion F. P 320. 1
Miracula F.P *ibid.* 2
Miracula V 54.17
Mirari 681.7 *V.G* 346.18
Miras N 754 58
Mirica isi. 1248.17
Miriones V 54.19
Mirior comparatiuum F.P 320 5
Mirius, magis mirum N 560.54
Mirobalanum isi. 922. 51
Mirteus color isi. 1115.7
Mirtus isi. 1248. 22
Misabel isi. 999.50
Miscelliones F.P 320.7
Misenum F.P *ibid.*10
Miser V 17.5 isid.1980.41
Miserabilis isi. 1080.46
Miserandus N 682.60
Miserarent N 749.21
Miserari N 734.26 & 27
Misere V.G 1344.49
Miseratur is F. P 320. 12 *V.G* 1374.19 & 20
Miserè V. G 1380.22
Misereri N 734.26 & 28
Miserete N 751.45
Miseretur N 753.3
Miseria N 604.56
Misericors isid. 1080.6
Miseritudo N 561. 15
Missa isid. 970.2
Missus N 701. 4 isidor. 983 42
Mistarium N 793. 20
Mistura N 760. 30
Mite coctum N 682.7
Mitra isidor. 1307.6 & 26
Mitis, tranquillus & lenis N 678.44 isi. 1080. 25
Mitra isi. 1288. 22
Mitridax isid. 1219 34
Mitte V G 1379.31
Mittere N 681.31
Mixta lingua Latina isid. 1034 15
Moab isi. 992.55
Moabita isi. 1036. 15
Moderani N 750.28 & 749 40
Moderari V. G 1332.26
Moderatio N 770.40
Moderatum N 678.23
Moderatus isidor. 1080. 49
Modestia N 777. 37. V.G 1354 9
Modestia à modo N 499. 46
Modestus isi. 1080.24
Modestum vnde N 514. 27
Modestus V.G 1358. 42
Modi isid. 827. 11
Modicum, paxillum N 678.21 & 777.45
Modicus isi. 1080.38
Modiperatores N 564.42
Modi syllogismis hypothetici isid. 880. 14
Modius isi. 1287.14. 1232.54
Modulari V.G 1332.26
Modus literarum isid. 821. 8
Mola F.P 720.9 S 222. isidor. 1320. 30
Molaris lapis isi. 1291.21
Moles pro magnitudine F. P 320 42
Moletrina N 519.8
Molimentum N 564. 28
Moliri, facere 680.18
Molle N 674.3 *non durum* N 680 40
Molle ferrum isid. 1228.32
Mollestra dicebantur F.P 320 45
Mollicina N 789. 28
Mollitudo N 560. 48
Molochites isid. 1216.1
Molocinia vestis isi. 1299. 42
Molossus isi. 830.16
Molucrum F. P 320. 47 S 2.22
Momar F.P 320.60
Momen F.P 321. 1
Momentaria isi. 1230. 34
Momentum isidor. 932. 22 & 957. 14
Monachus isi. 1006. 24
Monarcha qui sunt isid. 1047 31
Monasterium isidor. 1196 36
Monedula isid. 1136.18
Monere V 283. V.G 1328. & 1358 8
Moneris, pro monueris N 770 8
Moneta isid. 1230.35 & 1225 50
Monile S 222. F. P 322.3. isid. 1307.57
Monimenta V 38.5
Monimenti proprietas N 501 13
Monimentum F.P 321.7. N 744 32
Monitores F. P 321.33
Monotentaurus isid. 1109 14
Monodia, sicinium isid. 970 13
Monodos F. P 321. 15
Monogamus isidor. 666. 1
Monosticon isidor. 853. 38

Universidad de Deusto
Biblioteca

Monoptota is. 825.49
Mons is 983.57
Mons Ætna is. 1180.45
Mons Caucasus is. 1179. 12
Mons Saturnius V 9.31
Mons Tarpeius V 9.27
Mons Taurus is. 1180.2
Monstra N 726.1.V.G 1340.39 N 729.18 V. G 74. 57 *F* 123 16 is. 1105.55
Monstratio N 682.34
Monstrificale N 562.32
Monstrum S. 222.F.P 321.18 N 682.32 V. G 1328 & 1368 1 & 1338 7
Montani is. 1022. 56
Montes Isid. 1179.48
Montes natiui salis is. 1208 25
Monumentum is. 1201.49
Monumenta, monimenta V.G 1368.5
Moracia nuces F.P 321.37
Moralis Astronomia isid. 874 40
Moralis philosophia isidor. 873. 8
Morari N 680.26
Morbonei is. 1010.31
Morbosus homo F. P 321 39
Morbus V. G 1342. 55 N 732. 8
Mordicibus N 561.11
Mordicus N 562 28
Moriola N 796. 23
Mόρμι quid? N 517. 29
Morosa atas V.G 1338 39
Mors vnde dicta is. 1105. 4
Morsicatim N 503.5
Mortarium N 791. 16. is. 922. 32
Mortem obijsse F.P 321.40
Mortis causa stipulatio F 125.13 F 321. 45
Mortium diuersi casus isidor. 936.25
Mortua poculis corio F 1. 24 58.*F.P* 321.50 & 321. 37 isid. 1105.10
Moras is. 1245.19
Morus syluestris Isid. 1145 21
Mors F. 122.44 F. P 321.58 isid. 663.53 & 925.38
Morsculi F 123. 57
Morsellis proparuis moribus. F. P 322. 4
Motacismus is. 842.41
Monere N 683.14
Moyses is. 923
Mozaica is. 20.50
Muger F.P 322.11
Muginari F. P 322. 14. *N* 562. 45
Mugionia porta F. P 322.15
Mulasagmaria is. 1326. 31
Mulciber 322. 17
Mulctra V.G 367 49
Mulctral V.G 1367. 51
Mulctrum Isid. 1319 43
Mulgarium vas isid. 1319 42
Muli Mariani F. P 322.21
Muliebre V.G 1351. 21
Mulier is. 1103. 56
Mulierarium V.G 1351 22
Mulierauit N 563.31
Multirosi N 489.59
Mulier sitas N 564. 53
Mulis celebrantur ludi F.P 322 25
Mullei is. 1310. 59
Mulleos genus calceorum F. P 312. 33 2
Mulleus S 223.28
Mullus is. 1129. 28
Mummiana ædificia F. P 323
Mulsum is. 1316.43
Multa V 29. 6 *F. P* 322 41
Multa genera virium is. 1240 53
Multare N 744.44
Multesima N 561. 12
Multifacere F 121. 13 F. P 322 50
Multifariam S 223.29 F.P 323.1 564. 21
Multipes vermis terrenus Isid. 1126. 44
Multiplex numerus Isidor. 890 47
Multiplex superparticularis is. 891.31
Multitudo V 67. 28 N 564.47 & 746. 20
Multum N 730. 58 & 734. 50 V.G 1345.7
Mulus S 224.32 Isid. 1115 24
Mulus vehiculo Lunæ F. P 322 20
Mundare N 720.3
Munditer, pro munde N 771 51
Mundo nomen impositum F 122 30
Mundum gentiles ter in anno F.P 323. 36
Mundus P 122. 24
Mundus appellatur cælum F.P 323.4 *N* 604.55 is. 902.20 is. 1141
Mundus muliebris S 212
Munem significare F.P 323 53
Munere is 971. 43 & 47. V.G 1366. 23
Muneralis lex F. P 323.56
Munerat N 753.7
Munes N 495.47
Munia N 561. 41
Municas pro communicas F.P 323. 60
Municeps S 223. 11 F. P 324 3
Municipales isid. 1051. 42
Municipalia sacra F 122.50 F.P 324. 17
Municipe V 29.28, is. 1051 38
Municipium F.P 324.24. is. 1191 44
Munifices V.G 1372.20
Munificior à munifico F. P 314
Munificus is. 1080.16
Munifex V.G 1361.7
Munitto F.P 314 48
Munitum, vel munimentum is. 1200. 58 & 1191.17
Munis V 29.25. F 123.9
Munus homini is. 971.45 V.G 1331.17 & 1348.1
Murana V 14. 50. is. 1130 38
Murana 1433. 52. Isidor. 1308. 8
Murcia F.P 324.52
Murex N 794. 52 is. 1131 24
Muger quid F 124. 42
Murgito F.P 324.54
Muri quid F 124.43
Muria isidor. 1137. 31. & 34
Murices N 744. 12. is. 1109 60
Muries F.P 324.55
Murina isid. 1219. 52
Murmur N 604.50
Murmurantia littora V 40 58
Murmurare N 724.45 V.G 1317 34
Murmurari N 753. 25
Murmuratur V 40.55
Murmurillum N 565.1
Murmurata potio F 124 37.F.P 325.9
Murrhina N 795.29
Murricidium F.P 325.18
Murrina F. P 325.20
Murtatum V 19.56
Murtia S 224.35
Murus Is. 1192.25
Mus is. 1120 29
Musa vnde? is. 895.16
Musaraneum Is. 1120.48
Musca is. 1141.3. & 12
Muscerda S 224 3.F.P 325. 24
Musculi vnde? is. 1099.28. & 1131.44
Musculus is. 1271.58
Musica is. 819. & 874.28
Musica partes is. 896.17
Musimones N 561.56
Musino is. 1116.4. & 1119 15
Massare V 58 9 F.P 325.26.N 724.41.V.G 1357.28
Mustela Is. 1325.47
Mustiones is. 1142.10
Mustulentum N 915.8
Mustum N 561.4
Mustella is. 1180.38
Mustela in domibus oberrans is. 1120.45. & 1270.48
Mustricola F.P 325.29
Mustum is. 1316.7
Muta exta F. 123. 19. F.P 325. 28.
Mutabiliter N 563.8
Muta S 223.25
Muta litera F.P 123.46
Mutæ dicuntur litera F.P 325. 47. isid. 821.23
Mutare, derelinquere N 683.61. & 719.37
Mutia prata F.P 322.7
Mutilare V.G 1358.60
Mutini Titini sacellum F.P 121. 57. F.P 325.60
Mutire S. 223.49. *loqui* F.P 326. 13
Mutuet N 751.10
Mutuiter, pro mutuo N 773.35
Mutuo damus V.G 1351.13
Mutuum V 29.24.N.562.25.& 731.17. is. 971.57. V.G 1342.9 & 16
Mutum F 119.1
Mutus N 488.19
Mutus Isidor. 1080 28
Mycenæ is. 1188.33
Myrmidones Achillis socij isid. 1040.40
Myrmilonica scuta F. P 326. 18
Myoparo F.P 326.13
Myoparo N 785.46
Myctirus pauperculæ N 562.2
Myropolæ P L. 805.35
Myrrha troglodita Is. 1150.59
Myrrha isidor. 1250.51
Myrrhites isidor. 1216.21
Myrtea corona F.P 326.21
Myrtetum V.G 1367.55
Myrtus V.G 1367.55
Mystica V 49.28
Mytridas, lapis is. 1212.36

N

N, *Latinum* is. 1234.27.& 32
Nabathea is. 1164.28
Nabathei is. 1036.12
Nabuchodonosor is. 995.50
Nacca F 129.1
Nacca vulgo fullones F.P 326. 43.
Nania F.P 125.39. N. 566.35. *carmen F.P* 326.51
Nænia F.125.58. *dea sacellum* F.P 328 22
Nænia sylua F 130.36. *F.P* 328 25
Naiades is. 1032.4 V.G 1368. 26
Nancitor F 129.22
Nænum F. 135.2. *vas aquarium F.P* 327.41
Napocaulis is. 1261.20
Napuras nectito F 129. 57. *F.P* 327.48
Napus is. 1261.14
Narbona isid. 1189.59
Narcissus isidor. 1254.17
Nardus Isid. 1252.45. *Celtica* is. 1252.53. *Indica* Is. 1352.50. *Syriaca* is. 1252.51
nare a naue ductum F 129.25. F.P 327.51. F.P 327.54
nare, natare N 684.32
nares is. 1093.45. F 129.18
narica F.P 328.3. *F* 129.19
narium recta pars cui columna vocatur is. 1093.52
narrare V.G 1329.43
nasiterna N 792.49
nasones 1438.60
nassa F.P 328.8. is. 1288.50. F 129.54
nassiterna F.P. 328.12. *P L.* 804. 38. *F* 129.46
nasturtium N 489.45. & 795. 16. Is. 1261.55
nasus N 605.12
natare V.G 1357.46
nates quid? Is. 1298.8
natio V.G 1332.48. *genus hominum* F.P 328.30
Nathan is. 958.15
Nathanael is. 1003.13
natinatio dicebatur negotiatio F.P 328.25. *F* 128.53
natinatores F 128.54
natio F 128.29
natrices quid dicuntur N 520. 16
natura filij qui dicuntur isidor. 1054.43
natura fratres Isidor. 1056. 30
natura auctoritas Isidor. 884. 23
naturale genus Analogiæ V 79 57
naturales filij qui dicuntur is. 1055.4
naturalis Verborum declinatus V 80.15
naturalis philosophia isidor. 873.6
naturalis declinatio V 63 45.
naturalis astrologia Is. 901. 52
naturalis philosophia Is. 874. 12
natura vnde dicta isidor. 1089.1
natus V.G 1333.1
naualia loca is. 1181.11
naualia corona F.P 328 45
nauali corona donatur F 126.3
nauali porta F 135.47. *F.P* 328. 55
nauclerus is. 1285.12
naucum F 129.5 F.P 329.7. *Ver.* 113.26
naucus pro nugis F.P 329 23
nauia quid F 129.60. F. P 329. 30
nauis is. 1285.26
nauita dicti F 130.31
naum is. 998.43
nauos a nauis F 135.13
nauscit cum granum F 130. 39.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Naustibulum quid? 129.58 F.P 330.12
Nauta is. 1285.17
Nautea E.P 330.14 N 487.37 F 128.14
Nauti consulatus F 133.39
Nautij 1416.3
Nautiorum fam. F 128 38 F.P 330.30
Nauus quid? F 129.31 F.P 330 55 *V.G* 1334.54
Naxos insula is. 1177.8
Nazarai is. 1011.26
Nazareni is. 1006.56
Neapolis V 39.34 isid. 1189 39
Nebula Is. 1147.47
Nebulo dictus F 127.42 F. P 330.57
Nebulones N 492.56
Necare V.G 1330 55
Necem unde F 135.5
Necessarij dicuntur cognati F.P 331.35
Necessarium quid F 126 42
Necessitas N 684 48 *V.G* 1333 59 & 1.78.19
Necessitudo V.G 1361.18 N 684 39 *V.G* 133.58 & 1378 18
Nec datus F 126.41 F.P 331 24
Nec legens dictus F 126 48
Nec mulieri, nec gremio F.P 331 24
Necromantici isidor 1021 4
Nectar quid? F 127.17 F.P 331 42
Nectere F.P 331.44 *ligare significat* F 127.13
Necumquom. F.P 311.50
Neemias Is. 699.40
Nefandum, nefarium V.G 1363 32
Nefantia N 759.41
Nefarii V G 1363.34
Nefarij proprietas N 516 19
Nefasti V 38.36
Nefasti dies F. P 331.51
Nefrendes PL. 801.35 F.P 331 60 is 1326.13
Nefrendes dictos F 126.13
Negotialis translatio isid. 860 17
Negotiatio is. 1273.14
Negibundum F 117.48 F.P 332 20
Neglegens F.P 332.21
Negotium F 135.13 F P 332.28 Is.1273.10 & 14
Negritu F 127.41 & 127 39
Νεκρὸς Is. 1021.7
Neminis pro nullius N 565 17
Nemo V.G 1334.21
Nemo compositum F.P 332 41
Nemo unde compositum F 126 37
Nullus V.G 1350.28
Nemora V 745 F 126.23 F P 332 46
Nemroth Is. 992.37
Nemus is. 1141.32
Nemus & lepus V 95 31
Nemus F.P 332.53 F 126 29
Nenecla F 133.14
Nenum pro non N 565 35
Neomenia is. 968.53
Neophytus Is. 1008.1
Nepa F.P 332.57
Nepa quid? F 128.9 N 566 22
Nephasti dies F 128.1
Nephritis Is. 918.29
Nephtalim Is. 99 .2
Nepos N 605 16 Isid. 1035.34 1431.16
Nepos luxuriosus F 127. 54
Nepotes F.P 333.4
Nepotis Is. 10 5.39
Neptunalia V 33.53
Neptunus V 13 57 is. 1026 30
nepus F.P 333.16
nequam aurum est F.P 333 18
nequeunt F.P 333.34
nequicquam, neutiquam V.G 1378 61
nequiquam F P 333.45
nequinates F.P 333.55 F 135.9
nequinont F.P 333.39 *nequeunt* F 126 60
nequiquam significare F 127 9
nequitum & nequitur F 127.3 F.P 333.48
nequalia F 126.59 F.P 333 17
Nereides quid is. 1032.5
Nero 1431.48
nerui N 605.22
neruum quid? F 127.34
neruus F.P 333.56 is. 935.2 & 1096.47
nescium N 566.17
nescius V.G 1332.14
nestoriani Is. 1014.54
neutriquam F. P 334.14 F 126.11 *pro nullo modo* F 127.51
neutrale isid. 827.42
neutrum V 95.3 isid. 825 16
neuult pro non vult N 565 40
nex N 566.31
nexum es F 127.38
nexum est F.P 334.15
nexum quid F 127.31
nexum V 58. 35 & 58 44
nicomedia Is. 1 88.3
nicolaita Is. 10 1.6
nicopolis is. 1189. 43
nictare F 34. 27 F.P 334.21 N 731.27 V.G 1342.19
nidulantur N 566.13
nidus N 742 59
nidus pro poculo N 564 10
niger 1440.51
niger color 111.12
niger lupus F 134.52 F.P 334 45
nigret N 565.44
nigrum N 714. 29 V.G 13-7
nigrum plumbum isid. 1229 25
nihil F.P 334.51
nihil, nihili V.G 1350.27 & 1361.38 & 39
nilus unde dictus Isid. 1156. 24
nimbus V.G 1368.30 Is. 1147.17 & 1307.17
ningulus F 134.50 F.P 334 52
niquis sciuit F.P 334.57
nisan is. 1184.58
niti N 735.16
niti conari sub onere N 648 16
nitidant N 565.48
nitiditas N 565.10
nitrum is. 1208.50
ninem unde F 1357
niuit pro ningit N 770 12
nix is. 1147.31
nixi-

nixidi appellantur F 134 15 F.P 335.13
nixurire V 565.53
nobile N 683.25
nobilem antiqui pro noto F.P 335.24
nobilis N 683.27 V.G 1332 45
nobilis pro noto F 134 4
nobilitas N 676 18
nocens à nefario & impio N 730.26
nocens à nefario V.G 1341 31
noctescere N 566.19
noctiluca V 13.20 V. 42. 50 F 133.25 F.P 335.34
noctis partes Is. 9 9.51
noctua V 14. 9 F 133. 11 Is. 1136 46
noctua à tempore noctis F.P 335 38
nocturnum is. 937 34
Noe Is. 992.12
noegeum F 134. 10 F.P 335 42
Noemi. Isid. 994.35
noetani is. 1013 27
nolito. pro noli N 768 54
nolitote N 755.3
nomen V 97.15 N 684.55 F 133 5 V.G 1329. 15 Is. 823. 38 & 877.60 & 34 & 935.56
nomen cotonæ Is. 1306.39
nomen deorum Is. 986.15
nomen medicinæ unde Is. 913 16
nomen philosophiæ is. 873.2
nomen quasi nouissimen F. P 335 51
nomenclator V 17.20
nomina F 67.20 & 67.22
nomina herbarum Isid. 1252 36
nominandei V 68.19
nominandei vel nominatiuum V 97.46
nominare N 674. 23 V 39 46
nominatio V.G 1313.51
nomina Is. 1231.9
nona V 35.8 Is. 941.30 *à noua luna* F.P 319.10 F 132.22
nona caprotina V 33.46
non album N 692.54
nonarum postridie F 135.49
noneolae F.P 316.15
nonij 1427.21
non omnibus dormio F 132.1 F. P 336.19
non prædicatur ingenitus isid. 585.15
non pridem F.P 356. 14 F 127 21
non repugnante consuetudine communi V 105.55
nonnuncium F 133.2
nonuncium & teruncium F. P 336.30
nonnunquam V.G 1335 23
nonus modus Is. 879.9
nonussis V 28.19
noricus ager is. 1167.15
norma Is. 1296.12
noscere V G 1353.34
nostra verba V 5.15
nota quid F 134.1
nota, probrum N 685.1
notare V.G 1333 19
notha nomina is. 828.18
notus F 133 17 *F.P* 336.38
nothus qui dicitur is. 1051.29
notificem N 565 57
notus quid is. 1049.49
noua curia F 133. 49 F. P 337 47
nouacula is. 1314.13
noualia N 605.29
noualis ager V 8.3 F 133. 23 F.P 336.56 Is. 1205.19
nouare V.G 1332.44
nouatum, iduum F.P 335 58
nona Sibylla Phrygia is. 1019 57
nouatiani Is. 1012.52
nouember Is. 940. 57 & 941 17
nouemdiales F. P 337 8 & 17
nouendiales feriæ F 125 24
nouendialis V 23.1
nouensiles V 14 15
nouerca F 122 17 F P 337 10
noui comici qui & Satyrici is. 1018.55
nonij 1427.20
nouissimum V 39.36 V. G 329 60
nouissimus filius is. 1054 38
nouitas, nouicus & noualis V. 29 42
nouius & nouissimum V 39 41
nox V 31 36
nox quid Is. 609 21 & 937.26 & 939.35
noxa F 133 39 N 730 49 V 1381 24
pro peccato F.P 337 32
noxia N 730.51 *V.G* 1331.24 & 1341.41 & 1341 46
noxa V. G 1168 28
noxitudo N 565 21
nubentes N 785 15
nubere N 565.24
nubes rarefacta & soluta quid is. 1146.16
nubes unde dicta Isidor. 1146 17
nuces F 132 55 F.P 337.49
nuces mitti F 135.17
nucula quid F 132.37 F. P 337 52
nudare N 712 14
nudius tertius quid F 130 48
nudum N 675 30
nudus N 685.7
nudius tertius compositum F.P 337 60
nugator N 502 59
nugiuendi N 566 5
nullus V.G 1334.21 V.G 1378 51
numa 1408.58
Numa Pompilius F 132. 59. is. 924
numantinus 1434.22
numella quid F 132 50
numella genus vinculi F. P 338 15
numella machinæ genus N 565 60
numen N 565.32 F 132.49
numen quasi natus dei F. P 338 29
numera senatum F 131 36
numerabilis magnitudo Isid. 894.24
numerarij qui vocati is. 1051 33
numere & numero dicitur F 131.3
numen is. 950
numerij 1359
numerius 1410. 40. 1406 29
prænomen F 131 52. F.P 338 22
numerus N 683. 49 & 845.19 Is.825 26 & 827.35
numerorum liber Is. 952 18
numerus par is. 888.50
numerus septenarius is. 9.7 53
numi à numa is. 1235.57
numida F.P 332.11
numida dicuntur F 135 14
numida qui F 132.52
numides is. 1044 & 5.17
numidia is. 1172.24

Universidad de Deusto
Biblioteca

numidici 1434.37
numidicum marmor isid. 1214 25
numisma Isid. 1225.52
numitorij 1425.37
nummus ex Graco F.P 339 28
nummus vnde & quid F 132 40
nunciari V.G 1349.40
nuncius F P 339.50
nuncupare if. 929.38 *nuncupatæ res V* 30.48
nuncupata pecunia F 132.5 F 339 22
nuncupata pecuniæ V 39 51
nuncupatio if. 929.33
nundinæ F.P 339.42 N 604 60
nundinæ feriarum dies F 132 26
nundinalis locus F 132 29
nundinalis locus F.P 339 37
nuntius quid F 132.43 *V* 39.32 *N* 605.19
nuper quasi nouiper F 132 46
nuper quasi nouiter F.P 339 54
nuperum pro recenti N 565 12
nupta verba F.P 339.59 F 131 41
nupta à Graco F.P 340.3
nuptia nuptíque V 13.60
nuptiæ If. 1065.39
nuptiæ dictæ F.P 340.14 if. 1065 41 F 121.44.
nupta noua quid F 120.55
nusciciosum F.P 340.24 F 132 17
nusceitiosus F.P 340.31
nusquam V.G 1378.47
nutare V.G 1342.28 *N* 731 25
nutrix N 679.2
nutritur & nutricatur N 753 40
nux, V 18.39 if. 1245.19
nycæna synodus isid. 962.55
nyctages quid sint isidor. 1014 48
Nvctalopia isid. 919.19
nyctlcorax if. 1136.51
nympha Isid. 1055.18
nympha lucurna V 13.51
nympha quid isidor. 1031 42

O

OB *pro ad* F.P 340.58
ob pro circum F.P 340 41
ob superatos F 135.52
ob vos sacro S 226.32
ob vos sacro F.P 343.42
obacerbat F.P 341.16
obambulare F.P 341.17
obba poculi genus N 566 50
obdere F.P 341.19
obducere, aperire N 688.28
obedibo pro obediam N 770 14
obeliscus Isid. 1276.48
obelus if. 814 46
obelus supernè appunctatus If. 834.51
obesum pro vberi & crasso N 688.49
obesus F P 341.22
obescet F.P 341.21
obherbescere S. 226.35 F.P 341 23
obiacuisse S 230.31
obices F.P 341.25
obigitat S 226.26 F.P 341 26
obinunt S 226.28 F.P 341 27
obites isid. 1124.23
obitus, mors, occasus N 686 59
obiurare S 226.28
obturgare V.G 1328
obturgatio F P 341.34
oblaqueare Isid. 1240.57
oblatio if. 971.42
obligatur V.G 1361.12 & 1378 44
obliterare N 567.11
obliteratum F.P 341.36
oblitia verba V 5.15
obloqui V.G 1351.36
oblucinasse F.P 341.39
obmanens F P 341.40
obmouero S 230.18 F.P 341 41
obnectere S 226.19 F.P 341 43
obnitì N 735.22 V.G 1345 43
obnubere if. 1065.31
obnubi F.P 341.47
obnunciare V.G 1356.23
oboritur F.P 341.50
obprobare F P 341.55
obpuniat F.P 341.57
obacerare F. P 341.10
obrogare F.P 341.60
obrutuit F.P 342.2
obrutum aurum if. 1225.55
obsalutare isidor. 227.35 F.P 342.6
obscani V 57.33
obscæna auis N 566.43
obscænum, immundum N 686 18
obscum S 226.12
obscurum N 718.42 *sine lumine* N 683.153 *scrupulosum* N 680 7
obsecrare F.P 342.9
obsecundanter N 567.40
obsequela N 605.36 F.P 342.1
obsequi V.G 1350.24 V.G 1353 41
obsequium N 605 34 N 739.43 V.G 1353.43
obseruasse dicitur F.P 342.11
obseruare, suspicere N 687.60 N 692.40
obsideri F 155.49
obsidæ quasi obsides V.G 1374 42
obsidio S 229.2 N 606.11
obsidio potius quàm obsidium F. P 342.40
obsidionalis corona S 226.52 F.P 342.14 V.G 1374 35
obsidium V 16.46 S 227.21 V.G 1375.56
obsidus lapis If. 1212.32
obsonitauerz F.P 342.52 S 229 51
obsorduit N 567.22
obstinat F.P 342.58
obsumet S 228.16
obstitum S 227.6 F.P 343 11
obstrigilli if. 1310.54
obstringillare N 567.25
obstrudant S 227.16 F.P 343 24
obtestatio F.P 343.30 V.G 1354.5
ob tnere N 692.9
obtrectat F. P 343.33
obturare F.P 343.36
obuallare F 155.51
obuarare N 567.37
obuaricator S 227.37 F.P 343 40
occare & occator Ver. 113.30 F 113.8 F.P 343.51
occare if. 1136.28
occasio F. 136.30
occa-

Occasus F.P 343.57
Occasio F. P 343.53
Occatio if. 1236.24
Occationis proprietas N 517 53
Oceanus if. 1151.43
Ocellæ 1440.22
Occentare dicebant F. P 344 7
Occentaßint F 136.57
Occepto N 567.60
Occidamus F 136.55
Occidens if. 904.31 & 1142
Occidentalis plaga isidor. 904 27
Occidere N 691.13 & 704.8 V.G 1310.54
Occidi N 737.10
Occipio V. G 1379.24
Occipitium quid if. 1092.1
Occisitantur S 229.74 F.P 344 25
Occisum à necato distingui F 136.27 F. P 344 29
Occultßimum V.G 1374.22
Occultè, occulia N 568.12 V.G 1334.52
Occultum offerre S 230.30 F.P 344.8
Occupaticius ager F 137.28
Occupare, præuenire N 665 18
Occupaticus ager F P 344.40
Occupatus, impeditus N 685 13
Occurrere, obuium fieri N 688 17
Ochozias if. 995.5
Ocimum F 137.27
Ocimum gracum F. P 344 54
Ocius & ocissimè F.P 344 56
Ocius F 137.11
Ocius secunda collationis F.P 344.59
Oesquinisçere N 567.4
Ocra if. 1255.4
Ocrea V 20.45
Ocrea if. 1310 40
Ocrem F 137.1
Ocris mons confragosus F.P 345 12
Octo genera sacerdotalium vestimentorum if. 1298 17
Octacilius 1410.19
Octaua syllaba Hellespontia if. 1019.55
Octauia porticus F 136.11
Octauij 1417.19
Octauia porticus F.P 345.24
October F.P 345.33 if 941.19
Oculatum pro præsenti F.P 346 5 *V.G* 1374.24
Oculatus F 135.58
Oculi, quid if. 1092.33. *modi* if. 1240.56
Oculißimum F.P 346.15
Oculißimus F 135.56
Oculitus dicitur F 136.3 *F.P* 346.19. N 567. 43 V.G 1374 29
Oculus if. 980.45
Oeynum V 18.41 N 795.21
Oefaeti F 136.5 *F.P* 346.24
Odium V.G 1370.42
Odora res V 43.42
Odoratum V.G 1368.54
Odoratus if. 1091.37
Odorum V.G 1368.54
Oenigena F.P 346.31
Oenoforum if. 1319 16
Oenomelum if 1316.45
Oestrum F.P 346 32. *animal* if. 1142 6
Offa if. 1314.30. & 34
offary if. 1314 31
offatim if. 1314.33
offector V.G 1334.11
offectores F P 346.33
offectores V.G 1373 53
offella if. 1314 32
offendare, percutere N 687.19
offendi V.G 1379.32
offendices nodos S 270 24 *F.P* 346.34
offendo. offensio N 567.15
offerre, inuenire N 688.21 V.G 1360.1
offertorium if. 971.38
offerumenta F.P 346.43
officere N 567.50
officiorum genera plurima Isid. 969 49
officiosus F.P 346.44
officium poëtæ if. 1019.10
officium V.G 1364.26
offucare F. P 346.47
offuda F.P 346.49
offula V 19.53
ofne if. 994.45
ogygia mœnia F 136.18 F.P 346 50
ohe V. G 1378.45
olea if. 1249.17
olera V 19.6
olim, temporis prater. N 686.52
olim, temporis futuri N 686.57
oliua if. 1249.15
olat, pro oleat N 567.18
olda if. 1000.1
olea V 85.12
oleum V.G 1368.32
oleagina corona F.P 346 55
oleaster if. 1249.6
olentica F.P 346.58
oleomella if. 1244.31
oleoselinon if. 1261.31
oletum F.P 346.59
olfacioriola if. 1308.40
oleum isid. 1249.18. & 37
olympias if. 943.5
olius, oliuum V.G 1368.33
oliueta F.P 347.1
oliuita antiqui S 239.3
oliuitas N 567.53
olla if. 1320.15
olli V 52.16
olor auis if. 1134.34
oluatium F.P 347.9
oluatum S 230.29
olus if. 1260 48
olympiadas V 49.36
olympum V 49.34
olympus mons if. 1180.21
omen & ornamentum V. 42.18 F.P 347.11. *auspicium prosperum* N 686 & 726.3 V.G 1338.9 & 1354.20
omentum if. 1100.47
ominas N 751.28
omittere N 681.42
iumanus If. 851.3
omentans S 226.45. F P 347 13
omne V.G 1345.11 N. 734.58. V G 1370.54
omne genus if. 825.24
omnes V.G 1134.26
omnimorbia if. 1257 54
omnis ager quadrifar. If. 1202. 57
omnis ingressus N 674.57
omonsion if. 982.26
omonsios isid. 982.22. & 34
onager if. 1313.42
oneraria naues N 786.48
oneratus V.G 1368.36
onocentaurus if. 1106.19
onocrotalon if 2139.9
onomatopœia if. 848.58
onus if. 819.34. V.G 1381 38
onustum grauatum N 690.46
onustus V.G 1368.17
onyx if. 1216.46
opaca S 225.25
opalia V 34.29. S 225.26. F P. 347.19
opalus if. 1219.3
ope consina V. 34.38

Universidad de Deusto
Biblioteca

opem ferre V.G 1354.24
opera V.G 1359.16
opera V.G 1168.59
operari N 779.12
operibo pro operiam N 770 17
opperior V.G 1379.34
opertat F.P 347.23
opes V.G 1368.42
oppetere, occumbere, mori 682 44
ophita is. 1011.29
ophites is. 1213.17
opifera is. 1288.19
opifex N 741. 9
opigena Iuno F.P 347.24
opilio F.P 347.25
opima spolia S. 225.33 F.P 347 26
opimitas N 566.46
opinabile N 568.18
opinari V.G 1355.12
opinatio isid. 872.53
opinio, fama N 686.1 V.G 1330 17 N 761.47
opiparum F.P 348.6
opis dicta F.P 348.7
opis Is. 1028.21
opisci 1398
opiter 1398.1407.2 & 1411 45
opitula N 751.57
opitulari & opitulatio V 1354 27
opobalsamum V.G 1365.5
opoponace is. 1255.6
oportet V. G 1351.25
oppido F.P 348.22 valde N 688
oppidorum origo F 230.10
oppidum V 4.37 & 23.60 F.P 384.33
oppidum Saturnia V 9.34 Isid. 1191.20
opium Cyrenaicum is. 1255.1
oppius mons V 10.45
opuscalorum genera tria Is. 918 12
opportunum N 680.45
opprimere N 771.59 V.G 1342 46 52
ops V 11.44 S.226.46
ops unde dicta Is. 1159.42
optandi lex V 99.9
optandi species V 99.16
optare N 687.3
optata hostia S. 225.21 F.P 348 48
optatinus Is. 817.15
optima lex F.P 348.51
optio S 228.54 F.P 349.1
optatio F.P 349.10
optionatus S 229.43 F.P 349 14
optiones V 16.57 in cohortibus N 522.12 isidor. 1048.36
optatu S 225.29
oppugnare V.G 1327 & 1562 57
opulentia is. 1312
ulentitas N 566.54
opulentus V 17.8 N 705.23 V.G 1331.42 & 1376.2
opulescere N 568.9
opunculo F.P 349.23
opus N 720.7 & 756.13
opera V.G 1368.56
Ora N 731.50
ora finium is. 819.33 & 937.19 ora V.G 1342 36 & 1347.28
oracula is. 1196 29
orare antiqui S 229.6 pretium poscere N 688.35 V.G 1 4 57 objecrare V.G 1388.9 & 1359 58 & 1362.23
orata genus piscis F.P 138 43 & 349.41 & 1433.52
oratio quid is 823 9 & 878.6 & 974.19 V.G 1357 15 & 1332.53
orator V 52.6 N 688 32 is. 877 23 & 965.48 V.G 1358.30
oratores unde F.P 138 24
oratorium is. 1196.53
orba F.P 137.56 F.P 350 14 V.G 1374.32
orbis unde dictus is. 1160.43
orbis trifariè divisus isid. 1160 46
orbita is. 1205.22
orbitudo N 566.58
orbium N 56 .5
orbius clivus P.F 1 8..6
orca F.P 138 48 is. 1319.13
orca genus marina belua F. P 350.37
orce N 792.46
orchades is. 1174.32
orchades olim is. 1249 20
orchestra F.P 137.42 F.P 350 45
orchis is. 1256.16
orchitis F.P 350.51
oreus V 13.14
orchistra isid. 1279.54
orcus Ver 113.34 S 230.13
orcus ab urgendo F.P 350.55
ordeolus is. 920.16
ordinarius homo F.P 139.2 F.P 351.4
ordinatio V.G 1329.52
ordire is. 1306.21
ordiri S 225.26 N 505.38
ordo N 683.49 is. 822.37 V.G 1356.12 & 1357.38
ordo sacerdotum S 225.14 F.P 351.24
oreades quid isid. 1031.3 V.G 1368.26
ora N 731.50 extrema partes terrarum F.P 138 48 & 349.25 freni F.P 138 53 F.P 351.19
orestiades S 121.13
orees F 138.60
oreus F.P 351 49
organum is. 897.54
oria PL. 803.32
oriens isid. 804.30 & 983.10 & 1142
orientalis plaga is. 904.25.
origanum Latinis colena is. 1258 49
origeniani is. 1013.29
originum libri F.P 351.55
origo aris Is. 1227.56
orion Is. 910.24
oriri F.P 137.56
ornamenta circi Is. 1275.30 & 1306 27
ornatus V 22.20 S 224.60 F.P 352.1 N 705.21
orontes isid. 1157.24
orthodoxus is. 1007.7
orthogonium Isid. 894 13
orthographia Is. 838.9
ortygia F.P 352.10
oryg metra Is. 1139.4
os N 742 34 is. 859 31 V.G 1329 44
os Dei Is. 982 43
osanna Is. 971.26
osasum pro odi N 568.1
oscedo is. 920.23
oscet Ver. 113.37 S 229 19
oscilla Is. 1235.18 festa in honorem Bacchi F.P 352
oscillum S 227.45 F.P 352 53
oscines V 42.22 aues S 228 F.P 352.49 Is. 1139.54
oscinum tripudium S 228.14
oscinum augurium F.P 352.57
oscinum tripudium F.P 352.58
oscula V.G 1356.5
osculana pugna S 228 29 F.P 353.33
osculani N 752.48
osculum N 722.50 V.G 1356 54
oscum F.P 351.1 & 8

Osi sunt S. 229.36 F.P 353.47 & 53
Osias is. 995.24
Ossa Is. 1097.2
Ossa Is. 1310.57
Ossiculatim N 567.47
Ossifrangus is. 1138.30
Ostendere N 688.25 & 700.8 & 718.32
Ostenta N 726.1 & 729.13
Ostenta quid sunt is. 1105.51 V.G 1340.39 & 1374.57
Ostentare V.G 1380.22
Ostentas F.P 353.55 & 56
Ostentum S. 222. & 228 & 229 30 F.P 353. 59 & 60 V.G 1328 & 1338.7
Ostia isidor. 1182.25 V.G 1366 57
Ostia urbs S 228.24 urbs ad exitum Tiberis F.P 354.13
Ostiarij Is. 1006.12
Ostium Is. 983.56
Ostracites Is. 1212. 53 & 1222 44
Ostracus isid. 1292.35 & 1260 21
Ostrea V 14.57 N 605.47 is. 1131 41
Ostrina N 794.47
Ostium is. 1305.22
Othoniel is. 994.17
Otiosus N 675.55
Ova is. 1276.31
Ova unde dicta isidor. 1140. & 14
Ovalis corona F.P 354.19
Ouantes F. P 354.22
Oufentina F.P 354.27
Oufentina tribus S. 227.38 F.P 354.28
Quem masc. gen. dixerunt F.P 354.25
Oues N 606.4
Ouiarium V 68.34
Ouibus duabus S. 229.57 F.P 354.35
Ouicula 1432.6
Ouile V 63.15
Ouinius 1426.51
Ouis is. 1111.15 & 984.10
ovia Is. 988.26
ovioúsia substantialis diffinitio is. 880.49
ὄφεις is. 833.21 morbus is. 915.47
Oxifalus is. 1132.19
Oxime, ocissime F.P 354.47
Ozee is. 998.30
Ozias is. 995.25

P

PA pro parte S. 230.33 F.P 354.49
pabulantia V.G 1335.8
pacem à conditione F 143.35
pacem peti N 743.36
paces plurali numero N 568 35
pachinum promontorium is. 1179 36
pacionem antiqui F 155.48 F.P & 354.55
pacis vocabulum unde is. 1266 21
paciscum N 751.31
pacta N 731.7
pactolus is. 1157.47
pactum Isid. 930.8
padus Italiæ fluvius is. 1158.8
pæana vocarunt Apollinem F. P 354.58
præclato quid N 519 25
prædidi F.P 355.2
pænitudo N 570.41
pæniturum N 573.36
pæon, medicus quidam Is. 1256 50
pæones pedes is. 830.45
pætus 1440.11
pæflagones is. 1037.21
pæganalia V 34 45
pagani F.P 355.6 isid. 1022 41
paganica feria V 34.56
pages quid N 519.38
pagi unde dicti F.P 355.7 is. 1192 7
pagina dicta F.P 355.10 is. 961 41
pagrus Græcis F agrus Isid. 1129 20
pagus Succusanus V 10.33
pala V 23.4 ventilabrum isid. 1325.15
palæ Is. 1057.37
palæstina is. 1163.37
palæstra Is. 1275.15
palæstrici N 571.29
palanga quid N 576.50
palatina V 11.36
palatium V 11.10 mons Romæ F. P 351.14 is. 1195.1
palatualis flamen V 52.44 F 151 21 F.P 355.21
palatum is. 1094.29
palea is. 1238.12
pales dicebatur dea F.P 355.26
pali N 607.42
palilia V 73.18
palimbacchius is. 830.34
paliurus Is. 1257.28
palla V 22.44 N 787.50 is. 1,03 27
pallas Minerva dicta F.P 355 30
pallas unde dicta Is. 1019.40
pallidus silex Is. 1291.37
pallium is. 1301.52 & 57
paller N 744.39
palma V 12.34 is. 1239.35 & 124 58 2
palma cassea is. 1266.7
palma serico ferro datur Is. 1223 26
palmata toga is. 1302.11
palmes isid. 1219.30
palmites vitium F.P 355.33
palmula Is. 1187.5
palmula quid F.P 355.36
palmus isid. 1204.11
palpari blandirt F.P 355.38
palpatur N 730.12
palpetra N 607.11 Is. 209.59
palpebrum N 607.10
palpo N 576.36
palula V 51.42
paludamentum isid. 1302.32 V 51.47
paludati in libris F 156.2 F. P 355.39 & 41
paludamentum N 788.27
paludatus V 51.45
paludes unde dicta is. 1203.41
palumbes isid. 1138.46 V.G 1347 32
palumbi N 607.19
palus V 8.36 V.G 1375.52
palustres ranæ is. 1132.10
pampinus is. 1209.37
pandeus rusticorum isidor. 1030 7
panace is. 1255.4
panagyricum is. 958.42
panarium V 19.9
pancarpia quid F.P 355.44
pandana porta F.P 355.46
pandere N 506.55
pandiculari dicuntur F.P 355 48
pandicularis dies F.P 355.51
panderus is. 858 24
pangere S 213.14 F.P 355.54 & 57
pangere versus V.G 1373.42
pangere plantas V.G 1173 45
pambus redimita equor. capita F.P 355.60

Universidad de Deusto
Biblioteca

panicium If. 1257.48
panificium V 19.9
panis V. 19.6 N 607.1
panis proprietas N 519.4 If.983 53. & 1313.31
pannibus pro panniis N 759 24
pannonia Isid. 1167.55 & 1169 45
pannus N 607.18
pannutia If. 1300.21
panotij, qui sunt If. 1107 39
pamphagi, populi in Æthiopia If.1044.57
panther Isid. 1116.54
pantices 154.32
pantices quid F.P 556.6
pannelum V 20.26
panulia vel Panucla If. 1306 16
panus quid F.P 350.9 N 568 44
papares If. 1305.2
papa V.G 1378.55
papaver N 608.7 Isid. 1255 30
papha Isid. 1249.23
paphus If. 1182.42
pappi carduorum flores F.P 356 23
pappj 1426.6
papiliones If. 1201 37 & 1141.5
papilla quid F.P 356.10. If. 1096 14
papiria tribus F 144.38 F.P 356.12
pabula If. 920.31
parabola If. 851.13
parabola & problemata If. 959 11
paracletus If. 983.25 & 985 37
paradisstole If. 969.9
paradigma If. 851.18
paradisius If. 1161.26
paradoxon If. 870.29
paragoge If. 844.49
paragraphus If. 835.4
paralipomenon If. 951.20 & 952 46
paralysis If. 918.31
paramasia If. 846.22
paranympha If. 1065.27
parapsis If. 1318.25
parare inter se munus F. 145.12 N 677.19
pararium as quid F.P 356.35
parasitus If. 1287.21
parathesis If. 871.15
paratus N 607.51
Parca, quid dicuntur If. 1031 19
parcere, veniam dare N 694 12
parci, non peperci F 150.32
parci quæstores F.P 356.46
parciter pro parcè N 774.30
parcuit N 571.7
parectati N 521.9
pardus If. 1117.15
parens vulgò pater F.P 356 38
parens V.G 1357.59
parenter N 174.47
parenthesis If. 849.24
parere N 745.41
parere V.G 1369.17
paret, obsequitur N 696.52 V.G 1362.60
parias serpens If. 1124.6
paribit, pro pariet N 770.20
paribus equis, quid F.P 356.43
parles If. 1199.44
parietina If. 1159.48
parilia V 22.56
parilia festa F 152.16 F.P 356 54
pariter par If. 888.55 *ex æquo* N 696.29
pariter impar numerus Isidor. 889.1
parius lapis If. 1263.58
parma V 20.32 N 758.51 Isid. 1272.23
parmani V 68.53
parmulis pugnare F.P 316.58
parnassides N 790.50
Parnassus mons If. 1180.29
paro If. 1286.7
parochos a Græco N 510.23
paræmia If. 850.47
paromœon If. 846.28
παρομοιον, παρομοιμία V.G 1354 34
Paron insula If. 1177.18
parones nauium genus F.P 358 1
parotides If. 919.22
paret, significat apparebit F.P 357.3 & 4 F 144.16
parrhesia If. 870.37
parricidij actio If. 933.44
pars lecti N 693.26
parci, non peperci F.P 357.8 & 13.V.G 1329.41
parsipolis If. 1185.3
parte, diei If. 939.10
Partheni If. 1189.44
parthenopia 1189.36
Parthi If. 1038.4 & 8
Parthia If. 1162.9
Parthico ferro palma datur If. 1128.28
parti & partui N 757.50
particeps V.G 1364.17
participalia nomina Isid. 824 56
participium If. 823.34
Particulones N 493.46
partiret N 750.16 & 752.6
partus & pro nascendo F.P 357 14 N 606.43
parum cauisse quid F.P 337.17 F 148.24
parumper N 698.14. & 15
paruum N 745.36
Pascales oues F 150.23 F.P 357 21
Pascha If. 968.23
Paschæ vocabulum If. 963.50
Paschalis cyclos If. *ibid.*
Passales quid F.P 357.30
Pascentia V.G 1335.6
Pascolus N 569.44
Pascere N 731.47. V.G 1342 34
Pascito linguam quid F.P 357 28
Pascuus ager If. 1202.60
Passer 1434.8
Passeres If. 1139.25
passer marinus F.P 357.32
Passim V.G 1349.48
Passi senes N 489.29
Passitum genus Isidor. 827.41
Passum N 489.23 *liquoris genus* N 693.58 & 796.19. Isid. 1316.59
Passus perpessus N 693.57. isid. 1204.12
pastillum F 155.55 F.P 357.74
Pastillus F.P 357.35
pastinaca Isid. 1126.19
pastinatum Isid. 1325.6
patagium F. P. 377.37 N 789 9
patagus morbi genus F.P 357 40
patalis bonis F.P 357.41
Patefacere N 674.42
patella N 791.26 isid. 1329 19
patella F 154.30 F.P 357 43
patens V.G 1169.2
pater V 1258 Isid. 987.51
Pateram perplouere F 155.54 F.P 357.47 & 49
patera Isidor. 1318.49

Paterfamilias V 71.24 If. 1053 52
Paterfamilias vnde dictus Isid. 1054.2
Paterniani If. 1014.34
Pater patrimus F 145.42 F.P 357.51
Pater quis est Isid. 1053.50 & 52
Patibulum, crux N 691.40 If. 936.28 & 32
Patiens N 675.60
Patina If. 1318.26
Patitor N 751.3
Patres familiarum V 71.28
Patres appellantur F 152.44
Patres senatores F.P 357.18
Patres vnde dicti If. 1050.51
Patres conscripti If. 1050.54
Patria quid vocata If. 1173.46
Patriarcha If. 996.11 & 1004 16. & 34
Patriciani If. 1013.52
Patritij F.P 358.14
Patritij calcei If. 1310.35
Patry V.G 1369.4
Patricij qui vocantur Isid. 1047 38
Patricius F 149.2
Patricius vicus F.P 358.17
Patria nomina If. 814.52
Patrimi & matrimi pueri F 151 10 F.P 358.22 & 26
Patrimonium If. 1202.51
Patripassiani If. 1013.31
Patrium N 575.19
Patrocinia F 144.22
Patrocinium F.P 358.30 V.G 1532.52
Patronus F 157.8 V.G 1357.57 & 1362.24
Patronymica nomina If. 824. 40
Patrueles N 800.6 If. 1056 59. V.G 1359.45
Patuli V.G 1365.16
Patulum V.G 1369.1
Pauciens pro raro F.P 358.33 N 571.12
Paueri frumenta F 155.60 F.P 358.53
Pauidus, pauens V.G 1369.30
Pauimenta pœnica F 150.47 F. P 358.37 & 44 If. 1200.16 & 1291.31
Pauitensis vestis If. 1300.4
Pauliani If. 1012.29
Paulus If. 100.51
Pauo V 14.37 If. 1137.34 & 1434 7
Pauor N 734.11 V.G 1331.32 & 1344.38
Pauper V 17.5 V.G 1375.58
Paupera V 72.2
Pauperauit N 573.1
Pauperies quid F.P 758.46 N 762.16
Pauperias N 507.49 & 608 4
Paupertates nouè posítum N 576.2
Paupertinum N 576.12
Paus quid N 571.40
Pausia If. 1249.27
Pauxillisper N 572.23
Pax venia N 694.20 & 22
Paxillus N 570.51
Pax vnde dicta F.P 354.54
Peclen If. 1324.20
Peclenatum tectum F.P 358.48 S 232.49
Pectines If. 1305.56
Pectoralis tunica If. 1299.24
Pectunculi V 14.59
Pectus If. 1090.10
Pectuscum quid F.P 358.1 S 23. 56
Pecua & pecuda N 574.12 V. G 1369.14
Pecctaria V.G 1369.13
Pecuarius If. 1225.22
Pecudes N 743.8
Pecudes quid sunt If. 1110
Peculatoria onus V 17.37
Peculatus V 17.39 F 146.28 F.P 356.58 & 359.4 & 7.10 S 233.1.11.934
Peculium seruorum F 153.49 F. P. 359.21 & 23. If. 91.231. & 1225.20
Pecunia, sacrificium F 152.10 & 156.56 F.P 319.25 & 29 If. 1225.10
Pecuniosi V 62.57
Pecuniosorum & locupletum proprietas N 507.14
Pecuniosus V. 17.10 & 63.16 If. 1225.23 V.G 1331.41 & 1376 2
Pecus V 17.31. N 573.60
Pecus quid dictum If. 1110
Pecuum F 153.11
Peda F.P 359.45 & 47. S 232 9
Pedale V.G 1330.13
Pedarius senator F.P 359.50 S. 232.36
Pedum struit F.P 359.55. & 57
Pedes dicuntur F. P 360.14 If. 829.49 & 1099.1
Pedestria auspicia F 51.54 F.P 359.19
Pedetentim & pedepressim N 499.10
Pedibus obsitum F.P 360.4 S 232.10
Pedicam V 17.37
Pedica If. 924.55
Pediolus N 574.56
Pedo N 608.24
Pedissequum V 17.30
Pedites If. 1278.47
Pedorus If. 1218.26
Pedulla F 143.33 F. P 360 18
Pedule V. G 1330.15
Pedum Ver. 113.43 F 153.59. *baculum incuruum* F.P 364.20 & 31. *baculi genus* S 232.32
Pegasides musæ F.P 360.35
Pegasus equus F 140.27
Petor V.G 1365.16
Peius N 727.11
Pelagiani Isid. 1014.51
Pelagius Isidor. 1153.11
Pelamys piscis genus F.P 360 39
Pelasgi Isid. 1040.36
Pelignæ vnde orti F.P 360 41
Pellaria V 68.40
Pellem habere F.P 360 46
Pellexii F.P 360.50
Pellicanus Isidor. 1135.34
Pellicator F.P 360.51
Pellices F.P 360.52 N 486 52
Pelliculatio F 150.15
Pellicum galerum F.P 1096 34
Pellita ouis pro F 150.25
Pelluuia F.P 361.6
Peloponensis Isidor. 1159.1
Peloponensis vrbs Isidor. 1188 39
Pelorus V 11.57
pelorum promontorium If. 1179 31
pelta genus scuti F. P 351.8 If. 1272.17
pelta N 798.28
peluet Isid. 1319.47
pelui V 21.12
pelues N 791.19
peminorum qui N 576.58
penates F.P 361.9 If. 1051.12
penatis singulariter F 150.10
penatores F 146.17 F.P 361 15

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pendere pœnas F.P 361.20
Pene If. 839.37
Penem antiqui eodem F 147.37. F.P 361.29. & 40
Penetrabile V.G 1369.45
Penetrale sacrificium F 155. 40. F.P 391.46. V.G 1369.44
Penetralia F.P 361.50. If. 1196. 31
Penetrare N 696.25
Peniculamentum N 568.53
Peniculi quid F.P 361.52
Penita offa F.P 362.55
Penua unde F.P 361. 59. If. 961. 27. & 963. & 1297. 34. 1133. 37
Penna antiqui S 231.39
Pennum if. 1287.38
Penora quid F.P 562.3
Pensum N 503. 44. If. 130.7
Pentaphyllon If. 1256.2
Pentapolis if. 1164. 15. & 1171. 56
Pentaptota if. 825.44
Pentateuchum If. 952.1
Pentathlum F.P 362.7
Pentecoste If. 968.25
Penula N 735.55. & 787. 24 if. 1302.51
Penularium N 568.22
Penum penetrabile V.G 1351. 11
Penuria F.P 362.11
Penus F 155.23. *locus in ædo Vestæ* F.P 362.12. N 607. 54. V.G 1365 32
Peperci V.G 1329 41
Peplum If. 1303.24
Pera if. 1303.12
Perbitere pro parire F P 362.19 N 571.9
Percedere N 575.25
Percellere N 570.20
Percitum N 574.10
Percontari N 508.7
Percontat N 751 23
Percontatio V.G 1355.51
Percontor V.G 1379.35
Percunctatio Ver. 115.48. S 233. 26
Percunctatum quid F. P 362. 34
Percunctatu pro interrogatione F. P 362.20
Percu Catum F 150.42
Percurſio N 575.39
Percuſſus, perculſus V.G 1351. 39
Percutere N 720.20. & 691. 54
Perditum eſt F.P 362.37 *profligatum* V.G 1362.55
Perdix N 607.8 If. 1138 51
Perduci V.G 1379.36
Perduelis V.G 1375.50
Peredia & bibeſia F.P 362.39 & 41
Perempta F.P 363.10
Peredia & bibeſia S 233.45
Pergere F.P 362.44
Peregrina ſacra F 146. 22. F.P 362. 45 & 47
Peregrinus V.G 1375.48
Peregrinus ager V 7. 69. F 151 35 F.P 362.54
Peregrini If. 1052.48
Peremere S 233. 47 F.P 362. 56 & 58 *auſpicari* F.P 363 7
Peremptalia fulgura S 233. 39 F 151.30 F.P 363.43
Perenne F 151.40
Perendie If. 939 32
Perfacul antiqui S 233.37 F.P 363.20
Perfecta vox if. 897.40
Perfecta forma Iſid. 817.2
Perfectus Deus if. 980.20
Perfectus numerus Iſidor. 889 57
Perferre V.G 1353. 38 *iudicare* N 700.4
Perfice N 574.53
Perfine, perſtringas F P 363. 23
Perfuga F.P 363.24 & 30 S 233 32. V.G 1330.24
Periſcelides If. 1308.38
Pergamus & pergama V 68 55
Pergamenarum nomen if. 960. 13
Pergræcari F.P 363 33
Periculatus ſum F.P 365 36
Periculoſum N 690.39
Periculum N 607.45 *ſalutis diſcrimen* N 990.12. V.G 1334. 24. & 1379.18
Perihermenia iſid. 877.51
Perihodos dicitur F 139.11 F.P 363.19
Perimere V.G. 1350.54
Perimit F.P 363.45
Periodus If. 854.17
Periodos if. 867.4
Perire N 721.28
Peritus N 925 26
Peripatetici if. 1016.58
Periphraſis if. 849 1
Peripneumonia if. 916. 20 & 918.6
Periſſologia if. 843.55
Peritus V.G 1337.53
Perizomatum if. 1299.9
Perlatus dictus N 699. 39
Permittere N 575.40
Permiſſus appellatur aries F.P 363. 49
Permutatur F.P 363.51
Perna V 19.53
Pernici N 758. 13
Pernicies N 571.3 & 607.25
Pernicitas & velocitas V. G 1344.31
Perniciosum N 676.36
Pernicitas N 734. 5
Pernix N 692. 46 V. G 1360 20
Per nubem prophetia if. 1000. 20
Peropes & culponia if. 1312.5
Perperi N 569.7
perpendiculi N 576.26
Perpendiculum if. 1296.20
Perpetem F 139. 18 F.P 363 55
Perpetrat F.P 363 59 & 60
Perpetuitaſſit N 569.30
Perpetuum N 689.5 V.G 1356 56
Perplexabile N 570.4
Perplexim pro perplexè N 774 41
Perpulit F.P 364.6
Perſa iſid. 1038.25
Per ſe numerus iſid. 890 22
Perſeſta F.P 364.49
Perſeuerans N 692. 50 & 676 34 & 714.53
Perſeueranter N 706.32
Perſeuerantia V 3.19
Perſida if. 1162.44
Perſequi V.G 1350.24
perſtringere, attingere N 665 60
perſuadere V. G 1317. 36 & 37
perſuaſio if. 933.60
Perſia if. 1162.36
perſicum malum if. 1244.2
perſicus portus F 139.23 F.P 364 8 & 12
perſicus ſinus if. 1153.20
perſillum F.P 364. 19 & 22 F 139.21
perſona if. 884.20
perſonata fabula quadam F. P 364.25 F 139.26
perſpicacè, pro perſpicaciter N 775

N 775.37
Perſpicere N 674.50
Pertica if. 1204.12 & 13
pertinacia V 3. 14. N 727. 39 *perſeuerantia* V.G 1350.23 & 1338.19
pertiſum, pro perteſum F 139.48 F.P 364.35
perturbare N 689.47
pertuſum dolium F 150.2 F.P 364.40
peruade populum V 48.46
peruenibunt N 770.23
peruicacia N 727.38 V.G 1338 18
pernicies V.G 1334.25
pernico N 758.33
peruigil if. 966.20
pes V 17.34
peſcia S 232.11. F.P 364 45
peſeſta S 232.27
peſnia S 230.36
peſtifera auſpicia F 152.3 F.P 364 55
peſtifera fulgura F 151.29
peſtif rum fulgur S 232.14 F.P 354.59
peſtilentia if. 919.50 & 56
peſtilitas N 572.32
petalum if. 1298.43
petauriſta S 231.23
petauriſta F.P 365.1
petauriſta unde N 514.58
petere N 696.9 & 716.18 V.G 1369 41 *poſcere V. G* 1355. 21 N 691.49
petico genus morbi N 574 58
petila ſura S 230 43
petilum N 568.30
petimina S 231.30
petimina ſunt ulcera F.P 365 11
petiſſere F.P 365.20 & 21 S 231 17
petoritum S 231. 27 F.P 365. 26 & 31
Petra if. 985.57
petrapium If. 1262.31
petrarum genera S 231.10 P.F 365.34
petreia F 159.8 F.P 365 42
petrones quid F.P 365.59
petronij 14 534
petrones ruſtici S 231. 20 F.P 366.1
petronia amnis F 155.37 F P 365 52 & 57
petroſelinon if. 1262.29
petru if. 1001.10
petula ſura F.P 375 7 & 8
petulantes & petulci S 231. 2 F.P 366.5
petulantia N 495. 56 & 575 58
peuſis if. 872.18
phaceas if. 995.14
phalarica if. 1270.34
phalera N 797. 60 If. 1326.9 V.G 1280.16
pharao if. 993.47
phares If. 993.35
phariſai Iſidor. 1010.20
pharmaceutica if. 919.65
pharus turris maxima if. 1193 49
philadelphia if. 1185.26
φιλαδελφία 1429.34
philiſtim if. 1036.42
philoſophi if. 1015 58
philoſophia iſid. 872.48 & 873 49
philoſophiæ ſpecies if. 873.5
phimes if. 994.8
phlebotomum if. 921.13
phlegma iſid. 915.36
phœnices if. 1036.24
epinent quid, iſid. 915.55
Phryges If. 1037.22
Phrygia veſtis picta eſt N 485 20
phrygia if. 1300.13
phrygia veſtis If. *ibid.*
phrygiones if. 1300.16 & 1300 17
phryſici if. 1016.16
phiſis if. 918.11
poiliſtei if. 1039 12
phy V.G 1378.55
phyſica iſid. 873.15
φύσεως 1429.33
piacularia auſpicia F 152. 59 F.P 366.18
piacularis porta F. P 566.26 & 31 S 236.6
piaculum if. 934.25
piare, impiare, contaminare N 693.51 *Ver.* 113.52
piari eos F.P 366.57 & 41 S 233 6
piatrix F.P 366.37 & 41 S 233. 9
pica iſidor. 1137.19
pica 1434 7
picati appellantur F.P 366 45 S 230.60
picena regio F.P 164. 8
picenum V G 1127
picenum V.G *ibid.*
pici N 570.16
picta S 231.50
picta quæ nunc toga F.P 366.51 & 53
pictauium if. 1189.60
pictor Ver. 113.54 1433.11
pictor Zeuxis S 231.42
pictor Zeuxis F.P 367.1
pictura iſidor. 1193.40
pictura fucata If. 1193 44
pictura excogitatores If. 1193 51
picus auis F.P 367.11 If. 1177 27.6.251.35
piem, colam N 569.50
pierides muſæ S 233.24
pierides muſæ F.P 367.13 & 17
pietas 1435.48 N 511 44
pietati ædis conſecrata S 231.59 F.P 366.19
picumnus auis Marti dicata N 775
pigere F.P 367.24 *protardari* S 233.13
piget V G 1369.36 & 1357.51 & 1336.30
pigne N 607.39
pignera, pignora V.G 1347.29
pigneratur N 753.21
pignoſa pignora F. P 367. 26 S 232 54
pignus If. 932.4 & 13
pigrare N 571.18
pigror N 607.35
pila F.P 367.28 & 1270. 38 & 1284.10
pila in ſigno quid If. 1267.59
pila F 147.26 *effigies viriles* F. P 367.30
pilaui V 16.35
pilani cur dicti F.P 367. 47
pilare N 505.22 S 230.54 *compilare* F.P 367.48 & 50
pilati F.P 367.52
pilates genus lapidis F.P 767 54 & 56
pilatus if. 1003.25
pilentis & ſerpentis vehi F 151 13
pilentum F.P 368.2 & 4 *petoritum* if. 1393.46
pileus N 608.11
pileum If. 1298.25 & 1307 3
pilogonus herba ſanguinaria if. 1258 60
pi oſi Græcè panita quid if. 1032 33
pilum V 20.40 & 23.34

Universidad de Deusto
Biblioteca

pilum quid Is. 922.31
pilumnoe poploe 368.8
pilumnus & picumnus N 1433.30
pimpleides musæ F.P 368.11
pinaria tribus F 144.36
pinarij 1416.32
pinarius 1416.34
pingue N 677.35 & 607.4
pro impedito positum N 576.29
pingues voces Is. 897.28
pinna V 64.7
pinnula Is. 1093.43
pinifere N 570.23
pinus Is. 1246.20
pinus iuglans V 18.36
pipare N 571.47
pipatio F.P 518.14
piper album Is. 1251.35
piper longum Is. 1251.34
piperinus lapis Isidor. 16 1291
piperis Isidor. 12 1251.27 N 570
pipulum F 157.1
pira Is. 1322.8
pirus Is. 1244.43
piratica bella Is. 1205.39
piræneus mons Is. 1180.52
pirgus Is. 1282.30
pisa Is. 1238.55
pisalites S 232.15
pisare N 577.42
piscari pro piscatus N 759.9
piscatio N 606.22
piscatorij ludi S 232.40 F.P 368.20 & 22 F 146.27
piscatorium as S 232.6 F.P 368 31
pis quid dicitur Is. 1238.6
pisces Is. 1127.40 *à calore* Is. 1128.8 *à figura* Is. 1128.11 *ex morib. terrestrium* Is. 1128.5 *à sexu* Is. 1128.14 *ex similitudine terrestrium* Is. 1127.60
pisciceps V 69.52 & 69.52
piscina publica S 272.42 F.P 368 33
piscinula piscinella V 86.41
piscolentium N 569.38
pisi.cia Is. 1246.19
pisillus N 608.34
pisistratus Biblioth. primus instit. apud Græc. Is. 956.39
pistrina & pistrix V 23.36
pistrix S 232.24 Isid. 1237.50 F.P 368 8
pium, religiosum N 694.53 1435 43
pix Is. 1250.7
pix ramalis Is. 1250.10
placatus N 704.16
placenta F 140.41
placet N 713.13
placidus N 675.60 V.G 1358 35 *silens* 702.57
placium Isid. 1305.11
plaga spatium immensum N 693.13
plagæ N 787.37 *verbera* N 693.1
plenæ figuræ Is. 893.59
plancæ F.P 368.40 F 142.3
planci F 142.54
plancy 1425.59
planeta Isid. 912.16 & 1303.7
planta oliaginea F.P 368.48 F 155.27
plantæ F 142.51 Is. 1240.50 F.P 368.50 & 1099.4
plantaria V.G 1369.9 is. 1240 51
plastica Is. 1241.30
platanus Is. 1247.19
platea Is. 119.43
platonici Isid. 1016.27
plaudat cur canes vocantur F. P 368.56
plaustrum F 142.55 Isid. 1323.40
plauti quid F 142.44
plautij 1425.49
plebeia pudicitia F.P 369.3 & 9 F 146.47
plebeij Ædiles F.P 369.11 F 143 7
plebeius magistratus F 1425 60 F.P 369.23
plebs Is. 1050.30 & 33 V.G 1378.10
pleiades Is. 910.41
plena sue F 147.56
plentur F 143.20 F.P 369.31
plenum distentum N 677.39
pleonasmus Is. 843.51
plera F 143.22 F.P 369.33
pleuitas N 568.26
pleuritis Is. 916.17
plexa F.P 369.35 F 143.18
plisma S 230.39
plurima F.P 369.39
plorare F.P 369.40 F 143.26
ploti appellantur F.P 369.48 F 147.59
proximum appellari F 143.23 F. P 369.60
pluma Is. 1133.40
plumarium N 576.16
plumatile N 789.25
plumba V 85.12
plumbum Is. 1229.11
pluria V.G 1246.25
plures V.G 1346.27
plutei Is. 1271.56
pluit & luit V 91.39
plus à multo V.G 3341.48
plus quàm ciuile bellum Is. 1265 29
plutei crates F.P 370.4
plutei dicuntur F 43.3
pluton Isid. 1025.46
plumia N 608.29
poculum potto V.G 148.38
podagra Is. 918.50
podagrosus, podagricus V.G 3360 44 & 45
poderes Is. 1291.18
poema N 715.6 & 19 Is. 853.57 V.G 1331.50
poematia N 759.14
poematorum pro poematum N 761.44
pœna V 29.11 Is. 839.38
pœna unde dicta Is. 911.37
pœnas pendere F 149.57
pœni F 149.55 *carthaginenses* Isid. Is. 843.51
pœnicus V 20.19
pœnina alpes Is. 1190.40
pœnita ossa F 150.54
pœnitebant N 752.4
pœnitentia Is. 975.30
poesis N 725.6.12 & 22 Is. 855 56
poema V.G 1337.41.43 & 49
poeta facit fabulam V 42.28
poetæ quidam cur Theologi dicti Isid. 1019.9
poetarum tres dicendi characteres Isid. 1019.16
poeticum V.G 1331.51
ποιότης qualitatiua diffinitio Is. 88.9
pol V.G 1378.49
poleium Is. 1255.17
polenta F 156.18
poli Is. 903.45 & 1145.11
polimenta F 145.37 F.P 370 17
polimita vestis Is. 1300.11
polimitus Is. *ibid.*
polire V.G 1331.44
politiones quid sunt N 520.45
pollentia N 572.17
polles, genus farinæ Isid. 1314.4
pollicere N 749.45
pollicere N 689.37 V.G 1369.2

pollin-

pollinctores N 573.19 P.L. 801 21
pollit F.P 370.24
pollubrum F.P *ibid.* 27
pollutum V 38.48
pollucere F 156.18 F.P 370.18
polteo S 230.37
poltrio pro ulteriore F.P 370 34
polubrum F 152.41 N 791 50
polus D 48.44
polus Septentrionalis Isid. 1145 12
polypodion Is. 1257.50
polypus V 15.2 N 608.1
polysyntheton Isidor. 846.54
poma Is. 1242.37
pomaria V.G 1361.58
pomonal F.P 370.35 F 155 28
pomonalis flamen V 52.45
pomorum proprietas N 517 59
pomerium V 24.19
pometa V.G 1361.57
pompa V.G 1364.20
pompa unde dicta Isidor. 1266. 44
Pompo 1409.1
Pomponij 1416.28
ponderitas N 572.26
ponderis signa Isidor. 1234. 14
pondo N 568.39 & 576. 59
pondus N 746.32 Is. 1226.3. & 1230.26
pone graui sono F 154.8 F. P 5370.37 & 40
ponere, deponere N 692. 31
pons Is. 1287.40
pontica gemma Is. 1223.19
Pontici canes Is. 1118.36
Pontica Is. 1219.43
Ponticus Is. 1152.21
pontifex Is. 1004.45
pontificale pomœrium F 155 2
pontificij 1426.58
Pontina tribus F.P 370.42. F 144.36
Pontius Is. 1003.22
pontonium Is. 1286.17
Popillia tribus F 144.53 F.P 370.45 & 49
popilly 1427.21
popintones N 575.28
populacia N. 569.23
populare N 503.27
popularia sacra F 156.14 F.P 370.50
populat N 749.49
populati V.G 1362.17
populatim N 569.18 & 571 32
populi F.P 370.54 V.G 1369 24
populus Is. 1247.57 V.G 1369 25. & 1378.9 Is. 1050.26 & 32.35
porca V 816.N 517.46 Is. 1204 49
porca aurea F.P 371.7
porca præcidanea F 140.38
porca F.P 370 60 N 570.29 F.P 371.12 & 14. *in agris* F.P 371.4 *rari sulci* F 141 9
porca significatio N 517 42
porcere N 517.51
porcet N 574.41
porci effigies F 145.54. F. P 371 16
porci marini Isi. 1328.43
porcilij 1425.44
porcus V 17.55 Isid. 1112 39
pori Is. 1096.38
porigam, pro porrigam F 141.4 F.P 371.23
porriam proiaciam F.P 371.29 F 140 43
porrigo genus morbi N 575.1
porta V.G 1374.55
porta Is. 1192.37
porta Romanula V 27.30. *Ianualis* V 27.32 *Lauernalis* V 27.26 *Mucionis* V 27.27 *Nautia* V 27.21 *Raudusculana* V 27.23
portulaca N 796.6
portemia Is. 1286.37
portenia N 696.56
portenta F 151.23
portenta N 729.24
portenta F.P 371.32 & 37
portenta V.G 1340.47
portenta quid sunt Isid. 1105.40 & 50
portenta rerum F 151.51
portentum S 222
portentum N 726.6
portentum V.G 1328
portentum V.G *ibid.* 12
porti N 760.55
porticus Is. 1198.59
porticulus Is. 1187.25
portisculus FP 371.40 & 42
portisculus N 569.54
portisculus F 145.43
portitores N 496.33
porterium F 146.59
portorium N 504.4
portum F 144.19
portum Is. 1261.43
portumnalia V 31.57
portumnus F 149.55
portumnus F.P 371.54
portus F.P 371.49 & 53
portus Is. 1182.12
posse re V.G 1369.40
poscere, accipere N 696 6
posci V.G 1352.6
p situus gradus Isidor. 825 6
positura Is. 833.51
positura Is. 835.10
positura unde dicta Isidor. 83 54 3
possessio F 143.53
possessio F.P 371.57
possessiones appellantur agri F. P 372.10
p ssessiones F 149.4
possessiones Is. 1202.47
possessiua pronomina Isid. 826 9
possessus Is. 931.17
possessrix N 569.26
possetur, pro posset N 770 35
possidere V.G 1331.13
possidet N 715.47
possidet iuste Is. 931.15
posteridie V.G 1380.9
posterior analogia V 105 26
posteriora quid vocata Is. 1098 26
posteritas Is. 1055.38
posterius tardus N 696.41
posthac V.G 1378.46
postes Is. 1199.32
postica N 606.31
postica linea F 144.24
postica linea F.P 372.14. & 20
posticum ostium F.P 362. 22
postliminium F 141.12
postliminium F.P 372.33 & 36
postliminium Is. 939.10
postomis N 495.26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Postremus, posterior V.G 1352. 27. & 28
Postuma V 84. 26
Postumij 1425. 20
posthumus V 84. 21
postumus F 148. 6
postumus F.P 372. 57
postumus ifid. 1055. 15
posthumus 1407. 7
postulare N 696. 44
Postulare V. G 1355. 40
postulari V.G 1352. 6
postularia fulgura F. 751 28
postularia fulgura F. P 372 52
Postulatio V.G 1359. 6
Potatio, Repotatio V 43. 48
potens N 703. 49
potens V.G 1331 43
poteratur F 149. 8
Poteratur, pro poterat N 770 44
poteſſe, potis eſſe V. G 1380. 34
poteſtas ifid. 822. 35
poteſtates ifid. 989. 48
poteſtur F 149. 7
poteſtur F.P 373. 2
Poteſtur,, pro poteſt N 770 47
pori N 752. 15
potio iſ. 1315. 36
potitia gens 1315. 26
Potitium F.P 373. 6
potitium & pinarium F 146 36
potitus ſeruitute F 155. 19
potura V 8. 24
Potus à bibendo N 573. 10
præbia V 59. 7 F 145. 10 *F.P* 373. 24
præbitio N 570. 44
præcantrix N 762. 39
Præcen F 150. 36
Præcentor iſ. 1005. 54
præcepta iſ. 918. 58
Præcepta S 230. 32 F.P 373. 30 & 31
Præclamitatores F 153. 55 F.P 373. 33
præcidanea porca F. P 373. 63
præcidania agna F.P 373. 47
Præcidere, F.P 374. 1
præcipere, iubere, monere N 694 55
præciſum N 569. 33
præclamitatores F. P 373 38
Præclariter N 775. 6
Præclauium quid N 519. 32
præconinus 1433. 16
præcoquæ uuæ iſ. 1240. 3
præcordia quid ſunt iſid. 1099 38
præcox & præcoca N 569. 13. & 572. 55
præcox malum iſidor. 1244. 7
præda V. 29. 21 & 63. 22. N 727 30. iſid. 1267. 32 *V.G* 1327. & 1338. 14
prædes V 8. 16
Prædes homines V. G 1364 14
prædia V. 8. 11 F 148. 36. *V er.* 113 59 F.P 374. 2
prædicamenta iſ. 875. 58
prædicare V.G 1356. 56
prædium iſ. 2102. 53
prædonuli F.P 374. 10 & 13
prædonuli F 150 355
prædotiont S 130. 35 *F. P* 374. 1
præfectura F 144. 2 F. P 374 16
præfericulum F 154. 27. F. P 374. 33
præfica F.P 374. 39. N 520. 54
præfeſtinatim N 375. 42
præfractum N 571. 59
prægradat N 519. 44
præiudicium V.G 1362. 30
præiurationes facere F. P 374 45
prælia vnde dicuntur iſ. 1266 13
præliares dies F. P 374. 49
prælium V. G 1333. 5
prælum iſid. 1325. 22
prælium V.G 1341. 19
prælumbare N 572. 33
præmetium P 145. 26 F.P 374 52
præmiatores N 569. 20
præmium V 29. 22 *V.G* 137 22
præmioſa pro F 150. 21 F.P 374 56
præmonere V.G 1379. 16
Præneſte dicta F.P 375. 2
Præneſtinus ager V 7. 66
prænomen iſ. 823. 45
prænomina F.P 375. 4
præparare V.G 1332. 49
præpetes aues F 152. 7 S 230. 47 F. P 375. 8 & 16
præpoſitio iſid. 819. 36
præpoſitio vel interiectio iſ. 823 35
prærogatiua centuria F 151. 42 V 114. 5 *F.P* 375. 25
Præs V 42. 1. *F.P* 375. 34. 37
præſagitio F.P 375. 39 F 157 22
præſagitur N 75. 38
præſegmina N 717. 20. & 570 7
præſente N 571. 35
præſegmina PL. 806. 6
præſepia N 510. 2 & 606 53
præſiderare F.P 375. 46
præſides iſid. 1051. 11. & 1047 42
præſidium V 16. 44 F.P 375. 49 V.G 1332. 31. & 1374. 45 & 1345. 45
præſtare facere N 694. 26
præſtigiator V 17. 20
præſtigium quid iſidor. 1022 27
præſtinare F P 375. 53
Præſtites quid F P *ibid.* 54
præſtolari F.P *ibid.* 56 N 575 46
præſtolat N 752. 17
præſtringere N 502. 31 *obtenebrare* N 695. 57
præteriti Senatores F. P 375 59
prætexta N 790. 7 *V.G* 1364. 3
prætexta F.P 376. 26
prætexta pulla F 147. 16 F.P 376 12
prætextati F.P 376. 26
prætextatus 1436. 38
prætextus ſermo F 151. 18 *F.P* 376. 29
prætexta iſid. 1302. 59
prætor V 15. 25 & 16. 16 & 15. 25
prætores iſidor. 1051. 12 N 496. 9 iſid. 1047. 41
prætoria porta F. P 376. 59
Prætor ad portam ſalutatur F.P 376 F 148. 48
prætoria cohors F.P 356. 53
prætorium iſidor. 1193. 5
prauaricator V. G 1363. 38
prauaricatores F.P 378. 4
prauenire N 695. 4
prauertere, prauenire N 689 28
prauertit, reuocat N 689. 30
prauiſo V.G 1380. 33
prauius N 519. 52
prandicula F 155. 33 F.P 377. 5 & 6
prandium iſid. 1313. 12 & 33. F.P 377. 8
pranſus N 742. 29
præſanga F.P 356. 37
præſina iſ. 1294. 37
præſius iſid. 1215. 25
prata V 8. 6
pratum Iſ. 1203. 37
prauum V. G 1357. 49
precantur N 754. 55
precari V.G 1352. 35
precarium iſi. 931. 52
precium iſ. 932. 53
premere, defodere N 690. 49 & 719. 12
preſan F 155. 50 F.P 377. 13
preſbyter iſ. 1005. 13
preſſaria Iſ. 921. 45
preſſorium Iſ. 1325. 23
preſſu quaſi compreſſione N 576. 2
preſſum ſubtile N 690. 43
preſter aſpis iſ. 1123. 3
pretioſi lapides Iſidor. 1214. 49
pretium V 29. 12
pretium V.G 1552. 32
pene exitium N 691. 22
Priapus deus hortorum iſi. 1025 16
pridie iſ. 939. 31
primanus Tribunus F 145. 56 & 377. 23 & 25
prima lingua varietas xoinh Iſ. 1033. 30
primnuſius F.P 377. 34
prima ætas iſidor. 944. 9
prima cauſa prolis iſidor. 1066 46
prima poſitura Iſi. 833. 58
primigenia V 36. 29
primigenia pronomina iſid. 826 26
primogenitus filius iſ. 1054. 36
primigenius F.P 377. 31
primigenius ſulcus F 147. 10
primi ordines Senatorum illuſtres Iſ. 1050. 57
primiter N 171. 43
primitiæ Iſ. 1237. 11
primores N 724. 51 V.G 1357 39
primum diluuium iſ. 1159. 9
primum genus contrariorum iſ. 884. 58
primum tempus ante legem Iſ. 966. 45
primus bellorum author Ninus Aſſyriorum rex ſ. 1265. 3
primus digitus, pollex iſ. 1095 48
primus prima formula modus iſ. 878. 32
primus formula ſecundi modi iſ. 879. 15
primus formulæ tertij modi iſid. 879. 35
primus modus iſ. 880. 16
primus ordo legis iſ. 950
primus prior V. G 1352. 27
princeps iſid. 1047. 17
princeps Iſ. 1047. 17
principales iſ. 1051. 49
principalia nomina 824. 6
principalia ſigna iſ. 1267. 47
principalis caſtrorum porta F.P 377. 37
principatus iſ. 989. 52
principes V 16. 36
principes Dei Cœlum & terra V 11 42
principium iſ. 982. 36
prior Analogia V 105. 24
priores V. G 1337. 39 N 724 50
priſca lingua Latina iſidor. 1034. 6
priſca Latina Colonia F 148. 46 F.P 377. 40
priſci Latini propriè F.P 377 43
priſcillianiſta iſ. 1014. 13
priſcus Tarquinius dictus F.P 377. 46
priſtina F 157. 10
priſtina velut priuſtina F. P 377. 48
priſtinum vnde venit F.P 377 51
priſtis N 786. 34
priua quid? N 574. 32
priuatæ feriæ F. P 377. 53 F 150 57
priuata via iſ. 1205. 27
priuati quid dicuntur iſ. 1052. 8
priuatum V.G 1331. 36
priuatæ mulieres F 156. 42
priuatæ. quid? F.P 378. 5
priuerna 1434. 20
priuignus dictus F.P 378. 8
priuilegia iſ. 927. 58
priuilegium F 149. 22
priuos priuáſque antiqui dicebant F.P 378. 12
proadificatum F.P 378. 54 F 150 40
procœmium Iſ. 958. 52
proauus iſ. 1054. 18
probare N 711. 59
probatio iſ. 1273. 25
probatu difficile N 5. 6. 33
probatum N 730. 4 *V.G* 1341. 6
probi V.G 1375. 4
probi velut probibi F.P 378. 56
probiter pro probè N 771. 48
problema PL. 803. 36
problemata iſ. 959. 18
probo ſis N 510. 33
probrum F 141. 53 F. P 378 58
probrum virginis veſtalis F 149 10
probrium F 141. 57
probrus V.G 1358. 42
procacitas N 495. 59 & 743 22
procacitas à procando N 496 12
procalare F.P 379. 13
procapus F.P 379. 19
procare V 55. 47
procari F.P 379. 21
procat N 496. 19
procatalepſis Iſ. 870. 19
procas N 496. 17
procedens iſi. 985. 16
procedere F.P 379. 26
proceleumaticus iſ. 850. 35
procella iſ. 1149. 37
procellunt F.P 379. 29
procera F.P 379. 30
proceres iſ. 1051. 16
proceſtria quid? P 379. 32
procs N 496. 13
procilli ſiue præcillis 150. 11
procincta claſſis F.P 397. 39 & 44 F 154. 35
procitant, pronocitant F. P 379. 54 & 55
procitum quid? F.P 379. 58
proconſules vnde? Iſ. 1046. 6
procubitores F 156. 28 *F.P* 380. 3 & 6
procudere N 572. 50
proculato F 154. 26
proculeii 1425. 21
preculinant F.P 380. 10 & 12
proculiunt F. 159. 13
Proculus F.P, 80. 13. 1415. 12. 1407 14
procurator V. G 1362. 27
procuratores iſ. 1052. 27
procus F 153. 36 F.P 380. 17 iſid. 1061. 24
prodegerus F 141. 48 F.P 380. 26 & 30
prodere V.G 1362. 57 *deferre* N 590. 6
prodicere diem F 157. 6
prodidiſſe F.P 380. 31 & 32 F 150 44
prodigia F.P 380. 37 N 729. 20 & 508. 11 F 141. 43 V.G 1340. 43

Universidad de Deusto
Biblioteca

prodigia quid sunt 1105. 53
prodigiatores F 141. 58 F.P 380 40 & 42
prodigitas N 574. 38
prodigium S. 222 *N* 726. 10. V. G 1338 16 & 1368. 2
prodigua hostia F 155. 34 F.P 380. 43 & 45
prodinunt F 141 F. P 380. 40
prodire & procedere V 55. 51
prodit V.G 125. 81 F.P 380. 51 & 53
proditæ F 141. 59 F. P 380 57
prodius N 509. 41
prodixit diem V 40. 4
producere, longius ducere N 695 15
producit F.P 381. 1
produit F 141. 45
præliant N 750. 38
prælium N 730. 7
profanatum V 38 45
profani V. G 1375. 5
profanum V 38. 43 & 38. 51
profanum Ver. 114. 9 F 156. 24 F.P 381. 4 & 5
proferre, palam facere N 696 20
professi V 38. 58
professi dies F 142. 30 F. P 381 28. & 32 V.G 1338. 46
professum F 156. 22 F.P 381 34
professus dies N 728. 19
proficisceret N 749. 34
profiteri N 728. 40 *V.G* 1340 4
profligare N 575. 3
profundum F.P 381. 41 *N* 743 18
profundum, propriè quid is. 1182 42
profundus F 142. 27
profusus F 142. 34 F.P 181. 44 & 49
progener F 142. 10 F.P 381 53
progenies Is. 1055. 47
progenij N 760. 7
progenitores isid. 1055. 48
prognariter N 571. 48 & 568 60
prognostica promisio isidor. 922 59
progredi N 751. 7
prœheres quis est? isid. 1053 48
prohibere comitia F 146 F.P 381. 56
prohibet N 715. 48
proiecta sacra F 152. 13
proiectum, dimissum & derelictum N 695. 44 *longè iactum* N *ibid.* 47
proijcere N 575. 54
prolato aëre assistit F 150. 52
prolatus aëri F.P 382. 7 & 10
prolepsis is. 845. 29
proletarij N 521. 17 & 572. 9
Proletarium F.P 582. 12
prolixitudo N 574. 50
prologium F.P 382. 15
proloqui V.G 1376. 10
prolugere F.P 382. 17
Proluuium, profusione N 695 42
prolubium N 515. 15
Promellere F 157. 2 F.P 382 18
Promeres N 751. 54
promeruat S 230. 34. 4 *P* 383 21
Promerion F.P 382. 3
promeritum N 744. 36
promethеus is. 1368. 46
Prometion S 230. 40
promi PL. 804. 16
promicare N 519. 48
prominere N 705. 37
Promiscam F 372. 26
promissa N 731. 11
promissio V *pellicitatio V.G* 1355 14
promissus capillus F.P 382 27
promittere N 689. 37 V.G 1369 29
promonstra F.P 382. 29
promontoria quid sunt isidor. 1179. 20
promptuarium is. 1198. 1
promptum pro eo F 155. 12
promulco agi F.P 382. 30
Promulgari F.P 382. 32
promulare is. 1192. 35
Prompos isidor. 1055. 41 & 49
pronis N 762. 46
pronomen isid. 823. 31
pronomina V 67. 21
pronuba is. 1665. 21
pronuba F 150. 59 F.P 382. 34 & 37
Pronurus F.P 382. 40
propagare N 519. 39
Propages F.P 382. 43
propages quid 519. 37
propaginare isid. 1241. 3
propatulum F 141. 33
propatulacum F.P 382. 49
propediem V.G 1380. 23
properam pro celeri F.P 382. 49 & 53 F 159. 32
properare F.P 382. 54 N 732. 29 & 37 V. G 1374. 49 & 1332. 42 & 1378. 23 & 1343. 17. 21 & 24
properatim N 570. 60
properiter N 571. 50 & 776 14
properus F.P 382. 57. 60 F 141 37
propes is. 1288. 18
propetrare F. P 383. 1
Propheta isid 983. 46
Prophetæ quid? F 141. 38 F.P 383 4 & 6
prophetæ quinam, isidor. 997 44
Prophetiæ genera septem isid. 1000. 11
propilia tribus F 145. 7
propina, corruptè papina is. 1194 17
propinare N 501. 35
propitiabilis N 572. 20
propitiatio N 694. 24
propitius N 544. 52
propius sobrino F.P 383. 11. & 15
proportio V 93. 54
propositio is. 862. 24
pro præmio N 691. 30
proprium isidor. 875. 15 & 37 N 688. 57
propria nomina Isidor. 987. 56
propriassit F 141. 35. F. P. 383. 17
propritim, pro propriè N 772 18
propitiatorium is. 1196. 26
proprium V.G 1331. 36
proprius sobrino F 143. 47
proteruia auspicia F 151. 56
propter, eius causa N 692. 14
propter viam sacrificium F. P 383. 18
Propudi F 148. 21
Propudianus corpus F.P 383. 23
Propudium F.P *ibid.* 27
propugnacula is. 1192. 34
prorsi limites appellantur F 145 4
Prorsi limites appellantur F. P 383. 32
pro rostra isid. 1272. 51
prorsus, porro versus F.P 383 38
prosa es, prosum quid? isidor. 1151 34
prosapia F.P 383 45
prosapies N 522. 8
proscissio is. 1236. 33
proscriptio is. 936. 16
proscriptus is. 936. 17
prosecta N 608. 16
prosedæ F.P 383. 48
prosedium F.P 383. 50
proselytus is. 1008. 10
prosequi N 695. 23 V.G 1350 25
proserpina V 15. 17 isid. 1028. 13 & 2
prosserari N 573. 45
prosperum N *ibid.*
prosperum N 704 25
prosticium F.P 383. 52
prosimurium F 154 41
prosimurium pontificale F.P 383 53
prosita propositа F.P 384 22
prosuesium Is. 1288. 21
prosodiæ is. 822. 14
prosopopœia isido. 853. 26 & 872 11
prosperum N 683. 60
prospicia N 572. 14
prospicere N 713 13 *V.G* 1343. 51 & 1359 53 & 1358. 20
prostibulum V.G 1336. 14
prostibula N 721. 18
prosumia natuigñ genus F.P 384 29 *N* 786. 56
protelare 145. 27 F.P 384 31
protendere N 690. 15 N 690 22
prothesis is. 844. 45
proteruiter N 773. 28
protinam V 59. 3 *protinus* F.P 374. 35 *protinis* N 697. 9
protinus N 697. 1
protollere N 574. 30
protoplastus is. 1293 35
prouentum N 777. 52
prouerbia Salomonis is. 951. 16
prouerbium V.G 1332. 2
prouiclio F 230. 41
prouidere N 571. 22
prouincia F.P 384. 37
prouincia vocabulum unde? is. 1173. 41
prouocabula V 67. 19
prouocare N 696. 14
prouorsum F. 141. 30 *F.P* 384 39
prox bona vox F 156. 8 F.P 384 44 & 47
proximi N 570. 56
proximum N 711. 33
proximus qua dicitur Isid. 1056 13
pube præsente F 156. 44 F.P 384 52
puber F 195. 46
puberes unde dicti Isidor. 1103 11
pubes F 140. 15 & 155. 31
pubes adulescens F.P 384. 58 & 60
pubes & qui pubem F.P 383 3 & 7
publica sacra F 181. 36 F.P 385. 27 & 31
publica pondera F 151. 53
publica via Is. 1205. 25
publica pondera F.P 385. 10
publica Palinea V 85 33
publicani Is. 1052. 15
publicè augures F 152. 24
publicij 1427. 10
publicitus, pro publicè N 773 18
publicius cliuus F.P 385. 34 F 148 12
Publicus ager F 157. 4
Publij 1398 1407. 19
Publilius vicus & Cosconius vicus V 26 30
Publilij 1425. 22
Pudet N 721. 32 V.G 1316. 30 & 1357. 51 & 1378. 34 & 1369. 36
Pudicitia N 731. 16 V.G 1342 15
pudicitiæ signum F 151. F.P 385 39 & 45
pudor V.G 1355. 32 & 37 & 1354 54
puellascere N 571. 25
puelli à pueris F 153. 50 N 571 48 F.P 385. 48 & 50
puer F.P 386. 29 Isid. 1103 12
puer tribus modis dicitur Is. 1103 15
pro natiuitate is. 1103. 16
pro ætate is. 1103. 17 *pro obsequio* is. 1103. 19
puella Is. 1103. 22
puera pro puella N 572. 36
pueri impuberes F 147. 45
pueri pro iuuenu N 570. 48
puerilitas N 762. 32
puerilia N 572. 30 is. 1102 45
puerperæ quid sunt isidor. 1103 40
pugiles & cursores V 62. 55
Pugio dictus F 145. 6 F. P 386. 6
Pugio N 797. 43 isidor. 1269 30
Pugna V.G 1334. 49
Pugna quid vocata isid. 1266 15
pugnare V.G 1327
Pugnitus pro pugnis N 774. 1
Pugnus F 140. 26
Pugnus unde, F.P 386. 11
Puilia saxa F 155. 56 *F.P* 386. 14
Pulcritas N 572. 7
Pulcher bos F.P 386. 18 F 148. 20
Pulchralia F. P 386. 20 & 22
Pulchralibus F 150. 38
Pulchritudo N 702. 54 is. 1066 54
Pulchritudo equorum is. 1114. 28 *V.G* 1347. 47
Pulegium is. 1257. 38
Pulices Is. 1127. 19
Pullaria F.P 388. 23
Pullarium F 152. 5
Pulli is. 1133. 29
Pullum, ætatis nouella N 692 52
Pullus N 796. 1
Pullus Iouis F 151. 31 *F.P* 386 24
Pulmentarium V 19. 30
Pulmentum Is. 1312 *V* 19. 29 Is. 1312. 39
Pulmo isidor. 1100. 8
Pulpa isid. 1096. 42 & 1314. 37 & 39
Pulpitum is. 1197. 26
Puluillus is. 1304. 12
Puls F 151. 41
Puls potissimum dabatur pullis F.P 386. 34
Pulsatus, percussus N 695. 8
Pulsus, quid vocatus isid. 1099 41
Puluinar V 27. 57. 1322. 39
Puluini Isid. 1287. 39
puluis N 60. 27. Is. 1207. 4
puteus Puteolanus isidor. 1207 30
pumex isid. 1210. 20
pumillus PL. 803. 45
punctariolæ F.P 386. 50 & 52. F 150. 39
punctus is. 894. 38.

Punice fortunæ ædes 147.36
Punic ani lecti Isidor. 1322 41
Punici dicuntur F 149.38
Punici non pœni F.P 386 54
Punicum F.P 387.11 & 15
Punicus F 142.2
punitur aliquem N 749 59
puniuntur N 754.25
pupa & pupi N 572.42
pupilla, quid Is. 1092.44
pupillus Is. 1103.24
pupinia tribus F 144. 49 F.P 387.18
Puppis Is. 1286.47
Pura vestimenta F 154. 20 F.P 387.25
pure, tantum F 154.18 F.P 387 29
purgamenta æris Isidor. 1227 57
purgamenta ferri isid. 1218 57
purgare, rarefacere N 693 34 V.G 1359.18
purgatio Is. 860.32
puri, prodi F.P 387.33 V.G 1375 2
purime termero F.P 387.39 F 157 3
purimenstrio F 156.4 F.P 387 45
puriter N 775.13
purpura V 20.18 Is. 1305 30
purpurauit N 576.21
purpurea membrana Is. 960 35
purpurea vua Isidor. 1240 7
purpureus rufus isid. 1208.36
purpurissimum N 607. 21. Is. 1295.12
Purpurites Is. 1213.46
purum N 675.56
pusillum V.G 1331.56
pusillus V.G 1361.55
pusula Is. 920.29
putamina N 573.22
putamus V.G 1355.12
purator V 40.21
putare, colligere N 693. 32 isid. 1240.59 V.G 1329.3
putes N 606.16
puteoli V 8.25 F.P 387.48
puteolos dictos F 140.20
putcum F 139 51
puteus V 2.3 & 8.23. Is 1156.11 *puticula* V 8.28
puriculi sunt appellati F.P 387 39
puticulos F 139.12
putidum N 570.33 & 575.33 & 743.29
putidus N 737.39
putidum F 140.9
putitium pro stulto F. P 388 10
puto N 498.37
putrit N 574.26
putum V 40.20 *pro puto* F 139 59
putus N 498.20
putus antiqui pro puto F.P 388 16
Pygmæi *unde vocati* Is. 1108 6
pyr Is. 1147.37
Pyra genus sepul. brorum isid. 1202.7
Pyramis isid. 894.34
Pyreiron Is. 1258.45
Pyrites is. 1211.29
Pyritis Is. 1219.26
Pyromantia is. 1021.22
Pyropus es Is. 1227.55
Pyrrichius is. 829.57
Pyrrhius is. 1027.55
Pyrhones unde dicti isid. 1021 47
Pyxides is. 1320.2

Q

Q Vactum Isid. 1315 9
Quadrans V 28.51 is. 1231 25
Quadrata Roma F 160.23. F.P 389 56
quadrantal F 160. 38 F.P 389 46
quadrifariam N 335.45 is. 1204 12
quadriga is. 1277 58
quadrilatera figura isidor. 894 20
quadripartitus syllogismus is. 863.22
quadripartitus ordo filiorum is. 1054.33
quadrisis Isid. 1206.23
quadrupedia unde vocata is. 1110
quadruplatores F.P 390.3
quadruplices denuncta sunt in casibus vocabulorum V 101 34
quadrubis F.P 390.10 F 160. 28
qua is. 839.43
quærere V 42. 52 *scisciari* N 700.51 & 728.21. V.G 1329 18 & 1332.57 & 1353. 52 & 1358.25
quæso F 160.31
quæso significi. idem quod rogo F. P.390.4
quæsti vel quæstuis N 755 33
quæstio, conquæsto V. 42. 54. Is. 559.21
quæstores V. 15 29 F 160. 10 Is. 1273.9
quæstores parricidi F 160 12
quæstus, quæstus V. G 1346 36
qualitas Is. 876.30
qualitatu nomina isid. 824 37
qualus is. 1325.27
quande pro F 160.59
quando pro quam F.P 390 28
quam mox F 161.6
quam mox, quam cito F.P 390
quando cum graui voce F 160 13 F.P 390.40
quando rex comitiauit fas F.P 390.51
quando stercus delatum F 160. 6 F.P 391.4
quantitatis nomina Is. 824 39
quantitas Is. 876.28
quare V.G 1327
quarta lingua varietas Ionica is. 1033 35
quarta pars Orbis trans Oceanum is. 1173.25
quartarij F 160. 46 F. P 391.12 & 17
quarto N 728.56 V.G 1340 21
quartum N 728.55
quartum ex confirmatione & negatione Is. 886.14 V.G 1340 19
quartus modus is. 878.46
quartus modus is. 879.50
quartus modus is. 879.19
quassare, monere N 628.21
quassillum is. 1306.6
quassim N 628.27
quatenus F 160.59
quatenus significe. quasi ne F.P 391.19 & 22
quatere suspensum Ver. 214.22. F 161.

F 161.8 F.P 391.29. & 35. *percutere* N 638.56
quatenus V.G 1329.58
quatit infestat N 638.58 *excludit* N 58.60 *mouet* N 639.2
quatimus V.G 1319 58
quatrimes is. 1286.23
quatuor, unde is. 887.42
quatuor bellorum genera Isid. 1265.13
quatuor in bello aguntur isid. 1166.19
quatuor modu appellantur silij is. 1054.41
quatuor modu dicuntur fratres is. 1056 28
quatuor libri Euangeliorum is. 954.44
quatuor testudinum genera Is. 1131.53
quatuor mundi climata isidor. 1142
quax re F 160.43
quaxare rana dicuntur F.P 391 40
querens dicitur F.P 391.41 Is. 1247.26
querela V.G 1330 20
querela N 595.4
querimonia V.G 135..20
queritur, queritur V.G 1346 35
queris V 71.22
ques, antiqui F 161.18
ques antiqui dixerunt F.P 392 15
querquedula V 158
querquera febris F 159.30 F.P 391.57
querquetula F 161.12
querquetulare F.P 392.3. & 5
querquetularia porta F.P 392 12
quinam F 158.54
quianam uro quare F. P 392.18 & 25
quid isid. 819.45
quietalis F 1359.3
quietatus F.P 392.31
quinarij V 28.41
quincentum F.P 392.35 F 158 11
quinctij 1425.26
quinctiliani luperci F 159.16
quinctilij 1425 42
quinquatrus V 31.3 & 33.31. F 158.23 F.P 392.39 & 53
quinque quidi Is. 887.43
quinquennales censores F 161 57
quinquertium F 158.7
quinquepartitus syllogismus Is. 863.31
quinquertium F. P 393.2 & 10
quinta lingua varietas Celtica isid. 1033.35
quinta ætas senioris, grauitas Is. 1102.51
quintana classis F 159.23
quintana porta F.P 393.14
quintana pars platea is. 1192 47
quintia prata F 159.7 F. P 393. 24
quintilis V 56.1. isidor. 941. 12
quintina malorum flores Isid. 1243.49
quintipor F 158.46 *seruile nomē* F.P 393.37 & 42
quintus modus Is. 829.53
quintus modus Is. 878.51
quintus digitus auricularis Is. 1095. 6
qui patres F 118.14
qui patres, qui conscripti F.P 393 54
quipparum is. 1253 31
quippe F 158.50 F.P 393. & 52 & 56
quirinarus F.P 393.58
quirinalia V 32. 49 F 157.56 F.P 393.60
quirinalis collis F 158.1 F.P 394 9 & 13
quirinalis flamen V 52.42
quirinalis porta F 157.31 F. P 394. 1
quirinus F 157. 29 V 14 7
quiris quid is. 1041.32
quirritare V 41. 4 N 494 38
quirites F 157.41 isidor. 1041 30
quritium fossa F 158. 8 F.P 394 51 & 56
quis, quinis, quisnam V.G 1380 35
quis piam significat aliquem F P.394.59 F 158.20
quisquilia F 158. 41 P.P 395.6 & 13 is. 1242.51
quoad V. G 1378.46
quod is. 839.49
quod significat etiam aliquid F.P 395.16
quod neque corporeis sensibus neque ulla is. 1000.43
quod re empta datur N 691.24
quot serui, tot hostes F 161.24 F. P 395.28
quoniam significat F 161. 52 F.P 395.2
quopiam V.G 1378.47
quotidie isid. 839.51

R

R *Pro S. litera sæpe antiqui* F.P 395 53
Raab is. 994.13
Rabere N 505 33
Rabidus F 169 14
Rabidus à rabie F.P 396 1
Rabula in multis F 169.30 F.P 396 5
Rabula unde dictus N 517.8
Rabula N 497.43
Racemus Is. 1239.55
Rachel is. 993 29
Radere genas F 169.29 N 696 3 & 712 33
Radij isid. 1305.56
Radiole olivæ Is. 1249 22
Radix is. 1240.57
Ragades is. 919 9
Ralla N 788 44
Ralla vestis is. 1300.19
Ramenta N 609 8
Ramentum PL. 804 54
Rami is. 1242.7
Ramices quid N 578 18
Ramenses V 11.31
Rana V 153
Ranæ Isid. 1132 7
Rancidum is. 1314 21
Rapa V 1938 Is 12 1.11
Rapi F 178.7
Rapi solet fax F 178.10 F.P 396.19
Rapi simulatur virgo F.P 396 1
Rapinu V.G 1327
Raphael isidor. 939 26
Raphanus is. 1261.24
Rapones N 427.52
Raptio, rapina V. G 1357 33
Raptus N 609. 15. V. G 1357 34
Rarefacere N 712 18
Rarenter N 577.28
Rarum, infrequens N 618.58
Rasones, falcinæ F 169.50 F.P 386.25

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rastelli V 23.18
Rastra Is. 1324 57
Rastri V 23.21 N 609.13
Rapinator N 579.9
Rates F 169 21 F. P 396. 30 Is. 1285.34
Ratio N 710.28
Ratio putari V 4022. V.G 1359 14
Ratiocinatio is. 862.32
Ratiocinationis moti Isid. 862. 33
Ratiocinabilis hæresis vnde Is. 914.18
Rationalis status Isidor. 859. 55
Rationalis philosophia Is. 873 10
Rationes putari N 498.29
Rationales coniunctiones Is. 828 38
Ratis V 49.53
Ratissima F.P 396. 42 & 46 F 176.54
Ratium quadrantem dictum F.P 396.48
Ratius quadrans F 169.53
Ratum is. 930.20
Ratumena porta F 170.22. F.P 397 5 & 19
Ratus sum F P 307.21
Rauca vox F 174.38 *vox rauca* F.P 397 29
Raucedo is. 918.1
Rauces appellatos F 178 56
Raudus V 27.14
Raudia 1440.21
Rauilia F 170.21
Rauilla vnde F 397.52
Rauim, antiqui F 170 6
Rauim, pro rauicitare F.P 397. 60
Rauis N 577.19
Rauum N 577.15
Rauus color F 169. 16. F.P 397 43
Reapse F 172.44
Rebecca Is. 993.25
Recellere F 170.44 F. P 398 10
Recentari N 579.5
Receptionum N 579.16
Receptitius seruus F 175.26 F. P 398 12 & 17 N 513.31
Receptus mos F 178.16 F.P 398 19
Recinium F 170.45 F.P 398.21 & 28
Recipe ratio F 170.34 F. P 398. 30.33
Recipere, promittere, polliceri N 701.11 V.G 1349.54
Recipi V.G 1362. 34 V.G 1363 24
Recipio, pro recipiam F 177.46 P. P 398 39
Reciproca V 55.44 N 577.48
Reciprocare F 170. 38 F P 388 42 & 44
Reclusum V 22.56
Reconciliatio Is. 925.45
Reconducta F 170.54 F. P 398 51
Recordari V 37.47
Recordauit N 752.13
Recta & aduersa supernè obelata Is. 835.53
Recta vestis is. 1299.59
Recta appellantur F 170.59 F.P 398 54 & 58
Recto fronte cæteros sequi F.P 398.60
Reda Isid. 1323 36
Redandruare N 577.55
Redantruare F 168.19 F.P 399 9
Redarguisse F 198.26 F.P 399 19
reddere, componere N 699.45 & 700.15
reddi V.G 369.8
reddibo N 752 43
redemptitauere F 177. 47 F.P 399 25 & 29
redemptor F 167. 47
redemptores propriè F. P 399 30
redhostire F 367. 59 F. P 369 38 & 50
redhostit N 577.58
redibitur F 267. 53 F. P 399 52
redibo N 770.26
rediculi F 174 51
rediculi fanum F.P 399. 6
redimicula is. 1307.29
redimiculum F 168.31 F.P 400 3 is. 1309.55
redimunt F 178. 1 *redeunt* F.P 400.5
redire N 701.41
reditus N 609.19
rediuia F 167.55 *alij reluuium* F.P 400.9 & 14
rediuiua, recidiua . .G 1361.14 & 15
rediuiuum F 168.23 F.P 400.19 & 20
redundare, redire N 701.34
redurare N 578.52
refellere V.G 1359.18
refello V.G 1380.6
referre, recensere N 699 60
referri diem prodictam F 178 24 F.P 400.25
referri, reuocari N 701.43
refiri F 175.5 *Ver.* 214.25
refrenare, cohibere N 691.2
refriua fabra F 171.8 F. P 410 35. & 45
refutare F 171.53
refutatio V.G 1360.23
regale V.G 1333.10 V.G 1375 29
regale facinus F 177.7
regalia exta F 178.30 F.P 400 56
regere N 691.7
Reges vnde dicti isid. 1045 44
reges, qui vocantur isid. 1047 2
regia dicta F 172.27
regia feria F 172.6
regia virtutes præcipuæ duæ is. 1045.49
regiecit F.P 401.6
regifugium F 172.12 F.P 401 7
regilla F.P 401.32 N 788 39
regillensis 1435.20
regillus F 177.58
regillum Is. 1303.23
regimen F 172 45 F.P 401 37
regio collina V 10.3. *equillina V.* 10.2 *Palatina* V 10.3 *Phuteusis* is. 1036. 23. *Suburana* V. 10.2
regiones, partes prouinciarum is. 11 3 9
regium F 177.4 F.P 401.54 V. G. 1313.10 & 1375.29
regius morbus isid. 920.8
regiesit F 172.36
regnum vnde dictum Isid. 1045. 29
regredere N 578.36
regula isidor. 962.34 isid. 1296 18
regulare as is. 1227.39
reguli Is. 1122.25
regum secundus is. 951.8
relatio criminis is. 860.27
relatio is. 876.31
relatiua nomina is. 824 31
relatiua pronomina isidor. 826. 12.

rela-

Relatiua nomina is. 988 404.38
relatiua N 669. 39
Relegati F 172. 48. F. P 401 55
Relegatus is. 936. 14
Releuare N 675 8
Religio N 682. 14 & 726. *religio præcipua* F.P 176.55 11
Religio, deorum cultura N 698 35
Religioni est F 175. 42
Religionis præcipua habetur cento F.P 402.6
Religiosi dicuntur F 178. 18 F. P 402.51
Religiosi V.G 1338.55
Religiosum ac sacrum F 178 35
Religiosum F P 402.55 *N* 709 1. *V.G* 1375.27
Religiosus F 175.52 & *ibid.* F.P 402.60 *N* 727.5
Religiosus dies, infamis N 698 37
relinqui V.G 1315. 19
reliquiæ V.G 1567.2
reluere F 273. 45 F.P 4033. 1 & 34
Remancipata F 171.3 F. P 403. 35
remant F.P 403. 37. & 39
remeare F 171. 16 F.P 403. 31 & 44
remedium V.G 1327
remeligens F 171. 20
Remeligenes vnde F.P 403.49 & 59
Remex isidor. 1285. 20
Remi N 699. 56 Isidor. 1287. 2
Remillum F 171. 48 F. P 404. 4
reminisci V 37.32
remissio exercitu F 179.15
remissus N 700.59
Remora F 171.30
remorbescat F 171.51 F.P 404 27
Remores F 171.42 F.P 404 30
Remotio criminis isidor. 860 24
remotum N 701.12
remouere, exscindere N 691. 11
remulcare N 515.33
remulco est F.P 404. 34
remulcum is. 1288. 26
Remurinus ager F 171. 35 F.P 404.38
Renale is. 1300. 33
renanciscitur F 171.58 F.P 404 50
renes quid sunt Is. 1097.49
Renones isidor. 1301. 8
Renouatiuum fulgur F 178. 21 F.P 404.56
renunciari V.G 1349. 41
repagula Ver. 114.28 F 173. 24 F.P 405.3 & 10
repanda F 168. 33
repastinari V 114 31
repastinari ager F 173. 33. F.P 405.16 isid. 1325.8
repedare F 173.32 F.P 405. 30 & 31 N 577.51
repersibitur N 770. 18
reperire V.G 1311.34
repertum F 179.35 F.P 405 33
repetundarum accusatus isid. 934. 15
repgrare N 780.26
repletio sancti Spiritus is. 1000. 28
Repotia F 173.21 F.P 405. 38 & 43
reptilia isid. 1117.41
repudium V 114. 33 F 173. 29 F.P 405.45 & 47. isid. 1066. 36
repuerascere N 578.3
repulsior F 177. 51 F. P 405.50 & 54
repulsus V. G 1331. 29
reque eapse F 277. 28
requiescere V. G 1356.46
requirere N 728.24 V.G 1338 32
res is. 931. 8 *V.G* 1356.33 V.G 1379.19
res credita isid. 931. 44
res integratur Isid. 933. 1
resarrire V 59.13
rescire V.G 1359. 10 & 52
rescisere V. G 1360.11
resecrare F 174.19 F.P 406. 12 & 21
reserare N 507.15
reserari F 174.55
reserari à sera F.P 406 26
reses & residuus F 174. 12
reses F P 406.34
resídiare F.P 406.41
resignare F 173.48 & 175.60 F.P 406.47 & 60
resignatum as F.P 407. 2 F 175 58
resina isid. 1249. 51 *terebintina* 1249.59 *lentisciana* 1249.2 *pinalis* isidor. 1250.4
resistere N 712.51 & 698. 30
resolutio Isidor. 831. 8
respicere F 178.33 F.P 407.13 N 733.13 *V. G* 1343.51 *V.G* 1349 56
respici auis F 179. 8
respicio V 43.23
respersum F 162.26
respersum vinum F.P 407 7
respendendei V 59. 8
responsa is. 927. 18
responsorius cantus isidor. 970 22
resp. multarum ciuitatum F 177 33
respublica F.P 407.23
restare N 698. 25
restat F 175. 35 *pro distat* F. P 407. 29
restes Is. 1288. 5
restiarius V.G 1333. 42 *restibilu V* 8.1
restibilis ager F 174.9 F.P 407 33
restio V.G 1333 42
restitui, reddi V.G 1356. 22. & 25. & 1360.10
restrictim N 775.2
resulto F 174.8
resupinæ N 577 39
retentum proferre N 700. 34
retiæ quibus capta implicantur N 693.17
retia isid. 1288. 40
Retiario pugnanti F 175 48
retiarius pugnans F.P 407 39
retiarius isid. 1281. 29
reticulum V 22. 30 N 609.3 & 790.20 Is. 1307. 38
retinere N 680. 26
retractare F 169. 13 F. P 407.51
retrices F 175. 20 F.P 407. 53 & 60
retrograda isidor. 909 12
retrogradatio stellarum isidor. 909. 28
reubarburum siue reuponticum is. 1256.10
reuelare N 718 19
reuercor V.G 1380. 3
reuma is. 917. 50

Universidad de Deusto
Biblioteca

Reuocare N 578.60 & 700. 9 & 701.23 & 719.56 & 744. 6
reuortit N 752. 21
Reus nunc dicitur F 168 32
Reus F 178. 44 N 743 44 F.P 408.1 & 3 & 6 isid. 1273.34 *stipulando* F 168.36 V.G 1375 20 *promittendo* F 168. 40 V.G 1375 22
Rhamnus Is. 1249 1
Rhæda N 593. 13 & 738 11
Rhegium V 114. 35 F 167 36
Rhegium appellatur F. P 408 30
Rhætia Is. 1170.58
Rhetius ager Isidor. 1167 17
Rhetorica isid. 819. & 857 17
Rhetoricastri N 752 24
Rhetorissat N 578.14
Rhinoceros F 167 46 F.P 408 39
Rhodanus Is. 1158.16
Rhodensica diuonque F 567 42
Rhodia leges Is. 927. 52
Rhodiæ vnæ is. 1240.8
Rhodij is. 1037 29
Rhodos Is. 1176 38
Rhodus is. 1176 27
Rhonda F. P 408 41
Rica V 22. 34 F 178 60 N 783 46 F.P 408. 45 & 54
Ricæ F 170 56 *Ricula* F.P 408 60 & 409 2
Ricinium V 22. 52 N 750. 23 is. 1303 36 N 788.51
Ricinus Is. 1127.21
Riffus F 179 37. F. P 409 11. 21. 740.44
Rideo F 175.12 F.P 409.15
Ridet V. G 1358 29
Ridiculus proprie F 176. 8 F. P 409.23 & 25
Rienes F 171.4 *F.P* 409. 26. & 29
Rigido F 177.17
Rigidum F.P 409.42 *frigidum* 629 31
Rigula is. 1307.31
Rimari F. P 409.46 *scrutari, quærere* N 700. 19
Rimati F 171.44
Ringitur N 577.43
Rinoceros is. 1117.23
Ripæ V.G 1369.48
Riphæi montes Isid. 1180 18
Riscus N 577.16
Rituales quid F 176 2. F.P 409 52
Ritus N 766.42
Ritus F 169. 2 & 178.15 F. P 409.59
Rituales N 501.21
Riuus F 168. 48 *F.P* 410. 15 is. 1156.8
Rixa V.G 1334.48
Rixat N 753.10
Rythmica musicæ pars is. 896 19
Rythmus is. 852. 5
Ro, is. 996.2
Robigalia V 33. 28
Robigalia dies festus F.P 410 20
Roboam is. 995.17
Robum F.P 410. 23
Robur is. 1147.26
Robustus V G 1335 1
R dandarum is. 1248.40
Roduis Is. 1218. 7
Rodomelum is. 1360. 53
Rodus vel raudus F 163.29. F. P 410. 31 & 35
Roluscula porta F 160 39 F.P 410. 60
Rogandi V 99. 7
Rogare, poscere N 700 44 V.G 1362. 23
Rogat F 175 30 F. P 411.13 & 18
Rogatio F 165. 16 F.P 411. 20 & 25 V.G 1375. 10 & 14 & 178. 6
Rogo V.G 1370.31
Roma appellata F 165. 27
Roma F.P 411.35 isid. 1189 15
Roma antea Romula F 166. 55
Romam, Romulus de suo F. P 413. 19
Romæ origo is. 1181.40
Romana porta F 162.45 & 166 60 F P 413. 3. & 33
Romana lingua latina isidor. 1041 11
Romani F 162.29
Romani vnde nominati Is. 1041 24
Romanus V 7.10
Romanus ager V 7 69
Romphæa is. 1269.22
Romulia V 11. 37
Romulia tribus Ver. 114.38 F 167. 5 *F.P* 413.52
Romulum quidem à ficu ruminali F.P 413. 59
Romulus F 165. 23
Romulus & Remus vnde F.P 414.4
Rorarij V 53.55 N 797.8
Rorarij milites F.P 414. 6
Rorarium vinum F. P 414. 11
ros is. 1147. 45
Rosa is. 1254. 22
Rosaceum vnguentum is. 923.9 V.G 1327
Rosarij F 178.47. F.P 414 44
Rosea in campo Rectino F. P *ibid* 26
Roseum vinum is. 1316.12 *V.G* 1327
Rosmarinus is. 1259.7
Rostra V 26. 4
Rostrata Isidor. 1205. 46
Rostrum N 740. 19 *V.G* 1346. 20
Rota is. 1323. 35 & 1325.35
Rotabulum is. 1360. 63
Rotunda ædes Vestæ F.P 414. 31
Rotundæ positum eleganter N 577. 4
Rotundum vnde dictum N 516 60
Ruben is. 996. 41
Rubeta rana is. 1132. 11
Rubia isid. 1256 23
Rauidus panis F 162. 42 *F.P* 414. 40 isid. 1343 & 1228 57 & 1229 4
Rubiliana via isid. 1240.19
Rubllare F.P 414. 49
Rubus N 577. 34
Rubrica isid. 1294. 12
rubrum mare quid vocatum is. 1153. 21
rudentes restes nauticæ F 163. 49 N 511.55 isid. 1268.6
Rudentisibulus V 4. 33
rudi, apices contusi isid. 1210 24 & 1293. 37
rudiarij vnde F 163. 47
rudis N 492. 45
ruere ad ipsi N 699.4
Rufuli, tribuni F 162. 3
Rufuli à cognomine F 102. 8
Rufus tribuni F.P 419. & 7
Rufus 1440. 5

Rullus 1436. 12
Ruma N 579.20
Rumea quid F 167. 30
Rumen pars colli F. P 415. 11 *N* 492. 40 is. 1094.49
Rumentum F 167. 32 F. P 415 25
rumex F 167.18 *genus teli* F.P *ibid* 20
rumiferare N 578. 48
Ruminalis ficus F 167. 23 F.P 415 24
ruminare N 492. 42 & 578. 39
ruminat N 570. 4
rumination vnde dicta isid. 1113 33
ruminatur N 754.51
rumitant F 167.21 F.P 415 36
rumor, opinio N 701. 53 V.G 1330 19
rumpere N 700.30
Runa, genus teli F 167. 43 F.P 415. 40
runcatio isid. 1236.29
runcones is. 1324.54
rupitræ F. P 415.49
rupitiæ F 163. 28
ruptum testamentum isid. 929. 26
rura V 8.9 isid. 1203. 4 V.G 1369. 4
ruant N 577 13
ruti esse F.P 175. 40
ruri esse, non rure dicendum F.P 415.5
rursum videre N 673.9
rursus N 701.47
ruscum Ver. 114.40 *FP* 163.18 & 415. 55
ruspari F.P 163. 50 & 416.1 & 4 N 578. 32
russata vestis Is. 1299.31
russati qui dicuntur is. 1299 37
rustica vinalia F 163.53 & 178 51
rustica tim N 578. 45
rustica vinalia F. P 416. 5 & 8
Rustum F 163. 2 F.P 416 16
Ruta cæsa F 163. 2 F.P 416. 18 N 577.10 Is. 1262. 50
Rutabri V 23.22
rutabulum F 162.56 F.P 416.21 & 28
Ruth isidor. 951. 24 is. 984 38
Rutila V 56.12
Rutilæ canes F 176. 8. F. P 416
Rutilare V 56.11
Rutilium F. P 416.35. & 39
Rutilij 1425. 47
Rutilius Rufus F 163. 8
Rutilius 1440. 49
Rutrum V 23. 5
Rutrum tenentis iuuenis F 163 8 F.P 416.42 & 43 N 492 46
Rutuba N 578.87
Rutunda F 163.13

S

SAbæi vnde dicti Isid. 1038. 33
Sabæi Isid. 1036. 28 & 38
Sabbanum is. 1304.28
Sabaoth is. 977.39
Sabbatem isid. 1036.32
Sabbatina F.P 416.50
Sabbatum isid. 969. 25 & 938 34
Sabelliani isid. 1013. 32
Sabini dicti F 210.53 & 250 54 F.P 40 16.52 is. 1041.36
Sabulum N 580.9 is. 1207.23
Saccarum is. 1316.48
Saccomorum genus F 196 19
Saccos F.P 417.17
Saccus is. 1320.55
Sacellum V.G 1330. 46
Sacella F 196.55 F.P 417.2 & 23
Sacer F.P 417. 24 N 27 V.G 1348.14
Sacerdos isidor. 983.49 & 1004. 60. 1439.3. 1045.44
Sacer mons F 197.20
Sacra loca is. 1196.9
Sacra spina is. 1097.44
Sacra via Ver. 114. 42 F 180. 24 F.P 417.52
Sacra Isidor. 976.45
Sacramentum V 29.30 F 212.6 F.P 418.7 14 & 18. Is. 970. 57. & 972. 43 *militiæ genus* is. 1049.27
Sacramento dicitur quid F 211 14
Sacraui quid F 197.54 F.P 418 35
Sacrarium is. 1197.40
Sacrata leges F 197.9 F.P 418 38 & 43
Sacrem F. P 418.47
Sacrem porcum dici F 196. 29
sacrificare N 723.3 *V G* 1336. 38
sacrificantur N 754. 29
sacrificium F.P 433.5 is. 971 51 & 972. 33
Sacrifico & sacrificor V 91.50 48
sacrificulus F 196.51 F.P 419 1. & 6
sacrilegium is. 933.33
Sacrimæ F.P 419. 8
sacrosanctum F 196.60 *F.P* 419.20 & 27
sacrum V. G 1375. 25
Sacrum ædificium F 173 4
sacrum, sacratum N 709.1
Saidar is. 579. 12
Sadducæi is. 1010.25
Saga F 198.18
Sagaces F 198.4 F.P 419.49 & 420. 1
sagaces canes N 495. 38
Saga N *ibid.* 36
sagax canis F 198. 15
Sagdagemma isid. 1216.17
sagitta isidor. 1239.24 & 1270 54
Sagittarius Is. 912.14
Sagma Is. 1326. 29
Sagmina F 197.57 F.P 420.7 & 13
Sagum N 610.16 & 788. 15
Saguntus Is. 1190. 15
Sagum is. 1302.48
Sal V.G 1370.1 isid. 1208 12
Salacia V 13.60 F.201.32 *F.P* 420.20
Salamandria is. 1124. 47
Salaria via F 201.26. *F.P* 420.32
salebræ vnde N 581.24
Salentini F 203 1. F. P 420. 40 & 44
Salii Virgines F 202. 47 F.P 420. 45
Salij F 202. 24 F.P 421 4
salinator 1436.4
Sal num Ver. 114.49 F 211 57 *F.P* 420.53 is. 1319.32 & 1318 32
Sal num in mensa F 202. 59
salis N 609.55
salus vrbis fundator quis isid. 1184.43

Universidad de Deusto
Biblioteca

Salisatores qui vocantur isid. 1022.14
salix Ver. 114.46 F.P 420.50 If. 1248.7 *virgulti genus* F 202.56
Salmacis nomine Nympha F 202.39
Salmax nomen F. P 421 18
Salomon if. 553.18. & 995.5 & 6
salpinga if. 1124.38
salsam If. 1314.19
saltatores if. 1280.43
Salti N 757.47
saltuatim N 579.33
salus V 7.44 F 187.27 F.P 421.28 N 702.60. if. 1181.33. & 1241.28 & 1274.47
salua res F 201.49 F.P 421 37
salubre V.G 1333.21
Salnij 1427.14
salom N 610 8
salus V 14.17
salutare V.G 1333.21
salutaris porta F 201.39. F.P 412.4
Sam F.P 422.22
Samaria If. 1164.2 & 1186.36
Samarita if 1010.45
Samaritanorum gens if. 1038 45
Sambuca F 201.10 F.P 422.17. if 898.21
sambucus if. 1248.61
Samia vasa if. 1318 8
Samius lapis if. 1211.58
Samium testeum N 709 4
Samnites F 401.19. F.P 422.28
Samos insula If. 1177.26 & 1188 41
Samothraces dij V 11.51
Samothracius if. 1309.22
Samsi if. 1042.27
Samson if. 994.31
samsucus Isid. 1254.2
Samuel isidor. 911.7. & 994.55
Sanates quasi sanati F 198. 2
sancti if. 1196.11 & 12
sancta sanctorum if. 196. 15
sanctitudo N 582.41
sanctum quid F 196.10 F.P 423 24 V.G 1375.26
sanctus murus F 173.5
Sandapila PL. 801.1
sandaracha if. 1294.47
sandaraca, genus coloris F 200. 51
Sandasirus if. 1221.13
Sanderaca F.P 423.32 & 35
sanguinarius N 706.48
sanguinolentus N 746.27
sanguis N 610.25 if. 915.24 & 33. 1099.53
sanguisuga vermis aquatilis If. 1126.30
sanies If. 930.33 V.G 1370 40
sanitas quid & vnde isidor. 915.4
saniter N 774.45
Sanniones dicuntur N 517 27
Sanqualis auis F 196.16 F.P 423.37 & 38
sanqualis porta F.P 423.42 & 45
sanus V.G 1354.40
sapa 796.13 if. 1317.7
saperda genus piscis F 290.47. F P 425.47
saperda quid N 584.5
saphirus if. 1217.42
Saphon if. 1288.17
sapientia if. 1066.54 & 583.2
sapientiæ liber If. 951.32
sapientis cognomen isidor. 1431 31
sapui, pro sapui N 770.38
Sarabra if. 1300.59
Saraceni isidor. 1036.11 & 1039.4
Sarai if. 993.2
Sarasmos isi. 850 50
sarcinatrix N 514.52 V.G 1328
sarcitector if. 1296.40
sarcina V.G 1331.38
sarcinator N 581.49
sarcito F 199.40 F.P 423.52 & 54
Sarcoma if. 918.42
sarcophagum N 485.55
sarcophagus if. 1201.58
sarcophagus lapis isidor. 1212 5
sarculum V 23.2 if. 1325.4
Sardanapalus F 199.43 F.P 423.55
sardare F 199.15 F.P 423. 58
Sardi Venales F 199. 18 F.P 424.3
Sardius if. 1216.42
Sardonix if. *ibid.* 52
Sargus, piscis genus F 199.46 F P 424.23 & 26
Sarissa b 197.17 F.P 424.27 & 28
Sarmata, Græcè Regini if. 1037 20 & 1042 7
sarmentum if. 1239.17
sarpiuntur vineæ F 214 2
sarpta F.P 424.29
sarpuntur vineæ F.P 424. 37
sarta F 199.14 F.P 424 39
sartago if. 1320.27
Sarte in Auguralibus F 199 6
sarte ponebant pro integrè F. P 424 41
Sartores N 487.28
sartrix V.G 1328
sas Vet. 114.52
sas pro eas F 200.20
sas quid F.P 424.54 & 425.7
sat if. 839.56
satã 1429.32
sati F.P 425.13
satiatus V.G 1328
Satiati N 723.12. V.G 1336 42
satias pro satietas N 581.44
saticula F 209.3
satietas if. 1313.1 & 1312
satio N 612.12. if. 1256 34
Satyrion if. 1256.34
satis Ver. 114.55
satis N 734.50 *verbum* F.P 425.19 V G 1345.7
satisfactio if. 675.42
satu pro semine N 582.52
satullem quid N 581.17
satum genus mensuræ if. 1233 22
satur F.P 425.24
satura F 194.55 F.P 425. & 35
saturatus V.G 1328
saturcia if. 1256.31
saturitas If. 1313.2 *satietas* V. G 1361.45 & 46
Saturnalia V 34.28
Saturni fanum V 9.36
Saturnia quid dictum if. 1162 59

Satur-

saturnia Italia 1 169.50 F.P 425.39
saturnia porta V 9.37 *terra V* 9.33
saturni à saturno isidor. 1041 27
saturno, dies festus F 200.9 F. P.425.52
saturno sacrificium F 210 27
saturnus V 12.42
saturnus If. 1025.49. *ops V.* 11 46
satyra, lex if. 927
satyriasis If. 919.44
satyri homunciones sunt Isid. 1107.45
satyri quid sunt if. 1119.50
satyrici vnæ dicti if. 1019.2
saucij, vulnerati N 709.18
sauinus lapis if. 1213 7
saulus If. 1001.18
saul If. 994.17
saura if. 1124 59
saxa Isid. 1209.9
saxifraga if. 1256 26
saxonum gens if. 1042.45
saxum V 9.31. V. G 1335 29
saxum Tarpeium F 210.39
scabelli if. 1323.1
scabellum if. 1313.2
scabies if. 919.46 & 50
scabre N 579.44
scana quid F 197.16
scæuicula V 54.16
scaptrum & sceptrum V. 57 36
scatia F.P 426.22 & 30. 1440 51
scæuola 1440.52
scæuum quid F 200.36
scafa isidor. 1286.1
scala if. 1256.29
scalpellus isidor. 1297.50
scalpurire N 581.37
scalprum if. 1297.48
scammoniæ if. 1258.3
scandulaca F 203.51
scandulaca genus herbæ F.P 426.32
scanna isid. 1322.59
scansilia If. 1323.6
scapha N 780.17
scapres, pro scabres N 580 21
scaptensula F 203.53
scaptensula F.P 426.38
scaptia tribus F 210.47. F.P 426.47
scapula isid. 1097.35. 1440.56
scapum N 579.38
scaturix N 582.4
scelerata porta F 206.8
sceleratus campus F. P 427.5 & 16. F 205.52
scelleratus vicus F.P 427.19 & 25
sceleroſi N 583.11
scelestum N 709.4
scelus V.G 1379.17
scena genus culturi F 204.14
scena F.P 427.31 If. 1279 43
scenatilis N 584.1
scenopegia isid. 968.45
scensa quid F 208.9 F.P 427 40
scetra isid. 2272.21
schedæ Isid. 961.47
schedia quid F 206 16
schedia, nauigij genus F.P 427 46
schema N 610.54
schema quid isid. 845.24
schesis onomaton isidor. 846 25
schisma if. 1009.55
schænicula F 203.37. F.P 427 55 & 428.2
scholia Isidor. 958.33
scholæ dictæ F. P 428.4 & 7 F 212.40
scientia isid. 872.51
sciens V. G 1333.27
sciens, sient V. G 1379.29
scilla isid. 1154.3
scilla fœmina fertur fuisse iiid. 1108.35
scina siue sacena F.P 427.37 & 34
scindula isidor. 1237.42
scindula If. 1297.2
sciopodum gens in Æthiopia If. 1107.55
Scipio 1436.1
Scipio non Cæpio 1428.40
scipionarij V 86.16
scipiony V 86.15
scipus isid. 1319.65
scire V.G 1333.31 & 2359.10 & 51
scirpus F.P 428.14 F 204.24. if. 1260.7
scisctio F.P 428.24
scitalis serpens isid. 1123 21
scita plebei F. 180.38 F.P 428 25 isidor. 926.59
scita facie F 204.9
scitum V.G 1359.60
scitum, elegans N 713.6
scitum populi F 205.60. F.P 428 28
scitus V. G 1331.25
sciuus N 725.53
sciuntur N 584.55
scobina V 54.37
scolaces Isidor. 1321.51
scotina if. 1297.56
scolopendryos Isidor. 1259 25
scopæ N 584.52
scomiñ if. 1004.40
scopulus If. 1209.52
scoppus F 192.49
scoriæ If. 1219.2
scorpio N 797.33 if. 1118 57
scorpitis if. 1221.56
Scorpio, vermis terrenus if. 1126 37. & 1171.1
scorta F 203.43 F.P 428.43. & 50
scorta ampullæ F 161.45
scortari V 56.14 N 674 46
scortea V 56.17
scortes F 205.50
scorteum quid 205.47
scorteum pelliceum F.P 428 55
scortia if. 1319.57
scotia If. 1174.34
scotomo if. 917.15
scotij if. 1042 57
scraptæ Ver. 115.1
scraptæ quid F 204.23
scrapta dicebantur F.P 429.5 & 13
scraptæ N 580.5
screate N 583.20
scribæ if. 961.24
scribæ publicus isid. 1051 56
scribæ F.P 429 ¶
scribæ propria nom. antiq. F. 105 13
scribere V.G 1355.13
scribonianum F 205.54
scrimia if. 1320.52
scriptæ N 580.60
scriptio N 582.57 & 757 40
scriptum & voluntas if. 860 42
scriptuarij N 504.2
scripturarius ager F 20.510 F.P 425 30
Scriptus lapis F.P 429.2
scrobes N 621

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scrofa 1433.1
Scrupada V 54.21
Scrupi F.P 429.34 F 205 37
Scrupulus is. 1230.59
Scrutari V.G 1332.56
Scrutillus F 205.31
Scruto N 748.16
Scudicia Isid. 1324.50
Sculponea PL. 804.6
Scurra Ver.115.4 F 182.34. F.P 429 45
scurrile N 580.32 & 584 38
scutilum F 203.21
scutulum tenue F.P 429 57
scutulatus color Isid. 1114 58
scutum N 611.45.V. 20.55 isid. 1272.8
scyphus N 792.27
scyrium F 184.19
scythia Isid. 1164.61 & 1167 24
scythæ unde Is. 1037.10
scythici lapides is. 1215.13
sebum N 724.36.V.G 1337.27. is.1114.29
secare, excidere N 712.54
secespita quid F 213.27 F.P 430. 7 & 13
secessiones quid F. P 450 27
secessus is. 1195.30
seciam F.P 430.28
seclusa sacra F 197.15 F.P 430 32
socordia F 181. 8 F.P 430 34
secta Is. 1009.50
sectarius verues F.P 430 44
sectio F.P.430.46 & 47.isidor. 1297 9
secula Is. 941.14
secula V 23.23
seculares ludi F.P 419.30
seculum V 32.28
secunda causa adiutorij Is.1066 48
secunda lingua varietas Attica is. 1033 32
secunda Sibylla Lybica is. 1019 37
secunda res F.P 430.49
secunda substantia isidor. 876 24
secundare N 580 25
secundi ordines senator. Spectabiles is. 1050.58
secundum corporis oculos is.1000 30
secundum genus relatiuorum Isid. 885.15
secundum spiritum quo imaginamur ea quæ per corpus sentimus isid. 1000.35
secundum tempus sub lege Isid. 966.46
secundus digitus, index & salutaris is. 1095.49
secundus modus isidor. 879 41
secures is. 1269 47
securis is. 1297.31
securus N 675.55 sine cura F.P 454 12
secus F 182.52 & 207.1
secutor Is. 1281.38
sed is. 839.57
Sedechias Is. 915.40
sedes Is. 1323.7
Sedes N 713.11
sediculum V 68. 36 F. P 430 56
seditaneis V 69.39
seditio is. 933.30
seditionis proprietas N 496 53
sedulio V.G 1380.14
sedulo, sine dolo N 504 16.
sedum V. 22. 12. alij sadum F 210 8 F.P 430.57
segez V. 7.51 F 209 38 F.P 430 60. frumenti fructus N 707 44.isid.12.6 39
segesta F.P 431.2
segetiria V 27.50
segetes V 7.13
segmenta Is. 1299.60
segmentaria vestes Isidor. 1308 4
segne tardum N 702.56
segnitias pro segnitia N 583 2
segnitia F 208.29 F.P 431 10 & 13 socordia V.G 1354.11
segregare N 710 1 V.G 1172 14
segregari seiungi V.G 1360.7
semiga is. 1378.6
Semi isid. 993.20 & 24
Semientes Is. 1211 36 & 1211. 47
seleucia is. 1185 34
seleucia Isauria is. 1167.32
seleucus is. 1183.28
semibra & semedium V. 23.29
semiqualistra sedilia F.P 431.17 F 209.17
semiquastrum 22.12
sella is. 995.53 & 1320.25
sella curules locus F 211. 1 F.P 1313.21
sella curules is. 1313.20
sem Is. 992.17
sembella V 28.48
semeia is. 996.53
semen V 7.51
sementina feria V. 34. 54 F.P 431.25
semicurus Is. 1297.32
semina N 741.53
seminaria V 7.52
semiobolum is. 1230.53
semiplena trophæum is. 1266 54
semus F.P 431.27
semisena isid. 821.28
semissbatium is. 1269.30
semis semodius F 181.16
semissis V 28.32 Is.1231 24
semita V 7.36 isid.1206.11
seminocales Is. 1821.20
semo V 40.49
semones PL. 803.7
sempiterne N 580.50
sempiternum V.G 1356.6
sempronia horrea F 180.5. F.P 431.43
semuncia V 28 28
semuncia is. 1231.2
senates dicti qui F 214 9
senacula tria Romæ F 214.9
senacula tria Romæ F 212.31 F. P 431.43
senaculum V 26.6
senatores unde dicti F 207.30 F.P 431.55
senatus N 756 28
senatus nomen alias dedit 1030 46
senatusconsultum Is. 927
senatusconsultus Isidor. 1050 49
senatus decretum unde? F 207 38 F.P 432.3
senectio isid. 1157.19
senecta N 761.28
senectus Is. 1102.58 & 1104.52 & 55.
senes unde dicti is. 1104.37
senica N 492.11
senior is. 1104.25. & 33
senis crinibus nubentes F.P 432 8

senium unde F 207. 48 à senili acerbitate F.P 432.12 pars ultima senectutis is. 1103.1
senoni Ver.115.7 F 207.51 F.P 432.16
sensa N 727.48
sensus N 727.47
sensus corporis quinque is. 1091 14
sensus unde dicti isid. 1091 17
sensus & præsentia nuncupati is.1091.19
sensus sensa V.G 1338 29
sententia N 582.23 is.864 24
senies F 207.45 F.P 432 19
Sentix Is. 1249.3
sentinare, satagere F 207.27 F. P 432.22
separare N 713.28
sepelire is. 1105.36
sepes is. 1201.21
sapi is. 1130.58
sapiunt N 506 6
sepiasia aut seplasium F 195.50 F 208.59 F.P 432.32
seplasium N 611.48
seps exigua serpens is. 1124 27 tabificus aspis is. 1123.8
septa oppidum Is. 1190.33
septem spacia Is. 1278.17
september is. 941.15
septentrio is. 1143.1 & 904.33 & 1148.26 & 57
septentrionalis circulus isid. 903 46
septentrionalis motus isid. 903 11
septentrionalis plaga is. 904 28
septentriones F 207.57
septifariam N 580.53
septiformis is. 985 52
septij 1427.17
Septimatrus V 33.7
septimij 1427 18
Septimontio F 214.23
Septimontium dies F 208.F.P 432.49 F.P 435.7
septimus modus is. 880.27
septimus modus is. 878 60
septunx V 28 33
septuose N 580.47
sepulchrum F 208.24 Isid.1101 40 V.G 1367.3
sepultus F 208.54 isid.1105 34
sequester F 208.16
sequestres V.G 1365.26
Sequi N 674.48
sera, quæ ostia obcluduntur N 691.44
Sera V 59.14
seraphin is. 990.17
Serapi & Isis V 11.44 is. 1030 50
serere Is. 1236 35
seges gens ad Orientem is. 1037 52 oppidum Orientis is. 1164 48
serescit N 583.22
Sergij 146.14
Ser. Cornelius 1427.38
serica vestu is. 1299 48
Sericum is. 1294.21
Sericum quid dictum isid. 1305 7
series unde dicta Is. 855.45
Serilla Ver.115.9 F 209.40 F.P 433 30
seriola is. 1319.35
serium N 501.59
serius unde F.P 433.41
sermo is.958.24 & 30 V.G 1329 8
sero sapiunt Phryges F 209.54 F.P 433.46
Serpedo Is. 919 33
Serpens is. 984.14 & 1221 45
serpentes V.G 1374.51
serpentium is. 1307.60
scripsit antiqui F 213.44 F.P 433 50
serpula serpserit F 214.49 F.P 43 59
serra præliari dicitur F 211.42 F.P 434.1 & 6 Is.1118 55
serra nomen isidor. 1297.12 & 11
serranus 1433.35
serru a Is. 1324.55
serta sartum V 40.29
serti, serta V.G 1370 35
sertor Ver.115.12 F.P 434.9 1398 1409.13
sertorem dictum quid F 209. 2
sertorij 1425.38
sertum & serta V.G 1370 30
seruare, liberare N 603.16 & 694.15
seruj qui vocantur Is.1048.10 & 1052.54
seruij 1425.24
seruilius lacus F 180.14 F.P 434 19
servitium V.G 1333.48 servitus
seruius 1199.1407.22.1411 51
seruorum dies F 209.50 F.P 434 24
serum isidor. 919. 25 V G 1314 1
sesopia F 179.43
sestertius V 28.41 F 207.15 F.P 434.36
seta is.
sethiani Is. 991 47
setores is. 10[illegible] 50
seueriani is. [illegible] 1012.[illegible]
seueriter, pro seuerè N 771 40 pro sauiter N 772.9
seueritudo N 582.18
seuerum N 704.45 & 714 15
seuerus V.G 1333.43
Sexagenarij F.P 435.3
Saxagenarios olim de ponte F 206.22
Sexagenarius N 779.25
Sexatrus V 331.7
Sexcentum N 762.12
sex suffragia F 207.11 F.P 434 55
sexta sibylla samia Isidor. 1019 47
sextans V 28.30
sextantarij asses F 212.22 F.P 435.43
sextarius is. 1252.27
sextij 1425.35
sextilij 1425.41
sextilis Is. 941.14
sextus Lateran 1410.58
sextula V 28.27 Is.12 31.15 & 19
sextus modus is. 878.55
sextus modus Is. 880 25
Sex vestæ sacerdotes F 211.5 F.P 434.58
sexus V 67.27
sexus aliter significat sexu F.P 435.55 N 609.30
sfangia is. 1313.46
sfangia lapis Is. 1291.26
sfinge quid sunt isidor. 1119 46
sibilum N 610.11
sibilus is. 1122.29
sibina F P 436.2
sibus F.P 436 5
Sibylla quid dicuntur isid. 1019 26
sica. Isid. 1269.39

Universidad de Deusto
Biblioteca

siccani qui & siculi vnde, if.1041 36
siccum N 707.24
sicel, Latino sermone sichus Isid. 1031.28
sicera if. 1317.8
sichem If. 1186.10
sicilia If. 1177.31
sicilites F.P 436.18
sicilicum dictum F.P 436 20
sicilienses qui if. 1041.36
sicionij If. 1040.22
sicomorus if. 1145.25
siculus sinus Isid. 1152.7
sicyonia genus calceamenti F.P 436.21
Sidera V 48.49 V.G 1376 30
siderâ feruntur If.908.14 & 939 4 & 909.56
sideritis If. 1222.29
sidon If. 1186.54 & 56
sidones isidor. 1036.50 & 1039 3
sidrac if. 969.47
sienites Isid. 1214.12
sifilare N 783.44
sifnius lapis If. 1135.10
sifus quid F 208.41 F.P 436 23
signum promontorium if. 1179 22
sigilla if. 1308.52 & 5
signa V 48.46 F 208.12 if.1308 52 V.G 1376.48 *rerum* F.P 436.29 *bellorum* isidor. 1167 43
signa cur dicuntur isidor. 909 60
signare F 208.33 F.P 436.34 *de signare* N 713.32
signata N 581.8
signatores if. 928.43
signatum quid if. 1226.6
significatio aduerſ. N 686 48
signum N 683.53 N 685.3
signorum primus Arctos if. 910 8
silatum antiqui F 213.12 F.P 436.41
silentio ſurgere quid F 213 52
silentium V 31.53 N 736 49
silere quid F 210.59 F.P 436.50 V.G 1331.7
silex N 611.16
sili 1439.60
*silicernium Ver.*115.15 F 181.60 F.P 437.1 N 509.57 *PL.* 802 24
silicon if. 1246.14
siligineus panis if. 1313 41
siligo genus tritici Isid. 1237 24
siligo if. 1313.42
silij 1425.55
siliqua if. 1230.50 & 54
silones N 497 12.1+40.27
σίλικες 1429.51
siluij qui ſunt F 209 23 F.P 437 10 if.1046.43
Silus F 209.20
silus appellatur naſo F.P 437 24
Simeon If. 966 44
simi 1439.60
simia if. 1119.33 & 45
similia If. 1313.50
similaria if. 922.15
simile ac diſſimile V 93.53 & 94.37 N 610.47
similanicias If. 1222.35
similiter N 584 21
similiter N 696.35
similitudo declinationis V 105 52
simitu ſimul N 583 29
Simon Bariona Isid. 1001 24
Simon Cananeus Isid. 1001 36
Simoniani If. 1010.56
ſimplex Deus if. 980.1
ſimplices numeri isidor. 889 20
ſimplicitas N 584.14
ſimplones PL 806.1
ſimpluiaria funera 207.6 F.P 437 27
ſimpulum V 21.49 *vas paruum* F.P 437.34
ſimpuuium N 791
ſimul V.G 1329.38
ſimulacra vnde nuncupata Isid. 1023.34
ſimulachrorum vſus Isid. 1023 29
ſimulans V.G 1366.4
ſimulare N 731.31 V.G 1333 2
ſimultas F.P 437.38
ſimulte N 580 57
ſinapis Isid. 1261.23
ſine ſacris hereditas F 179 50
ſincinia F.P 437.42
ſingularia N 760.38
ſingulum N 581.22
ſiniſtra aues F.P 437.50
ſiniſtrum ſignificare F 214 55 F.P 437.58
ſingulatim N 58.56
ſinopis if. 1294.9
ſinus if. 1153.13
ſinum N 21.40 N 794.12
ſinus V.G 1351.4 & 1369.51
ſinus Ibericus & Balearicus iſi. 1152.1
Sion quid dicitur isidor. 1008 46
Sinus Ionius if. 1153.19
Sion If. 1184.52
eiòs quid if. 1019 47
Siparium F 208.47 F.P 438 5
Siparum genus velis isidor. 1187 54
Siphon if. 1219.48
Stpla tapeta If. 1304.47
Siremps F 211 23 F.P 438 9
Sirenas quid fuiſſe isidor. 1108 24
Siricum quid isidor. 1394 15
Sirpata dolia V 23.31
Sirpea V 23.46
Sirpicula falces V 23.30
Sirtes if. 1154.14
Siſamum If. 1237.50
Siſpites quid F 209
Siſpites luno F.P 438.16
Siſtere fama F 214.40 F.P 438 19
Siſtrum If. 900.4
Sitarcia if. 1321.1
Siticines N 513.49
Situla if. 1319.28
Situs isid. 876.38
Smaradi If. 1215.21
Smaragdus If. 1214.59
Soboles if. 1054.32
Sorini V 1559.42
Sobrinus F 182.57 F.P 438 27
Sobrium N 707.29
Sobrius vicus F 183.43 *F.P* 438 35 & 40
Socci, ſocelli if. 1312.6
Sociennus quid? N 582.1
Socrus N 610.5
Socius V.G 1164.17
Sodales Titij V 168 582.32 *F.P* 438.44
Sodalis F 183.52 V.G 1329.11
Sodes F 183.59 N 584.49 *V.G* 1378.48

Sol V 13.17
Sol vnde appellatus if.909.41 if. 983.9 *igneus* if. 905.55 *oriens* if.906.20
Sola terra V 6.52
Solari F.P 439.1
Solari ſine præpoſitione F.P 185 48
Solarium if. 1195.49
Solatum genus morbi F 185.F.P 438.4
Solea ver. 115.16 F.P 439.9
Solea Isid. 1311.3
Solem dici F 196.26
Solemnia ſacra 211.40
Solem per ſeipſum moueri isidor. 906.2
Solemnia ſacra F.P 449.31
Solemnitas if. 968.18
Solicitare F.P 439.10
Solicitè & ſuſpiciosè obſeruare N 703.22
Solicitudo V.G 1360 21
Solicitus N 670.53 & 702 43
*Solida ſella verſ.*115.19 F 213.4 F.P 439.24
Solidi numeri if. 892.7
Solidi qui dicuntur isid. 1225 60
Solidum continuum N 713 41
Solidus If. 1231.6 & 14
Solidus numerus isidor. 892 28
Solifuga quid dicitur Isid. 1220 50
Solticitare F 215.10
Solitas, ſolitudo N 582.15
Solino idem ait eſſe conſulo F.P 439.33
Solipunga, genus beſtiola F 185 56 F.P 438.35
Solis gemma If. 1218.44
Solitaurilia F 180.40 F.P 439 42
Solitus ſum V 92.12
Solla ver. 115.21.184.54
Solla appellantur ſedilia F.P 440.17
Sollers F 184.52
Sollicitudo, ſollicitatio V.G 1354 52
Sollicuria F 184.50
Sollicitus N 717.11
Sollisternium F 184.18
Solliſtimum F 185.6 F.P 440 25
Solloeſce dicitur F 184.46
Solo dicitur F.P 440.41
Sollex, lana craſſa F.P 440 53
Solæciſmorum genera quot if. 843.26
Solœciſmus vnde if. 843.5 & 842.59 *ſchema* if.843.12
Solon if. 92.3
Solex F 185.24
Solſequia if. 1255.56
Solſtitialis annus isidor. 942 54
Soſtitium isid. 941.36 *V* 31 58
Soluers N 704.59
Soluerit, pro ſolitus ſit N 770 51
Solui V 92.10
Solum, terra F.P 441.2 *inferior pars pedis* if. 1099.12 *vnde dictum* if.1181.30
Solurius mons isidor. 1180 56
Somnia V.G 1361.30
Somniculoſus N 582.7
Somnium If. 1000.18
Somnorina N 581.40
Sonæ if. 821.28
Soni & ſonus N 760.60
Sonit pro ſonat N 768.30
Soniato F 179 48
Sonitium tripudium F 183 47
Sono diminutiua nomina isid. 824.10
Sonti ca cauſa F 211.5
Sonticus morbus F 180.18
Sophonias If. 998.59
Sonticus morbus F.P 441 16
Sophus 1431.19
Solaum quid F 183.39 F.P 441 31
Sordes N 580.36
Sordidus N 682.36 & 713 2
Sorditudo N 582.21
Sorex If. 1120.36
Soror quid if. 1056.56
Sororia mãma F 183.22 *F.P* 441 35
Sororium tigillum F 183 2 F.P 441.43
Sororu appellatio N 512 16
Sors V 30.27
Sors & patrimonium F 183.35 F.P 442.6
Sortes V 40.39 N 609 5
Sortilegi quia ſunt isidor. 1030 9
Sortirent N 749.37
Sortunt N 749.43
Sortutillus venter F.P 442 12
Sos, pro eos F 185. 29
Soſpes F *ibid.* 59
Soſpitare F.P 442.46
Soſpitent N 583.52
Spadix color if. 1114. 47
Spadones Isid. 1239 22
Spannum isidor. 1249. 40
Spara F 203.57
Spara minimi generis iacula F.P 442.52
Sparages N 795. 1
Spargere, diſtillare N 715 21
Spari N 397.54
Sparta if. 1188.34
Spartani if. 1041.8
Spartus isidor. 1321. 19 & 1260.26
Spartus N 798.40 isidor. 1129.56
Spaſinus if. 916. 28
Spata if. 1269.25
Spatiator F 211.31 *erratur* F.P 443. 3
Spatij æſtimatio N 676. 52
Spatium ampliſſimum vel cœli, N 693. 22
Spatum elegumena Isid. 922 15
Spatula isidor. 1269. 29
Specialia nomina isid. 824.4
Specialitas V.G 1331.59
Specie ſimile V 97.29
Species N 512. 44 & 581. 29 *effigies* N 702.47
Species cauſarum isid. 861. 44
Species incenuenientis if. 864. 52 & 875.8 & 29
Species diffinitionis isidor. 880 49
Species proprietorum nominum if. 823. V.G 1370.38 & 1331.50 1334.43
Specietas V.G 1332. 2
Species N 758.41
Spectacula V.G 1335.4 if. 1275. 54
Spectamenta V.G 1335.4
Spectare V 43. 16 *dirigere N* 711.45 V.G 1328
Spectare V.G 1352.58
Spectator V 43.27
Spectatum N 730.4 *V.G* 1343. 16

Universidad de Deusto
Biblioteca

Spectio V 43 19 F 205.3 F.P 443 7
Specula If.1308.33 V.G 1338.55 & 1370.23 & 26
Speculator V.G 1373.15
Speculum V.G 1338.60
Spectu F 204.38
Specus femin.gen. F 210.11. F.P 443. 19 N 609. 39 If. 1182. 32
Spelea if. 1209.54
Sperare V. G 1356. 31 & 1355 23
Sperata N 731.7 V.G 1341 59
Speratum N 583.15
Sperem N 581.31
Speres pluraliter antiqui F.P 443.25
Spernere, fastidire N 709 55
Spes V 41.50. *opinatio* N 686.11 If.1009 16 *V.G* 1356.27
Sperile F 204.41 *vocatur umbilicus ſuis* F.P 443.29
Sphæra If.894.27 & 902.54 & 1314.56
Sphæra cœli If. 1144.55
Sphæra motus if. 903.10
Spharicus numerus iſidor. 892. 31
Spica if. 1217.53
Spica V 7.54 N 611.22
Spicit F 204.46 F.P 443.37
Spiciunt F 211.26
Spicula Iſid. 1270.59
Spicum F 204.56. *masculinè dicebant antiqui* F.P 443.47
Spinæ V.G 1369.60
Spinga iſidor. 1322.40
Spinther F 205. 26 *armillæ genus* F.P 443.55
Spintyrnix, auis genus F 204.51 F.P 443.57
Spina if. 1097.40
Spinus V.G 1369.59
Spira F 204.32 F.P 444.2
Spiracula iſidor. 1182.33
Spiræ if. 1218.7
Spirans if. 684.55
Spirare V.G 1350.22
Spirillam F. P 444.9 & 204 50
Spiritus if. 1090.1. V.G 1363 49
Spiritus ſanctus if. 984.50. & 54
Spiritus ſanctus non dicitur genitus if. 985.13
Spiritus ſapientiæ & intellectus if.985.55
Spiritus, ignis if. 986.56
Spiritus, nomine aquæ appellatur if. 987.11
Spiritus unctio iſidor. 987. 24
Spiritus ſanctus iſid. 987 53
Spiritus conſilii & fortitudinis If.98. 56
Spiritus ſcientiæ & pietatis Iſid. 985.57
Spiritus timoris Domini if. 985 58
Spiritus principalis Iſidor. 985 59
Spiritus, donum iſidor. 686 7
Spiritus, charitas Iſidor. 986 21
Spiritus, gratia iſid. 986 27
Spiritus, dignitas Dei Iſid. 986 35
Spiſſus N 705.55
Splen unde dictus iſid. 1190 32
Splendere V.G 1330.9
Splendidus rufus iſid. 1208 37
Splendor if. 983.6
Splenion if. 1259.24
Spolia V.G 1364.25
Spoliare V.G 1358.59
Spolior N 754.41
Spolium N 742.2
Spenda if. 1322.47
Sponde F 202.52
Spondiales If. 830.5
*Spondere Ver.*115.21 F.P 444.12 F 210.17 V.G 1358.21 & 1376 34 & 1353.56. *V.*41.14
Spondet V 41.23
Spondæus If. 830.1
Spongia If. 1132.18
Spongia if. 1313.49
Sponſa N 731 8
Sponſor V 41.24 V.G 1376 34
Sponſus If. 983.36 *conſponſus V.* 41.25
Sponte dicere V 41.41
Sporta if. 1321.17
Sporta N 584 43
Sportula if. 1321 17
Spureum If. 1316.27
Spurcum vinum F 214.18 F. P 444.29
Spurcus N 706.48
Spurs N 610.21
Spurij 1399
Spurilij 1425.28
Spurius 1407.26
Spurius qui dicitur if.1055.23 & 33
Squalor N 611.33
Stactè If. 922.49
Stadialis ager if. 1204.55
Stadium If. 1205.15
Stagnum V 8. 38 F 194.51 F.P 444.55 if.1155.20
Staphyſagriæ if. 1259.24
Stalagmium F.P 444.58 F 195 16
Stamen V 20. 20 If. 1306 18
Stanni etymologia if. 1219 41
Stare N 705.28
Stat if. 980.47
Stata ſacrificia F 211.36 F P 445 3
Statæ Matris F 195.10 F. P 445 11
Statera if. 1230.35
Stater iſid. 1231.21
Statim N 697.50
Statilij 1425.39
Statulinum & ſtatanum N 784 46
Statio V.G 1570. 18 If. 975.3 & 13
Statius 1398. & 1409. 24
Statuæ F 180.8 F.P 445.18
Statuliber F 194. 37 F.P 445 25
Statura N 611. 59 V.G 1356 58
Status dies F 194.42
Status V.G 1356.58. & 1363 40
Status ſtellarum iſid. 909 35
Status dies vocatur F.P 445 30
Stefadium if. 1311
Stega PL. 804.45
Stelio genus lacertæ F 193 28
Stellæ if. 908.3
Stellæ dicuntur planetæ if. 909 9
Stellæ planetæ if. 1303.8
Stellæ unde dictæ Iſid. 909 47
Stellam ſignificare F 214 52
Stellatina tribus dicta F 210 49
Stellio F. P 445.47 Iſid 1125.2 *Stephe-*

Stephanitæ vuæ iſidor. 1240 10
Stercoratio iſidor. 1236 16
Stercus If. 1236.17
Stercus ex ade Veſtæ F 211 46
Steriton F 195.48
Stigmatia N 506.11
Stillare V.G 1360 24
Stillicidium V 8.44
Stilus V.G 1351.16
Stipa If. 1248.47
Stipare V 30 13
Stipatores V 51.25 *Ver.*115.28 191 55 F P 446 8 F 215 6
Stipem F 123.12
Stipem, in maſc.gener. F 193 36
Stipendium V 30.7 If. 1225 48
Stipes F.P 446.24 *fuſtis* F 193 60 *nummus ſignatus* F 182 52
Stipula V.G 1365.10 If.1238 5
Stipulari & reſtipulari V 30 17
Stipulatio if. 930.51
Stipulatores if. 930 52
Stiria if. 1155 44
Stiricidium F 211. 10 F. P 448. 8
Stirps N 61 2 3 If.1054 39 *V.G* 1363.47 & 1370.20
Stirps, eſt gentis propagatio F 197.49
Stiua V 21.9
Stlata, genus nauigij, F 193 20 F. P 447.16
Stlembus F 193.24 F.P 447 25
Stœchas If. 1259.29
Stœchades inſulæ iſidor. 1178 20
Stoici if. 1016.31
στοιχεῖα if. 1144 5
Stola N 787.42 Iſid 1303 32
Stolidi qui dicuntur V G 1378 30
Stolidus F 195.20 F.P 447 31
Stolo 1433 47
Stomachus iſidor. 1100 40
Storax If. 1251.1
Storia if. 1322.34
Strabo 1440.8
Strabones N 497.57
Stragulum if. 1303.59
Strata via if. 1215.28
Stratonis turris 1185.54
Stratus N 704 10 Iſid. 1.22 31
Strebula F 193 11 F.P 447 39
Strena F 193.4 F P 447.39 N 491.52
Strenui & nobiles V 62.53
Strenuus V.G 1330.60
Strepiti N 760.9
Strictim N 772.50
Strictura N 494 31 & 772.36 If.1228.38
Striga F 194 22
Striges appellabantur F.P 447 52
Strigiles if. 1326 39
Strigilis N 609 47
Strigores F 194.19 F.P 448 10
Strigoſus N 579.47
Strilare V 54 27
Stringere, percutere N 712 12
Stritabilla V 54.27
Stritatium dicebant pro tritano antiqui F.P 448.11
Strix if. 1136. 53
Strophium N 788.2
Strophium iſidor. 1309 46
Strepus F.P 448 15
Struere F.P 448 28 F 192 34
Struer genera liborum F.P 448 40 F 192.24
Struſtariij F 181.48 F.P 448 43
Struices antiqui F 192.29 F.P 448.59
Strus V 87.31
Struppearia F 192 57
Stuppa F 211.21 F.P 449.5 Iſid. 1588. 29
Stuppeum F 192.60
Strutheus F.P 449 12
Struſio if. 1144 52
Struthus herba lanaria If. 1257 51
Struthos Latinis herba ſalutaris 1258. 56
Studium V. G 1344 35
Stultorum feriæ F 195.57 F. P 449.15
Stupendus, obſtupefactus N 710 36
Stupor N 611.56
Stuppa F 195.39 F.P 449.29 If. 1304.52
Stuprum F 195.29 F.P 449 31 N 740.57 If.953.38
Stura F 195. 41 F.P 449 43
Stymphalidæ aues iſidor. 1135 40
Suad ted. F 214.51
Suadere V.G 1357.36 & 37
Suaſiones N 611 42
Suaſum quid F 187.17
Suaſum coles appellatus F.P 449.49
Suatim N 505.5
Suake N 675.39
Suaues voces if. 897.20
Suauia V.G 1356.51
Suauies N 751.12
Suauitudo N 582 12
Suauiam N 722 50 V.G 1336 34
Sub cornua venire dicuntur F 189 32 F.P 449 56
Subditione habere N 711.3
Subiugum mitti dicuntur F.P 40.5
Sub vineam milites F 191.29 F. P 450.13
Sub vitem haſtas F 191. 18 F 450.8
Sub vitem praliari F 191.25 F. P 450.27
Sub ves placo F 190.35 F.P 450 34
Subacti F 190.46
Subactus F.P 450.33
Subauentania F 209.56
Subcinericius panis iſid. 1313 34
Subdere N 711.45 & 704.39
Subditus F 210.24
Subditus dicitur index F.P 410.44
Subductum N 718.19
Subducere ſupputare N 710.5 V.G 1358 31 & 1378.31
Subertes F 18. 57 if.1246 3
Subcubitaneum N 610.43
Subhirci qui vocantur If. 1055 27
Subices F 188.3
Subices proſubiectu F.P 450 51
Subici aries F 212 49
Subigere arietem F 214.44
Subigere N 511.10
Subigere exercere N 710 57
Subigere arietem F.P 451.1
Subijcere ſub uſtulare N 703
Subiicere, uenere N 710.56

Universidad de Deusto
Biblioteca

Subijces nouè positum N 579 60
Subire, succedere N 712 42
Subiunctiua coniunctiones Isid. 828.28
Subit, in memoriam reducitur N 712.37
Subiti N 782.38
Sublatrare N 580.42
Sublatum, susceptum N 702 10
Subleſta F 182.14
Sublecti, ad lecti & collecta V 40.50
Subleſta F.P 851.11
Subleſtum N 584.30
Subleuit N 508.42
Sublicium F.P 451.15
Sublicius pons F 181.21
Sublizaculum N 499.30
Sublima N 759.34
Sublimauit F 189.48 F.P 451 13
Sublime N 713.49
Sublimen F 189.43 F.P 451 38
Sublinguium quid isid. 1094 52
Subluere arbores F.P 451.45 F 214.15
Subministrat N 702.28
Submouere V.G 1328
Submultiplex numerus. is. 890 54
Submultiplex ſuperparticularis is.891.41
Submultiplex ſuperpartionalis is.891.53
Subnixus, ſubditus N 711.44
Suboles F 190.24 F.P 451 49
Subſipere V 22.13
Subripere V.G 1333.25
Subrumari dicuntur hœdi F.P 451.55
Subſeciua quid ſunt Isid. 1203 28
Subſcudes F 189.23
Subſcudes appellabantur taba F.P 452 1
Subſellia is. 1323.15
Subſellium V 22.14
Subſicium N 583.37
Subſides ſunt F 189.15
Subſilles dicebantur lamella F.P 452
Subſidium dicebatur F 188 57
Subſidium V 16.40 V.G 1332.31 & 1374.46
Subſolanus is. 1148.19 & 22 30
Subſolanea F 189 8 F.P 452 31
Subſtantia is. 876.21 & 877.4 & 988 30
Subſtantialis diffinitio is. 875 23
Suffibulum Is. 1309.54
Subſtillum F 189.18 F.P 452 38
Subſtruere V.G 1347.1
Subſuperpatiens numerus is.891 21
Subſuperparticularis numerus is.891.26
Subterra V 43.33
Subtalares is. 1310.53
Subtemen V 20.21
Subter V.G 1351.1
Subtiles voces isidor. 897 24
Subtiliter dicere isidor. 866 30
Subtractum N 695 55
Subtus V.G 1351.2
Subucula V 22.41 F 190.39 F.P 452.46 N 790.40
Subura F 190.10
Subuerbuſtam F 190.20
Subuerbuſta F.P 452.52
Subuenire N 688.19
Subulo V 51.28
Subulo tuſſe F 190.7 F.P 452 56
Subura V 10.26 *Vert.* 115.29 *F.P* 452. 61
Suburana V 11.35
Suburana Tribus F 186.44
Suburbana quid isidor. 1192 13
Suburbane vua isidor. 1219 57
Suctus N 580.13
Succedere, in alterius locum venire N 712.28 & 712.50
Succentor is. 1005.55
Succenturiare F 189.53 F.P 453 19
Succenturiati qui ſunt isi. 1049 7
Succenturiatus N 489.17 V.G 1380.38
Succerda F.P 453.18
Succerda F 186 37 N 583 27
Succi Is. 1317.35
Succidanea hoſtia F 186.52 F.P 453.39
Succidia V 19.50
Succidia N 581.4 is.1314.22
Succinctorium is. 1301.3
Succingulum F 186.33 F.P.453 46
Succinatum vinum isidor.1316 15
Succinus isid. 1217.5
Succreſcere N 712.47
Succrotilla F 186 12 F.P 453 51
Succus opobalſamum isid. 1252 17
Succuſa V 10.32
Succuſani F 286.50
Succuſſare N 491.45
Succuſſator N 491.48
Succuſſor N 491.50
Sucula macula genus F 186 21
Sudiculũ genus flagelli F.P 454 9
Sudis V 14.54
Sudor V 8.22
Sudum F 182 9 F.P 454.11 N 500 37 *PL.* 806.35
Sufes dictus F 191.22
Sueui pars Germanorum is.1042 30 & 34
Sufes V.G 454.17
Suffarcinatus V.G 1380.31
Sufferre N 70.5
Suſſibulum F 213.48 F.P 454
Sufficit, ſat eſt N 702.26
Suffimenta quid? F 213.41 F.P 454.35
Suffiſcus F.P 454.42
Sufflatum N 509.23
Suffuerat F.P 454.55
Suffragat F.P 454.49
Suffragatores F 213.15
Suffragines quid isidor. 1098 40
Suffragium V.G 1348.22
Suffundatum N 510.5
Suggrundaria PL. 802.27
Sugillare N 581.14
Sugillatum F 187.56 F.P 454 56
Sui V.G 1375.6
Suilij 1426.53
Suillum genus inuiſum F 192 9
Suillum genus inuiſum Veneri F.P 455.1
Suis & ſuis V 95.23
Suium V 71.6
Sulci quid F 187.9
Sulci appellantur F.P 455.8

Sulcus V 8.5 N 517.45 & 735 49 is.1236.50
Sultis F 185.40
Sultis proſi vultis F.P 455 17
Sulphur Is. 1207.40
Sulzica Is. 1318.32
Sum pro eum F.P 455 34
Summanalia F 214. 4 F.P 455 38
Summates PL. 805.56
Sumen N 741.58
Sumere N 708.6 *V.G* 1331 39
Summè bonus Deus isidor. 980 11
Summiſſior à deis F.P 455. 40
Summiſſum N 704.35
Summittere N 704.39
Summum quid? N 711.29
Summuſi F 184.31 F.P 455 44
Sumpti N 757.7
Sunat N 580 30
Suopte F 192.7
Supa F 191.44
Supat F.P 456.4
Suppellectilis F.P 456.6
Superare N 603.54 N 711.3
Superbi N 5 11
Superbi cognomen 1431 60
Superbia V.G 1332.54
Superbiloquentia N 783.46
Superbiter N 774.33
Superbus N 705.12
Supercilia F 188.27 F.P 456 26.15
Supercilium F.P 456. 24 F 187 56
Superesci t F 187. 35 F.P 456 26
Superesſe N 703. 60 & 698 25
Superficialis numerus Isid. 892 20
Superficies is. 894.41
Superficieſi numeri isidor. 892 8
Superflui numeri isid. 889. 40
Superior Germania Is. 1167 46
Superlatiuus gradus isid. 825 10
Superparticularis numerus Is. 890.58
Superpatiens numerus Isid. 891 10
Superſedere N 1505.37
Superſtituent N 580.44
Superſtites G 188.7 F.P 456.44 N 706.29
Superſtitio N 726.55 is. 1009 60
Superſtitionu & religionis diſtantia V.G 1338 43
Superſtitioſa Aſtrologia is. 901 54
Superſtitioſi V.G 1338.53
Superſtitioſus N 727.5
Superuacaneum F 181. 40 F. P 456.58
Superuacuum N 780.25
Superuaganea auis F 188.23 F.P 457.4
Supparum N 789.13
Supparus V 22.42 F 191.31 & 208 50 F.P 457. 27
Suppellectilis N 584.33
Suppernati dicuntur F 188.32 *F.P* 457 31
Suppetia PL. 804.31
Suppilare N 494.48
Supplantare N 503.14
Supplicare V.G 1355.1
Supplicatio N 709.35
Supplicationis nomen Isid. 976 37
Supplicia F 190.55 F.P 457.42 Is.979.42
Supplicium F 190.49 *damnatio* N 709 32 is.934.41 & 43 *ſupplicatio* V.G 1350.11
Suppleſio N 583.43
Supponere N 708.42 & 763.5
Suppremum F.P 458.8
Suppreſſum teſtamentum is. 929 29
Supprimit N 715. 50
Suppum antiqui F 179 59 F.P 458.26
Supra V.G 1350.60
Suproma is. 929.22
Supremus, extremus N 703 34
Sura 1432.55
Suram dare quid dicitur isid. 1284.23
Surculi Is. 1242.9
Surditas N 584.11
Surena V 14.59
Suremit P 184.13
Surgere N 708.51
Surium F 184.16
Surregit & ſortus antiqui F 183 32 F.P 458.35
Surremi F. P 458.44
Surripere N 673.1 & 710 14
Surſum iacere N 703.11
Surſum altum N 703 36
Surſum ducere N 710.23
Surum F 184. 2 F.P 459 2
Sus vnde dicta is. 36
Sus Mineruam F 192. 17 F.P 459.14
Suffiſcus F 190.39
Suſpicere N 708.15 V.G 1342 54
Suſpici V.G 1362 34
Suſcitabulum N 584. 17
Suſimbrium V 18.48
Suſis is. 1185.8
Suſpectum habere N 710 47
Suſpectus à ſuſpicor F.P 459.19 F 191.49
Suſpenſus N 670.53 & 702 37
Suſpicari V.G 1329.3
Suſpicax V.G 1333.41
Suſpicere, ſurſum adſpicere N 710 42
ſuſpiciens V.G 1366.2
ſuſpicio V 43.24
ſuſpicioſum N 579.15 V.G 1333 4
ſuſpirium is. 918.4
ſuſpicio N 686.3
ſuſque deque F 179.46 F.P 459 25
ſuſtinere N 708.38
ſuſtineri V.G 1153.40
ſuſtulit, ſurſum tulit N 713 15
ſutela PL 803.52
ſutelæ F 191. 48 F.P 459 29
ſutores Is. 1310.21
ſutrina N 579.41
ſutrium F 191.53
ſycophanta F.P 459.43 V.G 1380 37
ſycophanta F 186.59
Sylla 1433.36
ſyllaba is. 829.15
συλλαβὴ 1429. 50
ſyllepſis is. 845.51
ſyllogiſmorum genera isid. 862 17
ſyllogiſmus is. 862.2
ſylua is. 1241.27
ſyluestru muſtela isidor. 1110 44
ſymbolum is. 974.10
ſymphonia isidor. 896 58
ſymphonia vulgò lignum cauum is. 900.12

Universidad de Deusto
Biblioteca

Synchyton if. 1257.47
Synchasma if. 970.51
Synagoga if. 1008.44
Synalœphe if. 845.4
Synanche if. 916.7
Syncerastum V 54.7
Syncerum N 679.18
Syncope if. 844.52
Synæresis if. 872.19
Synechoche if. 848.45
Syngrapha N 615.10
Syngrapha V. G 1363.52 & 53. 59
Synochitide 1223.9
Synodus unde if. 961.34. Chalcedonensis if. 903.17 Ephesina if. 873. 11 quinquagintra patrum if. 96
Synonyma if. 824.13
Synonymia if. 863.57 V.G 1351 52
Synthesis if. 849.33
Syri if. 1038.38 if. 1035.36
Syria ifid. 1163.10
Syrtes lapis If. 1251.50
Syrtes If. 1251.49
Sybele if. 844
Syrus à Græcomagis 1405.39

T Latinum if. 1134.21
Tantes & Assarte V 12 45
Tabellarij in vocati if. 959 293
Tabellis 1051.54
Tabernacula pro charta 234. F.P 438.9
Taberna N 784.40
Tabernæ if. 1194.23
Tabernacula dicuntur F.P 460 12
Tabernacula hospitia ponere N 1456 If. 1201 30
Tabes S 233.51 F.P 460.4
Tabidus 1220.12 F.P 460.16
Tabificare N 585.54
Tabula F 220.3
Tabula testamenti quid If. 929 60 1196
Tabularij qui vocantur if. 929 20
Tabularia if. 1195.45
Tabulas V.G 1370.40
Tacere N 45.3 V.G 1311.8
Tacitus 1360.26. Tacitus V.G 1365.37
Tactus N 7 ifid. 1091.40
Tædium F.P 460.28
Tænia F.P 460.33
Tantas Ver. 115.34 S 234.50
Tapocon F.P 460.42
Tagax furunculus S 234.5
Tagax F.P 460.41
Tages S 234.7 F.P 460.51
Tagis F 220.6 F.P 460.54
Tagus if. 1158.51
Talares calcei, socci if. 1310.51
Talaris tunica if. 1199.22
Talassio quid F 215.41 F.P 461 2
Talea, scissiones lignorum N 717.20
Talentum if. 1231.47
Talenterum non unum genus S 234.12 F.P 461.16
Talis N 612.21
Talim F.P 461.22
Talio Ver. 115.37 F.P 461.25 If. 935.40
Talionis mentio S 235.10
Talpidare S 234.22 F.P 461. 28
Tallus 1409.7
Talpa if. 1120.53
Talus S 234.11 F.P 461.33 ifid. 1098.18
Tapsus insula if. 1177.59
Tam pene quam extrema jacta S 235.22 F.P 461.57
Tama S 234.47
Tamen N 7 3.19
Tamia vua sylvestris F.P 462.5
Tamnia Ver. 115.40 S 234.9
Tamne, eousque F.P 462.12
Tandem N 713.53
Tangere, contingere N 484.4 ferire, commovere N 484.43 contingere N 484.10 inspicere N 484.53 cumvenire N 484.56
Tanis metropolis Ægypti if. 1187 22
Tamne S 234.17
Tantus if. 840.1
Tanus rex Scytharum if. 1157 59
Tapere N 790.31
Tapeta if. 1304.16
Tapete N 613.24
Tapinosis If. 84.3
Tappate F 215.19
Tappete ex Græco F.P 462.24
Taprobana insula if. 1175.23
Tapsus lex communalis S 235.24
Tapulia F.P 462.26
Taracrum if. 1297.54
Tardivas N 613.39
Tarditudo N 586.15
Tardus piger N 71.9
Tarentum if. 1389.46
Tarisra if. 951.10
Tarmes genus vermiculi F.P 462.31
Tarmus if. 1127.22
Tarpeia effigies S 235.16 F.P 462.32
Tarpeium V 9.32
Tarquinij 1426.33
Tarquitia scala Ver. 115.42. S. 235.14 F.P 462.43
Tarraconensis provincia if. 1171 13
Tarsas Cilicia if. 1187.48
Tartara N 613.44
Tartarino V. 51.38 Ver. 115.44 P 402.49
Tartaros if. 1182.53
Tartani if. 1012.13
Tarsenses V 11.38
Tarsi occisum S 234.59
Tarsi occisus F.P 462.50
Tarsia quid F 205.5
Tarsia Vacca sterilis F. P 462 55
Tarsus F.P 467.1 if. 1140.52. 1431
Tarsy ludi F 215.19
Tarsy F.P 467.3
Tarsum as F.P 463.24
Tarsorum specie simulacra omnium F.P 463.26
Tartarus ifid. 911.47. & 1112.53
Tartarologia if. 844.6
Tartarum verbum F 219.11
Taxatio F 219.15
Taxum verbum F.P 463.28
Taxea if. 1314.25
Taxim N 585.12
Taxi if. 1247.42
Taxillus tacita V. G 1359.40
Taxillus N 688.30 & 719.20
Taxillus N 717.16
Taxillus F.P 463.39 & 585
Tayes N 715.52
Tegmen if. 1298.55
Tegula if. 1200.44. & 1291.45 29.8
Tela 736.44 S. 236.26 F.P 463 31
Telamones if. 1305.54
Tellus V.G 1370.51
Telonsal if. 1175.33
Tempe if. 916.34. & 1270.42. & 53
Tempestare F.P 463.48
Tempestivus metuendus N 717 If. G 1129.21
Templa if. 1379.24
Tenebrio N 774.18

Temeritudo N 586.60
Temeritus N 585.14
Temnete N 586.3
Temetum S 235.54 F.P 463.50 & 52
Temo V 55.6 & 55.20
Temperantia if. 871.30 V.G 1349 45
Temperate dicere if. 866.31
Temperatio, temperies V.G 1349 46
Temperatura N 585.36
Tempestas V 53.20
Tempesta F.P 464.1
Tempestas N 484.20 & 484.22 If. 1149.26
Tempestiua V 31.14
Templa & tesca V 48.37
Templi partes quatuor V 47.40
Templum V 47.46
templum unde dictum V 47.36 F. P 464.4 N 745.32 V.G 1330 47 & 1162.19
tempora V 99.12. if. 831.7 & 1092 18
tempora anni if. 941.55
temporis prolixitas N 675.50
tempus V 31.14 if. 876.43.
temulentus, temerarius V. G 1354.36
temulentæ dictæ à temeto N 476.11
tenax N 676.5
tenacia est perseuerantia N 484.14
tenebræ if. 939.57 & 1147.53
tenebriones N 492.56
tenedos if. 1176.45
tendere 714.56
tenere N 652.12 & 703.32
teneritas N 762.49
tenerum genus ædile N 715.23
tenet N 715.41
tenia if. 1307.35
tenite sortium Dea F.P 464.7
tenta vehiculum argenteum F. P 464.9
tente N 587.3
tentare est exercitium N 716.11
tentipellium ver. 115.47 S 236.23 genus calciamenti F.P 464.17
tentorium If. 1201.35
tenue, vehemens N 715.26
tenus laqueus dictus est N 486 44
tenus significat finem F.P 464 27
terebintus if. 1248.34
terebra if. 1297.50
terebone, vermes lignorum ifid. 1127.
teres nomen S 235.53
terentij 1427.2
terentum locus F.P 464.29
teres rotundum F.P 464.39
teres quid If. 1192.27
terentinates F.P 464.42
tergiuersari N 506.31
tergoria, dicuntur coria N 716 57
tergum N 612.22 scutum 717.2 & 742.49 if. 1097.31 Tergus V. G 1362.8 V 19.52
teriones V 55.19
termentarium V 6.38
termes ramus direptus F.P 464 48
termetum pro detrimento F.P 464 4
terminalia V 32.53
termini V 6.40 if. 1203.57
termino sacrificabant F.P 464 50
terminus F.P 464.54
termites if. 1127.5
termos S 235.27
termonem terminum dixit F.P 464.59
terfum dies S 235.44 F.P 465 5
terra if. 1269.31 V.G 1370.51
terra Samia if. 1207.32
terracona 1190.4
terra V 6.3
terræ motus If. 1160.29
terræ hiatus ifid. 1160.37
terribilis V.G 1370.59
terricula N 612.39
territorium V 6.36 If. 1174.3
tertius V 80.42
terror V.G 1370.57
terta pro tersa N 585.32
tertia causa incontinentiæ ifid. 1066 51
tertia lingua varietas Dorica if. 1033.34
tertia Sibylla Delphica if. 1019 38
tertij ordines Senatorum clarissimi if. 1050.59
tertium tempus sub gratia ifid. 916 46
tertium diluuium if. 1160.1
tertium genus oppositorum ifid. 886.3
tertius modus If. 878.42
tertius modus if. 880.19
tertius modus ifid. 879.24
tertius modus ifid. 879.45
tertius mixtus dicendi charakter if. 1019.21
tertius agiographorum if. 951 13
tertius digitus impudicus ifid. 1095.52
Tertullianista if. 1014.40
Teruncius V 27.49
tesca V 48.11 loca F 218.32
tesca loca augurio designata F. P 465.10
tescua If. 1202.38
tessellæ if. 1200.25
tesseli If. 1293.22
tessera if. dor. 1325.20 & 1283 44
testa N 1130 If. 1292.36
testamentum if 92.52 & 58 inficiuile ifid. 929.11 iuris prætorij If. 929.13
testamentum signare ifid. 916 16
testatim N 585.17
testes if. 928.38 & 1003.35 antiquitus superstites if. dor. 1273 37
testuatium V 19.19
testudines quid sunt N 515 49
testuda V 15.9 & 26.55 if. 1131.51 & 1200.9 & 1271.38 & 1272 24 & 26
testiculari F.P 465.26
testiculi If. 1098.21
testimonium 884.9 ex dictis factisque maiorum if. 834.13 ex natura auctoritate If. 884.11 ex persona If. ibidem ex temporibus If. 884.15 ex temporibus auctoritatem if. 884.12 ex tormentis If. 884.14
testis If. 1173.39 conditione ifid 1273.41 natura if. 1273.43 vita if. 1273.44
Tetanus if. 916.1
tetinerit N 584.60
tetini pro tenui F.P. 465.2
tetraides if. 922.46
tetragramma on if. 924.4
tetraptota If. 855.45
tetrarcha qui sunt ifidor. 1047 35
tetret N 584.57
tetrica N 586.48
tetritudo N 585.60
tetrum, vitabile N 762.1
tetulit N 585.6
terta V 12.31
textus N 62.38
thalamus ifid. 1191.5
thalea S 234.20 F.P 465.30

Universidad de Deusto
Biblioteca

Thamar is. 995.32
Thanatos insula Isidor. 1174 21
Thara is. 992 47
Theatrum Isid. 1193.26 & 1179 21
Thebæ Ægyptiæ is. 1187.38
Thebæ Bœotiæ is. 1188 30
Thebaicus lapis Is. 1214 8 & 1213.14
Thebas is. 1186.60
Theca is. 1271.15
Themelici is. 1280.16
Themis dea F.P 465.32
Thensa V.G 1364.20
Theodosiani is 1015 32
Theologi idem qui Physici Isid. 1017.30
Theologi unde dicti is. 1017 31
Theriaca medicamenta is. 921 28
Theristrum is. 1303.48
Thermæ Is. 1194.6
Thesaurus N 741.4 is. 1225 33
Thesis isid. 864.45 & 897 19
Thessali is. 1040.18
Thessalia isidor. 1168.15 & 1169.2
Thessalonica is. 1188.44
Thetica vel possessiua nomina Is 824.44
Thiasitas F.P 465.35
Thobias Isid. 951.33
Thoeum genus sellæ F.P 465 50
Thola is. 994.28
Thomas is. 1002.28
Thomices unde dicti F 218.21 F.P 465 36
Thorax is. 1096.3
Thraces isidor. 1041.30 & 1037 17
Thracia nomen unde is. 1167 58
Thracius lapis isidor. 1211 42
Thraces gladiatores F.P 465 48
Threnos quid Is. 853.46
Threnum is. 971.7
Thronus isid. 989.37 & 990 1
Thronus isidor. 1321.14
Thurius 1439.33
Thus is. 1250.31
Thyle insula isidor. 1174 26
Thymbræus Apollo F 218.60 F.P 465.52
thymiama Is. 922.41
Thymni Is. 1128.49
Thynnus V 14.50
Tiara Is. 1298.28
Tiberij 1399. & 1407.29
tiberinus V 9.2 & 13.54
Tiberis V 8.56 & 9.3 is. 1158.19 *amnis V* 8.51 *fluuius* F.P 465 57
Tiberium marmor isid. 1213 39
Tiberius 1411.15 & 25
Tibia N 613.42
tibia isid. 898.7 & 1098.56
tibicen isid. 808 14
tibicines V. 41.14 F 216.51 F.P 465.60
ti bini à tibiis N 510.59
tibris isid. 1158.14
tiburtinus lapis Isid. 1291.7
ticinius N 718 16
tifata liceta F.P 466.3
tigillum S.236.33 F.P 456.5 isid. 1291.48
tigna is. 1296.55
tignarius is. 1296.42
tignum S. 236.22 F.P 466.5
tigris V.18.14 is. 1116.48 & 1137
tuxo is. 1345.45
timailus Isid. 1129.43
timere N 716.2 *V.G* 1353.59 & 1360.18
timor N 6131 & 734 11 *V.G* 1331.31 & 1344.38 & 1355.32 & 1360.26 & 1370.42
timum is. 1129.44. & 1253 57
tina N 795.31
tinctura is. 1305.16
tinea, vermis vestimentorum is. 1127.8
tinia, vasa vinaria F.P 466 10
tingis, ciuitas isid. 1190.35
tingitania Is. 1171.16
tinnus is. 1309 13
tintinnabula N 505.45
tintinnabulum is. 900.10
tintinnare S 236.2
tintinnire N 505.4
tiphus is. 1260.21
tippula animal N 585. 10 F.P 466.11
tiro pro ignaro N 586.27
tirones qui dicuntur is. 1048.9
titana, populi in Gracia Isid. 1045.16
titanes unde dicti Is. 1045.19
Tilia is. 1248.4
Titiensis tribus F.P 466.15
Titimallum is. 1258.51
Titij 1425.27
Titinnire F.P 466.18
Titio N 587. 31
Tityrus is. 1116.3
Titiuillitium F.P 466.24 *PL.* 804.1
Titubare N 587.18
Tituli milites appellantur F.P 466.28
Titus 1399.1407.30
Tmesis isidor. 849.30
Todi quid F 216.8 F.P 466.31
Toga V 20.27 N 483. 30 & 789. 37 V.G 1364.3
toga picta is. 1302.14 is. 1302.2 & 9
Togatarum duplex genus F 215 58
Tolenno F 219.2 *genus machinæ* F.P 466.49
Tongere F 218.27
Tolerare F. P 466 43
Tolerantes Isid. 1042.27
Toles F 219 8
Toles & tusillæ quid isid. 1094 41 & 42
Toles tumor in faucibus F.P 446. 42
Tollere N 708. 6 & 721 39 *V. G* 1336.1 *differre* N 484. 2 *eleuare* 483 48 *inferre* N 483. 46. *mittere ibid.* 42 *occidere* N 483.59 *occidi* N *ibid.* 40 *ostendere, erigere* N *ibid.* 56 *pati, sustinere* N 484.4 *transferre* N 483. 44
Tolutim quasi volutim N 485 38
Tolus is. 1296. 56
Tomentum is. 1304. 56
Tomi is. 958.18
Tonsecit N 586.15
tongere nosse est F. P 466. 52
Tonimus N 510 56
Tonitrus N 912.24
Tonitruum is. 1146.27
Tonta F.P 466.60 F 218.52
tonsilla Ver. 115.51 F 218. 46 *palus delatus* F.P 467.9 is. 1187.29
Tonsus pro tonsura N 585. 43
Tonus isidor. 897.11. & 1299 19
Topazion is. 1215. 46
Tophus lapis is. 1291.9
Topica is. 982. 50

Torporauit N 587.15
Topper quid F 216.31
Topper significat cito F.P 467 20
Toral & toralium N 489.7
Torale V 28.2
Toralia isid. 1304. 27
Torcular is. 1198.38
Torculum N 509.49
Torpedo is. 1130.51
Torquatus 1435. 43
Torques N 612. 43
Tormentum isid. 1288.24
Tormines N 501.7
Torpor N 613.20
Torquere, inflectere N 717. 40 V.G 1358. 12
Torques isid. 1307.51 & 53
Torres torrens V.G 1379. 13
Torrens participaliter F 216.54
Torrens unum flumin. genus is. 1115.58
Torrù N 491.11
Tortor pro torqueor N 587. 24
Tortum pro tormentum N 585. 40
Torrens participium F.P 467. 45
Torrere F.P 467.56 N 738.32
Torreri à torro F 217.16
Torridare N 491.11
Torris isid. 1242. 49
Torridum F. P 468.10
Tortæ panis is. 1313. 58
Tortum V.G 1370.53 & 1345 12
Toruinus V 28.4
Toruitas F.P 468.4 *à ferocia* F 217. 27
Toruiter N 775.9
Torum F 217.6
Torus isid. 1311
Tota Græca nomina is. 824.13
Tota Latina nomina is. *ibid.*15
Totum N 734.59
Toxicum quid F 217.60
Toxicum dicitur ceruar F.P 468.17
Trabaria Isidor. 1286.39
Trabea Is. 1302. 25
Trabes V 51.16 is. 1296.52 & 55
Trabica nauis F.P 468. 23
Trabs propriè dicitur F.P 468. 25 N 585.25
trachari appellãtur F. P 468.26
Tractatus isid. 958.27 & 31
Tractim N 585. 20
Tractus N 613. 11
Traducere isid. 1241.2
Trogledita, gens Æthiopum Is. 1044. 50
Tragœdi qui dicti isid. 1018.36 & 1280. 3
Tragus, genus conchæ F.P 468 31
Tragasæum sal is. 1208.31
Tragula V 20 35
Tragula genus teli F.P 463.50 N 707 38 V.G 1376.15
Tragum is. 1288. 48
Trahere N 719 46 *per terram ducere* N 714. 40
Traiectus is. 1286.30
Trames is. 1206.16
Trama V 20.22 is. 1306.19
Tramosericæ vestis is. 1299. 50
Transalpina isid. 1170.56
Transcribere V.G 1346. 55
Transenna N 586.18. Isid. 1266. 31
Transferre N 683.8
Transfugia V.G 1339. 23
Transgressus N 738.60
Transigere V.G 1361.39
Transmittere N 717.6
Translatio isid. 860.9
Transitra F.P 468. 32 is. 1286 60
Transuersus V 55. 48
Trapedum is. 1325. 21
Trapetes V 23 36
Tres V.G 1333. 56
Tremere, commoueri N 715. 60
Tremissis isid. 1231.18
Tremo V 37.42
Trepidare, metuere N 484.34 *festinare* N 484. 39 & 684. 37 V.G 1329.17
Trepidatio V.G 1359. & 25
Trepit, vertit F.P 468. 35
Tres ob causas ducitur vxor is. 1066. 45
Tres societates Is. 1191.4
Tres hypostases is. 988 27
Tressis V 28.18
Tria Is. 987.46
Tria militiæ genera is. 1049.26
Tria genera mortis Is. 1105.7
tria genera visionum Is. 1100.29
Tribrachus is. 830.14
Tribula isid. 1355.15
Tribula N 613. 16
Tribunal Is. 1197.29
Tribuni F 215.48 isid. 1051.22 & 1047 44 & 1225. 45 *erarij V.* 30.3 *militum* V 15. 33 *plebei* V 15.35
Tribunitiæ leges Is. 927.39
Tribus is. 1050.40 *filiorum Iapheth* is. 1037.7
Tributum dictum F. P 468.45
Tributa is. 1225. 40 & 46. V 29 35 N 613.27
Tributorum collatio S.236.6 F. P 468.37
Trica N 487.43
Tricessis V 28. 22
Trichinum N 586. 47
Triclinium is. 1155 20
Tricenes N 495.51
Tricuus Is. 1219. 21
Triens V 28.32 *quid* F.P 468.43
Triens tertius S 235.31
Trieris isid. 1285. 39
Trifax telum longitudinis F. P 468 38
Trifolium is. 1258 29
Trijugum is. 1204.11
Triga isid. 1278. 4
Trigeni, triceni V. G 1352.17
Triginta unde? is. 817. 57
Trigonalia pila is. 1284 16
Trimense triticum is. 1237.25
Triticus Vestis isid. 1300.18
Triones V 55.15 isid. 910.12
Trinepos is. 1055.53
Trinitas isid. 987. 37
Trio, quid vocatur Is. 1112. 59
Triparitus epichirematis Syllogismus is. 863.2
Tripedes is. 1320.28
Triperita controuersia is. 861.3
Tripedes Is. 1323 27
Tripolitana prouincia is. 1172.1
Triptota Is. 825.47
Tripudium S 235. 46
Triremes is. 1286. 22
triste N 485. & 714.10
Triste est mœstum aut infestũ N 485.15
Tristis, iratus N 714.31
Tristis, truculentus V. G 1358.39
Tristitia pro tristitia N 587.11
Tristiles Is 1318 37
Trisulcum fulgur F 215. 56
Trisulcam F.P 479.1
Tritanus is. 1014 21
Tritonia Minerua F.P 465 4
Triarij V 16 38
Tritheitæ is. 1015 21
tritium unde dictum is. 1237. 2
tritura V 6 38
Triuia V 48.58 *quid?* is. 1028 10
Triuia is. 1206. 23
Triumphales corona F.P 469 6
triumphare V 41 10
Triumphus Is. 1266 53

Universidad de Deusto
Biblioteca

Triuelum V 6.39
Trochaus is. 830. 5
Troes is. 1287.20
Trocisci is. 921. 37
Troclea isidor. 1287. 17 & 19
Troia V.G 1370.46
Troiani vnde nuncupati isido. 1040. 12
Troianorum gens antea Dardana is. *ibid.* 7
Tromentina tribus F.P 469.14
Tropæ significatio N 514.7
Tropa N *ibid.* 9
Trophæum is. 1166.48
Tropos is. 847.10
Trossuli equites dicti F. P 469 15
Trossuli dicti N 510.30
Trua V 21.2
Truculentus N 705.12
Trudes is. 1270.1
Trudus N 493.17
Trullo N 493 18 *V* 20.60
Trulla is. 1296. 27
Trulleum V 21.4
Trulleum N 793.37
Truncus quid? is. 1095. 59 & 1242.2
Truo auis onocrotalus F P 469 18
Trutina N 589.32 is. 1230 31
Trux tolutiloquentia N 485.41 & 704.50
Tryga antiqui vinum F.P 469 21
Tuatim N 585.58
Tuba Is. 897.58 & 12.68.21 & 37
Tube V 20.47
Tubanter is. 1042.28
Tubera isid. 1262. 4
Tubicines V 16.58 N 513.49 F.P 469. 23
Tubilustrium V 33. 9
Tubraci is. 1300. 49
Tuburci is. *ibid.* 48
Tubercinarii N 585.48
Tacera PL. 805.51
Tuci. Hispanus cuculi is. 1132. 11
Tu lic clare N 585.23
Tullianum 1439. 47
Tullitantes F 216.15 F.P 469.38
Tudites malleis F 816 20 *malei à tundendo* F.P 466 41
Tuor te V 48.25
tueri V 48.24 *seruare* N 716. 49
Tuguria à tecto F 217
Tugurium Is. 1202. 25
Tullianū quod dicitur F.P 469 60
Tullianus F 219. 10
Tullij F 216.24. 1425.30
Tullus 1407.74. 1411.45
Tumulti N 759.57
Tumultuatio, quid dicitur isid. 1049.39
Tumultu N 756.17
Tumultuarij milites F 218. 13
Tumulus Ver. 115.52 is. 1265 547
Tumulus F 218. 10. Is. 1201 57
Tunica V 20.27 N 707. is. 1296 18 *palmata S.* 231. 54 *vide Talaris, pectoralis, Manicleata.*
Tunicare N 587.28
Tungri is. 1042.27
Tuor F 17.46
tuor, video F.P 469.49
Turanni, qui F 217.20
Turba V.G 1329. 1
Turba & turba N 779. 58
Turbela, quid? 217.31
Turbella F.P 489. 21
Turbidum vinum Is 1316. 19
Turbiscus is. 1248. 46
Turbo is. 1149. 23 V.G 1370 43
Turdela is. 1139.41
Turdi N 613 33
Turdi is. 1139. 40
Turdus V 14. 51
Turma V 16.51 F 217.11 F.P 489.22
Turma V.G 1367.46
Turnus 1409. 11
Turpari N 586. 38
Turpatur V.G 1359. 15
Turpe, indecorum N 715.16 & 728.60 V.G 1340.23
Turpedo V 14.56
Turreni Etrusci Ver. 115.54
Turrhenir Etrusci appellati F. P 470.28
turtur isid. 1138.33
turres V 14.9. is. 1192.26
turruada N 296. 28
tus is. 1250. 43
Tuscanicum V 26. 59
Tusci vnde dicti F 218.4
Tusci à Tusco F.P 470.32
Tusci, Italiæ gens is. 1041. 37
Tuscia pars Italiæ is. 1170. 19 & 34
Tusculanus lapis is. 1113. 6
Tusculum F 218. 7
Tuscus vicus F.P 470. 48
tussis is. 918. 14
Tuscum F 217. 53
Tutanus deus N 510.40
tutani N 752.27
tute V.G 1379.16
Tutillina dea N 510.45
Tutulati V.G 52. 31
Tutuli PL. 803. 25
Tutulum quid? F 217. 34 *F.P* 470. 52
Tutum frequenter F.P 741.4
Tyberias is. 1186.47
tympanum Is. 899 33
typhi qui sunt? is. 917.46
tyranni qui dicuntur is. 1047.7
Tyria maria prouerbium F 217 23. F.P 471. 6
Tyrij, à Tyria vrbe nuncupati isidor. 1043 53
Tyrrhenia vnde is. 1170.32
Tyrrhenus sinus is. 1252 5
Tyrsus is. 1260.54
Tyrus isidor. *ibidem*

V

Vacca is. 1113 8
vaccei qui fuerunt is. 1043 14
vaccerra Ver. 115. 56. S 257.59 F.P 471.20
vacillare N 509.25
vada is. 1154. 29
vadatus PL. 806. 42
vadem sponsorem significat F. P 471.31
vades ne darent V 42. 8
vadum N 614 39
vafrum N 493.36
vagas pro vagarij N 747. 17
vagina is. 1271. 13
vagor pro vagitu S. 238.4 F.P 471.33
vagor dictum pro vagitus N 588.37
vagulato S 238.9
vagulatio F.P 471. 38
varia V.G 1378. 56
valde N 697.60 & 676.39
Valentia N 589. 42
Valentiniani isidor. 1011. 32
valere N. 705.41
Valerij 1416.37. 1426.29
Valerius 1410. 18
valgi F.P 471.41. & 51
valgia PL. 805.51
valgum N 497.1
validus V.G 1554. 40
valles is. 1181. 22
valli fustes Is. 1201.4 *valua*

Valua Is. 1199.13
Valua V.G 1366.53
Vallum V. 23.39 30. & 50 & 1101.2
Valli V.G 1371.24
Valuoli fabæ S. 238.7 F.P 471
Vanans N 588.8
Vandali Is. 1042 19
Vani qui dicuntur V.G 1378.26
Vanitudo N 588.21
Vannat N 493.32
Vannere N 493.31
Vanum, leue N 618.29 V.G 1356 11 & 14
Vapos N 758.25
Vanus V.G 1371.12
Vapula papiria S. 237. 45 F.P 472.2
Vari N 497.31
Variantia N 588.26
Varij 425.48
Vari quadi Is. 1042.27
Varius N 682.38
Varium color is. 1114. 43
Varus, varia 1440.58
Vas V 42.3 N 757.4 is. 1317.41 *V.G* 1376.38
Vas fictile Is. 1317.46
Vasconcs isid. 1043.17
Vasculum Is. 1317. 42
Vastescant N 588.54
Vastitas, vastatio N 718.48
Vastities & vastitudo N 588.44
Vastum, pro magnum F.P 472 17 N 717.32
Vates 51.36 is. 1004.55 & 1018 27
Vaticanus collis F.P 472.25
Vaticinari V 38.32
Vatinij 1426.40
Vatrax & vatricosus N 497.4
Vbera vnde dicta is. 1096.17
Vbi Analogia V 103.50
Vdus V 8.21
Vecors S. 237.41 F.P 472.40
Vectes is. 937.21 & 1324.5
Vecticularia vita F.P 472.41
Vectigal S. 237.1 F.P 472.45
Vectigalia isidor. 1225.47
Vectis N 614.30
Vegere, portare F.P 472.18
Veget N 587.45
Vegetum N 728.15 *vigens* V.G 1338.43 & 44
Vegrande S. 237.38 F.P 472.48 N 588 15
Vehemens N 707.3
Vehementia V.G 1311.2
Vehiculum V 23.48
Veia, Plaustrum dicebatur F.P 472.59
Veientana is. 1219.14
Vela is. 1287.44
Velabrum V 9.51 & 26.15
Velare, operire N 718.19
Velati appellabantur vestiti F. P.473.11
Velaturam facere V 9 52
Velenensis vestis is. 1300.8
Veles N 797.1
Velia V 11.24
*Velinta, & nympha Commotiæ V.*13.55
Velitatio F.P 433.19
Velites genus militiæ Is. 1048. 43
Velitum pugna is. 1281.55
Velle N 696.48
Vellera V 11.27
Vellicatim & saltuatim N 590 24
Vellus is. 1304.48
Velocitas N 734.3 *V. G* 1379.26 & 1331.1
Vela is. 1304.30
Vena V.G 1378.33 Isid. 1099 51
Venabula is. 1270.5
Venabulum N 798.50
Venality N 590.53
Venatus N 613.55
Venditatio N 591.13
Venditio is. 930.19
Venditiones S. 238.46 F.P 473. 22
Venenum N 679. 55 isid. 1125.23 & 1315.47
Venenari verbum compositum F.P 473.25
Venerata pro veneranda N 590 98
Veneric quid? Is. 1118.44
Veneris crinis Is. 1219.19
Venerum quid is. 1295.8
Venibo, pro veniam N 770 41
Venilia V 14.1
Venire, imminere N 720.16
Venire V.G 1347.34
Vennonij 1425.51
Venox 1435.59
Venor N 557.57
Ventabant S. 238. 43 F.P 473 27
Venter is. 1109.54 *V. G* 1352.10 & 1371.9
Ventilabrum V 23.40
Ventorum proprietas N 511 28
Ventorum quatuor principales spiritus is. 1148. 13
Ventum gaudeo 14.8
Ventus, flatus N 717.42 Is. 1148 12
Venus V 12.24 *appellata vocatur* isid. 1029.46. & 1029.44
Venustas N 729 15 V.G 1340.35 Isid. 1291.52 V.G 1354.9
Ver V 32.9 *nouum* isidor. 942 4
præceps is. 942.5
sacrum F.P 473.31 N 778 41
Verata pila dicuntur F.P 474 17
Veractum quid dicitur Is. 1236 31
Veratrum is. 1254.43
Verba V 5.14
Verba declinata V 36.32
Verbalia nomina Is. 824 54
Verbena is. 1237.27
Verbera quid Is. 935.12
Verberare N 508.30
Verberitare F.P 473.38
Verberones N 499.3
Ver orienti datur Isidor. 942 26
Verbu efferre N 674.21
Varborum genera is. 829.49
Verborum species Is. 826.56
Verbum 66. 30 & 105.45 is. 878 3 & 958.32 & 982.47
Verecundantur N 754.46
Verecundari N 591.1
Verecundia V G 1355.37
Verecunditer N 776.3
Verecundum N 587.53
Veredi quid dicuntur? is. 1115.15
Veredi, antiqui dixerunt F.P 473. 40
Verennes isid. 1325.26
Vereor V. G 158 30
Vereri V.G 1355.29
Veretrum, quid & cuius? is. 1098 18
Vergere V.G 1367.5
Vergilia quid? Is. 930.44 F.P 473.42
Veritas V.G 1353. 44. isid. 982 49
Vermes carnium is. 1127.11
Vermiculatus N 590.49
Vermina S. 238. 19 F.P 473 46
Verminari N 505.45
Vermis is. 584.15 & 1126.20 & 1127.28
Verna S. 237. 14 F.P 473.49

Universidad de Deusto
Biblioteca

N 505.29
vernaliter N 507.11
verniſera F.P 474.4
vertere, trahere N 720.18
verres If. 1112.38
verriſca quid? N 590.14
verruce iſidor. 919.44
verruſaria If. 1255.60
verruoſus 1440.41
verſa iſidor. 835.41
verſat, agitat F 719.38
verſipelles N 504.28
verſuram facere F.P 474.5
verſuti dicuntur 474.10
verſutiloqua N 591.4
verſus If. 961.42 & 851.58
verſutus N 639.47
vertere, conuertere N 719.13
vertex If. 904.35
verticule S. 237.13 F.P 474 12
vertibule If. 1097.9
vertigo If. 917.17
veruex N 592.11 iſ.1111 22
verum V.G 1334.15
veruncent N 589.11
vertant F.P 474.14
verus accuſator V.G 1363 35
veruina PL. 804.5
verura S. 238.22
verutum N 798.19
veteraſcere N 730.18
veteratores callidi dicti F.P 474.45
veteres comici If. 1018.53
vererina animalia N 489.60
veterina beſtia F.P 474.48
veternoſus dicitur F.P 474.52
vetus V.G 1328
vetuſtas N 588.40
vetuſtiſcere N 730.18
veteraſcere V.G 1341.27
veſci, edere N 717.55 Videre 718 16
veſculi, male curati F.P 474 19
veſcum N 589.52
veſcus, faſtidioſus F.P 474.23
veſica If. 1101.20
veſpe & veſpiliones dicuntur F.P 474.23
veſpe If. 939.54
vc,pa Iſid. 1140.40
veſpera N 614.45
veſpinus If. 911.10
veſperna V.G 1372.51 F.P 474 34
veſpertilio N 509.28 iſ.1136. 21
veſpertinum officium iſidor. 969.55
veſperugo V 31.40 & 53.13 F.P 474.35
veſpices, fruteta denſa F.P 474 37
veſpillo 1436.28
veſpillones PL. 801.12
veſta V 1417. iſ. 1028.21. ignis 1028.56. virgo 1028.59. & reliqus & mater magna 1028.24
veſtibula N 512.53
veſtibulum iſid. 1198.55
veſticeps puer F.P 474 39
veſtigator V 17.27 V.G 1377.5
veſtigia iſidor. 1206 29
veſtigia Dei iſidor. 980.59
veſtigium N 745.36 pedum impreſſio N 720 33
veſtimentum If. 1198.58
veſtis generaliter dicitur F.P 474 42
veſtis, vide Dalmatica, Ruſſata, Laculata: Iacinthina, Bombicina, Serica, Holoſerica, Tramoſerica, Holoporphyra, Byſſina, Fibrina, Maſticina, Linoſtema, Recta, Leuidenſis, Pauitenſis, Citroſa, Velenſis, Exotica, Polimita, Acupicta, Phrygia, Trilicis, Ralla, Intripola, Pannutia.
veſtiſpica V 48.35 N 489 47
veſtiſpici N 489.39
veſtitas iſ. 1299.1
ve victu prouerbium S. 237.27 F.P 472.28
Ve vobis apud antiques F.P 472 39
vexati V.G 1362.17
Vexillum F.P 474.56 Iſidor. 1268 2
Vgni antea Hunni vocati If. 1039.58
via V 4.37. & 6.45 Iſid. 1205.20
iter N 720.27
via V 7.34 iſ. 1192.42
viatores S. 237. 8 F.P 474.57
vibices quid N 590.19
vibices plage F.P 475.33
vibij 1425.28
vibriſſ. F.P 475.17
vibriſſa pili in naribus F.P 475 15
vibulanus 1410.48
vibus 1407.41
vicatim N 590.42
vici appellari incipiunt F.P 475.20
vicia quid dicta iſid 1238.58
vicinia F.P 475.39 V.G. 1335 33
vicinitas V.G 1353.38
viciſſatim N 587.59
viciſſitas N 589.6
vicium V.G 1342.56 & 1358 46
victi N 856.24
vicinia vicinitas V.G 1361.22
victima F.P 475.40 S.236.59 V.G 1335.32
victime iſidor. 972.10 V.G 1367 17
victus V 4.37 F. 236.33 Africus V.26.35 Cyprius V.26.36 Sceleratus V.26.39 Tuſcus V. 1010
vicus vnde dictus iſ. 1191.56
victor N 778 37 V G 1348 12
victoria V 12.25 & 12.30 iſidor. 1266.16
victrix venus V 12.24
victus N 762.24
victurus N 590.29
victus N 616.1 If. 1312. V.G 1353 50
videns V.G 1356.9
videntes If. 997.47
videre N 42.55
videre N 711.51 & 716.53 V.G 1363.42 & 1328
videtur, oſtenditur N 699.53
vidua iſid. 1066.5
viduertas F.P 475.44
viere V. 12.32 S. 238.17 N 592.2. alligare F.P 475 46
vitreus, languidus F.P 475.47
vigens N 728.15
viget vnde dictum S 236.50
viget dictum à vi F.P 475.49
vigilia N 614.56 V.G 1366.36
Vigilia nocturna iſid. 1048.42
vigimti quid dictum if. 887.56
viginti quinque pœna S. 236.58 F.P. 475.56
vigor V.G 1330.60
vilitant N 589.18
villa iſid. 1202.45
villa V 735
villicari N 589.21
villicus proprie quid If. 1052.19
vimen iſid. 1248.13
viminalis porta & collis F.P 475.58. 8.238.48
Vinalia diem feſtum habebant F.P 476.5
Vinalia ruſtica V 33.59
Vinalia verba V 546
Vinciam dicebant continentem F.P 476.7
Vincire V 12.32 ſuperare N 719 23
Vincula iſ. 934.52
Vindemia V 7.50
Vindemiator V 17.26 V.G 1376 4
Vindex S 238.50 F P 476.8
Vindicia F. P 476.10
Vindicare malefactum defendere N 719.4
Vindicat adſciſcit N 719.59
Vindicia S 238.55
Vindicta vel vindicatio V.G 1317
Vinea ver. 115.59 S 238.52 F.P 476.26
vineta L 7.48
Vinnolata vox iſ. 897.38
Vinnulus N 589.30
Vinupum F 238.45
Vinum iſ. 1315.44 V 7.49
Vinulus dicitur F.P 29
Viocurrus V 4.29
Viola iſ. 1254.26
Violatia N 795.10
Violatus N 695.12
Violauit V 43.1
Vipera iſ. 1112.1
Vir If. 1103.53 & 1063.2
Vir optimus 1432.37
Viratium N 590.7
Virectum iſ. 1241.21
Vireſcit N 590.12
Virga iſ. 1242.15
Virgæ iſ. 935.24
Virgendemia N 589.19
Virgines N 7 4217
Virginu ſignum If. 912.4
Virgo If. 1104.9
Virgula iſ. 1234.18
Virgultum v 18.33 iſ. 12.42.10
Viriarum N 589.49
Viride ſpanum iſ. 1249.43
Viridis ſilex iſ. 1291.34
Virilia If. 1308.24
Viritanus ager F.P 476.32
Viritim N 507.21 F.P 476.34
Viro pro virtute N 590.35
Viroſa N 494.52
Virtus V 14.7 If. 982.59 fortitudo N 717.46
Virtus vnde nomen accepit If. 1103.55 & 1066.54
Virtutes iſ. 989.45 & 1275.3 V. G 1330.58
Vis iſid. 933. 14 celer impetus N 720.44 publica iſ. 935.18 primata Iſid. 933.15
viſcarago iſid. 1258.30
viſcera quid ſunt iſ. 1099.17
viſceratim N 588.1
viſcum N 738.19
viſcus iſ. 1098.26
viſcus pro viſcere N 588.29
viſcenda vigilant Peruigilium V 42.59
viſere, videre V.G 1359.7
viſitatum V.G 1331.28
viſio iſ. 1000 15
viſum V.G 1331.28
viſus iſidor. 1091.21 V.G 1371 18
Vita à viuando N 720.10
Vita vnde dicta If. 1089.9
Vitabile N 7[illegible]4.53
Vitabile N 686.24
Vitabundus N 589.33
Vitam cernere V 43.14
Vitare N 730.14 V.G 1341 25
Vita iſ. 982.50 V 12.39
Vita vmbra N 720.12
Vitia If. 843.32
Viticella iſ. 1259.47
Viticionia iſ. 1240.49
vitiligo F.P 476.37
vitis V 7.49 If. 983.54
vitis quid dicta iſ. 1239.3
vitis plantatio iſ. 1239.3
vitium N 732.9
vitreum pertenue N 735.59
vitrum If. 1223.41
vitta iſ. 1310.10
vitta iſid. 1307.32
vitta iſidor. 1306.56 V.G 1371 22
vitulans F.P 476.43
vitulantes V 58.59 N 490.34
vituli 1434.1
vitulus V 17.48 Iſid. 984.12 vitula iſ. 1113.10
vituperare N 505.11
vituperatio V.G 1333.49
viuacitas equorum iſ. 1314.1
viua N 741.16
viuatus & viuidus S 238.54 F. P 476.46
viuit Deus iſ. 928.26
viuum alterum genus iſ. 1155.57
viuum pro vehementi N 588 12
viuus V.G 1356 8
viuens V.G 1379.32
vix cum labore N 720.52 & 55
vlcus V.G 1340.9 iſid. 920.27 N 728.44
vulnus V.G 1379.30 8.21
vliginoſus V
vligo iſi. 1207.12
vliginoſus ager If. 1203.24
vllo pro vltus fuero N 589.8
vlmus If. 1247.58
vlna Iſid. 1095.17
vlpicum if. 1241.45
vls pro vltra F.P 476.50
vlterior Hiſpania Iſid. 1171.18
vltima peſtura If. 833.60
vltimum vſu nouiſſimum N 718 58
vltio V.G 1327
vltus V.G 1348.16
vlula V 14.37
vlula auis Iſid. 1136.32
vlyſſipona if. 1150.23
vmbilicus V 49.8 iſid. 1097.60
vmbo Iſid. 1098.2 & 1272.10
vmbones V 2037
vmbra V 14.55 if. 1147.60
vmbra F. P 476.51
vmbri Italia genus If. 1041.39
vmbria Iſid. 1170.22
vna V.G 1329.38
vna canes V 51.2
vncia V 28.30 If. 1233.35
vnciaria lex F.P 476.53
vnciaria vua if. 1240.11
vnciata lex S 238 37
vncinatum N 591.9
vnda If. 1155.33
vndulatus nouè poſitum N 592.5
vnguenta if. 922.57
vnguentum N 724. 38 Iſidor. 922.53
vngues V 14.59
vngula quid Iſid. 1095.17
vngule iſid 935.30
vngulari F.P 476.56
vngulus S 238.29 F.P 476.58 If. 1309.19
vnguſtus F.P 4778
vnigenitus iſid. 982.17
vnigenitus filius Iſid. 981.22 & 1054.35
vniuerſi V.G 1334.28
vnuoca Iſid. 876.8
vnosè N 588.4
vnum iſid. 987.45
vnum in aperta paſſione iſidor. 1003.54
vnus vnde F.P 887.39
vnus in quo tantum poeta loquitur if. 1019.17
vocabula V 67.20

Vocabulum V 97.15 *V.G* 1329.15
Vocare, pro trahere N 590.57
Vocales isi. 821.10 & 32
Vocatiuus isi. 825.39
Vocatiuus isi. 236
Voisera auus S 477.9
Voisgra auus F.P 1371.2
Vola V.G
Vestigium F.P 477. 11 *media pars manus* N 718.21.isi.1133. 26
Volam, pro velim N 753.52
Volare N 684.2
Volare auium N 717.27
Volcanus V 13.47
Volcanalia V 34.6
Volcanalis flamen V 15.56
Volero 1307.36.1398
Volemis isi. 1249.37
Volema V.G 1371.2
Volentia N 589.39
Volo V 37.50.F.P 477.13
Volo V 91.6
Volpes N 18.29
Volsci 1426.38
Volturnalis flamen V 52.44
Volturnalia F.P 928.2
Volturnus V 9.16.39.2
Volubilia V.G 1335.10
Voluens volubilia V.G 1371.6
Voluentia V.G 1335.10
Volsi quid sunt isi. 1092.57
Volust N 719.39
Volumen isi. 961.5
Voluntarium genus Analogia V 79.60
Voluntarium declinationum genus V 63.38
Voluntarius verborum declinatus V 80.12
Voluntas Isi. 987. 39 & 928.49 V.G 1329.59
Volup, pro voluptate N 589.57
Voluptas V.G 1329.59
Volutabra isid. 1207.21
Voluabundus N 760.51
Volutari, volui N 720.38
Volutus Isi. 1259.28
Volucres Isi.1133.25 & 38 V.14.34
Voluisii 1425.29
Voluisus 1408.6
Volumer V 23.7 isi.1324.34
Vomica N 509.46
Vopiscus N 799.5 Isi.1055.15.1407 44
Vopte, pro vos ipsi F.P 478.4
Vrtumnalia V 34.14
Votiuum N 508.26
Vox de cœlo Isi. 1000.21
Vox isi. 829.7
Vpura V 1436.Isi.139.11
Vranoscopus isi. 1130.14
Vrbana tribus F.P 478.5
Vrbani qui vocantur isi 1052.11
Vrbanus V 63.17
Vrbes V 24.23
Vrbs N 725.31 Isid. 1191.6 V.G 1337.56 & 13.71.15
Vrbs Alexandrina Isi. 1187.31
Vrceus isid. 1319.34
Vrgere N 690.55 *insistere* N 719 8
Vriel Isid. 989.34
Vrina Isidor. 1101.23
Vrna Isidor. 1233.39
Vrna V 22.3
Vrinantur N 751.4
Vrnarium V 21 N 791.45
Vrnatia N 791.35
Vru quid isid. 1132.4
Vrsa isi. 910.10
Vrsus Isi. 1118.37
Vrtica isi. 1256.39
Vrtus F. P 478.S.238.24
Vsio isi. 1127.24
Vsquam, vsptam V.G 1378.47
Vsui species V 105.12
Vsucapio isi. 932.37
Vsura V 30.26.isi. 31.26
Vsus N 614.22 V 105 31.*ab vtendo* N 30.4
Vsus fructus Isi. 932.35
Vsus literarum Isi. 819
Vterini fratres qui sunt isi. 1056 26
Vterus N 613.49
Vter pro vtero N 590.40
Vterus V.G 1352.9 & 1371.7
Vti V.G 1360.20 & 1353.7
Vtile V.G 1335.26. N 694.47
Vtraque N 588.7
Vtres N 614.53.isid.1319.41
Vtut, vtiubi, vbicũq; V.G 1378.52
Vua passa N 489.26
Vua isid. 1239.52
Vulcanus isi. 1026.32
Vulgaria isi. 1178.8
Vulgatum 590.10
Vulgo F.P 959.19
Vulgatus isid.1115.2
Vulgauit N 587.53
Vulgus N 614.7
*Vuidum V.*19.44.V.G 1376.2 & 1367,14
Vuidus V 8.21
Vulnera N 693.6
Vulnescit, perierit F.P 741.54
Vulnerare N 712.25
Vulnus V.G 1340.14. N 728.49
Vulpinari N 709.18
Vulpes isi. 1119.27
Vultuosus N 590.46
Vultur isi. 1133.57
Vulturnus isi. 1148.32
Vultus F 613. 60 & 724. 27 isi. 1092.24 V.G 1329.44 & 1354 5. & 1337.23
Vulua isi. 1101.17
Vxores isi. 1065.45
Vxorium pependisse dicitur F.P 478.14

X

Xenodochia Isi. 1195.58
Xi Græcum Isi. 1234.40
Xilobalsamum lignum isi. 1252.17 V.G 1365.6

Y

Yperœgia Isi. 916.40
Ypsyla Isi. 1143.55
Ypsylua Isi. 1144.3
Ypsus Isi. 813.29
Ypsygeneæ differentiæ Isi. 881.18
Ypsopodium Isi. 1323.4

Z

Zabulon isid. 996.58
Zacharias isi. 999. 24. & 1000.3
Zacheus isi. 1083.15
Zambri isi. 994 10. & 995.49
Zara isi. 993.39
Zebedeus isi. 1003.14
Zelotes isi. 1002.39
Zelsa isi. 993.30
Zema isi. 1315.1
Zephirus isi. 1148.45
Zeta quid significat isi. 1234.17
Zeugu, vbi Carthago magna isi.1171.17
Zo isid. 996.2
Zodiacus circulus isi. 905. 25. & 1145.55
Zona isi. 1309.44
Zonatim N 592.14
Zona cœli isi. 904.57. & 1143.32
Zorobabel isi. 995.60
Zoroastes magorũ l. isi.1020.7
Zingiber isi. 1253.39
Zizania isi. 1160.56

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca